

PISMO ŚWIĘTE

PRZEKŁAD TORUŃSKI
NOWEGO PRZYMIERZA

ORAZ

KSIĘGI MĄDROŚCIOWE
KSIĘGI PIĘCIU MEGILOT
I
PROROKÓW MNIEJSZYCH

TORUŃ 2022

PISMO ŚWIĘTE

PRZEKŁAD TORUŃSKI
NOWEGO PRZYMIERZA

ORAZ

KSIĘGI MĄDROŚCIOWE
KSIĘGI PIĘCIU MEGILOT
I
PROROKÓW MNIEJSZYCH

FUNDACJA ŚWIADOME CHRZEŚCIJAŃSTWO
TORUŃ

31 PAŹDZIERNIKA 2017

WYDANIE SIÓDME POPRAWIONE – 01.06.2022

Wydawca:
Fundacja Świadome Chrześcijaństwo
ul. Konstytucji 3 Maja 13B/43
87-100 Toruń
www.swch.pl
charlesebed@gmail.com
tel. 509-79-33-22

ISBN 978-83-963342-2-0

© Copyright Fundacja Świadome Chrześcijaństwo

Toruń 2017 – 2022

Wydawca wyraża zgodę na kopiowanie i rozpowszechnianie całości lub części publikacji wyłącznie w formie elektronicznej, jednak bez czerpania z tego korzyści finansowych i bez wprowadzania jakichkolwiek zmian w tekście.

Powielanie do celów komercyjnych wymaga pisemnej zgody Fundacji.

Skład komitetu redakcyjnego w zakresie prac nad tekstem Nowego Przymierza:

*Michał Basiewicz
Karol Zieleźnik
Karol Czarnowski
Waldemar Kułakowski*

Skład komitetu redakcyjnego w zakresie prac nad tekstem Starego Przymierza:

*Karol Czarnowski
Waldemar Kułakowski*

Konsultacje w zakresie języka hebrajskiego:

Piotr Zaremba

Konsultacje czytelnicze:

Krzysztof Gołębiowski, Tomasz Jaśkowiec, Szymon Matusiak, Katarzyna Szajewska

Wersje baz słownikowych i tekstu w elektronicznych programach biblijnych:

*Patrycja Boryczka, Michał Basiewicz,
Marta Kowalska, Łukasz Łaskawski, Andrzej Kaniecki*

Mapy i dodatki:

*Paweł Kozłowski
Robert Mięniok
Piotr Zaremba
Izaak Jonatan Baruch - „Księga Dwunastu” - diagram*

Tekst w formie elektronicznej dostępny jest pod adresami:

www.swch.pl/tnp/index.html www.oblubienica.eu/czytelnia/biblia/przeklad

Druk: *Koncept Design*

Od wydawcy

Oddajemy w ręce Czytelników kolejny przekład ksiąg Nowego Przymierza na język polski wraz z rewizją wybranych ksiąg Starego Przymierza. Cieszymy się, że w ostatniej dekadzie pojawiło się w naszym kraju kilka nowych tłumaczeń Biblii. Celem, który sobie postawiliśmy było dokonanie dokładnego, analitycznego tłumaczenia Nowego Przymierza oraz dokładnej rewizji tłumaczeń tekstu hebrajskiego Starego Przymierza tak, aby to dzieło było użyteczne przede wszystkim w osobistej lekturze i studiowaniu Pisma Świętego. Podczas pracy przyświecała nam myśl, by w możliwie najprostszy sposób zbliżyć się do oryginału, nie naruszając przy tym jego integralności, a tym bardziej nie zaburzając go konfesyjnymi interpretacjami.

Zamysłem naszym było, by przygotowując tekst, oddać możliwie najlepiej piękno oryginału, unikając jednak niezgrabności wynikającej z oddawania go słowo w słowo.

Prace nasze konsultowaliśmy z osobami znającymi tekst grecki Nowego Przymierza i tekst hebrajski Starego Przymierza, uwzględniając ich cenne wskazówki i rady, za które w tym miejscu składamy serdeczne podziękowania. Szczególnie serdecznie dziękujemy tym osobom, które towarzyszyły nam przez te lata prac: czytając, wskazując błędy oraz sugerując zmiany w tych miejscach, które były niezrozumiałe dla Czytelnika ze względu na zbyt dosłowne jego oddanie.

Mamy nadzieję, że z naszej pracy odniosą pożytek tak kaznodzieje, jak i wnikliwi Czytelnicy, usiłujący zgłębić znaczenie natchnionego przestania Słowa samego Boga.

Wydanie to zaopatrzone jest w wiele przypisów dodanych bezpośrednio przy wersetach. Pozwalają one lepiej poznać odcienie znaczeniowe i sens konkretnych słów i zwrotów oryginału greckiego i hebrajskiego oraz porównać ich występowanie w różnych kontekstach w samym tekście. Przypisy są zwarte i odnoszą się merytorycznie do danego wiersza. Ufamy, że także dzięki tym przypisom zostaną zbudowani nawet ci, którzy wiele lat poświęcili na studiowanie Słowa Bożego, wnikając głębiej w sedno prawdy biblijnej.

Tekst ksiąg Starego Przymierza został opracowany zgodnie z założeniami przedstawionymi w paragrafie: „Metodyka pracy nad tekstem ksiąg Starego Przymierza”.

Temu, który wciąż dodaje sił i zachęty, niech będzie chwała na wieki wieków.

W imieniu komitetu redakcyjnego

Karol Czarnowski

Kilka uwag na temat metodologii przekładu ksiąg Nowego Przymierza

Przekład ma charakter dosłowny, nie oznacza to jednak oddania tekstu słowo w słowo. W większości przypadków zastosowano metodę tłumaczenia określaną jako ekwiwalencja formalna, w której odaje się największą zbieżność znaczeniową (syntaktyczną, idiomatyczną i semantyczną) z oryginałem greckim. Dlatego też tam, gdzie tylko to było możliwe, oddawano rzeczowniki – rzeczownikami, czasowniki – czasownikami itp. Szczególnie zwracano uwagę na oddanie czasowników w ich oryginalnej formie gramatycznej tj. uwzględniając czasy i strony (bierna, czynna, zwrotna), wszędzie tam, gdzie nie zaburzało to zrozumienia tekstu. Uwzględniając założenia hebrajskiej retoryki biblijnej, świadomie w wielu przypadkach pozostawiono oryginalną konstrukcję zdań – np.: „I stało się” w Ewangelii oraz powtarzającą się idiomatyczną frazę charakterystyczną dla języka hebrajskiego: „W odpowiedzi, rzekł”. Idiomy zrozumiałe znaczeniowo dla polskiego Czytelnika pozostawiano w tekście głównym w ich oryginalnym brzmieniu, oddając ich znaczenie w przypisach; idiomy niezrozumiałe np.: „w brzuchu mająca” – (Mt 1,18) oddawano zrozumiałym polskim ekwiwalentem – „była w ciąży”, w przypisie natomiast przytaczano ich oryginalne brzmienie.

W tekście pojawiają się dość liczne wyrazy pisane kursywą dla oznaczenia wyrazów nie występujących w tekście oryginalnym, lecz pozwalających lepiej zrozumieć oddawaną myśl. Tylko w bardzo nielicznych miejscach odstąpiono od reguły ścisłego podziału na wersety, akapity i znaki interpunkcyjne. Wielokrotnie, dla lepszego zrozumienia tekstu, odstąpiono od sztywnej reguły ekwiwalencji formalnej tłumaczenia słowo w słowo wraz z dokładną kolejnością wyrazów, tak aby zachować większą zgodność struktury tekstu z językiem polskim. Interpretacja oznaczeń i przypisów znajduje się w diamie: „Opis oznaczeń”.

Pozostałe cechy przekładu

Podane znaczenia słów greckich nie obejmują pełnej definicji słownikowej, raczej reprezentują znaczenie wynikające z kontekstu, a tylko w nielicznych przypadkach obejmują szersze znaczenie leksykalne. Konsekwentnie tłumaczono grecki termin *diatheke* jako *przymierze*, nawet w tych miejscach, gdzie inne przekłady oddają to słowo jako *testament* (Hbr 9,16-17 i Ga 3,15-16). Świadomie zastosowano w Ewangelii i w nielicznych innych miejscach termin *Mesjasz* zamiast *Chrystus* ze względu na kontekst hebrajski zarówno tego terminu, jak i działalności Pana Jezusa. W przypadku gdzie greckie słowo *ekklesia* tłumaczone jako zbor, zgromadzenie, społeczność nie odnosi do lokalnego zgromadzenia chrześcijan, ale do jego wymiaru ponadczasowego i ponadlokalnego, oddano je słowem *Kościół*. W niektórych miejscach wskazano warianty tekstowe występujące w Tekście Większościowym (bizantyjskim) wskazując tym samym na mało istotne i nie wpływające na rozumienie tekstu różnice zachodzące między Textus Receptus (TR) a Tekstem Większościowym (BYZ). Partykuła *de* często nie uwzględniana w innych tłumaczeniach została oddana jako: *jednak, więc, natomiast, i, zaś*. Fraza *ou me* jako podwójne zaprzeczenie została przełożona jako wzmocnienie najczęściej jako: *z pewnością, na pewno*. Przypisy celowo zaprezentowano raz w wersji bezokolicznikowej, a innym razem w formie zgodnej z gramatyką tekstu głównego. W cytatach ze Starego Przymierza, tam gdzie w tekście hebrajskim występuje tetragram JHWH, konsekwentnie zgodnie z tekstem greckim używano słowa *kyrios* – PAN, nawet gdy kontekst cytowanego wersetu wyraźnie wskazuje na osobę Pana Jezusa oraz w tych miejscach, gdzie słowo *kyrios* odnosi się do Boga Ojca.

Zapis fonetyczny słów greckich jest zharmonizowany z użyciem występującym w słowniku Stronga wydany przez Oficynę Wydawniczą „Vocatio”. Teksty paralelne mogą nie pokrywać się w stu procentach z wystąpieniami w popularnym w środowisku ewangelicznie wierzących chrześcijan tekstem Biblii Warszawskiej.

Podstawa tłumaczenia tekstu greckiego przekładu

Scrivener's Textus Receptus 1894 r. (Prepared and edited by Dr. Maurice A. Robinson)

Uwagi końcowe

Mamy nadzieję na liczne merytorycznie poprawne uwagi do naszego przekładu. Kolejne nowe wersje w formacie elektronicznym (pdf) będą dostępne pod adresem:

www.oblubienica.eu/czytelnia/biblia/przeklad i www.such.pl/tnp/index.html

Wszystkich chętnych zapraszamy do podjęcia wspólnego wysiłku, by tekst polski tego przekładu mógł zostać jeszcze lepiej oddany i przygotowany **ku chwale samego Boga**.

Metodologia pracy nad tekstem ksiąg Starego Przymierza

Podstawą edycji ksiąg Starego Przymierza jest **Hebrew Text: Westminster Leningrad Codex** z uwzględnieniem w nielicznych miejscach wersji z przekładów wymienionych w pkt. 7.

Niniejsza edycja nie rości sobie prawa do określenia jej jako nowe tłumaczenie. Tekst został zredagowany na podstawie poniższej metodologii:

1. Znaczenie wszystkich ważniejszych słów występujące w tekście hebrajskim w poszczególnym wersecie zostało zweryfikowane z ich znaczeniem leksykalnym. Dla ułatwienia Czytelnikowi szybkiego odnalezienia znaczenia danego słowa w słownikach j. hebrajskiego dodano do wybranych wyrazów „kod Stronga” - patrz: diagram „Opis oznaczeń”.
2. W trakcie pracy z tekstem hebrajskim uwzględniono konstrukcję gramatyczną danych słów, form i zwrotów idiomatycznych, umieszczając w niektórych przypadkach w przypisach krótką informację w tym zakresie.
3. Ważniejsze słowa wraz z kodem gramatycznym (dot. czasowników) zostały opatrzone przypisami wraz z alternatywnie poprawną wersją tłumaczenia danego słowa lub frazy.
4. Konsekwentnie w tekście zachowano pisownię JHWH wszędzie tam, gdzie występuje imię własne Boga.
5. Z wyjątkiem nielicznych miejsc, numeracja wersetów została zachowana zgodnie z edycją tekstu hebrajskiego.
6. Odnośniki tekstów paralelnych mogą różnić się numeracją wobec innych wydań ksiąg Starego Przymierza zgodnie z brzmieniem pkt 5.
7. Tekst został zredagowany na podstawie porównania i rewizji następujących przekładów ksiąg Starego Przymierza:

- Przekład Interlinearny - *Hebrew Text: Westminster Leningrad Codex* - Produced in partnership with Helps Ministries - moduł programu „Mysword” - dostępny w zasobach Fundacji Świadome Chrześcijaństwo
- Przekład Interlinearny - pod redakcją Anny Kuśmierk
- Przekład Interlinearny - Biblia Hebraica Stuttgartensia - ESV Old Testament
- Przekład Interlinearny - Biblia Hebraica Stuttgartensia; 5 th. ed., *KJV versification*
- Przekład Interlinearny - The Lexman English Bible - zasoby Logos Bible
- Biblia Brzeska - BB
- Biblia EIB - Przekład Piotra Zaremby - Przekład dosłowny - wyd. elektroniczne I - IV
- Biblia Eklezjańska - BE
- Biblia Gdańska - BG
- Biblia Lubelska - KUL
- Biblia Warszawska - BW
- Biblia Poznańska - BP
- Biblia Tysiąclecia, wyd. 5 - BT
- Biblia Jerozolimka - BJ
- Holman Christian Standard Bible - HCSB
- King James Version - KJV
- New English Translation - NET
- The Jewish Study Bible w edycji Adele Berlin and Marc Zvi Brettler - JSB
- Young Literal Translation - YLT
- Przekład autorski komentarzy ksiąg Starego Przymierza - Word Biblical Commentary vol. 1-32 - zasoby Logos Bible
- W trakcie prac korzystano także z: Uwspółcześniona Biblia Gdańska - UBG, Nowa Biblia Gdańska - NBG, Biblia Jerozolimka BJ, Przekład Nowego Świata - PNS, Przekład Edycja Św. Pawła - ESP, Księga Dwunastu w przekładzie Izaaka Jonatana Baruha, Księga Dwunastu w przekładzie Waldemara Chrostowskiego

Wykaz skrótów

- IP, 2P, 3P - pierwsza, druga trzecia osoba l.mn.
1S, 2S, 3S - pierwsza, druga trzecia osoba l.poj.
A - rodzajnik określony
ABS - absolutus - wzmacnia znaczenie
Adam Clarke's 1810/1825 commentary and critical notes on the Bible
acc. - accusative - biernik
ADJ - Adjective - przymiotnik
ADV - adverb - przysłówek
AK - Przekład Interlinearny - Anny Kuśmierek
ak. - akadyjski
AMG - Baker, W. i Carpenter, E. E. (2003) - „The Complete Word Study Dictionary: Old Testament”
AMP - Amplified Bible
aor. - aoryst
aram. - aramejski
archit. - architektoniczny
ASV - American Standard Version
azjatyk. - azjatyckich, - tyckie
b. - bardzo; bezokol. - bezokolicznik
B - Kodeks Watykański - (łac. Codex Vaticanus)
bab. - babiloński, -skiej
BB - Biblia Brzeska
BDB - A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament - (Browm - Driver - Briggs)
BE - Biblia Eklezjastyczna
BG - Biblia Gdańska
BJ - Biblia Jeruzolimaska
BHS - Biblia Hebraica Stuttgartensia
BP - Biblia Poznańska
BT - Biblia Tysiąclecia
BW - Biblia Warszawska
BYZ, Byz - tekst bizantyjski
cz. - część, często
charakter. - charakterystyczny, -ne
chiast. - chiastyczna, chiazem;
czł. - członek
COH, COHT cohort. cohortativ contextual - czas. wyrażający życzenie, prośbę lub nakaz, najczęściej 1 osoba liczby poj.
CON-consec. imperfect - forma czas. u połączeniu z waw oznaczająca przebieg wydarzeń zaczynających się w przeszłości
CS - common singular, CP - common plural
czas. - czasownik; czyst. - czystość, -ści
CY - Przekład Izaaka Cylkowa
CW - conjunctive waw
D - Dawid; daw. - dawny, -nym
D - liczba podwójna; DC - dual construct,
dod. - dodatek; dł. - długość, -gie
dok. - dokonywany, -niamy
domyśl. - domyślnie, -ny
dost. - dostownie; dośn. - doświadczenie
dot. - dotyczy; dozn. - doznanie, -nac
EBC - Expositor's Bible Commentary - Zondervan 5300
Patterson SE Grand Rapids, MI 49503
EIB - Ewangeliczny Instytut Biblijny Przekład Starego i Nowego Przymierza - przekład dostowny - II i III
EIB* - Ewangeliczny Instytut Biblijny - przekład literacki
ETCBC - Biblia Hebraica Stuttgartensia;
5 th. ed., KJV versification
element. - elementarne
em. - emendowane; emf. - emfatycznie
etym. - etymologicznie
eufem. - eufemizm
ESP - Pismo Święte ST i NT - Edycja Świętego Pawła
F, r.ż. - rodzaj żeński
fiz. - fizyczne, -czny
GEN, gen. - genitiv
GES - Gesenius Hebrew and English Lexicon
GKC - Gesenius' Hebrew Grammar ed. E. Kautsch
grawer. - grawerowane, -ny
gr. - grecki
HALOT - Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament
hap.leg., HAP - hapax legomenon - określenie występujące tylko raz u autora lub w całym tekście
HCSB - Holman Christian Standard Bible
hebr. - hebrajski
hend. - hendiadys
homoseks. - homoseksualny, -go
il. - ilość
IND - indicativus - tryb orzekający
INF - inivitivus - bezokolicznik - wyraża cel, wynik lub działanie uzupełniające głównego czasownika
INF/ABS inivitivus absolutus - wzmacnia lub intensyfikuje znaczenie czasownika w bezokoliczniku, czasem używany do wyrażenia rozkazu
ING - zaimek pytający
im. - imiesłów
imp. IM - imperfect - czas przyszły jako czynność niedokona; IMC - imperfect consecutivum - z waw w opowiadaniach zaczynających od perfect może dotyczyć czasu przeszłego lub teraźniejszego
IMP - imperativus - tryb rozkaz.
instr. - instrument, -cie
int., INT - wylicznik; intes. - intensywny
ISV - International Standard Version
j., jez. - język; J. - jezioro; jedn. - jednostka
JUS. - czasownik w imperfekcie wyrażający łagodny nakaz lub silne życzenie; z reguły dotyczy 3 os. (czasem 2 os.)
JSB - Jewish Study Bible - Adele Berlin and Marc Zvi Brettler
K - ketiv; komentarz; k. - kolo;
kapł. - kapłani, -nów
K&D - Keil and Delitzsch Old Testament Commentary
KHK - Komentarz Historyczno-Kulturowy - Vocatio
KJV - King James Version
k.lpo. - koniugacja czasownika - hitpolel - forma zwrotno-intensywna
k.h., KH - koniugacja czasownika - hifil forma sprawcza k.ho., KHO - koniugacja czasownika - hofal forma bierna k.hp. - KHP - koniugacja czasownika - hitpael forma zwrotno-intensywna
k.hpl. - konfiguracja hitpaelpel - rzadka forma sprawcza dla koniugacji pülpel
k.itp. - koniugacja czasownika - itpaelpel
k.q. KQ - koniugacja czasownika - qal - forma podstawowa oparta na rdzeniu
konsek. - konsekwencje
k.n., KN - koniugacja czasownika - nifal strona zwrotna lub bierna
k.p., KP - koniugacja czasownika - piel - wskazuje na ja-kość czynności
k.pi., KPI - koniugacja czasownika - pilpel - forma czynno-intensywna
k.pil., KPIL - koniugacja czasownika - püel - forma czynno-intensywna
k.po., KPO - koniugacja czasownika - poel - rzadka forma dla czasowników nieregularnych
k.pu. KPU - koniugacja czasownika - pual forma bierna dla piel
KR - Przekład Józefa Kruśczyńskiego prof. KUL
ks. - księga, -dzie
KUL - Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu - Katolicki Uniwersytet Lubelski
KŻNT - Komentarz Żydowski do NT - Vocatio - D.H. Stern
l. - liczba, lub; lept. - lepton, -ny
LEB - The Lexman English Bible
LXX - Septuaginta
lac. - łaciński
M, r. m. - rodzaj męski
marg. - marginalnej, na marginesie

Wykaz skrótów

- mas. - masora, masorecki, masoreci
mater. - materialny
med. - medyczny, -ne
met., metaf. - metafora, -rycznie
meton. - metonimia
mies. - miesiąc, -ca
mieszk. - mieszkający
min. - minimalna, -ny; mn. - mnoga
moral. - moralne, -ny
mss - manuskrypty
muz. - muzyczny
N - nominativ
N/A - Nestle Aland Novum Testamentum Graece 28
naocz. - naoczny
n.e. - naszej ery
negatyw.; neg. - negatywnej, -ny
NET - New English Translation
niedok. - niedokony
niebezpieczeń. - niebezpieczeństwo, -wie
niewol. - niewolniczy, -nik
NIV - New International Version
np. - na przykład
obywat. - obywatel, -a, -stwo
oczek. - oczekując, -ca
odp. - odpowiednio, -niej; odpow. - odpowiedź, -dzi
ok. - około
okr. okres. - określenie, określony; okaz. - okazująca
orzek. - orzekający; os. - osoba. ozn. - oznaczający
P - liczba mnoga; PD - plural determinate, p. - przed
PAS, pass. - strona bierna
part. - partykula
PAR, prtcp. - imiestwów wyrażający czynność bieżącą, terażniejszą
pers. - perski, -go
PER - perfectum, czas przeszły
pierw. - pierwotnie; plem. - plemię
płd. - południowy, -wej, -dmie, ptn. - północny, -cna
PM - pluralis maiestaticus
pochodz. - pochodzący, -ca
poet. - poeetckie, ki
podwój. - podwójny, -na
podst. - podstawie
poj. - pojedynczy, -cza
pokol. - pokolenie, -niu
pol. - połowa; por. - porównaj
poszuk. - poszukiwaniu, -wać
pohwierdz. - pohwierdzającej, -nie
pow. - powód, powodu
pouwrac. - pouwracający
poz. - pozytywne, -nym
prac. - pracownik, -ować
prakt. - praktyczna, -ny
prowin. - prowincja, -cji
prywat. - prywatny, -ne
prze. - przeszły; przen. - przenośni
przyg. - przygotować, -nia
przykł. - przykład
przypp. - przypominać, -cej, przypis
przyppusz. - przypuszczalnie, -ny
przym. - przymiotnik, przymiotnikowo
przysł. - przysłówek, -wym
publ. - publiczne
pust. - pustynne, pustynia
pyt. - pytająca, -nie
r. - rok; rach. - rachunek
retor. - retoryczne; rodz. - rodzajnik
rozkaz. - rozkazujący (tryb)
rytual. - rytualny
rzecz. - rzeczownik
- rzym. - rzymska, -ki
S - liczba pojedyncza
SC - singular construct
senac. - senacki, -kiej
skrót. - skrócona, -ny
SP - Stare Przymierze
spraw. - sprawiedliwy
str. - strona
symb. - symbol, -le
syn. - synonim
syr. - Księga Mądrości Syracha
SYR - tekst syryjski
SL - Jakub Sławik - „Hob przed Bogiem”
szczeg. - szczególnie, -na
szer. - szerokość
strukt. - struktura
śr. - średnica, -cy
świad. - świadek, świadczyć
TAL - Tatnud
tech. - techniczny
teraż. - terażniejszy
term. - termin
tiq. - poprawka skrybów - tiqqune soferim
TG - Targum, -my
tj. - to jest
TM - Tekst Masorecki
TR - Textus Receptus
trad. - tradycja, -ny
trakt. - traktować;
tr. - tryb
twier. - twierdzić, twierdząca
tyt. - tytuł, -tu
ur. - urodzony
używ. - używania
Q - gere
vs - versus,
w. - werset, W - wstęp
warunk. - warunkowa, -ek
WBC - Word Biblical Commentary
wczes. - wczesniej
wewn. - wewnętrzny, -nie
woj. - wojaskowy
wokaliz. - wokalizacja, -zacji
wsch. - wschód, wschodnia
wskaz. - wskazyjący
współ. - wspólne, -go
wzmac. - wzmacniający; wzmac. - wzmacnienie
wyb. - wybrzeże; wyd. - wydarzenie; wyk. - wykonany
wykrzyk. - wykrzyk; -wa
wynik. - wynikający, -ca
wyp. - wypowiedź, wypowiadać
wyr. - wyraża, -nie, -jące
wys. - wysokość; wyst. - wystawić
wyst. - wystawić
występ. - występuje
wywoł. - wywołani, wywołać
wyzn. - wyznaczony, -ego
YLT - Young Literal Translation
Vg - Wulgata łac. versio vulgata
zach. - zachodni, -nia
zadaw. - zadawać, -nie
zapoż. - zapożyczone -ny
zawod. - zawody, -ach
zgod. - zgodnie, -na
zjaw. - zjawisko
zmysł. - zmysłowy, -wa
znac. - znaczeniu, -czenie
zwł. - zwłaszcza
żyd. - żydowski, -ka

Wykaz ksiąg

Stare Przymierze

Księga Rodzaju.....	Rdz	Księga Kaznodziei.....	Kaz
Księga Wyjścia.....	Wj	Pieśń nad Pieśniami.....	Pnp
Księga Kapłańska.....	Kpł	Księga Izajasza.....	Iz
Księga Liczb.....	Lb	Księga Jeremiasza.....	Jr
Księga Powtórzonego Prawa.....	Pwt	Lamentacje.....	Lm
Księga Jozuego.....	Joz	Księga Ezechiela.....	Ez
Księga Sędziów.....	Sdz	Księga Daniela.....	Dn
Księga Rut.....	Rt	Księga Ozeasza.....	Oz
I Księga Samuela.....	1Sm	Księga Joela.....	Jl
II Księga Samuela.....	2Sm	Księga Amosa.....	Am
I Księga Królewska.....	1Krl	Księga Abdiasza.....	Ab
II Księga Królewska.....	2Krl	Księga Jonasza.....	Jon
I Księga Kronik.....	1Krn	Księga Micheasza.....	Mi
II Księga Kronik.....	2Krn	Księga Nahuma.....	Na
Księga Ezdrasza.....	Ezd	Księga Habakuka.....	Ha
Księga Nehemiasza.....	Ne	Księga Sofoniasza.....	So
Księga Estery.....	Est	Księga Aggeusza.....	Ag
Księga Hioba.....	Hi	Księga Zachariasza.....	Za
Księga Psalmów.....	Ps	Księga Malachiasza.....	Ml
Księga Przypowieści Salomona.....	Prz		

Nowe Przymierze

Ewangelia Mateusza.....	Mt	I List do Tymoteusza.....	1Tm
Ewangelia Marka.....	Mk	II List do Tymoteusza.....	2Tm
Ewangelia Łukasza.....	Łk	List do Tytusa.....	Tt
Ewangelia Jana.....	J	List do Filemona.....	Fln
Dzieje Apostolskie.....	Dz	List do Hebrajczyków.....	Hbr
List do Rzymian.....	Rz	List Jakuba.....	Jk
I List do Koryntian.....	1Kor	I List Piotra.....	1P
II List do Koryntian.....	2Kor	II List Piotra.....	2P
List do Galacjan.....	Ga	I List Jana.....	1J
List do Efezjan.....	Ef	II List Jana.....	2J
List do Filipian.....	Fłp	III List Jana.....	3J
List do Kolosan.....	Kol	List Judy.....	Jud
I List do Tesaloniczan.....	1Tes	Księga Objawienia.....	Obj
II List do Tesaloniczan.....	2Tes		

Opis oznaczeń

Numer rozdziału	1	Zwój o pochodzeniu [*] Jezusa Chrystusa, syna Dawida, syna Abrahama ^{851B88} .	Tekst paralelny
Numer wersetu		[*] lub: rodowodzie, początku - gr: genesis Ne 7,5; J 7,42	Kod słownikowy - STRONG ¹⁸⁸⁸
Referencja: gr.; hebr.; lub; dost.; tj.		2. Abraham spłodził [*] Izaaka, a Izaak spłodził Jakuba, a Jakub spłodził Judę i jego braci.	Kod słownikowy - HALOT
Przypis pierwszy		^{gr:} gennao - narodzić się, stawać się, Rdz 21,2; Ps 56, ^N	Nagłówek Ps 56
Opis do przypisu pierwszego		6. A błogosławiony [*] jest ten, kto nie zgorzyszy ^{**} się z mojego powodu. Iz 8,14; Mt 13,57; 26,31; J 6,60	Przypis drugi
Powtórzenie przypisu drugiego (***) oznacza oddanie jednego słowa greckiego dwoma słowami polskimi i odwrotnie lub dwukrotne wystąpienie tego samego wyrazu greckiego w tekście.		[*] lub: szczęśliwy, ^{**} nie zrazi do mnie - gr: skandalizo - powodować upadek, umieścić przeszkodę, zgorzyszy, zrazić	Brak referencji przy przypisie 2-gim oznacza powtórzenie referencji z przypisu 1-go w tym przypadku - lub: ...
Prawdopodobnie		7. A gdy się modlisz, nie bądź jak obłudnicy; gdyż oni lubią [*] stać i modlić się w synagogach i na rogach placów, aby widzieli ich ludzie. Zaprawdę mówię wam, że już w całości ^{***} otrzymują ^{***} swoją zapłatę. Mt 23,5	Komentarz - symnatura C K - komentarz
		[*] gr: fileo - kochać, (okazywać) czułość - por. J 21,13 ^{***}	Porównaj Eu. Jana 21,13 przypis trzeci
		^{**} aram. idiom (?); WBC ^k Ps 60,1 ^c	słowa w nawiasach dot. wariantu tłumaczenia nie występują w tekście greckim

Spis treści

Ewangelia Mateusza	11	III List Jana.....	297
Ewangelia Marka	51	List Judy	298
Ewangelia Łukasza	75	Objawienie Jana.....	300
Ewangelia Jana	115	Księga Psalmów	321
Dzieje Apostolskie.....	146	Księga Przysłów	435
List do Rzymian.....	184	Księga Hioba	479
I List do Koryntian.....	201	Pieśń nad Pieśniami	537
II List do Koryntian	217	Księga Rut	547
List do Galacjan	228	Lamentacje	557
List do Efezjan	234	Księga Kaznodziej	569
List do Filipian	240	Księga Estery	585
List do Kolosan.....	244	Księga Ozeasza	603
I List do Tesaloniczan.....	248	Księga Joela	619
II List do Tesaloniczan	252	Księga Amosa	627
I List do Tymoteusza.....	254	Księga Abdiasza	639
II List do Tymoteusza	259	Księga Jonasza	643
List do Tytusa	263	Księga Micheasza	649
List do Filemona	265	Księga Nahuma	659
List do Hebrajczyków.....	266	Księga Habakuka	665
List Jakuba	278	Księga Sofoniasza	671
I List Piotra	283	Księga Aggeusza	677
II List Piotra.....	288	Księga Zachariasza	683
I List Jana.....	291	Księga Malachiasza	701
II List Jana	296	Mapy i dodatki.....	709

Ewangelia według Mateusza

1 Zwój o pochodzeniu* Jezusa Chrystusa, syna Dawida, syna Abrahama. Rdz 5,1;

*lub: rodowodzie, początku - gr: genesis Ne 7,5; J 7,42

2. Abraham spłodził* Izaaka, a Izaak spłodził Jakuba, a Jakub spłodził Judę i jego braci.

*gr: gennao - narodzić się, stawać się, Rdz 21,2; Rz 9,7

być zrodzonym, w przenośni - wywoływać, powodować

3. A Juda spłodził z Tamar Faresa i Zareę, a Fares spłodził Esroma, a Esrom spłodził Arama. Rdz 38,29-30; Rt 4,19; 1Krn 2,9

4. A Aram spłodził Aminadaba, a Aminadab spłodził Naassona, a Naasson spłodził Salmona. Rt 4,20; 1Krn 2,10

5. A Salmon spłodził z Rahab Booza, a Booz spłodził z Ruty Obeda, a Obed spłodził Jessego. Rt 4,19-21; 1Krn 2,10-11

6. A Jesse spłodził Dawida króla, a Dawid król spłodził Salomona z tej, która *była żoną* Uriasza. Rt 4,22; 1Sm 16,1,11; 1Krn 2,15

7. A Salomon spłodził Roboama, a Roboam spłodził Abiasza, a Abiasz spłodził Ase. 1Krn 3,10

8. A Asa spłodził Jozafata, a Jozafat spłodził Jorama, a Joram spłodził Ozjasza.

9. Ozjasz spłodził Joatama, a Joatam spłodził Achaza, a Achaz spłodził Ezechiasza. 2Krn 26,23; 27,9; 28,27; 2Krl 16,20; 18,1

10. Ezechiasz spłodził Manassesa, a Manasses spłodził Amona, a Amon spłodził Josjasza. 2Krn 32,33; 33,20-25

11. A Josjasz spłodził Jechoniasza i jego braci w czasie* przesiedlenia** do Babilonu.

*dosł.: za (przesiedlenia) 2Krn 36,1; 2Krl 24,15

**gr: metoikesia - przesiedlenie zwł. wymuszone

12. A po przesiedleniu do Babilonu Jechoniasz spłodził Salatiela, a Salatiel spłodził Zorobabela. 1Krn 3,17; Ezd 3,2

13. A Zorobabel spłodził Abiuda, a Abiud spłodził Eliakima, a Eliakim spłodził Azora. Ezd 2,2; 3,2; Ne 7,7; 12,1

14. Azor spłodził Sadoka, a Sadok spłodził Achima, a Achim spłodził Eliuda.

15. A Eliud spłodził Eleazara, a Eleazar spłodził Matana, a Matan spłodził Jakuba.

16. Jakub spłodził Józefa, męża Marii, z której został zrodzony Jezus, zwany Mesjaszem*.

*gr: christos - Mesjasz, Pomazaniec, Namaszczony

17. Wszystkich więc pokoleń od Abrahama aż do Dawida – pokoleń czternaście; a od Dawida aż do przesiedlenia* do Babilonu – pokoleń czternaście; a od przesiedlenia do Babilonu aż do Mesjasza – pokoleń czternaście. *gr: metoikesia - por. u. 11**

18. A z narodzeniem Jezusa – Mesjasza było tak: gdy matka Jego, Maria, poślubiła* Józefa, okazało się, zanim połączyli się razem**, że była** w ciąży*** z Ducha Świętego. Iz 7,14;

*lub: została zaręczona; **idiom: zamieszkać razem Ełk 1,27;

***dosł.: została znaleziona, ****w brzuchu mająca Ga 4,4

19. Józef natomiast, jej mąż, będąc sprawiedliwym i nie chcąc jej zniesławić, chciał ją potajemnie oddalić*. Rdz 38,24; Pwt 22,20-24

*gr: apolyo - rozwiązać (małżeństwo), uwolnić, opuścić

20. A gdy on to rozważył*, oto anioł PANA ukazał mu się we śnie, mówiąc: Józefie, synu Dawida! Nie bój się przyjąć Marii, swojej żony. Bo to, co w niej zaistniało**, jest z Ducha Świętego. **gr: gennao - u. 2* Sdz 13,3; Mt 2,13;

*lub: powziął taką myśl - czyli: powziął decyzję Ełk 1,11; 2,9

21. Urodzi więc syna i nazwiesz Go imieniem Jezus*; bo On zbawi** swój lud od jego grzechów. Iz 12,2; 45,21; Ełk 1,31; 2,21; Dz 4,12

*gr: Iesous - hebr. Jeszua, Jehoszua - JHWH jest zbawieniem

**gr: sodozo - uratować, wybawić, ocalić, wyzwolić

22. A to wszystko stało się, aby wypełniło się to, co zostało powiedziane przez PANA poprzez proroka, mówiącego: Iz 7,14; 8,8

23. Oto dziewica* będzie w ciąży** i urodzi syna, i nazwą Go imieniem Emmanuel, co jest tłumaczone: Bóg z nami. *lub: panna; **u. 18***

24. A gdy Józef obudził* się ze snu, uczynił jak mu rozkazał anioł PANA i przyjął** swoją żonę, *lub: został obudzony Rdz 6,22; Wj 40,16; J 2,5

**tj. wprowadził ją do wcześniej przygotowanego mieszkania

25. I nie współżył* z nią, aż urodziła swojego pierworodnego syna i nazwał Go imieniem Jezus. *dosł.: nie poznał - Rdz 4,1,17,25; Ełk 2,21

hebr. idiom oznaczający intymną więź małżeńską

2 A gdy Jezus narodził się w Betlejem Judzkim za dni króla Heroda, oto mędrcy^{*} ze Wschodu przybyli do Jerozolimy, mówiąc: ^{*lub: magowie - por. w. 7*} Mi 5,2; Łk 2,11; J 7,42

2. Gdzie jest Ten, który się narodził, Król Żydów[?] Bo widzieliśmy Jego gwiazdę na Wschodzie i przybyliśmy oddać Mu pokłon^{**}.

^{*lub: Judejczyków tj. mieszkańców Judei} Iz 60,3

^{**gr.: prosklyneo - pierwotnie całować czynną dłoń w wyrazie szacunku; klęknąć, paść na kolana, bić czołem, złożyć hold}

3. Gdy król Herod to usłyszał, zaniepokoił^{*} się, a z nim cała Jerozolima.

^{*gr.: tarasso - zburzyć, zakłócić, zaniepokoić, dręczyć}

4. I gdy zebrał razem wszystkich arcykapłanów i uczonych w Piśmie, wypytwał się ich, gdzie jest narodził się Mesjasz^{*}.

^{*lub: Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony} Mi 5,2; J 7,42

5. A oni powiedzieli mu: W Betlejem Judzkim; bo tak jest napisane przez proroka:

6. A ty, Betlejem, ziemio Judy, wcale nie jesteś najmniejsze wśród książąt^{*} Judy; z ciebie bowiem wyjdzie przywódca, który paść będzie lud mój – Izrael.

^{*za hebr.: alluf - naczelnik rodu, przywódca - gr.: hegemon} Mi 5,2; Łb 24,17

7. Wtedy Herod wezwał potajemnie mędrców^{*} i dokładnie dowiedział się od nich o czasie ukazania się gwiazdy.

^{Dn 1,4; Dz 8,9}

^{*gr.: magos - perski mędzrec religijny lub członek plemienia Magi}

9. Oni więc, po wysłuchaniu króla, powiedzieli: Idźcie i dokładnie wypytajcie^{*} się o to dziecko, a gdy je znajdziecie, donieście mi, abym i ja poszedł oddać Mu pokłon.

^{*gr.: ekselatzo - przeszukiwać, badać ściśle, wywiadywać się}

9. Oni więc, po wysłuchaniu króla, poszli; i oto gwiazda, którą widzieli na Wschodzie, prowadziła ich, aż doszła i stanęła nad *miejsce*^m, gdzie było dziecko.

^{Ps 25,12; 2P 1,19}

10. A gdy ujrzeni gwiazdę, ucieszyli się bardzo wielką radością.

11. A gdy weszli do domu, zobaczyli dziecko z Marią, matką Jego, a gdy upadli, oddali Mu pokłon i otworzyli swoje skarby, i ofiarowali Mu dary: złoto, kadzidło i mirrę^{*}.

^{*tj. wonna gumożywica} Mt 4,10; 14,33; 1Sm 10,27;

^{wypluwająca z kory balsamowca} 1Krl 10,2; Iz 60,6

12. A gdy zostali ostrzeżeni^{*} przez Boga we śnie, aby nie wracali do Heroda, inną drogą wrócili do swojej krainy.

^{Hi 33,15}

^{*gr.: chrematidzo - słowo określające ponadnaturalną inspirację}

13. A gdy odeszli, oto anioł PANA ukazał się we śnie Józefowi, mówiąc: Wstań, weź dziecko oraz Jego matkę i uciekaj do Egip-

tu, i bądź tam, aż ci powiem; Herod bowiem będzie szukał dziecięcia, aby je zgładzić.

14. Wstał więc, wziął w nocy dziecko oraz Jego matkę i odszedł do Egiptu.

15. I był tam aż do śmierci Heroda, aby wypełniło się *to*, co powiedział PAN przez proroka, mówiącego: Z Egiptu wezwałem swoje-go syna.

^{Wj 4,22; Łb 24,8; Oz 11,1}

16. Wtedy Herod widząc, że został oszukany^{*} przez mędrców^{**}, rozgniewał się bardzo i wysłał *rozkaz*^{*}, i zabił wszystkie dzieci^{***}, które były w Betlejem i we wszystkich jego granicach, w *wieku* lat dwóch i mniej, stosownie do czasu, o którym dokładnie dowiedział się od mędrców^{**}.

^{2Krl 8,12; Oz 10,14}

^{*lub: osmieszony, zakpięto z niego; **magów; ***chłopców}

17. Wtedy wypełniło się *to*, co zostało powiedziane przez proroka^{*} Jeremiasza, mówiącego:

^{Jr 31,15; Iz 1,14}

^{*dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi lub ro'eh - widzący}

18. Głos w Rama został usłyszany, lament, płacz i wielkie zawołanie: Rachel oplakuje swoje dzieci; i nie chce dać się pocieszyć, bo *już*^{*} ich nie ma.

^{Rdz 35,16; Jr 4,31; 9,21}

19. A gdy umarł Herod, oto anioł PANA ukazał się we śnie Józefowi w Egipcie, mówiąc:

20. Wstań, weź dziecko oraz Jego matkę i idź do ziemi Izraela. Umarli bowiem ci, którzy szukali życia^{*} tego dziecięcia.

^{Mt 2,13; Wj 4,19}

^{*idiom: nastawać na czyjś życie, duszę - gr.: psuche}

21. Wstał więc, wziął dziecko^{*} oraz Jego matkę i przyszedł do ziemi Izraela.

^{Rdz 6,22;}

^{*gr.: paidion - male dziecko, chłopczyk} Hbr 11,8; Mt 2,11

22. Ale gdy usłyszał, że Archelaus króluje nad Judeą w miejsce Heroda, swojego ojca, bał się tam wrócić; ale ostrzeżony^{*} przez Boga we śnie, oddalił się w strony^{**} Galilei.

^{*gr.: chrematidzo - słowo określające ponadnaturalną inspirację}

^{**dosł.: części kraju pod osobną władzą} Łk 2,39; Dz 9,13; J 7,41

23. A gdy przyszedł, zamieszkał w mieście, które jest nazywane Nazaret, aby wypełniło się *to*, co powiedziano przez proroków: Zostanie nazwany Nazarejczykiem^{*}.

^{Dz 2,22}

^{*być może gra słów: hebr. necer - odrośl - tytuł Mesjasza - Iz 11,1}

^{i nazir - Łb 6,13 - człowiek szczególnie poświęcony Panu}

3 A w te dni przyszedł Jan Chrzciciel, głosząc^{*} na pustyni judzkiej^{**} i mówiąc:

^{*dosł.: głosi; **lub: na pustkowiu Judei} Mk 1,1; Łk 3,1

2. Upamiętajcie^{*} się, albowiem bliskie jest Królestwo Niebios.

^{Mk 1,15; Dz 3,19; 2P 3,9; Obj 2,5}

^{*gr.: metaneo - zmienić myślenie, zawrócić, żalować}

3. To bowiem jest Ten, o którym powiedział na przez proroka Izajasza, mówiący: Głos wołającego na pustyni*: Przygotujcie drogi PANA, prostymi czynicie Jego ścieżki. Iz 40,3;
*gr: eremos - pustkowie, pustynia, miejsce odludne MI 3,1

4. A Jan miał odzienie z sierści wielbłąda i pas skórzany wokół swoich bioder, a jego pokarmem była szarańcza i miód polny*.

*gr: agrios - polny, dziki, leśny 2Krl 1,8

5. Wtedy wychodziła do niego Jerozolima oraz cała Judea i cała okolica nad Jordanem.

6. I byli chrzczeni* przez niego w Jordanie, wyznając** swoje grzechy. Kpl 16,21;

*lub: zamurzani; **wyznając je publicznie Jk 5,22; 1J 1,9

7. A gdy ujrzał wielu faryzeuszów i saduceuszów przychodzących do jego chrztu, powiedział im: Plody żmij! Kto wam pokazał, jak uciec od nadchodzącego gniewu?

Mk 12,18; Mt 23,33; Rz 5,9; 1Tes 1,10

8. Przynoscie więc owoce godne* upamiętania**;

*lub: warte, odpowiednie, zdane Mt 21,28;

**lub: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie Ga 5,22; Ef 5,9

9. A nie mniemajcie, że możecie sobie* mówić: Ojca mamy Abrahama; albowiem mówię wam, że Bóg i z tych kamieni może wzbudzić dzieci Abrahamowi.

Łk 3,8; J 8,33; Ga 4,22

*gr: en heautou - w sobie samym, idiom: umawiać sobie

10. Już i także siekiera przykładana jest do korzenia drzew. Każde więc drzewo, które nie wydaje dobrego* owocu, jest wycinane i wrzucane w ogień. Mt 7,19; Iz 5,3; Ez 15,2; 1J 5,6;

*gr: kalos - piękny, szlachetny, cenny, wypróbowany²⁷⁰ Hbr 6,8

11. Ja wprawdzie chrzczę* was wodą ku upamiętaniu; Ten natomiast, który idzie za mną, mocniejszy jest ode mnie, Jemu nie jestem godny nosić sandałów. On was ochrzci* w Duchu Świętym i ogniu**.

Mk 1,4; Łk 1,7; J 1,33

*gr: baptizo - zanurzać, zamaczać, wielokrotnie w celu

farbowania - stąd też: przesiąknąć; **brak w miss Byz

12. W Jego rękę jest wiejadło*, i oczyści przewiewając swoje kłestwisko, i zgromadzi swoją pszenicę do spichlerza, a plewy spali ogniem nieugaszonym**.

Iz 30,24; Am 9,9;

*tj. szufla do przewiewania zboża, przetak Mt 13,30

**gr: asbestos - nieugaszony, niemożliwy do ugaszenia

13. Wtedy Jezus przyszedł* z Galilei nad Jordan do Jana, aby zostać przez niego ochrzczonym. *dost.: przychodzi Mt 2,22; Mk 1,9-11; Łk 3,21

14. Ale Jan powstrzymywał Go, mówiąc: To ja mam potrzebę* zostać ochrzczonym przez Ciebie, a Ty przychodzisz do mnie?

*gr: chreia - konieczność, obowiązek, sprawa, powinność

15. A Jezus powiedział do niego: Ustap* teraz; w ten sposób bowiem przystoi nam wypełnić wszelką** sprawiedliwość. Wtedy Mu ustąpił*.

Mk 1,10; Łk 3,21; J 13,7

*gr: aftemi - nie przeszkadzaj, pozwól, nie zatrzymuj; **całą

16. A gdy Jezus został ochrzczony, zaraz wyszedł z wody, a oto zostały Mu otwarte niebiosa i widział Ducha Bożego, zstępującego jakby gołębicą i przychodzącego na Niego.

Iz 61,1; J 1,31; Kol 1,18

17. I oto rozległ się głos z nieba, mówiący: Ten jest Synem moim umiłowanym, w którym znalazłem upodobanie*.

Mt 17,5;

*lub: upodobałem - czas przeszły dok. 2P 1,17; Ps 2,7

4 Wtedy Jezus został zaprowadzony przez Ducha na pustynię*, by był kuszony** przez diabła.

Mk 1,12; Łk 4,1; Hbr 2,18; J 4,15

*lub: pustkowie; **lub: poddany próbie, doświadczeniu

2. A wówczas, po* poście trwającym czterdzieści dni i czterdzieści nocy, łaknął**.

Łk 4,2;

*lub: po zakończeniu postu; **cierpiący głód 1Krl 19,8

3. I zbliżył się do Niego kusiciel*, i powiedział: Jeśli jesteś Synem Bożym, powiedz, aby te kamienie stały się chlebem.

Hb 1,6-12;

*dost.: ten poddający próbie, pokusie 1Tes 3,5; Obj 12,10

4. A On w odpowiedzi, rzekł: Napisano: Nie samym chlebem* będzie żył człowiek, ale każdym słowem**, wychodzącym z ust Boga.

*dost.: na chlebie ... na słowie Mt 4,7; Wj 16,18;

**gr: rhema - wypowiedź, przesłanie, słowo Pwt 8,3; Łk 4,4

5. Wtedy diabeł* bierze Go do miasta świętego** i stawia Go na szczycie świątyni***.

*gr: diabolos - oskarżyciel, Mt 27,53; Iz 48,2; 52,1 potwarcu, oczerniający; **tj. do Jerozolimy; ***tzw. królewski portyk Heroda - widok na przepaść doliny Cedromu z wys. 137 m

6. I mówi do Niego: Jeśli jesteś Synem Bożym, rzuć się w dół, albowiem jest napisane, że: Aniołom swoim rozkaże o Tobie, i podniosą Cię na rękach, abyś czasem nie uraził* swojej nogi o kamień.

Ps 91,11; 2Kor 11,14

*gr: prospokipo - uderzyć, potknąć się przez coś, doznać urazu

7. Jezus powiedział mu: Również* jest napisane: Nie będziesz kusil** PANA, Boga twojego.

*lub: znów, jeszcze, z kolei Wj 17,2; Pwt 6,16;

**lub: wystawiał na próbę Dz 5,9; 1Kor 10,9; Hbr 3,9

8. Ponownie bierze Go diabeł na bardzo wysoką górę i ukazuje Mu wszystkie królestwa świata oraz ich chwałę,

9. I mówi Mu: Dam Ci to wszystko, jeśli upadniesz i oddasz mi pokłon*.

J 13,3; Dn 5,26

*gr: prosykneo - pierwotnie całować czując dłoń w wyrażeniu szacunku; klękając, paść na kolana, bić czołem, złożyć hold

10. Wtedy Jezus mówi do niego: Zejdź^{*} mi z drogi, szatanie^{**}! Bo jest napisane: PANU, Bogu twojemu, pokłon będziesz oddawać i Jemu samemu będziesz służyć. Wj 20,5

^{*}hypago - zejść z drogi, odejść, stanąć za; ^{**}lub: przeciwniku

11. Wtedy diabeł^{*} Go opuścił^{**}, a oto aniołowie przystąpili i służyli Mu. J 19,11; Mt 26,53;

^{*}tj. oszczerca, oskarżyciel; ^{**}dost.: opuszcza Hbr 1,4-6

12. A gdy Jezus usłyszał, że Jan został wydanym^{*}, wrócił do Galilei; Mk 1,14; Łk 4,14;

^{*}domyśl.: do więzienia - został uwięziony Mt 14,3

13. A po opuszczeniu Nazaretu przyszedł i zamieszkał w Kafarnaum^{*}, nad morzem, w granicach *krajin* Zabulona i Neftalego; ^{*}gr.: Kapernaum - „wioska Nahuma” - miasto nad J. Genezaret

14. Aby wypełniło się to, co zostało powiedziane przez proroka Izajasza, mówiącego:

15. Ziemia Zabulona i ziemia Neftalego, droga morska, za^{*} Jordanem, Galilea pogan.

^{*}lub: po drugiej stronie Iz 8,23; 9,1

16. Lud siedzący w ciemności, ujrzał wielkie światło, a siedzącym w *mrocznej* krainie i w cieniu śmierci – wszedło im światło!

Ps 107,10-14; Iz 42,6-7

17. Od tego czasu zaczął Jezus głosić i mówić: Upamiętajcie^{*} się, albowiem przybliżyło się Królestwo Niebios. Łk 5,32; 24,47;

^{*}lub: zmieńcie myślenie, zawróćcie Dz 20,21; 26,20

18. A Jezus^{*}, idąc nad Morzem Galilejskim, ujrzał dwóch braci: Szymona, którego nazywano Piotrem, i Andrzeja, jego brata, zarzucających sieć^{**} rybacką w morze; byli bowiem rybakami. ^{*}brak w mss Byz Mk 1,16; Łk 5,1; J 1,40

^{**}tj. okrążyła sieć mierząca ok. 3 m śr., zwana amphiblestron

19. I mówi im: Chodźcie^{*} za mną, a uczynię was rybakami ludzi. Łk 5,10; J 12,26; Mk 1,17

^{*}gr.: deute - chodź! chodźcie! - forma wykrzyknikowa

20. A oni natychmiast opuścili sieci rybackie i podążyli^{*} za Nim. Łk 18,28; Mk 10,28

^{*}gr.: akoloutho - towarzyszyć, iść z kimś I za kimś, być posłusznym

21. I gdy poszedł stamtąd dalej, zobaczył dwóch innych braci: Jakuba, *syna* Zebedeusza, i Jana, jego brata, w łodzi z Zebedeuszem, ich ojcem, naprawiających^{*} swoje sieci rybackie. I powołał^{**} ich. ^{**}lub: wezwał

^{*}gr.: kataratizo - uczynić sprawnym, pełnym, naprawić - Ga 6,1^{*}

22. A oni natychmiast opuścili łódź i swojego ojca i podążyli^{*} za Nim. ^{*}por. w. 20^{*}

23. I obchodził Jezus całą Galileę, ucząc w ich synagogach i głosząc Ewangelię Królestwa, i uzdrawiając każdą chorobę i każdą słabość wśród ludu. Mt 13,54; Mk 1,21; Łk 4,15

24. I rozeszła się wieść o Nim po całej Syrii. I przyprowadzili do Niego wszystkich, *którzy* mieli się źle, dotkniętych rozmaitymi chorobami i cierpieniami, opętanych^{*}, epileptyków^{**}, sparaliżowanych, i ich uzdrowił^{**}.

^{*}lub: opętanych przez demony - Mt 9,32^{*} Mk 6,55; Łk 8,27

^{**}lub: lunatyków - Mt 17,15^{*}; ^{**}gr.: therapeuo - por. Hbr 3,5^{*}

25. A szły za Nim wielkie tłumy z Galilei, Dziesięciogrodu^{*}, Jerozolimy, Judei i zza Jordanu. Mt 3,7; 4,25; Mk 5,20; 7,31; Łk 6,17

^{*}gr.: Dekapol - region skupiający 10 miast przy granicy Syrii, zamieszkały w większości przez ludność zhellenizowaną

5 A Jezus, widząc tłumy, wszedł na górę, a gdy On usiadł, podeszli do Niego Jego uczniowie. Łk 6,20-49

2. I otworzył swoje usta, i uczył ich, mówiąc:

3. Błogosławieni^{*} ubodzy^{**} duchem, gdyż ich jest Królestwo Niebios. Łk 6,20; 11,28;

^{*}gr.: makarios - szczęśliwy, ten któremu można pogratulować

^{**}gr.: ptochos - żebrak, skrajny nędzarz Jk 1,12; Ps 51,19

4. Błogosławieni, którzy się smucą^{*}, gdyż oni zostaną pocieszeni. Iz 61,2; Ps 126,5;

^{*}lub: być w żałobie, płakać nad kimś Łk 16,25; Obj 21,4

5. Błogosławieni łagodni^{*}, gdyż oni odziedziczą^{**} ziemię. Mt 11,29; Łb 12,3; So 2,3; Ps 37,11

^{*}lub: uprzejmi, cisi, życzliwi; ^{**}stanie się ich udziałem

6. Błogosławieni, którzy łakną^{*} i pragną sprawiedliwości, gdyż oni zostaną nasyceni.

^{*}lub: cierpią głód Ps 22,27; 42,2; Łk 1,53; J 6,27

7. Błogosławieni miłośnicy^{*}, gdyż oni dostąpią miłosierdzia. ^{*}lub: miłośniwi Prz 11,17

8. Błogosławieni czystego^{*} serca, gdyż oni zobaczą Boga. Ps 51,10; Ez 36,26; Dz 15,9

^{*}dost.: czysti sercem - gr.: katharos - czysty, bez szkazy, bez zmyz

9. Błogosławieni czyniący pokój, gdyż oni zostaną nazwani synami Boga.

10. Błogosławieni, którzy są prześladowani^{*} z powodu^{**} sprawiedliwości, gdyż ich jest Królestwo Niebios. Łk 6,22; J 15,20; 1P 3,14

^{*}gr.: dioko - zmuszać do ucieczki, prześladować; ^{**}ze względu na

11. Błogosławieni jesteście, gdy ze względu na mnie będą wzięci^{*} i prześladować, i mówić wszystkie złe^{**} słowa, kłamiąc przeciwko wam. Rz 8,36; Łk 21,17; Obj 2,3; 1P 2,23

^{*}lub: znieważać, ganić, łajać; ^{**}lub: niegodziwie

12. Radujcie się i weselcie się, gdyż wielka jest zapłata^{*} wasza w niebiosach; tak bowiem prześladowali proroków, *którzy* byli przed wami. ^{*}lub: nagroda 2Krn 36,16; Łk 6,23; 1Kor 3,8

13. Wy jesteście solą ziemi; natomiast jeśli sól straci swój smak^{*}, czym ją posolą? Nie

ma już nic ze swej siły, *nadaje się* tylko by zostać wyrzuconą na zewnątrz i deptaną przez ludzi.

2Krl 2,20; Mk 4,21; 9,50; Łk 14,34

*gr.: *moraieno - być nijakim, stracić smak, złytyć - Rz 1,22***

14. Wy jesteście światłem świata. Nie może zostać ukryte miasto leżące na górze. Ef 5,8

15. Nie zapalają też lampy i nie stawiają jej pod korcem*, ale na świeczniku, i świeci wszystkim, *którzy są* w domu.

Mk 4,21

*gr.: *modios - naczynie na zboże - miara ciał sypkich - 9 l*

16. Tak niech świeci wasza światłość przed ludźmi, aby zobaczyli wasze dobre* czyny i stawili** Ojca waszego, który jest w niebiosach. **lub: piękne, szlachetne; **por. Rz 8,30***

1P 2,12

17. Nie myślcie, że przyszedłem znieść* Prawo lub Proroków. Nie przyszedłem znieść*, ale wypełnić.

Łk 16,17; J 8,5

*gr.: *katalyo - obalić, rozluźnić (wiązania), rozłączyć, zburzyć*

18. Zaprawdę* bowiem mówię wam: Dopóki nie przeminą niebo i ziemia, ani jedna jota, ani jedna kreska z pewnością** nie* przeminie z Prawa, aż się to wszystko stanie.

*gr.: *amen - z hebr.: godne wiary, Ps 119,89; Iz 40,8;*

lub jako akt potwierdzenia; **por. w. 20* Mt 24,35; Łk 21,33

19. Jeśli więc ktoś, rozwiązałby jedno z tych najmniejszych przykazań i tak nauczał ludzi, zostanie nazwany najmniejszym w Królestwie Niebios, a ten, kto by czynił je i nauczał, zostanie nazwany wielkim w Królestwie Niebios.

Mt 19,28; Ga 3,10; Jk 2,10

20. Mówię bowiem wam: Jeśli wasza sprawiedliwość nie będzie obfitować bardziej niż uczonych w Piśmie i faryzeuszów, z pewnością* nie wejdziecie do Królestwa Niebios.

*gr.: *ou me - podwójne zaprzeczenie - jako wzmocnienie* Mt 23,2

21. Słyszeliście, że powiedziano przodkom*: Nie będziesz mordował; a kto by mordował, będzie podlegał sądowi.

Rdz 9,5-6; Lb 24,17;

**dosl.: będącym od początku, prastarym, dawnym* Pwt 17,18

22. A ja wam mówię, że każdy, kto jest rozniewany na swojego brata bez powodu, będzie winien sądowi; a kto powie swojemu bratu: Raka! będzie podlegał Sanhedrynowi; a kto powie: Głupcze**! będzie wrzucony w ogień Gehenny**.

Ps 37,8; Prz 19,19; Dz 3,20; 1J 3,15

**aram. - pusty, pusta głowa; **lub: tępak, niedoręczność;*

***tj. dolina Hinnom - symbol wiecznego potępienia

23. Jeśli więc przyniósłbyś* swój dar na ołtarz i tam przypomniał** by ci, że twój brat ma coś przeciwko tobie;

Pwt 16,16; 1Sm 15,22;

**lub: ofiarowałbyś; **przypomniałoby ci się* Mk 11,25

24. Zostaw tam swój dar przed ołtarzem, i odejdz; najpierw pojednaj się ze swoim bratem, a potem przyjdź i przynieś swój dar.

25. Bądź *tym, który godzi** się szybko ze swoim przeciwnikiem, dopóki jesteś z nim w drodze, by czasem przeciwnik nie przekazał cię sędziemu, a sędzia nie przekazał cię podwładnemu, abyś nie został wrzucony do więzienia.

Hi 22,21; Prz 25,8; Mk 6,14; Łk 12,58

*gr.: *eunoio - być życzliwym, dobrze, pokojowo usposobionym*

26. Zaprawdę mówię ci: Na pewno nie wyjdiesz stamtąd, aż oddasz ostatni kodrantes*.

*gr.: *kodranthes - 2 leptomy - 0,25 assariona - 1/64 denara*

27. Słyszeliście, że powiedziano przodkom*: Nie będziesz cudzołożył.

Wj 20,14; Kpl 20,10

*gr.: *archaios - będący od początku, prastary - brak w mss Byz*

28. A ja wam mówię, że każdy, kto patrzy* na kobietę, aby** jej pożądać, już z nią popełnił cudzołóstwo w swoim sercu.

2P 2,14

**lub: przyglądając się uważnie; **gr.: pros - w kierunku, do, przy, dla*

29. Jeśli więc twoje prawe oko jest ci powodem upadku*, wyłup* je i odrzuć od siebie; albowiem pożyteczniej jest dla ciebie, aby zginął jeden z twoich członków, a nie całe twoje ciało zostało wrzucone do Gehenny**.

**lub: gorszy; **dosl.: wyrwij z korzeniami* Mt 18,8; Mk 9,43

***tj. dolina Hinnom - symbol wiecznego potępienia

30. A jeśli twoja prawa ręka jest ci powodem upadku, odetnij ją i odrzuć od siebie; albowiem pożyteczniej jest dla ciebie, aby zginął jeden z twoich członków, a nie całe twoje ciało zostało wrzucone do Gehenny.

31. Powiedziano też, że ktokolwiek oddaliłby swoją żonę, niech jej da zwój* rozwodowy.

**lub: dokument, list* Mk 10,2; Pwt 24,1; Jr 3,1

32. A ja wam mówię: Ktokolwiek oddała swoją żonę, poza* sprawą** nierządu, prowadzi ją do cudzołóstwa***, a kto poślubił oddaloną, cudzołoży. **lub: z wyjątkiem* 1Kor 7,10; Mi 2,14

**gr.: logos - słowo, rachunek, sprawa, idea; ***czym, sprawia

****lub: czyni ją cudzołożoną - czas teraż. str. bierna

33. Słyszeliście także*, że powiedziano przodkom: Nie będziesz krzywoprzysięgał*, ale dotrzymasz** PANU swoich przysięg. Kpl 19,12

**dosl.: ponownie, znów; **lub: łamał przysięgi; ***dosl.: oddasz*

34. A ja wam mówię, abyście w ogóle nie przysięgali – ani na niebo, gdyż jest tronem Boga;

Iz 66,1; Dz 7,49

35. Ani na ziemię, gdyż jest podnóżkiem Jego stóp; ani na Jerozolimę, gdyż jest miastem wielkiego króla;

Ps 48,2

36. Ani na swoją głowę nie będziesz przysięgał, gdyż nie możesz jednego włosa uczynić białym albo czarnym.

37. A słowo^{*} wasze niech będzie: Tak, tak; nie, nie. A *co jest* ponad to, jest od złego.

^{*gr: logos - słowo, przesłanie, idea, rachunek} 2Kor 1,17

38. Słyszeliście, że powiedziano: Oko za^{*} oko, ząb za^{*} ząb. ^{*gr: anti - w miejsce, za} Wj 21,22-27

39. A ja wam mówię: Nie sprzeciwiajcie się^{*} złemu, ale *ku* temu, który uderzy cię w twój prawy policzek, zwróć i drugi;

^{*gr: anhistemi - stać naprzeciw} Prz 20,22; Rz 12,17;
^{stać opór; przeciwstawić się} 1Tes 5,15; 1P 3,9

40. A temu, *który* chce się z tobą procesować i wziąć twoją suknię^{*}, zostaw mu i płaszcz.

^{*gr: chiton - szata wkładana wprost na ciało} 1Kor 6,7

41. A kto by zmusił^{*} ciebie, *abyś niósł jego ciężar* jedną miłą^{**}, idź z nim i dwie.

^{*gr: angareuo - wystać gonca, wciągnąć do służby publicznej, zmusić do niesienia ciężaru - por. Mt 21,2^{*}; Mk 15,21}

^{**mła rzymska to 1000 podwójnych kroków}

42. *Temu, kto* ciebie prosi, dawaj, a od tego, kto chce od ciebie pożyczyć, nie odwracaj się.

43. Słyszeliście, że powiedziano: Będziesz miłował swojego bliźniego, a swojego nieprzyjaciela będziesz nienawidził.

Kpl 19,18; Pwt 23,6; Ps 139,21-22; Mt 22,39; Łk 6,27,32

44. A ja wam mówię: Miłujcie swoich nieprzyjaciół, błogosławcie^{*} *tych, którzy* was przeklinają, dobrze czyńcie *tych, którzy* was nienawidzą i módlcie się za *tych, którzy* was fałszywie oskarżają^{**} i przesładują was;

^{*gr: eulogeo - słać, dobrze życzyć - por. Mt 14,19^{*}}

^{**lub: łzą, uwalczają, grozić, oczerniają} Łk 23,34; Dz 7,59

45. Abyście stali się synami Ojca waszego, który *jest* w niebiosach; bo *On* czyni *to, że* słońce Jego wschodzi nad złymi i nad dobrymi, i deszcz pada na sprawiedliwych i na niesprawiedliwych.

Hi 25,3; Ef 5,1

46. Albowiem, jeśli miłujecie *tych, którzy* was miłują, jaką macie zapłatę^{*}? Czy i celnicy tego nie czynią?^{*} ^{*lub: nagrodę}

47. A jeśli tylko swoich braci^{*} byście pozdrawiali, co osobliwego czynicie? Czy i celnicy tego nie czynią?^{*} ^{*mss Byz: przyjaciół}

48. Bądźcie więc doskonali^{*}, tak jak Ojciec wasz, *który jest* w niebiosach jest doskonały.

^{*gr: teleios - nie mający braków, dojrzały, w pełni rozwinięty} Rdz 17,1; Kpl 19,2; Flp 3,12; Kol 1,28

6 Uważajcie, abyście swojego daru miłosierdzia nie czynili przed ludźmi, po to,

by być widzianymi przez nich, inaczej nie macie zapłaty^{*} u Ojca waszego, który jest w niebiosach.

Mt 16,27; 23,5; Łk 12,1; 16,15;

^{*gr: misthos - nagroda, zapłata za pracę} 1Kor 9,17; Hbr 11,26

2. Dlatego, gdy dajesz dar miłosierdzia^{*}, nie trąb przed sobą, tak jak czynią to obłudnicy w synagogach i na ulicach, aby przez ludzi została oddana im chwala^{**}. Zaprawdę mówię wam: Już w całości otrzymują swoją zapłatę. ^{*lub: wsparcie dla ubogich, jałmużna} Dwt 9,36;

^{*gr: dokszado - słać, chwalić, otoczyć chwałą} Pwt 15,7-8

3. Ale ty, gdy dajesz dar miłosierdzia^{*}, niech nie wie twoja lewa ręka, co czyni twoja prawa ręka, ^{*por. u. 2^{*}} J 7,4; Mt 25,37; Rz 12,8

4. By twój dar miłosierdzia^{*} *pozostał* w ukryciu, a twój Ojciec, który widzi w ukryciu, On ci odda jawnie^{**}. ^{*por. u. 2^{*}} Mt 10,42; Łk 14,14

^{*gr: faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie}

5. A gdy się modlisz, nie bądź jak obłudnicy; gdyż oni lubią^{*} stać i modlić się w synagogach i na rogach placów, aby ludzie ich widzieli. Zaprawdę mówię wam, że już w całości^{**} otrzymują^{**} swoją zapłatę. ^{Mt 23,5}

^{*gr: fileo - kochać, okazywać czułość - por. J 21,15^{***}}

^{*gr: apecho - mieć całkowicie, otrzymać w pełni}

6. Ale ty, gdy się modlisz, wejdź do swojej komórki^{*} i zamknij swoje drzwi, módl się do Ojca twojego, który jest w ukryciu; a Ojciec twój, który widzi w ukryciu, odda ci jawnie.

^{*tj. magazyn bez okien, pomieszczenie prywatne - Mt 24,26^{**}}

7. Modląc się natomiast, nie paplajcie^{*} jak poganie; albowiem wydaje im się, że w^{**} *swojej* wielomówności zostaną wysłuchani.

^{*gr: battalgeo - poutarzać w kółko to samo, używać wielu niepotrzebnych słów, dost. jukać się; **lub: dzięła, przez (swoją)}

8. Nie bądźcie do nich podobni^{*}, gdyż Ojciec wasz wie, czego potrzebujecie, zanim Go poprosicie. ^{*gr: homoioo - por. Hbr 2,17^{*}} Ps 139,4; Mt 6,32

9. Wy więc módlcie się tak: Ojciec nasz, *który jesteś* w niebiosach! Niech Twoje imię zostanie uswięcone^{*}.

Ps 111,9; J 16,23; Jud 1,20

^{*gr: hagiadoo - oddzielić od tego co pospolite, przeznaczyć do}

10. Niech przyjdzie Twoje Królestwo; niech się stanie Twoja wola jak w niebie, *tak* i na ziemi.

Dn 2,44; 7,27; Kol 1,13; Obj 11,15; Łk 22,42

11. Chleba naszego codziennego^{*} daj nam dzisiaj.

Prz 30,8; J 6,32-35

^{*gr: epiousios - potrzebny na cały dzień, konieczny do życia}

12. I odpuść nam nasze winy^{*}, jak i my odpuszczamy tym, *którzy są wobec nas winni^{**}*.

^{*lub: długi; **naszym dłużnikiem} Dz 13,38; 1J 1,9; Mt 18,21

13. I nie wprowadź^{*} nas w pokusę, ale ura-

tuju** nas od złego; gdyż Twoje jest Królestwo i moc, i chwała na wieki. Amen.

*tryb przyp.; *lub jako idiom: nie dopuść abyśmy ulegli pokusie (doswiadczeniu, próbie)? - Marshall, The Gospel of Luke New Internat. Greek Test. Commentary 462; **gr: hryjomai - Lk 11,4**

14. Bo jeśli odpuścicie ludziom ich upadki, i wam odpuści Ojciec wasz niebiański.

15. Ale jeśli nie odpuścicie ludziom ich upadków*, także Ojciec wasz nie odpuści wam waszych upadków. Mk 11,25-26

*gr: paraploma - spaść obok lub czegoś, fałszywy krok, upadek

16. A gdy pościcie, nie stawajcie się smutni* tak jak obłudnicy; wykrzywiają bowiem swoje twarze, aby ludzie widzieli, że poszczą. Zaprawdę mówię wam: Już otrzymują całą swoją zapłatę. *por. Lk 24,17*** Iz 58,3; Dn 9,3; Lk 2,37

17. Ale ty, gdy pościsz, namaść* swoją głowę i umyj swoją twarz; *gr: alejfo - namaszczać oliwą

18. Abyś nie był widziany przez ludzi, że pościsz, ale przez Ojca twój, który jest w ukryciu; a Ojciec twój, który widzi w ukryciu, odda ci jawnie*. *gr: faneros - por. Lk 8,17*

19. Nie gromadźcie sobie skarbów na ziemi, gdzie mól i rdza niszczy, i gdzie złodzieje przekopują* sciany i kradną; *tj. wlamują się

20. Ale gromadźcie sobie skarby w niebie, gdzie ani mól, ani rdza nie niszczy, i gdzie złodzieje nie przekopują* ścian i nie kradną.

21. Albowiem gdzie jest wasz skarb*, tam będzie i wasze serce. *gr: thesauros - por. Lk 12,34*

22. Lampą ciała jest oko. Jeśli więc twoje oko jest prosto* patrzące, całe twoje ciało będzie jasne. Lk 11,34

*lub: proste, szczerze, dobrze funkcjonujące - tj. nie zezowało

23. Jeśli natomiast twoje oko jest złe*, całe twoje ciało będzie ciemne. Jeśli więc światłość, która jest w tobie, jest ciemnością, sama ciemność jakąż wielką będzie?

*złe oko - hebr. idiom - być skąpym - por. D. H. Stern - KZNT

24. Nikt nie może dwom panom służyć, jednego bowiem zniemawidzi, a drugiego będzie miłował; albo do jednego przyłgnie*, a drugiem pogardzi. Nie możecie służyć Bogu i mamoniem**. *lub: będzie się trzymać I Tm 6,9; Joz 24,15

**z aram. - symoniom bogactwa, bożek kanaanejski - por. Lk 16,9*

25. Dlatego mówię wam: Nie martwcie* się o swoje życie**, co będziecie jedli, albo co będziecie pili; ani o swoje ciało, w co będziecie się ubierać. Czyż życie nie jest czymś więcej niż pokarm, a ciało niż ubranie? IP 5,7

*lub: nie troszczenie; **gr: psyche - dusza, życie, osoba

26. Przypatrzcie się ptakom na niebie, że nie sieją, ani nie żną, ani nie zbierają do spichlerzy, a Ojciec wasz niebiański je żywi. Czy wy nie jesteście o wiele ważniejsi od nich?

27. A kto z was, martwiąc się, może dodać do swojego wzrostu* jeden łokieć**?

*helikia - czas życia, wiek, dojrzałość, postura, wzrost

**gr: pechyls - ramię, łokieć, odcinek czasu, 1 łokieć - ok. 45 cm

28. A o ubranie dłaczego się martwicie*? Zwróćcie uwagę** na lilie polne, jak rosną; nie pracują, ani nie przędą, Lk 3,11; 12,27

*gr: merimnao - troszczyć się, zabiegać o coś, niepokoić się

**gr: katamanthano - starannie rozważać, poznać dokładnie

29. A mówię wam, że nawet Salomon w całej swojej chwale* nie ubrał się, jak jedna z nich. *gr: doksa - splendor, majestat, blask I Kr 10,5

30. Jeśli więc trawę polną, która dziś jest, a jutro zostanie wrzucona do pieca, Bóg tak ubiera, czy nie o wiele bardziej was, ludzie małej wiary? Iz 40,6-8; Lk 12,28; Jk 1,10

31. Nie martwcie się więc, mówiąc: Co będziemy jedli? Albo: Co się ubierzemy? So 2,3; Mt 4,4; Ps 37,3; 78,18

32. Bo tego wszystkiego szukają poganie*. Wie bowiem Ojciec wasz niebiański, że tego wszystkiego potrzebujecie. Ef 4,17; Lk 11,11;

*gr: ethnos - narody, grupy etniczne, nie-Żydzi Ps 103,1

33. Ale szukajcie* najpierw Królestwa Bożego i jego sprawiedliwości, a to wszystko zostanie wam dodane. I Kr 3,11; Ps 34,10; 1 Tm 4,8

*gr: zeteo - dociekać, badać, dążyć, zabiegać, wnikać, przagnąć

34. Nie martwcie się więc o jutro; albowiem jutro martwić się będzie o siebie. Wystarczy dniowi jego zło*. Wj 16,19; J 14,27; Mt 10,19

*gr: kakia - bieda, nędza, utrapienie, podłość, zuzdrość

7 Nie sądziecie*, abyście nie zostali osądzeni. *lub: wydać wyrok, spierać się w sądzie Rz 14,1

2. Albowiem jakim sądem sądziecie, takim zostaniecie osądzeni, i jaką miarą* miierzycie, taką wam w zamian odmierzą. Jr 51,24;

*gr: metron - miara, pręt mierniczy Ps 18,25; Jk 2,13

3. A czemu widzisz drzazgę* w oku swojego brata, a nie dostrzegasz belki w swoim oku?

*dosł.: coś suchego, budył, gałązka, żędźbło, słomka Lk 6,41

4. Albo jak możesz powiedzieć swojemu bratu: Pozwól, że wyrwę drzazgę z twojego oka, a oto belka jest w twoim oku?

5. Obłudniku! Wyrwij pierw belkę ze swojego oka, a wtedy przejrzysz, by wyrwać drzazgę z oka swojego brata. Mt 22,18; 2 Kr 28,10; J 8,7

*gr: hipokrytes - pieru - ten, który odpowiada, aktor - obłudnik

6. Nie dawajcie psom* tego, co jest święte, i nie rzucajcie swoich pereł przed świnie, aby ich czasem nie podeptały swoimi nogami, a następnie nie obróciły się i was nie rozzszarpały.

Mt 15,26; 2P 2,1,22; Mt 13,46

*psy i świnie były uważane za zwierzęta nieczyste

7. Proście*, a zostanie wam dane; szukajcie, a znajdziecie; pukajcie, a zostanie wam otworzone.

1Krl 3,5; J 14,13; Jk 1,5; Mt 6,33; 21,22

*gr: aiteo - prosić, błagać, wzywać, pożądać, wymagać

8. Bo każdy, kto prosi, otrzymuje; a kto szuka*, znajduje; a temu, kto puka, zostanie otworzone.

*gr: dzeteo - szukać, dociekać

9. Albo kto z was jest takim człowiekiem, który, gdy syn prosiłby o chleb, to* poda mu kamień? *

*dosl.: czy Łk 11,11; Mt 6,6,26

10. Albo kiedy prosiłby o rybę, to* poda mu węża? *

*dosl.: czy Mt 15,22; Dz 9,11

11. Jeśli więc wy, będąc złymi*, wiecie jak dawać dobre dary waszym dzieciom, o ile bardziej Ojciec wasz, który jest w niebiosach, da to, co dobre *tym*, którzy Go proszą.

Rdz 6,6; 8,21; Jk 1,17; Łk 11,11

*gr: poneros - niegodziwy, nieczestny, zły, zepsuty, podły

12. Wszystko więc, cokolwiek byście chcieli, aby wam ludzie czynili, to i wy im czyncie; takie* jest bowiem Prawo i Prorocy.

*lub: to jest Łk 6,31; Kpl 19,18; Mt 22,39; Rz 13,8

13. Wchodźcie przez ciasną bramę. Albowiem szeroka jest brama i przestronna droga, która prowadzi do zguby*, i wielu jest takich, którzy przez nią wchodzi.

*gr: apoleia - całkowite Łk 13,24; Mk 10,23; J 10,9; 14,6
zniszczenie, zguba, zagłada, zmartośnienie

14. Gdyż ciasna jest brama i wąska* droga, która prowadzi do życia, a mało jest takich, którzy ją znajdują.

*mss Byz - gr: ti - jakże, jak

*lub: zwyciężona jest droga prowadząca w życie Iz 35,8; 1P 3,20

15. Zważcie* na fałszywych proroków, którzy przychodzą do was w owczej skórze**, ale wewnątrz są drapieżnymi wilkami.

*lub: zwrócić uwagę, wystrzegać się Jr 14,14; Mt 16,6;

**dosl.: w odzieniu Łk 12,15; Kol 2,8; Mt 24,4; Pwt 13,1

16. Po ich owocach poznacie* ich. Czy zbierają winogrona z cierni albo figi z ostu?

*gr: epiginosko - poznać gruntownie, dokładnie wiedzieć, upewnić się Ga 5,19-22; Jk 3,12; Ps 1,3

17. Tak każde dobre drzewo przynosi dobre owoce, ale zgniłe drzewo przynosi złe owoce.

18. Nie może dobre drzewo przynosić złych owoców, ani zgniłe* drzewo przynosić dobrych owoców.

*lub: spróchniałe Ga 5,10; 1J 3,9

19. Każde drzewo, które nie przynosi dobrego* owocu, jest wycinane i wrzucone w ogień.

*gr: kalos - piękne, dobre, szlachetne Mt 3,10; J 15,2; Hbr 6,8

20. Zatem prawdziwie po ich owocach poznacie* ich.

gr: epiginosko - por. u. 16

21. Nie każdy, kto do mnie mówi: Panie, Panie, wejdzie do Królestwa Niebios, lecz ten, kto czyni wolę Ojca mego, który jest w niebiosach.

Mt 25,11; Łk 6,46; J 6,40

22. Wielu powie mi tego dnia: Panie, Panie, czy w Twoim imieniu nie prorokowaliśmy i w Twoim imieniu nie wypędzaliśmy demonów, i w Twoim imieniu nie czyniliśmy wielu dzieł mocy*?

Jr 14,14; 27,15; Łk 13,25; 1Kor 13,1

*gr: dynamis - siła, moc, zdolność, moc czynienia cudów

23. A wtedy wyznam im: Ponieważ* nigdy was nie poznałem**, odejdźcie ode mnie wy, którzy czynicie bezprawie**.

2Tm 2,19; Mt 25,41

*gr: holi - że, ponieważ, jako że; **gr: ginosko - poznanie, nawiązanie intymnej więzi; ***gr: anomia - nieprawość, niegodziwość

24. Każdy więc, kto słucha tych moich słów i czyni je, będzie podobny do męża rozsądnego*, który zbudował swój dom na skale;

*lub: rozumny, rozsądny, mądry Jk 1,22-25; 1Kor 3,10

25. I spadł gwałtowny deszcz, i wezbrały* rzeki, i zawiwały wiatry, i uderzyły w ten dom, i nie runął**.

*dosl.: przyszyły; **upadł Prz 12,3; Dz 14,22

26. A każdy, kto słucha tych moich słów, a nie czyni ich, będzie podobny do męża głupiego, który zbudował swój dom na piasku.

Ez 33,32

27. I spadł gwałtowny deszcz, i wezbrały* rzeki, i zawiwały wiatry, i uderzyły w ten dom, i runął**.

*dosl.: przyszyły; **upadł Ez 13,10-14; 2P 2,20; Mt 12,43

28. I stało się, gdy Jezus dokończył te słowa, że tłumy zdumiewały* się nad Jego nauką.

*gr: ekplesso - być oszołomionym, Mt 13,54; Łk 4,32;

zdziwionym - por. Dz 13,12* J 7,46; Mt 19,1; 26,1

29. Uczyl ich bowiem jak ten, który ma władzę*, a nie jak ich uczeni w Piśmie.

*gr: eksousia - władza, prawo, autorytet, moc

8 A gdy szedł z góry, podążały za Nim wielkie tłumy;

Łk 5,12-16

2. I oto przyszedł trędowaty, i oddał Mu pokłon, mówiąc: Panie! Jeślibyś chciał, możesz mnie oczyścić.

Kpl 13,44-46; Lb 5,2

3. I Jezus wyciągnął rękę, i dotknął* go, mówiąc: Chcę, zostań oczyszczony; i natychmiast został oczyszczony ze swojego trądu.

*gr: haptomai - przylgnąć, dotknąć - por. Kpl 13,45

4. I Jezus powiedział do niego: Uważaj, abyś nikomu o *ty*m nie mówił, ale idź, pokaż siebie kapłanowi, i ofiaruj dar, który nakazał Mojżesz, na świadectwo dla nich.

Mk 1,44; Kpl 13,2; Łk 17,14

5. A gdy Jezus wszedł do Kafarnaum, przyszedł do Niego setnik i prosił Go, mówiąc:

6. Panie! Sługa* mój leży w domu sparaliżowany i strasznie** cierpi.

Mt 4,24; 9,2; Dz 8,7;

*gr.: *país - chłopiec, młody niewolnik*; **okrutnie Hi 31,13

7. A Jezus powiedział do niego: Ja przyjdę i uzdrowię* go. *gr.: *therapeuo - uleczyć - por. Hbr 3,5**

8. A setnik odpowiedział, mówiąc: Panie! Nie jestem godny, abyś wszedł pod mój dach, ale powiedz tylko słowo*, a będzie uzdrowiony mój sługa**.

*mss Byz - słowem; **gr.: *país - u. 13***

9. Bo i ja jestem człowiekiem podległym władzy innego i mam pod sobą żołnierzy. Mówię jednemu: Idź, a idzie; a drugiemu: Przyjdź, a przychodzi; a swojemu słudze*: Czyń to, a czyni.

*gr.: *doulos - por. Mt 20,27**

10. A gdy Jezus to usłyszał, pełen podziwu* powiedział do tych, którzy szli za Nim: Zaprawdę mówię wam, nawet w Izraelu nie znalazłem tak wielkiej wiary.

Mt 15,28;

*gr.: *thaumazo - podziwiać, zdumiewać się* Mk 6,6; Łk 7,9

11. A mówię wam: Wielu przyjdzie ze wschodu i z zachodu, i spoczną* przy stole z Abrahamem, Izaakiem i Jakubem w Królestwie Niebios.

Iz 49,12; Łk 13,28; Mt 1,11; Ps 107,3

*gr.: *anaktino - położyć przy stole, wygodnie usadowić, oprzeć*

12. Lecz synowie Królestwa zostaną wyrzuceni* w ciemność zewnętrzną. Tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.

Mt 3,9; 7,23; 21,43;

*gr.: *ekballo - wyrzucić,* 2P 2,4; Mt 13,42; 22,13; 24,5

wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać z czegoś

13. I Jezus powiedział setnikowi*: Idź, i jak uwierzyłeś, tak niech ci się stanie. I w tej godzinie jego sługa** został uzdrowiony.

*gr.: *hekatontarches - dowódca 100 żołnierzy, centurion*

**gr.: *país - chłopiec, sługa, młody niewolnik* Mt 15,28

14. A gdy Jezus przyszedł do domu Piotra, ujrzał jego teściową* złożoną** chorobą i gorączkującą.

Mk 1,30; Łk 4,38; 1Kor 9,5

*gr.: *penthera - teściowa, matka żony*; **gr.: *ballo - złożony chorobą*

15. I dotknął jej ręki, i opuściła ją gorączka. A ona wstała i usługiwała im*.

*mss Byz - Mu

16. A gdy nastął wieczór, przyprowadzili do Niego wielu opętanych*; i wypędził duchy słowem, i uzdrowił wszystkich, którzy mieli się źle; *tj. opętanych przez demona

Łk 8,3

17. Aby wypełniło się *to, co* zostało powiedziane przez proroka Izajasza, mówiącego: On wziął na siebie nasze słabości i poniósł nasze choroby.

Iz 53,4; 1P 2,24

18. Jezus natomiast, widząc wokół siebie wielkie tłumy, rozkazał odpłynąć na drugą stronę.

Łk 9,57-62; Łk 8,22; J 6,15

19. I podszedł jeden uczony w Piśmie, i powiedział do Niego: Nauczycielu! Pójdź* za Tobą, dokądkolwiek byś poszedł.

Mk 12,32

*gr.: *akoloutheo - towarzyszyć, iść z kimś* Łz 4,16; *być posłusznym*

20. A Jezus mówi do niego: Lisy mają nory, a ptaki nie niebie gniazda; ale Syn Człowieczy* nie ma, gdzie by skłonił głowę.

*w NP tylko określenie Jezusa Iz 53,2; Ps 84,3; 2Kor 8,9

21. A inny z Jego uczniów powiedział do Niego: Panie! Pozwól* mi najpierw odejść i pogrzebać mojego ojca.

Lb 6,6; 1Krl 19,20; Mt 19,29

*gr.: *epitrepo - zezwolić, upoważnić, dopuścić, powierzyć*

22. Ale Jezus powiedział mu: Pójdź* za mną i pozwól umarłym pogrzebać swoich umarłych.

J 1,43; Łk 15,32; Kol 2,1,3; 1Tm 5,6

*gr.: *akoloutheo - por. u. 19**, *tu: w trybie rozkazującym*

23. I gdy On wstąpił do łodzi, weszli za Nim i Jego uczniowie.

Mk 4,35; Łk 8,22-25; Mt 9,1

24. A oto wielkie trzęsienie* stało się na morzu, tak że fale przykrywały łódź. On natomiast spał.

Ps 4,8; Mk 4,37; Dz 27,14

*gr.: *seismos - trzęsienie, poruszenie, burza, trzęsienie ziemi*

25. I podeszli Jego* uczniowie, i obudzili Go, mówiąc: Panie, ratuj* nas! Giniemy**!

Mk 4,38

*brak w mss Byz; **gr.: *sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić*

**gr.: *apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zglądzać*

26. I powiedział do nich: Czemu jesteście przestraszeni? O małej wiary! Wtedy wstał, skarcił* wiatr i morze; i nastąpiła wielka cisza.

*gr.: *epitimo - napominać, surowo skarcić,* Mt 14,31;

zgrozić, obarczyć winą Ps 44,23; Iz 51,9

27. A ludzie dziwili się, mówiąc: Kim jest Ten, że Mu i wiatry, i morze są posłuszne*?

*gr.: *hypakowō - słuchać, ulegać czujęś woli, być posłusznym*

28. I gdy przybył na drugą stronę do krainy Gergezeńczyków*, wyszli Mu na spotkanie** dwaj opętani przez demony, wyszli z grobowców, bardzo groźni, tak że nie było mocnego, aby przejść tą drogą.

Mk 5,1; Łk 8,26; Rdz 10,16

*tj. mieszkańiec miasta Gergez; **lub: wyszli naprzeciw

29. A oto wrzeszczeli, mówiąc: Co nam* i Tobie*, Jezusie, Synu Boży?! Przyszedłeś tu przed czasem nas dręczyc*?!
hebraizm: Dlaczego mnie tak traktujesz? To twoja sprawa, Co mi do tego? - por. J 2,4; **gr.: *basanidzo - por. Mk 5,7***

30. A w oddaleniu* od nich była wypasana wielka trzoda świń. *gr: makran - daleko, kawał drogi

31. Wówczas demony prosiły Go, mówiąc: Jeśli nas wyganiaśz, pozwól nam wejść w tę trzodę świń. *gr: ekballo - wyrzucić, odrzucić - por. Mt 8,12*

32. I powiedział im: Odejdźcie*! A one wyszły, i weszły w trzodę świń, i oto ruszyła cała trzoda świń w dół urwiska, w morze, i zginęły w wodach. *gr: hypago - odejść, cofnąć się, iść naprzód

33. Pasterze natomiast uciekli, i gdy odeszli do miasta, opowiedzieli wszystkim, i to, co stało się z opętanymi*. *gr: daimonizomai - por. Mt 9,32*

34. A oto całe miasto wyszło na spotkanie Jezusa, a gdy Go ujrzeli, prosili, aby odszedł z ich granic. Hi 21,14; 22,17; Dz 16,39

*gr: metabaino - przepawić się na drugą stronę

9 A gdy wstąpił do łodzi, przepawił się na drugi brzeg i przyszedł do swojego miasta. Mt 2,1-12; Łk 5,17-26; Mt 4,13

*tj. do Kafarnaum - miasteczko leżące nad J. Galilejskim

2. I oto przynieśli do Niego sparaliżowanego, leżącego na poślaniu. A Jezus, widząc ich wiarę, powiedział do sparaliżowanego: Ufaj*, dziecko*! Odpuszczone są ci twoje grzechy.

*gr: tharseo - odwagi, bądź Mk 2,3; Łk 5,18; Mt 8,10

dobry myśli, nie bój się; *gr: teknon - dziecko w czułym zwrocie

3. A oto niektórzy z uczonych w Piśmie* mówili w sobie: On bluźni. Dz 6,11; Mk 2,7; Kpl 24,16

*gr: grammateus - naukowiec, interpretator Prawa, pisarz

4. A Jezus, znając* ich myśli, powiedział: Dlaczego rozmyślacie* o złych rzeczach w swoich sercach? *lub: widzieć, postrzegać, odkrywać

*lub: rozważać, zastanawiać się Rdz 6,5; Mt 12,25; J 2,25

5. Albowiem co jest łatwiej powiedzieć: Odpuszczone* są ci twoje grzechy, czy powiedzieć: Wstań i chodź? *gr: aftenai - por. Mt 18,21*

6. Ale abyście wiedzieli, że Syn Człowieczy ma władzę* na ziemi odpuszczać grzechy; wtedy powiedział do sparaliżowanego*: Powstań, weź swoje poślanie i idź do swojego domu. *gr: eksousia - autorytet, prawo, moc Mi 7,18;

*gr: paralitikos - paraliżowany, utomny Mt 6,12; Kol 3,13

7. I gdy powstał, poszedł do swojego domu.

8. Gdy tłum to ujrzal, dziwił się i chwalił Boga, który dał taką władzę* ludziom.

por. w 6 Mt 15,31; Mk 7,37; Łk 5,26

9. A Jezus, odchodząc stamtąd, ujrzał człowieka siedzącego przy stole celnym, zwanego Mateuszem, i mówi do niego: Pójdź* za mną; a on wstał i poszedł za Nim. *por. Mt 8,22*

10. I stało się, gdy Jezus spoczywał u stołu w jego domu, że oto wielu celników* i grzeszników przyszło, i spoczęło przy stole z Jezusem i z Jego uczniami. Mt 5,46; Łk 5,29;

*gr: telones - poborca podatków bądź cła J 9,31

11. Widząc* to, faryzeusze* powiedzieli Jego uczniom: Dlaczego wasz nauczyciel je z celnikami i grzesznikami? Łz 65,5; Łk 5,30

tj. członek stronnictwa faryzeuszów - por. w 14

12. A gdy Jezus to usłyszał, powiedział im: Nie potrzebują zdrowi* lekarza, ale ci, co mają się źle. Ps 41,4; Obj 3,17; Oz 14,4

*gr: ischyjo - być silnym, mieć moc, być dobrego zdrowia

13. Idźcie więc i nauczcie się, co to znaczy: Miłosierdzia* chce, a nie ofiary. Bo nie przyszedłem zwać do upamiętania** sprawiedliwych, ale grzeszników. Prz 21,3; Oz 6,6; Am 5,21;

*gr: eleos - miłosierdzie, współczucie, litość Mk 2,17; Łk 5,32

*gr: metanoia - zmiana myślenia, zaurwienie - por. 2P 3,9**

14. Wtedy podeszli do Niego uczniowie Jana, mówiąc: Dlaczego my i faryzeusze* często* pościmy, a Twój uczeńwie nie pościza? *aram: etym - oddzielony, członek stronnictwa religijnego, zwolennik tradycji ustnej; **lub: wiele Łk 5,33; Mk 2,18

15. I Jezus powiedział im: Czy mogą przyjaciele* domu weselnego smuć się, dopóki jest z nimi oblubieniec*? Ale przyjdzie dzień, gdy będzie zabrany od nich oblubieniec, i wtedy będą pościć. Łz 62,5; J 3,29; Obj 19,9; Dz 13,2

*gr: hyios - syn, tu: družba, gość weselny; **lub: pan młody

16. A nikt nie nakłada łąy z surowego* sukna w starą szatę; albowiem to wypełnienie zrywa brzezi szaty i rozdarcie staje się gorsze.

*gr: agnafos - niezmielony, J 16,12; Ps 125,3; Łz 40,11

niezgręplowana wełna, nieprzerobiona - stąd: nowy, surowy

17. I nie leją młodego* wina w stare bukłaki; bo inaczej pękają bukłaki, i wino wycieka, a bukłaki się niszczą; ale młode* wino leją w nowe** bukłaki, a wtedy oba są zachowane.

*gr: neos - nowe w czasie Joz 9,4; Mk 2,22;

*gr: kainos - nowe jakościewo Hi 32,19; Łk 5,36

18. Gdy to do nich mówił, oto przyszedł przełożony synagogi i oddał Mu pokłon, mówiąc: Córka moja właśnie umarła*, ale przyjdź i połóż** na nią swoją rękę**, a ożyje. Mk 5,22;

*dosł.: osiągnęła kres, doszła do końca Mt 8,2; 15,25

*gr: epitithemi - położyć bądź postawić na; **tu: l.poj.

19. I wstał Jezus, i poszedł za nim wraz ze swoimi uczniami.

20. I oto kobieta, która krwawiła od dwunastu lat, podeszła z tyłu i dotknęła się skrajem* Jego szaty. Kpl 15,25; Lb 15,38; Pwt 22,12; Mk 5,25

*hebr. cicit - fiedzle z wełny na skraju szaty przypom. o Prawie

21. Mówiła bowiem w sobie: Jeśli tylko dotknę Jego szaty, będę uzdrowiona*.

*gr.: *sodzo - ocalić, uratować, zbawić, uzdrowić*

22. Ale Jezus odwrócił się, ujrzał ją i powiedział: Ufaj*, córko! Twoja wiara cię uzdrowiła; i kobieta została uzdrowiona w tej godzinie.

Mk 10,52; Łk 7,50; Hbr 4,2

*gr.: *tharseo - być odważnym, dobrej myśli, ufać, nabrać otuchy*
23. A gdy Jezus przyszedł do domu przelozzonego *synagogi*, ujrzał flecistów i tłum czyniący zgiełk*; *lub: czyniący zamieszanie, wrzawę

24. Mówi im: Wycofajcie się, bo dziewczynka nie umiera, ale śpi. I sztychli* z Niego.

*lub: *drzwił, wyśmiewali*

J 11,11; 14,25; Ps 22,6

25. Ale gdy wyrzucono tłum, wszedł, ujął ją za rękę, i dziewczynka wstała.

26. I rozeszła się wieść* o tym po całej tamtejszej ziemi. *gr.: *feme - wieść, doniesienie, wiadomość*

27. I gdy Jezus odchodził stamtąd, szli za Nim dwaj ślepi, wołając* i mówiąc: Synu Dawida! Zmiłuj** się nad nami!

Łk 18,38;

*lub: *krzycząc; **okaz miłosierdzia, łitość* Mt 20,30; 22,42

28. A gdy wszedł do domu, przyszedli do Niego owi ślepi, i Jezus mówi im: Czy wierzyście, że mogę to uczynić? Mówią do Niego: Tak, Panie!

Mk 9,23

29. Wtedy dotknął ich oczu, mówiąc: Zgodnie* z waszą wiarą niech się wam stanie.

*gr.: *kata - według, zgodnie, w kierunku, na podstawie* Mt 8,13

30. I otworzyły się ich oczy; a Jezus nakazał* im surowo, mówiąc: Uważajcie, niech nikt o tym nie wie.

Lz 35,5; Mt 12,16; 17,9; Ps 146,8

*gr.: *embrimaomai - surowo nakazać, być wewnątrz ustrząśnięty*
31. Lecz oni wyszli i rozgłosili o Nim po całej tamtejszej ziemi.

32. A gdy oni wychodzili, oto przyprowadzono do Niego człowieka niemego, *który* był opętany* przez demona.

Mt 12,22; Łk 11,14

*gr.: *daemonizomai - być pod władzą lub wpływem demona*

33. Po wypędzeniu demona, niemy przemówił; i dziwiły się tłumy, mówiąc: Nigdy *nic* takiego nie pojawiło się w Izraelu.

Lz 35,6

34. Lecz faryzeusze mówili: Przez władzę* demonów wygania demony.

J 3,20; Mk 3,22;

*gr.: *archon - przywódca, władca, naczelnik* Łk 11,15

35. I obchodził Jezus wszystkie miasta i wioski*, naucając w ich synagogach i głosząc Ewangelię o Królestwie, uzdrawiając** każdą chorobę i każdą słabość wśród ludu.

*lub: *miejsczka*

Mk 1,1,14; 4,23; Dz 20,24;

gr.: *terapeuo - por. Hbr 3,5

Rz 10,15; Ga 1,7; 2,7

36. A widząc tłumy, ulitował* się nad nimi, gdyż byli wyczerpani** i porzuceni jak owce, niemające pasterza.

Łb 27,17; Jr 50,6; Ez 34,5

*lub: *mieć poruszone wnętrze, współczuć; **osłabieni, zmęczeni*

37. Wtedy powiedział swoim uczniom: Żniwo wprawdzie jest wielkie, ale robotników mało.

Łk 10,2; J 4,35; 1Kor 3,9

38. Proście więc Pana żniwa, aby wypchnął* robotników na swoje żniwo.

Łk 11,14; Mk 9,17

*gr.: *ekballo - wyrzucić, wypchnąć gwałtownie, wyrwać*

10 A gdy przywołał swoich dwunastu uczniów, dał im władzę* nad duchami nieczystymi, aby je wypędzali, i aby uzdrawiali wszelką chorobę** i wszelką słabość***.

*gr.: *eksousia - prawo, autorytet, moc* Mk 3,13; Dz 1,8

**gr.: *nosos - choroba, plaga, dolegliwość; ***gr.: malakia - niemoc*

2. A to są imiona dwunastu apostołów*: pierwszy Szymon, zwany Piotrem, i Andrzej, jego brat; Jakub, *syn* Zebedeusza, i Jan, jego brat;

J 1,40; Mk 1,29; Łk 6,13; Ef 4,11; Mt 4,18

*gr.: *apostolos - poseł, posłaniec, wysłannik z rozkazami*

3. Filip i Bartłomiej, Tomasz i celnik Mateusz, Jakub, *syn* Alfeusza, i Lebeusz, o przydomku* – Tadeusz;

J 14,22; Dz 1,13

*gr.: *epikaleomai - przypisać przydomek, być nazywanym po kimś*

4. Szymon Kananejszy i Judasz Iskariota*, ten, który Go wydał.

Mk 14,43; J 6,70; Dz 1,25

*gr.: *iskariotes - człowiek z Kariotu, tj. miasta o tej nazwie*

5. Tych to dwunastu posłał Jezus, rozkazując im i mówiąc: Na drogę pogan* nie wstępujcie* i nie wchodźcie do miasta Samarytan;

Rz 15,8; Dz 10,45; Mt 4,15; J 7,35; 2Krl 17,24

*gr.: *ethnos - por. Mt 6,32**; **dośl.: *oddalajcie się*

6. Ale idźcie raczej do owiec zgubionych z domu Izraela.

Mt 15,24; Dz 13,46; Rz 11,11

7. A idąc głoscie*, mówiąc: Przybliżyło* się Królestwo Niebios.

Mt 4,17; Mk 6,12; Dz 4,2

*gr.: *kerysso - być heroldem, ogłaszać, jak herald; **lub: jest bliskie*

8. Słabych ulećcie*, trędowatych oczyszczajcie, umarłych** wskrzeszajcie*, demony wyganiajcie. Za darmo wzięliście, za darmo też dawajcie. *tryb rozkaz; **brak w mss Byz Mk 16,17; Łk 10,9

9. Nie nabywajcie* złota, ani srebra, ani miedzi** w swoje trzosa;***

Mk 6,8; Łk 9,3; 1Kor 9,7

*lub: *dostać, zdobyć, posiadać; **tj. pieniądze wyk. z miedzi*

***tj. *pas służący jako schowek*

10. Ani torby na drogę, ani dwóch sukien, ani sandałów, ani lasek. Albowiem godny* jest robotnik swojego wyżywienia.

*gr.: *aksios - mający swą wartość, zasługujący* Łk 10,4;

na coś, godny, stosowny, odpowiedni 1Tm 5,18; Ga 6,6

11. A do któregokolwiek miasta lub wioski wejdziecie, dokładnie dowiedzcie się, kto jest w nim godny, i tam mieszkajcie^{**}, dopóki nie wyjdziecie. Mk 6,10; Łk 9,4; Dz 21,4

^{*gr:} eksetadzo - badać ściśle, pytać; ^{**lub:} pozostańcie

12. Wchodząc natomiast do domu, pozdrówcie go. Łk 10,5-6; Dz 10,36; 2Kor 5,20

^{*lub:} wziąć w objęcia, przyjąć z radością, dobrze żyć

13. I jeśli ten dom prawdziwie^{**} byłby godny, niech przyjdzie pokój wasz do niego, a jeśli nie byłby godny, pokój wasz niech wróci do was. ^{*gr:} men - part. wzmacniająca Ps 35,13; Łk 10,6

14. A jeśli ktoś by was nie przyjął, ani nie słuchał waszych słów, wychodząc z domu albo z tego miasta, strząśnijcie proch ze swoich stóp. Mt 10,40; Mk 6,11; Ne 5,13; Dz 13,51

15. Zaprawdę^{*} mówię wam: Znośniej będzie ziemi Sodomii i Gomory w dniu sądu, niż temu miastu. Rdz 18,20; Mt 11,22; Łk 10,12; 2P 2,9; 3,7

^{*gr:} amen - z hebr. godne wiary lub jako akt potwierdzenia

16. Oto ja posyłam was jak owce w sam środek wilków. Bądźcie więc roztropni jak węże i proście^{*} jak gołębicę. Łk 10,3; Dz 20,29;

^{*lub:} secerzy, niewinni Kol 4,5; Rz 16,19; J 10,12

17. I uważajcie na ludzi; będą bowiem wydawać was lokalnym sanhedrynom^{*}, i będą was biczować w swoich synagogach.

^{*gr:} synderion - por. Mt 26,59^{*}; tu: zgromadzenie, rada lokalna

18. I będziecie prowadzeni przed namiestników^{*} i przed królów zowego powodu^{**}, na świadectwo przeciwko nim i poganom.

^{*gr:} hegemon - przwódca, władca Mt 24,14; Flp 3,2
^{legatus Ceasaris - zarządzający prowincją; **lub:} ze względu

19. Ale gdyby was wydali, nie martwcie się, jak i co będziecie mówić; albowiem w tej godzinie zostanie wam dane, co macie powiedzieć. Mt 6,25; Flp 4,6; Jk 1,5; Wj 4,12; Jr 1,7

^{*gr:} merimnao - troszczyć się, zabiegać o coś, niepokoić się

20. Bo to nie wy mówicie, ale Duch Ojca waszego mówi w was. J 14,26; 1Kor 2,4; 2Sm 23,2

21. I wyda na śmierć brat brata, a ojciec dziecko. Dzieci powstaną przeciwko rodzicom i uśmiercą ich. Mi 7,6; 2Sm 16,11

^{*gr:} thanatoo - spowodować śmierć, stać się martwym

22. I będziecie znienawidzeni^{*} przez wszystkich z powodu mojego imienia. Lecz kto wytrwa^{**} do końca, ten będzie ocalony^{***}.

^{*gr:} misoo - nie cierpieć, gardzić, wzdrygać się, nienawidzić
^{**gr:} hypomemo - trwać, nie wycofać się, Mt 24,9; J 16,6,5
^{znosić dzielnie; ***gr:} sodoo - zbawić, uratować, ocalić

23. A gdy będą was prześladować w tym mieście, uciekajcie do drugiego. Zaprawdę

mówię wam, że nie skończycie obchodzić miast Izraela, a Syn Człowieczy przyjdzie^{*}.

^{*gr:} erchomai - przyjść, przybywać, ukazać się Mt 24,27; 26,64

24. Nie jest uczeń nad nauczyciela, ani sługa^{*} nad swojego pana. Łk 6,40; J 15,20

^{*gr:} doulos - niewolnik, w myśli hebr. - sluga - por. Wj 21,1-6

25. Wystarczy uczniowi, aby stał się jak jego nauczyciel, a sługa jak jego pan. Jeśli gospodarza tego nazywali Belzebubem^{*}, o ile bardziej będą tak nazywać jego domowników^{**}.

^{*tj.} „Pan much” - bóstwo Ekromitów - por. 2Krl 1,2; ^{**por.} u 36^{*}

26. Dlatego nie bójcie się ich. Albowiem nie ma nic zasłoniętego, co nie będzie odsłonięte^{*}, i nic ukrytego, co nie będzie poznane.

^{*gr:} apokalypto - por. 1P 1,12^{*} Iz 51,7; Jr 1,18; 1Kor 4,5

27. Co wam mówię w ciemności, powiecie w świetle, a co słyszycie na ucho, rozzgłaszajcie^{*} na tarasach^{**}. Łk 8,10; Prz 8,2; Dz 5,20

^{*gr:} kerysso - mówić, wygłaszać, przemawiać; ^{**lub:} dachach

28. I nie bójcie się tych, którzy zabijają ciało, lecz nie mogą zabić duszy^{*}; ale bójcie się bardziej Tego, który może i duszę, i ciało zgubić w Gehennie^{**}. Ps 56,4; Iz 8,13; 51,7; Łk 12,4; Obj 2,10

^{*gr:} psyche - życie, osoba, dusza; ^{**tj.} dolina i wznów Hinnom na pld. zach. od Jeruzolimy, symbol wiecznego potępienia

29. Czy nie sprzedają dwóch wróbla za assarioną[?] A jednak ani jeden z nich nie upadnie^{**} na ziemię bez woli Ojca waszego.

^{*moneta o bardzo niskiej wartości, Łk 12,4; 2 godziny pracy pracownika rolnego Mt 18,28; Ps 104,27}

^{**gr:} piplo - spaść, w przenośni podlegać potępieniu - Jk 5,12^{*}

30. Nawet i włosy na waszej głowie wszystkie są policzone. 1Sm 14,45; 2Sm 14,11; Łk 12,7

31. Nie bójcie się więc; wy jesteście ważniejsi niż wiele wróbli. Mt 6,26; 1Kor 9,9

32. Każdy więc, kto przyzna^{*} się do mnie przed ludźmi, do tego i ja przyznam się przed Ojcem moim, który jest w niebiosach.

^{*lub:} wyznaczyć, ogłosić - por. 1J 1,9^{*} Łk 12,8; Rz 10,9; 1Tm 6,12

33. A ktokolwiek wyparłby^{*} się mnie przed ludźmi, tego i ja wyprę^{*} się przed moim Ojcem, który jest w niebiosach. 2Tm 2,12;

^{*lub:} odrzucić, odmówić, zaprzec 2P 2,1; 1J 2,23

34. Nie sądzicie, że przyszedłem przynieść^{*} pokój na ziemię; nie przyszedłem przynieść^{*} pokój, lecz miecz. ^{*dost.} rzucić Łk 12,49; Jr 15,10

35. Bo przyszedłem rozdzielić^{*} człowieka z jego ojcem, i córkę z jej matką, a synową z jej teściową; Mi 7,6; Mk 13,12; Łk 21,16

^{*gr:} dichadzo - oddzielić, przeciąć na dwoje, rozpuścić

36. I będą wrogami człowieka jego domownicy^{*}. ^{*mss Byz - dost.: domowe - „to co w jego domu”}

37. Kto miłuje ojca albo matkę bardziej niż mnie, nie jest mnie godny. I kto miłuje syna albo córkę bardziej niż mnie, nie jest mnie godny*.

Pwt 33,9; Łk 14,26; 21,36; 2Tes 1,5

*gr.: alsiom - mający swą wartość, zastępujący na coś, odpowiedni

38. Kto nie bierze swojego krzyża, a idzie* za mną, nie jest mnie godny.

Mt 16,24;

lub: podąża, towarzyszy - por. Mt 4,20 Mk 8,24; Łk 14,27

39. Kto znajdzie swoje życie*, zgubi** je, a kto zgubi** swoje życie dla mnie, znajdzie je.

gr.: psyche - por. w 28 Mt 16,25; Łk 17,33; J 12,25

*gr.: apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zgładzić

40. Kto was przyjmuje, mnie przyjmuje, a kto mnie przyjmuje, przyjmuje Tego, który mnie posłał*.

Ga 4,14; Mt 18,5; Łk 10,16; J 12,44

*gr.: apostello - udać się do wyzn. miejsca, wystać, odprawić

41. Kto przyjmuje proroka* w imieniu proroka, weźmie zapłatę** proroka; a kto przyjmuje sprawiedliwego w imieniu sprawiedliwego, weźmie zapłatę** sprawiedliwego.

*dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi Mt 16,27;

lub ro'eh - widzący; **lub: nagrody 1Krl 17,10,24; 2Krl 4,8-17

42. A kto napiłby jednego z tych małych kubkiem zimnej wody tylko dlatego, że jest uczniem*, zaprawdę mówię wam, nie straci swojej zapłaty**.

Mt 25,40; Mk 9,41; Hbr 6,10;

*dosł.: w imieniu ucznia; **lub: nagrody Prz 14,31; 19,17

11 I stało się, kiedy Jezus zakończył wydawanie poleceń* dwunastu swoim uczniom, że odszedł stamtąd, aby nauczać i głosić w ich miastach**.

Mt 7,28; 13,53; 19,1; 26,1

gr.: diatasso - zarządzać, ustalić - por. Dz 7,44; **j: w Galilei

2. A gdy Jan usłyszał w więzieniu o czynach Chrystusa, posłał dwóch ze swoich uczniów;

Rdz 49,10; Pwt 18,15; Ps 118,26; Łk 7,18; Mt 4,12; Mk 6,17

3. I powiedział do Niego: Czy to Ty jesteś tym, który ma przyjść, czy mamy oczekiwać kogoś innego?

Mt 3,1; Dn 9,26; Ps 2,6

4. A Jezus w odpowiedzi*, rzekł im: Idźcie i oznajmijcie Janowi, co słyszycie i widzicie:

*gr.: apoklimomai - idiom charakterystyczny dla j. hebr. Mt 8,3

5. Ślepi widzą, chromi* chodzą, trędowaci zostają oczyszczeni, głusi słyszą, umarli są wzbudzeni, a ubogim* głoszona jest Ewan-gelia;

Iz 35,5; 61,1; Ps 146,8; Mt 15,30; J 11,43; Łk 4,18

*lub: kulawi; **gr.: ptochos - skrajny nędzarcz, żebrak

6. A błogosławiony* jest ten, kto nie zgorszy** się z swojego powodu.

Iz 8,14; Mt 13,57; 23,31; J 6,60

*lub: szczęśliwy; **nie zrazi się do mnie - gr.: skandalizo - powodować upadek, umieścić przeszkodę, zgorszyć, zrazić

7. A gdy oni odchodzili, Jezus zaczął mówić

do tłumów o Janie: Co wysłżcie oglądać na pustyni? Trzcinę chwiejącą się na wietrze?*

Hi 21,18; Mt 3,1-5; Ef 2,3; Łk 1,15; J 5,35

8. Ale co wysłżcie zobaczyć? Czy człowiek ubranego w miękkie* szaty? Oto ci, którzy noszą małokosne szaty, są w domach królów.

*gr.: malakos - zniewiesiałe, delikatne, młody chłopiec pasywny uczestnik aktu homoseksualnego, ktoś uprawiający nierząd

9. Ale co wysłżcie zobaczyć? Proroka? Tak, mówię wam, że więcej niż proroka.

Mt 21,24; Mk 9,11; Łk 1,76

10. Bo to jest ten, o którym napisano: Oto ja posyłam mego posłańca* przed Twoim obliczem, który przygotowuje** Twoją drogę przed Tobą.

*gr.: angelos - anioł, posłaniec Mt 3,1; Mt 3,3;

**lub: zaopatrzyć, uczynić gotowym Mk 1,2

11. Zaprawdę* mówię wam: Wśród narodzonych z kobiet, nie powstał większy nad Jana Chrzciciela; ale najmniejszy w Królestwie Niebios, większy jest niż on.

Mt 13,17;

*gr.: amen - z hebr.: godne wiary Łk 7,28; Hi 14,1

12. A od dni Jana Chrzciciela aż dotąd Królestwo Niebios ulega gwałtowni*, i gwałtownicy porywają je.

Łk 13,24; 16,16; J 16,15

*gr.: biadzo - doznawać przemocy, zmuszać, opanowywać siłą

13. Bo wszyscy Prorocy i Prawo prorokowali aż do Jana.

Mt 5,19; Rz 3,21

14. A jeśli chcecie to przyjąć*, on jest Eliaszem, który miał przyjść.

Ez 2,5; Mt 3,23;

*gr.: dechomai - wziąć ręką, chwycić, przyjąć Mt 17,10

15. Kto ma uszy, aby słuchać, niech słucha.

16. Ale do kogo przyrównam to pokolenie? Podobne jest do chłopców*, którzy siedzą na rynkach i wołają do swoich towarzyszy,

*gr.: pais - dziecko, chłopczyk, młody niewolnik, młody Bysz - paidion

17. I mówią: Grałiśmy wam na piszczałce, a nie tańczyliście; śpiewaliśmy pieśni żalobne, a nie uderzyliście się w piersi.

Łk 7,34

18. Przyszedł bowiem Jan, nie jadł i nie pił, a mówią: Ma demona.

Mt 3,4

19. Przyszedł Syn Człowieczy, jedząc i pijąc, a mówią: Oto człowiek – żarłok i pijak wina, przyjaciel celników i grzeszników; i mądrość została uznana za sprawiedliwą przez swoje dzieci.

Mt 9,14; Łk 7,34; Mt 12,41; 2Tm 2,25

20. Wtedy zaczął czynić wyrzuty* miastom, w których działo się bardzo wiele Jego dzieł mocy**, że nie upamiętały** się, mówiąc:

*lub: ganić, grozić, beztać Mk 9,19; Dz 17,20

**lub: cudów; **zmienić myślenie, zaurzędzić

21. Biada* tobie, Chorazin! Biada tobie, Bet-saido! Bo gdyby te dzieła mocy stały się

w Tyrze i w Sydonie, które stały się u was, już dawno by upamiętały się w worze i popiele. **gr: ouai - wyraz dźwiękonaśladowczy „och” wyrażający żal lub trwogę* Mt 23,23; Łk 11,42

22. Ale mówię wam: Znośniej^{*} będzie Tyrowi i Sydonowi w dzień sądu, niż wam.

*lub: łatwiej do zniesienia Mt 10,15; 2P 2,9; 1J 4,17

23. A ty, Kafarnaum, któreś zostało wywyższone aż do nieba, aż do Hadesu^{*} zostaniesz strącone; bo gdyby w Sodonie stały się dzieła mocy, które stały się u ciebie, pozostałaby aż do dzisiaj.

Mt 4,13; 9,1; Iz 14,13

*gr: określił krainy umarłych - hebr. Szool - Dz 2:27 - Ps 16,10

24. Ale mówię wam: Znośniej^{*} będzie ziemi Sodomy w dzień sądu, niż tobie.

25. W tym czasie odpowiadając, Jezus rzekł: Wysławiam^{*} Cię Ojczy, Panie nieba i ziemi, że zakryłeś te rzeczy przed mądrymi i roztropnymi, a objawiłeś je niemowlętom.

*lub: wyznaję, oświadczam 1Kor 1,26; Łk 10,21

26. Tak, Ojczy, gdyż takie było^{*} Twoje^{**} upodobanie. **dost.: stało się; **dost.: przed Tobą*

27. Wszystko zostało mi przekazane przez Ojca mojego i nikt nie zna dogłębnie^{*} Syna, tylko Ojciec, i nikt nie zna dogłębnie^{*} Ojca, tylko Syn, i ten, komu Syn zechce objawić.

*gr: epignosis - znać dokładnie, gruntownie Mt 28,18

28. Chodźcie^{*} do mnie wszyscy, którzy jesteście spracowani^{**} i obciążeni, a ja dam wam odpocząć^{***}.

J 6,37; 7,37; Obj 22,17

*gr: deute - chodźcie - tryb rozkazujący; **lub: utrudzeni

**gr: anapauo - dać wytchnąć, odsunąć, zachować spokój

29. Weźcie na siebie moje jarzmo^{*} i uczcie się ode mnie, że jestem łagodny i pokorny sercem, a znajdziecie odpocznienie dla swoich dusz;

Jr 6,16; 31,25; Hbr 4,3; Flp 2,1

*tj. jarzmo zakładane na zwierzęta pociągowe chodzące w parze

30. Albowiem moje jarzmo jest wygodne^{*}, a moje brzemienie lekkie.

1J 5,3

*gr: chrestos - odpowiednie, nadające się do użytku, łagodne

12 W tym czasie Jezus szedł w szabat przez zboża^{*}, a Jego uczniowie łaknęli i zaczęli rwać kłosa i jeść.

Łk 6,1;

*lub: pola uprawne Pwt 23,25; Mk 2,23

2. A gdy ujrzeli to faryzeusze, powiedzieli do Niego: Oto Tvoje uczniowie czynią^{*} to, czego nie wolno czynić w szabat.

Wj 20,10; Pwt 5,14

3. A On powiedział im: Czy nie czytaliście, co uczynił Dawid, gdy łaknął^{*}, on i ci, którzy byli z nim?

Mk 12,26; Łk 6,3; 1Sm 21,1-7

*gr: peinao - cierpieć głód, być w potrzebie, pragnąć żartować

4. Jak wszedł do domu Bożego i jadł chleby ofiarne^{*}, których nie wolno było jeść jemu, ani tym, którzy byli z nim, tylko samym kapłanom. **lub: pokładne, wystawione na widok* Wj 25,30

5. Czy nie czytaliście w Prawie, że w szabat kapłani w świątyni profanują^{*} szabat, a są bez winy? **lub: zbezczeszczyć, skalać* Lb 28,9-10; J 7,23

6. Ale mówię wam, że tu jest^{*} ktoś większy^{*} niż świątynia. **dost.: większe* Mt 12,41; Kol 2,9

7. A gdybyście wiedzieli, co to jest: Miłosierdzia chce, a nie ofiary, nie potępiłobyście niewinnych.

Oz 6,6; Mi 6,6-8; Prz 17,5

8. Albowiem Syn Człowieczy jest Panem i^{*} szabatu. **brak w mss Byz* Mt 9,6; Łk 6,5; 1Kor 9,21

9. I odszedł stamtąd, i przyszedł do ich synagogi.

Mk 3,1-6; Łk 6,6; J 9,16

10. I oto był tam człowiek, który miał uschłą rękę. I zapytali Go, mówiąc tak, aby Go oskarżyć: Czy wolno uzdrawiać w szabat?

11. A On powiedział im: Kto spośród was okaże^{*} się takim człowiekiem, który mając^{**} jedną owcę, jeśli mu ta w szabat^{***} wpadnie do dołu, nie chwyci jej i nie wyciągnie?

*dost.: będzie; **miałby; ***w szabaty Wj 23,4; Mt 18,12; Łk 13,15

12. O ile więc ważniejszy jest człowiek od owcy! Tak więc dozwolone jest dobrze czynić w szabat^{*}.

*dost.: w szabaty Łk 14,5; 12,24

13. Wtedy powiedział do tego człowieka: Wyciągnij swoją rękę; a on ją wyciągnął i stała się zdrowa^{*} jak i druga.

Łk 13,15

*gr: apokathistemi - przywrócić do stanu pierwotnego

14. A gdy faryzeusze wyszli, przyjęli plan^{*} przeciwko Niemu, by Go zniszczyć^{**}.

Mt 27,1;

*lub: powziąć wspólną radę, postanowienie; **zgubić J 5,18

15. Jezus więc, mając tego świadomość^{*}, odszedł stamtąd, a szły za Nim wielkie tłumy, a On uzdrowił ich wszystkich.

*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

16. I stanowczo^{*} im nakazał, aby Go nie ujawniali. **gr: epitimao - napominać, surowo skarcić*

17. Aby wypełniło się to, co zostało powiedziane przez proroka Izajasza, mówiącego:

18. Oto mój sługa^{*}, którego wybrałem, mój Umilowany, w którym moja dusza znalazła upodobanie. Złożę na Nim mojego Ducha, a On obajmi sąd narodom;

Mt 3,17;

*gr: pais - chłopiec, sługa Iz 42,1-4; Łk 4,18

19. Nie będzie się spierał^{*}, ani nie będzie krzyczał, i nikt nie usłyszy na ulicach^{**}. Jego głosu; **lub: klócić; **płacać* Za 9,9; Łk 17,20

20. Trzciny zgniecionej nie złamie, a lnu tłącego się nie zagasi, dopóki nie doprowadzi sądu do zwycięstwa;

21. A w imieniu Jego narody będą pokładać nadzieję. Rz 15,12

22. Wtedy przyprowadzono do Niego opętanego* przez demona, który był ślepy i niemy. I uzdrowił go, tak że ślepy i niemy mówił i widział. Mk 3,20; Łk 11,14-23; 12,10

*gr: *daimonizomai - być pod władzą lub wpływem demona*

23. I zdumiały się wszystkie tłumy, i mówili: Czy Ten nie jest synem Dawida?

24. A gdy faryzeusze to usłyszeli, powiedzieli: Ten nie wygania demonów *inaczej*, jak tylko przez Belzebuba*, władcę* demonów.

*ironicznie: „Pan much” bóstwo Ekronitów - por. 2Krl 1,2
*gr: *archon - przywódca, władca, namiestnik* Mt 9,34; Mk 3,22

25. Lecz Jezus, znając ich myśli, powiedział im: Każde królestwo podzielone wewnętrznie*, pustoszeje, i każde miasto albo dom, wewnętrznie* podzielony, nie ostoi się.

*gr: *kath heautes - przeciw sobie samym* Ps 139,2; Jr 17,10

26. A jeśli szatan* wygania szatana, to został wewnątrz* podzielony; jak więc ostoi się jego królestwo? Obj 12,9; 20,2; 2Kor 4,4

*gr: *satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik*; **por. u 25*

27. A jeśli ja przez Belzebuba wygania demony, to przez kogo wyganiają wasi synowie? Dlatego oni będą waszymi sędziami.

*gr: *ekballo - wyrzucić, wypchnąć, wyrwać z czegoś*

28. A jeśli ja przez* ducha Bożego wygania demony, wtedy przyszło do was Królestwo Boże. *lub: w Duchu Bożym Ij 3,8; Łk 11,20

29. Albo jak może ktoś wejść do domu mocarza* i zagrabić jego rzeczy, jeśli najpierw nie zwiąże mocarza? Dopiero wtedy ograbi* jego dom. Iz 49,24-35; Łk 11,21; Ij 4,4

*gr: *ischyros - mocny, silny, potężny, uwarowny*

**gr: *diarpado - łupić, porywać, zabierać, grabić*

30. Kto nie jest ze mną, jest przeciwko mnie, a kto nie zbiera* ze mną, rozprasza**.

Mt 6,24; Łk 9,50; Mk 9,40; J 11,52; 2Kor 6,15

*gr: *synago - gromadzić*; **skorpido - rozpraszać, rozsypać

31. Dlatego mówię wam: Każdy grzech i bluźnierstwo zostaną ludziami odpuszczone; natomiast bluźnierstwo* przeciwko Duchowi nie będzie ludziami odpuszczone.

*lub: *zniśławienie, oszczerstwo*, Iz 55,7; 1Tm 1,13; Ij 1,9;
skalanie, obraza Mk 3,29; Łk 12,10; Hbr 6,4; 10,26

32. I ktokolwiek powiedziałby słowo przeciwko Synowi Człowieczemu, zostanie mu odpuszczone; ale kto mówiłby przeciwko

Duchowi Świętemu, nie zostanie mu odpuszczone, ani w tym wieku, ani w tym mającym nadejść.

Łk 11,32; 1Tm 1,13
33. A uczynicie dobre drzewo, to i owoc jego będzie dobry; albo dopuście by drzewo zgniło*, to i jego owoc będzie zgniły. Po owocowi bowiem poznaje się drzewo. Mt 7,17;

*gr: *sapros - spróchniałe, bezużyteczne* Ez 18,31; Łk 6,43

34. Płody żmij! Jak możecie mówić dobrze, będąc złymi? Gdyż z obfitości serca mówią usta. Mt 3,7; 23,33; J 8,43; 12,39; Rz 8,7

35. Dobry* człowiek wydobywa z dobrego skarbcza serca dobre rzeczy, a zły człowiek wydobywa ze złego skarbcza złe rzeczy.

*gr: *agathos - dobry, prawy, czcigodny* Ps 37,30; Ef 4,9

36. Mówię wam natomiast, że z każdego nieużytecznego* słowa, które wypowiedzą ludzie, zadadzą* sprawę w dzień sądu;

*gr: *argos - leżący odłogiem, próżny*; **gr: *apodidomi - Rz 2,6**

37. Gdyż ze swoich słów zostaniesz uznany za sprawiedliwego, i ze swoich słów zostaniesz potępiony. Łk 6,45; Hl 15,6; Prz 18,21

38. Wtedy odpowiedzieli niektórzy z uczonych w Piśmie i z faryzeuszów, mówiąc: Nauczycielu! Chcemy od Ciebie zobaczyć znak.

39. A On w odpowiedzi, rzekł im: Pokolenie złe i cudzołóżne szuka znaku, a znak nie będzie mu dany, chyba że* znak proroka Jonasza. *gr: *ei me - jeśli nie, jak tylko* Mt 16,4; Mk 8,11

40. Albowiem tak jak Jonasz był w brzuchu wielkiej ryby* trzy dni i trzy noce, tak będzie Syn Człowieczy* w sercu ziemi trzy dni i trzy noce. *gr: *ketos - potwór morski, ogromna ryba, wieloryb*; ***dost.: człowieka* Jon 1,17; 2,1-2

41. Mężowie z Niniwy powstaną* na sądzie z tym pokoleniem i potępia je, bo upamiętali się wskutek głoszenia Jonasza, a oto tu ktoś więcej niż Jonasz. Ps 63,9; Jon 3,5; J 2,19

*gr: *aniestemi - powstać z martwych, wzbudzić, wystąpić*

42. Królowa Południa zostanie wzbudzona* na sądzie z tym pokoleniem i potępi je, bo przyszła z krańców ziemi, aby słuchać mądrości Salomona, a oto tutaj ktoś więcej niż Salomon. Łk 11,31; 1Krl 10,1; 2Krn 9,1

*gr: *egeiro - wzbudzić, wznieść, ustawać, obudzić ze snu*

43. A gdy nieczysty duch wyjdzie z człowieka, chodzi po miejscach bezwodnych, szukając odpoczynku, ale nie znajduje. Łk 11,24; Hl 1,7; 1P 5,8

44. Wtedy mówi: Wróć do swojego domu, z którego wyszedłem; i przychodząc, znaj-

duje *go* niezajętym*, zamiecionym i przyozdobionym. *lub: być wolnym, czekać

45. Wtedy idzie i bierze z sobą siedem innych duchów gorszych od siebie, i gdy wejdą tam, mieszkają; i końcowy stan tego człowieka *jest* gorszy, niż początkowy. Tak też będzie i z tym złym* pokoleniem.

*gr.: *poneros - niegodziwy, nikczemny, zły, zepsuty, podły*

46. A gdy On jeszcze mówił do tłumów, oto matka i Jego bracia stali na zewnątrz, szukając *spodobności*, by z Nim pomówić.

Mk 3,31; Łk 8,19; Mt 13,55; Mk 6,3

47. A powiedział do Niego ktoś: Oto Twoja matka i Twoi bracia stoją na zewnątrz, i szukają *spodobności*, by z Tobą pomówić.

48. A On w odpowiedzi, rzekł temu, co o tym Mu oznajmił: Kto jest moją matką? I kim są moi bracia?

Łk 2,49

49. I gdy wyciągnął rękę ku swoim uczniom, powiedział: Oto moja matka i moi bracia!

50. Ktokolwiek bowiem czyniłby wolę* mojego Ojca, *który jest* w niebiosach, ten jest moim bratem i siostrą, i matką.

Mt 17,5;

*gr.: *thelema - wola, pragnienie, upodobanie* J 5,14

13 A tego dnia wyszedł Jezus z domu i usiadł* nad morzem.

Mk 2,13

*zgodnie ze zwyczajem żydowskim - por. Dz 16,13

2. I zebrały się wokół Niego wielkie tłumy, dlatego wstał do łodzi i siedział, a cały tłum stał na brzegu.

Mt 4,35; 16,30; Łk 8,4

3. I mówił do nich wiele w podobieństwach*. I powiedział: Oto siewca wyszedł siać.

*gr.: *parabole - porównanie* Mk 4,2; Ez 17,2;

obok, przykład, porównanie Łk 8,5; 15,3; J 16,25

4. A gdy on siał, niektóre *ziarna* padły obok drogi; i przybyły ptaki, i zjadły je.

5. Drugie natomiast padły na *miejsca* skaliste*, gdzie nie miały wiele ziemi. Szybko wzeszły, ponieważ nie miały głębokiej ziemi.

*tj. skala pokryta Mt 13,20; Za 7,12;

cienną warstwą gleby Rz 8,29; J 5,14; Am 6,12

6. A gdy wzeszło słońce, zostały spieczone, a że nie miały korzenia, uschły.

7. A inne padły między ciernie; i wzrosły ciernie, i je zadusiły*.

Mt 13,22; Mk 4,18

*gr.: *apopnigo - dławić, dusić się wodą, tonąć*

8. Inne natomiast padły na ziemię dobrą i wydały plon – to wprawdzie* stokrotny, a to sześćdziesięciokrotny, a to trzydziestokrotny.

*gr.: *men - part. wzmac.* Łk 8,15; Rz 7,18; Mt 13,23

9. Kto ma uszy do słuchania, niech słucha!

10. *A wtedy* podeszli uczniowie i powiedzieli do Niego: Dlaczego mówisz do nich w podobieństwach?

Łk 8,9; Mk 4,10

11. A On w odpowiedzi, rzekł im: Wam jest dane znać tajemnice Królestwa Niebios, a tamtym nie jest dane.

Mt 11,25; Łk 8,10

12. Ktokolwiek bowiem ma, temu będzie dane, i będzie obfitował*; ale kto nie ma, i to co ma, zostanie mu zabrane.

Mt 25,29;

*lub: *miał w nadmiarze* Mk 4,25; Łk 8,18

13. *Właśnie* dlatego mówię do nich w podobieństwach, bo patrząc nie widzą, i słuchając nie słyszą, ani nie rozumieją.

Pwt 29,3

14. I spełnia się na nich* proroctwo Izajasza, mówiące: Słuchem będziecie słuchać, a nie zrozumiecie, i patrząc będziecie widzieć, a nie ujrzycie; *mss Byz: im

Dz 28,25; Iz 6,9; Ez 12,2

15. Bo utoczyło* się serce tego ludu, a uszami z trudem usłyszeli, a oczy swoje zmrużyli, żeby czasem oczami nie widzieli, i uszami nie słyszeli, i sercem nie zrozumieli, i nie nawrócili** się, a ja żebym ich nie uzdrowił.

*tj. obrośło tuszczem Iz 6,10; Mk 4,12; Łk 1,17

**gr.: *epístrefo - spowodować powrót, zwrócić się ku sobie, wrócić*

16. Ale oczy wasze są błogosławione, że widzą, i uszy wasze, że słyszą.

Łk 10,23

17. Bo zaprawdę* mówię wam, że wielu proroków i sprawiedliwych pragnęło widzieć to, co wy widzicie, a nie widzieli, i słyszeć to, co wy słyszycie, a nie słyszeli.

Łk 10,24;

*gr.: *amen - z hebr.: godne wiary* Ef 3,5; 1P 1,10

18. Wy więc posłuchajcie podobieństwa o siewcy.

Mk 4,13-20; Łk 8,11-15

19. Do każdego, *кто* słucha słowa o Królestwie, i nie rozumie *go*, przychodzi zły i porwya to, co jest zasiane w jego sercu. To jest ten, który posiany jest obok drogi.

20. *A ten, który jest* posiany na *miejscach* skalistych, to ten, który słucha słowa i zaraz je z radością przyjmuje;

Mk 4,16; J 5,35

21. Ale nie ma w sobie korzenia, trwa tylko chwilę*; a gdy nastaje ucisk albo prześladowanie z powodu słowa, zaraz jest zgorszony**.

*lub: *jest niestabilny*; **gr.: *skandalidzo - stawiać przeszkodę,*

potknąć się, zgorszyć, skusić się, skłonić do odpadnięcia

22. *A ten, który jest* posiany między ciernie, to ten, który słucha słowa; ale troska tego wieku i zwodniczy *urok* bogactwa zadusza słowo, i staje się bezowocnym.

Mt 6,19-34

23. *A ten, który jest* posiany na dobrej ziemi, to ten, który słucha słowa i rozumie. Ten

przynosi plon* i daje** : ten rzeczywiście sto-krotny, a ten sześćdziesięciokrotny, a ten trzydziestokrotny.

Lj 2,15; Kol 1,6;

*lub: owocuje; **dost.: czyni

ITm 6,9; Hbr 13,15; Ga 5,22

24. Inne podobieństwo* powiedział im, mówiąc: Podobne jest Królestwo Niebios do człowieka, który zasiał dobre nasienie na swojej roli. *gr.: parabole - por. u. 34* Mt 13,33-47; 20,1; Lk 13,18

Mt 25,5; Lz 56,9; Ga 2,4

*gr.: dzidzianion - lac.: lolium temulentum, chwast budzący podobny do pszenicy o trujących owocach - wynoś. zawroty głowy

26. A gdy urosło źdźbło i wydało owoc, wtedy pokazała się i życica.

27. A gdy przyszli słudzy gospodarza, powiedział mu: Panie! Czy nie posiałeś dobrego nasienia na swojej roli? Skąd więc ma żyćcie?

28. A on powiedział im: Człowiek, który jest wrogiem* to uczynił. A słudzy powiedzieli do niego: Czy chcesz, abyśmy poszli i ją pozbiali? *gr.: echthros - zmienawidzony, wróg szczególnie Boga, budzący niechęć, żyjący w nieprzyjaźni - por. u. 39

29. A on powiedział: Nie! Abyście czasem zbierając żyćcie, nie wykorzenili równocześnie z nią i pszenicy.

30. Pozwólcie obu razem rosnąć aż do żniwa; a w czasie żniw powiem żniwiarzom: Zbierzcie najpierw żyćcie i zwiążcie ją w сноpy na spalenie, a pszenicę zgromadźcie do mojego spichlerza.

Mi 4,1; Lk 3,17; Mt 3,12

31. Inne podobieństwo przedstawił im, mówiąc: Podobne jest Królestwo Niebios do ziarna gorczycy*, które wziął człowiek i zasiał na swojej roli.

Mk 4,30; Lk 3,18; 19,11

*tj. najmniejsze ziarno w Izraelu - krzew sięga ponad 1 m wys.

32. Wprawdzie jest ono mniejsze niż wszystkie nasiona; ale kiedy urośnie, jest większe od jarzyn i staje się drzewem, tak że ptaki z nieba przybywają i robią sobie gniazda na jego gałązkach.

Dn 4,12; Ez 17,23; Ps 104,12

33. Inne podobieństwo powiedział im: Podobne jest Królestwo Niebios do zakwasu, który wzięła kobieta i rozczyniła* w trzech miarach** mąki pszennej, aż całe ciasto zostało zakwaszone.

Lk 13,20-21; 1 Kor 5,6; Ga 5,9

*mss Byz: ukryła; **dost.: saton - ok. 13 litrów, 1/3 efy

34. To wszystko mówił Jezus w podobieństwach* do tłumów, a bez podobieństwa nic nie mówił do nich;

Mk 4,33; Lk 8,10

*gr.: parabole - położyć obok, przykład, porównanie

35. Aby wypełniło się to, co zostało powiedziane przez proroka, mówiącego: Otworzę w podobieństwach moje usta, wypowiem* rzeczy, które są ukryte od założenia świata.

gr.: ekballo - wyrzucić (z siebie) - por. Mt 8,12 Am 3,7; Ps 78,2

36. Wtedy rozpuścił tłumy; a gdy Jezus przyszedł do domu, podeszli do Niego Jego uczniowie, mówiąc: Wyjaśnij* nam dokładnie* podobieństwo o żyćcy na roli.

Mt 13,24-30

*gr.: fradzo - wskazywać wyraźnie, wyłożyć, wyjaśnić

37. A On w odpowiedzi, rzekł im: Ten, który rozsiewa dobre nasienie, to Syn Człowieczy;

38. A rola to świat, a dobre nasienie to synowie Królestwa, natomiast żyćca to synowie złego;

1 Kor 3,9; Rdz 3,15; J 8,44; Dz 13,10; Lj 3,10

39. Wróg*, który ją zasiał, to diabeł**, żniwo to koniec tego wieku, a żniwiarzami są aniołowie.

Ef 2,2; 6,11; 1P 5,8; Obj 12,9

gr.: echthros - por. u. 28; **gr.: diabolos - oszczerca

40. Jak więc zbiera* się żyćcie i spala w ogniu**, tak będzie przy końcu tego wieku.

*dost.: jest zbierana; **dost.: jest spalana ogniem

J 15,6

41. Syn Człowieczy pošle swoich aniołów, a oni zbiorą z Jego Królestwa wszystkie zgorszenia i tych, którzy czynią bezprawie*;

*gr.: anomia - stan bezprawia, Rz 2,8; Obj 21,27

podgrza wobec prawa - szczeg. Prawa Mojżeszowego, niedogodność

42. I wrzucą* ich do pieca z ogniem. Tam będzie płacz** i zgrzytanie*** zębów.

gr.: ballo - por. J 13,2 Mt 3,12; 25,41; 22,13; Lk 13,28

**gr.: klauthmos - płacz, biadanie; ***gr.: hrygmos - szczykanie zębami

43. Wtedy sprawiedliwi* rozblysznią** jak słońce w Królestwie Ojca swojego. Kto ma uszy do słuchania, niech słucha.

Dn 12,3; Obj 21,3

*gr.: dikaios - prawy, sprawiedliwy, zachowujący nakazy

**gr.: eklampo - jaśnieć, błyszczeć, rozblysznać

Prz 4,18

44. Ponownie podobne jest Królestwo Niebios do skarbu, który jest ukryty w roli, a który człowiek znalazł i ukrył, i z radości odchodzi, i wszystko, co ma sprzedaje, i kupuje tę rolę.

Mt 12,29; Lk 13,43; Wj 19,5; Ps 135,4

45. Ponownie podobne jest Królestwo Niebios do kupca szukającego pięknych pereł;

46. Który gdy znalazł jedną drogocenną* perłę, odszedł i sprzedał wszystko, co miał, i kupił ją.

Prz 8,10-11

*gr.: polytimos - bardzo cenny, kosztowny, wysoko ceniony

47. Ponownie podobne jest Królestwo Niebios do sieci zarzuconej w morze i zagarniającej ryby wszelkiego rodzaju;

Mt 22,9

48. A gdy ta została napelniona, rybacy wyciągnęli ją na brzeg, a gdy usiedli, zebrali to,

co dobre do naczyń, a to co zgnieł*, wyrzucili na zewnątrz. Mt 25,31; 2Tes 1,7; Obj 20,12

*gr: sapros - zgniły, zepsuty, bezużyteczny, zużyty

49. Tak będzie przy końcu tego wieku; wyjdą aniołowie i wyłęczą* złych* spośród sprawiedliwych, *gr: aforidzo - odłuczyć, odnaczyć od innych granicami, wykluczyć; **gr: poneros - por. Mt 15,19* Mt 25,32

50. I wrzucą ich do pieca z ogniem. Tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.

51. Mówi im Jezus: Zrozumieście* to wszystkimo? Powiedzieli Mu: Tak, Panie! Mk 4,34

*gr: syniemi - rozumieć, pojąć, zestawić razem (fakty)

52. A On powiedział im: Dlatego każdy uczony w Piśmie, który stał się uczniem w Królestwie Niebios, podobny jest do człowieka – pana domu*, który wyciąga** ze swojego skarbca to, co nowe i to, co stare.

*lub: zarządca domu; **gr: ekballo - wyrzucić, wypchnąć

53. I stało się, gdy Jezus dokończył tych podobieństw, że odszedł stamtąd.

54. I przyszedł do swojej ojczyzny*, i nauczał w ich synagodze, tak że się bardzo zdumiewali i mówili: Skąd u Niego ta mądrość i te moce***? J 7,15; Dz 4,13; Mt 7,28; 19,1; 26,1

*tj. Galilei; **gr: dynamis - siła, moc, moc czynienia cudów

55. Czy nie jest to syn cieśli**? Czy Jego matka nie nazywa się Maria, a Jego bracia to Jakub, Józef, Szymon i Juda? J 6,14; Mt 12,46

*gr: tekton - obrabiający drewno lub metal, rzeźbiarz

56. A Jego siostry, czy wszystkie nie są podobne nas? Skąd więc u Niego to wszystko?

57. I byli Nim zgorznięci*; ale Jezus powiedział im: Nigdzie nie jest prorok pozbawiony czci, jak tylko w swojej ojczyźnie i w swoim domu. Lk 4,24; J 4,44; 6,42; 1Kor 1,23

gr: skandalidzo - powodować upadek, umieścić przeszkodę, doprowadzić do wątpienia, zgorznieć - por. J 4,54

58. I nie uczynił tam wielu dzieł mocy* ze względu na ich niedowiarstwo**. Mk 5,6;

*lub: cudów; **niewiara, brak zaufania Lk 4,25; Rz 11,20

14 W tym czasie tetrarcha Herod usłyszał wieść o Jezusie. Mk 6,14; Lk 9,7

2. I powiedział swoim sługom*: To jest Jan Chrzciciel; on został wzbudzony z martwych, i przez to dokonują się w Nim dzieła mocy**. *gr: pais - chłopiec, młody sługa; **cuda - por. J 4,54*

3. Albowiem Herod schwytał Jana, związał go i umieścił w więzieniu z powodu Herodiady, żony Filipa, swojego brata.

4. Bo Jan mówił mu: Nie wolno ci jej mieć za żonę. Kpł 18,16; 20,21; Mk 6,14; Lk 9,7; Dz 4,27

5. I chciał go zabić, ale bał się ludu; albowiem mieli go za proroka. Lk 20,6; Mk 6,19

6. A gdy obchodzone dzień narodzin Heroda, córka Herodiady tańczyła pośrodku gości i spodobała się Herodowi.

7. Dlatego pod przysięgą* przyrzekł jej dać o cokolwiek poprosi. Est 5,3; 7,2

*gr: horokos - to, co zostało ślubowane przez złożenie przysięgi

8. A ona została namówiona przez swoją matkę, i mówi: Daj mi tu na tacy głowę Jana Chrzciciela. 2Krn 22,2; 2Krl 11,1; Mk 6,24

9. I zamusił się król, ale z powodu przysięgi i z powodu współbiesiadników* rozkazał jej dać. Mk 6,20; Kaz 5,2; Mt 17,12

*gr: synanakeimai - współpoczynać przy stole z kims

10. Posłał więc i ściał głowę Jana w więzieniu. Mt 21,35; Mk 6,27; Lk 9,9

11. I przyniesiono jego głowę na tacy, i dano dziewczynce*, a ona zaniósła ją swojej matce. *gr: korasion - dziewczę, dziewczynka Jr 22,17

12. Potem przyszedli jego uczniowie, zabrali ciało i pogrzebali je; a potem poszli i oznajmili o tym Jezusowi. Mt 27,58; Mk 6,29; Dz 8,2

13. A gdy Jezus to usłyszał, wycofał się stamtąd w łodzi na miejsce odludne*, by pozostać na osobności; a tłumy słysząc o tym, podążały za Nim pieszo z miast. Mk 6,30;

*gr: eremos - puste, samotne, odludne Lk 9,10; J 6,1-15

14. A Jezus wyszedł i zobaczył wielki tłum; zlitował* się nad nim i uzdrawiał ich chorych.

*gr: splanchnidzomai - być głęboko Mk 6,34; Lk 7,13

poruszonym, zdjętym litością, mieć głębokie współczucie

15. A gdy nastał wieczór, przystąpili do Niego Jego uczniowie, mówiąc: To miejsce jest puste, a właściciwa pora* już przeminęła; rozpuść te tłumy, aby odeszły do wiosek i kupiły sobie żywności. *gr: hora - czas, godzina, pora

16. A Jezus powiedział im: Nie mają potrzeby odchodzić; wy dajcie im jeść. 2Kor 9,7

17. Ale oni powiedzieli do Niego: Mamy tu tylko pięć chlebów i dwie ryby.

18. A On powiedział: Przynieście mi je tutaj. 19. A gdy rozkazał tłumom usiąść na trawie i wziął pięć chlebów, i dwie ryby, spojrział w górę ku niebu, błogosławił*, a gdy połamał chleby, dał uczniom, a uczniowie tłumom. *gr: eulogeo - sławić, Mk 6,41; Lk 9,16; 1Kor 11,24

chwalić, prosić o błogosławieństwo, wyp. błogosławieństwo

20. I jedli wszyscy, i zostali nasyчени; i zebrałi to, co zbywało, dwanaście pełnych koszy kawalków. 2Krl 4,44; J 6,11

21. A tych, którzy jedli, było około pięciu tysięcy mężczyzn, bez kobiet i dzieci.

22. I zaraz Jezus przymusił swoich uczniów, aby wstąpił do łodzi i wyrzadzili Go na drugą stronę, aż On rozpuści tłumy.

**gr: anakadzo - wymuszać, Mt 13,36; Mk 6,45; J 6,16
skłaniać, wymagać, przymuszać, czynić coś koniecznym*

23. A gdy rozpuścił tłumy, wstąpił na górę, aby się modlić na osobności; a gdy nastał wieczór, był tam sam.

Mt 6,6; Łk 6,12; 9,18

24. Łódź natomiast była już na środku morza, nękana przez fale; albowiem wiatr był przeciwny.

*gr: basanidzo - por. Mk 5,7**

25. A o czwartej straży nocnej* przyszedł do nich Jezus, idąc po morzu.

Hi 9,8;

*tj. między 3 - 6 godz. w nocy Ps 93,4; Mk 6,48

26. A gdy uczniowie ujrzeli Go chodzącego po morzu, zatrwożyli się, mówiąc: To jest zjawą! I krzyknęli ze strachu.

Łk 24,37

*gr: fantasma - pojawienie się, zjawia, widmo

27. Lecz Jezus zaraz powiedział do nich, mówiąc: Ufajcie! Ja jestem! Nie bójcie się!

gr: tharseo - być odważnym, nabrać odwagi, ufać - Mt 9,22

28. A Piotr w odpowiedzi, rzekł do Niego: Panie! Jeśli to jesteś Ty, każ mi przyjść do siebie po wodzie.

29. A On powiedział: Przyjdź! I Piotr wyszedł z łodzi, a idąc po wodzie, przyszedł do Jezusa.

30. Lecz gdy ujrzął gwałtowny* wiatr, zląkł się, i gdy zaczął tonać, zawołał, mówiąc: Panie, ratuj* mnie!

Ps 69,2; Lm 3,54; Ps 116,4

*lub: silny; **gr: sodzo - zbaw, uratuj, ocal, wybaw

31. A Jezus natychmiast wyciągnął rękę, uchwycił go i powiedział do niego: O małej wiary! Dlaczego zwątpiłeś?

Mt 8,26

*gr: oligopistos - o ludziach posiadających (słabą) małą wiarę

32. A gdy weszli do łodzi, wiatr się uciszył.

33. Ci natomiast, którzy byli w łodzi, podeszli i oddali Mu pokłon, mówiąc: Prawdziwie jesteś Synem Bożym.

Mt 15,25; 28,9; Łk 24,52

34. A gdy przeprawili się, przyszedli do ziemi Genezaret.

Mk 6,53-56

35. I rozpoznali Go mężowie z tego miejsca, i posłali wiadomość do wszystkich w tej okolicy i przyniesiono do Niego wszystkich, którzy mieli się źle.

36. I prosili Go, aby mogli tylko dotknąć skrawu* Jego szaty; a ilu dotknęło, tyłu zostało uzdrowionych.

Lb 15,38; Mk 3,10; Łk 6,19

*hebr: cicit - frędzle z wełny na skrawku szaty przypom. o Prawie

15 Wtedy podeszli do Jezusa uczeni w Piśmie i faryzeusze z Jerozolimy, mówiąc:

Mk 7,1-23

2. Dlaczego Twój ucniowie przekraczają tradycję* starszych? Nie myją bowiem swych rąk, kiedy jedzą chleb.

Pwt 4,2; Ga 1,14; Kol 2,8

*gr: paradosis - usłny przekaz, treść nauczania, zasady

3. A On w odpowiedzi, rzekł im: Dlaczego i wy przekraczacie* przykazanie Boże z powodu swojej tradycji?

Mt 23,23

*gr: parabaino - iść obok, pominać, zaniedbać, pogwałcić

4. Albowiem Bóg przykazał, mówiąc: Czcij ojca swojego i matkę; oraz: Kto złorzeczy* ojcu albo matce, niech poniesie śmierć.

**gr: kakalogo - lżyć, Wj 20,12; 21,17; Pwt 15,6; Ef 6,1
szkalować, źle mówić o kimś, przeklinać*

5. Ale wy mówicie: Kto powiedziałby ojcu albo matce: Darem ofiarnym* jest to, co ode mnie miało być wspomóc; ten nie potrzebuje** czcić swojego ojca lub swojej matki.

*domysł: dar złożony na rzecz świętym; **Mt 5,20* Mk 7,11

6. I tak unieważniliście* przykazanie Boże z powodu swojej tradycji.

*gr: aklyro - anulować, unieważniać, lekceważyć, pozbawiać siły

7. Obłudnicy! Dobrze prorokował o was Iza-jasz, mówiąc: *lub: hipokryci Iz 29,13; Ez 33,31

8. Ten lud zbliża się do mnie swoimi ustami, i czci* mnie swoimi wargami; ale serce ich jest bardzo** daleko ode mnie.

IP 3,10; J 1,47

9. Lecz na próżno mnie czczą, ucząc nauk, które są przykazaniem ludzi.

10. I przywołał do siebie tłum, i powiedział im: Słuchajcie i rozumiejcie.

11. Nie to, co wchodzi do ust, kała* człowieka; ale to, co wychodzi z ust, to kała człowieka.

**gr: koinoio - zamieczyszczać, Rz 14,14-20; Tt 1,15;
czynić pospolitym, skałać* Mt 12,34-37

12. Wtedy podeszli Jego uczniowie i powiedzieli do Niego: Wiesz, że faryzeusze, słysząc to słowo, zostali zgorzseni?

13. A On w odpowiedzi, rzekł im: Każdy krzew*, którego nie sadił Ojciec mój niebiański, zostanie wykorzeniony.

1Kor 3,12;

*lub: sadzonka Iz 60,21; 61,3; J 15,2

14. Zostawcie ich! Oni są ślepyi przewodnikami* ślepych, a jeśli ślepy prowadzi ślepego, obaj wpadną w dół.

Iz 56,10; J 9,40; Oz 4,17

15. A Piotr w odpowiedzi, rzekł do Niego: Wyjaśnij* nam dokładnie to podobieństwo**.

*gr: fradzo - por. Mt 13,36; **gr: parabole - por. Mt 13,3*

16. A Jezus powiedział: Wy nadal nie jesteście w stanie zrozumieć? ^{*lub: nierozumni}

17. Czy jeszcze nie rozumiecie, że wszystko, co wchodzi do ust, idzie do żołądka i zostaje wydalane do ustępu?

18. Ale to, co wychodzi z ust, to pochodzi z serca, i to kała człowieka. ^{Jk 3,6;}

^{*lub: zanieczyszcza, czyni pospolitym} ^{Lk 19,22; Jr 17,9}

19. Z serca bowiem pochodzą złe^{*} zamysły, morderstwa, cudzołóstwa, nierząd, kradzieże, fałszywe świadectwa, bluźnierstwa.

^{*gr: poneros - niegodziwy, Rdz 6,5; 8,21; Prz 4,23; 6,14; niekzenny, żył, zepsuty, podły, występny} ^{Mk 7,21}

20. To jest to, co kała człowieka; natomiast jedzenie nieumytnymi^{*} rękoma nie kała człowieka. ^{*gr: aniptos - nieumyty, nieobmyty rytualnie}

21. I Jezus wyszedł stamtąd, i odszedł w stronę^{*} Tyru i Sydonu. ^{Joz 11,8;}

^{*dosł.: części kraju pod osobną władzą} ^{Mk 7,24; Mt 10,5}

22. A oto kobieta kananejska z tamtego regionu wyszła i głośno wołała do Niego, mówiąc: Zmiłuj się nade mną, Panie, Synu Dawida! Moja córka *ma się* źle, jest opętana przez demona. ^{*lub: krzyczą}

23. A On nie odpowiedział jej *ani* słowa. I podeszli Jego uczniowie, prosząc Go i mówiąc: Odpraw ją, bo głośno woła za nami.

24. A On w odpowiedzi, rzekł: Nie zostałem do niej posłany, tylko do owiec, które są zgubione^{*} z domu Izraela. ^{Jr 50,6;}

^{*gr: apollymi - por. Mt 8,25***} ^{Ez 34,5; J 4,22}

25. Lecz *ona* podeszła i oddała Mu pokłon, mówiąc: Panie, pomóż mi!^{*} ^{Ek 11,8; Mt 14,33}

^{*gr: boetheo - biec na wołanie - stąd: biec na ratunek, na pomoc!}

26. A On w odpowiedzi, rzekł: Nie jest dobrze brać chleb dzieci i rzucać szczyniętom. ^{*gr: kalos - piękne, dobre, szlachetne}

27. *Ona* natomiast powiedziała: Tak^{*}, Panie! Ale i szczynięta jedzą z okruszyn, które spadają ze stołu ich panów. ^{Hi 42,2; Lk 7,6;}

^{*gr: nai - zaiste, tak, naprawdę, z pewnością} ^{Rz 3,19}

28. Wtedy Jezus w odpowiedzi, rzekł jej: O kobieto! Wielka jest twoja wiara! Niech ci się stanie, jak chcesz^{*}. I uzdrowiona została jej córka od tej godziny. ^{Mt 8,10;}

^{*lub: pragniesz, życzyysz sobie} ^{Lk 7,9; Rz 4,19}

29. A Jezus poszedł stamtąd i przyszedł nad Morze Galilejskie, i wstąpił na górę, i tam usiadł^{*}. ^{*zgodnie ze zwyczajem żydowskim - por. Dz 13,16*}

30. I przyszły do Niego wielkie tłumy, mając ze sobą chorych, ślepych, niemych, kale-

kich i wielu innych, i kładli ich u stóp Jezusa; a *On* ich uzdrowił; ^{Mk 7,31}

31. Tak że tłum zdumiał się, widząc, że nie-mi mówią, kalecy są uzdrowieni, chłomi chodzą, a ślepi widzą; i oddawali chwałę Bogu Izraela. ^{Wj 24,10; Lk 7,16; Dz 3,21}

32. A Jezus wezwał swoich uczniów i powiedział: Żal mi tego tłumu, ponieważ już trzy dni pozostają przy mnie i nie mają co jeść, a nie chcę ich rozpuścić głodnych, aby czasem nie zasłabli w drodze. ^{Mk 8,1-10}

33. I powiedzieli do Niego Jego uczniowie: Skąd weźmiemy tyle chleba na tej pustyni, aby nasycić tak wielki tłum? ^{2Krl 4,43}

34. A Jezus mówi im: Ile macie chlebów? A oni powiedzieli: Siedem i trochę rybek. 35. I kazał tłumowi^{*} spocząc^{**} na ziemi.

^{*dosł.: tłumom; **gr: anapito - położyć się - por. Lk 22,14*}

36. I wziął te siedem chlebów i ryby, *złożył* dziękczynienie, połamał i dał swoim uczniom, natomiast uczniowie tłumowi.

37. I zjedli wszyscy, i zostali nasyчени, i zebrałi to, co zbываło z kawałków, siedem pełnych koszy. ^{2Krl 4,44; Ps 107,9; Mt 16,10; Mk 8,8}

38. Tych natomiast, *którzy* jedli, było czterech tysięcy mężczyzn, bez kobiet i dzieci.

39. I gdy rozpuścił tłumy, wszedł do łodzi i przybył w granice Magdali.

16 I podeszli faryzeusze i saduceusze, a wystawiając Go na próbę^{*}, prosili^{**}, aby pokazał im znak^{***} z nieba. ^{Mk 8,11;}

^{*gr: peiradzo - kusić, doświadczać, Lk 10,25; 1Kor 1,22 wystawiać na próbę; **lub: pytali; ***gr: semeion - por. J 4,54*}

2. A On w odpowiedzi, rzekł im: Gdy jest wieczór, mówicie: *Będzie* piękna pogoda^{*}, bo niebo się czerwieni; ^{Lk 12,54;}

^{*lub: czyste niebo} ^{Lk 11,44; 1Krn 12,32}

3. A rano: *Dziś będzie* burzliwa pogoda, bo niebo się czerwieni *i jest* pochmurne. Obłudnicy! Wprawdzie oblicze nieba umiecie rozróżniać^{**}, a znaków tych czasów nie możecie? ^{*lub: hipokrycy; **gr: diakrino - rozszczać - Jud 1,22*}

4. Pokolenie złe i cudzołonne^{*} szuka znaku; ale znak nie będzie mu dany, chyba że^{**} znak proroka Jonasza. I opuścił ich, i odszedł. ^{*gr: moichalis - cudzołożnica - w przenośni ktoś niewierny}

^{**gr: ei me - jeśli nie, z wyjątkiem, jak tylko} ^{Dz 2,40}

5. I gdy uczniowie Jego przeprawili się na drugą stronę *morza*, zapomnieli wziąć chleba. ^{Mk 8,14; 1Kor 5,6; Ga 5,9}

6. A Jezus powiedział im: Patrzenie* i zwrócić uwagę na zakwas faryzeuszów i saduceuszów. *gr: horao - baczyć, przyglądać się uważnie, patrzeć

7. I oni rozważali to między sobą, mówiąc: Nie wzięliśmy chleba. J 2,25; Mk 16,4

8. A gdy Jezus rozpoznał* to, powiedział im: Dlaczego rozważacie to między sobą, o małej wiary, że nie wzięliście chleba?

*gr: ginosko - poznać, wiedzieć, znać Mt 6,30; Mk 16,14

9. Jeszcze tego nie rozumiecie, ani nie pamiętacie tych pięciu chlebów dla pięciu tysięcy ludzi, i ile koszów zebraliście? Mt 15,34

10. Ani tych siedmiu chlebów dla czterech tysięcy ludzi, i ile koszów zebraliście?

11. Jak to? Nie rozumiecie, że nie o chlebie wam powiedziałem mówiąc, żebyście zwrócili uwagę na zakwas faryzeuszów i saduceuszów? J 6,27; Dz 2,38

12. Wtedy zrozumieli, że nie mówił im, aby zwrócili uwagę* na zakwas chlebowy, ale na naukę faryzeuszów i saduceuszów.

*gr: proscheo - zważać, poświęcić uwagę, oddawać się czemuś

13. A gdy Jezus przyszedł w stronę* Cezarei Filipowej, pytał swoich uczniów, mówiąc: Co o mnie mówią ludzie? Kim jest Syn Człowieczy? *por. Mt 15,21* Mk 10,45; J 3,14; Dz 7,56

14. A oni powiedzieli: Według niektórych, prawdziwie Janem Chrzcicielem, a inni mówią, że Eliaszem, jeszcze inni Jeremiaszem lub jednym z proroków. Mt 14,2; 17,10

15. Powiedział im: A wy co o mnie mówicie? Kim jestem? J 6,69; Mk 8,29; Łk 9,20

16. A w odpowiedzi, Szymon Piotr rzekł: Ty jesteś Mesjasz*, Syn Boga żywego*.

por. w. 20; *lub: żyjącego Pwt 5,26; J 11,27; 20,31; Dz 8,37

17. A w odpowiedzi, Jezus rzekł do niego: Błogosławiony* jesteś Szymonie, synu Jony*! Bo nie objawiły ci tego ciało i krew, ale Ojciec mój, który jest w niebie. Mt 17,4-5

*gr: makarios - szczęśliwy; *hebr: bar Jona - syn Jona

18. A ja ci też mówię, że ty jesteś Piotr*, a na tej skale** zbuduję mój Kościół, a bramy Hadesu*** go nie przemogą****; Mt 10,2;

*gr: petros - kamień; **gr: petra - skała Iz 28,16; Dz 4,11

***gr: określił krainy umarłych - hebr: Sheol - Dz 2,27 - Ps 16,10

****gr: katichajo - przemoc, być silnym na czepiasz zgnęb, pokonać

19. I tobie dam klucze Królestwa Niebios. Cokolwiek zwiążesz* na ziemi, zostanie związane i w niebie; i cokolwiek rozwiążesz* na ziemi, zostanie rozwiązane i w niebie.

*gr: deo - przywiązać, zakuć, zobowiązać Iz 22,22; Mt 18,18

20. Wtedy nakazał swoim uczniom, aby nikomu nie mówili, że on Jezus jest Mesjaszem*. Mk 8,30; J 1,41; 4,25; 20,31; 1J 2,22; 5,1

*gr: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony

21. Od tej chwili Jezus zaczął wyjaśniać* swoim uczniom, że musi pójść do Jerozolimy i wiele wycierpieć od starszych i od arcykapłanów, i od uczonych w Piśmie, i zostać zabity, a trzeciego dnia być wzbudzonym z martwych. *dost.: pokazać, ukazać oczom, dać dowód

22. I wziął Go Piotr na stronę, i zaczął Go strofować*, mówiąc: Zmiłuj** się nad sobą, Panie! Nie stanie się to z Tobą.

*gr: epitimao - surowo napominać, ganić, zgromić, karcić

**lub: (jestem) Ci życzliwy, miłość Ci, na miłość Panie

23. A On obrócił się i powiedział Piotrowi: Zejdź mi z drogi*, przeciwniku*! Jesteś dla mnie zgorszeniem***; nie myślisz o tym, co Boże, ale o tym, co ludzkie. Za 3,1; Obj 20,10; Mk 8,33

*gr: hypage opisno mou - idiom - cofnij się; stań za mną

**gr: satanas - ten, który się sprzeciwia; ***przeszkoda, pułapka

24. Wtedy Jezus powiedział do swoich uczniów: Jeśli ktoś chce iść za mną, niech zaprze się samego siebie, weźmie swój krzyż, i idzie za mną. Mt 10,38; Mk 8,34; Łk 9,23

25. Bo kto chce duszę* swoją uratować*, zgubi ją; a kto straci duszę swoją dla mnie, znajdzie ją. Mt 4,1; Łk 17,33; J 12,25

*gr: psyche - życie, osoba, dusza; **gr: sodzo - zbawić, ocalić

26. Cóż bowiem zyska człowiek, choćby cały świat zdobył, a na duszy* swojej poniosł szkodę? Albo co da człowiek w zamian za swoją duszę? *por. w. 25* Ps 49,7; Mk 8,36; Hl 27,8

27. Bo Syn Człowieczy ma przyjść w chwale Ojca swojego ze swoimi aniołami, i wtedy odda każdemu według jego postępowania*.

*gr: praksis - dokonania, czyny, transakcje, Mt 10,41;

tu: w znaczeniu negatywnym Dn 7,13; Prz 24,12; Rz 2,6

28. Zaprawdę* mówię wam: Niektórzy z tych, tu stojących*, na pewno*** nie skosztują**** śmierci, dopóki nie ujrzą Syna Człowieczego, przychodzącego w swoim Królestwie. Łk 2,26;

gr: amen - Mk 13,17; **dost.: są niektórzy z tych tu ... J 8,52;

***gr: ou me - podwójne zaprzeczenie; ****lub: posmakują Mk 13,26

17A po sześciu dniach wziął Jezus Piotra, Jakuba i Jana, jego brata, i wprowadził ich na wysoką górę na osobności*.

*gr: idios - własne, osobiste, oddzielne Mk 9,2; Łk 9,28

2. I został przemieniony przed nimi, i rozjaśniło się Jego oblicze jak słońce, a szaty Jego stały się białe jak światło. Dn 7,9; 2P 1,16

3. I oto zostali ukazani im Mojżesz i Eliasz, wspólnie z Nim rozmawiający.

4. A Piotr zwracając się, powiedział do Jezusa: Panie! Dobrze nam tu być; jeśli chcesz, zrobimy* tu trzy namioty: Tobie jeden, Mojżeszowi jeden, i Eliaszowi jeden. Mk 9,5;

*gr: ποιεο - uczynić, spowodować, wytworzyć Obj 21,23

5. A gdy on jeszcze mówił, oto obłok świetlisty zaciemnił ich; i oto odezwał się głos z obłoku, mówiący: Ten jest Syn mój umiłowany, w którym mam upodobanie*, Syn mój słuchający.

*lub: zadowolenie Pwt 18,15-19; 1Krl 8,10; Obj 1,7; Mt 3,17

6. A uczniowie, gdy to usłyszeli, upadli na swoją twarz i bardzo się bali*. *lub: zlékli

7. A gdy podszedł Jezus, dotknął się ich i powiedział: Wstańcie i nie bójcie się.

8. A oni podnieśli swoje oczy i nikogo nie widzieli, tylko samego Jezusa.

9. A gdy schodzili z góry, przykazał im Jezus, mówiąc: Nikomu nie mówcie o tym widzeniu*, aż Syn Człowieczy powstanie z martwych. Mt 16,20; Mk 8,30; Lk 9,21

*gr: horama - widok, wizja, sen, obraz dany przez Boga,

10. I zapytali Go uczniowie Jego, mówiąc: Dlaczego więc uczeni w Piśmie* mówią, że najpierw musi przyjść Eliasz?

Mi 3,23; Mk 9,11

*gr: grammateus - naukca, interpretator Prawa, pisarz

11. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Eliasz istotnie najpierw przyjdzie i wszystko naprawi*;

Mk 1,40; 9,14; Dz 10,25

*gr: apokhistemi - przywrócić do stanu pierwotnego

12. Lecz mówię wam: Eliasz już przyszedł, a nie poznali go, ale uczynili z nim, co chcieli; tak i Syn Człowieczy ma cierpieć przez nich. Lk 7,33; J 1,11; Dz 13,24

13. Wtedy uczniowie zrozumieli, że mówił im o Janie Chrzcicielu. Mt 11,14; Mk 9,13

14. I gdy oni przyszedli do ludu, podszedł do Niego człowiek, który upadł przed Nim na kolana, Mk 9,14; Lk 9,37; Dz 10,25

15. I powiedział: Panie! Zmiłuj się nad moim synem; bo jest epileptykiem* i strasznie cierpi; bo często wpada w ogień, i często w wodę.

*gr: seleniazdomai - być lunatykiem, być obłąkanym, epileptyk

16. I przyprowadziłem go do Twoich uczniów, ale nie mogli go uzdrowić. Lk 9,40; Dz 3,16

17. A Jezus w odpowiedzi, rzekł: O pokolenie bez wiary i przewrotne! Jak długo będę z wami? Jak długo będę was znosić? Przynieście mi go tutaj. Mt 6,30; Lb 14,11

*gr: diastefo - wypaczyć, wykrzywić, zbaczać, skrócić

18. I zgromił* go Jezus; i wyszedł z niego demon, i uzdrowiony został chłopiec od tej go-dziny. *lub: skarcić, surowo upomnieć Mk 9,25; Lk 4,35

19. Wtedy podeszli na osobności uczniowie do Jezusa i powiedzieli do Niego: Dlaczego my nie mogliśmy go wyrzucić*?

*gr: ekballo - wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać

20. A Jezus powiedział do nich: Z powodu waszej niewiary; zaprawdę bowiem mówię wam: Jeśli macie wiarę jak ziarno gorczy-cy*, powiecie tej górze: Przenieś się stąd na tamto miejsce, i przeniesie się, a nic nie będzie dla was niemożliwe. Hbr 3,19; Lk 17,6

*tj. najmniejsze ziarno w Izraelu - krowa sięga ponad 1 m wys.

21. Natomiast ten rodzaj nie wychodzi inaczej, jak tylko przez modlitwę i post.

22. A gdy przebywali w Galilei, Jezus powiedział do nich: Syn Człowieczy ma być wy-dany* w ręce ludzi, Mt 16,21; 26,46; 1Kor 11,23

*gr: paradidomi - wydać, przekazać, powierzyć, polecić

23. I zabiją Go, a trzeciego dnia powstanie z martwych. I bardzo się zasmucili*.

*gr: lypeo - smucić się, spowodować żal, zaniepokoić się

24. A gdy przyszedli do Kafarnaum, podeszli do Piotra poborcę didrachmy i powiedzieli: Czy nauczyciel wasz nie płaci podatku* didrachmowego*? Mt 26,46; 1Kor 11,23

*1 didrachma lub dwudrachma to - 2 drachmy attyckie, 1 drachma aleksandryjska, 1/2 sykla - stawka dzierżma wynagrodzenia za pracę robotnika sezonowego

25. Powiedział: Tak. A gdy wchodził do domu, uprzedził go Jezus, mówiąc: Jak ci się wydaje, Szymonie? Królowie ziemi od kogo biorą cło albo podatek*? Od swoich synów, czy od obcych? Rz 13,6; Wj 30,13; 38,26

*dosł.: podatek poglówny według spisu ludności, dobrowolny podatek 1/2 sykla na rzecz świątyni

26. Piotr odpowiedział Mu: O swiocy. Jezus powiedział do niego: A więc synowie* są wolni. *gr: hyios - syn, reprezentujący ojca Mt 17,7

27. Jednak, abysmy ich nie zgorszyli, idź nad morze i zarzuć haczyk, weź pierwszą wyciągniętą* rybę, a gdy otworzysz jej pyszczek, znajdziesz stater*; zabierz go i daj im za mnie i za siebie. *miss Byz - wyciągnięty

**stater - złota lub srebrna moneta warta 2 drachmy, 1 sykel

18W tej godzinie podeszli uczniowie do Jezusa, mówiąc: Kto więc jest większy od innych w Królestwie Niebios?

2. I przywołał Jezus dziecko*, i postawił je po-śród nich, *gr: paidon - male dziecko, chłopczyk, dziewczynka

3. I powiedział: Zaprawdę* mówię wam: Jeśli się nie nawrócicie** i nie staniecie się jak dzieci, nie wejdzicie do Królestwa Niebios.

*gr: amen - zhebr: godne wiary Ez 34,15-16; Dz 3,19; Jk 5,19

**gr: strofo - odwrócić się plecami do kogoś, zmienić zdanie

4. Kto więc unżyłby się jak to dziecko, ten jest większy od innych w Królestwie Niebios.

5. A kto przyjąłby jedno takie dziecko w swoim imieniu, mnie przyjmuje.

6. Kto natomiast byłby powodem upadku* jednego z tych małych, którzy we mnie wierzą, pożyteczniej byłoby dla niego, aby zawieszono ośli kamień młyński na jego szyi, i utopiono go w głębinie morskiej.

gr: skandalizo - zgorszyć, stawiać przeszkodę, Rz 14,14; wpaść w pułapkę, doznać szkody - por. J 16,1 Lk 17,1

7. Biada światu z powodu zgorszeń! Muszą wprawdzie przyjść zgorszenia*, ale biada temu człowiekowi, przez którego przychodzi zgorszenie! *por. w: 6*

8. Dlatego jeśli twoja ręka albo twoja noga jest dla ciebie powodem upadku, odetnij ją i odrzuć od siebie; lepiej jest tobie wejść do życia będąc chrymem lub kalekim, niż mając dwie ręce albo dwie nogi, zostać wrzuconym do ognia wiecznego*.

Mk 9,43; Iz 33,14;

*gr: aionios - odwieczny, nieskończony 2Tes 1,8

9. I jeśli oko twoje jest dla ciebie powodem upadku, wyłup* je i odrzuć od siebie; lepiej jest tobie wejść do życia jednookim, niż z dwójgim oczu być wrzuconym w ogień Gehenny. *dost.: wyrwij z korzeniami, uwolnij się od niego

10. Patrzyć*, abyście nie gardzili żadnym z tych małych; albowiem mówię wam, że aniołowie ich w niebiosach przez cały czas patrzą na oblicze Ojca mego, który jest w niebiosach. *lub: uważajcie Ps 34,7-8; Hbr 1,14

11. Przyszłł bowiem Syn Człowieczy, aby zbawić* to, co zginęło.

Lk 9,56; 19,10;

*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić J 3,17; 12,47; 1Tm 1,15

12. Jak się wam wydaje? Gdyby jakiś człowiek miał sto owiec, a zabłąkałaby się jedna z nich, czy nie zostawi dziewięćdziesięciu dziewięciu, i nie pójdzie w górych szukać zabłąkanej*?

Mt 12,11; Ps 119,176

*gr: planao - błąkać się, włączyć, wprowadzać w błąd, zwodzić

13. I jeśli uda* się mu ją znaleźć, zaprawdę mówię wam, że bardziej raduje** się z niej, niż z ośmiu dziewięćdziesięciu dziewięciu, które nie zabłądziły.

Lk 15,5; Jr 32,37

*dost.: stało się; **chairo - cieszyć się, radować - por. Mk 15,18*

14. Tak też nie jest wołą Ojca waszego, *który jest* w niebiosach, aby zginął jeden z tych małych.

Ez 18,23; Mt 6,9; J 3,15-16; 10,28

15. A jeśli zgrzeszyłby przeciwko tobie twój brat, idź, wskaż mu jego winę* między tobą, a nim samym; jeśli usłuchałby ciebie, pozyskałeś swojego brata.

Kpl 19,17; Lk 17,3; Ga 6,1

*gr: elencho - napominać, wykazać winę argumentując, obnażyć winę, skarcić, zawstydzić, strofować, karać

16. Jeśli jednak nie usłuchałby, weź ze sobą jeszcze jednego albo dwóch, aby na *zeugnaniu* ust dwóch lub trzech świadków* oparte było każde słowo.

Pwt 17,6; 2Kor 13,1; Hbr 10,28

*gr: martyrs - świadczycy aż do męczeństwa, być naoc. świad.

17. A jeśli nie usłuchałby ich, powiedz zborowi*; a jeśli nie usłuchałby zboru, niech będzie dla ciebie jak poganin i celnik**.

*gr: ekklesia - wywołani z, społeczność, zbor; zebranie publ.

**lub: poborca podatków 1Kor 5,35; Rz 16,17; 2Tes 3,6

18. Zaprawdę mówię wam: Cokolwiek zwiążecie na ziemi, będzie związane i w niebie; a co rozwiążecie na ziemi, będzie rozwiązane i w niebie.

1Kor 5,4-5; Mt 16,19; Obj 3,7; J 20,23

19. I znów mówię wam: Gdyby dwaj z was na ziemi zgodzili się co do wszelkiej sprawy, wszystko, o co by prosili, stanie się im od Ojca mego, który jest w niebiosach.

20. Albowiem gdzie są dwaj albo trzej zgromadzeni* w moje imię, tam jestem pośród** nich. *gr: synago - zebrać razem, połączyć, zwoływać kogoś

**dost.: w środku nich Mk 16,17; J 14,13; Dz 2,38; 9,27

21. Wtedy Piotr podszedł do Niego i powiedział: Panie! Ile razy, jeżeli brat mój przeciwko mnie zgrzeszy, mam mu odpuścić? *Czy* aż do siedmiu razy?

Ef 4,32; Mk 11,25

*gr: afiemi - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić

22. I Jezus powiedział mu: Nie mówię ci: Aż do siedmiu razy, ale aż do siedemdziesięciu razy siedem.

23. Dlatego podobne* jest Królestwo Niebios do *peunego* człowieka – króla, który chciał rozliczyć zobowiązania** ze swoimi sługami. *gr: homoioio - por. Hbr 2,17*; **gr: logos - słowo, rachunek

24. A gdy oni zaczęli się rozliczać*, przyprowadzono do niego jednego, który był winien dziesięć tysięcy talentów.

Lk 7,41; 16,5

*gr: synairo - podsumować rachunki, podnosić razem

25. A gdy nie miał z czego oddać, nakazał* go jego pan sprzedać, i jego żonę, i dzieci, i wszystko co miał, by *tak* został oddany *dług*. *gr: keleuo - polecać, kazać

Ps 38,4; Kpl 25,39

26. Upadł więc sługa i poklonił się mu, mówiąc: Panie! Bądź dla mnie cierpliwy*, a oddam ci wszystko. Łk 7,43; Rz 10,3

*gr: makrothymeo - znosić cierpliwie - por: 1Tes 5,14****

27. I zlitował* się pan tego sługi, uwolnił go, i odpuścił jemu dług. Sdz 10,16;

*lub: być poruszonym wewnątrz Ps 78,38; 86,5.15

28. A gdy wyszedł ów sługa i znalazł jednego ze współsług, który był mu winien sto denarów, chwycił mocno i dusił go, mówiąc: Oddaj mi, co jesteś winny.

29. Padł więc współsługa do jego stóp i prosił go, mówiąc: Bądź dla mnie cierpliwy*, a oddam ci wszystko. *lub: stań się wyrozumiały

30. Lecz on nie chciał, ale poszedł i wrzucił go do więzienia, aż odda co jest winny.

31. Ujrzeni więc współsłudzy jego, co się stało, i zasmucili się bardzo, poszli i dokładnie opowiedzieli* swojemu panu wszystko, co zaszło. *gr: diasafeo - wyjaśnić jasno bądź prosto, wyjawiać

32. Wtedy wezwał go jego pan i powiedział mu: Sługa zły! Cały dług tobie odpuściłem dlatego, że mnie poprosiłeś; Łk 7,41

33. Czy i ty nie powinieneś zlitować się nad swoim współsługą, jak i ja zlitowałem się nad tobą?

34. I rozgniewał się jego pan, oddał go śledczym* więziennym, dopóki nie odda wszystkiego, co jest mu winien. Mt 5,25; Łk 12,58;

*lub: ten, kto wydobywa prawdę za pomocą tortur Obj 14,10

35. Tak i Ojciec mój niebiański uczyni wam, jeśli nie odpuścicie swojemu bratu z serc waszych jego upadków*. Mt 6,15; 7,2; Jk 2,13

*gr: paraptoma - przewinienie, fałszywy krok, występki

19I stało się, gdy zakończył Jezus te słowa, że odszedł* z Galilei i przyszedł w granice Judei po drugiej stronie Jordanu.

*lub: przeniosł się Mk 10,1; J 10,40

2. I podążyły za Nim wielkie tłumy, i tam ich uzdrawiał*.

Mt 4,23; 12,15; Mk 9,37

*gr: therapeuo - służyć, uzdrawiać, przywracać do zdrowia

3. I przyszli do Niego faryzeusze, wystawiając Go na próbę* i mówiąc do Niego: Czy wolno człowiekowi oddalić swoją żonę z powodu każdej przyczyny? *lub: kusząc Mt 22,18

4. A On w odpowiedzi, rzekł im: Czy nie czytaliście, że Ten, który stworzył, od początku uczynił ich mężczyzną i kobietą*?

*dost.: męskim i żeńskim Łk 10,26; Rdz 1,27; J 1,3

5. I powiedział: Dlatego opuścił mąż swoje-

go ojca i matkę, i zostanie złączony* ze swoją żoną, i będą dwoje jednym** ciałem?

*dost.: skleić się, przyrzeć; **w jednym ciele Rdz 2,21-24

6. Tak że już nie są dwoje, ale jedno ciało. Co więc Bóg złączył*, człowiek niech nie rozłącza.

Mt 2,14; Rz 7,2; 1Kor 7,10

*gr: syzeganymyi - wprząść w jedno jarzmo, połączyć razem

7. Powiedzieli do Niego: Dlaczego więc Mojżesz polecił* dać zwój** rozwodowy i ją oddalić****? *lub: rozkazał; **list, dokument Pwt 24,1-3; Mt 5,31;

***gr: apolyo - rozwiązać (małżeństwo), uwolnić Jr 3,8

8. Powiedział im: Mojżesz z powodu zatwardziałości waszego serca pozwolił wam oddalić wasze żony, lecz od początku tak nie było. Mt 2,13; Mk 10,5; 1Kor 7,6; Rdz 4,19

9. Ale mówię wam: Ktokolwiek oddaliłby swoją żonę z wyjątkiem* powodu nierządu, i poślubił inną, cudzołoży; a kto poślubił tę, która jest oddalona, cudzołoży. Mt 5,32;

*gr: ei me - jeśli nie, brak gr. ei (jeśli) w mss Byz Mk 10,11

*zgodnie z mss Byz - oddaliłby nie z powodu nierządu

10. Powiedzieli do Niego Jego uczniowie: Jeśli tak się ma sprawa* męża z żoną, nie warto** się żenić. *dost.: wymaganie, żądanie **nie jest korzystne

11. A On powiedział im: Nie wszyscy pojmują te słowa, ale ci, którym jest to dane.

12. Albowiem są eunuchowie, którzy narodzili się takimi z łona matki, są też eunuchowie, którzy przez ludzi zostali wytrzebieni; są też eunuchowie, którzy sami siebie uczynili eunuchami dla Królestwa Niebios. Kto może pojąć, niech pojmuj! 1Kor 7,7; 9,5

13. Wtedy przynoszono do Niego dzieci, aby wkładał na nie ręce i modlił się; ale uczniowie skarcili* ich. *lub: surowo napomnieć, ganić

14. Lecz Jezus powiedział: Dopuścić dzieci i nie zabraniać im przyjść do mnie; bo takich jest Królestwo Niebios. Mt 11,25; 18,3;

*gr: kolyo - powstrzymywać, odmawiać 1Kor 10,20

15. A gdy włożył na nie ręce, odszedł stamtąd. Iz 40,11; Mk 10,16; 2Tm 3,15

16. I oto podszedł do Niego ktoś* i powiedział do Niego: Nauczycielu dobry**! Co dobrego mam czynić, abym miał życie wieczne?

*dost.: jeden; **gr: agathos - dobry, dobry z natury, prawy

17. Ale On mu powiedział: Czemu mówisz do mnie - dobry? Nikt nie jest dobry, tylko jeden, Bóg. A jeśli chcesz wejść do życia, zachowuj* przykazania. Kpl 18,5; Łk 10,26

*gr: tevo - zachować coś w stanie niezmiennym, strzec, czuwać

18. Mówi do Niego: Jakie? A Jezus powie-

dział: Te; nie będziesz mordował, nie będziesz cudzołożył, nie będziesz kradł, nie będziesz mówił fałszywego* świadectwa; Pwt 5,17-20; *lub: nie będziesz świadczył kłamliwie Ga 3,10; Jk 2,10

19. Czuj swojego ojca i matkę, i: Będziesz miłował swojego bliźniego*, jak samego siebie. Wj 20,12; Lb 19,18; Pwt 5,16; Kpl 19,18; Jk 2,8

*gr: plesion - tuż obok, w pobliżu - sądz: sąsiad, bliźni
20. Mówi do Niego młodzieniec: To wszystko zachowywałem* od swojej młodości; czego mi jeszcze brakuje? *lub: strzegłem

21. Jezus powiedział do niego: Jeśli chcesz być doskonały*, idź, sprzedaj swoje majątności i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie; i przyjdź tutaj, i podążaj za mną.

Mt 5,48; Rdz 6,9; Hi 1,1; Łk 6,47; Flp 3,12; Mt 4,19
*gr: teleios - dajrzali, w pełni rozwinięty, niemający braków

22. A gdy młodzieniec usłyszał to słowo, odszedł smutny; był bowiem człowiekiem mającym wiele posiadłości.

23. A Jezus powiedział swoim uczniom: Zaprawdę* mówię wam, że bogaty z trudnością wjedzie do Królestwa Niebios. Jk 1,9;

*gr: amen - z hebr: godne wiary Mk 10,23; Łk 18,24

24. A nadto mówię wam: Łatwiej wielbłądowi przejść przez ucho igły*, niż bogatemu wejść do Królestwa Bożego. Jr 13,2; J 5,44;

*gr: trypanatos rafidos - otwór igły (do szycia) Dz 14,22

25. Gdy usłyszeli to Jego uczniowie, bardzo się zdumiali*, mówiąc: Kto więc może zostać zbawiony? *gr: ekplesso - być przetyętym - por. Dz 13,12*

26. A Jezus spojrział na nich i powiedział im: U ludzi to niemożliwe, lecz u Boga wszystko jest* możliwe. *brak w mss Byz Rdz 18,14; Jr 32,17,27

27. Wtedy odpowiedział Piotr, mówiąc do Niego: Oto my opuściliśmy wszystko i poszliśmy za Tobą; co za to mieć będziemy?

28. A Jezus powiedział im: Zaprawdę* mówię wam, że wy, którzy za mną poszliście, przy odrodzeniu*, gdy usiadzie Syn Człowieczy na tronie swojej chwały, usiądziecie i wy na dwunastu tronach, sądząc dwanaście pokoleń** Izraela. Iz 65,17; Dz 3,21; 2P 3,13; Iz 1,26

*gr: palingenesia - odnowienie - por. Tl 3,5**; **lub: plemion

29. I każdy, kto by opuścił domy, albo braci, albo siostry, albo ojca, albo matkę, albo żonę, albo dzieci, albo rolę dla* mojego imienia, stokrotnie tyle otrzyma, i życie wieczne odziedziczy. *lub: ze względu, z powodu Mk 10,29; Łk 18,29

30. A wielu pierwszych będzie ostatnimi, a ostatnich pierwszymi. Mt 20,16; 21,31

20 Albowiem podobne jest Królestwo Niebios do pewnego człowieka, gospodarza*, który wczesnym rankiem wyszedł wynająć robotników do swojej winnicy.

*gr: oikodespotes - pan domu Mt 21,28-33; J 15,1

2. A zgodził* się z robotnikami po denarze za dzień pracy i posłał ich do swojej winnicy. *lub: zawrzeć umowę w sferze interesu, ułożyć się z kimś

3. I gdy wyszedł około trzeciej* godziny, ujrzał innych, którzy stali na rynku bezczynnie, *tj. o 9-tej współczesnego sposobu liczenia czasu

4. I powiedział im: Idźcie i wy do winnicy, a sprawiedliwie dam wam, co należy.

5. I oni poszli. Ponownie wyszedł około szóstej i dziewiątej godziny, i uczynił tak samo.

6. A gdy wyszedł około jedenastej godziny, znalazł innych, którzy stali bezczynnie i powiedział im: Dlaczego tu cały dzień stałicie bezczynnie*? Prz 19,15; Ez 16,49; J 9,4

*gr: argos - wolny od pracy, leniwy, unikający pracy, próżno

7. Mówią mu: Bo nas nikt nie wynajął. Powiedział im: Idźcie i wy do winnicy, a co będzie sprawiedliwe* otrzymacie**. Dz 4,16;

*lub: zgodne z prawem; **odbiernie Ef 6,8; Hbr 6,10

8. A gdy nastał wieczór, powiedział pan winnicy swojemu zarządcy: Zawołaj robotników i daj im zapłatę, zaczynając od ostatnich, aż do pierwszych. Kpl 19,2; Pwt 24,15; 2Kor 5,10

9. I gdy przyszli ci, którzy około jedenastej godziny zostali wynajęci, otrzymali po denarze*. *denar - „zawierający 10 asów” - 2,436 g srebra

10. Gdy natomiast przyszli pierwsi, sądzili*, że więcej otrzymają; ale i oni otrzymali po denarze. *gr: nomidzo - wnioskować, sądzić, myśleć

11. A gdy wzięli, zaczęli szemrać przeciwko gospodarzowi, Łk 5,13; Rz 14,10; Jud 1,16

12. Mówiąc: Ci ostatni pracowali jedną godzinę, a zrównałeś ich z nami, którzy znosiliśmy ciężar dnia i upał.

13. A on odpowiedział, jednemu z nich mówiąc: Przyjacielu*! Nie czynię ci krzywdy; czyż nie zgodziłeś się ze mną na denara?

*zwrot grzecznościowy - towarzysze, druh - w NT użyty tylko w Ew. Mateusza do osób w kontekście negatywnym - Mt 22,12; 26,50

14. Zabierz co twoje i odejdz; chcę bowiem temu ostatniemu dać, jak i tobie.

15. Albo czy nie wolno mi czynić z tym, co moje, tego, co chcę? Czy oko twoje jest złe*, że ja jestem dobry? Rz 9,16

hebr: idiom: złe oko - być skąpym, chciwym - por. Mt 6,23

16. Tak będą ostatni pierwszymi, a pierwsi

ostatnimi; albowiem wielu jest wezwanych*, ale mało wybranych. Rz 9,30; Mk 10,31; Mt 22,14

*gr: kletos - zapraszać, wezwać, powołać

17. A Jezus, zmierzając* do Jerozolimy, wziął dwunastu uczniów i w drodze na osobności powiedział im:

Mk 10,32; J 15,15; Łk 18,31

*gr: anabainao - iść do góry, wspinąć się, Jerozolima jest na górze

18. Oto zmierzamy do Jerozolimy, a Syn Człowieczy zostanie wydany arcykapłanom i uczonym w Piśmie, i skażą* Go na śmierć,

*lub: uznają za zasługującego na karę, zasądzą wyrok

19. I wydadzą Go poganom na pośmiewisko*, i na ubiczowanie, i na ukrzyżowanie; a trzeciego dnia będzie wzbudzony z martwych.

*lub: wykipić, wyszydzić Mk 16,21; 27,28; 1Kor 15,4

20. Wtedy zbliżył się do Niego matka synów Zebedeusza ze swoimi synami, oddając Mu pokłon i prosząc Go o coś.

21. A On jej powiedział: Co chcesz? Mówi do Niego: Powiedz, aby ci dwaj moi synowie zasiedli, jeden z Twojej prawej strony, a drugi z lewej* strony w Królestwie Twoim.

*gr: thelo - por. Mt 27,49***; *mss Byz - Twojej lewej Mk 10,35

22. Ale Jezus w odpowiedzi, rzekł: Nie wiecie, o co prosicie; czy możecie pić kielich, który ja mam pić? I* chrztem**, którym ja jestem chrzczony*, być ochrzczeni**? Powiedział do Niego: Możemy. Mk 14,36; Łk 22,42

*mss Byz - Czy; *gr: baptidzo - zanurzać, zamaczać - Mt 3,11*

23. I powiedział im: Kielich mój istotnie wypijecie, i chrztem, którym ja jestem chrzczony, będziecie ochrzczeni; ale zasiąść z prawej mojej strony i z lewej mojej strony, nie moja to rzecz dać wam, ale dano to tym, którym jest to przygotowane przez Ojca dzieje.

24. A gdy to usłyszało pozostałych dziesięciu, oburzyli* się na dwóch braci. Mk 10,41;

*gr: aganakteo - być wzbudzonym, gniewać się Łk 22,24

25. Ale Jezus przywołał ich i powiedział: Wiecie, że przywódcy narodów panują* nad nimi, a wielcy dają odczuć** swoją władzę** nad nimi.

Mk 10,42; Mt 11,29; J 13,12

*gr: katakyriewo - poddać swojej władzy, opanować, ujarzmić

*gr: kataeksousiadzo - władać kimś samowolnie, dominować, dać odczuć swą władzę, okazywać swoją moc na kimś

26. Lecz nie tak będzie u was; ale jeśli ktoś chciałby stać się wielkim wśród was, niech jest waszym sługą*.

Łk 14,7; J 18,36

*gr: diakonos - sługa, ten, który wykonuje polecenia

27. A jeśli ktoś wśród was chciałby być pierwszym, niech jest waszym niewolnikiem*.

*gr: doulos - niewolnik, w myśli hebr. - sługa - por. Wj 21,1-6

28. Podobnie Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służyło, ale aby służyć, i aby dał życie swoje na okup za* wielu. Mk 14,24; Rz 5,19;

*gr: anti - w miejsce Wj 30,12; Oz 13,14; Flp 2,4-8

29. A gdy wychodzili* z Jerycha**, szedł za Nim wielki tłum. Mk 10,46-52; J 6,5; Łk 18,35-43

por. Mk 10,46; *gr: Iericho - miejsce aromatu

30. I oto dwaj ślepi, siedzący przy drodze, słysząc*, że Jezus przechodził, krzyczeli, wołając*: Zmiłuj się nad nami, Panie, Synu Dawida!

*dost.: usłyszawszy; **mówiąc J 9,1

31. A tłum skarcił* ich, aby milczeli; lecz oni tym bardziej krzyczeli, mówiąc: Zmiłuj się nad nami, Panie, Synu Dawida!

Mt 15,23; *lub: surowo napomnieć, ganić Łk 11,8; Kol 4,2

32. I Jezus stanął, przywołał* ich, i powiedział: Co chcecie, abym wam uczynił?

*gr: foneo - wydać głos, wołać, krzyzczeć Dz 10,29; Flp 4,6

33. Mówią do Niego: Panie! Aby nasze oczy zostały otworzone. Ef 1,17; Mt 13,16

34. A Jezus zlitował* się i dotknął ich oczu, i zaraz odzyskali wzrok; i podążali za Nim.

*lub: być zajęty współczuciem Mt 9,36; 1P 3,8; Ps 145,8

21 I gdy przybliżyli się do Jerozolimy, i przyszli do Betfage*, pod** Górą Oliwną, wtedy Jezus wysłał dwóch uczniów,

*gr: Bethfage - dom niedojrzałych fig Mk 11,1-11;

**lub: ku, w pobliżu, koło Łk 19,28; J 11,1.12-19

2. Mówią im: Idźcie do miasteczka, które jest przed wami, a zaraz znajdziecie oślicę uwiązaną, a z nią osłaćko; odwiążcie i przyprowadźcie je do mnie*.

Łk 19,31; Mk 11,2; Mt 26,18

*zwyczaj zwany „angaria” pozwalał na wykorzystanie zwierzęcia przez jakąś osobistość; stosowany przez kurierów

3. A gdyby wam ktoś coś mówił, powiedzcie, że Pan ich potrzebuje; jednak zaraz je odeśle*.

*mss Byz - odsyła 1Sm 10,26; J 12,15

4. A to wszystko stało się, aby wypełniło się to, co zostało powiedziane przez proroka, gdy mówi:

5. Powiedzie córce Syjonu: Oto twój Król przychodzi do ciebie, łagodny i siedzący na osle, na osłaćku, źrebięciu* oślicy* będącej pod jarzmem. Mt 2,2; Rdz 49,10; Za 9,9; Ps 45,6; Iz 9,6

*dost.: synu; **lub: ogólnie o zwierzęciu pociągowym

6. I uczniowie poszli i uczynili tak, jak im rozkazał* Jezus, 1Sm 15,14; J 15,14

*gr: prostoso - polecić, zarządzić, przydzielić, wyznaczyć

7. Przyprowadzili oślicę i osłaćko, i włożyli na nie swoje szaty, i usadowili* Go na nich.

*mss Byz - usiadł Mk 11,4-8; Łk 19,32; 2Krn 9,13

8. A bardzo wielki* tłum słał swoje szaty na drodze, a inni obcinali gałązki z drzew i slali je na drodze.

Kpl 23,40; 2Krl 9,13; J 12,13

*gr: *plestos - najliczniejszy, bardzo dużo, wielkość*

9. A tłumy idące przed Nim i za Nim wołały*, mówiąc: Hosanna** Synowi Dawida! Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANIA! Hosanna na wysokościach!

Ps 118,26; 148,1;

*lub: *krzyczali; **zbaw teraz, uratuj* Mk 11,9; Łk 2,14

10. I gdy przybył do Jerozolimy, całe miasto zostało poruszone*, mówiono: Kto to jest?

*gr: *seio - trząść, wzburzyć myśli, odczuwać drżenie*

11. Tłumy natomiast mówiły: To jest Jezus, prorok z Nazaretu w Galilei.

Mt 2,23; J 1,45

12. A Jezus wszedł do świątyni Bożej, i wyrzucił wszystkich sprzedających i kupujących w świątyni; przewracał stoły *tych, którzy pieniądze wymieniali**, i ławy sprzedających gołębie.

Pwt 14,24; Mk 11,15; Łk 19,45; J 2,14

*gr: *kollybestes - drobny wekslarz, wymieniający drobne monety*

13. I powiedział im: Napisano: Mój dom zostanie nazwany domem modlitwy; a wy uczyniliście z niego jaskinię zbójców*.

*lub: *bandytów*

Iz 56,7; Jr 7,11; J 5,25

14. I przystąpili do Niego w świątyni ślepi* i kulawi*, i uzdrowił ich.

*mss Byz - *kulawi i ślepi*

15. A widząc arcykapłani i uczeni w Piśmie przedziwne* dzieła, które czynił, i chłopców wolających w świątyni, i mówiących: Hosanna Synowi Dawida, oburzyli się*,

Ps 118,25

*gr: *thumasion - przedziwne, cudowne, godne podziwu*

*lub: *rozmiewać się, być wzburzonym, niezadowolonym*

16. I powiedzieli do Niego: Czy słyszysz, co oni mówią? A Jezus powiedział im: Tak, czy nigdy nie czytaliście: Z ust niemowląt i ssących zgotowałeś sobie chwałę?

Ps 8,3

17. A gdy ich opuścił, wyszedł z miasta do Betanii*, i tam zanocował.

Mk 11,12.20-26

*gr: *Bethania - dom fig, miejscowość na zboczu Góry Oliwnej*

18. A rano wracając do miasta, poczuł głód.

19. I zobaczył przy drodze jeden figowiec, i podszedł do niego, i nie znalazł na nim nic, tylko same liście, i powiedział do niego: Niech więcej nie zrodzi się z ciebie owoc na wieki*. I natychmiast** usechł figowiec.

Łk 13,6; J 15,2;

*dost.: *na wieki; **lub: szybko, od razu* Iz 34,4; Jr 8,13; Jud 1,12

20. A gdy ujrzeni to uczniowie, dziwili się, mówiąc: Jak szybko usechł ten figowiec!

21. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Zaprawdę mówię wam: Jeśli mielibyście wiarę i nie wątpili*, nie tylko to, co stało się z figow-

cem, uczynicie, ale gdybyście i tej górze powiedzieli: Podnieś się i rzuc się w morze, to stanie się tak.

Mk 11,22; 1Kor 13,2; Mt 17,20

*lub: *nie zawałać się, być wprowadzonym w niepowiomość*

22. I wszystko, o cokolwiek* prosilibyście w modlitwie, wierząc, otrzymacie.

*dost.: *ilekolwiek, w mss Byz - ile jeśli* Mt 7,7; 18,19

23. A gdy On przyszedł do świątyni, zbliżyli się do Niego, gdy nauczał, arcykapłani i starsi ludu, mówiąc: Jakim prawem to czynisz? I kto Ci dał to prawo?

Wj 2,14; Mk 11,27;

*gr: *eksousia - władza, auctoritet, moc* Łk 20,18; J 2,18

24. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Spytam i ja was o jedną rzecz*, na którą jeśli mi odpowiecie, i ja wam odpowiem, jakim prawem to czynię.

*gr: *logos - słowo, sprawa, kwestia*

25. Skąd był chrzest* Jana? Z nieba, czy od ludzi? A oni rozważali to w sobie i mówili: Jeśli powiemy: Z nieba, powie nam: Dlaczego więc mu nie uwierzyliście?

Mt 11,7;

*lub: *zawrzenie - por. Mt 3,11** Łk 7,28; J 1,19-28

26. Jeśli powiemy: Od ludzi, boimy się ludu; bo wszyscy mają Jana za proroka.

Iz 57,11; J 9,22; Mt 14,5

27. A w odpowiedzi, rzekli Jezusowi: Nie wiemy. Powiedział im i On: To i ja wam nie powiem, jakim prawem to czynię.

28. Ale co się wam wydaje? Pewien człowiek miał dwoje dzieci*, i gdy podszedł do pierwszego, powiedział: Dziecko! Idź, pracuj dziś w mojej winnicy.

1Kor 10,15;

*tj. *dziecko płci męskiej* Mk 13,34; Łk 15,11-32

29. A on w odpowiedzi, rzekł: Nie chcę, ale potem odczuł żal* z tego powodu, i poszedł.

por. w. 32

Iz 55,7; Ez 18,30; Jon 3,8; Dz 17,30

30. I gdy podszedł do drugiego, powiedział tak samo. A on w odpowiedzi, rzekł: Ja idę, panie! Ale nie poszedł.

Mt 23,3; Tt 1,16

*gr: *kyrios - od kyros, mieć najwyższą władzę - Pan*

31. Który z tych dwóch uczynił wolę ojca? Powiedzieli do Niego: Pierwszy. Jezus powiedział im: Zaprawdę mówię wam, że celnicy i nierządnic** wyprzedzają was do Królestwa Bożego.

Łk 13,1; Mt 7,21; Rz 3,19; Hl 15,6

*gr: *telones - poborcy podatków lub cla; **lub: prostytutki*

32. Albowiem Jan przyszedł do was drogą sprawiedliwości, a nie uwierzyliście mu, ale celnicy i nierządnicze mu uwierzyli; a wy chociaż widzieliście, jednak nie odczuliście później żalu*, aby mu uwierzyć.

Iz 35,8; Za 7,11

*gr: *metamelomai - czuć skruchę, czuć żal, odczuwać troskę*

33. Posłuchajcie innego podobieństwa*: Był pewien gospodarz, który zasadził winnicę i ogrodził ją dookoła płotem, wykopał w niej tłocznię, zbudował wieżę, przekazał ją rolnikom i odeszłał. 2Krn 24,21; Jr 19,3; 37,15; Mt 13,18

*gr.: parabole - polożyć obok, przykład, porównanie

34. A gdy przybliżył się czas owocowania, posłał swoje sługi do rolników*, aby odebrali jego plony. *lub: hodowców winorośli Iz 5,4

35. A rolnicy, gdy pojмали jego sługi, jednego dotkliwie wychłostali, drugiego zabil, a trzeciego ukamienowali. Hbr 11,36

36. Znowu posłał inne sługi, więcej niż za pierwszym razem, i to samo uczynili z nimi.

37. A w końcu posłał do nich swojego syna, mówiąc: Uszanuj* mojego syna. Iz 5,4; J 3,16; *gr.: szanować, darzyć kogoś czecią Hbr 1,2

38. Lecz rolnicy, gdy ujrzeli syna, powiedzieli sobie: To jest dziedzic; pójdźmy, zabijmy go, a zatrzymamy* dla siebie jego dziedzictwo. *gr.: katacheo - posiąć, zająć, zawiadnąć J 11,49-53

39. I wzięli go, i wyrzucili go poza winnicę, i zabil. Mt 26,50; Łk 22,52; J 18,12

40. Gdy więc przyjdzie pan winnicy, co uczyni tym rolnikom?

41. Mówią do Niego: Złych srogo* wygubi, a winnicę wynajmie** innym rolnikom, którzy we właściwym czasie oddawać mu będą swoje plony. *dost.: złe; **lub: odda, wydzierżawi

42. Jezus powiedział im: Czy nigdy nie czytaliście w Pismach: Kamień, który odrzucili* budujący, stał się głowicą węgla; PAN to sprawił i to jest godne podziwu w naszych oczach? Ps 118,22-23; Iz 28,16; Ef 2,20; 1P 2,4

*gr.: apodokimado - uznać za mienadający się, być odrzuconym

43. Dlatego mówię wam, że zostanie wam zabrane Królestwo Boże, i dane narodowi*, który będzie wydawał jego owoce. Mt 8,11

*gr.: ethnos - plemię, naród, lud, grupa etniczna, nie-Żydzi

44. A kto upadłby na ten kamień, roztrząska* się, a na kogo on upadłby, zetrze** go.

*lub: zostanie pokruszony Ps 2,9; Iz 8,14-15; Dn 2,34-35;

**lub: skruszony na proch Łk 20,18; Rz 9,33

45. A gdy usłyszeli arcykapłani i faryzeusze Jego podobieństwa, poznali, że mówił o nich;

46. I szukali sposobu, jak Go pojmać, lecz bali się ludu, ponieważ lud miał Go za proroka.

2. Podobne* jest Królestwo Niebios do pewnego człowieka, króla, który wyprawil wesele swojemu synowi, Iz 25,6; Mt 25,1; J 3,29;

*lub: zostało przyrównane Ef 5,24-32; Obj 19,7-9

3. I posłał swoje sługi, by wezwali zaproszonych na uroczystości weselne; ale oni nie chcieli przyjść.

4. I ponownie posłał inne sługi, mówiąc: Powiedzcie tym, którzy są zaproszeni: Oto przygotowałem mój posiłek*, moje woły i tuczne bydło ofiarowano**, i wszystko jest gotowe; chodźcie na uroczystości weselne!

*tj. posiłek poranny lub obiad Łk 10,1; Dz 1,8

**lub: zabito - część ofiarowano, a część spożywano

5. Oni jednak lekceważąc to, odeszli, ten wprawdzie do swojej roli, a tamten do swojego handlu*; *gr.: emporia - handel towarami, interes

6. A pozostali pojмали jego sługi, znieważyli ich i pozabijali.

7. Gdy król to usłyszał, rozgniewał się i posłał swoje wojska, wytracił owych morderców, a miasto ich spalił. 1Tes 2,16; Łk 21,24

8. Wtedy powiedział swoim sługom: Wesele wprawdzie jest gotowe, lecz zaproszeni* nie byli godni. *gr.: kaleo - wolać, używać, zapraszać

9. Dlatego idźcie na rozstaje dróg, i kogokolwiek znajdziecie, wezwijcie* na uroczystości weselne. *por. w: 8* Mk 16,15; Obj 22,17

10. I wyszli owi słudzy na drogi, zgromadzili wszystkich ilu znaleźli, złych a także dobrych, i napełniło się wesele gościami**.

*dost.: spoczywającymi (przy stole) Mt 13,47

11. A gdy wszedł król, aby przypatrzeć się spoczywającym przy stole, zobaczył tam człowieka nieodzianego w szatę weselną.

12. I powiedział do niego: Przyjacielu! Jak tu wszedłeś, nie mając szaty weselnej? A on zamilkł. *gr.: hetairos - zwrot grzesznościowy - towarzysysz, druh, kolega - występ, tylko w Ew. Mat. w znac. negat. - Mt 20,13

13. Wtedy powiedział król sługom: Zwiążcie jego nogi i ręce, zabierzcie go i wyrzućcie w ciemność zewnętrzną; tam będzie płacz i zgrzytanie zębów. Mt 13,30; 8,12; Łk 13,28

14. Albowiem wielu jest powołanych*, ale mało wybranych. *lub: wezwanych Mt 20,16

15. Wtedy odeszli faryzeusze na naradę i podjęli decyzję, żeby Go złapać* na słowie.

*gr.: pagideuo - usidlić, Ps 2,2; Mk 12,13

zastawić pułapkę, złapać w sidła, usidlić na podst. słów

16. I posłali do Niego swoich uczniów z herodianami*, mówiąc: Nauczycielu! Wiemy, że

22 A Jezus w odpowiedzi, ponownie rzekł im w podobieństwach*, mówiąc: *gr.: parabole - polożyć obok, przykład, porównanie Mt 13,13

jestes szczery, a drogi Bożej w prawdzie nuczasz, i nie zależy^{**} Ci na nikim; albowiem nie patrzysz na powierzchowność ludzi^{**}.

^{*tj. czl. stromnicwa wspierającego dynastię Heroda; **lub: nie zważasz; ***idiom: nie masz względu na osobę} Mt 16,11; Mk 3,6

17. Dlatego powiedz nam, jak Ci się wyda-
je: Czy wolno dawać podatek^{*} Cezarowi, czy nie?
Dz 5,37; Rz 13,6; Pwt 1,17; 16,19; Lk 2,1

^{*gr: kensos - podatek poglówny pobierany według spisu}

18. Ale Jezus poznał ich niegodziwość, dla-
tego powiedział: Dlaczego wystawiacie mnie
na próbę^{*}, obłudnicy^{**}?

Mk 2,8; J 2,25; 8,6;

^{*lub: kusicie; **hipokryci - por: Mt 7,5*} Mt 19,3; Dz 5,9

19. Pokażcie mi monetę podatkową^{*}; a oni
przynieśli Mu denara. ^{*por: w. 17*}

20. I powiedział im: Czyj to jest wizerunek^{*}
i napis? ^{*lub: obraz} Lk 20,24; 23,38

21. Powiedzieli do Niego: Cezara^{*}. Wtedy po-
owiedział im: Oddawajcie więc to, co jest Cez-
zara, Cezarowi, a to, co jest Boga, Bogu.

^{*gr: kaisar - cesar - „odcięty”} Mt 17,25; Lk 23,2; 1P 2,13

22. Gdy to usłyszeli, zadziwili się, opuścili
Go i odeszli.

Lk 20,25; Dz 6,10; Kol 4,6

23. Tego dnia podeszli do Niego saduceusze^{*},
którzy mówią, że nie ma powstania z mar-
twych, i pytali Go,

Mk 12,18; Lk 20,27;

^{*hebr: caddiq - sprawiedliwy} 1Kor 15,12; 2Tm 2,18

24. Mówiąc: Nauczycielu! Mojżesz powie-
dział: Jeżeli ktoś umrze nie mając dzieci, to
jego brat *prawem* powinowadwa^{*}, ma po-
słubić jego żonę i wzbudzić^{**} potomstwo
swojemu bratu.

Lk 6,46; Rdz 38,8; Pwt 25,5-10

^{*tj. poślubić wdowę po bracie, który zmarł bezdzietnie}

^{**gr: anistemi - powstać z martwych, wzbudzić, wystąpić}

25. Było więc u nas siedmiu braci; pierwszy
pojął żonę i umarł, nie mając potomstwa,
zostawił swoją żonę swojemu bratu.

26. Podobnie drugi i trzeci, aż do siódmego.

27. A na końcu po wszystkich umarła i ta
kobieta.

28. Przy powstaniu z martwych więc, któ-
rego z tych siedmiu będzie żoną, gdyż wszy-
scy mieli ją *za żonę*?
Dn 12,2; Oz 13,14; Hl 19,25

29. A w odpowiedzi, Jezus rzekł im: Błędzi-
cie^{*}, nie znając^{**} Pism ani mocy Boga.

^{*gr: planao - błąkać się, włączyć} Lk 24,44; J 20,9; Rz 15,4

^{**gr: eido - wiedzieć, znać}

30. Albowiem przy powstaniu z martwych
ani nie poślubiają, ani są zaślubiane, ale są
jak aniołowie^{*} Boży w niebie.

Ps 103,20;

^{*gr: angelos - zwiastun, posłaniec, anioł} 1J 5,28; Lk 20,34

31. A co do powstania z martwych, czy nie

czytaliście, co wam zostało powiedziane przez
Boga, mówiącego:

32. Ja jestem Bóg Abrahama i Bóg Izaaka,
i Bóg Jakuba. Bóg nie jest Bogiem martwych,
ale żywych^{*}. ^{*dost.: żyjących} Wj 3,6.15-16

33. A gdy tłumy to usłyszały, zdumiały^{*} się
nad Jego nauką. ^{*gr: ekplessa - por: Dz 13,12*}

34. A gdy usłyszeli faryzeusze, że zamknął
usta saduceuszom, zebrali się razem.

35. I spytał Go jeden z nich, znawca Prawa,
wystawiając Go na próbę^{*} i mówiąc:

^{*lub: kusząc, doświadczając - por: Jk 1,13*} Lk 7,30; Tt 3,13

36. Nauczycielu! Które przykazanie jest
wielkie^{**} w Prawie?

Oz 8,12; Lk 11,42

^{*gr: didaskalos - nauczyciel, pouczający; **domysł: najważniejsze}

37. A Jezus mu powiedział: Będziesz miłował
PANA, Boga twójego, całym swoim sercem,
i całą swoją duszą, i całą swoją myślą;

Joz 22,5; Rz 8,7; Pwt 6,5; 10,12; 30,6

38. To jest wielkie i pierwsze przykazanie.

39. A drugie podobne temu: Będziesz miłował^{*}
swojego bliźniego, jak samego siebie.

^{*gr: agapao - przyjmować z zadowoleniem} Lk 10,29;

^{gorąco miłować, bardzo lubić} Kpl 19,18; Ga 5,14

40. Na tych dwóch przykazaniach jest opar-
te^{*} całe Prawo i Prorocy.

Rz 13,9;

^{*dost.: jest zawieszane} 1Tm 1,5; Jk 2,8

41. A gdy zebrali się faryzeusze^{*}, Jezus spy-
tał ich, ^{*aram.: etym. - oddzielony, członek religijnego}

^{stromnictwa, faryzeuszy rygorystycznie przestrzegający Prawa}

42. Mówiąc: Co wy myślicie^{**} o Mesjaszu^{**}?

Czym jest synem? Powiedzieli do Niego: Da-
wida. ^{*lub: wydawać się, sądzić; **Chrystusie} Mk 12,36

43. Powiedział im: Jak więc Dawid w Duchu^{*}
nazywa Go Panem, mówiąc:

^{*lub: w duchu} Dz 2,30; 2Sm 23,2; Dz 1,16

44. Powiedział PAN mojemu Panu: Siądź
po mojej prawicy, aż położę Twoich nieprzy-
jaciół^{*} jako podnózek pod Twoje stopy?

^{*lub: być uwrógu nastawiony, nienawistny} Ps 110,1

45. Jeśli więc Dawid nazywa Go Panem, to
jak jest Jego synem?
Rz 9,5; J 8,58; Rz 1,3

46. I nikt Mu nie mógł odpowiedzieć ani sło-
wem, i od tego dnia, nikt nie ośmielił^{**} się Go
więcej pytać.

Lk 20,40; Hl 32,15; Iz 50,2

^{*gr: tolamo - być odważnym, postawać się do, być śmiałym}

23 Wtedy Jezus powiedział do tłumów
i do swoich uczniów, mówiąc:

2. Na katedrze^{*} Mojżesza zasiadli uczeni
w Piśmie i faryzeusze.

Ne 8,4; Mi 2,7; Lk 20,46

^{*gr: kathedra - podwyższone krzesło nauczycielskie}

3. Dlatego wszystko, cokolwiek by wam powiedzieli by zachowywać, zachowujcie i czynicie, ale według uczynków ich nie postępujcie; albowiem oni mówią, a nie czynią.

Wj 18,19; Pwt 4,5; 17,9; Ps 50,16; Rz 2,19-24; 1T 1,16

4. Bo wiązań^{*} ciężkie i trudne do uniesienia brzemiona, i kładą je na ramiona ludzi, lecz *nawet* swoim palcem nie chcą ich ruszyć.

^{*}gr.: *desmeuo - spętać, zakuć w łańcuchy* Ek 11,46; Dz 15,10

5. A wszystkie swoje dzieła pełnią tak, aby byli widziani przez ludzi. Poszerzają bowiem swoje rzemyki modlitewne^{*} i przedłużają frędzle^{**} swoich płaszczów,

Mt 6,1-16; Pwt 11,8;

^{*}dost.: *filakterie - por. Pwt 6,6-8; **por. Mt 14,36* Pwt 22,12*

6. I lubią pierwsze miejsca na wieczernach i pierwsze siedzenia w synagogach,

7. I pozdrowienia na rynkach, i bycie przez ludzi nazywanymi: Rabbi, Rabbi!

^{*}hebr.: *mój Mistrzu, mój Nauczycielu* J 13,13

8. Ale wy nie pozwalajcie nazywać siebie Rabbi; albowiem jeden jest wasz Mistrz^{*}, Mesjasz; a wy wszyscy jesteście braćmi.

^{*}gr.: *kathēgetes - przewodnik, nauczyciel* Iz 9,6; Ml 1,6

9. I nikogo na ziemi nie nazywajcie swoim ojcem; albowiem jeden jest Ojciec wasz, *który jest* w niebiosach.

Hi 32,21; Hbr 12,9

10. I nie pozwalajcie nazywać siebie mistrzami; jeden bowiem jest wasz Mistrz^{*}, Mesjasz.

^{*}gr.: *kathēgetes - por. w 8* Mt 26,18; Mk 9,5; 1Kor 4,15*

11. Natomiast *któ jest* największy^{*} wśród was, *niech* będzie waszym sługą. ^{*}dost.: *większy*

12. A kto będzie siebie wywyższał, zostanie poniżony; a kto samego siebie unieży, zostanie wywyższony.

Ps 138,6; Prz 16,18; Jk 4,6

13. Lecz biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Albowiem zamykacie Królestwo Niebów przed ludźmi; wy nie wchodzicie, a wchodzącym nie pozwalacie wejść. ^{*}tub: *hipokryci*

Ek 11,52; J 7,46; Dz 8,1

14. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Albowiem pożeracie domy wdów, i to pod pozorem długich modlitw, dlatego większy wyrok otrzymacie.

Hi 22,9; Mk 12,40; Łk 20,47

15. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Obchodzicie bowiem morze i suchy ląd, aby jednego uczynić prozelitą^{*}, a gdy nim zostanie, czynicie go synem Gehenny, dwa razy *bardziej* niż wy.

Est 8,17;

^{*}tj. *poganin wyznający judaizm - por. Dz 13,16** Dz 2,10; 13,43*

16. Biada wam, ślepi przewodnicy! Którzy

mówicie: Kto przysięgłby na świątynię^{*}, to nic; ale kto przysięgłby na złoto w świątyni, ten jest zobowiązany *przysięgą*.

Mt 15,14;

^{*}gr.: *naos - główny budynek świątyni* Ga 5,3; J 9,39

17. Głupi^{*} i ślepi! Albowiem co jest większe, złoto czy świątynia, która uświęca złoto?

^{*}gr.: *moros - lepy, głupi, niedorzeczny, beznijność*

18. A kto przysięgłby na ołtarz, to nic; lecz kto przysięgłby na dar^{*} ofiarny, który jest na nim, ten jest zobowiązany *przysięgą*.

^{*}gr.: *doron - dar ofiarny jako wyraz czci, podarunek*

19. Głupi i ślepi! Co bowiem jest większe, dar ofiarny czy ołtarz, który uświęca *ten* dar?

^{*}gr.: *hagiadzo - oddzielony por. Mt 6,9* Wj 29,37; Mt 24,5*

20. Kto więc przysięga na ołtarz, przysięga na niego i na wszystko, co na nim *jest*;

21. A kto przysięga na świątynię, przysięga na nią i na Tego, który w niej mieszka;

22. A kto przysięga na niebo, przysięga na tron Boga i na Tego, *który* na nim zasiada.

23. Biada^{*} wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Dajecie bowiem dziesięcinę z mięty i z anyżu, i z kminu, a opuszczacie ważniejsze rzeczy w Prawie: sąd, miłosierdzie i wiare; te *rzeczy* należy czynić, a tamtych nie opuszczać.

1Sm 15,22; Mi 6,8; Łk 11,42

^{*}gr.: *onai - wyraz dziękczynności, „och” - por. Mt 11,21**

24. Ślepi przewodnicy! Przedczacie komara, a polykacie wielbłąda.

Mt 7,4; Łk 6,7

25. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Oczyszczacie bowiem zewnątrz kubek i misę, a wewnątrz *one* są pełne *tego, co pochodzi* z grabieży^{*} i niepowściągliwości^{**}.

Iz 28,7-8; Łk 11,39-40; Mk 7,4-13

^{*}gr.: *harpage - por. 1Tes 4,17*; ^{**tub:} *brak opanowania**

26. Ślepy faryzeuszu! Oczywiście najpierw to, *co jest* wewnątrz kubka i misy, aby i to, *co jest* na zewnątrz nich, stało się czyste^{*}.

^{*}gr.: *kataros - czysty, bez skazy, niewinny* Iz 55,7; Jr 4,14

27. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Bo podobni jesteście grobom pobielanym, które na zewnątrz wprawdzie widziane są *jako* piękne^{*}, ale wewnątrz pełne są kości umarłych i wszelkiej nieczystości. ^{*}gr.: *horaios - kwitnący, piękny* Łk 11,44; Dz 23,3

28. Tak i wy, na zewnątrz sprawdzicie ukazujecie się ludziom jako sprawiedliwi, ale wewnątrz pełni jesteście obłudy i bezprawia^{*}.

^{*}gr.: *anomia - nieprawość, 1Sm 16,7; Ps 51,6; Jr 17,9*

stan bezprawia, pogarda prawa, niegodziwość

29. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusz, obłudnicy! Budujecie bowiem groby proroków i zdobicie nagrobki sprawiedliwych.

30. I mówicie: Gdybyśmy żyli za dni naszych ojców, nie byłibyśmy ich współnikami* w *przełaniu* krwi proroków. Jr 2,30; 2Krn 36,15

*gr.: *koinonos* - współnik, towarzysz, współpracownik

31. A tak sami o sobie świadczycie, że jesteście synami *tych*, którzy pozabijali proroków; Joz 24,22; Hl 15,6; Dz 7,51; 1Tes 2,15

32. Dopełnijcie* i wy miary swoich ojców.

*lub: dopełniacie - dopuszczalne są obie formy tłumaczenia

33. Węże! Plody żmij! Jak uciekniecie przed sądem Gehenny*? Mt 12,34; Hbr 2,3; Ps 58,3

*dokł.: *Hinnom* - symbol wiecznego potępienia - por: Mt 10,28**

34. Oto dlatego, ja posyłam do was proroków i mędrców, i uczonych w Piśmie, a *niektórych* z nich zabijacie i ukrzyżujecie, i *niektórych* ubiczujecie* w swoich synagogach, i będziecie ich prześladować z miasta do miasta; *lub: wychłostacie Mt 10,17; J 16,2; Dz 7,51

35. Aby przyszła na was cała sprawiedliwa krew, wylana na ziemi od krwi sprawiedliwego Abła aż do krwi Zachariasza, syna Barachiasza, którego zabilicie między świątynią a ołtarzem. Rdz 4,8; 2Krn 24,20; Hbr 12,24

36. Zaprawdę mówię wam: To* wszystko przyjdzie na to pokolenie*. *dost.: *te* - *Lmn*.

*gr.: *genea* - ród, plemię, pokolenie, nacja, naród

37. Jeruzalem! Jeruzalem! Które zabijasz* proroków i kamieniujesz tych, którzy do ciebie są posyłani, ile to razy chciałem zgromadzić twoje dzieci, jak** kwoka zgromadza swoje pisklęta pod skrzydła, a nie chcieliście.

*gr.: *apokteino* - zabijać w jakikolwiek sposób Mt 22,3;

**dost.: *tym samym sposobem* Łk 13,34; Obj 11,8

38. Oto wasz dom jest zostawiony wam pusty.

39. Albowiem mówię wam, że nie ujrzycie mnie od teraz, aż do *czasu*, gdy powiecie: Błogosławiony*, który przychodzi w imieniu PANA. *lub: wystawiany Ps 118,26

24 A gdy Jezus wyszedł i odchodził ze świątyni, podeszli Jego uczniowie, aby pokazać Mu zabudowania świątyni*.

*gr.: *hieron* - święte miejsce, świątynia (cała) Mk 13,1; Łk 21,5

2. A Jezus powiedział im: Czy nie dostrzegacie* tych wszystkich *wydarzeń*? Zaprawdę mówię wam, nie zostanie tu kamień na kamieniu, który nie zostanie zwalony*. 1Krl 9,7

*gr.: *blepo* - por: Mk 4,24*; **gr.: *katalyo* - zburzyć; *rozwiązać*, *obalić*

3. A gdy siedział na Górze Oliwnej, podeszli do Niego uczniowie na osobności, mówiąc: Powiedz nam, kiedy staną się te *wydarzenia*, i jaki jest znak Twojego przyścia* oraz końca* tego wieku? Dn 12,6; Mt 13,39; 1Tes 5,1

*gr.: *parousia* - por: 1Tes 4,15*; **lub: *spełnienie*, *kres*

4. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Uważajcie*, aby was ktoś nie zwiódł**.

*lub: przyglądać się uważnie, baczyć; **wprowadził w błąd

5. Wielu bowiem przyjdzie w moim imieniu, mówiąc: Ja jestem Mesjasz*; i wielu zwiódają;

Jr 14,14; J 5,43; 2P 2,1-2; 1J 4,1; Obj 13,8

*gr.: *christos* - *Chrystus*, *Pomazaniec*, *Namaszczony*, *Mesjasz*

6. I usłyszycie o wojnach i wieści z wojen. Uważajcie, abyście się nie trwożyli*; bo trzeba, aby stały się te wszystkie *wydarzenia*; ale to jeszcze nie koniec. Jr 4,19; Mk 13,7; Łk 21,9

*gr.: *throos* - *wrzawa*, *zgiełk*, *głośnie płacz*

7. Albowiem powstanie naród przeciwko narodowi i królestwo przeciwko królestwu, i będzie głód*, i zarazy, a miejscami trzęsienia ziemi. *dost.: *głody* Ag 2,22

8. A wszystkie te *wydarzenia*, to początek bólów porodowych*. *lub: bólów (ogólnie)

9. Wtedy wydawać was będą na udękę*, i będą was zabijać, i będziecie znienawidzeni przez wszystkie narody z powodu mojego imienia. *lub: *ucisk*, *utrapienie* Mt 10,17

10. I wtedy wielu zostanie zgorszonych*, i jedni drugich wydadzą**, i jedni drugich znienawidzą. J 6,66; Mt 11,6; 26,31

*lub: *zrazi się*, *potknąć*; ***wydać kogoś zdradziecko*

11. I powstanie* wielu fałszywych proroków, i zwiódają** wielu. 1J 4,1; 2P 2,1; Dz 20,30; 1J 2,18

*dost.: *zostaną wzbudzeni*; **gr.: *planao* - por: Mt 18,12*

12. A z powodu rozmożenia się bezprawia, miłość wielu oziębnie*.

Obj 2,4

*gr.: *psycho* - *chęć*, *chłódzić podmacchem*, *zostać oziębionym*

13. Ale kto wytrwa aż do końca, ten zostanie ocalony*.

*lub: *zbalwiony* Mt 10,22; Mk 13,13

14. I zostanie ogłoszona ta Ewangelia Królestwa w całym zamieszkałym świecie, na świadectwo wszystkim narodom. I wtedy nadejdzie koniec. Dz 20,25; Mt 9,35; Mk 1,14

15. Gdy więc ujrzycie obrzydliwość spustoszenia, o której zostało powiedziane przez proroka Daniela, stojącą na miejscu świętym – kto czyta, niech rozumie! Mk 13,14;

Dn 9,26-27; 11,31; 12,11

16. Wtedy ci, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry; Łk 21,20-24

17. Kto jest na *górnym* tarasie, niech nie schodzi, aby coś wziąć ze swojego domu;

18. A kto jest na roli, niech ponownie nie wraca, by wziąć swoje szaty.

19. A biada kobietom w ciąży i karmiącym w te dni!

Mk 13,17; Łk 21,23

20. Młdźcie się więc, aby ucieczka wasza nie nastąpiła zimą, ani w szabat.

21. Wtedy bowiem będzie wielki ucisk*, jaki nie zaistniał od początku świata aż do teraz, ani *jakiego* z pewnością nie będzie.

*gr: thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola Dn 12,1; Obj 7,14

22. A gdyby nie były skrócone te dni, nikt* nie zostałby uratowany**, ale ze względu na wybranych będą skrócone te dni.

*dost.: żadne ciało; **lub: zbawiony Iz 45,4; Rz 11,26

23. Jeśli wtedy ktoś by wam powiedział: Oto tu jest Mesjasz*, albo tam, nie wiercie.

*gr: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony, Mesjasz

24. Albowiem powstaną fałszywi mesjasze i fałszywi prorocy, i czynić* będą wielkie znaki i cuda, tak aby zwieść**, o ile można, i wybranych.

Wj 7,11; Pwt 13,1; Obj 13,13; 19,20

*lub: dawać, dostarczać; **gr: planao - por. Mt 18,12*

25. Oto wam przepowiedziałem*.

*gr: protereo - ogłaszać, mówić weznesień, zapowiadać

26. Jeśli więc powiedzieliby wam: Oto jest na pustyni*, nie wychodźcie; oto jest w alkierzach**, nie wiercie.

*lub: pustkowiu J 18,10

*gr: tameron - pomieszczenie we w. domu, komórka, schowek

27. Albowiem jak błyskawica pojawia się na wschodzie i jest widziana aż na zachodzie, takie będzie i przyjście* Syna Człowieczego.

lub: parousia - przybycie, obecność - por. 1Tes 4,15

28. Gdzie bowiem jest padlina, tam gromadzą się orły*.

*lub: sępy Ha 1,8; Łk 17,37; Obj 19,17

29. A zaraz po ucisku* tych dni słońce zostanie zaćmione i księżyc nie da swojej jasności, i gwiazdy spadać będą z nieba, a moce niebieskie zostaną poruszone.

Iz 13,10; Ez 32,7; Obj 6,13

*gr: thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola

30. I wtedy ukaże się na niebie znak Syna Człowieczego, i wtedy będą bić się w piersi wszystkie plemiona ziemi, i zobaczą Syna Człowieczego, przychodzącego* na obłokach nieba z mocą i z wielką chwałą.

Mt 12,39;

*gr: erchomai - przybywać, dojeść, dotrzeć Z 12,10; Obj 1,7

31. I pośle swoich aniołów z trąbą o potężnym dźwięku, i zgromadzą Jego wybranych z czterech stron*, od jednego krańca nieba aż po drugi kraniec. *dost.: wiatrów

Mt 13,41

32. A od figowca nauczcie się tego *oto* podobieństwa*: Gdy jego gałąź staje się miękka i wypuszcza liście, wiecie, że blisko jest lato.

*lub: porównanie, przykład Mk 13,28; Łk 21,29

33. Tak i wy, gdy ujrzycie te wszystkie *wydarzenia*, wiedźcie, że jest blisko, o drzewi.

34. Zaprawdę* mówię wam: Nie przeminie to pokolenie**, aż się te wszystkie *wydarzenia* staną***.

*gr: amen - godnie wierzyć; **gr: genea - Mt 23,36*

***dost.: stałoby się - tryb przyp. przes. dok. - gr: ginomai - Mk 1,11*

35. Niebo i ziemia przeminą*, ale słowa moje z pewnością nie przeminą.

Mt 5,18; Mk 13,30

*gr: parechomai - przejść obok, trwać chwilowo, minąć

36. A o tym* dniu i godzinie nikt nie wie**, ani aniołowie niebios, tylko sam Ojciec mój.

*lub: w owym; **gr: eido - dostrzegać, Mi 24,42; Mk 13,32; Dz 1,7

wiedzieć, mieć węzłd, badać, znać, patrzeć na, doświadczyć

37. A tak, jak było za dni Noego, takie* będzie i przyjście** Syna Człowieczego.

*gr: houto - w ten sposób, tak oto, tak Rdz 6,1; 7,1; Hi 22,15

**gr: parousia - obecność, przyjście - por. 1Tes 4,15*

38. Albowiem jak za dni przed potopem jedli i pili, żenili się i za mąż wydawali, aż do tego dnia, w którym Noe wszedł do arki,

39. I nie spozregli się*, aż przyszedł potop i uniósł wszystkich; takie będzie i przyjście** Syna Człowieczego.

Łk 12,19; Mt 13,30

*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, znać; **gr: parousia

40. Wtedy dwóch będzie na roli; jeden będzie wzięty, a jeden pozostawiony;

41. Dwie będą mleć na żarnach; jedna będzie wzięta, a jedna pozostawiona.

42. Czuwajcie więc, ponieważ nie wiecie, o której godzinie wasz Pan przyjdzie*.

gr: erchomai - por. u. 30 Mk 13,33; Obj 3,3; Mt 25,13

43. A to wiedźcie, że gdyby wiedział gospodarz*, o której straży ma przyjść złodziej, czuwałby i nie pozwoliłby włamać się** do swojego domu.

*lub: pan domu; **podkopać (ścian)

44. Dlatego i wy bądźcie* gotowi, bo Syn Człowieczy przyjdzie o godzinie, której się nie domyślicie. *lub: stanicie się

45. Kto więc jest tym wiernym i rozumnym sługą, którego pan jego ustanowił nad swoją służbą*, aby im dawał pokarm *we właściwym* czasie? *lub: służba domowa

Łk 12,42

46. Błogosławiony* ów sługa, którego jego pan *gdy* przyjdzie, znajdzie tak czyniącego.

*gr: makarios - szczęśliwy, ten któremu warto pogratulować

47. Zaprawdę mówię wam, że go ustanowi nad całym swoim mieniem*.

Mt 25,21;

*lub: dobytkiem

Łk 12,44; J 12,26

48. A jeśliby powiedział ów zły sługa w swoim sercu: Mój pan zwleka ze swoim przyjściem,

Iz 32,6; Ez 12,22; Łk 19,22; Dz 8,32

49. I zaczęły bić współsługi, a jeść i pić z pijakami,

2Kor 11,20; 1P 5,3; 3J 1,9

50. Przyjdzie pan owego sługi w dniu, którego się nie spodziewa, i o godzinie, której nie zna, ^{*lub: nie oczekujcie}

1Tes 5,2

51. I potnie* go na kawalki, i wyznaczy mu dział rowny z obłudnikami; tam będzie placz i zgrzytanie zębów.

Iz 33,14; Łk 12,46; 13,28

*gr.: dichotomeo - pociąć na kawalki, oddzielić, odłączyć

25 Wtedy podobne będzie Królestwo Niebios do dziesięciu dziewic*, które wzięły swoje lampy i wyszły na spotkanie oblubienica**.

Łk 5,34; Ef 5,25

*gr.: parthenos - panna, dziewica; **pan młody, narzeczony

2. A pięć z nich było roztropnych*, a pięć głupich.

Pwt 32,29; Jr 24,2; Mt 7,24

*gr.: frónimos - rozumny, roztropny, rozważny, mądry

3. Te głupie wzięły swoje lampy, lecz nie wzięły ze sobą oliwy.

Iz 48,1; Mt 23,25; 2Tm 3,5

4. Lecz mądre wzięły oliwę w swoje naczynia wraz ze swoimi lampami.

5. A gdy oblubieniec zwlekał, zdrzemnęły się wszystkie i spały.

Ha 2,3; 2P 3,4

6. A w środku nocy rozległ się krzyk: Oto oblubieniec przychodzi; wychodźcie na jego spotkanie!

Mk 13,33; 1Tes 5,13

7. Wtedy obudziły się wszystkie owe dziewczyny i uporządkowały* swoje lampy.

*gr.: kosmeo - uporządkować, przyzdobić, zyskać cześć

8. A głupie powiedziały do mądrych: Dajcie nam z waszej oliwy, bo lampy nasze gasną.

9. A mądre odpowiedziały, mówiąc: Jeszcze by nam i wam nie wystarczyło; idźcie raczej do sprzedających i kupcie sobie.

Łk 13,24

10. A gdy odeszły kupować*, przyszedł oblubieniec i te, które były gotowe, weszły z nim na uroczystości weselne; i drzwi zostały zamknięte.

*gr.: agoradzo - kupować, być na rynku

11. Lecz później przyszły i pozostałe dziewczyny, mówiąc: Panie, Panie, otwórz nam!

12. A on w odpowiedzi, rzekł: Zaprawdę* mówię wam, nie znam was.

J 10,27;

*gr.: amen - z hebr.: godne wiary

Ps 1,6; Ha 1,13

13. Czujawcie więc; bo nie znacie dnia ani godziny, o której przyjdzie* Syn Człowieczy.

*gr.: erchomai - przybywać,

Mt 24,42-44; 1P 5,8;

przychodzić, nadejść

Dz 20,31; 2Tm 4,5; 1P 4,7

14. Podobnie bowiem *pewien* człowiek odjeżdżając za granicę, przywołał* swoje sługi i przekazał im swój dobytek;

*lub: wezwał

Łk 19,12; Rz 12,6; 1Kor 3,5; Ef 4,11

15. I temu wprawdzie dał pięć talentów, a temu dwa, a temu jeden, każdemu według jego możliwości*, i zaraz** odjechał.

Mt 18,24;

*dosł.: mocy; **może stanowiąc początek w. 16

Łk 12,48

16. A poszedł ten, który wziął pięć talentów, obracał* nimi i uzyskał** drugie pięć talentów.

*gr.: ergadzomai - pracować, handlować, nabycić

**gr.: poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć, wykonywać

17. Tak samo i ten, który wziął dwa, i on uzyskał* drugie dwa.

2Sm 19,32; Mk 14,3; Kol 4,17;

*gr.: kerdaino - zdobyć, nabyć, zyskać

1P 4,10

18. A ten, który wziął jeden, odszedł, rozkopał ziemię i schował srebro swojego pana.

19. A po długim czasie przyszedł pan owych sług i rozlicza z nimi zapis rozrachunków*.

*gr.: logos - słowo, tu: rachunek, zapis księgowy

2Kor 5,10

20. I przystąpił ten, który wziął pięć talentów, i przyniósł dalsze pięć talentów, mówiąc: Panie! Przekazałeś* mi pięć talentów, oto drugie pięć talentów zyskałem nimi.

*gr.: paradidomai - powierzyć coś ustnie, wydać w ręce

21. A pan jego powiedział mu: Dobrze, sługo dobry i wierny! W małych byłeś wierny, ustanowię* cię nad wieloma; wejdź do radości swojego pana.

1P 1,7; 2Kor 10,18; Łk 16,10

*gr.: kathistemi - wyznaczyć, postawić nad kimś, ogłosić

22. Przystąpił także i ten, który wziął dwa talenty, i powiedział: Panie! Powierzyłeś mi dwa talenty, oto* drugie dwa talenty zyskałem nimi**.

*lub: spojrz; **dosł.: na nich

23. Powiedział mu pan jego: Dobrze, sługo dobry i wierny! W małych byłeś wierny, ustanowię cię nad wieloma; wejdź do radości swojego pana.

*gr.: pistos - godny zaufania, wierzący

24. A przystąpił i ten, który wziął jeden talent*, i powiedział: Panie! Poznałem cię, że jesteś człowiekiem twardym**, że zniesz, gdzie nie siałeś, i zbierasz, gdzie nie rozsypałeś;

*1 talent - 6000 drachm

Hi 21,14; Łk 6,46

to 17 lat pracy prac. rolnego; **gr.: skleros - por. Rz 9,18*

25. Bojąc* się więc, odszedłem i ukryłem twój talent w ziemi; oto szedł to, co jest twoje.

*gr.: jobeo - lękać, bać, przerazić, respektować, uciec

26. A w odpowiedzi, pan jego rzekł do niego: Sługo zły i gnuśny! Wiedziałeś, że żnę, gdzie nie siałem, i zbieram, gdzie nie rozsypywałem;

Mt 15,5-6; Prz 18,9; 20,4; Mt 18,32

*gr.: okneros - opieszaty, ociągający się, wahający się

27. Trzeba było więc złożyć moje srebro u bankierów, a ja po przyjściu, odebrałbym to, co jest moje z zyskiem*.

Pwt 23,19; Rz 3,19

*gr: tokos - procent z pieniędzy, odsetki, lichwa, zysk

28. Dlatego zabierzcie od niego ten talent i dajcie temu, który ma dziesięć talentów.

29. Każdemu bowiem, kto ma, będzie dane i będzie obfitować*; a temu, kto nie ma, i to, co ma, zostanie mu zabrane.

Łk 8,18;

*lub: mieć w nadmiarze

Łk 19,26; J 15,2

30. A tego bezużytecznego* sługę wyrzucicie w ciemność zewnętrzną; tam będzie płacz i zgrzytanie zębów.

Mt 3,10; 5,13; J 15,6; 2P 2,17

*gr: achreios - nieprzydatny do niczego, bezużyteczny

31. A gdy przyjdzie Syn Człowieczy w swojej chwale, i z Nim wszyscy święci aniołowie, wtedy usiądzie na tronie swojej chwały.

Za 14,5; Jr 3,17; Mt 16,27; Mk 8,38; Łk 9,26; Obj 20,11

32. I zostaną zebrane przed Nim wszystkie narody*, i oddzieli ich, jednych od drugich, jak pasterz oddziela owce od kozłów.

*gr: ethnos - por: Mt 21,43 - tu: w znaczeniu - wszystkie narody

33. I postawi owce po swojej prawej stronie, a kozły po lewej stronie.

Ps 79,13; 100,3

34. Wtedy powie Król tym, po Jego prawej stronie: Pójdźcie, błogosławieni Ojca mego! Odziedziczcie* Królestwo przygotowane wam od założenia** świata.

Mt 21,5; Łk 19,38

*lub: otrzymać w udziale; **gr: katabole - położenie, fundamentu

35. Gdyż byłem głodny, a daliście mi jeść; pragnąłem, a daliście mi pić; byłem obcym przybyszem*, a przyjęliście mnie;

Mt 10,40

*gr: ksenos - cudzoziemiec, obcy, przybysz, ktoś nowy

36. Byłem nagi, a przyodzialiście mnie; byłem chorym, a odwiedziliście mnie; byłem w więzieniu, a przyszliście do mnie.

Iz 58,7

37. Wtedy odpowiedzą Mu sprawiedliwi, mówiąc: Panie! Kiedy widzieliśmy Cię głodnym i daliśmy Ci jeść? Albo pragnącym* i daliśmy Ci pić?

Prz 15,33; Iz 64,6; 1P 5,5; Mt 6,3

*gr: dipasos - odczuwać brak, żarliwie oczekiwać na orzeźwienie

38. I kiedy widzieliśmy Cię obcym przybyszem, i przyjęliśmy Cię, lub nagim, i przyodzialiśmy Cię?

39. I kiedy widzieliśmy Cię chorym, albo w więzieniu, i przyszliście do Ciebie?

40. A w odpowiedzi, Król powie im: Zaprawdę* mówię wam, cokolwiek uczyniliście jednemu z tych najmniejszych moich braci, mnie uczyniliście.

Dz 9,25; Hbr 6,10; Mk 3,34

*gr: amen - z hebr: godnie wiary lub jako akt potwierdzenia

41. Potem powie i tym, którzy są po lewej stronie: Idźcie ode mnie, przekleć* w ogień wieczny, który jest przygotowany diabłu i jego aniołom.

Ps 6,8; Ga 3,10; Mt 18,8; Obj 14,10; 20,10

*gr: kataraoamai - przeklinać, potępiać, rzucać klątwę

42. Albowiem byłem głodny, a nie daliście mi jeść; pragnąłem, a nie daliście mi pić;

43. Byłem obcym przybyszem, a nie przyjęliście mnie; byłem nagi, a nie przyodzialiście mnie; byłem chorym i w więzieniu, a nie odwiedziliście mnie.

44. Wtedy i oni Mu odpowiedzą, mówiąc: Panie! Kiedy widzieliśmy Cię głodnym albo pragnącym, albo obcym przybyszem, albo nagim, albo chorym, albo w więzieniu, i nie usłużyliśmy Ci?

45. Wtedy odpowie im, mówiąc: Zaprawdę mówię wam, czegokolwiek nie uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, i mnie nie uczyniliście.

Rdz 12,3; Prz 14,31; Za 2,8

46. I pójdą ci na karę* wieczną; natomiast sprawiedliwi do życia wiecznego.

*gr: kolasis - od koladzo - usunąć, odciąć (ręce) stąd: karać, piętnować
Dn 12,2; Łk 16,26; J 5,29; 2Tes 1,9; J 3,15; 10,27; Rz 6,23; 1J 5,11

26 I stało się, gdy Jezus skończył wszystkie te mowy*, że powiedział do swoich uczniów:

*lub: słowa Mt 7,28; 19,1; Łk 17,1

2. Wiecie, że za dwa dni jest Pascha*, i Syn Człowieczy zostanie wydany na ukrzyżowanie.

*hebr: przejście - święto od 14 do 20 dnia mies. Nisan lub od 15 do 21 licząc początek święta wg hebr: liczenia czasu tj. początek dnia 15 Nisan zaczynający się 14 Nisan wieczorem

3. Wówczas zebrał się arcykapłani i uczeni w Piśmie, i starsi ludu na dziedzińcu arcykapłana*, którego zwano Kajfasz,

*gr: archiereus - arcykapłan, najwyższy kapłan - Wj 29,1-46

4. I zaplanowali*, aby Jezusa pochwyć postępem** i uśmiercić;

*lub: naradzili się Ps 2,2

**gr: dolos - zdrada, oszustwo, podstęp, przebiegłość

5. Lecz mówili: Nie w święto, aby nie powstały rozruchy* między ludem.

Mk 14,2

*gr: thorybos - hałas, zgiełk, wrzawa, wrzaskliwy tłum

6. A gdy Jezus był w Betanii, w domu Szymona trędowatego,

Mt 21,17; J 12,1; Mk 14,3

7. Przystąpiła do Niego kobieta, mająca alabastrowy* flakonik olejku bardzo kosztownego i wylała go na Jego głowę, gdy spoczywał u stołu.

*biały lub żółtawy gips stosowany w rzeźbiarstwie

8. Co widząc uczniowie Jego, oburzyli się*, mówiąc: Po co ta strata?

Mt 20,24

*gr: aganakto - być uzburzonym, niezadowolonym, gniewać się

9. Albowiem można było ten olejek za dużą sumę sprzedać i rozdać ubogim.

10. Gdy Jezus to dostrzegł^{*}, powiedział im: Dlaczego przysparzacie tej kobiecie trudu^{***}? Dobry bowiem czyn spełniła wobec mnie.

^{*}gr.: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

^{**}gr.: kopos - móżół, ucisk, razy, uderzenia - por. Mk 14,6^{*}

11. Ubogich[†] bowiem zawsze macie u siebie, jednak mnie nie zawsze macie.

^{*}gr.: ptochos - por. Mt 5,3^{**} Pwt 15,11; Mk 14,7; J 12,8

12. Bo ona, wylewając ten olejek^{*} na moje ciało, uczyniła to na mój pogrzeb.

^{*}gr.: myron - wonna maść, 2Krn 16,14; Mk 14,8; J 12,7 pachnidło, wonny olejek

13. Zaprawdę^{*} mówię wam: Gdziekolwiek będzie głoszona^{**} ta Ewangelia po całym świecie i to, co ona uczyniła, będzie opowiadane na jej pamiętkę.

Mt 24,14; Ga 1,6-9; Obj 14,6

^{*}gr.: amen - z hebr.: godne wiary; ^{**}gr.: kerysso - por. Mt 10,7^{**}

14. Wtedy poszedł jeden z dwunastu, zwanego Judasz Iskariota do arcykapłanów,

15. I powiedział im: Co mi chcecie dać, a ja wam Go wydam? Oni więc wyznaczyli mu trzydzieści srebrników^{*}.

Rdz 37,28; Za 11,12

^{*}1 srebriku - to 1 sykiel lub srebrna didrachma, czyli 4 denary, razem 120 denarów wart. 3 m-ce wynag. pracownika rolnego

16. I odtąd szukał dogodnej chwili^{*}, aby Go wydać.

^{*}gr.: eukaria - stosowny czas, pora, sposobność

17. A pierwszego^{*} dnia Przaśników przystąpili uczniowie do Jezusa, mówiąc Mu: Gdzie chcesz, abyśmy przygotowali Ci Paschę do spożycia? ^{*}lub: poprzedniego - gr. protos - J 1,15 Wj 12,15

18. A On powiedział: Idźcie do miasta, do tego a tego^{*} człowieka, i powiedzcie mu: Nauczyciel[†] mówi: Mój czas jest bliski, i ciebie urządzę^{**} Paschę ze swoimi uczniami.

^{*}gr.: pros ton deina - do konkretnego człowieka - por. Łk 22,10

^{**}gr.: poieo - wykonać, zrobić coś, świętować, obchodzić

19. I zrobili uczniowie jak im rozkazał Jezus, i przygotowali Paschę.

20. A gdy nastał wieczór, spoczął wspólnie z dwunastoma u stołu.

21. A gdy jedli, powiedział: Zaprawdę^{*} mówię wam, że jeden z was mnie wyda.

^{*}gr.: amen - z hebr.: godne wiary Ps 55,12-14; J 6,70; 13,21

22. I zasmucili^{*} się bardzo, i każdy z nich zaczął mówić do Niego: Czy to nie jestem ja, Panie?

^{*}gr.: lypeo - smucić, spowodować żal

23. A On w odpowiedzi, rzekł: Ten, który zanurzył^{*} ze mną rękę w nisie, ten mnie wyda.

^{*}gr.: embapto - dost.: zanurzać coś Ps 41,10;

w czymś - od bapto - por. Łk 12,50^{*} Łk 22,21

24. Wprawdzie Syn Człowieczy odchodzi, tak jak jest napisane o Nim, ale biada temu człowiekowi, przez którego Syn Człowieczy będzie wydany! Lepiej by mu było, gdyby się ten człowiek nie narodził.

Iz 50,5; Za 12,10

25. A w odpowiedzi Judasz, który Go wydał, rzekł: Czy to nie jestem ja, Rabbi? Odpowiedział mu: Ty to powiedziałeś^{**}.

^{*}hebr.: Rabbi - mój Mistrzu, mój Nauczycielu; ^{**}tu: twierdzenie

26. A gdy oni jedli, Jezus wziął chleb i pobłogosławił^{*}, łamał i dawał uczniom, mówiąc: Biercie, zjedzcie, to jest moje ciało.

^{*}gr.: eulogeo - sławić, Mk 14,22; Łk 24,30; Łk 22,20;

dobrze żywić, wystawiać - por. Mt 14,19^{*} 1Kor 10,4

27. I wziął kielich, i podziękował^{*}, dał im, mówiąc: Wypijcie z niego wszyscy;

^{*}gr.: eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie

28. To bowiem jest krew moja Nowego Przymierza, która jest za wielu wylewana, na odpuszczenie^{*} grzechów.

Wj 24,8; Iz 53,12; Jr 31,31;

^{*}lub: uwolnienie Mi 2,5; Hbr 9,14-22; 10,1-14

29. Ale mówię wam, że odtąd nie będę pił z tego płonu winnej latorośli, aż do tego dnia, gdy go będę pił z wami nowy^{*}, w Królestwie Ojca mego.

^{*}gr.: kainos - świeży, nowy

30. A gdy odśpiewali hymn^{*}, wyszli na Górę Oliwną.

Mk 14,26; Ef 5,19; Kol 3,16

^{*}gr.: hymneo - pieśń jako hold, święta pieśń - tutaj: Ps 115-118?

31. Wtedy Jezus powiedział im: Wy wszyscy zgorszycie się ze mnie tej nocy; bo jest napisane: Uderzę pasterza i zostaną rozproszone owce stada.

Za 13,7; Mk 14,27; J 16,32

32. A po wzbudzeniu^{*} was, wyprzedzę was idąc do^{**} Galilei.

^{*}lub: gdy zostanie wzbudzony; ^{**}gr.: eis

33. A Piotr w odpowiedzi, rzekł do Niego: Choćby wszyscy zgorszyl[†] się Tobą, ja nigdy nie zostanę Tobą zgorszony.

^{*}lub: zrazili się do Ciebie Łk 22,33; J 13,36

34. Jezus mu powiedział: Zaprawdę mówię ci, że tej nocy, zanim zapieje kogut, trzykrotnie się mnie wyprzesz.

Mk 14,30; Łk 22,34

35. Piotr mówi Mu: Nawet jeśli trzeba by było umrzeć z Tobą, na pewno nie wyprę^{*} się Ciebie. Podobnie powiedzieli i wszyscy uczniowie.

^{*}gr.: aparnese - wyrzec się, zapomnieć o sobie

36. Wtedy Jezus przyszedł z nimi na miejsce, które zwano Getsemane^{*}, i powiedział uczniom: Usiądźcie tu, podczas gdy ja odejdę, aby tam się modlić^{**}.

Mk 14,32; Łk 22,40

^{*}gr.: Getsemane - prasa oliwna, łoczniwa oliwy

^{**}gr.: proseuchomai - modlić się do kogoś, błagać, prosić

37. A gdy wziął ze sobą Piotra i dwóch synów Zebedeusza, zaczął się smucić i trwożyć^{*}. ^{*lub: martwić się wielkim strapieniem bądź udreknąć}

38. Wtedy Jezus powiedział im: Zasmucona^{*} jest moja dusza aż do śmierci; zostańcie tu i czuwajcie ze mną. Mk 14,33; Łk 22,44
^{*gr.: perilytipos - być bardzo smutnym, skrajnie przygnębionym}

39. I odszedł trochę dalej, upadł na swoje oblicze, modląc się i mówiąc: Ojcze^{*} mój, jeśli jest to możliwe, niech ominie mnie ten kielich; jednak nie jak ja chcę, ale jak Ty.

^{*gr.: pater - ojciec - por. Mk 14,36 Łb 16,22; Mt 20,22; J 18,11}

40. I przyszedł do uczniów, i znalazł ich śpiących, i powiedział Piotrowi: Cóż to, nie mieliście siły czuwać ze mną, jednej godziny?

41. Czuwajcie i módlcie się, abyście nie weszli w pokuszenie^{*}; duch wprawdzie jest ochoczy^{**}, ale ciało słabe. 2P 2,9; Rz 8,3

^{*lub: doświadczenie, próba; **gr.: prothymos - chętny, gotowy}

42. Znow po raz drugi odszedł i modlił się, mówiąc: Ojcze mój, jeśli nie może minąć^{*} mnie ten kielich, *tak* abym go nie wypił, niech się stanie wola Twoja. ^{*lub: przejdź obok}

43. I gdy przyszedł, znalazł ich ponownie śpiących; albowiem oczy ich były obciążone.

44. A gdy ich opuścił, ponownie odszedł i modlił się po raz trzeci, wypowiadając te same słowa^{*}. ^{*dost.: słowo Mt 6,7; Dn 9,17; Łk 18,1}

45. Wtedy przyszedł do swoich uczniów i powiedział im: Jeszcze śpicie^{*} i odpoczywacie? Oto przybliżyła się godzina, i Syn Człowieczy wydany zostaje w ręce grzeszników^{**}.

^{*lub: w końcu, już, nadal; **hamartolos - por. Jud 1,15***}

46. Wstańcie^{*}, pojdźmy! Oto zbliżył się ten, który mnie wydaje.

^{*gr.: egeiro - wzbudzić, spowodować powstanie - tryb rozkaz.}

47. I gdy On jeszcze to mówił, oto przyszedł Judasz, jeden z dwunastu, a z nim liczny tłum z mieczami i z kijami od arcykapłanów i od starszych ludu. Mk 14,43; Łk 22,47; J 18,1

48. Ale ten, który Go wydawał, dał im znak, mówiąc: Ten, którego pocałuję^{*}, to jest On; schwytajcie Go. ^{*gr.: fileo - por. J 21,15**** 2Sm 20,9-10}

49. I zaraz zbliżył się do Jezusa, i powiedział: Witaj, Rabbi! I pocałował^{*} Go czule^{**}.

^{*hebr.: mój Mistrzu, mój Nauczycielu Mk 14,45}
^{**gr.: katafileo - okrywać czułymi pocałunkami, być czułym}

50. Ale Jezus mu powiedział: Przjacielu[!] Po co przyszedłeś? Wtedy przystąpił i podnieśli ręce na Jezusa, i Go pojмали.

^{*zwrot grzesznościowy - towarzysząc, druh - por. Mt 20,13*}

51. I oto jeden z tych, którzy byli z Jezusem, wyciągnął rękę i wydobyl swój miecz^{*}, i uderzył sługę arcykapłana, i odciął mu ucho.

^{*gr.: machaira - krótki zakrzywny lub prosty miecz, nóż ofiarny}

52. Wtedy Jezus powiedział mu: Schowaj swój miecz z powrotem gdzie jest miejsce; bo wszyscy, którzy biorą miecz, od miecza zginą. Rdz 9,6; Łk 22,49-51; J 18,10; Mk 14,47

53. Czy wydaje ci się, że nie mogę prosić Ojca mego, i już teraz postawiłby przy mnie więcej niż dwańście legionów^{*} aniołów?

^{*legion - 6826 osób (6100 piechurów i 726 konnych) 2Krl 6,17}

54. Jak więc wypełniłyby się Pisma, że tak się musi^{*} stać? ^{*lub: jest konieczne Iz 53,7-9; Łk 24,44}

55. W tej godzinie mówił Jezus do tłumy: Jak na zbójcę wysłicie z mieczami i z kijami, aby mnie pojmać; co dzień siadałem pośród was, nauczając w świątyni, a nie pojmaliście mnie.

56. Ale to wszystko stało się, aby zostały wypełnione Pisma Proroków. Wtedy wszyscy Jego uczniowie opuścili^{*} Go i uciekli.

^{*gr.: afiemi - pozostawić, porzucić, odejść Za 13,7}

57. A ci, którzy pojмали Jezusa, przyprowadzili Go do arcykapłana Kajfasza, gdzie zostali zebrani uczeni w Piśmie i starsi.

58. A Piotr podążył za Nim z daleka aż do dziedzińca arcykapłana; i wszedł tam do wewnątrz, i siedział ze sługami^{*}, aby zobaczyć koniec. ^{*gr.: hyperetes - sluga, podwładny - por. 1Kor 4,1**}

59. A arcykapłani i starsi, i cały Sanhedryn^{*} szukali fałszywego świadectwa przeciwko Jezusowi, aby Go uśmiercić,

^{*gr.: synderion - Najwyższa Rada Żydów składająca się z 71 członków (70 członków i arcykapłana) Pwt 19,16; Dz 6,11}

60. I nie znaleźli; a chociaż przychodziło wielu fałszywych świadków, to jednak nie znaleźli. A na końcu podeszli dwaj fałszywi świadkowie, Pwt 19,15; Ps 27,12; 35,11

61. I powiedzieli: Ten mówił^{*}: Mogę rozwiązać^{**} świątynię Boga i w trzy dni ją zbudować.

^{*lub: twierdził, ogłosił, deklarował J 2,19; Mt 27,40;}

^{**lub: rozwiązać, połuźnić (szmaru) 1Krl 22,27; Iz 53,3}

62. A gdy powstał arcykapłan, powiedział Mu: Nic nie odpowiadasz na to, co świadczą^{*} przeciwko Tobie? ^{*lub: oskarżają Iz 57,7}

63. Lecz Jezus milczał. A w odpowiedzi, arcykapłan rzekł do Niego: Poprzysięgam Cię na Boga żywego, abyś nam powiedział, czy Ty jesteś Mesjasz, Syn Boga? Iz 53,7

64. Mówi mu Jezus: Ty to powiedziałeś. Po-

nadto mówię wam: Już teraz* zobaczycie Syna Człowieczego siedzącego po prawej stronie mocy Bożej i przychodzącego na obłokach** nieba. *dost.: od teraz Ps 110,1; Dn 7,13; **gr.: *nefele - chmura, obłok* 1Tes 4,17; Jud 1,12; Obj 1,7

65. Wtedy arcykapłan rozdarł swoje szaty, mówiąc: Zbluźnił! Czy potrzebujemy jeszcze świadków?! Oto teraz słyszycie Jego bluźnierstwo**.

2Sm 13,19; 2Krl 19,1; Łk 5,21;

*lub: rozdarł swoje szaty, ponieważ zbluźnił J 10,33.36
*gr.: *blasfemia - potwarz, bluźnierstwo, zniewaga, obelga*

66. Jak wam się zdaje? A oni w odpowiedzi, rzekli: Winny jest śmierci.

Kpl 24,16

67. Wtedy pluli Mu w twarz i bili Go pięściami* w twarz, a inni Go uderzali,

Lb 12,14; *lub: *policzkowali* Iz 50,6; Mk 14,65

68. Mówiąc: Prorokuj nam, Mesjaszu! Kim jest ten, który Ciebie uderzył?

69. A Piotr siedział na zewnątrz na dziedzińcu. I zbliżyła się do niego jedna służąca*, mówiąc: I ty byłeś z Jezusem Galilejczykiem.

*gr.: *paidiske - młoda dziewczyna, młoda służąca*

70. A on wyparł się przed wszystkimi, mówiąc: Nie wiem, o czym mówisz.

71. A gdy on wyszedł ku bramie, ujrzała go inna i powiedziała do tych, którzy tam byli: I ten był z Jezusem Nazarejczykiem.

72. I ponownie wyparł się pod przysięgą: Nie znam tego człowieka.

73. A po chwili zbliżyli się inni przystając, i powiedzieli Piotrowi: Prawdziwie i ty jesteś jednym z nich; bo i mowa* twoja ciebie zdradza**.

Sdz 12,6; J 18,26

74. Wtedy zaczął ściągać kłatwę* na siebie i przysięgać: Nie znam tego człowieka; i zaraz zapał kogut.

Dz 23,12; Rz 9,3

ty, ogłosić siebie jako podlegającego karze Boskiej - por. Mk 14,71

75. I przypomnieli się Piotrowi słowa wypowiedziane do niego przez Jezusa: Zanim zapieje kogut, trzykrotnie się mnie wyprzesz. I wyszedł na zewnątrz, i gorzko zapłakał.

27 A gdy nastał ranek, wszyscy arcykapłani i starsi ludu powzięli plan* przeciwko Jezusowi, aby Go uśmiercić;

*gr.: *synbouion - rada, plan, zamysł, rada jako kolegium*

2. I związali Go, zaprowadzili i oddali Go namiestnikowi Poncjuszowi Pilatowi.

Rdz 22,9; Mt 20,19; Mk 15,1; Łk 23,1; J 18,28

3. Wtedy Judasz, który Go wydał, widząc, że Jezus został osądzony, żałował* tego i zwrócił

trzydzieści srebrników arcykapłanom i starszym,

*gr.: *metamelloi - czuć skruchę - por. Mt 21,32**
4. Mówiąc: Zgrzeszyłem, wydając krew niewinną! A oni powiedzieli: Co nam do tego? To twoja sprawa*.

Rdz 42,21; Wj 9,27; Za 11,12

**idiom: ty sam tego dopatrz, to twoje spojrzenie, ty się martw*
5. I rzucił* srebrniki w świątyni, oddalił się, poszedł i powieśił się.

*lub: *cisnął* Dz 1,18

6. Ale arcykapłani wzięli srebrniki, mówiąc: Nie wolno ich kłaść do skarbcza* świątynnego, gdyż jest to wycena krwi.

Pwt 23,19; Mk 7,11

*hebr.: *korban - dar poświęcony Bogu, skarbiec świątyni*
7. A gdy naradzili się, kupili za nie pole garmcarza na cementarz dla cudzoziemców.

8. Dlatego pole to nazwane jest Polem Krwi, aż do dnia dzisiejszego.

9. Wtedy wypełniło się to, co zostało powiedziane przez proroka Jeremiasza, mówiącego: I przyjęli wartość trzydziestu srebrników, jako wycenę Tego, który został oszacowany* przez synów Izraela,

*lub: *wyceniony* Za 11,12-13
10. I dali je za pole garmcarza, jak mi nakazał PAN.

11. A Jezus stał przed namiestnikiem; i pytał Go namiestnik*, mówiąc: Czy Ty jesteś Królem Żydów? A Jezus mu odpowiedział: Ty to mówisz**.

Mk 15,2; J 18,33; 1Tm 6,13

*gr.: *hegemon - dowódca, namiestnik - lac. legatus Caesaris*
***idiom? Tak, to ja; tak jest, jak pytasz - por. BP*

12. I pośród oskarżeń arcykapłanów i starszych, nic nie odpowiedział.

Iz 53,7; 1P 2,23

13. Wtedy Pilat powiedział Mu: Czy nie słyszysz, o jak wiele rzeczy Cię oskarżają*?

*lub: *jak bardzo świadczą przeciwko Tobie* J 8,39; Dz 22,24

14. A On nie odpowiedział mu na ani jedno słowo, tak że namiestnik bardzo się dziwił.

15. A na święto namiestnik miał zwyczaj wypuszczać tłumowi jednego więźnia, tego, którego chcieli.

Mk 15,6; Łk 23,17; J 18,39

16. A mieli wtedy dość* znacznego więźnia, który nazywał się Barabasz*.

Mk 15,7; J 18,40

*aram.: *bar - syn, ab - ojciec - Barabbas - syn ojca*

17. Gdy więc zebrali się, powiedział do nich Pilat: Kogo chcecie, abym wam wypuścił, Barabasa czy Jezusa, którego nazywają Mesjaszem*?

*lub: *Chrytusem, Pomazańcem*

18. Bo wiedział, że wydali Go z nienawiści.

Rdz 37,11; Prz 27,4; Mk 15,10; Dz 13,45

19. A gdy on siedział na tronie* sędziowskim, posłała do niego wiadomość jego żona, mówiąc: Nic tobie do Tego sprawiedliwego; bo

dzisiaj we śnie wiele wycierpiałam** przez Niego.

Rdz 31,24; Iz 53,11; 1J 2,1; Łk 23,4,41

*gr.: bema - krzesło, trybuna, tron sędziowski

**gr.: pascho - cierpieć dotkliwie, znosić niedolę, odczuwać

20. Natomiast arcykapłani i starsi przekonali tłumy, aby prosili o Barabasza, a Jezusa, aby zgubiono.

Mk 15,11; Dz 3,14

21. A namiestnik w odpowiedzi, rzekł im: Kogo chcecie, abym wam z tych dwóch wypuścił? A oni odpowiedzieli: Barabasza.

22. Piłat powiedział im: Co więc *mam* uczynić Jezusowi, którego nazywają Mesjaszem? Powiedzieli do niego wszyscy: Niech zostanie ukrzyżowany!

Mk 15,13; Łk 23,21

23. A namiestnik powiedział: Co więc złego uczynił? Ale oni tym bardziej krzyczeli, mówiąc: Niech zostanie ukrzyżowany!

24. A widząc Piłat, że *to* nic nie pomaga, ale tym bardziej wzmaga się zamęt, wziął wodę i obmył ręce przed ludem, mówiąc: Ja nie jestem winien krwi Tego sprawiedliwego; *to* wasza sprawa*.

Pwt 21,6-8; Mt 27,4; 1P 3,18

*idiom.: ty sam tego dopatrz, to twoje spojrzenie, ty się martw

25. A w odpowiedzi, cały lud rzekł: Krew Jego na nas i na nasze dzieci!

Wj 20,5; Jr 26,15;

*gr.: teknon - dziecię, dzieciątko

Mt 23,35; Dz 5,28

26. Wtedy im wypuścił Barabasza*, a Jezusa po ubiczowaniu wydał, aby został ukrzyżowany.

*aram.: bar - syn, ab - ojciec - Barabbas - syn ojca

27. Wówczas żołnierze namiestnika wzięli Jezusa do pretorium, zbrali wokół Niego całą kohortę*.

Mk 15,16; Dz 23,35; J 18,3

*tj. rzym. jedn. taktyczna około 600 osób = 1/10 legionu

28. I zdjęli z Niego *odzienie*, i nałożyli na Niego płaszcz szkarłatny;

Łk 23,11; J 19,2

29. I upletli wieniec z cierni, i włożyli na Jego głowę, i *wcisnęli* trzcinę w Jego prawą rękę, a upadając przed Nim na kolana, sztydli* z Niego, mówiąc: Witaj**, Królu Judejczyków***!

*lub: *naśmiewali się*; **badź zdrów; ***Żydów

30. I plując na Niego, wzięli trzcinę i bili Go w głowę.

Mt 26,67; Iz 50,6; Mi 5,1

31. A gdy *zakończyli* Go wyszydzać, zdjęli z Niego płaszcz i oblekli Go w Jego szaty, i odprowadzili na ukrzyżowanie.

Iz 53,7

32. A wychodząc natrafili *na pewnego* człowieka, Cyrenejczyka*, o imieniu Szymon; tego zmusili**, aby niósł Jego krzyż***.

Łk 23,26

*tj. mieszkaniec Cyreny, miasta w Libii w płn. Afryce

**gr.: angareuo - prawo przymusu niesienia ciężaru - Mt 5,41*

***gr.: stauros - pionowy pal z przybitą poprzecznicą - J 19,6*

33. A gdy przyszedli na miejsce o nazwie Golgota, to jest zwane Miejscem Czaszki,

34. Dali Mu pić kwaśne wino* zmieszane z żółcią**, a gdy je skosztował, nie chciał wypić.

*lub: *ocet zmieszany z wodą - por. w 48** Ps 69,21-22;

**tj. *środek uśmierający ból - mirra* Mk 15,23; J 19,29

35. A gdy Go ukrzyżowali, rozdzielili Jego szaty, rzucając los; aby* wypełniło się *to*, co zostało powiedziane przez proroka: Rozdzielili między siebie moje szaty, a o moje odzienie rzucali los**.

*od słowa „*aby*” brak w *miss Byz* Ps 22,9

**gr.: *kleros - los, dział, kamyle; lub ceramika rzucająca jako los*

Łk 23,34; J 19,23

37. I umieścili nad Jego głowę napis wyrażający Jego winę: To jest Jezus, Król Żydów*.

*lub: *Judejczyków*

Mk 15,26; Łk 23,38; J 19,19

38. Wtedy też z Nim zostali ukrzyżowani dwaj przestępcy*, jeden po prawej stronie, a drugi po lewej stronie.

Iz 53,12; Mk 15,27; Łk 22,37

*gr.: *lestes - bandyta, rabuś, zabójca, wyrotowiec, buntownik*

39. A ci, którzy obok przechodzili, bluźnili* Mu, kiwali głowami i mówili:

Mk 15,29;

*lub: *spotwarzali, obrażali, przeklinali* Ps 22,8; 109,2,25

40. Ty, co rozwalasz świątynię i w trzy dni ją budujesz, ratuj* samego siebie; jeśli jesteś Synem Boga, zstąp z krzyża.

*lub: *zbau - u 42**

41. Także i arcykapłani z uczonymi w Piśmie i ze starszymi sztydząc *z Niego*, mówili:

42. Innych wybawiał*, a samego siebie wybawić nie może; jeśli jest Królem Izraela, niech teraz zstąpi z krzyża, a Mu** uwierzymy.

*gr.: *sodzo - ratować, zbawić, wybawić, ocalić*; ***miss Byz - u Niego*

43. Polegał na Bogu; niech Go teraz wybawi*, jeśli Go pragnie**;

Ps 22,8-9; 42,10; 71,11; J 19,7

*lub: *wyrwie, ochroni*; **gr.: *thelo - pragnąć, chcieć, kochać*

44. A tak samo przestępca, który został z Nim ukrzyżowany, urągał* Mu.

Hi 30,7;

*lub: *lżyli, lądali, czynili wyrzuty* Mt 15,32; Łk 23,39

45. A od szóstej godziny* nastąpiła ciemność na całej ziemi, aż do dziewiątej godziny.

*tj. *12 - ta obecnego czasu* Mk 15,33; Łk 23,44; Am 8,9

46. A około dziewiątej godziny* zawołał Jezus potężnym** głosem, mówiąc: Eli, Eli, lama sabachtani! To jest: Boże mój, Boże mój, dla czego mnie opuściłeś***!?

Ps 22,2; 88,14; J 19,28

*tj. *15 - ta naszego czasu*; ***lub: wielkimi, donośnym*

***gr.: *enkataleipo - pozostawić w ciężkim położeniu, opuścić*

47. A niekörtzy z tych, co tam stali, słysząc to, mówili: On woła* Eliasza.

*gr.: *pfoneo - brzmieć, wydawać dźwięk, wołać, krzyczeć*

48. I zaraz podbiegł jeden z nich, wziął gąbkę i nasączył ją kwaśnym winem^{*}, i nalożył na trzcinę, i dawał Mu pić. Ps 69,22; J 9,23

^{*}tani napój alkoholowy rozcieńczony wodą - łac. posca - w 34*

49. A pozostali mówili: Przestań, zobaczymy, czy przyjdzie Eliasz, aby Go wybaczyć.

^{*}lub: zbawić, uratować Ps 71,17; 1Krl 17,1; Mi 3,23

50. Ale Jezus ponownie zawołał^{**} potężnym głosem i oddał ducha^{**}.

Mk 15,37; Łk 23,46; J 19,30
^{*}gr.: krzadzo - krzyżeć, wołać, wydawać okrzyk nieartykułowany
^{**}gr.: pneuma - duch, technienie, oddech, wiatr, ruch powietrza, tu: w znaczeniu antropologicznym, część istoty człowieka

51. A oto zasłona świątyni^{**} została rozdarta na dwoje z góry aż do dołu, i zatrzęsała się ziemia, i skały popękały,

Wj 26,31; Mk 15,38; Łk 23,45
^{*}gr.: naos - świątynia, ale tylko sam budynek, przybytek

52. I groby otworzyły się, a wiele ciał świętych, którzy zasnęli, zostało wzbudzonych^{*},

^{*}gr.: egeiro - podnieść, wnieść, obudzić J 5,25; Ef 4,8

53. I wyszli z^{*} grobowców po Jego wzbudzeniu, i weszli do miasta świętego, i pokazali się wielu.

^{*}lub: pomiędzy Ne 11,1

54. A setnik i ci, którzy z nim pilnowali Jezusa, widząc trzęsienie ziemi i to, co się stało, bardzo się zlekli, mówiąc: Prawdziwie^{*} Ten był Synem Boga.

Rz 1,4; Mt 8,5; Dz 10,1; 27,43

^{*}gr.: alēthos - rzeczywiście, zgodnie z prawdą, w istocie

55. A było tam wiele kobiet z daleka przypatrujących się, które przyszły za Jezusem z Galilei, służąc Mu;

56. Między nimi była Maria Magdalena i Maria, matka Jakuba i Jozeasa, i matka synów Zebedeusza.

Mk 15,40; 16,1

57. A gdy nastał wieczór, przyszedł bogaty człowiek z Arymatei^{**}, o imieniu Józef, który sam był uczniem Jezusa.

^{*}tj. kilka miast o tej samej nazwie w Izraelu - por. 1Sm 1,1

58. Ten przyszedł do Pilata i poprosił o ciało Jezusa. Wtedy Pilat rozkazał, by ciało^{*} zostało oddane.

^{*}gr.: soma - ciało, zwłoki - por. Kol 2,11*

59. I wziął Józef ciało, owinał je w czyste prześcieradło^{*},

^{*}gr.: sindon - por. Mk 15,46*

60. I złożył je w swoim nowym grobowcu, który wykłuł w skale; a gdy zatoczył wielki kamień na otwór grobowca, odszedł.

Iz 53,9; Łk 24,2; Mt 27,66; Mk 16,3; J 20,1

61. A była tam Maria Magdalena i inna Maria, siedząca naprzeciw grobowca.

62. A nazajutrz, to jest w dniu po Przygotowaniu^{*}, zebrali^{**} się arcykapłani i faryzeusze u Pilata,

Mt 26,17; Mk 15,42; Łk 23,54-56

^{*}o Dniu Przygotowania; ^{**}dosł.: zostali zebrani, zgromadzeni

63. Mówiąc: Panie! Przypomnieliśmy sobie, że ten zwodzieciel^{*}, gdy jeszcze żył, powiedział: Po trzech dniach zostanie wzbudzony z martwych.

Mt 16,21; 20,19; Łk 23,2; Mk 8,31

^{*}gr.: ptanos - wiodący na manowce, tułacz, zwodzieciel

64. Każ więc zabezpieczyć grób aż do trzeciego dnia, żeby czasem Jego uczniowie nie przyszli w nocy i Go nie wykradli^{*}, i nie mówili ludowi, że powstał z martwych. A ostatnie zwiedzenie^{**} będzie gorsze niż pierwsze.

^{*}gr.: kleptō - kraść, zabierać podstępnie, wykradać

^{**}lub: wprowadzenie w błąd 2P 3,17; Mt 28,13; 2,45

65. Pilat powiedział im: Macie straż^{*}; idźcie, zabezpieczcie jak umiecie.

^{*}por. Mt 28,11*

66. A oni poszli i zabezpieczyli grób, opieczętownali kamień i postawili strażę.

^{*}gr.: asfaltidzo - utrwalić, zabezpieczyć (przed szkodą)

28 A później^{*} po szabacie, gdy rozjaśniało się na pierwszym dniu tygodnia, przyszła Maria Magdalena i inna Maria, aby obejrzeć grób.

Kpl 23,11.15; Mk 16,1;

^{*}gr.: opse - po dłuższym czasie, też wieczorem Łk 24,1; J 20,1

2. I oto^{*} nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi; bo anioł PANA zstąpił z nieba, podszedł i odtoczył kamień od wejścia, i usiadł na nim.

^{*}gr.: idou - oto, lub jako wykrzyknik: spojrz! zobacz!

^{**}ginomai - por. Mk 1,11*, tu: czas przeszły dokonany

3. A jego postać^{*} podobna była błyskawicy, a odzienie jego białe jakby śnieg.

Mk 9,3;

^{*}lub: kształt, powierzchowność Dn 10,5-6; Obj 10,1

4. A ze strachu przed nim zdrżeli stróże, i stali się jakby martwi.

Dn 10,7; Obj 1,17

5. A anioł zwrócił^{*} się do kobiet, mówiąc: Wy się nie bójcie; wiem, że szukacie Jezusa ukrzyżowanego.

Mk 16,6; Łk 1,12; Ps 105,4

^{*}gr.: apokirnomai - w odpowiedzi, idiom w zwrocie w odp. rzekł

6. Nie ma Go tu; bowiem został wzbudzony z martwych, jak powiedział; chodźcie^{*}, zobaczcie miejsce, gdzie Pan był położony.

^{*}gr.: deute - chodź! chodźcie! - forma wykrzyk. Łk 24,12

7. I idźcie szybko^{*}, i powiedzcie Jego uczniom, że został wzbudzony z martwych; i oto poprzedza^{**} was do Galilei; tam Go zobaczycie; oto wam powiedziałem.

^{*}gr.: tachy - szybko, prędko, bez zwłoki

^{**}gr.: praogo - prowadzić naprzód, poprzedzać, eskortować

8. I szybko wyszły z grobowca; z bojaźnią i z wielką radością^{*} pobiegły oznajmić to Jego uczniom.

Ps 2,11; Mk 6,8; Łk 24,36

^{*}gr.: chara - przeżywać radość, weseleć się

9. A gdy szły, aby to oznajmić Jego uczniom, oto Jezus wyszedł im na spotkanie, mówiąc:

Witajcie*! A one zbliżyły się i uchwyciły się Jego stóp, i oddały Mu pokłon**.

Mt 14,33;

*gr.: *chairo* - bądź zdrów, raduj się Lk 24,52; Obj 5,11

**gr.: *proskyneo* - pierwotnie całować czując dłoń w wyrażeniu szcunku; klęknąć, paść na kolana, bić czołem, złożyć hold

10. Wtedy Jezus powiedział im: Nie bójcie się; idźcie, powiedzcie moim braciom, aby poszli* do Galilei, a tam mnie zobaczą**.

*lub: powrócili, odeszli J 20,17; Rz 8,29; Hbr 2,11

**gr.: *optanomai* - patrzeć na, oglądać, zobaczyć, ukazać

11. A gdy one szły, oto niektórzy ze straży* przyszli do miasta i oznajmili arcykapłanom wszystko, co się stało.

Mt 27,65-66

*gr.: *koustodia* - pochodzenie łac. - straż złożona z żołnierzy

12. A ci, gdy zebrali się ze starszymi, po naradzie dali odpowiednią* ilość srebrników** żołnierzom, mówiąc:

Mt 26,3; Ps 2,7; J 11,47

*gr.: *hikanos* - dostatecznie liczny, nadający się, datny

**gr.: *argyriou* - srebro, srebrna monet, sztuka srebra, szekel

13. Powiedzcie, że uczniowie Jego w nocy przyszli, i gdy spaliśmy*, ukradli Jego ciało.

*dosł.: gdy jesteśmy śpiący Mt 26,24

14. A gdyby namiestnik o tym usłyszał, my go przekonamy, i wybawimy* was od kłopotów**.

Dz 12,19; 1Tm 6,10; Mt 27,8

**gr.: *amerimnos* - wolny od trosk, wolny od niepokoju - 1Kor 7,32

15. A oni wzięli srebrniki*, i uczynili jak ich

pouczono. I rozniosła się ta wieść** pomiędzy Żydami aż do dnia dzisiejszego.

*gr.: *argyriou* - srebrna moneta, sztuka srebra, szekel, pieniądz

**dosł.: słowo - gr.: *logos* Mt 26,15; 1Tm 6,10

16. A jedenastu uczniów poszło do Galilei na górę, gdzie wyznaczył* im Jezus.

Dz 1,13;

*gr.: *tasso* - zarządzić, ustawić w szyku J 6,70; Mk 16,4

17. A gdy Go ujrzeli, oddali Mu pokłon*; jednak niektórzy wahali się**.

J 5,23; 1Kor 15,6

*gr.: *proskyneo* - paść na kolana, oddać hold - por. Mt 2,2*

**gr.: *distadzo* - zwątpić, zachwiać się, wahać się

18. A Jezus podszedł, i mówiąc do nich, powiedział: Dana mi jest wszelka władza* w niebie i na ziemi.

Dn 7,13; Mt 11,27; J 3,35; 13,3; 17,2

*gr.: *eksousia* - autorytet, prawo, moc, władza

19. Idąc* więc, uczynicie** uczniami wszystkie narody***, chrzcząc**** ich w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego,

Mk 16,15; Dz 1,8; 2,38; 8,16

*dosł.: wyruszywszy więc - czas przesz. dok.; **tryb rozkazujący

***gr.: *ethnos* - narody, grupy etniczne, poganie, nie-Żydzi

****gr.: *baptidzo* - zamurzać, zamaczać - por. Mt 3,11*

20. Ucząc ich przestrzegać* wszystkiego, co wam przykazałem. A oto ja jestem z wami po wszystkie dni aż do końca* tego wieku***. Amen.

Pwt 31,6; Mt 7,24; Dz 20,27

*gr.: *teresein* - strzec, zachowywać, przestrzegać; **lub: dopełnienia

***gr.: *aion* - wiek, epoka, odcinek czasu, świat, wieczność

Ewangelia według Marka

1 Początek Ewangelii Jezusa Chrystusa,
Syna Bożego. Łk 1,1-3; Dz 1,1-2

2. Jak jest napisane u proroków: Oto Ja posyłam mojego posłańca* przed Twoim obliczem, który przygotuje Twoją drogę przed Tobą; *gr.: *angelos - posłaniec, anioł* Mt 3,1; Mt 11,10

3. Głos wołającego na pustyni*: Przygotujcie drogę PANA; prostymi czynicie Jego ścieżki.

*lub: pustkowiu Iz 40,3; Łk 3,4; J 1,23

4. Jan był* *tym, który chrzcil*** na pustyni i głosił chrzest upamiętania*** na odpuszczenie grzechów. *por. w 11* Mt 3,1; Łk 3,2; J 3,23;

*gr.: *baptidzo - zamurzać, zamaczać - por. Mt 3,11** J 1,31

gr.: *metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie - por. 2P 3,9*

5. I zaczęła wychodzić do niego cała kraina judzka i mieszkańcy Jerozolimy; i wszyscy byli przez niego chrzczeni w Jordanie, wyznając* swoje grzechy**.

Joz 7,19; Prz 28,13; 1J 1,9

*gr.: *eksomologeō - wyznać obawcie, publicznie, z radością*

**gr.: *hamartia - brak udziału w, strata, chybienie celu, zbłądzenie*

6. A Jan przyodziany był w sierść wiebląda, a wokół swoich bioder miał skórzany pas, i jadał szarańczę i polny miód, 2Krl 1,8

7. Głosił* też, mówiąc: Idzie za mną mocniejszy ode mnie, któremu nie jestem godny, schylając się, rozwiązać rzemienia Jego sandałów.

Mt 3,11; Łk 3,16; J 1,27; 3,28; Dz 13,25

*gr.: *kerysso - być heroldem, ogłaszać jako herolda, obwieszczać*

8. Ja wprawdzie ochrzciłem was w wodzie, On natomiast będzie was chrzczył w Duchu Świętym.

Iz 44,3; Dz 1,5; 11,16; 1Krn 12,13

9. I stało się w tych dniach, że Jezus przyszedł z Nazaretu w Galilei i został ochrzczony przez Jana w Jordanie. Mt 3,13; Łk 3,21; J 4,3

10. I zaraz gdy wychodził z wody, ujrzał rozdarte* niebiosa i Ducha zstępującego na Niego, jakby gołębicą.

Mt 3,16; J 1,32-34; Dz 10,38

*gr.: *schidzo - rozszepić, rozrupać, podzielić przez rozdarcie*

11. I rozległ* się głos z nieba: Ty jesteś moim umiłowanym Synem, w którym *złożyłem swoje upodobanie*.

Iz 42,1; 2P 1,17; Mt 4,1; J 5,37

*gr.: *ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć*

12. I zaraz Duch wypchnął* Go na pustynię.

*gr.: *ekballo - wyrzucić, wypchnąć, wyrwać z czegoś*

13. I był tam na pustyni przez czterdzieści dni, kuszony* przez szatana; i był ze zwierzętami, a aniołowie Mu służyli. 1Krn 21,1; Mt 4,10

*gr.: *peiradzo - poddawać próbie, doświadczać, kusić*

14. A po tym, gdy Jan został wydany, przyszedł Jezus do Galilei, głosząc Ewangelie Królestwa Bożego, J 3,32; Mt 9,35

15. I mówiąc: Wypełnił się czas i przybliżyło* się Królestwo Boże; upamiętajcie** się i wierzcie w Ewangelie.

Mt 4,17; Łk 24,47; Dz 20,21

*lub: jest bliskie; **gr.: *metanoieo - zmienić myślenie, zawrócić*

16. A gdy przechodził nad Morzem Galilejskim, ujrzał Szymona i Andrzeja, brata jego, zarzucających sieć rybacką* w morze; bo byli rybakami. *tj. okrągła sieć mierząca ok. 3 m śr. - Mt 4,18**

17. I Jezus powiedział im: Chodźcie za mną, a uczynię was rybakami ludzi. Mt 4,19

18. A oni zaraz pozostawili swoje sieci i poszli* za Nim. *gr.: *akoloutheo - towarzyszyć, iść - Mk 2,14**

19. I gdy odszedł stamtąd nieco *dalej*, zobaczył Jakuba, *syna Zebedeusza*, i Jana, jego brata, naprawiających* w łodzi sieci. Mk 3,17;

*gr.: *katarhidizo - naprawić, uczynić sprawny* Dz 12,2

20. I zaraz ich wezwał*; a oni pozostawili swojego ojca Zebedeusza w łodzi z najemnikami i poszli za Nim. *gr.: *kaleo - wołać, powołać*

21. I weszli do Kafarnaum; i zaraz w szabat* Jezus wszedł** do synagogi, i zaczął nauczać. *dosł.: *szabaty - w Lmn.*; **czas przeszły dokonany

22. I zdumiewali* się z powodu Jego nauki; bowiem uczył ich, jak *ktoś, kto* ma władzę**, a nie jak uczeni w Piśmie. Łk 4,32; Mt 7,28

*gr.: *ekplesso - być oszołomionym, zdziwionym - por. Dz 13,12**

**gr.: *eksousia - autorytet, prawo, moc, władza, sila decyzji*

23. I był w ich synagodze człowiek *mający ducha** nieczystego; ten wrzasnął słowami:

*dosł.: *w duchu nieczystym* Mt 12,43; Łk 4,3

24. Ach! Co Tobie do nas, Jezusie Nazareńczyku? Przyszedłeś nas zniszczyć*? Wiem, kim Ty jesteś, Święty Boga. Iz 10,20; 43,3.14-15

*gr.: *apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zgładzić, zgnubić*

25. I surowo upomniał* go Jezus, mówiąc: Umilknij** i wyjdź z niego. Łk 4,35; Dz 16,17

*gr.: *epitimao - surowo skarcić, zgromić; **por. Mk 4,39***

26. I potrzęsnał nim duch nieczysty, wrzasnął potężnym głosem i wyszedł z niego.

27. A wszyscy byli zdumieni, i zastanawiali się między sobą, mówiąc: Co to jest? Co to za nowa nauka, że z mocą^{**} rozkazuje nawet duchom nieczystym i są Mu posłuszne?

^{*lub: dyskutowali, razem dociekali; **gr: eksousia - por. Mk 1,22**}

28. I wieść o Nim szybko się rozeszła po całej krainie wokół^{*} Galilei. ^{*lub: przyległej części}

29. I zaraz po wyjściu z synagogi, przyszedł z Jakubem i Janem do domu Szymona i Andrzeja. Mt 8,14; Łk 4,38; 9,58

30. A teściowa Szymona leżała w gorączce, i zaraz Mu o niej powiedziano. J 11,3; 1Kor 9,5

31. I gdy przystąpił do niej, podniósł ją, chwytając ją za rękę; i zaraz opuściła ją gorączka i usługiwała im. Łk 8,2; Mt 8,15; 20,28

32. A gdy nastał wieczer i zaszło słońce, przyniesli do Niego wszystkich, którzy mieli się źle i opętanych^{*} przez demony; Łk 4,40

^{*gr: daimonidzomai - być pod władzą lub wpływem demona}

33. A całe miasto zgromadziło się u drzwi.

34. I uzdrowił wielu, którzy się źle mieli z powodu rozlicznych chorób, i wygnał wiele demonów; a nie pozwolił mówić demonom, bo Go znali^{*}. ^{*dost.: znaly Go już wcześniej}

35. A wcześniej rano, gdy było jeszcze ciemno, wstał, wyszedł i odszedł na puste miejsce, i tam się modlił. Prz 8,17; Mk 6,46; Łk 4,42

36. I pośpieszyli za Nim Szymon i ci, którzy z Nim byli; Mt 4,18; 10,2; Łk 5,16

37. A gdy Go znaleźli, powiedzieli do Niego: Wszyscy Cię szukają. J 3,26; 11,48; 12,19

38. I mówi im: Idźmy do pobliskich miasteczek, abym i tam głosił; po to bowiem przyszedłem^{*}. ^{*dost.: wyszedłem} Iz 61,1; Łk 2,49; J 9,4; 16,28

39. I głosił, będąc w ich synagogach po całej Galilei, i wyganiał demony.

40. I przyszedł do Niego trędowaty, prosząc Go i gdy padł przed Nim na kolana, powiedział do Niego: Jeśli chcesz, możesz mnie oczyścić. Kpl 13,45-46; 14,9.19-20; Pwt 24,8; Łk 5,12

41. A Jezus, pełen współczucia^{*}, wyciągnął rękę, dotknął go i powiedział mu: Chce, bądź oczyszczony! J 6,37; 2P 3,9

^{*gr: splanchmidzomai - głęboko poruszony, zdjęty litością}

42. I gdy to powiedział, natychmiast zszedł z niego trąd i został oczyszczony.

43. I surowo^{*} mu przykazał, i zaraz go odprawił, ^{*lub: polecić z żarliwym napomnieniem - por. Mt 9,30*}

44. I powiedział mu: Uważaj, abyś nikomu nic nie mówił; ale idź, pokaż się^{*} kapłanowi, i ofiaruj za swoje oczyszczenie to, co rozkazał Mojżesz, na świadectwo dla nich.

^{*dost.: siebie samego}

Mk 5,43; Prk 14,2-20

45. Ale on gdy odszedł, zaczął bardzo rozgłaszać^{*} i odpowiadać o tym^{**}, tak że Jezus^{***} nie mógł już jawnie wejść do miasta, ale był na zewnątrz, w miejscach odludnych. A ludzie przychodzili zewsząd do Niego.

^{*por. u 7*, **dost.: to słowo, ***dost.: On} Mt 9,31; Łk 5,15

2 I po kilku dniach ponownie przyszedł do Kafarnaum; i usłyszano, że jest w domu.

2. I zaraz zeszło się tak wielu, że nie mogli się zmieścić nawet przed drzwiami. I zaczął im głosić^{*} Słowo. ^{*gr: laleo - por. Flp 1,14*}

3. I przyszedli do Niego, niosąc sparaliżowanego, a niosło go czterech ludzi. Łk 5,18

4. A gdy nie mogli zbliżyć się do Niego z powodu tłumu, zdjęli dach nad miejscem gdzie był Jezus, i gdy go wylamali, spuścili na dół posłanie, na którym leżał sparaliżowany.

5. A Jezus, widząc ich wiarę, powiedział sparaliżowanemu: Dziecko^{*}, odpuszczone są ci twoje grzechy. Ps 32,1; 103,3; 2Kor 2,10;

^{*lub: w zwrocie czułości - moje dziecko} Kol 3,13

6. A byli tam niektórzy z uczonych w Piśmie; ci siedzieli i rozważali w swoich sercach: Jr 8,8; Mk 8,17; Mt 16,7; Łk 5,21

7. Dlaczego On mówi takie bluźnierstwa[?] Kto może odpuszczać grzechy jeśli nie jeden – Bóg? Iz 43,25; Mt 6,12; 18,21; Łk 11,4; J 20,23

^{*gr: blasfemia - potwarz, bluźnierstwo, zniewaga, obelga}

8. A Jezus zaraz poznał w swoim duchu, że tak w głębi siebie rozważają, i powiedział im: Dlaczego takie myśli rozważacie^{*} w swoich sercach? Łk 5,22; Mt 9,4; J 2,25

^{*gr: dialogidzomai - rozważać w myślach, zastanawiać się}

9. Co jest łatwiejsze, powiedzieć sparaliżowanemu: Odpuszczone^{*} są ci grzechy, czy powiedzieć: Wstań, weź swoje posłanie i chodź?

^{*gr: afieni - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić}

10. Ale abyście wiedzieli, że Syn Człowieczy ma prawo^{*} na ziemi odpuszczać grzechy, powiedział sparaliżowanemu: Mt 9,5; Hbr 2,4;

^{*gr: eksousia - władza, autorytet, moc} 2Kor 12,12

11. Tobie mówię: Wstań, weź swoje posłanie i idź do swojego domu. J 5,8; 6,63

12. I on zaraz wstał, i wziął swoje posłanie, wyszedł wobec wszystkich, tak że zdumie-

wali się wszyscy i chwaliłi* Boga, mówiąc: Nigdy czegoś takiego nie widzieliśmy.

*gr: dokszado - obdarować chwałą, uwielbić Mt 15,31; Dz 4,21
13. I wyszedł ponownie nad morze, i cały tłum przychodził do Niego; i nauczał ich.

14. A przechodząc obok, ujrzał Lewiego, syna Alfeusza, siedzącego przy stole celnym, i powiedział mu: Pójdź* za mną! A on wstał i poszedł* za Nim.

Mt 9,9; Mk 1,17; Mt 4,19
*gr: akoloutho - towarzyszyć, iść z kimś, być posłusznym

15. I stało się, gdy spoczywał przy stole w jego domu, że wielu celników i grzeszników razem spoczywało z Jezusem i z Jego uczniami; bo było ich wielu i podawali za Nim.

16. A uczeni w Piśmie i faryzeusze widząc, że jadł z celnikami* i grzesznikami, mówili do Jego uczniów: Dlaczego je i pije z celnikami i grzesznikami?

Iz 65,5; Lk 18,11;
*gr: telones - poborca podatków lub cła Mt 11,19

17. Jezus słysząc to, powiedział im: Nie potrzebują zdrowi* lekarza, ale ci, co mają się źle; nie przyszedłem wezwać* sprawiedliwych, ale grzesznych do upamiętania**.

*gr: ischylo - być silnym, mieć moc; **lub: powołać Mt 9,12
***gr: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie - por. 2P 3,9**

18. A uczniowie Jana i faryzeusze właśnie pościli; przyszedli więc i mówili do Niego: Czemu uczniowie Jana i faryzeusze poszczą, a Twój uczniowie nie poszczą? Mt 6,16; Lk 5,33

19. I Jezus powiedział im: Czy mogą przyjaciele* domu weselnego pościć, dopóki jest z nimi oblubieniec**? Przez ten czas, dopóki mają między sobą oblubienia, nie mogą pościć. *dost.: synowie; **lub: pan młody J 3,29; Obj 19,2

20. A przyjdą dni, gdy zostanie im odebrany* oblubieniec; i wtedy w owe dni będą pościć.

*gr: apaino - unieść, zabrać, odwrwać od ziemi 2Kor 11,2

21. A nikt nie wszywa łąty z surowego* sukna w starą szatę; a jeśli tak zrobi, to nowe wypełnienie odrywa to, co stare i rozdarcie staje się gorsze. Hi 32,19; Mt 9,16

*gr: agnafos - niezgreplowana wełna, nieprzerobiona, surowa

22. I nikt nie leje młodego* wina do starych bukłaków; a jeśli tak zrobi, to młode wino rozsada bukłaki, i wino wycieka, a bukłaki psują się; ale młode wino wlewa się w nowe** bukłaki.

Ps 119,80; Lk 5,36; Mt 9,17
*gr: neos - nowe w czasie; **gr: kainos - nowe jakościowo

23. I stało się, że Jezus w szabat szedł przez zboża*; i zaczęli Jego uczniowie po drodze rwać kłosy. *lub: pola uprawne Pwt 23,26; Lk 6,1

24. A faryzeusze mówili do Niego: Spójrz! Dlaczego oni czynią w szabat* to, czego nie wolno czynić? *dost.: w szabat

25. A On powiedział im: Czy nigdy nie czytaliście, co uczynił Dawid, gdy znalazł* się w potrzebie; i był głodny on i ci, którzy byli z nim? *dost.: miał 1Sm 21,1-6; Mt 19,4; Lk 10,26

26. Jak wszedł do domu Bożego za arcykapłana Abiata i jadł chleby ofiarne*, których nie wolno jeść nikomu, oprócz kapłanów, i dał je tym, którzy byli** z nim. Kpl 24,5;
*lub: pokładne, wystawione publicznie; **dost.: będącym 2Sm 8,7

27. I powiedział im: Szabat ustanowiony* jest dla człowieka, a nie człowiek dla szabat.

*dost.: stał się; **lub: z powodu Wj 23,12

28. Tak więc Syn Człowieczy jest Panem i szabat.

Pwt 5,14; Mk 3,4; Lk 6,5; 14,5

3 I wszedł ponownie do synagogi*, a był tam człowiek, który miał uschłą rękę.

*gr: synagoge - złączenie razem, miejsce zgromadzeń

2. I śledzili* Go, czy uzdrowi go w szabat**, abymóc Go oskarżyć. Iz 29,20; Jr 20,10; Lk 6,7; J 9,16

*gr: paratereo - strzec, obserwować, czuwać; **dost.: w szabat

3. I mówi do człowieka, który ma uschłą rękę: Stań pośrodku!

1Krl 13,4; J 5,3

4. A do nich mówi: Czy wolno w szabat czynić dobre, czy czynić źle? Życie uratować*, czy zabić? Oni natomiast milczeli.

*gr: sodzo - zbawić, ocalić, uzdrowić Oz 6,6; Lk 6,9; 13,13

5. Wtedy spojrział wokół z gniewem* i smucąc się z powodu zatwardziałości ich serca, powiedział do tego człowieka: Wyciągnij swoją rękę! I wyciągnął; a jego ręką stała się zdrowa** jak druga. *lub: z oburzeniem Mt 23,13

*gr: apokathistemi - przywrócić do stanu pierwotnego

6. A gdy faryzeusze wyszli, zaraz zwołali* naradę z herodianami** przeciwko Niemu, jak Go zgładzić. *dost.: uczynili Lk 6,11; Mt 22,6

**tj. czł. stromictwa broniącego interesów dynastii Heroda

7. A Jezus odszedł ze swoimi uczniami w stronę morza; a wielka rzesza* ludzi podążała* za Nim z Galilei i z Judei, Mt 12,15

*gr: pletos - mnóstwo, wielka liczba; **gr: akoloutho - Mk 2,14*

8. I z Jerozolimy, i z Idumei, i zza Jordanu, i ci z okolic Tyru i Sydonu, wielkie rzesze ludzi, słysząc jak wielkie rzeczy czynił, przyszło do Niego. Iz 34,5; Ml 1,2; Mk 7,24; Mt 14,35

9. I powiedział swoim uczniom, aby mieli w pogotowiu* łódkę dla Niego z powodu tłumy, aby Go nie stratalowal. *lub: stać stale

10. Albowiem wielu uzdrowił, tak że ci mający wiele dolegliwości* **parli**** na Niego, aby Go dotknąć. **ub. udręk; **gr. epipipto - por. Dz 10,44**

11. I duchy nieczyste, gdy Go ujrzały, padały przed Nim i wołały, mówiąc: Ty jesteś Synem Bożym! *Mk 5,27; Łk 8,28*

12. A On wielokrotnie je karcił*, aby Go nie ujawniały. *Mk 1,25,34; Mt 12,16; Łk 4,41*

13. I wstąpił na górę, i przywołał do siebie tych, których sam chciał; i przyszedł do Niego. *Mt 10,1-4; Łk 6,12; Obj 21,14*

14. I ustanowił dwunastu, aby byli z Nim, i aby wysłać* ich do głoszenia** *Evangelii*, **dost. wysłać; **gr. kerysso - głosić jako herold J 15,16; Dz 14,23*

15. I aby mieli moc* uzdrawiać choroby i wyrzucać demony: *Mt 10,1; Łk 6,13; J 6,70*

**gr. eksousia - prawo, władza, autorytet, moc podjęcia decyzji*

16. Szymona, któremu nadał imię Piotr,

17. I Jakuba, *syna* Zebedeusza, i Jana, brata Jakuba, i nadał im imiona Boanerges, to jest – Synowie Gromu;

18. I Andrzeja, i Filipa, i Bartłomieja, i Mateusza, i Tomasza, i Jakuba, *syna* Alfeusza, i Tadeusza, i Szymona Kananejczyka,

19. I Judasza Iskariotę*, który Go wydał.

**gr. iskariotes - człowiek z Kariotu, tj. miasta o tej nazwie*

20. I przyszedli do domu. I zgromadził się ponownie tłum, tak że nie mogli nawet zjeść chleba. *Łk 6,17; J 4,31; Mk 6,31*

21. A gdy o tym usłyszeli Jego bliscy*, przyszedli, aby Go pochwylić; bo mówili, że postradał** rozum. **idiom: ci od niego Oz 9,7; J 10,20; Dz 26,24*

***gr. eksistemi - stracił zmysły, oszaleć, upraćić w podziw*

22. A uczeni w Piśmie, którzy byli z Jerozolimy, przyszedli i mówili, że ma Belzebuba*, i że przez władcę demonów wyrzuca demony.

**tj. „Pan much” - bóstwo Ekronitów Mt 9,34; Łk 11,15*

23. I przywołał ich do siebie, i mówił do nich w podobieństwach*: Jak może szatan szatana wyrzucać?

**gr. parabole - porównanie, przykład, porównanie*

24. A jeśli *jakiś* królestwo zostanie wewnętrznie* podzielone, to takie królestwo nie może się ostać. **dost.: samo w sobie*

25. I jeśli dom zostanie wewnętrznie* podzielony, ów dom nie może się ostać. **u. 24**

26. I jeśli szatan* powstaje przeciwko samemu sobie, i jest podzielony, nie może się ostać, ale to jest *jego* koniec. *Mt 12,25; Łk 11,17*

**gr.: satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik*

27. Nikt nie może wejść do domu mocarza* i zagrabić jego sprzętu, jeśli najpierw tego mocarza nie zwiąże, a dopiero potem może ograbić jego dom. *Ps 35,10; Iz 49,24-25; Mt 12,29*

**gr. ischyros - mocny, silny, potężny, warowny*

28. Zaprawdę* mówię wam: Wszystkie grzechy* synom ludzkim będą odpuszczone, nawet*** bluźnierstwa, ilekroć by zbluźnili;

**gr. amen - z hebr.: godne wiary Mt 12,31; Łk 12,10; 1J 1,7*

gr. hamartia - ułata, chybienie celu - Mk 1,5; **gr. kai - i, i to*

29. Ale kto zbluźniłby przeciwko Duchowi Świętemu, nie ma *dla niego* odpuszczenia* na wieki*, ale jest winien sądu wiecznego.

**gr. afesis - wypuszczenie z niewoli, odpuszczenie grzechów, jakby nigdy nie były popełnione; **dost.: na wiek Mt 25,46*

30. Bo mówili: Ma ducha nieczystego.

31. A Jego bracia i Jego matka przyszedli, i gdy stali na zewnątrz, posłali do Niego, wołając* Go. **gr.: foneo - wydawać głos, wołać Mt 12,46; Łk 8,19*

32. A lud siedział wokół Niego. I powiedział do Niego: Oto matka Twoja i Tвої bracia *stoją* na zewnątrz i szukają Cię.

33. I odpowiedział im, mówiąc: Kto jest moja matka, albo moimi braćmi?

Łk 2,49; J 2,4

34. I spojrział dookoła na tych, którzy siedzieli wokół Niego, i powiedział: Oto matka moja i moi bracia!

Łk 11,27; Mt 12,49

35. Bo kto* uczyniłby** wolę*** Boga, ten jest moim bratem i moją siostrą, i moją matką.

**gr. hos an gar - dost.: kto bowiem kowliwiek; **tryb przyp. czas przeszły dok., ***gr.: thelema - wola, pragnienie, upodobanie*

1Tes 5,18; 1J 2,17

4 I ponownie zaczął nauczać* nad morzem; a zgromadził się wokół Niego tak wielki tłum, że wstąpił do łodzi i siedział** w niej na morzu, a cały lud był na łądzie nad morzem.

gr. didasko - nauczać, wyjaśniać, wykładać; **por. Dz 13,16

2. I nauczał ich wielu rzeczy w podobieństwach, i w swej nauce mówił do nich:

3. Słuchajcie* *ważnie!* Oto wyszedł siewca, *aby* siać. *Iz 55,10; Mk 4,14; J 4,35; 1Kor 3,7-9*

**tryb rozkazujący podkreślający ważność przesłania*

4. I stało się, gdy siał, że *jedno ziarno* padło przy drodze; i przyleciały ptaki z nieba, i je zjadły. *Mk 4,15; Łk 8,5; Rdz 15,11*

5. Inne natomiast padło na miejsce skaliste*, gdzie nie miało wiele ziemi; i szybko wzeszło, bo nie miało głębiej ziemi;

**tj. skała pokryta cienką warstwą gleby Mt 13,5*

6. A gdy słońce wzeszło, spaliło je, a ponieważ nie miało korzenia, uschło. *Jk 1,11*

7. A inne padło między ciernie*; i wzrosły ciernie i je zadusily, i nie wydało owocu.

*gr: *akantha - roślina kolczasta, krzak, dzika róża* Rdz 3,17

8. Inne natomiast padło na dobrą ziemię; i wydawało owoc pnąc się w górę i rosnać; i przyniosło trzydziestokrotny, sześćdziesięciokrotny i stokrotny *plon*.

Rdz 26,12

9. I mówił im: Kto ma uszy, aby słuchać, niech słucha.

Obj 2,7

10. A gdy został sam, pytali Go o to podobieństwo* ci, co przy Nim byli wraz z dwunastoma.

*gr: *parabole - polozyć obok, przykład, porównanie*

11. A On odpowiedział im: Wam jest dane poznać* tajemnicę Królestwa Bożego; a tym, którzy są na zewnątrz, wszystko przekazuje* się w podobieństwach;

Mt 11,25; 1Tes 4,12

*gr: *ginosko - por. Mt 12,15**, **dost.: *staje się - semityzm*

12. Aby patrząc widzieli i nie zobaczyli, i słuchając słyszeli i nie zrozumieli, by się czasem nie nawrócili*, i nie były im odpuszczone grzechy.

Pwt 29,4; Iz 6,9-10; J 12,40; Rz 11,8; Dz 3,19

*gr: *epistrefo - spowodować powrót, zwrócić się ku sobie, wrócić*

13. I powiedział do nich: Nie rozumiecie tego podobieństwa? Jak więc rozumiecie wszystkie *inne* podobieństwa?

Lk 8,7; Mt 13,7

*gr: *eido - dostrzegać, badać, znać, wiedzieć - por. Mt 24,36**

14. Siewca rozsiewa słowo.

IP 1,23

15. A tymi przy drodze, gdzie siane jest słowo, *są ci, którzy* usłyszeli; i zaraz przychodzi szatan, i zabiera* słowo, które jest zasiane w ich serca.

2Tm 2,26; Mt 22,5; Dz 5,3

*gr: *airo - unosić, zabrać siłą, przywłaszczyc, podnieść*

16. I podobnie są ci posiani na skalistych miejscach, gdy usłyszą słowo, zaraz je z radością przyjmują;

Ez 11,19; 36,26; 33,31-32

17. A *jednak* nie mają w sobie korzenia i trwają tylko chwilę*; potem, gdy przychodzi ucisk albo przesładowanie z powodu słowa, szybko się gorsza.

*lub: *są niestali* 13 2,19

18. A posiani w ciernie to ci, którzy słyszą słowo*;

*gr: *logos - słowo, przesłanie, mowa, idea, sprawa*

19. Ale troski tego wieku i zwodniczy urok bogactw, i usilne pragnienia* pozostałych* *rzeczy* wkraczają i zaduszają słowo; i staje się bezowocne.

Prz 23,5; Lk 21,34; Flp 4,6; 1Tm 6,9

*lub: *pozdolności*; **gr: *hai peri - co do, (coś leżącego) tuż obok, około, w pobliżu*; **gr: *loipoi - pozostałe (rzeczy), reszta*

20. A na dobrą ziemię posiani są ci, którzy słuchają słowa* i przyjmują *je*, i przynoszą *plon** trzydziestokrotny, sześćdziesięciokrotny i stokrotny.

*dost.: *słowo*; *gr: *karpoforo - owocować*

21. I mówił im: Czy wnosi się lampę, aby ją postawić pod korcem* albo pod łóżnikiem?

A *nie po to*, by ją postawiono na świeczniku?

*gr: *modios - naczynie* Mt 5,15; Lk 8,16; Ef 4,5

na zboże - *miara ciał sypkich o pojemności 9 l*

22. Bo nie ma nic ukrytego, co nie stałoby się widoczne*, i nic nie stało się *tak* skryte, aby nie wyszło na jaw.

Kaz 12,14; Lk 8,17; 1Kor 4,5

*gr: *faneroo - ukazać, ujawnić, być widocznym, znanym*

23. Jeśli ktoś ma uszy, by słuchać, niech słucha!

Mt 10,26; Dz 4,20

24. I powiedział do nich: Zwracając uwagę* *na to*, czego słuchacie; jaką miarą mierzycie, *taką* wam będzie odmierzona, i zostanie wam dodane; wam, którzy słuchacie.

*gr: *blepo - uważnie patrzeć*, Prz 19,27; Mt 7,2; Dz 17,11

uwagaż na coś, kierować umysł ku czemuś, rozumieć

25. Bo ktokolwiek ma, będzie* mu dane; a temu, kto nie ma, i to, co ma, zostanie mu** zabrane.

*dost.: *zostanie*; **od niego Mt 13,12; Lk 8,18

26. I mówił: Takie jest Królestwo Boże: *jest* jak ziarno, *które* człowiek rzuciłby w ziemię,

27. I czy by spał, czy wstawał we dnie i w nocy, nasienie będzie kiełkowało i rosło, a on *sam* nie wie jak.

J 3,7; Kaz 8,17; 11,5

28. Bo ziemia sama z siebie *plon* wydaje, najpierw żdźbło, potem kłos, potem pełne ziarno* w kłosie.

*dost.: *zboże, pszenica* Iz 61,11

29. A gdy wyda *plon*, zaraz zapuszcza* się sierp, gdyż nadeszło żniwo.

*dost.: *wyszła* Obj 14,14

30. I mówił: Do czego przyrównamy Królestwo Boga lub jakim podobieństwem je przybliżymy*?

*gr: *paraballo - umieścić coś obok, przybliżyć*

31. Jest jak ziarno gorczycy, które, gdy jest zasiewane w ziemię, jest mniejsze *od* wszystkich nasion na ziemi;

Mt 13,31; Dz 2,41

32. I gdy zostaje zasiane, wzrasta i staje się większe nad wszystkie jarzyny, i wypuszcza wielkie gałęzie, tak że w jego cieniu ptaki z nieba mogą się zagnieździć*.

Dn 4,7-9

*gr: *kataskeneo - rozbić namiot, osiąść, mieszkać, spoczywać*

33. I w wielu takich podobieństwach mówił* *do* nich słowo, stosownie do tego, *jak* mogli słuchać.

*imperfectum zwyczajny - *miał zwyczaj mówić*

34. A bez podobieństwa nie mówił do nich; natomiast na osobności wszystko wyjaśniał* swoim uczniom.

Mt 14,13; Mk 9,28; Ga 2,2

*gr: *epilyo - wykladać, wytłumaczyć, rozwiązać, wyjaśniać*

35. I tego dnia, gdy już nastął wieczór, powiedział do nich: Przeprawmy się na drugą stronę.

Lk 8,22

36. I opuścili tłum, i wzięli Go ze sobą, tak jak był, w łodzi; ale i inne łódki były przy Nim.

37. I nastąpiła wielka burza, a wiatr wlewał^{*} fale do łodzi, tak że ona już się napełniała.

^{*gr: epiballo - urzucić, wpaść na, chwycić} Mt 8,23; Dz 27,14

38. A On był na rufe łodzi i spał na zagłówek; i obudzili Go, i mówili do Niego: Nauczycielu! Nie obchodź^{*} Cię to, że ginimy?

^{*gr: melo - martwić się, Ps 10,1; 44,23; Iz 49,15; 1P 5,7}
^{troszczyć się, zależeć komuś, obchodzić}

39. A On podniósł się, skarcił^{*} wiatr i powiedział morzu: Umilknij^{**} i uspokój się! I ustał wiatr; i nastąpiła wielka cisza.

Ps 89,10; Łk 4,39

^{*gr: epitimao - napominać, surowo skarcić, zgromić}

^{*gr: fimoo - zamknąć pysk łaganicem, zatkać usta, zamilknąć}

40. I powiedział im: Dlaczego jesteście tak bojaźliwi? Jeszcze^{**} nie macie wiary?

Mt 8,26;

^{*gr: houto pos - jak to, czemu, jeszcze} Mt 14,31; 16,8; Łk 8,25

41. I ogarnął ich wielki lęk, i mówili do siebie nawzajem: Kim więc jest Ten, że wiatr i morze są Mu posłuszne?

Mk 5,33; Mt 8,27

5 I przeprawili się na drugą stronę morza do krainy Gadareńczyków^{*}.

Mk 4,35

^{*tj. miasto Gadara - stolica Perei na wsch. brzegu Jordanu}

2. I gdy wyszedł z łodzi, zaraz wybiegł Mu naprzeciw z grobowców człowiek, mający ducha nieczystego,

Obj 16,13

3. Który mieszkał w grobowcach; i nikt nie mógł związać go nawet łańcuchami,

4. Gdyż będąc wielokrotnie zakuty w dyby i związany łańcuchami, zrywał te łańcuchy i kruszył dyby; i nikt nie miał siły go ujarzmić^{*}.

^{*gr: damadzo - tamować, postramić, kielznać}

5. I całymi dniami i nocami był w górach i w grobowcach, krzycząc i raniąc siebie kamieniami.

Hi 2,7-8; Pr 21,16; 1Kr 18,28

6. A gdy ujrzał z daleka Jezusa, przybiegł i oddał Mu pokłon,

Mt 4,10; Łk 4,41; Dz 16,17

7. I krzyknął potężnym głosem, mówiąc: Dlaczego mnie tak traktujesz^{*}, Jezusie, Synu Boga Najwyższego? Zaprzysięgam Cię na Boga, abyś mnie nie dreczył^{**}!

Mk 3,11; J 20,31

^{*hebraizm: Co mnie i Tobie - por. Mt 8,29*}

^{*gr: basanidzo - trzeć o kamieńi probierczy kamieniem łupkowym celem spraw: czyst. złota na podst. zabarwienia smugi w wyniku tarcia - ślad: badać, próbować, przesłuchiwać przez tortury, torturować, męczyć, zgnącać się na morzu z wiatrem}

8. Albowiem mówił mu: Wyjdź, duchu nieczysty, z tego człowieka!

Mk 1,25; Dz 16,18

9. I zapytał go: Jakie jest twoje imię? A *on* w odpowiedzi, rzekł: *Na* imię mi Legion, gdyż jest nas wielu.

Łk 11,21

10. I bardzo Go prosił, aby ich nie odsyłał^{*} z tej krainy.

^{*lub: wygnał - por. Mt 10,40*} Łk 11,24; Mk 3,22

11. A była tam u podnóża góry wielka trzoda wypasanych^{*} świń,

^{*dost.: która jest wypasana}

12. I prosiły Go wszystkie te demony, mówiąc: Poślij^{*} nas w te świnię, abyśmy w nie weszli.

^{*gr: pempo - polecieć zawiąszenie czegoś, wystać}

13. I Jezus zaraz im pozwolił. I wyszły duchy nieczyste, i weszły w świnię; i ruszyła trzoda w dół urwiska w morze, a było ich około dwóch tysięcy; i potonęły w morzu.

1P 3,22

14. A ci, którzy paśli świnię, uciekli i oznajmili to w mieście i we wsiach^{*}; i *ludzie* wyszli, aby ujrzeć to, co się stało.

Kpl 11,7;

^{*lub: zagrodach} Pwt 14,8; Iz 65,4

15. I przyszli do Jezusa, i ujrzeli opętanego, tego, który miał legion^{*} demonów, że siedzi i jest ubrany, i przy zdrowych zmysłach; i zlekli się.

Iz 49,24; Kol 1,13; Łk 8,35

^{*łac.: legion - rzymska formacja wojskowa składająca się w czasach Augusta z 6826 ludzi (6100 piechurów i 726 konnych)}

16. A ci, którzy to widzieli, opowiedzieli^{*} im, co się stało z opętanym *przez demony*, i o *świniach*.

^{*gr: diegeomai - w pełni relacjonować, opisać}

17. I zaczęli Go prosić, aby odszedł z ich granic.

Hi 21,14; Dz 16,39; Łk 5,8

18. A gdy wstąpił do łodzi, prosił Go ten, który był opętany^{*} *przez demony*, aby mógł z Nim być.

^{*gr: daimonidzomai - por. Mt 9,32*} Ps 116,12

19. Lecz Jezus nie pozwolił mu, ale powiedział do niego: Idź do swojego domu, do swoich, i oznajmij im, jak wiele PAN^{*} *dla* ciebie uczynił i jak zmiłował się nad tobą.

^{*lub: Pan - tj. Jezus} Ps 66,16; Dz 22,15; 26,16

20. I odszedł, i zaczął rozgłaszać w Dziesięciogrodziu^{*}, jak wiele uczynił mu Jezus; i dziwili się wszyscy.

Mt 4,25; Łk 8,38; Dz 10,24

^{*gr: Dekapol - region skupiający 10 miast przy granicy Syrii, zamieszkały w większości przez ludność zhellenizowaną}

21. A gdy Jezus przeprawił się ponownie w łodzi na drugą stronę, zebrał się wokół Niego wielki tłum; a *On* był nad morzem.

22. I oto przyszedł jeden z przełożonych synagogi o imieniu Jair, i gdy Go ujrzał, przy padł do Jego stóp,

Mt 9,18

23. I prosił Go bardzo^{*}, mówiąc: Córeczka moja umiera; pójdz, włóż na nią rękę, aby została ocalona^{**} i ożyła.

Łk 4,38; Jk 5,14

^{*gr: polys - wiele, bardzo; **gr: sodzo - uzdrowić, zbawić, ocalić}

24. I poszedł z nim; i podążał za Nim wielki tłum, i napierali na Niego.

25. A pewna kobieta, która od dwunastu lat miała upływ^w krwi,

Kpl 15,25; Mt 9,20; Łk 8,43

^{*gr: hrysis - upływu, wydzielina, stan nieczystości rytualnej}

26. I wiele wycierpiała^w od licznych lekarzy, i wydała wszystko co miała, i nic jej nie pomogło, lecz stan jej raczej się pogorszył^{**}.

^{*gr: pascho - cierpieć dotkliwie, Hl 13,4; Jr 8,22; Ps 108,12 znosić niedolę, odczuwać; **dost.: gorsze przyszedł}

27. Ta słysząc o Jezusie, podeszła z tyłu w tłumie i dotknęła Jego szaty^{*},

Mk 6,56;

^{*gr: himation - płaszcz, tunika, górna część szat} Mt 14,36

28. Mówiła bowiem: Jeśli tylko dotknę się Jego szaty, zostanę uzdrowiona^{*}.

Mt 9,20;

^{*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić} Mk 3,10; 6,55

29. I zaraz zaschło źródło upływu jej krwi, i poczuła w ciele, że jest uzdrowiona ze swojej choroby^{*}.

^{*gr: mastiks - udreka, dolegliwość, plaga}

30. A Jezus zaraz odczuł^w w sobie, że wyszła z Niego moc, obrócił się do tłumu i powiedział: Kto dotknął moich szat?

^{*gr: epiginosko - dokładnie poznać, wiedzieć, upewnić się}

31. I powiedzieli do Niego Jego uczniowie: Widzisz ten tłum cisnący się na Ciebie i mówisz: Kto mnie dotknął?

32. I spojrzal wokoło^w, aby ujrzeć tę, która to uczyniła.

^{*gr: periblepo - rozglądać się, patrzeć wokół}

33. Ale kobieta z bojaźnią i z drżeniem, wiedząc, co się z nią stało, przyszła i upadła przed Nim, i powiedziała Mu całą prawdę.

34. A On jej powiedział: Córkko! Wiara twoja uzdrowiła^w cię, idź w pokoju i bądź uzdrowiona ze swojej choroby^{**}.

Ps 103,2; Mt 9,2;

^{*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić; **w 29*} Dz 14,9

35. Gdy On jeszcze to mówił, przyszli słudzy przełożonego synagogi, mówiąc: Córkko twoja umarła, czemu jeszcze trudzisz nauczyciela?

36. Ale Jezus, skoro usłyszał to, co oni mówili, powiedział do przełożonego^w synagogi: Nie bój się, tylko wierz!

Joz 1,9; Jr 1,8; Mt 14,27

^{*gr: archisynagogos - przewodniczący synagogi}

37. I nie pozwolił^w nikomu iść ze sobą, tylko Piotrowi, Jakubowi i Janowi, bratu Jakuba.

^{*gr: afiemi - dopuścić - por. Mt 18,21*} Łk 8,51; Mk 9,2

38. I przyszedł do domu przełożonego synagogi, i ujrzal tam zamęt, i wielu płaczących i głośno zawodzących^{*}.

^{*dost.: a-la-la} J 11,19

39. A gdy wszedł, powiedział im: Czemu czyniecie zgłęb^w i płaczenie? Dziecko nie umarło, ale śpi.

^{*gr: thorybeo - hałasować, podnieść wrzawę}

40. I wyśmiewali się z Niego. A On usunął^w wszystkich, wziął z sobą ojca i matkę dzie-

ka i tych, którzy z Nim byli, i wszedł tam, gdzie było leżące dziecko.

^{*gr: ekballo - por. Mk 6,13*}

41. I ujął rękę dziewczynki, mówiąc do niej: Talita kumi! Co się tłumaczy: Dziewczynko, mówię ci, wstań!

Rz 4,17; J 5,25; 11,43

42. I zaraz dziewczynka powstała i chodziła, miała bowiem dwanaście lat. I zdumieli się^w w wielkim zachwycie^{**}.

^{*lub: uprawić w podziw}

^{*gr: ekstasis - zmiana stanu umysłu, ekstaza, uniesienie}

43. I przykazał im z naciskiem^{*}, aby się o tym nikt nie dowiedział; powiedział też^{**}, aby dano jej jeść.

^{*dost.: bartzo, wielokrotnie; **gr: kai - i, też, a}

6 I wyszedł stamtąd. I przyszedł w swoje ojczyste^{*} strony; a szli za Nim Jego uczniowie.

^{*dost.: do swojej ojczyzny tj. Galilei}

2. A gdy nadszedł szabat, zaczął nauczać w synagodze; a wielu słuchając tego, zdumiewało się, mówiąc: Skąd On to ma? I co to za mądrość, która została Mu dana, że się takie dzieła mocy^{*} dzieją przez Jego rękę?

J 6,42;

^{*lub: cuda - por. w: 5*} Mk 1,39; Dz 4,13

3. Czy to nie jest ów cieśla^{*}, syn Marii, brat Jakuba i Józefa, i Judy, i Szymona? I czy siostry Jego, nie są tu, przy nas? I gorszyli^{**} się z Jego powodu.

Mt 13,55; Łk 4,22; J 6,42

^{*gr: tekton - obrabiający drewno lub metal, rzeźbiarz}

^{*gr: skandalidzo - doprowadzić do zawzięcia, gorszyć - Mt 11,6**}

4. A Jezus powiedział do nich: Nigdzie prorok nie jest pozbawiony czci^{*}, tylko w swojej ojczyźnie i wśród swoich krewnych, i w swoim domu.

^{*lub: lekceważony, bez czci} Łk 4,24; J 4,44

5. I nie mógł tam uczynić żadnego dzieła mocy^{*}; tylko na kilku chorych nałożył rękę i uzdrowił ich.

^{*gr: dynamis - siła, moc czynienia cudów}

6. I dziwił się z powodu ich niewiary; i obchodził okoliczne^w miasteczka^{**} nauczając.

^{*lub: wokół; **wiosni} Iz 59,16; Mk 16,14; Rz 3,3

7. I przywołał do siebie dwunastu, zaczął ich rozysłać: dwójkę po dwójkę i dał im władzę^{*} nad duchami nieczystymi.

Mt 10,5;

^{*gr: eksousia - autorytet, prawo, moc} Łk 6,13; Dz 13,2

8. I nakazał im, aby nic nie brali na drogę, tylko łaskę; ani torby, ani chleba, ani pieniędzy^{*} w trzosię;

Mt 10,9; Łk 10,4; 22,35

^{*gr: chalkos - miedź, pieniądze miedziane, brąz, mosiądz}

9. Lecz by podwiązali sandały i nie wdziewali dwóch tunik^{*}.

^{*gr: chiton - por. Mt 5,40*} Rz 10,15

10. I mówił do nich: Do jakiegokolwiek domu wejdziecie, tam mieszkajcie, aż stamtąd wyjdziecie.

Mt 10,11; Łk 9,4; Dz 16,5; 17,5

11. A ktokolwiek nie przyjąłby was, ani was nie wysłuchał, wyjdźcie stamtąd, strząśnijcie pył spod waszych stóp na świadectwo przeciwko nim. Zaprawdę mówię wam: Lżej będzie w dzień sądu Sodomie i Gomorze, niż temu miastu.

Łk 10,10; Dz 18,6; Hbr 10,26
*gr: amen - z hebr: godne wiary lub jako akt powierzenia

12. A oni wyszli, głosząc, by *ludzie* się upamiętali*.

Ez 18,30; Mt 4,17; Dz 2,38; 26,20; 2Kor 7,9

13. I wyrzucali* wiele demonów, i wielu chorych namaszczali oliwą, i ich uzdrawiali.

*gr: ekkhallo - wyrzucić, Wj 29,7,21; Jk 5,14; Hbr 1,9
wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać z czegoś

14. I usłyszał o Nim król Herod, albowiem Jego imię stało się znane* *wszystkim*, i powiedział: Jan Chrzciciel został wzbudzony z martwych i dlatego dzieła mocy* działają* w Nim.

*lub: jawne; **cuda; ***skutecznie działająca moc

15. Inni mówili, że to jest Eliasz; *jeszcze* inni natomiast mówili, że to jest prorok lub jak jeden z proroków.

Mi 3,23; Mk 8,28; J 6,14

16. Herod słysząc to, powiedział: To jest Jan, któremu ja ściałem głowę. *To* on został wzbudzony z martwych.

17. Albowiem sam Herod posłał i pojął Jana, i związał go w więzieniu z powodu Herodiady, żony Filipa, swojego brata, gdyż ją poślubił.

Łk 3,19; Mt 4,20

18. Bo Jan mówił Herodowi: Nie wolno ci mieć żony swojego brata.

Kpł 18,16; 20,21

19. A Herodiada odczuwała do niego niechęć i chciała go zabić, ale nie mogła;

20. Herod bowiem obawiał się Jana, wiedząc, że był to mąż sprawiedliwy i święty; i ochraniał go, a gdy go wysłuchał, wiele z *tego* czynił, a chętnie* go też słuchał.

*lub: z przyjemnością

21. I przyszedł odpowiedni dzień, kiedy Herod w swoje urodziny wyprawiał wieczerzę dla swoich dostojników i dla trybunów* *wojskowych*, i dla przedniejszych* *osób* z Galilei,

*gr: chiliarchos - dowódca tysiąca - tysięcznik Rdz 40,20;

*lub: pierwszych, pierwszych rangą Prz 31,4-5; 1P 4,3

22. A gdy weszła córka Herodiady i tańczyła, podobała się Herodowi i współspoczywającym *przy stole*; wtedy powiedział król dziewczynce: Proś* mnie, o co chcesz, a dam ci.

*gr: aiteo - prosić, błagać, używać, pożądać, wymagać

23. I przysięgł jej: O cokolwiek byś mnie prosiła, dam ci, aż do połowy mojego królestwa.

24. A ona wyszła i powiedziała swojej mat-

ce: O co mam poprosić? Ta natomiast powiedziała: O głowę Jana Chrzciciela.

25. A ona zaraz pośpiesznie wyszła do króla, i poprosiła, mówiąc: Chcę, abyś mi natychmiast dał na tacy głowę Jana Chrzciciela.

26. I król zasmucił się; ale ze względu na przysięgę i ze względu na współspoczywających* *przy stole*, nie chciał jej odmówić.

*gr: symanakeimai - współspoczywać przy stole z kimś

27. I król zaraz posłał żołnierza straży przybratniej*, i rozkazał przynieść jego głowę.

28. A gdy on poszedł, ściał go w więzieniu i przyniósł jego głowę na tacy*, i dał ją dziewczynce, a dziewczynka dała ją swojej matce.

*gr: pinaks - naczynie, talerz, półmisek Mt 14,12; Dz 8,2

29. Gdy o tym usłyszeli jego uczniowie, przyszedli i wzięli jego zwłoki, i położyli je w grobowcu*.

*por. zwyczaj grzebania w J 19,39-42

30. A apostołowie*, gdy przyszedli do Jezusa, opowiedzieli Mu wszystko, co uczynili i czegoś nauczali.

Łk 9,10; 10,17; Mt 27,57

*gr: apostolos - poseł, posłaniec, wysłannik z rozkazami

31. I powiedział im: Idźcie *tylko* wy sami na osobność; na ustronne miejsce i trochę odpocznijcie; bo wielu było tych, *którzy* przychodzili i odchodzili, tak że nie mieli *nowej* sposobności by zjeść.

Mt 14,13; Mk 1,45; 3,20

32. I oddalili się łodzią na ustronne* miejsce na osobność.

*gr: eremos - pustie, pustynne, opustoszałe

33. A tłumy ujrzały ich, że odpłynęli*, i wielu poznało Go, i zbiegli się tam pieszo ze wszystkich miast, i wyprzedzili ich, zgromadzając się przy Nim.

*dost.: odchodzących Mt 15,29; J 6,2

34. A gdy Jezus wyszedł, ujrzał wielki tłum i zlitował* się nad nimi, albowiem byli jak owce nie mające pasterza; i zaczął ich nauczać wielu *rzeczy*.

Lb 27,17; Mt 14,14; 15,32

*gr: splanchnidzomai - być głęboko poruszony, zdyktęj litością

35. I gdy już nastąpiła późna godzina, zbliżyli się do Niego Jego uczniowie i powiedzieli: To miejsce jest odludne i godzina już późna.

36. Rozpuścił* ich, aby poszli do okolicznych wsi i miasteczek i kupili sobie chleba, bo nie mają *nic*, co mogliby zjeść.

Łk 9,12

*gr: apolyo - uwolnić, opuścić, rozwiązać (maternistwo)

37. A On w odpowiedzi, rzekł do nich: Wy dajcie im jeść. I powiedzieli do Niego: Czy mamy pójść i kupić chlebów za dwieście denarów*, i dać im jeść?

Lb 11,13; Mt 15,33; J 6,7

denar - „zawierający 10 asów” - 2,436 g srebra - por. J 6,7

38. A On powiedział im: Ile macie chlebów? Idźcie i zobaczcie. A oni dowiedzieli² się i powiedzieli: Pięć i dwie ryby. 2Krl 4,2; Mk 8,5; *gr.: ginosko - poznać, wiedzieć, zrozumieć Mt 15,34

39. I kazał im posadzić wszystkich, grupa za grupą, na zielonej trawie. 1Kor 14,33.40

40. I usiedli, gromada za gromadą, po stu i po pięćdziesięciu. Mt 15,35; Mk 8,6

41. A wziął te pięć chlebów i dwie ryby, spojrział w niebo, błogosławił⁵; i łamał chleby, i dawał swoim uczniom, aby kładli przed nich; i owe dwie ryby rozdzielił między wszystkich.

*gr.: eulogeo - słać, chwalić (Boga), być pobłogosławionym

42. I zjedli wszyscy, i zostali nasyćeni.

43. I zebrali pełnych dwanaście koszykawałków *chleba*, a także z ryb. Ef 3,20

44. A tych, którzy jedli chleby, było około⁶ pięćciu tysięcy mężów. *brak w mss Byz

45. I zaraz przymusił⁷ swoich uczniów, aby weszli do łodzi i wyprzedzili Go *kierując się* na drugą stronę do Betsaidy, aż On rozpuści tłum. *gr.: anakadzo - wymuszać, skłaniać - por. Mt 14,22*

46. A gdy się pożegnał⁸ z nimi, odszedł na górę, *aby się modlić*. Mk 1,35; Mt 14,23; 1P 2,21

*gr.: apotassomai - rozstać się, pożegnać, porzucić

47. A gdy nastał wieczór, łódź była na środku⁹ morza, a On sam na łądzie,

*J. Galilejskie - szer. 11,6 km, dł. 20 km, średek ok. 5,8 km

48. I widział, że zmęczyli się, wiosłując, bo mieli przeciwny wiatr; i około czwartej straży nocnej przyszedł do nich, idąc po morzu, a chciał przejść obok nich. J 1,13; 6,20

49. Ale oni, gdy Go ujrzeli idącego po morzu, mniemali, że to zjawą, i krzyknęli, Lk 24,37

50. Gdyż wszyscy Go widzieli i zaniepokoiili¹⁰ się. Lecz On zaraz przemówił do nich i powiedział im: Odwagi¹¹, ja jestem, nie bójcie się!

*lub: byli poruszeni, zlekli się; **mieście ufność, śmiałość

51. I wszedł do nich do łodzi, i stał wiatr; a oni byli wewnątrz¹² siebie niezwykle zdumieni i zdziwieni¹³. *dost.: w sobie Lk 8,24; Mk 7,37

*gr.: thumadzo - dziwić się, zdumiewać, podziwiać

52. Bo nie pojęli¹⁴ *codu* z chlebami, gdyż serce ich było skamieniałe¹⁵. Lk 24,25; Mk 8,17

*lub: zrozumieli; **gr.: poros - twardszy od marmuru

53. A gdy przepławili się, przypłynęli do ziemi Genezaret i przycumowali do brzegu.

54. A gdy wyszli z łodzi, zaraz Go rozpoznano.

55. I obiegli całą okoliczną krainę, zaczęli znosić na postaniach tych, którzy się mieli źle, tam gdzie usłyszeli, że jest.

56. I gdziekolwiek wchodził do wioszek lub do miast, *czy* na polach, *czy* na rynkach, kładli chorzy i prosili Go, aby mogli dotknąć choćby frędzla¹⁶ Jego szaty; a ¹⁷ci¹⁸, którzy Go dotknęli, byli uzdrawiani¹⁹. Dz 5,15; Lk 6,19

*hebr: cicit - frędzle z welny na skrajcu szaty przyp. o Prawie **gr.: kai osoi an - a ilukolwiek; ***gr.: sodzo - por. Mk 3,4*

7I zgromadzili się wokół Niego faryzeusze²⁰ i niektórzy z uczonych w Piśmie, którzy przyszli z Jerozolimy; Mk 8,1; Lk 5,17; 11,53

aram.: etym - oddzielony, czł. stromnictwa religijnego - Mt 9,14

2. A widząc, że niektórzy z Jego uczniów jedzą chleb skalanymi²¹, to jest nieobmytymi rękami, ganili²² to. Kpl 11,8; Mt 15,1; 23,23

*tj. nieczystymi w rozumieniu faryzeuszów; **oskarżali, winili

3. Albowiem faryzeusze i wszyscy Żydzi nie jedzą, gdy nie obmyją pięścią²³ rąk, gdyż zachowują tradycję starszych. Dn 6,4;

*tj. pocieranie jednej ręki aż do łokcia Mt 15,2; Ga 1,4; zaczął ją pięścią drugiej ręki 1P 1,18

4. I gdy wrócą²⁴ z rynku, nie jedzą, jeśli się nie zanurzą²⁵; i jest jeszcze wiele innych *przepisów* jakie przyjęli, i których się trzymają,

takich jak: obmywanie kubków i dzbanków, i naczyn z miedzi, i posłań. J 3,25; Kol 2,8

*gr.: baptidzo - tj. dokonują rytualnego zamazania

5. Potem pytali Go faryzeusze i uczeni w Piśmie: Dlaczego Twoi uczniowie nie postępują według tradycji²⁶ starszych, ale jedzą chleb nieobmytymi rękami? Dz 21,24; Kol 2,21-23

*gr.: paradosis - ustny przekaz, treść nauczania, zasady

6. On natomiast w odpowiedzi, rzekł im: Dobrze prorokował Izajasz o was obłudnikach, tak jak jest napisane: Lud ten szanuje²⁷ mnie wargami, ale serce ich daleko jest ode mnie;

*gr.: tima - poważać, czczyć, mieć wartość Iz 29,13

7. Lecz próżno mnie *czczą*²⁸, nauczając nauk, *które są* przykazaniami ludzi. Mk 3,14; Jk 1,26

*gr.: sebomai - oddawać cześć boską, wielbić

8. Porzuciliście bowiem przykazanie Boże, a trzymacie się tradycji ludzi, obmywacie²⁹ dzbanki i kubki, i czynicie wiele innych tym podobnych rzeczy. *lub: zamazacie - gr: baptisimos

9. I mówił im: Pięknie³⁰ unieważniacie przykazanie Boże, abyście mogli zachować swoją tradycję. Ps 119,126; Iz 24,5; Jr 44,16

*gr.: kalos - piękny, szlachetny, cenny, całkowity - tu: ironicznie

10. Bo Mojżesz powiedział: Czcij ojca twojego i matkę twoją, a: Kto złorzeczy ojcu albo matce, niech poniesie³¹ śmierć. Pwt 5,16;

*hebraizm - niech śmiercią umrze Kpl 20,9; Prz 20,20

11. Wy natomiast mówicie: Jeśliby człowiek powiedział ojcu albo matce: Korban* – to znaczy: To, co miałbyś jako pomoc ode mnie jest darem ofiarnym. Mt 15,5; 23,18; 1Tm 5,4

*hebr.: korban - dar ofiarny lub święty skarbiec - Wj 21,17

12. I już nie pozwalacie mu nie uczynić dla swojego ojca albo swojej matki,

13. Unieważniając* Słowo Boże swoją tradycją**, którą przekazaliście. I wiele tym podobnych *rzeczy* czynicie. Iz 8,20; Oz 8,12

*lub: anulując, pozabawiając władzy; **przekaz usłny, nauczanie

14. I przywołał do siebie cały lud, mówiąc im: Śluchajcie mnie wszyscy i zrozumieście!

15. Nic, co z zewnątrz wchodzi do człowieka, nie może go zanieczyścić*; ale to, co wychodzi z niego, jest tym, co zanieczyszcza człowieka. Rz 14,14,17; Dz 10,14; Hbr 9,10

*gr.: koimoo - zanieczyszczać, czynić pospolitym, skałać

16. Jeśli ktoś ma uszy, *by* słyszeć, niech słu-cha! Mk 4,9,23; Mt 11,15; Obj 2,7

17. A gdy opuścił tłum i wszedł do domu, pytali Go Jego uczniowie o to podobieństwo.

18. I powiedział im: *To* i wy jesteście tak niepojętni? Czy nie rozumiecie, że wszystko, co z zewnątrz wchodzi do człowieka, nie może go zanieczyścić? *lub: w

19. Gdyż nie wchodzi do jego serca, ale do żołądka, i wychodzi do ustępu, oczyszczając wszystkie pokarmy.

20. I mówił dalej: To, co wychodzi z człowieka, to zanieczyszcza człowieka.

21. Albowiem z wnętrza, z serca ludzi wychodzą złe myśli*, cudzołóstwa, nierząd, morderstwa, Mt 12,34-37; Prz 4,23; Jr 17,9

*gr.: dialogismos - rozważanie w myślach, opinie, roztrząsanie

22. Kradzieże, chciwość, złość, zdrada*, bezwstydy*, zawiść**, bluźnierstwo, pycha, głupota. *lub: podstęp, fałsz, oszustwo Mt 6,19; 1P 5,5; Ps 10,4

**lub: lubieżność; ***dosł.: złe oko - hebr. idiom - chciwość

23. Wszystkie te złe *rzeczy* wychodzą z wnętrza i zanieczyszczają człowieka.

24. I gdy powstał, odszedł stamtąd w granice Tyru i Sydonu; i wszedł do domu, nie chcąc, aby ktoś się o tym dowiedział; lecz nie mógł pozostać w ukryciu. Mt 9,28; 15,21; Iz 23,1

*gr.: dynamai - być w stanie, móc, być zdolnym do czegoś

25. Usłyszała bowiem o Nim kobieta, której córeczka miała ducha nieczystego*, przysłała i przypadła do Jego stóp. Mt 15,22; Mk 5,22

*gr.: akataros - nieczysty, nieczysty w sensie rytualnym

26. A ta kobieta była Greczynką, rodem z Sy-

rofenicji*, i prosiła Go, aby wyrzucił demona z jej córki. J 12,20; Ga 3,28

*tj. mieszkanka Fenicji uznawanej za część Syrii

27. Ale Jezus powiedział *do* niej: Pozwól niech najpierw zostaną nasycone dzieci*, bo niedobrze jest brać chleb dzieci* i rzucać szczyniętom. *por. *Mt 9,2*** Mt 15,23-28; J 4,22; Ef 2,12

28. A ona odpowiedziała, mówiąc do Niego: Tak*, Panie! Jednak i szczynięta pod stołem jedzą okruchy z *chleba* dzieci**, Dz 11,17

*gr.: nai - zaiste, tak, naprawdę, z pewnością; **por. *Mt 2,21**

29. I powiedział to jej: Ze względu na to słowo, idź, demon wyszedł z twojej córki.

30. I gdy odeszła do swojego domu, znalazła córkę leżącą na posłaniu, i wyszedł z niej demon. Mt 15,28; J 4,50; Dz 10,8; 1J 3,8

31. I gdy ponownie odszedł z granic Tyru i Sydonu, przyszedł nad Morze Galilejskie, przechodząc środkiem granic Dziesięciogrodu*.

*gr.: Dekapol - region 10 miast przy granicy Syrii - por. *Mk 5,20**

32. I przyprowadzili do Niego głuchego, *któ-ry* miał trudności z mówieniem, i prosił Go, aby położył na niego rękę. Iz 29,18

33. I wziął go z tłumy na osobne *miejsce*, włożył palce swoje w jego uszy, splunął i dotknął jego języka; Mk 8,23; 2Krl 4,4

34. I spojrział w niebo, westchnął* i powiedział do niego: Effata! To znaczy: Otwórz się! *gr.: stenadzo - wzdychać ciężko, jęczeć Łk 19,41; J 11,33

35. I zaraz otworzyły się jego uszy, i rozwiązały się więzy jego języka, i mówił poprawnie.

36. I przykazał im, aby nikomu o tym nie mówili. Ale im bardziej im przykazywał, tym bardziej to rozgłaszali, Mk 5,43; Ps 33,9

37. I byli ogromnie zdumieni** i mówili: Dobrze wszystko uczynił, bo sprawia, że głusi słyszą, a niemi mówią. Mk 1,27; Dz 2,7; 3,10

*gr.: hyperperissos - aż nadbytej, niezmiernie, ponad miarę

gr.: eklpesso - być oszolomionym, zdziwionym - por. *Dz 13,12

8A w tych dniach, gdy tłum był wielki i nie mieli co jeść, przywołał Jezus swoich uczniów i powiedział im: Mt 15,32

2. Lituję* nad tym tłumem; bo już trzy dni pozostają** przy mnie, a nie mają co jeść.

*tu: trójb orzek. czas teraż Mt 9,36; Mk 1,41; Łk 7,13; Hbr 2,17

*gr.: splanchnidzomai - być głęboko wewnętrznie poruszonym, odczuwać litość, współczuć; **lub: trwać, trzymać się mocno

3. I jeśli ich rozpuszczę głodnych do domu, zasłabną w drodze; niektórzy bowiem z nich przyszli z daleka. Ps 107,4; Iz 40,31

4. I odpowiedzieli Mu Jego uczniowie: W jaki sposób* ktoś tutaj, na pustkowiu** będzie mógł ich nasycić*** chlebem? Lb 11,21; J 6,7

**lub: skąd; **na pustyni; ***gr: chortadoz - karmić, zaspokajać*

5. I spytał ich: Ile* macie chlebów? A oni powiedzieli: Siedem. *gr: posos - ile, jak wiele, jak licznie

6. I kazał ludowi spocząć na ziemi; i wziął siedem chlebów, i podziękował*, lamał i dawał swoim uczniom, aby kładł przed nimi; i położyli je przed tłumem. Mt 14,18; Łk 9,14

**gr: eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie*

7. Mieli też kilka rybek. Błogosławił* i kazał je podawać. *gr: eulogeo - por: Mk 6,41* J 21,8

8. I zjedli, i zostali nasyчени, i zebrali siedem koszów kawałków, które pozostały.

9. A było tych, którzy jedli, około czterech tysięcy; i rozpuścił ich.

10. I zaraz wstąpił do łodzi ze swoimi uczniami, i przybył w stronę* Dalmanuty**.

*dosł: części kraju pod osobną władzą; **lub: Magadanu - Mt 15,39

11. I wyszli faryzeusze, i zaczęli z Nim rozprawiać*, poddając Go próbie** i żądając od Niego znaku z nieba. Wj 17,2; Łk 10,25; 1Kor 10,9

**lub: dyskutować; **gr: peiradzo - kusić, dosiadczać*

12. A On westchnął w swoim duchu i powiedział: Dlaczego to pokolenie szuka znaku? Zaprawdę* mówię wam: Nie** zostanie dany znak temu pokoleniu. Łk 11,29; Mt 12,39; 16,4

**gr: amen - z hebr: godne wiary; **gr: ei - w zdaniach wykrzyk. - jeśli by, oby, gdyby - „gdybyż temu pokoleniu mógłby być...” lub w sensie: „Co (zrobicie), jeśli (nie) zostanie dany znak...”*

13. I opuścił ich, wstąpił ponownie do łodzi i przeprowił się na drugą stronę.

14. A uczniowie* zapomnieli wziąć ze sobą chleba i mieli ze sobą w łodzi tylko jeden chleb. *brak w mss Byz Mt 4,4; 16,5; Mk 2,26; J 6,11

15. I nakazał im, mówiąc: Patrzcie*, a przylgądajcie się uważnie** na zakwas faryzeuszów i zakwas Heroda. Prz 19,27; Łk 12,1

**lub: wpatrywać się, pilnować; **dostrzegać umyślem*

16. Wtedy rozprawiali* między sobą o tym, że nie mają chleba. *lub: rozważać, dyskutować

17. Gdy Jezus to dostrzegł*, powiedział im: Dlaczego rozważacie, że nie macie chleba? Jeszcze nie pojmujecie i nie rozumiecie? Wasze serce jeszcze jest zatwardzone***.

**lub: poznać; **lub: kamienne Mk 3,5; Hbr 4,13; Obj 2,23*

18. Mając oczy, nie widzicie; i mając uszy, nie słuchacie; i nie pamiętacie? Rz 11,8; Iz 6,9

19. Ile wówczas zebraliście pełnych koszy kawałków, gdy połamalem pięć chlebów dla

pięciu tysięcy ludzi? Powiedzieli do Niego: Dwanaście. Mk 6,35-44

20. A ile zebraliście pełnych koszy kawałków, gdy połamalem siedem chlebów dla czterech tysięcy ludzi? A oni powiedzieli: Siedem. 2Krl 4,43; Mk 8,1-9; Mt 15,34; Łk 9,17

21. I powiedział im: Jak to nadal nie rozumiecie*? *gr: symieni - rozumieć, pojąć, zestawić razem (fakty)

22. I przyszedł do Betsaidy; i przyprowadził* do Niego ślepego, prosząc, aby go dotknął.

**lub: przymieści Mt 6,45; Mt 11,21; Łk 9,10*

23. I ujął ślepego za rękę, wyprowadził go poza wieś i plunął w jego oczy, nałożył* na niego ręce i pytał go, czy coś widzi.

**gr: epitithieni - położyć na (str: czynna), polecieć (bierna)*

24. A on spojrział w górę i powiedział: Widzę ludzi, są jak drzewa. Chodzą!

25. Potem ponownie nałożył ręce na jego oczy i uczynił, że znów widział i wrócił do zdrowia*; i wszystko widział wyraźnie.

**gr: apokalistemi - przywrócić do stanu Mt 12,13; Łk 6,10; pierwotnego, uzdrowić Dz 1,6; 1P 2,9*

26. I odešął go do jego domu, mówiąc: Nie wchodź ani do tego miasteczka, ani o tym nie mów nikomu z miasteczka*.

**lub: w wiase Mt 9,30; Mk 7,36; Mt 12,6*

27. I wyszedł Jezus ze swoimi uczniami do miasteczka* w pobliżu Cezarei Filipowej, i pytał w drodze swoich uczniów, mówiąc im: Co mówią o mnie ludzie? Kim jestem?

**lub: wioske Mt 16,13-20; 22,42; Łk 9,18-20*

28. A oni odpowiedzieli Mu: Jedni, że Janem Chrzcicielem, inni, że Eliaszem, a inni, że jednym z proroków. Mk 6,14; Mt 14,2; Łk 9,7

29. A On powiedział do nich: A wy mówicie, że kim jestem? A w odpowiedzi, Piotr rzekł Mu: Ty jesteś Mesjasz*.

J 1,41; 4,42; 6,69; 11,27; *lub: Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony Dz 8,37; 1J 5,1

30. I surowo napominał* ich, aby o Nim nikomu nie mówili. *gr: epitimao - por: w. 32**

31. I zaczął ich nauczać, że Syn Człowieczy musi* wiele wycierpieć, i być odrzucony** przez starszych ludu i przez arcykapłanów, i przez uczonych w Piśmie; i być zabity, a po trzech dniach zmartwychwstać. Mt 16,27; *gr: dei - trzeba, jest konieczne, musieć Mt 9,28; Mk 2,10; 10,45

***gr: apodokimadzo - uznać za nienadające się, odrzucać, nie przyjmować, być niezakceptowanym, być zdyskwalifikowany*

32. I mówił to otwarcie*, a Piotr wziął Go na stronę i zaczął Go surowo napominać**.

**gr: pareaia - mówić śmiało, otwarcie, z odwagą Mt 16,22*

***gr: epitimao - napominać, surowo skarcić, zgromić*

33. A On odwrócił się, spojrział na swoich uczniów i skarcił Piotra, mówiąc: Zejdz^{*} mi z drogi^{**}, przeciwniku^{***}! Albowiem nie myślisz o tym, co Boże, ale o tym, co ludzkie.

^{*}gr: hypago - odejść, cofnąć się, wprowadzić pod Mt 4,10;

^{**}gr: opiso - z tyłu, w tyle, (odchodzić) za kogoś, z powrotem

^{***}gr: satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik Łk 4,8

34. I przywołał tłum i swoich uczniów, i powiedział im: Kto chce iść za mną, niech się wyprze samego siebie i weźmie swój krzyż, i niech idzie^{*} za mną. Mk 10,38; Mt 16,24; J 10,27

^{*}gr: akoloutho - towarzyszyć, iść z kimś i za kimś, być posłusznym

35. Albowiem kto chce uratować^{*} swoją duszę^{**}, straci ją; a kto straci swoją duszę ze względu na mnie i Ewangelię, ten ją uratuje^{*}.

^{*}gr: sodzo - zbawić, ocalić, uratować Mt 16,25; 10,39;

^{**}gr: psyche - dusza, życie, osoba, świadomość Łk 9,24

36. Bo cóż pomoże człowiekowi, choćby cały świat pozyskał^{*}, a dusza jego doznałaby straty? Ps 49,17; Mt 16,26; Łk 12,19

^{*}gr: kerdaino - zdobyć, nabyć, zyskać, uniknąć czegoś

37. Albo co człowiek da w zamian za swoją duszę? Ps 49,7-10; 1P 1,18; J 13,37

38. Bo ktokolwiek wstydzi^{*} się mnie i moich słów pośród tego cudzołownego i grzesznego pokolenia, tego i Syn Człowieczy będzie się wstydzić, gdy przyjdzie w chwale swojego Ojca z aniołami świętymi. Mt 10,32; Łk 12,8

^{*}gr: epaischymomai - wstydzić się, zawstydzić, napawać wstydem

9 I powiedział im: Zaprawdę mówię wam: Niektórzy z tych, co tu stoją, nie zakosztują śmierci, aż ujrzą Królestwo Boże przychodzące w mocy. Łk 9,27

2. A po sześciu dniach wziął Jezus ze sobą Piotra i Jakuba, i Jana, i wprowadził ich samych na wysoką górę na osobność, i został przemieniony^{*} wobec nich. Mt 17,11; Łk 9,29

^{*}gr: metamorfo - zmienić się w inny kształt, przeobrazić

3. A Jego szaty stały się lśniące, bardzo białe jak śnieg, tak jak żaden folusznik^{*} na ziemi nie może wybielić. Mt 28,3

^{*}tj. wytwórca i wybielacz płótna, greplarz, piłsniarz

4. I ukazał się im Eliasz z Mojżeszem, rozmawiający^{*} z Jezusem. ^{*}dosl.: byli wspólnie rozmaw.

5. I Piotr odezwał się, i powiedział Jezusowi: Rabbi! Dobrze nam tu być; zróbmy więc trzy namioty: jeden dla Ciebie^{**}, i jeden dla Mojżesza, i jeden dla Eliasza. J 14,8; Obj 22,3; Flp 1,23

^{**}z hebr.: mój Nauczycielu, mój Mistrzu; ^{***}dosl.: Tobie

6. Nie wiedział bowiem, co ma powiedzieć; bo byli bardzo przestraszeni. Mk 16,5; Obj 1,17

7. I powstał obłok, który ich zaciemnił; a z obłoku rozległ^{*} się głos, mówiący: Ten jest moim umiłowanym Synem, Jego słuchajcie^{**}.

^{*}dosl.: przyszedł, dotarł Wj 40,34; Łk 9,34; Mk 1,11

^{**}gr: akouo - słyszeć, rozumieć, być posłusznym - por. 1J 4,5^{**}

8. I nagle^{*}, gdy rozejrzeli się wokół, już nikogo nie zobaczyli, był^{*} z nimi tylko sam Jezus.

^{*}gr: eksapina - nagle, niespodziewanie J 3,30; Kol 3,11

9. A gdy zstępowali z góry, przykazał im, aby nikomu nie opowiadali o tym, co zobaczyli, dopóki^{*} Syn Człowieczy nie powstanie z martwych. ^{*}gr: ei me - por. Mt 16,4^{**} Mt 17,9; Mk 8,31

10. I zachowali^{*} to słowo^{**}, rozprawiając między sobą: Co to jest powstanie z martwych?

^{*}gr: krateo - objąć w posiadanie, władać; ^{**}gr: logos - słowo, sprawa, rzecz - imi: zachowali ten nakaz między sobą J 16,17

11. Pytali Go też, mówiąc: Dlaczego uczeni w Piśmie^{*} mówią, że najpierw musi przyjść Eliasz? Mt 3,23-33; Mt 11,14; Mk 8,28

^{*}gr: grammateus - znawca, interpretator Prawa, pisarz

12. A On w odpowiedzi, rzekł im: Eliasz wprawdzie przyszedł najpierw i wszystko naprawia^{*}; lecz o Synu Człowieczym jest napisane, że wiele wycierpiał i został uznany za nic^{**}. ^{*}gr: apokathistemi - przywrócić do stanu pierwotnego; ^{**}gr: eksoudenoo - mieć za nic, traktować z pogardą

13. Lecz mówię wam, że Eliasz już przyszedł, i uczynili mu co^{*} chcieli, tak jak o nim jest napisane. ^{*}dosl.: ile, jak wiele Mt 11,14; 17,12; Łk 1,17

14. A gdy przyszedł do uczniów, ujrzał wielki tłum wokół nich i uczonych w Piśmie, którzy spierali się^{*} z nimi. Mt 17,14; Mk 11,28

^{*}gr: sydzeteo - rozprawiać, dyskutować, badać wspólnie

15. A zaraz ujrzał Go cały tłum, zdumiał się i przybiegł, pozdrawiając^{*} Go.

^{*}gr: aspazomai - przyjąć z radością, dobrze życzyć, witać

16. I zapytał uczonych w Piśmie: Czemu prowadzicie z nimi spór?

17. A w odpowiedzi, ktoś z tłumu rzekł: Nauczycielu! Przeprowadziłem^{*} do Ciebie swojego syna, który ma ducha niemego.

^{*}tub: przyniosłem J 4,47; Mt 12,22; Łk 11,14

18. I kiedy go pochwyli, rzuca nim, a on pieśni się, zgrzyta zębami i drętwieje; mówiłem Twoim uczniom, aby go wyrzucili, a nie mogli^{*}. ^{*}gr: ischyjo - być silnym, mieć moc, być dobrego zdrowia

19. A On w odpowiedzi, rzekł mu: O niewierne^{*} pokolenie! Jak długo przy was będę? I jak długo będę was znosić? Przeprowadźcie go do mnie. Mt 17,17; Mk 16,14

^{*}gr: apistos - bez wiary, zdradziecki, ktoś komu nie można zaufać

20. I przyprowadzili go do Niego; a gdy duch* go ujrzał, zaraz nim szarpnął, a on gdy upadł na ziemię, tarzał się z pianą *na ustach*.

*gr.: *pneuma - duch, istota; tu: był duchowy wraży Bogu*

21. I spytał jego ojca: *Od jakiego czasu to się z nim dzieje**? A on powiedział: *Od dzieciństwa*, *lub: *to mu się stało* Mk 5,25; Łk 8,43; J 5,5

22. I wiele razy rzucał go i w ogień, i w wodę, żeby go zgubić; ale jeżeli coś możesz, ratuj nas i zlituj* się nad nami. Mk 1,40;

*lub: *być poruszonym wewnątrz, współczującym* Łk 7,13

23. Jezus więc powiedział do niego: Jeżeli możesz uwierzyć; wszystko *jest* możliwe dla wierzącego. Mt 21,21

24. I zaraz* ojciec chłopca zawołał i powiedział ze łzami: Wierze, Panie! Pomóż mojemu niedowiarstwu**.

Łk 17,5; 2Kor 2,4

*lub: *natychmiast, niezwłocznie*; ***niewierze, braku ufności*

25. A Jezus widząc, że *nie* zbiega się, zgromił* ducha nieczystego, mówiąc do niego: Duchu niemy i głuchy! Ja ci rozkazuję*, wyjdź z niego i już więcej w niego nie wchodzi.

*gr.: *epitimo - skarcić - por. Mk 8,32***; ***por. Łk 8,25** Mk 1,25

26. I krzyknął, i mocno go szarpnął, i wyszedł z niego; a *chłopiec* stał się jakby martwy, tak że wielu mówiło, że umarł.

27. Ale Jezus ujął go za rękę i podniósł go*; a on wstał. *lub: *wzbudził, przywrócił do świadomości*

28. I gdy On wszedł do domu, pytali Go na osobności Jego uczniowie: Dlaczego my nie mogliśmy go wyrzucić?

29. I powiedział im: Ten rodzaj inaczej wyjść nie może, jak tylko w* modlitwie i poście.

*lub: *przez modlitwę i post* 1Krl 17,20-22; Mt 17,21

30. I wyszli stamtąd, i przechodzili przez Galileę; a nie chciał*, aby ktoś o *tym* wiedział.

*gr.: *thelo - chcieć, pragnąć, mieć wolę, kochać, rozkoszować*

31. Albowiem nauczał swoich uczniów i mówił im: Syn Człowieczy będzie* wydany w ręce ludzi, i zabiją Go; a gdy będzie zabyty, trzeciego dnia zmartwychwstanie. Mk 2,10;

*dosł.: *jest* Mk 2,28; 8,31.38; 10,45

32. Lecz oni nie rozumieli* tego słowa, a bali się Go pytać. Łk 9,45

*gr.: *agnoeo - być nieświadomym, nie wiedzieć, nie rozumieć*

33. I przyszedł do Kafarnaum, a będąc w domu, pytał ich: O czym rozprawialiście między sobą w drodze? Mt 18,1-5

34. Lecz oni milczeli; bo w drodze rozprawiali między sobą, który z nich jest większy*.

*gr.: *meidzon - możliwy sens: największy*

35. I gdy usiadł, zawołał dwunastu i mówił im: Jeśli ktoś chce być pierwszy, *niech* będzie ze wszystkich ostatni i sługą* wszystkich. *gr.: *diakonos - sługa wykonujący polecenia innych* Mk 10,42

36. A *następnie* wziął dziecię, postawił je pośrodku nich, wziął je w ramiona i powiedział im: Mk 10,16; Mt 18,2; Łk 2,28

37. Jeśli ktoś przyjąłby* jedno z takich dzieciątek w moim imieniu, mnie przyjmuje; a jeśli ktoś przyjąłby mnie, nie mnie by przyjął, ale Tego, który mnie posłał. Mt 10,40; Łk 9,48

*gr.: *dechomai - wziąć ręką, przyjąć przychylnie, radośnie*

38. A w odpowiedzi, Jan rzekł do Niego: Nauczycielu! Zobaczyliśmy kogoś, kto w Twoim imieniu* wyganiał demony, a nie chodzi z nami, i zabroniliśmy mu, gdyż nie chodzi z nami. *por. J 20,31** Łk 9,49-50; Jk 4,3; Mt 26,39

**gr.: *akoloutho - towarzyszyć, iść z kimś i za kimś, być posłusznym*

39. Ale Jezus powiedział: *Nie zabraniajcie** mu; albowiem nie ma nikogo, kto by czynił dzieła mocy w moim imieniu, a *potem* mógł zaraz o mnie mówić źle, 1Kor 12,3; Flp 1,18; J 13,37

*gr.: *kolpo - poustrzymywać, odmaciać, utrudniać, zabraniać*

40. Kto bowiem nie jest przeciwko nam*, jest za nami. *w mss Byz - wam Mt 12,30; Łk 11,23

41. Bo ktokolwiek napiłby was kubkiem wody w moim imieniu, dlatego że należycie* do Mesjasza, zaprawdę mówię wam, nie straci swojej zapłaty**.

Mt 10,42; Rz 12,10; Jk 4,5

*dosł.: *jesteście*; **gr.: *misthos - zapłata za pracę, nagroda*

42. A kto byłby powodem upadku* jednego z tych małych, którzy wierzą we mnie, lepiej* by mu było, aby zawieszono kamień młyński wokół jego szyi i wrzucono go w morze.

*gr.: *skandalizo - gorszyć, powodować upadek - por. J 16,1**

**gr.: *kalos - pięknie, dobrze, szlachetnie* Mt 18,6; Łk 17,1

43. I jeśli twoja ręka jest powodem do upadku, odetnij ją; lepiej jest tobie wejść kalekim do życia, niż mając dwie ręce, odejść do Gehenny, w ogień nieugaszony, Mt 5,29;

*gr.: *apokapto - odciąć, odrabac, amputować* Kol 3,5

44. Gdzie robak ich nie umiera i ogień nie gaśnie*. *dosł.: *nie jest gaszony* Iz 66,24

45. I jeśli twoja stopa jest powodem do upadku, odetnij ją; lepiej jest tobie wejść kulawym do życia, niż mając dwie stopy, zostać wrzuconym do Gehenny*, w ogień nieugaszony, **dolina Hinnom ciągnąca się po południowej stronie Jerozolimy - symbol wiecznego potępienia* Obj 14,10

46. Gdzie robak ich nie umiera i ogień nie gaśnie*. *dosł.: *nie jest gaszony* Iz 66,24

47. I jeśli twoje oko jest powodem do upadku, wyłup* je; lepiej tobie jest wejść do Królestwa Bożego jednookim, niż mając dwoje oczu, zostać wrzuconym w ogień Gehenny,
*gr: ekballo - wyrzucić, wypchnąć gwałtownie, wyrwać Mt 5,22
48. Gdzie robak ich nie umiera i ogień nie gaśnie*.
*dost.: nie jest gaszony

49. Każdy bowiem zostanie ogniem osolony, i każda ofiara zostanie osolona solą.

Kpl 2,13; Ez 43,24; Ezd 6,9; Ełk 14,34

50. Dobra* jest sól; jeśli jednak sól stanie się niesłona, czym ją przyprawicie? Miećcie sól w sobie samych i zachowajcie pokój między sobą.
*gr: kalos - por. w 42** Hb 6,6; Mt 5,13; Kol 4,6

10 I oddalił* się stamtąd, przyszedł w granice Judei na drugą stronę Jordanu; i ponownie zszedł się do Niego lud, i jak miał w zwyczaju, ponownie ich nauczał.

*gr: anistemi - powstać z pozycji leżącej, odchodzić Mt 19,1

2. I przystąpili faryzeusze, a wystawiając Go na próbę*, spytali Go: Czy wolno mężowi oddalić* żonę?
Mt 19,3; Rz 7,1-3; 1 Kor 7,10-11

*lub: kusić, doświadczać; **gr: apolyo - opuścić - por. w 12*

3. A On w odpowiedzi, rzekł do nich: Co wam przykazał* Mojżesz? *lub: rozkazał

4. A oni powiedzieli: Mojżesz pozwolił napisać zwój* rozwodowy** i ją oddalić.
Pwt 24,1

*lub: dokument, list; **gr: apostasion - odejście, porzucenie

5. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Z powodu zatwardziałości waszego serca napisał wam to przykazanie;

6. Jednak od początku stworzenia Bóg uczynił ich mężczyzną i kobietą.
Rdz 1,27; 5,2

7. Z tego powodu opuści człowiek swojego ojca i matkę i zostanie połączony ze swoją żoną,
Rdz 2,24; Ef 5,31; Mt 19,5

8. I będą ci dwoje jednym ciałem*. A tak już nie są dwoje, ale jedno ciało.
1 Kor 6,16

*dost.: ku lub dla jednego ciała, w jednym ciełe

9. Co więc Bóg złączył, człowiek niech nie rozłącza*.
*gr: choridzo - rozdzielać, separować, oddalić

10. A w domu uczniowie Jego ponownie pytali* Go o to samo.
*gr: eperateo - wypyttywać, radzić

11. I powiedział im: Kto oddalił* swoją żonę i pojmie inną, cudzołoży względem* niej;

gr: apolyo - w 12; **lub: przeciąć, wobec Mt 19,9; Ełk 16,18

12. I jeśli kobieta opuściła* swojego męża i została poślubiona przez innego, cudzołoży.
*gr: apolyo - rozwiązać (małżeństwo), uwolnić, opuścić

13. I przynoszono do Niego dzieciątka, aby

je dotknął; ale uczniowie surowo napominali* tych, którzy je przynosili.
Ełk 18,15

*gr: epitimao - napominać, surowo skarcić, gromić

14. A Jezus widząc to, oburzył* się i powiedział im: Pozwólcie dzieciątkom przychodzić do mnie, i nie zabraniajcie im; bo takich jest Królestwo Boże.
Mt 19,13

*gr: aganakteo - być wzburzonym, niezadowolonym, gniewać się

15. Zaprawdę* mówię wam: Jeśli ktoś nie przyjmie Królestwa Bożego jak dziecko, nie wejdzie do niego.
*gr: amen - z hebr.: godne wiary

16. I brał je na swoje ramiona, błogosławił*, kładąc na nie ręce.
Rdz 27,15; Mt 19,15; Hbr 7,7

*gr: eulogeo - słać, chwalić (Boga), być pobłogosławionym

17. A gdy On wyruszał w drogę, podbiegł ktoś i upadł przed Nim na kolana, pytając Go: Nauczycielu* dobry! Co mam czynić, aby odziedziczyć życie wieczne?
Mt 19,16; Dz 2,37

gr: didaskalos - nauczyciel lub ten, który poucza - Mk 4,1

18. Ale Jezus powiedział mu: Dlaczego nazywasz mnie dobrym**? Nikt nie jest dobry, tylko** jeden – Bóg.
Pwt 32,4; Ps 25,8; 34,9; Rz 3,10

*gr: agathos - dobry, dobry z natury, prawy; **gr: ei me - Mt 16,4**

19. Znasz przykazania: nie cudzołóż, nie morduj, nie kradnij, nie składaj fałszywego świadectwa, nie ograbiaj* innych, czcij* swojego ojca i matkę.
Wj 20,12-16; Kpl 19,13; 1 Tes 4,6

*lub: rabować, plądrować; **gr: timao - szanować, poważać

20. A on w odpowiedzi, rzekł do Niego: Nauczycielu! Tego wszystkiego przestrzegalem* od swojej młodości.
Ełk 18,11; Jk 2,10

*gr: fyllasso - strzec, czuwać, trzymać straż, przestrzegać, unikać

21. A Jezus, przypatrzył się mu, umiłował* go i powiedział do niego: Jednego ci brakuje: Odejdź*, sprzedaj co** masz i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie, i przyjdź, wzięwszy krzyż, podążaj za mną.
Mk 8,34;

gr: agapao - Mt 22,39; **lub: idź; **dost.: idź, jak wlecie Ełk 9,23

22. A on sposepniał na to słowo i odszedł zasmucony*, miał bowiem wiele posiadłości.

*dost.: będąc zasmuconym Ełk 8,23; Mk 6,20; 2 Tm 4,10

23. A Jezus spojrział wokół, mówiąc do swoich uczniów: Jak trudno będzie tym, którzy mają bogactwa*, wejść do Królestwa Bożego!

*gr: chrema - rzecz potrzebna, użyteczna, pieniądze, majątek

24. Lecz uczniowie byli zdumieni* z powodu Jego słów. A Jezus, ponownie w odpowiedzi, rzekł im: Dzieci, jak trudno** tym, co pokładają ufność w bogactwie, wejść do Królestwa Bożego.
*gr: thambeo - zdumiewać się, przerażać

**gr: dyskolos - trudno, ciężko, z trudnością

25. Łatwiej jest wielbładowi przejść przez ucho igły^{*}, niż bogatemu wejść do Królestwa Bożego.

Jr 13,23; Mt 19,24; Łk 18,25

^{*}gr: *trymalias rafidos - szczelina, szpara igły (do szycia)*

26. A oni tym bardziej byli zaniepokojeni^{*}, mówiąc do siebie: Kto może być zbawiony?

^{*}gr: *ekplesso - wyprowadzić z równowagi, przejść się - Dz 13,12^{**}*

27. A Jezus spojrział na nich uważnie, mówiąc: U ludzi to niemożliwe^{*}, ale nie u Boga; u Boga bowiem wszystko jest możliwe.

^{*}gr: *adynatos - niezdołność do czegoś, słabość* Rdz 18,14; Mt 19,26

28. I wtedy Piotr zaczął mówić do Niego: Oto my wszystko opuściliśmy^{*} i poszliśmy za Tobą.

^{*}gr: *afieni - odsyłać, oddać, przebaczyć* Mt 19,27; Łk 14,33

29. A Jezus w odpowiedzi, rzekł: Zaprawdę^{*} mówię wam: Nie ma takiego, kto opuściłby dom, albo braci, albo siostry, albo ojca, albo matkę, albo żonę, albo dzieci, albo pole dla^{**} mnie i dla^{**} Ewangelii,

^{*}gr: *amen - z hebr: godnie wiary* 1Kor 9,23; Obj 2,3;

^{**}lub: *ze względu na, z powodu* Mt 10,18; Mk 8,35; Hbr 11,24

30. A nie otrzymał teraz w tym czasie stokrotnie tyle domów i braci, i sióstr, i matek, i dzieci, i pól, wśród prześladowań, a w nadchodzącym wieku – życie wieczne. Mt 5,11

31. A wielu pierwszych będzie ostatnimi, a ostatnich pierwszymi.

Mt 8,11; Łk 7,29; Dz 13,46

32. Kiedy byli w drodze, zmierzając^{*} do Jerozolimy, a Jezus szedł przed nimi, zdumiewali się, a idąc za Nim, odczuwali lęk. I ponownie wziął ze sobą dwunastu, zaczął im mówić o tym, co ma Go spotkać:

Mk 8,31

^{*}dost.: *iść do góry, wspinąć się - Jerozolima leży na górze*

33. Oto zmierzamy do Jerozolimy, a Syn Człowieczy zostanie wydany arcykapłanom i uczynom w Piśmie, i skażą^{*} Go na śmierć, i wydadzą Go poganom. ^{*}lub: *osądzą*

34. I będą z Niego sztydzić^{*}, i Go ubiczują, i będą pluć na Niego, i Go zabijają; a trzeciego dnia powstanie z martwych.

Mk 14,65;

^{*}gr: *empaidzo - wysmiewać, drwić, namić* Ps 22,6; Iz 53,3

35. I podeszli do Niego Jakub i Jan, synowie Zebedeusza, mówiąc: Nauczycielu! Chcemy, abyś uczynił nam to, o co byśmy Cię poprosili.

Mt 20,20; Mk 1,19; 5,37; 9,2

36. A On powiedział im: Co chcecie, abym wam uczynił?

1Krl 3,5; Mk 10,51; Mt 25,31; Łk 24,26

37. A oni powiedzieli Mu: Daj nam, abyśmy siedzieli w chwale^{*} Twojej jeden po Twojej prawej stronie, a drugi po Twojej lewej stronie. ^{*}gr: *doksa - majestat, blask, uspaniałość, splendor*

38. A Jezus powiedział im: Nie wiecie, o co prosicie. Czy możecie pić kielich, który ja piję, i chrztem^{*}, którym ja jestem chrzczony, być ochrzczeni?

Mk 14,36; Łk 12,50; J 18,11; Rz 8,26

^{*}gr: *baptidzo - zamurzać, zamaczać - por: Mt 3,11^{**}*

39. A oni powiedzieli Mu: Możemy. A Jezus powiedział im: Istotnie^{*}, kielich, który ja piję, wypijecie, i chrztem, którym ja jestem chrzczony, zostaniecie ochrzczeni;

Dz 12,2;

^{*}gr: *men - part. wzmac.: istotnie, prawdziwie* J 13,37

40. Lecz nie moją sprawą jest dać wam usiąść po mojej prawej stronie i po mojej lewej stronie; lecz będzie to dane tym, dla których jest to przygotowane.

Mt 20,23

41. A gdy usłyszało to dziesięciu, zaczęli się oburzać^{*} na Jakuba i na Jana. ^{*}por: *Mt 20,24^{**}*

42. Ale Jezus przywołał ich do siebie, mówiąc im: Wiecie, że ci, którym wydaje się, że przewodzą narodom, panują nad nimi, a wielcy wśród nich okazują swą władzę.

43. Nie tak będzie między wami; ale jeśli ktoś chciałby stać się wielkim między wami, będzie^{*} waszym sługą^{**};

Mk 9,35; J 8,36; Rz 12,2

^{*}tryb orzekający; ^{**}gr: *diakonos - służa, wykonyjący polecenia*

44. A ktokolwiek z was chciałby być pierwszy, będzie niewolnikiem^{*} wszystkich.

^{*}gr: *doulos - niewolnik, w myśli hebr. - służa - por: Wj 21,1-6*

45. Bo i Syn Człowieczy nie przyszedł, aby Mu służono, ale aby służył, i aby dał życie^{*} swoje na okup za^{**} wielu.

Mt 20,28; Iz 53,10-12

^{*}gr: *psyche - życie, dusza, osoba; ^{**}gr: anti - w miejsce*

46. I przyszedł do Jerycha; a gdy wychodził z Jerycha^{*}, On i Jego uczniowie, i znaczny tłum ludzi, oto ślepy, Bartymeusz, syn Tymeusza, siedział przy drodze żebrząc.

Mt 20,29;

^{*}tj. *przechodził ze starego do nowego Jerycha* Łk 18,35

47. A gdy usłyszał, że to idzie Jezus Nazareczyk, zaczął wołać^{*}, mówiąc: Jezusie, Synu Dawida! Zmiłuj^{**} się nade mną!

Mt 20,31;

^{*}lub: *krzyżować; ^{**}złutuj* Łk 18,39; J 7,47; Dz 6,14; 13,22

48. I wielu napominało go surowo, aby milczał; a on tym^{*} bardziej wołał: Synu Dawida! Zmiłuj się nade mną! ^{*}dost.: *o wiele*

49. I Jezus stanął, i kazał go zawołać. I zawołał ślepego, mówiąc mu: Ufaż^{*}, wstań, woła cię. ^{*}lub: *odwagi, śmiało - por: Mt 9,2^{**}* Flp 3,7; Hbr 12,1

50. A on zrzucił swój płaszcz, wstał i przyszedł do Jezusa. Łk 7,4; Mt 14,29; J 19,39

51. I Jezus odpowiadając, rzekł do niego: Co chcesz, abym ci uczynił? A ślepy powiedział mu: Rabbuni! Bym przejrzał. ^{*}por: *J 20,16^{**}*

52. A Jezus powiedział mu: Idź, wiara twoja uzdrowiła cię. I zaraz przejrzał, i towarzyszył Jezusowi w drodze. Mk 5,34; Mt 9,22

*gr.: sodzo - ocalić, uratować, zbawić, uzdrowić

11A gdy przybliżyli się do Jerozolimy, do Betfage i Betanii pod Górą Oliwną, posłał dwóch swoich uczniów,

*lub: ku, w pobliżu, koło Mt 21,1; Łk 19,29

2. I powiedział im: Idźcie do miasteczka, leżącego naprzeciw was, a zaraz gdy wjedziecie do niego, znajdziecie osłę uwiązane, na którym nikt z ludzi jeszcze nie siedział; odwiążcie je i przyprowadźcie. *lub: oddalście się

3. A jeśliby ktoś powiedział wam: Co czynicie? Powiedźcie, że Pan je potrzebuje i zaraz je tu odeśle.

Łk 19,34; Mt 21,2

*zwyczajny zwany „angaria” pozwalał na wykorzystanie zwierzęcia przez jakąś osobistość; stosowany przez kurierów

4. Odeszli więc i znaleźli osłę uwiązane u drzwi, na zewnątrz przy ulicy, i je odwiązali.

5. A niektórzy z tych, co tam stali, mówili: Co czynicie, odwiązując to osłę?

6. A oni im powiedzieli tak, jak im rozkazał Jezus. I pozwolili im.

7. I przyprowadzili osłę do Jezusa, i zarzucili na nie swoje szaty; a On usiadł na nim.

8. A wielu ślało swoje szaty na drodze; inni natomiast ślali na drodze gałązki odcięte z drzew.

Za 9,9; Kpl 23,40

9. A ci, którzy Go poprzedzali i ci, co podążali za Nim, wołali, mówiąc: Hosanna! Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANA!

*hebr.: Hosanna - okrzyk Ps 118,26; Łk 19,37; Mt 21,9
zbaw teraz, uratuj nas, bądź nam życzliwy

10. Błogosławione jest, nadchodzące w imieniu PANA, Królestwo naszego ojca Dawida! Hosanna na wysokościach!

*gr.: eulogeo - sławić, chwalić, prosić o błogosławieństwo

11. I Jezus wjechał do Jerozolimy, i wszedł do świątyni, i obejrzał wszystko; a że była już wieczorna godzina, wyszedł z dwunastoma do Betanii.

Mt 21,17; J 8,1; Łk 24,50

12. Następnego dnia, gdy wyszli z Betanii, poczuł głód.

*aram.: Bethania - dom fig Mt 21,18

13. I ujrzał z daleka figowca mającego liście, podszedł zatem zobaczyć, czy na nim czegoś nie znajdzie; i podszedł do niego, jednak nic nie znalazł, tylko liście; bo to nie był czas na figi.

Łk 13,6-11

14. I Jezus odezwał się do niego, mówiąc:

Oby nikt na wieki z ciebie nie zjadł owocu. I słyszeli to Jego uczniowie.

Obj 22,11;

*dosł.: w odpowiedzi; **na wiek - Lpaj Iz 5,5; Mt 3,10; 7,19

15. I przyszli do Jerozolimy; a gdy Jezus wszedł do świątyni, zaczął wyrzucać sprzedających i kupujących w świątyni, i porzucił stoły tych, co wymieniali pieniądze, i stoły tych, co sprzedawali gołębie;

*gr.: kollybestes - drobny Pwt 14,24-26; Mt 21,12;

wekslarz, wymieniający drobne monety Łk 19,45

16. I nie dopuszczał, żeby ktoś przeniósł naczynie przez świątynię.

17. I nauczał, mówiąc im: Czy nie jest napisane: Dom mój zostanie nazwany domem modlitwy przez wszystkie narody? A wy uczyniliście z niego jaskinię rozbójników.

gr.: lestes - bandytów - por. Mk 14,48 Jr 7,11; Mt 21,13; Łk 19,46

18. A słyszeli to uczeni w Piśmie i arcykapłani, i szukali sposobu, jakby Go zgubić; albowiem bali się Go, dlatego że cały tłum zdumiewał się nad Jego nauką.

gr.: ekplesso - być oszłomionym, zdziwionym - por. Dz 13,12

19. A gdy nadszedł wieczór, wyszli z miasta. 20. A rano przechodząc obok tego figowca, ujrzeli, że usechł od korzeni.

21. I przypomniał to sobie Piotr, i mówi do Niego: Rabbi! Oto figowiec, który przekłąłeś, usechł.

*z hebr.: mój Mistrzu, mój Nauczycielu

22. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Miejcie wiarę w Boga.

Ps 62,8; Kol 2,12; 1J 5,10

23. Zaprawdę bowiem mówię wam, że któkolwiek powiedziałby tej górze: Podnieś się i rzuć się w morze, a nie wahałby się w swoim sercu, ale uwierzyłby, że to, co mówi, staje się, stanie się mu cokolwiek by powiedział.

*lub: był wprowadzonym Rz 4,18; Mt 17,20; 21,21

w niepewności, był w sprzeczności z sobą samym; **dosł.: będzie

24. Dlatego mówię wam: Wszystko o cokolwiek modłacie się, prosicie, wierząc, że otrzymujecie, a stanie się wam. *dosł.: będzie

25. A gdy stoicie modłacie się, przebaczajcie, jeśli macie coś przeciwko komuś, aby i Ojciec wasz w niebiosach przebaczył wam wasze występki.

*gr.: steko - trwać, stać niewzruszenie

*gr.: paraptoma - fałszywy krok, upadek Kol 3,13; Mt 6,14

26. Bo jeśli wy nie odpuszczacie, to i Ojciec wasz w niebiosach nie odpuści wam występków waszych.

Mt 6,12; Łk 6,37; Ef 4,32

27. I przyszli ponownie do Jerozolimy. A On przechadzał się po świątyni; i przystąpił do Niego arcykapłani, uczeni w Piśmie i starsi,

28. I mówili do Niego: Jakim prawem to czynisz? I kto Ci dał to prawo, abyś to czynił?

29. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: I ja zapytam was o jedną rzecz; odpowiedźcie mi, a powiem wam, jakim prawem^{*} to czynię.

^{*gr: eksousia - władza, autorytet, moc - w. 28,33} Łk 20,3

30. Czy chrzest Jana był z nieba, czy z ludzi? Odpowiedźcie mi.

Mk 1,11; Mt 3,1; J 1,6

31. I rozsądali to między sobą, mówiąc: Jeśli powiemy: Z nieba, to powie: Dlaczego więc mu nie uwierzyliśmy?

Mt 11,7; J 3,29-36

32. A^{*} gdybyśmy^{*} powiedzieli: Z ludzi? – bali się *jednak* ludu; bo wszyscy mieli Jana za prawdziwego proroka –

^{*lub: lecz jesti}

33. I w odpowiedzi, rzekli Jezusowi: Nie wiemy. A Jezus odparł[†] im: I ja wam nie powiem, jakim prawem to czynię.

Hi 5,13; Prz 26,4-5

^{*dost.: w odpowiedzi, mówi - por. Łk 14,3*}

12 I zaczął do nich mówić w podobieństwach: *Pewien człowiek zasadził winnicę, ogroził ją płotem, wykopał dół pod tłocznię, zbudował wieżę, i wynajął ją rolnikom^{*}, i odcichał.*

Łk 8,10; Mt 21,33;

^{*lub: hodowcom winorośli}

Łk 20,9; Ps 80,9; Iz 5,1-7

2. A we właściwym czasie posłał sługę do rolników, aby odebrał część z plonów^{*} tej winnicy. ^{*gr: karpas - plon, owoc}

Łk 12,48; J 15,1

3. Lecz oni go pojmali i wychłostali, odsyłając z niczym.

Mt 23,34; Łk 11,47; Dz 7,52

4. I ponownie posłał do nich drugiego sługę, którego obrzucili kamieniami, zranili w głowę i odesłali znieważonego.

5. I ponownie posłał innego; a i tego zabili, i wielu innych również wychłostali lub pozabijali.

Ne 9,26; Mk 9,13; Mt 5,12; Łk 6,22

6. Mając więc jeszcze jednego – swojego ukochanego syna, na końcu posłał go do nich, mówiąc: Uszanują mojego syna.

Hbr 1,3

7. Lecz owi robotnicy powiedzieli do siebie: To jest dziedzic; pójdźmy, zabijmy go, a dziedzictwo będzie nasze.

Mt 2,3; J 11,47

8. A gdy go pochwycili, zabili i wyrzucili poza winnicę.

Mt 23,34; Łk 19,41; Dn 9,26

9. Co więc uczyni pan winnicy? Przyjdzie i wygubi robotników, a winnicę odda innym.

10. Czy nie czytaliście tych słów Pisma: Kamień, który odrzucili[†] budujący, ten stał się głowicą węgla^{**}?

^{*lub: uznali za wienadający się}

^{**tj. kamień w narożu ściany wieńcowej - węgielny - Ps 118,22}

11. PAN to sprawił i jest to godne podziwu[†] w naszych oczach. ^{*lub: niezwykle} Ps 118,22

12. I starali się Go pojmać; bo poznali, że o nich powiedział to podobieństwo, lecz przstraszyli się tłumu. Więc opuścili Go i odeszli.

Łk 20,19; J 7,44

13. I posłali do Niego niektórych *spośród* faryzeuszów i z herodian^{*}, aby Go pochwylić w mowie.

Mk 3,6; Ps 38,12; Mt 22,15; Łk 20,20

^{*tj. cz. stromnictwa broniącego interesów dynastii Heroda}

14. A gdy oni przyszedli, powiedzieli Mu: Nauczycielu, wiemy, że jesteś szczerzy i nie zwążasz^{*} na nikogo; albowiem nie patrzysz na oblicze ludzi^{**}, ale w prawdzie nauczasz drogi Bożej; czy wolno dawać podatek^{***} Cezarowi, czy nie?

Rz 13,6;

^{**tj. nie masz względu na osobę} Mt 17,25; Łk 20,22

^{***dost.: podatek pogłówny płacony według spisu}

15. Dać go, czy nie dać? A On znając ich obłudę, powiedział im: Dlaczego mnie kusicie[†]? Przynieście mi denara, abym go obejrzał.

Mt 22,18; Dz 5,9; 1Kor 10,9

^{*gr: peiradzo - wystawiać na próbę, kusić, doświadczać}

16. Wtedy Mu przynieśli; a On powiedział im: Czyj to jest obraz i napis? A oni Mu powiedzieli: Cezara.

17. I Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Oddawajcie więc, to co Cezara, Cezarowi, a to, co Boga, Bogu. I podziwiali[†] Go.

Prz 24,21;

^{*dost.: zdumiewali się nad Nim}

Mt 17,25; 1P 2,17

^{*gr: thumadzo - podziwiać, być pełnym podziwu, zdumiewać}

18. I przyszedli do Niego saduceusze^{*}, którzy mówią, że nie ma powstania z *martwych*, i pytali Go, mówiąc:

Dz 4,1; 23,6; 2Tm 2,18

^{*heb: caddiq - sprawiedliwy, członek stromnictwa saduceusz}

19. Nauczycielu! Mojżesz napisał nam, że jeśli czyjś brat umrze i zostawi żonę, a dzieci nie pozostawi, to *wtedy*, jego brat ma pojąć^{*} jego żonę i wzbudzić potomka^{**} swojemu bratu. ^{*dost.: wziąłby, **nasienie} Pwt 25,5; Rt 4,5

20. Było więc siedmiu braci; a pierwszy pojął^{*} żonę, umarł i nie zostawił potomka;

^{*gr: lambano - wziąć, uchwycić, otrzymać} Mt 22,25; Łk 20,29

21. I drugi pojął ją, umarł, lecz i on nie zostawił potomka; a trzeci tak samo.

22. A tak pojęło ją siedmiu braci i nie zostawiło potomka. Na końcu po nich wszystkich umarła i ta kobieta.

23. *Zatem* przy powstaniu z *martwych*, gdy powstana, którego z nich będzie żoną? Bo ich siedmiu miało ją za żonę.

24. I Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Czy nie dlatego jesteście w błędzie*, że nie znacie Pism, ani mocy Bożej? Iz 8,20; Mt 22,29; J 5,39

lub: jesteście wprowadzani w błąd, zwiędzieli - por: Mt 18,12

25. Bo gdy powstana z martwych, ani nie będą posłubiać, ani wychodzić za męża*; ale będą** jak aniołowie w niebiosach. IJ 3,2;

*lub: być posłubianym; **dost.: są Hbr 1,4; 12,22

26. A o umarłych natomiast, że są wzbudzeni, czy nie czytaliście w zwoju* Mojżesza, jak Bóg powiedział do niego przy krzaku cierniowym: Ja jestem Bóg Abrahama, Bóg Izaaka i Bóg Jakuba? Wj 3,2; Mt 22,31; Łk 20,37

*gr: biblos - zapisany zwoj pergaminu lub papirusu

27. Bóg nie jest Bogiem umarłych, ale Bogiem żywych*; jesteście w wielkim błędzie**.

*lub: żyjących; **bardzo błędnie - gr: planao - por: Mt 18,12*

28. I przystąpił jeden z uczonych w Piśmie, który słyszał ich rozprawiających, a wiedząc, że im dobrze odpowiedział, spytał Go: Jakże jest pierwsze ze wszystkich przykazań?

29. A Jezus odpowiedział mu: Pierwsze ze wszystkich przykazań jest to: Słuchaj, Izraelu! PAN, Bóg nasz, PAN jest jeden*.

*w hebr.: ehad - jeden, jedyny, jedna całość Pwt 6,4-5

30. I Będziesz miłował PANA, Boga twójego, z całego swojego serca, i z całej swojej duszy, i z całej swojej myśli, i z całej swojej siły; to jest pierwsze przykazanie. Pwt 10,12

31. A drugie podobne, to: Będziesz miłował¹ swego bliźniego jak samego siebie. Większego przykazania od tego nie ma.

*gr: agapao - gorąco miłować - por: J 21,15** Kpl 19,18

32. I powiedział do Niego uczony w Piśmie: Nauczycielu! Prawdziwie* dobrze** powiedziałeś, że jeden jest Bóg***, i nie ma innego oprócz Niego. ISm 15,22; Mt 9,13

*dost.: w prawdzie; **gr: kalos - pięknie; ***brak w mss Byz

33. A miłować Go z całego serca, i z całej myśli, i z całej duszy, i z całej siły, i miłować bliźniego jak samego siebie, to więcej jest niż wszystkie całopalenia i ofiary. Prz 21,3

34. A Jezus widząc, że on mądrze odpowiedział, powiedział do niego: Niedaleko jesteś od Królestwa Bożego. I nikt nie osmiał się Go już więcej pytać. Mt 12,20; Rz 3,20

35. A gdy im na to odpowiedział, Jezus, nuczając w świątyni, mówił: Jak mogą uczeni w Piśmie mówić, że Mesjasz* jest synem Dawida? *gr: christos - Chrystus, Pomazaniec Mt 22,41; J 7,42

36. Bo sam Dawid w Duchu Świętym powie-

dział: Rzekł PAN memu Panu: Sądź go mojej prawicy, aż położę nieprzyciąciół twoich pod podnózek twoich stóp. 2Sm 23,2

37. Sam więc Dawid nazywa Go Panem, jak to możliwe, że jest Jego synem? A liczny tłum chętnie* Go słuchał. Mt 1,23; Rz 1,3-4

*gr: hedeos - z przyjemnością, chętnie Obj 22,16

38. I mówił do nich w swojej nauce: Uważajcie* na uczonych w Piśmie, którzy chcą chodzić w długich szatach i być pozdrawiani na rynkach, Mt 10,17; Mk 4,2; Łk 20,45

gr: blepo - uważnie patrzeć, uważać na coś - por: Mk 4,24

39. W synagogach zajmować pierwsze ławy i mieć pierwsze miejsca* na wieczerzach,

*tj. pierwsze miejsca przy stolach

40. Którzy objadają domy wdów, i to pod pozorem* długich modlitw. Ci otrzymają większy** wyrok. *lub: pod pretekstem Mt 2,2; Mt 23,14;

*lub: surowy, w najwyższej mierze Łk 12,47; 20,47

41. A Jezus, siedząc naprzeciwko skarbcza, przypatrywał* się jak tłum wrzucał pieniądze do skarbcza i jak wielu bogatych wiele wrzucało. *gr: theoreo - być widzem, patrzeć, oglądać, rozważać

42. I gdy przyszła jedna uboga wdowa, wrzuciła dwa leptony* czyli kodrantes**.

*gr: leptoi - 0,5 kodrantesa - 2 lept. 15 min. pracy najemnika

**gr: kodrantes - 2 leptony - 0,25 assariona (asu) - 1/64 denara

43. I przywołał swoich uczniów, mówiąc im: Zaprawdę* mówię wam, że ta uboga wdowa wrzuciła więcej, niż ci wszyscy, którzy wrzucili do skarbcza. *gr: amen - z tego: godne wiary

44. Bo wszyscy wrzucili z hebra, co im zbywało*; ale ona ze swego ubóstwa** wrzuciła wszystko co miała, wszystkie środki do życia*. *lub: nadmiarze; **nieodstatak; ***całe życie Łk 21,3

13 A gdy On wychodził ze świątyni, powiedział do Niego jeden z Jego uczniów: Nauczycielu! Spójrz, co za kamienie i jak wielkie są te budowle. Mt 24,1; Łk 21,5

2. I Jezus w odpowiedzi, rzekł mu: Widzisz te wielkie budowle? Nie* zostanie kamień na kamieniu, którego by nie* zwalono.

*gr: ou me - podwójne zaprzeczenie jako wzmocnienie

3. A gdy On siedział na Górze Oliwnej naprzeciwko świątyni, pytali Go na osobności Piotr i Jakub, i Jan, i Andrzej:

4. Powiedz nam, kiedy to będzie i jaki będzie znak, gdy to wszystko miałoby się spełnić?

5. W odpowiedzi Jezus zaczął im mówić: Uważajcie*, aby was ktoś nie zwiódł. *u 12,35*

6. Albowiem wielu przyjdzie w moim imieniu, mówiąc: Ja jestem; i wielu zwiouda*.

*lub: wprowadzić w błąd Mk 13,22; Jr 14,14; Mt 24,5

7. Gdy więc usłyszycie o wojnach i wieści* o wojnach, nie dajcie się zastraszyć**; albowiem to musi się stać; ale to nie jest jeszcze koniec.

Ps 27,3; Mt 18,7; Dz 17,3

*gr: ako - słuchy, pogłoski; **gr: thoro - trwożyć się - por. 2Tes 2,2*

8. Powstanie bowiem naród przeciwko narodowi i królestwo przeciwko królestwu, i będą miejscami trzęsienia ziemi, głód* i zamieszki**. Te wydarzenia to początki bólów porodowych. *dost.: głody; **lub: wzburzenia, rozruchy

9. A wy uważajcie na samych siebie, albowiem wydawać was będą lokalnym sanhedrynom*; i będą was bić w synagogach**, i zostaniecie poprowadzeni przed namiestników i królów ze względu na mnie, na świadectwo dla nich.

Mt 10,17; Dz 12,1; Flp 1,29

*tj. lokalnym sądom; **lub: w miejscach zgromadzeń

10. Trzeba, aby najpierw wszystkim narodom została ogłoszona Ewangelia.

11. A gdy was będą prowadzić ci, którzy was wydadzą, zawczasu nie troszczcie* się, co macie mówić, ani o tym nie rozmyślajcie, ale mówcie to, co wam zostanie dane w tej godzinie; albowiem nie wy jesteście tymi, którzy mówią, ale Duch Święty.

Jr 1,9; Dn 3,16;

*lub: nie martwicie się

Mt 10,20; Łk 12,12

12. A wyda brat brata na śmierć, i ojciec syna; i powstaną dzieci przeciwko rodzicom, i doprowadzą do ich** śmierci. Ez 38,21; Mi 7,4;

*gr: thanato - uśmiercić, umrzeć; **lub: ich do ... Mt 24,10

13. I będziecie zniechęceni przez wszystkich z powodu mojego imienia; ale kto wytrwa do końca, ten zostanie zbawiony*.

*gr: sodzo - uratować, ocalić, zbawić Rz 2,7; Mt 10,22; 24,13

14. A kiedy zobaczycie obrzydliwość* spustoszenia, o której było powiedziane przez proroka Daniela, stojącą tam, gdzie nie powinna** – kto czyta, niech rozumie! – wtedy idź, którzy będą w Judei, niech uciekają w góry;

*lub: ohyde Dn 8,13; 9,27; 11,31; 12,11;

**lub: nie trzeba, nie jest słuszne, konieczne Ez 44,9; 2Tes 2,4

15. A kto jest na dachu*, niech nie schodzi do domu, i nie wchodzi, aby coś wziąć ze swojego domu; *lub: tarasie

16. A kto będzie na polu, niech nie zawraca*, aby wziąć swój płaszcz. *dost.: nie powraca w tył

17. A biada* kobietom w ciąży i karmiącym piersią w te dni! *gr: ouai - „och” - por. Mt 11,21*

18. A módlcie się, aby wasza ucieczka nie była w zimie.

Mt 10,23; 24,16-19; Łk 21,21

19. Bowiemy te dni będą takim uciskiem*, jakiego nie było od początku stworzenia, które dokonał** Bóg, aż do teraz, i już nie będzie.

*gr: thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola, nacisk, ściskanie razem

**dost.: zaludnić, stworzyć, założyć miasto Dn 12,1; Mt 24,21

20. A jeśli PAN nie skrócił tych dni, nie byłoby zbawione żadne ciało*; lecz z powodu** wybranych, których wybrał dla siebie, skrócił te dni. *tj. nikt; **lub: dla, ze względu Łz 1,9; Rz 11,5

21. I wtedy, jeśli ktoś wam powiedział: Oto tu jest Mesjasz*, albo oto tam, nie wierzcie. *gr: christos - Chrystus, Pwt 13,1-3; Mt 24,5; Łk 17,23

Pomazaniec, Namaszczony, Mesjasz

22. Albowiem powstaną fałszywi mesjasze i fałszywi prorocy, i czynić* będą znaki** i cuda, aby zwiścić jeśli to możliwe, i wybranych.

*dost.: dawać 2Tes 2,8-14; Obj 13,13; Mt 24,24

**gr: semeion - niezwykle wydarzenia - por. J 4,54*

23. Wy natomiast uważajcie*; oto zapowiedziałem wam to wszystko. J 14,29; Mt 7,5

gr: blepo - uważnie patrzeć, uważać na coś - por. Mk 4,24

24. Ale w tych dniach, po tym ucisku*, słońce zostanie zaćmione i księżyc nie da swojego blasku,

Iz 13,10; Ez 32,7; Am 5,20; Jl 3,4; Mt 24,29

*gr: thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola, nacisk, ściskanie razem

25. I gwiazdy z nieba będą spadały, a moce w niebiosach będą poruszone*.

Obj 6,2;

*lub: zostaną ustrząśnięte, zachwiane Jr 4,23; Łk 21,6

26. A wtedy zobaczą Syna Człowieczego, przychodzącego w obłokach z wielką mocą i chwałą*.

Dn 7,13-14; Mk 8,38; 14,62; Obj 1,7

*gr: doksa - majestat, blask, wspaniałość, splendor, chwala

27. I wtedy pośle swoich aniołów, i zgromadzi swoich wybranych z czterech stron*, od krańców** ziemi aż po krańce** nieba.

*gr: anemos - wiatr; cztery wiatry; **dost.: Lpój. Mt 13,41; J 11,52

28. A od figowca uczcie się tego podobieństwa*: Gdy gałąź jego staje się miękka i wypuszcza liście, poznajecie, że blisko jest lato.

gr: parabole - por. Mk 3,23 Mt 24,32; Łk 21,29; Jk 3,20

29. Tak i wy, gdy zobaczycie, że to się dzieje, wiedzcie, że blisko jest, u drzewi.

30. Zaprawdę mówię wam, że nie przemienie to pokolenie*, aż wszystko to się stanie.

*gr: genea - ród, plemię, pokolenie, nacja, naród Mt 23,37

31. Niebo i ziemia przemina, ale słowa moje nie mogą przeminać. Iz 40,8; Mt 5,18; Łk 21,33

32. A o tym dniu i o tej godzinie nikt nie wie*, ani aniołowie w niebie, ani Syn, tylko Ojciec.

*gr: eido - dostrzegać, wiedzieć, mieć wygląd, badać Mt 24,36

33. Uważajcie*, czuwajcie i módlcie się; bo nie wiecie, kiedy będzie ten czas. Mk 14,38;

*gr: *blepo - uważnie patrzeć - por. Mk 4,24** Mt 26,41; Ef 6,18

34. Jak człowiek, który gdy odjeżdżał, zostawił swój dom i dał władzę swoim sługom*, i każdemu jego zadanie**, a odźwiernemu*** nakazał, aby czuwał. *lub: niewolnikom Mt 25,14;

**dost.: *pracę, dzieło; ***j: strzegący drzwi* Łk 19,12; J 10,3

35. Tak czuwajcie zatem, bo nie wiecie, kiedy pan domu przyjdzie, czy wieczorem, czy o północy, czy gdy kur zapieje, czy o poranku.

36. Aby, gdy nagle* przyjdzie, nie znalazł was śpiących. *gr: *eksaiñnes - zmienacka, niespodziewanie*

37. A to, co wam mówię, mówię wszystkim: Czuwajcie!* Łk 21,36; 1Tes 5,6; 2Tm 4,5

*gr: *gregoreo - trwać bez snu, być ostrożnym, pilnować, czuwać*

14 A za dwa dni była Pascha i Święto Przaśników; i szukali arcykapłani i uczeni w Piśmie *spodobu*, jakby Go podstępnie pojmać i zabić. Mt 6,2; Łk 22,1; J 11,53

2. Lecz mówili: Nie w święto, aby czasem nie było rozruchów wśród ludu. Mk 11,18; J 7,40

3. A gdy On był w Betanii, w domu Szymona trędowatego, i spoczywał *u stołu*, przyszła kobieta, mająca flakonik alabastrowy czystego olejku nardowego, bardzo kosztownego, skruszyła ten flakonik alabastrowy* i wylała *zawartość* na Jego głowę**. Mt 21,17; Łk 7,37; J 12,1

*j: *biały lub żółtawy gips - por. Mt 26,7**, **dost.: *w dół głowy*

4. A niektórzy burzali się między sobą, mówiąc: Po co doszło do straty tego olejku?

5. Można bowiem było sprzedać to drożej niż za trzysta denarów i rozdać ubogim; i szorstko ją napominali*. Mt 26,8; J 12,4

*gr: *brimaomai - warknąć gniewnie - stąd też: surowo nakazać*

6. Ale Jezus powiedział: Dajcie jej spokój; dlaczego sprawicie jej przykrość? Dobry uczynek spełniła wobec mnie. J 10,32; 12,7

*gr: *kopos - ucisk, żal, szczyg, bicie się w piersi, trud - 1Kor 3,8**

7. Ubogich* bowiem zawsze macie pomiędzy sobą, i kiedykolwiek chcecie, możecie im dobrze czynić; ale mnie nie zawsze macie.

*gr: *ptochos - żebrak, skrajny nędzarsz* Pwt 15,11

8. Ona, co miała *uczynić*, to uczyniła – z wyprzedzeniem* namaściła moje ciało na pogrzeb. *lub: *ubiec, prześcignąć, wyprzedzić* J 19,40

9. Zaprawdę mówię wam: Gdziekolwiek na całym świecie będzie głoszona ta Ewangelia, to, co ona uczyniła, będzie opowiadane na jej pamiątkę. Łb 31,54; Mt 26,13; Mk 16,15

10. A Judasz Iskariota, jeden z dwunastu, odszedł do arcykapłanów, aby Go im wydać.

Ps 41,9; 55,12; Mt 26,14; Łk 22,3; J 6,70

11. A gdy to usłyszeli, uradowali się i obiecali dać mu srebro*; szukał więc** właściwego czasu, jakby Go wydać. **dost.: *i szukał* Oz 7,3;

*lub: *srebrne monety - sykiel lub srebrna didrachma* Łk 22,5

12. A pierwszego dnia *Święta* Przaśników, gdy ofiarują Paschę*, powiedzieli Mu Jego uczniowie: Gdzie chcesz, abymy poszli i przygotowali *Ci* Paschę, byś mógł ją zżyć?

Wj 12,6-18; Kpl 23,5; Lb 28,16; Pwt 16,1; 1Kor 5,7

*hebr.: *przejsie - święto od 14 do 20 dnia miesiąca Nisan*

13. I posłał dwóch ze swoich uczniów, i powiedział im: Odejdźcie do miasta, i spotka* się z wami człowiekiem niosący dzban wody; idźcie za nim. *gr: *apantao - wyjsz naprzeciw, stawić czoło*

14. A gdziekolwiek wszedłby, powiedzcie gospodarzowi: Nauczyciel mówi: Gdzie jest dla mnie pokój gościnny*, abym mógł zżyć Paschę ze swoimi uczniami? *lub: *kwatery, jadalnia*

15. A on wskaże wam górny pokój, wielki, usiany* i gotowy, tam przygotujcie ją dla nas.

*gr: *stronymi - zastawiony sofami, umeblowany, rozpostarty*

16. I wyszli uczniowie Jego, i przyszli do miasta, i znaleźli *pokój* tak, jak im powiedział, i przygotowali Paschę.

17. I gdy nadszedł wieczór, przyszedł z dwunastoma. Mt 26,20; Łk 22,14; Dz 6,2; Obj 21,14

18. A gdy spoczywali przy stole i jedli, Jezus powiedział: Zaprawdę mówię wam, że jeden z was, ten *który* je ze mną, wyda mnie.

19. A oni zaczęli się smucić i mówić do Niego jeden po drugim: Czy *to* nie ja? A inny: Chyba nie ja? *dost.: *Czy (to) nie ja?*

20. Lecz On w odpowiedzi, rzekł im: Jeden z dwunastu, ten *który* ze mną zanurza* rękę w misie**. Mt 26,23; J 6,7; 13,26

*gr: *embapto - zanurzać; **dost.: gliniane, głębokie naczynie*

21. Wprawdzie Syn Człowieczy odchodzi, tak jak jest o Nim napisane; ale biada temu człowiekowi, przez którego Syn Człowieczy będzie wydany! Lepiej by mu było, gdyby ten człowiek nie został zrodzony. Mt 18,6

22. I gdy oni jedli, wziął Jezus chleb i pobłogosławił*, połamał i dał im, i powiedział: Weźcie, zjedzcie, to jest moje ciało. J 6,48; Łk 22,19

*gr: *eulogeo - sławić, chwalić; prostić o błogostawieństwo - Mt 14,19**

23. I *potem* wziął kielich, podziękował* i dał im; i wypili z niego wszyscy; 1Kor 10,16; 11,23

*gr: *eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie*

24. I powiedział im: To jest krew moja Nowego Przymierza, która jest za wielu wylewana.

Kpl 17,11; Hbr 9,15-23; 13,20

*gr: peri - z powodu, tuż obok, odnośnie

25. Zaprawdę* mówię wam, że nie będę pił więcej z owocu winorośli, aż do tego dnia, gdy go będę pił nowy w Królestwie Bożym.

*gr: amen - z hebr: godne wiary J1 3,17; Am 9,13

26. A po zaśpiewaniu hymnu*, wyszli ku Górze Oliwnej, *wg tradycji Ps 113 - 118 Ef 5,19; Kol 3,16

27. I Jezus im powiedział: Tej nocy, wszyscy z powodu mnie* zostaniecie zgorszeni; bo jest napisane: Uderzę pasterza i owce zostaną rozproszone. **gr: en emoi - we mnie, do mnie Za 13,7*

28. Ale gdy zostaną wzbudzeni, poprzedzę was do Galilei. *Mk 16,7*

29. A Piotr powiedział do Niego: Jeśli nawet wszyscy zostaną zgorszeni, jednak nie ja.

30. A Jezus powiedział mu: Zaprawdę mówię ci, że dziś w nocy, zanim kogut dwukrotnie zapieje, trzykrotnie się mnie wyprzesz.

31. Ale on tym bardziej mówił: Prędkiej, jeśli trzeba, umrę razem z Tobą, z pewnością nie wyprę się Ciebie. A tak samo i wszyscy mówili. *Ps 30,6; Prz 16,18; Jr 17,9*

32. I przyszedli na miejsce, które zwano Getsemane*, i powiedział do swoich uczniów: Usiadźcie tutaj, dopóki będę się modlił.

*tj. prasa oliwna Ps 18,5; Mt 26,36

33. I wziął ze sobą Piotra i Jakuba, i Jana, i zaczął się trwożyć* i głęboko troskać**;

*lub: popadać w zdumienie lub lek; **być przygnębionym

34. I powiedział im: Bardzo jest zasmucona* moja dusza aż do śmierci; zostańcie tu i czuwajcie. **lub: skrajnie przygnębiona, zbolata Mk 14,37*

35. I odszedł nieco dalej, padł na ziemię i modlił się, aby, jeśli jest to możliwe, ominęła Go ta godzina; *Mt 6,9; Rz 8,15*

36. I mówił: Abba*, Drogi Ojcze! Dla Ciebie wszystko jest możliwe, oddał ten kielich ode mnie, jednak nie, co ja chcę, ale co Ty.

*aram.: abba - zdrobniała forma słowa ab - ojciec - Tuto lub Drogi Ojcze - zawią: w sobie wyraz czułości, godności i szacunku

37. A gdy przyszedł i znalazł ich śpiących, powiedział Piotrowi: Szymonie, śpisz? Nie miałeś siły czuwać jednej godziny?

38. Czuwajcie i módlcie się, abyście nie weszli w pokusę; duch wprawdzie jest chętny*, ale ciało słabe. **lub: ochoczy 1Kor 16,13; Ga 5,17*

39. I odszedł ponownie, modlił się, mówiąc te same słowa*. **dost.: te same słowo*

40. A gdy wrócił, ponownie znalazł ich śpiących*, bo oczy ich były ociężałe, i nie wiedzieli, co mu odpowiedzieć. **dost.: którzy śpią*

41. I przyszedł trzeci raz, i powiedział im: Nadal śpicie i odpoczywacie! Dosyć! Przyszła godzina, oto Syn Człowieczy wydawany jest w ręce grzeszników. **lub: wystarczy J 12,23*

42. Wstańcie*, pójdźmy! Oto ten, który mnie wydaje, zbliża się. *Mt 26,46; J 18,1*

*gr: eigeiro - wstać, wzbudzić, podnieść - tu: tryb rozkazujący

43. I zaraz, gdy On jeszcze mówił, przyszedł Judasz, będący jednym z grona dwunastu, a z nim wielki tłum z mieczami i z kijami, od arcykapłanów, i od uczonych w Piśmie, i od starszych*. **gr: presbyteros - por: Tl 1,5** Ps 3,1; 22,12*

44. A ten, który Go wydawał, dał im umówiony znak, mówiąc: Tego, którego pocałuję*, to jest On; schwytajcie Go i odprowadźcie ostrożnie**. **gr: fileo - traktować z czułością, kochać Prz 27,6*

*gr: asfalos - pewnie, bacznie, uważnie, z zabezpieczeniem

45. A gdy przyszedł, zaraz przystąpił do Niego i powiedział: Rabbi*, Rabbi! I Go pocałował**. **z hebr: mój Nauczycielu, Mt 23,8; J 13,13; 20,16*

mój Mistrzu; **gr: katafileo - całować, okazać czułość

46. A oni podnieśli* na Niego ręce i Go pojмали. **dost.: zarzucać na - w znaczeniu: chwycić kogoś*

47. A jeden z tych, którzy stali obok, dobył miecza, uderzył sługę arcykapłana* i odciął mu ucho. **gr: archiereus - najwyższy kapłan - Wj 29,1-46*

48. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Jak na zbójcę* wyszliście z mieczami i z kijami, aby mnie pochwyć. *Mt 26,55; Łk 22,52*

*gr: lestes - bandyta, rabuś, zabójca, wyrotowiec, buntownik

49. Codziennie byłem u was w świątyni*, nauuczając, a nie pojmalicie mnie; lecz to się stało, aby zostały wypełnione Pisma. **gr: hieron - święte miejsce, świątynia (cała) Łk 24,44; J 7,28*

50. Wtedy wszyscy Go opuścili i uciekli. 51. A pewien młodzieniec podążył za Nim, odziany w płótno* na nagim ciele; i pochwytili go młodzieńcy. *Mt 27,59; Mk 15,46; Łk 23,53*

*gr: sindon - koszulowa, lekka, luźna szata z lnu lub bawełny

52. Ale on pozostawił płótno i nagi uciekł od nich. *Am 2,16; Mk 13,14; Rdz 39,12; Hi 2,4*

53. I odprowadzili Jezusa do arcykapłana; i zesłali się do niego wszyscy arcykapłani, i starsi, i uczeni w Piśmie. *Iz 53,7; J 18,13; Dz 4,6*

54. A Piotr szedł z dala za Nim aż do wentrażu na dziedzińcu arcykapłana, i siedział ze służbą*, grzejąc się przy ogniu. **gr: hypereutes - poduchadny, sługa - por: 1Kor 4,1** J 18,15*

55. A arcykapłani i cały Sanhedryn szukali świadectwa przeciwko Jezusowi, aby Go uśmiercić; lecz nie znajdowali.

56. Wielu bowiem fałszywie świadczyło przeciwko Niemu; ale świadectwa* ich nie były zgodne. *gr: *martyria - świadectwo, zeznanie przed sędzią*

57. A jacyś ludzie wstali i fałszywie świadczyli przeciwko Niemu, mówiąc:

58. My słyszeliśmy, jak mówił: Ja zburzę* tę świątynię uczynioną ręką, i w trzy dni zbuduję inną, nie ręką uczynioną. J 2,19; Mt 26,61

*gr: *katalyo - rozwiązać, położyć (sznury), zburzyć, rozwalić*

59. Lecz nawet i w tym* świadectwo ich nie było zgodne**. *lub: *w ten sposób*; **dost.: *równie*

60. I stanął arcykapłan na środku, i zapytał Jezusa, mówiąc: Nic nie odpowiadasz *na to*, co oni świadczą przeciwko Tobie?

61. A On milczał i nic nie odpowiedział. Ponownie zapytał Go arcykapłan i powiedział do Niego: Czy Ty jesteś Mesjasz*, Syn Błogosławionego**? Ps 2,7; 99,1-2; Iz 53,7

*lub: *Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony*; **Wysławionego

62. A Jezus powiedział: Ja jestem; i zobaczycie Syna Człowieczego, siedzącego po prawicy Mocy Boga, i przychodzącego* z obłokami nieba. Dn 7,13; Hbr 8,10; Mt 24,30; Łk 22,69

*gr: *erchomai - przybywać, powrócić, ukazać się publicznie*

63. Wtedy arcykapłan rozdarł swoje szaty*, mówiąc: Na co nam jeszcze potrzeba świadków? *gr: *chiton - szata wkładana na gołe ciało* Lb 14,6

64. Słyszeliście bluźnierstwo. Co *jeszcze* nie jest dla was oczywiste? I wszyscy oni Go osądzili*, że winien jest śmierci. Kpl 24,16;

*lub: *wydali wyrok* Mt 26,65; J 10,33

65. I zaczęli niektórzy na Niego pluć i zakrywać Jego oblicze, bić Go pięściami i mówić do Niego: Prorokuj! A służył zadawali Mu razy*. Hi 30,10; Iz 50,6; Mk 15,19

*gr: *hrapsima - uderzenie różgą lub kijem, cios dłonią w twarz*

66. A gdy Piotr był na dziedzińcu*, na dole, przyszła jedna ze służących arcykapłana;

*gr: *aule - odkryty dziedzińiec domu* Mt 26,69

67. A gdy zobaczyła Piotra grzejącego się, przpatrzyła się mu i powiedziała: I ty byłeś z tym Nazareńczykiem Jezusem.

68. Ale on wyparł* się, mówiąc: Nie wiem**, ani nie rozumiem, co mówisz. I wyszedł na zewnątrz na przysionka, i zapiał kogut.

*gr: *arneomai - zapierać się kogoś, odmawiać, wyzekać*

**lub: *nie znam - domysł - Go* Mk 14,29; J 13,36; 2Tm 2,12

69. A służąca, widząc go ponownie, zaczęła

mówić do tych, którzy stali obok: To jest jeden z nich.

70. A on ponownie się wyparł. I po chwili ponownie ci, co stali obok, powiedzieli Piotrowi: Na pewno* jesteś jednym z nich, bo i ty jesteś Galilejczykiem, i twoja mowa** jest podobna. *lub: *prawdźwię*; **ty. *sposób mówienia, dialekt*

71. A on zaczął ślubować pod groźbą klątwy* i przysięgać, mówiąc: Nie znam tego człowieka, o którym mówicie. Mt 26,71

*ty. *ściągać na siebie klątwę, poddać się najsurowszej karze*

72. I zaraz zapiał kogut, i przypomniał się Piotrowi słowa, które mu powiedział Jezus: Zanim kogut dwa razy zapieje, trzy razy się mnie wyprzesz. I rzuciwszy* się, płakał**.

*gr: *epiballo - rzucić się na, upaść, poświęcać myśl czemuś*

**gr: *klaio - łkać, biadać, lamentować* Mt 26,75; Łk 22,62

15 A zaraz o poranku, arcykapłani ze starszymi i uczonymi w Piśmie, i cały Sanhedryn*, odbyli naradę, *po czym* związali Jezusa i odprowadzili Go, i wydali Piłatowi. *ty. *Najwyższa Rada Żydów - por. Mt 26,59** J 18,28

2. I Piłat pytał Go: Ty jesteś Królem Żydów? A On w odpowiedzi, rzekł do niego: Ty to mówisz*. *lub: *Judejczyków*; **por. J 18,37*

3. I oskarżali Go arcykapłani o wiele rzeczy. On natomiast *nic nie* odpowiedział. J 19,10

4. A Piłat ponownie pytał Go, mówiąc: Nic nie odpowiadasz? Spójrz o jak wiele Cię oskarżają*. *gr: *katamartyreo - świadczyć przeciwko*

5. A Jezus już *nic nie* odpowiedział, tak że dziwił się Piłat. Iz 53,7

6. A na święto *zwykle* wypuszczał im jednego więźnia, którego żądali*. *lub: *prosiłi*

7. I był *pewien*, nazywany Barabas*, uwięziony wraz z buntownikami**, którzy podczas rozruchów popełnili morderstwo. Mt 27,16;

*aram.: *bar - syn, ab - ojciec*; **lub: *powstańcami* Łk 23,18

8. A tłum krzycząc, zaczął domagać* się, aby uczynił im, to co zawsze. *lub: *żądać*

9. Piłat więc odpowiedział im, mówiąc: Chcę, abym wam wypuścił Króla Żydów?

10. Wiedział bowiem, że Go arcykapłani wydali z zawiści. Rdz 37,11; Jk 3,16

11. Ale arcykapłani podburzyli lud, aby im wypuścił raczej Barabasza. Dz 3,14

12. A Piłat w odpowiedzi, rzekł im ponownie: Co więc chcecie, abym uczynił z tym, o którym mówicie – Król Żydów*?

*lub: *Judejczyków* Jr 23,5; Łk 1,31; Dz 5,31

13. A oni ponownie zawołali: Ukrzyżuj Go!
14. A Piłat powiedział do nich: Co więc zle-
go uczynił? Lecz oni tym głośniej krzyczeli-
li⁶⁶: Ukrzyżuj Go! ^{*dost.: bardziej; **lub: wrzeszczeli}

15. A Piłat, chcąc ludowi uczynić zadość,
wypuścił im Barabasa, a Jezusa ubiczował
i wydał, aby został ukrzyżowany. Prz 29,25

16. Żołnierze więc wprowadzili Go na we-
nętrzną dziedziniec, to jest do pretorium,
i zwolali całą kohortę⁶⁷ wojska. J 18,28; 19,9

^{*lub: oddział - około 600 osób - por. Mt 27,27*}

17. I oblekli⁶⁸ Go w purpurę, uplecli⁶⁹ wieniec
z ciernia, i nałożyli⁷⁰ Mu, ^{*dost. czas teraż - oblekają...}
18. Zaczęli Go pozdrawiać, mówiąc: Witaj⁷¹
Królu Żydów! ^{*gr.: chairo - witaj, raduj się - por. J 19,3*}

19. I bili Go w głowę trzcina, i pluli na Niego,
a upadając na kolana, oddawali Mu pokłon⁷².
<sup>*gr.: proskajno - pierwotnie całować Iz 50,6; Za 13,7
czyjaś dłoń w wyrazie szacunku, oddawać cześć</sup>

20. A gdy przestali z Niego szydzić, zdjęli
z Niego purpurę i oblekli Go w Jego własne
szaty, i wyprowadzili Go, aby Go ukrzyżować.

21. I zmusił⁷³ przechodzącego⁷⁴ tam niejakiego
Szymona Cyrenejczyka, idącego z pola,
ojca Aleksandra i Rufa, aby niósł Jego krzyż.

^{*por. Mt 5,41*; **gr.: parago - przejść obok, prowadzić do}

22. I przyprowadzili Go na miejsce *zwane*
Golgota, co się tłumaczy: Miejsce Czaszki.

23. I dawali Mu pić wino⁷⁵ z mirrą⁷⁶, ale nie
przyjął. ^{*lub: ocet winny; **ty: środek usmierzający ból}

24. A gdy Go ukrzyżowali, rozdzielili *mię-*
dzę siebie Jego szaty, rzucając o nie los, co
kto ma zabrać. Ps 22,19

25. A gdy Go ukrzyżowali, była trzecia⁷⁷ go-
dzina. ^{*ty: 9 - ta naszego czasu J 19,14}

26. Był też wryty napis z *podaniem* przy-
czyny⁷⁸ Jego *ukarania*: Król Żydów⁷⁹. Mt 27,37;
^{*gr.: aitia - przyczyna kary, zarzut; **lub: Judejczyków J 19,19}

27. Ukrzyżowali też z Nim dwóch bandytów⁸⁰:
jednego po prawej, a jednego po lewej Jego
stronie. ^{*gr.: lestes - por. Mk 14,48* Mt 27,38; Łk 23,32}

28. Tak zostało wypełnione Pismo, które
mówi: I do przestępców⁸¹ został zaliczony.

^{*gr.: anomos - być niegodziwym, łamiącym Prawo Iz 53,12}

29. A ci, którzy przechodzili obok, bluźnili
przeciwko Niemu, kiwając głowami swoimi
i mówiąc: Oho! Ty, który rozwalasz świątynię
i w trzy dni ją budujesz, Ps 22,6; 109,25; J 2,18
^{*gr.: oua - och! ha! - okrzyk zdumienia, podziwu lub ironii}

30. Ratuj⁸² siebie samego i zstąp z krzyża!
^{*gr.: sodzo - ratować, zbawić, wybawić, ocalić, uzdrowić}

31. Podobnie też i arcykapłani z uczonymi
w Piśmie, szydząc⁸³, mówili jedni do drugich:
Ratował innych, a nie może uratować same-
go siebie, ^{*gr.: empaideo - wyśmiewać, drwić, mamić}

32. Mesjasz, Król Izraela niech teraz zstąpi
z krzyża, abyśmy ujrzeli i uwierzyli. I ci, co
z Nim byli ukrzyżowani, również Go lżyli⁸⁴.

^{*gr.: oneidazo - uragać, znieważać, robić wyrzuty J 20,29}

33. A gdy była szоста godzina, stała się ciem-
ność na całej ziemi, aż do dziewiątej godziny.

34. A o godzinie dziewiątej zawołał Jezus po-
tężnym głosem, mówiąc: Eloi, Eloi, lamma
sabachtani?! Co tłumaczy⁸⁵ się: Boże mój, Boże
mój, dlaczego mnie opuściłeś?! Ps 22,2;

^{*gr.: methermenueo - przekładać Mt 27,46; Łk 23,46}

35. A niektórzy z tych, co stali tam obok,
słyszając to, mówili: Oto woła Eliasza.

36. I ktoś podbiegł, napełnił gąbkę winnym
octem⁸⁶ i włożył ją na trzcinę, poił Go, mówiąc:
Pozwólcie, zobaczymy, czy przyjdzie Eliasza,
żeby Go zdjąć. ^{*lub: kwasne wino Ps 69,21}

37. Ale Jezus zawołał potężnym głosem i od-
dał ducha⁸⁷. Mt 27,50; Łk 23,46; J 19,30
^{*gr.: ekpneo - wydać ostatnie tchnienie, skonać, wyzionąć ducha}

38. I wtedy została rozdarta⁸⁸ zasłona świątyni
na dwoje, od góry aż do dołu. Wj 26,31; Hbr 6,19
^{*gr.: schizo - rozszepścić, rozłupać, podzielić przez rozdarcie}

39. A setnik⁸⁹, który stał naprzeciwko Niego,
widząc, że w ten sposób wołając oddał du-
cha, powiedział: Prawdziwie ten człowiek był
Synem Boga. ^{*gr.: kenturion - latynizm - por. Mt 8,13*}

40. Były tam też i kobiety przypatrujące się
z daleka, a wśród nich była Maria Magdale-
na i Maria, matka Jakuba Mniejszego⁹⁰ i Jo-
zesa, i Salome, ^{*lub: Malego Mt 27,55; Łk 23,49; J 19,25}

41. Które, gdy był w Galilei, chodziły za Nim
i usługiwały Mu, i wiele innych, które razem
z Nim wstąpiły⁹¹ do Jerozolimy. Łk 8,2-3;

^{*ty. uspięły się - Jerozolima leży na górze Mt 27,56}

42. A gdy był już wieczór, ponieważ był Dzień
Przygotowania, który jest przed szabatem,

43. Przyszedł Józef z Arymatei, szanowany
członek Rady⁹², który też sam oczekiwał Kró-
lestwa Bożego, odważnie wszedł do Piłata
i prosił o ciało Jezusa. Łk 23,50; Dz 4,8; Flp 1,4
^{*gr.: bouleutes - członek rady Sanhedrymu - por. Mt 26,59*}

44. A Piłat zdziwił się, że już umarł; i zawo-
łał setnika, pytając go, czy dawno umarł.

45. A gdy powiedział się o tym od setnika,
darował⁹³ ciało Józefowi. Łk 8,53; Mt 27,58; J 19,28
^{*gr.: doreomai - dać w darze, podarować, obdarować}

46. A on kupił płótno*, i zdjął Go, owinał płótnem*, i złożył Go w grobowcu, który był wykuty w skale, i zatoczył kamień na otwór wejściowy grobowca.

Lz 53,9; Mt 27,59; Łk 23,53

*gr: *sindon* - tu: kosztowne lekkie, białe płótno na szatę lub prześcieradło, ogólnie kosztowna szata zarzucana na gołe ciało

47. A Maria Magdalena i Maria, matka Józefa, przyglądały się, gdzie Go złożono.

16 A gdy minął szabat, Maria Magdalena i Maria, matka Jakuba, i Salome kupiły wonności*, żeby pójść i Go namaścić.

*tj. mieszaninę mirry i aloesu Mt 28,1; Łk 24,1; J 19,39

2. A bardzo wcześnie* pierwszego dnia tygodnia** przysły do grobu, gdy już wzeszło słońce.

*lub: rano, o 4-tej strażi nocnej

tj. między 3 - 6 godz. w nocy; **tj. w niedzielę

3. I mówiły do siebie: Kto nam odtoczy kamień z wejścia do grobowca?

4. A gdy podniosły wzrok, zobaczyły, że kamień jest odtoczony*, był bowiem bardzo wielki.

*gr: *apoklyio* - odtoczyć, przesunąć

5. A gdy weszły do grobowca, ujrzały młodzieńca, siedzącego po prawej stronie, ubranego w długą, białą szatę; i zlekły* się.

*gr: *ekthanbeo* - zdumieć się, wpaść w osłupienie, zaniepokoić się

6. A on powiedział im: Nie lękajcie się; szukacie Jezusa Nazarejczyka, ukrzyżowanego; powstał z martwych, nie ma Go tu; oto miejsce, gdzie Go położyli.

Ps 71,20

7. Ale odejdźcie i powiedzcie Jego uczniom, i Piotrowi, że was wyprzedza do Galilei; tam Go zobaczycie, jak wam powiedział.

8. I wyszły, szybko uciekły z grobowca, bowiem ogarnęło* je drżenie i uniesienie; a nikomu nic nie mówiły, bo się bały.

*dosł.: mieć tj. trzymać, utrzymując się w jakimś stanie, przyglądać

9. A Jezus, gdy powstał z martwych, rano pierwszego dnia tygodnia, ukazał się naj-

pierw Marii Magdalenie, z której wyrzucił* siedem demonów.

*gr: *ekballo* - por: Mk 6,13*

10. Ona poszła i oznajmiła to tym, którzy byli z Nim, smutnym i płaczącym*.

Łk 24,17

*lub: pograżonym w żal, oplakującym; **lamentującym, łkającym

11. A oni słysząc, że żyje, i że był przez nią widziany, nie uwierzyli.

Łk 24,11; J 20,25

12. Potem dwom z nich ukazał się w innej postaci*, gdy szli do wsi.

*gr: *morfe* - kształt, postać

13. I oni powrócili, i opowiedzieli pozostałym; ale i tym nie uwierzyli.

Mt 28,7; J 20,8

14. W końcu ukazał się jedenastu, gdy spożywali przy stole, i zgnili* ich niedowiarstwo i zatwardziałość ich serca, że nie uwierzyli tym, którzy widzieli Go wskrzeszonego.

*gr: *oneididzo* - wyrzucać coś komuś, ganić, łajać

15. I powiedział im: Idźcie* na cały świat, ogłoście** Ewangelię całemu stworzeniu.

*dosł.: poszedłszy, podążynwszy; **por: w. 20* Mt 10,5; 28,19

16. Ten kto uwierzy i zostanie ochrzczony*, będzie** zbawiony; ale kto nie uwierzy, będzie** potępiony***.

*lub: zanurzony Dz 2,38; 8,36;

**lub: zostanie; ***uznany za winnego J 3,18; 2Tes 1,8

17. A takie znaki* będą towarzyszyć tym, którzy uwierzyli: w moim imieniu będą wyrzucać demony, będą mówić nowymi** językami,

Łk 10,17; Dz 2,4; 10,46; 19,6; 1Kor 12,10.28.30

*gr: *semeion* - ponadnaturalne znaki - por: J 4,54*

**gr: *kainos* - nowy co do rodzaju, a nie formy, świeży

18. Będą podnosić wężę, a choćby wypili coś trującego, nie zaszkodzi im; na chorych będą nakładali ręce, a ci będą mieli się dobrze*.

*gr: *kalos* - pięknie, dobrze Łk 10,19; Dz 28,3

19. Po tym więc, jak Pan, im powiedział, został wzięty* do nieba i usiadł po prawicy Boga.

*gr: *anatlambano* - podnieść coś by nieść, wnieść

20. A gdy oni odeszli, ogłosili* wszędzie; współdziałając z Panem, potwierdzając Słowo przez towarzyszące im** znaki. Amen.

*gr: *kerysso* - ogłaszać; jak herold; **lub: mu - (Stowu) Dz 2,1

Ewangelia według Łukasza

1 Skoro już wielu próbowało uporządkować opis* wydarzeń, które się wśród nas dopełniły, *gr.: *diegesis* - narracja, opowiadanie

2. Tak, jak nam to przekazali ci, którzy od początku byli* naocznymi świadkami i sługami** Słowa, *lub: *stali się* Dz 26,16; Łk 24,48; J 1,1

*gr.: *hyperetes* - podwaladny, sluga - por. 1Kor 4,1**
3. Także i mnie wydało się *szlachetne*, wszystko dokładnie od początku zbadać i opisać ci to po kolei, dostojny Teofilu!

4. Tak, abyś całkowicie poznał niezawodność* *tych* słów, których cię ustnie nauczone**.

*lub: *niezawodna prawda, pewność* Dz 1,11;

*lub: *wyłożyć, pouczyć ustnie* J 20,31; 2P 1,15

5. Za dni Heroda, króla Judei, żył pewien kapłan o imieniu Zachariasz, ze zmiany Abiasza, a żona jego *była jedną* z córek Aarona. Jej imię – Elżbieta.

Wj 28,1; 1Krn 24,10.19

6. A oboje byli sprawiedliwi przed obliczem Boga, chodząc nienagannie we wszystkich przykazaniach i ustawach* PANA. Rdz 6,9;

*lub: *zasada prawna, dekret, wyrok* 1Krl 9,4; Rz 3,9-25

7. I nie mieli dziecka, jako że Elżbieta była nieplodna, a byli oboje w podeszłym wieku*.

*dost.: *posunięci w swoich dniach*

8. I stało się, gdy sprawował posługę* kapłańską przed Bogiem, w kolejności *przypadającej* na niego zmiany,

1Krn 24,19; Lb 18,7

*gr.: *hierateuo* - być kapłanem, wypełniać obowiązki kapłana

9. Że według zwyczaju kapłaństwa padł na niego los, aby wejść do świątyni PANA i spalić kadzidło* w ofierze. *lub: *okadzić* Wj 30,7-8

10. A całe mnóstwo ludu było na zewnątrz, modląc się w godzinie spalania* kadzidła.

*tj. w czasie składania ofiary z kadzidła o godz. 9 lub 15

11. I ukazał mu się anioł PANA, stojący po prawej stronie ołtarza kadzidlanego.

12. I zatrwożył się Zachariasz, gdy go zobaczył, i ogarnął go lęk.

13. I powiedział do niego anioł: Nie bój się Zachariaszu! Bo wysłuchana została twoja modlitwa*, a twoja żona Elżbieta urodzi ci syna, i nazwiesz go imieniem Jan. 1Sm 1,20

*gr.: *deesis* - prośba, błaganie, modlitwa, prośba do Boga

14. I będziesz miał radość i wesele, i wielu będzie się radować z jego narodzenia.

15. Albowiem będzie wielki przed obliczem PANA, z pewnością nie będzie pić wina ani sycery*, a zostanie napełniony Duchem Świętym jeszcze *będąc* w łonie swojej matki. *hebr.: *sjcera* - napój odurzający (piwo?) Łk 7,28; Dz 2,4

16. I wielu z synów Izraela nawróci* do PANA, ich Boga. *por. w 17* Iz 40,3; Mł 3,1; Mt 3,1

17. A sam pójdzie przed Jego obliczem w duchu i w mocy Eliasza, aby zawrócić* serca ojców do dzieci, i nieposłusznych ku rozsądkowi sprawiedliwych, aby przysposobił *dla* PANA lud, który jest przygotowany. Mł 3,23

*gr.: *epistrefo* - spowodować powrót, zwrócić się ku sobie, wrócić

18. A Zachariasz powiedział do anioła: Po czym to poznam? Bo ja jestem stary, a moja żona jest *już* w podeszłym wieku*. Rz 18,11;

*dost.: *posunięta w dniach jej* Iz 38,22; Rz 4,19

19. I w odpowiedzi, anioł rzekł do niego: Ja jestem Gabriel, ten, *który* staję przed obliczem Boga, a zostałem posłany, abym mówił do ciebie i ogłosił ci tę dobrą nowinę*.

*gr.: *euangelidzo* - ogłaszać dobrą nowinę Dn 8,16; Łk 1,26

20. I oto będziesz milczał, i nie będziesz mógł mówić aż do dnia, kiedy to się stanie, za to, że nie uwierzyłeś moim słowom, które wypełnią się w swoim czasie. Łk 1,45; Mk 9,19

21. A lud oczekiwał Zachariasza i dziwił się jego zwlekaniu w świątyni.

22. A gdy wyszedł, nie mógł do nich mówić; i poznali, że miał* widzenie** w świątyni, bo dawał im znaki*** i pozostał niemy. J 13,24

*gr.: *horao* - wpatrywać się w, doświadczyć, widzieć

**gr.: *optasia* - wizja, widzenie - por. Mt 17,9*

***gr.: *dianeuo* - wyrażać myśl za pomocą gestów, mrugać

23. I stało się, gdy wypełniły się dni jego służby, że odszedł do swojego domu.

24. A po tych dniach Elżbieta, żona jego, poczęła i ukrywała się przez pięć miesięcy, mówiąc:

2Krl 4,17; Iz 8,3; Łk 1,36

25. Tak mi uczynił PAN w tych dniach, gdy wejrzał *na mnie*, aby zdjąć moją hańbę spośród ludzi. Rdz 30,23; Iz 54,1; Hbr 11,11

26. A w szóstym miesiącu posłany został przez Boga anioł Gabriel do miasta Galilei, zwanego^{*} Nazaret, ^{*dost.: któremu imię}

27. Do dziewicy^{*} zaręczonej^{**} z mężem, któremu było na imię Józef, z domu Dawida, a imię tej dziewicy – Maria. ^{Mt 1,18; Łz 7,4}

^{*lub: pannie; **gr: mnesteuo - zalecać się, zaręczyć, być posubioną}

28. A po wejściu do niej, anioł powiedział: Witaj^{*}, obdarowana^{**} łaską; PAN z tobą; to ty błogosławiona^{***} jesteś pośród kobiet.

^{*lub: raduj się; **napelniona łaską} ^{Łk 1,30; Dn 9,23;}

^{***lub: szczęśliwa} ^{Ef 1,6; Sdz 6,12; Dz 18,10}

29. Ale ona, gdy go ujrzała, zmieszala^{*} się na jego słowo i rozważała^{**} skąd takie pozdrowienie. ^{*gr: diatarasso - zakłopotać się, zaniepokoić}

^{**gr: dialogizomai - rozważać w myślach, zastanawiać się}

30. I anioł powiedział jej: Nie bój się, Mario! Albowiem znalazłaś łaskę u Boga.

31. I oto poczniesz w łonie, i urodzisz syna, i nazwiesz Go imieniem Jezus^{*}. ^{Łz 7,14; Mt 1,21}

^{*gr: Iesous - hebr.: Jeszua, Jehoszua - JHWH jest zbawieniem}

32. Będzie On wielki i zostanie nazwany Synem Najwyższego, i da Mu PAN Bóg tron Dawida, Jego ojca, ^{Mt 3,11; Flp 2,9-11; Łz 9,6}

33. I będzie królowa^{*} nad domem Jakuba na wieki, a Królestwu Jego nie będzie końca.

^{*gr: basileuo - być królem, panować} ^{Ps 45,6; Dn 7,13-14,27;}

^{tu: zakróluje, zapanuje} ^{Mi 4,7; Hbr 1,8; Obj 11,15}

34. A Maria powiedziała do anioła: Jak to się stanie, skoro nie obcowałam^{*} z mężem? ^{*dost.: poznałam - hebr. idiom ozn. intymną więź - por. Mt 1,25}

35. I anioł w odpowiedzi, rzekł do niej: Duch Święty zstąpi na ciebie i moc Najwyższego cię zacięni; dlatego narodzone z ciebie Święte, zostanie nazwane Synem Boga.

^{Ps 2,7; Mt 1,20; 14,33; Mk 1,1}

36. A oto Elżbieta, twoja krewna, i ona poczęła syna w swej starości, a jest to już szósty miesiąc dla tej, którą nazywają nieplodną,

37. Gdyż u Boga nie będzie niemożliwe^{*}, cokolwiek wypowie^{**}. ^{Rdz 18,14; Jr 32,17}

^{*dost.: nie jest bez siły - gr: adymateo; **gr: rhema - Mt 4,4**}

38. Wtedy Maria powiedziała: Oto jestem służebnicą^{*} PANA; oby mi się stało według twojego słowa^{**}. I anioł^{***} odszedł od niej.

^{*lub: niewolnicą; **gr: rhema - w 37*; ***gr: angelos - postaniec}

39. W tych dniach wstała Maria i udała się śpiesznie w górzyste strony do miasta Judy.

40. I gdy weszła do domu Zachariasza, pozdrowiła^{*} Elżbietę. ^{*gr: aspadzomai - por. Mk 9,15*}

41. I stało się, gdy Elżbieta usłyszała pozdrowienie Marii, że poruszyło^{*} się w jej lo-

nie dziecko, i Elżbieta została napełniona Duchem Świętym. ^{*lub: drgnęło, podskoczyło}

42. I zawołała donośnym głosem, i powiedziała: Błogosławiona^{*} jesteś wśród kobiet, i błogosławiony jest owoc twojego łona!

^{*gr: makarios - szczęśliwy, ktoś komu można pogratulować}

43. A skądże mi to, że matka mojego Pana przyszła do mnie? ^{Mt 3,14; Łk 7,7; J 13,13}

44. Oto bowiem, gdy do moich uszu dotarł głos twojego pozdrowienia, w moim łonie z radości poruszyło^{*} się dziecko. ^{*por. w 41*}

45. A błogosławiona, która uwierzyła, że spełni się to, co zostało powiedziane przez PANA.

46. I wtedy Maria powiedziała: Moja dusza wywyższa PANA, ^{Ps 34,2-3}

47. A mój duch rozradował^{*} się w Bogu, moim Zbawicielu, ^{1Sm 2,1; Łz 43,11; Tt 2,13}

^{*gr: agallio - radować się ogromnie, tu: możliwy czas teraż}

48. Gdyż wejrzał^{*} na uniżenie swojej służebnicy; bowiem odtąd będą uważać mnie za błogosławioną wszystkie pokolenia; ^{Rdz 30,13;}

^{*gr: epiblepo - zwrócić uwagę, wypatrzeć się} ^{Mi 3,12; Łk 11,27}

49. Gdyż wielkie rzeczy uczynił mi Mocny i święte^{*} jest Jego imię, ^{Wj 15,11; Ps 71,19; 111,9}

^{*gr: hagiado - oddzielić od tego co pospolite, przeznaczyc dla}

50. A Jego miłosierdzie^{*} z pokolenia na pokolenie dla tych, którzy się Go boją.

^{*gr: eleos - litość, współczucie, łaskawość} ^{Rdz 17,7; Wj 20,6}

51. I okazał się w swoim ramieniu^{*} i rozproszył pysznych i zamysły ich serc; ^{Ps 52,9}

^{*lub: okazał w dziełach moc swojego ramienia}

52. Stracił władców z tronów i wywyższył uniżonych^{*}; ^{*gr: taipeinos - pokorny, skromny - 1P 5,5**}

53. Łaknących^{*} napełnił dobrami, a bogactych odprawił z niczym; ^{*lub: głodujących}

54. Ujął się za Izraelem, swoim sługą, aby stało zapamiętane^{*} Jego miłosierdzie,

^{*lub: przypomnieć, zostać przypomniane, mieć coś na uwadze}

55. Tak, jak powiedział do ojców naszych, do Abrahama i jego potomka^{*} na wieki^{**}.

^{*lub: nasienia - l. poj.; **dost.: na wiek} ^{Rdz 12,3; 22,17-18}

56. A Maria została z nią około trzech miesięcy; następnie wróciła do swojego domu.

57. A Elżbiecie wypełnił się czas jej rozwiązania^{*}, i urodziła syna. ^{*dost.: wydania na świat}

58. A gdy usłyszeli sąsiedzi i jej krewni, że PAN okazał swoje wielkie miłosierdzie nad nią, radowali się razem z nią.

59. I stało się, że przyszli ósmego dnia, aby obrzezać dziecko; i chcieli nazwać je tak, jak imię jego ojca – Zachariasz. ^{Rdz 17,12}

60. A w odpowiedzi, jego matka powiedziała: *O* nie! Ale będzie nazwany – Jan.

61. I powiedzieli do niej: Nikt w twojej rodzinie nie jest nazwany tym imieniem.

62. I skinęli^{*} więc na jego ojca, jak chciałby go nazwać. ^{*lub: dawali znaki}

63. A *on* poprosił o tabliczkę i napisał tak^{*}: Jan jest jego imię. I dziwili^{**} się wszyscy.

^{*dosl.: mówiąc; **gr.: thaimadzo - dziwić, podziwiać - Mk 12,17*}

64. I od razu zostały utworzone jego usta i rozwiązał się jego język, i mówił, wysławiając Boga. ^{*gr.: eulogeo - sławić, dobrze żyć - por. Mt 14,19*}

65. I ogarnął strach wszystkich ich sąsiadów, a po całej górzystej Judei rozszysła się wszystkie te słowa^{*}. ^{*lub: wypowiedzi - gr.: rhema}

66. A wszyscy, którzy o tym słyszeli, wzięli te słowa do serca, mówiąc: Kim więc będzie to dziecko? A ręka PANA była z nim.

67. A Zachariasz, jego ojciec, został napełniony^{*} Duchem Świętym i prorokował, mówiąc: ^{*gr.: pletho - napełnić, wypełnić - Lb 11,25; 2P 1,21}

68. Błogosławiony^{*} niech będzie PAN, Bóg Izraela, że nawiedził swój lud i dokonał jego odkupienia, ^{*gr.: eulogeo - por. w. 64* - Ps 106,48}

69. I wzbudził nam róg^{*} zbawienia^{*} w domu swojego sługi Dawida, ^{*idiom - moc, siła zbawcza}

70. Tak, jak zapowiedział przez usta swoich świętych proroków z dawnych czasów^{*}:

^{*dosl.: od wieków - Jr 30,10; Hbr 3,7}

71. Zbawienie od naszych wrogów i z ręki wszystkich, którzy nas nienawidzą,

72. Aby uczynić miłosierdzie naszym ojcom^{*} i przypomnieć o swoim świętym przymierzu^{**},

^{*dosl.: z naszymi ojcami; **gr.: diatheke - przymierze - Hbr 9,17*}

73. Na przysięgę, którą złożył^{*} Abrahamowi, naszemu ojcu, że da nam, ^{*dosl.: przysiągł}

74. Abyśmy, wybawieni z ręki naszych nieprzyjaciół, bez bojaźni Mu służyli, ^{Rdz 22,16}

75. W świętości i w sprawiedliwości^{*} przed Jego obliczem, po wszystkie dni naszego życia. ^{*gr.: dikaiosyne - prawosć, właściwa pozycja przed Bogiem}

76. A ty, dziecko, prorokiem Najwyższego zostaniesz nazwane; bo pójdziesz przed obliczem PANA przygotować Jego drogi,

77. I dać poznanie zbawienia Jego ludowi przez odpuszczenie^{*} ich grzechów, ^{Mk 1,3}

^{*gr.: afesis - uwolnienie, wypuszczenie z niewoli - por. Mk 3,29*}

78. Dzięki głębi miłosierdzia naszego Boga, przez które nawiedziła nas jutrzienka^{*} z wysokości, ^{*dosl.: wschód słońca - Lb 24,17; Ml 4,2; Obj 2,16}

79. Aby ukazać się siedzącym w ciemności i w cieniu śmierci, i ukierunkować nasze stopy na drogę pokoju. ^{Mt 4,16}

80. A dziecko rosło i wzmacniało^{*} się duchem, i było na pustkowiach aż do dnia swego ukazania przed Izraelem. ^{*lub: umacniane duchem}

2 I stało się w te dni, że wyszedł dekret od Cezara Augusta, aby spisano cały zamieszany świat. ^{Lk 3,1; Dz 11,28; Flp 4,22}

2. Pierwszy ten spis odbył się, gdy Kwiryniusz był namiestnikiem Syrii. ^{Mt 4,24}

3. I wszyscy szli, by dać się spisać^{*}, każdy do swojego miasta. ^{*gr.: apografo - spisać, zarejestrować}

4. Poszedł też i Józef z Galilei, z miasta Nazaret, do ziemi judzkiej, do miasta Dawida, które nazywa się Betlejem, dlatego że był z domu i z rodu Dawida, ^{*gr.: patria - Ef 3,15* - Mi 5,2}

5. Aby był spisany z Marią, poślubioną mu żoną, która była w ciąży. ^{Pwt 20,7; 22,23}

6. I stało się, gdy tam byli, że wypełniły się dni, aby urodziła. ^{Iz 7,14; Mt 1,25}

7. I urodziła swojego pierworodnego syna, i owinęła Go w pieluszki, i położyła Go w żłobie, dlatego że nie było dla nich miejsca na kwaterze^{*}. ^{*lub: pokój gościnniej, noclegownia}

8. A byli pasterze w tej krainie, którzy nocowali w polu i trzymali nocą straż nad swoim stadem. ^{Sdz 6,12; Iz 40,5; 2Kor 3,18}

9. I naraz, anioł PANA stanął obok nich, a chwała PANA zewsząd ich oświeciła i ogarnął^{*} ich wielki strach. ^{*dosl.: zlekli się}

10. A anioł powiedział im: Nie bójcie się; bo oto ogłaszam wam dobrą nowinę o wielkiej radości, która będzie udziałem całego ludu:

11. Gdyż dziś został zrodzony dla was Zbawiciel, którym jest Mesjasz^{*} Pan, w mieście Dawida, ^{Iz 43,11; J 4,42; 20,31; Dz 2,36; Lj 5,1}

^{*gr.: christos - Chrystus, Pomazaniec, Mesjasz, Namaszczony}

12. I to będzie wam znakiem: Znajdziecie niemowlę owinięte w pieluszki, leżące w żłobie. ^{Wj 3,13; 1Sm 10,2; Iz 53,1}

13. I nagle stało się, że razem z aniołem *pojawiło się* mnóstwo wojska niebiańskiego, które chwaliło Boga i mówiło:

14. Chwała na wysokościach Bogu, a na ziemi pokój, w ludziach dobrej woli^{*}. ^{Lk 19,38;}

^{*lub: (Jego) upodobania - gr.: eudokia - J 17,4; Ef 1,6}

15. I stało się, gdy odeszli od nich aniołowie do nieba – ludzie^{*}, pasterze mówili jeden

do drugiego: Udamy się więc aż do Betlejem i zobaczymy *jak* spełnia się słowo, które nam PAN *Bóg* oznajmił. ^{*dost.: i ludzie} Łk 24,51

16. I śpiesznie przybyli, i znaleźli Marię i Józefa, i niemowlę leżące w żłobie. Mt 2,11

17. A gdy to zobaczyli, rozgłosili słowo, które zostało im powiedziane o tym dziecku.

18. I wszyscy, którzy to słyszeli, dziwili się temu, co powiedzieli im pasterze.

19. A Maria zachowywała wszystkie te słowa, rozważając^{*} je w swoim sercu. Rdz 37,11; ^{*dost.: składać lub naradzać się z sobą} 1Sm 21,12; Łk 2,51

20. I wrócili pasterze, oddając chwałę i wielbiąc Boga za wszystko, co słyszeli i widzieli, tak, jak im zostało powiedziane. Łk 18,43

21. I gdy wypełniło się osiem dni, aby obrzezano^{*} dziecko, nazwano Go imieniem Jezus, *tak*, jak zostało nazwane przez anioła, przed poczęciem Go w łonie *matki*. Łk 1,59; Mt 1,21 ^{*gr.: peritemno - nacinać dookoła, obcinać brzeg (napletka)}

22. A gdy wypełniły się dni jej oczyszczenia zgodnie z Prawem Mojżesza, przynieśli Go do Jerozolimy, by stawić^{*} Go przed PANEM, ^{*lub: przedstawić, pokazać, Lb 19,12; przekazać jakąś osobę innej osobie Kpl 12,2; Rz 3,23}

23. Jak napisano w Prawie PANA: Każdy męski *potomek* otwierający łono zostanie nazwany poświęconym^{*} dla PANA; Wj 13,2,12; ^{*lub: świętym - tj. oddzielonym Wj 34,19; Lb 3,13; 8,17}

24. I aby dać ofiarę według tego, co powiedziano w Prawie PANA: parę synogarlic lub dwa młode gołębie. Kpl 12,8

25. A oto w Jeruzolimie był człowiek o imieniu Symeon; a człowiek ten był sprawiedliwy i pobożny, wyczekujący pociechy^{*} Izraela, a Duch Święty był na nim. Łk 1,6; Rdz 6,9; ^{*gr.: paraklesis - zachęta - por. 2Kor 8,4*} Dz 10,22; Flp 3,6

26. I zostało mu objawione^{*} przez Ducha Świętego, że nie ujrzysz śmierci, zanim nie zobaczy Mesjasza PANA^{**}. Mt 2,12; Dz 11,26 ^{*gr.: chrematizo - por. Mt 2,12*}; ^{**dost.: Mesjasza PAŃSKIEGO}

27. I on przyszedł *wiedziony* w Duchu do świątyni; a gdy rodzice wnosili dziecko Jezus, aby uczynić z Nim według zwyczaju^{*} Prawa, który odnosił się do Niego, Jr 32,11; Mt 4,1; 22,43 ^{*gr.: ethizo - od ethos - zwyczaj, nakaz prawa, obrządek}

28. On wziął^{*} je w swoje ramiona, wysławiał^{***} Boga i powiedział: ^{*lub: przyjął, **błogosławił}

29. Teraz Władco^{*}, uwalniaisz swojego sługę w pokoju, według Twojego Słowa^{**}; Iz 57,1 ^{*gr.: despotes - por. 1P 2,18**}; ^{**gr.: rhema - słowo, wypowiedź}

30. Gdyż oczy moje zobaczyły Twoje zbawienie^{*}, ^{*gr.: soteria - zbawienie, uratowanie, ocalenie}

31. Które przygotowałeś^{**} przed^{**} obliczem wszystkich ludzi, ^{*lub: przyszykowałes; **wobec}

32. Światło objawienia dla^{*} pogan^{**} i chwałę ludu Twojego – Izraela. Iz 42,6; Jr 2,11; 1Kor 1,31 ^{*lub: dla objawienia; **gr.: ethnos - narody, nie-Zydzi}

33. A Józef i Jego matka byli zdziwieni^{*} tym, co o Nim mówiono. ^{*gr.: thanadizo - Mk 12,17*}

34. I błogosławił im Symeon, i powiedział do Marii, Jego matki: Oto Ten jest ustanowiony^{*} na upadek i na powstanie wielu w Izraelu, i na znak, któremu się sprzeciwią^{**}. ^{*gr.: keimai - leżeć, być ustanowiony, przeznaczony Iz 8,14-15}

35. I twoją własną duszę^{*} przesyje miecz, *aby* w ten^{**} sposób zostały objawione zamysły z wielu serc. Ps 42,10; 1Kor 11,19; 1J 2,19 ^{*gr.: psuche - dusza, życie, osoba; **dost.: w jakimkolwiek}

36. I była też Anna prorokini, córka Fanu-ela, z plemienia Aser, która była bardzo posunięta w swoich dniach^{*}, a od czasu swojego panieństwa^{**} żyła siedem lat ze swoim mężem. ^{*dost.: w liczących dniach Wj 15,20; Sdz 4,4; **lub: dziewictwa 2Krl 22,14; Dz 2,18; 21,9}

37. A ta była wdową, *mającą* około osiemdziesiąt cztery lata, która nie opuszczała świątyni, w postach i w błaganiach^{*} służąc Bogu, w nocy i we dnie. ^{też: modlitwach 1Tm 5,5}

38. Ta też, w tej godzinie stanęła obok i dziękowała^{*} PANU, i mówiła o Nim wszystkim, którzy oczekiwali odkupienia w Jeruzolimie. ^{*gr.: eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie}

39. A gdy dopełnił^{*} wszystko zgodnie z Prawem PANA, wrócili do Galilei, do swojego miasta Nazaret. ^{*lub: wypełnić, doprowadzić do końca}

40. A dziecko rosło i umacniało^{*} się w Duchu, *będąc* pełne^{**} mądrości, i łaska Boża była nad Nim. ^{*lub: było umacniane Duchem; **wypełniane}

41. A Jego rodzice chodzili co roku do Jeruzolimy na Święto Paschy^{*}. Pwt 16,1-8; Wj 23,15 ^{*hebr.: przejsię - święto od 14 do 20 dnia miesiąca Nisan}

42. I gdy miał dwadzieścia lat, wstąpił^{*} do Jeruzolimy według zwyczaju tego święta; ^{*dost.: wspięli się - Jeruzolima leży na górze}

43. I po skończeniu tych dni, *gdy* wracali, pozostał chłopiec Jezus w Jeruzolimie, a Józef i Jego matka o *tym* nie wiedzieli.

44. A sądząc, że jest w gromadzie podróżnych, uszli dzień drogi i szukali Go między krewnymi i znajomymi. Ps 42,4; 122,1

45. I gdy Go nie znaleźli, wrócili do Jerozolimy, nadal szukając Go.

46. I stało się, że po trzech dniach, znaleźli Go siedzącego w świątyni pośrodku nauczycieli, *gdy* ich słuchał i zadawał im pytania.

47. A zdumiewali się wszyscy, którzy Go słuchali, Jego zrozumieniem* i Jego odpowiedziami. **gr.: synesis - wiedza, rozum, zdolność pojmowania*

48. I gdy Go zobaczyli, zdziwili się. I powiedziała do Niego matka Jego: Dziecko! Dlaczego nam to uczyniłeś? Oto Twój ojciec i ja z bólem Ciebie szukaliśmy. *Mt 1,11; Łk 2,27*

49. I powiedział do nich: Dlaczego mnie szukaliście? Czy nie wiedzieliście, że ja muszę być w tym, co jest mojego Ojca? *J 9,4*

50. Lecz oni nie zrozumieli* tych słów, które im powiedział. *Łk 9,45; Mk 9,10*

*gr.: syniemi - rozumieć, pojąć, zestawiać razem (fakty)
51. I zszedł z nimi, i przyszedł do Nazaretu, i był im poddany*. A matka Jego zachowywała* wszystkie te słowa w swoim sercu. *Mk 6,3*

*gr.: hypotasso - podporządkować się, być poddanym, uległym
*gr.: diatereo - przestrzegać stale bądź starannie, strzec

52. A Jezus wzrastał* w mądrości i dojrzałości, i w łasce u** Boga i ludzi. *Łk 2,40; Rz 14,18*
*gr.: prokopto - posuwać się naprzód, **lub: przed (Bogiem)

3A w piętnastym roku panowania Cezara Tyberiusza, gdy Poncjusz Piłat był namiestnikiem Judei, a Herod tetrarchą Galilei, Filip, jego brat, tetrarchą Iturei i okręgu Trachonis, a Lizaniasz tetrarchą Abileny, 2. Za arcykapłanów Annasza i Kajfasza, doszło* słowo Boże do Jana, syna Zachariasza, na pustkowiu. **dost.: stało się J 11,49; Dz 4,6*

3. I obchodził całą okolicę nad Jordanem, głosząc chrzest upamiętania* nad odpuszczenie** grzechów; *Mt 3,1; Łk 13,24; 19,4*

*gr.: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie; **lub: uwolnienie

4. Jak napisano w zwoju słów proroka Izajasza, mówiącego: Głos wołającego na pustkowi: Przygotujcie drogi PANA, prostymi czynicie Jego ścieżki! *Iz 40,3-5; 57,14*

5. Każda dolina zostanie wypełniona, a każda góra i pagórek zostaną zniżone, a to, co krzywe zostanie wyprostowane, a skaliste drogi będą wyrównane, *Iz 2,11; Łk 1,51; Hbr 12,12*

6. A wszelkie ciało* ujrzy zbawienie Boże. **tj. każdy człowiek Ps 98,2; Iz 52,10; Rz 10,12*

7. Mówił więc do tłumów, które wychodziły, aby zostać ochrzczonymi* przez Niego: Plo-

dy zmij! Kto wam pokazał, jak uciec przed nadchodzącym gniewem? *Iz 59,5; Mt 12,34;*

gr.: baptidzo - zanurzać, zamaczać - por. Łk 12,50 1Tes 1,10

8. Wydawajcie* więc owoce godne upamiętania**, a nie zaczynajcie mówić sobie***: Ojca mamy Abrahama; albowiem mówię wam, że Bóg może i z tych kamieni wzbudzić dzieci Abrahama. **dost.: czynicie, sprawiacie Rz 9,6; Ga 3,28*
**gr.: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie; ***dost.: w sobie

9. Już nawet i siekiera do korzenia drzew jest przyłożona; wszelkie więc drzewo, które nie przynosi dobrego owocu, jest wycinane i wrzucane w ogień. *Łk 13,6; Mt 7,19*

10. I pytali go tłumy, mówiąc: Co więc mamy czynić? *Dz 2,37; 9,6; 16,30*

11. A on w odpowiedzi, rzekł im: Kto ma dwie tuniki*, niech przekaże** temu, który nie ma; i kto ma żywność, niech uczyni podobnie. **gr.: chiton - koszula ubierana bezpośrednio na ciało*

*gr.: metadidomi - udzielić, użyzyć, rozdać, odstępować

12. Przyszli też i celnicy, aby zostać ochrzczeni i powiedział do niego: Nauczycielu! Co mamy czynić? *Mt 21,31*

13. A on powiedział do nich: Nie pobierajcie nic więcej niż to, co wam nakazano.

14. Pytali go natomiast żołnierze, mówiąc: A my co mamy czynić? I powiedział do nich: Nic nie wymuszajcie*, ani nikogo fałszywie nie oskarżajcie, ale poprzestawajcie na swoim żołdzie. *Wj 23,1; Mt 8,5; Flp 4,11; 1Tm 6,8*

*gr.: diasio - wymuszać pieniądze, szantażować, uszczuplać kims

15. A gdy lud oczekiwał, i gdy rozważali wszyscy w swoich sercach o Janie, czy czasem on nie jest Mesjaszem*, **gr.: christos - por. Łk 2,11**

16. Jan odpowiedział wszystkim, mówiąc: Ja wprawdzie chrzczę was wodą; ale przyjdzie mocniejszy ode mnie, któremu nie jestem godny rozwiązać rzemyka u Jego sandałów; On będzie was chrzczyć* w Duchu Świętym i ogniu. **lub: zanurzać Mt 3,11; Mk 1,8*

17. W Jego rękę jest wiejadło* i oczyści przewiewając swoje klepisko, i zbierze pszenicę do swojego spichlerza, lecz plewy spali ogniem nieugaszonym. *Ps 21,9; Mt 3,12;*

*tj. służy do przewiewania zboża, przetak Mt 13,30; Mk 9,43

18. W wielu też i innych słowach zachęty*, głosił dobrą nowinę ludowi. **lub: pociechy*

19. A tetrarcha Herod, napominany* przez niego z powodu Herodiady, żony Filipa, swojego brata, i z powodu wszystkich złych rzeczy, które uczynił Herod, **lub: karcony - Mt 18,15**

20. Dodał do tego wszystkiego i to, że zamknął Jana w więzieniu. Jr 2,30; Łk 13,31

21. A stało się, że cały lud był ochrzczony, również Jezus został ochrzczony, a gdy się modlił^{*}, otworzyło się niebo, Mt 3,13

^{*gr: proseuchomai - modlić się do kogoś, błagać, prosić}
22. I zstąpił na Niego Duch Święty w postaci cielesnej, jakby gołębicą, i rozległ^{*} się głos z nieba, mówiący: Ty jesteś moim Synem umiłowanym, w Tobie mam upodobanie^{**}. Ps 2,7; Iz 42,1; Łk 9,34; ^{**dost.: stał się}

^{*lub: upodobałem - czas przesz. dok.} Mt 12,18; Kol 1,13
23. A Jezus, gdy rozpoczął swoją służbę, miał około trzydziestu lat, będąc, jak sądzono, synem Józefa, *syna* Helego,

24. *Syna* Mattata, *syna* Lewiego, *syna* Melchiego, *syna* Jannaja, *syna* Józefa,

25. *Syna* Matatiasza, *syna* Amosa, *syna* Nahuma, *syna* Heslego, *syna* Nanggaja,

26. *Syna* Mahata, *syna* Mattatijasza, *syna* Semeja, *syna* Józefa, *syna* Judy,

27. *Syna* Joananna, *syna* Rezy, *syna* Zorobabela, *syna* Salatiela, *syna* Neriego,

28. *Syna* Melchiego, *syna* Addy, *syna* Kosama, *syna* Elmodama, *syna* Hera,

29. *Syna* Jozesa, *syna* Eliezera, *syna* Joreima, *syna* Mattata, *syna* Lewiego,

30. *Syna* Symeona, *syna* Judy, *syna* Józefa, *syna* Jonama, *syna* Eliakeima,

31. *Syna* Meleasza, *syna* Menama, *syna* Mattaty, *syna* Natana, *syna* Dawida,

32. *Syna* Jessego, *syna* Obeda, *syna* Bo-
oza, *syna* Salmona, *syna* Naassona,

33. *Syna* Aminadaba, *syna* Arama, *syna* Esroma, *syna* Faresa, *syna* Judy,

34. *Syna* Jakuba, *syna* Izaaka, *syna* Abrahama, *syna* Tarego, *syna* Nachora,

35. *Syna* Sarucha, *syna* Ragaua, *syna* Falega, *syna* Ebera, *syna* Sali,

36. *Syna* Kainana, *syna* Arfaksada, *syna* Sema, *syna* Noego, *syna* Lamecha,

37. *Syna* Matusall, *syna* Henocha, *syna* Jareda, *syna* Malaleela, *syna* Kainana,

38. *Syna* Enosza, *syna* Seta, *syna* Adama, *syna* Boga. Rdz 4,25-26; 5,1-32

4 A Jezus, pełen Ducha Świętego, powrócił znad Jordanu i prowadzony był w Duchu na pustkowie^{*}, ^{*lub: pustynie}

2. Przez czterdzieści dni był poddawany

próbie^{*} przez diabła, a przez te dni nic nie jadł; a gdy one się dopełniły, był^{**} głodny^{***}.

^{*lub: był kuszony, **dost.: później; ***lub: cierpiął głód}

3. I diabeł powiedział do Niego: Jeśli jesteś Synem Boga, powiedz temu kamieniowi, aby stał się chlebem. Mt 4,3; Łk 3,22; 1P 5,9

4. A Jezus w odpowiedzi, rzekł do niego: Napisano: Nie samym chlebem żyć będzie człowiek, ale każdym słowem^{*} Boga.

^{*gr: rhema - słowo, wypowiedź} Pwt 8,3; J 10,34; Mt 4,4

5. I zaprowadził Go diabeł na wysoką górę, i w wątku czasu pokazał Mu wszystkie królestwa zamieszkałego świata. J 12,31; 2Kor 4,4

6. I diabeł powiedział do Niego: Dam Ci tę całą władzę i ich chwałę; bo jest mi ona dana, a jeśli zechcę daję ją tym, którym chcę.

7. Jeśli więc Ty oddasz mi pokłon^{*}, wszystko to będzie Twoje. ^{*gr: proskymeo - por.} Mk 15,19*

8. A Jezus w odpowiedzi, rzekł mu: Zejdź mi z drogi^{*}, szatanie^{***}! Bowiem jest napisane: PANU, Bogu twojemu, będziesz się kłaniał i Jemu samemu będziesz służyć.

^{*gr: hypage opisno mou - idiom - cofnij się, odejdz, zejdź z drogi, stań za mną; ***gr: satanas - przeciwnik} Mt 4,10; 16,23

9. Potem przyprowadził Go do Jeruzolimy, postawił Go na szczyście świątyni^{*} i powiedział do Niego: Jeśli jesteś Synem Boga, rzuc się stąd w dół; ^{*gr: hieron - świątynia - Mt 24,1*}

10. Napisano bowiem: Aniołom swoim przykaże o Tobie, aby Cię strzegli, Ps 91,11

11. I że, na rękach Cię poniosą, byś czasem nie uraził o kamień swojej stopy. Ps 91,12

12. A Jezus w odpowiedzi, rzekł mu: Powiedziano: Nie będziesz kusil^{*} PANA, Boga twojego. ^{*por. Jk 1,13*} Pwt 6,16; 1Kor 10,9; Hbr 3,9

13. I gdy dokończył diabeł wszystkich prób, odstąpił od Niego, aż do pewnego czasu.

14. A Jezus wrócił w mocy Ducha do Galilei, a wieść o Nim rozeszła się po całej okolicy.

15. A On, wysławiany^{*} przez wszystkich nauczał w ich synagogach. ^{*por. Rz 8,30*}

16. I przyszedł do Nazaretu, gdzie był wychowany, i wszedł według swojego zwyczaju w dzień szabatu^{*} do synagogi, i wstał, aby czytać. ^{*dost.: szabatów - Lmn.}

17. I podano Mu zwój^{*} proroka Izajasza; i gdy rozwinął zwój, znalazł miejsce, gdzie było napisane: ^{*gr: biblos - zwój - por. Mk 12,26*}

18. Duch PANA nade mną; On ze względu na to, namaścił mnie, abym ogłosił dobrą

nowinę ubogim; posłał mnie, abym uzdrowił skruszonych na sercu, abym pojmanym ogłosił wyzwolenie i ślepym przejrzenie, abym złamanym odesłał w wolności,

Iz 61,1

19. Bym ogłosił rok przychyłności* PANA.

*dot. roku Jubileuszowego - por. Kpl 25,8-17 Iz 61,2

20. A gdy zwinął zwój i oddał go słudze², usiadł; a oczy wszystkich w synagodze były skierowane wprost w Niego. **por. 1Kor 4,1***

21. Zaczął więc do nich mówić: Dzisiaj do Piśmo, które usłyszeliście, wypełniło się*.

*dosl.: wypełniło się w waszych uszach Mt 13,14; Ek 10,23

22. A wszyscy *wystawiali* mu świadectwo*, i dziwili się słowom łaski, które wychodziły z Jego ust, i mówili: Czy Ten nie jest synem Józefa? **tub: świadczyć, wydawać dobrą opinię*

23. I powiedział do nich: Z pewnością powiecie mi to przysłowie*: Lekarzu! Ulecz samego siebie! Tyle słyszeliśmy o *ty*m, co się stało w Kafarnaum, uczyni *to* i tu w swojej ojczyźnie*. **gr: parabole - przypowieść, porównanie*

*gr: patris - ojczyzna - tu: rodzime miasto Nazaret w Galilei

24. I powiedział: Zaprawdę* mówię wam: Żaden prorok nie jest uznany w swojej ojczyźnie. **gr: amen - z hebr.: godne wiary* Mt 13,57; J 4,44

25. A mówię wam zgodnie z prawdą, że wiele wdów było w Izraelu za dni Eliasza, gdy niebo zostało zamknięte na trzy lata i sześć miesięcy, tak że nastąpił wielki głód* na całej ziemi; **gr: limos - słabe zbioru, głód, brak żywności* 1Krl 17,9

26. A do żadnej z nich nie został posłany Eliasz, tylko do Sarepty Sydońskiej, do kobiety *będącej* wdową. 1Krl 17,8-16

27. I wielu było trędowatych w Izraelu za proroka Elizeusza; a żaden z nich nie został oczyszczony, tylko Naaman, Syryjczyk.

28. A wszyscy w synagodze, gdy to słyszeli, unieśli* się gniewem. **dosl.: zostali napełnieni*

29. I gdy wstali, wypchnęli Go poza miasto, i przyprowadzili Go aż do krawędzi góry, na której miasto zostało zbudowane, aby Go strącić w dół. Lb 15,35; J 8,37.59; 10,31.39

30. On natomiast przeszedł przez *sam* środek nich i odszedł. J 18,6; Dz 12,18

31. I zszedł do Kafarnaum, miasta w Galilei, i tam ich nauczał w szabaty.

32. I zdumiewali się nad Jego nauką; bo słowo Jego było *wypowiadane* z mocą*.

*gr: eksousia - władza, prawo, autorytet Ek 4,36; Mk 1,22

33. A był w synagodze człowiek, który miał

ducha, demona nieczystego, i krzyknął donośnym głosem,

Mk 1,23

34. Mówiąc: Ach*! Co nam i Tobie**, Jezusie Nazareńczyku? Przyszedłeś nas zniszczyć; wiem, kim Ty jesteś – Święty Boży.

*okrzyk oburzenia lub zdumienia, zmieszanego z lekkiem
**idiom - por. J 2,4* Ps 78,41; 89,18; Dz 3,14

35. I zgromił* go Jezus, mówiąc: Umilknij** i wyjdź z niego. Wtedy demon rzucił go na środek, i wyszedł z niego, nie wyrządzając mu żadnej szkody. **tub: surowo skarcił; **por. Mk 4,39***

36. I wszystkich ogarnęło zdumienie, i rozmawiali między sobą, mówiąc: Co to za nauka*, że z władzą i mocą rozkazuje duchom nieczystym, i wychodzą? **tub: słowo, sprawa*

37. I rozchodziła się wieść o Nim po wszystkich miejscach tej okolicy.

38. A gdy wstał, *wyszedł* z synagogi i poszedł do domu Szymona, a teściowa Szymona była ogarnięta wysoką gorączką; i prosili Go w jej sprawie. Mt 8,14; 1Kor 9,5

39. I gdy stanął nad nią, zgromił* gorączkę, a opuściła ją; i zaraz wstała i im usługiwała.

*tub: surowo napomniiał, skarcił Ek 8,24; 2Kor 5,15

40. A gdy zachodziło słońce, wszyscy, którzy* mieli cierpiących** na rozmaite choroby, przyprowadzali ich do Niego, a *On* na każdego*** z nich nałożył ręce i uzdrowił ich.

*dosl.: ilu, jak wielu; **słabych, bez siły; ***każdego jednego

41. I z wielu wychodziły też demony, które krzyczały i mówiły: Ty jesteś Mesjasz*, Syn Boży; i gromił je, i nie pozwalał im mówić, gdyż wiedzieli, że *On* jest Mesjaszem*.

*tub: Chrystusem, Pomazańcem Mk 1,25; Dz 16,17

42. A gdy nastąpił dzień, wyszedł i udał się na odludne* miejsce. I tłumy szukały Go, i przyszli do Niego, i zatrzymywali Go, aby od nich nie odchodził. **gr: eremos - puste, pustynne, odludne*

43. A *On* powiedział do nich: Konieczne* jest, abym i innym miastom ogłaszał dobrą nowinę o Królestwie Boga; bo na to jestem posłany. Mk 1,38; J 9,4

*gr: dei - jest konieczne, trzeba, przystoi, należy, jest niezbędne

44. I głosił* w synagogach Galilei.

*gr: kerysso - być heroldem, ogłaszać jak herold

5 I stało się, gdy lud napierał na Niego, by słuchać Słowa Bożego, a *On* stał nad jeziorem Genezaret,

Mt 14,34; Mk 3,9

2. Że zobaczył dwie łodzie stojące przy jeziornie; a rybacy wyszli z nich i plukali sieci.

3. A gdy wstał do jednej z tych łodzi, która była Szymona, poprosił go, aby nieco odpłynął od łądu; a gdy usiadł, nauczał tłumy z łodzi.

4. A gdy przestał mówić, powiedział do Szymona: Wypłyn na głębię i zapuśćcie swoje sieci rybackie na polów. J 21,6

5. A Szymon w odpowiedzi, rzekł Mu: Mistrzu! Całą noc trudziłem się, nic nie złowiłem; lecz na słowo Twoje zapuszczę sieć.

*gr.: epistata - dowódca, opiekun Ps 33,9; 127,1

6. I gdy to uczynili, wspólnie zagarnęli wielką liczbę ryb, aż rwała im się sieć. **por. Mk 3,7**

7. I skinęli na współtowarzyszy, którzy byli w drugiej łodzi, aby im przyszli na pomoc; i przyszli, i napełnili obie łodzie, aż one zaczęły się zanurzać. **ub: chwycić razem; *dost.: tonąć*

8. A widząc to Szymon Piotr, przypadł do kolan Jezusa, mówiąc: Odejdź ode mnie Panie, bo jestem grzesznym człowiekiem!

*dost.: mężczyzną Hi 40,4; 42,6; Iz 6,5

9. Jego bowiem i wszystkich, co byli z nim, ogarnęło zdumienie z powodu połowu ryb, które złapali, Mt 4,19; Mk 1,17; Łk 4,32

10. Podobnie i Jakuba, i Jana, synów Zebe-deusza, którzy byli towarzyszami Szymona. I powiedział Jezus do Szymona: Nie bój się; od teraz będziesz łowić żywych ludzi.

11. A gdy wyciągnęli łodzie na ląd, opuszcili wszystko i poszli za Nim. J 1,37; Mk 10,28

12. I stało się, gdy był w jednym z miast, że oto zjawił się tam człowiek cały pokryty trądem; gdy ujrzał Jezusa, padł na twarz i prosił Go, mówiąc: Panie! Jeśli zechcesz, możesz mnie oczyścić. Kpl 14,2-32; 1Tm 2,4

*dost.: pełen trądu; *gr.: deomai - prosić, błagać, modlić

13. I Jezus wyciągnął rękę, i dotknął go, mówiąc: Chce, zostań oczyszczony; i zaraz trąd odszedł od niego. Mt 9,29; J 4,50

14. A On nakazał mu, aby o tym nikomu nie mówił, lecz rzekł: Oddal się teraz i pokaż się kapłanowi, i ofiaruj za swoje oczyszczenie, tak jak nakazał Mojżesz, na świadectwo dla nich. **gr.: katharismos - oczyszczenie rytualne, obmycie*

15. Tym bardziej więc rozchodziła się wieść o Nim; i schodziły się wielkie tłumy, aby Go słuchać i być przez Niego uzdrowionymi ze swoich chorób. **gr.: logos - słowo, przestanie, idea*

16. On sam natomiast usuwał się na pustkowiach i tam się modlił. Mt 14,23; Mk 6,46

17. I stało się jednego dnia, gdy nauczał, a siedzieli tam faryzeusze i nauczyciele Prawa, którzy przybyli ze wszystkich miasteczek Galilei i Judy, i z Jeruzolimy, że była tam obecna moc PANA, aby ich uzdrawiać.

18. A oto, jacyś mężczyźni nieśli na posłaniu sparaliżowanego człowieka i szukali sposobu, by go wnieść i położyć przed Nim.

*tj. male łózko, nosze Mt 9,2; Mk 2,1-5

19. I gdy nie znaleźli drogi, jaką mogliby go wnieść z powodu tłumy, weszli na dach, i przez pokrycie z dachówek spuścili go z łożem do środka przed Jezusa. Mt 15,30

*tj. płaski dach, służący jako taras; *por. w. 18*

20. A gdy zobaczył ich wiarę, powiedział do niego: Człowieku! Odpuszczone są ci twoje grzechy. J 2,25; Dz 14,9

21. I zaczęli rozważać uczeni w Piśmie i faryzeusze, myśląc: Kim jest Ten, co mówi te bluźnierstwa? Kto może odpuszczać grzechy, jeśli nie sam Bóg? **dost.: mówiąc* Ps 32,5; Iz 43,25

22. Ale Jezus dokładnie poznając ich myśli, w odpowiedzi, rzekł im: Co rozważacie w swoich sercach? 1Krn 28,9; Iz 66,18;

*gr.: dialogismos - zamysł, rozważanie, opinia Mi 7,9

23. Co łatwiej jest powiedzieć: Odpuszczone są ci twoje grzechy, czy powiedzieć: Wstań i chodź? Łk 17,15

24. Lecz abyście wiedzieli, że Syn Człowieczy ma władzę na ziemi odpuszczać grzechy – powiedział do sparaliżowanego: Mówię ci: Wstań, weź swoje łoże i idź do swojego domu.

*gr.: eksousia - autorytet, prawo, moc, władza

25. I natychmiast wstał przed nimi, wziął to, na czym leżał, i poszedł do swojego domu, chwalać Boga. **gr.: dokszadzo - por. J 7,39**

26. Wtedy uniesienie ogarnęło wszystkich i chwaliłi Boga, i byli wypełnieni bojaźnią, mówiąc: Widzieliśmy dziś niezwykłe rzeczy.

27. A potem wyszedł i ujrzał celnika, o imieniu Lewi, siedzącego przy cle, i powiedział mu: Pójdź za mną. **gr.: akoloutheo - por. Łk 9,57**

28. I zostawił wszystko, wstał i poszedł za Nim.

29. A wyprawił Mu Lewi wielkie przyjęcie w swoim domu; i była tam wielka gromada celników i innych, którzy z Nim spoczywali przy stole. **dost.: tłum* J 2,12; 1Kor 5,9-11; 10,27

30. I szemrali uczeni w Piśmie i faryzeusze, mówiąc do Jego uczniów: Czemu jecie i pijecie z celnikami i grzesznikami? Łk 7,34

31. A Jezus w odpowiedzi, rzekł do nich: Nie potrzebują zdrowi lekarza, ale ci, co się mają źle; Mt 9,12; Mk 2,17

32. Nie przyszedłem wzywać do upamiętania* sprawiedliwych, ale grzeszników.

*lub: zmienić myślenie, zawrócić Mt 3,2; Łk 13,3; 15,7

33. Oni jednak powiedzieli do Niego: Dlaczego uczniowie Jana często poszczą i zanoszą prośby* do Boga, podobnie jak i ci uczniowie faryzeuszów, a Twój jedzą i piją?

*lub: zanosić błagania, modlić się Mt 9,14; Mk 2,18

34. A On powiedział im: Czy możecie nakłonić przyjaciół* domu weselnego, aby pościli, dopóki obłubieniec jest z nimi? *dosl.: synów

35. Ale przyjdą dni, gdy zostanie zabrany od nich obłubieniec*; wówczas będą pościć.

*lub: pan młody Łk 24,17; Dn 9,26

36. Powiedział im też podobieństwo: Nikt *kawałkiem* z nowej szaty, nie łączy się z starą; bo inaczej, to nowe jest porwane, a łąca z nowego nie połączy* się ze starym. Mt 9,16;

*lub: zharmonizuje, zgodzić się z kimś Mk 2,21; 2Kor 6,16

37. I nikt nie leje wina młodego w stare bukłaki; bo inaczej*, młode wino rozsądzi bukłaki, i wino się wyleje, a bukłaki się zniszczą.

*dosl.: a jeśli nie Iz 65,8; Jl 1,5; Dz 2,13

38. Ale młode wino wlewa się w nowe bukłaki, *wtedy* jedno i drugie jest zachowane.

39. I nikt też, kto napił się starego, nie chce zaraz młodego, ale mówi: Stare jest lepsze.

6 A stało się w kolejny* szabat, że przechodził On przez zboża; a Jego uczniowie rwali kłosa i rozcierając je rękami, jedli.

*dosl.: drugi po pierwszym Pwt 23,25; Mt 12,1; Mk 2,23

2. A niektórzy z faryzeuszów powiedzieli do nich: Dlaczego czynicie to, czego nie wolno czynić w dni szabat?

Kpl 23,7; Pwt 16,9

3. A Jezus w odpowiedzi, rzekł do nich: Czy nie czytaliście o tym, co uczynił Dawid, gdy był głodny, on i ci, którzy byli z nim?

4. Jak wszedł do domu Bożego i wziął chleby ofiarne*, i jadł, dał też tym, którzy byli z nim; a których nie wolno jeść, jak tylko kapłanom. *lub: pokładne, wyst. na widok publicz. 1Sm 21,3

5. I powiedział im: Syn Człowieczy jest Panem też* szabat. *gr.: kai - i, a, też Mk 2,27; Mt 12,9

6. Stało się też w inny szabat, że Jezus* wszedł do synagogi i nauczał; a był tam *pe- wien* człowiek z uschlą prawą ręką. *dosl.: On

7. I śledzili Go* uczeni w Piśmie i faryzeusze, czy będzie uzdrawiał w szabat, aby znaleźć *powód* do oskarżenia. *brak w mss Byz Łk 20,20

8. A On znając ich myśli*, powiedział człowiekowi, *który* miał uschlą rękę: Podnieś się i stań na środku. A on podniósł się i stanął.

*gr.: dialogismos - rozważanie w myślach, opinie, roztrząsanie

9. Jezus więc powiedział do nich: Zapytam was: Czy wolno w dni szabat dobrze czynić, czy czynić źle? Życie zachować, czy zniszczyć?

10. I spojrzął dookoła po wszystkich, i powiedział temu człowiekowi: Wyciągnij swoją rękę! A on tak uczynił; i ręka jego stała się znów zdrowa, jak druga. Ps 2,1-2

11. Ale oni, pełni szaleństwa*, rozmawiali między sobą, co mogliby uczynić Jezusowi.

*lub: bezrozumnego gniewu, tracąc zdolność myślenia

12. A stało się w te dni, że odszedł na górę modlić się, i spędził tam noc na modlitwie do Boga.

13. A gdy nastął dzień, przywołał swoich uczniów i wybrał sobie z nich dwunastu, których też nazwał apostołami: 2Kor 12,11; Ef 2,20

14. Szymona, którego też* nazwał Piotrem, i Andrzeja, jego brata, Jakuba i Jana, Filipa i Bartłomieja, *gr.: kai - i, a, również, w istocie

15. Mateusza i Tomasza, Jakuba *syna* Alfeusza, i Szymona, zwanego Zelotą*,

*lub: Gortiućcem - być może, ze względu na związek z zelotami

16. Judę *syna* Jakuba i Judasza Iskariotę, który* stał się zdrajcą. *dosl.: a który

17. I zstąpił z nimi w dół, i stanął na równinie, a był tam tłum Jego uczniów i wielkie rzesze* ludu z całej Judei i z Jerozolimy, i z wybrzeża Tyru i Sydonu, którzy przyszli, aby Go słuchać i zostać uzdrowionymi* ze swoich chorób, *por. Mk 3,7; **gr.: iomai - Łk 9,2*

18. I ci, którzy byli dręczeni przez duchy nieczyste, byli uzdrawiani*. *gr.: therapeuo - Łk 8,43*

19. I cały lud szukał *sposobu*, by Go dotknąć; gdyż moc wychodziła z Niego i uzdrawiała wszystkich. Mk 3,10

20. A On, podniósł swoje oczy na swoich uczniów i mówił: Błogosławieni*, ubodzy! Bo wasze jest Królestwo Boże. 1Sm 2,8;

lub: szczęśliwi - por. Mt 5,3 Iz 29,19; J 7,48

21. Błogosławieni, którzy teraz głodujecie; gdyż zostaniecie nasyćeni. Błogosławieni, którzy teraz płaciecie; gdyż będziecie się śmiać. Ps 126,5-6; Iz 61,2-3; 65,13; 55,1-2; Mt 5,1

22. Błogosławieni jesteście, gdy ludzie będą was nienawidzić, i gdy was odłączą, i będą was lżyć, i odrzucą wasze imię jako złe*, z powodu Syna Człowieczego. ^{*lub: niegodziwie}

23. Cieszcie się w tym dniu i podskoczcie z radości; oto bowiem zapłata wasza wielka jest w niebie; bo ich ojcowie tak samo czynili prorokom. ^{Mt 5,12; 21,35; Dz 5,41; Rz 5,3}

24. Ale biada wam bogatym! Bo już odbieracie swoją pociechę*. ^{*gr: paraklisis - por: 2Kor 8,4*}

25. Biada wam, którzy jesteście nasyconci! Bo będziecie głodować*. Biada** wam, którzy teraz się śmiejecie! Bo będziecie smucić się i płakać. ^{*lub: cierpieć głód, niedostatek Prz 14,13}
^{**gr: ouai - wyraz dzwiękonaśladowczy „och” - żal lub twoga}

26. Biada wam, jeśli dobrze będą o was mówić wszyscy ludzie; bo ich ojcowie tak czynili fałszywym prorokom.

27. Ale mówię wam, którzy słuchacie: Miłujcie swoich nieprzyjaciół; dobrze czyńcie tym, którzy was nienawidzą. ^{Prz 25,21}

28. Błogosławcie* tym, którzy was przeklinają; i módlcie się za tych, którzy was znieważają. ^{Prz 24,17; 25,21; Rz 12,20; Lk 23,34; Dz 7,60}

^{*gr: eulogeo - wystawiać, sławić, dobrze życzyć - por: Mt 14,19*}

29. Temu, który cię uderza w policzek, nadstaw i drugi; a temu, który odbiera ci płaszcz, i koszulę* wzięć nie zabraniaj. ^{Mt 5,39; 1J 3,17;}

^{*gr: chiton - tunika - por: Mt 5,40*} ^{1Kor 6,7; Hbr 10,34}

30. A każdemu, który cię prosi, daj; a od tego, kto bierze, co twoje, nie żądaj zwrotu*. ^{*gr: apaiteo - poprosić w zamian, domagać się czegoś należnego}

31. A jak chcecie, aby wam ludzie czynili, tak i wy czyńcie im podobnie.

32. I jeśli miłujecie* tych, którzy was miłują, jaka się wam należy wdzięczność? Albowiem i grzesznicy miłują tych, którzy ich miłują. ^{Lk 10,37; Mt 5,46; 1P 2,20}

^{*gr: agapao - gorąco miłować, bardzo lubić - por: J 21,15**}

33. A jeśli dobrze czynicie tym, którzy wam dobrze czynią, jaka się wam należy wdzięczność? Albowiem i grzesznicy to samo czynią.

34. I jeśli byście pożyczali tym, od których spodziewacie się zwrotu, jaka się wam należy wdzięczność? Albowiem i grzesznicy grzesznikom pożyczają, aby tyle samo otrzymać z powrotem. ^{Mt 5,42; Pwt 15,8}

35. Ale miłujcie swoich nieprzyjaciół i czyńcie im dobrze, i pożyczajcie nie spodziewając się niczego w zamian, a wielka będzie wasza zapłata, i będziecie synami Najwyższego; On

bowiem dobrotliwy* jest dla niewdzięcznych i złych. ^{*gr: chrestos - łagodny, życzliwy Ps 145,9}
36. Dlatego bądźcie* miłosierni, jak i Ojciec wasz jest miłosierny*. ^{Mt 5,48; Ef 5,1; 1P 1,15}

^{*lub: stawiając się; **gr: oiktrimon - miłosierny, litościwy}
37. I nie sądźcie, a nie będziecie sądzeni; nie potępiajcie, a nie będziecie potępieni; odpuszczajcie*, a będzie wam odpuszczone*. ^{*lub: uwolnić, odprawić Mt 7,1; Rz 14,4; 1Kor 4,5}

38. Dawajcie, a będzie wam dane; miarą dobrą, naphaną i potrzesioną, i przelewającą dadzą w zanadrze* wasze; jaką bowiem miarą mierzycie, taką i wam odmierzają. ^{Prz 3,9;}
^{*lub: podatek, pazucha, część ubrania 2Kor 9,6; Mk 4,24}

39. Powiedziay też im podobieństwo*: Czy może ślepy prowadzić ślepego? Czyż obaj nie wpadną w dół? ^{Lz 6,10; Mt 15,14; Rz 2,19}

^{*gr: parabole - położyć obok, przykład, porównanie}

40. Nie jest uczeń ponad swojego nauczyciela; lecz doskonalszy* będzie każdy, jeśli będzie jak jego nauczyciel. ^{Mt 10,24; J 13,16; 15,20}

^{*gr: katartidzo - pełny, ukształtowany, sprawny - por: Ga 6,1*}

41. A dlaczego widzisz drzazgę w oku swojego brata, a belki* we własnym oku nie dostrzegasz? ^{*gr: dokos - krokiew, belka Mt 7,3}

42. Lub jak możesz powiedzieć swojemu bratu: Bracie! Pozwól, że wyrwę drzazgę z twojego oka; a sam nie widzisz belki, która jest w twoim oku. Obłudniku! Wyrwij wpieryw belkę ze swojego oka; a wtedy przejrzysz, abyś wyrwał drzazgę*, która jest w oku twojego brata. ^{*dosł: coś suchego, budył, gałązka, źdźbło, słomka}

43. Nie ma bowiem drzewa dobrego, które przynosiłoby zgniły* owoc; ani zgniłego drzewa, które przynosiłoby owoc dobry. ^{Ga 5,19;}
^{*lub: bezużyteczny Mt 7,17; 12,33}

44. Gdyż każde drzewo znane jest z własnego owocu; bo nie zbierają z ciernia fig, ani z jeżyny* nie zbierają winnych gron. ^{*lub: cierni}

45. Dobry człowiek z dobrego skarbcza swego serca wydobycia dobre rzeczy, a zły człowiek ze złego skarbcza swego serca wydobycia złe rzeczy; albowiem z obfitości serca mówią jego usta. ^{Ps 37,3; Prz 12,18; 2Kor 4,6}

46. Dlaczego wzywacie* mnie: Panie, Panie! A nie czynicie tego, co mówię? ^{Mi 1,6;}

^{*lub: nazywacie, wolicie głośno Mt 25,11; 1Kor 12,3}

47. Pokażę wam, do kogo podobny jest każdy, kto przychodzi do mnie, i słucha moich słów i je czyni. ^{Mt 7,24-25; Jk 1,22-24; Lk 11,28}

48. Podobny jest do człowieka budującego

dom, który kopał i *wydrążył* głęboko, i założył fundament na skale; a gdy przyszła powódź, uderzyła rzeka w ten dom i nie mogła go zachwiać; bo miał założony fundament na skale.

2Sm 22,2,32; 1Kor 3,11; Ef 2,20

49. A kto słucha, a nie czyni, podobny jest do człowieka, który zbudował swój dom na ziemi bez fundamentu, w który uderzyła rzeka, i zaraz upadł; a ruina tego domu była wielka.

7 A gdy dokończył wypowiadać wszystkie swoje słowa do słuchającego* Go ludu, wszedł do Kafarnaum; **dosl.: do uszu* Mt 8,5

2. A sluga* pewnego setnika, bardzo ceniony przez niego, chorował** i miał już umrzeć.

**lub: niewolnik; **dosl.: miał się zle* Lk 23,47; Dz 10,1

3. A gdy usłyszał o Jezusie, posłał do Niego starszych żydowskich, prosząc Go, aby przyszedł i uzdrowił jego sługę.

J 4,47

4. A gdy oni przybyli do Jezusa, prosili Go gorliwie, mówiąc: Godny jest tego, abyś mu to uczynił;

Mt 10,11-13; Lk 7,6; Obj 3,4

5. Albowiem miłuje nasz naród i sam zbudował nam synagogę*. **gr.: synagoge - por. Mk 3,1**

6. Wtedy Jezus wyruszył z nimi. A gdy już był blisko, niedaleko od domu, posłał setnika do Niego przyjaciół, mówiąc Mu: Panie! Nie kłopotz się; nie jestem bowiem godny, abyś wszedł pod mój dach. **lub: nie trudź się*

7. Dlatego i samego siebie nie uważałem za godnego, aby przyjść do Ciebie; ale nakazał słowem, a zostanie uzdrowiony mój chłopiec**. **dosl.: przemów, powiedz* Ps 33,9; 107,20; Mk 1,27

**gr.: pais - dziecko, chłopiec, młody niewolnik, dziewczynka*

8. Gdyż i ja jestem człowiekiem podległym władzy, a mając pod sobą żołnierzy, mówię temu: Idź, a idźcie; i drugiemu: Przyjdź, a przychodź; i swojemu słudze: Czyń to, a czyni.

9. A gdy Jezus to usłyszał, zadziwił* się nim, i obrócił się do ludu, który za Nim podążał, i powiedział: Mówię wam: Nawet w Izraelu nie znalazłem tak wielkiej wiary.

Mt 8,10;

**lub: (wyraził swój) podziw* Rz 3,1; Ps 147,19

10. A gdy wrócili do domu ci, którzy byli posłani, znaleźli chorego sługę zdrowego.

11. I zdarzyło się w następnym dniu, że poszedł do miasta zwanego Nain, i wielu Jego uczniów szło razem z Nim oraz wielki tłum.

12. A gdy przybliżył się do bramy miasta, oto wynoszono umarłego, jedynego syna matki,

a ta była wdowa, i był z nią znaczny tłum* z tego miasta; **gr.: ochlos - tłum, rzesza, pospólstwo*

13. A gdy Pan ją ujrzał, ulitował się nad nią i powiedział jej: Nie płacz!

Lk 8,52

14. I gdy przystąpił, dotknął mar*; a ci, co je nieśli, stanęli. I powiedział: Młodzieńcze! Tobie mówię, wstań**.

1Krl 17,21; 2Krl 4,32; Lk 8,54

**lub: noszy pogrzebowych; **gr.: egeiro - podnieść, wzbudzić*

15. I usiadł umarły, i zaczął mówić; i oddał go jego matce.

16. A wszystkich ogarnął lęk, i wielbili Boga, mówiąc: Wielki prorok powstał wśród nas i Bóg nawiedził* swój lud.

Pwt 18,15; Lk 5,26

**gr.: episkeptomai - patrzeć na, spojrzeć aby pomóc, doglądać*

17. I rozeszła się o Nim ta wieść* po całą Judei i po całą okolicę. **dosl.: to słowo*

18. O tym wszystkim oznajmili Janowi jego uczniowie.

Mt 11,2-6

19. A Jan, przywołał dwóch swoich uczniów i posłał ich do Jezusa, mówiąc: Czy Ty jesteś tym, który *ma* przyjść*, czy mamy oczekiwać innego? **dosl.: „ten Przychodzący”* Iz 40,10; J 11,27

20. A gdy owi mężowie przyszli do Niego, powiedzieli: Jan Chrzcielca posłał nas do Ciebie, mówiąc: Czy Ty jesteś tym, który *ma* przyjść*, czy mamy oczekiwać** innego? **in.19**

**gr.: prosdokao - wypatrywać, czekać z nadzieją lub lekkiem*

21. A w tej *właśnie* godzinie wielu uzdrowił z chorób i udręk, od złych duchów, i wielu ślepych darował* *by mogli* widzieć.

**gr.: charidzomai - okazać łaskę, udzielić przebaczenia, obdarzyć*

22. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Idźcie, oznajmijcie Janowi co widzieliście i słyszeliście, że ślepi odzyskują wzrok, chromi chodzą, trędowaci zostają oczyszczeni, głuchoniemi słyszą, umarli powstają z *martwych*, ubogim* głoszona jest dobra nowina.

**lub: będącym w skrajnej nędzy* Iz 61,1; Lk 5,20

23. A błogosławiony jest ten, który się mną nie zgorszy*.

Mt 16,17; Lk 2,34; Rz 9,32

**lub: z powodu mnie nie potknie się, nie zostanie zgorszony*

24. A gdy odeszli posłańcy Jana, zaczął mówić do ludu o Janie: Co wysłiście zobaczyć na pustkowiach? Czy trzcinę chwiejącą* się od wiatru? **gr.: saleuo - targać, ustrząsać, chwiać* Mt 3,1

25. Ale co wysłiście zobaczyć? Czy człowieka w miękkiej* szaty odzianego? Oto ci, którzy *noszą* wspaniałe odzienie i żyją w przepychu, są w *pałacach* królewskich.

Mt 3,4;

**gr.: malakos - zniewieszczone, delikatne, IP 3,3; Iz 59,17*

młody chłopiec, pasywny uczestnik aktu homoseksualnego

26. Ale co wysłicie zobaczyć? Czy proro-
ka? Tak, mówię wam, i więcej niż proro-
ka.

27. On jest tym, o którym jest napisane: Oto
Ja wysyłam swojego posłańca przed Twoim
obliczem, który *pojdzie* przed Tobą przygo-
tować Ci drogę. ^{*lub: aniola} Iz 40,3; Mt 3,1; 4,5; J 1,23

28. Albowiem mówię wam: Pośród narodo-
wanych z kobiet, nikt nie jest większym pro-
rokiem od Jana Chrzciciela; ale najmniejszy
w Królestwie Bożym większy jest od niego.

29. A cały lud, gdy to usłyszał, a także cel-
nicy, uznali sprawiedliwość Boga; ci, którzy
zostali ochrzczeni** chrztem Jana. Mt 21,32

^{*lub: zostali uznani za sprawiedliwych; **lub: zamurzeni}

30. A faryzeusze i znawcy Prawa odrzucili
postanowienie Boże o nich samych, bo nie
zostali przez niego ochrzczeni. Iz 65,12

31. I powiedział Pan: Do kogo przyrównam
ludzi tego pokolenia, i do kogo są podobni?

32. Podobni są do dzieci, siedzących na ryn-
ku i wytykających sobie nawzajem, mówiąc:
Graliśmy wam na fujarce, a nie tańczyliście;
spiewaliśmy pieśni żałobne, a nie płakaliście.

33. Albowiem przyszedł Jan Chrzciciel, nie
jadł chleba i nie pił wina, a mówicie: Ma de-
mona*. ^{*gr: daimonion - bóstwo dobre lub złe, moc boska, demon}

34. Przyszedł Syn Człowieczy, je i pije, a mó-
wicie: Oto człowiek, żarłok i pijak*, przyja-
cał celników i grzeszników. Łk 15,2;

^{*lub: opój, nadużywający wina} Mt 9,11; J 2,2

35. I tak mądrość została uznana za spra-
wiedliwą przez wszystkie swoje dzieci.

36. I prosił Go pewien faryzeusz, aby z nim
spożył *posiłek*; a gdy wszedł do domu faryze-
usza, spoczął przy stole. ^{*dost.: został posadzony}

37. A oto kobieta, która była w mieście grze-
sznicą, gdy dowiedziała się, że spoczywa
przy stole w domu faryzeusza, przyniosła ala-
bastrowy flakonik olejku, Mt 26,7; Mk 14,3; J 11,2

38. I stanęła przy stopach Jego z tyłu, płą-
cząc zaczęła łzami zraszać Jego stopy, a wło-
sami swojej głowy obcierała i czule całowała
Jego stopy, i namaszczała je olejkim.

39. A widząc to faryzeusz, który Go zaprosił,
powiedział w sobie, mówiąc: Gdyby Ten był
prorokiem, wiedziałby, kim i jaką jest ta ko-
bieta, która się Go dotyka; że jest grzeszna.

40. I Jezus w odpowiedzi, rzekł do niego:
Szymonie! Mam ci coś do powiedzenia. A on
powiedział: Mów, Nauczycielu!

41. Pewien wierzyciel miał dwóch dłużni-
ków; jeden dłużny był mu pięćset denarów,
a drugi pięćdziesiąt. Mt 6,12; 18,28; Łk 13,4

42. A gdy nie mieli czym zapłacić, obydwom
darował. Powiedz więc, który z nich, będzie
miłował go bardziej? Ps 103,3; Mt 18,34

43. A odpowiadając Szymon, powiedział do
Niego: Przypuszczam, że ten, któremu więcej
darował. A On mu powiedział: Poprawnie to
osądziłeś*. ^{*gr: krino - sądzić, wyrazić opinię, oddzielić}

44. I obrócił się do kobiety, i powiedział Szy-
monowi: Widzisz tę kobietę? Wszedłem do
twojego domu, a nie podałeś wody dla moich
stóp; ale ta łzami zrosiła moje stopy, i swo-
imi włosami* je otarła. ^{*dost.: włosami swojej głowy}

45. Nie udzieliłeś mi pocałunku; ale ta, gdy
weszła, nie przestała całować moich stóp.

46. Nie namaściłeś* oliwą mojej głowy; ale
ta olejkim namaściła moje stopy.

^{*gr: alejfo - namaszczać oliwą} Am 6,6; Ps 23,5; Mt 6,17

47. Z tego powodu mówię ci: Odpuszczone*
są jej grzechy, które były liczne, bo bardzo
umiłowała; a komu mało jest odpuszczone,
ten mało miłuje. Wj 34,6; Łk 5,20; 1J 4,19

^{*gr: afiemi - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić}

48. A On powiedział do niej: Grzechy* twoje
są ci odpuszczone. ^{*gr: hamartia - por. Mk 1,5**}

49. I zaczęli ci, którzy razem z Nim spoczy-
wali przy stole, mówić w sobie*: Kim jest Ten,
który i grzechy odpuszcza? Łk 3,8

^{*gr: en heautou - w sobie samym - por. Mt 3,9*}

50. I powiedział do kobiety: Wiara twoja zba-
wiła* cię. Idź w pokoju. Łk 18,42; Mk 10,52; Rz 5,1

^{*gr: sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić}

8 I stało się, że przechodził On kolejno
miastach i wioskach, głosząc i opowia-
dając dobrą nowinę o Królestwie Bożym,
a wraz z Nim dwunastu, Mt 4,23

2. I pewne kobiety, które uzdrowił* od złych
duchów i od chorób: Maria, którą nazywano
Magdalena, z której wyszło siedem demonów,
^{*gr: therapeuo - uleczyć} Mt 27,55; Łk 16,1,9; J 19,25

3. I Joanna, żona Chuzy, zarządcy Heroda,
i Zuzanna, i wiele innych, które Mu służyły ze
swojego mienia. 1Krn 29,14; Prz 31,20

4. A gdy gromadził się wielki tłum, a ludzie
przybywali z różnych miast do Niego, powie-
dział w podobieństwie*: Mt 13,2; Mk 4,1

^{*gr: parabole - położyć obok, przykład, porównanie}

5. Siewca wyszedł zasiać swoje ziarno; a gdy

on siał, jedno padło przy drodze*, i zostało podeptane, a ptaki z nieba je wyjadły.

**lub: obok drogi* Mt 13,3; Mk 4,3

6. A *drugie* padło na skałę; gdy wzeszło, uschło, gdyż nie miało wilgoci.

7. A inne padło w *sam* środek cierni; a cierń razem z nim wzrosły i zadusiły je.

8. A *jeszcze* inne padło na dobrą ziemię, i gdy wzeszło, wydało plon* stokrotny. To mówiąc, zawołał: Kto ma uszy, by słuchać, niech słucha!

**lub: owoc* Rdz 3,18; Mt 11,15; 13,9; Obj 2,7

9. I pytali Go uczniowie Jego, mówiąc: Co może* *znaczyć* to podobieństwo? Mt 13,11;

**dosl.: czym ma być* Ef 5,28; 2Tes 2,7

10. A *On* powiedział *im*: Wam dane jest poznać tajemnice Królestwa Bożego, lecz pozostałym podaje się *je* w podobieństwach, aby patrząc nie widzieli i słysząc nie rozumieli.

11. A to podobieństwo *ma* takie* *znaczenie*: Ziarnem jest Słowo Boże,

Iz 8,20; 1Kor 3,6;

**dosl.: jest takie* 1P 1,23

12. A tymi przy drodze są ci, którzy słuchają; potem przychodzi diabeł i wybiera* słowo z ich serca, aby nie uwierzyli i nie byli zbawieni**.

**lub: podnosi; **uratowani, ocaleni* Obj 12,9

13. A tymi na skałe są ci, którzy słuchają i z radością przyjmują słowo; lecz* nie mają korzenia, do czasu wierzą, a w czasie próby** odstępują.

Mk 4,16; Mt 13,20-21;

**dosl.: i ci...; **lub: doświadczenia, pokusy* 2P 2,20

14. A to, które padło między ciernie, to* ci, którzy słuchają słowa; ale idąc, są zaduszeni przez troski i bogactwa oraz przyjemności życia, i nie dochodzą do dojrzałości**.

**dosl.: ci są; **lub: nie dojrzewają* 1Tm 6,9; 2Tm 4,10; 1J 2,15

15. A to, *które padło* na dobrą ziemię, to* ci, którzy w szlachetnym** i dobrym sercu zachowują w wytrwałości usłyszane słowo i przynoszą plon***.

**dosl.: ci są* Ps 1,6; 51,10; Lk 6,45;

***lub: pięknym, dobrym; ***owoc* Hbr 10,36; Jk 5,7

16. A nikt, *kto* zapalił lampę, nie nakrywa jej naczyniem, ani nie wkłada pod łóżko; ale ją stawia na świeczniku*, aby *ci, którzy* wchodzą, widzieli światło.

Lk 11,33; Mt 5,15;

**lub: stojaku lampy* Mk 4,21; Flp 2,15; Dz 26,18

17. Bo nie ma nic ukrytego, co nie stanie się widoczne*, ani zakrytego, co nie zostanie poznane i nie wyjdzie na jaw.

Kaz 12,14;

**gr.: fimeros - widoczny, jawny, oczywisty* Mt 10,26; 1Kor 4,5

18. Dlatego zwróćcie uwagę*, jak słuchacie; albowiem kto ma, temu będzie dane, a kto

nie ma, i to, co wydaje się *mu*, że ma, będzie odebrane.

**lub: baczenie, patrzcie* Mk 4,24; Hbr 2,1

19. Wtedy przybyli do Niego matka i Jego bracia; i nie mogli spotkać się z Nim z powodu tłumu.

Mt 12,46; Mk 3,31-35

20. I oznajmiono Mu, mówiąc: Twoja matka i Twój bracia stoją na zewnątrz i chcą Cię zobaczyć.

Mt 13,55; Mk 6,3; J 7,3-6; Dz 1,14

21. A *On* w odpowiedzi, rzekł do nich: Matką moją i moimi braćmi są ci, *którzy* słuchają Słowa Bożego i je wykonują.

22. I stało się jednego dnia, że wstąpił do łodzi *On* i Jego uczniowie, i powiedział do nich: Przepławmy się na drugą stronę jeziora. I wypłynęli.

Mt 8,23; Mk 4,35; J 6,1

23. A gdy oni płynęli, zasnął. Wtedy spadło na jezioro potężne uderzenie* wiatru i zostali zalani *wodą*, i byli w niebezpieczeństwie.

**gr.: lailaps - porывистый вихер, бурза, навальница*

24. Zbliżyli się więc i obudzili Go, mówiąc: Mistrzu*, Mistrzu! Giniemy. A *On* rozbudził się, zgromił** wiatr i wzburzone fale; i przestały, i nastąpiła cisza.

**gr.: epistates - por. Lk 9,23*

***gr.: epitimao - surowo napomnieć, skarcić, zgromić*

25. Powiedział więc im: Gdzie jest wasza wiara? A *oni* zaleknieni, zdziwili się i mówili jedni do drugich: Kim więc jest Ten, że i wiatrom i wodzie rozkazuje*, i są Mu posłuszne?

**gr.: epitasso - nakazać, rozkazać, polecić* Mt 6,30; Mk 4,40

26. I przybyli do brzegu, do krainy Gadareńczyków, która jest naprzeciwko Galilei.

27. A gdy *On* wyszedł na ląd, wyszedł Mu naprzeciw pewien człowiek z miasta, który miał demony i od dłuższego czasu nie zakładał szaty, i nie mieszkał w domu, tylko w grobowcach*.

**gr.: mnema - grób, pomnik w celu upamiętnienia*

28. A gdy ten ujrzał Jezusa, z krzykiem przypadł do Niego i potężnym głosem powiedział: Co ja mam* z Tobą, Jezusie, Synu Boga Najwyższego?! Proszę Cię, abyś mnie nie dręczył.

idiom: co mnie i Tobie? - por. Mt 8,29 Mk 1,24; Jk 2,19

29. Rozkazał bowiem duchowi nieczystemu wyjść z tego człowieka; bo od dłuższego czasu porwał go, a chociaż go wiązano łańcuchami i strzeżono go w dybach, jednak rwał te więzy i był pędzony przez demona na pustkowia.

Kpl 26,15; Ps 89,31; Mt 5,19

30. A Jezus zapytał go, mówiąc: Jakie jest twoje imię? A *on* powiedział: Legion; albowiem wiele demonów w niego wstąpiło.

31. I prosiły Go, aby im nie kazał odejść do otchłani*.

Rz 10,7; Obj 9,12; 11,7; 17,8; 20,1-3

*gr: *Abyssos - otchłani, czeluść, bezdenne głębia*

32. A była tam wielka trzoda świń, które pały się na górze; i prosiły Go, aby im pozwolił w nie wejść. I pozwolił im.

Kpl 11,7; Iz 65,4

33. A gdy demony wyszły z tego człowieka, weszły w świnię i stado ruszyło w dół zbocza do jeziora, i utonęło.

Mt 8,32

34. Pasterze więc widząc, co się stało, uciekli; odeszli i oznajmili* to w mieście i w wioskach.

*lub: *przynieść wieść, ogłosić publicznie*

35. Ludzie natomiast wyszli, aby zobaczyć, co się stało; a gdy przyszedł do Jezusa, znalazł człowieka, z którego wyszły demony, ubranego i przy zdrowych zmysłach *siedzącego* u stóp Jezusa, i przestraszyli się.

2Tm 1,7

36. A opowiedzieli im ci, którzy widzieli, jak ten opętany* został uwolniony.

*gr: *daimonizomai - być pod władzą lub wpływem demona*

37. I prosiło Go całe mnóstwo Gadareńczyków z okolicznej krainy, aby odszedł od nich; albowiem ogarnął ich wielki strach. A On, wstąpił do łodzi i zawrócił.

Mk 5,17; Dz 16,39

38. I prosił Go mężczyzna, z którego wyszły demony, by mógł z Nim być; lecz Jezus odprawił go, mówiąc:

Flp 1,23

39. Wróć do swojego domu i opowiadaj, jak wiele uczynił dla ciebie Bóg. I odszedł, głosząc po całym mieście, jak wiele uczynił mu Jezus.

Ps 66,16; Mk 1,45; J 4,28

40. I stało się, gdy Jezus wrócił, że tłum przyjął* Go z radością; albowiem wszyscy Go oczekiwali.

*gr: *apodechomai - przyjąć, powitać z radością*

41. A oto przyszedł maj, imieniem Jair, a był on przełożonym synagogi. A gdy upadł do stóp Jezusa, prosił Go, aby wszedł do jego domu.

Mt 9,18; Mk 5,22; 7,25; J 11,32

42. Albowiem miał córkę jedynaczkę, która miała około dwunastu lat, a ta umierała. A gdy On szedł, naciskały na Niego tłumy.

43. A kobieta, mająca od dwunastu lat upływ krwi, która wszystkie swoje środki na życie wydała u lekarzy, a nie mogła zostać przez żadnego z nich uleczone*,

Kpl 15,25; Mt 9,20

*gr: *therapeuo - przywracać do zdrowia, leczyć, służyć*

44. Podeszła z tyłu i dotknęła się skraju* Jego szaty; i natychmiast ustał jej upływ krwi.

*hebr: *cicit - frędzle z wełny na skraju szaty przyp. o Prawie*

45. I Jezus powiedział: Kto mnie dotknął?

A gdy wszyscy wypierali się, powiedział Piotr i ci, którzy byli z Nim: Mistrzu! Tłumy cisną się i tłoczą, a Ty mówisz: Kto mnie dotknął?

*lub: *opiekun, dowódcą - por. Łk 9,33**

Łk 5,17; 6,19

46. A Jezus powiedział: Ktoś mnie dotknął, bo poznałem, że moc wyszła ze mnie.

47. A widząc kobieta, że nie uszła uwadze*, przystąpiła z drżeniem** i padła przed Nim, i powiedziała Mu przed całym ludem, z jakiego powodu dotknęła się Go, i jak od razu została uzdrowiona.

*dost.: *nie ukryła się* Rz 10,10

**gr: *tremo - drżeć, przerażać się, lękać, trząść się z lęku*

48. A On jej powiedział: Ufaj*, córko! Wiara twoja cię ocaliła*.

Łk 7,50;

*lub: *odwagi*; *gr: *sodzo - uratować, zbawić* Mt 9,2; 2Kor 6,18

49. Gdy On jeszcze to mówił, przyszedł ktoś z domu przełożonego synagogi, mówiąc: Twoja córka umarła, nie trudź nauczyciela.

50. Ale Jezus, gdy to usłyszał, odpowiedział mu, mówiąc: Nie bój się; jedynie wierz, a stanie ocalona*.

*gr: *sodzo - uratować, zbawić* Mk 9,23

51. A po przybyciu do domu, nie pozwolił wejść nikomu, tylko Piotrowi i Jakubowi, i Janowi, ojcu i matce dziewczynki.

Łk 9,28; Mt 26,37

*gr: *afiemni - dopuścić, zezwolić, dać odejść - por. Mt 13,21**

52. A wszyscy płakali i bili się w pierś z żalu za nią. Lecz On powiedział: Nie płaczcie! Nie umarła, ale śpi.

Dn 12,2; 11,11-14

53. I naśmiewali* się z Niego, wiedząc, że umarła.

*gr: *katagelao - szydzić, kpić, wyśmiewać*

54. A On usunął* wszystkich na zewnątrz, ujął ją za rękę i głośno** powiedział: Dziewczynko, wstań!

*gr: *ekballo - por. Mt 8,12** J 11,43

**gr: *foneo - wydawać dźwięk, krzyczeć, wołać, odzywać się*

55. I duch jej powrócił, i natychmiast wstała; i zarządził, aby dano jej jeść.

1P 2,2

56. I zdumieni* się jej rodzice. A On im nakazał, aby nikomu nie opowiadali o tym, co się stało.

Łk 5,14; Mt 8,4; 9,30; Mk 5,43

*gr: *eksistemi - być oszołomionym, wyjść z siebie, oszaleć*

9A gdy Jezus przywołał do siebie dwunastu swoich uczniów, dał im moc i władzę* nad wszystkimi demonami, i moc, aby uzdrawiali choroby.

*lub: *autoritet, prawo* Mt 10,1

2. I wysłał ich, aby głosili Królestwo Boże i uzdrawiali* chorych.

*gr: *iomai - uzdrawiać, leczyć*

3. I powiedział do nich: Niczego nie zabierajcie w drogę, ani lasek, ani torby, ani chleba, ani srebra*, ani też nie bierzcie** po dwie tuniki.

*tj. *srebrnych monet*; **dost.: *miejcie* Łk 10,4

4. A do któregokolwiek domu wejdziecie, tam pozostawcie, i stamtąd wychodźcie.

5. A jeśli ktoś nie przyjąłby was, wychodząc z tego miasta, strażnijcie proch ze swoich stóp na świadectwo* dla nich. Ne 5,13; Łk 9,48;

*gr.: *martyrion - dowód, świadectwo* J 13,20; Dz 13,51

6. Wyszli więc, i chodzili po wszystkich wioskach, głosząc dobrą nowinę i wszędzie uzdrawiając*.

*gr.: *therapeuo - por.* Łk 8,43*

7. I usłyszeli tetrarcha Herod o wszystkim, co działo się za* Jego *sprawą*, i był zaniepokojony, dlatego że niektórzy mówili, że Jan został wzbudzony z martwych;

*dost.: *przez Niego*

8. Niekórzy natomiast, że ukazał się Eliasz; a inni, że powstał z *martwych* jeden z dawnych proroków.

9. I powiedział Herod: Janowi ja ściałem głowę, ale kim jest Ten, o którym słyszę takie rzeczy? I szukał *sposobności*, aby Go zobaczyć.

Mt 14,1; Łk 23,8

10. A gdy wrócili apostołowie, opowiedzieli Mu, co uczynili. A On wziął ich ze sobą i usunął się na osobność, na miejsce pustynne przy mieście, które nazwano Betsaida.

11. Tłumy jednak dowiedziały się o tym i podążały za Nim; i gdy je przyjął, mówił im o Królestwie Bożym; i uzdrawiał tych, którzy potrzebowali uzdrowienia.

Łk 5,31

12. A gdy dzień chylił się *ku wieczorowi*, przystąpiło więc dwunastu, mówiąc do Niego: Rozpuść tłum, aby odszedł do okolicznych miasteczek i wsi, *tam* się zatrzymali i znaleźli żywność; bo tu jesteśmy na miejscu pustynnym*.

*lub: *pustkowiu* J 6,5; Mt 14,15; Mk 6,35

13. A On powiedział do nich: Dajcie* wy im jeść. A oni powiedzieli: Nie mamy więcej niż pięć chlebów i dwie ryby, chyba że pójdziemy i kupimy żywności dla całego tego ludu.

*gr.: *didomi - darować, dać, upoważnić* Łb 11,21-23

14. Było tam bowiem około pięciu tysięcy mężczyzn. I powiedział do swoich uczniów: Rozłóżcie ich grupami po pięćdziesięciu.

15. I uczynili tak, i posadzili wszystkich.

16. A On wziął owe pięć chlebów i dwie ryby, podniósł wzrok ku niebu, błogosławił je, i połamał, i dawał uczniom, aby podawali tej rzeszy.

2Krl 4,44; Łk 22,19; Rz 14,6; 1Tm 4,4

*gr.: *eulogeo - sławić, chwalić (Boga), być pobłogosławionym*

17. I zjedli, i wszyscy byli nasyćeni; i zebrano pozostałych kawałków dwanaście koszy.

18. I stało się, gdy modlił się samotnie, a byli razem z Nim uczniowie, że zapytał ich, mówiąc: Co mówią o mnie tłumy? Kim ja jestem *według nich*?

Łk 22,39; Mt 16,13; Mk 8,27

19. A oni w odpowiedzi, rzekli: Janem Chrzcicielem, a inni Eliaszem, jeszcze inni mówią, że powstał* z *martwych* jeden z dawnych proroków.

*gr.: *anistemi - powstać, ukazać, wystąpić*

20. I powiedział im: Wy natomiast mówicie, że kim ja jestem? A w odpowiedzi Piotr, rzekł: Mesjaszem* Boga.

J 6,68; 11,27; Mt 22,42

*gr.: *christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczoney*

21. Ale On surowo napomniął ich i rozkazał, aby nikomu o tym nie mówili,

22. Mówiąc, że Syn Człowieczy musi wiele wycierpieć i być odrzucony* przez starszych, arcykapłanów i uczonych w Piśmie, i zostać zabity, a trzeciego dnia zostać wzbudzonym* z *martwych*.

Mk 8,31; Łk 24,7; Mk 10,34

*lub: *odrzucony jako, nienadający się*; *gr.: *egeiro - M* 12,42*

23. I mówił też do wszystkich: Jeśli ktoś chce iść za mną, niech wyprze się samego siebie i niech weźmie swój krzyż codziennie*, i niech idzie za mną.

*brak w *ms* Byz Mt 10,38; Mk 8,34

24. Albowiem kto chce zachować swoje życie*, straci je; a kto straci swoje życie dla* mnie, ten je ocali**.

*lub: *duuszę - gr. psyche* Łk 17,33;

**lub: *z powodu*; ****zbawić, uratować* Dz 20,24; Obj 12,11

25. Bo co za korzyść *odniesie* człowiek, gdy cały świat pozyska, a samego siebie zgubi* lub poniesie szkodę.

*lub: *zatraci* Łk 12,19; Mt 16,26

26. Albowiem kto wstydy się mnie i moich słów, tego i Syn Człowieczy będzie się wstydzić, kiedy przyjdzie w chwale swojej, Ojca i świętych aniołów.

Mk 8,38; Mt 24,30; Obj 3,5

27. Ale prawdziwie mówię wam: Niekórzy z tych, którzy tutaj stoją, nie skosztują śmierci, aż* ujrzą Królestwo Boże.

*lub: *aż do, dopóki* Mt 16,28; Mk 9,1; 2P 1,16

28. I stało się w jakichś osiem dni po tych słowach, że wziął ze sobą Piotra i Jana, i Jakuba i wszedł na górę, aby się modlić.

29. I gdy modlił się, zmienił* się wygląd Jego oblicza, a Jego szaty stały się białe i promieniejące.

*dost.: *(był) inny, różny* Wj 34,29; Mk 9,3

30. I oto dwaj mężczyźni rozmawiali z Nim, a byli to Mojżesz i Eliasz;

31. Którzy ukazali się w chwale i mówili o Jego odejściu, którego zamierzał dokonać* w Jerozolimie.

*dost.: *wypełnić* 1P 1,11-12

32. A Piotra i tych, którzy byli z Nim, zmógł[†] sen; a gdy ocknęli się, ujrzeli Jego chwałę[†], i dwóch mężów, którzy razem z Nim stali.

^{*dost.:} obciążył, przygniół Iz 60,1; Wj 33,18; J 1,14;
^{**gr.:} doksa - majestat, blask, uspaniałość, splendor 2P 1,16

33. I stało się, w chwili[†] gdy oni się z Nim rozstawali, że Piotr powiedział do Jezusa: Mistrzu[†]! Dobrze nam tu być; uczynimy trzy namioty: Tobie jeden i Mojżeszowi jeden, i Eliaszowi jeden; nie wiedział[†] bowiem co mówi. ^{*gr.:} epistates - opiekun, dowódca, mistrz; ^{**nie rozumiał}

34. A gdy on to mówił, pojawił się obłok i zacienił ich; i bali się, gdy tamci wchodzili w obłok. Wj 14,19; 40,34

35. I rozległ[†] się głos z obłoku, mówiący: To jest mój Syn umiłowany, Jego słuchajcie.

^{*dost.:} stał się Hbr 3,15; Mt 3,17; 17,5; 2P 1,17

36. A gdy przebrzmiał[†] ten głos, Jezus znalazł się sam. A oni zamilkli, i o tym, co widzieli[†] nikomu w tych dniach nie oznajmili.

^{*dost.:} stać się; ^{**gr.:} horao - przyglądać się uważnie, patrzeć

37. I stało się, że w następnym dniu, gdy zeszli z góry, wyszedł Mu na spotkanie liczny tłum. Mk 9,14

38. I oto pewien mężczyzna z tłumu zawołał, mówiąc: Nauczycielu! Proszę Cię, spójrz[†] na mojego syna, bo jest moim jedynakiem.

^{*gr.:} epiblepo - przypatrzeć się, zwrócić uwagę, wpatrzeć się

39. I oto duch[†] chwytą go, i nagle krzyczy, i szarpie nim tak, że aż się pieni, i z trudem odstępuje[†] od niego, tłukąc nim.

^{*gr.:} pneuma - duch, tchnienie, wiatr; duch ludzki; ^{**lub:} opuszcza

40. I prosiłem Twoich uczniów, aby go wyrzucili[†], a nie mogli. ^{*dost.:} wyrzucali 2Krl 4,31

41. Wtedy Jezus w odpowiedzi, rzekł: O pokolenie[†] bez wiary i przewrotne! Jak długo będę z wami, i będę was znosił[†]? Przyprawdząz tu swojego syna. Mt 3,7; Mk 9,19;

^{*gr.:} genea - ród, plemię, naród, pokolenie Dz 2,40

^{**gr.:} anechomai - znosić, wytrzymywać, wytrwać

42. A wtedy, gdy on podchodził, szarpnął nim zły duch i potrząsnął nim; ale Jezus zgromił[†] ducha nieczystego i uzdrowił chłopca, i oddał go jego ojcu. ^{*gr.:} eptimao - por. Mk 8,32^{**}

43. A wszyscy zdumiewali się nad wielkością Boga. A gdy wszyscy byli pełni podziwu nad tym wszystkim, co Jezus uczynił, powiedział do swoich uczniów: Łk 22,69; 1P 1,5

44. Nastawcie swoje uszy na te słowa; bowiem Syn Człowieczy ma być wydany w ręce ludzi. Łk 24,7; Mt 16,21; 20,19

45. Lecz oni nie rozumieli tej wypowiedzi[†], i była zakryta przed nimi, tak, aby jej nie pojęli, a bali się Go spytać o tę wypowiedź[†].

^{*gr.:} rhema - słowo, szczeg. słowo wypowiedziane

46. A przyszło[†] im na myśl[†], kto z nich mógłby być większy. ^{*dost.:} wejść, przybyć Łk 22,24;

^{**lub:} rozważanie wewnętrzne, zamysł Mt 18,1; Mk 9,33

47. A Jezus, poznając myśli ich serca, wziął dziecko i postawił je przy sobie, J 2,24

48. I powiedział im: Kto przyjąłby[†] to dziecko w moim imieniu, mnie przyjmuje; jeśli ktoś mnie przyjmuje, przyjmuje Tego, który mnie posłał; albowiem kto jest najmniejszy między wami wszystkimi, ten będzie wielki.

^{*gr.:} dechomai - wziąć ręką, przyjąć przychylnie Mk 9,37

49. A Jan w odpowiedzi, rzekł: Mistrzu! Wdzieliśmy kogoś, kto w Twoim imieniu wygania demony i zabroniliśmy mu, dlatego że nie chodzi[†] z nami. Łb 11,26-30;

^{*lub:} nie podąża - domysł. (za Tobą) z nami Dz 4,18

50. I powiedział do niego Jezus: Nie zabraniajcie mu; bo kto nie jest przeciwko nam, ten jest z nami. Łk 11,23; Mt 12,30; Flp 1,15

51. A gdy się wypełniły Jego dni, że miał być wzięty w górę, stało się, że On zwrócił[†] swoje oblicze, aby iść do Jerozolimy. Łc 50,7; 1P 4,1

^{*idiom:} postanowił mocno, utwierdził się w postanowieniu

52. I wysłał posłańców przed sobą[†], którzy idąc weszli do miasteczka Samarytan, aby przygotować dla Niego miejsce. J 4,4;

^{*dost.:} przed swoim obliczem Mt 10,5; J 8,48

53. Lecz oni Go nie przyjęli, dlatego że zniechęcał[†] ku Jerozolimie. ^{*dost.:} oblicze Jego zmierzano

54. A widząc to uczniowie Jego, Jakub i Jan, powiedzieli: Panie! Chcesz, a powiemy, żeby z nieba zstąpił ogień i ich zniszczył, tak jak to uczynił Eliasz? Rdz 19,24; 2Krl 1,9-14

55. Ale Jezus obrócił się i surowo naponmniał[†] ich, mówiąc: Wy nie wiecie, jakiego jesteście ducha. ^{*lub:} skarcil, zgromil Mt 16,23

56. Albowiem Syn Człowieczy nie przyszedł zatracić[†] dusze ludzkie, ale je zbawić. I poszli do innego miasteczka. Łk 19,10;

^{*lub:} zniszczyć, zgubić Mt 18,11; J 12,47

57. I stało się, gdy oni szli, że w drodze ktoś powiedział do Niego: Pójdź[†] za Tobą, dokądkolwiek pójdziesz, Panie! Obj 14,4; Mt 8,19

^{*gr.:} akoloutheo - towarzyszyć, iść z kimś i za kimś, być posłusznym

58. A Jezus powiedział do niego: Lisy mają jamy, a ptaki z nieba gniazda; lecz Syn Człowieczy nie ma, gdzie by skłonił głowę.

59. I powiedział do innego: Pójdź za mną! Ale on powiedział: Panie! Pozwól mi najpierw odejść* i pogrzebać mojego ojca. Ag 1,2; Mt 4,19

*gr: *aperchomai* - odejść, oddalić się w celu pójścia za kims

60. Ale Jezus powiedział mu: Pozwól umarłym pogrzebać swoich umarłych, a ty idź* i rozgłaszaj** Królestwo Boże. Ef 2,1,5; 1Tm 5,6

*dost.: *odejść - u. 59**; ***ub: rozstawiac, szerzyć, ogłaszać wszędzie*

61. Powiedział też i inny: Pójdę za Tobą, Panie! Ale najpierw pozwól mi pożegnać* się z tymi, którzy są w moim domu. Łk 14,33

*gr: *apotassomai* - odłożyć, oddzielić, rozstać się, pożegnać, wyrzec

62. A Jezus powiedział do niego: Nikt, kto przykłada* swoją rękę do pługa i spogląda** do tyłu, nie jest zdalny do Królestwa Bożego.

**ub: kładzie na plug;* ***dost.: patrzy* Łk 17,31; Hbr 10,38

10 A potem wyznaczył Pan i innych siedemdziesięciu, i wysłał^E ich po dwóch przed sobą** do każdego miasta i miejsca, do którego sam miał przyjść.

Mt 10,1; Mk 6,7

*gr: *apostello* - wysyłać, polecić komuś odejść; ***dost.: obliczem*

2. I mówił im: Żniwo wprawdzie wielkie, ale robotników mało; proście więc Pana żniwa, aby wypychał robotników na swoje żniwo.

Mt 9,37; J 4,35; 2Tes 3,1; Mk 16,15; Dz 8,4

3. Idźcie*; oto ja posyłam was jak jagnięta w *sam* środek wilków.

Mt 10,16; 7,15;

*gr: *hypago* - odejście - por. Mt 4,10* J 10,12; Dz 20,29

4. Nie noście ze sobą sakiewki, torby, ani sandałów, i nikogo w drodze nie pozdrawiajcie^E.*

*gr: *asapodxomai* - witać serdecznie Łk 9,3; 1Kor 9,7

5. A do jakiegokolwiek domu wejdziecie, najpierw mówcie: Pokój temu domowi.

6. I jeśli tam rzeczywiście będzie syn pokoju, spocnie* na nim wasz pokój; a jeśli nie, wróci do was.

*gr: *epanapaumai* - spocząć, osiąść, polegać

7. A w tym domu pozostajcie, jedząc i pijąc u nich, albowiem godny jest robotnik swojej zapłaty; nie przechodźcie z domu do domu.

8. A gdy wejdziecie do jakiegos* miasta, a *tam* was przyjmą, jedźcie *to*, co wam podadzą;

**ub: któregośkolwiek* 1Kor 9,4; 1Tm 5,17; 2Tm 2,6

9. I uzdrawiajcie w nim chorych*, i mówcie im: Przybliżyło** się do was Królestwo Boże.

**ub: stałych;* **jest bliskie Łk 17,20; J 3,3

10. A gdy wejdziecie do jakiegos* miasta, a *tam* nie przyjmą was, wyjdźcie na jego ulicę* i powiedzcie: *gr: *plateia* - szeroka droga, ulica, plac

11. Nawet pył, który przyłgnał do nas z waszego miasta, na was strząsamy; ale wiedz-

cie to, że przybliżyło* się do was Królestwo Boże. **ub: jest bliskie* Ln 4,6; Mt 10,15; Mk 6,11

12. A mówię wam, że w owym dniu lżej będzie Sodomie, niż temu miastu. Rdz 19,24

13. Biada* tobie, Chorazynie! Biada tobie, Betsaido! Bo gdyby w Tyrze i w Sydonie dokonały się te dzieła mocy**, które dokonały się wśród was, dawno by w worze i w popiele siedząc, upamiętały** się. Dn 9,3; Mt 11,20

*gr: *ouai* - wyraz dziękczynny „och” wyrażający żal lub trwogę; ***ub: cuda;* ****zmieniły myślenie, zawrócić*

14. Dlatego Tyrowi i Sydonowi lżej będzie na sądzie, niż wam. Łk 12,47; J 3,19; Rz 2,1

15. A ty, Kafarnaum, aż do nieba będąc wywyższone, aż do Hadesu* zostaniesz strącone.

*gr: *określenie krajiny umarłych - hebr.: Szool* Łz 14,13

16. *Kto* was słucha, mnie słucha; a *kto* was odrzuca, mnie odrzuca*; a *kto* mnie odrzuca, odrzuca Tego, który mnie posłał.

Lb 14,2; **ub: nie przyjmuje, lekceważy* Łk 9,48; J 13,20

17. I wróciło owych siedemdziesięciu z radością, mówiąc: Panie! W Twoim imieniu demony są nam podległe. J 12,31; Obj 12,7

18. A wtedy powiedział im: Widziałem *jak* szatan niby błyskawica spadł z nieba.

19. Oto daję wam władzę*, abyscie deptali po węzach i po skorpionach, i po całej mocy nieprzyjaciela, a nie wam na pewno** nie wyrządzi krzywdy**.*

*gr: *eksousia* - prawa, moc Ps 91,13

**gr: *ou me* - podwójne zaprzeczenie; ****ub: szkodzić, niszczyć*

20. Jednak nie radujcie się z tego, że duchy są wam poddane; ale radujcie się raczej z tego, że imiona wasze zostały zapisane w niebiosach.

Mt 11,27; 28,18; J 5,22; Hbr 2,8

21. W tej właśnie godzinie rozradował się Jezus w duchu i powiedział: Wyznaję* Ojczy, PANIE nieba i ziemi, że zakryłeś te *rzeczy* przed mądrymi i roztropnymi, a objawiłeś je niemowlętom! Tak, Ojczy – gdyż uznałeś to za dobre** przed Tobą.

Hbr 2,8; **ub: wystawiam, przyznaję otwarcie;* ***dobra wola, upodobanie*

22. Wszystko zostało mi przekazane od Ojca mego; i nikt nie wie, kim jest Syn, tylko Ojciec, i kim jest Ojciec, tylko Syn, i *ten*, komu Syn zechce to objawić*.

Mt 11,27; 28,18; J 3,35

*gr: *apokalupto* - odkryć, odsłonić, ujawnić - (*nagle*)

23. *Wtedy* odwrócił się do uczniów i na osobności powiedział *im*: Błogosławione* oczy, które widzą to, co wy widzicie. **ub: szczęśliwe*

24. Bo mówię wam, że wielu proroków i królów chciało widzieć to, co wy widzicie, a nie-

widzieli; i słyszeć to, co *wy* słyszycie, a nie słyszeli.

J 8,56; Hbr 11,13,39; 1P 1,10

25. A oto powstał pewien znawca Prawa, wystawiając Go na próbę^{*}, pytał: Nauczycielu! Co mam czynić, abym odziedziczył życie wieczne? ^{*lub: doświadczyć, kusić - por. Jk 1,13*}

26. A On powiedział do niego: Co zostało napisane w Prawie? Jak czytasz?

Mt 22,35

27. A on w odpowiedzi, rzekł: Będiesz miłował PANA, Boga twojego, z całego swojego serca, i z całej swojej duszy, i z całej swojej siły, i z całej swojej myśli; a swojego bliźniego – jak samego siebie.

Pwt 6,5; Kpl 19,18

28. I powiedział mu: Dobrze odpowiedziałeś; to czyni, a będziesz żył.

Kpl 18,5; Ne 9,29

29. A on, chcąc samego siebie usprawiedliwić^{*}, powiedział do Jezusa: A kto jest moim bliźnim? ^{*lub: czynić sprawiedliwość (zachować?) Rz 4,2}

30. A Jezus, nawiązując do tego, powiedział: Pewien człowiek schodził z Jeruzolimy do Jerycha i wpadł w ręce bandytów, którzy go obdarli i zadali mu ciosy, odeszli, zostawiając go losowi na pół umarłego.

Joz 16,1

31. A przez przypadek schodził tą drogą pewien kapłan, a gdy go zobaczył, przeszedł na drugą stronę.

Kpl 21,1-3

32. Podobnie i Lewita, który zjawił się na tym miejscu, podszedł, a gdy go zobaczył, przeszedł na drugą stronę.

Dz 18,32; 2Tm 3,2

33. Natomiast pewien Samarytanin podróżując, przechodził obok niego i gdy go zobaczył, złitował się^{*}.

gr.: splanchmidzomai - por. Lk 15,20

34. I gdy przystąpił, owinał jego rany, polewając je oliwą i winem, i wsadził go na swoje zwierze, przyprowadził go do gospody i opiekował się nim.

Mt 5,43; Rz 12,20

35. A nazajutrz, gdy wyruszał, wyjął dwa denary i dał gospodarzowi zajazdu, mówiąc do niego: Otocz go opieką, a cokolwiek ponad to wydasz, ja, gdy wrócę, oddam ci.

36. Jak ci się wydaje, który więc z tych trzech, był bliźnim tego, który wpadł w ręce bandytów?^{*}

*gr.: testes - rabuś, zabójca, buntownik

37. A on powiedział: Ten, który mu okazał miłosierdzie. Powiedział więc mu Jezus: Idź, i ty czyni podobnie. ^{*dost.: uczynił}

Prz 14,21

38. I stało się, gdy oni szli, że On wszedł do jednego miasteczka, a pewna kobieta o imieniu Marta, ugościła Go w swoim domu.

39. Miała ona siostrę, która nazywała się Maria; ta przysiadła u stóp Jezusa i słuchała Jego słowa.

Lk 8,35

40. Ale Marta^{*} zajęta^{**} była przy wielu posługach, przystąpiła więc i powiedziała: Panie! Czy nie obchodzi^{***} Cię to, że moja siostra zostawiła mnie samą, abym obsługiwała? Powiedz więc jej, aby mnie wsparła.

J 11,1; 12,2

^{*tj. gospodyni, pani domu; **kazała się; ***gr.: melo - Mk 4,38*}

41. A Jezus w odpowiedzi, rzekł jej: Marto, Marto, troszczysz się o wiele;

Lk 21,34; Mk 4,19; 1Kor 7,32

42. A tylko jedno jest potrzebne. A Maria dobrą cząstkę wybrała, która nie będzie jej odjęta.

Ps 16,5; 27,4; 73,25; Lk 18,22

11 I stało się, że Jezus modlił się w pewnym miejscu, i gdy skończył, jeden z Jego uczniów powiedział: Panie! Naucz nas modlić się, jak i Jan nauczył swoich uczniów.

Mt 6,9; Rz 8,26

2. Powiedział więc im: Kiedy modlicie się, mówcie: Ojczy nasz, który jesteś w niebiosach! Niech Twoje imię zostanie uświęcone^{*}; niech przyjdzie Twoje Królestwo; niech się stanie Twoja wola, jak w niebie, tak i na ziemi. ^{*gr.: hagiado - por. Mt 6,9*}

Iz 63,16

3. Chleba naszego codziennego daj nam na każdy dzień.

Prz 30,8; Obj 11,15

4. I odpuść nam nasze grzechy; albowiem i my sami odpuszczamy każdemu, kto wobec nas jest winny. I nie wprowadź nas w pokusę^{*}, ale nas uratuj^{**} od złego.

Ps 32,5; Mt 26,41;

^{*por. Mt 6,13*; **gr.: hryomai - wyrwać, wyzwolić}

J 17,15

5. I powiedział do nich: Kto z was mając przyjaciela, pójdzie do niego o północy i powie do niego: Przyjacielu! Pożycz mi trzy chleby;

6. Ponieważ przyjaciel mój przybył do mnie z drogi, a nie mam, co przed nim położyć.

7. A on będąc w środku, w odpowiedzi, rzekłby: Nie zadawaj mi trudu^{*}; już drzwi zamknięte, a dzieciątka moje są ze mną w łóżku; nie mogę wstać i dać ci. ^{*lub: nie kłopot}

8. Mówię wam: Nawet gdyby nie wstał i nie dał, mimo że jest jego przyjacielem, to wstanie i na pewno^{*} da z powodu jego natręctwa, tyle ile potrzebuje. ^{*lub: rzeczywiście}

Lk 18,1-8

9. I ja wam mówię: Proście, a będzie^{*} wam dane; szukajcie, a znajdziecie; pukajcie, a będzie^{*} wam otworzone. ^{*lub: zostanie}

Mt 7,7

10. Każdy bowiem, kto prosi, otrzymuje; a kto szuka, znajduje; a temu, co puka, zostanie otworzone. Iz 55,6; J 14,13

11. A jeśli jakiegos ojca *pośród* was, syn poprosi o chleb, czy poda mu kamień? A jeśli o rybę, czy zamiast ryby poda mu węża?

12. A jeśli prosi o jajko, czy poda mu skorpioną? Ez 2,6; Łk 10,9; Obj 9,10

13. Jeśli więc wy, będąc złyimi*, umiecie dawać dobre dary swoim dzieciom, o ileż bardziej Ojciec wasz z nieba da Ducha Świętego *tym, którzy Go proszą?* Rdz 6,5; Hi 15,14;

**tub: niegodziwi* Ez 36,27; J 4,10; 7,38-39

14. I wypędzał demona z *człowieka*, a ten był niemy; stał się, gdy wyszedł ów demon, że niemy przemówił; a tłumy zdziwiły się.

15. Lecz niektórzy z nich mówili: Przez Belzebuba*, władcę demonów, wyrzuca demony.

**tj. ironicznie - „Pan much” - bóstwo* Mt 12,22; Ekroniów - por. 2Krl 1,2 Mt 10,25; Mk 3,22

16. A inni, wystawiając Go na próbę*, żądali od niego znaku z nieba. Mt 16,1; Mk 8,11; J 6,30

**gr: peiradzo - poddawać próbie, doświadczać, kusić*

17. Ale On, znając ich myśli*, powiedział im: Każde królestwo, które zostało podzielone* samo w sobie, pustoszeje, a dom na dom się wali. **tub: rozważanie wewnętrzne, zamysł* Mt 12,26;

***tub: rozdwojony, podzielony na części* Jk 3,5

18. A jeśli i szatan podzielony jest sam w sobie, jak ostoi się jego królestwo? Bo mówicie, że ja przez Belzebuba wyganiam demony.

19. A jeśli ja przez Belzebuba wyrzucam demony, to synowie wasi przez kogo wyrzucają? Dlatego oni będą waszymi sędziami.

20. A jeśli ja palcem Boga wyganiam demony, wtedy przyszło do was Królestwo Boga.

Wj 8,19; Ps 8,3; Mt 12,28

21. Gdy uzbrojony silacz strzeże swego dziedźca, jego mienie spoczywa w pokoju;

22. Ale kiedy mocniejszy od niego przychodzi i zwycięża go, zabiera całą jego zbroję, w której pokładał ufność, a lupy jego rozdaje.

Iz 53,12; Kol 2,15; Hbr 2,14; 1J 4,4

23. *Kto* nie jest ze mną, jest przeciwko mnie, a *kto* nie zbiera ze mną, rozprasza*.

Łk 9,50;

**gr: skorpidozo - rozsypywać, rozrzucać, rozdzielać* Mt 12,30

24. Gdy duch nieczysty wychodzi z człowieka, przędochodzi przez miejsca suche*, szukając odpoczynku, i gdy go nie znajdzie, mówi: Wróć do mojego domu, skąd wyszedłem.

**tub: bezwodne* Mt 12,43; Hi 1,7; 1P 5,8

25. I gdy przychodzi, znajduje go wymieciony i przyozdobiony. Mt 12,44; 2Tes 2,9; 2P 2,10

26. Wtedy idzie i bierze z sobą siedem innych duchów *bardziej* niegodziwych od siebie, i gdy wchodzi, mieszkają tam; i końcowy *stan* tego człowieka staje się gorszy niż pierwszy. Mt 23,15; 1P 2,20-22; J 5,14; 2P 2,20

27. I stało się, gdy On to mówił, że pewna kobieta z tłumy podniosła swój głos i powiedziała: Błogosławione łono, które Cię nosiło, i piersi, które ssales! Łk 1,28-42

28. A On powiedział: Błogosławieni* są raczej ci, którzy słuchają Słowa Bożego i go strzegą**.

**tub: szczęśliwi* Ps 1,1-3; Łk 8,21;

***tub: przestrzegają* Jk 1,22-25; Obj 22,14

29. A gdy zgromadzał się tłum, zaczął mówić: To pokolenie jest złe; żąda znaku, ale nie będzie mu dany znak, jak tylko znak proroka Jonasza.

Jon 2,1; Łk 9,41; Mt 12,38; 1Kor 1,22

30. Albowiem jak Jonasz stał się znakiem dla *mieszkańców* Ninivy, tak będzie i Syn Człowieczy *znakiem* dla tego pokolenia.

Jon 1,17; Łk 24,46; Mt 12,40

31. Królowa z południa powstanie* na sąd z mężami tego pokolenia i uzna ich za zasługujących na karę*; bo przysłała z krańców ziemi, aby słuchać mądrości Salomona; a oto tutaj *ktoś* więcej niż Salomon.

1Krl 10,1

**domysł. (z martwych); **potępi, wyda sąd przeciwko*

32. Mężowie z Ninivy staną na sądzie z tym pokoleniem i uznają ich za zasługujących na karę; bo upamiętali się wskutek głoszenia Jonasza; a oto tutaj *ktoś* więcej niż Jonasz.

33. A nikt, gdy zapali lampę, nie stawia jej w ukryciu, ani pod korcem*, ale na świeczniku, aby ci, którzy wchodzi, widzieli światło.

**tj. naczynie na zboże o pojemności 9 l* Mt 5,15; Mk 4,21

34. Lampą ciała jest oko; jeśli więc twoje oko jest prosto *patrzące*, całe twoje ciało jest jasne; a jeśli byłoby złe**, i twoje ciało będzie ciemne. **tj. nie zezonate; **tub: niegodziwie* - Mt 6,24

35. Uważaj* więc, czy światło w tobie nie jest ciemnością. **tub: bac* Mt 6,22

36. Jeśli więc całe twoje ciało* jest jasne, nie mając w sobie jakiegos części ciemnej, będzie całe *tak* jasne, jak gdyby cię lampa blaskiem oświeciła. **gr: soma - por. Kol 2,11** Prz 4,18

37. A gdy to mówił, zaprosił Go pewien faryzeusz, aby u niego zjadł obiad*; a gdy wszedł, spoczął przy stole. **tub: śniadanie* Mt 15,2; Mk 7,3

38. A widząc to faryzeusz, zdziwił się, że najpierw nie zanurzył* *ryk* przed obiadem.

*gr: baptidzo - nie dokonał rytuału, obmycia ręk przez zanurzenie

39. A Pan powiedział do niego: Teraz wy, faryzeusze, oczyszczacie to, co jest na zewnątrz kubka i misy; ale to, co jest wewnątrz was, pełne jest grabieży i niegodziwości. Mt 23,25

40. Bezmyślni*! Czy ten, który uczynił to, co jest zewnątrz, nie uczynił też tego, co jest wewnątrz?

*lub: bezrozumni, lekkomyślni 1Sm 16,7

41. Raczej z tego, co jest wewnątrz, ofiarujcie dar miłosierdzia*; a oto, wszystko będzie dla was czyste. **lub: wsparcie dla ubogich, jatmużna*

42. Ale biada wam faryzeuszom, gdyż dajecie dziesięcinę z mięty i z ruty*, i z każdego ziela, a omijacie sprawiedliwość i miłość Boga; te rzeczy trzeba było czynić, a tamtych nie opuszczać.

Kpl 27,30; Ne 10,37; Ml 3,8

*tj. krzewiasta roślina wys. 60 cm stosowana w medycynie

43. Biada wam faryzeuszom, gdyż miłujecie pierwsze ławy w synagogach i pozdrowienia na rynkach.

Prz 16,18; Mt 23,6; Łk 14,7

44. Biada wam, uczeni w Piśmie i faryzeusze, obłudnicy! Bo jesteście jak grobowce nieoznaczone, a ludzie, którzy po nich chodzą, nie wiedzą o tym.

Ps 5,9; Mt 23,27; Dz 23,23

45. A w odpowiedzi, pewien znawca Prawa powiedział do niego: Nauczycielu! To mówiąc i nas znieważasz*.

*lub: obrażasz

46. A On powiedział: I wam, znawcom* Prawa biada, że obciążacie ludzi ciężarami niemożliwymi doniesienia, a sami *nawet* jednym ze swoich palców tych ciężarów nie dotykacie. **gr: nomikos - nauczyciel Prawa, biegły w Prawie*

47. Biada wam, że budujecie grobowce prorokom, a wasi ojcowie ich pozabijali.

48. A zatem świadczycie, że zgadzacie się z czynami swoich ojców. Oni ich wprawdzie pozabijali, a wy budujecie ich grobowce.

49. Dlatego też i Mądrość Boża powiedziała: Poślę do nich proroków i apostołów, a z nich niektórych zabiją i będą prześladować;

50. Aby zażądano od tego pokolenia krwi wszystkich proroków, która jest przelana od założenia świata,

Rdz 9,5; Ps 9,12; Obj 18,20

51. Od krwi Abła aż do krwi Zachariasza, który zginął pomiędzy ołtarzem a domem* Boga; tak, mówię wam, zostanie zażądane od tego pokolenia.

Rdz 4,8; 2Krn 24,20-22; Mt 23,35

*gr: oikos - dom; tu: w znac. domu Bożego, rodzina, mieszkanie

52. Biada wam, znawcom Prawa, że zabralście klucz poznania; sami nie weszliście, a tym, którzy chcą wejść*, przeszkodziliście.

*dost.: wchodzący

Ml 2,7-8; J 7,47-52

53. A gdy im to mówili, zaczęli uczeni w Piśmie i faryzeusze gwałtownie* występować przeciwko Niemu i wypytywać Go odnośnie wielu rzeczy,

*dost.: strasznie, boleśnie

54. Zastawiając pułapkę* na Niego i dążąc, aby Go pochwycić** na jakimś słowie z Jego ust, aby Go oskarżyć.

Ps 37,32; Mt 22,15

*lub: czyhając na Niego; **dost.: złapać, upolować

12 Wtedy, gdy zgromadziło się wiele tysięcy* ludu, tak że jedni po drugich deptali, zaczął mówić do swoich uczniów: Przede wszystkim zwaźcie** na zakwas faryzeuszów, którym jest obłuda.

Mt 16,6; Mk 8,15

*gr: myriads (miriada) - dziesięć tysięcy, tu: w Lm.

*gr: proseo - zważać na siebie, poświęcać uwagę, chronić się

2. A nie ma nic zakrytego, co nie zostanie odsłonięte, i *nic* tajemnego, co nie byłoby poznane.

Kaz 12,14; Łk 8,17; 1Kor 4,5

3. Dlatego, co mówiliście w ciemności, będzie słyszane w świetle, i co szeptałście do ucha w alkierzach*, głoszone będzie na tarasach**.

*lub: pomieszczenia prywatne, tajne; **tj. dachach

4. A mówię wam, moim przyjaciom*: Nie bójcie się *tych*, którzy zabijają ciało, a potem nie mają już nic więcej, co *mogliby* uczynić.

*gr: filos - kochający, żyjący, przyjazny 1z 51,7; J 15,14

5. Pokażę wam natomiast, kogo macie się bać: Bójcie się Tego, który, gdy zabije, ma władzę* wrzucić do Gehenny**, to wam mówię, Tego się bójcie.

*lub: prawo, moc Mt 10,28; 25,41

**tj. dolina Hinno - symbol wiecznego potępienia

6. Czyż pięciu wróbli nie sprzedają za dwa assariony*? I ani jeden z nich nie jest zapomniany przed obliczem Boga.

*moneta o bardzo niskiej wartości Mt 10,29; Ps 50,10;

2 godziny pracy pracownika rolnego Pwt 22,6; Mk 11,13

7. Ale i włosy na waszej głowie wszystkie są policzone. Nie bójcie się więc; więcej znacie niż wiele wróbli. **lub: jesteście ważniejsi*

8. A mówię wam: Każdy kto przyzna* się do mnie przed ludźmi, do tego i Syn Człowieczy przyzna się przed aniołami Boga;

*lub: wyznać, ogłosić publicznie, oznajmić owarucie

9. A kto wyparłby się mnie przed ludźmi, ten dozna odrzucenia przed aniołami Boga.

10. I każdy, kto powie *jakiś* słowo na Sy-

na Człowieczego, temu będzie odpuszczono; a temu, kto by bluźnił^{*} przeciwko Duchowi Świętemu, nie zostanie odpuszczono.

^{*gr.: błasfemio - por. Mk 2,7*} Mt 12,31; Mk 3,28; 1Tm 1,13

11. A gdy was będą prowadzić do synagog, i **przed** rządzącymi i władze, nie martwcie^{*} się, jak macie się bronić, i co **macie** mówić.

^{*lub: troszczyć się} Łk 21,12; Mt 10,17; Mk 13,9

12. Duch Święty bowiem nauczy was w tej godzinie, co trzeba powiedzieć.

13. I powiedział do Niego ktoś z ludu: Nauczycielu! Powiedz mojemu bratu, aby podzielił się ze mną dziedzictwem.

14. A On powiedział do niego: Człowieku! Kto mnie ustanowił sędzią lub rozjemcą^{*} nad wami? ^{*gr.: meristes - rozjemca, rozdzielający np. dziedzictwo}

15. I powiedział do nich: Uważajcie i strzeżcie się chciwości, gdyż życie **człowieka** nie jest **zależne** od obfitości jego majątności.

16. I powiedział im podobieństwo^{*}, mówiąc: U pewnego bogatego człowieka obrodziło pole.

^{*dost.: położyć obok, przykład, porównanie}

17. I rozważał w sobie, mówiąc: Co mam zrobić, skoro^{*} nie mam gdzie gromadzić moich plonów? ^{*lub: jako że, ponieważ} Łk 22,12; Dz 1,30

18. I powiedział: **To uczynię**: Zburzę swoje spichlerze i większe pobuduję, i zgromadzę wszystkie moje plony i wszystkie swoje dobra;

19. I powiem mojej duszy: Duszo! Masz wiele dóbr złożonych na wiele lat; odpocznij, jedz, pij, i bądź dobrej myśli.

Kaz 11,9

20. Ale Bóg powiedział do niego: **Bezmyślny!** Tej nocy zażądają od ciebie twojej duszy, a to, co przygotowałeś, czyje będzie?

21. Tak **będzie i z tym**, który dla siebie gromadzi^{*} skarby, a nie wzbogaca się u Boga.

^{*gr.: thesauridzo - gromadzić, zbierać, trzymać w zapasie}

22. Do swoich uczniów natomiast powiedział: Dlatego mówię wam: Nie troszczcie się o swoje życie^{*}, co będziecie jeść, ani o ciało, w co się przyodziewiecie. ^{*lub: duszę} Mt 6,25

23. Dusza^{*} więcej znaczy niż pokarm, a ciało niż ubranie. ^{*gr.: psyche - istota żywa, dusza jako ośrodek woli, uczuć, myśli, życie, ichnienie, oddech, osoba}

24. Przyjrzyjcie^{*} się krukowi, że nie sieją ani zną, nie mają spizarni ani spichlerza, a Bóg je żywi; o ile bardziej wy jesteście ważniejsi niż ptaki? ^{*lub: dostrzeżcie} Ps 147,9; Mt 10,21; Łk 12,7

25. A któż z was, troszcząc się, może dodać do swojego wzrostu jeden łokieć^{*}? ^{*por. Mt 6,27**}

26. Jeśli więc **nawet** najmniejszej rzeczy nie możecie **uczynić**, dlaczego troszczycie^{*} się o pozostałe? ^{*lub: martwić}

27. Przypatrzcie się liliiom, jak rosną; nie trują się, ani nie przędą; a mówię wam: Nawet Salomon w całej swojej chwale nie był tak przyodziany, jak jedna z nich.

28. Jeśli więc trawę na polu, która dziś jest, a jutro będzie w piec wrzucona, Bóg tak przyodziewa, o ile bardziej wy, o małej wiary!

29. Nie pytajcie^{*} się więc, co będziecie jeść albo pić, i nie bądźcie niespokojni.

^{*dost.: szukajcie}

Mt 6,31; Łk 22,35

30. **Też** wszystkich bowiem szukają narody^{*} świata; ale Ojciec wasz wie, że tego potrzebujecie. ^{*lub: poganie, nie-Żydzi} Iz 55,6; Mt 6,33

31. Jednak **wy** szukajcie Królestwa Bożego, a to wszystko będzie wam dodane. 1Krn 16,11

32. Nie bój się, mała trzódko! Upodobało się Ojcu waszemu dać wam Królestwo.

Iz 41,14; Mt 25,34; 2Tes 1,5; Hbr 12,28; Jk 2,5

33. Sprzedajcie swoje majątności i ofiarujcie dar miłosierdzia^{*}; sprawcie sobie sakiewki, które nie niszczeją, skarb niewyczerpany w niebiosach, gdzie złodziej nie podchodzi, i mól nie niszczy.

2Kor 8,2; Łk 18,22;

^{*lub: usparcie dla ubogich, jałmużna} Mt 19,21; Dz 2,45; 4,34

34. Albowiem gdzie jest wasz skarb^{*}, tam będzie i wasze serce. Kol 3,1-3; Mt 6,21; Flp 3,20

^{*gr.: thesauros - skarbiec, spichlerz, zgromadzone rzeczy}

35. Niech^{*} będą^{*} przepasane wasze biodra, i lampy^{**} zapalone. Mt 25,4; Flp 2,15; Ef 6,14; 1P 1,13

^{*dost.: mieć są; **gr.: lychnos - lampka, świeca na świeczniku}

36. A wy, bądźcie podobni ludziom oczekującym swojego pana, kiedy powróci z wesela^{*}, aby kiedy przyjdzie i zapuka, zaraz mu otworzono. ^{*dost.: z wesel - L.mn.} Mt 22,1; 24,22

37. Błogosławieni ci słudzy^{*}, których pan, gdy przyjdzie, znajdzie czuwających. Zaprawdę mówię^{**} wam, że przepasacie się i położycie przy stole, i podejdzie, i będzie im służył.

^{*lub: niewolnicy; **gr.: amen - z hebr.: godne wiary}

38. I jeśli przyszedłby podczas drugiej^{*}, lub przyszedłby podczas trzeciej^{**} straży, błogosławieni są ci słudzy, jeśli ich tak znajdzie.

^{*tj. od 21 do 24 naszego czasu; **od 24 - do 3 rano}

39. To natomiast wiedzcie, że gdyby wdział gospodarz, o której godzinie ma przyjść złodziej, czuwałby i nie dopuściłby, **aby** podkopano^{*} się do jego domu.

1Tes 5,2-3;

^{*tj. włamać się, przekopać ścianę}

Mt 24,43; 2P 3,10

40. I wy więc bądźcie* gotowi; bo Syn Człowieczy przyjdzie o godzinie, której się nie domyślcie. *dost.: stawajcie się Mt 24,42; 1Tes 5,6

41. Wtedy Piotr powiedział Mu: Panie? Czy do nas mówisz to podobieństwo*, czy też do wszytkich? *gr.: parabole - przykład, porównanie

42. Pan natomiast powiedział: Kto zatem jest tym wiernym i roztropnym zarządcą*, którego pan postawi nad swoją służbą, aby im dawał przydział zboża we właściwym czasie? *gr.: oikonomos - zarządca domu, nadzorca 1Kor 4,1

43. Błogosławiony ten sługa, którego pan je-go, gdy przyjdzie, znajdzie tak czyniącego;

44. Prawdziwie mówię wam, że go postawi nad wszystkimi swoimi dobrami*.

*lub: dobytkiem, mieniem Mt 24,47; Obj 2,3,21; Łk 22,39

45. A jeśli powiedziałby ów sługa w swoim sercu: Mój pan zwleka ze swoim przyjściem, i zacząłby bić sługi i służebnice, a jeść, pić i upijać się,

Kaz 8,11; 2P 2,3; 2Kor 11,20

46. Przyjdzie pan owego sługi w dniu, którego nie oczekuje, i w godzinie, której nie zna, i rozetnie* go, i położy dział jego z niewierzącymi. *lub: potnie na kawałki Ps 37,9; 94,14; 1Tes 5,3

47. Ten sługa natomiast, który poznał wolę swojego pana i nie przygotował się, i nie czynił zgodnie z jego wolą, odbierze wiele rózg*; *lub: być chłostany Jk 4,17

48. Ten natomiast, który nie znał, a uczynił rzeczy godne batów, będzie mniej chłostany. Od każdego bowiem, komu wiele dano, wiele będzie się żądać; a komu wiele powierzono*, od tego więcej będą wymagać**.

Kpl 5,17;

*gr.: parathilemi - położyć obok, powierzyć, zdeponować

**gr.: aiteo - prosić, błagać, żądać, wymagać Rz 2,12; 1Tm 1,13

49. Przyszedłem ogień zrzucić na ziemię,

i tego chcę, aby już zapłonął!

Lz 11,4; *dost.: został zapalony Mt 3,2; 4,1; Mt 3,10; Łk 12,51

50. Mam też zostać zanurzony* w chrzcie*; i jakże jestem utrapiony**, dopóki się to nie dopełni!

Mt 20,22; Mk 10,38; Ps 40,8

*gr.: baptidzo - zanurzać, zamacać, wielokrotnie w celu farbowania - przesiąknąć; **lub: uciskany, poustrzamywany

51. Czy wydaje się wam, że przybyłem, aby przynieść pokój na ziemi? Wcale nie, mówię wam, raczej podział*.

*lub: brak jedności, niezgoda

52. Albowiem od teraz będzie pięciu w jednym domu podzielonych*, trzech przeciwko dwóm, i dwóch przeciwko trzem.

*gr.: diameridzo - rozłupać, nie zgadzać się (w sporze), podzielić

53. Podzieleni będą: ojciec przeciwko syno-

wi i syn przeciwko ojcu, matka przeciwko córce i córka przeciwko matce, teściowa przeciwko swojej synowej i synowa przeciwko swojej teściowej.

Mi 7,6; Mt 10,21; 24,10

54. I mówił do tłumów: Gdy widzicie obłok wznoszący się od zachodu, zaraz mówicie: Ulewa nadchodzi; i tak się dzieje*;

*dost.: staje się

55. I gdy wiatr wiejący od południa, mówicie: Będzie upał; i jest*.

*dost.: staje się Hi 37,17

56. Obłudnicy! Oblicze ziemi i nieba wiecie jak rozpoznawać*, natomiast tego czasu nie rozpoznaście*?

*lub: badać, doświadczać, próbować

57. A dlaczego sami z siebie nie osądzacie, co jest sprawiedliwe*?

gr.: dikaios - por. Mt 13,43

58. Gdy więc idziesz ze swoim przeciwnikiem do urzędnika*, już w drodze zadaj sobie trud, aby uwolnić się od niego, aby cię czasem nie zaciągnął przed sędzię, a sędzia nie wydał poborcy, a poborca nie wrzucił** cię do więzienia.

*gr.: archon - rządzący, Mt 5,25

urzędnik przewodniczący radzie Azeopagu; **dost.: wrzucił

59. Mówię ci: Nie wyjdiesz stamtąd, póki nie oddasz ostatniego leptona*.

tj. drobna moneta miedziana - 1/8 asa - por. Mk 12,42

13W tym samym czasie, niektórzy z tam obecnych*, oznajmili mu o Galilejczykach, których krew Piłat zmieszał z krwią ich ofiar.

*gr.: pareimi - być obok, być pod ręką Dz 5,37

2. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Czy wydaje się wam, że ci Galilejczycy byli większymi grzesznikami od wszystkich innych Galilejczyków, że tak ucierpieli?

3. Wcale nie, mówię wam; ale jeśli się nie upamiętacie*, wszyscy podobnie** zginiecie.

*gr.: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie - por. 2P 3,9**

**gr.: hoautos - tak też, tak samo, podobnie Łk 24,47; Dz 2,3

4. Albo tych osiemnastu, na których upadła wieża w Syloe i zabiła ich; czy wydaje się wam, że oni byli bardziej winni niż wszyscy ludzie mieszkający w Jerozolimie?

5. Wcale nie, mówię wam; ale jeśli się nie upamiętacie*, wszyscy tak samo zginiecie**.

*gr.: homoióis - por. Hbr 2,17** Łk 13,3; Ez 18,30; 2P 3,9

**gr.: apollymi - niszczyć, usuwać, położyć kres, zginąć, zgładzić

6. I powiedział im to podobieństwo: Pewien człowiek miał figowca zasadzonego w swojej winnicy, przyszedł więc i szukał na nim owocu, i nie znalazł.

Lz 5,1; Jr 2,21; Mt 3,8

7. Wtedy powiedział do winogrodnika: Oto przez trzy lata przychodzę i szukam owocu

na tym drzewie, i nie znajduję. Wytnij je; po co zajmujecie ziemię bezużytecznie?*

*gr: *katargeo* - por: *1Kor 13,8*** Kpl 19,23; Łk 3,9; J 15,2

8. Ale on w odpowiedzi, rzekł do niego: Panie! Pozostaw je jeszcze na ten rok, aż je okopię i obłożę nawozem;

Hbr 6,8; Rz 10,1

9. Może potem przyniesie owoc; a jeśli nie, wytniesz je w przyszłości. *gr: *men* - por: *J 11,6**

10. A w szabat nauczał w jednej z synagog.

11. I oto była tam kobieta, która miała ducha niemocy* od osiemnastu lat, a była tak pochylona, że nie mogła się w ogóle wyprostować. *lub: *słabości, bezsiły* Mt 9,32; Łk 8,2; J 5,5

12. Gdy Jezus ujrzał ją, zawołał* do siebie i powiedział jej: Kobioto! Uwolniona jesteś od swojej słabości. *lub: *przemówił, zwrócił*

13. I nałożył na nią ręce, i od razu się wyprostowała* i wysławiała* Boga. Mk 6,5; 16,8; Łk 4,40

*dost.: *została wyprostowana*; **gr: *doksadzo* - por: *J 7,39***

14. A przełożony synagogi powiedział obrzyżony, że Jezus uzdrawiał w szabat, mówiąc do tłumu: Jest sześć dni, w które trzeba pracować; w te więc dni przychodźcie po uzdrowienie*, a nie w dzień szabatu. Kpl 23,3;

*dost.: *zostać uzdrowionymi* Wj 20,9; Ez 20,12; Mt 12,10

15. Wtedy Pan w odpowiedzi, rzekł do niego: Obludniku*, czy każdy z was w szabat nie odwiązuje swojego wołu albo osła od żłobu, i nie prowadzi, *żeby go* napoić? Prz 11,9

*gr: *hypokrites* - aktor grający na scenie, obłudnik

16. Czy więc tej córki Abrahama, którą szatan związał – spójrzcie! – na osiemnaście lat, nie należało rozwiązać z *tych* więzów w dzień szabatu? Łk 19,9; Rz 4,11; 2Tm 2,26

17. I gdy On to mówił, zawstydzili się wszyscy Jego przeciwnicy, i cały lud radował się ze wszystkich chwalebnych czynów, które działy się przez Niego. Łz 45,24; 1P 3,16

18. Mówił też: Do czego podobne* jest Królestwo Boże, i do czego je przyrównam?

*gr: *homoiou* - por: *Hbr 2,17*** Łk 17,21; Mt 13,31; Mk 4,30

19. Podobne jest do ziarna gorczycy, które człowiek wziął i wrzucił do swojego ogrodu; i rosło, i stało się wielkim drzewem, a ptaki z nieba zagnieździły się w jego gałęziach.

20. I powiedział ponownie: Do czego przyrównam Królestwo Boże? Mt 13,24

21. Podobne jest do kwasu, który wzięła kobieta i zmieszała z trzema miarami* mąki, aż całe się zakwasiło. *dost.: *saton* - ok. 13 litrów

22. I chodził po miastach i miasteczkach, nauczając i zmierzając ku Jerozolimie.

23. I powiedział do Niego pewien *człowiek*: Panie! Czy niewielu będzie zbawionych? A On powiedział do nich: Mt 7,14; 20,16

24. Zmagajcie* się, aby wejść przez ciasną bramę; albowiem mówię wam: Wielu będzie starało* się wejść, ale nie będą w stanie.

*gr: *agonizomai* - walczyć w zawodach, zmagać się, zabiegać

*lub: *szukać, dociekać, usiłować starać się* Rdz 7,16; Mt 25,10

25. Kiedy wstanie gospodarz i zamknie bramę, a *wy* stojąc na zewnątrz zaczęlibyście pukać w bramę, mówiąc: Panie, panie, otwórz nam! A *on* w odpowiedzi powie wam: Nie znam was. Skąd jesteście?

26. Wtedy zaczniecie mówić: Jedliśmy z tobą* i piliśmy, i nauczałeś na naszych ulicach**.

*dost.: *przed tobą*; **gr: *plateia* - plac, ulica, szeroka droga

27. A *on* powie: Mówię wam, nie znam was. Skąd jesteście? Odstąpcie ode mnie wszyscy, sprawcy bezprawia*.

Ps 1,6; Mt 7,21; 25,41

*gr: *adikia* - niesprawiedliwość sędziego, akt nieprawości

28. Tam będzie płacz i zgrzytanie zębów, gdy zobaczycie Abrahama, Izaaka, Jakuba i wszystkich proroków w Królestwie Boga, a was samych na zewnątrz wyrzuconych.

29. I przyjdą ze wschodu i z zachodu, i z północy i z południa, i spoczną za stołem w Królestwie Bożym. Rdz 28,14; Mt 8,11; Obj 7,9

30. I oto są ostatni, którzy będą pierwszymi, i są pierwsi, którzy będą ostatnimi.

31. W tym dniu podeszli niektórzy faryzeusze, mówiąc do Niego: Wyjdz i idź stąd, bo Herod chce Cię zabić. Ps 11,1-2; Mt 14,1

32. I powiedział im: Idźcie i powiedźcie temu lisowi*: Oto wyrzucam demony i dokonuję uzdrowień dziś i jutro, a trzeciego *dnia* kon-

czę. *gr: *alopeks* - lis - w staroż. osoba o małym znaczeniu, osoba o destrukcyjnym wpływie, oszust, morderca J 17,4; 19,30

33. Jednakże trzeba mi dziś i jutro, i następnego *dnia* być w drodze; gdyż niedopuszczalne jest, aby prorok miał zginąć poza Jerozolimą. J 17,4; 19,30

34. Jeruzalem! Jeruzalem! Które zabijasz proroków i kamieniujesz tych, którzy posyłani są do ciebie; ile razy chciałem zgromadzić twoje dzieci, w ten sposób jak kwoka *zgromadza* swoje kurczęta pod skrzydła, a nie chcieliście. Ps 36,7; 57,1; 91,4; Mt 23,37

35. Oto wasz dom będzie zostawiony pusty.

A zaprawdę mówię wam, że nie zobaczycie mnie, aż przyjdzie czas, gdy powiecie: Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANA.

14 I stało się, gdy Jezus wszedł w sabbat do domu jednego z przywódców faryzeuszów, aby zjeść posiłek* – oni Go uważnie obserwowali. *dost.: chleb

2. I oto zjawił się pewien człowiek chory na puchlinę wodną. Mt 14,14; Mk 6,5,13; Łk 9,2

3. A Jezus w reakcji* na to, powiedział do znawców Prawa i do faryzeuszów, mówiąc: Czy wolno w sabbat uzdrawiać? A oni milczeli.

*dost.: w odpowiedzi rzekł - idiom charakter. dla j. hebrajskiego

4. Wtedy On ujął go, uzdrowił i odesłał.

5. I powiedział do nich: Kto z was, gdy jego osioł albo wół wpadnie do studni**, nie wyciągnie go od razu w dniu szabatu?

por. w. 3; **gr.: frear - studnia, głębina otchłami, cysterna

6. I nie byli w stanie* Mu na to odpowiedzieć**. *gr.: ouk ischysan - być bez siły, nie mieć zdolności

**gr.: antapokrinomai - odpowiedzieć przeciu, zaprzeczyć

7. I powiedział zaproszonym podobieństwo, gdy dostrzegł*, jak obierali pierwsze miejsca, i mówił do nich: *gr.: epacho - zwrócić uwagę

8. Kiedy jesteś przez kogoś zaproszony na wesele, nie zajmuj pierwszego miejsca przy ławie, aby czasem ktoś zacniejszy od ciebie nie został przez niego zaproszony; Prz 25,6

9. A gdy ten, który ciebie i jego zaprosił, podejdzie i powie ci: Ustąp* temu miejscu; i wtedy ze wstydem *będziesz* musiał* spocząć na ostatnim miejscu. *dost.: daj; **dost.: rozpoczniesz

10. Ale kiedy zostałeś zaproszony, pójdz i spoczniż na ostatnim miejscu; aby, gdy przyjdzie ten, który cię zaprosił, powiedział tobie: Przyjacielu! Przesuń się wyżej; wtedy będziesz miał chwałę wobec wszystkich współspoczywających* z tobą. *por. Mk 6,26*

11. Gdyż każdy, kto siebie wywyższa, będzie poniżony, a kto się uniaża, będzie wywyższony. Prz 15,33; 1Sm 15,17; Mt 23,12; Jk 4,6; 1P 5,5

12. A mówił i temu, który Go zaprosił: Gdy wyprawiasz obiad albo wieczerzę, nie zwołuj swoich przyjaciół, ani swoich braci, ani swoich krewnych, ani bogatych sąsiadów, żeby cię czasem i oni w zamian nie zaprosili, i to stałoby się twoją odpłatą.

13. Ale gdy wyprawiasz ucztę, wezwij ubogich, ułomnych, chromych i ślepych,

14. A będziesz błogosławiony; gdyż nie mają ci czym odplacić, będzie ci bowiem odplacone przy powstaniu z *martwych* sprawiedliwych.

Dn 12,3; Mt 10,42; 25,34-40

15. A słysząc to jeden ze współspoczywających, powiedział do niego: Błogosławiony*, który będzie jadł chleb w Królestwie Boga.

gr.: makarios - por. Mt 5,3 J 6,27; Mt 8,11; Obj 19,9

16. On natomiast powiedział do niego: Pewien człowiek wyprawil* wielką wieczerzę, i wielu zaprosił; *dost.: uczynił Mt 22,1-14; Mk 6,21

17. I w godzinie wieczerzy, posłał swojego sługę, aby powiedzieć zaproszonym: Przychodźcie, bo wszystko jest już gotowe.

18. I zaczęli się wszyscy, *jak* jeden* wymawiać. Pierwszy powiedział mu: Kupiłem pole, muszę** iść i je zobaczyć; proszę cię, miej mnie za wymówionego. *lub: zgodnie Iz 28,12;

**lub: mieć potrzebę, konieczność Mt 22,5; J 1,11; 5,40

19. A drugi powiedział: Kupiłem pięć par wołów i idę je wypróbować; proszę cię, miej mnie za wymówionego*. Łk 9,62; Mt 13,46

*gr.: paraiteomai - udaremnić przez błaganie, odrzucić, odmówić

20. A inny powiedział: Pojąłem* żonę, dlatego nie mogę przyjść. *gr.: gameo - ożenić się, postubić

21. I wrócił ów sługa, i oznajmił to swojemu panu. Wtedy rozgniewał się gospodarz i powiedział swojemu słudze: Wyjdz szybko na place i ulice miasta, i wprowadz tu ubogich, ułomnych, chromych* i ślepych. Iz 35,6;

*gr.: cholos - kulaawy, bez stopy Mt 22,9; Łk 10,10

22. I powiedział sługa: Panie! Stało się, jak rozkazałeś, i jeszcze jest miejsce.

23. I powiedział pan do sługi: Wyjdz na drogi i *między* płoty, i przymuszaj* wejść, aby został napełniony mój dom. Dz 16,15; 1Kor 9,19

*gr.: anakadzo - przymuszać, czynić koniecznym, przynaglać

24. Albowiem mówię wam, że nikt z owych mężów, którzy są zaproszeni*, nie skosztuje mojej wieczerzy. *gr.: kaleo - wolać, wzywać, zapraszać

25. I gdy szły razem z Nim wielkie tłumy, obrócił się i powiedział do nich:

26. Jeśli ktoś przychodzi do mnie, a nie ma w nienawiści* swojego ojca i matki, i żony, i dzieci, i braci, i siostr, a nawet i swojego życia, nie może być moim uczniem.

*lub: nie cierpieć, gardzić, uzdrugać się, Pwt 13,6; 21,15;

kochać kogoś lub coś mniej od drugiego J 12,25; Mt 10,37

27. I ktokolwiek nie niesie* swojego krzyża, a idzie za mną, nie może być moim uczniem.

*gr.: bastadzo - podnieść rękami, dźwigać Mt 16,24; Mk 8,34

28. Bo kto z was, chcąc zbudować wieżę, najpierw nie usiadzie i nie obliczy kosztu, czy ma na dokończenie?

29. Aby czasem, gdy położy fundament, a nie będzie mógł dokończyć, wszyscy, którzy to widzą, nie zaczęli kpić z niego,

30. Mówiąc: Ten człowiek zaczął budować, a nie mógł dokończyć. Hbr 10,38; 2P 2,19

31. Albo, jaki król jadąc potykać się na wojnę z drugim królem, nie usiadzie i najpierw nie rozważy, czy jest *na tyle* silny, *by* z dziesięcioma tysiącami *ludzi* stanąć naprzeciw *temu*, który idzie na niego z dwudziestoma tysiącami? Prz 20,18; 25,8

32. A jeśli nie, to gdy tamten jeszcze jest daleko, wysłał do niego posłów, prosząc o pokój*. *gr: *eirene - pokój - od czas. eireneo - łączący, spajający*

33. Tak i każdy z was, kto nie rozstanie się ze wszystkim co posiada**, nie może być moim uczniem. *tub: *pożegnać się, rozstać się - por. Łk 9,61**

**gr: *huparchonta - dobytek, mienie, majątek* Mt 16,24; Mk 8,34

34. Dobra jest sól; lecz jeśli sól straci swój smak, czym zostanie przyprawiona? Kpl 2,13

35. Nie nadaje się ani do ziemi, ani do nawozu; wyrzucają ją na zewnątrz. Kto ma uszy by słuchać, niech słucha. Hbr 2,4; Mt 5,13; J 15,6

15 A byli *tam* wszyscy celnicy i grzesznicy, którzy przybliżali się do Niego, aby Go słuchać.

2. I szemrali faryzeusze i uczeni w Piśmie, mówiąc: Ten przyjmuje grzeszników i jada z nimi. Mt 9,10; 1Tm 1,15; Dz 11,3

3. I powiedział do nich to podobieństwo*, mówiąc: *gr: *parabole - położyć obok, przykład, porównanie*

4. Który człowiek spośród was, mając sto owiec, i zgubi jedną z nich, nie zostawi dziewięćdziesięciu dziewięciu na pustkowiu, i nie idzie za zaginioną, aż ją znajdzie?

5. A gdy ją znajdzie, kładzie na swoje ramiona, radując się. Mt 8,12; Ps 119,176

6. I gdy przyjdzie do domu, zwołuje przyjaciół i sąsiadów, mówiąc im: Radujcie się ze mną*, bo znalazłem swoją owcę, która mi zaginęła. *gr: *synchairo - współradować* IP 2,25

7. Mówię wam, że taka będzie radość w niebie z jednego grzesznika, który się upamięta, *i to bardziej* niż z dziewięćdziesięciu dziećmiu sprawiedliwych, którzy nie potrzebują upamiętania*. *tub: *zmiany myślenia, zawrócenia*

8. A która kobieta, mając dziesięć drachm, jeśli zgubiłaby jedną drachmę*, nie zapala lampy i nie zaniata domu, starannie szukając, aż znajdzie? J 10,16; Ef 2,17; Mt 18,28

*drachma - stawka dzienna robotnika sezonowego

9. A gdy znajdzie, zwołuje przyjaciółki i sąsiadki, mówiąc: Radujcie się ze mną, albowiem znalazłam drachmę, którą zgubiłam.

10. Taka, mówię wam, będzie radość przed aniołami Boga z jednego grzesznika, który się upamiętał. Ez 33,11; Łk 2,1; 2P 3,9

11. Powiedział też: Pewien człowiek miał dwóch synów*; *gr: *hyios - syn, reprezentujący ojca*

12. I młodszy z nich powiedział ojcu: Ojcie! Daj mi przypadającą na mnie część majątku. I podzielił im majątność. Pwt 21,16

13. A po niewiele dniach, młodszy syn zabrał wszystko i odjechał do dalekiej krainy, i żyjąc rozwiązł*, roztrwonil tam swoją majątność. *gr: *asotos - w sposób rozrzutny, rozwiązły*

14. A gdy wszystko wydał, nastal wielki głód w tej krainie, i on zaczął *cierpieć* niedostatek*. *gr: *hystereo - być pozbawionym czegoś, mieć brak*

15. Poszedł więc, przyłączył się do jednego z obywateli tej krainy, który posłał go do swoich wiejskich posiadłości, aby pasł świnie.

16. I pragnął napełnić żołądek swój strąkami, które jadały świnie; a nikt mu nie dawał.

17. A gdy wejrzał w siebie, powiedział: *Jak* wielu najemników mojego ojca ma obfitość chleba, a ja tu głodny ginę!

18. Wstań, pójdę do mojego ojca i powiem mu: Ojcze! Zgrzeszyłem przeciwko niebu i wobec ciebie, Iz 63,16; Kpl 26,40; 1Krl 8,47; Mt 7,11

19. Już nie jestem godny zostać nazwany twoim synem; uczyn mnie jednym ze swoich najemników. Rdz 32,10; Ps 44,16; 1Kor 15,9

20. Wstał więc i poszedł do swojego ojca. A gdy był jeszcze daleko, ujrzał go jego ojciec, zlitował się, wybiegł, rzucił się mu na szyję i pocałował go. Pwt 30,2; Ps 103,10; Iz 55,7

*gr: *splanchnidzomai - być głęboko poruszony, zdjęty litością*

21. I powiedział mu syn: Ojcze! Zgrzeszyłem przeciwko niebu i wobec ciebie, i nie jestem już godny zostać nazwany twoim synem.

*gr: *hamartano - chybić celu, nie mieć udziału w, grzeszyć*

22. A ojciec powiedział do swoich sług: Przyńście najlepsze szatę i ubierzcie go, dajcie pierścień na jego rękę i sandały na stopy;

Ps 132,9,16; Ez 16,9; Za 3,3-5; Mt 22,11; Obj 2,17

23. I przyprowadźcie tłuste cielę, zabijcie*, a gdy się najemy, będziemy się cieszyć.

**lub: złożyć w ofierze* Rdz 18,7; Iz 25,6; Mt 22,2

24. Gdyż ten mój syn był martwy, a ożył, i był zgubiony, a odnalazł się; i zaczęli się cieszyć.

2Kor 5,14; Ef 2,1; 5,14; 1Tm 5,6; Jud 1,12

25. A jego starszy* syn był w polu; i gdy wracając zbliżył się do domu, usłyszał muzykę i tańce; **gr: presbyteros - starszy pośród dwóch osób, wiekowy*

26. I zawołał jednego ze sług, i pytał się, co się dzieje*.

**lub: co to mogłoby być, co jest, co to znaczy*

27. A on powiedział do niego: Przyszedł twój brat i twój ojciec zabił tłuste cielę, bo otrzymał go z powrotem zdrowego.

Dz 19,7; Flp 1,6

28. A on rozgniewał się i nie chciał wejść; więc jego ojciec wyszedł i go prosił.

29. A on w odpowiedzi, rzekł ojcu: Oto tyle lat ci służę i nigdy nie przekroczyłem twojego przykazania; a mnie nigdy nie dałeś kózłęcia, abym radował się ze swoimi przyjaciółmi.

1Sm 15,13; Ek 18,9-12.21; Rz 10,3

30. Ale gdy przyszedł ten twój syn, który pożarł twój majątek z nierządnicami*, dla niego zabiłeś tłuste cielę.

**lub: prostytutkami*

31. A on powiedział mu: Dziecko*! Ty zawsze jesteś ze mną, i wszystko, co jest moje, jest i twoje.

**gr: teknon - dziecko, dziecię w czułym zwrocie*

32. Lecz trzeba było weselić się i radować, że twój brat był martwy, a ożył, i był zgubiony, a odnalazł się.

Rz 3,4; Ps 51,8; Iz 35,10

16 Mówił też i do swoich uczniów: Był pewien bogaty człowiek, który miał zarządcę*, i ten został oskarżony przed nim, o to, że roztrwonil jego mienie.

Mt 18,23; Tt 1,7;

**tj. zarządzający sprawami domowymi* 1Kor 4,1; 1P 4,10

2. I gdy go zawołał, powiedział mu: Cóż to słyszę o tobie? Zdad rachunek ze swojego zarządzania; gdyż nie będziesz mógł już zarządzać.

Mt 12,36; Rz 14,12

3. I powiedział zarządca do siebie*: Co uczynię, gdyż pan mój odbiera mi zarządzanie*? Kopać nie mam siły, a zebrać się wstydem**.

dosł.: sam w sobie; **lub: szafarżowanie - por. w. I

***gr: aischynomai - wstydzić się, zahańbić, napawać wstydem*

4. Wiem, co uczynię, żeby przyjąć mnie do swoich domów, gdy zostanie odsunięty od zarządzania.

Ek 7,41-42; Mt 18,24

5. I przywołał pojedynczo do siebie każdego z dłużników swojego pana, i powiedział pierwszemu: Ile jesteś winien memu panu?

6. A on powiedział: Sto baryłek* oliwy. I powiedział mu: Weź swój zapis *dhuzny*, usiądź i szybko napisz pięćdziesiąt.

Ez 45,10-14

**gr: batos - gr. miara płynów, ok. 40 l, tu: 4000 l*

7. Potem drugiemu powiedział: A ty ile jesteś winien? A on mu powiedział: Sto korców* pszenicy. I powiedział mu: Weź swój zapis *dhuzny* i napisz osiemdziesiąt.

**hebr. miara objętości I korzec 350 - 420 l* Ek 20,9; Mt 18,24

8. I pochwalił pan niesprawiedliwego* zarządcę, że uczynił roztropnie; gdyż synowie tego wieku roztrośniejsi są od** synów światłości w swoim pokoleniu.

Ek 20,34;

**tj. postępującego bezprawnie; **dosł.: nad* 1Tes 5,5; 1J 3,10

9. I ja wam mówię: Czyńcie sobie przyjaciół mamona* niesprawiedliwościami, aby gdy się skończą, przyjęli was do wiecznych przybytków**.

**aram.: mamona - ostoja, majątek jako oparcie*

***gr: skene - namiot, szalas, przybytek* 1Tm 6,17; 2Kor 5,1

10. Wierny w najmniejszym i w wielkim jest wierny; a w najmniejszym niesprawiedliwy*, jest i w wielkim niesprawiedliwy*.

Ek 19,17;

gr: adikia - nieprawość - por. Ek 13,27 Mt 25,21

11. Jeśli więc w niesprawiedliwej mamonie nie staliście się wierni*, kto wam powierzy prawdziwą wartość?

Ek 12,33; Ef 1,18; Jk 2,5

**gr: pistos - być wiernym, godnym zaufania, wierzyć*

12. A jeśli w tym, co cudze nie staliście się wierni, kto wam da wasze *wlasne*?

13. Żaden sługa domu nie może służyć dwom panom, gdyż albo jednego znienawidzi, a drugiego będzie miłował; albo do jednego przylgnie*, a drugim pogardzi; nie możecie Bogu służyć i mamonie.

Joz 24,15; Mt 4,10; 6,24

**gr: antechomai - trzymać się czegoś, trwać, przylgnąć*

14. Tego wszystkiego słuchali faryzeusze, którzy miłowali pieniądze* i naśmiewali się z Niego.

**gr: filargyros - kochać srebro, być chciwym*

15. I powiedział im: Wy jesteście tymi, którzy sami siebie uznajecie za sprawiedliwych przed ludźmi, lecz Bóg zna wasze serca; bo co wśród ludzi jest wyniosłe, obrzydliwością jest przed Bogiem.

1Sm 16,7; Prz 20,2; Rz 10,3

16. Aż do czasów Jana było Prawo i Prorocy; odtąd jest głoszona dobra nowina o Królestwie Boga i każdy się do niego wdziera gwałtem**.

Mt 11,9; Dz 3,18; J 11,48

lub: od tego czasu; **gr: biadzo - doznawać przemocy - Mt 11,12

17. A łatwiej jest niebu i ziemi przemiąć, niż odpaść jednej kresce* z *literki* Prawa.

**tj. znak diakrytyczny, rozek litery* Ek 21,33; Mt 5,18

18. Każdy, kto oddała swoją żonę i inną poślubia, cudzołoży*; i każdy *кто* oddalona przez męża poślubia, cudzołoży*. Mt 5,32; 19,9
*gr.: moicheuo - popełnić cudzołóstwo, być rozwiązłym

19. A był pewien bogaty człowiek, który ubierał się w purpurę i w delikatny len, i co dzień wspaniale się bawił. Est 8,15; Ez 16,49

20. Był też pewien żebrak o imieniu Łazarz, który został porzucony przy jego bramie, *cały* owrzodził,

21. I pragnął nasycić się z okruszyn, które spadały ze stołu bogacza; a psy przychodziły i lizały jego wrzody.

22. I stało się, że umarł ów żebrak, i aniołowie zanieśli go na łono* Abrahama; umarł też i bogacz, i został pogrzebany. Hi 3,13;
*lub: piers Mt 8,11; Dz 12,15

23. A gdy w Hadesie* cierpiał męki i podniósł swoje oczy, ujrzał z daleka Abrahama i Łazarza na jego łonie. Ps 9,17; Mt 5,29; 18,9
*gr. określ. krajiny umarłych - hebr. Szool - Dz 2,27 - Ps 16,10

24. I on zawołał, mówiąc: Ojcie Abrahame! Zmiluj się nade mną i pošlij Łazarza, aby umoczył koniec swojego palca w wodzie i ochłodził mój język, bo doznaję bólu* w tym płomieniu. Mt 25,41; Mk 9,44; Iz 66,24; 2Tes 1,8;
*gr.: odgnao - powodować silny ból, być w udęcie Obj 20,15

25. A Abraham powiedział: Dziecko*! Wspomnij, że ty otrzymałeś swoje dobro za swoje życie, podobnie jak Łazarz zło; a on tutaj jest pocieszany, a ty doznajesz bólu.
*gr.: teknon - por. Mt 9,2** Hi 21,13; Ps 73,12-19; Flp 3,19

26. I nad to wszystko* między nami a wami znajduje się wielka przepaść, aby ci, którzy chcą stąd przejść do was, nie mogli, ani też stamtąd do nas nie mogli się przeprawić.
*lub: wśród wszystkich tych (powodów) 1Sm 25,36; Mi 3,18;
**dosł.: jest ustanowiona, uczyniona trwałe 1Tm 1,4; 1k 12,59

27. Wtedy powiedział: Proszę cię więc, Ojcie! Abyś go posłał do domu mojego ojca,

28. Albowiem mam pięciu braci; niech zaświadczy im, żeby i oni nie przyszli na to miejsce męczarni.

29. Abraham powiedział mu: Mają Mojżesza i Proroków; niech ich słuchają.

30. A on powiedział: Nie, Ojczy Abrahame! Lecz jeśli ktoś z umarłych do nich pójdzie, upamiętają się. Obj 16,9-11

31. Powiedział mu więc: Jeśli Mojżesza i Proroków nie słuchają, to choćby też ktoś powstał z martwych, nie dadzą się przekonać.

17 I powiedział do uczniów: Niemożliwe jest, aby nie miały przyjąć zgorzenia; lecz biada temu, przez którego przechodzą!
Mt 18,7; 1Kor 11,19

2. Lepiej by mu było, aby zawieszono osli* kamień młyński u jego szyi i wrzucono go w morze, niż żeby miał zgorzyć jednego z tych małych. *tj. kamień młyński obracany przez osła

3. Uważajcie na siebie. A jeśliby zgrzeszył przeciwko tobie twój brat, upomnij go*; a jeśli się upamięta**, odpuść mu. Prz 9,8; Mt 6,14
gr.: epitimao - surowo upomnieć, skarcić - por. Mt 8,26
**gr.: metaneo - zmienić myślenie, zawrócić - por. Mt 3,2*

4. I jeśliby zgrzeszył przeciwko tobie siedem razy na dzień i siedem razy na dzień zwrócił* się do ciebie, mówiąc: Upamiętałem się, odpuść mu. *gr.: epistrophe - zawrócić, zwrócić, powrócić

5. I powiedzieli apostołowie do Pana: Daj nam wiary. Mk 9,24

6. A Pan powiedział: Jeśli mielibyście wiarę jak ziarno gorczycy i powiedzieli temu drzewu czarnej morwy: Wyrwij się z korzeniem i przesadź się w morze, usłuchałoby was.
*lub: okazałoby posłuszeństwo Mt 17,20; 21,21; 1Kor 13,2

7. A kto z was, mając sługę, który orze lub pasie, powie mu zaraz, gdy wróci z pola: Przyjdź i spocznij *przy stole*?

8. Czyż nie powie mu *raczej*: Przygotuj mi wieszczę, przepasz się i służ mi, aż się najem i napiję, a potem i ty zjesz i napijesz się?

9. Czy jest wdzięczny temu słudze za to, że uczynił to, co mu rozkazano? Nie wydaje* mi się. *gr.: dokeo - wydawać się, być zdania, przypuszczać

10. Tak i wy, gdy uczynicie wszystko, co wam rozkazano, mówcie: Sługami nieużytecznymi jesteśmy, gdyż *to*, co było naszą powinnością, uczyniliśmy. Hi 22,3; 1Krn 29,14; 1Kor 9,16

11. I stało się, gdy szedł do Jerozolimy, że przechodził przez środek Samarii i Galilei.

12. I gdy wchodził do jednego miasteczka, wyszło mu naprzeciw dziesięciu trędowatych mężów, którzy stanęli z daleka.

13. I oni podnieśli głos, mówiąc: Jezusie, Mistrzu! Zmiluj się *nad* nami.

14. I gdy ich zobaczył, powiedział im: Idźcie, ukażcie się kapłanom. I stało się, gdy odchodził, że zostali oczyszczeni. Kpl 14,2-9; Mt 9,27

15. Jeden z nich natomiast, gdy zobaczył, że został uzdrowiony, wrócił, potężnym głosem chwając Boga; *gr.: dokszado - por. J 7,39**

16. I padł na twarz u Jego stóp, dziękując Mu; a był on Samarytaninem.

17. A Jezus w odpowiedzi, rzekł: Czyż nie dziesięciu zostało oczyszczonych*, a gdzie jest dziewięciu? *gr.: katharizo - por. 2Kor 7,1*

18. Czy nie znalazł się żaden, kto wróciłby i dał chwałę Bogu, tylko ten cudzoziemiec*?

*gr.: allogenes - wywodzący się z innego plemienia, obcy Ps 29,1

19. I powiedział mu: Wstań, idź, twoja wiara cię uzdrowiła*. *lub: ocaliła, zbawiła Łk 7,50; 18,42

20. Zapytany natomiast przez faryzeuszów, kiedy przyjdzie Królestwo Boga, w odpowiedzi, rzekł im: Królestwo Boga nie przychodzi w sposób możliwy do zaobserwowania*; *gr.: parateresis - dostrzeganie, obserwacja J 18,36

21. Nie powiedzą: Oto tu, albo: Oto jest tam; oto bowiem Królestwo Boże jest wewnątrz was.

Łk 10,9; Mt 12,28; Rz 14,17; 1Kor 6,9; 15,50

22. A do uczniów powiedział: Przyjdą dni, że będziecie pragnęli widzieć jeden z dni Syna Człowieczego, a nie ujrzycie.

23. I powiedzą wam: Oto tu, albo: Oto jest tam; nie odchodźcie, ani o to nie zabiegajcie*. *gr.: dioko - por. Rz 9,30* Łk 21,8; Mt 24,23; Mk 13,21

24. Albowiem tak, jak błyskawica, gdy zabłyśnie i świeci od jednego krańca pod niebem aż do drugiego krańca pod niebem; tak będzie i z Synem Człowieczym w Jego dniu.

25. Ale najpierw trzeba, aby wiele wycierpiał i został odrzucony* przez to pokolenie.

*lub: uznany za mieniącego się, mizaakceptowany

26. A tak, jak stało się za dni Noego, tak będzie i w dniach Syna Człowieczego.

Rdz 6,1-9,22; 1P 3,19-20; 2P 2,5-6

27. Jedli, pili, zaślubiali i były zaślubiane aż do tego dnia, kiedy wszedł Noe do arki i przyszedł potop, i wygubił wszystkich.

28. Podobnie też jak stało się za dni Lota: Jedli, pili, kupowali, sprzedawali, sadzili, budowali;

Rdz 19,1-38; Pwt 29,23-25; Iz 1,9; Jr 50,40

29. Ale tego dnia, gdy wyszedł Lot z Sodomy, spadł z nieba deszcz ognia i siarki, i wygubił wszystkich;

30. Tak właśnie* będzie w dniu, w którym objawia* się Syn Człowieczy.

Mt 24,3; Mk 13,26

*lub: zgodnie z tym; **jest objawiany - gr.: apokalypse - 1P 1,12*

31. W tym dniu, kto będzie na tarasie*, a rzeczy jego w domu, niech nie zstępuje, aby je zabrać; a kto na polu, podobnie niech nie wraca.

*dach spełniał rolę tarasu Mt 6,25; Flp 3,7-8

32. Przypomnijcie* sobie żonę Lot.

*lub: pamiętajcie o Rdz 19,17-26; 1Kor 10,6-12

33. Kto chce duszę* swoją zachować, straci ją; a kto ją straci**, zachowa*** ją przy życiu.

*gr.: psyche - dusza, życie, osoba Mt 10,39; Mk 8,36; J 12,25

**gr.: apollymi - niszczyć, usuwać; ***lub: uczyni ją żywą

34. Mówię wam: Tej nocy będzie dwóch na jednym łożu; jeden zostanie zabrany, a drugi zostanie pozostawiony.

Mt 24,40

35. Dwie będą mleć na tym samym miewscu; jedna zostanie zabrana*, a druga zostanie pozostawiona. *gr.: paralambano - por. Flp 4,9*

36. Dwóch będzie w polu; jeden zostanie zabrany, a drugi zostanie pozostawiony.

37. A odzywając się*, pytają* Go: Gdzie, Panie! A On im powiedział: Gdzie jest ciało**, tam gromadzą się orły.

Mt 24,28; Obj 19,17

*dost.: odpowiadając, mówią - Łk 14,33; **gr.: soma - ciało, zwłoki

18 A powiedział im też podobieństwo dotyczące tego, że zawsze trzeba* się modlić i nie zniechęcać się**, Ps 55,17;

*gr.: dei - jest konieczne, musieć; **gr.: ekkakeo - być całkowicie bez ducha, upadać na ducha, wyczerpanym Łk 11,5; 21,36

2. Mówiąc: W jednym mieście był pewien sędzia, który nie bał się Boga, a człowieka nie szanował*.

Ps 36,1-2; Rz 3,18

*gr.: entrepo - wstydzić się, czuć obawę, mieć szacunek

3. Była też w tym mieście wdowa wdowa, która przychodziła do niego, mówiąc: Wymierz mi sprawiedliwość wobec mojego przeciwnika*.

*gr.: antidikos - przeciwna strona w procesie

4. I przez pewien czas nie chciał. Ale potem powiedział do siebie: Chociaż się nie boję Boga i nie szanuję* człowieka, *por. w. 3*

5. To jednak, ponieważ ta wdowa przysparza mi trudności*, wymierzę jej sprawiedliwość, aby w końcu nie przyszła i nie uderzyła** mnie w twarz.

*gr.: kopos - trud, móżól Łk 11,8; 1Kor 9,27

**gr.: hypopiazdo - podbić oko, uderzyć aż do śniózki, dręczyć

6. A Pan powiedział: Posłuchajcie, co mówi ten niesprawiedliwy sędzia;

Łk 12,18; 16,8

7. A czy Bóg z pewnością nie wywrze* pomsty za wybranych, którzy wołają do Niego dniami i nocą, chociaż zwleka** w ich*** sprawie?

*dost.: uczyni pomstę Wj 22,23; Ps 88,3; 2Tes 1,6;

**lub: jest cierpliwy; ***wobec nich Obj 6,10; Łk 2,37

8. Mówię wam, że szybko wywrze* pomstę. Tylko czy Syn Człowieczy, gdy przyjdzie znajdzie taką** wiarę na ziemi? 2Tes 2,1; 2Tm 4,3

*dost.: uczyni; **lub: takiego rodzaju - gr.: ho - por. Jk 2,14*

9. I powiedział także do tych, którzy po-

kładali ufność w samych sobie, że są sprawiedliwi, a innych mieli za nic[†], to podobieństwo: ^{*lub: wzgardzić kimś} Prz 30,12; Łk 10,29
10. Dwóch ludzi weszło do świątyni, aby się modlić, jeden faryzeusz, a drugi celnik.

11. Faryzeusz stanął i tak się *sam* w sobie^{*} modlił: Boże! Dziękuję Ci, że nie jestem jak pozostali ludzie, drapieżni, niesprawiedliwi, cudzołóżni, albo jak i ten celnik. Mt 6,5;
^{*dosł.: do siebie} Mk 11,25; Ga 3,10

12. Poszczę dwa razy w tygodniu, daję dziecinę na do wszystkiego, co[†] zyskam^{**}. Za 7,5-6;
^{*dosł.: ile, jak wiele; **lub: nabynam} Mt 6,16; 9,14

13. A celnik, stojąc z daleka, nie chciał nawet oczu podnieść do nieba, ale bił się w swoją pierś, mówiąc: Boże! Okaż miłosierdzie^{*} mnie grzesznemu. ^{*lub: daj się przebłagać} Ps 25,7,11

14. Mówię wam: Ten odszedł usprawiedliwiony do swojego domu, a tamten nie; gdyż każdy, kto siebie wywyższa, zostanie poniżony, a kto się uniaża, zostanie wywyższony.

Iz 53,11; Rz 3,20; 4,5; Ga 2,16; 1Kor 6,11

15. A przynieśli do Niego też niemowlęta, aby ich dotknął; widząc to uczniowie, surowo napominali ich. 1Sm 1,24; Mt 19,13

16. Lecz Jezus przywołał je i powiedział: Pozwólcie dzieciątkom przyjść do mnie, i nie zabraniajcie im; takich bowiem jest Królestwo Boże. Dz 2,39; Mt 18,3; 1P 2,2

17. Zaprawdę^{*} mówię wam: Jeśli ktoś nie przyjmie Królestwa Bożego jak dzieciątko, nie wejdzie do niego. Ps 131,1-2; Mk 10,15; 1P 1,14
^{*gr.: amen - z hebr.: godne wiary, akt potwierdzenia}

18. I pytał Go pewien dostojnik^{*}, mówiąc: Nauczycielu dobry! Co mam czynić, abym odziedziczył życie wieczne? Mt 19,16;
^{*lub: przynódcą, naczelnik} Mk 10,17; Łk 6,46

19. A Jezus powiedział mu: Czemu nazywasz mnie dobrym[†]? Nikt nie jest dobry, tylko jeden, Bóg. Ps 14,3; 86,5; 119,68; Rz 3,10
^{*gr.: agathos - dobry, prawy, czcigodny, wybity}

20. Znasz przykazania? Nie cudzołóż, nie morduj, nie kradnij, nie mów fałszywego świadectwa, cześć swojego ojca i swoją matkę.

21. A on powiedział: Tego wszystkiego przestrzegalem^{*} od swojej młodości. Rz 3,19;
^{*gr.: fyllasso - strzec, czuwać - por: Mk 10,20[†] Ga 3,24; Flp 3,6}

22. Jezus słysząc to, powiedział mu: Jeszcze jednego ci brak: sprzedaj wszystko co masz i rozdaj ubogim, a będziesz miał skarb w niebie; i przyjdź tu, i podążaj za mną.

23. A on słysząc to, bardzo się zasmucił; był bowiem bardzo bogaty. Łk 8,14; 12,15; Ez 33,31

24. A gdy Jezus ujrzał go, tak bardzo zasmuczonego, powiedział: Z jakim trudem ci, którzy mają bogactwa, wejdą do Królestwa Bożego! Ps 62,10; Mk 10,24; 1Tm 6,9

25. Łatwiej bowiem jest wielbłądowi przejść przez ucho igły^{*}, niż bogatemu wejść do Królestwa Bożego. Mt 19,24; Mk 10,25
^{*gr.: trymalios rafidos - otwór igły (do szycia)}

26. Wtedy powiedzieli ci, którzy to słyszeli: Kto więc może zostać zbawiony? Mt 19,25

27. On natomiast powiedział: Co niemożliwe jest u ludzi, możliwe jest u Boga.

Łk 1,37; Hi 42,2; Jr 32,17; Dn 4,35; Mt 19,26

28. A Piotr powiedział: Oto my opuściliśmy wszystko i posłaliśmy^{*} za Tobą. Mt 19,27
^{*gr.: akoloutho - towarzyszyć; isć z kimś i za kimś, być posłusznym}

29. A On powiedział im: Zaprawdę mówię wam, że nie ma nikogo, kto opuścił dom, albo rodziców, albo braci, albo żonę, albo dzieci ze względu na Królestwo Boże,

30. Kto nie^{*} odbierze daleko więcej w obecnym czasie, a w nadchodzącym wieku – życie wieczne. ^{*por: Łk 10,19^{**}} Łk 12,31; 1Tm 4,8; Hbr 13,5
31. I wziął ze sobą dwunastu, i powiedział do nich: Oto zmierzamy^{*} do Jeruzolimy i dopełni się wszystko, co jest napisane przez proroków o Synu Człowieczym. Ps 22,7; Iz 53,7
^{*dosł.: iść do góry, wspiąć się - Jeruzolima leży na górze}

32. Bo zostanie wydany poganom, i będzie wyśmiany^{*}, znieważony i opluty; J 18,28;
^{*gr.: empaidzo - wyśmiewać, drwić, mamić} Mt 17,22; 27,2

33. A po ubiczowaniu zabiją Go; ale trzeciego dnia powstanie z martwych.

34. A oni nic z tego nie zrozumieli, i było to słowo^{*} zakryte przed nimi, i nie pojęli tego, co było powiedziane. ^{*gr.: rhema - wypowiedź, słowo}

35. I stało się, gdy zbliżał się do Jerycha, że pewien ślepiec siedział przy drodze żebrząc. 1Sm 2,8; Mt 20,29; Mk 10,46; J 9,8

36. A słysząc, że tłum przechodził, pytał, co to może być. Mt 21,10; Łk 15,26

37. I oznajmili mu, że *właśnie* obok przechodzi Jezus z Nazaretu. Mk 2,1-3; J 12,35

38. I zawołał, mówiąc: Jezusie, Synu Dawida! Zmiłuj się nade mną. Ps 62,12; Iz 9,6; Rz 1,3

39. A ci, co szli na przedzie, upominali go surowo^{*}, aby milczał. Ale on tym bardziej krzyczał: Synu Dawida! Zmiłuj się nade mną.

^{*gr.: epitimaō - karcić, gromić, surowo napomnieć} Jr 29,12-13

40. A gdy Jezus stanął, kazał go przyprowadzić do siebie; i gdy on się przybliżył,

41. Zapytał go, mówiąc: Co chcesz, abym ci uczynił? A on powiedział: Panie! Abym przejrzał*. **por. w. 43** Łk 7,50; 8,48; 17,19

42. A Jezus mu powiedział: Przejrzyj! Wiarą twoją cię ocaliła*. **por. w. 43** Ps 146,8
*gr: sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić

43. I natychmiast przejrzał*, i podał za Nim, chwając Boga. A cały lud widząc to, oddał chwałę Bogu. **gr: anablepo - ponownie widzieć*
*gr: akoloutho - towarzyszyć, iść z kimś i z kimś, być posłusznym

19 I wszedł do Jerycha, i przechodził przez nie. *Joz 18,21; 1Krl 16,34*

2. I oto pewien mężczyzna, zwany z imienia Zacheusz, a był on przełożonym* nad celnikami, i był bogaty, *Mt 9,10*

*gr: architelones - przełożony nad poborcami podatków i cla
3. I usilnie starał się zobaczyć Jezusa, kto to jest; i nie mógł z powodu tłumu, bo był niskiego wzrostu. *Łk 9,7; 23,8; J 12,21*

4. I pobiegł* naprzód, wszedł na sykomorę, aby Go zobaczyć; bo miał tamtędy przechodzić. **lub: prześcignął* Am 7,14; Łk 5,19

5. A gdy Jezus przyszedł na to miejsce, spojrział w górę; i *gdy* go ujrzał, powiedział do niego: Zacheuszu! Zejdź szybko, albowiem dziś muszę zatrzymać się w twoim domu.

6. I szedł pośpiesznie, i podjął* Go z radością. **lub: ugościć, przyjęć jako gościa do domu* J 14,23

7. A gdy wszyscy to zobaczyli, zaczęli szemrać, mówiąc: Do człowieka grzesznego przyszedł, aby spocząć* w *gospodzie*. *Mt 9,11; Łk 5,30*

*gr: katalyo - rozwiązać, spocząć, zatrzymać się w podróży

8. Zacheusz natomiast stanął i powiedział do Pana: Panie, oto połowę swojego majątku daję ubogim, a jeśli na kimś co wymusiłem*, oddaję to w czwórnasób. *Kpl 6,4-5; 2Sm 12,6;*

*lub: złożyć fałszywy donos Prz 6,31; Łk 3,8-13

9. A Jezus powiedział mu: Dziś zbawienie stało się *udziałem* tego domu, dlatego że i on jest synem Abrahama. *J 4,42; 2Kor 6,2*

10. Przyszedł bowiem Syn Człowieczy*, aby odszukać i zbawić to, co zginęło. *Ez 34,16;*

*dost.: syn człowieka Mt 18,11; Hbr 7,25

11. A gdy oni słuchali tego, dodał jeszcze to podobieństwo, dlatego że był blisko Jeruzolimy, a im wydawało się, że już zaraz ma się ukazać Królestwo Boże. *J 11,55*

*gr: dokeo - wydawać się, być zdania, przypuszczać, myśleć

12. Powiedział więc: Pewien człowiek szlachetnego rodu* udał się do odległej krainy, żeby objąć dla siebie królestwo i powrócić**.

Mt 25,14; Mk 13,34; Łk 20,9; Dz 1,11; Hbr 9,28

*gr: eugenes - dobrze urodzony, szlachetny (w sposobie myślenia)
*gr: hypostrefo - powrócić, zwrócić, obrócić

13. I przywołał dziesięciu swoich sług, dał im dziesięć min*, i powiedział do nich: Obracajcie** nimi, aż przyjadę. *Rz 12,6; 1Kor 12,7*

*1 mina to 1/60 talentu - od 360 do 1150 g tj. 100 srebrnych drachm; **lub: handlujcie, trudźcie się

14. Natomiast poddani* jego nienawidzili go i wysłali za nim poselstwo**, mówiąc: Nie chcemy, aby ten królował*** nad nami.

*lub: obywatele - gr: polites; **delegację; ***zakrólował

15. I stało się, że on powrócił po przyjęciu królestwa, i powiedział, aby przywołano do niego te slugi, którym dał srebro, żeby się dowiedzieć, kto ile zyskał z handlu*.

*gr: diaphragmateuomai - calcować, Rz 14,10; Mt 25,19; poważnie zajęcie się prowadzeniem interesu 1Kor 4,1

16. Przyszedł więc pierwszy, mówiąc: Panie! Twoja mina zyskała dziesięć min.

17. I powiedział mu: Dobrze, slugo dobry! Dlatego, że stałeś się wierny* w najmniejszym, miej władzę nad dziesięcioma miastami. **lub: godny zaufania* Mt 25,11; Obj 2,26

18. Przyszedł i drugi, mówiąc: Panie! Twoja mina przyniosła* pięć min. **por. Ef 6,6***

19. I temu też powiedział: I ty stań nad pięcioma miastami. *Mt 25,22; 2Kor 9,6*

20. A inny przyszedł, mówiąc: Panie! Oto twoja mina, którą miałem odłożoną w chustce, 21. Bałem się bowiem ciebie, gdyż jesteś człowiekiem srogim*; że podnosisz**, czego nie położyłeś, i żniesz, czego nie zasiałeś.

*lub: wymagającym; **bierzesz Rz 8,15; 2Tm 1,7

22. Wtedy powiedział mu: Na podstawie twoich słów* sądzę ciebie, zły** slugo! Wiedziałeś***, że jestem człowiekiem srogim, podnoszę, czego nie położyłem, i żnę, czego nie zasiałem; *Mt 12,37; Rz 3,19*

*gr: idiom: z ust twoich sądzę ciebie; **gr: poneros - niegodziwy, nikczemny, zły; ***gr: eido - dostrzegać, wiedzieć - Mt 24,36*

23. Dlaczego więc nie oddałeś mojego srebra do banku*? A ja po powrocie podjąłbym je z odsetkami. **dost.: stół bankierski* Dz 6,2

24. I powiedział tym, którzy stali obok: Weźcie od niego tę minę i dajcie temu, który ma dziesięć min. *Łk 12,20; 16,2*

25. I powiedzieli mu: Panie! Ma dziesięć min.

26. Albowiem mówię wam, że każdemu, któ-

ry ma, zostanie dane, a temu, który nie ma, i to, co ma, zostanie mu* zabrane. Dz 1,20;

*dost.: zabrane od niego Mt 13,12; Mk 4,25

27. Nadto moich nieprzyjaciół*, tych, których nie chcieli, abym zakrólował nad nimi, przyprowadźcie tu i zabijcie ich, przed mną.

1 Kor 15,25; Hbr 10,13; Łk 19,4; Lb 14,3; Ps 2,3

gr.: echthros od gr.: echtho - nienawidzić - por. Mt 13,28

28. A gdy Jezus to powiedział, ruszył przodem*, zmierzając** do Jerozolimy.

*gr.: emprosthen - poprzeczając w szeregu, przed obliczem

**lub: wspinać się - Jerozolima leży na górze Mt 21,1; J 12,12

29. I stało się, gdy przybliżył się do Betfage* i Betanii*, ku Górze, zwanej Oliwną, że wysłał dwóch ze swoich uczniów,

Łk 19,37;

*Betfage i Betania leżą na zboczu Góry Oliwnej

Dz 1,12

30. Mówiąc: Idźcie do miasteczka, które jest przed wami, a gdy wejdziecie do niego, znajdziecie uwiązane osła, na którym nikt z ludzi nigdy nie siedział; odwiążcie je i przyprowadźcie.

Łk 22,8-13; J 14,29

31. A jeśli ktoś spytałby was, dlaczego je odwiązujecie, tak mu powiecie: Pan go potrzebuje*.

tj. zwyczaj zwany „angaria” - por. Mt 21,2

32. Odeszli więc ci, którzy byli wysłani, i znaleźli *wszystko*, jak im powiedział.

Mk 11,4

33. A gdy oni odwiązywali osła, powiedzieli jego właścicielom* do nich: Dlaczego odwiązujecie osła? *

gr.: kyrios - pan, mający władzę - por. Mt 21,30

34. A oni powiedzieli: Pan go potrzebuje.

35. I przyprowadzili je do Jezusa, narzucili swoje szaty* na osła i posadzili na nim Jezusa.

gr.: himation - por. Mk 5,27

Za 9,9; Mt 21,7

36. A gdy On jechał, *ludzie* stali swoje szaty na drodze.

2 Krl 9,13; J 12,13; Mk 11,7

37. A gdy przybliżył się już do podnóża Góry Oliwnej, zaczęło całe mnóstwo uczniów potężnym głosem radośnie chwalić* Boga za wszystkie dzieła mocy**, które widzieli, mówiąc:

*gr.: aineo - chwalić, wystawiać Łk 24,53

**gr.: dynamis - siła, moc, zdolność, moc czynienia cudów

38. Błogosławiony* król, który przychodzi w imieniu PANAI! Pokój w niebie i chwala** na wysokościach!

Ps 118,26; Mt 21,9; Mk 11,9

*lub: wystawiony; **gr.: doksa - splendor, majestat, chwala

39. A jacyś z faryzeuszów spośród tłumu powiedzieli do Niego: Nauczycielu! Napomnij surowo* swoich uczniów.

*lub: zgrom, skarć

40. A On w odpowiedzi, rzekł* im: Mówię wam, że jeśli ci umilkną, krzyżeć będą kamieniem. *dost.: powiedział

Ps 96,11; Łz 55,12; Hl 2,11; Mt 3,9

41. A gdy przybliżył się, ujrzał miasto i zapłakał* nad nim, mówiąc:

Ps 119,136;

*gr.: klaio - kłać, biadać, lamentować Łk 13,34; J 11,35

42. O gdybyś i ty prawdziwie poznał, w tym dniu twoim, co *prowadzi* do twojego pokoju! Jednak teraz, zostało to zakryte dla twoich oczu.

Pwt 32,29; Łz 6,9-10; Dz 10,36

43. Gdyż przyjdą na ciebie dni, gdy otoczą cię twoi nieprzyjaciele wałem i oblegną cię, i ścisną cię zewsząd,

Mt 22,7; Mk 13,14

44. I powalą cię i twoje dzieci w tobie, i nie zostawią w tobie kamienia na kamieniu, dlatego żeś nie poznał czasu swojego nawiedzenia*.

*gr.: episkope - oglądać, opiekować się, mieć nadzór

45. A gdy wszedł do świątyni, zaczął wyganiać* tych, którzy w niej sprzedawali i kupowali,

Mt 21,12; Mk 11,15; J 2,13

*gr.: ekballo - wypchnąć, odrzucić z pogardą, wyrwać z czegoś

46. Mówiąc im: Napisanie jest: Dom mój jest domem modlitwy, a wy uczyniliście z niego jaskinię rozbójników*.

Łz 56,7; Jr 7,11; Mt 23,14

*gr.: lestes - bandyta, rabuś, zabójca, wyurołowiec, buntownik

47. I codziennie nauczał w świątyni; a arcykapłani i uczeni w Piśmie, i przedniejsi z ludu szukali *sposobu*, aby Go zniszczyć;

48. Lecz nie znajdowali nic, co mogliby Mu uczynić; albowiem cały lud *wręczał* zawisł* na Nim, słuchając Go.

Mt 22,15; J 7,46; Dz 16,4

*gr.: ekkremamai - idiom: trzymał się, uchwylił, garnął

20 I stało się jednego z owych dni, gdy nauczał lud w świątyni i głosił Ewangelię, że stanęli obok arcykapłani i uczeni w Piśmie ze starszymi,

Mt 21,23; Mk 11,27

2. I powiedzieli do Niego, mówiąc: Powiedz nam, jakim prawem to czynisz, albo kim jest Ten, który dał Ci to prawo*?

*lub: władzę Dz 4,7-10

3. A On w odpowiedzi, rzekł do nich: Zapytam i ja was o jedną rzecz*. Powiedzcie** mi:

*dost.: słowo; **lub: A powiedzcie mi Łk 22,68; Mk 11,29

4. Chrześc Jana był z nieba, czy z ludzi?

5. A oni wspólnie zastanawiali* się i mówili do siebie: My nie uwierzyliśmy? *

*lub: rozważali

6. Jeśli natomiast powiemy: Z ludzi, cały lud nas ukamieniuje, ponieważ są przekonani, że Jan był prorokiem.

Łk 1,76; Mt 14,5

7. Odpowiedzieli więc, że nie wiedzą skąd.

8. A Jezus powiedział im: I ja wam nie powiem, jakim prawem* to czynię.

Mt 21,27;

*gr.: eksousia - prawo, autorytet, moc Mk 11,33; Łk 22,8

9. I zaczął do ludu mówić to podobieństwo: Pewien człowiek zasadził winnicę i wynajął ją rolnikom*, i odjechał na dłuższy czas.

**lub: winogrodnikom* Iz 5,1-7; Mt 21,33; Mk 12,1

10. A we właściwym czasie posłał sługę do rolników, aby dali mu jego część z plonów* winnicy; ale rolnicy pobili go i odesłali z niczym. **gr: karpos - owoc, plon* 2Kł 17,13; Jr 5,24

11. I ponownie posłał drugiego sługę; ale oni i tego pobili*, znieważyli** i odesłali z niczym.

**lub: zdrzeźba skórę, wychłostał; **nie okazał szacunku*

12. I nadto* posłał trzeciego; ale oni i tego poranili i wyrzucili. **lub: dodatkowo*

13. I powiedział pan winnicy: Co uczynię? Poślę swojego umiłowanego* syna, może tego uszanują.

Łk 9,35; J 3,16; Rz 8,3; Ga 4,4; 1J 4,9

**gr: agapetos - umiłowany, ceniony, godny miłości, drogi*

14. Ale rolnicy, gdy go ujrżeli, rozważali między sobą, mówiąc: To jest dziedzic*, zabijmy go, aby dziedzictwo stało się nasze.

**gr: kleronomos - otrzymujący poprzez przydział, spadkobierca*

15. I wyrzucili go na zewnątrz winnicy, i zabili. Co więc uczyni im pan winnicy?

Mt 21,37; Dz 2,23; Hbr 13,12

16. Przyjdzie i wytraci* tych rolników, a winnicę odda innym. Gdy to usłyszeli, powiedzieli: Oby się tak nie stało!

Łk 19,27; Mt 21,41

**gr: apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zglądzić*

17. Lecz On spojrział na nich i powiedział: Co więc znaczy to, co napisano: Kamień, który odrzucili* budujący, ten właśnie stał się głowicą węgła?

Ps 118,22; Iz 28,16; Dz 4,11; 1P 2,8

**gr: apodokimadzo - uznać za niezdatny, nie zaakceptować*

18. Każdy, kto upadnie na ten kamień, roztrzaska się, a na kogo by on upadł, zetrze* go.

**lub: skruszy na proch* Iz 8,14; Dn 2,34; Mt 21,34

19. I starali się arcykapłani i uczeni w Piśmie, aby Go w tej godzinie dostać w swoje ręce, ale bali się ludu; poznali bowiem, że do nich powiedział to podobieństwo.

20. I zaczęli Go śledzić; wysłali szpiegów, którzy udawali, że sami są sprawiedliwi, aby pochwycić Go na jakimś słowie i wydać Go urzędowi i władzy namiestnika.

Mk 12,13

21. I zapytali Go, mówiąc: Nauczycielu! Wiemy, że poprawnie* mówisz i nauczasz, i nie masz względu na osobę**, ale zgodnie z prawdą nauczasz Bożej drogi. **lub: naleźć*

***dost.: nie bierzesz według oblicza* Mt 22,16; Mk 12,14

22. Czy wolno nam płacić* podatek Cezarowi, czy nie? **dost.: dać - tj. płacić jako zobowiązanie*

23. On jednak dostrzegł ich podstęp* i powiedział do nich: Czemu mnie kusicie**?

**gr: panourgia - przebiegłość, białamutna mądrość, podstęp*

***gr: peirudo - być doświadczanym, kuszonym, próbowanym*

24. Pokażcie mi denara; kogo ma wizerunek* i napis? A w odpowiedzi, rzekli: Cezara**.

**lub: obraz; **gr: kaisar - cesarz - „odcięty”*

25. A On powiedział im: Oddawajcie więc, co jest Cezara, Cezarowi, a co jest Boga, Bogu.

Mt 17,27; Rz 13,7; 1P 2,13

26. I nie mogli* złapać Go za słowo** wobec ludu, a zdziwieni*** Jego odpowiedzią, zamilkli. **lub: nie mieli siły; **wypowiedź; ***podziwiając*

27. A podeszli jacyś saduceusze, którzy zaprzeczają*, że nie ma powstania z martwych, i zapytali Go,

Mt 22,23; Mk 12,18

**gr: antilego - mówić coś przeciwno, sprzeciwiać się, zaprzeczać*

28. Mówiąc: Nauczycielu! Mojżesz napisał nam, że jeśli czyjś brat umrze, mając żonę, a umrze bezdzietny, to brat jego ma wziąć jego żonę i wzbudzić potomka* swojemu bratu. **dost.: nasienie* Rdz 38,8; Pwt 25,5

29. Było więc siedmiu braci; pierwszy wziął ją za żonę i umarł bezdzietny.

30. I drugi wziął ją za żonę, i on umarł bezdzietny.*

**gr: ateknos - bez potomstwa, bezdzietny*

31. I wziął ją trzeci, i tak samo kolejno siedmiu, nie pozostawili dzieci, i umarli.

32. Na końcu*, po wszystkich umarła i ta kobieta. **gr: hysteron - potem, następnie, później*

33. Przy powstaniu z martwych, którego z nich zatem zostanie żoną, albowiem siedmiu miało ją za żonę? **dost.: tę samą*

34. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Synowie tego wieku* zaślubiają i wychodzą za mąż. **gr: aion - odcinek czasu, świat - por. Hbr 1,2****

35. Ale ci, którzy są godni* dostąpić tamtego wieku i powstać z martwych, ani się nie zaślubiają, ani nie wychodzą** za mąż. Łk 21,36

**gr: kataksio - być uważanym, uznawanym za godnego*

***lub: być uprowadzanym w małżeństwo - str. bierna*

36. Ani nie mogą już więcej umrzeć; bo będąc równi aniołom, są synami Boga, gdyż są synami powstania z martwych. 1Kor 15,26;

**gr: hyios - syn, reprezentujący ojca* Mt 22,30; Mk 12,25

37. A że umarli są wzbudzani, to i Mojżesz ujawnił* przy krzaku cierniowym, gdy mówi: PAN, Bóg Abrahama i Bóg Izaaka, i Bóg Jakuba. **lub: odstąpić coś ukrytego* Wj 3,6; Pwt 33,2-6

38. Bóg więc nie jest Bogiem umarłych, ale żywych; wszyscy bowiem dla Niego żyją.

39. A w odpowiedzi, niektórzy z uczonych w Piśmie powiedzieli: Nauczycielu! Dobrze powiedziałeś.

Mt 22,34

40. I już nie śmieli Go więcej o nic pytać. 41. I powiedział do nich: Jak *mogą* mówić, że Mesjasz* jest synem Dawida?

Mt 22,41;

*lub: Chrystus, Pomazaniec

Rz 1,3; Obj 22,16

42. A sam Dawid mówi w zwoju psalmów: Powiedział PAN mojemu Panu: Siądź po mojej prawicy*,

*lub: po prawej stronie Ps 110,1; Dz 2,34

43. Aż położę nieprzyjaciół twoich jako podnózek twoich stóp.

Ps 2,1-9

44. Dawid więc nazywa Go Panem, to jakże jest jego synem?

1Tm 3,16; Ga 4,4

45. Gdy słuchał Go cały lud, powiedział swoim uczniom:

Łk 12,1; Mt 23,1

46. Uważajcie* na uczonych w Piśmie, którzy chcą chodzić w długich szatach, i miłują pozdrowienia na rynkach i pierwsze ławy w synagogach, i pierwsze miejsca na wieczeczach;

*lub: zważać na coś, poświęcać uwagę, baczyć

47. Którzy objadają domy wdów i dla pozoru długo się modlą. Tacy otrzymują wyższy wyrok.

Łz 10,2; Mt 23,14; Mk 12,40; 2Tm 3,6

21 A gdy podniósł wzrok, ujrzał bogacza, którzy wrzucali swoje dary do skarbca.

Mk 12,41; Mt 27,6; J 8,20

2. Ujrzał też i pewną ubogą wdowę, wrzucającą tam dwa leptony*.

Mk 7,11

tj. drobna moneta miedziana - 1/8 asa - por. Mk 12,42

3. I powiedział: Prawdziwie mówię wam, że ta uboga wdowa wrzuciła więcej, niż ci wszyscy.

Mk 14,8; 2Kor 8,12; 1Tm 5,3

4. Albowiem oni wszyscy z tego, co mieli w nadmiarze*, wrzucili do darów Bożych, ale ona ze swojego niedostatku wrzuciła wszystkie swoje *środk* na życie**.

Łk 8,43; Dz 2,44

*lub: to, co zbywało; **gr: bios - życie, utrzymanie, mienie

5. A gdy niektórzy mówili o świątyni, że jest przyozdobiona pięknymi kamieniami i darami, powiedział:

Mt 24,1; Mk 13,1; J 2,19

6. Przyjdą dni, w których, z tego, co widzicie, nie zostanie kamień na kamieniu, którego by nie zwałono.

Łk 19,44

7. I pytały Go, mówiąc: Nauczycielu! Kiedy to będzie? I jaki jest znak*, kiedy miałyby się to stać?

gr: semeion - por. J 4,54

Dz 1,6-7

8. A On powiedział: Uważajcie*, abyście nie byli wprowadzeni w błąd**; albowiem wielu

przyjdzie w moim imieniu, mówiąc: Ja jestem; oraz: Czas się przybliżył; nie udawajcie się jednak za nimi.

*lub: baczcie Jr 29,8; Mt 24,4; **lub: zwiędzeni, sprwadzeni na manowce 2Tes 2,3

9. A gdy usłyszycie o wojnach i o zamieszkach, nie bądźcie przerażeni*; albowiem to musi się** stać najpierw; ale nie zaraz nastąpi koniec.

*lub: popadać w panikę; **jest konieczne, trzeba

10. Wtedy mówił im: Powstanie* naród przeciwko narodowi i królestwo przeciwko królestwu;

*dosł.: zostanie wzbudzony - gr: egeiro

11. I będą miejscami wielkie trzęsienia ziemi, i głód*, i zarazy, i zjawiska budzące strach, i wielkie znaki z nieba.

*dosł.: głody Obj 6,5-6.12

12. Ale przed tym wszystkim pochwyca* w swoje ręce i będą was prześladować, wydadzą do synagog* i do więzień, poprowadzą przed królów i przed namiestników ze względu na moje imię.

Mt 10,16-25; J 16,2

*gr: synagoge - zebrać razem, połączyć, miejsce zgromadzenia

13. A to was spotka* na świadectwo.

*dosł.: wyjdzie, wymknie, okaże się

14. Złóżcie* więc to do swoich serc, aby nie przgotowywać** wcześniej, jak macie się bronić;

Łk 12,11; Mt 10,19; Mk 13,11

*gr: tilhemi - ustanowić, kłaść, umieszczać, położyć, zrobić

**gr: prometleuo - troszczyć się naprzód, zauważać, obmyślać

15. Albowiem ja dam wam usta i mądrość, której nie będą mogli odeprzeć*, ani przeciwstawić się, wszyscy wasi przeciwnicy**.

*dosł.: mówić coś przeciwko Wj 4,11; Jr 1,9; Dz 6,10

**gr: antikeimai - znajdować się na przeciw, być przeciwnikiem

16. A wydani zostaniecie i przez rodziców, i przez braci, i przez krewnych, i przez przyjaciół, i doprowadzą do śmierci* *niektórych* z was;

Jr 9,4; Mi 7,5-6; Mk 13,12; Mt 5,11

*gr: thanato - uśmiercić, umrzeć, doprowadzić do śmierci

17. I będziecie zienawidzeni przez wszystkich z powodu* mojego imienia.

Mt 10,22;

*lub: dla, ze względu Łk 6,22; J 15,21

18. Ale i włos z waszej głowy nie zginie.

19. Przez swoją wytrwałość* zyskacie swoje dusze**.

1Sm 14,45; 1Tes 4,4; Dz 27,34

*gr: hypomone - wytrwałość, hart ducha - Jk 1,3**; **lub: życie 20. A gdy ujrzycie Jerolimie otoczoną przez wojska*, wtedy wiedzcie, że bliskie jest jej spustoszenie**.

*lub: obozy wojskowe Mt 24,15; Mk 13,14

*gr: eremosis - uczynienie spustoszoną, dewastacja

21. Wtedy ci, którzy są w Judei, niech uciekają w góry; a ci, którzy są w jej środku, niech wyjdą na zewnątrz; a ci, którzy są na polach, niech do niej nie wchodzą.

Obj 18,4

22. Gdyż są to dni pomsty*, aby zostało wypełnione wszystko, co jest napisane.

*gr: *ekdikesis - kara, odwet, zemsta* Iz 65,12; Jr 51,6; Oz 9,7

23. A w te dni biada kobietom w ciąży i karmiącym piersią! Albowiem będzie wielki ucisk* na tej ziemi i gniew nad tym ludem.

*gr: *ananke - udręka*, Pwt 28,28; Łk 23,23; Mt 21,41
utrapienie, przymus, presja, komiczność

24. I padną od ostrza miecza, i zostaną zabrani w niewolę między* wszystkie narody**, a Jerozolima będzie deptana przez pogan**, aż wypełnią się czasy pogan**.

*gr: *eis - do, ku, na* Obj 11,2; Rz 11,25

**gr: *ethnos - narody, grupy etniczne, poganie, nie-Żydzi*

25. I będą znaki* na słońcu i na księżycu, i na gwiazdach, a na ziemi udręka** narodów, bezradnych *jak* wobec szumu morza i rozhukanej fali;

Iz 13,9; Dn 9,26; Mk 13,24; 2P 3,10

*gr: *semeion - niezwykłe wyd.* - por: J 4,54*; ***lub: ucisk*

26. I ludzie będą mdleć* ze strachu i w oczekiwaniu tego, *co* przychodzi na zamieszkały świat; albowiem moce niebieskie zostaną poruszone.

**lub: oddać ostatnie tchnienie* Obj 6,12

27. I wówczas zobaczą Syna Człowieczego, przychodzącego* w obłoku z wielką mocą i chwałą.

Dn 7,13; Mt 24,30; Dz 1,11; Obj 1,7

*gr: *erchomai - przyjść, przybywać, ukazać się*

28. A gdy zaczną działać *te rzeczy*, wyprostujcie się i podnieście swoje głowy, dlatego że zbliża się wasze odkupienie*.

*gr: *apolutrosis - wykupienie jeńca lub niewolnika przez złodzień okupu - rzadki termin tech.* Ef 1,14; 4,30; Rz 8,19

29. I powiedział im podobieństwo: Spójrzcie na figowiec i na wszystkie drzewa;

30. Gdy widzicie, że już pączkują, sami poznajecie, że lato jest już blisko.

Mt 24,32

31. Tak i wy, gdy ujrzycie, że to się dzieje, wiedzcie, że Królestwo Boże jest blisko.

32. Zaprawdę mówię wam, że nie przemienie to pokolenie, aż wszystko *to* się stanie.

33. Niebo i ziemia przemina, ale moje słowa na pewno nie przemina.

Iz 40,8; Mt 5,18; 1P 1,23

34. Uważajcie* *na siebie*, aby czasem wasze serca nie zostały obciążone obżarstwem i pijaństwem, i troską *o to* życie**, aby na was nagle nie przyszedł*** ten dzień.

Rz 13,11; Łk 8,14

**lub: baczyć; **troskami żywymi; ***stanąć obok, nadejść*

35. Nadejdzie bowiem jak sidło na wszystkich zamieszkujących na obliczu* całej ziemi.

**lub: na powierzchni* Iz 24,17; Kaz 9,12; 1Tes 5,2

36. Czuwajcie* więc, modląc się w każdym czasie, abyście zostali uznani za godnych, by

uciec** od tego wszystkiego, co ma nastąpić, i stanąć przed Synem Człowieczym.

**lub: trwać bez snu* Mk 13,33; 2Tm 4,5; Łk 18,1

**gr: *ekfugo - uciec spośród czegoś - w sensie uniknąć czegoś*

37. I Anioł we dnie w świątyni; a wieczorami wychodził, by spędzać noc na Górze, zwanej Oliwną.

Łk 22,39; Mt 26,30

38. A cały lud *już* wczesnym rankiem schodził się do Niego, aby Go słuchać w świątyni.

22 A zbliżało się święto Przaśników*, zwane Paschą*.

Wj 12,1-27; Kpl 23,5-6;

**nazwy świąt w Ew. Mt stosowane zamiennie*, Mt 26,2;

Pascha obchodzona 14 Nisan, Przaśniki 15-21 Nisan J 11,15

2. A bojąc się ludu, arcykapłani i uczeni w Piśmie szukali *sposobu* jak by Go zabić;

3. A w Judasza, zwanego Iskariotą, jednego z grona* dwunastu, wstąpił szatan**.

**dosł.: z liczby* Mk 14,10; J 6,70

**gr: *satanas - ten, który się sprzeciwia, przeciwnik*

4. Odszedł więc i umówił się z arcykapłanami, i z przełożonymi straży, jak by Go im wydać.

J 13,2,27; Mt 26,14

5. I uradowali się, i ułożyli* się z nim, że mu dadzą srebro**.

Za 11,12; Mt 27,3-4

**lub: zawarli porozumienie; **syłke lub srebrne diadramy*

6. A on zgodził się i szukał dogodnej* chwili*, aby im Go wydać z dala od tłumu.

*gr: *eukairia - sposobny czas, sposobność, dogodna chwila*

7. A przyszedł dzień Przaśników, w którym należało ofiarować Paschę.

Wj 12,6

8. I wysłał Piotra i Jana, mówiąc: Idźcie i przygotujcie nam Paschę, abyśmy spożyli.

9. A oni powiedzieli Mu: Gdzie chcesz, abyśmy ją przygotowali?

Mk 14,13; Mt 3,15

10. A On powiedział do nich: Oto gdy wejdziecie do miasta, wyjdzie wam na spotkanie człowiek* niosący dzban wody; idźcie za nim do domu, do którego wejdzie,

**to kobiety nosiły wodę, sytuacja więc jest wyjątkowa*

11. I powiedzcie gospodarzowi tego domu: Nauczyciel pyta cię: Gdzie jest pokój gościnnny*, gdzie mógłbym spóżyć Paschę ze swoimi uczniami? **lub: kwatery, jadalnia*

12. A on wam wskaże duży, przygotowany* pokój na piętrze; tam ją przygotujcie.

*gr: *stromynni - zastawiony sofami, umeblovany, rozpartary*

13. Odeszli więc i znaleźli, jak im powiedział, i przygotowali Paschę.

Łk 19,32

14. I gdy nadeszła *ułaściwa* godzina, spoczął* u stołu, a z Nim dwunastu apostołów.

*gr: *anapipto - położyć się, położyć na plecach, rozsiąść się*

15. I powiedział do nich: Gorąco* pragnąłem spożyć z wami tę Paschę, przed moją męką*. *gr.: *epithymia* - por. Rz 7,8*; **gr.: *pascho* - Mk 5,26*

16. Albowiem mówię wam, że już więcej z pewnością nie będę z niej spożywał, aż nastąpi wypełnienie w Królestwie Boga.

17. I wziął kielich, podziękował i rzekł: Weźcie go i rozdzielcie między siebie.

18. Albowiem mówię wam: Nie będę odtąd pił z płonu* winorośli, aż do przyjęcia Królestwa Boga. *lub: *owocu* Iz 65,8; Mt 26,29

19. I wziął chleb, podziękował*, łamał i dawał im, mówiąc: To jest moje ciało, które za was jest wydawane; to czynicie na moją pamiątkę. J 6,51.63; Ef 5,2; 1Kor 10,16; 11,23

*gr.: *eucharisteo* - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie

20. Podobnie i kielich, gdy było po wieczerzy, mówiąc: Ten kielich to Nowe Przymierze we krwi mojej, która za was jest wylewana. Wj 24,8; Jr 31,31; Za 9,11; Hbr 9,17; 12,24; 13,20

21. Ale oto ręka tego, który mnemu wydaje, jest ze mną przy stole. Hi 19,19; J 13,18

22. A wprawdzie Syn Człowieczy odchodzi, zgodnie z tym jak jest postanowione*, jednakże biada** temu człowiekowi, przez którego jest wydawany! Ps 22,1; Mt 26,24; Mk 14,21

*gr.: *horidzo* - postanawiać, wyznaczać, ustanowić, ustalić

**gr.: *ouai* - wyraz dziękonośności, „och” wyrażający głęboki żal lub trwogę, okrzyk bólu lub gniewu - Mt 11,21

23. A oni zaczęli dochodzić* między sobą, kto z nich miałby to uczynić. Mt 26,22;

*lub: *dociekać razem, rozprawiać z kimś* Mk 14,19; J 13,22

24. I wszczął się też spór* między nimi o to, kto z nich wydaje się być większy. Łk 9,46;

*gr.: *filoneikia* - umiłowanie kłótni, chęć kłótni Mk 9,34

25. A On powiedział im: Królowie narodów panują* nad nimi, a którzy nad nimi sprawują władzę, są nazywani dobroczyncami**.

*lub: *dominować nad kimś* Mt 20,25; Mk 10,42

***honorowy tytuł tych, którzy oddali przysługi krajowi*

26. Wy natomiast nie tak czynicie; lecz kto większy jest wśród was, niech stanie się jak młodszy*, a ten który przewodzi** jak sługa.

*gr.: *neos* - młody, młodzieńczy tu: domyślnie najmłodszy

**gr.: *hegeomai* - ten, kto stoi na przedzie, rozkazywać, rządzić

27. Kto bowiem jest większy? Spoczywający* przy stole czy służący? Ale ja jestem pośrednik was jak ten, co usługuje**. *por. - Rz 15,25*

*gr.: *anakeimai* - spoczywać przy stole w pozycji półleżącej

28. Wy natomiast jesteście tymi, którzy wytrwali ze mną w moich próbach*.

Hbr 2,18; *lub: *doświadczeniach, pokuszeniach* Obj 3,10; J 6,67

29. I ja przekazuję* wam Królestwo, jak mnie przekazał je Ojciec mój Łk 12,32; 2Tm 2,12;

*lub: *przekazuję w przymierzu, zawieram przymierze* Jk 2,5

30. Byście jedli i pili przy moim stole w moim Królestwie, i usiedli na tronach, sądząc* dwanaście pokoleń Izraela. Łk 12,37; 14,15;

*gr.: *krino* - oddzielać, sądzić, wyrażać opinie Mt 8,11

31. I powiedział Pan: Szymonie, Szymonie! Oto szatan wyprosił* sobie, aby was przesłać jak pszenicę;

Hi 1,6-12; Am 9,9; Za 3,1; Obj 12,10

*gr.: *eksaitemai* - prosić lub błagać, dla siebie, domagać się

32. Ale ja prosiłem za tobą, aby nie ustała twoja wiara; a ty, gdy kiedyś się nawrócisz*, utwierdź swoich braci. J 17,9.15; 21,15-17

*gr.: *epistrefo* - spowodować powrót, zwrócić się ku sobie, wrócić

33. On natomiast powiedział do Niego: Panie! Gotów* jestem iść z Tobą i do więzienia, i na śmierć. *gr.: *hetoimos* - gotowy, stosowny, ochoczy

34. On jednak powiedział: Mówię ci, Piotrze! Z pewnością nie zapieje dzisiaj kogut, zanim trzykrotnie wyprzesz* się, mówiąc, że mnie nie znasz. *lub: *wyrzekniesz* Mt 26,34; Mk 14,30

35. I powiedział im: Gdy posyłałem was bez sakiewki, bez torby i bez sandałów, czy czegoś wam brakowało? A oni powiedzieli: Niczego. Łk 9,3; 10,4; Mt 10,9

36. Powiedział więc im: Ale teraz, kto ma sakiewkę, niech ją weźmie, podobnie i torbę; a kto nie ma miecza, niech sprzeda swoją suknię i kupi miecz. Mt 26,51; J 16,33

37. Albowiem mówię wam, że jeszcze to, co jest napisane, musi się już wypełnić* na mnie: Do przestępców** został zaliczony; bo *dobiega* końca to, co o mnie napisano.

*lub: *dokonać*; ***łamiący Prawo, niegodziwy* Iz 53,12

38. A oni powiedzieli: Panie! Oto tutaj dwa miecze. A On powiedział im: Wystarczy*.

*gr.: *hikanos* - dostatecznie liczny, nadający się, zdający

39. I gdy wyszedł, udał się według zwyczaju* na Górę Oliwną, a Jego uczniowie podążyli** za Nim. Łk 21,27; Mk 11,19; J 18,1

*gr.: *ethos* - zwyczaj, nawyk, nakaz wynikający z prawa

**gr.: *akolutho* - towarzyszyć, iść z kimś i za kimś, być posłusznym

40. A gdy stanął na tym miejscu, powiedział im: Módlcie się, abyście nie weszli w próbę*.

*gr.: *peirasmos* - pokuszenie, doświadczenie, próba

41. A sam oddał się od nich, jakby na rzut kamieniem, upadł na kolana i modlił się,

42. Mówiąc: Ojcie! Jeśli chcesz, oddal ten kielich ode mnie; jednak nie moja wola, lecz Twoja niech się stanie. Ps 40,8; J 6,38

43. *Wówczas* ukazał Mu się anioł z nieba, wzmacniając* Go. Ps 91,11; 1Tm 3,16

*gr: *enischyo - wzmocnić, uczynić silnym, dodać sił*

44. A gdy stanął do *śmiertelnego* boju*, jeszcze gorliwiej się modlił, a Jego pot stał się jak krople krwi spadające na ziemię.

*gr: *agonia - por: 1Tm 6,12** Ps 130,1; Iz 53,10; Lm 1,12

45. I gdy wstał od modlitwy, przyszedł do swoich* uczniów i znalazł ich śpiących ze smutku**. *brak w mss Byz; **lub: *cierpienie, wdreka*

46. I powiedział im: Dłaczego śpicie? Wstańcie i módlcie się, abyście nie weszli w próbę.

47. A gdy On jeszcze to mówił, oto tłum i ten, zwany Judaszem, jeden z dwunastu, szedł przed nimi*, i zbliżył się do Jezusa, aby Go pocałować**. *lub: *wyprzedził* Mt 26,47; **lub: *potraktować z czułością - gr: fileo* Mk 14,43; J 18,2

48. A Jezus powiedział mu: Judaszu! Pocałunkiem* wydajesz Syna Człowieczego?

*gr: *filea od fileo - okazywać czułość* 2Sm 20,9; Ps 55,21; -por: J 21,15*** Prz 27,6; 2Kor 12,13; 1Tes 5,26

49. A widząc ci, którzy byli przy Nim, na co się zanoszą*, powiedzieli do Niego: Panie! Czy mamy uderzyć mieczem? *dost.: *co będzie*

50. I uderzył jeden z nich sługę arcykapłana, i odciął mu prawe ucho.

51. Ale Jezus w odpowiedzi, rzekł*: Dopuszczicie** aż do tego? I dotknął jego ucha, i go uzdrowił. *dost.: *powiedział* J 17,12; 1P 2,21

*lub: *pozwolicie nawet na to, zaniechajcie tego, przestańcie*

52. Powiedział więc Jezus do arcykapłanów i do przełożonych straży świątyni, i do starszych, którzy przybyli do Niego: Jak na bandyte* wysłicie z mieczami i z kijami.

*gr: *lestes - bandyta, rabuś, zbrojca, wyrotowowiec, buntownik*

53. Gdy byłem* codziennie z wami w świątyni, nie podnieśliście na mnie rąk; ale to jest wasza godzina i władza** ciemności.

Hi 20,5; J 12,27; 16,21; Dz 26,18; 2Kor 4,6; Ef 6,12

*dost.: *gdym jestem; *gr: eksusiosia - moc, władza, prawo*

54. Wtedy Go pojмали, poprowadzili i wprowadzili do domu arcykapłana; a Piotr z daleka podążał* za Nim. Mt 26,57; Mk 14,53; J 18,12

*gr: *akoloutho - towarzyszyć, iść z kimś i za kimś, być posłusznym*

55. A gdy oni na środku dziedzińca rozniecili ogień, usiedli razem i Piotr usiadł pośród nich. Ps 1,1; 26,5; 1Kor 15,33; Łk 22,44

56. A gdy ujrzała go jakaś służąca*, siedzącego przy ognisku, uważnie patrzeć** na niego, powiedziała: I ten był z Nim. Mt 26,69

*gr: *paidiske - młoda dziewczyna, młoda służąca*

**gr: *atenidzo - utkwic wzrok, skupiac mysl na, przygladac sie*

57. On jednak wyparł* się Go, mówiąc: Ko-bieto! Nie znam Go. Łk 22,34

*gr: *arneomai - wypierać się, zapierać, wyrzekać, odmawiać*

58. A po krótkiej *chwili* ujrzał go *ktos* inny i powiedział: I ty jesteś z nich; a Piotr powiedział: Człowieku! Nie jestem.

59. I gdy upłynęło około godziny, ktoś inny stanowczo twierdził, mówiąc: Naprawdę i ten był z Nim; bo także jest Galilejczykiem.

60. Piotr natomiast powiedział: Człowieku! Nie wiem o czym mówisz; i zaraz, gdy on jeszcze mówił, zapiał kogut. Mt 26,64

61. A Pan obrócił się i spojrział uważnie* na Piotra. I przypomniał sobie Piotr słowo Pana, jak mu powiedział: Zanim kogut zapieje, trzykrotnie mnie się wyrzekniesz**.

*gr: *emblepo - przypatrzeć się, zwrócić wzrok, rozważać*

**gr: *aparneomai - stwierdzać, że się nie zna, nie mieć nic wspólnego*

62. A Piotr wyszedł na zewnątrz i gorzko zapłakał*. Ps 38,18; 1Kor 10,12; 2Kor 7,9

*gr: *klaio - kłać, błać, lamentować*

63. A mężczyźni, którzy trzymali Jezusa, sztychli z Niego i bili Go; Hi 16,9; 30,9; Ps 22,6

64. I zaslonili Mu oczy, i bijąc Go w twarz, pytali się, mówiąc: Prorokuj, kim jest ten, który Ciebie uderzył. Mt 14,65; J 18,22

65. I wiele innych bluźnierstw* mówili do Niego. Łk 12,10; Mt 12,31; 1Tm 3,13

*gr: *blasfemio - obrzucać obelgami, bluźnić, lżyć, oczerniać*

66. A gdy nastał dzień, zebrali się starsi ludu i arcykapłani, a także uczeni w Piśmie, i przyprowadzili Go przed Sanhedryn, mówiąc: Czy Ty jesteś Mesjaszem*? Powiedz nam. *lub: *Chrystusem, Pomazańcem* Dz 4,26

67. I powiedział im: Jeśli wam powiem, nie uwierzycie; Łk 16,31; Mk 8,12; J 12,37

68. A jeśli zapytam, nie odpowiecie mi i nie wypuścicie mnie. Jr 38,5; Łk 20,8

69. Od teraz Syn Człowieczy będzie siedział po prawicy mocy Boga. Ps 110,1; Mk 16,19

70. I powiedzieli wszyscy: Ty więc jesteś Synem Boga? A On powiedział do nich: Wy mówicie, że ja jestem *Nim*. J 1,34; 10,30; Mk 15,2

71. A oni powiedzieli: Czy jeszcze potrzebne jest nam świadectwo? Sami je przeczubnie usłyszeliśmy z Jego ust.

23 I gdy powstało całe to mnóstwo *ludzi*, zaprowadzili Go do Piłata*.

*Poncjusz Piłat - rzymski prokurator Judei - podległy prokonsulowi Syrii - odpowiedzialny za porządek i pobór podatków

2. I zaczęli Go oskarżać, mówiąc: Tego znaleźliśmy, że odwraca naród i zakazuje dawać podatki Cezarowi, mówiąc o sobie, że jest Mesjaszem, Królem. Mt 17,27; Mk 12,17

3. I pytał Go Piłat, mówiąc: Ty jesteś Królem Żydów? A On w odpowiedzi, rzekł mu: Ty to mówisz^{**}. *lub: Judejczyków; **por. Mt 27,11**

4. Wtedy powiedział Piłat do arcykapłanów i do tłumów: Żadnej winy* w tym człowieku nie znajduję. *lub: przyczynny ukarania Mt 27,19

5. Lecz oni jeszcze bardziej napierali*, mówiąc: Podburza lud, nauczając po całej Judei; zaczął od Galilei i dotarł aż dotąd. J 1,43

*gr: epischyo - twierdzić z naciskiem, napierać, wywierać presję
6. A Piłat, słysząc o Galilei, zapytał, czy ten człowiek jest Galilejczykiem.

7. I gdy dowiedział się, że jest *podległym* władzy Heroda, odesłał Go do Heroda, który także w te dni był w Jeruzolimie. Lk 3,1

8. Herod natomiast bardzo się uradował, gdy ujrział Jezusa; bo od dawna chciał Go zobaczyć, dlatego że wiele o Nim słyszał i miał nadzieję, iż zobaczy jakiś *cudowny* znak, który dokona się przez Niego. Mt 14,1; Mk 6,14

9. I zadawał Mu wiele pytań*, ale On nic mu nie odpowiadał. Lz 53,7; Mt 27,14; 1P 2,23

*dost.: pytał Go więc wieloma słowami

10. A stali tam arcykapłani i uczeni w Piśmie, gwałtownie Go oskarżając. Ps 69,19

11. Herod natomiast się swoimi żołnierzami* okazał Mu pogardę** i wyszydził Go, obkleił w lśniącą szatę i odesłał Go z powrotem do Piłata. *gr: strateuma - straż przybożna, grupa żołnierzy

**gr: eksoutheneo - nie liczyć się z kimś, gardzić całkowicie
12. I stali się Piłat i Herod w tym dniu przyjaciółmi, wcześniej bowiem byli sobie wrogami*. *gr: echthra - nienawiść, nieprzyjaźń Ps 83,5

13. A Piłat, zwołał arcykapłanów, przełożonych* i lud, *gr: archon - por. J 16,11

14. I powiedział do nich: Przyprowadzicie do mnie tego człowieka, jako zwodziciela* ludu; i oto ja po przesłuchaniu** Go wobec was, nie znalazłem w tym człowieku żadnej winy, o którą Go oskarżacie, Lk 23,2

*gr: apostrofo - odwrócić, porzucić, zawrócić, powrócić na
**gr: anakrino - badać, zglębiać, dotykać, przesłuchiwać

15. Ani też Herod, albowiem odesłałem was do niego; otóż nie uczynił On nic takiego, co zasługiwałoby na śmierć. Mk 15,6; J 19,1

16. Dlatego ukarzę* Go i wypuszczę. Mt 27,15
*gr: paidewo - chłostać, karać, stosować dyscyplinę

17. A musiał* im Piłat wypuszczać jednego co** święto. *lub: miał obowiązek; **coroczny zwyczaj

18. I krzyżeli więc wszyscy razem, mówiąc: Usuń* tego, a wypuść nam Barabasa^{**1}!
*lub: precz z Nim; **tj. syn ojca - por. Mt 27,16* J 18,39

19. Który był wtrącony do więzienia z powodu jakiegoś rozruchu w mieście i morderstwa. Mt 27,16; Mk 15,17; J 18,40

20. Piłat więc ponownie przemówił do nich, chcąc uwolnić Jezusa. J 19,12

21. Ale oni wołali*, mówiąc: Ukrzyżuj, ukrzyżuj Go! *lub: wykrzykiwali Ps 69,20; J 19,15

22. A on po raz trzeci powiedział do nich: Co więc złego Ten uczynił? Nie znalazłem w Nim żadnej z win*, z powodu których *zasługiwałby na śmierć*; dlatego ukarzę Go i wypuszczę. Lk 23,14,20; J 18,38; 1P 1,19

*gr: aition - przyczyna ukarania, wina - por. Mk 15,26

23. A oni jednak nalegali donośnym głosem, domagając się, *aby On został ukrzyżowany*; a krzyki ich i arcykapłanów przybierały na sile.

24. Piłat orzekł więc, aby stało się według ich żądania*, Ps 22,12; J 19,16

*gr: aitema - petycja, postulat, wymaganie, żądanie

25. I wypuścił im tego, który był wtrącony do więzienia za rozruch i morderstwo, o którego prosili; a Jezusa zdał na ich wolę.

26. I gdy Go odprowadzali, pochycili* niejakiego Szymona Cyrenejczyka**, który szedł z pola, włożyli na niego krzyż, aby go niósł za Jezusem. Mt 27,32; Mk 15,21

tj. zastosowano prawo przymusu niesienia ciężaru - Mt 5,41

**tj. mieszkaniec miasta Cyreny leżącego w dzisiejszej Libii
27. A szły za Nim wielkie rzesze* ludu i kobiet, które uderzały się *w piersi* i lamentowały nad Nim. *por. Mk 3,7* Mt 27,55; Mk 15,40

28. A Jezus, obrócił się do nich i powiedział: Córci Jeruzolimy! Nie płaczcie nad mną, tylko płaczcie nad sobą i nad swoimi dziećmi.

29. Oto bowiem nadchodzą dni, kiedy będą mówić: Błogosławione* nieplodne i łona, które nie rodziły i piersi, które nie karmiły.
*gr: makarios - szczęśliwy, ten któremu można pogratulować

30. Wtedy zaczną mówić do gór: Padnijcie na nas! A do wzgórz: Przykryjcie nas!

31. Bo jeśli z zielonym* drzewem te *rzeczy* czynia, to co stanie się z suchym? Pz 11,31;
*lub: z wilgotnym Ez 21,3; Jr 25,29; 1P 4,17

32. Prowadzeni byli też i dwaj inni przestępcy, aby razem z Nim zostali straceni.

33. I gdy przyszedli na miejsce, zwane Czaszką*, tam Go ukrzyżowali i przestępców, jednego z prawej, a drugiego z lewej *strony*.

*gr: *kranion - czaszka* Mt 27,33; Mk 15,22; J 19,17

34. A Jezus mówił: Ojcze! Odpuść im, bo nie wiedzą, co czynią. A gdy rozdarli Jego szaty, rzucili o nie los.

Rdz 50,17; Ps 22,19; Dz 7,60

*gr: *afiemi - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić*

35. A lud stał i przypatrywał się, a razem z nimi przywódcy, którzy nasmiewali się z Niego, mówiąc: Innych ratował, niech ratuje samego siebie, jeśli Ten jest Mesjaszem – wybranym przez Boga.

Ps 22,12; 35,15; 69,7-8

36. Nasmiewali się też z Niego i żołnierze, podchodząc i podając Mu kwaśne wino*,

*lub: *tanie, kwaśne wino, mocno rozcieńczone wodą - lac: posca*

37. Mówiąc: Jeśli Ty jesteś Królem Żydów*, ratuj samego siebie.

*lub: *Judejczyków*; *gr: *sodzo*

38. Nad Nim natomiast był napis*, wryty literami greckimi i łacińskimi, i hebrajskimi: Ten jest Królem Żydów.

Mt 27,37; J 19,19

*ty. *opis winy najczęściej niesiony przez skazaićca - lac: titulus*

39. A jeden z powieszonych przestępców bluźnił Mu, mówiąc: Jeśli Ty jesteś Mesjaszem, ratuj samego siebie i nas.

Mt 27,42

40. A odpowiadając, drugi gromił* go, mówiąc: Czy ty Boga się nie boisz, choć taki sam wyrok ciąży na tobie?

*lub: *karcił, napominał*

41. My wprawdzie sprawiedliwy, bo słusznie odbieramy karę za to, co uczyniliśmy, ale Ten nie uczynił nic niegodziwego*.

Rdz 9,6; Wj 21,12

*gr: *atopos - nie na miejscu, niegodziwy, szkodliwy*

42. I powiedział: Jezusie, Panie! Wspomnij na mnie, gdy przyjdiesz do swojego Królestwa.

Hi 33,27; Ps 32,5; Rz 10,9

43. I Jezus powiedział mu: Zaprawdę*, mówię ci dziś** będziesz ze mną w raju.

2Kor 12,4

por. Mt 5,18; *lub: *mówię ci dziś, ..., mówię ci, dziś... - przecinek przed słowem lub po słowie „dziś” rodzi konsekw. interpretacyjne - J 20,17 we wszystkich mss BZK brak przecinka, w Kodyksie B występuje znak kropki po gr. słowie semeron (dzisiaj)*

44. A było około szóstej* godziny, i stała się ciemność na całej ziemi aż do godziny dziewiątej.

*ty. *12 - ta obecny czas* Łk 19,9; J 14,3

45. I słońce się zaćmiło*, a zasłona w świątyni została rozdarta przez środek.

*dosł.: *zostało zaćmione* Mt 27,51; Mk 15,38

46. A Jezus zawołał potężnym głosem, mówiąc: Ojcze! W Twoje ręce składam* mojego ducha; a gdy to powiedział, wydał ostatnie tchnienie.

Ps 31,6; Dz 7,59; Mk 15,37; J 19,30

*dosł.: *złożyć, gr: parathemi - położyć obok, zdepować*

47. A setnik* widząc to, co się działo, oddał chwałę Bogu, mówiąc: Istotnie, ten człowiek był sprawiedliwy.

Mt 27,54; Mk 15,39; J 19,7

*gr: *hekatontarches - dowódca 100 żołnierzy, lac: centurion*

48. I wszystkie tłumy, które zeszyły się razem na to widowisko*, widząc co się stało, wracały bijąc się w swoje piersi.

*lub: *spektakl*

49. I stali z daleka wszyscy, którzy Go znali, i kobiety, które współtowarzystyły Mu od Galilei, patrzące na to.

Łk 8,2

50. A oto mąż, imieniem Józef, który był członkiem Rady*, mąż dobry i sprawiedliwy,

*ty. *Sanhedrymu* Mt 27,57; Mk 15,43; J 19,38

51. Z Arymatei, miasta Judei, który też sam oczekiwał Królestwa Bożego, który nie głosił za postanowieniem Rady i ich czynem,

52. Ten udał się do Pilata i prosił o ciało Jezusa.

*dosł.: *podszedł, zbliżył się* Mt 27,58

53. I zdjął je, owinął w płótno* i złożył je w grobowcu wykutym w skale, w którym nikt jeszcze nigdy nie był złożony.

Iz 53,9; Mk 14,51;

*gr: *sindon - hc: kosztonne lekkie, białe płótno na szale - Mk 15,46*

54. A był to Dzień Przygotowania, i nastawał* szabat.

Mt 27,62

*gr: *epifosko - wschodzić, rozjaśnić, rozbliżyć, świtać*

55. A poszły za nim i kobiety, które razem z Jezusem przyszły z Galilei, oglądając grobowiec i jak zostało położone Jego ciało.

56. A gdy wróciły, przygotowały wonności i olejki; a w szabat oczywiście odpoczęły* według przykazania.

*lub: *pachnidła* Wj 20,8; Mk 16,1

*gr: *hesychadzo - zachować milczenie, być spokojnym, nie biegać tu i tam, spocząć, odpocząć, nie nic mówić*

24A pierwszego dnia tygodnia*, bardzo wczesnym rankiem przyszły do grobowca, niosąc wonności, które przygotowały; a z nimi i inne kobiety;

Mt 28,1;

*lub: *szabatów - w Lmn.* Mk 16,1; J 20,1

2. I znalazły kamień* odczołony od grobowca.

*ty. *duży głaz o kształcie dysku, zsuwany w wyżłobieniu*

3. A gdy tam weszły, nie znalazły ciała Pana Jezusa.

Mt 28,5; Mk 16,5; J 20,6-7

4. I gdy zaczęły* się tym niepokoić**, oto nagle dwaj mężczyźni w lśniących szatach stanęli obok nich.

Mk 16,5; J 20,12

*dosł.: *i stało się*; **być bezradnym, zakłopotanym, w rozterce

5. A one przestraszone*, skłoniły twarz ku ziemi; wtedy oni powiedzieli do nich: Dlaczego szukacie żyjącego między umarłymi?

*dosł.: *gdy były (stały się) przestraszone* Obj 1,18; 2,8

6. Nie ma Go tutaj, ale został wzbudzony

z *martwych*; przypomnijcie sobie, jak wam to powiedział, gdy jeszcze był w Galilei,

*dost.: nie jest tutaj Mt 16,21; 17,23; Mk 8,31

7. Mówiąc, że Syn Człowieczy musi być wydany w ręce grzesznych ludzi, i być ukrzyżowany, a trzeciego dnia powstać z *martwych*.

8. I przypomniały sobie Jego słowa*.

*gr.: rhema - słowo, wypowiedź J 2,22; 12,16; 14,26

9. A gdy wróciły od grobowca, oznajmiły to wszystko jedenastu i wszystkim pozostałym.

10. Tymi więc, które mówiły to apostołom, były: Maria Magdalena i Joanna, i Maria, matka Jakuba, oraz pozostałe z nimi. Lk 8,3

11. A słowa ich wydawały się im niedorzeczne* i nie wierzyli im.

Rdz 19,14; Hi 9,16; Ps 126,1

*gr.: leros - próżne gadanie, bzdury, brednie, banialuki

12. Piotr jednak powstał i pobiegł do grobowca, a gdy się nachylił, ujrzał jedynie złożone płótna*; i odszedł do siebie, dziwiąc się temu, co się stało.

J 19,40; 20,3-10

*gr.: othonion - kawałek płótna, paski białe, chusta

*gr.: thaumadzo - podziwiać, zdumiewać się, dziwić się

13. A oto dwaj z nich w tym samym dniu szli do miasteczka*, które było oddalone sześćdziesiąt stadiów* od Jerozolimy, które znano Emaus.

Mk 16,12-13

*lub: uści; *uj. 1 stadion - 185 m, tu: ok. 11 km od Jerozolimy

14. I ci rozmawiali* ze sobą* o tym wszystkim, co się zdarzyło. **gr.: homileo - rozmawiać, być z kimś*

15. I stało się, że gdy oni rozmawiali i stali sobie nawzajem pytania*, sam Jezus zbliżył się i siedł razem z nimi. Mt 18,20; J 14, 18

*gr.: sydzeteo - dociekać, badać razem, rozprawiwać, pytać

16. Ale oczy ich zostały zakryte*, żeby Go nie rozpoznali*. **dost.: powstrzymane* J 20,14

gr.: epiginosko - poznać gruntownie, wiedzieć - Mt 7,16

17. I powiedział do nich: Cóż to za myśli wymieniacie* między sobą idąc, i *dlaczego* jesteście smutni***? **dost.: jakie słowa* J 19,25

*gr.: antiballo - rzucać nawzajem do siebie, met. wymieniać słowa

*gr.: skythropos - o smutnym, ponurym obliczu, marlotna mina

18. A jeden z nich o imieniu Kleofas w odpowiedzi, rzekł Mu: Czy Ty jesteś jedynym przybyszem* w Jerozolimie, który nie wie o tym, co się w niej stało w tych dniach?

*gr.: parokleo - mieszkać obok, przebywać czasowo jako przybysz

19. I powiedział im: Co takiego? A oni Mu powiedzieli o Jezusie Nazarejczyku, który był mężem i prorokiem*, mocnym w czynie i w słowie przed Bogiem i całym ludem;

Pwt 18,15; Mt 21,11; Dz 2,22; 7,22

*dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi lub ro'eh - widzący

20. I jak Go wydali arcykapłani i nasi przywódcy na karę śmierci; i ukrzyżowali* Go.

*lub: wyrok, uchwała Mt 27,20; Dz 13,27; Lk 23,1;

**stauroo - uśmiercić kogoś przez przybicie go do poprzecznej belki i połączonego z nią pionowego pala, otaczać palisadą, wbijać słupki, zabezpieczyć kolkami Mt 27,31; J 19,6

21. A my mieliśmy nadzieję, że On jest tym, który ma odkupić* Izraela. Lecz właśnie dziś upływa trzeci dzień po tym wszystkim, jak to się stało. Ps 130,8; 1P 1,18; Lk 1,68; 2,38

*gr.: lytroo - wypuścić z chwila otrzymania okupu, uwolnić

22. Lecz niektóre z naszych kobiet zadziwiły* nas. Wczesnie rano, gdy były przy grobowcu, **gr.: eksistemi - być oszołomionym - por. Lk 8,56**

23. Nie znalazły Jego ciała, a gdy przyszły, mówiły, że miały* widzenie* aniółów, którzy mówili, że On żyje. Mt 28,1-5; Mk 16,1-8

*gr.: horao - baczyc, przyglądać się uważnie, patrzeć

*gr.: optasia - wizja, widzenie - por. Mt 17,9

24. I udali się niektórzy z naszych do grobowca, i znaleźli wszystko tak, jak powiedziały kobiety; ale Jego nie widzieli.

25. A On powiedział do nich: O nierozumny* z sercem nieskorym**, by uwierzyć we wszystko, co powiedzieli prorocy! Mk 7,18; Dz 3,24;

*gr.: anoetos - nierozumiejący, niemądry, gupi Hbr 5,11

*gr.: bradys - bierny, nieskwapliwy, powolny, leniwy, tępy

26. Czyż Mesjasz nie musiał tego wycierpieć i *tak* wejść do swojej chwały? Dz 17,3;

*gr.: doksa - splendor, majestat, blask Hbr 2,8; 1P 1,11

27. I zaczynając od Mojżesza i przez wszystkich proroków, wykladał* im ze wszystkich Pism to, co o Nim samym *jest napisane*.

*gr.: diemeneuo - odsonić znaczenie Rdz 3,15; 22,18;

tego, co jest mówione, wyjaśnić, wyłożyć Pwt 18,15; Ps 16,10

28. I zbliżyli się do miasteczka, do którego szli, a On sprawiał wrażenie*, jakby miał iść dalej. **lub: skłaniał się, zachowywał się tak, jakby*

29. I przymusili* Go, mówiąc: Zostań z nami, bo ma się ku wieczorowi i już się dzień nachylił *ku końcowi*. I wstąpił, aby z nimi pozostać. **gr.: parabiazomai - zmusić siłą lub blaganiem*

30. I stało się, gdy On spożył z nimi *przy stole*, że wziął chleb, pobłogosławił*, a gdy zламаł, podawał im. **lub: wystawił* Lk 22,19

31. I oczy ich zostały otworzone, i rozpoznali Go; a On stał się niewidzialny* dla nich. **gr.: afantos - zabrany z oczu, uczyniony niewidocznym*

32. I mówili do siebie: Czyż nasze serce nie pałało* w nas, gdy mówił do nas w drodze i gdy otwierał* nam Pisma? Lk 24,45

*dost.: nie jest zapalone lub płonie w nas - gr. kaio - rozpalać, rozniecać, niszczyć ogniem; **lub: spowodował zrozumienie

33. I wstali w tej samej godzinie, i wrócili do Jerozolimy i znaleźli zgromadzonych jedenastu, i tych, *którzy byli z nimi*, J 20,19

34. Mówiących, że prawdziwie Pan powstał z *martwych* i ukazał się Szymonowi.

*gr:ontos - prawdziwie, istotnie, rzeczywistość 1Kor 15,5

dost. został ukazany, gr: optanomai - por. Mt 28,10

35. A oni wyjaśnili, *co stało się* w drodze, i jak dał się im poznać przy łamaniu chleba.

*lub: został poznany; **w (czasie) łamania chleba

36. A gdy oni to mówili, sam Jezus stanął pośrodku nich i powiedział im: Pokój wam!

37. A oni przerazili się i przestraszyli, *albowiem myśleli*, że widzą ducha.

*lub: wpadli w panikę; **dost.: stali się przestraszeni

**gr: dokeo - wydawać się, być zdania, przypuszczać, myśleć

38. A On im powiedział: Dlaczego jesteście zatrwożeni i dlaczego wątpliwości wstępują do waszych serc?

Mt 14,46; Łk 1,12

*gr: dialogismos - rozważania, roztrząsanie, opinie

39. Zobaczcie moje ręce i moje stopy, że to jestem ja sam; dotknijcie mnie i zobaczcie, że duch nie ma ciała ani kości, tak jak widzicie, że ja mam.

Dz 1,3; Za 13,6

*gr: pneuma - duch, tchnienie, wiatr; duch ludzki

**gr: sarks - ciało, ciało bez życia, cielesność - zmysłowa natura

40. I gdy to powiedział, pokazał im swoje ręce i stopy.

J 20,20

*gr: deiknjo - ukazać oczom, dać dowód czegoś

41. A gdy oni jeszcze z radości nie wierzyli i dziwili się, powiedział im: Macie tutaj coś do jedzenia?

Łk 24, 52; J 15,11; 16,22;

*gr: chara - przeżywać radość, weselić się J 21,5

**gr: apisteo - nie ufać, zawieść zaufanie, być niewiernym

42. A oni Mu podali kawałek pieczonej ryby i plaster z pszczelego miodu.

J 21,9,13

*dost.: część (z całości) - gr: meros - udział w czymś, dział

43. A On wziął i jadł przy nich.

44. I powiedział im: To są słowa, które mówiłem do was, gdy byłem jeszcze z wami, że musi zostać wypełnione wszystko to, co zostało napisane w Prawie Mojżesz-a, i u Proroków, i w Psalmach o mnie. Ps 2,1-12;

*lub: jest konieczne; **gr: pleroo - por. Ef 4,10* Ps 16,9

45. Wtedy otworzył ich umysły, aby rozumieli Pisma. *lub: rozum - l. poj. J 16,13; Dz 16,14

46. I powiedział im: Tak jest napisane, tak też Mesjasz musiał cierpieć i powstać z martwych trzeciego dnia;

Iz 53,3; 1P 1,3

47. A w Jego imię ma być głoszone upamiętanie i odpuszczenie grzechów dla wszystkich narodów, zaczynając od Jerozalelem.

Mt 3,2; Dz 3,19; 17,30; 20,21; 26,20

*gr: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie - por. 2P 3,9**

48. A wy jesteście tego świadkami.

*gr: martys - świadek w sądzie, naoczny świadek, męczennik

49. I oto ja posyłam do was obietnicę Ojca mojego, a wy pozostaniecie w mieście Jerozalelem, aż zostaniecie przyobleczeni w moc z wysokości.

Iz 44,3; Jl 3,1; Dz 1,4

*dost.: siedzieć; **aż do kiedy; ***gr: dynamis - por. Łk 19,37**

50. A wyprowadził ich na zewnątrz miasta, aż do Betanii, i gdy podniósł swoje ręce, błogosławił ich.

Mt 21,17; 26,6; J 12,1

*gr: eis - do (środku), w kierunku, dla, w, pomiędzy

**tj. około 3 km - por. J 11,18*; ***gr: eulogeo - por. Mt 14,19*

51. I stało się, gdy ich błogosławił, że rozstał się z nimi i został uniesiony do nieba.

Mk 16,19; Dz 1,9; Ef 4,8-10; Hbr 4,14

52. A oni oddali Mu pokłon i wrócili do Jerozalelem z wielką radością.

J 14,28

gr: proskynoo - oddać cześć, pokłonić się - por. Mt 4,9

53. I byli stale w świątyni, chwając i błogosławiąc Boga. Amen.

*gr: aineo - chwalić, wystawiać; **eulogeo - por. Mt 14,19*

Ewangelia według Jana

1 Na początku* było Słowo, a Słowo było u Boga, a Bogiem było Słowo.

*gr.: arche - początek, źródło, Iz 9,6; 1Tm 3,16; Hbr 1,8; władza, przyczyna sprawcza Obj 1,2.8.11; 19,13

2. Ono było na początku u Boga.

3. Wszystko* przez Nie się stało, a bez Niego nic** się nie stało, co się stało.

Iz 45,12; Hbr 11,3; *dost.: wszystkie; **gr.: oude en - ani jedno Obj 4,11

4. W Nim było życie, a życie było światłem ludzi.

Ps 36,10; J 11,25; 14,6; Kol 3,4; 1J 1,2

5. A światło świeci w ciemności, a ciemność Nim nie zawładnęła*.

Hi 24,13-17; J 1,10;

*lub: nie opanowała J 3,19; Rz 1,28

6. Pojawił* się człowiek posłany od Boga, na imię mu – Jan.

Iz 40,3; Ml 3,1; Mt 3,1; Łk 1,13;

*gr.: ginomai - być, stać się, urodzić się, zainicjować Dz 13,24

7. On przyszedł na świadectwo*, by zaświadczyć** o tym świetle, aby dzięki niemu wszyscy uwierzyli.

*gr.: martyria - por. J 3,32** J 5,33-35

**gr.: martyreo - być naocznym świadkiem, być męczennikiem

8. Nie był on światłem, ale jedynie miał zaświadczyć o tym świetle.

Iz 9,2; Ps 27,1

9. Było prawdziwe światło, które oświeca każdego człowieka przychodzącego na świat.

10. Na świecie był* i świat przez** Niego jest uczyniony***; a świat Go nie pozna****.

*dost.: było (Słowo) **dzięką Niemu; ***stał się Dz 13,27; 1Kor 2,8

****gr.: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

11. Do swojej* własności przyszedł** a swoi Go nie przyjęli.

*lub: swoich; **dost.: przyszło Iz 53,3

12. Tym* jednak, którzy Go przyjęli**, dał prawo*** stać się dziećmi Boga, to jest wierzącym w Jego imię.

*dost.: jak wielu, ilu, jak licznie

**lub: chwyć się, przyłączyć się, towarzyszyć; ***władzę - J 10,18*

13. Którzy zostali zrodzeni nie z krwi, ani z woli ciała, ani z woli mężczyzny, ale z Boga.

14. A Słowo pełne łaski i prawdy, stało się ciałem i mieszkało* między nami, i widzieliśmy chwałę Jego, chwałę jako jednorodzonego pochodzącego od Ojca.

*lub: rozbiło namiot

15. Jan świadczył o Nim i głośno wołając, oświadczył: Ten był, o którym powiedziałem: Ten, który przychodzi po mnie, istniał* przede mną, bo wcześniej był niż ja.

por. u: 6

16. A z Jego pełni* my wszyscy wzięliśmy, i to łaskę za łaską.

1Kor 1,4; Ef 2,5; Kol 1,19

*gr.: pleroma - być wypełnionym, pełnia, obfitość, doskonałość

17. O ile bowiem Prawo zostało dane przez Mojżesza, o tyle łaska i prawda* stała się przez Jezusa Chrystusa.

Wj 19,1; Ps 85,10; J 7,19; Ga 3,10

*gr.: altheia - prawda, rzeczywistość, pewność, autentyczność

18. Boga nikt nigdy nie widział; jednorodzony Syn, który jest w łonie Ojca, Ten nam o Nim opowiedział*.

Wj 33,20; Łk 10,22;

*lub: wyłożył (naukę), ujawnił, ogłosił J 6,46; 17,6; 1J 4,12

19. A takie jest świadectwo Jana, gdy posłali Żydzi* z Jerozolimy kapłanów i lewitów, aby go zapytać: Kim ty jesteś?

*lub: Judejczyj

20. I wyznał, a nie zaprzeczył, mówiąc: Ja nie jestem Mesjaszem*.

*lub: Chrystusem

21. I pytał go: Kim więc? Czy ty jesteś Eliaszem? A on odpowiedział: Nie jestem. Czy ty jesteś tym Prorokiem? I odpowiedział: Nie.

22. Powiedzieli wtedy do niego: Kim więc jesteś, żebyśmy dali odpowiedź tym, którzy nas posłali. Co mówisz o sobie?

23. Powiedział: Ja jestem głosem wołającego na pustyni*: Prostujcie drogę PANA, jak powiedział prorok Izajasz.

Iz 40,3; Mt 3,3;

*gr.: eremos - pustkowie, pustynia, miejsce odludne J 3,28

24. A ci, którzy zostali wysłani, byli z faryzeuszów*.

gr.: członek stronichuwa, faryzeuszów - por. Mt 9,14

25. I pytał go, i powiedzieli mu: Czemu więc chrzczisz*, jeżeli ty nie jesteś Mesjaszem, ani Eliaszem, ani tym Prorokiem?

*lub: zanurzasz

26. Jan odpowiedział im, mówiąc: Ja chrzczę* w wodzie; ale pośrodku was stanął Ten, którego wy nie znacie.

Mt 3,11; J 1,4; 14,6; Dz 1,5

gr.: baptizo - zanurzać, zamaczać wielokrotnie - por. J 3,23

27. To jest Ten, który przychodzi po mnie, On istniał przede mną, któremu ja nie jestem godny, by rozwiązać rzemyk u Jego sandała.

28. To działo się w Betabarze za Jordanem, gdzie Jan chrzczył.

*lub: z drugiej strony

29. A nazajutrz, Jan* ujrzał idącego do niego Jezusa i powiedział: Oto Baranek Boży, który zabiera** grzech świata.

Iz 53,11; Oz 14,2;

*brak u mss Byz; **lub: ponieść, wziąć, usunąć J 6,33-35

30. To jest *Ten*, o* którym ja powiedziałem: Za mną idzie mąż, który istniał przede mną, bo wcześniej** był niż ja. Mt 4,27; J 8,24

*lub: z powodu; **gr: protos - pierwszy w czasie lub miejscu

31. A ja Go wcześniej nie znałem. Ja dlatego przyszedłem chrzczyć w wodzie, aby On został ukazany* Izraelowi. Iz 4,3; Mt 3,16;

*lub: uczyniony znany Mk 1,10; Łk 3,22; J 1,6-7

32. A Jan poświęcał, mówiąc: Widziałem Ducha zstępującego jakby gołębica z nieba, i pozostał na Nim.

33. A ja Go nie poznałem*; lecz Ten, który mnie posłał, *by*m chrzczył w wodzie, Ten mi powiedział: Jeśli ujrzysz kogoś, na którego zstępuje i pozostaje na nim Duch, to jest Ten, *który* chrzci** w Duchu Świętym.

*gr: eido - wiedzieć, mieć wygląd, znać, patrzeć na, doświadczyć

**gr: baptizo - zanurzać, zamaczać, przesiąknąć - por. J 3,23*

34. A ja widziałem i zaświadczyłem, że Ten jest Synem Bożym. Ps 2,7; Mt 3,17; Łk 1,35

35. Nazajutrz* ponownie stał Jan i dwaj z jego uczniów. *gr: epaurion - następnego dnia, nazajutrz

36. A przypatrując* się przechodzącemu Jezusowi, powiedziano: Oto Baranek Boży.

*gr: embleo - zwrócić wzrok na, wpatrywać się

37. I usłyszeli go ci dwaj uczniowie, *gdy* to mówił, i poszli za Jezusem. Mk 1,16; Łk 5,10

38. A Jezus odwrócił się i ujrzal ich idących za sobą, i powiedział do nich: Czego szukacie? A oni powiedzieli do Niego: Rabbi! Co znaczy w tłumaczeniu – Nauczycielu – gdzie mieszkasz? *dost.: co jest mówione Mt 23,7

39. Powiedział im: Chodźcie, a zobaczycie. Przyszli i zobaczyli, gdzie mieszkał, i tego dnia pozostali u Niego; a było około dziesiątej* godziny. *tj. 16 - tej obecnego czasu J 4,20; Mt 4,18

40. Jednym z *tych* dwóch, *którzy* to słyszeli od Jana i *którzy* podążali za Nim, był Andrzej, brat Szymona Piotra. Łk 6,14; J 6,8

41. Ten najpierw odszukał Szymona, swojego brata i powiedział mu: Znaleźliśmy Mesjasza*, co tłumaczy się – Pomazańca**.

*z hebr: messias - pomazaniec, namaszczony; **gr: christos

42. I przyprowadził go do Jezusa. A Jezus przyjrząwszy się mu, powiedział: Ty jesteś Szymon, syn Jonasza; ty będziesz nazywany Kefas*, co tłumaczy się – Piotr*. Mt 10,2; 16,17; *aram. i gr: kamień, część skały 1Kor 9,5; Ga 2,9

43. Nazajutrz chciał Jezus udać się do Galilei i znalazł Filipa, i powiedział mu: Pójdź* za mną. *gr: akoloutho - towarzyszyć, iść z kimś lub za kimś

44. A Filip był z Betsaidy, z miasta Andrzeja i Piotra. J 12,2; Mk 6,45; Łk 9,10

45. Filip odnalazł Natanaela* i powiedział mu: Znaleźliśmy *Tego*, o którym pisał Mojżesz w Prawie i Prorocy, Jezusa, syna Józefa z Nazaretu. *gr: Bartolomiej Pwt 18,15; Łk 24,27

46. I powiedział mu Natanael: Czy z Nazaretu może być coś dobrego? Filip na to*: Chodź i zobacz! *dost.: mów mi

47. Gdy Jezus ujrzal Natanaela idącego do Niego, powiedział o nim: Oto prawdziwie Izraelita, w którym nie ma podstęp*. Rz 2,28; *gr: dolos - zdrada, oszustwo, podstęp 1P 2,22; Obj 14,5

48. Natanael powiedział do Niego: Skąd mnie znasz? W odpowiedzi, Jezus rzekł mu: Zanim zawałał cię Filip, widziałem cię, gdy byłeś pod figowcem. J 2,25; Obj 2,18; Mt 6,6

*gr: gnosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

49. Wtedy* Natanael powiedział do Niego: Rabbi**! Ty jesteś Synem Bożym, Ty jesteś Królem Izraela. *dost.: w odpowiedzi J 5,17; Mt 14,3

**z hebr: mój Nauczycielu, mój Mistrzu

50. A Jezus powiedział do niego: Wierzysz dlatego, że powiedziałem ci: Widziałem* cię pod figowcem. Ujrzysz większe *rzeczy* niż te.

*gr: eido - dostrzegać, wiezieć, mieć wygląd, badać, znać J 20,29

51. I powiedział mu: Zaprawdę*, zaprawdę mówię wam: Od teraz ujrzycie otwarte niebo i aniołów Boga wstępujących i zstępujących na Syna Człowieczego. Rdz 28,12; Dn 7,9

*gr: amen - z hebr.: godnie wiary lub jako akt potwierdzenia

2A trzeciego dnia* odbywało się wesele w Kanie** Galilejskiej i była tam matka Jezusa. *tj. we wtorek; **miasto 7 lub 14 km od Nazaretu

2. Został też zaproszony na wesele Jezus i Jego uczniowie. J 4,46; Hbr 13,4

3. A gdy zabrakło wina, powiedziała matka Jezusa do Niego: Nie mają wina.

4. Jezus powiedział jej: Co mnie* i tobie*, kobieto? Jeszcze nie nadeszła** moja godzina. *hebraizm: Dlaczego mnie tak traktujesz? J 4,21; 8,10; 19,26

Tb twoja sprawa, czego chcesz ode mnie? **dost.: nadchodzi

5. Matka Jego powiedziała do sług: Cokolwiek wam powie, zczyncie. Pwt 12,32

6. A było tam sześć stągwi* kamiennych, postawionych według żydowskiego *zwyczaju* oczyszczenia**, mieszczących w sobie każda po dwie lub trzy miary***. Mt 15,2; Łk 11,39;

*gr: hydria - naczynie na wodę, dzban, stągiew J 3,25;

**dost.: zgodnie z oczyszczeniem Żydziejcyków Mk 7,3

***1 miara - gr: metretes - około 40 l. hebr. 1 bat, 1 efa

7. Jezus powiedział im: Napełnijcie te stągwie wodą. I napełnili je aż po brzegi.

J 2,3; 1Kr1 17,13; Mk 11,2

8. I powiedział im: Zacerpnijcie teraz i zanieście staroście* wesela. I zanieśli.

*gr: *architriklinos* - mistrz ceremonii przy stole Pr 3,5-6

9. A gdy starosta wesela skosztował tej wody, która stała się winem – a nie wiedział, skąd ona jest, lecz słudzy wiedzieli, ci co czerpali wodę – zawołał oblubieńca*,

Lb 6,3; *gr: *nyμφιος* - narzeczony, pan młody, oblubieniec Ef 5,18

10. I powiedział do niego: Każdy człowiek stawia najpierw dobre wino, a gdy sobie odpiją*, wtedy gorsze; ty zachowałeś dobre wino aż dotąd.

*gr: *methyo* - być pijanym

11. Taki to pierwszy* z cudownych znaków** uczynił Jezus w Kanie Galilejskiej i tam ukazał swoją chwałę; a Jego uczniowie uwierzyli w Niego.

*lub: taki (jest) początek; **por: J 4,54*

12. Potem zeszedł do Kafarnaum, On sam, Jego matka, Jego bracia i Jego uczniowie; tam pozostali kilka dni;

Ps 69,8; Mt 12,46;

*Kafarnaum leży w dolinie Mt 13,55; Mk 6,3; J 7,3-5

13. A była blisko Pascha żydowska; i Jezus wstąpił* do Jeruzolimy.

Pwt 16,1-6; Łk 2,41;

lub: wspiął się - por: Mt 20,17 J 5,1; 6,4; 11,55

14. I znalazł w świątyni sprzedających wóły, owce, gołębie i zajmujących swoje miejsca bankierów*.

Mt 21,12; Obj 11,2

*gr: *kollybestes* - drobny wexlarz, wymieniający drobne monety

15. I uczynił bicz z powroźów, i wypędził wszystkich ze świątyni, także owce i wóły, a bankierom* porozsypywał monety i wywracał stoły,

por: w 14 Pwt 14,23

16. A tym, co sprzedawali gołębie, powiedział: Zabierzcie je stąd, nie czynicie domu Ojca mego domem targu*.

Lz 56,5;

*lub: miejsce handlu, szczyt, port morski, targowisko Mt 21,13

17. I przypomnieli sobie Jego uczniowie, że jest napisane: Gorliwość o Twój dom pochłonięła* mnie.

*msz Byz: pochlonie Ps 69,10; 119,139

18. Wtedy Żydzi zwrócili się do Niego, mówiąc: Jakim znakiem* dowiedziesz, że możesz to czynić?

por: J 4,54 J 6,30; Mt 12,38; 21,23

19. W odpowiedzi, Jezus rzekł im: Zburzcie tę świątynię*, a ja wzniosę ją w trzy dni.

Mk 14,58; 15,29; Dz 3,15; Rz 6,4; 8,11

*gr: *naos* - główny budynek świątyni - por: 2Rt 2,4**

20. Powiedzieli więc Żydzi: Tę świątynię budowano czterdzieści sześć lat, a Ty wzniesiesz ją w trzy dni?

21. Ale On mówił o świątyni swojego ciała*.

*gr: *soma* - żywe ciało, tkanka, osoba, zwołki Ef 2,21; Kol 2,9

22. Gdy więc został wzbudzony z martwych, Jego uczniowie przypomniaли sobie, że im to mówił; i uwierzyli Pismu i słowu, które wypowiedział Jezus.

Hi 19,25; 1Kor 15,52

23. A gdy był w Jeruzolimie w święto Paschy, wielu uwierzyło* w Jego imię, widząc cudowne znaki, które czynił.

Wj 12,14; Lb 28,16;

*gr: *pisteuo* - wierzyć, ufać, zawierzyć Ez 45,21; J 8,30; 12,42

24. Ale Jezus nie powierzał* im samego siebie, dlatego że On znał wszystkich,

Mk 2,8

*gr: *pisteuo* - tu: jako zwrot - powierzać się czyniejsi wierności

*idiom - nie ufał im, dlatego że On znał wszystkich

25. I dlatego, że nie miał potrzeby, aby ktoś zaświadczył Mu o człowieku; albowiem sam wiedział, co jest w człowieku.

J 6,64; 16,30

3A był pewien człowiek wśród faryzeuszów o imieniu* Nikodem, przywódca żydowski**.

*dost.: na imię mu; **lub: Judejczyków

2. Ten przyszedł w nocy do Jezusa i powiedział do Niego: Rabbi! Wiemy, że przyszedłeś od Boga jako nauczyciel; bo nikt takich cudownych znaków czynić nie może, które Ty czynisz, gdyby Bóg z nim nie był.

3. Jezus w odpowiedzi, rzekł mu: Zaprawdę, zaprawdę mówię ci: Jeśli ktoś nie zostanie zrodzony z góry*, nie może zobaczyć Królestwa Bożego.

1P 1,3,23-25; 5,1; 1Kor 4,20; 6,9

*gr: *anōthen* - z wysoka, z wyższego miejsca, na nowo, od początku

4. Nikodem powiedział do Niego: Jak może człowiek zostać zrodzonym, będąc starcem? Nie może on powtórnie wejść do łona swojej matki i zostać zrodzonym.

5. Jezus odpowiadał: Zaprawdę, zaprawdę mówię ci: Jeśli ktoś nie zostanie zrodzony z wody i z Ducha, nie może wejść do Królestwa Bożego.

Lz 48,1; Mt 5,20; 1Kor 6,11

6. Co jest zrodzone z ciała, jest ciałem, a co jest zrodzone z Ducha, jest duchem.

Ri 15,14; 25,4; Ez 36,26; J 6,63; Rz 8,4,9; 2Kor 5,17; 1J 3,9

7. Nie dziw się, że ci powiedziałem, że konieczne* jest, abyście** zostali zrodzeni z góry.

*dost.: nie zdziw się; **gr: *dei* - trzeba, musicie, ***dost.: wam

8. Wiatr wieje gdzie chce i szum jego słyszysz, ale nie wiesz skąd przychodzi i dokąd idzie; tak jest z każdym, kto jest zrodzony z Ducha*.

*gr: *pneuma* - duch, wiatr Dz 2,2; 1Kor 2,11

9. Nikodem w odpowiedzi, zapytał Go: Jak to się może stać? *dost.: powiedział, rzekł, mówił

10. Jezus w odpowiedzi, rzekł mu: Ty jesteś nauczycielem Izraela, a tego nie wiesz?⁶⁷

⁶⁷gr: *ginosko - poenać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację*

11. Zaprawdę, zaprawdę mówię ci, że co wiemy⁶⁸, to mówimy, i co widzieliśmy, o *tym* świadczymy, a naszego świadectwa nie przyjmujecie.

Mt 11,27; J 7,16; 8,38; 12,49

⁶⁸gr: *eido - dostrzegać, wiedzieć, mieć wgląd, badać, znać*

12. Jeśli nie wierzycie, gdy wam powiedziałem o *sprawach* ziemskich, to jak uwierzycie, jeśli mówiłbym wam o *sprawach* niebiańskich?

1Tm 3,16; 1J 5,7; Łk 22,67; Flp 3,19

13. I nikt nie wstępuje do nieba, tylko Ten, który zstąpił z nieba, Syn Człowieczy, który jest w niebie.

J 6,33.38.51.62; 16,28; 1J 5,7

14. I jak Mojżesz wywyższył węża na pustyni, tak *właśnie* musi⁶⁹ zostać wywyższony Syn Człowieczy,⁷⁰ ⁷¹por. u 16⁷².⁷³ ⁷⁴zostać wywyższony

Lb 21,4

15. Aby każdy, wierzący w Niego, nie zginął⁷⁵, ale miał życie wieczne.

J 4,14; Dz 2,21; 13,26

⁷⁵gr: *apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zładzić*

16. W ten *właśnie* sposób⁷⁶ Bóg umiował⁷⁷ świat, że dał swojego jednorodzonego Syna, aby każdy, wierzący w Niego, nie zginął, ale miał życie wieczne.

⁷⁶gr: *houto - por. Mt 24,37⁷⁸* 1J 4,11

⁷⁷gr: *agapao - przyjmować z żądowaniem, gorąco miłować*

17. Bo nie posłał⁷⁹ Bóg swojego Syna na świat, aby sądził świat, lecz by świat został przez Niego zbawiony.

Łk 19,10; Mt 1,21; Rz 1,16

⁷⁹gr: *apostello - udać się do wyzn. miejsca, wysłać, odprawić*

18. Wierzący w Niego, nie podlega⁸⁰ osądzeniu; ale kto nie wierzy, już jest osądzony, dlatego że nie wierzy w imię jednorodzonego⁸¹ Syna Bożego.

⁸⁰lub: *nie jest sądzony*; ⁸¹tj. *jedynaka*

19. To natomiast jest sąd⁸², że światłość przyszła na świat, a ludzie bardziej umiłowali ciemność niż światłość; bo ich czyny były złe⁸³.

⁸²gr: *krisis - sąd, rozprawa*, 1z 30,9; J 5,44; 8,44; 10,26 *opinia, rozdzielenie, podział*; ⁸³gr: *poneros - por. Mt 12,45⁸⁴*

20. Każdy bowiem, kto podle czyni, nienawidzi światłości i nie przychodzi do światłości, aby czyny jego nie zostały obnażone⁸⁵.

⁸⁵gr: *elencho - wykazać winę, zaustydzić, napomnieć* Ps 50,17

21. Lecz kto czyni prawdę, przychodzi do światłości, aby czyny jego zostały ujawnione⁸⁶, że są dokonane w Bogu.

1Kor 15,10; Ga 2,20

⁸⁶gr: *faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie*

22. Potem przyszedł Jezus i Jego uczniowie⁸⁷ do ziemi judzkiej; i tam przebywał z nimi i chrzczył.

⁸⁷gr: *mathetes - uczeń, słuchacz, zwolennik*

23. A chrzczył⁸⁸ i Jan w Aion, blisko Salim⁸⁹,

bo było tam wiele wody, i *ludzie* przychodzili i byli chrzczeni.

1Sm 9,4; Dz 3,36-38; Rz 3,18

⁸⁸gr: *baptido - zanurzać, zamaczać wielokrotnie w celu farbowania - stąd: przesiąknąć*; ⁸⁹mss Byz - *Salem*

24. Bo Jan jeszcze nie był wtrącony do więzienia⁹⁰.

Mt 14,3

25. Powstał więc spór⁹¹ między⁹² uczniami Jana a Żydami⁹³ o oczyszczenie.

Lb 19,7

⁹¹gr: *dzeleisis - debata, kwestia sporna, szukanie, wypytywanie*

⁹²dost.: *od - jako inicjatorów*; ⁹³mss Byz - *Judejczykiem (Zydem)*

26. I przyszli do Jana, i powiedzieli do niego: Rabbi! Ten, który był z tobą za Jordanem, o którym ty zaświadczyłeś, Ten oto⁹⁴ chrzci, i wszyscy przychodzą do Niego.

⁹⁴z hebr.: *mój Nauczycielu, mój Mistrzu*; ⁹⁵lub: *zobacz*

27. Jan w odpowiedzi, rzekł: Nie może człowiek nic wziąć, jeśli nie byłoby mu to dane⁹⁶ z nieba.

Rz 12,6; 1Kor 3,6; Hbr 5,4; Jk 1,17; Jr 17,16

⁹⁶gr: *didomi - darować, dać, upoważnić, wyznaczyć na urząd*

28. Wy sami mi poświadczacie, że powiedziałem: Ja nie jestem Mesjaszem⁹⁷, ale jestem posłany przed Nim.

⁹⁷lub: *Chrytusem*

29. Ten, kto ma obłubieniec, jest obłubieńcem; a przyjaciel obłubienca, ten, który stoi i go słucha, raduje⁹⁸ się nieumiernie⁹⁹ z powodu głosu obłubienca. Dlatego też ta moja radość jest pełna¹⁰⁰.

Ps 45,15; Pnp 5,1; Mt 9,15

⁹⁸hebraizm - *dost.: raduje się radością*; ⁹⁹gr: *pleroo - Ef 4,10¹⁰¹*

30. On musi wzrastać, ja natomiast stawać się mniejszym.

1z 9,7

31. Ten, który przychodzi z góry¹⁰², jest ponad wszystkimi. Kto z ziemi, jest ziemski i po ziemsku mówi; kto z nieba przychodzi, jest ponad wszystkimi.

¹⁰²gr: *anothero - z wysoka - por. J 3,3¹⁰³*

32. A co widział i słyszał, o tym świadczę, a świadectwa¹⁰⁴ Jego nikt nie przyjmuje.

¹⁰⁴gr: *martyria - świadectwo, zeznanie przed sądem* J 1,7; 8,26

33. Ten, *kto* przyjął Jego świadectwo, przypieczętował¹⁰⁵ *tym samym*, że Bóg jest prawdziwym¹⁰⁶.

1z 55,4.11; 1J 5,10

¹⁰⁵lub: *potwierdzić, uwiarygodnić, rozwiać wszelką wątpliwość*

34. Ten bowiem, którego Bóg posłał, mówi Słowa Boże; gdyż Bóg daje Ducha bez miary¹⁰⁷.

¹⁰⁷lub: *nie wymierzając, nie pod miarą, bez ograniczeń* J 7,16

35. Ojciec miłuje Syna i wszystko powierzył¹⁰⁸ w Jego ręce.

¹⁰⁸lub: *dał, podarował, przekazał*

36. Wierzący¹⁰⁹ w Syna, ma życie wieczne; a kto jest nieposłuszny¹¹⁰ Synowi, nie zobaczy życia, lecz gniew Boży pozostaje¹¹¹ na nim.

¹¹⁰czas teraz. str. czynna J 3,15; 5,24; Ga 3,10; 1Tes 1,10

¹¹¹lub: *nie okazuje posłuszeństwa*; ¹¹²trwa nad nim

4 A gdy Pan dowiedział^s się, że faryzeusze usłyszeli, że Jezus więcej *ludzi* czyni uczniami i chrzci niż Jan, ^{*lub: pozał} Łk 1,76; 1Kor 2,8

2. Chociaż sam Jezus nie chrzcił, ale Jego uczniowie; J 3,22; Dz 10,48; 1Kor 1,17

3. Opuścił Judeę i odszedł ponownie do Galilei. Łk 2,49; Mt 10,23; Mk 3,7

4. A musiał przechodzić przez Samarię.

5. Przyszedł więc do miasta Samarii o nazwie Sychar^{*}, blisko pola, które dał Jakub Józefowi, swojemu synowi. Rdz 33,19; Joz 24,32

^{*Sychar leżało koło Sychem - 1,5 km od studni Jakuba}

6. A była tam studnia Jakuba. Jezus więc, będąc strudzon^y podróżą, usiadł tak przy studni^{**}; a było około szóstej^{***} godziny.

^{*gr: kopiao - być zmęczonym, pracować aż do zmęczenia}

^{**lub: studnia zasilana przez źródła; ***tj. 12-tej obecnego czasu}

7. Z Samarii^{*} przyszła kobieta zaczerpnąć wodę. Jezus powiedział jej: Daj mi pić!

^{*krańca między Judeą a Galileą zamieszkała przez ludność deportowaną przez Asyryjczyków z Babilonii i Medii - 2Krl 17,24}

8. Uczniowie Jego bowiem odeszli do miasta, aby kupić żywności. J 6,5; Łk 9,13

9. Kobieta z Samarii^{*} powiedziała więc do Niego: Jak Ty, będąc Żydem, prosisz mnie kobietę, Samarytankę, *bym dała Ci pić*? Bo Żydzi nie utrzymują^{**} stosunków^{**} z Samarytanami. ^{*dost.: kobieta Samarytanki Dz 10,28; J 6,35; 7,37}

^{**gr: synchraomai - przystawać z kimś, używać wspólnie}

10. Jezus w odpowiedzi, rzekł jej: Gdybyś знаła dar Boga i kim jest Ten, który mówi do ciebie: Daj mi pić, to byś Go prosiła, a dałby ci wody żywej^{*}. Dz 8,20; Łk 18,13

^{*tj. woda bieżąca, źródłana, wartko płynąca, krystalicznie czysta}

11. Kobieta powiedziała do Niego: Panie! Nie masz nawet czerpaka^{*}, a studnia jest głęboka, skąd więc masz tę wodę żywą?

^{*gr: antiema - coś do czerpania - wiadro, akt czerpania wody}

12. Czy Ty jesteś większy od naszego ojca Jakuba, który dał nam tę studnię i sam z niej pił, i jego synowie, i jego trzody?

13. Jezus w odpowiedzi, rzekł^{*} jej: Każdy, kto pije tę wodę, ponownie będzie pragnął^{**}; ^{*idiom - por. Łk 14,3*} J 6,27; Łk 16,24; Iz 65,13

^{**gr: dipsao - odczuwać pragnienie, cierpieć z pragnienia}

14. Lecz kto będzie pił wodę, którą ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki^{**}; ale woda, którą mu dam, stanie się w nim źródłem wody wytryskującej ku życiu wiecznemu^{**}.

^{*dost.: na wiek; **lub: w życie wieczne - I. poj. Mt 19,16; Rz 6,23}

15. Kobieta powiedziała do Niego: Panie!

Daj mi tej wody, abym nie pragnęła i nie przychodziła tutaj czerpać. J 4,49

16. Jezus powiedział jej: Idź, zawołaj swojego męża, i przyjdź tutaj.

17. Kobieta w odpowiedzi, rzekła^{*}: Nie mam męża. Jezus powiedział jej: Dobrze powiedziałaś: Nie mam męża. ^{*por. Łk 14,3*}

18. Albowiem miałaś pięciu mężów, a ten, którego teraz masz, nie jest twoim mężem. Powiedziałaś prawdę. Mk 10,12; Rz 7,3

19. Kobieta powiedziała Mu: Panie! Widzę, że jesteś prorokiem^{*}. ^{*gr: profetes - por. Mt 2,17*}

20. Ojcowie nasi oddawali cześć^{*} na tej górze^{**}, a wy mówicie, że w Jerozolimie jest miejsce, gdzie trzeba oddawać cześć.

^{*lub: paść na kolana jako wyraz szacunku Sdz 9,7; 1Krl 9,3}

^{**tj. Góra Gerazim ze świątynią zbudowaną przez Samarytan}

21. Jezus powiedział jej: Kobieto! Wierz mi, że przychodzi godzina, kiedy ani na tej górze, ani w Jerozolimie nie będziecie oddawali czci^{*} Ojcu. ^{*gr: proskymeo - por. J 9,38*}

22. Wy czcicie *to*, czego nie znacie; my czcimy *to*, co znamy; bo zbawienie jest od^{*} Żydów. ^{*lub: z Żydów Łk 24,47; Dz 4,12; 2Tes 2,13}

23. Ale przyjdzie godzina, i teraz *już* jest, kiedy prawdziwi czciciele będą cześć oddawać Ojcu w duchu i w prawdzie. Bo i Ojciec szuka takich, którzy *tak Go czczą*^{*}.

^{*gr: proskymeo - por. J 9,38*} Joz 24,14; Ps 51,6; Rz 8,26

24. Bóg jest duchem, a ci, którzy Go czczą, winni^{*} Go czcić w duchu i w prawdzie.

^{*lub: jest konieczne, trzeba J 6,63; 7,39; 14,17; 2Kor 3,17}

25. Kobieta powiedziała do Niego: Wiem, że nadchodzi Mesjasz, nazywany Chrystusem; Ten, gdy przyjdzie, wszystko nam oznajmi^{*}.

^{*gr: anangello - szczegółowo opowiedzieć, wyjaśnić, zdać relację}

26. Jezus powiedział jej: Ja jestem *Nim*, ten *który* z tobą rozmawia^{*}. ^{*dost.: mówiący ci}

27. Wtedy^{*} przyszli Jego uczniowie i dziwili się, że rozmawiał z kobietą, jednak nikt nie powiedział: O co pytasz^{**}? ^{*lub: Dlaczego z nią rozmawiasz? *dost.: a na to; **lub: o co prosisz, żądasz}

28. Zostawiła więc kobieta swój dzban i poszła do miasta, i powiedziała ludziom:

29. Chodźcie, zobaczcie człowieka, który powiedział mi wszystko, cokolwiek^{*} uczyniłam, czy to nie jest Mesjasz? ^{*lub: jak wiele}

30. Wyszli więc z miasta i przyszli do Niego.

31. A w tym czasie^{*} prosili Go uczniowie, mówiąc: Rabbi! Jedz. ^{*lub: pomiędzy, w trakcie}

32. A On powiedział im: Ja mam pokarm do jedzenia, którego wy nie znacie.

33. Mówili więc uczniowie do siebie nawzajem: Czy ktoś przyniósł Mu jeść?

34. Jezus powiedział im: Moim pokarmem jest czynić^o wolę Tego, który mnie posłał i wypełnić^{**} Jego dzieło. Ps 40,8; J 17,4; 2Tm 4,7

^{*dost.: bym czynił; **bym wypełnił lub doprowadził do celu}

35. Czy nie wy mówicie: Jeszcze cztery miesiące, a nadejdzie żniwo? Otóż, mówię wam, podnieście swoje oczy i przypatrzcie się polom, że już są białe, *gotowe do żniwa*.

36. A żniwiarz, odbiera zapłatę i zbiera plon do^{*} życia wiecznego, aby i ten, który sieje, radował się razem *z tym, który żnie*.

^{*lub: ku, na} Prz 11,30; Rz 1,13; 1Tes 2,19

37. Albowiem prawdziwe jest to słowo, że kto inny sieje, a kto inny żnie. Ga 6,7; 1Kor 3,5

38. Ja was posłałem żąć to, nad czym wy się nie trudziliście^{*}; inni się trudzili, a wy korzystacie^{**} z ich trudu. Dz 2,41; 6,7; 1Tes 5,12

^{*gr.: kopiao - być zmęczonym, prac. do zmęczenia; **dost.: wessliście}

39. A wielu Samarytan z tego miasta uwierzyło w Niego dzięki słowu kobiety, która świadczyła: Powiedział mi wszystko, cokolwiek^{*} uczyniłam. ^{*lub: jak wiele}

40. Gdy więc przyszedł do Niego Samarytanie, prosili^{*} Go, aby u nich pozostał; i pozostał tam dwa dni. ^{*gr.: erotao - prosić, błagać, upraszać}

41. I wielu więcej z nich uwierzyło dzięki Jego słowu; J 2,23; 8,30; 10,42; 12,42; Dz 9,42

42. Lecz także tej kobiecie mówili: Już nie dzięki twojemu opowiadaniu^{*} wierzymy; sami bowiem słyszeliśmy i wiemy, że Ten jest prawdziwie Śbawicielem świata – Mesjasz^{**}.

^{*gr.: lalia - mowa, opowiadanie, opowieść, dyalekt, gwar}

^{**lub: Chrystus, Pomazaniec} Iz 43,3; Łk 1,47; Dz 13,23; Tt 1,4

43. A po dwóch dniach wyszedł stamtąd i odszedł do Galilei. Mt 4,12; Łk 4,14

44. Bowiem sam Jezus zaświadczył, że prok we własnej ojczyźnie nie ma poważania^{*}. ^{*lub: szacunku} Mt 13,57; Mk 6,4; Łk 4,24

45. Gdy więc przyszedł do Galilei, przyjęli Go Galilejczycy, widząc wszystko, co czynił w *czasie święta* w Jeruzolimie; i oni bowiem przybyli na święto. J 2,23; Mt 4,23; Łk 8,40

46. Przyszedł więc Jezus ponownie do Kany Galilejskiej, gdzie uczynił z wody wino. A był w Kafarnaum pewien dworzanin królewski, którego syn chorował^{*}. ^{*być bez siły, słabym} J 2,1

47. Ten, gdy usłyszał, że Jezus przybywa z Judei do Galilei, poszedł do Niego i prosił Go, aby zszedł^{*} i uzdrowił^{**} jego syna; bo bliski był śmierci. Mk 2,1-3; J 11,21; Łk 7,6

^{*tj. zejść z miejsca wyżej położonego - por. J 2,12^o}

^{**gr.: iaomai - uzdrawiać, leczyc, czynić zdrowym, wyuzolonym}

48. I Jezus powiedział do niego: Jeśli nie ujrzycie znaków i cudów – nie uwierzycie.

J 12,37; 20,29; Łk 16,31; 1Kor 1,22

49. Dworzanin królewski^{*} powiedział do Niego: Panie! Zejdź, zanim umrze moje dzieciątko^{**}. ^{*gr.: basilikos - należący do króla, urzędnik królewski}

^{**gr.: paidion - małe dziecko, dzieciątko, chłopczyk, dziewczynka}

50. Jezus powiedział mu: Idź, syn twój żyje. I uwierzył ów człowiek słowu, które mu powiedział Jezus, i poszedł. Mt 8,13; Łk 17,14

51. A gdy już schodził, spotkali go jego słudzy i oznajmili, mówiąc: Chłopiec twój żyje.

52. Wtedy zapytał ich o godzinę, w której poczuł się lepiej, i powiedzieli mu: Wczoraj o godzinie siódmej opuściła go gorączka.

53. Poznał więc ojciec, że *było to* o tej godzinie, o której mu Jezus powiedział: Syn twój żyje. I uwierzył on i cały jego dom.

54. To kolejny, drugi *cudowny znak^{**}*, który Jezus uczynił, gdy przyszedł z ziemi judzkiej do Galilei. Mt 4,12; J 2,1; 7,1; Obj 16,14

^{*gr.: semeion - znak tj. niezwykłe wydarzenie wykraczające poza naturalny bieg wydarzeń}

5 Po tych *dniach* było święto żydowskie^{*}, i wstąpił Jezus do Jeruzolimy. Kpl 23,2;

^{*być może chodzi o Pięćdziesiątnicę} Pwt 16,16

2. A jest w Jeruzolimie przy Owczej *bramie* sadzawka, zwana po hebrajsku Betezda^{*}, mająca pięć portyków^{**}. Ne 3,1; 12,39

^{*aram.: Bethesda - dom miłosierdzia, dom źródeł; **por. Dz 3,11^o}

3. W nich leżała wielka rzesza chorych, ślepych, chromych i sparaliżowanych^{*}, którzy oczekiwali *na* poruszenie wody.

^{*dost.: uschlych - części ciała skurczone, zmarniałe, zwiędłe}

4. Albowiem anioł *o pewnym* czasie zstępował do sadzawki i poruszał wodę; pierwszy więc, kto wstąpił po poruszeniu wody, stawał się zdrowy, jakkolwiek chorobą był złożony.

Mt 22,30; Łk 1,19; 6,22; Hbr 1,4.13-14; 2,5; 12,22

5. A był tam pewien człowiek, chorujący od trzydziestu ośmiu lat. Mk 9,2; Łk 8,43

6. I gdy Jezus ujrzał go leżącego, i poznał, że już przez długi czas czeka^{*}, powiedział do niego: Czy chcesz stać się zdrowy?

^{*lub: jest w tym stanie} J 2,17; Hbr 4,13

7. Chory odpowiedział Mu: Panie! Nie ma człowieka, który wrzuciłby mnie do sadzawki, gdy woda zostanie poruszona; a gdy ja idę, inny przede mną wstępuje.

8. Jezus powiedział mu: Wstań, weź swoje posłanie i chodź. Mt 9,6; Łk 5,24; Dz 9,34

9. I natychmiast stał się zdrowy ten człowiek, i wziął swoje posłanie, i chodził. A tego dnia był szabat, Mk 1,31; 5,29; 10,52

10. Więc mówili Żydzi do uzdrowionego: Jest szabat, nie wolno ci nosić* posłania.

**lub: podnieść, unieść, wziąć* Jr 17,21; Mt 12,2

11. Odpowiedział im: Ten, który uczynił mnie zdrowym, powiedział mi: Weź swoje posłanie* i chodź. **gr: krabbatos - proste, jednoosobowe łóżko, mata*

12. I pytali go: Kim jest człowiek, który ci powiedział: Weź swoje posłanie i chodź?

13. A ten, który został uzdrowiony, nie wiedział, kto to jest; gdyż Jezus oddalił się od tłumu będącego na tym miejscu. Łk 4,30

14. Po tym znalazł go Jezus w świątyni i powiedział do niego: Oto stałeś się zdrowy; już więcej nie grzesz*, aby nie stało ci się coś gorszego**. J 8,11; 1J 2,1; Kpl 26,23; Mt 12,45

**gr: hamartano - być pozbawionym czegoś, utracić, chybić celu*

***gr: cheiron - gorszy, ostrzejszy, ostrzejszy od czegoś*

15. Odszedł ów człowiek i oznajmił* Żydom, że to był Jezus, który uczynił go zdrowym.

**gr: anangello - szczegółowo opowiedzieć, wyjaśnić, zdać relację*

16. I dlatego Żydzi prześladowali* Jezusa, i dążyli do tego, aby Go zabić, bo to uczynił w szabat. J 5,18; 7,19; Mk 3,6; Łk 6,11; Ps 2,2

**gr: dioko - zmuszać do ucieczki, prześladować, nastawiać*

17. A Jezus im odpowiedział: Ojciec mój aż dotąd działa, i ja działam.

18. Dlatego tym bardziej Żydzi dążyli do tego, aby Go zabić, bo nie tylko rozluźniał rygor szabat, ale i powiedział, że Bóg jest Jego Ojcem, i czynił siebie równym* Bogu.

**gr: isos - równy (pod względem ilości i jakości), J 10,30 ten sam, jednaki, zgodny, *lub: i tym samym czynił ...*

19. W odpowiedzi więc, Jezus rzekł im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Nie może Syn sam od siebie nic uczynić, tylko to, co widzi, że czyni Ojciec; cokolwiek bowiem On czyni, to i Syn czyni to samo*. **lub: jednakowo*

20. Bo Ojciec miłuje* Syna i ukazuje** Mu wszystko, co sam czyni; i pokaże Mu większe dzieła niż te, abyście je podziwiali.

**gr: fileo - okazować czułość, kochać* J 3,35; Mt 3,17

***gr: deiknyo - pokazać, ukazać oczom, dać dowód czegoś*

21. Bo tak, jak Ojciec wzbudza umarłych i przywraca* życie, tak i Syn, przywraca życie tym, którym chce. 1Krl 17,21; Rz 4,17; 8,11

**gr: dzoopoieo - powołać do życia, uczynić, zrodzić żywym*

22. Bo Ojciec w ogóle nikogo nie sądzi, lecz wszelki sąd przekazał* Synowi, Dz 10,42; 17,31;

**lub: oddać, upoważnić* Rz 2,16; 2Tm 4,1

23. Aby wszyscy czcili* Syna, tak jak czczą Ojca. Kto nie czci Syna, nie czci Ojca, który Go posłał. **lub: poważać, okazywać głęboki szacunek*

24. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Kto słucha mojego słowa i wierzy Temu, który mnie posłał, ma życie wieczne i nie idzie na sąd, ale przeszedł* ze śmierci do życia.

**gr: matabaino - przejść* J 3,16; 4,14; 6,47;

z jednego miejsca do drugiego, usunąć Mt 7,14; Rz 8,1-30

25. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Przyjdzie godzina, i teraz już jest, gdy umarli usłyszą głos Syna Bożego, i ci, którzy usłyszą*, będą żyć. **dosl.: usłyszeli - cz. przesz. dok.* Łk 9,60; 15,24

26. Bo jak* Ojciec ma życie sam w sobie, tak i dał Synowi, aby miał życie sam w sobie. J 1,4; 14,6

27. I dał Mu władzę i prawo sprawowania* sądu, ponieważ jest Synem Człowieczym.

**lub: czynić, wykonać, wypełnić* Ps 2,6; Dz 17,31

28. Nie dziwicie się temu, bo nadchodzi godzina, w której wszyscy, którzy są w grobach*, usłyszą Jego głos; **lub: grobowcach*

29. I wyjdą ci, którzy dobrze czynili, *by* powstać do życia; a ci, którzy podle czynili, *by* powstać na sąd. J 11,24; Hl 19,25; Łk 14,14

30. Ja nie mogę sam od siebie nic czynić. Tak, jak słyszę, *tak* sądzę, a mój sąd jest sprawiedliwy*, bo nie szukam woli** mojej, ale woli Tego, który mnie posłał. Mt 26,39; J 8,28

**gr: dikaios - prawy, sprawiedliwy, to co słuszne, cnotliwie*

***gr: thelema - wola, pragnienie, upodobanie, postanowienie*

31. Jeśli ja sam o sobie świadczę, moje świadectwo nie jest prawdziwe. J 10,37

32. Jest *ktos* inny, który świadczy o mnie, i wiem, że świadectwo, które o mnie wydaje, jest prawdziwe. Mt 3,17; Łk 3,22; J 5,37; 1J 5,6

33. Wy posłaliście do Jana, a *on* zaświadczył* o prawdzie. **gr: martyreo - por. Dz 6,3**

34. Ja natomiast nie przyjmuję świadectwa od człowieka, ale to mówię, abyście wy zostali zbawieni. Rz 1,16

35. On to był lampa, która płonie i świeci, a wy chcieliście do *pewnego czasu** radować się w jego świetle. **lub: chwili* J 6,66; Mt 5,16; 11,11

36. A ja mam świadectwo większe niż Jana; gdyż dzieła, które mi dał Ojciec, bym je wykonał, te dzieła, które *właśnie* czynię, świadczą o mnie, że *to* Ojciec mnie wysłał.

37. A Ten, który mnie posłał, Ojciec, sam świadczył o mnie. Ani głosu Jego nigdy nie słyszeliście, ani postaci^{*} Jego nie widzieliście, ^{*gr.: eidos - wygląd zewnętrzny, Pwt 4,12; J 1,18; 14,9; postać, forma, sylwetka, kształt, rodzaj IJ 4,12}

38. I nie macie Jego Słowa w was mieszkającego^{*}; stąd *też* nie wierzycie Temu, którego On posłał. ^{*lub: trwać, przebywać, pozostawać}

39. Badacie^{*} Pisma, bo wydaje się wam, że macie w nich życie wieczne; a one składają świadectwo o mnie. ^{*lub: zgłębiać}

40. I nie chcecie przyjść do mnie, abyście mieli życie. J 12,47; Rz 6,23; Obj 22,7

41. Nie przyjmuję chwały^{*} od ludzi, ^{*gr.: doksa - por. J 11,4* IP 2,21; J 7,18; 1Tes 2,6}

42. Ale wiem^{*} o was, że nie macie miłości Bożej w sobie. ^{*lub: poznałem was}

43. Ja przyszedłem w imieniu mojego Ojca, a nie przyjmujecie mnie; jeśli *ktos* inny przyszedłby we własnym imieniu, tego przyjmiecie. Dn 7,8; Mt 24,5; 2Tes 2,3

44. Jak możecie wierzyć wy, *którzy* chwałę jedni od drugich przyjmujecie, a chwały samego Boga nie szukacie? ^{Łk 16,15; Hbr 3,12}

45. Niech nie wydaje się wam, że ja was będę oskarżał przed Ojcem; oskarża^{*} was Mojżesz, w którym wy pokładacie nadzieję. ^{*gr.: kategoreo - oskarżać przed sędzią, wysunąć oskarżenie}

46. Jeśli bowiem uwierzyliście^{*} Mojżeszowi, uwierzyliście^{*} i mnie, gdyż on napisał o mnie. ^{*tryb orzek. czas przeszły niedok. strona czynna Pwt 18,15}

47. Jeśli jednak pismom jego nie wierzycie, jak uwierzycie moim słowom? J 1,45; Dz 26,22

6 Potem oddalił się Jezus na drugi brzeg Morza Galilejskiego, *czyli* Tyberiadzkiego.

2. A podążał za Nim wielki tłum, bo widzieli Jego *cudowne* znaki^{*}, które czynił na chorych. ^{*lub: cuda - por. J 4,54*}

3. I Jezus wszedł na górę, i siedział tam ze swoimi uczniami; Mt 14,23; Łk 6,12; J 6,15

4. A była blisko Pascha, święto żydowskie. Wj 12,6; Pwt 16,1; J 2,13; 11,55

5. Wtedy Jezus podniósł oczy i ujrzał, że wielki tłum idzie do Niego, i powiedział do Filipa: Gdzie kupimy chleba, aby oni mogli się najeść?

Mt 14,14; Mk 6,34; Łk 9,12

6. A mówił to, aby go poddać próbie^{*}; bo sam wiedział, co miał czynić. ^{*por. Mt 16,1*}

7. Filip odpowiedział Mu: Chleba za dwieście denarów^{*} nie wystarczy dla nich, aby każdy z nich otrzymał choć trochę. Mt 18,28

^{*1 denar - stawka dzienna pracy robotnika rolnego}

8. Jeden z Jego uczniów, Andrzej, brat Szymona Piotra, powiedział do Niego:

9. Jest tu jeden chłopczyk^{*}, który ma pięć chlebów jęczmiennych i dwie ryby; ale cóż to jest na tak wielu? ^{*gr.: paidarion - chłopczyk, chłopiec}

10. A Jezus powiedział: Każcie^{*} by ludzie spoczęli. A było w tym miejscu duży trawny, i spoczęli mężczyźni w liczbie około pięciu tysięcy. ^{*gr.: poieo - uczynić coś, zrobić, słomić kogoś do}

11. Wziął więc Jezus chleby, podziękował^{*} i rozdał uczniom, a uczniowie siedzącym; podobnie *uczynił* i z rybami, ile *tylko* chcieli. ^{*gr.: eucharisteo - por. Mt 26,27* Łk 24,30; Rz 14,6; 1Tm 4,4}

12. A gdy byli nasyчени, powiedział swoim uczniom: Zbierzcie pozostałe kawałki, aby nic nie przepało^{*}. ^{*lub: zostało stracone, zniszczyło się}

13. Zebrałi więc i napełnili dwanaście koszy kawałków z tych pięciu jęczmiennych chlebów, które pozostały^{*} po jedzących. ^{*lub: pozostawać ponad miarę, obfitować, być zaopatrzoną}

14. Gdy więc ludzie ujrzeli *cudowny* znak, który uczynił Jezus, mówili: Ten prawdziwie jest prorokiem, *który* przychodzi na świat.

15. Gdy więc Jezus poznał, że zamierzają przyjść i Go porwać, aby uczynić Go królem, sam jeden oddalił się ponownie na górę.

16. A gdy nastal wieczór, zeszli Jego uczniowie nad morze. Mk 6,47

17. I gdy wstąpił do łodzi, wyruszyli na drugą stronę morza do Kafarnaum. I nastala ciemność, a Jezus *jeszcze* nie przybył do nich.

18. Morze natomiast burzyło się, *bo* wiał silny wiatr. Ps 135,7; Mt 8,24

19. Gdy więc przepłynęli około dwadzieścia pięć albo trzydzieści stadiów^{*}, ujrzeli Jezusa idącego po morzu i zbliżającego^{**} się do łodzi; i zlekli się^{***}. Mk 6,47; Mt 14,25; Łk 24,36

^{*1 stadion to ok. 185 m - to środek jeziora; **dost.: będącego blisko ***gr.: fobeo - lękać, bać, przerazić, respektować, uciec}

20. A On im powiedział: Ja jestem, nie bójcie się. Wj 3,14; Iz 43,1-2; J 6,35

21. I chcieli Go wziąć do łodzi, a łódź od razu znalazła^{*} się przy lądzie, do którego zmierzali. ^{*gr.: ginomai - być, stać się, zrodzić, zaistnieć, dziać się}

22. Nazajutrz tłum, stojący na drugim brzegu morza, zauważył, że tam nie było innej łódki*, tylko ta jedna, do której wstąpili Jego uczniowie, i że Jezus nie wstąpił do łodzi razem ze swoimi uczniami, ale uczniowie Jego odeszli sami; *gr.: ploiarion - łódeczka

23. A przyplłynęły i inne łodzie z Tyberiady*, blisko miejsca, gdzie jedli chleb, nad którym Pan uczynił dziękczynienie.

*gr.: miasto założ. na daw. cmentarzu ku czci cesarza Tyberiusza

24. Gdy więc lud zobaczył, że nie ma tam Jezusa, ani Jego uczniów, i oni wstąpili do łódki i przybyli* do Kafarnaum, szukając Jezusa. *gr.: erchomai - przyjść, przybywać, ukazać się

25. I gdy znaleźli Go na drugim brzegu morza, powiedzieli do Niego: Rabbi!* Kiedy tu się zjawiłeś? *z hebr.: mój Nauczycielu, mój Mistrzu

26. Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Szukacie mnie nie dlatego, że widzieliście cudowne znaki*, ale że jedliście chleb i zostaliście nasyчени**.

por: J 4,54 Ez 33,31; Dz 8,18; Rz 16,18; Flp 2,21

*gr.: chortadzo - sycić bądź zaspokajając pragnienia, karmić

27. Zabiegajcie* nie o pokarm, który ginie, ale o pokarm, który trwa ku życiu wiecznemu, który wam da Syn Człowieczy; na Nim** bowiem Bóg Ojciec położył pieczęć*.

*gr.: eryadzomai - trudzić się, pracować, handlować

**dost.: tego opieczętował Ełk 10,40; J 4,13; 1Kor 7,29

28. Powiedzieli więc do Niego: Co mamy czynić, by trudzić* się dziełami Boga? *por. w. 27*

29. Jezus w odpowiedzi, rzekł im: To jest dzieło* Boga, abyście wierzili w Tego, którego On posłał.

Dz 16,30; Hbr 11,6; 1J 3,23

*gr.: ergon - czyn, akt twórczy, dzieło, przedsięwzięcie, praca

30. W związku z tym, powiedzieli do Niego: Jaki więc cudowny znak uczynisz*, byśmy widzieli i wierzili Tobie? Co zrobisz? *dost.: czynisz

31. Ojcowie nasi jedli mannę* na pustyni, jak jest napisane: Dał im chleb z nieba, aby jedli.

Ne 9,15; Ps 78,24; 105,40; 1Kor 10,3

*etymologia hebr.: manna - „co to jest” - por: Wj 16,15

32. Jezus więc powiedział im: Zaprawdę mówię wam: Nie Mojżesz dał wam chleb z nieba, ale Ojciec mój daje wam prawdziwy chleb z nieba.

Wj 16,4-8; J 1,9; 15,1; 1J 5,20

33. Bo chlebem Bożym jest Ten, który zstępuje z nieba i daje życie światu.

J 3,13

34. Powiedzieli więc do Niego: Panie! Daj nam zawsze tego chleba.

35. I Jezus powiedział im: Ja jestem tym

chlebem życia; kto do mnie przychodzi, nigdy nie zazna głodu, a wierzący we mnie, nigdy nie zazna pragnienia.

J 5,40; Iz 55,1; Obj 7,16
36. Lecz powiedziałem wam, że już widzieliście mnie, i nie wierzycie.

J 10,26; 12,37
37. Wszystko, co mi daje Ojciec, przyjdzie do mnie; a tego który przychodzi do mnie, nie wyrzucę precz*;

J 6,39.45; 17,2;

*dost.: na zewnątrz Hbr 7,25; Obj 22,17

38. Bo zstąpiłem z nieba, nie żebym czynił swoją wolę, ale wolę Tego, który mnie posłał.

39. A taka jest wola Tego, który mnie posłał, Ojca, abym z tego wszystkiego, co mi dał, nie nic stracił, lecz wzbudził to w dniu ostatecznym.

J 4,34; Ps 40,7; Mt 20,28; Flp 2,8
40. A taka jest wola Tego, który mnie posłał, aby każdy, kto widzi Syna i wierzy* w Niego, miał życie wieczne; a ja go wzбудzę w dniu ostatecznym.

Hł 19,25-27; 1Kor 15,52; Rz 6,23

*dost.: jest wierzący - czas teraźniejszy strona czynna

41. Szemrali* więc Żydzi przeciw Niemu, bo powiedział: Ja jestem chlebem, który zstąpił z nieba. *lub: naradzać się potajemnie, narzekać - por. w. 43*

42. I mówili: Czy to nie jest Jezus, syn Józefa, którego ojca i matkę my znamy; jak więc mówi On teraz: Zstąpiłem z nieba?

43. Jezus więc w odpowiedzi, rzekł im: Nie szemrajcie* między sobą;

Ełk 5,30

*gr.: gonygdzo - pomruk wyrażający bunt, niezadowolnienie

44. Nikt nie może przyjść do mnie, jeśli go nie pociągnie* Ojciec mój, który mnie posłał; a ja go wzbudzę w dniu ostatecznym**.

*gr.: helgajo - ciągnąć, nakłaniać, przynuszać - J 12,32; 21,11; Jk 2,6

**gr.: eschatos - ostatni w czasie lub miejscu, skrajny Jr 31,3

45. W Prorokach jest napisane: I będą wszyscy wyuczeni* przez Boga. Każdy więc, kto słyszał od Ojca i przyjął pouczenie**, przychodzi do mnie.

Iz 54,13; Jr 31,33; Ef 4,21

*gr.: didaktos - być nauczonym, ktoś kto może być nauczony

**gr.: manthano - nauczyć się przez używanie i praktykę, usłyszeć

46. Nie, żeby ktoś widział* Ojca, jak tylko Ten, który jest od Boga; Ten widział Ojca.

*gr.: horao - baczyć, przyglądać się uważnie, patrzeć

47. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Kto wierzy we mnie, ma życie wieczne.

Ełk 10,22

48. Ja jestem chlebem życia.

J 6,35

49. Ojcowie wasi zjedli mannę na pustyni i pomarli*.

Wj 16,15.35; Lb 11,7; Pwt 8,16

*gr.: apothnesko - umrzeć, zginąć gwałtowną śmiercią, uschnąć

50. A to jest chleb, który z nieba zstępuje, aby ktoś, kto z Niego spożył, nie umarł.

51. Ja jestem chlebem żywym*, który zstąpił z nieba; jeśli ktoś będzie jeść z tego chleba, żyć będzie na wieki**; a chleb, który ja dam, to moje ciało, które ja dam za życie świata.

**lub: żyjącym; **dost.: na wiek* J 3,16; Mk 10,45; 2Kor 5,19

52. Sprzeciali się więc między sobą Żydzi, mówiąc: Jak On może dać nam od jedzenia swoje ciało*? **gr.: sarks - por. Kol 2,11***

53. Jezus więc powiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli nie spożyjecie* ciała Syna Człowieczego, i nie wypijecie* krwi Jego, nie macie** życia w sobie.

**tryb przypuszc. czas przeszły dok. str. czynna - nie spożyłbyście, **tu: czas teraż. tryb orzekający strona czynna*

54. Kto spożywa* moje ciało i pije moją krew, ma życie wieczne, a ja go wzbudzę w dniu ostatecznym. **czas teraż. str. czynna* J 7,39

55. Gdyż moje ciało prawdziwie jest pokarmem, a moja krew prawdziwie jest napojem.

56. Kto spożywa moje ciało i pije moją krew, we mnie mieszka*, a ja w nim. J 14,20; 15,4-5

**gr.: meno - trwać, mieszkac, pozostawać, nie stawać się innym*

57. Jak mnie posłał Ojciec, który żyje*, i ja żyję przez Ojca, tak i ten, kto mnie spożywa, żyć będzie przeze mnie. **lub: żyjący*

58. To jest chleb, który z nieba zstąpił; nie tak, jak ojcowie wasi zjedli mannę i umarli; kto spożywa ten chleb, żyć będzie na wieki.

59. To powiedział w synagodze*, ucząc w Kafarnaum. **gr.: synagoge - złączenie razem, miejsce zebrania*

60. Wtedy wielu z Jego uczniów, po usłyszeniu tych słów, powiedziało: Twarde jest to słowo*, któż je może słuchać? **lub: mowa*

61. Ale Jezus, świadom* w swym** wnętrzu, że Jego uczniowie z tego powodu szemrzą, powiedział do nich: To was gorszy***? Mk 16,19

dost.: wiedząc; **dost.: w sobie; ***gr.: skandalidzo - Mt 13,21*

62. Co więc, gdy ujrzycie Syna Człowieczego wstępującego tam, gdzie był wcześniej?

63. Duch jest *tym, który* ożywia; ciało nic nie pomaga*; słowa, które ja wam mówię, są duchem i są życiem. Rz 8,2-10; J 1,13; 3,6; 8,15

**gr.: ojeleo - wspomagać, być przydatnym bądź korzystnym*

64. Ale są pośród was tacy, którzy nie wierzą. Jezus bowiem wiedział od początku, kim są ci, co nie wierzą, i kim jest ten, co Go wyda;

65. I mówił: Dlatego wam powiedziałem, że nikt nie może przyjść do mnie, jeśli nie jest mu to dane od mojego Ojca. J 6,37; Flp 1,29

66. Od tego czasu wielu Jego uczniów zawróciło i więcej z Nim nie chodziło.

67. Jezus powiedział wtedy do dwunastu: Czy i wy chcecie odejść?

68. I odpowiedział Mu Szymon Piotr: Panie! Do kogo pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego, Dz 4,12; 7,38; Ef 2,8

69. A my uwierzyliśmy i poznaliśmy, że Ty jesteś Mesjasz – Syn Boga żywego.

70. Jezus odpowiedział im: Czy nie ja wybrałem was dwunastu? A jeden z was jest diabłem*. **gr.: diabolos - oskarżyciel, oszczerca* J 13,27

71. A to mówił o Judaszu, synu Szymona Iskarioty; bo ten miał zamiar Go wydać, będąc jednym z dwunastu. J 13,29; Dz 1,16

7 I potem chodził Jezus po Galilei; bo nie chciał chodzić po Judei, dlatego że Żydzi usiłowali* Go zabić. **lub: dążyli, szukali*

2. A było blisko święto żydowskie – Święto Namiotów*. Kpl 23,34; Pwt 16,13-16; Ne 8,14-18

**hebr.: Sukkot - święto rozbijania namiotów trwające 8 dni*

3. Powiedzieli więc do Niego Jego bracia: Odejdź stąd i idź do Judei, żeby i Twój uczniowie zobaczyli dzieła, które Ty czynisz.

4. Nikt bowiem nie czyni nic w ukryciu, lecz sam stara się być publicznie znany*. Jeśli takie rzeczy czynisz, pokaż się światu.

**lub: działac otwarcie, śmiało, jawnie* Mt 6,1; Lk 6,45; J 18,20

5. Bo nawet Jego bracia nie wierzyli w Niego. Ps 69,8; Mk 3,31; Lk 8,19; J 1,11

6. Jezus więc powiedział im: Mój czas* jeszcze nie nadszedł; ale wasz czas zawsze jest odpowiedni**. Ps 102,13; Lk 9,51; J 2,4; 7,30; 8,20

**gr.: kairos - pora, czas, okres; **lub: gotowy, stosowny*

7. Świat nie może was nienawidzić, ale mnie nienawidzi, ponieważ ja świadczę o nim, że jego dzieła są złe*. **gr.: poneros - por. Mt 12,45**

8. Wy idźcie* na to święto, ja jeszcze nie idę* na to święto, gdyż mój czas jeszcze się nie wypełnił*. **dost.: pójście na górę - Jerozolima leży na górze*

dost.: nie jest wypełniony - gr. pleroo - por. J 18,32

9. A gdy to im powiedział, sam pozostał w Galilei. Mt 2,22; Mk 1,14; Lk 1,26

10. A gdy poszli bracia Jego, wtedy i On poszedł na święto, nie jawnie, ale jakby w ukryciu*. **gr.: kryptos - skrycie, po kryjomu, tajemnie*

11. Żydzi tymczasem szukali Go w czasie święta i mówili: Gdzie On jest? J 6,24; 11,56

12. I wiele szepetano o Nim wśród tłumów. Jedni wprawdzie mówili, że jest dobry; inni natomiast mówili: Nie, bo zwodzi* tłum.

**gr.: planao - błąkać się, włączyć, wprowadzać w błąd, zwodzić*

13. Nikt jednak otwarcie o Nim nie mówił, z obawy przed Żydami. J 3,2; 19,38; 20,19

*gr: *dia - z powodu, ze względu; **gr: fobos - lek, trwoga, bojaźń*

14. A gdy już minęła połowa święta, wstąpił Jezus do świątyni* i nauczał. Lb 29,17; MI 3,1;

*gr: *hieron - święte miejsce, świątynia (cala)* Lk 19,47

15. I dziwili* się Żydzi, mówiąc: Skąd On zna Pisma, skoro się nie uczył? Mt 13,54;

*gr: *thaumadzo - podziwiać, zdumiewać się* Mk 6,2; Lk 2,47

16. Jezus w odpowiedzi*, rzekł im: Nauka moja nie jest moja, ale Tego, który mnie posłał**. *w mss Byz: więc w odpowiedzi Pwt 18,15-19;

*gr: *pempo - polecić zamieszczenie czegoś, wysłać* J 8,28; 12,49

17. A jeśli ktoś chce czynić Jego wolę, ten pozna*, czy ta nauka jest z Boga, czy ja sam od siebie mówię. *gr: *ginosko - por J 1,10*****

18. Kto sam od siebie mówi, szuka własnej chwały; ale kto szuka chwały Tego, który go posłał, ten jest szczerzy* i nie ma w nim niesprawiedliwości**. J 8,50

*gr: *athes - prawdziwy, rzeczywisty; **lub: bezprawia*

19. Czy nie Mojżesz dał wam Prawo? A nikt z was nie czyni Prawa. Dlaczego usiłujecie* mnie zabić? Wj 24,2-4; Pwt 32,46; J 1,17; Dz 13,39

*lub: *przestrzega; **gr: dzetoz - szukać, usilować, dążyć*

20. W odpowiedzi, tłum rzekł: Masz demona*; kto usiłuje Cię zabić?

*gr: *daimonion - bóstwo dobre lub złe, moc boska, demon*

21. Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Jednego dzieła* dokonałem i wszyscy się temu dziwiciele. *gr: *ergon - czyn, akt twórczy, dzieło, praca*

22. Oto Mojżesz dał wam obrzezanie – chociaż nie było ono od Mojżesza, ale od ojców – i w szabat obrzezujecie* człowieka. Ga 3,17

*gr: *peritemno - nacinać dookola, obcinać brzeg (napletka)*

23. Jeżeli człowiek przyjmuje obrzezanie w szabat, aby nie było naruszone* Prawo Mojżesza, dlaczego złościć* się na mnie, że całego człowieka uczyniłem zdrowym w szabat? *lub: *rozwiązane; **jesteście pełni żółci, gorzkości*

24. Nie sądzicie po pozorach* ale sprawiedliwym sądem osądzicie. Pwt 1,16; J 8,15; 1Kor 4,5

*gr: *opsis - powierzchność, wygląd, twarz, oblicze*

25. Mówili więc niektórzy z mieszkańców Jerozolimy: Czy to nie jest Ten, którego usiłują* zabić? *lub: *szukają, dążyć*

26. A oto On mówi otwarcie* i nie Mu nie mówią. Czyżby rzeczywiście przywódcy poznali, że Ten jest prawdziwie Mesjaszem**?

*gr: *parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga, otwartość, jawność; **lub: Chrystus, Pomazaniec* J 7,48; 12,42; Mt 22,16

27. Ale o Nim wiemy, skąd jest; natomiast

gdy przyjdzie Mesjasz, nikt nie będzie wiedział, skąd jest. Mt 13,55; Dz 8,33

28. Jezus więc wołał w świątyni, nauczając i głosząc*: I mnie znacie**, i wiecie**, skąd jestem, a nie przyszedłem *posłany* przez samego siebie; lecz prawdziwy jest Ten, który mnie posłał, którego wy nie znacie**!

*dost.: *mówiąc; **gr: eido - dostrzegając, wiedzieć, badać, znać*

29. A ja znam Go; ponieważ jestem od Niego i On mnie posłał*. Mk 9,37; Lk 9,48; J 5,36

*gr: *apostello - udać się do wyzn. miejsca, wysłać, odprawić*

30. Usiłowali* więc Go pojmać; lecz nikt nie podniósł* na Niego ręki, bo jeszcze nie nadeszła Jego godzina. *lub: *dążyli, szukali; **dost.: położył*

31. A wielu z ludzi uwierzyło w Niego i mówiło: Gdyby przyszedł Mesjasz*, czy uczyniłby więcej *cudownych znaków*** od tych, które Ten uczynił? *lub: *Chrystus, Pomazaniec; **por: J 4,54**

32. A gdy usłyszeli faryzeusze, że tłum tak o Nim szemrze, posłali faryzeusze i arcykapłani podwładnych*, aby Go pojmać.

*gr: *hyperetes - podwładny, sługa, noszący pomoc - 1Kor 4,1***

33. Jezus więc powiedział im: Jeszcze na krótki czas jestem z wami, a *potem* odchodzę do Tego, który mnie posłał*. J 12,35

*gr: *pempo - wysłać, wyprawić, posłać jako dar, zanieść*

34. Szukać mnie będziecie, a nie znajdziecie; a gdzie ja jestem, wy przyjść nie możecie. Iz 55,6; Oz 5,6; J 8,21

35. Powiedzieli więc Żydzi do siebie: Dokąd On zamierza iść, że my Go nie znajdziemy? Czy zamierza iść do greckiej diaspory* i nauczać Greków? Iz 11,12; Jk 1,1; 1P 1,1

*tj. do Żydów rozproszonych wśród Greków

36. Co to za słowa, które wypowiedział: Szukać mnie będziecie, a nie znajdziecie; i gdzie ja jestem, wy przyjść nie możecie?

37. A Jezus, w ostatnim wielkim dniu święta, stanął i *głośno* zawołał, głosząc*: Jeśli ktoś pragnie, niech przychodzi do mnie i pije!

*dost. *mówiąc* Kpl 23,36; Iz 41,17; Obj 22,17

38. Kto wierzy* we mnie, jak powiada Pismo, rzeki wody żywej** popłyną z jego wnętrza***.

*dost.: *wierzący - czas teraż. str. czynna* Pwt 18,5; Iz 12,3;

**por. J 4,10; ***gr: *koilia - brzuch, wnętrze, łono* J 4,14

39. A to powiedział o Duchu*, którego mieli otrzymać wierzący w Niego; bo Duch Święty nie był* jeszcze *dany*, gdyż Jezus nie został jeszcze otoczony chwałą***.

*por. Dz 19,2

*gr: *pneuma - duch, istota duchowa, wiatr* Lk 24,49; Dz 3,13

***gr: *doksadzo - uprowadzić do chwały, otoczyć chwałą, uwielbić, chwalić, wywyższać, czynić znakomitym*

40. Wtedy wielu spośród tłumu, słysząc to słowo, mówilo: On jest naprawdę tym Prorokiem*. *gr.: profetes - mówiący przed, w imieniu - Mt 2,17*

41. A inni mówili: To jest Mesjasz*. Natomiast jeszcze inni mówili: Czy z Galilei przyjdzie Mesjasz? *lub: Chrystus Mt 16,16; J 1,46

42. Czy Pismo nie powiedziało, że z potomstwa Dawida i z Betlejem, miasteczka, gdzie był Dawid, przyjdzie Mesjasz**? Ps 132,11;

*dost.: z nasienia; **lub: Chrystus, Pomazaniec Iz 11,1; Mi 5,2

43. Stał się więc rozłam* między ludem z powodu Niego. *gr.: schisma - rozdarcie, rozdzielenie, niezjoda

44. A niektórzy z nich chcieli Go pojąć; ale nikt nie podniósł* na Niego ręki.

*dost.: nikt nie połozyl swoich rak Mt 21,46; Mk 12,12

45. Przyszli więc podwładni do arcykapłanów i do faryzeuszów, a oni im powiedzieli: Dlaczego nie przyprowadziliście Go tutaj?

46. Odpowiedzieli podwładni*: Żaden człowiek, nigdy tak nie przemawiał, jak Ten człowiek. *gr.: hyperetes - por. 1Kor 4,1** Mt 7,29; Łk 4,22

47. I odpowiedzieli więc im faryzeusze: Czy i wy jesteście zwiedzeni**? *gr.: planao - por. Mt 18,12*

48. Czy uwierzył w Niego ktoś z przywódców* lub z faryzeuszów? *gr.: archon - por. J 16,11*

49. Tylko ten tłum, nieznający Prawa, jest przeklęty*. *gr.: epikataratos - ohydny, narażony na pomstę

50. I powiedział do nich Nikodem, ten który przyszedł do Niego w nocy, a był jednym z nich: J 3,1; 7,48; 19,39

51. Czy nasze Prawo sędzi człowieka, jeżeli wcześniej nie usłyszy od niego wyjaśnień i nie pozna, co czyni? Pwt 1,17; Prz 18,13

52. W odpowiedzi, rzekli mu: Czy i ty jesteś z Galilei? Zbadaj* to, a zobaczysz**, że żaden prorok nie powstał z Galilei. 2Kł 14,25

*gr.: ereumao - dociekać, badać, przeszukiwać; **lub: i zobacz

53. I poszedł każdy do swojego domu.

8 A Jezus poszedł na Górę Oliwną.

2. Wczesnym rankiem natomiast ponownie przyszedł do świątyni, a cały lud zszedł się do Niego; a gdy On usiadł*, nauczał ich.

zgodnie ze zwyczajem żydowskim - por. Dz 13,16

3. I przyprowadzili do Niego uczeni w Piśmie i faryzeusze kobietę schwytaną* na cudzołóstwie, i postawili ją na środku,

*dost.: jest schwyтана, przylapana

4. Mówiąc do Niego: Nauczycielu! Tę kobietę pojmano w chwili, gdy cudzołodziła;

5. A w Prawie Mojżesz nakazał nam takie kamienować; a Ty co mówisz? Kłp 20,10

6. A to mówili, aby wystawić Go na próbę*, aby mogli Go oskarżyć. A Jezus, schylił** się i pisal palcem po ziemi, nie zwracając na nich uwagi. *por. Jk 1,13*; **dost.: schylił się w dół Łb 14,22

7. A gdy tak nalegali pytając Go, wyprostował się i powiedział do nich: Kto z was jest bez grzechu, niech pierwszy rzuci w nią kamieniem. Pwt 17,6-7; Mt 7,1-5; Rz 3,23

8. I znowu schylił* się i pisal po ziemi. *w.6**

9. A oni, gdy to usłyszeli, będąc przekonani* przez sumienie, jeden po drugim wychodzili, poczynając od starszych aż do ostatnich, i został tylko sam Jezus i kobieta stojąca na środku. *gr.: elencho - napomnieć - por. J 8,46*

10. A Jezus wyprostował się, i nikogo nie widząc, tylko tę kobietę, powiedział jej: Kobieto! Gdzie są twoi oskarżyciele*? Nikt cię nie potępił? Iz 41,11

*gr.: kategoros - oskarżyciel, nazwa nadana przez rabinów diabłu

11. A ona powiedziała: Nikt, Panie! A Jezus powiedział jej: I ja cię nie potępiam*; idź i więcej już nie grzesz. J 3,17; Łk 9,56; 1J 2,1

*gr.: katarino - skazać, wydać sąd, potępić, ukazać niegodziwość

12. Wtedy ponownie Jezus powiedział im, mówiąc: Ja jestem światłem świata; kto za mną idzie*, na pewno nie będzie chodził w ciemności, ale będzie miał światło życia.

*gr.: akoloutheo - towarzyszyć, Ps 49,19; Iz 9,2; J 1,9; 9,5;

ić z kimś lub za kimś, być posłusznym Mt 4,2; 2P 2,4

13. Powiedzieli więc do Niego faryzeusze: Ty sam o sobie świadczysz; świadectwo Twoje nie jest prawdziwe. J 5,31-47

14. Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Nawet jeśli ja świadczę sam o sobie, to moje świadectwo jest prawdziwe, gdyż wiem, skąd przyszedłem i gdzie odchodzę; lecz wy nie wiecie, skąd przyszedłem i gdzie odchodzę.

15. Wy sędzicie* według ciała, ja nikogo nie sądzę. 1Sm 16,7; Prz 4,18; Iz 49,6; J 7,24; 12,47

*gr.: krino - sądzić, wyrazić opinie, oddzielić, wydać wyrok

16. A nawet jeśli ja sądzę, sąd mój jest prawdziwy; gdyż nie jestem sam, ale jestem ja i Ten, który mnie posłał, Ojciec. J 16,32

17. A w Prawie naszym jest napisane, że świadectwo dwóch ludzi jest prawdziwe.

Pwt 17,6; 19,15; Hbr 10,28; 1J 5,9

18. Ja jestem tym, który sam świadczy o sobie i świadczy o mnie Ten, który mnie posłał, Ojciec. J 5,31; Hbr 2,4; 1J 5,7

19. Wtedy powiedzieli do Niego: Gdzie jest twój ojciec? Jezus odpowiedział: Ani mnie nie znacie*, ani mojego Ojca; gdybyście mnie poznali*, znalibyście i mojego Ojca.

gr: eido - dostrzegać, wiedzieć, mieć wygląd, znać - por: Mt 24,36

20. Te słowa wypowiedział Jezus w skarbcu, ucząc w świątyni; i nikt Go nie pojął, bo jeszcze nie nadeszła Jego godzina.

21. Jezus powiedział im więc ponownie: Ja odchodzę i będziecie mnie szukać, i umrzecie w swoim grzechu; dokąd ja odchodzę, wy przysiąc nie możecie.

Ez 3,18-20

22. Mówili więc Żydzi: Czy sam siebie zabije*, że mówi: Dokąd ja odchodzę, wy przysiąc nie możecie? *gr: apokteino - zadać śmierć, niszczyć

23. I powiedział do nich: Wy jesteście z niskości, ja z wysokości; wy jesteście z tego świata, ja nie jestem z tego świata*.

*gr: kosmos - układ, porządek, świat J 1,3; 1J 2,15-16
materialny, wszechświat, porządek świata wrogi Bogu

24. Dlatego powiedziałem wam, że umrzecie w swoich grzechach; bo jeśli nie wierzyćcie, że ja jestem, umrzecie w swoich grzechach.

1Kor 15,17; Ef 2,1,5; J 3,36; Mk 16,16; 1J 5,10

25. Powiedzieli więc do Niego: Kim ty jesteś? I Jezus powiedział im: Tym, kim na początku wam powiedziałem.

Mt 26,3; 1J 2,24

26. Wiele mam o was do powiedzenia i do sądenia; ale Ten, który mnie posłał, jest prawdziwy, a ja, co usłyszałem od Niego, to mówię do* świata. *lub: wobec świata

27. Ale nie zrozumieli, że im mówił o Ojcu.

28. Jezus wtedy powiedział im: Gdy wywyższycie Syna Człowieczego, wtedy poznacie*, że ja jestem, a nic sam z siebie nie czynię, ale jak nauczył mnie mój Ojciec, tak mówię.

*gr: ginosko - poznać, dostrzec, odczuć J 3,14; 12,32; 19,18
dowiedzieć się, wejść w intymną relację, mieć świadomość

29. A Ten, który mnie posłał, jest ze mną; Ojciec nie zostawił mnie samego, bo ja zawsze czynię to, co Jemu się podoba*.

*gr: arestos - przyjemny, miły, przypadający się

30. A gdy On o tym mówił, wielu uwierzyło w Niego.

J 2,23; 6,14; 7,31; 11,45

31. Mówił więc Jezus do tych Żydów, którzy Mu uwierzyli: Jeśli wytrwacie* w moim słowie, prawdziwie** jesteście moimi uczniami;

*lub: pozostaniecie, **rzeczywiście 2Tm 3,14; Jk 1,25

32. I poznaćcie prawdę*, a prawda was wyzwoli. *gr: aletheia - prawda, rzeczywistość, pewność, istota

33. Odpowiedzieli Mu: My jesteśmy z potom-

stwa* Abrahama i nigdy nie byliśmy nieczyimi niewolnikami; jak Ty możesz mówić: Staniecie się wolni? *lub: z nasienia Ne 9,36

34. Jezus odpowiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Każdy, kto popełnia grzech, jest niewolnikiem* grzechu.

Prz 5,22; Rz 6,16

*gr: doulos - niewolnik, w myśli hebr. - stuga - por: Wj 21,1-6

35. A niewolnik nie zostaje w domu na wieki*; Syn zostaje na wieki. *dosl.: na wiek Ga 4,7,30

36. Dlatego, jeśli Syn was wyzwoli*, naprawdę będziecie wolni.

Iz 49,24; Łk 4,18; Rz 8,2

*gr: eleutheroo - dać wolność, czynić wolnym, wyzwalać

37. Wiem, że jesteście potomstwem* Abrahama; lecz dążycie** do tego, aby mnie zabić, gdyż nie ma w was miejsca na moje słowo***.

*lub: nasieniem; **gr: dzeteo - por: J 7,19** J 5,18; 7,1;

***lub: Słowo moje nie ma w was miejsca Rz 9,7-8

38. Ja, co widziałem u mojego Ojca, to mówię; a wy czynicie to, co widzieliście u waszego ojca.

J 8,26; 14,10

39. W odpowiedzi, rzekli Mu: Ojcem naszym jest Abraham. Jezus powiedział im: Gdybyście byli synami Abrahama, czynilibyście dzieła Abrahama.

Rz 2,28; 9,7

40. Ale teraz dążycie do tego, aby mnie zabić, człowieka, który wam mówi prawdę, którą usłyszałem od Boga; tego Abraham nie czynił.

Mt 15,4; Mk 14,1; Łk 13,31

41. Wy czynicie dzieła waszego ojca. Powiedzieli do Niego wtedy: My nie jesteśmy zrodzeni z nierządu*; mamy jednego Ojca, Boga.

*gr: porneia - rozwiąłość seksualna, prostytucja, perwersja

42. Jezus wtedy powiedział im: Gdyby Bóg był waszym Ojcem, to byście mnie miłowali, ja bowiem wyszedłem od Boga i oto przybywam, bo nie przyszedłem od siebie samego, lecz On mnie posłał.

Ga 4,4

43. Dlaczego mowy mojej nie rozumiecie? Dlatego, że nie możecie* słuchać mojego słowa. *lub: pojmujecie; **nie jesteście zdolni J 12,39; Rz 3,11

44. Wy jesteście z waszego ojca – diabła, i pożądliwości* ojca waszego chcecie czynić. On był mordercą od początku i nie pozostał** w prawdzie, gdyż w nim nie ma prawdy. Gdy mówi kłamstwo, od siebie*** mówi, dlatego że jest kłamcą i jego ojcem.

Mt 13,38; Dz 13,10;

*lub: usilne pragnienia 1J 3,8; 2P 2,4; 2Kor 11,3

**stać w swoim miejscu, utwierdzić; ***dosl.: z własnych

45. A ponieważ ja mówię prawdę, nie wierzyćcie mi.

J 3,19; 7,7; 2Tes 2,10; 2Tm 4,3

46. Kto z was skarci* mnie za** grzech? Na-

tomiast, jeśli ja mówię prawdę, dlaczego wy mi nie wierzycie?

2Kor 5,21; Hbr 4,15; 1P 2,22

*gr: elencho - wykazać grezech argumentując, karcić, zawstyżać, napominać; *gr: peri - co do, w sprawie, z powodu

47. Kto jest z Boga, słów^o Bożych słucha; wy dlatego nie słuchacie, bo nie jesteście z Boga.

*gr: rhema - słowo, słowo wypowiedziane J 17,8; 1J 4,5

48. Wtedy w odpowiedzi Żydzi, rzekli do Niego: Czy nie słusznie mówimy, że Ty jesteś Samarytaninem i że masz demona?

49. Jezus odpowiedział: Ja nie mam demona, ale czczę^o mojego Ojca; a wy mnie znieważacie^o.

*gr: timao - szanować, poważać; *gr: atimado

50. A ja nie szukam swojej chwały; jest ten, który jej szuka i sądzi.

J 5,41; 7,18

51. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli ktoś zachowa^o moje Słowo, nie będzie oglądać^o śmierci na wieki^o.

Ps 89,48; Ełk 2,26;

*gr: tereo - strzec, zachować, czuwać nad czymś J 5,24

*gr: theoero - być widzem, patrzeć na, widzieć; **dost.: na wiek

52. Wtedy Żydzi powiedzieli do Niego: Teraz poznaliśmy, że masz demona. Abraham umarł i prorocy, a Ty mówisz: Jeśli ktoś zachowa moje słowo, nie skosztuje śmierci na wieki^o.

*por. w. 51*** J 8,48; Za 1,5; Hbr 11,13

53. Czy Ty jesteś większy od naszego ojca Abrahama, który umarł? I prorocy^o umarli. Za kogo Ty się uważasz^o?

J 4,12; 10,29;

*dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr: nabi lub ro'eh - widzący

**dost.: kim Ty siebie czynisz? Mt 12,6.41

54. Jezus odpowiedział: Jeśli ja sam siebie otaczam chwałą^o, chwała moja jest niczym. Tym, który mnie otacza chwałą jest mój Ojciec, o którym wy mówicie, że jest waszym Bogiem.

Prz 25,27; J 5,31; 2Kor 10,18

lub: być obdarowanym chwałą, wprowadzić do chwały - Rz 8,30

55. I nie znamie^o Go, ja natomiast znam Go; i jeśli bym powiedział, że nie znam Go, byłbym podobnym do was, kłamcą; ale znam Go i słowo Jego zachowuję^o.

Jr 4,22; J 8,19.29;

*lub: nie poznaliście; **strzegę J 15,10; Dz 17,23

56. Abraham, wasz ojciec, ogromnie się radował^o, że zobaczy mój dzień; i zobaczył go, i ucieszył się.

Rdz 22,14; Ełk 10,24; Hbr 11,13

*gr: agalliao - radować się ogromnie, być szczęśliwym

57. Żydzi powiedzieli więc do Niego: Nie masz jeszcze pięćdziesięciu lat, a widziałeś^o Abrahama?

*gr: horao - baczyć, przyglądać się uważnie

58. Jezus powiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Zanim był^o Abraham, ja jestem.

Iz 9,6; 48,12; Kol 1,17; Obj 1,8.11; 2,8

*gr: ginomai - zaistnieć, urodzić się, stać się, być, istnieć

59. Wtedy podnieśli kamienie, aby rzucić w Niego; lecz Jezus ukrył się^o i wyszedł ze świątyni, przechodząc między^o nimi. I tak odszedł.

2Krl 6,18; J 10,31; 11,8; Rdz 19,11

*dost.: został ukryty; **dost.: przez środek ich

9A przechodząc, zobaczył człowieka ślepego od urodzenia.

2. I zapytali Go uczniowie Jego, mówiąc: Rabbi^o! Kto zgrzeszył? On czy jego rodzice, że urodził się ślepy?

J 9,24; Mt 23,17; J 1,38

*hebr: mój Nauczycielu, mój Mistrzu

3. Jezus odpowiedział: Ani on nie zgrzeszył, ani jego rodzice; lecz aby na nim okazały się dzieła Boże.

Kaz 9,1; Ełk 13,2; Dz 28,4; J 11,4; Mt 11,5

*gr: funeroo - ujawnić się, stać się widocznym, znanym publicznie

4. Ja, dopóki jest dzień, muszę wykonywać dzieła Tego, który mnie posłał; nadchodzi noc, gdy nikt nie będzie mógł działać.

J 4,4; 5,19; Ełk 13,33; Dz 4,20; Ef 5,16

5. Jak długo jestem na świecie, jestem światłem świata.

J 1,4-9; 3,19; 8,12; 12,46; Ef 5,14

6. A gdy to powiedział, splunął na ziemię i uczynił błoto ze sliny, i nałożył to błoto na oczy ślepego.

Mk 7,33; 8,23; Obj 3,18

7. I powiedział mu: Idź, obmyj się w sadzawce Syloe^o – co się tłumaczy: Posłany. Odszedł więc i obmył się, a gdy wrócił, widział.

Wj 4,11; Ps 146,8; Ne 3,15; Iz 8,6; 29,18; J 9,11

*tj. sadzawka w południowo-wschodniej części Jerozolimy

8. Sąsiedzi więc i ci, którzy go wcześniej widywali, że był ślepy, mówili: Czyż to nie jest ten, który tu siada i żebrze?

9. Jedni mówili, że to jest on, a inni, że jest podobny^o do niego. On natomiast mówił: To jestem ja.

*gr: homioio - tak jak, podobny, równy

10. Powiedzieli więc do niego: Jak to się stało, że twoje oczy zostały otwarte?

J 3,4; 9,1

11. A on w odpowiedzi, rzekł: Człowiek, którego nazywają Jezusem, uczynił błoto i pomazał^o moje oczy, i powiedział mi: Idź do sadzawki Syloe i obmyj się; a gdy odszedłem i obmyłem się, przejrzałem^o.

*gr: epichrio - rozprowadzić na, namaścić, pokryć czymś

**gr: anablepo - przejrzeć, widzieć ponownie, spojrzeć w górę

12. Wtedy powiedzieli mu: Gdzie On jest? Powiedział: Nie wiem.

J 5,11-13; 7,11

13. Przeprowadzili więc tego, który kiedyś był ślepy do faryzeuszów.

14. A tego dnia był szabat, gdy Jezus uczynił błoto i otworzył jego oczy.

J 9,9; Mt 12,1;

Mk 2,27; Ełk 13,10-17

15. Wtedy ponownie zapytali go faryzeusze, w jaki sposób przejrzał? A on powiedział im: Nałożył mi błoto na oczy, obmyłem* się i widzę. *gr: *niplo - obmywać, zulaścza ręce i stopy bądź twarz*

16. Mówili więc niektórzy z faryzeuszów: *Ten* człowiek nie jest od Boga, bo nie zachowuje szabatu. Inni mówili: Jak może grzeszny człowiek czynić takie *cudowne* znaki? I powstał rozłam wśród nich. *por. J 4,54* J 5,36; Dz 14,4

17. Powiedzieli ponownie ślepem: Co ty powiesz o Nim, skoro otworzył twoje oczy? A on powiedział: Jest prorokiem. Łk 24,19

18. Nie wierzyli Żydzi, że był on ślepy, i że ponownie zaczął widzieć, aż zawołali rodziców tego, który przejrzał, Łk 16,31

19. I pytali ich, mówiąc: Czy to jest wasz syn, o którym wy mówicie, że urodził się ślepy? Jak więc *to się stało*, że teraz widzi?

20. W odpowiedzi rodzice jego, odparli im: Wiemy, że to jest nasz syn, i że urodził się ślepy; Mk 9,21

21. A jak *się to stało*, że teraz widzi, *tego* nie wiemy, ani też nie wiemy, kto otworzył jego oczy; ma swoje lata*, zapytajcie go, niech *sam* o sobie powie. *idiom: jest dorosty

22. Tak mówili jego rodzice, bo bali się Żydów; albowiem już wtedy Żydzi postanowili*, że jeśli ktoś wyzna, że On jest Mesjaszem, zostanie wyłączony z synagogi. J 7,13;

*lub: *złączyć się w (jednym zdaniu)* J 12,42; 19,38

23. Dlatego powiedzieli jego rodzice: Ma swoje lata, zapytajcie jego.

24. Powtórnie więc zawołali człowieka, który był ślepy, i powiedzieli mu: Oddaj chwałę* Bogu; my wiemy, że człowiek ten jest grzeszny. *gr: *doksa - por. J 11,4** 1Sm 6,5; Łk 7,39; 15,2; 19,7

25. A on w odpowiedzi, rzekł *im*: Czy jest grzeszny – nie wiem; wiem tylko jedno, że byłem ślepy, a teraz widzę. J 9,10

26. Powiedzieli więc do niego ponownie: Co ci uczynił? Jak otworzył twoje oczy?

27. Odpowiedział im: Już wam powiedziałem, a nie słuchaliście. Dlaczego jeszcze raz chcecie *to słyszeć*? Czy i wy chcecie zostać Jego uczniami? *gr: *mathetes - por. J 3,22** Łk 22,67

28. Wtedy* go znieważyli i powiedzieli: Ty jesteś Jego uczniem; my natomiast jesteśmy uczniami Mojżesza. *dost.: *więc* J 5,45

29. My wiemy, że Bóg mówił do Mojżesza; lecz *Ten*, nie wiemy skąd jest. J 7,27

30. Człowiek ten w odpowiedzi, rzekł im: W tym *uszysztkim* dziwnie* jest, że wy nie wiecie, skąd On jest, a *On* otworzył moje

OCZY. *gr: *thaumastos - przedziwne, wzbudzające zdumienie*

31. Wiemy przecież, że Bóg nie wysłuchuje grzeszników; ale kto jest bogobojny* i czyni Jego wolę, tego wysłuchuje. Hi 27,9; Mi 3,4

*gr: *theosebēs - żywiący cześć do Boga, pobożny, bogobojny*

32. Od wieku nie słyszano, aby ktoś otworzył oczy ślepemu od urodzenia.

33. Gdyby On nie był z Boga, nie mógłby nic czynić. Dz 5,38-39; J 5,19; 9,16

34. W odpowiedzi, rzekli mu: Ty cały zostałeś urodzony w grzechach, i ty nas nauczasz? I wyrzucili go na zewnątrz. Hi 15,14;

Ps 51,5; Ga 2,15; Ef 2,3

35. A Jezus usłyszał, że go wyrzucili na zewnątrz, a gdy go znalazł, powiedział mu: *Czy ty wierzysz** w Syna Bożego? Mt 14,23; J 5,13

*gr: *πιστεω - ufać, wierzyć w, powierzyć się czystemu wierności*

36. A on w odpowiedzi, rzekł: Kto *to* jest, Panie, abym uwierzył w Niego?

37. I Jezus powiedział do niego: Widziałeś Go, jest nim *Ten*, który rozmawia z tobą.

38. A on powiedział: Wierzę, Panie! I złożył* Mu pokłon. J 20,28; Mt 14,33; Łk 24,52; Obj 5,9-14

*gr: *προσκυνηω - pierwotnie całować czując dłoń w wyrażeniu szacunku; klęknąć, paść na kolana, bić czołem, złożyć hold*

39. A Jezus powiedział: Ja przyszedłem na ten świat na sąd, aby ci, którzy nie widzą, widzieli, a ci, którzy widzą, aby stali się ślepi.

Dz 26,18; 2Kor 4,4; Łk 4,18; Mt 13,13; Rz 11,7

40. I usłyszeli to niektórzy z faryzeuszów obecni przy Nim, i powiedzieli do Niego: Czy i my jesteśmy ślepi? Mt 23,16; Rz 2,19

41. Jezus powiedział im: Gdybyście byli ślepi, nie mielibyście grzechu; teraz jednak mówicie, że widzicie, dlatego grzech wasz trwa*. *gr: *meno - trwać, mieszkają, pozostawać* J 15,22

10 Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Kto nie wchodzi przez bramę do zagrody dla owiec, ale wchodzi inną drogą, ten jest złodziejem i rozbójnikiem*;

*gr: *lestes - bandyta, rabuś - por. Mt 27,38** Jr 23,16; Mt 23,13

2. Kto natomiast wchodzi przez bramę, *ten* jest pasterzem owiec.

3. Temu odźwierny* otwiera i owce słuchają jego głosu, a *on* swoje własne owce woła po imieniu i je wyprowadza. Rdz 22,1-11; J 10,27

*lub: *strzegący drzwi* Łk 10,41; Dz 9,4; 10,3

4. I gdy wypuści swoje owce, idzie przed nimi, a owce idą* za nim*, bo znają jego głos.

gr.: akolouthéo - por. Łk 9,57 J 13,15; Pwt 1,30; 1P 2,21

5. Ale za obcych na pewno* nie będą podążać, lecz uciekają od niego, bo nie znają głosu obcych. *gr.: ou me - podwójne zaprzeczenie. 1P 2,1; Ga 1,8

6. Taką przypowieść* powiedział im Jezus; lecz oni nie zrozumieli tego, co im mówił.

*gr.: paraima - zagadka, wyp. symboliczna, alegoria Mk 9,32

7. Jezus więc ponownie powiedział im: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam, że ja jestem bramą dla owiec.

J 14,6; Hbr 10,19

8. Wszyscy, ilu ich przyszło przede mną, są złodziejami i rozbójnikami, lecz owce ich nie posłuchały*. *gr.: akouo - słyszeć, być posłusznym - por. 1J 4,5*

9. Ja jestem bramą; jeśli ktoś przeze mnie wejdzie, zostanie zbawiony, wejdzie i wyjdzie, i znajdzie pastwisko.

Za 11,4; Łk 2,8

10. Złodziej przychodzi tylko, aby kraść, zaryzować i zatracać; ja przyszedłem, aby miły życie, i miały je obficie*.

Rz 5,13; 2P 1,11

*lub: w najwyższej mierze, nadzwyczaj obficie, niezwykłe

11. Ja jestem dobrym pasterzem; dobry pasterz swoje życie* kładzie** za owce.

*lub: duszę Ps 23,1; 80,1; Iz 40,11; Za 13,7; J 10,14;

**lub: składa, oddaje Hbr 13,20; 1P 2,25; 5,4

12. Słedz najemnik*, który nie jest pasterzem, którego owce nie są własnością, widząc przychodzącego wilka, opuszcza owce i ucieka, a wilk porywa** i rozprasza*** owce.

*gr.: misthotos - ktoś wynajęty; **gr.: harpazo - zabrać siłą - por. 1Tes 4,17*; ***gr.: skorpidzo - Mt 12,30** Mt 7,15; Dz 20,29

13. Najemnik natomiast ucieka, bo jest najemnikiem i nie troszczy* się o owce.

*gr.: melo - troszczyć się, martwić J 12,6; Dz 18,17; Flp 2,20

14. Ja jestem dobrym pasterzem i znam swoje owce, i moje owce mnie znają*,

*dosł.: jestem znany J 6,64; Mt 7,23; 2Tm 2,19

15. Tak jak mnie zna* Ojciec i ja znam Ojca; i życie** moje kładę za owce.

J 15,13; 1Tm 2,15

*gr.: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

**gr.: psuche - dusza, życie, osoba, świadomość siebie

16. Mam i inne owce, które nie są z tej zagrody; i te muszę* przyprowadzić, i słuchać będą mojego głosu; i powstanie jedno stado i jeden pasterz.

Ps 22,27; Iz 49,6; Ef 3,2;

dosł.: trzeba mi, jest konieczne - gr.: dei - J 3,7 Kol 3,10

17. Dlatego Ojciec mnie miłuje, bo ja kładę swoje życie, abym je ponownie otrzymał*.

*gr.: lambano - otrzymać, przyjąć, wziąć J 5,20; 15,9

18. Nikt mi go nie odbiera, ale ja kładę je sam z siebie. Mam władzę* położyć je, i mam

władzę ponownie je wziąć. Takie przykazanie otrzymałem od mojego Ojca.

Mt 26,53; *gr.: eksousia - prawo, autorytet, moc J 2,19; 14,31

19. Wtedy ponownie powstał rozłam między Żydami z powodu tych słów.

J 9,16

20. A wielu z nich mówiło: Ma demona i szaleje; dlaczego Go słuchacie?

J 8,48

21. Inni mówili: To nie są słowa opętanego przez demona*; czy demon może otwierać

oczy ślepych? *gr.: daimonidzomai - por. Mt 9,32*

22. A obchodzą* w Jeruzolimie święto poświęcenia** świątyni, i była zima***,

23. I Jezus przechadzał się po świątyni w portyku* Salomona.

por. Dz 3,11

24. Żydzi więc obstąpili Go i powiedzieli do Niego: Jak długo będziesz trzymał nas w niepewności? Jeśli Ty jesteś Mesjaszem*, powiedz nam to otwarcie.

J 1,19; 8,25; Łk 22,67

*gr.: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony

25. Jezus odpowiedział im: Powiedziałem wam, a nie wierzycie; dzieła, które ja czynię w imieniu Ojca mojego, te o mnie świadczą.

26. Ale wy nie wierzycie; bo jak wam powiedziałem, nie jesteście z moich owiec.

27. Owce moje słuchają mojego głosu, i ja je znam, i idą za mną;

J 6,44; Mt 4,19

28. I ja daję im życie wieczne*, i w pewnością** nie** zginą na wieki***, i nikt nie wyrwie ich z mojej ręki.

Dz 13,48; J 3,16; 6,39;

*gr.: aionios - odwieczny, nieskończony J 17,12; 2Tm 1,12;

**gr.: ou me - podwójne zaprzeczenie; ***dosł.: na wiek Rz 8,35

29. Ojciec mój, który mi je dał, większy jest od wszystkich, i nikt nie może ich wyrwać z ręki mojego Ojca.

Rz 8,1; Jud 1,1; J 11,26

30. Ja i Ojciec jesteśmy jedno.

Mt 11,27;

J 17,21; 1J 5,7,20

31. I wtedy ponownie Żydzi porwali kamienie, aby Go ukamienować.

J 5,18

32. Jezus odpowiedział im: Wiele dobrych dzieł ukazałem wam od mojego Ojca; z powodu którego z tych dzieł mnie kamienujecie?

Mt 11,5; Dz 2,22

33. W odpowiedzi Żydzi, rzekli Mu: Nie chcemy cię kamienować* z powodu dobrych dzieł, ale za bluźnierstwo i za to, że ty będąc człowiekiem, czynisz siebie Bogiem.

*dosł.: nie kamienujemy Ciebie J 19,7; Mt 9,3; Flp 2,9

34. Jezus odpowiedział im: Czy w Prawie naszym nie zostało napisane: Ja powiedziałem: Bogami jesteście?

Ps 82,6

35. Jeśli o tych, powiedział *jestescie* bogami, do których było *skierowane* Słowo Boże – a Pismo nie może być naruszone**

*gr: *ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć*

**lub: *rozwiązane* Lk 16,17; Mt 5,19; 26,63; Rz 1,4

36. Do Tego, którego Ojciec poświęcił* i posłał na świat, wy mówicie: Błuznisz, dlatego że powiedziałem: Jestem Synem Bożym?

*gr: *hagiadzo - oddzielić od tego, co pospolite, przeznaczyć do*

37. Jeśli nie czynię dzieł mojego Ojca, nie wierzcie mi;

Mt 10,20-24; J 14,10

38. Jeśli jednak czynię, to choćbyście mi nie wierzyli, uwierzcie dziełom, abyście poznali i uwierzyli, że Ojciec jest we mnie, a ja w Nim.

39. Wtedy ponownie dążyli do tego, aby Go pojąć; ale uszedł z ich rąk.

40. I ponownie odszedł za Jordan na miejsce, gdzie wcześniej chrzczył* Jan, i tam pozostał. *gr: *baptidzo - zamurzać - por. J 3,23**

41. A wielu przychodziło do Niego, mówiąc: Jan wprawdzie żadnego cudownego znaku nie uczynił; ale wszystko, cokolwiek Jan o Nim powiedział, było prawdą.

42. I wielu tam uwierzyło w Niego.

11 A był pewien chory, Łazarz z Betanii, z miasteczka* Marii i Marty, jej siostry. *lub: *wioski* J 12,3; Mk 14,3; Lk 7,37; 10,38

2. A była to ta Maria, która namaściła Pana *pachnącym* olejkiem i wytarła Jego stopy swoimi włosami; jej to brat Łazarz chorował.

3. Posłały więc siostry do Niego wiadomość*: Panie! Oto *ten*, którego miłujesz**, jest chory.

*dost: *posłały ... mówiąc - zwrot charakter. dla j. hebrajskiego*

gr: *fileo - traktować z czułością, kochać - por. J 21,15**

4. A gdy Jezus usłyszał to, powiedział: Ta choroba nie jest na śmierć, ale dla chwały* Bożej, aby Syn Boży przez nią doznał chwały.

*gr: *doksa - majestat, blask, uspaniałosość, splendor* Mk 5,39

5. A Jezus miłował* Martę i jej siostrę, i Łazarza. *gr: *agapao - gorąco miłować, lubić - por. Mt 22,39**

6. A gdy usłyszał, że jest chory, wtedy jeszcze* został przez dwa dni na tym miejscu, gdzie był. *gr: *men - part. wzmac. - jednakże, co prawda*

7. Dopiero potem powiedział do swoich uczniów: Chodźmy znów do Judei.

8. Uczniowie powiedzieli do Niego: Rabbi! Dopiero *co* Judejczycy usiłowali Cię ukamienować, a Ty ponownie tam idziesz?

*hebr.: *mój Mistrzu, mój Nauczycielu* Mt 23,10; 26,25; J 10,31

9. Jezus odpowiedział: Czy dzień nie składa się z dwunastu godzin? Jeśli ktoś chodzi za dnia, nie potyka* się, bo widzi światłość tego świata.

J 9,4; Hbr 6,6

*gr: *proskopto - uderzyć, potknąć się o coś, doznać urazu*

10. A jeśli ktoś chodzi w nocy, potyka się; bo nie ma w nim światłości. J 12,35; 1J 2,11

11. To *im* powiedział, a potem rzekł *do nich*: Łazarz, przyjaciel nasz, zasnął*, ale idę go obudzić ze snu.

Pwt 31,16; Dn 12,2;

*dost: *jest uspiomy* 1Tes 4,14; J 5,25; 1Kor 15,34

12. Wtedy uczniowie Jego powiedzieli: Panie! Skoro śpi, wyzdrowieje*.

Mt 9,24; 27,52;

*gr: *sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić* 1Kor 11,30

13. Ale Jezus mówił o jego śmierci, lecz oni mniemali, że mówi o odpoczynku *przez* sen.

14. Jezus więc powiedział im wtedy wyraźnie: Łazarz umarł.

15. I cieszę się ze względu na was, że tam nie byłem, abyście uwierzyli; ale *teraz* chodźmy do niego.

2Kor 12,9

16. Powiedział więc Tomasz, zwany Dydymos*, do współuczniów: Chodźmy i my, abysmy *razem* z nim pomarli. *tj. *Blizniak* Mt 10,3

17. Jezus więc przyszedł i znalazł go leżącego już cztery dni w grobowcu.

18. A Betania była blisko Jerozolimy, około piętnaście stadiów.* *tj. *odległość około 3 km*

19. I przyszło wielu Żydów do Marty i Marii, aby je pocieszać* po *stracie* ich brata.

*lub: *dodać otuchy* 2Kor 1,4; 1Tes 4,18; 5,11

20. Wtedy Marta, gdy usłyszała, że idzie Jezus, wyszła Mu na spotkanie; ale Maria siedziała w domu.

21. Marta więc powiedziała do Jezusa: Panie! Gdybyś tutaj był, mój brat by nie umarł.

22. Ale i teraz wiem, że o cokolwiek prosiłbyś Boga, Bóg Ci to da. Ps 2,8; J 9,31

23. Jezus powiedział jej: Twój brat będzie wzbudzony *z martwych*.

Iz 26,19; Dn 12,2

24. Marta powiedziała do Niego: Wiem, że będzie wzbudzony *z martwych* przy zmartwychwstaniu w dniu ostatecznym. Ps 49,15

25. Jezus powiedział jej: Ja jestem zmartwychwstanie i życie; kto wierzy* we mnie, choćby i umarł, będzie żyć.

J 5,21; 6,39-44;

*dost: *wierzący* J 3,36; 1Tes 4,14

26. A każdy, kto żyje* i wierzy* we mnie, nie umrze na wieki**. *Czy wierzysz w to***?*

*dost: *żyjący i wierzący*; **na wiek; ***temu Obj 2,11; 20,6

27. Powiedziała Mu: Tak, Panie! Ja wierzę,

że Ty jesteś Mesjaszem*, Synem Bożym, który przychodzi na świat. *lub: Chrystus, Pomazaniec

28. A gdy to powiedziała, poszła i zawołała Marię, swoją siostrę, i powiedziała skrycie: Nauczyciel jest tutaj i woła ciebie.

29. Ta, gdy *tylko* to usłyszała, wstała śpiesznie* i poszła do Niego. *lub: szybko, przedko

30. A Jezus jeszcze nie przyszedł do miasteczka, ale był w tym miejscu, gdzie spotkała* Go Marta. *lub: wyszła naprzeciw

31. Żydzi więc, którzy byli z nią w domu i pocieszali ją, widząc, że Maria szybko wstała i wyszła, poszli za nią, mówiąc, że idzie do grobowca, aby tam płakać.

32. Gdy więc Maria przyszła tam, gdzie był Jezus, widząc Go, upadła do Jego stóp i powiedziała do Niego: Panie! Gdybyś tutaj był, mój brat by nie umarł.

33. Jezus więc, gdy ujrzał ją płaczącą i płaczących Żydów, którzy z nią przyszli, będąc wstrząśnięty* i poruszony w duchu,

lub: wzburzony - por. Mt 9,30 Dz 8,2; Hbr 4,15; Mk 3,5

34. Powiedział: Gdzie go położyliście? Mówią Mu: Panie! Chodź i zobacz.

35. I Jezus zapłakał. Iz 53,3; Łk 19,41

36. Żydzi powiedzieli więc: Patrzcie, jak go miłował*. *gr.: fileo - traktować z czułością - por. J 21,15***

37. A niektórzy z nich mówili: Czy Ten, który otworzył oczy ślepemu, nie mógł uczynić, aby i ten nie umarł? J 9,6

38. Jezus więc ponownie wstrząśnięty* wewnątrz**, przyszedł do grobowca; a była to grota, a kamień był położony na niej.

por. Mt 9,30; **dost.: w sobie Mt 27,60; Mk 16,13; Łk 24,2

39. Jezus powiedział: Usuńcie ten kamień. Marta, siostra umarłego, powiedziała do Niego: Panie! Już cuchnie, bo to jest czwarty dzień.

Ps 49,14; Mk 16,3; Flp 3,21

40. Jezus powiedział jej: Czy nie powiedziałem ci, że jeśli uwierzysz, zobaczysz chwałę Bożą? J 11,4; 17,4

41. Usunęli więc kamień, gdzie umarły został położony. A Jezus wznosił swoje oczy w górę i powiedział: Ojcie! Dziękuję* Ci, że mnie wysłuchałeś.

Ps 123,1; J 12,28; Łk 18,3

*gr.: eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie

42. Ja wiedziałem, że mnie zawsze wysłuchujesz, ale to powiedziałem ze względu na tłum* stojący wokół, aby uwierzyli, że Ty mnie posłałeś. *gr.: ochlos - tłum, rzesza, pospólstwo J 12,30

43. A gdy to powiedział, zawołał potężnym głosem: Łazarzu! Chodź tu na zewnątrz!

44. I wyszedł ten, który umarł, mając stopy i ręce związane opaskami z płótna, a jego twarz była obwiązana chustą. Jezus powiedział im: Rozwiążcie go i pozwólcie mu iść.

Ps 33,9; Ez 37,3; Oz 13,14; Flp 3,21; J 20,5; Rz 8,2; Ga 5,1

45. Wielu więc z Żydów, tych którzy przyszedli do Marii, widząc co uczynił Jezus, uwierzyło w Niego. J 8,30; Dz 9,42

46. A niektórzy z nich odeszli do faryzeuszów i powiedzieli im, co uczynił Jezus.

47. Zebrali* więc arcykapłani i faryzeusze Sanhedryn**, i mówili: Co uczynimy? Bo ten człowiek czyni wiele *cudownych* znaków.

*lub: zwołali zgromadzenie Sanhedrynu Ps 2,2; Mt 26,3;

**por. Mt 26,59* J 12,19; Dz 4,16

48. Jeśli Go tak zostawimy, wszyscy w Niego uwierzą. A *wtedy* przyjdą Rzymianie, zabiorą i to miejsce, i *nasz* naród. Dz 5,38; J 18,36

49. A jeden z nich, Kajfasz, który był* arcykapłanem tego roku, powiedział im: Wy nie wiecie, *dost.: jest Łk 3,2; Dz 4,6

50. I nie myślicie*, że lepiej jest dla nas, żeby jeden człowiek umarł za lud, a żeby cały ten naród nie zginął. Iz 53,8; Łk 24,46; J 19,12

*gr.: dialogizomai - rozważać w myślach, brać w rachubę

51. Nie mówił tego jednak sam z siebie, ale będąc arcykapłanem tego roku, prorokował, że Jezus miał umrzeć* za naród; Lb 27,21;

*lub.: umrze - czas niedokonany Mt 7,22; 1Kor 13,2

52. A nie jedynie za naród, ale aby i dzieci Boże, które są rozproszone, w jedno zgromadzić*. *gr.: synago - por. Mt 18,20* Iz 49,6; 1J 2,2

53. Z tym zatem dniem naradzali się wspólnie*, aby Go zabić. *lub: wspólnie postanowili

54. Jezus więc już nie chodził jawnie między Żydami, ale odszedł stamtąd do krainy, która jest blisko pustyni, do miasta, zwanego Efraim, i tam przebywał ze swoimi uczniami.

55. A była blisko Pascha* żydowska, i wielu z tej krainy szło do Jerozolimy przed Paschą, aby się oczyścić. Wj 12,11-14.23.27; J 2,13; 6,4

*hebr.: przejście - święto od 14 do 20 dnia miesiąca Nisan

56. Szukali więc Jezusa i mówili między sobą, stojąc w świątyni: Jak się wam zdaje? Ze na pewno nie przyjdzie na święto*?

*lub.: czyżby wcale nie przyszedł na święto?

57. A arcykapłani i faryzeusze wydali rozkaz: Jeśli ktoś się dowie, gdzie jest, aby donosił, by *mogli* Go pojmać. Ps 109,4; Mt 26,14

12 Jezus więc na sześć dni przed Paschą przyszedł do Betanii, gdzie był Łazarz*, który umarł, a którego On wzbudził z martwych. ^{*tj. Bóg pomaga} Kpl 23,5; J 11,1

2. Tam przygotowali dla Niego wieczerzę, Marta im usługiwała, a Łazarz był jednym z tych, którzy z Nim spoczywali przy stole.

^{*tj. posiłek główny lub wieczorny} Łk 10,38-42; Mt 11,29

3. A gdy Maria wzięła litrę* płynnego olejku nardowego, bardzo drogiego, namaściła stopy Jezusa i otarła je swoimi włosami; i napełnił się dom wonnością* olejku. Łk 7,37;

^{*rymska jednostka wagi - ok. 327 g} Mt 26,6; Mk 14,3

^{**gr: osme - zapach, woń często łączony z gr. euodia - 2Kor 2,15*}

4. Powiedział więc jeden z Jego uczniów, Judasz Iskariota, syn Szymona, który miał Go wydać: J 6,70; Łk 6,16

5. Dlaczego ten olejek nie został sprzedany za trzysta denarów*, i nie rozdano ich ubogim? J 6,7; Mt 26,8; Mk 14,4

^{*tj. wartość rocznej pracy pracownika rolnego}

6. A to mówił nie dlatego, że troszczył* się o ubogich, ale że był złodziejem, i miał sakiewkę, i cokolwiek włożono do niej, sprzeniewierzał. ^{*lub: martwił} J 13,29

7. Jezus więc powiedział: Zostaw ją, *gdym* na dzień mojego pogrzebu to zachowała.

8. Ubogich* bowiem zawsze macie u siebie, lecz mnie nie zawsze macie.

^{*gr: ptochos - por. Mt 5,3**} Pwt 15,11; J 12,35; Mk 14,7

9. Dowiedział się więc wielki tłum z Żydów, że tam jest i przyszli nie tylko z powodu Jezusa, ale aby zobaczyć Łazarza, którego wzbudził z martwych. J 11,1; Dz 3,10; Hbr 12,3

10. A arcykapłani naradzali* się, aby i zabić Łazarza. ^{*lub: postanowili} J 9,34; 15,20

11. Gdyż wielu Żydów z jego powodu odchodziło i zaczęło wierzyć w Jezusa. J 11,45

12. Nazajutrz tłum wielki, który przybył na święto, słysząc, że Jezus idzie do Jerozolimy,

13. Wziął gałązki palmowe i wyszedł na Jego spotkanie, wołając: Hosanna! Błogosławiony, który przychodzi w imieniu PANA, Król Izraela! Ps 72,17; 118,25; So 3,15; Łk 19,36

^{*hebr.: Hosanna - okrzyk: zbau teraz, uratuj, bądź zwycięzcy!}

14. A gdy Jezus znalazł osiołka, wsiadł na niego, tak jak jest napisane: Za 9,9; Mt 21,8

15. Nie bój się, córko Syjonu! Oto twój Król przychodzi siedzący na źrebięciu osły.

16. A uczniowie Jego początkowo tego nie zrozumieli, ale gdy Jezus został otoczony

chwałą*, wtedy przypomnieli sobie, że to było o Nim napisane, i że to Mu uczynili.

^{*gr: dokszado - otoczyć} Łk 9,45; 18,34; J 2,22; 14,26; 16,4

^{chwala, stawieć, chwalić, uwielbić, wprowadzić do chwały}

17. Świadczył więc lud, który był z Nim, że Łazarza wywołał z grobowca i wzbudził go z martwych. J 5,36; 15,26

18. I dlatego lud wyszedł* Mu na spotkanie*, bo słyszał, że to On uczynił ten cudowny znak. ^{*gr: hypantao - wyjść naprzeciw, iść na spotkanie}

19. Wtedy powiedzieli faryzeusze do siebie: Widzicie, że niczego nie zyskujecie; oto cały świat poszedł za Nim.

20. A wśród* tych, którzy przychodzili do Jerozolimy, aby oddać cześć** w święto, byli pewni Grecy. ^{*dost.: z} Obj 11,1; Mk 7,26; Dz 14,1; 17,4;

^{**gr: proskymeo - por. J 9,38*} Dz 20,21; Rz 10,12

21. Ci więc przyszedli do Filipa z Betsaidy w Galilei i wpręśli go, mówiąc: Panie! Chemy zobaczyć Jezusa.

22. Poszedł Filip i powiedział Andrzejowi, a z kolei Andrzej i Filip powiedzieli Jezusowi. Mt 10,2; J 1,40; Dz 1,13

23. A Jezus w odpowiedzi, rzekł im: Nadeszła godzina, aby Syn Człowieczy został otoczony chwałą*. ^{*por. u. 16*} J 17,1-5

24. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli by ziarno pszeniczne, które wpadło do ziemi, nie obumarło, pozostaje pojedynczym *ziarnem*; lecz jeśli by obumarło, przyniesie obfity* owoc. ^{*dost.: wielki, liczny} J 12,32; 1Kor 15,36

25. Kto miłuje swoje życie*, utraci je, a kto nienawidzi** swojego życia na tym świecie, dla wiecznego życia*** ustrzeże je. Mt 16,25;

^{*gr: psyche - dusza - por. Mk 8,35**} Łk 9,23; 17,33

^{**lub: nie cierpieć, gardzić - por. 1J 2,9**;} ^{***gr: dzoe - życie}

26. Jeśli ktoś *chce* mi służyć, niech idzie za mną; a gdzie ja jestem, tam będzie i mój sługa; a jeśli ktoś będzie mi służył, uczci* go mój Ojciec. Mt 16,24; Mk 8,34; 14,3; 17,24; 2Kor 5,8

^{*gr: timao - szanować, czcić, okazywać głęboki szacunek}

27. Teraz dusza* moja jest zatruwona; i co powiem? Ojcie! Uratuj** mnie od tej godziny; przecież dlatego przyszedłem na tę godzinę.

^{*gr: psyche - por. Mk 8,35**;} ^{**gr: szado - zbawić, ocalić, uratować}

28. Ojcie! Otocz chwałą* swoje imię. Na to dobiegł głos z nieba: I otoczyłem chwałą i ponownie otoczę je chwałą. ^{*por. u. 16*} 2P 1,17

29. Wtedy tłum, który stał i to słyszał, mówił: To był grzmot; inni mówili: Anioł* przemówił do Niego. ^{*gr: angelos - postanowiec, zwiastun} Dz 23,9

30. Jezus w odpowiedzi, rzekł *im*: Nie ze względu na mnie rozległ się ten głos, ale ze względu na ^{**} was.

^{*dost.} stał się; ^{**lub:} dla, z powodu J 5,34; 11,15

31. Teraz odbywa się sąd *nad* tym światem, teraz przywódcą ^{**} tego świata zostanie wyrzucony na zewnątrz. ^{*dost.}: jest Mt 12,28;

^{**gr.}: archon - przywódca, władca, naczelnik Łk 10,18

32. A ja gdy będę podniesiony ^{**} z ^{**} ziemi, pociągnę wszystkich do siebie. J 3,14;

^{*lub:} wyniesiony; ^{**od} nad IP 2,24; Oz 11,4

33. A to powiedział zaznaczając ^{*}, jaką śmiercią ma umrzeć ^{**}. ^{*lub:} dać znak, wskazać; ^{**dost.}: umierać

34. A tłum odpowiedział Mu: My *wiemy* ze słuchania Prawa, że Mesjasz trwa na wieki ^{*}, jak więc Ty możesz mówić, że musi być podniesiony Syn Człowieczy? I kto to jest ten Syn Człowieczy? ^{*dost.}: na wiek Ps 89,36; Dn 7,14; Mi 4,7

35. Jezus więc powiedział im: Jeszcze na krótki czas światłość jest z wami; chodźcie, dopóki macie światłość, aby nie pochwyciła ^{*} was ciemność; bo kto w ciemności chodzi, nie wie, dokąd idzie ^{**}. Prz 4,19; J 7,33; Lj 2,8

^{*gr.}: katalambano - chwycić na własność, postąpić; ^{**lub:} odchodzi

36. Dopóki macie światłość, wiercie w światłość, abyście się stali synami światła. Gdy Jezus to powiedział, odszedł i ukrył ^{*} się przed nimi. ^{*dost.}: został ukryty J 8,59; Dz 13,47; Ef 5,8

37. A chociaż tak wiele *cudownych* znaków ^{*} uczynił przed nimi, nie wierzyli w Niego;

^{*gr.}: semeion - por. J 4,54* J 11,47; Łk 16,31

38. Aby zostało wypełnione słowo, które wypowiedział prorok Izajasz: PANIE! Kto uwierzył naszej wieści, a komu zostało objawione ramię PANA? Iz 53,1; Rz 10,16

39. Dlatego nie mogli wierzyć, bo ponownie powiedział Izajasz: Iz 6,10

40. *Zaczął* zaślepić ich oczy i zatwardzić ^{*} ich serce, aby nie widzieli oczami, i nie zrozumieli sercem, i nie nawrócili się, a Ja żebym ich nie uzdrowił. Wj 4,21; Pwt 29,4; Dz 3,19

^{*gr.}: poroo - pokryć grubą skórą, stwardnieć, być nieuczulym

41. To powiedział Izajasz, gdy zobaczył Jego chwałę ^{*} i mówił o Nim. Wj 33,18; Iz 6,1; J 1,14,18;

^{*gr.}: doksa - majestat, blask, uspaniałotać, splendor 2Kor 4,6

42. Niemniej jednak wielu z przywódców uwierzyło w Niego, ale ze względu na faryzeuszów nie przynawali ^{*} się do *tego*, aby nie zostali wyłączeni z synagogi. ^{*lub:} wynawali

43. Umiłowali bowiem chwałę ludzką bardziej niż chwałę Bożą. J 5,41; Łk 16,15

44. Jezus natomiast głośno zawołał i powiedział: Kto wierzy we mnie, nie we mnie wierzy, ale w *Tego*, który mnie posłał [!]! Mk 9,37

^{*gr.}: pempo - wysłać, wyprawić, posłać jako dar; zanieść

45. *A kto* mnie widzi, widzi *Tego*, który mnie posłał. J 14,9; Kol 1,5; Hbr 1,3

46. Ja – światłość, przyszedłem na świat, aby nikt, kto wierzy ^{*} we mnie, nie pozostał w ciemności. ^{*dost.}: wierzący J 1,4; 8,12; 12,35

47. A jeśliby ktoś słuchał moich słów, a nie uwierzy, ja go nie będę sądził; bo nie przyszedłem, aby sądzić świat ^{*}, ale aby świat zbawić. ^{*gr.}: kosmos - por. J 8,23* J 3,17; 5,45; 8,15

48. Ten *kto* mnie odrzuca ^{*} i nie przyjmuje moich słów ^{**}, ma swojego sędziego – słowo, które ja mówiłem, ono osądzi [!]! w dniu ostatecznym. ^{*lub:} nie przyjmuję, lekceważę J 14,10

^{**gr.}: rehemia - wypowiedź, słowo; ^{***krima} - por. J 8,15*

49. Bo ja nie mówiłem sam z siebie, ale Ojciec, który mnie posłał, On mi dał przykazanie ^{*}, które mam mówić, i które *mam* głosić ^{**}; ^{*w} 50; ^{**lub:} w jaki sposób głosić J 20,31; Lj 2,25; 3,23

50. I wiem, że przykazanie ^{*} Jego jest życiem wiecznym. Więc to, co ja wam mówię, mówię tak, jak mi powiedział Ojciec. J 6,63

^{*gr.}: entole - rozkaz, nakaz, polecenie, nakazana zasada

13 A przed świętem Paschy, Jezus wiedząc, że przychodzi Jego godzina, aby przeszedł z tego świata do Ojca, *ponieważ* umiłowal ^{*} swoich, którzy byli na świecie ^{**}, aż do końca ich umiłowal [!]. J 7,8; 8,20; 12,23; 17,1

^{*dost.}: umiłowawszy - gr.: agapao - przyjmować z zadowoleniem, gorąco miłować, bardzo lubić - por. agape - J 21,15**

^{*gr.}: kosmos - układ, porządek, wszechświat, świat - por. J 8,23*

2. A w czasie wieczerzy, gdy diabeł zasiał ^{*} już w serce Judasza, syna Szymona Iskarioty, aby Go wydać, J 6,70; Łk 22,3; Dz 5,3; Ef 2,3

^{*gr.}: ballo - złożyć u, wypuścić coś z ręki, wrzucić, wlewać do

3. Jezus wiedząc, że Ojciec wszystko przekazuje ^{*} w Jego ręce, i że od Boga wyszedł i odchodzi do Boga, Mt 11,27; Dz 2,36

^{*gr.}: didomi - darować, dać, upoważnić, wyznaczyć na urząd

4. Wstał od wieczerzy, złożył swoje szaty i gdy wziął płócienny ręcznik, przepasał się *nim*. Łk 7,38; 22,27; Flp 2,6; 1Tm 5,10

5. Potem nalał wody do misy i zaczął myć stopy uczniom, i wycierać ręcznikiem ^{*}, którym był przepasany. Ef 5,26

^{*gr.}: lenlion - białany ręcznik, bądź fartuch używany przez służbę

6. Podeszedł również do Szymona Piotra; a *on* mówi do Niego: Panie! Ty myjesz mi stopy?

7. Jezus w odpowiedzi, rzekł mu: Co ja czynieś, ty teraz nie wiesz, ale potem to pozniesz. ^{*lub: poznasz, będziesz wiedział} J 12,16

8. Piotr powiedział do Niego: Nie! Za nic w świecie ^{**} nie będziesz mył mych stóp. Odpowiedział mu Jezus: Jeśli cię nie umyję, nie masz udziału z mną. Wj 30,17; Mt 16,22; 26,33 ^{*gr: ou me - podwójne zaprzeczenie; **dost.: na wiek}

9. Szymon Piotr powiedział do Niego: Panie! Nie tylko moje stopy, ale i ręce, i głowę.

10. Jezus odpowiedział mu: Kto jest umyty, nie potrzebuje się czyścić, chyba tylko stopy, bo czysty jest cały, i wy jesteście czystszy, ale nie wszyscy. ^{*dost.: mówi mu} 1Kor 6,11; 1T 3,5; Obj 7,14

11. Wiedział bowiem, kto Go wyda; dlatego powiedział: Nie wszyscy jesteście czystszy.

12. Gdy więc umył ich stopy, wziął swoje szaty, spoczął przy stole i ponownie im powiedział: Rozumiecie, co wam uczynilem? ^{*dost.: czynilem} Mt 13,51; Mk 4,13

13. Wy zwracacie się do mnie: Nauczycielu i Panie; i dobrze mówicie, bo jestem Nim. Mt 23,8; Łk 6,46; 1Kor 8,6; 12,3; Ef 6,9; Flp 2,11

14. Jeżeli więc ja, Pan i Nauczyciel, umyłem wam stopy, i wy powinniście jedni drugim umywać stopy.

^{*lub: nawzajem} Mt 20,26-28; Mk 10,43-45; Rz 12,10; Ga 6,1; Flp 2,2; 1P 5,5

15. Albowiem dałem wam przykład, abyście jak ja wam uczynilem i wy czynili.

Mt 11,29; 1P 2,21; 1J 2,6

16. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Nie jest sługa ^{*} większy od swojego pana, ani poseł nie jest większy od tego, który go posłał. ^{*lub: niewolnik - w myśli hebr. - sluga} J 15,20

17. Skoro to wiecie, błogosławieni ^{*} jesteście, jeśli będziecie to czynić. ^{*lub: szczęśliwi} Jk 1,25

18. Nie o was wszystkich mówię, ja wiem, których wybrałem; lecz niech wypełni się Pismo: Ten, który je ze mną chleb, podniósł przeciwko mnie swoją piętę. Ps 41,10

19. Mówię to wam już teraz, zanim się to stanie, abyście, gdy się to stanie, uwierzyli, że ja jestem. Iz 41,23; 48,5; J 14,29

20. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Jeśli ktoś przyjmuje tego, kogo posłę, mnie przyjmuje; a kto mnie przyjmuje, przyjmuje Tego, który mnie posłał. J 12,44-45

21. Gdy Jezus to powiedział, wzruszył się w duchu i zaświadczył, mówiąc: Zaprawdę, zaprawdę mówię wam, że jeden z was mnie wyda. ^{*lub: był ustrząśnięty, poruszony} Mt 26,21; Mk 14,18

22. Patrzyli więc uczniowie na siebie, będąc niepewni, o kim mówi.

23. A był tam jeden z uczniów, którego Jezus miłował, ten spoczywał przy ^{*} piersi Jezusa; ^{*lub: na - gr: en - por: J 21,20*}

24. Skinał ^{*} więc na niego Szymon Piotr, aby spytał się, kim jest ten, o którym mówi.

^{*gr: neo - skinać, dać znak głową, by wykonano czyjś życzenie}

25. A on, kładąc ^{*} się przy ^{*} piersi Jezusa, powiedział do Niego: Panie! Kto to jest?

^{*lub: oparłszy się, przewrócić się do tyłu na; **gr: epi}

26. Jezus odpowiedział: To jest ten, któremu ja podam umoczony kawałek chleba; i umoczył kawałek, i dał Judaszowi Iskariocie ^{*}, synowi Szymona. ^{*ty, człowiek z Kariotu niedaleko Edomu}

27. A zaraz po podaniu tego kawałka wszedł w niego szatan. Jezus wtedy powiedział mu: To co zamierzasz czynić ^{*}, czyń prędzej ^{**}.

^{*dost.: co czynisz, uczyni; **szybciej} Ps 109,6; Dz 5,3

28. A nikt ze spoczywających przy stole nie zrozumiał tego, dlaczego to mu powiedział.

29. Niektórym bowiem wydawało się, że skoro Judasz miał sakiewkę, to Jezus mu powiedział: Zakup, to co nam potrzebne na święto, albo żeby coś dał ubogim. Dz 20,34; Ga 2,10

30. On więc, gdy wziął kawałek chleba, zaraz wyszedł; a była noc. Mt 26,14; Mk 14,10

31. A gdy wyszedł, Jezus powiedział: Abyz Syn Człowieczy został otoczony chwałą ^{*}, i Bóg został otoczony chwałą ^{*} w Nim.

^{*gr: dokazado - stawić, chwalić, uwielbić, wprowadzić do chwały}

32. Jeśli Bóg w Nim został otoczony chwałą ^{*}, to i Bóg otoczy Go chwałą ^{*} w sobie, i to zaraz otoczy Go chwałą ^{*}. ^{*por: w 31*}

33. Dzieciątka! Jeszcze krótko jestem z wami. Szukać mnie będziecie, a jak powiedziałem Żydom: Dokąd ja odchodzę, wy tam nie możecie przyjść; i to wam mówię teraz. J 7,33

^{*gr: teknon - dzieciątko, czuła forma zwracania się do uczniów}

34. Nowe przykazanie daję wam, abyście się wzajemnie miłowali; jak ^{**} ja was umiłowalem; i wy miłujcie się wzajemnie ^{*}.

^{*gr: allelon - jeden drugiego, nawzajem} Kpl 19,18,34;

^{*gr: kathos - tak jak, według tego jak} 1J 2,8; 4,21

35. Po tym wszyscy poznają ^{*}, że jesteście moimi uczniami, jeśli będziecie mieć między sobą wzajemną miłość. J 17,21; 1J 2,5

^{*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację}

36. Szymon Piotr powiedział do Niego: Panie! Dokąd idziesz? Jezus odpowiedział mu: Tam dokąd odchodzę, ty teraz za mną iść nie możesz, ale potem pójdziesz. J 21,18

37. Piotr powiedział do Niego: Panie! Dlaczego teraz nie mogę iść za Tobą? Życie swoje położę za Ciebie. Mt 26,33; Mk 14,29; Łk 22,33

*gr.: psyche - dusza, życie, osoba, świadomość siebie

38. Jezus odpowiedział mu: Życie swoje za mnie położysz? Zaprawdę, zaprawdę mówię ci: Zanim zapieje kogut, trzykrotnie się mnie wyprzesz. Mt 26,34,74; Mk 14,30

14 Niech się nie trwoży wasze serce; wiercie w Boga i we mnie wiercie.

*gr.: tarasso - zburzyć, zakłócić, zamiepokoić, dręczyć J 16,22

2. W domu mojego Ojca jest wiele mieszkań; gdyby było inaczej, to bym wam powiedział: Idę przygotować wam miejsce.

*w przenośni - wyrównać drogę przed królem 2Kor 5,1; Hbr 13,14

3. A gdy odejdę i przygotuję wam miejsce, przyjdę ponownie i wezmę was do siebie, żebyście gdzie ja jestem, i wy byli. J 14,18;

*dosł.: przychodzi; *gr.: paralambano - por. Flp 4,9* 2Tes 2,1

4. Wiecie dokąd ja idę i znacie drogę.

5. Tomasz powiedział do Niego: Panie! Nie wiemy dokąd idziesz, jak więc możemy znać drogę? *lub: odchodzisz J 10,9; Dz 4,12

6. Jezus więc powiedział do niego: Ja jestem droga, i prawda, i życie; nikt nie przychodzi do Ojca, jak tylko przeze mnie.

7. Jeśli mnie poznaliście i Ojca mego poznaliście; i odtąd Go znacie i widzicie Go.

*lub: zaczęliście widzieć - czas teraż. wynik. z czasu przesz.

8. Filip powiedział Mu: Panie! Pokaż nam Ojca, a to nam wystarczy. *lub: daj nam poznać

9. Jezus powiedział mu: Tyle czasu jestem z wami, a nie znasz mnie Filipie? Kto mnie widział, zaczął widzieć i mojego Ojca; jak ty możesz mówić: Pokaż nam Ojca? J 12,45;

lub: jeszcze nie zacząłeś poznać - por. w 7

10. Czy nie wierzysz, że ja jestem w Ojcu, a Ojciec jest we mnie? Słowa, które ja do was mówię, nie od siebie mówię; natomiast Ojciec, który mieszka we mnie, On czyni dzieła. *lub: trwa, pozostaje J 10,30,38; 17,21; J 5,7

11. Wiercie mi, że ja jestem w Ojcu, a Ojciec jest we mnie; a jeżeli nie, to ze względu na te dzieła wiercie mi. J 5,36; Dz 2,22; Hbr 2,4

12. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Kto wierzy we mnie, dzieła, które ja czynię, i on będzie czynić, i większe niż te będzie czynić; bo ja idę do mojego Ojca.

gr.: pisteuo - wierzyć, ufać, zawierzyć - tu: wierzący - J 3,36

13. I o cokolwiek będziecie prosić w moim

imieniu, to uczynię, aby Ojciec w Synu został otoczony chwałą. *lub: dokonam J 13,31; 15,16

14. Jeśli o cokolwiek będziecie prosić w moim imieniu, ja to uczynię. *mie - mss Byz

15. Jeśli mnie miłujecie, zachowajcie* moje przykazania. *lub: przestrzegajcie - tryb rozkaz. J 5,3

16. I ja prosić będę Ojca, a da wam innego Opiekuna, aby przebywał z wami na wieki.

*gr.: allos - inny, lecz tego samego rodzaju - por. gr. heteros

gr.: parakletos - wezwany na pomoc - J 15,26; **wiek Mt 28,20

17. Ducha prawdy, którego świat nie może przyjąć, bo Go nie widzi, ani Go nie zna; lecz wy Go znacie, ponieważ przy was przebywa i w was będzie. *lub: trwa, mieszka, pozostaje

18. Nie zostawię was sierotami; przyjdę do was. *lub: (niebawem) przychodzę do was - czas teraż.

19. Jeszcze tylko chwila i świat nie będzie już mnie oglądać; lecz wy będziecie mnie oglądać; bo ja żyję i wy będziecie żyć.

gr.: kosmos - układ, świat, porządek świata wrogi Bogu - J 8,23

20. W tym dniu poznacie, że ja jestem w moim Ojcu, a wy we mnie, i ja w was. J 10,38

21. Kto ma moje przykazania i je zachowuje, ten mnie miłuje; a kto mnie miłuje, ten też zostanie umiłowany przez Ojca mojego, i ja będę go miłować, i objawię mu samego siebie. Ps 119,4; Iz 62,2-5; J 14,15,23; J 2,5

*gr.: tereo - strzec, przestrzegać, trzymać się, dochowywać

22. Judasz, nie Iskariota powiedział do Niego: Panie! Co się stało, że masz nam objawić samego siebie, a nie światu? Mt 10,3

*gr.: emfanidzo - wystawiać na widok, ukazując się, ujawniać

23. Jezus w odpowiedzi, rzekł mu: Jeśli ktoś mnie miłuje, słowo moje będzie zachowywać; i mój Ojciec go umiłuje, i przyjdziemy do niego, i uczynimy u niego mieszkanie.

*gr.: mone - pozostawanie, mieszkanie, przebywanie

24. Kto mnie nie miłuje, nie zachowuje moich słów; a słowo, którego słuchacie, nie jest moje, ale Ojca, który mnie posłał.

gr.: pempo - wysłać, polecić komuś coś zanieść - por. J 15,21

25. To już wam powiedziałem, przebywając z wami. *gr.: meno - trwać, mieszkać, pozostawać

26. Lecz Opiekun, Duch Święty, którego posłał Ojciec w moim imieniu, On nauczy was wszystkiego i przypomni wam wszystko, co ja wam powiedziałem. J 20,22; Mt 28,19;

gr.: didasko - 1Tm 2,12 Ef 1,13; 4,30; Tt 3,5; Dz 11,16; 20,35

27. Pokój zostawiam wam, pokój mój wam daję; nie tak jak daję świat, ja wam daję.

Niech się nie trwoży serce wasze, ani *niech* się nie lęka. ^{*lub: kuli się ze strachu} Flp 4,7

28. Słyszeliście, że wam powiedziałem: Odczodzę i powrócę do was. Gdybyście mnie miłowali, to być się radowali, że^{*} wam powiedziałem: Idę do Ojca; bo Ojciec mój większy jest niż ja. ^{*lub: gdyż} J 20,21; Flp 2,6; Hbr 1,2

29. A teraz powiedziałem wam zanim się *to* stanie, żebyście, gdy się *to* stanie, uwierzyli.

30. Już niewiele będę z wami rozmawiał; albowiem idzie przywódca^{*} tego świata, ale *on* nic we mnie nie ma; ^{*gr: archon - por: J 16,11*}

31. Ale aby poznał świat, że ja miłuję Ojca, i jak mi polecił Ojciec, tak czynię. Wstawajcie, chodźmy stąd. Flp 2,8

15 Ja jestem prawdziwą winoroślą, a mój Ojciec jest winogrodnikiem.

Ps 80,9-12; Iz 5,1; 27,2; 60,21; Ez 15,2; Mk 12,1; 1Kor 3,9; J 1,9

2. Każdą latorośl[†], która we mnie owocu nie przynosi^{**}, tę podnosi^{***}, a każdą, która przynosi^{***} owoc, tę oczyszcza^{****}, aby przynosiła obfitszy owoc. Mt 15,13; Łk 13,7; Rz 8,28

^{*lub: ped. **dosł.: przynosząca - czas teraż. str. czynna, ***gr:airo - podnieść, usunąć; ****gr: kathairo - oczyścić, zmacać winę}

3. Wy już jesteście czyści, z powodu^{*} Słowa, które wam mówiłem. J 13,10; 1P 1,22

^{*gr: dia - ze względu na, dla, z powodu}

4. Trwajcie^{*} we mnie, a ja w was. Jak latorośl nie może przynieść owocu sama z siebie, jeśliby nie trwała w winorośli, tak i wy, jeśli we mnie trwać nie będziecie. 1J 2,6; Rz 8,9

^{*gr: meno - mieszać, pozostawać, trwać - tu: tryb rozkaz}
5. Ja jestem winoroślą, a wy latoroślami. Kto trwa we mnie, a ja w nim, ten przynosi obfity owoc; bo beze mnie nic uczynić nie możecie. J 12,24; Rz 7,4; Ga 5,22; Ef 5,9; Flp 4,13

6. Jeśli ktoś nie trwałby we mnie, zostanie wyrzucony na zewnątrz jak latorośl, i usycha; takie zbiera się, wrzuca w ogień i płoną.

7. Jeśli we mnie trwać będziecie i słowa moje w was trwać będą; cokolwiek byście chcieli, proście^{*}, a stanie się wam. J 15,16;

^{*gr: aiteo - prosić, błagać, używać, pożądać} Kol 3,16; 1J 2,14

8. W tym Ojciec mój dozna chwały, jeśli obfity^{*} owoc przyniesiecie i staniecie się moimi uczniami. ^{*gr: polys - wielki, liczny, obfity}

9. Jak mnie umiłowal Ojciec, tak i ja was umiłowalem; trwajcie w mojej miłości.

10. Jeśli będziecie zachowywać moje przykazania, będziecie trwać w mojej miłości,

jak i ja zachowałem przykazania Ojca mego i trwam w Jego miłości. J 14,15-23

11. To wam powiedziałem, aby moja radość trwała w was, a radość wasza *była* pełna.

12. To jest moje przykazanie, abyście siebie nawzajem miłowali, jak *ja* was umiłowalem.

13. Nikt nie ma większej miłości *nad* tę, gdy ktoś życie^{*} swoje kładzie za swoich przyjaciół. ^{*lub: duszę} J 10,11,15; Ef 5,2; 1J 4,10

14. Wy jesteście moimi przyjaciółmi, jeśli czynicie *to* wszystko^{**}, *co* ja wam przykazuję. ^{*dosł.: czynilibyście; **ile, jak wiele} Mt 12,50; Łk 12,4

15. Już dłużej nie nazywam was sługami, bo sługa[†] nie wie, co czyni jego pan; lecz nazwałem^{**} was przyjaciółmi, bo wszystko, co usłyszałem od mojego Ojca, wam oznajmiłem^{***}. ^{*lub: niewolnik; **dosł.: zacząłem nazywać - tryb orzekający czas teraż.; ***dałem poznać} Ga 4,6; J 4,19

16. Nie wy mnie wybraлиście, ale ja was wybrałem i przeznaczyłem^{*}, abyście szli i przynieśli owoc, i by owoc wasz trwał, aby *to*, o cokolwiek byście prosili Ojca w moim imieniu, dał wam. Dz 9,15; 1Tm 2,7; J 14,13;

^{*gr: tilthem - ustanowić, wyznaczyć, wykonać} J 16,23

17. To wam przykazuję, abyście się wzajemnie^{*} miłowali^{**}. ^{*lub: jedni drugich} J 15,12

^{*gr: agapao - gorąco miłować, bardzo lubić - por: J 21,15**}
18. Jeśli was świat nienawidzi, wiedźcie, że mnie wcześniej *niż* was zaczął nienawidzić. J 3,20; 7,7; Mt 5,11; 10,22; Łk 6,32; J 17,14; 1P 2,9

19. Gdybyście byli ze świata, świat miłowałby^{*} swoją własność; ponieważ jednak nie jesteście ze świata, lecz ja was wybrałem ze świata, dlatego świat was nienawidzi.

^{*gr: fileo - okazywać przyjaźń, czułość, całować - por: J 21,15***}

20. Przypomnijcie^{*} *sobie* słowo, które ja wam powiedziałem: Nie jest sługa^{**} większy od swojego pana. Jeśli mnie przesładowali, i was będą przesładować; jeśli Słowo moje zachowali i wasze będą zachowywać.

^{*lub: pamiętajcie; **niewolnik} Łk 2,34; 6,40

21. Ale to wszystko uczynią wam ze względu na moje imię, by nie znają Tego, który mnie posłał. ^{*gr: pempo - wysłać, wyprowadzić, posłać jako dar}

22. Gdybym nie przyszedł i nie mówił im, nie mieliby grzechu; lecz teraz nie mają wymówki^{*} dla^{**} swojego grzechu. 1P 2,16; J 12,48;

^{*lub: pretekst, rzekomy powód; **gr: peri - J 8,46**} Rz 2,1

23. Kto *trwa* w nienawiści^{*} do mnie, *trwa* też w nienawiści do mojego Ojca. ^{*por: -u. 25**}

24. Gdybym nie czynił między nimi dzieł,

których nikt inny nie czynił, nie mieliby grzechu; teraz jednak widzieli, a *mimo to* nienawidzą i mnie, i mojego Ojca. Mt 21,32; J 6,36

25. *Stało się to*, aby* zostało wypełnione słowo, które w ich Prawie jest napisane, że: Znienawidzili** mnie bez powodu. Ps 69,4

*dosł.: lecz aby; **gr.: miso - nie cierpieć, gardzić, wdrygać się, kochać kogoś lub coś mniej od drugiego, nienawidzić

26. A gdy przyjdzie Opiekun*, którego ja wam posłałem do Ojca, Duch Prawdy, który od Ojca wychodzi, Ten zaświadczy o mnie.

*gr.: parakletos - wezwany na pomoc, orędownik, pomocnik, łac.: advocatus - obrońca, rzecznik, zastępca procesowy Łk 24,49

27. Ale i wy także świadczycie; bo jesteście ze mną od początku. Dz 1,22; 4,20; Obj 1,2

16 To wam powiedziałem, abyście nie zostali złamani*.

Mt 11,6

*lub: zostali zgorzeleni - gr.: skandalidzo - upaść w ułaskę, doznać urazu w wyniku upadnięcia we wnyki, potknąć się, być zgorzonym, być rozgniewanym, być oburzonym

2. Wyłaczać was będą z synagog, a *nawet* nadchodzi godzina, że każdy, kto was zabije, będzie uważał, że pełni* służbę** Bogu.

*gr.: profero - przyprowadzić do, ofiarować, postępować z kimś
*gr.: latreia - służba jako akt poświęcenia Rz 12,1

3. A to wam uczynią, gdyż nie poznali Ojca, ani mnie. Łk 10,22; J 8,19; 1Kor 2,8

4. Lecz to* wam powiedziałem, abyście, gdy przyjdzie ta godzina, przypomnieli sobie, że to ja wam powiedziałem; a nie mówilem wam tego* od początku**, bo byłem z wami.

*dosł.: o tych (sprawach); **gr.: arche - por. J 1,1*

5. A teraz idę do Tego, który mnie posłał, a nikt z was nie pyta mnie: Dokąd idziesz?

6. Ale dlatego, że o tym* wam mówię, smutek zaczął napełniać** wasze serce. Ps 13,2;

*dosł.: o tych (sprawach); **gr.: plevro - por. Ef 4,10* Łk 22,45

7. Lecz ja wam mówię prawdę: Pożyteczniej jest dla was, abym ja odszedł. Bo jeśli nie odejdę, Opiekun nie przyjdzie do was; ale jeśli odejdę, posła* Go do was.

gr.: pempo - por. J 15,21

Dz 10,34; J 14,16; 15,26

8. A On, gdy przyjdzie, wykaże*, że świat jest w błędzie* odnośnie** grzechu i odnośnie** sprawiedliwości, i odnośnie** sądu;

*gr.: elencho - wykaże grzech dowodząc, zawstydzi, napomni
*gr.: peri - co do - por. J 8,46** 1Kor 14,24; Ef 5,11; 2Tm 4,2

9. Odnośnie grzechu, gdyż prawdziwie nie uwerzyli we mnie;

J 8,24

10. Odnośnie sprawiedliwości* także, gdyż idę do Ojca mojego i już mnie nie ujrzycie**;

gr.: dikaiosyne - por. Łk 1,75; **dosł.: widzieć 2Kor 5,21; Flp 3,9

11. Odnośnie sądu natomiast, bo przywódca* tego świata jest osądzony. Rz 2,2; J 12,31

*gr.: archon - dowódca, naczelnik, władca, rządca, urzędnik

12. Mam wam jeszcze wiele do powiedzenia, ale teraz nie możecie tego znieść*.

*gr.: bastadzo - podnieść rękami, dźwigać, tu: znieść

13. Lecz gdy przyjdzie On, Duch Prawdy, wprowadzi was we wszelką prawdę; bo nie sam od siebie mówić będzie, ale cokolwiek usłyszysz, mówić będzie i oznajmi wam o tym, co ma nadejść. J 14,17; 1Kor 2,10-13; 1J 2,20

14. On mnie otoczy chwałą, gdyż z mego weźmie i wam oznajmi. J 15,26; Obj 19,10

15. Wszystko, to co ma Ojciec, jest moje; dlatego powiedziałem, że z mego weźmie, i wam oznajmi. Mt 11,27; 28,18; Kol 1,19

16. *Jeszcze* chwila, a nie ujrzycie mnie i znowu chwila, a ujrzycie mnie, bo ja idę do Ojca.

17. Mówili więc do siebie nawzajem *niektórzy* z Jego uczniów: Co znaczy to, o czym nam mówi: *Jeszcze* chwila*, a nie ujrzycie mnie, i znowu chwila, a ujrzycie mnie, i że ja odchodzę do Ojca? *gr.: mikron - mało, niewiele, odrobina

18. Powiedzieli więc: Co to znaczy, gdy mówi: Chwila? Nie rozumiemy tego, co mówi.

19. Jezus więc poznał, że Go chcieli zapytać, i powiedział im: Pytacie się między sobą o to, co powiedziałem: *Jeszcze* chwila, a nie ujrzycie mnie, i znowu chwila, a ujrzycie* mnie. *gr.: optanomai - być widzianym, ukazując się, patrzeć

20. Zaprawdę, zaprawdę mówię wam: Wy będziecie płakać i narzekać, a świat będzie się wesołił; wy zostaniecie zasmuceni, ale smutek wasz obróci się w radość. Obj 11,10

21. Kobieta, gdy rodzi, smuci się, bo nadeszła jej godzina; lecz gdy urodzi dziecko, już nie pamięta o cierpieniu*, z powodu radości, że człowiek został zrodzony na świat.

*dosł.: ucisk, udręka, utrapienie Rdz 3,16; Iz 26,17; Oz 13,13

22. Teraz więc i wy wprowadźcie smuciecie się; lecz ponownie ujrę z was, a będzie się radowało wasze serce, i nikt nie odbierze* wam waszej radości. *dosł.: odbiera J 20,20; Łk 24,41

23. A w tym dniu, o nic nie będziecie mnie pytać. *Zaprawdę, zaprawdę* mówię wam: O cokolwiek* prosiłbyście Ojca w moim imieniu, da wam. *gr.: hosos - jak wiele, ile; *gr.: an - tryb warunkowy

24. Aż do teraz o nic nie prosiłście w moim imieniu; proście, a otrzymacie, aby radość wasza była pełna. Mt 7,7; Jk 4,2; 1J 3,22

25. To mówiłem wam w podobieństwach^{*}; nadchodzi godzina, gdy już *więcej* nie będę mówić wam w podobieństwach^{*}, lecz otwarcie oznajmię wam o moim Ojcu.

^{*}gr: parolina - zagadka, wyp. symboliczna, alegoria, przyszłowie

26. W tym dniu *będziecie* prosić w moim imieniu; a nie mówię wam, że ja *będę* prosił Ojca za wami;

Rz 8,34; Mk 10,35; Dz 3,22

27. Sam bowiem Ojciec miłuje^{*} was, dlatego że wy mnie umiłowaliście^{*} i wierzyliście, że ja wyszedłem od Boga. ^{*}gr: fileo - por. J 21,15***

28. Wyszedłem od Ojca i przyszedłem na świat; ponownie opuszczam^{*} świat i idę do Ojca. ^{*}gr: afiemi - puścić wolno, odejść, pozostawić

29. Jego uczniowie powiedzieli do Niego: Oto teraz otwarcie^{*} mówisz i nie mówisz *już do nas* żadnego podobieństwa;

Mt 15,15

^{*}gr: parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga, otwartość

30. Teraz wiemy, że wszystko wiesz i nie potrzebujesz^{*}, by ktoś Ciebie pytał. Na tej^{**} podstawie wierzymy, że wyszedłeś od Boga.

^{*}dosl.: nie masz potrzeby; ^{**}w tym J 2,23; 7,31

31. Jezus odpowiedział im: *Dopiero* teraz wierzyć?

J 15,7; 2J 1,9

32. Oto nadchodzi godzina, i teraz już nadeszła, abyście zostali rozproszeni, każdy w swoją^{*} stronę, a mnie samego zostawicie; a ja nie jestem sam, bo Ojciec jest ze mną.

^{*}dosl.: do swoich własnych (spraw) Za 13,7; J 4,21

33. To wam powiedziałem, abyście we mnie mieli pokój. Na świecie będziecie mieć ucisk; ale ufajcie^{*}, ja zwyciężyłem świat.

^{*}lub: jako imperatyr - bądźcie odważni, nabierzcie otuchy

17 Gdy Jezus to powiedział, podniósł swoje oczy ku niebu, mówiąc: Ojcze! Nadeszła godzina, otocz chwałą Twego Syna, aby i Twój Syn otoczył chwałą^{*} Ciebie;

^{*}por. J 7,39** Ps 123,1; Ek 18,13; J 11,41; Dz 3,13

2. Tak, jak dałeś mu władzę^{*} nad wszelkim ciałem, aby dał życie wieczne tym^{**} wszystkim, których ty dałeś.

Mt 11,27; 28,18

^{*}gr: eksousia - władza, autorytet, prawo, moc; ^{**}dosl.: im

3. A to jest życie wieczne, aby poznawali^{*} Ciebie, jedyne prawdziwego Boga, i tego, którego posłałeś, Jezusa Mesjasza^{**}.

Jr 9,23

^{*}gr: ginosko - czas teraz, str. czynna - J 1,10****; ^{**}lub: Chrystusa

4. Ja Ciebie otoczyłem chwałą na ziemi; wypełniłem dzieło, które mi dałeś, abym je wykonał.

J 4,34; 5,36; 9,3; Dz 20,24; 2Tm 4,7

5. A teraz Ty, Ojcze otocz mnie chwałą

u siebie, tą chwałą, którą miałem u Ciebie^{*} zanim^{**} zaistniał świat. ^{*}lub: przed Tobą; ^{**}przed

6. Objawiłem^{*} imię Twoje ludziom, których mi dałeś ze świata; byli Twoi i mnie ich dałeś; i zachowywali Twoje Słowo. J 17,26

^{*}gr: fanero - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie

7. Teraz zaczęli poznawać^{*}, że wszystko, co mi dałeś^{**}, jest od Ciebie. ^{*}czas przeszły niedok.

^{**}gr: didomi - dać, darować - por. J 3,27*

8. Albowiem słowa, które mi dałeś, dałem im; i oni je przyjęli, i prawdziwie poznali, że od Ciebie wyszedłem, i uwierzyli, że Ty mnie posłałeś. Prz 1,23; J 6,68; Mt 13,11

9. Ja za nimi proszę; nie proszę za światem, ale za tymi, których mi dałeś, bo są Twoi.

10. I wszystko moje jest Twoje, a Twoje jest moje; i w nich zacząłem doznawać chwały^{*}.

^{*}czas przeszły niedokonyany Mt 5,48; 23,9

^{*}gr: dokszado - por. J 7,39** J 10,29-30; 1P 1,5; Jud 1,24

11. I już nie jestem na świecie, ale oni są na świecie, a ja idę do Ciebie. Ojcze Święty! Zachowaj ich w imieniu Twoim; *tych* których mi dałeś, aby jak my, byli jedno. Dz 1,9-11

12. Gdy byłem z nimi na świecie, ja strzegłem^{*} ich w imieniu Twoim; *tych* których mi dałeś, i ustrzegłem, i nikt z nich nie zginął, tylko syn zatrącenia, aby Pismo zostało wypełnione. ^{*}gr:tereo - czuwać, zachować, opiekować się

13. Ale teraz idę do Ciebie i mówię to na świecie, aby mieli moją radość, która jest pełna^{*} w nich. ^{*}lub: wypełnioną w sobie

14. Ja dałem im słowo Twoje, a świat miał ich w nienawiści, dlatego że nie są ze świata, jak i ja nie jestem ze świata. Mt 10,25

15. Nie proszę, abyś zabrał ich ze świata, ale abyś ustrzegł^{*} ich od złego. ^{*}gr:tereo - w 12*

16. Nie są ze świata, jak ja nie jestem ze świata. 2Kor 6,14; 1J 4,1; Rz 12,2

17. Poświęć ich w prawdzie Twojej; Słowo Twoje jest prawdą. Ps 119,9; J 15,3; 1P 1,22

18. Jak mnie posłałeś na świat, tak i ja posłałem ich na świat.

19. I ja za nich poświęcam^{*} samego siebie, aby i oni byli poświęceni w prawdzie.

^{*}gr: hagiadzo - por. J 10,36* Wj 13,2; Jr 1,5; J 10,36; Hbr 2,11

20. A nie tylko za nimi proszę, lecz i za tymi, którzy przez ich słowo uwierzą we mnie,

21. Aby wszyscy byli jedno; jak Ty Ojcze we mnie, a ja w Tobie, aby i oni w nas byli jedno; aby świat uwierzył, że Ty mnie posłałeś.

J 5,23; 10,30; 14,9; Flp 2,6; 1J 5,7; Rz 12,5

22. A ja chwałę*, którą mi dałeś, dałem im, aby byli jedno, jak my jedno jesteśmy;

*gr: doksa - majestat, blask, chwata, splendor 2Kor 3,18

23. Ja w nich, a Ty we mnie, aby zostali wydoskonaleni w* jedności i żeby świat wiedział***, że Ty mnie posłałeś, i że ich umiłowales, jak mnie umiłowales.

Mt 5,48; Ef 4,12-16

*dosł: którzy są prowadzeni do doskonałości; **gr: eis - ku, do, dla; ***lub: poznał - gr: ginosko - czas teraż. str. czynna

24. Ojcze! Chcę, aby i ci, których mi dałeś*, byli ze mną tam, gdzie ja jestem; aby oglądali moją chwałę, którą mi dałeś, bo umiłowales mnie przed założeniem* świata.

*gr: didomi - darować, dać, upoważnić, wyznaczyć na urząd
**gr: katable - położenie fundamentu, rzucenie nasienia w glebę, akt zapłodnienia J 12,26; 14,3; 1Tes 4,17

25. Ojcze sprawiedliwi! Świat Ciebie nie poznał, ale ja Ciebie poznałem, i ci poznali, że Ty mnie posłałeś.

Ps 48,11; Jr 23,6; 2Kor 1,3

26. I dałem im poznać Twoje imię, i jeszcze dam je poznać, aby miłość, którą mnie umiłowales, w nich była, i ja w nich.

Wj 34,5-6

18 Gdy Jezus to powiedział, przeszedł z uczniami swoimi na drugą stronę potoku Cedron*, gdzie był ogród, do którego wszedł On i Jego uczniowie.

*tj. potok płynący na wsch. od Jerozolimy w kier. M. Martwego w dolinie o tej samej nazwie identyfikowanej jako dolina Jozafata

2. Miejsce to znał także Judasz*, który Go wydał, bo Jezus często zbierał się tam ze swoimi uczniami.

Łk 22,47; Dz 1,16

*hebr: Jehudah - chwalaony, gr: Jouda, Joudas - dwie formy

3. Judasz więc wziął kohortę* i podwładnych od arcykapłanów i faryzeuszów, przyszedł tam z latarniami i z pochodniami, i z orężem.

por. w 12 Mt 26,47; Mk 14,43; J 13,2

4. Jezus więc, wiedząc o wszystkim, co miało na Niego przyjść, wyszedł i powiedział im: Kogo szukacie?

J 19,28; Łk 18,31; Dz 2,28

5. Odpowiedzieli Mu: Jezusa Nazarejczyka*. Jezus powiedział im: Ja jestem. A stał z nimi i Judasz, który Go im wydał**.

J 1,46; Mt 21,11

*tj. z miasta Nazaret - „strzeżony” - miasto w pld. Galilei
**gr: paradidomi - wydać w ręce, wydać w czyjąś moc, pozwalać

6. A skoro im powiedział: Ja jestem, cofnęli się i upadli na ziemię.

*gr: opisio - por. Mk 8,33**

7. Ponownie więc zapytał ich: Kogo szukacie? A oni odpowiedzieli: Jezusa Nazarejczyka.

8. Jezus odpowiedział: Powiedziałem wam, że ja jestem. Jeśli więc mnie szukacie, pozwólcie tym odejść*;

gr: hypago - por. Mt 4,10

9. Aby zostało wypełnione słowo, które powiedział: Nie straciłem* nikogo z tych, których mi dałeś.

gr: apollymi - por. J 3,15 J 17,12

10. Wtedy Szymon Piotr, mając miecz, wyciągnął go i uderzył sługę arcykapłana, i odciął mu prawe ucho. A słudze temu było na imię Malchos*.

*gr: malchos - król

11. Jezus więc powiedział Piotrowi: Włóż miecz* swój do pochwy. Czy nie mam pić kielicha, który dał mi Ojciec?

Ps 75,8; Mt 20,22

*gr: machaira - krótki zakrzywny lub prosty miecz, nóż ofiarny

12. Wtedy kohorta* i dowódca oraz podwładni żydowscy schwytali Jezusa i związali Go.

*tj. rzym. jedn. taktyczna około 600 osób, 1/10 legionu

13. I zaprowadzili Go najpierw do Annasza, który był teściem Kajfasza; a on był w tym roku arcykapłanem.

Mt 26,57; Łk 3,2; Dz 4,6

14. A był to ten Kajfasz, który rzadził Żydom, że korzystnie jest, aby jeden człowiek zginął za lud.

J 11,49

*gr: symbouleuo - udzielać, zaciągać rady, zmawiać się

15. A za Jezusem szedł Szymon Piotr i inny uczeń. A ten uczeń był znany arcykapłanowi, i wszedł razem z Jezusem na dziedziniec pałacu arcykapłana.

Mt 26,58; Mk 14,54

16. Natomiast Piotr stał na zewnątrz przy bramie. Wszedł więc ten drugi uczeń, który był znany arcykapłanowi i po rozmowie z odźwierną, wprowadził Piotra.

17. Wtedy powiedziała służąca odźwierną* Piotrowi: Czy i ty nie jesteś z uczniów Tego człowieka? On odpowiedział: Nie jestem.

*lub: strzegąca drzwi Prz 29,25; Mt 26,33; Mt 10,28

18. Stała tam natomiast służba i podwładni*, pałac ogień, bo było zimno, i grzali się; i był też z nimi Piotr, który stał i grzał się.

*gr: hypretes - por. 1Kor 4,1** Rdz 49,6; 2Kor 6,15; Ef 5,11

19. Tymczasem arcykapłan zapytał Jezusa o Jego uczniów i o Jego naukę.

Mt 26,59

20. Jezus odpowiedział mu: Ja otwarcie mówiłem do świata. Ja zawsze uczyłem w synagodze i w świątyni, gdzie zawsze schodzą się Żydzi, a w ukryciu nic nie mówiłem.

21. Dlaczego mnie pytasz? Zapytaj tych, którzy słuchali, co im mówiłem; oto oni wiedzą, co ja powiedziałem.

Mt 26,59; Łk 22,67

22. A gdy On to powiedział, jeden ze stojących tam podwładnych wymierzył Jezusowi policzek, mówiąc: Tak to odpowiadasz arcykapłanowi?

Hi 16,10; Mt 26,68; Dz 23,2

23. Jezus odpowiedział mu: Jeśli źle powiedziałem, poświadczy, co *było* złe; a jeśli dobrze, dlaczego mnie bijesz?

^{2Kor 10,1;}
^{*lub: bądź świadkiem, złoś świadectwo} 1P 2,20; Dz 23,3

24. Wysłał więc Go Annasz* związanego do arcykapłana Kajfasza.

J 18,13; Mt 26,57; Łk 3,2

^{*arcykapłan mianowany w roku 6 lub 7 n.e. przez zarządcę Syrii, a później zdymisjonowany, odzyskuje swoje wpływy gdy w roku 18 n.e. arcykapłanem zostaje Kajfasz, jego zięć}

25. A Szymon Piotr stał i grzał się. Powiedzieli więc do niego: Czy i ty nie jesteś *jednym* z Jego uczniów? A on wyparł* się, mówiąc: Nie jestem.

^{*gr: arneomai - odrzucić, zaprzeczyć}

26. Powiedział mu jeden ze sług arcykapłana, krewny* tego, któremu Piotr obciął ucho: Czy ja nie widziałem ciebie z Nim w ogrodzie?

^{*gr: syngenes - będący tego samego rządu, spokrewniony}

27. Lecz Piotr ponownie wyparł się, i zaraz zapiał kogut.

J 13,38; Mt 26,34; Mk 14,30; Łk 22,34

28. Zaprowadzili więc Jezusa od Kajfasza do pretorium*. A było rano. I sami nie weszli do pretorium, aby się nie skalać, ale by móc spożyć Paschę.

Mt 27,2; Łk 23,1; Mk 15,1

^{*tj. siedziba namiestnika, duży dom lub willa}

29. Wyszedł więc Pilat do nich *na zewnątrz* i powiedział: Jakie oskarżenie wnosicie przeciwko temu człowiekowi?

30. W odpowiedzi, rzekli do niego: Gdyby On nie był złoczyncą* nie wydalibyśmy Go tobie.

^{*gr: kakopoios - wyrządzający zło, złozyńca}

31. Pilat więc powiedział: Weźcie Go wy i według waszego Prawa Go osądźcie. Żydzi powiedzieli mu: Nam nie wolno nikogo zabijać; 32. Aby zostało wypełnione* słowo Jezusa, które wypowiedział, aby wskazać jaką śmiercią będzie umierał.

J 3,14; 12,32; Mt 20,19; Łk 24,7

^{*gr: pleroo - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistnić}

33. Więc ponownie wszedł Pilat do pretorium i przywołał Jezusa, mówiąc do Niego: *To Ty jesteś Królem Żydów?*

^{*lub: Judejczyków}

34. Jezus odpowiedział mu: Czy ty mówisz to sam z siebie, czy inni powiedzieli ci o mnie?

35. Pilat odpowiedział: Czy ja jestem Żydem? Twój naród* i arcykapłani wydali mi Ciebie; co uczyniłeś?

^{*gr: ethnos - por. Mt 21,43*}

36. Jezus odpowiedział: Królestwo moje nie jest z tego świata; gdyby Królestwo moje było z tego świata, moi podwładni podjęliby walkę, abym nie został wydany Żydom*; teraz jednak Królestwo moje nie jest stąd.

^{*lub: Judejczykom}

Ps 45,3; Kol 1,12

37. Pilat powiedział więc do Niego: A zatem jesteś królem? Jezus odpowiedział mu: Ty to mówisz, że ja jestem królem*. Ja na to zostałem zrodzony i na to przyszedłem na świat, aby dać świadectwo prawdzie. Każdy, kto jest z prawdy, słucha mojego głosu.

^{*aram. idiom (?) - masz słuszość, jestem królem} Iz 55,4

38. Pilat powiedział do Niego: Co to jest prawda*? A gdy to powiedział, wyszedł ponownie do Żydów, mówiąc im: Ja nie znajduję w Nim żadnej winy* *z powodu, której miałby być ukarany.*

Iz 53,9; 2Kor 5,21; Hbr 4,15

^{*gr: aletheia - prawda, rzeczywistość, pewność, autentyczność}

^{*gr: aitia - przyczyna kary, zarzut przestępstwa}

39. A jest u was zwyczaj, że na Paschę* jednego wam uwalniam. Chcecie więc, abym wam uwolnił Króla Żydów?

Łk 23,18

^{*hebr.: przejście - święto od 14 do 20 dnia mies. Nisan - Mt 26,2*}

40. Wykrzyknęli więc wszyscy ponownie, mówiąc: Nie Tego, ale Barabasa! A Barabasz był bandytą*.

^{*gr: lestes - por. Mt 27,38*}

19 Wówczas więc wziął Pilat Jezusa i *każal Go wychłostać**.

Mk 15,15-20;

^{*lub: ubiczować} 2Kor 11,24; Hbr 11,36

2. A żołnierze upleli wieniec* z ciernia i włożyli na Jego głowę, i okryli Go purpurowym płaszczem,

^{*gr: stefanos - por. Obj 6,2} Mt 27,28

3. Mówiąc: Witaj*, Królu Żydów! I policzkowali Go.

^{*gr: chaira: witaj - tu: sarkazm od Ave (witaj) Caesar}

4. Wyszedł więc znów Pilat i powiedział im: Oto wyprowadzam Go do was, abyscie poznali, że nie znajduję w Nim żadnej winy* *z powodu, której miałby być ukarany**

^{*por. J 18,38**} Mt 27,4; Łk 23,41; 1P 2,22; 1J 3,5

5. Wtedy Jezus wyszedł na zewnątrz, niosąc cierniowy* wieniec i purpurowy płaszcz. A Pilat powiedział im: Oto człowiek!

Mt 11,19;

^{*gr: akantinos - cień z krzewu akantu} J 1,29; 1Tm 2,5

6. A gdy ujrzeni Go arcykapłani i ich podwładni, krzyczeli słowami: Ukrzyżuj!, ukrzyżuj! Pilat powiedział im: Weźcie Go wy i ukrzyżujcie; ja bowiem nie znajduję w Nim żadnej winy* *z powodu, której miałby być ukarany.*

^{*gr: staurro - przybicie do pionowego pala, poprzecznej belki niesionej przez skazańca wraz z tabliczką określającą winę przestępcy; **por. J 18,38**} Mt 27,22; J 19,15

7. Żydzi odpowiedzieli mu: My mamy Prawo, a według naszego Prawa powinien umrzeć; bo samego siebie uczynił Synem Boga.

Pwt 18,20

8. Gdy więc Pilat usłyszał te słowa*, *tym* bardziej się uląkł*.

^{*dosl.: to słowo; **gr: fobeo - Ef 5,33**}

9. I wszedł ponownie do pretorium*, i powiedział do Jezusa: Skąd jesteś? Lecz Jezus nie dał mu odpowiedzi.

Iz 53,7; Dz 8,32; Flp 1,28

*tj. siedziba namiestnika, duży dom lub willa

10. Piłat więc powiedział do Niego: Nie odpowiadasz mi? Nie wiesz, że mam władzę*, aby Cię ukrzyżować i mam władzę, aby Cię uwolnić? *gr.: eksousia - prawo, autorytet, moc, urząd

11. Jezus odpowiedział: Nie miałbyś żadnej władzy nade mną, gdyby ci to* nie było dane z góry; dlatego *ten*, kto mnie tobie wydaje, ma większy** grzech.

Jr 27,5; J 3,27

*lub: jej; **gr.: megas - wielki, znaczny - tu: większy co do skutków lub konsekwencji i intensywności

12. Odtąd Piłat starał się* Go wypuścić, lecz Żydzi krzyczeli słowami: Jeśli Go uwolnisz, nie jesteś przyjacielem Cezara; każdy bowiem, kto czyni siebie królem, sprzeciwia się Cezarowi! *lub.: szukał (sposobu), dążył

Łk 23,2

13. Wtedy Piłat, gdy usłyszał te słowa*, wyprowadził Jezusa na zewnątrz i zasiadł na tronie sędziowskim**, w miejscu, zwanym Lithostrotos***, a po hebrajsku Gabbata****.

*dost.: to słowo; **lub.: krzesło - por. Mt 27,19*; **tj. kamienny bruk, mozaika, bądź mozaikowa powierzchnia; ****pagórek

14. A był to Dzień Przygotowania Paschy, około szóstej godziny; i powiedział do Żydów: Oto wasz król!

Mk 15,25

*tj. około 12 w południe wg obecnego sposobu liczenia czasu

15. Oni na to krzyczeli: Precz, precz!* Ukrzyżuj Go! Powiedział im Piłat: Czy mam ukrzyżować waszego króla? Arcykapłani odpowiedzieli: Nie mamy króla, tylko Cezara.

Oz 3,4

*idiom: strać - gr.:airo - podnieść wwyż, umieścić, wynurzyć

16. Wtedy im Go wydał, aby został ukrzyżowany. Wzięli więc Jezusa i wyprowadzili.

17. A On niosąc swój krzyż, wyszedł na miejsce, zwane Miejsce Czaszki, które po hebrajsku nazywa się Golgota*;

Mt 27,33; Mk 15,22

*wzgórze za murami miasta kształtem przypominające czaszkę

18. Tam Go ukrzyżowali; a z Nim dwóch innych z jednej i z drugiej strony, a Jezusa pośrodku.

Ps 22,16; Iz 53,12; Hbr 12,2

19. A Piłat sporządził napis* i umieścił na krzyżu; a było na nim napisane: Jezus Nazarejczyk, Król Żydów.

Mt 27,37; Łk 23,38

*tj. tytuł winy najczęściej niesiony przez skazańca - łac.: titulus
20. A ten napis czytało wielu Żydów, bo blisko miasta było to miejsce, gdzie Jezus został ukrzyżowany; a napisany był on po hebrajsku, po grecku i po łacinie.

J 5,2; Dz 21,40;

21. Wtedy powiedzieli Piłatowi arcykapłani żydowscy: Nie pisz: Król Żydów, ale On powiedział: Jestem Królem Żydów.

22. Piłat odpowiedział: Co napisałem, to napisałem.

J 19,12; Ps 76,10

23. Żołnierze więc, gdy ukrzyżowali Jezusa, wzięli Jego szaty i podzielili na cztery części, każdemu żołnierzowi część, i tunikę; a ta tunika* była bez szwu, cała tkana od góry.

*gr.: chiton - szata wkładana na gołe ciało

Mk 15,24

24. Powiedzieli więc do siebie: Nie rozcinajmy jej, ale losujmy o nią, czyja ma być – aby zostało wypełnione Pismo, które mówi: Rozdzielili moje szaty między siebie, a o moje odzienie rzucili los. Wtedy to właśnie uczynili żołnierze.

Ps 22,19; Dz 2,23; 13,27

25. A stały przy* krzyżu** Jezusa: Jego matka i siostra Jego matki, Maria, żona Kleofasa, i Maria Magdalena.

Mt 27,55; Mk 15,40;

*lub.: blisko, obok; **gr.: stauros - por. J 19,6*

Łk 23,49

26. A gdy Jezus ujrzał matkę i ucznia tam stojącego, którego miłował*, powiedział swojej matce: Kobieto, oto twój syn**!

J 13,23; 21,7

*gr.: agapao - por. J 3,16**; **gr.: huios - syn, reprezentujący ojca

27. Potem powiedział do ucznia: Oto twoja matka! I od tej godziny wziął ją ten uczeń do siebie.

Mt 12,48-50; Mk 3,34; 1Tm 5,2

28. Po tym Jezus wiedząc, że wszystko jest już dokonane*, aby Pismo zostało wypełnione, powiedział: Pragnę.

por. uz 30

Ps 22,15

29. A stało tam naczynie napełnione winnym octem; a oni nasaczyli gąbkę winnym octem i zatknęli na hyzop*, podając Mu do ust.

*tj. roślina, której wiązka służyła do pokrapiania

30. A gdy Jezus otrzymał ocet, powiedział: Wykonało* się; skłonił** głowę i oddał ducha.

*dost.: jest dokonane - uz 28

Mt 27,40; Mk 15,37; Łk 23,46

*gr.: telex - doprowadzić do końca, osiągnąć cel - tu: w znaczeniu pomieszenia całkowitej zapłaty za długi, jako okrzyk triumfu

**gr.: klino - skłonić, zniżać (skłonić głowę na poduszeczkę - Mt 8, 20)

31. Żydzi więc, aby ciała nie pozostały na krzyżu w szabat, ponieważ był to Dzień Przygotowania – bo ten dzień szabatu był wielki* – prosili Piłata, aby im połamano golenie i usunięto ich.

Wj 12,16; Pwt 21,22; Mk 15,42

*tj. szabat, który wypadł w trakcie trwania innego święta

32. Przyszli więc żołnierze i istotnie połamali pierwszemu golenie, również i drugiemu, który z Nim został ukrzyżowany,

33. Ale gdy podeszli do Jezusa i gdy zobaczyli, że już umarł, nie połamali Jego goleni.

34. Lecz jeden z żołnierzy włócznią przebił Jego bok i zaraz wypłynęła krew i woda.

35. A ten, który to widział, świadczy o tym, a jego świadectwo jest prawdziwe; i on wie, że mówi prawdę, abyście wy uwierzyli.

36. To bowiem się stało, aby zostało wypełnione Pismo: Kość Jego nie zostanie złamana.

Wj 12,46; Ps 22,14; 34,21

37. I ponownie inne *miejsce* Pisma mówi: I będą patrzeć na Tego, którego przebił^{*}.

^{*}gr.: *ekken teo - przebić*, Ps 22,16; Za 12,10
przebrać, przekopać, wysunąć, wciągnąć - tu: i Obj 1,7

38. A potem Józef z Arymetei, który był uczniem Jezusa, lecz ukrytym z powodu strachu przed Żydami, poprosił Pilata, aby mógł zdjąć ciało Jezusa. I Pilat *mu* pozwolił. Poszedł więc i zabrał ciało Jezusa.

Mk 15,43; Mt 27,57; J 7,13; 12,42; Flp 1,14

39. Przyszedł również i Nikodem, ten który wcześniej przybył w nocy do Jezusa, niosąc około stu liter^{*} mieszanki mirry^{**} i aloesu.

^{*}1 litra rzymska to 327,45 g 2Krn 16,14; J 7,50

^{**}tj. wonna gumożywnica wypływająca z kory balsamowca

40. Wzięli więc ciało Jezusa i wraz z wonnościami zawinęli je w płótna^{*}, tak jak Żydzi mają zwyczaj grzebać. ^{*}dost.: *płótnami* Dz 5,6

41. A był w tym miejscu, gdzie Go ukrzyżowano ogród, a w tym ogrodzie nowy grobowiec, w którym jeszcze nikt nie został położony.

Mt 27,60; Łk 23,54; J 20,15

42. Tam więc, z powodu żydowskiego Dnia Przygotowania^{*}, złożono Jezusa, gdyż grobowiec był blisko.

Kpl 2,6; 2Krn 16,4; Iz 53,9

^{*}tj. dzień przed Paschą, kończący się o 18 - tej i nastawał szabat

20A pierwszego dnia po szabacie^{*}, Maria Magdalena przyszła rano^{**} do grobowca, gdy jeszcze było ciemno i ujrzała odsunięty kamień od grobowca. Mt 27,60; Łk 24,1

^{*}lub: tygodnia; ^{**}o czwartej straży nocnej tj. między 3 a 6

2. Pobiegła więc i przyszła do Szymona Piotra i do drugiego ucznia, którego miłował Jezus, i powiedziała im: Wzięli Pana z grobowca i nie wiemy, gdzie Go położyli.

3. Wszedł więc Piotr i ten drugi uczeń, i ruszyli do grobowca.

4. A biegli obaj razem; lecz ten drugi uczeń pobiegł przodem, szybciej od Piotra i pierwszy przyszedł do grobowca, Kpl 13,30

5. A gdy schylił się, widział^{*} leżące płótna; jednak nie wszedł. ^{*}dost.: *widzi*

6. Przyszedł więc Szymon Piotr idący za nim, wszedł do grobowca i oglądał leżące płótna,

^{*}gr.: *theo - patrzeć uważnie, rozpoznawać, przyglądać się*
7. I chustę^{*}, która była na Jego głowie, nie leżącą razem z płótnami^{**}, ale osobno zwinętą na jednym miejscu. J 11,44

^{*}gr.: *soudarion - chusta używana również do wycierania potu*

^{**}gr.: *othion - kawałek lnianego płótna, w Lma. pasy płótna*

8. Wtedy też wszedł i ten drugi uczeń, który przybył pierwszy do grobowca, i ujrzał, i uwierzył[†]. ^{*}domyśl. - *w zmartwychwstanie* Mk 16,5

9. Jeszcze bowiem nie zrozumieli Pisma, że On musi^{*} powstać z martwych.

^{*}lub: *jest konieczne, musi się (wydarzyć)* Ps 16,10

10. I odeszli więc ponownie uczniowie do siebie. J 7,53; 16,32

11. Ale Maria stała płacząc^{*} na zewnątrz przy grobowcu. Gdy tak^{**} płakała, schyliła się do grobowca. Mk 16,5; J 16,6; 19,5

^{*}gr.: *klaio - łkać, biadać, lamentować, szlochać; ^{**}dost.: jak więc*

12. I ujrzała dwóch aniołów w bieli siedzących, jednego przy głowie, a drugiego przy stopach, w *miejscu* gdzie leżało ciało Jezusa.

13. A oni powiedzieli jej: Kobieto! Dlaczego płaczesz? Odpowiedziała im: Bo wzięli mojego Pana i nie wiem, gdzie Go położyli.

14. A gdy to powiedziała, odwróciła się i ujrzała stojącego Jezusa; a nie wiedziała, że to jest Jezus. J 21,4; Mk 16,12; Łk 24,16

15. Jezus powiedział do niej: Kobieto! Dlaczego płaczesz? Kogo szukasz? Ona myśląc, że jest to ogrodnik, powiedziała do Niego: Panie! Jeśli ty Go przeniósłeś, powiedz mi, gdzie Go położyłeś, a ja Go wezmę. Łk 24,5

16. Jezus powiedział jej: Mario[†]! Ona gdy się obróciła, powiedziała do Niego: Rabbuni^{**}! Co wyklada się: Nauczycielu! J 10,3; 13,13; ^{*}NA - hebr. *Mariam*; ^{**}tj. *aram. forma hebr. - Rabbi* Mt 23,8

17. Jezus powiedział do niej: Nie zatrzymuj^{*} mnie, bo jeszcze nie wstąpiłem do mojego Ojca; ale idź do moich braci i powiedz im: Wstępuję do Ojca mojego i Ojca waszego, i do Boga mojego i Boga waszego. Ps 22,22; Ez 37,27; Mt 12,50; Hbr 2,11; 1,1 J 1,1

^{*}gr.: *haptomai - trzymać się czegoś, przylgnąć, dotykać*

18. I przyszła Maria Magdalena, oznajmiając uczniom, że widziała Pana, i że to jej powiedział. Mt 28,10; Mk 16,10

19. Gdy więc był wieczór tego *właśnie* dnia, pierwszego *po* szabacie, a drzwi były zamknięte, z powodu lęku *przed* Żydami, *tam*

gdzie byli zgromadzeni uczniowie, przyszedł Jezus, stanął na środku i powiedział im: Pokój wam!

Mk 16,14; Łk 24,36; J 16,33

20. A gdy to powiedział, pokazał im ręce i swój bok. Uradowali się więc uczniowie, widząc Pana.

Iz 25,9

21. Wtedy Jezus powiedział im ponownie: Pokój wam; tak jak mnie posłał Ojciec, i ja was posyłam.

Mk 16,15

22. A gdy to powiedział, tchnął^{*} na nich, mówiąc im: Weźcie^{**} Ducha Świętego.

^{*gr: enufjao - dmuchnąć lub tchnąć} Rdz 2,7; Ez 37,9; J 14,16
^{na kogoś, dać; **gr: lambano - Mk 12,20* - tu: tryb rozkazujący}

23. Komukolwiek grzechy odpuscicie^{*}, są im odpuszczone; a komukolwiek zatrzymacie, są zatrzymane^{**}.

2Kor 2,7; Kol 3,13

^{*gr: afemi - puścić wolno, odejść, pozostawić, nie zatrzymywać}

^{**gr: kratoo - trzymać w dłoni, władać czymś, być panem}

24. A Tomasza, jednego z dwunastu, zwanego Didymos^{*}, nie było z nimi, gdy przyszedł Jezus.

^{*J. Bliźniak} J 11,16

25. I powiedzieli mu wtedy inni uczniowie: Widzieliśmy Pana. A on powiedział im: Jeśli nie ujrzę na Jego rękach śladu gwoździ i nie włożę palca swojego w ślad gwoździ, i nie włożę swojej ręki w Jego bok, nie uwierzę.

Ps 78,11.32; Za 12,10; J 4,48

26. A po ośmiu dniach Jego uczniowie byli ponownie w domu^{*}, a z nimi i Tomasz. I przyszedł Jezus, gdy drzwi były zamknięte, i stanął na środku, i powiedział: Pokój wam!

^{*dost: wewnątrz} Iz 26,12; 54,10; J 20,19

27. Potem powiedział Tomaszowi: Zbliż^{*} tu swój palec i zobacz moje ręce, i zbliż swoją rękę, i włóż w mój bok, i nie bądź niewierzący^{**}, lecz wierzący.

Mt 17,17

^{*dost: zbliżaj}

^{**gr: apistos - bez wiary, zdradziecki, komu nie można zaufać}

28. A w odpowiedzi Tomasz, rzekł do Niego: Pan^{*} mój i Bóg^{*} mój!

Ps 35,23; Iz 9,6; Dz 7,59; Hbr 1,8;

^{*w gr: rodz. określony - ho: ten (Pan), ten (Bóg)} J 15,20

29. Jezus powiedział mu: Dlatego że mnie widziałeś Tomasz, uwierzyłeś; błogosławieni^{*}, którzy nie widzieli, a uwierzyli.

Łk 1,45;

^{*lub: szczęśliwi} Ps 94,8; Łk 11,27; Rz 4,6; 2Kor 5,7

30. I wiele też innych cudownych znaków^{*} Jezus uczynił wobec swoich uczniów, które nie są zapisane w tym zwoju.

^{*por: J 4,54*}

31. Ale te są zapisane, abyście uwierzyli, że Jezus jest Mesjaszem^{*}, Synem Boga, i żebyście wierząc mieli życie w Jego imieniu^{**}.

^{*gr: christos - Mesjasz, Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony}

^{**hebr. idiom: w imieniu tj. w osobie} J 1,4; 5,13

21 Potem znów ukazał się Jezus uczniom nad Morzem Tyberiadzkim^{*}, a ukazał się tak: ^{*inna nazwa Morza (Jeziora) Galilejskiego}

2. Byli razem Szymon Piotr i Tomasz, zwany Didymos, i Natanael, który był z Kany Galilejskiej, i synowie Zebedeusza, i dwaj inni z Jego uczniów.

J 1,45; 11,16; Mt 4,21

3. Szymon Piotr powiedział im: Idę łowić ryby. Mówią mu: I my pójdziemy z tobą. I wyszli, i zaraz wstąpili do łodzi, a tej nocy nie nie złowili.

Mt 4,18; Łk 5,10; 1Kor 3,7

4. A gdy nastał wczesny ranek, stanął Jezus na brzegu; jednak nie wiedzili uczniowie, że to jest Jezus.

J 20,14; Mk 16,12; Łk 24,15

5. Jezus więc powiedział im: Dzieciątka!^{*} Nie macie czegoś do zjedzenia^{**}? Odpowiedzieli mu: Nie mamy.

Łk 24,41; 1J 2,13

^{*lub: chłopcy - por: J 4,49**; **każdy pokarm dawany do chleba}

6. On natomiast powiedział im: Zarućcie sieć po prawej stronie łodzi, a znajdziecie. Zarućli więc i nie mieli siły, aby ją wciągnąć z powodu mnóstwa ryb.

Łk 5,4-7

7. Ten uczeń, którego miłował Jezus, powiedział Piotrowi: To jest Pan. Wtedy Szymon Piotr, słysząc, że to jest Pan, przepasał się narzutą^{*}, był bowiem nagi^{**}, i rzucił się w morze.

^{*lub: górna część ubrania} Łk 24,30-31

^{**gr: gymnos - być biednie lub lekko ubrany, goły, odkryty}

8. A inni uczniowie przybyli w łodzi, bo byli niedaleko od ładu, około dwieście łokci^{*}, ciągnąc sieć z rybami.

Pwt 3,11

^{*gr: pechys - ramię, łokieć - miara dl. 1 łokieć - ok. 45 cm, tu: 90 m}

9. Gdy więc wyszli na łąd, ujrzeni leżące rozpalone węgle^{*} i ułożoną rybę i chleb.

^{*dost: stos płonących węgli lub węgli drzewnych}

10. Jezus powiedział im: Przynieście kilka ryb, które teraz złowiliście.

Łk 5,6

11. Szymon Piotr wstąpił więc do łodzi i wyciągnął sieć na łąd, pełną wielkich ryb, których było sto pięćdziesiąt trzy; a choć było ich tak wiele, sieć się nie rozdarła.

12. Jezus powiedział im: Chodźcie i zjedzcie posiłek^{*}. A żaden z uczniów nie śmiał^{**} Go pytać: Kim Ty jesteś? Wiedząc, że to jest Pan.

^{*J. śniadanie lub obiad} Obj 22,17

^{**gr: tolmno - być śmiałym, gardzić strachem, odważać się na coś}

13. Więc przyszedł Jezus, wziął chleb i dał im, podobnie i rybę.

14. To już trzeci raz ukazał się Jezus swoim uczniom jako wzbudzony z martwych.

15. Gdy więc spożyli posiłek*, Jezus powiedział do Szymona Piotra: Szymonie, synu Jonasza, miłujesz** mnie więcej niż ci? Powiedział Mu: Tak jest, Panie! Ty wiesz, że Ciebie kocham***. Rzekł więc do niego: Paś**** moje jagnięta. *por: u 12* Jr 3,15; Hbr 4,13;

**gr: agape - miłość, dobra wola, życzliwość IP 5,2
w sensie decyzyjnym wyrażająca się w czynach

***gr: fileo - kochać, okazywać czułość, całować
w sensie wielkiego zaangażowania emocjonalnego

****gr: bosko - karmić, paść - obrazowo - nauczać, wychowywać

16. Powiedział mu ponownie, po raz drugi: Szymonie, synu Jonasza, miłujesz* mnie? Powiedział do Niego: Tak, Panie! Ty wiesz, że Cię kocham**. Powiedział mu: Bądź pasterzem*** moich owiec****. Ps 95,7; J 10,11-16; 18,17

*gr: agape; **gr: fileo; ***dost.: pasterzuj - gr: poimaiono - paść, nadzorować, opiekować, prowadzić; ****gr: probaton - drobniejsze udomowione bydło, najczęściej owca lub koza

17. Powiedział mu po raz trzeci: Szymonie, synu Jonasza, kochasz* mnie? Zasmucił się Piotr, że do niego po raz trzeci powiedział: Czy mnie kochasz? I odpowiedział Mu: Panie! Ty wiesz wszystko, Ty wiesz, że Ciebie kocham*. Jezus powiedział mu: Paś** moje owce.

*gr: fileo - u 15*** Joz 22,22; Hi 31,4; Lm 3,33; Mt 26,75; J 16,30

**gr: bosko - karmić, paść - obrazowo - nauczać, wychowywać

18. Zaprawdę*, zaprawdę* mówię ci: Gdy byłeś młodszy, sam się przepasywałeś i chodziłeś, gdzie chciałeś; lecz gdy się zestarzejesz, wyciągniesz** swoje ręce, a inny cię opasze i poprowadzi***, gdzie nie chcesz.

*gr: amen - z hebr.: godne wiary, uroczysty akt potwierdzenia

**gr: ekteino - wyprostować, rozciągnąć - sugestia ukrzyżowania?

***gr: fero - prowadzić, nieść, podtrzymywać, przewodzić

19. A to powiedział, zaznaczając jaką śmiercią odda chwałę* Bogu. A gdy to powiedział, rzekł mu: Chodź za mną. Lb 14,24; J 12,26

*gr: doksadzo - otoczyć chwałą, stawić, uwielbić - J 7,39**

20. A Piotr, gdy się obrócił, ujrzał idącego ucznia, którego miłował Jezus, tego, który spoczął podczas wieczerzy przy* Jego pierśi i zapytał: Panie! Kim jest ten, co Ciebie wydaje?

J 13,23-25; 19,26-27; 20,2; 21,7

*idiom odnoszący się do spoczyniania na honorowym miejscu przy stole podczas wspólnego posiłku

21. A gdy ujrzał go Piotr, powiedział Jezusowi: Panie, a co z tym?

22. Jezus powiedział mu: A jeśli zechciałbym pozostawić go, aż przyjdę*, co ci do tego? Ty chodź za mną! *dost.: przychodzę Mt 16,27; Mk 9,1

23. Rozeszła się więc ta wieść* między** braćmi, że ten uczeń nie umrze***. Ale Jezus nie powiedział mu, że nie umrze**, lecz: Jeśli zechciałbym go pozostawić, aż przyjdę****, co ci do tego?

Pwt 29,28; Hi 28, 28; Dn 4,35; Mk 9,1;

*dost.: słowo; **do; ***dost.: (ma nie) umierać 1Kor 4,5

****gr: erchomai - przyjść, przybywać, tu: przychodzę

24. A to jest uczeń, który świadczy* o tym, i który to napisał; a wiemy, że prawdziwe jest jego świadectwo*.

J 19,35; 1J 1,1; 3J 1,12

*gr: martyreo - być naocznym świadkiem, wydać świadectwo w sądzie, świadczyć aż do męczeństwa, być męczennikiem

25. Jest jeszcze wiele innych licznych rzeczy, które uczynił Jezus, które gdyby miały zostać spisane jedne po drugich*, to sądzę, że i cały** świat nie zmieściłby zwojów*** spisanych o tym. Amen.

Ps 34,8; 40,5; Łk 1,45

*lub: pojedynczo; **dost.: sam; ***gr.: biblion - por: 2Tm 4,13*

Dzieje Apostolskie

1 Pierwszą relację* napisał, Teofilu, o wszystkim, co Jezus zaczął czynić, a także nauczać od początku, Łk 1,3

*gr.: logos - w narracji historycznej lub traktatu na powszechne zastosowanie u pisarzy greckich

2. Aż do dnia, w którym po przekazaniu przez Ducha Świętego poleceń apostołom, których sobie wybrał, został wzięty do góry;

3. Im też po swojej męce, w wielu niepodważalnych dowodach, przedstawił się jako żyjący, ukazując* się im przez czterdzieści dni i mówiąc o Królestwie Bożym. Dz 13,31;

*lub: dał się widzieć Mk 16,10; J 20,1; 1Kor 15,5

4. A w czasie wspólnego spotkania* z nimi, nakazał** im: Nie oddalajcie się z Jeruzolimy, ale oczekujcie obietnicy Ojca, o której słyszeliście ode mnie. Dz 2,33; Łk 24,49; J 14,16

*gr.: synalizo - zebrać się razem, spotkać, jeść wspólnie
**gr.: parangello - polecić, rozkazać, przekazać

5. Jan bowiem chrzczył* w wodzie, lecz wy, po niewielu dniach zostaniecie zanurzeni* w Duchu Świętym. Mt 3,13; Łk 3,16; 1Kor 12,13

gr.: baptizo - zanurzać, zamaczać - por. Mt 3,11

6. A gdy się zgromadzili, pytali Go, mówiąc: Panie! Czy w tym czasie przywrócisz* Królestwo Izraelowi? Jr 23,5; Iz 9,6; Dn 7,27

*gr.: apokathistemi - przywrócić do poprzedniego pierwotnego stanu, odnowić, naprawić - tu: przywracać - czas teraz.

7. On jednak powiedział do nich: Nie wazsja* w rzecz poznać czasy i pory, które Ojciec swa* władza ustalił. *dost.: w waszej Dz 17,26

8. Ale otrzymacie* moc Ducha Świętego, który przyszedł** do was; i będziecie mi świadkami zarówno w Jeruzolimie, jak i w całej Judei, i w Samarii, aż do krańców ziemi.

*lub: weźmiecie, **czas przeszły dokonany - por. J 20,22

**lub: gdy do was (już) przyjdzie Mi 3,8; Łk 24,48; Rz 15,19

9. I gdy to powiedział, a oni patrzyli, został uniesiony w górę, i obłok wziął Go sprzed ich oczu. Mk 16,5; Obj 3,4

10. A gdy byli wpatrzeni w niebo, jak On się oddala, oto dwaj mężowie stanęli przy nich w białym odzieniu,

11. I ci powiedzieli: Mężowie z Galilei, czemu stoicie, wpatrując się w niebo? Ten Je-

zus, który od was w górę został uniesiony do nieba, powróci w taki sposób, jak Go widzieliście idącego do nieba. 1Tes 4,16; Obj 1,7

12. Wtedy wrócili do Jeruzolimy z góry, zwaney Oliwną, która leży* blisko Jeruzolimy na odległość** drogi szabatowej. **dost.: jest* Za 14,4

**tj. dozwolona odległość na przebycie w szabat - 1040 m

13. I gdy weszli do miasta, wstąpili do sali na piętrze, gdzie się zatrzymali: Piotr i Jakub, i Jan, i Andrzej, Filip i Tomasz, Bartłomiej i Mateusz, Jakub syn Alfeusza i Szymon Zelota*, i Juda syn Jakuba. **por. Łk 6,15**

14. Ci wszyscy trwali niezłomnie* i jednomyślnie** w modlitwie i prośbie, razem z kobietami, i z Marią, matką Jezusa, i z Jego braćmi. **gr.: proskartereo - por. Dz 2,42* Łk 8,2

**gr.: homothymadon - zgodnie co do celu, myśli, działania

15. W tych też dniach powstał Piotr spośród uczniów – a w tym samym miejscu* była rzesza razem licząca około sto dwadzieścia osób – i powiedział: **dost.: imion*

16. Mężowie bracia! Musiało zostać wypełnione to Pismo, w którym Duch Święty przepowiedział przez usta Dawida o Judaszu, który stał się przewodnikiem tych, którzy schwyтали Jezusa; 2Sm 23,2; Ps 41,10; Mk 12,36; J 13,18

*tj. uroczysty zwrot obejmujący również kobiety

17. Który został zaliczony do nas i dostał w udziale dziedzictwo tej służby.

18. On rzeczywiście za zapłatę niesprawiedliwości nabył pole, ale gdy padł na twarz, pękł wół i wypłynęły wszystkie jego wnętrzności. Za 11,12-13

19. I stało się to wiadome wszystkim mieszkającym w Jeruzolimie, tak że nazwano to pole w ich własnym* języku** Akeldamach, to jest Pole Krwi. **tj. w jęz. aramejskim*

**gr.: dialektos - mowa, język; narzecze, dialekt

20. Napisane jest bowiem w zwoju* Psalmów: Niech mieszkaniec jego stanie się puście i niech nikt w nim nie zamieszka, a jego urząd** oby wziął inny. Ps 69,26; 109,8; Tł 1,5-9

*gr.: biblos - zwoj pergaminu lub papirusu, zwoj zapisany

**gr.: episkope - biskupstwo, nadzór; dogłdanie, piecza

21. Trzeba^{*} więc, aby spośród mężów, którzy towarzyszyli nam przez cały czas, gdy Pan Jezus przebywał^{**} wśród nas, Łk 10,1

^{*gr: dei - jest konieczne; **idiom: gdy do nas przyszedł i odszedł}

22. Począwszy od chrztu Jana aż do dnia, w którym został wzięty od nas w górę, aby jeden z nich^{*}, stał się razem z nami świadkiem Jego powstania z martwych. ^{*dost.: tych}

23. I postawili dwóch: Józefa, zwanego Barsabą, którego też nazywano Justus^{*} i Mattiasza^{**}. ^{*tj. Sprawiedliwy; **hebr: Mattithyah - dar JHWH}

24. A pomodlili się, mówiąc: Ty, Panie! Który znasz serca wszystkich, wskaż z tych dwóch jednego, którego sobie wybrałeś, Łb 27,16

25. Aby przyjął dziedzictwo tej służby i apostołstwa, od którego odstąpił Judasz, by pójść na swe własne miejsce. Rz 1,5; 1Kor 9,2

26. I rzucili^{*} ich losy. I padł los na Mattiasza; i został dobrany^{**} do grona jedenastu apostołów. ^{*dost.: dali} Joz 18,10; Kpl 16,8; 1Sm 14,41

^{**gr: synkatapsefido - być dobranym do, składać los w urnie}

2 I gdy nadszedł^{*} dzień Pięćdziesiąty, byli wszyscy zgromadzeni jednomyślnie na tym samym^{**} miejscu. Kpl 23,15; Pwt 16,9;

^{*dost.: i w wypelnionym dniu; **tub: w jednym} 1Kor 16,8

2. I nagle powstał z nieba szum, jakby nadchodzącego gwałtownego wiatru, i napelnił cały dom, gdzie przebywali^{*}. ^{*dost.: siedzieli}

3. I ukazały się im rozdzielające się języki jakby ognia, tak że spoczął^{*} na każdym z nich. ^{*dost.: usiadł; **każdym jednym}

4. I napelnieni zostali wszyscy Duchem Świętym, i zaczęli mówić innymi językami, tak jak Duch dawał im się wypowiadać. 1Kor 12,10

5. A przebywali w Jeruzolimie Żydzi, mężowie pobożni^{*}, z każdego narodu pod niebem. ^{*gr: eulabes - pełen czci dla Boga, oddany Bogu, pobożny}

6. A gdy powstał ten głos, zeszło się mnóstwo ludzi i zdumieni się, że słyszeli, każdy z nich^{*}, jak mówili ich własnym językiem^{**}. ^{*dost.: każdy jeden; **gr: dialektos - mowa, język, dialekt}

7. I zdumiewali się wszyscy, i dziwili się, mówiąc jedni do drugich: Czy oto ci wszyscy, którzy mówią, nie są Galilejczykami?

8. Jak to więc jest, że słyszyni każdy z nas własny język^{*} w którym się urodziliśmy? ^{*w: 6**}

9. Partowie i Medowie, i Elamici, i zamieszkujący Mezopotamię, Judeę a także Kapadocję, Pont i Azję,

10. Frygię a także Pamfilję, Egipt i części Li-

bii, tej leżącej naprzeciw Cyreny, i przybyśse^{*} z Rzymu, Judejczycy, a także prozelici^{**}, ^{*dost.: przybywać w kraju; **tj. poganie wyznający judaizm}

11. Kreteńczycy i Arabowie, słyszyni ich mówiących w naszych językach^{*} o wielkich dziełach Boga. ^{*gr: glossa - język, mowa, dialekt}

12. I zdumieni się wszyscy, i byli zakłopotani^{*}, mówiąc jeden do drugiego: Cóż to ma być? ^{*tub: byli zaniepokojeni, zastanawiając się}

13. Inni natomiast szydząc, mówili: Upili^{*} się młodym winem. ^{*dost.: są wypelnieni} 1Sm 1,14

14. Wtedy wstał Piotr z jedenastoma, podniósł swój głos i przemówił^{*} do nich: Mężowie Judejczycy i wy zamieszkujący Jeruzolime! Niech jest to wam wiadome i wysłuchajcie^{**} moich słów. ^{*zwrot dotyczy podniosłej, dostojnej mowy} Iz 40,9; 58,1

15. Bowiem nie są oni pijani, jak przypuszczacie^{**}, gdyż jest trzecia^{**} godzina dnia. ^{*tub: podejrzewacie; **tj. 9 - ta wg obecnej rachuby czasu}

16. Ale to jest to, co jest powiedziane przez proroka Joela: Jl 3,1-5

17. I tak będzie w ostatecznych dniach, mówi Bóg, wyleję z Ducha mojego na wszelkie ciało^{*}, prorokować będą synowie wasi i córki wasze, a młodzieńcy wasi ujrzą widzenia, a starsi^{**} wasi będą snić sny. Iz 2,2; Mi 4,1; 2Tm 3,1

^{*tj. na każdego człowieka; **gr: presbyteros - por. 1Tm 5,19*}

18. I nawet na moje sługi^{*} i na moje służebnice^{*} w tych dniach wyleję z Ducha mojego, i będą prorokować; ^{*tub: niewolników} Jl 3,5

19. I ukazę^{*} cuda^{**} na niebie w górze, i znaki^{***} na ziemi na dole, krew, ogień i kłęby dymu. ^{*dost.: dam; **gr: teras - cud,jako zjaw. fiz.; ***J 4,54*}

20. Słońce zostanie obrócone w ciemność, a księżyc w krew, zanim przyjdzie ten wielki i jawny^{*} dzień PANA. Iz 2,12; 13,9; 24,23;

^{*tub: wyraźnie widoczny, sławny} Mi 4,5; 1Tes 5,2; 2P 3,10

21. I stanie^{*} się, że każdy, kto wezwie^{**} imienia PANA, zostanie zbawiony. Jl 3,5;

^{*dost.: i będzie; **tub: przywoła do siebie} Rz 10,13; 1Kor 1,2

22. Mężowie Izraelici! Słuchajcie tych słów: Jezusa Nazarejczyka, męża od Boga, który jest wam potwierdzony^{**} przez moce, cuda i znaki, które czynił Bóg przez Niego pośród was, jak to sami wiecie, ^{*tub: wskazany} Łk 7,20

23. Tego, zgodnie z ustalonym postanowieniem^{*} i uprzednią wiedzą^{**} Boga wydanego, wzięliście i przytwierdziście do krzyża rękami ludzi nieprawych. Łk 22,22; Rz 8,20; 1P 1,2

^{*tub: radą, zamiarem; **wcześniejsze: wiedza lub wybranie}

24. Jego to wzbudził Bóg, gdy uwolnił^{*} od bólów śmierci, gdyż było rzeczą niemożliwą, aby przez nią był trzymany. J 10,18;

^{*lub: rozwiązał} Rz 8,11; Hbr 13,20; 1P 1,21

25. Dawid bowiem mówi o Nim: Przez cały czas widziałem^{*} PANA przed moim obliczem: Bo jest po mojej prawicy, abym nie został zachwiany. Ps 16,8-11; Dz 4,28; Rz 8,28

^{*gr: prorao - widzieć przed sobą, mieć przed oczami}

26. Dlatego doznał radości^{*} moje serce i rozradał się mój język, a jeszcze i ciało moje mieszkac^{**} będzie w nadziei; Ps 57,8

^{*dosł.: zostało rozradowane; **rozbije namiot}

27. Nie zostawisz bowiem mojej duszy w Hadesie^{*}, ani nie dopuścisz^{**}, by święty Twój ogładał zepsucie. Ps 16,10; 86,13; Iz 43,3; 45,11; 47,4

^{*gr. okręśl. krajny umarłych - hebr. Szool - Ps 16,10; **lub: dasz}

28. Daleś mi poznać drogi życia i napełnisz mnie radością przed^{*} Twoim obliczem.

^{*lub: (wypływająca) z Twojego oblicza}

29. Mężowie bracia! Wolno mi mówić z całą śmiałością^{*} do was o patriarsze Dawidzie, że umarł i został pogrzebany, a jego grobowiec jest u nas aż do dnia dzisiejszego. 1Kr 2,10;

^{*lub: ufna odwaga, otwartość} Dz 13,36; Hbr 7,4

30. Będąc więc prorokiem, i wiedząc, że Bóg potwierdził przysięgą, że z owocu jego lędzwi^{*} według ciała wzbudzi Mesjasza i posadzi na jego tronie, Ps 89,4-5; 132,11

^{*lub: białe; w semickim myśleniu miejsce mocy rozrodczej}

31. To przewidując, powiedział o zmartwychwstaniu Mesjasza, że nie została dusza Jego w Hadesie, a ciało Jego nie zobaczy zepsucia.

32. Tego to Jezusa wzbudził Bóg, czego my wszyscy jesteśmy świadkami. Dz 1,8; Łk 24,48

33. Będąc więc wywyższonym prawicą Boga, i otrzymując od Ojca obietnicę Ducha Świętego, wylał^{*} to, co wy teraz widzicie i słyszycie. ^{*gr: ekcheo - wylać, w przenośni - rozdawać oficje}

34. Albowiem Dawid nie wstąpił do nieba, lecz sam mówi: Powiedział PAN memu Panu: Zasiadaj po mojej prawicy, Ps 110,1

35. Aż położę nieprzyjaciół twoich jako podnózek twoich stóp. Łk 20,42; Hbr 1,13

36. Niech więc wie z pewnością cały dom Izraela, że i Panem i Mesjazem uczynił Go Bóg, tego Jezusa, którego wy ukrzyżowaliście.

37. Gdy to usłyszeli, serca *ich* zostały prze-szyte do głębi i powiedzieli do Piotra oraz do pozostałych apostołów: Co mamy czynić, mężowie bracia? Dz 7,54; J 8,9

38. A Piotr powiedział do nich: Upamiętajcie^{*} się i niech każdy z was zostanie ochrzczo-ny^{**} w imieniu Jezusa Chrystusa ze względu^{***} na odpuszczenie grzechów, a otrzymacie^{****} dar Ducha Świętego. Dz 8,12; Mt 28,19; Łk 24,47

^{*gr: metaneo - zmienić myślenie, zawrócić; **lub: zanurzony}

^{***gr: dia - ze względu na, z powodu, na, przez; ****lub: weźmiecie}

39. Dla was bowiem jest ta obietnica i dla waszych dzieci, i dla wszystkich, którzy są z dala, ilu ich powoła PAN, Bóg nasz.

40. I w wielu innych słowach świadczył i zachęcał *ich*, mówiąc: Dajcie się uratować^{*} z tego przewrotnego^{**} pokolenia.

^{*gr: sodzo - zbawić, ocalić; **lub: wypaczonego, skrzywionego}

41. Ci więc, którzy z radością przyjęli jego słowa, zostali ochrzczeni, i w tym dniu przyłączonych zostało około trzech tysięcy dusz.

42. I trwali niezłomnie^{*} w nauce^{**} aposto-łów i w wspólności^{***}, i w łamaniu chleba, i w modlitwach. Łk 24,35; Dz 2,7; Ef 6,18

^{*gr: proskartereo - trwać przy kimś, gotowość, wytrwałość}

^{**gr: didache - nauczanie, doktryna; ***gr: koinonia - społeczność, wspólna więź, bliskość, współdzielać, wspólnota}

43. I każdą duszę^{*} ogarniała bojaźń, a przez ręce apostołów działo się wiele znaków^{**} i cudów. ^{*gr: psuche - por. Mk 8,35; **,por: J 4,54} Dz 5,12

44. A wszyscy wierzący byli na tym samym miejscu^{*} i wszystko mieli wspólne. Dz 5,4

45. I sprzedawali swoje posiadłości i majątki, i rozdzielali je wszystkim, zgodnie z tym, jaką kto miał potrzebę. Dz 4,34-36

46. I codziennie też trwali niezłomnie i jedynomyślnie w świątyni, łamiąc także chleb po domach, przyjmowali pokarm z radością^{*} i w prostocie serca, Joz 9,2; Dz 1,14;

^{*lub: w radosnym uniesieniu} Dz 4,24; 15,25; Flp 2,2

47. Chwaląc^{*} Boga i mając życzliwość^{**} u całego ludu. A Pan codziennie przyłączał do tego grona^{***} – do zboru^{****} – tych, którzy dostępowali zbawienia^{*****}. ^{*lub: wielbiąc; **taszę}

^{***dosł.: w to samo - por. w 44; ****gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie - Obj 22,16; *****lub: mieli być zbawieni, byli zbawieni}

3 A Piotr i Jan wchodzili do świątyni w godzinę modlitwy, o dziewiątej. ^{*tj. 15-tej}

2. I był *właśnie* niesiony pewien mąż, chromy^{*} już w^{**} łonie swojej matki, a którego kładzono każdego dnia przy bramie świątyni, zwanej Piękną, aby prosił o dar miłosierdzia^{***} tych, którzy wchodzili do świątyni.

^{*lub: kulawy; **dosł.: od łona; ***usparcie dla ubogich, jątuzinę}

3. Ten widząc Piotra i Jana, gdy mieli wejść do świątyni, prosił *ich* o dar miłosierdzia.

4. A Piotr, wpatrując się w niego wraz z Janem, powiedział: Spójrz na nas!

5. On więc spojrzal* na nich, spodziewając się od nich coś dostać. *lub: zwrócił uwagę

6. Piotr natomiast powiedział: Nie mam srebra ani złota; lecz co mam, to ci daję: W imieniu Jezusa Chrystusa Nazarejczyka wstań i chodź. Dz 16,18; 1Kor 1,2; Flp 2,10; Mt 7,22

7. I chwycił go prawą ręką, i podniósł, a natchmiast zostały wzmocnione jego stopy i kostki. Mt 8,3; Mk 1,31; 2,12

8. A podskakując, stanął i chodził, i wszedł z nimi do świątyni, chodząc, skacząc i chwając* Boga. *gr: aineo - wielbić, chwalić Iz 35,6

9. I zobaczył go cały lud, jak chodził i chwalił Boga. Dz 4,16.21

10. I poznali też, że to on był tym, który dla uzyskania wsparcia* siadał przy Bramie Pięknej świątyni; i napełnieni zostali zdumieniem i uniesieniem z powodu tego, co mu się stało. *gr: eleemosyne - dar miłosierdzia, jałmużna

11. A gdy chromy, ten, który został uzdrowiony, trzymał się Piotra i Jana, zbiegł się do nich cały zdumiony lud do portyku*, zwanego Salomonowym. J 10,23; Dz 5,12

*tj. zadazona kolumnada chroniąca przed upalem

12. Co widząc Piotr, odpowiedział ludowi: Mężowie Izraelici! Dlaczego się z tego powodu dziwicie, lub dlaczego tak uważnie nam się przypatrujecie, jakbyśmy to własną mocą lub pobożnością uczynili, że on chodzi?

13. Bóg Abrahama, Izaaka, Jakuba, Bóg naszych ojców, wprowadził do chwały Jezusa, swojego Syna*, którego wy wydaliście i wyparliście się Go przed obliczem Piłata, który zasadził Jego uwolnienie. Ps 71,22

*gr: pais - małe dziecko, chłopiec, sługa; *lub: odrzuciliście

14. Ale wy zaparliście się Świętego i Sprawiedliwego i prosiliście o darowanie wam mordery, Iz 43,3; Dz 7,52; 22,14

15. I zabilście Sprawcę* życia, którego Bóg wzbudził z martwych, czego my jesteśmy świadkami. *gr: archegos - początek, uódcz, twórca

16. A z powodu wiary w imię Jego, imię Jego wzmocniło tego, którego wy widziacie i znacie; a wiara w Niego, dała mu pełne zdrowie* wobec was wszystkich. Dz 4,10; 16,18

*gr: holokleria - całkowita sprawność, doskonały stan ciała

17. Ale teraz, bracia, wiem, że tak jak i wasi przywódcy uczyniliście to z niewiedzy,

18. Bóg natomiast wypełnił w ten sposób to, co przez usta wszystkich proroków wcześniej oznajmił*, że Jego Mesjasz miał cierpieć⁶⁶. *gr: proklatangelo - oznajmić wcześniej, że coś nastąpi

**gr: pascho - cierpieć dotkliwie, znosić niedole, odczuwać

19. Dlatego upamiętajcie* się i nawróćcie, aby zostały zmasane* wasze grzechy, i aby nadeszły od oblicza PANA czasy ochłody⁶⁷,

*lub: zmieńcie myślenie, zwróćcie Iz 52,1; Dz 2,38;

**lub: startę; ***orzeźwienia 2Tm 2,25; Mt 13,15; Jk 5,19

20. I aby posłał wcześniej zapowiedzianego* wam Jezusa Mesjasza⁶⁸. Hbr 9,28

*dosł.: który jest wcześniej ogłoszony przez herolda

**gr: christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczonej, Mesjasz

21. Którego niebo musi przyjąć aż do czasu odnowienia* wszystkich rzeczy, o których powiedział Bóg od wieku* przez usta wszystkich swoich świętych proroków. **por. Hbr 1,2⁶⁹

*gr: apokatastasis - przywrócenie do poprzedniego pierwotnego stanu, odnowa, naprawa - również jako wyraż. medyczne

22. Mojżesz bowiem prawdziwie powiedział do ojców, że Proroka wzbudzi wam PAN, Bóg wasz, spośród waszych braci, jak mnie; Jego będziecie słuchać we wszystkim, cokolwiek do was będzie mówić. Pwt 18,15; Dz 7,37

23. I stanie* się, że każda dusza⁷⁰, która nie usłuchałaby tego Proroka, będzie całkowicie wytepliona⁷¹ z ludu. *dosł.: będzie; **tj. każda osoba

***lub: doszczętnie zgładzona, zniszczona całkowicie

24. I wszyscy prorocy* od Samuela, którzy kolejno przemawiali, zapowiadali⁷² te dni.

*dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr: nabi lub ro'eh - widzący

**lub: zwyciężyli - por. u 18⁷³ 1Sm 3,20; Ps 99,6; Jr 15,1

25. Wy jesteście synami proroków i przymierza, które zawarł⁷⁴ Bóg z naszymi ojcami, mówiąc do Abrahama: A twoim potomkiem⁷⁵ zostaną ubłogosławione wszystkie rody⁷⁶ ziemi.

*gr: diathemni - ustanowić, zawrzeć umowę Rdz 9,9; 17,2

**lub: nasieniem; ***kolejne pokolenia pochodz. od ojca rodu

26. Wam to najpierw Bóg wzbudził swojego Syna* Jezusa i posłał Go, błogosławiąc was w nawracaniu⁷⁷ każdego od waszych niegodziwości. *gr: pais - małe dziecko, chłopiec, sługa

**gr: apostrefo - odwrócić, porzucić, zwrócić, powrócić na

4 A gdy oni przemawiali do ludu, stanęli obok nich kapłani i dowódca* straży świątyni, i saduceusze, Mt 22,23

*gr: strategos - dowódca armii, dowódca lewitów w świątyni

2. Oburzając* się, że nauczyli lud i głosili powstanie z martwych w Jezusie.

*gr: diaponeo - być zgorszonym, utrudzonym - Dz 16,18

3. I pochwycili⁷⁸ ich w swe ręce, i osadzili pod

strażą aż do następnego dnia; bo był już wieczór. ^{*dost.: zarzucili na nich ręce} Łk 21,12; Dz 5,18

4. Wielu natomiast *z tych*, którzy usłysze-
li te słowa^{*}, uwierzyło; a była^{**} liczba tych
mężów około pięciu tysięcy. ^{*dost.: to słowo}

^{**gr.: ginomai - stać się, być, pojawić, powstać, zaistnieć}

5. I stało^{*} się, że nazajutrz zebrał się w Je-
rozolimie ich przywódca, i starsi, i uczeni
w Piśmie^{**}, ^{*gr.: ginomai - por. u.4*}; ^{**por. Mt 9,3*}

6. I Annasz, arcykapłan, i Kajfasz, i Jan, i Ale-
ksander, i ci^{*} którzy byli z rodu arcykapłań-
skiego; ^{*dost.: i ilu, jacy} J 18,13

7. A gdy postawili ich pośrodku, wypytywali:
Jaką mocą albo w czym imieniu to uczyni-
liście? Wj 2,14; Mt 21,23; J 2,18

8. Wtedy Piotr, napełniony^{*} Duchem Świę-
tym, powiedział do nich: Przywódco ludu
i starsi Izraela! ^{*lub: zostawszy napełnionym} Łk 12,11

9. Jeśli my dzisiaj jesteśmy przesłuchiwa-
ni^{*} z powodu dobrodziejstwa *uczynionego*
człowiekowi choremu, dzięki któremu^{**} on
jest *teraz* uratowany^{***}. ^{*lub: badani w śledztwie}

^{**tj. jaką mocą w czym imieniu - zaimek pytajny, ***por. u.12**}

10. To niech wam wszystkim i całemu ludo-
wi Izraela jest wiadome^{*}, że w imieniu Jezu-
sa Chrystusa Nazarejczyka, którego wy przy-
biliście do krzyża, a którego Bóg wzbudził
z martwych, w tym imieniu stoi on przed
wami zdrowy. ^{*lub: znane} Jr 42,19; Dn 3,6; 4,30; 5,29

11. On jest tym kamieniem wzgardzonym^{*}
przez was budujących, który stał się głowi-
cą^{**} węgla^{***}. ^{*lub: uznany za nic} Iz 28,16;

^{**lub: podstawa; ***narożnika, kąta} Mt 21,42; 1P 2,6-8

12. I nie ma w nikim innym zbawienia, bo-
wiem nie ma innego imienia pod niebem,
danego ludziom, w którym moglibyśmy^{*} zo-
stać zbawieni^{**}. Mt 1,21; J 4,42; Hbr 2,3

<sup>*gr.: dei - jest konieczne, potrzeba; **dost.: nam zostać zbawio-
nymi; **gr.: sodzo - zbawić, ocalić, uratować, uzdrowić</sup>

13. A widząc odwagę Piotra i Jana, i gdy po-
jęli, że są to ludzie nieuczni i prości^{*}, dziwili
się i poznali, że oni również byli z Jezusem.
^{*gr.: idiotas - nieobeznany, laik, nieuczony, niewyćwiczony}

14. A patrząc na stojącego razem z nimi
człowieka, który został uzdrowiony, nie mieli
nic przeciwko *nim* do powiedzenia.

15. I gdy rozkazali im wyjść z miejsca^{*} po-
siedzeń Sanhedrynu^{**}, naradzali^{***} się mię-
dzy sobą, ^{*gr.: ekso - na zewnątrz, poza} J 11,47

^{**tj. Najwyższa Rada Żydów składająca się z 71 członków}

^{***tj. Idiom - zderzyli się przeciw sobie - tj. sicerali się, sprzeciali}

16. Mówiąc: Co uczynimy tym ludziom? Gdyż
istotnie stał się przez nich widoczny wszy-
stkim mieszkającym w Jerozolimie *cudowny*
znak i nie możemy temu zaprzeczyć^{*}.

^{*lub: odrzucić, odmówić (uznania)} Dz 6,10

17. Lecz, aby to *jeszcze* bardziej nie roznio-
sło się między ludem, zabrośmy im pod groź-
bą^{*}, aby więcej w tym imieniu nie mówili do
nikogo z ludzi. ^{*hebraizm: zagrozić groźbą} Łk 24,47

18. I wezwali ich, i nakazali im, aby w ogóle
nie mówili ani nie nauczali w imieniu Jezusa.

19. Lecz Piotr i Jan w odpowiedzi, powie-
dzieli do nich: Czy jest to słuszne^{*} przed obli-
czem Boga, was słuchać bardziej niż Boga?

Osądźcie. ^{*lub: sprawiedliwe, prawe} Dz 5,29; Ga 1,10

20. My bowiem, nie możemy nie mówić te-
go, co widzieliśmy i słyszeliśmy.

21. A oni po dalszych groźbach wypuścili
ich z powodu ludu, nie znajdując nic, za co
mogliby ich ukarać; wszyscy bowiem chwa-
lili Boga za to, co się stało. Jr 1,7

22. Bo człowiek, na którym dokonał^{*} się
ten *cudowny* znak uzdrowienia, liczył wię-
cej niż czterdzieści lat. ^{*dost.: stał się - u.4**}

23. A gdy zostali zwolnieni, przyszli do swo-
ich i oznajmili im wszystko, co do nich po-
wiedzieli arcykapłani i starsi.

24. A ci, gdy to usłyszeli, podnieśli jedno-
myślnie głos do Boga i powiedzieli: Władco!
Boże, Ty który uczyniłeś niebo i ziemię, i mo-
rze i wszystko, co w nich *jest*, Iz 51,12; Dz 16,25

25. Który powiedziałeś przez usta Dawida,
swojego sługi: Czemu wzburzyły się narody,
a ludy roznyślały^{*} o marności^{**}? Ps 2,1-6

^{*lub: mieli staranie, obmyślały, troszczyły; **o próżności}

26. Powstali królowie ziemi, a przywódcy ze-
brali się razem przeciwko PANU i przeciw-
ko Jego Mesjaszowi^{*}. ^{*por. Dz 3,20**} Ps 83,2

27. Bo rzeczywiście^{*} zebrał się razem^{**} prze-
ciwko świętemu Synowi^{***} Twojemu, Jezu-
sowi, którego namaściłeś, Herod, a także
i Poncjusz Piłat z narodami i z ludem Izra-
ela, ^{*lub: naprawdę; **na jedno (miejsce); ***por. Dz 3,13*}

28. Aby uczynili wszystko^{*} to, co ręka Twoja
i wola Twoja wcześniej postanowiła^{**}, aby się
stało. ^{*dost.: jak wiele; **lub: przeznaczyła - por. 1Kor 2,7*}

29. A teraz, PANIE, spójrz na ich groźby,
i daj swoim sługom z całą śmiałością^{*} gło-
sić^{**} Twoje Słowo; Ites 2,2; Dz 4,13; Ef 6,19

^{*gr.: parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga; **lub: mówić}

30. Gdy Ty wyciągasz *swoją* rękę by* uzdrawiać, tak by działał się znaki i cuda, przez imię Twojego świętego Jezu, Jezusa.

*gr: eis - ku, do, na Dz 5,12; Rz 15,19; Hbr 2,4

31. A gdy oni się pomodlili, zatrząsło się miejsce, w* którym byli zgromadzeni, i wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym, i ze śmiałością* głosili* Słowo Boże. Dz 2,4;

*lub: na którym; *gr: parresia - por. w 29*; **u 29** Dz 16,26

32. A mnóstwo tych, którzy uwierzyli, miało* jedno serce i jedną duszę, a nikt* nie mówił, że jego dobytek*** był jego własnością, ale wszystko mieli**** wspólne. Dz 1,14; 1P 4,11

*dost.: było; **ani jeden; ***lub: majątek; ****dost.: było im

33. A apostołowie z wielką mocą składali* świadectwo** o powstaniu z martwych Pana Jezusa, była też nad nimi wszystkimi wielka łaska. **dost.: dawali; *gr: martyriom - dowód, świadectwo*

34. Albowiem nie było wśród nich nikogo, kto by cierpiał niedostatek; gdyż ci, którzy byli właścicielami pól* lub domów, sprzedawali je i przynosili równowartość* tego, co zostało sprzedane, **lub: terenów*

*gr: time - wyena, cena - (tu: równowartość), szacunek, cześć

35. I kładli u stóp apostołów; i rozdawano każdemu, zgodnie z tym, kto jaką miał potrzebę*.

Ne 13,13; Dz 2,45; 5,2; 2Kor 8,20-21

*gr: chreia - konieczność, potrzeba, bieda, żyć w niedostatku

36. A Józef, który przez apostołów został nazwany Barnabą – co tłumaczy się: Syn Pocieszenia – Lewita*, rodem z Cypru,

*tj. członek rodu Lewiego, pomocnicy kapł. - potomków Aarona

37. Po sprzedaniu posiadanej przez siebie roli, przyniósł pieniądze* i położył je u stóp apostołów. **gr: chrema - pieniądź, bogactwo, rzecz*

5 A pewien mąż, o imieniu Ananiasz, ze swoją żoną Saffirą, sprzedał posiadłość, 2. I za wiedzą* swojej żony przywłaszczył** sobie część zapłaty***, a jakąś część z niej położył u stóp apostołów. Joz 7,11; Mt 3,8

*lub: być wtajemniczonym; **gr: nosfidzomai - odłożyć dla siebie, przywłaszczyć, zabrać sobie; ***gr: time - Dz 4,34**

3. A Piotr powiedział: Ananiaszu! Czym* to szatan napełnił twoje serce, że skłamałeś Duchowi Świętemu i przywłaszczyłeś** sobie część zapłaty*** za pole? Mt 13,19; J 13,2

*lub: dlaczego; **u. 2**; ***gr: time - por. Dz 4,34**

4. Czy pozostając twoją, nie należała* do ciebie? A po sprzedaniu, zapłata nie była w twej władzy? Dlaczego tę rzecz dopuści-

łeś** do swojego serca? Skłamałeś nie ludzom, lecz Bogu. Lb 16,11; 1Sm 8,7; Łk 10,16

*dost.: nie pozostawała; **po co położyłeś w swoim sercu

5. A Ananiasz, słysząc te słowa, padł i wyzionął ducha. I wielki strach* ogarnął wszystkich, którzy to słyszeli. Lb 16,26; Jr 5,14

*gr: fobos - strach, lęk, bojaźń, trwoga, głęboki szacunek

6. Młodszy natomiast, wstali, owinęli go, wynieśli i pogrzebali.

7. A stało się po upływie* około trzech godzin, że jego żona weszła, nie wiedząc, co się stało. **dost.: w odstępie*

8. I Piotr powiedział do niej: Powiedz mi, czy za tyle sprzedaście tę rolę? A ona powiedziała: Tak, za tyle.

9. A Piotr powiedział do niej: Dlaczego zmówiliście się między sobą, aby wystawiać na próbę* Ducha PANA? Oto stopy tych, którzy pogrzebali twojego męża są u drzwi, wyniosą i ciebie. **lub: kusić, doświadczać* Rz 3,19

10. I padła zaraz przed jego stopami, i wyzionęła ducha*. A gdy młodzieńcy weszli, znaleźli ją martwą, wynieśli i pogrzebali obok jej męża. **lub: oddała ostatnie tchnienie*

11. I wielki strach ogarnął całe zgromadzenie* i wszystkich, którzy to słyszeli.

*gr: ekklesia - wywołani z, społeczność, zbor; zebranie publ.

12. A przez ręce apostołów działo się wiele znaków i cudów wśród ludu i byli wszyscy jednomyślnie w portyku* Salomona. **por. Dz 3,11**

13. A z pozostałych nikt nie śmiał przyłączyć się do nich; ale lud ich wysoko cenil*. **gr: megalymo - uczynić wielkim, uznać za wielkiego, b. cenić*

14. Coraz więcej też przybywało* wierzących Panu, mnóstwo mężczyzn, a także i kobiet, **dost.: zostało przyłączonych, zostali dodani, włożeni*

15. Tak że na ulicę* wynoszono chorych i kładziono ich na postaniach i na matach, aby przynajmniej cień idącego Piotra zaciemnił kogoś z nich. **lub: place* Dz 19,11

16. Schodziło się również mnóstwo ludzi z okolicznych miast do Jerozolimy, przynosząc chorych i dręczonych* przez duchy nieczyste; i wszyscy oni byli uzdrawiani. J 14,12; **lub: nekanych, zamiepokajonych, trapijonych* Mt 4,24

17. Wówczas powstał arcykapłan i razem z nim ci wszyscy, którzy byli ze stronnictwa saduceuszów, i napełnieni zazdrością,

18. Pochwycili* w swe ręce apostołów, i umieścili ich w publicznym więzieniu.

*idiom - narzucić, położyć ręce - użyć przemocy Dz 12,7

19. Lecz anioł PANA w nocy otworzył drzwi więzienia, wyprowadził ich i powiedział:

20. Idźcie, stańcie i głosście* ludowi w świątyni wszystkie słowa tego życia. **lub: mówcie*

21. Posłuchali więc tego, weszli o świcie do świątyni i nauczali. A gdy przyszedł arcykapłan i ci, którzy razem z nim *byli*, zwolali Sanhedryn* i całą starszyznę synów Izraela, posyłając do więzienia, aby ich przyprowadzono. **ty: Najwyższą Radę Żydów złożoną z 71 członków*

22. Podwładni* jednak gdy tam przybyli, nie znaleźli ich w więzieniu, zawrócili więc, i oznajmili o tym, mówiąc: **gr: hyperetes - 1Kor 4,1***

23. Więżenie wprawdzie znaleźliśmy zamknięte z całą starannością i strażników na zewnątrz stojących przed bramą, lecz gdy je otworzyliśmy, nikogo wewnątrz nie znaleźliśmy. *Łk 22,4; J 11,47*

24. Gdy więc usłyszeli te słowa, arcykapłan i dowódca straży* świątynnej oraz arcykapłani, byli w niepewności* co do nich, *bo nie rozumieli*, co tam się stało. *Dz 4,1*

gr: strategos - por. Dz 16,20; ***lub: zaniepokojeni*

25. I gdy przyszedł ktoś, oznajmił im, mówiąc: Oto mężowie, których umieściliście w więzieniu, są w świątyni, stojąc i nauczając lud.

26. Wtedy poszedł dowódca straży z podwładnymi i przyprowadził ich bez użycia siły*, bali się bowiem ludu, aby nie zostali ukamienowani. *Mt 14,5; Mk 11,32; Łk 20,19*

**lub: bez gwałtu, przemocy - gr: bia - siła, fizyczna, gwałtowna moc*

27. A gdy ich przyprowadzili, postawili przed Sanhedrymem; i arcykapłan wypytywał ich,

28. Mówiąc: Czy surowo wam nie nakazaliśmy, abyście nie nauczali w tym imieniu? A oto swoją nauką napełniliście Jerozolimę i chcecie sprowadzić na nas krew tego człowieka. *J 7,16; Dz 2,42; Rz 6,17; 1Tm 4,1*

29. A w odpowiedzi, Piotr i apostołowie powiedzieli: Trzeba bardziej być posłusznym* Bogu niż ludziom. *Wj 1,17; Dn 3,17; Dz 4,17*

**gr: peitharchero - być posłusznym władzy lub zwierzchnikowi*

30. Bóg naszych ojców wzbudził Jezusa, którego wy własnymi rękami zabilście, zawieszając na drzewie.

31. Tego, Wodza i Zbawiciela, Bóg wywyższył swoją prawicą, aby dać Izraelowi upamiętanie* i odpuszczenie* grzechów. *Dz 13,38;*

**lub: zmianę myślenia, zawrócenie; **uwolnienie* *Ef 1,7*

32. A my jesteśmy Jego świadkami, i tych słów, a także Duch Święty, którego Bóg dał tym, którzy są Mu posłuszni*. *u 29** *J 15,27*

33. A oni, gdy to usłyszeli, byli wzburzeni ze złości* i naradzali się, jak ich zabić.

**idiom: byli jak przetrząnięci piłą* *Mt 10,21; J 5,20*

34. Powstał jednak w Sanhedrynie pewien faryzeusz, o imieniu Gamaliel, nauczyciel Prawa, poważany przez cały lud, rozkazując, aby na małą chwilę wyprowadzono na zewnątrz apostołów;

35. I powiedział do nich: Mężowie Izraelic! Zastanówcie* się sami dobrze, co macie uczynić z** tymi ludźmi. *Jr 26,19; Mt 27,19; Dz 19,36*

**gr: prosecho - zważać, zwracać uwagę;* ***dost.: nad tymi*

36. Niedawno* bowiem powstał Teudas, który mówił o sobie, że jest kimś; przyłączyła się do niego liczba około czterystu mężów; tego zabito, i wszyscy, ilu *ich było* przez niego przekonanych*, rozproszyli się i nikt z nich nie został**. **dost.: przed tymi dniami*

***lub: dali się nakłonić; ***dost.: i stali się ku niczemu*

37. Po nim, w dniach spisu* powstał Judasz Galilejczyk i pociągnął za sobą dość liczny lud; ale i on zginął, a wszyscy, ilu *ich było* przez niego przekonanych, zostali rozproszeni. **2-gi spis po latach 8-6 po Chrystusie - por. Łk 2,2*

38. A teraz wam to mówię: Odstąpcie od tych ludzi i zostawcie ich; jeśli bowiem z ludzi jest ten zamiysł albo to dzieło, zostanie zniszczone*; **lub: obalone* *Łk 13,1; Iz 8,9; Mt 15,13*

39. Jeśli jednak jest z Boga, nie możecie ich zniszczyć; i abyście się czasem nie okazali ludźmi walczącymi przeciw Bogu. *Łk 21,15*

40. I zostali przez niego przekonani*, a gdy zawołali apostołów, wychłostali ich, zakazując im przemawiać w imieniu Jezusa; i wypuścili ich. **lub: przekonał ich* *Mt 10,17*

41. Ci więc odeszli sprzed oblicza Sanhedrynu, radując się, że zostali uznani za godnych, aby znosić hańbę* dla Jego imienia. *1J 2,12*

**gr: atimadzo - znieważać, żyć, traktować z pogardą*

42. I nie przestawali każdego dnia w świątyni i w domach* nauczać, i głosić dobrą nowinę Jezusa Chrystusa. **dost. w (gr. kata) domu*

6A w te dni, gdy liczba uczniów pomnażała się, doszło do szemrania hellenistów* na Hebrajczyków, że ich wdowy były zaniedbywane w codziennej posłudze.

**ty: Żydzi mówiący po grecku*

Jl 3,6; Dz 9,29; 11,20

2. Wówczas dwunastu zwołało rzeszę uczniów i powiedzieli: Nie jest słuszne^{*}, abyśmy opuścili Słowo Boże i służyli stołom.

^{*dost.: przyjemnie - w znac. przypodobania się (ludziom)}

3. Przyjrzyjcie się więc, bracia, siedmiu poświęconym^{*} mężom spośród was, pełnych Ducha Świętego i mądrości, których ustanowimy do tego koniecznego zajęcia.

^{*gr.: martwotero - być naocznym świadkiem, Iz 28,6; 1Tm 3,8 być męczennikiem, mieć dobrą opinię - tu: poświęcanym}

4. A my będziemy trwać^{*} niezłomnie^{*} w modlitwie i służbie Słowa.

Dz 2,42

^{*gr.: proskartereo - trwać przy kimś, gotowość, wytrwałość}

5. I spodobała się ta myśl^{*} całej^{**} tej rzeszy^{**}. I wybrali Szczepana^{***}, męża pełnego wiary i Ducha Świętego, i Filipa, i Prochora, i Nikanora, i Tymona, i Parmena, i Mikołaja, prozelitę^{****} z Antiochii.

Dz 7,1; 11,24

^{*gr.: logos - por. Mt 5,37; **dost.: przed całą tą mnogością}

^{***gr.: stefanos - uieniec, słod; imni - Stefan; ****por. Dz 13,16**; 43*}

6. Tych postawili przed apostołami, a ci po modlitwie położyli na nich ręce.

Wj 29,10; Dz 13,3; Mk 16,18; 2Tm 2,6; Hbr 6,2

7. A Słowo Boże rosło i pomnażała się liczba uczniów w Jerozolimie; i bardzo liczna rzesza kapłanów była posłuszną^{*} wierze.

^{*gr.: hypakowo - słuchać, ulegać czystemu woli, być posłusznym}

8. A Szczepan, pełen wiary i mocy, czynił wielkie cuda i znaki pośród ludu.

9. Powstali jednak niektórzy z synagogi, zwana synagoga Libertynów^{*} i Cyrenejczyków, i Aleksandryjczyków, i z Cylicji i Azji, dyskutując ze Szczepanem. ^{*lub: wyzwolenców}

10. I nie mieli siły, aby przeciwstawić się mądrości i Duchowi, dzięki^{*} któremu^{*} mówił.

^{*lub: duchowi (w) którym mówił Wj 4,12; Mt 10,19; J 7,46}

11. Wtedy postawili mężów, którzy powiedzieli: Słyszeliśmy go jak mówił bluźniercze słowa przeciwko Mojżeszowi i Bogu.

12. I wzburzyli lud, starszych i uczonych w Piśmie; a gdy powstałi, wspólnie porwali go i przyprowadzili do Sanhedrynu.

13. I postawili też fałszywych świadków, mówiących: Ten człowiek nie przestaje wypowiadać bluźnierstw, mówiąc przeciwko temu^{*} świętemu miejscu i Prawu. ^{*brak w mss Byz}

14. Słyszeliśmy go bowiem jak mówił, że ów Jezus Nazarejczyk zburzy to miejsce i zmieni zwyczaj^{*}, które przekazał nam Mojżesz. ^{*gr.: ethos - zwyczaj, nakaz prawa, obrządek}

15. A wszyscy, którzy siedzieli w Sanhedry-

nie utkwili w nim wzrok, i zobaczyli jego twarz^{*} jakby oblicze^{*} anioła. Wj 34,29; Mt 17,2

^{*gr.: prosopon - twarz, oblicze, wygląd zeu: rzeczy nieożywionych}

7 Powiedział wtedy arcykapłan: Czy zatem tak się te rzeczy mają?

2. A on powiedział: Mężowie bracia i ojcowie, posłuchajcie! Bóg chwały ukazał się naszemu ojcu Abrahamowi, gdy był w Mezopotamii, zanim zamieszkał on w Haranie,

3. I powiedział do niego: Wyjdź ze swojej ziemi i od swojej rodziny, i idź do ziemi, którą ci wskażę^{*}. ^{*lub: ukaże, pouczę słowami Rdz 12,1; Hbr 11,8}

4. Wtedy wyszedł z ziemi Chaldejczyków, i mieszkał w Haranie, a stamtąd, po śmierci swego ojca, Bóg przesiedlił^{*} go do tej ziemi, w której wy teraz mieszkacie,

^{*gr.: metokidzo - przesiedlić mieszkańców do innego kraju}

5. I nie dał mu w niej dziedzictwa nawet na szerokość^{*} stopy, a obiecał dać mu ją w posiadanie i jego potomkowi^{**} po nim, gdy jeszcze nie miał dziecka.

Rdz 12,7; 23,4

^{*lub: krok; **nasioniu Hbr 11,9; Dz 10,11; 15,7; 17,8}

6. Bóg jednak powiedział tak^{*}, że jego potomstwo^{**} będzie przychodniami w obcej ziemi i uczynią je niewolnikami, i będą krzywdzi przez czterysta lat.

Rdz 15,13;

^{*lub: w taki sposób; **nasionie - l.poj. Wj 12,40; Ga 3,17}

7. A ten naród^{*}, którego będą niewolnikami, Ja będę sądzić, powiedział Bóg; a potem wyjdą i będą mi służyć^{**} na tym miejscu.

^{*gr.: ethnos - plemię, naród, lud, grupa etniczna, nie-żydzi}

^{**gr.: latreia - służba publiczna, powołanie Wj 7,1; Ne 9,9}

8. I dał mu przymierze obrzezania; i tak spłodził on Izaaka, i obrzezał go ósmego dnia, a Izaak Jakuba, a Jakub dwunastu patriarchów^{*}. ^{*tj. głowa rodu, protoplasta Rdz 17,9}

9. A patriarchowie, zazdroszcząc^{*} Józefowi, sprzedali^{**} go do Egiptu; ale Bóg był z nim.

^{*gr.: dzeleo - zazdrościć, ubiegać się o coś; **lub: oddali Rdz 37,4}

10. I wyrwał^{*} go ze wszystkich jego ucisków, i dał mu łaskę i mądrość przed faraonem, królem Egiptu, i ustanowił go przełożonym^{**} nad Egiptem i nad całym jego domem.

^{*gr.: eksatero - wyciągnąć, wyrwać z korzeniami, wyzwolić}

^{**gr.: hegeomai - iść na czele, przewodzić, rządzić, nakazywać}

11. Następnie przyszedł głód na całą ziemię egipską i w Kanaanie, i wielki ucisk, a ojcowie nasi nie znajdowali żywności. Rdz 41,54

12. I gdy usłyszał Jakub, że w Egipcie było zboże, posłał tam^{*} naszych ojców po raz pierwszy.

Rdz 42-1,2; Ps 105,16

13. A za drugim razem Józef dał się poznać swoim braciom, i ujawniono faraonowi ród Józefa. Rdz 42,1; 45,1

14. A Józef posłał i wezwał do siebie swojego ojca Jakuba i całą swoją rodzinę liczącą siedemdziesiąt pięć dusz*. Rdz 46,26;

*gr.: *psyche* - tj. osób - por. Mk 8,35** Ps 105,23; 1Krn 2,5

15. Wówczas zstąpił Jakub do Egiptu, gdzie zakończył życie on i nasi ojcowie. Rdz 23,4

16. I przeniesiono ich do Sychem, i złożono w grobowcu, który kupił Abraham za cenę srebra od synów Hemora, ojca Sychemy.

17. A gdy zbliżał się czas wypełnienia obietnicy, którą Bóg przysiągł spełnić Abrahamowi, rozrósł się lud i rozmnożył* w Egipcie, 2P 3,8; Ps 105,24

*dost.: *został pomnożony, zwiększony*
18. Aż do czasu, gdy nastał inny król, który nie znał Józefa.

19. Ten podstępnie* obchodził się z naszym rodem, wyrządził zło naszym ojcom, sprawił on, że porzucali swoje niemowlęta, aby ich nie zachować przy życiu. Wj 1,10-12.22

*gr.: *katasfidzomai* - podejść za pomocą podstępny, oszukać

20. W tym czasie został zrodzony Mojżesz, a był miły* Bogu i był on przez trzy miesiące karmiony w domu jego ojca. Wj 2,2;

*gr.: *asteios* - piękny, miły, uroczy 1Sm 16,12; Hbr 11,23

21. A gdy został porzucony*, wzięła go córka faraona i wychowała go sobie za syna.

*gr.: *ektithemi* - wystawić na zewnątrz, wyłożyć na pokaz, odstawić, przedstawić, w przenośni - wyjaśnić Wj 2,2-10

22. I został wykształcony* Mojżesz we wszelkiej mądrości Egipcjan, a był mocny w słowach i w czynach. Łk 24,19

*gr.: *paideuo* - szkolić, wychowywać, karcić, poprawiać

23. A gdy osiągnął pełnię lat* czterdziestu, wstąpiło mu na serce**, aby odwiedzić swoich braci, synów Izraela. *dost.: *czas* Wj 2,11-22

**dost.: *do serca* - idiom: przyszło mu na myśl

24. I gdy zobaczył kogoś krzywdzonego, stanął w jego obronie*, i pomścił dręczonego, uderzając śmiertelnie Egipcjanina.

*gr.: *amynomai* - bronić się przed kimś, pomagać komuś

25. Sądził* bowiem, że jego bracia zrozumieją, że Bóg przez jego rękę daje im wybawienie**; lecz oni nie zrozumieli.

*gr.: *nomidzo* - uważać, myśleć, mniemać, mieć w zwyczaj

**gr.: *soteria* - wyzwolenie, bezpieczeństwo, ratunek, zbawienie

26. A następnego dnia zjawił się przy nich, gdy właśnie walczyli ze sobą, i namawiał ich do pokoju, mówiąc: Mężowia! Jesteście braćmi, dlaczego się nawzajem krzywdzicie?

27. Lecz ten, który krzywdził bliźniego, odepchnął go, mówiąc: Kto cię ustanowił przywódcą i sędzią nad nami?

28. Czy ty chcesz mnie zabić, w ten sam sposób, jak wczoraj zabiłeś Egipcjanina?

29. I uciekł Mojżesz z powodu tych słów*, i stał się przychodniem w ziemi madańskiejs** , gdzie spłodził dwóch synów. Hbr 11,27

*dost.: *tego słowa*; **tj. *krajina leżąca na Półwyspie Arabskim*

30. A gdy się wypełniło czterdzieści lat, ukazał mu się na pustyni góry Synaj anioł PANA w płomieniu płonącego krzewu*.

*tj. *krzew cierniowy lub jeżynny* Rdz 16,7; 22,15; Dn 3,27

31. A gdy Mojżesz to ujrzał, zdziwił się temu widzeniu*; a gdy przystąpił, aby się przypa-
trzyć, rozległ* się głos PANA, skierowany do niego: Wj 3,3-4

*gr.: *horama* - to co jest widziane, wizja, sen, obraz od Boga

**dost.: *stał się* - gr.: *ginomai* - stać, być, zaistnieć, zrodzić

32. Ja jestem Bóg twoich ojców, Bóg Abrahama i Bóg Izaaka, i Bóg Jakuba. I zaczął drzeć Mojżesz, i nie śmiał* się przyrzec.

*lub: *nie odważył się, nie posunął się do* Mt 22,32

33. I PAN powiedział do niego: Rozwiąż rzemienie sandała ze swoich stóp, bo miejsce na którym stoisz, jest ziemią świętą. Joz 5,15

34. Wejrzałem* i zobaczyłem utrapienie mojego ludu, który jest w Egipcie, i słyszałem ich wzdychanie i zstąpiłem, aby ich wyzwolić**; dlatego teraz chodź, posłę cię do Egiptu.

*hebraizm: *zobaczywszy, zobaczyłem*; **lub: *wyrwać* Ps 105,26

35. Tego Mojżesza, którego wyparli się, mówiąc: Kto ustanowił cię przywódcą i sędzią?! Tego Bóg jako przywódcę i odkupiciela* posłał przez** rękę anioła, który ukazał mu się w krzaku. *lub: *wyzwolicieła, oswobodziciela*

**lub: *z ręką* - gr.: *en* - przez, w, na, za (pomocą)

36. Ten ich wyprowadził, gdy uczynił cuda* i znaki w ziemi egipskiej i na Morzu Czerwonym, i na pustyni, przez czterdzieści lat.

*gr.: *teras* - cud jako zjawisko fizyczne Ps 78,13.43; Mk 16,20

37. To jest ten Mojżesz, który powiedział synom Izraela: Proroka* jak mnie wzbudzi wam PAN, Bóg wasz, spośród waszych braci; jego będziecie słuchać. Wj 19,37; Pwt 18,15

*dost.: *mówiący przed, w imieniu* - hebr.: *nabi* lub *ro'eh* - widzący

38. On jest tym, który stał w zgromadzeniu* na pustyni między aniołem, mówiącym do niego na górze Synaj, a naszymi ojcami, którzy przyjął słowa żywe, aby nam je dać,

*gr.: *ekkllesia* - wywołani z, społeczność, zebranie publiczne

39. Jemu nie chcieli być* posłuszni nasi ojcowie; ale go odepchnęli i zawrócili swoimi sercami w stronę* Egiptu, Hbr 3,16;

*dost.: stać się; *gr.: eis - ku, do Ga 3,19; Hbr 4,12

40. *Gdy* powiedzieli do Aarona: Uczyń nam bogów, którzy będą szli przed nami, bo z tym Mojżeszem, który nas wyprowadził z ziemi egipskiej, nie wiemy, co się stało.

41. I zrobili w tych dniach ciela, i przynosili ofiarę bożkowi, i radowali* się z dzieł swoich rąk. **dost.: zostali rozradowani* Wj 32,6,18

42. Zatem Bóg odwrócił się i wydał ich, *aby* służyli zastępom nieba, tak jak jest napisane w zwoju Proroków: Czy to Mnie przynosisiście zarżnięte ofiary* i dary przez czterdzieści lat na pustyni, o domu Izraela?

*tj. zwierzęta ofiarne Pwt 4,19; Sdz 2,11; Rz 1,24

43. I nosiliście namiot Molocha i gwiazdę waszego boga Remfana*, figury, które sobie uczyniliście, aby im oddawać pokłon; *wieć* przesiedłę was poza Babilon. Wj 20,4;

*tj. babilońskie bóstwo planety Saturn Kpl 20,2; Am 5,26

44. Nasi ojcowie mieli Namiot Świadectwa na pustyni, tak jak zarządził* Ten, który powiedział Mojżeszowi, aby go uczynił według wzoru, który zobaczył. Wj 38,21; Lb 9,15; Hbr 8,5

*lub: jak go sobie urządził - gr.: diatasso - zarządzić, ustalić, dokładnie określić, zaaranżować, ustawić w odp. kolejności

45. I nasi ojcowie przejęli* go i wnieśli z Joziem do posiadłości pogan, których Bóg wygnał sprzed oblicza naszych ojców, aż do dni Dawida, **lub: objęli po kimś* Joz 3,1-14; 18,1; Dz 13,22

46. Który znalazł łaskę przed obliczem Boga i prosił, aby znalazł *miejsce* na przybytek* Bogu Jakuba. **lub: namiot* 1Krl 8,17; 1Krn 22,7

47. Jednak to Salomon zbudował Mu dom. 2Sm 7,1-13; 1Krl 8,20

48. Ale Najwyższy nie mieszka w świątyniach uczynionych ręką, jak mówi prorok: Iz 66,1; 1Krl 8,27; 2Krn 6,18; Dz 17,24

49. Niebo *jest* moim tronem, a ziemia podnóżkiem moich stóp. Jaki zbudujecie mi dom, mówi PAN, albo jakie jest miejsce mojego odpocznienia?

50. Czyż moja ręka nie uczyniła tego wszystkiego? Ps 102,25-27; Iz 44,24; Jr 32,17; J 1,3

51. Ludzie twardego karku, o nieobrzezanym sercu i uszach! Wy zawsze opieracie się Duchowi Świętemu, jak ojcowie wasi, tak i wy. Pwt 31,27; 2Krn 30,8; Jr 6,10

*gr.: antipipto - sprzeciwiać się, ruszyć przeciwko, napaść

52. Którego z proroków nie prześladowali wasi ojcowie? I pozabijali tych, którzy zapowiedzieli* przyjście Sprawiedliwego, którego wy teraz staliście się zdrajcami i mordercami, **lub: ogłosić coś wcześniej, że nastąpi* Dz 22,14

53. Wy, którzy otrzymaliście* Prawo z nakazów aniołów i nie strzeżliście* go! **por. Dz 8,17* *gr.: fjllasso - strzec, czuwać, trzymać straż, przestrzegać, unikać*

54. A oni, słuchając tego, byli w swoich sercach wzburzeni ze złości* i zgrzytali na niego zębami. **dost.: jak przeryzani piłą* Ps 35,16

55. A on, będąc pełen Ducha Świętego, ze wzrokiem skierowanym* w niebo, zobaczył chwałę Bożą i Jezusa stojącego po prawicy Boga, **lub: utkwionym patrząc prosto* Dz 6,8

56. I powiedział: Oto widzę otwarte niebiosa i Syna Człowieczego stojącego po prawej stronie* Boga. **lub: po prawicy*

57. A oni krzyknęli potężnym głosem, zakłali swoje uszy i rzucili* się jednomyślnie na niego. **lub: ruszyli, zaatakowali naprzód* Dz 22,20

58. A gdy go wypchnęli na zewnątrz miasta, kamienowali; a świadkowie złożyli swoje szaty u stóp młodzieńca, zwanego Saulem.

59. I kamienowali Szczepana, który wyzwał* Pana, mówiąc: Panie Jezu! Przyjmij mojego ducha! **lub: przywoływał do siebie* Łk 23,46; 1P 4,19

60. A gdy padał na kolana, zawołał potężnym głosem: Panie! Nie poczytaj* im tego za grzech! I gdy to powiedział, zasnął*. Dz 13,36

*dost.: nie postaw - domyślnie jako dowodu przestępstwa
**dost.: został uspiomy - gr.: koimao - zasnąć, spocząć, umrzeć

8A Saul był *tym, który* zgodził się z jego zabiciem. I w tym dniu rozpoczęło* się wielkie prześladowanie wobec zboru* w Jerozolimie, i byli wszyscy rozproszeni po krainach Judei i Samarii z wyjątkiem apostołów. **gr.: ginomai - stać, być, zaistnieć, zrodzić się*
*gr.: ekklesia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie publ.

2. A Szczepana pogrzebali pobożni mężowie i wszczepli nad nim wielki lament*.

*gr.: kopeteos - bić się w piersi lub głowę, lamentować, halasować

3. A Saul tepił* zbór, wchodząc do domów, wywlekając zarówno mężczyzn, jak i kobiety, i przekazywał ich do więzienia. **lub: niszczył*

4. Jednakże* ci, którzy zostali rozproszeni, przechodzili z miejsca na miejsce, głosząc słowo dobrej nowiny. **part. uzmac - men oim* Dz 14,27

5. A Filip, gdy zszedł do miasta* Samarii, głosił im Chrystusa. **lub: jednego z miast* Dz 6,5; 9,20

6. A tłumy jednomyślnie Igneły* do tego, co mówił Filip, słysząc i widząc *cudowne* znaki** , które czynił. **lub: zwracali uwagę; **por: J 4,54**

7. Albowiem duchy nieczyste wychodziły z wielu, którzy je mieli, wołając potężnym głosem; wielu też sparaliżowanych i chromych* zostało uzdrowionych. *Mt 15,30;*

**gr: cholos - kulawy, bez stopy, kaleki Dz 9,33; Hbr 12,12*

8. I nastąpiła w tym mieście wielka radość.

9. A był w tym mieście pewien mąż, o imieniu Szymon, który wcześniej przyjął się magią i wprawiał w zdumienie lud* Samarii, mówiąc o sobie, że jest kimś wielkim;

**gr: ethnos - por: Mt 21,43* Kpl 20,6; Pwt 18,10; Dz 13,6*

10. Do którego Igneły wszyscy od małych aż do wielkich, mówiąc: Ten jest mocą Boga – Wielką* . **przypusz. vsch. nauka o emanacjach i eonach*

11. A Igneły do niego dlatęgo, gdyż od dłuższego czasu wprawiał ich w zdumienie swoją magią** . **gr: przylgnąć do kogoś, zwracać uwagę, przyłączyć się, wpaść w nałóg; **gr: magieia - magia, czary*

12. Gdy jednak uwierzyli Filipowi, głoszącemu Ewangelię o Królestwie Bożym i o imieniu Jezusa Chrystusa, dawali się ochrzcić* , zarówno mężczyźni, jak i kobiety. *J 3,5;*

**lub: byli zanurzani (w wodzie) Dz 8,36; 10,48*

13. Sam Szymon także uwierzył, a gdy został ochrzczony, trzymał* się Filipa, a widząc, jak dzieją się znaki i *przejawy* mocy** , był zdumiony. **lub: trwał niezłomnie; **lub: cuda - l.mn.*

14. A gdy apostołowie w Jeruzolimie usłyszeli, że Samaria przyjęła* Słowo Boga, posłali do nich Piotra i Jana, *2Tm 2,10; Dz 2,42*

**gr: dechomai - wziąć ręką, chwycić, przyjąć, otrzymać*

15. Którzy, gdy tam przyszli, modlili się za nich, aby otrzymali** Ducha Świętego.

**lub: o nich; **przyjęli - por: u. 17* Dz 2,38; Mt 18,19*

16. Bowiem jeszcze nie zastąpił* na nikogo z nich; bo** byli jedynie ochrzczeni w imię Pana Jezusa. **gr: epipto - spaść, upadać na coś; **zas*

17. Wtedy wkładali na nich ręce, a oni otrzymywali* Ducha Świętego. *Dz 6,6; 13,3; 1Tm 4,14*

**gr: lambano - przyjąć co jest dawane, wziąć do ręki, otrzymać*

18. A Szymon widząc, że przez wkładanie rąk apostołów jest udzielany** Duch Święty, przyniósł im pieniądze, *2Krl 5,15; Ez 13,9*

gr: epithesis - nakładanie, włożenie - gest rytualny - Dz 14,23

**gr: didomi - dać, darować, udzielić, użyć*

19. Mówiąc: Dajcie i mnie tę moc* , aby ten, na kogo włożę ręce, otrzymał Ducha Świętego. **gr: eksousia - por: Mk 3,15* Łk 14,7; J 5,44; Dz 19,6*

20. Lecz Piotr powiedział do niego: Oby ci twoje srebro razem z tobą było na zgubę, gdyż sądziłeś, że dar Boga można nabyć za pieniądze. *2Krl 5,26-27; Dn 5,17; Hbr 13,5*

21. Nie ma dla ciebie cząstki, ani dziedzictwa w tej sprawie* , albowiem serce twoje nie jest szczerze* przed obliczem Boga. *Mk 7,21;*

**dosl.: w tym słowie - gr: logos; **lub: proste Ps 78,37; Mt 15,19*

22. Upaniętąj* się więc z tego swojego zła** i proś Boga, czy** w związku z tym* zostanie ci odpuszczony zamysł*** twojego serca.

**lub: zmień myślenie, zawróć; **niegodziwości Jr 8,6; 1Tm 2,5;*

**gr: ei ara - czy więc, czy zatem; ***lub: zamiar; plan 1J 1,9*

23. Widzę bowiem, że jesteś *pograżony* w gorzkiej żółci i w więzach nieprawości.

24. A w odpowiedzi, Szymon powiedział: Módlcie się za mną* do Pana, aby nie przyszło na mnie nic z tego, co powiedziałście. **lub: za mnie Wj 8,8; Lb 21,7; Hi 42,8; Jk 5,16*

25. A oni, gdy złożyli świadectwo* i opowiedzieli Słowo Pana, wrócili do Jeruzolimy; także w wielu miasteczkach Samarytan głosili dobrą nowinę. *Łk 20,1; Dz 14,7,21; 28,28*

gr: diamartyromai - zaświadczyć o czymś uroczyście - 1Tm 4,1

26. A anioł PANA powiedział do Filipa, mówiąc: Wstań i idź na południe na drogę, która z Jeruzolimy schodzi do Gazy, jest to droga pustynna*. **lub: pusta Ps 34,7; Mt 1,20; Dz 5,19*

27. Powstał więc i poszedł. A oto mąż Etiopczyk, eunuch, dostojnik królowej Etiopii Kandaki*, który był *ustanowiony* nad całym jej skarbcem, przybył mając zamiar oddać część** *Bogu* w Jeruzolimie. *Ps 68,32;*

**gr: kandake - tytuł królewski podobnie jak Faraon i Gog lub nazwa dynastii; **lub: pokłonić się, złożyć hold 1Krl 8,41*

28. Teraz już wracał, siedząc na swoim wozie, czytał* proroka Izajasza.

**lub: czytał na głos - zwyciężaj czytania w myślach był rzaadki*

29. Wtedy Duch powiedział do Filipa: Pojeżdż i przyłącz się do tego wozu. *Dz 10,19; 13,2*

30. A gdy Filip podbiegł, usłyszał go czytającego proroka Izajasza, i powiedział: Czy* rzeczywiście rozumiesz, co** czytasz?

**gr: ara - part. pytająca oczek. odpow. negatywną; **w gr - l.mn.*

31. A on powiedział: Jak mogę *rozumieć* , jeśli mnie nikt nie poprowadzi*? I zaprosił Filipa, aby wszedł i razem z nim usiadł. **gr: hodegeo - prowadzić drogą, być przewodnikiem Dz 10,5*

32. A odczytywał ten oto urywek Pisma: Jak owca na rzeź był prowadzony, i milczał* jak baranek wobec tego, który go strzyże, tak i On nie otwiera swoich ust; **lub: bez głosu*

33. W jego poniżeniu pozbawiono go sądu, a kto opowie o jego rodzice? Gdyż Jego życie jest usuwane* z ziemi. *gr:airo - Mk 4,15* Iz 53,7

34. A eunuch w odpowiedzi, rzekł[†] Filipowi: Proszę cię, *powiedz*, o kim to mówi prorok? O sobie samym, czy o kimś innym?

por: Lk 14,3

Mt 15,5; Dz 2,30; 1P 1,10

35. A Filip otworzył swoje usta, i rozpoczynając od tego *miejsca* Pisma ogłosił mu dobrą nowinę o Jezusie. Lk 24,27; Dz 10,43; 1Kor 2,2

36. A gdy jechali tą drogą, przybyli nad jakąś wodę. I powiedział eunuch: Oto woda! Co stoi na przeszkodzie, abym został ochrzczoney[†]? *gr: baptdizo - zanurzać, zamaczać - Mt 3,11* Dz 10,47

37. A Filip powiedział: Jeśli wierzysz z całego serca, wolno ci. A on odpowiadając, rzekł[†]: Wierzę, że Jezus Chrystus jest Synem Boga.

*dost.: w odpowiedzi, powiedział - idiom charakter: dla j. hebr.

38. I kazał, aby zatrzymano wóz*, i zeszedł obaj do wody, Filip i eunuch; i ochrzcił go.

*gr: harma - wóz, wóz wojenny, rydwan Dz 16,33

39. A gdy wyszli z wody, Duch PANA porwał[†] Filipa i eunuch nie zobaczył go więcej, lecz radując się jechał *dalej* swoją drogą.

gr: harpadzo - zająć dla siebie, porwać - por. 1Tes 4,17

40. Filip natomiast znalazł się w Azocie[†], a przechodząc przez wszystkie miasta, głosił dobrą nowinę, aż przyszedł do Cezarei.

*tj. dawniej miasto filistyńskie Aszdod - 30 km od Ljddy

9A Saul, dysząc jeszcze groźbą i *chęcią* mordu* wobec uczniów Pana, przyszedł do arcykapłana, *idiom - grozić śmiercią Dz 8,1

2. I prosił[†] go o listy do Damaszku do synagog, aby, jeśli znajdzie tam mężczyzn i kobiety, *zwolenników* tej Drogi[†], przyprowadził ich związanych do Jeruzolimy. Dz 9,14;

*dost.: wyprosił sobie, domagał się; *por: Dz 24,22* Dz 19,9

3. I stało się*, gdy był w drodze* i zbliżał się do Damaszku, że nagle otoczyło go światło z nieba. *dost.: stało się mu lub stało się że on Dz 22,6; 26,12

*gr: poreuomai - iść, udawać się, podróżować na zwierzęciu

4. A gdy padł na ziemię, usłyszał głos do niego mówiący: Saulu! Saulu! Czemu mnie przesładujesz? Za 2,8; Mt 25,40; J 15,20; Ef 5,29

5. A on powiedział: Kim jesteś, Panie? A Pan rzekł: Ja jestem Jezus, którego ty przesładujesz; trudno ci wierząc przeciwko oświeceni[†]Wi[†]. *tj. żelazny kij do poganiania wołów i komi - tu: w Lmn.

6. A Saul drżący i wstrząśnięty[†], powiedział: Panie! Co chcesz bym uczynił[†]? A Pan do

niego: Wstań i wejdź do miasta, a powiedzą ci, co konieczne jest abyś uczynił.

*lub: zdumiony, przerażony; **dost.: co mi uczynisz, co ja mam

7. A mężczyźni towarzyszący mu w drodze, stanęli niezdolni do mówienia; głos bowiem słyszeli[†], ale nikogo nie widzieli. Dz 22,9; 26,13

*gr: akouo - im. czas teraż. str. cz. - słyszeć lub starać się usłyszeć

8. A Saul został podniesiony z ziemi, lecz gdy otworzył swoje oczy, nic* nie widział. Prowadząc go więc za rękę, wprowadzili do Damaszku. *gr: oudeis - nic, ani jeden, żaden, nikogo

9. I był *tam* trzy dni nie widząc*; i nie jadł i nie pił. *dost.: nie widząc

10. A był pewien uczeń w Damaszku o imieniu Ananiasz; i Pan powiedział do niego w widzeniu[†]: Ananiaszu! A on odpowiedział: Oto ja, Panie!

Dz 22,12

*gr: horama - to, co jest widziane, wizja, sen, obraz od Boga

11. A Pan powiedział do niego: Wstań i pójdź na ulicę, zwaną Prosta, i w domu Judy szukaj Tarseńczyka o imieniu Saul[†]; oto bowiem się modli. *lub: Saula o imieniu (lub zwanego) Tarseńczyk

12. I zobaczył *Saul* w widzeniu mężczyznę o imieniu Ananiasz, *jak* wszedł i włożył na niego rękę, aby znów widział.

13. A Ananiasz odpowiedział: Panie! Słyszałem od wielu o tym człowieku, ile zła uczynił Twoim świętym w Jeruzolimie;

14. I tutaj ma władzę od arcykapłanów, aby związać wszystkich, *którzy* wzywają* Twojego imienia. Rz 10,12-13; 1Kor 1,2; 2Tm 2,22

*gr: epikaleomai - przyzywać do siebie, wołać do kogoś

15. Pan jednak powiedział do niego: Idź, ten bowiem *człowiek* jest moim wybranym naczyniem, aby zanieść moje imię przed pogan* i królów, a także synów Izraela.

*lub: narody Jr 1,5; J 15,16; Rz 1,5; 11,13; Ef 3,7

16. Albowiem ja mu pokażę, ile on musi* wycierpieć dla mojego imienia. Dz 20,23;

*lub: jest konieczne, trzeba - czas teraż. 2Kor 11,23; Flp 1,29

17. A Ananiasz poszedł i wszedł do tego domu, a gdy włożył na niego rękę, powiedział: Saulu bracie! Pan mnie posłał – Jezus, który ukazał ci się w drodze, którą przybyłeś, abyś przejrzał i został napełniony[†] Duchem Świętym. *gr: plettho - napełniać się, być wypełnionym

18. I natychmiast spadły z jego oczu jakby łuski, i zaraz przejrzał[†], a gdy wstał, został ochrzczoney[†]. *lub: ponownie widział 2Kor 3,14

gr: baptdizo - zanurzać, zamaczać - por. Mt 3,11

19. A po przyjęciu pokarmu odzyskał[†] siły.

I Saul był z uczniami, którzy byli w Damaszku przez kilka dni. ^{*lub: wzmocnił się}

20. I zaraz w synagogach zaczął głosić Chrystusa, że On jest Synem Boga. ^{Mt 16,16}

21. I zdumiewali się wszyscy, którzy go słuchali, i mówili: Czy to nie jest ten, który niszczył w Jerozolimie tych, którzy wzywają tego imienia, i przyszedł tu po to, aby ich związać i przyprowadzić do arcykapłanów?

22. Saul natomiast coraz bardziej umacniał się i zdumiewał Żydów, mieszkających w Damaszku, dowodząc, że Ten jest Mesjaszem. ^{*lub: Chrystusem, Pomazańcem Dz 17,3; 18,5}

23. A gdy upłynęło wiele dni, Żydzi naradzili się między sobą, aby go zabić. ^{*por. 2Kor 2,16***}

24. Lecz Saul dowiedział się o ich spisku. Strzeżli też bram dniem i nocą, aby go zabić. ^{*dost.: ich spisek został poznany}

25. Uczniowie więc zabrali go w nocy i opuścili wzdłuż muru, spuszczając w koszu.

26. Po przybyciu do Jerozolimy, Saul próbował przyłączyć się do uczniów; ale wszyscy się go bali, nie wierząc, że jest uczniem. ^{Ga 2,4; Mt 10,17; Dz 26,20; Mt 24,10}

27. Barnaba jednak przyciągnął go, przyprowadził do apostołów i opowiedział im, jak w drodze zobaczył Pana, i że On przemówił do niego, i jak w Damaszku śmiało przemawiał w imieniu Jezusa. ^{Dz 4,36; 11,22; Ef 6,19}

^{*gr: parresiazomai - mieć swobodę w mowie, mieć odwagę}

28. I był z nimi, poruszając się swobodnie po Jerozolimie, i śmiało przemawiał w imieniu Pana Jezusa; ^{*idiom: wchodząc i wychodząc}

29. Rozmawiał też i dyskutował z hellenistami, a ci starali się go zabić. ^{*lub: rozprawiał}

30. A gdy dowiedzieli się o tym bracia, odprowadzili go do Cezarei i wysłali go do Tarsu. ^{*tj. stolica Cylicji w Azji Mniejszej Mt 10,23; Dz 8,40}

31. A tak zbory w całej Judei i Galilei, i Samarii miały pokój, budując się i chodząc w bojażni Pana, i dzięki zachęcie Ducha Świętego pomnażały się. ^{*dost.: zachętą Rz 16,16}

32. I stało się, gdy Piotr obchodził wszystkich, że zszedł też do świętych, którzy mieszkali w Lyddzie. ^{Ps 16,3; Mt 27,52; Mt 9,2}

^{*Jerozolima leży na górze; **tu: nazwa własna uczniów Pana}

33. I znalazł tam pewnego człowieka o imieniu Eneasz, który od ośmiu lat leżał na posłaniu i był sparaliżowany.

34. I Piotr powiedział do niego: Eneasz!

Uzdrowia cię Jezus Chrystus; wstań i pościel sobie. I zaraz wstał. ^{Dz 3,6,16; 4,10}

35. I zobaczyli go wszyscy zamieszkujący Lyddę i Saron, którzy też nawrócili się do Pana. ^{*mss Byz - Assaron, hebr: szaron - Pnp 2.1 Dz 11,21}

36. A była w Joppie pewna uczennica, o imieniu Tabita, co w tłumaczeniu znaczy Dorkas; ta była pełna dobrych czynów i darów miłosierdzia, które czyniła. ^{*tj. Gazela Ef 2,10; **lub: wsparcia dla ubogich, jałmużny Tt 2,14; 1P 2,12}

37. I stało się w tych właśnie dniach, że ona zasnęła i umarła; a gdy ją obmyto, położono w sali na piętrze.

38. A że Lydda jest blisko Joppy, uczniowie słysząc, że jest w niej Piotr, posłali do niego dwóch mężów, prosząc, aby nie zwlekał z przyjściem do nich. ^{*tj. 17 km; **lub: ociagał się}

39. Wstał więc Piotr i poszedł z nimi; a gdy przyszedł, wprowadzili go do sali na piętrze, i obstały go wszystkie wdowy, płacząc i pokazując tuniki i płaszcze, które robiła Dorkas, dopóki była z nimi. ^{Mt 25,36; J 12,8}

^{*gr: chiton - szata wkładana wprost na ciało Ef 4,28}

40. A Piotr usunął wszystkich na zewnątrz, padł na kolana i pomodlił się, po czym zwrócił się do ciała i powiedział: Tabito, wstań! A ona otworzyła swoje oczy, a widząc Piotra, usiadła. ^{*gr: soma - ciało, zwiłoki - por. Kol 2,11*}

41. A on podał jej rękę i podniósł ją, przywołując świętych i wdowy, przedstawił ją żywą. ^{*gr: hagios - por. Hbr 13,24** tu: jako nazwa własna uczniów}

42. I stało się to znane w całej Joppie; i wielu uwierzyło w Pana. ^{J 11,45; 12,11}

43. Przez wiele też dni pozostał on w Joppie u niejakiego Szymona, garbarza.

^{*dost.: Stato się, natomiast; **domysł: Piotr}

10 A był w Cezarei pewien mężczyzna, o imieniu Korneliusz, setnik, z kohorty zwanej italską, ^{Dz 27,1; Mt 8,5}

2. Pobożny i bojący się Boga wraz z całym swoim domem, i dający wiele darów miłosierdzia ludowi, i przez cały czas modlący się do Boga. ^{*por. Dz 13,16**; **lub: jałmużny; ***błagać, prosić}

3. Około dziewiątej godziny dnia, zobaczył wyraźnie w widzeniu aniola Boga, który przybył do niego i powiedział mu: Korneliusz!

^{*gr: horama - por. Dz 7,31* Rdz 31,11; Sdz 13,6; 2Sm 14,17}

4. A on, wpatrując się w niego, ogarnięty lękiem powiedział: Cóż jest, Panie? I odpowiedział mu: Twoje modlitwy i dary miłosier-

dzia wstąpiły przed oblicze Boga ku przypomnieniu. **dost.: patrząc wprost, utkwivszy wzrok*

5. A teraz pošlij mężów do Jopy i wezwij Szymona, którego nazywają Piotrem.

6. Gości on u niejakiego Szymona, garbarza, który ma dom nad morzem; on ci powie, co trzeba*, abyś uczynił. **lub: jest konieczne*

7. A gdy odszedł anioł, który przemawiał do Korneliusza, *ten* przywołał dwóch ze swoich domowników i pobożnego żołnierza z tych, którzy przy nim nieustannie* byli,

*dost.: trwali niezłomnie, byli w nieustannej gotowości
8. I gdy wyjaśnił* im wszystko, posłał ich do Jopy**.

**Joppa obecnie Jaffa - 60 km od Cezarei

*gr.: eksegeomai - ujawniać, ogłaszać, wykladać naukę, iść
9. A nazajutrz, gdy byli w drodze i zbliżali się do miasta, wszedł Piotr na taras*, około godziny szóstej, aby się modlić. **tj. na dach*

10. A będąc bardzo głodnym, chciał coś zjeść; a gdy inni przygotowywali mu *posiłek*, przyszło* na niego uniesienie**.

por. w. 44

*gr.: ekstasis - wytrącenie umysłu z normalnego stanu - Dz 11,5**

11. I ujrzał otwarte niebo i zstępujący na niego jakiś przedmiot*, jakby wielkie płótno, za cztery rogi związane a spuszczone na ziemię; **lub: naczynię, przyrząd kuchenny, osprzęt okrętu*

12. W którym były wszystkie czworonożne zwierzęta ziemi, dzikie zwierzęta, płazy i ptaki nieba.

Dz 7,56; Ełk 3,21

13. I rozległ* się głos do niego: Wstań, Piotrze! Zarzynaj** i zjedz. **dost.: stał się; **zabij w ofierze*

14. A Piotr powiedział: Przenigdy, Panie! Bo nigdy nie jadłem nic skalanego* albo nieczystego.

por. w. 15 *Kpl 11,1; 1Sm 21,4; Mt 15,5*

15. I znów, po raz drugi głos *dotarł* do niego: Co Bóg oczyścił, ty nie miej za skalane*.

*gr.: koimoo - zamieczyścić, czynić pospolitym, skaląć

16. A to się stało trzykrotnie. I na powrót przedmiot został uniesiony do nieba.

17. A gdy Piotr nie *miał* wewnętrznej* pewności** czym było to widzenie, które ujrzał, oto ludzie posłani przez Korneliusza, pytając o dom Szymona, stanęli przed bramą;

*dost.: w sobie; **gr.: diaporero - być zamiepokajonym, być w rozterce, nie wiedzieć co począć, zastanawiać się

18. I wołając, zapytali: Czy Szymon, którego nazywają Piotrem, jest tutaj w gościnie?

19. A gdy Piotr *nadal* rozmyślał* o tym widzeniu, Duch powiedział do niego: Oto szukają cię trzej mężczyźni,

*gr.: enthymeomai - rozważać, zastanawiać się, myśleć

20. Dlatego wstań, zjeźdź i idź z nimi, nie wahać* się; dlatego, że ja ich posłałem.

lub: nie osądzając (siebie) - gr.: diakrino - por. J 1,22

21. A Piotr zszedł do mężczyzn posłanych do niego przez Korneliusza i powiedział: Oto ja jestem *ty*m, którego szukacie. Jaki jest powód, dla którego jesteście *tu* obecni?

22. A oni powiedzieli: Korneliusz, setnik, człowiek sprawiedliwy i bojący się Boga*, mający dobre świadectwo także od całego narodu żydowskiego, otrzymał przez świętego anioła polecenie**, aby cię wezwać do swojego domu i słuchać twoich słów.

*por. Dz 13,16**, **gr.: chrematizo - por. Mt 2,12*

23. Wtedy zaprosił ich i ugościł. A nazajutrz Piotr wyszedł z nimi, i szli z nim niektórzy bracia z Jopy.

24. I weszli następnego dnia do Cezarei; a Korneliusz oczekiwał na nich i zwołał swoich krewnych i bliskich przyjaciół.

25. I gdy Piotr wchodził, Korneliusz wyszedł na jego spotkanie, przypadł do jego nóg i oddał mu pokłon.

Dn 2,46; Obj 19,10; 22,8

26. Ale Piotr podniósł go, mówiąc: Wstań, ja też* jestem człowiekiem. **lub: sam*

27. A rozmawiając z nim, wszedł i zobaczył wielu zgromadzonych. *J 4,9; 18,28; Ga 2,12*

28. I przemówił też do nich: Wy wiecie, jak sprzeczne z prawem* jest dla człowieka będącego Żydem łączyć się lub przychodzić do cudzoziemca; lecz Bóg pokazał mi, *abym* żadnego człowieka nie nazywał skalanym lub nieczystym. **lub: zakazane, niegodziwe, bezprawne*

29. Dlatego też bez sprzeciwu przyszedłem wezwany. Pytam więc: W jakiej sprawie mnie wezwaliście?

30. A Korneliusz powiedział: Od czterech dni aż do tej godziny pościłem, a gdy o dziewiątej godzinie modliłem się w swoim domu, oto stanął przede mną mężczyzna w śnieżnej szacie,

Ełk 24,4

31. I powiedział: Korneliuszu! Twoja modlitwa została wysłuchana, a twoje dary miłosierdzia zostały przypomniane przed *obliczem* Boga.

Dz 10,4; Dn 10,12; Ełk 1,13

32. Pošlij więc do Jopy i wezwij Szymona, którego nazywają Piotrem; przebywa on w gościnie* w domu Szymona garbarza, nad morzem, a gdy przyjdzie, będzie z tobą rozmawiał. **dost.: jest goszczony - również w wersetach 6 i 18*

33. Natychmiast więc posłałem do ciebie, a ty dobrze uczyniłeś, że przyszedłeś. Teraz więc wszyscy jesteśmy obecni przed obliczem Boga, abyśmy usłyszeli wszystko to, co zostało ci polecane przez Boga.

34. A gdy Piotr otworzył usta, powiedział: Naprawdę pojmuję*, że Bóg nie ma względu na osobę,

Pwt 10,17; Hi 34,19;

*dost.: chwycić, pojąć rozumem Rz 2,11; Jk 2,9; 1P 1,17

35. Lecz w każdym narodzie godnym przyjęcia* przez Niego jest ten, kto się Go boi i czyni sprawiedliwość.

Rz 2,27-29; 10,12-13;

*lub: mile widziany, uznany Dz 15,9; Ps 15,1-2; Iz 56,3

36. Posłał słowo synom Izraela, głosząc dobrą nowinę o pokoju przez Jezusa Chrystusa. Ten jest Panem wszystkich.

Dz 2,39

37. Wy wiecie, że słowo zaistniało* po całej Judei, zaczynając od Galilei, po chrzcie, który głosił Jan;

*lub: stało się - Dz 4,4** Dz 13,25; Mk 1,4

38. O Jezusie z Nazaretu, jak Bóg namaścił Go Duchem Świętym i mocą, który chodził, czyniąc dobrze i uzdrawiając wszystkich ciemiężonych* przez diabła; gdyż Bóg był z Nim.

*gr.: katadynstewo - sprawować bezwzględnie Iz 11,2;

władzę nad kimś, uciskać kogoś, używać siły J 3,2; 16,32

39. A my jesteśmy świadkami wszystkiego, co czynił w krainie Judejczyków i w Jeruzolimie. Jego też zabili*, wieszając na drzewie.

*gr.: anaireo - zabrać, podnieść z ziemi, usunąć Dz 1,8; 5,32

40. Tego Bóg wzbudził trzeciego dnia i dał Mu stać się widzianym;

Dz 13,30; J 10,18

41. Nie całemu ludowi, ale świadkom wybranym uprzednio przez Boga, nam, którzy z Nim jedliśmy i piliśmy po Jego powstaniu z martwych.

J 6,70; 15,16

42. I nakazał nam, abyśmy głosili ludowi i świadczili, że On jest ustanowionym przez Boga sędzią żywych i umarłych.

Mk 16,15

43. O Nim świadczą wszyscy Prorocy, że każdy wierzący w Niego otrzyma* odpuszczenie** grzechów przez Jego imię.

Lk 24,25;

*lub: uwolnienie; **uwolnienie, wyzwolenie Mt 26,28; Rz 3,25

44. Gdy Piotr jeszcze mówił te słowa, Duch Święty zstąpił* na wszystkich słuchających tych słów.

Dz 2,1; 4,31; 8,15; 11,15

*gr.: epipipto - spaść na, w przen. - ogarnąć, zawałnąć kimś

45. I zdumiali* się wierzący, pochodzący z obrzezania, którzy** przybyli razem z Piotrem, że i na pogan został wylany dar Ducha Świętego.

Dz 2,38; J 4,10; 7,38

gr.: eksistemi - por: Lk 8,56; **dost.: ilu, jak licznie

46. Słyszeli ich bowiem mówiących innymi językami i wywyższających* Boga. Wtedy odpowiedział Piotr:

Dz 2,4,11; 11,15

*gr.: megalyno - uczynić wielkim, uznać, ogłosić za wielkiego

47. Czy ktoś może odmówić wody, aby nie zostali ochrzczeni ci, którzy przyjęli Ducha Świętego, tak jak i my?

Dz 8,36; Mt 3,7-9

48. I polecił ich ochrzcić w imieniu Pana. Wtedy prosili go, aby został u nich kilka dni.

11 I usłyszeli apostołowie i bracia, którzy byli w Judei, że także poganie przyjęli Słowo Boże.

Dz 15,2; 1Tes 2,13

2. I gdy Piotr wstąpił* do Jeruzolimy, spierali** się z nim ci, którzy byli z obrzezania,

j. wspiął się - por: Mt 20,17; **lub: oddzielali się, odsuwali się

3. Mówiąc: Poszedłeś* do mężów nieobrzezanych i jadłeś z nimi.

Lk 15,2; Ga 2,12

*gr.: eiserchomai - wejść w jakieś miejsce lub stan, pojawiać się

4. A Piotr zaczął im wyjaśniać* po kolei, mówiąc: *j. ekthemi - wyłożyć na zewnątrz, pokazać, objaśnić

5. Ja, gdy byłem w mieście Joppie i modliłem się, miałem* w uniesieniu** widzenie***; ujrzałem jakiś przedmiot zstępujący jakby wielkie płótno, za cztery rogi spuszczone z nieba i dotarło aż do mnie;

Jr 1,11; Ez 2,9

*dost.: zobaczyłem; **gr.: ekstasis - wytrącenie umysłu z normalnego stanu, uniesienie, zachwyt, ekstaza; ***por: Mt 17,9*

6. Wpatrując się w nie uważnie, przyglądałem się i zobaczyłem czworonożne zwierzęta ziemi, dzikie zwierzęta, ptazy i ptaki nieba;

7. I usłyszałem głos skierowany* do mnie: Wstań, Piotrze! Zabijaj** i zjedz.

*dost.: mówiący; **lub: zabijaj w ofierze

8. I powiedziałem: Przenigdy, Panie! Gdyż nic z tego wszystkiego, co skalane lub nieczyste nigdy nie weszło do moich ust.

9. A głos z nieba po raz drugi mi odpowiedział: Tego, co Bóg oczyścił, ty nie uważaj za skalane*.

*lub: nie miej za pospolite

10. A to stało się trzykrotnie. I z powrotem wszystko zostało wciągnięte do nieba.

11. I oto zaraz* trzech mężowie posłani do mnie z Cezarei stanęli przed domem, w którym byłem.

*lub: natychmiast, niezwłocznie

12. A Duch powiedział mi, abym poszedł razem z nimi, nie wahając się. A szło ze mną także tych sześciu braci i weszliśmy do domu tego człowieka;

J 16,13

13. On też oznajmił nam, jak zobaczył anioła, który stanął w jego domu i powiedział mu:

Poślij mężczyzn do Joppy i wezwij Szymona, którego nazywają Piotrem;

14. On powie ci słowa, przez które zostaniesz zbawiony ty i cały twój dom. Dz 16,31

15. A gdy zacząłem mówić, zstąpił* na nich Duch Święty, tak jak i na nas na początku.

gr.: epipipto - spaść na - por. Dz 10,44 Dz 2,1-4; 10,44

16. I przypominałem* sobie Słowo Pana, gdy mówił: Jan chrzczył** w wodzie, ale wy zostaniecie ochrzczeni** w Duchu Świętym.

*dosł.: zostało mi przypomniane, **zamurzał J 14,26; Dz 1,5

17. Jeśli więc dał im Bóg ten sam* dar, jak i nam, którzy uwierzyliśmy w Pana Jezusa Chrystusa, to kim ja jestem, bym mógł zabronić tego Bogu? *lub: równy J 3,16; Rz 5,5; 6,23

18. A gdy to usłyszeli, uspokoił się i oddali chwałę Bogu, mówiąc: Tak więc i poganom dał Bóg upamiętanie* ku życiu. Łk 15,7; 24,47;

*gr.: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie 2Tm 2,25

19. A wtedy* ci, których rozproszyło przesładowanie, jakie stało się z powodu Szczepana, dotarli aż do Fenicji i do Cypru, i do Antiochii, nikomu nie głosząc Słowa, tylko samym Żydom. *dosł.: ci rzeczwiście więc - por. Dz 8,4*

20. A niektórzy z nich byli ludźmi z Cypru i z Cyreny; ci weszli do Antiochii, przemawiali też do hellenistów*, głosząc dobrą nowinę Pana Jezusa. *tj. Żydów mówiących po grecku lub Greków

21. I była z nimi ręka Pana i wielka liczba tych, którzy uwierzyli, nawróciła się do Pana.

22. Wieść* o nich dotarła do uszu zboru** w Jeruzolimie; i wysłali Barnabę, aby poszedł aż do Antiochii. *lub: słowo, sprawa

**gr.: ekklēsia - wywołani z, społeczność, zebranie publiczne

23. Ten, gdy tam przybył, widząc łaskę Boga, uradował się i zachęcał wszystkich, aby w postanowieniu* serca trwali przy Panu.

*gr.: prothesis - wcześniejsze postanowienie, plan, chleb ofiarny

24. Był to bowiem mąż dobry i pełen Ducha Świętego, i wiary. I została przyłączona* do Pana wielka rzesza ludzi. Mt 12,35; Łk 23,50

*gr.: prostithēmi - włożyć do, dodać, powierzać coś komuś

25. I poszedł Barnaba do Tarsu, aby odszukać Saula, a gdy go znalazł, przyprowadził do Antiochii.

26. A stało się, że przez cały rok zgromadzali się w tym zborze, nauczając znaczną rzeszę ludzi; w Antiochii także uczniowie po raz pierwszy zostali nazwani* chrześcijanami**.

*w gr. słowo określa ponadnaturalną inspirację - por. Mt 2,12, 22

gr.: christianos - należący do Chrystusa - por. Dz 26,28

27. A w tych dniach przyszli do Antiochii prorocy z Jeruzolimy.

28. A gdy powstał jeden z nich, o imieniu Agabus, wskazał* przez Ducha, że będzie wielki głód w całej zamieszkałej ziemi, który też nastąpił za cesarza Klaudiusza. Dz 21,10

*gr.: semaio - dać znak, zaznaczyć, zawiadomić, ujawnić

29. Uczniowie więc postanowili, tak jak każdego z nich było stać, posłać pomoc* braćiom mieszkającym w Judei. Ga 2,10;

*dosł.: na służbę (chleba) - gr.: diakonia 2Kor 8,12; 1P 4,10

30. Co też uczynili, posyłając ją do starszych przez ręce Barnaby i Saula. Tt 1,5; Dz 14,23

12A w tym czasie, król Herod podniósł rękę, aby wyrządzić zło* niektórym ze zboru, *gr.: kakoo - krzywdzić, trapić, uciskać

2. A Jakuba, brata Jana, zgładził mieczem.

3. I widząc, że podobano się to Żydom, posunął się dalej* i pojmał także Piotra; a były to dni Przaśników; *dosł.: dodał coś Wj 13,3-7

4. A po schwytaniu, umieścił go w więzieniu, przekazując czterem czwórkom żołnierzy, aby go strzegli, chcąc po święcie Paschy wyprowadzić go ludowi. Łk 22,1

5. Strzeżono więc pilnie Piotra w więzieniu, a zbór zanosił żarliwą* modlitwę za nim do Boga. *gr.: men - part. użnac. Ef 6,18; 1Tes 5,17

6. A gdy Herod zamierzał go wyprowadzić na stracenie, Piotr spał tej nocy między dwoma żołnierzami, związany dwoma łańcuchami, strażnicy także strzegli więzienia przed drzwiami.

7. I oto anioł PANA stanął przy nim, a światłość zajaśniała w celi; i trącił* Piotra w bok, obudził go, mówiąc: Wstań szybko! I opadły łańcuchy z jego rąk. *dosł.: uderzył

8. I anioł też powiedział do niego: Opasz się i podwiąż swoje sandały. I uczynił tak. I rzekł mu: Narzuć na siebie swój płaszcz i podążaj za mną.

9. I gdy wyszedł, podążał za nim, a nie wiedział, że prawdą jest to, co się działo za sprawą anioła, lecz uważał*, że ogląda widzenie**. *lub: miałem; **gr.: horama - widok, wizja, sen, obraz od Boga

10. A po przejściu obok pierwszej i drugiej straży, doszli do żelaznej bramy wiodącej do miasta, która samorzutnie* im się otworzyła. I gdy wyszli, poszli dalej o jedną ulicę, i zaraz odstał anioł od niego. *gr.: automatos

11. A gdy Piotr doszedł* do siebie*, powiedział: Teraz prawdziwie wiem, że PAN posłał swojego anioła i wyrwał mnie z ręki Heroda i ze wszystkiego, czego oczekiwał lud żydowski. *dost.: stał się w sobie samym Łk 15,17

12. I gdy to sobie uświadomił, przyszedł do domu Marii, matki Jana, którego nazywano Markiem, gdzie było wielu zgromadzonych i modlących się. Iz 65,24; Dn 9,21; Mt 18,19

13. A gdy Piotr zapukał do drzwi bramy, wyszła służąca* o imieniu Rode, aby posłuchać; *gr.: παιδική - dziewczynka, służąca, młoda niewolnica

14. I gdy rozpoznała głos Piotra, z radości nie otworzyła bramy, ale wbiegła i oznajmiła, że Piotr stoi przed bramą. Dz 1,14; Mt 28,8

15. A oni powiedzieli do niej: Szalejesz! Ona natomiast twierdziła stanowczo*, że tak jest. A oni mówili: To jest jego anioł.

*gr.: διιςχυριδζομαι - upierać się o, twierdzić stanowczo

16. Ale Piotr nie przestawał pukać; a gdy otworzyli, widząc go, zdumieni się.

17. I dał im znak ręką, aby umilkli; opowiedział im, jak go Pan wyprowadził z więzienia i powiedział: Oznajmijcie to Jakubowi i braciom. A gdy wyszedł, udał się na inne miejsce.

18. A gdy nastął dzień, niemały zamęt powstał wśród żołnierzy, co mianowicie stało się z Piotrem.

19. Herod więc przeprowadził poszukiwania, a ponieważ go nie znalazł, osądził strażników i kazał ich odprowadzić do więzienia*; a gdy zszedł** z Judei do Cezarei, tam przebywał. *lub: na miejsce kaźni; **tj. zejść z góry

20. A Herod toczył zacięty spór z mieszkańcami Tyru i Sydonu; więc oni jednowymyślnie przyszli do niego, po przekonaniu Blaśta, mającego nadzór nad sypialnią* króla, prosili o pokój, dlatego że kraina ich pobierała żywność z ziemi królewskiej. *tj. podkomorzy

21. A wyznaczonego dnia Herod odział się w szatę królewską i usiadł na sędziowskim tronie*, i przemawiał do nich publicznie.

*gr.: bema - trybuna, krzesło, tron sędziowski

22. A lud wykrzykiwał: To głos Boga, a nie człowieka. Dz 14,10; Ps 12,2

23. I natychmiast uderzył* go anioł PANA, za to, że nie oddał chwały Bogu; potem stoczony przez robactwo, oddał ostatnie tchnienie. *por. u: 7° 2Sm 24,17; 2Krl 19,35; Iz 37,36; Dz 14,10-15

24. A Słowo Boże rosło i pomnażało się.

25. A Barnaba i Saul, po wypełnieniu posłannictwa*, wrócili z Jerozolimy, biorąc ze sobą także Jana, którego nazywano Markiem. *gr.: diakonia - służba, służenie komuś, pomaganie

13 A byli w Antiochii, w zborze, który tam był, pewni prorocy i nauczyciele jak*: Barnaba i Symeon, zwany Niger, i Lucjusz Cyrenejczyk, i Manaen, który był też wychowany z Herodem tetrarchą**, i Saul.

*gr.: te - jak i, także; **tj. zarządca 1/4 kraju pod władzą Rzymu

2. A gdy oni pełnili służbę Panu i počuli, Duch Święty powiedział: Odłączcie mi już* Barnabę i Saula do tego dzieła, do którego ich powołałem. Kol 4,17; 1Kor 7,5; Dz 8,29

*gr.: de - niezwłocznie, właśnie, na pewno, prawdziwie

3. Wtedy po zakończeniu* postu i modlitwy, włożyli na nich ręce i uwolnili* ich do tego dzieła. Lb 27,23; 1Tm 4,14; 5,22

*gr.: apoityo - odprawić, dłużej nie zatrzymywać, wystać

4. Oni więc, istotnie* będąc wysłani przez Ducha Świętego, przyszli do Seleucji, stamtąd też** odplynęli na Cypr. Dz 20,23; J 14,26

*gr.: men - part. wzmac. - prawdziwie, istotnie; **por. u: 1*

5. I gdy stanęli w Salamynie, ogłosili Słowo Boże w synagogach żydowskich, a mieli ze sobą i Jana jako pomocnika*. Mk 2,2; 2Tm 4,2;

*gr.: hyperetes - sluga, podwładny - 1Kor 4,1** Tt 1,3

6. A gdy przeszli wyspę aż do Pafos, znaleźli pewnego maga*, fałszywego proroka, Żyda, o imieniu Bar-Jezus, Wj 7,11; 22,18; Kpl 20,6

*tj. mędrzec perski, nauczyciel zajmujący się astrologią

7. Który był przy prokonsulu* Sergiuszu Pawle, mężu roztroptym. Ten wezwał do siebie Barnabę i Saula, pragnąc usłyszeć Słowo Boże. *tj. rzymskim namiestniku prowincji konsularnej

8. Ale przeciwstawiał się im Elymas, mag – tak bowiem jest tłumaczone jego imię – starając* się odwrócić prokonsula od wiary.

*lub: szukając (sposobu), dążąc Mt 23,13; Łk 11,52

9. A Saul, zwany też Pawłem, napełniony Duchem Świętym, gdy spojrział na niego uważnie*, *lub: utkwic wzrok, wpatrywać się Dz 4,8

10. Powiedział: O pełen wszelkiej zdrady i wszelkiej przewrotności, synu diabła, nieprzyjacielu wszelkiej sprawiedliwości! Czy nie przestaniesz wykrzykiwać* prostych dróg Pana? *lub: przekrecać, psuć J 8,44; 1J 3,8; Ga 1,6

11. A oto teraz ręka Pana na tobie, będziesz ślepy i do pewnego czasu nie będziesz widział słońca. I natychmiast spadły na nie-

go mrok i ciemność, a krążąc dookoła, szukał, by *ktos* poprowadził go za rękę.

12. Wtedy prokonsul, widząc, co się stało, uwierzył, zdumiony[†] z powodu nauki Pana.

^{*gr: ekplesso - walnąć, wypędzić ciosem, Mt 7,28; Dz 2,42}
^{stad polocz.: być oszolomionym, przerażonym, zdumionym}

13. A po wypłynięciu z Pafos, Paweł i ci, *którzy byli* przy nim, przybyli do Perge w Pamfilii. A Jan odłączył się od nich i wrócił do Jerozolimy.

14. Oni zatem, po przejściu przez Perge, przybyli do Antiochii Pizydyjskiej, i gdy weszli do synagogi w dzień szabatu, usiedli.

15. A po odczytaniu Prawa i Proroków, posłali do nich przełożeni synagogi, mówiąc: Mężowie bracia! Jeśli jest w was słowo zachęty[†] do ludu, mówcie.

Dz 15,21; Hbr 10,25

^{*gr: paraklesis - zachęta, pociecha, pomoc, obrona}

16. A Paweł powstał[†] i skinął ręką i powiedział: Mężowie Izraelici, i wy bojący^{**} się Boga, posłuchajcie!

Ps 67,7; Łk 1,50; 23,40

^{*podczas przemawiania Rzymianie stali, a Żydzi siedzieli}
^{**gr: określenie hebr. ger toszaw - nieobrzezani a wierzący w monoteizm poganie zachowujący prawa Noachidów - Dz 15,29}

17. Bóg ludu tego, Izraela, wybrał sobie najszych ojców i wywyższył lud na obczyźnie w ziemi egipskiej, i wyprowadził ich z niej z podniesionym ramieniem.

18. I przez blisko czterdzieści lat znosił ich sposób życia na pustyni.

19. A gdy zniszczył siedem narodów w ziemi Kanaan, rozdzielił[†] im ich ziemię przez losowanie.

^{*lub: dał im w dziedzictwo ich ziemię}

20. I potem przez blisko czterysta pięćdziesiąt lat dawał im sędziów, aż do proroka Samuela.

Rt 1,1; 1Sm 3,20

21. Wtedy zażądali króla i dał im Bóg *na* czterdzieści lat Saula, syna Kisz, mężczyznę z pokolenia Beniamina.

1Sm 12,12; 15,1

22. A gdy go odsunął, wzbudził im na króla Dawida, o którym też zaświadczył, gdy powiedział: Znalazłem Dawida, syna Jessego, męża według mojego serca, który wypełni całą^{*} moją wolę.

^{*lub: wszelką 1Sm 13,14; Ps 89,21}

23. Z jego to potomstwa^{*}, zgodnie z obietnicą, Bóg wzbudził Izraelowi Zbawiciela, Jezusa,

^{*lub: nasienia 2Sm 7,12; Ps 132,11; Iz 11,1; 43,11}

24. Przed Jego przyjściem^{*}, Jan wcześniej głosił chrzest^{**} upamiętania^{***} całemu ludowi Izraela,

^{*dost.: przed wejściem Jego oblicza}

^{**gr: baptdizo - por. Mt 3,11^{*}, ***gr: metanoia - por. 2P 3,9^{**}}

25. A gdy Jan wypełniał *już swój* bieg *ży-*
cia, powiedział: Za kogo mnie uważacie? To nie ja jestem *Nim*, ale oto przychodzi po mnie Ten, któremu nie jestem godny rozwiązać *rzemienia* sandału u Jego stóp.

26. Mężowie bracia, synowie rodu Abrahama i ci, którzy między wami boją[†] się Boga! Do was zostało posłane słowo o tym zbawieniu.

^{*por. u. 16^{**}}

Iz 51,1

27. Bowiem ci, którzy mieszkają w Jerozolimie i ich przełożeni nie poznali Go, a przez osądzenie wypełnili słowa^{*} Proroków, które w każdy szabat są odczytywane;

^{*dost.: głosy}

28. Choć nie znaleźli w *Nim* żadnego powodu *uzasadniającego* wyrok śmierci, domagali się od Pilata, aby został zabity.

29. A gdy wykonali wszystko, co o Nim jest napisane, zdjęli Go z drzewa i złożyli do grobowca.

Dz 2,24.32; 3,15; 4,10

30. Bóg jednak wzbudził Go z martwych.

31. On *też* ukazywał się przez wiele dni tym, którzy z Galilei razem z Nim weszli do Jerozolimy, ci są Jego świadkami wobec ludu.

32. I my głosimy wam dobrą nowinę o obietnicy złożonej^{**} ojcom, że tę Bóg wypełnił ich dzieciom, wzbudzając Jezusa,

^{*dost.: która stała się}

Iz 40,9; Jr 23,5

33. Jak też w Psalmie drugim jest napisane: Ty jesteś moim Synem, Ja dzisiaj ciebie zrodziłem.

Ps 2,7; Hbr 1,5; 5,5

34. A że Go wzbudził z martwych, aby już więcej nie miał wrócić do zepsucia, powiedział tak: Dam wam święte *obietnice* Dawida – godne zaufania.

Iz 55,3

35. Dlatego i na innym *miejscu* mówi: Nie dasz swojemu Świętemu zobaczyć^{*} zepsucia^{**}.

^{*gr: eido - dostrzegać, widzieć, badać, znać, doświadczyć}
^{**gr: diafthora - skażenie, zepsucie Ps 16,10; 49,9; Dz 2,27}

36. Dawid bowiem prawdziwie usłużył swojemu pokoleniu, zgodnie z wolą Boga zasnął[†] i został przyłączony do swoich ojców, i widział zepsucie;

^{*dost.: został uspiomy}

37. Lecz Ten, którego Bóg wzbudził, nie zobaczył[†] zepsucia.

^{*por. u. 35^{*}}

38. Niech więc będzie wam wiadome, mężowie bracia, że przez Niego^{*} jest wam głoszone uwolnienie^{**} z grzechów,

^{Łk 24,47;}

^{*dost.: Tego; **lub: odpuszczenie, wyzwolenie Ef 1,7}

39. I *to* od wszystkich, *co do* których nie mogliście zostać uznani za sprawiedliwych

przez Prawo Mojżesza. W Nim, każdy wierzący* zostaje uznany za sprawiedliwego.

*wierzący - czas teraż. *ciągły str. czynna* Rz 3,24; 4,5; 5,1; 10,4

40. Uważajcie więc, aby nie przyszło na was to, co zostało powiedziane u Proroków:

41. Zobaczcie, szydercy, zdiviście się i zginićcie; gdyż Ja czynię za waszych dni dzieło, w które nie uwierzycie, jeśli ktoś będzie wam je opowiadał*.

*lub: opowiadał szczegółowo, w pełni

42. A gdy oni wychodzili z synagogi żydowskiej, prosili ich poganie, aby też i w następny szabat mówili do nich te słowa.

43. A gdy zgromadzenie zostało rozwiązane, poszło wielu Żydów i pobożnych prozelitów* za Pawłem i Barnabą, którzy rozmawiali z nimi, i przekonywali ich, aby trwali w łasce Bożej.

Ga 5,4; Hbr 12,15; 1P 5,12

*tj. poganie uznający judaizm - „przeleci bramy” - hebr. *ger ha-saar* - kalkowiec podlegający Prawu Mojż. po dokonaniu obrzezania - mężczyźni a kobiety kapieły rytualnej w obecności trzech świadków - por. w. 16** i Dz 2,11; 6,5; 13,43; 17,4.17

44. A w następny szabat niemal całe miasto zgromadziło się, aby usłyszeć Słowo Boga.

45. A Żydzi, widząc tłumy, zostali napełnieni zazdrością, sprzeciwiali się temu, co mówił Paweł, mówiąc i bluźniąc przeciwko temu.

Dz 17,5; Mt 27,18; Łk 15,25

46. A Paweł i Barnaba śmiało przemawiali, mówiąc: Konieczne było, wam najpierw opowiedzieć Słowo Boga; ale ponieważ je odrzucacie i uważacie się za niegodnych życia wiecznego, oto zwracamy się do pogan.

47. Tak bowiem nakazał nam PAN: Ustanowiłem* Cię światłem dla pogan, abyś był niosącym* zbawienie** aż po krańce ziemi.

*gr. *tithemi* - por. J 15,16*; **dost.: dla zbawienia Iz 42,6; Jr 16,19

48. A słysząc to poganie, radowali się i oddali chwałę Słowu Pana, i uwierzyli, ilu ich było wyznaczonych* do życia wiecznego.

*gr. *tasso* - ustawić w szyku, wyznaczyć do, uznać, mianować

49. A Słowo Pana było roznoszone po całej krainie.

Ps 138,2; J 11,52

50. A Żydzi podburzyli pobożne* i dostojne kobiety oraz znaczących obywateli miasta, i wzbudzili prześladowanie przeciwko Pawłowi i Barnabie, i wyrzucili ich ze swoich granic.

*lub: czczące Boga - por. Dz 13,16**

51. Oni natomiast, strąsnęli na nich proch ze swoich stóp i przybyli do Ikonium.

52. A uczniowie byli wypełniani* radością i Duchem Świętym.

*czas przeszły niedokonany

14A w Ikonium stało się tak samo: weszli do synagogi żydowskiej i przemawiali tak, że uwierzyła wielka rzesza* Żydów i Greków.

por. Mk 3,7

2. Jednak ci Żydzi, którzy nie okazali posłuszeństwa*, podburzyli i źle *uosobili* dusze pogan przeciwko braciom.

J 3,36; Dz 28,4

*gr. *apeithes* - nieuległy, nieposłuszny, oporny

3. Przebywali tam więc przez dłuższy czas, śmiało mówiąc dzięki Panu, który poświęcał słowo* swojej łaski i sprawiał, że przez ich ręce działały się znaki i cuda.

1Kor 16,8; Mk 16,20; Hbr 2,4

*lub: poświęcał słowem

4. Jednak ludność miasta została rozdarta, jedni* wprawdzie** byli z*** Żydami, a drudzy* z*** apostołami.

*dost.: ci; **gr. *men* - Dz 13,4*; ***razem z

5. Gdy więc nastął tumult*, poganie i Żydzi ze swoimi przełożonymi *chcieli* ich znieważać i ukamienować,

Mt 5,44; Łk 6,28; Dz 21,27

*gr. *horme* - gwałtowny ruch, impuls, wrogi ruch, napad

6. Świadomi tego, uszli do miast Likaonii – do Listry i do Derbe oraz okolicy,

7. I tam głosili* Ewangelię.

*dost.: byli głoszącymi

8. A był pewien mąż w Listrze, o bezwładnych nogach, który siedział, *bo* był chromy już w łonie swojej matki i nigdy nie chodził.

9. Ten słuchał przemawiającego Pawła, który patrząc uważnie na niego, i widząc, że ma wiarę, by zostać uzdrowionym,

Mk 2,5

10. Powiedział potężnym głosem: Stań prosto* na swoje nogi! A on poderwał się i zaczął chodzić.

*dost.: powstań na stopy swoje proste

11. A tłumy, widząc, co uczynił Paweł, podniosły swój głos, mówiąc po licońsku: Bogowie stali się podobni ludziom i zstąpili do nas.

12. Tak więc* zaczęli nazywać Barnabę Zeusem, a Pawła Hermesem, ponieważ on przewodził** w mowie.

*gr. *men*; **lub: dowodził, stał na czele

13. A kapłan Zeusa, *ze świątyni* będącej przed ich miastem, przyprowadził do bram woły z wieńcami i chciał wraz z ludem złożyć *im* ofiarę.

Dn 2,46; Dz 19,35; 10,25

14. Słyszacząc to apostołowie* Barnaba i Paweł, rozdarli swoje szaty i wpadli w tłum, krzycząc** i wołając***:

Ga 1,19; Ef 4,11; 1Tes 2,7

*gr. *apostolos* - wysłannik, posłaniec wysłany z rozkazami

**gr. *kradzo* - krzyczeć, wołać. ***dost.: mówiąc - początek w 15

15. Ludzie! Dłaczego to czynicie? I my jesteśmy ludźmi, poddani tym samym doznaniom** co wy, głoszącymi wam dobrą nowinę, abyście odwrócili się od tych marność*** do

Boga żywego, który uczynił niebo i ziemię, i morze, i wszystko, co w nich jest; Jk 5,17

^{*lub: mężowie; **cierpieniom; ***tego co puste, bezużyteczne}

16. Który w minionych pokoleniach dopuścił wszystkim poganom* chodzić swoimi drogami, ^{*lub: narodom - gr.: ethnos - por. Mt 21,43*}

17. Jednakże w żadnym razie nie przestawał dawać o sobie świadectwa, czyniąc dobro, dając nam z nieba deszcze i czasy urodzajne, napełniając pokarmem i radością nasze serca. Iz 44,9-10; Dz 17,30; 1Kor 8,4; Obj 22,9

18. A to mówiąc, z trudem uspokoił* tłumy, ^{aby} nie złożyli im ofiary. ^{*lub: powstrzymali}

19. Przybyli jednak z Antiochii* i z Ikonium Żydzi, którzy przekonali tłumy, i ukamienowali Pawła, i wywiekli go na zewnątrz miasta sądząc, że umarł. ^{*por. w. 21**}

20. Lecz gdy otoczyli go uczniowie, wstał i wszedł do miasta, a następnego dnia odszedł z Barnabą do Derbe.

21. I po ogłoszeniu dobrej nowiny temu miastu i pozyskaniu* znacznego grona uczniów, wrócili do Listry i do Ikonium, i do Antiochii*, ^{*dost.: uczynieniu uczniami; Ełk 20,1; Dz 8,25; 1P 1,12}

^{*tj. Antiochii Prydyjskiej a nie Antiochii Syryjskiej w w. 26}

22. Utwierdzając dusze uczniów i zachęcając, aby trwali w wierze, mówiąc, że przez wiele ucisków trzeba* nam wejść do Królestwa Bożego. ^{*lub: jest konieczne, musimy}

23. A gdy im w każdym zborze ustanowili* starszych w modlitwie z postem, powierzyli** ich Panu, w którego uwierzyli. 1Tm 5,22; Tt 1,5

^{*cheirotoneo - wyznaczyć przez wyciągnięcie (włożenie) rąk - por. 1Sm 16,13 LXX; **lub: przekazali pod pieczę}

24. I gdy przeszli Pizydję, przybyli do Pamfilii.

25. A gdy opowiedzieli Słowo w Perge, zeszli do Atalii. Dz 8,25; 15,36; Mk 2,2

26. I stanąwszy odplynęli do Antiochii, gdzie zostali oddani* łasce Bożej ku temu dziełu, które wypełnili. ^{*lub: przekazani, powierzeni}

27. A gdy tam przybyli i zgromadzili zbor, poznajmili, jak wiele Bóg przez nich* uczynił, i że otworzył poganom drzwi wiary.

^{*lub: z nimi Dz 20,8; 1Kor 5,4; 14,23; Hbr 10,25}

28. I spędzili tam niemały czas z uczniami.

15 A z Judei przybyli jacyś ludzie i nacucali braci: Jeśli nie dacie się obrzezać według zwyczaju* Mojżesza, nie możecie zostać zbawieni. ^{*gr.: ethos - por. Ełk 2,27* Ga 2,2.12}

2. Gdy więc powstał zatarg i niemały spór między Pawłem i Barnabą a tamtymi, wyznaczono, aby Paweł i Barnaba, i niektórzy inni poszli* z nimi do apostołów i do starszych do Jeruzolimy z powodu tego sporu.

^{*dost.: wspiąć się - gr.: anabaino - iść w górę, ustąpić, wznieść}

3. Ci więc, wyprawieni* przez zbor, przechodzili przez Fenicję i przez Samarię, opowiadając szczegółowo o nawróceniu pogan, sprawując tym wielką radość wszystkim braciom. ^{*lub: zaopatrzeni - z gr. partykułą uzmacniającą - men}

4. A gdy przybyli do Jeruzolimy, zostali przyjęci przez zbor i przez apostołów, i starszych, i opowiedzieli to, co Bóg przez nich uczynił.

5. Lecz powstałi niektórzy ze stronnictwa faryzeuszów, którzy uwierzyli, mówiąc: Trzeba ich obrzezywać, a także nakazać, aby zachowywali Prawo Mojżesza. Flp 3,5

6. Zgromadzili się więc apostołowie i starsi, aby rozpatrzyć tę sprawę.

7. A gdy doszło do długiej dyskusji*, powstał Piotr i powiedział do nich: Mężowie bracia! Wy wiecie, że od dawnych dni Bóg pośród nas dokonał wyboru, aby przez moje usta poganie usłyszeli słowa Ewangelii i uwierzyli. Flp 2,14; Mt 16,18; Ga 2,7

^{*gr.: syzatesis - wzajemne zadawanie sobie pytań, rozprawianie}

8. A Bóg, który zna serca, wydał im świadectwo, i dał im Ducha Świętego, tak jak i nam;

9. I nie uczynił żadnej różnicy między nami a nimi, gdy wiarą oczyścił ich serca.

10. Teraz więc, dlaczego wystawiacie Boga na próbę*, wkładając na kark uczniów jarzmo, którego ani nasi ojcowie, ani my nie mieliśmy siły unieść? ^{*por. Ga 6,1*** Wj 17,2; Hbr 3,9}

11. Ale wierzymy, że przez łaskę Pana Jezusa Chrystusa zostaliśmy zbawieni, i w ten sam sposób i oni. Rz 3,24; Ga 2,16; Ef 2,7-9

12. Wtedy umilkło całe to mnóstwo zgromadzonych i słuchali Barnaby i Pawła, opowiadających*, jak wielkie znaki i cuda czynił Bóg przez nich między poganami.

^{*gr.: eksegeomai - opowiadać o Bożym działaniu, wykladać}

13. A po nich, *gdy* umilkli, odpowiedział Jakub, mówiąc: Mężowie bracia, posłuchajcie mnie!

14. Szymon opowiedział*, jak najpierw Bóg zatroszczył** się o to, aby wziąć z pogan lud dla swojego*** imienia. ^{*gr.: eksegeomai - por. w. 12** *lub: patrzeć na, spojrzeć aby pomóc, doglądać; ***dost.: Jego}

15. A z tym współbrzmia* słowa Proroków, tak, jak jest napisane: **lub: zgadzają się* Am 9,11
16. Potem* przywrócić i odbudują upadły** przybytek*** Dawida, i to, co zniszczone odbudują i znouu prosto go postawią,

dosl.: po tych; ** który jest upadły; * lub: namiot*

17. Aby w ten sposób pozostali spośród ludzi szukali PANA i wszyscy poganie, wśród których wzywane jest moje imię nad nimi, mówi PAN, który to wszystko czyni. Iz 2,3

18. Znane są Bogu od wieków* wszystkie Jego dzieła**.

**dosl.: wieku; ** lub: czyny* Iz 49,6; 66,19

19. Dlatego ja sądzę, że nie należy niepokoić tych, którzy nawracają się z pogan do Boga;

20. Ale powiadomić *ich* listem, aby wstrzymywali się od tego, co skażone przez bożki, od nierządu, od tego, co uduszone, i od krwi.

Rdz 9,4; Kpl 3,17; 7,26-27; Ez 33,25; Kol 3,5; 1Tes 4,3

21. Albowiem Mojżesz od dawnych pokoleń ma w każdym mieście tych, którzy go głoszą w synagogach, *bo czyta się go* w każdy szabat.

22. Wtedy apostołowie i starsi razem z całym zborem uznali za słuszne, aby razem z Pawłem i z Barnabą posłać do Antiochii wybranych spośród siebie mężów, to jest Judę, którego zwano Barsabaszem i Sylasa, mężów przewodzących* wśród braci,

**lub: stojących na czele* Dz 1,23; 1Tes 1,1

23. Po napisaniu swoją ręką tego oto: Apostołowie i starsi, i bracia, braciom z pogan w Antiochii i w Syrii, i w Cylicji, *przesyłają pozdrowienie*;

gr.: chairo - 2J 1,10* i Flp 4,4

24. Ponieważ usłyszeliśmy, że niektórzy, po wyjściu spośród nas, niepokoją was słowami i wprowadzają zamęt w wasze dusze, mówiąc, że musicie zostać obrzezani i zachowywać Prawo, czego im nie nakazaliśmy,

25. Uznaliśmy za słuszne będąc jednomyślni, posłać do was wybranych mężów, razem z naszymi umiłowanymi Barnabą i Pawłem,

26. Ludźmi, którzy oddają* swoje dusze dla imienia Pana naszego, Jezusa Chrystusa.

**ty. oddawać się w czyjś ręce - czas teraż. wymik. z czasu prze.*

27. Dlatego posłaliśmy Judę i Sylasa, którzy wam powiedzą to samo ustnie.

28. Albowiem uznaliśmy za słuszne, Duch Święty i my, aby nie nakładać na was żadnego większego* ciężaru, oprócz tych *rzeczy koniecznych*:

**lub: nie kłaść już więcej*

29. Wstrzymywać się od tego, co ofiarowane

bożkom i od krwi, i od tego, co uduszone, i od nierządu – trzymając* samych siebie z daleka od tego, dobrze uczynicie. Bądźcie zdrowi.

**lub: strzegąc, przestrzegając stale lub starannie*
30. Więc ci, gdy już* zostali odprawieni** , zeszli do Antiochii i gdy zgromadzili wielu braci, oddali list.

**gr.: men - por. Dz 15,4* Dz 21,22; Ga 2,11*
***gr.: apolyo - odprawić, dłużej nie zatrzymywać, wysłać*

31. A gdy *go* przeczytali, radowali się z tej zachęty*.

**gr.: paraklesis - zachęta, poruszająca mowa*

32. A Juda i Sylas, którzy sami byli prorokami, licznymi słowami zachęcili i utwierdzili braci.

**gr.: episteridzo - umacniać, wzmocnić bardziej*

33. A przebywając tam przez pewien czas, zostali odprawieni w pokoju przez braci do apostołów*.

**gr.: apostolos - poseł, posłaniec, wystawnik*

34. Sylas jednak uznał za słuszne* tam pozostać.

**gr.: dokeo - wydawać się, sądzić, uznawać ważność*

35. Paweł natomiast i Barnaba przebywali w Antiochii, nauczając i głosząc dobrą nowinę – wraz z wieloma innymi – Słowo Pana.

36. A po pewnym* czasie* powiedział Paweł do Barnaby: Wróćmy i przyjrzyjmy się, jak się mają nasi bracia w każdym mieście, w którym głosiłmy Słowo Pana.

**dosl.: jakiś dniach*

37. A Barnaba postanowił zabrać ze sobą Jana, zwanego Markiem.

38. Lecz Paweł uznał za właściwe nie brać ze sobą tego, który odstąpił od nich w Pamfilii i nie poszedł razem z nimi do tej pracy.

39. Powstało ostre nieporozumienie*, tak że oni zostali oddzieleni od siebie; Barnaba wziął ze sobą Marka i popłynął na Cypr,

**gr.: paroksyzmos - rozdrażnienie, umiesienie*

40. Paweł natomiast wybrał Sylasa i wyszedł, powierzony* łasce Bożej przez braci.

gr.: parudidomi - oddać się w czyjś ręce, powierzyć - por. u: 26

41. I przechodził Syrię i Cylicję, utwierdzając zbory.

Rz 16,16; 1Kor 11,16; 14,33

16 I przyszedł do Derbe i do Listry; a oto był tam pewien uczeń, o imieniu Tymoteusz, syn pewnej wierzącej żydowskiej kobiety i ojca Greka,

1Kor 4,17; 2Tm 1,5

2. Któremu bracia w Listrze i w Ikonium wydali *dobre* świadectwo.

3. Paweł chciał, aby ten razem z nim szedł, wziął go więc i obrzezał ze względu na Żydów, będących w tych miejscach; bo wszyscy wiedzieli, że jego ojciec był Grekiem.

4. A gdy przechodzili przez miasta, przekazywali im do przestrzegania postanowienia powzięte przez apostołów i starszych w Jeruzolimie.

5. Toteż zbory prawdziwie* utwierdzały się w wierze i z każdym dniem wzrastały liczebnie. *gr: men - partykula uzmacniająca

6. A gdy przeszli Frygię i krainę Galacką, zostali powstrzymani* przez Ducha Świętego, przed powiedzeniem Słowa Bożego w Azji, *gr: kolyo - powstrzymywać, odmawiać, nie dopuścić

7. A gdy przybyli do Mizji, próbowali wyruszyć do Bitynii, lecz Duch im nie pozwolił*.

*gr: ouk eao - nie pozwolić komuś robić jak się samemu chce

8. A gdy minęli Mizję, zeszli do Troady.

9. I Paweł ujrzał w nocy widzenie*: Pewien mężczyzna, Macedończyk, stał i prosił go, mówiąc: Przeprowadź się do Macedonii i pomóż nam.

*gr: horama - widok, wizja, sen, obraz dany przez Boga

10. A gdy on ujrzał tę wizję*, zaraz chcieliśmy udać się do Macedonii, wspólnie wnioskując, że Pan nas wezwał, abyśmy im głosili dobrą nowinę. *por. w. 9*

Mk 16,15

11. Wyruszyliśmy więc z Troady, płynęliśmy wprost na Samotrakę, a następnego dnia do Neapolu*,

*tj. miasta portowego w Macedonii dziś Kavala

12. A stamtąd do Filipi, które jest kolonią rzymską, przodującym miastem okręgu Macedonii; i spędziliśmy w tym mieście kilka dni.

13. A w dzień szabatu wyszliśmy poza miasto nad rzekę, gdzie jak sądziliśmy* odbywały się modlitwy, i gdy usiedliśmy, przemówiliśmy do kobiet, które się zeszły.

Dz 21,5

*gr: nomidzo - mieć w zwyczaju, przestrzegać, przypuszczać

14. A przysłuchiwała się temu pewna kobieta, czcząca* Boga, o imieniu Lidia, która sprzedawała purpurę z miasta Tiatyra, której Pan otworzył serce, aby uważnie słuchała tego, co mówił Paweł.

por. Dz 13,50

15. A gdy została ochrzczona ona i jej dom, prosiła, mówiąc: Jeżeli uznaliście, że jestem wierzącą w Pana, wejdźcie do mojego domu i zatrzymajcie* się. I przymusiła nas.

*lub: mieszkać, trwać, pozostawiać

Łk 24,29; 2Kor 5,14

16. I stało się, gdy szliśmy na miejsce modlitwy, że wyszła nam naprzeciw pewna służąca, mająca ducha wieszczego*, która wieszcząc** przynosiła wielki zysk swoim panom.

*gr: python - pierwotna nazwa wyroczni delickiej (Pytia)

**gr: mantheoumai - wypowiadać wyrocznię, przepowiadać

Ga 5,20; Pwt 18,10; 1Sm 28,7

17. Ta, chodząc za Pawłem i za nami, wołała, mówiąc: Ci ludzie są sługami Boga Najwyższego, którzy głoszą nam drogę zbawienia.

18. A czyniła to przez wiele dni; ale Paweł, udrencyjony tym odwrócił się i powiedział duchowi: Rozkazuję ci w imieniu Jezusa Chrystusa, abyś wyszedł z niej. I w tej chwili* wyszedł.

dost.: w tej godzinie - gr: hora - godzina - Mt 14,15

19. A jej panowie, widząc, że zginęła nadzieja ich zysku, pojmali Pawła i Sylasa i powlekli ich na rynek przed przełożonych;

20. I postawili ich przed sprawującymi władzę*, mówiąc: Ci ludzie, będąc Żydami, niepokoją nasze miasto,

Dz 18,2; 19,34

*gr: strategos - dowódca armii, przywódca cywilny, urzędnik

21. I głoszą zwyczaj*, których nam nie wolno przyjmować ani czynić, bo jesteśmy Rzymianami.

*gr: ethos - zwyczaj, obrządek, coś nakazanego

22. I wraz z nimi wystąpił przeciwko nim tłum, a sprawujący władzę zdarli z nich szaty i rozkazali ich wychłostać*.

*lub: bić różgami

23. I gdy im zadali wiele razy, wrzucili ich do więzienia i nakazali stróżowi więzienia, aby ich bacznie* strzegł.

*dost.: niezawodnie, pewnie

24. Ten, gdy otrzymał taki rozkaz, wtrącił ich do wewnętrznej* części więzienia, a nogi ich zakął w drewniane dyby.

*tj. najgłębszego lochu

25. A około północy, Paweł i Sylas modląc się, śpiewali hymny* Bogu, a więźniowie przysłuchiwali się im.

gr: hymneo - por. Mt 26,30

26. I nagle nastąpiły wielkie trzęsienie ziemi, aż się zatrzęsły fundamenty więzienia i natychmiast otworzyły się wszystkie drzwi, i wszystkie więzy zostały rozluźnione*.

*lub: zwolnione, puszczzone

Mt 28,2; Obj 6,12

27. A gdy został zbudzony stróż więzienia, widząc otwarte drzwi więzienia, dobył miecza i zamierzał się zabić, sądząc, że więźniowie puciekali.

28. Lecz Paweł zawołał potężnym* głosem, mówiąc: Nie czyn sobie nic złego, bo jesteśmy tu wszyscy.

*gr: megas - wielki, potężny, domiśły

29. I zażądał światła, wskoczył i drżący przy padł do nóg Pawła i Sylasa.

30. I gdy wyprowadził ich na zewnątrz, powiedział: Panowie! Co mam czynić, abym został zbawiony?

Dz 9,6; Łk 3,10

31. A oni powiedzieli: Uwierz w Pana Jezusa Chrystusa, a zostaniesz zbawiony ty i twój dom.

Dz 8,37; 13,38-39; J 1,12; 3,36; Rz 10,9-13

32. I opowiedzieli mu Słowo Pana i wszystkim, *którzy byli* w jego domu. Dz 4,31

33. I przyjął ich w tej godzinie, w nocy, obmył ich *rany* po razach i natychmiast został ochrzczony, on i wszyscy jego *domownicy*.

34. Wprowadził ich też do swojego domu, zastawił im stół i weselił się z całym swoim domem, że uwierzył Bogu.

35. A gdy nastał dzień, sprawujący władzę posłał liktorów*, mówiąc: Wypuść tych ludzi.

*dost.: *trzymający różgę - (jako znak władzy), woźny*

36. Stróż więzienia z kolei oznajmił te słowa Pawłowi: Sprawujący władzę przysłali *ludzi*, abyście zostali zwolnieni; teraz więc wyjdźcie i idźcie w pokój.

37. Lecz Paweł powiedział im: Wychłostali nas, *ludzi* będących Rzymianami, publicznie, bez sądu, i wrzucili do więzienia; a teraz potajemnie nas wypędzają? O nie! Ale niech sami przyjdą i nas wyprowadzą. Prz 28,1

38. Wtedy liktorzy powiedzieli te słowa sprawującym władzę*. A ci zlekli się, słysząc, że są Rzymianami. *gr.: *strategos - por. Dz 16,20**

39. A gdy przyszli, wezwali ich, a wyprowadzając, prosili*, by wyszli z miasta. *lub: *blagali*

40. Po wyjściu z więzienia wstąpili do Lidii, a gdy zobaczyli braci, zachęcili ich i odeszli.

17 A gdy przeszli Amfipolis i Apolonię, przyszli do Tesaloniki*, gdzie była synagoga żydowska. *tj. ok. 148 km od Filipii

2. Paweł więc zgodnie ze swoim zwyczajem wszedł do nich i przez trzy szabaty wykładał* im z Pism, *gr.: *dialogomai - dyskutować, rozmawiać* Dz 18,4

3. Wyjaśniając* i dowodząc**, że Mesjasz*** musiał cierpieć i powstać z martwych, i że tym Mesjaszem jest Jezus, którego ja wam głoszę. *gr.: *dianoigo - otworzyć, spowodować zrozumienie* *gr.: *paratithemi - por. 1P 4,19** ***lub: *Chrystus, Pomazaniec*

4. A niektórzy z nich zostali przekonani i przyłączeni do Pawła i Sylasa, również wielka liczba czczących* Boga Greków, a także niemało wpływowych** kobiet. Dz 28,24

*tj. por. Dz 13,16***. *gr.: *proton - pierwszy, stąd: wybitny, przedni*

5. Ale Żydzi, którzy nie okazali posłuszeństwa, *powodowani* zazdrością, dobrali sobie jakichś niegodziwych mężczyzn z agory*, uczynili zbiegowisko i wzniecili rozruch w mieście; przybyli także pod dom Jazona, usiłując przyprowadzić ich do ludu. *tj. *zrynk*

6. A gdy ich nie znaleźli, ciągnęły Jazona i niektórych braci do przełożonych miasta, wołając: Ci, którzy wzburzyli cały zamieszkały świat, przybyli i tutaj; *lub: *są obecni*

7. A Jazon ich przyjął; a oni wszyscy działają przeciwko postanowieniom Cezara, mówiąc, że *kto* inny jest królem – Jezus.

8. I wzburzyli *tym* tłum i przełożonych miasta*, którzy to słyszeli. *gr.: *politarches*

9. A oni, otrzymawszy zabezpieczenie* od Jazona i od innych, wypuścili ich.

*gr.: *hikanoo - dość dużo - stąd: kaucja - tac. satis accipio*

10. A bracia zaraz w nocy wysłali Pawła i Sylasa do Berei, którzy gdy tam przybyli, chodzili do synagogi żydowskiej.

11. A ci byli szlachetniejsi od tych w Tesalonice, gdyż przyjęli Słowo Boże z całą gotowością*, codziennie badając Pisma, czy tak się te *rzeczy* mają. Dz 8,14; 11,1; J 5,39; 2Tm 2,15

*gr.: *prothymia - ochota, chęć, zapal umysłu, żarliwość*

12. Wielu więc z nich prawdziwie uwierzyło, i dostojnych Greczynek, kobiet i niemało mężczyzn. Ps 25,8; J 2,23; 7,17; 8,30; 12,42

13. A gdy Żydzi z Tesaloniکی dowiedzieli się, że i w Berei było ogłoszone* przez Pawła Słowo Boże, i tam przyszli, podburzając tłum.

*gr.: *katangello - ogłaszać publicznie, rozgłaszać, zwiastować*

14. A wtedy bracia natychmiast wysłali Pawła, aby szedł ku morzu*; a Sylas i Tymoteusz tam pozostali. *tj. *ku Morzu Egejskiemu - około 35 km*

15. A ci, którzy odprowadzali Pawła, doprowadzili go aż do Aten*, i gdy wzięli polecenie dla Sylasa i Tymoteusza, aby jak najrybciej przybyli do niego, odeszli. *około 550 km

16. A gdy Paweł oczekiwał ich w Atenach, burzył* się w nim jego duch, bo widział, że miasto jest pełne bożków. Wj 32,19; 1Kor 10,14

*gr.: *parokhsyno - być pobudzonym, poruszonym, ostrym*

17. I dlatego rozprawał w synagodze z Żydami i czczącymi Boga*, i codziennie na rynku z tymi, z którymi się nadarzyło. *por. Dz 13,50*

18. A niektórzy z filozofów epikurejskich i stoickich spierali* się z nim, jedni mówili: Co chce powiedzieć ten bajarz**? A drudzy: Zda się, że jest zwiastunem obcych bóstw***; bo im głosił dobrą nowinę o Jezusie i powstaniu z *martwych*. Dz 9,29; 1Kor 3,18

*lub: *ścierali się z nim w walce*; ***pogardliwie: zbieracz nasion - człowiek nie posiadający własnych przekonań, filozoficznych, który w trakcie dysputy reprezentuje poglądy innych* ***gr.: *daimonion - bóstwo dobre lub złe, moc boska, demon*

19. Chwycili go i zaprowadzili na Areopag, mówiąc: Czy możemy wiedzieć, co to za nowa nauka, która przez ciebie jest głoszona?

20. Bo słyszyny jakieś obce rzeczy; chcemy więc wiedzieć, co to** jest?

*idiom - umosisz nam do uszu jakieś obce; **dost.: te - l.mn.

21. Gdyż wszyscy Ateńczycy i przebywający w tym kraju cudzoziemcy na nic innego nie mieli tyle czasu, co na mówienie albo słuchanie czegoś z najświeższych nowinek.

22. A Paweł stanął pośrodku Areopagu* i powiedział: Mężowie ateńscy! Widzę, że we wszystkim jesteście bardzo** religijni**.

*tj. Areios Pagos - wzgórze Aresa; **gr: deisidaimonesteros - bardzo bojący się bóstw, demonów, być religijnym, pobożnym

23. Przechodząc bowiem i przypatrując się waszym świętościom*, znalazłem i ołtarz**, na którym zostało napisane: Nieznanemu Bogu. Tego więc, którego nie znając czcicie, ja wam głoszę. **gr: sebasma - przedmiot boskiej czci - por: Dz 25,21**

**ołtarz postawiony był przez Epimenidesa z Krety ok. 596 p.n.e.

24. Bóg, który uczynił świat i wszystko, co jest na nim, Ten, będąc Panem nieba i ziemi, nie zamieszkuje w świątyniach uczynionych ręką,

Jr 10,11; Iz 66,1; Dz 4,24; 14,15; 7,48

25. Ani nie potrzebuje ludzkich rąk, aby był obsługiwany, *jak gdyby* czegoś dodatkowo potrzebował, ponieważ sam daje wszystkim życie i tchnienie*, i wszystko;

J 4,24;

*gr: pnoe - oddech, tchnienie życia, wiatr Dz 2,2

26. I uczynił z jednej krwi każdy naród ludzki, aby mieszkał na całym obliczu ziemi, wyznaczając im czasy wcześniej ustanowione i granice ich zamieszkania,

Rdz 3,20; Pwt 32,8

27. Żeby szukały PANA, oby* prawdziwie Go dotknęły i oby* Go znalazły, wszakże nie jest On daleko od każdego z nas; **tryb życzący*

28. W Nim bowiem żyjemy i poruszamy się, i jesteśmy, jak i niektórzy z waszych poetów powiedzieli: Jego bowiem rodem* jesteśmy.

*gr: genos - plemię, gatunek, rasa 1Krn 22,19; Mt 6,33

29. Będąc więc rodem Boga, nie powinniśmy sądzić, że złoto, albo srebro, albo kamień wytworzą rzemiosła i pomysł ludzkiego, miałyby być podobne do tego, co boskie.

30. Otóż Bóg wprawdzie pominał* czasy wszystkim ludziom, aby się upamiętali,

*lub: nie zwracał uwagi, patrzył z góry (nie dostreżał)

31. Dlatego że ustanowił dzień, w którym ma sądzić zamieszkały świat w sprawiedli-

wości przez* Męża, którego ustanowił**, dając wszystkim tego dowód godny zaufania*** gdy wzbudził Go z martwych. **lub: w Mężu Dz 10,42*

**lub: przeznaczył - gr: horidzo - ustanowić, wyznaczyć

***gr: pistis - wiara, zaufanie, wierność

32. Gdy więc usłyszeł o wzbudzeniu z martwych, jedni wprawdzie sztydzi, jednak inni mówili: Posłuchamy cię o tym ponownie.

33. I tak Paweł wyszedł spośród nich.

34. A niektórzy mężczyźni przyłączyli się do niego i uwierzyli, wśród nich był i Dionizy Areopagita i niewiasta imieniem Damaris, i inni z nimi.

18 A potem Paweł odszedł z Aten i przy-
szedł do Koryntu.

2. A gdy znalazł pewnego Żyda, o imieniu Akwila, rodem z Pontu, ostatnio przybyłego z Italii, i Pryscyllę, jego żonę, dlatego że Klaudiusz* zarządził, aby wszyscy Żydzi odeszli z Rzymu, zbliżył się do nich; *Rz 16,3; 1Kor 16,19*

*cesarz rzymski (41 - 54 n.e.), edykt wydany ok. 49 r.

3. A ponieważ uprawiał to samo rzemiosło*, zamieszkał u nich i pracował; a rzemiosłem ich było wytwarzanie namiotów. *Dz 20,34;*

*gr: homotechnos - uprawiający ten sam zawód 2Tes 3,8

4. A w każdy szabat rozprawiał w synagodze i przekonywał Żydów i Greków.

5. A gdy Syłas i Tymoteusz przyszli z Macedonii, Paweł naciskany* był w duchu**, aby zaświadczyć Żydom, że Jezus jest Mesjaszem***. **lub: przynaglany, przymuszany 1Tm 3,2*

**lub: Duchem; ***Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony

6. Lecz gdy oni sprzeciwiali się i bluźnili, otrząsnął szaty i powiedział do nich: Krew wasza na waszą głowę; ja jestem czysty, od tej chwili pójdę do pogan. *Dz 20,26; Rz 11,11*

7. I po odejściu stamtąd, wszedł do domu pewnego człowieka, o imieniu Justus, czczącego* Boga, którego dom sąsiadował** z synagogą. **por: Dz 13,50*; **lub: przylegał do Dz 16,14; 17,4*

8. A Krystus, przełożony synagogi, uwierzył w Pana z całym swoim domem, i wielu z Koryntian, którzy słuchali, uwierzyło i zostało ochrzczonych*. **gr: baptidzo - por: Mt 3,11* Mk 16,16*

9. A Pan w nocy przez widzenie powiedział Pawłowi: Nie bój się, lecz mów i nie milcz*; **gr: siopao - być cichym, być spokojnym, milczeć Mt 28,20*

10. Dlatego, że ja jestem z tobą i nikt nie tknie ciebie, aby cię skrzywdzić, ja bowiem mam wielki lud w tym mieście.

11. Osiadł tam zatem na rok i sześć miesięcy, nauczając u nich Słowa Bożego. Dz 15,35

12. A gdy Gallion był prokonsulem* Achai, powstali jednomyślnie Żydzi przeciwko Pawłowi i przyprowadzili go przed sędziowski tron, mówiąc: *gr: anthypateuo - por. Dz 13,7*

13. Ten *człowiek* namawia ludzi, żeby służyli Bogu wbrew* Prawu. *lub: niezgodnie

14. A gdy Paweł miał zamiar otworzyć usta, Gallion powiedział do Żydów: O Żydzi! Gdybyście rzeczywiście to było jakieś bezprawie lub jakieś niegodziwe przestępstwo, cierpliwie bym *wysłuchał* tej sprawy*. *lub: co do słowa

15. Lecz jeśli jest spór o słowa i o imiona, i o wasze Prawo, sami *to* rozpatrzyć*; albowiem ja nie chcę być sędzią tych *spraw*.

*dost.: przylądnicie się Dz 23,20; Mt 27,24; 1Tm 1,4

16. I przedpędził ich przed sędziowskiego tronu*. *gr: bema - krzesło, trybuna, tron sędziowski

17. A wszyscy Grecy pochwycili Sostenesa, przełożonego* synagogi i bili go przed sędziowskim tronem, a Galliona nic to nie obchodziło. Mk 5,36; 1Kor 1,1

*gr: archisynagogos - przewodniczący synagogi

18. A Paweł pozostał tam jeszcze przez wiele dni i gdy pożegnał się z braćmi, odplynął do Syrii, a z nim Pryscylla i Akwila. W Kenchreach ogolił sobie głowę, bo uczynił ślub*. *fj. ślub nazypreatu - por. Lb 6,1-27 Dz 21,24

19. I przybył do Efezu, i tam ich pozostawił, a sam wszedł do synagogi i rozprawiał* z Żydami. *gr: dialegomai - dyskutować, wykladać Dz 17,2

20. A gdy oni prosili, aby u nich został przez dłuższy czas, nie zgodził się,

21. Ale pożegnał się z nimi i powiedział: Niewątpliwie, trzeba mi nadchodzące święto obchodzić w Jerozolimie; lecz znów do was wrócę, za wolą* Boga. I odplynął z Efezu. *lub: chceniem, upodobaniem Jk 4,15; Rz 16,5; 2Kor 13,11

22. A gdy przybył do Cezarei, wstąpił i pozdrowił zbór*, i zszedł do Antiochii; *gr: ekklesia - wywołani z, spoteczność, zbor; zebranie publ.

23. I pozostał tam przez pewien czas, i gdy wyszedł, przeszedł kolejno krainę galacką i Frygię, umacniając* wszystkich uczniów. *gr: episteridzo - utwierdzić dodatkowo, wzmocnić bardziej

24. A do Efezu przyszedł pewien Żyd, o imieniu Apollon, *rodem* z Aleksandrii, człowiek wymowny, biegły* w Pismach. Dz 19,1;

*dost.: mocny 1Kor 16,12; Dz 7,22

25. Ten był pouczony o drodze Pana, a pała-

jąc w duchu, mówił i nauczał dokładnie* o Panu, wiedząc tylko o chrzcie** Jana.

*lub: skrupulatnie, ściśle Sdz 2,22; Iz 40,3; Dz 1,22; 3,10; *lub: zamurzeniu Dz 19,9,23; Mt 21,25; Mk 1,3

26. I zaczął śmiało* mówić w synagodze. A gdy usłyszeli go Akwila i Pryscylla, wzięli go ze sobą i dokładniej wyłożyli** mu drogę Bożą. *gr: parresiazomai - mówić z ufnością odwagą; **por. Dz 7,21*

27. A gdy chciał iść do Achai, bracia napisali do uczniów, zachęcając, aby go przyjęli; i gdy tam przyszedł, wiele pomagał tym, którzy uwierzyli dzięki łasce Bożej.

28. Zdecydowanie* bowiem zbijał twierdzenia Żydów, publicznie wykazując z Pisma, że Jezus jest Mesjaszem*. 1Kor 15,3-4; Tt 1,9

*gr: eutonoz - z siłą, gwałtownie, intensywnie; **gr: christos

19 I stało się, gdy Apollon był w Koryncie, że Paweł przeszedł wyznane części i zszedł do Efezu; i znalazł jakichś* uczniów; *lub: pewnych Dz 15,1; Ga 2,4

2. I powiedział do nich: Czy otrzymaliście Ducha Świętego, gdy uwierzyliście? A oni mu powiedzieli: Nawet nie usłyszeliśmy, że jest *dany* Duch Święty. Dz 8,15; 11,15; J 7,39; Ef 1,13

3. I powiedział do nich: W co więc zostaliście ochrzczeni*? A oni powiedzieli: W chrzcie Jana. *lub: zamurzeni Mt 21,25; Mk 1,4

4. Paweł więc powiedział: Jan wprawdzie chrzczył chrztem upamiętania, mówiąc ludowi, aby uwierzyli w Tego, *który* idzie po nim, to jest w Mesjasza – Jezusa. J 1,27; Dz 20,21

5. A gdy to usłyszeli, dali się ochrzcić w imię Pana Jezusa. Dz 2,38; 8,16; Mt 28,19; 1Kor 1,13

6. I gdy Paweł nałożył na nich ręce, zstąpił* na nich Duch Święty, tak że *jedni* mówili językami, a *inni* prorokowali. Kpl 4,15; 24,14; *lub: przyszedł Dz 8,17; 1Tm 5,22; 2Tm 1,6

7. A było tych wszystkich mężczyzn około dwunastu. Dz 13,12

8. A gdy wszedł do synagogi, śmiało* mówił przez trzy miesiące, rozprawiając i przekonując o Królestwie Boga. Dz 1,3; 8,12; 1Kor 4,20;

lub: otwarcie, z ufnością odwagą - por. Dz 18,26 Rz 14,17

9. A gdy niektórzy zatwardzali się i nie okazywali posłuszeństwa*, źle mówiąc wobec wielu o drodze Pana, odstąpił od nich i odłączył uczniów, i codziennie rozprawiał** w szkole niejakiego Tyranosa. 2Kor 6,17; 2J 1,10

*gr: apeitheo - odmówić wiary, być nieposłusznym,

nie dawać się przekonać, nie stosować się do; **por. Dz 18,19*

10. A działo się to przez dwa lata, tak że wszyscy mieszkający w Azji usłyszeli Słowa Pana Jezusa, Żydzi i Grecy. Rz 10,18

11. A niezwykle dzieła moc^{*} Bóg czynił przez ręce Pawła, ^{*lub: cuda} Rz 15,19; 2Kor 12,12; Hbr 2,4

12. Tak że *nawet* chustki albo przepaski, które dotknęły jego ciała^{*} były przynoszone na chorych, i odstępowały od nich choroby, a złe duchy wychodziły z nich. ^{*dost.: skóry}

13. A niektórzy z wędrownych egzorcystów żydowskich, podejmowali się wyzwać^{*} imienia Pana Jezusa nad *tymi*, co mieli złego ducha, mówiąc: Poprzysięgamy^{*} was na Jezusa, którego głosi Paweł. ^{*dost.: wołać po imieniu}

^{*gr.: horridizo - zmusić do złożenia przysięgi, uroczyscie błagać}
14. A było niejakiich siedmiu synów Scewy, Żyda, arcykapłana, którzy to czynili.

15. A w odpowiedzi, zły duch rzekł: Jezusa znam^{*} i wiem^{*} o Pawle, natomiast wy kim jesteście? ^{*gr.: ginosko - Mt 12,15^{*}; **epistamai - 1Tm 6,4^{*}}

16. I rzucił się na nich człowiek, w którym był zły duch, i zapanował^{*} nad nimi, okazał wobec nich *taką* siłę, że nadzy i poranieni wybiegli z tego domu. ^{*lub: zwyciężył} Łk 11,21

17. I stało się to znane wszystkim, Żydom i Grekom, którzy mieszkali w Efezie; i padł strach na nich wszystkich, a imię Pana Jezusa było wywyższone.

18. I wielu z tych, którzy uwierzyli, przychodziło, wyznając i oznajmiając^{*} swoje praktyki. ^{*gr.: anangello - podawać do publicznej wiadomości} Prz 28,13

19. A wielu z tych, którzy zajmowali się magią, pozносиło *swoje* zwoje, i paliło je wobec wszystkich; obliczono ich wartość i stwierdzono^{*}, że wynosiła ona pięćdziesiąt tysięcy srebrnych^{**} *drachm*. ^{*lub: odkryto} 1Sm 28,7

^{**tj. wartość 50000 owiec, 2 lata pracy 1000 prac. rolnych}
20. Tak dzięki mocy^{*} Słowa Pana rozszerzało się i umacniało. ^{*lub: mocy Pana} Iz 55,11; Dz 6,7

21. A gdy się to dokonało, Paweł postanowił^{*} w duchu, przejść *przez* Macedonię i Achaję, i pójść do Jerozolimy, mówiąc: Potem, gdy tam będę, muszę też Rzym zobaczyć. Rz 1,13

^{*gr.: tithemi - ustanowić, kłaść, umieszczać, położyć, zrobić}
22. Wysłał więc do Macedonii dwóch z usługujących mu, Tymoteusza i Erasta, sam zaś trzymał się *jakiś* czas w Azji.

23. A w tym czasie powstało niemale zamieszanie^{*} z powodu^{**} drogi *Pana*. Dz 24,14,22

^{*lub: wrzawa, wzburzenie (umysłu); **dost.: co do - gr.: peri}

24. Albowiem pewien złotnik, o imieniu Demetriusz, który wyrabiał ze srebra świątynki^{*} Artemidy i przynosił rzemieślnikom niemały zysk, ^{*tj. srebrne}

25. Zgromadził ich i innych o pokrewnym rzemiośle i powiedział: Mężowie! Wiecie, że z tego zajęcia^{*} mamy swój dobrobyt. ^{*lub: trudu}

26. A widzicie i słyszycie, że nie tylko w Efezie, ale prawie w całej Azji ten Paweł przekonał i odwrócił^{*} wielkie rzesze, mówiąc, że nie są bogami ci, którzy są uczynieni rękami^{**}. ^{*dost.: przeniosł, usunął z urzędu, Ps 135,15; Iz 44,10; o zmianie sytuacji lub miejsca; **dost.: przez ręce} Dz 17,29

27. Grozi nam niebezpieczeństwo, że nie tylko nasz dział^{*} pójdzie w poniewierkę, ale i świątynia wielkiej bogini Artemidy zacznie być poczytywana za nic, a także zostanie odarta ze swojej wielkości i, którą czci cała Azja i cały zamieszkały świat^{**}. Mt 23,14;

^{*domysl.: rzemiosło; **gr.: oikoumene - por. Hbr 1,6^{*} 1Tm 6,5}
28. Gdy to usłyszeli, będąc pełni gniewu, zaczęli krzyzczeć, mówiąc: Wielka jest Artemida Efeska![!] 1Sm 5,3; Iz 41,5; Jr 50,38

^{*tj. żeńskie bóstwo ludów azjatyck. - fenicka Astarte, rzym. Diana}

29. I całe miasto zostało napełnione wrzawą, i ruszyli jednomyślnie na *plac* teatralny, porywając Gajusa i Arystarcha, Macedończyków, towarzyszy podróży Pawła.

30. A gdy Paweł chciał wejść między lud, nie pozwolili mu uczniowie.

31. A niektórzy też z zarządców^{*} Azji, będąc mu życzliwi^{**}, posłali do niego, prosząc, aby nie udawał się na *plac* teatralny.

^{*gr.: asiarches - wysoki urzędnik rzymskiej prowincji Azji}
^{**gr.: filos - przyjazny, kochający, życzliwy - tu: jako rzecz.}

32. Różni zatem różne rzeczy krzyczeli; bowiem w tym zgromadzeniu był zamęt, a większość^{*} nie wiedziała, z jakiej przyczyny się zebrali. ^{*gr.: pleion - większość, większa część, górujący}

33. I wywlekli z tłumu Aleksandra, bo go wypchnęli Żydzi; Aleksander natomiast, skłaniał ręką i chciał się bronić przed ludem.

34. Lecz gdy poznali, że jest Żydem, podniósł się jeden głos ze wszystkich *ust*, krzyczących prawie przez dwie godziny: Wielka jest Artemida Efeska! 1Kr 18,26; Rz 2,22

35. Wtedy pisarz uspokoił tłum, mówiąc: Mężowie Efezjanie! Kto z ludzi nie wie, że miasto Efez opiekuje się świątynią wielkiej bogini Artemidy i *posagiem*, który spadł od Zeusa?

36. A ponieważ jest to niezaprzeczalne,

trzeba, żebyście się uspokoili i nie czynili nic pochopnie.

Prz 14,29; 25,8; Dz 5,35

37. Albowiem przyprowadziliście tych mężów, którzy nie są ani świętokradcami, ani bluźniercami waszej bogini.

38. Jeśli więc rzeczywiście Demetriusz, a razem z nim rzemieślnicy, mają przeciwko komuś sprawę, to są sądy na agorze i są prokonsulowie*; niech jedni drugich oskarżają.

*gr: antipatos - rzym. namiestnik senac. prow. konsularnej

39. Jeśli natomiast żądacie czegoś innego, niech rozstrzygnie się to na zgodym z prawem zgromadzeniu*. *gr: ekklisia - por. w. 41*

40. Narażamy* się bowiem na *niebezpieczeństwo* oskarżenia o dzisiejsze rozruchy, gdyż nie ma żadnego powodu, z którego będziemy mogli zdać sprawę *co do* tego zbiegowiska.

*gr: kindyneuo - narażać się, być w niebezpieczeństwie

41. I gdy to powiedział, rozwiązał zgromadzenie*. *gr: ekklisia - wywołani z, społeczność, zebranie

20 A gdy ustał już zamęt, Paweł przywołał do siebie uczniów i pożegnał się z nimi, i wyszedł stamtąd, aby udać się do Macedonii.

2. A przechodząc przez tamte regiony, zachęcając ich niejednym* słowem, przyszedł do Grecji. *gr: polys - liczny, obfity, wielki

3. Tam też spędził trzy miesiące, a ponieważ Żydzi uczynili spisek, gdy miał płynąć do Syrii, postanowił powrócić przez Macedonię.

4. A towarzyszył mu aż do Azji Sopater Berejczyk, a z Tesaloniczan Arystarch i Sekundus, i Gajusz z Derbe, i Tymoteusz, a z Azji Tychikus i Trofim.

5. Ci poszli naprzód i oczekiwali na nas w Troadzie.

6. A my po dniach Przaśników odplynęliśmy z Filipi, a piątego dnia przybyliśmy do nich do Troady, gdzie spędziliśmy siedem dni.

7. A pierwszego dnia po szabacie*, gdy uczniowie zgromadzili się by łamać chleb, Paweł rozprawił z nimi, zamierzając odejść następnego dnia, przeciągnął tę mowę aż do północy. *tj. w niedzielę 1Kor 16,2; Dz 2,42; 1Kor 11,20

8. A było wiele lamp w sali na piętrze, gdzie byli zgromadzeni.

9. Wówczas pewien młodzieniec, o imieniu Eutychos, siedząc na oknie, zmorzony głębokim snem, gdy Paweł tak długo wykladał,

porażony we śnie spadł na dół z trzeciego piętra i został podniesiony martwy.

10. A Paweł zszedł na dół, przypadł do niego, objął go i powiedział: Nie czynicie zgiełku, bo jego dusza jest *nadal* w nim.

11. A gdy wszedł na górę, złamał chleb i skosztował, i jeszcze długo z nimi rozmawiał, aż do świtu – i tak odszedł.

12. I przyprowadzili tego chłopca żywego, i doznali niemałej zachęty.

13. Natomiast my wcześniej przyszyliśmy na okręt i wypłynęliśmy do Assos, aby stamtąd zabrać Pawła; bowiem tak rozporządził, sam zamierzając iść pieszo*. *tj. ok. 32 km

14. A gdy się z nami spotkał w Assos, zabrałszy go i przybyliśmy do Mityleny.

15. I odplynęliśmy stamtąd następnego dnia, i przybyliśmy naprzeciw Chios, a na drugi dzień przyplynęliśmy do Samos, i pozostaliśmy w Trogillium, nazajutrz przybyliśmy do Miletu.

Dz 2,1; 1Kor 16,8

16. Albowiem Paweł postanowił minąć Efez, aby nie przyszło mu tracić czasu w Azji; albowiem śpieszył się, aby jeśli to możliwe, na dzień Pięćdziesiątnicy być w Jerozolimie.

17. A z Miletu posłał do Efezu i przywołał do siebie starszych zboru. Dz 20,28; Tt 1,5

18. A gdy przyszli do niego, powiedział im: Wy od pierwszego dnia, gdy przyszedłem do Azji wiecie, jak z wami cały ten czas byłem,

Dz 19,10; 2Kor 1,12; 1Tes 1,5

19. Służąc Panu z całą pokorą wśród wielu łez i prób, które na mnie przychodziły z powodu spisków żydowskich, J 12,26; Ga 1,10

20. Jak nie powstrzymałem się, aby oznajmiać wam i nauczyć was, zarówno publicznie jak i po domach tego, co pożyteczne,

21. Wydając świadectwo* Żydom i Grekom o upamiętaniu wobec Boga i o wierze w Pana naszego, Jezusa Mesjasza. Dz 5,31; 11,18;

gr: diamartyromai - por. 2Tm 4,1 Łk 15,7; 24,47; Hbr 6,1

22. I oto teraz ja, związany w duchu*, idę do Jerozolimy, nie wiedząc co mnie w niej spotka**; *lub: Duchem; **dost.: co w niej wyjdzie mi na spotkanie

23. Oprócz tego, że Duch Święty co miasto poświadcza*, mówiąc, że czekają mnie więzy i ucisk. *lub: zaświadcza, składa świadectwo

24. Lecz o swoim życiu* nie mówię ani jednego słowa**, ani *go* sobie nie cenię, *bylbym* tylko z radością dokończył swój bieg

i służbę, którą otrzymałem od Pana Jezusa, żeby świadczyć o Ewangelii łaski Boga.

*lub: duszy; **nie uważam mojego życia za warte jednego słowa

25. A oto teraz ja wiem, że już więcej nie zobaczycie mojego oblicza wy wszyscy, wśród których przeszedłem, ogłaszając^{*} Królestwo Boże. **gr: kerysso - być heroldem, ogłaszać jak herold*

26. Dlatego świadczę wam w dzisiejszym dniu, że jestem nieskalany^{*} niczyją krwią.

*dost.: jestem czysty od krwi wszystkich

27. Nie powstrzymywałem się bowiem od oznajmienia wam całego planu^{**} Boga.

*dost.: nie; **lub: postanowienia, zamysłu Sdz 20,18

28. Uważajcie więc na siebie samych i na całe stadko, w którym was Duch Święty ustanowił biskupami^{*}, abyście paśli^{**} ziób Boga, nabyt^{***} własną Jego krwią. *1Tm 3,1; 1Tm 1,7*

*dost.: doglądający, nadzorca; **gr: poimano - wyprowadzić na pastwisko, paść, żywić; ***lub: zdobyć dla siebie

29. Ja bowiem wiem to, że po moim odejściu wejdą do was wilki drapieżne, nie^{*} oszczędzając^{*} stadka. **gr: feidomai - powstrzymywać się od czegoś, oszczędzać w sensie nie niszczyć* Mt 7,15; J 10,12

30. I spośród was samych powstaną mężowie, mówiący rzeczy przewrotne, aby pociągnąć za sobą uczniów. *Ez 22,27*

31. Dlatego czuwajcie, pamiętając, że przez trzy lata nocami i dniami nie przestawałem^{*} ze łzami napominać^{**} każdego^{***} z was.

*lub: nie powstrzymywałem się Mt 13,25; Lk 21,36

**dost.: kłaść do rozumu, nauczać; ***dost.: każdego, jednego

32. A teraz, bracia, powierzam was Bogu i słowu Jego łaski^{*}, które jest w stanie zbudować i dać wam dziedzictwo między wszystkimi poświęconymi^{**}. **gr: charis - Rz 11,6** Dz 14,23

**dost.: którzy są poświęceni - gr: hagiadzo - por. Mt 6,9*

33. Srebra, ani złota, ani niczyjego odzienia nie pożądałem^{*}; **lub: pragnąłem usilnie*

34. Sami przecież wiecie, że moim potrzebom^{*} i tych, którzy są ze mną, służyły^{**} te ręce. **gr: chreia - potrzeba, bieda - Dz 4,35**; ***por: 1Kor 4,1***

35. We wszystkim wam pokazałem, że tak trudząc się, należy pomagać słabym i pamiętać o Słowach Pana Jezusa, bo to On powiedział: Bardziej błogosławione^{*} jest dawać niż brać. **dost.: błogosławiony - Mt 5,3** *Ek 14,12-14*

36. A gdy to powiedział, padł na swoje kolana i pomodlił się z nimi wszystkimi. *Dz 9,40*

37. Wtedy wszyscy wybuchnęli^{*} wielkim^{**} płaczem, i rzucając się Pawłowi na szyję, całowali go, **dost.: wtedy stał się; **gr: hikanos - 2Kor 2,16****

38. Odczuwając ból^{*} najbardziej z powodu słowa, które powiedział, że już więcej nie mają widzieć jego oblicza. I odprowadzili go na statek. **lub: martwić się, doznawać bólu, być w udrcie*

21 A gdy stało się, że odpłynęliśmy^{*} zostając^{**} się z nimi, płynęliśmy prostym kursem i przybyliśmy na Kos, a następnego dnia na Rodos, a stamtąd do Patary, *1Tes 2,17*

*dost.: wyprowadzono nas (z portu); **odciągnąć, oderwać

2. A gdy znaleźliśmy statek płynący do Fenicji, wsiadliśmy na niego i odpłynęliśmy.

3. Ukazał się nam Cypr, zostawiliśmy go po lewej stronie, płynąc do Syrii i przybyliśmy^{*} do Tyru; tam bowiem statek miał wylądować towar. **dost.: byliśmy prowadzeni w dół*

4. A gdy odnaleźliśmy uczniów, pozostaliśmy tam przez siedem dni; a ci mówili Pawłowi za sprawą^{*} ducha, aby nie udawał się do Jeruzolimy. **gr: dia - przez, z powodu, dzięki* Dz 28,14

5. Gdy więc skończyły się dni naszego pobytu, wyruszyliśmy i szliśmy odprowadzani przez wszystkich z żonami i z dziećmi aż poza miasto; ukłękliśmy na wybrzeżu i pomodliliśmy się.

6. A gdy pożegnaliśmy się nawzajem, weszliśmy na statek, a oni wrócili do swoich.

7. A my, kończąc żeglugę z Tyru, przypląnęliśmy do Ptolemaid, gdzie pozdrowiliśmy^{*} braci, pozostając u nich przez jeden dzień. **gr: aspazomai - przując z radością, dobrze życzyć, witać*

8. A nazajutrz my, którzy byliśmy z Pawłem, wyszliśmy i przyszlśmy do Cezarei, i gdy weszliśmy do domu Filipa Ewangelisty^{**}, który był jedynym z siedmiu, zostaliśmy u niego. **dost.: przy, tuż obok* Dz 6,5; Ef 4,11; 2Tm 4,5

*gr: euangelistes - herold przynoszący radosną nowinę

9. A ten miał cztery córki, panny^{*}, które prorokowały. **lub: dziewice* Wj 15,20; Dz 2,17

10. A gdy tam pozostawiliśmy przez szereg dni, przyszedł z Judei pewien^{*} prorok, o imieniu Agabus. **gr: tes - pewien, jakiś* Dz 28,17

11. Ten przyszedł do nas, i gdy wziął pas Pawła, związał sobie zarówno ręce i nogi, i powiedział: To mówi Duch Święty: Męża, którego jest ten pas, tak zwiąż w Jeruzolimie Żydz, i wydadzą go w ręce pogan.

12. A gdy to usłyszeliśmy, prosiłiśmy, i my i miejscowi, aby nie szedł do Jeruzolimy.

13. Paweł natomiast odpowiedział: Co czynicie, płacząc i łamiąc^{*} moje serce? Ja bo-

wiem jestem gotów, nie tylko być związany, ale i umrzeć w Jerozolimie dla imienia Pana Jezusa. *gr: *synthrypto - kruszyć, łamać na kawałki, miażdżyć*

14. A gdy nie dał się przekonać, ucichliśmy^{*}, mówiąc: Niech się stanie wola Pana.

*gr: *hesychadzo - zachować spokój*, Mt 6,10; 26,39; Jk 4,15 *zamilknąć, być cicho, zaprzestać pracy - 1Tm 2,11 - gr: hesychia*

15. A po *upływie* tych dni, przygotowaliśmy się do podróży i poszliśmy do Jerozolimy.

16. A szli z nami także uczniowie z Cezarei, prowadząc nas do pewnego Cypryckczyka, Mnazona, *już* od dawna^{*} ucznia, u którego *mieliśmy* zostać ugoszczeni. Rz 16,7; Dz 10,24

*gr: *archaios - od początku, dawny, prastary, l.mn. - prajcowie*

17. A gdy znaleźliśmy się w Jerozolimie, bracia przyjęli nas z radością. Dz 20,17

18. A nazajutrz wszedł Paweł razem z nami do Jakuba, gdzie byli obecni wszyscy starsi.

19. I gdy ich pozdrowił, opowiedział im po kolei, co Bóg uczynił wśród pogan przez jego służbę^{*}. *gr: *diakonia - służba, posługiwanie innym*

20. Oni słysząc to, odnali chwałę Panu; powiedzieli mu także: Widzisz, bracie, jak wiele jest dziesiątków tysięcy^{*} Żydów, którzy uwierzyli, a wszyscy pozostają gorliwi^{**} wobec Prawa. *dost.: *miriad - 1 miriada - 10 tys.* Dz 2,41; Rz 10,2

*gr: *azelotes - gorliwiec, zapaleńiec, zagorzały zwolennik*

21. O tobie jednak dowiedzieli^{*} się, że uczysz odstępstwa od Mojżesza wszystkich Żydów, którzy są między poganami, mówiąc, aby nie obrzezali dzieci i nie zachowywali *naszych* zwyczajów. *lub: *byli pouczeni, poinformowani*

22. Co więc począć? Na pewno muszą^{**} się licznie zgromadzić, bo usłyszą, że przyszedłeś. *dost.: *jest*; **gr: *dei - jest konieczne, trzeba, musieć*

23. Dlatego uczyni^{*} to, co ci mówimy: Są tutaj czterej mężczyźni, na których ciąży^{*} ślub^{**}; *dost.: *mają na sobie*; **tj. *ślub nazyreatu* Lb 6,5.18

24. Weź ich^{**}, daj się oczyścić z nimi i ponieś za nich koszty, aby ostrzygli głowy; i poznają wszyscy, że to, co o tobie się dowiedzieli, nic *nie* znaczy, lecz *ty* sam trzymasz się linii^{**}; przestrzegając Prawa. Dz 24,18

*gr: *paralambano - przyjmować, uznać, wziąć dla siebie*

**dost.: *tych*; ***iść prosto, iść w szeregu jak maszerującej żołnierz

25. Co do tych natomiast, którzy uwierzyli z pogan, napisaliśmy, po rozsądzeniu^{*}, by niczego takiego nie zachowywali, *by* oni tylko wystrzegali się tego, co ofiarowane bożkom i krwi, i *tego*, co uduszone, i nierządu.

*gr: *krino - decydować, postanawiać, ogłosić sąd, wydać wyrok*

26. Wtedy Paweł wziął z sobą owych mężczyzn, poddał się z nimi następnego dnia oczyszczeniu i wszedł do świątyni, zapowiadając wypełnienie dni oczyszczenia, dopóki za każdego z nich nie została złożona^{*} ofiara.

*dost.: *przyniesiona, przyprowadzona* Lb 6,13; 19,6

27. A gdy miało się wypełnić te siedem dni, *pewni* Żydzi z Azji, widząc go w świątyni, wzburzyli cały lud i pochwycili^{*} go w swoje ręce, *idiom: *narzucili na niego swoje ręce* Dz 4,3; 5,18

28. Krzycząc: Mężowie Izraelici, pomóżcie! Oto jest człowiek, który przeciwiwo ludowi i Prawu, i temu miejscu wszystkich i wszędzie naucza; nadto jeszcze i Greków wprowadził do świątyni^{*} i zanieczyścił to święte miejsce. *gr: *hieron - święte miejsce, świątynia, jako całość*

29. Przedtem bowiem widywali z nim w mieście Trofima z Efezu, o którym sądzili, że go Paweł wprowadził do świątyni.

30. I poruszyło się całe miasto, i powstało zbiegowisko ludu; pojмали Pawła i wywekli go na zewnątrz świątyni, i natychmiast bramy zostały zamknięte.

31. A gdy usiłowali^{*} go zabić, doszła wieść do dowódcy^{**} kohorty^{***}, że wzburzona jest cała Jerozolima; *dost.: *szukali, dążyli do*

*gr: *chiliarchos - dowódca tysiąca żołnierzy*, ***por. Mt 27,27*

32. Ten natychmiast wziął ze sobą żołnierzy i setników i przybiegł do nich. A oni, widząc dowódcę i żołnierzy, zaprzestali bić Pawła.

33. Wtedy dowódca przybliżył się, pojmał go i kazał związać dwoma łańcuchami, i wypytował się, kim jest i co zrobił?

34. A każdy coś innego wołał w tłumie; nie mogąc dowiedzieć się nic pewnego z powodu wrzawy, rozkazał by zaprowadzono go do twierdzy^{*}. Dz 19,32; 22,30

*tj. *koszary wojskowe w twierdzy Antonia we wsch. cz. murów*

Jerozolimy - miejsce stacjonowania oddziałów rzymskich

35. A gdy stał na schodach, doszło do *tego*, że żołnierze musieli go nieść z powodu naporu^{*} ludu; *gr: *bia - siła fizyczna, moc, gwałt, przemoc*

36. Podążało bowiem *za nim* mnóstwo ludu, wołając: Precz^{*} z nim! *lub: *zabij go* Łk 23,18; J 19,15

37. A Paweł, gdy miał być wprowadzony do twierdzy, powiedział do dowódcy: Czy wolno mi powiedzieć coś do ciebie? A on powiedział: Znasz grecki? Dz 6,1; 11,20

38. Nie jesteś zatem tym Egipcjaninem, który niedawno^{*} wzniecił zamieszki i wypro-

wadził na pustynię cztery tysiące nożowników^{ms}? *dosł.: przed tymi dniami Mt 5,31; Dz 5,36-37
**gr.: sikarios - skrytobójca noszący sztylet pod płaszczem

39. A Paweł powiedział: Ja w rzeczywistości^{*} jestem Żydem, człowiekiem z Tarsu, obywatelem znacznego miasta w Cylicji; proszę więc zatem, pozwól mi mówić do ludu.

*gr. partykula wzmacniająca - men - istocie, prawdziwie

40. A gdy ten pozwolił, Paweł, stojąc na schodach, dał znak ręką ludowi. A gdy nastąpiła wielka cisza, przemówił do nich w języku^{*} hebrajskim, mówiąc: *gr.: dialektos - dialekt, język

22 Mężowie bracia i ojcowie! Posłuchajcie teraz mojej wobec was obrony^{*}.

*gr.: apologia - obrona przed atakiem z zewnątrz

2. A gdy usłyszeli, że do nich przemawia w języku hebrajskim^{*}, jeszcze bardziej się uciszeli. I mówił: Dz 21,40; Obj 9,11; 16,16

*ewidentne świad., że j. hebrajski był w powszechnym użyciu

3. Ja wprawdzie jestem Żydem, mężem urodzonym w Tarsie w Cylicji, lecz wychowanym w tym mieście u stóp Gamaliela; wykształconym dokładnie według ojczyźnego Prawa, będąc^{*} gorliwym^{ms} wobec Boga, jakimi i wy wszyscy dzisiaj jesteście, *por.: Flp 2,6; **Dz 21,20**

4. Tym, który prześladował tę Drogę^{*} aż do kary śmierci, wiążąc i wydając do więzień zarówno mężczyzn, jak i kobiety,

*j. o kroczeniu drogi za Panem

Dz 8,3; 26,9

5. Jak i o tym zaświadczy arcykapłan i cała rada starszych^{*}; od których też wziąłem listy do braci w Damaszku, szedłem tam z zamiarem, by i tych, którzy tam byli, związanych, przyprowadzić do Jerozolimy, aby zostali ukarani. *gr.: presbyterion - starszeźna, grono starszych

6. Lecz oto co mi się stało, gdy byłem w drodze^{*} i przybliżałem się do Damaszku: około południa nagle otoczyła mnie blaskiem wielka światłość z nieba. *por.: Dz 9,3** Dz 26,13

7. Upadłem też na ziemię i usłyszałem głos mówiący do mnie: Saulu! Saulu! Dlaczego mnie prześladowasz? Mt 25,45; 1Kor 12,26

8. A ja odpowiedziałem: Kim jesteś, Panie? Powiedział też do mnie: Ja jestem Jezus Nazarejczyk, którego ty prześladowasz.

9. A ci, którzy byli ze mną, wprawdzie widzieli światłość i zlekli się, ale głosu do mnie mówiącego, nie zrozumieli^{*}. Dz 9,7

*gr.: akouo z biernikiem oznacza słyszeć, lecz nie rozumieć tego, co jest mówione - Mk 4,33; 1Kor 14,3

10. I powiedziałem: Co mam czynić, Panie? A Pan powiedział do mnie: Wstań! Idź do Damaszku, a tam ci powiedzą o wszystkim, co ci wyznaczono^{*}, abyś uczynił. Dz 2,37; 16,30

*gr.: tasso - wyznaczyć miejsce, wyznaczyć, mianować

11. Ponieważ nic nie widziałem od blasku chwały tego światła, przyszedłem do Damaszku, prowadzony za rękę przez tych, którzy byli razem ze mną. 1Tm 3,7; Hbr 11,2; 3J 1,12

12. A niejaki Ananiasz, mąż pobożny według^{*} Prawa, który otrzymał dobre świadectwo^{ms} od wszystkich Żydów tam mieszkających, *gr.: kata - zjedynie, **gr.: martyreo - por. Dz 6,3*

13. Przyszedł do mnie, stanął obok i powiedział do mnie: Saulu, bracie, pierwszy! I ja w tej chwili^{ms} spojrzełem na niego. Dz 9,18

*lub: zacząć widzieć ponownie; **gr.: hora - czas, godzina, pora

14. A on powiedział: Bóg ojców naszych już wcześniej suq^{*} ręką wybrał cię dla siebie^{*}, abyś poznał Jego wolę i abyś oglądał Sprawiedliwego, i usłyszał głos z Jego ust.

*lub: z góry wybrał ciebie swoją ręką; **lub: sobie J 15,16

15. Gdyż będziesz Mu świadkiem wobec wszystkich ludzi – tego, co widziałeś i słyszałeś. Dz 1,22; 10,39; Lk 24,48; J 15,27

16. A teraz czemu zwlekasz? Wstań, ochrzcij się i obmyj z siebie twoje grzechy, wezwawszy^{*} imienia Pana. Ps 105,1; 116,4; 2Kor 2,38;

*lub: przywoławszy do siebie

Rz 10,13 1Kor 6,11

17. I stało się potem, gdy wróciłem do Jerozolimy i modliłem się w świątyni, że byłem^{*} w uniesieniu^{*}. *dosł.: stać się ja; **por.: Mk 5,42**

18. I zobaczyłem Go mówiącego do mnie: Pośpiesz się i wyjdź szybko z Jerozolimy, ponieważ nie przyjmą od ciebie świadectwa o mnie. *gr.: pseudo - spieszyć się, ponaglać

19. A ja powiedziałem: Panie! Oni wiedzą, że to ja byłem tym, który wtrącał^{*} do więzienia i biczował^{ms} po synagogach wierzących w Ciebie; Dz 8,3; 22,4-5; 26,10

*gr.: fylakidzo - wtrącać do strażnicy, uwięzić; **gr.: dero - chłostać

20. I gdy była wylewana krew Szczepana, Twojego świadka, ja sam stałem obok i pochylałem jego zabicie, i strzegłem szat tych, którzy go zabijali. Dz 7,58 - 8,1

21. I powiedział do mnie: Idź, bo ja cię wysłałem^{*} daleko do pogan. Dz 13,47; Ga 2,7-8

*gr.: eksapostello - odesłać, postać dla wykonania zadania

22. I słuchali go aż do tego słowa, i podnieśli swój głos, mówiąc: Zgładź z ziemi takiego, bo nie jest słuszne^{*}, aby miał żyć. *lub: przyzwolite

23. A gdy oni krzyczeli i zrzucali odzienie, i ciskali piach w powietrze,

24. Dowódca rozkazał prowadzić go do twierdzy, mówiąc, by przesłuchano go z zastosowaniem chłosty, aby się dowiedzieć, z jakiej przyczyny tak *przeciwko* niemu wolano. **tj. koszary wojskowe w twierdzy - por. Dz 21,34**

25. A gdy go rozciągali i *związywali* rzemieniami, Paweł powiedział do stojącego obok setnika: Czy wolno wam chłostać Rzymianina i to bez sądu? **lub: biczować Dz 25,6*

26. Co słysząc setnik, przystąpił do dowódcy i oznajmił mu, mówiąc: Bacz, co zamierzasz czynić, albowiem człowiek ten jest Rzymianinem. **gr: chiliarchos - dowódca tysiąca żołnierzy*

27. A gdy przystąpił dowódca, powiedział do niego: Powiedz mi, czy ty jesteś Rzymianinem? A on powiedział: Tak. **dost.: mów*

28. Dowódca również odpowiedział: Ja za wielką sumę nabyłem to obywatelstwo. A Paweł powiedział: A ja natomiast mam je od urodzenia. **dost.: zostałem zrodzony (w nim)*

29. I natychmiast odstąpili od niego ci, *kto-rzy* go mieli przesłuchiwać. A dowódca zląkł się, gdy dowiedział się, że jest Rzymianinem, i że *każał* go związać.

30. A następnego dnia, chcąc się dokładnie dowiedzieć, o co oskarżają go Żydzi, uwolnił go z więzów i rozkazał przyjść arcykapłanom i całemu Sanhedrynowi, a gdy sprowadził Pawła, postawił go przed nimi.

23 A Paweł, spojrzawszy uważnie na Sanhedryn i powiedział: Mężowie bracia! Ja aż do tego dnia z całkowicie dobrym sumieniem przeżyłem przed Bogiem. *1P 3,16*

*gr: polituomai - być obywatелеm, żyć, korzystać z praw obywat.
2. Ale Ananiasz, arcykapłan, rozkazał tym, którzy przy nim stali, uderzać go w twarz. **dost.: w usta J 18,22-23*

3. Wtedy Paweł powiedział do niego: Bóg, zamierza cię uderzyć, ściano pobielana! I ty siedzisz, aby mnie sądzić według Prawa, a rozkazujeś mnie bić wbrew Prawu? **dost.: bić; *idiom: ty obłudniku Mt 23,7; Kpł 19,15*

4. A ci, którzy tam stali, powiedzieli: Arcykapłanowi Boga zlorzeczysz? **lub: znieważasz*

5. Paweł więc odpowiedział: Nie wiedziałem bracia, że jest to arcykapłan; bo napisano: Nie powiesz źle o przywódcy twójemu ludu.

6. A gdy poznał Paweł, że jedna część *zgro-madzenia* jest z saduceuszów, a inna z faryzeuszów, zawołał przed Sanhedrymem: Mężowie bracia! Ja jestem faryzeuszem, synem faryzeusza; ja za nadzieję i wzbudzenie z martwych jestem sądzony. **gr: en - w; na, do*

7. A gdy to powiedział, nastąpił spór między faryzeuszami i saduceuszami, i stało się rozdwojenie pośród tego mnóstwa. **brak w mss Byz*

8. Albowiem saduceusze mówią, że nie ma powstania z martwych, ani anioła, ani ducha; a faryzeusze wyznają jedno i drugie.

9. Wszczął się więc wielki krzyk. I powstał uczeni w Piśmie z części faryzeuszów, i ostro sprzeciwiali się, mówiąc: Nic złego nie znajdujemy w tym człowieku; a jeśli Duch albo anioł powiedział coś do niego, obyśmy nie walczyli przeciwko Bogu. *Łk 23,4; J 12,29*

*gr: diamachomai - walczyć do końca, walczyć zaciekle

10. A gdy spór stawał się coraz większy, dowódca obawiając się, aby Paweł nie został przez nich rozszarpany, kazał wojsku zejść, wyrwać go spośród nich i prowadzić do twierdzy. **dost.: ze środka - gr: ek mesou - por. Kol 2,14****

11. A następnego nocy stanął przy nim Pan i powiedział: Odwagi, Pawle! Jak bowiem zaświadczyłeś o mnie w Jerozolimie, tak też trzeba ci zaświadczyć i w Rzymie. *Ps 109,31*

12. A gdy nastąpił dzień, niektórzy Żydzi zebrałi się i *zobowiązując się pod karą* kłątwy, mówili, że nie będą ani jeść ani pić, dopóki nie zabiją Pawła. *Iz 8,9; Jr 11,9; Dz 23,21*

*gr: systrefo - skręcić, związać razem, stąd: zawiązać spisek

*tj. ogłosił siebie jako podlegającego najsurowszej karze Boskiej
13. A było więcej niż czterdziestu tych, którzy uczynili to sprzysiężenie.

14. Przyszli oni do arcykapłanów i do starszych, mówiąc: Związaliśmy się kłatwą, że niczego nie skosztujemy, póki nie zabijemy Pawła. **dost.: którzy Ps 51,1; Iz 3,9; Jr 6,15; Mi 7,3*

*dost.: przekleślimy się kłatwą - tj. przeznacz. się na zagładę

15. Teraz więc wy, razem z Sanhedrymem dajcie znać dowódcy, aby go jutro przyprowadził do was, jakbyście chcieli dokładniej rozpoznać jego *sprawę*, a my, zanim się on zbliży, gotowi jesteśmy go zabić. **por. J 14,22**

16. A gdy usłyszał o tej zasadce syn siostry Pawła, przybył, wszedł do twierdzy i oznajmił o tym Pawłowi.

17. Paweł więc, przywołał jednego z setni-

ków i powiedział: Zaprowadź tego młodzieńca do dowódcy, bo ma mu coś oznajmić.

18. On więc wziął go *ze sobą*, zaprowadził do dowódcy i powiedział: Paweł więziony, przywołał mnie i prosił, abym przyprowadził do ciebie tego młodzieńca*, który ma ci coś powiedzieć. *gr: *neamias - młodzieniec, młody człowiek*

19. A dowódca wziął go za rękę i odszedł na osobność, i wypyttywał go: O czym masz mi oznajmić? *gr: *anachoreo - wracać, wycofać się, wyjść*

20. A on powiedział: Żydzi postanowili prosić cię, abys jutro sprowadził Pawła przed Sanhedryn, niby to zamierzając dokładnie wypyttywać się o niego;

21. Lecz ty nie daj się im przekonać, bo czeka na niego w zasadzce więcej niż czterdziestu mężów, którzy związali się kłatwą*, że ani nie będą jeść ani pić, dopóki go nie zabiją; i teraz są gotowi, czekając na twoje zezwolenie**.

Wj 23,2; Rz 9,3

*por. w. 12**, **gr: *epangelia - obietnica, ogłoszenie, wezwanie*
22. Wtedy dowódca odprawił młodzieńca, nakazując mu: Nikomu nie ujawnij, że mi to oznajmiłeś*. *gr: *emfanidzo - por. J 14,22**

23. I wezwał dwóch pewnych setników, i powiedział: Przygotujcie dwustu żołnierzy w drogę aż do Cezarei i siedemdziesięciu jezdnych, i dwustu oszczepników od trzeciej godziny* w nocy; *tj. od 21 godziny obecnego czasu

24. Kazał też postawić juczne zwierzęta, aby posadzić na nich Pawła i bezpiecznie zaprowadzić go do namiestnika Feliksa.

25. I napisał list w takiej formie:

26. Klaudiusz Lizjasz najdostojniejszemu namiestnikowi Feliksowi. Pozdrowienie.

27. Tego człowieka, pojmanego przez Żydów, gdy już miał być przez nich zabity, stając przy nim razem z wojskiem, wyrwałem z ich rąk, gdy dowiedziałem się, że jest Rzymianinem*. *tj. obywatel rzymskim Dz 21,33; 22,25

28. A chcąc poznać przyczynę, dla której go oskarżali, przyprowadziłem go przed ich Sanhedryn*; *por. Dz 4,15** Dz 22,30

29. I odkryłem, że jest on oskarżany o rzeczy sporne, dotyczące ich Prawa, lecz nie ma żadnego zarzutu godnego śmierci lub więzienia. Dz 6,9

30. A gdy mi doniesiono o zasadzce, którą zamierzali uczynić Żydzi na tego człowieka, natychmiast posłałem go do ciebie, nakazu-

jąc oskarżycielom, aby przed tobą powiedzieli, co mają przeciwko niemu. Bądź zdrow*.

*gr: *erroso - zwycięzajowa formuła na zakończenie listu*

31. Żołnierze więc zgodnie z tym, jak im rozkazano, wzięli Pawła i prowadzili go nocą do Antypatris*. *tj. 64 km od Jerozolimy

32. A nazajutrz, pozostawili jezdnych, aby z nim jechali i wrócili do twierdzy.

33. Tamci, gdy przybyli do Cezarei, oddali list namiestnikowi i stawili przed nim Pawła.

34. A namiestnik*, gdy go przeczytał, spytał z jakiej jest prowincji, a gdy dowiedział się, że z Cylicji, Dz 21,39; 22,3

*gr: *hegemon - przywódca, namiestnik rzym. - legat cesarski*
35. Powiedział: Będę cię słuchał, gdy przybędą twoi oskarżyciele. I rozkazał go strzec w pałacu Heroda. J 18,28-33

24 A po pięciu dniach przybył arcykapłan Ananiasz ze starszymi i z Tertullusem, retorem prawnym*, którzy przedstawili namiestnikowi *zarzuty* wobec Pawła. *gr: *retor - tu: w znac. mówca sądowy, reprezentant prawny*
2. A gdy został wezwany, zaczął go Tertullus oskarżać, mówiąc: Dostąpiliśmy dzięki tobie wielkiego pokoju i wszystko pomyślnie się dzieje w tym narodzie z powodu twojej przezorności.

3. Przyjmujemy to zawsze i wszędzie, najdostojniejszy Feliksie, z całą wdzięcznością.

4. Lecz aby ci więcej nie przeszkadzać, proszę, abys nas w swojej życzliwości, krótko posłuchał.

5. Stwierdziłszy bowiem, że ten człowiek jest jak zaraza i wywołuje rozruchy między wszystkimi Żydami po całym zamieszkałym świecie, jako przywódca stronnictwa* Nazarejczyków. *gr: *hairesis - stronnictwo, herezja, wybór*

6. On też próbował zbezcześcić świątynię, a my pochwyciliśmy go i chcieliśmy sądzić według naszego Prawa. J 18,31

7. Lecz dowódca Lizjasz przyszedł i z wielką gwałtownością wyrwał go z naszych rąk, *dosł.: odprowadził, zwłaszcza do więzienia lub na rozprawę

8. Rozkazując jego oskarżycielom* przyjść do ciebie; sam będziesz mógł wypytac** się go o wszystkie te sprawy, o które mi go oskarżamy. *gr: *katagoros - por. J 8,10**; **gr: *anakrino - 1Kor 2,15***

9. Co też potwierdzili i Żydzi, zapewniając, że tak się te sprawy mają.

10. A Paweł, gdy namiestnik skinął na niego, aby mówił, odpowiedział: Wiedząc, że ty jesteś sędzią tego narodu od wielu lat, broń się, będąc dobrej myśli odnośnie siebie.

11. A ty możesz sprawdzić*, że nie minęło więcej jak dwanaście dni od czasu, kiedy przyszedłem do Jeruzolimy, aby oddać cześć* Bogu; *dost.: poznać; **gr.: proskymeo - por. Mt 2,2**

12. I nie znaleźli mnie w świątyni ani w synagogach, ani w mieście, z kimś rozprawiającego, ani wywołującego bunt tłumu;

13. I nie mogą przedstawić dowodów na to, o co mnie teraz oskarżają.

14. To jednak wyznaję przed tobą, że zgodnie z Droga, którą oni nazywają odszczepieństwem*, tak** służę ojczystemu Bogu, wierząc wszystkiemu co zgodnie z Prawem, i co w Prorokach jest napisane. Dz 23,6; J 5,28

gr.: haireisis - por. w 5; **lub: w ten sposób

15. Mając nadzieję w Bogu, której i oni sami oczekują, że będzie powstanie z martwych sprawiedliwych, a także niesprawiedliwych.

16. W związku z tym sam usilnie zabiegam, abym we* wszystkim miał przed Bogiem i przed ludźmi nienaganne** sumienie.

*dost.: poprzez; **gr.: aproskopos - nie powodujący polknięcia, bez zarzutu, nienaganny, niemożliwy do uderzenia Rz 2,15

17. A po wielu latach przybyłem, aby mojemu narodowi przynieść dary miłosierdzia* i ofiary. *lub: jałmużny Dz 11,29-30

18. Przy których, niektórzy Żydzi z Azji znaleźli mnie oczyszczonego w świątyni, a nie w tłumie lub podczas rozruchów, Dz 23,29

19. Oni powinni być tu obecni przed tobą, i oskarżać, jeżeli mają coś przeciwko mnie.

20. Albo niech ci to sami powiedzą, czy znaleźli we mnie jakieś bezprawie, gdy stanąłem przed Sanhedrynem,

21. Chyba tylko ten jeden okrzyk*, którym stojąc wśród nich, wykrzyknąłem: Odnosnie powstania z martwych, ja dzisiaj przed wami jestem sądzony. *dost.: głos, dźwięk

22. A gdy Feliks to usłyszał, znając dokładnie to, co dotyczy Drogi*, odroczył ich sprawę, i powiedział: Kiedy przybędzie dowódca Lizjusz, rozpatrzę** te wasze zarzuty.

*tj. o kroczeniu drogą za Panem Pwt 19,18; Dz 16,17; 24,10 **gr.: diagenosko - wydać osąd, rozpoznać, wiedzieć dokładnie

23. I rozkazał setnikowi strzec Pawła i zastosować ulgi*, i nie wzbraniać nikomu z jego

bliskich mu usługiwać lub przychodzić do niego. *więźniowie pozostawali na utrzymaniu rodziny

24. A gdy po kilku dniach przyjechał Feliks ze swoją żoną Druzyllą, która była Żydówką, kazał przywołać Pawła, i słuchał go odnośnie wiary w Chrystusa. Ga 3,26; Kol 1,4,2,5

25. A gdy on wyklądał o sprawiedliwości, i o wstrzemięźliwości*, i o mającym nadejść sądzie, Feliks przestraszony, odpowiedział: Na teraz wystarczy. Odejdź, a gdy znajdzie stosowny czas, wezwę ciebie. 1Sm 12,7; Dz 17,2 *gr.: enkrateia - panowanie nad sobą zwł. nad pożądaniami

26. Równocześnie też miał nadzieję, że Paweł da mu pieniądze*, aby go wypuścił; dlatego też tym częściej go wzywał i z nim rozmawiał. *tj. łapówkę - akt surowo karany w prawie rzymskim

27. A po upływie* dwóch lat, Feliks otrzymał następcę Porcjusza Festusa, chcąc też okazać życzliwość Żydom, Feliks zostawił Pawła w więzieniu. *dost.: a gdy dwulecie zostało wypełnione

25 A gdy Festus objął* prowincję, po trzech dniach wstąpił** do Jeruzolimy z Cezarei. *dost.: zasiadł (na urzędzie); **por. Dz 9,32*

2. A stawili się przed nim, przeciwko Pawłowi, arcykapłan i przedniejsi z Żydów, i prosili go, Dz 25,5

3. Domagając się łaski u niego, aby wezwać go do Jeruzolimy; bo mieli zamiar uczynić zasadzkę, aby go zabić w drodze.

4. Ale Festus stanowczo odpowiedział, że Paweł zostaje pod strażą w Cezarei, i że on sam zamierza szybko tam wyruszyć.

5. Niech więc ci z was – mówi – którzy mają znaczenie*, zejdą razem**; a jeśli jest coś niewłaściwego w tym meżu, niech go oskarżają. *dost.: są mocni, zdolni, wybitni; **por. Dz 9,32*

6. A przebywając u nich więcej niż dziesięć dni, zszedł* do Cezarei i nazajutrz zasiadł na sędziowskim tronie, i kazał przyprowadzić Pawła. *por. Dz 9,32* Dz 18,12,16-17; 2Kor 5,10

7. A gdy on* przyszedł, obstąpili** go Żydzi, którzy zesłali*** z Jeruzolimy, wnosząc wiele ciężkich oskarżeń przeciwko Pawłowi, których nie byli zdolni dowieść, Mt 5,11; Dz 24,5,13;

*domysł.: Paweł; **lub: otoczyli go; ***por. Dz 9,32* 1P 4,12,16

8. On natomiast bronił* się, mówiąc: Niczym nie zgreszyłem ani przeciwko Prawu żydowskiemu, ani przeciwko świątyni, ani przeciwko Cezarowi. Łk 3,1; J 19,12,15;

*gr.: apologeomai - bronić się, występować w swojej obronie

9. Ale Festus, chcąc okazać życzliwość Żydom, odpowiadając Pawłowi, powiedział: Czy chcesz udać się do Jerozolimy i tam być odnośnie tych *zarzutów* sądzony przede mną?

10. Ale Paweł powiedział: Przed sądem* Cezara stoję, gdzie powinienem być sądzony; Żydów w niczym nie skrzywdziłem, jak i ty *o tym* bardzo** dobrze*** wiesz.

*dost.: sędziowskim krzesłem; **gr.: kallion - lepszy, piękniejszy

11. Jeśli bowiem naprawdę wyrządzą komuś krzywdę* i czynię coś zasługującego na śmierć, nie wzbraniam się umrzeć; ale jeśli nie ma niczego *prawdziwego* w tym, o co mnie oskarżają, nikt nie może mnie im wydać**;

Łk 23,15.41

*lub: niesprawiedliwość; **dost.: darować, dać w akcie łaski

12. Wtedy Festus, po rozmowie z radą, odpowiedział: Odwołałeś* się do Cezara, pójdziesz do Cezara. *dost.: Cezara przywołales

13. A po upływie kilku dni król Agryppa i Berenika przyszli do Cezarei, z zamiarem powitania Festusa.

14. A gdy tam przebywali wiele dni, Festus przedłożył królowi sprawę dotyczącą Pawła, mówiąc: Pewien człowiek jest pozostawiony przez Feliksa *jako* więzień,

15. Odnośnie którego, gdy byłem w Jerozolimie, stawili się przede mną arcykapłani i starsi żydowscy, domagając się sprawiedliwego wyroku przeciw niemu;

16. Odpowiedziałem im, że nie ma zwyczaj u Rzymian wydawać jakiegoś człowieka na zgubę wcześniej, zanim oskarżony nie stanie twarzą w *twarz* wobec oskarżycieli i dana mu będzie sposobność obrony z zarzutów.

17. Gdy więc się tutaj zebraли, ja bez żadnej zwłoki, następnego *dnia*, gdy siedłem na sędziowskim tronie*, rozkazałem, aby ten człowiek został przyprowadzony; *por. Dz 12,21*

18. Stanęli przeciw niemu oskarżyciele, a żadnego powodu do ukarania* nie przytoczyli z tych, których ja się spodziewałem,

*gr.: aitia - przyczyna kary, zarzut Mk 15,26

19. Lecz wytoczyli* przeciwko niemu jakieś sporne kwestie**, dotyczące ich własnych przesądów*** i jakiegoś Jezusa, który jest martwy, a o którym Paweł twierdził, że żyje.

*dost.: mieli; **lub pytania, dyskusje o prawie; ***zabobonów

20. Ja więc będąc w niepewności co do tego sporu, spytałem czy chce udać się do Jerozo-

limy i tam być odnośnie *tych zarzutów* sądzony.

21. Ale że Paweł odwołał się, aby go strzeżono do rozpoznania przez Czcigodnego*, rozkazałem go strzec, aż go odeślę do Cezara.

*gr.: sebastos - forma łacińskiego Augustus - tytuł Cezara

22. Wtedy Agryppa powiedział do Festusa: Chciałbym i ja usłyszeć tego człowieka. Więc powiedział: Jutro go usłyszysz.

23. A gdy następnego dnia przyszli* Agryppa i Berenika z wielką okazałością i weszli do audytorium z dowódcami i głównymi osobistościami miasta, na rozkaz Festusa przyprowadzono Pawła. *dost.: przyszedł

24. I rzekł Festus: Królu Agryppo i wszyscy mężowie z nami tu obecni! Widzicie tego, o którego prosiło mnie usilnie całe mnóstwo Żydów, i w Jerozolimie i tu, wołając przeciwko *niemu*, że nie powinien on już dłużej żyć.

25. A ja rozumiejąc*, że nie uczynił nic zasługującego na śmierć, i gdy on sam odwołał się do Czcigodnego, wydałem wyrok, aby go *tam* posłać.

Łk 23,4; J 18,38; Dz 23,9

*dost.: chwyć coś na własność, pojąć umysłem, ogarnąć

26. Nic pewnego jednak nie mogę o nim napisać panu*. Dlatego przyprowadziłem go przed was, a najbardziej przed ciebie, królu Agryppo, abym po jego przesłuchaniu miał co napisać; *tj. Cezarowi

27. Bo wydaje mi się nierozsądne posyłać więźnia, nie wskazując przeciwko niemu stawianych zarzutów*. *gr.: aita - por. w 18*

26 Agryppa powiedział wtedy do Pawła: Pozwala ci się mówić za siebie *samemu*. Wtedy Paweł wyciągnął rękę* i *zaczął się* bronić: *tj. wykonał tradycyjny gest retoryczny

2. Uważam siebie za szczęśliwego*, królu Agryppo, że mam dziś bronić się przed tobą odnośnie wszystkiego, o co jestem oskarżany przez Żydów, *gr.: makarios - por. Mt 5,3*

3. Zwłaszcza, że ty znasz wszystkie zwyczaje i sporne *kwestie* wśród Żydów; dlatego, proszę cię, abys mnie cierpliwie wysłuchał.

4. Tak więc, tryb mojego życia* od młodości, jakim on był od początku między moim narodem w Jerozolimie, znają wszyscy Żydzi.

*gr.: biosis - tryb, sposób życia i działania 2Tm 3,10; Dz 22,3

5. Wiedzą o mnie od dawna – gdyby chcieli zaświadczyć – że żyłem według najściśle-

szych* *zasad* stronnictwa** naszej religii***, jako faryzeusz. **tub: najsurowszych*

**gr: haireisis - stronnictwo, wybór; herezja; ***tub: kult*

6. A teraz stoję *tu* sądzony z powodu* nadziei spełnienia obietnicy, uczynionej wobec ojców przez Boga, **gr: epi - zgodnie, na, dla, przy, ku*

7. Której dwanaście naszych pokoleń, żarliwie służąc Bogu dniami i nocą, spodziewa się dostąpić*, w sprawie tej nadziei jestem oskarżany przez Żydów, królu Agryppo!

**dost.: przyjąć, osiągnąć jakiś rzecz Rdz 22,18; Pwt 18,15*

8. Dlaczego uważa* się *za rzecz* nie do wiary, że Bóg wzbudza umarłych?

**gr: krino - sędzić, wyrazić opinię, wydać wyrok, uznawać*

9. Ja sam wprawdzie uważałem, że trzeba przeciw imieniu Jezusa Nazarejskiego podjąć wiele wrogich działań*,

J 16,2; Rz 10,2

**tub: gwałtownych wystąpień, zdecydowanie walczyć*

10. Co też uczyniłem w Jerozolimie, wielu też* świętym zamknąłem w więzieniach, gdyż wziąłem z pełnomocnictwem** od arcykapłanów. A gdy miano ich zabijać, *głosowałem* za tym rzucając kamyk***. **tub: i; **por. u 12**

****tj. oddanie głosu w procesie: biały - niewinny, czarny - śmierć*

11. I po wszystkich synagogach często karząc ich, zmuszałem do bluźnierstwa, popadając też w coraz większy* szal** *przeciwko* nim, prześladowałem *ich* nawet w obcych miastach.

Dz 22,9; Mt 10,17; Łk 21,12

**tub: niezmierny, obfity; **szaleńcza uściekłość*

12. I w tych *okolicznościach* podróżując do Damasku z pełnomocnictwem* i poleceniem** od arcykapłanów, **gr: eksousia - por. Mk 3,15**

**gr: epitrope - prawo decydowania, zezwolenie, upoważnienie*

13. W środku dnia, na drodze, zobaczyłem, o królu, światłość z nieba, przewyższającą jasność słońca, światłość, która oświeciła mnie i tych, którzy szli ze mną.

14. A gdy my wszyscy upadliśmy na ziemię, usłyszałem głos mówiący do mnie, który powiedział w języku* hebrajskim: Saulu! Saulu! Dlaczego mnie prześladasz? Trudno ci wierząc przeciw oświeceniowi**.

Dz 9,4; 22,7

**gr: dialektos - język, narzecze, mowa por. Dz 1,19; Mt 26,73*

***tub: oświeceniom - w Lmn. gr: kentron - ostry koniec, żądło, kolec*

15. A ja powiedziałem: Kim jesteś, Panie? A On powiedział: Ja jestem Jezus, którego ty prześladasz.

16. Ale podnieś się i stań na swoich nogach; albowiem na to ci się ukazałem, *ponieważ* cię *dla* siebie już wcześniej *swą* ręką wybra-

łem* na sługę** i świadka tych rzeczy, które widziałeś, jak i tych, w których ci się ukaze***, **por. Dz 22,14; **gr: hyperetes - wioślarz z niższego pokładu, podwalny; ***tub: które zostaną ci przeze mnie ukazane*

17. Wyrwając cię *dla* siebie spośród tego ludu i pogan, do których cię teraz posyłam,

18. *Aby* otworzyć ich oczy i odwrócić od ciemności do światłości i z władzy szatana do Boga, aby otrzymali odpuszczenie* grzechów i dziedzictwo między uświęconymi przez wiarę** we mnie. Iz 29,18; 2Kor 4,4; Kol 1,13

**tub: uwolnienie, wyzwolenie; **dost.: wiarą we mnie*

19. Dlatego *też*, królu Agryppo, nie byłem nieposłuszny temu niebiańskiemu widzeniu.

20. Ale najpierw tym, *którzy są* w Damasku i w Jerozolimie, a także w całej krainie judzkiej, i poganom oznajmiałem, aby upamiętywali* się i nawracali się do Boga, czyniąc dzieła godne upamiętania. Dz 17,30; 20,21;

**tub: zmienili myślenie, zawrócili Łk 15,7; 24,47; 2Tm 2,25*

21. I ze względu na te *słowa*, schwytali mnie Żydzi w świątyni i próbowali zabić*.

**idiom: wziąć w swoje ręce, położyć ręce Dz 21,11,31; 28,17*

22. Otrzymując jednak pomoc od Boga, aż do tego dnia stoje, świadcząc zarówno małemu, jak i wielkiemu, nie mówiąc nic oprócz tego, co powiedzieli Prorocy i Mojżesz, że ma nastąpić,

Mt 17,4-5; Rz 3,21

23. Że Mesjasz będzie poddany cierpieniom, że jako pierwszy, *który* powstał z martwych ma głosić światłość ludowi i poganom.

24. A gdy on tak się bronił, Festus powiedział potężnym głosem: Szalejesz, Pawle! Wielka nauka* prowadzi cię do szaleństwa.

**gr: gramma - litera, uczoność, znajomość literatury*

25. Ale on powiedział: Nie szaleję, najdosłowniejszy* Festusie! Ale wypowiadam słowa prawdy i rozsądku.

1P 2,21

**gr: kratisos od kratos - najmocniejszy, najpotężniejszy*

26. Wie bowiem o tych *sprawach* król, do którego śmiało mówię, gdyż jestem przekonany, że nie jest to* przed nim ukryte, ponieważ nic z tego nie działo się w *jakimś* zakątku. **dost.: jakieś z tych (spraw)*

27. Czy wierzysz, królu Agryppo, prorokom? Wiem, że wierzysz.

28. Agryppa natomiast powiedział do Pawła: Już zaraz* mnie przekonasz, bym został chrześcijaninem**.

Dz 13,43; Łk 16,31

**gr: en mikro - w małym; tu: w znac. przysł. lekko, już zaraz*

***gr: christianos - należący do Chrystusa - dodanie końcówki „ianos” do imienia właściciela wskazywało na bycie niewolnikiem*

29. A Paweł powiedział: *Życzylbym*^{*} sobie, by^{***} Bóg *sprawił*, czy już teraz^{***}, czy później^{***}, nie tylko ty, ale i wszyscy, którzy mnie dzisiaj słuchają, stali się takimi, jakim i ja jestem, oprócz tych więzów. ^{*tub: modliłbym się}
^{***tu: tryb życzący; ***idiom: i w małym i w wielkim}

30. A gdy on to powiedział, powstał król i namiestnik, a także Berenika i ci, którzy razem z nimi siedzieli.

31. I gdy oddalili się *na ubocze*, rozmawiali między sobą, mówiąc: Nic godnego śmierci lub więzienia nie czyni ten człowiek.

32. Agryppa jednak powiedział do Festusa: *Mógłby ten człowiek zostać uwolniony*, gdyż by nie odwołał^{*} się do Cezara. ^{*por. Dz 25,12*}

27 A gdy postanowiono, abyśmy odplynęli do Italii, oddano Pawła i niektórych innych więźniów setnikowi kohorty Czcigodnego^{*}, o imieniu Juliusz. ^{Rz 15,22;}
^{*por. Dz 25,21*} ^{Dz 10,1; Mt 8,5-9}

2. A gdy wsiedliśmy na statek adramyteński^{*}, mający płynąć do portów^{***} Azji, wyruszyliśmy, a był z nami Arystarch, Macedończyk z Tesaloniki. ^{*tj. z miasta Adramyttion; **dost.: miejsc}

3. A następnego *dnia* przybyliśmy do Sydonu, gdzie Juliusz z życzliwością^{*} potraktował Pawła i pozwolił mu iść do przyjaciół, aby uzyskał zaopatrzenie^{***}. ^{*por. Dz 28,2**}
^{***tub: opiekę - był mater. więzienia uzależniony był od rodziny}

4. A stamtąd wyruszyliśmy, i przepłynęliśmy pod *osłoną* Cypru, bo wiatry były przeciwnie.

5. A gdy przepłynęliśmy otwarte morze^{*}, naprzeciw Cylicji i Pamfilii, przybyliśmy do Miry, miasta w Licji. ^{*dost.: głębie}

6. I tam setnik^{*} znalazł statek aleksandryjski, który płynął do Italii i wsadził nas na niego. ^{*gr.: hekatonarches - setnik}

7. A gdy przez wiele dni wolno płynęliśmy, z trudnością przybyliśmy naprzeciw Knidos, bo nie pozwalał nam wiatr, przepłynęliśmy pod osłoną Krety naprzeciw Salmony.

8. I gdy z trudem żeglowałyśmy wzdłuż niej, przybyliśmy do pewnego miejsca, zwanego Piękne Porty, w pobliżu którego było miasto Lasai^a. ^{*tj. miasto na wybrzeżu Krety}

9. A gdy upłynął znaczny czas i żegluga była już niebezpieczna, dlatego że minął już *okres* postu^{*}, radzi^{***} im Paweł, ^{Kpl 23,27; Lb 29,7}
^{*tj. post związany ze świętem Jom Kippur - Dzień Pojednania - wreszcie - październik; ***gr.: paraineo - przeszedź, namawiać}

10. Mówiąc do nich: *Meżowie! Widzę, że ta żegluga będzie ze stratą i z wielką szkodą, nie tylko dla towarów i statku, ale i dla naszego życia.*

11. Setnik jednak bardziej ufal^{*} właścicielowi statku i sternikowi, niż temu, co mówił Paweł. ^{*gr.: peitho - być przekonany przez kogoś, mieć ufność}

12. A ponieważ port był niedogodny do przezimowania, większość powzięła decyzję, aby stamtąd odplynąć i, o ile jest to możliwe, dostać się do Feniksu, portu Krety, zwróconego na stronę południowo-zachodnią i północno-zachodnią, i tam przezimować^{*}.

^{*okres zimowy trwał od października do połowy marca}

13. A gdy zawiął łagodny wiatr z południa, uważając, że trzeba *silnie* trzymać się *swojego* postanowienia^{*}, podnieśli kotwicę i plynęli wzdłuż wybrzeża Krety. ^{*por. Dz 11,23*}
^{*tub: sądząc, że zamiar doprowadzą do skutku}

14. Lecz niedługo potem uderzył na nich gwałtowny^{*} wichur, który nazywa się Euroklidon^{**}. ^{*tub: huraganowy Ps 107,25}
^{***tj. wiatr północno-wschodni - nazwa występującego tajfunu}

15. A gdy statek został porwany i nie mógł stawić czoła wichrowi, poddaliśmy się *wiatrowi* i byliśmy niesieni.

16. A gdy podplynęliśmy pod pewną wysepkę, która nazywa się Klauda, z trudnością zdołaliśmy zapanować nad łodzią^{*} *ratunkową*, ^{*gr.: skafē - czółno, łódź, szalupa, wydrążone naczynie}

17. Po wciągnięciu której, rozpoczęto opasywać statek korzystając *ze sprzętu* pomocniczego, a w obawie, by nie wpaść na *mieliznę* Syrty^{*}, spuszczo pływającą kotwicę; i tak byli niesieni. ^{*dost.: na łód Syrty}

18. A że gwałtownie byliśmy gnani przez wichurę, nazajutrz wyrzucono *ładunek*.

19. A trzeciego dnia wyrzuciliśmy własnymi rękami osprzęt statku. ^{Ites 4,13}

20. Ponieważ ani słońce, ani gwiazdy nie ukazywały się przez wiele dni, a niesłabnąca nawałnica^{*} napierała na nas, opuściła^{***} nas cała nasza nadzieja, że będziemy ocaleni.

^{*dost.: nie mała; **usunąć całkowicie to, co olatca, odbierać}

21. A gdy długo nie jedliśmy, wtedy Paweł stanął pośrodku nich i powiedział: *Należało, o meżowie, być bezwzględnie^{*} posłusznym^{***} mojej radzie i nie odplywać z Krety, i oszczędzić sobie tej straty i szkody.* ^{*gr.: men - part. wzm.}
^{***dost.: być posłusznym władcy lub przełożonemu}

22. I teraz *namawiam^{*} was, bądźcie dobrej*

myśli; bo żadna dusza spośród was nie zginię*, tylko statek. *gr: *paraineo - zachęcać, namawiać, radzić, polecać komuś*; *gr: *apobole - ułtata, strata, odtrącenie*

23. Tej nocy bowiem, stanął przy mnie anioł tego Boga, do którego należę i któremu służę, mówiąc: *por. Rz 1,9* 2Sm 14,20; Dz 10,3; Ga 4,14

24. Nie bój się, Pawle! Trzeba ci stanąć przed Cezarem, a oto darował ci Bóg wszystkich, którzy płyną z tobą.

25. Dlatego, mężowie, bądźcie dobrej myśli; albowiem wierzę Bogu, że tak będzie, jak mi powiedziano. Łk 1,45; Dz 27,11; Rz 4,20

*gr: *tropos - zgodnie ze sposobem, kierunkiem, trybem*

26. I musimy być wyrzuceni na jakąś wyspę.

27. A gdy nastąpiła czternasta noc, a my błakaliśmy się* po Adriatyku**, około północy zdawało się żeglarzom, że zbliża się do nich jakiś łód. *dosl.: być niesionym w różne strony

**fj. obszar morza między Grecją, Afryką a Włochami - EBC 27,27

28. I gdy spuścili sondę, stwierdzili dwadzieścia sążni*; a gdy posunęli się trochę dalej, znowu spuścili sondę i stwierdzili piętnaście sążni. *1 sążeń to 5-6 stóp - 1,85 m

29. W obawie, byśmy czasem nie wpadli na miejsca skaliste, rzucili cztery kotwice z rufy statku, życzyli* sobie, aby nastął dzień.

*lub: *modlili się do Boga, błagali, prosili, chcieli*

30. A żeglarze, zamierzając uciec ze statku, spuścili łódź *ratunkową* na morze, pod pretekstem, że chcą od dziobu statku rzucić kotwice,

31. Paweł powiedział setnikowi i żołnierzom: Jeśli oni nie zostaną na statku, wy nie możecie zostać ocaleni*. *gr: *sodzo - uratować, zbawić, ocalić*

32. Wtedy żołnierze odcięli liny od łodzi *ratunkowej* i pozwolili jej spaść.

33. A kiedy miał nastąpić dzień, Paweł zachęcał wszystkich, aby spożyli posiłek, mówiąc: Dzisiaj jest czternasty dzień, jak czekając pozostajecie bez posiłku, nic nie przyjmując.

34. Dlatego zachęcam was, abyście przyjęli posiłek, bo to służy waszemu ocaleniu, albowiem żadnemu z was *nawet* włos z głowy nie spadnie. Flp 2,5; Mt 10,30; Łk 21,18

35. A gdy to powiedział, wziął chleb, podziękował Bogu wobec wszystkich, złamał i zaczął jeść. Mt 15,36; Rz 14,6; 1Tm 4,3-4

36. A będąc dobrej myśli, również i wszyscy oni przyjęli posiłek.

37. A było nas wszystkich na statku dwadzieścia siedemdziesiąt sześć dusz*. *por. Rz 16,4*

38. A gdy nasycili się posiłkiem, odciążyli statek, wyrzucając zboże do morza.

39. A gdy nastął dzień, nie rozpoznali tej ziemi; spostrzegli jednak jakąś zatokę, mającą wybrzeże, do którego postanowili, jeżeli można, przybić statkiem.

40. I odcięli kotwice, spuszczać je w morze; i gdy zwolnili wiązania steru, podnieśli przedni żagiel, by podmuch wiatru skierował *ich* do brzegu;

41. A wpadli w miejsce, między dwoma prądami morskimi i osadzili statek na mieliźnie; wprawdzie dziób statku oparł się pozostając unieruchomiony, lecz rufa była rozbijana przez gwałtowne fale. 2Kor 11,25

42. Żołnierze* natomiast postanowili, aby pozabijać więźniów, aby żaden po dopłynięciu nie uciekł. Mk 15,15; Łk 23,40

*gr: *stratiotes - żołnierz w służbie czynnej - por. 1Kor 9,7**

43. Lecz setnik, chcąc uratować Pawła, powstrzymał ich od tego zamiaru* i rozkazał także, by umiejący pływać wyskoczyli i pierwsi wyszli na ląd, *lub: *decyzji*

44. A pozostali *mieli doptynąć*, jedni na deskach, a inni na czymkolwiek z okrętu. I tak się stało, że wszyscy ocalili i wyszli na ląd.

28 Gdy zostali ocaleni*, dowiedzieli się, że wyspa nazywa się Malta.

*gr: *diasodzo - uratować, zachować w niebezpieczeństwie*

2. A tubylcy* okazali nam niespotykaną życzliwość*; przyjęli bowiem nas wszystkich, rozpalając ogień z powodu padającego deszczu i z powodu zimy. *gr: *barbaros - por. Rz 1,14**

*gr: *filanthropia - miłość do ludzi, współczucie* Hbr 13,2

3. A gdy Paweł zgarnął kupę chrustu i nałożył na ogień, od gorąca wyszła zmyja i uczepliła się jego ręki.

4. A gdy tubylcy ujrzeli zmyję wiszącą u jego ręki, mówili między sobą: Pewnie ten człowiek jest zabójcą*, chociaż ocalał z morza, sprawiedliwość** nie pozwoliła *mu* żyć.

*gr: *foneus - morderca, zabójca* Mt 23,35; 27,25;

**sprawiedliwość (Boża)? lub: *bogini Dike?* Mk 16,18; Łk 10,19

5. Lecz on strząsnął zmyję w ogień i nie doznał* nic złego. Mt 3,7; 12,34; 23,33; Łk 3,7

*lub: *doznał czegoś zmysłami, cierpieć dotkliwie, przeżyć*

6. A oni oczekiwali, że spierchnie albo nagle upadnie martwy; lecz gdy długo na to czekali, a widzieli, że nic złego mu się nie stało, zmienili zdanie i mówili, że jest bogiem.

7. A w okolicy tego miejsca miał posiadłość* zarządcą* tej wyspy, o imieniu Publiusz, który przyjął nas i zyczliwie ugościł przez trzy dni.

*gr: chorion - teren, majątek ziemski, obszar, region

*gr: prolon - pierwszy tu: w znaczeniu najważniejszy obywatel

8. I zdarzyło* się, że ojciec Publiusza leżał złożony* gorączką i biegunką; Paweł wszedł do niego, i gdy pomodlił się, i włożył na niego ręce, uzdrowił go.

*dost.: trzymać siłą, poustrzymywać, być cierpiącym

9. Gdy więc to się stało, inni na tej wyspie, którzy też mieli słabości*, przychodzili i byli uzdrawiani**.

*lub: choroby; **uleczeni

10. Ci też okazywali nam wielki szacunek, a gdy mieliśmy odpłynąć, dostarczyli*, to co było potrzebne**.

*dost.: nakładali; **por: Dz 27,3**

11. A po trzech miesiącach odpłynęliśmy na statku aleksandryjskim z figurą dziobową bliźniąt*, który przeziwował na tej wyspie.

*tj. Diskur - synowie Zeusa i Ledy - Kastor i Polluks

12. I gdy przyплыliśmy do Syrakus*, pozostałiśmy tam trzy dni.

Dz 21,7; 27,2

*tj. główne miasto Sycylii 120 km od Malty

13. A stamtąd, trzymając się brzegu, przybyliśmy do Regium, a gdy po upływie jednego dnia, nastał południowy wiatr, na drugi dzień przybyliśmy do Puteoli*,

*tj. 230 km od Rzymu

14. Gdzie znaleźliśmy braci, i byliśmy przez nich zaproszeni, aby pozostać siedem dni; i tak doszliśmy do Rzymu.

15. A tamtejsi bracia, słysząc o nas, wyszli na nasze spotkanie aż do Forum Appii* i do Trzech Tawern**, gdy ich Paweł ujrzał, podziękował Bogu i nabrał odwagi***.

Pwt 31,6

*tj. 64 km od Rzymu; **46 km od Rzymu; ***lub: otuchą

16. A gdy przyszlśmy do Rzymu, setnik oddał więźniów dowódcy straży; ale Pawłowi pozwolono mieszkać* osobno razem z żołnierzem, który go strzegł.

Rz 1,7-15;

*dost.: pozostać u siebie Rz 15,22; Dz 27,3

17. I stało się po trzech dniach, że Paweł zwołał do siebie przedniejszych* Żydów. A gdy się szesli, powiedział do nich: Mężowie bracia! Ja nie uczyniłem nic przeciwko ludowi i zwyczajom ojczyzynom, a jednak zostałem wydany jako więzień z Jerozolimy w ręce Rzymian, *dost.: pierwszych z

Dz 21,11

18. Którzy po przesłuchaniu chcieli mnie wypuścić, dlatego że we mnie nie było żadnego powodu do kary śmierci.

19. Lecz wobec sprzeciwu Judejczyków*, zo-

stałem zmuszony odwołać** się do Cezara; nie żebym miał swój naród o coś oskarżać.

*lub: Żydów; **dost.: przywołać do siebie Cezara - Dz 25,12; 26,32

20. Z tego właśnie powodu poprosiłem was, aby zobaczyć się i porozmawiać; albowiem we względu na nadzieję Izraela jestem opasany* tym łańcuchem.

*lub: dźwigam Jr 17,13

21. Oni natomiast powiedzieli do niego: My nie otrzymaliśmy ani listów o tobie z Judei, ani też nikt z braci nie przyszedł i nie oznajmił, czy powiedział coś złego o tobie.

22. A uważamy za właściwe od ciebie usłyszeć, co naprawdę myślisz; wiadomo bowiem nam o tym stronictwie*, że wszędzie spotyka się ze sprzeciwem.

gr: haireisis - por: Dz 24,5

23. A gdy wyznaczili mu dzień, przyszedli do niego jeszcze liczniej w gościnę, im to od rana do wieczora wykładał*, świadcząc o Królestwie Boga, przekonując ich do tego, co dotyczy Jezusa, z Prawa Mojżesza i z Proroków,

por: Dz 7,21

Dz 8,25; 18,5; 1Kor 15,15

24. I jedni wprawdzie zostali przekonani o tym, co mówił, inni natomiast nie wierzyli.

25. A nie zgadzając* się między sobą, zaczęli się rozchodzić, gdy Paweł powiedział to jedno słowo: Dobrze Duch Święty powiedział przez Izajasza proroka do naszych ojców,

*gr: asymfonos - nieusółbrzmiający, rozbieżny Iz 6,9

26. Mówiąc: Idź do tego ludu i powiedz: Słuchając będziecie słyszeć, a nie zrozumiecie, i patrząc będziecie widzieć, a nie ujrzycie;

27. Utyło* bowiem serce tego ludu i uszami z trudem usłyszeli, a swoje oczy zamknęli**, aby czasem oczami nie widzieli i uszami nie usłyszeli, a sercem nie zrozumieli i nie nawrócili się, i abym ich nie uzdrowił.

Ps 17,10;

*lub: uczynić grubym, tłustym; **zmrúżyli Iz 19,22

28. Niech więc będzie* wam wiadomo, że poganom postane zostało to zbawienie Boże; i oni będą słuchać.

*dost.: niech jest Mt 21,43; Dz 13,46

29. A gdy on to powiedział, Żydzi odeszli, wiodąc między sobą zaciekły* spór**.

*dost.: wielki; **por: Dz 15,7* J 7,40; Mt 10,34; Łk 12,51

30. I pozostał Paweł całe dwa lata we własnym, wynajmowanym mieszkaniu i przyjmował* wszystkich, którzy przychodzili do niego,

*lub: przyjmował z zadowolaniem, witał z radością

31. Głosząc Królestwo Boga i nauczając* o Panu Jezusie Chrystusie, z całą śmiałością*, bez przeszkód.

Mt 4,23; Łk 8,1; Dz 20,25; 23,11

*gr: parresia - śmiałość w mowie, swoboda, ufna odwaga

List apostoła Pawła do Rzymian

1 Paweł, sługa* Jezusa Chrystusa, powołany apostoł, oddzielony do *głoszenia* Ewangelii* Boga,

Rz 15,16; Dz 9,15

*gr: *doulos - niewolnik; w myśli hebr. - sluga; **lub: dobrej nowiny*
2. Która wcześniej została ogłoszona przez Jego proroków w Pismach Świętych,

3. O Synu Jego, który narodził się z potomstwa* Dawida według ciała**,

Mt 3,17; Lz 9,6

*lub: nasienia; **gr: *sarks - por. Kol 2,11***

4. Który został ustanowiony Synem Bożym w mocy według Ducha uświęcenia, przez* powstanie z martwych, o Jezusie Chrystusie, naszym Panu, *lub: z (powodu), dzięki

5. Przez którego otrzymaliśmy łaskę i apostołstwo, *by* dla Jego imienia *przyprowadzić* do* posłuszeństwa** wiary *ludzi* we wszystkich narodach, *gr: *eis - ku, do, dla*

Dz 1,25; 15,14

*gr: *hypakoe - posłuszeństwo, uległość, podporządkowanie się*

6. Wśród których jesteście i wy, powołani* przez Jezusa Chrystusa.

Ef 1,11; Rz 8,28; 2Tm 1,9

*gr: *kletos - wezwany, zaproszony, powołany na urząd*

7. Wszystkim będącym w Rzymie, umiłowanym* Boga, powołanym świętym, łaska wam i pokój od Boga Ojca naszego i od Pana Jezusa Chrystusa.

1Kor 1,2; 1Tes 4,7; 1P 1,15

*gr: *agapetos - umiłowany, godny miłości, drogi, cenny*

8. Najpierw jednak* dziękuję Bogu mojemu przez Jezusa Chrystusa za was wszystkich, albowiem wiara wasza jest rozgłaszana* po całym świecie. *gr: *men - part. uzmac. Hbr 13,15; 1Tes 1,8*

*gr: *katangello - głosić publicznie, podawać do wiadomości*

9. Świadkiem bowiem jest mi Bóg, któremu służę* w duchu moim w Ewangelii Jego Syna, że nieustannie o was wspominam, Dz 12,2

*gr: *latreuo - od latreia - służba jako akt poświęcenia, urząd, służba Bogu, w LXX - służba kapłanińska*

10. Zawsze w moich modlitwach prosząc, *żeby* już* wreszcie* *miał* otwartą drogę*, *żeby* woli Boga przejść do was.

*gr: *ede pote - wyrazić ideę pewnej niecierpliwości; **lub: cieszyć się pomysłnością w drodze, mieć pomyslny los; ***z woli*

11. Albowiem pragnę* was zobaczyć, abym mógł przekazać wam jakiś duchowy dar** łaski* dla waszego utwierdzenia,

Hbr 13,9;

*lub: *tesknę; **gr: charisma - dar łaski* 1Kor 12,1; 14,1,12

12. To jest, aby razem wśród was doznać zachęty przez wzajemną* wiarę; zarówno waszą i moją. *gr: *allelon - jedni drugim* Tt 1,4; 1P 1,1

13. A nie chcę, bracia, abyście nie wiedzieli, że często zamierzałem* przyjść do was, lecz aż dotąd miałem przeszkody**, abym miał i w was jakiś plon, tak jak wśród pozostałych narodów.

Dz 16,6; 1Tes 2,18; Flp 4,17

*lub: *postanowiłem; **zostałem powstrzymany*

14. Bo jestem dłużnikiem zarówno Greków i barbarzyńców*, zarówno mądrych i niemądrych. *tj. *obcych, niemówiących po grecku* Rz 13,8

15. Tak więc, jeśli chodzi o mnie, gotów* jestem i wam, w Rzymie, ogłosić Ewangelię.

*lub: *być chętnym, ochoczym* Mk 14,8; 2Kor 8,12

16. Bo nie wstydzę się Ewangelii Chrystusa; bo jest *ona* mocą Bożą ku zbawieniu każdemu, kto wierzy*, najpierw Żydowi, a także i Grekowi.

Mk 8,38; 1Kor 15,1; 2Kor 4,4

*lub: *który jest wierzący - czas teraź. str. czynna*

17. Bo sprawiedliwość Boża w niej jest objawiana z wiary ku wierze*, tak jak jest napisane: A sprawiedliwy z wiary żyć będzie.

*lub: *z wiary ku wierności - gr: pisisis -* Ha 2,4; Ga 3,11;

wierzyć; być wiernym, godnym zaufania Hbr 10,39; 11,6-7

18. Bo gniew Boży objawiany jest z nieba przeciwko wszelkiej bezbożności i niesprawiedliwości tych ludzi, *którzy* przez niesprawiedliwość powstrzymują prawdę, Obj 14,10

19. Dlatego że to, co jest poznawalne u Boga, jest dla nich jawne*, gdyż Bóg im to ukazał**; *lub: *widoczne; **uczynił widocznym* Ps 19,2; J1,9

20. Bo *rzeczy* Jego niewidzialne, od stworzenia świata w dziełach są dostrzegalne* *jako* wyraźnie widzialne*, to jest wieczna Jego moc i boskość, tak że są bez wymówki***.

*lub: *są rozumiane, zauważalne* Dz 17,29; Kol 2,9;

lub: *wyśledzić, zobaczyć z góry; ***por. Rz 2,1 Ps 139,13

21. Dlatego że po poznaniu Boga, *nie oddali* *Mu* chwały jako Bogu, *ani Mu* nie podziękowali, lecz stali się próżni* w swoich rozważaniach, a ich bezrozumne serce zostało pogażone w ciemności;

Rdz 8,21; Łk 17,15;

*lub: *zostali uczynieni próżnymi, głupimi* Ef 4,17

22. Zapewniają^{*}, że są mądrzy, stali się głupimi^{**}; ^{*lub: twierdzić, mówić;} ^{**lub: skretyniali - gr: moraino - uczynić głupim, być nijakim, brnąć smaku - por. Mt 5,13}

23. I zmienili^{*} chwałę niesmiertelnego Boga na podobieństwo obrazu śmiertelnego człowieka i ptaków, i czworonożnych zwierząt, i płazów; ^{*gr: ajthartos - niemieszaczalny, nieprzemijający}

24. Dlatego też, wydał ich Bóg przez pożądliwość ich serc na nieczystość, aby plugawili^{*} swoje ciała między sobą, ^{Ps 81,11;}

^{*lub: traktować z pogardą, lżyć} ^{Dz 7,42; 2Tes 2,11}

25. Tych, którzy zamienili^{*} prawdę Boga na kłamstwo^{**} i oddali cześć, i służyli raczej stworzeniu wbrew Temu, który stworzył. On jest błogosławiony^{***} na wieki. Amen. ^{Mt 4,10;}

^{*lub: zmieniać coś na coś; **falsz; ***wystawiony} ^{IP 4,19}

26. Dlatego wydał^{*} ich Bóg na hańbę namiętności, bo zarówno ich kobiety zamieniły pożyście zgodne z naturą, na to wbrew naturze^{**}. ^{*lub: przekazał; **gr: fysis - por. Rz 2,27*} ^{1Kor 6,9}

27. Podobnie i mężczyźni, porzucili naturalne pożyście z kobietą, zostali zapaleni przez swoją żądzę płciową jedni ku drugim, mężczyźna z mężczyzną zgniając bezwstyd i odbierając na sobie samych należną zapłatę za ten błąd^{*}. ^{*gr: plane - błąkać się, błędny sposób postępowania}

28. I tak jak oni nie uważali^{*} za potrzebne, by dogłębnie poznać Boga, tak wydał ich Bóg we władanie na nic niezdatego^{**} rozumu, aby czynili to, co nieprzyzwoite;

^{*lub: nie zaaprobowali; **odrzucony jako nienadający się}

29. Będąc pełni^{*} wszelkiej niesprawiedliwości, nierządu, niegodziwości, chciwości, złości, pełni zazdrości, morderstwa, kłótności, podstępów, złośliwości; plotkarze,

^{*lub: którzy są wypełnieni}

30. Oszczercy, nienawidzący Boga, zuchwali, hardzi^{*}, chępliwi^{**}, wynalazcy złych rzeczy, rodzicom nieposłuszni, ^{*lub: pyszni}

^{*gr: aladzon - promujący sam siebie, zarozumiały, samochwalca}
31. Nierozumni, niedotrzymujący umów, bez naturalnych rodzinnych uczuć, nieprzejednani i niemilosierni, ^{2Tm 3,3}

32. Którzy dokładnie poznali wyrok^{*} Boga, że ci, którzy to czynią, godni są śmierci, nie tylko sami to czynią, ale i zgadzają się z tymi, którzy to czynią. ^{*gr: dikaioma - dekret, zarządzenie}

2 Dlatego jesteś bez wymówki^{*}, o człowieku, kimkolwiek^{**} jesteś, który osądzasz; bo w czym innego osądzasz, samego siebie

osądzasz, ponieważ ty, który osądzasz, czynisz to samo. ^{Rz 9,20; 1Kor 7,16; Jk 2,20}

^{*gr: anapologetos - niemogący wymówić się od winy, nie do obronienia; **gr: pas - każdy, wszelki, cały, uszyszczy, kłokolwiek}

2. A wiemy, że sąd Boży jest zgodny z prawdą wobec tych, którzy czynią takie rzeczy.

3. Czy liczysz^{*} na to, o człowieku, który sądzisz tych, co czynią takie rzeczy, a sam je czynisz, że ty umkniesz^{**} sądu Bożego?

^{*gr: logizomai - liczyć; poczytać, Lk 22,60; Mt 23,33}
^{rachować, brać pod uwagę, wnioskować - por. Jk 2,23*}
^{**gr: ekheugo - uciec spośród czegoś - w sensie uniknąć czegoś}

4. Czy pogardzasz bogactwem Jego dobroci, powściągliwością i cierpliwością, nie wiedzając, że dobroć^{*} Boża prowadzi ciebie do upamiętania^{**}. ^{*lub: łagodność, dobroć} ^{Wj 34,6; Rz 3,25;}

^{*gr: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie} ^{2P 3,9}

5. Ale według zatwardziałości swojej i nieskruszonego^{*} serca gromadzisz sobie gniew na dzień gniewu i objawienia sprawiedliwego sądu Boga, ^{Wj 8,15; 1Sm 6,6; Hbr 3,13; 4,7; Jk 5,3}

6. Który odda^{*} każdemu według jego czynów, ^{*gr: apodidomi - oddać} ^{Ps 62,12; Prz 24,12; Obj 20,12}
^{dla własnej korzyści, spłacić, odplacić}

7. Tym, wprawdzie^{*} którzy przez wytrwanie w dobrym czynie szukają chwały i czci, i niezniszczalności^{**}, odda życie wieczne;

^{*gr: men - partykuła wzmacnia; **gr: ajtharsia - por. Ef 6,24*}

8. Natomiast kłótniwym^{*} i rzeczywiście^{**} nieposłusznym prawdzie, lecz posłusznym niesprawiedliwości, odda zapalczywość i gniew; ^{*lub: kierującym się własną ambicją; **por. w 7*} ^{IP 4,17}

9. Utrapienie i ucisk^{*} na duszę każdego człowieka, który czyni zło, najpierw Żyda, a także i Greka; ^{*gr: stenochoria - dosł.: wąskie przejście, trud}

10. A chwała i cześć^{*}, i pokój każdemu czyniącemu dobro, najpierw Żydowi, a także i Grekowi. ^{*gr: time - cześć, szacunek, wartość} ^{Dz 10,35}

11. Bóg bowiem nie ma względu^{*} na osobę. ^{*dosł.: nie bierze uwag twarzy - nie jest stromiczny, Pwt 10,17}
^{nie ocenia powierzchownie, nikogo nie faworyzuje}

12. Ci bowiem, którzy bez prawa^{*} zgryzeszli, bez prawa^{*} też zgina; a ci, którzy w prawie^{*} zgryzeszli, przez prawo zostaną osądzeni.

^{*brak rod. w gr: może wskazywać na prawo w sensie ogólnym w odróżnieniu od Prawa Mojż. w przypadku gdy rodzajnik występuje lub wskazuje domyślnie na to, co było poruszone wcześniej}

13. Gdyż nie słuchacze Prawa są sprawiedliwi^{*} przed Bogiem, ale ci, którzy czynią Prawo, zostaną uznani za sprawiedliwych. ^{*gr: dikaios - prawy, sprawiedliwy} ^{Jk 1,22; Ga 2,16; 3,12; 5,4}

14. Skoro bowiem poganie^{*}, nie mając Pra-

wa, z natury czynią to, co jest w prawie, oni nie mając prawa, sami sobie są prawem^{**},
*gr: *ethnos - narody, grupy etniczne, nie-Żydzi*; **por: Rz 2,12*

15. Bo pokazują oni, że dzieło Prawa zapisane jest w ich sercach, gdyż razem świadczą o tym ich sumienie i myśli, oskarżające się pomiędzy sobą lub też biorące w obronę;

16. W dniu, gdy Bóg sędzić będzie przez Jezusa Chrystusa ukryte^{*} sprawy ludzi, według mojej Ewangelii. J 5,22; 2Tm 4,1,8; Mt 16,27; Łk 8,17

*gr: *kryptos - skrycie, po kryjomu, tajemnie*

17. Oto ty, który nazywasz siebie Żydem i polegasz^{*} na Prawie, i chlubisz się w Bogu,

*gr: *epapanoumai - spocząć, położyć ufnosć*, J 5,45;
osiąść na czymś J 9,28; Łk 10,28

18. I znasz Jego wolę, i badasz^{*} to, co jest ważne, będąc pouczanym przez Prawo,

*gr: *dokimadzo - sprawdzać, próbować*, Pwt 4,8;
oceniać wartość, aprobować Ne 9,13; Łk 12,47

19. I masz przekonanie, że jesteś przewodnikiem^{*} ślepych, światłem dla tych, którzy są w ciemności, *gr: *hodegos - por: Mt 15,14**

20. Wychowawcą nierozumnych, nauczycielem niemowląt, mając w Prawie formułę^{*} wiedzy^{**} i prawdy. IP 2,2; 2Tm 3,5; Tt 1,16

*gr: *morfosis - kształt, forma, postać*; **lub: *poznania*

21. Ty więc, który uczysz drugiego, samego siebie nie nauczasz? Który głosisz^{*}, żeby nie kradziono, kradniesz? Ps 50,16-21; Mt 23,3;

*gr: *kerysso - być heroldem, ogłaszać jak herold* Łk 11,46

22. Który mówisz, żeby nie cudzołożono, cudzołożysz? Który brzydzisz się bożkami, popełniasz świętokradztwo?

23. Który chlubisz się Prawem, przez przekraczanie Prawa znieważasz Boga?

24. Albowiem tak, jak jest napisane: Z powodu was, poganie bluźnią^{*} imieniu Bożemu. Iz 52,5; Ez 36,20; ITm 6,1; Tt 2,5; 2Sm 2,14

*gr: *blasfemo - potwarz, bluźnierstwo, znieważenie, obelga*

25. Obrzezanie bowiem jest korzystne, jeśli wykonujesz^{*} Prawo; a jeśli byś był przestępcą Prawa, twoje obrzezanie staje się nieobrzezaniem. *gr: *prasso - czynić, spełniać, działać*

26. Jeżeli więc nieobrzezany przestrzega sprawiedliwości Prawa, czy jego nieobrzezanie nie będzie policzone za obrzezanie?

27. I ten, który jest z natury^{*} nieobrzezany, a wypełnia Prawo, osądzi^{*} ciębie, i tępcę, mimo litery i obrzezania, jesteś przestępcą^{**} Prawa. Rz 8,4; Mt 5,17; Ga 5,14; Mt 12,41

*gr: *fyssis - natura, rodzaj, natura rzeczy, ogół wrodzonych cech*
**gr: *parabates - przestępca, ktoś łamiący prawo*

28. Żydem bowiem, nie jest się na podstawie tego co widać^{*}, ani obrzezanie nie jest tym co widać na ciebie; Rz 9,6-8; Ga 6,15; Obj 2,9

*gr: *funeros - widoczny, jawny, oczywisty*

29. Ale Żydem jest się w ukryciu, a obrzezanie serca jest w duchu^{*}, nie w literze^{**}; taki ma chwałę nie od ludzi, ale od Boga.

*lub: *przez Ducha*; **literą

Kol 2,11; 2Kor 3,7

3 Jaka jest więc wyższość Żyda? Albo jaki jest zysk z obrzezania?

2. Wielki pod każdym względem^{*}. Przede wszystkim ten, że im powierzone^{**} zostały Słowa^{***} Boga. Rz 9,4; Pwt 4,8; Ps 147,20; Ez 20,11

*dost.: *na każdy sposób*; **gr: *pistoio - termin prawny oznaczający oddać coś w depozyt*; ***gr: *logion - wypowiedź, słowo (Boga)*

3. Cóż bowiem, jeżeli niektórzy nie uwierzyli? Czy ich niewiara^{*} zniszczy^{**} wierność Boga? *gr: *apistia - brak wiary, niedowiarstwo, niewierność*
gr: *katargeo - unieważnić, usunąć - por: 1Kor 1,23*

4. Z pewnością nie^{*}; ale Bóg jest^{**} prawdziwym, a każdy człowiek to kłamca, tak jak jest napisane: Abyś został uznany za sprawiedliwego^{***} w swoich słowach i zwyciężył, gdy będziesz sądzony. Hi 40,3-8; J 3,33; 1J 5,10,20

por: Rz 6,2; **dost.: *niech staje się*; ***lub: *usprawiedliwiony*

5. Jeśli więc nasza niesprawiedliwość daje dowód^{*} sprawiedliwości Boga, co powiemy? Czy Bóg jest niesprawiedliwy, gdy okazuje gniew^{**}? Po ludzku mówię. 1Kor 1,30; Flp 3,9

*gr: *synistao - dowodzić, wykazywać, ustalać, stać razem*
**gr: *orge - złość, gniew, oburzenie, złość wyrażająca karę*

6. Z pewnością nie^{*}; bo jak Bóg osądzi świat? *aram. idiom: *porzućmy tę myśl - Rz 6,2** Rdz 18,25; Hi 8,3

7. Jeśli bowiem przez moje kłamstwo prawda Boża bardziej obfitowała^{*} ku Jego chwale, dlaczego więc ja jeszcze jestem sądzony jako grzesznik? *gr: *perisseuo - być obficie zaopatrzoną*

8. I czy nie tak *uważnie* nas spotwarzają, i tak twierdzą o nas, że my mówimy: Uczynmy zle rzeczy, aby przyszły dobre? Wyrok na takich jest zgodny z prawem^{*}. *lub: *suszny*

9. Cóż więc, górujemy nad nimi? Wcale nie; bo wcześniej wysunęliśmy zarzut^{*}, że Żydzi, a także Grecy, wszyscy są pod grzechem, *gr: *proaitiaomai - postawić wcześniej zarzut przeciwko*

10. Tak jak jest napisane: Nie ma sprawiedliwego, ani jednego; Ps 14,3; 53,3; Kaz 7,20

11. Nie ma, kto by pojmował^{*}, nie ma, kto by szukał Boga; Ps 14,2; 53,2

*gr: *syniemi - rozumieć, pojąć, zestawić razem (fakty)*

12. Wszyscy zoczyli^{*}, wszyscy razem zosta-

li uznani za nieużytecznych, nie ma, kto by czynił dobro, nie ma ani jednego; Wj 32,8

*gr: ekchlytić się, zmienić kierunek, odstąpić

13. Grobem otwartym jest ich gardło, swoimi językami mówią podstępnie; jad żmij na ich wargach; Ps 5,10; 140,3; Mt 12,35

14. Usta ich pełne są przekleństw^{***} i gorzycy; Ps 10,7; 50,19; Jk 3,6-10

*gr: ara - przekleństwo, klątwa, zlorzeczenie, modlitwa

15. Nogi ich są prędkie do rozlewu krwi;

16. Zniszczenie i nędza na ich drogach,

17. A drogi pokoju nie poznali; Prz 8,13

18. Nie ma bojaźni Bożej przed ich oczami.

19. A wiemy, że cokolwiek Prawo mówi, mówi to tym, którzy są pod Prawem, aby wszelkie usta zostały zamknięte* i aby cały świat okazał się winny^{***} przed Bogiem, J 10,34;

*lub: zahamowane; **stał przed sądem Ga 3,10; 1Kor 1,29

20. Dlatego że z uczynków Prawa żadne ciało* nie będzie uznane za sprawiedliwe przed Jego obliczem, gdyż przez Prawo jest dogłębne^{**} poznanie grzechu. Ga 2,16; Hb 2,4

*tj. nikł, żaden człowiek; **gr: epigmosis - por. Rz 10,2**

21. Lecz teraz, niezależnie od Prawa*, została ukazana sprawiedliwość Boga, poświadczana^{***} przez Prawo i Proroków; Rz 10,3; 1Kor 1,30

*dost.: bez prawa; **gr: martyreo - por. J 21,24*

22. Sprawiedliwość Boga przez wiarę w Jezusa* Chrystusa, dla wszystkich i wobec^{**} wszystkich wierzących, nie ma bowiem różnicy; *lub: wiarę Jezusa - tj. wiarę tę, Rz 5,1; Flp 3,9;

którą miał Jezus - por. Ga 2,16**; **lub: na Ga 3,28

23. Bo wszyscy zgorszyl i są pozbawiani* chwały Bożej. Ga 3,22; Rz 5,2; 2Tes 2,14; 1P 5,1

*gr: hystereo - być pozbawionym czegoś, mieć brak

24. I są uznawani za sprawiedliwych za darmo* z Jego łaski** przez odkupienie^{***} w Chrystusie Jezusie, Rz 4,16; 5,16; 1Kor 6,11;

*lub: w darze, niezastużenie; **dost.: łaską Jego Tt 3,5

***gr: apolytrosis - uwolnienie uzyskane dzięki zapłacie

25. Którego Bóg ustanowił jako ofiarę przebłagalną*, przez wiarę, w Jego krwi, dla wykazania dowodu swojej sprawiedliwości^{***} przez odpuszczenie wcześniej popełnionych grzechów* w czasie Bożej cierpliwości^{***},

*gr. hilasterion - nawiązuje do wieku arki - przebłagalni - Kpl 16,2

*lub: usprawiedliwienia; ***pouściągłości 1J 2,2; Kol 1,14

26. Dla wykazania dowodu* swojej sprawiedliwości w teraźniejszym czasie, tak by On był sprawiedliwy i usprawiedliwiający tego, który jest z wiary* w Jezusa.

*gr: endekstis - dowiedzenie, wykazanie; **por: u 22*

27. Gdzie więc jest chluba*? Została wykluczona. Przez jakie prawo? Uczynków? Nie, ale przez prawo wiary. *gr: kauchesis - por. 1Kor 15,31*

28. Dlatego rozumiemy, że człowiek jest uznawany za sprawiedliwego przez wiarę*, bez uczynków prawa. *lub: wiarą, za sprawą wiary

29. Czy Bóg jest tylko Bogiem Żydów? Czy nie pogan także? Tak – także i pogan.

30. Bo jeden jest Bóg, który usprawiedliwi* obrzezanie z wiary i nieobrzezanie przez tę* wiarę. *dost.: uzna za sprawiedliwie; **w gr. rodz.: tes

31. Czy więc Prawo* niszczy* przez tę wiarę? Z pewnością nie^{***}! Prawo* umacniamy^{***}.

w gr. brak rodz. - por. Rz 2,12; **lub: uznajemy za bezużyteczne; ***aram. idiom: porzucmy tę myśl; ****lub: stawiamy

4 Cóż więc powiemy, co znalazł Abraham, ojciec nasz według ciała? Hbr 12,9

2. Bo jeśli Abraham z uczynków został uznany za sprawiedliwego, ma się czym chlubić, ale nie u Boga. Rdz 15,6; Ga 3,6

3. Bo co mówi Pismo? A Abraham uwierzył Bogu i zostało mu to policzone* za sprawiedliwość. *gr: logidzomai - zaliczać na rachunek - por. Jk 2,23*

4. A pracującemu, zapłata nie jest policzona według łaski, ale według należności*; *gr: ofeilema - to, co jest komuś należne, dług, wina Rz 11,6

5. Temu natomiast, który nie pracuje, lecz wierzy w Tego, który czyni sprawiedliwym bezbożnego, jego wiara jest mu policzona za sprawiedliwość. 1Kor 6,9; Tt 3,5-7; Flm 1,18

*gr: asebes - pozbawiony czci i szacunku dla Boga, świętokradca

6. Tak też i Dawid mówi o błogosławieństwie* człowieka, któremu Bóg zalicza^{***} sprawiedliwość, niezależnie od uczynków:

*lub: szczęściu; **por. Rz 4,3* Ps 112,1; Mt 5,3; 2Tm 1,9

7. Błogosławieni*, którym zostały odpuszczone nieprawości i których grzechy zostały zakryte; *lub: szczęśliwi Ps 32,2; Jr 33,8; Mt 9,2; Łk 7,47

8. Błogosławiony mąż, któremu PAN rzeczywiście* nie policzy grzechu. *gr: ou me - Mt 5,20*

9. Czy zatem to błogosławieństwo jest tylko dla* obrzezanych, czy też dla* nieobrzezanych? Mówimy bowiem, że wiara została policzona Abrahamowi za sprawiedliwość.

*gr: epi - nad, na - dost. nad obrzezaniem 1Kor 7,19; Ga 5,6

10. Jak więc została mu policzona? Gdy był przed obrzezaniem, czy po obrzezaniu? Nie był obrzezany, ale był przed obrzezaniem*.

*dost.: gdy był w obrzezaniu, czy w nieobrzezaniu?

Nie (był) w obrzezaniu, ale w nieobrzezaniu

11. I przyjął^{*} znak obrzezania *jako* pieczęć sprawiedliwości tej wiary, *którą miał przed*^{**} obrzezaniem, aby on był ojcem wszystkich wierzących nieobrzezanych, aby i im *to* zostało policzone za sprawiedliwość, Wj 31,13;

^{*lub: otrzymał; **por. w. 10*} 2Kor 1,22; Ef 1,13

12. I *także* ojcem obrzezanych, nie tylko dla tych, którzy są obrzezani, ale i dla tych, którzy idą^{*} śladami wiary ojca naszego Abrahama, *którą miał przed*^{**} obrzezaniem.

^{*dost.: iść w szeregu, kroczyć za kimś; **por. w. 10*} Łk 16,23

13. Bowiem nie przez prawo *została dana* obietnica Abrahamowi i jego potomstwu^{*}, że ma być dziedzicem świata, ale przez sprawiedliwość z wiary. ^{*lub: nasieniu - l.poj.}

14. Bo jeśli ci, którzy są z prawa, są dziedzicami, wtedy wiara stała^{*} się bez znaczenia^{**}, a obietnica stała^{*} się bezużyteczna; Ga 2,21

^{*dost.: jest uczyniona; **gr.: kenoo - bez znaczenia, pusty - Jk 2,20*}

15. Gdyż Prawo powoduje^{*} gniew; bo gdzie nie ma prawa, tam i nie ma przestępstwa.

^{*gr.: katerygadzomai - sprawiać, wykonać} Ef 5,6; Kol 3,6

16. Dlatego z wiary dana *była* obietnica, aby była z łaski, i aby była zapewniona^{*} całemu potomstwu, nie tylko tym, *którzy są* z Prawa, ale i tym, *którzy są* z wiary Abrahama, ojca nas wszystkich, ^{*lub: mocna, trwała}

17. Tak, jak jest napisane: Ojcem wielu narodów ustanowiłem cię przed Bogiem, któremu uwierzył, *który ożywia umarłych*, a to czego nie ma, powołuje by było^{*}. ^{*dost.: jako będące}

18. *Abraham* wbrew nadziei z powodu nadziei uwierzył, by stać się ojcem wielu narodów według tego, co jest powiedziane: Takie będzie twoje potomstwo^{*}; ^{*por. w. 13*} Rdz 15,5

19. I nie osłabł w wierze^{*}, i nie patrzył^{**} na swoje własne ciało, że jest już obumarłe, mając około stu lat, ani na obumarłe łono Sary. ^{*dost.: i nie który stał się słaby wiarą} Rdz 17,7

^{*lub: nie skupiał swojego wzroku, nie zważał}

20. A wobec obietnicy Boga nie poddał się wątpliwościom *wpyływającym* z niewiary^{*}, ale został umocniony wiarą^{**} i dał chwale Bogu, ^{*lub: niewierze; **w wierze} Iz 7,9; Jr 32,16; Ef 6,10

21. I będąc w pełni zapewnionym^{*}, że cokolwiek *On* obiecał, mocny jest i uczynić;

^{*gr.: pleroforeo - doprowadzić do pełni, być całkowicie pewnym}

22. I dlatego zostało mu to policzone za sprawiedliwość. Rdz 15,6; Rz 4,3; Jk 2,23

23. A *to* nie napisano jedynie dla niego, że mu to zostało policzone^{*}, ^{*por. w. 24*} 1Kor 9,10

24. Ale i ze względu na nas, którym ma być *to* poczytywane^{*}, wierzącym w Tego, który wzbudził z martwych Jezusa, naszego Pana;

^{*gr.: logidzomai - liczyć, poczytać, rachować, brać pod uwagę}

25. Który został wydany z powodu naszych występków^{*} i powstał z martwych dla naszego usprawiedliwienia. ^{*gr.: paraptoma - por. Mt 6,15*}

5 Będąc więc uznani^{*} za sprawiedliwych^{*} za wiary, pokój mamy z Bogiem przez Pana naszego Jezusa Chrystusa^{*}, Ga 3,24

^{*lub: usprawiedliwieni więc; **Mesjasza, Pomazanieca}

2. Przez którego też otrzymaliśmy dostęp^{*} przez wiarę^{**} do tej łaski, w której stanęliśmy i chlubiśmy się z powodu nadziei chwały Boga.

^{*lub: przedstawić kogoś osobie króla, wprowadzić; **wiarą}

3. A nie tylko to, ale chlubiśmy się w uciskach, wiedząc, że ucisk sprawia wytrwałość^{*}, ^{*gr.: hypomone - wytrwałość, hart ducha - Jk 1,3**}

4. A wytrwałość doświadczenie^{*}, a doświadczenie nadzieję, Ps 71,18; Rz 15,4; 2Kor 1,4;

^{*lub: wypróbowanie - gr.: dokime} Jk 1,12; 1P 5,10

5. A nadzieja nie zawstydza^{*}, bo miłość Boża jest wylewana na^{**} nasze serca przez Ducha Świętego, który został nam dany.

^{*lub: nie powoduje czerwienia się ze usłudy; **jest rozlana w ...}

6. Chrystus bowiem umarł we właściwym^{*} czasie za nas bezbożnych, *gdy* jeszcze byliśmy^{**} bezsilni^{***}. ^{*lub: w wyznaczonym czasie}

^{**dost.: nas będących; ***słaby, nędzny, chory} Ef 2,1-5

7. Z trudnością bowiem umrze ktoś za sprawiedliwego; za dobrego może ktoś odważyć^{*} się umrzeć. 2Sm 18,27; J 15,3; Dz 11,24; 1J 3,16

^{*gr.: tolmao - być śmiałym, gardzić strachem, odważyć się na coś} 8. Lecz Bóg dowodzi^{*} swojej miłości wobec nas, że gdy jeszcze byliśmy grzesznikami, Chrystus umarł za nas. J 15,13; 1P 3,18

^{*lub: wykazywać, stać razem - jako podwójne świadectwo}

9. O wiele bardziej więc, będąc teraz uznani za sprawiedliwych przez^{*} Jego krew, zostaniemy przez Niego zbawieni^{**} od gniewu.

^{*lub: w krwi, krwini Jego; **uratowani} Ef 2,13; 1J 1,7; 1Tes 1,10

10. Bo jeżeli, będąc nieprzyjaciółmi^{*}, zostaliśmy pojednani z Bogiem^{**} przez śmierć Jego Syna, o wiele bardziej będąc pojednani, zostaniemy zbawieni^{***} przez^{****} Jego życie.

^{*lub: urogami; **Bogu; ***u. 9**; ****w Jego życiu} 2Kor 5,18

11. A nie tylko to, ale też chlubimy^{*} się w Bogu przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, przez którego teraz otrzymaliśmy pojednanie.

^{*gr.: kauchaomai - radosne uwiesienie, chlubić się, być dumnym}

12. Dlatego, tak jak przez^{*} jednego człowie-

ka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć, tak i na wszystkich ludzi przeszła śmierć, za* to** , że wszyscy zgrzeszyli.

*lub: poprzez Rdz 2,17; Rz 6,23; 1Kor 15,21

**gr.: *epi hos - przez którą, przed którą, za to, na to*

13. Bo aż do Prawa grzech był na świecie; ale grzech nie jest zaliczany* , gdy nie ma Prawa.

*gr.: *ellogoe - wpisywać na rachunek, przypisać, Rz 4,15; umieścić oskarżenie 1Kor 15,56; 1J 3,4*

14. Lecz śmierć zakrólowała od Adama aż do Mojżesza nawet* nad tymi, którzy nie zgrzeszyli na podobieństwo** przestępstwa Adama, będącego typem*** *Tego, który miał przyjść*. *lub: i nad tymi Rz 8,20; 1Kor 15,55

**gr.: *homoioia - postać, obraz, podobieństwo, wyobrażenie*

***gr.: *typos - wzór; obraz, odcisk po uderzeniu, kształt, postać*

15. Ale nie tak jest z upadkiem, jak z darem łaski; jeśli bowiem z powodu jednego upadku wielu umarło, o wiele bardziej łaska Boża i dar w tej łasce jednego człowieka, Jezusa Chrystusa, zaobfitowała* dla wielu.

*lub: przekroczyć ustaloną miarę, przewyższać 2Kor 9,15

16. I nie tak, jak z powodu jednego, który zgrzeszył, jest z tym darem. Bo prawdziwie sęd jest za jeden* upadek ku potępieniu** , ale dar łaski za wiele upadków ku sprawiedliwości. *lub: za jednego; **gr.: *katakrima - por: Rz 8,1**

17. Albowiem jeśli przez* upadek jednego, śmierć zakrólowała z powodu jednego, o wiele bardziej ci, którzy otrzymują obfitość łaski i dar sprawiedliwości, w życiu królować będą z powodu** jednego, Jezusa Chrystusa.

*lub: poprzez; **lub: przez 1Kor 5,21; Rz 5,12; Obj 20,5

18. A zatem, jak przez upadek jednego na wszystkich ludzi przyszło potępienie, tak też przez jeden sprawiedliwy* czyn* na wszystkich ludzi przyszło usprawiedliwienie ku życiu. *lub: akt usprawiedliwienia, usprawiedliwiający czyn

19. Bo tak, jak przez nieposłuszeństwo jednego człowieka, wielu stało się grzesznikami, tak przez posłuszeństwo jednego, wielu stanie się sprawiedliwymi. 2Kor 5,21

20. A Prawo weszło dodatkowo, by zaobfitował upadek; a gdzie zaobfitował grzech, tam łaska tym bardziej zaobfitowała;

Rz 3,19; 4,15; 7,5; Ga 3,19-25; 1Tm 1,14

21. Aby tak, jak grzech zakrólował w śmierci, tak i łaska zakrólowała za sprawą usprawiedliwienia ku życiu* wiecznemu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. 1J 2,25

*gr.: *dzoē - życie, istnienie, tu: jako życie ponadnaturalne w odróżnieniu od - gr.: bios - życie, utrzymanie, mienie*

6 Cóż więc powiemy? Czy mamy pozostać w grzechu, aby łaska była obfitsza?

2. Z pewnością nie*! *Albowiem my, którzy umarliśmy dla grzechu**, jak jeszcze w nim żyć będziemy? 1P 2,24; 4,1; 1J 3,9

*gr.: *me geneito - aram. idiom: porzućmy tę myśl, dosł.: nie stanie się to, lub - przynajdy, na pewno nie, w żadnym razie*

**dosł.: *grzechowi - tu: i w. 1.10.11.13 w frazie - (u, dla) grzechu*

3. Czy nie wiecie, że *my wszyscy**, którzy zostaliśmy ochrzczeni** w Chrystusa Jezusa, w śmierć Jego zostaliśmy ochrzczeni**?

*dosł.: *ilu (z nas), jacy; **gr.: baptizo - zanurzać - por. Mt 3,11**

4. Pogrzebani jesteśmy razem z Nim przez zanurzenie* w śmierć, aby tak jak Chrystus został wzbudzony z martwych przez chwałę Ojca, tak abyśmy i my chodzili* w nowości życia. Rz 12,1; 13,13; Ef 4,1

*gr.: *baptizo; **gr.: peripateo - chodzić tu i tam, krążyć, w sensie etycznym: sposób życia, postępowania, naśladowania*

5. Bo jeśli staliśmy się zrośnięci* w podobieństwo* Jego śmierci, to i w podobieństwo Jego zmartwychwstania zrośnięci* będziemy,

*gr.: *symfotys - urodzony razem, wyrosły razem, zaszczerpiony*

**gr.: *homoioia - obraz, podobieństwo, prawie ta sama tożsamość*

6. Wiedząc to, że nasz stary człowiek razem z Nim został ukrzyżowany, aby ciało grzechu* zostało uczynione bezczynnym** , *abyśmy* już więcej nie pozostawiali w niewoli grzechu;

*gr.: *to soma tes hamaritias - por. Kol 2,11****

gr.: *katargeo - pozbawić znaczenia, zniszczyć - 1Kor 1,28*

7. Bo kto umarł, uwolniony* jest od grzechu.

*lub: jest uznany za sprawiedliwego wobec grzechu 1P 4,1

8. Jeśli więc umarliśmy* z Chrystusem, wierzymy też, że razem z Nim żyć będziemy.

*gr.: *apothenesko - umrzeć, zginąć gwałtowną śmiercią, uschnąć*

9. Wiedząc* , że Chrystus, który został wzbudzony z martwych, już nie umiera; śmierć już nad Nim nie panuje. 2Tm 2,11; Obj 1,18

*gr.: *eido - wiedzieć, mieć wgląd, badać, znać, doświadczyć*

10. Bo gdy umarł, raz na zawsze umarł dla grzechu; a gdy żyje, żyje dla Boga. Hbr 9,26

11. Tak też i wy, zaliczajcie* siebie samych do prawdziwie umarłych dla grzechu, a żyjących dla Boga w Chrystusie Jezusie, Panu naszym. Ga 2,19; Kol 3,1; 1Kor 6,20

*gr.: *logidzomai - zaliczać na rachunek, uważać za, poznać*

12. Niech więc nie króluj grzech w śmiertelnym ciele waszym, abyście *mieli* być mu posłusznymi w jego pożądliwościach* ;

*gr.: *epithymia - usilne pragnienie, Ps 119,133; 1Kor 15,53; pożądanie, tęsknota, żądza 1T 2,12; 1P 1,14; 2,11; 1J 2,16*

13. I nie stawiajcie* swoich członków na oręż niesprawiedliwości dla grzechu, ale

postawcie* samych siebie Bogu, jako żyjących, *którzy powstałi* z martwych, a swoje członki *jako* oręż sprawiedliwości Bogu.

*gr: *paristemi - postawić obok, brać, stawiać do dyspozycji* Kol 3,5

14. Bowiem grzech* nad wami panować nie będzie; bo nie jesteście pod prawem, ale pod łaską. *gr: *hamartia - być pozbawionym czegoś, chybić celu*

15. Cóż więc? Czy mamy* grzeszyć, dlatego że nie jesteśmy pod prawem, ale pod łaską? Z pewnością nie**!

Rz 5,17,21; 6,1;

*dost.: *czy będziemy grzeszyli* Ga 2,17; 1Kor 9,20

*gr: *me genoito - oby się (tak) nie stało - por. Rz 6,2**

16. Czy nie wiecie, że komu stawiacie siebie samych jako niewolnicy w posłuszeństwo, jesteście niewolnikami tego, *komu* jesteście posłuszni, bądź grzechowi ku śmierci, bądź posłuszeństwu* ku sprawiedliwości?

Joz 24,15; 2P 2,19; Mt 6,24; J 8,34; Rz 6,3

*gr: *hypakoe - posłuszeństwo, uległość, podporządkowanie się*

17. Ale Bogu *niech będzie wdzięczność**, że wy, którzy byliście niewolnikami grzechu, usłuchaliście* z całego serca wzoru tej nauki, której zostaliście przekazani. 1Kor 6,11

*gr: *charis - łaska, dziękuję*; *gr: *hypakouo - słuchać, być posłusznym*

18. A będąc uwolnieni* od grzechu, zostaliście niewolnikami sprawiedliwości.

*gr: *eleutheroo - czynić wolnym, wyzwalać* J 8,32; 1P 2,16

19. Po ludzku mówię, z powodu słabości waszego ciała. Tak jak bowiem postawiliście swoje członki w niewolę nieczystości i nieprawości, by czynić nieprawość, tak teraz postawcie swoje członki w niewolę sprawiedliwości ku uświęceniu.

Rz 3,5; 1Kor 9,8

20. Bo gdy byliście niewolnikami grzechu, byliście wolni od sprawiedliwości. J 8,34

21. Jaki więc wówczas mieliście pożytek* z tych rzeczy? *Tych*, których się teraz wstydzicie; bo końcem ich jest śmierć. Prz 1,31;

*dost.: *owoc, plon - gr: karpas* Iz 3,10; Jr 17,10

22. Lecz teraz, *gdy* zostaliście wyzwoleni od grzechu, zostaliście oddani w niewolę Bogu, mając swój pożytek* w uświęceniu, a *na* końcu – życie wieczne. Hi 1,8; Iz 54,17; Ga 1,10

*dost.: *owoc, plon*; *gr: *teleos - cel, koniec, granica, spełnienie*

23. Bowiem zapłatą za grzech jest śmierć, ale darem łaski Boga jest życie wieczne w Chrystusie Jezusie, Panu naszym. 1J 5,11

7 Czy nie wiecie, bracia – mówię bowiem do tych, którzy znają Prawo – że Prawo panuje* nad człowiekiem przez czas jego życia? *gr: *kyrieuo - być panem, władcą, mieć moc nad kims*

2. Bo zamężna kobieta, z żyjącym mężem jest związana* Prawem; ale jeśli mąż umrze, uwolniona jest od Prawa *wiążącego ją* z mężem. *gr: *deo - przywiązać, zakuć, zobowiązać* 1Kor 7,39

3. Tak więc, *dopóki* żyje mąż, będzie zwaną* cudzołóżnicą, jeśli przystanie* do innego męża; ale jeśli mąż umrze, wolna jest od tego Prawa i nie jest cudzołóżnicą, gdy przystanie** do innego męża. *dost.: *zostanie utytułowana* *gr: *ginomai - stawać się, być, zaistnieć, zrodzić się*

4. A tak, bracia moi, i wy zostaliście uśmierceni *dla* Prawa przez ciało Chrystusa, żebyście przystali do innego, *do Tego*, który został wzbudzony z martwych, abyśmy owoc* przynieśli Bogu. Oz 2,19; Ga 5,18; Kol 2,14; 1P 2,24

*gr: *karpaforeo - przynieść owoc, plon, pożytek - por. Rz 6,21*

5. Bo gdy byliśmy w cieł, namiętności grzechów, poprzez Prawo, działały w naszych członkach, dla przyniesienia owocu śmierci.

6. Lecz teraz zostaliśmy uwolnieni* od Prawa, gdy umarliśmy dla tego, *czym* byliśmy zatrzymani, abymy służyli w nowości ducha*, a nie w starości litery. Ez 36,26; Ga 3,13;

*lub: *uznani za bezczynnych wobec*, *lub: *Ducha* 2Kor 3,6

7. Cóż więc powiemy? Prawo *to* grzech*? Z pewnością nie! Lecz nie inaczej poznałem grzech, jak przez Prawo**; albowiem i o pożałliwości nie wiedziałbym, gdyby Prawo nie mówiło: Nie pożądaj. Wj 20,17; Łk 12,15; Kol 3,5

*lub: *czy użośamiamy prawo z grzechem?* **por. Rz 2,12*

8. Lecz grzech, gdy otrzymał okazję przez przykazanie, sprawił we mnie wszelką pożałliwość*; bo bez Prawa** grzech jest martwy. *gr: *epithymia - usilne pragnienie*, Rz 4,15; 5,20; J 15,22;

pożądanie, tęsknota, żądza; **por. Rz 2,12* 1Kor 15,56

9. Ja natomiast, żyłem niegdyś bez Prawa; lecz gdy przyszło przykazanie*, grzech ożył, a ja umarłem, *gr: *entole - por. J 12,50** Kpl 18,5

10. I odkryłem*, że *to*** przykazanie, które *miało być* ku życiu, *było mi* ku śmierci.

*lub: *znalazłem*; **gr: *he - rodzaj okreś. - to* Ek 10,28; Rz 10,5

11. Grzech* bowiem, skorzystał z okazji przez przykazanie, zwiódł** mnie i przez nie mnie zabił. *dost.: *ten grzech - z w 8?* Iz 44,20; Jk 1,26

*gr: *eksapatao - mamić, uwodzić, zwozić samego siebie*

12. Tak więc Prawo prawdziwie* jest święte, i przykazanie** jest święte i sprawiedliwe, i dobre. *gr: *men - partyk. uzmac.*; **dost.: *to przykazanie*

13. *Czy więc to, co* dobre, stało mi się śmiercią? Z pewnością nie! Lecz grzech, aby okazać się grzechem, sprawił moją śmierć przez

to, co dobre, aby grzech przez przykazanie okazał się nieznierne^{**} grzeszny. Ga 3,21;

^{*gr: ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć, dziać się}
^{**gr: hyperbole - nadmiar, ogrom, stopień najwyższy} Rz 3,19

14. Bo wiemy, że Prawo jest duchowe, ale ja jestem cielesny, zaprzędany grzechowi.

15. Albowiem czynię^{*} to, czego nie rozumiem; bo robię nie to, co chcę, ale czynię to, czego nienawidzę.

Rz 12,9; Ps 97,10; Prz 8,13
^{*gr: katergadzomai - sprawić, wykonać, dokończyć, realizować}

16. A jeśli czynię to, czego nie chcę, zgadzam się z tym, że Prawo jest dobre^{*}.

^{*w 21*}
^{**u: 15*}

17. Teraz więc, już nie ja to czynię^{*}, lecz grzech, który mieszka we mnie;
 18. Gdyż^{*} wiem, że nie mieszka we mnie, to jest w moim ciele^{**}, dobro; albowiem chcenie jest obecne we mnie, ale tego, co dobre nie znajduję.

^{*gr: sarks - por. Kol 2,11**} Ps 51,5; Mk 7,21
^{*gr: gar - gdyż, bowiem, zatem; *lub: zatem dowiaduję się}

19. Bo nie czynię tego, co dobre, które chcę; ale popełniam to, co złe, którego nie chcę.

20. A jeśli ja czynię to, czego nie chcę, już nie ja to czynię^{*}, ale grzech, który mieszka we mnie.

^{*u: 15*}; ^{**gr: oikoo - mieszkac, przebywac, żyć}

21. Znajduję więc w sobie to prawo, że gdy chcę czynić dobro^{*}, jest obecne^{**} we mnie zło.

^{*gr: kalos - piękne, szlachetne, dobre} 2P 2,19; Ef 6,11
^{**gr: parakeimai - tuż obok, być obecnym, napięć na kogos}

22. Albowiem mam upodobanie^{*} w Prawie Bożym, według wewnętrznego człowieka;

^{*lub: cieszyć się z kims,} Rz 2,29; 2Kor 4,16;
^{mieć wewnętrzne zadowolenie} Ef 3,16; 1P 3,4

23. Lecz widzę inne prawo w swoich członkach, które toczy wojnę^{*} przeciwko Prawu mojego umysłu, i które zniewala mnie prawem^{**} grzechu, będącym w moich członkach.

^{*gr: antistrateuomai - udac się na wyprawę wojenną} Ga 5,17
^{**dost.: tym prawem - gr: ho - rodzajnik określony - Rz 2,12*}

24. Nędzny^{*} ja człowiek! Kto mnie wyratuje z tego ciała śmierci?

Hbr 2,15; Rz 6,6; Kol 2,11
^{*gr: talaiopros - udręczony, nieszczęsny, biedny; **lub: wyrwie}

25. Dziękuję Bogu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Tak więc ja sam wprawdzie służę^{*} umysłem Prawu^{**} Bożemu, lecz ciałem prawu^{**} grzechu.

^{*lub: jestem niewolnikiem; **Rz 2,12*}

8 Dlatego teraz nie ma żadnego potępienia^{*} dla tych, którzy są w Chrystusie Jezusie, którzy chodzą, nie według ciała^{**}, ale według Ducha^{***}.

J 3,17; Ga 3,13; 3,28; Flp 3,9
^{*gr: kalakrime - wyrok skazujący po ustaleniu winy}
^{**gr: sarkas - por. Kol 2,11**;} ^{***lub: ducha}

2. Albowiem prawo Ducha, życiem^{*} w Chrystusie Jezusie, uwolniło mnie od prawa grzechu i śmierci.

Rz 3,20; Dz 13,39;
^{*lub: Prawo Ducha życia} Hbr 7,19; 10,1; 2Kor 3,6

3. Bo niemoc, na którą niedomagało^{*} Prawo z powodu ciała, Bóg przewyciężył, posyłając swojego Syna w podobieństwie grzesznego ciała, jako ofiarę^{*} za grzech, potępił grzech w cieło,

^{*lub: być słabym, bezsilnym, chorym}

4. Aby sprawiedliwa norma Prawa została wypełniona w nas, którzy chodzimy, nie według ciała, ale według Ducha.

5. Albowiem ci, którzy są według ciała, myślą o tym, co cielesne; ale ci, którzy są według Ducha, myślą o tym, co duchowe.

1Kor 2,14; 15,48; 2Kor 10,3

6. Gdyż zamysł ciała to śmierć; ale zamysł Ducha to życie i pokój,

Ga 6,8; Rz 14,17; J 14,27

7. Dlatego że zamysł ciała jest wrogi Bogu, gdyż nie jest poddany Prawu Bożemu, bo i nie może.

Jr 13,23; Kol 1,21; Jk 4,4; 1J 2,15; Mt 12,34

8. Ci bowiem, którzy są w cieło, Bogu podobać się nie mogą.

Hbr 11,6

9. Lecz wy nie jesteście w cieło, ale w Duchu, skoro^{*} Duch Boży mieszka w was; a jeśli ktoś nie ma Ducha Chrystusa, ten nie jest Jego.

^{*gr: eiper - skoro, ponieważ, jeśli tylko, jeśli właśnie}

10. A jeśli Chrystus jest w was, wtedy ciało istotnie jest martwe z powodu grzechu, ale Duch jest życiem z powodu sprawiedliwości^{*}.

^{*lub: Duch (to) życie przez usprawiedliwienie, Duch jest żyjący}

11. Jeśli natomiast Duch Tego, który Jezusa wzbudził z martwych, mieszka w was, to Ten, który wzbudził Chrystusa z martwych, ożywi i śmiertelne ciała wasze przez swojego Ducha, który w was mieszka.

J 10,17; 1Kor 15,53

12. A tak, bracia, nie jesteśmy dłużnikami^{*} ciała, abyśmy żyli według ciała.

^{*gr: oifeletes - dłużnik, ktoś będący winnym, być zobowiązany}

13. Jeśli bowiem życie według ciała, macie^{*} umierać^{**}; natomiast jeśli Duchem doprowadzacie do śmierci działania^{***} ciała, będziecie żyć.

Ga 5,24; 6,8; Ef 4,30; Kol 3,5; Jk 1,14-15
^{*tryb orzek, czas teraż. str. czynna - mieć zaraz coś zrobić}
^{**bezokol. czas teraż. str. czynna, czasownik niedokonyany}
^{***gr: praksis - postępowanie, czyn, dobiecie targu, działanie}

14. Bo ci^{*}, którzy dają się prowadzić^{**} przez Ducha Bożego, ci są synami Boga.

Ps 143,10;
^{*lub: ilu, ktokolwiek, jacy; **są prowadzeni} Ga 4,6

15. Bo nie wzięliście ducha niewoli, by znów żyć w zastraszaniu, ale wzięliście ducha

usynowienia, przez* którego wykrzykujemy*⁶⁶:
Abba***, Drogi Ojczel! ^{*lub: w bojaźni} 1Kor 2,12; Ga 4,5

^{**lub: w którym; ***gr: krzadz - wolać, przemówić donośnie}
^{***aram: abba - zdrobniała forma słowa ab - ojciec - Talo lub}
Drogi Ojczel - zawiera w sobie wyraz czułości, godności i szacunku

16. Ten to Duch współświadczy z naszym duchem, że jesteśmy dziećmi Boga.

17. A jeśli dziećmi, to i dziedzicami, dziedzicami Boga, a współdziedzicami Chrystusa, skoro* współcierpimy, byśmy też wspólnie zostali wprowadzeni do chwały.

^{*gr: eiper - skoro, ponieważ, jeśli rzeczywistości, jeśli właśnie}

18. Sądzę bowiem, że utrapienia teraźniejszego czasu nie są godne porównania z tą chwałą, która ma się w nas objawić.

^{Mt 5,11; 2Kor 4,17; 2Tes 1,10; 1P 4,13; 1J 3,2}

19. Bo stworzenie żarliwie* oczekuje objawienia synów Boga. ^{*lub: żarliwie i wytrwale}

20. Gdyż stworzenie zostało poddane marność, nie dobrowolnie*, ale z powodu Tego, który je poddał, w nadziei, ^{Iz 24,5; Jr 12,4}

^{*gr: hekon - z własnej woli, nieprzymuszony, chętny}

21. Że i samo stworzenie zostanie uwolnione z niewoli skazań* do wolności chwały*⁶⁷ dzieci Boga. ^{*gr: fthora - zepsucie, zniszczenie, zatracenie}

^{**gr: doksa - majestat, blask, wspomnienie, splendor, chwala}

22. Bo wiemy, że całe stworzenie współwzdycha* i współcierpi w bólach porodowych aż do teraz. ^{*lub: jęczą} Jr 12,11; Obj 12,2

23. A nie tylko ono, ale i my sami, którzy mamy pierwocinę* Ducha, i my sami w sobie wzdychamy oczekując usynowienia, odkupienia naszego ciała. ^{2Kor 5,5; Ef 1,14;}

^{*gr: aparche - por. Rz 16,5* Łk 21,28; Ef 4,30; Flp 3,20}

24. Albowiem w tej nadziei zostaliśmy zbawieni. A nadzieja widzialna nie jest nadzieją; bo ktoś, kto widzi, po co ma mieć nadzieję?

25. Ale jeśli mamy nadzieję na to, czego nie widzimy, to oczekujemy tego z wytrwałością*.

^{*gr: hypomone - por. 2Tes 1,4** Jk 5,7; 2Kor 4,18; Hbr 11,1}

26. A tak samo i Duch wspomaga nas w naszych słabościach. Nie wiemy bowiem, o co mielibyśmy się modlić, tak jak należy*; ale sam Duch wstawia się za nami w niewysłowionych westchnieniach. ^{Łk 11,1;}

^{*lub: jak jest konieczne, jak trzeba} Mt 10,20; Ef 6,18

27. A Ten, który bada* serca wie, jaki jest zamysł Ducha, ponieważ zgodnie* z wolą Boga wstawia się za świętymi. ^{1Krn 28,9; Ps 44,21;}

^{*gr: eravano - dociekać, badać, przeskakiwać} Ef 2,18

^{**gr: kata - według, zgodnie, w kierunku, na podstawie}

28. A wiemy, że z tymi, którzy miłują Boga,

wszystko* współpracuje* ku dobremu, to jest z tymi, którzy według Jego postanowienia** są powołani. ^{Rdz 50,20; Pwt 8,2-3; 1Kor 4,15}

^{*gr: panta synergo - czynić wszystko razem, współdziałać}

^{**gr: prothesis - plan, cel, zamiar, publiczne okazanie}

29. Bo tych, których wcześniej znał*, tych też przeznaczył, aby byli ukształtowani** na obraz Jego Syna, aby On był pierworodnym wśród wielu braci. ^{*por. Rz 11,2** Jr 1,5; 1Kor 15,49}

^{**lub: mieć taki sam kształt, być podobnie uformowanym}

30. A których przeznaczył, tych i powołał; a których powołał, tych i uznał za sprawiedliwych; a których uznał za sprawiedliwych, tych i wprowadził do chwały*. ^{Mt 20,16;}

^{*lub: usprawiedliwił; **por. w. 21** Rz 5,9; 1Kor 6,11}

31. Cóż więc na to powiemy? Jeśli Bóg za nami, kto jest przeciwko nam?

32. On, który nie oszczędził nawet własnego Syna, ale Go za nas wszystkich wydał, jakżeby wraz z Nim nie darował* nam wszystkiego? ^{*gr: charidzomai - darować, okazać łaskę}

33. Kto będzie wnosil* oskarżenie przeciwko wybranym Boga? Bóg, który usprawiedliwia?

34. Kto potępia? Chrystus, który umarł, więcej, który został wskrzeszony, który jest po prawicy Boga? On wstawia* się za nami.

^{*gr: entychano - błagać, upraszać, mieć staranie} Rz 4,25

35. Kto nas odłączy od miłości Chrystusa? Czy utrapienie? Czy ucisk? Czy prześladowanie? Czy głód? Czy nagość? Czy niebezpieczeństwo? Czy miecz?

^{Ps 103,17; Obj 1,5}

36. Tak, jak jest napisane: Z powodu Ciebie cały dzień jesteśmy uśmierceni, zostaliśmy policzeni jak owce na rzeź.

^{Ps 44,23}

37. Lecz w tym wszystkim odnosimy całkowite* zwycięstwo* przez Tego, który nas umiłował. ^{*gr: hypernikao - pełne zwycięstwo, ponad miarę}

38. Albowiem jestem tego pewien*, że ani śmierć, ani życie, ani aniołowie, ani władcy**⁶⁸, ani moce, ani to, co nastąpiło, ani to, co ma nastąpić.

^{*lub: doszedłem do tego przekonania i wiem; **Mt 9,34*}

39. Ani wysokość, ani głębokość, ani jakiegokolwiek inne stworzenie nie będzie mogło* odłączyć nas od tej miłości Boga, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym. ^{Ef 3,18;}

^{*lub: nie zdoła, nie być w stanie, nie móc, nie potrafić} Tt 3,4

9 Prawdę mówię w Chrystusie, nie kłamie, jak mi współświadczy sumienie* moje w Duchu Świętym, ^{Rz 1,9; 2,15; 2Kor 1,23; Ga 1,20}

^{*gr: syneidesis - samoświadomość w spraw. moral. - sumienie}

2. Że wielki jest mój smutek i nieustanny ból* w moim sercu. Iz 66,10; Jr 3,17; Rz 10,1;

*gr.: *odyne - przejmujący żal, ból, smutek* Obj 11,3

3. Ja bowiem sam zczyłem sobie, by być przeklętym*, z dała* od Chrystusa, ze względu** na braci moich, krewnych moich według ciała, *gr.: *anathema - klęstwa rytualna dot. osób lub rzeczy*

*lub: być oddzielnym; **gr.: *hyper - za, w sprawie* Pwt 21,23

4. Którymi są Izraelci, do których należą usynowienie i chwała, i przymierza, i nadanie Prawa, i służba* Boża, i obietnice,

*gr.: *latreia - por. Rz 1,9* 1Krl 8,11; Wj 24,7; Rz 3,2; Dz 3,25

5. Których są ojcowie i z których pochodzi Chrystus według ciała, będący nad wszystkimi, Bóg błogosławiony* na wieki. Amen.

*gr.: *eulogetos - por. Hbr 7,1*** Pwt 10,15; Rz 11,28

6. Lecz nie jest tak, aby zaczęło upadać* Słowo Boże; bowiem nie wszyscy ci z Izraela, są Izraelem;

*gr.: *ekipto - wypaść, odpaść, stracić, zawodzić*

7. I nie wszystkie dzieci Abrahama są jego potomstwem* lecz: W Izaaku zostanie nazwane*

twoje potomstwo. Rdz 21,12; J 8,33; Hbr 11,18

*lub: nasieniem - liczba poj.; **gr.: *kaleo - wołać, powołać, nazwać*

8. To jest, nie dzieci ciała są dziećmi Boga, ale dzieci obietnicy liczone* są za potomstwo**.

*lub: liczą się; **dost.: *nasienie - l. poj.* Ga 4,22-31

9. Albowiem to jest słowo obietnicy: W tym czasie przyjdę i Sara będzie miała syna.

Rdz 18,10,14; Iz 23,9; Hbr 11,11; 2P 1,10

10. A nie tylko to, ale i Rebecka, z jednego łoża* miała dzieci, z Izaaka, ojca naszego;

*tj. łoże żen. małżeńskie, zbliżenie, syn. poczęcia Rdz 25,21

11. Albowiem kiedy oni jeszcze nie zostali zrodzeni i nie uczynili nic dobrego ani złego, aby postanowienie* Boże według wybrania trwało niewzruszone, nie z uczynków, ale przez Tego, który powołuje,

Rz 8,28

*gr.: *prothesis - postanowienie, cel, zamiysł, publiczne okazanie*

12. Powiedziano jej: Starszy* będzie służył* młodszemu**.

*dost.: *większy* Rdz 25,23; 2Sm 8,14

*gr.: *douleuo - być niewolnikiem, służyć; **dost.: mniejszemu*

13. Tak, jak jest napisane: Jakuba umiłowalem, ale Ezawem wzgardziłem*.

*gr.: *miseo - nie cierpieć, gardzić, wzdrugać się, Mi 1,2-3*

14. Cóż więc powiemy? Czy u Boga jest niesprawiedliwość? Z pewnością nie!

*aram. idiom: *porzućmy tę myśl - Rz 6,2** Rdz 18,25

15. Do Mojżesza bowiem powiedział: Zmiłuj się, nad kim chcę* okazać zmiłowanie; a zlituj się, nad kim chcę* okazać zlitowanie.

*gr.: *an - partykula warunkowa lub ograniczająca* Wj 33,19

16. A zatem *zależy to nie od tego, który chce, ani od tego, który zabiega, ale od Tego, który okazuje** miłosierdzie – Boga.

*dost.: *ma (zmiłowanie lub litość)*

17. Mówi bowiem Pismo do faraona: Na to ciebie wzbudziłem, aby okazać moc* moją na tobie i aby rozgłoszone było imię moje po całej ziemi. *gr.: *dynamis - por. Mt 7,22*** Wj 9,16

18. Dlatego też, nad kim chce, okazuje zmiłowanie, a kogo chce, zatwardza*.

*gr.: *sklerno - uczynić twardym, Mt 13,15; J 12,40;*

uczynić nieprzejednanym, upartym Wj 4,21; Joz 11,20

19. Powiesz mi więc: Dlaczego jeszcze oskarża? Kto bowiem sprzeciwi się Jego woli?

20. O człowieku! Przeciwnie, kim ty jesteś, że spierasz* się z Bogiem? Czy powie twórcy* do twórcy*: Czemu mnie takim uczyniłeś?

*dost.: *odpowiadać zaprzeczeniem, na przekór* Łk 14,6

**dost.: *ujformowanie temu, który formował*

21. Czy garncarz nie ma władzy nad gliną, żeby z tej samej masy* uczynić jedno naczynie *do celów* prawdziwie szaczących, a drugie do niezaszczytnych?

Prz 16,4

*dost.: *ciasto, coś zmieszanego z wodą* Iz 64,8; Jr 18,3

22. A jeśli Bóg, chcąc okazać gniew i dać poznać swoją moc*, zniósł w wielkiej cierpliwości naczynia gniewu, które są przygotowane** ku zgubie,

*gr.: *dynatos - tu: dost.: mocne; **por. 2Kor 13,11**

23. I aby dać poznać bogactwo chwały Jego nad naczyniami miłosierdzia, które wcześniej* przygotowai* ku chwale?

2Tm 2,20

*gr.: *proeitmadzo - przygotować coś wcześniej, z góry*

24. I jako takich powołał nas, nie tylko z Żydów, ale i z pogan.

Rz 3,29; 10,12

25. Jak też u Ozeasza mówi: Nie mój lud nazwę moim ludem, a nie umiłowaną – umiłowaną.

Oz 2,25; 1P 2,10; Rz 1,7; J 16,27

26. I będzie w miejscu, o którym im powiedziano: Wy nie jesteście moim ludem, tam zostaną nazwani synami Boga żywego*.

*dost.: *żyjącego* Iz 43,6; Oz 1,9; 2,1; 2Kor 6,18

27. Izajasz natomiast woła nad Izraelem: Choćby liczba synów Izraela była jak piasek morski, *tylko resztką*** zostanie zbawiona.

*dost.: *za; **gr.: katalaimma - część z całości, pozostałość* Iz 10,20

28. Doprowadzi bowiem dzieło* do końca** i skraca*** je w sprawiedliwość, ponieważ PAN zaczął skracać*** dzieło* na ziemi.

*gr.: *logos - słowo, przesłanie, idea, rachunek, sprawa, rozum*

*lub: *wypełnia, kończy, dokonuje; ***przynie* Iz 10,23

29. I tak, jak wcześniej zaczął zapowiadać

Izajasz: Gdyby PAN Zastępów nie zostawił nam potomstwa, stalibyśmy się jak Sodoma, i do Gomory byśmy zostali upodobnieni. Iz 1,9
30. Cóż więc powiemy? Że poganie, którzy nie dążą* do sprawiedliwości, uchwycili* się sprawiedliwości; sprawiedliwości, która jest z wiary, Iz 65,1; Rz 3,22; 10,10; 1Kor 6,9

*gr.: *dioko - scigać, złapać, biec*; ***tub: uczynić własnym*

31. A Izrael, który dąży* do sprawiedliwości Prawa, nie doszedł* do sprawiedliwości***
Prawa. *por. w 30*; ***tub: dojść pierwszym, poprzedzić*
***gr.: *dikaosyne - prawość, sprawiedliwość - por. Łk 1,75**

32. A dlaczego? Dlatego, że nie z wiary, ale jakby z uczynków Prawa; potknęli się bowiem o kamień obrazę*, **tub: potknięcia* Iz 8,14

33. Tak, jak jest napisane: Oto kładę na Syjonie kamień obrazę* i skałę zgorszenia**, a każdy kto w Niego wierzy, nie zostanie zawstydzony. **tub: potknięcia, zgorszenia* Iz 28,16;
**gr.: *skandalon - przeszkoda, pułapka, potknięcie* Mt 21,42

10 Bracia! Prawdziwie upodobanie* mojego serca i prośba** do Boga za Izraelem jest za ich zbawienie. Wj 32,10; Łk 13,34

**tub: dobra wola, życzliwość*; ***btaganie, modlitwa*

2. Albowiem daję im świadectwo, że mają gorliwość dla Boga, ale niezgodną* z właściwym poznaniem*. Dz 22,3; Ga 1,14; Flp 3,6

*gr.: *kata*; **gr.: *epignosis - dokładne, głębokie, pełne poznanie*

3. Nie znając* bowiem sprawiedliwości Bożej*, a szukając ustanowienia własnej sprawiedliwości, nie podporządkowali się Bożej sprawiedliwości.

*gr.: *agnoeo - por. 1Kor 10,1**; ***tub: usprawiedliwienia Bożego*

4. Albowiem końcem Prawa* jest Chrystus, aby uznać za sprawiedliwego każdego wierzącego. *por. Rz 2,12 - tu: brak rodzajnika określonego

5. Mojżesz bowiem pisze o sprawiedliwości*, która jest z Prawa: Człowiek, który je** wykonał, będzie przez nie żyć***. Kpl 18,5; Ga 3,12

tub: usprawiedliwieniu*; ***domysł. Prawo*; ***gr.: *dzao - Rz 5,21

6. A sprawiedliwość*, która jest z wiary, tak mówi: Nie mów w swoim sercu: Kto wstąpi do nieba? To jest, aby Chrystusa sprowadzić na dół; **tub: usprawiedliwienie* Pwt 30,12-14

7. Albo: Kto zstąpi do otchłani*? To jest, aby Chrystusa wyprowadzić spośród umarłych. *gr.: *Abysos - otchłani, czeluść, bezdenna głębia* Pwt 30,13

8. A co mówi Pismo? Blisko ciebie jest słowo*, w twoich ustach i w twoim sercu. Jest to słowo* wiary, które głosimy. *gr.: *rhema* Pwt 30,14

9. Bo jeśli swoimi ustami wyznasz Jezusa Panem i uwierzysz w swoim sercu, że Bóg wzbudził Go z martwych, zostaniesz zbawiony. Mt 10,32; Flp 2,11; 1J 4,2

10. Albowiem sercem wierzy się ku sprawiedliwości, a ustami wyznaje się ku zbawieniu.

11. Pismo bowiem mówi: Każdy, kto wierzy* w Niego, nie zostanie zawstydzony. Iz 28,16;
**dost.: wierzący - czas teraż. strona czynna* 1P 2,6

12. Bo nie ma rozróznienia między Żydem, jak i Grekiem; za jeden jest Pan Wszystkich, wzbogacający* wszystkich, którzy Go wzywają*. **tub: hojnie, szczerze zaopatrujący w błogostawieństwo*
*gr.: *epikalomai - przywołać do siebie, wzywać na pomoc*

13. Każdy bowiem, kto by wezwał imienia PANA, zostanie zbawiony. Jl 3,5; Dz 2,21

14. Jak więc wzywać będą Tego, w którego nie uwierzyli? A jak uwierzą w Tego, o którym nie usłyszeli? A jak usłyszą bez tego, który głosi*? *gr.: *kerysso - być heroldem - por. Dz 20,25**

15. Jak będą głosić, jeżeli nie zostaliby posłani? Tak, jak jest napisane: O jak piękne są nogi głoszących dobrą nowinę o pokoju, dobrą nowinę o tym, co dobre. Iz 52,7; 61,1

16. Ale nie wszyscy okazali posłuszeństwo Ewangeli, Izajasz bowiem mówi: PANIE! Kto uwierzył naszej wieści? Iz 53,1; Ps 19,4

17. Wiara więc* jest ze słuchania, a słuchanie przez Słowo** Boga. 1Tes 2,13

**tub: zatem, dlatego*; **gr.: *rhema - słowo wypowiedziane*

18. Ale mówię: Czy może nie usłyszeli? Przeciwnie, na całą ziemię rozszedł się ich głos i do krańców zamieszkałego świata ich słowa.

19. Ale mówię: Czy może* Izrael nie* zrozumiał? Mojżesz pierwszy mówi: Ja was pobudzę do zazdrości przez tych, którzy nie są narodem, przez naród nierozumny pobudzę was do gniewu. Pwt 32,21

*gr.: *me ouk - tu: w znac. pytam w oczekiwaniu potwierdzenia*

20. A Izajasz nabiera śmiałości* i mówi: Zostałem znaleziony przez tych, którzy mnie nie szukali, ujawniłem* się tym, którzy się o mnie nie pytali. Pwt 9,13; Iz 65,1

*gr.: *apotelmao - ośmielić się, odważyć, czynić śmiałym*
***dost.: stałem się widzialny - gr.: emfanes - jawny, widoczny*

21. O Izraelu natomiast mówi: Cały dzień miałem wyciągnięte* swoje ręce do ludu, który jest nieposłuszny i mówiący – nie**. Jr 25,4

**tub: rozpościerać; **gr.: antlego - mówić przeciw, zaprzeczać*

11 Mówię więc: Czy Bóg odepchnął od siebie swój lud? Z pewnością nie*;

albowiem i ja jestem Izraelitą, z potomstwa^{**} Abrahama, z pokolenia Beniamina.

^{*lub: porzućmy tę myśl, **dost.: nasienienia} Dz 22,3; 2Kor 11,22

2. Nie odechnął od siebie Bóg swojego ludu, który wcześniej poznał^{*}. Czy nie wiecie, co mówi Pismo o Eliaszu? Jak zwraca się do Boga przeciwko Izraelowi, mówiąc:

<sup>*gr.: prągnosko - posiadać zaawczasu wiedzę, Rz 8,20;
mieć plan, przeznaczyć kogoś do czegoś</sup> 1Krl 19,10

3. PANIE! Proroków Twoich zabili, ołtarze Twoje zburzyli i zostałem pozostawiony *tylko* ja sam, i szukają mojej duszy^{*}. 1Krl 19,18

^{*idiom: nastają na moje życie}

4. Ale co mówi do niego *Boża* odpowiedź[?] Zostałem sobie siedem tysięcy mężów, którzy nie zgięli kolana przed Baalem.

^{*gr.: chrematismos - natchniona wypowiedź, wyroczenia}

5. Tak więc i teraz, w tym czasie pozostała^{*} reszka według wybrania z łaski.

^{*dost.: stała się, zaistniała} Rz 9,27; 1P 1,2

6. A jeśli z łaski, to już nie z uczynków, inaczej taka łaska już nie byłaby łaską; a jeśli z uczynków, to już nie z łaski^{*}, gdyż taki uczynek nie byłby^{**} już uczynkiem.

^{Ef 2,9; Ga 2,21}

^{*gr.: charis - żywcizność, przychylność, łaska; **dost.: nie jest} 7. Cóż więc? Czego Izrael poszukuje, tego nie osiągnął; ale wybrani osiągnęli, a inni zostali zatwardzeni^{*}.

^{Rz 9,31; 10,3; 2Kor 4,4;}

^{*okr. med.: stwardnienie skóry, twardzina} 2Tes 2,11

8. Tak, jak jest napisane: Dał im Bóg ducha głębokiego snu^{*}: oczy, aby nie widzieli i uszy, aby nie słyszeli, aż do dzisiejszego dnia.

^{*lub: odrętwienie po uderzeniu} Pwt 29,4; Iz 29,10

9. A Dawid mówi: Niech stróż ich stanie się im siłdem^{*} i pułapką, i potłaskiem^{**}, i odplata; ^{*dost.: za sidło, za ...} Ps 28,4; Iz 59,18; Hbr 2,2

^{**gr.: skandalon - zapadka w pułapce, zgorzenie, potknięcie}

10. Niech ich oczy zostaną zaćmione, aby nie widzieli, a ich grzbiety na zawsze^{*} zegnij^{**}.

^{*gr.: diapantos - stale, zawsze, ciągle, cały czas, w kółko}

^{**gr.: synkampto - zgiąć razem, całkowicie} Ps 68,24; Za 11,17

11. Mówię więc: Czy potknęli się, aby upaść? Z pewnością nie^{*}; ale z powodu ich odstępstwa^{**} zbawienie *objęło* pogan, aby ich *popuścić* do zazdrości. ^{*idiom: porzućmy tę myśl} Dz 8,24;

^{*lub: występki, odejście od prawdy, grzech} Dz 13,46; Rz 10,19

12. Jeżeli natomiast ich odstępstwo jest bogactwem świata, a ich porażka^{*} bogactwem pogan, o ile bardziej ich pełnia? ^{*lub: umniejszenie}

13. Albowiem mówię wam poganom: Na ile ja jestem istotnie apostołem pogan, chlubię^{*} się moją służbą, ^{*por. Rz 8,30^{*}} 1Tm 2,7; 2Tm 1,11

14. Obym jakoś do zazdrości pobudził tych, którzy są moimi rodakami^{*} i zbawił^{**} niekórych z nich.

^{1Kor 7,16; 1Tm 4,16; Jk 5,20}

^{*dost.: moim ciałem; **gr.: sodzo - uratować, ocalić, zbawić} 15. Jeśli bowiem ich odrzucenie jest pojednaniem świata, to czym ich przyjęcie^{*}, jeśli nie życiem *powstałym* z martwych?

^{*lub: dobranie} Dn 9,24; Ef 1,10; Kol 1,20

16. A jeśli pierwocina jest święta, *to* i ciasto; i jeśli korzeń jest święty, *to* i gałęzie.

17. A jeśli niektóre z gałęzi zostały odłamane, a ty, będąc z dzikiego drzewa oliwnego, zostałeś wszczepiony pomiędzy nich i stałeś się współuczestnikiem^{*} korzenia i tłustości drzewa oliwnego,

^{Sdz 9,8; Za 4,3; Obj 11,4}

^{*gr.: symkoimnos - współtowarzysz, uczestnik razem z innymi} 18. Nie chlub się nad gałęziami; bo jeżeli chlubi się, *to* *wiedz*, że nie ty nosisz^{*} korzeń, ale korzeń ciebie. ^{*gr.: bastadzo - por. Lk 14,27^{*}}

19. Powiesz więc: Odłamane zostały gałęzie, abym ja został wszczepiony.

20. Dobrze, z powodu niewiary zostały odłamane, ale ty stanąłeś w wierze; nie bądź pyszny^{*}, ale się bój. ^{*lub: nie bądź dumny} Hbr 3,19

21. Albowiem jeśli Bóg nie oszczędził naturalnych^{*} gałęzi, mógłby i czasem ciebie nie oszczędzić^{**}.

^{*dost.: zgodnych z naturą}

^{**gr.: feidomai - oszczędzać w sensie nie niszczyć, wstrzymywać się}

22. Zobacz więc dobroć i surowość Boga, surowość wobec tych, którzy upadli, a dobroć wobec ciebie, jeśli byś utrzymał się w dobroci; skoro i ty *możesz* zostać odcięty.

23. Ale i oni, jeśli nie będą trwali w niewierze, zostaną wszczepieni, gdyż Bóg jest mocny ponownie ich wszczepić.

24. Bo jeśli ty jesteś odcięty z drzewa oliwnego, dzikiego z natury, a wbrew naturze zostałeś wszczepiony w szlachetne drzewo oliwne, o ile bardziej ci, zgodnie z naturą^{*}, zostaną wszczepieni w swoje własne drzewo oliwne! ^{*dost.: tamci według natury}

25. Bo nie chcę, bracia, abyście byli nieświadomi tej tajemnicy – żebyście we własnym mniemaniu^{*} nie *ważali się* za rozumnych^{**} – że zatwardziałość^{***} przyszła na część Izraela, aż do czasu, gdy wejdzie pełnia pogan^{****}.

^{*dost.: w sobie samych} Lk 21,24; Rz 16,25;

^{**gr.: fromismos - rozsądny, rozumny, mądry} Ef 3,3

^{***okr. med.: stwardnienie skóry, twardzina; ****gr.: ethnos - poganie, grupy etniczne, narody, nie-Żydzi - por. w. 11. 12. 13}

26. I w ten *właśnie* sposób będzie zbawiony

cały Izrael, tak, jak jest napisane: Przyjdzie z Syjonu Ten, który ratuje* i odwróci bezbożności** od Jakuba.

Ps 14,7; Iz 59,20; 60,21

**lub: zbawia, stąd inni: Wybawiciel; **tu: L.mn.*

27. I takie będzie z nimi* ode mnie przemie-rze, kiedy zabiorę** od nich grzechy.

Iz 55,3;

**lub: (dla) nich; **odjąc, oddzielić* Hbr 8,8; Iz 27,9

28. Według Ewangelii istotnie są nieprzy-jaciółmi z powodu was; lecz według wybra-nia są umiłowanymi z powodu ojców.

29. Albowiem Bóg nie żałuje* swoich da-rów łaski i powołania.

Lb 23,19

**dost.: niezadowolone bowiem dary łaski i powołanie Boga*

gr.: ametameletos - niepowodzący żalu, wyrzutów sumienia

30. Bo tak, jak i wy niedgły byłicie niepo-słuszni Bogu, ale teraz doznaliście miłosier-dzia z powodu ich nieposuszeństwa,

31. Tak i oni teraz nie okazali posuszeństwa, aby dla okazanego wam miłosierdzia i oni doznali miłosierdzia.

32. Bowiem Bóg zamknął* razem wszyst-kich w nieposuszeństwie, aby zmiłować się nad wszystkimi.

dost.: współzamknął Ga 3,22; Rz 3,9

33. O głębio bogactwa i mądrości, i pozna-nia Boga! Jak niezbadane są Jego sądy i nie-wyśledzone* są Jego drogi!

**lub: niezgłębione*

34. Bo kto poznał myśli* PANA? Lub kto stał się Jego doradcą?

**lub: umysł, zamysł* 1Kor 2,16

35. Albo kto dał Mu najpierw coś i zostanie mu za to oddane* w zamian?

**lub: odpłacone*

36. Gdyż z Niego i przez Niego, i ku Niemu jest wszystko; Jemu chwała na wieki. Amen.

12Wzywam* więc was, bracia, przez mi-łosierdzie** Boga, abyście stawili swo-je ciała jako ofiarę żywą, świętą, przyjemną*** Bogu, tę rozumną**** służbę**** waszą.

**lub: zachęcam, proszę; **bardzo podobającą* 1Kor 6,13

**dost.: przez (uzgląd) na miłosierdzia - (L.mn.) Boga

***lub: duchową, związaną ze słowem; ****gr.: latreia - Rz 1,9*

2. I nie upodabniajcie* się do tego wieku, ale dajcie się przemieniać** przez odnowienie waszego myślenia, abyście doświadczyli*** jaka**** jest wola Boża, co dobre, przyjem-ne**** i doskonałe.

Jk 1,27; Kol 3,10

**gr.: syshematidzo - upodabniać się do czujnego wzoru, przybierać postać tożsamą z czymś, stosować się do czegoś*

**gr.: metamorfoo - przeobrażać się w inny kształt, przemienić

lub: zbadał, rozróżnił; ****czym (jest), *****por. w. I*

3. Bo przez daną mi łaskę mówię każdemu będącemu spośród was: Nie myślcie ponad miarę o sobie, ponad to, co konieczne jest by

rozumieć, lecz myślcie rozsądnie*, według miary wiary, jaką Bóg każdemu przydzielił.

**gr.: sofrosno - myśleć z umiarem, trzeźwo* Ga 6,3

4. Albowiem tak, jak w jednym cielem mamy wiele członków, lecz nie wszystkie członki mają te same działania,

1Kor 12,12

5. Tak wielu nas, a jesteśmy jednym ciałem* w Chrystusie, a zgodnie** z tym jesteśmy jed-ni drugich członkami.

Dz 4,32; 1Kor 10,17; Ef 4,16

gr.: soma - por. Kol 2,11; ***gr.: de kai(a) - dost.: a co do*

6. Mamy więc różne dary łaski, według łaski nam darowanej: Czy to prorokowanie, to pro-porcjonalnie* do** tej wiary; ***gr.: kata - Rz 8,27***

**gr.: analogia - równowartość, w zgodności, w relacji do*

7. Czy to służbę, to w służbie; czy ktoś na-ucza, to w nauce;

gr.: didaskalia - por. Mk 4,1

8. Czy gdy ktoś zachęca, to w zachęcie; je-śli ktoś się dzieli, to w szczerości; jeśli ktoś przewodzi*, to w gorliwości; jeśli ktoś jest mi-łosierny, to z radością**.

**lub: stoi na czele; **ochoczo*

9. Miłość niech będzie nieobudna; brzydź-cie się złym, Ignijcie* do dobrego.

**lub: łącząc, kłęcz, spajając* Ps 97,10; 1J 3,18

10. Miłością braterską jedni drugich mi-lujcie czule*, jedni drugich wyprzedzajcie w okazaniu szacunku.

**lub: ukliwie, serdecznie*

11. W gorliwości nieopieszali*, płonący** duchem, Panu służący,

Dz 18,25; Kol 4,12;

**lub: niegnajni; **gr.: dezo - wrzeć, kipieć, być gorącym* Jk 5,16

12. Radośnie nadzieją, w ucisku wytrwali, w modlitwie trwający niezłomnie,

1Tes 5,17

13. Miejcie udział* w potrzebach** świętych, prześcigajcie*** się w gościnności.

Rz 15,25-28

**lub: być współnikiem; **gr.: chreia - potrzeba, niedostatek, brak*

***gr.: dioko - gonić, ścigać, zmuszać do ucieczki, przesładować

14. Dobrze życiście* tym, którzy was przesła-dują**, dobrze życiście, a nie przeklinajcie.

lub: błogosławicie, wystawiacie; **gra słów z w. 13**

15. Weselcie się z weselącymi, a placzcie z płaczącymi*.

**gr.: klaio - kłać, biadać, lamentować*

16. Bądźcie wobec siebie tej samej myśli; nie rozumiejcie o sobie wyniośle*, ale przy-stawajcie do pokornych; nie stawajcie** się rozumni** we własnych oczach***.

Prz 19,17;

*dost.: o wysokich w L.mn. - lub: o tym co wyniosłe; **por: Ga 4,4*

***por: Rz 11,25**; ****dost.: przed sobą samymi 1P 5,3

17. Nikomu złem za złe nie oddawajcie*, tro-szcząc** się o to, co dobre wobec wszystkich ludzi.

**lub: odpłacacie; **dost.: myślac wcześniej*

18. Jeśli można, o ile to was zależy, ze wszystkimi ludźmi zachowujcie* pokój*.

**lub: żyćcie w pokoju* Ps 34,14; Rz 14,19; Hbr 12,14

19. Nie mścijcie* się sami, umiłowani, ale dajcie miejsce gniewowi *Bożemu*; albowiem jest napisane: Pomsta do mnie należy, Ja odpłacę, mówi PAN.

Prz 24,17;

**tub: wymierzać sprawiedliwość* Na 1,2-3; Hbr 10,30

20. Jeśli więc twój nieprzyjaciel jest głodny, nakarm* go, jeśli pragnie, daj mu pić; bo to czyniąc, węgle rozpalone* zgarniesz na jego głowę.

**tub: dawać część po części, po kawalku*

***tub: w znaczeniu aktu przysługi sąsiedzkiej - por Prz 25,21-22*

21. Nie dawaj się zwyciężać złu, ale zło dobrem zwyciężaj.

Wj 23,4-5; Prz 25,21; Łk 6,27

13 Każda dusza niech się podporządkowuje władzom* zwierzchnim*; bo nie ma władzy, jak tylko od Boga; a te władze, które są, przez Boga są wyznaczone.

Tt 3,1

gr: eksousia - por. Mt 10,1; ***tub: górować nad kimś, przewyższać*

2. Dlatego, kto sprzeciwia się władzy, sprzeciwia się Bożemu rozporządzeniu*; a ci, którzy sprzeciwiają się, sami na siebie przyjmują wyrok.

**gr: diatage - uporządkowanie, rozmieszczenie*

3. Albowiem przywódcy* nie są postrachem dla dobrych czynów, ale dla złych. Chcesz się nie bać władzy? Czyń dobrze, a będziesz miał od niej pochwałę**.

Prz 14,35; Pwt 25,1;

**gr: archon - przywódca, władca, nacelnik* IP 3,13

***gr: epainos - aproba, polecenie (kogos), pochwała, uznanie*

4. Bowiem jest służą Boga tobie ku dobremu. Ale jeśli czynisz zło, bój się; bo nie bez powodu nosi miecz*, gdyż jest służą Boga, *który* karze w gniewie *tego, który* czyni zło.

gr: machaira - por. J 18,11 2Km 19,6; Lb 35,19; Joz 20,5

5. Dlatego koniecznie trzeba być *jej* poddanym, nie tylko z powodu gniewu, lecz także z powodu sumienia*.

Dz 24,16; IP 2,19

**gr: syneidesis - samoświadomość w spraw. moral. - sumienie*

6. Dlatego bowiem płacicie podatki, bo oni są sługami* Boga, właśnie po to, aby w tym trwać.

**gr: leitourgos - urzędnik publiczny* Mt 22,17

7. Oddawajcie więc każdemu to, co powinniście: Komu podatek, podatek; komu cło, cło; komu respekt*, respekt; komu szacunek**, szacunek.

Mt 22,21; Mk 12,17; Łk 20,25

**gr: fobos - bać się, żywić szacunek, poważać, respektować, czcić*

***gr: time - szacunek, poważanie, godność, wartość (materialna)*

8. Nikomu nie bądźcie nic winni, oprócz wzajemnej miłości; bo kto miłuje drugiego, wypełni Prawo.

Prz 3,27; Kpl 19,13

9. *Gdyż* to: Nie będziesz cudzołożył, nie będziesz mordował, nie będziesz kradł, nie bę-

dziesz składał fałszywego świadectwa, nie będziesz pożądał, i jeśli jest jakieś inne przykazanie, w tym słowie się sumują*, to *znaczy*: Będziesz miłował swojego bliźniego, jak samego siebie.

Wj 20,14; Kpl 20,10; 9,18; Mt 22,39

**gr: anakakulaioo - sprowadzić pod jedną głowę, zsumować*

10. Miłość nie czyni bliźniemu* nic złego; wypełnieniem** więc Prawa jest miłość.

**dost.: tuż obok, w pobliżu, bliski* Mt 7,12; 22,40; 1Kor 13,4

***gr: pleroma - być wypełnionym, pełnia, obfitość*

11. A to wiedząc*, że już czas*, że nadeszła nasza godzina, abyśmy już zostali zbawieni ze snu; bo teraz bliżej jest nasze zbawienie, niż kiedy uwierzyliśmy.

**tub: znając porę*
12. Noc posunęła się naprzód, a dzień się przybliżył; odłóżny więc uczynki ciemności, a obleczmy* się w zbroję** światłości.

por. u 14; ***tub: oręż, pancerz, broń* Ef 6,13; Kol 3,8

13. Chodźmy godnie* jak za dnia, nie w hulankach i pijaństwach, nie w rozwiązłości i rozpustach, nie w kłótni i zazdrości.

gr: euschemonos - por. 1Kor 14,40 Łk 21,34; Ga 5,21; IP 4,3

14. Ale obleczcie* się w Pana Jezusa Chrystusa, a nie czyńcie starania o ciało ze względu na pożądlivość**.

Ga 5,24; IP 2,11

**gr: endyo - włożyć na siebie, zamurzyć się, przyoblec*

***gr: epithymia - usilne pragnienie, pożądanie, tęsknota, żądza*

14 A słabego w wierze przyjmujemy*, *ale* nie aby rozsądzać** poglądy**.

tub: przyszanujacie do siebie - u. 3; ***gr: diakrisis - rozróżniać, dyskutować, osądzać, rozdzielać, sprowadzić spór; sprzeczać się*

****gr: dialogismos - rozważać, dociekać, roztrząsać coś w myślach*

2. Ten wierzy, że może zjeść wszystko, a ten natomiast, *który* jest słaby, je jarzynę.

3. Ten, *który* je, niech nie wzgardza tym, *który* nie je; a *ten* *który* nie je, niech nie sądzi *tego, który* je; albowiem Bóg go przyjął*.

**gr: prostambano - wziąć do siebie, otrzymać, przyjąć, ugościć*

4. Kim ty jesteś, że sądzisz sługę cudzego domu? Dla własnego Pana stoi lub upada; ale zostanie postawiony*; Bóg bowiem mocny jest go postawić*.

**tub: utwierdzony* 1Kor 4,5

5. *Jeden* wprawdzie osądza* dzień ponad *inny* dzień, *drugi* natomiast każdy dzień osądza *tak samo*; każdy niech jest upewniony w swoim myśleniu.

Ga 4,10; Kol 2,16

**gr: krino - sądzić, wyrazić opinie, oddzielić, walczyć razem*

6. Kto myśli* o dniu, dla Pana myśli; a kto nie myśli o dniu, dla Pana nie myśli; *któ* je, dla Pana je, bo dziękuje Bogu; a *któ* nie je, dla Pana nie je i dziękuje Bogu.

**gr: froneo - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś*

7. Albowiem nikt z nas nie żyje dla samego siebie i nikt dla samego siebie nie umiera*.

*gr: *apothnesko - umrzeć, zginąć, uschnąć* 1Kor 6,19; 2Kor 5,15

8. Bo jeżeli żyjemy, to dla Pana żyjemy; jeżeli umieramy, to dla Pana umieramy; czy więc żyjemy, czy umieramy, jesteśmy Pana.

9. Gdyż po to Chrystus i umarł, i powstał, i powrócił do życia*, aby i *nad* martwymi, i *nad* żyjącymi zapanował.*

*lub: *ożył* 2Tm 4,1

10. Ty natomiast dlaczego sądzisz twojego brata? Albo dlaczego gardzisz* twoim bratem? Wszyscy bowiem staniemy przed trybunałem* sądu Chrystusa.

Jud 1,14; 1Kor 4,5; *gr: *eksoutheneo - gardzić całkowicie, nie liczyć się* 2Kor 5,10

**gr: *bema - krzesło, trybuna, tron sędziowski*

11. Napisane jest bowiem: *Jako żyje Ja, mówi PAN, przede mną zegnije się wszelkie kolano i każdy język wyzna* Bogu.*

*lub: *w pełni uznać, wystawić, zgadzać się* Iz 45,23

12. Dlatego więc każdy z nas zda z samego siebie sprawę Bogu.

Kaz 11,9; Mt 12,36; 1P 4,5

13. Już więcej nie osądzajmy jedni drugich; ale raczej rozsądźmy *to*, aby nie kłaść przed bratem powodu do potknięcia lub zgorznienia*.

Łk 17,2; 1Kor 8,9; 10,32; Obj 2,14

14. Wiem i jestem przekonany w Panu Jezusie, że nic samo przez się nie jest skalane*, ale jest skalane dla tego, kto zalicza to do skalanych.

Mk 7,2,15; Dz 10,28

*gr: *koinos - pospolite, zwyczajne, skalane, zamieszczane przez zetknięcie - Dz 10,28 w odróżnieniu od gr: akathartos - nieczysty*

15. A jeśli twój brat jest zasmucany z powodu pokarmu, już nie postępujesz zgodnie z miłością; nie rujnuj* swoim pokarmem tego, za którego Chrystus umarł.

*gr: *apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zgladzić*

16. Niech więc *to, co jest* waszym dobrem nie będzie *powodem* bluźnierstw*.

1Tes 5,22

*dosł: *niech nie będzie bluźnione więc wasze dobro*

17. Bowiem Królestwo Boże to nie jest pokarm i napój, ale sprawiedliwość i pokój, i radość* w Duchu Świętym.

Łk 17,20; Rz 5,1; 10,10

*gr: *chara - przeżywać radość, zadowolenie, weselić się*

18. Bo kto w tym służy Chrystusowi, miły jest Bogu i wypróbowany* dla ludzi.

Rz 12,1

*lub: *bardzo podoba się; **przyjęty, zadowolający - Rz 16,10**

19. Dążmy więc do tego, co służy pokojowi i ku zbudowaniu jedni drugich.

Rz 15,2; *gr: *dioko - ścigać, zabiegać, dążyć, iść za kimś* 1Kor 10,33

20. Ze względu na pokarm nie niszczy* dzieła Boga. Wszystko wprawdzie jest czyste, ale

jest zle dla człowieka, który przez jedzenie *powoduje* czyjś potknięcie.

*gr: *katalyo - obalić, rozluźnić (wiązania), rozłączyć, zburzyć*

21. Dobrze jest nie jeść mięsa i nie pić wina, i niczego, o co twój brat potykałby* się, gorszy, albo słabnął**.

Mi 2,8; Mt 18,7; Flp 1,10

*gr: *proskopto - por. Mt 4,6**; **lub: *jest słaby, choruje*

22. Ty masz wiarę? Miej ją dla samego siebie przed Bogiem. Błogosławiony*, kto nie sądzi siebie w tym, czego próbuje**.

*lub: *szczęśliwy; **doświadcza, bada - por. Rz 2,18** 1J 3,21

23. Ale kto wątpi, gdy je, *już* jest osądzony*, dlatego że nie *jest to* z wiary; a wszystko, co nie *jest* z wiary, jest grzechem.

Tt 1,15; *lub: *zasądzony, skazany* 1Kor 8,7; Hbr 11,6

15 A tak my, którzy jesteśmy mocni, powinniśmy nosić bezsilność słabych*, a nie przypodobywać* się sobie samym.

*dosł: *niemocnych; **lub: zjednać, zadowolić* Ga 6,1; 1Tes 5,14

2. Dlatego* każdy z nas niech podoba się bliżniemu ku dobru, ze względu na zbudowanie**;

*lub: *bowiem; **gr: oikodome - akt budowy, wnoszenie*

3. Ponieważ i Chrystus* nie miał upodobania* w samym sobie, ale tak, jak jest napisane: *Uragania** tych, którzy Tobie urągają spadły na mnie.*

*lub: *Mesjasz* Ps 40,8; 69,10,20;

lub: *por. w. 1; ***lub: zniewać, obelgi* J 6,38; Flp 2,4

4. Bo chociaż wcześniej zostało napisane, dla naszej nauki zostało napisane, abyśmy przez wytrwałość* i przez zachętę** Pism mieli nadzieję.

Rz 4,23; 1Kor 9,9; 2Tm 3,16

*lub: *cierpliwie znoszenie przeciwności - Jk 1,3**; **pociechę*

5. A Bóg wytrwałości i zachęty oby* wam dał*, abyście byli tej samej myśli między sobą na wzór** Chrystusa Jezusa.

Wj 34,6; 1Kor 1,10;

*tryb *życzący; **lub: według, zgodnie z* Flp 1,27

6. Abyście jednomyślnie*, jednymi ustami wysławiali Boga i Ojca Pana naszego Jezusa Chrystusa.

1Kor 10,31; Dz 4,24; Ef 1,3; 1P 1,3

*gr: *homothymadon - jednomyślnie, zgod. z myślą o jednym celu*

7. Dlatego przyjmujcie* jedni drugich, jak i Chrystus przyjął nas dla** chwały Boga.

*lub: *przygarnijcie do siebie; **gr: eis - do, ku, dla (chwały)*

8. A mówię wam, że Jezus Chrystus stał się sługą obrzezanych dla prawdy Bożej, aby potwierdzić obietnice *dane* ojcom,

Ps 98,3

9. Paganie natomiast, żeby chwaliли Boga za miłosierdzie, jak napisano: *Z tego powodu wyznam Cię wśród pogan* i imieniu Twojemu będę śpiewać**.*

*por. Rz 2,14** 2Sm 22,50; Ps 149

**gr: *psallo - szarpać struny, śpiewać przy dźwięku harfy*

10. I ponownie mówi: Weselcie się poganie *uraz* z Jego ludem. Pwt 32,43

11. I ponownie: Wielbijcie* PANA, wszyscy poganie i wysławiajcie Go, wszystkimie ludy.
*gr: *aineo - chwalić, wystawiać, śpiewać na chwałę* Ps 117,1

12. I ponownie Izajasz mówi: Będzie korzeń Jessego, *który* powstanie, *aby* władać* pogananami; w Nim poganie będą pokładac nadzieję.
*gr: *archo - przewodzić, być na czele* Iz 11,1-10

13. A Bóg nadziei niech was wypełni wszelką radością i pokojem w wierze*, abyście obfitowali w nadziei przez moc Ducha Świętego. **tub: w zaufaniu* J1 3,16; Ef 5,18; 1Tm 1,1

14. A ja sam jestem przekonany, co do was, że sami jesteście pełni dobroci, napelnieni wszelkim poznaniem, mogący jedni drugich pouczać*.
Kol 3,16; Flp 1,11; 2P 1,5-8

*gr: *noutheteo - klasć do rozumu - stąd: korygować, nauczać*
15. A napisałem do was, bracia, śmiało*, po części jakby przypominając wam przez łaskę, która została mi dana od Boga,

*gr: *tolmeroteron - odważnie* Rz 12,3; Ga 1,15; Ef 3,8

16. Abym ja był sługą* Jezusa Chrystusa pośród pogan, pełniącym świętą służbę dla Ewangelii Boga, aby ofiara pogan stała się godna przyjęcia i była** uświęcona w Duchu Świętym.
Iz 66,20; Ga 2,7; 2Kor 8,5

*gr: *leitourgos - osoba powołana na urząd państwowy lub publiczny, sluga króla, pracownik wojskowy; **dosl: niech jest*

17. Mam więc chlubę* w Chrystusie Jezusie, w *tym*, co odnosi się do Boga.

*gr: *kauchesis - radosne uwiesienie, chluba, powód do dumy*
18. Albowiem nie odważyć się mówić o czymś, czego nie dokonał Chrystus przeze mnie, *by przyprowadzić* do posłuszeństwa pogan, słowem i czynem,
Kol 3,17; 2Tes 2,17; 1J 3,18

19. Przez moc znaków i cudów, w mocy Ducha Bożego, tak że od Jerozolimy i okolic, aż do Ilirii zacząłem wypełniać* *te krainy* Ewangelią Chrystusa;
Dz 15,12; 2Kor 12,12; Hbr 2,4

*gr: *pleroo - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistniać*

20. To jednak poczytuję sobie za honor, *by* głosić Ewangelię nie *tam*, gdzie było znane imię Chrystusa, abym nie budował na cudzym** fundamencie;
1Kor 3,9-15;

*dosl: zostało wymienione; ***tub: obczym* 2Kor 10,16; Ef 2,20

21. Ale tak, jak jest napisane: Ci, którym nie głosiono ujrzą Go, a ci, którym nie słyszeli, zrozumieją*.
*gr: *syniemi - por: Mt 13,51** Iz 52,15

22. Dlatego też wiele doznawałem przeszkód, *aby* przyjść do was.
Rz 1,13

23. Lecz teraz, nie mając już miejsca w tych okolicach, a od wielu lat mając pragnienie przyjść do was,
1Tes 3,10; Rz 1,10

24. Może* gdy** udam się do Hiszpanii, przyjdę do was; bo mam nadzieję, przechodząc ujrzeć was i przez was zostać tam wyprawionym***, jeślibym najpierw wami *choć* częściowo został nasycony****.
*gr: *ean - jeśli, gdyby*
gr: *hos - jak, gdy; ***gr: propempe - por. 1Kor 16,6
****gr: *empilemi - napętnić do końca, nakarmić, nasycić*

25. A teraz idę do Jerozolimy, służąc* świętym.
*gr: *diakoneo - być sługą, troszczyć, pomagać, usłużyć*

26. Upodobało się bowiem Macedonii i Achai złożyć pewną składkę* na ubogich *pośród* świętych** w Jerozolimie.
Dz 11,29;

*dosl: *mieć wspólnotę, mieć udział* 2Kor 8,1; Ga 6,6

gr: *hagios - por: Hbr 13,24*, *tł: zwyczajowa nazwa uczniów*

27. To postanowiły*, bo są ich dłużnikami; bo jeśli poganie stali się uczestnikami** tego, co duchowe, to winni są usłużyć*** im i w *tym*, co cielesne.
Rz 11,17; 1Kor 9,11

tub: znalazły w tym upodobanie; **wspólnikami; ***por. w 16

28. Gdy więc to wypełnię i zapieczętuję* dla nich ten plon, odejdę i przez was, *udam się* do Hiszpanii.
**być może: otrzymam dowód przekazania*

29. Wiem natomiast, że idąc do was, przyjdę z pełnym* błogosławieństwem Ewangelii Chrystusa.
*gr: *pleroma - por: J 1,16**

30. A proszę* was, bracia, przez Pana naszego Jezusa Chrystusa i przez** miłość Ducha, abyście razem ze mną walczyli w modlitwach za mnie do Boga,
Rdz 32,24;

**tub: zachęcam; **przez wzgląd na* 2Kor 4,5,11; Kol 4,12

31. Abym został uratowany od nieposłusznym* w Judei, i aby służba moja na rzecz Jerozolimy stała się godna** przyjęcia *przez* świętych.
2Tes 3,2; 2Tm 3,11; 2Kor 8,4

*gr: *apeitheo - odmówić wiary, być nieposłusznym - por: Dz 19,9**

**gr: *euprosdeklos - chętnie przyjmowany, uznany, zadawalający*

32. Abym w radości przyszedł do was za wolą Bożą i razem z wami *zaznał* odpoczynku*.
*gr: *synanapauomai - odpoczywać razem, doznać ulgi*

33. A Bóg pokoju *jest** z wami wszystkimi. Amen.
**tub: niech będzie* 2Tes 3,16; Rz 16,20

16 A polecam sławę Febę, siostrę naszą, która jest służebnicą* zboru w Kenchreach,
*gr: *diakonos - rodzaj żeński* 2Kor 3,1; Dz 18,27

2. Abyście ją przyjęli w Panu *w sposób* godny świętych i dopomogli jej, gdyby was w jakiegokolwiek sprawie potrzebowała; albo

wiem i ona stała się opiekunką* wielu, *także*
i dla mnie samego. Mt 10,40;

**tj. opiekunka troszcząca się o innych*, Flp 1,27; Dz 9,36
wspierająca z własnych zasobów, *gr.*: *prostatis*, *lac.*: *patrona*

3. Pozdrówcie* Pryscylle i Akwile, współ-
pracowników moich w Chrystusie Jezusie,
**lub: wziąć w objęcia*, Dz 18,2; 1Kor 16,19; 2Tm 4,19
przyjąc z radością, dobrze życzyć - *występuje w Rz 16,3-23*

4. Którzy za moją duszę* nadstawili** swo-
ją szyć*[†], którym nie tylko ja dziękuję, ale
i wszystkie zbory z pogan; Flp 2,30; 1Tes 2,14

**gr.*: *psyche* - życie, osoba, dusza; **tdiom - narazili swoje życie

5. Także zbor*, który jest w ich domu. Poz-
drówcie Epeneta, umiłowanego mojego, któ-
ry jest pierwociną** Achai w Chrystusie.

**gr.*: *ekklesia* - wywołani z, społeczność, zgromadzenie

**gr.*: *aparche* - pierwszy plon, Rz 11,16; Jk 1,18;
osoby pierwsze z tej samej grupy lub klasy Obj 14,4

6. Pozdrówcie Marię, która wiele trudziła*
się dla nas. Mt 27,55; Rz 16,12; 1Tm 5,10

**gr.*: *kopiaio* - być zmęczonym, pracować aż do zmęczenia

7. Pozdrówcie Andronika i Junię, krewnych
moich i współwięźniów moich, którzy są za-
szczytnie znani między apostołami, którzy
i przede mną byli w Chrystusie. **^{lub: rodaków}*

8. Pozdrówcie Ampliasa, umiłowanego* mo-
jego w Panu. **^{gr.} agapetos - por. Rz 1,7**

9. Pozdrówcie Urbana, naszego współpra-
cownika* w Chrystusie, i Stachysa, umiłowana-
go mojego. **^{gr.} synergos - pomocnik, współpracownik*

10. Pozdrówcie Apellesa, doświadczonego*
w Chrystusie. Pozdrówcie tych, *którzy są*
z** domu Arystobula**. IP 1,7; 1Kor 11,19; Flp 2,22

**gr.*: *dokimos* - wypróbowany, doświadczony, przyjęty

***dost.*: (sług?) od Arystobula - tj. wnuka Heroda Wielkiego

11. Pozdrówcie Herodiona, mojego krewnego*.
Pozdrówcie tych, którzy są z domu Nar-
czyza, będących w Panu. **^{lub: rodaka}*

12. Pozdrówcie Tryfenę i Tryfze, które tru-
dzą* się w Panu. Pozdrówcie Persydę, umiłowana-
ną, która wielce trudziła się w Panu.

**gr.*: *kopiaio* - por. w 6* Kol 4,12; Mt 9,38; 1Tes 5,12

13. Pozdrówcie Rufusa, wybranego* w Panu,
i matkę jego, i moja. J 15,16; Ef 1,4; 2Tes 2,13

**gr.*: *eklektos* - wybrany, upatrzony, wyborny tj. najlepszy
w swym rodzaju lub kategorii, wyjątkowej doskonałości

14. Pozdrówcie* Asynkrytusa, Flegonta, Her-
masa, Patroba, Hermes a i braci, *którzy są*
z nimi. **^{gr.} aspadomai - przyjmując z radością, dobrze życzyć*

15. Pozdrówcie Filologa i Julię, Nereusza
i jego siostrę, i Olimpasa, i wszystkich świę-
tych*, *którzy są z nimi*. **^{gr.} hagios - por. Hbr 13,24***

16. Pozdrówcie jedni drugich pocałunkiem*
świętym. Pozdrawiają was zbory Chrystusa.

gr.*: *filema* od *fileo* - okazywać czułość - *por. J 21,15**

17. A proszę was, bracia, abyście uważali*
na tych, którzy czynią podziały i zgorzenia
wbrew tej nauce, której się wy nauczyliście*;
i odstawcie** od nich. Mt 18,17; 2Tes 3,6

**gr.*: *skopeo* - przglądając się, baczyć, uważnie patrzeć

***gr.*: *manthano* - nauczyć się przez używanie i praktykę, usłyszeć

****gr.*: *ekkino* - odchylić się, zmienić kierunek, odstąpić

18. Tacy bowiem nie służą naszemu Panu
Jezusowi Chrystusowi, ale swojemu własne-
mu brzuchowi, a gładkimi słowami i schle-
bianiem zwodzą* serca prostodusznych**.

gr.*: *eksapatao* - oszukać - *por. Rz 7,11* 2Krn 18,5-17; Ga 1,10

***gr.*: *akakos* - niezający zła, niewinny, prostoduszny

19. Bo wieść o waszym posłuszeństwie do-
tarła do wszystkich. Dlatego raduję się z wa-
szego powodu; a chcę, abyście prawdziwie
byli mądrymi w tym, co dobre, a czyścić* wo-
bec zła. 1Tes 1,8; Flp 2,15; Mt 10,16

**gr.*: *akieraios* - czysty, niezmiessany, prostoduszny, szczery

20. A Bóg pokoju szybko zetrze* szatana pod
waszymi stopami. Łaska Pana naszego Jezu-
sa Chrystusa z wami. Amen. Rdz 3,15; Łk 10,19

**gr.*: *sintribo* - zmiażdżyć, zdeptać, zetrzeć w pył, rozewać

21. Pozdrawiają was Tymoteusz, mój współ-
pracownik* i Lucjusz, i Jazon, i Sozypater,
moi krewni**. Dz 16,1; Flp 2,19; Hbr 13,23

**gr.*: *synergos* - por. w 9*; ***lub: rodacy*

22. Pozdrwiam was ja, Tercjusz, który na-
pisałem ten list w Panu. Ga 6,11; Rz 16,8; Kol 3,17
23. Pozdrawia was Gajusz, gospodar* mój
i całego zboru. Pozdrawia was Erazs, zarząd-
ca** miasta, i brat Kwartus; 1Kor 1,14;

**lub: goszczący mnie*; **skarbnik 3J 1,1; Dz 19,22

24. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa
z wami wszystkimi. Amen. 1Kor 16,23; 1Tes 5,28

25. A Temu natomiast, który ma moc was
utwierdzić według mojej Ewangelii i głosze-
nia Jezusa Chrystusa, według objawienia*
tajemnicy, *która jest od czasów wiecznych*
zakryta milczeniem**, 2Kor 4,3; Ef 3,3; IP 1,10-12

gr.*: *apokalypsis* - *por. Ga 1,12; ***lub: ustrzymana w tajemnicy*

26. A która teraz została ujawniona także
przez Pisma prorockie zgodnie z rozkazem
wiecznego Boga oraz oznajmiona wszyst-
kim narodom, *aby je przyprowadzić do po-
słuszeństwa* wiary*; **^{por. Rz 1,5**}* Tt 1,3; Dz 13,46

27. Jedynemu mądrymu Bogu, przez Jezusa
Chrystusa – Jemu chwała* na wieki**. Amen.

gr.*: *doksa* - *por. Rz 8,21*; ***gr.*: *aion* - *por. 1Kor 1,20**

Pierwszy list apostoła Pawła do Koryntian

1 Paweł, powołany apostoł Jezusa Chrystusa z^{*} woli^{**} Boga, i Sostenes, brat,

^{*gr.: dia - ze względu na, dla, z powodu} 1Tm 1,1; J 15,16; Tt 1,1

^{**gr.: thelema - wola, pragnienie, upodobanie, wybór}

2. Zborowi^{*} Boga w Koryncie, do tych, którzy są uświęceni w Chrystusie Jezusie, powołanym świętym, ze wszystkimi, którzy wzywają imienia Pana naszego Jezusa Chrystusa na każdym miejscu – ich, a także i naszym.

^{*gr.: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie, społeczność, zebranie publiczne} Dz 20,28; 1Tm 3,5; Ef 5,26

3. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego, i od Pana Jezusa Chrystusa.

4. Dziękuję Bogu mojemu zawsze za was z powodu łaski Boga, która wam została dana w Chrystusie Jezusie,

5. Że we wszystkim zostaliście ubogaceni w Nim, we wszelkim słowie i we wszelkim poznaniu^{*};

^{*gr.: gnosis - poznanie, nawiązanie głębokiej więzi i relacji} 2Kor 9,11; Ef 2,7; Rz 11,12; 1Kor 14,26

6. Tak, jak świadectwo Chrystusa zostało utwierdzone^{*} w was.

^{*gr.: bebaioo - uczynić trwałym, zapewnić, utwierdzić w czymś} Dz 20,24; 1Kor 2,1; Obj 1,9

7. Tak też nie brakuje wam żadnego daru^{*} łaski^{*}, wam, którzy oczekujecie objawienia Pana naszego Jezusa Chrystusa,

^{*gr.: charisma - dar łaski} Mt 25,1; 1Kor 4,5; 1Tes 1,10

8. Który też utwierdzi was aż do końca, jako nienaganny^{*} w dniu Pana naszego Jezusa Chrystusa.

^{*gr.: aion - odcinek czasu, epoka, eon, wieczność} Flp 1,6; 2,15; 1Tes 5,23

9. Wierny^{*} jest Bóg, przez którego zostaliście powołani do społeczności^{**} Jego Syna Jezusa Chrystusa, Pana naszego.

^{*gr.: godny zaufania; **por. Dz 2,42***} 1Kor 10,13; Hbr 10,23; 1J 1,3,7

10. A wzywam^{*} was, bracia, przez imię Pana naszego Jezusa Chrystusa, abyście wszyscy mówili to samo, żeby nie było między wami rozłamów^{**} i abyście byli zespoleni jednym duchem i jedną myślą.

^{*gr.: zachęcam, proszę; **gr.: schisma - rozdarcie (szaty)} Rz 15,5; 16,17; Flp 1,27

11. Zostało mi bowiem oznajmione o was, moi bracia, od domowników Chloi, że wśród was są spory^{*}.

^{*gr.: kłótnie} Flp 2,14; Jk 4,1

12. A mówię o tym, bo każdy z was dobitnie mówi: Ja jestem Pawła, a ja Apollosa, a ja Kefasa^{*}, a ja Chrystusa.

^{*aram.: imię Piotra - kamyl, fragment skały - por. J 1,42*} 1Kor 3,4; Dz 18,24

13. Rozdzielony^{*} jest Chrystus. Czy Paweł został za was przybyty do krzyża lub w imię Pawła zostaliście ochrzczeni^{***}?

^{*gr.: rozczłonkowany - tryb orzekający; ***zanurzeni} 2Kor 11,4

14. Dziękuję Bogu, że nie ochrzciłem nikogo z was, z wyjątkiem Kryspusa i Gajusa;

15. Aby ktoś nie powiedział, że chrzcilem^{*} w moje imię.

^{*gr.: baptidzo - por. Mt 3,11*}

16. Ochrzcilem też i dom Stefana; w końcu nie wiem, czy kogoś innego ochrzciłem.

17. Bo Chrystus nie posłał mnie chrzczyć, ale głosić Ewangelię, nie w mądrości słowa, by krzyż Chrystusa nie został pozbawiony swojego znaczenia^{*}.

^{*gr.: kenoo - uczynić pustym, daremnym, pozbawić mocy} J 4,2; 1Kor 15,1

18. Bo Słowo o krzyżu dla tych, którzy istotnie giną^{*}, jest głupstwem; ale dla nas, którzy jesteśmy zbawiani, jest mocą Bożą.

^{*gr.: idą ku zgubie} Ga 6,12; 2Kor 2,15; 2Tm 1,9

19. Napisano bowiem: Zniszczę mądrość mądrych, a zrozumieniem^{*} rozumnych odrucę.

^{*gr.: synesis - por. Kol 1,9*} Iz 29,14; Jr 8,9; 49,7

20. Gdzie jest mądry? Gdzie uczoney w Piśmie? Gdzie badacz tego wieku^{*}? Czyż Bóg nie uczynił głupią mądrość tego świata^{**}?

^{*gr.: aion - odcinek czasu, epoka, eon, wieczność} 2Sm 15,31;

^{**gr.: kosmos - układ, porządek, świat} Iz 19,12; 33,18; 44,25

21. Skoro bowiem w mądrości Boga, świat nie poznał Boga przez mądrość^{*}, upodobało się Bogu, przez głupie głoszenie zbawić wierzących.

^{*gr.: sofia - mądrość, pełnia i obfitość inteligencji, zakres wiedzy} Rz 1,20-22; 10,14; 1T 1,3

22. A gdy Żydzi domagają^{*} się cudu^{**}, a Grecy szukają mądrości,

^{*gr.: aiteo - prosić, błagać, wzywać; **gr.: semeion - por. J 4,54*} Wj 4,1; Mt 12,38; J 4,48

23. My jednak głosimy Chrystusa, który jest ukrzyżowany, dla Żydów to wprawdzie zgorszenie^{*}, a dla Greków głupota,

^{*gr.: powód potknięcia, pułapka - por. J 16,1*} Ga 6,14; Rz 9,32; 1P 2,8

24. Lecz dla samych powołanych, i Żydów,

i Greków, głosimy Chrystusa – moc Boga i mądrość Boga.

2Kor 6,7

25. Gdyż *to, co głupie u Boga mądrzejsze jest od ludzi, a to, co słabe u Boga mocniejsze jest od ludzi.*

26. Przypatrujcie się bowiem swojemu powołaniu, bracia, że niewielu *jest* mądrych według ciała, niewielu możnych, niewielu szlachetnie urodzonych*;

*lub: szlachetnego rodu

27. Ale *to, co głupie dla świata, wybrał Bóg, by zawstydzać mądrych; i słabych ze świata wybrał Bóg, aby zawstydzać mocnych;*

*gr: eklegomai - wybrać, upatrzeć, wybrać na urząd Pwt 7,6;

**w tekście gr - zdanie zamiarowe Mt 22,14; 1P 2,9

28. I *to, co jest niskiego rodu u świata, i to, co jest wgardzone, wybrał Bóg, i co jest niczym*, aby zniszczyć** to, co jest czymś***;*

*gr: me ounta - nie będący, ***gr: ounta - będący Ef 1,4

**gr: kataryeo - wykazać bezużyteczność, uwieścić, usunąć,

uczynić bezczynnym, sprawić nieskuteczność, pozabwić upłynięciu

29. Aby przed Jego obliczem nie chlubiło się żadne ciało. *gr: kauchaomai - chlubić się - Flp 1,26*

30. Lecz przez Niego wy jesteście w Chrystusie Jezusie, który *dla* nas stał się mądrością od Boga, zarówno sprawiedliwością*, i uświęceniem, i odkupieniem, *por. Rz 3,25**

31. Aby tak, jak jest napisane: Kto się chlubi, niech się chlubi w PANU. Jr 9,23

2A ja, gdy przyszedłem do was, bracia, nie przyszedłem z wyniosłością słowa lub mądrości, głosząc wam świadectwo Boże.

2. Albowiem rozsądziłem, aby nie znać nic *innego* między wami, z wyjątkiem Jezusa Chrystusa, i to ukrzyżowanego*.

Ga 6,14; Flp 3,8

*dosł.: jest ukrzyżowany - czas teraż. unikm. z czasu przeszłego

3. A ja stanąłem przed wami w słabości, w bojażni i w wielkim drżeniu.

4. A moje słowo i moje głoszenie nie *było* w przekonywujących słowach ludzkiej mądrości, ale w manifestacji* Ducha i mocy,

*gr: apodoksisis - czynienie jaawnym, wykazanie dowodu, przejaw

5. Aby wiara wasza nie była *oparta* na mądrości ludzkiej, ale na mocy Bożej. 2Kor 6,7

6. Mądrość natomiast głosimy* między doskonałymi, ale mądrość nie tego wieku, ani władców tego wieku, tracących na znaczeniu**. *dosł.: mówimy; **por. 1Kor 1,28** Flp 3,12; Jk 3,2

7. Ale głosimy mądrość Bożą, ukrytą w tajemnicy, którą Bóg przeznaczył* przed wiekami dla naszej chwały,

2Tes 2,7; Obj 17,5

*gr: proorizo - ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu

8. Której żaden z władców tego wieku* nie poznał**; bo gdyby poznali, nie ukrzyżowali by Pana chwały;

Dz 13,27; 1Tm 1,13; Jk 2,1

*gr: aion - wiek, epoka, odcinek czasu; **gr: ginosko - Mt 12,15*

9. Lecz, jak jest napisane: Czego oko nie widziało i ucho nie słyszało, i co nie wstąpiło do ludzkiego serca, to przygotował Bóg tym, którzy Go miłują.

Iz 64,4; Rz 11,33; Jk 1,12; 2,5

10. Nam natomiast objawił to Bóg przez swojego Ducha; Duch bowiem bada* wszystko i głębokości Boga. *lub: przeszukuje

11. Bo *któż* z ludzi zna* to, co ludzkie, jak tylko** duch ludzki w nim? Tak i to**, co z Boga, nikt nie zna*, jak tylko*** Duch Boga.

gr: eido - por. 2Kor 5,11; **dosł.: te; ***lub: jeśli nie, z wyjątkiem

12. Ale my nie przyjęliśmy ducha świata, lecz Ducha, *który jest* z Boga, abyśmy znali* to *wszystko*, co zostało nam darowane przez Boga; *gr: eido - por. 2Kor 5,11* Rz 8,5; Ef 2,2; 1J 4,5

13. O których też mówimy, nie w słowach nauczanym przez ludzką mądrość, lecz *w słowach* nauczanych przez Ducha Świętego, i *to, co* duchowe z duchowymi łączymy*.

*gr: synkriro - łączyć, zestawiać, porównywać Kol 3,16

14. Jednak zmysłowy* człowiek nie przyjmuje tych *rzeczy*, które są z Ducha Bożego; albowiem są *dla* niego głupotą i nie może *ich* poznać, ponieważ duchowo są rozsądane**. *gr: psychikos - we władaniu duszy, duszenny; **u 15*

15. Ale duchowy *człowiek* wprawdzie rozsądza* to wszystko, lecz sam przez nikogo *nie jest* rozsądzany*.

J 7,24; 1Tes 5,21; 1J 4,1

*gr: anakriro - badać, zglębiać, dociekać, przesłuchiwać

16. Kto bowiem poznał* Pana, *кто* Go pouczy? Ale my mamy myśl** Chrystusa.

gr: ginosko - por. Mt 12,15; **gr: nous - umysł, rozum, konkretny tryb myślenia, trzeźwy osąd, zdolność pojmowania

3A ja, bracia, nie mogłem do was mówić jako do duchowych, ale jako do cieleśnych*, i jako do niemowląt w Chrystusie.

gr: sarkikos - we władaniu ciała - por. u 4 1Kor 2,14; Rz 7,14

2. Mleko dałem wam pić, a nie pokarm* *stały*, bo jeszcze nie mogliście *go* *przyjąć*; a i teraz jeszcze nie możecie,

Hbr 5,12; 1P 2,2;

*gr: broma - to, co jadalne, pokarm, żywność J 16,12

3. Jeszcze jesteście cieleśni. Skoro bowiem między wami *jest* *zazdrość* i spory, i podziały*, to czyż nie jesteście cieleśni i czy nie postępujecie po ludzku**?

Rz 8,5; Ef 2,2; 1P 4,2

*gr: dichostasia - bun, waśnie, rozłam; **dosł.: według człowieka

4. Skoro bowiem mówi ktoś: Ja właściwie jestem Pawła, a inny: Ja Apollosa, czyż nie jesteście cieleśni*? 1Kor 1,12; Kol 2,11

*gr: *sarkikos - we władaniu ciała, kierowany żądzą ciała*

5. Kim więc jest Paweł? Kim Apollos? Czyż nie sługami tylko, przez których uwierzyliście, *tak* też, jak każdemu dał Pan?

6. Ja zasadziłem, Apollos podlał, ale wzrost* dał Bóg. *gr: *auxsano - pomnażać, sprawiać rozwój*

7. Tak że ani ten, kto sadi, jest kimś*, ani ten, który podlewa, ale Bóg, który daje wzrost. *dosl.: *czyniś* Ps 115,1; J 15,5; Ga 6,3

8. A ten, który sadi, i *ten*, który podlewa, są jedno, a każdy otrzyma swoją zapłatę stosownie do własnego trudu*. 1Kor 9,17; Mt 10,41

*gr: *kopos - ciężka praca połączona z uciskiem i mozolem*

9. Jesteśmy bowiem Bożymi współpracownikami, a *wy* Bożą rolą, Bożą budowlą jesteście. 2Kor 6,1; J 15,1; 1Tim 3,15; 1P 2,5

10. Według łaski Bożej, która została mi dana, jako mądry mistrz budowlany* założyłem fundament, a inny na nim buduje; a każdy niech uważa** jak na nim buduje. Ef 2,20; *lub: *architekt*; ***baczy, uważnie patrzy* 1Tim 4,16

11. Albowiem fundamentu* innego nikt nie może założyć, obok tego, który jest założony, a którym jest Jezus Chrystus. Iz 28,16; Dz 4,11

*gr: *themelios - podwaliny, podstawa, fundament, początek*

12. A jeśli ktoś *na* tym fundamentu buduje ze złota, srebra, drogich kamieni, drewna, siana *lub* ze słomy, 2Tim 2,20; 1P 1,7

13. *Tę* dzieło każdego stanie się widoczne; *ten** dziełom bowiem to pokaże, gdyż w ogniu jest *ono* objawiane; a jakie jest dzieło każdego, ogień doświadczy*. 2Tim 4,12; 2P 3,10

*lub: *ów dzień (Pana?)*; ***lub: wypróbuje, zbada*

14. Jeśli czyjeś dzieło, które budował będzie trwać, otrzyma zapłatę. 1Kor 9,25; Flp 4,1

15. Jeśli czyjeś dzieło spłonę, ten poniesie szkodę*; lecz on sam zostanie zbawiony, tak jednak, jak przez ogień. *lub: *stratę* Am 4,11

16. Czy nie wiecie, że jesteście świątynią Bożą i Duch Boży mieszka* w was? Rz 8,9; *gr: *oikoe - mieszkać, żyć, przebywać* 1Kor 6,19; 2Kor 6,16

17. Jeśli ktoś niszczy świątynię Bożą, tego zniszczy Bóg, albowiem świątynia Boża jest święta, a wy nią jesteście.

18. Niech nikt samego siebie nie zwodzi; jeśli komuś z was wydaje się, że w tym *obecny* wieku* jest mądry, niech stanie się głupi, aby stał się mądry. *gr: *aiom - odciinek czasu, świat*

19. Albowiem mądrość tego świata* jest głupotą u Boga; gdyż jest napisane: *On jest tym*, który chwytą mądrych w ich przewrotności; *gr: *kosmos - świat, ludzie na świecie, lud - Ga 6,14** Hi 5,13

20. I ponownie: PAN zna myśli* mądrych, że są jałowe**. *lub: *rozważania, dysputy*; ***próżne, czerze*

21. Tak więc, niech nikt nie chlubi się ludźmi; wszystko bowiem jest wasze, Jr 9,22-23

22. Czy Paweł, czy Apollos, czy Kefas, czy świat, czy życie, czy śmierć, czy to, co nastaje, czy to, co ma nastąpić; wszystko jest wasze,

23. A wy *jesteście* Chrystusa*, a Chrystus Boga. *gr: *christos - Pomazaniec, Mesjasz, Namaszczony*

4 Tak niech nas człowiek zalicza* jako do poddanych** Chrystusa i szafarzy*** tajemnic Bożych. *gr: *logidzomai - zaliczać, uważać* ***gr: *hyperetes - wioślarz - niewolnik z najniższego pokładu, podwładny, sługa, niosący pomoc*; ****lub: zarządca domu**

2. A tego w końcu wymaga się od szafarzy, aby każdy został znaleziony wiernym.

3. Ale mi najmniej *zależy* na *tym*, czy będę przez was sądzony*, czy przez ludzi dzień *sądu*; nawet i sam siebie nie sądzę.

*gr: *anarkino - por. 1Kor 2,15* Ps 7,9; Rz 14,10; 2Kor 5,10*

4. Niczego bowiem w sobie nie dostrzegam, ale nie przez to jestem uznany za sprawiedliwego; bo *tym*, *który* mnie sądzi, jest Pan.

5. Tak więc, nie sądzcie przed czasem, aż przyjdzie Pan, który też oświeci* *to*, co jest ukryte w ciemności, i ukaze zamysły** serc; a wtedy każdy będzie miał pochwałę*** od Boga. Jk 5,7; J 12,26; Mt 7,1; Rz 2,1; Jk 4,11

*lub: *wydobędzie na światło*; **plany; ***uznanie

6. A to *wszystko*, bracia, odniosłem do siebie i do Apollosa z powodu was, abyście nauczyli się na nas, nie rozumieć ponad to, co jest napisane; abyście jeden ponad drugiego nie nadymali się *pychą* przeciwko innemu.

7. Albowiem kto ciebie wyróżnia? I co masz, czego byś nie otrzymał? A jeśli otrzymałeś, dlaczego chlubisz się, jakbyś nie otrzymał?

8. Już jesteście nasyćni, już wzbogaciście się, bez nas zaczęliście królować; i obyście zaczęli królować, abyśmy i my razem z wami królowali! 1Kor 1,5; Rz 9,16; 12,3; Ga 6,3

9. Wydaje *mi* się bowiem, że Bóg nas apostołów pokazał *jako* ostatnich, jak skazanych na śmierć; gdyż staliśmy się publicznym widowiskiem* *dla* świata, aniołów i ludzi.

*dosl.: *teatrem, miejscem przedstawień* Dz 19,29; Flp 1,29

10. My jesteśmy głupi ze względu na Chrystusa, ale wy jesteście rozzumni w Chrystusie; my *jesteśmy* słabi, a wy mocni; wy *jesteście* szanowani^{*}, a my w pogardzie^{**}.

^{*}lub: dostojni, wspaniali; ^{**}bez szacunku, lekceważeni

11. Aż do obecnej chwili^{*} i lakniemy, i pragniemy, i jesteśmy nadziei, i bywamy policzkowani^{**}, i tułamy się,

1Kor 9,4; Rz 8,35; ^{*}lub: godziny; ^{**}dost.: bić jak niewolnika 2Kor 11,23

12. I trudzimy się, pracując własnymi rękami; lżąc^{*} nas, my błogosławimy^{**}; prześladowają nas, my cierpliwie znosimy;

1Kor 9,6; ^{*}lub: obrzucać obelgami; ^{**}wysławiamy 1Tes 2,9; 2Tes 3,8

13. Bluźnią nam, zachęcamy^{*}; staliśmy się jakby śmieciem świata i odpadkami i wstydkich, aż do teraz. ^{*}gr: parakaleo - por: Tt 1,9^{*}

14. Piszę to, nie dlatego, żeby was zaawstydzić, ale jako moje dzieci umiłowane nawiadam^{*} was.

1Kor 9,15; 1Tes 2,11; 2Kor 11,11

^{*}dost.: kłaść do rozumu, korygować - por: 1Tes 5,12^{**}

15. Bo choćbyście mieli dziesiątki tysięcy wychowawców^{*} w Chrystusie, jednak ojców macie niewielu; bo ja, w Chrystusie Jezusie, zrodziłem was przez Ewangelię. ^{*}por: Ga 3,24^{*}

16. Zachęcam więc was, stawiając się moimi naśladowcami.

1Kor 11,1; J 10,4-5

17. Dlatego posłałem do was Tymoteusza, który jest moim umiłowanym dzieckiem i wiernym^{*} w Panu; który wam przypomni moje drogi w Chrystusie, jak nauczam wszędzie, w każdym zborze. ^{*}lub: godnym zaufania

18. Ale niektórzy nadęli się *pychą*, jak gdyby im nie miał przyjść do was.

19. Lecz przyjdę do was szybko, jeżeli Pan zechce, i poznam nie słowo tych nadętych^{*}, lecz moc. ^{*}gr: fysioo - być nadętym, nosić się hardo

20. Albowiem nie w słowie *tych nadętych* *przejawia się* Królestwo Boże, ale w mocy.

21. Co chcecie? Mam przyjść do was z różgą, czy też w miłości i w duchu łagodności?

^{*}gr: en - z, na, w - stąd: z miłością i duchem łagodności

5 Powszechnie^{*} słyszy się o nierządzie między wami i to takim nierządzie, jaki nawet między poganami nie jest wymieniany^{**}, że ktoś ma żonę swojego ojca. Mt 5,32; Kol 3,5

^{*}lub: ogólnie, całkowicie, jednym słowem; ^{**}dost.: nazwany

2. A wy jesteście nadęci *pychą*, zamiast raczej^{*} zasmucić^{**} się, by pozostać usunięty spośród was ten, który popełnił taki czyn.

^{*}lub: bartdziej, większym stopniem; ^{**}boleć nad tym 2Kor 7,7

3. Ja wprowadziłem chociaż jestem nieobecny ciałem, ale obecny duchem^{*}, już zacząłem osądzać – tak jakbym *był* obecny – tego, *który to* uczynił, ^{*}gr: pneuma - por: 2Tm 4,22^{*}

4. *Gdy* zbierzecie się razem w imieniu Pana naszego Jezusa Chrystusa, wy i duch mój z mocą Pana naszego Jezusa Chrystusa,

5. Oddajcie takiego szatanowi na zgubę^{*} ciała, aby duch został zbawiony^{**} w dzień Pana Jezusa. Ps 109,6; 1Tes 5,3; 2Tes 1,9; 1Tm 6,9

^{*}lub: ruinę, śmierć, zagnadę; ^{**}gr: sodzo - zbawić, uratować

6. Wasze chlubienie się nie *jest* dobre^{*}. Czy nie wiecie, że mała ilość kwasu całe ciasto zakwasza? ^{*}gr: kalos - piękny, dobry, szlachetny Ga 5,9

7. Wyczyśćcie więc stary kwas, abyście byli nowym ciastem, jako^{*} że jesteście prażni^{**}; gdyż jako – *nasza* Pascha^{**} – został zabity na ofiarę za nas Chrystus. 1z 53,7; J 1,29; 1P 1,19

^{*}gr: kathos - tak jak, według tego jak, w tej mierze, gdyż

^{**}lub: bez kwasu; ^{**}gr: baranek paschalny

8. A tak, obchodźmy święto nie w starym zakwasie, ani w zakwasie złości i niegodziwości, ale w prażnikach^{*} szczerości^{**} i prawdy.

^{*}lub: bezkwasie; ^{**}czystości Pwt 16,3; Flp 1,10; Joz 24,14

9. Napisałem wam w liście, abyście nie łączyli się^{*} z nierządnikami^{**};

2Kor 6,14; Ef 5,11;

^{*}lub: mieszać się razem, przestawać z kimś 2Tes 3,14

^{**}gr: pornos - rozpustnik, nierządnik, człowiek wyuzdany

10. Ale niewątpliwie nie z nierządnikami tego świata, lub chciwcami, lub zdziercami^{*}, lub z bałwochwalcami; skoro jesteście zobowiązani^{**} właśnie^{***} wyjść z tego świata.

^{*}por: w 11^{**}; ^{**}lub: być winnym; ^{***}gr: ara - part. ze wzmac.

11. Lecz teraz napisałem wam, abyście nie łączyli się z kimś, jeśli *ten* jest nazwany bratem, a jest nierządnikiem lub chciwcem, lub bałwochwalcą, lub oszczercą^{*}, lub pijakiem, lub grabieżcą^{**}, *żebyście* z takim razem nie jadali. ^{*}lub: znieważać, rzucić obelgi, lżyć

^{**}gr: harpaks - grabieżca, rabuś - por: 1Tes 4,17^{*}

12. Bo po co mi sądzić tych z zewnątrz? Czy wy nie sądzicie tych, którzy są wewnątrz?

13. Tych z zewnątrz natomiast osądzi Bóg. Usunąć^{*} więc niegodziwego^{**} spośród was samych.

Hbr 13,4; Dz 17,31; Rz 2,16

^{*}gr: eksairo - podnieść lub zabrać z jakiegos miejsca, usunąć

^{**}gr: poneros - niegodziwy, nikczemny, zły

6 Czy śmie^{*} ktoś z was, mając sprawę z drugim, być sądzonym przed niesprawiedliwymi, a nie przed świętymi?

^{*}lub: ma odwagę Mt 18,15; Dz 18,14; 1Kor 16,5

2. Czy nie wiecie, że święci będą sędzić świat? A jeżeli świat przez was jest sądony, to czy jesteście niegodni sędzić w *sprawach* pomniejszych? Dn 7,22; Mt 19,28; Obj 2,26

3. Czy nie wiecie, że będziemy sędzić aniołów? A co dopiero sprawy życiowe*?

*gr: biotikos - dotyczący życia, sposób życia Lk 8,14; 2P 2,4

4. Wy więc, jeśli macie sprawy życiowe do osądzenia, to tych, którzy są bez znaczenia* w zborze, sadzacie jako sędziów?

*gr: eksoutheneo - nie liczyć się, gardzić, być uważanym za nic

5. Dla zawstyżenia was to mówię. Czy nie ma między wami ani jednego mądrego, który mógłby rozsądzić pomiędzy* swoim *jednym a drugim* bratem? *gr: ana meson - przez środek

6. Ale brat z bratem sądzi się i to przed niewierzącymi!

Ps 133,1-3; Dz 7,26; 1J 2,9

7. Już to* więc jest całkowitą porażką dla* was, że macie ze sobą *sprawy* sądowe. Cemu raczej nie znosicie niesprawiedliwości? Cemu raczej nie ponosicie szkody**?

*gr: men *dosl.: uszród; **gr: apostero - okraść, pozbawić czegoś, obrabować

8. Ale wy popełniacie niesprawiedliwość, wyrządzacie szkodę i to braciom.

9. Czy nie wiecie, że niesprawiedliwi nie odziedziczą Królestwa Bożego? Nie dajcie się wprowadzać w błąd*[†]; ani nierządnicy, ani bałwochwalcy, ani cudzołożnicy, ani zniewieściłi*[†], ani homoseksualiści,

Ga 5,21;

*lub: dać się zwieść, nie budzić się Pwt 22,5; 1Tm 1,10

**gr: malakos - zniewieściale, delikatne, młody chłopiec pasywny uczestnik aktu homoseksualnego

10. Ani złodzieje, ani chciwcy, ani pijacy, ani oszczercy, ani zdierycy* nie odziedziczą Królestwa Bożego. *lub: porywacz, rabuś, grabieżca

11. A niektórzy z was takimi byli; ale obmylicie się; ale zostaliście poświęceni; ale zostaliście uznani za sprawiedliwych w imieniu Pana Jezusa i w Duchu Boga naszego.

J 13,10; 15,3; Ef 5,26; Dz 26,18; 2Tes 2,13; 1P 1,2

12. Wszystko mi wolno, ale nie wszystko jest pożyteczne; wszystko mi wolno, ale ja nie będę przez coś owładnięty*.

2Tes 3,9;

*lub: być pod czujną władzą 1Kor 10,23; Rz 14,14

13. Pokarm *jest* dla brzucha, a brzuch *jest* dla pokarmów, ale Bóg i jedno i drugie niszczy; ciało natomiast nie *jest* dla nierządu, ale dla Pana, a Pan dla ciała.

14. Bóg natomiast i Pana wzkręsił*, i nas wzbudził* przez Jego moc.

J 10,18; 11,25; Flp 3,21

*gr: egeiro - wzbudzić ze śmierci; **gr: eksegeiro - obudzić ze snu

15. Czy nie wiecie, że ciała wasze są członkami Chrystusa? Czy mam więc wziąć członki Chrystusa i uczynić je członkami nierządnic? Z pewnością nie![†] *por: Rz 6,15** Kol 2,19

16. Czy nie wiecie, że *ten, kto jest* złączony z nierządnicą, jest z *nią* jednym ciałem? Będą bowiem – mówi *Pismo* – ci dwoje jednym ciałem. *por: Rdz 2,24 Mk 10,8; Ef 5,31

17. Ale kto łączy* się z Panem, jest z *Nim* jednym duchem. *lub: jest łączony J 17,21

18. Uciekajcie* przed nierządem. Wszelki grzech, który uczyniłby człowiek, jest poza ciałem; lecz oddający się nierządowi, grzeszy względem własnego ciała. Rz 1,24; 1P 2,11

*gr: feugo - wymknąć się, szukać bezpieczeństwa przez ucieczkę

19. Czy nie wiecie, że ciało wasze jest świętynią Ducha Świętego, który jest w was, którego macie od Boga, i nie należycie do siebie samych? *gr: naos - por: 2Tes 2,4* 1Krn 29,14; 2Kor 6,16

20. Drogo bowiem jesteście kupieni. Oddajcie więc chwałę Bogu w ciele waszym i w duchu waszym, one* są Boże. *dosl.: które 1Kor 7,23

7 A co* do *spraw*, o których mi pisaliście: dobrze jest człowiekowi nie*[†] dotykać** kobiety.

gr: peri de - fraza ma charakter epistolarny tak jak w: 1Kor 8,1; 12,1; 16,1; 12 - por: 1Tes 5,1 *gr: me haptesthai - ujemizm - nie mieć do czynienia z kobietą, nie współżyć

2. Jednak* z powodu nierządu, niech każdy ma swoją żonę i niech każda ma własnego*[†] męża. *gr: idios - swój własny, prywatny Pr 5,18

*gr: de - lecz, a, zaś, ale, jednak - tu: jako spójnik przeciwstawny

3. Niech mąż oddaje z życzliwością* powinność** żonie, podobnie i żona mężowi.

*lub: z dobrej woli; **gr: ojeilo - być dłużnym, być winnym dobro

4. Żona nie włada* swoim własnym ciałem, ale mąż; podobnie i mąż nie włada* swoim własnym ciałem, ale żona. *gr: eksousia - Mt 10,1*

5. Nie pozbawiajcie się wzajemnie *tego*; chyba że za wspólną zgodą na pewien okres, aby mieć czas postu i modlitwy; potem ponownie bądźcie razem, aby was szatan nie kuśił z powodu waszej niepowściągliwości.

6. A to, co mówię, *mówię* z przyzwolenia*, a nie z rozkazu. *lub: z wyrozumiałości, ustępstwa

7. Chciałbym bowiem, aby wszyscy ludzie byli jak ja; ale każdy ma swój własny dar łaski od Boga, ten oto* taki, a ten taki. *gr: men

8. Mówię natomiast niezonatym i wdowom: Dobrze* jest dla nich, jeżeli pozostaliby *tak* jak i ja. *gr: kalos - por: 1Kor 5,6* 1Kor 7,26.32.34

9. Ale jeśli wytrzymać* nie mogą, niech się pobiorą; bo lepiej** się pobrać niż płonąć *namiętnością*.

J 2,1-2; Hbr 13,4

*gr: *enkrateumai* - panować nad sobą, być powściągliwym
**gr: *kraisson* - lepszy, przewyższający rangą, bardziej korzystny

10. A* tym, którzy są w małżeństwie, rozkazuję nie ja, lecz Pan: Żona nie może zostać oddzielona** od swojego męża. *gr: *de - w. 2**

*gr: *choridzo* - rozdzielać, separować, oddalić, rozwieść się

11. Lecz jeśli została oddzielona*, niech pozostaje niezamężna, albo *niech* pojedna** się z mężem, a mąż *niech* nie odda żony.

*została oddzielona - wg Prawa kobieta nie mogła sama się rozwieść, jednak w kulturze greckiej miała takie prawo
**dost.: *zostanie pojednana* Mt 5,31; Pwt 24,1-5

12. Lecz pozostałym mówię ja, nie Pan: Jeśli jakiś brat ma niewierzącą żonę, a ta zgadza się z nim mieszkać, niech jej nie odda.

13. I żona, która ma niewierzącego męża, a on zgadza się z nią mieszkać*, niech go nie odda.

*gr: *oikeo* - mieszkają, przebywać, żyć

14. Albowiem niewierzący mąż jest* uświęcony przez żonę, i niewierząca żona jest* uświęcona przez męża; gdyż** wtedy dzieci wasze byłyby nieczyste, teraz natomiast są święte.

*lub: *został (a) - str. bierna; **skoro, jako, że*

15. A jeśli niewierzący oddziela się, niech jest oddzielony*; nie jest zniewolony** brat lub siostra w takich *przypadkach*; Bóg jednak powołał nas do pokoju.

*dost.: *oddzielony* Rz 12,18

*gr: *doulo* - podbić w niewolę - czas teraż. wyimk. z czasu prze.

16. Bo czy wiesz żono, że zbawisz męża? Lub czy wiesz mężu, że zbawisz żonę?

*gr: *sodzo* - ucałić, uratować, zbawić Jk 5,19-20; 1P 3,1

17. Zatem niech każdy postępuje tak jak *mu* przydzielił* Bóg, jak każdego powołał Pan; tak też** zarządzam we wszystkich zborach.

*gr: *meridzo* - rozdzielić na części, rozdzielać, obdzielać; **lub: *i*

18. *Jeśli* ktoś został powołany jako obrzezany, niech nie ukrywa* *obrzezania*; a jeśli ktoś został powołany jako nieobrzezany, niech się nie obrzezuje.

*dost.: *naciągać sobie (napletek)*

19. Obrzezanie jest niczym i nieobrzezanie jest niczym, tylko zachowywanie* przykazań Bożych.

*gr: *teresis* - przestrzegać coś, strzec, arezt

20. Każdy, w tym powołaniu, w którym jest powołany, niech pozostaje*.

*lub: *trwa* Łk 3,10

21. Zostałeś powołany* będąc niewolnikiem? Niech cię to nie martwi; ale jeśli możesz stać się wolnym, raczej *z tego* korzystaj**.

*gr: *kaleo* - por. Mt 22,8*; **lub: *posłużyć się (tym)* 1Kor 12,13

22. Albowiem kto jest powołany w Panu będąc niewolnikiem, jest wyzwoleniec* Pana; podobnie, kto jest powołany jako wolny, jest niewolnikiem Chrystusa.

J 8,32; Kol 3,22; Flm 1,16

*gr: *apeleutheros* - niewolnik, który został wyzwolony

23. Drogo zostaliście kupieni*; nie stawajcie się niewolnikami ludzi.

Dz 20,28; Tt 2,14; 1P 1,18

*gr: *agorazo* - kupować, być na rynku, wystawać na rynku

24. Każdy w jakim *stanie* został powołany, bracia, niech w nim trwa przy Bogu.

25. A co do panien* nie mam rozkazu Pana; jednak wypowiadam zdanie**, jako ten, który dzięki miłosierdziu Pana jest godny zaufania.

*gr: *parthenos* - dziewica; **lub: *przedstawiam opinię, myśl*

26. Sądzę więc, że przy nastających *obecnie* trudach dobrze jest człowiekowi być takim:

27. Jesteś związany z żoną, nie szukaj uwolnienia*; *nie* jesteś złączony** z żoną, nie szukaj żony.

Mt 2,14; Mt 5,31-32; 19,9; Mk 10,4

*gr: *lysis* - uwolnienie więzienia, wykupienie, rozwiązanie

**dost.: *jesteś uwolniony (rozwiązany) od żony - gr: ljo - uwolnić, rozwiązać, w NP i LXX nigdy nie użyte w znaczeniu rozvodu*

28. A jeśli ożeniłeś się, nie zgrzeszyłeś; jeśli też panna* zaślubiła się, nie zgrzeszyła; jednak tacy będą mieli ucisk w ciele; lecz ja *chcę* was oszczędzić**.

*gr: *parthenos* - dziewica

**gr: *feidomai* - oszczędzać w sensie nie niszczyć

29. A to mówię, bracia, że czas jest skrócony. Odtąd ci, którzy mają żony, *niech* żyją* jakby *ich* nie mieli;

*dost.: *byliby* Ps 39,5; 103,15; Rz 13,11

30. A ci, którzy płaczą, jakby nie płakali; a ci, którzy się radują, jakby się nie radowali; a którzy kupują, jakby nie trzymali* *tego co pozyskali*;

1J 2,17

*gr: *katecho* - zatrzymać, wziąć, kontrolować - por. 2Tes 2,6*

31. A którzy używają tego świata, jakby go nie nadyzwali*; bo przemija postać* tego świata.

*gr: *katachraomai* - źle używać, użyć w pełni

**gr: *schema* - zewnętrzny wyraz, kształt, postać, figura

32. A chcę, abyście byli wolni od trosk; nieżonaty troszczy się o *sprawy* Pana, o to jak podobać się Panu;

Ef 5,25; Kol 3,19

33. A żonaty troszczy się o *sprawy* tego świata, jak podobać* się żonie.

Łk 12,22

*gr: *aresko* - zadowolić, dostosować się do pragnień

34. Jest różnica* między mężatką a panną; niezamężna troszczy się o *sprawy* Pana, aby była święta i ciałem, i duchem; a mężatka troszczy się o *sprawy* tego świata, jak podobać się mężowi.

*lub: *tworzyć dwa obozy, być rozczłonkowany*

35. A to mówię dla waszej własnej korzyści, nie aby zarzucać na was *ptęłę**, lecz abyście

nieprzerwanie, dostojnie^{**} i wytrwale *stali przy Panu*. ^{*lub: sidło; **gr: euschemon - szacownie, zewnętrzne piękno, przystojna mowa i zachowanie, wdzięk}

36. A jeżeli ktoś sądzi, że niestosownie postąpiłby wobec swojej panny, by miała przekroczyć lata *swejej* młodości, oraz że tak powinno się stać, niech czyni co chce; nie grzeszy, niech się pobiorą. ^{1Sm 2,33}

37. Kto jednak mocno postanowił w sercu, bez przymusu i panuje nad własną wolą, osądził to w swoim sercu, aby zachowywać swoją pannę *w dziewictwie*, dobrze czyni.

38. A tak, *kto* poślubia *swoją pannę*, czyni dobrze; a kto nie zaślubia, czyni lepiej.

39. Żona związana jest prawem do tego czasu, dopóki żyje jej mąż; jeśli jednak usnąłby^{*} jej mąż, jest wolna by wyjść za mąż, za kogo chce, *była* tylko w Panu. ^{Pwt 7,3; Rz 7,2; *dost.: został uspijony - w przenośni - umarł 2Kor 6,14}

40. Ale według mojej rady jest szczęśliwsza^{*}, jeśli tak pozostanie; a wydaje *mi się*, że i ja mam Ducha Bożego. ^{*lub: bardziej błogostawiona **gr: dokeo - wydawać się, być zdania, przypuszczać, mniemać}

8 Co do ofiar składanych bożkom, wiemy, że wszyscy mamy poznać^{*}. Poznanie nadyma, ale miłość buduje. ^{Rz 12,16; Dz 15,19 *gr: gnosis - wiedza, poznanie, znajomość, intymna więź}

2. A jeśli ktoś mniema^{*}, że coś zna^{**}, niczego jeszcze nie zna^{***} tak, jak należało poznać^{****}; ^{*por. 7,40**; **gr: eido - znać, wiedzieć, umieć; ***gr: ginosko - w. 3*}

3. Lecz jeśli ktoś miłuje Boga, ten *też* jest przez Niego poznany^{*}. ^{Wj 33,12; Na 1,7; Rz 8,28 *gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację}

4. Co^{*} do pokarmów ofiarowanych bożkom, wiemy, że bożek na świecie jest niczym, ani *nie ma* żadnego innego boga, z wyjątkiem Jednego. ^{*gr: peri tes - por. fraz. peri de w 1Kor 7,1 Ps 115,4}

5. I chociaż rzeczywiście są tacy, *którzy* są nazwani bogami, czy to na niebie, czy to na ziemi – jest wielu *takich* bogów i panów,

6. Ale dla nas *jest* jeden Bóg Ojciec, z którego wszystko i my dla Niego, i jeden Pan Jezus Chrystus, przez którego wszystko, i my przez Niego. ^{Ef 4,6; J 1,3; Hbr 1,3}

7. Ale nie we wszystkich jest to poznanie; niektórzy natomiast z sumieniem^{*} *pod wpływem* bożka jedzą *pokarmy* aż do teraz jako ofiarowane bożkowi, a sumienie^{*} ich będąc słabe, jest *plamione*^{**}. ^{*gr: syneidesis - por. Rz 9,1* **gr: molyno - zanieczyścić, skalać, splamnić, skazić}

8. Ale pokarm nie stawia^{*} nas przy Bogu; bo jeśli jemy, nic nie zyskujemy^{**}; a jeśli nie jemy, nic nam nie brakuje^{***}. ^{Rz 14,17; Kol 2,20}

^{*lub: stać blisko, przyprowadzić do; **obfitość, nadwyżka ***gr: hystereo - spóźnieć się, pozostać w tyle, mieć braki - Hbr 4,1*}

9. Baczcie^{*} natomiast, aby to wasze prawo *wyboru* nie było powodem potknięcia^{**} dla słabych. ^{*lub: strzec się; **gr: prospoke - powód do potknięcia}

10. Jeśli bowiem ktoś ujrzałby ciebie, *który* masz poznanie, spoczywającego *przy posiłku* w świątyni bożka, to czy słabe sumienie jego nie będzie pobudzone^{*} do jedzenia *pokarmów* ofiarowanych bożkom? ^{1Kor 10,32}

11. I *ulegnie* zgubie^{*} z powodu twojego poznania^{**} słaby^{***} brat, za którego Chrystus umarł. ^{*dost.: zgubi się - czas przyszły strona zwrotna **gr: gnosis - por. w. 8; ***dost.: który jest słaby}

12. A tak, grzesząc wobec braci i raniąc^{*} ich słabe^{**} sumienie, grzeszycie wobec Chrystusa. ^{*lub: uderzając; **chore Wj 16,8; 1Sm 2,25; Mt 25,45}

13. Dlatego, jeśli pokarm powoduje upadek^{*} mojego brata, nie będę jadł mięsa^{**} na wieki^{***}, aby nie przyczynić się do upadku mojego brata. ^{*gr: skandalizo - por. J 16,1* Rz 14,21; **tj. mięsa ofiarnego; ***dost.: na wiek 1Kor 6,12; 2Kor 11,29}

9 Czy nie jestem apostołem? Czy nie jestem wolny? Czy nie widziałem Jezusa Chrystusa, Pana naszego? Czy wy nie jesteście dziełem moim w Panu? ^{2Kor 11,5; 12,11}

2. Jeśli dla innych nie jestem apostołem, to dla was rzeczywiście *nim* jestem; bo pieczęcią^{*} mego apostołstwa wy jesteście w Panu. ^{*gr: sfragis - pieczęć, napis lub odcisk wykonany pieczęcią}

3. Moja obrona^{*} przed *tymi*, którzy mnie sądzą, jest taka: ^{*gr: apologia - por. Flp 1,7** 2Tm 4,16}

4. Czy nie mamy prawa^{*} zjeść i wypić?

^{*gr: eksousia - władza, autorytet, prawo, moc}

5. Czy nie mamy prawa brać z sobą siostry żony, jak i pozostali apostołowie i bracia^{*} Pana, i Kefas? ^{1Tm 4,3; Tt 1,6; Hbr 13,4; Mt 12,46}

^{*gr: adelfos - brat w odróżnieniu od gr: anepsios - kuzyn - Kol 4,10}

6. Czy ja jeden i Barnaba nie mamy prawa^{*} nie pracować? ^{w. 4* Dz 4,36; 11,22; 13,1-2}

7. Kto służy w wojsku^{*} na własny koszt? Kto sędzi winnicę, a owocu jej nie spożywa? Lub kto pasie trzodę, a nie posila się jej mlekiem? ^{*gr: strateuonai - brać Pwt 20,6; Prz 27,18; 2Tes 3,7}

^{*gr: udzial w wojnie, być żołnierzem w służbie czynnej}

8. Czy mówię to tylko po ludzku^{*}? Czy i Prawo tego nie mówi? ^{*dost.: według człowieka}

9. Bo w Prawie Mojżesza jest napisane: Nie zawiążesz pyska młócaćemu wołowi. Czy Bóg troszczy^{*} się o woły?

^{*}gr: melo - martwić, troszczyć, zależeć komuś, obchodzić Pwt 25,4; 1Tm 5,18

10. Czy nie mówi tego zwłaszcza ze względu na nas? Bo z powodu nas zostało napisane, że oracz powinien orać w nadziei, a młócaz młócić w nadziei, że w swojej nadziei będzie miał udział.

Mt 24,22; Rz 15,4; 2Kor 4,15

11. Jeżeli my posialiśmy wam duchowe dobra, cóż to wielkiego, jeżeli będziemy żać wasze dobra cielesne?

Rz 15,27; Mt 10,10

12. Jeśli inni uczestniczą w waszym przywileju^{*}, czemu raczej nie my? Nie skorzystaliśmy jednak z tego prawa, ale wszystko znośmy, abyśmy nie stwarzali jakiegś przeszkody Ewangelii Chrystusa.

^{*}dost.: prawie 2Kor 11,7; 12,13

13. Czy nie wiecie, że ci, którzy przy rzeczach poświęconych pracują, żyją^{*} ze świętymi? A ci, którzy służą^{**} przy ołtarzu, mają udział z ofiar ołtarza?

^{*}dost.: spożywają Lb 18,8

^{**}lub: być blisko, sumiennie służyć Pwt 18,1-3; 1Kor 10,18

14. Tak też Pan rozporządził, aby ci, którzy głoszą Ewangelie, z Ewangelii żyli.

1Tm 5,17

15. Ja jednak z żadnej z tych rzeczy nie skorzystałem. A nie napisałem tego, aby tak się ze mną stało^{*}; bo lepiej^{**} jest dla mnie umrzeć, niż miałby mnie ktoś pozbawić tej chluby.

^{*}dost.: we mnie; ^{**}gr: kalos - por. 1Kor 5,6*

16. Bo jeśli głoszę Ewangelie, nie jest to moja chłuba, taka bowiem cięża^{*} mi nie konieczność; a biada^{*} mi, jeśli bym nie głosił Ewangelii.

^{*}gr: ouai - „och” - biada por. Mt 11,21*

17. Jeśli bowiem z własnej woli to czynię, mam zapłatę; a jeśli niechętnie, to sprawuję powierzone^{**} mi szafarstwo^{**}.

Iz 6,8; 2Kor 8,12

^{*}lub: obdarzyć zaufaniem - por. J 2,24^{*}; ^{**}zarządzanie domem

18. Jaka więc jest moja zapłata? Taka, abym głosząc Ewangelie, przedkładał^{*} Ewangelie Chrystusa za darmo^{**}, tak by nie używać mojego prawa, jakie mam z racji Ewangelii.

^{*}gr: tilhemi - przedstawić, umieścić; ^{**}bez kosztów, bez nakładów

19. Będąc bowiem wolny wobec^{*} wszystkich, samego siebie uczyniłem niewolnikiem dla wszystkich, bym tym liczniejsze grono^{**} pozyskał.

^{*}gr: ek - od (wszystkich); ^{**}gr: pleion - większa część

20. I stałem się dla Żydów jak Żyd, aby pozyskać Żydów; dla tych, którzy są pod Prawem, jakbym był pod Prawem, abym pozyskał tych, którzy są pod Prawem;

Rz 3,19; Ga 4,5

21. Dla tych, którzy są bez Prawa, jakbym był bez Prawa – chociaż nie jestem bez Prawa Bogu, lecz pod Prawem Chrystusowi – aby pozyskać tych, którzy są bez Prawa^{*}.

^{*}lub: zobowiązany przez Prawo; ^{**}por. Rz 2,12* Ga 2,3-4,12

22. Dla słabych stałem się jak słaby, abym pozyskał słabych. Dla wszystkich stałem się wszystkim, abym przynajmniej niektórych zbawił^{*}.

^{*}lub: uratował 1Kor 7,16; Rz 11,14; Jud 1,22-23

23. A to czynię dla Ewangelii, abym stał się jej uczestnikiem.

Mt 5,10; 10,22; Mk 4,17; Łk 18,29

24. Czy nie wiecie, że biegnący na stadionie, wszyscy wprawdzie biegną, lecz jeden zdobywa nagrodę? Tak biegnijcie, abyście ją otrzymali^{*}.

^{*}dost.: pochwytili Kaz 9,11; Jr 12,5; 2Tm 4,7

25. A każdy, który walczy^{*} od wszystkiego się powstrzymuje, oni wprawdzie, aby otrzymać wieniec zniszczalny, my natomiast niezniszczalny.

Fłp 4,1; 1Tes 2,19; Jk 1,12; 1P 5,4

26. Ja więc tak biegnę, nie jak w niepewne^{*}; uderzam pięściami^{**} nie jak ten, kto uderza^{**} w powietrze;

^{*}lub: na oślepie; ^{**}boksuje; ^{**}dost.: uderzający

27. Ale biję do sińców^{*} moje ciało^{**} i biore^{*} je w niewolę^{**}, bym innym głosząc, sam czasem nie został^{***} zdyskwalifikowany^{****}.

Łk 9,25

^{*}gr: hypopiadzo - podbić komuś oko, stąd: dręcząc, umartwiać

^{**}gr: soma - tu: fizyczne ciało - Kol 2,11^{*}; ^{**}lub: traktuję jak niewolnika; ^{***}dost.: stał się; ^{****}odrzucony jako mieniący się

10 Nie chcę natomiast, bracia, abyście nie wiedzieli^{*}, że nasi ojcowie wszyscy byli pod obłokiem i wszyscy przeszli przez morze,

Wj 14,19; 40,34; Ne 9,12; Ps 78,14

2. I wszyscy w Mojżesza zanurzyli^{*} się w obłoku i w morzu,

^{*}lub: ochrzczili się

3. I wszyscy zjedli ten sam duchowy pokarm,

4. I wszyscy wypili ten sam duchowy napój; pili bowiem z duchowej skały, która im towarzyszyła – a tą skałą był Chrystus.

Lb 20,11

5. Lecz w większości z nich Bóg nie miał upodobania; ciała ich bowiem zostały rozrzucone na pustyni.

Lb 14,11-14; Ps 78,2

6. A te wydarzenia stały się dla nas przykładem^{*}, abyśmy nie pożądali^{**} złych rzeczy, jak oni pożądali^{**}.

^{*}lub: wzorem; ^{**}usilnie pragnęli

7. Nie stawajcie się też bałwochwalcami, jak^{*} niektórzy z nich, jak jest napisane: Siadł lud, aby zjeść i wypić, i wstali, aby się bawić.

^{*}mss Byz - tak, jak

1J 5,21; Obj 21,8; Wj 32,6

8. Nie oddawajmy* się nierządowi*, jak nie-
ichy z nich oddali się nierządowi i padło
ich jednego dnia dwadzieścia trzy tysiące.

*gr: porneuo - popelniać nierząd, uprawiać rozpustę seksualną

9. Ani nie kuśmy* Chrystusa, jak niektórzy
z nich kusili i poginęli** od węży. Lb 25,1

*lub: stawiamy ją na próbie; **dost.: doprowadzili się do zgruby

10. Ani nie szemrajcie, jak niektórzy z nich
szemrali i poginęli za sprawą Niszczyciela*.

*gr: olotheutes - niszczytel, dokonujący zagłady Wj 15,24

11. To wszystko* natomiast, zdarzało się im
dla przykładu**, a zostało napisane dla napo-
mnienia*** nas, do których dosięgnął**** koniec

wieków. *dost.: te wszystkie; **lub: wzór Lb 14,2; Jr 4,7;

***dost.: wkładać do rozumu, pouczać; ****przyszła Wj 12,27

12. A tak, komu wydaje się*, że stoi, niech
patrzy, aby nie upadł. *lub: mniema, sądzi

13. Nie inna pochwyciła* was pokusa jak
tylko ludzka; ale Bóg jest wierny*, On nie do-
puści, abyście byli kuszeni*** ponad to, co

możecie unieść, ale razem z pokusą uczyni
i wyjście, abyście ją mogli *cierpliwie* dźwi-
gać. *lub: dopaść, schwytać podstępem IJ 1,9; Łk 16,26

**lub: godny zaufania; ***próba, doświadczenie

14. Dlatego, moi umiłowani, uciekajcie* od
bałwochwalstwa. *gr: feugo - por. 1Kor 6,18*

15. Jako do rozsądnych* mówię; wy osądź-
cie, co mówię. *gr: frónimos - por. Mt 25,2*

16. Kielich błogosławieństwa, który błogo-
sławimy, czyż nie jest społecznością* krwi
Chrystusa? Chleb, który łamiemy, czyż nie

jest społecznością* ciała Chrystusa?

gr: koinonia - wspólnota, współudział, współczucie - 2Kor 13,13

17. Bo *jak* jeden jest chleb, *tak* wielu nas
jest jednym ciałem, wszyscy *namy* bowiem

cząstkę* z tego jednego chleba. Rz 12,5;

*lub: brać udział, uczestniczyć 1Kor 12,12; Ef 4,25

18. Przyglądajcie się* Izraelowi według cia-
ła; czyż ci, *którzy* jedzą ofiary, nie są uczest-
nikami ołtarza? *gr: blepo - por. Mt 4,24*

19. Co zatem mówię? *Że* bożek* jest czymś,
lub *że* ofiara złożona bożkom jest czymś?

*gr: eidolon - wizerunek, obraz, idol, wytwór fantazji

20. Raczej, że to, co ofiarowują poganie, ofia-
rowują demonom, a nie Bogu; a nie chcą,
abyście stawali się współnikami* demonów.

Pwt 32,16-17; Ps 106,37-38; Obj 9,20

*gr: koinonos - współnik, towarzyszy, współpracownik

21. Nie możecie pić kielicha Pana i kielicha
demonów; nie możecie mieć udziału* w stole

Pana i stole demonów*. *por. w. 17*

*gr: daimonion - bóstwo dobre lub złe, moc boska, demon

22. Czy *chcemy* pobudzać* Pana do zazdro-
ści? Czy jesteśmy mocniejsi od Niego?

*lub: pobudzać do gniewu, prowokować Wj 20,5; Joz 24,19

23. Wszystko mi wolno*, ale nie wszystko
jest *pożyteczne*; wszystko mi wolno, ale nie

wszystko buduje. *lub: jest dozwolone

24. Niech nikt nie szuka swego, lecz każdy
tego, co drugiej *osoby*. Flp 2,4

25. Jedzcie wszystko, co sprzedaje się w jat-
kach*, o nic nie pytając** z powodu sumienia.

*lub: targowisko mięsne; **dost.: dociekać, badać sądownie

26. Albowiem PANA jest ziemia i *cała* jej
pełnia*. *lub: wszystko to, co ją wypełnia

27. A jeśli ktoś z niewierzących zaprosi was,
a chcecie pójść, wszystko, co przed wami

jest postawione, jedzcie, o nic nie pytając*
z powodu sumienia. *por. w. 25**

28. Jeśli natomiast ktoś powiedziałby: To
jest *ze* złożonej bożkom ofiary*; nie jedzcie

z powodu tego, który to ujawnił i z powodu
sumienia; gdyż PANA jest ziemia i *cała* jej

pełnia. *dost.: to jest ofiara złożona bożkom Ps 50,12; 89,12

29. Mówię natomiast nie o twoim sumieniu,
ale tej drugiej *osoby*; dlaczego bowiem inne

sumienie* sądzi moją wolność? *gr: syneidesis - por. Rz 9,1*

Rz 14,15; 1Tes 5,22

30. A jeśli ja z wdzięcznością* biorę cząstkę
pokarmu, dlaczego mają mi uragać *za to*, za

co ja dziękuję? *lub: (dzięki) łasce

31. Czy więc jecie, czy pijecie, czy cokolwiek
czynicie, wszystko czyńcie na chwałę* Boga.

*gr: doksa - majestat, blask, uspaniałość, splendor Rz 14,1-9

32. Nie dawajcie zgorszenia* ani Żydom, ani
Grekom, ani Kościołowi Boga; Ga 3,28; 1Tm 3,5;

*lub: powodu do potknięcia - por. Dz 24,16** 1Kor 11,22

33. Tak jak i ja staram się we wszystkim po-
dobać się wszystkim, nie szukając w tym ko-
rzyści własnej, lecz wielu, aby byli zbawieni.

11 Stawajcie się naśladowcami moimi,
tak jak i ja *naśladuję* Chrystusa.

2. A chwałę was, bracia, że we wszystkim
o mnie pamiętacie i jak wam przekazałem,

tak przekaz* ten zachowujecie. 1Kor 15,2;

*tj. ustny przekaz, tradycja 1Tes 4,2; 2Tes 2,15

3. A chcę, abyście wiedzieli, że głową każ-
dego męża jest Chrystus*, a głową *żony***

mąż, a głową Chrystusa Bóg. Rdz 3,16; Ef 5,24

*gr: christos - Mesjasz, Pomazaniec; **gr: gyne - żona, kobieta

4. Każdy mężczyzna*, gdy modli się lub pro-

rokuje mając *nakrytą* głowę^{**}, hańbi^{***} swoją głowę. *gr: aner - mąż, mężczyzna; **dost.: mając na głowie; ***gr: kataischymo - okryć ustydłem, hańbić, zawstydząć

5. I każda kobieta, gdy modli się albo proukuje z nienakrytą^{*} głową, hańbi^{*} swoją głowę; bo jest jednym i tym samym, z tą, która została ogolona. *gr: akatakalyptos - niezakryty

6. Albowiem jeśli kobieta nie jest nakryta, niech się też ostrzyże; a jeśli hańbiącą rzeczą jest dla kobiety być ostrzyżoną lub ogoloną, to niech jest nakryta.

7. Mężczyzna istotnie^{*} nie powinien mieć nakrytej głowy, gdyż rozpoczyna^{**} jako obraz i chwala Boga; kobieta natomiast jest chwałą mężczyzny. *gr: men - part. wzmac. Rdz 1,26; 5,1

**gr: hyparcho - zaczynać na dole, rozpocząć, być, być gotowym
8. Gdyż nie mężczyzna jest z kobiety, ale kobieta *jest* z mężczyzny.

9. Bowiem i mężczyzna nie jest stworzony ze względu^{*} na kobietę, ale kobieta ze względu^{*} na mężczyznę. Rdz 2,28; 1Tm 2,13

*gr: dia - z powodu, dla, z tego powodu, dlatego też
10. Dlatego kobieta powinna mieć na głowie *znak władzy nad nią* ze względu^{**} na aniołów. *dost.: władzę mieć na głowie; ***gr: dia - por. u 9*

11. Jednakże w Panu ani kobieta *nie jest* bez^{*} mężczyzny, ani mężczyzna bez^{*} kobiety. *lub: niezależnie od, być oddzielnym Mt 18,10; Hbr 1,14

12. Albowiem jak kobieta jest z mężczyzny, tak też mężczyzna przez^{*} kobietę; a wszystko jest z Boga. *gr: dia - z genitivem - przez, poprzez

13. Osądźcie sami w sobie, czy przystoi kobiecie bez nakrycia modlić się do Boga?

14. Czyż i nie sama natura uczy was, że jeśli mężczyzna, nosi^{*} długie^{*} włosy^{*}, jest to dla niego hańbą^{**}? *gr: komao - zapuszczać, nosić długie włosy; **attima - dyshonor, brak czci, zniewaga, hańba Rz 2,27

15. Ale jeśli kobieta nosi długie włosy, jest to *jej* chwałą, gdyż włosy dane jej są zamiast^{*} okrycia^{**}. *gr: anti - w miejsce, za

*gr: peribolaion - zawój, szata, szczególnie luźno spadająca

16. A jeśli ktoś myśli być kłótliwym^{*}, my takiego zwyczaj^{**} nie mamy, ani zbory Boga.

*gr: filoneikos - miłujący wygrywać, kłótlivy, ambitny
**gr: symtheia - wspólna praktyka, intymna więź, obyczaj

17. A to nakazując, nie pochwalam, że schodzicie się nie ku lepszym, ale ku gorszym.

18. Bo istotnie najpierw słyszę i po części wierzę, że gdy schodzicie się jako zbor, są wśród was podziały^{**}. *lub: rozpoczynają się Jud 1,19

*gr: schisma - rozdarcie, podział, rozbieżność poglądów

19. Bo muszą być rozdwojenia^{*} między wami, aby stali się widoczni ci, którzy są wypróbowani^{**} wśród was. Tt 3,10; Dz 20,30

*gr: hairesis - stronnictwa, herezje, rozłam; **doświadczeni

20. Gdy więc schodzicie się razem na to samo *miejsce*, to jednak nie jest to spożywaniem Wieczerzy Pańskiej;

21. Bo każdy kładzie przed sobą^{*} własną wieczerzę by zjeść – i jeden jest głodny, drugi natomiast jest pijany. *lub: brać wcześniej, ubiec

22. Czy nie macie domów, aby tam jeść i pić? Albo, czy gardzicie zbroem Boga i zawstydzacie^{*} tych, którzy *nic* nie mają? Co wam powiem? Czy mam was pochwalić? W tym was nie pochwalam. Prz 17,5

*gr: kataischymo - okryć ustydłem, hańbić, zawstydząć

23. Albowiem ja otrzymałem od Pana *to*, co wam przekazałem^{*}, że Pan Jezus tej nocy, w której był wydany, wziął chleb; Mt 26,26

*gr: paradiidomi - wydać, przekazać, powierzyć się, polecieć
24. A gdy podziękował^{*}, złamał i powiedział: Bierzcie, zjedzcie; to jest moje ciało, które za was jest łamane; to czyńcie na moją pamiątkę. *gr: eucharistio - czynić dziękczynienie - Mt 26,27*

25. Tak samo i kielich, po spożyciu wieczerzy, mówiąc: Ten kielich – to jest nowe przymierze^{*} we krwi mojej; to czyńcie, ilekroć będziecie pić, na moją pamiątkę. Lk 22,20;

gr: diatheke - przymierze - Hbr 9,17 2Kor 3,6; Hbr 9,14

26. Bo ilekroć ten chleb jecie, a z kielicha tego pijecie, obwieszacie śmierć Pana, aż przyjdzie^{**}. *dost.: aż do kiedy On; **gr: erchomai - Mt 25,13*

27. Tak więc, kto jadłby ten chleb, albo pił ten kielich Pana niegodnie^{*}, będzie winien ciała i krwi Pana. *gr: anaksis - lekceważąco, niegodnie

28. Niech więc człowiek doświadcza^{*} samego siebie i niech w ten sposób je z tego chleba, i z kielicha tego niech pije. Ps 26,2;

*lub: poddaje próbie, bada Ag 1,5; Za 7,5

29. Bo kto je i pije niegodnie, nie rozróżniając ciała Pana, własny sąd je i pije.

30. Dlatego między wami jest wielu słabych i chorych, i liczni śpią. *dost.: są usypiani, umierają

31. Bo gdybyśmy sami siebie osądzali, nie byłibyśmy sądzeni. *lub: skazani 1Kor 4,3

32. Lecz gdy jesteśmy sądzeni, przez Pana jesteśmy karzeni^{*}, abyśmy ze światem nie zostali skazani^{**}. Ps 94,12; Prz 3,11; Hbr 12,5

*lub: wychowywani, dyscyplinowani; **potępieni, osądzeni

33. A tak, moi bracia, gdy schodzicie się, aby zjeść, oczekujcie jedni na drugich.

34. A jeśli ktoś jest głodny, niech je w domu, abyście nie schodzili się na sąd. Co do pozostałych *spraw*, zarządzę, gdy przyjdę.

12 A co* do duchowych *darów*, bracia, nie chcę, abyście pozostali w niewiedzy. *gr: peri de - por. 1Kor 7,1*; 1Tes 5,1* Rz 1,11; 1P 2,5

2. Wiecie, że gdy byliście poganami, do nich was bożków* was prowadzono i *daliście* się prowadzić. *gr: eidolon - por. 1J 5,21*** 1Tes 1,9

3. Dlatego oznajmiam* wam, że nikt przemawiający w Duchu Boga nie mówi, że Jezus *jest* przeklęty*, i nikt nie może powiedzieć: Jezus *jest* Panem, jak tylko w Duchu Świętym. *lub: daje wam poznać, osiąść gruntowną wiedzę

*lub: przekleństwo na Jezusa 1Kor 8,6; J 13,13; Flp 2,10

4. A różne* są dary łaski**, ale Duch ten sam. *lub: rozdzielenie; *gr: charisma - dar łaski Ef 4,7; Hbr 2,4

5. I różne są *rodzaje* służby*, ale Pan ten sam. *gr: diakonia - służba, posługiwanie innym IP 4,10

6. I różne są *sposoby* działania*, ale Bóg ten sam, który sprawia wszystko we wszystkich. *gr: energema - skutek działania, coś wykonanego, efekt

7. A każdemu dawany jest przejaw* Ducha ku *wspólnemu* pożytkowi. *gr: fanerosis - Lk 8,17*

8. Istotnie bowiem *jednemu* przez Ducha dane jest słowo mądrości, a innemu słowo poznania według tego samego Ducha, Rz 15,14

9. A innemu wiara w tym samym Duchu, a innemu dary* uzdrowień w tym samym Duchu, *gr: charisma - dar łaski Wj 15,26; 2Kor 4,13; Ef 2,8

10. A innemu dzieła mocy*, a innemu prorokowanie, a innemu rozróżnianie duchów, a innemu *rozmaite* rodzaje** języków, a innemu tłumaczenie języków. Lb 11,25; 1Kor 14,3

*gr: energemata dynameon - dzieła mocy tj. dokonywanie cudów

*gr: genos - plemię, gabinetek, rasa, rodzaj, krewni, zbior. jednostek

11. A to wszystko sprawia jeden i ten sam Duch, rozdziałający stosownie* każdemu, tak jak chce. *gr: idios - swój, własny, osobliwie, odpowiednio

12. Gdyż tak jak ciało jest jedno, a członków ma wiele, a wszystkie członki ciała, *których* jest wiele, są jednym ciałem*, tak i Chrystus. *gr: soma - por. Kol 2,11* 1Kor 10,17; Ef 4,4; Kol 1,18

13. Bo za sprawą *jednego** Ducha my wszyscy w jednym ciele zostaliśmy zanurzeni**, czy to Żydzi, czy Grecy, czy niewolnicy, czy wolni, i wszyscy zostaliśmy napojeni*** w *jednym* Duchu. *gr: en eni - KJV, BG, BB - przez jednego

*równie poprawnie: w jednym duchu - EIB, BW, BT, BP, KUL

gr: baptizo - por. Mt 3,11, ***gr: potizo - otrzymaniać do wypicia, nawodnić, przepoić; ***gr: eis en - w jednego lub ku jednemu

14. Albowiem ciało nie jest jednym członkiem, ale wieloma. Ef 4,5; Kol 2,11

15. Jeśliby *nawet* powiedziała stopa: Ponieważ nie jestem ręką, nie jestem z tego ciała; czy dlatego nie jest z tego ciała?

16. A jeśliby powiedziało ucho: Ponieważ nie jestem okiem, czyż* wbrew temu nie jest z tego ciała? *dost.: nie

17. Jeśli całe* ciało *byłoby* okiem, gdzie *byłoby* słuch? A jeśli całe ciało *byłoby* słuchem, gdzie *byłoby* powonienie? *gr: holos - cały, zupełny

18. A tymczasem Bóg umieścił* członki, każdy jeden z nich w ciele, tak jak chciał**.

gr: tithemi - por. 1Kor 9,18; **gr: thelo - Mt 27,43**

19. A jeśli wszystkie* byłyby jednym członkiem, gdzie *byłoby* ciało? *gr: panta - cały, każdy

20. A teraz wprawdzie członków jest wiele, ale ciało *jest* jedno. Ef 4,4

21. Nie może więc oko powiedzieć ręce: Nie potrzebuję cię, albo z kolei głowa nogom: Nie potrzebuję was. Lb 10,31; Ne 4,16

22. Lecz o wiele bardziej te członki, które wydają się być słabsze w ciele, są niezbędne*; *gr: anankaios - konieczny, nieodzowny, połączony więzami

23. A te, które uważamy za mniej szacowne w ciele, te otaczamy większym* szacunkiem, a naszym intymnym** członkom *okazujemy* większą* przyzwoitość, *lub: szczególną

*gr: aschemon - nieprzystojny, nieprzyzwoity, smrotny

24. Lecz nasze przyzwoite członki nie mają takiej potrzeby; lecz Bóg tak połączył* ciało, że dał *temu*, któremu brakuje *czci* większy szacunek, *gr: synkerannymi - zmieszać coś z czymś

25. Aby nie było w ciele rozdarcia*, ale by członki tak samo się o siebie nawzajem troszczyły**. *dost.: rozdarcie - gr: schisma - por. J 7,43*

*gr: merimnao - broszyc się, marwić, starać się, niepokoić

26. A gdy jeden członek cierpi*, współcierpią z *nim* wszystkie członki; gdy *natomiast* doznaje wstydu jeden członek, współradują się z *nim* wszystkie członki. *gr: pascho - por. Mk 5,26*

27. Lecz wy jesteście ciałem Chrystusa, a z *osobna* członkami. Ef 5,23; Kol 1,24

28. I te właśnie *członki* Bóg ustanowił* w kościele: najpierw apostołów, po drugie proroków, po trzecie nauczycieli, potem *mających* przejawy mocy**, potem dary** uzdrawiania***, pomocy, kierowania****, *różne* rodzaje języków.

Rz 12,8; Hbr 13,17,24

*gr: thitemi - umieścić, położyć, zrobić, przedstawić, nadać

**dost.: moce, ***dary łaski uzdrowień, ****lub: zarządzania

29. Czy wszyscy są apostołami? Czy wszyscy prorokami*? Czy wszyscy nauczycielami? Czy wszyscy mają przejawy mocy?

*dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi lub ro'eh - widzący

30. Czy wszyscy mają dary* uzdrowień? Czy wszyscy mówią *innymi* językami? Czy wszyscy je tłumaczą**? *gr.: charismata - dary łaski

*gr.: diemeneuo - odsłaniać znaczenie czegoś, wyłożyć, wyjaśnić

31. Starajcie się usilnie*^{IMP} o znaczniejsze dary; a ja wam lepszą** ukazuję drogę. Hbr. 11,4
*lub: staracie^{IND} - 1Kor 14,1**; *dost.: w nadmiarze, doskonalszą

13 Jeślibym mówił językami ludzi i aniołów, a nie miał miłości, staję się międią dźwięcząca lub cymbałem brzęącym*.
*dost.: dzwięcącym a-la-la 1Tm 1,5; 1P 4,8

2. I jeśli miałbym prorocтво*, i znał wszystkie tajemnice, i miał wszelkie poznanie, i jeśli miałbym pełnię wiary, *tak* że przenosiłbym góry, a miłości bym nie miał, jestem niczym. *dost.: prorokowanie EF 3,4; 1Tm 3,16

3. A choćbym część po części rozdał ubogim cały swój majątek, i choćbym swoje ciało oddał na spalenie, a miłości bym nie miał, nie mi to nie pomoże. Dn 3,28; Mt 6,1-4; J 15,13

4. Miłość cierpliwa jest, łagodna* jest, miłość nie zazdrości, miłość nie jest chępliwa, nie jest nadęta** *pychą*, Ga 5,22; 1Kor 8,1; Kol 2,18
*gr.: chresteumai - okazać się łagodnym, być miłym, uprzejmym
**gr.: fysioo - być nadętym, nosić się hardo, być dumnym

5. Nie czyni nic nieprzystojnego, nie szuka swego, nie jest porywczą*, nie przypisuje** *zadnego* zła. 1Kor 10,24

*gr.: paroksyio - uczynić ostrym, drażnić, być zapalczywym
**gr.: logidzomai - Jk 2,23* - stąd: nie prowadzi rachunku krzywd

6. Nie raduje się z niesprawiedliwości, ale dzieli radość z prawdy; Prz 14,9

7. Wszystkim przykrywa, wszystkimu wierzy, we wszystkim ma nadzieję, wszystko znosi*.

*gr.: hypomeno - trwać, nie wycofać się, znosić dzielnie

8. Miłość nigdy nie ustaje*; bo choć są prorocтва, stracą na znaczeniu**; choć języki, ustają; choć poznanie – przestanie mieć znaczenie** . *dost.: upadać, utracić coś; **gr.: katargeo - być beczynnym, utracić wpływ, znieść, unieważnić, położyć kres

9. Albowiem po części poznajemy i po części prorokujemy. 1Kor 2,9; Mt 11,27

10. A gdy przyjdzie *to*, co doskonałe*, wtedy *to*, co częściowe, straci na znaczeniu**.

*lub: dojrzały, w pełni rozwinięty, dorosły; **por. u. 8**

11. Gdy byłem dzieckiem, mówiłem jak dziecko, myślałem jak dziecko, wnioskowałem jak

dziecko, a gdy stałem się mężczyzną, uznałem za bezużyteczne* *to*, co dziecięce. *u. 8**

12. Teraz bowiem widzimy jakby w zwierciadle, w zagadce, a wówczas *ujrzymy* twarzą w twarz; teraz poznaję po części, ale wówczas poznam *tak*, jak zostałem dokładnie poznany*. *gr.: epiginosko - por. Mt 7,16* Obj 22,4

13. Teraz więc trwa wiara, nadzieja, miłość – te trzy; lecz z nich największa jest miłość.

14 Zabiegajcie*^{IMP} o taką miłość; starajcie się też usilnie**^{IMP} o *to*, co duchowe; a bardziej*** o *to*, by prorokować. 1z 51,1;

*lub: scigać, gonić, iść za kimś; **paść gorliwością, wyteżyc się, żarliwość; ***gr.: mallon - bardziej, więcej - u 5 1Tm 6,11

2. Albowiem kto mówi *innym* językiem, nie ludziom mówi, lecz Bogu; nikt go bowiem nie słucha*, a on w duchu** mówi tajemnice.

lub: nie rozumie - por. Dz 22,9; **Duchem Pwt 28,49; Dz 2,4

3. Ale kto prorokuje, mówi ludziom ku zbudowaniu, zachęceniu i pocieszeniu.

4. Kto mówi *innym* językiem, buduje* samego siebie; a kto prorokuje, *ten* buduje zbór.

*gr.: nikodomeo - budować, sprzyjać wzrostowi, opierać coś na

5. A chciałbym, abyście wszyscy mówili *innymi* językami, lecz bardziej, abyście prorokowali; większy bowiem jest ten, który prorokuje, niż ten, który mówi *innymi* językami, chyba żeby tłumaczył*, by zbór otrzymał zbudowanie. *gr.: diemeneuo - odsłaniać znaczenie, tłum.

6. A teraz, bracia, jeśli przyszedłbym do was, mówiąc *innymi* językami, na co bym się wam przadał, jeśli nie mówiłbym do was, czy* to w *ramach* objawienia, czy poznania, czy prorokowania, czy nauki? 2Kor 11,6; 2P 1,15

*dost.: czy w objawieniu, czy w poznaniu, czy w prorokowaniu

7. Przecież i *rzeczy* martwe, które wydają dźwięki, jak flet albo cytra, gdyby nie wydały* różnych dźwięków, jak dałoby się rozpoznać, co jest grane na flecie*, a co na cytrze*? *dost.: wydało - Lpaj; **gr.: auleo; ***gr.: kitharidzo

8. Jeśli bowiem trąba wydaje niewyraźny dźwięk, kto będzie gotował się do wojny*?

*lub: bitwy Ne 4,18; Lb 10,9; Joz 6,4

9. Tak i wy, jeśli w *innym* języku nie wydacie słowa zrozumiałego, to jak *można* rozpoznać, co zostało powiedziane*? Mówić bowiem będziecie na wiatr**.

1Kor 9,26; 14,2

*dost.: co jest mówione; **lub: u; do powietrza - gr.: eis aera

10. Jest tak wiele przykładów dźwięków na świecie, i nic *nie jest* bez dźwięku.

11. Jeślibym nie znał znaczenia słów^{*} będąc dla tego, do którego mówię, cudzoziemcem^{**}; a ten, który do mnie mówi, będzie dla mnie cudzoziemcem^{**}. ^{*dost.: dźwięku; **barbarzyńca}

12. Tak i wy, skoro jesteście zapaleńcami^{*} duchów, pragnijcie^{**} obfitować w te, które budują zbór. ^{*gr.: zelotes - gorliwiec - tu być może ironicznie **gr.: dzeteo - szukać, aby znaleźć, zabiegać, prosić, dążyć}

13. Dlatego ten, kto mówi innym językiem, niech się modli, aby mógł tłumaczyć^{*}. ^{*gr.: diemeneuo - odsłonić znaczenie, tego co jest mówione wyjaśnić, wyłożyć, przetłumaczyć na język rodzimy}

14. Bo jeśli modłę się innym językiem, modli się mój duch; ale rozum mój jest bezowocny^{*}. ^{*gr.: akarpos - bezpłodny, nieproduktywny, jałowy}

15. Co zatem jest? Będę modlił się duchem^{*}, będę modlił się i rozumem; będę śpiewał^{**} duchem^{*}, będę też śpiewał rozumem. ^{*lub: w Duchu lub pod wpływem Ducha Ef 5,19; Kol 3,16 **gr.: psallo - szarpać struny, śpiewać przy dźwięku harfy}

16. Stąd, jeśli będzieś błogosławił duchem, w jaki sposób, zajmujący miejsce prosty człowiek^{*}, powie na twoje dziękczynienie: „Amen”, skoro nie rozumie, co mówisz? ^{*gr.: idiotēs - nieobeznany, 1Krn 16,36; J 7,15; Dz 4,13 niezrozumiały, laik, nieuczony, niewyćwiczoney}

17. Ty wprawdzie pięknie^{*} dziękujesz^{**}, ale inny się nie buduje. ^{*gr.: kalos - por. Rz 7,21*}

18. Dziękujcie Bogu, że ja więcej, niż wy wszyscy, mówię innymi językami. ^{*gr.: eucharisteo - być wdzięcznym, czynić dziękczynienie 2Kor 12,12}

19. A w zborze wołę powiedzieć pięć słów za pomocą^{*} mojego rozumu, aby i innych pouczyć, niż dziesięć tysięcy słów w języku niezrozumiałym. ^{*dost.: przez}

20. Bracia! Nie stawajcie się dziećmi w myśleniu, ale bądźcie niemowlętami w tym, co złe; a w myśleniu stawajcie się dojrzałi.

21. W Prawie jest napisane: W obcych językach i przez usta obcych będą mówić do tego ludu; ale i tak mnie nie usłuchają, mówi PAN. ^{Pwt 28,14; Iz 28,11; Jr 5,15}

22. Zatem inne języki są znakiem^{*} czy^{**} nie^{**} dla wierzących, czy raczej^{**} dla niewierzących^{***}; a prorokowanie czy^{**} nie^{**} dla niewierzących, czy raczej^{**} dla wierzących, ^{*dost.: na znak, *gr.: semeion - por. J 4,54*, **part. przecz. oczek. odp. potwierdz.; ***dost.: ale; ****lub: niewiernych - kontekst wskazuje na niewierność Izraela - gr.: pistis - wiara, wierność}

23. Jeżeli więc zszedłby się cały zbór^{*} na jedno miejsce, i wszyscy mówiliby innymi językami, a wesliby tam jacyś prości^{**} lu-

dzie albo jacyś niewierzący, czy nie powiedzą, że szalejecie? ^{Mk 3,21; J 10,20; 1Kor 11,17-18}

^{*gr.: ekklēsia - wywołani z, zgromadzenie, społeczność - 1Kor 1,2*}

^{**gr.: idiotēs - niezrozumiały, człowiek prosty - por. w 16* tu i w u. 24 być może - nie znający prorocha Starożytności}

24. A jeśli by wszyscy prorokowali, a wszedłby ktoś niewierzący albo jakiś prosty^{**} człowiek, to jest przez wszystkich przekonywany^{**}, i przez wszystkich rozsądzany^{***}. ^{*tu i w u. 23 brak gr. rodz. określ. - por. Rz 2,12*, **por. w 16*}

^{***lub: napominać, wykazywać grzech argumentując - Mt 18,15*}

^{****lub: badać, wypytywać, szczególnie w procesie sądowym}

25. I tak sprawy ukryte w jego sercu stają się jawne, i tak padając na twarz, odda pokłon Bogu, oznajmiając, że prawdziwie Bóg jest w^{*} was. ^{*lub: pośród was Iz 45,14; Za 8,23}

26. Cóż więc, bracia? Gdy schodzicie się, każdy z was ma psalm, ma naukę, ma objawienie, ma inne języki, ma tłumaczenie^{*}; wszystko to niech się dzieje^{**} ku zbudowaniu. ^{*gr.: hermeneia - wykład, objaśnianie; **dost.: staje się}

27. Jeżeli ktoś mówi innym językiem, to niech mówią po kolei, dwóch lub najwięcej trzech, a jeden niech tłumaczy.

28. A jeżeli nie ma tłumacza, to niech milczy w zborze, a mówi sobie samemu i Bogu.

29. Prorocy natomiast niech mówią dwaj albo trzej, a inni niech rozsądzają.

30. A jeżeli inny z siedzących otrzyma objawienie, ten pierwszy niech milczy.

31. Bo wszyscy możecie pojedynczo^{*} prorokować, aby wszyscy się uczyli i wszyscy doznawali zachęty^{**}. ^{*tj. kolejno, jeden po drugim - por. u 27}

^{**gr.: parakaleo - wzywać na pomoc, zachęcać, brać w obronę}

32. A duchy proroków są poddane^{*} prorokom; ^{*gr.: hypotasso - por. Ef 5,24* 1Sm 10,10; Jr 20,9}

33. Albowiem Bóg nie jest Bogiem nieporządku, ale pokoju. Jak we wszystkich zborach^{*} świętych, ^{*gr.: ekklēsia - por. 1Kor 1,2*}

34. Kobiety wasze niech milczą^{*} w zborach; albowiem nie pozwala się im mówić, lecz mają być podporządkowane^{**}, tak jak mówi Prawo. ^{*gr.: sigao - być spokojnym, Dz 21,9; 1Kor 11,5 być cichym, utrzymywać w tajemnicy; **uległe - por. Ef 5,24*}

35. A jeśli chcą się czegoś nauczyć^{*}, niech pytają w domu swoich mężów, bo hańbiące^{**} dla kobiet jest mówić w zborze. ^{*gr.: manthano - powiększyć swoją wiedzę, nauczyć się przez używanie i praktykę; **gr.: aischros - wstydlive, nie stosowne}

36. Czy od was wyszło Słowo Boże? Czy tylko do was jedynych przyszło? ^{1Kor 4,7; 1Tes 1,8}

37. Jeśli ktoś uważa, że jest prorokiem lub

człowiekiem duchowym, niech pozna je dokładnie*, że to, co wam piśe, są to polecenia** Pana.

1Kor 7,25; 1Tes 4,1-8; 2P 3,2

gr: epignosko - poznać gruntownie - por. Mt 7,16

**gr: entole - rozkaz, nakaz, polecenie, nakazana zasada

38. A jeśli ktoś tego nie uznaje*, niech nie uznaje**IMP. *gr: agnoeo - nie rozpoznać, nie poznać, nie wiedzieć

*lub: jeśli zaś ktoś tego nie rozumie, niech nie rozumie

39. A tak, bracia, starajcie się usilnie, aby prokować i nie zabraniając* mówić *inny-mi* językami. *gr: kolyo - powstrzymywać, odmawiać

40. Wszystko niech się dzieje godnie* i zgodnie z porządkiem**.

Kol 2,5; Rz 13,13; 1T 1,5

*gr: euschemonos - przystojnie, przyzwoicie, szlachetnie

**gr: taksis - szeregu wojska, układ, porządek, ład - por. Kol 2,5; **

15 A daję wam dogłębnie poznać*, bracia, Ewangelię, którą wam ogłosiłem**, którą też przyjęliście i w której stoicie***, *gr: gnorido - dać poznać, oznajmić, posiadać Rz 1,16

gruntowną wiedzę; **dost.: ogłaszać jako dobrą nowinę

***dost.: stanęliście - gr: histemi - stać, utrwalić - por. Ef 6,14*

2. Przez którą też jesteście zbawiani, jeśli trzymacie* się jej w tym Słowie, które wam ogłosiłem jako dobrą nowinę, chyba że na próżno uwierzyliście.

2Tm 1,19

gr: katecho - zatrzymać, wziąć, kontrolować - por. 2Tes 2,6

3. Albowiem na początku przekazałem wam to, co *sam* przejąłem*, że Chrystus umarł za nasze grzechy według Pism,

Rz 5,6-8; 14,9-10

*gr: paralamano - znać, upewnić się, przyciąć, zabrać

4. I że został pogrzebany, i że został wzbudzony trzeciego dnia według* Pism,

*lub: zgodnie z Łk 24,21,46; Dz 10,40; Oz 6,2; Mk 9,9,31

5. I że został ukazany Kefasowi*, a potem dwunastu. *por. 1Kor 1,12* Łk 24,34-40

6. Potem został ukazany* więcej niż pięciuset braciom naraz, z których większość pozostaje *przy życiu*, a niektórzy zasnęli**.

*gr: optanomai - por. Mt 28,10**, *dost.: zostali uśpieni

7. Potem ukazał się Jakubowi*, potem wszystkim apostołom. *tj. bratu Pana - por. 1Kor 9,5; Ga 1,19

8. A na końcu po wszystkich, ukazał się i mnie, jakby poronionemu płodowi*.

*gr: ektroma - przedwczesny poród, aborcja, poronienie

9. Ja bowiem jestem najmniejszy z apostołów i nie jestem godny, *aby* być nazywanym apostołem, ponieważ prześladowałem* zbór Boga.

Dz 20,28; Ga 1,13; Ef 3,7;

*gr: dioko - ścigać, złapać, biec 1Kor 1,2; 1Tm 3,5

10. Lecz z łaski Boga jestem tym, kim jestem, a łaska Jego wobec mnie nie stała się daremną*; lecz bardziej niż oni wszyscy tru-

dziłem** się, jednak nie ja, lecz łaska Boga, która jest ze mną.

1Tm 1,15;

*lub: pusta, bez znaczenia, bezowocna Flp 3,7; Kol 1,29

**gr: kopiao - być zmęczonym, pracować aż do zmęczenia

11. Dłatego czy to ja, czy tanceri, w ten sposób głosimy i tak uwierzyliście.

12. A jeżeli o Chrystusie głosi* się, że jest wzbudzony z *martwych*, jakże więc mówią niektórzy mniądzy wami, że nie ma zmartwychwstania? *gr: kerusso - por. Flp 1,15*** Dz 26,8

13. Jeśli natomiast nie ma zmartwychwstania, to i Chrystus nie jest wzbudzony.

14. A jeśli Chrystus nie jest wzbudzony, wtedy i próżne* jest nasze głoszenie, próżna* też jest nasza wiara, *lub: puste, czerce, daremne

15. I jesteśmy też uznani* za fałszywych świadków Boga, bo świadczyliśmy o Bogu, że wzbudził Chrystusa, którego nie wzbudził, skoro umarli nie są wzbudzani.

*gr: heurisko - znaleźć, odkryć, zrozumieć, rozpoznać, uzyskać

16. Jeśli bowiem umarli nie są wzbudzani, to i Chrystus nie jest wzbudzony.

17. A jeśli Chrystus nie jest wzbudzony, próżna* jest wasza wiara; jeszcze jesteście w waszych grzechach;

Rz 4,25; J 8,21; Kol 2,13

*gr: mataios - czeza, pusta, daremna, próżna

18. Zatem i ci, którzy zasnęli* w Chrystusie, zginęli**.

J 11,11; 1Tes 4,13

*gr: apollymi - niszczyć, usunąć, położyć kres, zginąć, zgładzić

19. Jeśli tylko w tym życiu mamy nadzieję w Chrystusie, jesteśmy ze wszystkich ludzi najbardziej pożałowania* godni.

*gr: eleinos - być pożałowania godnym, nędznym, żalonym

20. Ale teraz Chrystus jest wzbudzony z *martwych* i stał się *pierwociną** tych, którzy zasnęli;

Dz 26,23; Rz 8,11; 1P 1,3; Kol 1,18; Obj 1,5

*gr: aparche - pierwszy plon, osoby pierwsze z tej samej grupy

21. Skoro bowiem przez człowieka *przyszła* śmierć, przez człowieka też *przyjdzie* powstanie z *martwych*.

22. Tak jak w Adamie wszyscy umierają, tak i w Chrystusie wszyscy zostaną ożywieni.

23. Każdy natomiast we własnym szyku*: Jako *pierwocina** Chrystus, a potem ci, którzy są Chrystusa w czasie Jego *przyjścia***;

*gr: tagna - uporządkowanie, oddział żołnierzy, klasa, korpus

**gr: aparche - pierwszy plon, pierwocina, pierwszy raną

***gr: parousia - przybycie, obecność, nastanie - por. 1Tes 4,15*

24. Potem *nastanie* koniec, gdy przekaże Królestwo Bogu i Ojcu, gdy zniszczy* wszelką zwierchność i wszelką władzę, i moc.

gr: katargeo - por. u. 26 Pwt 16,16; Mt 24,31; Obj 20,4

25. Bo trzeba, aby On królował, dopóki nie położy wszystkich wrogów pod Jego stopy.
26. A jako ostatni wróg zostanie zniszczona^{*} śmierć.

Iz 25,8; Hbr 2,14; Obj 20,14; 21,4

^{*gr: katarreo - zniszczyć, usunąć, unieważnić, por: - 1Kor 1,28**}

27. Wszystko bowiem poddał pod Jego stopy. A gdy mówi, że wszystko jest poddane, to oczywistym jest, że oprócz Jego, który Mu wszystko poddał.

Mt 11,27; Flp 2,9-11

28. A gdy wszystko zostanie Mu poddane^{*}, wtedy też i sam Syn zostanie poddany Temu, który Mu wszystko poddał, aby Bóg był wszystkim we wszystkich.

Dn 2,34; 1Kor 3,23

^{*gr: hypotasso - podporządkować się, być poddanym, uległym}

29. Bo^{*} co uczynią ci, którzy są chrzczeni za umarłych? Jeśli umarli w ogóle nie są wzbudzani, to dlaczego są chrzczeni za umarłych?

^{*gr: epei - w przeciwnym razie, bo, ponieważ, gdyż}

30. Dlaczego i my narażamy się na niebezpieczeństwa każdej godziny?

31. Codziennie umieram na waszą chlubę^{*}, którą mam w Jezusie Chrystusie, Panu naszym.

Flp 3,3; 2Kor 4,10

^{*gr: kauchesis - radosne uniesienie, chluba, powód do dumy}

32. Jeśli ja na sposób ludzki walczyłem w Efezie z dzikimi zwierzętami, jaką mam z tego korzyść, jeśli umarli nie są wzbudzani? Jedzmy i pijmy, bo jutro pomrzemy^{*}.

2P 2,12;

^{*to także hasło epikurejczyków} Iz 22,13; 56,12; Ełk 12,19

33. Nie dawajcie się wprowadzać w błąd^{*}; złe rozmowy^{**} niszczą dobre obyczaje.

^{*lub: owieść; **towarzystwo} Ga 6,7; Ef 4,29; 2Tm 2,16

34. Ocknijcie się dla sprawiedliwości^{***} i nie grzeszcie; niektórzy bowiem nie mają poznania Boga; mówię to dla waszego zawstydzenia. ^{*lub: otrzeźwieć; **prawnie, jak należy} Rz 13,11

35. Ale powie ktoś: A jak wzbudani są umarli i w jakim ciele^{*} przychodzą?

^{*gr: soma - por: Kol 2,11} Ez 37,3; Mt 22,29; Flp 3,21

36. O nierozumny[!] To, co ty siejesz, nie jest ożywiane, jeśli nie obumrze.

^{*gr: afron - bez rozumu, bezzmysłny, pochopny, głupi, niemądry}

37. A co siejesz, nie jest przeciwieństwem cięlu, które ma wyrosnąć^{*}, ale siejesz nagie ziarno, trafi się pszeniczne lub jakieś z pozostałych; ^{*gr: ginomai - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć}

38. A Bóg daje mu ciało, takie jak chce, a każdemu z nasion – ciało *jemu* właściwe.

39. Nie każde ciało jest tym samym ciałem; ale istotnie inne jest ciało ludzi, a inne ciało zwierząt, jeszcze inne ryb, a inne ptaków.

40. I są ciała niebiańskie i ciała ziemskie; lecz istotnie inna jest chwala^{*} niebiańskich, a inna ziemskich;

Iz 24,23; Hi 31,26;

^{*gr: doksa - majestat, splendor, wspaniałość, blask} Pwt 4,19

41. Inna chwala słońca, a inna chwala księżyca, i inna chwala gwiazd; bo gwiazda od gwiazdy różni się w chwale.

42. Tak jest i ze wzbudzeniem umarłych. Siane jest *ciało* w zniszczalności, wzbudzone jest w niezniszczalności;

43. Siane jest w zniewadze^{*}, wzbudzone jest w chwale; siane jest w słabości, wzbudzone jest w mocy;

Flp 3,21

^{*gr: atimia - djszonor, brak czci, zniewaga, hanba}

44. Siane jest ciało duszą żyjące^{*}, wzbudzone jest ciało duchowe. *Jeżeli* jest ciało duszą żyjące, jest *też* ciało duchowe.

Ełk 24,31; J 20,19

^{*gr: psychikos - we władaniu duszy, zmysłowy - por: w 44-46}

45. Tak też jest napisane: Stał się pierwszy człowiek Adam duszą^{*} żyjącą, a ostatni Adam duchem^{**} ożywiającym.

Rdz 2,7; J 5,21; 6,63

^{*dosł: w (ku) duszy ...; **dosł: w (ku) duchu ...}

46. Jednak nie to, co duchowe jest pierwsze, lecz to, *co* duszą^{*} żyjące; potem to, *co* duchowe. ^{*gr: psychikos - zmysłowe, we władaniu duszy}

47. Pierwszy człowiek z ziemi jest ziemski^{*}; drugi człowiek – Pan z nieba. ^{*lub: giniący}

48. Jaki *ten* ziemski, tacy i ziemscy ludzie; a jaki *ten* niebiański, tacy i niebiańscy.

49. A tak jak nosiliśmy obraz *tego* ziemskiego człowieka, tak *też* będziemy nosić obraz *tego* niebiańskiego.

Rdz 5,3; Rz 8,29

50. To natomiast mówię, bracia, że ciało i krew nie mogą odziedziczyć Królestwa Bożego, ani *to, co* zniszczalne *nie może* odziedziczyć niezniszczalności.

J 3,3-8; Ga 5,21

^{*gr: kleronomeo - otrzymać poprzez przydział, dziedziczyć}

51. Oto oznajmiam^{*} wam tajemnicę^{**}: Nie wszyscy zaśniemy^{***}, ale wszyscy zostaniemy przemienieni,

1Kor 4,1; Ef 5,32; 1Tes 4,14-17; Flp 3,21

^{*dosł: mówić; **gr: mysterion - rzecz ukryta, mistyczna,}

^{tajemnica, ukryty cel; ***lub: zostaniemy uspieni}

52. W *wednej* chwili, w mgnienu oka, podczas^{*} ostatniej trąby; bowiem zatrąbi *trąba*, a umarli zostaną wzbudzeni jako niezniszczalni^{**}, a my zostaniemy przemienieni.

^{*dosł: w (ostatniej)} Wj 19,16; Iz 27,13; Mt 24,31; Obj 4,1; 8,2

^{**gr: aphantos - nieprzemijający, nieulegający zepsuciu}

53. Trzeba bowiem, aby *to, co* zniszczalne, przyobledo niezniszczalność, a *to, co* śmiertelne, przyobledo nieśmiertelność.

54. A gdy to, *co* zniszczalne, przyoblecze niezniszczalność, a to, *co* śmiertelne, przyoblecze nieśmiertelność, wtedy wypełni się słowo, które jest zapisane: Pochłonięta została śmierć w zwycięstwie. Hbr 2,14; Rz 2,7;

*gr: *althanasia* - nieumieranie, nieśmiertelność; wieczne trwanie
*gr: *ginomai* - stawać się, zrodzić, być, zaistnieć Rz 8,11

55. Gdzie *jest*, o śmierci, twoje żądło? Gdzie, o Hadesie, twoje zwycięstwo? Oz 13,14

*gr: *określ. krainy umartwych* - hebr. *Szeol* - Dz 2,27 - Ps 16,10

56. Lecz żądłem śmierci jest grzech, a mocą grzechu jest Prawo. Rz 7,7

57. Ale Bogu *niech będzie wdzięczność*, który daje nam zwycięstwo przez Pana naszego Jezusa Chrystusa. Ps 98,1; Iz 25,8; 1J 5,4

*gr: *charis* - niezastuzona zyczliwość, przychylność, łaska
*gr: *nikos* - zwyciężyć, doprowadzić do zwycięstwa

58. A tak, bracia moi umiłowani, stawajcie się stali, niewrzuśeni, zawsze obfitujący w dziele Pana, wiedząc, że trud wasz nie jest daremny w Panu. 2Krn 15,7; 2P 3,17;

*lub: *próżny, pozbawiony znaczenia* Ga 6,9; 1Tes 1,3

16 A co do składki na świętych, i wyczyńcie tak, jak zarządziłem w zborach Galacji. *por: Rz 15,26*; *por: Dz 7,44* Dz 11,28

2. Pierwszego dnia tygodnia, niech każdy z was odkłada u siebie gromadząc według tego, jak mu się powodzi, żeby nie czynić składek dopiero wtedy, kiedy przyjdzie.

*gr: *euodoo* - cieszyć się Pwt 8,18; J 20,19; Dz 20,7

pomyślnością, obfitować, mieć udany los, udaną podróż

3. A gdy przybędę, tych, których uznanie za wypróbowanych, pošlę z listami, aby odnieśli wasz dar do Jerozolimy. 1Kor 4,19;

*lub: *doświadczonych; *dar łaski* Dz 6,3; 2Kor 8,19

4. A jeśli byłoby słuszne, bym i ja *miał iść*, pójdz razem ze mną. *gr: *aksios* - por: Mt 10,10*

5. A przyjdę do was, gdy przejdę Macedonię, bo przemierzam Macedonię.

6. U was natomiast, być może pozostanę, albo i przeminuję, abyście wy mnie wyprawili w drogę, gdziekolwiek pójde. *dost.: *idę*

*gr: *propempo* - zaopatrzyć w rzeczy niezbędne do podróży

7. Nie chciałbym bowiem, teraz przechodząc, *tylko* was zobaczyć; ale mam nadzieję zatrzymać się u was przez jakiś czas, jeśli Pan pozwoli. Pr 19, 21; Rz 1,10; Jk 4,15

*gr: *epitrepo* - zezwolić, upoważnić, dopuścić, powierzyć

8. A zostanę w Efezie aż do Pięćdziesiątnicy. *tj. *święto tygodni* hebr. *Szawuot* - 50 dni po święcie Paschy

9. Otworzyły się bowiem przede mną szeroko

ko drzwi do działania, a sprzeciwiających się jest wielu. *dost.: *wielkie*; *gr: *erreges* - por: Kol 2,12**

10. A jeśli przyjdzie Tymoteusz, uważajcie, aby przebywał u was bez obaw, bo dzieło Pana sprawuje, jak i ja. *lub: *bez bojaźni* 1Kor 4,17

11. Niech go nikt nie lekceważy; ale wyprawcie go w drogę w pokój, aby przyszedł do mnie; bo czekam na niego z braćmi.

*gr: *eksoutheneo* - por: Lk 23,11**; *gr: *propempo* - u: 6*

12. A co do brata Apolosa, to bardzo go zachęciłem, aby poszedł do was z braćmi; ale w ogóle nie było wola Boga, aby teraz *miał przyjść*; przyjdzie jednak w dogodnym czasie. *u: 15*; *dost.: *nie była wola* 1Kor 3,5; Dz 18,24; 19,1

*gr: *eukaireo* - mieć sposobność, mieć czas, poświęcić czas

13. Czujajcie, twórcy w wierze, bądźcie mężni, umacniajcie się;

1Tes 5,6; 1P 4,7

*gr: *andrindzomai* - postępować jak mężczyzna, okazać się męczyną, być dzielnym; *dost.: *dajcie się umacniać*

14. Wszystko u was niech się dzieje w miłości. 1Kor 13,1; Rz 13,10

15. A zachęcam was, bracia: wiecie, że dom Stefana jest pierwočiną Achai, i że sami siebie stawili do służby świętym, Rz 16,5

*gr: *parakaleo* - prosić, zachęcać, używać na pomoc - 2Kor 13,11**

*gr: *tasso* - ustawić w sztyku, wyznaczyć do, uznać, mianować

16. Bądźcie poddani takim ludzom i każdemu współpracującemu i trudzącemu się.

*gr: *hypotasso* - podporządkować się władzy, być uległym

*gr: *kopiao* - być znużonym, pracować aż do znużenia, trudzić się

17. A cieszyć się z przyjścia Stefana i Fortunata, i Achaika, że wasz brak oni wypełnili; *gr: *parousia* - obecność, przyjście, uroczysty wjazd do miasta

18. Pokrzepili bowiem mojego i waszego ducha; miejcie uznanie dla takich.

*gr: *anapauo* - wnieść świeżość, dać wytchnienie Flp 2,30

*gr: *epiginosko* - poznać gruntownie, rozpoznać - por: Mt 7,16*

19. Pozdrwiają was zbory, które są w Azji. Pozdrwiają was bardzo w Panu Akwila i Pryscylla, ze zbornem, który jest w ich domu.

*gr: *ekklesia* - wywołani z, społeczność, Obj 1,11; Dz 18,2

20. Pozdrwiają was wszyscy bracia. Jedni drugich pozdrówcie pocałunkiem świętym.

*dost.: *w lub przez święty pocałunek* - gr: *filema od fileo* - okazując czułość - por: J 21,15***; *gr: *hagios* - por: Hbr 13,24**

21. Pozdrowienie - moja - Pawła ręką dopisuje. *gr: *asposmos* - Mt 9,15*

Kol 4,18; 2Tes 3,17

22. Jeśli ktoś nie miłuje Pana Jezusa Chrystusa, niech będzie wyklęty, Maran atha.

*gr: *anathema* - klątwa rytualna dot. osób lub rzeczy

*tj. *Nasz Pan jest blisko lub Nasz Pan nadchodzi*

23. Łaska Pana Jezusa Chrystusa z wami.

24. Miłość moja *niech będzie* z wami wszystkimi w Chrystusie Jezusie. Amen.

Drugi list apostoła Pawła do Koryntian

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z woli Boga, i Tymoteusz brat, zborowi* Boga, który jest w Koryncie, razem ze wszystkimi świętymi, którzy są w całej Achai,

*gr.: ekklesia - wywołani z, społeczność, zebranie publiczne
Ps 116,15; Rz 15,26; 1Tm 1,1; 2Tm 1,1

2. Łaska wam i pokój* od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

Dn 4,1;

*gr.: eirene - od czas. eireneo - łączyć, spajać Flp 1,2; Kol 1,2

3. Błogosławiony* Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, Ojciec miłosierdzia i Bóg wszelkiej pociechy**

*gr.: eulogetos - wystawiony - por. Hbr 7,1**; **zachęty

4. On pociesza nas we wszelkim naszym ucisku, abyśmy również mogli pocieszać tych, którzy są we wszelkim ucisku, poprzez tę pociechę*, którą sami jesteście przez Boga pocieszani.

Iz 12,1; 51,12; J 14,16; 1Tes 4,18; 5,11

*gr.: paraklesis - zachęta, wsparcie, pocieszenie, ponuczenie

5. Gdyż tak jak obfitują względem nas cierpienia* Chrystusa, tak przez Chrystusa obfituje i nasze pocieszenie.

2Kor 4,10; 1P 1,11; 5,1

*gr.: pathema - cierpienie, doświadczenie, doznawanie uczuć

6. A jeśli jesteście uciskani, to dla waszego pocieszenia i zbawienia, skutecznie działająca* w wytrwałości** w tych cierpieniach, które i my znosimy; czy to, gdy jesteście pocieszani, to dla waszego pocieszenia i zbawienia;

*gr.: energieo - skutecznie działająca moc Rz 8,28

**gr.: hypomonē - wytrwałość, hart ducha, cierpliwe trwanie

7. A nadzieja nasza co do was jest mocna*, ponieważ wiemy, że jak jesteście uczestnikami cierpienia, tak i pocieszenia.

Jk 1,2; Flp 1,6

*gr.: bebaios - stały, mocny, trwały - stąd: godny zaufania

8. Bo nie chcemy, abyście nie wiedzieli, bracia, o naszym ucisku, który nas spotkał w Azji, że ponad miarę i ponad naszą siłę byliśmy obciążeni, tak że zaczęliśmy wątpić* i o życiu,

*lub: być zrozpaczonymi, niepewnym, bez wyjścia Dn 19,23

9. Co więcej, sami w sobie mieliśmy wyrok śmierci, abyśmy nie na sobie samych polegali, ale na Bogu, który wzbudza umarłych;

*gr.: apokrima - wyrok, odpowiedź Łk 18,9; Prz 28,26; Jr 17,5

10. Który wyrwał nas z tak wielkiej śmierci

i wyrwa, w którym pokładamy nadzieję, że i nadal będzie wyrwał;

Iz 46,3; 1Tes 1,10

11. Przy współudziale waszych modlitw za nas*, aby z wielu *wzniesionych* twarzy** zostało złożone za nas dziękczynienie – za ten okazany nam dar łaski dla wielu.

*mss Byz - was, **tj. przez wiele osób Ef 6,18; Flp 1,19

12. To bowiem jest naszą chlubą – świadectwo naszego sumienia, że żyliśmy* na tym świecie w prostocie, w szczerości** Boga, nie w cielesnej mądrości, lecz w łasce Boga, a tym obficie u was.

1Tm 1,5; Dz 24,16

dosł.: obracaliśmy - por. Ef 4,1; **lub: czysty w świetle słońca

13. Albowiem nie piszemy wam nic innego, tylko to, co czytacie i co poznajecie, a mam nadzieję, że i do końca poznacie,

14. Tak jak po części nas poznaliście, że jesteście naszą chlubą, tak jak i wy naszą w dniu Pana Jezusa.

Flp 1,6; 1Kor 1,8

15. I z tą ufnością* chciałem już wcześniej przyjść do was, abyście po raz drugi otrzymali łaskę; *lub: przekonaniem, przeświadczeniem

16. A od was przejsz do Macedonii, a z Macedonii ponownie przyjść do was, abyście wy mnie wyprawili do Judei.

17. To więc postanawiając, czy wykazałem* się jakąś lekkomyślnością? Albo czy to, co postanawiam, według ciała postanawiam? Aby było u mnie „tak, tak” i równocześnie „nie, nie”? *lub: skorzystałem, postugywałem

18. A jak wierny jest Bóg, tak słowo nasze do was nie było równocześnie „tak” i „nie”.

19. Bo Syn Boży, Jezus Chrystus, który przez nas wśród was został ogłoszony, przeze mnie i Sylwana, i Tymoteusza, nie był* równocześnie „tak” i „nie”; lecz w Nim było* „tak”.

*lub: (nie) stał się Mt 16,16; J 6,69; Dz 8,3

20. Bo ile było obietnic* Boga, w Nim mają swoje „tak”, i w Nim są „amen”, na chwałę Bogu przez nas.

*gr.: epangelia - obietnica, ogłoszenie

21. A Tym, który nas utwierdza razem z wami w Chrystusie i który nas namaścił*, jest Bóg;

*gr.: chrio - namaścić, w NP tylko czynność Boga 1J 2,20

22. Który też położył na nas pieczęć i dał zadatek^{*} Ducha w nasze serca. Ef 1,13; 4,30

^{*}gr: arrabon - przedsmak, poręka, rękojmia, zadatek

23. A ja przywołuję Boga na świadka mojej duszy^{*}, że aby was oszczędzić nie przybyłem do Koryntu, ^{*}gr: psyche - życie, dusza, osoba

24. Nie żebyśmy panowali nad waszą wiarą, ale jesteśmy współpracownikami dla waszej radości; albowiem wiarą stoicie^{*}. ^{*}lub: trwacie

2 A postanowiłem^{*} w sobie samym to, aby nie przychodzić znowu do was w smutku.

^{*}lub: rozszedłem, ocenilem Dz 11,29; 15,2; 1Kor 2,2

2. Bo jeśli ja was zasmucam, to kto może mnie rozweselić, jeśli nie ten, który przeze mnie jest zasmucany?

3. A to właśnie wam napisałem, abym, gdy przyjdę, nie doznawał^{*} smutku od tych, z których powinienem się radować, będąc przekonanym^{**} co do was wszystkich, że radość moja jest radością was wszystkich.

^{*}dost.: nie miał; ^{**}lub: pokadał ufność Ga 5,10; 2Kor 2,11

4. Albowiem z wielkiego utrapienia i ucisku serca, i wśród wielu łez napisałem do was, nie żebyście zostali zasmuceni, ale żebyście poznali miłość, którą mam obficie do was.

5. A jeśli ktoś mnie zasmucił, nie mnie zasmucił, lecz po części – obym^{*} go nie obciążyl – was wszystkich. ^{*}dost.: aby, żeby - tu: tryb przyp.

6. Takimże wystarczy ta kara, która jest nalożona przez większość^{*}, 1Kor 5,4; 1Tm 5,20

^{*}gr: pleion - większy pod względem ilości i jakości, większa część

7. Tak że przeciwnie, raczej darujcie^{*} mu i pocieszcie, aby w jakiś sposób nie został pochłonięty przez ogrom smutku. ^{*}lub: okazać łaskę

8. Dlatego proszę^{*} was, abyscie okazali mu miłość^{**}. ^{*}lub: zachęcam; ^{**}gr: agape - por. J 21,15**

9. Gdyż po to napisałem, aby poznać, czy jesteście wypróbowani i czy we wszystkim jesteście posłuszni^{*}. ^{*}gr: hypekooos - por. Flp 2,8*

10. A jeśli wy coś komuś darujecie^{*}, to i ja; gdyż i ja, jeśli coś darowałem^{*}, co darowałem^{*}, to ze względu na was w obliczu Chrystusa, ^{*}lub: okazywać łaskę, udzielić przebaczenia

11. Aby nie podszedł^{*} was szatan, albowiem nie jesteście nieświadomi jego sposobu myślenia^{**}. ^{*}lub: być wykorzystanym, Łk 22,31; 2Kor 11,3; być łupem zachłanności; ^{**}zamysłw 1Kor 7,5

12. A gdy przyszedłem do Troady dla głoszenia Ewangelii Chrystusa, a drzwi były mi otworzone w Panu, Kol 4,3; Obj 3,8

13. Nie miałem ulgi w swoim duchu, ponieważ nie znalazłem Tytusa, mojego brata; więc rozstając^{*} się z nimi, wyruszyłem do Macedonii. ^{*}gr: apotassomai - pożegnać się, odejść, wyrzec

14. A Bogu niech będą dzięki^{*}, który nas nieustannie^{**} prowadzi w triumfalnym marszu zwycięstwa w Chrystusie i ujawnia wonność poznania Jego przez nas na każdym miejscu. ^{*}lub: łaska, wdzięczność; ^{**}w każdej chwili

15. Bo my jesteśmy wonnością^{*} Chrystusa dla Boga wśród tych, którzy dostępują zbawienia i tych, którzy giną^{**},

^{*}gr: euodia - słodka woń, aromat o szczególnie przyjemnym zapachu; ^{**}lub: idą ku zgubie Rdz 8,21; Łk 14,34

16. Dla jednych^{*} wprawdzie to woń^{**} śmierci ku śmierci, a dla drugich^{*} to woń życia ku życiu; a do tego^{*}, kto jest zdolny^{***} Dz 13,47

^{*}dost.: tych; ^{**}gr: osme - zapach, woń często łączony z gr: euodia ^{***}gr: hikanos - odpowiedni, zdolny, wystarczający (liczebnie)

17. Bo nie jesteśmy jak wielu fałszujących^{*} Słowo Boga; ale w szczerości i jak ob Boga, przed obliczem Boga mówimy w Chrystusie.

^{*}lub: handlarzami - handlujący rozcieńczali wino wodą

3 Czy zaczynamy ponownie polecać samych siebie? Czy potrzebujemy, jak niektórzy, listów polecających do was albo polecających od was? 2Kor 10,12; Dz 15,23

2. Listem naszym wy jesteście, napisanym w sercach naszych, który jest znany i czytany przez wszystkich ludzi; Wj 24,12; Jr 31,33

3. Gdyż jawne jest im to, że jesteście listem Chrystusa, sporządzonym przez naszą służbę, który jest napisany nie atramentem, ale Duchem Boga żywego, nie na tablicach kamiennych, lecz na mięsistych^{*} tablicach serca. ^{*}gr: sarkinos - cielesny, należący do domeny ciała

4. A taką ufność^{*} mamy przez Chrystusa względem Boga; ^{*}lub: pewność, polegać na kimś

5. Nie, że jesteście zdolni pomyśleć^{*} coś sami z siebie, jakby sami z siebie, lecz zdolność nasza jest z Boga; ^{*}lub: rozważać, umiarkować

6. Który też uzdolnił nas do bycia sługami nowego^{*} przymierza, nie litery, ale ducha; bo litera zabija, a duch ożywia. Hbr 7,22; 8,6;

^{*}nowy nie tylko w czasie, ale i jakości J 6,63; Rz 8,2; 1P 3,18

7. Bo jeśli służba śmierci, wyryta literami na tablicach kamiennych, zaistniała w chwale, tak że synowie Izraela nie mogli patrzeć na oblicze Mojżesza z powodu przemijającej^{*} chwały jego oblicza, ^{*}por. u. 14** Wj 34,29-35

8. To czyż nie bardziej służba ducha* będzie w chwale? ^{*lub: Ducha} Iz 59,21; Rz 1,17; 3,21

9. Bo jeśli w służbie potępienia* jest chwała, daleko więcej obfituje w chwale służba sprawiedliwości. ^{*gr: katarisis - wydanie wyroku skazującego}

10. W tej części bowiem, nie jest obdarzone chwałą to, co jest obdarzone z powodu przewyższającej chwały. 2P 1,17; Obj 21,23

11. Jeśli bowiem to, co przemija* *zaistniało* za sprawą** chwały, tym bardziej jest w chwale to, co trwa. ^{*por. w: 14**; **przez, z powodu}

12. Mając więc taką nadzieję, postępujemy* z wielką śmiałością. 2Kor 11,6; J 16,25;

^{*lub: być używanym, posługiwać się, poczynać} 1Kor 2,1

13. A nie tak, jak Mojżesz, *który* kładł zasłonę na swoje oblicze, aby synowie Izraela nie patrzyli na koniec tego, co przemija;

14. Ale skamieniały ich umysły; aż do dzisiaj bowiem, gdy odczytują stare przymierze ta sama zasłona pozostaje* nieodrodniana, a która w Chrystusie jest usuwana*. ^{*Lk 24,45}

15. Ale aż do dzisiaj, ilekroć czytany jest Mojżesz, zasłona* leży na ich sercu.

^{*gr: kalymma - zasłona, nakrycie, welon} Iz 6,9; Dz 13,27

16. Skoro tylko *ich serce* zwróciłoby się do Pana, zasłona jest usuwana*. ^{*por. w: 14**}

17. A Pan jest Duchem; a gdzie Duch Pana, tam wolność*. ^{Iz 6,1; J 4,24; 1Kor 15,45}

^{*gr: eleutheria - wolność, swoboda wyboru, niezależność}

18. My wszyscy natomiast, których oblicze jest odkryte, odzwierciedlając* *sobą* chwałę Pana, na ten sam obraz jesteśmy przemieniani** z chwały w chwałę, tak, jak *to* sprawa*** Duch Pana. ^{*lub: oglądając, odbijając w lustrze}

^{**lub: przeobrażani; ***dost.: tak, jak od Pana Ducha} Jk 1,23

4 Dlatego mając tę służbę według miłosierdzia, którego dostąpiliśmy, nie upadamy* *na duchu*. ^{*lub: nie poddajemy się, nie słabniemy}

2. Ale wyrzekliśmy się ukrytych* *spraw* hańbiących i nie postępujemy** w chytrości, ani nie fałszujemy Słowa Bożego; ale *przez* ukazanie prawdy polecamy samych siebie sumieniu każdego człowieka przed obliczem Boga. ^{*lub: ukrytego wystydu, hańby} Ef 5,12;

^{**dost.: obracać się - jako sposób życia, chodzić} 1Tes 2,3

3. A jeśli nasza Ewangelia jest zakryta, to jest zakryta wśród* tych, którzy giną**.

^{*lub: w tych; **idą ku zgubie} Rz 2,16; 1Tes 1,15

4. Dla niewierzących, którym* bóg tego wieku** zaślepił myśli***, aby nie świeciła im światłość Ewangelii chwały Chrystusa, który jest obrazem Boga. ^{*dost.: w których} 2Kor 3,14

^{**gr: aion - wiek, epoka, świat, wieczność; ***lub: umysł}

5. Nie głosimy bowiem samych siebie, ale Chrystusa Jezusa *jako* Pana, a samych siebie jako niewolników* waszych ze względu na Jezusa,

Dz 2,36; 1Kor 8,6; Flp 2,11

^{*gr: doulos - niewolnik, w myśli hebr. - sluga - por. Wj 21,1-6}

6. Ponieważ Bóg, który powiedział: Z ciemności *niech* zajaśnieje światłość, *jest Tym*, który zajaśniał w naszych sercach dla oświecenia* poznania chwały Boga na obliczu Jezusa Chrystusa. ^{*gr: fotismos - akt oświetlania, światłość}

7. Mamy natomiast ten skarb w naczyniach glinianych, aby wielka obfitość* mocy była z Boga, a nie z nas, 2Tm 2,20; 1Kor 1,18; 1Tes 1,5

^{*gr: hyperbole - ogrom, nadmiar; obfitość, wyśzość, wybitność}

8. We wszystkim uciskani, ale nie przytłaczani; w niepewności*, ale nie w rozpaczycy**;

^{*lub: bez środków do życia; **niezakłopotani}

9. Prześladowani, ale nie opuszczani; powaleni*, ale nie pokonywani***; Ps 9,10; 37,28; Hbr 13,5

^{*gr: kataballo - strącić, zrzucić na ziemię; **lub: którzy giną}

10. Zawsze nosząc na ciele śmierć Pana Jezusa, aby i życie* Jezusa zostało ujawnione na naszym ciele. Dz 18,9; Flp 3,10; 1P 4,13

^{*gr: dzoe - życie, istnienie, tu: jako życie ponadnaturalne w odróżnieniu od - gr: bios - życie, utrzymanie, mienie}

11. Zawsze bowiem my, *którzy* żyjemy, jesteśmy wydawani na śmierć z powodu* Jezusa, aby też życie Jezusa zostało ujawnione w śmiertelnym ciele naszym. ^{*lub: dla}

12. Tak że śmierć prawdziwie* działa w nas, a życie w was. ^{*gr: men - partykula wzmacniająca}

13. Mając więc tego samego ducha wiary, według tego, co jest napisane: Uwierzyłem, dlatego też przemówiłem, i my wierzymy, dlatego też mówimy, Ps 116,10

14. Wiedząc, że Ten, który wzbudził Pana Jezusa i nas wzbudzi przez Jezusa, i postawi razem z wami *przed sobą*. Rz 8,11; J 11,25

15. To wszystko bowiem jest dla was, aby łaska obfitująca ze względu na wielu, zaobfitowała w dziękczynienie ku chwale Bożej.

16. Dlatego nie upadamy na duchu*; ale chociaż nasz zewnętrzny człowiek jest niszczony, jednak ten wewnętrzny jest odnawiany** z dnia na dzień. ^{*lub: nie poddawać się, nie słabnąć}

^{*gr: anakainoo - otrzymać nową siłę, odnowić} 1Kor 15,58

17. Gdyż nasz chwilowy, lekki ucisk sprawia nam w coraz większej mierze obfitość^{*} wiecznej chwały, ^{*lub: ogrom, znaczenie, waga} 2Kor 11,23

18. Nam, *którzy* nie patrzymy^{*} na *to, co* widzialne, ale na niewidzialne; albowiem *to, co* widzialne, *jest* chwilowe, a niewidzialne wieczne. Rz 8,24-25; Hbr 11,1

^{*gr: skopeo - przyglądać się, uważnie patrzeć, doglądać}

5 Wiemy bowiem, że jeśli nasz ziemski dom, ten namiot^{*}, zostanie obalony^{*}, mamy budowlę u Boga, dom w niebiosach, nie ręką uczyniony, wieczny. 1Kor 15,46; Hbr 9,11

^{*dot. ziemskiego ciała; **lub: rozwiązać, rozłączyć (sznury)}

2. Bo i w tym^{*} wzdychamy^{*}, pragnąc^{*} przyoblec się w nasze domostwo^{*}, *które jest* z nieba, ^{*domysł: namiocie; **lub: jęczymy} Rz 8,23

^{**lub: tęskniąc; ***gr: oiketerion - mieszkanie, siedziba - Jud 1,6}

3. Jeśli tylko przyobleczeni, a nie nadzy zostaniemy znalezieni. Rdz 3,7; Obj 3,18; 16,15

4. Bo i będąc w tym namiocie, wzdychamy obciążeni, ponieważ nie chcemy zdjąć^{*}, ale przyoblec, by to, *co* śmiertelne, zostało wchłonięte przez życie. ^{*lub: zewlec z siebie} 1Kor 15,53

5. A Tym, który nas *dla* siebie do tego przygotował, *jest* Bóg i który dał nam zadatek^{*} Ducha. ^{*lub: przedsmak, poręka} 2Kor 1,22; Ef 1,13

6. Zawsze więc ufni^{*} wiemy, że mieszkając^{*} w ciele, jesteśmy oddaleni^{**} od Pana;

^{*lub: śniłali, mający odwagę} Ps 27,3-4; Iz 30,15; Flp 3,20

^{**dost.: być w domu, być obywatelem; ***być poza domem}

7. Albowiem przez wiarę chodzimy, a nie przez *to, co* się widzi^{*}. ^{*dost.: widzenie} Ga 2,20

8. Ufamy^{*} więc i mamy upodobanie raczej wyjść^{**} z ciała i zamieszkać^{**} u Pana. J 14,3;

^{*por. w. 6; **być poza domem; ***być w domu} Flp 1,21

9. Dlatego uważamy za zaszczytne^{*}, *czy* to pozostając^{**}, *czy* odchodząc^{**}, Jemu się podobać^{***}.

^{*por. 1Tes 4,11; **lub: być w domu; ***być poza domem; ****lub: bardzo się podobać, być miłym dla kogoś}

10. Albowiem musimy wszyscy pokazać^{*} się przed sędziowskim tronem Chrystusa, aby każdy odebrał *to, co* poprzez ciało *zrobił* i ze względu na *to, co* dokonał – *czy* to dobrego, *czy* to złego. Rz 14,10; 2Tm 4,1; 1P 4,5

^{*lub: stać się widocznym, jawnym, uczynić znanym}

11. Wiedząc^{*} więc, *czym jest* bojaźń Pana, ludzi przekonujemy, a dla Boga jesteśmy jawnymi; a mam nadzieję, że i w waszych sumieniach *jest to* jawne. Dz 26,28; Hbr 11,13

^{*gr: eido - znać, mieć ugiąd, badać, patrzeć na, doświadczyć}

12. Bo ponownie nie polecamy samych siebie, ale dajemy wam powód do chwały z nas, abyście *ją* mieli przeciw tym, którzy chlubią^{*} się z *tego, co* na zewnątrz^{**}, a nie z serca.

^{*lub: chwelić się; **dost.: (z tego, co) na twarzy - idiom}

13. Bo jeśli straciłimy rozum^{*}, to dla Boga; jeśli zachowujemy rozsądek^{*}, to dla was.

^{*lub: staliśmy się oszalałi - dost.: wyjść poza siebie}

^{*gr: sofroneo - być zdrowym na umyśle, być trzeźwego umysłu}

14. Albowiem miłość Chrystusa naciska^{*} na nas, *którzy* to osądziliśmy, że jeśli Jeden za wszystkich umarł, zatem wszyscy umarli;

^{*tj. położenie wędrowca w skalistym uwozie} Rz 2,2;

^{naciskany przez ściany z dwóch stron} Mt 10,37; Ef 3,19

15. A za wszystkich umarł, aby ci, *którzy* żyją, już nie żyli dla samych siebie, ale dla Tego, który umarł za nich i został wzbudzony.

16. Dlatego my, od teraz nikogo nie znamy^{*} według ciała, a jeśli i poznaliśmy^{**} Chrystusa według ciała, to teraz już *Go* nie znamy.

^{*gr: eido - por. u. 11; **gr: ginosko - por. J 8,28*}

17. Tak więc, jeśli ktoś *jest* w Chrystusie, nowym^{*} *jest* stworzeniem; stare przemienęło, oto wszystko stało się nowe, Iz 45,17;

^{*gr: kainos - nowy w czasie - Mk 16,17**} Ez 11,19; Ga 6,15

18. A to wszystko *jest* z Boga, który nas z samym sobą pojednał przez Jezusa Chrystusa i dał nam służbę pojednania^{*}, Iz 52,7; Łk 24,47

^{*gr: katallage - wymiana, uzgadnianie, pojednanie}

19. Jako że Bóg był w Chrystusie *tym, który* świat z samym sobą pojednał, nie zaliczając im ich upadków, *i tym, który* w nas złożył^{*} słowo pojednania. ^{*lub: umieścić} 1J 2,1; Rz 4,8

20. W miejsce^{*} Chrystusa jesteśmy posłani^{**}, jako *samego* Boga, który przez nas zwyża, w miejsce Chrystusa prosimy: Bądźcie pojednani z Bogiem. ^{*lub: z powodu, za, poprzez} Ef 6,20

^{**od: posel bezpośrednio wysłany przez władzę - łac. legatus}

21. Albowiem *On* Tego, który nie znał grzechu, za nas uczynił grzechem^{*}, byśmy w Nim stawali się Bożą sprawiedliwością. Ef 5,2;

^{*gr: hamartia - por. Rz 6,14*} 1Kor 1,30; Flp 3,9

6 Jako współpracownicy wzywamy^{*} was, abyście na próżno nie przyjęli^{**} łaski Boga, ^{*lub: zachęcamy, prosimy} Ga 2,21; Tt 2,11

^{*gr: dechomai - wziąć ręką, przyciągając przychylnie, radośnie}

2. Mówi bowiem: W czasie dogodnym wysłu-chałem cię, a w dniu zbawienia pomogłem ci; oto teraz czas bardzo dogodny^{*}, oto teraz dzień zbawienia. Ez 16,8; Łk 4,19; Hbr 3,7

^{*gr: euprosdekto - dobrze przyjęty, uznawany, zadowolający}

3. Nie dając w niczym żadnego zgorznienia*, aby nie została zhańbiona* nasza służba,

*lub: potknąć się, doznać przeszkody Mt 17,27;
**lub: obwiniać, oskarżać, drwić Rz 14,13; 1Kor 10,23

4. Ale we wszystkim zalecając* samych siebie, jako słudzy Boga, w wielkiej wytrwałości**, w uciskach, w koniecznych potrzebach życiowych, w utrapieniach***, *lub: stawiając siebie

**cierpliwie znoszenie przeciwności; ***dost.: wąskie przejście

5. W razach*, w więzieniach, w rozruchach, w trudach**, w czuwaniach***, w postach,

*lub: w chłostach; **ciężka, fizyczna praca; ***trwać bez snu

6. W czystości, w poznaniu, w cierpliwości, w łagodności*, w Duchu Świętym, w miłości nieobłudnej, *lub: uprzejmości

Ef 4,32; 1Tm 1,5

7. W Słowie prawdy, w mocy Bożej, z orężem sprawiedliwości w prawej* i lewej** ręce;

*w prawej trzymano miecz; **w lewej tarczę Iz 59,17;

*lub: ku naturcie; **i obronie Kol 1,5; Rz 13,12

8. Przez chwałę i hańbę*, przez złą i dobrą sławę; jakby zwodzicie, a jednak prawdzi-
mówni; *lub: brak szacunku, zniewaga

9. Jako nieznani, a jednak dobrze znani; jako umierający, a oto żyjemy; jako karani, a jednak nie zabici;

Ps 118,18

10. Jako zasmucani, a jednak zawsze wese-
li; jako ubodzy, a jednak wielu wzbogacają-
cy; jako nie nie mający, a jednak wszystko posiadający.

Ps 84,11; Mt 5,4; Flp 4,4

11. Usta nasze otworzyły się do was, Ko-
ryntianie! Serce nasze jest rozszerzone.

12. Nie jesteście ściskani w nas, ale ciao-
snota jest w naszym wnętrzu.

13. A że należy się odwzajemniać, jak dzie-
ciom mówię: Rozszerzcie się i wy.

14. Nie wprzegajcie* się w nierówne jarzmo
z niewierzącymi; bo jakie jest zespalenie
sprawiedliwości i nieprawości? A jaka wspól-
nota światłości z ciemnością?

Kpł 19,19;

*lub: nie stawajcie pod nierównym jarzmem 1Kor 5,9

15. A jaka jest harmonia* między Chrystu-
sem i Belialem? Albo jaki dział ma wierzą-
cy z niewierzącym?

1Sm 5,2-4; 1Krl 18,21; 1Kor 10,20

*gr.: symfonezis - współbrzmienie, zgoda, porozumienie

16. A jakie jest porozumienie* między świą-
tynią Bożą a bożkami? Albowiem wy jeste-
ście świątynią Boga żywego**, jak powiedział
Bóg: Zamieszkać w nich i będę ich Bogiem, a oni
będą moim ludem.

Wj 20,3; 1J 5,21;

*lub: zgoda, umowa, zestawienie; **żyjącego Hbr 3,6

17. Dlatego wyjdźcie spośród nich i bądź-
cie* odłączeni, mówি PAN, i nieczystość nie
dotykajcie, a Ja was przyjmę. Lb 16,21; Iz 52,11;
*lub: zostaniec odłączeni, w znac. pozostaniec Ekd 6,21

18. I będę dla was Ojcem*, a wy będziecie
dla mnie synami** i córkami**, mówи PAN
Wszzechmogący. *lub: za Ojca; **za synów i córki Jr 3,19

7 Mając zatem te obietnice, umiłowani,
oczyszcmy* siebie od wszelkiej zmy-
ciała i ducha, wypełniając** uświęcenie na-
sze w bojaźni Boga.

Ps 119,9; J 13,10; Jk 4,8

*gr.: katharidzo - uczynić czystym, poświęcić przez obmycie
**gr.: epiteleo - wypełnić, wyznaczyć, doprowadzić do końca

2. Zróbcie dla nas miejsce, nikogo nie skrzyw-
dziliśmy, nikogo nie zrujnowaliśmy, nikogo
nie oszukaliśmy*. *lub: okazać zachłanność, złupić

3. Nie mówię tego dla potępienia; bo wcześ-
niej powiedziałem, że w naszych sercach
jesteście na wspólną śmierć i wspólne życie.

4. Mam wielką śmiałość* do was, mam wiel-
ką chlubę z was, jestem wypełniony zachę-
tą, aż nazbyt obfituję radością w każdym
naszym ucisku. *lub: śmiało mówię - por. Dz 23,31*

5. A gdy* przyszlśmy do Macedonii, ciało na-
sze nie miało żadnego wytchnienia, ale
we wszystkim jesteśmy uciśnieni – na ze-
wnątrz walki, a wewnątrz lęki**.

Jr 20,10;

*dost.: gdy my; **lub: strach, bojaźń, obawa 1Kor 16,5; Dz 20,1

6. Lecz Ten, który pociesza unizonych*, po-
cieszył nas przez przyjście** Iytusa, 2Kor 1,3;

*lub: pokornych; **gr.: parousia - 1Tes 4,15* Ga 2,1; Tł 1,4

7. A nie tylko przez jego przyjście, ale też
przez pociechę, którą został u was pocie-
szony, oznajmiając nam o waszej tęsknocie,
waszym placzu i waszej gorliwości o mnie,
tak że ja tym bardziej się rozradowałem.

8. Bo jeśli was zasmucilem listem*, nie ża-
łuję tego, a jeśli żalowałem, to widzę oto**, że
list ten zasmucił was, chociaż na chwilę**.

*dost.: w liście; **bowiem; ***czas, pora, godzina, odcinek czasu

9. Teraz raduję się, nie że zostaliście zasmu-
ceni, ale że zostaliście zasmuceni ku upa-
mniętaniu*; bo zostaliście zasmuceni według
Boga, abyście w niczym przez nas nie dozna-
li straty**.

*lub: zmiana myślenia, zawrócenie Mt 3,8;

**lub: ponieść szkodę, doznać zniszczenia Dz 17,30; Rz 2,4

10. Ten bowiem smutek, który jest według
Boga, sprawia upamiętanie ku zbawieniu,
którego się nie żałuje; a smutek tego świata
sprawia śmierć. Jon 3,8; Dz 3,19; 2Tm 2,25

11. Oto bowiem samo to zasmucenie według Boga, jak wielką w was sprawiło gorliwość? Jaką obronę, jakie oburzenie, jaką bojaźń, jaką tęsknotę, jaki zapal, jaką *potrzebę wymierzenia* kary? We wszystkim okazaliście się czystymi w tej sprawie.

**lub: wykazać, dowodzić, łączyć coś razem* Iz 66,2; Za 12,10

12. Zatem skoro napisałem do was, to nie ze względu na *tego, kto* czynił krzywdę*, ani ze względu na *tego, który* został pokrzywdzony, ale ze względu na to, aby została ujawniona nasza gorliwość** o was przed obliczem Boga. **lub: niesprawiedliwość; **wysilek, trud, staranie*

13. Przez to jesteście zachęceni; a w tej waszej zachęce* tym bardziej radowaliśmy się z powodu radości Tytusa, bo jego duch jest pokrzepiony** przez was wszystkich.

**lub: pociesze; **dost.: zaczął doznawać pokrzepienia, odświeżenia*

14. Bo jeśli chlubiłem* się jemu czymś o was, nie zostałem zawstydzony; ale jak wszystko mówiliśmy wam w prawdzie**, tak też i chluba nasza przed Tytusem okazała się prawdą. **dost.: zacząłem chlubić się; **lub: zgodnie z prawdą* Flp 1,8

15. A jego głębokie uczucia* wobec was są *tym* obfitsze, *gdy* przypomina sobie posłuszeństwo was wszystkich i jak go z bojaźnią i z drżeniem przyjęliście. **lub: wewnątrz, serce*

16. Raduję się więc, że we wszystkim mogę wam ufać*. **lub: nie obawiać się kogoś, być śmiałym*

8 A oznajmiamy* wam, bracia, o łasce Boga udzielonej w zborach Macedonii,

gr.: gnoridzo - dać poznać, podać do wiadomości - por. 1Kor 15,1

2. Że w wielkiej próbie* ucisku, obfitość ich radości i skrajne** ich ubóstwo zaobfitowało w bogactwie ich szczodrości***.

Mk 12,42

lub: doświadczaniu; **dost.: głębokie, ogromne; ***2Kor 9,11

3. Bo według możliwości* – zaświadczam o tym – i nawet ponad możliwość*, z własnej woli**, **lub: moc, zdolność do czegoś; **z własnego wyboru*

4. Z wielkim naleganiem* prosząc nas, abyśmy przyjęli ten dar** i współdziałal w służbie względem świętych.

1Kor 16,34; 2Kor 12,14

**gr.: paraklisis - zachęta, poruszająca mowa; **lub: dowód łaski*

5. I nie tak, jak się spodziewaliśmy, ale najpierw samych siebie oddali Panu, a *potem* nam za wolą Bożą, **gr.: kai - i, to, a, oraz* 2Kor 5,15

6. Tak że przosiliśmy* Tytusa, aby tak jak rozpoczął, tak i doprowadził do końca u was to *dzielo* łaski. **lub: zachęcaliśmy, używaliśmy*

7. Ale tak jak we wszystkim obfitujecie wia-

ra i słowem, i poznaniem, i wszelką gorliwością*, i tą miłością waszą** do** nas, tak abyście i w tym *dzielo* łaski obfitowali.

**lub: zapalem; **dost.: od was; ***w nas* Rz 15,4

8. Nie jako rozkaz to mówię, ale przez gorliwość innych chęć doświadczyć* szczerość waszej miłości. **lub: wypróbować* Joz 24,14; Tt 2,7

9. Znać bowiem łaskę Pana naszego Jezusa Chrystusa, że dla was stał się ubogim, będąc bogatym, abyście wy Jego ubóstwem* zostali wzbogaceni.

Iz 53,2; Mt 8,20; Flp 2,6-8

**gr.: ptochos - skrajny nędzarz, żebrak - por. Mt 5,3*

10. A taką daję wam radę*; bo jest to korzystne dla was, którzy nie tylko zaczęliście to czynić, ale i *już* wcześniej, od ubiegłego roku *wyraziliście ku temu* chęć. **lub: opinie*

11. A teraz i to, co czynicie dokończycie, aby tak jak gotowość* *wyraziła się* w chęci, tak też z tego co macie** *nastąpiło* dokończenie.

**lub: ochota; **gr.: echo - mieć, posiadać, trzymać*

12. Bo jeśli najpierw jest gotowość, to godna jest ona przyjęcia, według *tego*, co ma, a *nie* według *tego*, czego nie ma. 2Kor 9,7

13. Nie chodzi bowiem o to, aby inni *mieli* ulgę, a wy ucisk, lecz aby było po równo, aby w obecnym czasie wasz nadmiar* *ustąpił* ich niedostatkowi, **lub: obfitość*

14. Aby też i ich nadmiar był *pomocą* dla waszego niedostatku, aby stała się równość,

15. Tak jak jest napisane: Ten *kto* wiele *zabrał*, nie miał za wiele; a *ten* kto mało, nie miał za mało. Wj 16,18

16. A Bogu *niech będzie* dziękczynienie*, Temu, który wlewa** taką gorliwość o was w serce Tytusa, **lub: łaska, życzliwość; **dost.: dał, sprawił*

17. Bo istotnie* przyjął tę zachętę, i z *tym* większym zapalem** dobrowolnie poszedł do was. **lub: prawdziwie; **gorliwością* 2Kor 8,22; Rz 16,4

18. I posłaliśmy razem z nim brata, którego uznanie* w Ewangeli *jest znane* przez wszystkie zbory. **lub: pochwała, aprobat*

19. A nie tylko to, ale został wybrany* przez zbory za towarzysza naszej podróży razem z tym *darem* łaski, który przez nas służy ku chwale samego Pana i ku okazaniu waszej gotowości, **tj. wybrany przez nałożenie rąk - por. Dz 14,23**

20. Wystrzegając się tego, aby ktoś nie zganił* nas z *powodu* obfitości *sprawowanej* przez nas służby**.

2Kor 11,12; Rz 14,16

**lub: obwiniać, drwić; **która jest przez nas obsługiwana*

21. Troszcząc się o to, co dobre nie tylko przed Panem, ale i przed ludźmi.

22. A posłaliśmy z nimi naszego brata, którego wypróbowałismy wielokrotnie w wielu sprawach, że jest gorliwy*, a który teraz jest o wiele gorliwszym z powodu wielkiego zaufania do was. *gr.: spoudaios - rzetelny, pilny, zacyjny

23. Co do Tytusa, to jest on moim współtowarzyszem* i współpracownikiem dla was; a co do naszych braci, są oni chwałą Chrystusa i wysłannikami** zborów. Łk 5,7; 2Kor 2,9;

*lub: współnik, uczestnik; **gr.: apostolos 1Tes 2,2; 3J 1,8

24. Okażcie więc dowody* waszej miłości i naszej chwały z was przed obliczem zborów. *gr.: endeiksis - wykazanie za pomocą czynu, dowód

9 Lec o służbie dla świętych nie *muszę* wam zbyt dużo pisać. 2Kor 8,4

2. Bo znam waszą gotowość*, z powodu której chlubię się wami*** przed Macedończykami, że Achaja jest już gotowa od roku; a żarliwość** wasza*** pobudziła wielu z nich.

*lub: dobre chęci, ochota Ga 4,17-18; Obj 3,19; Tt 2,14

**gr.: dzelos - gorliwość, zapal, zazdrość; ***dost.: z was

3. Posłałem więc tych braci, aby chwała nasza z was w tej mierze* nie okazała się daremna**, abyście – jak powiedziałem – byli przygotowani;

Prz 3,28; 2Kor 8,18,22

*lub: w części przynależnej; **dost.: uczyniona pustą

4. Abyśmy czasem, gdyby przyszli ze mną Macedończycy i znaleźli was nieprzygotowanych, nie zostali zawstyżeni – aby nie powiedzieć – że raczej wy, na podstawie* tej chwały. *gr.: hypostasis - por: Hbr 11,1* 2Tes 1,4

5. Uznałem za konieczne zachęcić tych braci, aby do was wcześniej poszli i przygotowali zaповідziany wcześniej wasz hojny dar, aby był on gotowy jako wyraz hojności, a nie jako przejaw skąpstwa. *dost.: tak jak

6. To natomiast *sądzę*: Kto skąpo sieje, skąpo też będzie żąć; a kto sieje hojnie, będzie też hojnie żąć.

Prz 11,24; Łk 6,38; Ga 6,9

7. Każdy, tak jak postanawia w sercu*, nie z żalem** i nie z przymusu; bo radosnego dawcę Bóg miłuje. *dost.: sercem 2Kor 8,12;

**dost.: ze smutkiem, z bólem, udręką 1P 4,9; Dz 20,35

8. A Bóg jest mocny obficie wam udzielić wszelkiej łaski, abyście we wszystkim zawsze mając wszystko wystarczająco*, obfitowali w każdym dobrym czynie,

2Tm 3,17

*lub: wystarczająca il. środków do życia, bez potrzeby usparcia

9. Jak jest napisane: Rozproszył, dał ubogim*, sprawiedliwość Jego trwa na wieki**.

*gr.: penes - ubogi, biedny; **dost.: na wiek Ps 112,9

10. A ten, który zaopatruje sięjącego w ziarno i w chleb na pokarm, oby* zaopatrzył i rozmnożył* wasz zasiew, i dał* wzrost plonom waszej sprawiedliwości, *tryb żyjący

11. We wszystkim jesteście ubogacani ku wszelkiej szczodrości*, która przez nas sprawia dziękczynienie Bogu. 1Tm 6,17

*lub: szczerość, prostota, otwartość wyrażająca się hojnością

12. Bo posługa w tej służbie, nie tylko uzupełnia niedostatki świętych, ale i obfituje w liczne dziękczynienia *składane* Bogu,

13. Przez doświadczenie* tej służby, oddają chwałę Bogu z powodu posłuszeństwa wyznawanej przez was Ewangelii Chrystusa i za szczodrość** wspólnoty wobec nich, i wobec wszystkich. Rz 10,16; Hbr 5,9

*lub: przez wypróbowanie - gr.: dokime; **por: w 11*

14. A w swym błaganii* za was, tęsknią** za wami z powodu przeobfitej łaski Bożej wobec was. *lub: modlitwie, proście - por: Łk 1,13* 1Sm 12,19

**gr.: epiptheo - pragnąć, dążyć z miłością, tęsknić, pożądać

15. A Bogu *niech będzie* dziękczynienie* za Jego niewysłowny** dar. Mt 5,44; J 17,9

*lub: łaska, wdzięczność, życzliwość; **niemożliwy do wyceny

10 A ja sam, Paweł, zachęcam was przez łagodność i życzliwość Chrystusa, *ja*, który *obecny* wśród was osobiście*, prawdziwie jestem pokorny, lecz nieobecny, *podobno* jestem śmiały** wobec was. Lb 12,3;

*dost.: według uwarzy; **lub: odważny 2Sm 22,36; Ga 5,22

2. Proszę* więc, abym będąc obecny, nie musiał być *pobudzony* tą śmiałością, *zgodnie* z tym, jaką śmiałość** zamierzam** *okazać* względem niektórych, tych, którzy myślą** o nas, że chodzimy według ciała.

*lub: błagam; **gr.: tolmao - być śmiałym, gardzić strachem, odważać się na coś; ***dost.: liczyć, rozważać, wnioskować

3. Albowiem chodząc w ciele, nie walczyliśmy według ciała, 1Tm 1,18; 2Tm 4,7; 1P 4,1

4. Albowiem broń* naszej kampanii wojennej** nie jest cielesna, ale mocna Bogiem, by niszczyć miejsca warowne, Rz 13,12; Ef 6,13;

*tu: w Lmn.; **lub: służba wojskowa, działania wojenne 1Tes 5,8

5. Niszcząc zamysły* i wszelką wyniosłość**, która podnosi się przeciw poznaniu Boga, i zniewalając każdą myśl do posłuszeństwa Chrystusowi, Dz 4,25; Rz 1,21; Flp 4,8

*lub: zamiary, kalkulacja, myślenie; **to, co wysokie

6. Mając też* gotowość ukarać** wszelkie nieposłuszeństwo, dopóki wasze posłuszeństwo nie stanie się całkowite***. 2Kor 7,11; 13,2
*gr: kai; **lub: wymierzyć sprawiedliwość; ***stanie się pełne

7. Patrzący *tylko* na to, co jest przed oczyma†. Jeśli ktoś jest przekonany, że sam jest Chrystusa, to niech ponownie rozważy sam w sobie, że tak jak on *jest* Chrystusa, tak i *my jesteśmy* Chrystusa. 1Sm 16,7; J 7,24;
*lub: patrzeć na to, co przed oczyma; *dost.: naprzeciw oblicza, twarzyć - idiom: patrzeć na to co oczyniście Rz 2,28

8. Albowiem jeśli bym i nieco więcej chlubił się z naszej władzy*, którą dał nam Pan dla zbudowania, a nie dla zniszczenia was, nie zostane zawstydzony, *lub: aurytetytu, prawa, mocy

9. Aby nie wydawało się wam, że was straszę *moimi* listami*. *dost.: przez listy

10. Albowiem mówi *ktos*: Listy jego wprowadzie są ważne* i potężne**, ale cielesna obecność słaba i słowo nic nie znaczące***. Jr 1,6;
*lub: ciężkie; **silne, mocne; ***dost.: jest lekceważone Ga 4,13

11. Takı niech się liczy z *tym*, że jacy jesteście w słowach *przekazanych* listami, będąc nieobecni, takimi i w czynie, będąc obecni.

12. Nie ośmielamy się bowiem zaliczyć siebie lub porównać się z takimi, *którzy* samych siebie polecają*; oni *jednak* nie rozumują *właściwie*, gdy sami siebie sobą nie rzą i siebie samych z sobą porównują. Prz 27,2;
*gr: synkrino - łączyć, zestawiać, porównywać 2Kor 3,1
**gr: symistao - stać razem, zespolić, wykazywać, dowodzić

13. My natomiast wcale nie będziemy chlubić się ponad miarę, ale zgodnie z miarą*, której wzorzec† przydzielił nam Bóg, aby *tą* miarą* dotrzeć aż do was. Mt 25,15; Rz 12,6
*gr: metron - prawo, wielkość; **gr: kanon - zasada, wzór

14. Bo *my* sami nie docieramy do was ponad miarę*, bo przybyliśmy aż do was jako pierwsi z Ewangelią Chrystusa. Rz 1,16
*lub: rozcigając się zbytnio, wykroczyć poza granicę

15. I nie chlubimy się ponad miarę cudzym trudem*, ale mamy nadzieję, że wraz ze wzrostem w was wiary waszej, i my urosniemy* według naszego wzorca*** aż do obfitowania, *dost.: w cudzym trudzie, pracy; **stać się wielkim, pomnożyć
***gr: kanon - zasada, wzór; norma od gr: kane - prosty pręt

16. Aby ogłosić Ewangelię† poza waszymi *granicami*, a nie chlubić się z rzeczy dokonanych** według cudzego wzorca.
*gr: ewangelidzo - por. Łk 1,19; **lub: gotowych, dostępnych

17. Ten więc kto się chlubi*, niech się chlubi w PANU. *gr: kauchaomai - por. Rz 5,11* Jr 9,23

18. Albowiem nie ten, co sam siebie poleca, jest doświadczony*, ale ten, którego poleca PAN. 1Kor 4,5; J 5,42; 2Tm 2,15
*gr: dokimos - przyjęty, wypróbowany, nadający się do użycia

11 Obyście mogli zność odrobinę mojej głupoty! Ale znoście *także* i mnie.

2. Albowiem zazdrosny jestem o was zazdrością Bożą; bo zaręczyłem* was z jednym mężem, aby postawić przy Chrystusie czystą dziewicę. *lub: zaślubić, złączyć Pwt 4,24; Ef 5,27

3. Boję się jednak, by w jakiś *sposób, tak* jak wąż zwiódł Ewę swoją przebiegłością, tak *też* wasze myśli nie zostały skażone†, odpadając** od prostoty*** w Chrystusie. Rdz 3,1
*gr: ftheiro - niszczyć, zatruc, zgwałcić, zepsuć; **dost.: z dala od
***gr: haplotes - prostota, szczerść, stan jedności (serca)

4. Bo jeśli oto* ktoś przychodzi i głosi innego Jezusa, którego my nie ogłosiliśmy, albo jeśli bierzeć** innego ducha, którego nie otrzymaliśmy, albo inną ewangelię, której nie przyjęliśmy, dobrze*** to znosiliśmy****.
*lub: wprowadzić, istotnie; **prajmujecie Dz 4,12;
***pięknie, uspaniale; ****znosicie Ef 4,4; Ga 1,7

5. Bo uważam, że w niczym nie jestem gorszy* niż owi bardzo** wielcy* apostołowie*. *lub: ustępować komuś, mieć braki, spęścić się 1Kor 15,9;
**dost.: owi wielcy nadapostołowie 2Kor 12,11; Ga 2,6

6. Jeśli więc *jestem* prostakiem* w słowie**, to nie w poznaniu; lecz we wszystkim stałiśmy się *całkowicie* jawni wszystkim wam.
*lub: a skoro; **gr: idiotes - por. 1Kor 14,16; ***lub: mówię

7. Czy popełniłem grzech, poniżając samego siebie, abyście wy zostali wywyższeni, że za darmo ogłosiłem wam *jako* dobrą nowinę Ewangelię Boga? Rz 15,16; 1Tes 2,8

8. Złupiłem inne zbory, gdy wziąłem od nich *zold**, aby wam służyć; Flp 4,14; 1Kor 9,1-27
*gr: opsonio - żołnierska zapłata w naturze lub w pieniądzu, w przenośni - zapłata za grzech - por. Rz 6,23

9. A będąc obecny* u was, i znajdując się w niedostatku, nikogo nie obciążylem; bo mój brak uzupełnili bracia, którzy przyszli z Macedonii i w *tym* wszystkim ustrzegłem samego siebie, *by* nie być dla was ciężarem** i *nadał* będę się strzec***. Flp 4,12; 2Kor 12,13
*gr: pareimi - być blisko, przybyć, być do dyspozycji
**lub: nie być uciążliwym - gr. abaros - por. Ga 6,2
***gr: teroo - strzec, starannie zajmować się, zachować - Mt 19,17*

10. Jest we mnie prawda† Chrystusa, że w regionie Achai, ta chluba, *która jest* we mnie nie zostanie zatrzymana**. *gr: aletheia - por. J 1,17*; **lub: zamknięta, uciszona

11. Dlaczego*? Że was nie miłuję**? Bóg to wie. *lub: przez co, ze względu na co; **gr: agape - por. J1,15**

12. Ale co czynię, to i będę czynić, aby odciąć sposobność tym, którzy szukają tej sposobności, aby w tym, w czym się chlubia, zostali znalezieni takimi jak my.

13. Bowiem tacy fałszywi apostołowie, zdradliwi* pracownicy, zmieniają swą postać** na apostołów Chrystusa. Mt 7,15; Lj 4,1; Obj 2,2

*gr: dolios - oszukińczy, podstępny, fałszywy

**gr: metaschematidzo - zmienić kształt, zmienić coś na coś

14. I nie ma w tym nic dziwnego*, bo sam szatan zmienia swą postać na anioła** świętości. *lub: niezwykłego; **postańca 2Kor 2,11; Mt 16,23

15. Nic więc wielkiego, jeśli i słudzy jego są zmieniani na postać jakby sług sprawiedliwości – ich koniec będzie zgodny z ich czynami.

16. Ponownie mówię: Niech nikt nie uważa mnie za głupiego; a jeśli nawet*, to przyjmijcie mnie, jak głupiego, abym i ja mógł się odrobić** chłubić. *gr: me - nie, czy nie; **gr: mikron

17. To, co mówię, nie mówię zgodnie z myślą Pana, ale jakby w przystępie głupoty* – w tej podstawie chluby. 2Kor 7,6,12

*gr: afrosyne - głupota, głupstwo, brak rozumy, lekomyślność

18. Skoro liczni chlubią się według ciała* i ja będę się chłubić. *gr: sarks Ga 3,3; Jr 9,23; IP 1,24

19. Bo chętnie* noszcie głupich, sami będąc mądrymi. *lub: z przyjemnością, z zadowoleniem

20. Bowiem noszcie to, gdy was ktoś zniewala, gdy ktoś objada, gdy ktoś bierze, co wasze, gdy się ktoś wynosi*, gdy ktoś was uderza** w twarz. Iz 50,6; Rz 16,17; Ga 4,9

*dosł: daje się wynosić; **gr: deuo - obdzierać ze skóry, razić

21. Ze wstydem to mówię, jako że w tym my byliśmy słabi; a jeśli ktoś jest w czymś ośmielony* – w głupocie to mówię – i ja się ośmielam*. Flp 3,3-6; 2Kor 10,1-2

*gr: tolmno - być odważnym, nie znać, co to przerażenie, mieć śmiałość w czymś, gardzić strachem, znosić

22. Hebrajczykami są? I ja także. Izraelitami są? I ja także. Potomstwem* są Abrahama? I ja także. Wj 3,18; Rz 11,1; Flp 3,5

*gr: sperma - nasienie - tu: w liczbie pojedynczej

23. Sługami* są Chrystusa? Jako obłąkany to mówię: Ja bardziej; bardziej** niż inni w trudach***, ponad miarę w chłostach, częściej od innych w więzieniach, częstokroć w bliskości śmierci. ITes 3,2; Dz 9,16; Ef 3,1

*gr: diakonos; **lub: obficie; ***lub: ciężka praca, znoj

24. Od Żydów otrzymałem pięć razy po czterdzieści uderzeń bez jednego, Pwt 25,2-3

25. Trzy razy byłem bity różgami*, raz zostałem ukamienowany, trzykrotnie rozbił się ze mną okręt, dzień i noc przeżyłem w głębinie morskiej, Dz 16,22; 22,24; Mt 21,35

*tj. surowa rzymska kara zwana verberatio od verbo - bicz

26. Często w podrózach, w niebezpieczeństwach na rzekach, w niebezpieczeństwach od rozbójników, w niebezpieczeństwach od współrodaków, w niebezpieczeństwach od pogan, w niebezpieczeństwach w mieście, w niebezpieczeństwach na pustyni, w niebezpieczeństwach na morzu, w niebezpieczeństwach wśród fałszywych braci,

27. W trudzie i w znoju, często w bezsennych nocach, w głodzie i pragnieniu, często w postach*, w zimnie i w nagości, Dz 14,23; 1Kor 7,5

*gr: nesteia - post - powstrzymanie się od jedzenia i picia

28. Niezależnie od tych zewnętrznych naciśnięć, pozostaje mi codzienna* troska o wszystkie zbory**. *dosł: co dzień; **gr: ekklesia - por. 1Kor 1,2*

29. Ktoś jest słaby*, to** czy** ja nie jestem słaby? Ktoś jest zgorzony, to** czy** ja nie płonę? *lub: niedomagają, być chorym; **gr: kai - a, i, przeciwstawne

30. Jeśli konieczne jest bym się chlubił*, będę się chłubić* moją słabością. Prz 27,2; *gr: kauchema - por. Flp 1,26* Jr 9,23-24; 2Kor 12,5

31. Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który jest błogosławiony* na wieki, wie, że nie kłamie. *gr: eulogetos - por. Ef 1,3*

32. W Damaszku etnarcha* króla Aretasa strzegł** miasta Damasceńczyków, chcąc mnie pojmać; Dz 9,24; 2Kor 11,26

*tj. przelożony nad narodem, bez tytułu królewskiego

**gr: froureo - chronić poprzez rozstawienie straży, pilnować

33. Ale przez otwór, w koszu, zostałem spuszczonej przez mur i uciekłem z jego rąk.

12 Chłubić się zatem nie jest dla mnie pożyteczne; przejdę bowiem do widzeń i objawień* Pana. J 16,7; 18,14; 1Kor 6,12

*lub: korzystne; **gr: apokalypsis - w l.mn. - por. Ef 3,3*

2. Znam człowieka w Chrystusie, który przed czterema laty – czy w ciełe*, nie wiem, czy poza ciałem, nie wiem, Bóg wie – ten** to, porwany*** został aż do trzeciego**** nieba. *gr: soma - por. Kol 2,11*, **dosł: taki oto 1Krl 8,27; Ełk 24,51

***gr: harpadzo - zażądać czegoś dla siebie, porwać - ITes 4,17*

****eg myśli hebrajskiej istniały trzy sfery nieba - por. Rdz 1,1

3. I znam takiego człowieka – czy w ciebie, czy poza ciałem, nie wiem, Bóg wie –

4. Został porwany do raj^u* i słyszał niewypowiedziane słowa^o*, których człowiekowi nie wolno wypowiedzieć.

Lk 23,43; Obj 2,7

*gr.: *paradeisos - u Persów - ogród, park, gaj, teren otoczony murem*; **gr.: *rhema - słowo, słowo wypowiedziane*

5. Z takiego będę się chlubić; ale z samego siebie chlubić się nie będę, chyba tylko ze swoich słabości.

1Kor 2,3; 2Kor 11,18

6. Jeśli bowiem chciałbym się chlubić, nie będę głupi, będę bowiem mówił prawdę, ale wstrzymuję się, aby ktoś nie myślał o mnie ponad to, co widzi *we* mnie lub co ode mnie słyszy.

7. Abym nie wynosił^o się z nadzwyczajności objawień, został mi dany kolec^o** w ciało – posłaniec szatana, aby mnie policzkował, abym nie wynosił^o się *ponad miarę*.

*dost.: *został wyniesiony* Ez 28,24;

**lub: *cierni, zastrzony kij, oścień* Ga 4,14; Ef 4,27

8. W tej *sprawie* trzykrotnie poprosiłem Pana, aby *to* odstąpiło^o ode mnie. **uor: w 3 osob. 1 poj*

*odstąpiło - to doświadczenie?, inni: on - domysł. Pan lub szatan

9. I powiedział mi: Wystarczy ci moja łaska; bowiem moja moc jest doskonała^o* w słabości. Więc raczej najchętniej będę się chlubił ze swoich słabości, aby we mnie zamieszkała^o** Chrystusa.

1P 4,13-14

*lub: *jest dokonana*; **gr.: *episkemoo - rozbić namiot, zamieszkać*

***gr.: *dynamis - potęga, siła, moc, zdolność, ogromny wpływ*

10. Dlatego *mam* upodobanie^o w słabościach, w zniewagach, w potrzebach, w prześladowaniach, w uciskach dla Chrystusa; bo gdy jestem słaby, wtedy jestem mocny.

*gr.: *eudokeo - czynić chętnie, znajdować przyjemność, woleć*

11. Stałem się głupi, chlubiąc się; wy mnie *do tego* zmusiliście. Ja bowiem powinienem być przez was polecany, bo w niczym nie ustępowałem owym bardzo wielkim apostołom^o, chociaż^o** jestem niczym.

1Kor 3,4; Ga 2,6

*dost.: *owi wielcy nadapostolowie*; **lub: *jeśli i - gr: ei kai*

12. *Jednak* prawdziwie znaki^o* apostoła okazały^o się wśród was w całej wytrwałości, w znakach, i w cudach, i w mocach.

Mt 12,39

*gr.: *semeion - znak tj. niezwykle wydarzenie - por: J 4,54**

**gr.: *katergazomai - uskuteczyć, dokonać, zrealizować, sprawić*

13. Czy bowiem jest *coś*, w czym okazał się siłę gorsi od pozostałych zborów, chyba tylko *w tym*, że ja sam nie byłem wam ciężarem? Darujcie mi tę niesprawiedliwość.

14. Oto po raz trzeci jestem gotowy przyjść

do was i nie będę wam ciężarem; albowiem nie szukam tego, co wasze, ale was *samych*; nie dzieci bowiem winny gromadzić^o* *zapasy* dla rodziców, ale rodzice dla dzieci.

*gr.: *thesaurizo - mieć zapas, odłożyć, zgromadzić bogactwa*

15. Lecz ja z największą przyjemnością będę ponosił wydatki i wyczerpie^o się zupełnie dla waszych dusz, chociaż *im* więcej was miłuję, *tym mniej* jestem *przez was* miłowany. *lub: *zużyć się całkowicie* Ga 4,10; Hbr 13,17

16. Ale niech i tak będzie^o, ja was nie obciążylem, tylko będąc przebiegłym^o*, wzięłem was podstępem. *dost.: *jest*

**gr.: *panourgos - przebiegły, podstępny, podły, zdradziecki*

17. Czy przez kogoś z tych, których do was wysłałem, oszukałem^o was?

2Krl 5,16;

*lub: *okazałem zachłanność - por. u: 18*** 1Kor 4,17; 16,10

18. Prosiłem^o* Tytusa i posłałem z nim brata. Czy Tytus w czymś was oszukał^o***? Czy nie postępowaliśmy w tym samym duchu^o****? Czy nie chodziliśmy tymi samymi śladami?

*lub: *zachęciłem*; **Duchu 2Kor 8,6; Flp 2,19; Dz 20,33

**gr.: *pleonekteo - okazać zachłanność, oszukać, wykorzystywać*

19. Czy znowu wydaje się wam, że usprawiedliwiani się przed wami? Przed obliczem Boga mówimy w Chrystusie, a wszystko to, umiłowani, dla waszego zbudowania.

Rz 12,19; 2Kor 9,12; Flp 4,1

20. Boję się bowiem, gdy przyjdę, abym nie znalazł was czasem takimi, jakimi nie chcę, bym i ja nie został znaleziony przez was *takim*, jakim nie chcecie; by czasem między wami *nie było* kłótni, zazdrości, wybuchów gniewu, intryg^o, plotek, obmawiania, nadymania^o* się i nieporządków^o**;

Ga 5,15;

*lub: *falszywa ambicja, kłótnia, spór* Ef 4,31; Jk 3,14

**lub: *nadęcie duszy, pycha*; ****brak równowagi, niepokoję*

21. Aby, gdy ponownie przyjdę, nie poniżył mnie Bóg mój u was i będę wielce oplakiwał^o tych, którzy wcześniej zgrzeszyli i nie okazali żalu^o** nad popełnioną nieczystością, nieprawdą i rozwiązłością, które uczynili.

*gr.: *pentheo - żalować, oplakiwać, boleć* 1Kor 5,1; 2Kor 13,2

**gr.: *metameo - okazać skruchę, żalować, upamiętać się*

13 Trzeci to już raz idę^o do was. A na świadków oprze się cała sprawa^o**.

*gr.: *erchomai - przyjsć, przybywać, ukazać się, dojść, dotrzeć*

**lub: *każde wypowiedziane słowo* Pwt 17,6; 19,15; Mt 18,16

2. Zapowiedziałem i zapowiadam, jako obec-

ny* za drugim razem, a teraz będąc nieobecny; piszę tym, którzy przedtem zgrzeszyli, i wszystkim pozostałym, że jeśli znów przyjdę, nie będę nikogo oszczędzał**.

*gr.: *pareimi* - być obok, być gotowym, być do dyspozycji, obecny

**gr.: *feidomai* - powstrzymywać się, oszczędzać tj. nie niszczyć

3. Skoro chcecie* doświadczyć** mówiącego we mnie Chrystusa, który wobec was nie jest bezsilny, ale mocny jest w was.

*lub: szukać, dążyć; **dać dowód wypróbowanej wartości

4. A jeśli bowiem ukrzyżowany został wskutek słabości, to jednak* żyje z mocy Boga, bo i my jesteśmy słabi w Nim, jednak będziemy żyć razem z Nim z mocy Boga wobec was.

*dost.: wskazać, lecz Łk 23,43; Flp 2,7; 1P 3,18

5. Poddawajcie próbie samych siebie, czy* jesteście w wierze, samych siebie doświadczajcie. Czyż sami o sobie w pełni** nie wiecie*, że Jezus Chrystus jest w was? Chyba że jesteście niewypróbowani***.

*gr.: *ei* - jeśli, czy, skoro, o ile; **gr.: *epiginosko* - Mt 7,16*

***lub: niedoświadczeni - por. w. 7** Ef 4,12; 1Kor 11,28

6. Mam jednak nadzieję, że poznacie*, że my nie jesteśmy niewypróbowani**.

*gr.: *ginosko* - Mt 12,15*; **por. w. 7**

7. A modłę się do Boga, abyście nic złego nie czynili; nie dlatego, żebyśmy okazali się wypróbowani, ale abyście wy czynili to, co jest dobre*, a my byśmy byli jak niewypróbowani**.

Rz 16,10; 2Kor 6,4; Jk 1,12; 1P 2,12

*gr.: *kalos* - dobry, piękny, szlachetny

**gr.: *adokimos* - niedoświadczony, odrzucony po próbie, zdyskwalifikowany, nienadający się do użycia

8. Bo nie możemy uczynić czegoś przeciwko prawdzie*, ale dla prawdy.

Prz 26,2;

*gr.: *aletheia* - por. J 1,17* Łk 9,49; Hbr 2,3

9. Albowiem radujemy się, jeżeli my bylibyśmy słabi*, a wy bylibyście mocni; a o to też modlimy się – o wasze wzmocnienie**.

*dost.: *tryb przypusz. czas teraż.* 2Kor 12,9; 2Tm 3,17;

**lub: pouczenie, udoskonalenie duszy - por. w. 11* 1P 5,10

10. Dlatego będąc nieobecny piszę to, abym, *gdy* będę obecny, nie musiał użyć surowości zgodnie* z autorytetem**, który mi dał Pan dla zbudowania, a nie dla burzenia.

Tt 1,13;

*lub: *według*; **władza, prawo, moc 2Kor 10,8; Jr 1,10

11. Na koniec, bracia, radujcie się, bądźcie wzmocnieni*, bądźcie zachęceni**, to samo myślcie***, zachowujcie pokój, a Bóg miłości i pokoju będzie z wami.

Flp 2,2

*lub: *wzmacniajcie się* - gr.: *katartizo* - uczynić sprawnym, pełnym, naprawić, udoskonalić duszę - Ga 6,1*

**lub: *zachęcajcie się* - gr.: *parakaleo* - wzywać na pomoc, zachęcać, brać w obronę; ***idiom - bądźcie jednomyślni

12. Pozdrowicie jedni drugich pocałunkiem* świętym**. Pozdrawiają** was wszyscy święci.

*dost.: *przez lub w świętym pocałunku* - gr.: *filema od fileo*

- *okazywać czułość* - por. J 21,15*** 1Kor 16,20; 1Tes 5,26; 1P 5,14

**gr.: *hagios* - oddzielony od (świata), poświęcony dla (Boga)

***gr.: *aspazomai* - przyjąć z radością, dobrze życzyć, witać

13. Łaska* Pana Jezusa Chrystusa i miłość Boga, i społeczność** Ducha Świętego z wami wszystkimi. Amen.

Lb 6,24-26; 1J 5,7; Rz 16,6

*gr.: *charis* - niezastużona życzliwość, przychyłność, piękno

**gr.: *koinonia* - uczestnictwo, wspólnota, związek, połączenie, współuczestnictwo, społeczność, współdziałanie, współczucie

List apostoła Pawła do Galacjan

1 Paweł apostoł^{*}, *wystany* nie od ludzi, ani przez człowieka, ale przez Jezusa Chrystusa i Boga Ojca, który Go wzbudził z martwych,

²Tm 1,1; Rz 8,11; 1P 1,21

^{*}gr.: *apostolos - poseł, posłaniec, wysłannik z rozkazami*

2. I wszyscy bracia, którzy są ze mną, do zborów^{*} Galacji. ^{*}gr.: *ekklesia - por. 1Tes 1,1**

3. Łaska wam i pokój od Boga Ojca i Pana naszego Jezusa Chrystusa,

4. Który wydał samego siebie za nasze grzechy, aby nas wyrwać z obecnego^{*} wieku złego, zgodnie^{**} z wolą Boga i Ojca naszego,

^{*}lub: *nastającego*; ^{**}według Ga 2,20; Mt 20,28; J 10,11

5. Jemu chwała na wieki wieków. Amen.

6. Dziwię się, że tak prędko dajecie się przenieść^{*} od Tego, który was powołał przez łaskę Chrystusa do innej Ewangelii;

Hbr 7,12

^{*}lub: *zamienić miejscami, usunąć, przejść, odwieść*

7. Która nie jest inna, są tylko jacyś ludzie, którzy was niepokoją^{*} i chcą przekreślić Ewangelię Chrystusa.

Dz 15,1,24;

^{*}lub: *poruszać, mącić, wywoływać zamęt* 1Tm 4,1; 2P 2,1

8. Ale jeśli nawet my lub anioł z nieba głosiłby wam Ewangelię inną od tej, którą my wam ogłosiliśmy, niech jest przeklęty^{*}.

^{*}gr.: *anathema - klątwa rytualna dotycząca osób lub rzeczy*

9. Jak wcześniej powiedziałem i teraz ponownie mówię: Jeśli wam ktoś głosi Ewangelię inną od tej, którą przyjęliście^{*}, niech jest przeklęty.

Pwt 13,1; 1Kor 16,22

^{*}gr.: *paralambano - przyjmując, uznając, wziąć dla siebie*

10. Albowiem, czy teraz ludzi chcę pozyskać^{*}, czy Boga? Albo czy ludziom staram się podobać? Bo jeśli bym jeszcze^{**} ludziom chciał się podobać^{***}, nie byłbym sługą^{****} Chrystusa.

^{*}lub: *przekonywać, ufać, polegać*; ^{**}gr.: *eti - jeszcze, nadal, już*

^{***}lub: *zadowolici*; ^{****}niewolnikiem Kol 3,22; 1Tes 2,4

11. A oznajmiam wam, bracia, że Ewangelia przeze mnie ogłoszona, nie jest zgodna^{*} z *myslą* człowieka; ^{*}gr.: *kata - według* 1Kor 15,1

12. Ja bowiem ani jej nie wzięłem od człowieka, ani *nie* zostałem *w niej* nauczony, ale mam ją przez objawienie^{*} Jezusa Chrystusa.

^{*}gr.: *apokalypsis - (nagle) odstąpienie tego, co zakryte* Dz 22,6

13. Bo usłyszeliście o moim wcześniejszym postępowaniu w judaizmie, że niezmiernie prześladowałem Kościół^{*} Boga i niszczyłem go; ^{*}gr.: *ekklesia - por. 1Tes 1,1** Dz 26,4; Flp 3,4

14. I robiłem postępy^{*} w judaizmie ponad wielu rówieśników z mojego pokolenia, będąc w większym stopniu *od innych* zapaleńcem *względem* moich ojczystych tradycji.

^{*}lub: *posuwałem się naprzód*; ^{**}gr.: *hyper - por. Rz 9,3****

15. Ale gdy upodobało się Bogu, który mnie odłączył już w łonie mojej matki i powołał przez swoją łaskę,

Pwt 7,7; Jr 1,5; Łk 1,15

16. Objawił we mnie swojego Syna, abym głosił dobrą nowinę o Nim między poganami, natychmiast, nie radziłem^{*} się ciała i krwi;

^{*}lub: *nie dołożyłem dodatkowo nic ciała i krwi* Mt 16,17; 2Kor 4,6

17. I nie wstąpiłem do Jerozolimy do tych, którzy przede mną byli apostołami, ale odszedłem do Arabii^{*} i ponownie wróciłem do Damaszku. ^{*}gr.: *ziemie na pld. od Damaszku, Półn. Arabski*

18. Następnie, po trzech latach wstąpiłem^{*} do Jerozolimy, żeby poznać^{**} Piotra; i pozostałem u niego^{***} piętnaście dni.

1Kor 9,5

^{*}Dz 9,32^{*}; ^{**}gr.: *historo - badać, wnikać, poznać*; ^{***}dost.: *przy nim*

19. A innego z apostołów nie widziałem z wyjątkiem Jakuba, brata Pana.

1Kor 15,7; J 7,5

20. A to, co wam piszę, *oto oświadczam* przed obliczem Boga, że nie kłamię.

21. Potem poszedłem w okolice Syrii i Cylicji;

22. A nie byłem znany osobliście^{*} zborom Judei w Chrystusie; ^{*}dost.: *obliczen*

23. A oni jedynie słyszeli, że ten, który nas wcześniej prześladował, teraz głosi *jako* dobrą nowinę tę^{*} wiarę, którą wcześniej niszczył. ^{*}gr.: *ho - rodzajnik określ.* 1Kor 15,8; 1Tm 1,13

24. I chwaliли Boga z mojego powodu^{*}.

^{*}lub: *oddawali chwałę przeze mnie Bogu*

2 Potem, po czternastu latach wstąpiłem ponownie do Jerozolimy z Barnabą, biorąc ze sobą także Tytusa. Dz 15,1-2; 2Kor 8,16

2. A wstąpiłem^{*} tam w związku z objawieniem^{**} i przedstawiłem im Ewangelię, którą głoszę między poganami, a na osobno-

ści *tym* cieszącym się poważaniem^{***}, aby się czasem *nie okazało*, że biegnę lub biegłem na próżno.

2Tm 2,8; Flp 2,16

^{por. Dz 9,32^{**}; por. Ef 3,3^{**}. ^{***}idiom: uważających się być kimś}

3. Ale nawet Tytus, *który był* ze mną, będący Grekiem, nie został zmuszony *by* dać się obrzezać³, ^{dost.: zostać obrzezanim} Dz 15,24; 16,3

4. Pomimo^{*} wprowadzenia potajemnie fałszywych braci, którzy wkradli się by wyspiegować^{**} naszą wolność, którą mamy w Chrystusie Jezusie, aby nas zniewolić; 2Kor 11,13

^{gr.: dia - przez, ze względu, jako przyczyna rzeczy, *de - zaś, natomiast, lecz; **lub: badać, dowiadywać się dokładnie}

5. Tym ani na chwilę^{*} nie ustąpił³ się i nie poddaliśmy się, aby prawda Ewangelii przetrwała ze względu *na* was. ^{dost.: na godzinę}

6. A ci, którzy uważają^{*} się za kogoś – jakimi niedyś byli, nie czyni mi to różnicy^{**}; Bóg nie ma względu na osobę^{***} – ci, cieszący się poważaniem^{*}, *nie na* mnie dodatkowo nie nałożyli^{****}. ^{por. w. 2^{***}; **lub: nie ma dla mnie żadnego znaczenia; ^{***}idiom: nie patrzy na oblicze człowieka} Dz 10,34; ^{****gr.: prośnatilhem i - dodatkowo nałożyć coś, dodać} Ga 2,2

7. Raczej przeciwnie, widząc, że jest mi powierzona Ewangelia *dla* nieobrzezanych, jak Piotrowi *dla* obrzezanych, Dz 15,12; Rz 11,13

8. Ten bowiem, który przez Piotra^{*} działał skutecznie w apostołstwie *dla* obrzezanych, działał skutecznie^{**} i we mnie wobec pogan, ^{dost.: w Piotrze; ^{**}gr.: energieo - skutecznie działająca moc}

9. I gdy poznali daną mi łaskę, Jakub i Kefas^{*}, i Jan, uważani za filary, podali mi i Barnabie prawicę wspólnoty, abyśmy *szli* do pogan, a oni do obrzezanych; Mt 16,18

^{aram. imię Piotra - kamyl, fragment skały - por. J 1,42^{*}}

10. Tylko żebyśmy pamiętali o ubogich, toteż gorliwie starałem się to właśnie^{*} czynić. ^{dost.: to samo} Dz 11,19-26

11. A gdy przyszedł Piotr do Antiochii, wystąpiłem przeciwko niemu otwarcie^{*}, gdyż był winny. ^{dost.: w twarz}

12. Albowiem przed przyjściem niektórych^{*} od Jakuba, jadaliśmy z poganami; a gdy przyszli, usuwał się i odłączał, bojąc się tych z obrzezania. ^{gr.: tis - pewien, jakiś, ktoś}

13. A razem z nim obłudni byli i pozostali Żydzi, tak że i Barnaba dał się uwieść^{*} ich obłudzie. ^{lub: uprowadzić, odwieść razem,} 1Kor 15,33; ^{dać się uwieść rzeczom niskim} Ef 4,14; Hbr 13,9

14. Ale gdy zobaczyłem, że nie kroczą prosto zgodnie z prawdą Ewangelii, powiedział-

łem Piotrowi wobec wszystkich: Jeżeli ty, będąc Żydem, żyjesz po pogańsku, a nie po żydowski^{*}, dlaczego przymuszasz^{**} pogan by żyli^{***} po żydowskiu? ^{lub: na sposób Judejczyków} ^{gr.: anakadzo - czynić koniecznym, wymagać; ^{***}dost.: by żyć}

15. My *jestemy* z natury^{*} Żydami, a nie grzesznikami z pogan. ^{gr.: fysis - por. Rz 2,27^{*}}

16. Wiedząc, że człowiek nie zostaje uznany za sprawiedliwego z uczynków Prawa^{*}, ale tylko^{**} przez wiarę^{***} Jezusa Chrystusa, i my uwierzyliśmy w Jezusa Chrystusa, abyśmy zostali uznani za sprawiedliwych z wiary w Chrystusa, a nie z uczynków Prawa^{*}, dlatego że nikt^{****} nie będzie uznany za sprawiedliwego z uczynków Prawa^{*}. ^{por. Rz 2,12^{*}} ^{gr.: ean me - jeśli nie; ^{***}dost.: żadne ciało} Rz 3,19; Ga 3,10 ^{gr.: dia pisteos Iesou - jako genitivus subiectivus - czyli wiara Jezusa lub wierność Jezusa - por. w. 20^{**}, Rz 3,22, Flp 3,19}

17. Natomiast jeśli, szukając *tego* by zostać uznani za sprawiedliwych w Chrystusie, sami okazaliśmy się grzesznikami, to czy Chrystus jest sługą grzechu? Z pewnością nie^{*}. ^{aram. idiom: porzućmy tę myśl} Rz 6,1

18. Albowiem jeśli to, co zburzyłem, ponownie buduję, to samego siebie czynię^{*} prestepecą. 1Kor 8,11; Rz 6,15; Ga 5,11

^{dost.: stać razem, łączyć się z czymś, ustalać, dawać dowody}

19. Bo ja z powodu Prawa^{*}, umarłem *dla* Prawa^{*}, abym żył *dla* Boga. ^{dost.: Prawu - Rz 2,12^{*}}

20. Z Chrystusem jestem przybity do krzyża^{*} i żyję już nie ja, lecz żyje we mnie Chrystus; a to, że teraz żyję w ciele, żyję w wierze Syna^{**} Bożego, który mnie umiłował i wydał samego siebie za mnie. Mt 20,28; Rz 6,8; Ga 6,14 ^{lub: jestem współubrzyżowany - czas teraż. wynik z czasu przesz.} ^{gr.: en pistei zo te tou pisteos huiou - jako gen. subiectivus - wierze Syna Bożego, lub gen. obiectivus - dziełci wierze w}

21. Nie odrzucam^{*} łaski Bożej; bo jeśli przez Prawo^{**} jest sprawiedliwość^{***}, wtedy Chrystus umarł na próżno. ^{por. - Rz 2,13^{*}} Iz 49,4; Jr 8,8 ^{lub: nie lekceważę, nie unieważniam; ^{***}usprawiedliwienie}

3 O nierozumni Galacjanie! Kto was zaczarował^{*}, abyście nie byli posłusznymi prawdzie, *was*, którym przed oczami Jezus Chrystus wcześniej był opisany^{**} pośród was *jako* ukrzyżowany? Mt 7,26; Ef 3,8

^{gr.: baskaitono - idiom: zle oko - rzucić urok, zaczarować} ^{gr.: progrofi - zapisać wcześniej, ogłosić publicznie, portretować wcześniej wymalować, ukazać - por. Rz 15,4; Ef 3,3; Jd 1,4}

2. Tego tylko chciałbym się od was dowiedzieć: Czy z uczynków Prawa otrzymaliśmy^{*} Ducha, czy ze słuchania z wiarą^{**}? Ga 3,5,14; ^{lub: uzieliście; ^{***}dost.: słuchania wiary} Dz 11,15-18; Ef 1,13

3. Czy tak nierozumni jesteście? Rozpoczęliście w Duchu*, a teraz ciałem kończycie**?

*lub: Duchem; **doskonalicie się Hbr 7,19,25; 9,9; 2Kor 13,11

4. Czy tak wiele wycierpieście na próżno*? Jeśli rzeczywiście – to na próżno!

*gr: eike - bez powodu, bez celu, nieistotnie 2P 2,20

5. Ten więc, który was zaopatruje w Ducha i Ten działający z mocą* wśród was, czy z uczynków Prawa** czyni to, czy ze słuchania z wiara***? *lub: czyniący cuda - l.mn. 2Kor 3,8;

**por: Rz 2,12*; ***dost.: słuchania wiary Dz 15,2; Hbr 2,4

6. Tak jak Abraham uwierzył Bogu i zostało mu to poczytane* ku uznaniu za sprawiedliwego*.

Rdz 15,6; Rz 4,3.6.11.22.24; Jk 2,23

*gr: logizomai - liczyć, poczytać, rachować, brać pod uwagę

**lub: poczytano mi za sprawiedliwość

7. Wiedźcie zatem, że ci, którzy są z wiary, ci są synami Abrahama.

8. A Pismo przewidziało*, że Bóg z wiary uznaje za sprawiedliwych pogan**; wcześniej ogłosiło tę dobrą nowinę Abrahamowi: W tobie będą błogosławione wszystkie narody**.

*lub: wiedzieć wcześniej, mieć przed swoimi oczami

**gr: ethnos - narody, grupy etniczne, nie-Żydzi Rz 9,30

w Rdz 12,3 hebr.: mishpah - naród, lud, klan, bractwo

w odrżn. od hebr.: goim - narody - będącego ekwiwalent - ethnos

9. Tak, że ci, którzy są z wiary, są błogosławieni z wierzącym* Abrahamem. *lub: wiernym

10. Wszyscy* bowiem, którzy są z uczynków Prawa**, są pod przekleństwem**, bo napisano: Przeklęty każdy, kto nie trwa we wszystkich przepisach, które są zapisane w zwoju Prawa**, aby je uczynił. *dost.: iła, jak wiele

**por: Rz 2,12*; ***lub: zlorzeczenie, klątwa Pwt 27,25; Jk 2,9

11. Ale to, że przez* Prawo** nikt przed Bogiem nie jest uznawany za sprawiedliwego jest oczywiste**, gdyż: Sprawiedliwy z wiary żyć będzie. *dost.: w (Prawie) Kpl 18,5; Kaz 7,20; Ha 2,4

**por: Rz 2,12*; ***gr: delos - jasny, oczywisty, widoczny

12. Prawo natomiast nie jest z wiary, lecz człowiek, który je wykonał*, będzie żyć przez nie. *gr: poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć Kpl 18,5

13. Chrystus odkupił nas od przekleństwa Prawa, stając się za nas przekleństwem, bowiem jest napisane: Przeklęty każdy, kto wisi na drzewie,

Pwt 21,23; Rz 3,24; Kol 1,14

14. Aby błogosławieństwo Abrahama stało się w Chrystusie Jezusie *udziałem* pogan*, abyśmy obietnicę Ducha otrzymali** przez wiarę. *por: w 8**; **lub: wzięli - gr: lambano - Dz 8,17*

15. Bracia! Po ludzku* mówię: Przecież i potwierdzonego przymierza *zawartego* przez

ludzi nikt nie odrzuca ani *niczego nie* dodaje. *dost.: na wzór człowieka Hbr 9,17

16. Abrahamowi natomiast i jego potomkowi* zostały ogłoszone obietnice. Nie mówi: I potomkom, jak o wielu, ale jak o jednym: I twojemu potomkowi* – którym jest Chrystus. *lub: nasieniu Rdz 13,15; 17,17; 22,18; 26,3-4

17. To więc mówię, że przymierza potwierdzonego wcześniej przez Boga w Chrystusie nie unieważniło Prawo, które nastąpiło po czterystu trzydziestu latach, *tak by* uznać obietnicę za nieważną*. Wj 12,40; Iz 14,27; Hi 40,8

*gr: kataryeo - pozbawić znaczenia, unieważnić - 1Kor 1,28**

18. Albowiem jeśli z Prawa jest dziedziczenie*, to już nie z obietnicy; lecz Abrahamowi darował je Bóg przez obietnicę. Ps 105,6;

*gr: kleronomia - dziedzictwo, spadek Rz 4,13; Rdz 22,16

19. Czym więc jest Prawo? Z powodu przestępstw zostało dodane, dopóki nie przyjdzie potomek*, któremu *dana jest* obietnica; *co* zostało zarządzane przez aniołów ręką** pośrednika. *por: w 16*, **dost.: w ręku Ga 3,23; Rz 3,19-23

20. A pośrednik nie jest *potrzebny* przy jednej* stronie, a Bóg jest jeden. Hi 9,23;

*dost.: a pośrednik nie jest (dla) jednego Dz 12,10

21. Czy więc Prawo jest przeciwne* obietnicom Boga? Z pewnością nie**. Gdyby bowiem dane było Prawo, które mogłoby przywrócić do życia**, prawdziwie z Prawa byłoby uznane za sprawiedliwych. Mt 5,17; Rz 3,31

*gr: kata - przeciw - o kierunku, w dół, według, wzdłuż

**aram. idiom: porzućmy tę myśl - Rz 6,2*; **lub: oczyw

22. Ale Pismo zamknęło* wszystko pod grzechem, aby obietnica z wiary Jezusa** Chrystusa była dana *ty*m, którzy są wierzącymi.

*gr: symkleio - wspólnie, łączyć, osaczyć, okrążyć

gr: ek pisteon Ison - z wiary Jezusa - por. Ga 2,16

23. A przed przyjściem wiary, byliśmy strzeżeni* pod Prawem, razem zamknięci *aż* do przyjścia wiary, która miała zostać objawiona**.

*gr: froureo - stać na straży, być pod kontrolą, chronić

**gr: apokalypto - odkryć, odsłonić, ujawnić - (nagle)

24. Tak więc Prawo było naszym wychowawcą* do Chrystusa, abyśmy z wiary zostali uznani za sprawiedliwych. Dz 13,38

*gr: paidagogos - niewolnik nadzorujący rozwój dziecka

25. Ale gdy przyszła wiara, już nie jesteśmy poddani wychowawcy.

26. Wszyscy bowiem jesteście synami* Boga przez wiarę w Chrystusie Jezusie. Ef 1,5;

*gr: hyios - syn jako reprezentant ojca J 1,12; Rz 8,16

27. Albowiem ilu z was zostało ochrzczo-

nych* w Chrystusa, w Chrystusa się przyoblekliście.

Rz 6,3; 1Kor 12,13; Kol 2,10

*gr: *baptidzo - zanurzać, zamacać wielokrotnie - por. Mt 3,11**

28. I nie ma Żyda ani Greka; nie ma niewolnika ani wolnego; nie ma mężczyzny* ani kobiety*, albowiem wy wszyscy jednym jesteście w Chrystusie Jezusie.

Kol 3,11;

*dost.: *tego, co męskie; **tego, co żeńskie* Ga 5,6; 1Kor 7,9

29. A jeśli wy *należycie do* Chrystusa, wtedy jesteście potomstwem* Abrahama, a zgodnie z obietnicą dziedzicami.

Ga 5,24; 2Kor 10,7;

*lub: *nasieniem - liczba poj.* 1Kor 5,23; Hbr 11,18

4 Mówię więc: Tyle czasu, ile dziedzic jest małym dzieckiem*, niczym nie różni* się od niewolnika, chociaż jest panem wszystkim; *gr: *nepios - dziecko do 4 lat; **lub: nie przewyższa* 2. Ale podlega* opiekunom i zarządcom*, aż do czasu ustalonego przez ojca. Mt 11,28; *dost.: *jest pod; **gr: oikonomos - Łk 12,43** Kol 2,8; Dz 15,10

3. Tak też i my, gdy byliśmy małymi dziećmi, byliśmy niewoleni przez* elementarne zasady* *tego* świata. *dost.: *pod - jak w w. 2**

*gr: *stoicheion - element zasady, ciąg liter, pierwiastek, żywioł*

4. Lecz gdy przyszło wypełnienie czasu, posłał Bóg swojego Syna, który narodził* się z kobiety i narodził* się pod Prawem,

*gr: *ginomai - stać się, narodzić się, być, zaistnieć* Ef 1,10

5. Aby wykupić* tych, którzy byli pod Prawem, abyśmy dostąpili usynowienia*.

Rz 8,23;

*gr: *eksagoradzo - odkupić poprzez zapłacenie ceny spod czujnej władzy, dać okup; **lub: przysposobienia za synów* Dz 20,28

6. A ponieważ jesteście synami, dlatego Bóg posłał do serc waszych Ducha swojego Syna, wołającego*: Abba*, Drogi Ojcze! Łk 11,3; 1P 1,11; *lub: *krzyżować, mówić donosnym głosem; **por. Mk 14,36** Rz 8,15

7. Tak więc już nie jesteście niewolnikiem, lecz synem; a jeżeli synem, to i dziedzicem* Boga przez Chrystusa.

Jr 31,33; Ps 16,5; Rz 8,17

*gr: *kleronomos - prawny spadkobierca, dziedzic*

8. Ale wtedy, prawdziwie nie znając Boga, staliście się niewolnikami *tych, którzy z natury nie są bogami.* 1Tes 1,9; J 1,10; Dz 17,30

9. Ale teraz, gdy poznaliście Boga, a raczej gdy zostaliście poznani przez Boga, czemu ponownie zwracacie do słabych i nędznych* elementarnych zasad* *tego* świata, którym ponownie, tak jak na początku, chcecie oddać się w niewolę?

Mt 11,27; 2Tm 2,19

*gr: *plochos - skrajny nędzarz, żebrak, ubóstwo; **por. w. 3***

10. Pilnujcie* dni i miesiące, i pór roku, i lat. *lub: *zachowujecie, przestrzegacie* Kol 2,16

11. Boję się o was, czy czasem* nie trudziłem* się dla was na próżno.

1Kor 15,58

*lub: *czy w jakiś sposób; **gr: kopiao - pracować ciężko, mozolić*

12. Proszę* was, bracia, stawajcie się *tacy* jak ja, gdyż i ja *jestem* jak wy. W niczym mnie nie skrzywdziliście*.

2Kor 2,5; Dz 21,21

*lub: *zanosić błagania, modlić się; **czynić źle, szkodzić* 13. Wiecie bowiem, że po raz pierwszy ogłosiłem wam Ewangelię na skutek słabości* ciała; *gr: *astheneia - kruchość, słabość, choroba* 2Kor 12,7

14. A próbą* moją, w moim ciele, nie wzgardziliście, ani *mnie* nie odrzuciliście*, ale przyjęliście mnie jak posłańca* Bożego, jak Chrystusa Jezusa.

1Sm 29,9; Ps 119,141; Za 12,8;

*lub: *próby; **dost.: wypłuc - metafora odrzucenia* Mt 2,7;

***gr: *angelos - posłaniec, zwiastun, anioł* 1Tes 4,8

15. Kto więc był waszym szczęściem? Albowiem świadczę wam, że gdyby to było możliwe, wylulilibyście swoje oczy i mi je oddali.

16. A tak, czy stałem się waszym nieprzyjacielem* mówiąc wam prawdę? 1Kor 18,7; J 8,45

*gr: *echthros - znieuwadzić, budzić wstręt i niechęć, wróg*

17. Zabiegają* o was, nie *ku temu*, co dobre, bo chcą was odłączyć, abyście *uy* o nich zabiegali*. *lub: *współzaodniczyć, pragnąć zaudrośnić*

18. A dobrze jest zawsze zabiegać o to, co dobre, a nie tylko wtedy, gdy jestem wśród was obecny.

Iz 59,17; Tt 2,14; Obj 3,19

19. Dzieciątka* moje, które znowu w bólach rodzę, dopóki Chrystus nie będzie ukształtowany* w was!

1Tm 1,2; Tt 1,4; Lj 1,2

*gr: *teklonion - dzieciątka, czuła forma zwracania się do uczniów*

**gr: *morfoo - kształtować, tworzyć, przyjmować postać*

20. Chciałbym teraz być obecnym przy was i odmienić* mój głos, ponieważ jestem zakłopotany* co do was.

1Tes 2,17; 2Kor 7,5

*lub: *wątpić, być przyparty do muru, nie wiedzieć co robić*

21. Powiedzieć* mi wy, którzy chcecie być pod Prawem*, czy nie słuchacie tego Prawa? *dost.: *mówić mi; **por. Rz 2,12**

22. Albowiem jest napisane, że Abraham miał dwóch synów, jednego z niewolnicy, a drugiego z wolnej.

Rdz 16,15; 17,15; Ga 3,10

23. A ten, jednakże, który był z niewolnicy*, jest zrodzony zgodnie z *wolą* ciała, ten natomiast z wolnej, ze względu na obietnicę.

*gr: *paidiske - służąca, młoda niewolnica, dziewczynka*

24. To* jest znaczenie obrazowe*; są to bowiem dwa przymierza; jedno z góry Synaj, które istotnie rodzi w niewolę; jest nim Hagar.

*gr: *atina - które - l.mn.* Hbr 8,6-13; 10,16; 12,24

**gr: *allegoreo - mówić w przenośni, alegorycznie, obrazowo*

25. Hagar bowiem jest *to* góra Synaj w Arabii, a odpowiada* dzisiejszej Jerozolimie; bo jest w niewoli** ze swoimi dziećmi.

**lub: stoi w jednym szeregu; **dost.: jest niewolnikiem*

26. Lecz górna Jerozolima jest wolna i ona jest matką nas wszystkich. Ga 3,29; Rz 9,8

27. Albowiem jest napisane: Rozraduj się* nieplodna, ty, która nie rodzisz; wydaj okrzyk i zawołaj, ty, która nie rodzisz w bólach; bo samotna ma więcej dzieci niż ta, która ma męża. **dost.: zostań rozradowana* Ps 113,9; Iz 54,1

28. My natomiast, bracia, jesteśmy dziećmi obietnicy na podobieństwo Izaaka.

29. Lecz tak, jak wtedy ten, który został zrodzony według ciała, prześladował tego, *który został zrodzony* według Ducha, tak i teraz.

30. Ale co mówi Pismo? Wyrzuć* niewolnicę i jej syna; bo na pewno nie będzie dziedziczyć** syn niewolnicy z synem wolnej. Rz 4,3

**gr: ekballo - wypchnąć, wypędzić, zmusić do odejścia, odestać*

***tu: czas przeszły dok. tryb przypuszczający - odziedziczyłby*

31. Zatem, bracia, nie jesteście dziećmi niewolnicy, ale wolnej. Rdz 21,12; J 8,36; Hbr 2,15

5 Stójcie więc w wolności*, do której nas wyzwolił Chrystus i nie poddawajcie się ponownie *pod jarzmo*** niewoli. Rz 8,21; 1P 2,16

**gr: eleutheria - wolność wyboru, postępowania, swoboda*

***gr: zygos - jarzmo dla zwierząt, w przenośni: brzemień, ciężar*

2. Oto ja, Paweł, mówię wam: Jeśli dajecie się obrzezać, Chrystus wam nie nie pomoże*.

**lub: wspierać, być przydatnym, przynieść korzyść* Dz 15,1

3. A świadczę ponownie każdemu człowiekowi, który daje się obrzezać, że jest zobowiązany wykonać całe Prawo*.

por: Rz 2,12

4. Zostaliście odłączeni* od Chrystusa *wy uszycy*, którzy w Prawie uznajecie** się za sprawiedliwych; wypadliście z łaski.

**gr: kataryeo - unieważnić, stracić na znaczeniu, zniszczyć, być bezczynnym, tu możliwe: odłączenie się; **lub: z dała*

***lub: zostaliście uznani za ... , uznawani jesteście za ...*

5. My bowiem w duchu*, z wiary, oczekujemy** nadziei sprawiedliwości. Ps 25,5; Tł 3,7;

**lub: Duchem, w Duchu; **czekać na coś żarliwie* Ef 2,18

6. Bo w Chrystusie Jezusie ani obrzezanie nic nie znaczy*, ani nieobrzezanie, ale wiara działająca** przez miłość. Ga 6,15; Ef 1,15; 3,17

**dost.: nie jest silne; **gr: energeo - skutecznie działająca moc*

7. Biegleście dobrze*, kto wam przeskodził, abyście nie byli posłusznymi** prawdzie?

**gr: kalos - pięknie, szlachetnie, dobrze* Mt 13,21;

***lub: dać się przekonać prawdzie* 1Kor 9,24; Hbr 12,1

8. To namawianie* nie jest od Tego, który was powołuje. Ga 1,6; 3,1

**gr: peismone - perswazja, podstępne namawianie*

9. Mała ilość zakwasu całe ciasto zakwasza. Mt 16,7; Łk 12,1; 1Kor 5,6

10. Ja jestem co do was przekonanym* w Panu, że nie będziecie myśleć inaczej; a ten, który was niepokoi**, poniesie karę***, kimkolwiek by był. **lub: ufam* 2Kor 1,15; 2Tes 3,4

***lub: trwożyć, wzburzać, dręczyć; ***zostanie osądzony*

11. A ja, bracia, jeśli jeszcze głoszę obrzezanie, dlaczego nadal jestem prześladowany? Zatem straciło znaczenie* zgorzenie** krzyża. **por: w 4**, ***lub: skandal* Ga 6,12; Rz 9,32; Dz 16,3

12. Oby odcięli sobie* ci, którzy was podburzają*.

**domyśl: ironicznie o zmuszających do obrzezania*

***gr: anastatoo - wzniecić zamieszki, wrzawę, wzburzyć*

13. Bo wy do wolności zostaliście powołani*, bracia; tylko ta wolność *niech* nie będzie zachętą ku pobudzaniu** ciała, ale ze względu na miłość słuźcie*** jedni drugim. J 8,32

**gr: kaleo - wezwani; **gr: aforme - pobudzić przez występek, bodziec, sposobność; ***lub: bądźcie niewolnikami*

14. Całe bowiem Prawo jest wypelnione* w jednym nakazie** w tym: Bądźcieś miłował swojego*** bliźniego, jak samego siebie.

**gr: pleroo - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistnić*

***dost.: w słowie; ***twojego* Kpl 19,18; Mt 7,12; 22,39-40

15. Ale jeśli jedni drugich kaszacie* i pozeracie, patrzcie, abyście jedni przez drugich nie zostali strawieni**.

**gr: dakno - gryźć zębami, metaf.: czynić wyrzuty, dręczyć*

***gr: analisko - trawić, zużywać, truć pieniądze, niszczyć*

**dost.: ou me - podwójne zaprzeczenie jako wzmocnienie*

16. Mówię więc: Duchem postępujcie*, a pożądlivości** ciała z pewnością*** nie wykonacie. **lub: w duchu żyjcie; **usilnych pragnień* 2Kor 5,7

****gr: ou me - podwójne zaprzeczenie jako wzmocnienie*

17. Ciało bowiem pożąda* przeciwko Duchowi, a Duch przeciwko ciału; a te są sobie przeciwne, abyście nie to, co** chcecie, czynili. **lub: usilnie pragnie; **dost.: cokolwiek* Rz 7,22

18. Jeśli więc przez Ducha dajecie się prowadzić*, nie jesteście pod Prawem.

**lub: jeśli więc (przez) Ducha jesteście prowadzeni*

19. Jawne* są natomiast czyny** ciała, którymi są: cudzołóstwo, nierząd, nieczystość, rozpusta, Wj 20,14; Ez 16,32; Kol 3,5; 1Tm 1,9

**lub: widoczne, publicznie jawne; **gr: ergon - dzieło, wynik*

20. Bałwochwalstwo*, czary, nieprzyjaźnie, kłótnie, zazdrość, wybuchy gniewu, intrygi*, poróżnienia**, ryboławy***, 2Krn 33,6

**gr: eidololatreia - kult, służba fałszywym bożkom*

***gr: eris - wódz, rywalizacja, ambicja; ***podziaty; ****herezje*

21. Zawisć, zabójstwa, pijaństwo, hulanki i tym podobne, o których zapowiadał wam, jak i przedtem zapowiedziałem, że ci, którzy te rzeczy czynią, Królestwa Bożego nie odziedziczą.

1Kor 6,9; 15,50; Ef 5,5

22. Natomiast owocem* Ducha** jest: miłość, radość***, pokój, cierpliwość, uprzejmość, dobroć****, wiara****, J15,1-5,16; 1Kor 13,1-13
*gr: karpōs - owoc, plon - tu: w l. poj. - czmy ciała w l. mn.
**lub: ducha; ***lub: zadowolenie; ****prawość serca i życia
*****gr: pīstīs - wiara, zaufanie, wierność

23. Łagodność, opanowanie* . Prawo nie jest przeciwno takim.

2P 1,6; Dz 24,25

*gr: enkrateia - panowanie nad sobą zwł. nad pożądaniami

24. Ci więc, którzy są utasnościami Chrystusa, ukrzyżowali swoje ciało wraz z namiętnościami* i pożądliwościami** .
Rz 8,15; 13,14;
*lub: doznaniami; **ustilnymi pragnieniami 1P 2,11

25. Jeśli żyjemy w Duchu* , Duchowi* się podporządkowujemy** .

2Kor 3,6; Rz 8,4; 1P 4,6

*lub: dla ducha, duchem; **dosł.: iść w szeregu, kroczyć za

26. Nie stawajmy się chciwi próżnej chwały, jedni drugich prowokując* , jedni drugim zadroszcząc** . *lub: drażniąc; **być zawistnym Flp 2,3

6 Bracia! Jeśli człowiek zostanie przyłapany na jakimś upadku, wy jako duchowi, naprawiajcie* takiego w duchu łagodności, przyglądając się uważnie sobie, abyś i ty nie został poddany próbie* .

Sk 5,16; 1Kor 10,12

*gr: kataridzo - określi. med. - uczynić sprawnym, wzmocnić, naprawić złamanie lub wyposażyć, uczynić doskonałym

**gr: peiradzo - być kuszonym, doświadczanym, próbowanym

2. Jedni drugich brzemiona* noście** , a tak

wypełnicie Prawo Chrystusa. Wj 23,4; Rz 15,1

*gr: baros - ciężar, kłopot; **gr: bastadzo - podnieść rękami

3. Albowiem jeśli ktoś uważa, że jest kimś* , będąc nikim** , ten zwodzi w myśleniu** samego siebie.

Lk 18,11; Rz 12,3; Prz 25,14

*lub: czymś - gr: tes - kimś, czymś; **lub: niczym - gr: medeis

***gr: frenapatāo - zwodzić czyjś umysł, oszukiwać kogoś

4. Ale każdy niech sam bada* swoje dzieło** , a wtedy będzie miał chlubę*** jedynie w sobie samym, a nie w innym**** .

Prz 14,14; 2Kor 1,12

*lub: doświadcza siebie; **gr: ergon - czyn, dzieło tu: w l. poj.

***gr: kauchema - por. Flp 1,26; ****lub: drugim

5. Albowiem każdy swój własny ciężar* poniesie. *gr: fortion - ciężar, obowiązek Rz 2,6; 14,12

6. A ten, który jest nauczany o Słowie, niech ma wspólnotę* wszelkiego dobra z tym, który go naucza.

Rz 15,27; 1Kor 9,9; 1Tm 5,17

*gr: koinonia - mieć lub czynić wspólnie, dzielić się, brać

udział, być uczestnikiem, łączyć się, mieć wspólnotę

7. Nie dajcie się wprowadzić w błąd* . Bóg nie daje się z siebie naśmiewać** ; albowiem cokolwiek by człowiek siał, to też*** będzie żał. *gr: planao - zwięść, błąkać, prowadzić na manowce

**gr: mykteridzo - krzywić nos, szydzić z kogoś, traktować z lekceważeniem, gardzić, wysmiewać; ***dosł.: i 1Kor 5,9

8. Bo kto sieje dla swojego ciała* , z ciała żał będzie sikażenie** ; ale kto sieje dla ducha*** , z ducha żał będzie życie wieczne.

*lub: w ciało; **zepsucie, rozkład materii; ***w ducha

9. A nie zniechęcajmy* się czyniąc dobro; albowiem w swoim czasie będziemy żać nie-znużeni** .

1Kor 15,58; 2Tes 3,13; Hbr 12,3

*lub: nie upadajmy na duchu; **nieustrudzeni, nieostabieni

10. Zatem więc, dopóki mamy czas, czynmy dobro* względem wszystkich, a najwięcej względem domowników w wierze.

*gr: agathos - dobry, prawy, czcigodny 1Tm 2,1; 1Tes 5,15

11. Popatrzcie, jak wielkimi literami napisałem wam swoją ręką.

12. Ci wszyscy* , którzy chcą się podobać w ciele** , ci zmuszają*** was, abyście byli obrzezani jedynie po to, aby nie byli przesładowani z powodu krzyża Chrystusa.

*dosł.: iść; **gr: sariks - ciało, ciało bez życia, cielesność - zmysłowa natura; ***gr: anakadzo - wymuszać, skłaniać, wymagać

13. Albowiem ci, którzy są obrzezani, sami nie zachowują Prawa, ale chcą, abyście byli obrzezani, aby chlubić* się z waszego ciała.

*gr: kauchaomai - chwalić, przechwalać się, chlubić - Flp 1,26**

14. Co do mnie natomiast, oby się tak nie stało, abym się chlubił, chyba tylko w krzyżu Pana naszego Jezusa Chrystusa, przez którego dla mnie świat* jest ukrzyżowany, a ja dla świata** .

Flp 3,8; 1Kor 2,2

*gr: kosmos - układ, porządek, świat materialny, wszechświat, porządek świata wrogi Bogu

15. Albowiem w Chrystusie Jezusie ani obrzezanie nie jest ważne , ani nieobrzezanie, ale nowe stworzenie.

2Kor 5,17;

*dosł.: nie jest czymś silnym

Ef 4,24; Kol 3,10

16. A wszyscy ci, którzy według tego wzoru* będą kroczyć** – nad nimi pokój i miłosierdzie, i nad Izraelem Boga.

Ps 125,4; Flp 3,16

*lub: kanon, zasada, przymiar; **dosł.: iść w szeregu - Ga 5,25**

17. Odtąd* niech mi nikt nie dodaje trudu; ja bowiem piętna** Pana Jezusa noszę na swoim ciele. *lub: na koniec

2Kor 4,10; Kol 1,24

**gr: stigmata - wytatowany lub wypalony na skórze znak

18. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z duchem* waszym, bracia. Amen.

*gr: pneuma - duch, tchnienie, oddech, wiatr; ruch powietrza, tu: w znaczeniu antropologicznym, jako część istoty człowieka

List apostoła Pawła do Efezjan

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z woli Boga, do świętych, którzy są w Efezie i wiernych^{**} w Chrystusie Jezusie.

^{*gr: dia - por. 1Kor 1,1*}; ^{**lub: godnych zaufania, wierzących}

2. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

3. Błogosławiony^{*} Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, *Ten*, który nas pobłogosławił^{*} wszelkim duchowym błogosławieństwem^{*} niebios w Chrystusie.

2Kor 11,31;

^{*gr: eulogeo - wystawiany - por. Mt 14,19*} Ef 2,6; 3,10; 1P 1,3

4. Tak jak i wybrał^{*} nas dla siebie^{*} w Nim przed założeniem świata, abyśmy byli święci i nienaganni^{**} przed Nim w miłości^{**},

^{*lub: wybrał sobie; **bez zarzutu} Ps 135,4; J 10,16; 17,24;

^{***lub: W miłości przeznaczył nas...} 1P 1,20; Obj 13,8

5. Przeznaczył^{*} nas *dla siebie* do usynowienia przez Jezusa Chrystusa, według upodobania swojej woli,

Rz 8,29; 1P 1,2

^{*gr: prooridzo - ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu}

6. Ku chwale sławy^{*} swojej łaski, którą obdarzył^{**} nas w Umilowanym.

Iz 43,21; Jr 33,9;

^{*lub: uznania; **lub: napełnił łaską} Łk 1,28

7. W Nim mamy odkupienie przez Jego krew, odpuszczenie^{*} upadków według bogactwa Jego łaski, ^{*lub: uwolnienie, wyzwolenie} Dz 20,28; 26,18

8. Którą hojnie^{*} nas obdarzył we wszelkiej mądrości i roztropności.

Iz 52,13; Rz 5,5

^{*gr: perisseuo - być obficie zaopatrzonym, mieć ponad miarę}

9. Oznajmiając^{*} nam tajemnicę swojej woli według swojego upodobania, które poznał w Nim,

Rz 16,25; 1Kor 15,51; Ef 3,4; 6,19

^{*gr: gnoRIDzo - dać poznać, oznajmić, posiadać grunt. wiedzę}

10. Aby w akcie zarządzania^{**} pełni czasów, w Chrystusie jako głowie, w jedno zgrupować^{*} wszystko, zarówno to co w niebiosach, jak i na ziemi, w Nim,

Dz 3,19; Kol 3,11; Obj 7,4

^{*gr: oikonomia - zarządzanie domem, plan, nadzór}

11. W którym też jesteście wybrani do dziedzictwa, *my*, którzy zostaliśmy przeznaczeni^{**} według postanowienia^{**} Tego, który sprawia wszystko według decyzji^{***} swojej woli,

^{*gr: prooridzo - ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu}

^{**gr: protes - postanowić coś wcześniej, plan - por. 2Tm 3,10**}

^{***gr: boud - rada, zamysł, wola, plan, postanowienie}

12. Abyśmy istnieli ku chwale sławy^{*} Jego, my, którzy *już* wcześniej^{**} położyliśmy^{***} swoją nadzieję w Chrystusie.

^{*lub: uznania; ***oparliśmy}

^{**gr: proelhidzo - być pierwszszym w nadziei, mieć ją wcześniej}

13. W Nim i wy usłyszeliście słowo prawdy, Ewangelię o zbawieniu waszym, w Nim^{*} też uwierzyliście i zostaliście zapieczętowani Duchem obietnicy – Świętym^{**},

Rz 1,16; Ef 4,30

^{*gr: en has - w Nim, dot. Chrystusa, lub w nie - logos jest w rodz. m.}

^{**lub: Świętym Duchem obietnicy lub ...obietnicy tym Świętym}

14. Który jest poręką^{*} naszego dziedzictwa dla odkupienia nabytej własności^{**}, dla chwały sławy^{**} Jego.

Łk 21,28; Rz 8,23; 2Kor 5,5

^{*gr: arrabon - przedsmak, zadatek; **tego, co nabyte; ***uznania}

15. Dlatego i ja, gdy usłyszałem o wierze^{*} waszej w Panu Jezusie i o miłości do wszystkich świętych^{**}, ^{*lub: wierności; **gr: hagios - Hbr 13,24**}

16. Nie przestaję dziękować za was, wspominając^{*} o was w moich modlitwach,

^{*dost.: czyniąc wzmianki} Rz 1,9; Kol 1,3; 1Tes 5,17

17. Aby Bóg Pana naszego Jezusa Chrystusa, Ojciec chwały, dał wam Ducha^{*} mądrości i objawienia w dogłębnym poznaniu^{**} Jego,

^{*lub: ducha; **gr: epignosis - dokładne, pełne poznanie}

18. I oświecone oczy waszego umysłu^{*}, abyście wiedzieli jaka jest nadzieja Jego powołania i jakie jest bogactwo chwały dziedzictwa Jego w^{**} świętych, ^{*mss Byz: serca; **lub: wśród}

19. I jak przegromną jest wielkość Jego mocy wobec nas, którzyz^{*} wierzymy zgodnie z działaniem potęgi siły Jego,

20. Którą działał w Chrystusie, gdy wzbudził^{*} Go z martwych i posadził po swojej prawicy w niebiosach, ^{*lub: wzbudziwszy} Dz 4,12; Flp 2,9

21. Wyżej nad wszelkie zwierzchności i władze, i moce, i panowania, i wszelkie imię jakie może być wymieniane, nie tylko w tym wieku, ale i w tym nadchodzącym; Kol 2,10

22. I wszystko poddał pod Jego stopy, a Jego dał^{*} jako głowę ponad wszystkim Kościołowi, ^{*lub: darował, wyznaczył, ustanowił} Ef 4,15; Kol 1,18

23. Który jest Jego ciałem i pełnią Tego, który sam wszystko we wszystkich^{*} napełnia^{**} sobą. ^{*lub: wszystkim; **wypełnia} Ef 5,23

2 A was, będących martwymi w upadkach i grzechach,

Mt 8,22; Łk 15,24; Kol 2,13

2. W których niegdyś żyliście zgodnie z dobą tego świata, według przywódcy mającego władzę w powietrzu, ducha, który teraz działa w synach opornych,

Ef 5,6; Kol 3,6

^uŁ 3^{*}; ^{gr}: *aión - wiek, epoka - Hbr 1,2^{***}*; ^{***gr}: *archon - por Rz 13,3^{*}*; ^{***gr}: *apeitheia - uporczywy opór, bunt, nieposłuszeństwo*

3. Wśród nich i my wszyscy żyliśmy niegdyś w pożądliwościach naszego ciała, czyniąc wolę ciała i myśli, i byliśmy z natury dziećmi gniewu, jak i pozostali;

Rz 1,24; 13,14;

^{*dost.}: *obrucaliśmy się - por. Rz 6,4^{**}* 1Kor 4,7; Jud 1,16

^{**lub}: *usilnych pragnieniach*; ^{***gr}: *sarks - por. Kol 2,11^{**}*

4. Bóg natomiast, będąc bogatym w miłosierdzie, przez swoją wielką miłość, którą nas umiłował,

^{gr}: *eleos - litość, współczucie, laskawość*

5. I to nas, będących martwymi w upadkach, ożywił wraz z Chrystusem – łaską jesteście zbawieni,

J 6,63; Rz 8,11

6. I wraz z Nim wzbudził, i wraz z Nim posadził w niebiosach w Chrystusie Jezusie,

^{*dost.}: *współwzbudził*; ^{**}*współposadził* Ga 2,20; Kol 3,1

7. Aby okazać w nadchodzących wiekach przeobfite bogactwo swojej łaski w dobroci wobec nas w Chrystusie Jezusie.

8. Łaską bowiem jesteście zbawieni przez wiarę, i to nie z was; dar to Boga;

J 4,10; Rz 3,24

9. Nie z uczynków, aby się ktoś nie chlubił.

^{*lub}: *chęcił - por. Flp 1,26^{**}* Pwt 9,5-6; Rz 3,18; 4,1; Tt 3,5

10. Jego bowiem dziełem jesteśmy, stworzeni w Chrystusie Jezusie do dobrych dzieł, które przygotował wcześniej Bóg, abyśmy w nich chodzili.

2Tm 3,17; Tt 2,14

^{gr}: *poiema - dzieło, czyn, praca*; ^{**gr}: *ergon - działanie, czyny*

^{***gr}: *protoi مادزو - przygotowawc wcześniej, przeznaczyć*

11. Dlatego pamiętajcie, że wy, niegdyś poganie w ciele, nazywani nieobrzezаныmi przez tego, który jest nazwany obreżaniem na ciele wykonanym ręką,

Rz 2,29; Ga 2,15

12. Że wy byliście w owym czasie bez Chrystusa, oddzieleni od praw obywateli Izraela i obcy przymierzom obietnicy, nie mający nadziei i bez Boga na świecie.

J 10,16;

^{*lub}: *obywatelstwo, państwo*; ^{**}*bezbożni* Ef 4,18; Kol 1,21

13. Ale teraz w Chrystusie Jezusie, wy, którzy niegdyś byliście dalecy, staliście się bliscy przez krew Chrystusa.

Rz 3,25; Kol 1,14

14. On bowiem jest naszym pokojem, który z dwojga jedno uczynił i zburzył w ciele stojący pośrodku mur oddzielenia – wrogość.

15. On Prawo przykazań, *zawarte* w ustawach, uznał za bezużyteczne, aby z tych dwóch stworzył w sobie samym jednego nowego człowieka, czyniąc pokój,

Hbr 10,19

^{*lub}: *W ciele swoim usunął nieprzyjaźń (wymykającą) z Prawa (zawartego) w ustawach, aby z dwóch ...*

^{**gr}: *dogma - por. Kol 2,14^{**}*; ^{***gr}: *katargeo - por. 1Kor 1,28^{**}*

16. I pojednał ponownie obydwóch w jednym ciele z Bogiem przez krzyż, w Nim zadając śmierć tej nieprzyjaźni.

Rz 5,10; 1P 4,1

17. A gdy przyszedł, ogłosił dobrą nowinę pokoju wam, którzy byliście daleko, i którzy byliście blisko.

^{*dost.}: *tym*

18. Przez Niego bowiem mamy przystęp do Ojca, jedni i drudzy w jednym Duchu.

^{*lub}: *posłuchanie, wprowadzenie przed oblicze*, J 10,7; 14,6;

przedstawienie ambasadora 1Tm 2,5; Hbr 7,25

19. I dlatego już nie jesteście obcymi i przychodniami, ale współobywatelami świętych i domownikami Boga,

Ga 3,26; Obj 21,12

^{*dost.}: *cudzoziemiec*; ^{**}*mieszający obok, przybył*

20. Zbudowanymi na fundamencie apostołów i proroków, którego kamieniem węgielnym jest Jezus Chrystus,

Łk 11,49;

^{*lub}: *wzniesionymi na, nadbudowanymi* 2P 3,2; Obj 18,20

21. W którym cała budowla razem spajana wzrasta w świętą świątynię w Panu;

^{*lub}: *na którym (fundamencie)* 1Kor 3,17; 2Kor 6,16

22. W którym i wy jesteście wspólnie budowani, na mieszkanie Boga w Duchu.

^{*lub}: *na którym*; ^{**lub}: *instrumentalnie - Duchem*

3 Z tego powodu ja, Paweł, *jestem* więźniem Chrystusa Jezusa za was pogan;

2. Jeśli tylko słyszeliście o rozporządzeniu łaski Bożej, danej mi dla was,

1Kor 9,17

3. Że według objawienia została mi oznajmiona tajemnica, jak to wcześniej krótko napisałem,

Mt 13,11; Rz 16,25; Ef 1,17; 5,32

^{gr}: *apokalypsis - (nagle) odsłonięcie tego, co zakryte*; ^{**u} 5^{**}

4. Dzięki temu, czytając, możecie zrozumieć mój wgląd w tajemnicę Chrystusa,

^{gr}: *synesis - pojmowanie, rozumienie, umysł* 1Tm 3,9,16

5. Która w poprzednich pokoleniach nie była oznajmiona synom ludzkim, *tak* jak teraz została objawiona Jego świętym apostołom i prorokom w Duchu,

Łk 11,49; 1Kor 12,28; 2P 3,2

^{*dost.}: *imnych*; ^{**gr}: *gnoridzo - poznać, posiadać gruntowną wiedzę*

6. Że poganie są współdziedzicami i współczłonkami ciała, i współuczestnikami obietnicy Jego w Chrystusie przez Ewangelię.

7. Jej to stałem się sługą według daru łaski

Bożej, danej mi według skutecznej* mocy Jego. *gr: *energeia* - skutecznie działająca moc

8. Mnie, najmniejszemu* ze wszystkich świętych, została dana ta łaska, abym między poganami głosił dobrą nowinę, to niezgłębiane** bogactwo Chrystusa, 1Tm 1,15

*lub: mniejszemu od; **niemożliwe do wytopienia

9. I oświecił wszystkich, jaka *jest* wspólnota* tajemnicy, która jest ukryta od wieków w Bogu, który wszystko stworzył przez Jezusa Chrystusa; J 1,1-3; Kol 1,12; Hbr 1,2

*gr: *koinonia*²⁸⁴² - uczestnictwo, związek, *BYZ - zarządzanie*³⁶²²

10. Aby teraz została przez Kościół oznajmiona władzom i zwierzchnościom w niebiosach różnorodna mądrość Boga, Rz 8,38

11. Zgodnie z postanowieniem* *powziętym* przed wiekami, które wykonał w Chrystusie Jezusie, naszym Panu.

*gr: *protesis* - postanowić coś wcześniej, plan - por. 2Tm 3,10**

12. W Nim mamy śmiałość* i przystęp z ufnością przez wiarę w Niego. *por. J 16,29*

13. Dlatego proszę, abyście nie upadali na duchu* z powodu ucisków moich za was, które są waszą chwałą. *lub: nie zniechęcał się

14. Z tego powodu zginam moje kolana przed Ojcem Pana naszego Jezusa Chrystusa,

15. Od którego jest nazwana wszelka rodzina* na niebie i na ziemi, Dz 3,25

*gr: *patria* - kolejne pokolenia pochodz. od ojca (gr: *pater*) rodu

16. Aby dał wam według bogactwa swojej chwały, byście zostali mocą wzmocnieni* przez Jego Ducha w wewnętrznym człowieku, *lub: dodać sił, stawać się mocnym Jr 31,33; 1P 3,4

17. *Aby** Chrystus przez wiarę zdomowił** się w waszych sercach, *lub: *bo* J 14,23; Rz 8,9

*gr: *kataoikeo* - zamieszkiwać, osiedlić się, przebywać

18. *A wy,* którzy zostaliście w miłości zakonienieni i ugruntowani, abyście nabrali siły *by* uchwycić* razem ze wszystkimi świętymi, jaka jest szerokość i długość, i głębokość, i wysokość, J 15,3; Ga 2,20; Obj 3,21

*lub: schwyćcie, zdobyć na własność, pojąć umyślnie

19. I poznać także tę miłość Chrystusa, która przewyższa wszelką wiedzę*, abyście zostali napełnieni do całej pełni Boga. *lub: poznanie

20. *A Temu,* który według mocy w nas działającej, może uczynić daleko więcej*, ponad to wszystko**, o co prosimy lub o *czym* myślimy**, *gr: *hyper* (ek) *perisou* - ponad miarę, nadzwyczajnie

**hyper *panta* - ponad wszystko; ****lub: rozumieć, rozważamy*

21. *Temu* chwała w Kościele w Chrystusie

Jezusie we wszystkich pokoleniach, na wieki wieków. Amen. Mt 6,13; Rz 11,36; Ef 1,6; Flp 2,11

4 Zachęcam was więc ja, więzień w Panu, abyście postępowali* w sposób godny powołania, *do* jakiego** zostaliście wezwani, *dost.: obracali - metafora sposobu życia; ***lub: w którym*

2. Z całą pokorą i łagodnością, i cierpliwością, znosząc* jedni drugich w miłości.

*gr: *anochomai* - znosić, wytrzymywać, wytrwać

3. Gorliwie strzegąc* jedności Ducha** w spójni*** pokoju. *lub: czuwać, zachowywać Kol 3,13

w tym samym stanie; **ducha; ***o tym, co jest związane, pęk

4. Jedno ciało i jeden Duch*, jak też zostaliście wezwani w jednej nazwiego powołania. *lub: *duch* Pwt 6,4; 1Kor 12,12; Ga 3,27

5. Jeden Pan, jedna wiara, jeden chrzest,

6. Jeden Bóg i Ojciec wszystkich, który jest ponad* wszystkich, przez wszystkich i we wszystkich was. *lub: *przy wszystkich* Ml 2,10

7. *A* każdemu z nas *z osobna** została dana łaska według miary daru Chrystusa.

*dost.: *a każdemu jednemu z nas* Rz 3,24; 1Kor 12,7

8. Dlatego mówi: Wstępując na wysokość, powiódł za sobą pojmanych jeńców i dał ludziom dary. Ps 68,18

9. *A* to, że wstąpił, cóż innego *oznacza,* jeżeli nie to, że najpierw zstąpił do niższych części ziemi? Prz 30,4; J 3,13; Dz 2,32

10. Ten, który zstąpił, jest Tym samym, który wstąpił wysoko nad wszystkie niebiosa, aby napełnić* wszystko. Dz 2,28; Flp 4,19

*gr: *pleroo* - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistnić

11.1 On sam też wyznaczył* tych *na* apostołów, tych *na* proroków, tych *na* ewangelistów**, a tych *na* pasterzy i nauczycieli,

*gr: *didomi* - darować, dać, wyznaczyć na urząd, upoważnić

**ty, głosicielej dobrej, szczęśliwej nowiny 1Kor 12,29

12. Dla przygotowania* świętych do dzieła służby, do budowania ciała Chrystusa,

*gr: *katartismos* - doprowadzenie do pełnej gotowości, przysposobienie do czegoś - od *kataritizo* - *Ga 6,1** 1Tes 3,10

13. *Aż* wszyscy dojdziemy do jedności wiary i dogłębnego poznania Syna Bożego, do męża doskonałego, do wymiarów pełni dojrzałości Chrystusa*. *lub: *do miary wypełnienia Chrystusem*

14. Abyśmy więcej nie byli małymi dziećmi, rzucanymi przez fale i unoszonymi każdym wiatrem nauki przez oszustwo* ludzkie w metodycznym podstępie** *wciągania* w błąd;

*lub: *zręczne manipulowanie w grze w kości* Ef 6,11

***gr: methodeia* - działać z metodą dla czynienia zła, podstęp

15. Lecz mówiąc prawdę* w miłości, wszyscy wrosli** w Tego***, który jest głową – w Chrystusa, **dost.: wroslibyśmy Kol 1,18; 1P 1,22
*gr.: *aletheo* - mówić prawdę, być szczerym; **dost.: w Niego

16. Z którego całe ciało jest właściwie spajane* i związane wszelkimi wzajemnie zasilającymi się połączeniami*, zgodnie z działaniem w *stosownej* mierze każdej jego** części, przyczynia*** się do wzrostu *ciała* dla budowania siebie w miłości. Kol 2,2; 1Tes 2,13
*lub: *dopasowywane*; **stau: *ścięgnę*; ***jednej; ****czyni sobie

17. To więc mówię i świadczę w Panu, abyście już więcej nie postępowali tak, jak pozostali* poganie** postępują, w próżności* swojego umysłu, *lub: *inni*; **gr.: *ethnos* - Rz 11,25****
***gr.: *mataites* - włość, brak trafności, jałowość, pustka

18. *Ludzie*, którzy mają swoje myśli pograżone w ciemności, będący obcy wobec życia Bożego z powodu będącej w nich niewiedzy, przez* zatwardziałość** ich serca, 2Kor 4,4
*lub: z powodu; **gr.: *poros* - twardszy od marmuru

19. Którzy stali się nieczuli, samych siebie oddali rozpuście*, czyniąc wszelką nieczystość z butną chciwością*. 1Tm 4,2
*lub: *bezczelność*, oddanie się każdej rozpustnej przyjemności

**gr.: *pleonexia* - butna chciwość, bezprawna żądza posiadania
20. Ale wy nie tak nauczyliście* się Chrystusa, *gr.: *manthano* - por. 1Tm 2,11*

21. Jeśli rzeczywiście Go usłyszeliście i w Nim zostaliście nauczeni, jako że* prawda jest w Jezusie, że *macie***, J 14,14
*gr.: *kathos* - tak jak, według tego; **w gr.: jako zamierzony skutek

22. Zewleć z siebie* starego człowieka z jego wcześniejszym postępowaniem, który niszczony jest przez** zwodnicze pożądlivości, *dost.: odłożyć, zdjąć, położyć obok; **według, zgodnie z Kol 3,8

23. A dawać się odnawiać duchem* w naszym umyśle, *lub: *duchowi waszego umysłu*

24. I przyoblec się w nowego człowieka, który został stworzony według Boga w sprawiedliwości i w świętości prawdy. Iz 59,17; Kol 3,10

25. Dlatego, odrzuciwszy* kłamstwo, mówcie prawdę każdemu wokół siebie; bo jesteście członkami jedni drugich. Za 8,16;
*dost.: odłożyć, zdjąć, położyć obok Prz 12,22; Rz 12,5

26. Bądźcie zagniewani*^{IMP}, a nie grzeszcie; niech słońce nie zachodzi nad waszym gniewem. *lub: *gniewajcie się* J 8,11; 1Kor 15,34; 1J 2,1
27. I nie dawajcie miejsca diablów*. Jk 4,7;
*gr.: *diabolos* - oskarżyciel, oszczerca, potwarcia 1P 5,8

28. Ten, *kto* kradnie, niech już więcej nie kradnie, a raczej niech się trudzi, wypra-

cowując *swoimi* rękami dobro*, aby miał *czym* podzielić się z będącym w potrzebie**. 1Tes 4,11
*lub: *(to, co) dobre*; **w niedostatku, biedzie

29. Niech żadne zgnie* słowo nie wychodzi z waszych ust, ale tylko dobre ku zbudowaniu, *aby* gdy trzeba, niosło życzliwość** słuchającym. Mt 12,34; Rz 3,13; Jk 3,2
*lub: *zepsute, złe*; **lub: *datoby, udzieliło łaski, przychylności*

30. A nie zasmucajcie* Ducha Świętego Boga, którym* zostaliście zapieczętowani na dzień odkupienia. Ps 78,40; Ef 1,13; 1Tes 5,19
*gr.: *lypeo* - smucić się, spowodować żal, zaniepokoić się
**dost.: w którym; ***gr.: *eis* - na, ku, w (dzień odkupienia)

31. Wszelka gorycz i zapalczywość*, i gniew, i wrzask, i bluźnierstwo* niech będą odsunięte od was, wraz ze wszelką złością;
*lub: *wzburzenie, szal*, **oszczerstwo, krzywdząca mowa

32. A stańcie się jedni dla drugich łagodni*, miłosierni, przebacząc sobie wzajemnie, tak jak wam Bóg przebaczył w Chrystusie. *lub: *dobrotliwi, życzliwi, mili* Łk 6,37; 2Kor 2,10; 1J 1,9

5 Stawajcie się więc naśladowcami Boga, jak dzieci umiłowane, 1Tes 2,14; 1P 3,13

2. I choćcie* w miłości, tak jak i Chrystus nas umiłowal i wydał samego siebie za nas *jako* dar i ofiarę *dla* Boga ku przyjemnej wonności**. Rdz 8,21; Kpł 1,9; 2Kor 2,15
*dost.: *obracać - metaf. sposobu życia*; ***woń słodkiego aromatu*

3. A nierząd i wszelka nieczystość albo chciwość niech nie będą nawet wymieniane pośród was, tak jak przystoi świętym,

4. Również sprośność i blażeńskie mowy*, i żarty, które są niestosowne, ale raczej dziękczynienie. *lub: *głupia, niedorzeczna gadanina*

5. To bowiem wiedziecie, że żaden rozpustnik* albo nieczysty, albo chciwiec**, to jest bałwochwalca, nie ma dziedzictwa w Królestwie Chrystusa i Boga. 1Kor 6,9; Obj 21,8
*lub: *nierządnik*; ***zachłanny, żądający więcej niż należy*

6. Niech was nikt nie zwodzi próżnymi słowami; albowiem z powodu tych przychodzi gniew Boży na synów opornych*, *por. Ef 2,2****
7. Nie bądźcie więc ich współuczestnikami*.

*lub: *wspólnikami, towarzyszami* 2Kor 6,14; 1Tm 5,22

8. Albowiem byliście niegdyś ciemnością, a teraz jesteście światłością* w Panu; postępujcie** *więc* jak dzieci światła, 1Tes 5,5
*lub: *światłem*; **dost.: *obracać się - metaf. sposobu życia*

9. Bo owoc Ducha *wyraża się* we wszelkiej dobroci i sprawiedliwości, i prawdzie.

Ps 16,2; Ga 5,22; 1P 2,25; 3J 1,11

10. Badajcie*, co jest mile** Panu;
 lub: doświadczać, próbować, uznać za nadające się - Rz 2,18
 **lub: bardzo podobające się Rz 12,1; Flp 4,18; 1Tes 5,21

11. I nie bądźcie współuczestnikami bezowocnych dzieł ciemności, ale je raczej karćcie*.
 *lub: napominać, wykazywać błąd Ga 5,22

12. Bo o tym, co się wśród nich potajemnie* dzieje, wstyd jest i mówić. *lub: skrycie

13. Lecz to wszystko, gdy jest obnażane* przez światło, staje się jawne; bo wszystko, co staje się jawne, jest światłem. Oz 7,1; Hbr 4,13
 lub: skarcić, wykazać winę argumentując - por. Mt 18,15

14. Dlatego mów: Obudź się, który śpisz, i powstań** z martwych, a zająśnieje ci Chrystus.
 Iz 60,1; Rz 13,11; 1Kor 15,34
 *gr: egeiro - przywrócić do świadomości, uzbudzić, powstać, obudzić ze snu, zmartwychwstać; **gr: anistemi - por. Mt 12,41*

15. Patrzcie więc uważnie*, jak macie postępować**, nie jak niemądry, ale jak mądry.
 *lub: dokładnie, ściśle; **dost.: obracać - metaf. sposobu życia

16. Czas wykupując*, bo dni są złe.
 lub: ocalić od straty, wykorzystywać stosowną chwilę - Kol 4,5

17. Dlatego nie bądźcie* nierozumni, ale rozumiejcie**, co jest wolą Pana. Kol 4,5
 *gr: ginomai - stawać się, być, zradzać; **synesis - por. Kol 1,9*

18. I nie upijajcie się winem, w którym jest rozwiązłość, ale bądźcie napelniani* w duchu,
 *lub: dawajcie się napelniać Duchem lub w Duchu

19. Rozmawiając ze sobą przez psalmy i hymny, i pieśni duchowe*, śpiewając i grając** w swoim sercu Panu, Ps 147,7; Iz 65,14;
 *lub: natchnione, przepelnione treścią duchową
 **lub: śpiewać przy dźwiękach harfy Mt 15,8

20. Dziękując zawsze za wszystko*, w imieniu Pana naszego Jezusa Chrystusa, Bogu i Ojcu, *dost.: za wszystkie - l. mn. Ps 34,1; Flp 4,6

21. Ulegając jedni drugim w bojażni** Bożej.
 *gr: fobos - bać się, żywić szacunek, poważać, respektować, czcić

22. Żony, bądźcie uległe swoim* mężom, jak Panu; *dost.: własnym Flp 2,3; Kol 3,18; Ep 5,5

23. Mąż bowiem jest głową, jak Chrystus głową Kościoła*; On też jest Zbawicielem ciała. *gr: ekklesia - por. 1Tes 1,1* 1Kor 11,3

24. Ale tak, jak Kościół uległy* jest Chrystusowi, tak i żony własnemu* mężom we wszystkim. *gr: hypotasso - postawić pod, Est 1,12; Iz 55,4; 1Tm 3,5
 podporządkować się, być poddanym, uległym, poddać się

25. Mężowie, miłujcie swoje żony, tak jak i Chrystus uniłował Kościół i wydał za niego samego siebie, Ga 1,4; 2,20; Kol 3,19; 1Tm 2,6

26. Aby go uświęcić, oczyszczając kąpielą* wodną przez Słowo, *por. Tjt 3,5** 1Kor 6,11

27. Aby postawić go przy sobie jako Kościół pełen chwały, nie mający plamy ani zmarszczki, ani żadnych* z tych rzeczy, ale żeby był święty i nienaganny**.
 Ps 45,13;
 *dost.: coś, jakiś; **lub: bez zarzutu 2Kor 4,14; Kol 1,22

28. Tak też mężowie powinni miłować* swoje żony, jak swoje ciała; kto miłuje* swoją żonę, samego siebie miłuje*. *gr: agapao - J 21,15**

29. Albowiem nikt nigdy* swojego ciała nie miał w nienawiści, ale je żywi** i ogrzewa***, tak jak i Pan Kościół, *gr: pole - z zaprzeczenia - nigdy
 *gr: ektrefo - wykarmić, żywić, wychować, kształcić, pielęgnować
 **lub: opiekować się troskliwie, utrzym. w ciepłe, być czułym

30. Bo jesteście członkami Jego ciała*, z Jego ciała** i z Jego kości. Rdz 2,23; Rz 12,5;
 gr: soma - por. Kol 2,11; **gr: sarks - Kol 2,11** Ef 1,23

31. Z* tego względu opuści człowiek swojego ojca i matkę, i zostanie złączony** ze swoją żoną i będą dwoje jednym** ciałem.
 *gr: anti - za (to), w miejsce (tego) Rdz 2,24; Mk 10,7;
 *gr: proskollao - skleić się, złączyć, przywrzeć 1Kor 6,16
 ***gr: eis sarka nian - w jednym ciele, ku jednemu ciału

32. Tajemnica* to wielka; ja jednak mówię to w odniesieniu** do Chrystusa i w odniesieniu** do Kościoła. Kol 2,2; 1Tm 3,8; Obj 19,7
 *gr: mysterion - por. 1Kor 15,51**; **gr: eis - ku, do, wobec, o

33. Jednakże niech każdy z was z osobna miłuje swoją żonę jak siebie samego, a żona niech ma* głęboki respekt** wobec swojego męża. *dost.: aby (miała) Kol 3,19; 1P 3,7
 *gr: fobeo - bać się, żywić szacunek, poważać, respektować, czcić

6 Dzieci, bądźcie posłuszne waszym rodzicom w Panu, bo jest to sprawiedliwe.
 Pwt 21,18; Prz 1,8; Kol 3,20

2. Czciej* swojego ojca i matkę, to jest pierwsze przykazanie w obietnicy, Wj 20,12;
 *gr: timao - poważać, szanować, czcić Pwt 5,16; Jr 35,18

3. Aby ci się dobrze działo i abyś długo* żył na ziemi. *dost.: i będziesz długowieczny

4. A wy, ojcowie, nie pobudzajcie do gniewu waszych dzieci, ale wychowujcie* je w karności i napominaniu** Pana. 1Kor 10,11; Kol 3,21
 *gr: ektrefo - por. Ef 5,29**; **gr: noutheteo - por. 1Tes 5,12**

5. Niewolnicy, posłuszni bądźcie tym, którzy są waszymi panami według ciała, z bojażnią i z drżeniem, w prostocie* waszego serca, tak jak Chrystusowi, *lub: szczerości 1Tes 2,4

6. Nie dla oka służąc, jak ci, którzy chcą się przypodobać* ludziom, ale jako niewolnicy Chrystusa, czyniąc** z głębi duszy wielki Boga,
 *lub: polegając na względach ludzi Ga 1,10; Kol 3,22
 *gr: poieo - uczynić, spowodować, wytworzyć, zrobić coś

7. Z dobrej woli służąc Panu, a nie ludziom,
8. Wiedząc, że każdy, jeśli uczyni coś dobrego, otrzyma to samo od Pana, czy niewolnik, czy wolny.

Mt 16,27; Rz 2,6; 1Kor 15,58

9. I wy, panowie, to samo czynicie względem nich; porzućcie groźby, wiedząc, że ich i wasz Pan jest w niebiosach, a On nie ma względu na osoby.

*dost.: nie patrzy na oblicze człowieka

10. W końcu, bracia moi, wzmacniajcie się w Panu i w potęgze Jego siły;

Joz 1,5-9

*gr.: kratos - moc, siła, potęga; *gr.: ischys - siła, moc fizyczna

11. Przyobleczcie się w całą zbroję Bożą, abyście mogli stać mocno wobec podstępów diabła.

Rz 13,14; 2Kor 6,7; Kol 3,10

gr.: histemi - stać, utrwać, nie chwiać się - por. u. 14

lub: metodyczne wprowadzanie w błąd - por. Ef 4,14

12. Albowiem nie tocymy boju przeciwko krwi i ciału, lecz z władzami, ze zwierchnościami, z rządcami tego wieku ciemności, z niegodziwymi duchami w niebiosach.

*gr.: pale - od pallo - dryać - walka, zapasy, zmaganie

*gr.: aion - wiek, epoka, odcinek czasu, świat, wieczność

***lub: z duchowymi niegodziwościami

13. Dlatego weźcie całą zbroję Bożą, abyście mogli dać odpór w dzień zły, a po wykonaniu wszystkiego stać niewzruszenie.

*lub: przeciwstawić się

Am 6,3; Ekk 8,3; Obj 3,10

**lub: ostać się - por. u. 14*; tu: czas przeszły dok. strona czynna

14. Stójcie więc, mając swoje biodra przepasane prawdą i będąc obleczeni w pancerz sprawiedliwości,

Iz 11,5; 1Tes 5,8

*gr.: histemi - stać, utrwać, ustanowić, trwać, nie chwiać się, nie dać się wypreć z zajmowanej pozycji; tu: tryb rozkazujący czas przeszły dok. strona czynna; *dost.: biodro - L.poj.

15. A nogi obute w gotowość przynoszenia ewangelii pokoju,

Iz 52,7; Ha 3,19; Rz 10,15

*gr.: hypodeo - podwiązać sandały, obuć, przywiązywać tu: jako imięstów czas przeszły dok. str. medialna - i obuwszy

*gr.: euangelion - dobra wiadomość, dobra wieść, nagroda za przyniesienie dobrej wiadomości

16. A w tym wszystkim podnieście tarczę

wiary, którą możecie zgasić wszystkie rozpalone strzały złego.

*lub: nade wszystkie

**ty: długa tarcza chroniąca całego żołnierza rzymskiego, obita skórą i namaczana w wodzie przed bitwą; ***wierności

17. I weźcie hełm zbawienia i miecz Ducha, którym jest Słowo Boże,

Iz 59,17;

*gr.: rhema - słowo wypowiedziane 1Tes 5,8; Hbr 4,12

18. W każdej modlitwie i prośbie, modląc się w każdym czasie w Duchu i w tym celu czuwając z całą niezłomnością trwania i prośbą za wszystkich świętych

1Tes 5,17

*lub: duchy; **trwać bez snu; ***uporczywością; ****błaganiami

*****gr.: hagios - oddzielony od (świata), poświęcony dla (Boga)

19. I za mnie, aby dane mi było słowo, bym otwierając swoje usta, śmiało oznajmiał tajemnice Ewangelii,

Rz 15,30; Kol 4,3

*dost.: oby; **lub: z odwagą, ufnością; ***gr.: gnoridzo - u. 21*

****gr.: mysterion - rzecz ukryta, mistyczna - por: 1Kor 15,51**

20. Z powodu której sprawuję poselstwo w więzach, abym o niej mówił śmiało, jak mówić mi trzeba.

Dz 21,33; 2Kor 5,20

*gr.: presbeuo - być starszym, być posłem, ambasadorem

**krótki łańcuch łączący więźnia ze strażnikiem w nadgarstku

***dost.: obym o niej śmiało powiedział, jak mi trzeba powiedzieć

21. Żebyście jednak i wy wiedzieli, co się ze mną dzieje i co czynię, o tym wszystkim oznajmię wam Tychikus, brat umiłowany i wierny sługa w Panu,

Fhp 1,12; 2Tm 4,12

*gr.: gnoridzo - dać poznać, oznajmić, posiadać gruntowną

wiedzę; **lub: godny zaufania; ***gr.: diakonos

22. Którego posłałem do was, dlatego, abyście wiedzieli, co się z nami dzieje i aby pocieszył wasze serca.

Kol 2,2

*gr.: parakaleo - używać na pomoc, zachęcać, brać w obronę

23. Pokój braciom i miłość z wiarą od Boga Ojca i Pana Jezusa Chrystusa.

Rz 1,7; Obj 1,4

24. Łaska z wszystkimi miłującymi Pana naszego Jezusa Chrystusa w szczerości.

*gr.: afharsia - niemięczalność, trwałość, nieśmiertelność,

uczciwość, szczerość, czystość

1Kor 16,23; 2Kor 13,14; Hbr 13,25

List apostoła Pawła do Filipian

1 Paweł i Tymoteusz, słudzy* Jezusa Chrystusa, do wszystkich świętych w Chrystusie Jezusie, którzy są w Filipi, z biskupami** i z diakonami. **lub: niewolnicy - por. Mt 10,24** Dz 6,1; **gr.: episkopos - nadzorca, dogladajacy* 1Tm 3,8-13; Tt 1,7

2. Łaska* wam i pokój** od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

gr: charis - Rz 11,6; ***eirene - od czas. eireneo - łączący, spajac*

3. Dziękuję Bogu mojemu przy* każdym moim wspomnieniu o was, **lub: za każdym*

4. Zawsze w każdej mojej modlitwie*, za was wszystkich, modląc* się z radością,

**gr: deesis - prosba, blaganie, modlitwa, prosba do Boga*

5. Z powodu* wspólnoty* waszej** w Ewangelii, od pierwszego dnia aż do teraz,

**gr: epi - na, za, w;* ***ub: współdziałal, uczestnictwo, społeczność*
****gr: eis - u; ku, do, na rzecz* Dz 16,5; Ef 2,15; Kol 1,21

6. Będąc przekonany o tym, że Ten, który rozpoczął* w was dobre dzieło, doprowadzi je do końca*, aż do dnia Jezusa Chrystusa.

**okreslenia oznaczajace poczatek* J 6,29; 1Kor 1,8;
i zakonczenie gr. rytualu skladania ofiar 1Tes 5,2

7. Wobec tego słuszne* jest, abym tak o was wszystkich myślał, dlatego mam was w swoim sercu, bo w więzach moich, jak i w obrońnię* i w utwierdzeniu*** Ewangelii, wy wszyscy jesteście* z mną uczestnikami łaski.

**lub: prawe, sprawiedliwe, dost.: slusne (dla) mnie* Ga 5,6;
****gr: apologia - obrona przed atakiem z zewnątrz* Kol 4,3

****gr: bebaiosis - umocnienie, potwierdzenie, utwierdzenie*

8. Albowiem Bóg jest moim świadkiem, jak tęsknię do was wszystkich najgłębszymi uczuciami* Jezusa Chrystusa, **lub: we wnętrzu*

9. I modłę się o to, aby wasza miłość jeszcze bardziej i bardziej obfitowała w dogłębnym poznaniu i we wszelkim doznaniu*,

**lub: postrzeganie, doznanie myslowe, swiadomosc czegos*

10. Abyście mogli rozpoznać* to, co ważne*, byście byli czysti*** i bez zarzutu*** na dzień Chrystusa, **lub: doświadczyc, zbadac* 1Kor 5,8
lub: rozozniac dobro i zlo;* ****czysty w swietle slonca, bez domieszki;* *****niepowodujacy upadku innych - Dz 24,16*

11. Będąc napełnieni owocami sprawiedliwości przez Jezusa Chrystusa, ku chwale i sławie* Boga. **lub: uznaniu* Hbr 12,11; Jk 3,18

12. A chęć, bracia, abyście wiedzieli, że przeciwności wobec mnie, wpłynęły raczej na rozkrzewienie* Ewangelii,

Rz 8,28

**lub: poruszanie sie armii do przodu, wycinac, torowac droge*

13. Tak że więzy moje dla Chrystusa stały się znane* w całym pretorium** i wszystkim pozostałym. **lub: widoczne* 1Tes 1,8-9

***siedziba namiestnika, oboz wojskowy, duzy dom lub willa*

14. A coraz liczniejsi bracia w Panu, będąc przekonani moimi więzami, zaczęli z większą śmiałością, bez bojaźni opowiadać* Słowo. **gr: laleo - wydawac dzwiek, mowic, opowiadac* 1Tes 2,2

15. Niektórzy wprawdzie z powodu zawiści i kłótni*, a niektórzy natomiast z powodu dobrej woli** głoszą* Chrystusa. 2Kor 1,23

**lub: spór, niezgoda, zwada;* ***upodobania, przyjemności*
****gr: kerysso - byc heroldem, rozglaszac, glosic jak herold*

16. Ci, którzy istotnie z powodu próżnej ambicji* głoszą Chrystusa nieszczerze**, przypuszczają, że przydają ucisku moim więzom; **gr: eris - samolubna ambicja, rywalizacja, czynic cos dla pieniedzy, byc najemnikiem;* ***dost.: w nieczysty sposob*

17. A ci, którzy z miłości, wiedzą, że jestem ustanawiany do obrony* Ewangelii. **por. w 7***

18. Cóż więc? Mimo że każdym sposobem czy pozornie*, czy to w prawdzie, Chrystus jest głoszony*; z tego się raduję i będę się radował, **lub: pod pretekstem, rzekomo* Mk 9,38; Rz 3,9

****gr: katangelo - glosic publicznie, podawac do wiadomosci*

19. Wiem bowiem, że to okaże się mi ku wybawieniu* przez modlitwę waszą i wsparcie* Ducha Jezusa Chrystusa,

Ga 4,6; 1P 1,11

**lub: ratunek, zbawienie;* ***dotatkowe zaopatrzenie*

20. Według oczekiwania* i nadziei mojej, że w niczym nie zostanę zawstydzony*, ale z całą śmiałością***, jak zawsze, tak i teraz, wywyższony zostanie Chrystus w moim ciele, czy to przez życie, czy przez śmierć.

**lub: spragnione, intensywne spojrzenie nakierowane na konkretny podmiot;* ****ub: ufność, odwaga*

***gr: aischynomai - wstydzic sie, zhanbic, napawac wstydem*

21. Dla mnie bowiem żyć – Chrystus, umrzeć – zysk. 2Kor 5,1-8; Kol 3,4; Obj 14,13

22. Jeśli jednak żyć w ciele – to dla mnie owoc dzieła; a co wybiorę – nie wiem.

23. Albowiem jedno i drugie mnie naciska* ; pragnę odejść* i być z Chrystusem, bo to daleko lepsze. *por. 2Kor 5,14*; **dost.: poluzować sznur

24. Ale pozostać w ciele jest bardziej potrzebne ze względu* na was. *lub: dla, z powodu

25. A będąc tego pewien* , wiem, że pozostań i będę trwał razem przy wszystkich dla waszego postępu* i radości wiary, Dz 20,25
*lub: być o czymś przekonany, ufać; **por. u. 12*

26. Aby chluba* wasza obfitowała w Chrystusie Jezusie we** mnie, z powodu mojego ponownego przyjścia*** do was. Flp 2,16

*gr.: kauchema - radosne uiesienie, chluba, powód do dumy
*lub: przeze mnie; ***gr.: parousia - przyjście - por. 1Tes 4,15*

27. Tylko życie jak wolni* obywatele* w sposób godny Ewangelii Chrystusa, abym, czy przyjdę i ujrę was, czy nieobecny, słyszał o was, że stoicie w jednym Duchu** , jedną duszą walcząc razem dla*** wiary Ewangelii, *termin nawiązujący do przywileju posiadania obywatelstwa

28. I w niczym nie dając się zastraszyć przeciwnikom; co dla nich prawdziwie jest dowodem zguby, a dla was zbawienia, i to od Boga;

29. Gdyż wam to zostało darowane dla Chrystusa, abyście nie tylko w Niego wierzyli, ale i dla Niego cierpieli, Dz 5,41; Jk 1,12

30. Tocząc* tę samą walkę, jaką wdzieldziście we mnie i o jakiej* we mnie teraz słyszycie.

*dost.: mając Kol 2,1; Hbr 10,32; Obj 2,10

2 Jeśli więc jest jakaś zachęta w Chrystusie, jeśli jakaś pociecha miłości, jeśli jakaś wspólnota ducha, jeśli jakieś serdeczne uczucie i miłosierdzie* , *lub: zlitowanie

2. Dopełnijcie mojej radości, mając* to samo rozumienie, tę samą miłość, jedną duszę i jedno myśląc. *dost.: aby (mieć) Dz 1,14; 2,46; 1P 3,8

3. Nic nie czyniąc* z powodu* próżnej ambicji** lub pustej chwały, ale w pokorze jedni drugim mając za wyższych*** od siebie.

*lub: dla; **por. Flp 1,16*; ***lub: jako mający władzę nad sobą

4. Niech* wszyscy mają na uwadze** nie tylko swoje sprawy, ale każdy i sprawy* innych.

*gr.: tryb rozkazujący; **gr.: skopeo - patrzeć uważnie, rozważać
5. Ten bowiem sposób myślenia* niech będzie w was, jaki i był w Chrystusie Jezusie, *gr.: froneo - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś

6. Który będąc* w postaci** Bożej, nie uznał za grabież*** być równym Bogu, J 1,1; 1J 5,7
*gr.: hyparcho - być w swej istocie stałym, bez zmian; **gr.: morfe - niezmienna, forma postaci, natura rzeczy; ***lub: łup - 1Tes 4,17*

7. Ale ogołocił* samego siebie, przyjął postać** służi*** , stając się podobny ludzom, a w zewnętrznej postaci*** został znaleziony jako człowiek; Rz 1,3; 8,3; 1Tm 3,16; Hbr 2,14

*dost.: uczynił pustym, pozbawił znaczenia; **gr.: morfe - u. 6**
***lub: niewolnika; ****gr.: schema - zeu zmienna, forma, postać

8. Sam siebie uniżył, stając się posłusznym* aż do śmierci, i to śmierci na krzyżu.

*gr.: hypokeos - nakłaniający ucha, posłuszny - por. Wj 21,1-6

9. Dlatego też Bóg wywyższył Go ponad wszystko i darował Mu imię, ponad wszelkie imię; Ps 72,17; Dz 4,10-12

10. Aby na imię Jezusa zginało się każde kolano istot* niebiańskich, ziemskich i podziemnych, Iz 45,23; J 3,20; Rz 10,9; Ef 4,5

11. I aby każdy język wyznawał, że Jezus Chrystus jest Panem ku chwale Boga Ojca.

12. Dlatego, moi umiłowani, tak jak zawsze byliście posłuszni, nie tylko w mojej obecności* , ale teraz daleko więcej podczas mojej nieobecności, z bojaźnią i drżeniem sprawując** swoje zbawienie. J 6,27; Hbr 4,11
gr.: parousia - 1Tes 4,15; *lub: doprowadzić do końca

13. Bóg bowiem jest Tym, który sprawia* w was i chęć, i wykonywanie* według swojego upodobania. *gr.: energoeo - skutecznie dział. moc

14. Wszystko czynicie bez szemrania* i powątpiewania** , Lb 4,27; Ps 106,25; 1Kor 10,10

*lub: cichy pomruk niezadowolenia jako wyraz buntu

*lub: wahanie, wątpliwość, niepotrzebna dysputa

15. Abyście stali się nienaganni i szczerzy jako dzieci Boga, niewinni wśród rodu naturzonego* i przewrotnego** , w którym jesteście widoczni jak światła na świecie, *dost.: skrzywionego; **przekrecać, psuć J 1,12; Rz 8,14

16. Zachowując słowa życia ku mojej chlubie* na dzień Chrystusa, że nie na próżno biegłem i nie na próżno się trudziłem. *Flp 1,26*

17. Ale jeżeli i teraz* jestem wylany na ofiarę i w służbie waszej wiary, raduję się i współraduję się z wami wszystkimi. Rz 12,1

18. A tak samo i wy radujcie się i współradujcie się ze mną.

19. I mam nadzieję w Panu Jezusie, że Tymoteusza szybko pošlę do was, abym i ja był dobrej myśli, wiedząc o tym, co wśród* was się dzieje. *gr.: para - obok, u, przy 1Tes 3,2

20. Albowiem nie mam nikogo równie myślącego* jak on, który był się prawdziwie* zatroszczył o to, co was dotyczy. Kol 4,11
*lub: być równym w duszy, posiadać tę samą wartość; **szczerze

21. Bo wszyscy szukają swoich *spraw*, a nie tych *spraw*, które są Chrystusa Jezusa.

22. A jego doświadczenie^{*} znacie, *dlatego* że jak dziecko ojcu, razem ze mną służył^{**} dla Ewanghelii.

1Kor 4,10; 1Tm 1,2; 2Tm 1,2

^{*}lub: jego wypróbowanie; ^{**}dost.: był niewolnikiem

23. Mam więc nadzieję, że go natychmiast do was pošlę, jak tylko zobaczę^{*} co się ze mną stanie; ^{*}gr: *ajorao* - ujrzać coś z daleka, skupić się na czymś

24. A jestem przekonany^{*} w Panu, że i sam szyćko do was przyjdę. ^{*}por. Flp 1,25^{**} Rz 5,28

25. Ale uważałem za konieczne pošłać do was Epafrodyta, brata i mojego współpracownika i współbojownika^{*}, a waszego pošłańca^{**} i sługę^{***} w mojej potrzebie,

^{*}lub: współtowarzysza broni; ^{**}apostola; ^{***}gr: *leitourgos* - osoba powołana na urząd państwa, lub publiczny, sługa króla

26. Ponieważ tęsknił do was wszystkich i martwił się, bo słyszeliście, że zachorował.

27. Bo wprawdzie chorował^{*}, tak że był bliski śmierci; ale Bóg zmiłował się nad nim, a nie tylko nad nim, ale i nade mną, abym nie miał smutku za smutkiem. ^{*}lub: być stałym

28. Dlatego tym pilniej pošlałem go, abyście widząc go, ponownie uradowali się, a ja abym miał mniej smutku.

29. Przyjmijcie go więc w Panu z całą radością; a takich *ludzi* miejcie w poszanowaniu^{*}. ^{*}lub: we czci, jako cennych - gr: *entimos* Mt 10,40

30. Bo z powodu dzieła Chrystusa bliski był śmierci, narażając^{*} duszę swoją na niebezpieczeństwo, aby dopełnić tego, czego w waszej służbie^{**} wobec mnie brakowało.

^{*}lub: nie zważać na swoje życie, postawić wszystko na jedną kartę - ryzykować; ^{**}gr: *leitourgos* - por. w 25^{***}

3 W końcu, bracia moi, radujcie się w Panu. Pisać wam to samo, z pewnością nie jest dla mnie nużące^{*}, ale dla was *jest* to zabezpieczenie.

1Tes 5,16

^{*}gr: *okneros* - gnuśny, opieszaly, dokuczliwy, nużący

2. Przypatrujcie^{*} się psom^{**}, przypatrujcie się złym pracownikom, przypatrujcie się obrzezawcom^{***}. ^{*}lub: patrzeć uważnie, strzec się Ga 5,2 ^{**}tj. ludziom nieczystym, bezwstydnym; ^{***}lub: okaleczonym

3. My bowiem jesteśmy obrzezaniem^{*} *my*, którzy służymy^{**} w duchu Bogu^{***} i chlubiemy się w Chrystusie Jezusie, a w ciełe nie pokładamy ufności.

J 4,4; Rz 2,29

^{*}lub: obrzezani; ^{**}por. Flp 2,25^{***}; ^{***}gr: *pneumatii theo* - (datiw) możliwe też - w Duchu Bogu, Duchowi Boga, w Duchu Bożym

4. Chociaż ja mógłbym mieć ufność także

w ciełe; a jeśli ktoś inny mniema, że może pokładać ufność w ciełe, *to* ja *tym* bardziej;

5. Obrzezany ósmego dnia, z rodu Izraela, z pokolenia Beniamina, Hebrajczyk z Hebrajczyków, według Prawa faryzeusz,

6. Co do żarliwości^{*} - przesłałowca Kościoła, co do sprawiedliwości, *opartej* na Prawie^{**} - stałem się nienaganny. ^{*}lub: gorliwości; ^{**}Rz 2,12^{*}

7. Ale to, co mi było zyskiem, to z powodu Chrystusa uznałem za szkodę^{*}.

Mt 13,44;

^{*}lub: zniszczenie, stratę Łk 14,26; Zł 27,18

8. Ale istotnie, raczej i wszystko uznaję za szkodę z powodu górującego nad wszystkim poznania Chrystusa Jezusa, mojego Pana, dla którego wszystko straciłem i wszystko uznaję za śmieci^{*}, żeby zyskać Chrystusa,

^{*}gr: *skubalon* - w języku potocznym - Iz 53,11; J 17,3; 1Kor 2,2 ^{to}, co odrzucone psom, w języku medycznym - kał, gnój

9. I zostałem znalezionym w Nim, nie mając własnej sprawiedliwości, *która jest* z Prawa, ale tę, *która jest* przez wiarę^{*} Chrystusa, sprawiedliwość z Boga przez^{**} wiarę, Rz 4,3;

^{*}lub: wierność - Ga 2,16^{***}; ^{**}ze względu na wiarę 1Kor 1,30

10. Żeby poznać Go i moc Jego zmartwychwstania i mieć udział^{*} w Jego cierpieniach, będąc kształtowanym^{**} Jego śmiercią,

^{*}gr: *koινωνia* - wspólnota - por. Ga 6,6^{*}; ^{**}gr: *summorfoo* - mając kształt tożsamy, otrzymać tę samą postać 1P 4,13

11. Obym^{*} w jakiś sposób przeszedł^{**} do powstania z martwych. ^{*}gr: *ei - jeśli, skoro, oby, czy* ^{**}gr: *katanao* - przejść do miejsca na drugiej stronie, dojść

12. Nie żebym już posiadał albo już jestem doskonały^{*}; ale dążę^{**} do tego, aby pochwycić, gdyż zostałem pochwycony przez Jezusa Chrystusa. ^{*}por. w 15^{*}; ^{**}gr: *dioko* - ścigać, biec

13. Bracia, ja nie sądzę o sobie, że pochwyciłem^{*}, ^{*}gr: *katalambano* - chwycić na własność, osiągnąć

14. Ale jedno *czynie*: zapominam, co za mną i z uporem^{*} sięgam^{**} *po* to, co przede mną, prę^{**} do celu, ku nagrodzie pochodzącego z góry powołania Bożego w Chrystusie Jezusie. ^{*}dost.: prawdziwie, istotnie; ^{**}lub: pochwycić, owdładnąć

^{***}lub: rozciągać, wyrwać się Łk 16,16; 1Kor 9,24; Hbr 12,1

15. Ilu *nas* zatem doskonały^{*}, tak myślmy; a jeżeli coś inaczej myślicie, i to wam Bóg objawi.

Rz 15,1; 1Kor 2,6; Ga 5,10

^{*}gr: *teleos* - nie mający braków, dojrzaly, doprowadzić do końca

16. Niemniej do czego doszliśmy, w *tym* postępujemy^{*} według tych samych zasad^{**} i tak samo myślmy^{***}.

Rz 12,6; 1Tes 5,21

^{*}gr: *stoicheo* - iść w szeregu - por. Kol 2,20^{*}; ^{**}lub: kanon, wzór ^{***}gr: *froneo* - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś

17. Bądźcie* współnaśladowcami moimi, bracia, i przyglądajcie** się tym, którzy postępują według wzoru***, jaki w nas macie.
*dost.: stawiając się; **baczyci, uważnie patrzeć; ***gr.: typos- typ

18. Wielu bowiem o których wam często mówiłem, a teraz i z płaczem mówię, postępuję jak wrogowie krzyża Chrystusa;

19. Takich końcem jest zatracenie*, takich bogiem jest brzuch, a chwała ich w hańbie**, oni myślą o rzeczach ziemskich. 2Kor 11,15;
*lub: zguba; **we ustydzie Hbr 6,6-8; 2P 2,1

20. Nasza bowiem ojczyzna* jest w niebiosach, skąd też oczekujemy Zbawiciela, Pana Jezusa Chrystusa, Dz 22,28; Ef 2,12; Flp 1,27
*gr.: politeuma - obywatelstwo, państwo, wespół. dobro obywateli

21. Który przekształci poniżone ciało nasze, aby stało się w *suej* postaci podobne* ciału chwały Jego, według skutecznego działania** Jego mocy, którą też wszystko może sobie podporządkować. *por. w 10**; **por. Ef 3,7*

4 Dlatego, bracia moi umiłowani i upragnieni*, radości moja i wieńcu** moj, tak stoję w Panu, umiłowani. 1Tes 2,19; 1P 5,4
*lub: pożądani; **tj. wieńiec zwycięstwa - por. Obj 6,2*

2. Zachęcam Ewodię i zachęcam Syntychę, aby były jednomyślne* w Panu. Mk 9,58;
*lub: (miały) to samo rozumienie Rz 12,6; Ef 4,1-8

3. Proszę też i ciebie, prawdziwy* towarzyszu**, pomagaj im, gdyż one dla Ewangelii razem ze mną walczyły wraz z Klemensem, i z pozostałymi moimi współpracownikami, których imiona są w zwoju życia. Flp 2,20
*gr.: gnestos - prawowity (o dzieciach), autentyczny, rodzimyy
**dost.: być we wspólnym jarzmie lub imię własne: Sunezynos

4. Radujcie* się zawsze w Panu; ponownie mówię: Radujcie* się. Mt 5,12; 1P 4,13
*gr.: chairo - radować się ogromnie, cieszyć się, być zadowolonym

5. Łagodność* wasza niech będzie znana wszystkim ludziom; Pan jest blisko**.
*lub: uczciwość, uprzejmość; **o miejscu lub czasie Obj 22,7,20

6. Nie troszczcie* się o nic, ale w każdej** modlitwie i błaganii z dziękczynieniem, prosby** wasze niech są znane Bogu.
*lub: nie martwić się; **we wszystkich (w) modlitwie Mt 6,25; ***gr.: aitema - petycja, postulat, wymaganie Łk 18,1; 1P 5,7

7. A pokój Boży, który przewyższa wszelki rozum, będzie strzegł^f waszych serc i waszych myśli w Chrystusie Jezusie. Lb 6,26;
*lub: pełnił służbę wartowniczą Rz 5,1; Kol 3,15

8. Na koniec, bracia, co tylko jest prawdziwe, co tylko szlachetne, co tylko sprawie-

dliwe, co tylko czyste, co tylko miłe*, co tylko chwalebne**, jeśli coś *jest* cnotą i jeśli coś *jest* chwałą, o tym rozważajcie***.
*lub: przyjemne; **godne polecenia; ***zaliczać na czujś rach.

9. Czego się też nauczyliście i co przyjęliście*, i słyszeliście, i widzieliście we mnie, to czyncie, a Bóg pokoju będzie z wami.

*gr.: paralambano - uznać, upełnić się, przyjąć 1Tes 5,23

10. A wielce ucieszyłem się w Panu, że *jak* niegdyś, *tak* teraz rozkwitła wasza troska* o mnie; myśleliście *już* o tym, jednak nie mieliście *ku temu* sposobności. Ps 85,6;
*dost.: myślenie (z troską) 2Kor 11,9; Ga 6,6

11. Mówię to nie z powodu niedostatku; bo nauczyłem się być samowystarczalny*.

*tj. wystarczająca ilość środków do życia, bez potrzeby wsparcia

12. Umieć być uniozonym*, umieć** i obfitować; wszędzie i we wszystko jestem wtajemniczony, i nasyconym być i głodować, i obfitować i być w niedostatku; Ef 4,20
*lub: wiem, co to jest skromność; **wiedzieć, doświadczyć

13. Wszystko mogę* w Tym, który mnie napełnia mocą**, w Chrystusie. 2Kor 3,5;
*lub: jestem silny; **umacnia 2Kor 12,9; Ef 6,10

14. Jednak dobrze uczyniliście, stając się współuczestnikami mojego ucisku.

15. A wicie i wy, Filipianie, że na początku *głoszenia* Ewangelii, gdy wyszedłem z Macedonii, żaden zbór nie stał się współnikiem na rachunku rozchodu i przychodu, tylko wy jedyni; 2Kor 11,8; 1Tm 6,18; Hbr 13,16

16. Bo i do Tesalonic raz i drugi postaliście mi na moje potrzeby*. *dost.: potrzebę - L.poj.

17. Nie, żebym pragnął daru; ale pragnę owocu, rosnącego na waszym rachunku.

18. A odebrałem wszystko i mam nadzieję; jestem zaopatrzony, biorąc od Epafrodyty, co postaliście, *tę* wonność kadzidla*, ofiarę godną przyjęcia i bardzo podobającą się Bogu. *gr.: euodia - słodki zapach, miła woń J 12,3

19. A Bóg mój wypelni wszelką potrzebę waszą według swego bogactwa w chwale, w Chrystusie Jezusie.

20. A Bogu i Ojcu naszemu chwała na wieki wieków. Amen.

21. Pozdrowicie każdego świętego w Chrystusie Jezusie. Pozdrawiają was bracia, którzy są ze mną.

22. Pozdrawiają was wszyscy święci, a najbardziej ci z domu Cezara.

23. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami wszystkimi. Amen.

List apostoła Pawła do Kolosan

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z woli Boga, i Tymoteusz brat,

2Tm 1,1

2. Do świętych i wiernych* braci w Chrystusie Jezusie, którzy są w Kolosach. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego i od Pana Jezusa Chrystusa.

Hi 5,1; 15,15; Lb 12,7; Ps 12,1

*gr: pistos - wierzyć, być godnym zaufania, być wiernym

3. Dziękujemy Bogu i Ojcu Pana naszego Jezusa Chrystusa, zawsze modląc się za was,

4. Bo usłyszeliśmy o waszej wierze w Chrystusie Jezusie i miłości do wszystkich świętych*,

*gr: hagios - por. Hbr 13,24** Ga 5,6; 3J 1,3

5. Z powodu nadziei, która jest odłożona* dla was w niebiosach, o której wcześniej słyszeliście w słowie prawdy Ewangelii,

*lub: zachowana Mt 6,19; Rz 10,8; 2Kor 6,7; Ef 1,13

6. Która dotarła* do was, jak i na cały świat i wydaje owoc**, tak jak i wśród*** was, od tego dnia, kiedy usłyszeliście i dogłębnie poznaliście**** łaskę Boga w prawdzie.

Lk 2,40

*gr: pareimi - dotarła i pozostaje; **miss Byz: i rośnie; ***lub: w

**gr: epiginosko - poznać gruntownie, dokładnie wiedzieć

7. Tak jak i nauczyliście się jej od Epafrasa, umiłowanego współniewolnika* naszego, który jest dla was wiernym sługą* Chrystusa,

gr: sundoulos - J 8,34; **gr: diakonos 1Kor 4,1; Ef 6,21; Flp 2,25

8. Który też oznajmił nam o waszej miłości w duchu.

Rz 5,5; Ga 5,22

9. Dlatego i my, od tego dnia, w którym to usłyszeliśmy, nie przestajemy modlić się za was i prosić, abyście zostali napełnieni dogłębnym poznaniem Jego woli w całej mądrości i w duchowym zrozumieniu*,

Rz 12,2

*gr: synesis - umiejętność zastosowania zasad w każdej

sytuacji życiowej, zdolność pojmowania, umysł

10. Abyście chodzili w sposób godny Pana, dla całkowitego przypodobania się Jemu, przynosząc owoce w każdym dobrym dziele i wzrastając* w dogłębnym poznaniu** Boga.

*dost.: otrzymując wzrost; **por. Kol 2,2*** Oz 6,6; Ef 4,1

11. Z całą mocą będąc wznacniani zgodnie z potęgą* Jego chwały, w** całej wytrwałości i cierpliwości z radością.

2Kor 6,4; Ef 3,16

*gr: kratos - siła, moc, poległa, połączny czyn; **lub: ku, do

12. Dziękując* Ojcu, który nas uczynił zdolnymi do uczestniczenia w dziedzictwie świętych w światłości, *lub: z radością dziękując - z u 11

13. Który nas wyrwał* z władzy ciemności i przeniósł** do Królestwa Syna swojego umiłowanego.

Ef 5,8; 1P 2,9; 1J 2,8

*gr: rhyomai - zbawić, ocalić; **dost.: przestawić, deportować

14. W Nim mamy odkupienie* przez Jego krew, odpuszczenie** grzechów,

Dz 20,28; Ef 1,7

*gr: apolutrosis - wykupienie jeńca lub niewolnika przez złożenie okupu - rzadki termin tech.; **lub: uwolnienie, wyzwolenie

15. On jest obrazem niewidzialnego Boga, pierworodnym całego stworzenia,

Hbr 1,3

16. Gdyż w Nim zostało stworzone wszystko w niebiosach i na ziemi, widzialne i niewidzialne, czy to trony, czy to panowania, czy to przywódcy*, czy to władze** - wszystko przez Niego i dla Niego jest stworzone.

J 1,3;

gr: arche - por. J 1,1; **gr: eksousia - por. Mt 10,1* Hbr 2,10

17. A On jest przed wszystkimi* i wszystko w Nim razem zaistniało.

Ps 104,24; J 1,1-2; 17,5;

*domysł.: bytami z u 16 Dz 17,28; Hbr 1,2-3

18. On też jest głową ciała, Kościoła*, On jest początkiem, pierworodnym z umarłych, aby sam we wszystkim stał się pierwszy;

Ef 1,22

*gr: ekklesia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie

19. Gdyż Bóg miał upodobanie*, aby w Nim zamieszkała cała pełnia,

*lub: zechciał Kol 2,9

20. I aby przez Niego ponownie pojednać* ze sobą** wszystko, czyniąc pokój przez krew Jego krzyża; poprzez Niego, to co na ziemi, i to co w niebiosach.

Lk 2,14; J 14,27; 2Kor 5,18;

*lub: całkowicie, na nowo pojednać; **dost.: ku Niemu, dla Niego

21. I was, niegdyś będących obcymi i wrogimi w myśleniu na skutek złych czynów, teraz jednak ponownie* pojednał,

por. u 20 Mt 5,24; Rz 5,10

22. W ciele* przez śmierć ciała** Jego, aby was postawić przy Nim jako świętych i niewinnych, i nienagannych** przed swoim obliczem***.

*gr: soma; *gr: sarkis - por. przypisy - Kol 2,11

*gr: to somati tes sarkos autou - dost.: w ciele ciała. Jego - uznano. podkreślające fizyczność ciała Pana w opozycji do idei ciała urojonego, występującego w naukach pragmaty - por. Kol 2,11

***lub: bez zarzutu; ****wobec Niego Ef 2,15; Hbr 13,21

23. Jeśli* rzeczywiście trwacie w wierze będąc ugruntowani i mocni, i nieporuszeni z powodu nadziei Ewangelii, którą słyszeliście, a która została ogłoszona* całemu stwórzonemu pod niebem, której ja, Paweł, stałem się sługą. **lub: o ile tylko; **gr: ogłaszając publicznie jak herold*

24. Raduję się teraz w moich cierpieniach za was i dopełniam w swoim ciele* niedostatki ucisków Chrystusa, za ciało* Jego, którym jest Kościół; Mt 5,11; Ef 1,22; 5,23

gr: sarks - por. Kol 2,11; **gr: soma - por. Kol 2,11**

25. Którego stałem się sługą według zarządzenia Boga, które zostało mi dane, aby wobec was* wypełnić Słowo Boże, Rz 15,15; **lub: dla was, abym wypełnił* 1Kor 9,17; Ef 3,2

26. Tajemnicę, która ukryta jest od wieków i pokoleń, teraz natomiast, została ukazana* Jego świętym, **dost.: znana, widoczna* Rz 11,25

27. Im to Bóg zechciał oznajmić*, jakie jest między poganami bogactwo chwały tej tajemnicy, którą jest Chrystus w was, nadzieja chwały. **gr: gnowidzo - por. 1Kor 15,1** 1Kor 4,14

28. Jego my głosimy, napominając* każdego człowieka i nauczając każdego człowieka za całą mądrością, abysmy mogli postawić przy Nim* każdego człowieka jako doskonałego* w Chrystusie Jezusie; Jr 6,10; Ef 3,8

gr: noutheteo - kłaść do rozumu - 1Pes 5,12*; **dojrzałego**

29. Nad tym też się trudzę, walcząc zgodnie* z Jego skutecznym działaniem* , działającym* we mnie z mocą. **lub: według* 2Kor 5,9

**gr: energieia - skutecznie działająca moc; **gr: energoe*

2 Albowiem chcę, abyście wiedzieli, jak wielką walkę* staczam* o was i o tych, którzy są w Laodycei, i o tych licznych, którzy nie widzieli mojego oblicza* w ciebie; **agon - walka, bitwa, zmaganie - por. gr: agonía w Lk 22,44*

**dost.: mam; **idiom: nie poznali osoby* Flp 1,30; Hbr 5,7

2. Aby ich serca doznały zachęty*, a oni zespoleni ze sobą w miłości, *dzżyli* ku całemu bogactwu pełni zrozumienia*, ku dogłębnemu poznaniu* tajemnicy Boga i Ojca, i Chrystusa, **lub: zostały pocieszone* Iz 32,17; 1Tm 3,16; 1J 5,7

**por. Kol 1,9; **gr: epignosis - dokładne, pełne poznanie*

3. W którym* ukryte są wszystkie skarby mądrości i poznania. **lub: w której (tj. tajemnicy)*

4. A to mówię, aby was ktoś nie zwodził podstępny dowodzeniem*. Rz 16,18; Ef 4,14

**gr: pithanologia - siła perswazji pokrętnych argumentów*

5. Bo chociaż ciałem jestem nieobecny, ale

duchem jestem z wami, radując się i widząc ład* wasz i niewzruszoność* waszej wiary w Chrystusa. *, ***słowa używane w terminologii wojskowej*

**gr: taksis - szeregi wojska, układ, porządek, ład, ranga*

**gr: stereoma - bastion, zwały niewzruszony sztyk*

6. Jak więc przyglądacie Chrystusa Jezusa, Pana, *tak* w Nim chodźcie, Hbr 3,14; 1J 5,20

7. *Jako ci*, którzy są zakorzenieni i są budowani na* Nim, i są utwierdzeni w wierze, tak jak zostaliście nauczeni, obfitując* w niej z dziękczynieniem* Ps 1,3; Iz 61,3

**lub: w Nim; **lub: przekroczyć miarę, przewyższać*

**gr: eucharistia - wdzięczność, dziękczynienie, podziękowanie*

8. Uważajcie*, aby was ktoś nie prowadził jako swój łup* dzięki filozofii i próżnemu oszustwu, *opartemu* na* ludzkiej tradycji i elementarnych* zasadach tego świata* , a nie na* Chrystusie; Ef 5,6; 1Tm 6,20

**gr: blepo - widzieć, patrzeć, baczyc; **tj. wprowadzić jako jeńca*

gr: kata - według, na, zgodnie; ***por. w 20

gr: kosmos - układ, porządek, świat, wszechświat - por. J 8,23

9. Gdyż w Nim mieszka cieleśnie* cała pełnia boskości. **gr: somatikos - dot. fiz. ciała* J 1,14; 1Tm 3,16

10. I jesteście w Nim napełnieni*; On jest głową wszelkiej zwierchności i władzy,

**gr: pleroo - sprawić obfitość, napełnić, wypełnić aż do przelania*

11. I w Nim zostaliście obrzezani obrzezaniem, nie uczynionym ręką w zewleczeniu *doczesnego* ciała*, *ale w zewleczeniu* ciała* grzechów* w obrzezaniu Chrystusa, Pwt 10,16;

**gr: soma - żywe ciało, tkanka, osoba, zwłoki* Jr 4,4; Flp 3,3

**gr: sarks - ciało, ciało bez życia, cielesność - zmgłowa natura*

gr: somatos ton hamartion tes sarko - por. Rz 6,6

12. Pogrzebani będąc wraz z Nim w chrzcie; w którym też zostaliście współwzbudzeni przez* wiarę w moc* Boga, który Go wzbudził z martwych. **lub: z powodu* Dz 1,5; Ga 3,27;

**gr: energieia - skutecznie działająca moc, działanie* Ef 4,5

13. I was, będących martwymi w upadkach i w nieobrzezaniu waszego ciała*, razem z Nim ożywił, darując* wam wszystkie upadki, **gr: sarks - por. w 11*** Ps 32,1; Lk 9,60;

**lub: przebaczyć, okazać łaskę* Rz 4,7; 2Kor 5,14; 1Tm 5,6;

14. Wymazał *obciążający* nas zapis* dłużny, *wynikający z ustaw**, który był przeciwko nam i usunął go ze środka*, przybliżając go gwoździem do krzyża; Ps 51,1,9; Iz 43,25

**gr: cheirografon - ręcznie podpisane zobowiązanie dłużne*

**gr: dogma - wymagania, opinia, przekonania, nauka*

lub: usunął spod ręki, odwołał z układy, unieważnił - być może latynizm gr: zavroto - „ek mesou” - ze środka - 2Tes 2,7*

15. Rozbroił* zwierchności i władze, publicznie* wystawiając je na pokaz i Bóg w Nim

powlókl je w triumfalnym^{***} marszu zwycięstwa. ^{*lub: obdarł, pozbawił godności - por. Kol 3,9^{*}}
^{**otwarcie, śmiało, wystawić pod przegięz, na uragowisko}
^{***obraz rzym. dowódcy wkraczającego do Rzymu i prowadzącego w swym orszaku ślątych jeńców} 1Kor 15,57

16. Niech więc was nikt nie sądzi z powodu pokarmu albo napoju, albo w sprawie święta, albo nowiu księżycza, albo szabatów,

17. To są cienie tego, co ma nastąpić; rzeczywiste natomiast jest ciało Chrystusa.

18. Niech was nikt nie pozbawia nagrody zwycięstwa^{*}, kto ma upodobanie w uniżeniu się, kulcie aniołów i w tajemniczych doznaniach^{**}, dając się bezpodstawnie nadymać przez swój cielesny sposób myślenia, Mt 24,4

^{*gr: katabrabeuo - sędzia pozbawiający nagrody, pozbawić zbawienia;} ^{**lub: wmikając w to, co ujrzał, widząc w tajemnicy}

19. A nie trzyma się głowy, z której całe ciało jest zaopatrywane i spajane stawami i ścięgnami, rosnąc wzrostem Boga. Ef 4,16

20. Jeśli więc umarliście z Chrystusem dla elementarnych^{*} zasad tego świata, dlaczego jeszcze^{*} jak żyjący w świecie, jesteście poddani nakazom: Rz 6,2; 2Kor 4,4; Ef 6,12

^{*gr: stoicheion - element zasady, ciąg liter, pierwiastek, żywioł w filoz. gr. elementy świata - ziemia, powietrze, woda, ogień}

21. Nie dotykaj, nie skosztuj, nie zetknij się; 22. To wszystko jest przeznaczone na zniszczenie przez używanie, zgodnie z przykazaniami i naukami ludzi. Mt 16,12; 1Tm 4,1

23. Które mają wprawdzie pozór^{*} mądrości w samowolnej formie kultu religijnego^{**} i w poniżaniu się, i w nieoszczędzaniu ciała^{***}, ale nie mają żadnej wartości, służą tylko do zaspakajania ciała^{****}. Mt 15,3; Ga 6,12; Kol 2,8

^{*dost.: słowo, zasada - gr: logos; **j. wielbienie Boga oparte na indywidualnym upodobaniu lub asceza; ***gr: soma - w. 11^{*}}
^{****gr: sarks - w. 11^{*}; tu: o zaspakajaniu cielesnej natury}

3 Jeśli więc zostaliście wzbudzeni z Chrystusem, szukajcie tego, co w górze, gdzie jest Chrystus, siedzący po prawicy Boga. Ps 110,1; Mt 6,33; Rz 6,4; Kol 2,12

2. Myście^{*} o tym, co w górze, nie o tym, co na ziemi. 1Krn 22,19; Mt 6,19; 1J 2,15

^{*gr: froneo - myśleć, rozumieć, czuć, kierować uwagę na coś}

3. Umarliście bowiem, a życie wasze jest ukryte z Chrystusem w Bogu. Flp 1,23

4. Ale gdy się Chrystus, życie nasze, ukazuje^{*}, wtedy i wy razem z Nim zostanieie ukazani w chwale. Ps 17,15; 2Tm 4,8; 1J 3,2

^{*gr: faneroo - stać się widocznym, okazać się, uczynić jawnym}

5. Przyprowadźcie więc do śmierci^{*} to, co

w waszych członkach jest ziemskie^{**}: nierząd, nieczystość, namiętność^{***}, złą pożydlwość i chciwość^{****}, która jest bałwochwalstwem,

^{*lub: usmiercić, zadanie śmierci; **dost.: członki wasze na ziemi}
^{***lub: zmysłowość; ****zachłanność} Iz 52,1; Rz 8,13; Ga 5,24

6. Z ich to powodu przychodzi gniew Boży na synów opornych^{*}, J 3,36; Rz 1,18; Ef 5,6;

^{*lub: uporczywy opór; bunt - por. Ef 2,2^{****}} Obj 14,10

7. W których i wy dawniej postępowaliście^{*}, gdy w nich^{**} żyliście. ^{*por. Ef 4,1^{*}; **lub: usród tego}

8. Teraz więc i wy złoście^{*} z siebie to wszystko: gniew, zapalczowość^{**}, złość, bluźnierstwo, haniebną^{***} mowę z ust waszych.

^{*dost.: zdjąć jak ubranie; **lub: wzburzenie, szal; ***sprośną}

9. Nie bądźcie fałszywi^{*} jedni wobec drugich, skoro zdarliście^{**} z siebie starego człowieka razem z jego postępkami^{***}, Rz 6,6; Ef 4,22

^{*gr: pseudomai - kłamać, rozmyślnie mówić fałszywe słowa}
^{**lub: całkowicie odsunąć od siebie, rozbrajać; ***dokonaniami}

10. A przyoblekliście się w nowego, który jest odnawiany ku dogłębnemu poznaniu^{*} na obraz Tego, który go stworzył; 2Kor 4,6;

^{*gr: epignosis - por. Kol 2,2^{****}} Ga 6,15; Ef 2,15; 4,24

11. Gdzie nie ma Greka ani Żyda, obrezania ani nieobrezania, barbarzyńcy^{*}, Scyty^{**}, niewolnika, wolnego; ale wszystkim i we wszystkich – Chrystus. ^{*j. nie mówiący po grecku, obcy}
^{**j. mieszkaniec krajów na płu. od M. Czarnego - synonim wszelkiego zła, grubiaństwa i okrucieństwa; akceptacja Scytj jako będącego w Chrystusie, to dla ówczesnych Greków myśl rewolucyjna}

12. Dlatego więc przyobleście się jako wybrani Boży, święci i umiłowani, w litościwe wnętrze^{*}, dobroć, pokorę, łagodność, cierpliwość, ^{*tu: w l. mn. - gr: splanchmon - wnętrze, serce, jeliła}
^{w przenośni - serdeczne współczucie, głębokie uczucie wewnętrzne}

13. Znosząc jedni drugich i darując^{*} sobie wzajemnie, jeśli miałby ktoś przeciwko komuś skargę^{**}, jak Chrystus wam darował^{*}, tak i wy. Mt 18,21; Rz 15,1; 2Kor 2,10; Ef 4,32

^{*lub: przebaczyć, być łaskawym; **mieć zarzut przeciw komuś}
 14. A na to wszystko przyobleście miłość, która jest więzią^{*} doskonałości^{**}. Jr 43,12;

^{*lub: spójnia; **dojrzałości} Rz 12,18; Kol 2,2

15. A w sercach waszych niech rządzi pokój Boży, do którego zostaliście powołani w jednym celu; i bądźcie wdzięczni. Iz 26,3

16. Słowo Chrystusa niech mieszka w was obficie; we wszelkiej mądrości, nauczajcie i napominajcie^{*} się wzajemnie^{**} przez psalmy i hymny i pieśni duchowe, z wdzięcznością śpiewajcie w sercach waszych Panu. J 5,39;

^{*dost.: kłaść do rozumu - por. 1Tm 5,12^{****}} Ef 5,19; Hbr 4,12

^{*gr: heautou - sam, siebie samego - tu: w lmn. - wzajemnie}

17. I wszystko, cokolwiek czynilibyście w słowie albo w czynie, wszystko *czynicie* w imieniu Pana Jezusa, dziękując Bogu i Ojcu przez^{*} Niego. ^{*lub: z powodu} Pwt 18,5; Prz 3,6; Rz 14,6

18. Żony, bądźcie uległe^{*} swoim mężom, jak przystoi w Panu. Rdz 3,16; 1Kor 14,34; Ef 5,22

^{*gr: hypotasso - postawić pod, być uległym, poddanym}
19. Mężowie, miłujcie swoje żony i nie *odnoście* się wobec nich z goryczą^{*}. Ef 5,25; 1P 3,7

^{*gr: pikraino - być rozgorzconym, rozdrażnionym, przykrym}

20. Dzieci, bądźcie posłuszne^{*} rodzicom we wszystkim; to bowiem bardzo podoba się Panu. ^{*por: Mt 8,27*} Rdz 28,7; Ml 1,6; Mt 15,4; Ef 6,1

21. Ojcowie, nie pobudzajcie do gniewu^{*} swoich dzieci, aby nie upadały na duchu.

^{*lub: rozjrzrać, drażnić} Ps 103,13; Ef 6,4; Hbr 12,5

22. Słudzy^{*}, bądźcie posłuszni we wszystkim tym, którzy są panami naszymi według ciała, nie służąc na pokaz^{*}, jak ci, którzy chcą podobać się ludziom, ale w prostocie^{***} serca, bojąc się Boga. Ef 6,5; 1Tm 6,1; 1P 2,18

^{*lub: niewolnicy; **dla oka; ***szczerości, otwartości - 2Kor 11,3***}

23. A wszystko, cokolwiek byście czynili, wykonujcie^{*} z *głębi* duszy, jak dla Pana, a nie dla ludzi, ^{*lub: trudzić się, pracować, przeprowadzać}

24. Wiedząc, że od Pana otrzymacie z powrotem zapłatę dziedzictwa; albowiem Chrystusowi Panu służycie^{*}. ^{*lub: bądźcie niewolnikami}

25. A ten, *kto czyni niesprawiedliwość, odbierze niesprawiedliwość, tę którą uczynił; A Pan nie jest stronniczy^{*}*. Pwt 10,17; 2Kor 5,10

^{*lub: nie ma względu na osobę - dost: brać według twarzy}

4 Panowie, okazujcie sługom sprawiedliwość i równość^{*}, wiedząc, że i wy macie Pana w niebiosach. Kpl 19,13; Ml 3,5; Jk 5,4

^{*gr: isotes - bezstronność, równość co do warunków i proporcji}

2. Trwajcie niezłomnie^{*} w modlitwie, czuwając w niej z *dziękczynieniem*, ^{*por: Dz 2,42*}

3. Modłać się równocześnie i za nas, aby Bóg otworzył nam drzwi *dla* Słowa, byśmy mówili o tajemnicy Chrystusa, z powodu której jestem też związany, 1Kor 16,9; 2Tes 3,1

4. Abym ją ujawnił^{*}, *tak jak mi mówić należy^{**}*. Mt 10,26-27; 1Kor 2,4-5; Ef 6,20

^{*gr: faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie}

^{**gr: dei - jest konieczne, trzeba, należy, przystoi}

5. Postępujcie z *mądrością* wobec *tych, którzy są z zewnątrz*, czas wykupując^{*}.

^{*lub: ocalić od straty, wykorzystać} Rz 6,19; Ef 5,16
^{chwile, LXX - zyskiwać na czasie - Dn 2,8}

6. Słowo wasze niech zawsze *będzie* łaskawe^{*}, przyprawione solą, abyście wiedzieli, jak trzeba odpowiadać każdemu z osobną^{**}.

^{*dost: w łasce, w życzliwości, w uprzejmości} Ps 37,30;

^{**dost: każdemu jednemu} Mt 5,13; 1P 3,15

7. Wszystko, co mnie dotyczy, oznajmi^{*} wam Tychikus, brat umiłowany i wierny sługa, i współniewolnik w Panu,

8. Którego posłałem do was po to właśnie^{*}, abym poznał, co z wami *się dzieje* i by pocieszył^{*} wasze serca, ^{*dost: po to samo; **lub: zachęcił}

9. Razem z Onezymem, wiernym^{*} i umiłowanym bratem, który jest spośród^{**} was; ci oznajmiają wam wszystko, co się tutaj *dzieje*. ^{*lub: godnym zaufania; **z was} 1Kor 4,17; Ef 6,21

10. Pozdrowia was Arystarch, współwięzień mój, i Marek, kuzyn^{*} Barnaby, odnośnie którego otrzymaliście polecenia^{**}: Jeśli przyjdzie do was, przyjmujcie go,

^{*gr: anepsios - kuzyn - por: gr: adelfos - brat - 1Kor 9,5*}

^{**gr: entole - rozkaz, nakaz, polecenie} Dz 15,37; 2Tm 4,11

11. I Jezus, nazwany Justem, będący spośród^{*} obrzezanych; ci są jedynymi współpracownikami moimi dla Królestwa Bożego, którzy stali się dla mnie *pociechą^{*}*.

^{*gr: paregoria - usmierzenie, ulga, ukojenie, pociecha}

12. Pozdrowia was Epafras, *który jest z^{*} was*, sługa Chrystusa, zawsze walczący^{**} za was w modlitwach, abyście zostali postawieni jako doskonali^{***} i pełni^{****} w całej woli Bożej.

^{*dost: ho ek - ten, z lub pośród; **zmagać się, prowadzić bój}

^{***lub: dajrzali; ****wypełnieni} Ga 1,10; Flp 1,23; Kol 1,7

13. *Wystawiam* mu bowiem świadectwo, że ma wielką gorliwość o was i o tych, którzy są w Laodycei i w Hierapolis^{*}.

Rz 10,2

^{*Kolosy, Laodyceia i Hierapolis - miasta leżące obok siebie}

14. Pozdrowia^{*} was Łukasz, lekarz umiłowany, i Demas. ^{*gr: aspadzomai - por: Rz 16,14*} 2Tm 4,10

15. Pozdrowcie braci w Laodycei i Nymfasa, i zbór^{*}, który jest w jego domu. 1Kor 6,19

^{*gr: ekklēsia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie}

16. A gdy ten list będzie u was odczytany, sprawcie też, aby został odczytany i w zborze Laodycejczyków; a ten z Laodycei, abyście i wy odczytali^{*}. ^{*gr: anaginosko - czytać, uznawać}

17. A powiedziecie Archipowi: Bacz^{*}, abyś wypełnił służbę, którą przyjąłeś w Panu.

^{*gr: blepo - baczyć, widzieć, patrzeć uważnie} 1Tes 1,1; 5,27

18. Pozdrowienie moja, Pawła, ręką *dopisane*. Pamiętajcie^{*} o moich więzach. Łaska z wami. Amen. ^{*lub: wspomnienie}

Pierwszy list apostoła Pawła do Tesaloniczan

1 Paweł i Sylwan, i Tymoteusz do zboru*
Tesaloniczan w Bogu Ojcu i w Panu Je-
zusie Chrystusie. Łaska wam i pokój od Boga,
Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa.

*gr: *ekklesia* - wywołani z, społeczność, J 6,27;
zgromadzenie, zebranie publiczne Kol 4,16; Obj 3,14

2. Dziękujemy Bogu zawsze za was wszyst-
kich, *gdy* wspominamy* was w naszych mo-
dlitwach. *dost.: *czynimy wspomnienie (o) was*

3. Nieustannie przypominając* sobie o dziele
waszej wiary i o trudzie** miłości, i o wytrwa-
łości w nadziei *co do* Pana naszego Jezusa
Chrystusa, przed Bogiem i Ojcem naszym,

*lub: *przywodząc na pamięć* J 6,21; 2Tes 1,11; Hbr 6,10
*gr: *kopos* - ciężka praca połączona z uciskiem i mazołem

4. Wiedząc, bracia umiłowani przez Boga*,
o wybraniu waszym, Rz 8,28; 9,11;

*lub: *przez Boga (jest) wybranie wasze* Kol 3,2

5. Że nasza Ewangelia zaistniała* w was nie
tylko w Słowie, ale i w mocy, i w Duchu Świę-
tym, i w wielkiej całkowitej pewności**, jak
wiedcie, jakimi staliśmy się pośród was ze
względu na was. Rz 1,16; 2Kor 4,3; 2Tm 1,8

*gr: *ginomai* - stawać się, zdarzać się, dokonywać się, wrodzić się
*gr: *pleroforia* - pełnia, cała pełnia, absolutne przeświadczenie

6. A wy staliście się naśladowcami naszymi
i Pana, przyjmując* Słowo w wielkim ucisku,
z radością Ducha Świętego, 1Kor 11,1; 1Tes 2,14

*gr: *dechomai* - przjąć radośnie, być ugoszczonym

7. Tak, że wy staliście się wzorem* dla wszyst-
kich wierzących w Macedonii i w Achai.

*tu: w *l.mn.* - gr: *wzór*, obraz, odcisk po uderzeniu, postać

8. Bowiem od was rozbrzmiało Słowo Pana
nie tylko w Macedonii i w Achai, ale i w każ-
dym miejscu rozszła się wasza wiara w Bo-
ga, tak że nie mamy potrzeby o tym* mówić,

*gr: *tis* - coś, pewien, jakiś

9. Sami bowiem o nas oznajmiamy, jak szer-
okie mieliśmy wejście* do was i jak nawró-
ciliście się od bożków do Boga, aby służyć
Bogu żywemu** i prawdziwemu,

por. 1Tes 2,1; **dost.: *żyjącemu* Dz 14,15; Ga 4,8

10. I oczekiwac* Syna Jego z niebios, które-
go wzbudził z martwych, Jezusa, który nas
wrywa od nadchodzącego gniewu.

*gr: *anameno* - czekać na kogoś (domyśl. cierpliwie i ufnie)

2 Albowiem sami wiecie, bracia, że przy-
ście* nasze do was nie było daremne;

*gr: *eisodos* - miejsce, przez które się wchodzi, stąd: przybycie

2. Ale chociaż* i przedtem, jak wiecie, cier-
pieliśmy i doznaliśmy zniewag w Filippi, jed-
nak śmiało* w Bogu naszym powiedzieliśmy
u was Ewangelię Bożą w wielkim boju**.

*lub: *z odwagą, owarwie* Dz 16,19-40; Rz 1,15; 10,15

**gr: *agon* - ciężki bój, walka, zmaganie w zawod. sportowych

3. Albowiem wezwanie* nasze nie *wypty-
wa* z błędu** ani z nieczystości, ani nie *kryje*
w sobie podstęp***, *lub: *zachęta*; **gr: *plane* - błąd
życiowy, moralny, fałszywe zasady; ***gr: *dolos* - od: wabić

4. Ale jak zostaliśmy wypróbowani* przez
Boga, *aby* została nam powierzona** Ewan-
gelia, tak mówimy, nie aby podobać się lu-
dziom, ale Bogu, który poddaje próbie* na-
sze serca. *lub: *doświadczyc*, *badac* zdolność do uczenia,
wypróbowac; **dost.: *mieć powierzona* 1Kor 7,5; Ga 2,7; Ef 3,8

5. Bo jak wiecie, nigdy* nie byliśmy *u was*
ze słowem pochlebstwa ani pod pozorem
chciwości**; Bóg *jest* tego świadkiem. Ga 1,20

*gr: *potē* - kiedyś, wcześniej z gr. *oute* - nigdy; **por. Ef 4,19**

6. Ani nie szukamy chwały od ludzi, ani od
was, ani od innych, *choć* jako apostołowie
Chrystusa możemy być w poważaniu*;

*lub: *mieć znaczenie, wagę, wpływ, być ciężarem* 2Kor 13,10

7. Ale byliśmy łagodni pośród was, jak kar-
mielca** pielęgnująca swoje dzieci.

*lub: *niańka, piastunka, mamka* Iz 49,23; J 21,15; Ga 5,22

8. Tak przywiązaliśmy* się do was, że byliśmy
gotowi przekazać wam nie tylko Ewangelię
Bożą, ale i własne dusze, ponieważ staliście
się dla nas umiłowani. Jr 13,17; Rz 9,3

*gr: *himeiromai* - pragnąć, tęsknić zwłaszcza z miłości

9. Albowiem pamiętacie, bracia, trud* nasz
i móżół, gdyż pracując nocą i dniem, aby ni-
kogo z was nie obciążyć, ogłosiliśmy wam**
Ewangelię Bożą. Dz 20,34; 2Tes 3,7

*gr: *kopos* - ciężka praca - por. 1Tes 1,3**; **dost.: *przed wami*

10. Wy jesteście świadkami i Bóg, jak świę-
cie* i sprawiedliwie, i bez nagany** postępo-
waaliśmy *pośród* was wierzących. 1Tm 3,2

*gr: *hostos* - religijna i moralna postawa - pobożność, świętość

**gr: *anemptos* - nie dając podstaw do nagany, nieskazitelnie

11. I jak wiecie, że każdego* z was, jak ojciec swoje dzieci, zachęcał¹ i pocieszał² ich, *dost.: każdego jednego 1Kor 4,14; 1Tm 6,2; Tt 2,6

*lub: dodać odwagi, pobudzić, wezwać do; ***nabrać ochoty

12. I świadczyliśmy wam, abyście chodzili w sposób godny Boga, który was powołuje do swojego Królestwa i do chwały. Kol 1,10

13. Dlatego i my, nieustannie dziękujemy Bogu, że przyjmując od nas Nowe Wiście* o Bogu, przyjęliście je, nie jako słowo ludzkie, ale tak jak jest naprawdę, jako Słowo Boga, który* i w was wierzących skutecznie działa. *lub: relacji, wiadomości; **który (Bóg) Dz 8,14

14. Wy bowiem, bracia, staliście się naśladowcami zborów Boga, które są w Judei, w Chrystusie Jezusie; gdyż i wy tak samo cierpieście od swoich rodaków, tak jak oni od Judejczyków*, Rz 16,16; 2Kor 11,28

*tj. mieszkańców Judei lub Żydów jako narodu

15. Którzy i Pana Jezusa, i swoich własnych proroków zabili i nas prześladowali, i Bogu się nie podobają, i wszystkim ludziom są przeciwni, Jr 2,30; Mt 23,31; Dz 7,52; 12,3

16. Przeszkadzają nam mówić do pogan, aby i oni zostali zbawieni, by przez to dopełnić miary swoich grzechów; na zawsze* nadzedł³ bowiem na nich gniew aż do końca**.

*gr: pantole - zawsze, wciąż; **czas prze. dok. - por. 1Tm 4,15**

***telos - koniec, rezultat, wypełnienie, stąd: aż spełnił się gniew; lub: ostatecznie spadł na nich gniew - przypusz. jako wyjd. hist.

17. Lecz my, bracia, będąc odłączeni od was na chwilę* obliczem, ale nie sercem, tym bardziej* z wielkim pragnieniem wykazaliśmy gorliwość***, by ujrzeć wasze oblicze.

*dost.: na czas godziny; *lub: obficie; ***staraliśmy się

18. Dlatego chcieliśmy, zwłaszcza ja, Paweł, przyjść do was i raz i drugi; ale przeszkodził nam szatan. Dn 10,12; Za 3,1; 2Kor 11,12

19. Kto bowiem jest naszą nadzieją czy radością, czy wieńcem przynoszącym chlubę*? Czyż nie i wy przed Panem naszym Jezusem Chrystusem w chwili Jego przyjścia**?

gr: kauchema - por. Flp 1,26; **gr: parousia - por. 1Tm 4,15*

20. Wy bowiem jesteście naszą chwałą* i radością. *gr: doksa - chwała, majestat, blask, splendor

3 Dlatego też, nie mogąc już dłużej tego znieść, postanowiliśmy pozostać sami w Atenach, *lub: wytrzymać, cierpieć, powstrzymać

2. I posłaliśmy Tymoteusza, naszego brata i sługę Bożego, i naszego współpracownika

w Ewangeliu Chrystusa, aby was utwierdził¹ i zachęcił w² waszej wierze, Dz 16,1; 2Kor 1,19

*lub: postawić mocno, przytwardzić; **co do, odnośnie

3. By nikt nie zachwiał się w tych uciskach; sami bowiem wiecie, że do* tego jesteście przeznaczeni³. *lub: na to 1Kor 4,9; 2Tm 3,12; 1P 2,21

**gr: keimai - przeznaczyć do czegoś, położyć, wyznaczyć

4. Gdy byliśmy bowiem u was, zapowiadaliśmy wam, że mamy być uciskani, i co też, jak wiecie, się stało.

5. Dlatego i ja, nie mogąc już więcej tego znieść, posłałem, aby dowiedzieć się o waszej wierze, czy czasem nie skusił* was, ten który kusi* czy nasz trud nie stał się daremny. Mt 4,3; 2Kor 2,11; 11,23; Jk 1,13

*gr: peirazo - poddawać próbie, doświadczać, kusić

6. Lecz teraz, gdy Tymoteusz przyszedł od was do nas i opowiedział nam radosną nowinę* o waszej wierze i o miłości, i że nas zawsze dobrze wspomina, pragnąc nas zobaczyć, tak jak i my was, *gr: euangelizo - por. Eł 1,19*

7. Przez to zostaliśmy zachęceni przez was, bracia, w każdym naszym utrapieniu i potrzebie, przez* waszą wiarę; *lub: z powodu

8. Bo teraz żyjemy, jeśli* wy trwacie** w Panu. *lub: kiedy; **dost.: byćcie trwali - tryb przypusz. Flp 4,1

9. Albowiem jakie dziękczynienie możemy oddać Bogu w zamian za was, za całą radość której doznajemy* z powodu was przed naszym Bogiem? *dost.: radujemy się, cieszymy

10. Nocą i dniem bardzo usilnie* modląc się, abyśmy zobaczyli wasze oblicze i uzupełnili** braki waszej wiary. Eł 2,37; 1Tm 5,5; 2Tm 1,3

*lub: ponad wszelką miarę; **naprawić, udoskonalić, przywrócić na właściwe miejsce - określenie medyczne - por. Ga 6,1*

11. A sam Bóg i Ojciec nasz, i Pan nasz Jezus Chrystus oby* wyprostował drogę naszą do was. *tryb życzący Flp 4,20; 2Tes 2,16

12. A Pan oby was* jeszcze bardziej napełnił miłością i uczynił w niej obfitującymi** do siebie nawzajem i do wszystkich, tak jak i my do was jesteśmy, Mt 7,12; 2P 1,7

*tryb życzący; *lub: mieć ponad miarę, być zaopatrzonym

13. Aby* utwierdzić wasze serca jako nie-naganne w świętości przed Bogiem i Ojcem naszym, na** przyjście*** Pana naszego Jezusa Chrystusa ze wszystkimi Jego świętymi. *gr: eis - ku, do, na; **gr: en - na, u, przy, z, do; ***gr: parousia

4 W końcu więc, bracia, prosimy* was i zachęcamy w Panu Jezusie, tak jak przy-

7. Ci bowiem, którzy śpią*, w nocy śpią; a ci, którzy się upijają, nocą są pijani. Łk 21,23

*gr: *katheudo* - zasnąć, usnąć, eufemistycznie: być nieczynnym

8. Lecz my, należący do dnia*, bądźmy trzeźwi, jako ci, którzy włożyli na siebie pancerz wiary i miłości, i hełm nadziei zbawienia.

*dost.: *będący dnia* Iz 59,17; 2Kor 6,7; Ef 6,11

9. Gdyż Bóg nie przeznaczył* nas na gniew, ale na pozyskanie** zbawienia przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, Dz 13,48; 1Tes 1,1

*gr: *thitemi* - umieścić, położyć, zrobić, przedstawić, nadać

**gr: *peripoiesis* - uzyskać, utrzymać, mieć na własność, mieć

10. Który umarł za nas, abyśmy, czy czuwamy, czy śpimy, razem z Nim żyli.

11. Dlatego zachęcajcie* jedni drugich i budujcie jeden drugiego, co też i czynicie.

*gr: *parakaleo* - używać na pomoc, zachęcać, brać w obronę

12. A prosimy was, bracia, abyście dostrzegli* tych, którzy trzudzą się między wami i którzy przewodzą* wam w Panu, i korygują*** was, 1Tm 5,1; Hbr 13,7,17; 1P 5,2

*gr: *eido* - widzieć, znać, doświadczyć, rozpoznać, badać

**dost.: *stają na czele* - gr: *proistemi* - przewodzić, stać przed

***gr: *noutheteo* - kłaść do rozumu - stąd: korygować, nauczać, udzielać wskazówek, kształtować sposób myślenia

13. Ceńcie* ich wysoko** w miłości z powodu ich pracy. Pokój zachowujcie między sobą.

*gr: *hegeomai* - stać na czele, tu: w znac. poważać, uznawać

**gr: *hyper ekperissou* - niezwykle, ponad miarę, nadzwyczajnie

14. A zachęcamy* was, bracia, korygujcie niezdyscyplinowanych***, pocieszajcie lękliwych, podtrzymujcie słabych, bądźcie cierpliwi**** wobec wszystkich. 1Kor 13,4; Ef 4,2

*lub: *uzwamy*, **por. w 12***, ***gr: *ataktos* - por. 2Tes 3,6*

****makrothymia - cierpliwa wytrwałość wobec przeciwności lub krzywd bez chęci zemsty za wyrządzone zło

15. Patrząc*, aby nikt nikomu nie oddawał złem za zło, ale zawsze zabiegajcie** o dobro jedni wobec drugich i wobec wszystkich.

*gr: *horao* - baczyć, przyglądać się uważnie, patrzeć

**lub: *ścigajcie* Kpl 19,18; Prz 25,21

16. Zawsze* się radujcie** . Flp 4,4

*gr: *panote* - w każdej chwili, zawsze, wciąż

**gr: *chairo* - radować się ogromnie, cieszyć, być zadowolonym

17. Nieustannie* się módlcie. Łk 18,1; 1P 4,2

*gr: *adialeptos* - nieprzerwanie, nieustająco, bez przerwy

18. We wszystkim dziękujcie; bo taka jest wola Boga w Chrystusie Jezusie wobec was.

19. Ducha* nie gaście** . Mt 25,8;

*lub: *ducha*; **gr: *sbennymi* - zgasić, stłumić Ef 4,30

20. Proroctw nie lekceważcie* . 1Kor 14,3

*gr: *eksontheneo* - nie liczyć się z, gardzić całkowicie

21. Wszystko poddawajcie próbie*, co dobre*, tego się trzymajcie*** . Mt 7,15; Łk 12,57

*lub: *badajcie, doświadczajcie*; **gr: *kalos* - piękne, szlachetne, dobre; ***lub: *trzymajcie się dobrego, zachowujcie, postądzcie*

22. Trzymajcie się z dala od każdej postaci* zła** . *lub: *kształt, forma*; **formy złego - wyrażenie przymiot.

23. A sam Bóg pokoju oby* was całkowicie uświęcił** i w pełni wyposażył, a wasz duch i dusza, i ciało oby* zostały zachowane bez nagany na przyjście*** Pana naszego Jezusa Chrystusa. Prz 20,27; Mt 10,28; Mk 8,36

*w gr: *tryb* żyjący; **lub: *uczynił całkowicie świętymi*

***gr: *parousia* - obecność, przyjście, uroczysty wyjazd - 1Tes 4,15*

24. Wierny* jest Ten, który was powołuje** , który i tego dokona. Rz 8,30; 1Kor 1,6; Hbr 6,17

*lub: *godny zaufania*; **gr: *kaleo* - używać, powoływać

25. Bracia, módlcie się za nas. 2Kor 1,11; Ef 6,18; Kol 4,3

26. Pozdrówcie* wszystkich braci świętym pocaunkiem** . Prz 24,26; Rz 16,16; 1Kor 16,20

*gr: *aspazomai* - przyjąć z radością, dobrze żywić, witać

**dost.: *w lub przez święty pocaunek* - gr: *filema*

od filem - okazująca czułość - por. J 21,15***

27. Poprzysięgam* was na Pana, aby ten list został odczytany** wszystkim świętym braćciom. *gr: *horkidzo* - uroczyć się błagając, Dz 19,13

zaprzysięgać kogoś, usilnie nalegać

**gr: *anaginosko* - wiedzieć dokładnie, rozróżniać, czytać

28. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami. Amen. Rz 1,7; 2Kor 13,13; 2Tes 3,18

Drugi list apostoła Pawła do Tesaloniczan

1 Paweł i Sylwan, i Tymoteusz do zboru^{*} Tesaloniczan w Bogu Ojcu i w Panu Jezusie Chrystusie. ^{*gr: ekklesia - por: 1Tes 1,1*} Kol 4,16

2. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego, i Pana Jezusa Chrystusa.

3. Powinniśmy zawsze dziękować Bogu za was, bracia, jak to jest słuszne^{*}, bo niezmiernie wzrasta wasza wiara i obfituje miłość każdego^{**} z was wobec siebie nawzajem,

^{*lub: godne; **dost.: każdego jednego} Rz 1,8; 2Tes 2,13

4. Tak że my sami chlubiśmy^{*} się z was w zborach Boga *z powodu* waszej wytrwałości^{**} i wiary we wszystkich waszych przesławianach i w uciskach, które znosicie.

^{*gr: kauchema - radosne uniesienie, chluba, powód do dumy}
^{**gr: hypomone - wytrwałość, hart ducha, odpor na przeciwności}

5. Co jest dowodem^{*} sprawiedliwego sądu Bożego, że zostaliście uznani za godnych Królestwa Bożego, dla którego też cierpicie.

^{*lub: pewny znak, zapowiedź, wskazówka} 1Tes 2,14

6. Bo^{*} sprawiedliwe jest u Boga odplacić uciskiem tym, którzy was uciskają,

^{*part. warunk. - jeśli, jeśli w ogóle, skoro} Hbr 10,32; Flp 1,28

7. A wam, uciskanym, *przynieść ulgę^{*} wraz z nami* podczas objawienia się Pana Jezusa z nieba z aniołami Jego mocy,

^{*lub: odpocznienie, wytchnienie} Mk 8,38; J 1,51; Kol 1,16

8. W płomieniu ognia, wymierzającego^{*} karę *tym, którzy* Boga nie znają i *tym, którzy* nie są posłuszni Ewangelii Pana naszego Jezusa Chrystusa;

^{*gr: dodemi - dawać, sprawić, wyznaczyć, wypłacić, zezwolić} Pwt 32,35; Ps 50,3; Hbr 12,29

9. Którzy poniosą karę^{*}, wieczną zgubę^{**} z dala^{***} od oblicza Pana i od chwały Jego mocy,

^{*gr: dike - kara, wyrok skazujący, proces sądowy, egzekucja}
^{**lub: zagładę, ruinę, śmierć; ***sprzed} Mk 9,43; Obj 14,10

10. Gdy przyjdzie w tym dniu, aby zostać wysławionym^{*} swoich świętych i podziwianym^{*} we wszystkich tych, *którzy* wierzą^{**}, ponieważ świadectwo nasze znalazło wśród^{***} was wiare. ^{*lub: pośród, przez, z powodu}
^{**dost.: tych wierzących; ***lub: przed wami, u was} Ps 68,35

11. O co też modlimy się zawsze za was, aby Bóg nasz uznał was godnymi powołania

i wypełnił wszelkie pragnienie dobroci i dzieła wiary w moc^{*}, ^{*gr: en dunamei - z mocą, w mocy}

12. Aby zostało wysławione^{*} imię Pana naszego Jezusa Chrystusa w was, a wy w Nim, według łaski Boga naszego i Pana Jezusa Chrystusa. ^{*gr: endokszadoz - por. J 7,39**} Dz 15,26

2 A prosimy was, bracia, co do przyjścia^{*} Pana naszego Jezusa Chrystusa i naszego zgromadzenia się przed^{**} Nim,

^{*gr: parousia - przybycie, obecność - por: 1Tes 4,15*; **lub: przy}

2. Nie dajcie się co do tego tak szybko zachwiać w swoim myśleniu, ani zatrząść^{*}, czy to przez ducha, czy to przez słowo, czy to przez list rzekomo przez nas napisany, jakoby już nastąpił dzień Chrystusa, ^{Jl 2,1,31;}
^{*od gr: throos -urzawa, zrywk, głośny płacz} Flp 1,10; 2P 3,10

3. Aby was nikt w żaden sposób nie zwiódł; gdyż *dzień ten* nie nastanie, jeśli najpierw nie przyjdzie odstępstwo^{*} i nie zostanie objawiony^{**} człowiek grzechu, syn zatracenia, ^{*gr: apostasia - postawić obok, stać obok, odstępstwo, odpadnięcie}
^{**gr: apokalypsis - (nagle) odsłonięcie tego, co zakryte} J 17,12

4. Który sprzeciwia się i wynosi^{*} nad wszystko, co nazywa się bogiem lub jest przedmiotem czci, tak że on w świątyni^{**} Boga zasiądzie jako bóg, wskazując *na* siebie samego, że jest bogiem. ^{Ez 28,2; Dn 7,23; 11,36; Obj 13,6}
^{*dost.: jest wynoszony; **gr: naos - właściwy obszar świątyni - dot. miejsca świętego i najświętszego - por: gr: hierion}

5. Czy nie pamiętacie, że jeszcze będąc u was, mówiłem wam o tych *sprawach*?

6. A teraz wiecie, co *go* powstrzymuje^{*}, aż do *chwili*, *by* go objawiono we właściwym czasie. ^{*lub: więzić, stawać na drodze, zatrzymać, trzymać ster}
7. Bo tajemnica bezprawa już działa; dopóki ten jedyny, który teraz powstrzymuje, nie zaistniałby^{*} ze^{**} środka^{**}. ^{*gr: ginomai - narodzić, stać się, zaistnieć, stawać się, być; **gr: ek mesou - por: Kol 2,14***}

8. A wtedy zostanie objawiony ów nieprawy^{*}, którego Pan zabije tchnieniem^{**} swoich ust i zniszczy manifestacją^{***} swojego przyjścia^{****}, ^{*gr: anomos - będący bez prawa (Mojż), niegodziwiec}
^{**lub: duchem; ***gr: epifaneia; ****gr: parousia - 1Tes 4,15*}

9. Jego^{*} przyjsie^{**} jest według *skutecznego* działania^{***} szafana, w całej mocy i znakach, i cudach kłamstwa^{****}, 1Krn 21,1; Za 3,1; ^{*}domysl.: o nieprawym; ^{**}gr.: parousia - 1Tes 4,15^{*} Obj 12,9 ^{**}gr.: energiean - skutecznie działająca moc; ^{***}gr.: terasin pseudous - z genitivem - cuda wywodzące się z kłamstwa

10. I w całym podstepie^{*} niesprawiedliwości w tych, którzy gina, za to, że nie przyjęli oni miłości prawdy, aby zostać zbawionymi.

^{*}gr.: apate - fałsz, utłuda, oszustwo, zwiedzenie

11. I dlatego posle im Bóg skuteczne działanie błędu^{*}, po to, by uwierzyli oni temu^{**} kłamstwu, ^{*}gr.: plane - błędzenie umysłu, mylne przekonanie, zwiedzenie; ^{**}gr.: he - rodzaj. określ. J 12,40; Rz 1,21

12. Aby zostali osądzeni wszyscy, którzy nie uwierzyli prawdzie, lecz znaleźli upodobanie w niesprawiedliwości.

13. Lecz my powinniśmy zawsze dziękować Bogu za was, bracia, którzy jesteście umiłowani przez Pana, że Bóg od początku wybrał was dla siebie^{*} ku zbawieniu w uświęceniu Ducha i w wierze w prawdę,

^{*}lub: sobie Mk 13,20; J 6,70; 15,16; Ef 1,4; 1P 2,9

14. Do czego powołał was przez naszą Ewangelię dla^{*} pozyskania dla siebie chwały Pana naszego Jezusa Chrystusa. 1Kor 1,9,24,26;

^{*}lub: ku pozyskaniu, nabyciu Ga 1,6; Ef 4,4; 2Tm 1,9

15. Dlatego, bracia, stójcie mocno^{*} i trzymajcie się przekazów^{**} nauki, których zostaliście nauczeni, czy to przez słowo, czy to przez nasz list. 2Tes 3,6; 1Kor 11,2; Mk 7,9

^{*}lub: trwać, być nieporuszonym; ^{**}gr.: paradosis - tradycja, ustny przekaz, poddanie się, kapitulacja; może chodzić o podanie indywidualnego sposobu myślenia nauczyciela

16. A sam Pan nasz Jezus Chrystus, i Bóg i Ojciec nasz, Ten, który nas umiłował i dał wieczne pocieszenie^{*} i nadzieję dobrą w łasce, ^{*}lub: zachęte Rz 1,7; Łk 16,25; 2Kor 4,17

17. Oby pocieszył wasze serca i utwierdził was w każdym słowie i w dobrym dziele.

3 Na koniec, bracia, módlcie się za nas, aby Słowo Pana szerzyło^{*} się i rozślawiało^{**}, jak i u was; Kol 4,3; Ef 6,19;

^{*}dosl.: biegle; ^{**}lub: było otoczone chwałą Hbr 13,18

2. I abyśmy zostali wyrwani od ludzi przewrotnych^{*} i złych; wiara bowiem nie jest udziałem wszystkich. Rz 15,31

^{*}gr.: atopos - być nie na swoim miejscu, ktoś szkodliwy, bumelant

3. Ale wierny jest Pan, który was utwierdzi i strzec będzie od złego^{*}. ^{*}lub: niegodziwca

4. A mam ufność^{*} w Panu co do was, że to,

co wam rozkazujemy^{**}, czynicie i będziecie czynić. ^{*}lub: przekonanie; ^{**}termin wojskowy - por. 1Tes 4,2^{*}

5. A Pan oby skierował^{*} wasze serca do miłości Boga i do^{**} cierpliwości^{***} Chrystusa.

^{*}lub: oby wyprostował, usunął przeszkody - tryb życzący ^{**}gr.: eis - ku, do; ^{***}gr.: hypomone - por. 2Tes 1,4^{**}

6. A rozkazujemy wam, bracia, w imieniu Pana naszego Jezusa Chrystusa, abyście się odłączali od każdego brata postępującego nieporządnie^{*}, a nie według przekazu^{**} nauki, który otrzymał od nas. 1Kor 5,11

^{*}gr.: ataktos - nie stać w sztyku, być bezładnym; ^{**}2Tes 2,15^{**}

7. Sami bowiem wiecie, jak należy nas naśladować; ponieważ nie żyliśmy między wami nieporządnie^{*}; ^{*}gr.: ataktos - por. w. 6^{*}

8. Ani u nikogo nie jedliśmy za darmo chleba, ale w trudzie^{*} i mazole, pracując nocą i dniami, by nikogo z was nie obciążać;

^{*}gr.: kopos - por. 1Tes 1,3^{**} Dz 20,34; 1Kor 4,12; 1Tes 2,9

9. Nie dlatego, że nie mamy takiego prawa, ale żeby dać wam siebie samych za wzór^{*}, abyście nas naśladowali. ^{*}gr.: typos - por. 1Tm 2,7^{**}

10. A gdy byliśmy u was, to wam rozkazowaliśmy^{*}, że jeśli ktoś nie chce pracować, niech też nie je. ^{*}gr.: parangello - 1Tm 1,3^{**} Dz 20,18

11. Słyszyny bowiem, że niektórzy spośród was postępują nieporządnie^{*}, nie pracują, ale trudzą się bezużytecznymi^{**} sprawami.

^{*}gr.: ataktos - por. w. 6^{*} 1Tm 5,13; 2Tes 3,6; ^{**}lub: trudzić się daremnie, być wścibskim 1P 4,15

12. Dlatego takim rozkazujemy i zachęcamy ich przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, aby spokojnie pracując, jedli własny chleb.

13. A wy, bracia, nie zniechęcajcie się^{*} dobrze czynić. ^{*}lub: stać się słabym, upadać na duchu

14. A jeśli ktoś jest nieposłuszny słowu naszemu przekazanemu w tym liście, tego naznaczcie i nie łączcie się^{*} z nim, aby został zawstydzony; Pwt 16,12; Flp 1,21; Hbr 13,17

^{*}lub: nie mieszaj się, utrzymywać bliskie stosunki

15. Jednak nie uznawajcie go za nieprzyjaciela^{*}, ale korygujcie^{**} jako brata.

^{*}lub: wroga; ^{**}dosl.: kłaść do rozumu - por. 1Tes 5,12^{**}

16. A sam Pan pokoju oby dał wam pokój spośród wszystkich^{*} okoliczności i wszelkim sposobem. Pan z wami wszystkimi.

^{*}gr.: dia pantos - przez wszystko, ze względu na wszystko

17. Pozdrowienie^{*} moją, Pawła ręką, co jest znakiem w każdym liście; tak piszę.

^{*}gr.: aspasmos - pozdrowienie ustne lub pisemne - por. Mk 9,15^{*}

18. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami wszystkimi. Amen.

Pierwszy list apostoła Pawła do Tymoteusza

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa zgodnie z rozkazem* Boga, Zbawiciela naszego i Pana Jezusa Chrystusa, nadziei naszej,

**gr.: epítage - rozkaz, polecenie, 2Tm 1,11; Tt 1,1; 3,6
zawłaszcza dekret wydany przez władzę poprzez jej autorzytetem*

2. Do Tymoteusza, prawowitego syna w wierze. Łaska, miłosierdzie, pokój od Boga, Ojca naszego i Chrystusa Jezusa, naszego Pana.

3. A idąc do Macedonii zachęciłem cię, abyś pozostał* w Efezie i żebyś pewnym ludziom rozkazał** *aby* nie nauczali inaczej niż *my*, **lub: trwać uparcie przy czymś* Dz 20,1; Flp 2,24

*gr.: parangello - rozkaz, polecenie, nakaz - termin wojskowy

4. A także wystrzegali* się baśni i niekończących się rodowodów, które raczej więcej sporów** przynoszą, niż zbudowania Bożego, które *jest* w wierze. 1Tm 4,7; Ef 4,12; Tt 3,9

***lub: nie zwracać uwagi na; **dyskusji, dociekań**

5. A celem tego przykazania* jest miłość *plłynąca* z czystego serca i z dobrego sumienia, i z wiary nieobłudnej*, **por. w 3*** Rz 10,4; 1P 1,22

*gr.: anypokritos - nieudawany, nieskrzywany, szczerzy

6. Z czym niektórzy się rozminęli* i zwrócili** się ku czczej gadaninie. 1Tm 6,4-5.20

gr.: astotheo - chybić celu, odejść; ***lub: zaurzucić, błędzić

7. Chcą być nauczycielami Prawa, a nie rozumieją ani tego, co mówią, ani o czym *tak* stanowczo twierdzą*. ***lub: uparcie obstawać**

8. A wiemy, że Prawo jest dobre, jeśli ktoś właściwie* z niego korzysta**, Pwt 4,6;

***lub: prawidłowo, zgodnie z prawem* Ps 19,7; Rz 7,12*

*gr.: chroumai - posługiwać się, trakt. kogoś w odp. sposób

9. Wiedząc o tym, że Prawo nie jest ustanawiane* dla sprawiedliwego, ale dla nieprawych i nieposłusznych, bezbożnych i grzesznych, lekceważących* Boga i nieczystych**, ojcoobójców i matkobójców, morderców,

***lub: nie ściga; **lekceważących, to co święte* Rz 3,10;*

***pospolitych, profanujących, skalanych Rz 5,20; Ga 3,10

10. Rozpustników, homoseksualistów*, dla handlarzy ludźmi, kłamców, krzywoprzysięców i jeśli *jest* cokolwiek innego, co sprzeciwia się zdrowej** nauce. Rz 19,5; Rz 1,27

*gr.: arsenokoites - aktywny partner stosunku homoseksualnego. w odróż. od gr.: malakos - 1Kor 6,9**, **dost. dającej zdrowie

11. Zgodnej z *pełną* chwałą Ewangelią błogosławionego* Boga, która została mi powierzona. **gr.: makarios - szczęśliwy* Mt 4,23; 1Kor 9,17

12. A wdzięczny jestem Temu, który mnie wzmocnił*, Chrystusowi Jezusowi, Panu naszemu, że uznał mnie za godnego zaufania, przeznaczając** do służby. Ga 3,9; 2Tm 2,2

lub: napełnił mocą; **gr.: titheimi - stawiać, przeznaczyć - J 15,16

13. *Mnie*, będącego wcześniej bluźniercą i prześladowcą, i gnębiicielem*, ale dostąpiłem miłosierdzia, bo czyniłem to w nieświadomości, w niewierze. Łk 23,34; Dz 22,4; Ga 1,13

*gr.: hybristes - słowo określ. wyjątkowy sadyzm, krzywdziciel

14. Ale *rzeczywiście*, łaska Pana naszego ponad miarę* obfitowała wraz z wiarą i miłością w Chrystusie Jezusie. ***lub: mieć wielką obfitość**

15. Godne zaufania *jest* to słowo i godne całkowitego* przyjęcia, że Chrystus Jezus przyszedł na świat, *aby* zbawić** grzeszników, z których ja jestem pierwszym. Hi 42,6; Mt 1,21;

***lub: wszelkiego; **uratować, ocalić* J 3,16; 12,47*

16. Ale przez to dostąpiłem miłosierdzia, aby na mnie pierwszym okazał Jezus Chrystus wszelką cierpliwość dla przykładu* tym, którzy mają w** Niego wierzyć dla życia wiecznego. ***lub: wzór; schemat, szkic* Łk 18,30; J 12,50;*

****lub: z powodu Niego wierzyć w życie wieczne* Ga 6,8*

17. A królowi wieków, nieśmiertelnemu, nieodzianemu, jednemu, mądrymu Bogu, cześć i chwała na wieki wieków. Amen.

18. Ten rozkaz kładę przed* tobą, dziecko**, Tymoteuszu, abyś według wcześniej *wygotoszonych* do ciebie proroctw, uczestnicząc w wojnie***, prowadził w nich**** szlachetny bój*****.

***lub: powierzam coś cennego; **gr.: teknon - male dziecko - Mt 9,2**, ***gr.: strateumi - być żołnierzem, walczyć w wojnie, ****zgodnie z nimi; *****gr.: strateia - służba woj., walka**

19. Mając wiarę i dobre sumienie, które niektórzy odepchnęli *od siebie*, a co do *ich* wiary – uległa *ona* rozbieniu jak okręt; 1Tm 1,5

20. Z nich *jest* Hymenajos* i Aleksander, których oddałem szatanowi, żeby zostali *naćmieni*** nie bluźnić. **gr.: hymen - bóstwo wesela* Obj 13,1

*gr.: paideuo - wychować, korygować, karcić, chlostać

2 Zachęcam* więc przede wszystkim, aby zanościć błagania, modlitwy, prośby wsta-
wienne i dziękczynienia za wszystkich
ludzi; *gr: *parakaleo* - por. *Tt 1,9** Jr 7,16; Hbr 5,7; 7,25
2. Za królów i za wszystkich na wysokich sta-
nowiskach*, abyśmy wiedli ciche i spokojne
życie w całej pobożności i powadze**.

*gr: *hyperoch* - zwierzchnictwo, władza, wybitność Rz 13,1;
*lub: *godności* - od gr: *semnos* - *1Tm 3,11** 1P 2,13; Hbr 12,4

3. Albowiem *jest to* dobre i godne przyjęcia*
przed** Bogiem, Zbawicielem naszym,
*gr: *apodektos* - możliwe do przyjęcia Tt 1,3; 2,10; Jud 1,25
stąd: *akt miły i akceptowalny*; **lub: *przed obliczem*

4. Który chce*, aby wszyscy ludzie zostali
zbawieni i doszli do dogłębnego** poznania
prawdy. *gr: *thelo* - *Mt 27,43*** Iz 45,22; Ez 18,23; 2P 3,9
*gr: *epignosis* - dokładne, głębokie, pełne poznanie

5. Bo jeden jest Bóg, jeden też pośrednik*
Boga i ludzi: człowiek Chrystus Jezus,

1Kor 8,6; Jk 2,19; Hbr 9,15; 12,24; 1J 2,1

*gr: *mesites* - pośrednik, mediator, rozjemca, arbiter

6. Który dał siebie samego na okup za
wszystkich, na świadectwo swoich* czasów.
*lub: *własnych czasów* Ga 1,4; 2,20; Ef 5,25; Tt 2,14

7. Na co ja zostałem ustanowiony kazno-
dzieją* i apostołem, prawdę mówię w Chry-
stusie, nie kłamię, nauczycielem pogan
w wierze i w prawdzie. *gr: *keryks* - *herold, zwiastun*

8. Chcę więc, aby mężczyźni modlili się na
każdym miejscu, wznosząc czyste ręce bez
gniewu i bez sporów*. *lub: *dyskusji* Ps 141,2

9. Tak samo i kobiety*, aby ozdabiały się
szatą przyzwoitą**, ze skromnością i umia-
rem, nie w *wymyślne* sploty włosów, nie
w złoto lub perły, nie w kosztowny** strój,

*lub: *żony*; **stosowną; ***wyuczony IP 3,3-5

10. Ale jak przystoi kobietom, przyznają-
cym sobie pobożność – w dobre czyny.

11. Kobieta niech się uczy* w cichości z ca-
łą uległością**.

Kaz 3,7; 1Kor 14,35; Ef 5,24
*gr: *manthano* - powiększyć swoją wiedzę, nauczyć się przez
używanie i praktykę; **lub: *w całym podporządkowaniu*

12. Kobiectę natomiast nie pozwalam na-
uczać*, ani kierować** mężem***, ale być w ci-
chości****. *gr: *didasko* - nauczać, wyjaśniać, upajać, udzie-
lać pouczeń w relacji „nauczyciel - uczeń”; **lub: *dominować*
nad kimś, panoszyć; ***lub: *mężczyzną*; ****por. Dz 21,14*

13. Bo Adam pierwszy był ukształtowany,
potem Ewa. 2Kor 11,3

14. I nie Adam został zwiedziony, ale ko-
bieta została zwiedziona, stając* się *winną*
przestępstwa; *dost.: *stała się (była) w przestępstwie*

15. Lecz zostanie zbawiona przez macie-
rzyństwo*, jeśli zostaną w wierze, w miłości
i uświęceniu** z rozsądkiem***.

I Tm 4,16;
*gr: *teknogonia* - rodzenie dzieci, rodzicielstwo Dz 27,20
**lub: *poświęceniu (dla ...)*; ***trzeźwości

3 Godne zaufania *jest* to słowo: Jeśli ktoś
pragnie* biskupstwa, pragnie dobrego**
dzieła.

Dz 1,20; 20,28; Flp 1,1; 1P 2,25; Tt 1,7
*gr: *oregomai* - *siegnąć, wyciągnąć rękę, pragnąć*; **por. *2Tm 4,7**

2. Biskup* więc ma być nienaganny**, mąż
jednej żony, trzeźwy***, rozsądny, przyzwoity,
gościenny, zdolny do nauczania****,
*gr: *episkopos* - *dogładający, nadzorca*, Tt 1,6; 1Tm 4,3
przyglądający się uważnie - por. *presbyteros*; **lub: *bez zarzutu*
***lub: *powstrzymujący się od wina*; *****dający się pouczyć* Łk 1,6;

3. Nie oddany pijaństwu, nie porywczy, nie
szukający haniebnego zysku, ale łagodny*,
nie wojowniczy, nie chciwy**, nie wrogowy*,
*gr: *uprezimj*; **gr: *afilarygros* - *niemiłujący pieniędzy* Kpl 10,9; Prz 31,4

4. Który dobrze stoi na czele* swojego domu,
trzymając** dzieci w posłuszeństwie z wszel-
ką powagą***, *gr: *prostemi* - *zarządzać, kierować, przewo-
dzić*; **dost.: *mieć, posiadać*; ***por. *u 11** 1Tes 5,14; 2Tm 2,4

5. Bo jeśli ktoś nie umie stać na czele* swo-
jego domu, jaką będzie miał troskę** o zbor
Boga?

Dz 20,28; 1Kor 10,32;

*por. *u 4**; **lub: *starać, dbać, opiekować* 1Kor 11,22; 15,9

6. Nie dopiero co nawrócony, aby nie stał
się nadęty i nie wpadł pod sąd diabła.

7. Powinien też mieć dobre świadectwo od
obcych, aby nie został haniebnie* *oskarżony*
i nie wpadł w sidła diabła**.

*gr: *oneidismos* - *hańba, urąganie, zarzut*

**dost.: *nie upadł w poharbienie i sidła diabła*

8. Tak samo diakoni *mają być* godni, nie
dwulicowi*, nie namiętne oddani winu, nie
szukający haniebnego zysku, Flp 1,1;

*gr: *diálogos* - *mówiący dwoma głosami* 1P 2,2; Rz 3,13

9. *Którzy* mają tajemnicę* wiary w czystym
sumieniu. *gr: *mysterion* - por. *1Kor 15,51***

10. I ci niech będą najpierw doświadczeni*,
potem *niech* usługują, będąc nienaganni**.

*lub: *poddawani próbie, wypróbowywani*; **bez zarzutu

11. Tak samo żony, niech będą szlachetne*,
niesklonne do obmowy**, trzeźwe, wierne
we wszystkim. 2Tm 4,5; J 6,70; 1Tes 5,6

*gr: *semnos* - *czcigodny, dostojny, szacowny, wspniany*

**gr: *diabolos* - *oskarżyciel, oszczerca, obmawiający*

12. Diakoni* niech będą mężami jednej żony,
którzy dobrze przewodzą** dzieciom i swoim
domom. *gr: *diakonos* - *sluga, ten, który wykonuje polecenia*

**gr: *prostemi* - *stać na czele, zarządzać, kierować*

13. Albowiem ci, którzy pełnili dobrze służbę, zyskują sobie piękną rangę i wielką śmiałość w wierze, która jest w Chrystusie Jezusie.

14. To ci piszę, mając nadzieję, że wkrótce* przyjdę do ciebie. **lub: przedję - por. Hbr 13,23*

15. Jeśli natomiast będę się opóźniał, chcę żebyś wiedział, jak należy* postępować w domu Bożym, który jest Kościołem Boga żywego, filarem i podstawą** prawdy.

**lub: jest konieczne, potrzeba; **podpora* Kaz 5,1; 1P 4,17

16. A zgodnie wyznajemy*: Wielka jest tajemnica pobożności, Bóg został ukazany w ciele, uznany za sprawiedliwego w duchu, ukazany posłańcom**, zwiastowany wśród narodów***, zawierzono**** Mu na świecie, został wzięty**** w górę w chwale. Iz 7,14; 9,6;

**lub: a jak zgodnie wyznajemy, bez wątpienia, za zgodą wszystkich; **aniołom; ***pogan; ****dano w Niego uwierzyć, dał uwierzyć w siebie; *****umiesiony* J 1,14; Rz 8,3; Kol 1,26

4 A Duch wyraźnie mówi, że w późniejszych czasach odstąpią* niektórzy od wiary, zwracając** się ku duchom zwodniczym i naukom demonów, J 16,13; Dz 13,2;

**q̄stieni - stanąć z dala, odchodzić, odsunąć* Jud 1,4; **lub: zwracając uwagę, kierując się* 2P 2,1; 2Tm 3,1

2. W obłudzie mówiący kłamstwo, mając piętnem wypalone* własne sumienie,

**lub: mając piętno na sumieniu* Iz 9,15; Jr 5,21; Rz 1,28

**tj. proces kauteryzacji - wypalenie rozpalonym żelazem narodzi*

3. Zabraniający* zawierania małżeństw, kładąc wstrzymywać się od pokarmów, które stworzył Bóg, aby przyjmowali je z dziękczynieniem wierzący i dogłębnie znający** prawdę. Rdz 1,29; 9,3; Rz 14,3; 1Kor 7,28; 8,8

**gr: kolyo - powstrzymywać, odmawiać, utrudniać, zabraniać*

**gr: epiginosko - poznać gruntownie, dokładnie wiedzieć*

4. Bo wszelkie stworzenie Boże jest dobre*, i nic nie zasługuje na odrzucenie, co przyjmuje się z dziękczynieniem; **gr: kalos - por. Mt 3,10*

5. Jest bowiem poświęcone przez Słowo Boże i modlitwę. 1Sm 9,13

6. Przedstawiając* to** braciom, będziesz dobrym sługą Jezusa Chrystusa, który jest karmiony słowami wiary i dobrej nauki, za którą poszedłeś. Prz 4,2; J 7,16; 1Tm 1,10; 6,3; Tt 2,1

**gr: hypothētemi - proponować, podsuwać, pouczać; **dost.: te*

7. Światowe* natomiast i babskie baśnie odrzucaj, a ćwicząc samego siebie w pobożności. **gr: bebēlos - wspaniałe, profanujące, skalane*

8. Albowiem cielesne* ćwiczenie jest mało pożyteczne; lecz pobożność jest pożyteczna

do wszystkiego, mając obietnicę życia terazniejszego i tego mającego nadejść. Jr 6,20;

**gr: somatikos - związane z ciałem, fizycznym* Am 5,21

9. Godne zaufania* jest to słowo i godne całkowitego* przyjęcia. **lub: godne wiary; **wszelkiego*

10. Gdyż dlatego i trudzimy się i doznajemy obelg, że pokładamy nadzieję w Bogu żywym**, który jest Zbawicielem wszystkich ludzi, a przede wszystkim wierzących.

**lub: ku temu trudzimy się; **dost.: żyjącym* J 4,42; 1J 4,14

11. To nakazuj* i tego nauczaj.

**gr: parangello - rozkaz, polecenie, nakaz - termin wojskowy*

12. Niech nikt nie pogardza* twój młodocia*; ale bądź wzorem dla wiernych w mowie, w postępowaniu***, w miłości, w duchu, w wierze, w czystości. 2Kor 6,4; 1P 5,3

**lub: nie lekceważ; **tj. twoim młodym wiekiem*

**tryb życia, dost.: obracanie - por. Rz 6,4*

13. Dopóki nie przyjdę, pilnuj* czytania**, zachęcania, nauki. **lub: zwrócić uwagę, poświęcić się*

**dost.: publiczne odczytywanie* Pwt 17,9; Rz 12,8; 1Kor 14,26

14. Nie zaniedbuj daru łaski, który jest w tobie, który został ci dany poprzez* prorocтво z nałożeniem rąk starszych. Pwt 34,9;

**gr: dia - z powodu, dla, przez* 1Tm 5,22; Hbr 6,2

15. O to się troszcz, w tym trwaj, aby postęp twój był widoczny we wszystkim.

16. Pilnuj samego siebie i nauki, trwaj w tym; bo to czyniąc, uratujesz* samego siebie i tych, którzy cię słuchają. **lub: zbawisz, ocalisz* Ez 33,9

5 Starszego mężczyzny nie karć*, ale zachęcaj go jak ojca, młodszych jak braci,

**gr: epiplesso - uderzać, bić, chłostać słowami, ganić*

2. Starsze niewiasty jak matki, młodsze jak siostry, we wszelkiej czystości,

3. Miej we czci* wdowy, które istotnie są wdowami. **lub: szanuj* Wj 20,12; Mt 15,6; 1Tm 5,17

4. A jeśli jakaś wdowa ma dzieci lub wnuki*, niech najpierw uczą się one pobożnie szanować swój dom i oddawać w zamian wdzięczność** rodzicom***; jest to bowiem piękne i godne przyjęcia przed obliczem Boga.

**dost.: potomek; **gr: amoiō - postawa wdzięczności jako dług wobec tych, którym zawdzięcza się życie; ***przodek, wczes. urodzony*

5. Wdową prawdziwie jest ta, która jest osamotniona i pokłada nadzieję w Bogu, i trwa w błaganiach i modlitwach dniami i nocą*.

**dost.: nocą i dniami - kolejność zgodna z myślą hebr. - Rdz 1,5*

6. Ale ta, która żyje w zbytku*, ta żyjąc jest martwa. **lub: żyć w rozkoszach* Obj 3,1

7. To więc nakazuj, żeby były nienaganne.

8. A jeśli ktoś* o swoich, a nade wszystko o domowników, nie ma starania, ten zaparł* się wiary i jest gorszy od niewierzącego.

*kórás (?) ; **lub: odrzucił 2Kor 12,14

9. Na listę wdów niech jest zapisana *ta*, mająca nie mniej niż sześćdziesiąt lat, która była żoną jednego męża,

10. Mająca świadectwo dobrych czynów, że wychowała dzieci, że była gościnna*, że umywała nogi świętym, że pomagała uciśnionym, że podejmowała się każdego dobrego dzieła.

*lub: przyjmowała obcych 1Tm 3,7; Dz 10,22; 3J 1,12

11. Natomiast młodszych wdów *do nich* nie zaliczaj*; bo kiedy namiętności odwodzą *je* od Chrystusa, chcą wychodzić za mąż. Rz 13,2;

*gr: paraiteomai - nie przyjmować, odrzucać, unikać Jk 3,1

12. Obciąża się wyrok*, ponieważ nie dochowały* pierwszej wierności;

1Kor 11,34

*dosl.: mają wyrok (w sumieniu?); **lub: odrzucić

13. Jednocześnie też są próżne, uczą* się chodzić od domu do domu, a nie tylko próżne, ale też są rozgadane** i wścibskie***, i mówią czego nie potrzeba.

2Tes 3,11; 1P 4,15

por: 1Tm 2,11; **lub: plotkarskie; ***zajęte blagostkami

14. Chcę więc, aby młodsze wychodziły za mąż, rozdziły dzieci, zarządzały domem, by nie dawały przeciwnikowi* okazji do obmowy;

*dosl.: będącemu przeciwnym - gr: antikeimai - Lk 21,15**

15. Niektóre bowiem już skreśliły*, *by pójść* za szatanem.

*dosl.: zostały skrecone Obj 12,9

16. Dlatego, jeśli jakiś wierzący czy wierząca ma wdowę, niech jej wspomaga, aby zbór* nie był obciążany, aby wspomagał te, które prawdziwie są wdowami.

*gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie, zebranie publiczne

17. Starsi, którzy dobrze przewodzą*, niech będą uznani za godnych podwójnej czci, a przede wszystkim ci, którzy trują się w słowie i nauce.

Dz 14,23; Jk 5,14; Rz 15,27; 1Kor 9,5

*gr: prostemi - stać na czele, kierować, obejmować opieką

18. Albowiem Pismo mówi: Młóćącemu wólowi nie zawiążeż pyska; i: Godny jest pracownik swojej zapłaty*.

Pwt 25,4; 1Kor 9,9

*gr: misthos - zapłata za pracę, opłata, nagroda, kara

19. Przeciwko starszemu* nie przyjmuj skargi**, chyba że na podstawie dwóch lub trzech świadków.

Pwt 19,15; Mt 18,16; Hbr 10,28

*gr: presbyteros - starszy zboru - por: 1T 1,5**; **lub: oskarżenia

20. A tych, którzy grzeszą, napominaj* wobec wszystkich, aby i pozostali się bali.

gr: elencho - upominać, zawstydząć, zganić - por: 2Tm 4,2*

21. Zaświadczam* przed obliczem Boga

i Pana Jezusa Chrystusa, i wybranych aniołów, abyś tego strzegł bez uprzedzeń, nie czyniąc niczego stronniczo.

Pwt 1,17

*lub:solemnie twierdzić, potwierdzać coś świadectwem

22. Ręk na nikogo pośpiesznie* nie nakładaj ani nie miej udziału w cudzych grzechach; samego siebie zachowuj czystym.

1Tm 4,14;

*gr: tacheos - szybko, prędko, naraz Dz 6,6; Hbr 6,2; Ef 5,11

23. Już więcej samej wody nie pij, ale używaj w małej *ułości* wina ze względu na żołądek i częste twoje choroby*.

*gr: astheneia - kruchość, słabość, choroba, niemoc

24. Grzechy niektórych ludzi są wcześniej jawne i poprzedzają sąd, natomiast za niektórymi podążają *w ślad*.

Mt 6,3; Lk 11,33

25. Tak samo i dobre* czyny są wcześniej jawne, a te, z którymi jest* inaczej, nie mogą** zostać ukryte.

gr: kalos - Mi 3,10; **dosl.: mające się

***dosl.: i to inaczej mające nie może zostać ukrytymi

6Ci liczni, którzy są pod jarzmem *jako* niewolnicy, niech uważają swoich panów* za godnych wszelkiej czci, aby imieniu Boga i nauce nie bluźniono.

Kol 3,22;

*gr: despotes - władca absolutny, pan Mk 4,2; Lk 4,32

2. A którzy mają wierzących panów*, niech nimi nie gardzą, dlatego że są braćmi, ale tym bardziej niech im służą, gdyż oni *jako* wierni i umiłowani są uczestnikami** dobrodziejstwa. Tego nauczaj *i do tego* zachęcaj.

por: w 1; **lub: mieć udział w korzyściach z pracy niewol.

3. Jeśli ktoś naucza inaczej i nie zbliża się *do* zdrowych słów Pana naszego Jezusa Chrystusa oraz nauki, która jest zgodna z pobożnością*,

*gr: eusebeia - cześć, oddanie Bogu, pobożność

4. Ten jest nadęty, nie nie wie*, lecz choruje** na spory i walki o słowa, z których rodzą się zazdrość, kłótnie, bluźnierstwa, złe podejrzewania,

*gr: epistamai - być czynnym zapoznającym, skupić uwagę na czymś, skupić swój umysł, wiedzieć

**gr: noseo - być chorym, być chorobliwie skłonny do czegoś

5. Ciągłe kłótnie ludzi ze skażonym* myśleniem i pozbawionych prawdy, którzy mniemają, że pobożność *jest* źródłem zysku; odstęp od takich.

*dosl.: być zepsutym, zrujnowanym

6. Pobożność jednak jest wielkim zyskiem, *w połączeniu* z samowystarczalnością*.

*gr: autarkeia - niezależność, środki wystarczające Flp 4,11;

do życia, bez potrzeby wsparcia Lk 3,14; Hbr 13,5

7. Niczego bowiem nie przynieśliśmy na świat, więc oczywiście jest, że niczego *z niego* nie możemy wynieść,

Kaz 5,15; Ps 49,17; Lk 12,20

8. Ale mając żywność i odzież, będziemy z tego zadowoleni*. **lub: te będą wystarczające*

*gr: arkeo - być zadowolony, być wystarczającym, mieć siłę

9. A ci, którzy chcą się wzbogacać, wpadają w pokuszenie i w pułapki*, i w liczne bezmyślne i szkodliwe pragnienia**, które pogrążają ludzi w ruinę i zagładę;

*lub: doświadczenie, próbe; **dost.: w pułapkę - l.poj.

***gr: epithymia - usilne pragnienie, żądza, pragnienie, tęsknota

10. Bo korzeniem wszelkich złych rzeczy jest miłość do pieniędzy, której oddani*, niektórzy zostali wyprowadzeni na manowce** z dala od wiary i samych siebie poprzębiali licznymi cierpieniami***.

2Sm 4,10; 2Tm 4,10

*lub: sięgać, uganiać się; **być zwiędzionym, sprowadzonym na manowce, błędzić, oddalić; ***ból, smutek, rozpacz

11. Ale ty, Boży człowieku, uciekaj przed tym, a zabiegaj* o sprawiedliwość, pobożność, wiarę, miłość, wytrwałość, łagodność.

*lub: ścigaj

1Kor 6,18; 10,14; 2Tm 2,22

12. Staczaj dobry bój* wiary, chwyć się życia wiecznego, do którego zostałeś powołany i złożyłeś dobre wyznanie wobec wielu świadków.

1Tm 1,18; 1Kor 9,26; 2Kor 10,3

*gr: agon - zmaganie, agonía, zawody atletyczne

13. Rozkazuję* ci przed obliczem Boga, który wszystko przywraca do życia i przed obliczem Chrystusa Jezusa, który złożył* przed Poncjuszem Piłatem dobre wyznanie,

*gr: parangelo - rozkaz, polecenie, nakaz - termin wojskowy

**dost.: złożył świadectwo, zeznanie np. przed sędzią

14. Abyś strzegł* tego przykazania bez zmayı, bez nagany, aż do ukazania się Pana naszego Jezusa Chrystusa,

Ef 5,27; Flp 2,25; 2Tes 2,1

*lub: zachować w tym samym stanie, zajmować się staramie

15. Które w swoim czasie ukaże błogosławiony* i jedyny Władca**, Król królów i Pan panów,

gr: makarios - szczęśliwy - Mt 5,3 Ps 136,3; **gr: dynastes - władca, książę, dostojnik Obj 17,14; 19,16

16. Jedyny mający nieśmiertelność*, który mieszka w światłości nieprzystępnej**, którego nikt z ludzi nie widział i widzieć nie może, któremu cześć i moc wieczna. Amen.

*gr: athanasia - nieumieranie, nieśmiertelność, wieczne trwanie

**hap.leg.: gr aprositos - nieosiągalny, niedostępny

17. Bogatym w obecnym* wieku nakazuj, aby nie myśleli o sobie wyniośle i nie pokładali nadziei w niepewnym bogactwie, ale w Bogu żywym**, który nam wszystko daje obficie do używania***;

Mk 10,24; Łk 12,15;

*lub: terażniejszy; **dost.: żyjącym

Ef 5,5

***gr: apolausis - użycie, wykorzystanie, cieszyć się, przyjemność

18. Aby innymi* dobrze czynili, bogacili się w dobre czyny, byli hojni i chętnie* dzielili się,

*gr: eumetadotos - mający możliwość się dzielić, hojny

19. Odkładając* sobie dobry fundament na to, co ma nastąpić, aby uchwycili** się życia wiecznego.

*lub: gromadząc Hbr 13,16

**gr: epilambanomai - chwycić, objąć w posiadanie, wziąć

20. O Tymoteuszu! Strzeż tego depozytu*, unikaj* pospolitej, pustej mowy i przeciwnostawnego**^{***}, fałszywie pojętego^{****} poznania,

*lub: tego, co ci powierzono, lokata, powierzona kwota

**lub: odwrócić się, zostać skierowanym na bok

***gr: antithesis - antyteza, przeciwstawienie zdań

****gr: pseudonymos - noszący fałszywe, kłamliwe imię, niestluszenie zwany

Obj 3,3; Rz 1,22; Kol 2,8

21. Które niektórzy wyznając, rozminęli* się z wiarą. Łaska z tobą. Amen.

Rz 16,20;

*gr: astocheo - chybić celu

1Tm 6,10; 2Tm 2,18

Drugi list apostoła Pawła do Tymoteusza

1 Paweł, apostoł Jezusa Chrystusa z* woli Boga, zgodnie z obietnicą życia, które jest w Chrystusie Jezusie,

2Kor 1,1; *gr: dia - z, ze względu na, przez 1Tm 1,1; Tt 1,1

2. Tymoteuszowi, umiłowanemu dziecku. Łaska, miłosierdzie i pokój od Boga Ojca i Chrystusa Jezusa, Pana naszego.

3. Wdzięczny *jestem* Bogu, któremu służę* jak* moi przodkowie z czystym sumieniem**³, gdy nieustannie o tobie wspominam w moich prośbach *do Boga*, nocą i dniem.

por: Hbr 13,10; **gr: apo - od (czasu przodków) Dz 24,14

**gr: symeidesis - samoświadomość w spraw: moral. - sumienie

4. Pragnę cię widzieć, pamiętając o twoich łzach, abym został napełniony radością,

5. Gdy sięgam wspomnieniem o *będącej* w tobie nieobludnej wierze, która najpierw zamieszkała w twojej babce Lois i w twojej matce Eunice, a jestem przekonany*, że *zamieszkała* i w tobie. *lub: pewny, ufny 2Tm 3,15

6. Z tego powodu* przypominam ci, abyś rozniecał* dar Boży, który jest w tobie przez nałożenie moich rąk. *lub: z tej to przyczyny 1Tm 4,14

**gr: anadzopyreio - rozpalici ogień, rozpalici na nowo, rozniecić

7. Albowiem nie dał nam Bóg ducha tchórzostwa*, ale mocy i miłości, i trzeźwego myślenia**³. *gr: deilia - bojaźń, lęk, nieśmiałość Wj 28,3; **lub: równowagi, umiarkowania w myśleniu Iz 11,2; 1J 4,6

8. Nie wstydź się więc świadectwa Pana naszego, ani też mnie, jego więźnia, ale *podejmij* wraz ze mną trud cierpienia* dla Ewangelii zgodnie z mocą Boga,

Rz 16,25 *lub: wspólnego doznawania zła, współcierpienia, znoszenia trudu

9. Który nas zbawił i wezwał* powołaniem świętym, nie według naszych uczynków, ale według swojego wcześniejszego postanowienia**³ i laski, danej nam w Chrystusie Jezusie przed wiecznymi czasami,

Rz 4,1; 11,6; Ef 1,11

*gr: kaleo - wezwać, powołać; **gr: protesis - por. 2Tm 3,10**

10. A teraz ukazanej przez pojawienie się Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa, który prawdziwie zgładził śmierć, a *na* życie i nieśmiertelność rzucił światło* przez Ewangelicę,

*gr: photido - dawać światło, oświełcać Jud 1,25; Rz 2,7

11. Dla której jestem ustanowiony kaznodzieją* i apostołem, i nauczycielem pogan.

*gr: keryks - herold, ten który obwieszcza 1Tm 2,7; publicznie poselstwo, zwiastun 2P 2,5; Rz 11,13

12. Z tego też powodu *znoszę* te cierpienia; ale nie wstydzę się, gdyż wiem komu zaufałem i jestem przekonany, że jest *On* mocny zachować mój depozyt* na ów dzień.

*gr: parateke - to, co jedna osoba powierzy pieczy drugiej osobie

13. Trzymaj się wzoru zdrowych słów*, które usłyszałeś ode mnie, w wierze i miłości, która jest w Chrystusie Jezusie.

Prz 23,23;

*gr: logos - słowo, nauka, zasada 1Tm 5,21; Tt 1,9

14. Strzeż tego dobrego depozytu* przez Ducha Świętego, mieszkającego w nas.

por. w. 12 Łk 16,11; 2Kor 5,19

15. Wiesz o tym, że odwrócili się ode mnie wszyscy, którzy są w Azji, a wśród nich Fygelos i Hermogenes.

16. Oby Pan dał miłosierdzie domowi Onezyfora, bo wielokrotnie mnie pokrzepił* i nie został zawstydzony moim łańcuchem,

*gr: anapsycho - ochłodzić, doznać ulgi, pokrzepić, odżyć

17. Co więcej, będąc w Rzymie, szukał mnie bardzo gorliwie i znalazł.

18. Oby* mu Pan dał, by znalazł miłosierdzie u Pana, w tym dniu; a jak mi w Efezie usłużył, ty wiesz najlepiej. *tryb życzący

2 Ty więc, dziecko* moje, bądź napełniany mocą* w łasce, która jest w Chrystusie Jezusie;

Łk 16,11; 1Tm 1,11-18; Tt 1,3

*gr: teknon - mate dziecko - Mt 9,2**; **lub: bądź umacniany

2. A to, co usłyszałeś ode mnie wobec wielu świadków, powierz ludziom godnym zaufania*, którzy będą w stanie**³ i innych nauczać.

*gr: pistos - wierny, wierzący, godny zaufania

*gr: hikamos - odpowiedni, zdolny, będący w stanie

3. Ty zatem* *znos* złą dolę*, jako dobry żołnierz Jezusa Chrystusa.

1Kor 13,7; Hbr 6,15;

*lub: więc; **cierp zło, nieszczęście 2Tm 4,5

4. Nikt, kto pełni służbę wojskową, nie jest wikłany* w sprawy *tego* życia**, aby podobać się temu, który go powołał do wojska.

*gr: empleko - uplatać, wikłać, angażować 1Kor 9,25

*gr: tou biou pragmateias - dost.: zajęcia (dotyczące) życia

5. A jeśli ktoś stanąłby do walki, nie otrzyma wieńca*, jeżeli nie walczył w zawodach** prawidłowo***. *gr: stefanos - Obj 6,2* 2Tm 4,7;

**gr: athleo - brać udział w turnieju, walczyć o nagrodę
***gr: nomimos - zgodnie z przepisami Kol 1,29; Hbr 12,4

6. Rolnik, który się trzodzi, powinien pierwszy korzystać z plonów. Mt 9,37; 1Kor 3,6-9; 9,7

7. Rozważaj*, co mówię, aby* Pan dał** ci we wszystkim zrozumienie.

*gr: noieo - rozumieć, rozmyślać o czymś; **tryb życzący

8. Miej w pamięci*, że Jezus Chrystus, który jest z nasienia Dawida, powstał z martwych, według mojej Ewangelii, 2Sm 7,12; Rz 1,3-4;

*lub: przypominaj sobie, pamiętaj Dz 3,15; 4,10

9. Za którą cierpię* aż do więzów, jak złoczyńca; ale Słowo Boże nie jest związane.

*gr: kakapatho - cierpieć, znosić zło, utrapienia, ucisk

10. Dlatego wszystko znoszę dla wybranych, aby i oni doświadczyli* zbawienia, które jest w Chrystusie Jezusie wraz z chwałą wieczną.

*gr: tymchano - trafić w cel, osiągnąć, Mt 24,22; Rz 8,33; otrzymać, doświadczyć, dostępować Łk 18,7

11. Godne zaufania jest to słowo; bo jeśli z Nim umarliśmy, z Nim też będziemy żyć;

12. Jeśli trwamy, będziemy razem z Nim królować; jeśli się Go zapieramy*, i On nas się zaprze;

*gr: arneomai - odmawiać przyjęcia, wyrzekać się, zapierać Dz 14,22; Mt 10,33; Łk 12,9

13. Jeśli my jesteśmy niewierni*, On pozostaje wierny, gdyż zaprzeczyć się samego siebie nie może.

Hbr 10,23; 1J 1,9; 3,20-21

14. To przypominaj, świadcząc przed obliczem Pana, aby nie walczyć o słowa, bo nie ma w tym nic pożytecznego, tylko prowadzi słuchaczy do ruiny*. *gr: katastrofe - upadek, zagłada

15. Staraj się gorliwie, abyś stanął przed Bogiem jako doświadczony* pracownik, który nie musi się wstydić, *trafnie rozdzielający* Słowo Prawdy. *lub: wypróbowany* 2Kor 3,6

*gr: orthotomeo - ciąć, wytyczać prosto, prawidłowo wykladać

16. Tych natomiast o pospolitej i pustej mowie unikaj*; albowiem oni jeszcze bardziej posuną się w bezbożności. 1Kor 5,6; 15,33

*gr: peristemi - stać obok, unikać, odwrócić się od czegoś

17. A słowo ich będzie mieć pożywkę* jak gangrena, do nich należą Hymeneusz i Filetos, *gr: nome - pokarm, pastwisko - metaf: chętnie przyjmą

18. Którzy rozmineli* się z prawdą, mówiąc, że powstanie z martwych już się dokonało, i wywracają** wiarę niektórych. 1Tm 6,21;

*gr: astotheo - chybić celu; **lub: obalają, niszczą Jk 5,19

19. Jednak fundament Boży stoi niewzruszony*, mając tę pieczęć: Zna Pan tych, którzy są Jego; i: Niech odstąpi od niesprawiedliwości każdy, kto wzywa** imię Chrystusa.

*lub: mocny, solidny; **gr: onomadzo - wymawiać, nazwać po imieniu, używać, być znanym, wymieniać, nazywać

20. A w wielkim domu są nie tylko naczynia złote i srebrne, ale też drewniane i gliniane, jedne do celów zaszczytnych, drugie natomiast do niezaszczytnych. 1Kor 3,9; Rz 9,21

21. Jeśli więc ktoś oczyściłby samego siebie z* tych rzeczy, będzie naczyniem do celów zaszczytnych, poświęconym i przydatnym** Władcy***, przygotowanym**** do każdego dobrego dzieła. *gr: apo - od, z, z dala 2Tm 3,17; 1P 1,7
**lub: łatwy do użycia, dogodny; ***gr: despotes - por. 1Tm 6,1;
****gr: hetoinadzo - przygotować drogę królowi, poczynić przygot.

22. Uciekaj też od młodzieńczych pożądliwości*, a zabiegaj** o sprawiedliwość, wiarę, miłość, pokój z tymi, którzy wzywają Pana z czystego** serca. 1Kor 6,18; 10,14; 1Tm 6,11

*gr: epithymia - usilne pragnienie, żądza, pragnienie, tęsknota

**lub: scigaj, dąż; ***gr: katharos - czysty, bez zmaży

23. Unikaj także głupich i niewychowawczych* dociekań**, wiedząc, że rodzą konflikty***. *lub: niedouczonych, grubiańskich 1Kor 1,11

*lub: debat, wypytywać, sprawa spornych; ****walki, spory, kłótnie

24. A sługa* Pana nie powinien być wojowniczy*, lecz ma być uprzejmy dla wszystkich, zdolny do nauczania, cierpliwie znoszący zło***, *lub: niewolnik; **gr: amachos - nie wojowniczy, nie kłótniwy, nie zadziorny; ***lub: przeciwności

25. Z łagodnością korygujący* przeciwników, aby kiedyś Bóg dał im upamiętanie dla dogłębnego poznania prawdy, Dz 20,21;

*gr: paideto - karcić, poprawiać, wychowywać Jk 1,17

26. Aby otrząsnęli* się z sidła diabła, żywcem przez niego schwytni, by pełnić jego wolę. *lub: otrzeźwieci, oprzytomieli 1Tm 3,7; Obj 12,9

3A to wiedz, że w dniach ostatecznych nastaną trudne* czasy; 2P 3,3; Jud 1,17; 2Tm 4,3

*lub: trudne do zniesienia, dzikie, niebezpieczne, brutalne

2. Ludzie bowiem będą miłować siebie, kochać pieniądze, będą zarozumiali, pyszni, bluźniercy, rodzicom nieposłuszni, niewdzięczni, bezbożni*, *lub: lekceważący to, co święte

3. Bez naturalnych uczuć, niedotrzymujący umów**, oszczercy, niepowsściągliwi, okrutni, niemilujący tego, co dobre, Dz 7,52

*od gr: storge - miłość - szczeg. rodzinną, troszczyć się czule

**gr: aspondos - niedopuszczający do zawarcia przymierza

4. Zdradzieccy, porywcy*, nadziei, kochający raczej przyjemności niż kochający Boga.

*gr.: *propetes - lekkomyślni, twarogłowi, gwałtowni*

5. Którzy mają formę* pobożności, ale zaparli się jej mocy; i *właśnie* tych unikaj*.

*gr.: *moře - kształt, postać - por. Flp 2,6*** Tt 1,16

*gr.: *peristemi - stać obok, unikać, odwrócić się od czegoś*

6. Z takich bowiem są ci, którzy wciskają się do domów, zniewalając kobietki* obarczone grzechami, dające się wodzić* różnym pożądliwościom**.

*gr.: *frywolne kobiety - okr. ironicznie, **prowadzić; **2Tm 2,22**

7. Które zawsze się uczą i nigdy nie mogą dojść do dogłębnego poznania* prawdy.

*gr.: *epignosis - por. Rz 10,2*** Prz 14,6; 1Tm 2,4; 2Tm 4,3

8. A jak* James i Jambres sprzeciwiali się Mojżeszowi, tak i ci sprzeciwiają się prawdzie, ludzie o spaczonym myśleniu, niewyprobowani**, *jeśli chodzi o wiarę*.

*dosł.: *a jakim sposobem, lub jak tamci - tak i ci* Wj 7,11;

*lub: *nienadający się, nie przeszli próby - 2Kor 13,7*** Jr 6,30;

*gr.: *epignosis - por. Rz 10,2*** Tt 1,16

9. Ale daleko nie zajdą*; albowiem głupota ich będzie oczywista* dla wszystkich, jak to się stało z tamtymi.

*gr.: *ekdelos - bardzo wyraźny, jasny, jawny, oczywisty*

10. Ale ty poszedłeś za swoją nauką, za sposobem życia*, za postanowieniami**, wiarą, cierpliwością, miłością, wytrwałością,

*gr.: *agoge - postępowanie, prowadzenie, karność, bieg życia*

*gr.: *protesis - postanowić coś wcześniej, chleb ofiarny wystawiony publicznie, plan, zamysł*

2P 3,11; 2Kor 1,17

11. Prześladowaniami, cierpieniami*, które mnie spotkały w Antiochii, w Ikonium i w Li-strze, które to prześladowania zniosłem; a ze wszystkich wyrwał mnie Pan.

*gr.: *pathema - cierpieć, znieść doświadczenie, doznawać*

12. Tak, też wszyscy, którzy chcą żyć pobożnie* w Chrystusie Jezusie, będą prześladowani**.

*gr.: *eusebos - pobożnie, bogobojnie - por. 1Tm 6,3**

*gr.: *dioko - zmuszać do ucieczki, przepędzić, być gniebionym*

13. Lecz ludzie źli i oszuści* będą posuwać się do coraz gorszego, wprowadzając *innych* w błędy** i sami dając się w błędy** wprowadzać.

*gr.: *goes - oszust, czarownik, kuglarz, szarlatan*

*gr.: *prokopto - robić postępy, rozwijać się; **wzodżić*

14. Ale ty trwaj* w tym, *czego się nauczyłeś** i o czym* zostałeś przekonany, wiedząc od kogo się *tego* nauczyłeś**.

*gr.: *meno - pozostać, trwać, być stale obecnym, żyć, wytrzymać*

*gr.: *manthano - nauczyć się przez praktykę - 1Tm 2,11**

15. Zwłaszcza*, że od niemowlęcia* znasz Pi-

śma Święte, mogące cię uczynić mądrym ku zbawieniu przez wiarę w Chrystusie Jezusie.

*gr.: *kai - i, a, też; **gr.: bregos - dziecko w tonie, noworodek, niemowlę - być może przykl. hiperboli - sens: od dzieciństwa*

16. *Bo* całe Pismo przez Boga *jest* natchnione i *jest* pożyteczne do nauki, do wykazania błęd*, do poprawy**, do wychowywania w sprawiedliwości,

*gr.: *epanorthosis - przyprowadzenie do właściwego stanu, poprawa*

17. Aby człowiek Boży był w *pełni* gotowy*, wyposażony** do wszelkiego dobrego dzieła.

*gr.: *aristos - dopasowany, przystosowany, gotowy* Jk 3,2

*gr.: *eksartidoz - doskonale zaopatrzyć, dopełnić, skończyć*

4 Ja więc uroczycie zaświadczam* przed obliczem Boga i Pana Jezusa Chrystusa, który będzie sędzią żywych i martwych, podczas* Jego pojawienia** się i Jego Królestwa:

*gr.: *diamartyromai - zaświadczyć o czymś uroczycie, sprawić, aby uwierzono; **lub: na, ze względu*

*gr.: *epifaneia - ukazanie się, pojawienie, objawienie*

2. Głoś słowo, bądź gotów w dogodnym i w niedogodnym czasie, wykaż błąd*, skarć, zachęć z wszelką cierpliwością i nauką**.

*gr.: *elencho - upominać, zastrzyżać, zganić,* Mt 10,27;

*gr.: *prokopto - za pomocą argumentów* 1Kor 1,17

*gr.: *didache - nauczanie, doktryna, nauka, akt nauczania*

3. Albowiem będzie czas, gdy zdrowej nauki nie ścierpią*, ale według swoich pożądłości nagromadzą sobie nauczycieli, dając sobie leptać ucho**.

*gr.: *epignosis - por. Rz 10,2*** Dz 17,21; 2P 2,1

*lub: *nie zniosą; **idiom: chęć słuchania rzeczy przyjemnych*

4. I zaiste* odwrócą* się od słuchania prawdy, a będą zwracali* się do baśni***.

*gr.: *men; **lub: porzucić; **dosł.: będą zwracani; ****lub: mitów*

5. Ale ty bądź trzeźwy we wszystkim, znieś złą dolę*, czyni* dzieło ewangelisty**, wypełnij swoją służbę.

*dosł.: *wykonaj* Ef 4,11; Kol 1,25

*gr.: *uycieraj zło; **tj. herold przynoszący radosną nowinę*

6. Ja bowiem już* jestem wylewany jako dar ofiarny i nadszedł czas mego odejścia**.

*gr.: *ede - już, nieuchronnie; **dosł.: rozwiązania* Lb 27,12

7. Dobry* bój stoczyłem*, bieg kończę, wiarę zachowuję; *gr.: *kalos - piękny, szlachetny* 1Tm 6,12

*gr.: *agonizomai - walczyć szczerą, o nagrodę, prowadzić bój*

8. Na koniec odłożony jest dla mnie wie-niec* sprawiedliwości, który odda mi w tym dniu Pan, sędzia sprawiedliwy, a nie tylko mi, lecz i wszystkim, którzy umiłowali Jego pojawienie** się.

*gr.: *stefanos - Obj 6,2**; *gr.: *epifaneia - ukazanie - 2P 2,8****

9. Staraj się przyjść do mnie szybko.

10. Demas bowiem mnie opuścił*, bo umi-
łował obecny wiek** i poszedł do Tesalonik,
Krescens do Galacji, Tytus do Dalmacji;

*gr: enkataleipo - porzucić, opuścić, pozostawić bez pomocy

**gr: aion - wiek, epoka, odcinek czasu, świat, wieczność

11. Jedynie Łukasz jest ze mną. Marka weź
i przyprowadź ze sobą, bo jest mi *bardzo*
przydatny do służby. Dz 16,10; Kol 4,10; 1P 5,13

12. A Tychika posłałem* do Efezu.

*gr: apostello - udać się do wyzn. miejsca, odprawić, odebrać

13. Płaszcz, który zostawiłem w Troadzie
u Karpusa, idąc *po drodze*, przynieś ze sobą,
i zwoje*, zwłaszcza pergaminy*. Dz 16,8; 20,5

*gr: biblion - zdrobienie od zwój, spisany dokument, arkusz

**gr: membrana - pergamin - garbowana skóra używ. do pisania

14. Aleksander brązownik* okazał mi wiele
zła; oby oddał* mu Pan według jego czy-
nów; *tj. kowal pracujący z miedzią, kotlarz Mt 16,27

**gr: apodidomi - oddać dla własnej korzyści, spłacić, odpłacić

15. Ty jego również się strzeż, albowiem
bardzo sprzeciwia się naszym słowom.

16. W pierwszej mojej obronie* nikt przy
mnie nie stanął**, ale wszyscy mnie opuścili;
oby im to nie było policzone***. 1P 3,15; Dz 22,1

*gr: apologia - obrona przed atakami z zewnątrz

**lub: stać razem, przybyć z pomocą, stanąć jako świadek

***gr: logidzomai - liczyć, poczytać, rachować - por: Jk 2,23*

17. Ale Pan przy mnie stał* i mnie umocnił,
aby przeze mnie było dopełnione głoszenie
Ewangelii i aby ją słyszeli wszyscy poganie**;
i zostałem wyrwany z lwiej paszczy. Dn 6,23;

*gr: pareste - stać obok; **gr: ethnos - por: Mt 6,32* 1Sm 17,37

18. A Pan mnie wyrwie* z wszelkiego złego
działa i uratuje** dla*** swojego Królestwa
niebiańskiego. Jemu chwała na wieki wie-
ków. Amen. 1Sm 25,30; Mt 13,43; 25,34; Łk 12,32; 22,29

*gr: hryomai - wyrwać, wyzwolić, przyciągnąć do siebie

**gr: sodzo - zbawić, uratować, ocalić, zachować; ***gr: eis - do, ku

19. Pozdrów Pryskę* i Akwilę, i dom Onezy-
fora. Rz 16,3; 1Kor 16,19; Dz 18,21

*tj. zdrobniała forma imienia Pryscylla - „prastara”

20. Erast został w Koryncie, a chorego* Tro-
fima zostawiłem w Milecie.

*gr: astheneo - być słabym, bez sił, być w potrzebie, być chorym

21. Staraj się przyjść przed zimą*. Pozdra-
wiają* cię Eubulos i Pudens, i Linus, i Klau-
dia, i wszyscy bracia. Rz 16,21; 1Kor 16,20;

*tj. co najmniej przed 15 listopada Flp 4,22; 2J 1,13; 3J 1,14

**gr: aspazomai - przyjmąć z radością, dobrze życzyć, witać

22. Pan Jezus Chrystus z duchem* twoim.
Łaska** z wami. Amen.

*gr: pneuma - duch, tchnienie, oddech, wiatr; ruch powietrza,

tu: w znaczeniu antropologicznym jako część istoty człowieka

**gr: charis - niezastużona życzliwość, przychyłność, łaska

List apostoła Pawła do Tytusa

1 Paweł, sługa^{*} Boga i apostoł Jezusa Chrystusa, według^{**} wiary wybranych Bożych i dogłębnego poznania prawdy, zgodnie^{**} z pobożnością,

Lk 18,7; Kol 3,12; 1P 1,2

^{*gr: doulos - niewolnik - J 8,34*}; ^{**lub: ze względu na, z powodu}

2. Z nadzieją życia wiecznego, które^{*} obiecał przed wielkimi czasami Bóg, *Ten który* nie kłamie, ^{*lub: którą - dot. nadziei} 2Tm 1,9; 1P 1,20

3. A ukazał we właściwym^{*} czasie swoje Słowo przez zwiastowanie, które jest mi powierzone według rozkazu^{**} Boga, Zbawiciela naszego, ^{*lub: swoim} Rz 16,25; 1Kor 9,17; 2Kor 5,19

^{*gr: epitage - rozkaz, polecenie, dekret - por. 1Tm 1,1*}

4. Do Tytusa, prawowitego^{*} dziecka według wspólnej wiary. Łaska, miłosierdzie i pokój Boga Ojca i Pana Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego. ^{*lub: szczerego, prawdziwego}

5. Z tego powodu zostawiłem cię na Krecie, abyś uporządkował *te sprawy*, które pozostały^{*} i ustanowił po miastach starszych^{**}, jak ci nakazałem;

1Tm 5,17; 1P 5,1; Mk 3,14

^{*gr: leipo - być pozbawionym czegoś, odczuwać brak}

^{**gr: presbyteros - członek kolegijskiego grona przywódców zboru - starszych zgodnie z trad. żyd. - por. 1Tm 3,2*}; ^{episkopos}

6. Jeśli jest ktoś nienaganny^{*}, mąż jednej żony, mający dzieci wierne^{**}, nie oskarżone^{**} o rozwiązłość lub brak karności^{***}.

1Tm 3,2

^{*lub: wolny od zarzutów; **lub: wierzące, godne zaufania}

^{***gr: kategoria - zarzut; ****gr: anypolaktos - brak karności}

7. Trzeba bowiem, aby biskup^{*} był nienaganny^{**}, jako szafarz^{***} Boży, nie samowolny^{***}, nieskłonny do gniewu, nie oddający się pijaństwu, nie porywczy, nie szukający haniebnego zysku, ^{*gr: episkopos - por. 1Tm 3,2*}; 1P 2,25

^{**lub: bez nagany; ***lub: zarządca; ****nie butny}

8. Ale gościnny, miłujący dobro, roztropny^{*}, sprawiedliwy, święty, opanowany^{**},

^{*lub: prakt. mądrość, właściwe działanie w każdej sytuacji}

^{**lub: panujący nad sobą, zdyscyplinowany - por. Ga 5,23*}

9. Trzymający się zgodnie z nauką słowa godnego zaufania, aby mógł zachęcać^{*} w zdrowej nauce i napominać^{**} tych, którzy się sprzeciwiają.

Obj 3,11; 2Tes 2,15; 2Tm 1,13

^{*gr: parakaleo - wzywać na pomoc, zachęcać, brać w obronę}

^{**gr: elencho - wykazywać błąd argumentując, karcić}

10. Wielu bowiem jest nieposlušnych^{*}, pustych gadułów^{**} i zwodzicieli^{***}, szczególnie wśród obrzezanych,

Dz 20,29; Rz 16,17; Ef 4,14

^{*lub: niekarnych - por. w 6****; **mówiących brednie}

^{***lub: prowadzić innych do własnych iluzji, oszustów umysłu}

11. Którym trzeba zatykać usta; oni to wywracają całe domy, nauczając czego nie należy^{*} dla brudnego zysku. ^{*lub: trzeba} 1P 5,2

12. Powiedział któryś z nich, ich własny prorok: Kretenci zycy zawsze kłamcy, złe bydła, brzucho leniwe.

13. Świadczy to jest prawdziwe; dla tej przyczyny karć^{*} ich surowo, żeby zdrowi byli w wierze,

2Kor 13,10; 1Tm 1,4; 2Tm 4,1

^{*gr: elencho - wykazywać błąd argumentując, karcić}

14. I nie zwracali *uwagi* na żydowski baśnie i przykazania ludzi, którzy odwracają się od prawdy.

Ps 141,5; Mk 7,7; 1Tm 4,6

15. Dla czystych wszystko prawdziwie^{*} jest czyste^{**}, a dla skalanych i niewierzących nic nie jest czyste, ale skalany^{***} jest ich umysł i sumienie^{****}.

Lk 11,39; Rz 14,14; 1Kor 10,23

^{*gr: men - part. wzmacniająca; **gr: katharos - 2Tm 2,22***}

^{***gr: miaimo - kalać, brudzić, plugawic; ****por. 2Tm 1,9***}

16. Wyznają, że znają Boga; ale swoim czynami zapierają się Go, będąc obrzydliwymi^{*} i nieposlušnymi, i niezdolnymi^{**} do żadnego dobrego czynu. ^{*lub: budzący wstręt} Rz 1,28; ^{**lub: nienadający się, niewyprobowani - 2Kor 13,7**} 2Tm 3,8

2 Ty jednak mów, co przystoi^{*} zdrowej nauce, ^{*gr: prepo - jest właściwe, Tt 1,9; 1Tm 1,10; jest zgodne, odpowiada, być wybitnym} 2Tm 4,3

2. Aby starsi mężczyźni byli trzeźwi, godni szacunku, roztropni, zdrowi w wierze, w miłości, w cierpliwości.

3. Tak samo i starsze kobiety w zachowaniu^{*} godne świętości^{**}, niesklonne do oszczerstw, nieziewolone nadużywaniem wina, nauczające tego, co dobre^{**},

Rz 16,2; 1Tm 2,9; 1P 3,3

^{*gr: katastema - ogół zachowań i postaw: wygląd, słowa, gesty, sposób zachowania; **lub: czcigodne; ***szlachetne}

4. Aby uczyły młodsze kobiety rozsądku, by te kochały swoich mężów, by kochały swoje dzieci,

1Tes 5,2; Tt 2,2; 1Kor 14,34; 1Tm 2,12

5. Rozsądne, czyste*, zajmujące** się domem, dobrotliwie, uległe swoim mężom, aby nie bluźniono Słowu Bożemu. Prz 31,10-31

*gr: *hagnos - godnie czci, święte*; ***tub: pilnujące domu*

6. Młodzieńców tak samo zachęcaj do rozsądku*. **dost.: by zachowywali rozsądek*

7. We* wszystkim stawiaj siebie jako wzór** dobrych czynów, w nauczaniu *okazuj* prawość, powagę, czystość***, **tub: nade wszystko*

**gr: *typos - przykład, typ, wzór*; ****por: Ef 6,24* 1Tm 4,12*

8. Słowo zdrowe, nienaganne*, aby przeciwnik został zawstydzony, nie mając *nic* podłego o was do powiedzenia. **tub: bez zarzutu*

9. Słudźy*, aby byli ulegli swoim panom, aby we wszystkim im się podobali i nie sprzeciwiali się, **tub: niewolnicy* Kol 3,22

10. Nie kradli, lecz okazywali wszelką dobrą wierność, aby we wszystkim byli ozdobą* nauki Zbawiciela naszego Boga. 1Tm 6,1

*gr: *kosmos - uporządkować, przyozdobić, zyskać cześć*

11. Ukazała* się bowiem wszystkim ludziom zbawienna łaska Boża, Dz 20,24; Hbr 12,15

*gr: *epifaino - ukazać się, dać się poznać, wynieść na światło*

12. Nauczającą* nas, abyśmy wyrzekli się bezbożności i światowych pożądliwości, i w obecnym wieku żyli roztropnie, sprawiedliwie i pobożnie. Hbr 12,5; 1Tes 4,9

*gr: *paideuo - wychowywać, poprawiać, korygować, nauczać*

13. Oczekując szczęśliwej* nadziei i ukazania się chwały wielkiego Boga i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa, 1Kor 1,7;

**tub: błogosławionej* 2Tm 4,8; 1Tm 2,3

14. Który dał samego siebie za nas, aby nas wykupił od wszelkiej nieprawości i oczyścić sobie lud wybrany na szczególną własność, gorliwy w dobrych czynach. Ga 1,4; Ef 5,25

15. To mów i zachęcaj, i strofuj* z całą *władzą* nakazywania**. Niech nikt tobą nie gardzi!***. **por: Tł 1,9***; **gr: *epitaxe - rozkaz, polecenie, dekret wydany przez władzę*; ****tub: nie lekceważ* 1Tm 4,12

3Przypominaj im, aby zwierzchnościom i władzom byli ulegli i posłuszni, gotowi do wszelkiego dobrego czynu; Kaz 8,2; Rz 13,1

2. Aby nikomu nie bluźnili, nie byli wojowniczy, *ale byli* uprzejmi, okazujący wszelką* łagodność** wobec wszystkich ludzi.

**tub: pełną*; **gr: *praoties - delikatność, łagodność, życzliwość*

3. I my bowiem byliśmy niegdyś bezmyślni, nieposłuszni, błądzący, zniewoleni* rozmaitymi pragnieniami** i przyjemnościami, w zło-

ści i zazdrości, wiodący *życie* budzące obrzydzenie***, nienawidzący jedni drugich.

**tub: służący*; **pożądliwościami Rz 3,9; J 8,34; Obj 18,2

4. Ale gdy ukazała się dobroć i miłość* ku ludziom* Boga, Zbawiciela naszego, *gr: *filanthropia - miłość do ludzi* 2P 1,1; Jud 1,25

5. Zbawił nas, nie z* uczynków, których my dokonaliśmy w sprawiedliwości, ale według swojego miłosierdzia przez kąpiel** odrodzenia** i odnowienia Ducha Świętego,

**tub: na podstawie* Rz 10,1; 11,6; 2Tm 1,9; J 3,4; 15,3;

**gr: *loutro - kąpanie się, kąpiel, obmycie, łaznia* Ef 5,26

***gr: *palingenesia - ponowne zrodzenie, odnowienie - Mt 19,28**

6. Którego wylał na nas obficie przez Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego,

7. Abyśmy, będąc uznani za sprawiedliwych *dzięki* Jego łasce, stali się dziedzicami zgodnie z nadzieją życia wiecznego. Rz 3,24; 5,1

8. Godne zaufania* *jest* to słowo i chęć, abyś o tym stanowczo twierdził, żeby ci, którzy uwierzyli Bogu, troszczyli** się o przodowanie w dobrych czynach***. *Te sprawy* są dobre i pożyteczne *dla* ludzi. **tub: wiary*

*gr: *frontideo - myśleć, troszczyć się, starać, zwracać uwagę*

****tub: myśleli o sławie na czele w dobrych dziełach wobec*

tych, którzy uwierzyli Ef 2,10; Mt 5,16; 2Tm 3,17

9. Natomiast głupich dociekań i rodowodów, i kłótni, i walk związanych z Prawem unikaj*; są bowiem bezużyteczne i próżne.

*gr: *peristemi - obrócić się w celu uniknięcia czegoś, stronić*

10. A człowieka czyniącego rozłam*, po pierwszym i drugim napomnieniu** unikaj***,

*gr: *hairetikos - zdolny do wyboru, heretyk* Rz 16,17;

dost.: układac do rozmnu - por: 1Tes 5,12* 2Tes 3,6;

****tub: odsuwać się, odrzucać, nie przyjmować* Ga 5,20; 2P 2,1

11. Wiedząc, że taki jest przewrotny i grzeszy*, i sam na siebie wydając *skazujący* wyrok. *gr: *hamartano - być pozbawionym czegoś, chybić celu*

12. Gdy pośłó do ciebie Artemasa albo Tychikusa, staraj* się przyjść do mnie do Nikopolis; bo tam postanowiłem przezimować. **tub: bądź gorliwy* 2Tm 4,12; 1Kor 16,6; Dz 20,4

13. Zenasa, uczonego w Prawie* i Apollosa pilnie wypraw w drogę, aby im niczego nie brakowało. Dz 18,24; Rz 15,24; 1Kor 16,11

*gr: *nomikos - znawca, nauczyciel Prawa, biegły w Prawie*

14. Niech i nasi uczą się przodować w dobrych dziełach, aby wobec koniecznych potrzeb, nie byli bezowocni. Dz 18,3; Rz 3,30

15. Pozdrawiają cię wszyscy, którzy są ze mną. Pozdrów tych, którzy nas miłują w wierze. Łaska z wami wszystkimi. Amen.

List apostoła Pawła do Filemona

1 Paweł, więzień Chrystusa Jezusa i Tymoteusz, brat, do Filemona umiłowanego – i naszego współpracownika, Ef 4,1; 2Tm 1,8

2. I do umiłowanej Apfii, i do Archipa, naszego współbojownika, i do zboru*, który jest w twoim domu. Kol 4,15; 1Kor 16,9

*gr: *ekklezja - wywołani z, społeczność, zgromadzenie publ.*
3. Łaska wam i pokój od Boga, Ojca naszego i Pana Jezusa Chrystusa. Rz 16,5

4. Dziękuję Bogu mojemu, zawsze wspominając* ciebie w moich modlitwach, Rz 1,8;

*dost.: *czynię uzmiankę o tobie* 1Tes 1,2; 2Tm 1,3
5. Słyszając o twojej miłości i o wierze, którą masz wobec Pana Jezusa i względem wszystkich świętych,

6. Aby twój udział w wierze* stał się skutecznym** w dogłębnym*** poznaniu całego dobra, które jest w was, ze względu na Chrystusa Jezusa. Flp 4,14; 1Tm 6,18; Hbr 13,16

*lub: *wspólnota twojej wiary*; **gr: *energeo - por. Flp 2,13**
***gr: *epignosis - dokładne, głębokie, pełne poznanie*

7. Albowiem mamy wielką radość i zachęte z powodu twojej miłości, bo serca* świętych orzeźwione są przez ciebie bracie. 1Tes 1,3;

*lub: *wnętrze, najgłębsze uczucia* 2Kor 7,13; 2Tm 1,16

8. Dlatego, mając wielką śmiałość* w Chrystusie mógłbym ci rozkazywać, co należy**.

*lub: *ufna odwaga, swoboda*; **lub: *co przystoi, co stosowne*

9. Raczej ze względu na tę miłość proszę, ja, Paweł, starzec*, a teraz i więzień Jezusa Chrystusa. *gr: *presbites - starzec, poseł* Rz 12,1; 1Kor 5,20

10. Proszę cię więc o dziecko moje, o Onesyma, którego zrodziłem w moich więzach*, *lub: *łańcuchy, kajdany* Tt 1,2; 1Kor 4,15

11. Który tobie kiedyś był nieprzydatny, ale teraz tobie i mnie *jest* przydatny;

12. Którego ci odesłałem, a jego, to jest moje serce*, przygarnij. *lub: *wnętrze, najgłębsze uczucia*

13. Chciałem go zatrzymać przy sobie, aby za ciebie służył mi w więzach Ewangelii.

14. Ale bez twojego postanowienia* nie chciałem nic uczynić, aby dobry twój *czyn* nie był jakby z przymusu, lecz z dobrej woli.

*lub: *opinia, zdanie, wola* 1Kor 9,17; 1P 5,2

15. Bo być może, dlatego na chwilę* został od ciebie odlaczony, abyś *ponownie* otrzymał go na wieki**.

*gr: *hora - godzina, czas, krótki okres czasu*; **dost.: *wieczny*

16. Już nie jako niewolnika, ale więcej niż niewolnika, jako brata umiłowanego, a szczególnie dla mnie, a o ileż bardziej dla ciebie i w ciebie*, i w Panu. Mt 23,8; Ga 4,28; Kol 3,2

*gr: *sarks - ciało, ciało bez życia, cielesność - zmysł natura*

17. Jeśli więc masz mnie za towarzysza*, to przyjmij go jak mnie. Dz 16,15;

*lub: *uczestnika we wspólnej sprawie* Ef 3,6; Hbr 3,14

18. A jeśli ciebie w czymś skrzywdził* albo jest coś winny, zapisuj to na mój *rachunek*.

*gr: *adikeo - czyni niesprawiedliwość, krzywdzi, szkodzi*
19. Ja, Paweł, napisałem własną ręką; ja zapłacę*, nie mówiąc o tym, że jesteś mi winien samego siebie *w zamian*. 1Kor 16,21;

*lub: *oddam* Ga 5,2; 1Kor 4,15

20. Tak, bracie, obym* ja przez ciebie *doznał* radości** w Panu, odśwież moje serce***

w Panu. *tryb życzący Iz 29,19; 1J 3,17; 1Tes 2,19

gr: *oninemi - odnieść korzyść, pokrzepić*; ****wnętrze - por. w. 12

21. Przekonany* o twoim posłuszeństwie** napisałem do ciebie, wiedząc, że uczynisz więcej niż mówię. 2Kor 2,3; Ga 5,10

*lub: *pokładać ufność*; **gr: *hypago - uległość, poddanie*

22. A jednocześnie przygotuj mi gościnę; albowiem mam nadzieję, że przez modlitwy wasze będę wam darowany.

23. Pozdrawiają* cię Epafras, mój współwięzień w Chrystusie Jezusie, Kol 1,7;

*gr: *aspazdomai - por. 2Tm 4,21*** Rz 16,7; Kol 4,10

24. Marek, Arystarch, Demas, Łukasz, moi współpracownicy.

25. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z duchem waszym. Amen. Rz 16,20; 2Tm 4,22

List do Hebrajczyków

1 Bóg, który wielokrotnie* i wieloma sposobami mówił dawniej do ojców** przez*** proroków, ****dost. w prorokach* Lb 12,6; Am 3,7

*dost.: w wielu częściach, wielu miejscach; ** (do) przodków
2. W te ostatnie dni przemówił do nas poprzez* Syna, którego ustanowił dziedzicem** wszystkich rzeczy i przez którego uczynił okresy czasu***.

Ps 2,8; Mt 17,5; Dz 10,36; Ga 4,4
*lub: w Synu, w (osobie) Syna; **otrzymywać coś przez przydział

***lub: wieki, światy - gr: aion - wiek, epoka, odcinek czasu, świat

3. On, będąc blaskiem chwały i wyrażeniem Jego istoty*, podtrzymując*** wszystko słowem swojej mocy, gdy sam*** dokonał oczyszczenia naszych grzechów, zasiadł po prawicy Majestatu na wysokościach.

2Kor 4,4; Kol 1,15
*gr: charakter - dokładne oddanie, wierne powielenie, kopia, znak wyryty ryłcem; **gr: hypostasis - istota - por. Hbr 11,1*
***lub: niosąc; ****dost.: przez samego siebie

4. Stał się o tyle ważniejszy od aniołów, o ile wspanialsze* od nich odziedziczył imię.

*gr: diaforos - różne co do rodzaju - stąd: lepsze, doskonalsze

5. Do którego bowiem z aniołów kiedykolwiek powiedział: Ty jesteś moim Synem, ja ciebie dziś zrodziłem*? I ponownie: Ja mu będę ojcem, a on będzie mi Synem?

gr: gennao - narodzić się, stawać się, być zrodzonym - Mt 1,2

6. A kiedy znowu wprowadza* pierworodnego na zamieszkały świat**, mówi: Niech mu oddadzą pokłon wszyscy aniołowie Boga.

*lub: wprowadził; **gr: oikoumene - mieszkający ziemi, Ps 97,7; cala zamieszkała ziemia, świat Mt 1,25; Kol 1,15; Hbr 12,23

7. O aniołach* wprawdzie powiedziano: On czyni swoich aniołów wiatrami, a swoje sługi płomieniem ognia, *gr: angelos - posłaniec Ps 104,4

8. Do Syna natomiast: Tron twój, o Boże, na wieki** wieków; berłem sprawiedliwości berło twojego królestwa.

Hbr 3,4; J 10,33; 20,28

*gr: ho - rodz. określ. tu: jako wolać; *dost.: Bóg; **por. u 2***

9. Umiłowałeś sprawiedliwość, a zniemawidziłeś nieprawość, dlatego namaszczył cię, o Boże, Bóg twój olejkim radości jak żadnego z twoich towarzyszy. *gr: ho - por. u 8*; *dost.: Bóg

10. I: Ty, o PANIE, na początku założyłeś fundamenty* ziemi, a niebiosa są dziełem twoich rąk. *lub: ugruntować, uczynić trwałąm Ps 102,25

11. One przemienią, ale Ty trwasz, wszystkie jak szata ulegną zużyciu*, *lub: zestarzeją się

12. I jak płaszcz je zwinięsz, i będą odmienione; ale Ty jesteś zawsze ten sam i lata twoje się nie skończą*.

*lub: ustaną
13. I czy kiedykolwiek powiedział do któregoś z aniołów: Zasiadaj po mojej prawicy, dopóki nie położę nieprzyjaciół twoich jako podnożek twoich stóp?

Ps 110,1

14. Czyż nie są oni wszyscy duchami usługującymi, posyłanymi do służby z powodu tych, którzy mają* odziedziczyć zbawienie?

*gr: mello - mieć zamiar, tu: czynność, która na pewno nastąpi

2 Dlatego musimy tym bardziej trzymać się tego, co słyszeliśmy, abyśmy czasem nie minęli się z celem*.

Joz 23,11; Prz 4,1; 2P 1,15

*lub: nie zniósło nas z kursu, zbyczyli z drogi, oddalili się

2. Bo jeśli Słowo wypowiedziane przez aniołów stało się pewne*, a każde przestępstwo i nieposłuszeństwo otrzymało zgodną z prawem odpłatę,

Dz 7,53; Hbr 10,25; 11,26

*gr: bebaios - stały, mocny, trwały - stąd: godny zaufania

3. To jak my umknijemy* przed karą, jeśli zlekceważymy tak wielkie zbawienie, które wzięło swój początek przez zwiastowanie** Pana, a nam zostało potwierdzone przez tych, którzy usłyszeli.

Mt 23,33; Rz 2,3; 2Kor 5,19

*lub: uniknąć czegoś, wyjść cało; **głoszenie, opowiadanie

4. Bóg równocześnie poświadcza je również przez znaki* i cuda, i różne przejawy mocy, i przez udzielanie** Ducha Świętego według swojej woli.

Mk 16,15; Rz 15,18; 2Kor 12,12

por. J 4,54; **lub: mieć udział w czymś, rozdzielanie

5. Bo nie aniołom poddał przysły zamieszkały świat*, o którym mówimy.

por. Hbr 1,6

6. Zaświadczył o tym gdzieś ktoś, mówiąc: Kim jest człowiek, że o nim pamiętasz, albo Syn Człowieczy, że go nawiedzasz*?

Ps 8,4; *lub: troszczysz się, spoglądasz na niego Ps 144,3; Łk 1,68

7. Na małą chwilę uczyniłeś Go mniejszym od aniołów, ukoronowałeś Go chwałą i czcią, postawiłeś Go nad dziełami swoich rąk,

8. Wszystko poddałeś pod Jego nogi. Gdy bo-

wiem wszystko Mu poddał, nie zostawił nic, co nie byłoby Mu podporządkowane; lecz teraz jeszcze nie widzimy, że wszystko jest Mu poddane^{*}.
*gr: hypotasso - poddać, okazać posłuszeństwo

9. Ale widzimy Tego, który na krótko *uczyniony* jest mniejszym od aniołów, Jezusa, który przez cierpienie śmierci został ukoronowany chwałą i czcią, aby *dzięki* łasce Boga za każdego skosztował śmierci. Iz 7,14

10. Przysłało bowiem Temu, dla którego jest wszystko i przez którego jest wszystko, aby Tego, który wielu synów wprowadził do chwały, wodza ich zbawienia, uczynić doskonałym przez cierpienia.

11. Bo i Ten, który uświęca, i ci, którzy są uświęceni, z jednego są wszyscy; z tej przyczyny nie wstydzi się nazywać ich braćmi,

12. Gdy mówi: Opowiem iniej Twoje moim braciom, pośredku zgromadzenia^{*} zaśpiewam Ci hymn^{**}.
Ps 22,22; 111,1; J 8,20

gr: ekklesia - por. 1Kor 1,2; **gr: hymneo - sławić pieśnią
13. I ponownie: Ja będę *pokładał* w Nim^{*} ufność. I ponownie: Oto ja i dzieci, które dał mi Bóg.
*lub: z powodu Niego Ps 18,2; 2Sm 22,3

14. Ponieważ dzieci są uczestnikami ciała^{*} i krwi, podobnie i On stał się ich uczestnikiem, aby przez śmierć zniszczyć^{**} tego, który ma *swój* siłę^{***} w śmierci, to jest diabła.
*gr: sarkis - por. Kol 2,11**; **1Kor 1,28*** 1Kor 15,54; 2Tm 1,10;
***gr: kratos - moc, siła, połączny czyn, dzieło mocy 1J 3,8

15. I żeby wyswobodzić tych, którzy z powodu lęku przed śmiercią przez całe życie podlegli byli niewoli.

16. Albowiem oczywistym jest, że nie ujmuje się On za aniołami, ale ujmuje się za potomstwem^{*} Abrahama.
*lub: nasieniem

17. Stąd zobowiązany był, aby we wszystkim zostać upodobnionym^{*} do braci, by stał się miłosiernym i wiernym arcykapłanem przed Bogiem, dla przeblągania za grzechy ludu.

*gr: homoioo - być ucywnionym jak, porównać Iz 11,5;
coś z czymś, czynić podobnym Rz 3,25; 1J 4,10

18. W czym bowiem doznał cierpień, będąc poddawany próbie^{*}, w tym moście dopomóc tym, którzy są poddawani próbie.
*lub: kuszony

3 Dlatego też, bracia święci, uczestnicy powołania niebiańskiego, patrzcie uważnie na apostoła i arcykapłana naszego wyznania, Jezusa Chrystusa,
Kpl 21,10; Hbr 4,14;

*lub: skupić wzrok lub umysł na, dostrzec Hbr 7,26

2. Wiernego *Temu*, który Go ustanowił^{*}, podobnie jak Mojżesz *był wierny* w całym Jego domu.
*lub: uczynił, wyznaczył Hbr 3,5; Za 6,12

3. Bo ten uznany jest za godnego większej chwały od Mojżesza, o ile większą cześć ma od domu, ten który *go* zbudował.

4. Bo każdy dom jest przez kogoś budowany, ale Tym, który wszystkie zbudował jest Bóg.
Kol 1,18; 1P 2,5

5. A Mojżesz był wierny w całym Jego domu jako sługa^{*}, na świadectwo tego, co miało zostać powiedziane,
Mt 24,45; Lb 12,7

*gr: therapon - wierny asystent, służący dobrowolnie innym

6. Lecz Chrystus *jest* jako Syn w^{*} swoim domu; domem Jego mi jesteśmy, jeśli tylko ufną odwagę^{**} i chlubę z nadziei zachowamy niewzruszenie aż do końca.

*lub: ponad swoim domem 1Kor 3,16; 6,19; 2Kor 6,16;
**gr: parresia - śmiałość, otwartość - J 7,26* Ef 2,21; 1P 2,5

7. Dlatego, jak mówi Duch Święty: Dziś, jeśliście usłyszeli Jego głos, 2Sm 23,2; Dz 28,25

8. Nie zatwardzajcie^{*} waszych serc, jak podczas buntu^{**}, w dzień próby na pustyni,
gr: sklerymo - por. Rz 9,18 Wj 8,15; Lb 14,22; Prz 28,14

*gr: parapikrasmos - prowokacja, bunt, rozdrażnienie

9. Gdzie ojcowie wasi doświadczyli mnie, *wystawiając* mnie na próbę i widzieli moje dzieła przez czterdzieści lat.

10. Dlatego rozgniewałem się na to pokolenie^{*} i powiedziałem: Zawsze błądzą^{**} sercem; nie poznali też moich dróg.
*lub: naród Jr 4,22
**lub: błąkają, dają się zwieść na manowce - gr: plamao

11. Więc przysiągłem w moim gniewie: Nie wejdą do mojego odcznienia.

12. Patrzcie^{*}, bracia, żeby czasem w kimś z was nie było złego serca niewiary, przez odstąpienie^{**} od Boga żywego;
Hbr 2,1;
*lub: baczenie, uważajcie; **w odstępstwie Lk 21,8; Rz 11,21

13. Ale zachęcajcie jedni drugich każdego dnia, dopóki trwa to, co nazywa się „Dzisiaj”, aby ktoś z was nie dał się zatwardzić^{*} zwiędzeniem^{**} grzechu.
Iz 44,20; 1Tes 2,11; Dz 11,23
*lub: być nieprzejednanym, upartym; **oszustwo, ułuda

14. Stałiśmy się bowiem uczestnikami Chrystusa, jeśli niewzruszenie aż do końca zachowamy początek^{*} tego fundamentu^{**}.

*gr: arche - źródło, początek, pieruszeństwo, władza
**gr: hypostasis - istota, pewność, rzeczywistość, natura

15. Kiedy mówi: Dziś, jeśliście usłyszeli Jego głos, nie zatwardzajcie waszych serc, jak podczas buntu^{*},
*lub: prowokacji, oporu - u 8**

16. Ci bowiem, gdy usłyszeli, zbuntowali się, lecz* nie wszyscy z tych, którzy wyszli z Egiptu *prowadzeni* przez Mojżesza.

*gr: *alla - ale, tylko, lecz - part. przecząca lub wskaz. różnicę stopnia*

*lub: *czyż nie wszyscy ci, którzy wyszli z Egiptu przez Mojżesza*

17. A na kogo gniewał się przez czterdzieści lat? Czyż* nie* na tych, którzy zgrzeszyli, których zwłoki legły na pustyni? Lb 26,64

*gr: *ouchi - wzmoć. od gr. ou: nie - stąd: czyż nie, ale nie*

18. Komu natomiast przysiągł, że nie wejdą do Jego odpocznienia, jeśli* nie* tym, którzy byli nieposłuszni? *gr: *ei me - por. Mt 16,4***

19. Widzimy więc, że nie mogli wejść z powodu niewiary. J 3,18; 2Tes 2,12

4 Lękajmy się więc, aby czasem, choć pozostaje *dla nas* obietnica wejścia do Jego odpocznienia, nie wydawało się *komuś*, że ktoś z was, jest jej pozbawiony*. Wj 12,25;

*gr: *hystereo - spóźnić się, pozostać w tyle, Rz 4,20*

mieć braki, nie mieć pełnej wartości, BG - być upośledzonym

2. I *my* bowiem jesteśmy odbiorcami dobrej nowiny, tak jak i tamci, ale tamtym usłyszane Słowo nie pomogło*, *bo* nie było** związane*** z wiarą tych, którzy usłyszeli.

*lub: *nie przyniosło korzyści; **dosł.: nie jest Dz 3,26; Ga 3,8*

***lub: *nie należeli do słuchających, którzy połączyli je z wiarą*

3. Bo do odpocznienia wchodzimy *my*, którzy uwierzyliśmy, tak jak powiedział: Przysiągłem w moim gniewie, że nie wejdą do mojego odpocznienia, pomimo dzieł dokonanych* od założenia świata. Wj 12,9; Pwt 12,9;

*dosł.: *które są dokonane, stały się Ps 95,11; Hbr 3,11*

4. Powiedział bowiem gdzieś o siódmym dniu tak: I odpoczął Bóg siódmego dnia od wszystkich swoich dzieł. Rdz 2,1; Wj 20,11

5. A tutaj ponownie: Nie wejdą do mojego odpocznienia*. *gr: *katapausis - dać spokój, odpocząć*

6. Skoro więc pozostawia niektórych, by weszli do niego, a ci, którym wcześniej głoszone, nie weszli z powodu nieposłuszeństwa*,

*gr: *apeitheia - uporczywy sprzeciw, brak uległości Dz 13,46*

7. *Tb* ponownie wyznacza* pewien dzień – „Dzisiaj” i mówi przez Dawida** po długim czasie, tak jak jest powiedziane: Dzisiaj, jeśliście usłyszeli Jego głos, nie zatwardzajcie waszych serc. *lub: *ustanawia; **por. Ps 95,8*

8. Bo gdyby Jozue wprowadził ich do odpocznienia, to *Bóg* nie mówiłby po takim czasie o innym dniu, Dz 7,45

9. A zatem pozostaje jeszcze odpocznienie szabatu *dla* ludu Bożego.

10. Albowiem kto wszedł do Jego odpocznienia, ten sam odpoczął od swoich dzieł, tak jak Bóg od swoich.

11. Starajmy* się *uślnie* wejść do tego odpocznienia, aby ktoś nie popadł w ten sam przykład nieposłuszeństwa. Rz 11,11; 2P 1,10;

*lub: *wykażemy gorliwość, gorąco pragniemy 1Kor 10,12*

12. Bo Słowo Boże jest żywe i skuteczne, ostrzejsze niż każdy miecz* obosieczny, przenikające aż do rozdzielenia duszy, jak i ducha, stawów, jak i szpiku**, zdolne do osądzenia zamysłów i intencji*** serca. Lz 49,2;

*tj. *krótki lub dłuższy stylizowany szylet; **dosł.: szpików*

***lub: *zamiarów, rozmyślań, idei Ps 94,11; Jr 17,10*

13. I nie ma stworzenia ukrytego przed Jego obliczem, owszem, wszystko jest obnażone i odsłonięte przed oczami Tego, któremu *zdamy* sprawę. 1Sm 16,7

14. Mając więc wielkiego arcykapłana, który przeszedł *przez* niebiosą, Jezusa, Syna Bożego, trzymajmy się mocno *naszego* wyznania.

15. Nie mamy bowiem arcykapłana, nie mogącego współczuć w naszych słabościach, lecz *takiego, który* na podobieństwo *nam*, doświadczony* jest we wszystkim, oprócz grzechu. *lub: *poddany próbie - Jk 1,13** Hbr 11,17

*gr: *choris - bez czegoś, bez żadnego, bez włączenia czegoś, oprócz*

16. Zbliżajmy się więc z ufną odwagą do tronu łaski, abyśmy otrzymali miłosierdzie i znaleźli łaskę, a we właściwym czasie pomoć*. *lub: *łaskę ku pomocy we właściwym czasie*

5 Albowiem każdy arcykapłan brany z ludzi, za ludzi jest ustanawiany w obecności* Boga, aby składał dary i ofiary za grzechy,

*gr: *pros - przed, wobec, względem, blisko, przy kimś, u kogoś*

2. Który może okazywać współczucie* nieświadomym i błądzącym, bo sam poddany jest słabości. *gr: *metriopatheo - traktować łagodnie, zachować umiar w sferze emocji, współczuć w odp. mierze*

3. I z tego powodu powinien, jak za lud, tak i za samego siebie składać ofiary za grzechy.

4. A nikt sam sobie tej godności* nie bierze, tylko ten, który jest powoływany** przez Boga, jak Aaron. Wj 28,1; Lb 16,5; J 3,25

*gr: *time - cześć, szacunek, wartość; **gr: kaleo - por. Mt 22,8**

5. Tak i Chrystus nie sobie samemu oddał chwałę*, aby stać się arcykapłanem, lecz *uczynił to* Ten, który powiedział do Niego: Ty jesteś Synem moim, Ja ciebie dzisiaj zrodziłem. *gr: *doksadzo - por. 7,39*** Ps 2,7; Hbr 1,5

6. Jak i na innym *miejscu* mówi: Ty jesteś kapłanem na wieki^{*} według porządku^{*} Melchisedeka. ^{*dost.: na wiek Rdz 14,18; Ps 110,4; Hbr 7,15}

^{**gr.: taksis - porządek, ład, właściwy stan, ranga, styl}

7. Za dni swojego życia w ciele, z wielkim wołaniem^{*} i ze łzami, przynosił On błagania i usilne prośby do Tego, który mógł Go zbawić^{**} od śmierci i został wysłuchany przez wzgląd na pobożność, ^{*lub: krzykiem; **ratować}

8. I chociaż był Synem, nauczył się posłuszeństwa przez to, co wycierpiał^{*}. ^{Flp 2,8}

^{*gr.: pascho - cierpieć dotkliwie, znośić niedolę, odczuwać}

9. A gdy został doskonałym^{*}, stał się dla wszystkich, którzy są Mu posłuszni, sprawcą^{**} zbawienia wiecznego, ^{Iz 45,7; Hbr 2,10; 11,40;}

^{*dost.: który został uczyniony doskonałym, wydoskonalconym}

^{**gr.: aithos - będący przyczyną, sprawca, źródło Łk 13,32}

10. I został nazwany przez Boga arcykapłanem według porządku Melchisedeka.

11. O którym^{*} mamy wiele słów do powiedzenia i trudnych do wyjaśnienia, skoro staliście się ociążeni^{**} w słuchaniu. ^{*lub: o czym; **gmuśni}

12. Bowiem wy, którzy ze względu na czas powinniście być nauczycielami, ponownie potrzebujecie, aby was ktoś nauczył początkowych zasad^{*} Słów Bożych, staliście się potrzebującymi mleka, a nie stalego pokarmu. ^{*lub: elementarnych - por: Kol 2,20^{*} 1Kor 3,1; 1P 2,2}

13. Każdy, kto karmi się mlekiem, jest niedoświadczony^{*} w nauce^{**} sprawiedliwości, bo jest niemowlęciem. ^{Iz 28,9; 1Kor 13,11; Ef 4,14}

^{*gr.: apeiros - nieobyty, niezaznajomiony; **lub: słowie}

14. Dojrzałym natomiast, *właściwy* jest stały^{*} pokarm; ci dzięki praktyce^{**} mają zmysły^{***} wyćwiczone do rozróżniania tego, co dobre, a także i złe. ^{Rdz 2,9; Pwt 1,39; 2Sm 19,35}

^{*dost.: twardy, solidny; **lub: nawyk; ***władze poznawcze}

6 Dlatego też pozostawiając początek^{*} nauki^{**} Chrystusa, wnosimy się ku doskonałości, nie zakładając ponownie fundamentu o upamiętaniu^{***} się z martwych uczynków i o wierze w Boga, ^{Dz 26,20; 2P 3,9; Hbr 9,14}

^{*gr.: arche - por: J 1,1^{*}; **gr.: logos - słowo, nauka, sprawa, idea}

^{***gr.: metanoia - zmiana myślenia, zawrócenie - 2P 3,9^{**}}

2. O nauce o chrztach, o wkładaniu rąk, także o powstaniu z martwych i o sądzie wiecznym.

^{Mk 16,18; 1Tm 5,22; 1Kor 10,1-4; 15,22}

3. A to właśnie uczynimy, jeśli Bóg pozwoli^{*}.

^{*gr.: epitrepo - zezwolić, dopuścić, upoważnić Jk 4,15}

4. Albowiem niemożliwe jest, aby tych, którzy raz^{*} zostali oświeceni i skosztowali da-

ru niebiańskiego, i stali się uczestnikami Ducha Świętego,

^{Hbr 10,26; 2P 2,20}

^{*gr.: hapaks - raz, raz na zawsze - dot. wszystkich czasowników w aoryście w w 4 i 5 w znaczeniu ilościowym, jak i jakościowym raz zostali oświeceni, raz skosztowali daru ..., raz stali się ...}

5. I skosztowali^{*} dobrego Słowa^{**} Bożego, a także mocy wieku, który ma nadzieję,

^{*lub: zasmakowali; **gr.: rhema - słowo wypowiedziane}

6. A mimo to upadli^{*}, aby ich na nowo^{**} odnawiać ku upamiętaniu, gdyż oni ponownie krzyżują dla siebie samych Syna Bożego i wystawiają Go na publiczną hańbę. ^{Hbr 12,16}

^{*gr.: parapipto - upaść obok kogoś, ześlizgnąć się na bok, złożyć z drogi, skrócić w bok - tylko w Hbr 6,6; **zmian, z powrotem}

7. Ziemia bowiem, która często piła deszcz, który na nią przychodził, rodzi rośliny przydatne dla tych, którzy ją uprawiają, taka otrzymuje błogosławieństwo od Boga;

8. Lecz ta, która wydaje ciernie i osty, jest nieużyteczna i bliska przekleństwa, a jej koncem jest spalenie. ^{Mi 4,1; Mt 3,10; J 15,6}

9. Jednak umiłowani, chociaż tak mówimy, to jeśli chodzi o was, jesteśmy przekonani o czymś lepszym i że trzymacie się^{*} zbawienia. ^{*lub: trzymać coś w ręku, posiadać, mieć na własność}

10. Bóg bowiem nie jest niesprawiedliwy, aby miał zapomnieć o waszym dziele i o trudzie miłości, jaki okazujecie dla Jego imienia, gdy służyście i służycie świętym.

11. Pragniemy natomiast, aby każdy z was okazywał tę samą gorliwość wobec całkowitej pewności nadziei, aż do końca,

12. Abyście nie stali się ociążeni, ale naśladowali tych, którzy przez wiarę i cierpliwość^{*} dziedziczą obietnice. ^{Prz 3,14;}

^{*gr.: makrothymia - por. 1Tm 5,14^{****} Jk 5,10; Rz 4,12}

13. Bo gdy Bóg dawał obietnicę Abrahamowi, nie miał nikogo większego, na kogo mógłby przysiąc, przysięgł więc na samego siebie,

14. Mówiąc: Z pewnością błogosławić^{*} ci będę i roznożę cię obficie. ^{Rdz 22,17; Ne 9,23}

^{*gr.: eulogeo - sławić, chwalić (Boga), zostać pobłogosławionym}

15. A cierpliwie czekając, osiągnął^{*} spełnienie^{**} obietnicy. ^{*gr.: epitymchano - uzyskać, dochodzić}

16. Ludzie bowiem istotnie przysięgają na kogoś większego, a potwierdzająca przysięga jest końcem ich każdego sporu^{*}.

^{*gr.: antilogia - zaprzeczenie, sprzeciw, bunt Rdz 21,23; Ez 17,16}

17. Dlatego też Bóg, chcąc tym bardziej okazać^{*} dziedzicom obietnicy niezmiennność swojej woli^{*}, poręczył ją przysięgą,

^{*lub: plan, postanowienie Ga 3,29; Jk 2,5; Hbr 11,9}

18. Abyśmy przez dwie rzeczy niezmiennie, co do których jest niemożliwe, aby Bóg kłamał, mieli mocną zachętę, *my, którzy* ocaleliśmy*, by chwycić się leżącej przed nami nadziei,

Lb 23,19; Mt 24,35; Tt 1,2

*gr: *katafeugo - zbiec, uciec w poszuk. schronienia - por. Lb 35,26*

19. Którą mamy jako kotwicę duszy, bezpieczną* i mocną, wchodzącą aż do wewnątrz** za zasłonę, *lub: niezawodną; **dost.: bardziej wewnątrz

20. Dokąd w naszym imieniu, jako poprzedzający nas, wszedł Jezus, *który* stał się według porządku Melchisedeka arcykapłanem na wieki*. *dost.: na wiek Kpl 16,15; J 14,2; Rz 8,34; Hbr 4,14

7 Ten bowiem Melchisedek, król Salemu, kapłan Boga Najwyższego, wyszedł na spotkanie Abrahama wracającego po rozgromieniu* królów i mu pobłogosławił**;

*gr: *kope - akt cięcia, uderzenie, rzeź* Rdz 14,18; Iz 41,2;

*gr: *eulogeo - wystawiać, chwalić, błogosławić* Dn 4,2

2. Jemu to udzielił Abraham dziesięciny ze wszystkiego. A imię jego jest tłumaczone najpierw jako król sprawiedliwości, a potem *także* król Salemu*, to jest król pokoju.

*od hebr.: *Szalem - „pokój”* Rdz 28,22; Kpl 27,32; Mt 3,10

określenie uważane za prastarą nazwę Jeruzolimy

3. Bez ojca, bez matki, bez rodowodu, nie mający ani początku dni, ani końca życia, ale będąc podobnym do Syna Bożego, trwa jako kapłan nieprzerwanie. Ps 110,4

4. Zauważajcie więc, jak wielki jest ten, któremu nawet patriarcha Abraham dał dziesięcinę z najlepszej części*. *lub: *pierwociny, łupu*

5. Wprawdzie i ci z synów Lewiego, którzy przyjmują kapłaństwo, mają przykazanie, by brać dziesięcinę od ludu według Prawa*, to jest od swoich braci, choć i oni wyszli z lędźwi** Abrahama. *por. Rz 2,12* Kpl 27,30; Lb 18,21

*lub: *bioder, w semickim myśleniu miejsce mocy rozrodczej*

6. Ale ten, którego rodowód nie wywodzi się od nich, wziął dziesięcinę od Abrahama i temu, który ma obietnicę, błogosławił.

7. A bez żadnego sporu, mniejszy* przez** większego*** jest błogosławiony.

*dost.: *mniejsze; **lub: od. ***dost.: większe, znacznie*

8. A tu nadto biorą dziesięciny ludzie, którzy umierają, tam natomiast ten, o którym jest składane świadectwo, że żyje.

9. I – jak można by powiedzieć* – w Abrahamie i Lewi, przyjmujący dziesięciny, jest obłożony dziesięciną; *gr: *epo - rzeć, mówić* Rdz 14,12

10. Był bowiem jeszcze w lędźwiach ojca, gdy Melchisedek wyszedł mu na spotkanie.

11. Gdyby więc doskonałość była *osiągana* przez kapłaństwo lewickie, a z powodu niego lud otrzymał Prawo, jaka jeszcze byłaby potrzeba, aby ustanawiać* innego kapłana zgodnie z porządkiem Melchisedeka, a nie, aby go nazywano *kapłanem* zgodnie z porządkiem Aarona? *dost.: *wzbudzać, by powstał* Kol 2,10

12. Bo skoro zmieniane jest kapłaństwo, to konieczne musi nastąpić i zmiana Prawa.

13. Bo Ten, o którym jest mowa, należał do innego pokolenia, z którego nikt nie służył* ołtarzowi. *dost.: *zajmować się czymś, poświęcać uwagę*

14. Bo jest oczywiste*, że nasz Pan wywodzi** się z Judy, o którym to pokoleniu Mojżesz nie powiedział odnośnie kapłaństwa.

*lub: *wszystkim wiadome, jednoznaczne* Rdz 49,10;

**dost.: *powstał, uwrósł, pochodzi* Iz 11,1; Jr 23,6; Mi 5,2

15. I jest to tym bardziej oczywiste, że na podobieństwo Melchisedeka jest ustanawiany* inny kapłan, *dost.: *zostaje wzbudzony, podnosi się*

16. Który stał się *nim*, nie według przykazania* prawa** cielesnego, ale według mocy niezniszczalnego życia. *por. Kol 4,10**; Rz 2,12*

17. Świadczy bowiem o *Nim*: Ty jesteś kapłanem na wieki* według porządku** Melchisedeka. *dost.: *na wiek; **gr: taksis - por. Hbr 5,6** Ps 110,4

18. Istotnie bowiem poprzednie przykazanie staje się nieważne z powodu jego bezsilności i bezużyteczności,

19. Prawo bowiem nie doprowadziło niczego do doskonałości, lecz wprowadzało* do lepszej nadziei, przez którą zbliżamy się do Boga. Ps 110,1; Hbr 9,9; Rz 8,3; Ga 2,16

*lub: *wprowadzić kogoś w czyste miejsce, wejść później*

20. I co więcej, *stało się* to, nie bez *złożenia przysięgi**, *gr: *horkomiosia - przysięga, słub*

21. Bo ci wprawdzie stali się kapłanami bez przysięgi, a Ten ze względu na przysięgę Tego, który do Niego mówi: Przysięgał PAN i nie będzie tego żałował*: Ty jesteś kapłanem na wieki** według porządku Melchisedeka. *gr: *metamelomai - odczuwać troskę, żal; **dost.: na wiek*

22. O tyle więc lepszego przymierza Jezus stał się poręczycielem*. Hbr 9,15-18;

*lub: *gwarantem* 1Kor 11,25; 2Kor 3,14

23. A tych kapłanów było wielu, dlatego że śmierć nie pozwala im trwać *na zawsze*;

24. Ten natomiast, na wieki* pozostaje, bo ma kapłaństwo nieprzechodnie. *por. w. 21**

25. Dlatego też, może całkowicie* zbawiać tych, którzy przez Niego przystępują do Boga; bo zawsze żyje, aby wstąpić* się za nimi. **lub: na zawsze* Iz 45,22; 1Tm 1,15; 1J 4,8

**gr: entynchano - błagać, upraszać, mieć o kogoś staranie*

26. Takiego właśnie przystało nam mieć arcykapłana, który stał się święty, niewinny, nieskalany, odłączony od grzeszników i wyższy ponad niebiosy,

27. Nie ma On potrzeby* codziennie, jak inni arcykapłani, najpierw składać ofiary za własne grzechy, a potem za lud; uczynił to bowiem raz na zawsze, gdy ofiarował samego siebie. **lub: przymusu, konieczności* Tt 2,14

28. Prawo* bowiem ustanawia arcykapłanami ludzi mających słabość; ale słowo złożonej przysięgi, po nadaniu Prawa* – ustanawia Syna Bożego uczynionego doskonałym na wieki*. **por. Rz 2,12***; ***dost.: na wiek*

8 Główną* więc myślą tego, co jest mówione, jest to, że mamy takiego arcykapłana, który zasiadł po prawej stronie tronu Majestatu na niebiosach, Hbr 10,12;

**gr: kefalaion - główna sprawa, najważniejsza rzecz* Kol 3,1

2. Jako sługa* świątyni i prawdziwego przybytku*, który wznosił PAN, a nie człowiek.

gr: leitourgos - por. Flp 2,25**; Hbr 9,8; 10,21; 1Tm 3,15

**gr: skenos - namiot, o Namiocie Zgromadzenia na pustyni*

3. Każdy bowiem arcykapłan ustanawiany jest do składania darów i ofiar. Dlatego też konieczne jest, aby i Ten miał co ofiarować.

4. Jeśliby bowiem prawdziwie był na ziemi, nie byłby kapłanem, gdyż są tu już kapłani, którzy według Prawa składają dary.

5. Służą oni obrazowi i cieniowi tego, co jest niebiańskie; Bóg tak ostrzegł Mojżesza, gdy zamierzał dokończyć przybytek: Mówi bowiem – patrz, abyś uczynił wszystko według wzoru, jaki ci pokazano na górze. Lb 8,4;

gr: chrematido - por. Mt 2,12 Dz 7,44; Hbr 10,1

6. Ale teraz przyjął On o tyle ważniejszą* służbę, o ile lepszego przymierza jest pośrednikiem, które prawnie* ustanowione jest na lepszych obietnicach. 1Tm 2,5; 2Kor 3,6

**gr: diaforas - różne co do rodzaju - stąd: lepsze, doskonalsze*

**lub: sankcjonowane przez prawo, ustanowione prawem*

7. Bo gdyby to pierwsze było nienaganne, to nie szukano by miejsca na drugie.

8. Obwiniając* ich bowiem mówi: Oto nadchodzi dni, mówi PAN, gdy zawrę z domem

Izraela i z domem Judy ostatecznie* nowe przymierze, **lub: ganiąc* Jr 31,31-34; Hbr 10,16

**gr: syntelo - doprowadzić do końca, wykonać, stać się*

9. Nie według przymierza, które uczyniłem z ich ojcami, w dniu, kiedy ująłem ich za rękę, aby wyprowadzić ich z ziemi egipskiej; gdyż oni nie wytrwali w moim przymierzu i ja ich zlekceważyłem, mówi PAN.

10. Bo takie jest przymierze, które ustanowię z domem Izraela w owych dniach, mówi PAN: Prawa* moje włożę w ich umysły i wypiszę je na ich sercach, i będę im Bogiem, a oni będą mi ludem. **por. Rz 2,12***

11. I nikt nie będzie uczył swojego bliźniego*, i nikt swojego brata, mówiąc: Poznaj PANA; wszyscy bowiem mnie poznają, od najmniejszego z nich, aż do największego z nich.

**lub: rodaka, sąsiada* Jr 24,7; 31,34; J 6,45

12. Bo miłosierny* będę dla ich nieprawości, a ich grzechów i bezprawia* nie wspomnę więcej*. **lub: życzliwy, łaskawy* Jr 33,8; Mi 7,19

**lub: nieprawości; ***nie zostaną przypomniane*

13. A gdy mówi „nowe”, uznaje pierwsze za przestarzałe; a to, co jest uznane za przestarzałe i traci swoją ważność*, bliskie jest zaniku. **gr: gerasko - starzeć się, wychodzić z użycia*

9 Wprowadzie więc i pierwsze przymierze miało przepisy o służbie Bożej i ziemskie* miejsce święte. **gr: kosmikon - światowe*

2. Albowiem został wzniesiony pierwszy przybytek, który w części zwanej miejscem świętym miał świecznik, stół i chleby ofiarne*. **gr: prothesis - por. 2Tym 3,10*** Wj 15,17; 25,8

3. A za drugą zasłoną przybytku była część zwana Świętym Świętych, Wj 26,31-33; Hbr 10,19

4. Mająca złotą kadzielnicę i Arkę Przymierza, całą przykrytą* złotem, w której był złoty dzban z manną, laska Aarona, która zakwitła i tablice przymierza. Pwt 10,5;

**lub: okryta, zawinięta* 2Krm 5,10; Obj 8,3

5. Nad nią natomiast byli cherubini chwwały, którzy zacierali przebłagalnie*, o których teraz nie ma potrzeby szczegółowo mówić.

**hebr.: kaporet - wieko Arki, miejsce miłosierdzia,*

tron lub ofiara przebłagania - gr.: hilasterion Wj 25,17-21

6. Tak więc zostało to urządzone, że wprowadzie do pierwszej części przybytku wchodzi zawsze* kapłani pełniący służbę,

**gr: dia pantos - przez cały (czas), o każdej porze, ciągle*

7. Lecz do drugiej, raz w roku jedynie arcy-

kapłan, i to nie bez krwi, którą ofiaruje za samego siebie i za nieświadome* błędy ludu.

**lub: błędy niewiedzy, grzechy niewiedzy* Wj 30,10; Kpl 16,2

8. Przez to Duch Święty oznajmia, że nie jest jeszcze ukazana droga do *Świętego* Świętych, dopóki istnieje pierwszy przybytek,

9. Co jest przykładem teraźniejszego czasu, w którym składane są dary i ofiary, nie mogące uczynić doskonałym w sumieniu tego, który pełni służbę,

10. *Która polega* tylko na pokarmach i napojach, i różnych obmywaniach, i przepisach co do ciała, nałożonych aż do czasu naprawy.

11. Lecz Chrystus przyszedł jako arcykapłan przyszłych dóbr, *wszedł* przez większy i doskonalszy przybytek, nie uczyniony ręką, to jest *nienależący* do tego, co stworzone;

12. Ani przez krew kozłów i cieląt, ale przez swoją własną krew, wszedł raz na zawsze do *Świętego* Świętych, uzyskując* wieczne odkupienie. **lub: zdobył, osiągnął, znalazł* Hbr 10,4; Ps 49,8

13. Bo jeżeli krew wołów i kozłów, i popiół jałówek przez pokropienie uświęcają nieczystych ku oczyszczeniu ciała,

14. O ileż bardziej krew Chrystusa, który przez Ducha wiecznego samego siebie ofiarował bez skazy Bogu, oczyści wasze sumienie od martwych uczynków, by służyć Bogu żywemu?

IP 1,18; Obj 1,5; Pwt 33,27

15. Dlatego też jest pośrednikiem nowego przymierza, *aby na skutek* śmierci, która nastąpiła dla odkupienia przestępstw popełnionych za pierwszego przymierza, ci, którzy są powołani*, wzięli obietnicę dziedzictwa wiecznego. **lub: zaproszeni, wezwani* Rdz 48,21

16. Albowiem *tam*, gdzie *jest* przymierze, ten, który je zawarł, musi *usmiercać ofiarę*.

17. Bo przymierze* nabiera mocy po śmierci złożonej *ofiary* tego, który je zawiera. Jeśli *ofiara* żyje, *przymierze* nie obowiązuje.

**gr: diatheke - etym. rozłożenie, rozporządzenie - stąd: układ, przymierze, zawierające akty woli i obietnic, testament*

18. Dlatego także pierwsze przymierze nie jest poświęcone bez *przelania* krwi. J14,27

19. Bo gdy Mojżesz ogłosił całemu ludowi wszystkie przykazania Prawa, wziął krew cieląt i kozłów z wodą, ze szkarłatną wełną, z hizopem, pokropił też sam zwój i cały lud,

20. I powiedział: To jest krew przymierza, które Bóg na korzyść was przykazał. Wj 24,8

21. I podobnie pokropił krwią przybytek i wszystkie naczynia należące do służby Bożej. Hbr 9,9; Kol 2,17; Lk 24,26

22. A według Prawa niemal wszystko jest oczyszczane krwią i nie ma odpuszczenia* *grzechów* bez rozlania krwi. **lub: uwolnienia*

23. Było więc prawdziwie konieczne, aby obrazy tych *rzeczy, które są* w niebiosach były tak *właśnie* oczyszczane, a same *rzeczy* niebiańskie, lepszymi ofiarami od tamtych.

24. Chrystus bowiem wszedł nie do uczynionego ręką *Świętego* Świętych, które byłoby odbiciem prawdziwego, lecz do samego nieba, aby teraz być obecnym* w naszym imieniu przed obliczem Boga; Rz 8,34;

**dost.: być widzianym, ukazać się* Mk 14,58; Ps 68,18

25. I nie po to, by wiele razy ofiarowywał samego siebie, tak jak arcykapłan wchodzi do *Świętego* Świętych co roku z cudzą krwią,

26. Bo inaczej musiałby wielokrotnie od założenia świata cierpieć, lecz teraz na końcu wieków jest objawiony raz dla zmazania* grzechu przez ofiarowanie samego siebie.

**gr: atthesis - zniesienie, anulowanie* Hbr 7,27; IP 3,18

27. A jak postanowiono ludziom raz umrzeć, a potem sąd, Hi 14,5; Ps 89,48; Rz 5,12

28. Tak i Chrystus, raz będąc ofiarowany, aby wziąć *na siebie* grzechy wielu, drugi raz, już bez* żadnego *związku* z grzechem, zostanie ukazany tym, którzy Go oczekują ku zbawieniu. Mt 26,28; Rz 6,10; IP 3,8; IJ 3,2; Obj 1,7

**gr: choris - oddzielnie, bez, oprócz, bez żadnego, odrębnie*

10 Albowiem Prawo mając cień przyszłych dóbr, a nie sam obraz rzeczy, nie może nigdy *przez* te same ofiary, które co rok ustawicznie ofiarowują, uczynić doskonałymi* tych, którzy przystępują *do Boga*.

**gr: teleioo - osiągnąć cel, uczynić doskonałym, dojrzłym*

2. Bo czyż nie zaprzestano by je ofiarowywać, z powodu tego, że ci, którzy pełnią służbę, będąc raz oczyszczeni, nie mieliby już żadnej świadomości* grzechów. **lub: sumienia*

3. Jednak w samych tych ofiarach *jest* co roku przypomnienie grzechów. Wj 30,10

4. Niemożliwe jest bowiem, aby krew wołów i kozłów miała usuwać* *od kogoś* grzechy.

**lub: zabrać, odebrać, usunąć, porwać* Ps 50,8; Jr 6,20

5. Dlatego przychodząc na świat, mówi: Ofiary i daru nie chciałeś, ale utworzyłeś* mi ciało; **lub: przygotować, udoskonalić* Hbr 1,6; Ps 40,7-9

6. Nie znalazłeś upodobania* w całopaleniach i ofiarach za grzech. Ef 5,2;

**lub: nie sprawiły Ci przyjemności* Flp 4,18; Mt 1,10

7. Wtedy powiedziałem: Oto przychodzę, w nagłówku* zwoju napisano o mnie, abym czynił, Boże^{***}, Twoją wolę. **dosl.: głowicy; **Hbr 1,8**

8. Najpierw* powiedział: Ofiary i daru, całopalenia i ofiary za grzech nie chciałeś, ani nie znalazłeś upodobania w tym, co zgodnie z Prawem jest ofiarowywane. Ps 40,7

**dosl.: wyżej - o ruchu w górę - tj. przy czytaniu zwoju*

9. Wtedy powiedział: Oto przychodzę czynić, Boże*, Twoją wolę. Znosi^{**} więc pierwsze, aby ustanowić drugie. Hbr 7,18; 8,7; Rz 10,4

por: Hbr 1,8; **lub: zabiera, unieważnia, uchyla zarządzenie*

10. Dzięki* tej woli jesteście raz na zawsze uswięceni przez ofiarę ciała Jezusa Chrystusa. **lub: w tej, przez, za pomocą* Hbr 13,12; 1Kor 6,11

11. I wprawdzie każdy kapłan codziennie stawał pełniąc służbę* i przynosząc często te same ofiary, które nie mogą nigdy usunąć** grzechów. **gr.: leitourgeo - por: Flp 2,25***. **por: u 9**

12. Ten natomiast, po złożeniu jednej ofiary za grzechy, na zawsze* zasiadł po prawicy* Boga, **lub: nieprzerwanie, ciągle* Dn 2,44; Mt 22,44; **po prawej (stronie)* Dz 2,33; Rz 8,34; Kol 3,1

13. Oczekując odtąd, aż Jego nieprzyjaciele staną się podnóżkiem dla Jego stóp.

14. Jedną bowiem ofiarą na zawsze uczynił doskonałymi* tych, którzy są uswięceni*.

gr.: teleioo - por: Hbr 10,1; ***gr.: hagiazdo - por: Mt 6,9**

15. A świadczy* nam to również i Duch Święty, przepowiedział^{***} to bowiem w słowach:

**lub: poświadcza, składa świadectwo* Mt 15,7; Rz 11,27

***lub: powiedzieć wcześniej, wypowiedzieć proroczo*

16. Oto przymierze, które ustanowie im* po tych dniach, mówi PAN: Włożę** Prawa moje do ich serc i wypiszę je w ich umysłach,

**lub: wobec nich; **dosl.: dam* Jr 31,33

17. A ich grzechy i ich bezprawie nie będą mi więcej przypominane*.

**lub: nie wspomnę ich* Iz 43,25; Ps 119,16

18. A gdzie jest od nich wyzwolenie*, tam nie ma już ofiary za grzech.

**gr.: afesis - uwolnienie, wypuszczenie, odpuszczenie, darowanie*

19. Mając więc, bracia, ufną odwagę*, aby przez krew** Jezusa wejść do świętego Świętych^{***}, **lub: śmiałość, swobodę; **we krwi* Hbr 4,16;

****dosl.: do tych świętych - l.mn. - gr.: ton hagion* Hbr 9,8,24

20. Drogą nową i żywą, którą nam poświęcił* przez zaslone, to jest przez Jego ciało,

**gr.: enkanizdo - odnowił, na nowo utworzył* 1P 3,18; J 14,6

21. I wielkiego kapłana nad domem Boga, Ef 2,19; 1Tm 3,15; 1Kor 3,9

22. Zbliżajmy się ze szczerym* sercem, w pełni wiary, mając serca oczyszczone* od złego sumienia i ciało obmyte wodą czystą.

**dosl.: prawdziwym, bez fałszu; **pokropione (krwią)* J 15,3

23. Zachowujmy* wyznanie niewzruszonej* nadziei, bo godny zaufania^{***} jest Ten, który obiecał,

**lub: utrzymać, zatrzymać, posiąść* Ef 5,26;

***lub: niechwiejącej się; ***wierny* Tt 3,5

24. I przypatrujmy* się jedni drugim, aby pobudzać się do miłości i dobrych czynów,

**lub: skąpić wzrok lub umysł na czymś* 2Kor 9,2; Ef 2,10

25. Nie porzucając* naszych wspólnych zgromadzeń, jak to u niektórych jest w zwyczaju, ale zachęcajmy się i; to tym bardziej, im wyraźniej widzicie, że zbliża się ten dzień.

**gr.: enkataleipo - porzucić, pozostawić w potrzebie, opuścić*

26. Bo jeśli po otrzymaniu dogłębnego poznania prawdy, dobrowolnie* grzeszymy, nie pozostaje^{**} już żadna ofiara za grzechy,

lub: chętnie; w odróż. od grzechów bezwiednych - por: Hbr 9,7

***dosl.: jest pozostawiona, opuszczona, porzucona, nie ma już (inne?) - tj. pochodzącej z Prawa Mojżesza?* Lb 15,30

27. Ale tylko jakieś pełne okazywanie sądu i żaru ognia, który ma strawić przeciwników*. **gr.: hypenantos - stawiać opór*

28. Kto odrzuca Prawo Mojżesza, ten bez miłosierdzia umiera na podstawie zeznania dwóch lub trzech świadków. Pwt 17,6; 2Kor 13,1

29. Jak się *wam* wydaje, na ile gorszą karę zasługuje ten, kto Syna Bożego podeptał, a krew przymierza, przez którą został uswięcony, uznał za pospolitą i znieważył* Ducha łaski? **lub: lżyć, okazywać zuchwałość wobec kogoś*

30. Znamy bowiem Tego, który powiedział: Pomsta do mnie należy, ja odpłacę, mówi PAN; i ponownie: PAN sędzić będzie swój lud. Pwt 32,35; Rz 12,19; Ps 135,14

31. Straszna to rzecz wpaść* w ręce Boga żywego. **gr.: empipto - dostać się pod czyjąś władzę*

32. Przypomnijcie też sobie wcześniejsze dni, w których zostaliście oświeceni*, jak wielki bój** przetrwaliście z utrapieniem^{***},

**gr.: fotidzo - dawać światło, świecić, dawać zrozumienie*

***gr.: athleis - walka, zmaganie, bój, ciężka próba, zabieganie*

****gr.: pathema - znosić coś, utrapienie, cierpienie* Flp 3,16

33. Czy to, gdy byliście wystawieni na publiczne zniewagi i utrapienia, czy to jako współtowarzysze tych, z którymi tak się obchodzono.

34. Albowiem współczuliście więzom moim, a grabież swojego mienia przyjęliście z ra-

dością, wiedząc, że macie w sobie majętność w niebiosach, lepszą i trwałą. Mt 10,32

35. Dlatego nie odrzucajcie swojej ufnej odwagi^{**}, która ma wielką zapłatę. Ps 19,11;

^{*lub: śmiałość, swoboda} Hbr 3,16; 10,19

36. Albowiem wytrwałości wam potrzeba, abyście, gdy wypelnicie wolę Bożą, otrzymali obietnicę^{*}. Mk 3,35; Ef 6,6; 1Tes 4,3

^{*lub: odebrali (spełnienie) obietnicy - gr.: komidzo}

37. Bo jeszcze *tylko* krótka chwila, *bardzo* krótka, a *Ten*, który ma przyjść, przyjdzie i nie będzie zwlekać. Ha 2,3

38. A sprawiedliwy będzie żyć z wiary; a jeśli się cofnie^{*}, moja dusza nie będzie miała w nim upodobania. Ha 2,4; Rz 1,17; Ga 3,11

^{*gr: hypostello - wycofać się, być bojaźliwym, opuścić, wzdrzygnąć się}

39. Lecz my nie jesteśmy z *tych, którzy się cofają* ku^{*} zgubie, ale z *tych, którzy wierzą dla zachowania*^{**} duszy. Ps 44,18; Hbr 6,6

^{*gr: eis - ku, na; **lub: ocaleniu, pozyskaniu - domyśl. na własność}

11 Wiara więc jest istotą^{*} tego, w czym pokładamy nadzieję, przekonaniem^{**} o rzeczach, których nie widzimy;

^{*gr: hypostatis - dosł. coś położone pod, fundament, pewność, istota lub natura rzeczy, przekonanie; **dowód, argument}

2. Przez nią przodkowie^{*} otrzymali *chlubne* świadectwo. ^{*gr: presbyteros - starszy, tu: jako przodek}

3. Przez wiarę rozumiemy, że *światy*^{*} są utworzone^{**} słowem^{**} Boga, z *tego*, co niewidzialne^{***} stało się *to*, co widzialne^{****}.

^{*gr: aion - wiek, epoka, odcinek czasu, świat, wieczność}

^{**gr: kataritido - sprawić, ukończyć, uporządkować, naprawić}

^{***gr: rhema - słowo wypowiedziane; ****tu: w l.mn. J 1,1-3}

4. Przez wiarę Abel złożył Bogu lepszą ofiarę niż Kain, przez nią otrzymał świadectwo, że jest sprawiedliwy; Bóg bowiem składa świadectwo nad jego darami^{*}, i przez nią^{**} po śmierci jeszcze mówi. Rdz 4,3

^{*lub: dary ofiarowane Bogu, jako wyraz czci; **tj. przez wiarę}

5. Przez wiarę został przeniesiony^{*} Henoch, by nie zobaczył śmierci; i nie został znaleziony, dlatego że Bóg go przeniósł; a przed jego przeniesieniem otrzymał świadectwo, że bardzo podobał się Bogu. Rdz 5,24; 1Tes 4,1

^{*gr: matathemi - przenieść, przejść ponad, przestawić}

6. A bez wiary nie można spodobać^{*} się Bogu; ten bowiem, kto zbliża się do Boga, musi uwierzyć, że *On* jest, i że wynagradza tych, którzy Go szukają. ^{*gr: euaresteo - por. 2Kor 5,9****}

7. Przez wiarę Noe został ostrzeżony^{*} przez Boga o tym, czego jeszcze nie widziano; prze-

jęty ciężą^{**} zbudował arkę dla ocalenia swego domu, przez nią wydał wyrok na świat i stał się dziedzicem sprawiedliwości, która jest z wiary. Rdz 5,29; Ez 14,14; 2P 2,5

^{*w gr. słowo określa ponadnaturalną inspirację - por. Mt 2,12*}

^{**gr: eulabeomai - postępować ostrożnie, darzyć ciężą, bać się}

8. Przez wiarę Abraham okazał posłuszeństwo wezwaniu^{*}, aby pójść do miejsca, które miał obejmować w dziedzictwo, i wyszedł, nie wiedząc, dokąd idzie. Rdz 12,1,4-5,17; 17,8

^{*gr: kaleo - wolać, wolać głośno, nosić imię lub tytuł, zapraszać}

9. Przez wiarę mieszkał w ziemi obiecanej jak w *ziemi* obcej, mieszkając w namiotach z Izaakiem i z Jakubem, współdziedzicami tej samej obietnicy,

10. Bo oczekiwał miasta mającego fundamenty, którego architektem i budowniczym jest Bóg. Hbr 12,22; 13,14

11. Przez wiarę, także sama Sara otrzymała moc poczęcia^{*} i urodziła mimo podeszłego wieku, skoro uznała za godnego zaufania^{**} Tego, który to obiecał. Rdz 21,1

^{*dosł.: przyjęcia nasienia; **lub: za wiernego - por. Kol 1,2*}

12. I dlatego też z jednego *człowieka*, i to obumarłego, zostało zrodzone *potomstwo tak* liczne jak gwiazdy na niebie, i jakby piasek niezliczony na brzegu morza.

13. Ci wszyscy pounierali w wierze, nie otrzymując *złożonych* obietnic, ale widząc je z daleka, zaufali^{*} im, i witali je, i wyznawali, że są obcy i przychodnikami^{**} na ziemi.

^{*lub: zostali przekonani; **obcokrajowcami} Ps 119,19; 1P 1,17

14. Bo *ci, którzy* w ten sposób mówią, okazują, że poszukują ojczyzny^{*}. 2Kor 5,1-7

^{*gr: patris - kraj ojczysty, miejsce zamieszkania lub urodz.}

15. A gdyby prawdziwie myśleli o tej, z której wyszli, mieliby czas powrócić.

16. Teraz natomiast pragną^{*} oni lepszej, to jest niebiańskiej; dlatego też Bóg nie wstydzi się ich, *gdy* jest wzywany^{**} jako ich Bóg, bo przygotował im miasto. ^{*lub: sięgają po}

^{*gr: epikaleomai - przywoływać do siebie, wzywać, wolać}

17. Przez wiarę Abraham, gdy był poddany próbie^{*}, przynosił na ofiarę Izaaka, i ofiarowywał jednorodzonego, *on*, który otrzymał obietnicę, J 2,21; 3,16; Rdz 22,1

^{*gr: peiradzo - być doświadczanym, kuszonym, wypróbowanym}

18. Do którego powiedziano: W Izaaku nazwane będzie twoje potomstwo^{*}; Rdz 17,19;

^{*dosł.: nasienie - L.poj. Rdz 21,12; Rz 9,7}

19. Licząc^{*}, że Bóg *jest* mocny wzbudzać

i z martwych; skąd go też na podobieństwo *zmarłychychwstania* otrzymał*.

Mt 9,28;

**lub: zaliczyć na czyjś rachunek, brać pod uwagę, uwzględnić, rozważać w środku; **odebrał*

Rz 4,17;

Ef 3,20

20. Przez wiarę *w to, co ma nastąpić*, pobożności Izaak Jakuba i Ezawa.

Rdz 27,27

21. Przez wiarę Jakub, gdy umierał, pobożności każdego z synów Józefa i oddał pokłon *o partę* o kraniec** swojej laski.

lub: oddał część - gr: prosiłmo - Mt 2,2*

Rdz 25,11; 47,31; 48,15

**lub: przed skrajem jego (Józefa?) laski; ... na końcu swojej laski*

22. Przez wiarę Józef, *gdy* umierał, wspominał o wyjściu synów Izraela i dał polecenie dotyczące swoich kości.

Rdz 50,24

23. Przez wiarę Mojżesz po urodzeniu był przez trzy miesiące ukrywany przez swoich rodziców, ponieważ zobaczyli to śliczne dziecko i nie ulegli się rozkazu króla.

Wj 2,1-10

24. Przez wiarę Mojżesz, gdy stał się dorosłym, nie zgodził się być nazywanym synem córki faraona,

25. Wybierając dla siebie raczej cierpienie* z ludem Bożym, niż *by* mieć chwilową przyjemność** z grzechu,

Ps 84,10; Mt 13,21; Rz 8,17

**lub: zle traktowanie, wspólną niedolę; **korzystać, wykorzystanie*

26. Uznając hańbę Pomazańca za większe bogactwo niż skarby Egiptu; patrzył* bowiem na zapłatę. **lub: kierował swój wzrok - por: Hbr 12,2**

27. Przez wiarę opuścił Egipt, nie lękając się gniewu* króla; bo wytrwał *w tym co* niedziałalne, *tak* jakby to widział. **lub: szatu*

28. Przez wiarę uczynił Pascha i przelanie krwi, *aby ten*, który wytracał* pierworodnych, nie dotknął ich. **dost.: wytraca*

Wj 12,21

29. Przez wiarę przeszli przez Morze Czerwone jak po suchej *ziemi*, a gdy Egipcjanie podjęli tę próbę, zostali pochłonięci.

30. Przez wiarę runęły mury Jerycha okrażane przez siedem dni.

Joz 6,12

31. Przez wiarę nierządnicą Rahab nie zginęła razem z tymi, którzy byli nieposłuszni, bo w pokoju przyjęła zwiadowców.

Joz 2,1

32. I co jeszcze miałbym powiedzieć? Zabrakłoby mi czasu, gdybym miał opowiadać o Gedeonie i o Baraku, także o Samsonie i o Jeffem, i o Dawidzie, jak i o Samuelu i o prorokach,

Sdz 6,11

33. Którzy przez wiarę podbili* królestwa, zaprowadzili* sprawiedliwość, dostąpili* spełnienia obietnic, zamknęli paszcze lwom,

**lub: zwyciężyli w walce; **dost.: pracować, wykonywać*

2Sm 5,4

34. Ugasili moc ognia, uszli ostrza miecza, umocnieni powstawali z niemocy, byli mężni* na wojnie, zmusili obce wojska** do odwrotu. **gr: ischyros - silny, potężny, stanowczy*

Hi 42,10;

**lub: wojsko w szyku bojowym, obóz*

Ps 6,8; Iz 43,2

35. Kobiety otrzymywały swoich umarłych wskrzeszonych; inni natomiast byli zameżczeni* nie przyjmując uwolnienia**, aby lepszego dostąpić zmartwychwstania.

Łk 7,12;

**lub: torturować na kole jako narzędziu kary*

1Krl 17,22;

***lub: uolność przez wykupienie*

2Krl 4,35

36. Druzdy natomiast doświadczyli zniewag* i biczowania, a do tego kajdan i więzienia;

**lub: wyśmiewanie, szydzenie, drwina, zniewaga*

37. Byli ukamienowani, przerynani piłą, doświadczeni, umierając mordowani mieczem, błakali się w owczych i kozich skórkach, *znosząc* niedostatek, ucisk i krzywdę.

38. Ci, których świat nie był godny, tułali się po pustyniach i górach, i jaskiniach, i po rozpadlinach ziemi.

1Sm 23,15; 24,1

39. A ci wszyscy, *mimo że* przez wiarę zostali poświadczeni*, nie odebrali *spełnienia* obietnicy, **gr: martyro - por: 1J 5,6**

1Krl 18,4

40. Bóg *bowiem* odnośnie nas przewidział coś lepszego, aby *oni* bez nas nie zostali doprowadzeni do doskonałości*.

Hbr 7,19; Kol 1,28

**gr: teleio - osiągnąć cel, uczynić doskonałym, dojrzłym*

12 Dlatego i my, mając wokół siebie tak wielki obłok świadków, zrzućmy z siebie wszelki ciężar i grzech, który nas mocno opłata*, z wytrwałością biegnijmy w wyznaczonym** nam boju***.

Łk 9,62; 1J 2,15; 1Kor 9,24

lub: kępuje - o długiej szacie utrudniającej bieg**dost.: położonym przed nami; ***gr: agon - walka, zmaganie*

2. Patrząc uważnie* na Jezusa, który jest początkiem** i końcem*** naszej wiary, który w miejsce leżącej przed Nim radości wycierpiał krzyż, *znosząc jego* hańbę, i zasiadł po prawicy tronu Boga.

Hbr 7,9; Flp 1,6

gr: aforno - mieć skupiony wzrok, wypatrując z daleka**gr: archeos - źródło, przynośca, ***sprawiający dojrzalszość*

3. Rozważać* bowiem, *jakim jest* Ten, który wycierpiał od grzeszników przeciwko sobie tak *wielki* sprzeciw**, abyście zmęczeni, nie osłabli na duszy.

Hbr 3,1; Ga 6,9; 2Tes 3,13

**lub: porównajcie; **gr: antilogia - spór, bunt, kontrowersje*

4. Wy nie opieraliście* się jeszcze aż do krwi, walcząc** przeciwko grzechowi,

gr: antikathistemi - roznieść armię w szyku bojowym, dawać odpór, przeciwstawiać się, umieścić naprzeciwko**gr: antagonizomai - zmagać się, walczyć z przeciwnika*

5. I całkowicie zapomnieliście o zachęcie, którą zwraca^{*} się do was jak *do* synów: Synu mój, nie lekceważ karcenia^{**} PANA, i nie bądź osłabiony, gdy PAN ciebie napomina^{***}; ^{*lub: jest wykładana; **gr: paideia - dyscyplina, wychowanie, pouczenie; ***gr: elencho - zastrzydzać, przekonywać, dowodzić, wykazać błąd za pomocą argumentów} Prz 3,11; 2Kor 4,8

6. Kogo bowiem PAN miłuje, tego karci^{*}, natomiast chłoscze^{**} każdego syna, którego przyjmuje. ^{*gr: paideuo - wychowywać, karcić, ćwiczyć; **gr: mastigoo - karać, chłostać, biczować, smagać} 2Sm 7,14

7. Jeżeli znosicie karcenie, to Bóg ofiarowuje się wam jako synom; jakim bowiem jest syn, którego ojciec nie wychowuje^{**}? ^{*por: w 6*}

8. A jeśli jesteście bez karcenia^{*}, które jest udziałem wszystkich, to jesteście dziećmi z nieprawego^{**} *łoża*, a nie synami.

^{*gr: paideia - por: w 5**; **gr: nothos - z nieprawego łoża, bekarł, ur: ze związku z nalożnicą lub niewolnicą}

9. Ponadto, mieliśmy naszych ojców według ciała, którzy nas karcili, i szanowaliśmy ich. Czyż nie mamy być daleko bardziej poddani^{*} Ojcu duchów, by żyć? ^{Ps 68,5; Ef 4,6; Jk 1,17; *gr: hypotasso - uległy, posłuszny, podporządkowany władzy}

10. Tamci bowiem wychowywali^{*} nas przez krótki czas według swojego uznania; Ten natomiast, dla naszej korzyści, abyśmy byli uczestnikami Jego świętości. ^{*por: w 6*}

11. Wprawdzie wszelkie karcenie w danej chwili nie wydaje się radosne, lecz sprawia smutek; ale potem przynosi *pełen* pokoju owoc sprawiedliwości tym, którzy są przez nie wywęczeni. ^{Jk 3,18}

12. Dlatego wyprostujcie opuszczone ręce i wyczerpane kolana, ^{Iz 35,3}

13. I czyńcie proste ścieżki waszymi nogami, aby to, co chrome nie zboczyło^{*}, ale raczej zostało uzdrowione. ^{Prz 4,26; 1Tes 5,14; *gr: ektrepo - zejść z drogi, być skierowanym w bok}

14. Zabiegajcie^{*} o pokój ze wszystkimi i o poświęcenie, bez którego nikt nie zobaczy Pana. ^{*gr: dioko - por: 1P 3,11* Ps 34,14; Rz 12,18}

15. Przeglądajcie^{*} się uważnie, aby ktoś nie pozostał z dala^{**} od łaski Bożej, aby jakis korzeń gorzkości rosnący w górę nie wywołał niepokoju, i żeby przez to nie pokalało się wielu, ^{*gr: episkopeo - nadzorując, bacząc, przeglądając się uważnie; **gr: hystereo - spóźnić się, mieć braki - por: Hbr 4,1*}

16. Aby ktoś nie był rozpustny^{*} i bezbożny jak Ezaw, który za jedną potrawę oddał swoje pierworództwo. ^{Rdz 25,31; *gr: pornos - rozpustnik, lubieżnik, wszetecznik, rozwiązły}

17. Wiecie bowiem, że potem, gdy chciał odziedziczyć błogosławieństwo, został odrzucony^{*}, bowiem nie znalazł sposobu zmiany^{**} *swój*go położenia^{***}, chociaż ze łzami go poszukiwał. ^{*lub: uznany za niemającego się - Mt 21,42* *gr: metanoia - zmiana myślenia - 2P 3,9**, ****dosł.: miejsce}

18. Wy bowiem nie zbliżyliście się do góry dającej się dotknąć i płonącej ogniem, ani do mroku, ani do ciemności, ani do burzy,

19. Ani do dźwięku^{*} trąby, ani do głosu^{**} słów, *tak że ci*, którzy to usłyszeli, prosili, aby więcej nie kierowano do nich *ani* słowa; ^{*gr: echos - dźwięk, brzmienie; **gr: fonos - głos, dźwięk}

20. Nie mogli bowiem znieść nakazu: A jeśli zwierzę dotknęłoby góry, będzie ukamienowane albo przebite oszczepem. ^{Wj 19,16}

21. A tak straszne było to, co zostało *im* ukazane, że Mojżesz powiedział: Jestem spełniony bojaźnią i drżę. ^{Ps 48,1-14; 50,3}

22. Ale *wy* przystąpiliście do góry Syjon i do miasta Boga żywego, do niebiańskiego Jerozalema i do dziesiątek^{*} tysięcy aniołów, ^{*gr: myrias - (miliarda) dziesiąty tysięcy, niezliczony tłum, rzesze}

23. Do uroczystego zgromadzenia i do wywołanych^{*} pierworodnych, którzy są zapisani w niebiosach, i do Boga, sędziego wszystkich, i do duchów sprawiedliwych, uczynionych doskonałymi^{**}, ^{Ps 89,7; Dz 28,8; *gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie, zebranie publiczne; **gr: teleioo - osiągnąć cel, uczynić doskonałym, dojrziałym}

24. I do pośrednika nowego przymierza, Jezusa, i do krwi pokropienia, *która* przemawia potężniej^{*} od *krwi* Abła. ^{*gr: kreitton - silniejszy, potężniejszy, mający przewagę, znaczniejszy, lepszy, doskonalszy Hbr 7,22; 8,6; 9,15}

25. Patrzenie, abyście nie odwracali^{*} się od Tego, który mówi; bo jeśli tamci, po tym jak odwrócili się od Tego, który przemawiał na ziemi, nie uszli *kary*, tym bardziej^{**} *wy*, *gdy* odwracamy się od Tego, który przemawia^{***} z niebios. ^{*gr: paraitemai - odrzucać, odsuwać, odmawiać; **domyślnie - nie ujdziemy kary; ***gr: chrematizo - Mt 2,12*}

26. *Ten*, którego głos wówczas wstrząsnął^{*} ziemią, teraz natomiast obiecał, mówiąc: Ja jeszcze raz poruszę nie tylko ziemią, ale i niebem. ^{Ps 114,6; Wj 19,18; *gr: saleuo - uzburzyć, chwiać, wytrząść, zrzucić}

27. Więc to „jeszcze raz” oznajmia, *że* te *rzeczy* które są wstrząsane, *podlegają* przemieszczeniu^{*}, jako stworzone; aby pozostały te, które nie są wstrząśnięte. ^{Ps 102,26; *gr: metathesis - przeniesienie czegoś na inne miejsce, deportacja}

28. Dlatego przyjmując królestwo niewzruszone, obyśmy mieli łaskę* przez którą służylibyśmy** w sposób miły Bogu: z szacunkiem*** i czcią****

Iz 9,7; Mt 25,34; 1P 4,4-5

*gr: charis - niezastużona życzliwość, wdzięczność, łaska
**tryb przypuszczenia: możliwe też - służmy; ***lub: godnością, respektiem, skromnością; ****gr: eulabeia - cześć, pobożność, lek

29. Albowiem nasz Bóg jest ogniem trawiącym*. ^{*lub: pochłaniającym} Wj 24,17; Lb 11,1; Ps 50,3

13 Miłość* braterska niech trwa**.

*gr: filadelfia - miłość braterska; **lub: pozostaje

2. Gościńności* nie zapominajcie, bo z powodu niej**, niektórym uszło uwadze***, że gościli aniołów. ^{*lub: przez tę} Kpl 19,34; Mt 25,35; *gr: filoksenia - miłość względem obcych, gościńność Rz 12,13 ***gr: lanthano - być niewiadomym, nie wiedzieć, być ukrytym

3. Pamiętajcie o więźniach, jakbyście razem z nimi *byli* uwięzieni, o krzywdzonych, jako że sami jesteście w ciele.

4. Małżeństwo *jest* godne czci w wszystkich, a łożo nieskalane*, natomiast nierządników i cudzołóżników będzie sądził Bóg. Prz 5,15; *gr: amiantos - bez skaży, niezbrukany, nieskalany Obj 21,8

5. Sposób *waszego życia* niech będzie wolny od miłości pieniądza*. Bądźcie zadowoleni z tego co macie**, bo sam powiedział: Z pewnością*** nie poruczę cię ani na pewno*** cię nie opuszczę; Iz 41,17; Jr 6,13; 1Tm 6,9

*gr: afilargyros - niemający (srebra) pieniędzy, niechcący
**lub: którym wystarczy to, co obecnie (macie); ***por. Mt 5,20*

6. Tak więc śmiało mówiny: PAN jest moim pomocnikiem, nie będę się lękał; co uczyni mi człowiek? Ps 56,12; 118,6

7. Pamiętajcie o swoich przewodnikach*, którzy wam głosili Słowo Boże; a patrząc na koniec ich życia**, naśladowajcie ich wiarę.

*dost.: stojących na czele, prowadzących w. 17; Dz 14,23;
**lub: rozważając rezultat ich postępowania 1Tes 5,12

8. Jezus Chrystus wzorąj i dziś, ten sam i na wieki. Ps 90,2; 102,27; J 8,56

9. Nie dawajcie się unosić* różnym i obcym naukom, bo dobrze jest umacniać serca łaską, a nie pokarmami, które nie przyniosły korzyści tym, którzy *tak* postępowali**.

*dost.: nosić tu i tam, obnosić się Rz 16,18; Ef 4,14; 1Tm 4,1
gr: peripateo - obracać się - metafora sposobu życia - Rz 6,4

10. Mamy ołtarz, z którego nie mają prawa zjeść ci, którzy służą* przybytkowi**. Rz 12,1

*gr: latreuo - służyć publicznie, piastować urząd publiczny
**gr: skene - namiot, szalas, przybytek, tu: o świątyni

11. Albowiem ciała tych zwierząt, których krew arcykapłan wnosi za grzech do *świątyni* Świętych, są palone poza obozem.

12. Dlatego i Jezus, aby poświęcić lud swoją własną krwią, cierpiał poza bramą. Hbr 9,14

13. Wychodźmy więc do Niego poza obóz, niosąc Jego hańbę*. Mt 16,24; 1P 4,4; 1Kor 4,10

*gr: oneidismos - zniewaga, obelga, hańba, urąganie

14. Nie mamy tu bowiem miasta trwałego, ale *tego*, który ma nadejść, szukamy*.

*gr: epidetelo - usilnie pragnąć, domagać się głośno, szukać

15. Przez Niego więc nieustannie składamy Bogu ofiarę chwały*, to jest owoc warg wyznających Jego imię. Ps 51,17,19; 107,22; Oz 14,2

*gr: anesisis - dziękczynienie, uwielbienie, ofiara dziękczynna

16. Nie zapominajcie więc o dobroczynności i o pomocy wzajemnej*, z takich bowiem ofiar Bóg jest bardzo zadowolony**. Ga 6,6;

*lub: wspólnota, współudział, **ma upodobanie Flp 4,14

17. Bądźcie posłuszni swoim przewodnikom i bądźcie im ulegli, oni bowiem czuwają* nad waszymi duszami i zdadzą z tego** sprawę***. Niech to czynią z radością, nie wzdychając; bo to nie byłoby korzystne dla was.

*lub: trwać bez smu; **domysł: czuwania w. 7; 1P 2,13;

***dost.: słowo, rachunek Dz 20,28; 1P 5,2; 1Kor 16,16

18. Módlcie się za nas; albowiem jesteśmy przekonani, że mamy dobre* sumienie, bo chcemy we wszystkim dobrze postępować.

*gr: kalos - piękne, szlachetne 2Kor 1,12; 1Tm 1,5; 1P 3,16

19. A tym bardziej zachęcam, byście to uczynili, abym został szybciej wam przywrócony.

20. A Bóg pokoju, Ten, który przez krew wiecznego przymierza wyprowadził* z martwych wielkiego pasterza owiec, Pana naszego Jezusa,

Iz 53,3; 63,11; 1P 2,25; Mk 14,27; J 10,14

*gr: anago - wyprowadzić w górę, gdzieś wyżej, wyruszyć

21. Oby was uczynił doskonałymi* w każdym dobrym dziele, by pełnił Jego wolę, uczyniwszy w was to, co jest przyjemne przed Jego obliczem, przez Jezusa Chrystusa, któremu chwala na wieki wieków. Amen.

gr: katartizo - wyposażony, sprawny, doskonały - 2Kor 13,11

22. A proszę was, bracia, znosić *cierpliwie* to słowo zachęty*; bowiem napisałem do was krótko. ^{*lub: używam, zachęcam}

**gr: paraklesis - zachęta, wezwanie, poruszająca mowa

23. Wiedźcie, że brat *nasz* Tymoteusz został uwolniony*, z nim**, jeśli by przyszedł szybciej***, ujrę was. **dost.: którym Dz 16,1; Rz 16,21
*gr: apolyo - rozwiązać, uwolnić, opuszczyć; ***gr: tachion - szybciej

24. Pozdrówcie wszystkich swoich przewodników* i wszystkich świętych**. Pozdrawiają was ci, którzy są z Italii. *por. w. 7* Rz 16,1

*gr: hagios - oddzielony od (świata), poświęcony dla (Boga)

25. Łaska z wami wszystkimi. Amen.

List apostoła Jakuba

1 Jakub, sługa* Boga i Pana Jezusa Chrystusa, do dwunastu pokoleń**, które są w rozproszeniu. Pozdrowienie. Mt 10,3;

^{*lub: niewolnik; **plemion} Rz 1,1; Jud 1,1

2. Uznaliście, bracia moi, za pełną radość, gdy wpadliście w rozmaite doświadczenia*,

^{*gr: peirusmos - próba, doświadczenie, pokusa} 2Kor 4,17

3. Wiedząc, że wypróbowanie* waszej wiary sprawia wytrwałość**;

Rz 5,3; Kol 1,11

^{*gr: dokimion - wykazywanie, próbowanie, sprawdzian}

^{**gr: hypomone - wytrwałość, hart ducha, odpor na przeciwności}

4. A wytrwałość niech prowadzi do dzieła doskonałego*, abyście byli dojrzałi* i w pełni wyposażeni, w niczym nie odczuwający braków.

^{*gr: teleios - doskonały, Ps 37,7; Mt 5,48; Flp 3,12 w pełni rozwinięty, dojrzały, nie mający braków}

5. A jeśli ktoś z was odczuwa brak* mądrości, niech prosi Boga, który daje ją wszystkim szczerze** i bez wyrzutów, a będzie mu dana.

^{*gr: leipo z genitivem - odczuwać brak} Wj 31,3;

^{**lub: szczerze, prostolinijnie} Prz 2,3,6; Jk 3,17

6. Jednak niech prosi z wiarą, nie wątpiąc; kto bowiem wątpi, przypomina fałę morską, gnaną i miotaną tu i tam przez wiatr.

7. Niech taki człowiek nie myśli, że otrzyma coś od PANA;

8. Mąż o rozdwojonej duszy*, niestały na wszystkich swoich drogach.

1Krl 18,21;

^{*tj. wewnątrz rozdwojony - por. Jk 4,8*} Mt 6,24

9. A niech uniżony* brat chlubi** się w swoim wywyższeniu,

Jk 2,5; Rz 12,16

^{*lub: pokorny, nisko urodzony; **gr: kauchema - Flp 1,26*}

10. Bogaty natomiast w swoim uniżeniu*[†]; że jak kwiat trawy przemienie. ^{*lub: poniżeniu}

11. Albowiem wzeszło pałac słońce i wysuszyło trawę, a kwiat jej opadł, i zginęło piękno jego oblicza; tak i bogaty zwiędnie na swoich drogach.

Mk 4,6; 1Kor 7,31; Jk 5,1

12. Błogosławiony* mąż, który znosi próbę; który został** wypróbowany***, gdyż otrzyma wieniec życia, który obiecał PAN**** tym, którzy Go miłują. ^{*lub: szczęśliwy} 2Tm 2,5; Obj 2,10

^{**dost.: stał się; ***lub: doświadczony; ****Pan - 1Kor 16,22 vs Jk 2,5}

13. Niech nikt, gdy jest poddawany poku-

sie*, nie mówi: Przez Boga jestem kuszony*; bo Bóg nie jest podatny na kuszenie** ze strony zła ani sam nikogo nie kusi*;

Wj 17,7;

^{*gr: peiradzo - poddawać próbie, kusić, Pwt 6,16; 1Kor 10,13 doświadczać kogoś; **być niepróbowalnym (dot. Boga)}

14. Ale każdy jest kuszony przez własne pożądliwości*, które go pociągają i nęcą**.

^{*gr: epithymeo - usilne pragnienia - por. Jk 4,2*} Rdz 6,5;

^{**dost.: być łowionym na przynętę} Jr 17,9

15. Potem, gdy pożądliwość pocznie*[†] rodzi grzech, a gdy grzech dojrzeje**[†], rodzi śmierć.

^{*gr: syllambano - zejść w ciężę, chwycić coś razem, pochwycić}

^{**gr: tikto - wydać na świat, rodzić, owocować; ***lub: wydorosłe}

16. Nie dawajcie się zwodzić*, moi umiłowani bracia!

^{*lub: wprowadzić w błąd - gr: planao - Mt 18,12*}

17. Wszelki dobry podarunek i wszelki dar doskonały zstępuje z góry od Ojca światel, u którego nie istnieje zmienność lub cień poruszenia*.

Hbr 12,9; Mt 7,11; J 4,10

^{*mysl odwołująca się do zmienności zjawisk astronomicznych}

18. Gdy zechciał, zrodził* nas Słowem Prawdy, abyśmy byli niejako pierwociną Jego stworzeń.

^{*gr: apoklyeo - wydać na świat, zrodzić} 2Tm 2,15

19. A tak, bracia moi umiłowani, niech każdy człowiek będzie skory* do słuchania, nieskory** do mówienia, nieskory** do gniewu***,

^{*dost.: szybki - gr: tachys; **dost.: powolny} Iz 63,17; Rz 9,19

^{***gr.: orge - złość, gniew, oburzenie, złość poprzez karę}

20. Bo gniew męża nie wykonuje* sprawiedliwości Boga.

^{*gr: kateryadzomai - por. Rz 7,15*}

21. Dlatego odrzućcie* wszelką plugawość i obfitość złości, przyjmijcie z łagodnością wszczepione w was Słowo, które jest w stanie** zbawić wasze dusze.

IP 1,9; 3,20; Dz 10,33

^{*lub: odłożysz; **gr: dynamai - mieć moc, być silnym}

22. A stawajcie się wykonawcami* Słowa, a nie tylko słuchaczami, oszukującymi samych siebie.

^{*gr: poietes - wykonawca, twórca, sprawca, poeta}

23. Albowiem jeśli ktoś jest słuchaczem Słowa, a nie wykonawcą, ten podobny jest do człowieka, który przygląda się w zwierciadle swojemu naturalnemu* obliczu;

^{*gr: genesis - por. Jk 3,6*} Mt 7,21; Łk 11,28; 1J 2,3

24. Bo przyjrzał się sobie i odszedł, i natychmiast zapomniał jakim* był. ^{*lub: jaki} Ez 33,31

25. Ale kto wejrzał w doskonale Prawo wolności i trwa *w nim*, ten nie jest słuchaczem zapominającym, lecz wykonawcą dzieła, ten będzie błogosławiony w swoim działaniu.

26. Jeśli ktoś pośród was uważa, że jest pobożny^{*}, a nie powściąga^{**} swojego języka, lecz oszukuje swoje serce, tego pobożność jest próżna. ^{*gr: threskos - bogobojny, oddający część Bogu, drżący, religijny; **por: Jk 3,2***} Ps 32,9; 39,2; 141,3

27. Czystą i nieskałaną pobożnością^{*} przed Bogiem i Ojcem jest to: troszczyć^{**} się o sieroty i wdowy w ich ucisku, i strzec^{***} siebie samego przed skałaniem przez świat.

^{*por: u 26*}; ^{**lub: odwiedzać, opiekować się, nieść pomoc} ^{***lub: zachować siebie samego nieskałanym, z dala od świata}

2 Bracia moi! Nie łączcie^{*} wiary Pana naszego Jezusa Chrystusa, *Pana Chwały* ze stroniczością^{**}. Ps 24,7; 29,3; Ef 1,17; 1P 1,17

^{*gr: echo - mieć, posiadać, być blisko złączony, z kimś}
^{**gr: prosopolepsia - brać w twarz, mieć wzgląd na osobę}

2. Bo gdyby wszedł na wasze zgromadzenie mąż mający złoty pierścień, w lśniącej szacie, i wszedłby też i ubogi, w brudnej szacie, 3. I patrząc na tego, co ma lśniąca szatę, powiedzielibyście do niego: Ty, usiądź tu wygodnie; a ubogiemu powiedzielibyście: Ty, stań tam albo usiądź tu u mojego podnóżka,

4. To czy nie uczyniliście różnicy^{**} między sobą i nie staliście się niegodziwie^{**} rozumującymi sędziami? Mt 7,1-5; Jk 4,11

^{*gr: diakriono - rozdzielać, rozstrzącać, rozróżnić, zostać poróżnionym; **gr: poneros - niegodziwy, niekczemy, zły}

5. Słuchajcie, bracia moi umiłowani, czy Bóg nie wybrał^{*} ubogich tego świata na bogatych w wierze i dziedziców Królestwa, obiecanych tym, którzy Go miłują?

^{*gr: eklegomai - upatrzeć, wybrać, wybrać kogoś na urząd}
6. Ale wy znieważyliście ubogiego. Czy nie bogaci was uciskają i czy nie oni ciągną was do sądów? Ef 3,8; 1Tm 6,18; Hbr 11,26

7. Czy nie oni bluźnią pięknemu^{*} imieniu, które zostało wezwane^{**} nad wami?

^{*lub: szlachetne, dobre; **przywołane} Ps 138,2; Dz 4,12

8. Jeśli rzeczywiście wypełnicie królewskie Prawo zgodnie z Pismem: Będziesz miłował swojego bliźniego jak samego siebie, dobrze^{*} czynicie. ^{*por: u 7*} J 4,9; Kpl 19,18; Mt 22,39

9. Lecz jeśli jesteście stroniczy^{*}, to popełnicie grzech i jesteście przez Prawo nاپominani^{**} jako przestępcy.

^{*por: u 1*}; ^{**lub: zaustydzić, karcić, wykazywać błąd} Mt 18,15*

10. Albowiem ktokolwiek zachowa całe Prawo, a potknie^{*} się w jednym, staje się winny wszystkiemu. Pwt 27,26; Mt 5,19; Ga 3,10

^{*gr: ptaino - zrobić fałszywy krok, przynieść kogoś do upadku}

11. Bo Ten, który powiedział: Nie będziesz cudzołożył, powiedział też: Nie będziesz mordował; a jeśli nie będziesz cudzołożył, ale będziesz mordował, stałeś się przestępcą Prawa. Wj 20,13; Pwt 5,17; Ps 130,3

12. Tak mówcie i tak czyncie, jak ci, którzy mają być sądeni przez^{*} Prawo wolności.

^{*gr: dia - z genitivem - 1Kor 11,9*} Jk 1,25; 1P 2,16; Flp 4,8

13. Sąd bowiem bez miłosierdzia *odbędzie się* nad tym, kto nie okazał^{*} miłosierdzia^{**}; a miłosierdzie triumfuje^{***} nad sądem. Mt 5,7; ^{*dosł: czynić; **gr: anileos - bez litości, niezyczliwy} Lk 16,25 ^{***gr: katakauchaomai - odnosić triumf, przewyższać, stać wyżej, chlubić ponad kogoś - uznać od kachaomai - Flp 1,26*}

14. Co za pożytek, bracia moi, jeśli ktoś powziąłby, że ma wiarę, a nie miałby uczynków? Czy taka^{*} wiara może go zbawić^{**}?

^{*gr: rodzajnik określony ho - ta lub tego (rodzaju) wiara}
^{*gr: sodzo - ocalić, uratować, wybawić, zbawić, uzdrowić}

15. A jeśli brat albo siostra byłiby nady i odczuwaliby brak codziennego^{*} pożywienia, ^{*gr: ilościi wystarczającej na jeden dzień - por: Mt 6,11*}

16. A ktoś z was powiedziałby im: Idźcie w pokój, ogrzejcie się i nasycie^{*} się; i nie dalibyście im tego, co konieczne *dla* ciała, jaki z tego pożytek? 1Kor 13,3; Mt 14,15

^{*dosł: ogrzewajcie się, nasycacie - czas niedokonyany}

17. Tak i wiara, jeśli nie ma uczynków, *martwa jest sama w sobie.* J 15,2

18. Ktoś jednak powie: Ty masz wiarę, a ja mam uczynki; pokaż^{*} mi wiarę swoją bez twoich uczynków, a ja tobie pokażę moją wiarę z moich uczynków. Mt 7,16; Rz 3,8

^{*gr: deiknjo - pokazać, ukazać oczom, dać dowód, nauczać}

19. Ty wierzysz, że Bóg jest jeden; dobrze czynisz; i demony *w to* wierzą i drżą.

Pwt 6,4; Iz 43,10; 44,8,8; 1Kor 8,4; Mt 8,31; 1,24

20. A czy chcesz poznać, pusty^{*} człowieku, że wiara bez uczynków jest martwa?

^{*gr: kenos - pusty, próżny, pozbawiony znaczenia} Ga 6,3

21. Abraham, ojciec nasz, czy nie został uznany za sprawiedliwego z uczynków, gdy ofiarował Izaaka, swojego syna, na ołtarzu?

22. Widzisz, że wiara zaczęła współdziałać z jego uczynkami, a z uczynków wiara została uczyniona doskonałą^{*}. Flp 4,8; Kol 3,17

^{*gr: teleio - uczynić dojrzłym, ukonczyć, doprowadzić do celu}

23. I tak wypełniło się Pismo, które mówi: I uwierzył Abraham Bogu i zostało mu to po-

liczone* za sprawiedliwość, i został nazwany przyjacielem Boga.

Rdz 15,6; J 15,14

*gr.: *logizomai* - zaliczać na rachunek, uważać za, poczytać, brać pod uwagę, użyć racji, rozstrzygać, zaliczyć do

24. Widzicie zatem, że człowiek uznawany jest za sprawiedliwego z czynków, a nie jedynie z wiary?

Ps 60,12; Ga 2,16

25. A podobnie i Rahab, nierządnicą, czy nie z czynków została usprawiedliwiona, gdy przyjęła posłańców* i wypuściła ich inną drogą?

*gr.: *angelos* - posłaniec, zwiastun Hbr 11,31

26. Albowiem jak ciało bez ducha jest martwe, tak też wiara bez uczynków jest martwa.

Hi 34,14-15; Kaz 12,7; Dz 7,59

3 Niech niewielu z was staje się nauczycielami, bracia moi, gdyż wiecie, że surowszy* otrzymacie wyrok.

*dosł.: *wyższy, większy*

2. My wszyscy bowiem potykamy* się w wielu *sprawach*; jeśli ktoś w mowie się nie potyka, ten jest mężem doskonałym*, który i całe ciało może trzymać na wodzy**.

*gr.: *ptiao* - upaść - por. Jk 2,10*, **gr.: *teleios* - por. Jk 1,4*

3. Ten koniom wkładamy wędzidła w pyski, aby były nam posłuszne i kierujemy całym ich ciałem.

Dz 27,14; Mt 8,14

4. Oto i okręty*, choć są tak wielkie i pędzone silnymi wiatrami, jednak są kierowane bardzo małym sterem tam, dokąd chce ruch *ręki sternika*.

*tj. *duży okręt śródziemnomorski*

5. Tak i język, małym jest członkiem, a bardzo się wynosi*. Oto mały ogień, a jak wielki las podpala!

2Krl 19,22; Prz 18,21; Dn 4,30

*gr.: *megalacheo* - zachowywać się dumnie w mowie, szczyścić

6. I ten język jest ogniem; język jest światłem nieprawości, umieszczany wśród naszych członków, tym co kala całe nasze ciało i rozpala krąg naturalnych skłonności*, *sam będad rozpálny przez Gehenne***.

*lub: *rozpala krąg życia*; *gr.: *genesis* - źródło, pochodzenie, istnienie, życie, bieg (kolo życia), z gr. *biblos* - rdnowód

por. Mt 5,22* Lb 31,16; 2Sm 19,43; Prz 16,27

7. Wszelka bowiem natura* *dzikich zwierząt* i ptaków, i gadów, i *stworzeń* morskich jest poskramiana i jest poskromiona przez naturę* człowieka;

*gr.: *fyxis* - natura, rodzaj

8. Ale nikt z ludzi nie może poskromić* języka; zło to nieposkromione, pełne śmiertelnego jadu.

Ps 140,4; Rz 3,13

*gr.: *damadzo* - tamować, poskramiać, kłębować, powstrzymać

9. Nim* wysławiamy* Boga i Ojca, i nim* prze-

klinamy ludzi, stworzonych na podobieństwo Boga.

*dosł.: *przez niego* 2Sm 1,5; Rz 3,14

*gr.: *eulogeo* - chwalić, sławić, prosić o błogosławieństwo, wypowiadać błogosławieństwo, być błogosławionym

10. Z tych *samych* ust wychodzi błogosławieństwo* i przekleństwo. Nie może** tak być***, bracia moi.

*por. u 9** Ps 50,16; Jr 7,4; Rz 12,14

*gr.: *chre* - jest konieczne, trzeba, jest powinnością, należy

***ginomai - stawać się, urodzić się, być, zaistnieć, dziać się

11. Czy źródło z tej samej szczeliny tryska słodką i gorzką *wodą*?

Mt 12,33

12. Czy może, bracia moi, figowiec wydawać oliwki albo winorośl figi? Tak też żadne źródło nie *może* wydać słonej i słodkiej wody.

13. Kto jest mądry i rozumny spośród was, niech to pokaże czynami *wyptywającymi* z jego dobrego postępowania w łagodnej* mądrości.

Hbr 13,5; 1P 3,16; Flp 1,27

*gr.: *prautes* - łagodność, delikatność, cichość, uprzejmość

14. Ale jeśli macie gorzką *zazdrość* i *kłótniwość** w swoim sercu, nie wynoście** się i nie kłamcie wbrew*** prawdzie.

Flp 2,2

*lub: *ambigie*; ***chetyć się, chubić*; ***gr.: *kata* - przeciwko

15. Nie jest to mądrość *zstępująca* z góry, ale ziemską, *zmysłową**, *demoniczną*.

Jud 1,19;

*gr.: *psychikos* - we władaniu duszy, duszewna 1Kor 2,14

16. Bo gdzie jest *zazdrość* i *kłótniwość**, tam *zamieszanie*** i *wszelka podła sprawa*.

por. u 14; **lub: *niepokój, anarchia, nieład społeczny*

17. Ale mądrość, która jest z góry, najpierw jest *prawdziwie** *czysta*, następnie *pokojowo usposobiona*, *łagodna*** , *dająca się przekonać****, pełna *miłosierdzia* i *dobrych owoców*, *bezsronna* i *nieobłudna*.

Rz 12,9; Flp 1,11; 1P 1,22

*gr.: *men* - partykula *wzmacnia*; **lub: *łagodnie skłaniająca do posłuszeństwa*; ****uległa, nie uparta (nie oporna) na argumenty*

18. Ale owoc *sprawiedliwości* *zasiewany* jest w *pokoju* tym, którzy *czynią pokój*. Oz 10,12

4 Skąd wojny i skąd walki spośród was? Czy nie pochodzą one z waszych *namiętności**, które *walczą*** w waszych członkach?

*gr.: *hedon* - przyjemność, rozkosz, uciecha Rz 7,23;

**lub: *toczą bój, biorą udział w wojnie* Ga 5,17; Kol 3,5

2. *Pożądacie**, a nie *macie*; *mordujecie* i *zazdrościcie*, a nie *możecie osiągnąć*; *wojujecie* i *walcycie*; nie *macie* jednak z powodu *tego*, że *nie prosicie*.

Jk 1,6-7; Prz 1,28; Iz 1,15

*gr.: *epithumeo* - usilnie pragnąć, żywnie pragnienie, tęsknić

3. *Proście*, a nie *otrzymujecie*, dlatego że *źle prosicie*, *zamierzając* to *wydać** na wasze *namiętności***.

*lub: *roztrwonić, zużyć*; **por. u 1*

4. Cudzołożnicy* i cudzołożnice! Czy nie wiecie, że przyjaźń ze światem jest wrogością** wobec Boga? Jeśli*** więc ktoś chce być przyjazny wobec tego świata, staje się nieprzyjazny wobec Boga. ***lub: nieprzyjaźnią* 2P 1,4; 1J 2,15

**gr: moichos - cudzołożnik - por: Łk 18,11; 1 Kor 6,9; Hbr 13,4*

***gr: an - part. zwykle wskaz. na: życzenie, możliwość, niepewność*

5. Albo czy wydaję się *wam*, że na próżno Pismo mówi: Do* *granic* zazdrości tęskni**

za duchem, któremu dał w nas mieszkanie.

**gr: pros - do; tu: jako przysłówek wzmacniający; **lub: pragnie*

6. Większa jednak daje łaskę, dlatego mówi: Bóg przeciwstawia* się pyszynom*, a pokornym daje łaskę.

Wj 10,3; Ps 138,6; Prz 3,34

**lub: stawia zbrojny opór; ustawia się do bibijny naprzeciwko*

***gr: hyperfanos - górnijący nad innymi, hardy, wyniosły*

7. Poddajcie* się więc Bogu, przeciwstawcie** się diabłu, a ucieknie od was.

Mt 4,10;

**gr: hypotasso - podporządkować się - Ef 5,24* Ef 4,27; 1P 5,8*

***gr: anhistemi - przeciwstawić się, stawiać opór; sprzeciwiać*

8. Przybliżcie* się do Boga, a przybliży się do was. Obmyjcie ręce grzesznicy i oczyśćcie serca, *ludzie* o rozdwojonej duszy**.

**gr: engideo - potęczyć coś z czymś, zbliżyć się, podejść*

***gr: dipsychos - wewnątrznie rozdwojony, 2Krn 15,2;*

wątpiący, o rozdwojonej duszy - Jk 1,8* Hbr 7,19; Dz 15,9

9. Uznajcie swoją nędzę* i zasmućcie się, i płaczcie; wasz śmiech niech obróci się w żalność, a radość w smutek**.

Lz 22,12; Jr 31,18

**lub: okazać żal, czuć się utrudzeni i nieszczęśliwi*

***lub: w przycmgnięcie - obraz spuszczonej głowy i oczu*

10. Uniźcie* się przed obliczem PANA, a wywyższy was. **dost.: dajcie się unizyć* Lk 18,14; 1P 5,6

11. Nie obmawiajcie* jedni drugich, bracia; kto obmawia* brata i osądza swojego brata, obmawia* Prawo i osądza Prawo; a jeśli osądzasz Prawo, nie jesteś wykonawcą Prawa, ale sędzią.

Ef 4,31; 1P 2,1; Rz 14,4; 1Kor 4,5

**gr: katalaleo - szkalować, oczerniać, ganić, znieślawiać*

12. Jeden jest Prawodawca, którego może zbawić i zgubić. Kim ty jesteś, że** osądzasz innych? **gr: hos - ten, który; *lub: kiedy* Mt 10,28

13. A teraz* wy, którzy mówicie: Dziś albo jutro pójdziemy do tego miasta i będziemy działać tam *przez* jeden rok, i *będziemy* handlować i ciągnąć zyski;

Prz 27,1; Lz 24,2

**gr: age nyn - zwrot rozpocz. nową myśl, przykład pięknego stylu*

gr: diatryby - mowy, kazania o charakter: moralizatorskim

14. Wy, którzy nie wiecie, co *będzie* jutro; bo czym jest wasze życie? Parą bowiem jest, która na krótko się ukazuje, a następnie staje się niewidoczna.* **lub: jest usuwana* 1P 1,24

15. Zamiast *tego*, powinniście mówić: Jeśli

PAN będzie chciał, to będziemy żyć i uczy-nimy to lub owo. 2Sm 15,25; 1Kor 4,19; Hbr 6,3

16. *A wy* tymczasem* chlubicie się swoimi przechwałkami**; wszelka taka chępliwość jest zła. **gr: nyn - obecnie, teraz, dziś, właśnie* 1Kor 4,7

***gr: aladzoneia - czczą, chępliwa gadanina, zuchwała pewność*

17. *Kto* więc wie, jak dobrze czynić, a nie czyni, ma* grzech. **dost.: grzech mu jest* Rz 14,23

5 Przychodźcie teraz *wy*, bogaci, zapłaćcie z zawrozeniem* nad utrapieniami, które przychodzą na was. Prz 11,28; Lk 6,24;

**gr: ololydo - lamentować, wołać, wydać okrzyk (bólu)* Jk 4,13

2. Bogactwo* wasze zgniło, a wasze szaty zostały zjedzone przez mole.

Jr 17,11

**gr: ploutos - bogactwo, majątek, obfitość dóbr; pethia*

3. Wasze złoto i srebro zaśniedziało*, a ich śniedźko* będzie służyć* za świadczone *prze-ciwko* wam i trawić** będzie wasze ciała jak ogień; zgromadziście skarby w dniach osta-tecznych.

Dz 2,17; 2P 3,3; Rz 2,5

**gr: katiao - być przeżarty rdzą, śniedzić patyną*

***gr: ios - rdza (jud żmii); ***lub: pochłonie, zje, pożre*

4. Oto krzyczy wstrzymana* przez was za-plata robotników, którzy zżęli wasze pola, a wołania żniwiarzy doszły do uszu PANA Zastępów*. **lub: odmówiona, ukradziona* Kpl 19,13

***hebr: sabaoth - armia, zastępy zbrojne, służba, ciała niebieskie*

5. Żyliście na ziemi w rozkoszach i w zbyt-ku; utuczylście* swoje serca, jak na dzień rzezi.

**dost.: wykarmić, rosnąć, odżywiać, zagęszczać*

6. Skazaliście* i zamordowaliście sprawie-dliwego. *Już* się wam nie przeciwstawia.

**lub: wydać wyrok potępiający, ogłosiście winnym* Mt 5,39

7. Dlatego, bracia, bądźcie cierpliwi* aż do przyjscia** Pana. Oto rolnik oczekuje na ceny plon ziemi, zachowując wobec niego cierpliwość, aż otrzyma deszcz wczesny i późny.

gr: makrothymeo - znosić coś cierpliwie - por: 1Tes 5,14***

***gr: parousia - por: 1Tes 4,15* 2Tes 3,5; Ps 37,7; Pwt 11,4*

8. Bądźcie i wy cierpliwi, i umocnijcie* swoje serca; bowiem blisko jest przyjście** Pana.

lub: stać mocno, ugruntować; **gr: parousia - 1Tes 4,15

9. Nie wdychajcie* bracia, jedni na** drugich, abyście nie byli osądzeni. Oto sędzia stanął u** drzwi.

Mt 23,37; Hbr 11,32;

**gr: stenadzo - narzekać, wdychać ciężko, jęczeć, zawodzić*

***gr: kata - przeciwko, na; ***gr: pro - przed* Obj 3,19-20

10. Weźcie za przykład, moi bracia, znoszenie zła* i cierpliwość proroków, którzy powiedzieli *słowo* w imieniu PANA. Mt 5,2;

**gr: kakopatheia - doznawanie bólu, cierpienia, zła* Dz 7,52

11. Oto za szczęśliwych* uważamy tych, którzy wytrwali. Słyszeliście o wytrwałości** Hioba i widzieliście zakończenie*** PANA, bo wiele miłosierny**** i litościwy jest PAN.

lub: błogosławionych; **gr: hypomone - por. Jk 1,3* Wj 34,6;

****lub: cel PANA - gr: telos - koniec, skutek, wynik, wypełnienie*

*****gr: polysplachnos - wiele współczujący, wiele serdeczny*
Hi 42,10; Ne 9,17; Ps 86,15; 102,13; Jl 2,13; Jon 4,2; Łk 6,36

12. A przede wszystkim, bracia moi, nie przysięgajcie ani na niebo, ani na ziemię, ani jakkolwiek inną przysięgą; ale wasze „tak” niech będzie „tak”, a wasze „nie” niech będzie „nie”; abyście nie popadli* pod sąd.

**gr: pipto - spaść, w przenośni podlegać potępieniu* Mt 5,34

13. Cierpi ktoś zło między wami? Niech się modli. Ktoś jest dobrej myśli*, niech śpiewa** *pieśni*; **lub: weseli się* 2Krn 33,12; Ps 18,6

***gr: psallo - szarpać struny, śpiewać przy dźwięku harfy*

14. Choruje* ktoś pośród was, niech przywoła do siebie starszych** zboru*** i niech się modlą nad nim, *gdy* namaścili go olejem w imieniu Pana;

Wj 25,6; Dz 14,23; Mk 6,13

dosl.: jest słaby, jest w potrzebie; **por. Tl 1,5*

****gr: ekkllesia - wywołani z, społeczność, zbor, zebranie publ.*

15. A modlitwa wiary uratuje* chorego i Pan go podniesie; a jeśli dopuścił się grzechów, zostaną mu odpuszczone**.

Mt 17,20; 21,22; 1J 5,14

**gr: sodzo - zachować przy życiu, ocalić od śmierci, zbawić*
***gr: afiemi - dać odejść, umorzyć dług, przebaczyć, uwolnić*

16. Wyznawajcie* jedni drugimi upadki** i módlcie się jedni za drugich, abyście zostali uzdrowieni. Wiele może*** usilna**** modlitwa sprawiedliwego.

Ps 32,5; Mt 18,15; 1J 1,9

**gr: eksomologeo - wyznać, przyznać otwarcie, oznajmić*
***gr: paraptoma - spaść obok lub czegoś, fałszywy krok, upadek, występki, grzech, odchylenie od prawdy*

****gr: ischyo - silna, posiadająca wpływ, skuteczna moc*

*****gr: energeo - przejawiać działanie, wyłączać siły, sprawiać*

17. Eliasz był człowiekiem podobnym do nas w swoich doświadczeniach* i usilnie pomodlił** się, żeby nie padał deszcz; i nie spadł deszcz na ziemię przez trzy lata i sześć miesięcy,

1Krl 17,1; Łk 4,25;

**gr: homoiotates - być poddanym tym samym cierpieniom, czuć, cierpieć, odczuwać w podobny do innych sposób; **dosl.: modlitwą pomodlił się - hebraizm - czas przesz. dok* Dz 14,15 Rz 11,2

18. I znowu modlił się, a niebo dało deszcz i ziemia zrodziła swój owoc*.

**lub: plon*

19. Bracia! Jeśli ktoś z was zostałby odwiedziony* od prawdy**, a ktoś by go zawrócił,

**dosl.: zwiędziony, wprowadzony w błąd* Ps 51,13

***gr: aletheia - prawda, rzeczywistość, pewność, autentyczność*

20. Niech wie, że kto zawrócił* grzesznika z jego błędnej** drogi, uratuje*** jego duszę od śmierci i zakryje mnóstwo grzechów****.

gr: epistrefo - zwrócić ku, spowodować powrót, zwracać ku sobie; **gr: plane - błąkać się, tulać, błąd życiowy, moralny, fałszywe zasady; ***por. w. 15 Prz 10,12; 11,30; 1Kor 9,20

*****gr: hamartia - brak udziału w, strata, chybienie celu*

Pierwszy list apostoła Piotra

1 Piotr, apostoł Jezusa Chrystusa, do wychodźców rozproszonych* po Ponce, Galacji, Kapadocji, Azji i Bitynii, Dz 16,6

*gr: diaspora - rozproszenie, rozrzucenie, Izraelici rozproszeni między poganami, stąd możliwe: przy diasporze

2. Wybranych* zgodnie z uprzednią wzdą^{ss} Boga Ojca w uświęceniu Ducha, do posłuszeństwa i pokropienia krwią Jezusa Chrystusa. Łaska wam; a pokój oby^{ss} został pomnożony. ***tryb życzący Rz 8,29-33; Dz 2,23; 2Tes 2,13

*gr: eklektos - wybrany, szczeg. na podst. osobistych preferencji

**dost.: ustalić coś z góry, wyznaczyć zawczasu, widzieć przed

3. Blogosławiony* niech będzie Bóg i Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa, który według swojego wielkiego miłosierdzia, odrodził^{ss} nas ku nadziei żywej przez wzbudzenie^{ss} Jezusa Chrystusa z martwych, Rz 1,4;

*lub: wystawiony; **ponownie zrodził 1Kor 15,1; Hbr 6,2

***gr: amastisis - powstanie, podniesienie, przywrócenie do życia

4. Do dziedzictwa niezniszczalnego i nieskalanego, i niewiedzącego*, które jest zachowane w niebiosach dla was,

*lub: niemogącego wygasnąć, Ef 1,14; Kol 1,12
niezamiąkającego, zachowującego świeżość, trwałego

5. Którzy w mocy Bożej strzeżeni jesteście przez wiarę ku* zbawieniu, gotowemu by zostać objawionym^{ss} w ostatecznym czasie.

*gr: eis - ku, dla; **gr: apokalypso - odkryć, odsłonić, ujawnić

6. Weselcie się z tego*, mimo że teraz zostaliście na krótko zasmuceni, jeśli potrzeba, rozmaitymi^{ss} próbami*, Jk 1,2; 2P 2,9

*lub: w tym (czasie) weselcie się, weselcie się - tryb rozk.?, **dost.: w rozmaitych; ***gr: petrasmos - próba, doświadczanie, pokusa

7. Aby doświadczanie* waszej wiary, o wiele cenniejsze od zniszczonego złota, a które przez ogień jest próbowane*, zostało znalezione dla uznania, czci i chwały w^{ss} objawieniu Jezusa Chrystusa, 1P 4,12; Ml 3,3

*lub: doświadczona, mająca wartość; **tj. uszlachetniane przez wyplawianie ogniem w procesie oczyszczania; ***przy

8. Którego, choć nie widzieliście, miłujecie; w którego, teraz nie widząc, wierzą; i cieszą się was radością niewysłowioną* i pełną chwałą^{ss}. J 20,29; 2Kor 4,18; 5,7; Hbr 1,1

*gr: anekaletos - niewypowiedziany, niewyrażalny

gr: doksado - sławić, chwalić, otoczyć chwałą - por. J 7,39

9. Przyjmując* cel wiary waszej, zbawienie dusz. Rz 6,22; Hbr 11,3; Jk 1,21

*gr: komidzo - otrzymać, uzyskać, odzyskać, troszczyć się

10. Tego to zbawienia poszukiwali i pilnie badali* je prorocy, którzy prorokowali o niesionej dla was łasce. Mt 13,17; Łk 24,27;

*gr: eranao - dociekać, badać, przeszukiwać Dz 3,24

11. Wypatrując*, na jaki lub na jakiego rodzaju czas wskazywał będący w nich Duch Chrystusa*, zapowiadający^{ss} nadchodzącą na Chrystusa cierpienia i następującą po nich chwałę^{ss}; *lub: chcąc dociec 2P 1,21

**Pomazania; ***gr: promartyromai - świadczyć wcześniej

***dost.: chwalać - Lm.n., zaszczytać, uspaniałościach

12. Którym zostało objawione*, że nie im samym, ale nam służyły te sprawy, które teraz zostały wam oznajmione przez tych, którzy wam ogłosili dobrą nowinę w Duchu Świętym, który został wysłany z nieba – sprawy, w które pragną wrzeć^{ss} aniołowie.

*gr: apokalypso - (nagle) odsłonięcie tego, co zakryte - por. w 5**

**parukypso - pochylić się nad czymś, by się przyjrzyć, analizować

13. Dlatego gdy przepasaliście* sobie biodra waszego umysłu, trzeźwymi będąc, całkowicie* złoście nadzieję w łasce, która jest wam niesiona w objawieniu^{ss} Jezusa Chrystusa.

*lub: przepasawszy sobie - czas przeszły dokonany Wj 12,11

**lub: dojrzałe, doskonale; ***gr: apokalypso - por. w 12*

14. Jako posłuszne dzieci, nie dostosowujcie* się do wcześniejszych pożydlivości^{ss} z czasów waszej niewiedzy^{ss}, Ef 2,2; 5,6

*tj. dostosowanie swej postaci do określonej formy, wzoru

**lub: usilnych pragnień; ***gr: agnosia - nieświadomość

15. Ale z powodu* Świętego, który was powołał, stańcie się sami święci we wszelkim postępowaniu waszym; Iz 6,3; Flp 3,14;

*lub: w zgodzie z, według, na wzór - gr: kata Hbr 12,14

16. Bo napisano: (stańcie się święci*, bo Ja jestem Święty. Kpl 11,44; 19,2; Am 3,3

*gr: hagios - oddzielony od (świata), poświęcony dla (Boga)

17. A jeśli żywacie jako Ojca, tego który bez względu na osoby sądzi każdego według jego czynów, postępujcie w bojaźni przez czas waszego zamieszkiwania na obczyźnie*.

*gr: paroika - przebywać gdzieś czasowo, mieszkać na obczyźnie

18. Wiedząc, że nie zniszczalnym srebrem albo złotem zostaliście wykupieni z waszego marnego* postępowania**³³, przekazanego przez ojców,

Rz 1,21; 1Kor 6,20; 7,23

*gr: mataios - pozabawiony siły, prawdy, pustoty; **por: Rz 6,6**

19. Ale drogą krwi Chrystusa, jako Baranka niewinnego* i nieskalanego, Dz 20,28; J 1,29

*gr: amomos - bez zarzutu, jako ofiara bez zmyły i skazy

20. Przeznaczonego* wprawdzie przed założeniem świata, lecz ukazanego w związku na was w czasach ostatecznych, 1P 1,2; Rz 8,29;

*lub: wiedzieć coś wcześniej, mieć plan Ef 1,5; Obj 13,8; 17,8

21. Którzy dzięki Niemu* jesteście wierzącymi w Boga, który wzbudził Go z martwych i dał Mu chwałę, tak aby wiara i nadzieja wasza była w Bogu. *lub: przez Niego Ef 4,21; Kol 1,16

22. Słowo zaczęliście oczyszczać* dusze wasze w posłuszeństwie prawdzie przez Ducha, dla* nieobłudnej braterskiej miłości, z czystego serca jedni drugich miłując gorąco**³⁴,

*lub: mając swoje dusze oczyszczone lub uświęcone Hbr 1,3; J 15,3

**lub: do, ku; ***gr: ektenos - żarliwie, zdecydowanie, stale

23. Odradzani* będąc, nie z nasienia zniszczalnego, ale z niezniszczalnego przez Słowo żywego* Boga, które trwa na wieki**³⁵.

J 1,10;

*dost.: ponownie zrodzeni - czas teraz str. bierna Mt 13,23

**dost.: żyjącego, lub Słowo Boga, żyjące i trwające, ***wiek

24. Dlatego że wszelkie ciało jest jak trawa, a wszelka chwała człowieka jak kwiat trawy; uschła trawa i kwiat jej opadł; Iz 40,6; Jk 1,10

25. Ale Słowo* PANA trwa na wieki**³⁶. A tym Słowem jest to, co zostało ogłoszone wam**³⁷ w Ewangelii. ***dost.: do was Mi 1,1; 1Tes 1,8; 1J 2,17

*gr: rhema - słowo wypowiedziane, przesłanie; **dost.: na wiek

2. Odłożywszy więc od siebie wszelką złość

i wszelką zradę*, i obłudę, i zazdrość, i wszelką obmowę, *lub: oszustwo, podstęp

2. Jak nowo narodzone niemowlęta, zapraagnijcie usilnie niesfałszowanego*³⁸, duchowego* mleka, abyście przez nie**³⁹ otrzymali wzrost,

Mt 18,3; 1Kor 3,2; Hbr 5,12

*mleko fałszowano gipsem; **gr: logikos - związany ze słowem, zgodny z rozsądkiem, rozumny, duchowy w szczególności w kontrastie do literalny - Rz 12,1***; ****lub: w nim, dzięki niemu

3. Jeśli tylko skosztowaliście, że dobrotliwy* jest Pan. *lub: dobry, taskawy, łagodny Hbr 6,5; Ps 24,8

4. Zbliżając się do Niego, do kamienia żywego*⁴⁰, przez ludzi wprawdzie odrzuconego**⁴¹, ale u Boga wybranego i kosztownego**⁴²,

*dost.: żyjącego; **lub: niezakceptowany, nienadający się ***gr: entimos - czczony, ceniony, cenny Dn 2,34; Rz 5,10

5. I wy sami, jako żywe* kamienie, jesteście budowani w dom duchowy, w kapłaństwo święte, by przez Jezusa Chrystusa przynieść Bogu godne przyjęcia**⁴³ duchowe ofiary.

*dost.: żyjące; **lub: uznane, chętnie przyjęte, zadowolające

6. Dlatego i to zawiera się w Piśmie: Oto kładę na Syjonie kamień węgielny*, wybrany, kosztowny; a wierzący w Niego, z pewnością nie zostanie zawstydzony**⁴⁴.

Iz 28,16;

*tj. narożny; **lub: zhańbiony, skalany 1Kor 3,11; Ef 2,20

7. Zatem dla was wierzących to zaszczyt; ale dla nieposłusznych*, ten kamień, który odrzucili budujący stał się głowicą**⁴⁵ węgla**⁴⁶ i kamieniem potknięcia, i skałą zgorzenia**⁴⁷,

*gr: apeitheo - być nieuległym, nie słuchać, odmówić wiary **lub: podstawą; ***narożnik, kąć, ****potknięcia Wj 17,6

8. O który potykają się ci, którzy są nieposłuszni* Słowu, na co są też przeznaczeni**⁴⁸.

por. u: 7; **gr: tithemi - ustanowić, wyznaczyć, wykonać

9. Ale wy jesteście rodem wybranym, królewskim kapłaństwem, narodem świętym, ludem nabytym na własność*, abyście ogłosili cnoty Tęgo, który powołał was z ciemności do przedziwnego**⁴⁹ swojego światła;

*lub: dla pozyskania, ocalenia, jako rzecz nabyta Obj 1,6

**gr: thaumastos - przedziwne, wzbudzające zdumienie

10. Wy dawniej nie byliście ludem, ale teraz jesteście ludem Boga; nieobjęci miłosierdziem**⁵⁰, ale teraz zostaliście miłosierdziem objęci. *gr: eleeo - mieć litość, doznać miłosierdzia Oz 1,6

11. Umilowani! Proszę was, abyście jako obcy* i wychodźcy, wstrzymywali się od cielesnych pożądliwości**⁵¹, które walczą**⁵² przeciwko duszy,

Kpl 25,23; Ef 2,19; Jk 4,1

*gr: paroikos - mieszkający obok, cudzoziemiec, obcy **lub: usilnych pragnień; ***biorą udział w wojnie

12. Prowadząc szlachetne* życie między poganami, aby ci, którzy was obmówili jako złoczyńców, przyglądając się waszym dobrym* czynom, wychwalili Boga w dzień nawiadzenia**⁵³.

*gr: kalos - piękne, dobre, szlachetne Mt 5,16;

**lub: w (dniu) przeglądu - gr: episkope 2Tm 3,17; Tt 2,14

13. Bądźcie więc ulegli wszelkiemu ludzkiemu porządkowi* ze względu**⁵⁴ na Pana, czy to królowi, jako najwyższemu,

*gr: ktisis - akt zakładania, Prz 24,21; Mk 12,17; Rz 13,1

**lub: instytucja, władza, to co stworzone; **lub: dla, z powodu

14. Czy to namiestnikom*, którzy są posłani przez niego dla karania* istotnie zło czyniących, lecz na pochwałę dobre czyniących.

*gr: hegemon - przywódca, namiestnik rzym. - legat cesarski **gr: ekdikesis - wymierzać sprawiedliwość; (ale i) brnąć w obronę, pomsta, kara, dbać o oddanie sprawiedliwości

15. Gdyż taka jest wola Boża, abyście do-
brze czyniąc, zamykali usta^{*} bezmyślnych^{**}
ludzi, którzy nie mają poznania. 1P 4,2; Ef 6,6;
^{*lub: nakładali kaganiec - Mk 4,39**;} ^{**nierozsądnych} Tt 2,8

16. Jako wolni, i to nie jak ci, którzy mają
wolność za zasłonę^{*} zła, ale jako niewolni-
cy Boga. ^{*gr: epikalymma - okrycie, zasłona, pretekst}

17. Wszystkich szanujcie, braterstwo miłuj-
cie, Boga się bójcie, króla czcicie^{*}. ^{*lub: szanujcie}

18. Domownicy^{*}! Bądźcie ulegli z wszelką
bojaźnią panom^{**}, nie tylko dobrym i ła-
godnym^{***}, ale i pokretnym^{****}.

<sup>*lu: w znaczeniu stugi lub niewolnika jako osób mieszkających
w domostwie pana; **gr: despotes - władca absolutny, pan
***gr: epieikes - życiwny, delikatny, dobrotliwy Ef 6,5;
****gr: skolios - pokretny, fałszywy 1Tm 6,1; Jk 3,17</sup>

19. To bowiem *jest* łaska, jeśli ktoś z powo-
du sumienia^{*}, dla Boga znosi utrapienie,
cierpiąc niesprawiedliwie. Dz 24,16; 1Tm 1,5

20. Bo co to za chwała^{*}, jeśli grzesząc znosi-
cie, gdy was policzkują^{**}? Ale jeśli znosicie *to*,
cierpiąc za dobre czyny, to jest łaska u Boga.
<sup>*gr: kleos - sława, rozgłos, dobre imię 1P 3,14;
**lub: bić pięścią, stosować przemoc Mt 26,67; 1Kor 4,11</sup>

21. Do tego bowiem *zostaliście wezwani*^{*}, po-
nieważ i Chrystus cierpiał za nas, zostawiając
nam przykład, abyśmy poszli Jego śladami.
^{*gr: kaleo - wolać głośno, zapraszać, powołać Ek 14,26}

22. On grzechu nie popełnił i nie znalazł
zdrady^{*} w Jego ustach, Iz 53,9; Hbr 4,15

^{*gr: dolos - oszustwo, podstęp, przebiegłość, chytryć}

23. On, gdy Mu zlorzeczono, nie odwzajem-
niał się zlorzeczeniem, gdy cierpiał nie gro-
ził, ale powierzał^{*} się *Temu*, który sprawied-
liwie sądzi, ^{*lub: oddać się w czujnej ręce, oddać w ofierze}

24. On grzechy nasze sam na ciele swoim
poniósł na drzewo, abyśmy jako umarli^{*} grze-
chom, żyli dla sprawiedliwości. Jego sińce
uleczyły was. Iz 53,4. 11-11; Hbr 9,28; Ga 3,13

^{*lub: umarłszy - imiastów czas przeszły jako fakt dokonany}

25. Byliście bowiem jak błakające się owce;
ale teraz zostaliście zawróceni do pasterza
i stróża^{*} dusz waszych. Iz 53,6; Ez 34,5-6;

^{*gr: episkopos - doglądający, nadzorca J 10,11; Hbr 13,20}

3 Podobnie i żony, bądźcie uległe swoim
mężom, aby *nawet* jeśli niektórzy z *nich*
są nieposłuszni^{*} Słowu, dzięki postępowaniu^{**}
swych żon, bez słowa zostali pozyskani,
<sup>*lub: odnawiają wiary, nie dający się przekonać Ef 5,22;
dost.: obracanie - metaf. trybu życia - Rz 6,4 1Kor 7,16</sup>

2. Bo zaobserwowali^{*} wasze czyste postę-
powanie w bojaźni *Bożej*. 1P 1,15; 2,12; 1Tm 4,12

^{*gr: epoptueo - przyglądać się uważnie, spoglądać na, nadzorować}

3. Niech wasza *ozdoba* nie jest to, co ze-
wnętrzne: sploty włosów, opasywanie się
złotem, noszenie ozdobnych^{*} szat, Ps 45,9;

^{*gr: kosmos - porządek, ład, harmonia, świat, ozdoba Iz 3,18}

4. Ale ukryty wewnętrzny^{*} człowiek, w nie-
zniszczalnym, łagodnym i cichym duchu,
który jest drogocenny przed *obliczem* Boga.

^{*dost.: człowiek serca - gr: kardia - serce, głębia, wnętrze}

5. I niegdyś bowiem tak *właśnie* święte
kobiet^{*}, mające nadzieję w Bogu, przyozda-
biały siebie, uległy^{**} swoim mężom. Prz 31,10;

^{*lub: żony; **dost.: będąc uległe, podporządkowane Jr 49,11}

6. Tak Sara była uległa^{*} Abrahamowi, nazy-
wając go panem. Jej dziećmi stałyście się

wy, czyniąc dobro i nie lekając się niczego

straszego. Rdz 18,12; Prz 3,25; Hbr 11,11

^{*gr: hypakouo - słuchać, ulegać czужej woli, być posłusznym}

7. Tak samo mężowie, *żyjcie*^{*} z *nimi* wspól-
nie zgodnie z poznaniem^{**}; okazując *im* szac-
unek jako słabszemu naczyniu kobiecie,
i jako współdziedzicom łaski życia, aby mo-
dlitwy wasze nie były przerywane^{***}.

<sup>*dost.: żyjąc, mieszkając wspólnie; **gr: gnosis - rozumienie po-
znanie, umiejętność, tu: zdolność postrzegania odmienności
we wzajemnych relacjach; ***lub: przerwać, pozabawić, wyciąć</sup>

8. Na koniec wszyscy bądźcie jednomyślni^{*},
współczujący^{**}, miłujący braci, miłosierni
i uprzejmi, <sup>*lub: zgodni, w harmonii Rz 15,6;
**lub: doznający tych samych uczuć 2Kor 13,11; Flp 1,27</sup>

9. Nie oddając złem za zło, ani obelgą za
obelgę, lecz przeciwnie, błogosławcie^{*}, wie-
dząc, że do tego *zostaliście powołani*, aby-
ście odziedziczyli błogosławieństwo^{*}. Rz 12,14

^{*gr: eulogeo - sławić, chwalić, prosić o błogosławieństwo - Mt 14,19*}

10. Bo *kto* chce miłować życie i oglądać dni
dobre, niech powstrzyma swój język od zło-
go, a swoje wargi, by nie mówił zwodniczo;

11. Niech się odwróci od *tego*, co zło i uczy-
ni, *to co* dobre; niech szuka^{*} pokoju i niech
dokona starań, aby go osiągnąć^{**}. 1Krn 16,9;

^{*dost.: niech wyszuka - czasownik dokonany Ps 33,18}

^{**gr: dioko - ścigać, iść za kimś, dosięgnąć, dążyć gortwiwie}

12. Bo oczy PANA są *zurócone* na spra-
wiedliwych, a uszy Jego na ich prośbę; lecz
oblicze PANA przeciwko czyniącym *to*, *co*
złe^{*}. ^{*gr: kakos - podły zły, niegodziwy, zgubny,}

13. Kto zrobi wam coś złego, jeśli będzie-
cie naśladowcami *tego*, *co* dobre^{*}?

^{*gr: agatos - dobry, pożyteczny, prawy Mt 5,10; 1P 2,19}

14. Ale chociaż mielibyście cierpieć z powodu sprawiedliwości, *jesteście szczęśliwi*^{*}; nie zleknujcie^{**} się ich grózb i nie zatrwoźcie się, ^{**lub: nie dajcie się przestraszyć} Iz 8,12; Mt 5,10 ^{*gr: makarios - błogosławiony, ten któremu można pogratulować}

15. A PANA Boga usłowieć^{*} w swoich sercach. Bądźcie też zawsze gotowi do obrony przed każdym, kto żądałby od was zdania rachunku^{**} z waszej nadziei, *ale czynicie to z łagodnością i bojaźnią*^{***} Lb 20,12

^{*lub: uznajcie za świętość - gr: hugiadio - uznac za świętego, oddzielić się, by się poświęcić; **lub: słowo, sprawa, racja, motyw; ***lub: głębokim respektem - gr: fobos - por. Efr 5,21*}

16. Mając dobre sumienie, by w *tym*, w czym będą was obmawiali jako złoczyńców, zostali zawstydzeni *ci, którzy znieważają*^{*} wasze dobre postępowanie w Chrystusie. Efr 4,1

^{*dost.: czyniących zło, rzecz.: złoczyńca - tylko tu i 1P 2,12; 4,14}

17. Lepiej bowiem, jeżeli *tego* chce wola Boga, cierpieć^{**} czyniąc dobro, niż czyniąc zło. Mt 26,39; Dz 21,14; 1P 4,19

^{*gr: thelema - pragnąć, chcieć, wola, wybór, upodobanie}

^{**gr: pascho - cierpieć dotkliwie, znosić niedolę, odczuwać}

18. Gdyż i Chrystus raz za grzechy cierpiał^{*}, sprawiedliwy za niesprawiedliwych, aby nas przyprowadzić do Boga, zabity wprawdzie w ciełe, lecz ożywiony w duchu^{**},

^{*lub: wycierpiał - czas przeszły dokonany} Hbr 9,26; 10,10; ^{**lub: Duchem} Mt 27,19; Dz 3,14; Jk 5,6

19. W którym^{*} też poszedł i ogłosił^{**} duchom *będącym* w więzieniu, ^{*domyśl.: duchu}

^{*gr: kerysso - głosić jako herold szczer. Ewangelie, ale też sąd}

20. Które niegdyś były nieposłuszne, gdy raz^{*} oczekiwał Bóg cierpliwie za dni Noego, kiedy budowana była^{**} arka, w której niewiele, to jest osiem dusz, ocalało^{***} wśród wody.

^{*lub: raz były nieposłuszne (duchy)} Rdz 6,13; Mt 24,37; ^{**dost.: gdy jest; ***lub: zostało uratowane} Lk 17,26

21. Ona *jest* odpowiednikiem^{*} chrztu, który i nas teraz zbawia, *a* nie jest pozbyciem się brudu ciała, *ale prosbą*^{**} do Boga o dobre sumienie, przez powstanie z *martwych* Jezusa Chrystusa, ^{*lub: wzorem - gr: antitypos} Rz 5,14;

^{*lub: silne pragnienie, pytanie, wniosek} 2Tm 1,9; Tt 3,5

22. Który jest po prawicy Boga, wstąpił do nieba, gdzie^{*} zostali Mu poddani aniołowie i władze, i moce. ^{*lub: gdy} Mk 16,19; Dz 2,34

4 Skoro więc Chrystus cierpiał^{*} za nas w ciełe^{**}, to i wy uzbójcie się tą myślą; bo ten, kto cierpiał w ciełe, zaprzestał^{***} grzechu, ^{*por. 1P 3,18*} 2Kor 10,5; Kol 3,3; Hbr 12,3

^{**gr: sarks - por. Kol 2,11**; ***lub: jest powstrzymany}

2. Aby już więcej, nie w ludzkich pożądliwościach^{*}, ale w woli Boga, pozostały czas żyć w ciełe. ^{*lub: usilnych pragnieniach} Ga 2,19; 2Kor 5,15

3. Wystarczy już^{*} bowiem, że w minionym czasie naszego życia czyniliśmy wolę pogan, żyjąc^{*} w rozwiązłościach, pożądliwościach, pijaństwie^{**}, hulankach, pijatykach i niegodziwych bałwochwalstwach. Prz 23,29-30

^{*dost.: idąc, w przenośni odchodzić tj. umierać} Rz 8,12; ^{**lub: pijackich bredniach} Efr 4,17;

4. Przy tym dziwią się *oni*, że wy nie śpieszycie się *razem z nimi* do tego samego zalewu rozwiązłości^{*}, i bluźnią *wam*.

^{*gr: asotia - niepohamowane, rozpustne życie, rozrzutność}

5. Ci zdadzą sprawę^{*} *Temu*, który gotów jest osądzić żywych i umarłych. Kaz 12,14;

^{*dost.: słowo, rachunek, racja, motyw} Rz 14,12; 2Tm 4,1

6. W tym bowiem *celu* i umarłym ogłoszono dobrą nowinę, aby zostali osądzeni wprawdzie *jako* ludzie według ciała^{*}, ale żyli w duchu według Boga. ^{*gr: sarks - por. Kol 2,11**}

7. Lecz zbliża się koniec wszystkich^{*}; zachowajcie więc roztropność^{**} i trzeźwość^{***} w modlitwach. ^{*lub: uszykłego; **opanowany, czynni}

^{***gr: nefo - mieć zdrowy umysł, panować nad sobą, być trzeźwym, być opanowanym} 1Tes 5,6; Rz 13,12

8. Przede wszystkim jednak miejcie gorliwą miłość jedni ku drugim; gdyż miłość zakryje^{*} mnóstwo grzechów. Prz 10,12; Jk 5,12; Kol 3,14;

^{*gr: kalypio - ukryć, zasłonić, usuwać sprzed oczu} Jk 1,2

9. *Okazujcie* gościnność^{*} jedni drugim bez szemrania^{**}. ^{*lub: bądźcie gośćmi} Rz 12,13; 1Tm 3,2; ^{**lub: pomruk niezadowolenia, narzekania} Hbr 13,2

10. Każdy tak jak otrzymał dar łaski, niech nim służy drugim^{*}, jako dobrzy zarządcy^{**} różnorodnej łaski Bożej. Rz 12,6; Mt 25,14; Efr 3,8

^{*gr: heautou - sobie (nauzajem); **lub: szafarze}

11. Jeśli ktoś mówi, niech mówi jak Słowa^{*} Boga; jaśli ktoś słuduje, to z siłą w którą Bóg zapatruje; aby we wszystkim Bóg był otoczony chwałą^{**} przez Jezusa Chrystusa. Jemu chwała i moc na wieki wieków. Amen.

^{*gr: logia - słowa, wypowiedzi, też: treść Prawa Mojż.} Iz 8,20;

^{**lub: uwielbiony, wysławiany} Jr 23,22; 1Kor 10,31

12. Umilowani! Nie dziwcie się próbie ognia^{*}, która was doświadcza^{**}, jakby was spotykało coś niezwykłego^{***}; Iz 28,21; Dn 11,35; 1P 1,7

^{*dost.: żaru; **podaje próbie, kusi; ***dost.: obcego}

13. Ale według tego, jak jesteście uczestnikami cierpień Chrystusa, radujcie się, byście i podczas objawienia Jego chwały rozradowali się weseląc. Mt 5,12; 2Kor 4,13; Flp 3,10

14. Jeśli was znieważają dla* imienia Chrystusa, jesteście błogosławieni** , gdyż Duch chwały i Duch Boga spoczywa na was; wprawdzie przez nich jest spotwarzany*** , ale przez was doznaje chwały. 1P 2,20; 2Tm 2,19

*lub: z powodu; **lub: szczęśliwi; ***przeklinany, oczerniany

15. Niech nikt z was nie cierpi jako zabójca, jako złodziej, albo złoczynca, albo wtrącający się w cudze sprawy*. 1P 2,11

*gr: allotriepiskopos - wścibsko przyglądać się cudzym sprawom; ten kto zle pełni urząd administratora, donosiciel, ten kto pragnie obcych dóbr; człowiek przechwytujący cudze rzeczy

16. Jeśli natomiast ktoś *cierpi* jako chrześcijanin, niech nie będzie zawstydzany, ale niech w tej mierze* oddaje chwałę Bogu.

*lub: cześć, miara, los, udział w czymś Dz 11,26;

*mss Byz: w tym imieniu Hbr 12,2; Flp 1,29

17. Gdyż jest czas, aby rozpoczął się sąd od domu Bożego; jeżeli więc zaczyna się od nas, jaki będzie koniec *tych*, którzy nie okazują posłuszeństwa* ewangelii Bożej? 1Tm 3,15

gr: apeitheo - nie dawać się przekonać, nie słuchać - por: Hbr 4,6

18. A jeśli sprawiedliwy z trudem jest zbawiany*, bezbożny i grzeszny gdzie się ukazuje**? *lub: ocalany, ratowany, wybawiany Mk 13,20

*gr: faino - wynieść na światło, przykuć wzrok, stać się oczywistym, ukazać się, poddawać się czynnemu osądowi

19. Tak więc i ci, którzy cierpią według woli Bożej, niech Jemu, jako wiernemu Stwórcy, powierzają* swoje dusze** w czynieniu dobra.

*gr: paratithemi - położyć obok, powierzyć coś, zdeponować

*gr: psyche - dusza, życie, osoba Ps 37,5; Dn 6,22

5 Starszych spośród was zachęcam ja, współstarszy i świadek* cierpień Chrystusa, i współuczestnik** chwały*** , która ma się objawiać: *gr: martys - por: 1J 5,6* Jk 5,14

*gr: koinonos - uczestnik, współuczestnik, współpracownik

2. Pască stadko Boże, które jest wśród was, doglądając* go nie z przymusu, lecz chętnie** ; i nie dla brudnego zysku*** , lecz z zapałem**** ;

gr: episkopeo - nadzorując, bacząc, przyglądając się uważnie - por: Hbr 12,15 i 1Tm 3,2* ; **dobrowolnie ; ***słowo określ. użytkowe obryzanie ; ****gortanie Dz 20,28; 1Tm 3,1; Tt 1,3-7

3. I nie jako panujący nad dziedziectwem* Pana, lecz stając się wzorem** dla stadka.

*gr: kleros - rzecz przydzielona losem, 1Kor 3,5; Mt 20,25

uznanie czegoś np. własności, majątek, dział, los

*gr: typos - w lmn. - wzór; obraz, odciśnięcie na uderzeniu

4. Gdy ukaże się Arcypasterz, otrzymacie* niezawiedły wieniec** chwały. 1P 2,25;

*lub: otrzymacie jako nagrodę Ps 23,1; J 10,11

*gr: stefanos - wieniec zwycięstwa, tu: wieniec chwały

5. Podobnie młodsi, bądźcie ulegli starszym, a wszyscy bądźcie ulegli jedni drugim. Przepaszcie* się pokorą, gdyż Bóg pysznym się sprzeciwiwa** , a pokornym*** daje łaskę.

*gr: enkomboomai - wiązać węzłem, przysudziewać szatę, przepasać się szatą (nieuolnika); **lub: stawiać zwycięży opór; ***gr: tapeinos - nisko położony, być uniożonym, mieć uniożony stan umysłu i serca 1P 3,3; Iz 61,10; Rz 13,14

6. Uniżcie* się pod mocną ręką Boga, aby was wywyższył** w swoim czasie;

*lub: dajcie się uniożyć Łk 14,11; Prz 3,34; 18,12

*gr: hypso - podnieść wysoko, wywyższyć, uhonorować

7. Przerzućcie* na Niego wszelką waszą troskę, gdyż On troszczy się o was. Ps 55,22

*dost.: przerzuciwszy - imiestów dokonany, tryb rozkazujący

8. Otrzeźwicie, obudźcie* się, gdyż przeciwnik** wasz, diabeł, chodzi wokół jak lew ryjący, szukając kogo by pochłoniąć.

*gr: gregoro - trwać bez snu, być ostrożnym, pilnować, czuwać

*gr: antidikos - przeciwna strona w procesie sądowym

9. Przeciwstawcie* się mu mocni** wiara, wiedząc, że takie same cierpienia was bracia*** przechodzą** w świecie. Ef 4,27; Obj 6,11

*lub: stańcie naprzeciw; **gr: stereos - twardy, niezłomny, nieustraszony, niezłomny, trwały; ***dost.: wasze bratersstwo

*gr: epiteleo - wypełnić, wyznaczyć, doprowadzić do końca

10. A Bóg wszelkiej łaski, który nas powołał do wiecznej swojej chwały w Chrystusie Jezusie, po krótkotrwałych cierpieniach, oby sam was uczynił doskonałymi** , oby* utwierdził*** , oby* umocnił i oby ugruntował**** .

*oby - tryb życzący 2Kor 4,17; 1Kor 1,9; 2Tm 1,9

*gr: katartidzo - odnowić, naprawić, uzupełnić

***lub: wzmacnić, uczynił stałym; ****opart na fundamentcie

11. Jemu chwała* i moc** na wieki wieków. Amen** . 1P 4,11; Jud 1,25; Ps 78,20

*gr: doksa - majestat, blask, wspaniałość, splendor

*gr: kratos - siła, moc; **gr: amen - z hebr.: godne wiary

12. Przez Sylwana, wiernego* wam, jak sądzę** brata, krótko napisałem do was, zachęcając i dając świadectwo, że to jest prawdziwa łaska Boża, w której stojacie** .

*lub: zgodnie zaufania; **liczę 1Tes 1,1; Ef 6,20; Dz 20,24

***gr: histemi - ustawić, utrwalić, trwać, być nieustraszonym

13. Pozdrowia was współwybrana* w Babilonie i Marek, mój syn. Rz 16,1; Dz 8,1

*może odnosić się do żony Piotra - por: 1Kor 9,5; Mt 8,14

lub do zboru w Babilonie - ekklesia, jest rodzaju żeńskiego

14. Pozdrowicie jedni drugich pocałunkiem* miłości** . Pokój*** wam wszystkim z Chrystusie Jezusie. Amen. Rz 16,16; 1Tes 5,26; J 14,27

*dost.: w lub przez pocałunek - gr: filema od fileo - okazywać czułość - por: J 21,15***; **gr: agape - por: J 21,15***

***gr: eirene - pokój - od czas. eireneo - łączyć, spajać

Drugi list apostoła Piotra

1 Szymon Piotr, sługa* i apostoł Jezusa Chrystusa, do tych, którzy z nami otrzymali** równie cenną wiarę przez sprawiedliwość Boga naszego i Zbawiciela naszego Jezusa Chrystusa. **lub: niewolnik* Mt 4,18; J 1,42;

**gr: lachousin - otrzymać przez łub lub otrzymać w darze* Tt 2,13
2. Łaska i pokój niech* się wam rozmnoży przez dogłębne poznanie** Boga i Jezusa, Pana naszego. **dosl.: oby - tryb. życzący* Rz 1,7; Obj 1,4; **gr: epignosis - dokładne, głębokie, pełne poznanie* 2P 3,18

3. Gdyż boska Jego moc darowała nam wszystko, *co potrzebne* do życia i pobożności przez dogłębne poznanie Tego, który nas powołał przez *własną* chwałę i cnotę*,

**gr: arete - jakakolwiek cnota etyczna lub przejaw* J 17,2;
Bożej mocy, doskonałość 1Tes 2,12; 1P 5,10

4. Przez które są nam dane największe i drogocenne obietnice, abyście przez nie stali się uczestnikami boskiej natury, *jako ci, którzy uciekli od zepsucia*, które na tym świecie jest przez pożądlivość*.

**gr: epithymia - usilne pragnienie, pożądanie, tęsknota, żądza* Hbr 12,10

5. I dlatego* przykładając wszelkie staranie** , zaopatrzyć*** przez waszą wiarę cnotę, a przez cnotę poznanie, **dosl.: to samo*

**gr: spoude - gorliwość, zapal w dążeniu do czegoś, pilność*
****gr: epichoregeo - podtrzymać coś, dostarczyć, zaopatrzyć*

6. A przez poznanie opanowanie, a przez opanowanie* wytrwałość, a przez wytrwałość pobożność,

Ga 5,23; Dz 24,25

**gr: enkrateia - panowanie nad sobą zwł. nad pożądaniami*
7. A przez pobożność miłość braterską*, a przez miłość braterską miłość**.

J 13,34; 1P 4,13

8. One bowiem, istniejąc* i pomnażając się w was, nie pozostawiają *was* bezczynnymi* ani bezowocnymi w dogłębnym poznaniu Pana naszego Jezusa Chrystusa. *J 5,42; Mt 13,22*

**gr: argos - niepracujący, leniwy, unikający pracy*

9. Kto bowiem ich nie posiada*, ten jest ślepy, krótkowzroczny i zapominał, *ze* otrzymał oczyszczenie ze swoich dawnych grzechów. **dosl.: nie jest obecne te* 1J 2,9; Łk 18,22; Jk 2,14

10. Dlatego, bracia, tym bardziej postaraj-

cie się gorliwie czynić pewnym* swoje powołanie i wybranie; to bowiem czyniąc, z pewnością nigdy** się nie potkniecie***.

2P 3,18;

**gr: bebaios - stały, trwały, godny zaufania, pewny* 1Tes 2,5

***gr: pote - z zaprzeczeniem - nigdy, kiedykolwiek, dawniej, kiedyś*

****gr: ptaio - zrobić fałszywy krok, przywieść kogoś do upadku*

11. W ten sposób bowiem w pełni* będziecie wam zapewniono** wejście*** do wiecznego Królestwa Pana naszego i Zbawiciela, Jezusa Chrystusa.

Mt 25,34; 2Kor 5,1; 2Tm 4,8

**gr: plousios - bogato, obficie - synonim bogactwa szat chóru*

***gr: epichoroego - dostarczyć, dolożyć, dodatkowo zaopatrzyć*

****gr: eisodos - uroczyste wejście, triumfalny pochód chóru*

12. Dlatego nie zaniedbam ciągle przypominać wam o tych *sprawach*, chociaż to wiecie i jesteście utwierdzeni* w obecnej** prawdzi. **lub: stojący mocno, niewzruszenie* 2Kor 5,8;

**lub: być blisko, posiadać* Dz 16,5; Jud 1,5

13. Uważam więc za słuszne*, pobudzać was przez przypomnienie, póki jestem w tym namiocie** , **lub: za sprawiedliwe; **tj. w ciele*

14. Wiedząc, że rychle *jest* zwiniecie mojego namiotu, tak jak mi *to* Pan nasz Jezus Chrystus oznajmił*.

**gr: deloo - uwidoczyć, wskazać*

15. Dołożę natomiast starań, *abyście* i po moim odejściu zawsze* o tych *sprawach* pamiętali.

**gr: hekastote - przy każdej sposobności, zawsze*

16. Gdyż daliśmy wam poznać moc i przyjsię* Pana naszego Jezusa Chrystusa, nie *jako ci*, którzy poszli za sprytnie wymyślonymi** baśniami, *lecz jako ci, którzy* stali się naocznyimi świadkami Jego wielkości***.

gr: parousia - przybycie, obecność - por: 1Tes 4,15

***gr: sofizoo - czynić mądrym, uczyć, nieuczciwie argumentować*

****gr: megaloprepes - pełen majestatu, właściwy wielkiemu czł.*

17. Otrzymał On bowiem od Boga Ojca chwałę i chwałę, gdy do Niego ze wspaniałej chwały* głos ten został skierowany** : *To jest* mój umiłowany Syn, w którym znalazłem upodobanie.

**lub: majestatu; **dosl.: przyniesiony* Mt 17,5; Łk 20,13

18. Głos ten skierowany* z nieba słyszeliśmy my, będąc z Nim na świętej górze. **por: w 17***

19. Tym pewniejsze* mamy słowo prorockie, dobrze czynicie zwracając uwagę na nie, jako na lampę świecąca w ciemnym** miej-

scu, dopóki nie zaświta dzień i nie wszędzie jutrenka w waszych sercach, Obj 2,28; 22,16

**lub: mocniejszej*; ***gr: auchmeros - ciemne, brudne, zaśmiecone*
20. To przede wszystkim wiedzając, że żadne*
proroctwo Pisma nie staje się* *podstawą*
własnego wykładu** 2P 3,3; 1Tm 1,9

gr: pas - całe, wszelkie, każde*; ***gr: ginomai - por. Jk 3,10**

**gr: epitysis - rozwiązanie, wyrażenie, interpretacja*
21. Albowiem proroctwo* nie było niegdyś
przyniesione z woli człowieka, ale mówili je
niesieni przez Ducha Świętego, święci Boży
ludzie. **dosl: prorokowanie - gr: profeteia - por. Obj 11,10**
2Sm 23,2; Mk 12,36; Dz 1,16; 2Tm 3,16

2A byli* też fałszywi prorocy między lu-
dem, jak i wśród was będą fałszywi na-
uczyciele, którzy wprowadzą po kryjomu
złubne rozłamy** , a wypierając się Władcy,
który ich kupił*** , sprowadzają na siebie
samyh szybką zgnęb. **gr: ginomai - por. Jk 3,10****
**lub: stronić od ztracenia; **dosl: kupić na agorze (ryнку)*

2. Wielu podąży za ich ztraceniem* i to
przez nich droga prawdy zostanie *obrzuczo-*
na bluźnierstwem* . Mt 7,13; 1Tm 5,14; Tt 2,5

**gr: apoleia - zguba, potępienie, mś Byz: aseleia - rozwią-*
żość, wyzwanie; **lub: mówić krzywdząco, bluźnić

3. I z chciwością* wykorzystają* was fałszywi
słomami** ; *ci, wobec* których sąd od
dawna nie zwleka*** , a zguba ich nie drze-
mie. **lub: pragnienie posiadania więcej; **przehandlować,*
sprzedać; ***gr: plastos - uformować z gliny; ****być bezczynnym

4. Skoro bowiem Bóg aniołów, gdy zgzeszy-
li, nie oszczędził, ale w więzach ciemności*
stracił ich do Tartaru* . Wydał *ich jako* za-
chowanych** na sąd. Ez 31,16; Iz 14,15; Mt 25,41

**lub: mroku; **gr: Tartaroo - najgłębsza otchłań Hadesu -*
por. Dz 2,27*; ****dosl: którzy są zachowani, strzeżeni*

5. I nie oszczędził *też* starożytnego świata,
ale Noego, *jako* ósmego zwiastują* spraw-
dliwości, zachował** , sprowadzając potop na
świat bezbożnych, Rdz 5,29; Mt 24,37 2P 3,6

gr: keryks - herold, ten który obwieści - 2Tm 1,11; **ustrzeżł

6. A miasta Sodomy* i Gomorę spopielił
i potępił *przez* zagładę, stawiając *je jako*
przykład *tego, co* ma nastąpić *dla* czynią-
cych bezbożność, Jr 50,40; Ełk 17,28; Jud 1,7

**Sodoma i okoliczne miasta: Seboim i Adma - por. Pwt 29,22*

7. *Lecz* wyrwał sprawiedliwego Lota, drę-
czonego rozpustnym postępowaniem* nie-
prawych** , **lub: tryb życia - gr: peripatoe - por. Rz 6,4***
**gr: thesmos - (ludzie) bez zasad, przeciwni Prawu, bezbożni*

8. Albowiem sprawiedliwy ten, mieszkając
między nimi, codziennie widząc i słysząc

ich nieprawę czyny, zadrećzał* swoją spra-
wiedliwą duszę. 1Tm 1,9; Jk 5,16; Mi 3,15

**dosl: próbować metale za pomocą kamienia probierczego, stać:*
próbować, badać, drećzyć; być nekannym (chorobą) - por. Mk 5,7***

9. Umie PAN pobożnych wyrwać z próby* ,
a poskramianych** niesprawiedliwych zacho-
wywać*** na dzień sądu, Ps 34,17; Hł 5,19

**dosl: z prób, doświadczeń; **gr: koladzo - ujarzanie, opamowić,*
poddawać karze, przywoływać do porządku; ***lub: strzec

10. A szczególnie tych, którzy w żądzy* ze-
psucia idą za ciałem, pogardzają Panowa-
niami* ; zuchwalcy, zarozumiali, nie drżą
gdy bluźnią Chwałom** , 2Kor 10,3; Hbr 13,4; Rz 1,24

gr: epithymia - Rz 6,12; ***dosl: panowanie i chwala - w Lpój*
**o literaturze apokryficznej klasy istot niebiańskich (aniołów)*

11. Podczas gdy aniołowie, będąc większy-
mi siłą i mocą, nie wnoszą przeciwko nim
przed PANEM bluźnierczego sądu.

12. Ci jednak, jak nierozumne zwierzęta,
które zgodnie z naturą są zrodzone na
schwytanie i zabicie, bluźnią temu, czego
nie rozumieją, *toteż* zginą* w swojej zagła-
dzie** , **gr: fthora - zniszczenie, ruina, zguba, śmierć*

**lub: (toteż) w zepsuciu swoim zginą, tak samo zginą w ...*
**gr: kataftheiro - zniszczyć, zginąć, skusić, zdemoralizować*

13. Odbiorą zapłatę niesprawiedliwości.
Albowiem za rozkosz uważają rozpustę za
dnia, a brud i hańba w ich oszustwach jest
im rozkoszą, *gdy* wspólnie uczują z wami;

14. Okazy mają pełne cudzołóstwa* i niena-
syczone w grzechu, nęcą dusze nieumocnio-
ne** , mając serce wyćwiczone *w objawach*
chciwości, dzieci przekleństwa; Jr 13,23; Mt 5,28;

**dosl: pełne cudzołóstwy; **lub: chwijące się, niestale* Mt 12,34

15. Opuszczając prostą drogę, zbłądzili* , po-
dążając drogą Balaama, syna Bosora, który
umiłował zapłatę niesprawiedliwości,

**lub: dali się wprowadzić w błąd, zostali zwiędzeni* Lb 22,5

16. Został więc skarcony za własne przekro-
czenie prawa* ; nieme juczne zwierzę, prze-
mawiając ludzkim głosem, powstrzymało
szaleństwo proroka. **lub: przestępstwo*

17. Ci są źródłami bez wody, chmurami pę-
dzonymi przez nawalne; dla nich zachowa-
ny jest mrok ciemności na wieki* . Jr 14,3;

dosl: na wiek - Lpój - por. Hbr 1,2** Oz 6,4; Eł 4,14

18. Wypowiadają* bowiem przesadne i *czcze*
słowa, nęcąc przez pożądlivość** ciała i roz-
pustę tych, którzy prawdziwie*** uciekli od ży-
jących**** w błędzie; **dosl: mówić głośno i wyraźnie*
por. Rz 6,12; ***gr: ontos - istotnie, naprawdę*; ****por. Rz 6,4***

19. Obiecując im wolność, sami są niewol-

nikami zepsucia. Bowiern przez kogo ktoś jest pokonany, przez tego *też* jest zniewolony.

2Tm 2,26; Ga 5,13; J 8,34; Rz 6,16

20. Jeżeli bowiern uciekli od brudów *tego* świata przez pełniejsze poznanie Pana i Zbawiciela, Jezusa Chrystusa, ponownie przez nie zostali uwikłani i są pokonani*, to dla nich to, co ostatnie, stało się gorsze od *tego*, co pierwsze.

Mt 12,43; Hbr 6,4; 10,26

*gr: *hettao - opanować, przemóc, być zmuszonym do uległości*

21. Albowiern lepiej byłoby dla nich nie poznać pełniej* drogi sprawiedliwości, niż gdy poznając ją pełniej*, odwrócić się od przekazanego im świętego przykazania.

Ez 18,24;

*gr: *epignosis - dokładnie, głębokie, pełne poznanie* Mt 11,23

22. A zdarzyło* się im to *zgodnie z treścią* prawdziwego przysłowa*: Wraca pies do swoich wymiocin, a świnia, która unyła się do tarzania się w błocie.

**por. J 16,25 Prz 26,11

*gr: *symbiano - przydarzyć, zdarzyć, nastąpić, stąpić przy*

3Ten list jest już drugim moim listem do was, umiłowani, w nich przez przypomnienie pobudzam waszą czystą* myśl,

*gr: *ellickrines - czysty w świetle słońca,* 1Tes 2,6;

szczerzy, bez domieszki, bez skazy Obj 21,14; 2P 2,20

2. Aby przypomnieć* słowa zapowiedziane przez świętych proroków i to przykazanie Pana i Zbawiciela *dane przez* naszych* apostołów.

*lub: zachować w pamięci; **waszych

3. To najpierw wiedząc, że w dni ostateczne przyjdą szyderycy, chodzący według swoich własnych pożądliwości*,

2Tm 3,1; 1J 2,18

*gr: *epithymia - usilne pragnienie, pożądanie, tęsknota, żądza*
4. I mówiący: Gdzie jest obietnica Jego przyjsia*? Od kiedy bowiern ojcowie zasnęli**, wszystko tak** trwa od początku stworzenia.

*gr: *parousia - przybycie, obecność - por. 1Tes 4,15**

**dost.: zostali uspieni; ***gr: *houito - w ten sposób, tak oto, tak*

5. Nie zauważają bowiern, sami *tego* pragnąc, że niebiosa były od dawna i ziemia, która z wody i spośród* wody razem zaistniała przez Słowo Boże,

J 3,19; Rz 1,28; 2Tes 2,10

*gr: *dia - przez, za pomocą, z powodu, dzięki, za pośrednictwem*

6. Z powodu których* ówczesny świat, zatopiony wodą, zginął. *gr: *hos - Lm. dot. wody lub Słowa*

7. Teraz jednak przez to samo Słowo, niebiosa i ziemia są zachowane* dla ognia i strzeżone na dzień sądu i zguby ludzi bezbożnych. *gr: *thesauridzo - zrobić zapas, gromadzić*

8. A to jedno niech nie uchodzi waszej uwadze, umiłowani, że jeden dzień przed

PANEM *jest* jak tysiąc lat, a tysiąc lat jak jeden dzień.

9. PAN nie zwleka z *dotrzymaniem* obietnicy*, jak niektórzy uważają, że zwleka, ale jest cierpliwy wobec nas, bo nie chce, aby ktoś zginął, ale aby wszyscy doszli do upamiętania**.

1Tm 2,4; Mt 3,8; Rz 2,4; 2Kor 7,9; 2Tm 2,25

*dost.: nie zwleka z obietnicą; **gr: *metanoia - zmiana umysłu, myślenia, odwrócenie się, zastanawianie się po fakcie*

10. A dzień Pana przyjdzie jak *złodziej w nocy*; w którym to niebiosa z trzaskiem* przemina, a podstawy* *tego* świata, które *teraz* są zapalane, zostaną stopione***, ziemia i dzieła *ludzkie* na niej spłoną.

Mi 4,5; Mt 24,43

*gr: *hroidzenon - trzask bicia, donośnię, z hukiem, ze świstem*

**dost.: element. zasady - por. Kol 2,20; ***stopnieją - por. u 11*

11. Skoro więc wszystkie one mają ulec stopieniu*, jakimi wy powinniście* być w świętym postępowaniu i w pobożności,

*gr: *lyo - rozwiązać, rozłożyć na części, znieść, unieważnić, stopić w sensie rozdzielenia na części; **jest konieczne, trzeba*

12. Wy, którzy oczekujecie i ponaglacie *się* na przyjsie* dnia Bożego, z powodu którego niebiosa, które są rozwarzane zostaną rozwiązane* i podstawy* *tego* świata stopnieją?

*gr: *parousia - por. 1Tes 4,15**; **por. u 11*

***por. Kol 2,20*

13. Lecz my, zgodnie z Jego obietnicą, oczekujemy nowych niebios i nowej ziemi, w których prawdziwie zadamowia* się sprawiedliwość. *lub: zamieszkuje, przebywa

Iz 65,17; Obj 21,1

14. Dlatego, umiłowani, *tego* oczekując, starajcie się, abyście zostali znalezieni przez Niego bez skazy i bez nagany, w pokoju.

15. Cierpliwość Pana naszego uważajcie za zbawienie, tak jak i umiłowany brat nasz Paweł, według danej mu mądrości wam pisał,

16. Jak i we wszystkich swoich listach, gdzie o tym w nich mówi; są w nich pewne *rzeczy* trudne do zrozumienia, które nienauczeni* i nieutwierdzeni przekraczają** , jak i pozostałe Pisma, na swoją własną zgubę.

*gr: *amathes - nieucy, nieświadomi*; *gr: *strebloo - skręcać, torturować, łamać kołem, wprowadzać fałsz, przeinaczać*

17. Wy więc, umiłowani, wiedząc o tym wcześniej, strzeżcie się, abyście wyprowadzeni na manowce błędem nieprawych, nie wypadli z własnego mocnego stanowiska*;

*gr: *sterigmos - nieuczynność, stałość w myśleniu, osadzenie*

18. Ale wzrastajcie w łasce i w poznaniu Pana naszego i Zbawiciela Jezusa Chrystusa. Jemu chwała i teraz, i do dnia wieczności*. Amen. *dost.: do dnia wieku

J 17,3; Flp 3,8; Kol 1,10

Pierwszy list apostoła Jana

1 Co było od początku, co słyszeliśmy, co naszymi oczami widzieliśmy, na co patrzyliśmy i czego nasze ręce dotknęły, to opowiadamy – o Słowie życia, Obj 2,8; J 1,2; 4,42

2. A życie zostało ukazane* i widzieliśmy, i świadczymy, i ogłaszamy wam to życie wieczne, które było u Ojca i nam zostało ukazane*.
J 1,4; Dz 1,22; 10,41; 1J 3,5,8; 5,20

*gr: faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie
3. Co widzieliśmy i słyszeliśmy, to wam ogłaszamy, byście i wy z nami mieli społeczność*; a społeczność nasza jest z Ojcem i z Jego Synem, Jezusem Chrystusem.

*gr: koinonia - uczestnictwo, wspólnota, udział, związek, połączenie, współczucie Dz 4,20; J 14,20; 17,21; 1J 1,7

4. A to wam piszemy, aby radość wasza była pełna*.
*gr: pleroo - wypełnić, J 15,11; 16,24; 20,31
sprawić obfitość, urzeczywistnić, być pełnym

5. A to jest poselstwo*, które słyszeliśmy od Niego i wam ogłaszamy, że Bóg jest światłością i nie ma w Nim żadnej ciemności.

*gr: angelia - nowina, obwieszczenie, nakaz, rozkaz J 8,12

6. Jeśli mówimy, że mamy z Nim społeczność* i chodzimy** w ciemności, kłamiemy i nie czynimy prawdy.
J 3,19; 11,10; Ps 82,5

por. u: 3; **gr: peripateo - postępować, zachowywać - Rz 6,4**

7. A jeśli chodzimy w światłości*, jak On jest w światłości, społeczność*** mamy między sobą, a krew Jezusa Chrystusa, Jego Syna, oczyszcza**** nas z wszelkiego grzechu.

*lub: w świetle; **por. u: 3* J 2,10; Rz 13,12; Ef 5,8
***czas teraż. str. czynna - nieprzerwanie oczyszcza

8. Gdybyśmy powiedzieli, że nie mamy grzechu, sami siebie zwodzimy* i prawdy w nas nie ma.
*gr: planao - Rz 3,23; Ga 6,3; Jk 1,22; 3J 1,3
wprowadzić w błąd, błąkać się, sprowadzić na manowce

9. Jeśliśmy wyznawali* nasze grzechy, Bóg jest wierny** i sprawiedliwy, tak, że*** odpuszczył nam grzechy i oczyścił nas od wszelkiej nieprawości****.
*gr: homologeo - ogłosić publicznie przyznać się; **lub: godny zaufania; ***lub: po to, żeby Jk 5,16
****gr: adikia - niesprawiedliwość sądzącego, akt nieprawości

10. Gdybyśmy powiedzieli, że nie zgrzeszyliśmy, czynimy Go kłamcą i nie ma w nas Jego słowa*.
gr: logos - por. Rz 9,28 J 5,10; Kol 3,16

2 Dzieciątka* moje! To wam piszę, abyście nie grzeszyli; a jeśliby ktoś zgrzeszył, mamy obrońcy** u Ojca, Jezusa Chrystusa sprawiedliwego,*
por. u: 12 1Tm 2,5; J 14,6

*gr: parakletos - opiekun wezwany na pomoc, pocieszyciel

2. On też* jest ofiarą przebłagalną za nasze grzechy, a nie tylko za nasze, ale też za grzechy całego świata.
J 4,42; 1J 4,10

*gr: kai - i, a, oraz, to, też - tu: jako bezpośrednio nawiąz. do w 1

3. A po tym poznajemy, że Go znamy, jeśli przykazania Jego zachowujemy.
1J 3,22

4. Kto mówi: Poznałem* Go, a nie zachowuje Jego przykazań, jest kłamcą i nie ma w nim prawdy**.
*u: 29**; **dst.: i prawda u nim nie jest (obecna)

5. Lecz kto zachowuje* Jego słowo, w tym prawdziwie miłość Boża doprowadzona jest do pełni*. Po tym poznajemy, że w Nim jesteśmy.
*lub: strzeże; **jest doskonała, dojrzała

6. Kto mówi, że trwa* w Nim, ten sam powinien tak postępować** jak On postępował.
*lub: mieszka, pozostaje; **chodzić - por. Rz 6,4** J 15,4

7. Bracia! Nie piszę wam nowego przykazania, ale stare przykazanie, które mieliście od początku*; tym starym przykazaniem jest to Słowo, które usłyszeliście od początku*.

*gr: arche - początek, źródło, przyczyna sprawcza Kpl 19,34

8. Jednak ponownie piszę wam nowe przykazanie, które jest prawdziwe w Nim i w was; bo ciemność przemija, a prawdziwa światłość już świeci*.
*lub: staje się widoczna J 13,34

9. Kto mówi, że jest w światłości, a nienawidzi* swojego brata, aż dotąd jest w ciemności.
*gr: miseo - nie cierpieć, gardzić, wzdrzygać się, 1J 3,15
kochać kogoś lub coś mniej od drugiego, nienawidzić

10. Kto miłuje swojego brata, w światłości mieszka* i nie ma w nim zgorszenia*.

*lub: trwa, pozostaje; **upadek, potknięcie, pułapki

11. Lecz kto nienawidzi swojego brata, jest w ciemności i chodzi w ciemności, a nie wie, gdzie idzie bo ciemność oślepiła jego oczy.

12. Piszę wam, dzieciątka*, bo odpuszczone są wam grzechy ze względu na** Jego imię.
*gr: tekton - dzieciątko, Ps 25,11; Dz 10,43; 13,38
czuła forma zwracania się do uczniów; **lub: przez, z powodu

13. Piszę wam, ojcowie, bo poznaliście *Tęgo, który jest* od początku. Piszę wam, młodzieńcy, bo zwyciężyliście *złego*. Piszę wam, dzieci, bo poznaliście Ojca.

LJ 4,4; 5,4; Ef 6,11

*gr: nikao - zdobyć, podbić, odnieść zwycięstwo, przezwyciężyć
*gr: paidion - małe dziecko, chłopczyk, w zurotach do dorosłych jako wyraz zażyłości i życzliwości - por. J 21,5

14. Pisałem wam, ojcowie, bo poznaliście *Tęgo, który jest* od początku. Pisałem wam, młodzieńcy, bo jesteście mocni* i Słowo Boże mieszka w was, i zwyciężyliście *złego*.

hub: mężni - por. Hbr 11,34 Ps 119,11; J 5,38; 15,7; Kol 3,16

15. Nie miłujcie świata, ani tego, co *jest* na świecie; jeśli ktoś miłuje świat, nie ma w nim miłości Ojca.

Rz 12,2;

*dost.: miłość Ojca nie jest w nim (obecna) Mt 6,24; Jk 4,4

16. Bo wszystko, co *jest* na świecie: pożądliwość* ciała i pożądliwość oczu, i pycha* życia, nie jest z Ojca, ale jest ze świata.

*hub: usilne pragnienia Ps 10,4; Ełk 12,16; Rz 13,14

*gr: aladzonia - czcza, chępliwa gadanina, zachwata pemuść

17. A świat przemija* i jego pożądliwość; lecz kto czyni wolę Boga, trwa na wieki*.

Mt 7,21;

*gr: parugo - przechodzić obok, przemijać, znikać; *dost.: na wieki

18. Dzieci! *To* jest ostatnia godzina; a jak słyszeliście, że antychryst* przychodzi, tak i teraz wielu stało się antychrystami, stąd poznajemy, że *jest* to ostatnia godzina.

*gr: paidon - w 13**; *gr: anti - w miejsce, zamiast, przeciwko
*gr: christos - Pomazaniec, Mesjasz LJ 4,3; 2J 1,7; 2P 2,20

19. Wyszli spośród nas, ale nie byli z nas; jeśli bowiem byliby z nas, trwaliby z nami; lecz *to się stało*, aby zostało ujawnione*, że nie wszyscy są z nas.

Mt 13,20; Hbr 10,39

*gr: faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie

20. A wy macie namaszczenie* od Świętego i wiecie wszystko. **por. w. 27**

2Kor 1,21; Iz 41,14

21. Nie napisałem wam, że nie znacie prawdy, ale że ją znacie, i że każde kłamstwo nie jest z prawdy.

22. Kto jest kłamcą? Czy nie ten, kto przeczy*, że Jezus jest Chrystusem*? Ten jest antychrystem*, który zapiera* się Ojca i Syna.

gr: arneomai - por. w. 23; *tj. Mesjaszem, Pomazaniem
**Ten jest tym, który stanął w miejsce Mesjasza, Pomazańca

23. Każdy, kto zapiera* się Syna, nie ma i Ojca; a kto wyznaje* Syna, ma i Ojca.

J 5,23

*gr: arneomai - wyrzekać się, wypierać, odmawiać, odrzucać
*gr: homologeo - ogłosić publicznie, wyznaczyć, przyznać się,

powiedzieć to samo, oznajmić otwarcie J 10,30; 14,9

24. Wy więc, którzy słyszeliście *to*, co od początku, niech *to* w was pozostaje, jeśli w was pozostałoby* *to*, co słyszeliście od po-

czątku, to i wy pozostaniecie* w Synu i w Ojcu.

*gr: meno - trwać, mieszkać, pozostać, nie zmieniać

25. A taka jest obietnica, którą On nam złożył* - życie wieczne.

Ełk 18,30; Ga 6,8; Rz 2,7

*gr: epangelo - ogłaszać, obiecać, dobrowolnie zająć się czymś

26. To* napisałem wam o tych, którzy was zwodzą.

*dost.: te - w l.mn. (rzeczy) 2Tm 3,13

27. A wy, którzy otrzymaliście to namaszczenie* od Niego, *ono* trwa w was i nie macie potrzeby, aby was ktoś nauczał*; ale jak Jego namaszczenie* naucza was o wszystkim i jest prawdziwe*, i nie jest kłamstwem, i jak was nauczył, tak będziecie w Nim trwać*.

*gr: chrisma - coś, czym smaruje się ciało, maść J 14,26

*gr: didasko - uczyć, nauczać, pouczać publicznie, wyjaśniać,

*gr: alethes - prawdziwy, mówiący prawdę, szczerzy; *por. w. 24*

28. A teraz, dzieciątka*, trwajcie w Nim, abyśmy, gdy się ukaże, ciagle mieli ufną odwagę* i nie zostali przez Niego zawstydzeni* przy Jego przyjściu*.

*por. 1J 2,13** Mk 8,38; Kol 3,4

*gr: parresia - śmiałość, swoboda, otwartość wypowiedzi

*gr: aischynomai - wstydić się, zahańić, napawać wstydem

***gr: parousia - obecność, przyjście, przybycie - por. 1Tm 4,15*

29. Jeżeli doświadczyliście*, że *On* jest sprawiedliwy, wiecie* też, że każdy, kto czyni sprawiedliwość, z Niego jest zrodzony.

*gr: eido - widzieć, oglądać, dostrzegać, doświadczyć, znać

*gr: ginosko - poznać, dowiedzieć się, znać 1J 2,1; 1P 1,23

3 Zobaczcie, jaką miłość daje nam Ojciec, abyśmy byli nazwani dziećmi Bożymi. Świat dlatego nas nie zna, ponieważ Jego nie poznał.

Jr 3,19; Rz 5,8; Ef 2,4

2. Umiłowani! Teraz jesteśmy dziećmi Bożymi, a jeszcze nie zostało ukazane kim będziemy; lecz wiemy, że gdy On się ukaże, będziemy od Niego podobni; ujrzemy Go bowiem takim, jakim jest.

Hbr 9,28; Rz 8,39

3. A każdy *kto* ma tę nadzieję w Nim, oczyszcza* siebie, tak jak On jest czysty.

Dz 15,9

*gr: hagnizo - uczynić nieskalanym, oczyścić się, obmyć

4. Każdy, kto trwa w grzechu*, czyni też bezprawie*; a grzech jest bezprawiem.

*dost.: czyniący grzech - imiastów czas teraz. strona czynna

*gr: anomia - stan bezprawia, pogarda prawa, nieprawość

5. A wiecie, że On ukazał się, aby usunąć* nasze grzechy, i że grzechu w Nim nie ma.

*gr: ario - podnosić, brać do góry, wziąć, wziąć sobie na braki, usunąć, ponieść Oz 14,2; Hbr 1,3; 2Kor 5,21

6. Każdy, kto w Nim trwa, nie grzeszy; każdy *kto* trwa w grzechu* nie widział Go, ani Go *nie* poznał.

J 15,4,7; 1J 2,6,24,27

*dost.: trwający w grzechu - czas terażniejszej strona czynna

7. Dzieciątka*! Niech was nikt nie zwodzi; kto czyni sprawiedliwość, jest sprawiedliwy, tak jak On jest sprawiedliwy; *por. 1J 2,13**

8. Kto trwa w grzechu, jest z diabła; gdyż diabeł od początku grzeszy. Dlatego ukazał się Syn Boży, aby zniszczyć* dzieła diabła.

*gr.: *lyo - rozwiązać* - por. 2P 3,11* Obj 20,2; Łk 10,18

9. Każdy, kto jest zrodzony z Boga, nie czyni grzechu, dlatego że nasienie Jego jest w nim; i nie może *trwać* w grzechu, gdyż jest narodzony z Boga.

1J 2,20; 1Pt 1,23

*dosl.: *nie może grzeszyć* - bezokol. czas teraż. str. czynna

10. Po tym poznaj* się dzieci Boga i dzieci diabła. Każdy, kto nie czyni sprawiedliwości, nie jest z Boga, jak i ten, kto nie miłuje swego brata.

Mt 13,38; J 8,47; 1J 4,8,20

*gr.: *faneroo - ujawnić to, co było zakryte, ukazać publicznie*

11. Albowiem to jest przesłanie*, które słyszeliście od początku, abyśmy jedni drugich miłowali. *por. 1J 1,5*

1Pt 1,5; Ga 6,2; J 2,7

12. Nie tak jak Kain, *który był* od* złego i brutalnie zamordował** swojego brata. A dlaczego brutalnie go zamordował? Bo jego czyny były złe, a czyny jego brata sprawiedliwe. *gr.: *ek - z, od.* *dosl.: *zabić, zarząć* Rdz 4,4

13. Nie dziwcie się, moi bracia, jeśli was świat nienawidzi.

J 17,14

14. My wiemy, że przeszliśmy ze śmierci do życia, dlatego że *trwamy* w miłości do braci; kto *nie trwa* w miłości do brata, pozostaje w śmierci.

J 8,51

15. Każdy, kto *trwa* w nienawiści* do swego brata, jest mordercą; a wiecie, że żaden morderca nie ma życia wiecznego, *które by* w nim pozostawało**.

Mt 5,21; 1J 2,19; 4,20

por. 1J 2,9; **dosl.: *pozostającego - gr. memo*

16. Po tym poznaliśmy miłość Bożą*, że On za nas położył swoje życie**; i my powinniśmy kłaść życie** za braci.

1J 4,9; J 3,16; 10,15;

*brak w mss Byz.; **lub: *duszę*

J 15,13; Ga 2,20

17. A jeśli ktoś miałby dobra *tego* świata, i widziałby swojego brata, że jest* w potrzebie, i zamknąłby przed nim swoje wnętrze**, jak więc może w nim trwać miłość Boża? *dosl.: *mającego potrzebę*; **lub: *głębokie uczucia, współczucie*

18. Dzieciątka* moje! Miłujmy nie słowem lub językiem, ale czynem i prawdą.

Rz 12,9;

*gr.: *teknion - por. 1J 2,12**

Jk 2,15; 1P 1,22

19. A po tym poznajemy, że jesteśmy z prawdy; i przed Nim przekonamy* swoje serca,

*gr.: *peitho - pozyskać kogoś, uspokoić, skłonić do czegoś*

20. Bo jeśli potępiałoby* nas serce, Bóg jest potężniejszy niż nasze serce i wie wszystko.

*gr.: *kataginosko - obwiniać, potępiać, zarzucać*

21. Umiłowani! Jeśli by nasze serce nas nie potępiało, ufną odwagę* mamy w Bogu,

*gr.: *parrestia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga*

22. I o cokolwiek prosiłibyśmy, otrzymamy od Niego; bo przykazania Jego zachowujemy, i czynimy *to*, co podoba* się przed Jego obliczem. *lub: *jest miłe, przyjemne*

Prz 15,29; J 9,31

23. A to jest Jego przykazanie, abyśmy wierzyli w imię* Jego Syna, Jezusa Chrystusa i miłowali jedni drugich, zgodnie z przykazaniem *jakie* nam dał. *dosl.: *wierzyli imieniu*

24. A kto *trwa* w przestrzeganiu Jego przykazania, ten w Nim trwa, a On w nim. I po tym poznajemy, że w nas trwa, przez** Ducha, którego nam dał.

Łk 11,13; J 15,4

*gr.: *en - w (tym); **gr.: ek - z (Ducha), po (Duchu)* J 6,29

4 Umiłowani! Nie każdemu duchowi wierzyć, ale doświadczać* duchy, czy są z Boga. Bo wielu fałszywych proroków wyszło na świat.

Pwt 13,1-5; Mt 7,15; 24,4; 2P 2,1

*gr.: *dokimadzo - poddawać próbie, doświadczać, badać*

2. Ducha Bożego poznawajcie* po tym: wszelki duch, który wyznaje Jezusa Chrystusa, że przyszedł** w ciele, jest z Boga.

J 1,14;

*gr.: *ginosko - por. 1J 4,8**; **por. w. 3** 2J 1,7; 2Tes 2,7

3. A wszelki duch, który nie wyznaje* Jezusa Chrystusa, że przyszedł** w ciele, nie jest z Boga; to jest *duch* antychrysta, o którym słyszeliście, że przychodzi i teraz już jest na świecie.

*gr.: *homologeoo - ogłosić publicznie, wyznaczyć*

**dosl.: *przychodzącego - czas teraż. wynik. z czasu przeszłego*

4. Wy dzieciątka* jesteście z Boga i zwyciężyliście ich; bo Ten, który jest w was, większy jest od tego, który jest w świecie**.

J 14,17;

por. 1J 2,12; **gr.: *kosmos - układ, porządek,*

Ef 3,17

wszechświat, świat materialny, porządek świata wrogi Bogu

5. Oni są ze świata, dlatego mówią *jak ludzie* ze świata, a świat ich słucha*.

J 17,14

*gr.: *akouo - słuchać, zwracać uwagę na to, co się słyszy, być postuszonym temu, co się słyszy, słuchać ze zrozumieniem*

6. My jesteśmy z Boga. Kto zna* Boga, słucha nas; kto nie jest z Boga, nie słucha nas. Po tym poznajemy ducha prawdy i ducha błędu**.

*dosl.: *znający - im. cz. teraż. str. czynna* 1z 8,20; 1Kor 2,12

**gr.: *plano - błąkać się, tulać, oszukiwać, błąd, myłne przekonanie*

7. Umiłowani! Miłujmy jedni drugich, gdyż miłość jest z Boga; a każdy kto miłuje, z Boga jest zrodzony i zna Boga.

Pwt 30,6

8. Kto nie miłuje, nie poznał^{*} Boga; ponieważ Bóg jest miłością. Ga 4,8; 2Tes 1,8; 1J3,10

^{*gr:} ginosko - poznać, dowiedzieć się, wejść w bliską relację

9. W tym uwidoczniła się miłość Boga do nas, że Syna swojego jednorodzonego^{**} posłał Bóg na świat, abyśmy przez^{***} Niego żyli.

^{*gr:} en - do, wśród, w; ^{**gr:} monogenes - jedyny, jedyny w swoim rodzaju, wyjątkowy; ^{***}dzięki Niemu Rz 5,8; 8,32

10. W tym wyraża^{*} się miłość, że nie my umiłowaliśmy Boga, ale że On nas umiłował i posłał swojego Syna jako ofiarę przeblagalną za nasze grzechy. ^{*dost.:} jest 1J 2,2

11. Umiłowani! Jeżeli Bóg nas tak umiłował, i my powinniśmy miłować jedni drugich.

12. Boga nikt nigdy nie widział. Jeśli miłujemy jedni drugich, Bóg w nas trwa, a Jego miłość jest w nas doprowadzona do pełni^{*}.

^{*gr:} teleioo - doprowadzić do celu, uczynić doskonałym, pełnym

13. Po tym poznajemy^{*}, że w Nim trwamy i On w nas, że z Ducha swojego nam dał^{**}.

^{*gr:} ginosko - poznać, dowiedzieć się, znać

^{**gr:} didomi - dać, podarować, udzielić, użyć, przekazać

14. A my widzieliśmy i zaświadczyliśmy, że Ojciec posłał Syna, jako Zbawiciela świata.

15. Ktokolwiek wyznałby, że Jezus jest Synem Boga, w nim trwa^{*} Bóg, a on w Bogu.

^{*tub:} mieszka, pozostaje Mt 10,32; Flp 2,11

16. A my poznaliśmy i uwierzyliśmy miłości, którą Bóg ma wobec^{*} nas. Bóg jest miłością i kto trwa w miłości, trwa w Bogu, a Bóg trwa^{**} w nim. ^{*gr:} en - do, wśród, w, wobec; ^{**msz Byz:} trwa

17. W tym miłość jest doprowadzona do pełni^{*} w nas^{**}, abyśmy mieli ufność odwagę^{***} w dniu sądu; bo tak jak On jest i my jesteśmy w tym świecie. Mt 10,15; 1J 2,5; Jk 2,22

^{*por. 1J 4,12*}; ^{**tub:} z nami; ^{***}śmiałość, otwartość

18. W miłości nie ma bojaźni, lecz doskonała miłość wyrzuca bojaźń na zewnątrz, gdyż bojaźń drży^{*} przed karą^{**}; a kto się boi, nie jest doskonały^{***} w miłości.

^{*dost.:} ma, posiada (karę) ^{**gr:} kolasis - od koladoz - usunąć, odciąć (repe) - karać, piętnować; ^{***tub:} dojrzały - por. 1J 4,12*

19. My Go miłowujemy, bo On nas pierwszy^{*} umiłował. ^{*gr:} protos - pierwszy w czasie lub miejscu, główny

20. Jeśli ktoś powiedziałby, że miłuje Boga, a nienawidziłby^{*} swojego brata, jest kłamcą; kto bowiem nie miłuje swojego brata, którego widzi^{**}, jak może miłować Boga, którego nie widzi^{***}? ^{*gr:} miseo - por. 1J 2,9*, ^{**tub:} zobaczył

21. A to przykazanie^{*} mamy od Niego, by ten, kto miłuje Boga, miłował i swojego brata.

^{*gr:} entole - rozkaz, nakaz, polecenie, nakazana zasada

5 Każdy, kto wierzy, że Jezus jest Mesjaszem^{*}, jest zrodzony z Boga; a każdy, kto miłuje Tego, który zrodził, miłuje i tego, który z Niego jest zrodzony. J 1,12; 15,23; Dz 8,37

^{*gr:} christos - Chrystus, Pomazaniec, Namaszczony, Mesjasz

2. Po tym poznajemy, że miłujemy dzieci Boże, gdy miłowamy Boga i zachowujemy^{*} Jego przykazania. ^{*tub:} strzeżemy, pilnujemy, stosujemy

3. To bowiem jest miłość Boga, byśmy przykazania Jego zachowywali; a przykazania Jego nie są uciążliwe^{*}. ^{*tub:} trudne, ciężkie do zniesienia

4. Bo wszystko, co jest zrodzone z Boga, nieustannie zwycięża^{*} świat; a to jest zwycięstwo, które zwyciężyło świat – nasza wiara. ^{*czas ter. str. czynna} J 16,33; 1Kor 15,57

5. Kim jest ten, który ciągle^{*} zwycięża świat, jeśli nie tym, który wierzy^{**}, że Jezus jest Synem Boga? J 5,19; 1Kor 15,57; 2P 2,20

^{*dost.:} zwyciężający - czas teraż. str. czynna; ^{**u. 13*}

6. On jest tym, który przyszedł przez wodę i krew, Jezus Mesjasz, nie tylko w wodzie, ale w wodzie i we krwi; a Duch jest tym, którzy świadczy^{*}, bo Duch jest prawdą.

^{*dost.:} świadczący - gr. martyreo - J 14,17; 15,26; 19,34

7. Gdyż trzej są, którzy świadczą w niebie: Ojciec, Słowo^{*} i Duch Święty, a ci trzej są jedno. ^{*por. Rz 9,28*} Mt 3,16; 28,19; Pwt 6,4; J 10,30

8. I trzej są, którzy świadczą na ziemi: Duch i woda, i krew, a ci trzej są w jednym^{*}.

^{*gr:} eis to hen - w jednym, w jedności, zgodni

9. Jeżeli przyjmujemy świadectwo ludzi, to świadectwo Boże jest większe, gdyż jest to świadectwo Boga, jako że złożył świadectwo o swoim Synu. J 8,17; Dz 5,32; Hbr 2,4

10. Kto wierzy w Syna Bożego, ma świadectwo sam w sobie. Kto nie wierzy^{*} Bogu, uczynił Go kłamcą, bo nie uwierzył w świadectwo, które Bóg złożył^{**} o swoim Synu.

^{*dost.:} niewierzący; ^{**zaświadczył} J 3,16; 5,38; Ga 4,6

11. A takie jest to świadectwo, że Bóg dał^{*} nam życie wieczne; a to życie jest w Jego Synu. ^{*gr:} didomi - dać, podarować, udzielić, użyć

12. Kto ma Syna, ma to życie; kto nie ma Syna Bożego, nie ma tego życia. J 3,36; Ga 2,20

13. To napisałem wam, którzy wierzyacie^{*} w imię Syna Bożego, abyście wiedzieli^{**}, że macie życie wieczne i abście wierzyli w imię Syna Bożego. ^{*miejstów czas terażniejszy strona czynna}

^{**gr:} eido - dostrzegać, widzieć, badać, znać, doświadczyć

14. A to jest ufna^{*} odwaga^{*}, którą mamy do

Niego, że jeśli o coś prosimy według Jego woli, wysłuchuj^{***} nas. 1J 3,22; Mt 7,7; J 14,13

^{*gr.:} *parresia - śmiałość, swoboda, ufna odwaga; **lub:* *slucha*

15. A jeśli wiemy, że nas wysłuchuje^{*}, *gdy* o cokolwiek prosimy, *to* wiemy, że mamy od

Niego *odpowiedź* na prośby^{**}, *które* zanosimy^{***}.

^{*lub:} *slucha - czas teraz orzekający str. czynna*

^{**gr.:} *aitema - petycja, postulat, wymaganie; ***gr.:* *aito - prosić*

16. Jeśli ktoś zobaczyłby, że jego brat grzeszy grzechem nie na^{*} śmierć, *będzie* prosił,

a *Bóg* da mu życie, *to jest* tym niegrzeszącym na śmierć.

Jest grzech *prowadzący* na śmierć^{**}; nie o takim mówię, aby prosić^{***}.

^{*lub:} *ku śmierci; **gr.:* *thanatos - śmierć jako oddzielenie od życia - idiom: uparcie trzymanie się grzechu (?) - por. Jo 4,9*

^{***gr.:} *erotao - prosić, błagać, upraszać* Hi 42,8

17. Wszelka niesprawiedliwość^{*} jest grzechem; jest też grzech *nieprowadzący* na^{**} śmierć.

^{*lub:} *ku śmierci* Prz 21,4; 1J 3,4; Rz 14,23; Jk 4,17

^{*gr.:} *adikia - niesprawiedliwość sędziego, akt nieprawości*

18. Wiemy, że każdy, kto z Boga jest zro-

dzony, nie *trwa* w grzechu^{*}; ale kto został zrodzony z Boga, strzeże^{**} siebie i zły go nie dotyka.

J 1,13; 3,3; 1J 5,1; Tł 3,5

^{*dosł.:} *nie jest grzeszącym, nie grzeszy - czas teraz strona czynna, tryb orzekający - por. 1J 3,9*; ^{**lub:} *zachowuje**

19. Wiemy, że jesteśmy z Boga, a cały świat leży^{*} w złym^{**}.

Ga 1,4; 2Kor 4,14; J 16,11

^{*gr.:} *keimai - spoczywać w mocy czegoś, stać, być wyznaczonym*

^{**gr.:} *poneros - niegodziwy, nieczemny, zły, zepsuty, podły*

20. Wiemy też, że Syn Boży nadchodzi^{*}, i dał nam rozum^{**}, abyśmy poznawali Prawdziwego – i jesteśmy w Prawdziwym, w Jego

Synu, Jezusie Chrystusie; Ten^{***} jest – Prawdziwym Bogiem i życiem wiecznym^{****}.

Iz 9,6;

^{*gr.:} *heko - przyjść, przybyć, być obecnym* Jr 10,10; J 1,1

^{**gr.:} *dianoia - umysł jako zdolność rozumienia, odczuwania*

^{***gr.:} *houtos - ten (właśnie), on - zaimek wskazujący*

^{****dosł.:} *Ten jest - Prawdziwy Bóg i życie wieczne*

21. Dzieciątka! Ustrzeżcie^{**} się bożków^{***}. Amen.

^{*gr.:} *tektion - dzieciątka - czuła forma zwracania się do uczniów; **lub:* *wystrzegajcie się* Wj 20,4; 2Kor 6,16

^{***gr.:} *eidolon - wizerunek, obraz, idol, wytwór/fantazji*

Drugi list apostoła Jana

1 Starszy, do wybranej* pani i do jej dzieci, które ja miłuję w prawdzie, i nie tylko ja, ale i wszyscy, którzy znają prawdę, 1P 1,2

gr.: eklektos - wybrany, upatrzony, wyborny - por. Rz 16,13

2. Ze względu na* prawdę, która pozostaje w nas i będzie z nami do nastania wieku**.

*lub: dla, z powodu Ps 115,1; 1Kor 9,23; Kol 3,16

*gr.: meno - pozostawać, trwać, mieszkać; **dost.: na wiek

3. Z wami będzie też łaska, miłosierdzie, pokój od Boga Ojca i od Pana Jezusa Chrystusa, Syna Ojca, w prawdzie i w miłości.

4. Uradowałem się bardzo, że między twoimi dziećmi* znalazłem takie, które chodzą w prawdzie, stosownie** do przykazania, które otrzymaliśmy od Ojca. 1J 1,6; 3J 1,3

*gr.: teknon - male dziecko, dziecko w czułym zwrocie

**gr.: kathos - stosownie do, zgodnie, w takim zakresie jak

5. A teraz proszę* cię, pani – nie jako piszący ci nowe przykazanie, lecz to, które mieliśmy od początku – abyśmy jedni drugich miłowali. J 13,34; 15,12; 1J 2,7

*gr.: erotao - prosić, błagać, upraszać, zadawać pytania

6. A to jest miłość, abyśmy postępowali według Jego przykazań, to jest przykazanie, które* słyszeliście od początku, abyście zgodnie z nim* postępowali**.

J 14,15

*dost.: tak, jak - gr.: kathos - por. J 13,34***; **dost.: w nim

gr.: peripateo - postępować, zachowywać, żyć, chodzić - Rz 6,4

7. Gdyż liczni zwodziciele wyszli na świat, którzy nie wyznają* Jezusa Chrystusa przy-

chodzącego w ciele; taki jest zwodzicielem i antychrystem**.

Mt 24,5,11; J 1,14; 1Tm 3,16; 1J 4,3

*gr.: homolego - wyznać, ogłosić publicznie, zgodzić się z czymś

**gr.: antichristos - anti - w miejsce, za - christos - Mesjasz

8. Uważajcie* na siebie, byśmy nie stracili tego, co wypracowaliście**, ale odebrali pełną zapłatę.

Łk 6,23;

*lub: strzeżcie samych siebie, baczenie 1Kor 3,14; Obj 3,11

9. Każdy, kto przekracza* naukę Chrystusa i nie trwa** w niej, nie ma Boga; kto trwa w nauce Chrystusa, ten ma i Ojca, i Syna.

*gr.: parabaiono - przejść bokiem, pominąć, zaniedbać

**gr.: meno - pozostawać, trwać, mieszkać Dz 2,42; Hbr 6,1

10. Jeśli ktoś przychodzi do was, a nie przynosi tej nauki, nie przyjmujcie go do domu, ani mu nie mówcie: Witaj!Rz 16,17; 1Tm 6,1

*gr.: chairo - raduj się - w bezokoliczniku jako pozdrowienie

11. Albowiem kto takiemu mówi: Witaj! jest uczestnikiem* jego złych czynów. Ef 5,11

*gr.: koinoneo - nauwiać, więc, współnotę, stać się współuczestnikiem, zostać współnikiem kogoś

12. Mając wam wiele do napisania, nie chcę tego czynić *postugując się* papierem* i atramentem, ale mam nadzieję, że do was przyjdę i osobiście** z wami będę mówić, aby radość nasza była pełna***.

1J 1,4

*dost.: przez (papier); **dost.: z ust do ust; ***gr.: pleroo - wypełnić, sprawić obfitość, urzeczywistniać, być pełnym

13. Pozdrawiają cię dzieci* siostry twojej wybranej. Amen. *gr.: teknon - por. u. 4*

Trzeci list apostoła Jana

1 Starszy^{*}, do umiłowanego Gajusa, którego miłuję w prawdzie. IJ 3,18;

^{*gr.: presbyteros - por. Ti 1,5**} Dz 19,29; Rz 16,23

2. Umiłowany! Przede wszystkim modlę^{*} się, aby ci się dobrze powodziło i abyś był zdrow, tak jak dobrze powodzi się twojej duszy^{**}.

^{*gr.: euchomai - modlić, błagać, prosić, życzyć} Joz 1,7;

^{**gr.: psyche - dusza, życie, osoba} Prz 28,13; 1Kor 16,2

3. Uradowałem^{*} się bowiem bardzo, gdy przychodzą bracia i gdy świadczą o twojej prawdzie, tak jak ty w^{**} prawdzie chodzisz^{***}.

^{*gr.: chairo - por. Mk 15,18*, **lub: zgodnie z nią} 2J 1,4

^{***gr.: peripateo - postępować, zachowywać, żyć - por. Rz 6,4**}

4. Nie mam większej radości nad tę, gdy słyszę, że dzieci^{*} moje chodzą w prawdzie.

^{*gr.: teknon - mate dziecko, dziecię} Iz 38,3; J 12,35; Ga 4,19;

5. Umiłowany! Wiernie^{*} postępujesz, jeśli trudzisz^{**} się dla braci i dla obcych^{***},

^{*lub: godne zaufania (jest to) czynisz} 2Krn 19,9;

^{**gr.: ergon - praca, dzieło, trud} Prz 28,20;

^{***gr.: ksenos - obcy, cudzoziemiec, przybyśz} Łk 16,10

6. Którzy wydali świadectwo o twojej miłości przed zborom^{*}; a dobrze uczynisz, wysyłając ich w *sposób* godny Boga.

^{*gr.: ekklesia - wywołani z, społeczność, zbor; zebranie publiczne}

7. Wyszli bowiem dla^{*} Jego imienia, nic nie biorąc od pogan^{**}.

^{*gr.: dia - z powodu, dla} Dz 9,16

^{**gr.: ethnos - plemię, naród, lud, grupa etniczna, nie-Żydzi}

8. My więc powinniśmy takich przyjmować, aby stawać się współpracownikami prawdy.

9. Pisałem do zboru, ale Diotrefes^{*}, który kocha być pierwszym^{**} z nich, nie przyjmuje nas.

Mt 20,20; 23,4; 1P 5,3

^{*gr.: Diotrefes - karmiony, wspomagany przez Zeusa}

^{**gr.: filoproteuo - zabiegać o wyższość, kochać pierwszeństwo}

10. Dlatego, jeśli przyjdę^{*}, przypomnę jego dzieła, które czyni, obmawiając nas złymi słowami, i nie zadowolając się tym, sam braci nie przyjmuje, a *tym, co* chcieliby *przyjąć*, zabrania^{**} i ze zboru ich wyrzuca^{***}.

Ps 15,3;

^{*dosł.: przyszedłbym; **lub: przeszkadza} Jk 4,11; 2Kor 8,20

^{***gr.: ekballo - wyrzucić, wypędzić, wypchnąć, odrzucić z pogardą}

11. Umiłowany! Nie naśluduj złego^{*}, lecz dobrego^{**}. Kto dobro czyni, jest z Boga; ale *kto* zło czyni, nie widział i *nie widzi* Boga.

^{*gr.: kakos - podły, zły, zgubny, nikczemny} 1Tes 5,15; 1Tm 6,11

^{**gr.: agathos - dobry, dobry z natury, szlachetny, miły}

12. Demetriuszowi^{*} dane jest *dobre* świadectwo przez wszystkich i przez samą prawdę; i my także świadczymy, a wiesz, że świadectwo nasze jest prawdziwe. 1Tm 3,7; J 19,35;

^{*gr.: Demetriusz - należący do Demeter - bogini płodności} 1J 5,10

13. Wiele miałem *ci* pisać, ale nie chcę *tego* napisać atramentem i piórem^{*}.

^{*dosł.: trzcina}

14. A mam nadzieję bezzwłocznie cię ujrzeć, a *wtedy* osobiście^{*} ze sobą pomówimy.

^{*dosł.: z ust do ust}

15. Pokój^{*} tobie. Pozdrwiają cię przyjaciele. Pozdrów przyjaciół imiennie.

^{*gr.: eirene - pokój - od czas. eireneo - łączyć, spajać}

List Judy

1 Juda, sługa* Jezusa Chrystusa, a brat Jakuba, do powołanych, którzy są uświęceni w Bogu Ojcu i są zachowani** dla Jezusa Chrystusa. 1Tes 5,23; Ełk 6,16; 1Kor 1,24; Hbr 9,15

*dost.: niewolnik; **gr.: terreo - strzec, czuwać, zachować
2. Miłosierdzie i pokój*, i miłość niech się wam pomnożą** . *gr.: eirene - od eireneo - łączący, spajając
**dost.: oby zostały pomnożone - gr.: plethymo - zwiększyć, mnożyć

3. Umiłowani! Z całą gorliwością starając się pisać do was o wspólnym zbawieniu, uznałem za konieczne* napisać do was zachęcając, **abyście wytrwale walczyli** o wiarę, raz** tylko** przekazaną świętym. 1Tm 6,12

*gr.: ananke - konieczność narzucona przez okoliczności lub prawo, dotychczas czyjejs korzyści; **gr.: ep - o lub jako wzmacnienie, agonizomai - walczyć; ***lub: raz (na zawsze)

4. Wkradli* się bowiem jacyś ludzie, już dawno zapisani** na ów wyrok, bezbożni, którzy łaskę Boga naszego obracają w rozpustę***, i zapierają się jedyne go Władcy****, Boga i Pana naszego Jezusa Chrystusa.

*lub: wstąpił; **gr.: prografo - zapisać coś wcześniej 2P 2,1; ***lub: wyuzdanie, ****gr.: despotes - por. 1Tm 6,1 Rz 6,1

5. A chcę wam to przypomnieć, wam, którzy raz **na zawsze** to wiecie, że PAN wybawił* lud z ziemi egipskiej, następnie tych, którzy nie wierzyli, wygubił. Ps 106,26; 1Kor 10,5

*gr.: sodzo - zachować przy życiu, ocalić od śmierci, zbawić
6. Także aniołów, którzy nie zachowali swego pierwotnego* stanu, ale opuścili własne mieszkanie**, zachował w wiecznych więzach w mroku na dzień wielkiego sądu.

*gr.: arche - początek, urząd, władza; **gr.: oiketerion - 2Kor 5,2****
7. Jak Sodoma i Gomora, i miasta wokół* nich, w podobny im sposób oddały się nierządowi i udały się za **pożądaniem** ciała innego* **mężczyzny**, są wystawione za przykład*, ponosząc karę ognia wiecznego. Obj 21,8;

*gr.: peri - dookoła, wokół; **gr.: deigma - próba czegoś, wzór
**dost.: cudzego ciała Rdz 19,4-9.24 Lb 26,10

8. Podobnie jednak i ci, oddani snom, prawdziwie kalają ciało i odrzucają zwierzęcość oraz bluźnierczo mówią o **uczestnikach** chwały*. *lub: bluźnią Chwałom - wyrażenie może odnosić się do aniołów - por. 2P 2,10** IP 2,17

9. A archanioł Michał, gdy sprzeciwiał się diabłu prowadząc spór o ciało Mojżesza, nie ośmielił się wnieść bluźnierczego* sądu, ale powiedział: Oby cię PAN zgronił**.

*gr.: blasphemia - zniesławienie, oszczerstwo, szkodliwa mowa
**lub: surowo skarcić, upomnieć, ukarać Dn 12,1; Za 3,2; Obj 12,7

10. Ci więc bluźnią temu, czego nawet* nie znają; a to, co jak nierozumne zwierzęta zgodnie z naturą znają, przez to** są niszczeni***. *gr.: men - part. uzmac.; **dost.: te - l. mn.

***gr.: ftheiro - zepsuć, zniszczyć, deprawować, psuć - prawdopodobnie wzmacnienie od fthio - widać, marnieć

11. Biada* im! Bo poszli drogą Kaina i oddali się dla zapłaty zwiedzeniu** Balaama, i poginęli w buncie Korego. Lb 16,1; Obj 2,14

*gr.: owai - wyraz dziękujęnaśladowczy „och” wyrażający żal lub trwoję - występuje w wykrzykniku - por. Mt 11,21; Obj 18,19
**gr.: plane - błąd życiowy, moralny, fałszywe zasady

12. Ci są znanymi* na waszych uczciach miłości, bez obawy wspólnie z wami** uczują, siebie samych pasąc; obłoki bezwodne, przez wiatry miotane***; bezowocne drzewa późnojesienne, dwukrotnie obumarłe, które zostały wykorzystane; **brak w mss Byz 2P 2,13; *gr.: spilas - skaza, plama, skryta pod wodą skała Iz 56,10
***gr.: perijero - nosić, obnosić dookoła, obwozić, nosić tu i tam

13. Dzikie bałwany morskie, pieniące się swoją hańbą; gwiazdy zbląkane, dla których jest zachowany mrok ciemności na wieczność*. *lub: przez wieczność lub na (ten) wiek

14. Prorokował* też o nich** Henoch, siódmy w linii od Adama, mówiąc: Oto przyszedł PAN wśród miriad*** swoich świętych**.

*gr.: profeteuo - prorokować, przemawiać pod natchnieniem Boga, działać jako prorok, pełnić urząd proroka

**lub: im; ***miriada - 10 tysięcy Rdz 5,18; 1Tes 3,13; 2Tes 1,7

****gr.: hagioi - por. 2Kor 13,12** tu: o aniołach (?) - Mt 16,27

15. By dokonać sądu nad wszystkimi* i ujawnić** wszystkie ich bezbożności, za wszystkie bezbożne czyny, którymi **wyrażali swą** bezbożność, i za wszystkie harde*** słowa, które mówili przeciwko Niemu bezbożni grzesznicy****. *lub: przeciw wszystkim; **dost.: tuarid
***gr.: ekseleucho - ujawnić, odstąpić - hapax legomenon
****gr.: hamartolos - oddany grzechowi, szczególnie niegodziwy

16. Szemrzący* i niezadowoleni** ze swojego losu, chodzący według swoich pożądliwości, a usta ich mówią nadęte*** słowa, a dla zysku podziwiają ludzi****.

Lb 16,11; Ps 106,25

*gr: gongystes - pomruk wyrażający bunt, niezadowolenie

**lub: uciążliwy wymagujący niedociągnięcia; ***gr: hyperkonos - bardzo nabrzmiały, nadęty, nadmierny; ****dosł.: oblicza

17. A wam, umiłowani, niech zostaną przypominane słowa zapowiedziane* przez apostołów Pana naszego Jezusa Chrystusa,

*gr: proero - powiedzieć wcześniej, wypowiedzieć proroctwo

18. Gdy mówili wam, że w ostatecznych* czasach będą szydercy*, którzy chodzą według swoich bezbożnych pożądliwości.

*gr: eschatos - ostatni w czasie lub miejscu, skrajny

**gr: empaiktes - prześmiewca, szyderca, żartowniś 2P 3,3

19. To są ci, którzy się sami odłączają*, zmysłowi**, nie mający Ducha.

Rz 8,9; 1Kor 6,19

*gr: apodiordio - rozłamać, wydzielić, rozdzielać, oddzielić

**gr: psychikos - we władaniu duszy, duszewny

20. Ale wy, umiłowani, budujcie samych siebie w najświętszej wierze waszej, modląc się w Duchu Świętym,

Rz 9,1; 14,17; 1Tes 1,5

21. Zachowajcie samych siebie w miłości Bożej, czekając na miłosierdzie Pana naszego Jezusa Chrystusa ku* życiu wiecznemu.

*gr: eis - do, ku

Ga 6,16; 2Tm 1,2; Rz 5,5

22. I rozróżniając*, nad jednymi** prawdziwie miejcie litość,

Mt 5,7; Łk 16,24; 2Kor 4,1

*gr: diakrino - rozdzielać, oddzielać się, rozróżniać, wahać, osądzać, chwiać się; **lub: a (dla) tych chwających miejsce ...

23. A innych* w bojaźni ratujcie**, wyrывая ich od ognia, mając odrazę i do tuniki, która jest splamiona przez ciało.

2P 2,1

*lub: a tych w lęku; **gr: sodzo - zbawić, ocalić, uratować

24. A Temu natomiast, który was może zachować* od upadku** i stawić przed obliczem swojej chwały bez nagany z radosnym uniesieniem, *lub: ustrzec

J 10,28; Rz 8,28; Flp 1,6

**gr: aptaistos - stojący mocno, niestawiający się, nieupadający

25. Jedynemu mądrymu Bogu, Zbawicielowi naszemu, chwała* i majestat**, moc i władza***, i teraz, i po wszystkie wieki. Amen.

*gr: doкса - splendor, majestat, blask, wspaniałość, chwala

**gr: megalosyme - wielkość, majestat - tylko tu i Hbr 1,3

***gr: eksousia - władza, autorytet, prawo, moc, urząd

Księga Objawienia

1 Objawienie Jezusa Chrystusa, które dał mu Bóg, aby pokazał swoim sługom* to, co musi^{***} się stać wkrótce^{***}; a co zaznaczył^{****} przez posłanie swojego anioła służyć* swojemu Janowi,

Am 3,7; Ga 1,12; 1P 1,13

*lub: niewolnikom; **jest konieczne; ***szymbko; ****uszkazal

2. Który poświadczył* Słowo Boga i świadectwo Jezusa Chrystusa*, a także cokolwiek zobaczył. *lub: złożył świadectwo J 1,32; 19,35; 1J 5,7,9

**gr: christos - Pomazaniec, Mesjasz, Namaszczony, Chrystus

3. Błogosławiony^{*} ten, który czyta i ci, którzy słuchają słów tego proroctwa i zachowują^{***} to, co w nim jest napisane; albowiem czas jest bliski.

Obj 22,7; 1Tm 4,13; Jk 1,22

gr: makarios - por: Mt 5,3; **gr: tereo - por: Mt 19,17*

4. Jan do siedmiu zborów*, które są w Azji. Łaska wam i pokój od Tego, który jest i był, i który przychodzi; i od siedmiu duchów, które są przed Jego tronem;

Iz 11,2; Dz 9,31; Obj 5,6

*gr: ekklesia - wywołani z, zgromadzenie, zebranie publiczne

5. I od Jezusa Chrystusa, który jest świadkiem wiernym*, pierworodnym z umarłych i władcą królów ziemi; który nas umiłował i obmył nas z naszych grzechów w swojej krwi,

Jr 42,5; Kol 1,15,18; 1Kor 6,11; Hbr 13,12; 1J 1,7

*gr: pistos - być godnym zaufania, być wiernym, wierzyć

6. I uczynił nas królami i kapłanami Boga i Ojca swojego; Jemu chwała i moc na wieki wieków. Amen*.

Wj 19,6; Iz 61,6; Obj 5,10

*gr: amen - z hebr.: godne wiary lub jako akt potwierdzenia

7. Oto przychodzi z obłokami i ujrzy Go każde oko i ci, którzy Go przebili; i uderzą się w piersi* przez wzgląd na Niego wszystkie pokolenia* ziemi. Tak! Amen.

Hl 19,26;

*tj. jako gest żalu; **lub: plemiona Mk 13,26; J 19,37

8. Ja jestem Alfa i Omega, początek* i koniec*, mówi PAN, który jest i był, i który przychodzi, Wszchemogący.

Iz 41,4; 48,12; Obj 21,6

*gr: arche - źródło, władza; **gr: teleos - koniec, granica, cel

9. Ja, Jan i wasz brat i współczestnik w ucsku i w Królestwie, i w wytrwałości Jezusa Chrystusa, byłem na wyspie, zwanej* Patmos, z powodu Słowa Bożego i z powodu świadectwa Jezusa Chrystusa. *dosł.: która jest zwana

10. Byłem w Duchu* w dniu Pańskim i usłyszałem za sobą potężny* głos jakby trąby, mówiący:

Obj 4,2; 8,2; Hbr 12,19

*dosł.: stałem się w Duchu w Pański dzień; **lub: wielki

11. Ja jestem Alfa* i Omega*, pierwszy i ostatni; a to, co widzisz, napisz w zwoju i pošlij do siedmiu zborów, które są w Azji: do Efezu, do Smyrny, do Pergamonu, do Tiatyry, do Sardes, do Filadelfii i do Laodycei.

Obj 1,8

*tj. pierwsza i ostatnia litera alfabetu greckiego

12. I obróciłem się, aby zobaczyć, co to za głos, który mówił ze mną; a gdy obróciłem się, ujrzałem siedem złotych świeczników,

13. A pośrodku siedmiu świeczników kogoś podobnego do Syna Człowieczego, który jest przeapasany w szatę sięgającą stóp, i który jest przeapasany na piersiach złotym pasem;

Dn 7,13; Mt 12,8; J 3,13

14. A głowa Jego i włosy białe jak biała wełna i jak śnieg, a oczy Jego jak płomień ognia;

15. I stopy Jego podobne do roztopionego drogocennego metalu*, jakby rozpalone** w piecu, a głos Jego jak głos wielu wód.

*gr: chalkolibanon - nieznaną stop metalu, cenniejszy od złota lub żółte kadzidło; **może dotyczyć zarówno metalu, jak i stóp

16. I ma w swojej prawej dłoni* siedem gwiazd, a z Jego ust wychodzi ostry obosieczny* miecz, a Jego oblicze było jak słońce, *gdy* świeci w swojej mocy.

Ef 6,17; Hbr 4,12

*gr: cheir - ręka, ramię, dłoń, garść, jako metonimia - moc

**tj. długi tracki miecz, noszony na prawym ramieniu

17. A gdy Go ujrzałem, upadłem do Jego stóp jak martwy; i nałożył swoją prawą rękę* na mnie, mówiąc do mnie: Nie bój się! Ja jestem pierwszy i ostatni, *por. w 16*

Obj 1,8

18. I żyjący; a byłem* martwy, a oto jestem żywy* na wieki wieków. Amen. I mam klucze Hadesu*** i śmierci. *lub: stałem się Ps 68,20; **lub: żyjący; ***kraina umarłych, grób Mt 16,19; Hbr 7,25

19. Napisz to, co widziałeś, i to, co jest, i to, co zaraz ma się stać po tych *wydarzeniach*.

20. Oto tajemnica siedmiu gwiazd, które widziałeś w mojej prawej dłoni i siedmiu złotych świeczników: siedem gwiazd, to są

aniółowie siedmiu zborów, a siedem świeczników, które widziałeś, to jest siedem zborów.

2 Do anioła* zboru efeskiego** napisz: To mówi *Ten****, który trzyma siedem gwiazd w swojej prawej *dłoni*, który przechadza się wśród siedmiu złotych świeczników:

**lub: posłańca* - por. Mk 1,2*; ***Efez - być może - „nadzorca”*

****gr: łude lejei - uroczyste wyrażenie - „oto, co mówi Ten”*

2. Znam twoje czyny i twój trud, i twoją wytrwałość, i wiem, że nie możesz znieść* złych, i poddałeś próbie** tych, którzy zapewniali, że są apostołami, a *nimi* nie są, i rozpoznałeś ich, *że to kłamcy****, Mt 7,23; 1Tes 5,21;

**lub: umieść*; **doświadczyłeś; ****dost.: kłamliwi* 2Kor 11,13

3. I zniosłeś *wiele*, masz również wytrwałość* i trudziłeś się dla mojego imienia, a nie *uległeś* zmęczeniu. Ps 25,11; Dz 9,16; Kol 3,17

**tj. cierpliwie znoszenie niesprzyjających okoliczności*

4. Ale mam przeciwko tobie *to*, że opuściłeś* pierwszą** swoją miłość. Mt 13,22; 24,12; 1J 2,15

**lub: pozostawiłeś*; ***gr: protos - przedni, pierwszą rangą, główny*

5. Pamiętaj* więc, skąd wypadłeś i upamiętaj** się, i spełniaj pierwsze swoje uczynki; a jeśli nie, to przyjdę do ciebie szybko i poruszę twój świecznik z jego miejsca, jeśli się nie upamiętasz*.

Ez 16,60; 2Kor 7,10; 2P 1,12

**lub: przypomnij sobie*; ***zmień myślenie, zawróć*

6. Masz jednak *to*, że nienawidzisz czynów* Nikolaitów**, których i ja nienawidzę. Obj 2,15

**lub: dzieł*; ***gr: nikao - zwyciężyć, podbić; gr: laos - lud*

7. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów*: *Temu*, który zwycięża, dam zjeść z drzewa życia, które jest w środku rajy Boga. **gr: ekklesia - wywołani z*, Rdz 2,9; Łk 23,43;

zgrupowanie, zebranie publiczne 2Kor 12,4

8. A do anioła zboru smyrneńskiego* napisz: To mówi pierwszy i ostatni, który był martwy, a ożył: *Smyrna - „mirra” - cierpienie Obj 1,8

9. Znam twoje czyny i ucisk, i ubóstwo*, lecz jesteś bogaty; i bluźnierstwo tych, którzy mówią o sobie, że są Żydami, a *nimi* nie są, ale są synagogą** szatana. Obj 3,9;

**lub: skrajna nędza*; **zgromadzeniem Rz 2,28-29; 9,6

10. Nie bój się żadnego z cierpień, które masz *doznać*. Oto diabeł zamierza wrzucić niektórych z was do więzienia, abyście zostali wypróbowani*, i będziecie mieli ucisk przez dziesięć dni. Bądź wierny aż do śmierci, a dam ci wieniec* życia. Jk 1,12

**gr: peiradzo - być doświadczanym, kuszonym, próbowanym*

***lub: życie jako wieniec - gr: stefanos - wieniec, laur*

11. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów: *Kto* zwycięża, nie dozna szkody* od drugiej śmierci. Obj 2,7; 20,6; 21,8

**gr: adikeo - czynić niesprawiedliwość, krzywdzić*

12. A do anioła zboru w Pergamonie* napisz: To mówi *Ten*, który ma ostry miecz** obosieczny: *Pergamon - „wywyższenie”; ***por. Obj 1,16***

13. Znam twoje czyny i wiem gdzie mieszkasz, *tam*, gdzie jest tron szatana; a trzymasz się mojego imienia i nie zaparłeś się mojej wiary, *nawet* i w dniach, w których Antypas*, mój wierny świadek**, został zabity u was, tam, gdzie mieszka szatan. 1Tm 5,8; Hbr 3,6

**gr: anti - w miejsce, przeciwko; gr: pas - uszyskiem*

lub skróc. forma imienia Antypater - „taki jak ojciec”

***gr: martyr - świadczyć aż do granic cierpienia - męczennik*

14. Ale mam nieco przeciwko tobie, że masz tam takich, którzy trzymają się nauki Balaama, który uczył Balaka *jak* zastawić pułapkę* na synów Izraela, aby zjeść rzeczy ofiarowane bożkom i popełnić nierząd**.

**lub: rzucić zgorszenie przed* Lb 31,16; Iz 23,7; Ez 16,26;

***gr: porneuo - uprawiać rozpustę, nierząd* 2P 2,15

15. Także i ty masz takich, co trzymają się nauki Nikolaitów*, których** nienawidzę.

**lub: trzymają się Nikolaitów i ich nauki*; ***której (nauki)*

16. Upamiętaj się. A jeśli nie, to przyjdę szybko do ciebie i będę walczył z nimi mieczem* moich ust. **długi tracki miecz* - por. Obj 1,16**

17. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów: *Temu*, który zwycięża, dam jeść z ukrytej manny, i dam mu biały kamyk*, a na tym kamyku jest napisane nowe imię, którego nikt nie poznał, jak tylko *ten*, który je otrzymuje. Wj 16,33; Iz 56,5; Hbr 9,4

**symbol uniewinnienia podczas głosowania - por. Dz 26,10*

18. A do anioła zboru w Tyatrze* napisz: To mówi Syn Boży, który ma oczy** jak płomień ognia, a stopy Jego podobne do drogiego metalu: *Tiatyra - „woń ucisku”; ***dost.: Jego oczy*

19. Znam twoje czyny i miłość, i służbę, i wiarę*, i twoją wytrwałość, i twoje ostatnie czyny, że są większe *niż* pierwsze. **lub: wierność*

20. Ale mam nieco przeciwko tobie, że pozwalasz kobiecie Izabel, która nazywa siebie prorokinią, nauczać i zwodzić* moje sługi, by popełnić nierząd i zjeść *mięso* ofiarowane bożkom. **lub: wprowadzić w błąd* 1Krl 16,31

21. I dałem jej czas, aby upamiętała się ze swojego nierządu; ale się nie upamiętała.

22. Oto ja rzucam ją na łożo*, a *tych*, którzy

z nią cudzołożą w wielki ucisk^{**}, jeśli nie upamiętają się ze swoich czynów;

^{*lub: toż, na którym przenosi się chorego; **utrapienie}

23. A dzieci jej zabiją śmiercią^{*}; i poznają wszystkie zbory, że ja jestem *tym, który bada nerki i serca; i dam każdemu z was według waszych czynów*. ^{*dost.: w śmierci - por. Mk 7,10*}

24. Wam natomiast mówię i tym pozostałym, w Tiatyrze, którzy nie mają tej nauki, i którzy nie poznali, jak mówią, głębin szatana: Nie włożę na was innego brzemienia;

25. Jednak *to, co macie, trzymajcie, dopóki nie przyjdę*.

26. A *kto zwycięża i zachowuje aż do końca moje czyny, dam mu władzę nad poganami*.

27. I będzie ich pas^{*} za pomocą laski żelaznej^{**}, i już są kruszeni jak nacznia gliniana. Tak jak i ja otrzymałem *władzę* od mojego Ojca, ^{*lub: karmić, władać; **przez, w lasce żelaznej}

28. Tak^{*} dam mu gwiazdę poranną. ^{Ps 2,9; *gr: kai - i, a, tak, że - jako part. łącząca 2P 1,19; Obj 22,16}

29. *Kto ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów*. ^{*gr: ekklesia - wywołani z - por. Obj 2,7*}

3 A do anioła^{*} zboru w Sardes^{**} napisz: *To mówi Ten, który ma siedem duchów Boga i siedem gwiazd: Znam twoje czyny; że masz imię głoszące, że żyjesz, a jesteś martwy*. ^{*lub: posłańca - por. Mk 1,2*; Obj 1,4; Łk 9,60; **Sardes - „czerwoni” Łk 15,24; Kol 2,13; 1Tm 5,6}

2. Bądź czujny i utwierdzaj to, co pozostało^{*}, a *co ma umrzeć; nie znalazłem bowiem twoich czynów doskonałych*^{**} przed Bogiem. ^{*dost.: pozostałe - rodz. nijaki l.mn.; **które są dopełnione}

3. Dlatego pamiętaj, w jaki sposób przyjąłeś i usłyszałeś, strzeż *tego* i upamiętaj się^{**}. Jeśli więc nie staniesz się czujny, przyjdę do ciebie jak złodziej, a nie będziesz wiedział, o której godzinie przyjdę do ciebie. ^{1Tes 5,2; *dost.: jak wziąłeś; **lub: zmień myślenie, zavróć 2P 3,10}

4. Masz też^{*} w Sardes kilka^{**} osób^{***}, które nie skały swoich szat, i *ci* chodzić będą ze mną w białe^{****}, gdyż są godni. ^{Mt 10,11; 2Tes 1,5 *gr: kai; **gr: oligos - mało; ***dost.: imion; ****tj. w białych szatach}

5. *Kto zwycięża*^{*}, ten okryje się w białe szaty, i na pewno nie wymażę jego imienia ze zwoju życia, i wyznam jego imię przed obliczem mojego Ojca i przed Jegoi aniołami. ^{*dost.: zwyciężający - czas teraż. str. czynna Obj 17,8; 22,19}

6. *Kto ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów*. ^{*gr: ekklesia - wywołani z - por. Obj 2,7*}

7. A do anioła^{*} zboru w Filadelfii^{**} napisz: *To mówi Święty i Prawdziwy, który ma klucz Dawida, który otwiera, a nikt nie zamknie, zamyka, a nikt nie otworzy*. ^{J 14,6; 1J 5,20 *lub: posłańca; **Filadelfia - „miłość braterska”}

8. Znam twoje czyny; oto ja zapewniam^{*}, że przed tobą są otwarte drzwi, a nikt *nie* może ich zamknąć, gdyż masz małą moc^{**}, a *jednak* strzegłeś mojego Słowa i nie wyparłeś^{***} się mojego imienia. ^{2Kor 2,12; 1J 2,22; Obj 2,3 *lub: dałem; **gr: dynamis - Mk 7,24; ***lub: odrzucić, zaprzeczyć}

9. Oto daję ci tych z synagogi szatana, którzy mówią o sobie samych, że są Żydami, a nimi nie są, lecz kłamią. Oto sprawię, by przyszli i oddali pokłon przed twoimi stopami, i poznali, że ja ciebie umiłowałem.

10. Ponieważ zachowałeś słowo o mojej wytrwałości, ja też cię zachowam^{*} od godziny próby, która ma przyjść na cały zamieszkały świat, aby doświadczyć mieszkających na ziemi; ^{*gr: tereo - chronić, strzec - por. Mt 19,17* i J 17,15*}

11. Oto przychodzę szybko; trzymaj to, co masz, aby nikt nie wziął twojego wieńca.

12. Tego, *kto* zwycięża, uczynię filarem^{*} w świątyni Boga mojego, i już z niej z pewnością^{**} nie wyjdzie; i napiszę na nim imię Boga mojego, i imię miasta Boga mojego, nowej Jerozolimy, która zstępuje z nieba od Boga mojego, i moje nowe imię. ^{Ga 2,9; *gr: stylos - kolumna, podpora Hbr 12,22}

13. *Kto* ma ucho, niech usłyszy, co Duch mówi do zborów^{*}. ^{*gr: ekklesia - wywołani z - por. Obj 2,7*}

14. A do anioła zboru Laodycejszczyków^{*} napisz: *To mówi Amen, świadek wierny i prawdomówny*^{**}, początek^{***} stworzenia Bożego: ^{*Laodikeia - „sprawiedliwość ludu” Kol 1,15 **lub: prawdziwy; ***gr: arche - źródło, władza, pochodzenie}

15. Znam twoje czyny, że nie jesteś ani zimny ani gorący; życzę ci, obys^{*} był zimny albo gorący! ^{*obys - forma życzeniowa}

16. *A* tak, ponieważ jesteś letni, i ani zimny ani gorący, mam zamiar zwymiotować cię z moich ust.

17. Ponieważ mówisz: Jestem bogaty i wzbogaciłem się, i niczego nie potrzebuję; a nie wiesz, że ty jesteś nędzny i godny politowania, ubogi, ślepy i nagi. ^{Prz 13,7}

18. Radzę ci kupić u mnie złota wypalonego w ogniu, abys stał się bogaty, i białe szaty, abys się przyodział, by nie ukazała się hańba

twojej nagości; i swoje oczy pomaz maścią*
leczącą wzrok, abyś widział. Ps 16,7

*gr.: *kollourion - maść, zwł. do oczu - znany wyrób z Laodycei*

19. Ja tych, których miłuję*, napominam**
i wychowuję***. Bądź więc gorliwy**** i upa-
miętaj się. *gr.: *fileo - miłować czule, ciepło* Pr 3,12;

**gr.: *elencho - por. Mt 18,15;* ***karcieć, dyscyplinować

****lub: *obudź swój zapad, staraj się usłonie* Hbr 12,6

20. Oto stoję* przy drzwiach i pukam; je-
śli ktoś usłyszy mój głos i otworzy drzwi, wej-
dę do niego i spożyję z nim wieczerzę, a on
ze mną. *dost.: *stanąłem (i stoję)* Łk 12,36

21. Temu, kto zwycięża, dam usiąść ze mną
na moim tronie, jak i ja zwyciężyłem i usiad-
łem z Ojcem moim na Jego tronie.

22. Kto ma ucho, niech usłyszy, co Duch mó-
wi do zbiorów*. *gr.: *ekkllesia - wywołani z - por. Obj 2,7**

4 Po tych* wydarzeniach zobaczyłem, a oto
drzwi otwarte są w niebie, i głos pierw-
szy, który słyszałem jakby trąby rozmawiają-
cy ze mną, mówiący: Wstąp tutaj, a pokażę
ci, co musi się stać po tych* wydarzeniach.

*gr.: *meta tauta - po tych - l. mn.* 1Tes 4,16; Obj 11,12

2. I natychmiast znalazłem* się w Duchu,
i oto ujrzałem tron umieszczony w niebie,
a na tronie ktoś siedzący. *dost.: *stałem się* Dn 7,9

3. A Ten, który siedzi*, podobny był z wyglą-
du do kamienia jaspisu i sardynu**, a wokoło
tronu była tęcza podobna z wyglądu do szma-
ragdu. *dost.: *siedzący;* **lub: *karneol - mineral koloru ciała*

4. A wokół tronu dwadzieścia i cztery trony;
a na tronach widziałem siedzących dwudzie-
siętu i czterech starszych*, odzianych w bia-
łe szaty, a mieli na swoich głowach złote
wieńce*. *por. Tł 1,5***; **por. Obj 6,2* 2Tm 4,8; Łk 22,30

5. A z tronu wychodzą błyskawice, gromy,
głosy i siedem lamp* ognistych** płonących
przed tronem, to jest siedem duchów Boga.

*lub: *pochodni;* **dost.: *ognia* Obj 3,1; 5,6

6. A przed tronem szkliste morze, podobne
do kryształu, a pośrodku tronu i wokoło tru-
nu cztery stworzenia*, pełne oczu z przodu
i z tyłu. *gr.: *dzoom - żywe istoty, zwierzęta, bestie* Ez 10,14

7. I pierwsze stworzenie* było podobne do
lwa, a drugie stworzenie* podobne do ciele-
cia, a trzecie stworzenie* miało twarz jak
człowiek, a czwarte stworzenie* było podob-
ne do lecącego orła. *por. w: 6* Ez 1,10; Dn 7,4

8. I każde z czterech stworzeń miało do-
okoła po sześć skrzydeł, i wewnątrz są peł-

ne oczu; i nie mają odpoczynku ani we dnie
ani w nocy, mówiąc: Święty, Święty, Święty
jest PAN, Bóg Wszzechmogący, który był i jest,
i który przychodzi*. *dost.: *przychodzący* 1J 5,7

9. A kiedy cztery stworzenia oddadzą chwa-
łę i cześć**, i dziękczynienie Temu, który sie-
dzi na tronie, i żyjącemu na wieki wieków,
*lub: *ilekroć, kiedykolwiek;* **gr.: *time - por. Obj 5,13***

10. Dwudziestu i czterech starszych upa-
da* przed obliczem Tego, który siedzi na tronie,
i oddają pokłon żyjącemu na wieki wie-
ków, i rzucają swoje wieńce przed tronem,
mówiąc: *dost.: *upadnie - czas przyszły* 1Kor 9,25; 1P 5,4

11. Godny jesteś, PANIE, przyjąć chwałę
i cześć, i moc; gdyż Ty stworzyłeś wszyst-
kie rzeczy i z Twojej woli* trwają** i zostały
stworzone.

2Sm 22,4; Ps 18,3; Obj 5,9

*gr.: *thelema - wola, pragnienie, upodobanie, wybór;* **dost.: *są*

5 I zobaczyłem w prawej ręce* siedzącego
na tronie zwój zapisany wewnątrz i ze-
wnątrz**, zapieczętowany siedmioma pie-
częciami. Dn 12,4; 1Krl 22,19; 2Krn 18,18; Ps 47,9

*lub: *w prawicy, na prawicy;* **dost.: *od tyłu - tj. z dwóch stron*

2. I zobaczyłem mocarnego anioła, obwiesz-
czającego potężnym głosem: Kto jest godny
otworzyć zwój i złamać* jego pieczęcie?

*gr.: *lyo - rozdzielić na części, rozwiązać, zburzyć, unieważnić*

3. I nikt nie mógł, ani w niebie, ani na ziemi,
ani pod ziemią otworzyć zwoju, ani zaglądać*
do niego. *lub: *ani patrzeć na niego* Hi 15,15

4. I bardzo płakałem, że nie został znalezi-
ony nikt godny, by otworzyć i przeczytać zwój,
ani zaglądać* do niego. *lub: *ani patrzeć na niego*

5. I jeden ze starszych* mówi do mnie: Nie
płacz; oto zwyciężył* lew, który jest z poko-
lenia Judy, korzeń*** Dawida, by otworzyć
i złamać siedem jego pieczęci. Iz 11,1,10

*por. Tł 1,5***; *gr.: *mikao - zwyciężyć, odnieść triumf, zdobyć, podbić;* ***gr.: *rhidza - korzeń, odrost, szcepek, pęd*

6. I zobaczyłem, a oto pośrodku tronu i czte-
rech stworzeń*, i pośrodku starszych stoi Ba-
ranek, jakby zabity**, mający siedem rogów
i siedem oczu, które są siedmioma duchami
Boga, posłanymi na całą ziemię. Obj 13,8

*lub: *żywa istota, zwierzę;* **lub: *brutalnie zamordowany*

7. I przyszedł, i wziął zwój z prawej ręki sie-
dzącego na tronie.

8. I gdy wziął zwój, czworo stworzeń i dwu-
dziesiętu czterech starszych upadło przed Ba-
rankiem, a każdy z nich ma cytrę* i złotą

czaszę pełną kadzidla, którymi są modlitwy świętych. *gr: kithara - rodzaj liry - dosł.: cytry Obj 8,4

9. I śpiewają nową pieśń, mówiąc: Godny jesteś wziąć zwój i otworzyć jego pieczęć; bo byłeś zabity*, i odkupiłeś nas Bogu swoją krwią** z każdego pokolenia***, języka, ludu i narodu, *lub: brutalnie zamordowany Ps 149,1; Iz 42,10
**dosł.: w swojej krwi; ***lub: plemienia Obj 14,3;

10. I uczyniłeś nas królami i kapłanami Boga naszymu, i królować będziemy nad* ziemią. *lub: na ziemi Wj 19,6; 1P 2,5; Dn 7,18,27

11. I zobaczyłem, i usłyszałem głos wielu aniołów wokół tronu i stworzeń, i starszych*; a ich liczba była miriady** miriad i tysiące tysięcy, Dn 7,10; Hbr 12,22; Obj 19,6
*gr: presbyteros - por. Tł 1,5**, **miriada - 10 tysięcy

12. Mówiących potężnym głosem: Godny jest ten Baranek, który został zabity*, wziąć moc i bogactwo, i mądrość, i siłę, i cześć**, i chwałę, i błogosławieństwo. Obj 4,11; J 3,35
*lub: brutalnie zamordowany, **gr: time - por. u. 13**

13. A wszelkie stworzenie, które jest w niebie i na ziemi, i pod ziemią, i na morzu, i wszystko, co w nich jest, słyszałem jak mówi: Siedzącemu na tronie i Barankowi błogosławieństwo*, cześć**, chwała i moc na wieki wieków. Ps 96,11; 148,2; Iz 42,10

*lub: wystawianie; **gr: time - szacunek, poważanie, godność

14. I cztery stworzenia mówiły: Amen. I dwudziestu czterech starszych upadło i oddało pokłon* żyjącemu na wieki wieków. Obj 4,9; 19,4
lub: oddało cześć - pierw. całować czyjąc dłoń - por. Mk. 15,19

6 I zobaczyłem, gdy Baranek otworzył jedną z pieczęci, i usłyszałem jedno z czterech stworzeń*, mówiące jakby głosem gromu: Chodź i patrz** . Ps 66,5; J 1,34,39; 4,29

*lub: żywych istot, zwierząt, bestii; **por. u. 3*

2. I zobaczyłem, a oto biały koń; a ten, który na nim siedział miał luk, i dano mu wieniec*, i wyszedł zwyciężając**, i aby zwyciężył. Za 6,3
*gr: stefanos - wieniec zwycięstwa, w odróżnieniu od korony władzy - gr: diadema; **lub: już zwyciężając - czas teraźniejszy

3. A gdy otworzył drugą pieczęć, słyszałem drugie stworzenie, mówiące: Chodź i patrz*. *gr: blepo - widzieć, patrzeć, mieć zrozumienie tu: tryb rozkaz.

4. I wyszedł drugi koń, ognistoczerwony; a siedzącemu na nim, zostało dane* zabrać pokój z ziemi, aby jedni drugich zabili**, i został mu dany* wielki miecz. *gr: didomi - darować, dać, upoważnić, sprawić, zezwolić

**gr: sfadzo - por. u. 9* Za 1,8; 6,2; Iz 10,5; Ez 30,24

5. A gdy otworzył trzecią pieczęć, słyszałem trzecie stworzenie, mówiące: Chodź* i patrz** . I widziałem, a oto koń czarny; a ten, który na nim siedział, miał wagę w swojej ręce. *gr: erchomai - przujść, przybywać, ukazać się, **tryb rozkaz.

6. I słyszałem głos pośrodku czterech stworzeń, mówiący: Kwarta* pszenicy za denara, i trzy kwarty jęczmienia za denara, a oliwie i wину nie wyrządź szkody**. Za 6,2; 2Krl 7,1
*gr: choïnîks - 1,1 litra; zwykle 1 denar to 15-20 kwart pszenicy

**lub: (nie) niszczyć, krzywdzić, wyrządzać niesprawiedliwość

7. A gdy zdjął czwartą pieczęć, słyszałem głos czwartego stworzenia*, mówiący: Chodź i patrz** . *lub: żywa istota, zwierzę, **por. u. 3*

8. I zobaczyłem, a oto koń bladezielony, a ten, który na nim siedział, miał na imię Śmierć, i Hades* idzie z nim; i dano im władzę nad czwartą częścią ziemi, aby zabić mieczem i głodem, i śmiercią**, i przez dziekie zwierzęta ziemi. Pwt 30,15; Obj 1,18; 20,13

*j. krajina umarłych - hebr. Sheol por. Dz 2,27 i Ps 16,10

**dosł.: w mieczu i w głodzie, i w śmierci - karą śmierci?

9. A gdy otworzył piątą pieczęć, zobaczyłem poniżej ołtarza dusze zabitych* z powodu Słowa Bożego i z powodu świadectwa, które posiadali. Obj 1,9; 2,13; J 16,2; 2Tm 4,6

*gr: sfadzo - brutalnie zamordować, zardnąć, ranić śmiertelnie

10. I zawołali* potężnym głosem, mówiąc: Jak długo*, Panie, Święty i Prawdziwy, nie osądzasz i nie dokonujesz pomsty naszej krwi na mieszkających ziemi? Rdz 4,10; Ps 13,1;
*lub: krzyżeszli; **dosł.: aż do kiedy Iz 1,24; Jr 46,10

11. I dano każdemu z nich długą białą szatę, i powiedziano im, aby odpoczęli jeszcze krótki czas, aż* wypełnią liczbę ich współslug i ich braci, którzy mają być zabici**, jak i oni. *lub: aż do Łk 9,29; Dz 1,10; Obj 7,13
**gr: apokteino - zabić, pozbawić życia, wykonać wyrok śmierci

12. I zobaczyłem, gdy otworzył szóstą pieczęć, a oto nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi, i słońce stało się czarne jak wór włosienny, i księżyc stał się jak krew, Ag 2,6; Obj 11,13

13. I gwiazdy nieba spadły na ziemię, jak potrząsany przez gwałtowny wiatr figowiec zrzuca z siebie swoje niedojrzałe figi.

14. I niebo zostało rozdzielone jak zwój, który jest rolowany, i każda góra i wyspa ze swoich miejsc została poruszona*. Iz 34,4; 2P 3,10
*gr: kineo - wprawiać w ruch, usunąć, wstrząsnąć

15. I królowie ziemi, i dostojnicy, i bogaci, i dowódcy wojskowi, i mocarze, i każdy

niewolnik, i każdy wolny ukryli się* w jaskiniach i w skałach gór, Hi 34,19; Oz 6,15; Lk 23,30; *gr: heautou - siebie, samych siebie Ps 2,10; Iz 24,21

16. I mówią do gór i skał: Padnijcie na nas i ukryjcie nas przed obliczem *Tego, który* siedzi na tronie, i przed gniewem Baranka;

17. Nadszedł bowiem wielki dzień Jego gniewu, a kto może się ostać*? *dost.: ustać, stanąć

7 I potem zobaczyłem czterech aniołów, stojących na czterech węglach* ziemi, trzymających cztery wiatry ziemi, aby nie wiał wiatr na ziemię, ani na morze, ani na żadne drzewo. *dost.: rogach, narożnikach Dn 7,2

2. I zobaczyłem innego anioła wstępującego od wschodu słońca, mającego pieczęć Boga żywego*; i zawołał potężnym głosem do czterech aniołów, którym zostało dane uczynić szkodę** ziemi i morzu,

*lub: żyjącego; **gr: adikeo - czyn nieprawidłowości krzywdzić, szkodzić, czynić zło, niszczyć

3. Mówią: Nie wyrządźcie szkody ani ziemi, ani morzu, ani drzewom, aż odcisniemy pieczęć na czołach sług* Boga naszego.

*gr: doulos - niewolnik, w myśli hebr. - sluga Obj 9,5

4. I usłyszałem liczbę *tych*, którzy są opieczętowani: sto czterdzieści cztery tysiące opieczętowanych ze wszystkich* pokoleń synów Izraela:

Rdz 49,28; Ez 9,4; Obj 14,1; 21,12

*Juda jako pierwszy - brak pokolenia Dana i Efraima - jest Józef i Manasses jako pierworodny Józefa w miejsce Efraima - Rdz 48,14 i Lewi - niezliczany pośród Izraela - Lb 1,49

5. Z pokolenia Judy dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Rubena dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Gada dwanaście tysięcy opieczętowanych,

6. Z pokolenia Asera dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Naftalego dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Manasses dwanaście tysięcy opieczętowanych,

Rdz 48,5

7. Z pokolenia Symeona dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Lewiego dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Issachara dwanaście tysięcy opieczętowanych,

Rdz 49,7; Lb 1,49

8. Z pokolenia Zebulona dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Józefa dwanaście tysięcy opieczętowanych, z pokolenia Beniamina dwanaście tysięcy opieczętowanych.

Rdz 49,27

9. Potem* zobaczyłem, a oto wielki tłum ludzi, których nikt nie mógł zliczyć, z każdego narodu i plemion**, i ludów, i języków, stojących przed tronem i przed Barankiem, odzianych w długie białe szaty, a w ich rękach *były* palmy.

Ps 22,27; Dz 14,1; 17,4; Lk 12,1;

*gr: meta tauta - po tych; **lub: pokolenia jak w: 4 Rz 11,25

10. I wołają potężnym głosem, mówiąc: Zbawienie w Bogu naszym, siedzącym na tronie, i w Baranku.

Ps 3,8; Jr 3,23; Obj 9,1

11. I wszyscy aniołowie stali wokół tronu i wokół starszych i czterech stworzeń, upadli przed tronem na swoje oblicze i oddali pokłon* Bogu, mówiąc:

Obj 11,16; Mt 28,9; 1Kor 14,25

lub: oddali cześć - pieru. całować czując dłoń - por. Mk 15,19

12. Amen. Błogosławieństwo* i chwała, i mądrość, i dziękczynienie, i cześć, i moc, i siła Boga naszemu na wieki wieków. Amen.

*gr: eulogia - uchwó pochwalny na cześć Boga, chwala, błogosławieństwo, dar; dobrodziejstwo, pochlebne słowo

13. A w odpowiedzi, jeden ze starszych powiedział do mnie: Kim są ci, którzy obleczeni są w długie białe szaty i skąd przyszli?

14. I powiedziałem mu: Panie, ty wiesz. I powiedział mi: *Tb* są ci, którzy przychodzą z wielkiego ucisku* i wyprali swoje szaty**, i wybielili je we krwi Baranka.

1P 1,19; Obj 2,9;

gr: thlipsis - ucisk, cierpienie, niedola - Mt 24,21 1Kor 6,11

**gr: stole - luźna, męska szata sięgająca kostek - por. w. 9.13

15. Dlatego są przed tronem Boga i służą Mu dniem i nocą w Jego świątyni*, a *Ten*, który siedzi na tronie, rozciągnie nad nimi namiot.

*gr: naos - właściwy Iz 49,10; 65,13; J 4,14 obszar świątyni - dot. miejsca świętego i najświętszego

16. Nie będą głodować*, ani pragnąć i nie uderzą** na nich *żar* słońca, ani żaden upał.

*lub: cierpieć głód, taknąć, być w potrzebie; **dost.: padnie

17. Baranek bowiem, *który jest* pośrodku tronu, będzie ich pasł i poprowadzi ich do źródła wód żywych; i otrze Bóg wszelką łzę z ich oczu. *dost.: nad żyjącymi źródłami wód Obj 21,4

8 A gdy zdjął siódmą pieczęć, nastąpiła cisza w niebie *na* jakieś pół godziny.

2. I zobaczyłem siedmiu aniołów, którzy stali przed Bogiem, i dano im siedem tręb.

3. A inny anioł przyszedł i został postawiony przy ołtarzu, mając złotą kadzielnicę; i dano mu wiele kadzidla, aby ofiarował je z modlitwami wszystkich świętych na złotym ołtarzu, który jest przed tronem. Wj 30,1; Hbr 9,4

4. I wzniosł się dym kadzidel z modlitwami świętych z ręki anioła* przed Bogiem.

*gr: *angelos - posłaniec, anioł* Ps 141,2; Łk 1,10; Obj 5,8

5. I wziął anioł kadzielnicę, i napełnił ją ogniem z ołtarza, i zrzucił na ziemię, i zabrzmiały głosy* i grzmoty, i błyskawice, i trzęsienie ziemi. *dost.: *stały się*; **lub: *dźwięki*

6. A siedmiu aniołów, którzy mieli siedem trąb, przygotowało siebie, aby zatrąbić.

7. I zatrąbił pierwszy anioł, i powstał* grad i ogień zmieszane z krwią, i zostały zruczone na ziemię, a trzecia część drzew została spalona, i cała zielona trawa została spalona. *gr: *ginomai - por. w. 11*** Wj 9,23; Ps 18,12; 78,46

8. I zatrąbił drugi anioł, i jakby wielka góra płonąca* ogniem została zrzuciona w morze, i trzecia część morza stała się krwią.

*dost.: *kóra jest płonąca* Jr 51,25

9. I zginęła w morzu trzecia część stworzeń mających dusze, i trzecia część okrętów uległa zniszczeniu.

10. I zatrąbił trzeci anioł, i spadła z nieba wielka gwiazda, płonąca* jak pochodnia**, i spadła na trzecią część rzek i na źródła wód. *dost.: *kóra jest zapalana* Iz 14,12; 2Krn 2,19;

**lub: *lampa oliwna* Łk 10,18; Jud 1,13; Obj 9,1

11. A imię tej gwiazdy brzmi* Piolun; i zamienia** się trzecia część wód w piolun, i wielu ludzi pomarło od tych wód, bo stały się gorzkie. Wj 15,23; Pwt 29,18; Jr 23,15; Am 5,7

*dost.: *jest nazwane - gr: lego - mówić, nazwać, wypowiedzieć*

**dost.: *staje się - gr: ginomai - stawać się, rodzić, zaistnieć, być*

12. I zatrąbił czwarty anioł, i została uderzona trzecia część słońca i trzecia część księżycy, i trzecia część gwiazd, aby trzecia część ich została pogrążona w ciemności, i trzecia część dnia nie jaśniała*, podobnie i noc.

*lub: *ukazywała się, stawała się widoczna* Wj 10,22; Iz 13,10

13. I zobaczyłem, i słyszałem jednego anioła, lecącego środkiem nieba*, mówiącego potężnym głosem: Biada**, biada, biada mieszkającym na ziemi, z powodu głosów trąb pozostałych trzech aniołów, którzy mają zatrąbić. *tj. w zemicie Prz 23,29; Iz 5,20; Mt 23,27

**wyraz dźwiękonaśladowczy „och” - wyrażający żal lub grozę

9 I zatrąbił piąty anioł, i widziałem spadającą z nieba na ziemię gwiazdę, i został mu* dany klucz do studni otchłani**.

*lub: *jej - domyśl. gwiazdzie* Iz 14,15; Za 9,11; Łk 10,18

**gr: *Abyssos - otchłani, czelść, bezdenna głębia - por. w. 11*

2. I otworzył* studnię otchłani; i wzniosł się dym ze studni jak dym z wielkiego pieca, i słońce, i powietrze zostało zaćmione od dymu studni. *lub: *otworzyła (gwiazda)*

3. I z dymu wyszły na ziemię szarańcze; i dano im władzę*, władzę, jaką *na tej ziemi*** mają skorpiony, Wj 10,4-6; Iz 33,4;

*gr: *eksousia - autorytet, prawo, moc, urząd* Ne 3,15;

**lub: *władzę, jaką mają skorpiony ziemi* Jl 2,2-11,25

4. I powiedziano im, żeby nie zaskrzydliły trawie ziemi, ani żadnej zieleni*, ani żadnemu drzewu, a tylko samym ludziom, którzy nie mają pieczęci Boga na swoich czolach.

*dost.: *wszelkiej zieleni - gr: chloros - zieleń, uszysztka, co zielone*

5. I dano im *nakaz*, żeby ich nie zabijali, lecz aby byli drezeni *przez* pięć miesięcy; a ból ich *jest* jak ból *ukłucia* skorpiona, gdy rani człowieka. *gr: *basanimosos - tortura, męka - por. Mk 5,7***

6. I w tych dniach ludzie będą szukać śmierci, ale śmierć od nich ucieknie. Hi 3,21; Iz 2,19;

*gr: *epithymeo - pożądać - por. Jk 4,2** Łk 23,30

7. A z wyglądu* szarańcze były podobne do koni przygotowanych do wojny, a na ich głowach były jakby wieńce podobne do złota, a twarze ich jak twarze ludzi; Dn 7,4;

*lub: *podobieństwo, podobne formą* Jl 2,4-11; Na 3,17

8. I miały włosy jak włosy kobiet, a zęby ich były jak *zęby* lwów; Jl 1,6

9. I miały pancerze jakby pancerze żelazne, a szum* ich skrzydeł jak głos wozów, gdy wiele koni biegnie do bitwy; *dost.: *głos* Jl 2,5

10. I ogony miały podobne *jak u* skorpionów*, a żąlda były w ich ogonach, a moc** ich – szkodzić ludziom przez pięć miesięcy;

*dost.: *skorpionom; **autorytet, prawo, władza - por. Obj 9,3**

11. I mają nad sobą króla, anioła otchłani*, *na* imię mu *po* hebrajsku Abaddon**, a w greckim ma imię Apollon**. Hi 21,30; J 8,40;

*gr: *Abyssos - por. Łk 8,31**; **tj. *Niszczyciel* J 12,31; Ef 2,2

12. Jedno biada* odeszło; oto nadchodzi po tych *wydarzeniach* jeszcze dwa biada*.

*gr: *ouai - „och” - słowo wyrażające żal lub trwożę - Mt 11,21**

13. I zatrąbił szósty anioł, i słyszałem głos jeden z czterech rogów złotego ołtarza, *który jest przed** Bogiem, 2Krn 4,19; Łk 1,11

*gr: *enopion - przed obliczem, w obecności, oko w oko*

14. Mówiący szóstemu aniołowi, który miał trąbę: Rozwiąż* czterech aniołów** związanych** nad wielką rzeką Eufrat.

*gr: *lyo - rozwiązać, rozłożyć na części, znieść - 2P 3,11****

**lub: *posłańców; ***gr: deo - wiazać, pętać, skrepuwać łańcuchem*

15. I zostali rozwiązani czterej aniołowie, przygotowani na tę godzinę i dzień, i miesiąc, i na rok, aby zabili trzecią część ludzi.

16. Liczba wojsk konnych była dwie miriady* miriad; i usłyszałem jego liczbę. Dn 7,10;

*miriada - 10 tysięcy, tutaj 200 mln. Ez 23,6; Obj 8,7

17. I tak zobaczyłem w tym widzeniu konie; a ci, którzy siedzą na nich mieli pancerze barwy ognioczerwonej, i hiacyntu, i siarki; a głowy koni były jak głowy lwów, i z ich pysków* wychodzi ogień, dym i siarka.

*gr: stoma - usta, pysk, ostrze miecza Iz 5,28

18. Przez tych trzech została zabita trzecia część ludzi: od ognia, od dymu i od siarki, które wychodziły z ich pysków*. *lub: ust

19. Albowiem moc* ich jest w ich pyskach i w ich ogonach; bo ich ogony są podobne do węży mających głowy; i nimi szkodzą.

*gr: eksousia - aurytety, prawo, moc, urząd, władza

20. A pozostali ludzie, którzy nie zostali zabici tymi ciosami, nie upamiętali* się z dzieł swoich rąk, tak by nie kłaniali się demonom i bożkom złotym, i srebrnym, i miedzianym, i kamiennym, i drewnianym, które nie mogą ani widzieć, ani słuchać, ani chodzić;

*gr: metaneo - zmienić myślenie, 1Kor 10,21; 1Tm 4,1

zawrócić, żalować, opamiętać się, nawrócić, odczuwać skruchę

21. I oni nie upamiętali się ani ze swoich morderstw*, ani ze swoich czarów**, ani ze swojego nierządu***, ani ze swoich kradzieży.

*gr: fonos - mord, rzeź, zabójstwo; **gr: porneia - por. Obj 18,3*

***gr: farmakeia - używanie środków odurzających, gusła, magia

10 I zobaczyłem innego mocarnego* anioła zstępującego z nieba, odzianego w obłok, a nad jego głowę była tęcza, a jego oblicze jak słońce, i jego stopy jak kolumny ognia. *gr: ischyros - silny, stanowczy, mocny

2. I miał w swojej ręce otwarty mały zwój*, i postawił swoją prawą stopę na morzu, a lewą na ziemi. *gr: bibliaridion - mały zwój Obj 5,1

3. I zawołał* potężnym głosem, tak jak lew ryczy; a gdy zawołał*, przemówiło siedem gromów swoimi głosami. Obj 8,5; 14,2; 15,1,7

*gr: kradozo - krzyczeć, wołać głośno, wrzeszczeć, krakać

4. I gdy siedem gromów przemówiło swoimi głosami, zamierzałem pisać; ale usłyszałem głos z nieba, mówiący do mnie: Zapiczę tutaj, co mówiło siedem gromów i nie zapisuję tego*. *dosł.: tych Dn 8,26; 12,4,9; Hbr 2,2-3

5. A anioł, którego zobaczyłem stojącego

na morzu i na ziemi, podniósł swoją rękę ku niebu,

6. I przysiągł na żyjącego na wieki wieków, który stworzył* niebo i to, co jest w nim, i ziemię i to, co jest na niej, i morze i to, co jest w nim, że czasu** już nie będzie.

*gr: ktidoz - stworzyć, założyć miasto, uformować, zmieniać

**gr: chronos - czas, wiek, chwila Rdz 1,1; Ne 9,6; Kol 1,16

7. Ale w dniach głosu siódmego anioła, gdy będzie miał trąbić, dokona** się tajemnica Boga, jak ogłosił to jako dobrą nowinę swoim sługom*, prorokom. 2Tes 2,7; 1Tm 3,9,16; Obj 1,20

gr: doulos - niewolnik - Obj 15,3, **dosł.: zostalaby dokonana

8. A głos, który słyszałem z nieba, ponownie mówił ze mną i powiedział: Idź, weź mały zwój, który jest otwarty w ręce anioła stojącego na morzu i na ziemi. Iz 30,21; Dn 12,5

9. I poszedłem do anioła, i powiedziałem mu: Daj mi mały zwój. I powiedział mi: Weź i go zjedz, a będzie gorzki w twoich wnętrznościach*, ale w twoich ustach będzie słodki jak miód. *gr: koilia - brzuch, żołądek, łono

10. I wzięłem mały zwój z ręki anioła, i go zjadłem, i był w moich ustach słodki jak miód; ale gdy go zjadłem, stał się gorzki w moich wnętrznościach*. *por. u: 9* Ps 19,10; Ez 2,10

11. I powiedział mi: Trzeba* ci ponownie prorokować** nad ludami i narodami, i językami, i wieloma królami. Jr 25,30; Dz 2,17; 1Kor 14,3

*gr: dei - jest konieczne, trzeba, należy; **dosł.: zaporokowal

11 I dano mi trzcinę podobną do laski; i anioł stał, mówiąc: Wstań i zmierz świątynię Boga, ołtarz i tych, którzy w niej oddają pokłon*. 1Kor 3,16; 2Tes 2,4; 1P 2,5

*piern. catować czując dłoń w wyrazie szacunku i czci

2. A wyłączy* zewnętrzny dziedziniec, który jest przed świątynią**, i nie mierz go, dany jest bowiem poganom; i będą deptać święte miasto przez czterdzieści dwa miesiące.

gr: ekballo - odrzucić, wypchnąć - por. Mt 8,12 Lk 21,24

gr: naos - właściwy budynek świątyni - por. 2Tm 2,4

3. I dam dwóm moim świadkom*, i będą prorokować tysiąc dwieście sześćdziesiąt dni, odziani we włosiennice**. Mt 17,3

*gr: martyr - świadczyć aż do granic cierpienia - męczennik

**gr: sakkos - szorstkie płótno, szata pątnika lub petenta

4. Oni – to dwa drzewa oliwne i dwa świeczniki*, które stoją przed** Bogiem ziemi.

*lub: stojak lampy do umieszczania świecznika Za 4,14

**gr: enopion - przed obliczem, w obecności, oko w oko

5. I jeśli ktoś zechce im zaszkodzić, ogień

wychodzi z ich ust i strawia ich nieprzyjaciół; a jeśli ktoś zechce im zaszkodzić, w ten sposób musi* on zostać zabity. Lb 16,28;

*lub: komiczne jest, trzeba 2Krl 1,10; Jr 5,14

6. Oni mają władzę* zamknąć niebo, aby nie padał deszcz w dniach ich prorokowania; i mają władzę nad wodami, aby je obracać w krew, i uderzyć ziemię wszelką klęską**, ilekroć by chcieli. Wj 7,19; 1Krl 17,1; Ps 105,26; Łk 4,25

gr: eksousia - por. Obj 9,19; **lub: cios, plaga, nieszcześnie

7. A gdy dopełnią* składać swoje świadectwo, dzięki zwierzę wychodzące z otchłani** stoczy z nimi bitwę, zwycięży ich i ich zabije. *gr: teleo - doprowadzić do końca, osiągnąć cel Obj 13,1;

**gr: Abyssos - czelusz, otchłań, bezdenna głębia Obj 17,8

8. I zwłoki ich będą leżeć na placu* wielkiego miasta, które duchowo nazywane jest Sodomą i Egiptem, gdzie i nasz Pan został ukrzyżowany. *lub: ulicy Ps 79,2; Rdz 13,13; Jr 23,14

9. A ludzie z różnych ludów i plemion*, i z języków, i z narodów patrzeć będą na zwłoki przez trzy i pół dnia; a ich zwłok nie dopuszczają złożyć w grobach**. Ps 79,2-3

*gr: fyle - plemię, naród, ród, **lub: grobowcach

10. A mieszkańcy ziemi będą radować się nad nimi i będą się weselić; i będą posyłać dary jedni drugim, dlatego że ci dwaj prorocy* udreńczyli** mieszkańców ziemi.

*dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr: nabi lub ro'eh - widzący

gr: basanidzo - por. Obj 14,10 Ps 35,19; Ne 8,10; Ezd 9,19

11. A po trzech i pół dnia duch życia od Boga wstąpił w nich, i stanęli na swoich nogach, a wielki strach padł na tych, którzy ich oglądali. Rdz 2,7; Jr 33,9; Rz 8,2

12. I usłyszeli potężny głos z nieba, mówiący im: Wstapcie tu; i wstąpili do nieba w obłoku, i patrzyli na nich ich nieprzyjaciele.

13. A w tej godzinie nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi. I upadła dziesiąta część miasta, i zginęło podczas trzęsienia ziemi siedem tysięcy osób* spośród ludzi; a pozostali przestraszyli się i oddali chwałę Bogu nieba.

*dosł.: imion 1Sm 6,5; Ps 136,26; Dz 1,15

14. Drugie biada* przeszło; oto trzecie biada przychodzi szybko**. *por. Obj 8,13**, **Obj 22,6*

15. I zatrafił siódmy anioł, i rozległy się potężne głosy na niebie, mówiące: Królestwa tego świata stały się królestwem PANA naszego i Jego Pomazańca*, i królować będzie na wieki wieków. Obj 12,10; Ps 22,28-29;

*lub: Chrystusa, Mesjasza Iz 60,12; Dn 2,44; 7,14; Łk 1,33

16. I dwudziestu czterech starszych*, którzy siedzą przed Bogiem na swoich tronach, upadło na swoje oblicza i oddało pokłon Bogu, *gr: presbyteros - okręśł. godności urzędu (starszego)

17. Mówiąc: Dziękujemy Tobie, PANIE, Boże Wszchemogący, który jesteś i byłeś, i który przychodzisz, że wzięłeś swoją wielką moc i zacząłeś królować*; Obj 4,9;

*dosł.: zapanowałeś, zakrólowałeś Ps 98,1; Rdz 17,1

18. A narody uniosły się gniewem*, i nadszedł Twój gniew oraz czas sądenia umarłych, aby dać nagrodę** Twoim sługom, prorokom i świętym oraz bojącym się Twojego imienia, małym i wielkim, i zniszczyć tych, którzy niszczą ziemię. Obj 20,12; Hbr 2,2; 2P 2,13

*dosł.: zostali rozgniewani; **lub: zapłatę

19. I została otwarta świątynia Boga w niebie, i ukazała się skrzynia Jego przymierza w Jego świątyni; i nastąpiły błyskawice, głosy, gromy, trzęsienie ziemi i wielki grad.

Wj 37,1; Lb 4,15; Ps 18,12; Iz 30,30; Ez 38,22; Obj 4,5

12 I został ukazany na niebie wielki znak: kobieta odziana w słońce, a księżyc pod jej stopami, i na jej głowie wieniec* z dwunastu gwiazd; *gr: stefanos - por. Obj 6,2* Iz 54,5-7

2. A jest w ciąży*, krzyczy wśród bólów porodowych i mąk** rodzenia. Iz 7,14; Mi 5,3; J 6,21

*gr: kai en gastri echousa - dosł.: mająca w łonie

**gr: basanidzo - trzecio o kamień probierczy, sąd: badać, próbować, przesłuchiwać przez tortury, torturować, męczyć

3. I został ukazany inny znak na niebie: a oto wielki ognisty smok, mający siedem głów i dziesięć rogów, a na głowach jego siedem diademów*; w. 9; Hi 41,1; Iz 27,1; Obj 20,2

gr: diadema - (opaska) - korona władzy - por. Obj 6,2

4. A jego ogon ciągnie trzecią część gwiazd nieba i zrzucił je na ziemię; i smok stał przed kobietą, która ma urodzić, aby, kiedy urodzi, pożreć jej dziecko. Iz 14,13; Mk 13,25

5. I urodziła syna, mężczyznę, który ma paść* wszystkie narody laską żelazną; a jej dziecko zostało porwane do Boga i do Jego tronu, *lub: karmić - por. Obj 2,27* Mt 1,25; Ps 2,9; Iz 7,14; Jr 31,22

6. A kobieta ucieka na pustynię*, gdzie ma miejsce przygotowane przez** Boga, aby tam ją żywiono*** przez tysiąc dwieście sześćdziesiąt dni. *lub: pustkowie; **dosł.: od; ***lub: wychowywano

7. I nastąpiła wojna* w niebie. Michał i jego aniołowie walczyli przeciwko smokowi, i walczył smok i jego aniołowie**. Iz 55,4; Jud 1,9;

*lub: bitwa; **postanicy - gr: angelos Hbr 2,10

8. Ale nie przemogli^{*}, i nie znalazło się już miejsce dla nich w niebie. ^{*dosl.: nie mieli siły}

9. I został zrzucony smok wielki, wąż starodawny, który jest nazywany diabłem^{*} i szatanem^{**}, który zwodzi całą zamieszkałą świat, został zrzucony na ziemię, i zostali z nim zruczeni jego aniołowie. Za 3,1; Hbr 2,14; 1P 5,8 ^{*gr.: diabolos - oszczerca, oskarżyciel; **aram.: przeciwnik}

10. I usłyszałem potężny głos, mówiący w niebie: Teraz nastąpi^{*} zbawienie i moc, i Królestwo Boga naszego, i władza Jego Mesjasza^{**}, ponieważ zruciony został oskarżyciel naszych braci, który ich oskarżał przed Bogiem naszym dniem i nocą. Ps 22,28; 2Kor 5,4;

^{*dosl.: stało się; **lub: Pomazańca, Chrystusa Rz 1,16}

11. A oni zwyciężyli go przez krew Baranka i przez słowo swojego świadectwa, i nie umiłowali swojej duszy^{*} aż do śmierci.

^{*lub: życia Jr 33,9; Rz 8,11; 1J 4,4; 5,5; Obj 7,14}

12. Dlatego weselcie się niebiosi i wy, w nich zamieszkujący! Biada zamieszkującym ziemię i morza, bo zstąpił do was diabeł z wielkim gniewem^{**}, wiedząc, że ma mało czasu. ^{*dosl.: rozbijający namiot; **lub: wzburzeniem, szalem}

13. A gdy widział smok, że został zrzucony na ziemię, prześladował kobietę, która urodziła mężczyznę.

14. I dano kobiecie dwa skrzydła wielkiego orła, aby odleciała na swoje miejsce z dala od oblicza węża na pustynię^{*}, tam, gdzie jest żywiona przez czas i czasy, i połowę czasu.

^{*lub: pustkowię Ps 55,6; Iz 40,31; Dn 7,25; 12,7}

15. I wypuścił^{*} wąż ze swoich ust za kobietą wodę jak rzekę, aby spowodować, by uniósł ją^{**} nurt rzeki. ^{*dosl.: wyrzucił; **dosl.: tę Iz 8,7; 59,19}

16. A ziemia pomogła kobiecie; i otworzyła ziemia swoje usta, i pochłonęła rzekę, którą wypuścił smok ze swoich ust.

17. I rozniewał się smok na kobiecie, i odszedł walczyć z pozostałymi z jej potomstwa^{*}, którzy zachowują przykazania Boga i mają świadectwo Jezusa Chrystusa. Obj 14,12

^{*gr.: sperma - tu: w l. poj. - nasienie, ziarno, potomstwo, rodzina}

13I zostałem postawiony na piasku z morza, i zobaczyłem dzikie zwierzę występujące z morza, mające siedem głów i dziesięć rogów; a na jego rogach było dziesięć diademów^{*}, a na jego głowach błuźniercze imię^{**}.

Dn 7,3; Obj 17,3

^{*gr.: diadema - opaska, korona - por. Obj 6,2; **mss Byz - imiona}

2. A dzikie zwierzę, które widziałem, było podobne do pantery, a stopy jego jak niedźwiedzia, a paszcza^{*} jego jak paszcza^{*} lwa; i dał mu smok swoją moc i swój tron, i wielką władzę^{**}.

3. I widziałem jedną z jego głów jakby zabita^{*} na śmierć; ale jego śmiertelna rana została uleczone. I zdziviła^{**} się cała ziemia idąc za dzikim zwierzęciem.

^{*lub: brutalnie zamordować; **szła) w podziwie za}

4. I poklonił^{*} się smokowi, który dał władzę dzikiemu zwierzęciu, i poklonili się dzikiemu zwierzęciu, mówiąc: Kto może z nim walczyć? ^{*gr.: proskymeo - pieru: całować czując dłoń - por. Mt 2,2; **}

^{*gr.: homiois - tak; jak, podobny, równy, odpowiadający czemuś}

5. I dano mu usta mówiące wyniosłe^{*} i bluźniercze słowa; i dano mu władzę^{**} działania przez czterdzieści dwa miesiące. Dn 7,11;

^{*dosl.: wielkie; **gr.: eksousia - por. w 7^e Dn 11,36; Obj 13,7}

6. I otworzyło swoje usta, by bluźnić przeciwko Bogu, aby bluźnić Jego imieniu i Jego przybytkowi^{*}, i tym, którzy mieszkają^{**} w niebie.

^{*lub: świętymi; **dosl.: rozbijają namiot}

7. Dano mu też podjąć walkę ze świętymi i ich zwyciężać. I dano mu władzę^{**} nad każdym plemieniem i językiem, i narodem.

^{*gr.: eksousia - autorytet, prawo, moc, władza, urząd Dn 7,21}

8. I oddadzą mu pokłon wszyscy mieszkańcy ziemi, których imiona nie są napisane w zwoju życia Baranka zabitego od założenia świata. Wj 32,32; Łk 11,50; Obj 17,8

^{*gr.: sfadzo - brutalnie zamordować, zarząć}

9. Jeśli ktoś ma ucho, niech usłyszy!

10. Jeśli ktoś bierze^{*} do niewoli, idzie^{**} do niewoli; jeśli ktoś zabija mieczem, musi i on zostać zabity mieczem^{**}. Tu zaznacza się^{***} wytrwałość^{****} i wiara świętych. Obj 16,6

^{*dosl.: gromadzi; **odchodzi; ***tj. krótki miecz, szylet; ****dosl.: tu jest; *****lub: cierpliwie znoszenie niepomysłnych okoliczności}

11. I widziałem inne dzikie zwierzę wychodzące z ziemi, i miało dwa rogi podobne do rogów Baranka, a mówiło jak smok.

12. I sprawuje przed nim całą władzę^{*} pierwszego dzikiego zwierzęcia, i czyni, że ziemia i jej mieszkańcy oddadzą pokłon pierwszemu dzikiemu zwierzęciu, którego śmiertelna rana została uleczone; ^{*por. w 7^e}

13. I czyni wielkie znaki^{*}, tak że i ogień sprowadza^{**} na ziemię z nieba przed ludźmi;

^{*lub: cudowne znaki - niezwykłe wydarzenie wykraczające poza naturalny bieg wydarzeń; **dosl.: czyni 2Tes 2,9}

14. I zwoździ mieszkańców ziemi przez znaki*, które mu dano czynić przed obliczem dzikiego zwierzęcia, mówiąc mieszkańcom ziemi, aby uczynili obraz dzikiego zwierzęcia, które ma ranę od miecza, a ożyło. *w. 13*

15. I pozwolono mu dać ducha *owemu* obrazowi dzikiego zwierzęcia, aby obraz zwierzęcia przemówił, i uczynił *on*, by ktokolwiek, *kto* nie pokłonił się obrazowi zwierzęcia, został zabity. *gr.: *proskyno* - por. Mt 2,2** Dn 3,3-6

16. I sprawia, że wszyscy, mali i wielcy, bogaci i ubodzy, wolni i niewolnicy, dostali znamię** na swoją prawą rękę lub na swe czoła, *dost.: *aby dałby*; **gr.: *charagma* - por. w. 17**

17. I aby nie mógł kupować lub sprzedawać, ktoś nie* mający znamienia** lub imienia dzikiego zwierzęcia, lub liczby jego imienia.

*gr.: *ei me - jeśli nie, jak tylko, z wyjątkiem*

**gr.: *charagma* - piętno, wyryty znak, coś rzeźbionego, odcisk

18. Tu jest *potrzebna* mądrość*. Kto ma rozum, niech obliczy liczbę dzikiego zwierzęcia; bo *jest* to liczba człowieka. A liczba jego *jest* sześćset sześćdziesiąt sześć.

*gr.: *sofia* - mądrość, pełnia i obfitość inteligencji, uczoność

14 I zobaczyłem, a oto Baranek stał na górze Syjon, a z Nim sto czterdzieści cztery tysiące mających* imię Jego Ojca napisane na swoich czołach. Ez 9,6 J 5,43; 10,25;

**miss Byz:* *mających Jego imię i imię Jego*.... Obj 3,12; 7,4

2. I usłyszałem głos z nieba jak głos wielu wód, i jak głos potężnego gromu, i usłyszałem głos harfarzy* grających na swoich harfach**. *lub: *cytrzystów*; **cytrach Obj 19,6

3. I śpiewają, jakby nową pieśń* przed tronem i przed czterema stworzeniami**, i przed starcami, i nikt nie mógł nauczyć się tej pieśni, jak tylko sto czterdzieści cztery tysiące *tych*, którzy są wykupieni*** z ziemi. Ps 149,1;

**ode - pieśń, śpiewanie, oda* Iz 42,10; Obj 5,9

gr.: *dzoon - żywa istota, zwierzę, bestia*, ****agoradzo - Mt 25,10

4. To są ci, którzy nie skalali się* z kobietami, bo są dziewiczy**. *To* są ci, którzy podążają za Barankiem, gdziekolwiek idzie***. Ci zostali wykupieni z ludzi, *jako* pierwociny*** Bogu i Barankowi. Ps 45,14; Jk 4,4; 2Kor 11,2

*dost.: *zostali skalani, splamieni* - gr.: *molyno*; ***lub: szedłby*

**gr.: *partenos* - dziewica, panna; ****tj.: pierwszy plon*

5. A w ustach ich nie znaleziono podstępu*; są bowiem bez skazy** przed tronem Bożym.

**lub: zdrady, oszustwa* - por. So 3,13 J 1,47; 1P 3,10;

***lub: niewinni, bez zarzutu* Ef 5,27; Kol 1,22; Jud 1,24

6. I zobaczyłem innego anioła lecącego środkiem* nieba, który ma** wieczną Ewangelię, aby ją głosił mieszkającym na ziemi i wszelkiemu narodowi***, i plemieniu, i językowi, i ludowi, **tj. w zenicie*; ***dost.: mającego* Rdz 10,5; Iz 28,11;

***gr.: *ethnos* - narody, grupy etniczne, nie-Żydzi Dz 2,3-11

7. Mówiąc potężnym głosem: Bójcie się Boga i oddajcie Mu chwałę*, gdyż nadeszła godzina Jego sądu i oddajcie pokłon Temu, który uczynił niebo i ziemię, morze i źródła wód. *gr.: *doksa* - chwala, majestat, blask, splendor

8. A po nich szedł inny anioł, mówiąc: Upadł, upadł Babilon, miasto wielkie, gdyż winem* szalał** swojego nierządu napoił wszystkie narody. *dost.: *z wina* Obj 16,19; 17,5,18; 18,2,10

**gr.: *thymos* - łatwo wybuchający i gaszący gniew, złość

9. I szedł za nim trzeci anioł, mówiąc potężnym głosem: Jeśli ktoś oddaje pokłon dzikiemu zwierzęciu i jego obrazowi, i jeśli bierze znamię na swoje czoło lub na swoją rękę,

10. *To* i on napije się wina* Bożego wzburzenia, *które jest* zmieszane i nierozcieńczone w kielichu Jego gniewu, i będzie męczony** w ogniu i siarce przed świętymi aniołami i przed Barankiem. Ps 78,31; J 3,36; Obj 20,10; 21,8

*dost.: *z wina*; **gr.: *basmidzo* - trzeć o kamień probierczy, sład; badać, próbować, przesłuchiwać przez tortury, męczyć - Mk 5,7**

***lub: dozna męki - tryb orzekający, czas przyszły, strona bierna*

11. A dym ich męki unosi się na wieki wieków, i nie mają odpoczynku we dnie i w nocy, *ci, którzy* oddają pokłon dzikiemu zwierzęciu i jego obrazowi, i jeśli ktoś przyjmuje znamię* jego imienia. Obj 20,10; Iz 33,14; Mk 9,44-49

lub: piętno, wyryty znak* - por. Obj 13,17

12. *Oto* tu* *jest* wytrwałość świętych, tu *są ci, którzy* strzegą** przykazań Boga i wiary Jezusa. *dost.: *tu: wytrwałość*; ***tu: strzegący (zachowujący)*

13. I usłyszałem głos z nieba, mówiący do mnie: Napisz: Błogosławieni* są umarli, *którzy* odtąd umierają w Panu. Tak mówi Duch, aby odpoczęli od swoich trudów, a czyni** ich idą za nimi. Ps 116,15; Iz 57,2; Rz 14,8;

**lub: szczęśliwi*; ***działa, uczynki* 2Tm 4,8; Hbr 4,10

14. I zobaczyłem, a oto biały obłok; a na obłoku siedzi *ktos* podobny do Syna Człowieczego, mający na swojej głowie złoty wieniec*, a w swojej ręce ostry sierp. Dn 3,25;

*gr.: *stefanos* - wieniec zwycięstwa Mt 16,13; Dz 7,56

15. I inny anioł wyszedł ze świątyni, wołając potężnym głosem do tego, który siedzi na obłoku: Poślij twój sierp i znij, gdyż nadeszła

twoja godzina, by zacząć, ponieważ dojrzało*
żniwo ziemi.

Jr 51,33; Mt 3,11-12; Lz 3,30

*gr.: kseraino - wysuszyć, prażyć, zmarnieć, uschnąć

16. I rzucił ten, który siedział na obłoku,
swoją sierp na ziemię, i zżęta została ziemia.

17. A inny anioł wyszedł ze świątyni* w nie-
bie, i ma on ostry sierp**.

Obj 14,4; 15,5

*gr.: naos - główny budynek świątyni; **lub: nóż ogrodniczy

18. I jeszcze inny anioł wyszedł od* ołtarza,
ma on władzę** nad ogniem i zawołał, krzy-
cząc potężnym głosem do tego, który ma
ostrą sierp, mówiąc: Poślij swój ostry sierp
i zbierz kłosie winorośli ziemi, gdyż jej win-
ne grona już dojrzały.

Lz 5,1-7; Oz 10,1

*lub: z; **gr.: eksousia - autorytet, prawo, moc, urząd

19. I rzucił anioł swój sierp na ziemię, i ze-
rwał** grona winorośli ziemi, i wrzucił je do
wielkiej tłoczni Bożego gniewu.

Pwt 32,32;

*lub: cisnąć, miotać; **zebrać

Obj 19,15; Lz 66,1-6

20. I deptano tłocznię poza miastem, i wy-
szła krew z tłoczni sięgająca aż do końskich
wędzeli na tysiąc sześćset stadiów*.

*1 stadion - 185 m - tj. 296 km Lz 34,5; Ez 39,17; Obj 11,8

15 I zobaczyłem inny znak na niebie,
który wielki i dziwny: siedmiu aniołów,
którzy mają siedem ostatnich plag*, gdyż
po nich zakończy* się gniew Boga.

Dn 12,6; Obj 15,6

*lub: ciosów, razów; **dost.: zostanie zakończony, dopełniony

2. I widziałem jakby szklane* morze, zmie-
szane z ogniem, i zwyciężających z dzikim
zwierzęciem i z jego obrazem, i z jego zna-
mieniem**, i z liczbą jego imienia, stojących
na*** szklanym morzu, mających harfy Boga.

*lub: kryształowe, sekliste; **brak w mss Byz; ***nad

Obj 4,6

3. I śpiewają pieśń Mojżesza, sługi* Boga,
i pieśń Baranka, mówiąc: Wielkie i dziwne są
Twoje dzieła, PANIE, Boże Wszechmogą-
cy*! Sprawiedliwe i prawdziwe są Twoje
drogi, o Królu świętych!

Wj 15,1; Za 9,9; 1Tm 1,17

*gr.: doulos - niewolnik, w myśli hebr. - sługa - por: Wj 21,1-6

**gr.: pantokrator - władca nad wszystkim, wszechmocny

4. Kto by się Ciebie nie* bał, PANIE?! I nie
oddał chwały** Twojemu imieniu? Bo Ty je-
dyny jesteś święty, gdyż wszystkie narody
przyjdą i oddadzą pokłon przed Tobą, bo zo-
stały ujawnione Twoje sprawiedliwe dzieła***.

*por: Mt 5,20; **lub: wystawił; ***wyroki, orzeczenia prawne

5. I po tym* zobaczyłem, a oto została otwar-
ta świątynia namiotu** świadectwa w niebie,
*dost.: tych - Lm. (wydarzeniach); **lub: przybytku

Obj 11,19

6. I wyszło ze świątyni siedmiu aniołów, ma-

jących siedem plag, którzy są przyodziani
w czysty i* lśniący len oraz* przepasani na
piersiach złotymi pasami.

*gr.: kai - i, a, oraz, też

7. I jedno z czterech stworzeń dało siedmiu
aniołom siedem złotych czasz, które są peł-
ne gniewu Boga, żyjącego na wieki wieków.

8. I napełniona została świątynia dymem
chwały* Boga i od Jego mocy, i nikt nie mógł
wejść do świątyni, póki nie skończy się sie-
dem plag** siedmiu aniołów.

Wj 40,34;

*dost.: od chwały; **lub: razów, ciosów

2Krn 5,14; Obj 21,23

16 I słyszałem potężny głos ze świątyni,
mówiący do siedmiu aniołów: Idźcie
i wylejcie czasie gniewu Bożego na ziemię.

Lz 66,6; Jr 10,25; Ez 9,5; Mt 13,41; Obj 14,15

2. I wyszedł pierwszy, i wylał swoją czaszę
na ziemię; i pojawił się złośliwy i ropiejący
wrzód* na ludziach, którzy mieli znanie**
dzikiego zwierzęcia, i którzy oddawali po-
kłon jego obrazowi.

Wj 9,10; Ps 105,29; Ez 16,38;

*lub: rana; **piętno, wyryty znak - por: Obj 13,17**

Lz 1,6

3. I drugi anioł wylał swoją czaszę na mo-
rze; i stało się ono jakby krwią martwego,
i wszelka istota* żywa w morzu umarła.

*lub: dusza żyjąca Rdz 2,7; Wj 16,3; 1Kor 15,45; Obj 8,8

4. I trzeci anioł wylał swoją czaszę na rzeki
i na źródła wód; i pojawiła* się krew.

*dost.: stała się lub stały się krewią

Wj 7,7-21; Obj 14,7

5. I słyszałem anioła wód, mówiącego: Spra-
wiedliwy jesteś PANIE, Ty który jesteś i by-
łeś i będziesz święty, bo tak osądziłeś*.

*lub: zawyrokowales Rdz 18,25; Dn 9,14; Obj 11,17

6. Ponieważ wylali krew świętych i proro-
ków, dałeś im też pić krew; bo są tego war-
ci*. I słyszałem inny głos z ołtarza, mówiący:
Tak, PANIE, Boże Wszechmogący! Prawdzi-
we i sprawiedliwe są Twoje sądy.

Obj 4,8

8. I czwarty anioł wylał swoją czaszę na
słońce; i zostało mu dane spieć ludzi ogniem*.

*dost.: spieć lub spalić w ogniu

9. I byli popaleni ludzie wielkim żarem,
i bluźnili imieniu Boga, który ma władzę nad
tymi plagami*; a nie upamiętali** się, aby
oddać Mu chwałę.

Ps 74,18; 1Tm 6,1; Obj 9,20

*lub: razy, ciosy; **lub: zmienili myślenie, zawrócili

10. I piąty anioł wylał swoją czaszę na tron
dzikiego zwierzęcia; i w jego królestwie sta-
ła się ciemność, i gryzli swoje języki z bólu,

11. I bluźnili Bogu nieba za swój ból i za swoje wrzody; i nie upamiętali* się ze swoich czynów. **lub: nie zmienili myślenia, nie zawrócili*

12. I szósty anioł wylał swoją czasę na wielką rzekę Eufrat; i wyschała jej woda, aby została przygotowana droga dla królów ze wschodu* słońca. **lub: od (dot. drogi); **łosl.: uschodów*

13. I widziałem z ust smoka i z ust dzikiego zwierzęcia, i z ust fałszywego proroka wychodzące trzy nieczyste duchy, podobne do żab.

14. To bowiem są czyniące cudowne znaki* duchy demonów, które wychodzą do królów ziemi i do całego zamieszkałego świata, aby ich zgromadzić na wojnę w ów* wielki dzień Boga Wszechmogącego. *Ps 78,45;*

*tj. niezwykłe wydarzenie wykraczające 1J 4,1; Obj 20,10 poza naturalny bieg wydarzeń; **gr.: ekeimos - ów, ten, tamten

15. Oto przychodzę jak złodziej; błogosławiony*, który czuwa i strzeże swoich szat, aby nie chodził nago i nie widziano jego hańby*.

*lub: szczęśliwy; **bezustyd, nieprzyzwoitość 1Tes 5,2; 2P 3,10

16. I zgromadził ich w miejscu*, zwanym po hebrajsku Armageddon*. *Za 14,2;*

*lub: na miejsce; **tj. Góra Megiddo JI 3,9; Obj 19,17

17. I siódmy anioł wylał swoją czasę w powietrze; i wyszedł potężny głos ze świątyni nieba od tronu, mówiący: Stało się.

18. I nastały głośy i gromy, i błyskawice, i nastąpiło wielkie trzęsienie ziemi, jakiego nigdy nie było, odkąd ludzie pojawili się na ziemi, tak ogromne trzęsienie ziemi, tak wielkie.

Wj 19,16-19; Iz 14,4; Dn 12,1; Obj 14,8; 18,2

19. I stało się, że miasto wielkie rozpadło się na trzy części, i upadły miasta pogan*; i został wspomniany przed Bogiem Wielki Babilon, aby dać mu kielich wina zapalczowości Jego gniewu. **lub: narodów - por. Obj 14,6***

20. I każda wyspa uciekła i góry nie zostały znalezione.

21. I wielki grad, o wadze jakby talentu*, spadł z nieba na ludzi; i bluźnili ludzie Bogu z powodu plagi* gradu, gdyż plaga jego była bardzo wielka. **talent to 26 - 41 kg, **lub: ciosu, rany*

17 I przyszedł jeden z siedmiu aniołów, mających siedem czas, i powiedział do mnie, mówiąc mi: Chodź, pokażę ci sąd nad wielką nierządnicą*, siedzącą nad wielkimi wodami, **lub: wyrok Jz 51,13*

*gr.: porne - prostytutka, uszetecznica, prostytutka świątynna

2. Z którą oddali się nierządowi królowie

ziemi, a mieszkańcy ziemi zostali upojeni winem jej nierządu. *Iz 23,17; Jr 51,7; Obj 18,3,9*

3. I przeniósł mnie w duchu na pustynię. I widziałem kobietę siedzącą na szkarłatnym dzikim zwierzęciu, które jest pełne bluźnierczych imion, mającym siedem głów i dziesięć rogów. *Dn 7,7; Obj 12,3; 13,1*

4. A kobieta była przyobleczona w purpurę i w szkarłat, i ozdobiona* złotem i drogim kamieniem, i perłami, mając w swojej ręce złoty kielich pełen obrzydliwości i nieczystości swojego nierządu. **dost.: pozłoczona Obj 18,6*

5. A na jej czole wypisane jest imię: „Tajemnica, Wielki Babilon, matka nierządnicy* i obrzydliwości ziemi”. **lub: prostytutka*

6. I widziałem kobietę, która jest pijana od krwi świętych i od krwi męczenników Jezusa; i zdziwiłem się, gdy ją zobaczyłem. Cudactwo* wielkie. *Dn 7,21; Dz 22,20; Obj 2,13; 6,9; 12,11*

*gr.: thauma - cudo, dziu, przedmiot podziwu - figura etym. zdumiewać się bardzo, tu: rzeczownik w bierniku - cudactwo

7. I powiedział mi anioł: Dlaczego się zdziwiłeś? Ja ci oznajmię* tajemnicę** tej kobiety i dzikiego zwierzęcia, które ją nosi, i ma siedem głów i dziesięć rogów. **dost.: powiem*

*gr.: mysterion - rzecz ukryta, mistyczna, tajemnica, ukryty cel

8. Dzikie zwierzę, które widziałeś, było i już go nie ma*, i ma wyjść z otchłani*, i idzie na zgubę; i zdziewią się mieszkańcy ziemi, których imiona od założenia świata nie są zapisane w zwoju życia, widząc dzikie zwierzę, które było** i nie ma*, chociaż jest.

*dost.: nie jest; **tj. Abyssu; ***przed „było” - gr.: tes - coś, jakieś

9. Tu potrzeba umysłu mającego mądrość. Siedem głów to siedem gór, na których siedzi ta* kobieta, **gr.: he - ta - rodzajnik określony*

10. I jest siedmiu królów; pięciu upadło i jeden jest, inny jeszcze nie przyszedł, a gdy przyjdzie*, musi** on pozostać*** na krótko. **tryb przyp.; **lub: jest konieczne, trzeba; ***trwać Obj 12,3*

11. I dzikie zwierzę, które było i nie ma* go, ono jest ósmym, i jest z owych siedmiu, i idzie** na zgubę. **dost.: nie jest; **lub: odchodzi*

12. A dziesięć rogów, które widziałeś, to jest dziesięciu królów, którzy jeszcze nie wzięli królestwa; ale przyjmują władzę* jako królowie z dzikim zwierzęciem na jedną godzinę.

*gr.: eksousia - autorytet, prawo, moc, urząd, władza

13. Ci mają jeden zamysł*, i oddadzą** swoją moc i władzę dzikiemu zwierzęciu.

*lub: zamiar, cel, opinie, postanowienie, sąd, **rozdziela

14. Ci będą walczyć z Barankiem, a Baranek ich zwycięży, bo jest Panem panów i Królem królów, a z Nim ci, *którzy są* powołani, wybrani i wierni*.

Pwt 10,17; Ps 136,3; Obj 19,16;

*gr: *pistos - godny zaufania, wierzący, wierny* 1Tm 6,15

15. I mówi do mnie: Wody, które widziałeś, gdzie siedzi* nierządnicą, to są ludy i tłumy, i narody, i języki. *lub: *mieszka na stałe, zasiada*

16. A dziesięć rogów, które widziałeś na dzikim zwierzęciu, to ci, *którzy* znienawidzą nierządnicę i uczynią ją spustoszoną i nagą, a jej ciała zjedzą, i ją spalą w ogniu.

17. Bóg bowiem wlał* do ich serc, aby uczynili Jego zamysł**, i uczynili to jednomyślnie***, by oddali swoje królowanie dzikiemu zwierzęciu, aż dokonają*** się Słowa**** Boże.

*dost.: *dał*; **lub: *zamiar*; cel w: 13; ***dost.: *jednym zamysłem* ****lub: *wypełnią się*; *****gr: *rhema - słowo wypowiedziane*

18. A kobieta, którą widziałeś, jest wielkim miastem, mającym władzę* królewską* nad królami ziemi. *gr: *basileia - władza, godność królewska*

18A po tych *wydarzeniach* widziałem anioła zstępującego z nieba, mającego wielką władzę; a od jego chwały ziemia została rozświetlona*. *lub: *oświetlona*

2. I zawołał w mocy *swój*ego potężnego głosu, mówiąc: Upadł, upadł Wielki Babilon i stał się mieszkaniem demonów i więzieniem wszelkiego nieczystego ducha, i więzieniem wszelkiego nieczystego i wstrętnego ptactwa,

Rdz 40,17; Jk 2,19; Łk 13,32; 1Kor 10,20

3. Gdyż z wina zapalczywości jego nierządu* pili wszystkie narody, a królowie ziemi oddali się z nim nierządowi, i kupcy ziemscy wzbogacili się na mocy jego przepychu.

*gr: *porneia - rozwiązłość seksualna, prostytutka, perwersja*

4. I słyszałem inny głos, mówiący z nieba: Wyjdźcie z niego, mój ludu, abyście nie byli współuczestnikami jego grzechów, i abyście nie otrzymali z jego plag*.

Rdz 19,12;

*lub: *razów, ciosów*

Iz 52,11; 2Kor 6,17

5. Albowiem jego grzechy sięgnęły* aż do nieba, i wspomniął Bóg na jego niesprawdliwe czyny.

Rdz 6,5; Jr 51,9; Jon 1,2

*dost.: *sklepiły się, jak kamienie w murze, stąd: wzniosły*

6. Oddajcie mu, jak i on wam oddał, dwa razy tyle, *oddajcie* mu podwójnie* według jego czynów; w kielichu, w którym nalał**, nalejcie mu podwójnie*.

Wj 21,23; Za 9,12

*dost.: *podwójcie jego podwójnie*; **lub: *mieszał - wino z wodą*

7. Ile oddał sobie chwały i żył w przepychu, tak wiele dajcie mu męczarni i smutku*; bo mówi w swoim sercu: Siedzę jak królowa, i nie jestem wdową, a smutku* z pewnością nie zobaczę. *lub: *bólu*

Iz 22,12; Ez 28,2; 2Tm 2,4

8. Dlatego w jednym dniu nadejdą jego plagi*, śmierć i smutek**, i głód, i zostanie spalony w ogniu; bo mocny*** jest PAN Bóg, który go osądza. *lub: *ciosy, razy*; **ból; ***silny, potężny

9. I zaplacza nad nim, i uderzą w pierś nad nim, gdy ujrzą dym jego pożaru, królowie ziemi, którzy z nim oddawali się nierządowi i żyli w przepychu*.

Ez 26,16; 27,30-35

*gr: *streniaio - być rozpustnym, żyć w zbytkach, być butnym*

10. Stojąc z daleka z powodu strachu przed jego męką i mówiąc: Biada, biada, Babilonie, miasto wielkie, miasto mocne, gdyż w jednej godzinie nadszedł twój sąd!

Jr 51,8

11. A kupcy ziemscy płaczą i smućą się nad nim, bo towaru ich nikt już nie kupuje,

Ez 27,30; Obj 18,3; Mt 22,5; J 2,16

12. Towaru ze złota i srebra, i drogiego kamienia, i pereł, i cienkiego lnu, i purpury, i jedwabiu, i szkarlatu, i z wszelkiego drzewa tujowego*, i wszelkiego naczynia z kości słoniowej, i z wszelkiego najdroższego drzewa, i miedzi, i żelaza, i marmuru,

*tj. *rodzaj drzewa cytrusowego cenionego u Rzymian i Greków ze względu na piękne drewno i wytwarzane z niego kadzidło*

13. I cynamonu, i wonności, i mirry, i kadzidła, i wina, i oliwy, i czystej mąki pszennej, i pszenicy, i bydła, i owiec, i koni, i wozów*, i ciał, i dusz ludzi.

1Krl 10,10; 2Krn 9,9; Ne 5,8;

*gr: *hreda - drogie srebrne wozy arystokracji*

Iz 50,1

14. A dojrzały owoc* pożądliwości** twojej duszy odszedł od ciebie i odeszły od ciebie wszystkie *rzeczy* wystawne i wspaniałe, których już więcej*** nie znajdziesz.

Lb 11,4-34

*lub: *późne lato*; ***usilnych pragnień*; ***dost.: *już nie, nie*

15. Kupcy tych *towarów*, ci którzy wzbogacili się na nim, staną z daleka z powodu strachu przed jego męką, placząc i smućąc się,

16. I mówiąc: Biada, biada, ci miasto wielkie, które jesteś odkryte w cienki len i purpurę, i szkarlat, i przyozdobione* w złocie i drogimi kamieniami, i perłami, gdyż w jednej godzinie po tak wielkim bogactwie została pusta**.

*dost.: *pozlcone*; **dost.: *być pustoszoym*

17. I każdy sternik, i każdy zespół na okrętach, i żeglarze, i ci, co na morzu pracują, stanęli z daleka,

Jr 51,8; Ln 4,6; Jk 4,14

18. I zawołali, widząc dym jego pożaru, mówiąc: Które **miasto* jest podobne do tego wielkiego miasta! **lub: cóż jest podobnego* Ez 27,32

19. I rzucałi proch na swoje głowy, i wołali, płacząc i smucąc się, mówiąc: Biada **biada, ci* miasto wielkie, w którym wzbogaciłi się wszyscy z jego dostatku, mający okreły na morzu, gdyż w jednej godzinie zostało spuszczone. **gr: ouai - wyraz dzwiękonaśladowczy „och” wyrażający żal lub trwogę - występuje w wykrytyku*

20. Rozraduj się nad nim, niebo i święci apostołowie, i prorocy, ponieważ Bóg zasa-dził **wasz wyrok nad nim* ****. Ef 2,20

*gr: krino - oddzielić, wydać wyrok, odwołać się do prawa
**lub: rozstrzygnął na jego szkodę wasz pozew przeciwko niemu

21. I jeden mocarny **anioł* podniósł jakby wielki młyński kamień i rzucił go w morze, mówiąc: Z takim rozmachem zostanie wzrucony Babilon, miasto wielkie, i już nigdy **** nie zostanie znaleziony. **lub: silny, potężny; *por: Mt 5,20**

22. I głos cytrystów **i śpiewaków, i flecistów, i trębaczy* nie będzie już w tobie słyszany, i żaden rzemieślnik jakiegokolwiek **** rzemiosła więcej nie znajdzie się w tobie, i odgłos *tarcia* kamienia młyńskiego już w tobie nigdy nie będzie słyszany. Iz 24,8

*gr: kitharodos - śpiewający przy użyciu kitar; **dosł: wszelkiego

23. I światło lampy nie będzie już w tobie widoczne, i głos oblubieńca i oblubienicy nie zostanie już w tobie usłyszany; gdyż kupcy twoi byli możnowładcami **ziemi*, gdyż twoimi czararni **** zwiedzone zostały wszystkie narody. **lub: dostojnikami, magnatami* Hi 21,17 Iz 47,9;

*lub: środkami odurzającymi, trucizną Dz 8,11; Obj 18,22;

24. I w nim została znaleziona krew proroków, świętych i wszystkich pomordowanych **na ziemi*. **lub: brutalnie zabitych* Jr 2,34; Łk 11,50.51

19 I po tych *wydarzeniach* usłyszałem potężny **głos* licznego tłumu w niebie, mówiącego: Hallelujah **!* Zbawienie, chwala, cześć i moc PANU, Bogu naszemu.

*lub: wielki; **lub: chwalcie JAH Ps 150,1; 106,1; Obj 12,10

2. Bo prawdziwe i sprawiedliwe są Jego sądy; gdyż osądził wielką nierządnicę **,* która niszczyła ziemię swoim nierządem, i pomścił **** krew swoich sług *przelaną* z jej ręki.

*gr: porne - prostytutka, nierządnica Pwt 32,43; Ps 19,10;

*lub: wymierzył sprawiedliwość Obj 17,2

3. I powiedział powtórnie: Hallelujah! I dym *je** wznosi się na wieki wieków. Iz 34,10

*domysł: dym spalonej nierządnicy - por: Obj 18,16

4. I upadło dwudziestu czterech starszych i cztery stworzenia **,* i oddali pokłon Bogu, siedzącemu na tronie, mówiąc: Amen, Hallelujah **!* **lub: istoty żywe, zwierzęta* Rdz 24,26;

**lub: chwalcie JAH Ps 106,48; Mt 14,33; J 9,38

5. I wyszedł głos od tronu, mówiący: Chwalcie **Boga* naszego, wszyscy Jego słudzy i *ci, którzy się* Go boją, mali i wielcy. Ps 22,24;

*gr: aineo - wystawiać, śpiewać, chwalić Ps 34,1; Obj 7,15

6. I słyszałem jakby głos wielkiego tłumu, i jakby głos wielu wód, i jakby głos potężnych **grzmotów*, mówiących: Hallelujah **!* Gdyż zakrólował PAN, Bóg Wszechmogący; **lub: silnych, mocnych; **lub: chwalcie JAH* Obj 1,8; Mt 28,18

7. Radujmy się i weselmy się, i oddajmy Mu chwałę; bo nadeszło wesele **Baranka*, a małżonka Jego przygotowała się ****. Obj 21,2.9;

*lub: ucza wesełna, zaślubiny, małżeństwo 2Kor 11,2;

*gr: heautos - sam, sam siebie - przygotowała siebie Ef 5,32

8. I zostało jej dane, aby przywdziała cienki len, czysty i lśniący; albowiem cienki len, są to sprawiedliwe **czyny* świętych.

*lub: sprawiedliwość świętych Dz 1,10; Obj 19,14

9. A do mnie mówi: Napisz: Błogosławieni **ci, którzy* są wezwani na wieczrę wesełną Baranka. I mówi mi: To są prawdziwe **** Słowa Boże. Mt 22,2; Łk 14,15

*lub: szczęśliwi; **lub: rzeczywiste, zgodne z prawdą, szczere

10. I upadłem przed jego stopami, aby mu oddać pokłon; i mówi mi: Uważaj ***, abyś tego nie czynił; ja jestem współśluga twoimi i twoich braci, *którzy* mają świadectwo Jezusa. Bogu oddaj pokłon; bowiem świadectwem Jezusa jest duch prorocstwa. Dz 10,25; 14,12;

*gr: horao - baczyc, przyglądać się uważnie, patrzeć Obj 22,8

11. I widziałem otwarte niebo, a oto biały koń; a Ten, który na nim siedzi, nazywa się Wierny **i Prawdziwy*, i w sprawiedliwości sądzi i walczy ****. **lub: Godny Zaufania* Iz 11,3; Jr 33,15;

**gr: polemeo - prowadzić bitwę, wojować Obj 3,4; 22,6

12. A oczy Jego jak płomień ognia, i na głowie Jego wiele koron ***; ma napisane imię, którego nikt nie zna, tylko On sam.

gr: diadema - (opaska) - korona władzy - por: Obj 6,2

13. I odziany był w szatę *zanurzoną* we krwi, a imię, *któрым* Go zwą – Słowo Boże.

gr: himation - por: w 16 Ps 58,10; Iz 63,1-3; J 1,1.14

14. I wojska **w* niebie podążały za Nim na białych koniach, obleczone w cienki len, biały i czysty. **lub: silny zbrojne, zastępy, armia*

15. A z Jego ust wychodzi ostry miecz, aby

nim wymierzyć cios^{*} narodom; i sam będzie je pasł laską żelazną^{**}, i sam depcze tłocznię wina zapalczywości i gniewu Boga Wszechmogącego.

Sdz 7,18; Hbr 4,12; Ps 2,9;

^{*}gr: patasso - wymierzyć cios, uderzyć, razić mieczem

^{**}dosl.: w lasce żelaznej - por. Obj 2,27 Iz 11,4; 2Tes 2,8

16. I ma na szacie^{*} i na swoim biodrze wypisane imię: Król królów i Pan panów. Obj 19,6;

^{*}gr: himation - płaszcz, tunika, górna część szat 1Tm 6,15

17. I zobaczyłem jednego anioła stojącego w słońcu, i zawołał potężnym głosem, mówiąc wszystkim ptakom latającym srodkiem nieba: Przyjdźcie i zgromadzajcie się na wieczere^{*} wielkiego Boga.

Iz 34,1-8; 56,9; Jr 12,9

18. Abyście jedli ciała królów i ciała wodzów, i ciała mocarzy, i ciała koni, i tych, którzy siedzą na nich, i ciała wszystkich wolnych, a także i niewolników, małych i wielkich.

19. I zobaczyłem dzikie zwierzę i królów ziemi, i wojska ich zebrane, aby stoczyć bitwę z siedzącym na koniu i z Jego wojskiem.

20. I pojmane zostało dzikie zwierzę a potem fałszywy prorok, który przed nim uczynił cudowne znaki, którymi zwiódł tych, którzy przyjęli znamię dzikiego zwierzęcia i oddawali pokłon jego obrazowi. Obaj żywcem^{*} zostali wrzuceni do jeziora ognia, płonącego siarką. ^{*}dosl.: żyjący Iz 30,33; Obj 20,1-5; 21,8

21. A pozostali zostali pobici przez siedzącego na koniu, mieczem^{*} wychodzącym z Jego ust, i wszystkie ptaki nasyciły się ich ciałami. ^{*}ty. długi tracki miecz - por. Obj 1,16^{**} Ez 39,17-20

20 I widziałem anioła zstępującego z nieba, który miał klucz do otchłani^{*} i wielki łańcuch w swojej ręce.

Hi 33,28; Ps 30,3;

^{*}gr: Abyssos - bezdenna czeluść, głębia, otchłani Obj 9,1

2. I pochwycił smoka, węża starodawnego, którym jest diabeł^{*} i szatan^{**}, i związał go na tysiąc lat;

Obj 12,9; Ps 50,10; Hi 9,3; Rz 16,20; Hbr 2,14

^{*}gr: diabolos - oszczerca, oskarżyciel; ^{**}aram.: przeciwnik

3. I wrzucił go do otchłani^{*}, i zamknął go, i położył nad^{**} nim pieczęć, aby już nie zwozdzil więcej narodów, aż się wypełni^{***} tysiąc lat; a po tych wydarzeniach trzeba, by został rozwiązany na krótki czas.

J 12,31; 16,11

^{*}gr: Abyssos; ^{**}gr: epano - ponad, na górze; ^{***}lub: dokona się

4. I widziałem trony; i zasiadli na nich, i dany był im sąd; zobaczyłem dusze tych, którzy zostali ścięci toporem z powodu świadectwa Jezusa i z powodu Słowa Bożego, i tych,

którzy nie oddali pokłonu dzikiemu zwierzęciu, ani jego obrazowi, i nie przyjęli jego znamienia na swoje czoło i na swoją rękę; ci ożyli i zaczęli królować^{*} z Chrystusem tysiąc lat.

^{*}lub: zakrólowali Rz 8,17; 2Tm 2,12; Obj 1,9

5. Natomiast ci pozostali z umarłych nie ożyli, aż dopełni^{*} się tysiąc lat. To jest pierwsze powstanie^{**} z martwych.

Mt 22,30;

^{*}lub: dokona się, dobiegnie do końca; ^{**}wzbudzenie 2Tm 2,18

6. Błogosławiony i święty ten, który ma udział w pierwszym powstaniu z martwych; nad tymi druga śmierć nie ma władzy^{**}, ale będą kapłanami Boga i Chrystusa, i będą z Nim królować tysiąc lat.

Ef 2,5-6; J 5,25-29

^{*}lub: szczęśliwy; ^{**}gr: eksousia - moc, autorytet, prawo

7. A gdy dopełni^{*} się tysiąc lat, uwolniony^{**} zostanie szatan ze swojego więzienia,

^{*}por. u 5^{*}; ^{**}gr: lya - rozwiązać, znieść - 2P 3,11^{**} Ez 38,2

8. I wyjdzie zwięść narody, które są na czterech krańcach^{*} ziemi, Goga i Magoga, aby je zgromadzić na bitwę^{**}; a liczba ich jak piasek morza. ^{*}dosl.: rogach; ^{**}lub: na wojnę Ez 39,1

9. I wstąpił^{*} na szerokość ziemi, i otoczyli obóz świętych i miasto umiłowane. I zstąpił ogień z nieba od Boga i pochłonął ich.

^{*}lub: weszli (na górę), wspięli się Iz 8,7; 2Krl 1,10; Ps 97,3

10. A diabeł, który ich zwozdi^{*}, został wrzucony do jeziora ognia i siarki, gdzie^{**} dzikie zwierzę i fałszywy prorok; i będą męczeni^{***} dniem i nocą na wieki wieków.

Iz 30,33

^{*}lub: sprowadzał na manowce, odwoził od prawdy

^{**}gr: hopou - part. miejsca, gdzie, w którym miejscu, dokąd

^{***}gr: basanidzo - por. Mk 5,7^{**} Obj 11,10; 12,2; 14,10

11. I widziałem wielki biały tron, i siedzącego na nim, od którego oblicza uciekła ziemia i niebo, i nie znalazło się miejsce dla nich.

Ps 9,7-8; 47,8; 89,14; Rz 2,5; Mt 24,35; 2P 3,10-12

12. I widziałem umarłych, małych i wielkich, stojących przed Bogiem; i zostały otwarte zwoje i inny zwój został otwarty, to jest zwój życia; i umarli z tych, którzy są zapisani w zwojach, zostali osądzeni według swoich czynów.

Obj 3,5; Dz 24,15; 1Kor 4,5

13. I morze wydało umarłych, którzy w nim byli, i Śmierć, i Hades^{*} wydały umarłych, którzy w nich byli; i zostali osądzeni, każdy według swoich czynów.

J 5,28; 1Kor 15,50

^{*}gr: określił krainy umarłych - hebr. Sheol - Dz 2,27 - Ps 16,10

14. I Śmierć, i Hades zostały wrzuczone w jezioro ognia. To jest ta druga śmierć. Obj 21,8; ^{*}gr: tanatos - śmierć - oddzielenie ducha od ciała 1Kor 15,26

15. A jeśli ktoś nie został znaleziony *jako* zapisany w zwoju życia, został wrzucony do jeziora ognia. Wj 32,32-33; Ps 60,29; Iz 30,33; Dn 12,1

21 I widziałem nowe niebo i nową ziemię; bowiem pierwsze niebo i pierwsza ziemia przeminęły, i nie ma już morza.

2. A ja, Jan, widziałem miasto święte, Nowe Jeruzalem, zstępujące z nieba od Boga, które jest przygotowane jako oblubienica przyozdobiona dla swojego męża. Iz 52,1; Oz 2,16;

^{*lub: panna młoda} Hbr 11,10; Obj 3,12

3. I słyszałem potężny głos z nieba, mówiący: Oto przybytek^{*} Boga z ludźmi, i zamieszka^{**} z nimi; a oni będą Jego ludem^{***}, i sam^{****} Bóg będzie z nimi – ich Bóg. Kpl 26,11; J 1,14

^{*lub: namiot; **ozciagnie namiot; ***dosł.: ludami; ****lub: On}

4. I otrze Bóg wszelką łzę z ich oczu; i nie będzie już śmierci, ani bólu^{*}, ani krzyku, ani znoju^{**} już nie będzie; gdyż pierwsze *rzeczy* odeszły. Iz 25,8; Jr 31,13; Hbr 2,14

^{*lub: smutku; **gr.: ponos - trud, ból, nieszczęścia}

5. A *siedzący* na tronie powiedział: Oto wszystko nowe czynię. I mówię mi: Napisz, bo te słowa są prawdziwe^{*} i godne zaufania^{**}.

^{*gr.: alethinos - rzeczywiste, zgodnie z prawdą, szczerze}

^{**gr.: pistos - być wiernym, być godnym zaufania, wierzyć}

6. I powiedział mi: Stało się^{*}. Ja jestem Alfa i Omega, początek i koniec. Ja pragnęcemu^{**} dam darmo ze źródła wody życia. Obj 1,8,11; 2,8

^{*dosł.: staje się - tryb orzekający czas drugi teraźniejszy wynikający z czasu przeszłego strona czynna - por. Obj 16,17;}

^{**gr.: dipsao - odczuwać pragnienie, cierpieć z pragnienia}

7. Kto zwycięży^{*}, odziedziczy wszystko^{**}, i będzie mu Bogiem, a on będzie mi synem.

^{*dosł.: zwyciężający - czas. teraż. str. czynna; **wszystkie}

8. A tchórzliwym i niewierzącym^{*}, i czyniącym obrzydliwości^{**}, i mordercom, i nierządnikom, i czarownikom^{***}, i bałwochwalcom, i wszystkim kłamcom ich dział *będzie* w jeziorze, które płonie ogniem i siarką; to jest śmierć druga. ^{*lub: niewiernym} Iz 57,11; Obj 20,15

^{**gr.: bdelysso - czynić obrzydliwość, odwracać się z pow. odoru}

^{***gr.: farmakeus - od farmakon - narkotyk tj. napój służący do rzućania zaklęć - stąd: wytwórcza mikstur leczniczych, czarownik}

9. I przyszedł do mnie jeden z siedmiu aniołów, którzy mają siedem czasz napełnionych siedmioma ostatecznymi plagami, a rozmawiając ze mną, powiedział: Chodź, pokażę ci oblubienicę, małżonkę^{*} Baranka. ^{*lub: panie młoda}

10. I przeniósł mnie w duchu na wielką, wysoką górę, i pokazał mi wielkie miasto, święte Jeruzalem, zstępujące z nieba od Boga,

11. Mające chwałę Boga; a światło jego podobne do najdroższego kamienia, jakby kamienia jaspisu, który jest jasny jak kryształ;

12. Ma *ono* także wielki i wysoki mur, mający dwanaście bram, a na bramach dwunastu aniołów^{*} i wyrte^{**} imiona dwunastu pokoleń^{***} synów Izraela. Wj 24,4; Iz 60,18;

^{*gr.: angelos - posłaniec, anioł; **gr.: epigrafo - wypisać na, wyryć; ***gr.: fyle - plemię, naród, ród} Ez 48,31-34; Obj 7,5-8

13. Od wschodu trzy bramy, od północy trzy bramy, od południa trzy bramy, od zachodu trzy bramy. Ez 48,31-34

14. A mur miasta ma^{*} dwanaście fundamentów, a na nich imiona dwunastu apostołów Baranka. ^{*dosł.: mający} Mt 10,2; Hbr 11,10

15. A ten, który rozmawiał^{*} ze mną, miał złotą trzcinę^{**}, aby zmierzył miasto i jego bramy, i jego mury. ^{*dosł.: mówiący} Wj 40,3; Ez 41,15;

^{*gr.: kalamos - pręt mierniczy, trzcina do pisania, laska} Obj 11,2

16. A miasto położone *jest jako* czworokąt^{**} i długość jego jest tak wielka, jak^{***} i szerokość. I zmierzył miasto trzcina^{*} na dwanaście tysięcy stadiów^{****}; i długość, i szerokość, i wysokość jego jest równa.

^{*dosł.: leży; **gr.: tetragonos - czworokątny, kwadratowy}

^{***gr.: hosos - jak, jak długo, ****1 stadion - 185 m - tu: 2220 km}

17. I zmierzył jego mur – sto czterdzieści cztery łokcie^{*} według miary człowieka, która jest *miarą* anioła. ^{*1 łokieć - ok. 45 cm - tj. ok. 65m}

18. I budulcem jego muru był jaspis; a *samo* miasto z czystego^{*} złota, podobne do czystego^{**} szkła. ^{*gr.: katarros - czysty, bez skaży, niewienny}

19. A fundamenty muru miasta ozdobione^{*} *były* wszelkimi drogimi kamieniami. Pierwszy fundament jaspis, drugi szafir, trzeci chaledon, czwarty szmaragd, Wj 25,7; Iz 54,11

^{*gr.: kosmos - od gr: kosmos - uporządkować, ozdobić, ustawić}

20. Piąty sardoniks, szósty karneol, siódmy chryzolit, ósmy beryl, dziewiąty topaz, dziesiąty chryzopraz, jedenasty hiacynt, dwunasty ametyst.

21. A dwanaście bram, *to* dwanaście pojedynczych pereł^{*}, każda brama była z jednej perły; a ulica miasta to czyste złoto, przezrocyste jak szkło. Iz 60,17; Mt 13,45

^{*lub: dwanaście bram (ozdobione) dwunastoma perłami}

22. I nie widziałem w nim świątyni^{*}; albowiem PAN, Bóg Wszchemogący^{**} jest jego świątynią^{*}, i Baranek. ^{*lub: przybytku}

^{**gr.: pantokrator - władca nad wszystkim, uszczemocny}

23. A miasto nie potrzebuje słońca ani księ-

życa, aby w nim świeciły*, oświeca je bowiem chwała Boga, a lampą jego jest Baranek.

*gr.: *fauno - ukazać się, świecić, jasnieć, ujawnić* Iz 60,19-20

24. I narody*, które są zbawiane** będą chodzić w jego świetle, a królowie ziemi niosą do niego swoją chwałę i cześć. Ps 22,7; Obj 22,2

*gr.: *ethnos - plemię, naród, lud, nie-Żydzi*; **czas. *teraz str. bierna*

25. A bramy jego nie będą nigdy zamknięte *we* dnie; nocy tam bowiem nie będzie.

26. I zaniosą do niego chwałę* i cześć narodów. *gr.: *doksa - chwala, majestat, blask, splendor* Iz 60,5

27. I nie* wejdzie do niego nic nieczystego** , ani nikt, kto popełnia obrzydliwość i kłamstwo, tylko ci, którzy są zapisani w zwoju życia Baranka. *por. Mt 5,20*; ***lub: pospolitego* J 3,17

22 I pokazał mi czystą rzekę wody życia, jasną jak kryształ, wychodzącą z tronu Boga i Baranka. Ps 36,8; 46,4; J 4,10

2. Na środku jego placu* i po obu** brzegach** rzeki – drzewo życia, przynoszące dwanaście owoców. Każdego miesiąca oddające po jednym owocu; a liście drzewa służą leczeniu*** narodów. **lub: ulicy*; ***dost.: stąd i stąd*

****lub: podtrzymaniu zdrowia - gr: terapia - opieka, pielęgnacja, leczenie, dobrovolna służba innym - por. Hbr 3,5**

3. I nie będzie już nic przekłętego, i będzie w nim tron Boga i Baranka, a Jego słudzy będą Mu służyć, Mt 4,10; 6,24; J 12,26

4. I ujrzą Jego oblicze, a imię Jego będzie na ich czołach. 1Kor 13,12; Obj 3,12; 14,1

5. I nocy tam nie będzie, i nie ma już potrzeby światła lampy i słońca; bo oświeca ich PAN Bóg, i będą królować na wieki wieków.

6. I powiedział mi: Te słowa są godne zaufania i prawdziwe, a PAN, Bóg świętych proroków, posłał swojego anioła, aby pokazać swoim sługom *to*, co koniecznie *musi* stać się szybko*. *gr.: *tachy - szybko, bez zwłoki, śpieszenie*

7. Oto przychodzę śpiesznie. Błogosławiony* *ten*, *kto* zachowuje** słowa proroctwa tego Zwoju. **lub: szczęśliwy*; **strzeże Obj 1,3; 22,10,12,20

8. A ja, Jan, patrzając i słuchając, gdy to usłyszałem i zobaczyłem, upadłem, *aby* oddać pokłon* przed stopami anioła, który mi to ukazywał. **lub: oddać cześć - por. w 9*** Obj 19,10,19

9. I mówi mi: Uważaj* – nie *rób tego*; bo jestem współslugą twoim i twoich braci proroków, i *tych*, *kto*rzy zachowują słowa tego zwoju; Bogu oddaj pokłon**. Kol 2,18

lub: bacź, zwróć uwagę - Obj 19,10; ***gr: prosklyneo - por. Mt 2,2***

10. I mówi mi: Nie pieczętuj słów proroctwa tego zwoju; gdyż czas jest bliski.

11. *Kto czyni* niesprawiedliwość* niech nadal czyni** niesprawiedliwość, brudny niech nadal się pobrudzi***; sprawiedliwy niech nadal czyni**** sprawiedliwość, a kto święty niech nadal da się uwświęcić. **lub: gwadzi prawo*

***dost: niech jeszcze uczyni ...*; ****splugawii się, skala*

*****dost.: da się uczynić ... lub niech jeszcze uczyni ...* Dn 12,10

12. I oto przychodzę śpiesznie, a zapłata moja jest ze mną, *aby* oddać każdemu *zgodnie z tym* jakie będzie jego dzieło. Rz 2,6; 1Kor 3,8

13. Ja jestem Alfa i Omega, początek i koniec, pierwszy i ostatni. Iz 41,4; Obj 1,8

14. Błogosławieni, którzy zachowują* Jego przykazania, *aby* do nich należało** prawo do drzewa życia, i by weszli bramami do miasta. **lub: strzegą*; ***dost.: było* Rdz 2,9; Prz 13,12;

****gr: eksousia - prawo, moc, autorytet, władza* Obj 12,17;

15. Na zewnątrz natomiast są psy* i czarownicy, i nierządnicy, i mordercy, i bałwochwalcy, i każdy, *kto* miłuje kłamstwo i dopuszcza** się go. Pwt 23,19; 1Kor 6,9-10; Ga 5,19-21;

**gr: kyon - pies - idiom w znac. obełżywym - ludzie bezustydni*

***gr: poteo - uczynić, spowodować, wytworzyć* Flp 3,2

16. Ja, Jezus, posłałem mojego anioła, *aby* wam świadczył* o tych *wydarzeniach* w zbozach*. Ja jestem korzeń i ród Dawida, gwiazda jasna i poranna. Mt 4,2; Obj 2,28; 2P 1,19

**gr: ekklesia - wywołani z, społeczność, zgromadzenie publiczne, hebr: kahal - zgromadzenie - kahal Jahwe - Ps 133,4*

17. A Duch i oblubienica mówią: Przyjdź! A *kto* słyszy, niech powie: Przyjdź! A *kto* pragnie*, niech przyjdzie; a *kto* chce, niech weźmie wodę życia darmo. Iz 55,1; J 7,37; J 4,10

**gr: dipsao - odczuwać pragnienie, cierpieć z pragnienia*

18. Współświadczę bowiem każdemu słuchającemu słów proroctwa tego zwoju: Jeśli ktoś dodaje *coś* do tego zwoju, doda mu też Bóg plag opisanych w tym zwoju. Pwt 4,2

19. A jeśli ktoś odejmuje* ze słów proroctwa tego zwoju, Bóg odejmie* dział** jego ze zwoju*** życia i z miasta świętego, i które są opisane w tym zwoju. Wj 32,33; Ps 69,28; Obj 3,5

**gr: afaireo - zabrać, usunąć, odciąć*; ***gr: meros - część przynależna, los, udział, miejsce w czymś*; ****ms: Był: drzewa życia*

20. Mówi Ten, który świadczy* o tym: Tak, przychodzę śpiesznie*. Amen. Tak, przyjdź Panie Jezus! **lub: składa świadectwo* J 21,25; Hbr 9,28

***gr: tachy - szybko, bez zwłoki, śpieszenie*; ****dost.: chodź*

21. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa z wami wszystkimi. Amen. Ef 6,23; 2Tes 3,18

Księga Psalmów

Księga Psalmów

1 Błogosławiony* człowiek, który nie idzie za radą⁶⁰⁹⁸ niegodziwych⁷⁵⁶³, nie stoi na drodze³⁶¹¹⁸⁷⁰ grzeszników²⁴⁰⁰ i nie siedzi³⁴²⁷

w gronie szyderców³⁸⁸⁷; Ps 32,1; 112,1; Rz 4,8; Jk 1,12;
*lub: szczęśliwy, błogosławiony⁸³⁵, często w wykrzykniku
**tu: jako sposób życia; ***lub: sztydzić, kpić³⁸⁸⁷ Prz 13,20

2. Lecz⁵¹⁸ jego upodobanie* jest w Prawie* JHWH i nad Jego Prawem⁸⁴⁵¹ rozmyśla³⁸⁸⁷ we dnie³¹¹⁹ i w nocy³⁹¹⁵.

Pwt 17,19; Joz 1,8;
*lub: rozkosz, przyjemność²⁶⁵⁶ Ps 19,7; Ezd 7,10;
**hebr: tora - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób⁸⁴⁵¹
***lub: k.g. wypowiadać, rozważać, czytać szeplem¹⁸⁹⁷ Am 2,4

3. Bo będzie on jak drzewo⁶⁰⁸⁶ zasadzone⁸³⁶² nad strumieniami⁶³⁸⁸ wód, które wydaje swój owoc w swoim czasie; jego liść nie zwidnieje i wszystko, co robi, powiedzie się³⁸.

Jr 17,7
*dosł.: opadnie; **lub: osiągnąć cel, rozwiniąć się pomyślnie⁶⁷⁴³

4. Nie tak jest z niegodziwymi⁵⁶³; są oni jak plewa⁴⁶⁷¹, którą wiatr⁷³⁰⁷ rozwiewa⁵⁰⁸⁶. Hl 21,18

5. Dlatego też niegodziwi* nie podniosą* się na sędzie ani grzesznicy²⁴⁰⁰ w zgromadzeniu⁵⁷¹² sprawiedliwych³⁸⁸⁷.

Ps 5,5; 9,16; 130,3;
*lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³
**lub: (nawet) nie podniosą się⁶⁹⁶⁵, ***prawych⁶⁶⁶² Jr 25,31

6. Bo³⁵⁸⁸ JHWH zna³⁰⁴⁵ drogę¹⁸⁷⁰ sprawiedliwych⁶⁶⁶², ale droga* niegodziwych⁷⁵⁶³ zginie*.

*por. w. 1**; **lub: zaginie, zniknąć, zbłądzić⁶ 2Tm 2,19; 2P 2,9

2 Dlaczego poganie¹⁴⁷¹ się buntują*, a narody³⁸¹⁶ knują* próżne⁷³⁸⁵ zamysły* Ps 46,6;
*lub: k.g. być ogarniętym wzawą lub zamieszaniem⁷²⁸³ Ps 83,4;
**lub: pomrukują na próżno Ps 4,2; Iz 30,7; Jr 51,58; Ha 2,13

2. Królowie⁴⁴²⁸ ziemi⁷⁷⁶ powstają*, a władcy⁷³³⁶ naradzają³²⁴⁵ się wspólnie przeciwko JHWH i Jego Pomazańcowi*, mówiąc: Ps 105,15;
*tu: poustawać do wojny - por. 1Sm 17,16; Jr 46,4 Lk 23,11;
**lub: Mesjaszowi⁴⁸⁹⁹ Ps 45,7; Iz 61,1; 1Sm 2,10

3. Zerwijmy⁵⁴²³ ich więzy⁴¹⁴⁷ i rzucmy z siebie ich pęta⁵⁶⁸⁸.

Ps 116,16; Iz 28,22; Jr 27,2

4. Lecz Ten, który mieszka* w niebiosach, będzie się śmiał, PAN¹³⁶ będzie z nich kpił⁸⁸.

*lub: siedzi³⁴²⁷ Ps 37,13; 59,8; Prz 1,24; Dz 2,34;
**lub: k.g. drzwi, sztydzić, wymślać się³⁹³² Hbr 4,14; 8,1

5. Wtedy* przemówi do nich w swoim gniewie⁶³⁹ i swoją zapalczywością* ich przerazi⁹²⁶:

*lub: kiedyś; **urządzenie, żar, płomień gniewu²⁷⁴⁰ Ps 90,7

6. Ja ustanowilem* mego króla⁴⁴²⁸ na Syjonie⁶⁷²⁶, mojej świętej⁶⁹⁴⁴ górze³⁸.

Ps 69,35
*tj. przez akt namaszczenia⁵²⁵⁸; **lub: górze mojej świętości

7. Ogłoszę⁵⁶⁰⁸ ten dekret⁸⁸: JHWH powiedział mi: Ty jesteś moim Synem¹¹²¹, ja ciebie dziś zrodziłem²⁰⁵.

Mt 3,7; Łk 3,22; Dz 13,33;
*tu: jako pewność, według (zasady)⁴¹³ Hbr 1,5; 5,5
**lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna⁷⁰⁶

8. Proś* mnie, a dam ci narody¹⁴⁷¹ w dziedzictwo³⁸ i krańce ziemi⁷⁷⁶ na własność²⁷².

Ga 4,7
*lub: k.g. dopytywać się, dowiadywać się dokładnie, żądać, błagać, domagać się, radzić⁷⁵⁹², **majątek, dziedzictwo, mienie⁵¹⁵⁹

9. Złamiesz* je laską żelazną, jak naczynie gliniane je pokruszysz⁵³¹⁰.

Rdz 49,10; 2Sm 23,21;
*lub: k.g. połamać na kawałki⁷⁴⁸⁹ Ps 45,6; Obj 2,26; 12,5

10. Teraz więc, królowie, zrozumcie*, przyjmijcie napomnienia*, sędziowie⁸¹⁹⁹ ziemi!

*lub: k.k. mieć wgląd, patrzeć na, rozważać, zastanawiać się⁷⁹¹⁹
**lub: k.n. poddawać się karce³²⁵⁶ Pwt 25,1; Sdz 16,31; Ps 75,7

11. Służcie⁶⁶⁴⁷ JHWH z bojaźnią* i radujcie się¹⁵²³ z drzeniem⁷⁴⁶¹.

Pwt 10,13; Ps 89,7; 100,2;
*lub: szacunek, nabożna cześć, respekt³³⁷⁴ Kol 3,24

12. Pocałujcie* Syna, by się nie rozgniewał i nie zniszczył* drogi³⁸⁸⁷, gdyby Jego gniew⁶³⁹ choćby trochę* zapłonął¹¹⁹⁷. Błogosławieni³⁸⁸⁸

wszyscy, którzy Mu ufają³⁸⁸⁸.

Iz 26,3; Jr 17,7
*tj. akt oddania szczerzego holdu⁵⁴⁰¹ - 1Sm 10,1; Oz 13,2

por. Ps 1,1; ***lub: w niewielkiej części, niewiele, trochę⁴⁵⁹²
****Ps 1,1*, ****lub: szukają u Niego schronienia²⁶²⁰

3 Psalm⁴²¹⁰ Dawida*, gdy ucieka¹²⁷² przed Absalom⁶⁴⁴⁰ swojego syna¹¹²¹ Absaloma*.

*lub: Dawidowy; **tj. „moj ojciec pokojem”⁷⁵³ 2Sm 15,13-17,22

1. JHWH, jak liczni⁷²³¹ są moi wrogowie*, jak wielu⁷²²⁷ powstaje* przeciwko mnie!

*lub: ciemiężyciel, nieprzyjaciel⁶⁸⁶² Ps 17,7; Mt 10,21
**lub: k.g. rosnąć w siłę przeciwko, utwierdzać się⁶⁹⁶⁵

2. Wielu mówi⁵⁵⁹ o mojej duszy*: Nie ma dla niego ocalenia u Boga. Sela*.

Ps 42,3,10; Mt 27,43
*hebr: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość³⁵¹⁵, gr.: psyche - Łk 12,23

**hebr: sela - termin muz. (?) - akcent, pauza, przerwanie, zmiana tonacji, zmiana głosu, zaznaczenie stylu muzyki⁵⁵⁴²

3. A jednak Ty, JHWH, jesteś moją tarczą, moją chwałą*, tym, który podnosi moją głowę³⁸.

*lub: cześć, godność, szacunek³⁵¹⁹ Wj 15,1; Ps 84,9

**idiom: dać zwycięstwo, powodzenie, wywyżczyć, policzyć, ulaskawić - por. Rdz 40,13,20; Ps 110,7; Jr 54,3; Łk 21,28

4. Podniosę* swój głos⁶⁶³ do JHWH, a On mi odpowie** ze swojej świętej⁶⁹⁴ góry. Sela⁵⁵⁴.

*dost. będę wolał⁷¹²¹, a On mi odpowie; wolał, a On odpowiedział
**lub: k.q. zareagować, zaświadczyć⁶⁰³⁰ Wj 4,27; 18,5; Lb 10,33

5. Ja położyłem się i zasnąłem; obudzilem się, bo JHWH mnie wspierał*.

Kpl 26,6; Ps 4,8;

*lub: k.q. podtrzymywać, wspierać⁵⁵⁶⁴ Ps 127,2; Prz 3,24

6. Nie ulęknę się dziesiątków tysięcy ludzi*,
którzy dookoła na mnie nastają**.

2Krl 6,15

*lub: naród, lud, lud uzbrojony⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Iz 36,11

**lub: dookoła⁵⁴³⁹ ustawili⁷⁸⁹⁶ się naprzeciw mnie

7. Powstań, JHWH! Wybaw* mnie, mój Boże!
Uderzyłeś⁵²²¹ bowiem w szczękę wszystkich
moich wrogów³⁴¹ i połamałeś zęby niegodziwych**.

*lub: k.h. ocalić, wyzwoić, wybawić³⁴⁶⁷

**lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³

8. Od JHWH jest zbawienie*. Twoje błogostawieństwo⁶⁶ jest nad Twoim ludem. Sela.

*lub: wybawienie, dobroty, pomyślność, zwycięstwo³⁴⁴⁴

**hebr.: beraka* - błogostawieństwo, dar, poddanie, uległość¹²⁹³

4 Dla przewodnika* chóru, z grą na strunach*. Psalm Dawida.

**hebr.: negina¹⁵⁰⁵⁸

*lub: przewodnikowi - nadzorować, przewodzić⁵³²⁹

1. Odpowiedz* mi, gdy Cię wołam*, Boże
mojej sprawiedliwości! Ty wyzwoliłeś** mnie
w czasie ucisku⁶⁸⁶². Okaż mi przychyłość⁶⁶⁸⁸

i wysłuchaj⁸⁰⁸⁵ mojej modlitwy⁶⁶⁰⁵. *por. Ps 3,4**

*lub: w wołaniu⁷¹²¹ moim; **poszerzyć, powiększyć⁷³³⁷

**BG - sprawiłeś przestrzeń; **lub: łaskę, miłosierdzie²⁶⁰³

2. Synowie ludcy*, jak długo będziecie znie-
waczać³⁶³⁹ moją chwałę**? Jak długo będzie-
cie miłować¹⁵⁷ marność⁷³⁸⁵ i pożądać¹²⁴⁵ bę-
dziecie uludy***? Sela.

Ps 3,3; 14,6; Jr 2,11; 1Kor 1,31

*dost.: bene isz - synowie człowieka³⁷² - emf. ludzie moźni (?),
wpływowi versus bene adam¹²⁰ - pospolici, nic nie znaczący (?)

**por. Ps 3,3*; ***lub: będziecie szukać kłamstwa³⁵⁷⁷

3. Wiedzieć³⁰⁴⁵, że JHWH oddzielił⁶³⁹⁵ dla sie-
bie pobożnego*. JHWH wysłucha⁸⁰⁸⁵ gdy za-
wołam⁷¹²¹ do Niego.

Wj 33,16; 1Sm 2,9; Ps 86,2

*hebr.: chasid - wierny, bogobojny, dobry, pobożny, święty²⁶²³

4. Zadrżycie* i nie grzeszcie. Rozmyślajcie
w swoim sercu na łożu i ucziszcie się*. Sela.

*lub: bądźcie poruszeni⁷²⁶⁴ 1Kor 15,34; Ef 4,26; 1J 2,1

*lub: być spokojnym, zamilknąć, możeć - płakać¹⁸²⁶

**tj. tryb rozkazujący do wszystkich czasowników w tym w.

5. Składajcie ofiary sprawiedliwości i pokła-
dajcie ufność* w JHWH. *lub: k.q. mieć pewność³⁸²

6. Wielu mówi: Któż pokaże nam dobro²⁸⁹⁶?
JHWH, wznies⁵³⁷⁵ nad nami światło Twojego
oblicza*.

*idiom: uśmiejnij się, bądź zadowolony z nas

7. Dałeś mojemu sercu* więcej radości niż
w czasie obfitości ich ziarna i ich moszczu.

*tj. wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰

8. W pokoju* się położę i zasną, bo Ty sam,
JHWH, sprawiasz, że mieszkam* bezpiec-
nie⁹⁸³. *hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomyślność⁷⁹⁶⁵

**lub: k.h. przebywać, spoczywać³⁴²⁷ Hi 11,18; Ps 3,5; Za 8,17

5 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, z grą na fle-
tach*. Psalm⁴²¹⁰ Dawida. *hebr.: nehilat⁵¹⁵⁵

1. Nakłoń ucha* ku moim słowom, JHWH,
zważ⁹⁹⁵ na moje westchnienie**.

Ps 38,9

*lub: wysłuchać²³⁸, **szepć, rozmyślanie, westchnienie¹⁹⁰¹

2. Zwróć uwagę⁷¹⁸¹ na głos mojego woła-
nia*, mój Królu⁴⁴²⁸ i mój Boże, bo modłę* się
do Ciebie.

Ps 10,16; 47,7; 1Tm 1,17; Obj 15,3

*lub: krzyknij⁷⁷⁷³, **lub: k.hp. ustawiać się, interweniować⁶⁴¹⁹

3. JHWH, o poranku usłyszysz⁸⁰⁸⁵ mój głos,
o poranku zaniosę* do Ciebie modlitwę* i bę-
dę czekał**.

Ps 33,6; 59,17; 88,14; Iz 44,7

*lub: składać (ofiary), układać (słowa)⁶¹⁸⁶, **lub: czuwać⁶⁸²²

4. Ty bowiem nie jesteś Bogiem, który ma
upodobanie* w nieprawości, zły* z Tobą nie
zamieszka⁴⁸¹.

Ps 130,3; Prz 3,32; Ha 1,13;

*lub: rozkoszować się, znajdować przyjemność, pożądać²⁶⁵⁵

**lub: niegodziwy, winny⁷⁴⁵¹ 1Krl 13,33; 17,20; Ps 15,1

5. Wyniosli* nie ostoją³³²⁰ się przed Twoimi
oczyma⁵⁸⁶⁹. Nienawidzisz** wszystkich czy-
niących⁶⁴⁶⁶ nieprawość²⁰⁵.

Ps 15,1-7; 73,3

*lub: k.q. jasnieć, wynosić się, chełpić się, k.hp. szaleć¹⁹⁸⁴

**lub: k.h. nienawidzić (wrogów), odziedziczyć, brzydzić⁸¹³⁰

6. Wytracisz⁶ tych, którzy mówią¹⁶⁹⁶ kłam-
stwa³⁵⁷⁷, JHWH brzydzi⁸⁸⁸¹ się człowiekiem³⁷⁶
krwi* i podstępem**.

Ps 101,7; Obj 21,8,27; 22,15

*idiom: zbrodniarz; *lub: oszustwo, intryga⁴⁸²⁰

7. Lecz ja dzięki obfitości⁷²³⁰ Twojego mi-
łosierdzia* wejdę do Twojego domu¹⁰⁰⁴ i skło-
nię⁷⁸¹² się ku Twojemu świętemu⁶⁹⁴⁴ przyby-
towi** w Twojej bojaźni*.

Ps 17,5; 55,16; 138,2

*lub: dobroć, taskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷

**lub: świętymi Twojej świętości; ***głęboka część, respekt³³⁷⁴

8. Prowadź mnie, JHWH w swojej sprawie-
dliwości* ze względu na moich wrogów⁸³²⁴;
wyrównaj przed moim obliczem Twoją drogę.

*hebr.: cedaka - oznacza także okazanie taskawości

i przyjąć z pomocą⁶⁶⁶⁶ Prz 16,31; Iz 63,1; Oz 10,12

9. Bo w ich ustach⁶³¹⁰ nie ma wierności*, ich
wnętrze⁷¹³⁰ pełne zepsucia**, ich gardło jest
grobem⁶⁹¹³ otwartym, swoim językiem schle-
biają**.

*lub: k.n. być stabilnym, ułwierzonym³⁵⁵⁹ Iz 65,4;

**lub: ruina, zepsucie¹⁹⁴², ***dosł.: wygładzić²⁵⁰⁵ Rz 3,13

10. Uznaj ich za winnych, Boże! Niech upad-
ną przez własne zamiary⁴¹⁵⁶. Z powodu* ich
licznych przestępstw⁶⁵⁸⁸ odtrądź ich, ponie-
waż buntują* się przeciwko Tobie.

Ps 9,6; 141,10;

*lub: stosownie do, dla; **być nieposłusznym⁴⁷⁸⁴ Mt 13,41

11. Lecz niech się radują⁸⁵⁵ wszyscy, *którzy* Tobie ufają²⁶²⁰, *niech* zawsze wykrzykują⁷⁴⁴² z radości, bo ich ostonisz*. *Niech* rozradują⁵⁹⁷⁰ się w Tobie ci, którzy miłują¹⁵⁷ Twoje imię⁸⁰³⁴.

Ps 69,36; Rz 8,28;

**lub: k.h. zakrywać, zastaniać, k.g. spleść razem*⁵⁵²⁶ 1Kor 2,9

12. Ty bowiem, JHWH, będziesz błogosławił¹²⁸⁸ sprawiedliwego⁶⁶⁶², ostonisz* go do brocia⁷⁵²² jak tarczą*.

Ps 3,3; 84,11; 115,13

lub: k.g. otoczyć, okrążyć; ukoronować*⁵⁸⁴⁹tj. duża tarcza zastaniająca całego człowieka*⁶⁷⁹³ - *Ef 6,16*^{**}

6 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, z grą na strunach* i na oktawę*. Psalm Dawida.
**hebr.: negina*⁵⁶⁵⁸, ***hebr.: seminit - o oktawę (niższą?)*⁸⁰⁶⁷

1. JHWH, nie karć⁵³ mnie w swoim gniewie i nie karz⁵⁵ mnie w swojej zapalczywości²⁵³⁴.

lub: k.n. sądzić, bezznać, uznać za winnego, karcić*³¹⁹⁸lub: k.p. karcić, chłostać*³²⁵⁶ Pwt 29,2; Ps 38,2; Jr 10,24

2. Zmiłuj się nade mną, JHWH, bo jestem słaby*; uzdrów⁷⁴⁹⁵ mnie, JHWH, bo moje kości drżą⁵⁵; **lub: chory*⁵³⁶; **zatrwożyć, zaniepokoić*⁹²⁶

3. I moja dusza⁵³¹⁵ bardzo się zatrzwożyła*; lecz Ty, JHWH, jak długo jeszcze *będiesz zwlekał*? **por. w. 2*^{**} Hi 9,28; Ps 13,1; 35,17; J 12,27

4. Zawróć, JHWH, ocal⁵ moją duszę*, wybaw²⁵⁰² mnie ze względu na Twoje miłosierdzie⁵⁵⁵; **lub: k.p. wyciągnąć, wyrwać, uwolnić*²⁵⁰²; **por. Ps 3,2*^{**}
**lub: dobroć, łaskawość, wierność, przychyłność*²⁶¹⁷

5. W śmierci* bowiem nie ma pamięci o Tobie, a w Szeolu* ktoś będzie Cię wylawiać?

hebr.: mawet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, mór*⁴¹⁹⁴hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieżytki*⁷⁵⁸⁵ - *gr.: hades - por. Ps 16,10*^{**} - *Dz 2,27*

Ps 30,9; 115,17; Iz 38,18-19; Kaz 9,10; J 9,4

6. Zmęczyłem³⁰²¹ się moim wzdychaniem*, całą⁶⁰⁶⁵ noc płynię *potok łez* na moje posłanie⁴²⁹⁶, moje łoże⁶²¹⁰ rozpuszcza⁴⁵²⁹ się od lezi⁸³².

**lub: jęł*⁵⁸⁵, ***k.n. powodować pływanie, objąć*^{7811|88873}

7. Moje oko osłabło* od smutku³⁷⁰⁸, zestarzało się z powodu wszystkich moich wrogów.

**lub: k.g. zmarnieć, zacząć zawodzić*⁶²⁴⁴

8. Odstąpcie ode mnie wszyscy czyniący⁶⁴⁶⁶ nieprawość*, bo JHWH usłyszał⁸⁰⁸⁵ głos mojego płaczu¹⁰⁶⁵.

Ps 18,6; 34,6; 40,1; 119,115;

**lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik działania magii, oszustwo, bałwochwalczy kult*²⁰⁵ 2Kor 6,14-18

9. JHWH usłyszał⁸⁰⁸⁵ moją prośbę* o przychyłność, JHWH przyjął³⁹⁴⁷ moją modlitwę.

**lub: błaganie o przychyłność, o łaskawość*⁸⁴⁶⁷

10. Niech się zawstydzą* i niech się bardzo przestraszą⁹²⁶ wszyscy moi wrogowie³⁴¹, niech zawrócą⁷⁷²⁵ i nagle* *okryją się wstydem**.

lub: k.g. być rozczarowanym, ustydzić się, być zszamotanym*⁹⁵⁴lub: w jednym momencie, już teraz*⁷²⁸¹ Ps 40,14; 43,7

7 Skarga* Dawida, którą śpiewał⁷⁸⁹¹ JHWH z powodu słów Kusza Beniaminity. 1Sm 24,1;

**hebr.: sziggajon - skarga, apelacja, pieśń żalobna*⁷⁶⁹² 2Sm 20,1

1. JHWH, mój Boże, Tobie ufam*, wybaw³⁴⁶⁷ mnie od wszystkich moich prześladowców⁷²⁹¹ i wyzwól⁵⁵ mnie;

Ps 3,7; Jr 15,15; 20,11; 1P 4,19

**lub: k.g. zaufać, szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć nadzieję w (Bogu)*²⁶²⁰, ***k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać*⁵³³⁷

2. By *nikt* jak lew nie porwał⁶⁵⁶¹ mojej duszy* i nie rozszarpał⁶⁵⁶¹, gdy nie będzie nikogo, kto by ją ocalił⁵³³⁷. **por. Ps 3,2*^{*} Ps 57,4; Iz 5,29

3. JHWH, mój Boże, jeśli to zrobiłem⁶¹³, jeśli nieprawość* jest na moich dloniach³⁷⁰⁹;

**lub: niesprawiedliwość, zło, вина, przewrotność*⁵⁷⁶⁶

4. Jeśli złem⁷⁴⁵¹ odpłaciłem¹⁵⁸⁰ temu, kto żył⁵⁵ ze mną w pokoju⁷⁹⁹⁹, jeśli nie wyratowałem²⁵⁰² tego, który mnie dręczył⁶⁸⁸⁷ bez powodu*;

lub: kto żyje* Rdz 44,4; Ps 109,5; Jr 18,20; Rz 12,17;lub: jeśli bez powodu ograbiłem wroga* 1Tes 5,15; 1P 3,9

5. To niech nieprzyjaciel³⁴¹ przesładuje moją duszę i niech pochwyti i wdepce w ziemię moje życie²⁴¹⁶, niech moją chwałę* w proch obróci. Sela. **lub: godność, cześć, honor*³⁵¹⁹ Ps 94,1-2

6. Powstań, JHWH, w swoim gniewie; podnieś się przeciwko wściekłości* moich wrogów*. Przebudź⁵⁵ się w mojej obronie, bo Ty zarządzisz⁶⁶⁸⁰ sąd. **lub: furia*⁵⁶⁷⁸ Ps 90,1; 94,1; Iz 6,1

lub: tych, którzy mnie uciskają, dręczą, powodują niedolę*⁶⁸⁸⁷tu w znaczeniu militarnym - baczność, naprzód*⁵⁷⁸² - *Sdz 5,12*

7. Wtedy otoczy Cię zgromadzenie⁵⁷¹² narodów*, a Ty powróc⁵⁵ na wysokość⁴⁷⁹¹ ze względu na nich. **hebr.: le'om - lud, naród*³⁸¹⁶, **BHS - zusiądz^{**}

**tu: w znaczeniu umieszenia się znad Arki Przymierza (?)*⁷⁷²⁵

8. JHWH będzie sądził⁷⁷⁷ narody*. Osadź⁸¹⁹⁹ mnie, JHWH, według mojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴ i według mojej niewinności*, która jest we mnie.

Ps 9,8; 96,13; Rdz 18,25; Dz 17,31

hebr.: am - naród, lud, członek tego samego ludu, krewiniak*⁵⁹⁷¹lub: doskonałość, całość, prostota, uczciwość*⁸³³⁷

9. Niech zakończy się zło⁷⁴⁵¹ niegodziwych⁷⁵⁶³, a umocnij⁵⁵ sprawiedliwego⁶⁶⁶²; Ty, który badasz⁵⁵ serca i nerki⁵⁵⁵, Boże sprawiedliwy⁶⁶⁶².

lub: k.p. utwierdzić, utrwalić, uczynić nieugiętym*³⁵⁵⁹ Hi 7,18;lub: k.g. doświadczać, poddawać próbie*⁹⁷⁴ Ps 11,4**nerki w myśli hebr. to miejsce uczuć bądź sumienia*³⁶²⁹

10. Moja obrona* jest od Boga*, który wybawia³⁴⁶⁷ ludzi prawego⁵⁵⁵ serca. **dosł.: tarcza*⁴⁰⁴³
**lub: Bóg jest moją tarczą; **szczerego, prostolinijnego*³⁴⁷⁷

11. Bóg jest sędzią⁸¹⁹⁹ sprawiedliwym i Bóg gniewa* się każdego dnia. **lub: obraza*²¹⁹⁴

**nie uwzględniając wokalizacji TM można także oddać: Bóg sądzi sprawiedliwym i nie gniewa się każdego dnia - Ps 7,12 EIB*⁵⁵

J 3,36; Iz 14,10; 1Kor 3,12-15; 2Kor 5,10; 2Tm 4,1

12. Jeśli⁵¹⁸ człowiek się nie nawróci⁷⁷²⁵, On swój miecz²⁷¹⁹ naostrzy³⁹¹³; swój łuk⁷⁹⁸ naciągnął¹⁸⁶⁹ i przygotował³⁵⁵⁹ go. Jr 4,5-9; 25,29

13. Przygotował³⁵⁵⁹ na niego narzędzia³⁶²⁷ śmierci*, a swoje strzały²⁶⁷¹ sporządził na przeladówców³⁸. Wj 10,17; Prz 12,28; Lm 4,19

**lub: broń³⁶²⁷ śmiertna; **uczynić zapalających¹⁸¹⁴*

14. Oto bezbożny wyda na świat* nieprawość²⁰⁵ i będzie³⁸ w ciąży z krzywdą⁵⁹⁹⁹ i urodzi oszustwo⁸²⁶⁷. **lub: pocznie; **stał się brzemienny z*

15. Wykopał³⁷³⁸ dół⁹⁵³ i pogłębił²⁶⁵⁸ go, lecz sam wypadnie⁵³⁰⁷ do jamy*, którą uczynił⁶⁴⁶⁶.

**hebr.: szahał - dół, otchłań, grób, zniszczenie⁷⁸⁴⁵*

16. Krzywdą⁵⁹⁹⁹, którą wyrządził, wróci⁷⁷²⁵ na jego głowę⁷²¹⁸, a jego nieprawość* spadnie³³⁸¹ na jego skronie³⁸. **lub: gwałt²⁵⁵⁵* 1Sm 25,38;

**dosł.: na czubek jego głowy⁶⁹³⁶ 1Krl 2,38; Est 9,25; Prz 5,22*

17. Będę wysławiał* JHWH według Jego sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, będę śpiewał³⁸ imieniu³⁰³⁴ JHWH Najwyższego⁹⁴⁵.

**lub: składać dziękczynienie³⁰³⁴, **wystawiać śpiewem²¹⁶⁷*

8 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na Gittyt* Psalm Dawida*. **lub: dla Dawida* Ps 81,1; 84,1

**lub: na melodię z Gat - tj. przy tłoczeniu winy (?)*, *pieśni radości¹⁶⁶⁵*

1. O, JHWH, nasz PANIE*, jak sławne¹¹⁷ jest Twoje imię na całej ziemi! Ty, który swoją chwałę* wyniosłeś⁵⁹²¹ nad niebiosa.

**hebr.: adomeń¹¹³ - Panie nasz - rzadki termin tylko 5 razy w SP*

**lub: splendor, majestat, świętość, moc⁹³⁵* Ps 138,2; Obj 15,4

2. Z ust niemowląt i ssących* ugruntowałaś swą moc* z powodu Twoich wrogów, aby poskromić³⁸⁸⁸ nieprzyjaciela³⁴¹ i mściciela³³⁵⁸.

**tj. karmionych piersią; **lub: potęgę⁵⁷⁹⁷* Mt 11,25; 21,16;

**lub: aby zaprzęstał działania, aby położyć kres⁷⁶⁷³* Ełk 10,21

3. Gdy przypatruję się Twoim niebiosom*, dziełu Twoich palców, księżycowi i gwiazdom, które rozmieściłeś⁶⁸⁸; Ps 19,1; 33,6; J 1,1-3;

**tu i w 1 i 10. m. n.; **lub: ustawiles³⁵⁵⁹* Rz 1,20; Hbr 11,3

4. *Tb myślę*: Kim* jest człowiek⁵⁸², że o nim pamiętasz, albo syn człowieczy¹²⁰, że troszczysz się o niego? **dosł.: czymże* Ps 144,3; Hbr 2,6

**lub: k.k. odwdzięcać, starać się, opiekować, skupiać (uwagę)⁶⁴⁸⁵*

5. Uczyniłeś go bowiem niewiele mniejszym od aniołów*, chwałą* i czią* go ukoronowałaś. **lub: bogów, istot duchowych, aniołów - hebr.: elohim⁴³⁰*

**lub: chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹, **lub: dostojęństwem¹⁹²⁶*

6. Daleś* mu władzę* nad dziełami Twoich rąk, wszystko poddałeś⁷⁸⁹⁶ pod jego stopy⁷⁷²⁷:

**lub: dasz; **k.h. rządzić, władać, królować⁴⁹¹⁰* Rdz 1,26

7. Owce* i wszelkie bydło⁵⁰⁴, a także zwierzęta⁹²⁹ polne; **lub: trzody⁶⁷⁹²* Rdz 1,28

8. Ptaki* niebios i ryby¹⁷⁰⁹ morskie, co przemierzają* szlakami⁷³⁴ mórz. **dosł.: ptaka⁶⁸³³*

**lub: i ryby morskie, i (wszystko), co przemierza szlakami wód*

9. O, JHWH, nasz PANIE*, jak wielkie* jest Twoje imię⁸⁰³⁴ na całej ziemi⁷⁷⁶¹! Ne 10,29; Dz 2,34;

**por. w 1*;* **lub: dostojne, potężne¹¹⁷* 1Tm 6,15; Obj 19,16

9 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na Halmu-tlabben*. Psalm Dawida. **lub: umrzyj za syna*

1. Będę wysławiał³⁰³⁴ JHWH, całym³⁶⁰⁵ moim sercem³⁸²⁰, będę wyliczał¹⁵⁶⁰⁸ wszystkie Twoje³⁶⁰⁵ cudowne* dzieła. Iz 12,1; Hbr 13,15

**lub: niezwykłościach, zdumiewających, niezrównanych, nadzwyczajnych, trudnych do pojęcia dziełach⁶³⁸¹*

2. Będę się cieszył⁸⁰⁵⁵ i radował Tobą*, będę śpiewał³⁸ Twojemu imieniu, o Najwyższy⁵⁹⁴⁵!

**lub: niech się rozraduje i radowy w Tobie; **wystawiać śpiewem²¹⁶⁷*

3. Gdy cofną* się moi nieprzyjaciele, to potkna się i zgina* przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰.

**dosł.: cofną w tył; **lub: k.k. znikną, zbladną, zostaną zgładzeni⁶*

4. Ty bowiem⁵⁵⁸⁸ przeprowadziłeś mój sąd⁴⁹⁴¹ i moją sprawę, zasiadłeś³⁴²⁷ na tronie, by sądzić⁸¹⁹⁹ sprawiedliwie⁶⁶⁶⁴. Obj 5,13; 6,16; 20,11

5. Skarcileś* pogan*, wytraciłeś niegodziwych, wymazałeś ich imię na wieki wieków*.

**lub: k.k. zgromić, napomnieć¹⁶⁰⁵* Iz 17,3; Za 13,2

**lub: poganie, narody, nie-żydzi¹⁴⁷¹, ***na zawsze⁷⁵⁰³*

6. O, nieprzyjacielu⁴¹¹ zniszczonej* zostałeś całkowicie⁸⁵⁵², na zawsze⁵³³¹ – ruina²⁷²³, zburzone⁵⁴²⁸ miasta, pamięć o nich zginie⁶.

**lub: twoje spustoszenia skończyły się na zawsze*

7. Ale JHWH trwa* na wieki, ustawił³⁵⁵⁹ swój tron³⁶⁷⁸ na sąd⁴⁹⁴¹. **dosł.: zasiada, tj. rządzi³⁴²⁷* Hbr 1,11

8. On będzie sądził⁸¹⁹⁹ świat⁸³⁹⁸ sprawiedliwie⁶⁶⁶⁴ i wyda* na narody³⁸¹⁶ wyrok* prawy*.

**lub: k.k. pełnić funkcję sędziego¹⁷⁷⁷* Rdz 18,25; Ps 96,13;

**lub: słusznie, sprawiedliwie⁴³³⁹* Iz 11,4; Dz 17,31

9. I będzie JHWH ucieczką* dla uciśnionego¹⁷⁹⁰, i ucieczką* w czasie utrapienia⁶⁸⁶⁹.

**lub: wyżyna, wysokość, bezpieczne miejsce na wys., twierdza⁴⁸⁶⁹*

10. I będą ufać⁹⁸² Tobie ci, którzy znają³⁰⁴⁵ Twoje imię, bo nie opuszczasz, JHWH, tych, którzy Cię szukają¹⁸⁷⁵. Wj 34,5; 1Krl 8,43; Prz 18,10

11. Śpiewajcie* JHWH, który mieszka na Syjonie*, opowiadajcie wśród narodów o Jego dziełach. **lub: wystawiać śpiewem²¹⁶⁷; **por. Ps 20,2****

12. Bo On szuka* krwi i pamięta o nich, i nie zapomina wołania strapiionych*.

**lub: dopomina się krwi - myśli nawigujące do Mściciela krwi?* Ełk 11,50;

**lub: w Księżym Liczb 39,9-34? lub do Rdz 9,5* 2Sm 16,8;

**lub: potężnych, biednych⁹⁰³⁵* Ps 12,5; Prz 1,11

13. Zmiluj* się nade mną, JHWH, spójrz, jak mnie uciskają⁶⁰⁴⁰ ci, którzy mnie niena-

widza, Ty, który podnosisz mnie z bram⁴⁸⁰
śmierci⁴⁹⁴; Hi 38,11; Ps 107,18; Iz 38,10

^{*lub: k.q. okazać przychylność, laskawość, miłosierdzie²⁶⁰³}
^{**tj. bramy Szeolu - por. Mt 16,18 porównaj kontrastowe zestawienie z „bramami córki Syjonu” z w. 14-tego}

14. Bym głosił wszelką Twoją chwałę⁴⁸¹ w bramach córki Syjonu⁴⁸², będę się radował Twoim zbawieniem³⁴⁴⁴. 2Krl 19,21; Iz 1,8; 37,22

^{*tj. w bramach Jerozolimy, określenie pada tylko raz w Ps}

15. Poganie⁴⁸³ wpadli w dół⁷⁸⁴⁵, który wykopal; w sidiach⁷⁶⁶⁸, które skrycie²⁹³⁴ zastawili, uwięzła⁹²⁰ ich noga⁷⁷². Ezd 6,21; Ps 35,8; 43,1;

^{*lub: narody, ludy, grupy etniczne, nie-Żydzi¹⁴⁷¹ Prz 26,27}

16. JHWH dał się poznać³⁰⁴⁵, gdy odbył sąd, w dzieła⁶⁴⁷ swoich rąk wpadł niegodziwy⁷⁵⁶³. Higgajon⁴⁸⁴. Sela⁵⁵⁴². Ps 19,15; 92,3; Lm 3,62

^{*lub: rzecz godna rozmyślenia, rozważania, zadumy¹⁹⁰²}

17. Niegodziwi zawrócą do Szeolu⁴⁸⁵, wszystkie narody⁴⁸⁶, które zapominają⁷⁹¹³ Boga.

^{*por. Ps 6,5⁷⁵⁸⁵; **u 15⁷ Ps 55,15; Mt 5,29; Łk 12,5; 2Tes 1,7}

18. Bo ubogi nie będzie zapomniany na zawsze, nadzieja nędzarzy nie zginie na wieki.

19. Powstań⁶⁹⁶⁵MP, JHWH! Niech nie triumfuje⁴⁸⁷ człowiek³⁷⁶, niech narody¹⁴⁷¹ zostaną osadzone⁸¹⁹⁹KN przed Twoim obliczem⁶⁴⁰.

^{*lub: aby człowiek nie był mocny⁸¹⁰ 2Krn 14,11; Hi 4,17}

20. JHWH, zeslij⁷⁸⁹⁶ na nie przerażenie⁴¹⁷², aby narody¹⁴⁷¹ poznały³⁰⁴⁵, że są tylko ludźmi⁵⁸². Sela⁵⁵⁴². Iz 31,3; Ez 28,2,9; Dz 12,22-23

10 Dlaczego JHWH stoisz⁵⁹⁷⁵ z daleka? Dlaczego ukrywasz⁴⁸⁸ się w czasie niedoli? ^{*lub: będziesz stał w odległości, będziesz się ukrywał⁵⁹⁵⁶}

2. Ubogi płonie⁴⁸⁹ z powodu pychy⁴⁹⁰ niegodziwego⁷⁵⁶³, niech niegodziwi zostaną schwytani⁸⁶¹⁰ w knowania⁴⁹¹, które obmyślił²⁸⁰³.

^{*lub: k.q. palić, żarliwie zabiegać¹⁸¹⁴, **lub: wyniosłości¹³⁴⁶}

^{**lub: intrygi, podstępne plany, zamysły, zmywy, rozważa⁴²⁹⁹}

3. Bo niegodziwy⁷⁵⁶³ pysni się pragnieniem swojej duszy, a chciwiec¹²¹⁴ błogosławi⁴⁹² i pogardza⁵⁰⁰⁶ JHWH. ^{*eufemizm: bliźni? - por. Hi 2,5}

4. Niegodziwy z wyniosłością⁴⁹³ na twarzy, nie będzie dociekał⁴⁹⁴! Nie ma Boga, taka jest cała jego roztropność⁴⁹⁵. Wj 5,2; Ps 14,1;

^{*idiom: z powodu zadzierania swojego nosa Ps 53,1; J 5,40}

^{**lub: k.q. szukać (Boga), dowiadywać się, radzić¹⁸⁷⁵, **u 2⁵⁸⁸}

5. Jego drogi zawsze są pokretné⁴⁹⁶, Twoje sądy⁴⁹⁴¹ są daleko od niego, sapie na wszystkich swoich wrogów. ^{*lub: powodujące ból²³⁴² - YLT}

6. Mówi w swoim sercu: Nie zachwieję się⁴⁹⁷, nie zaznam udręki⁴⁹⁸ z pokolenia na pokolenie. ^{*lub: nie będę poruszony⁴¹³¹, **zł, niedola, krzywdą⁷⁴⁵¹}

7. Jego usta pełne są przekleństw, zdrady⁴⁸²⁰ i podstępu⁸⁴⁹⁶, pod jego językiem gnieździ się krzywda⁵⁹⁹⁹ i nieprawość⁶²⁰⁵. Rz 3,14

8. Siedzi w zasadzce w osadach⁴⁹⁹, z krzyżą morduje niewinnego⁵³⁵⁵, jego oczy wypatrują nieszczęśliwego²⁴⁸⁹. Ps 17,11; 64,4;

^{*tj. siedziba, wieś, miasto, osada²⁶⁹¹ Ps 94,6; Prz 28,15}

9. Będzie czyhał⁶⁹³ w kryjówce⁴⁹⁹ jak lew⁷³⁸ w zaroślach; czyha⁶⁹³, by schwycić ubogiego⁵⁰⁰, porywa i wciąga ubogiego⁵⁰¹ w swoją sieć.

^{*lub: tajemnym miejscu⁴⁵⁶⁵, **biedny, udręczony⁶⁰⁴¹}

10. Schyla się, zniża się⁵⁰², w jego moc wpada nieszczęśnik²⁴⁸⁹. ^{*lub: chytrze się korzy (unizma)⁷⁸¹⁷}

11. Mówi w swoim sercu: Bóg zapomniał, zakrył swoje oblicze, nigdy⁵⁰³ nie zobaczy⁷²⁰⁰.

^{*lub: nie zobaczy do końca życia Ps 64,5; 73,11; Hi 22,13-14}

12. Powstań⁴⁹⁶⁵, JHWH Boże, podnieś swoją rękę⁵⁰⁴; nie zapominaj o ubogich⁵⁰⁵. Mi 5,9

^{*idiom: zacznij działać; **lub: o uciśnionych⁶⁰³⁵6041}

13. Dlaczego niegodziwy⁴⁹⁶ znieważa Boga? Mówi w swoim sercu: Nie będziesz prowadził⁴⁹⁶ dochodzenia¹⁸⁷⁵. Ps 74,10,18; Łk 10,16

^{*lub: bezbożny, nieprawy, winny, przestępczy⁷⁵⁶³}

14. Lecz Ty widzisz utrapienie i patrzysz na krzywdę, aby wiać⁴⁹⁷ sprawę⁴⁹⁸ w swoje ręce⁵⁰⁶. Na Ciebie zdaje się nieszczęśnik²⁴⁸⁹, Ty przychodzisz z pomocą⁵⁸²⁶ sierocie³⁴⁹⁰. ^{**dost.: rękę}

^{*lub: położyć na⁵⁴¹⁴, **dost.: przy Tobie zostawi⁵⁹⁰¹ (siebie)}

15. Złam ramię⁴⁹⁹ niegodziwego i złego, dochodzi¹⁸⁷⁵ jego nieprawości⁷⁵⁶², aż się jej nie znajdzie⁵⁰⁷. ^{*idiom: pozbaw siły; **lub: aby go nie było⁴⁶⁷²}

16. JHWH jest Królem na wieki wieków, z Jego ziemi zginęły⁵⁰⁸ narody⁵⁰⁹. Ps 29,10; Iz 33,22

^{*lub: zginąć⁶, **poganie, narody, nie-Żydzi¹⁴⁷¹}

17. Ty rozumiesz⁸⁰⁸⁵ pragnienia pokornych⁵¹⁰, JHWH, utwierdzisz³⁵⁵⁹ ich serca³⁸²⁰, nakłoniś⁷¹⁸¹ swoje ucho²⁴¹; ^{*lub: unizony, biedny, słaby⁹⁰³⁵}

18. Aby bronić sieroty³⁴⁹⁰ i udręczonego, by śmiertelny⁵¹¹ człowiek⁵⁸² już więcej nie wzbudzał strachu⁵¹². Pwt 10,18; Jk 1,27

^{*dost.: człowiek z ziemi; **lub: powodował drzenia⁶²⁰⁶}

11 Przewodnikowi chóru. Psalm Dawida. W JHWH pokładam ufność⁵¹³: Jakże więc możecie mówić⁵¹⁴ mojej duszy⁵¹⁵: Uciekaj jak ptak na swoją górę⁵¹⁶? Ps 2,12; 25,2

^{*lub: szukam ucieczki²⁶²⁰ Ps 7,1; **hebr.: nefes⁵³¹⁵ Ps 3,2⁵¹⁷}

^{**lub: kryj się ptaku na swojej górze, ...na górze jak ptak}

2. Bo oto niegodziwi⁵¹⁶ napinają luk, kładą strzałę na cięciwę³⁴⁹⁹, aby w ciemności strzelać do tych, którzy są prawego⁵¹⁷ serca³⁸²⁰.

^{*lub: prostolinijnego, szczerzego, sprawiedliwego³⁴⁷⁷ Ps 7,10}

3. Gdy* zburzone są fundamenty**³⁶⁶, co uczyni sprawiedliwy³⁶⁶? **lub: gdyż* Ps 82,5; 2Tm 2,19;
***lub: podstawa, wsparcie, podpora*^{835E} Ez 30,4
****lub: prawy, pobożny, zgodny z prawem, słuszny*^{666E}

4. JHWH *jest* w swoim świętym przybytku*, tron JHWH *jest* w niebie, Jego oczy patrzą, Jego powieki badają⁹⁷⁴ synów ludzkich**.
**lub: w świątyni*¹⁹⁶⁴ *Jego świętości* Ps 2,4; 103,19; Iz 66,1;
***dost.: człowieka*¹²⁰ - *l. poj. hebr.: adam* Mt 5,34; Obj 4,2

5. JHWH doświadcza* sprawiedliwego, ale zniechęcił duszę** niegodziwego⁷⁵⁶³ i tego, kto kocha¹⁵⁷ bezprawie**.
Ps 26,2; 139,1-2
**lub: k.g. badać, doświadczać, próbować, przeprowadzać próbę*⁹⁷⁴
***lub: ... Jego dusza nienawidzi niegodziwego ...*

****lub: gnął, krzywdą, okrucieństwem, niesprawiedliwością*²⁵⁵⁵

6. Ześle deszcz⁴⁹⁵ na niegodziwych⁷⁵⁶³ puląpkę* ognia i siarki, a pałac²¹⁵² wicher** będzie udziałem ich kielicha.
Rdz 19,24; Ez 38,22
lub: siodło, pulapka na płaki, potrzask*⁶³⁴¹, ***hebr.: ruda*⁷³⁰⁷ - *Rdz 8,1

7. Bo sprawiedliwy JHWH kocha sprawiedliwych⁶⁶⁶⁶, prawy³⁴⁷⁷ ujrzy²³⁷² Jego oblicze*.
**lub: prawi*³⁴⁷⁷ będą *wpatrywać się w Jego oblicze* Ps 45,7

12 Dla przewodnika chóru. Na Seminit* Psalm Dawida. **na (lub o) oktawę (niższą?)*⁸⁰⁶⁷

1. Ratuj*, JHWH, bo już nie ma pobożnego²⁶²³, zniknęli** wierni⁵³⁹ spośród synów ludzkich**.*
**lub: zbaw, wyzwól, ocal*³⁴⁶⁷; ***zabraknąć, osiągnąć kres*¹⁵⁸⁴, ****dost.: człowieka*¹²⁰ - *l. poj. hebr.: adam* Iz 59,4; Rz 11,3

2. Wszyscy ludzie* mówią kłamstwo⁷⁷³ do bliźniego, mówią schlebającymi wargami i z rozdwojonym** sercem³⁸²⁰.
1Km 12,33; Jk 1,8; 4,8
**dost.: (każdy) człowiek* - *l. poj. hebr.: jedynym* - *w sercu*³⁸²⁰ *i sercem (inym)* tj. obłudnie, nieszczerze, oszukiwano, kłamliwie

3. Niech JHWH wytnie³⁷⁷² wszystkie wargi schlebające* i język mówiący wyniosłość*.
**dost.: gładkie*²⁵¹³, ***szorstki, straszny, wielki*¹⁴¹⁹ Ps 58,7-10

4. Którzy powiedzieli: Naszym językiem zwyciężymy*, nasze wargi są naszą własnością**, kto jest naszym panem¹¹³⁷?
Wj 5,2; Jr 18,18; Jk 3,5
**lub: nasz język jest silny*¹³⁹⁶; ***nasze wargi są za nami*

5. Ze względu na ucisk ubogich⁶⁰⁴¹ i jęk nędzarzy³⁴ teraz powstane – mówi JHWH – postawię w bezpiecznym* miejscu tego, który wzdycha⁶³¹⁵ za nim**.*
**domyśl.: o bezpiecznym ...*
**lub: wyzwolenie, dobrobyt, zwycięstwo, ratunek*³⁴⁶⁸

6. Słowa JHWH to słowa czyste²⁸⁸⁹ jak srebro³⁷⁰¹ wypróbowane⁶⁸⁸⁴ w ziemnym tyglu*, siedmiokrotnie** oczyszczone²²¹².
2Sm 22,31;
**lub: w glinianym*⁷⁷⁶ *piecu*³⁹⁴⁸ Ps 18,30; Prz 30,5

**czyli całkowicie, *w myśli hebr. liczba 7 oznacza pełnię*

7. Ty, JHWH, będziesz ich strzeż⁸¹⁰⁴*, zachowasz⁵³⁴¹ od tego złego pokolenia¹⁷⁵⁵ aż na wieki⁵⁷⁶⁹.
Ps 119,89; Mt 24,35; Łk 21,33

8. Niegodziwi⁷⁵⁶³ krążą wokół⁵⁴³⁹, gdy podłość²¹⁴⁹ synów ludzkich* zostaje wywyższona*. **dost.: człowieka*¹²⁰ - *por. u: I***, ****lub: podnosi się*⁷³¹¹

13 Dla przewodnika chóru. Psalm Dawida. Jak długo, JHWH? Czy zawsze⁵³³¹ będziesz o mnie zapominał? Jak długo będziesz ukrywał przede mną swoje oblicze?

2. Jak długo będę układał⁷⁸⁹⁶ plany* w swojej duszy⁵³¹⁵ i codziennie *nosił* smutek** w sercu? Jak długo mój wróg będzie się wynosił⁷³¹¹ nade mną? **szukał rady*⁶⁰⁹⁸, ***lub: żal, ból, udreknę*³⁰¹⁵

3. Spójrz i wysłuchaj mnie, JHWH, mój Boże! Oświeć* moje oczy, bym nie zasnął** w śnie śmierci*; **lub: rozjaśnij*²¹⁵ Mt 9,24; Dz 13,36
**dost.: zasnął śmiercią - idiom: umarł - por. J 11,11; Ikor 15,34*

4. By mój wróg⁵³⁴¹ nie mówił⁵⁵⁹: Zwyciężyłem* go! Aby moi nieprzyjaciele** nie radowali¹⁵²³ się, gdy się zachwieje⁴¹³¹.
Ps 22,8; 89,42

**lub: k.g. przemieć, pokonać*³²⁰¹, ***ci, którzy mnie uciekają*⁶⁸⁶²

5. Lecz ja⁵⁸⁹ zaufałem⁹⁸² Twojemu miłosierdziu*, niech raduje¹⁵²³ JUS się moje serce³⁸²⁰ w Twoim zbawieniu**.*
**lub: Twoim ocaleniem*^{3444AK}
**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, zyczliwość*²⁶¹⁷

6. Będę śpiewał⁷⁸⁹¹ JHWH, bo⁵⁵⁸⁸ obdarzył* mnie dobrem*. **lub: k.g. okazał usypianolomność*¹⁵⁸⁰

14 Dla przewodnika chóru. Dawidowy. Głupi powiedział w swoim sercu: Nie ma Boga. Są zepsuci*, popełniają obrzydliwe** czyny. Nie ma *nikogo*, kto by czynił dobro.
**dost.: zepsuli się*⁷⁸⁴³, ***lub: ohydne*⁸⁵⁸¹ Ps 53,1; Rz 3,10-12

2. JHWH spojrział z niebios na synów ludzkich*, aby zobaczyć, czy jest ktoś rozumny i szukający Boga. **dost.: człowieka*¹²⁰ Ps 11,4; 102,20

3. Wszyscy zбочyli* z drogi, wszyscy razem** znikczemnieli^{444IKN}. Nie ma *nikogo*, kto by czynił^{2131PAR} dobro²⁸⁹⁶, nie ma ani jednego.
**lub: odwrócili się*⁵⁴⁹³, ***równocześnie*³¹⁶² Ps 53,4; 119,176; Hi 15,16; Prz 20,9; Kaz 7,20; Iz 53,6; Rz 3,10-13

4. Czy nie mają poznania* wszyscy czyniący nieprawość, jedzący mój lud, *tak jak zjedli chleb, a JHWH nie wzywają?* Ps 79,6; Iz 64,7;
**dost.: czy nie poznali, czy nie wiedzą*³⁰⁴⁵ Jr 10,25; Mi 3,2-3

5. Tam zdarzeli z przerażenia*, gdyż Bóg *jest* pośród sprawiedliwego⁶⁶⁶² pokolenia**.*
**lub: strach, bójźn, przerażenie*⁶³⁴³, ***rodu, generacji*¹⁷⁵⁵

6. Szydzicie z rady⁶⁰⁹⁸ ubogiego, ale* JHWH *jest* jego ucieczką*. Ps 46,1; Prz 14,26;
**lub: gdyż, tak*¹³⁵⁸; ***schronieniem*⁴²⁶⁸ Jr 17,17; JI 3,16

7. Kto* da z Syjonu zbawienie³⁴⁴⁴ Izraela? Gdy** JHWH odwróci niewolę swojego ludu,

niech raduje⁸⁸⁸ się Jakub³²⁹⁰ i rozweseli⁸⁸⁸⁸ się Izrael³⁴⁷⁸. ^{*lub: oby;} ^{**kiedy;} ^{***por: Ps 53,6} ^{Ps 53,6}
^{****lub: być zadowolonym, unosić się radością} ⁸⁰⁵⁵, ^{promienieć} ⁸⁸⁰⁴¹

15 Psalm⁴²¹⁰ Dawida. JHWH! Kto będzie przebywał⁸ w Twoim namiocie⁸? Kto będzie mieszkał⁷⁹³¹ na Twojej świętej górze?
^{*lub: k.g. przebywać tymczasowo} ¹⁴⁸¹ Ps 27,4; 61,4; Dn 9,16
^{**myśl nawigujące do świątyni (przybytku) na pustyni - Hbr 8,2}

2. *Ten, kto chodzi⁸ nienagannie⁸⁵⁴⁹ i czyni^{PAR} sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴, mówi prawdę⁸⁷¹ w swoim sercu³⁸²⁰;* Ps 1,1; Prz 28,18; Iz 33,15-16; Ef 2,10

^{*metafora sposobu życia, postępowania, dok. wyborów - Rz 6,4}

3. *Kto nie obmawia⁷²⁷⁰ swoim językiem³⁹⁵⁶, nie czyni⁸²¹³ swojemu bliźniemu⁷⁴⁵³ zł⁷⁴⁵¹, nie znieważa⁸ swojego sąsiada⁸⁸.* Pr 3,29; 10,18
^{*lub: nie podniósł się} ⁵³⁷⁵, ^{**być blisko, być spokrewniony} ⁷¹³⁸

4. *Wzgardzonego³⁹⁸⁸ w jego oczach – odrzuci⁸, a uczci⁸⁸ tych, co się boją JHWH; choć przysięga⁷⁶⁵⁰ na własną niekorzyść⁸⁸⁸, to nie zmieni⁴¹⁷¹ przysięgi;* Rdz 24,37; Wj 13,11
^{*lub: nie traktować z szacunkiem, gardzić} ⁴⁰⁵⁹, ^{**otoczyć chwałą} ³⁵¹³
^{***lub: wyrządza sobie zło} ⁷⁴⁸⁰ Ps 128,1; Prz 14,2; Dz 10,2

5. *Nie daj⁵⁴¹⁴ srebra⁸ na łabędzi⁸ i nie bierz⁸ łapówki⁸⁸⁸⁸ przeciwko niewinnemu⁵³⁵⁵. Tak postępujący, nigdy⁵⁷⁶⁹ się nie zachwieje⁴¹³¹.*
^{*idiom: srebra jako środka płatniczego; **pożyczania na procent - por. Wj 22,24 lub na wysoki procent - por. Kpł 25,35-37}
^{***lub: daru} ⁷⁸¹⁰ Pwt 23,19; Ne 5,2; Ps 16,8; Iz 33,15; Mt 26,15

16 Miktam⁸ Dawida. Strzeż⁸¹⁰⁴ mnie, Boże, bo Tobie ufam⁸⁸¹! ^{*lub: złoty psalm, złota myśl} ⁴³⁸⁷, ^{**lub: w Tobie szukam schronienia} ²⁶²⁰ - Ps 7,1*

2. *Powiem⁸ do JHWH: Mój PANIE¹³⁶, Ty jesteś moim dobrem²⁸⁹⁶, nie ma nikogo¹⁰⁷⁷ ponad⁵⁹²¹ Ciebie⁸⁸;* ^{*dost.: powiedziałas (duszo?) - por. Ps 42,6; 43,5}
^{**lub: dobroć moja nie przynosi Ci korzyści - u. 3*} Ps 73,25

3. *W świętych⁸, którzy są na ziemi, i dostojnych⁸⁸, w nich jest całe moje upodobanie²⁶⁵⁶.*
^{*lub: lecz świętym} ⁶⁹¹⁸ (domyśl: przynosi korzyść); ^{**i: wielcy} ¹¹⁷

4. *Rozmnożą się cierpienia⁶⁰⁹⁴ tych, którzy chodzą za obcymi bogami⁸. Nie wyleją im⁸ ofiar z krwi i nie wymówię⁸⁸ ich imion swoimi ustami⁸⁸⁸⁸.* ^{*tj. obcym bogom; **dost.: nie wezmę} ⁵³⁷⁵
^{***wyrażenie odnosi się do składania przysięgi? - Wj 20,7; Pwt 5,11}

5. *JHWH jest dziełem mojego dziedzictwa⁸ i kielicha⁸⁸; Ty mocno trzymasz⁸⁸⁸ mój los⁸⁸⁸⁸.*
^{*lub: dział, udział, część, terytorium, mienie, nagroda} ²⁵⁰⁶
^{**idiom: moim zabezpieczeniem i powodzeniem - Wj 23,5}
^{***idiom: chronisz, podtrzymujesz} ³⁸⁵¹, ^{****tj. przeznaczenie}

6. *Sznury miernicze wyznaczyły⁸ mi bardo przyjemne miejsca i miłe jest moje dziedzictwo⁸.* ^{*dost.: upadły - myśl nawigujące do rzucania losów} ⁵³⁰⁷
^{*lub: majątek, dziedzictwo, mienie, własność, posiadanie} ⁵¹⁵⁹

7. *Będę błogosławił⁸ JHWH, który⁸³⁴ udzielił mi rady³²⁸⁹, bo nawet w nocy³⁹¹⁵ pouczają³²⁵⁶ mnie moje nerki⁸⁸⁸.* ^{*lub: stawiał} ¹²⁸⁸ - Rdz 9,26* Obj 2,23
^{**w myśli hebr. nerki to siedlisko uczuć lub sumienia} ³⁶²⁹

8. *Stawiam⁷⁷³⁷ JHWH zawsze przed oczami⁸; skoro On jest po mojej prawicy, nie zachwieję⁸⁸ się.* ^{*lub: przed sobą} ⁵⁰⁴⁸, ^{**nie będę poruszony} ⁴¹³¹

9. *Dlatego cieszy⁸⁰⁵⁵ się moje serce⁸ i wykrzykuje⁸ z radości⁵²³ moje wnętrze³⁵¹⁹, a moje ciało odpocznie⁷⁹³¹ bezpiecznie.* Ps 30,12; Dz 2,25

10. *Nie pozostawisz bowiem mojej duszy⁵³¹⁵ w Szeolu⁸ ani nie dopuścisz swojemu świętemu⁸⁸, aby zobaczył zniszczenie⁸⁸⁸.* Mt 12,40;

^{*por. Ps 6,5}, ^{**lub: Świętemu} ²⁶²³ ^{psalm przorozy} ^{uszkadzający na Mesjasza;} ^{***lub: grób} ⁷⁸⁴⁵ Dz 2,27

11. *Dasz mi poznać drogę⁸ życia, pełnię radości przed Twoim obliczem, rozkosz⁸⁸ po Twojej prawicy na zawsze⁸⁸⁸.* Hi 36,11; Obj 22,4
^{*por. Ps 1,1}, ^{**lub: studycz} ⁵²⁷³, ^{***na wieki} ⁵³³¹

17 Modlitwa⁸ Dawida. Wysłuchaj JHWH mojej słusznej⁶⁶⁶⁴ sprawy, zważ⁷¹⁸¹ na moje wołanie⁷⁴⁴⁰, nakłoń³⁸ ucha na modlitwę⁸ płynącą z moich niepodstępnych⁴⁸²⁰ ust!

^{*termin szczyt, na początku psalmów o charakterze poetyckim} ⁸⁶⁰⁵

2. *Niech wyrok⁸ o mnie wyjdzie sprzed Twojego oblicza⁶⁴⁴⁰, niech Twoje oczy⁵⁸⁶⁹ urzą⁸ to, co prawe⁴³³⁹.* ^{*lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie} ⁴⁹⁴¹

3. *Doświadczyłeś⁸ moje serce, nawiedziłeś⁸⁸⁸⁸ mnie noca, wypróbowałeś⁸⁸⁸ mnie ogniem⁶⁸⁸⁴, ale nic nie znalazłeś. Postanowiłem⁸⁸, że moje usta nie dopuszczą⁸⁸ się wykroczenia⁸⁸.* Dn 9,11
^{*lub: poddałeś próbie} ³⁷⁴, ^{**k.g. przejść, przekroczyć (prawo)} ⁵⁶⁷

4. *Co do czynów⁶⁴⁶⁸ ludzkich⁸, dzięki słowom Twoich ust ustrzegłem⁸¹⁰⁴ się dróg przestępcy⁸⁸.* ^{*dost.: człowieka} ¹²⁰, ^{**lub: człowieka gwałtownego} ⁶⁵³⁰

5. *Zatrzymaj⁸⁵⁵¹ moje kroki na Twoich drogach, aby nie zachwiały⁴¹³¹ się moje stopy⁸.*
^{*lub: oby trzymały się kroki moje ...} Hi 23,11

6. *Wołam⁸ do Ciebie, Boże⁴¹⁰, bo mi odpowiesz⁶⁰³⁰. Nakłoń⁸ ku mnie swoje ucho, usłysz⁸⁸⁸ moje słowa⁵⁶⁵.* ^{*lub: używam} ⁷¹²¹, ^{**wysłuchaj} ³⁰⁸⁵ Ps 99,6

7. *Okaż swoje miłosierdzie²⁶¹⁷. Ty, który wybawiasz⁸ ufających²⁶²⁰ Tobie od tych, którzy powstają⁶⁹⁶⁵ przeciwko Twojej prawicy⁸⁸.*

^{*dost.: Zbawco ufających} Wj 15,11-13
^{**idiom: przeciwko Twojej mocy, autorytetowi, władzy}

8. *Strzeż⁸¹⁰⁴ mnie jak żnycia oka⁸, ukryj⁵⁶⁴¹ mnie w cieniu swoich skrzydeł⁸⁸⁸.* Pwt 32,10; Za 2,12
^{*dost.: mój córki twójgo oka - idiom: czyli żnycia oka}
^{**symbol ochrony lub schronienia - por. Sdz 9,15; Mt 23,37}

9. *Przed obliczem⁶⁴⁴⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³, któ-*

rzy mnie gnębą, przed wrogami³⁴¹ mojej duszy, którzy mnie otaczają*.

**lub: chodzić wokół, ograżać, w k.p. zedrzyć (skórę)*⁵³⁶²

10. Okryli się swoim tłuszczem*, wyniosło** moią swoimi ustami. ***lub: zuchwałe*¹³⁴⁸ Pwt 32,15

**idiom: w swoim tłuszczu się zamknęli - w buncie*²²⁴⁵⁹

11. Gdy ruszamy* - otaczają⁵⁴³⁷ nas, swoimi oczami wodzą*, by nas powalić na ziemię.

**dost.: na nasze kroki teraz; **lub: kierują na, zwracają, kładą*⁷⁸⁹⁶

12. Podobni są do lwa⁷³⁸ pragnącego łupu²⁹⁶³, do lwiątk³⁷¹⁵ siedzącego³⁴²⁷ w ukryciu⁵⁶⁶⁵.

13. Powstań*, JHWH, wystąp przeciwko jego obliczu⁶⁴⁴⁰ i powal* go, swoim mieczem²⁷¹⁹ uratuj* moją duszę⁵³¹⁵ przed niegodziwym⁷⁵⁶³.

**por: Ps 3,1-3; **lub: rzuc go na kolana, skłoń do ugięcia się*⁷⁶⁶

***lub: pomóż uciec, doprowadź w bezpieczne miejsce, ocal*⁶⁴⁰³

14. A swoją ręką JHWH, od ludzi, od ludzi tego świata*, których dział⁵⁰⁶ jest w tym życiu⁴¹⁶, a których brzuch** napelniasz swoimi skarbami³⁸⁸, tak że nasycą się synowie¹¹²¹, a nadmiar³⁸⁸ pozostawia swoim dzieciom⁵⁷⁶⁸.

**lub: ludzi tego wieku (okresu czasu)*²⁴⁶⁵ - *por: Eł 2,2-3*

***por: Ps 3,1-3; **lub: rzuc go na kolana, skłoń do ugięcia się*⁷⁶⁶

lub: ciasto, głębinę*⁹⁹⁰, *(tym co) ukryte*⁶⁸⁴⁰ a Twój skarb - (czyli Twój wierni) - napelnisz ich brzuch - EIB¹³⁶, ****lub: resztkę*

15. Ja natomiast ze względu na sprawiedliwość* ujrzę²³⁷² Twoje oblicze, a gdy się obudzę⁶⁹⁷⁴, nasycę się Twoim podobieństwem**.

**dost.: w sprawiedliwości; **kształt, obraz, forma, widok*⁸⁵⁴⁴

Iz 26,19; Ez 37,1-14; Dn 12,2

18 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. *Psalm* służby⁵⁶⁵⁰ JHWH, Dawida, który wypowiedział do JHWH słowa tej pieśni, w dniu gdy go JHWH ocalił³³⁷ z rąk wszystkich jego wrogów³⁴¹ i z ręki Saula*. Powiedział wtedy: Będę Cię miłował²³⁵⁵, JHWH, mocą²³⁹¹ moja.

**tł. „upragniony”*⁷⁵⁸⁶ 2Sm 22,1-51; Ps 36,1; 144,10

2. JHWH moją skałą, moją twierdzą i wybawicielem⁶⁴⁰³. Mój Bóg moja opoka, której będę ufal²⁶²⁰, moją tarzą i rogiem* mojego zbawienia, moją warownią**.

**Wj 27,2; Pwt 33,17; **symbol zwycięskiej władzy i mocy*⁷¹⁶¹, 2Sm 22,2; Ps 28,1;

***lub: twierdzą wysoko położoną*⁴⁸⁶⁹ Jr 48,25; Eł 1,69

3. Zawolałam⁷¹²¹ do JHWH, który jest godny chwały¹⁹⁸⁴, a będę wybawiony³⁴⁶⁷ od moich wrogów³⁴¹.

1Krn 23,30; Ps 8,2; Iz 63,1

4. Ogarnęły mnie powrozy²²⁵⁶ śmierci i zatrwożyły¹²⁰⁴ mnie potoki bezbożnych*. Ps 116,3

**dost.: Beliala - idiom: ludzie niegodzawi, bezbożni, bezwartościowi*

5. Powrozy Szeełu⁷⁵⁸⁵ mnie opłoty, pochwyliły mnie sidła⁴¹⁷⁰ śmierci⁴¹⁹⁴. Ps 32,6; Dz 2,27

6. W moim utrapieniu⁶⁸⁶² wzywałam JHWH i wołałam do mojego Boga. Ze swojej świąty-

ni usłyszał mój głos, a moje wołanie dotarło przed Jego oblicze⁶⁴⁴⁰, do Jego uszu.

7. Wtedy ziemia poruszyła się i zadrżała, a posady* gór zatrzęsły się i zachwiały, bo On się rozgniewał**.

**lub: fundamenty*⁴¹⁴⁶, ***spomieważ rozpalit się Jego gniew*

8. Z Jego nozdrzy* unosił się dym, z Jego ust buchnął ogień trawiący, węgle zapaliły się od niego.

Ps 89,46; Iz 5,24; Ez 22,31; 38,19

**obrazy metafor: porównaj podobne w: Oz 13,7; Iz 31,5; Lb 24,8*

9. Nachylił niebios¹ i zstąpił, a chmura burzowa⁶²⁰⁵ była pod Jego stopami.

10. Dosiadł cheruba* i latał⁷⁷⁴; pomknął¹⁶⁷⁵ na skrzydłach³⁶⁷¹ wiatru⁷³⁰⁷.

Ps 99,1; 2Sm 22,11

**stworzenie duchowe przedstawiane jako stróż Edenu reprezentujące chwałę Bożą i Jego majestaj*³⁷⁴² - *Rdz 3,24; Ez 10,3*

11. Z ciemności²⁸²² zrobił sobie ukrycie⁵⁶⁴³, namiotem⁵⁵²¹ wokół Niego były ciemne wody i gęste obłoki niebios⁷⁸³⁴.

Pwt 4,11; Ps 27,5; 97,2

12. Przed* Jego blaskiem⁵⁰⁶¹ rozszły⁵⁶⁷⁴ się Jego obłoki, grad i węgle ogniste⁷⁸⁴.

Ha 3,4

**lub: od jasności (która jest przed Nim) rozszły się Jego chmury*

13. I zagrzmiął JHWH na niebiosach, Najwyższy⁵⁹⁴⁵ wydał swój głos⁶⁰⁶³, grad i węgle¹⁵¹³ ogniste⁷⁸⁴.

**lub: w niebiosach*⁸⁰⁶⁴ Rdz 14,18; Lb 24,16

14. Wypuścił swoje strzały i rozproszyl ich, cisnął⁷²³² błyskawice i ich rozgromił*. Ps 144,6

**lub: k.q. zmieszać, wprowadzić w zamęt*²⁰⁰⁰ - *por: Wj 14,24*

15. I ukazały się łożyska⁶⁵⁰ wód, i odsłoniły się fundamenty⁴¹⁴⁶ świata⁸¹⁹⁸ od Twojego namięnienia*, JHWH, i od podmuchu technienia⁷³⁰⁷ Twoich nozdrzy**.

2Sm 22,16; Ps 50,14;

**por: Ps 89,11-3; **lub: nagany, groźby, zagrożenia*¹⁶⁰⁶ Kaz 7,5;

***lub: nos, gniew, metaforyczne - fuknąć gniewnie*⁶³⁹ Iz 30,17

16. Posłał z wysoka, chwycił³⁹⁴⁷ mnie, wyciągnął⁴⁸⁷¹ mnie z wielkich* wód. **lub: ogromny*⁷²²⁷

17. Ocali* mnie przed mym potężnym⁵⁷⁹⁴ wrogiem³⁴¹ i od tych, którzy mnie nienawidzą⁸¹³⁰, ponieważ byli silniejsi⁵⁵³ ode mnie.

**lub: k.h. wyzwolić, wyratować, wyswobodzić, wyrwać*³³³⁷

18. Wystąpili* przeciwko mnie w dniu¹¹¹⁷ mojego utrapienia³⁴³, lecz JHWH był moją podporą⁴⁹³⁷.

**lub: stawić czoła, stanąć twarzą w twarz*⁶⁹²³

19. Wyprowadził³³¹⁸ mnie na miejsce przestronne*, wybawił²⁵⁰² mnie, bo mnie sobie upodobał**.

**lub: szerokie, obszerne*⁴⁸⁰⁰ Ps 31,8; 118,5

***lub: rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w*²⁶⁵⁴

20. JHWH nagrodził¹⁵⁸⁰ mnie według mojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, oddał⁷⁷²⁵ mi według czystości* moich rąk³⁰²⁷.

Ps 18,24; 58,11

**lub: nieskazitelności - słowo używane najczęściej w znaczeniu czystości duchowej a nie fizycznej*¹²⁵² - *Hi 9,30; 22,30*

21. Strzegłem* bowiem dróg JHWH i nie odstąpiłem niegodziwie⁷⁵⁰¹ od mego Boga.
*lub: poniewać zachowywałem⁸¹⁰⁴ 2Sm 22,22; Ps 18,21

22. Bo miałem przed oczami wszystkie Jego nakazy* i nie odrzucałem od siebie Jego ustaw²⁷⁰⁸. *lub: sądy (decyzje prawne), wyroki, prawa⁴⁹⁴¹

23. Byłem przed Nim nienaganny* i ustrzegłem⁸¹⁰⁴ się przed występkiem⁵⁷⁷¹.
*lub: bez skazy, posiadający uczciwość, być kompletnym⁸⁵⁴⁹

24. Dlatego JHWH oddał mi zgodnie z moją sprawiedliwością⁶⁶⁶⁴, zgodnie z czystością¹²⁵² moich rąk przed Jego oczami. Ps 24,4

25. Z wiernym* będiesz postępował wiernie²⁶¹⁶, a z człowiekiem¹³⁹⁹ nienagannym* będziesz postępował nienagannie⁸⁵⁵². Mt 18,33;
*hebr.: chasid - święty, bogobojny, wierny⁶²³ Łk 6,36-37
*lub: bez skazy, posiadający uczciwość, być kompletnym⁸⁵⁴⁹

26. Z czystym¹³⁰⁵ okażesz się czysty, a względem przewrotnego⁶¹⁴¹ postąpisz sprytnie*.
*lub: zmagać się, być skróconym, być sprytnym. Ps 101,4; działać zawile, prowadzić wielkie zmaganie⁶⁶¹⁷ - Rdz 30,8 w k.h.p. udowodnić nieszczerosć, przebiegłość³⁷⁶⁴² Tl 1,15

27. Gdyż Ty wybawisz lud⁵⁹⁷¹ strapiiony*, a wyniosie⁷³¹¹ oczy poniżysz³⁰⁸. *lub: biedny, udręczony⁶⁰⁴¹
*lub: k.h. skierować w dół, upokorzyć, stać się niskim⁸²¹³

28. Bo Ty zapalisz moją pochodnię*, JHWH, Bóg mój, rozjaśni⁵⁰⁵⁰ moje ciemności. 2Sm 22,29;
*idiom: przynurzyć pomysłność, uwolnić z ucisków Hi 18,6

29. Bo z Tobą zaatakuję* drużynę*, z moim Bogiem przeskoczę¹⁸⁰¹ mur⁷⁷⁹¹. Rdz 41,40;
*lub: k.h. bieć, k.h. wyruszyć przeciwko⁷³²³ Ne 2,4
*ł: ogólnie o grupie zbrojnej, banda, oddział, napadać⁴¹¹⁶

30. Droga Boża jest doskonała⁸⁵⁴⁹, Słowo⁵⁶⁵ JHWH w ogniu wypróbowane⁶⁸⁸⁴. On jest tarczą dla wszystkich, którzy Mu ufają*. Ps 12,6;
*lub: zaufali, szukają schronienia, szukają uciezki, Ps 19,7; złożą nadzieję w (Bogu)³⁶²⁰ Ps 144,2; Prz 30,5

31. Bo któż jest Bogiem oprócz JHWH? Któż skała⁶⁹⁷ oprócz Boga naszego? Ps 78,35; Iz 45,5

32. To Bóg, który przepasuje* mnie mocą²⁴²⁸ i czyni⁵⁴¹⁴ moja drogę¹⁸⁷⁰ doskonałą⁸⁵⁴⁹.
*lub: uzbraja²⁴⁷ Ps 65,6; Jr 1,17

33. Moje nogi czyni zwinne jak u lani* i stawia mnie na moich wyżynach*. Hi 39,1; Ha 3,19
*ł: koczka górska, nubijska dzika koczka, gazela³⁵⁵ - met. oznaczająca pemuć i szybkie kroki; *lub: wysokich miejscach¹¹¹⁶

34. Ćwiczy moje ręce do walki, tak że mogę* nagać⁵¹⁸¹ spizowy³⁰⁸ łuk swoimi ramionami.
*lub: ćwiczy moje ręce do walki i naciągania spizowego ... *spiz - twardy stop miedzi z cyną, cynkiem i ołowiem⁵¹⁵⁴

35. Dałeś mi tarczę⁴⁰⁴³ swojego zbawienia³⁴⁶⁸ i Twoja prawa²²²⁵ ręka mnie wsparła, a Twoje uniżenie* uczyniło mnie wielkim*. Ps 45,4
*lub: pokora, chichość, łagodność⁶⁰³⁷, *wyniosłość⁷²³⁵ mnie

36. Rozszerzyłeś miejsce pode mną dla moich kroków, tak że moje stopy* się nie zachwiały⁴⁵⁷¹. *dost.: moje kostki (w nodze)⁷¹⁶⁶, stawy⁸⁸³³²

37. Będę ścigał²⁹¹ moich wrogów i dogonię⁵³⁸¹ ich, nie zawrócę⁷⁷²⁵, aż ich nie zniszczę*.
*lub: k.h. zostać zniszczonym, dojść do kresu, zginąć²⁶¹⁵

38. Uderzę* ich tak, że nie będą mogli powstać³²⁰¹, upadną³⁰⁷ pod moje stopy⁷²⁷².
*lub: ciężko ranilem, przebiłem, zdruzgotalem⁴²⁷² Sdz 5,26

39. Przepasałeś⁶²⁴⁷ mnie mocą²⁴²⁸ do walki*, powaliłeś pod moje stopy moich przeciwników*. *lub: bitwy, wojny⁴⁴²¹, *dost.: powstających przeciwko

40. Zmuszałeś⁵⁴¹⁴ mnych wrogów³⁴¹ do ucieczki*, abym zniszczył³⁵⁵ tych, którzy mnie nienawidzą⁸¹³⁰. Hi 6,17; 23,17; Ps 54,5; 69,5; 101,5,8
*idiom: dałeś mi kark (plecy) moich wrogów⁶²⁰³, *lub: wykorzenić, położyć kres, zgladzić⁶⁷⁸⁹, zmusić do milczenia¹⁸⁷⁸⁰

41. Wołali⁷⁷⁶⁸ o pomoc, lecz nie ma wybawcy³⁴⁶⁷, wołali do JHWH, lecz im nie odpowiedział⁶³⁰. 2Sm 22,42; Prz 1,28; Iz 59,1-2; Mi 3,4; Łk 13,25

42. Rozproszę* ich jak proch⁶⁰⁸³ na³⁰⁸ wie-
trze⁷³⁰⁷ i usunę⁷³²⁴ ich jak błoto²⁹¹⁶ na ulicy²³⁵¹.
*lub: rozcierać, zmieścić, sproszkować⁷⁸³³, *dost.: przed obliczem⁶⁴⁴⁰

43. Wyzwoliłeś mnie od ludzkich sporów⁷³⁷⁹, ustanowiłeś mnie głową* narodów¹⁴⁷¹. Będzie mi służył⁵⁶⁴⁷ lud, którego nie znalazłem³⁰⁴⁵. *met.: stawiasz na czele⁷²¹⁸ Iz 52,15; 55,5; Rz 5,12; Ef 1,22

44. Jak tylko usłyszą o mnie, będą mi posłuszni⁸⁰⁸⁵, synowie¹¹²¹ obcych* będą obłudnie ulegli⁵⁸⁴. *lub: cudzoziemców⁵²³⁶

45. Synowie obcych* staną się słabi* i będą drzeć w swoich warowniach*. *por. w 44*
*lub: zmarnieją, uschną, będą wycieńczeni, zgłupieją⁵⁰³⁴
*lub: wychodząc ze swoich warownych miejsc⁴⁵²⁶

46. JHWH żyje*, niech będzie błogosławiona³⁰⁸ moja Skała, niech będzie wywyższony⁷³¹¹ Bóg mego zbawienia³⁴⁶⁸. Ps 25,5; Iz 12,2; Jr 10,10
*lub: niech żyje; *wystawiany, wychwalany¹²⁸⁸ - Rdz 9,26*

47. Bóg dokonuje⁵⁴¹⁴ za mnie pomsty⁵³⁶⁰ i poddaje* mi³⁰⁸ narody⁵⁹⁷¹. Ps 149,7; Jr 51,15
*lub: k.h. zmusić do ucieczki, podbić¹⁶⁹⁶, *pode mnie

48. On wyzwala⁴⁴⁰³ mnie od moich wrogów; Ty wywyższyłeś⁷³¹¹ mnie ponad tych, którzy powstają⁶⁹⁶⁵ przeciwko mnie, ocaliłeś⁵³³⁷ mnie od człowieka³⁷⁶ gwałtownego²⁵⁵⁵.

49. Dlatego będę* Cię, JHWH, słał wśród narodów i będę* śpiewał²¹⁶⁷ Twojemu imieniu⁸⁰³⁴. *lub: obym - AK 2Sm 22,50; 1Tm 2,1; Hbr 13,15

50. Bo dajesz wielkie wybaczenie³⁴⁴⁴ swojemu królowi⁴⁴²⁸ i na wieki* okazujesz miłosierdzie²⁶¹⁷ swojemu pomazańcowi⁴⁸⁹⁹ Dawidowi¹⁷³² i jego potomstwu²²³³. *lub: na zawsze⁵⁷⁶⁹

19 Dla przewodnika chóru. Psalm Dawida*. **lub: dla Dawida - AK - tu i w innych miejscach*

1. Niebiosa ogłaszają* chwałę⁵¹⁹ Boga, a firmament obwieszcza* dzieło Jego rąk⁵²¹. Rz 1,19

**lub: k.p. powtarzać, zliczać, przekazywać szczegółowo⁵⁶⁸
**lub: k.h. oznajmiać, reuwać w oczu, mówić⁵⁰⁴⁶, ***dosł.: rękł - AK*

2. Dzień³¹¹⁷ dniowi przekazuje* słowo*, a noc nocy³⁹¹⁵ oznajmia wiedzę¹⁸⁴⁷. Ps 24,7; 78,3

**dosł.: wylewa, kipi, płynie, tryska⁵⁰⁴², **wypowiedź, nakaz⁵⁶²
3. Bez mowy⁶² i bez słów¹⁶⁹⁷, nie słysząc⁸⁰⁸⁵ ich głosu¹. *lub: dźwięk, hałas, głos⁶⁹⁶³*

4. Po całej ziemi⁷⁷⁶ rozciąga się ich dźwięk* i na krańce świata⁸³⁹⁸ ich przekaz⁴⁴⁰⁵. Na nich wystawił⁷⁶⁰ namiot¹⁶⁸ słońcu⁸¹²¹. Rz 1,19-20; 10,18

*lub: sznur, struna?, miara, pion (budowlany), dźwięk, prawo - w sensie uporządkowania, harmonii⁶⁹⁵⁷

5. A ono wychodzi jak pan młody²⁸⁶⁰ ze swojej komnaty²⁶⁴⁶, wykrzykuje z radości⁷⁷⁹⁷ jak bohater*, który rozpoczyna swoją drogę⁷³⁴.

*lub: człowiek silny, połączony, dzielny¹³⁶⁸ Kaz 1,5; Jr 32,37

6. Jego wschód⁴¹⁶¹ na krańcu niebios i obiega* je na ich krańcach⁷⁰⁹⁷, a nic nie ukryje się przed jego żarem²⁵³⁵. **lub: okrążenie, obieg, zakrę⁸⁶²²*

7. Prawo⁸⁴⁵¹ JHWH jest doskonałe*, nawracające⁷⁷²⁵ dusze; świadectwo* JHWH pewne, czyni mądrym²⁴⁴⁹ prostodusznego⁶⁶⁶. Wj 25,16;

**lub: kompletnie⁸⁵⁴⁹ - Ps 18,23* 2Krn 11,12; Ps 1,2; 119,9; J 15,3;
**lub: świadectwo jako dowód, dowód, ustawa, prawne zabezpieczenie⁵⁷¹⁵, warunki przynajmniej⁸⁶⁶⁶ 2Tm 3,15; Obj 19,10*

***lub: o otwartym umyśle⁶⁶¹², niepouczony, młody, naiwny⁸⁷⁶³⁶

8. Ustawy* JHWH są prawe³⁴⁷⁷, radujące⁸⁰⁵⁵ serce³⁸²⁰; przykazanie⁴⁶⁸⁷ JHWH wyraźne*, oświecające²¹⁵ oczy⁵⁸⁶⁹. **lub: nakazy⁶⁴⁹⁰/B7511*

*lub: przejrzyste, klarowne, czyste¹²⁴⁹ Ps 12,6; Prz 30,5

9. Bojaźń JHWH jest czysta²⁸⁸⁹, trwająca⁵⁹⁷⁵ na wieki; sady* JHWH prawdziwe*, wszystkie są słuszne⁶⁶⁶³. 2Krn 10,7-9; Hi 28,28; Ps 111,10

*lub: wyroki, orzeczenia⁴⁹⁴¹, **wierne, godne zaufania⁵⁷¹

10. Bardziej pożądane²⁵³⁰ niż złoto²⁰⁹¹, niż mnóstwo szczerego złota*, i słodsze⁴⁹⁶⁶ niż miód¹⁷⁰⁶, nawet niż plaster⁶⁵ miodu. Ps 119,72;

**tj. szczególny rodzaj wartościowego złota - Prz 8,19; Iz 13,12
**lub: ściekający miód z plastra - Prz 5,3; 24,13 Ps 119,127*

11. Także Twój sługa⁵⁶⁵⁰ jest przez nie oświecony*, a kto je przestrzega, otrzymuje wielką nagrodę. **lub: pouczony, napomniany, ostrzeżony²⁰⁹⁴*

12. Kto zrozumie⁹⁹⁵ własne błędy⁷⁶⁹¹? Oczyszczyć mnie od tych ukrytych⁵⁶⁴¹ przede mną⁴.

13. Chroni też swojego sługę od zuchwałych*, aby nie panowali⁴⁹¹⁰ nade mną. Wtedy będę prawym⁸⁵⁵² i wolnym⁵³⁵² od wielkiego⁷²²⁷ przestępstwa⁶⁵⁸⁸. **lub: od zuchwałych²⁰⁸⁶ (grzechów) - KJV*

14. Niech będą miłe* słowa⁵⁶¹ moich ust⁶³¹⁰ i rozmyślanie⁹⁰² mojego serca³⁸²⁰ przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰, JHWH, moja Skala⁶⁶⁹⁷ i mój Odkupicielu¹³⁵⁰! Ps 78,35; 104,3

*lub: przynieść przyjemność, rozkosz, upodobanie, łaskę⁷⁵²²

20 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Psalm Dawida. Niech cię wysłucha⁶⁰³⁰ JHWH w dniu utrapienia⁶⁸⁶⁹, niech cię chroni* imię Boga Jakuba³⁵¹! **Ps 19,1**; **tj. „trzymajpęta” - Rdz 29,26
***diom - stawia wysoko, podnosi, wywyższa⁷⁶⁸² Rdz 49,24*

2. Niech* ci ześle pomoc⁵⁸²⁸ ze świątyni⁶⁹⁴⁴ i niech cię wesprze* z Syjonu⁶⁶⁶. Ps 110,2; 128,5

**lub: oby - AK, tu i w wierszach od 2 do 3; **wzmocni⁵⁵⁸²
***tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2 Sm 5,7; wzgórze świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35*

3. Niech pamięta¹⁴² wszystkie twoje ofiary* i niech przyjmie* twoje ofiary całopalne. Sela⁶⁶⁶. Rdz 4,4; Ps 119,108; 1P 2,5

**tj. ofiary z mąki i mięsne lub wyraz holdu⁵⁰³
;id: uczna za łuske - tj. godne przyjęcia¹⁸⁷⁸, ***por: Ps 3,2

4. Niech da ci wszystko według twojego serca³⁸²⁴, i wszelki twój zamysł* niech wypełni. **lub: plan, rada, zamysł, akt decyzji⁶⁰⁹⁸ Ps 21,2; 145,19*

5. Będziemy* wykrzykiwać z radości z powodu Twojego zbawienia i w imię naszego Boga podniesiemy sztandary. Niech* JHWH spełni wszystkie twoje prośby⁴⁸⁶². **lub: oby - AK*

6. Teraz wiem, że JHWH wybawia swojego pomazańca⁴⁸⁹⁹ i odpowie mu ze świętych⁶⁹⁴⁴ swoich niebios⁸⁰⁶⁴, zbawczą mocą* swojej prawicy⁶⁶. **lub: siła, moc, dzielność, polega (Boża)¹³⁶⁹
**lub: i odpowie mu z niebios (ze) Świątyni swojej, w potęgę ocalenia swojej prawicy - AK Ps 28,8; 98,1; 118,15*

7. Jedni w rydwanach⁷³⁹³, inni w koniach⁵⁴⁸³ *pokładają nadzieję, lecz my będziemy mieć w pamięci imię⁸⁰³⁴ JHWH, naszego Boga.
lub: pamiętać, wspominać²¹⁴² 2Krn 32,8; Ps 33,17; Iz 31,1

8. Tym zgięły się kolana³⁷⁶⁶ i upadli⁵³⁰⁷, a my powstaliśmy⁶⁹⁶⁵ i stoimy prosto⁵⁷⁴⁹. Iz 2,11

9. JHWH, ocali¹³⁴⁶⁷ króla⁴⁴²⁸, obysł wysłuchał⁴⁶³⁰ nas w dniu³¹¹⁷ naszego wołania*. Ps 18,50

*lub: JHWH zbau, niech król odpowie w dniu naszego ...

21 Przewodnikowi chóru. Psalm Dawida. JHWH! Król¹⁴²⁸ będzie się cieszyć⁸⁰⁵⁵ z Twojej mocy⁵⁷⁹⁷ i jakże bardzo radować⁴⁵²³ się będzie Twoim zbawieniem*!

*lub: zwycięstwem³⁴⁴⁴ Ps 2,6; Iz 9,6; Mt 2,2

2. Spełnił* pragnienie jego serca i będzie* jego ust nie odmówił⁴⁵¹³, Sela. Prz 13,12

*dosł.: k.q. dać, przekazać, ustanowić⁵⁴¹⁴, **lub: pragnieniu⁷⁸²

3. Wyszedł mu bowiem naprzeciw z obfi-

tymi* błogosławieństwami¹²⁹³, koronę z czystego złota* włożyłeś⁷⁸⁹⁶ mu na głowę⁷²¹⁸.

**tub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość*²⁸⁹⁶

***tj. oczyszczone bądź czyste złoto, (chryzolit?)*¹⁶³³⁷ 2Sm 12,30

4. Prosił⁵⁹² Cię o życie²⁴¹⁶ i dałeś mu je, długie⁷⁵³ dni na wieki⁵⁷⁶⁹ wieków⁵⁷⁰³. Ps 61,6; 91,16

5. Wielka jest jego chwała³⁵¹⁹ dzięki Twojemu zbawieniu⁴⁴⁴⁴, okryłeś go sławą* i dostojenstwem**;

**tub: świetność, majestat, blask*¹⁹³⁵

***tub: ozdoba, świetność, cześć, chwala*¹⁹²⁶ Ps 8,5; 96,6

6. Bo uczyniłeś go błogosławieństwem¹²⁹³ na zawsze*, rozweseliłeś go radością* swojego oblicza⁶⁴⁴⁰.

**tub: na wieki*⁵⁷⁰³, ***idiom: dałeś mu pełnię radości*

7. Król⁴⁴²⁸ bowiem w JHWH pokłada ufność* i nie zachwieje* się dzięki miłosierdziu²⁶¹⁷ Najwyższego⁵⁹⁴⁵.

Ps 10,6; 16,8; 62,6; Iz 10,10

**tub: k.q. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym*⁹⁸²

***tub: nie będzie poruszony, nie upadnie, będzie niezruszony*⁴¹³¹

8. Twoja* ręka znajdzie *wszystkich* Twoich* wrogów³⁴¹; Twoja* prawica dosięgnie wszystkich, którzy Cię nienawidzą⁸¹³⁰.

Wj 15,6;

**może również chodzić o osobę króla* Ps 60,5; 63,8; 77,10

9. Umieścisz⁷⁸⁹⁶ ich jakby w piecu ognistym⁷⁸⁴ w czasie Twojego oblicza*; JHWH w swojej zapalczywości⁶³⁹ ich pochłonie¹¹⁰⁴, a ogień⁷⁸⁴ ich strawi.

**tub: przed Twoim obliczem*⁶⁴⁴⁰ EIB Ps 21,10¹⁷⁵

10. Wytracisz* z ziemi¹¹ ich owoc*, a ich potomstwo²²³³ spośród synów¹¹²¹ ludzkich**.

**owoc (bioder?) - Rdz 30,2, l. rezultat czynów; **dost.: człowieka*¹²⁰

11. Bo uknuli* zło przeciwko Tobie, wymyślili²⁹⁰³ spisek** , *którego* nie mogli wykonać.

**tub: wyciągnąć (ręce?) , zrobić coś napastliwie*⁵¹⁸⁶, ***idiom: działać wrogo; *tub: plan, spisek, zmowa, wrogi zamysł*⁴²⁰⁹

12. Dlatego zmusisz ich do ucieczki* i cięciwy będą napięte* przeciwko nim**.

Ps 7,12;

**idiom: położyłeś im plecy*⁷⁹²⁶, ****dost.: ich twarzom*⁶⁴⁴⁰

***dost.: gotowe, ustawione, idiom: napięte strzały będą* Ps 18,40

zwrócone przeciwko nim lub luki nacignięte przeciwko...

13. Powstań*, JHWH, w swojej mocy⁵⁷⁹⁷; będziemy śpiewać i grać* *na chwałę* Twojej potęgi¹³⁰⁹.

**tub: bądź wywyższony*⁷³¹¹ Ps 33,2; 71,22; Jr 20,13

***tub: śpiewać przy wtorze instrumentów; słowo występujące często ze słowem oddawać chwałę stąd: chwalić śpiewem*²¹⁶⁷

22 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na melodię: Lania o poranku*. Psalm Dawida*.

**hebr: ajelet hasaszahar; **dla Dawida - AK;* Ps 42,1

1. Boże mój, Boże mój, dlaczego mnie opuściłeś? Dalekie⁷³⁵⁰ od mego wybawienia³⁴⁴⁴ są słowa⁴⁶⁹⁷ mego języka*?

**ryjku*⁷⁵⁸¹ Mt 27,46; Mk 15,34

2. Boże mój, wołam za dnia, a nie odpowiadasz⁶⁰³⁰ mi; w nocy, a nie mogę się uspokoić*.

**tub: nie ma ciszy dla mnie - AK*

Ps 39,2; 65,1

3. Ale Ty jesteś Święty⁶⁹¹⁸, zadasz* *ponad* pieśniami** chwały* Izraela⁴⁵⁴⁷⁸.

Ps 99,3;

**tub: k.q. przebywać, mieszkać, ustawiać, umieszczać*³⁴²⁷

***tub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny*⁸⁴¹⁶

4. Tobie ufali⁹⁸² nasi ojcowie, ufali i *dałeś im* uwolnienie*.

**tub: wyzwolenie*⁶⁴⁰³ Ps 44,1; Jr 44,14

5. Do Ciebie wołali²¹⁹⁹ i zostali wyzwoleni*, Tobie ufali⁹⁸² i nie doznali zawstydzenia**.

**tub: k.n. wysłizgnąć się, uciec, zostać wyzwolonym*⁴⁴²² Rdz 9,17;

**tub: do Ciebie się uciekali, Ty ich ratowałeś*⁴⁴²² 1Sm 9,10;

***tub: rozczarowania, zażenowania, ustydzi*⁹⁵⁴ Ps 124,7

6. Ale ja jestem robakiem*, a nie człowiekiem³⁷⁶, szyderstwem* ludzi*** i wzgardą⁹⁵⁹ ludu⁹⁷¹.

Hi 25,6; Ps 109,25; Iz 26,24; Mt 27,39; Mk 9,44

**tub: robak, czerni, larwa - coczus ilicis - owad, z którego*

*otrzymywano szkarłatny lub karmazynowy barwnik*⁸⁴³⁸

***tub: hanba, pogarda, drwina*²⁷⁸¹, ****dost.: dla człowieka*¹²⁰

7. Wszyscy³⁶⁶⁵, którzy mnie widzą⁷²⁰⁰, sztydzą* ze mnie, wykrzywiają usta*, potrzásają⁵¹²⁸ głową** , *mówiąc:*

Hi 16,10; Ps 35,15-16;

**tub: naigrzywać się, drwić*³⁹³², ***idiom: kpić* Mt 27,29

****tj. czysti zdziwienia i zaskoczenia nad czymś nieoczekiwanym*

8. Zaufaj* JHWH, niech go wyzwoli⁴⁴⁰³, niech go ocali³³⁷, skoro ma w nim upodobanie**.

**dost.: pokulał się do, zwinął się do*¹⁵⁵⁶ Mt 27,42-43

***tub: rozkoszować się czymś, mieć przyjemność*²⁶⁵⁴

9. Ale to Ty mnie wydobyłeś z łona*, uczyniłeś bezpiecznym* jeszcze u piersi mojej matki.

**tub: z brzucha*⁹⁹⁰, ***tub: k.h. skłoniles do ufności*²⁹⁵⁰ Ps 71,6

10. Tobie zostałem powierzony* od narodzenia*, od łona⁹⁹⁰ matki Ty jesteś moim Bogiem.

**dost.: rzucony*⁷⁹⁹³, ***dost.: od (wysięcia) z tona*⁷³⁵⁸

11. Nie oddalaj się* ode mnie, bo utracenie⁶⁸⁶⁹ *jest* bliskie, ponieważ nie ma pomocnika**.

**tub: obys był blisko - AK;* ***uśpomocziyciela*⁵⁸²⁶

****enf.: A tu tymczasem brakuje pomocnika - EIB Ps 22,11*¹⁸⁵

12. Otoczyło⁵⁴³⁷ mnie mnóstwo cielców*, osaczyły mnie byki** Baszanu⁶⁶⁶⁹.

Pwt 32,14; Ps 68,30;

**tj. miodoch byków*⁶⁴⁹⁹, ***dost.: mocne*⁴⁷ Ez 30,18; Am 4,1

***region na pñ. - usch. od Jordanu - dziedzictwo Manasses*

13. Rozwarły na mnie swoje paszcze* *jak* lew, rozszarpują* i rżęcały.

Hi 16,10; Lm 2,16;

**dost.: usta*⁶³¹⁰, ***tub: rozdzierający na kawalki*²⁹⁶³ Na 2,12

14. Rozlan⁸²¹⁰ zostałem *jak* woda* i rozlały⁶⁵⁰⁴ się wszystkie moje kości¹⁰⁶⁶; moje serce³⁸²⁰ stało się *jak* wosk¹⁷⁴⁹, roztopiło⁴⁵⁴⁹ się w środku⁸⁴³² mego wnętrza**.

Hi 4,14; 30,16;

**metaf.: poczucie całkowitego wyczerpania i osłabienia*

***tub: metaf. serce - Iz 16,11, brzuch, łono, jelita*⁴⁵⁷⁸ Ps 6,2; Na 2,10

15. Moja siła³⁵⁸¹ wyschła *jak* skorupa²⁷⁸⁹, a mój język przylgnął* do podniebienia⁴⁴⁵⁵; złożyłeś⁸²³⁹ mnie w prochu śmierci**.

Jz 19,28

**tub: przykleić się, polęczyć, przprzyrzeć, trzymać się mocno*¹⁶⁹²

***idiom: bliskość śmierci, rychle zstąpienie do grobu - hap.leg.*

16. Psy bowiem mnie otoczyły, banda* zło-
czyńców⁷⁴⁸⁹; przebili** moje ręce i nogi.

*zgrupowanie, tłum, banda, wspólnota religijno - kulturowe⁷⁷¹²
**hebr.: ka'ari⁷³⁸ - niczym lew, może być odczytane jako karah -
kopac, drążyć, zrobić dziurę, wyćwiczać⁷³⁸ - por. gr.: oryxos - LXX
lub: karu - związać; słd: związał moje ręce i nogi - KUL Ps 22,16¹²

Za 12,10; Mt 7,6; 27,35; J 19,37; 20,25-27; Flp 3,2

17. Mogę* policzyć wszystkie moje kości⁶¹⁰⁶,
a oni patrzą⁵⁰²⁷ i wpatrują⁷²⁰⁰ się we mnie.

*lub: mógłbym policzyć⁵⁶⁰⁸ Łk 23,35

18. Dziękaj między siebie moje szaty* i o mo-
ją suknię⁶⁵⁵ rzucają losy¹⁴⁸⁶. Mi 27,35; Mk 15,24; J 19,23

*lub: odzież, okrycie, szata ceremonialna, bielizna⁸⁹⁹
**lub: odzież, szata, strój, ubiór zarówno kobiety i mężczyzny³⁸³⁰

19. Ale Ty, JHWH, nie oddalaj się*; mój Wspomo-
życielu⁶⁵⁵, przyjdź szybko²³⁶³ mi z pomo-
cą⁵⁸³³.

*lub: nie (stój) daleko ode mnie - por. u: 12 Ps 10,1;

**hap.leg.: mocy moja, moja pomoc³⁶⁰ Ps 70,5

20. Ocał⁵³³⁷ od miecza* moja duszę⁵³¹⁵, od mo-
cy⁶⁵⁵ psa³⁶¹¹ moja duszę jedną**.

*lub: noża²⁷¹⁹, **reki, dłoni³⁰²⁷, ***jedyną w swoim rodzaju³¹⁷³ Jr 39,18

21. Wybaw⁷³⁴⁶⁷ mnie z paszczy lwa i od rogów
dzikiego woła⁷²¹⁴. Ty mi odpowiedziałeś⁶⁰³⁰.

22. Będę* głosił⁶⁰⁸ Twoje imię⁸⁰³⁴ moim bra-
ciom, będę* Cię chwalił¹⁹⁸⁴ pośród zgroma-
dzenia⁶⁹⁵¹.

*lub: obym - AK Ps 69,8; Mt 12,48; J 20,17

23. Chwalcie¹⁹⁸⁴ JHWH, wy, którzy się Go bo-
icie; oddawajcie mu cześć* wszyscy potom-
kowie²²³³ Jakuba; bójcie¹⁴⁸¹ się Go wszyscy
potomkowie²²³³ Izraela**.

Ps 115,11; 135,20

*lub: k.p. otoczył cwałką, uczcił, k.q. być czcigodnym, ciężkim³⁵¹³
**hebr.: jisra'el - „ten, który zmagał się z Bogiem”³⁴⁷⁸. Rdz 32,28

24. Bo nie wzgardził⁹⁵⁹ ani nie brzydził⁸²⁶²
się udręką* ubogiego⁶⁰⁴¹, ani nie ukrył⁶⁴¹
przed nim swojego oblicza⁶⁵⁵, lecz gdy ten
do niego wołał, wysłuchał⁸⁰⁸⁵ go.

Ps 27,9; 88,14

*lub: potrzebą, utrapieniem, cierpieniem, needą⁶⁰³⁹

**idiom: nie odrzucił go, nie odwrócił się od niego

25. Od Ciebie* pochodzi* moja pieśń chwa-
ły⁸⁴¹⁶ w wielkim zgromadzeniu⁶⁵⁵; wypełnię⁷⁹⁹⁹
moje śluby⁶⁵⁵ wobec tych, którzy się Ci-
bie boją³³⁷³.

*lub: o Tobie mój hymn (kieruję) w ... - AK
**hebr.: kahal⁶⁹⁵¹ - zgromadzenie, wspólnota, zbrój JHW -
por. gr.: ekklesia - Obj 22,16² Łb 20,4; Pwt 33,4;

***lub: przysięgi - tu w Lm., uroczysta obietnica złożona Bogu
lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2,5,21 2Krn 20,5; Ps 61,8

26. Ubodzy będą jeść i nasycać się, chwalić¹⁹⁸⁴
JHWH będą ci, którzy Go szukają; ich ser-
ce³⁸²⁴ będzie żyć* na wieki**.

*lub: oby żyło - AK
**lub: w k.p. wrócić do życia, zachować życie²⁴²¹, ***na zawsze

27. Przymoń sobie i zawróć⁷⁷²⁵ do JHWH
wszystkie krańce ziemi i oddadzą pokłon⁷⁸¹²
przed Twoim obliczem wszystkie rodziny⁴⁹⁴⁰
narodów*.

*lub: pogan¹⁴⁷¹ Ps 2,8; 98,3; Iz 45,22; Rz 10,18

28. Do JHWH bowiem należy królestwo⁴⁴¹⁰
i On rządzi* narodami⁴⁷¹.

Ps 47,7; Dn 7,14;

*lub: królestwo i rządy narodów Ab 1,21; Za 14,9; Obj 11,15

29. Wszyscy moiżni* ziemi będą jeść i odda-
wać Mu pokłon⁷⁸¹², upadną przed Jego ob-
liczem wszyscy, którzy zstępują do prochu,
i ten, którego dusza⁵³¹⁵ nie pozostanie żywa.

*lub: bogaci, zdrowi, dostatni, krzepcy, zasobni w duszę¹⁸⁷⁹
**lub: k.h.p. padać na twarz, bić czołem, k.q. leżeć płasko⁷⁸¹²

30. Potomstwo²²³³ będzie Mu służyć. I będzie
opowiadane* o PANU* kolejnemu pokoleniu.

*lub: k.p.u. relacjonować szczegółowo, opowiadać⁵⁶⁰⁸

**hebr.: adonaj - Pan, mój Pan¹³⁶ Iz 53,10; Mt 23,36; Łk 1,50

***lub: i będzie policzone Panu za pokolenie - KJV, BG, YLT

31. Przyjdą i ludowi, który się narodzi*, ogło-
szą* Jego sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ - ponieważ
On tak uczynił.

*k.n. sugeruje czas przyszły

**lub: k.h. oznajmiać, wyjaśniać, ogłaszać, informować⁵⁰⁴⁶

23 Psalm Dawida. JHWH jest moim Pa-
sterzem⁷⁴⁶² niczego mi nie zabraknie*.

*lub: nie brakuje Ps 78,52; Jr 31,10; Ez 34,11; J 10,11

2. Położył* mnie na zielonych* pastwiskach,
prowadzi mnie nad spokojne* wody.

*lub: położy - czas przyszły - AK, **tj. na świeżej, zielonej,
odsiewionej przez deszcz trawie; ***ciche⁴⁴⁹⁶ (cicho płynące)

3. Odnawia* moja duszę⁵³¹⁵, prowadzi mnie
ścieżkami sprawiedliwości* ze względu* na
swoje imię⁸⁰³⁴.

*lub: z powodu Ps 106,8; 1J 2,12

*tu: k.p. w k.p. ożywiać, odświeżać, przyprowadzać z powro-
tem⁷²⁵, **lub: własciwy, prawy, słuszny⁶⁶⁴

4. Nawet kiedy będę szedł¹⁵¹⁶ doliną* cienia
śmierci*, nie będę się bał złego*⁶⁵⁵, bo Ty je-
steś za mną; Twoja laska i Twój kij, te mnie
pocieszają**.

por: Ps 44,19 Ps 3,6; 27,1; 118,6; Iz 43,2

*idiom: miejsca niebezpieczne, groźne dla życia; **złoto, udręka,
nieudła, krzywdą, przeciwność losu, zły⁷⁴⁵¹, ***lub: k.p. odczu-
wać ulgę, pocieszać, usatysfakcjonować⁵¹⁶², dodawać otuchy (?)

5. Każesz przygotować* przede mną stół
wobec moich wrogów⁶⁸⁸⁷, namaszczasz¹⁸⁷⁸ mi
głowę olejkim, mój kielich* się przelewa⁷³¹⁰.

*hebr.: arak - k.q. nakazywać, zarządzać, ustawiać w szeregu,
wskazywać po kole⁶¹⁸⁶, **por: Ps 16,5** Ps 16,5; 92,10

6. Z pewnością* dobroć i miłosierdzie* pój-
dą w ślad za mną po wszystkie dni mojego
życia²⁴¹⁶ i powrócę* do domu JHWH na dłu-
gie dni¹¹¹⁷.

*lub: o tak³⁸⁹ Wj 34,6; 1Krn 16,34; Ps 27,13; 107,8

**lub: dobroć, łaskawość, wermosć, miłosierdzie, zycielstwo²⁶¹⁷
***lub: ja wróć⁷⁷²² - TM, zamieszkałam³⁴²⁷ - KJV, LXX, SYR, TG

24 Dawidowy. Psalm. Do JHWH należy
ziemia⁷⁷⁶ i wszystko, co ją napienia⁴³⁹³,
świat³³⁹⁸ i ci, co na nim mieszkają*.

*lub: mieszkac, pozostawać, siedać, ustawić, sprawić coś³⁴²⁷

2. Ponieważ On na morzach postawił jego fundamenty³²⁴⁵ i utwierdził³⁵⁵⁹ go na rzekach.

3. Któż wstąpi⁵⁹²⁷ na górę²⁰²² JHWH? Kto stanie^{*} w Jego świętym^{**} miejscu⁴⁷²⁵?

Ps 15,1;

**lub: k.g. pojawić się, trwać, rosnąć w siłę, utwierdzić się*⁶⁹⁶⁵

***lub: w miejscu Jego świętości - AK*

Lz 2,23; 33,14

4. Ten, kto ma niewinne^{*} ręce³⁷⁰⁹ i czyste serce, ten, kto nie unosi^{*} swojej duszy⁵³¹⁵ ku marność^{**} i nie przysięga⁷⁶⁵⁰ kłamliwie⁴⁸²⁰.

**lub: czysty, wolny od winy, przejrzysty, niewinny*⁵³⁵⁵

Ps 73,1

***lub: podnosić, dźwigać, brać, nieść*⁵³⁷⁵, ***temu, co czeka*⁷⁷²³

5. Ten weźmie^{*} błogosławieństwo^{**} od JHWH i sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ od Boga, swojego Zbawiciela^{**}.

**lub: otrzyma*⁵³⁷⁵

por. w. 4**

Lz 48,18

por: Ps 3,8; ***lub: od Boga Jego ocalenia*³⁴⁶⁸ - AK

6. Oto jest pokolenie^{*} tych, którzy Go szukają, którzy pragną^{*} Twojego oblicza. Tak, Jakubie⁸¹ Sela⁵⁵⁴².

**lub: k.p. zabiegają, żądają, poszukują*¹²⁴⁵

***lub: tych z Jakuba - EIB Ps 24,6²¹⁰, z (pokoleń) Jakuba - AK*

7. Podnieście^{*}, o bramy^{*}, wasze szczyty^{**}; podnieście^{**} się wrota⁶⁶⁰⁷ odwieczne⁵⁷⁶⁹, oby wszedł Król chwały³⁵¹⁹.

Ps 118,19-20; Lz 26,2

lub: 8179 Sijom?; ***lub: głowy, tu element archił. konstrukcji bramy - belka lub występ spełniający rolę gązdnę? lub metaf. postawa radości w geście uznoszenia głowy; ***por: w. 9**

8. Któż jest tym Królem chwały³⁵¹⁹? JHWH mocny i potężny^{*}, JHWH potężny^{*} w bitwie^{**}.

**lub: człowiek silny, potężny, dzielny*¹³⁶⁸, ***w wojnie*⁴²¹

9. Podnieście, o bramy, wasze szczyty, podnieście^{**} się wrota odwieczne^{**}, oby wszedł Król⁴⁴²⁸ chwały³⁵¹⁹.

**lub: starożytnie, prastare podwoje*

**lub: w: 7 czasownik jest w k.h., co sugerowałyby oddanie go w trybie rozkaz. lub sprawić by się podniósł, TM - i podnieście*⁵³⁷⁵

10. Któż jest tym Królem chwały? JHWH Zastępów[!] On jest Królem⁴⁴²⁸ chwały³⁵¹⁹. Sela.

**hebr: caba - armia, działania wojenne, zastęp.*

Lz 54,5;

*ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa*⁶⁶³⁵

Oz 12,5

25 Dawidowy. *Psalm*^{*}.

Ps 38,15; 86,4

Do Ciebie, JHWH, wznoszę⁵³⁷⁵ moją duszę⁵³¹⁵.

**psalm ma konstrukcję akrostychiczną - Ps 34*

2. Mój Boże, Tobie ufam^{*}, niech nie doznam wstydu⁹⁵⁴; niech moi wrogowie³⁴¹ nie triumfują^{**} nade mną.

Ps 134, 31,1; 41,11

**lub: k.g. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym*⁷⁸²

***lub: niech nie unoszą się radością*⁵⁹⁷⁰ nade mną

3. Tak! Nikt, kto Ciebie oczekuje, nie dozna wstydu⁹⁵⁴; zawstydzą się ci, którzy bez powodu^{**} postępują zdradziecko⁶⁶⁶.

Prz 2,22;

**lub: także, nawet, również, zaiste, jednak, choć*¹⁵⁷¹

Lz 49,23

***lub: próżno, pusto, daremnie*⁷³⁸⁷; ***wiarołomnie, podstępnie*⁸⁹⁸

4. JHWH, daj mi poznać⁶³⁹⁴⁵ Twoje drogi, nauczę^{*} mnie Twoich ścieżek.

Ps 8,5; 27,11

**lub: uczyć się*³⁹²⁵, *ćwiczyć się do walki, mieć dośw. wojenne*⁸⁴⁵⁵⁴

5. Spraw, abym chodził^{*} w Twojej prawdzie⁵⁷¹ i nauczał³⁹²⁵ mnie, bo Ty Boże jesteś moim zbawieniem³⁴⁶⁸; Ciebie co dzień^{**} oczekuję⁶⁶⁶.

Wj 15,2; Ps 18,6; 40,1;

**lub: prowadź*¹⁸⁶⁹ - *tryb roz. sąd. spraw...*

Ha 3,18; J 16,13

***lub: każdego dnia, po uszytkie*³⁶⁰⁵ dni³¹¹⁷, ***w k.p. wypatrywać z niecierpliwością, mieć nadzieję, oczekiwać z ufnością*⁶⁹⁶⁰

6. Pamiętaj o swoim miłosierdziu^{*}, JHWH, i o Twoich łaskach^{**}, które są od wieków⁵⁷⁶⁹.

**hebr: raham*⁷³⁵⁶ - *miłosierdzie i*^{**hesed}²⁶¹⁷ - *łaska - to terminy synonimiczne - por: Ps 40,2; 51,1; 103,4; Oz 2,21*

7. I nie pamiętaj grzechów²⁴⁰³ mojej młodości^{*} i przejawów mojego buntu^{**}; pamiętaj o mnie według Twojego miłosierdzia²⁶¹⁷, ze względu na Twoją dobroć²⁸⁹⁸, JHWH.

**grzechy młodości - por: Hl 13,26; Ez 23,21*

Jr 3,25; Hbr 8,12

***lub: przestępstw, zbrodni, swawolności, sprzeniewierzeń*⁶⁵⁸⁸

8. JHWH jest dobry²⁸⁹⁶ i prawy³⁴⁷⁷, dlatego grzesznikom²⁴⁰⁰ pokazuje drogę¹⁸⁷⁰.

Ne 1,7

**lub: k.h. kierować, rzucić, wskazywać, strzelać (strzałami)*³³⁸⁴

9. Poprowadzi pokornych^{*} w sprawiedliwości^{*}, pokornych^{*} nauczysz³⁹²⁵ swojej drogi.

**lub: unizony, biedny, słaby, uciśniony*⁶⁰³⁵

Ps 147,6

***lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przyniwe*⁴⁹⁴¹

10. Wszystkie⁶⁶⁶⁵ ścieżki⁷³⁴ JHWH to miłosierdzie²⁶¹⁷ i prawda^{*} dla tych, którzy strzegą⁵³⁴¹ Jego przymierza^{*} i świadectwa^{**}.

**hebr: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność*⁵⁷¹

***hendiatys (?) - świadectwo Jego przymierza - EIB Ps 25,10²¹⁹*

11. JHWH, przez wzgląd na Twoje imię przebaczasz⁵⁵⁴⁵ moje przewinienie^{**}, bo jest wielkie.

**lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość.*

Ps 31,3; 109,21;

*wina lub kara za nieprawość*⁵⁷⁷¹

Ps 79,9; Lz 48,9; Lj 2,12

12. Kim jest ów człowiek^{*}, który boi¹³⁷³ się JHWH? Takiego naucza³³⁸⁴ drogi^{**}, która ma wybrać⁹⁷⁷.

**dost.: ten człowiek*³⁷⁶

Prz 31,30; Lz 50,10

***lub: naucza go o drodze*¹⁸⁷⁰, *poucza go, jak wybierać w drodze*

13. Jego dusza⁵³¹⁵ będzie przebywać^{*} w dobroci²⁸⁹⁶ i jego potomstwo odziedziczy ziemię.

**lub: k.g. mieszkać, przebywać, k.h. sprawić, by ktoś odziedziczył*⁸⁸⁵

14. Tajemnica^{*} JHWH odkryta jest dla tych, którzy się Go boją³³⁷³, daje im poznać⁶³⁹⁴⁵ swoje przymierze^{**}.

Hi 29,4; Prz 25,9; J 7,17

**lub: pouczymy rada, poufna relacja, przyjaźń, spisek*⁵⁴⁷⁵

***hebr: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat woj.*¹²⁸⁵

15. Moje oczy zawsze⁸⁵⁴⁸ skierowane są na JHWH, bo On wyrwie z sidła⁷⁵⁶⁸ moje nogi.

**idiom: od Ciebie oczekuję pomocy - EIB Ps 25,15²²³*

16. Zwróć⁶⁴³⁷ się ku mnie i zmiłuj²⁶⁰³ się nade mną, bo jestem samotny³¹⁷³ i opuszczony^{*}.

**lub: biedny, udrzeczony, słaby, pokorny, skromny, nędzny*⁶⁰⁴¹

17. Utrapienia⁶⁸⁶⁹ mojego serca³⁸²⁰ rozmnożyły^{*} się, wyprowadz^{**} mnie z moich udręk³⁸⁸.

**dost.: rozszerzyły się*⁷³³⁷, ***BHS - ulżyj; ***lub: tarapatów*⁴⁶⁹¹*

18. Spójrz⁷²⁰⁰ na moje utrapienie* i trud⁵⁹⁹⁹ i zabierz⁶⁰⁵ wszystkie³⁶⁰⁵ moje grzechy²⁴⁰³.

**lub: opresja, bieda, nieszczęście*⁶⁰⁴⁰ Ps 51,9; Iz 38,17; 1J 1,9
***lub: przenieść (ponoszenie grzechu za kogoś - por. Wj 28,43) usuwać cząstki wina - Kpl 10,17; przebaczyć*⁵⁷⁵ - Rdz 18,24

19. Spójrz*, jak liczni⁷²³¹ *stali się* moi wrogowie³⁴¹, jak bardzo mnie nienawidzą*.

**lub: k.k. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć uwzględnienie*⁷²⁰⁰
***dost.: okrutną nienawiścią mnie nienawidzą* - AK

20. Strzeż* mojej duszy⁵³¹⁵ i ocal* mnie, bym nie doznał wstydu⁹⁵⁴; w Tobie bowiem pokładam nadzieję²⁶²⁰.

Ps 17,8; 31,15; 86,2
**lub: zachowaj, miej pieczę, czuwać, chronić, bronić*⁸¹⁰⁴
***lub: k.h. odebrać, wyrwać, wyratować, odzyskać, wyzwolić*⁵³³⁷

21. Niech mnie chronią* uczciwość⁸⁵³⁷ i prawość³⁴⁷⁶, bo na Ciebie czekałem⁶⁹⁶⁰.

Rdz 20,5;
**lub: k.k. zachować, pilnować, strzec*⁵³⁴¹ 1Krl 9,4; Hi 2,3; Prz 20,7

22. Boże, wykup* Izraela ze wszystkich³⁶⁰⁵ jego udręczeń⁶⁸⁶⁹.

Wj 14,30; Ps 130,8; Iz 59,20
**lub: k.k. dać okup, ocalić, wyzwolić, pozwolić na wykup*⁶²⁹⁹

26 Dawidowy¹⁷³². *Psalm*. JHWH, osądź* mnie, bo chodziłem uczciwie⁸⁵³⁷, zaufałem⁹⁸² też JHWH, więc się nie zachwieję!

**lub: k. q. rzadzić, oczyścić z zarzutów, rozstrzygnąć spór, sądzić*⁸¹⁹⁹
***lub: k.k. osądzić, rozstrzygnąć spór, sądzić*⁸¹⁹⁹

2. Zbadaj⁹⁷⁴ mnie JHWH i doświadcz* mnie; poddaj próbie⁶⁸⁸⁴ moje nerki³⁶²⁹ i serce*.

**lub: poddawać próbie, ozn. próbę metalu, badać*; ***por: Ps 7,9*

3. Mam bowiem Twoje miłosierdzie²⁶¹⁷ przed oczyma⁵⁸⁶⁹ i chodzę¹⁹⁸⁰ w Twojej prawdzie⁵⁷¹.

4. Nie zasiadałem³⁴²⁷ w łóżni⁴⁹⁶² prawnymi* i nie chodzę z obłudnikami⁵⁹⁵⁶.

Ps 5,5; 11,5; 31,6
**lub: pustka, próżność, marność, fałsz, bezwartościowość*⁷⁷²³
***eufem. określa kultu obcych bogów lub wróżbiarstwa? - Hi 11,22*

5. Nienawidzę⁸¹³⁰ zgromadzenia⁶⁹⁵¹ złoczyńców* i z niegodziwymi⁷⁵⁶³ nie usiądę³⁴²⁷.

**lub: być złym, nieczynnym*⁷⁴⁸⁹ Ps 130,21; Prz 6,16; Lk 16,13

6. Umyję w niewinności* swoje ręce i obejdem⁵⁴³⁷ wokół Twój ołtarz*, JHWH; Ps 43,4; 73,13

**idiom: oddalić od siebie posądzenie o występki lub zrzucić odpowiedzialność - por. Pwt 21,6; Mt 27,24*

***kontekst sugeruje, że obchodzenie ołtarza to raczej symbol manifestacji czystości i wierności, a nie rytuał z 1Krl 18,26*

7. By rozbrzmiał głośno* głos dziękczynienia⁴²²⁶ i by wylicza⁵⁶⁰⁸ wszystkie³⁶⁰⁵ Twoje cudowne* dzieła. **lub: cuda*⁶³⁸¹ Ps 9,1; J 2,8; 4,54

**lub: k.h. powodować słyszenie, rozbrzmiewać głośno*⁸⁰⁸⁵

8. JHWH, miłuję¹⁵⁷ mieszkanie⁴⁵⁸³ w Twoim domu* i miejsce⁴⁷²⁵, gdzie przebywa⁴⁹⁰⁸ Twoja chwała³⁵¹⁹.

1Krl 8,10-11; Ps 27,4
**lub: umiłowalem siedzibę Twojego domu - AK*

9. Nie zabieraj mojej duszy⁵³¹⁵ z grzesznikami²⁴⁰⁰ ani mojego życia z ludźmi* *żądnymi rozlewu krwi**; **idiom: ze zbrodniarzami* Ps 40,17; 69,17

10. W ich rękach jest zbrodniczy plan*, a ich prawa ręka pełna *jest* przekupstwa*.

**lub: niegodziwy pomysł, bahuchwałstwo*²¹⁵⁴ Wj 23,8
***lub: słowo określające dawanie daru jako próby wpływania na sposób myślenia i działania w określ. kierunku - łapówka*⁷⁸¹⁰

11. Leczą ja będę chodząc¹⁹⁸⁰ w swojej niewinności⁸⁵³⁷, odkup* mnie i okaż nade mną miłosierdzie²⁶⁰³.

Hi 31,6; Ps 7,8
**lub: k.q. dać okup, ocalić, wyzwolić, pozwolić na wykup*⁶²⁹⁹

12. Moja noga stoi na równym⁴³³⁴ gruncie⁴³³⁴, będę błogosławił¹²⁸⁸ JHWH podczas zgromadzeń*.

**lub: w zgromadzeniach, z chórem*⁴⁷²¹ - Ps 63,26

27 Dawidowy. *Psalm*. JHWH jest moją światłością²¹⁶ i moim zbawieniem³⁴⁶⁸. Kogo mam się bać³³⁷²? JHWH jest twierdzą* mojego życia²⁴¹⁶, przed kim mam odzwać prażeranie⁶³⁴²?

Wj 15,2; Iz 60,19; Mi 7,7; Ha 3,18
**lub: miejsce schronienia, ucieczka, warownia*⁴⁵⁸¹

2. Gdy złoczyńcy⁷⁴⁸⁹, natarli⁷²⁶ przeciwko⁵⁹²¹ mnie, by pożreć moje ciało*, moi przeciwnicy³⁴¹ i wrogowie⁶⁸⁶², ci zachwiali się* i upadli.

**lub: zbliżają się do mnie, nacierają na mnie*⁷¹²⁶

***idiom: wyrażenie określające okrutne postępowanie wrogów - por. Jr 30,16; 50,17; ***lub: pokłękali, zatacali się* 3782*

3. Choćby rozbiłi naprzeciwko* mnie obóz wojenny⁴²⁶⁴, moje serce³⁸²⁰ nie będzie się bało³⁷², choćby wybuchła⁶⁹⁶⁵ przeciwko mnie wojna⁴⁴²¹, nawet wtedy będę ufał*.

2Krl 6,15;
**lub: k.k. być bezpieczny, śmiały, mieć pewność*⁹⁸² Ps 3,6

4. O jedno proszę⁷⁵⁹² JHWH i tego poszukuję*: abym zamieszkał³⁴²⁷ w domu⁹⁰⁰⁴ JHWH przez wszystkie dni mojego życia²⁴¹⁶, abym oglądał²³⁷² piękno* JHWH i szukał¹²³⁹ Go w Jego świątyni¹⁹⁶⁴.

Ps 23,6; 26,8; 90,17; Mi 3,1

**lub: k.p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, wymagać*¹²⁴⁵

***lub: taskawość, rozkoszność, przyjazne zachowanie*⁵²⁷⁸

5. Skryje⁶⁸⁴⁵ mnie bowiem w dniu niedoli⁷⁴⁵¹ w swoim szałasie⁵⁵²⁰, schowa mnie w ukrytym miejscu⁵⁶⁴³ swojego przybytku* i wyniesie* mnie wysoko na skałę⁶⁶⁹⁷.

Ps 31,20; 91,1;

**lub: namiot, namiot nomady symbolizujący tymczasowość, przybytek (dom, miejsce zamieszkania JHWH)*¹¹⁶⁸ Iz 25,4

***lub: k.p. podnieść wysoko, być zabrany wysoko, umieścić*⁷³¹¹

6. A teraz moja głowa podniesie się⁷³¹¹ nad moimi wrogami³⁴¹, którzy mnie otaczają⁵⁴³⁹; będę składał w Jego przybytku¹⁶⁸ ofiary²⁰⁷⁶ radosnego przyzwykiwania ze zwycięstwa*,

będę śpiewał⁸⁹¹ i oddawał JHWH chwałę*.

**lub: głośny krzyk radości ze zwycięstwa - 1Sm 4,5-6; okrzyk wojenny - Am 1,4; dźwięk trąby wyrażający radość*⁸⁶⁴³

***lub: śpiewać przy użyciu instrumentów; słowo występuje często ze słowem oddawać chwałę stąd: chwalić śpiewem*²¹⁶⁷

Ps 45,5; 51,17; 107,22; Jr 17,26; Hbr 13,15

7. Usłysz^{*} JHWH, mój głos gdy zawołam^{**}; zmiłuj²⁶⁰³ się nad mną i odpowiedz⁶⁰³⁰ mi.

^{*lub: wysłuchaj⁸⁰⁸⁵ Ps 4,3; 30,10}
^{**lub: k.g. wolać, krzyżać, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹}

8. O Tobie rozmyśla^{**} moje serce³⁸²⁰; szukajcie¹²⁴⁵ mego oblicza^{**}; Twojego oblicza⁶⁴⁴⁰ JHWH, będę szukał¹²⁴⁵.

^{Ps 105,4; Jr 29,13}
^{*lub: k.g. mówić, myśleć⁵⁵⁹, **o Tobie powiedziało moje serce: szukajcie (tryb rozkaz.) oblicza mego, Twojego oblicza...}

9. Nie ukrywaj⁵⁶⁴¹ przede mną swojego oblicza⁶⁴⁴⁰ ani nie odtrącaj⁵¹⁸⁶ w gniewie⁶³⁹ swego sługi⁵⁶⁵⁰; Ty jesteś moją pomocą⁵⁸³³, nie opuszczaj mnie i nie pozostawiaj^{*} mnie, Boże mego zbawienia³⁴⁶⁸.

^{*lub: nie odchodź⁵⁸⁰⁰ Ps 69,17}

10. Choćby ojciec¹ i matka⁴¹⁷ mnie pozostawi⁵⁸⁰⁰ to JHWH mnie przygarnie^{*}.

^{Iz 40,11}
^{*lub: zbierać, przyjmować, gromadzić, przyłączyć do⁶²²}

11. Wskaż^{*} mi, JHWH, Twoją drogę¹⁸⁷⁰ i prowadź mnie ścieżką⁷³⁴ prostą ze względu na moich nieprzyjaciół⁸³²⁴.

^{*lub: nauce³³⁸⁴ Ps 25,4; 86,11}
^{*lub: k.h. kierować, rzucać, wskazywać, strzelać (strzałami)³³⁸⁴}

12. Nie poddawaj mnie woli^{*} moich nieprzyjaciół⁶⁸⁶², bo powstałi⁶⁹⁶⁵ przeciwko mnie fałszywi⁸²⁶⁷ świadkowie⁵⁷⁰⁷ i ten, który dyszy okrucieństwem^{**},

^{ISm 22,9; 2Sm 16,7; Ps 35,11}
^{*idiom - nie wydadź mnie duszy⁵³¹⁵ - na wolę, zamysły, decyzje}
^{*lub: gnati, krzywdą, niesprawiedliwość, okrucieństwo⁷⁵⁵⁵}

13. Ja jednak^{*} wierzę^{**}, że zobaczę dobroć²⁸⁹⁸ JHWH w ziemi⁷⁷⁶ żyjących²⁴¹⁶,

^{Iz 38,11}
^{*hebr: lule - chyba że, jeśli nie³⁸⁸⁴, pewnie (potwierdzenie)³⁸⁴⁵⁰}

^{*lub: jednak wierzę; tak bym nie wierzył - EIB²⁴⁰, dlatego zawierzem - AK; co by ze mną było, gdybym nie wierzył - AMP}

14. Oczekuj⁶⁹⁶⁰ JHWH, bądź dzielny^{*} a On niech umocni^{**} twoje serce, i oczekuj JHWH.

^{*lub: k.g. być silnym, odważnym, pewnym, niezłomnym²³⁸⁸}
^{**tu: tryb rozkaz. 3 osoba Lpój. Ps 31,24; 130,5; Iz 40,31; 1Kor 15,58}

28 Dawidowy. *Psalm*. Do Ciebie wołam, JHWH, Skalo⁶⁶⁹⁷ moja; nie milcz²⁷⁹⁰ przede mną, abym, jeśli będziesz milczał^{*}, nie stał się podobny do zstępujących^{**} do dołu^{**}.

^{**Tm⁷⁹⁰, BHS²⁸¹⁴ 2Sm 22,2-3; Ps 18,2; 62,2}
^{**lub: schodzić w dół, upadać, zejść⁴³⁸¹, **dół, studnia, cysterna²⁵³}

2. Usłysz⁸⁰⁸⁵ głos mego błagania, gdy wołam^{*} do Ciebie, gdy podnoszę moje ręce^{**} ku Twojemu miejscu najświętszemu^{**}.

^{Lb 7,89;}
^{*lub: głośno krzyżać⁷⁷⁶⁸ 1Krl 6,16; Ps 63,4; 134,2; 1Tm 2,8}

^{**gest proszącego o ochronę, gest zwycięstwa, gest w modlitwie}
^{**tj. świętemu świętych - por. 1Krl 6,15.16; 2Krn 3,16; Hbr 9,3-5}

3. Nie pochwyć^{*} mnie z niegodziwymi⁷⁵⁶³ i z czyniącymi nieprawość²⁰⁵, którzy mówią o pokoju^{**} z bliźnimi⁷⁴⁵³ a zło⁷⁴⁵¹ jest w ich sercach³⁸²⁰.

^{*lub: k.g. ciągnąć, wlec, chwycić⁴⁹⁰⁰ Ps 26,9-10}
^{**lub: pomyślność, pełnia, bezpieczeństwo, pokój, przyjaźń⁷⁹⁶⁵}

4. Odpłać⁵⁴¹⁴ im zgodnie z ich czynami⁶⁴⁶⁷, i zgodnie ze złem⁷⁴⁵⁵ ich poczynai^{**}; zgodnie z czynem ich rąk odpłać^{*} im, oddaj⁵⁴¹⁵ im to, co im się należy^{*}.

^{Ps 9,16; Jr 50,29; 2Tm 4,14; Obj 18,6}
^{*lub: zwróć im ich zapłatę - BG; spraw; aby zwróciło się ich postępowanie do nich - AK; zwróć im, ich zapłatę - EIB}

5. Skoro nie zważają^{**} na czyny⁴⁶⁶⁸ JHWH ani na dzieła⁶⁴³⁹ Jego rąk, On zburzy^{**} ich i nie odbuduje¹¹²⁹.

^{*lub: k.g. rozumiem, zwracać uwagę na⁹⁹⁵}
^{**lub: k.g. zburzyć, strącić, przelamać, odłamać²⁰⁴⁰ Iz 5,12}

6. Błogosławiony¹²⁸⁸ niech będzie JHWH, bo wysłuchał⁸⁰⁸⁵ głosu⁶⁹⁶³ mego błagania^{*}.

^{*lub: błaganie o przychyłność⁸⁴⁶⁹ tu: w Lm. Ps 6,9; 31,22}

7. JHWH jest moją siłą i tarczą, moje serce w Nim położyło ufność^{*} i otrzymałem pomoc; dlatego moje serce się rozweseliło^{**} i moją pieśnią będę Go chwalił³⁰³⁴.

^{*lub: Jemu zaufało⁹⁸²}
^{**lub: unosić się radością, bardzo się radować⁵⁹³⁷, brzmieć¹⁸⁸⁷⁶}

8. JHWH jest siłą⁵⁷⁹⁷ dla nas^{*} i twierdzą⁴⁵⁸¹ zbawienia³⁴⁴⁴ Jego pomazańca⁴⁸⁹⁹.

^{Ps 20,6;}
^{*lub: siłą swego (ludu) Ps 27,1; 89,39; 132,10}

9. Wybaw³⁴⁶⁷ Twój lud⁵⁹⁷¹, błogosław Twojemu dziedzictwu^{*}, pas⁷⁴⁶² ich i nies⁵³⁷⁵ ich aż do⁵⁷⁰⁴ wieczności⁵⁷⁶⁹.

^{Ps 33,12; Iz 40,11; Mi 5,2-4}
^{*lub: własność, majątek, dziedzictwo, mienie⁵¹⁵⁹}

29 Psalm Dawida¹⁷³². Oddajcie³⁰⁵¹ JHWH, chwałę³⁵¹⁹ i moc⁵⁷⁹⁷!

^{Ps 82,1; 89,6}
^{*hebr: el - Bóg, mocarz, słynny bohater; anioł, siła, moc⁴¹⁰}
^{- por. określenie synowie Boży w Rdz 6,2; Hł 1,6; 3,8; Ps 89,7}

2. Oddajcie JHWH chwałę³⁵¹⁹ należną Jego imieniu⁸⁰³⁴, oddajcie JHWH pokłon w ozdobie^{*} świętości⁶⁹⁴⁴.

^{Pwt 16,10; 1Krn 16,28; Ps 96,7; Mt 4,10}
^{*lub: chwala, przyozdobienie¹⁹²⁷, dostojenstwo, majestat Boga⁸²¹⁸²}

3. Głos JHWH nad wodami; zagrzani^{**} Bóg chwałę³⁵¹⁹, JHWH nad wielkimi wodami^{**}.

^{*lub: k.h. wydać odgłos gromu, powodować trzęsienie się⁷⁴⁸¹}
^{**tj. Morze Śródziemne - Ez 26,19; 27,26, idiom - tłum zbuntowanych ludzi - por. Ps 18,17; 32,6; 77,20; Iz 17,13 - EIB Ps 29,3²⁴⁴}

4. Głos JHWH potężny, głos JHWH pełen^{**} majestatu¹⁹²⁶.

^{**part. zmazc. - hebr: be - Jr 51,16;}
^{*lub: moc, siła, polega³⁵⁸¹, moc jako zdolność³⁸⁴¹²⁴ Ez 10,5}

5. Głos⁶⁹⁶³ JHWH łamie^{**} cedry, JHWH roztrzaskał⁷⁶⁶⁵ cedry^{**} Libanu³⁸⁴⁴;

^{*dost.: łamiący⁷⁶⁶⁵}
^{**tj. cedry Libanu - cenny materiał budowlany, symbol dostojenstwa, siły i majestatu - por. Ez 31,2-9; Ps 92,12-13}

6. I sprawia, że skaczą^{**} jak cielę⁵⁶⁹⁵, Liban i Sirion^{**} jak młody bawół^{**}.

^{**lub: dziki byk⁷²¹⁴}
^{*lub: poruszają się szybko - Na 3,2? (falują w biegu?) z powodu trzęsienia ziemi⁷³⁵⁸¹, **tj. fenicka nazwa góry Hermon na pñ. Izraela, zimną i wiosną szczyt góry jest ośnieżony - Put 3,9}

7. Głos JHWH rozłupuje^{*} strzałami^{**} ognia.

^{*lub: dzieli na kawałki²⁶⁷², **grot włócznie, płomień³⁸⁵² Oz 7,6}

8. Głos JHWH wstrząsa* pustynią⁸⁸, JHWH wstrząsa²³⁴² pustynią⁴⁰⁵⁷ Kadesz⁸⁸.

*dost.: powodować drżenie, związać się z bólem, rozdzielić²³⁴²
**lub: na głos Pana z bólem pustynia rozdzieli - BG; **tj. teren i miasto na południu Judy (kadesz - święty) - Kadesz Barnea⁶⁹⁴⁶

9. Głos JHWH sprawia, że z bólem rodzą²³⁴² łanie i obnażają* się lasy, a w Jego świątyni wszystko woła⁸⁸: Chwała!

Hi 39,1; Iz 24,1,3
*lub: czynić nagim, rzucić liście, obdzierać, obnażać się⁷⁸³⁴
**lub: pałac, świątynia, przybytek¹⁹⁶⁴, ***dost.: mówić, wie⁵⁹

10. JHWH zasiadł³⁴²⁷ nad potopem*, JHWH zasiadł³⁴²⁷ jako Król na wieki.

Ps 10,16
*lub: powódź, potop, zalew⁵⁹⁹⁹, niebiańskie morze¹⁸⁴⁶⁹

11. JHWH da⁵⁴¹⁴ siłę⁵⁷⁹⁷ swojemu ludowi⁵⁹⁷¹, JHWH pobłogosławi¹²⁸⁸ swój lud pokojem⁷⁹⁶⁵.

30 Psalm⁴²¹⁰ i pieśń⁷⁸⁹² na poświęcenie* domu*. Dawidowy¹⁷³², 2Krn 7,9; Ne 12,27
*hebr.: hamukal - akt odnowienia, poświęcenia²⁵⁹⁸ (oddzielenia) - por. Lb 7, 10-11; Pwt 20,5; *hebr.: bait - dom, mieszkanie¹⁰⁰⁴

1. JHWH, będąc Cię wywyższa⁶⁷³¹¹, bo wyciągnął¹⁸⁰² mnie i nie pozwoliłeś mi wrogom³⁴¹ radować⁸⁰⁵⁵ się z mojego powodu.

*domyśl.: z Szoolu? - por. w 3 Ps 3,3; 25,2; 35,19

2. JHWH, Boże⁴³⁰ mój, wołałem⁷⁶⁸ do Ciebie i uzdrowiłeś⁸⁸ mnie.

Wj 15,26; Ps 6,2
*lub: przywróciłeś mi zdrowie⁷⁴⁹⁵ - w aspekcie fizycznym i duchowym por. Rdz 20,17; Iz 53,5; Oz 5,1,3; Za 11,16

3. JHWH, wyprowadziłeś moją duszę z Szoolu⁷⁵⁸⁵, zachował⁸⁸ mnie przy życiu*, abym nie zstąpił* do dołu⁸⁸.

Hi 33,28; Ps 16,10; 56,13; Iz 38,17
*lub: w k.p. dać życie, ożywić, przywrócić do życia, odrodzić⁴²¹
**lub: schodzić w dół, upadać, zejść³³⁸¹, BHS do studni, dołu⁹⁵³

4. Śpiewajcie* JHWH, święci²⁶²³ Jego i wystawiajcie⁸⁰³⁴ Go, pamiętając¹⁴³ o Jego świętości⁶⁹⁴⁴.

Wj 15,1; 1Krl 16,23; Ps 50,5; Jr 20,13
*lub: wystawiajcie śpiewem przy wtórce instrumentów²¹⁶⁷

5. Jego gniew* trwa bowiem tylko chwilę⁷²⁸¹, a Jego łaskawość* przez całe życie; wieczorem zagości* płacz, a rankiem okrzyk radości⁷⁴⁴⁰.

*lub: metaf. - fuknąć gniewnie⁶³⁹ Ps 103,9; Iz 54,7

**lub: przynosić przyjemność, rozkosz, upodobanie, łaskę⁷⁵²²
***dost.: k.q. nocować, przebywać, pozostawać³⁸⁸⁵ - por. Ps 25,13*

6. A ja powiedziałem⁵⁵⁹ w czasie mej pomyślności*: Nigdy⁸⁸ się nie zachwieję⁸⁸.

Ps 62,2,6
*lub: swobody, łatwości, obfitości, bezpieczeństwa⁷⁹⁵⁹
dost.: na wieki⁵⁷⁰⁹, ***lub: nie będę poruszony⁴¹³¹ Ps 21,7

7. JHWH, w swojej łaskawości⁷⁵²² umocniłeś⁸⁸ moją górę; ale gdy ukryłeś⁵⁶⁴¹ swoje oblicze⁶⁴⁴⁰, byłem przerażony⁹²⁶.

Ps 20,8; 104,29
*lub: uczyniłeś, że stoi mocno⁵⁹⁷⁵, uczyniłeś mnie mocnym jak góra - HCSB Ps 30,7^{31,6,7}, na potężnej górze - EIB Ps 30,8²⁵³

8. Wołałem⁷¹²¹ do Ciebie, JHWH, posiłem* JHWH o miłosierdzie*. *lub: błagałem o życie²⁶⁰³

9. Jaki zysk¹²¹⁵ z mojej krwi¹⁸¹⁸, z mojego zstąpienia³³⁸¹ do grobu*? Czy proch⁴⁰⁸³ będzie Cię chwalił³⁰³⁴⁷? Czy będzie oznajmiał⁵⁰⁴⁶ Twoją wierność⁸⁸?

Ps 6,5; 88,10-12
*hebr.: szahał - dół, otchłań, grób, zniszczenie⁷⁸⁴⁵ - synonim Szoolu - por. Ps 16,10; 49,10; 103,4; **lub: prawdę⁵⁷¹

10. Usłysz*, JHWH, i zmiłuj⁸⁸ się nade mną; JHWH, bądź moim wsparciem⁸⁸.

*lub: wysłuchaj⁸⁰⁸⁵, **okaż łaskę²⁶⁰³, ***przynieś pomoc⁵⁸²⁶

11. Mój płacz* zmieniłeś²⁰¹⁵ w taniec*, rozwiązałeś mój wór⁸⁸ żatobny, a przepasałeś⁶²⁴⁷ mnie radością⁸⁰⁵⁷.

**por. Ps 69,11* Ps 126,1-2; Iz 61,3
*lub: zawołanie podczas rytuału pogrzebowego⁴⁵⁵³ BSB264

**tj. radosny sposób wielbienia, często przy dźwięku instrumentów muzycznych - por. Ps 149,3; 150,4; Jr 31,4,13; Lm 5,15

12. Aby moje wnętrze* śpiewało Ci i nie zamilkło¹⁸²⁶; JHWH, mój Boże, będąc Cię wyląskawia³⁰³⁴ na wieki⁵⁷⁶⁹.

Ps 44,8; 108,1
*hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat, godność, szacunek²⁵¹⁹

- a także: ludzie - Hi 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por. EIB Ps 30,13*

31 Dla przewodnika chóru. Psalm Dawida. W Tobie, JHWH, pokładam nadzieję²⁶²⁰, obym nigdy* nie został zawstydzony⁹⁵⁴, wyzwołam⁶⁴⁰³ mnie w swojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶.

*dost.: na wieki⁵⁷⁶⁹ Ps 9,13; 23,3; 25,2

2. Skłoń⁸¹⁸⁶ ku mnie swoje ucho, jak najszybciej* mnie ocal⁵³³⁷; bądź mi uforyfikowaną* skałą⁶⁰⁹⁷, miejscem¹⁰⁰⁴ warownym⁸⁸, abym nie wybawił³⁴⁶⁷.

*lub: śpieszenie, szybko, bez zwłoki⁴¹²⁰

**miejsce schronienia, ucieczka, warownia, twierdza⁴⁵⁸¹
***słowo odnosi się do trudno dostępnych miejsc górskich i miejsc gromadzenia zapasów na wojnę⁴⁰⁸⁶ - 1Sm 22,4-5 - Masada (?)

3. Ty⁸⁵⁹ bowiem jesteś moją ścianą skalną* i warownią⁴⁶⁸⁶; dlatego przez wzgląd na Twoje imię⁸⁰³⁴ kieruj⁸⁸ mną i prowadź⁹⁵⁴.

1Sm 12,22;
*tj. pionowa lub stroma skała, klif, urwisko⁵⁵⁵³, **k.h. wiedź¹⁴⁸

***lub: przyprowadź do miejsca odpoczynku⁵⁰⁹⁵ Obj 2,3

4. Wyciągnij³³¹⁸ mnie z sieci⁷⁵⁶⁸, którą zastawił na mnie, bo Ty jesteś moją twierdzą⁴⁵⁸¹.

5. W Twoje ręce powierzę mojego ducha*; odkupiłeś⁶²⁹⁹ mnie, JHWH, Boże wierny⁵⁷¹.

hebr: ruat - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr: pneuma - por. Ga 6,18 tu w znaczeniu antropomorficznym Ełk 23,46; Dz 7,59

6. Znienawidziłem⁸¹³⁰ tych, którzy zważają* na próżne marność⁸⁸, bo ja w JHWH pokładam ufność⁸⁸².

Prz 8,13
*lub: k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴

**lub: okreś. kultu obcych bogów¹⁸⁹² B2146 - por. Jr 2,5; Pr 13,11

7. Będę się radował i weselił⁸⁸ w Twoim miłosierdziu⁶¹⁷ i widziałem⁵⁷²⁰ moje utratienie⁶⁰⁴⁰ i poznałem³⁰⁴⁵ udręki⁶⁸⁶⁹ mojej duszy⁵³¹⁵.

*lub: obym rozradował¹⁵²³ się, obym... AK; **być zadowolonym, radować się, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć³⁸⁹⁴¹

8. I nie wydałeś⁸ mnie w ręce⁸ wroga³⁴¹, postawiłeś⁵⁹⁷⁵ moje nogi⁷²⁷² na miejscu przestronnym⁴⁸⁰⁰. ^{*dost.: i nie zamknąłeś⁵⁴⁶² mnie w ręka; ^{**Lmn.}}

9. Bądź dla mnie miłosierny²⁶⁰³, JHWH, bo jestem udręczony³, z żalu³⁷⁰⁸ słabnie⁶²⁴⁴ moje oko, a także moja dusza⁵³¹⁵ i moje wnętrze⁹⁹⁰. ^{*lub: być związany, być w niedoli, w ucisku, okazywać urogość⁶⁸⁸⁷}

10. W bólu⁸ bowiem wypchnięło³⁶¹⁵ się moje życie²⁴¹⁶, a moje lata⁸ na wzdychaniu⁵⁸⁵; moja siła³⁵⁸¹ osłabła⁸ z powodu mojej nieprawości⁵⁷⁷¹, a moje kości wyschły⁶²⁴⁴. Ps 33,3; 38,3,102,3

^{*lub: w smutku, żalu, udręce³⁰¹⁵; ^{**rok, z roku na rok³¹⁴¹}}

11. Stałem się pośmiewiskiem²⁷⁸¹ dla wszystkich moich wrogów⁸, a zwłaszcza⁸ dla moich sąsiadów⁷⁹³⁴, i przerażeniem⁶³⁴³ dla tych, którzy mnie znają³⁰⁴⁵; ci, którzy mnie widzą⁷²⁰⁰ na ulicy⁸, uciekają⁸⁷⁰⁴ przede mną. Hi 9,13;

^{*lub: tych, którzy mnie uciskają, dręczą, powodują niedole⁶⁸⁸⁷}
^{*lub: moc, siła, obfitość, niezmiernie dużo, barto³⁹⁶⁶} Ps 38,11;
^{**dost.: k.g. potknęła się, zatoczyła⁷⁸², k.n. osłabnąć} Ps 88,8,18

12. Zostałem zapomniany⁷⁹¹¹ jak umarły⁴¹⁹¹, w sercu⁸ stałem się jak rozbite⁸ naczynie³⁶²⁷.
^{*lub: usunięty jestem z serca jako umarły - KUL Ps 31,13}

^{*wypadłem z pamięci w sercach ... - BB w 12; ^{**dost.: zniszczone}}

13. Słyszysz⁸⁰⁸⁵ bowiem złowrogi szept⁸ wielu; groza⁴⁰³² dookoła; gdy razem³¹⁶² naradzają³²⁴⁵ się przeciwko⁵⁹²¹ mi, knują⁸, jak odebrać³⁹⁴⁷ mi życie⁸. ^{**lub: duszę⁵³¹⁵} Ps 88,5; Jr 6,25; 20,10; 46,5

^{*lub: szeptanie, zniewielanie, oczernianie, zła sława¹⁶⁸¹}
^{**lub: wpasć na pomysł, planować, uknieć w złym zamiarze²¹⁶¹}

14. Ale ja zaufałem⁹⁸² Tobie, JHWH; powiedziałem: Ty jesteś moim Bogiem. Ps 22,10; 63,1

15. Mój czas⁸ jest w Twoim ręku⁸, wyrwij⁵³³⁷ mnie z ręki moich wrogów³⁴¹ i od tych, którzy mnie przesładują²⁹¹. 1Sm 26,10; Ps 139,16;

^{*idiom: moja przyszłość należy do Ciebie} Kaz 3,1-8

16. Rozjaśnij⁸ swoje oblicze⁶⁴⁴⁰ nad Twoim sługą⁵⁶⁵⁰, wybaw³⁴⁶⁷ mnie w Twoim miłosierdziu²⁶¹⁷. Ps 6,4; 44,26; Ne 9,31

^{*lub: k.h. dawać światło, świecić, rozświecać, rozpalać²¹⁵}

17. JHWH, niech nie doznam wstydu⁵⁴, ponieważ⁸ Cię wzywałem; niech niegodziwi⁵⁶³ się zawstydzą i niech zamilkną¹⁸²⁶ w Szelu⁷⁵⁸⁵. ^{*lub: dlatego że, gdyż, ponieważ, jako że⁵⁵⁸⁸}

18. Niech zaniemiwią⁸ wargi³¹⁹³ wypowiadające kłamstwo⁸²⁶⁷, które zuchwale⁸, butnie⁸ z pogardą⁹³⁷ mówią przeciwko sprawiedliwemu¹⁶⁶⁶². ^{*lub: k.n. być związanym, być niemym⁴⁸¹}
^{**lub: arogancja, bezczelnie, butnie⁶²⁷⁷; ^{**wyniośle, majestatycznie, dumnie¹³⁴⁶} Hi 14,5; Ps 94,17; 115,17}

19. Jak wielka⁷²²⁷ jest Twoja dobroć²⁸⁹⁸, którą gromadzisz⁸ dla bojących³³⁷³ się Ciebie

i okazujesz⁸ ją tym, co ufają²⁶²⁰ Tobie wobec synów¹¹²¹ ludzkich⁸. ^{**dost.: człowieka¹²⁰} Ps 25,7

^{*lub: przechowywać jako zapas, zachować w tajemnicy, ukryć wielką wartość, chronić⁸⁴⁵; ^{**dost.: uczynić⁵⁴⁶⁶}}

20. Schowasz⁵⁶⁴¹ ich pod osłoną⁸ Twojej obecności⁶⁴⁴⁰ przed atakiem⁸ człowieka³⁷⁶, ochronisz⁶⁸⁴⁵ ich w namiocie⁵⁵²¹ przed kłótliwym⁷³⁷⁹ językiem³⁹⁵⁶. Ps 27,5; 32,7

^{*lub: ukryte miejsce, tajemnica, kryjówka⁵⁶⁴³}
^{**lub: sidła, spisek, atak, obelga, banda, pułapka⁷⁴⁰⁷}

21. Błogosławiony⁸ niech będzie JHWH, ponieważ⁸ okazał mi cudownie⁸ swoją łaskę²⁶¹⁷ w mieście warownym⁸. Rdz 9,26; Ps 28,6; Łk 1,68

^{*ponieważ uczynił cuda - AK; ^{**obłożonym?⁴⁶⁹²} EIB}

22. A ja powiedziałem w moim popłochu⁸: Odrzucisz⁸ mnie sprzed Twoich oczu⁵⁸⁶⁹; a jednak⁴⁰³ wysłuchałeś głosu moich błagań o przychyłość⁶⁴⁶⁰, gdy wołałem do Ciebie.

^{*lub: przerażeniu, pośpiechu²⁶⁴⁸; ^{**dost.: jestem odcięty¹⁶²⁹}}

23. Miłujcie¹⁵⁷ JHWH, wszyscy Jego święci⁸, bo JHWH strzeże wiernych⁸, a postępującemu⁸ dumnie⁸ odpłaci⁹⁹⁹ obficie⁴⁹⁹. Ps 97,10;

^{*lub: wierny, bogobojny, dobry, pobożny, święty²⁶²³} Ps 116,1;

^{**lub: wiarygodnych, uwierdzonych w wierze, zaufanych³³⁹}
^{**lub: wymyśle, butnie¹³⁴⁶} Joz 23,11; Łk 10,27; 1J 4,19

24. Bądźcie mocni⁸ i niech wasze serce³⁸²⁰ będzie odważne⁸, wy wszyscy⁶⁰¹⁵, którzy pokładacie nadzieję³¹⁷⁶ w JHWH. Joz 1,6; 2Sm 10,12;

^{*lub: wzmacnić się, być uwierdzonym, pewnym, Ekd 10,14;}
^{*niezłomnym²³⁸⁸; ^{*lub: Bądźcie dzielni, a On niech umocni wasze serce; ^{**być odważnym, dzielnym, silnym, stałym⁵⁵³} Iz 41,6}}

32 Dawidowy. *Pieśń* pouczająca⁸. Błogosławiony⁸³⁵ ten, któremu przebaczone⁵³⁷⁵ występki⁸, komu zakryto³⁶⁸⁰ grzech²⁴⁰¹!

^{*hebr: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca, rozmyślanie, pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22), przysłowia⁴⁹⁰⁵}
^{**lub: przewinięcie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, suawoła, profanacja¹⁷⁶¹³}

2. Błogosławiony⁸³⁵ człowiek, któremu JHWH nie zalicza²⁸⁰³ nieprawości⁵⁷⁷¹, a w jego duchu⁸ nie ma podstępu⁸. Iz 43,25; 44,22; Mi 7,18; Rz 4,6-8

^{*hebr: ruda - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr: pneuma - por: Ga 6,18⁸}
^{**lub: zdrada, oszustwo, gnuśność⁷⁴²³, robić coś niedbalne¹⁸⁶²⁶}

3. Gdy milczałem²⁷⁹⁰, zużyły⁸ się moje kości¹⁰¹⁶ od jęczenia⁸ każdego dnia⁸. Ps 31,10;

^{*lub: zestarzały się¹⁰⁸⁶, być znoszonym, wymiszczony¹¹¹⁹⁹}
^{**krzyk udręki, ryk (lwa)⁷⁵⁸¹, ^{**przez cały dzień} Ps 38,8}

4. Bo we dnie i w nocy ciążyła na mnie Twoja ręka, moja soczystość⁸ zmieniła się w upałach²⁷²⁵ lata⁸. Sela⁸. ^{*lub: świeżość, żywotność, sok³⁹⁵⁵}

5. Ujawniłem³⁰⁴⁵ Ci mój grzech²⁴⁰³ i nie ukryłem³⁶⁸⁰ mojej nieprawości⁸. Powiedziałem⁵⁵⁹:

Wyznam³⁰³⁴ moje występki⁶⁵⁶ JHWH, a *wtedy* Ty przebaczyłeś nieprawość⁵⁷⁷¹ mojego grzechu²⁴⁰³. Sela.

Kpl 26,39; Joz 7,19; 1J 1,9

**lub: przewrotność, deprawacja, wina lub kara za nieprawość*⁵⁷⁷¹; **uznam nade mną mój bunt*⁵⁸⁸⁸ przed... AK, wyznam JHWH swe występki przeciw sobie - EIB, wyznam na się - BG

6. Dlatego do Ciebie będzie się modlił⁶⁴¹⁹ każdy pobożny²⁶²³ w czasie, *gdy można Cię znaleźć*⁴⁶⁷²; w czasie powodzi⁷⁸⁵⁸ największych⁶ wód⁴³²⁵; one na pewno⁷⁵³⁵ go nie dosięgną⁶.
**dosl.: wielkich*⁷²²⁷; **lub: k.h. dotknąć*⁵⁰⁶⁰ Ps 18,17; Mt 28,27

7. Ty jesteś moim schronieniem⁶, zachowasz³⁴¹ mnie od ucisku⁶⁸⁶²; otaczasz⁵⁴³⁷ mnie okrzykiem⁶ wybawienia⁶⁴⁰⁵. Sela⁵⁵⁴².

**lub: w ukrytym miejscu, tajemniczo, kryjówką*⁵⁶⁴³

**lub: krzyk, okrzyk radości, pieśń*⁷⁴³⁸ Ps 31,20; 91,1; 121,7

8. Pouczę⁶ cię i wskażę⁶ ci drogę¹⁸⁷⁰, którą masz iść, dam ci rękę³²⁸⁹, na tobie spocznie⁶ moje oko⁶⁶⁶. **lub: dam ci zrozumienie*⁷⁹¹⁹ Ps 25,8,12;

**lub: k.h. kierować, rzucić, wskazywać, strzelać (strzalami)*³³⁸⁴
**idiom: będę się troszczył i opiekować tobą* Ps 33,18; 73,24

9. Nie bądźcie nierozumni⁹⁹⁵ jak koń⁵⁴⁸³ czy jak muł⁶⁵⁰⁵, których pyski⁵⁷¹⁶ trzeba powstrzymać¹¹⁰² uzdą⁷⁴⁴⁸ i wędzidłem⁵⁷¹⁶, aby się do ciebie nie zbliżyły⁷¹²⁶.
Prz 26,3; Jr 31,18; Jk 3,3

10. Wiele cierpień⁶ spada na niegodziwego⁷⁵⁶³, lecz ufajacego⁹⁸² JHWH otoczy⁵⁴³⁷ miłosierdziem²⁶¹⁷. **lub: ból, smutek*⁴³⁴¹, *cierpienie*⁸⁵⁰²⁶ Ps 16,4

11. Weselcie⁸⁰⁵⁵ się w JHWH i radujcie⁵⁵²³ się sprawiedliwi⁶⁶⁶², wykrzykujcie z radości⁷⁴⁴²; wszyscy prawego³⁴⁷⁷ serca. Ps 5,11; 35,27; 132,9

33 Wykrzykujcie z radości⁷⁴⁴² JHWH, sprawiedliwi⁶⁶⁶², bo prawym⁶ przystoi⁶⁶⁶ pieśń chwały⁶⁶⁶.

Ps 97,12; Flp 3,1; 4,4
**lub: dla prawych*³⁴⁷⁷; **odpowiedni, zachęcający, piękny*⁵⁰⁰⁰

**lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny*⁸⁴¹⁶

2. Wysławiajcie³⁰³⁴ JHWH na cytrze⁶, śpiewajcie²¹⁶⁷ Mu przy *wtórce* dziesięciostrunowej harfy⁶. **tj. instrument szarpany, lira*³⁶⁵⁸ Ps 43,4; 71,22

**lub: grać na harfie i dziesięciostrunowym instrumencie*⁶²¹⁸
3. Śpiewajcie⁷⁸⁹¹ dla Niego nową pieśń, grajcie pięknie³¹⁹⁰ i z okrzykiem⁶ radości. Ps 98,4

**tj. głośny krzyk radości ze zwycięstwa - 1Sm 4,5-6; okrzyk wojenny - Am 1,14; dźwięki trąby wyrażający radość*⁸⁶⁴³

4. Ponieważ Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH jest prawe³⁴⁷⁷ i wszystkie Jego dzieła⁶ są *dokonane* w prawdzie⁶.

Pwt 32,4; Ps 126-8; 19,8; Pr 30,5; Iz 45,19

**lub: czyn, działanie, praca, przedsięwzięcie, wytwór*⁴⁶³⁹

**lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność, prawda*⁵³⁰
5. On kocha sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ i sąd⁶, ziemia⁷⁷⁶ jest pełna⁴³⁹⁰ miłosierdzia²⁶¹⁷ JHWH.

**lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słuszność w sądzie*⁴⁹⁴¹

6. Na⁶ Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH zostały uczynione⁶²¹³ niebios⁸⁰⁶⁴ i tchnieniem⁶ Jego ust wszystkie ich zastępy⁶⁶⁶.

**lub: przez, w Słowie Rdz 1,1-31; 2,7; *hebr: ruach - duch, tchnienie, wiatr*⁷³⁰⁷; *gr: pneuma - Ga 6,18*
**hebr: kaba - armia, działania wojenne, zastęp* Hi 26,13; *ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa*⁴⁶³⁵ J 1,1; 2P 3,5

7. On gromadził³⁶⁶⁴ wody⁴³²⁵ morskie w stos⁶ i w zbiornikach⁶ kładzie⁵⁴¹⁴ głębie⁶⁶⁶ wód.

**lub: w stertę*⁵⁰⁶⁷; **w skarbcach, magazynach, spichlerzach*²¹⁴

**hebr: tehom - głębia*⁸⁴¹⁵ (oceanu) - *gr: abyssos - por. Rdz 1,2*

8. Niech cała ziemia boi⁶ się JHWH, niech się Go lękają⁶ wszyscy mieszkańcy świata⁴³⁹⁸.

**lub: k.g. być przestępnym bojaźnią, lękać się, czcić, szanować*³³⁷²

**lub: k.g. lękać się, być ogarniętym bojaźnią, odczuwać bojaźń*¹⁴⁸¹

**lub: k.g. stać mocno, trwać, wytrzymać, zajmować stanowisko*⁵⁹⁷⁵

9. On bowiem przemówił⁵⁵⁹ – i stało¹⁹⁶¹ się; On rozkazał⁶ – i stoi trwale⁶. Ps 148,5; Iz 55,11

**lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, nakazać, wyznaczyć*⁶⁶⁸⁰

**lub: k.g. stać mocno, trwać, wytrzymać, zajmować stanowisko*⁵⁹⁷⁵

10. JHWH miał⁶³³¹ zamysły⁶ narodów¹⁴⁷¹, niweczy⁵¹⁰⁶ plany⁶ ludów⁵⁹⁷¹. Ps 13,2; Iz 8,10;

**lub: plan, rada, zamysł, akt decyzji*⁶⁰⁹⁸; **wymyśli, plany, zamiary, wymalunki, myśli*⁴²⁸⁴ Iz 19,3

11. Zamysł¹⁶⁹⁸ JHWH trwa⁵⁹⁷⁵ na wieki, myśli⁴²⁸⁴ Jego serca³⁸²⁰ z pokolenia na pokolenie.

12. Błogosławiony⁸³⁵ naród¹⁴⁷¹, którego Bogiem jest JHWH; lud⁵⁹⁷¹, który On wybrał⁹⁷⁷ sobie na dziedzictwo⁶. Ps 139,17; 144,15;

**lub: majątek, dziedzictwo, mienie*⁵¹⁵⁹ Prz 19,21; Iz 55,8

13. JHWH patrzy⁵⁰²⁷ z niebios, widzi wszystkie synów ludzkich⁶. Rdz 6,12; 2Krn 16,9; Ps 11,4;

**dosl.: człowieka*¹²⁰ Ps 14,2; 102,19; Pr 15,3; Jr 23,23; Hbr 4,13

14. Z miejsca, w którym przebywa, przypatrzy⁷⁶⁸⁸ się wszystkim mieszkańcom ziemi⁷⁷⁶.

15. Ukształtował⁶ serce³⁸²⁰ każdego z nich, zwraca uwagę⁶ na wszystkie ich czyny⁴⁶³⁹.

**lub: k.g. nadawać formę, kształtować, planować*³³³⁵ - Rdz 2,7

**lub: k.h. rozumieć, nauczyć*³⁹⁹⁵, *zwracać uwagę na*⁸¹¹⁵⁰

16. Nie wybawi³⁴⁶⁷ króla liczne⁷²³⁰ wojsko²⁴²⁸ ani nie ocali⁵³³⁷ bohatera⁶ wielka siła⁶. Wj 15,1;

**lub: człowiek silny, dzielny, potężny, bohater*¹³⁶⁸ Ps 44,6;

**lub: siła, potęga, moc jako zdolność*⁵⁸⁸¹ Ps 60,11

17. Koń⁵⁴⁸³ jest zwodniczy⁶ w wybawieniu⁸⁶⁶⁸, nie ocali⁴⁴²² swoją wielką siłą²⁴²⁸.

**hebr: seger - kłamstwo, rozczarowanie, oszustwo, fałsz*⁸²⁶⁷

18. Oto oko⁶ JHWH nad tymi, którzy się Go boją³³⁷³, nad tymi, którzy pokładają nadzieję⁶ w Jego miłosierdziu²⁶¹⁷; **por. Ps 32,8*⁶⁶⁶ Hi 36,7;

**lub: czekać, mieć nadzieję, spodziewać się*³¹⁷⁶ Ps 34,15; 56,13

19. Aby ocali⁵³³⁷ od śmierci¹⁰⁹⁴ ich dusze⁵³¹⁵ i zachować ich przy życiu²⁴²¹ w czasie głodu.

20. Nasze dusze⁶ oczekują²⁴⁴² JHWH, On jest naszą pomocą⁶ i tarczą⁴⁰⁴³. Ps 130,6; Iz 8,17

**dosl.: nasza dusza*⁵³¹⁵; *Lpoj.*; **pomocnikiem, wsparciem*⁵⁸²⁸

21. W Nim bowiem rozraduje⁹⁰⁵⁵ się nasze serce, bo zaufaliśmy⁹ Jego świętemu imieniu. ^{*lub: k.g. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym}⁹⁸²

22. Niech będzie nad nami Twoje miłosierdzie²⁶¹⁷, JHWH, według pokładanej w Tobie nadziei³¹⁷⁶. Ps 130,7; 147,11

34 Dawidowy*, gdy zmienił⁸¹³⁸ swoje zachowanie⁹⁸⁸ przed Abimelekiem⁹⁸⁸ i wypędzony¹⁶⁴⁴ przez niego, odszedł. 1Sm 21,13;

^{*psalm ma konstrukcję akrostychiczną - por. Ps 25 Ps 119,66}
^{**dost.: smak, sąd, decyzje (zachowania)?²⁹⁴⁰, grać rolę, symbolizować szaleństwo⁸³³⁸⁶, ***tj. „mój ojciec jest królem” imię własne lub nazwa ogólna dla królów filistyńskich.⁴⁰ Dz 8,27*}

1. Będę błogosławił¹²⁸⁸ JHWH w każdym³⁶⁰⁵ czasie⁶²⁵⁶, Jego chwała* zawsze⁸⁵⁴⁸ będzie na moich ustach⁶³¹⁰. Ps 62,8; 2Tm 4,2

^{*lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny}⁸⁴¹⁶

2. Moja dusza⁵³¹⁵ będzie się chlubić* JHWH; pokorni⁶⁰³⁵ to usłyszają⁸⁰⁸⁵ i rozradują⁸⁰⁵⁵ się.

^{*lub: k.h.p. chlubić się, przechwalać się, k.g. jasnieć, świecić}¹⁹⁸⁴

3. Wywyższajcie^{311MP} JHWH ze mną i wspólnie³¹⁶² czynimy wielkim* Jego imię⁸⁰³⁴. Ps 69,30;

^{*lub: k.p. czynić wielkim, potężnym, wywyższać}⁴¹³¹ Lk 1,46

^{**lub: k.p. być wielkim, wywyższać, stawiać na górze}⁷³¹¹

4. Szukałem¹⁸⁷⁵ JHWH, a On mnie wysłuchał* i uwolnił⁵³³⁷ od wszystkich³⁶⁰⁵ moich lęków⁹⁸⁸.

^{*lub: k.g. odpowiadać, zareagować, zawiądywać, mówić}⁶⁰³⁰

^{**lub: strach, przerażenie, groza}⁴⁰³⁵ - tu Lnm. Ps 17,19

5. Spojrzeli⁹⁰²⁷ na Niego i rozpromienili* się, a ich oblicza⁶⁴⁴⁰ nie doznały wstydu*.

^{*lub: świecić, promienić, oświecać, płonąć}¹⁰² Ps 25,3; Iz 60,5

^{**lub: być zmieszonym, ustydzić się, met. rumienić się}⁶⁵⁹

6. Ten oto biedak* wołał¹²¹², a JHWH wysłuchał¹⁸⁰⁸⁵ i wybawił³⁴⁶⁷ go ze wszystkich³⁶⁰⁵ jego utrapień*.

^{*lub: słaby, udrczony, niedźny, pokorny}⁶⁰⁴¹

^{**lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot}⁶⁸⁶⁹ Ps 10,12

7. Anioł JHWH rozbija obóz* dookoła tych, którzy się Go boją³³⁷³, i ratuje²⁵⁰² ich. Ps 91,11

^{*lub: k.g. pochylić się (nad kimś), rozbić obóz, oblegać}²⁵⁸³

8. Skosztujcie* i zobaczcie⁷²⁰⁰ jak dobry²⁸⁹⁶ jest JHWH: Błogosławni⁸³⁵ człowiek*, którzy Mu ufa²⁶²⁰.

^{*lub: k.g. próbować, smakować, dostrzegać, jeść}²⁹³⁸

^{**lub: mocarz, wojownik, bohater}¹³⁹⁷ - Wj 10,11; Jr 17,5,7

9. Bójcie³³⁷² się JHWH, Jego święci*, bo niczego nie braknie⁹⁸⁸ tym, którzy się Go boją³³⁷³.

^{*hebr.: qadosz - święty, oddzielony (od) poświęcony (dla)}⁶⁹¹⁸

^{**lub: niedostatek, ubóstwo, potrzeba, rzecz, brak}¹²⁷⁰

10. Lwiała⁷³²⁶ i cierpią⁷⁴⁵⁶ głód* lecz szukającym¹⁸⁷⁵ JHWH nie zabraknie⁹⁸⁸ żadnego³⁶⁰⁵ dobra²⁸⁹⁶.

Hi 4,10; Ps 84,11

^{*lub: k.g. przejawiać brak, odczuwać brak, zmniejszać się}²⁶³⁷

11. Chodźcie, synowie¹¹²¹, słuchajcie* mnie; naucze³⁹²⁵ was bojaźni³³⁷⁴ JHWH. Ps 66,16

^{*lub: k.g. słuchać, postuchać, okazać posłuszeństwo}⁸⁰⁸⁵

12. Któż* jest tym mężem³⁷⁶, rozkoszującym⁹⁸⁸ się życiem, miłującym¹⁵⁷ wiele dni¹¹⁷, by móc oglądać⁷²⁰⁰ dobro²⁸⁹⁶?

^{*lub: kto człowiekiem}³⁷⁶ Kaz 3,13

^{**lub: pożądający, rozkoszujący się, znajdujący przyjemność}²⁶⁵⁵

13. Strzeż* swojego języka od zła⁷⁴⁵¹, a swoich warg od mówienia tego, co zwodnicze⁴⁸²⁰.

^{*lub: strzec, pilnować, zachowywać, czuwać nad}⁵³⁴¹

14. Odróć* się od zła⁷⁴⁵¹ i czyn dobrze, szukaj pokoju⁷⁹⁶⁵ i dąż* do niego. Prz 16,6; Jk 3,4-6

^{*lub: k.g. zejść z drogi, zawrócić, stronić od, zostać usuniętym}⁵⁴⁹³

^{**lub: k.p. gonić zauwżenie za, dążyć gorliwie, zabiegać usilnie}⁷²⁹¹

^{**wszystkie czasowniki w ur. 13 i 14 są w trybie rozkazującym}

15. Oczy⁵⁸⁶⁹ JHWH są zwrócone na sprawiedliwych⁶⁶⁶², a Jego uszy otwarte na ich krzyk o pomoc*;

Hi 36,7; Ps 33,18; 1P 3,12

^{*lub: wolać, błaganie, krzyk o pomoc}⁷⁷⁷⁵ - Wj 2,23; Lm 3,56

16. Lecz oblicze⁶⁴⁴⁰ JHWH jest przeciwko czyniącym zło⁷⁴⁵¹, aby pamięć²¹⁴³ o nich wymazać z ziemi⁷⁷⁶.

Ps 9,6-7; Prz 10,7

^{*dost.: k.h. wyciąć, zniszczyć, pozwolić na zgnę*}³⁷⁷²

17. Wolają⁶⁸¹⁷ sprawiedliwi, a JHWH wysłuchuje⁸⁰⁸⁵ ich i uwalnia⁵³³⁷ z wszelkiego³⁶⁰⁵ utrapienia⁶⁸⁶⁹.

Ps 51,10; 145,17

18. Bliski⁷¹³⁸ jest JHWH tym, których serce jest złamane⁷⁶⁶⁵ i uwalnia³⁴⁶⁷ skruszonego⁷⁹³ ducha*.

^{*lub: skruszonych na duchu}⁷³⁰⁷ Ps 51,17; 147,3

19. Liczne są cierpienia* sprawiedliwego⁶⁶⁶², ale JHWH uwalnia⁵³³⁷ go od nich wszystkich.

^{*lub: zło, udręka, niedola, krzywdy, przeciwność losu, zły}⁷⁴⁵¹

20. Strzeże* wszystkich³⁶⁰⁵ jego kości; ani jedna z nich się nie zlamala⁷⁶⁶⁵.

Wj 12,46; Ps 91,12;

^{*lub: k.g. patrzeć na, strzec, mieć pieczęć nad}⁸¹⁰⁴ J 19,36

21. Zło⁷⁴⁵¹ zabije niegodziwego⁷⁵⁶³ i ci, którzy nienawidzą⁸¹³⁰ sprawiedliwego⁶⁶⁶², będą uznani za winnych*;

Ps 94,23; 104,11; Prz 24,16

^{*lub: k.g. być winnym, być oskarżonym, popełnić zło, wyrzucić krzywdę, czynić zło, naruszyć prawo}⁸¹⁶

22. JHWH odkupi⁹⁸⁸ dusze swoich sług⁵⁸⁵⁰ i nie będą uznani za winnych ci, którzy Mu ufają.

^{*lub: k.g. dać okup, k.n. zostać wykupionym}⁶²⁹⁹ Ps 71,23

35 Psalm Dawida. Zmagaj* się, JHWH, z moimi przeciwnikami³⁴⁰¹, walcz⁹⁸⁸

z tymi, którzy walczą³⁸⁹⁸ ze mną! Wj 14,25;

^{*lub: k.g. prowadzić sprawę sporną w sądzie, walczyć, zmagać się, wnieść skargę, zaatakować kogoś (wymówkami)}⁷³⁷⁸

^{**lub: prowadzić bitwę, toczyć wojnę, walczyć}³⁸⁹⁸ Iz 49,25

2. Chwyć* tarczę i puklerz* i powstań mi na pomoc⁸⁵³¹!

^{*lub: k.h. złapać, wzmocnić, uczynić silnym}²³⁸⁸

^{**lub: duża tarcza zakrywająca całą postać}⁸⁷⁹³, puklerz (?) - mała okrągła tarcza o spiczastym środku Ps 5,12

3. Wyciągnij^{11*} włócznię²⁵⁹⁵ i zagroź^{26*} drogę moim przesładowcom. Powiedz mojej duszy: Ja jestem twoim zbawieniem³⁴⁴¹ Ps 13,15; 40,17

^{*dost.: k.h. trzymać pustym - (stąd: domysł, wyciągnąć z pochwy), uylewać, opróżniać⁷³²⁴ - Kpł 26,33; Ps 18,42; Mt 3,10}

^{**hebr. rdzeń s-g-r można odczytać - dzielił topór - EIB Ps 35,3²⁸⁹}

4. Niech będą zawstydzeni⁹⁵⁴ i upokorzeni^{*} ci, którzy szukają mojej⁵³¹⁵ duszy⁵³¹⁵! Niech się obróca i odejdą zmieszani⁶⁵⁹ ci, którzy planują³⁶⁶ wyrządzić mi krzywdę⁷⁴⁵¹! Ps 40,14; 70,2;

^{*lub: k.n. zostać upokorzonym, wystydzić się³⁶³⁷ Ps 120,5}

^{**idiom: nastąpić na moje życie; ³⁶⁶lub: planują, liczą, sądzą²⁸⁰³}

5. Niech będą jak plewy na wietrze i niech anioł JHWH ich rozproszy^{*}. Rdz 16,7; 22,11; Za 1,12;

^{*dost.: k.g. pchnąć, pchnąć gwałtownie¹⁷⁶⁰ Mt 28,2; Dz 12,7}

6. Niech droga¹⁸⁷⁰ ich będzie ciemna i śliska i niech anioł JHWH ich ściga^{*}. Ps 73,19; Jr 23,12

^{*lub: k.g. ścigać kogoś w sposób wrogi, przesładować, nękać⁷²⁹¹}

7. Bez powodu bowiem skrycie²⁹³⁴ przygotowali na mnie w dole²⁹³⁴ sieć⁷⁵⁶⁸, bez powodu wykopali dół na moją duszę⁵³¹⁵. Ps 7,15; 9,15; 31,4

8. Niech bezwiednie^{*} przyjdzie na takiego zniszczenie^{66*}; i niech złapie³⁹²⁰ go jego własna sieć⁷⁵⁶⁸, którą ukrył²⁹³⁴. Niech^{66*} w nią wpadnie⁵³⁰⁷ ku zniszczeniu⁷⁷²². Hi 8,18; Ps 7,5

^{*dost.: nie poznać³⁰⁴⁵ - AK; ⁶⁶lub: ruina, pustkowienie⁷⁷²²; ⁶⁶obj - AK}

9. A moja dusza⁵³¹⁵ rozraduje¹⁵²³ się w JHWH, będzie się weselić⁷⁷⁹⁷ Jego zbawieniem^{*}.

^{*lub: wybawienie, dobrobyt, pomyślność³⁴⁴⁴ Ps 5,11; Iz 61,10}

10. Wszystkie moje kości powiedzą: JHWH, któż jest jak Ty, który wyrwasz^{*} ubogiego z ręki silniejszego²³⁸⁹ od niego, ubogiego i będącego w potrzebie^{66*} z ręki grabiącego¹⁴⁹⁷?

^{*lub: wyzwolić, wyratować, wyswobodzić, wyrwać⁵³³⁷ Wj 15,11}

^{*lub: biedny, udrczony, słaby, pokorny, skromny, nieduży⁶⁰⁴¹}

^{**lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, nędza³⁴}

11. Powstają okrutni⁵⁵⁵ świadkowie⁵⁷⁰⁷ i będą mnie pytać^{*} o to, czego nie wiem^{*}.

^{*lub: k.g. wypytywać, domagać się (odpowiedzi), dowiadywać się dokładnie⁷⁵⁹²; ⁶⁶lub: nie znam⁷⁵⁹² Ps 27,12; Prz 19,5-9}

12. Odpłacili⁷⁹⁹⁹ mi złem⁷⁴⁵¹ w zamian za dobro²⁸⁹⁶, osieroceniem^{*} mojej duszy⁵³¹⁵.

^{*lub: być bezdzietnym wskutek utraty dzieci, być pograżonym w żalobie, być pozbawionym dzieci⁷⁹⁰⁸ Ps 28,20; Jr 18,20}

13. Lecz ja, gdy oni chorowali⁴⁷⁰, ubierałem się w wół^{*}, dręczyłem²⁶³¹ postem moją duszę i moja modlitwa⁸⁰⁰⁵ wracała na moją pierś^{66*}.

^{*tj. wół wykonany z włosów koziego - 2Sm 2,10 układany jako przejawianie żaloby lub podkreślenie znaczenia wypowiedzi⁸²⁴² - Rdz 37,34; ⁶⁶idiom: wciąż się za nimi modliłem}

14. Postępowałem jak z przyjaciелеm⁷⁴⁵³, jak z bratem²⁵¹, chodziłem jak w żalobie po matce, zasepiony^{*} i zgięty^{66*} ⁶⁶lub: pochylony, unizony⁷⁸¹⁷

^{*dost.: k.g. szczeniaki, ciemny, k.h. powodować oplakiwanie⁶⁹³⁷}

15. Lecz gdy ja kulałem^{*}, oni się radowali⁸⁰⁵⁵ i zbierali⁶²² się, zbierali⁶²² się przeciwko mnie, pobici^{66*} – o czym nie wiedziałem³⁰⁴⁵ – szarpali^{66*} mnie i nie milczą¹⁸²⁶. Ps 38,17; Jr 20,10

^{*lub: kuleć, upadać⁶⁷⁶¹; ⁶⁶hap.leg.: uderzony, porażony⁵²²²}

^{**dost.: drzeć na kawalki (szale), rozrywać, odzierać⁷¹⁶⁷}

16. Między obłudnikami²⁶¹¹ i prześmiewcami³⁹³⁴, za jedzenie^{*} zgrzytali na mnie zębami^{66*}.

^{*hebr.: ma'og - ciasto⁴⁵⁸⁰, jedzenie⁸⁵²⁹³ - 1Krl 17,12, szydercy uczył - AK; ⁶⁶idiom: zgrzytanie zębami to objaw złości i nienawiści}

17. PANIE¹³⁶, jak długo⁴¹⁰⁰ będziesz na to patrzeć⁶⁷²⁰⁰? Odnow^{*} z ruin⁷²² moją duszę⁵³¹⁵, od młodych lwów³⁷¹⁵ ocal drogą^{*} duszę moją.

^{*lub: k.h. ożywić, odświeżyć, odwrócić, przyprowadzić z powrotem⁷⁷²⁵; ⁶⁶lub: jedyną w swoim rodzaju²¹⁷⁵ - por: Ps 22,20-21}

18. Będę^{*} Ci dziękował³⁰³⁴ w wielkim zgromadzeniu⁶⁹⁵¹, wśród licznego⁶⁰⁹⁹ ludu będę^{*} Cię chwalił¹⁹⁸⁴.

^{*lub: obym - AK Ps 22,22,25; Hbr 2,12}

19. Niech się nie cieszą⁸⁰⁵⁵ ze mnie moi zakłaman^{*} wrogowie⁴⁴¹, nienawidzący⁶¹³⁰ mnie bez powodu. Niech nie mrugają⁷¹⁶⁹ okiem^{66*}.

^{*lub: oszustwo, krzywdza, podstęp, kłamstwo, fałsz⁸²⁶⁷}

^{**idiom: wyraz szderstwa lub sposobu porozumiewania się - por: Prz 6,13; 10,10 Ps 13,14; 30,1; 38,19; J 15,25}

20. Nie mówią¹⁶⁹⁶ bowiem o pokoju⁷⁹⁶⁵, lecz przeciwko spokojnym^{*} tej ziemi^{66*} obmyślają²⁸⁰³ zdradliwie⁴⁸²⁰ słowa¹⁶⁹⁷.

^{*lub: (mieszkającym) w ciszy⁷²⁸² - poetyckie określenie zgromadzenia wiernych lub narodu wybranego - por: WBC Ps 35,20 - hapax legomenon; ⁶⁶lub: spokojnym w kraju⁷⁷⁶ Mi 6,12}

21. Rozwierają^{*} na mnie swoje usta⁶³¹⁰ i mówią⁵⁵⁹: Ha, ha^{66*}! Widzieli⁷²⁰⁰ to nasze oczy⁸⁸⁶⁹.

^{*dost.: poszerzają⁷³³⁷; ⁶⁶wyrażenie radości - Iz 46,16, radości złości¹⁸⁸⁹; - Ez 25,3, rzenie konia⁸²¹⁴⁰ - Hi 39,25}

22. Widziałeś to, JHWH, i nie milcz^{*}; PANIE¹³⁶, nie bądź ode mnie daleki⁷³⁶⁸.

23. Ocknij⁵⁷⁸² się i obudź⁶⁹⁷⁴ się na mój sąd⁴⁹⁴¹, mój Boże⁴³⁰ i PANIE¹³⁶! Powstań do sporu^{*} o mnie.

^{*lub: sprawa w sądzie, konflikt, spór, kłótnia, niesnaska⁷³⁷⁹ Ps 7,6; 44,23; 59,4}

24. Osądź⁸¹⁹⁹ mnie według swojej sprawiedliwości⁶⁶⁴, JHWH, mój Boże! Niech się nie radują⁸⁰⁵⁵ ze mnie.

^{Ps 26,1; 43,1}

25. Niech nie mówią w swoim sercu³⁸²⁰: Ha^{66*}! Nasza dusza⁵³¹⁵ górą^{66*}! Niech nie mówią⁵⁵⁹: Pochłoniliśmy¹¹⁰⁴ go! ⁶⁶por: u. 21⁶⁶ Ps 124,3; Lm 2,16

^{**idiom: stała się nasza wola, spełniło się nasze pragnienie}

26. Niech się zawstydzą⁹⁵⁴ i zmieszają²⁶⁵⁹ ci, którzy razem³¹⁶² cieszą⁸⁰⁵⁶ się z mojego nieszczęścia⁷⁴⁵¹; niech się okryją³⁸⁴⁷ wstydem¹³²² i hańbą^{*} ci, którzy się nade mnie wynoszą^{66*}.

^{*lub: wstyd, hańba, zakłopotanie, zniewaga²⁶³⁹}

^{*lub: k.h. uczynić się wielkim, połącznym, wywyższać się¹⁴³¹}

27. *Ale* niech wykrzykują z radości⁷⁴⁴² i niech ucieszą⁸⁰⁵⁵ się ci, którzy pragną^{*} mojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴; niech mówią nieustannie⁸⁵⁴⁸: Niech będzie wywyższony¹⁴³¹ JHWH, który pragnie^{*} pokoju⁷⁹⁶⁵ dla swojego sługi⁵⁶⁵⁰.

^{*}lub: pożądać, rozkoszować się, znajdować przyjemność²⁶⁵⁵

28. A mój język przez cały dzień będzie rozgłaszał¹⁸⁹⁷ Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴ i Twoją chwałę⁸⁴¹⁶. 2Sm 7,26; Ps 34,1; 40,16; 70,4; 138,2; 145,21

36 Dla przewodnika chóru. *Psalm* Dawida^{*}, sługi⁵⁶⁵⁰ JHWH. ^{*}dost.: Dawidowy 1. Oświadczenie: Przepęstwo^{*} bezbożnego⁷⁵⁶³ mówią w głębi¹⁷³⁰ mojego serca^{**}. Nie ma bojaźni⁶³⁴³ Bożej przed jego oczyma. Rz 3,18

^{*}lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁹⁰². 2Sm 23,1 w SP ten rodzaj składni zdania występuje tylko jeden raz ^{**}lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, swawolność, profanacja⁵⁷⁶¹³

^{**}lub: przepęstwo bezbożnego (jest) we wnętrzu mojego serca

2. Schlebia^{*} sobie bowiem w swoich oczach, by szukać⁴⁶⁷² swej nieprawości⁵⁷⁷¹ i nie nawiądzić⁸¹³⁰. ^{*}lub: k.h. schlebiać, być gładkim²⁵⁰⁵, ^{**}dost.: by 3. Słowa jego ust to niegodziwość²⁰⁵ i podstęp³⁸²⁰, zaniechał^{*} rozpróżności^{**} i czynienia dobra³¹⁹⁰. ^{*}lub: k.g. położyć kres, rzec się, przestać, ustać²³⁰⁸

^{**}lub: k.h. mieć wzgląd, patrzeć na, rozważać, zastanawiać się⁷⁹¹⁹

4. Na swoim posłaniu⁹⁰⁴ obmyśla²⁸⁰³ nieprawość^{*}, postawił³³²⁰ się na niedobry²⁸⁹⁶ drodze i nie wargdził^{*} ziemi⁷⁴⁵¹. Ps 10,7; Prz 4,6; Iz 65,2

^{*}lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik działania magii, oszustwo, bahwochwalczy kult²⁰⁵, ^{**}nie odrzuci, nie odmówi³⁹⁸⁸

5. JHWH, Twoje miłosierdzie²⁶¹⁷ sięga niebios^{*}, Twoja wierność⁵³⁰ aż do obłoków⁷⁸³⁴.

^{*}dost.: w niebiosach⁸⁰⁶⁴ Ps 57,10; 103,11; 108,4

6. Twoja sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ jak potężne⁴¹⁰ góry, Twoje orzeczenia^{*} jak wielka głębia⁸⁴¹⁵; Ty, JHWH, wybawiasz^{*} ludzi i zwierzęta^{929!}

^{*}lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie⁴⁹⁴¹ Ps 71,19; 104,14-15

^{**}lub: k.h. wybawić, ocalić, wyzwolić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

7. Jak cenne³³⁶⁸ jest Twoje miłosierdzie²⁶¹⁷, Boże! Dłatego synowie ludzcy^{*} chronią²⁶²⁰ się w cieniu Twoich skrzydeł¹⁵⁸. Rt 2,12; Ps 17,8;

^{*}dost.: człowieka - hebr.: adam¹²⁰, ^{**}ty. symbol ochrony lub schronienia - por. Sdz 9,15; Mt 23,37 Ps 51,7; 91,4

8. Nasyca^{*} się tłustością^{*} Twojego domu, napoisz ich strumieniem⁵¹⁵⁸ Twoich rozkoszy^{**}.

^{*}ty. tłuszczone pomieszczone z popiołem spalonych ofiar - metaf. obfitość, bogostawieństwo¹⁸⁸⁰ - por. Kpl 1,16; 1Krl 13,3; Iz 55,2

^{**}lub: zbytek, luksus, specjal, rozkosz, biżuteria⁵⁷³⁰

9. Ponieważ³⁵⁸⁸ u Ciebie jest źródło^{*} życia^{**}, w Twojej światłości²¹⁶ ujrzymy światłość²¹⁶.

^{*}lub: Kryjnica, zdrój, źródło⁴⁷²⁶ Ps 4,7; Prz 13,14; 14,27;

^{**}lub: odrodzenie, pragnienie, utrzymanie, życie²⁴¹⁶ J 4,14

10. Roztocz^{*} swoje miłosierdzie²⁶¹⁷ nad tymi, którzy Ciebie znają³⁰⁴⁵, a Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ nad ludźmi prawego^{**} serca. Wj 33,13;

^{*}lub: k.g. ściągnać, schwytać, zostawić za sobą (ziarno podczas zasiewu), k.pu. zostać wydużonym⁴⁹⁰⁰ Jr 10,25;

^{**}lub: szczerego, prostolinijnego³⁴⁷⁷ Ez 28,19; Mt 7,21; J 17,3

11. Niech nie zdepcze^{*} mnie stopa⁷²⁷² pysznego^{**}, niech mnie nie wygania³⁸⁸ ręka niegodziwego⁷⁵⁶³.

^{*}dost.: k.g. wchodzić, ukrać, iść, dostąpić⁹³⁵

^{**}lub: być wymiostym, majestatycznym, dumnym¹³⁴⁶ Ps 38,16;

^{**}lub: k.h. powodować wędrowanie bez celu⁵¹¹⁰ Ps 119,122

12. Tam upadli⁵³⁰⁷, czyniący⁶⁴⁶⁶ nieprawość²⁰⁵ zostali powaleni^{*} i nie będą zdolni^{**} powstać.^{*}

^{*}lub: k.pu. być ciśniętym w dół¹⁷⁶⁰, ^{**}k.g. mieć moc, być zdolnym³²⁰¹

37 Dawidowy⁷³². *Psalm*. Ps 73,3; Prz 23,17 Nie płoń^{*} gniewem na złych⁷⁴⁸⁹, nie zazdrość⁷⁰⁶⁵ czyniący⁶²¹³ nieprawość⁵⁷⁶⁶.

^{*}lub: k.hp. rozpałać się w utrkę, k.n. pałać gniewem²⁷³⁴

2. Jak trawa²⁶⁸² bowiem szybko⁴¹²⁰ zostaną podcięci⁵²⁴³ i zwiędną⁵⁰³⁴ jak młoda trawa^{*}.

^{*}lub: trawa, zioła, roślinność, młoda trawa¹⁸⁷⁷ Ps 92,7; Jk 1,11

3. Ufaj^{*} JHWH i czyni⁶²¹³ dobrze²⁸⁹⁶; będziesz mieszkał na ziemi⁷⁶ i na pewno będziesz nakarmiony^{**}.

Ps 4,5; 31,6; 115,11; 118,8; Jk 4,17; IP 3,11

^{*}lub: k.g. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym⁹⁸²

^{**}lub: k.g. dogłądać, pilnować, paść się, karmić się⁷⁴⁶²

4. Rozkoszuj^{*} się JHWH, a On spełni⁵⁴¹⁴ prośby^{**} twojego serca³⁸²⁰.

Ps 4,6; 21,12;

^{*}lub: k.hp. być nawykłym do rzeczy wykonywanych, wiele się czynić rozkoszować, być rozpieszczanym⁶⁰²⁶, doznać

przyjemności, być odświeżonym³⁶⁵⁶⁹ Ps 145,19;

^{**}lub: prośba, usilna prośba, pragnienie⁴⁸⁶² Iz 58,14

5. Skieruj^{*} do JHWH swoje kroki^{**} i zaufaj⁹⁸² Mu, a On będzie działał⁶²¹³; Ps 55,22; Prz 16,3; IP 5,7

^{*}dost.: pokulać się do, zwinąć się do, rzucić się do¹⁵⁵⁶, ^{**}drogę¹⁸⁷⁰

6. I wyniesie³³¹⁸ twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴ jak światłość²¹⁶, a twoją prawość^{*} jak południe⁶⁶⁷².

^{*}lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słuszność w sądzie⁴⁹⁴¹

7. Umilknij^{*} przed JHWH i oczekuj^{**} Go; nie płoń⁷³⁴ gniewem na tego, komu powodzi⁷⁴³ się w drodze¹⁸⁷⁰, na człowieka³⁷⁶, który spełnia⁶²¹³ swoje złe zamiary²¹⁰⁹.

Ps 21,11; 62,1;

^{*}dost.: bądź milczący - k.g. milczeć, oniemieć, być nieruchomym¹⁸²⁶

^{**}lub: k.hp. czekać z ułasknieniem²³⁴² Jr 12,1; Lm 3,26

8. Zaprzestań^{*} gniewu⁶³⁹ i porzuć zapalczywość^{**}; nie płoń gniewem⁶³⁹ jedynie³⁸⁹ po to, aby wyrządzać krzywdę⁷⁴⁸⁹.

Ef 4,26,31; Jk 1,20

^{*}lub: k.h. odstąpić, pozwolić opaść, rozluźnić, być cicho⁷⁵⁰³

^{**}lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, obrzwanie, złość²⁵³⁴

9. Złoczyńcy⁷⁴⁸⁹ bowiem będą odcięci⁷⁷², a ci, którzy oczekują⁶⁹⁶⁰ JHWH, odziedziczą^{*} ziemię⁷⁷⁶.

^{*}lub: objąć w posiadanie, zająć³⁴²³ Ps 25,13; Mt 5,4

10. Jeszcze chwila*, a nie będzie niegodziwego^{756,3}; spojrzysz* na jego miejsce^{472,5}, a już go nie będzie. **lub: trochę, niewielka ilość, ledwie*⁴⁵⁹²
**dosl.: k.h.p.o. - okazać się uważnym, rozważać starannie*⁹⁹⁵ Hs 7,10

11. Lecz pokorni* odziedziczają^{342,3} ziemię i będą się rozkoszować^{602,6} obfitością^{723,0} pokoju^{796,5}.
**lub: uciśniony, uwięziony, biedny, słaby*^{603,5} Ps 37,9; Mt 5,5

12. Niegodziwy^{756,3} knuje* przeciwko sprawiedliwemu i zgrzyta^{278,6} na niego zębami*.
**lub: upaść na pomysł, planować, uknuć w złym zamiarze*^{271,61}
**idiom: zgrzytanie zębami to objaw złości i nienawiści*

13. Lecz PAN^{13,6} będzie się śmiał^{783,2} z niego, bo widzi, że nadchodzi^{93,5} jego dzień¹¹⁷. Ps 2,4

14. Niegodziwi^{756,3} dobyli miecza^{271,9} i napieili swój łuk^{719,8}, aby powalić^{530,7} ubożego^{604,1} i będącego w potrzebie*, aby zamordować* tych, którzy idą prawą^{347,7} drogą^{187,0}; Ps 11,2; Lm 2,14
**lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, niedza*³⁴
**lub: zarynąć, zgładzić, zabić bez litości, wymordować*^{287,3}

15. Lecz ich miecz^{771,9} przeniknie* ich własne serce^{382,0}, a ich łuk zostanie złamany^{766,5}.
**dosl.: miecz przyjdzie*^{35,5} na ich własne serce 1Sm 2,4; Ps 46,9

16. Lepsza^{289,6} jest odrobina* u sprawiedliwego⁶⁶², niż wielkie bogactwo* wielu niegodziwych^{756,3}; **lub: niewielka ilość, trochę*⁴⁵⁹² Prz 15,16; 16,8;
**lub: obfitość, wielka liczba, bogactwo*^{199,5} Kaz 4,6; 1Tm 6,5

17. Ramiona niegodziwych^{756,3} będą bowiem połamane*, a podtrzymującym* sprawiedliwego⁶⁶² jest JHWH. Ps 145,14; Prz 10,2
**idiom: niegodziwi zostaną pozbawieni swojej siły*
**lub: k.q. wspierać, podtrzymywać, utrzymywać, spocząć*^{556,4}

18. JHWH zna dni nienagannych*, ich dziedzictwo* będzie trwać^{196,1} na wieki^{57,9}. Ps 1,6;
**lub: bez skazy, posiadający uczciwość, być kompletnym*^{85,49}
**lub: własność, majątek, dziedzictwo, mienie*^{41,59} Kaz 8,12

19. W czasie nieszczęścia* nie doznają wstydur^{9,4}, a w dniach głodu^{45,9} będą nasyceni*.
**lub: udręka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły (czas)*^{74,51}
**lub: k.q. być zaspokojonym, być najedzonym w nadmiarze*^{76,46}

20. Ponieważ niegodziwi^{756,3} zgina*, a wrogo wie³⁴¹ JHWH znikną^{361,5} jak okazałe^{336,8} barany*, znikną^{361,5} jak dym^{361,27}. Kpl 9,24; Ps 68,2; Oz 13,3
**lub: pastwisko, łąka, baran, jagnię, baranek*^{37,33}, **znikną jak upadłość (cenne, drogie) pastwisko - por. AK, EIB*^{31,6}

21. Niegodziwy^{756,3} pożyczyl^{386,7} i nie zwraca*, sprawiedliwy okazuje łaskę* i obdarowuje^{541,4}.
**lub: k.p. wynagradzać straty, płacić, nagradzać, skoncizować*^{799,9}
**lub: okazując łaskę, przychylność, miłosierdzie*^{260,3} Lk 6,30

22. Ponieważ błogosławieni^{128,8} przez Niego odziedziczają* ziemię^{77,6}, a przekleci* przez Niego zostaną odcięci*. Pwt 28,12,44; Prz 3,33
**lub: objąć w posiadanie, zająć, odziedziczyć*^{342,3}
**k.p. być traktowanym jako przeklety, być bez wartości*^{70,43}
**lub: k.n. zostać odciętym, zostać zużytym, ponieść fiasko*^{377,2}

23. JHWH umacnia kroki* człowieka*, a w drodze^{187,0} jego będzie miał upodobanie^{265,4}.
**dosl.: od JHWH kroki męża są umacniane*^{35,59} lub przez JHWH kierowane^{35,59} są kroki...; **lub: mocarz, wojownik, bohater*^{139,7}

24. Gdy upadnie^{530,7}, nie będzie porzucony*, bo JHWH podtrzyma* jego swoją ręką*.
**lub: ciskać, rzucać, wyrzucać, uprowadzić*^{290,4} Ps 145,14
**lub: podtrzymuje, wspiera, utrzymuje*^{556,4} jego rękę

25. Byłem młodzieńcem^{528,9}, a teraz się zestarzałem^{220,4}, lecz nie widziałem sprawiedliwego⁶⁶², aby był opuszczony^{580,0}, ani jego potomstwa^{223,3} proszącego* o chleb^{389,9}. Iz 41,17
**lub: k.p. szukać, dążyć, błagać, prosić, pragnąć, żądać*^{312,45}

26. Każdego dnia okazuje łaskę* i pożyczka, a jego potomstwo^{223,3} jest błogosławione*.
**lub: k.q. okazując łaskę, przychylność, miłosierdzie*^{260,3}
**lub: jest w błogosławieństwie*^{129,3} - por. BB, ETCB Pwt 15,18

27. Odwróć* się od złego^{74,51} i czyń dobrze^{289,6}, i mieszkaj* na wieki^{57,9}. Ps 18,28; Ps 34,14; 37,3;
**lub: odejść, zejść z drogi, stronić*^{54,93} Iz 1,16; 2Tm 2,19
**lub: osiedlić, przebywać, pozostawać, zamieszkiwać*^{79,31}

28. JHWH bowiem miłuje¹⁵⁷ prawość* i nie opuszcza swoich świętych*, strzeże^{810,4} ich na wieki^{57,9}; a potomstwo^{223,3} niegodziwych^{756,3} zostanie odcięte^{377,2}. Pwt 31,6; Ps 21,10; Hbr 13,5
**lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawy), prawość, szlachetność w sądzie*^{49,41}
**lub: wierny, bogobojny, dobry, pobożny, święty*^{26,23}

29. Sprawiedliwi⁶⁶² odziedziczają* ziemię^{77,6} i będą w niej mieszkać^{79,31} na zawsze*.
**lub: k.q. objąć w posiadanie, odziedziczyć*^{342,3}
**lub: wieczność, stałość, dawna przeszłość, kontynuacja*^{570,3}

30. Usta^{631,0} sprawiedliwego⁶⁶² rozważają* mądrość*, a jego język^{9,56} mówi^{49,6} o sędzie^{49,41}.
**por. Ps 1,2* **hebr. haga*^{189,7}, **lub: zmyślność, roztropność, biegłość, mądrość*^{24,51} Ps 49,3; 119,13; Prz 10,13

31. Prawo^{84,51} JHWH Boga jest w jego sercu, jego kroki się nie zachwieją^{45,71}. Ps 1,2; 19,7; 119,1

32. Niegodziwy^{756,3} czyha^{68,22} na sprawiedliwego i szuka* sposobu, aby go zabić*. Ps 10,8;
**lub: szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, wymagać*^{24,45} Ps 17,11
**lub: k.h. zabić, uśmiercić, k.q. zostać zgładzonym, zginąć*^{41,91}

33. Lecz JHWH nie zostawi^{580,0} go w jego ręku i nie uzna za winnego^{75,61} w czasie, gdy będzie się odcieci*. Ps 34,22; 109,31; 2P 2,9
**idiom: pozostawić kogoś w mocy decyzji drugiej osoby*
**lub: nie (dopuści by mu) wyrządzono zło w (chwili) sądu*

34. Oczekuj* JHWH i strzeż^{810,4} Jego drogi^{187,0}, a On cie wywyższy*, abyś odziedziczył^{342,3} ziemię^{77,6}; zobaczysz^{720,0} jak odetnie^{377,2} niegodziwych^{756,3}. Ps 27,14; 62,5-6; 91,8;
**lub: k.p. czekać, wypatrywać z niecierpliwością, k.q. mieć nadzieję*^{69,60}, **dosl.: podniesie wysoko*^{73,11} Prz 20,22; Iz 40,31

35. Widziałem⁷²⁰⁰ niegodziwego⁷⁵⁶³ napawającego przerażeniem[†] i rozpierającego[†] się jak zielone^{†††} drzewo w rodzimej glebie^{†††††}. Hi 5,3;

*lub: rodzący bojaźń, przejmujący lekkiem, wzbudzający trwożę, bezuzupełny, połęzny⁶¹⁸⁴ - Ps 37,35; Iz 13,11; Jr 15,21

*lub: k.h.p. rozszerzyć, rozlać się, uczynić nagim[†] Jr 12,2

*lub: bujny, kwitnący, zielony⁷⁴⁸⁸, **dost.: wymurzający się z ziemi, stąd: rdzenny mieszkaniec, tubyliec, miejscowcy²⁴⁹

36. Lecz przeminął⁶⁵⁷⁴ i oto już go nie ma; szukałem¹²⁴⁵ go i nie znalazłem⁴⁶⁷².

37. Spójrz[†] na nienaganego⁸⁵³⁵ i przypatruj²⁰⁰ się prawemu³⁴⁷⁷, bo przyszłość[†] takiego człowieka³⁷⁶ to pokój⁷⁹⁶⁵, Hi 1,1; Ez 14,14; Łk 2,25

*lub: k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴

*lub: koniec, czas późniejszy, ostatni, przyszłość, potomstwo³¹⁹

38. Lecz buntujący[†] się razem³¹⁶² zostali zniszczeni⁸⁰⁴⁵, potomstwo³¹⁹ niegodziwych⁷⁵⁶³ zostało odcięte³¹⁹. Ps 1,4-6; 109,13; Prz 2,22

*lub: k.q. buntować się, wzniecać bunt, naruszać (Prawo)⁶⁵⁸⁶

39. Jednak[†] zbawienie⁸⁶⁶⁸ sprawiedliwych⁶⁶⁶² jest od JHWH; On jest ich twierdzą[†] w czasie utrapienia^{†††}. *dost.: a zbawienie - AK Ps 3,8; 9,9; 62,1;

*lub: miejscem schronienia, ucieczki, warownią⁴⁵⁸¹

*lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot⁶⁸⁶⁹ Iz 12,2; Jon 2,9

40. JHWH ich wspomógł⁵⁸²⁶ i wyzwolił⁴⁴⁰³; wyzwolił⁴⁴⁰³ ich od niegodziwych⁷⁵⁶³ i wybrał⁴⁶⁷, bo w Nim pokładają nadzieję[†]. Ps 5,11;

*lub: zaufać, szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć nadzieję (w Bogu)²⁶²⁰ Ps 7,1; 22,4; 34,22; 54,4; Łk 18,7-8

38 Psalm Dawida¹⁷³² dla przypomnienia[†]. *lub: dla pamięci, dla upamiętnienia²¹⁴²

1. JHWH, nie karć[†] mnie w swoim gniewie⁷¹¹⁰ i nie karz³²⁵⁶ mnie w swojej zapalczywości^{††}.

*lub: nie sądz, nie besztaj, nie uznawaj za winnego³¹⁹⁸ Ps 6,1

*lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, oburzenie, złość²⁵³⁴

2. Twoje strzały²⁶⁷¹ utkwiły⁵¹⁸¹ bowiem we mnie i ciężko spada[†] na mnie Twoja ręka^{††}.

*dost.: zeszedł⁵¹⁸¹, **lub: (ciśnię) mnie w dół Twoja ręka

3. Na skutek[†] Twojego gniewu²¹⁹⁵, nie ma nic zdrowego[†] w moim ciele¹³²⁰, nie ma odpoczynku^{††} dla moich kości⁶¹⁰⁶ z powodu[†] mojego grzechu²⁴⁰³.

Hi 33,19; Ps 31,10; 102,10

*dost.: od oblicza⁶⁴⁴⁰, **lub: pokój, pętla, zdrowie, pomyślność⁷⁹⁶⁵

*lub: nie całego, kompletnego, normalnego stanu (ciała)⁴⁹⁷⁴

4. Bo moje winy[†] sięgają^{††} ponad moją głowę^{†††}, są jak wielkie brzemie^{††††} zbyt ciężkie³⁵¹³ dla mnie. **dost.: k.q. przechodzić nad, przez⁵⁶⁷⁴

*lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, ***idiom: moje grzechy przerstają mnie

***hebr.: masa - ciężar, brzemie, ładunek, wypowiedź⁴⁸⁵³ - słowo często rozpoczynające wypowiedź proroka - Iz 13,1; 14,28

5. Cuchną[†] i ropieją^{††} moje rany²²⁵⁰ z powodu mojej głupoty²⁰⁰. *lub: k.h. wydzielać odrażający odór⁸⁸⁷

*lub: k.n. gnić, rozkładać się, ropieć, rozpadać się, marnieć⁴⁷⁴³

6. Jestem zgarbiony[†] i bardzo^{††} się pochyliłem⁷⁸¹⁷, przez cały dzień chodzę smutny^{†††}.

*lub: k.n. być zgiętym, pochylonym, wykręconym⁵⁷⁵³

**lub: wiele, niezmiernie, bardzo³⁹⁶⁶, **dost.: k.q. szerniały, ciemny, k.h. powodować optakiwanie⁶⁹³⁷, stąd: smutny

7. Moje łądźwie[†] bowiem napełniły się żarem[†] i nie ma nic zdrowego^{††} w moim ciele¹³²⁰.

*lub: bok, łądźwie, biodro(?)^{3689|B4256} Lm 1,13

*lub: k.n. być płonącym, spalonym⁷⁰³³, **por. w. 3⁸⁶

8. Jestem odretwiąły⁶³¹³ i bardzo przynębiony[†], zawodzę^{††} z powodu jęku¹⁰⁰⁰ mojego serca.

*lub: k.n. być zdruzgotany, skruszony, zgnębiony¹⁷⁹⁴

*lub: tak bardzo - AK[†] **dost.: ryczeć, wyje⁷⁵⁸⁰ Hi 3,24; Lm 2,11

9. PANIE[†], przed Tobą są wszystkie³⁶⁰⁵ moje pragnienia[†] i moje wdychanie^{†††} nie jest przed Tobą ukryte⁵⁶⁴¹.

*lub: Panie¹³⁶ mój - AK

*lub: tęsknota serca, pożądanie, pragnienie, życzenie⁸³⁷⁸

**lub: łezczenie w wyrazie żalu lub fizycznego bólu⁵⁸⁵

10. Moje serce⁸²⁰ się miota[†], opuściła⁵⁸⁰⁰ mnie siła³⁵⁸¹ i światła²¹⁶ moich oczu⁵⁸⁶⁹ również nie ma[†] ze mną.

Ps 6,7; Ps 69,3; 88,9;

*lub: k.p. dygotać, trzepotać⁵⁵⁰³, **idiom: ciemnieją mi w oczach ze zmęczenia - 1Sm 14,27-29, uchodzi ze mnie życie - Ps 13,3, coraz gorzej widzę - Prz 29,23 - EIB Ps 38,11³²⁷ Lm 2,11; 5,16

11. Kochający¹⁵⁷ mnie i przyjaciele⁷⁴⁵³ trzymają⁵⁹⁷⁵ się z daleka⁵⁰⁴⁸ od moich ran[†], a moi bliscy⁷¹³⁸ stoją[†] w oddali. Hi 19,13; Mt 26,56; Łk 23,49

*lub: znak na ciele jako oznaka trądu - Kpl 13,2,4, udar, cios, plaga, choroba, plamka na ciele będąca efektem zarazy⁵⁰⁶¹

12. Ci, którzy szukają¹²⁴⁵ mojej duszy⁵³¹⁵, zastawiają sidła⁵³⁶⁷, a ci, którzy zabiegają¹⁸⁷⁵ o moją krzywdę[†], mówią¹⁶⁹⁶ o zniszczeniu^{††} i przez cały dzień obmyślają¹⁸⁹⁷ podstęp⁴⁸²⁰.

*lub: zło, udręka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły⁷⁴⁵¹

*lub: całkowity upadek, zniszczenie, klęska¹⁹⁴² Ps 35,4

13. Lecz ja nie słyszę jak głuchy²⁷⁹⁵, jestem jak niemy⁴⁸³, który nie otwiera swoich ust.

14. I stałem się jak człowiek, który nie słyszy i nie ma w swoich ustach napomnienia[†].

*lub: nagana, upomnienie, wyrzut, kara, kłótnia, spór⁸⁴³³

15. Ciebie bowiem, JHWH, oczekiwałem[†]; Ty mi odpowiesz, PANIE¹³⁶, mój Boże. Ps 39,7;

*lub: czekać, mieć nadzieję, spodziewać się³¹⁷⁶ Ps 138,3

16. Bo powiedziałem: Niech się nie cieszą⁸⁰⁵⁵ z mojego powodu; gdy moja noga się poślizgnie[†], niech nie wynoszą^{††} się nade mnie.

*lub: k.q. chwiać się, zsuwać się, trząść się⁴¹³¹ Ps 34,3

**lub: k.h. uczynić wielkim, połęznym, wyniosłym się¹⁴³¹

17. Ja bowiem jestem przygotowany³⁵⁵⁹ na potknięcie[†] i mój ból⁴³⁴¹ zawsze⁵⁵⁴⁸ jest przede mną.

*lub: kuleć, upadać⁶⁷⁶¹, potykać się⁸⁷⁸³

18. Wyznaję[†] więc³⁵⁸⁸ moją nieprawość⁵⁷⁷¹ i niepokoję⁴⁶⁷² się swoim grzechem. Ps 51,3;

*lub: oznajmiać, rzucać w oczy, mówić⁵⁰⁴⁶ 2Kor 7,7; 1J 1,9

19. Lecz moi wrogowie³⁴¹, którzy żyją²⁴¹⁶, stali się silni⁴¹⁰⁵; liczni⁷²³¹ stali się ci, którzy podstępnie* mnie nienawidzą⁸¹³⁰.

*lub: oszustwo, krzywdą, podsępek, kłamstwo, fałsz⁸²⁶⁷

20. Odplacają⁷⁹⁹⁹ mi złem⁷⁴⁵¹ za dobro* i przeciawstawią* się mi, bo kroczę* za dobrem²⁸⁹⁶.

Rdz 44,4; 1Sm 25,21; Ps 35,12; 109,5;

*hebr.: satan - być przeciwnikiem, opierać się, przeciawstawić⁷⁸⁵³

*lub: ścigać, gonić, chodzić za kimś, piśnie śledzić⁷²⁹¹ Prz 17,13
21. Nie* opuszczaj mnie, JHWH, mój Boże, nie oddalaj* się ode mnie.

*lub: obysj mnie nie... - AK; **nie bądź ode mnie daleki⁷³⁶⁸

22. Pośpiesz²³⁶³ mi z pomocą, PANIE¹³⁶, moje zbawienie*. *lub: mój ratunek, moje wybawienie⁸⁶⁶⁸

39 Dla przewodnika* chóru. Dla Jedutuna²⁸. Psalm⁴²¹⁰ Dawida. *por. Ps 4,1*

*hebr.: jedutun³⁰³⁸ - „stawiący, wdzięczny” - imię własne - 1Krn 25,1 lub imieniem tym nazowano grupę śpiewaków

1. Powiedziałem: Będę strzegł moich dróg, abym nie zgrzeszył²³⁹⁸ językiem³⁹⁵⁶; nałożę* na usta⁶³¹⁰ wędzidło⁴²⁶⁹, dopóki niegodziwy⁷⁵⁶³ będzie naprzeciwko⁵⁰⁴⁸ mnie. Ps 34,13; Jk 3,5-12

*dost.: będę strzegł moich ust wędzidłem

2. Zaniemówiłem w milczeniu, przestałem mówić* o dobru, lecz mój ból* był rujnujący³⁶¹. *dost.: zamilkłem²⁸¹⁴, *tj. ból, fizyczny lub umysłowy, smutek³⁵¹¹

*lub: k.n. być zubożonym, wieszczęć⁵⁹¹⁶ być zrywającym⁶⁰⁸⁷

3. Zapłonęło²⁵⁵² we mnie serce³⁸²⁰; gdy rozmyślałem¹⁹⁰¹, zapłonął¹¹⁹⁷ ogień*, a wtedy przemówiłem swoim językiem tak: Jr 20,9; Ełk 24,32

*idiom: wzburzył się we mnie moje emocje - Pwt 19,6

4. JHWH, oznajmij* mi mój kres⁷⁰⁹³ i miarę⁴⁰⁶⁰ moich dni, abym* poznał³⁰⁴⁵, jak bardzo jestem przemijający*.

Hi 14,5; Ps 90,12; 119,84

*lub: k.h. oznajmić, ujawnić, k.q. wiedzieć, znać, poznać³⁰⁴⁵

*obym - AK; ***lub: ulobny, przejściowy²³¹⁰, krótkotrwały⁸²⁶³⁵

5. Oto darowałeś mi moje dni¹¹⁷ na szerokość dłoni³⁹¹²⁹⁴⁷, a okres mojego życia* jest niczym przed⁵⁰⁴⁸ Tobą; O tak³⁸⁹, każdy człowiek²⁰, nawet wysoko postawiony⁵³²⁴, jest tyłko parą*.

Sela⁵⁴². Ps 62,9; 89,47; 144,4

*lub: k.q. dać, zezwolić, ofiarować, położyć, przeznaczyć⁵⁴¹⁴

*tj. szer. czterech palców - idiom: uczyniłeś go bardzo krótkim

*lub: wiek, długość życia, świat²⁴⁶⁵, ***na próżno, marnosc¹⁸⁹²

6. O tak*, człowiek³⁷⁶ porusza¹⁹⁸⁰ się jak cień; doprawdy³⁸⁹ na próżno¹⁸⁹² się martwi*; gromadzi⁶⁶⁵¹, a nie wie, kto to zabierze. Ps 49,10;

*part. potwierdzająca - o tak, z pewnością, doprawdy, zaiste lub ograniczająca - tylko, jednakże, lecz³⁸⁹, B438 1Kor 7,31; Jk 4,14

*lub: być niespokojnym, być zmartwionym, pałać gniewem¹⁹⁹³

7. A teraz czego mam oczekiwać⁶⁹⁶⁰, PANIE¹³⁶? W Tobie jest moja nadzieja⁸⁴³¹. Ps 38,15

8. Uwolnij* mnie od wszystkich moich występków*, nie wystawiaj⁷⁷⁶⁰ mnie na pośmiewisko²⁷⁸¹ głupca⁵⁰³⁶. Ps 44,13; 79,4; 119,22

*lub: k.h. odebrać, wyrwać, wyratować, odzyskać, wyzwolić⁵³³⁷

*lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicze, swawolność, profanacja^{B7613}

9. Jestem niemy* i nie otwieram moich ust*, bo Ty to uczyniłeś⁶²¹³. *lub: k.n. być związany, niemy⁴⁸¹

*idiom: ponieważ moja kara pochodzi od Ciebie (?)

10. Oddal⁴⁹³ ode mnie Twój cios⁵⁰⁶¹, bo ginę³⁶¹⁵ od wrogości* Twojej ręki*. Hi 9,34; 13,21

*lub: spór; niesnaski, wrogość, konflikt⁸⁴⁰⁹, ***lub: gdy Twoja ręka porusza się przeciwko mnie, ginę, lub: pod naporem Twojej ręki

11. Gdy karą⁸⁴³³ dyscyplinujesz* człowieka³⁷⁶ za nieprawość⁵⁷⁷¹, to jak mól niszczyś⁴⁵²⁹ to, czego pragnię*; O tak³⁸⁹, parą¹⁸⁹² jest każdy człowiek²⁰. Sela⁵⁴². Iz 50,9; Ps 39,5

*lub: k.p. utrzymywać w karności, karcić, karać, chłostać³²⁵⁶

*lub: k.q. pragnąć²⁵³⁰, starać^{B2892}, lub: jego piękno - KJV, EIB³⁵⁰

12. Wysłuchaj mojej modlitwy, JHWH, i nakłoń ucha na moje wołanie*; nie bądź głuchy na moje łzy, bo jestem przybyszem* dla Ciebie i przychodniem*, jak wszyscy moi ojcowie!.

*lub: błaganie, krzyk o pomoc⁷⁷⁷⁵ - Wj 2,23, Lm 3,5

*hebr.: ger - przybysz, tymczasowy mieszkaniec bez praw dziedzicznych¹⁶¹⁶, chroniony obywatel, obcy, prozelita^{B1816}

*lub: toszaw - przybysz, cudzoziemiec, obcy⁸⁴⁵³

Kpl 25,23; 1Krn 29,15; Ps 119,19; 2Kor 5,6; Hbr 11,13; 1P 1,7,12; 11
13. Odwróć⁸¹⁵⁹ wzrok ode mnie, abym się rozpromienił*, zanim odejdę¹⁹⁸⁰ i już mnie nie będzie³⁶⁹.

Hi 10,20-21

*lub: tylko w k.h. rozpromienić się, uśmiechać, wyglądać ładnie, spowodować wybuch (radości), odzyskać siłę¹⁰⁸²

40 Dla przewodnika chóru. Dawidowy. Psalm. Cierpliwie oczekiwałem* na JHWH i skłonił się ku mnie, i wysłuchał mojego wołania*.

*hebraizm - wycekujący wycekiwałem⁶⁹⁶⁰

-por. Dz 7,4; *lub: wołanie (krzyk) o pomoc⁷⁷⁷⁵ Ps 27,14; 34,15

2. I sprawił, że wyszedłem* z dołu⁵³ zagłady* i z błota³¹²¹ bagiennego*, sprawił, że postawiłem⁶⁹⁶⁵ moje stopy na skale⁵⁵⁵³ i wzmocniłem³⁵⁵⁹ moje kroki⁸³⁸.

Ps 27,5;

*lub: k.h. spowodować wejście na górę, przyprowadzić w górę⁵⁹²⁷

*dost.: wrzask, łoskot, ryk⁷⁵⁸⁸ (związany z bitwą) Ps 69,14

*lub: muł, torfowisko, błoto²⁹¹⁶ - lepki, śliski, grząski^{Ps 69,2}

3. I włożył* w moje usta nową²³¹⁹ pieśń⁷⁸⁹², pieśń chwalał* dla naszego Boga. Wielu⁷²²⁷ zobaczy⁷²⁰⁰ i ułęknie³³⁷² się, i zaufa* JHWH.

*dost.: dał, spowodował⁵⁴¹⁴ Ps 33,3; Obj 5,9; 14,3

*lub: chwalał, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶

*lub: k.q. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym⁹⁸²

4. Błogosławiony⁸³⁵ człowiek*, który pokłada w JHWH swoją nadzieję*, a nie zwraca*

swoich oczu w kierunku dumnych⁷²⁹⁵ ani na tych, którzy opłatają⁶⁶⁶⁶ się kamieniem⁶⁶⁶⁶.

**lub: moczar, wojownik, bohater*¹³⁹⁷ Wj 10,11; Jr 17,5-7

**lub: zaufanie, ufność, miejsce ucieczki*⁴⁰⁰⁹ Hi 23,11; Ps 2,12;

**lub: k.g. zwracać się ku, rozierać się, odwracać się*⁶⁴³⁷

**lub: k.g. gwałtownie skrzęcać, oddawać się*⁷⁷⁵⁰ Ps 34,8; 84,12

5. Wiele cudownych⁶³⁸¹ dzieł uczyniłeś⁶²¹³, Ty JHWH, mój Boże, a Twoich zamysłów^{*} wobec nas nikt nie może wymienić w kolejności⁶⁶⁶ przed⁴¹³ Tobą; gdybym chciał je opowiedzieć⁵⁰⁴⁶ i ogłosić¹⁶⁹⁶, są zbyt liczne⁶¹⁰⁵, nie można ich policzyć⁵⁶⁰⁸.

Hi 5,9; Ps 71,15;

**lub: myśl, plan, zamysł, wynalazek, wymysł*⁴²⁸⁴ Ps 139,17-18

**lub: k.g. porządkować, ustawić w szeregu, wskazywać po kolei, porównywać*⁶¹⁸⁶ *lub: nie ma porównania. ... AK*

6. W ofierze krwawej²⁰⁷⁷ i w darze z pokarmu⁴⁵⁰³ nie miałeś upodobania²⁶⁵⁴, lecz przekleś^{*} mi uszy⁶⁶⁶; nie pytałeś⁷⁵⁹² się o calopalenia⁵⁹³⁰ i ofiary za grzech⁴⁰⁰¹.

1Sm 15,22; Oz 6,6;

**hebr: kara* - kopać, drążyć, zrobić dziurę, wycoścać⁵⁷³⁸

**myśl nawijającą do oddania się w niewolę (w całkowite postuszeństwo) - por. Wj 21,6 przez akt przeklęcia ucha (?) Hbr 10,5*

7. Wtedy powiedziałem⁵⁵⁹: Oto przyblęm⁹³⁵, w zwoju⁴⁰³⁹ dokumentu^{*} napisano³⁷⁸⁹ o mnie.

**lub: zwój, dokument prawny*⁵⁶¹² *instrykcja (rozporządzająca tekst?)*, *coś spisane*⁶⁶⁵¹⁹ 1k 24,44; J 5,39; Dz 10,43; Hbr 10,7

8. Z upodobaniem^{*} czynię⁶²¹³ to, w czym Ty znajdujesz przyjemność⁶⁶⁶, mój Boże, a Twoje Prawo⁸⁴⁵¹ jest w głębi⁸⁴³² mojego wnętrza⁴⁵⁷⁸.

**lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylność, łaska*⁷⁵²²

**lub: k.g. rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w*²⁶⁵⁴

*pragnąć, zachwycać się czymś, być ochoczym*⁸³⁰³³

hebr: hapas - LXX thelema - wola, pragnienie - por. Mt 12,50

9. Ogłosiłem^{*} jako dobrą nowinę^{*} Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴ w wielkim zgromadzeniu⁶⁹⁵¹. Oto²⁰⁰⁹, nie będę zamykał¹³⁰⁰ moich ust; JHWH, Ty o tym wiesz³⁰⁴⁵.

Ps 22,22-25; 35,18

**lub: k.p. cieszyć się dobrą nowiną, ogłaszać radosną wieść*¹³¹⁹

**lub: k.g. trzymać w ryżach, powściągać, zamykać*²⁶⁰⁷

10. Twojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶ nie skrywałem³⁶⁸⁰ w głębi⁸⁴³² serca³⁸²⁰, opowiadałem⁵⁵⁹ o Twojej wierności^{*} i Twoim zbawieniu⁸⁶⁶⁸; nie ukryłem³⁵⁸² Twojego miłosierdzia²⁶¹⁷ i Twojej prawdy⁶⁶⁶ w wielkim zgromadzeniu⁶⁶⁶⁶.

**lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność, prawda*⁵³⁰

lub: wierność, prawda, pewność, wiarygodność*⁵⁷¹; *Ps 22,25

11. Dlatego Ty, JHWH, nie odmawiaj³⁶⁰⁷ mi swojej łitości^{*}; Twoje miłosierdzie⁶²¹⁷ i prawda⁵⁷¹ niech mnie zawsze strzegą^{*}.

Ps 36,5;

**lub: współczucie, łitość, łono (venetree?)*⁷³⁵⁶ Ps 57,3; 61,7

**lub: k.g. pilnować, czuwać nad, zachować, strzec*⁵³⁴¹ - tu Lmm.

12. Ponieważ otoczyły⁶⁶¹ mnie nieszczęścia^{*}, których nie można policzyć⁶⁶⁶; dosięgły⁵³⁸¹ mnie moje nieprawości⁵⁷⁷¹, tak że nie mogę

ich dostrzec⁶⁶⁶; stały się liczniejsze⁶¹⁰⁵ niż włosy na mojej głowie⁷²¹⁸, a moje serce³⁸²⁰ mnie zawodzi⁴¹⁵⁶. ****lub: rozróżnić*⁷²⁰⁰ Ps 38,4; 65,3

**lub: zło, udreka, niedola, krzywda, przeciwność losu, zły*⁷⁴⁵¹

**dosł: dla których nie ma liczby*⁴⁵⁵⁷; ****lub: k.g. pozostawić, zaniechać, odejść*⁵⁸⁰⁰; *zmienić nastawienie, dać się ponieść*³⁶⁷⁶⁰

13. Bądź laskawy^{*}, JHWH, zechcej^{*} mnie ocalić⁵³³⁷; JHWH, pośpiesz²³⁶³ mi na pomoc⁵⁸³³.

**lub: k.g. mieć upodobanie, być laskawym, życzliwym*⁷⁵²¹

14. Niech się zawstydzą^{*} i zmieszają⁶⁶⁶ wszyscy, którzy razem³¹⁶² szukają¹²⁴⁵ mojej duszy by ją zniszczyć⁶⁶⁶; niech odstąpią⁵⁴⁷² do tyłu²⁶⁸ i zostaną upokorzeni⁶⁶⁶⁶ ci, którzy znajdują przyjemność⁶⁶⁶⁵ w moim nieszczęściu⁷⁴⁵¹.

**lub: k.g. być rozczarowanym, wstydić się, być zażenowanym*⁹⁵⁴

**lub: k.g. wstydić się (rumienić), być zmieszonym*²⁶⁵⁹

**lub: k.g. zmieszać, porwać, zostać porwanym*⁵⁵⁹⁵

**lub: k.n. zostać upokorzonym, zhańbionym, wstydić się*³⁶³⁷

15. Niech będą ogarnięci grozą^{*} z powodu swojej hańby¹³²² ci, którzy mówią: Ha⁶⁶⁶, ha!^{*}

**lub: być spustoszonym, być porażonym strachem, być ogarniętym*
grozą, być zszepconym³⁰⁷⁴; *wyrażenie radości - Iz 46,16, radości złościwej*¹⁸⁸⁹ - Ez 25,3; Hbr 39,25³²¹⁴⁰

16. Niech się radują⁷⁷⁹⁷ i niech będą zadowoleni^{*} w Tobie, ci wszyscy, którzy Ciebie szukają¹²⁴⁵; niech ci, którzy miłują¹⁵⁷ Twoje zbawienie⁶⁶⁶⁸, zawsze⁸⁵⁴⁸ mówią: Niech JHWH będzie wywyższony⁶⁶⁶,

Ps 95,27; 70,4

**lub: być zadowolonym, radować się, unosić się radością*⁸⁰⁵⁵

*promienieć*⁸⁸⁹⁴¹; ****k.g. stać się wielkim, używzyszanym*¹⁴³¹

17. Ja wprawdzie jestem ubogi⁶⁰⁴¹ i niedzny^{*}, lecz PAN¹³⁶ myśli²⁸⁰³ o mnie. Ty jesteś^{*} moją pomocą⁵⁸³³ i tym, który mnie wyzwał⁶⁶⁶, mój Boże, nie zwlekaj^{*}.

Ps 35,10; 37,14; 86,1; 109,22

**lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, nędzą*³⁴

**lub: k.p. doprowadzić w bezpieczne miejsce, wyzwolić, zostać wyzwolonym, wysłizgnąć się*⁶⁴⁰³; ****k.p. spóźniać, czekać*²³⁰⁹

41 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Psalm Dawida. Błogosławiony⁸³⁵ ten, który poświęca uwagę^{*} ubogiemu⁶⁶⁶, JHWH go wybawi⁴⁴²² w dniu niedoli⁷⁴⁵¹.

Ps 82,3-4; Prz 14,21; 19,17

**lub: k.h. patrzeć na, mieć wgląd, poświęcać uwagę, nauczać*⁷⁹¹⁹

**lub: błogosławiony, który postępuje mądrze z ... - hebr: maskil*³⁹⁰⁵

por: Ps 32,1*; ****lub: marny, biedny, słaby, chudy*¹⁸⁰⁰

2. JHWH będzie go strzegł⁶⁶⁶, zachowa przy życiu²⁴²¹ i uczyni szczęśliwym⁸³³ w tej ziemi⁷⁷⁶ i nie wyda⁵⁴¹⁴ go na wolę^{*} jego wrogów³⁴¹.

**lub: k.g. mieć pieczę nad, czuwać, ochraniać, ratować życie*⁸¹⁰⁴

**idiom - nie wyda go duszy*⁵³¹⁵ - na wolę, zamysły, decyzje

3. JHWH wzmocni^{*} go na łożu choroby¹⁷⁴¹, w cierpieniu²⁴⁸³ poprawi całe jego postanie^{*}.

**lub: k.g. wspierać, podtrzymać, wzmocnić, pośpieszyć*⁵⁸⁸²

**idiom: przywróci mu pełne zdrowie? - por. EIB Ps 41,1*³⁵⁵

4. Ja powiedziałem: JHWH, zniłuj^{*} się nade

mną, uzdrów^{**} moją duszę⁵³¹⁵, bo zgrzeszyłem²³⁹⁸ przeciwko Tobie. Sdz 10,10; 1Krl 8,33;

*^{lub: k.q. okazywać łaskę, przychylność, miłosierdzie}2603
**^{lub: przywróć mi zdrowie}7495 - w aspekcie fizycznym i duchowym - por: Rdz 20,17; Iz 53,5; Oz 5,13; Za 11,16 Jr 14,7; Dn 9,8

5. Moi wrogowie³⁴¹ powiedzą o mnie źle⁷⁴⁵¹: Kiedy on umrze⁴¹⁹¹ i zginie^{*} jego imię⁸⁰³⁴?

6. A jeśliby ktoś przyszedł mnie zobaczyć^{*}, powie puste^{**} słowa; jego serce³⁸²⁰ gromadzi⁶⁹⁰⁸ sobie nieprawdę²⁰⁵, a gdy wyjdzie³³¹⁸ na zewnątrz²³⁵¹, będzie o niej^{***} mówił¹⁶⁹⁶.

*^{lub: zwrócić uwagę na, dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd}7200
**^{lub: pustka, daremnność, próżność, fałsz, bezwartościowość}7723
***^{domysł: będzie mówił o nieprawości}205 Ps 7,10-11

7. Wszyscy, którzy mnie nienawidzą⁸¹³⁰, szepczą^{*} razem³¹⁶² przeciwko mnie, przeciwko mnie obmyślają^{**} zło⁷⁴⁵¹;

*^{lub: k.hp. szeptać między sobą, k.p. rzucić urok}3907
**^{lub: k.q. planować, wymyślać, oceniać, zamierzać, uznać}2803

8. Mówiąc: Spadła na niego okropna^{*} rzecz^{*}, położył się i nie zrobi nic więcej³²⁵⁴ by się podnieść⁶⁹⁶⁵. *^{idiom: słowo}1697 ^{idiom: spadła na niego}1100

*^{lub: zaraza złośliwa nim zawładnęła - BT II, WBC Ps 41,8}

9. Nawet mój przyjaciel^{*}, któremu ufałem⁹⁸², który jadł⁹⁰⁸ mój chleb³⁸⁹⁹, podniósł przeciwko mnie pięte^{**}.

Ps 55,12; Mt 26,14.21.47-50; J 13,21
*^{dosl.: człowiek}2716 ^{idiom: mego pokój (dobrobytu, powodzenia)}7965
**^{idiom: przyczynił się zradliwie do mego upadku - Jr 38,22; Ab 1,7; stał się dla mnie przeszkodą - EIBK³ - Ps 41,10}

10. Ale Ty, JHWH, zmiłuj^{*} się nade mną i podnieś⁶⁹⁶⁵ mnie, abym^{**} im odplacił^{***}.

*^{por. w. 13^a}; **^{lub: obym im odplacił - AK; *^{k.p. wynagradzać straty, płacić, nagradzać, odnawiać, skończyć}7999}

11. Po tym ja poznałem³⁰⁴⁵, że masz we mnie upodobanie^{*}, bo³⁵⁸⁸ mój wróg³⁴¹ nie będzie już^{*} krzyczał z radości^{**} przeciwko⁵⁹²¹ mnie.

*^{lub: rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w}2654 Ps 21,6; pragnąc, zachwycać się czymś, być ochoczym8303 Ps 37,17

**^{lub: k.h. wydawać okrzyk wojenny, krzyczeć triumfalnie (nad wrogami), witać, wyjadać, wyjadać sygnał do wojny (zadąć w róg)}7321

12. Lecz Ty wsparłeś^{*} mnie przez wzgląd na moją uczciwość^{**} i na wieki^{***} postawiłeś mnie przed swoim obliczem. ***^{lub: na zawsze}5769

*^{lub: k.q. trzymać, chwycić, podparcie, podtrzymywanie}2851
**^{lub: cudość, niepodzielność, niewiomość, prostota, uczciwość}2837

13. Błogosławiony¹²⁸⁸ JHWH, Bóg Izraela³⁴⁷⁸, od wieków⁵⁷⁶⁹ aż na wieki⁵⁷⁶⁹, Amen i amen^{*}.

*^{lub: naprawdę, istotnie, godne wiary, niech tak będzie}543
1Krn 29,10; Ps 18,46; 28,16; 72,18

42 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. *Pieśń* pouczająca^{*} synów Koracha. *^{por. Ps 32,1^a}

1. Jak jeleni^{*} pragnie⁶¹⁶⁵ wód strumieni⁶⁵⁰, tak moja dusza⁵³¹⁵ pragnie⁶¹⁶⁵ Ciebie, Boże.

*^{lub: łania, jeleni, samiec jelenia, 354 daniel - cervus capreolus}8401

2. Moja dusza⁵³¹⁵ jest spragniona⁶⁷⁷⁰ Boga, Boga żywego²⁴¹⁶. Kiedy przyjdę⁹³⁵ i będę się mógł wpatrywać^{*} w oblicze Boga^{**}?

Ps 63,1
*^{lub: k.n. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd}7200
**^{lub: pyt. retor. wyrażające silne pragnienie bycia przed Bogiem}

3. Łza⁸³² stała się dla mnie chlebem³⁸⁹⁹ za dnia³¹¹⁹ i nocą³⁹¹⁵, bo mówią⁵⁵⁹ do mnie cały dzień³¹¹⁷: Gdzie jest twój Bóg?

Ps 80,5; 102,9

4. To wspominam^{*} i wylewam na siebie^{**} moją duszę⁵³¹⁵, jak podróżując⁵⁶⁷⁴ w tłumie⁵³¹⁹, szedłem¹⁷¹⁸ z nimi do domu¹⁰⁰⁴ Bożego wśród okrzyków^{***} radości i dziękczynienia^{****}, wśród świętującego^{*****} mnóstwa¹⁹⁹⁵.

*^{lub: to pamiętam}2144; **^{idiom - kiedy płaczę - por. Hi 30,16}
^{lub: głos, dźwięk, hałas}6963; *^{lub: wyznanie, chwala, dziękczynienie}8426; *****^{obchodzić święto, pielgrzymować, tańczyć}1287

Rdz 28,17; 1Krn 6,48; Kaz 5,1; Mt 12,4; 1Tm 3,15; 1P 4,17

5. Dlaczego⁴¹⁰⁰ się smuczysz^{*}, moja duszo⁵³¹⁵, i dlaczego^{*} jesteś we mnie zatrwożona^{**}? Zaufaj¹⁷⁶ Bogu, bo jeszcze będę Go wysławiał³⁰³⁴ za zwycięstwo^{***}. Jego oblicza⁶⁴⁴⁰

*^{lub: k.hp. być zrozpaczoną, k.q. być zgiętą w poklonie, paść na twarz, ukorzyć się, pochylać, kulic się}7817; **^{być niespokojnym, poruszonym, optakiwać, pałać gniewem, hatasować}1933
***^{lub: ocalenie, dobrobyt, zbawienie, gmyśność, zwycięstwo}3444

6. Mój Boże, smuci⁷⁸¹⁷ się we mnie moja dusza⁵³¹⁵, dlatego wspominam^{*} Cię z ziemi⁷¹⁶ Jordanu i zczytu^{**} Hermonu^{*}, z góry Misar^{***}.

*^{lub: pamiętam}2142 o Tobie; **^{Góra Hermon}2768 na płn. Izraela, zimą i wiosną szczyt góry jest osnieżony; ***^{góra najbardziej podobnej w płn. części Zajordania w pobliżu Hermonu}1706

7. Głębia^{*} wola do głębi⁸⁴¹⁵, szumem⁶⁹⁶³ Twoich wódospadów^{**}, wszystkie Twoje fale⁴⁸⁶⁷ i nawałnice¹⁵³⁰ przeszły⁵⁶⁷⁴ nade mną.

*^{hebr.: tehom - głębia}8415 (oceanu) - gr.: abyssos - por: Rdz 1,2
**^{lub: ujście (wód), tunel}6794, podziemny kanał prowadzący od źródła Gichon^{*}, wódospad, szybko płynący strumień17881

8. Lecz za dnia JHWH wyznacza^{*} swoje miłosierdzie²⁶¹⁷, a w nocy będzie we mnie^{**}. Jego pieśń^{***}, modlitwa⁸⁶⁰⁵ moja do Boga mojego życia²⁴¹⁶.

Hi 32,10; Ps 44,4; 77,6; 133,3
*^{lub: k.p. powierzyć nadzór, wyznaczyć, zlecić, rozkazać}6680
^{lub: u mnie; *^{będzie Mu śpiewać u mnie, modlitwa}...}AK

9. Powiem⁵⁵⁹ do Boga: Moja skała^{*}, dlaczego o mnie zapomniałeś⁷⁹¹¹? Dlaczego⁴¹⁰⁰ chodzę zaseponiony⁶⁹³⁷ z powodu^{**} ucisku^{**} wroga³⁴¹?

*^{ł, pionowa lub stroma skała, kłof, urwisko}3553 Pwt 32,4;
**^{lub: ucisk, strapienie, nacisk}3916 1Sm 2,2; Ps 18,3; 22,2; 38,3

10. Jak przy lamaniu^{*} moich kości⁶¹⁰⁶; tak mi urągają^{**} moi wrogowie^{***}, gdy mówią do mnie cały dzień³¹¹⁷: Gdzie jest twój Bóg?

*^{dosl.: roztrzaskanie}7524; miądźkić, zgrzytać8847 Jł 2,12
**^{lub: k.p. czynić wyrzuty, przeciwstawiać się, uragać}2778
***^{lub: ci, którzy mnie uciskają, dręczą, powodują niedole}6887

11. Dlaczego^{*} się smuczysz⁷⁸¹⁷, moja duszo⁵³¹⁵,

i **dla**czego jesteś we mnie zatrwożona^{1993?} Zaufaj³¹⁷⁶ Bogu, bo jeszcze będę Go wysławał³⁰³⁴, *On jest* ocaleniem* mojego oblicza⁶⁴⁴⁰ i *On* moim Bogiem.

Ps 42,6; 43,5

*lub: ocalenie, dobrobyt, zbawienie, pomysłność, zwycięstwo³⁴⁴⁴

43 Osądź¹⁹⁹⁹ mnie, Boże, i rozstrzygnij⁷³⁷⁸ mój spór* z tym nieświętym²⁶²³ narodem!¹⁴⁷¹ Och! Wybaw⁶⁴⁰³ mnie od człowieka³⁷⁶ fałszywego⁴⁸²⁰ i niesprawiedliwego^{5766!}

*lub: k.k. prowadzić sprawę, spór w sądzie, walczyć, zmagać się, unieść skargę, zaatakować kogoś (wymówkami)⁷³⁷⁸

2. Bo Ty jesteś Bogiem mojej twierdzy*. Dlaczego mnie odrzucili^{66?}? Dlaczego chodzę zasepijony³⁵⁵ z powodu ucisku³⁹⁰⁶ wroga^{341?}

*lub: miejsce schronienia, ucieczka, warownia⁴⁵⁸¹**lub: k.g. odrzucić, odrzucić, w k.h. odrzucić kogoś siłą²¹⁸⁶***dosl.: k.g. szerniały, ciemny, k.h. powodować oplakanie⁶⁹³⁷ stąd: zasepijony, smutny, płaczący Ps 42,9; 88,14

3. Ześlij⁷⁹⁷¹ Twoje światło²¹⁶ i Twoją prawdę⁵⁷¹, niech mnie przyprowadzą⁵¹⁴⁸ i wprowadzą⁹³⁵ na Twoją świętą górę* i do Twojego miejsca zamieszkania*.

Iz 66,20; Dn 9,16;

*tj. na górę Syjon - por. Ps 2,6; 15,1; **lub: namiot, miejsce zamieszkania, przybytek, tu: w l.poj. 4908 - por. Ps 27,5* Jl 2,1; Za 8,3

4. Wtedy przyjdę⁶⁶ do ołtarza⁴¹⁹⁶ Bożego, do Boga mojego wesela* i radości¹⁵²⁴, będę Cię wystawiał³⁰³⁴ na cytrze⁶⁶⁶, Boże, mój Boże.

*lub: obym przystąpił - AK Ps 33,2; 57,8;

lub: k.g. wejść, wkroczyć, iść, przychodzić⁹³⁵, ***zadownienie, radość, pomysłny skutek, szczęśliwy obrót spraw³⁰⁵⁷**tj. instrument szarpany, lira³⁶⁵⁸ Ps 71,22; J 20,28

5. Dlaczego⁴¹⁰⁰ się smucisz*, moja duszo⁵³¹⁵, i **dla**czego jesteś we mnie zatrwożona^{1993?} Zaufaj³¹⁷⁶ Bogu, bo jeszcze będę Go wysławał³⁰³⁴, *On jest* ocaleniem³⁴⁴⁴ mojego oblicza⁶⁴⁴⁰ i *On* moim Bogiem.

*lub: k.h.p. być zrozpaczoną, k.g. być zgiętą w pokłonie, paść na twarz, ukorzyć się, pochylać, kulić się⁷⁸¹⁷

44 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Pieśń pouczająca* synów Koracha. Ps 32,1

*hebr.: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca, rozmyślanie, pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22), przystawia⁴⁹⁰⁵

1. Boże, na własne uszy usłyszeliśmy⁸⁰⁸⁵, nasi ojcowie opowiadali⁵⁶⁰⁸ nam o tym, czego dokonałeś za ich dni³¹¹⁷, za dni³¹¹⁷, dawnych*.

*lub: starożytność, początek, prastare czasy⁶⁹²⁴ Ps 78,3; Wj 12,24

2. Ty własną ręką³⁰²⁷ wziąłeś w posiadanie narody⁶⁶, a ich osadziłeś⁶⁶; zadaleki rany⁴⁸⁹ ludom⁶⁶⁶ i wyrzuciłeś⁷⁹⁷¹ je. 2Sm 7,10; Ps 78,55; 80,8

*hebr.: goim - poganie, narody, nie-Zydzi¹⁴⁷¹, **lub: k.g. zasażać, ugruntować⁵¹⁹³, ***hebr.: le'om - lud, naród³⁸¹⁶

3. Bo nie zajeli³⁴²³ ziemi⁷⁷⁶ swoim mieczem²⁷¹⁹

ani nie wybawiło³⁴⁶⁷ ich własne ramię²²²⁰, lecz Twoja prawica³²²⁵ i Twoje ramię²²²⁰, i światło²¹⁶ Twojego oblicza⁶⁴⁴⁰, bo upodobałeś* ich sobie⁶⁶.

Lb 6,25; Pwt 4,37; 7,7-8;

*lub: mieć upodobanie, być taskawym, życzyliwym⁷⁵²¹ Ps 17,7;

**lub: bo im okazałeś przychyłność Ps 20,7; 89,16; Dn 9,17

4. Ty sam* jesteś moim Królem, o Boże; zarządź* zwycięstwo³⁴⁴⁴ Jakuba. Ps 89,18; Iz 33,22;

*lub: Ty (jesteś) nim - AK, **k.p. rozkazać, zarządzić, powierzyć odpowiedzialność, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰ Mt 2,2; 21,5; J 1,49

5. Dzięki Tobie napieramy* na naszych wrogów⁶⁸⁶², za sprawą* Twojego imienia zdepchemy⁹⁴⁷ tych, którzy powstają* przeciwko nam.

*lub: k.p. popychać, szturchnąć kogoś⁴⁰⁵⁵, podżuć rogami⁸⁵⁸⁴¹**lub: k.g. stawać, poustawać, rosnąć w siłę⁶⁹⁶⁵ Ps 60,12

6. Nie zaufam⁹⁸² bowiem mojemu łukowi⁷¹⁹⁸ i nie wybawi³⁴⁶⁷ mnie mój miecz²⁷¹⁹; Ps 20,7; Oz 1,7

7. Lecz³⁵⁸⁸ Ty nas wybawiłeś³⁴⁶⁷ od naszych wrogów* i zawstydziłeś* tych, którzy nas nienawidzą⁶⁶⁶.

*lub: ciemnić, nieprzyjać, obrazić⁶⁶⁶²**lub: k.h. zawstydzić się, być zżenowanym, rozczarowanym⁹⁵⁴***w k.p. nienawidzić (wrogów), k.g. oddzielać się, brzydzić⁶¹³⁰

8. Każdego dnia³¹¹⁷ chlubimy¹⁹⁸⁴ się w Bogu, a Twoje imię³⁰³⁴ będziemy słać⁶⁶ na wieki⁶⁶. Sela⁶⁶.

*obyśmy słać³⁰³⁴ - AK Ps 34,2; Jr 9,24**lub: na zawsze⁵⁷⁶⁹, **hebr.: selal - termin muz. (?) - akcent, pauza, przerwanie, zmiana tonacji, zmiana głosu, stylu muzyki⁵⁵⁴²

9. A jednak odrzucili⁶⁶ i zawstydziłeś⁶⁶ nas, i nie wyruszasz³³¹⁸ z naszymi wojskami⁶⁶³⁵.

*lub: k.g. odrzucić, odrzucić, w k.h. odrzucić kogoś siłą²¹⁸⁶**lub: k.h. zawstydzić, ubliżyć, upokorzyć, narażać na wystyd³⁰⁵⁷

10. Sprawili⁶⁶, że poddaliśmy* tyły²⁶⁸ przed wrogiem⁶⁸⁶², a ci, którzy nas nienawidzą⁸¹³⁰, zdobyli sobie łup⁶⁶.

Kpl 26,17; Pwt 28,25;

*dosl.: k.h. powodować wracanie, pozwalać wrócić, odnawiać⁷⁷²⁵**lub: k.g. łupić, plądrować, brać łupy⁸¹⁵⁴ Joz 7,8,12

11. Wydałeś⁵⁴¹⁴ nas jak owce⁶⁶²⁹ na żer* i rozpryszyłeś²²¹⁹ nas wśród pogan⁶⁶.

Kpl 26,33;

*dosl.: na żyzność, jedzenie³⁹⁷⁸, **lub: narodów¹⁴⁷¹ Pwt 4,27

12. Sprzedałeś⁴³⁷⁶ swój lud za bezcen* i nie powiększyłeś⁶⁶ na nich zysku⁶⁶⁶.

*lub: za darmo, za nic, bez wartości¹⁹⁵², **dosl.: k.p. czynić wielkim, powiększyć⁷²³⁵, ***lub: cena, nagroda, zysk, opłata⁸²⁴²

13. Wystawiłeś⁷⁷⁶⁰ nas na wzgardę* naszym sąsiadom⁷⁹³⁴, na szyderstwo⁶⁶ i pośmiewisko⁶⁶⁶ tym, którzy nas otaczają⁵⁴⁰⁹.

Pwt 28,37;

*lub: hańba, pogarda, drwina²⁷⁸¹, **drwienie, szędzenie, jakanie³⁹³³, ***kpinna, pośmiewisko⁷⁰⁴⁷

1Krl 9,7; Ps 79,4

14. Sprawili⁶⁶, że staliśmy* się przysłowiem⁶⁶ wśród pogan¹⁴⁷¹, potrącając⁶⁶⁶ głowę⁷²¹⁸ pośród ludów³⁸¹⁶.

Hi 17,6; Ps 109,26; Jr 24,9

*lub: k.g. kłaść, ustawiać, wyznaczyć, wystawić, sprawiać, że coś się stanie⁷⁷⁶⁰, **hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat, zar⁴⁹¹²

***tj. gest zdziwienia i zaskoczenia nad czymś nieoczekiwanym

15. Cały dzień moja hańba* jest przede mną, a wstyd¹³²² okrywa mi twarz⁶⁴⁴⁰; 2Krn 33,21; *lub: wstyd, hańba, zakłopotanie, znieuwaga³⁶³⁹ Ps 69,7

16. Z powodu głosu⁹⁶³ tego, który gardzi* i bluźni³⁸, z powodu wroga³⁴¹ i tego, który się mści⁵³⁵⁸. *lub: k.p. czynić wyrzuty, przeciwstawiać się²⁷⁷⁸ *k.p. uragać ludziom, bluźnić Bogu¹⁴⁴² Ps 8,2; 74,10

17. To wszystko na nas przyszło⁹³⁵, a jednak nie zapomnieliśmy⁷⁹¹¹ o Tobie i nie sprzenie-wierzylimy* się Twojemu przymierzu* . *lub: k.p. postępować fałszywie, zdradzić²⁶²⁶ Hi 13,15; Dn 9,13 *hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat woj.¹²⁸⁵

18. Nasze serce³⁸²⁰ nie odwróciło się wstecz, ani nasze kroki⁸³⁸ nie zboczyły¹⁸⁶ z Twojej ścieżki⁷³⁴; Ps 17,15; 23,3; 25,4; 78,57

19. Chociaż rozbiłeś* nas w miejscu⁴⁷²⁵ szka-li** i okryłeś³⁶⁸⁰ nas cieniem śmierci*** . *lub: k.p. zgnieść, rozbić na kawałki¹⁷⁹⁴, **hebr.: tamim - wąż, potwór morski, smok, szkał⁸⁵⁷⁷, krokodyl - Ez 29,3³¹⁰⁰⁴ ***idiom: bliskość niebezpieczeństwa groźnego dla życia

*hebr.: calmawet - cień śmierci, głęboka ciemność - metaf.: miejsce przebywania zmarłych⁴⁷⁵⁷ - Hi 3,5; 10,21-22; Iz 9,1; Jr 2,6

20. Gdybyśmy zapomnieli⁷⁹¹¹ imienia⁸⁰³⁴ naszego Boga* i wyciągnęli⁶⁵⁶⁶ nasze ręce* do obcego²¹¹⁴ boga; Wj 29,9; 1Krl 8,22; 2Krn 6,12

*idiom: gdybyśmy Go odrzucili - por: EIB Ps 44,21-28

*idiom: zawrócili się w modlitwie do ... EIB Ps 44,21³⁸¹

21. Czy Bóg by tego nie odkrył? Przecież On zna³⁰⁴⁵ tajemnice** serca³⁸²⁰. Ps 7,10; 139,23 *lub: k.g. szukać, zgłębiać, zbadać²⁷¹³, **zecz ukryta, tajemna⁶⁵⁸⁷

22. Lecz z powodu⁵⁹²¹ Ciebie przez cały³⁶⁰⁵ dzień¹¹¹⁷ jesteśmy mordowani*, policzyli** nas jak owce⁶⁶²⁹ przeznaczone na rzeź²⁸⁷⁸. Jr 12,3; *lub: k.g. zabić, zgładzić, zniszczyć, zamordować²⁰²⁶ Rz 8,36 *lub: k.n. zostać policzonym, przypisanym, pomyślanym²⁸⁰³

23. Przebudź się⁵⁷⁸²; dlaczego śpisz, PANIE? Obudź⁶⁹⁷⁴ się, nie odrzucaj* nas na wieki** . *lub: k.g. odtrącić, odrzucić; **na zawsze Ps 7,6; 35,23; 78,65

24. Dlaczego⁴¹⁰⁰ ukrywasz⁵⁶⁴¹ swoje oblicze⁶⁴⁴⁰ i zapominasz⁷⁹¹¹ o naszym utrapieniu* i uci-sku³⁹⁰⁶? *lub: udręka, bieda, nieszczęście⁶⁰⁴⁰ Hi 13,24; Ps 88,14

25. Ponieważ nasza dusza⁵³¹⁵ zanurzyła* się w prochu, nasz brzuch przylgnął do ziemi. *lub: k.g. zapadać się, schylać, k.h. być przygnębionym Ps 119,25

26. Powstań⁶⁹⁶⁵ nam na pomoc⁵⁸³³, odkup* nas ze względu na Twoje miłosierdzie. Ps 6,4 *lub: k.g. dać okup, ocalić, wyzwolić, pozwolić na wykup⁶²⁹⁹

45 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Lilie”. Pieśń pouczająca* dla synów Koracha. Pieśń³⁸⁹² miłosna** . *hebr.: maskil - Ps 32,1 *lilie (-?) - początek słów pieśni, na którą psalm był śpiewany⁷⁷⁹⁹ ***treść psalmu wskazuje na pieśń weselną pary królewskiej

1. Moje serce zostało poruszone⁷³⁷⁰ dobrym

słowem¹⁶⁹⁷; dzieła*, które wypowiadał⁵⁵⁹, są dla króla; mój język będzie rysikiem** bie-głego⁵⁵⁵ pisarza⁵⁶⁰⁸. **dost.: szybki, gotowy⁴¹⁰⁶ Ekd 7,6 *lub: dzieła, praca, zajęcie, wytwór⁶⁶³⁹ - tu: jedno dzieło literackie *tj. żelazny ryłce z twardą końcówką używany do pisania w kamieniu lub metalu⁵⁸⁴², trzcinowe pióro do pisania po zwoju

2. Ty jesteś piękniejszy³³⁰² od⁴⁴⁸⁰ synów ludz-kich*; na tych wargach rozlał się wdzięk*, dlatego Bóg pobłogosławił¹²⁸⁸ cię na wieki*** . *dost.: synów człowieka (adam)¹²⁰ Łk 4,22

*idiom: twoje słowa są pełne wdzięku; **lub: na zawsze⁵⁷⁶⁹

3. Przypas do biodra³⁴⁰⁹ swój miecz, moca-ruz³, w swojej chwale¹⁹³⁵ i dostojenstwie** . *lub: człowiek silny, potężny, dzielny, bohater¹³⁶⁸

*lub: ozdoba, świetność, cześć, chwala, dostojenstwo¹⁹²⁶

4. A w swoim dostojenstwie¹⁹²⁶ rozwijaj się pomysłnie*, wyruszysz* ze słowem prawdy⁵⁷¹, łagodnej** sprawiedliwości⁶⁶⁴ i niech twoja prawica wskaże*** ci zdumiewające dzie-ła. **lub: pokora, cichość⁶⁰³⁷, ***wskaże ci na Ps 65,5; 98,1

*lub: czynić postępy, osiągnąć cel, postępować naprzód⁶⁷⁴³

*lub: k.h. kierować, uczyć, wskazywać, strzelać strzałami³³⁸⁴

***lub: k.n. wywołać zdumienie, nabożny cześć, przejąć lekkiem³³⁷²

5. Twoje strzały²⁶⁷¹ są ostre⁸¹⁵⁰, narody* pod toba⁸⁴⁷⁸ upadną⁵³⁰⁷, skierowane są w serce³⁸²⁰ wrogów³⁴¹ króla⁴⁴²⁸. *lub: naród, lud, zbójczy⁵⁹⁷¹

6. Twój tron³⁶⁷⁸, o Boże*, trwa na wieki⁵⁷⁶⁹ wieczne⁵⁷⁰³, berłem** Twojego królestwa*** jest berto⁷⁶²⁶ sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴. Ps 93,2; Iz 9,6; *lub: tronem twoim Bóg - AK; **bulawa, berto (jako symbol władzy), kój, rżęga, gąbź⁷⁶²⁶, ***władza królewska, panowanie (czas), królestwo (terytorium)⁴⁴³⁸, ***śc. prostą drogą, płaskowyz. metaf. - prawość, sprawiedliwość, prostolinijność⁴³³⁴ Łk 1,33

7. Umilowałeś⁸¹⁵⁶ sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴, a brzy-dzisz* się nieprawością⁷⁵⁶², dlatego nama-ścił⁴⁸⁸⁶ cię, o Boże, twój Bóg olejkim⁴⁸⁰¹ rado-ści** bardziej niż twoich towarzyszy*. Ps 33,5; *lub: k.g. odzieniać się, brzydzić, w k.p. nienawidzący (wrogów)⁸¹³⁰

**lub: zadowolenie, wesele, radosne uniesienie⁸³⁴² Hbr 1,9

***współpracownik, towarzysz, kompan²²⁷⁰, naśladowca³²⁵⁸⁷

8. Wszystkie twoje szaty⁸⁹⁹ pachną mirrą*, aloesem* i kasją⁶⁶⁶; płynąca* z pałaców¹⁹⁶⁴ z kości⁸¹²⁷ słoniowej⁸¹²⁷ gra na strunach czyni cię radosnym⁸⁰⁵⁵. Łb 24,6; Pnp 1,3; 4,14; Mt 2,11

*tj. żywica z kory drzewa arabskiego⁴⁷⁵³, **drzewo aloesowe¹⁷⁴

ładowa roślina tworząca bujne kępy⁸¹⁹⁸, ***strączywie - przypra-wa, sproszkowana kora o smaku podobnym do cynamonu⁷¹⁰²

****tj. dział, cześć, akord muz. wyk. na instr. strunowym⁴⁴⁸²

9. Córki królów są wśród cenionych* przez ciebie kobiet, królowa⁷⁶⁹⁴ w złocie³⁸⁰⁰ z Ofiru* stanęła⁵³²⁴ po twojej prawicy³²²⁵. Rdz 10,20; *lub: drogi, kosztowny, cenny, uspaniałoty, chwałebny³⁶⁶⁸

**tj. ziemia lub miasto w pld. Arabii na szlaku handlowym Salomona pomiędzy Mekką a Medyną - Mahdadh Dhahab, synonim złota - „Ofir” - obrócony w pył²¹¹ Hi 22,24; Iz 13,12

10. Posłuchaj⁸⁰⁸⁵ córko¹³²³, spójrz⁷²⁰⁰ i nakłoń ucha^{*}, zapomnij^{*} o swoim ludzie⁵⁹⁷¹ i o domu¹⁰⁰⁴ swojego ojca; Rdz 12,1

*idiom: skieruj swoją uwagę, słuchaj uważnie

*lub: k.g. przestać się troszczyć, zapomnieć - por. Rt 1,16-17

11. A jest twój zapagnięcie^{*} twojego piękna³⁰⁸⁸, bo on jest królem panem¹¹³; oddaj mu pokłon[†].

*lub: k.h. pragnąć, tęsknić za, życzyć pożądanie¹⁸³; **k.h.p. padać na twarz; oddawać pokłon⁷⁸¹² Ps 95,6; Iz 54,5; 62,4; Ef 5,26

12. Także córka¹³²³ Tyru^{*} przyjdzie z darami⁵⁰³, najbogatsi z ludu⁵⁹⁷¹ będą prosić²⁴⁷⁰ o prychyłość twojego oblicza^{**}.

*tj. „skala”⁶⁸⁶⁵ - miasto fenickie na wybrzeżu M. Śródziemnego

*lub: twarz; oblicze, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi)⁶⁴⁴⁰

13. W środku^{*} córka¹³²³ królewska w całej³⁶⁰⁵ swojej świetności[†], a jej szata³⁸³⁰ przetykana[†] złotem.

*lub: w wnętrzu, twarzą ku⁶⁴⁴¹ Iz 61,10;

*lub: obfitość, bogactwo, majątek, chwałebność, świetność³⁵²⁰

**tj. wyrob pleciony, filigranowy lub kratkowany na którym można umieszczać klejnoty⁴⁸⁶⁵ - por. Wj 28,11.13; 39,6.13 Obj 19,17

14. W kolorowej^{*} szacie będą ją prowadzić²⁹⁸⁶ do króla, za nią dziewice^{*}, jej towarzyszk[†], są prowadzone[†] do ciebie.

*lub: coś pstrego, haftowanego⁷⁵⁵³, szaty barwione, kolorowe¹⁸⁷⁸³

*hebr: betula[†] - dziewica; pochodzenie od słowa „oddziały”¹³³⁰

**tj. ktoś towarzyszący⁷⁴⁶⁴ (o służących) - Sz 11,37; przyciąca¹⁹⁸⁶⁷²

15. Prowadzą²⁹⁸⁶ je z weselem^{*} i z radością^{*}, i wejdą do pałacu¹⁹⁶⁴ króla⁴⁴²⁸. Jr 22,4

*lub: zadowolenie, radość, pomysłny skutek, szczęśliwy obrót sprawy⁸⁰⁵⁷; **tj. stan szczęścia w przeciwieństwie do wcześniejszego stanu smutku¹⁵²⁴ - por. Hk 3,22; Ps 43,4; 65,12

16. Zamiast^{*} twoich ojców^{*}, będą twoi synowie[†], których ustanowisz[†] książętami⁸²⁶⁹ po całej ziemi⁷⁷⁶.

*lub: w miejsce, ze względu⁸⁴⁷⁸

*lub: k.g. położyć (ręce na) ustawiać, rozmieszczać, wyznaczać⁷⁸⁹⁶

17. Upamiętnię^{*} twoje imię⁸⁰³⁴ po wszystkie pokolenia^{*}; dlatego narody⁵⁹⁷¹ będą cię wysławiać³⁰³⁴ na wieki⁵⁷⁶⁹ wieczne⁵⁷⁰³. Mi 1,11

*lub: k.h. wspominać, odnotować, pamiętać, upamiętnić²¹⁴²

**dost.: w każdym pokoleniu¹⁷⁵⁵ i pokoleniu - por. AKPs 45,18

46 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Dla synów Koracha. Pieśń⁸⁹⁹² na nutę: Dziewice^{*}.

*hebr: 'al-'alamot - panny, dziewice⁵⁹⁶¹; pieśń na głosy żeńskie

1. Bóg jest naszym schronieniem^{*} i siłą⁵⁷⁹⁷ niezmierną³⁹⁶⁶ pomocą dająca się znaleźć[†] w czasie utrapienia[†].

**lub: w trudzie⁶⁸⁶⁹ Ps 62,7;

*lub: kryjówka, miejsce schronienia, ucieczka⁴²⁶⁸ Ps 142,5

*lub: k.n. zostać znalezionym, mieć w posiadaniu, być obecnym⁴⁶⁷²

2. Dlatego nie będziemy się bać³³⁷², choćby się zapadła^{*} ziemia, choćby się zsunęły[†] góry²⁰²² w samo wnętrze[†] mórz³²²⁰.

*lub: k.h. zmienić, odmienić, wymienić⁴¹⁷¹; zapaść się¹⁸⁴²⁷

*lub: k.g. chwiać się, trząść, zsunąć się⁴¹³¹ Iz 24,19; 54,10

**lub: serce, umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek³⁸²⁰

3. Choćby zaszumiąły¹⁹⁹³ i zawrzały^{*} ich wody, i zatrzęsły się góry od jego^{*} wzburzenia[†]. Sela⁵⁴². **lub: k.g. wrzeć, kąpić; **Jego; ***duma, majestał, uwieszenie się (o morzu), buta¹³⁴⁶ Ps 93,3-4; Jr 5,22*

4. Jest rzeka⁵¹⁰⁴, której nurty^{*} rozwesela⁸⁰⁵⁵ miasto⁵⁸⁹² Boże, święte⁶⁹¹⁸ mieszkanie[†] Najwyższego⁵⁹⁴⁵. **dost.: kanał, koryto³³⁸⁸ Ez 47,1-12; Obj 22,1-3*

*lub: namiot, miejsce zamieszkania, przybyłek, tu: w Lm. 4908

5. Bóg jest wewnątrz^{*} niego, nie będzie się ono chwiać[†]; Bóg wspomóż⁵⁸²⁶ je gdy będzie zbliżał[†] się poranek¹²⁴². Pwt 23,14; Iz 12,6;

*lub: wewnątrz, w głębi, w środku⁷¹³⁰ Ez 43,7; Oz 11,9; So 3,15;

*lub: k.g. zwracać się ku, odwracać się od, zbliżyć się⁶⁴³⁷ Za 2,5

6. Wzburzyły^{*} się narody¹⁴⁷¹, zachwiały[†] się królestwa, gdy On wydał swój głos, rozplynęła[†] się ziemia. Ps 8,14; 68,34; JI 3,21

*lub: być niespokojnym, być zmartwionym, paść gniewem¹⁹⁹³

*lub: k.g. topnieć, młdeć, powodować topnienie⁴¹²⁷

7. JHWH Zastępów^{*} jest z nami; Bóg Jakuba³²⁹⁰ jest naszą twierdzą[†]. Sela. 2Krn 1,12;

*hebr: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵ Iz 8,10; Rz 8,31

*lub: wyżyma, wysokość, bezpieczne miejsce na wys, twierdza⁸⁶⁹

8. Chodźcie^{*}, zobaczcie²³⁷² dzieła⁴⁶⁵⁹ JHWH, którymi dokonał spustoszenia[†] na ziemi⁷⁶.

*tryb rozkazujący¹⁹⁸⁰ Pwt 28,37; Ps 66,6; Jr 8,21; 19,8

*lub: przerażenie, groza, zdumienie, pustokwie, niezłytyk⁸⁰⁴⁷

*lub: którego dokonania budzą lęk na ziemi - EIB Ps 46,9⁴⁰⁴

9. On położył kres⁷⁶⁷³ wojnom⁴⁴²¹ aż po krańce ziemi^{*}, kruszy[†] luk¹⁹⁸ i lamie włócznie⁷¹¹², a wozy⁵⁶⁹⁹ spali w ogniu⁷⁸⁴. I z 2,4; Ps 76,3; Mi 4,3

*idiom: na całym świecie; **lub: k.p. roztrzaskać, rozbić⁷⁶⁶⁵

10. Uciszcze^{*} się i uznajcie^{*}, że Ja jestem Bogiem; będę wywyższony⁷³¹¹ wśród narodów¹⁴⁷¹, będę wywyższony⁷³¹¹ na ziemi. Ps 100,3

*lub: k.h. być cicho, być spokojnym, powstrzymać, zrehabilitować⁷⁵⁸³

*lub: k.g. wiedzieć, znać, poznać, znać, rozważać³⁰⁴⁵

11. JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ jest z nami, Bóg⁴³⁰ Jakuba jest naszą twierdzą[†]. Sela. Ps 46,7

47 Dla przewodnika chóru. Dla synów Koracha. Psalm. **hebr: qorah - „tęsy”⁷¹⁴¹*

1. Klaszcie⁸⁶²⁸ w dźwięk wszystkie narody⁵⁹⁷¹, wykrzykujcie triumfalnie^{*} Bogu głosem radosnym⁷⁴⁴⁰. 2Krn 13,15; Ezd 3,11; Ps 32,11; Iz 12,6

*lub: k.h. wydawać okrzyk wojenny, krzyczeć triumfalnie (nad wrogiem), uświetniać, wydać sygnał do wojny (zadąć w róg)⁷³²¹

2. Gdyż JHWH Najwyższy⁵⁹⁴⁵, który wzbudza lęk^{*}, jest wielkim¹⁴¹⁹ Królem nad całą ziemią⁷⁷⁶. Pwt 7,21; 10,17; Ne 9,32; Ps 66,5; 68,35

*lub: k.n. wywołać zdumienie i przestraszyć, przejąć lekkiem³³⁷²

3. Podda^{*} nam ludy[†] i narody³⁸¹⁶ rzuci pod nasze stopy⁷²⁷². Ps 2,8; 18,47; 44,6

*lub: k.h. zmuszać do ucieczki, odwrócić⁶⁹⁶; **ludy⁵⁹⁷¹

4. On nam wybierze⁹⁷⁷ nasze dziedzictwo^{*}, chlube¹³⁴⁷ Jakuba, którego umiłował¹⁵⁷. Sela.

^{*lub: majątek, dziedzictwo, mienie}⁵¹⁵⁹ Am 8,7; Na 2,2; 1P 1,4

5. Wstąpił Bóg wśród okrzyków radości⁸⁶⁴³, JHWH przy dźwięku⁶⁹⁶³ trąby^{*}. ^{*dost.: rogu}⁷⁷⁸²

6. Śpiewajcie^{*} Bogu, śpiewajcie^{*}; śpiewajcie^{*} naszemu Królowi⁴⁴²⁸, śpiewajcie^{*}.

^{*lub: śpiewać przy wórze instrumentów; słowo występujące często ze słowem oddawać chwałę, stąd: chwalić śpiewem}²¹⁶⁷

7. Bóg bowiem jest Królem⁴⁴²⁸ całej ziemi⁷⁷⁶, śpiewajcie²¹⁶⁷ pieśni ze zrozumieniem^{*}. Za 14,9

^{*hebr.: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca, rozmyślanie, pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22), przysłowia}⁷⁹¹⁹

8. Bóg króluje⁴⁴²⁷ nad narodami¹⁴⁷¹, Bóg zasiada³⁴²⁷ w swoim świętym⁶⁹⁴⁴ tronie. Mt 25,31

9. Książęta^{*} narodów zebrali⁶²² się z ludem Boga Abrahama, bo do Boga należą³⁸⁸ tarcze³⁸⁸ ziemi; On jest³⁸⁸ wielce wywyższony⁵⁹²⁷.

^{*lub: ktoś szlachetnie urodzony, księżę rodu}⁵⁰⁸¹

^{*tj. władcy (?)} por. Oz 4,18 lub jako idiom: obrońcy

48 Pieśń. Psalm dla synów Koracha⁷¹⁴¹.

1. Wielki⁴¹⁴⁹ jest JHWH i godny wielkiej^{*} chwały¹⁹⁸⁴ w mieście⁵⁸⁹² naszego Boga, na swojej świętej⁶⁹⁴⁴ górze. 1Krn 16,25; Ps 145,3

^{*lub: wielce, niezmiernie, bardzo, obfitość, wielka ilość}⁹⁶⁶

2. Piękne³³⁰³ wzniesienie, radość⁴⁸⁸⁵ dla całej ziemi. Góra Syjon^{*} szczyt północy^{**}, miasto⁷¹⁵¹ Wielkiego⁷²²⁷ Króla⁴⁴²⁸. Mt 5,35

^{*tj., twierdza}⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7, ^{uzórzywa świętymi} - Ps 9,11, ^{wielkich terenów Judy?} - Ps 69,35

^{**lub: na krańcach}³⁴¹¹, ^{szczyt}^{B3917}, ^{idiom: szczyt świętości}⁶⁸²⁸

3. Bóg w swoich pałacach⁷⁵⁹ jest uznany^{*} za twierdzę^{**}. Ps 46,7; 50,2

^{*lub: k.n. zostać ujawnionym, objawionym, dać się poznać}³⁰⁴⁵

^{**lub: wyżyna, wysokość, bezpieczne miejsce na wys, twierdza}⁴⁸⁶⁹

4. Bo oto²⁰⁰⁹ zgromadzili³²⁵⁹ się królowie⁴⁴²⁸ i razem³¹⁶² się zeszli⁵⁶⁷⁴. 2Sm 10,6-19

5. Lecz gdy zobaczyli, zdumiali⁸⁵³⁹ się, przerażali⁹²⁶ się i w popłochu uciekli²⁶⁴⁸.

6. Drżenie^{*} tam ich ogarnęło i ból²⁴²⁷, jak rodząca³²⁰⁵ kobietę. ^{*lub: strach, bojaźń, trwoga}⁷⁴⁶¹

7. Wiatrem⁷³⁰⁷ wschodnim rozbijasz⁷⁶⁶⁵ okręty^{*} Tarszis^{**}. 1Krl 10,22; Iz 23,1,14; Ez 27,25

^{*idiom: okręty pchnomorskie; **tj. fenickie miasto handlowe przy ujściu rzeki Guadalquiviru w pd.- zach. Hiszpanii (?)}⁸⁶⁵⁹

8. To, co usłyszeliśmy⁸⁰⁸⁵, to także zobaczyliśmy^{*} w mieście⁵⁸⁹² JHWH Zastępów^{*}, w mieście^{**} naszego Boga; Bóg je utwali³⁸⁸ na wieki⁵⁷⁶⁹, Sela⁵⁵⁴². Ps 24,10; 46,7; 87,5;

^{*hebr.: baza - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa}⁶⁶³⁵ Iz 2,2; Mi 4,1

^{**tj. miasto jako mocno ufortyfikowane miejsce zamieszkania}
^{**lub: k.po. ustalić, ustanowić, utwalić, zrobić}³⁵⁵⁹

9. Rozważyliśmy^{*}, o Boże, Twoje miłosierdzie^{**} we wnętrzu⁷¹³⁰ Twojej świątyni⁹⁶⁴.

^{*lub: k.p. myśleć, porównywać, wyobrażać sobie}⁸¹⁹

^{**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość}²⁶¹⁷

10. Jak Twoje imię^{*}, Boże, tak też chwała^{*} Twoja sięga aż po krańce ziemi; Twoja prawica³⁸⁸ pełna jest sprawiedliwości. Ps 54,1;

^{*imię reprezentuje charakter i autorytet Boga} Ps 66,4;

^{**lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny}⁸⁴¹⁶

^{***słowo prawica³²²⁵ odnosi się do Bożej mocy i władzy rządzenia - metaf.: jesteś sprawiedliwy, gdy rządysz} Ps 138,2

11. Niech się weseli⁸⁰⁵⁵ góra Syjon^{*}, niech się radują⁵²³ córki^{**} Judy z powodu Twoich sądów³⁸⁸.

^{*por: Ps 48,2; **idiom: inne miasta Judy}
^{***lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przywilej}⁴⁹⁴¹

12. Okrzączcie^{*} Syjon⁶⁷²⁶ i obejdźcie^{**} go, policzcie⁵⁰⁰⁸ jego wieże⁴⁰²⁶. Ne 12,27-30; Ps 78,5

^{*tryb rozkaz: tu i w kolejnych 5 czasownikach w w. 11-12}⁴¹⁴¹

^{**lub: k.h. chodzić na okolo, otaczać, obejmować}⁵³⁶²

13. Zwróćcie^{*} swoje wnętrza³⁸²⁰ ku jego umocnieniom^{**}, oglądajcie jego pałace⁷⁵⁹, abyście mogli opowiadać³⁸⁸ o tym przyszłemu³¹⁴ pokoleniu¹⁷⁵⁵. Obj 21,9-22,5

^{*lub: k.q. położyć (ręce na) ustawiać, rozmieszczać, wyznaczać, zajmować stanowisko}⁷⁸⁹⁶, ^{idiom: przypatrzeć się w szczególach?}

^{**lub: bastion, okopy, wał, twierdza}²⁴³⁰, ^{***k.p. ogłosić}⁶⁰⁰⁸

14. Bo ten Bóg jest naszym Bogiem na wieki⁵⁷⁶⁹ wieków⁷⁰³, On będzie nas prowadził⁵⁰⁹⁰ aż do samej śmierci⁴¹⁹². Ps 16,2; 31,14; Mk 12,29

^{*lub: dopóki}⁵⁹²¹ nie umrzemy, ^{aż poza śmierć - EIB} Ps 48,15⁴¹⁵

49 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Psalm⁴²¹⁰ dla synów¹¹²¹ Koracha^{*}. ^{*por: Ps 47,1*}

1. Słuchajcie⁸⁰⁸⁵ tego wszystkie³⁶⁰⁵ narody⁵⁹⁷¹, nakłońcie uszy^{*} wszyscy³⁶⁰⁵ mieszkańcy³⁴²⁷ świata²⁴⁶⁵. Ps 78,1; Mi 1,2

^{*tryb rozkaz: tylko w k.h. nakłaniać ucha, być posłusznym}²³⁸

2. Zarówno wy, synowie¹¹²¹ ludzcy^{*}, jak i wy^{**}, synowie człowieka³⁸⁸; razem³¹⁶² bogaty⁶²²³, jak i ubogi³⁴. ^{**dost.: zarówno} Ps 4,2; 62,9

^{*dost.: bene adam}¹²⁰ - ^{synowie adama - pospolici, nie nie znaczyły (?)}; ^{***bene isz}³⁷⁶ - ^{synowie człowieka - emf. ludzie moi (?)}

3. Moje usta wypowiedzą mądrość²⁴⁵⁴, a rozmyślaniem^{*} mojego serca³⁸²⁰ będzie roztropność^{**}. ^{*lub: zaduma, refleksja, rozmyślanie, wypowiedź}¹⁹⁰⁰

^{**lub: czym rozumny, władze rozumienia, przedmiot poznania}⁸³⁹⁴

4. Skłoń⁵¹⁸⁶ ucho do przypowieści^{1*}, przy harfie³⁶⁵⁸ rozwiąż⁶⁶⁰⁵ moją zagadkę^{**}.

^{*hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat, żart}⁴⁹¹², ^{**lub: kłopotliwe powiedzenie, zagadka, przypowieść, trudne pytanie}²⁴²⁰ Lb 12,8; Mi 13,35

5. Dłaczego mam się bać³³⁷² w dniach złych^{*}, gdy otacza mnie nieprawość⁶⁵⁷⁷¹ moich zdrajców^{**}, ^{*lub: zła, niedoli, krzywdy}⁷⁴⁵¹ Ps 23,4; 27,1

^{**lub: ten, który przechytrzył, ten, który wyparł}⁶¹²⁰ tu Lm.

6. Ufających⁹⁸² swojej sile* i chlubiących¹⁹⁸⁴ się swoim wielkim bogactwem^{99?} ?

*lub: moc, skuteczność, siła, bogactwo²⁴²⁸ Mk 10,24; Łk 12,19;
**lub: majątek, bogactwo⁶²³⁹, dobrobyt⁸⁷²³⁵ 1Tm 6,17

7. Człowiek³⁷⁶ nie może* odkupić³⁸⁸ swojego brata ani nie da Bogu za niego okupu^{300;}

*dost.: brat nie wykupi, wykupi meża - hebraizm - por. Ps 40,1^{*}
**lub: k.g. dać okup, ocalić, wyzłocić, pozwolić na wykup⁶²⁹⁹
***lub: cena za życie, okup, łapówka³⁷²⁴ Mt 16,26; 1Tm 2,6; 1P 1,18

8. Kosztowny³³⁶⁵ bowiem jest okup* za ich dusze³⁵¹⁵ i nigdy⁵⁷⁶⁹ się nie zdarzy^{388;}

*lub: odkupienie, okup⁶³⁰⁶, cena wykupu⁸⁷³⁰⁵ Kol 1,14;
**lub: k.g. przestać, ustać, zrzec się, położyć kres²³⁰⁸ Hbr 9,12
***lub: Aby taki żył²⁴²¹ nadal⁵⁷⁵⁰, na zawsze⁵³³¹

9. Nie zobaczy¹ zniszczenia⁹⁵. Hi 33,38; Ps 16,10
*lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd⁷²⁰⁰
**hebr.: szaha! - dół, otchłań, grób, zniszczenie⁷⁸⁴⁵ - synonim

Szeolu - por. Ps 7,15; 16,10; 103,4; Iz 38,17; Ez 19,4,8

10. Ponieważ widzi⁷⁰⁰, że mądrzy²⁴⁵⁰ umrą, tak samo³¹⁶² zginie⁶ głupiec³⁶⁸⁴ i prostak¹, i zostawią innym* swoje bogactwa²⁴²⁸.

*lub: tepta, głupota, tepy (człowiek)¹²⁹⁸, **kolejnym, następnym, dalszym³¹², kolejni potomkowie, obcy⁸³⁵⁵

11. We wnętrzu¹ myślał, że ich domy¹⁰⁰⁴ są na wieki⁵⁷⁶⁹, a ich mieszkania⁹⁰⁸ z pokolenia na pokolenie^{1755;} i od własnych imion⁸⁰³⁴ nazywają⁷¹²¹ ziemię³⁹¹¹²⁷.

2Sm 18,18;
*lub: środek, wewnętrzna część, ośrodek myśli i uczucia⁷¹³⁰
**idiom: ziemia¹²⁷ jest ich własnością Ps 5,9; 10,16

12. Lecząc człowiek⁷²⁰, choć otoczony przepychem*, nie pozostanie^{3885;} podobny jest do bydła⁹²⁹, które giną³⁸⁸.

Kaz 3,19
*lub: wartość, cena, cześć, szacunek, świetność, przepych³³⁶⁶
**lub: k.n. być odcietym, być niegodnym¹⁸²⁰, zniszczoneg⁸²⁰⁵⁷

13. To jest ich droga⁸⁷⁰ - głupota*, i tych, co po nich pochwalają⁷⁵²¹ ich mowę*. Sela.

*hebr.: kesel - pełność (siebie), (przesadna) ufnosć, głupota³⁶⁸⁹
**idiom: mają upodobanie w swoich ustach Ps 31,23; Prz 16,18

14. Jak owce⁶⁶²⁹ będą złożeni⁸³⁷¹ w Szeolu*, śmierć będzie ich paść^{388;} i prawi³⁴⁷⁷ będą nad nimi panować o poranku^{388;}, ich postać⁶⁷³⁶ zostanie zniszczona³⁸⁸⁸, Szeol* jest miejscem jego zamieszkania²⁰⁷³.

Hi 24,19; Ps 9,7; Mt 13,43;
*hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieżyłki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por. Ps 16,10^{*} - Dz 2,27 Obj 2,26
**lub: k.g. doglądać, pilnować, paść, karmić się, prowadzić¹⁴⁶²
***idiom: w dniu odpłaty - por. Ps 30,6; 46,6; 59,17; Iz 17,14
****lub: k.p. być użyty całkowicie, wykorzystywać w pełni¹⁰⁸⁶

15. Ale Bóg wykupi⁶²⁹⁹ moją duszę z mocy* Szeolu, bo mnie przyjmie³⁸⁸ do siebie. Sela.

Ps 16,10; 31,5; 73,24; 86,13; 89,48; Oz 13,14; Dz 7,59
*idiom: z ręki³⁰²⁷, **lub: weźmie, przyjmie na własność³⁹⁴⁷

16. Nie bój³³⁷² się, gdy się ktoś* wzbogaci, gdy się rozmnoży³⁸⁸ chwała³⁵¹⁹ jego domu^{1004;}
*dost.: człowiek³⁷⁶, **lub: k.g. stać się licznym, być wielkim⁷²³⁵

17. Bo w godzinie swojej śmierci⁴¹⁹⁴ niczego ze sobą nie weźmie³⁹⁴⁷ i nie zjeździe* za nim jego chwała³⁵¹⁹.

Hi 1,21; Kaz 5,15;
*lub: schodzić w dół, upadać, zejść³³⁸¹ Łk 12,20; 1Tm 6,7

18. Choćby za życia²⁴¹⁶ błogosławił²⁸⁸ swojej duszy⁵³¹⁵ i chwalał³⁰³⁴ by go, gdyż uczyniłby dla siebie dobrze*;

Pwt 29,19; Ps 10,3
*lub: k.h. cieszyć się, sprawić radość, uczynić coś dobrym³¹⁹⁰

19. Dołączy* jednak do pokolenia¹⁷⁵⁵ swoich ojców⁷¹; na zawsze* nie ujrzą⁷²⁰⁰ światła²¹⁶.

*dost.: pojździe⁹³⁵, **lub: trwanie, ciągłość⁵³³¹, czas trwania⁸⁶¹⁸⁰

20. Człowiek¹²⁰ otoczony przepychem³³⁶⁶ nie zrozumie* tego, podobny* jest do bydła⁹²⁹, które giną³⁸⁸.

Hi 4,21; Kaz 3,18-19
*lub: k.g. dostrzegać, rozpoznawać, zwracać uwagę, rozumieć, mieć rozeznanie⁹⁸⁵, **przegrwać, być jak⁸⁰¹¹, ***por. Ps 49,12^{**}

50 Psalm⁴²¹⁰ Asafa*. Bóg⁴¹⁰ nad bogami⁴⁵⁰ JHWH przemówił i wezwał ziemię⁷⁷⁶ od wschodu⁴²¹⁷ słońca aż do jego zachodu³⁸⁸.

*lub: psalm dla Asafa - AK, *Asaf -, ten, który gromadzi⁷⁶²³
**idiom: uszedź na ziemi lub przez cały dzień - por. WBC Ps 50,1

2. Z Syjonu⁶⁷²⁶, doskonałego* piękna³³⁰⁸, za jaśniał³⁸⁸ Bóg.

Pwt 33,2; Ps 48,2; Iz 33,17; Lm 2,15
*hap.leg.: pełnia, doskonałość⁴³⁵⁹, doskonała piękność⁸²⁵⁰⁴⁶
**lub: z Syjonu pełnia światła, Bóg sprawił, że zaświeciło - AK

3. Nasz Bóg przyjdzie i nie będzie milczał^{2790;} ogień będzie trawił³⁹⁸ wszystko przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ i wokół Niego* sroży* się bardzo³⁹⁶⁶.

Kpl 10,2; Lb 16,35; Ps 18,12; 97,3; Dn 7,10
*lub: k.n. być burzliwym, gwałtownym, porywnym (o burzy)⁸¹⁷⁵
**lub: wokół Niego (pamięj) wielka burza - AK, sroży - EIB

4. Weźwie* z góry niebiosa⁸⁰⁶⁴ i ziemię, aby sądzić* swój lud⁵⁹⁷¹:

Pwt 4,26; 31,28; 32,1; Iz 1,2
*lub: k.g. wolać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹
**lub: k.g. pełnić funkcje sędziego, wydawać decyzje, bronić¹⁷⁷⁷

5. Zgromadźcie* dla mnie moich świętych*, zawierających z mną przymierze* przez ofiarę³⁸⁸⁸.

Mt 24,31; 1Tes 4,16-17; 2Tes 2,1
*lub: k.g. zbierać razem, przyjmować, gromadzić, przyłączyć do⁶²²
**lub: wierny, bogobojny, dobry, pobożny, święty³⁶²³
***tj. zawierających przymierze w sensie odnowy przymierza - Pwt 27,11-13 lub będących już w przymierzu - EIB Ps 50,5³³⁴
****tj. przez ofiarę krwiawą²⁰⁷⁷ - por. Wj 19,5-6; 24,8

6. Wtedy niebiosa ogłoszą* Jego sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴, bo sam Bóg jest sędzią⁸¹⁹⁹. Sela.

*lub: k.h. obwieszczać, oznajmiać, ogłaszać, mówić⁵⁰⁴⁶ Ps 97,6

7. Słuchaj⁸⁰⁸⁵, mój ludu, a będę mówił; słuchaj, Izraelu³⁴⁷⁸, a będę świadczył* o tobie³⁸⁸: Ja jestem Bogiem, twoim Bogiem.

Wj 20,2;
*lub: k.h. składać świadekto, powołać na świadka⁵⁷⁴⁹
**lub: będę świadczył przeciwko tobie; chcę ci uroczyscie powiedzieć - por. KUL Ps 50,7 Pwt 10,21

8. Nie będę cię strofował* za twoje ofiary³⁸⁸

ani za twoje całopalenia⁸⁵⁸, które zawsze⁸⁵⁴ są przede⁸⁰⁴ mną.

^{*lub: k.h. sędzić, dowodzić, napominać, karcić, besztać, ganić²¹⁹⁸}
^{**tj. ofiara krwawa - por. Ps 50,5⁸⁵⁸; **por. Kpt 1,9.13.17⁵⁹³⁰}

9. Nie przyniemy⁸ cielca⁸ z twojego domu¹⁰⁰⁴ ani kozłów⁶²⁶⁰ z twoich zagród⁴³⁵⁶.

^{*lub: nie wezmę³⁹⁴⁷; **tj. młodego byka⁶⁴⁹⁹} Ps 22,12; Ps 69,31

10. Do mnie bowiem należy wszelkie dzikie zwierzę²⁴¹⁶ leśne i tysiące bydła⁸ na górach.

^{*lub: zwierzyzna - por. Ps 104,14} Wj 19,5; Ps 104,24

11. Znam⁸ wszelkie pactwo⁵⁷⁷⁵ górskie i moje są zwierzęta²¹²³ polne⁷⁹⁰⁴.

^{**idiom: posiadam - k.q. wiedzieć, znać, poznać, rozróżniać³⁰⁴⁵}

12. Gdybym był głodny⁷⁴⁵⁶, nie mówiłbym⁵⁸⁹ ci o tym, bo mój jest świat⁸ i wszystko, co go napelnia⁸⁸.

^{*lub: zamieszkała ziemia, świat⁸³⁹⁸} Wj 19,5; Pwt 10,14; Hi 41,11; Ps 24,1;

^{**lub: pełnia, mnóstwo, cała zawartość⁴³⁹³} 1Kor 10,26

13. Czyż jadam³⁹⁸ mięso¹³²⁰ wołów⁴⁷ lub piję⁸³⁵⁴ krew¹⁸¹⁸ kozłów⁶²⁶⁰?

^{*lub: przysięgi - tu w Lmn., uroczyście obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - por. Lb 6,2.5.21} Iz 1,11 1P 2,9

14. Ofiaruj⁸ Bogu⁴³⁰ dziękczynienie⁸⁸ i spełnij⁷⁹⁹⁹ swoje śluby⁸⁸⁸ wobec Najwyższego⁵⁹⁴⁵.

^{*dost.: złóż krwawą ofiarę²⁰⁷⁶; **lub: wyznawanie, chwala, dziękczynienie, ofiara dziękczynna⁸⁴²⁶ w. 23; Ps 107,22; Hbr 13,15;}

^{**lub: przysięgi - tu w Lmn., uroczyście obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - por. Lb 6,2.5.21} 1P 2,9

15. I wzywaj⁸ mnie w dniu utrapienia⁶⁸⁶⁹, wtedy cię wybawię²⁵⁰², a ty mnie uwielbisz⁸.

^{*lub: k.q. wolać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹}

^{**lub: k.p. uczcić, otoczyć chwałą³⁵¹³} Hi 22,27; Ps 91,15; 107,6

16. Lecz do niegodziwego⁷⁵⁶³ Bóg⁴³⁰ powiedział⁵⁹: W jakim celu⁴¹⁰⁰ wyliczasz⁸ moje prawa⁸⁸ i bierzesz na swoje wargi moje przynierze⁸⁸⁸?

^{*lub: k.p. wylizacz dokładnie, powtarzacz, mówisz, opowiadać⁵⁶⁰⁸} Iz 29,13; 48,22; 55,7;

^{**lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna⁷⁹⁰⁶}

^{**idiom: powołujesz się na warunki przymierzania? - Ez 18,27}

17. Lecz ty znienawidziłeś⁶¹³⁰ karność⁸ i rzuciłeś⁷⁹⁹³ za siebie moje słowa⁸⁸¹¹⁶⁹⁷?

^{*lub: karzenie, dyscyplinę, karność¹¹⁴⁸, ostrzeżenie, pouczenie¹⁸⁴⁰²} Prz 5,12; Ps 11,2;

^{**idiom: lekceważyć, odrzucać słowa niczym śmieci - Prz 12,1}

18. Gdy widziałeś złodzieja¹⁵⁹⁰, przyjmowałeś go życzliwie⁸ i działał²⁵⁰⁶ swój miałeś z cudzołożącymi⁸⁸.

^{*lub: k.q. mieć upodobanie, przyjmować życzliwie⁷⁵²¹} Rz 1,32; 1Tm 5,22

^{**lub: k.p. popełnić cudzołóstwo, uprawiać bałwochwalstwo⁵⁰⁰³}

19. Rozszerzyłeś⁸ swoje usta⁶³¹⁰ ku złemu⁷⁴⁵¹, a twój język³⁹⁵⁶ knuje⁶⁷⁷⁵ podstęp⁴⁶²⁰.

^{*lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

20. Siedzisz i mówisz⁸ przeciwko swojemu bratu, przypisujesz⁸⁸ winę⁸⁸⁸ synowi¹¹²¹ swojej matki⁵¹⁷.

^{*lub: ciagle mówisz¹⁶⁹⁶} Rdz 42,21;

^{**lub: k.q. dawać, powodować, przypisywać, wymieniać⁴²¹⁴}

^{**nap.leg.: wada, wina¹⁸⁴⁸} Hi 19,18; Mt 10,21

21. To czyniłeś⁶²¹³, a ja milczałem²⁷⁹⁰, myślałem, że stałem się tobie podobnym⁸, ale będę cię napominał⁸⁸ i postawię ci to przed oczy⁸⁸⁸.

^{*lub: gdybym milczał, stałbym się podobnym, aby stać się podobny jak ty - AK - hebraizm - por. Dz 7,4; Ps 40,1⁸; Kaz 8,11;}

^{**lub: k.h. uznawać za winnego, karcić, strącać²¹⁹⁸} Iz 26,10;

^{**idiom: zwrócić ci na to uwagę - Iz 42,14; 57,11; Rz 2,4-5}

22. Zrozumieć⁸ to teraz wy, którzy zapominacie⁷⁹¹¹ Boga, bym was nie rozszarpał²⁹⁶³, i nie będzie, kto by was ocalił⁸⁸.

^{*lub: k.q. rozpoznawać, rozumieć, wiedzieć, nakłaniać ucha⁹⁹⁵}

^{**dost.: ratującego - k.h. odebrać, wyrwać, wyzwoić⁵³³⁷}

23. Kto mi ofiaruje⁸ dziękczynienie⁸⁸, ten mnie uwielbi⁵¹³; a temu, kto wyznacza⁸⁸⁸ drogę¹⁸⁷⁰, ukazuje⁷²⁰⁰ Boże zbawienie³⁴⁶⁸.

^{*tj. składać krwawą ofiarę²⁰⁷⁶; **lub: wyznawanie, chwala, dziękczynienie, ofiara dziękczynna⁸⁴²⁶; **k.q. kłaść, wyznaczać, ustanawiać, kształtować⁷⁷⁶⁰, wyznaczać drogę, odległość - Rdz 30,36} w. 14

^{**dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabr⁵⁰³⁰; **Nathan⁵⁴¹⁶ - „Dawca”; **dost.: po tym jak wszedł (on) do Batszeby¹³³⁹}

^{**lub: okaz łaskę, miłosierdzie²⁶⁰³} Iz 43,25; 7,18-19;

^{**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷}

^{**lub: współczucie, miłość, łono (wnętrze)⁷³⁵⁶ J 1,29; Dz 3,19}

^{**lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodniczy, swawolność, profanacja¹⁷⁶¹³}

^{**lub: stał⁸⁵⁴⁸} Prz 28,13; Iz 38,18; 1J 1,9

3. Obmyj⁸⁸⁸ mnie zupełnie⁸⁸⁸ z mojej nieprawości⁵⁷⁷¹ i oczyść⁸⁸⁸ mnie z mojego grzechu²⁴⁰³.

^{*dost.: wielec, obficie, bardzo⁷²³⁵; **lub: k.p. oczyścić, ogłosić czystym, wykonać obrzęd oczyszczenia²⁸⁹¹ J 1,16; Jr 39,8}

^{**lub: k.q. uznawać, wiedzieć, poznać, dostrzegać³⁰⁴⁵}

^{**lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodniczy, swawolność, profanacja¹⁷⁶¹³}

^{**lub: stał⁸⁵⁴⁸} Prz 28,13; Iz 38,18; 1J 1,9

5. Przeciwno Tobie, Tobie samemu⁹⁰⁵, zgryzyszyłem⁸ i zło⁷⁴⁵¹ uczyniłem na Twoich oczach, dlatego⁸⁸ że Ty jesteś prawy⁶⁶⁶³ w swoim słowie¹⁶⁹⁶ i czysty²¹³⁵ w swoim sądzie⁸⁸⁸.

^{*lub: k.q. greszyć, chybić celu, utracić, ponieść karę za grzech²³⁹⁸}

^{**lub: abys⁴⁶¹⁶ był prawy - EIB Ps 51,2⁵⁴⁴³} Wj 9,27; 2Sm 12,13

^{**lub: rzadzić, oczyścić z zarzutów, rozstrzygnąć spór, sędzić⁸¹⁹⁹}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

^{**lub: k.q. pusać, wysyłać, hierować, rozszerzać⁷⁹⁷¹} Ps 10,7;

^{**idiom: zawsze mówisz złe rzeczy - Ps 36,3; 52,2}

8. Oczyszczyć mnie z grzechu²³⁹⁸ hizopem*, a będąc oczyszczony²⁸⁹¹; obmyj³⁵²⁶ mnie, a stanę się białszy od śniegu⁷⁹⁵⁰. Iz 1,18; Hbr 9,19; Obj 7,14

*wg Majmonidesa roślina o silnych właściwościach aseptycznych (tymianek, oregano) - lebiada syryjska, z której wytwarzano kropidło - por: Wj 12,22; Kłp 14,33-35; Lb 19,6; 1Krl 5,13

9. Daj mi usłyszeć radość¹ i wesele¹; niech się radozują¹⁵²³ kości⁶¹⁰⁶, które skruszyłeś¹⁷⁹⁴.

*lub: zadowolenie, wesele, radosne ucieszenie⁸³⁴²; *zadowolenie, radość, pomyślny skutek, szczęśliwy obrót spraw⁸⁰⁵⁷

10. Zakryj¹ swoje oblicze⁶⁴⁴⁰ przed moimi grzechami³⁹⁹ i zmaż³⁶⁸ wszystkie³⁶⁰⁵ moje nieprawości⁵⁷⁷¹.

*lub: k.n. ukryć, schować⁶⁶⁴¹ Lb 5,23; Iz 25,6; *lub: k.q. ścierać, zmazać, zetrzeć, wymazać⁴²²⁹ Jr 16,17; Ez 6,6

11. Stwórz¹²⁵⁴ mi mnie serce³⁸²⁰ czyste²⁸⁸⁹ o Boże, i odnow²³¹⁸ we mnie ducha⁷³⁰⁷ niezłomnego*.

Prz 20,9; Ez 36,26; Dz 15,9

*lub: k.n. być utwierdzonym, utrwalałym, nieugiętym³⁵⁸⁹ być niezłomnym, być stałym, pewnym, być gotowym⁸⁴⁰⁹⁷

12. Nie odrzucaj¹ mnie sprzed Twojego oblicza⁶⁴⁴⁰ i nie odbieraj¹ mi swojego Ducha⁷³⁰⁷ Świętego⁶⁹⁴⁴.

2Krl 13,23; Ps 71,9; Ef 4,30

*lub: k.n. rzucić, wyrzucić, zrzucić, stracić⁷⁹⁹³

*lub: k.q. odebrać, uprowadzić, zabrać, objąć w posiadanie³⁹⁴⁷

13. Przywróć⁷⁷²⁵ mi radość⁸³⁴² z Twojego zbawienia³⁴⁶⁸ i wesprzyj¹ mnie duchem⁷³⁰⁷ ochoczym³⁶.

*lub: k.q. oprzeć na, podtrzymywać, wspierać⁵⁵⁶⁴

*lub: skłonny, chętny, szlachetny⁵⁰⁸¹ - por: Ps 47,9

14. Wtedy będę nauczał³⁹²⁵ buntowników¹ Twoich dróg¹⁸⁷⁰ i grzesznicy²⁴⁰⁰ nawrócą¹ się do Ciebie.

Wj 33,13; Ps 19,7; 22,13; Mt 18,3; Dz 3,19;

*lub: k.q. buntować się, wzniecać bunt, naruszać (Prk)⁶⁵⁸⁶

*lub: k.q. zwracać, odwracać, wrócić⁷⁷²⁵ Jk 5,19-20

15. Uwolnij⁵³³⁷ mnie od winy za przelanie krwi¹⁸¹⁸ o Boże, Boże mojego zbawienia⁸⁶⁶⁸, a mój język³⁹⁵⁶ będzie radośnie wystawiał¹ Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶.

Ps 26,9; 35,28; 71,15

*lub: k.p. wydać okrzyk (radości, pochwały)⁷⁴⁴²

16. PANIE¹³⁶, otwórz⁶⁶⁰⁵ moje wargi⁸¹⁹³, a moje usta⁶³¹⁰ będą głosić¹ Twoją chwałę¹.

Ps 50,6

*lub: k.n. obwieszczać, oznajmiać, ogłaszać, mówić⁹⁴⁶

*lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶

17. Bo³⁵⁸⁸ Ty nie rozkoszujesz się¹ ofiarą²⁰⁷⁷, a choćbym chciał⁸⁴¹⁴ złożyć ofiarę¹ całopalną¹ nie przyjmiesz¹ jej.

Kłp 22,18-20; 1Sm 7,9-10

*lub: rozkoszować się czymś, mieć przyjemność, upodobanie²⁶⁵⁴

*tj. ofiarę²⁹³⁰ wyrażającą wdzięczność - por: Kłp 1,9,13,17

*lub: k.q. mieć upodobanie, być taskawym, zyczliwym⁷⁵²¹

18. Ofiarą¹ miłą dla Boga jest duch⁷³⁰⁷ skruszony¹; sercem skruszonym⁷⁶⁶⁵ i zgnębionym¹ nie wzgardzi¹ o Boże!

Ps 107,22;

*dost.: ofiarami²⁰⁷⁷ Mk 12,33; Rz 12,1; Hbr 13,16; 1P 2,5

*lub: k.n. być złamanym, rozbitym, skruszonym⁷⁶⁶⁵, skruczy - EIB

*lub: k.n. być zdruzgotanym¹⁷⁹⁴, *traktować z pogardą⁹⁵⁹

19. Czyń dobrze³¹⁹⁰ Syjonowi⁶⁷²⁶ według Twojego upodobania¹; odbuduj¹¹²⁹ mury Jerozolimy³⁶¹.

Ps 69,35; 102,16; 147,2

*lub: przynosić przyjemność, rozkosz, upodobanie, łaskę⁷⁵²²

*hebr.: Jeruzalajim³³⁸⁹ - „naucażenie pokaju”

20. Wtedy będziesz się rozkoszował²⁶⁵⁴ ofiarami²⁰⁷⁷ sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, ofiarą ogniewą¹ i całopalną³⁹³⁰; wtedy będą składać cielec¹ na Twoim ołtarzu⁴¹⁹⁶.

Ps 4,5; Ml 3,3

*tj. ofiara ogniewa spożyta w całości³⁶³² i całopalna³⁹³⁰ to być może synonimy - 1Sm 7,9; Kłp 6,22; Prt 33,10, *tj. młode byki⁶⁴⁹⁹

52 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. *Pieśń* pochwalna¹ uczająca¹ Dawida. Ps 32,1; 41,1; 45,14; 46,7

*hebr.: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca, rozmyślanie, pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22), przysłowia⁴⁹⁰⁵

2. Gdy przybył⁹³⁵ Doeg¹ Edomita¹ i oznajmił⁵⁰⁴⁶ Saulowi¹: Dawid wszedł⁹³⁵ do domu¹⁰⁰⁴ Achimeleka¹⁰⁸⁸.

Doeg¹⁶⁷³ „lekający się” 1Sm 22,9

*od Edom¹³⁰ - „czerwony”, jeden z potomków Ezawa, kraina na południe i południowy wschód od Judei; **Saul⁷⁸⁸⁶ - „upragniony”, ***Achimelek²⁸⁸ - „mój brat jest królem”

3. Czemu chlubił¹ się złem⁷⁴⁵¹, bohaterze¹? Miłosierdzie²⁶¹⁷ Boże trwa nieustannie¹.

*lub: k. hp. chwiliwie się, przechwałać się, k.q. jaśnieć, świecić¹⁹⁸⁴

*lub: człowiek silny, potężny, dzielny, bohater¹³⁶⁸

***dost.: na każdy dzień³¹¹⁷ - idiom: stale, nieustannie, ciągle

4. Twój język¹ knuje²⁸⁰³ zniszczenie¹, ostrzy³¹⁹³ jak brzytwę⁸⁵⁹³, działający⁶²¹³ podstępnie¹.

*lub: całkowity upadek, zniszczenie, klęska¹⁹⁴² Ps 101,7

*lub: zdrada, oszustwo, gnuśność⁷⁴²³, robić coś niedbale⁸⁸⁶²⁶

5. Miłujesz¹ zło⁷⁴⁵¹ bardziej¹ niż dobro; sławstwo⁸²⁶⁷ bardziej¹ niż mówienie¹⁶⁹⁶ o sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴ Sela¹.

*por: Ps 44,8*** Jr 4,22; 2Tm 3,4

6. Miłujesz¹⁵⁷ wszelkie słowa¹⁶⁹⁷ pozerające¹, podstępny¹ języku³⁹⁵⁶.

Ps 10,7; Prz 17,4;

*lub: rzecz polknięta¹¹⁰⁵, wchlonięcie, to co zostało polknięte⁸¹²²²

*lub: oszustwo, intryga⁴⁸²⁰ Rz 3,13; Jk 1,26; 3,6-6

7. Lecz¹⁵⁷¹ Bóg zniszczy¹ cię na wieki⁵³³¹, pochwyty²⁸⁴⁶ cię i wyrwie¹ z namiotu¹⁶⁸, i wykorzeni¹ cię z ziemi⁷⁷⁶ żyjących²⁴¹⁶ Sela⁵⁵⁴².

*lub: k.n. zbурzyć, zniszczyć⁵⁴²², *k.q. odrywać, zdierać⁵²⁵⁵

***lub: k.p. wyrwać z korzeniami, wykorzenieć⁸³²⁷

8. Zobacz⁷²⁰⁰ to sprawiedliwi⁶⁶⁶² i zlekną¹ się, i rozezmieją¹ się nad⁵⁹²¹ nim:

Ps 126,2

*lub: k.q. być przegiętym bojaźnią, leknąć się, czcić, szanować²³⁷²

*tj. wyrażać radość z długo oczekiwanego sprawiedliwosci - Ps 58,11

9. Oto bohater³⁹⁷, który nie uczynił⁷⁷⁶⁰ Boga swoją twierdzą¹, ale ufaj¹ swoim wielkim bogactwom⁶²³⁹ i umacniał¹ się w swoich groźbach¹⁰⁸⁸ wobec innych¹.

Hi 31,24-25; Ps 9,19;

*lub: miejsce schronienia, ucieczka, warownia⁴⁵⁸¹ Ps 62,10;

*lub: k.q. pokładając ufność, mieć pewność, być bezpiecznym⁹⁸²

*lub: k.q. być silnym, zyskiwać przewagę⁵⁸¹⁰ 1Tm 6,17

***lub: k.q. całkowity upadek, zniszczenie, klęska¹⁹⁴², groźba⁸²²⁰⁰

10. Ja natomiast jestem jak zielone⁷⁴⁸⁸ drzewo oliwne²¹³² w domu¹⁰⁰⁴ Bożym, zaufałem⁹⁸² miłosierdziu^{*} Boga na wieki⁵⁷⁶⁹ wieków^{**}.

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, żyćliwość*²⁶¹⁷
***dost.: na wieki*⁵⁷⁶⁹, *na zawsze*⁵⁷⁰³ Ps 1,3; 128,3; Jr 11,16

11. Będę Cię wysławiał^{*} na wieki⁵⁷⁶⁹, że to uczyniłeś, i będę oczekiwał⁶⁹⁶⁰ Twojego imienia^{**}, gdyż jest dobre²⁸⁹⁶ w oczach⁵⁰⁴⁸ Twoich świętych^{***}.

Ps 5,11; 8,9; 9,8; 20,1; 145,1-3
**lub: chwalił, składał dziękczynienie*²⁰³⁴, ***imię reprezentuje charakter i autorytet Boga*; ****hebr.: chasid*²⁶²³ - por. Ps 18,25*

53 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, podczas choroby^{*}. *Pieśń* pouczająca^{**} Dawida.

**hebr.: machalat*¹²⁵⁷, *na flecie - pieśń żalobna - Jr 48,36; Ps 88,1*
***hebr.: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca*⁹⁰⁶⁵ - por. Ps 52,1*

1. Głupi^{*} mówi⁵⁵⁹ w swoim sercu³⁸²⁰: Nie ma Boga. Są zepsuci^{**} i czynią obrzydliwą^{***} nieprawość⁷⁶⁶; nie ma nikogo³⁶⁹, kto by czynił⁶²¹³ dobro²⁸⁹⁶.

Hi 15,16; Ps 10,4-13; 14,1-3; Kaz 7,20; Mk 10,18;
**hebr.: nabal - głupi, nierozumny*⁵⁰³⁶, ***k.h. zrynować, zepsuć, wypaczyć, być niegodziwym*⁷⁸⁴³ Rz 1,21,28; 3,10-12
****lub: k.h. czynić ohydnie, postępować obrzydliwie*⁸⁵⁸¹

2. Bóg spojrział w dół z niebios⁸⁰⁶⁴ na synów ludzkich^{*}, aby zobaczyć, czy jest ktoś rozumny^{**} i szukający¹⁸⁷⁵ Boga. 1Krn 28,9; Ps 10,4; 11,4;

**dost.: człowieka*¹²⁰ Ps 33,13; Jr 16,17; 23,24; 27,8; Iz 55,6; Rz 3,11
***lub: k.h. mieć wzgląd, patrzeć na, rozważać, zastanawiać się*⁷⁹¹⁹

3. Każdy z nich zbroczył^{*} z drogi i razem³¹⁶² znikczemnieli^{**}; nie ma nikogo³⁶⁹, kto by czynił⁶²¹³ dobro²⁸⁹⁶, nie ma ani jednego²⁵⁹.

**lub: k.q. schodzić na złą drogę, odwracać się*⁴⁷⁷² Rz 3,10-31
***lub: k.n. być skażonym, być zepsutym moralnie*⁴⁴⁴ - Hi 15,16

4. Czy nie mają poznania^{*} wszyscy³⁶⁰⁵ czyniący nieprawość²⁰⁵, jedzący mój lud, tak jak zjedli chleb³⁸⁹⁹, do Boga⁴³⁰ nie zawołali⁷¹²¹.

**dost.: czy nie poznali, czy nie wiedzą*³⁰⁴⁵ Jr 10,25; Mi 3,2-3

5. Tam zadrżeli⁶³⁴³ ze strachu^{*}, gdzie utasnie^{**} nie było strachu⁶³⁴³, Bóg⁴³⁰ bowiem już rozrzucił⁶³⁴⁰ kości^{**} tych, którzy się obiegali⁵⁸³; ty ich zawstydziłeś^{***}, bo Bóg⁴³⁰ nimi wzgardził³⁹⁸⁸.

Ps 14, 5; 79,6; Iz 64,7
**hebraizm: zleźli się ze strachu - (ogarnął) ich wielki*⁶³⁴³ strach⁶³⁴²
***idiom: Bóg zniszczy całkowicie ...*; ****k.h. zhańbić*⁹⁵⁴

6. Kto^{*} da⁵⁴¹⁵ z Syjonu^{**} zbawienie³⁴⁴⁴ Izraelowi³⁴⁷⁸? Gdy Bóg odwróci⁷⁷²⁵ niewolę⁷⁶²² swojego ludu⁵⁹⁷¹, niech Jakub^{***} się rozraduje³⁸⁸⁸ i rozweseli³⁸⁸⁸ się Izrael. **lub: oby - EIB*⁶⁴⁸ Ps 14,7

**ty...tuwierda*⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7, wzgórze świętych - Ps 9,11, większych terenów Judy - Ps 69,35
***ty...trzymający piętę*³²⁹⁰ - nazwa własna 12 plemion Izraela
****lub: radować się, weselić się, cieszyć się, trząść się*¹⁵²³
*****lub: być zadowolonym, radować się, unosić się radością*⁸⁰⁵⁵, *promienieć*⁸⁸⁹⁴¹ - por. Ps 40,16; 45,8; 46,4

54 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, z grą na strunach^{*}. *Pieśń* pouczająca^{**} Dawida. Gdy przyszli Zyficy^{***} i powiedzieli do Saula: Dawid się u nas ukrywa⁵⁶⁴¹.

1Sm 23,14; Ps 88,1
hebr.: negina*⁵⁰⁵⁸, ***hebr.: maskil - por. Ps 52,1
****ty... mieszkańcy Zif*²¹³⁰ - „uytapiacze” - miasto należące do pokolenia Judy na pd.-usch. od Hebronu - Joz 15,55; 2Krn 11,9

1. Boże, wybaw³⁴⁶⁷ mnie przez Twoje imię^{*} i Twoją potęgą¹³⁶⁹ broń^{**} mojej sprawy. Ps 6,1;

**imię reprezentuje charakter i autorytet Boga* Ps 7,8; 25,24
***lub: k.q. pełnić funkcję sędziego, wydawać decyzję, bronić*¹⁷⁷⁷

2. Boże, wysłuchaj^{*} mojej modlitwy⁸⁶⁰⁵, nakłoń ucha^{**} ku słowom moich ust. Ps 4,1; 39,12;

**lub: k.q. spełnić prośbę, słyszeć, rozumieć*⁸⁰⁸⁵ Ps 102,1; 143,1
***idiom: posłuchaj moich słów; zważ na moje słowa*

3. Gdyż obcy^{***} powstali^{**} przeciwko mnie, a okrutnicy^{***} czyhają na moją duszę⁵³¹⁵; nie mają Boga przed oczami^{***}. Sela. Ps 86,14;

**hebr.: zar, zarim - l.mn. - k.q. budzić odrazę, być przybylsem*²¹¹⁴
***metonimia - przygotowują się, by mnie zaatakować*
****lub: rodzący bojaźń, przejmujący lękiem, wzbudzający trwogę, bezwzględny, potężny*⁶¹⁸⁴ - Ps 37,35; Iz 13,11; Jr 15,21

*****idiom: nie zwracają uwagi na Boga, ignorują Go* Ps 143,3

4. Oto Bóg mi pomaga^{*}, PAN¹³⁶ podtrzyma^{**} moją duszę⁵³¹⁵.

Ps 118,7; Iz 41,10;
**lub: k.q. prępl. - uspomagający mnie*⁵⁸²⁶ Hbr 13,6
***tu: l.mn. k.q. oprzeć się, wspierać, spocząć, podtrzymać*⁵⁵⁶⁴

5. Niech^{*} odwróci^{**} zło^{**} na moich nieprawościach⁸³²⁴; w Twojej prawdzie⁵⁷¹ wytrać⁶⁷⁸⁹ ich.

**wg ketiw: oby - hebr. jasob, wg qere: niech - hebr. jasib* 2Tm 4,14
***lub: k.h. powodować wracanie, przynosić z powrotem*⁷⁷²⁵
****lub: zło, wdreka, niedola, krzywda, przeciwność losu, zły*⁷⁴⁵¹

6. Będę Ci dobrowolnie⁵⁰⁷¹ składał ofiary^{*}, będę wysławiał^{**} Twoje imię, JHWH, bo jest dobre²⁸⁹⁶. **ty, składać krwawą ofiarę*²⁰⁷⁶ Hi 13,3; Ps 9,7

***lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wysławiać*²⁰³⁴

7. Uwolniłeś⁵³³⁷ mnie bowiem³⁵⁸⁸ z każdego utrapienia^{*}, a moje oko spojrzalo triumfalnie^{**} na moich wrogów³⁴¹.

Ps 59,7; 92,11;
**lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot*⁶⁸⁶⁹ Ps 112,8; 118,7

55 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, z grą na strunach^{*}. *Pieśń* pouczająca^{**} Dawida.

**hebr.: negina*⁵⁰⁵⁸, ***hebr.: maskil*⁹⁰⁶⁵ - por. Ps 52,1*

1. Boże, nakłoń ucha^{**} ku mojej modlitwie⁸⁶⁰⁵ i nie ukrywaj⁵⁹⁶ się przed moją prośbą^{*}.

**idiom: wysłuchaj*²³⁸ *mojej modlitwy*; ***lub: błaganie o przychylność, o łaskawość*²⁴⁶⁷ Ps 6,9; 10,1

2. Zwróć na mnie uwagę^{*} i wysłuchaj^{**} mnie; miotam^{***} się w swoim zmartwieniu^{***} i nie dożywam spokoju^{****}.

Ps 64,1; 142,2
**lub: k.h. zwracać uwagę, k.q. wysłuchać, nastawić uszy*⁷¹⁸¹
***lub: k.h. być niespokojnym*⁷³⁰⁰, *uwolnić się, k.q. wędrować*¹⁸⁴⁸³
****lub: rozważanie, zaduma, niepokój, zmartwienie, skarga*⁷⁸⁷⁹
*****hebr.: k.h. szemrać, okazywać niepokój, k.q. być zbitym z tropu*¹⁹⁴⁹

3. Z powodu głosu⁶⁹⁶³ wroga³⁴¹, z powodu ucisku⁶¹²⁵ niegodziwego⁷⁵⁶³ zwalają^{*} na mnie nieprawość⁶⁶¹ i w gniewie⁶³⁹ mi się sprzeciwiają⁶⁶⁶. *lub: k.h. usuwać, upuścić, rzucić⁴¹³¹ Ps 6,8

4. Moje serce³⁸²⁰ wije^{*} się z bólu i w moim wnętrzu^{**} ogarnęły⁶⁶⁶ mnie lęki¹³⁸⁸⁸ przed śmiercią⁴¹⁹⁴.

5. Bojaźń³³⁷⁴ i drżenie⁷⁴⁶¹ wkroczyły^{*} we mnie i ogarnęły⁶⁶⁶ mnie prerażenie^{6427/87439}.

6. I powiedziałem⁵⁵⁹: Och, kto⁴³¹⁰ da⁵⁴¹⁴ mi skrzydła^{*} jak u gołębic, wtedy bym uleciał⁵⁷⁷⁴ i spożył^{**}.

7. Oto²⁰⁰⁹ bym uciekł^{*} daleko i pozostał^{**} na pustyni⁴⁰⁵⁷. Sela^{***}.

8. Pośpiesznie²³⁶³ znalazł^{by}m sobie miejsce ucieczki⁴⁶⁵⁵ przed przywistym^{**} wiatrem⁷³⁰⁷ i huraganem⁵⁵⁹¹.

9. Pochłoń^{*} ich PANIE³³⁶, podziel ich języki^{**}, bo widzę przemoc^{**} i niezgodę⁶⁶⁶⁶ w mieście.

10. Dniem¹¹¹⁹ i nocą krążą⁵⁴³⁷ wokół po jego murach, a wewnątrz⁷¹³⁰ niego zło²⁰⁵ i ucisk^{*}.

11. Wewnątrz niego jest zepsucie^{*}, a z jego ulic^{**} nie znika oszustwo^{**} i podstęp⁶⁶⁶⁶.

12. Bo to nie wróg⁵⁴¹ mi urąga^{*}, to ziłośnym⁵³⁷⁵; nie wywyższa⁶⁶⁶ się przeciwko⁵⁹²¹ mnie ten, który mnie nienawidzi⁸¹³⁰ – ukrył^{by}m⁵⁶⁴¹ się przed nim; *dosł.: i to Ps 41,9; J 13,18

13. Ale ty, człowiek⁵⁸² mi równy⁵¹⁸⁷, mój przyjaciel^{*}, który mnie zna^{**}. 2Sm 15,12; 16,23; Jr 9,4

14. Z którym przyjaźnię^{**} naradzaliśmy^{**} się i w tłumie⁷²⁸⁵ chodziliśmy do domu Bożego⁴³⁰.

15. Niech śmierć⁴¹⁹⁴ ich spustoszy^{*}, oby żywi zstąpił do Szeolu^{**}, bo w ich siedzibach⁴⁰³³ i pośród nich mieszka zło⁷⁴⁵¹.

16. Ja natomiast zawałam^{**} do Boga i JHWH mnie wybawi³⁴⁶⁷.

17. Wieczorem⁶¹⁵³, rano i w południe będę skarżył^{*} się głośno wolać^{**}, a On wysłucha⁸⁰⁸⁵ mojego głosu⁶⁹⁶³.

18. On odkupić^{*} moją duszę⁵³¹⁵ w pokoju⁷⁹⁶⁵ od walki⁷¹²⁸ przeciwko mnie, ponieważ bardzo licznie⁶⁵⁵ przeciwko mnie wystąpili.

19. Bóg usłyszysz⁸⁰⁸⁵ i poniży^{*} ich, Ten, który trwa³⁴²⁷ od początku^{**}. Sela⁵⁵⁴². Bo nie ma w nich zmiany⁶⁶⁶⁶ i nie boją³³⁷² się Boga.

20. Podniósł^{*} swoją rękę na swój pokój⁶⁶⁶; zbezczęścił^{**} swoje przymierze. *lub: wyciągnął⁷⁹⁷¹

21. Gładsze niż masło^{*} były słowa jego ust, lecz w sercu miał walkę⁷¹²⁸; miększe⁷⁴⁰¹ niż oliwa⁸⁰⁸¹ jego słowa^{**}, ale one są jak obnażone miecze⁶⁶⁰⁹.

22. Zrzuć^{*} swoje brzemie^{**} na JHWH, a On cię podtrzyma³⁵⁵⁷; nie dopuści⁴¹⁴ by sprawiedliwy⁶⁶⁶² zachwiał⁴¹³¹ się na wieki⁶⁶⁶⁶.

23. Ale Ty, Boże, wtrącisz ich w dół zatracenia^{**}; ludzie źdźdni krwi¹⁸¹⁸ i podstępni⁴⁸²⁰ nie dożyją połowy swoich dni; ja natomiast zaufam⁹⁸² Tobie. *lub: studnia, dół, źródło⁸⁷⁵ Lb 16,30;

24. *hebr.: szabat – dół, ockłań, grób, zniszczenie⁷⁸⁴⁵ – synonim Szeolu – por. Ps 7,15; 16,10; 103,4; Iz 33,17; Ez 19,4. Hi 33,18-30

25. Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Cicha gołębia”¹¹²³ w dali⁷³⁹. Miktam⁶⁶⁶ Dawida, gedy Filistyni pojмали go w Gat⁶⁶⁶.

26. *hebr.: Jonat eden rechokim – cicha gołębia – oddaleni *lub: złoty psalm, złota mysz⁴⁵⁸⁷ 1Sm 21,10-11; Ps 16,1

27. *Gat – „nocenia wina” – stolica 5 miast filistyńskich – Gaza, Ekron, Aszod, Aszkelon, Gat – por. Joz 13,3; 1Sm 27, 2; 1Krn 18,1; 1Sm 15,18 i Gat pochodził Goliat i jego brat Lachmi – Anakici

28. *lub: k.h. omamić, oszukać^{5377,3451} Iz 14,15; Mt 10,28; *idiom: niech szybko (nagle) umrą Mk 9,43-48

29. *lub: k.k. wolać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ Ps 64,1; 92,2; 142,2

30. *lub: k.g. rozmyślać nad, dumać, wypowiadać, skarżyć się⁷⁸⁷⁸ *lub: k.g. oplakiwać głośno, być niespokojnym, mamrotać¹⁹⁹³

31. *lub: k.g. zostać poniżony, być przegiębionym, garbić się⁶⁰³¹ *lub: starożytność, wschód, początek, prastare czasy⁶⁹²⁴ *lub: zmiana, zastąpienie, uwolnienie (od śmierci)²⁴⁸⁷

32. *lub: k.p. znieważać, profanować, kłaść, gwałcić, bezczęścić²⁴⁹⁰

33. *dosł.: gładsze od zsiadłego mleka⁴²⁶⁰ jego usta – nieszczerze, obłudne; **porównanie: kojące, miłe, pomocne Prz 12,18

34. *lub: k.h. rzucić, wyrzucić, zrzucić, strącić⁷⁹⁹³ 1P 5,7

35. *lub: los, brzemie (to, co jest dane)³⁰⁵³. **lub: nigdy³⁸⁰⁸ *lub: nigdy nie dopuści, aby sprawiedliwy się zachwiał

36. *dosł.: i to Ps 41,9; J 13,18

37. *dosł.: znający mnie – k.pu. być znanym, wiadomym³⁰⁴⁵

38. *od przym.: przyjacielski, łagodny, miły⁴⁴¹²

39. *dosł.: znający mnie – k.pu. być znanym, wiadomym³⁰⁴⁵

1. Zmiłuj* się nade mną, Boże, bo prześladowuje* mnie człowiek⁸⁹²; napiera*** na mnie walcząc⁸⁹⁸ każdego dnia⁸⁹⁵. ****lub: cały dzień*

**lub: k.q. okazać przychyłność, łaskawość, miłostkę*²⁶⁰³
***iosł: k.q. miądździć*⁷⁶⁰², ****lub: k.q. ścisnąć, naciskać, ucisnąć*³⁹⁰⁵

2. Moi wrogowie⁸³²⁴ każdego dnia chcą mnie zmiądździć*, wielu bowiem walczy* przeciwko mnie, o Najwyższy⁴⁷⁹¹. Ps 35,1; 57,3; 92,8;

**lub: k.q. zmiądździć, deptać, kruszyć, dyszczyć*⁷⁶⁰² Iz 38,14
***lub: k.q. walczyć, prowadzić wojnę, używać jako pokarmu*³⁸⁹⁸

3. W dniu³¹¹⁷, gdy będę się lękał*, zaufam* Tobie. 1Sm 30,6; 2Krn 20,3

**lub: k.q. być przejętym bojaźnią, lękać się, czuć, szanować*³³⁷²
***lub: k.q. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym, ufać*²⁹⁸²

4. W Bogu będę wysławiać* Jego słowo¹⁶⁹⁷; Bogu ufam⁹⁸² i nie będę się lękał³³⁷², co zrobi mi człowiek*? Ps 12,6-8; 138,2; Hbr 13,6

**lub: k.p. chwalić się, wygotosić pochwałę, chętnić się*¹⁹⁸⁴
***iosł: ciało - hebr: basar*¹³²⁰ - idiom: rodzaj ludzki, człowiek

5. Każdego dnia* przekreślają* moje słowa¹⁶⁹⁷, przeciwko mnie wszelkie ich złe⁷⁴⁵¹ zamysły*. Ps 41,7; 2P 3,16

**lub: przez cały dzień*; ***k.p. kształtować, formować, dręczyć*⁶⁰⁸⁷
****lub: myśli, plan, zamysł, wynalazek, wynajst*⁴²⁸⁴

6. Wszczynają kłótnie* wobec mnie, w tajemniczy* śledzą moje kroki¹³⁵⁵, czhajają⁶⁹⁶⁰ na moją duszę⁵³¹⁵. Ps 10,8-10; 59,3

**lub: k.q. wszczekać spory, kłócić się, bacić się, przebywać razem*¹⁴⁸¹
***lub: przechowywać jako zapas, zachować w tajemnicy, ukryć wielką wartość, chronić*⁶⁸⁴⁵, ****lub: odgłos kroków; pięta*⁶¹¹⁹

7. Czy uciekną* pomimo⁵⁹²¹ nieprawości²⁰⁵? Boże, powal* te narody⁵⁹⁷¹ w swoim gniewie⁶³⁹.

**lub: wywołanie, ucieczka*⁶⁴⁰⁵ - z powodu zła ucieczka dla mnie - AK, z powodu niegodziwości oni uciekają - YLT

***lub: schodzić w dół, upadać, zejść*³³⁸¹ - por: Ps 23,1**; 30,3**

8. Ty policzyłeś⁵⁶⁰⁸ dni mojej tułaczki⁵¹¹², Ty sam* umieś⁷⁶⁰ moje lzy¹⁸³⁷ w Twoim bukłaku*; czyż nie są one spisane w Twoim zwoju⁵⁶¹²?

**lub: Ty zebrałeś w swój bukłak moje łzy - por: K&D Ps 56,8*

***lub: butla uszczelniona smółą, naciągnięta skóra - w wino, mleko i wodę* 2Krl 20,5; Ps 139,16; Ml 3,16; Mt 10,30; Obj 20,12

9. Kiedy zawroczą* na tyły²⁶⁸ moi wrogowie; wtedy zawołam*: To wiem³⁰⁴⁵, z pewnością* Bóg jest ze mną! **lub: k.q. zawracać, odwracać*⁷⁷²⁵

***lub: k.q. wołać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać*⁷¹²¹ Rz 8,31

****part. tuier: czyli, z pewnością, na pewno, ponieważ*^{3588/84132}

10. W Bogu będę wysławiać¹⁹⁸⁴ Jego słowo*, w JHWH będę chwalić¹⁹⁸⁴ Jego słowo¹⁶⁹⁷. W. 4

**lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa*¹⁶⁹⁷

11. Bogu ufam⁹⁸² i nie będę się lękał³³⁷², co zrobi⁶²¹³ mi człowiek¹²⁰. Ps 27,1; Mt 10,28; Rz 8,35-39

12. Tobie, Boże, złożyłem ślub*, dlatego też Tobie oddam⁷⁹⁹⁹ chwałę⁸⁴²⁶.

**lub: przysięgi - tu w lmn., uroczysta obietnica złożona Bogu lub innej osobie*⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2,5,21 Ps 50,14

13. Ponieważ⁵⁵⁸⁸ wyrwałeś* moją duszę⁵³¹⁵ od śmierci⁴¹⁹⁴, czyż nie uchroniłeś* mych nóg* od upadku⁸⁹⁵, abym przechadzał³⁵⁸⁸ się przed Bogiem w światłości²¹⁶ życia⁵³³⁷? Ps 116,8;

**lub: k.h. odebrać, wyrwać, wyzwolić*⁵³³⁷, ***iosł: mojej stopy, nogi, kroku*⁷²⁷² - l. poj.; ****potknięcie, upadek*¹⁷⁶² Jk 5,20

*****k.hp. chodzić tu i tam, przemierzać*¹⁹⁸⁰, przechadzać się³²⁴¹
******meton.: pemia życia - tu kontrast wobec ciemności Szewołu*

57 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Nie doprowadzaj do zniszczenia”¹³. Mikłam⁴³⁸⁷ Dawida, gdy uciekał sprzed oblężenia* Saula⁷⁸⁶ do jaskini⁴⁶³¹. Pwt 9,26; 20,19; 1Sm 26,9

**aram.: al-laszchet - k.h. nie niszczyć, nie zatracaj - Ps 53,1; 59,1; 75,1*

***lub: tuarz, oblicze, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi)*⁶⁴⁴⁰

1. Zmiłuj* się nade mną, Boże, zmiłuj* się nade mną, bo moja dusza ufa* Tobie; w cień Twoich skrzydeł¹³⁵⁵ będę uciekał²⁶²⁰, aż przeminą nieszczęścia⁸⁹⁵. Pwt 31,11; Ps 51,1; 61,5; Mt 23,37

**lub: k.q. okazać miłość, przychyłność*²⁶⁰³, ****złe pragnienia*¹⁹⁴²

lub: zaufać, szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć nadzieję w (Bogu)*¹²⁶²⁰, ****symbol ochrony lub schronienia - Ps 17,8

2. Będę wołał* do Boga Najwyższego⁵⁹⁴⁵, do Boga osiagającego* swój cel* wobec mnie*.

**lub: k.q. wołać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać*⁷¹²¹

***lub: k.q. zakończyć się, osiągnąć kres, zaprzestać, odplacać*¹⁵⁸⁴

****lub: Boga, mojego Stróża, Dobroczynicy, Mściciela - WBC Ps 57,3^B*

Rdz 14,18; Ps 7,17; Mk 5,7; Flp 1,6; Hbr 7,1; 13,21

3. On pośle pomoc z niebios⁸⁰⁶⁴* i wybawi³⁴⁶⁷. Bo urągał* mi ten, który chce mnie zmiądździć*. Sela. Bóg pośle⁷⁹⁷¹ mi swoje miłosierdzie²⁶¹⁷ i prawdę⁵⁷¹. Ps 25,10; 85,10; Prz 16,6; 20,28

**lub: k.p. czynić wyrzuty, przeciwstawiać się, urugać*

***lub: k.q. miądździć, deptać po, kruszyć, dyszczyć*⁷⁶⁰²

4. Moja dusza⁵³¹⁵ przebywa* pośrodku lwów; spoczywam* pośród zapalczywych*, pośród synów ludzkich*, których zęby są jak włócznie* i strzały, a język jak ostry miecz²⁷¹⁹.

**lub: k.q. leżeć, nocować, kłaść się, leżeć na*⁷⁹⁰¹, ***k.q. goryczą; k.p. przypiekać, palić, gorzeć*³⁸⁵⁷, ****iosł: człowieka*¹²⁰, *****lpj.*

5. Bądź wyższy* Boże, ponad niebios⁸⁰⁶⁴, a Twoja chwała* ponad całą ziemię⁷⁷⁶.

**lub: k.q. ustać, powstać, być wyniższonym*⁷³¹¹ Ps 148,13;

***hebr: kawod - chwala, splendor, majestat, godność*³⁵¹⁹ - a także: ludzie - Hl 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por: EIB Ps 30,13⁵⁸ Ha 3,3

6. Zastawili³⁵⁵⁹ sieć* na moje kroki, zgięli* moją duszę⁵³¹⁵, wykopali³⁷³⁸ przede mną* dół, lecz wpadli⁵⁹⁰⁷ do środka⁸⁴³² swojego. Sela⁵⁵⁴².

**lub: sieć, siatka, sidło, metafor. o przynódkach prowadzących do grzechu, o sądzie*⁷⁵⁶⁸, ***k.q. schylać, uginąć*³⁷²¹, ****obliczem*⁶⁴⁴⁰

7. Utwierdzone* jest moje serce³⁸²⁰, Boże, utwierdzone³⁵⁵⁹ jest moje serce³⁸²⁰; będę śpiewał⁷⁸⁹¹ i oddawał Ci chwałę*. Ps 50,17; 108,1; 112,7

**lub: k.n. być nieugiętym, być gotowym, utwierdzonym*³⁵⁵⁹
***lub: wystąpić śpiewem przy użyciu instrumentów*²¹⁶⁷ - u. 9**

8. Obudź⁵⁷⁸² się, moja chwała³⁵¹⁹, obudź⁵⁷⁸² się, cytro* i harfo*; choć obudzić⁵⁷⁸² jutrzennic*.

**lub: harfa, lutnia, kitar, instrument muzyczny*⁵⁰³⁵

***ty: instrument szarpany, lira*⁶⁵⁸ Ps 33,2; 43,4; 71,22

****lub: świt, pierwszy brząsk dnia, gwiazda poranna*^{5782,189301}

9. Będę Cię wysławiał¹⁸ wśród ludów⁵⁹⁷¹, PANIE¹³⁶, będę Ci śpiewał¹⁸ wśród narodów³⁸¹⁶.

**lub: chwalić, składać dziękczynienie, wysławiać*³⁰³⁴ 2Sm 22,50

***lub: śpiewać przy użyciu instrumentów, słowo występuje często ze słowem oddawać chwałę stąd: chwalić śpiewem*²¹⁶⁷

10. Bo wielkie jest Twoje miłosierdzie*, aż do niebios⁸⁰⁶⁴, i aż pod obłoki⁷⁸³⁴ Twoja prawda³⁸³.

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość*²⁶¹⁷

***hebr: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność*⁵⁷¹

11. Bądź wywyższony⁷³¹¹ ponad niebiosa⁸⁰⁶⁴, Boże, a ponad całą ziemię Twoja chwała³⁵¹⁹.

58 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Nie doprowadzaj do zniszczenia”¹⁹. Miktam⁴³⁸⁷ Dawida*. **lub: dla Dawida - Ps 57,1*

**aram.: al-laszchet - k.h. nie niszczyć, nie zatracaj - Ps 57,1; 59,1; 75,1*

1. Czy rzeczywiście przez milczenie* mówicie to, co sprawiedliwe? Czy słusznie⁴³³⁹ sądzicie*, synowie ludzcy³⁸¹⁹? ****dosl.: adamowi*¹²⁰ - l. mn.

**hebr: elem - cisza, w milczeniu*⁴⁸², *lub: elim - sędziowie, moiżni*

***hebr: k.q. rządzić, oczyścić z zarzutów, rozstrzygnąć spor*⁸¹⁹⁹

2. Raczę⁶³¹ już w sercu³⁸²⁰ czynić nieprawość⁵⁷⁶⁶, a wasze ręce³⁰²⁷ wymierzają* gwałt³⁸³ na ziemi⁷⁷⁶,

**lub: k.q. robić, czynić*⁶⁴⁶⁶ Ps 94,20; Iz 10,1

***lub: k.p. ważyć, równoważyć, wyrównywać, gładzić*⁶⁴²⁴

****lub: okrucieństwo, niesprawiedliwość, gwałt, krzywda*²⁵⁵⁵

3. Niegodziwi* budzą odrazę* już od łona⁷³⁵⁸ matki, od urodzenia* błędzą⁸⁵⁸², mówiąc kłamstwo³⁵⁷⁷.

Hi 15,14; Ps 51,5; Rz 5,12

**lub: winny, niegodziwy, przestępczy, złoczyńca*⁷⁵⁶³

***lub: pierwotne znaczenie - odejść z miejsca zamieszkania, stąd: być obcy, k.q. być rozdzielnym, budzić odrazę*²¹¹⁴

****dosl.: (od wyjścia) z brucha*⁹⁹⁰ (matki)

4. Ich jad* podobny do jadu węża⁵¹⁷⁵, są jak głucha żmija, ich* ucho zostało zatkane³⁸³.

**lub: żar, furia, wściekłość, złość, gniew, metaf. jad, trucizna*

***lub: kłórej; ***k.h. h. lub k.q. zatkąć czyjeś ucho*³³¹

5. Aby nie słyszeć głosu rzucających uroki* ani biegle* zaklinających* czarowników²²⁶⁷.

**lub: k.p. zaklinającego, czarującego, rzucającego uroki*³⁹⁰⁷

***lub: k.pu. stać się mądrym*²⁴⁴⁹, ****dosl.: czarujących*²²⁶⁶ czarowników - k.q. złączyć się, zjednoczyć, czarować

6. Boże, połam* zęby w ich ustach; JHWH, zniszcz* kły* lwiatę³⁷¹⁵.

Hi 4,10; 29,17; Ps 3,7;

**lub: k.q. zburzyć, strącić, przełamać, odłamać*²⁰⁴⁰, ***zburzyć*⁵⁴²²

****lub: ząb, wielki ząb, siekacz*⁴⁴⁵⁹ - tu w l.mn. Ps 17,2

7. Niech się rozplyną* jak woda⁴³²⁵, które przepływają¹⁹⁸⁰, a kiedy napną* kły, strzały²⁶⁷¹ jego niech będą jakby obcięto* im grot.

**lub: k.q. kroczyć drogą, wyginać (luk); **k.h. zostać odciętym*⁴¹³⁵

8. Niech przeminą* jak rozplywający* się ślimak³⁸³, niech nie zobaczą²³⁷² słońca⁸¹²¹, podobnie jak poroniony płód⁵⁰⁹ kobiety⁸⁰².

**lub: k.q. iść, przejść, odchodzić, żyć, umrzeć*¹⁹⁸⁰, ***lub: rozpuszczanie, topnienie, roztopianie*⁸⁵⁵⁷, ****hap. leg.*⁷⁶⁴²

9. Zanim wasze ciernie* wypuszczą* kolce³²⁹, gdy jeszcze są zielone²⁴¹⁶, zmiecie je wicher³⁸³ Jego* wzburzenia²⁷⁴⁰.

Hi 27,21;

**lub: ciernisty krzew, haczyk, garnek*⁵⁵¹⁸ Prz 10,25; Kaz 6,3

***dosl.: k.q. dostrzegać, zrozumieć, wiedzieć, zauważać*⁹⁹⁵

****lub: k.q. zmiatać, roznosić (o burzy)*⁸¹⁷⁵, *****domysł: Boga*

10. Będzie się radował⁸⁰⁵⁵ sprawiedliwy⁶⁶⁶², bo ujrzal pomstę⁵³⁵⁹; swoje stopy obmyje we krwi niegodziwego⁷⁵⁶³.

Pwt 32,35; Obj 14,18; 18,20

11. A ludzie* powiedzą⁵⁵⁹: Doprawdy jest plon³⁸³ dla sprawiedliwego⁶⁶⁶²; doprawdy jest Bóg, który sądzi⁸¹⁹⁹ na ziemi⁷⁷⁶.

Ps 50,6; 1Kor 3,8;

**dosl.: a człowiek*¹²⁰ powie; ***lub: z pewnością*³⁸⁹ Kol 3,24;

****lub: owoc (ziemi, łona)*⁶⁵²⁹, *nagroda*⁸⁷⁵⁵⁴ 1Tm 5,18; Hbr 11,6

59 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Nie doprowadzaj do zniszczenia”¹⁹. Miktam⁴³⁸⁷ Dawida. Gdy Saul posłał, by pilnowano jego domu i by go zabito⁴⁹¹.

1Sm 19,11

**aram.: al-laszchet - k.h. nie niszczyć, nie zatracaj - Ps 57,1; 58,1; 75,1*

1. Wyrwij* mnie od moich wrogów²⁴¹, mój Boże; odsuń* mnie od tych, którzy powsta- ją⁶⁹⁶⁵ przeciwko mnie.

Ps 143,9

**lub: k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać*⁵³³⁷, ***k.p. być ustanowio- nym wysoko - tzn. być bezpiecznym, wywyższonym*⁷⁶⁸²

2. Wyrwij⁵³³⁷ mnie od czyniących* nieprawość* i wywab* mnie od ludzi* żądnych krwi⁴⁸⁸⁸.

Ps 5,6; 17,7

**lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik działania magii, oszustwo, bahwochwalczy kult*²⁰⁵, ***ocalić, wyzwoić*²⁴⁶⁷

****idiom: wywab mnie od zbrodniarzy - Ps 26,9; 55,23*

3. Oto bowiem czyhają* na moją duszę⁵³¹⁵; zbierają⁴⁸¹ się przeciwko mnie ludzie* potężni*, chociaż* nie zawiniłem⁶⁵⁸⁸ ani nie zgrzeszyłem²⁴⁰³ JHWH.

1Sm 24,11

**lub: k.q. zastawiać pułapkę, zasadzać się, czyhać*⁶⁹³

***lub: mocni, zaciekli, wpływowi, potężni, mający władzę*⁷⁹⁴

4. Chociaż* jestem bez winy*, biegna* i ustawa- ją* się; powstań* bez*, by mnie spotkać⁷¹²⁵ i zobacz⁷²⁰⁰ to.

Ps 7,9-4; 69,4

**lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, winna lub kara za nieprawość*⁵⁷⁷¹, ***k.hp. być ustanowionym*³⁵⁵⁹

****lub: k.q. ocknąć się, obudzić, pobudzić się - stąd: powstać*⁵⁷⁸²

5. Ty, JHWH, Boże Zastępów*, Boże Izra- ela³⁴⁷⁸, obudź się⁶⁹⁷⁴, aby ukarać⁶⁴⁸⁵ wszystkie narody¹⁴⁷¹, nie lituj²⁶⁰³ się nad żadnym z tych podstępnych* przestępców²⁰⁵. Sela⁵⁵⁴².

**hebr: caba - armia, działania wojenne, zastęp*⁶⁶³⁵ Jk 2,13

***lub: k.q. postępować zdradziecko, podstępnie, gorszyć*⁶⁹⁸

6. Wracają^{772s} wieczorem, ujadają* jak pies i okrażają miasto⁵⁸⁹². **ub: k.q. warczeć, krzyzczeć*¹⁹⁹³

7. Oto, co wypływają* ich usta, miecze⁷¹⁹ na ich wargach⁶⁶. Mówią bowiem: Któż usłyszy?

**ub: k.h. wylewać, wydzielać, buchać, powodować kipienie*⁵⁰⁴²
***idiom: wypowiedać się agresywnie, by zadać ludziom ból*

8. A Ty, JHWH, będziesz się z nich śmiał⁷⁸³², będziesz kpił⁶ ze wszystkich narodów¹⁴⁷¹.

**ub: k.q. drwić, szydzić, wyśmiać się*³⁹²² Ps 2,4; 37,13

9. Moja* Mocy, będę się trzymał⁸¹⁰⁴ Ciebie, bo Bóg jest moją twardzą*.

Ps 28,8; Jr 16,19
**dost.: Jego mocy będę strzegł dla Ciebie; u Ciebie zostawiam swoją siłę - por: Wj 22,7; Rdz 2,15; Hi 2,6 - patrz: WBC Ps 59,10^A*

***ub: wyjązyna, wysokość, bezpieczne miejsce na wys, twardza*⁸⁶⁶⁹

10. Mój miłosierny⁶ Bóg wyjdzie⁶⁹²³ mi na przeciw⁶⁹²³, Bóg sprawi, że zobaczę* *kłeskę* moich wrogów⁸³²⁴.

Ps 54,7; 92,11; 112,8
**ub: Bóg mojej łaskawości*²⁶¹⁷ - *AK: Mój Bóg. Jego łaska ... EIB Ps 59,11; **k.h. spowodować zobaczenie, pokazać, oglądać*⁷²⁰⁰

11. Nie zabijaj²⁰²⁶ ich *naśle*, aby mój lud⁹⁷¹ nie zapomniał, lecz wstrząsuj⁶ ich w swojej mocy²⁴²⁸ i powal³³⁸¹ o PANIE¹³⁶, nasza tarczo⁶⁶.

**por: WBC - Ps 59,12^A - Pwt 33,20; 2Sm 22,3,31;*

***ub: k.h. miotać się tu i tam, trząść, spowodować chwianie*⁵¹²⁸
****metonimia: nasz obrońca, ten, który nas chroni*⁴⁰⁴³ Ps 3,3

12. Za grzech²⁴⁰³ ich ust, za słowa⁶⁹⁷, które *wypowiadają* wargami⁸¹⁹³, niech będą schwy- tani³⁹²⁰ w swojej pysze*; za złorzeczenia* i za kłamstwa⁵⁸⁸⁵, które rozgłaszają*.

Ps 10,7
**ub: wywyższenie, arogancja, buta, majestat, duma*¹³⁴⁷

***ub: kłatawa, przekleństwo*⁴²³, *oświadczenie pod przysięgą*⁸⁴⁷⁴

****ub: k.p. opowiadać, powtarzać, ogłaszać, mówić*⁵⁶⁰⁸

13. Skończ⁶ z nimi w gniewie⁶⁶, skończ⁶, by już ich nie było⁶⁶. Niech poznają³⁰⁴⁵, że Bóg panuje⁶⁶⁶ w Jakubie aż po krańce⁶⁵⁷ ziemi. Sela⁵⁵⁴².

Ps 22,17; 59,7; 83,18; Iz 56,10; Obj 22,15

**ub: k.p. doprowadzić do końca, zniszczyć, skończyć, zgubić*²⁶¹⁵

***ub: żar, furia, wściekłość, gorączka, oburzenie, złość*⁷⁵³⁴

****ub: i nie ma ich - AK; ***k.q. rządzić, władać, panować*⁴⁹¹⁰

14. Wracają^{772s} wieczorem, ujadają* jak pies i okrażają⁵⁴³⁷ miasto. **ub: k.q. warczeć, krzyzczeć*¹⁹⁹³

***u symbol. biblijnej pies oznacza osoby nieczyste - por: Flp 3,2*

15. Miotają* się, szukając pokarmu³⁹⁸, warczą*, gdy się nie sasyca⁷⁶⁴⁶. Hi 15,23; Ps 109,10

**ub: k.h. spowodować drżenie, wędrowanie, miotać się tu, to tam*⁵¹²⁸; ***ub: szemrać, narzekać, pozostać, spędzić noc*³⁸⁸⁵

16. Ale ja będę śpiewał⁷⁸⁹¹ o Twojej mocy⁵⁷⁹⁷, raniem będę wykrzykiwał z radości⁶ o Twoim miłosierdziu²⁶¹⁷, bo Ty stałeś się dla mnie twardzą⁴⁸⁶⁹ i ucieczką* w dniu³¹¹⁷ mojego ucisku⁶⁶.

Ps 5,3; 88,13; 92,2; Iz 25,4; Na 1,7

**ub: k.p. wydać okrzyk (radości, pochwały)*⁷⁴⁴² - *por: Ps 33,1*

***ub: schronienie, miejsce ucieczki, ucieczka*⁴⁰⁹⁸
****ub: trudne położenie, niedola, wróg, nieprzyjaciel*⁶⁸⁶²

17. Moja* Mocy, Tobie będę śpiewał⁶⁶; bo Ty, Boże, jesteś moją twardzą⁴⁸⁶⁹, Boże mój miłosierny⁶⁶⁶.

Ps 28,8; Jr 16,19
**por: u. 9. hebr.: uzzo - Jego moc, tu hebr.: uzzi - Moja Moc*

***ub: śpiewać przy użyciu instrumentów; słowo występuje często ze słowem oddawać chwałę stąd: chwalić śpiewem*²¹⁶⁷

****ub: dobroć, łaskawość; wierność, miłosierdzie, życzliwość*²⁶¹⁷

60 Dla przewodnika⁸³²⁹ chóru. Na nutę: „Lilia świadectwa”⁶⁶. Miktam⁶⁶ Dawida. Dla pouczenia³⁹²⁵, gdy walczył³²²⁷ z Aram-Nacharaim⁶⁶ i z Aram Sobą⁶⁶⁶⁶, gdy Joab, wracając, pobił⁵²²¹ dwanaście tysięcy Edomitów¹²³ w Dolinie Soli⁸⁶⁶⁶⁶.

2Sm 8,13; 1Krn 18,12
**hebr.: susm edui*⁷⁸⁰² - *świadectwa, przymiera, pouczenia, zachęty*

***ub: złoty psalm, złota myśl*⁴³⁸⁷; ****ty. Mezopotamia - 2Sm 8,3*

*****ub: państwo aramejskie za czasów Dawida położone na zboczach Antylibanu na granicy Syrii i Libanu - por: WBC Ps 60,1*

******położenie bliżej nieznanie, prawdopodobnie nad Morzem Martwym w granicach Edomu - por: WBC Ps 60,1^C*

1. Boże⁴³⁰, odrzuciłeś²¹⁸⁶ nas, zlamaleś⁶ nas i rozniewałeś⁵⁹⁹ się; odnow⁶⁶ nas!

**ub: k.q. robić wyłom, przebić, potać na kawalki, rozedrzeć*⁶⁵⁵⁵

***ub: k.p. odnowić, zaurzucić, przynurzyć*⁷⁷²⁵ Ps 44,9; Rz 11,1-3

2. Wstrząsałeś⁴⁹³ ziemią⁷⁷⁶ i rozdarłeś⁶⁶ ją; ulecz⁴⁹⁵ jej rozpadliny⁶⁶, bo się chwieje⁶⁶⁶.

**ub: rozdzielenie bądź otwieranie na oścież, pęknięcie - hap.leg.*

***ub: złamanie, pęknięcie, skruszenie, rozbitcie, ruina*⁷⁶⁶⁷

****ub: k.q. chwiać się, trząść, zsunąć się*¹¹³¹ Ps 18,7; Jr 10,10

3. Wskazałeś⁶ Twojemu ludowi⁵⁹⁷¹ twardy⁷¹⁸⁶ los, napoiłeś⁸²⁴⁸ nas winem³¹⁹⁶ powodującym chwiejny krok⁶⁶.

Iz 51,17-23; Jr 25,15-17
**ub: k.h. spowodować zobaczenie, pokazać, oglądać*⁷²⁰⁰

***ub: zataczanie się, chwianie*⁸⁶⁵³, *kielich zataczania*⁸¹⁰⁸⁸⁵

4. Dałeś sztandar* tym, którzy się Ciebie boją³³⁷³, aby mogli schronić* się z powodu prawdy⁶⁶⁶. Sela⁵⁵⁴².

Iz 5,26; 11,12; 13,2
**ub: znak, coś podniesionego w górę, drzewiec, chorągiew*⁵²⁵¹

***ub: jako idiom: miejsce wspólnego zgrupowania lub ochrony*

****ub: k.h. rzucać się do ucieczki, k.q. pędzić do ataku - Iz 30,16, uciec w bezpieczne miejsce*⁵¹²⁷ - *Rdz 19,20; Sdz 7,21; Jr 48,44*

*****hebr.: gośel - prawda, tu: pewność*⁷¹⁸⁹ - *Prz 22,21, tucznicwo*⁸⁸⁶³; ****inni: aby mogli uciec przed łukiem - KUL, EIB, BP*

5. Aby byli ocaleni²⁵⁰² Twoi umiłowani⁶, wy- baw³⁴⁶⁷ ich swoją prawicą i odpowiedz⁶⁶ mi.

**ub: ukochany, umiłowany, piękny, słiczny*³⁰³⁹

***ub: k.p. odpowiedzieć, reagować*⁶⁰³² Ps 17,7; 20,6; 198,7

6. Bóg przemówił⁶⁹⁶ w swojej świętości*, Z radością⁵⁹³⁷ rozdzielił²⁵⁰⁵ Sychem* i wymie- rze⁴⁰⁵⁸ dolinę⁶⁰¹⁰ Sukkot⁶⁶⁶.

Ps 108,8; Am 4,2
**ub: w swoim miejscu świętym*⁶⁹⁴⁴ - *por: Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9*

***hebr.: Szekem - miasto pomiędzy górą Ebal a górą Gerazim, miejsce schronienia - Joz 20,7; 1-sza stolica Królestwa Ptn.*⁷⁹²⁷

****ub: miasto na wschód od Jordanu, 1,6 km na pñ. od potoku Jabbok - Joz 13,27; Rdz 32,17; 32,30; 33,17; 1-szy obóz po wyjściu Izraela z Egiptu - Wj 12,27, miejsce wytopu metali - 1Krl 7,46*⁵⁵²³

7. Mój jest Gilead*, mój i Manasses, Efra-

im⁶⁰ osłona⁴⁵⁸¹ mojej głowy⁷²¹⁸, Juda³⁰⁶³ moim prawodawcą⁶⁰⁰.

Pwt 33,17; Joz 13,31

⁶⁰określ. obszar różnie definiowanego w zależności od kontekstu - górzyste tereny na wsch. od Jortanu na płd. od rzeki Jarmak¹⁵⁶⁸

⁶⁰nazwa całego Królestwa Ptn.; ⁶⁰lub: k.p. nakazać prawem⁷⁷¹⁰

8. Moab⁶⁰ moja myśl⁷³⁶⁶ do mycia⁶⁰, na Edom rzuce⁶⁰ mój sandał⁶⁰; wiwatuj⁷³²¹ nad⁹²¹ Filistea⁶⁰.

2Sm 8,1; Ps 108,9; Kaz 11,9

⁶⁰tj. obszar na wschód od Morza Martwego między rzeką Zered a rzeką Arnon⁴¹²⁴, ⁶⁰metafora upokorzenia i poddania

⁶⁰idiom: przemawiać na własność - por. Pwt 11,24; Kł 4,7

⁶⁰obszar śródziemnomorskiej nizin przybrzeżnej - Ps 56, N³⁸⁸

9. Kto mnie wprowadzi²⁹⁸⁶ do warownego⁴⁶⁹² miasta? Kto mnie doprowadzi⁵¹⁴⁸ do Edomu?

10. Czy nie Ty, o Boże, który nas odrzuciłeś⁶⁰ i już nie wyruszasz⁷³¹⁸, Boże, z naszymi zastępami⁶⁰? ⁶⁰lub: k.g. odrzucić, k.h. odrzucić kogoś siłą²¹⁸⁶

⁶⁰hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastęp⁶⁶³⁵ Ps 44,9

11. Zapewnij³⁰⁵¹ nam pomoc⁵⁸³³ w utratę⁶⁰ niu⁶⁰, bo próżne⁶⁰ jest wsparcie⁶⁰ człowieka¹²⁰.

⁶⁰lub: trudne położenie, niedola, ucisk, wroć⁶⁸⁶² Ps 108,12;

⁶⁰lub: pustka, próżność, narność, fałsz, bezwartościowość⁷⁷²³

⁶⁰lub: pomoc, wybawienie, zbawienie, zwycięstwo⁸⁶⁶⁸ Ps 118,8

12. W Bogu⁴⁵⁰ uczynimy⁶²¹³ potężne⁶⁰ rzeczy, a On podepcze⁹⁴⁷ naszych nieprzyjaciół⁶⁸⁶².

⁶⁰lub: siła, moc, skuteczność²⁴²⁸ 1Krn 19,13

61 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, z grą⁶⁰ na strunach⁶⁰. *Psalm Dawida*⁶⁰.

⁶⁰hebr.: negina⁵⁰⁵⁸, ⁶⁰lub: dla Dawida Ps 54,1; 55,1

1. Wysłuchaj, Boże, mojego wołania⁶⁰, zwróć uwagę⁶⁰ na moją modlitwę⁸⁶⁰⁵. Ps 17,1; 88,2; 142,6

⁶⁰lub: krzyki błagania, okrzyki radości, chwały, obwieszczenie⁷⁴⁴⁰

⁶⁰lub: k.h. zwracać uwagę, k.g. wysłuchać, nastawiać uszu⁷¹⁸¹

2. Z krańca ziemi wołam⁷¹²¹ do Ciebie w słabości⁶⁰ mojego serca³⁸²⁰; wprowadź⁵¹⁴⁸ mnie na skałę⁶⁶⁹⁷, wyższą⁷³¹¹ ode mnie⁶⁰. Ps 42,7; 62,2

⁶⁰lub: k.g. być omdlałym, być osłabionym, omdlewać (z troski)⁵⁸⁴⁸

⁶⁰metaf.: wprowadź mnie na miejsce chroniące przed wrogiem

3. Ty bowiem jesteś⁶⁰ moją ucieczką⁶⁰ i wieżą warowną⁶⁰ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ wroga³⁴¹.

⁶⁰lub: kryjówka, miejsce schronienia, ucieczka⁴²⁶⁸ Ps 46,1

⁶⁰lub: siła, moc⁵⁷⁹⁷, miejsce obwarowane, wały obronne⁸⁶⁷⁵⁶

4. Będę mieszkał⁴⁸¹ w Twoim przybytku⁶⁰ na wieki⁶⁰, chroniąc⁵⁶⁴³ się pod osłoną⁶⁴³ Twoich skrzydeł³⁸⁸⁸. Sela⁵⁵⁴². Ps 17,8; 36,7; 57,1

⁶⁰lub: namiot, namiot nomady symbol. tymczasowość, przybytek (dom, miejsce zamieszkania JHWH)¹⁶⁸, ⁶⁰na zawsze⁵⁷⁶⁹

⁶⁰tj. symbol ochrony lub schronienia - por. Sdz 9,15; Mt 23,37

5. Bo Ty, Boże, wysłuchałeś⁶⁰ słów⁶⁰; dałeś⁶⁰ dziedzictwo⁶⁰ tym, którzy się boją³³⁷³ Twojego imienia⁸⁰³⁴. Mi 4,2; Obj 11,18

⁶⁰lub: przysięgi - tu w l.m.n., uroczysta obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2.5.21

⁶⁰lub: posiadanie³⁴²⁵, własność, prawo własności⁸³⁹⁸ - Jr 32,8

6. Dodaj³²⁵⁴ dni³¹⁷ do dni króla⁶⁰, a jego lata⁸¹⁴¹ niech trwają⁶⁰ jak z pokolenia⁶⁰ na pokolenie.

⁶⁰idiom: daj pomysłność panowaniu króla, zachowaj ciągłość dynastii - por. 2Krl 20,6; Ps 45,6 1Sm 10,24; 1Krl 1,15; Ne 2,3

⁶⁰lub: generacja, okres, wiek, pokolenie, siedziba, czas życia¹⁷⁵⁵

7. Będzie trwał⁶⁰ na wieki⁵⁷⁶⁹ przed obliczem Boga; ustanów⁶⁰ miłosierdzie⁶⁰ i prawdę⁶⁰, niech go strzegą⁵³⁴¹. Ps 19,9; 25,10; 57,10

⁶⁰lub: k.g. siedzieć, przebywać, mieszkać, pozostawać²⁴²⁷

⁶⁰lub: k.p. wyznaczyć, ustanowić; ⁶⁰hebr.: chesed²⁶¹⁷ i ⁶⁰emet⁵⁷¹

- term. często występujące razem - por. Ps 25,10; 40,10.11; 57,3

8. Tak więc będę śpiewał⁶⁰ Twojemu imieniu⁸⁰³⁴ na wieki⁵⁷⁰³ i będę spełniał⁷⁹⁹⁹ moje śluby⁵⁰⁸⁸ każdego⁶⁰ dnia⁶⁰. Ps 7,17; 9,2; 18,49;

⁶⁰lub: śpiewać przy użyciu instrumentów, słowo występujące często ze słowem oddawać chwałę stąd: chwalić śpiewem²¹⁶⁷

⁶⁰dost.: dzień po dniu - idiom: codziennie Ps 66,13; 145,1-2

62 Dla przewodnika⁶⁰ chóru. Dla Jedutuna⁶⁰. Psalm⁴²¹⁰ Dawida. ⁶⁰por. Ps 4,1⁶⁰

⁶⁰hebr.: jedutun³⁰³⁸ „sławiący, wdzięczny” - imię własne 1Krn 25,1 lub imieniem tym nazwano grupę śpiewaków

1. Tylko⁶⁰ w Bogu ma ucieszenie⁶⁰ moja dusza³³¹⁵, od Niego pochodzi⁶⁰ moje zbawienie³⁴⁴⁴.

⁶⁰part. potwierdzająca - o tak, z pewnością, doprawdy, zaiste lub ograniczająca - tylko, jednakże, lecz³⁰⁹¹ Ps 33,20

⁶⁰lub: cisza, spokój, spokojne oczekiwanie¹⁷⁴⁷, odpoczynek⁸¹⁹⁷⁰

2. Tylko⁶⁰ 389 On jest moją skałą i zbawieniem⁶⁰, moją twardzą⁶⁰; nic mną mocno⁶⁰ nie zachwieje⁴¹³¹. Pwt 32,31; Ps 18,2; 73,25; Mt 16,18; 1Kor 10,4

⁶⁰lub: ocalenie, dobrobyt, zbawienie, pomysłność, zwycięstwo³⁴⁴⁴

⁶⁰lub: wyżyna, wysokość, bezpieczne miejsce na wysp, twardza⁴⁸⁶⁹

⁶⁰lub: wielki, obfitujący, wystarczający, liczny, silny⁷²⁷

3. Jak długo będziecie napadać⁶⁰ na człowieka³⁷⁶ i będziecie go zabijać⁷⁵²³? Wy wszyscy jesteście⁶⁰ jak pochlona⁵¹⁸⁶ ściana i jak wałacy¹⁷⁶⁰ się mur⁶⁰. Wj 16,28; Hi 8,21; Ps 13,2; Iz 30,13

⁶⁰hap.leg.: k.p. być uściekłym, napadać na²⁰⁵⁰, przytłoczyć naganami⁸²³²⁶, ⁶⁰lub: wy wszyscy mordujecie jak pochlona ściana, jak mur niemal przewrócony - por. EIB Ps 62,4²⁵

⁶⁰będziecie obalać (się), wy wszyscy jak mur pochylony ... AK

4. Tylko⁶⁰ 389 naradzają³²⁸⁹ się, jak pozbawić⁶⁰ go godności⁶⁰; mają upodobanie⁷⁵²¹ w kłamstwie³⁵⁷⁷, swoimi ustami błogosławia¹²⁸⁸, ale we wnętrzu⁷¹³⁰ zlorzczą⁶⁰. Sela⁵⁵⁴². Ps 4,2;

⁶⁰dost.: k.h. stracić⁵⁰⁸⁰; ⁶⁰lub: wyniosłość, godność, wynwyższenie⁷⁶¹³

⁶⁰lub: k.p. czynić nikczemnym, przeklinać⁷⁰⁴³ Ps 55,21

5. Tylko⁶⁰ 389 w Bogu ucisz się⁶⁰ moja duszo⁵³¹⁵, od Niego pochodzi⁶⁰ moja nadzieja⁶⁰.

⁶⁰lub: k.g. milczeć, być nieruchomym, oniemieć¹⁸²⁶ - tryb rozkaz

⁶⁰hebr.: tiqwa⁶⁰ - nadzieja, oczekiwanie⁸⁶¹⁵, sznur - Joz 2,18

6. Tylko On jest moją skałą⁶⁰ i zbawieniem⁶⁰, moją twardzą⁴⁸⁶⁹; nie zachwieje⁶⁰ się.

⁶⁰lub: k.n. nie zachwieje się, nie upadnie, będzie niewzruszony⁴¹³¹

7. W Bogu moja wybawienie⁴⁶⁸ i moja chwa-

ła*; skała mojej mocy⁵⁷⁹⁷, moje schronienie⁶⁵ jest w Bogu⁶⁶.

Ps 18,2; 27,2; 28,1; 31,2

**lub: część, godność, szacunek*³⁵¹⁹, **kryjówka, miejsce schronienia, ucieczka*⁴²⁶⁸, **we hebr. od skała - strukt. części ABBA*

8. Ludu*, ufajcie⁹⁸² Mu w każdym czasie⁶²⁵⁶, wylewajcie⁸²¹⁰ przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ wasze serca³⁸²⁴; Bóg jest naszym schronieniem⁴²⁶⁸, Sela⁵⁵⁴².

1Sm 1,15; Iz 26,4,16; 1Tm 6,17

**lub: naród, lud, krewniak, lud uzbrojony*⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Iz 36,1

9. Tylko technieniem¹⁸⁹² są synowie ludzcy*, synowie człowieka⁶⁵ – kłamstwem⁶⁵⁵; położeńi na szalach³⁹⁷⁶, wszyscy razem³¹⁶² podnoszą się w górę⁵⁹²⁷ bardziej niż technienie¹⁸⁹².

**hebr.: bene adam*¹²⁰ - synowie adama - pospolici, nie nie znaczący (?), **bene isz*²⁷⁶ - synowie człowieka - emf. ludnie można (?)

***lub: kłamstwo, nieprawda, fałsz, coś zwodniczego*³⁵⁷⁷

10. Nie pokładajcie ufności⁹⁸² w wyszku ani daremnej⁶⁵⁵ nadziei w grabieży¹⁴⁹⁸, a gdyby bogactwo²⁴²⁸ kwitło⁶⁵⁵, nie umacniającej⁷⁸⁹⁶ nim serca³⁸²⁰.

Hi 31,24; Mk 4,19; 1Tm 6,10,17-19; Jk 2,6

**lub: ucisk, wymuszenie, szkoda*⁶²³³, **k. q. stać się próżnym, być daremny, k. h. napełnić daremny nadzieją*¹⁸⁹¹

***dost.: k. q. przynosić owoc, k. h. sprawić kwitnienie*⁵¹⁰⁷

11. Bóg raz przemówił¹⁶⁹⁶, dwa razy to słyszałem⁸⁰⁸⁵, że moc⁵⁷⁹⁷ należy do Boga; Mt 6,13

12. I u Ciebie, PANIE¹³⁶, jest łaska*, bo Ty odpłacisz* każdemu zgodnie z jego czynem⁴⁶³⁹.

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość*²⁶¹⁷

***lub: k. p. skończyć, wynagradzać straty, płacić, nagradzać*⁷⁹⁹⁹

63 Psalm⁴²¹⁰ Dawida, gdy był na Pustyni Judzkiej*.

2Sm 16,14; 17,2,29; Ps 42,2; Iz 26,9

**tj. większości roku jałowy obszar pustynny od 16 do 24 km dl., od wsch. zbocza Gór Judzkich aż do brzegów Morza Martwego*

1. Boże, Ty jesteś moim Bogiem, Ciebie gorliwie szukam*; Ciebie zapagnęła⁶⁷⁷⁰ moja dusza⁵³¹⁵, zatęskniło* do Ciebie moje ciało⁴³²⁰ na ziemi suchej⁶⁷²³ i spragnionej⁵⁸⁸⁹, bez wody;

**lub: szukać gorliwie, zabiegać*⁷⁸³⁶, szukać o brzusku - KUL

***lub: omlewać z tęsknoty, tęsknić za*³⁶⁴² Ps 5,3; Prz 8,17

2. Tak³⁶⁵¹ właśnie ujrzałem²³⁷² Cię w świątyni*, widząc* Twoją moc⁵⁷⁹⁷ i chwałę³⁵¹⁹.

Ps 68,24

**lub: w miejscu świętym*⁶⁹⁴⁴ - por. Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9

***lub: wypratywałem Cię... aby ujrzeć Twoją moc i chwałę - AK*

3. Bo³⁵⁸⁸ Twoje miłosierdzie* lepsze²⁸⁹⁶ jest niż życie, tak więc będę Cię wysławiać* moimi wargami⁸¹⁹³.

Ps 30,5; Flp 1,23

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, życzliwość*²⁶¹⁷, **k. p. wystawiać, zachwalać, wyrażać podziw*¹⁶²³, ***tj. całą swoją osobą*

4. Tak błogosławić* Cię będę dopóki żyję²⁴¹⁶, wzniosę swoje ręce* w imieniu* Twoim.

Ps 134,2; 141,2; 145,1; 146,2; Ne 8,6

***gest prosiącego o ochronę, gest zwycięstwa, gest w modlitwie*

***lub: w imię*²⁶¹⁴ - imię reprezentuje charakter i autorytet Boga

5. Jak tłuszczem* i szpikiem** będzie nasycona⁶⁵⁵ moja dusza⁵³¹⁵, moje usta⁴¹⁹³ będą Cię chwalić¹⁹⁸⁴ radosnymi wargami⁶⁵¹⁰;

**tj. tłuszczem składanej Bogu ofiary - Kpl 3,16; 7,23*

***dost.: tustością - metaf. płodności*¹⁸⁸⁰, *zatuszczony popiół*¹⁸²¹²⁹

***lub: k. q. być zaspokojonym, spełnionym, mieć w nadmiarze*⁷⁶⁴⁶

6. Gdy wspominam²¹⁴² Ciebie na moim polsianiu³³²⁶ i rozmyślam* o Tobie podczas nocnych strażi⁶⁵⁵.

Ps 42,8; 119,55

**lub: k. q. wypowiadać, rozważać, czytać szeptem, rozmyślać*¹⁸⁹⁷

***tj. hebrajski podział nocy na 3 straże - por. Sdz 7,19; Wj 14,24*

7. Ponieważ byłeś mi pomocą⁵⁸³³, w cieniu Twoich skrzydeł* będę radośnie wykrzykiwał*.

Ps 17,8; 27,9; 36,7; 40,17; 57,1

symbol ochrony lub schronienia - Ps 17,8; Sdz 9,15; Mt 23,37*

***lub: k. p. wydać okrzyk (radości, pochwały)*⁷⁴⁴² - por. Ps 33,1

8. Moja dusza przylgnęła* do Ciebie, Twoja prawica⁶⁵⁵ mnie podtrzyma⁸⁵⁵¹.

**lub: przykleić się, połączyć, przynurzać, trzymać się mocno*¹⁶⁹²

***słowo prawica*³²²⁵ odnosi się do Bożej mocy i władzy rządzenia

9. Ale ci, którzy szukają* zguby⁷⁷²² mojej duszy⁵³¹⁵, niech pójdą w głębiny* ziemi⁷⁶.

**lub: k. p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, wymagać*¹²⁴⁵

***dost.: niski, niższy, najniższy*⁸⁴⁸² - por. Ef 4,9 - *zwrót może oznaczać pieczary, doliny, podziemne przejścia - Iz 44,23*

10. Będą wydani pod ostrze* miecza, staną się łupem⁴⁵²¹ szakali*.

Sdz 15,4; Lm 5,18; Ez 13,4

**idiom: zostać wydany w dłoń miecza - Hi 16,11; Jr 18,21*

***lub: lis, zwierzę mieszkające w jamie*⁷⁷⁷⁶, szakal¹⁸⁹²³⁵

11. Lecz król⁴⁴²⁸ będzie się weselił* w Bogu, niech się szczyci* każdy, kto na Niego przysięga⁷⁶⁵⁰, a usta⁶³¹⁰ mówiących kłamstwo⁸²⁶⁷ zostaną zamknięte⁵⁵³⁴.

Ps 21,1; 107,42; Rz 3,19

**lub: być zadowolonym, uwozić się radością*⁸⁰⁸⁵, *promienieć*¹⁸⁹⁴¹

***lub: k. hp. chlubić się, przechwalać się, k. q. jasnieć, świecić*¹⁹⁸⁴

64 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Psalm⁴²¹⁰ Dawida*.

**lub: dla Dawida - AK*

1. Wysłuchaj, o Boże, mojego głosu⁶⁹⁶³, gdy się skarżę*, zachowaj* moje życie²⁴¹⁶ od lęku⁶³⁴³ przed wrogami⁶⁴¹.

Ps 55,2; 140,1

**lub: rozważanie, zaduma, niepokój, skarga, zamartwienie*⁷⁸⁷⁹

***lub: k. q. strzec, pilnować, czuwać, zachować*⁵³⁴¹

2. Ukryj⁵⁶⁴¹ mnie przed tajemną radą* czyniących zło⁶⁵⁵, przed zgrają* czyniących nieprawość⁶⁵⁵;

Ps 22,16; 26,5; 35,20; 37,12

**lub: potajemna rada, narada, zgromadzenie, zebranie*⁵⁴⁷⁵

***lub: k. h. zadać ranę, wyrzucić korywie, czynić niegodziwość*⁷⁴⁸⁹

***lub: ciżba, tłum, towarzyswo*⁷²⁸⁵, ***niegodziwość, nieszczęście jako wynik działalności magii, oszustwo, bahochwalący kult*²¹⁵

3. Którzy naostrzyli swoje języki jak miecz*, wypuścili* swoje strzały²⁶⁷¹ – gorzkie⁶⁵⁵ słowa;

**metonimia - ostre słowa, które wypowiedają - raną*

***dost.: napięli - wyginąć (hak), deptać, maszerować*¹⁸⁶⁹

***lub: gorzki (w smaku), gorzkie (uczucia)*⁴⁷⁵¹, *zgorzknienie*¹⁸⁵⁴⁹²

4. Aby ugodzić* z ukrycia⁴⁵⁶⁵ w niewinnego* ; nagle⁶⁵⁹⁷ strzelić³³⁸⁴ do niego, i to bez lęku³⁷².

*lub: k.q. strzelać, k.n. zostać trafiony strzałą³³⁸⁴
**lub: moralnie niewinny, uczciwy, pełny, skończony⁸⁵³⁵

5. Utwierdzają* się w złym zamiarze* , rozmawiają⁵⁰⁰⁸ , jak zastawiać potajemnie²⁹³⁴ siła⁴¹⁷⁰ i mówią⁵⁵⁹: Któż je zobaczy⁷²⁰⁰? Ps 10,11
*lub: k.p. uczynić silnym, wzmocnić się, podtrzymać, utwierdzić²³⁸⁸
**lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

6. Szukają²⁶⁶⁴ nieprawości* , są gotowi⁸⁵⁵² i mają obmyślony* chytry plan* . Wnętrze⁷¹³⁰ i serce³⁸²⁰ człowieka³⁷⁶ – niezgłębione* .

*lub: niesprawiedliwość, nieprawość, zło⁵⁷⁶⁶, **k.p. zostać wykrytym, w poszukiwaniu czegoś, k.q. obmyślać, szukać²⁶⁶⁴
**podstęp, spisek, chytry plan²⁶⁶⁵, ***głęboki, tajemniczy⁴⁰¹³

7. Ale Bóg wypuści³³⁸⁴ na nich strzałę²⁶⁷¹ , nagle* będą¹⁹⁶¹ zranieni⁴³⁴⁷ ; *lub: niespodziewanie⁶⁵⁹⁷

8. Ich własny język sprowadzi na nich upadek* ; wszyscy, którzy ich zobaczą, uciekną* .

*lub: k.h. sprowadzić krzywdę, spowodować pokłnicie³⁷⁸²
**lub: k.h.p. uchodzić, uciekać²⁹⁷⁴ Hi 15,6; Łk 19,22

9. I przestraszy* się cała ludzkość* , będą opowiadali⁵⁰⁴⁶ o dziele⁶⁴⁶⁷ Boga i będą rozważali* Jego czyn⁴⁶³⁹ . Ps 40,3

*lub: k.q. lękać, bać się, być przejętym bojaźnią, czcić³³⁷²
**hebr.: adam - imię własne, człowiek, rodzaj ludzki, istota¹²⁰

***lub: k.h. poświęcać uwagę, rozważać, zastanawiać⁷⁹¹⁹

10. A sprawiedliwy⁶⁶⁶² będzie się weselił* w JHWH i w Nim będzie szukał schronienia* ; a wszyscy prawego³⁴⁷⁷ serca³⁸²⁰ będą się Nim szczycić* . Ps 2,12; 32,11; 58,10; 68,3; 97,11-12

*lub: być zadowolonym, urosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć³⁸⁹⁴¹
**lub: zaufać, szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć nadzieję (w Boga)²⁶²⁰, ***k. hp. chlubić się, przechwalać się, k.q. jaśnieć¹⁹⁸⁴

65 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Psalm⁴²¹⁰ Dawida¹⁷³². Pieśń* . *tj. pieśń, oda, hymn⁷⁸⁹²

1. Dla Ciebie ciche oczekiwanie* jest hymnem chwały⁸⁴¹⁶ , Boże⁴³⁰ na Syjonie* i Tobie trzeba spełnić⁷⁹⁹⁹ śluby⁵⁰⁸⁸ . Ps 50,14; 116,18

*lub: cisza, spokój, spokojne oczekiwanie¹⁷⁴⁷, odpoczynek⁸¹⁹⁷⁰
**tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7, wzgórze świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35

2. Ty wysłuchujesz⁸⁰⁸⁵ modlitwę* , dlatego do Ciebie przyjdzie⁹³⁵ wszelkie ciało* . 2Krn 7,14;

*termin szczyt, na początku psalmu o charakterze poetyckim⁸⁶⁰⁵
**idiom: każdy człowiek - por. Łk 3,6* Pr 15,29

3. Spisy* naszych nieprawości* górują nad nami* ; Ty jednak przebaczasz* nasze występki* . *lub: słowa¹⁶⁹⁷ Ps 38,14; 40,12; 79,9

*lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, ***zwyyczają¹³⁹⁶ nad⁴⁴⁸⁰ (nami)

****lub: k.p. zakrywać, uśmierzać, dokonywać przełabiania³⁷²²
*****lub: przewinięcie, bunt⁵⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicy, swawolańść, profanacja⁸⁷⁶¹³

4. Błogosławiony⁸³⁵ ten, którego Ty wybierasz⁹⁷⁷ i przyprowadzasz blisko* do siebie, aby mieszkał w Twoich dziedzińcach* ; będziemy nasyчени* dobrem²⁸⁹⁸ Twojego domu¹⁰⁰⁴ , Twojej świętej⁶⁹¹⁸ świątyni¹⁹⁶⁴ . Ps 27,4;

*lub: k.p. spowodować zbliżenie się, przywieźć blisko⁷¹²⁶

**lub: siedziba, ogrodzony teren, dziedzińce²⁶⁹¹ Ps 84,4
***lub: k.q. być zaspokojonym, spełnionym, mieć w nadmiarze¹⁶⁴⁶

5. W prawości* odpowiadasz⁶⁰³⁰ nam czynami* przejmującymi lękiem* , Boże nasze go zbawienia³⁴⁶⁸ . Ty, źródło ufnosci* wszystkich krańców ziemi i odległego morza* . Pwt 10,21;

*lub: sprawiedliwość, szlachność, prawość⁶⁶⁶⁴ 2Sm 7,23;

**lub: k.n. być przemożnym, wywołać zdumienie, natnąć podobną czcią³³⁷², ***zauważnie, ufnosci, miejsce ucieczki⁴⁰⁰⁹

****metonimia: wszyscy ludzie żyjący na całej ziemi Ps 46,8

6. Ty, który utwierdzasz* góry²⁰²² swoją mocą³⁵⁸¹ , przepasany potęgą* ; Ps 93,1; Am 4,13

*lub: k.h. zopatrzyć, ustalić, utwierdzić, uporządkować²³⁵⁹

**lub: siła, moc, dzielność, potęga (czynów Boga)¹³⁶⁹

7. Ty, który uśmierzasz* szum morza, szum jego fal¹⁵³⁰ i wzburzenie* narodów³⁸¹⁶ ;

*dosł.: k.h. uciszający, uspokajający (imieństw)⁷⁶²³

**lub: marmotanie, ryk, urzawa, dźwięk, tłum, mnóstwo¹⁹⁹⁵

8. Mieszkający³⁴²⁷ na krańcach⁷⁰⁹⁸ ziemi boją się z powodu* Twoich znaków* ; Ty napelnisz radością* tam, gdzie nastaje⁴¹⁶¹ poranek¹²⁴² i zapada wieczer⁶¹⁵³ . Ps 2,8; 139,9; Iz 24,16

*tj. znak - jako sygnał ognioy, zapowiedź, setandar, sygnał²²⁶

**lub: k.h. powodować dźwięczenie bądź wspaniewanie (z radości), k.q. wydać okrzyk radości, umieszczenia, wołać głośno⁷⁴⁴²

9. Doglądasz* ziemię i obficie wylewasz⁷⁷⁸³ na nią wodę, wielce²²⁷ się wzbogacia* . Strumień Boży jest pełen wód. Przygotowujesz³⁵⁵⁹ im zboże, gdyż tak przygotowujesz* ziemię.

*lub: odwiedzić, starać się, opiekować, skupiać (uwagę)⁶⁴⁸⁵

**lub: k.h. zdobyć bogactwa, wzbogacić się⁶²³⁸ Pwt 11,11; Ps 46,4

***lub: utwierdzić, ustalić, dokonać, zrobić, przygotować²³⁵⁹

10. Nawadniasz* jej zagony⁸⁵²⁵ , wyrównujesz* jej skiby¹⁴¹⁷ , zmiekczasz⁴¹²⁷ ją deszczami i błogosławisz¹²⁸⁸ jej pedom* .

*lub: przemoczyć, napoić obficie, nasaczyć, być pijanym⁷²⁰¹

**lub: k.p. sprawić zstępowanie, naciskać, napinać (luk)⁵¹⁸¹

***lub: latorosł, coś co wyrosło, gałąź, młody pęd⁶⁷⁸⁰

11. Wieńczysz* rok swoją dobrocią* , a Twoje ścieżki ociekają⁴⁹¹ tułostością* . Ps 103,4

*lub: k.p. koronować, k.q. otaczać⁵⁸⁴⁹, **rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶

***metaf.: gdziekolwiek idzie, tam znajduje się obfitość

12. Skrapiasz* pustynne* pastwiska⁴⁹⁹⁹ , a pagórki* przepasują* się radością¹⁵²⁴ .

*lub: cieknąć, kapać⁴⁹¹, **pustkowie, pustynia, niezamieszkała ziemia⁴⁰⁸⁷, ***uzgórze¹³⁸⁹, ****układają pas²²⁹⁶

Hi 38,26-27; Iz 55,12; Jl 2,22

13. Łąki³⁷³³ przyodziewają³⁸⁴⁷ się stadami⁶⁶²⁹ ;

a doliny okrywają się zbożem; wykrzykują radośnie*, tak** *na głos* śpiewają⁷⁸⁹¹. Ps 72,16;
*lub: k.h. wydawać okrzyki wojenny/krzyżować triumfalnie (nad wrogami), wiewatować, wydać sygnał do wojny (zadąć w róg)⁷³²¹
**lub: także, zaiste, choć, tym bardziej, co więcej⁶³⁷ Iz 30,23

66 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Pieśń⁷⁸⁹². Psalm⁴²¹⁰.

1. Radośnie wykrzykujcie⁷³²¹ Bogu, *ludzie* całej³⁶⁰⁵ ziemi⁷⁷⁶; Ps 81,1; 95,2; 100,1

2. Śpiewajcie* na chwałę³⁵¹⁹ Jego imienia, oddawajcie⁷⁷⁶⁰ Mu chwałę³⁵¹⁹ pieśnią chwały*. *lub: śpiewać, chwalić śpiewem, 1Km 16,29; grać na instrumencie muzycznym²¹⁶⁷, **chwała, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶ Ps 22,3; 48,10

3. Powiedźcie* Bogu: Jak przerażające* są Twoje dzieła⁴⁶³⁹! Z powodu Twojej wielkiej⁷²³⁰ mocy⁵⁷⁹⁷ będą płaszczyć** się przed Tobą Twoi wrogowie⁴⁴¹. *tryb rozkaz. Ps 47,2; 65,5
**lub: k.n. wywołać zdumienie i lęk, być przerażonym³³⁷²
***lub: k.p. płaszczyć się, zawodzić, k.g. pochylać się³⁵⁸⁴

4. Cała ziemia⁷⁷⁶ odda Ci pokłon* i wysławić Cię będzie śpiewem²¹⁶⁷, śpiewać²⁶¹⁷ będzie Twojemu imieniu⁸⁰³⁴. Sela⁵⁵⁴². Ps 22,27
*lub: k.hp. padać na twarz, oddawać pokłon⁷⁸¹², k.g. leżeć płasko i pozwolić by oprawcy przeszli po grzebień⁸⁹⁷³ Iz 51,23

5. Chodźcie* i przypatrujcie⁷²⁰⁰ się dziełom⁴⁶⁵⁹ Boga, przerażający³³⁷² czyn⁵⁹⁴⁹ wobec** synów ludzkich⁶⁶⁶: *tryb rozkaz¹⁹⁸⁰, **lub: wobec, z powodu, nad, ze względu, na⁵⁹²¹, ***dost.: synów adama, człowieka¹²⁰

6. Zamienił²⁰¹⁵ morze na suchy ląd*, pieszo przeszli⁸⁶⁷⁴ przez rzekę⁵¹⁰⁴; aż dołąd** radujmy się w Nim⁶⁶. Wj 14,21; Joz 3,14-16
*lub: sucha ziemia³⁰⁰⁴, **tam, w tamą stronę, stąd, dołąd⁸⁰³³
***tam radujemy się w Nim - AK, dlatego cieszymy się z tego - KUL

7. Władę* w swojej potędze⁶³⁶⁹ na wieki** Jego oczy patrzą⁶⁸²² na narody¹⁴⁷¹, buntują⁶⁶ się nie będą wywyższeni⁶⁶. Sela. Ps 11,4;
*lub: k.g. sprawować władzę, władać, królować⁴⁹¹⁰, **na zawsze⁵⁷⁶⁹
**lub: k.g. być upartym, nieposlušnym, buntować się⁶³³⁷
***lub: k.g. być wysoko, być wyniosłym, wstać⁷³¹¹ Ps 33,13

8. Błogosławcie*, narody*, naszego Boga i spowódajcie, by usłyszano** głos** na Jego chwałę⁶⁶⁶⁶. *tryb rozkaz¹²⁸⁸, **lub: naród, lud, lud zbrojny³⁹⁷¹
***lub: k.h. powodować słyszenie, wzywać do słuchania⁸⁰⁸⁵
****lub: halas, głos, dźwięk, krzyki, szum⁶⁹⁶³, *****por. u 2⁸⁴¹⁶

9. Zachował* wśród żywych²⁴¹⁶ naszą duszę³³¹⁵ i nie dał się zwyciężić* naszym nogom. *lub: k.g. kłaść, ustawić, umieścić, wyznaczyć, sprawić, że coś się stanie, postanawiać, kszaltować⁷⁷⁶⁰, **trząść się⁴¹³²

10. Istotnie³⁵⁸⁸, doświadczyłeś* nas, Boże, próbowałeś** nas ogniem, tak* jak srebro jest próbowane⁶⁸⁸⁴. *lub: poddawać próbie⁹⁷⁴ Za 13,9; **fj. k.g. wytopić (topić w ogniu), oczyszczać, próbować⁶⁸⁸⁴ 1P 1,7

11. Wprowadziłeś⁹³⁵ nas w sidła*, włożyłeś⁷⁷⁶⁰ ucisk* na nasze biodra**.

*lub: sieć, zdobyć złapaną w sieć - Ez 12,13, twierdza⁴⁶⁸⁶, twierdza tj. więzienie, pustkowie, step - Lm 4,18 - WBC Ps 66,11^A
*lub: strapić⁴¹⁵⁷, hap.leg., LXX - thlipsis⁶²³⁴¹ - ucisk - Mt 24,9
***metaf.: położyłeś ciężkie brzemiona na naszych plecach

12. Pozwoliłeś człowiekowi* jeździć⁷³⁹² po naszych głowach** i wyprowadzić* nas przez ogień i wodę⁶⁶⁶, ale nas wprowadziłeś na miejsce obfitości⁶⁶⁶⁶. *hebr.: enosz - człowiek⁵⁸² Ps 18,19; Iz 43,2
*lub: ponad naszymi głowami - dusz: pokonania walczących na polu bitwy i stratowania ich przez jazdę konną lub rydwanym (?)
***metaf.: przeszedłszy przez próby codziennych niedostęp⁶⁶⁶⁶
****lub: nasycenie, przeszczenie⁷³¹⁰ obfitości, zaspokojenie³⁸⁴⁹²

13. Wejść⁹³⁵ więc do Twojego domu z ofiarami całopalnymi⁵⁹³⁰ i wypełnić* dla Ciebie moje słobowania⁶⁶; Rdz 28,20; Kpl 7,16;
*lub: k.p. skończyć, odnawiać, nagradzać, odpłacić⁷⁹⁹⁹

**lub: przysięgi - tu w lmn., uroczysta obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2.5.21 Ps 22,25; 116,14; Kaz 5,4

14. Które złożyły* moje wargi⁸¹⁹³ i wypowiedziały⁶⁹⁶ moje usta⁶³¹⁰ w mojej niedoli**.

*lub: k.g. otwierać (usta), wyzwalać, wypowiadać, oddzielać⁶⁴⁷⁵
**lub: trudne położenie, niedola, urogi, nieprzyjacieli⁶⁸⁶²

15. Ofiaruję* Ci ofiary całopalne⁵⁹³⁰ z tucznych zwierząt⁴²²⁰ wraz z wonnością** baranów³⁵², ofiaruję⁶²¹³ Ci woły¹²⁴¹ i kozły²⁶⁰. Sela.

*lub: k.h. ofiarować, wynyższyć, przyprzynieć w górę⁵⁹²⁷
**lub: kadziło, przynajmniej w spalanej ofiary, wonność⁷⁰⁰⁴

16. Chodźcie*, słuchajcie⁵⁰⁸⁵ wszyscy, którzy się boicie³³⁷³ Boga, a opowieść*, co czyni⁶²¹³ dla mojej duszy⁶⁶. *tryb rozkaz. Ps 34,2; 1J 1,3
*lub: k.p. wyliczać dokładnie, powtarzać, mówić, opowiadać⁵⁰⁸⁸
**hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psychē - Lk 12,23,

17. Do Niego wolałem* moi umi i wywyższalem* Go moim** językiem⁹⁵⁶.

*lub: k.g. wolać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹
*lub: k.p. pochwała, uwielbienie, wynyższenie, wyniesienie⁷³¹⁸
***dost.: wynyższenie pod⁴⁴⁷⁸ moim językiem - AK Ps 35,28

18. Jeśli rozważałem* nieprawość⁶⁶ w swoim sercu³⁸²⁰, to PAN³⁶ mnie nie wysłucha³⁰⁸⁵. *lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, rozważać⁶²⁰⁰
*lub: niezgodność, mieszczynie jako wynik działania magii, oszustwo, bałwochwalczy kult²⁰⁵ Hi 27,8-9; Prz 15,9; Prz 28,9; Iz 1,15; 9,31; Jk 1,7,4,3

19. Doprawdy*, Bóg wysłuchał¹³⁶, przychylił⁶⁶⁶ się do głosu⁶⁹⁶³ mojej modlitwy⁶⁶⁶⁶.

*lub: z pewnością, prawdziwie, zaiste (mocno potwierdzenie), lecz, w istocie⁴⁰³, **k.g. słuchać, posłuchać³⁰⁸⁵, ***por. Ps 17,1*
****k.h. zwracać uwagę, k.g. nakłaniać ucha, słuchać uważnie⁷¹⁸¹

20. Błogosławiony¹²⁸⁸ Bóg, który nie odrzucił* mojej modlitwy⁸⁶⁰⁵ i nie odmówił mi swojego miłosierdzia⁶⁶.

Ps 22,24; 68,35
*lub: k.h. spowodować odejście, usunąć, zabrać, odsunąć⁴⁹³
**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷

67 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, z grą na strunach* Psalm⁴²¹⁰. Pieśń⁷⁸⁹².

*hebr.: *negina*⁵⁰⁵⁸ Ps 54,1; 55,1; 61,1

1. Niech Bóg się zmiłuje²⁶⁰³ nad nami i błogosławi¹²⁸⁸ nam, niech rozjaśni* nad nami swoje oblicze⁶⁴⁴⁰. Sela⁵⁵⁴². Lb 6,25; Ps 4,6; 80,3; 7,19

*lub: k.h. dawać światło, świecić, rozświetlać, rozpalać²¹⁵

2. Aby poznao* na ziemi⁷⁷⁶ Twoją drogę*, wśród wszystkich narodów³⁴⁴ Twoje zbawienie³⁴⁴⁴. ***hebr.: *goim*¹⁴⁷¹ - por. Ps 44,2* Jr 33,9; Mt 28,19

*lub: k.g. wiedzieć, znać, poznać, uznać, rozważać³⁰⁴⁵

*metaf.: znać sposób postępowania lub objawić wielkość swojej mocy i panowania - por. Am 8,14; Prz 31,3

3. Niech Cię wysławiają* ludy⁵⁹⁷¹, o Boże, niech Cię wysławiają* wszystkie ludy⁵⁹⁷¹.

*lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać³⁰³⁴

4. Niech narody³⁸¹⁶ się radują* i wykrzykują z radości⁴⁴², bo Ty będziesz sądził¹⁸⁹ ludy⁵⁹⁷¹ sprawiedliwie* i będziesz prowadził¹⁸⁹ narody³⁸¹⁶ na ziemi⁷⁷⁶. Sela⁵⁵⁴². Dz 17,31; Rz 2,5

*lub: być zadowolonym, radować się, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienić¹⁸⁹⁴¹ - por. Ps 40,16; 45,8; 46,4; *k.g. rządzić, oczyścić z zarzutów, rozstrzygnąć spór, sądzić⁸¹⁰⁹, *w.19. prawość⁴³³⁴

***k.h. wieść; ***hebr.: *'am*⁵⁹⁷¹ - ludy i *goim*¹⁴⁷¹ - narody - w. 2, to pojęcia zamienne - por. Rdz 25,23; Wj 15,14; Iz 1,4 - Wj 19,5-6

5. Niech Cię wysławiają³⁰³⁴ ludy⁵⁹⁷¹, o Boże, niech Cię wysławiają* wszystkie ludy⁵⁹⁷¹.

6. Ziemia⁷⁷⁶ wydała⁵⁴¹⁴ swój plon*. Bóg, nasz Bóg, będzie nam błogosławił*. Kpl 26,3-4;

*lub: owoc, plon, plody roli²⁹⁸¹ Ps 85,15; Ez 34,26-27;

*lub: nadał nam błogosław¹²⁸⁸ - por. BWC Ps 21,7C Oz 2,20

7. Niech nam Bóg błogosławi¹²⁸⁸ i niech się Go boją* wszystkie krańce ziemi⁷⁷⁶. 2Krn 6,33

*lub: lękać się, być przejętym bojaźnią, czcić, szanować³³⁷²

68 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Psalm⁴²¹⁰ Dawida¹⁷³². Pieśń*. *tj. pieśń, oda, hymn⁷⁸⁹²

1. Niech Bóg się pojawi*, a rozproszeni będą Jego wrogowie³⁴¹; niech pierchną⁵¹²⁷ przed Jego obliczem* ci, którzy Go nienawidzą³⁶⁸. ***k.p. wróg⁸¹³⁰ Lb 10,35; Ps 7,6; Ez 30,26

*lub: k.g. stawać, pojawiać, rosnąć w siłę, powstawać⁶⁰⁶⁵

*lub: twarz, oblicze, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi)⁶⁴⁴⁰

2. Jak rozwianie⁵⁰⁸⁶ się dymu⁶²²⁷, tak ich rozwiejesz⁵⁰⁸⁶; jak rozplyniecie⁴⁵⁴⁹ się wosku¹⁷⁴⁹ w obecności⁶⁴⁴⁰ ognia, tak niegodziwi* niech zginą* przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga. Ps 97,5; Mi 1,4

*lub: winny, niegodziwcy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³

*lub: k.g. zostać zgładzonym, zginąć, umrzeć, być zgninionym⁶

3. A sprawiedliwi⁶⁶⁶² będą się weselić* i cieszyć⁵⁹⁷⁰ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga, i będą się radować⁷⁷⁹⁷ niezmiernie*. *lub: unosić się radością⁸⁰⁵⁵

*lub: zadowolenie, pomyślny skutek, szczęśliwy obrót spraw⁸⁰⁵⁷

*hebraizm: rozradzować⁷⁷⁹⁷ się, w radości⁸⁰⁵⁷ - AK

4. Śpiewajcie⁷⁸⁹¹ Bogu, śpiewajcie* psalmy Jego imieniu⁸⁰³⁴, wywyższajcie* Jego, który przemierza* niebios⁶⁰⁰⁰; JH[WH] to Jego imię, radujcie⁵⁹³⁷ się przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰.

*lub: śpiewać przy użyciu instrumentów, słowo występuje często ze słowem oddawac chwałę stąd: chwalić śpiewem¹⁶⁷

*lub: przygotować drogę, wznosić (pieśń)⁵⁵⁴⁹, tryb rozkazu¹

*lub: k.g. jechać, dosiadać (konia)⁷³⁹², ***okręś. doliny Jordanu - Lb 22,1; wyrzeka M. Marthevego - 1Sm 23,24, miejsc. jałowych, suchych - Iz 33,9, niebios⁶¹⁶⁰ - por. myśln w 17 oraz WBC Ps 68,5^k

***hebr.: skrótowa forma imienia JHWH³⁰⁵⁰ Wj 3,14; 6,3; Pwt 33,26

5. Ojcem* dla sierot* i sędzią* wdów⁴⁹⁰ jest Bóg w swoim świętym* miejscu zamieszkania⁶⁰⁰⁰.

*lub: ktoś bez ojca³⁴⁹⁰ Ps 10,14; Ps 146,9

*hebr.: ab - ojciec, głowa domu, protoplasta, przodek¹; *tj. sędzią stojącym w obronie¹⁷⁸¹, ***lub: w swoim miejscu świętym⁶⁹⁴⁴ - por. Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9; ***mieszkanie, domostwo⁴⁵⁸³

6. Bóg⁴³⁰ samotnym³¹⁷³ daje* dom* więźniów⁶¹⁵ uwalnia* do pomyślności³⁵⁷⁴, ale buntujący się* mieszkają⁷⁹³¹ w suchej ziemi⁶⁷⁰⁷.

*lub: k.h. sprawić, że ktoś zamieszka, posłubić³⁴²⁷, *rodzina¹⁰⁰⁴

*lub: k.h. spowodować wyjście, wyzwolić, wyprowadzić³³¹⁸

***nap.leg.: pomyślność, szczęście³⁵⁷⁴, w pieśniach pochwalnych⁶⁴¹⁴, ***lub: k.g. buntować się, być upartym⁵⁶³⁷

7. Boże, gdy wyruszałeś⁶³³¹⁸ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ swojego ludu⁵⁹⁷¹, gdy kroczyłeś* przez pustynie* - Sela⁵⁵⁴² - Wj 13,21; 1Kor 10,4

*lub: kroczyć zamasyście, k.g. stapać, maszerować⁶⁸⁰⁵

*hebr.: *jesimon* - tereny pust. opisane w Pwt 32,10; Iz 43,19-20

8. Ziemia⁷⁷⁶ zadrżała⁷⁴⁹³, także⁶³⁷ niebios⁸⁰⁶⁴ spuściły* deszcz przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga na** ten Synaj* przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga, Boga Izraela³⁴⁷⁸. Wj 19,16-18; Sdz 5,4-5

*lub: k.g. spuszczać, kapać⁵¹⁹⁷, *lub: Tego z Synaju - domysł: Boga, lub: (jak) ten Synaj; ***ug J. Flawiusza góra w krainie Midian w Arabii, dziś pht. - zach. Arabia Saudyjska - por. Ga 4,25

9. Obfity deszcz¹⁶⁵³ ofiarowałeś* dobrowolnie* Boże, Ty sam umocniłeś* swoje dziedzictwo⁵¹⁵⁹, gdy lud zmęczono³⁸¹¹. Kpl 26,4;

*lub: k.h. ofiarować, kołysać (ofiara), rozsiwać, k.g. kropić⁵¹³⁰

*lub: dobrovolność, ofiara złożona z własnej woli⁵⁰⁷¹ Ez 34,26

*lub: utwierdzić, wzmocnić, ustanowić, przygotować³⁵⁵⁹

10. Twoje zastępy* zamieszkały³⁴²⁷ w niej*; Ty, Boże, w swojej dobroci²⁸⁹⁶ przygotowałeś³⁵⁵⁹ ją dla ubogiego⁶⁰⁰⁰. Ps 74,19; 78,20; 107,9

*lub: lud, rodzina, coś żywego, zastęp zbrojny²⁴¹⁶ - por. 2Sm 2,13

*domyśln.: ziemi z w. 8 lub: w nim - dziedzictwa z w. 9

*lub: w swojej dobroci wzmocniłeś³⁵⁵⁹ ubogiego³⁰⁴¹ - KUL

11. PAN¹³⁶ dał⁵⁴¹⁴ słowo* wielki²²⁷ jest zastęp³⁵⁵⁹ przynoszący¹³¹⁹ dobre wieści⁶⁰⁰⁰.

*lub: wypowiedź, słowo, nakaz, wiadomość⁵⁶² Wj 4,15; 1Sm 18,6;

*hebr.: *caba* - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵ Jr 7,1; 2Tm 3,16

*lub: k.p. ucieszyć dobrą nowiną, ogłaszać (zawienie) jako dobrą nowinę, przynosić wiadomości¹³¹⁹, LXX - euangelizować⁶²⁰⁹⁷ w tekście hebr. imiesłów w rodzaju żeńskim stąd niekiedy: licznym jest zastęp zwiastunek dobrej wieści - por. BP, BW, HCSB

12. Królowie⁴²⁸ zastępów⁶³⁵ uciekną, uciekną⁵⁰⁷⁴; a mieszkanka^{*} domu¹⁰⁰⁴ dzielić²⁵⁰⁵ będzie łupy^{**}.

Joz 10,16; Sdz 5,29-30; Jr 6,2

**lub: miejsce zamieszkania, pastwisko*⁷¹¹⁶, *piękna kobieta (piękność z danego domu)*⁸⁵⁹¹², ***stąp, zdobyć, zysk*⁷⁹⁹⁸

13. Dlaczego^{*} macie odpoczywać⁷⁹⁰¹ między obozowymi^{*} garnkami^{**}, skoro skrzydła³⁶⁷¹ gołębiczy²¹²³ zostały pokryte²⁶⁴⁵ srebrem³⁷⁰¹, a jej pióra⁸⁴ żółtozielonym³⁴²² złotem²⁷⁴².

**part.: jeśli, czy, bądź, ponieważ, lecz, raczej*⁵¹⁸, ***znaczenie niepewne - patik o kształcie haczyka, garnek, mur - Ez 40,43, obrzeża, opłotki, płaskie kamienie paleniska, zagrody dla owiec*

14. Gdy Wszchemogący^{*} rozproszył w niej królów⁴²⁵, była biała jak^{*} śnieg⁷⁹⁴⁹ na górze Salmon^{***}.

Rdz 17,1; 49,15; Wj 6,3; Lb 24,4.14; Obj 1,8

**hebr.: sładaj - uszczemocny, najpotężniejszy; **domysł: ziemi z w 8 lub: w nim - dziedzictwa z w. 9; ***hap.leg.: spadł śnieg*⁷⁹⁴⁹

****góra w pobliżu Sychem - por. Sdz 9,48 rzadko ośmieszona*

15. Góra Boża^{*} to^{**} góra²⁰²² Baszan¹³¹⁶, górą o wielu szczytach^{**} jest góra Baszan^{***}.

**domysł.: to góra Sijon - Ps 132,13-14, hebr. elohim*⁴³⁰ w stopniu najuij. można oddać - potężny stąd: potężna góra to ...

***lub: jest jak - ISV, BB, NET; ***szczyty, wzgórze - Kpl 21,20, zakrakragly wierzchołek*¹³⁸⁶, *****góra na wys. płaskowyżu na wsch. od J.Galilejskiego - dziś Wzgórze Golan - Prut 3,3; Joz 12,4*

16. Dlaczego przyglądacie się zazdrośnie^{*} szczyty¹³⁸⁶ górskie²⁰²², górze^{**}, na której Bóg zaprzagnął¹³⁸⁶ zamieszkać³⁴²⁷. Tak⁶³⁷, JHWH zamieszka⁷⁹³¹ tam na wieki¹⁸⁸⁸.

**hebr.: przyglądać się z wrogością, obserwować zazdrośnie*⁷⁵²⁰

***lub: na górę - AK; ***pragnąć, k.p. znajdować wielką rozkosz*²⁵³⁰

17. Rydwanów^{*} Bożych jest miriady^{**}, tysiące^{**} razy powtórzone^{**}; PAN¹³⁶ pośród nich jak^{*} na Synaju⁵⁵¹⁴, w świętym⁶⁹⁴⁴ świętych^{**}.

**lub: zaprzęg, rydwan, oddział wojska, jeździć (na koniach)*⁷³⁹³

***hebr.: ribbo - dziesięć tysięcy, miriada*⁷²³⁹, ****hap.leg.: ty-siąc*⁵⁰⁵, *powtarzające się tysiące, ogromna, niezliczona ilość*¹⁸⁵⁶⁵

18. Wstąpiłeś⁵⁹²⁷ na wysokość⁴⁷⁹¹, wzięłeś do niewoli⁷⁶¹⁷ jeńców⁷⁶²⁸, przyniosłeś³⁹⁴⁷ dary dla ludzi, także⁶³⁷ dla buntujących^{*} się, którzy mogą^{**} tam zamieszkać⁷⁹³¹ - JH[WH]^{**} Boże.

**lub: k.p. buntować się, być opornym, nieposłusznym*⁵⁶³⁷

***lub: są gotowi - por. WBCPs 69,19¹⁸, ***por. w. 4*⁵⁸⁸⁸ Ef 4,8-10

19. Błogosławiony¹²⁸⁸ PAN¹³⁶, który dzień³¹¹⁷ po dniu³¹¹⁷ niesie^{*} nam dary. Bóg naszym zbawieniem^{**}. Sela⁵⁵⁴².

Wj 15,2; Ps 79,9; Iz 63,9

**lub: k.p. podnosić, nieść - Ne 4,11; Iz 46,3; Za 12,3, tadawać, nieść ładunek*⁶⁰⁰⁶, ***też: codziennie nosi nasze ciężary*

***lub: wybawienie, dobrobyt, pomyślność, zwycięstwo*³⁴⁴⁴

20. Nabył Bóg jest Bogiem ocalenia^{*}, JHWH PAN¹³⁶ wybawia^{**} od śmierci¹⁸⁸⁸.

Ps 142,4;

**hap.leg.: akt ocalenia, wysubodzenie*⁴¹⁹⁰, ***lub: wyjście, ucieczka (od śmierci)*⁸⁴⁴⁴ - tu l.m.: (licznik, kolejnych) ocala

****hebr.: mauw - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, mór*⁴¹⁹⁴

Iz 63,5; J 4,42; 1Kor 10,13; Hbr 2,14; Obj 1,17; 21,3

21. Lecz³⁸⁹ Bóg roztrzaska^{*} głowę⁷²¹⁸ swoich wrógów³⁴¹ i włochaty⁸¹⁸¹ czubek głowy^{**} chodzącego¹⁹⁸⁰ w swoich grzechach^{***}.

Rdz 3,15

**lub: k.g. głowa zranic, przebić, roztrzaskać, zdruzgotać*⁴²⁷²

***lub: cięta, czubek głowy, owłosiona skóra*⁶⁹³⁶, ****przestępstwa, przewinienie, grzech, wina, ofiara za winę*⁸¹⁷

22. PAN¹³⁶ powiedział: Wyprowadzę^{*} ponownie swoich z Baszanu¹³¹⁶, wyprowadzę ich ponownie z głębin⁴⁶⁸⁸ morskich; Lb 21,33; Am 9,1

**lub: k.h. powodować wracanie, przyprowadzić, odnowić*⁷⁷²⁵

23. Aby^{*} twoja stopa²⁷² ich zdruzgotala⁴²⁷² a język³⁹⁵⁶ twoich psów³⁶¹¹ miał²⁴⁸ część^{**} we krwi¹⁸¹⁸ wrógów³⁴¹.

1Krl 9,36; 21,19; 22,38;

**lub: cel, zamysł, aby, z powodu tego że, z myślą o tym*⁴⁶¹⁶

***lub: dział, część, udział*⁴⁴⁸² Ps 58,10; Jr 15,3

24. Widzieli⁷²⁰⁰ Twoje wymarsze^{*}, Boże; wymarsze¹⁹⁷⁹ mego Boga⁴³⁰, mego Króla⁴⁴²⁸ w miejscu świętym^{**}.

Ps 24,7-10; 47,7; Obj 17,14

**lub: marsz, pochód, karawana, grupa podróżująca*¹⁹⁷⁹

***lub: przymiotnikowo - w świętości*⁶⁹⁴⁴ podobnie w. 17

25. Na przedzie idą⁶⁹²³ śpiewacy^{*}, za nimi grający^{*} na instrumentach^{**}, pośród nich grają^{**} dziewczęta⁵⁹⁵⁹.

Wj 15,20; Sdz 11,34; 1Sm 18,6

**dosl.: k.g. (ci co) są śpiewający*⁷⁸⁹¹, ***w: w k.g. w k.p. grać na instrumencie strunowym*⁵⁰⁵⁹, ****lub: grające (na tamburynie)*⁸⁶⁰⁸

26. W zgromadzeniach^{*} błogosławcie Boga, JHWH, wy, którzy pochodzicie^{**} ze źródła^{**} Izraela. *lub: zgromadzenie, chór*⁴⁷²¹, tylko tu i w Ps 26,12

***lub: źródło, zdroj, kryjka*⁴⁷²⁶, *ty, wy, prawdziwi Izraelici (?)*

27. Tam kroczy najmłodszym^{*} Beniamin, panujący^{**} nad nimi, władcy^{**} Judy z dowódcami¹⁸⁸⁸, władcy Zebulona i władcy Neftalego.

**dosl.: młody - w znaczeniu najmniejszy, najmłodszy, nic nie znaczący - Mi 5,1; 1 Sm 9,21; **lub: k.g. panować, rządzić*⁷²⁸⁷

****lub: książę, władca, wysoki urzędnik, naczelnik, dowódca*⁸²⁶⁹

*****hap.leg.: sterta kamieni, metafor: tłum*⁷²⁷⁷, *głosny tłum, dowódca, mówca*³⁸⁴⁵⁶

Sdz 5,14.18; 1Sm 9,21

28. Twój Bóg⁴³⁰ ustanowił^{*} twoją potęgę⁵⁷⁹⁷; wzmacniaj^{**}, Boże, to²⁰⁹⁸ co dla nas uczyniłeś⁶⁴⁶⁶.

Ps 44,4; Iz 26,12

**lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, nakazać, zlecić, wyznaczyć, przekazać dowództwo*⁶⁶⁸⁰, ***k.g. być silnym, zyskiwać przewagę*⁵⁸¹⁰ AK - *umocnij, (te) którą działałeś dla nas*

29. Ze względu na Twoją świątynię^{*} w Jeruzolimie^{**} królowie⁴⁴²⁸ będą przynosić²⁹⁸⁶ Ci dary⁷⁸⁶².

**lub: pałac, świątynia, przybytek*¹⁹⁶⁴ Ps 72,10;

***hebr.: Jeruzalajim*³³⁸⁹ - *nauczanie pokoiu*⁷ Iz 18,7; Ag 2,7

30. Zgrom^{*} zwierzyne²⁴¹⁶ w trzcinnie^{**}, zgromadzenie⁵⁷¹² mocnych⁴⁷ byczków^{*} narodów⁵⁹⁷¹, depczących⁵⁸⁸ kawałki srebra³⁷⁰¹. Rozprosz⁹⁶⁷ narody rozkoszujące się¹⁸⁸⁸ wojną⁷¹²⁸.

**lub: k.g. ganić, napominać, psuć*¹⁶⁰⁵, ***idiom: mieszkawców Egiptu (?) - por. KUL, EIB Ps 68,31*⁵⁸¹ - *por. Ps 106,9, Na 1,4*

****lub: k.h.p. deptać, paść na tward, ukorzyć się - por. Prz 6,3*

*****lub: k.g. rozkoszować się czyniś, znajdować przyjemność*²⁶⁵⁴

31. Przyjdą⁸⁵⁷ dostojnicy* z Egiptu; Kusz⁸⁵⁸ szybko⁸⁵⁹ wyciągnie⁸⁶⁰ swoje ręce³⁰²⁷ do Boga.

*hap.leg.: ambasadorzy, przedmioty z brązu²⁸³¹ Lm 3,41
*tj. Etiopia i być może ziemia midiańska A 3,7 i Lb 12,1³⁵⁶⁸
*lub: k.h. szybko przynosić, poruszać śpiesznie, śpieszyć⁷³²³

32. Śpiewajcie⁷⁸⁹¹ Bogu, królestwa⁴⁴⁶⁷ ziemi. Och, wysławiajcie* PANA¹³⁶, Sela⁵⁵⁴², Ps 100,2

*lub: wystawiać śpiewem przy wórze instrumentów²¹⁶⁷
33. Który przemierza* odwieczne⁸⁶¹ niebios a niebios⁸⁶²; oto wyda On swój głos⁶⁹⁶³, głos potężny⁵⁷⁹⁷.

Pwt 10,14; Ps 29,3-5; 46,6; 148,4;
*lub: k.g. dosiadać, jechać⁷³⁹² tu jako imiesłów - jadący...
*lub: starożytność, początek, prastare czasy⁶⁹²⁴ Iz 30,30
*tj. najwzwyż niebios - por. 2Kor 12,2⁸⁶⁶⁶; Rdz 1,1; Pwt 10,14

34. Uznajcie* potęgę⁵⁷⁹⁷ Boga, Jego majestat* nad Izraelem³⁴⁷⁸ i Jego potęgę w obłokach⁷⁸³⁴.

Ps 29,1; 150,1
*lub: k.g. dać, przyznać, użyć⁵⁴¹⁴, poddać się komus⁴⁶²⁷⁶ Lm 3,30
*lub: dumą, majestatem, wzniesienie się (o morzu), buła¹³⁴⁶

35. Bóg napawa lękiem*, ze swojej świątyni*; Bóg Izraela³⁴⁷⁸, On daje moc⁵⁷⁹⁷ i siłę⁸⁵⁹² swojemu ludowi⁵⁹⁷¹. Bóg niech będzie błogosławiony¹²⁸⁸.

Pwt 10,21; Ps 29,11; Iz 40,29
*lub: k.n. wygotować lek, zdumienie, natchnąć nabożną czcią³³⁷²
*lub: święte miejsce, przybytek, sanktuarium⁴⁷²⁰ - tu w l. m.
- miejsc świętych - por. Wj 26,31-33; Hbr 9,3; 10,19⁸⁶⁶⁶

69 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Lilie”⁸⁶³. Psalm Dawida*. *lub: dla Dawida *tj.ile (-?) - początek słów pieśni, na którą psalm był śpiewany⁷⁷⁹⁹

1. Wybaw* mnie, Boże, bo wody doszły³³⁵ aż do mojego gardła*.

Ps 45,1; 60,1; 80,1;
*lub: k.h. wybawić, ocalić, wyzwolić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷
*metaf.: czynie, że tonę w wodach; *hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵
-gr.: psyche - Lk 12,23⁸⁶⁴ Hi 22,11; Ps 32,6; Lm 3,54; Jon 2,5

2. Grzęźnię* w głębokim błocie¹¹²¹, gdzie nie ma oparcia*⁸⁶⁴; dostałem się w głębie⁴⁶¹⁵ wód i porywa*⁸⁶⁵ mnie płynący strumień⁷⁶⁴¹. Ps 40,2

*lub: k.g. tonąć, zapadać się²⁸⁸³, zamurzać się, utkwic⁸³³²⁰

*lub: oparcie dla stóp, mocna podstawa⁴⁶¹³, *hebr.: przepelnia⁷⁸⁵⁷
3. Zmęczyłem³⁰²¹ się wolaaniem*, moje gardło¹⁶²⁷ jest wyschnięte; słabną*⁸⁶⁶ moje oczy, gdy czekam³¹⁷⁶ na mojego Boga. Ps 6,6; 31,9;

*lub: k.g. wolać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ Ps 38,10;
*lub: k.g. marnieć, dojść do kresu, być zużytym⁴⁶¹⁵ Ps 119,82

4. Ci, którzy mnie nienawidzą⁸¹³⁰ bez przyczyny* są liczniejsi⁷²³¹ niż włosy* na mojej głowie; są potężni¹⁰⁵ ci, którzy mnie niszcza*⁸⁶⁷ - moi wrogowie⁵⁴¹ oddani kłamstwu⁸⁶⁸; muszę zwrócić⁷⁷²⁵ to, czego nie zabrałem¹⁴⁹⁷.

*lub: darmo, bez powodu, za nic, bezcelowo²⁶⁰⁰ Ps 35,19;
*dost.: pojedynczy włos⁸¹⁸⁵ - por. Sdz 20,16; 1Sm 14,45

*lub: k.h. wymiszczyc, unicestwić⁷⁸⁹ J 15,25
***lub: oszustwo, rozczarowanie, fałsz, podstęp, krywdza⁸²⁶⁷

5. Boże, Ty znasz³⁰⁴⁵ moją głupotę*, a moje grzechy* nie są ukryte⁵⁸² przed⁴⁸⁰ Tobą.

*lub: działać bezmyślnie, paplać bezmyślnie⁸²³², głupota²⁰⁰
*lub: wina, przewinięcie, przestępstwo, występki²⁰¹⁹ Jr 16,17

6. Niech nie będą zawstydzeni* przeze mnie ci, którzy na Ciebie czekają*, PANIE!¹³⁶ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, niech nie zostaną upokorzonyi⁸⁶⁹ przeze mnie ci, którzy Ciebie szukają¹²⁴⁵, Boże Izraela³⁴⁷⁸.

Ps 2,12; 8,10; 14,2; 18,30; 25,2-3
*lub: k.g. wstydić się, być zażenowanym, rozczarowanym⁹⁵⁴

*lub: k.g. oczekiwać, k.p. wypatrywać z niecierpliwością⁶⁹⁶⁰
***lub: k.n. zostać zawstydzonym, upokorzonym, zahaibionym³⁶³⁷

7. Bo dla Ciebie znoszę⁵³⁷⁵ pogardę²⁷⁸¹, hańba* okrywa*⁸⁷⁰ moją twarz⁶⁴⁴⁰.

Ps 45,15; Iz 50,6;
*lub: hańba, wstyd, zakłopotanie, zniewaga³⁶³⁹ Jr 51,51
*lub: k.p. zakryć, odziać, rozciągnąć na, ogarnąć, zalać³⁶⁸⁰

8. Stałem się obcy* dla moich braci²⁵¹ i cudzoziemiec* dla synów¹¹²¹ mojej matki⁵¹⁷;

*lub: k.h.o. być odłączonym, obcym, k.g. budzić odrazę²¹¹⁴ Mt 13,55
*lub: cudzoziemski, obcy metaf. nieznanym, nienazwanym²³³⁷

9. Bo gorliwość* o Twój dom pożarła*⁸⁷¹ mnie, a drwiny*⁸⁷² złaczę²⁷⁷⁸ Ciebie spadły na mnie.

*lub: żarliwość, zapal, zazdrość, namiętność⁷⁰⁶⁸ Ps 89,50;
*lub: pożera, k.g. pochłaniać, trawić, wymiszczać, głodzić³⁹⁸
***lub: pogarda, drwina, hańba²⁷⁸¹ J 2,14-16; Rz 15,3

10. Gdy wyplakiwałem* w poście⁶⁶⁸⁵ swoją duszę⁵³¹⁵, stało się to dla mnie hańbą²⁷⁸¹.

*lub: k.g. płakać, płakać gorzko z żalu, k.p. lamentować¹⁰⁵⁸
Ps 35,13; Dn 9,13; 1Kor 7,5

11. Gdy założyłem⁵⁴¹⁴ szatę jako wór* to stałem się dla nich przysłowiem*.

Ps 35,13;
*tj. wór wykonany z włosia koziego - 2Sm 2,10 zakładany jako przejaw żaloby lub dla podkreślenia znaczenia wypowiedzi⁸²⁴²

Rdz 37,34; *hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat, żart⁴⁹¹² Ps 44,14

12. Opowiadają*⁷⁸⁷⁸ o mnie siedzący w bramie* i wyspiewują*⁸⁶⁴ pijący⁸³⁵⁴ sycere⁸⁶⁸¹7941.

*lub: miejsca to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy
*lub: śpiewają szyderczą pieśń⁵⁰⁵⁸ Hi 17,6; 30,9; Jr 24,9

*hebr.: sekar - napój odurzający (piwo?) - por. Prz 20,1⁸⁶⁶; Lk 1,15

13. Ale ja⁵⁸⁹ uznoszę⁸⁷³ modlitwę⁸⁶⁰⁵ do Ciebie, JHWH, w czasie⁶²⁵⁶ Twojej łaskawości*⁸⁷⁴; Boże, wysłuchaj mnie według Twojego wielkiego⁷²³⁰ miłosierdzia*⁸⁷⁵, w wierności⁸⁷⁶ Twojego zbawienia³⁴⁶⁸.

Ps 3,4; Iz 49,8; Mt 6,9; 2Kor 6,2
*lub: przynosić przyjemność, rozkosz, upodobanie, łaskę⁵²²

*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷
*hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

14. Wywidzi⁵³³⁷ mnie z błota²⁹¹⁶, abym się nie zapadł²⁸⁸³; sprawu, bym został wyrwany*⁸⁷⁷ z rąk tych, którzy mnie nienawidzą*, i z wód głębokich⁸⁷⁸ ocal mnie.

Ps 144,7
*lub: k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać; *n.k.n. zostać wyrwanym⁵³³⁷

*lub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰
***metafora mówiąca o byciu w wielkim niebezpieczeństwie

15. Niech nie porwie* mnie strumień⁷⁶⁴¹ wód i nie pochłonie¹⁰⁴ głębina⁶⁸⁸, a studnia** niech nie zamknie³³² nade mną swoich ust.

**dosł.: przepeln*⁷⁸⁵⁷; ***lub: dół, źródło, studnia*⁸⁷⁵ Ps 55,24

16. Odpowiedz⁶⁰³⁰ mi, JHWH, bo dobre jest Twoje miłosierdzie²⁶¹⁷, według Twojej wielkiej⁷²³⁰ litości* zwróc* się ku mnie.

**lub: współczucie, litość, łono (wnętrze)*⁷³⁵⁶ Ps 25,16; 109,21

***lub: k.p. zwracać się ku, mieć się ku, zbliżać się*⁶⁴³⁷

17. Nie zakrywaj* Twojego oblicza⁶⁴⁴⁰ przed swoim sługą*, bo jestem w utrapieniu⁶⁸⁸⁷; śpieszenie** mi odpowiesz⁷⁰³⁰.

**lub: k.h. schować, ukryć*⁵⁶⁴¹; ***hebr.: ebed - sługa, niewolnik, poddany - czciciel Boga*⁵⁶⁵⁰ - por. z aram.: abad - Eza 3,11; Dn 2,4,7

***lub: szybko, błyskawicznie, pędzący bardzo szybko, śpieszenie*⁴¹¹⁸

18. Zbliż⁷¹²⁶ się do mojej duszy⁵³¹⁵ i wybaw* ją, odkup** mnie z powodu⁴⁶¹⁶ moich wrogów.

**lub: k.g. wykupić (jako krewny) odkupić (jako Bóg)*¹³⁵⁰

***lub: k.g. dać okup, ocalić, uwolnić, pozwoić na wykup*⁶²⁹⁹

19. Ty znasz³⁰⁴⁵ moją hańbę²⁷⁸¹, mój wstyd¹³²² i zniewagę*, przed* Tobą są wszyscy³⁶⁰⁵ ci, którzy mnie dreczą⁶⁸⁸⁷.

**lub: hańba, wstyd, zakłopotanie, zniewaga*³⁶³⁹; ***coś, co rzuca się w oczy, przewlekle, z pewnej odległości, przed*⁵⁰⁴⁸

20. Hańba²⁷⁸¹ złała* moje serce³⁸²⁰, jestem chory⁵¹³⁶; oczekiwałem⁶⁹⁶⁰ na współczucie**, ale go nie było; i na pocieszających**, ale mnie znalazłem⁴⁶⁷².

Hi 42,11; Ps 142,4; Iz 51,19

**lub: k.g. rozbić, rozdzierać gwałtownie, kruszyć, gasić*⁷⁶⁶⁵

***lub: k.g. okazywać żal, współczucie, litość, ubolewać*⁵¹¹⁰

***lub: k.p. pocieszać, k.n. ulitować się, odczuć ulgę, smuć się*⁵¹⁶²

21. Zamiast pokarmu¹²⁶⁷ dali mi żółć*, a w moim pragnieniu, napoiłi⁸²⁴⁸ mnie octem²⁵⁵⁸.

**lub: jad węży - Pwt 32,33; Hi 20,16, gorzkie trujące ziolo - Pwt 29,17; Lm 3,19, żółć, trucizna*⁷²¹⁹ Mt 27,34; Mk 15,36

22. Niech ich stół⁷⁹⁷⁹ przed nimi* stanie się dla nich sidłem*, a ich pomyślność** – pułapką³⁹⁵⁹.

**lub: przed obliczem*⁶⁴⁴⁰ Ps 35,4; Rz 11,9; 1Tes 5,3

***lub: pułapka na ptaki, sidło, potrzask, metafora sprawca nieszczęścia*⁶³⁴¹; ***pomyślność, pewnia, bezpieczeństwo, pokój, przynęta*⁷⁹⁶⁵; ****przynęta umieszczona w pułapce*¹⁷⁰

23. Niech zaćmia²⁸²¹ się ich oczy⁵⁸⁶⁹, aby nie widzieli*, i spraw³⁸, by ich biodra⁴⁹⁷⁵ wciąż drżały³⁶⁸.

Iz 6,10; Ez 29,7; Dn 5,6; Rz 11,10

**metaf.: spraw, aby nic nie widzieli; **tryb rozkazujący*

***drżenie bioder (łędźwi) to metaf. niepewności i słabości*

24. Wylej* na nich swoje oburzenie** i niech dosięgnie³³⁸¹ ich żar*** Twojego gniewu**.

**tryb rozkazujący*⁸²¹⁰; ***lub: gniew*²¹⁹⁵; ***tryb rozkazujący

***drżenie bioder (łędźwi) to metaf. niepewności i słabości*

25. Niech ich obozowisko* będzie spustoszone⁸⁰⁷⁴, w ich namiotach** niech nikt nie mieszka⁴⁴²⁷.

Ps 79,6; Ez 21,31; So 3,8

lub: obóz, obozowisko chronione murem*²⁹¹⁸; ***por. Ps 27,5

26. Bo prześladowają* tego, którego Ty uderzyłeś** i rozpowiadają⁶⁰⁸ o bólu** tego, którego przebiłeś***.

2Km 28,9; Iz 53,4; Za 1,15

**lub: k.g. dręczyć, ścigać, piłnić śledzić*⁷²⁹¹; ***k.h. razić, uderzyć, pokonywać, ujarzamiać*⁵²²¹; ****smutek, ból*⁴³⁴¹; *****zranienie*⁴⁹¹

27. Dodaj* winę** do ich winy** i niech nie chodzą*** w Twojej sprawiedliwości**.

**tryb rozkaz.*³⁴¹⁴; ***lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość*⁵⁷⁷¹; ****k.g. wchodzić, iść, wkrazać, dostąpić, być wliczonym; ****prawość*⁶⁶⁶⁶

28. Niech zostaną wymazani* ze zwoju żyjących** i niech nie będą zapisani³⁷⁸⁹ ze sprawiedliwymi⁶⁶⁶².

Wj 32,32; Mi 3,16; Flp 4,3; Obj 3,5; 22,19

**lub: k.n. zostać startym, wymazanim, wymiszczonym*⁶²²⁹

***zwoj żyjących zawiera imiona wszystkich żyjących ludzi*

29. Ja natomiast jestem utrapiony* i zbołały**, niech Twoje zbawienie³⁴⁴⁴, Boże, podniesie** mnie.

**lub: biedny, utrapiony, słaby, nędzny, skromny*⁶⁰⁴¹ Ps 70,5

***lub: k.g. cierpieć ból zarówno duchowy, jak i fizyczny*³⁵¹⁰

30. Będę chwalił¹⁹⁸⁴ imię⁸⁰³⁴ Boga pieśnią*, będe¹⁰ Go wywyższał** dziękczynieniem**.

**lub: pieśń, oda, hymn*⁷⁸⁹² Kpl 22,29; Ps 34,3; 100,4

***lub: k.p. sprawić wzrost, czynić wielkim, potęgny, wywyższać*¹⁴³¹; ****wyznanie, chwala, dziękczynienie*⁸⁴²⁶

31. I będzie to miłe³¹⁹⁰ dla* JHWH bardziej niż wół⁷⁹⁴ lub cielec³⁸⁸ rogaty⁷¹⁶⁰ z rozdzielonymi⁶⁵³⁶ kopytami.

Ps 50,13-14,23; 1Tes 5,18; Hbr 13,15; 1P 2,5

**lub: k.g. cieszyć się, radować się, być miłym dla*³¹⁹⁰

***tryb: młody wół, byk*⁶⁴⁹⁹

32. To oglądają⁷²⁰⁰ pokorni* i będą się radować*, ożyją²⁴²¹ serce³⁸²⁴ szukających¹⁸⁷⁵ Boga.

**lub: biedny, pokorny, udręczony, słaby, cichy*⁶⁰³⁵ Ps 22,26;

***lub: być zadowolonym, radować się, unosić się radością*⁸⁰⁵⁵; *promienieć*⁸⁸⁹⁴¹ - por. Ps 40,16; 45,8; 46,4 Ps 34,2

33. JHWH bowiem wysłuchuje⁸⁰⁸⁵ ubogich* i nie gardzi⁶⁵⁸ swoimi więźniami**.

**lub: ktoś będący w potrzebie, cierpiący ucisk, potrzebujący pomocy, określenie najmniejszej warstwy społecznej*⁶⁴; ***k.g. gardzić, traktować z pogardą*⁹⁵⁹; ****więźnia, jeniec, niewolnik*⁶¹⁵

34. Niech Go chwala* niebiosa⁸⁰⁶⁴ i ziemia⁷⁷⁶, morze i wszystko, co się w nich porusza⁷⁴³⁰.

**lub: k.p. chwalić się, wygłosić pochwałę, chlępić się*¹⁹⁸⁴

35. Bóg bowiem⁵⁸⁸ wybawi* Syjon** i odbuduje miasto Judy³⁰⁶³, będą tam mieszkać³⁴²⁷ i posiadają** tę ziemię.

Ps 51,18; 147,2

**lub: k.h. wybawić, ocalić, uwolnić, dać zwycięstwo*³⁴⁶⁷

***tryb: „hanielca”⁶⁷²⁶ słowo odnosi się do Jerozolimy - 2 Sm 5,7, uzgórza świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy - Ps 69,35*

****lub: objąć w posiadanie, zająć*³⁴²³ Iz 44,26

36. Także i potomstwo Jego sług* obejmie ją w posiadanie** i zamieszkają w niej ci, którzy miłują¹⁵⁷ Jego imię⁸⁰³⁴.

Ps 102,28; Iz 65,9

**hebr.: ebed - sługa, niewolnik, poddany - czciciel Boga*⁵⁶⁵⁰

***lub: k.g. odziedziczyć, otrzymać, objąć w posiadanie*¹⁵⁷

70 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. *Psalm* Dawida. Dla przypomnienia^{*}. Ps 38,1

^{*lub: przy ofierze pamiątkowej²¹⁴² - Kpl 2,2,9,16; Lb 5,26}
1. Boże, wyrwij^{*} mnie; JHWH, pośpiesz^{*} mi na pomoc⁶⁰⁶.

^{Ps 22,20; 38,22}

^{*lub: k.h. wyratować, odzyskać, wyzwolić, odebrać, wyrwać⁵³³⁷}

^{**k.g. śpieszyć²³⁶³ - tr. rozkaz; ***lub: pomocy moja, pośpiesz! - AK}
2. Niech się zawstydzą⁶⁵⁴ i zarumienią^{*} ci, którzy szukają¹²⁴⁵ mojej duszy⁵³¹⁵; niech zostaną odciągnięci³³⁶ w tył²⁶⁸ i upokorzeni³³⁶ ci, którzy pragną²⁶⁵⁵ mojej krzywdy⁷⁴⁵¹.

^{*lub: k.g. być zmieszonym, wstydić się, metaf. rumienić się²⁶⁵⁹}

^{**lub: k.n. zostać zawróconym, odciągniętym, odpechniętym⁵⁴⁷²}

^{***lub: k.n. zostać uprąwionym w zakłopotanie, upokorzonym³⁶³⁷}

3. Niech się cofną⁷²⁵ z⁶¹¹⁸ powodu⁵⁹²¹ swojej hańby^{*} ci, którzy mówią⁵⁵⁹: Ha^{**}, ha! Ps 35,21;

^{*lub: wstąpi³²², **wyrażenie radości - Iz 46,16, radości złośliwej - Ez 25,3, rżenie konia - Hi 39,25¹⁸⁸⁹182140}

^{Ps 40,15}

4. Niech się weselą⁷⁹⁷ i radują^{*} w Tobie wszyscy⁶⁰⁶⁵, którzy Cię szukają¹²⁴⁵; niech ci, którzy miłują¹⁵⁷ Twoje zbawienie^{*}, mówią⁵⁵⁹ stale⁸⁵⁴⁸; Niech Bóg będzie wywyższony³⁶⁶¹!

^{*lub: być zdumionym, radować się, unosić się radością⁸⁰⁵⁵}

^{promienie¹⁸⁸⁴¹ - por: Ps 40,16; 45,8; 46,4; **hebr.: jeszua³⁴⁴⁴}

^{***k.g. stać się wielkim, wywyższonym¹⁴³¹}

^{Ps 35,27; 77,13}

5. Ja natomiast jestem nędzny⁶⁰⁴¹ i ubogi^{*}, Boże, pośpiesz^{*} mi na pomoc⁵⁸²⁸! Ty jesteś tym, który mnie wyzwala^{**}; JHWH, nie zwlekaj⁶⁰⁶⁶.

^{**tryb rozkazujący²³⁶³}

^{Ps 40,17; 140,1}

^{*lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, nędza³⁴}

^{***lub: k.p. doprowadzić w bezpieczne miejsce, wyzwolić, zostać wyzwolonym, wysłiznąć się⁶⁴⁰³, ***k.p. opóźnić się³⁰⁹}

71 W Tobie, JHWH, pokładam ufność^{*}, niech nigdy³⁶¹ nie będę zawstydzony⁶⁰⁶¹!

^{*lub: k.g. zaufać, szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć nadzieję (w Bogu)²⁶²⁰, **tu jako rzecz - długotrwałość, starożytność, odwieczność, przyszość, jako przym. wiecznie, na zawsze⁵⁷⁰⁹, ***k.g. być rozczarowanym⁹⁵⁴}

^{Ps 25,20}

2. W swojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶ wyrwij⁺ mnie i wyzwól⁶⁴⁰³; nakłoń ku mnie swojego ucha i wybaw^{*} mnie. ^{*lub: k.p. wyzwolić, ogłotocić, zhipić⁵³³⁷}

^{**lub: k.h. wybawić, ocalić, wyzwolić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷}

3. Bądź dla mnie skałą⁶⁶⁹⁷, schronieniem⁴⁵⁸³ do którego zawsze⁸⁵⁴⁸ będę mógł wkroczyć^{*}. Przykazałeś⁶⁶⁸⁰, aby mnie wybawiono³⁴⁶⁷, bo Ty jesteś moją ścianą skalną³⁶¹ i twierdzą³⁶⁶⁶.

^{*lub: k.g. iść, wchodzić, przychodzić, dostąpić, wkroczyć⁹³⁵}

^{**tj. pionowa lub stroma skała, klif, urwisko⁵⁵⁵³}

^{Ps 17,6}

^{***słowo odnosi się do trudno dostępnymi miejsc górskich i miejsc gromadzenia zapasów na wojnę⁴⁶⁸⁶ - 1Sm 22,4,5 - Masada (?)}

4. Mój Boże, wyzwól⁶⁴⁰³ mnie z ręki niegodziwego^{*}, z ręki czyniącego zło⁵⁷⁶⁵ i tego, kto ciemniży²⁵⁵⁶. ^{*lub: winny, niegodziwy, przestępczy⁷⁵⁶³}

5. Ty bowiem jesteś moją nadzieją^{*}, JHWH PANIE¹³⁶, moją ufnością⁶⁰⁶ od młodości⁵²⁷.

^{**hebr.: tiqua^{*} - nadzieja, oczekiwanie⁸⁶¹⁵ szmur - Joz 2,18}

^{*lub: zaufanie, ufność, miejsce ucieczki⁴⁰⁰⁹}

^{Ps 39,7; Jr 17,13}

6. Na Tobie wspieram⁵⁵⁶⁴ się już od wyjścia z łona^{*}, Ty mnie odciąłeś¹⁴⁹¹ od wnętrza^{*} mojej matki¹⁷; w Tobie zawsze⁸⁵⁴⁸ jest moja chwala³⁶⁶.

^{Ps 22,9-10; Iz 46,3}

^{*lub: brzuch, łono, ciał, metaf. głębinę Szeolu⁹⁹⁰, **narządy wewnętrzne, wnetrzności, brzuch, łono, siedziba emocji⁴⁵⁷⁸}

^{***lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶}

7. Dla wielu²²⁷ jestem jakby znakiem^{*}, lecz Ty jesteś moim potężnym³⁶⁶ schronieniem³⁶⁶.

^{*lub: dziu, znak, cud⁷⁴¹⁵⁹, **kryjówka⁴²⁶⁸}

^{Iz 8,18; 1Kor 4,9}

8. Niech moje usta⁶³¹⁰ zostaną napełnione⁴³⁹⁰ Twoją chwałą⁸⁴¹⁶, Twoją wspaniałością^{*} każdego dnia³⁶⁶. ^{*lub: przez cały dzień}

^{Ps 35,28;}

^{*lub: piękno, świętność, chwala, cześć, chluba⁸⁵⁹⁷}

^{Ps 63,5}

9. Nie odrzucaj^{*} mnie w czasie starości²²⁰⁹; nie pozostaw³⁶⁶ mnie, gdy ustanie³⁶¹⁵ moja siła,

^{*lub: k.h. rzucić, wyrzucić, zrzucić, strącić⁷⁰⁹³}

^{Iz 46,3}

^{**lub: k.g. pozostawić, sprzeniewierzyc się, zniechęcić, odejść⁶⁵⁸⁰}

10. Moi wrogowie³⁴¹ bowiem mówią przeciwko^{*} mnie^{*}, a ci, którzy cychają⁶⁰⁶ na moją duszę⁵³¹⁵, wspólnie³¹⁶² się naradzają⁶⁶⁶⁶.

^{*lub: o mnie; **k.g. śledzić, obserwować, czekać na³¹⁰⁴}

^{***lub: k.n. wymieniać się radami, naradzać się, namawiać³²⁸⁹}

11. Mówiąc: Bóg go opuścił⁵⁸⁰⁰, ścigajcie⁷²⁹¹ go i złapcie^{*}, bo nie ma³⁶⁹ nikogo, kto by go wyzwolił³⁶⁶. ^{*lub: brać, porwać, zatrzymać²⁶¹⁰}

^{Ps 3,2}

^{*lub: k.h. odebrać, wyrwać, wyzwolić, odzyskać⁵³³⁷}

12. Boże, nie bądź daleko⁷³⁶⁸ od mnie; mój Boże, pośpiesz^{*} mi na pomoc⁵⁸³³. ^{Ps 70,5}

^{*lub: tryb rozkaz. - k.g. śpieszyć się, k.h. przychodzić szybko²³⁶³}

13. Niech się zawstydzą^{*} i zginą^{**} przeciwnicy⁷⁸⁵³ mojej duszy⁵³¹⁵, niech się okryją hańbą⁶⁰⁶⁶ i wstydem⁶⁰⁶⁶ ci, którzy szukają¹²⁴⁵ mojej krzywdy⁷⁴⁵¹. ^{Ps 70,2; 71,24}

^{*lub: k.g. być zażenowanym, rozczarowanym, wstydić się⁹⁵⁴}

^{**lub: k.g. marnieć, dojść do kresu, być zużytym³⁶¹⁵}

^{***lub: drwina, pogarda, hańba²⁷⁸¹, ***zniewaga, hańba³⁶³⁹}

14. Ja natomiast wciąż będę ufał^{*} i pomnożę^{*} wszelką³⁶⁰⁵ Twoją chwałę⁸⁴¹⁶. ^{Ps 84,4; 130,7}

^{*lub: k.p. oczekiwać wytrwale, ufać, mieć nadzieję³¹⁷⁶}

^{*lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić więcej³²⁵⁴}

15. Moje usta ogłaszają^{*} będą Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ przez cały dzień³¹¹⁷ i Twoje zbawienie⁸⁶⁶⁸, choć nie znam³⁰⁴⁵ ich miary³⁶⁶.

^{*lub: k.p. ogłaszać, opowiadać, powtarzać, policzyć dokładnie⁵⁶⁰⁸}

^{**dost.: liczba, numer - tu w l.mn.⁵⁶¹⁵ - hap.leg.}

^{Ps 35,28; 40,5}

16. Przyjdę⁹³⁵ w potęgę^{*} JHWH PANIA³⁶, będę wspominał³⁶⁶ tylko⁹⁰⁵ Twoją sprawiedliwość³⁶⁶. ^{*lub: siła, moc, dzielność¹³⁶⁹; ***prawość⁶⁶⁶⁶}

^{*lub: przypomnieć, wspomnieć, pamiętać, odnotować²¹⁴²}

17. Boże, uczyleś³⁹²⁵ mnie od mojej młodości²⁷¹ i aż dotąd ogłaszam^{*} Twoje cudowne^{**} dzieła.

Pwt 4,5; 6,7; Ps 9,1; 40,5; 2Tm 3,15

^{*lub: k.h. ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać, informować⁵⁰⁴⁶.}
^{będę ogłaszać - AK; **lub: k.n. niezwykłe, zdumiewające, niezrównane, nadzwyczajne, trudne do pojęcia (dzieła)⁶³⁸¹}

18. Również¹⁵⁷¹ do starości²²⁰⁹ i siwizny^{*} nie opuszczaj⁵⁸⁰⁰ mnie, Boże, dopóki o Twoim ramieniu^{**} nie oznajmię⁵⁰⁴⁶ temu pokoleniu^{***} i każdemu przychodzącemu^{****} o Twojej potędze¹³⁶⁹.

Ps 22,30-31; 78,4,6

^{*lub: hendiadys - do siwej starości; **ramię to symbol siły}
^{***lub: generacja, okres, wiek, pokolenie, siedziba, czas życia¹⁷⁵⁵}
^{****tu o przyszłym potomstwie (?) - por. Rdz 6,4; 16,2; Zt 22,13}

19. Twoja sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶, Boże, sięga aż do wyżyn^{*} nieba, uczyniłeś wielkie rzeczy^{**}; Boże, któż jest podobny^{***} do Ciebie? Wj 15,11;

^{*lub: wysokość, wzniesienie, wyniesienie⁴⁷⁹¹}

^{**lub: uczyniłeś (ją, sprawiedliwość) wielką¹⁴¹⁹ - AK, tu Lmn.}

^{***lub: taki jak Ty - według tego jak, jako, jak gdyby, kiedy³⁶⁴⁴}

20. Ty, który sprawiłeś, że doświadczyliśmy^{*} wiele⁷²⁷ trudności⁶⁸⁶⁹ i nieszczęścia⁷⁴⁵¹, ponownie^{**} przywrócisz^{***} mnie do życia²⁴²¹ i ponownie^{****} podniesiesz⁵⁹²⁷ mnie z głębin ziemi⁶⁶⁶.

^{*wy ketiv - liśny, wy qere - lem; **lub: k.h. spowodować zobaczyć, upatrywanie, oglądać⁷²⁰⁰, **czy ponownie - WBC Ps 71,20¹;}
^{***głębin ziemi to synonim Sheolu⁷⁵⁸⁵}

Ps 85,6; Oz 6,1-3

21. Pomnożysz^{*} moją wielkość^{**} i otoczysz⁴³⁷ mnie opieką.

Ps 86,17; Iz 12,1; 49,13

^{*lub: k.h. czynić liczny, mieć wiele, zwiększać, pomnożyć⁷²³⁵}

^{**lub: obdarzać honorami⁵¹⁸⁵ - Est 6,3, wielkość¹⁴²⁰}

22. A ja na harfie^{*} będę wysławiał^{**} Ciebie i Twoją wierność⁵⁷¹, Izraelu³⁴⁷⁸; będę Ci grał na cytrze^{***}, Święty Izraela³⁴⁷⁸!

Ps 16,10; 89,19;

^{*lub: harfa, lutnia, kilara, instrument muzyczny⁵⁰³⁵}

^{**lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać³⁰³⁴}

^{***lub: wystawiać śpiewem przy wotrze instrumentów²¹⁶⁷}

^{****tj. instrument szarpany, lira³⁶⁵⁸}

Ps 33,2; 43,4; Mk 1,24

23. Rozradują^{*} się moje wargi, gdy będę Ci śpiewał²¹⁶⁷, i moja dusza, która odkupiłeś^{**}.

^{*lub: k.p. wydać okrzyk (radości, pochwały)⁷⁴⁴²}

^{**lub: k.q. dać okup, ocalić, wyzwolić, pozwolić na wykup⁶²⁹⁹}

24. Również mój język będzie głosił^{*} przez cały dzień^{**} Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶, bo odkryli się wstydem⁹⁵⁴ i hańbą²⁶⁵⁹ ci, którzy szukają¹²⁴⁵ mojej krzywdy^{***}.

Ps 35,28; 71,13

^{*lub: k.q. wypowiadać, rozważać, czytać szeptem, rozmyślać¹⁸⁹⁷}

^{**lub: każdego dnia; ***zło, niedola, krzywda, udręka⁷⁴⁵¹}

72 Salomonowy^{*}. Boże! Daj królowi swoje rozstrzygnięcia^{**} i swoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ synowi¹¹²¹ króla⁴⁴²⁸.

Kpł 18,5; Pwt 4,5-8;

^{*lub: dla Salomona - por. u 20}

Ps 19,9; 119,75;

^{**lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie, sprawiedliwość, przywilej, wyrok, prawda, szlachność w sądzie⁴⁹⁴¹}

Rz 11,33

2. Będzie sędził^{*} Twój lud⁵⁹⁷¹ w sprawiedliwości^{**}, a Twoich ubogich^{***} zgodnie z prawem⁴⁹⁴¹.

Iz 9,7; 11,2-5; 32,1

^{*lub: k.q. pełnić funkcje sędziego, wydawać wyrok, bronić jakiejś sprawy, wymierzać sąd¹⁷⁷¹, ***prawości⁶⁶⁶⁴}

^{****lub: biedny, utrapiony, słaby, nędzny, skromny⁶⁰⁴¹}

3. Góry przyniosą⁵³⁷⁵ ludowi⁵⁹⁷¹ pokój^{*}, a górki^{**} sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶.

Iz 11,9; 52,7; 55,12

^{*lub: pomyślność, pewnia, bezpieczeństwo, pokój, przyjaźń⁷⁹⁶⁵}

^{**meton.: niech ludzie żyją w pokoju i cieszą się sprawiedliwością}

4. Będzie sędził^{*} ubogich⁶⁰⁴¹ z ludu⁵⁹⁷¹, wyba-
wili³⁴⁶⁷ synów potrzebujących^{**}, a zgniecie^{***}
tego, co ciemięży^{****}.

Ps 109,31; Iz 11,4

^{*lub: k.q. zarządzać, rozstrzygać spór, sprawować sąd, oczyszczać z zarzutów, karać³¹⁹⁹, **określ. najniższej warstwy społecznej⁶²⁴,}

^{***k.p. zdruzgotać, zgnębić¹⁷⁹², ****k.q. uciskać, wymuszać⁶²³¹}

5. Będą się bali^{*} ciebie, jak długo⁵⁹⁷³ trwać
będzie słońce przed obliczem⁶⁴⁴⁰ księżycy^{**},
z pokolenia na pokolenia¹⁷⁵⁵.

1Sm 12,18; Ps 89,36

^{*lub: k.q. być przyjętym czcni, szanować³³⁷², **por. AK - Ps 72,5}

6. Zstąpi³³⁸¹ jak deszcz⁴⁹⁰⁶ na skoszoną trawę¹⁴⁸⁸, jak ulewny deszcz⁷²⁴¹ nawadniający^{*} ziemię.

^{*lub: kapanie, nasiąkanie, kropla, namoczenie²²²²}

7. Za jego dni³¹¹⁷ zakwitnie sprawiedliwy⁶⁶⁶² i będzie obfity⁷²³⁰ pokojem^{*}, dopóki⁷⁰⁴ nie zabraknie^{**} księżycy³³⁹⁴.

^{*lub: użyć, znosić¹⁰⁹⁷}

^{**lub: pomyślność, pewnia, bezpieczeństwo, pokój, przyjaźń⁷⁹⁶⁵}

8. Będzie panował^{*} od morza³²²⁰ do morza^{**}, i od rzeki^{***} aż po krańce⁶⁵ ziemi⁷⁶.

^{*lub: k.q. panować, rządzić, podporządkowywać, udeptywać⁷²⁸⁷}

^{**tj. od Morza Martwego do Śródziemnego - Am 8,12; Za 9,10}

^{***tj. Eufrat (?) - Rdz 15,18; 31,21 lub rzeka z Syjonu - Ps 46,5; Ez 47}

9. Przed obliczem⁶⁴⁴⁰ jego upadną^{*} mieszkańcy^{**} pustyni³⁹¹ i jego wrogowie³⁴¹ będą licza³⁸⁹⁷ proch⁴⁰⁸³.

Ps 22,29; Iz 49,23; Mi 7,17

^{*lub: kłaniać się, zginać się, kulic się, pochylać się³⁷⁶⁶}

^{**tj. dzikie zwierzęta mieszkające na pustyni lub dzikie plemiona zamieszkujące pustynie⁶⁷²⁸ - por. Ps 74,14; Iz 13,21; Jr 50,39}

10. Królowie Tarsisz^{*} i wysp przyniosą^{*} dary⁴⁵⁰³, królowie Sebej^{**} i Saby³⁹⁸ złożą daninę.

^{*tj. fenickie miasto handlowe przy ujściu rzeki Gwadalkiwiru w płd.-zach. Hiszpanii (?)⁸⁶⁵⁹, **królestwo w płd. Arabii (Saba) stające ze złota, wonności i kadzidła⁷⁶¹⁴ - Iz 60,6; Jr 6,20; Ez 27,22; ***królestwo na terenie dzisiejszego Jemenu lub kolonia Sebej w Afryce Północnej - por. Rdz 10,7; Iz 43,3; Jl 4,8; 1Krn 1,9}

11. I oddadzą mu pokłon^{*} wszyscy³⁶⁰⁵ królowie⁴⁴²⁸; będą mu służyć^{**} wszystkie narody¹⁴⁷¹.

^{*lub: k.h.p. padać na hwarz, oddawać pokłon⁷⁸¹²}

^{**lub: k.h. k. truć się, pracować, służyć}

Iz 49,22-23

12. Wyzwoli⁵³³⁷ bowiem ubogiego^{*}, gdy zawoła^{**} o ratunek^{***}, i nędznego^{***}, który nie ma pomocy^{****}.

Hi 29,12-17; Ps 70,5

^{*lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, udręca³⁴}

^{**lub: k.p. krzyczeć, wołać o pomoc⁷¹⁶⁸, ***biedny, wzręczony, słaby, pokorny, skromny, nędzny⁶⁰⁴¹, ****(dla którego) nie ma...}

13. Zmiluje* się nad biedakiem** i potrzebu-
jącym⁴⁴ i wyzwoli¹⁰⁰ dusze potrzebujących⁴⁴.
*lub: k.q. litować się, okazywać miłosierdzie, spoglądać li-
ścieńwie na²³⁴⁷; **marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰; **k.h. ocalić;
wyzwolić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷ Prz 19,17; 28,8

14. Wykupi¹⁵⁵⁰ ich dusze⁵³¹⁵ od ucisku¹ i gwał-
tu¹, bo ich krew¹⁸¹⁸ będzie kosztowna¹⁰ w je-
go oczach⁵⁸⁶⁹. 1Sm 26,21; 1Krl 1,29; 2Krl 1,13; Ps 45,8; 49,15

*lub: rana, krzywda, ucisk, podstęp, oszustwo⁸⁴⁹⁶; **gwałt,
krzywda, okrucieństwo, przemoc²⁵⁵⁵; **k.q. być cennym³³⁶⁵

15. I będzie żył²⁴²¹, i dadzą⁵⁴¹⁴ mu złoto²⁰⁹¹
z Szeby¹; nieustannie⁸⁵⁴⁸ będą się za niego
modlić¹ i codziennie¹ mu błogosławić¹²⁸⁸.
*por. u 10⁶⁶; **lub: k.hp. ustawiać się, modlić⁶⁴¹⁹; **cały dzień

16. I będzie obfitość¹ zboża¹²⁵⁰ w ziemi¹⁷⁶ na
szczytach gór, jego plon¹ zaszumi jak Li-
ban¹, a mieszkańcy miast⁵⁸⁹² zakwitną⁶⁶⁹²
jak trawa⁶²¹² ziemi⁷⁷⁶. Hi 5,25; Ps 104,16

*hap.leg.: obfitość, pełnia, mnogość⁶⁴⁵¹, część, przydział, ka-
wałek⁸⁷⁴⁶⁷; .gdy się wrzuci garść zboża do ziemi na... - BG, KJV
*lub: owoc (ziemi, tona)⁶⁵²⁹, nagroda¹⁹⁷⁵⁴; **metaf. odnoszą-
ca się do szumu potężnych lasów cedrowych na Libanie - Ps 92,12

17. Niech jego imię* trwa na wieki⁵⁷⁶⁹ przed
obliczem⁶⁴⁴⁰ słońca⁸¹²¹, niech wzrasta¹ jego
imię⁸⁰³⁴; niech błogosławią¹ sobie w nim
wszystkie narody¹⁴⁷¹, i niech nazwą go szcze-
śliwym⁸³³. Wj 3,15; Ps 89,36; 135,13; Łk 1,48

*tj. imię reprezentuje charakter i autorytet⁸⁰³⁴; **lub: k.n. cią-
gnąć (robić dalej), wzrastać, szerzyć¹²¹⁵; niech ma następców
jego imię - EIB; **k.hp. błogosławić sobie¹²⁸⁸

18. Błogosławiony¹²⁸⁸ niech będzie JHWH
Bóg, Bóg Izraela, który sam* jeden* czyni⁶²¹³
cuda¹. Hi 9,10; Ps 86,10; 136,4

*lub: tylko, sam⁹⁰⁵; **lub: k.n. niezwykłe, zdumiewające,
niezrównane, nadzwyczajne, trudne do pojęcia (dzieła)⁴³⁸¹

19. I błogosławione¹²⁸⁸ na wieki imię⁸⁰³⁴ Jego
chwały¹; niech cała ziemia⁷⁷⁶ zostanie nap-
pełniona⁴³⁹⁰ Jego chwałą³⁵¹⁹. Amen¹, amen¹.

*lub: cześć, godność, szacunek²⁵¹⁹ Ne 8,6; Dn 2,20
*lub: naprawdę, istotnie, godnie wiary, niech tak będzie⁵⁴³

20. I tu zakończy³⁶¹⁵ się modlitwy Dawi-
da¹⁷³, syna¹²¹ Jessego¹. **hebr.: jisa³⁴⁴⁸ „posiadam”
hebr.: lepilla¹⁸⁶⁰⁵ - modlitwa - por. Ps 17,1 2Sm 23,1; Iz 11,1,10

73 Psalm Asafa*. Doprawdy* Bóg jest
dobry²⁸⁹⁶ dla Izraela; dla tych, którzy
są czystego¹²⁴⁹ serca³⁸²⁴. Pwt 7,7; 9,1-5; Mt 5,8

*lub: dla Asafa⁶²³ „ten, który gromadzi”; **o jakże, zaiste⁸⁸⁹

2. Ale moje nogi o mało⁴⁵⁹² się nie potknę-
ły*, omal nie poślizgnęły¹ się moje kroki⁸³⁸;
*lub: ugiąć, skrócić⁵¹⁸⁶; **dost.: k.q. rozlały⁸²¹⁰

3. Bo zazdrościliśmy* chępliwym¹, widząc⁷²⁰⁰
pomyślność⁷⁹⁶⁵ niegodziwych⁷⁵⁶³. Ps 37,1; Prk 3,31;
*lub: k.p. być zawistnym, być gortuiwym⁷⁰⁶⁵ Jr 12,1; Jz 4,5
**lub: k.q. jaśnieć, chęplić się, wynosić się, k.hp. szaleć¹⁹⁸⁴

4. Nie mają bowiem bólów* aż do śmierci⁴¹⁹⁴,
i tłuście¹ jest ich ciało¹⁰⁰. Hi 21,23-24

*lub: więz, więzy, skawcz, ból²⁷⁸⁴; **gruby, tłusty, obfity, bujny¹²⁷⁷
***por. ciało - Ps 72,4, ludzie męjni, wysoka ranga¹⁹³ - 1Krl 24,15

5. Nie doznają trudu* ludzkiego¹ ani nie
są porażeni* przez chorobę¹ jak²⁹⁷³ inni lu-
dzie¹. **hebr.: adam¹²⁰ - tu: l.poj. - por. Ps 4,2*

*lub: móżól, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywda⁵⁹⁹⁹
**dost.: człowieka⁵⁸²; **k.p. być porażonym Hi 21,4,9

6. Dlatego pycha* służy im jako naszyjnik¹
i okryci⁵⁸⁴⁸ są okrucieństwem¹ jak szata⁷⁸⁹⁷.
*lub: duma, majestat, wzniesienie się (o morzu), buta¹⁵⁴⁶

*lub: k.q. upiększać za pomocą ozdoby⁶⁴⁵⁹ - tylko tu i Pwt 15,14
***lub: gwałt, krzywda, okrucieństwo, przemoc²⁵⁵⁵

7. Ich oko⁵⁸⁶⁹ wyłupiaste* od tłuszczu¹⁴⁵⁹; ma-
ją więcej* niż serce mogłoby sobie wyobra-
zić¹. **dost.: k.q. wychodzić, iść naprzód, podążyć do³¹⁸

*lub: przekroczyć, rozmnożyć, przejść ponad⁵⁶⁷⁴ Jr 5,28
**hebr.: maskil - wyobraźnia, obraz, oszczędz, bożek⁴⁹⁰⁶

8. Szydzą* i mówią¹⁶⁹⁶ złośliwie¹, o ucisku¹
mówią wyniośle⁷⁹¹. Ps 17,10; Pr 6,17;

*hap.leg.: kpić, szydzić, drwić⁴¹⁶⁷; **zło, udręka, niedola,
krzywda, przeciwność losu, zły⁷⁴⁵¹ 2P 2,10; Jud 1,16

9. Swoje usta ustawiają* na niebiosach¹,
a ich język będzie chodził¹⁹⁸⁰ po ziemi. Obj 13,6
*lub: ustanawiać, mianować³⁸⁷¹ - por. Ps 49,14; **karykatura
aroganckiego mówienia o sobie jako obłrzymach przypisyją-
cych sobie władzę nad ziemią - por. WBC Ps 72,10, EIB⁶³⁶

10. Dlatego swój lud zawracą tutaj¹ i obfi-
te¹ pochłoną¹ ich wody⁴³²⁵. Hi 15,16

*lub: k.q. zawracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵; **wy gere - dlatego
Jego (domyśl.: Boga?) lud sprwadza tutaj; **dost.: w pełni⁴³⁹²

***lub: k.n. zostać wysuszonym, k.q. oszczędz, chleptać⁶⁴⁸⁰

11. Bo mówia: W jaki sposób Bóg się o tym
dowiedział? Czy Najwyższy⁵⁹⁴⁵ ma mądrość¹?
*lub: k.q. wiedzieć, znać, poznać³⁰⁴⁵ Hi 22,13; Ps 10,11; 94,7
**lub: z acc. wiedza¹⁸⁴⁴ - Iz 11,8; mądrość³²⁰⁸⁷ - Iz 28,9; Jr 3,15

12. Patrz! Tacy są niegodziwi⁷⁵⁶³, zawsze⁵⁷⁶⁹
beztroszczy* i wciąż zwiększają⁷⁶⁸⁵ bogactwo¹.
*lub: oto, czy, spójrz - part. wskazująca tu: wykrzyknikowo²⁰⁰⁹

**lub: spokojny, swobodny, pomyślny, prosperujący⁷⁹⁶¹ Ps 49,6;
***lub: moc, skuteczność, siła, bogactwo²⁴²⁶ Jr 49,31

13. Czy rzeczywiście* na próżno⁷³⁸⁵ oprzy-
ciłem* swoje serce³⁸²⁴ i w niewinności⁵³⁵⁶ ob-
myślałem⁷⁶⁴ swoje ręce¹? Hi 21,15; 34,9;

*part. potwierdzająca - o tak, z pewnością, doprawdy, zaiste
lub ograniczająca - tylko, jednakże, lecz^{2891B438} Hi 35,3;

**lub: k.p. uczynić czystym, oczyścić, utrzymywać w czystości²¹³⁵
***idiom: por. przyp. Ps 26,6* - Pwt 21,6; Mt 27,24 Mi 3,14

14. Cały dzień* jestem uderzany¹ i co rano
jestem karany¹. *lub: każdego dnia Hi 33,19; Ps 118,18
**lub: k.q. dotknąć, uderzyć, sięgnąć, wyciągnąć do⁵⁰⁶⁰
***lub: nagana, upomnienie, wyrzut, kara, klótnia, spór⁸⁴³³

15. Gdybym powiedział¹: Będę mówił* tak
jak³⁶⁴⁴ oni, zdradziłbym⁸⁹⁸ ród¹ Twoich synów.
*lub: k.p. mówić, k.q. brać pod uwagę⁵⁶⁰⁸; **spokolenie¹⁷⁵⁵

16. Rozmyślałem*, by to zrozumieć**³³, ale było to zbyt trudne⁵⁹⁹ w moich oczach**³³;
*lub: k.p. rozmyślać o, rozważać, mieć w pamięci²⁸⁰³, **k.q. wiedzieć, znać, umieć, posiadać wiedzę³⁰⁴⁵, **idiom: dla mnie

17. Dopóki⁷⁰⁴ nie wejde do świątyni³³ Bożej, by tu zrozumieć** ich koniec**³³. Kaz 8,12; Jr 5,31;
*lub: święte miejsce, przybytek, sanktuarium⁴⁷²⁰ - tu w l. mn. -miejsce świętych - por: Wj 26,31-33; Hbr 9,3; 10,19³³ Ek 12,20
*lub: k.q. rozpoznawać, rozumieć, mieć rozeznanie⁹⁹⁵, obym zrozumiał ich koniec - AK; i zrozumiałem ich koniec - EIB
**lub: czas późniejszy, ostatni (u proroków o przyszłości)³¹⁹

18. Doprawdy³⁸⁹, stawiasz⁷⁸⁹⁶ ich na śliskim gruncie i sprawiasz, że popadają** w ruinę**³³.
*lub: gładka część, gładkość, pochlebstwo, działka, dział²⁵¹³
**lub: k.h. spowodować upadek, zrzucić, powalić³³⁰⁷
***lub: spustoszenie, upadek, ruina⁴⁸⁷⁶ - tylko tu i Ps 74,3

19. O, jak³⁴⁹ nagle stali⁹⁶¹ się przerażeniem!
W jednej chwili⁷²⁸¹ w trwodze** zostali doprowadzeni do kresu**³³.
**dost.: k.q. osiągnąć kres⁵⁴⁸⁶
*lub: przerażenie, groza, odraza, zdumienie⁸⁰⁴⁷, **zniszczenie, nieszczęście, straszliwe wydarzenie¹⁰⁹¹ Iz 17,14; Ez 26,21

20. Jak sen²⁴⁷² po przebudzeniu⁶⁹⁷⁴ PANIE!³⁶ Ty, gdy się ockniesz³³, wzgardzisz** ich obrazem**³³.
Ps 35,23; 59,5; 78,65
*lub: k.h. pobudzić, rozniecić, okazywać podniecenie, budzić⁵⁷⁸²
**lub: k.q. gardzić, traktować z pogardą, k.n. być podłym⁹⁵⁹
***lub: wizerunek, wyobrażenie poganiskiego bożka, obraz⁶⁷⁵⁴

21. Gdy rozgoryczone³³ było moje serce³⁸²⁴, a w nerkach³³ czułem klucie³³,
Ps 109,22
*lub: k.h.p. być zasmuconym²⁵⁵⁶, **nerki³⁶²⁹ w myśli hebrajskiej to miejsce emocji i uczuć; **dost.: k.h.p. byłem przebudzony⁸¹⁵⁰

22. Byłem* głupi³³ i nic nie rozumiałem**³³, byłem przed⁵⁹⁷³ Tobą jak zwierzę⁹²⁹. Hi 11,12
*dost.: ja⁵⁸⁹ tu jako podkreślenie; **lub: tępość, głupota, tępy¹⁹⁸
***lub: k.q. wiedzieć, znać, poznawać, umieć, rozważać³⁰⁴⁵

23. A ja⁵⁸⁹ jednak bez przerwy⁸⁵⁴⁸ jestem z Tobą, bo mnie pochwyliłeś* za prawą rękę.
*lub: k.q. chwycić, złapać²⁷⁰... - to obraz stabilności i pewności

24. Poprowadzisz⁵¹⁴⁸ mnie według swojej rady*, a potem weźmiesz** mnie do chwały⁸⁵¹⁹.
Ps 149,5; Mk 10,37; 1Kor 15,41-43; 2Kor 5,8
*lub: zamysł, rada⁶⁰⁹⁸, plan, decyzja⁸⁷⁰⁵⁸, **k.q. wziąć, wziąć do ręki, zabrać ze sobą, objąć w posiadanie, przyjąć³⁹⁴⁷ - Rdz 5,24

25. Kogo mam* w niebiosach⁸⁰⁶⁴? Poza⁵⁸⁹ Tobą, nic nie cieszy** mnie na ziemi.
*lub: kto (jest) dla mnie... - AK, **k.q. rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność w, pożądać, mieć upodobanie w²⁶⁵⁴
**lub: kogo innego mam w niebie, jeśli nie Ciebie. I na ziemi w nikim innym nie mam upodobania - BW Ek 14,26

26. Wyczerpuje* się moje ciało⁷⁶⁰⁷ i serce³⁸²⁴. Bóg jest skałą³³ mojego serca** i moim dziedzictwem** na wieki⁵⁷⁶⁹.
Ps 16,5; 38,10; 84,2
*lub: wyczerpało - k.q. być wyczerpanym, dojść do kresu, zniknąć, być ukończonym³⁶¹⁵, **blok kamienny, głaz, skała⁶⁶⁹⁷
**hebr.: lebab - wewnętrzny człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie³⁸²⁴ - por: hebr.: leb³⁸²⁰
***lub: dział, udział, część, terytorium, mienie, nagroda²⁵⁰⁶

27. Oto* bowiem ci, którzy się oddalają** od Ciebie, zginą*; wytracasz** wszystkich, którzy cudzołożą²¹⁸¹ względem⁴⁴⁸⁰ Ciebie.

*lub: oto, czy, spojrz - part. uszakująca tu: wykrzyknikowo²⁰⁰⁹
**hap.leg.: usuwający, odchodzący, oddalony, daleki⁷³⁶⁹
***lub: k.h. wyniszczyć, unicestwić⁶⁷⁸⁹ 1Krn 5,25; Ps 37,20
28. A ja⁵⁸⁹? Dla mnie szczęściem jest być blisko* Boga; JHWH PANA¹³⁶ uczyniłem⁷⁸⁹⁶ moim schronieniem**³³, by opowiadać wszystkie Jego dzieła⁴⁹⁹.
Pwt 1,5; 1Krn 16,24;

*lub: rzecz dobra, korzyść, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶
**lub: podejście, przybliżenie⁷¹³², zbliżenie, bliskość, sąsiedztwo (?)⁸⁸²⁷ - tu i Iz 58,2; **kryjówka¹²⁶⁸ Ps 40,5; 64,9; 118,17

74 Pieśń pouczająca*. Psalm Asafa⁶²³.
*hebr.: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca, rozmyślanie, pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22)⁴⁹⁰⁵

1. Boże⁴³⁰, dlaczego odrzuciles* nas na zawsze? Dlaczego Twój gniew** bucha jak dym** przeciwko owcom⁶⁶²⁹ Twojego pastwiska⁸³⁰?
*lub: k.q. odrzucić, odrzucić, w k.h. odrzucić kogoś siłą²¹⁸⁶
**lub: nos, gniew; metafor.: fuknąć gniewnie⁶³⁹, **dost.: dym⁶²²⁵

2. Wspomnij* na swoje zgromadzenie**³³, które dawno nabyłeś⁷⁰⁶⁹, na ród⁶²⁶ Twojego dziedzictwa⁵¹⁵⁹, który wykupiłeś¹³⁵⁰ na własność**³³; na górę Syjon⁶⁷²⁶, na której mieszkasz⁷⁹³¹.

*lub: pamiętaj²¹⁴², tryb rozkaz.; **zgromadzenie, tłum, wspólnota religijno - kulturalne, banda⁵⁷¹² Iz 63,17; Jr 10,16;
***lub: własność, majątek, dziedzictwo, mienie⁵¹⁵⁹ Jr 51,19

3. Skieruj* swoje kroki⁶⁴⁷¹ do miejsca ciągłych³³¹ ruin**³³. Wróg⁶³⁴¹ zniszczył¹ wszystko w świątyni**³³!
Ps 79,10; Iz 61,4

*dost.: k.h. wznosić, podnosić, zabierać, ustawiać, wynurzać, dokładać, usuwać⁷³¹¹, **lub: spustoszenie, upadek⁴⁸⁷⁶ - Ps 73,18
***lub: k.h. zadać ranę, wyrządzić krzywdę, postąpić niegodziwie⁷⁴⁸⁹, ***miejsca świętym⁶⁹⁴⁴ - por: Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9

4. Ryczeli* Twoi ciemiężcy**³³ pośrodku**³³ Twojego miejsca spotkania**³³, a na znak²²⁶ ustawił⁷¹⁶⁰ swoje sztandary**³³.

*ryczeć - o bwie, zdobywcy, krzyku wdreki⁷⁵⁸⁰, **k.q. uciśkać, dręczyć, powodować niedole⁶⁸⁸⁷, ***wewnątrz, wewnątrz⁷¹³⁰
***lub: namiot spotkania, wyznaczony czas, znak, sygnał⁴¹⁵⁰
****lub: sztandar; znak wojskowy - Lb 2,2, ostrzeżenie, dowód²²⁶

5. Można było dostrzec* jak wznoszono⁹³⁵ wysoko⁴⁶⁰⁵ topory⁷¹⁴ w gęstwinie**³³ drzew.
*lub: k.n. zostać ujawionym, stać się znanym, być dostrzeganym³⁰⁴⁵, **dost.: w zarostach⁵⁴⁴² - por: Rdz 22,13; Iz 9,18; 10,34

6. I teraz* już jej** ozdoby* wszyscy razem³¹⁶² powalają¹⁹⁸⁶ siekierą⁷⁸¹ i łomami⁸⁴⁴⁴.
*lub: wg ketiv - i teraz, wg qere - i wtedy; **domysł.: o świątyni
***qj. ozdoba graver: w kamieniu i w drewnie - Wj 28,11; 1Krl 6,29

7. Wydali⁷⁹⁷¹ na pastwę ognia⁷⁸⁴ Twoją świątynię³³ do gruntu**³³, zbezczeszczyli* miejsce zamieszkania⁴⁹⁰⁸ Twojego imienia⁸⁰³⁴.

*lub: miejsce święte⁴⁷²⁰ - por: Ps 68,35; 105,42; Jr 23,9
**lub: (obalili) na ziemię⁷⁷⁶, ***k.p. profanować, kazać²⁴⁹⁰

8. Powiedzieli w swoich sercach³⁸²⁰: Słamsimy⁷ je⁷ *wszystkie* razem³¹⁶¹! Spalili wszystkie wyznaczone miejsca⁷ Boga na ziemi⁷⁷⁶.

**lub: k.p. ucisnąć, słamsić, k.h. traktować okrutnie*⁷²³⁸
***domysł: o miejsach spotkań (zgrupowaniach)* Dz 22, 19; 26, 11

9. Nie widzimy naszych⁷ znaków²²⁶; już dłużej⁵⁷⁵⁰ nie ma proroka⁷ i nikogo wiedzącego spośród⁸⁵⁴ nas, jak długo⁵⁷⁰⁴ to *ma trwać?*

**lub: dla siebie - EIB*; ***dost.: mówiący przez, w imieniu - hebr.: nabr*³⁰³⁰, ***w jakim celu, dlaczego*⁴¹⁰⁰ 1Sm 3, 1; Am 8, 11

10. Jak długo⁵⁷⁰⁴, Boże, przeciwnik⁴⁸⁶² będzie uragał⁷? Czy wróg będzie wiecznie⁷ pogardzał⁷ Twoim imieniem? Jk 2, 7; Obj 13, 6; 16, 9. 11. 21

**lub: k.p. czynić wyrzuty, przeciwstawiać się, uragać*²⁷⁷⁸
***lub: na zawsze*⁵³³¹, ***k.p. odtrącać, powodować pogardę*⁵⁰⁰⁶

11. Dlaczego cofasz⁷⁷²⁵ swoją rękę³⁰²⁷, a swojej prawicy⁷ za zanadrza⁷ *nie wyjmiesz* i nie zniszczysz⁷ ich⁷? **lub: ton, wglębienie, dno, środek*²⁴³⁶

**lub: k.p. doprowadzić do końca, zniszczyć, skończyć, zgubić*³⁶¹⁵
***lub: z zanadrza (ją wyjmij i) skończ - EIB Ps 74, 11*⁶⁴⁶

12. Bóg jest moim Królem⁴⁴²⁸ od dawna⁷, dokonującym⁶⁴⁶⁶ zbawienia⁷ pośrodku⁷ ziemi.

**lub: starożytność, początek, prastare czasy*⁶⁹²⁴ Ps 44, 4;
***lub: ocalenie, dobrobyt, zbawienie, pomysłowość, zwycięstwo*⁴⁴⁴⁴

**lub: weunątrz, w głębi, w środku*⁷¹³⁰ Ps 47, 6; 95, 3; Jr 10, 10

13. Ty swoją mocą⁵⁷⁹⁷ rozdzieliłeś⁷ morze, roztrzaskałeś⁷ głowy potworów morskich⁷ w⁷ wodach⁴⁹²⁵. ***lub: nad*⁵⁹²¹ Wj 14, 21; Iz 51, 9

**lub: k.p. rozbić, roztrzaskać*⁷⁶⁶⁵, ***hebr.: tannin - smok, wąż, powóór morski, szakal*⁸⁵⁷⁷ - Rdz 1, 21; Wj 9, 7; Jr 7, 12; Ps 44, 19

14. Ty skruszyłeś⁷⁵³³ głowy Lewiatana⁷, dałeś go na pokarm mieszkańcom⁷ pustyni⁷.

**hebr.: liujatan - ogromne zwierzę morskie*³⁸⁸², *zwierzę morskie z wieloma głowami, walen, krokodyl*¹⁸⁴⁴⁹⁸ Hi 41, 1-34

***dost.: ludowi*⁵⁹⁷¹, ***lub: dzikie zwierzę - mieszkające na pustyni lub w ruinach miast - Iz 13, 21; Wj 9, 7; Rdz 17, 2*

15. Ty rozrupałeś⁷ przejście⁷ dla źródła⁴⁵⁹⁹ i potoku⁷, Ty osuszyłeś³⁰⁰¹ rzeki ciągle⁷ *ptynące*.

**lub: k.p. rozrupać, rozrąbać, przelamać, potłamać*¹²³⁴
***lub: rwący potok, wadi, dolina rwącego potoku, szyb*⁵¹⁵⁸

**lub: trwały, nieprzemijający, niewysychający (o potoku)*³⁸⁶

16. Twój jest dzień³¹¹⁷, o tak⁶³⁷, Twoja jest noc³⁹¹⁵, Ty ustanowiłeś⁷ światło³⁹⁷⁴ i słońce⁸¹²¹.

**lub: k.h. utwierdzić, ustalić, uporządkować*²⁵⁵⁹ Rdz 1, 4. 14

17. Ty wyznaczyłeś⁷ wszystkie granice¹³⁶⁷ ziemi, Ty zaplanowałeś⁷ lato⁷⁰¹⁹ i zimą⁷.

**lub: k.h. postawić, ustawić, spowodować, ustanowić*⁵³²⁴ Rdz 8, 22;
***lub: kształtować, nadawać formę, zaplanować*³³³⁵ Hi 38, 10;

***hebr.: horep - czas zimy, jesień, zima*²⁷⁷⁹ Dz 17, 26

18. Pamiętałeś²¹⁴² o tym, że wróg⁶³⁴¹ przeciwstawia⁷ się Tobie, JHWH, a głupi⁵⁰³⁶ lud⁵⁹⁷¹ pogardza⁷ Twoim imieniem.

**lub: k.p. odtrącać*⁵⁰⁰⁶
**lub: k.p. przeciwstawiać się, uragać, czynić wyrzuty*²⁷⁷⁸

19. Nie wydawaj⁵⁴¹⁵ zwierzętom⁷ duszy⁵³¹⁵ Twojej gołębic⁷, nie zapomina⁷⁹¹¹ nigdy⁷

o życiu²⁴¹⁶ Twoich ubogich⁷. Ps 9, 18; 68, 10

**lub: życie, istota żywa, zwierzę, pragnienie, żądza*²⁴¹⁶
***uj. dzięki gołęb, turkawka*⁸⁴⁴⁹ *metaf. obraz ludu Bożego - por. Pnp 2, 12-14;* ***lub: na wieki, na zawsze*⁵³³¹

***lub: biedny, udreżony, słaby, pokorny, skromny, nędzny*⁶⁰⁴¹

20. Zwróć uwagę⁵⁰²⁷ na⁷ Twoje przymierze⁷, bo ciemne zakątki⁴²⁸⁵ ziemi pełne⁴³⁹⁰ są siedzib⁴⁹⁹⁹ przemocy⁷.

Rdz 9, 12; 15, 18; 17, 7-8; Pwt 5, 2

**lub: k.h. patrzeć, spoglądać, okazywać komuś względy*⁵⁰²⁷
***hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat woj.*¹²⁸⁵

***lub: gwałt, krzywdy, okrucierstwo, niesprawiedliwość*⁵⁵⁵⁵

21. Niech ucieszony¹⁷⁹⁰ nie wraca⁷²⁵ upokorzony⁷, niech ubogi⁶⁰⁴¹ i będący w potrzebie⁷ chwali¹⁹⁸⁴ Twoje imię⁸⁰³⁴.

Ps 9, 9; 103, 6; Iz 41, 7

**lub: k.n. zostać upokorzonym, zhańbionym, zakpotowanym*³⁶³⁷
***lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, niedza*³⁴

22. Powstań⁷, Boże, prowadź⁷ swoją sprawę; pamiętaj, że głupiec⁴⁰³⁶ znieważał⁷ Cię każdego dnia⁷.

***lub: przez cały dzień* Ps 9, 19; 82, 8

**lub: k.p. stawiać sprawę w sądzie, pozyczyć, pozyczać do sądu*⁷³⁷⁸
***dost.: o znieważać, hańbić, pogardzić, drwinie*²⁷⁸¹ *ze*⁴⁴⁸⁰ (strony)

23. Nie zapominaj⁷ głosu⁷ Twoich przeciwników⁷, nieustannie⁸⁵⁴⁸ rosnącego w siłę⁶⁹⁶⁵ ryku⁷ powstających⁵⁹²⁷ przeciwko Tobie.

**lub: głos, dźwięk, hałas;* ***okazujących Ci wrogość*⁶⁸⁸⁷
***lub: ryk, łoskot, trzask, urzawa*⁷⁵⁸⁸ Ps 65, 7

75 Dla przewodnika⁶³²⁹ chóru. *Na nutę:* „Nie doprowadzaj do zniszczenia”.

Psalm Asafa⁷. Pieśń. **lub: dla Asafa* 1Krn 16, 5, 7

**aram.: al-taschet - k.h. nie niszczyć, nie zabracj* Ps 58, 1; 59, 1

1. Wysławiamy⁷ Ciebie, Boże, wysławiamy, bo bliskie⁷¹³⁸ jest Twoje imię; opowiadają⁷ to Twoje cudowne⁶³⁸¹ dzieła.

Pwt 4, 7; Ps 26, 7; 145, 18

**lub: chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać*³⁰³⁴

***lub: k.p. opowiadać, ogłaszać, mówić, polichyć dokładnie*⁵⁶⁰⁸

2. Gdy wybiorę³⁹⁴⁷ odpowiedni czas⁷, ja będę sądzić⁶¹⁹⁹ sprawiedliwie⁷.

Ps 9, 8; 96, 10; Dz 17, 31

**lub: wyznaczone miejsce, wyznaczony czas, wyznaczone spotkanie, wyznaczony sygnał*¹¹⁵⁰, ***szustnie, prawosze*⁴³³⁹

3. Roztopiła⁷ się ziemia⁷⁷⁶ i wszyscy ją zamieszkujący³⁴²⁷ *ale* ja umacniam⁷ jej filary⁷.

Sela. Hi 26, 11; Ga 2, 9; 1Tm 3, 15; 2P 3, 10-12; Obj 3, 12

**lub: k.n. stopnieć, k.p. topnieć, mlać, k.po. zmięknąć*⁴¹²⁷
***lub: k.p. odważać, odmierzać, k.n. zostać przystosowanym do normy*⁸⁵⁰⁵, ***stup, kolumna*⁵⁹⁸², *piłowna podpora, filar*

siedem filarów mądrości - Prz 9, 1, stup dymu - Sdz 20, 40

4. Powiedziałem⁵⁵⁹ szalejącym⁷: Nie szalejcie⁷, a niegodziwym⁷: Nie podnoście rogu⁷.

**lub: k.p. jaśnieć, wynosić się, chełpić się, k.h.po. szaleć*¹⁹⁸⁴
***lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca*⁷⁵⁶³
***symb. sily - Hi 16, 5, mocy - 1Sm 2, 10, godności i chwały - Ps 89, 19*

5. Nie podnoście⁷³¹¹ wysoko⁴⁷⁹¹ swojego rogu^{*} i nie mówcie^{**} z nieugiętym⁴²⁷⁷ karkiem⁴⁶⁷⁷;

^{*por. u: 4³³³, **idiom: przemawiać arogancko, wyniosłe Ps 94,4}

6. Bo nie ze wschodu⁴¹⁶¹ ani z zachodu⁴⁶²⁸, ani z pustyni^{*} przychodzi^{**} wywyższenie^{**}.

^{*lub: oddadzie, ślep, usta, cz. konkretna pustynia⁴⁰⁵⁷ - Lb 4,16}

^{**lub: k.h. wznosić, podnosić, ustawiać, wynwyższać, dokładać⁷³¹¹}

7. Lecz Bóg jest *tym, który sądzi*^{*}; tego ponizy^{*}, a tamtego wywyższy⁷³¹¹.

^{*lub: k.q. rządzić, zarządzać, sądzić, rozstrzygać spór, sprawować sąd⁸¹⁹⁹, **k.h. położyć bądź sprawdzić nisko, ustawić na niższym miejscu, uczynić niskim, upokorzyć, usiąść⁸²¹³}

8. Bo w ręku JHWH jest kielich⁸⁵⁶³ pienięcego^{*} wina, pełnego przypraw^{**}; z niego nalewa tak³⁸⁹, że wszyscy niegodziwi⁷⁵⁶³ ziemi wypiją⁸³⁵⁴ *nawet osad*^{**}.

^{*lub: k.q. wrzeć, kipieć²⁵⁶⁰, pienić się^{B2932} - Obj 14,10; 16,19}

^{**nap.leg.: mieszanina wina z przyprawami⁴⁵³⁸, **uj.ujy, męty⁸¹⁰⁵}

9. Ja⁵⁸⁹ natomiast będę zawsze^{*} ogłaszał^{**}, będę śpiewał^{**} Bogu Jakuba.

^{*lub: na wieki⁵⁷⁶⁹}

^{**lub: k.h. mówić, ogłaszać, obwieszczać, wyjaśniać⁵⁰⁴⁶}

^{***lub: k.p. śpiewać, chwalić śpiewem, grać na instrumencie²¹⁶⁷}

10. I odetnę^{*} wszystkie³⁶⁰⁵ rogi⁷¹⁶¹ niegodziwych⁷⁵⁶³, a rogi sprawiedliwego^{*} będą wywyższone⁷³¹¹.

^{*lub: prawego⁶⁶⁶² - Ps 89,17; 148,14; Jr 48,25}

^{**lub: k.p. odciąć bądź przeciąć na pół, przerywać na pół¹⁴³⁸}

76 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru, z grą na strunach^{*}. Psalm⁴²¹⁰ Asafa^{**}. Pieśń⁷⁸⁹².

^{*hebr.: negina⁵⁰⁵⁸, **lub: dla Asafa^{*} - Ps 54,1; 55,1; 61,1; 67,1}

1. Bóg znany^{*} jest w Judzie³⁰⁶³, Jego imię⁸⁰³⁴ jest wielkie^{**} w Izraelu³⁴⁷⁸.

^{*lub: k.n. zostać ujawnionym, zostać objawionym, dać się poznać, być dostrzeganym³⁰⁴⁵, **potężny, wybitny¹⁴¹⁹}

2. I w Salem^{*} powstał⁹⁶¹ Jego przybytek^{**}, a Jego mieszkanie^{***} na Syjonie^{***}.

^{*hebr.: salem - miasto króla Melchizedeka, prastara nazwa Jerozolimy(?) - por. Rdz 14,18; 33,18; **dost.: szalas, kryjówka⁴⁵²⁰}

^{***lub: domostwo, schronienie⁴⁵⁸⁵, ****kwiercra⁶⁷²⁶, słowo odnosi się do wzgórz świętymi - Ps 9,11 i do Jerozolimy - 2Sm 5,7}

3. Tam⁸⁰³³ połamaj^{**} ogniste strzały⁷¹⁹⁸, tarczę⁴⁰⁴³ i miecz⁷²¹⁹ oraz^{**} narzędzia wojny^{***}.

^{*lub: k.p. roztrzaskać, rozbić⁷⁶⁶⁵ - Iz 2,4}

^{**dost.: i; ***lub: wojna, bitwa, walka⁴⁴²¹, rodzaje broni^{B5112}}

4. Oświecający^{*} jesteś i dostojniejszy^{**} niż góry⁷⁰⁴² pełne zdobyczy^{**}.

^{*lub: k.n. być oświetlonym, być rozświetlonym²¹⁵, **wielki, potężny, dostojny¹¹⁷, uspaniał^{B134}, **up, pozyskanie²⁹⁶⁴B3413}

5. Uparci^{*} sercem zostali złupieni^{**}, drzemali^{**} we śnie⁸¹⁴², wszyscy *waleczni* ludzie nie znaleźli siły⁴²⁸ w swoich rękach³⁰²⁷.

^{*lub: potężny, waleczny, w przenośni - uparty⁴⁷ - por. Łz 46,12}

^{**lub: k.hp. zostać złupionym, zostać splądrowanym⁷⁹⁹⁷}

^{***lub: k.q. drzemać, być sennym, spać⁷¹³}

^{****hebr.: enosz - człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość⁵⁸²}

6. Od Twojego napomnienia^{*}, Boże Jakuba, pogrążył się we śnie^{**} woźnica^{***} i koń⁴⁴⁸³.

^{*lub: nagana¹⁶⁰⁶, **k.n. mocno spać, zapaść w głęboki sen⁷²⁹⁰}

^{***lub: zaprzęć, rydwan, oddział wojska - jeździe⁷⁹³⁵ - Na 2,13}

7. Ty naprawdasz^{*} łękiami^{**}, *Ty sam* i kto się ostoi^{***} przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰ w czasie²²⁷ Twojego gniewu^{639?}

^{*lub: k.n. wywołać zdumienie i przestraszyć, natchnąć nabożną czią, bojaźnią³³⁷², **k.q. stać, wytrzymać, trwać⁵⁹⁷⁵}

^{***lub: sąd, sprawa, proces, potępienie¹⁷⁷⁹ - Ps 33,8; Ha 2,20}

^{**lub: być cichym, być spokojnym, być nieznanym⁸²⁵²}

9. Gdy Bóg powstał⁹⁶⁵ na sąd⁴⁹⁴¹, aby wybawić^{*} wszystkich pokornych^{**} ziemi. Sela⁵⁵⁴².

^{*lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷}

^{**lub: biedny, pokorny, udręczony, słaby, cichy⁶⁰³⁵}

10. Bo *nawet* gniew^{*} człowieka¹²⁰ będzie Ciebie chwalił^{**}, a pozostałością⁷⁶¹¹ gniewu²⁵³⁴ opaszesz się²²⁹⁶.

^{*lub: żar, furia, uściekłość, oburzenie, złość, gniew¹⁵⁷⁴; Jk 1,20}

^{**lub: k.h. składać dziękczynienie, wystawiać, chwalić³⁰³⁴}

11. Składajcie śluby^{*} i odnawiajcie^{**} je wobec JHWH, waszego Boga; wszyscy otaczają⁵⁴⁹ Go, przynosicie dary^{***} Temu, *który jest Straszny*^{***}.

^{*lub: k.q. przysięgać, składać śluby⁵⁰⁸⁷ - Lmn.; **k.p. skończyć, czynić bezpiecznym, odnawiać, płacić, nagradzać⁷⁹⁹⁹}

^{***lub: podarek, dar ofiarowywany w hołdzie⁸⁶² - Ps 68,29; Iz 18,7}

^{****lub: strach, trwoga, cześć, szacunek⁴¹⁷² - Rdz 9,2; Put 4,34}

12. On odcina^{*} ducha^{**} książąt^{***}, On napawa^{*} łękiami³⁷² królów⁴⁴²⁸ ziemi⁷⁶.

^{*lub: odtnieć¹²¹⁹ - tu czas. w k.q. czas przyszedł (miedokonyania)}

^{**hebr.: ruach - duch, tchnienie, wiatr⁷⁰⁷, gr.: pneuma - Ga 6,18^{*}}

^{***lub: władca, książę, wódz, dowódca, nadzorca⁵⁶⁵⁷ - Dn 4,37}

77 Dla przewodnika chóru. Według Jedutuna^{*}. Psalm Asafa^{**}. ^{*lub: dla Asafa⁶²³}

^{*hebr.: jedutum³⁰³⁸, **stawiący, udzięczony^{*} - imię własne - 1Krn 25,1 lub imieniem tym nazwano grupę śpiewaków}

1. *Wzniosłem* mój głos⁶⁹⁶³ do Boga i zawolałem^{*}; *wzniosłem* mój głos⁶⁹⁶³ do Boga, a On mnie wysłucha^{**}.

^{*lub: k.q. krzyczeć, wołać o pomoc, głośno domagać się⁶⁸¹⁷}

^{**lub: k.h. słyszeć, słuchać, nakłaniać ucha, być posłusznym, słyszeć modlitwy, wysłuchiwać¹³⁸}

2. W dniu¹¹⁷ mojego utrapienia^{*} szukałem PANA¹³⁶, moja ręka^{**} wyciągnięta⁵⁰⁶⁴ *jest* w nocy^{***} i nie drętwieje⁶³¹³, moja dusza^{***} odmawia³⁹⁸⁵ pocieszenia⁵¹⁶².

^{*Rdz 37,35; Hi 11,13;}

^{**lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot, trud⁶⁸⁶⁹ - Jr 31,15}

^{***ręka, metaf. siła²⁰²⁷ - moja siła została wylana⁵⁰⁶⁴ w nocy}

^{****tj. modliłem się z wyciągniętymi rękami w nocy}

^{*****hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Łk 12,23^{*}}

3. Gdy* wspominał²¹⁴² Boga, to jęczę³⁶; gdy rozmyślał³⁶⁶ – mój duch⁷³⁰⁷ stabilnie³⁶. Sela⁵⁵⁴².

**lub: obym pamiętał (uspominał), obym rozmyślał - AK*

***lub: k.g. krzycząc, być niespokojnym¹⁹⁹³, wzburzonym, jęczęc⁴³²⁵³*

****lub: k.g. rozmyślać nad, zgłębiać, rozważać⁷⁸⁷⁸ ****omdlawa³⁸⁴⁸*

4. Ty trzymałeś²⁷⁰ otwarte powieki⁸¹⁰⁹ moich oczu³⁸⁶⁹; byłem tak znękany⁸¹⁰⁹, że nie mogłem mówić⁶⁹⁶.

Ps 39,9

**lub: k.n. być bitym, być nękany, k.g. przymusić⁶⁴⁷⁰*

5. Rozmyślał* o dniach dawnych³⁶ i latach odwiecznych³⁶⁶ ****lub: starożytność, długotrwałość⁵⁷⁶⁹*

**lub: k.p. rozważać, mieć w pamięci, zamyslać, planować²⁸⁰³*

***lub: starożytność, początek, prastare czasy⁶⁹²⁴ Ps 39,2-3*

6. Przypominał* sobie mój śpiew³⁶; nocą rozważałem⁷⁸⁷⁸ w sercu i mój duch³⁶⁶ docieka³⁶⁶:

**lub: uspominał²¹⁴², **muzycę (grę na strunach)⁵⁰⁵⁸*

****por: Ps 76,12²⁹⁴, ****lub: k.p. szukać, przeszukiwać, k.g. badać²⁶⁶⁴*

7. Czy PAN¹³⁶ odrzuci* na wieki³⁶ i już więcej nie będzie miał upodobania³⁶⁶? **Ps 44,9,23; 74,1;*

**lub: k.g. odrzucić, k.h. odrzucić kogoś siłą, śmierzdzić²¹⁸⁶*

**lub: czy na zawsze⁵⁷⁶⁹, ***k.g. być łaskawym, mieć upodobanie, przynajmniej życzyliwie, być zadowolonym⁷⁵²¹ Lm 2,7; 3,31*

8. Czy Jego miłosierdzie* ustało na zawsze³⁶ i Jego obietnica³⁶⁶ skończyła¹⁵⁸⁴ się z pokolenia na pokolenie³⁶⁶? **Ps 33,11;*

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, zycielskość²⁶¹⁷*

****lub: wypowiedź, mowa, słowa, powiędzenie, obietnica, nakaz⁵⁶²*

*****lub: czy skończyło się słowo z pokolenia na pokolenie Ps 85,5*

9. Czy Bóg zapomniał* o litości³⁶? Czy w gniewie⁶³⁹ zamknął⁷⁰⁹² swoją łaskawość⁷³⁵⁶? Sela.

**lub: prośba, łaskawość²⁵⁸⁹ tu i Hi 19,17 Iz 49,15*

10. I powiedziałem⁵⁵⁹: Jestem słaby³⁶; to jednak będę wspominał³⁶⁶ lata³⁶⁶ prawicy³²²⁵

Najwyższego⁵⁹⁴⁵.

Wj 15,6; Ps 31,22;

**lub: k.g. być chorym, być słabym, odczuwać ból, k.h. być zranionym²⁴⁷⁰, **hebr: sana⁷ - rzec - rok, życie (lata życia)⁸¹⁴¹IM*

****sama⁷ - czas, k.g. zmieniać się, powtarzać³¹³⁸IM*

*****lub: jestem zraniony, to odwróciła się prawica Najwyższego - AK*

11. Będę wspominał³⁶⁶ dzieła⁴⁶¹¹ JH[WH]³⁶, z pewnością³⁵⁸⁸ wspomnę²¹⁴² Twoje dawne cuda⁶³⁸².

Ps 105,5; 143,5

**tj. skrócona forma imienia JHWH³⁰⁵⁰, **lub: prastare⁶⁹²⁴*

12. Będę rozmyślał* o wszystkich³⁶⁰⁵ Twoich dziełach³⁶ i o Twoich czynach⁵⁹⁴⁹ będę mówił.

**lub: k.g. wypowiadać, rozważać, czytać/szeptem, rozmyślać¹⁸⁹⁷*

***lub: czyn, dzieło, uczynek⁶⁴⁶⁷ Ps 9,11; 90,16; 145,5*

13. Boże, święta* jest Twoja droga¹⁸⁷⁰; który bóg⁴¹⁰ jest tak wielki³⁶, jak nasz Bóg³⁰⁷?

**hebr: godesz - świętość, oddzielenie⁶⁹⁴⁴, l.m.n. - ofiary wotywne³⁹⁰⁷⁸, dosł.: w świętości - por: Ps 60,6³⁶ Wj 15,11; Iz 40,18*

***lub: ogromny, starszy, wybitny, wzniosły, głosny¹⁴¹⁹*

14. Ty jesteś Bogiem⁴¹⁰, który czyni cuda³⁶; oznajmiłeś³⁶⁶ narodom³⁶⁶ swoją potęgę⁵⁷⁹⁷.

**lub: coś nadzwyczajnego, dzień, cud⁶³⁸² Ps 72,18; 106,8*

***lub: k.h. ujawnić, oznajmić, k.g. wiedzieć, znać, poznać³⁰⁴⁵*

****lub: lud, naród, członek tego samego ludu, krewiak⁵⁹⁷¹*

15. Odkupiłeś⁶³ swoim ramieniem²²²⁰ Twój lud⁵⁹⁷¹, synów Jakuba i Józefa³⁶. Sela⁵⁵⁴².

**lub: k.g. wykupić (jako krewny) odkupić (jako Bóg)¹³⁵⁰*

***tj. „miech JHWH doda”³¹³⁰ - syn Jakuba i Racheli - Rdz 30,24*

16. Ujrzały* Cię wody⁴³²⁵, o Boże, ujrzały⁷²⁰⁰ Cię wody i wzburzyły³⁶⁶ się, zatrzęśły⁷²⁶⁴ się głębiny³⁶⁶ oceanu.

Ps 114,3; Ha 3,8,10

**lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wygląd⁷²⁰⁰*

***lub: k.g. kręcić się, wirować, k.p. być zmuszonym do zwijania się z bólu²³⁴², ***hebr: tehom⁸⁴¹⁵ - głębia (oceanu) - gr: abyssos*

17. Gęste chmury⁵⁶⁴⁵ wylały²²²⁹ wody, obłoki* wydały⁵⁴¹⁴ głos. Tak⁶³⁷ polecały³⁶⁶ Twoje strzały³⁶⁶.

Ps 18,14; Ha 3,11; Iz 9,14

**lub: chmura, obłok⁷⁸³⁴, ***strzały²⁶⁸⁷ to metafora błyskawic*

***lub: k.h.p. przemierzać, chodzić tu i tam, k.g. poruszać się, iść¹⁹⁸⁰*

18. Głos⁶⁹⁶³ Twego gromotu⁴⁸² słychać³⁶ w wirze* zawieruchy³⁶, przez błyskawicę¹³⁰⁰ został oświetlony³⁶⁶ świat³⁶⁶, zatrzęśła⁷²⁶⁴ się i zarząła⁴⁹³ ziemia⁷⁷⁶. ****lub: zamieszkała ziemia⁸³⁹⁸*

**lub: (huku) trąby powietrznej - Iz 5,8, kolo, wir, wirowanie¹⁵³⁴*

***lub: k.h. dawać światło, rozświecać, sprawiać, że coś zaświeci²¹⁵*

19. Twoja droga prowadzi* przez morze³²²⁰, Twoje ścieżki* przez wielkie wody⁴³²⁵ i nie można było dostrzec³⁶⁶ Twoich śladów³⁶⁶.

**wg ketiv - Twoje ścieżki, wg qere - Twoja ścieżka Iz 43,16*

***lub: k.n. zostać ujawnionym, stać się znanym, dać się poznać, być dostrzeganym³⁰⁴⁵, ***odcisł stopy na ziemi, pięta⁶¹¹⁹*

20. Prowadziłeś* swój lud jak stado³⁶⁶ owiec³⁶⁶ ręką Mojżesza³⁶⁶ i Aarona³⁶⁶.

Wj 13,21; Ps 78,52;

**lub: k.g. prowadzić, przyprowadzić, prowadzić⁵¹⁴⁸ Ps 80,1;*

***lub: drobne bydło, owce, kozy, trzoda, stado⁶⁶²⁹ Iz 63,11;*

****hebr: mose⁷ - „wyciągnięty” (z wody)⁴⁸⁷² Oz 12,13;*

*****hebr: aharon - „przynoszący światło”¹⁷⁵ Dz 7,35-36*

78 Pieśń pouczająca* Asafa⁶³. Mt 4,4

1. Słuchaj³⁶⁶, mój ludu, mojego Prawa³⁶⁶, skłóńcie¹⁵⁸⁶ ucho³⁶⁶ ku słowom moich ust.

**hebr: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca, rozmyślanie, pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22), przysłówia⁴⁹⁰⁵*

***lub: tryb rozkaz. k.h. być posłusznym, nakłaniać ucha²³⁸*

****lub: tora⁷ - prawo, wskazówka, pouczenie, znużać⁸⁴⁵¹*

*****metaf: tryb rozkaz. przysłuchiwać się czemuś z uwagą*

2. Pragnę* otworzyć⁶⁶⁰⁵ moje usta w przepowieści³⁶⁶, sprawię³⁶⁶, że wytrąsą³⁶⁶ prastare⁶⁹²⁴ zagadki³⁶⁶;

Mt 13,13,35; Pr 49,4;

**IMP cohort. - wyrażający życzenie lub prośbę Prz 1,6*

***hebr: masal - przepowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat, żart⁴⁹¹², ***k.h. wylewać, buchać, powodować kipienie⁵⁰⁴², ****lub: zagadka, trudne pytanie, przypowieść, kłopotliwe powiędzenie bądź zapytanie²⁴²⁰*

3. Co usłyszeliśmy³⁶⁶ i poznaliśmy³⁶⁶ i co nam opowiedzieli³⁶⁶ nasi ojcowie³⁶⁶.

**lub: k.g. wiedzieć, znać, umieć, posiadać wiedzę, być mądrym, dowiadywać się, poznać, dostrzegać, rozróżniać, rozpoznawać, uznawać, rozważać²⁰⁴⁵ Ps 44,1; 1J 1,1-4*

***lub: k.p. opowiadać, powtarzać, ogłaszać, mówić⁵⁶⁰⁸*

4. Nie ukryjemy* tego przed ich synami**⁶⁶, opowiadając⁵⁶⁰⁸ przyszlemu³¹⁴ pokoleniu⁷⁵⁵ o chwale** JHWH, o Jego potędze⁵⁸⁰⁷ i cudach**⁶⁶⁶⁶, które uczynił⁶²¹³. Pwt 6,7; 11,19; Ps 145,4
*lub: k.p. zakryć, schować⁵⁸⁵², **hebr.: ben - syn, dziecko, wnuk¹¹²¹
***lub: sława, rozgłos, hymn pochwalny⁸⁴¹⁶, ****k.n. niezwykłe, zdumiewające, nierównane, trudne do pojęcia (dzieła)⁶³⁸¹

5. Utwierdził* bowiem świadek** w Jakubie, ustanowił⁷⁶⁰ Prawo⁸⁴⁵¹ w Izraelu i nakazał** naszym ojcom¹, aby je oznajmiali³⁰⁴⁵ swoim synom¹¹²¹; Pwt 4,9; 6,7; Ps 147,19; Rz 3,1-2
*lub: k.h. podnosić, wzbudzić, ustanawiać, utwierdzać⁶⁹⁶⁵
**lub: orzeczenie, postanowienie, norma prawna - Ps 25,10; 132,12, przekazywana następnym pokoleniom - Wj 10,2; Pwt 4,9; 6,20-25; obietnica - Ps 93,5; ***k.p. używać, zlecić, nakazać⁶⁵⁸⁰

6. Aby poznało* je przysze³¹⁴ pokolenie¹⁷⁵⁵, synowie, poznali się urodzą³²⁰⁵; by mogli⁴⁹⁶⁵ i przekazali** je swoim synom¹¹²¹; Pwt 11,19
*lub: k.q. wiedzieć, znać, poznać, rozróżniać, uznawać³⁰⁴⁵
**lub: k.p. powtarzać, ogłaszać, rozmawiać, polichyć dokładnie⁵⁶⁰⁸

7. Aby pokładali⁷⁶⁰ nadzieję* w Bogu i nie zapominali⁹¹¹ o dziełach⁴⁶¹¹ Boga, lecz strzeżli⁶⁶⁶ Jego przykazań**⁶⁶⁶; Pwt 4,9; 8,11; Ps 130,7; Jr 17,7; *metaf.: ufność, nadzieja⁶⁰⁸⁹, **k.q. strzec, pilnować, czuwać nad, zachowywać⁵³⁴¹, ***lub: przykazanie, prawo, nakaz⁴⁰⁸⁷ IP 1,21

8. Żeby nie stali¹⁹⁶¹ się jak ich ojcowie¹, pokoleniem⁷⁵⁵ buntującym* się i nieposłusznym⁶⁶; pokoleniem¹⁷⁵⁵, które nie przygotowało⁶⁶ swojego serca³⁸²⁰ i którego duch⁷³⁰⁷ nie był wierny⁶⁶⁶ Bogu. Pwt 31,27; 2Krl 17,14; 2Krn 30,7
*lub: k.q. być upartym, krnąbrnym, nieposłusznym⁵⁶³⁷
**lub: k.q. być nieposłusznym, zbuntowanym, nie słuchać⁴⁷⁸⁴
***lub: ućmnić, przygotować, skierować do, uporządkować³⁵⁵⁹
****lub: k.n. być utwierdzonym, wiernym, pewnym, trwałym⁵³⁹

9. Synowie¹¹²¹ Efraima*, uzbrojeni⁵⁴⁰¹ i strzelający⁷⁴¹¹ z łuku*⁶⁶, w dniu bitwy wycofali¹⁸⁸⁸ się. *tj. „podwójna sterła popiołu” lub „będę podwójnie owocny” syn Józefa - Rdz 41,52 - nazwa płn. Królestwa Izraela
**lub: zbrojni, porzucając łuk poddali tyły ... - AK Rdz 46,20;
***lub: k.q. zawrócić, obalić, zmienić, wywrócić²⁰¹⁵ Ps 44,10

10. Ponieważ nie strzeżli* przymierza* Boga i odmówili⁶⁶⁶ chodzenia⁶⁶⁶ według Jego Prawa⁸⁴⁵¹. 2Sm 28,23; 2Krl 17,15; Iz 2,20; Jr 3,3
*lub: k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć piękny nad⁸¹⁰⁴
**hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat¹²⁸⁵
***dost.: k.p. odmawiać zrobienia czegoś³⁹⁸⁵, odrzucać
****metaf.: k.q. o sposobie życia - Rz 6,4** żyć, iść dalej, chodzić⁰⁹⁸⁰

11. Zapomnieli* o Jego dziełach⁵⁹⁴⁹ i cudach⁶³⁸¹, które im ukazał**⁶⁶⁶. Ps 106,13
*lub: k.q. przestać się troszczyć⁷⁹¹¹, **k.h. które zobaczyli⁷²⁰⁰

12. Przed ich ojcami* uczynił cud⁶³⁸² w ziemi⁷⁷⁶ Egiptu*, na polu* Soanu*. Ez 30,14
*hebr.: micrajim - „ziemia Koptów”, **pola, równina, obszar⁷⁷⁰⁴
***tj. miasto w płn.-wsch. części Egiptu, teren zamieszkania Izraelitów podczas pobytu w Egipcie - Lb 13,22; Ez 19,11 - znane jako Awaris lub Ramses (?) występujące w Wj 1,11 - WBC Ps 78,12^A

13. Rozdzielił* morze i przeprowadził⁶⁶⁷⁴ ich, i ustawił* wody⁴³²⁵ jak ścianę**⁶⁶⁶. Ps 78,43
*lub: k.q. rozbić, rozrębzać, przełamać, połamać na¹²³⁴
**lub: k.h. ustawić, postawić, spowodować, stanąć prosto⁵³²⁴
***lub: w sterle⁵⁹⁶⁷ - por. Wj 15,8; Joz 3,13,16; Ps 33,7; Iz 17,11

14. I prowadził* ich w obłoku⁶⁰⁵¹ za dnia³¹¹⁹, i całą noc w blasku* ognia. Wj 13,21; Ps 105,39; Ne 9,19
*lub: k.h. prowadzić, wieść, k.q. przywozić⁵¹⁴⁸, **w świetle²¹⁶

15. Rozszcepił* skały⁶⁶⁹⁷ na pustyni⁴⁰⁵⁷ i dał im pić** niczym z wielkich⁷²⁷ głębin⁸⁴¹⁵.
por. w 13, **lub: k.h. odlewać, nawadniać, poić wodą⁸²⁴⁸

16. Wydobył* wartkie strumienie⁵¹⁴⁰ ze skały i kazał wodom spłynąć** niczym rzekom.
*lub: k.h. spowodować powstanie bądź wyjście, wyprowadzić, wywieść, wyzwoleń⁵³¹⁸ Pwt 8,15; Ps 105,41; 114,8;
**tj. pionowa lub stroma skała, klif, urwisko⁵⁵⁵³ IK 10,14
***lub: k.h. ściągnąć, zdjąć, zerwać, zesłać, spuścić³³⁸¹

17. Lecz oni wciąż⁵⁷⁵⁰ coraz bardziej* grzeszyli** wobec Niego, buntując* się przeciw Najwyższemu⁵⁹⁴⁵ na pustyni⁶⁷²³; 2Sm 22,14;
*lub: dodac, zwiększyć, zrobić więcej, uczynić ponownie³²⁵⁴
**lub: chybic celu bądź słuszności i obowiązku, utracić²³⁹⁸
***lub: k.h. przeciwawiać bunt, okazywać nieposłuszeństwo, nie słuchać⁸⁷⁸⁴, k.q. być krnąbrnym⁸⁵²⁵ Mk 5,7; Hbr 7,1

18. I wystawiali Boga w swoich sercach³⁸²⁴ na próbę*, zabiegając* o pokarm⁴⁰⁰ według swojego pragnienia**⁶⁶⁶. Wj 16,3; Lb 14,22; Pwt 6,16;
*lub: k.p. próbować, badać, kusić, oznaczać próbę metali, poddawać próbie, badaniu⁵²⁵⁴ 1Kor 10,9; Hbr 3,9; Jk 1,13-14
**lub: k.q. prosić, wypytywać o, szukać, zabiegać o⁷⁵⁹²
***hebr.: nefesz - dusza, oddech, istota żyjąca, człowiek⁵³¹⁵, tu jako przejaw osobowości - wola, zamysł, pragnienia - Ps 66,16⁶⁶⁶
****lub: zabiegając o pokarm dla swoich dusz - por. AK

19. I mówili⁶⁹⁶ przeciwko Bogu, tak się opowiadając*: Czy Bóg może⁶²⁰¹ przygotować* stół⁶⁶⁶ na tej pustyni⁴⁰⁵⁷? Lb 11,4; 21,5
*lub: k.q. mówić w sercu, myśleć, odpowiadać, mówić⁵⁵⁹
**lub: k.q. ustawić w szeregu, przygotować, wskazać po kole⁶¹⁸⁶
***lub: skóra rozkładana na ziemi⁸⁹⁴²³ - 1Krl 13,20, stół⁷⁹⁷⁹

20. Oto²⁰⁰⁵ uderzył* skałę* i wytrysnęły²¹⁰⁰ wody, i wypłynęły⁷⁸⁵⁷ potoki¹⁸⁸⁸! Ale czy także będzie mógł dać⁵⁴¹⁴ chleb³⁸⁹⁹? Czy przygotuje³⁵⁵⁹ mięso⁶⁶⁶ swojemu ludowi⁵⁹⁷¹? Ps 23,5
*lub: k.h. razić, uderzać, szturchać, bić, atakować⁵²²¹
**lub: blok kamienny, głaz, skała⁶⁶⁹⁷, ***rujący potok, wadi, dolina rwącego potoku, szczyt⁵¹⁵⁸, ****ciężko, mięso⁷⁶⁰⁷

21. Gdy* JHWH to usłyszał⁸⁰⁸⁵, rozgniewał* się i ogień⁷⁸⁴ zapłonął** przeciw Jakubowi³²⁹⁰, i również¹⁵⁷¹ gniew⁶³⁹ wybuchnął* przeciw Izraelowi³⁴⁷⁸; *lub: dlatego, tak więc, zatem, stąd też³⁶¹
**dost.: k.h.p. przejść ponad⁵⁶⁷⁴ okazać gniew⁸⁶⁶⁰⁰ - Prz 14,16
***dost.: k.n. został zapalony⁵⁴⁰⁰, ****dost.: iść w górę, wyrastać⁵⁹²⁷

22. Bo³⁸⁸⁸ nie uwierzyli* Bogu i nie zaufali⁶⁶⁶ Jego ocaleniu⁶⁶⁶; ***lub: zbawieniu³⁴⁴⁴ 1J 5,10; Jud 1,5
*lub: k.h. trwać mocno, ufać, być pewnym, wierzyć w³³⁹
**lub: k.q. pokładać ufność w, mieć pewność, być śmiałym⁹⁸²

23. I rozkazał³ więc chmurom⁷⁸³⁴ w górze⁴⁶⁰⁵,
i otworzył⁶⁶⁰⁵ bramy⁸¹⁷ niebios⁸⁰⁶⁴. Rdz 7,11

**lub: k.p. powierzyć odpowiedzialności; rozkazać; wyznaczyć*⁶⁶⁸⁰
24. I zesłał im jak deszcz⁴³⁰⁵ mannę* do jedzenia³⁹⁸, dał⁵⁴¹⁴ im zboże* z niebios⁸⁰⁶⁴.

**hebr.: man - ug Piłinsusa 16,20 gatunek tamaryszku z żółto-białymi kulkami o słodkim smaku*⁸⁵¹⁷⁸, *powstałymi wskutek udukcja przez owad liści krzewu i ssania soku, a później wytworzenia krystalizującej wydzieliny - KUL Ps 78,24⁴⁴ - Wj 16,31; Lb 11,6,9; Pwt 8,3*
**hebr.: dagan - pszenica, zboże, ziarno*¹⁷¹⁵ Ps 105,40; J 6,31

25. Człowiek³⁷⁶ jadł chleb³⁸⁹⁹ anielski*; zesłał⁷⁹⁷¹ im pokarm* do syta³³³.

**hebr.: ubbir - potężny, waleczny (o ludziach i aniołach)*⁴⁷ - Ps 103,20
**Bogu - Rdz 49,24; Ps 132, 2,5; Iz 1,24*

**lub: zaopatrzenie, żywność*⁶⁷²⁰, **sytość, obfitość, pełnia*⁷⁶⁴⁸

26. Wzбудził* na niebiosach wiatr wschodni⁶⁹²¹ i sprowadził* swoją mocą* wiatr południowy⁸⁴⁸⁶.

**lub: k.h. spowodować wyruszenie, wyprowadzić, wydobyć*⁵²⁶⁵
**lub: k.p. wyprowadzać, prowadzić naprzód, przewodzić*⁵⁰⁹⁰

27. I zesłał na nich mięso⁶⁰⁰⁷ jak pył* i ptactwo skrzydlate* jak piasek morski*.

**lub: zesłać deszcz, zesłać grad*³⁴⁰⁵, **proch, pył, popiół*⁶⁰⁸³
**tj. przepiórki - por: Wj 16,13, ****dost.: piasek mórz*³²²⁰

28. I sprawił, że spadło* ono pośrodku Jego obozu* wokół ich namiotów*.

**lub: k.h. spowodować upadek, powalić, zrzucić, zwałić*⁵³⁰⁷
**hebr.: mahane - obóz, obozowisko, obóz wojskowy*⁴²⁶⁴ - Pwt 23,10

**lub: miejsce zamieszkania, przybytek, namiot; tu: w l. mn.*⁴⁹⁰⁸

29. Jedli i w pełni* się nasyćili*, i sprowadził⁹³⁵ im to, czego pożądali*.

**lub: niezmiernie, dużo, bardzo dużo ilości*²⁹⁶⁶, **k.g. być nasyconym, być spełnionym, być najedzonym ponad miarę*⁷⁶⁴⁶

**lub: pragnienie, pożądanie, życzenie, tęsknota serca, żądza*⁸³⁷⁸

30. A gdy jeszcze nie wyzbyli* się swojego pożądania⁸³⁷⁸, gdy jeszcze pokarm⁴⁰⁰ był w ich ustach⁶³¹⁰,

**lub: k.g. być rozdzielonym, odseparowanym, budzić odrazę*²¹¹⁴
31. Podniosł⁵⁹²⁷ się na nich gniew* Boga⁴³⁰

i zabił²⁰²⁶ najtęszych* z nich, a młodzieńców* z Izraela powalił³⁷⁶⁶.

**lub: nos, gniew, metaforycznie - fuknąć gniewnie*⁶²⁹
**lub: postawa, gruby człowiek, tłuścioś, oliwa*⁴⁹²⁴

32. W tym wszystkim⁶⁰⁶⁵ nadal⁵⁷⁵⁰ grzeszyli* i nie wierzyli* Jego cudom⁶³⁸¹.

**lub: k.g. grzeszyć, chybić celu, utracić, ponieść karę za grzech*²³⁹⁸
**lub: k.h. trwać mocno, ufać, być pewnym, wierzyć w*⁵³⁹

33. Dlatego doprowadził do końca* ich dni jak tchnienie*, a ich lata - w trwodze*.

**lub: k.p. doprowadzić do końca, położyć kres, skończyć, dokonać, wypełnić, wyczerpać, zużyć, zniszczyć, wygnubić*³⁶¹⁵

**lub: pustka, para, oddech, daremność*¹⁸⁹², **przerazenie*⁹²⁸

34. Gdy ich zabijał²⁰²⁶, szukali* Go; nawracali* się i o świecie zabiegali* o Boga; Lb 21,7

**lub: k.g. uciekać się do, radzić się, zabiegać o, starać się o*¹⁸⁷⁵

**lub: k.g. odwracać się, wracać*⁷²⁵, **szukać gortwie*⁷⁸³⁶ Oz 5,15

35. Przypominali sobie, że Bóg⁴³⁰ jest ich skałą*, że Bóg⁴¹⁰ Najwyższy⁵⁹⁴⁵ - ich Odkupicielem*;

**lub: blok kamienny, głaz, skała*⁶⁶⁹⁷, **lub: k.g. wykupić (jako krawny), odkupić (jako Bóg)*¹³⁵⁰ Iz 44,6,8

36. Pochlebiali* Mu jednak swoimi ustami⁶¹⁰ i oklamywali* Go swoim językiem;

**lub: k.p. namawiać, kusić, zwodzić*⁶⁶⁰¹ przekonywać - Prz 1,10, próbować przekonać, schiebia⁶⁷⁶²⁴ Iz 29,13; Mt 15,8

**lub: k.p. oszukiwać, rozczarowywać, zwodzić, kłamać*³⁵⁷⁶

37. A ich serce³⁸²⁰ nie trwało* w Nim niezłomnie, i nie byli wierni* Jego przymierz¹²⁸⁵.

**lub: k.n. być ustalonym, utwierdzonym, niezawiesznie ustanowionym*³⁵⁵⁹ być godnym zaufania, szczerym, pewnym⁸⁴⁰⁹⁷

**lub: k.n. być wiernym, godnym zaufania, trwałym*⁵³⁹

38. Leczył On, będąc miłosiernym*, przykrywał* ich winę⁵⁷⁷¹ i nie wytracił ich; wiele razy⁷²³⁵ odwracał⁷⁷²⁵ swój gniew⁶³⁹ i nie pobudzał⁵⁷⁸² całej swojej zapalczywości*.

**hebr.: rahum - współczujący, miłosierny*⁷³⁴⁹, **k.p. zakrywać, uśmierzać, przejmować, dokonując przełubagania za grzech*⁷⁷²²

**lub: żar, furia, uściekłość, oburzenie, złość*²⁵³⁴ Lb 14,18

39. Pamiętał²¹⁴², że oni są tylko ciałem¹³²⁰; tchnieniem*, które ulatuje i nie powraca.

**hebr.: ruach - duch, tchnienie, wiatr*³⁰⁷, *gr.: pneuma - por: Ga 6,15*
tu w znaczeniu antropomorficznym Ps 103,14; J 3,6; Jk 4,14

40. Jak często⁴¹⁰⁰ buntowali* się na pustyni i zadawali* Mu ból na pustkowiu³⁴⁵²!

**lub: k.h. przejawiać bunt, okazywać nieposłuszeństwo, nie słuchać*⁴⁷⁸⁴, *k.g. być krnąbrnym*⁸⁵²⁵, **tu: k.h. w k.h.p. zasmucać*⁶⁰⁸⁷

41. Odwracali* się i wystawiali Boga na próbę⁵²⁵⁴, i stawiali granice* Świętemu* Izraela.

**lub: k.g. odwrócić się i zawrócić*⁷⁷²⁵ opuścić, zrobić zwrot⁸⁹¹⁸⁵

**hap.leg. k.h. stawiać znak, zadawać bój*⁸⁴²⁸, *ograniczać*^{78C}

**hebr.: gadosz - oddzielony od tego, co pospolite*⁶⁹¹⁸, *uspianiały, poświęcony dla, święty*¹⁸⁰⁴⁸ Lb 14,4; Iz 43,3; Lk 4,34

42. Nie pamiętali²¹⁴² o mocy* Jego ręki* ani dnia, w którym ich wykupił* od ciemnicy*;

**ramię, ręka - symbol mocy, władzy i autorytetu* - Ps 89,13

**lub: k.g. dać okup, ocalić, wyzwolić, pozwolić na wykup*⁶²⁹⁹

**lub: trudne położenie, niedola, wróg, nieprzyjaciel*⁸⁸⁶²

43. Gdy czynił⁷⁷⁶⁰ swoje znaki* w Egipcie⁶⁷¹⁴ i swoje cuda* na polu⁷⁷⁰⁴ Soanu*;

**tj. znak - jako sygnał ogniowy, zapowiedź, sztandar, sygnał*²²⁶

**lub: dzieło, znak, cud, zapowiedź*⁴¹⁵⁹ Wj 4,21; Ps 71,7; Jl 3,3

44. I zamienił²⁰¹⁵ w krew¹⁸¹⁸ ich kanały Nilu* i ich strumienie*, tak że nie mogli z nich pić.

**lub: rzeka, strumień, kanał, Nil, kanał Nilu*²⁹⁷⁵ - Rdz 41,1; Wj 1,22

**lub: k.g. płynąć, sączyć, strumienie, powodzić (tu: imiesłów)*⁵¹⁴⁰

45. Posłał⁷⁹⁷¹ przeciwko nim rój* owadów, aby ich żarły*, i żaby⁶⁸⁵⁴, aby ich niszczyły*.

**tu: l. poj. - rój*⁶¹⁵⁷ Wj 8,21, *szczeg. typ muchy - zwł. koniska*⁸⁷¹³⁶

**lub: k.g. jeść, żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, wyniszczać*³⁹⁸
**lub: k.h. zepsuć, zniszczyć, zrujnować, upaczyć*⁷⁸⁴³
Wj 8,16-17.20-24; Ps 105,31; Jl 1,4

46. I dał⁵⁴⁴ gąsienicom* ich plon⁵⁵, a owoc ich pracy⁵⁵⁵ – szarańczy⁵⁵⁶.
*lub: trudu³⁰¹⁸

tj. szarańczy²⁶²⁵ na pewnym etapie cyklu jej życia lub karaluchom^{B3006}, **tj. owoc, plon, plody roli²⁹⁸¹, **tj. szarańcza⁶⁹⁷, szereg, szarańcza wędrowna w uskrzydłym stadium⁸⁷⁹¹*

47. Zniszczył²⁰²⁶ gradem¹²⁵⁹ ich krzewy winne*, a drzewa sykomy* mrozem⁵⁵⁷. Ps 105,32

tj. winosław¹⁶¹², **figowiec⁸²⁵⁶ - drzewo używane w budownictwie - Iz 9,9, uprawiane dla owoców i cienia - Am 7,14; 1 Krn 27,28
**hap.leg. mraz, deszcz ze śniegiem[?] (2002), niszcząca powódź³²²⁹⁷⁸*

48. Ich bydło¹¹⁶⁵ wydał na pastwę gradu¹²⁵⁹, a ich stada* błyskawicom⁵⁵⁸.

**tj. bydło, trzoda (krowy, owce, kozy), własność (ziemi)⁴⁷³⁵*
**tj. płomień, rozbłysk, iskra, żar, strzala - met. błyskawica⁷⁵⁶⁵*

49. I zesłał⁷⁹⁷¹ na nich żar* swojego gniewu⁶³⁹, zapalczywość, oburzenie¹⁹⁵ i udrękę⁶⁸⁶⁹, oddział⁴⁹¹⁷ aniołów* niegodziwości⁵⁵⁹.

**tj. gniew, żar, płomień gniewu (zawsze o gniewie Boga)²⁷⁴⁰*
**tj. hebr.: mal'ak - wysłannik, zwiastun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷*
**tj. udręka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹*

50. Utorował¹ drogę⁵⁶⁰ dla swojego gniewu⁶³⁹, nie ochronił²⁸²⁰ ich duszy⁵⁶⁰ od śmierci⁴¹⁹⁴, a ich życie²⁴¹⁶ wydał zarazie⁵⁶⁰.

**tj. dosł.: k.p. równoważyć, wyrównywać, wygładzać⁶⁴²⁴, czyścić⁸⁷⁴³⁵*
**tj. hebr.: nefesz - dusza, oddech, garłdo, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Łk 12,23⁵ Wj 9,1;*
**tj. hebr.: plaga, pomór; zaraza wśród bydła¹⁶⁹⁸ Wj 12,29-30*

51. Wybił⁵⁶¹ wszystko³⁶⁰⁵, co pierwotne¹⁰⁶⁰ w Egipcie⁷¹⁴, początek ich mocy⁵⁶² w namiotach Chama⁵⁶³.

**tj. k.h. razić, uderzać, niszczyć, zabijać, pokonywać⁵²²¹*
**tj. idiom: męska vitalność seksualna - por. WBC Ps 78,51^A*
**tj. polonimiczny Chama - Rdz 10,6; mieszek. w Egipcie Ps 105,23,27*

52. A swój lud⁵⁹⁷¹ wyprowadził* jak owce* i wiodł⁵⁶⁴ ich po pustyni⁴⁰⁵⁷ jak stado⁵⁷³⁹.

por. w. 26⁵²⁶⁵, **drobne bydło, owce, kozy, trzoda, stada⁶⁶²⁹
**tj. k.p. wyprowadzać, prowadzić naprzód, przewodzić⁶⁹⁹⁰*

53. Prowadził* ich bezpiecznie⁵⁶⁵, tak że nie odczuwali trwogi⁵⁶⁶, a ich wrogów³⁴¹ przykrył⁶⁰⁸⁰ morze³²²⁰.

tj. k.h. wiodł¹⁴⁸, **niezakłócenie⁸⁰³¹137, **tj. odczuwać przesilenie, odczuwać bojaźń⁶³⁴², zdręczyć, zbliżyć się z trwogą⁸⁷⁵⁵⁰*

54. I wprowadził* ich do swojego świętego⁶⁹⁴⁴ terytorium⁵⁶⁷, do góry²⁰²², którą nabył swoją prawicą³²²⁵.

**tj. k.h. wprowadzać, wnosić, zgromadzić⁹³⁵, postawić przed³¹⁰⁶⁸*
tj. k.h. granica, region¹³⁶⁶, **...do granic Jego świętości - AK

55. Wypędził* przed ich obliczem⁶⁴⁴⁰ narody¹⁴⁷¹, sznurem²²⁵⁶ wyznaczył* im dziedzictwo⁵⁶⁸, żeby plemiona⁷⁶²⁶ Izraela³⁴⁷⁸ mieszkały w swoich namiotach¹⁶⁸.

tj. k.p. odpędzić, przegnać¹⁶⁴⁴, **dosł.: k.h. sprawić, że przydadnie coś w udziale, przydzielić przez losowanie, rzucić, spowodować upadek⁵³⁰⁷ - myśl nawiązując do rzucania losów
**tj. k.h. majątek, dziedzictwo, mienie, własność, posiadanie⁵¹⁵⁹*

56. Oni jednak wystawiali Go na próbę⁵²⁵⁴ i buntowali* się przeciwko Bogu Najwyższemu⁵⁹⁴⁵, i nie strzegli* Jego świadectw⁵⁶⁹.

**tj. k.h. przejawiać bunt, okazywać nieposuszeństwo, nie słuchać⁴⁷⁸⁴, k.g. być krnąbrnym^{B5525} Wj 23,21; Sdz 2,11; Za 8,14;*
tj. k.g. nie zachowywać⁸¹⁰⁴, **tj. Bożych praw⁵⁷¹³ Hbr 3,16

57. Lecz odwrócili* się i postępowali przeciwnie⁵⁷⁰ jak ich ojcowie, zawiedli* jak łuk z rozluźnioną⁷⁴²³ cięciwą⁵⁷¹.

**tj. k.n. zostać odwróconym lub odciągniętym, zostać odpięniętym, k.g. schodzić na złą drogę, okazać się odstępcą⁵⁴⁷²*
**tj. k.g. postępować zdradziecko, wiarołomnie, gorszyć⁸⁹⁸*
**tj. k.n. zmienić się, odwrócić²⁰¹⁵, spaść, przestać działać³²²⁸³*

58. I pobudzali Go do gniewu³⁷⁰⁷ przez swoje wyżyny* i rytymi wizerunkami⁶⁴⁵⁶ bożków⁵⁷² wzbudzali Jego zazdrość⁶⁷⁰⁶⁵.

**tj. hebr.: bama⁶ - miejsce bahochowalczego kultu na wyżynach, kopiec, wysoka góra, gran¹¹¹⁶ Pwt 32,16,21; Jr 8,19; 1Kor 10,22*

59. Bóg to usłyszał⁸⁰⁸⁵, rozgniewał się* bardzo⁵⁷³ wzgardził⁵⁷⁴ Izraelem³⁴⁷⁸.

**tj. dosł.: k.h. przejść ponad⁵⁶⁷⁴, okazać gniew⁸⁶⁶⁰⁰ - Prz 14,16*
**tj. k.h. moc, siła, obfitość, niezmiernie dużo, bardzo³⁹⁶⁶*
**tj. k.g. odrzucać, odmawiać, uzgardzać³⁹⁸⁸ Am 6,8*

60. I opuścił przybytek⁵⁷⁵ w Szilo* i namiot⁵⁷⁶, który rozbił wśród ludzi⁵⁷⁷.

**tj. Sdz 18,31; 1Sm 1,3;*
**tj. miejsce zamieszkania, przybytek, namiot⁴⁹⁰⁸ 1Sm 14,3;*
**tj. Szilo - „miejsce odpoczynku” miasto zniszczone przez Filistynów ok. 1050 r. p.n.e. miejsce przybywania Arki Przymierza - Joz 18,1*
**tj. k.h. namiot, namiot nomady śm. tymczasowość, przybytek (dom, miejsce zamieszkania JHW)¹⁶⁸, 2Krl 17,14-1;*
**dosł.: adama¹²⁰ 1.poj. Jr 7,12,14; 26,6,9; 41,5; Ez 33,24*

61. I oddał w niewolę⁷⁶²⁸ swoją moc⁵⁷⁹⁷ i swoje piękno* w ręce wroga⁶⁸⁶².

**tj. hebr.: tipara⁸⁵⁹⁷ - piękna, chwalebna, czesć, chlubna - „moc i chwalebna” to synonimy Arki Przymierza - por. Ps 132,8; 1Sm 4,3-8.17*

62. Wydał* swój lud⁵⁹⁷¹ pod miecz* i rozgniewał⁵⁶⁷⁴ się na swoje dziedzictwo⁵⁷⁰.

tj. k.h. zamknął⁴⁶², **meton.: wydał na śmierć w czasie wojny
**tj. k.h. majątek, dziedzictwo, mienie, własność, posiadanie⁵¹⁵⁹*

63. Jego młodzieńców⁹⁷⁰ pochłoniął³⁹⁸ ogień, Jego dziewic* nie wysławiano⁵⁷⁸.

**tj. hebr.: betula¹³³⁰ - dziewczica - Rdz 24,16; młoda dziewczynka - Jl 1,3, personifikacja miasta - Iz 37,22; Jr 31,3; Am 5,2*
**tj. k.p. być chwalonym, być godnym pochwały¹⁹⁸⁴ - dotyczy również wystawiania pieśni uesełnej - por. J 7,34; 16,9 stąd: Jego dziewic nie wydawano za męż - KJV, NKJ, MKJV, ISV*

64. Jego kapłani* padli od miecza, a Jego wdowy⁴⁹⁰ nie lamentowały⁵⁷⁹.

**tj. hebr.: kohen - kapłan - członek rodu Aarona z pokolenia Lewiego - Wj 28,1; Kpl 1,5,8; 3,2, główny urzędnik, władca³⁵⁴⁸*
**tj. k.g. płakać - gorzko, z żalu, upokorzenia bądź radości¹⁰⁵⁸*

65. Lecz potem PAN¹³⁶ ocknął³³⁶⁴ się jak ze snu, jak mocarz* radujący się winem³¹⁹⁶.

**tj. k.h. człowiek silny, potężny, dzielny, bohater¹³⁶⁸*
**tj. k.h. radujący się, k.g. wydać okrzyk radości, uniesienia, wołać głośno przywołując⁷⁴²; wotac⁸⁸⁶⁴⁴ - Prs 73,20; 121,4; Iz 42,13*

66. I uderzył w tył* swoich nieprzyjaciół⁶⁸⁶²,
okrył ich wiecną⁵⁷⁶⁹ hańbą²⁷⁸¹. Ps 40,14
*lub: tylna strona, tył - tu L.poj.²⁶⁸ - być może aluzja do 1Sm 5,6

67. Wzgardził* namiotem¹⁶⁸ Józefa³¹⁰ i po-
kolenia⁷⁶²⁶ Efraima⁶⁶⁹ nie wybrał¹⁷⁷;
*lub: k.g. odrzucać, odmawiać, wzgardzić⁹⁸⁸ Ps 87,2

68. Jednak* wybrał⁹⁷⁷ pokolenie Judy³³, Górę
Syon⁶⁷²⁶, którą umiłował⁵⁵⁵. Ps 132,13
*dost.: i wybrał; **hebr.: jehuda⁴ - „chwalony” lub „niech On
będzie uwielbiony”³⁰⁶³ - syn Jakuba i Lei - por. Rdz 29,35

69. I zbudował¹¹²⁹ swoją świątynię⁴⁷²⁰ niczym
na wysokościach⁶; jak ziemię⁷⁷⁶, którą* za-
łożył⁵⁶⁵ na wieki⁵⁷⁶⁹. Ps 132,13-18
*tu: lmn. k.g. być wysoko, być wzniesionym⁷³¹¹ - Ps 148,1

70. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

71. Sprowadził⁹⁵⁵ go, gdy chodził za³¹⁰ karmią-
cymi* owcami, aby pasł* Jakuba, Jego lud⁵⁹⁷¹, i Izraela, Jego dziedzictwo⁵¹⁵⁹. Ps 28,9;
*dost.: sprowadził go od³¹⁰ karmiących (owiec) - Iz 40,11
*lub: k.g. doglądać, pilnować, pasć, prowadzić, karmić się⁷⁴⁶²

72. A on ich pasł⁷⁴⁶² w prostocie* swojego
serca i prowadził⁵⁴⁸ ich roztopną* ręką⁵⁷⁰⁹.
*lub: niewinność, prostota, uczciwość, pełnia, doskonałość⁸⁵³⁷
*lub: zrozumienie, rozum, przenikliwość, zdołność, biegłość⁸³⁹⁴

Joz 24,14; Sdz 9,16,19; 1Krl 9,4; Hi 1,1,8; Ps 101,2

73. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

74. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

75. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

76. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

77. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

78. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

79. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

80. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

81. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

82. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

83. I wybrał⁹⁷⁷ też Dawida, swojego sługę*;
wziął go z owczych zagród⁶⁶²⁹; 1Sm 16,11; 2Sm 7,8
*hebr.: ebed - służa, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

6. Wylej⁸²¹⁰ swoją zapalczywość* na pogan⁶⁶,
którzy Cię nie uznają⁶⁶⁶, i na królestwa⁴⁴⁶⁷,
które nie wzywają⁷¹²¹ Twojego imienia⁸⁰³⁴.
*lub: żar, furia, wściekłość, oburzenie, złość, gniew²⁵³⁴ - Iz 45,4;
**por. u:1⁶⁶; ***lub: k.g. wiedzieć, być mądrym, dowiadywać
się, rozważać³⁰⁴⁵, troszczyć się, uznać⁴³⁵⁰⁷ - Mt 7,23; 2Tes 1,8

7. Poparli* bowiem Jakuba³²⁹⁰ i spustoszy-
li* jego mieszkanie⁵¹¹⁶. Ps 53,4
*lub: jeść, zreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, wymiszczać,
gładzić (o mieczu)³⁹⁸, tu: pożari - L.poj. - lecz por. Jr 10,25
**lub: k.h. niszczyć, pustoszyć, przejmować grozą³⁰⁷⁴

8. Nie pamiętaj²¹⁴² nam dawnych* naszych
nieprawości⁶⁶⁶, niech jak najszybciej⁴¹¹⁸ spo-
tka⁶⁹²³ nas Twoje miłosierdzie⁷³⁵⁶, bo jesteście
bardzo³⁹⁶⁶ wynędzniali⁶⁶⁶. Ps 142,6; Iz 64,9
*lub: poprzednich, wcześniejszych, pierwszych (w czasie)⁷⁷²³
*lub: ... nam win naszych przodków - AK, BT, por. WBC Ps 79,8⁹
**lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina⁵⁷⁷¹
***lub: k.h. być niskim, być przynęcionym (metafor.), marnieć¹⁸⁰⁹

9. Pomóż⁵⁸²⁶ nam, Boże naszego zbawienia*,
dla sprawy* chwały³⁵¹⁹ Twojego imienia⁸⁰³⁴
ocal⁵³³⁷ nas i przebac⁶⁶⁶ nam grzechy²⁴⁰³ ze
względem na Twoje imię⁸⁰³⁴. 1Sm 12,22; Ps 25,11;
*lub: wyzwolenie, dobrobyt, zwycięstwo, ratunek³⁴⁶⁸ - Jr 14,7;
**hebr.: dabar - mowa, słowo, rzecz, zajęcie, sprawa¹⁶⁹⁷ - Mt 19,29
***lub: k.p. zakrywać, uśmierzać, dokonywać przebiegania³⁷²²

10. Dlaczego poganie⁴⁷¹ mają mówić: Gdzie
jest ich Bóg⁴³⁴⁰? Niech będzie na naszych
oczach⁸⁶⁰⁹ znana* wśród pogan pomsta* za
przelaną⁵¹¹⁰ krew Twoich sług⁵⁶⁵⁰. Ps 42,3; 115,2
*lub: k.n. 3 os. rz. - zostać ujawnionym, stać się znanym³⁰⁴⁵
**lub: (ludzki) odwet, (boska) odpłata⁸⁶²¹⁵, zemsta⁵³⁶⁰

11. Niech dojdzie⁹³⁵ przed Twoje oblicze⁶⁴⁴⁰
jęk* więźniów, według potęgi Twojego ra-
mienia* zachowaj⁶⁶⁶ przy życiu synów⁴¹²¹
skazanych na śmierć⁶⁶⁶. Ps 12,6;
*lub: płkanie, jęczenie, oplakiwanie⁶⁰³; **por. Ps 84,13
***lub: k.h. odłożyć, zostawić, oszczędzić, zachować żywego³⁴⁹⁸
****łdom - zachowaj synów śmierci - Ps 102,20

12. I odpłać* naszym sąsiadom⁷⁹³⁴ siedmio-
krotnie⁶⁶ w ich zanadrze⁶⁶⁶ za drwinę⁶⁶⁶, któ-
rą Ci urągali¹³⁶, PANIE!¹³⁶ Ps 18,22; 74,10
*lub: k.h. wynagradzać, płacić (za doścignięcie), pokony-
wać, zwracać twarz ku, odrzucać, odmawiać⁷⁷²⁵
**w symb. hebr. liczba siedem oznacza pełnię; ***lub: do wne-
trza, do środka, wlebiecie⁴³⁶, faldra w ubraniu, dolna zeń: część
ciała, gdzie ukochani (dzieci) są przyściskane, łono⁸²⁷⁸³ - Lb 11,12
****lub: pogarda, drwina, hańba²⁷⁸¹, *****k.p. czynić wyrzuty³⁷⁷⁸

13. A my, Twój lud⁵⁹⁷¹ i owce⁶⁶²⁹ Twojego pa-
stwiska⁴⁸³⁰, będziemy Cię wysławiać⁶⁶⁶ na wie-
ki, będziemy głosić* Twoją chwałę⁶⁶⁶ z po-
kolenia¹⁷⁵⁵ na pokolenie¹⁷⁵⁵. Ps 100,3; J 10,14-16
*lub: k.h. składać dziękczynienie, chwalić, wyznawać³⁰³⁴
**lub: k.p. powtarzać, zliczać, wyliczać dokładnie⁵⁰⁴⁸
***lub: chwala, sława, rozgłos, pieśni lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶

79 Psalm Asafa*. Boże! Poganie* wko-
czyli⁹³⁵ do Twojego dziedzictwa⁵¹⁵⁹, ska-
lali* Twoją świętą⁶⁹⁴⁴ świątynię⁶⁶⁶⁶, Jerozo-
limę³³⁸⁹ uczynili⁷⁶⁰ ruiną. *lub: dla Asafa 2Krl 25,9;
**hebr.: goim - poganie, narody, nie-Żydzi¹⁴⁷¹ 2Krn 36,19;
***lub: kp. skalać (w sensie rytualnym), uznac za nieczystego,
ogłosić nieczystym, ****pałac, świątynia, przybytek¹⁹⁶⁴ Mi 3,12

2. Zwłoki⁵⁰³⁸ Twoich sług⁵⁶⁵⁰ dali na żer-
pactwo nieba*, ciała* Twoich świętych⁶⁶⁶
zwierzętom⁶⁶⁶⁶ ziemi⁷⁷⁶. Pwt 28,26; Jr 7,33; 16,4
*dost.: niebia⁸⁰⁶⁴, **ciało¹³²⁰, ***hebr.: chasid - uwierny, bogo-
bajny, pobożny, święty²⁶²³, ****lub: bestia, dzikie zwierzę²⁴¹⁶

3. Rozzlali ich krew¹⁸¹⁸ jak wodę⁴³²⁵ wokół Je-
rozolimy³³⁸⁹ i nie było nikogo, kto by ich po-
grzebał*. *dost.: grzebiącego⁶⁹¹² Jr 14,16; 16,4; 22,19

4. Stałiśmy się hańbą* dla naszych sąsia-
dów⁷⁹³⁴, pośmiewiskiem* i drwiną* dla tych,
którzy są wokół⁵⁴³⁹ nas. Ps 44,13; 80,6; Dn 9,16
*lub: pogarda, drwina, hańba²⁷⁸¹, **drwienie, szczydzenie, ję-
kanie⁹³³, ***kpinia, pośmiewisko⁷⁰⁴⁷

5. Jak długo, JHWH? Czy wiecznie* będziesz
się gniewał⁵⁹⁹? Czy Twoja zazdrość⁶⁶⁶ będzie
płoną⁶¹⁹⁷ jak ogień? *lub: czy na zawsze⁵³³¹
**lub: żarliwość, zapal, zazdrość, namiętność⁷⁰⁶⁸ Ps 74,10

80 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Lilie świadectwa”^{11*}. Asafa^{62*}. Psalm.

^{*hebr.: susan edut}⁷⁸⁰² - świadectwa, przymierza, pouczenia, zachęty

1. Posłuchaj²³⁸ Pasterzu Izraela⁴⁷⁸, Ty, który prowadzisz⁵⁰⁹⁰ Józefa jak stad owiec; Ty, który zasiadasz między cherubimami⁸⁸, zaś jasniej³³¹³

Ps 23,1; 99,1; J 10,14; 1P 2,25; 5,4

^{*dost.: pasący - k.q. dogłądać, pilnować, prowadzić, karmić się}⁷⁴⁶²

^{**stworzenie duchowe przedstawiane jako stróż Edenu reprezentujące chwałę Bożą i Jego majestat}³⁷⁴² - Rdz 3,24; Ez 10,3

2. Przed obliczem⁶⁴⁰ Efraima⁶⁶⁹, Beniamina^{*} i Manasses^{*} wzbudź⁵⁷⁸² swoją moc^{***} i przyjdź

nas zbawić³⁴⁴⁴. ^{**lub: potęgę}¹³⁶⁹ Lb 2,17-24; Ps 106,47

^{*hebr.: benjamin}¹¹⁴⁴ „syn prawicy” - syn Jakuba - Rdz 35,18

^{**hebr.: menasseh} - „powodujący zapomnienie” - s. Józefa Rdz 41,47

3. Boże, odnow^{*} nas, rozjaśnij^{**} nad nami swoje oblicze⁶⁴⁰, a zostaniami wybawieni³⁴⁶⁷.

^{*lub: k.h. spowodować wrócić, przyprowadzić, odnawiać}⁷⁷²⁵

^{**lub: k.h. dawać światło, świecić, oświetlać, rozświetlać}²¹⁵ Ps 4,6

4. JHWH, Boże⁴³⁰ Zastępów^{*}, jak długo będziesz się gniewał⁶²²⁵ na modlitwę^{**} swojego ludu⁸⁹⁷¹?

Iz 1,15; Jr 11,14; 44,12; Ez 8,18; Lb 18,11

^{*hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastępy, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa}⁶⁶³⁵, ^{**w modlitwie}⁸⁶⁰⁵ - AK, pomimo modlitwy - EIB, przeciwno - Ps 74,1 - por. WBC Ps 80,5^B

5. Karmileś³⁹⁸ ich chlebem z lez¹⁸³² i napoiłeś^{*} ich łzami¹⁸³² w pełnej mierze^{**}. Iz 30,20

^{*lub: k.h. odlewać, nawadniać, poić wodą}⁸²⁴⁸, ^{**idiom: w trzeciej trzeciej miary (tzn. w ostatniej z trzech części miary)} Iz 40,12 - EIB

6. Uczyniłeś nas kością niezgody¹⁴ dla naszych sąsiadów⁷⁹³⁴, a nasi wrogowie³⁴¹ szydzą^{**} z nas. ^{*lub: przedmiot sporów, niezgoda, kłótnia}⁴⁰⁶⁶

^{**lub: k.q. drwić, szydzić, nairgawać się}⁷⁰³² Ps 44,13; 79,4

7. Boże Zastępów^{*}, odnow^{**} nas, rozjaśnij²¹⁵ nad nami swoje oblicze⁶⁴⁰, a zostaniami wybawieni^{**}.

^{*zwrot: „Boże Zastępów” - pada tylko tu i w 14}

^{**lub: k.h. zostać uwolnionym, ocalonym, odnieść zwycięstwo}³⁴⁶⁷

8. Wyrwałeś^{*} winorośl z Egiptu¹⁷¹⁴; wygnałeś^{**} pogan¹⁴⁷¹, a ją zasadziłeś⁵¹⁹³. Iz 5,1,7;

^{*lub: k.h. wyprowadzić, usunąć}⁵²⁶⁵, ^{wyrwać z korzeniami}¹⁸⁶⁹⁸

^{**lub: k.p. odpowiedzieć, przegnać}¹⁶⁴⁴ Jr 2,21; 32,41

9. Oczyszczyłeś^{*} dla niej grunt^{*} i sprawiłeś, że zapuściła^{**} swoje korzenie⁸³²⁸ i napeliła⁸⁹⁰ ziemię.

^{*lub: k.p. odsunąć na bok, oczyszczyć, uprzętnąć}⁶⁴³⁷

^{**lub: k.h. zakorzenić się, powodować zapuszczenie korzeni}⁸³²⁷

10. Góry²⁰²² zostały pokryte³⁶⁸⁰ jej cieniem⁶⁷³⁸, a jej galeziami⁴⁰⁶⁷ potężne^{**} cedry. Ez 17,22-24

^{*hebr.: el - Bóg, bożek, anioł, mocarz, słynny bohater, potężne zjawiska w przyrodzie, siła, moc}⁴¹⁰ - stąd: Boże cedry⁷³⁰

11. Wypuściła⁷⁹⁷¹ swoją latorośl^{**} aż do Morza^{**} i swoje pędy^{***} aż do Rzeki^{***}. Wj 23,31

^{*lub: gałąź, młoda latorośl wyrastająca z pnia, wskazująca na rozwijające się życie}⁷¹⁰⁵ - Hl 14,9, ^{**tj. M. Śródziennne}³²²⁰, ^{***delikatne pędy z gałązek szczytów drzew}³¹²⁷ - Ez 17,22, ^{****tj. Eufraat}¹⁰⁴

12. Dlaczego więc rozwaliles^{*} jej ogrodzenie^{**}, tak że zrywają¹⁷ z niej wszyscy, którzy przechodzą⁵⁶⁷⁴ drogą? Ps 89,40; Iz 5,5

^{*lub: k.q. robić wyłom, wyrwać, rozewrzeć na oścież, polamać, wyrwać, przebijając się}⁶⁵⁵⁵, ^{**splot, mur, ogrodzenie}¹⁴⁴⁷

13. Obgryza^{*} ją dzik z lasu^{**}, a zwierzę²¹²³ polne karmi się^{***} nią. Jr 5,6

^{*lub: k.p. rozdzierać, odrywać, niszczyć}³⁷⁶⁵, ^{**lub: dzik}²³⁸⁶

^{leśny}³²⁹³ - ^{zwierzę nieczyste}^{***}, ^{***paść, zaganiać, karmić się}⁷⁴⁶²

14. Boże Zastępów^{*}, powróć^{**}, spojrz⁸⁰²⁷ z niebios⁸⁰⁶⁴ i zobacz, zwróć uwagę^{***} na tę winorośl¹⁶¹²; ^{*por. u 4*} Ps 33,13; Iz 63,15; J 3,13

^{**lub: k.q. zauracać, odwracać się, wracać}⁷⁷²⁵

^{***lub: k.q. odwiedzać, zwracać uwagę, dogłądać, zajmować}⁶⁴⁸⁵

15. I na ped^{*}, który zasadziła⁵¹⁹³ Twoja prawica, na⁸⁹²¹ syna^{**}, którego umocniłeś^{***} dla siebie.

^{*nap.leg.: usparcie (drzewa), korzeń, ped (?)}³⁶⁵⁷

^{**hebr.: ben - syn, dziecko, członek rodziny}¹¹²¹

^{***lub: k.p. umacniać, zabezpieczać (dla siebie), zapewniać}⁵⁵³

16. Spalona⁸³¹³ jest ogniem⁷⁸⁴ i wycięta³⁶⁸³, pogina^{**} z powodu grozy^{**} Twojego oblicza⁶⁴⁰.

^{*lub: k.q. zginąć, umrzeć, zostać zgladzoną, zniknąć}⁶ Iz 33,12

^{**lub: nagana, napomnienie}¹⁶⁰⁶ karcić, grozić, zagrozić¹⁸⁰⁶

17. Niech Twoja ręka^{*} będzie nad mężem³⁷ Twojej prawicy, nad synem¹¹²¹ człowieczy^{**}, którego umocniłeś⁵⁵³ dla siebie. Ps 110,1;

^{*ręka, ramię - symbol mocy, władzy i aurytetu}¹ - Ps 89,13

^{**dost.: synem człowieka}¹²⁰ - Lpój. Dz 7,55; R 8,34; Hbr 10,12

18. A nie odstępimy^{*} od Ciebie; ozyw^{**} nas, a będziemy wzywać¹²¹ Twojego imienia⁸⁰³⁴.

^{*lub: k.q. schodzić na złą drogę, odwracać się, być odstępca}⁵⁴⁷²

^{**lub: k.p. zachować przy życiu, przywrócić do życia, ożywić}²⁴²¹

19. JHWH, Boże Zastępów^{*}, odnow^{**} nas, rozjaśnij^{**} nad nami swoje oblicze, a będziemy wybawieni^{***}. ^{*por. u 4*}, ^{**por. u 3*}, ^{***por. u 7*}

81 Dla przewodnika⁵³²⁹ chóru. Na nutę: „Tłoczący wino”^{1*}. Psalm Asafa^{63*}.

^{*hebr.: „al-haggittim”¹⁶⁶⁵ - na melodie gajtyjską, na melodie śpiewaną przy tłoczeniu wina w Gat, na instrumencie z Gat}

1. Radośnie śpiewajcie^{*} Bogu, naszej mocy^{**}; radośnie wykrzykujcie^{***} Bogu Jakuba.

^{*lub: k.h. tryb rozkaz powodować śpiew z radością}⁷⁴⁴²

^{**lub: potężny}⁵⁷⁹⁷, ^{**k.h. wydać okrzyk wojenny, krzyczeć triumfalnie (nad wrogami), witać, dawać sygnał}¹³²¹

2. Podnieście⁵³⁷⁵ śpiew^{*}, przynieście tamburyn^{**}, słodko brzmiącą⁵²⁷³ harfę³⁶⁵⁸ i cytę⁸⁰³⁵.

^{*lub: muzyka, melodia, pieśń}²¹⁷² 2Km 5,12; Ekd 3,10; Ps 98,5

^{**lub: instrument muz. szczególnie używany przez kobiety}⁸⁵⁹⁶, Wj 15,20; Sdz 11,34; 1Sm 18,6 prawdopodobnie nie używany w samej świątyni, lecz na zewnątrz lub na jej dziedzińcach

3. Zadmięcie w róg^{**} w czas nowiu^{***}, w czasie pełni⁴⁶⁷⁷, w dniu naszego uroczystego święta²²⁸².

^{*hebr.: szofar - róg, róg barana}⁷⁸² - Wj 19,16; Kpl 25,9

^{**tj. now księżycy}²³²⁰ w 7 miesiącu i Święto Ształosów rozpoczynające się w czasie pełni tego miesiąca (?) - Lb 29,1; 1Krl 8,2

4. Taki bowiem jest dekret⁴⁷⁸, o Izraelu⁴⁷⁸, decyzja⁴⁷⁸ Boga Jakuba²⁹⁰.
*lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawną²⁷⁰⁶
 **lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie⁴⁹⁴¹ 1Krn 16,17; Ps 105,10

5. Ustanowili⁷⁶⁰ to świadectwem⁴⁷⁸ w pokole-
 niu Józefa⁴⁷⁸, gdy wyruszył⁴⁷⁸ przeciw⁴⁷⁸ ziemi
 Egiptu – słysząc⁸⁰⁸⁵ język⁴⁷⁸ królego nie znam-
 lemu⁴⁷⁸.
***lub: nie rozumiałem³⁰⁴⁵ Wj 11,4; Ps 78,5
 *lub: świadectwo jako dowód⁵⁷¹⁵, ustawa, prawne zabezpieczeni-
 e, warunki przymierza¹⁸⁶⁵⁶, **hebr.: Jehosef - hup. leg. w TM
 **lub: świadectwo na Józefa polityczny ... - AK; **lub: iść naprzód,
 podążać do³³¹⁸, ***hebr.: al⁵⁹²¹ - przeciw (wrogo)¹⁸⁶⁸². Rdz 34,27

6. Usunąłem⁵⁴⁹³ ciężar⁴⁷⁸ z jego barku⁹²⁶, a je-
 go ręce⁷⁰⁹ zostały uwolnione⁵⁶⁷⁴ od *dźwiga-
 nia* kosza¹⁷³¹.
*lub: brzemie, ciężar; ładunek⁵⁴⁴⁷ Iz 9,4; 10,27

7. Wzywałem⁴⁷⁸ mnie w ucisku⁶⁸⁶⁹ i wybawi-
 lemm²⁵⁰² cie; odpowiedziałem⁶⁰³⁰ ci w tajem-
 niczości⁴⁷⁸ grzmotu⁷⁴⁸², doświadczyłem⁴⁷⁸ cie
 u wód Meriba⁴⁷⁸. Sela⁵⁵⁴².
Wj 2,23; 14,10; Lb 20,13
 *lub: k.q. wolać, krzyczeć, wydawać głosny dźwięk, przazywać⁷¹²¹
 **lub: osłona, schronienie, kryjówka, skrytość, tajemniczość⁵⁶⁴³
 ***lub: wypróbować, poddać próbie⁹⁷¹⁴, ***hebr.: meriba⁴⁷⁸ - „nie-
 snaski”, „spór”⁴⁸⁰⁹ - zdrój w Refidim na pustyni Sin - Wj 17,7

8. Słuchaj⁴⁷⁸ mnie, mój ludu⁵⁹⁷¹, bo *składam*
 przeciwko tobie świadectwo⁴⁷⁸: O, Izraelu⁴⁷⁸!
 Jeśli⁴⁷⁸ mnie posłuchasz⁸⁰⁸⁵,
**obys - EIB Ps 50,7
 *tryb rozkaz⁸⁰⁸⁵, **k.h. upomnieć, składać, świadczyć przeciw⁵⁷⁴⁹
 **lub: bo cie napominam! Izraelu, obys mnie posłuchał - EIB

9. Nie będzie u ciebie cudzego⁴⁷⁸ boga⁴¹⁰ ani
 nie oddasz pokłonu⁴⁷⁸ obcemu⁵²⁶ bogu⁴¹⁰.
*lub: obcy, budzący odrazę²¹¹⁴ Pwt 5,8-9; 32,12; Iz 43,12
 **lub: k.h.p. padać na twarz, bić czołem, k.q. leżeć płasko⁷⁸¹²

10. Ja, JHWH, jestem twoim Bogiem, któ-
 ry cie wprowadził⁴⁷⁸ z ziemi Egiptu; otwórz
 szeroko⁷³³⁷ usta, a ja je napełnię⁴⁷⁸.
Wj 20,2
 *lub: k.h. przeprowadzić na górę, spowodować wejście w górę,
 wywyższyć⁵⁹²⁷; **k.p. napełnić, zawodzić, utwierdzić⁴³⁹⁰

11. Lecz mój lud⁵⁹⁷¹ nie usłuchał⁴⁷⁸ mojego
 głosu⁶⁶³, a Izrael⁴⁷⁸ nie był mi uległy⁴⁷⁸.
*lub: k.q. słuchać, posłuchać, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵
 **hebr.: jisra'el - „ten, który zmagasz się z Bogiem”³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28
 ***lub: k.q. być chętnym, zgodzić się, ulec, uznać, pragnąć¹⁴

12. Dlatego wydałem⁴⁷⁸ go zatwardziałości⁴⁷⁸
 ich serca³⁸²⁰ i postępowali⁴⁷⁸ według swoich
 zamysłów⁴⁷⁸.
Dz 7,42; 14,16; Rz 1,24-26
 *lub: k.p. pozwolić odejść, przekazać, wydać, wyrzucić, zesłać⁷⁹⁷¹
 lub: upór, hardość, nieugiętość⁸³⁰⁷, **chodźli¹⁹⁸⁰ - Ps 56,13*
 ***lub: rada, plan, zasada, pomysł⁴¹⁵⁶, zamiać¹⁴⁸¹⁰

13. O⁴⁷⁸, gdyby⁴⁷⁸ mój lud⁵⁹⁷¹ mnie posłuchał⁸⁰⁸⁵,
 a Izrael⁴⁷⁸ chodził moimi drogami¹⁸⁷⁰! Pwt 5,29;
*part. warunkowa: jeśli, oby! gdyby tylko¹³⁸⁶³ Iz 48,18; Mt 23,37
 14. Szybko⁴⁷⁸ upokorzyłbym⁴⁷⁸ ich wrogów³⁴¹
 i zwróciłbym swoją rękę⁴⁷⁸ przeciwko ich nie-
 przyjaciółom⁴⁸⁶².
*dost.: mało, trochę, niewielka ilość
 (czasu)⁴⁵⁹², **lub: k.h. podbić³⁶⁶⁵, ***rękę - por. Ps 78,42*

15. Nienawidzący⁸¹³⁰ JHWH, płaszczyliby się⁴⁷⁸,
 a taki ich los⁴⁷⁸ trwałby¹⁹⁶¹ wiecznie⁵⁷⁶⁹.

*lub: k.p. oszukiwać, fałszować, zaprzeczać, postępować pod-
 stepnie, zwodniczo, płaszczyć się, rozczarować, zawodzić³⁵⁸⁴
 *lub: ...choć obłudnie poddać by się im musieli ... - por. BG
 **domyśl.: czas ludu (?) - czas, doświadczenie, los, wydarze-
 nie, zdarzenie⁶²⁵⁶ Pwt 32,35; Ps 18,44; 66,3; Rz 1,30

16. I karmiłbym⁴⁷⁸ ich wybraną⁴⁷⁸ pszenicą²⁴⁰⁶,
 a nasyciłbym⁷⁶⁴⁶ cie miodem zę skały⁴⁷⁸.
*lub: najlepsza część, obfitość (plonów w kraju), tustość²⁴⁵⁹
 **ze skały - aluzja (?) do JHWH - por. Hl 29,6; Pwt 32,13

82 Psalm Asafa⁴⁷⁸. Bóg powstaje w zgro-
 madzeniu⁴⁷⁸ Bożym⁴⁷⁸, wśród bogów⁴⁷⁸
 będzie sądził⁴⁷⁸.
*lub: dla Asafa⁴⁷⁸ Wj 15,11; 1Krn 16,5;
 **hap. leg. w TM - por. „Zgromadzenie JHWH” - Lb 27,17; 31,16
 ***hebr.: elohim - Bóg Najwyższy, bógów - 1Sm 5,7; istota duchowna,
 anioł - Ps 97,7; władca, sędzia - Wj 22,8-9 Hl 1,6; 38,7; Ps 136,2
 ***lub: k.q. rządzić, zarządzać, sądzić, rozstrzygać spór; kara¹⁸⁹⁹

2. Jak długo⁶⁹⁷⁰ będziecie sądzić⁸¹⁹⁹ niespra-
 wiedliwie⁴⁷⁸ i wspierać⁴⁷⁸ osoby⁴⁷⁸ niegodziwe⁷⁵⁶³?
 Sela⁵⁵⁴².
*lub: nieprawość, zło, niesprawiedliwość⁵⁷⁶⁶
 **lub: k.q. unieść, dźwigać, nieść, wspierać, podtrzymywać⁵³⁷⁵
 ***twarz; oblicze, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi)⁶⁴⁴⁰

3. Bierzcie⁴⁷⁸ w obronę⁸¹⁹⁹ ubogiego⁴⁷⁸ i sie-
 rotę³⁴⁹⁹, oddajcie⁴⁷⁸ sprawiedliwość⁶⁶⁶³ stra-
 pionemu⁴⁷⁸ i będącemu w potrzebie⁴⁷⁸.
*lub: marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰, **biedny, utracony, słaby,
 nędzny, skromny¹⁰⁴¹, ***k.q. cierpieć, niedostatek bądź głód⁷³²⁶

4. Wyzwólcie⁶⁴⁰³ biedaka¹⁸⁰⁰ i nędzarza⁴⁷⁸,
 ocalcie⁵³⁷¹ go z ręki niegodziwych⁴⁷⁸.
*lub: ktoś będący w potrzebie, cierpiący ucisk, potrzebujący pomo-
 cy, określenie najniższej warstwy społecznej⁷⁴ Hl 29,12;
 **lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³ Prz 24,11
 ***w wersetach 3 i 4 główne czasowniki są w trybie rozkaz.

5. Lecz oni⁴⁷⁸ nic nie wiedzą⁴⁷⁸ i nie rozumie-
 ją⁴⁷⁸, ciagle⁴⁷⁸ chodzą w ciemności²⁸²⁵; zostały
 wstrząśnięte⁴¹³¹ wszystkie³⁶⁰⁵ fundamenty⁴⁷⁸
 ziemi⁷⁷⁶.
Prz 2,13; Iz 44,18
 lub: k.q. wiedzieć, znać, umieć³⁰⁴⁵ - por. Ps 78,3
 **lub: k.q. dostrzegać, rozpoznawać, zwracać uwagę, rozumieć⁹⁹⁵
 ***hebr.: mosad - fundament⁴¹⁴⁴ tylko tu i Pwt 32,22; Ps 8,29

6. Ja⁵⁸⁹ więc powiedziałem⁵⁵⁹: Jesteście bo-
 gami⁴³⁰ i wszyscy wy jesteście synami⁴⁷⁸ Naj-
 wyższego⁵⁹⁴⁵.
Rdz 3,5; Wj 7,1; J 10,35; 1Kor 8,5; Ga 4,8
 *hebr.: ben - syn, umiłek, dziecko, członek rodziny¹¹²¹

7. Jednak⁴⁷⁸ umrzecie⁴¹⁹¹ jak człowiek⁴⁷⁸ i upad-
 niecie⁴⁷⁸ jak jeden⁵⁵⁹ z książąt⁴³⁹⁹.
Ps 49,12
 *lub: z pewnością, prawdziwie, zaiste (mocne potwierdzenie) leż,
 w istocie, jednak - jako kontrast do wcześniejszej wypowiedzi⁴⁰³
 **dost.: jak adam¹²⁰ - Lpój; ***k.q. paść na twarz przed kimś,
 paść (o gwałtownej śmierci), odchodzić do, zawodzić⁵³⁰⁷
 ***lub: władca, przynówa, wysoki urzędnik, dowódca⁸²⁶⁹

8. Powstań⁵⁹⁶⁵ Boże, osądź⁸¹⁹⁹ ziemię, bo Ty
 weźmiesz w dziedzictwo⁴⁷⁸ wszystkie narody¹⁴⁷¹.
*lub: k.q. odziedziczyć, otrzymać, objąć w posiadanie, wziąć
 na własność⁵¹⁵⁷ - por. Lb 18,20; Joz 19,49 Ps 2,8; Obj 11,15

83 Pieśń⁷⁸⁹². Psalm⁴²¹⁰ Asafa^{*}. ^{*lub: dla Asafa}

1. Boże⁴³⁰, nie pozostawaj w ciszy^{**}; nie milcz^{***} i nie bądź bezczynny^{****}, Boże^{410!}
^{*lub: ustanie, spokój, odpoczynek, cisza, przerwa}¹⁸²⁴ Ps 28,1;
^{**lub: k. q. milczeć, być głuchym}²⁷⁹⁰, ^{***k. q. być cichym, być spokojnym, być niezmaczonym, być bezczynnym}⁸²⁵² Iz 62,1

2. Bo oto burza^{*} się Tui wrogowie⁴¹, a ci, którzy Cię nienawidzą⁸¹³⁰, podnoszą głowę^{**}.
^{*lub: k. q. mamrotać, warczeć, ryczeć, krzyżeć, pałać gniewem}¹⁹⁹³
^{**idiom: bunt lub arogancja względem Boga} Ps 2,1; Iz 17,12

3. Przeciwno⁵⁹²¹ Twojemu ludowi⁵⁹⁷¹ podstępnie^{*} spiskują^{**} i naradzają³²⁸⁹ się przeciwko chronionym przez Ciebie^{***}; Hi 5,12; Ps 37,12
^{*lub: k. h. być podstępny, być bystrym}⁶¹⁹¹; ^{**potajemna rada}⁴⁷⁵
^{***lub: k. q. chować, przechowywać jak skarb, zachować}⁶⁸⁴⁵

4. I mówili: Chodźcie^{*}, wymażmy^{**} ich jako naród¹⁴⁷¹, aby więcej⁵⁷⁵⁰ nie wspominał imienia⁸⁰³⁴ Izraela⁴⁷⁸. Est 3,6-9; Jr 31,3
^{*tryb rozkaz}¹⁹⁸⁰, ^{**k. h. schować, zetrzeć, unicestwić}³⁵⁸²
^{***lub: k. n. być przypominanym, być przedmiotem myśli}²¹⁴²

5. Bo jedynomyślnie³¹⁶² naradzali^{**} się ze sobą^{**}, przeciwko Tobie zawarli¹⁶⁶⁶ przymierze¹²⁸⁵.
^{*lub: naradzać się, wymieniać się radami, przemysliwać, namawiać się}³²⁸⁹, ^{**dost.: (w) sercu}³⁸²⁰ - por. AK
^{***dost.: k. q. przeciwni}⁷⁷⁷² - myśl nawiązującą do rytuału zawierania przymierza przez złożenie (przećwicie) ofiary - Rdz 15,9-18

6. Namoty¹⁶⁸ Edomu^{*} i Izmaelitów^{**}, Moab i Hagary³^{***}, ^{*tj. „czerwoncy”}¹²³, por. Ps 52,2^{**} Rdz 25,12
^{*tj. „Bóg usłyszysz”}³⁴⁵⁹ - syn Abrahama i Hagar - Rdz 16,15; Ga 4,42
^{**tj. „syn Ojca”}⁴¹²⁴ - syn Lota i jego najstarszej córki - Rdz 19,36
^{***tj. „wędrowniec, tułacz”}¹⁹⁰⁵ - lud żyjący na usch. od Jordanu

7. Gebal^{*}, Ammon^{**} i Amalek^{***}; Filistyn^{****} z mieszkańcami Tyru^{*****}. Joz 13,5; 1Sm 15,2
^{*tj. „grauca”}¹³⁸¹ - górzyści rejon na pld. M. Martwego lub miasto Byblos - Ez 27,9; ^{**tj. „plemienny”}⁵⁹⁸³ - potomek Lota - Rdz 19,36
^{***tj. „mieszkaniec doliny”}⁶⁰⁰² - potomkowie Ezawa - Rdz 36,12; Lb 24,20 żyjący na pld. pustyni Negew walczący z Izraelem - Wj 17,8
^{****tj. „krąg przybyszów”}⁶⁴²⁹ - por. walki Izraela w Sdz 14-16
^{*****tj. „skala”}⁶⁸⁶⁵ - miasto fenickie na wybr. M. Śródziemnego

8. Także¹⁵⁷¹ Asyryjczyk^{*} przyłączył³⁸⁶⁷ się do nich, stał¹⁹⁶¹ się ramieniem^{**} dla synów¹²¹ Lota^{***}, Sela⁵⁵⁴². Rdz 2,14; 2Krl 15,19
^{*tj. „krok”}⁸⁰⁴ - drugi syn Sema - Rdz 10,21; lud i imperium Asyrii - Iz 10,12; plemię arabskie (?) - por. Rdz 25,18
^{**ramię, reka - symbol mocy, władzy i aurytety} - Ps 89,13
^{***być może Moab i Ammon stanowili trzon koalicji}

9. Uczyni im tak, jak Midianowi^{*}, jak Syserze^{**}, jak Jabinowi^{***} nad potokiem Kiszon^{****}; ^{*tj. „mieszkańca”}⁴⁰⁸⁰ - syn Abrahama i Keturę - Rdz 25,1 - lud zamieszkały na półwyspie Arabskim, tu wydarzenia z Sdz 7,25
^{**tj. „szkik białej wody”}⁵⁵¹⁶ - wódz wojska króla Jabin - Sdz 4,15-24
^{***tj. „którego Bóg obserwuje”}²⁹⁸⁵ - król Chasoru - por. Sdz 4,2-24
^{****tj. mała rzeka płynąca przez równiny Megiddo - 1Krl 18,40}

10. Którzy zostali wytopieni⁸⁰⁴⁵ w Endor^{*} stał się jak nawóz^{**} dla ziemi. Joz 17,11; 1Sm 28,7
^{*tj. „źródło osada”}⁵⁸⁷⁴ - miejscowość w ziemi Issachara, położona 6,5 km od góry Tabor; ^{**lub: łajno, gnój (zausze z zwłokach)}¹⁸²⁸

11. Z ich dostojnikami^{*} postap jak z Orebem^{**} i Zeebem^{***}, jak z Zebachem^{****} i Salmuną^{*****}, ze wszystkimi ich książętami⁵²⁵⁷; ^{*lub: ktoś szlachetnie urodzony, książęcego rodu}⁵⁰⁸¹ Sdz 7,25
^{**tj. „kruk”}⁶¹⁵⁹, ^{***tj. „wilk”}²⁰⁶² - wodzowie wojsk Midianitów
^{****tj. „pozbawiony ochrony”}²⁰⁷⁸, ^{*****tj. „pozbawiony ochrony”}⁶⁷⁵⁹ - królowie Midianitów zabici przez Gedeona - Sdz 8,12

12. Którzy powidzieli⁵⁵⁹: Weźmy sobie w posiadanie^{*} siedziby^{**} Boga. 2Krn 20,11

^{*lub: k. q. objąć w posiadanie, odziedziczyć, zubożyć}³⁴²³
^{**lub: łajka, pastwisko, miejsce pobytu pasterza, siedziba}⁴⁹⁹⁹
 13. Mój Boże, uczynj^{**} ich jak wichurę^{*} i jak plewę^{**} przed obliczem⁶⁴⁴⁰ wiatru⁷³⁰⁷. Prz 20,26;
^{*lub: kota, wir, trąba powietrzna, wirowanie}¹⁵³⁴ 1)ście ostu galgal, którego wysuszone łodygi skręcają się i wywołują wrażenie tocących się kul na polu,⁸¹⁷²⁹ - KUL; ^{**ścieranie, plewa}¹⁷⁷⁹ - Iz 28,28

14. Jak ogień⁷⁸⁴, który pali las³²⁹³, i jak płomień⁸⁸², który przypieka^{*} góry²⁰²²; Iz 9,18;
^{*lub: przypiekać, palić (się), gorzeć}³⁸⁵⁷ - Iz 10,16-19

15. Tak Ty^{*} ich ścigaj^{**} swoją nawałnicą⁵⁹⁹¹ i swoją burzą⁵⁹² ogarnij ich przerażeniem^{*}.
^{*lub: k. q. ścigać, biec, gonić kogoś, pilnie śledzić, iść za}⁷²⁹¹
^{**k. p. przestraszać, przerażać, spieszyć się, być poganiąnym}⁹²⁶

16. Okryj ich twarzę⁶⁴⁴⁰ hańbą^{**}, aby szuka-li^{***} Twojego imienia⁸⁰³⁴, JHWH! Ps 109,29; 132,18
^{*dost.: k. p. napełnić}⁴³⁹⁰, ^{**lub: ustyd, hańba, ujma, upokorzenie}⁷⁰³⁶, ^{***k. p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, prosić}¹²⁴⁵

17. Niech się zawstydzą^{*} i zatroszą^{**} na zawsze⁷⁰³, niech będą pohafbieni¹⁸¹ i zgina^{*}.
^{*lub: k. q. być żałoszonym, rozczarowanym, ustydzić się}⁹⁵⁴
^{**lub: k. q. ustydzić się, być zmieszczanym, k. h. obnażyć hańbę}²⁶⁵⁹

18. Niech poznają^{*}, że jedynie⁹⁰⁵ Ty, którego imię^{**} jest JHWH, Ty jesteś Najwyższy⁵⁹⁴⁵ ponad⁵⁹²¹ całą ziemią. Wj 6,3; Ps 148,13; Iz 42,8;
^{*lub: k. q. wiedzieć, znać, poznać, uznać, rozważać}³⁰⁴⁵
^{**tj. imię}⁸⁰³⁴ reprezentuje charakter i aurytety Boga - Iz 54,5

84 Dla przewodnika³²²⁹ chóru. Na nutę:

„Tłoczący wino”⁹¹¹. Psalm synów^{**} Koracha^{***}. ^{*lub: dla synów}; ^{**tj. „łysz”}⁷¹⁴¹ - por. Ps 47,1
^{hebr.: „al-haggittit”}¹⁶⁶⁵ - na melodie gatujską, na melodie śpiewaną przy tłoczeniu wina w Gat, na instrument z Gat

1. O, jak piękne^{*} są Twoje przybytki^{**}, JHWH Zastępów^{***}! Ps 27,4; 43,3; 132,5
^{*lub: umiłowany, kochany, piękny, słiczny}³⁰³⁹, ^{***por. Ps 84,3}
^{**lub: namiot, miejsce zamieszkania, przybytek}⁴⁹⁰⁸ - por. Ps 27,5

2. Moja dusza^{*} gorąco tęskni⁷⁰⁰, o tak¹⁵⁷¹ wysyca^{**} z tęsknoty do dziedzińców²⁶⁹¹ JHWH; moje serce³⁸²⁰ i ciało¹³²⁰ wola^{**} radośnie⁷⁴⁴² do Boga żywego²⁴¹⁶. ^{***lub: krzycząc}⁷⁴⁴² - por. Ps 51,15
^{hebr.: nęśes - dusza, oddech, gardło, życie, istota, żyjąca, człowiek, osoba, osobowość}⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23
^{**dost.: być zadowolonym, wyzercpanym, dojść do kresu, zginać}²⁶¹⁵

3. Wróbel^{*} też znalazł sobie dom¹⁰⁰⁴ i jaskółka^{**} gniazdo⁷⁰⁶⁴, gdzie składa⁷⁸⁹⁶ swoje pisklę-

ta⁶⁶⁷, u Twoich ołtarzy⁴¹⁹⁶, JHWH Zastępów⁶⁶⁸,
mój Królu⁴⁴²⁸ i mój Boże!⁶⁶⁹ Ps 5,2; 24,10; 33,3;

^{*dost.}: ptak, czubi ptak^{683,3}; ^{*lub}: ptak, jaskółka¹⁸⁶⁶, gołąb⁸²¹¹³
^{**hebr.}: armada - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶³⁵ Ps 43,4; Mt 8,20

4. Błogosławieni⁶⁷⁰ ci, którzy mieszkają w Twoim domu¹⁰⁰⁴, nieustannie⁶⁷¹ będą Cię chwalić⁶⁷². Sela. ^{*lub}: szczęśliwy⁸³⁵, ^{**ciągłość}, trwałość, nadal, jeszcze⁵⁷⁵⁰, ^{***k.p.} wygłosić pochwałę, chęlpić się¹⁹⁸⁴

5. Błogosławiony⁸³⁵ człowiek⁶⁷³, który swoją siłą jest w Tobie, w którego sercu³⁸²⁴ są Twoje drogi⁶⁷⁴; ^{*hebr.}: adam¹²⁰ - por. Ps 64,9⁶⁷⁵; ^{*lub}: moc⁵⁷⁹⁷

^{**dost.}: bity trakt, droga utwardzona kamieniami⁴⁵⁴⁶ - myśł na wiązuje do pielgrzymowania na Syjon - w. 7 Ps 119,2; 122,1

6. Przechodząc⁶⁷⁶ przez dolinę Baka⁶⁷⁷, czynią⁷⁸⁹⁶ ją źródłem⁴⁵⁹⁹, a wczesny deszcz⁶⁷⁸ okrywa⁵⁸⁴⁴ ją też błogosławieństwem⁶⁷⁹. 2Sm 5,23;

^{*tj.}: „plac”¹⁰⁵⁶ - hap.leg.: dolina pomiędzy Akko a strumieniem Merom (?), droga nad obszaru M. Martwego przez Dolinę Achor - Joz 7,24-26, dolina, w której cieknie - stąd: „dolina placu”
^{**tj.} wczesny deszcz jesienią - Jl 2,23 w odróżnieniu od ostatniego deszczu wiosennego⁴¹⁷⁵, ^{***hebr.}: beraka - błogosławieństwo, dar; poddanie, uległość¹²⁹³

Sdz 2,1,5; Ez 34,26

7. Idąc¹⁹⁸⁰ z mocy⁶⁸⁰ w moc²⁴²⁸ *wzrastają*, aż ukaza⁷²⁰⁰ się przed⁴¹³ Bogiem na Syjonie⁶⁸¹.

^{*lub}: siła, bogactwo, skuteczność²⁴²⁸, własność, zdolność⁸²⁷⁷³
^{**tj.} „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2 Sm 5,7, wzgorza świętymi - Ps 9,11, większych terenów Judy - Ps 69,35

8. O, JHWH! Boże Zastępów⁶⁸², wysłuchaj⁶⁸³ mojej modlitwy⁶⁸⁴, nakłoń ucha⁶⁸⁵, Boże Jakuba³²⁹⁰. Sela⁵⁵⁴². ^{**por.} Ps 77,1⁶⁸⁶ Ps 39,12; 54,2; 86,6

^{*lub}: k.q. słuchać, posłuchać, być posłusznym⁸⁰⁸⁵ - tu: tryb rozkaz
^{**termin} szczyt, na początku psalmów o charakterze prośbocznym⁸⁶⁰⁵

9. Nasza tarczo⁶⁸⁷, spójrz⁷²⁰⁰ Boże⁴³⁰ i zwróć uwagę⁶⁸⁸ na oblicze⁶⁴⁴⁰ Twojego pomazańca⁶⁸⁹.

^{*lub} tarcza⁴⁰⁴³ ze skóry natarta oliwą - 2 Sm 1,21, łuski³⁴⁷⁰⁰ - Hi 41,7
^{**lub}: k.h. patrzeć, spoglądać, okazywać komuś uwagę Rdz 15,1

^{***tj.} ktoś namaszczony, pomazaniec, gr.: christos - por. Mt 1,16⁶⁹⁰

10. Lepszy bowiem jest jeden dzień w Twoich przedzionkach⁶⁹¹ niż tysiąc gdzie indziej; wybrałem⁹⁷⁷ raczej strzec⁶⁹² progów domu¹⁰⁰⁴ mojego Boga, niż mieszkać⁶⁹³ w namiotach¹⁶⁸ niegodziwców⁷⁵⁶².

Ps 4,8; 5,4; 15,1; 23,6; 27,4
^{*lub}: dziedzić bez ścian, ogrodzony teren, siedzioba, osada⁷⁴⁹¹
^{**hap.} leg.: k.lip. stać przy wejściu, strzec drzew⁷⁵⁰⁵, leżeć na progu, jak zebrał¹⁸⁶⁵¹³, ^{***hap.leg.}: przebywać w domu, mieszkać¹⁷⁵²

11. JHWH Bóg bowiem jest słońcem⁶⁹⁴ i tarczą⁴⁰⁴³, JHWH daje łaskę⁶⁹⁵ i chwałę⁶⁹⁶, nie odmawia dobra⁶⁹⁷ tym, którzy chodzą¹⁹⁸⁰ nie-nagannie⁸⁵⁴⁹.

^{****por.} Ps 65,11⁶⁹⁸ Iz 60,1; Mi 4,2; Obj 2,1,23
^{**metaf.}: obdarza światłem i chroni; ^{*lub}: przychyłność, łaska, uznanie²⁵⁸⁰, ^{***chwała}, splendor, majestat³⁵¹⁹ - por. Ps 30,12⁶⁹⁹

12. JHWH Zastępów⁶³⁵, błogosławiony⁸³⁵ człowiek¹²⁰, który ufa⁷⁰⁰ Tobie. Ps 2,12; 34,8; Jr 17,7

^{*lub}: k.q. pokładać ufność w, mieć pewność, być śmiałym⁹⁶²

85 Dla przewodnika chóru. Psalm synonów Koracha⁷⁰¹. ^{**por.} Ps 84,1⁷⁰²; ^{**por.} Ps 47,1⁷⁰³

1. JHWH, okazałeś łaskę⁷⁰⁴ swojej ziemi⁷⁰⁵, przywróciłeś⁷⁰⁶ z niewoli⁷⁰⁷ Jakuba³²⁹⁰.

^{*lub}: k.q. być łaskawym, mieć upodobanie, przyjmować życzenie, być zadowolonym⁷⁵²¹, ^{**lub}: k.q. zwracać, odwracać, wrócić⁷⁷²⁵
^{***wg} ketiv: z niewoli⁷⁶²² wg noty marg. w TM - powołzenie

Ezd 1,11; 2,1; Ps 14,7; Jr 30,18; 31,23; Ez 39,25; Jl 3,1

2. Przebaczyłeś⁷⁰⁸ nieprawość⁷⁰⁹ Twojego ludu, zakryłeś⁷¹⁰ wszystkie ich grzechy⁷¹¹. Sela⁵⁵⁴².

^{*lub}: k.q. unieść, zdławić, nieść, wspierać, przebaczać⁵³⁷⁵
^{**lub}: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina⁵⁷⁷¹ Ps 32,1
^{***lub}: k.p. zakryć, odziać, rozciągnąć na, ogarnąć, zalać³⁶⁸⁰

3. Uśmierzyłeś⁷¹² cały wybuch⁷¹³ swojej wściekłości⁷¹⁴, odwróciłeś⁷⁷²⁵ się od zapalczywości⁷¹⁵ swojego gniewu⁶⁹.

Ps 69,24; 78,38; 106,23;
^{*lub}: k.p. usuwać, wycofać⁶²², ^{**przełanie}, wybuch, nadmiar, wściekłość, gniew⁵⁶⁷⁸, ^{***zar}, płomień²⁷⁴⁰ J 3,9

4. Przywróć⁷¹⁶ nas, Boże⁴³⁰ naszego zbawienia⁴⁶⁸, i odwróć⁷¹⁷ od nas swoje rozdrażnienie⁷¹⁸.

Ps 27,9; 80,3,7
^{*lub}: k.q. zwracać, odwracać, wrócić⁷⁷²⁵; ^{**k.h.} tumać, naruszać, udaremnić, przerwać, zniweczyć skutki⁶⁵⁶⁵, ^{***gniew}, utrapienie, rozdrażnienie, smutek, żal, przygnębienie⁷⁰⁸

5. Czy wiesz⁷¹⁹ będziesz z nas niezadowolony? Czy rozciągniesz⁷²⁰ swój gniew⁷²¹ z pokolenia¹⁷⁵⁵ na pokolenie¹⁷⁵⁵?

Ps 74,1; 79,5; 80,4
^{*lub}: gniewać się, być niezadowolonym, oddychać ciężko⁵⁹⁹
^{**lub}: k.q. wyciągnąć, wlec, prowadzić, ściągnąć w dół⁴⁹⁰⁰

^{***lub}: gniew, metaforyczne - funkcja gniewu⁶³⁹

6. Czy to nie Ty przywrócisz⁷²² nas do życia⁷²³, aby Twój lud rozradował⁷²⁴ się w Tobie?

^{*lub}: k.p. wrócić do życia, zachować życie²⁴²¹, ^{**być} zadowolonym, radować się, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć¹⁸⁹⁴¹

7. Daj nam zobaczyć⁷²⁵ JHWH, Twoje miłosierdzie⁷²⁶ i daj⁸⁴¹⁴ nam swoje zbawienie⁷²⁷.

^{*tryb} rozkaz; ^{**lub}: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷; ^{***}wyzwolenie, dobrobyt, zwycięstwo³⁴⁶⁸

8. Chcę słuchać⁸⁰⁸⁵, co powie¹⁹⁶⁹ Bóg, JHWH; Oto³⁵⁸⁸, ogłosi⁷²⁸ pokój⁷²⁹ swojemu ludowi i swoim świętym²⁶²³ i niech⁷³⁰ nie wracają⁷²⁵ do swojej głupoty⁷³¹.

Ag 2,9; Za 9,10
^{*lub}: k.p. obiecać¹⁶⁹⁶, ^{**hebr.}: szalom - pełnia, zdrowie, dobrobyt, pomyślność, pokój⁷⁹⁶⁵, ^{***hendiatys}: swojemu światemu ludowi

^{****hebr.}: kista⁶⁹⁰ - głupota⁶⁹⁰ - tylko tu i w Hi 4,6 jako - ufnosć

9. O tak⁷³², Jego zbawienie³⁴⁶⁸ jest blisko tych, którzy się Go boją⁷³³, tak aby Jego chwała³⁵¹⁹ mogła zamieszkać w naszej ziemi.

Ps 103,11; ^{*part.} potwierdzająca - o tak, z pewnością, doprawdy, zaiste

^{**lub} ograniczająca - tylko, jednakże, lecz³⁸⁹¹⁸⁴⁸ Iz 46,13;
^{***lub}: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³⁷³ Ełk 1,50; J 1,14

10. Miłosierdzie⁷²⁶ i prawda⁷³⁴ spotkają się razem, sprawiedliwość⁶⁶⁴ i pokój⁷⁹⁶⁵ poczną⁷³⁵ się.

Ps 25,10; 100,5; 115,1; Prz 3,3; 16,6; 20,28;
^{*lub}: wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹ Rz 14,17

11. Prawda⁵⁷¹ wyrośnie* z ziemi, a sprawiedliwość⁶⁶⁴ spojrzy w dół** z niebios^{806,4}.

*lub: k.g. kiełkować, wyrastać (o roślinach, metaf. o mowie)⁶⁷⁷⁹
**lub: k.n. pochylać się nad (i patrzeć), patrzeć w dół⁸²⁵⁹

12. JHWH także¹⁵⁷¹ obdarzył* dobrem, a nasza ziemia⁷⁷⁶ wyda⁵⁴¹⁴ swój plon²⁹⁸¹. Ps 67,6

*lub: k.g. dać, ofiarować, użyć, odplacić, wynagrodzić⁵⁴¹⁴

13. Sprawiedliwość* przed Nim pójdzie¹⁹⁸⁰ i będzie wyznaczać⁷⁷⁶⁰ drogę Jego kroków⁶⁴⁷¹.

*lub: słusznosc; prawosc⁶⁶⁶⁴, prawowitosc, dokladnosc, lojalnosc⁸⁷⁷⁰³

86 Modlitwa Dawida*. *lub: dla Dawida - AK

1. Nakłoń⁵¹⁸⁶ swojego ucha²⁴¹, JHWH, odpowiedz* mi, bo ja jestem niedźwiz** i ubogi³⁶⁸.

*lub: k.g. odpowiadać, reagować, dać dowód⁶⁰³⁰ Ps 17,6;
*czas. rozpoczynające wiersze 1,2,3,4,6,11,16,17 - są w tryb. rozkaz.
**lub: biedny, utrapiony, słaby, niedźwiz, skromny⁰⁴⁴¹ Ps 31,2;
***lub: ktoś będący w potrzebie, cierpiący ucisk, potrzebujący pomocy, określenie najniższej warstwy społecznej³⁴ Ps 70,5

2. Strzeż* mojej duszy⁵³¹⁵, bo ja³⁸⁹ jestem Ci wierny**, Ty⁸⁵⁹ Boże, wybaw³⁴⁶⁷ Twójemu słudze, który ufa** Tobie. **hebr.: chasid²⁶²³ - por. Ps 4,3*

*lub: k.g. mieć pieczę nad, czuwać, ochraniać, zachować⁸¹⁰⁴
**lub: k.g. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym⁹⁸²

3. Zmłuj¹ się nade mną, PANIE¹³⁶, bo³⁵⁸⁸ do Ciebie codziennie** wołam***.

Ps 25,5; 88,9
*lub: k.g. okazywać przychylnosc, laskę, być laskawym, k.p. zmiłować się; **przez cały dzień; ***k.g. krzyżować, wolać⁷¹²¹

4. Rozraduj* duszę⁵³¹⁵ Twójemu slugi⁵⁶⁵⁰, bo do Ciebie, PANIE¹³⁶, wznoszę* swoją duszę.

*lub: k.p. powodować radość, cieszyć, radować²⁰⁶⁵ Ps 25,1;
***lub: k.g. unieść, podnieść, dźwigać, nieść, wspierać⁵³⁷⁵

5. Bo Ty, PANIE¹³⁶, jesteś dobry* i gotowy przebaczać⁶⁵⁴⁶, i pełen⁷²²⁷ miłosierdzia²⁶¹⁷ dla wszystkich, którzy Cię wzywają**.

Wj 34,6; Ps 25,8;
*tj. rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶, **por. w. 3*** Ps 119,68; 145,9; Jl 2,13

6. Wysłuchaj¹²³⁸, JHWH, mojej modlitwy⁸⁶⁰⁵ i zważ* na głos⁶⁹⁶³ mojego błagania**.

*lub: k.h. zwracać uwagę, k.g. nakłaniać ucha, słuchać uważnie⁷¹⁸¹
**lub: błaganie o przychylnosc⁸⁴⁶⁹ Ps 55,1-2

7. Wzywam⁷¹²¹ Cię w dniu³¹¹⁷ mojego ucisku*, bo Ty mi odpowiesz**.

Rdz 35,3; Ps 17,6; 20,1
*lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot⁶⁸⁶⁹, **por. w. 1*

8. Nie ma wśród bogów⁴³⁰ takiego jak⁶⁴⁴⁴ Ty, PANIE¹³⁶, i nie ma dzieł⁶³⁹ takich jak⁶⁴⁴⁴ Twoje.

Wj 20,3,23; Pwt 3,24; 1Sm 28,13; 96,5; Iz 40,18; Jr 10,6

9. Wszystkie narody¹⁴⁷¹, które stworzyłeś*, przyjdą⁹³⁵ i złożą pokłon* przed Twoim obliczem, PANIE¹³⁶, i będą wielbić** Twoje imię***;

Ps 22,27-31; 72,11; Iz 66,18;
*dosł.: k.g. uczynić, wykonać, nabywać⁶²¹³, **lub: k.h. padać na twarz, schylać się, kłaniać się, k.g. leżeć płasko⁷⁸¹² Mi 3,12
***lub: k.p. uzczyć, otoczywać chwałą³⁵¹³, ****imie³⁰¹³⁴ - reprezentuje charakter i aurytlet Boga - por. Ps 48,10

10. Bo³⁵⁸⁸ Ty jesteś wielki* i czynisz cuda**;

tylko⁹⁰⁵ Ty jesteś Bogiem⁴³⁰. 2Krl 19,15; Jr 10,6
*lub: ogromny, straszny, wielki, wybitny¹⁴¹⁹, **k.n. niezwykłe, zdumiewające, niezrównane, trudne do pojęcia (dzieła)⁶³⁸¹

11. Naucz* mnie, JHWH, Twój drogę, abym chodził w Twojej prawdzie**;

skup⁷⁶⁶ moje serce³⁸²⁴ na bojaźni³³⁷² Twojego imienia⁸⁰³⁴.

*lub: k.h. pouczać, kierować, wskazać, uczyć, strzelać strzałami - metaf. pokazywać kierunek³³⁸⁴, **hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹¹, ***k.p. zjednoczyć się³¹⁶¹

12. Będę Cię chwalił*, PANIE¹³⁶, mój Boże, z całego³⁶⁰⁵ serca i będę wielbił** Twoje imię na wieki***.

Ps 25,4-5; 26,3; 111,1
*lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać³⁰³⁴
**lub: k.p. uzczyć, otoczywać chwałą³⁵¹³, zaszczycić⁸⁴⁴⁴

13. Bo wielkie¹⁴¹⁹ jest Twoje miłosierdzie²⁶¹⁷ dla mnie; Ty wyrwałeś* moją duszę⁵³¹⁵ z najgłębszego⁸⁸² Szeolu**.

Pwt 32,22
*lub: odebrać, wyrwać, wyratować, odzyskać, wyzwolić⁵³³⁷
**hebr.: sheol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieżytki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por. Ps 16,10* - Dz 2,27

14. Boże, butni* powstałi⁰⁹⁶⁵ przeciwko mnie i banda⁵⁷¹² okrutników* pożąda** mojej duszy⁵³¹⁵, a nie stawiają⁷⁷⁶⁰ Ciebie*** przed oczyma⁵⁰⁴⁸.

Ps 16,18; 54,3; 74,2
*lub: osoba butna, dumna, zuchwała, zarozumiała²⁰⁸⁶
**lub: rodzący bojaźń, wzbudzający trwogę, bezużyteczny⁶¹⁸⁴
***idiom: nie stawiają na Ciebie, lekceważą Boga uole - Ps 119,30

15. Lecz Ty, PANIE¹³⁶, jesteś Bogiem współczującym* i łaskawym²⁵⁸⁷, nieskorym* do gniewu**.

pehny miłosierdzia³⁶⁸⁸ i prawdy***.

*hebr.: rahum - współczujący, miłosierny⁷³⁴⁹, **lub: cierpliwy, nieskory do gniewu⁷⁵⁰, ***metaf.: fuknąć gniewnie⁶³⁹ w. 5;
****hebr.: chesed²⁶¹⁷ i *****emet⁵⁷¹¹ - terminy często występujące razem - por. Ps 25,10; 40,10,11; 57,3 Wj 34,6; Lb 14,18

16. Zwróć się* ku mnie i zmłuj** się nade mną, udziel⁵⁴¹⁴ swojej mocy⁵⁷⁹⁷ Twójemu słudze⁵⁶⁵⁰ i wybaw*** syna¹¹²¹ Twójemu służebnicy⁵¹⁹.

Ps 25,16; 68,35; Mt 20,26-28; Łk 1,38;
*lub: k.g. mieć się ku, zbliżyć się, zwrócić ku⁶⁴³⁷, **k.g. okazywać przychylnosc, laskę, być laskawym - tryb rozkaz. 2603 Obj 6,11
***lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

17. Uczyn⁶²¹³ dla mnie znak* Twój dobroci⁸⁹⁶, aby nienawidzący** mnie, zobaczyli⁷²⁰⁰ i zawstydzili⁹⁵⁴ się, bo³⁵⁸⁸ Ty, JHWH, pomogłeś⁵⁸²⁶ mi i mnie pocieszyłeś***.

Ps 112,10; 132,18
*tj. znak - jako sygnał ognioy, zapowiedź, sztandar, sygnał²²⁶
**lub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰
***lub: k.p. pocieszać, k.n. ulitować się, odczuć ulgę⁵¹⁶²

18. Zwróć się* ku mnie i zmłuj** się nade mną, udziel⁵⁴¹⁴ swojej mocy⁵⁷⁹⁷ Twójemu słudze⁵⁶⁵⁰ i wybaw*** syna¹¹²¹ Twójemu służebnicy⁵¹⁹.

Ps 25,16; 68,35; Mt 20,26-28; Łk 1,38;
*lub: k.g. mieć się ku, zbliżyć się, zwrócić ku⁶⁴³⁷, **k.g. okazywać przychylnosc, laskę, być laskawym - tryb rozkaz. 2603 Obj 6,11
***lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

19. Uczyn⁶²¹³ dla mnie znak* Twój dobroci⁸⁹⁶, aby nienawidzący** mnie, zobaczyli⁷²⁰⁰ i zawstydzili⁹⁵⁴ się, bo³⁵⁸⁸ Ty, JHWH, pomogłeś⁵⁸²⁶ mi i mnie pocieszyłeś***.

Ps 112,10; 132,18
*tj. znak - jako sygnał ognioy, zapowiedź, sztandar, sygnał²²⁶
**lub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰
***lub: k.p. pocieszać, k.n. ulitować się, odczuć ulgę⁵¹⁶²

20. Zwróć się* ku mnie i zmłuj** się nade mną, udziel⁵⁴¹⁴ swojej mocy⁵⁷⁹⁷ Twójemu słudze⁵⁶⁵⁰ i wybaw*** syna¹¹²¹ Twójemu służebnicy⁵¹⁹.

Ps 25,16; 68,35; Mt 20,26-28; Łk 1,38;
*lub: k.g. mieć się ku, zbliżyć się, zwrócić ku⁶⁴³⁷, **k.g. okazywać przychylnosc, laskę, być laskawym - tryb rozkaz. 2603 Obj 6,11
***lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

21. Zwróć się* ku mnie i zmłuj** się nade mną, udziel⁵⁴¹⁴ swojej mocy⁵⁷⁹⁷ Twójemu słudze⁵⁶⁵⁰ i wybaw*** syna¹¹²¹ Twójemu służebnicy⁵¹⁹.

Ps 25,16; 68,35; Mt 20,26-28; Łk 1,38;
*lub: k.g. mieć się ku, zbliżyć się, zwrócić ku⁶⁴³⁷, **k.g. okazywać przychylnosc, laskę, być laskawym - tryb rozkaz. 2603 Obj 6,11
***lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

87 Psalm⁴²¹⁰ i pieśń⁷⁸⁹² synów* Koracha. *lub: dla synów - AK - por. Ps 41,1*, 84,1

1. Jego* fundament** jest na świętych⁶⁹⁴⁴ górach⁷⁰⁴².

*domysł: o JHWH - por. BP Ps 81,1^k lub miście *lub: Budowla Jego - na świętych górach - por. KUL Ps 81,1^k
**lub: założenie (miasta), fundament³²⁴⁸ Ps 78,69; Iz 28,16

2. JHWH miłuje¹⁵⁷ bramy^{*} Syjonu⁶⁷²⁶ bardziej niż wszystkie przybytki^{**} Jakuba³²³⁹⁰.
 *brama⁸¹⁷⁹ miejsca to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy
 **lub: miejsce zamieszkania, przybytek, namiot tu: w l. mn.

3. Wspaniałe^{*} rzeczy mówione^{**} są o tobie – miasto^{***} Boże. Sela. **lub: śpiewane¹⁶⁹⁶ - Sdz 5, 12
 *lub: k.n. być zaszczytnym, cieszyć się czcią, zyskać chwałę²⁵¹³
 ***tu: strzeżone miasto⁵⁸⁹², umocniony obóz, twierdza⁶⁰⁸⁵⁴

4. Odnouty²¹⁴² Rahab^{*} i Babilon^{**} jako tych, którzy Mnie znają³⁰⁴⁵, oto⁰⁰⁹ Filistea^{*} i Tyr^{***} i Kusz^{****}. Ten został tam zrodzony³²⁰⁵. Ps 89,10;
 *tj. „pyszałek”⁷²⁹⁴ - symbol Egiptu - por. Iz 30,7; połowir morski - Hi 9,13; 26,12; **tj. „pomieszczenie”⁸⁹⁴ - stolica Babilonu położona nad Eufratem; ***tj. „kraj przybyszów”⁶⁴²⁹ - zach. wybrzeże M. Śródziemnego; ****por. Ps 83,7***; ****Ps 68,31** Iz 27,1

5. O Syjonie^{*} też będą mówić⁵⁵⁹: Ten i tamten – został zrodzony³²⁰⁵ na nim; a On¹⁹³¹ sam – Najwyższy go utwierdzi^{***}! Ps 48,8; Iz 2,2;

*tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7; wzgorza świętych - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35
 **nidion: człowiek i człowiek; ***czas przyszły - k.p. trwale ustanowić, trwale wyznaczyć³⁵⁵⁹ Ga 4,26; Obj 14,1

6. JHWH policzy^{*}, spisując^{**} narody⁵⁹⁷¹: Ten tam został zrodzony³²⁰⁵. Sela⁵⁵⁴². Ez 13,9
 *lub: k.q. liczyć, brać pod uwagę⁵⁶⁰⁸, **k.q. pisać, wyrzyć, zapisać, zarejestrować, wpisać do rejestru, zanotować, ogłosić³⁷⁸⁹

7. I śpiewający⁷⁸⁹¹ podczas tańca^{*} zanucą: W Tobie są wszystkie³⁶⁰⁵ moje źródła^{**}.
 *lub: a śpiewający jak tancerze - AK; **k.p. grać na fagarze lub flecie²⁴⁹⁰ myśli nawiązuje do tańczącego pochodu (?) - 2Sm 6,19 - KUL
 ***myśli nawiązuje do JHWH jako źródła⁴⁵⁸⁹ - por. Jr 2,13; Iz 12,3

88 Pieśń⁷⁸⁹². Psalm⁴²¹⁰ dla synów Koracha. Dla przewodnika chóru. Podczas choroby^{*}, ściszym głosem^{**}. Pieśń pouczająca⁴⁹⁰⁵. Hemana¹⁰⁶⁵ Ezrachity. 2Krn 5,12; Ps 53,1
 *hebr.: al-machalat⁴²⁵⁷ - na flecie tj. gra przez pieśniach żalobnych - por. Jr 48,36; Mt 9,23 lub dost.: nad chorobą - WBC^K
 **le amot⁶⁰³¹ - ściszym głosem - AK; k.p. upokarzać, dręczyć, osłabiać - stąd: w uniżeniu jako postawie pokuty - WBC^K
 ***tj. „wierzy”¹⁹⁶⁸ - sym Joela, umuk Samuela, Lewita - 1Krn 6,44

1. JHWH, Boże mojego zbawienia^{*}, wołam^{**} za dnia i w nocy stać przed⁴⁰⁴⁸ Tobą. Łk 18,7
 *lub: wybawienie, dobrobyt, pomysłność, zwycięstwo³⁴⁴⁴
 **lub: k.q. krzyczeć, wołać o pomoc, głośno domagać się⁶⁸¹⁷

2. Niech^{*} dojdzie⁹³⁵ przed Twoje oblicze⁴⁴⁴⁰ moja modlitwa^{**}, nakłoń⁵¹⁸⁶ swojego ucha na moje błaganie^{***}. **tryb rozkaz. Ps 18,6; 31,2; 86,1
 **termin szczyt, na początku psalmów o charakterze poetyckim⁸⁶⁰⁵
 ***lub: krzyk błagania, okrzyk radości, chwały, obwieszczenie⁷⁴⁴⁰

3. Moja dusza^{*} bowiem nasycona^{**} jest utrapieniem⁷⁴⁵¹, a moje życie zbliża się do Szeolu^{***}.
 hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Łk 12,23 Hi 33,22;
 **lub: k.q. być napełnionym, otrzymać swoją porcję⁷⁶⁴⁶
 ***hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieżytki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por. Ps 16,10* - Dz 2,27 Ps 116,3

4. Zostałem zaliczony^{*} do tych, którzy zstępują³³⁸¹ do dołu^{**}; stałem¹⁹⁶¹ się jak mocarz^{***} bez sily³⁵³. Ps 28,1; 30,9; Iz 38,17-18; Ez 26,20
 *lub: k.n. zostać policzonym, zostać przypisanym²⁸⁰³
 **lub: dół, studnia, cysterna⁹⁵³ - tu: symonim grobu
 ***lub: mocarz, wojownik, bohater¹³⁹⁷ - Wj 10,11; Jr 17,5,7

5. Wolny^{*} wśród umarłych⁴¹⁹¹; tak jak zabić²⁴⁹¹, leżący w grobie^{**}, których już więcej⁵⁷⁵⁰ nie wspominasz²¹⁴², bo^{***} oni zostali odcięci od Twojej ręki^{****}. **dost.: i Ps 31,12, 22; Iz 53,8
 *lub: uwolniony, wolny²⁶⁷⁰, zwolniony¹³⁹⁵³, *hebr.: geber - grób, grobowiec⁶⁹¹³ - symonim świata podziemnego - Ps 49,9*
 ****metaf.: nie doznają już więcej Twojej pomocy - por. Ps 18,35

6. Położyłeś^{*} mnie w najgłębszym⁸⁴⁸² dole^{**}, w ciemności i w głębinach^{***}. *por. u: 4**
 *lub: k.q. położyć, kłaść (ręce na), ustawiać⁷⁸⁹⁶ Ez 26,20
 **tj. głębokość, głębia, głęбина morska⁴⁶⁸⁸ - por. Wj 15,5; Ne 9,11

7. Twój gniew^{*} spoczął⁵⁵⁶⁴ na mnie i utrapił⁶⁵ mnie wszystkimi³⁶⁰⁵ Twoimi nawałnicami^{**}. Sela⁵⁵⁴². Ps 32,4; 39,10; 42,7
 *lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, oburzenie, złość²³⁵⁴
 **lub: k.p. upokarzać, źle traktować, dręczyć, osłabiać⁶⁰³¹
 ***tj. rozbijanie się (fal morskich o brzozy)⁴⁸⁶⁷ - Ps 42,7

8. Odsunąłeś^{*} ode mnie moich znajomych³⁰⁴⁵, uczyniłeś^{**} mnie dla nich oddymą^{***}, zostałem zamknięty³⁶⁰⁷ i nie wyjdę³³¹⁸. Lm 3,7
 *lub: k.h. czynić odległość, odejść daleko, odsunąć⁷³⁶⁸
 **lub: co obrzydliwego, ohydli, nieczystości rytualna⁸⁴¹¹

9. Moje oko⁵⁸⁶⁹ słabnie^{*} z powodu utrapienia^{**}; wzywam^{***} Cię, JHWH, każdego dnia³¹¹⁷ wyciągam do Ciebie swoje ręce^{****}. Ps 6,7; 31,9;
 *lub: k.q. marnieć, zanikać¹⁶⁶⁹, podupaść³¹⁸⁷² - Jr 31,12
 **lub: udręka, bieda, nieszczeście⁶⁰⁴⁰, ***krzyczęć⁷¹²¹ Ps 86,3
 ****gest proszącego o ochronę, gest zwycięstwa, gest w modlitwie

10. Czy dla umarłych⁴¹⁹¹ uczynisz⁶²¹³ cud⁶³⁸²? Czy cienie^{*} powstaną^{**}, aby Cię wysławiać³⁰³⁴? Sela⁵⁵⁴². Hi 19,25-27; Ps 6,5; 115,17; Iz 38,18-19
 *lub: hebr.: refu' im⁷⁴⁹⁶ duchy, widma, cienie, martwe duchy, umarli - tylko w l.mn. - por. Hi 26,5; Iz 14,9; Iz 26,14; też: refu' (im) - „olbrzym”⁷⁴⁹⁷ - lub zamieszkałujący Kanaan - Rdz 15,19; Joz 12,4
 **tj. powstaną (z martwych) - k.q. ustawiać, wznosić się⁶⁹⁶⁵

11. Czy w grobie⁶⁹¹³ opowiada^{*} się o Twoim miłosierdziu²⁶¹⁷, a o Twojej wierności⁵³⁰ – w miejscu zniszczenia⁶⁹⁴? Hi 26,6; Prz 15,11; 27,20
 *lub: k.p. zostać przekazany, szczegółowo, zrelacjonowanymi⁵⁶⁰⁸
 **hebr.: abaddon - miejsce zniszczenia, zgruba¹¹ - por. Obj 9,11

12. Czy Twój cud⁶³⁸² da się dostrzec^{*} w ciemności^{**}, a Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ w kraju⁷⁷⁶ zapomnienia^{399?} *lub: miejsce ukryte²⁸²² Hi 7,9-10;
 *lub: k.n. zostać ujawnionym, być dostrzeganym, dać się poznać, stać się znanym³⁰⁴⁵, **lub: niepomniść⁵³⁸⁸ Kaz 9,5

13. Lecz ja, JHWH, do Ciebie wołam^{*}; raniem¹²⁴² moja modlitwa^{**} staje^{***} przed Tobą. *lub: k.p. wołać (o pomoc), krzyczęć⁷⁷⁶⁸ - Hi 19,7; Ez 58,9
 **termin szczyt, na początku psalmów o charakterze poetyckim⁸⁶⁰⁵
 ***lub: k.p. stanąć wiarzą w twarz, przyjść na spotkanie⁶⁹²³

14. Dlaczego, JHWH, odrzucasz* moją duszę⁵³¹⁵ i ukrywasz* przede mną swoje oblicze?
*lub: k.g. odrzucić, odrzucić, w k.h. odrzucić kogoś siłą²¹⁸⁶

*lub: k.h. ukryć, schować⁵⁶⁴¹ Mt 27,46; Mk 15,34

15. Jak jestem ubogi* i umierający¹⁴⁷⁸; od młodości dźwigam⁵³⁷⁵ lęk* przed Tobą i jestem zrozpaczony*.
**lub: przerażenie, strach³⁶⁷, trwoga^{B416}
*lub: biedny, udrczony, słaby, pokorny, skromny, nędzny⁶⁰⁴¹
***hap.leg.: k.g. zmieszany, rozkojarzony, zrozpaczony (?)⁶³²³

16. Przeszły⁵⁶⁷⁴ nade⁵⁹²¹ mną fale Twojego srogiego gniewu*, a trwoga* przed Tobą niszczy* mnie.
Hi 6,4; 9,34

*lub: gniew; żar, płomień gniewu (zawsze Boga)²⁷⁴⁰ tu: w l.mn.
*lub: trwoga, popłoch (spowodowane przez Boga)¹¹⁶¹ tu: i Hi 6,4
***lub: k.p. położyć kres⁶⁷⁸⁹, ... a groźby Twoje zniszczyły mnie - AK

17. Ogarniają* mnie co dzień* jak wody⁴³²⁵, wszystkie⁴⁶⁰⁵ razem³¹⁶² mnie otaczają*.
*lub: k.g. chodzić dookoła, krążyć, otaczać, zbliżać⁵⁴³⁷

18. Oddaliłeś* ode mnie tego, który mnie miłuje* i przyjaciela*⁶⁶⁶, a jest mi znany*⁶⁶⁶⁶ tylko mrok*.
***por. w 8* Hi 19,12; Ps 31,11; 38,11
**dost.: miłującego mnie - k.g. miłować (kochać), lubić, k.p. przyjaciele¹⁵⁷, ***lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec⁷⁴⁵³
****p.u. być znanym³⁰⁴⁵, ****mroczne miejsce, kryjówka, grób¹²⁸⁵

89 Pieśń pouczająca*. Etana* Ezechity*.
*hebr: maskil - pouczenie, pieśń wyjątkowa, rozmyślanie, pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22)⁴⁹⁰⁵
**tj., brujący; ***Ezechita - synonim Zerachitów (?) - potomków Judy - 1Krn 2,3-6 i Lb 26,20 lub Lewita - 1Krn 15,17,19 - por. Ps 88,1

1. Będę śpiewał⁷⁸⁹¹ o dziełach łaski* JHWH na wieki⁵⁷⁶⁹, swoimi ustami będę oznajmiał¹³⁰⁴⁵ Twoją wierność* z pokolenia na pokolenie¹⁷⁵⁵.
*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie²⁶¹⁷ tu w l.mn.
**lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność, prawda⁵³⁰

2. Ponieważ powiedziałem⁵⁵⁹: Łaska²⁶¹⁷ będzie utrwalona* na wieki⁵⁷⁶⁹. Niebiosa⁸⁰⁶⁴ – w nich utwierdziłeś* swoją wierność⁵³⁰.

*lub: k.n. być ugruntowanym, utrwalać, budować¹¹²⁹
**lub: k.h. utwierdzić, ustalić, umocnić, przygotować³⁵⁵⁹

3. Zawarłem* przymierze⁷⁶⁵⁰ Dawidowi*⁶⁶⁶, swojemu słudze⁵⁶⁵⁰.
2Sm 7,10-16; Jr 30,9; Ez 34,23; Oz 3,5

*dost.: k.g. przecięć³⁷⁷² - myśl nawigując do rytuału zawierania przymierza przez złożenie (przećięcie ofiary) - Rdz 15,9-18

**lub: sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojskowy¹²⁸⁵
***tj., „ukończony”¹⁷³² - najmłodszy syn Jessego, drugi król Izraela

4. Na wieki⁵⁷⁶⁹ utwierdzi* twoje potomstwo* i zbuduje* twój tron* z pokolenia na pokolenie. Sela*⁶⁶⁶⁶.
por. w 2 - nasienie²²³³ Rdz 13,15;

**por. w 2* - k.g. budować, budować dom (tj. zakładając rodzinę)¹¹²⁹, ***meton.: tron reprezentuje moc i ciągłość sprawowania władzy królewskiej (Jr 33,17-21; Łk 1,32-33; Hbr 1,8
****hebr: sela* - termin muz. (?) - akcent, pauza, przerywanie, zmiana tonacji, zmiana głosu, zaznaczenie stylu muzyki⁵⁵⁴²

5. Tak*, JHWH, niebiosa wysławiają* Twoje cuda⁴⁸², a także Twoją wierność⁵³⁰ w zgromadzeniu* świętych*.
*dost.: i Ps 19,1; 97,6; 149,1
**lub: k.h. składając dziękczynienie, chwalić, uzynawać³⁰³⁴
***hebr: kaha⁶⁹⁵¹ - zgromadzenie, wspólnota, zbor JHWH - por. gr: ekklesia - Obj 22,16; ****hebr: qados - święty, oddzielony (o) poświęcony (dlu)⁶⁹¹⁸; wzbudujący szacunek, uwspianiający^{B8048}

6. Kto bowiem na niebosklonie* może się równać* z JHWH? Kto spośród synów¹¹²¹ moich⁶⁶⁶ jest podobny⁶¹⁸⁶ do JHWH? Wj 15,11;
*lub: pył, chmura, obłok, niebo⁷⁸³⁴, metaf. narody - Iz 40,15
**lub: k.g. porządkować, ustawić w szeregu, uszakwycić po kolei, porównywać⁶¹⁸⁶, ***hebr.: et⁴¹⁰ - por. Ps 29,1* Ps 71,10; 86,8

7. Bóg jest przerażającym* w gromie* świętych⁶⁹¹⁸ i wielce⁷²²⁷ przejmującym lękiem* wśród wszystkich, którzy są wokół⁴³⁹ Niego.
*lub: k.n. być przerażającym, być straszny⁶²⁰⁶ Ps 96,4
lub: narada, porada, zgromadzenie, krąg przyjaciół, zebranie, towarzysztwo - por. w 5*, **k.n. wywołać zdumienie lub przestraszyć, natchnąć nabożną czcią, przejąć lękiem³³⁷²

8. JHWH, Boże Zastępów*, kto jest taki, jak Ty? JH[WH]* potężny*! I otacza⁴³⁹ Cię Twoja wierność⁵³⁰.
1Sm 2,2; Ps 35,10; Iz 40,25-26
*hebr: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciada niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵, **por. Ps 77,11, ***mocny⁷⁶²⁶

9. Ty panujesz* nad wzburzoną* morzem; gdy się podnoszą⁷²¹ jego fale¹⁵³⁰, Ty je uspokajasz*.
Ps 65,7; 93,3-4; 107,29; Mt 8,26; Mk 4,39
*lub: rządzić, władać⁴⁹¹⁰, **dost.: najętać, ucina, wyniesienie¹³⁴⁸
***lub: k.p. usmierzać, uspokajać, dumać⁷⁶²³

10. Ty zdruzgotałeś⁷⁹² Rahaba* – jak kogos zabitego*. Mocą Twojego ramienia* rozproszyłeś⁶³⁴⁰ swoich wrogów³⁴¹.
Ps 87,4; Iz 51,9
*tj., „pyszałek”⁷²⁹⁴ - symbol Egiptu - por. Iz 30,7; potwór morski Hi 9,13; 26,12, **lub: śmiertelnie zraniony, przebity, zabity²⁴⁹¹

***ramię, ręka - symbol mocy, władzy i autorytetu - por. w 13
 11. Twoje są niebiosa⁸⁰⁶⁴, a także Twoja jest ziemia⁷⁷⁶; Ty ugruntowałeś* świat* i wszystko, co go napelnia*.
1Krn 29,11; Ps 24,1

*lub: ustanawiać, rozpoczynać³²⁴⁵, położyć fundament^{B3728}
**hebr: tebel - świat, zamieszkała ziemia⁸³⁹⁸ stąły ląd³⁹⁸¹⁴
***... świat i to, co go napelnia³³⁹³, Ty uczyniłeś świat⁶⁶⁶ - AK

12. Ty stworzyłeś* północ⁶⁸²⁸ i południe*⁶⁶⁶; Tabor*⁶⁶⁶ i Hermon²⁷⁶⁸ radośnie wykrzykują⁷⁴⁴² w Twoim imieniu³⁰³⁴.
***por. Ps 42,6** Joz 19,22; Sdz 4,6

*lub: k.g. kształtować, formować, stwarzać (zawsze czynność Boga)¹²⁵⁴, **dost.: prawica, prawa strona, po prawej stronie gdy stoi się twarzą w kierunku wschodnim, stąd: południe³²²⁵
***tj., „kopiec”⁸³⁹⁶ - charakter: góra na równinie Jezreel - Joz 19,12

13. Ty masz potężne ramię²²²⁰, Twoja ręka³⁰²⁷ mocna*, a Twoja prawica³²²⁵ wzniesiona*.
*lub: ramię z mocą⁵⁸¹⁰, AK; **symbol posiadania władzy i mocy

14. Sprawiedliwość* i sąd* są podstawą⁴³⁴⁹ Twojego tronu³⁶⁷⁸, miłosierdzie* i prawda⁵⁷¹ idą⁶⁹²³ przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰.
por. Ps 67,8*
*lub: zarządzenie, orzeczenie, decyzja (prawna), słusność⁴⁹⁴¹

15. Błogosławiony⁸ lud⁵⁹⁷¹, który wie³⁰⁴⁵ *co to jest okrzyk radości*⁸; będzie chodzić⁶⁰⁰⁸ w światłości⁸ Twojego oblicza⁶⁴⁴⁰, JHWH.

**lub: szczęśliwy*⁸³⁵, *tu: w wykrzykniku; **wezwanie do bitwy, okrzyk wojenny, alarm, okrzyk wyrażający radość*⁸⁶⁴³. - *Hi 8,21 **lub: k.p. chodzić*¹⁹⁸⁰ *tu jako metaf. sposoby życia - por. Ef 4,1*⁸ ****lub: chodzić w blasku*²¹⁶ *Twojego oblicza - AK* Ps 56,13; 1J 1,17

16. W Twoim imieniu⁸⁰³⁴ będą się weselić⁸ każdego dnia⁸, a w Twojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶ będą wywyższeni⁸. **lub: codziennie* Ps 105,3
**ty: radować się, weselić, cieszyć, trząść się (z radości)*¹⁵²³ - *Ps 2,11*
****lub: k.q. być umieszczonym wysoko, wzniesionym, ustać*⁷³¹¹

17. Ty bowiem jesteś piękną⁸ ich mocy⁵⁷⁹⁷ i z Twojej łaski⁸ nasz róg⁸ będzie wznie- siony⁷³¹¹.

Ps 18,2; 28,8; 75,10; 148,14
**lub: piękno - Iz 3,18, świetność, chwala, cześć, chluba*⁸⁵⁹⁷
***lub: przynosić przyjemność, rozkosz, upodobanie, łaskę*⁷⁵²²
****ty: symbol zwycięskiej władzy i mocy*⁷¹⁶¹ - *por. 2Sm 2,2,3*

18. Bo JHWH jest naszą tarczą⁸, a Święty⁶⁹¹⁸ Izraela naszym królem⁴⁴²⁸.

Ps 78,41; Iz 17,7; 30,15;
**meton.: nasz obrońca, Ten, który nas chroni*⁴⁰⁴³ Mk 1,24; Dz 3,14

19. Wtedy⁸ powiedziałeś⁸ w imieniu⁸ swo- jemu świętemu⁸ te słowa⁸: Udzieliłem po- mocy⁵⁸²⁸ mocarzowi⁸, wywyższyłem⁷³¹¹ wy- branego z ludu⁵⁹⁷¹.

2Sm 17,10; 1Krl 11,34;
**lub: w tym czasie*²²⁷¹, ***widzenie, wizja (w umiesieniu, w ekstazie), wyrocznia, prorocwo*²³⁷⁷, ****hebr.: chasid - święty, bogojący*²⁶²³ - *tu domysł: o Natanie*⁵⁴¹⁶ - *2Sm 7,4; ****idiom: i powiedziałeś*⁵⁵⁹ ****lub: odważny, silny, potężny, bohater*¹³⁶⁸ Ps 78,70

20. Znalazłem Dawida¹⁷³², mojego sługę⁵⁶⁵⁰, namaściłem⁴⁸⁸⁶ go moim świętym⁶⁹⁴⁴ olejem⁸.

**lub: mojej świętości - AK, symboliczny akt ustanowienia króla, kapłana i proroka* 1Sm 16,12-13; Iz 61,1; Dz 13,22
**lub: k.q. zwrócić uwagę na, odwieczać, karać*⁶⁴⁸⁵
***lub: przewinienie, bunt*⁶⁵⁸⁸, *wyłączenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, swawolność, profanacja*¹⁸⁷⁶¹³
****lub: plaga, choroba, znak na ciełe (objaw trądu)*³⁰⁶¹

21. Jego⁸ utwierdź⁸ swoją ręką³⁰²⁷. O tak⁸, umocni⁸ go moje ramię²²²⁰.

Ps 18,35; 80,17
**lub: którego, to, co*⁸³⁴ - *ta ręka moja ... z nim - AK; **k.n. być utwierdzonym, utrwalałym, niewzruszenie ustanowionym, być prawidłowo kierowanym, być nieugiętym*³⁵⁵⁹, ****także, zaiste, tym bardziej, co więcej*⁶³⁷, *****k.p. zabezpieczać (dla siebie)*⁵⁵³

22. Nie będzie⁸ go nękać⁸ wróg³⁴¹, a syn nieprawości⁸ go nie pognebi⁶⁰³¹.

**lub: postępować jak wierzyciel*⁵³⁷⁸ - *stąd: nękać, wymusić*⁸ ***lub: niesprawiedliwość, zło, winna, przewrotność*⁵⁷⁶⁶

23. Zgniotę⁸ przed jego obliczem⁴⁴⁴⁰ jego przeciwników⁶⁸⁶², a nienawidzących⁸¹³⁰ go, porażę⁸.

**lub: rozgniatać na proszek, bić, walić*³⁸⁰⁷
***lub: k.q. uderzyć*⁵⁰⁶², *wyrzucić szkodę przez uderzenie*⁸⁵⁸⁵¹

24. A moja wierność⁸ i miłosierdzie⁸ będą z nim, a w moim imieniu⁸⁰³⁴ wzniesie⁷³¹¹ się jego róg⁸.

Ps 21,7; 132,17
**lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność, prawda*⁵³⁰
**lub: k.q. kłaść, ustawiać, układać, umieszczać*⁷⁷⁶⁰, ***ty: Morze Śródziemne na zach. (?)*; ****Tygris i Eufrat na usch. (?)*

26. On zawoła⁸ do mnie: Ty jesteś⁸ moim oj- cem¹, moim Bogiem i skalą⁸ mojego zba- wienia⁸!

2Sm 7,14; 22,40; 1Krn 22,10
**lub: wołać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać, głosić*⁷¹²¹, ***blok kamienny, głaz, skała*⁶⁶⁹⁷, ****ocalenie, pomysłowość*³⁴⁴⁴

27. Ja więc⁶³⁷ uczynię go pierworodnym⁰⁶⁶⁰ i najwyższym⁵⁹⁴⁵ wśród królów⁴⁴²⁸ ziemi⁷⁷⁶.

28. Na wieki⁸ zachowam⁸ dla niego swoje miłosierdzie²⁶¹⁷, a moje przymierze¹²⁸⁵ z nim będzie trwałe⁸.

**lub: na zawsze*⁵⁷⁶⁹ 2Sm 7,15;
***lub: k.q. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, ochraniać*⁸¹⁰⁴ Jr 33,20
****lub: k.n. być utwierdzonym, wiernym, uczynić pewnym*⁵³⁹

29. Jego potomstwo⁸ utrwale⁸ na wieki⁸ a jego tron³⁶⁷⁸ - jak dni niebios⁸.

Iz 9,7;
**lub: nasienie - por. u. 4; **umieszczać, postanawiać, wyzna- czać*⁷⁷⁰⁴, ****wieczność, stałość, dawna przeszłość*⁷⁵⁰³ Jr 33,17
*****meton.: władza będzie trwać tak długo jak trwać będą niebiosa*

30. Ale jeśli jego synowie¹¹²¹ poruczą⁸ moje Prawo⁸ i nie będą postępowali⁸ według moich rozstrzygnięć⁸.

****dosl.: chodzić*¹⁹⁸⁰
**lub: k.q. pozostać, sprzeniewierzyć się, zamieść, odejść*⁸⁰⁰⁰
***hebr.: tora⁸ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyciężać*⁸⁴⁵¹
****lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przycięcie*⁴⁹⁴¹

31. Jeśli moje ustawy⁸ znieważą²⁴⁹⁰, a mo- ich przykazań⁸ nie będą przestrzegali⁸.

**lub: ustawa, zarządzenie, postanowienie, coś nakazanego*²⁷⁰⁸
***lub: prawo, nakaz*⁴⁶⁸⁷, ****mieć pieczę nad, strzec*⁸¹⁰⁴ - *u. 28*⁸

32. Wtedy ja nawiedzę⁸ róg⁶²⁶ ich pre- stępstwo⁸, a ich nieprawości⁸ plagami⁸.

**lub: k.q. zwrócić uwagę na, odwieczać, karać*⁶⁴⁸⁵
***lub: przewinienie, bunt*⁶⁵⁸⁸, *wyłączenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, swawolność, profanacja*¹⁸⁷⁶¹³
****lub: plaga, choroba, znak na ciełe (objaw trądu)*³⁰⁶¹

33. Lecz nie odbiorę⁸ mu mojego miłosier- dzia²⁶¹⁷ ani nie zdradzę⁸ mojej wierności⁵³⁰.

**lub: k.h. łamać, rozbić, kruszyć, miądżyć*⁶³³¹
***lub: k.p. postępować fałszywie, zdradzić*⁸³⁶⁶, *zwrwać*⁸⁹⁷⁰²

34. Nie złamię⁸ mojego przymierza¹²⁸⁵ ani nie zmienię⁸ tego, co wyszło⁴¹⁶¹ z moich ust.

**lub: k.p. znieważać, profanować, kłamać, gwałcić (przymierze)*²⁴⁹⁰
***lub: k.p. odmieniać, zmieniać, k.q. robić jeszcze raz*⁸¹³⁸

35. Raz²⁵⁹ przysiągłem⁸ w swojej świętości⁸, że nie zawiodę⁸ Dawida⁸.

Am 4,2
lub: k.n. składać ślub*⁷⁶⁵⁰, *... na moją świętość*⁶⁹⁴⁴ - *AK*
****lub: k.p. kłamać, oszukiwać, rozczarowywać, zawodzić*³⁵⁷⁶
*****ty: „ukochany”¹⁷³² najmłodszy syn Jessego, drugi król Izraela*

36. Jego potomstwo⁸ będzie istnieć⁸ na wie- ki⁵⁷⁶⁹, a jego tron jak słońce⁸ przede mną;

**lub: nasienie*²²³³, ***k.q. być, stać, zajmować miejsce, istnieć, trwać, przebywać, nastąpić*, ****por. u. 29*⁸ Ps 72,5,17
37. Jak księżyc³³⁹⁴ będzie utwierdzone⁸ na wieki i jak wierny³³⁹ świadek⁸ na nieboskło- nie⁸, Sela⁵⁵⁴². **domysł: potomstwo* Hh 16,19; 1K 1,33
***lub: k.n. być nieugiętym, być gotowym, utwierdzone*³⁵⁵⁹
****lub: świadek, świadectwo, dowód*⁵⁷⁰⁷, ... (jest on) świadkiem - *na niebie niewzruszonym - AK; ***obłok, niebo*⁷⁸³⁴ - *u. 27*

38. Lecz Ty⁸⁵⁹ odrzuciłeś⁶, wzgardziłeś⁶⁵⁶ i wybuchnąłeś gniewem³³³ na Twójego pomazańca⁴⁸⁹⁹.

1Km 28,9; Ps 44,9

**lub: k.q. odrzucić, odrzucić, w k.h. odrzucić kogos siłą*²¹⁸⁶

**lub: k.g. odrzucać, odmawiać, wzgardzić*³⁹⁸⁸
****k.hp. przejść nad*⁵⁶⁷⁴, *wybuchnąć gniewem*⁸⁶⁶⁰⁰ - Prz 14,16; 20,2

39. Odrzuciłeś⁶ przymierze¹²⁸⁵ z Twoim sługą⁵⁶⁵⁰, znieważyles⁶ stracając⁶ na ziemię⁷⁷⁶ jego koronę³³³.

Ps 74,7; Lm 2,7; 5,16

**lub: k.p. brzydzić się, czuć odrazę, odrzucać - tu i Lm 2,7*

**lub: k.p. znieważać, kazać, bezczcić, gwałcić (przymierze)*²⁴⁹⁰

**stracić na ziemię, to symboliczny akt wielkiego upokorzenia*

40. Rozbiłeś⁶ wszystkie jego mury¹⁴⁴⁸ i doprowadziłeś⁶ do ruiny⁶ jego umocnienia³³³.

**lub: k.g. robić wyłom, przebić, potłuc na kawałki, rozdezczać*⁶⁵⁵⁵

**lub: zniszczyć*⁴²⁸⁸, ****warowne miasto, twierdza, warownia*⁴⁰¹³

41. Ograbili⁶ go wszyscy³⁶⁰⁵ przechodzący⁵⁶⁷⁴ drogą, stał¹⁹⁶¹ się pogardą⁶ dla swoich sąsiadów³³³.

Ps 80,12; Jr 30,16

**lub: pogarda, drwina, hanba*²⁷⁸¹, ****tj. ościennych narodów*⁷⁹³⁴

42. Podniosłeś⁶ prawo⁶ przeciwnikom⁶, sprawiles⁶ radość⁸⁰⁵⁵ wszystkim jego wrogom³⁴¹.

Ps 13,4

**tj. wzmocniłeś pozycję jego wrogów*

**lub: ciemiężyciel, wróg, nieprzyjaciel, przeciwnik*⁶⁸⁶²

43. Odrzuciłeś⁶ też⁶³⁷ ostrze⁶ jego miecza²⁷¹⁹ i nie wsparles⁶ go w bitwie⁴⁴²¹.

Ps 44,10

**lub: k.h. odmawiać, odrzucać, odwracać, odwoływać*⁷⁷²⁵

**dosł.: blok kamienny, głaz, skraj*⁴⁶⁹⁷ - być może idiomatyczne określenie pochod. od ostrzenia kamiennego noża - por. WBC⁴⁴

44. Położyłeś⁶ kres⁶ jego czystości⁶, a jego tron³⁶⁷⁸ obaliłeś⁶ na ziemię⁶.

Ps 76,6; Jer 22,28

**lub: k.h. spowodować zaprzestanie; czystość, jasność*²⁸⁹²

45. Skróciłeś⁶ dni³¹¹⁷ jego młodości⁶, okryles⁶ ją hańbą⁶.

Sela⁵⁴². Iz 54,4; Ez 7,18

**lub: wigor, młodość, młodzieńcza siła - por. Hi 20,11; 33,25*

**lub: wstyd, hanba*³⁵⁵ - por. Ez 7,1; Ab 1,10; Mi 7,10

46. Jak⁷⁰⁴ długo⁴¹⁰⁰, JHWH? Czy wiesz⁶ będziesz się ukrywał⁶? Czy Twoja zapalczywość⁶ będzie płonąć¹¹⁹⁷ jak ogień⁷⁸⁴⁷?

**lub: na zawsze*⁵³³¹, **k.n. schować się*⁵⁶⁴¹, *rzeczy tajemne*⁸⁶⁵⁵⁷

**lub: żar, furia, wielkość, oburzenie, złość, gniew*²⁵³⁴

47. Wspomnij⁶ na mnie, jak krótkie jest moje życie⁶;

Ps 90,10

**lub: pamiętaj*²¹⁴², **wiek, długość życia, świat*²⁴⁶⁵ Jk 4,14

**na trwanie, które jest jak nicosis - AK; jak zniknomy...* - EIB

48. Gdzie⁴³¹⁰ jest bohater⁶, który może żyć⁶?

Ps 141,5

**lub: mawet - śmierć, umieranie, choroba śmierć, mór*⁴¹⁹⁴

**lub: mawet - szczoł - kraina umarłych, grób, dół, pustka, niemienie, nieużytki*⁷⁵⁸⁵ - gr: hades - por. Ps 16,10⁶ - Dz 2,27 Hbr 9,27

**lub: mawet - wojownik, bohater*¹³⁹⁷ - Wj 10,11; Jr 17,5,7

**lub: mawet - śmierć, umieranie, choroba śmierć, mór*⁴¹⁹⁴

**lub: mawet - szczoł - kraina umarłych, grób, dół, pustka, niemienie, nieużytki*⁷⁵⁸⁵ - gr: hades - por. Ps 16,10⁶ - Dz 2,27 Hbr 9,27

49. Gdzie są, o PANIE¹³⁶, Twoje wcześniejsze⁶ dzieła⁶ łaski⁶, które przysiągłeś⁶⁵⁶⁰ Dawidowi w swojej wierności⁶?

Ps 6,3; 13,1; 35,17; 79,5

**lub: wcześniejszy (w czasie), pierwszy, z początku, główny*⁷²²³

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie*²⁶¹⁷ - tu w Lm.

**lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność*⁵³⁰ - u 1⁶

50. Pamiętaj²¹⁴², PANIE¹³⁶, o zniewadze⁶ Twoich sług⁶, którą noszę w moim wnętrzu⁶;

Ps 109,1

**lub: hanba, pogarda, drwina*²⁷⁸¹, ****łona, wgnębie, środek*²⁴³⁶

**hebr.: ebel*⁵⁶⁵⁰ - Ps 69,36⁶ - tu być może *phurilis maieistat* - Lm.

**majestatu - podrażniająca krwila, jako sugi - tj. Dawida por. WBC*⁵¹

**lub: wielki, obfity, wystarczający, liczny, silny*⁷²²⁷

51. Które⁶ Twoi wrogowie³⁴¹ znieważają⁶ kroki⁶ Twojego pomazańca⁴⁸⁹⁹.

Ps 69,9; 74,10.18.22

**domysł: dzieła łaski z w. 49 (?) lub... od licznych narodów, które znieważają Twoi wrogowie...; *dosł.: odciśń stopy, pięta*⁶¹¹⁹

52. Błogosławiony¹²⁸⁸ niech będzie JHWH na wieki⁶. Amen⁶, amen⁶.

Ps 138,8

**lub: na prawdę, istotnie, godnie wiary, niech tak będzie*⁵⁴³

**podwójne amen to koniec mniejszego zboru (?) - Ps 41,13; 72,19*

90. Modlitwa⁶ Mojżesza, męża Bożego.

1. PANIE¹³⁶, Ty byłeś dla nas schronieniem⁶ z pokolenia w pokolenie⁶.

por. Ps 84,8⁶

**lub: mieszkanie, domostwo, schronienie, kryjówka*⁵⁸³

**lub: generacja, okres, wiek, pokolenie, siedziba, czas życia*¹⁷⁵⁵

2. Zanim²⁹⁶² zostały zrodzone³²⁰⁵ góry²⁰²², zanim²⁹⁶² ukształtowałeś⁶ ziemię⁶ i świat⁶, od wieków⁵⁷⁶⁹ na wieki Ty jesteś Bogiem.

Ps 104,5

**lub: k.p. być zmuszonym do wydania na świat, do związania się z bólu w trakcie porodu, k.g. wirować, zwijać*²³⁴²

**hebr.: tebel - świat, zamieszkała ziemia*⁸³⁹⁸, *stały ląd*⁸⁹⁸¹⁴

Prz 8,25-26; Ps 86,10; Iz 45,18; 57,15; Dz 4,24

3. Ty obracasz⁶ człowieka⁶ w proch⁶ i mówisz: Wracajcie⁶, synowie ludzcy⁶.

Rdz 1,26;

**hebr.: enosz - człowiek*⁵⁸², ****hebr.: adam - imię własne Adam, człowiek, rodzaj ludzki, istota*¹²⁰ - tu w Lpój. Ps 4,2; 62,9

**lub: pył, proch, skrzeszony, pielen skruchy - Ps 34,18; Iz 57,15*

**lub: k.q. wracać - tryb rozkaz, k.h. zwracać ku, odwracać*⁷⁷²⁵

4. Tysiąc⁵⁰⁵ lat⁶ bowiem w Twoich oczach⁶ jest jak dzień⁶ wczorajszy⁸⁶⁵, który minął⁶, i jak straż nocna⁶.

Mt 14,25; 2P 3,8

**hebr.: sana^h - rok, życie (lata życia)*⁸¹⁴¹, ****om - dzień, rok, czas, okres*³¹¹⁷, ****tj. ok. 4 godz., hebr. podział nocy to 3 straż*

5. Porywasz⁶ ich jak nurt⁶ powodzi⁶, są jak sen i jak trawa²⁶⁸², która przemija⁶.

Iz 40,6;

**lub: wylać, zalać*²²²⁹ - tylko tu i Ps 77,17; wylałeś ich snem, będą o poranku... - AK; **k.g. stałą się*¹⁹⁶¹ Jk 1,10-11; IP 1,24

**lub: k.p. przejść szybko dalej, umrzeć (zniknąć), pojawić się*²⁴⁹⁸

6. Rano⁶ rozkwita⁶⁶⁹² i rośnie²⁴⁹⁸, a wieczorem⁶ zostaje skoszona i usycha⁶.

Ps 114,1-2;

**lub: brzask, wschód słońca, świtanie, początek dnia*¹²⁴²

**lub: zachód słońca, wieczór, noc*⁶¹⁵³

Ps 37,2; 103,15-16

**lub: k.q. być suchym, być wyschniętym, być bez wilgoci*³⁰⁰¹

7. Giniemy* bowiem od Twojego gniewu⁶³⁹ i przeraża⁹²⁶ nas Twoja zapalczywość⁶³⁹.

**lub: k.g. narwieć, dojść do kresu, być zużytym, zgineć*⁶¹⁵
 ***lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, obrznięcie, złość*²⁵³⁴

8. Postawiliś* przed sobą nasze nieprawości⁵⁷⁷¹, nasze ukryte* grzechy w świetle³⁹⁷⁴ Twojego oblicza**.

Ps 19,12; 50,21;
 **lub: k.g. położyć (ręce na) ustawiać, rozmieszczać, wyznaczać*⁷⁹⁹⁶
 ***lub: k.g. potajemny, będący w ukryciu (miejstów)*⁵⁹⁵⁶ - *wg tradycji targumicznej - grzechy młodoci - WBC*^K; ****metaf. : żaden grzech nie pozostanie ukryty przed Tobą* Kaz 12,14; Jr 16,17

9. Wszystkie nasze dni³¹¹⁷ gasną* z powodu Twojego wzburzenia** , nasze lata⁸¹⁴¹ dobiegają kresu⁶¹⁵ jak westchnienie**.

Ps 39,5
 **lub: zbliżać się (o wieczorze), zwracać się ku, odwracać się od*⁶⁴³⁷
 ***lub: przelanie, wybuch, wściekłość, gniew*⁵⁶⁷⁸; ****jęk*¹⁸⁹⁹

10. Dni³¹¹⁷ lat* naszych w nas* samych jest siedemdziesiąt⁸⁸¹ lat⁸¹⁴¹, a jeśli sił¹³⁶⁹ starczy, lat osiemdziesiąt⁸⁸⁴, a ich chlubą⁶⁹⁹⁹ to tylko trud⁵⁹⁹⁹ i smutek²⁰⁵, bo szybko²⁴⁴⁰ mijają¹⁴⁶⁸, a my odlatujemy³³⁸⁸.

Hi 20,8; Ps 78,39
 **lub: rok, życie (lata życia)*⁸¹⁴¹; ***hebr: ba' hem*¹⁹⁹² - *często pomijane lub zmieniane na: ich górna granica, ich wypełnienie*
 ****KJV: sześćdziesiąt lat i dziesięć lat - por. hebr: seba*¹⁶⁵⁷ w L. m. ****hap.leg.: luna, duma, przedmiot dumy*⁷²⁹⁶; ****synonim k.g. unosić się*⁵⁷⁷⁴

11. Kto zna³⁰⁴⁵ potęgę⁵⁷⁹⁷ Twojego gniewu⁶³⁹? A ogarnięty bojaźnią* przed Tobą, Twoje wzburzenie⁵⁶⁷⁸?

Ps 76,7
 **lub: bojaźń (Boża), szacunek, nabożna cześć, pobożność*³³⁷⁴

12. Dlatego³⁶⁵¹ też naucz* nas liczyć⁴⁴⁸⁷ nasze dni⁶⁶, aby serce³⁸²⁴ nasze zostało przyprawione⁹³⁵ do mądrości**.

Ps 39,4; Ef 5,16
 **lub: k.h. ujawnić, oznajmić*³⁰⁴⁵, *nauczyć, uczyć, odróżnić*³³⁵⁰⁷
 ***lub: abyśmy liczyli nasze dni*³¹¹⁷, *dalego też*²⁶⁵¹ *daj nam je poznać, oby ... - AK; ***zmysłność, roztropność, biegłość, mądrość*²⁴⁵¹

13. Powróć*, JHWH. Jak długo⁵⁷⁰⁴ jeszcze? Zlituj⁶⁶ się nad swoimi sługami⁶⁵⁰.

Ps 135,14
 **lub: k.g. zauracać, odwracać, wrócić*⁷⁷²⁵ - *tryb rozkaz.*
 ***lub: k.n. okazać litość, żałować, pocieszać, odezwać się*⁵¹⁶²
 ****z przym. - zmienić sposób postępowania z - por. Wj 32,12; Hi 42,6*

14. Zaspokój* nas o poranku¹²⁴² Twoim miłosierdziem²⁶¹⁷, abyśmy mogli wykrzykiwać z radości⁶⁶ i cieszyć⁶⁶ się przez wszystkie nasze dni.***

Ps 36,8; 65,4;
 **lub: k.p. zaspokoić, k.g. być nasyconym, być napojonym*⁷⁶⁴⁶
 ***lub: k.p. wydać okrzyk (radości, pochwały)*⁷⁴⁴²
 ****Ps 103,5*

15. Spraw nam radość⁸⁰⁵⁵ odpowiednio do dni³¹¹⁷, w których nas upokorzyłeś*; odpowiednio do lat, w których oglądaliśmy⁷²⁰⁰ zło**.

Ps 103,1
 **lub: k.p. upokarzać, źle traktować, dręczyć, osłabiać*⁶⁰³¹
 ***lub: zło, udręka, niedola, krzywdą, przeciwność losu, zły*⁷⁴⁵¹

16. Niech się ukaze* Twoim sługom⁶⁵⁰ Twoje dzieło⁶⁴⁶⁷, a Twoja chwała** ich synom¹¹²¹.

Ps 103,1
 **lub: k.n. ukazywać się, pokazywać się, być widzianym, być widocznym*⁷²⁰⁰; ***lub: świetność, cześć, chwala, dostojęństwo*¹⁹²⁶

17. Niech dobroć* JHWH, naszego Boga⁴³⁰ będzie z nami; i utwierdź** wśród nas dzieło⁴⁶³⁹ naszych rąk³⁰²⁷; utwierdź* dzieło⁴⁶³⁹ naszych rąk³⁰²⁷!

Ps 27,4; Iz 26,12
 **lub: łaskawość, rozkoszność, przyjazne zachowanie, piękno*³²⁷⁸
 ***lub: k.p. ustalić, ustanowić, zrobić, utrwalić, kierować*³⁵⁵⁹
 ****główne czasowniki od w. 12 do w. 17 są w trybie rozkazującym*

91 Kto mieszka* pod osłoną** Najwyższego, będzie przebywał³⁸⁸⁵ w cieniu⁶⁷³⁸ Wszechmogącego³⁸⁸¹.

Ps 31,20; Dz 7,48; 16,17; Obj 1,8
 **lub: k.g. mieć siedzibę, mieszkać, pozostawać, siedzieć*³⁴²⁷
 ***lub: ukryte miejsce, tajemnica, kryjówka*⁵⁶⁴³; ****por: Ps 68,14**

2. Będę mówił⁵⁵⁹ o JHWH: Moja ucieczka* i twierdza*, mój Bóg, Jemu będę ufiał¹³⁸⁸.

2Sm 22,3
 **lub: kryjówka, miejsce schronienia, ucieczka*⁴²⁶⁸
 ***por: Ps 66,11**; ****k.g. pokładać ufność w, mieć pewność*⁹⁸²

3. Ponieważ* On wybawi³³⁷ cię z siideł⁶³⁴¹ ptasznika* i od zgubnej¹⁹⁴² zarazy⁶⁶.

Ps 124,7
 **lub: o tak*³⁵⁸⁸, ****mysłwiwy, zakładający sidła, ptasznik*³³⁵³
 - *por. Prz 6,5; Jr 5,26; ***plaga, pomór, zaraza wśród bydła*¹⁶⁹⁸

4. Okryje⁵⁵²⁶ się swoimi piórami* i pod Jego skrzydłami* znajdziesz schronienie*, Jego prawda** będzie ci tarczą⁶⁶ i puklerzem⁵⁵⁰⁷.

Ps 91,4
 **symbol ochrony lub schronienia - por. Sdz 9,15; Mt 23,37*
 ***lub: k.g. zaufać, szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć nadzieję w (Bogu)*²⁶²⁰; ****lub: werność, pewność, wiarygodność*⁵⁷¹; ****por: Ps 35,2**

5. Nie będziesz się bał* strachu nocnego ani strzały lecącej⁶⁶ za dnia; i Ps 112,7; Prz 3,23-24

Ps 112,7; Prz 3,23-24
 **lub: k.g. być przejętym bojaźnią, lekać się, czcić, szanować*³³⁷²
 uj. napadów dokonanych nocą - PnP 3,8 lub działania sił demonicznych (?) - por: Iz 34,14; ***synonim choroby (?) - Ps 33,2,3*

6. Ani zarazy¹⁶⁹⁸, która przychodzi w mroku*, ani zagłady*, która niszczy** w południe.

Ps 91,5
 **lub: ciemności*⁶⁵²; ***zniszczenie*⁶⁹⁸⁶ - *tu i Pwt 32,24; Iz 28,2*
 ****hap.leg.: k.g. rujnować, niszczyć, łupić, pustoszyć*⁷⁷³⁶

7. Tysiąc⁵⁰⁵ padnie* u twojego boku⁶⁶⁵⁴, a dziesięć tysięcy⁷²³³ po twojej prawicy³²²⁵, lecz do ciebie to się nie zbliży**.

2Krn 20,9
 **lub: k.g. upaść, paść (o gwałtownej śmierci), upadać w ręce*⁵³⁰⁷
 ***lub: k.g. przysunąć się, zbliżyć się*⁵⁰⁶, *nacierać*⁵⁸⁵⁶

8. Tylko⁷⁵³⁵ zobaczysz⁵⁰²⁷ to na własne oczy⁵⁸⁶⁹ i ujrzysz⁷²⁰⁰ zapłatę⁶⁶ daną niegodziwym⁶⁶.

Ps 37,34;
 **hap.leg.: odzwyczajenie się, odpłata, odwołanie*⁸⁰¹¹
 ***lub: winny, niegodziwy, przestępczy, zły*⁷⁵⁶³ *Mi 1,5*

9. Bo³⁵⁸⁸ Ty, JHWH, jesteś moją ucieczką*. Jeśli Najwyższego⁵⁹⁴⁵ uczyniłeś⁵⁷⁶⁰ swoim mieszkaniem*, *por. w. 2*

Ps 18,2; 62,7-8; 121,5
 **lub: mieszkanie, domostwo, schronienie, legowisko, kryjówka*⁵⁸³
 10. Nie spotka⁵⁷⁹ cię nic złego* ani plaga** nie zbliży⁷¹²⁶ się do twojego namiotu¹⁶⁸.

Ps 18,2; 121,5
 **lub: zło, udręka, niedola, krzywdą, przeciwność losu*⁷⁴⁵¹
 ***lub: znak na ciele jako oznaka trądu - Kpl 13,2,4; udar, cios, plaga, choroba, plamka na ciele będąca efektem plagi*²⁰⁶¹

11. Rozkaże* bowiem o tobie swoim aniołom⁴⁹⁷, aby cię strzegli** na wszystkich twoich drogach¹⁸⁷⁰.

Łk 4,10-11

**lub: k.p. powierzyć nadzór; nakazać, zlecić, wyznaczyć*^{6680, **k.q. zachowywać, mieć pieczę, ochraniać, bronić, ratować życie⁸¹⁰⁴}

12. Na rękach³⁷⁰⁹ będą cię nosić*, byś nie uderzył** swojej nogi⁷²² o kamień⁶⁸.

Mt 4,6;

**lub: k.q. unieść, dźwigać, nieść, wspierać, podtrzymywać*⁵³⁷⁵
***lub: porazić, uderzyć*²⁰⁶², *potknąć się*⁸⁵⁸⁵ Łk 4,10; Hbr 1,14

13. Będziesz stapał* po lwie⁷⁸²⁶ i po źmii** ,
lwiątko³⁷¹⁵ i szakala** podepczesz***.

**lub: deptać, maszerować, udeptywać (w tłoczni)*⁸⁶⁹
***lub: węź, jadowity węź (być może kobra bądź zmija)*⁶⁶²⁰

****hebr.: tammim - węź, potwór morski, smok, szakał*⁸⁵⁷⁷, *kro-kodył - Ez 29,3*⁸¹⁰⁰⁴ - *por. Ps 44,19; ****k.q. trawać, deptać*⁷⁴²⁹

14. Ponieważ** mnie umilował*, wybawię** go;
wywyższę⁶⁸² go, bo poznał** moje imię⁸⁰³⁴.

**lub: k.q. miłować, być przywiązany do, przynajmniej*²⁸³⁶ Ps 9,10
***lub: k.p. doprowadzić w bezpieczne miejsce, wyzwołać, zostać wyzwolonym, wyślizgnąć się*⁴⁰³, ****k.q. uznać, rozważać*³⁰⁴⁵

15. Będzie mnie wzywał* i odpowiem⁶⁰³⁰ mu;
ja⁵⁹⁵ sam będę z nim w utrapieniu** , wyrwę²⁵⁰²

go i otoczę chwałą** . **lub: wolał*⁷¹²¹ - *Ps 57,2* Ps 18,19;
**lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot, trud*⁶⁸⁶⁹ Ps 50,15;

****lub: k.p. uczyć, otoczyć chwałą*³⁵¹³, *zaszczycać*⁸⁴⁰⁴⁴ Rz 10,9

16. Długimi dniami* go nasycę** i ukazę⁷²⁰⁰
mu moje zbawienie** .

Pwt 4,40; Ps 21,4

**metaf.: pozwolić mu żyć długim i szczęśliwym życiem*
***lub: k.h. zaspokajać, wzbogaczać, k.q. być nasyconym*⁷⁶⁴⁶
****lub: wybawienie, dobrobyt, pomysłowość, zwycięstwo*³⁴⁴⁴

92 Psalm. Pieśń⁷⁸⁹² na dzień³¹¹⁷ sabatu* .

**tj. w siódmym dniu, dniu odpoczynku*⁷⁶⁷⁶ Ps 135,3

1. Dobrze jest wysławiać* JHWH i śpiewać
Twojemu imieniu⁸⁰³⁴ , o Najwyższemu⁵⁹⁴⁵ .

Ps 147,1
**lub: k.h. składać dziękczynienie, chwalić, wyznawać*³⁰³⁴
***lub: śpiewać przy wtórze instrumentów, słowo występujące często ze słowem oddawać chwałę stąd: chwalić śpiewem*²¹⁶⁷

2. Ogłasza⁵⁰⁶⁴ rankiem¹²⁴² Twoje miłosier-
dzie* , a po nocach³⁹¹⁵ Twoją wierność** ;

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość*²⁶¹⁷
***lub: wierność, zuyfianie, stałość, pewność, stabilność, prawda*⁵³⁰

3. Na instrumentcie o dziesięciu strunach⁶²¹⁸ ,
na cytrze* i na harfie** z rozmyśleniem** .

**lub: harfa, lutnia, gitara, instrument muzyczny*⁵⁰³⁵, ***instru-ment strzany, lira*³⁶⁵⁸, ****por. Ps 9,16*¹⁹⁰², *19,14; Lm 3,62*

4. Ponieważ⁵⁸⁸⁸ rozradowałeś* mnie, JHWH,
Twoimi czynami⁶⁴⁶⁷ ; będę wykrzykiwał** z ra-
dości* z powodu dzieł⁶³⁹ Twoich rak.

**lub: k.q. być zadowolonym, unosić się radością*⁸⁰⁵⁵, *promienić*¹⁸⁹⁴¹
***lub: k.hp. radujący się, k.q. wydać okrzyk radości, uniesie-nie, ująć głośno przywołując*⁴⁴², *uwać przerażenie*⁸⁸⁶⁴⁴

5. O, jak wielkie⁴³¹ są Twoje dzieła⁴⁶³⁹ , JHWH!
Bardzo³⁹⁶⁶ głębokie⁶⁰⁰⁹ są Twoje myśli** .

**lub: myśl, zamysł, plan, wymysł, wynalazek*⁴²⁸⁴
Ps 40,5; 139,17; Łz 28,29; 58,8-9; Rz 11,33-34

6. Człowiek³⁷⁶ nierozumny* nie będzie tego
znał³⁰⁴⁵ , a głupi** tego nie pojmie** .

Ps 73,22

**lub: tępota, głupota, tępy (człowiek)*¹¹⁹⁸, ***głupiec, tępak, prostak, człowiek zadufany*²⁶⁸⁴, ****wiedzieć, mieć rozzezanie*⁹⁹⁵

7. Choć niegodziwi⁵⁶³ rozkwitają* jak tra-
wa** i rozwijają** się wszyscy³⁶⁰⁵ czyniący⁶⁴⁶⁶

nieprawość²⁰⁵ , to będą zniszczeni*** aż na
wieki³⁷⁰³ ;

Hi 12,6; 21,7; Ps 37,1-2.35-38; Jr 12,1-2; Mi 3,15
**lub: wypuszczać pączki, kiełkować, wypuszczać pędy*⁶⁵²⁴, ***zio-ła, trawy, trawa, zielona roślinność*⁶²¹², ****rozkwitać, świecić, błyszczeć*⁶⁰⁹², *****n. zostać zniszczonym, wyubionym*⁸⁰⁴⁵

8. Ty⁸⁵⁹ natomiast, JHWH, jesteś Najwyż-
szy⁴⁷⁹¹ na wieki** . **lub: na zawsze*⁵⁷⁶⁹ Ps 93,4

9. Oto bowiem Twój wrogość³⁴¹ , JHWH, oto
bowiem Twój wrogość zginą* , zostaną roz-
proszeni** wszyscy czyniący nieprawość²⁰⁵ .

**lub: zginąć, umrzeć, zostać zgładzonym, zniknąć*⁶ Ps 37,30
***lub: k.hp. być podzielonym, oddzielnym, rozdzielonym*⁶⁵⁰⁴

10. Ale mój róg* wywyższysz³¹¹ jak rogi ba-
wołu** , zostałem namaszczoney³⁰⁰ świeżym⁷⁴⁸⁸

olejem*** .

Lb 23,22; Pwt 33,17; Hi 39,9; Ps 22,21; 89,17-24
**tj. symbol zwycięskiej władzy i mocy*⁷¹⁶¹ - *por. 2Sm 22,3*
***lub: wielki tur bądź dziki byk (?)*⁷²¹⁴, ****k.q. łączyć, mieszać, polać, namaszczyć*¹¹⁰¹ - *tu: symbol radości - Iz 61,3; ****oliwa*⁸⁰⁸¹

11. I moje oko⁵⁸⁶⁹ ujrzę⁵⁰²⁷ czyniących* na
mnie, *tych, którzy* powstają⁶⁹⁶⁵ przeciwko
mnie, a moje ucho usłyszy⁸⁰⁸⁵ czyniących* zło** .

**hap.leg.:* obserwujący, wróg (?)⁷⁷⁹⁰ Ps 37,34; 54,7;
***lub: k.h. zadać ranę, wyrządzić krzywdę, postępować niego-dzicie bądź nieczcennie, k.q. łamać*⁷⁴⁸⁹ Ps 59,10; 112,8

12. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² rozkwitnie* jak palma⁸⁵³⁸ ,
rozrośnie** się jak cedr na Libanie** .

Ps 52,8;
por. w 7*, **k.q. rosnąć do wielkich rozmiarów*⁷⁶⁸⁵ - *Iz 65,22*
***metaf. odnosząca się do potężnych lasów cedrowych na Libanie*

13. Ci, którzy zostali zasadeni⁸³⁶² w do-
mu¹⁰⁰⁴ JHWH rozkwitną* na dziedzińcach**
naszego Boga. **por. w 7**** - *Iz 60,21*

***lub: ogrodzony teren, dziedziniec bez ścian*²⁶⁹¹, *podwórze*⁸³⁰⁸²

14. Jeszcze w starości⁷⁸⁷² wydadzą owoc⁵¹⁰⁷ ,
są *petni* soczystości* i świeżości** ;

**lub: bogaci, zdrowi, krzepcy, zasnobi w łuszczy*¹⁸⁷⁹, *soczystość*⁸²¹³⁰
***lub: bujny, świeży, kwitnący, pomysłowy*⁷⁴⁸⁸ - *por. w 10*

15. Aby opowiadać⁵⁰⁴⁶ , że JHWH jest pra-
wy* ; On jest moją skałą⁶⁰⁹⁷ i nie ma w nim
żadnej nieprawości** .

Pwt 32,4; Ps 145,17;
**lub: szczerzy, prawy, sprawiedliwy, prawidłowy, należytą*⁸³⁷⁷
***lub: niesprawiedliwość, nieprawość, zło*⁵⁷⁶⁶ Rz 9,14

93 JHWH króluje* . Odział³⁸⁴⁷ się w ma-
jąstat** ! JHWH odział³⁸⁴⁷ się, przepa-
sał** mocą⁵⁷⁹⁷ . O tak⁶³⁷ , utwierdził** świat⁸³⁹⁸ ,
że się nie poruszy⁴¹³¹ , **lub: zakrótłować*⁸ Ps 96,10

***lub: dostojność, duma, wymieszenie*¹³⁴⁸ - *Iz 9,18; 12,5; 26,10,28,1*
****lub: k.hp. przygotować się do walki - opasać orężem*²⁴⁷
*****lub: k.n. być utraconym, być niezruszenie ustalonym*⁵⁵⁸⁹

2. Twój tron³⁶⁷⁸ jest utwierdzony* od dawien dawna²²⁷, Ty jesteś* od wieczności* .

*lub: k.n. być niewzruszenie ustanowionym, być ustalonym³⁵⁵⁹

**lub: długotrwałość, odwieczność, starożytność, zawsze⁵⁷⁶⁹

3. Podniosły* rzeki⁸⁸, JHWH, podniosły* rzeki swój szum⁸⁸, podniosą* rzeki⁵³⁷⁵ swoje miazdzące fale⁸⁸ .

*lub: głos, dźwięk⁶⁹⁶³

*lub: k.g. unieść, podnieść, dźwigać, niesić⁵³⁷⁵, **strumienie⁵¹⁰⁴

***hap. leg.: kruszenie, roztrzaskiwanie, uderzanie fal¹⁷⁹⁶

4. Ponad szum⁶⁹⁶³ wielkich wód⁴³²⁵ i potężne fale⁸⁸ morza³²²⁰ JHWH jest peten dostojenstwa¹¹⁷ na wysokości⁴⁷⁹¹. Ps 65,7; 89,9; Ez 43,2

*lub: potężne - o wodach, uspaniałoby, dostojny - ludziami i Bogu¹¹⁷

**lub: fala przybrzeżna, rozbiżanie się (fal morskich o brzeg)⁴⁸⁶⁷

5. Twoje świadectwa⁸⁸ są bardzo pewne⁸⁸; dla Twojego domu, JHWH, jest pięknym świętością⁸⁸ na długie⁷⁵³ dni³¹¹⁷. Ps 19,7; 29,2; 96,9

*tj. świadełwa o Bożych prawach⁵⁷¹³ - zawsze w Lmn.

**lub: k.n. być godnym zaufania, uczynić pewnym, trwałym⁵³⁹

***lub: k.g. być urodziwym, być pięknym, zachwycającym, być właściwym, k.pi. ozdabiać⁴⁹⁹⁵, ***hebr.: qodes⁶⁹⁴⁴ - por. Ps 77,13*

94 Boże⁴¹⁰ pomsty⁸⁸, JHWH, Boże⁴¹⁰ pomsty⁸⁸, zajaśnieje⁸⁸! Pwt 32,35; Na 1,2; Rz 12,19

*dost.: pomst⁵³⁴⁰ tu: w Lmn. - por. BG, odwetu, odpłaty^{B6215}

**lub: k.h. świecić, jaśnieć, promieniować - tu: tryb rozkaz³³¹³

***lub: k.n. być godnym zaufania, uczynić pewnym, trwałym⁵³⁹

***lub: k.g. być urodziwym, być pięknym, zachwycającym, być właściwym, k.pi. ozdabiać⁴⁹⁹⁵, ***hebr.: qodes⁶⁹⁴⁴ - por. Ps 77,13*

2. Powstań, Ty, który sędzisz⁸⁸ ziemię⁷⁷⁶, daj⁸⁸ odpłatę¹⁵⁷⁶ wyniosłym⁸⁸ .

*dost.: sędzący

*lub: k.n. zostać wynioszonym⁵³⁷⁵ - por. BB, powstać - tryb rozkaz

**dost.: k.h. zwrócić, płacić⁷⁷²⁵, ***lub: dumny, arogancki¹³⁴³

3. Jak długo⁴⁹⁷⁰ niegodziwi⁸⁸, JHWH, jak długo⁴⁹⁷⁰ niegodziwi⁷⁵⁶³ będą się radować⁸⁸?

*lub: winny, niegodziwy, przestępcy⁷⁵⁶³, **k.g. unosić się z radości, świętować w atmosferze radości⁵⁹³⁷, triumfować⁵⁶⁸⁷⁶

4. Kipieć⁸⁸ złością⁸⁸ i mówić⁸⁸ zuchwale⁸⁸, pyszną się⁸⁸ wszyscy czyniący nieprawość²⁰⁵¹!

*lub: k.h. wylewać, wydzielać, powodzić kipienie, buchać⁵⁰⁴²

**lub: k.h. beczelny, śmiały, bułny⁶²⁷⁷ Ps 31,18; Jud 1,15

***lub: k.h.p. pyszczyć się, zachowywać się dumnie, k.g. mówić⁵⁵⁹

5. Miazdźc⁸⁸ Twój lud⁵⁹⁷¹, JHWH, i dręczyć⁸⁸ Twoje dziedzictwo⁵¹⁵⁹. 1Sm 2,3; Lz 3,15

*lub: k.p. druzgotać, gnębić⁴⁷⁹², **k.p. upokarzać, źle traktować⁶⁰³¹

6. Zabijaj⁸⁸ wdowy⁴⁹⁰ i przybysza⁸⁸, morderców⁸⁸ sieroty³⁴⁹⁰. Pwt 27,19; Lz 10,2; Dz 13,16.43;

*lub: zabić, zglądzić, zniszczyć²⁰²⁶, **hebr.: ger - tymczasowy mieszkaniec, przybysz bez praw dziedziczenia, cudzoziemiec¹⁶¹⁶

***lub: k.p. zamordować, dokonać zamachu na⁷⁵²³ Jk 1,27

7. I mówić⁵⁵⁹: JH[WH] tego nie widzi⁸⁸, nie zwraca na to uwagi⁸⁸ Bóg Jakuba. Hi 22,13

*lub: k.h. widzieć, dostrzegać, patrzeć na, zwracać uwagę²⁰⁰

**lub: k.g. rozpoznawać, rozumieć, mieć wygląd, wiedzieć⁵⁹⁵

8. Pojmijmy⁹⁹⁵, nierozumni⁸⁸ wśród ludu⁵⁹⁷¹! Głupcy³⁶⁸⁴, kiedy stanie się roztropni⁸⁸?

*lub: k.g. być głupim, ociężałego serca, niepojętym¹¹⁹⁷

**lub: k.h. być roztropnym, postępować rozważnie, mądrze⁷⁹¹⁹

9. Czy Ten, który osadza* ucho²⁴¹, nie usłyszy⁸⁰⁸⁸? Czy Ten, który formuje⁸⁸ oko⁸⁶⁰⁹, nie zobaczy⁵⁰²⁷?

Wj 4,11; Prz 20,12

*lub: k.g. sadzić, ugruntowywać⁵¹⁹³, **k.g. nadawać kształt³³³⁵

10. Czy Ten, który poucza* narody⁴⁷¹, nie będzie karcił⁸⁸, On, który uczy³⁹²⁵ człowieka¹²⁰ wiedzy⁸⁸?

*lub: k.g. karać, napominać, pouczać, utrzymywać w karności³²⁵⁶

**lub: k.h. karcić, besztać, strofować, ganić, dowodzić, sędzić⁵³¹⁹⁸

11. JHWH zna³⁰⁴⁵ myśli⁸⁸ ludzkie⁸⁸; są one jak tchnienie⁸⁸. Hi 11,11-12; Rz 1,21; 1Kor 3,20

*lub: zamysł, plan⁴²⁸⁴, **dost.: człowieka - hebr.: adam¹²⁰ - tu: Lpój

***lub: para, oddech¹⁸⁹² - idiom: nic nieznaczące, marnie, ulotnie

**lub: k.e. tora⁸⁴⁵¹ - por. Ps 1,2⁸⁸ Hbr 12,6

*lub: mocarz, wojownik, bohater¹³⁹⁷ - Wj 10,11; Jr 17,5,7

**lub: k.p. utrzymywać w karności, karcić, karać, chłostać³²⁵⁶

13. Aby zapewnić mu spokój⁸⁸ od złych⁷⁴⁵¹ dni, aż będzie wykopany³⁷³⁸ grób⁸⁸ dla niegodziwego⁸⁸.

Ps 7,15; 9,15; Prz 26,27

*lub: k.h. cichość, uspokajać, łagodzić, przejawiać spokój⁸²⁵²

**hebr.: szahat - dół, otchłani, grób, zniszczenie⁸⁴⁵ - syn. Szehol

***lub: winny, niegodziwy, przestępczy, złoczyńca⁷⁵⁶³

14. JHWH bowiem⁵⁸⁸ nie porzuci⁸⁸ swojego ludu⁹⁷¹ i nie opuści⁸⁸ swojego dziedzictwa⁵¹⁵⁹.

*lub: zostawiać, leżeć ugomem, porzucić, opuszczać⁵²⁰³

**lub: k.g. pozostawić, sprzymierzyć się, zamieścić, odejść⁵⁸⁰⁰

15. Ponieważ sąd⁸⁸ powróci⁷⁷²⁵ do sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, a za nim⁸⁸ wszyscy prawnego⁸⁸ serca.

*lub: orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przysłwie, sąd⁴⁹⁴¹

**dost.: za sądem, **szczęry, sprawiedliwy, prawidłowy³⁴⁷⁷

16. Kto stanie⁶⁹⁶⁵ za mną przeciwko⁵⁹⁷³ postępującym niegodziwim⁸⁸? Kto ujmie⁸⁸ się za mną przeciwko czyniącyom niegodziwość²⁰⁵¹?

*lub: k.h. zadać ranę, wyprzedzić krzywdę, czynić niekierowność⁷⁴⁸⁹

**dost.: k.h.p. umieszczać, ustawiać, ulokować się³³²⁰ Ps 59,2

17. Gdyby JHWH nie był mi pomocą⁸⁸, jeszczę trochę⁴⁵⁹², a moja dusza⁸⁸ zamieszkałaby⁷⁹³¹ w milczeniu⁸⁸.

*lub: wsparciem⁵⁸³³ Ps 124,1-2

**hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23*

***idiom: (kraina) śmiertelny¹⁷⁴⁵ - por. Ps 115,17 - synonim Szehol⁵⁸⁵

18. Gdy⁵¹⁸ powiedziałem⁵⁵⁹: Zachwiał⁸⁸ się moja stopa⁷²⁷², Twoje miłosierdzie⁸⁸, JHWH, mnie wsparło⁸⁸.

*lub: k.g. trząść się, zsunąć się⁴¹³¹

**lub: k.g. uspięrać, podtrzymać, wzmacnić, pocieszyć⁵⁸⁸²

19. W mnogosci⁸⁸ niepokojących myśli⁸⁸ w moim wnętrzu⁸⁸ Twoje pocieszenia⁸⁵⁷⁵ radują⁸⁸ moją duszę⁵³¹⁵.

Lz 57,18; 66,13

*lub: obfitość, mnóstwo, wielkość⁷²³⁰, **tylko tu i Ps 139,2⁸³¹²

***lub: srodek, wewnętrzna część, srodek myśli i uczuć¹³⁰

****lub: k.p. rozkoszować się, zachwycać się⁸¹⁷³, uradować się⁸⁹⁶¹⁹

20. Czy złączy⁸⁸ się z Tobą tron³⁶⁷⁸ niepra-

wości⁹⁶⁸, który planuje³³³⁵ krzywdę⁹⁶⁹ pod pozorem⁵⁹²¹ prawa⁹⁷⁰? **lub: zjednoczyć się, złączyć się*²²⁶⁶
 **lub: całkowity upadek, zniszczenie, klęska*¹⁹⁴², *ty, władza, która stanowi krzywdzące prawa* - Ps 122,5; **trud, móżól, krzywdza*⁵⁹⁹⁹
 **lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna*²⁷⁰⁶

21. Nastają⁹⁷¹ przeciwko duszy⁵³¹⁵ sprawiedliwego⁶⁶⁶² i krew¹⁸¹⁸ niewinna⁵³⁵⁵ potępiają⁹⁷².
 **dosł.: k.q. przemikać, wcinąć, k.h.p.o. zebrać w gromadzie*¹⁴¹³
 **lub: k.h. postępować niegodziwie, potępić jako winnego*⁷⁵⁶¹

22. Lecz JHWH stał¹⁹⁶¹ się moją twardzą⁹⁷³, mój Bóg – skałą⁶⁹⁷ mojej ucieczki⁹⁷⁴. - Ps 46,1,7;
 **lub: użyjmy, wysokość, bezpieczeństwo, miejsce na wys. twierdza*⁴⁸⁶⁹
 **lub: kryjówek, miejsce schronienia, ucieczka*⁴²⁶⁸ - Ps 62,2,6

23. On zwróci⁹⁷⁵ im jako odpłatę⁹⁷⁶ ich niegodziwość²⁰⁵ i za ich zło⁹⁷⁷ ich wytraci⁹⁷⁸; wytraci ich JHWH, nasz Bóg.
 - Ps 73,27; 101,5,8
 **lub: k.h. wynagradzać, płacić, powodować zwrot, odnawiać*⁷⁷²⁵
 **lub: niedola, krzywdy, zło*⁷⁴⁵¹, **k.h. wyniszczyć, unicestwić*⁶⁷⁸⁹

95 Chodźcie⁹⁷⁹, wykrzykujmy radośnie⁷⁴⁴² JHWH, wykrzykujmy triumfalnie⁹⁸⁰ skale⁶⁹⁷ naszego zbawienia³⁴⁶⁸! - Hi 38,7; Ps 81,1
 **tryb rozkaz - k.q. przyjąć, oddać się, żyć - metaf. sposób życia*¹⁹⁸⁰
 **lub: k.h. wydawać okrzyki wojenne, krzyczeć triumfalnie (nad wrogami), wiewatować, wydać sygnał do wojny (zadąć w róg)*⁷³²¹

2. Przyjdźmy⁹⁸¹ przed Jego oblicze⁶⁴⁴⁰ z dziękczynieniem⁹⁸², w pieśniach²¹⁵⁸ wykrzykujmy triumfalnie⁷³²¹ do Niego.
 - Ps 100,4; J 2,9
 **lub: k.p. spotkać, stanąć twarzą w twarz, być na przedzie*⁶⁹²³
 **lub: uznanie, chwala, dziękczynienie, ofiara dziękczynna*⁸⁴²⁶

3. JHWH bowiem jest wielkim¹⁴¹⁹ Bogiem i wielkim¹⁴¹⁹ Królem⁴⁴²⁸ – ponad wszystkich bogów⁴³⁰.
 - Ps 47,2; 86,8; 135,5; 1Tm 1,17

4. W Jego rękę³⁰²⁷ są głębiny⁹⁸³ ziemi⁷⁷⁶ i Jego sąszczytę⁸⁴⁴³ gór²⁰²².
 - Ps 135,6
 **hap.leg. wglębenie, głębokie miejsce*⁴²⁷⁸, *niezbulane głębiny*¹³⁴⁹⁵³

5. Do⁸³⁴ Niego należy⁹⁸⁴ morze i On je uczynił⁹⁸⁵, i Jego ręka ukształtowała⁹⁸⁶ suchy ląd³⁰⁰⁶.
 **lub: k.q. czynić, pracować, wykonywać, powodować*⁶²¹³
 **lub: k.q. nadawać kształt, formować, planować*³³³⁵ - Ps 146,6

6. Wejdźcie⁹⁸⁷! Oddajmy pokłon⁷⁸¹² i padnijmy⁹⁸⁸ przed Nim, błogosławmy⁹⁸⁹ przed obliczem JHWH, który nas uczynił⁶²¹³. - Jr 33,2; J 4,24;
 **lub: k.q. podejść, wkroczyć, zbliżyć się*⁹³⁵ - *tryb rozkaz* - Flp 2,10;
 **lub: k.q. klękać, błogosławić*¹²⁸⁸, *chwalić, wielbić*¹³¹⁴¹⁸ - Obj 4,10

7. On bowiem⁴⁵⁸⁸ jest naszym Bogiem, a my ludem⁵⁹⁷¹ Jego pastwiska⁹⁹⁰ i trzodą⁹⁹¹ Jego ręki. Dziś, jeśli⁵¹⁸ Jego głos⁶⁹⁶³ usłyszycie⁹⁹².
 **lub: wypasanie, wypas, pasterstwo*⁴⁸³⁰ - Hbr 3,7; 4,7
 **lub: drobne bydło, owce, kozy, trzoda, stada*⁶⁶²⁹

8. Nie zatwardzajcie⁹⁹³ waszych serc³⁸²⁴ jak w Meriba⁹⁹⁴, jak w dniu Massa⁹⁹⁵ – na pustyni;
 **lub: k.h. czynić twarde, uparty, przejawiać upor.*⁷¹⁸⁵ - Wj 17,2;
 **gł. „mesnaski, spór”*⁴⁸⁰⁸ - *zrój w Refidim na pustyni Sin*
 **lub: „ustawianie na próbie, rozpacz”*⁴⁵³¹ - Lb 20,13; 1Sm 6,6

9. Kiedy⁸³⁴ wystawiali mnie na próbę⁹⁹⁶ wasi ojcowie⁹⁹⁷, doświadczałem⁹⁹⁸ mnie, choć widzieli⁷²⁰⁰ moje dzieła⁶⁴⁶⁷. - Ps 78,17-18; 1Kor 10,9; Hbr 3,9
 **lub: k.p. badać, kusić, oznaczać próbę metali, poddawać próbie*⁵²⁵⁴
 **lub: k.q. badać, hultrować, sprawdzać, wykonywać, próbować*⁹⁷⁴

10. Przez czterdzieści lat czulem odrazę⁹⁹⁹ do tego pokolenia¹⁷⁵⁵ i powiedziałem: Ten lud⁵⁹⁷¹ błądzi¹⁰⁰⁰ sercem³⁸²⁴ i nie poznał³⁰⁴⁵ moich dróg;
 **lub: k.q. czuć wstręt, k.n. brzydzić się*⁶⁹⁶² - Lb 14,33; 32,13;
 **lub: k.q. mylić się, błąkać się, zataczać się*⁸⁸⁸² - Hbr 3,1

11. Przysiągłem¹⁰⁰¹ im w swoim gniewie⁶³⁹, że nie wejdą⁹³⁵ do mojego odpočzynku¹⁰⁰². - Lb 14,23;
 **lub: k.n. przysięgać, składać ślub, przeklinać*⁶⁶⁵⁰ - Hbr 3,11,18; 4,3
 **lub: miejsce odpočzynku*⁴⁴⁹⁶, *opanowanie*⁸⁵¹⁹⁴ - 2Sm 14,17

96 Śpiewajcie¹⁰⁰³ JHWH nową²³¹⁹ pieśń¹⁰⁰⁴, śpiewaj⁷⁸⁹¹ JHWH całą³⁶⁰⁵ ziemię⁷⁹⁶!
 **tryb rozkaz*⁷⁸⁹¹, **ty. pieśń, oda, hymn*⁷⁸⁹² - Iz 42,10; Obj 5,9

2. Śpiewajcie⁷⁸⁹¹ JHWH, błogosławcie¹²⁸⁸ Jego imię⁹⁹⁹, opowiadajcie¹⁰⁰⁵ o Jego zbawieniu³⁴⁴⁴ dzień¹¹⁷ po dniu. **lub: Jego imieniu* - AK - Iz 25,9; 52,7
 **lub: k.p. przynosić wiadomość, ogłaszać (zbawienie) jako dobrą nowinę, cieszyć się dobrą nowiną*¹³¹⁹ - *tryb rozkazujący*

3. Ogłaszajcie¹⁰⁰⁶ wśród narodów¹⁴⁷¹ Jego chwałę¹⁰⁰⁷, wśród wszystkich ludów⁵⁹⁷¹ Jego cuda¹⁰⁰⁸.
 **lub: k.p. opowiadać, powtarzać, ogłaszać, rozmarwiać*⁵⁶⁰⁸
 **lub: cześć, godność, szacunek*²⁵¹⁹, **k.n. niezwykłe, zdumiewające, nadzwyczajne, trudne do pojęcia (dzieła)*⁶³⁸¹ - 1Krn 16,9,24

4. Wielki¹⁴¹⁹ bowiem jest JHWH i wychwalany¹⁰⁰⁹. On jest budzącym lęk¹⁰¹⁰ bardziej¹⁹⁶⁶ niż wszyscy bogowie⁴³⁰. - 1Krn 16,25; 2Krn 2,5; Ps 135,5
 **lub: k.p. być chwalonym, być godnym pochwały*¹⁹⁸⁴
 **lub: k.n. wywołać zdumienie, nabożną cześć, przejść lekkiem*³³⁷²

5. Gdyż wszyscy³⁶⁰⁵ bogowie narodów⁵⁹⁷¹ są bezwartościowi¹⁰¹¹, a JHWH uczynił¹⁰¹² niebiosa.
 **hebr. 'etil: do niczego, nic niewart, bezwartościowy - syn. pogani- skich bóstw*⁴⁵⁷ - Kpl 19,4; Iz 2,8; Ps 135,15; Iz 42,5; Jr 10,3; 1Kor 8,4

6. Cześć¹⁰¹³ i majestat¹⁰¹⁴ przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰, potęgą¹⁰¹⁵ i piękno¹⁰¹⁶ przed Jego świątynią¹⁷²⁰.
 **lub: świetność, majestat, moc*¹⁹³⁵; **ozdobna, świetność, cześć, chwala*¹⁹²⁶, **moc*⁵⁷⁹⁷, **piękno, chwala, cześć, chwała*⁸⁵⁹⁷

7. Oddajcie¹⁰¹⁷ JHWH rodziny¹⁰¹⁸ narodów⁵⁹⁷¹, oddajcie¹⁰¹⁹ JHWH chwałę³⁵¹⁹ i moc⁵⁷⁹⁷.
 **lub: k.q. dać, dostarczyć, ustawić, umieścić - tu tryb rozkaz, jako idiom: Przypięte Ręce - Rdz 11,3; 38,16; Wj 1,10^{AMK}; złożyć ofiarę* - AK
 **lub: klan, ród, rodzina, plemię, lud, naród, gatunek, rodzaj*¹⁹⁴⁰

8. Oddajcie³⁰⁵¹ JHWH chwałę³⁵¹⁹ Jego imieniu⁹⁹⁹, przynieście¹⁰²⁰ dary⁴⁵⁰³ i wejdźcie⁹³⁵ do Jego przedsionków¹⁰²¹.
 - Ps 79,9; 100,4
 **imię*⁸⁰³⁴ *reprezentuje charakter i autorytet Boga*
 **lub: dziedziniec bez ścian, ogrodzony teren, siedziba, osada*²⁶⁹¹

9. Oddajcie³⁰⁵¹ JHWH pokłon⁷⁸¹² w ozdobie¹⁰²² świętości⁶⁹⁴⁴, niech cała ziemia⁷⁷⁶ drży¹⁰²³ przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰. **lub: przyozdobienie, chwala*¹⁹²⁷
 **lub: k.q. kręcić się, związać się z (bólu), wirować, drzeć*²³⁴²

10. Powiedzcie wśród narodów¹⁴⁷¹: JHWH króluj^e; prawdziwie⁶³⁷ świat⁶⁵ zostanie utwierdzony³⁹⁶, aby nie został poruszony⁴¹³¹, i On będzie sędził¹⁷⁷⁷ ludzi⁵⁹⁷¹ sprawiedliwie⁴³³⁹

^{*lub: zakrólował - AK; **świat, zamieszkała ziemia⁸³⁹⁸, stały ląd¹⁹⁸¹⁴, ***k.n. być utwierdzonym, utrwalać, nieugięty⁵⁵⁵⁹, być stałym, pewnym, być gotowym¹⁴⁰⁹⁷ 1Krn 16,31; Iz 11,41}

11. Niech się weselą^{*} niebiosa⁸⁰⁶⁴ i niech się raduje¹⁵²³ ziemia⁷⁷⁶; niech zaszumi⁷⁴⁸¹ morze⁷⁴⁸¹ i to, co je wypelnia³⁰².

^{*lub: k.q. być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć⁸⁹⁴¹, **pełnia, mnóstwo, cała zawartość⁴³⁹³ Ps 69,34; 98,7}

12. Niech radują^{*} się pola⁷⁷⁰⁴ i wszystko, co jest na nich, wtedy²²⁷ radośnie wykrzykną³⁰ wszystkie drzewa⁶⁰⁸⁶ leśne³²⁹³ - Iz 35,1; 55,12-13

^{*lub: unosić się radością, bardzo się radować⁵⁹³⁷, triumfować¹⁶⁸⁷⁶, **k.p. wydać okrzyk (radości, pochwały)⁷⁴⁴²}

13. Przed obliczem⁶⁴⁴⁰ JHWH, bo³⁵⁸⁸ idzie⁹³⁵, bo idzie⁹³⁵, aby sędzić^{*} ziemię⁷⁷⁶. Będzie sędził⁸¹⁹⁹ świat⁶⁵ w sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, a narody⁵⁹⁷¹ w swojej prawdzie³⁰².

<sup>*lub: k.q. rządzić, zarządzać, sędzić, rozstrzygać spor, sprawować sąd, oczyszczać z zarzutów, karać⁸¹⁹⁹, **por. w. 10**
***lub: stałość, pewność, wierność, prawda⁵³⁰ 1Tes 4,16; Tt 2,13</sup>

97 JHWH króluj^e, raduj³⁰² się ziemię⁷⁷⁶, i weselcie⁸⁰⁵⁵ się rozliczne²²⁷ wyspy³⁰⁸¹

<sup>*lub: zakrólował - AK; ***tryb rozkaz - weselić, trząść się¹⁵²³
***metaf.: najdalej obszary - Iz 40,15; 41,5; 49,1; 66,19; Jr 31,10</sup>

2. Chmura⁶⁰⁵¹ i ciemność^{*} wokół⁵⁴³⁹ Jego sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴ i prawo³⁰² postawia⁴³⁴⁹ Jego tronu³⁶⁷⁸.

<sup>*lub: ciężka bądź ciemna chmura, wielka, gesta ciemność⁶²⁰⁵
**lub: słusność, prawosć, sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴, lojalność⁸⁷⁷⁰³
***lub: zarządzanie, orzeczenie, decyzja prawna, prawosć⁴⁹⁴¹</sup>

3. Ogień⁷⁸⁴ idzie¹⁹⁸⁰ przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ i pali³⁸⁵⁷ jego wrogów³⁰ wokół³⁰.

<sup>*lub: nieprzejacieli, wrog, trudne położenie, niedola⁵⁸⁶²
**lub: będzie szedł... i zapali... - AK; **ze wszystkich stron⁵⁴³⁹</sup>

4. Sprawi^{*}, że Jego błyskawice³⁰² oświetlają³¹²⁵ świat⁸³⁹⁸, zobaczyła⁷²⁰⁰ to ziemia i drzy³⁰

<sup>*lub: k.h. sprawić, że coś świeci, zapalać²¹⁵ Wj 19,16; Wj 17,18
**lub: piorun¹³⁰⁰, grzmot, metaf.: miecz, włoczenia⁸¹⁴³², ***q. kręcić się, wirować, k.p. być zmuszonym do zwijania się z bólu²³⁴²</sup>

5. Góry²⁰²² stopniały^{*} jak wosk¹⁷⁴⁹ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ JHWH, przed obliczem⁶⁴⁴⁰ PANA³⁰² całej³⁶⁰⁵ ziemi⁷⁷⁶.

<sup>*lub: k.n. zniknąć, odpadać, ułatniać, metaf. przelęgnać się⁴⁵⁴⁹
**hebr.: adon - pan, ktoś stanowiący, silny¹¹³, władca⁸¹²⁸</sup>

6. Niebiosa⁸⁰⁶⁴ obwieścili^{*} Jego sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴, a wszystkie³⁶⁰⁵ narody⁵⁹⁷¹ zobaczyły⁷²⁰⁰ Jego chwałę³⁰².

^{*lub: k.h. mówić, ogłaszać, obwieścić, oznajmiać, wyjaśniać, informować⁵⁰⁴⁶, **chwała, splendor, majestat³⁵¹⁹}

7. Niech będą zawstyżeni^{*} wszyscy, którzy

służą posagom³⁰², którzy chlubią⁷⁸¹² się bożkami³⁰²; oddajcie Mu pokłon³⁰² wszyscy³⁶⁰⁵ bogowie⁴³⁰.

<sup>*lub: k.q. wystydzić się, być zażenowanym, rozczarowanym⁷⁵⁴
**hebr.: pesel - obraz⁶⁴⁵⁹, wyobrażenie bóstwa rzeźbione w drzewie lub wykłwane w kamieniu, a później odlewane w brązie¹⁵⁴⁷⁵</sup>

^{***lub: do niczego, nie niewiar, bezwartościowy - syn. pogańskich bóstw¹⁵⁷ - por. Ps 96,5; ***pokłon jako wyraz holdu⁷⁸¹²}

8. Syjon^{*} to usłyszał⁸⁰⁸⁵ i weseli się, a córki Judy radują¹⁵²³ się z powodu Twoich sądów⁴⁹⁴¹, JHWH!

<sup>*lub: imię miasta Judy³⁰⁶³ Ps 48,11; So 3,14
*tj. "twierdza" ⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7, wzgórze świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35</sup>

9. Ty bowiem, JHWH, jesteś Najwyższy⁵⁹⁴⁵ ponad⁸⁹²¹ całą ziemię⁷⁷⁶, wywyższone³⁰² ponad wszystkich³⁶⁰⁵ bogów⁴³⁰.

^{*lub: k.n. zostać uniesionym na górę, zostać wyniesionym⁵⁹²⁷ 1Krn 16,25; Ps 95,3; 96,4}

10. Wy, którzy miłujecie¹⁵⁷ JHWH, miejcie w nienawiści³⁰² zło⁷⁴⁵¹; On strzeże³⁰² dusze⁵²¹⁵ swoich świętych²⁶²³, wyrwa³⁰² ich z ręki⁸⁰²⁷ niegodziwych⁷⁵⁶³.

^{*lub: k.q. tryb rozkaz, nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰, **k.q. patrzeć na, bezwartościowo, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴, ***k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać⁵³³⁷ Ps 145,20}

11. Światło²¹⁶ zostało zasiane²³² dla sprawiedliwości⁶⁶⁶² i radość^{*} dla tych, którzy są prawego³⁰² serca³⁸²⁰.

^{*lub: zadowolenie, radość, pomysłny skutek, szczęśliwy obrót spraw⁸⁰⁵⁷, **szczerzy, prawy, prawidłowy, należyty⁴⁷⁷⁷ Ps 112,4; Prz 4,18}

12. Radujcie⁸⁰⁵⁵ się w JHWH sprawiedliwość⁶⁶⁶² i wysławiajcie^{*} Go, mając w pamięci³⁰² Jego świętość³⁰².

<sup>*lub: k.h. składać dziękczynienie, chwalić, wyznawać³⁰³⁴
***lub: pomnik, pamięć, wzmianka²¹⁴³, ***hebr.: godye⁶⁹⁴⁴ - Ps 77,13*</sup>

98 Psalm⁴²⁰. Śpiewajcie JHWH nową²³¹⁹ pieśń, bo uczynił⁶²¹³ cudowne^{*} dzieła, Jego prawica³²²⁵ i święte⁶⁹⁴⁴ ramię³⁰² dały Mu zwycięstwo³⁰².

^{*lub: k.n. niezwykłe, zdumiewające, nadzwyczajne, trudne do pojęcia (działa)⁶³⁸¹ Wj 15,11; Ps 33,3; 77,14; Ps 86,10; 96,1; Iz 59,16; 63,5}

^{**słowo prawica³²²⁵ i ramię²²²⁰ odnosi się do Bożej mocy i władzy rządzenia; ***k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, zwyciężyć²⁴⁶⁷}

2. JHWH objawił^{*} swoje zbawienie³⁴⁴⁴, okazał³⁰² swoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ na oczach narodów¹⁴⁷¹.

<sup>*lub: k.h. ujawnić, oznajmić³⁰⁴⁵ Iz 52,10; Lk 2,30
***lub: k.p. odsłonić, odkryć, obnażyć, ujawnić, ukazać, objawić²¹⁵⁴⁰</sup>

3. Pamiętał^{*} o swoim miłosierdziu³⁰² i swojej wierności³⁰² wobec domu Izraela³⁰²; wszystkie krańce ziemi⁷⁷⁶ ujrzały⁷²⁰⁰ zbawienie naszego Boga.

<sup>*lub: wspomniał²¹⁴² Iz 49,6; Dz 28,28
**hebr.: chesed²⁶¹⁷ - por. Ps 25,10; 40,10.11; 57,3; ***emanacja - wierność, stałość, wytrwałość⁵³⁰, ***bibl. określenie durnostu plemion Izraela - por. 2Sm 6,4; Ez 8,5; Mt 15,24; Dz 2,36
****lub: wybawienie, dobrobyt, pomysłność, zwycięstwo³⁴⁴⁴</sup>

4. Triumfalnie wykrzykuj* dla JHWH cała ziemia⁷⁷⁶; wybuchnijcie z radości⁶⁴⁷⁶ i radośnie wiwatujcie**.

Ps 66,1; 100,1; Iz 44,23

**lub: k.h. wydać okrzyk wojenny, krzyzczeć triumfalnie (nad wrogami), wiwatować, dawać sygnał⁷³²¹ - tryb rozkazujący*

***lub: k.p. wydać okrzyk (radości, pochwały)⁷⁴⁴², wiwatować¹⁸⁶⁶⁴⁴*

5. Grajcie* JHWH na cytrze*, na cytrze³⁶⁵⁸ przy dźwięku⁶⁹⁶³ melodii**.

Ps 51,3; Iz 51,3

**lub: wystawiać śpiewem przy wtórze instrumentów²¹⁶⁷*

***tj. instrument szarpany, lira³⁶⁵⁸, ***muzyka, melodia, śpiew²¹⁷²*

6. Na trąbach* i przy dźwięku⁶⁹⁶³ rogu* wykrzykujcie radośnie⁷³²¹ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ króla⁴²⁸, JHWH.

Lb 10,10; 2Krn 15,14;

**tj. instrument blaszany z miedzi lub brązu²⁶⁸⁹ Mt 27,11;*

***hebr.: szofar - róg, róg barani⁷⁷⁸² Wj 19,16; Kpt 25,9 1Tm 1,17*

7. Niech zasumi* morze³²²⁰ i ty, co je wypelnia*, świat* i ci, którzy na nim mieszkają³⁴²⁷. **lub: pełnia, miłośno, cała zawartość⁴³⁹³ Ps 89,11; 96,11*

***hebr.: rebel - świat, zamieszkała ziemia⁸³⁹⁸, stały ląd⁸⁹⁸¹⁴*

8. Niech rzeki⁵¹⁰⁴ uderzą⁴²²² w dłoń*, niech góry wspólnie³¹⁶² radośnie wiwatują⁷⁴⁴², w. 4

**tj. gest wyrażający radość, klaszcząc; ... uderzają w dłoń - AK*

9. Przed obliczem⁶⁴⁴⁰ JHWH, bo idzie⁹³⁵, by sądzić* ziemię⁷⁷⁶. Będzie sądził⁸¹⁹⁹ świat⁸³⁹⁸ sprawiedliwie* i narody⁵⁹⁷¹ według słusności⁸¹⁹⁹.

***lub: słusznie, sprawiedliwie⁴³³⁹ Dz 17,31; 2Tm 4,1*

**lub: k.g. sądzić, rozstrzygać spór; sprawować sąd, oczyszczać z zarzutów, karać⁸¹⁹⁹, **prawość, słusność⁶⁶⁶⁴, lojalność⁸⁷⁷⁰³*

99 JHWH króluj*, niech drżą⁷²⁶⁴ narody; siedzi* *ponad* cherubami***, niech zatrząsie*** się ziemia⁷⁷⁶. **lub: zakręlował - AK*

***siedzi³⁴²⁷ - domysł: na tronie Rdz 3,24; Wj 25,22; 2Sm 6,2;*

****shworzenie duchowe przedstawiane jako straż edemu reprezentujące chwałę Bożą i Jego majestat³⁷⁴² - Rdz 3,24; Ez 10,3*

****nap. lej: k.g. drzeć, trząść się, bujać się Ps 80,1; Hbr 9,5*

2. Wielki¹⁴¹⁹ jest JHWH na Syjonie* i wywyższony⁷³¹¹ nad wszystkie narody⁵⁹⁷¹.

**tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7,*

wzgorza świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35

3. Niech wysławiają* Jego wielki i budzący lęk* imię. On* jest święty⁶⁹¹⁸. Pwt 28,58; Obj 15,4

**lub: k.h. składać dziękczynienie, chwalić, wznawać²⁰³⁴*

***lub: k.n. wywołać zdumienie, nabożną cześć, przejąć lekciem³³⁷²*

****lub: ono (imię) jest święte - KJV, YLT, BG, BB, AK - por. - Mt 6,9*

4. I potężny⁵⁷⁹⁷ - król miłujący¹⁵⁷ sąd*. Ty ustanowiłeś* to, co słuszne³³³⁹. Ty wykonujesz⁶²¹³ sąd⁴⁹⁴¹ i sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ w Jakubie.

**lub: orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przynależ, sąd⁴⁹⁴¹*

***lub: k.p. ustalić, ustanowić, zrobić, utrwalić, kierować³⁵⁵⁹*

5. Wywyższajcie⁷³¹¹ JHWH, naszego Boga, i oddajcie pokłon* u podnóżka¹⁹¹⁶ Jego stóp. On jest święty*.

hebr.: gadosz - por. Ps 78,41, i u. 3*

**lub: k.h.p. padać na twarz, oddawać pokłon⁷⁸¹², k.g. leżeć płasko i pozwolić by oprawy przeszli po grzbiec⁸⁹²⁷³ - Iz 51,23*

6. Mojżesz* i Aaron¹⁷⁵ wśród Jego kapłanów*, a Samuel³³³ wśród tych, którzy wzywają⁷¹²¹ Jego imienia⁸⁰³⁴; wołali⁷¹²¹ do JHWH, a On im odpowiedział⁶⁰³⁰.

por. Ps 77,20* 1Sm 12,18*

***hebr.: kohan - kapłan - członek rodu Aarona z pokolenia*

Lewiego - Wj 28,1; Kpt 1,5,8; 3,2; główny urzędnik, władca³⁵⁴⁸

****tj. „jego imię El”⁸⁰⁵⁰ - syn Elkany i Anny - 1Sm 1,20*

7. W słupie⁵⁹⁸² obłoku⁶⁰⁵¹ mówił⁶⁰⁶ do nich, a oni strzegli Jego świadectw* i dekretów*, które im dał⁵⁴¹⁴.

Lb 12,5; 14,14; Pwt 31,15-18

**lub: k.g. mieć pieczę nad, czuwać, ochraniać, zachować⁸¹⁰⁴*

***tj. świadectwa o Bożych prawach⁷³¹³ - zawsze w Lmn.*

****lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna⁷⁰⁶*

8. JHWH, nasz Boże⁴³⁰, Ty im odpowiedziałeś*, byłeś dla nich Bogiem⁴¹⁰, który przebacza*, *lecz także* karze* za ich złe czyny⁷⁹⁴⁹.

**lub: k.g. odpowiadać, reagować, zaświadczać⁶⁰³⁰ Ps 78,38*

***lub: k.g. zabrac (pomieszenie winy za kogoś - por. Wj 28,43);*

usunąć czynną winę - Kpt 10,17; przebaczyć⁵³⁷⁵ - Rdz 18,24

****k.g. pomścić, brnąć odwet, żywić mścicę uczucia³⁵⁵⁸, ... byłeś mścicielem za⁵⁹²¹ złe czyny wobec nich (?) - por. WBC Ps 99,8^A*

9. Wywyższajcie⁷³¹¹ JHWH, naszego Boga, i oddajcie pokłon* na Jego świętej⁶⁹¹⁸ górze*, bo JHWH, nasz Bóg, jest święty⁶⁹¹⁸. Obj 4,8

**por. u. 5; **tj. na górze Syjon - por. Ps 2,6; 8,11; 15,1; 132,13-14*

100 Psalm⁴²¹⁰ dla dziękczynienia*. Triumfalnie wykrzykujcie* JHWH - cała³⁶⁰⁵ ziemia⁷⁷⁶!

Ps 66,1; 95,1-2; 98,4-6

**lub: wyznanie, chwala, dziękczynienie⁸⁴²⁶*

***lub: k.h. wydać okrzyk wojenny, krzyzczeć triumfalnie (nad wrogami), wiwatować, dawać sygnał⁷³²¹ - tryb rozkazujący*

2. Słuchajcie* JHWH z weselem*, przychodźcie⁹³⁵ z radością*** przed Jego oblicze⁶⁴⁴⁰.

**tryb rozkaz⁵⁶⁴⁷, **lub: zadowolone, radość, pomyślny skutek, szczęśliwy obrót spraw⁸⁰⁵⁷, ***krzyk, okrzyk (radości)⁷⁴⁴⁵*

3. Wiedziez*, że JHWH jest Bogiem, to On nas uczynił*, a nie my sami siebie***; jesteśmy Jego ludem⁵⁹⁷¹ i owcami*** Jego pastwiska⁴⁸³⁰.

**lub: k.g. poznać, wiedzieć³⁰⁴⁵, tryb rozkaz Pwt 4,35; Ps 95,7;*

***lub: k.g. kształtować, czynić⁶²¹³, On sam... - AK Ps 119,73;*

****wg ketiv - a nie my, wg qere: a my jesteśmy Jego, inni: na pewno, istotnie; ***por. Ps 77,20*** Ez 34,30-31; Łk 18,19; J 1,3*

4. Przekroczyć⁹³⁵ Jego bramy⁸¹⁷⁹ z dziękczynieniem* i Jego przedsonem²⁶⁹¹ z wychwalaniem*, wysławiajcie*** Go, błogosławcie¹²⁸⁸ Jego imię⁸⁰³⁴; **por. u. 1**

Ps 95,2; 116,17-19; Kol 4,2

***lub: chwala, uwielbienie, pieśń pochwalna bądź hymn pochwalny, rozgłos, sława⁸⁴¹⁶, ***k.h. chwalić²⁰³⁴ - por. Ps 99,3;*

****lub: k.g. kształtować, czynić⁶²¹³, On sam... - AK Ps 119,73;*

****wg ketiv - a nie my, wg qere: a my jesteśmy Jego, inni: na pewno, istotnie; ***por. Ps 77,20*** Ez 34,30-31; Łk 18,19; J 1,3*

5. JHWH bowiem jest dobry*, Jego miłosierdzie* trwa na wieki⁵⁷⁶⁹, a Jego prawda*** z pokolenia¹⁷⁵⁵ na pokolenie¹⁷⁵⁵. Ps 119,90; 136,1

**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, afekt, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶, **dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷, ***wierność, stałość, zaufanie, prawda³³⁰*

101 Psalm Dawida*. Pragnę śpiewać⁷⁸⁹¹ o miłosierdziu²⁶¹⁷ i sędzię⁶⁶; Tobie, JHWH, pragnę oddać chwałę⁶⁶⁶. **lub: dla Dawida*
**lub: zarządzenie, orzeczenie, decyzja (prawa), słusność*⁴⁹⁴¹
****lub: wystawiać śpiewem przy użyciu instrumentów*²¹⁶⁷

2. Pragnę mądrze⁶⁶ kroczyć drogą¹⁸⁷⁰ doskonałą⁶⁶, gdy⁶⁶ przyjdiesz³³⁵ do mnie. Pragnę chodzić⁶⁶ w swoim domu w prawości⁶⁶⁶⁶ serca.

**lub: k.h. postępować rozsądnie, mądrze*⁷⁹¹⁹ 1Krl 9,4
**lub: bez szty, posiadający uczciwość, być kompletnym*⁸⁵⁴⁹
***lub: przesyłać, pytać, stać, kiedy*⁴⁹⁷⁰ przyjdiesz? - por. KLJ, gdy¹⁸⁷⁵⁰ - Wj 8,5; por. BB; ****niewinność, prostota, pełnia*⁸⁵³⁷

3. Nie postawię⁷⁸⁹⁶ przed swoje oczy⁵⁸⁶⁹ nic nikczemnego⁶⁶; nienawidzę⁸¹³⁰ postępowania⁶²¹³ odstępców⁶⁶, nie przyglęnie¹⁶⁹² ono do mnie.

Wj 10,10; Pwt 15,9; Ps 1,1
**dost.: słowo*¹⁶⁹⁷ Betiła¹¹⁰⁰ - por. Ps 41,8; *idiom: coś bezwartościowego, niegodziwego, bunowitego, w LXX - imię diabła*
***lub: k.g. gwałtownie skrecać, zbacać, odpadać, oddawać się idolatrii*⁷⁵⁰, *zwracać się ku kłamstwu*³⁸⁸⁵⁷, *tylko tu i Ps 40,4*⁴⁸⁸⁸

4. Serce³⁸²⁴ przewrotne⁶⁶ zostanie usunięte⁵⁴⁹³ ode mnie, nie chcę znać³⁰⁴⁵ złego⁶⁶.

Prz 3,32
**lub: przekreślony, zniekształcony, wykrzywiony, wypaczony*⁶¹⁴¹
***lub: niedola, krzywdy, zła*⁷⁴⁵¹ tu *prym. Lpaj, KJV - złych (ludzi)*

5. Zniszczę⁶⁶ tego, kto potajemnie⁵⁶⁴³ oczernia⁶⁶ swojego bliźniego⁷⁴⁵³, nie zniosę wyniosłych¹³⁶² oczu⁶⁶ i nadętego⁶⁶⁶⁶ serca³⁸²⁰. Ps 50,20;
**lub: k.h. wymiszczyć, unicestwić*⁶⁷⁸⁹, *uciszyć*⁶⁷⁸⁷⁰, **ug *ketiv*: k.p. *oczernia, znieśławia*³⁹⁶⁰, *wg qere: oczerniający* Jr 20,4
****idiom: pysznich i dumnych*; ****dost.: szeroki, obszerzy*⁷³⁴²

6. Moje oczy zwrócone⁶⁶ będą na wiernych⁶⁶ tej ziemi⁷⁷⁶, pragnę⁶⁶, by mieszkał⁶⁶ ze mną; kto chodzi⁶⁶ drogą doskonałą⁸⁵⁴⁹, ten będzie mi służył⁸³³⁴.

****por. Ps 15,2*; *i Rz 6,4* Ps 119,1; Prz 11,20

**lub: k.n. być uwierzonym, wiernym, godnym zaufania*⁵³⁹
***lub: k.g. siedzieć, siadać, być, pozostawać, zostawać, mieszkać*³⁴²⁷

7. Nie zamieszka³⁴²⁷ we wnętrzu⁷¹³⁰ mojego domu, ten kto dopuszcza⁶⁶ się zdrady⁶⁶, mówiący kłamstwa⁶⁶⁶ nie ostoi³⁵⁵⁹ się przed⁵⁰⁴⁸ moimi oczami⁸⁸⁶⁹.

Ps 31,18; 52,3; 63,11
**dost.: k.g. czynić, przygotowywać*⁶²¹³, ***lub: oszustwo*¹⁴²³
***lub: fałszerstwo, podstęp, krzywdy, fałsz, oszustwo*⁸²⁶⁷

8. Co rano¹²⁴² będę niszczył⁶⁶ wszystkich niegodziwych⁶⁶ na ziemi⁷⁷⁶, by wyciąć⁶³⁷⁷² z miasta⁵⁸⁹² JHWH wszystkich³⁶⁰⁵ złoczyńców⁶⁶.

**por. w: 5*; ***lub: winny, przestępcy, zлочынца*⁷⁵⁶³ Ps 48,2,8;
****lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik działania magii, oszustwo, bawochowalczy kult*²⁰⁵ Ps 75,10; Jr 21,12

102 Modlitwa* strapionego⁶⁶, gdy uciśniony⁶⁶⁶ wylewa⁸²¹⁰ swoją skargę⁶⁶⁶⁶ przed oblicze⁶⁴⁴⁰ JHWH. **por. Ps 65,2* Ps 6,1;

***lub: biedny, utrapiony, słaby, nędzny, skromny*⁶⁰⁴¹ Ps 32,1
****lub: k.g. być omaląym, być osłabionym, omalwać (z troski)*⁵⁸⁴⁸
****lub: rozważanie, zaduma, niepokój, skarga, zmartwienie*⁷⁸⁷⁹

1. JHWH, wysłuchaj* mojej modlitwy⁸⁶⁰⁵ i niech przyjdzie do Ciebie moje wołanie⁶⁶.
**tryb rozkaz*⁸⁰⁸⁵; ***lub: wołanie, błaganie, krzyk o pomoc*⁷⁷⁷⁵

2. Nie ukrywaj⁵⁶⁴¹ przede mną swojego oblicza⁶⁴⁴⁰, w dniu³¹¹⁷ mojego ucisku* nakłoń⁸¹⁸⁶ ku mnie swoje ucho²⁴¹; w dniu³¹¹⁷, w którym Cię wzywam⁶⁶, szybko⁶⁶⁶ mi odpowiedz⁶⁰³⁰.

**lub: k.g. trudne położenie, niedola, wróg, nieprzyjaciel*⁶⁶⁶²
***lub: k.g. wołać, krzyzczeć, przyzywać, zapraszać*⁷¹²¹ Ps 27,9;
****lub: śpieszenie, bardzo szybko, błyskawicznie*⁴¹¹⁸ Ps 69,17

3. Moje dni³¹¹⁷ bowiem nikną* niczym w dymie⁶²²⁷, a moje kości⁶¹⁰⁶ płoną* jak ognisko⁶⁶.

**lub: k.g. marnieć, dojść do kresu, być zużyty*³⁶¹⁵; ***k.n. być wyschniętym, być suchym, palić (się)*²⁷⁸⁷, ****paleństwo*⁴¹⁶⁸

4. Moje serce³⁸²⁰ zostało porażone⁶⁶ jak trawa i uschło⁶⁶, tak że³⁵⁸⁸ zapominałem⁷⁹¹¹ jeść³⁹⁸ mój chleb⁶⁶⁶.

****lub: żywność, zboże, chleb*³⁸⁹⁹ Ps 37,2
**lub: k.h. otrzymać cios, być pobitym, zostać porażonym (chorobą lub śmiercią)*⁵²²¹, ***k.g. być wyschniętym, być bez wilgoci*³⁰⁰¹

5. Od głosu⁶⁹⁶³ mojego wdychania⁶⁶, moje kości⁶⁶ przyglęny⁶⁶⁶ mi do ciała¹³²⁰.

Hi 19,20; Lm 4,8
**lub: jeczenie (w wyrazie żalu bądź fizycznej udryki)*⁵⁸⁸⁵
***dost.: moja kość*⁶¹⁰⁶, ****k.g. przyglądać da, trwać przy*¹⁶⁹²

6. Jestem podobny¹⁸¹⁹ do sowy⁶⁶ na pustyni⁴⁰⁵⁷, stałem¹⁹⁶¹ się jak puchacz⁶⁶ na pustkowiu²⁷²³.

**lub: gatunek ptak, kormoran, pelikan (?)*⁶⁸⁹³ *geś, sowa*¹⁸⁰²⁴
***lub: gatunek sowy (nieczyty)*³⁵⁶², *ptak zający w ruinach*⁸⁴¹⁰²

7. Czuwam* i stałem¹⁹⁶¹ się jak ptak⁶⁶ samotny⁹⁰⁹ na dachu¹⁴⁰⁶.

**lub: k.g. budzić się, pilnować*⁸²⁴⁵
***lub: dzięki ptak*⁶⁸³³, *ptak, który czyszcí szczęki krokodyla (?)*⁸⁷⁹²⁹

8. Każdego³⁶⁰⁵ dnia* urągają⁶⁶ mi moi wrogowie³⁴¹ i chęplią⁶⁶ się wobec mnie ci, którzy mnie przeklinają⁶⁶⁶⁶.

**lub: przez cały dzień*
***lub: k.p. czynić wyrzuty, przeciwstawiać się, uragać*²⁷⁷⁸

****lub: k.p. być chwalonym, k.p. robić gupca*²¹⁹⁸⁴, *ci, którzy mnie chwalili - LXX; moi nasmiwcy - EIB*⁹¹⁰; ****k.n. przysięgać*⁷⁶⁵⁰

9. Jadam bowiem popiół⁶⁶ jak chleb³⁸⁹⁹, a mój napój⁶⁶ mieszam⁴⁵³⁷ z płaczem¹⁰⁶⁵.

**lub: coś bez wartości, popiół*⁶⁶⁵; ***nap.leg.: napój, orzeźwienie*⁸²⁴⁹

10. W obliczu⁶⁴⁴⁰ Twojego gniewu¹¹⁹⁵ i zapalczywości⁶⁶, bo podniosłeś⁶⁶ mnie i straciłeś⁶⁹⁹³.

**lub: gniew, złość*⁷¹¹⁰, *gniewny osąd, smutek*¹⁸⁸²⁷⁴
***lub: k.g. unieść, dźwigać, nieść, wspierać, podtrzymać*⁵³⁷⁵

11. Moje dni³¹¹⁷ są jak wydłużony⁵¹⁸⁶ cień⁶⁶, a ja sam usycham⁶⁶ jak trawa⁶²¹².

Hi 8,9; 14,2;
**idiom: coraz bliższe końca*; ***por. w: 4* Ps 109,23; Iz 50,6

12. Ale Ty, JHWH, trwasz* na wieki⁵⁷⁶⁹, a pamięć²¹⁴³ o Tobie z pokolenia¹⁷⁵⁵ na pokolenie.

**lub: k.g. siedzieć, być ustawionym, zostawać, mieszkać*³⁴²⁷

13. Ty powstaniesz⁶⁹⁶⁵ i okażesz⁶⁶ miłosierdzie⁶⁶ Syjonowi⁶⁶, bo czas⁶²⁵⁶, byś się nad nim zlitował¹⁸⁹⁶, bo nadszedł⁶⁶ czas wyznaczenia⁴¹⁵⁰.

**lub: k.p. mieć litość, miłosierdzie, współczucie*¹³⁵⁵; ***por. Ps 99,2*

****lub: k.g. okazać przychyłność, łaskawość, miłosierdzie*²⁶⁰³

14. Tвої służy⁵⁶⁰ bowiem mają upodobanie^{*} w jego kamieniach⁶⁸ i litują^{**} się nad jego prochem^{***}; ^{***lub: gruzami⁶⁰⁸³ - Ne 4,2,10}

^{*lub: k.q. być łaskawym, zycielwym, przyjmować zycielwem, mieć upodobanie w⁷⁵²¹, **k.p. uczynić przychylnym, być łaskawym²⁶⁰³}

15. A narody^{*} będą się bać^{**} imienia JHWH a wszyscy królowie⁴²⁸ ziemi – Twojej chwale[;]

^{*lub: poganie, narody, nie Żydzi¹⁴⁷¹ Ps 86,9; Iz 59,19}

^{***lub: k.q. być przejętym bojaźnią, lekąć się, czcić, szanować³³⁷²}

16. Gdy JHWH odbuduje^{*} Syjon^{**} i ukaze⁷²⁰⁰ się w swojej chwale^{***}; ^{**por. Ps 99,2^{*} Ps 147,2;}

^{*lub: k.q. budować, odbudowywać, metaf.: zakładać rodzinę¹¹²⁹}

^{***hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat, godność³⁵¹⁹ a także: ludzie - Hl 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por. EIB Ps 30,13²⁵⁸ Iz 60,1-2}

17. Przychylił^{*} się do modlitwy⁸⁶⁰⁵ obdarte^{go} i nie pogardził⁸⁵⁹ ich modlitwami¹⁸⁶⁰⁵.

^{*lub: k.q. zwracać się ku, mieć się ku, zbliżyć się⁶⁴³⁷ Ne 1,6,11}

^{***lub: odarty, ogolony⁶¹⁹⁹, nagi, obnażony - Jr 17,6⁴⁷¹⁸⁰; tl. Lpoj.}

18. Zostanie to zapisane⁷⁸⁹ dla następnego^{*} pokolenia¹⁷⁵⁵, a lud⁸⁹⁷¹, który ma być stworzony¹²⁵⁴, będzie chwalił^{***} JH[WH]. ^{Pwt 31,19}

^{*lub: następny, kolejny, zachodni, najdalej położony, ostatni³¹⁴}

^{***lub: k.p. chwalić się, wygłosić pochwałę, chełpić się¹⁹⁸⁴}

19. Gdy³⁵⁸⁸ spojrzal^{*} w swojej świętej^{**} wysokości⁴⁷⁹¹; JHWH spojrzal^{*} w dół⁸⁵⁹ z nieba^{***} na ziemię⁷⁷⁶. ^{2Krn 16,9; Ps 14,2; 33,13; 53,2}

^{*lub: k.h. patrzeć w dół⁸²⁵⁹, ***dost.: z niebios⁸⁰⁶⁴ - 2Kor 12,2⁶³⁸⁸}

^{*lub: odrębność, świętość⁶⁹⁴⁴, miejsce święte - por. Ps 89,35; 105,43}

20. Aby wysłuchać⁶⁸⁰⁸ jeku^{*} więźnia^{**} i wolić^{*} skazanych^{***} na śmierć⁸⁵⁴⁶; ^{Wj 2,24; Ps 79,11;}

^{*lub: płkanie, jęczenie, oplakiwanie⁶⁰³, **jenie, niewolnik⁶¹⁵}

^{***idiom: symon śmierci - por. Ps 79,11 Iz 42,7; 61,1}

21. Aby głoszone^{*} na Syjonie⁶⁷²⁶ imię JHWH i Jego chwałę^{**} w Jeruzolimie^{***}; ^{Ps 22,22;}

^{*lub: k.p. powtarzać, zliczać, przekazywać szczegółowo⁵⁶⁰⁸}

^{***lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶}

^{***hebr.: Jeruszałajim³³⁸⁹ „nauczanie pokoju” Ps 51,19; 68,29}

22. Gdy razem³¹⁶² zostaną zgromadzone^{*} narody⁵⁹⁷¹ i królestwa⁴⁴⁶⁷, aby służyć^{**} JHWH.

^{*lub: k.n. gromadzić, zbierać, zostać zbranym⁶⁹⁰⁸ Ps 22,27;}

^{***lub: k.q. trudzić się, pracować, służyć⁵⁶⁴⁷ Za 8,20-23}

23. Wyczerpała^{*} się w drodze¹⁸⁷⁰ jego^{**} siła³⁵⁸¹, skrócił⁷¹¹⁴ moje dni³¹¹⁷. ^{Ps 39,5; 89,45}

^{*lub: k.p. upokarzać, źle traktować, dręczyć, osłabiać⁶⁰³¹}

^{**ug ketiw - jego siła, LXX; ug gere moja siła - por. WBC Ps 102,24}

24. Powiedziałem: Mój Boże, nie zabieraj^{*} mnie w połowie²⁶⁷⁷ moich dni³¹¹⁷; Twoje lata^{***} bowiem trwają^{*} z fundamenty¹⁷⁵⁵ na pokolenia.

^{*lub: k.h. przyprowadzić w górę, spowodować wejście w górę⁵⁹²⁷}

^{***hebr.: sana^h - rok, życie, lata życia⁸¹⁴¹ Hl 36,26; Ps 90,2}

25. Ty dawno^{*} założyłeś fundamenty^{**} ziemi⁷⁷⁶ i niebios⁸⁰⁶⁴ są dziełem⁴⁶³⁹ Twoich rąk²⁰²⁷. ^{Ne 9,6; Hl 38,4; Ps 96,5; Hbr 1,10}

^{*lub: wcześniej, przed - jako przyst., oblicze, twarz, osoba⁶⁴⁴⁰}

^{***lub: k.q. ustanawiać, zakładać fundament, przeznaczyć³²⁴⁵}

26. One przeminą^{*}, ale Ty⁸⁵⁹ pozostaniesz^{**}; wszystkie jak szata⁸⁹⁹ się zują¹⁰⁸⁶, zmienisz^{***} je jak płaszcz^{***} i będą zastąpione^{****}. ^{Iz 34,4;}

^{*lub: k.q. zginąć, umrzeć, zostać zgładzonym, zniknąć⁶}

^{**lub: k.q. stać, być prostym, trwać, wytrzymywać²⁹⁷⁵ Iz 51,6;}

^{***lub: odzienie, szata, strój, ubiór³⁸³⁰ Rz 8,20; 2P 3,7-12}

^{****lub: k.h. zmienić, zastąpić, odnowić²⁴⁹⁸, ****k.q. umrzeć, zniknąć, przeżyć, przejść szybko dalej, pojawić się znowu²⁹⁴⁸}

27. Ale Ty – jesteś ten sam, a Twoje lata^{*} się nie skończą^{**}. ^{*por. w 24^{**} Ml 3,6; Hbr 13,8; Jk 1,17}

^{**lub: k.q. być ukończonym, zużytym, pełnym, dojść do kresu⁸⁵⁵²}

28. Synowie¹¹²¹ Twoich sług⁵⁶⁵⁰ będą mieszkać^{*} bezpiecznie^{**}, a ich potomstwo^{**} zostanie utwierdzone^{***} przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰.

^{*lub: k.q. osiedlić się, przebywać, pozostawać, mieszkac⁷⁹³¹}

^{**dost.: nasienie²²³³, ***k.n. być nieuzruszenie ustanowionym⁵⁵⁸⁹}

103 *Psalm Dawida*^{*}. Błogosław¹²⁸⁸, duszo^{**} moja, JHWH, i całe³⁶⁰⁵ moje wnętrze^{***} – Jego święte imię. ^{*lub: dla Dawida}

^{**hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca⁵³¹⁵}

^{***lub: środek, wewnętrzna część, ośrodek myśli i uczuć⁷¹³⁰ - Lm.}

2. Błogosław¹²⁸⁸, moja duszo⁵³¹⁵, JHWH, i nie zapominaj^{*} o wszystkich Jego dobrodziejstwach^{**}. ^{*lub: k.q. przestać się troszczyć, zapominać⁷⁹¹¹}

^{**lub: odpłata, korzyść⁴⁵⁷⁶, dobrodziejstwo, nagroda, profity⁸¹⁷⁷⁵}

3. On przebacza⁵⁵⁴⁵ wszystkie⁶⁰⁶⁵ twoje nieprawości^{*}; On uzdrawia^{**} wszystkie³⁶⁰⁵ twoje choroby⁸⁴⁶³; ^{Wj 15,26; Ps 85,2; Iz 33,24; Lk 7,47; Rz 4,7}

^{*lub: przeurotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, **k.q. uzdrawiać⁷⁴⁹⁵, k.p. naprawiać - Jr 19,11}

4. On wyzwała¹³⁵⁰ twoje życie²⁴¹⁶ od zguby^{*} koronując^{**} cię miłosierdziem²⁶¹⁷ i wielką lietością⁷³⁵⁶. ^{Jr 31,11; Oz 13,14; Ga 3,13; Tl 2,14; IP 1,18}

^{*hebr.: szahat - dół, otchłani, grób, zniszczenie⁷⁸⁴⁵ symonim}

^{Seolu - por. Ps 16,10; 30,9; 49,10; **k.p. koronować, k.q. otaczać⁵⁸⁴⁹}

5. On nasycą^{*} dobrem twoje usta^{**} i odnawia^{**} twoją młodość jak u orla^{***}. ^{Ps 107,9}

^{*lub: k.h. zaspokajając, wzbogacając, k.q. być nasyconym⁷⁶⁴⁶}

^{**dost.: ozdoby⁷⁷¹⁶, tl. znaczenie niepewne, usta - KJV, BG, BB; pragnienia - LXX, KUL; życie, codzienność - BW, EIB}

^{***myśl nawiązując do odnowy sił witalnych orla, zmuszonego zrzucić z siebie stare pióra (ok. 50 - letnie), by móc ponownie latać}

6. JHWH czyni⁶²¹³ to, co sprawiedliwe i zapewnia^{*} sądy^{**} wszystkim, którzy zostali uciśnieni^{***}. ^{*lub: k.q. uciskać, krzywdzić, wymuszać⁶²³¹}

^{**lub: orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przywilej, sąd⁴⁹⁴¹}

7. Oznajmił^{*} swoje drogi¹⁸⁷⁰ Mojszemu⁵⁹⁴⁹, a synom¹¹²¹ Izraela swoje dzieła⁵⁹⁴⁹.

^{*lub: k.h. ujawnić, oznajmić, k.q. wiedzieć, znać, umieć³⁰⁴⁵}

8. Współuczający^{*} i litościwy²⁵⁸⁷ jest JHWH, miłosierdy^{**} do gniewu^{***} i pełen wielkiego⁷²²⁷ miłosierdzia^{****}. ^{*por. Ps 78,35^{*} Wj 34,6; Lb 14,18; Pwt 5,10;}

^{**lub: cierpliwy, nieskory do gniewu⁷⁵⁰, ****metaf.: huknąć gniewnie³³⁹, ****dobroć, łaskawość, wierność²⁶¹⁷ Ne 9,17; Ps 86,15}

9. Nie będzie procesował⁵³¹ się bez końca⁵³¹ ani chował⁵²⁰¹ **urazy** na wieki⁵³¹. Ps 30,5; Iz 57,16;
*lub: k.q. prowadzić sprawę, proces (prawni), poganąć od sądu, złożyć skargę, walczyć, kłócić⁷³⁷⁸, **na zawsze⁷⁶⁹ Mi 7,18

10. Nie czyni⁶²¹³ z nami stosownie do naszych grzechów²³⁹⁹ ani nie odplaca^{*} nam stosownie do naszych nieprawości³⁸⁸. Ezd 9,13;
*lub: wymierzyć, uczynić, odmierzyć ofiście, odplacić¹⁵⁸⁰
**lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość⁵⁷⁷¹ Hi 11,6; Ps 130,3

11. Jak wysoko¹³⁶¹ bowiem są niebiosa⁸⁰⁶⁴ nad ziemią⁷⁷⁶, tak wielkie^{*} jest Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ nad⁵⁹²¹ tymi, którzy się Go boją⁸⁸.
*dost.: k.q. być silnym, mocnym, zwyciężyć¹³⁹⁶ Ps 103,17;
*lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³ Łk 1,50

12. Jak odległym^{*} jest wschód⁴²¹⁷ od zachodu⁴⁶²⁸, tak odsunął⁸⁸ od nas nasze występki⁸⁸⁸.
*lub: k.q. być odległym, być dalekim⁷³⁶⁸ Iz 43,25; Jr 31,34
**lub: k.h. czynić odległość, odejść daleko, odsunąć⁷³⁶⁸
***lub: przewinięcie, bunt⁶⁵⁸⁸, czynny zbrodnice, profanacja⁸⁷⁶¹³

13. Jak ojciec^{*} lituje^{*} się nad dziećmi⁸⁸, tak JHWH lituje⁷³⁵⁵ się nad tymi, którzy się Go boją³³⁷³. Prz 3,12; Iz 63,16; Mi 3,17;
*lub: k.p. mieć miłość, być miłosiernym, wspólczyć, litować się⁷³⁵⁵
**hebr.: ben - syn, dziecko, umiłek, członek grupy¹¹²¹ Hbr 12,9

14. Bo³⁵⁸⁸ On¹⁹³¹ wie³⁰⁴⁵, jakim jesteście^{*} tworem^{*}; pamięta²¹⁴², że³⁵⁸⁸ jesteśmy prochem⁶⁰⁸³.
*lub: kształt, forma, cel, zamysł, metafor.: ulepiony człowiek³³³⁶

15. Dni³¹¹⁷ człowieka^{*} są jak trawa²⁶⁸², kwitnienie⁶⁶⁹² jak kwiat⁶⁷³¹ polny⁷⁷⁰⁴. Hi 14,2; 1P 1,24
*lub: mężczyzna, mąż, człowiek, ludzkość, kotkowiek, kałuża⁷⁷⁶

16. Wiatr^{*} na niego powieje^{*} i nie ma go, i nie zauważy⁸⁸⁸ się więcej⁵⁷⁵⁰ jego miejsca⁴⁷²⁵.
*hebr.: ruda^{*} - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr.: pneuma - por. Ga 6,18^{*}
*dost.: przedziwne⁵⁶⁷⁴ nad nim - por. AK; **k.h. uważać, zwracać uwagę na, rozróżniać, zauważać, być rozpoznany⁵²³⁴

17. Ale miłosierdzie²⁶¹⁷ JHWH od wieków⁵⁷⁶⁹ na wieki⁶⁰⁹ nad tymi, którzy się Go boją³³⁷³, a Jego sprawiedliwość^{*} nad synami synów⁸⁸.
*hebr.: cedaka⁶⁶⁶⁶ - prawość, sprawiedliwość, także: okazanie łaskawości i przyjęcie z pomocą; **idiom: umiukami

18. Dla tych, którzy strzegą^{*} Jego przymiery⁸⁸ i pamiętają²¹⁴², aby wykonywać Jego ustawy³⁸⁸.
*lub: k.q. mieć pieczę, zachowywać⁸¹⁰⁴
**hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojny¹²⁸⁵
***lub: nakaz, ustawa⁴⁹⁰ - Ps 19,8; 111,7; 119,4.15.27.40...

19. JHWH na niebiosach⁸⁰⁶⁴ utwierdził^{*} swój tron⁸⁸, a Jego królestwo⁴⁴³⁸ panuje⁴⁹¹⁰ nad wszystkimi³⁶⁰⁵.
**metonimia - utwierdził swoje panowanie
*lub: k.h. utwierdzić, ustalić, dokonać, zrobić, umocnić³⁵⁵⁹

20. Błogosławcie¹²⁸⁸ JHWH, Jego aniołowie^{*}, potężni¹³⁶⁸ siłą³⁵⁸¹, wykonujący⁶²¹³ Jego Słowo⁶⁹⁷, aby słuchano⁸⁸ głosu⁶⁹³ Jego Słowa⁸⁸.
*hebr.: mal'ak - wysłannik, zwierzchnik, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷
*lub: k.q. słuchać, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵ Ps 8,5; 68,17; 104,4
***lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

21. Błogosławcie^{*} JHWH, wszystkie³⁶⁰⁵ Jego zastępy^{*}, służący⁸³³⁴ Jemu i wykonujący⁶²¹³ Jego dobrą wolę⁸⁸⁸. 1Krl 22,19; Ne 9,6
*tryb rozkaz¹²⁸⁸, **hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵
***lub: przynosić przyjemność, rozkosz, upodobanie, łaskę⁷⁵²²

22. Błogosławcie^{*} JHWH, wszystkie³⁶⁰⁵ Jego dzieła⁸⁸, we wszystkich miejscach⁴⁷²⁵ Jego panowania⁸⁸⁸. Błogosław^{*} moja duszo⁵³¹⁵, JHWH.
*tryb rozkaz¹²⁸⁸, **lub: dzieło, praca, czyn, zajęcie, przedsięwzięcie, osiągnięcie, wytwór, wyrób, ***zwierzchnictwo⁴⁴⁷⁵

104 Błogosław, duszo⁵³¹⁵ moja, JHWH! JHWH, Boże mój, **jesteś** bardzo³⁹⁶⁶ wielki⁸¹ Przybłokles⁸⁸ się w majestat⁸⁸ i dostojność³⁶⁰⁵.
*lub: k.q. stać się wywyższonym, wielkim¹⁴³¹
**lub: k.q. ubierać się, nosić³⁸⁴⁷, **świećność, majestat, moc¹⁹³⁵
***lub: świętność, cześć, chwala, dostojność¹⁹²⁶ Ps 93,1

2. Owiasz^{*} się światłością²¹⁶ jak szatą⁸⁸, rozciągnąłeś⁵¹⁸⁶ niebiosa⁸⁰⁶⁴ jak zasłonę⁸⁸⁸.
*lub: k.q. owinać, okryć się, zakryć⁵⁸⁴⁴, **odzież, szata, okrycie wierzchnie, chusta, płaszcz⁸⁰⁰⁸, ***kurtyna³⁴⁰⁷, namiot⁸³⁹¹³

3. Wznosisz^{*} na wodach⁴³²⁵ swoje tarasy⁸⁸, czynisz⁷⁷⁶⁰ obłoki⁵⁶⁴⁵ swoim rydwanem⁷³⁹⁸, chodzisz¹⁹⁸⁰ na skrzydłach wiatru⁷³⁰⁷. Am 9,6
*dost.: k.p. układać belki, wykladać belkami, budować z belk⁷¹³⁶
**lub: podłazę, strych⁵⁹⁴⁴, pokój na płaskim dachu, balkon¹⁶⁸⁸⁴

4. Czynisz⁶²¹³ swoimi posłańcami^{*} wiatry⁸⁸, swoimi sługami⁸³³⁴ ogień⁸⁸⁸ płonący⁸⁸. Hbr 1,7,14
*por. Ps 103,20; **, hebr.: ruda^{*} - duch, tchnienie, wiatr⁷⁷⁰⁷
***lub: swoich aniołów czynisz duchami, swoje sługi ogniem...

5. Podtrzymujesz^{*} fundamenty^{*} ziemi⁷⁷⁶, nie zostanie poruszona⁴¹³¹ na wieki⁵⁷⁶⁹ wieczne⁵⁷⁰³.
*lub: k.q. dodać, zwiększyć, zrobić ponownie³²⁵⁴, uczynić jeszcze raz więcej, nie przerywać działania⁸³⁷³⁸ - por. jeszcze raz tworzy ziemię - AK, mocno utwierdzasz - BP, posadowiłeś - EIB
**lub: trwale miejsce, fundament³³⁴⁹, wsparcie, podstawa⁸⁵⁰³⁴

6. Odziałeś³⁶⁸⁰ ją głębią^{*} jak szatą³⁸³⁰, wody stanęły⁸⁸ nad⁵⁹²¹ górami²⁰²². Rdz 1,9; 7,19
*hebr.: tchom - głębia⁸⁴¹⁵ (ocean) - gr.: abyssos - por. Rdz 1,2
**lub: k.q. stać, być prostym, wysłać, trwać, wytrzymać³⁹⁷⁵

7. Na Twoje napomnienie^{*} umkną⁵¹²⁷, a na dźwięk⁶⁹³ Twojego grzotnu⁷⁴⁸² uciekną w pospiechu⁸⁸. Ps 18,15; 106,9
*lub: nagana, napomnienie¹⁶⁰⁶ grozić, karcić, zagrażać⁸¹⁸⁰⁶
**lub: k.n. spieszyć się, k.q. trwożyć²⁶⁴⁸, uciekać w pospiechu⁸³⁰²⁶

8. Wzniosły⁵⁹²⁷ się ponad góry²⁰²², zniżyły się w doliny¹²³⁷, na miejsce^{*}, które dla nich ustanowiles⁸⁸.
*lub: miejsce, przestrzeń, region, kraj⁴⁷²⁵
**lub: k.q. zakładać, ustanawiać, rozpoczynać³²⁴⁵ Ps 65,6

9. Wyznaczyłeś^{*} im granicę¹³⁶⁶, aby jej nie przekroczyły⁸⁸ i nie powróciły⁷⁷²⁵, aby okryć⁸⁸⁸ ziemię⁸⁸⁸. Rdz 9,11-15; Hi 26,10; Ps 33,7; Jr 5,22
*lub: k.q. klasz, ustawiać, układać, umieszczac⁷⁷⁶⁰, **k.q. przejść nad⁵⁶⁷⁴, ***k.p. zalać³⁶⁸⁰, ****ziemia jako planeta, kraj⁷⁷⁶

10. Ty posyłasz⁷⁹⁷¹ strumienie* w doliny*,
aby płynęły⁶⁶⁶ między górami²⁰²²; Iz 41,18

*lub: źródło, źródło⁴⁵⁹⁹, **rwały potok, dolina, wadi, dolina
rującego potoku⁵¹⁵⁸, stąd: ... źródła w koryta rzeczne - EIB
***dost.: k.p. chodzić, k.q. iść - będą chodzić między górami - AK

11. Napoją* każde zwierzę⁴¹⁶ polne*, dzikie
osły⁶⁶⁶ ugasa⁷⁶⁶⁵ w nich swoje pragnienie⁷⁷².

*lub: k.h. podlewać, nawadniać, poić wodą, dawać picie⁸²⁴⁸
**dost.: pola⁷⁷⁰⁴ - L.poj.; ***lub: zebra^{6501|B7523} Hi 39,5

12. Nad⁵⁹²¹ nimi* osiedli⁶⁶⁶ się pactwo⁵⁷⁷⁵ nie-
bios; spośród listowia⁶⁰⁷³ wyda swój głos⁶⁹⁶³.

*lub: na nich - AK - domysł.: górach z w. 10 Mt 8,20
**lub: k.q. przebywać, pozostawać, mieszkać, osiedlić się⁷⁹³¹

13. Nawadniaś* góry²⁰²² ze swoich górnych
konnat*⁶⁶⁶, owocem⁶⁵²⁹ Twoich dzieł⁴⁶³⁹ nasy-
ci⁶⁶⁶ się ziemia⁷⁷⁶.

por. w. 11*; **por. w. 3 Ps 147,8
***lub: k.q. być nasyconym, zaspokojonym, mieć w nadmiarze⁶⁴⁴⁶

14. Sprawiasz, że roślinie⁶⁷⁷⁹ trawa* dla by-
dła⁹²⁹ i ziola* dla pracy* człowieka¹²⁰, aby
mógł wydobyc⁶⁶⁶ chleb³⁸⁹⁹ z tej ziemi⁷⁷⁶.

*lub: por: zielona trawa, roślinność na pastwisku, trawa²⁶⁸²
**lub: ziolo, trawy, trawa, zielona roślinność⁶²¹², ***trud, praca
fizyczna, służba⁵⁶⁵⁶, ***k.h. wypieść, wyprowadzić, wyzwoić³³¹⁸

15. I wino³¹⁹⁶, które rozweseli* serce* czło-
wieka⁵⁸², i oliwę⁸⁰⁸¹, od której zostanie rozja-
śnione* oblicze⁶⁴⁴⁰, i chleb³⁸⁹⁹, który wzmo-
cni* serce³⁸²⁴ człowieka⁵⁸².

Sdz 9,13; Prz 31,6
*lub: k.p. powodować radość, cieszyć²⁰⁶⁵, **k.h. czynić świeżym⁶⁶⁷⁰
***k.q. wspierać, podtrzymywać, być wytrzymałym, wzmacniać⁵⁸²

16. Nasyca* się drzewa⁴⁰⁸⁶ JHWH, cedry*
Libanu³⁸⁴⁴, które zasadził⁵¹⁹³,

*por. w. 13***, **tj. cedry Libanu - cenny materiał budowlany,
symbol dostojństwa, siły i majestatu - por. Ez 31,2-9; Ps 92,12

17. Na których⁸³⁴ ptaki⁶⁸³³ budują gniazda*;
cyprysy*, gdzie bocian²⁶²⁴ ma swój dom¹⁰⁰⁴.

*lub: k.p. wic, budować gniazdo⁷⁰⁷⁷, **cyprysy, święci, jatołowic,
sosa¹²⁶⁵, drzewce włócznie, którymi się wywija^{B1393} - stąd (?)
na szczytach, na wierzchołku, nad nimi - BW, EIB, KUL, LXX

18. Wysokie¹³⁶⁴ góry²⁰²² są dla górskich kozic*,
a skały* schronieniem⁴²⁶⁸ dla królików*.

*hebr.: ja'el - kozica górską²²⁷⁷, kozioł śnieżny⁸³⁷³ - Hi 39,1
**tj. pionowa lub stroma skała, klif, urwisko⁵⁵⁵³, ***góralek
przyładkowy, królik, góralek⁸²²⁷, świstak^{i, B9666} - Pot 14,7; Jr 26,24

19. Uczynił⁶²¹³ księżyc³³⁹⁴, dla oznaczenia
czasów; słońce⁴¹²¹ wie kiedy ma zachodzić*.

*lub: wyznaczone miejsce, czas, spotkanie, znak, sygnał⁴¹⁵⁰
- oznaczenie miesięcy (?); **dost.: znu³⁰⁴⁵ swój zachód³⁹⁹⁰ Rdz 1,14

20. Sprowadzisz* ciemności²⁸²², aby była⁹⁶¹
noc³⁹¹⁵, w niej krają* wszystkie zwierzęta²⁴¹⁶
leśne³²⁹³.

**lub: k.q. pelką, chodzą na czworakach⁷⁴³⁰ Iz 45,7
*lub: k.q. położyć (ręce na), ustawiać, rozmieszczać, wyznaczać⁷⁸⁹⁶

21. Lwięta⁷¹⁵ ryczą⁷⁵⁸⁰ za łupem* i żądają*
pokarmu⁴⁰⁰ od Boga.

Hi 37,8; 38,39
*lub: zer, żywność²⁹⁶⁴, łup, to co zostało poszarpane^{B3413}
**lub: k.p. szukać, pragnąć, żądać, domagać się, prosić¹²⁴⁵

22. A gdy słońce⁸¹²¹ wstaje²²²⁴, schodzą się
razem* i kładą⁷²⁵⁷ się w swoich legowiskach*.

*lub: k.n. zbierać się, gromadzić się, zostać zabranym, zginąć⁶²²²
**lub: mieszkanie, domostwo, schronienie, nora, legowisko⁴⁵⁸⁵

23. Wtedy wychodzi³³¹⁸ człowiek* do swojego
działa⁶⁴⁶⁷ i do swojej pracy* aż do wieczora.

*hebr.: adam¹²⁰ - L.poj.; **lub: trud, praca fizyczna, służba⁵⁶⁵⁶

24. O, jak liczne* są Twoje dzieła*, JHWH!
Wszystkie je uczyniłeś⁶²¹³ mądrze* ziemia⁷⁷⁶
jest pełna⁴³⁹⁰ Twojego bogactwa*.

Rdz 3,19
*lub: wielkie⁷²³¹, **czyn, działanie, praca, przedsięwzięcie,
wytwór⁴⁶³⁹, ***mądrość, zmyślność, roztropność, biegłość²⁴⁵¹

***lub: nabytek, własność, nieme, bogactwo, w sensie ogólnym
- stworzenie, stąd: ... wypełniła się Twoimi stworzeniami - AK

25. A tutaj²⁰⁸⁸ morze* wielkie¹⁴¹⁹, na obie stro-
ny* szerokie⁷³⁴², w nim niezliczone⁴⁵⁵⁷ istoty
pelżające*⁶⁶⁶, zwierzęta²⁴¹⁶ małe⁶⁹⁹⁶ z dużymi⁴¹⁹.

*często o Morzu Śródziemnym³²²⁰; **strona (jakiejś krainy),
część, dział³⁰²⁷, ***to, co pelza, sunie, pelżający organizm¹⁴³¹

26. Po nim* poruszają* się okrety* i Le-
wiant*⁶⁶⁶, którego ukształtował⁶³³⁵, aby się
w nim bawił⁷⁸³³.

*dost.: tam, i w. 25 „w nim” - tam⁸⁰³³
**tj. statek dalekomorski, kupiecki⁵⁹¹ Ps 74,14; Hi 41,1-34;
***hebr.: lujutant - ogromne zwierzę morskie³⁸⁸² zwierzę mor-
skie z wieloma głowami, walen, krokodyl^{B4498} Iz 27,1

27. Wszystko to czeka* na Ciebie, abys dał⁵⁴¹⁴
im pokarm⁴⁰⁰ we właściwym czasie⁶²⁵⁶.

*lub: k.p. czekać, mieć nadzieję⁷⁶⁶³ Ps 136,25; 145,15; Łk 12,24

28. A gdy im dajesz²⁴¹⁴, zbierają; gdy otwie-
rasz⁶⁶⁰⁵ swoją rękę³⁰²⁷, nasycają* się dobrami*.

*lub: k.q. być zaspokojonym, być najedzonym w nadmiarze⁷⁶⁴⁶
**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość²⁸⁹⁶

29. Lecz gdy ukrywasz⁶⁶⁴¹ swoje oblicze⁶⁴⁴⁰,
trwożą* się; gdy odbierasz⁶²² im ducha*, gi-
ną¹⁴⁷⁸ i obracają⁷⁷²⁵ się w swój proch⁴⁰⁸³.

*lub: k.n. być zaniepokojonym, przerażonym, wystraszonym⁹²⁶
**hebr.: nud - duch, tchnienie, wiat⁷³⁰⁷, gr.: pneuma - Ga 6,18*

30. Gdy wysyłasz⁷⁹⁷¹ Twojego ducha*⁷³⁰⁷, zоста-
ją stworzone* i odnawiasz* oblicze ziemi⁷⁷⁶.

*lub: Ducha; **lub: k.n. być stworzonym, k.q. kształtować, for-
mować, stwarzać (zawsze czynność Boga)¹²⁵⁴ Iz 32,15; Ez 37,9
***lub: k.p. odnowić, uczynić nowym, naprawić²³¹⁸

31. Niech chwała* JHWH będzie* na wie-
ki⁵⁷⁶⁹, niech się raduje* JHWH swoimi dzie-
łami⁴⁶³⁹.

Ps 19,1; 21,5; 72,17; 97,5; 102,16
*lub: splendor, majestat, godność, cześć, szacunek³⁵¹⁹, **k.q. być,
istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹, ***k.q. być
zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć^{B8941}

32. Patrzy* na ziemię⁷⁷⁶, a ona drży⁷⁴⁶⁰, do-
tyka gór²⁰²² i dymią⁶²²⁵.

Wj 19,8; Ps 144,5
*lub: k.h. patrzeć, spoglądać, zwracać uwagę na⁵⁰²⁷

33. Będę śpiewał⁷⁸⁹¹ JHWH, dopóki żyję*;
będę chwalił śpiewem* mego Boga, dopó-
ki istnieje*.

***lub: ciągłość, trwałość, nadal, jeszcze⁵⁷⁵⁰
*lub: swoim życiem⁷⁴¹⁶ - AK, **śpiewać przy utwórze instr.²¹⁶⁷

34. *Niech* przyjemne* będzie dla Niego moje rozmyślanie^o o *Nim*, ja⁵⁹⁵ rozraduję⁸⁰⁵⁵ się w JHWH. Ps 19,14

**lub: k.q. być przyjemnym, być słodkim, być miłym*⁵¹⁴⁹

**lub: rozważanie, zadumań, niepokój, skarga, zmartwienie*⁷⁸⁷⁹

35. *Niech* zostanie wytraceni⁸⁵⁵² z ziemi⁷⁷⁶ grzesznicy²⁴⁰⁰ – a niegodziwych* *niech* już nie będzie⁵⁷⁵⁰! Błogosław¹²⁸⁸ moja duszo⁵³¹⁵, JHWH. Chwalcie* JH[WH]³⁰⁵⁰. Ps 37,10; 59,13

**lub: winny, przestępca, złoceńca, niegodziwy*⁷⁵⁶³

**lub: chłubić, wychwalać, jaśnieć*¹⁹⁸⁴ - z kodem³⁰⁵⁰ - *halallelujah*

105 Wysławiajcie* JHWH, wzywajcie* Jego imienia⁸⁰³⁴, oznajmiajcie³⁰⁴⁵ Jego dzieła⁵⁹⁴⁹ wśród narodów⁵⁹⁷¹! Ps 116,17; 12,14

**lub: k.h. składać dziękczynienie, wystawiać, chwalić*²⁰³⁴

**lub: k.q. wołać, krzyczeć, wydawać głosy dźwięk, przyzywać*⁷¹²¹

2. Spiewajcie⁸⁹¹ Mu*, grajcie* Mu*, rozmyślajcie⁷⁸⁷⁸ o wszystkich³⁶⁰⁵ Jego cudownych dziełach. Ps 9,1; 71,17; 96,3; 98,1

**lub: dla Niego - AK; **spiewać przy wtorze instr., słowo występuje często ze słowem oddawać chwałę; stąd: chwalić śpiewem*²¹⁶⁷

**lub: k.n. niezwykle, zdumiewająco, nadzwyczajnie (dzieła)*⁶³⁸¹

3. Chlubcie* się Jego świętym⁶⁹⁴⁴ imieniem, niech się raduje⁸⁰⁵⁵ serce³⁸²⁰ szukających* JHWH. Ps 33,21; 44,8; 56,4,10; 63,5

**lub: k.q. jaśnieć, wynosić się, chełpić się, k.h.p. szaleć*¹⁹⁸⁴

**lub: k.p. szukać, dążyć, błagać, prosić, pragnąć, żądać*¹²⁴⁵

4. Szukajcie* JHWH i Jego potęgⁱ, szukajcie¹⁸⁷⁵ nieprzerwanie* Jego oblicza⁶⁴⁴⁰. Ps 27,8

**lub: uciekać się do, nawiedzać (jakieś miejsce) wyprzedzać się u, szukać, zabiegać o, żądać, domagać się, badać, zylebać*¹⁸⁷⁵

**lub: mocy*⁵⁷⁹⁷, ***ciągłość, wieczność, bez przerwy⁸⁵⁴⁸

5. Przypominajcie* sobie dzieła⁶³⁸¹, które czynił⁶²¹³, Jego cuda⁴¹⁵⁹ i orzeczenia* Jego ust⁶³¹⁰. *lub: k.q. pamiętać*²¹⁴², w u. 1-5 czasowniki są w trybie rozkaz.

lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie*⁹⁹⁴¹ - por. Ps 72,1

6. Wy, potomkowie* Abrahama*, Jego sługi; wy, synowie¹¹²¹ Jakuba*, Jego wybrani⁹⁷²! **dost. nasienie*²²³³, ***uj.*, **ojciec mnóstwa*⁸⁵, ****por. Ps 53,6*⁹⁹⁹

7. On¹⁹³¹ jest JHWH, naszym Bogiem, Jego orzeczenia⁶⁹⁴¹ po całej ziemi⁷⁷⁶. Wj 8,10; Pwt 1,6

8. Pamięta²¹⁴² zawsze* o swoim przymierzu*; o słowie¹⁶⁹⁷, które powierzył* tysiącznemu⁵⁰⁵ pokoleniu¹⁷⁵⁵; **lub: na wieki*⁵⁷⁶⁹ 1Krn 16,15; Ps 111,9; Ek 1,72

***hebr: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat woj.*¹²⁸⁵

****k.p. powierzyć odpowiedzialność, nadzór, rozkazać, zlecić*⁶⁶⁸⁰

9. Które zawarł* z Abrahamem⁸⁵, i o przyśledze⁷⁶²¹ Jego dla Izaaka³⁴⁴⁶. Rdz 12,1-3; 17,2; 22,16

**dost. k.q. przeciąć*⁵⁷⁷² - *myśl nawiązując do rytuału zawierania przymierza przez złożenie (przecięcie ofiary)* - Rdz 15,9-18

10. I ustanowił* je jako prawo* dla Jakuba, dla Izraela⁴⁷⁸ jako wieczne⁵⁷⁶⁹ przymierze¹²⁸⁵; **lub: k.n. postawić, ustawić, wnieść, wyznaczyć, ustanowić*⁵⁹⁷⁵

**lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna*²⁷⁰⁶

11. Mówią⁵⁵⁹: Tobie dam⁵⁴¹⁴ ziemię⁷⁷⁶ Kanaan³⁶⁶⁷ jako dział* waszego dziedzictwa*; **lub: sznur; lina, obszar*²²⁵⁶ - *myśl nawiązując do rzucania losów sznurem jako sposobu przydzielania dziedzictwa* - por. Ps 78,55⁹⁹

**lub: majątek, dziedzictwo, mienie, własność, posiadanie*¹⁴⁵⁹

12. Kiedy byli ludem⁴⁹⁶² w niewielkiej liczbie¹⁴⁵⁵⁷, i tymczasowo* w niej przebywali. **lub: gdy byli oni ludźmi*⁴⁹⁶² ... - por. AK Rdz 34,30; Pwt 7,7

**lub: k.q. przebywać, pozostawać, mieszkać tymczasowo*¹⁴⁸¹

13. I wędrował* od narodu¹⁴⁷¹ do narodu¹⁴⁷¹, z jednego królestwa⁴⁴⁶⁷ do kolejnego³¹² ludu⁹⁶; **lub: k.h.p. przemierzać, chodzić tu i tam*¹⁹⁸⁰ Pwt 26,5

**lub: naród, lud, krewiniak, członek tego samego ludu*⁵⁹⁷¹

14. I nie zezwolił²²⁴⁰ człowiekowi¹²⁰ aby ich krzywdził*, nawet karcił* królów⁴⁴²⁸ z ich powodu⁵⁹²¹, mówią^o: Rdz 12,17; 20,3; 35,5

**lub: k.q. uciskać, krzywdzić, wymuszać*⁶²³¹

**lub: k.h. sądzić, karcić, bęsztać, strofować, ganić*³¹⁹⁸

15. Nie dotykajcie* moich pomazańców⁴⁸⁹⁹, a moim prorokom* nie wyrządzajcie zła⁷⁴⁸⁹. **lub: dotknąć, uderzyć, sięgnąć, wyciągnąć do*⁵⁰⁶⁰ Rdz 26,11;

**dost. mówiący przed, w imieniu* - *hebr: nabi*⁵⁰³⁰ 1Krn 16,22

16. Przywołał* też głód na ziemię⁷⁷⁶ i zniszczył¹⁷⁶⁶⁵ wszelką podporę* jaką daje chleb³⁸⁹⁹. **lub: k.q. wołać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać*⁷¹²¹

**dost. kój, laska, gałąź, lodyga*⁴²⁹⁴, *każdą odrosł zboża zżamał* - AK

17. Posłał⁷⁹⁷¹ przed nimi męża³⁷⁶, Józefa*, który został sprzedany⁴³⁷⁶ jako niewolnik*; **uj.*, **niech JHWH doda*³¹³⁰ - *syn Jakuba i Racheli* - Rdz 30,24

**lub: sługa, niewolnik, poddany - czciciel Boga*⁵⁶⁵⁰ Rdz 37,28

18. Udreżyli* kajdanami* jego noge, a w żelazo¹²⁷⁰ włożono* jego szyję***; Rdz 39,20

**lub: k.p. upokorzać, źle traktować, drepyć, osłabiać*⁶⁰³¹, ***więzić, kajdany*³⁵²⁵, *tylko tu i Ps 148,8*, ****uchodzić, iść, dostąpić*⁹³⁵

****hebr: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca*⁵³¹⁵

19. Aż do czasu⁶²⁵⁶, gdy przyszło⁹³⁵ Jego słowo¹⁶⁹⁷, wypowiedź* JHWH, go doświadczała*. **lub: wypowiedź, mowa, słowo*⁵⁶⁵, *powiedzenie*⁹⁶³⁸ Ps 66,10;

**lub: k.q. wylatać, oczyszczać, próbować*⁶⁸⁸⁴ Jk 1,12; 1P 1,7

20. Król posłał⁷⁹⁷¹ i go uwolniono*, władca* narodu⁵⁹⁷¹ wypuścił* go. Rdz 41,14

**lub: k.h. odzwolnić, wypuścić, uwolnić*⁵⁴²⁵, ***dost. rządzący - rzucić, władca*⁴⁹¹⁰, ****k.p. uwalniać, wypuszczać, rozwiązać*⁶⁶⁰⁵

21. Ustanowił⁷⁷⁶⁰ go panem* swojego domu¹⁰⁰⁴ i władcą* całego swojego mienia***; **hebr: adon - pan, ktoś stanowiący, sily*¹¹³, *władca*⁸¹²⁸

***por. u. 20*; ****lub: nabytek, własność, mienie, bogactwo*⁷⁰⁷⁵

22. Aby rządził* jego książętami* zgodnie ze swą wolą***, a jego starszych**** nauczał mądrości¹²⁴⁹. **dost. k.q. wiązać, kępować, okiełznać*⁶³¹

***lub: książę, przywódca, wysoki urzędnik, naczelnik*⁸²⁶⁹

****idiom: zgodnie z duszą*⁵³¹⁵, *por. Ps 27,12**; *42,2***; *66,16****

*****uj. starszych*¹²⁰⁵, *wiekami lud starszych jako przynależność* - Wj 3,16

23. I Izrael³⁴⁷⁸ wszedł⁹³⁵ do Egiptu⁴⁷¹⁴, a Jakub³²⁹⁰ zamieszkiwał* w ziemi Chama*; **por. u. 12***, **uj.*, *gorący*²⁵²⁶ - *drugi syn Noego, syn Egiptu*

24. I uczynił* bardzo³⁹⁶⁶ płodnym* swój lud⁵⁹⁷¹ i potężniejszym** od jego wrogów³³⁸. Wj 17,9; **tub: k.h. czynić owocnym, płodnym, rodzić owoc*⁶⁵⁰⁹ Pwt 26,5 **tub: k.h. uczynić silniejszym*⁶¹⁰⁵, ***ciemniźciel, nieprzyjaciel*⁶⁸⁶²

25. Odmienił²⁰¹⁵ ich serce³⁸²⁰, by zienawidzili* Jego lud⁵⁹⁷¹ i postępowali przebiegle** wobec Jego sług⁶⁵⁶⁰. Wj 1,8-14; Dz 7,19 **tub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić się*⁸¹³⁰ ***tub: k.hp. postępować przebiegle, postępować niekczemnie*⁵²³⁰

26. I posłał⁷⁹⁷¹ Mojżesza*, swojego sługę⁵⁶⁵⁰, i Aarona**, którego wybrał⁹⁹⁷; Wj 3,10; 4,14; Dz 7,34 **tj. „wyciągnięty” (z wody)*⁴⁸⁷², ***„przymozżony światło”*¹⁷⁵

27. I spiechnił* posród nich słowa¹⁶⁹⁷ ze znakami²⁶ Jego i cudami¹⁴⁵ w ziemi⁷⁷⁶ Chama²⁵²⁶. **tub: k.g. ustawiać, sprawiać, że coś się stanie, kształtować*⁷⁶⁰⁰ ***tub: dzw. znak, cud, zapowiedź*⁴¹⁵⁹ Wj 4,21; Ps 71,7; Jl 3,3 Wj 7,1-12; Ps 78,43-51; Jr 32,20-21; Mk 16,20; 1Kor 1,22

28. Posłał⁷⁹⁷¹ ciemność²⁸²² i sprawił, że nastał mrok*, i nie buntowali** się przeciw⁸⁵⁴ Jego słowu¹⁶⁹⁷. Wj 10,21-23; J12,31; Obj 16,10 **tub: k.h. czynić ciemnym, pociemnić, ukryć, zataić*²⁸²¹ ***tub: k.g. być nieposłusznym, być zbuntowanym*⁴⁷⁸⁴

**ug. ketiv: nie buntowali się, wy gere: nie buntowała się (ciemność); inni z pytajnikiem: czyż nie buntowali się - NIV, WBC^K*

29. Zamienił²⁰¹⁵ ich wody⁴³²⁵ w krew¹⁸¹⁸ i pozabijał* ich ryby¹⁷¹⁰. Wj 7,20-21 **tub: k.h. zabić, usmiercić, k.g. zostać zgładzonym, zginąć*⁴¹⁹¹

30. Ich ziemia⁷⁷⁶ zaroila* się od żab⁶⁸⁵⁴, *były nawet w komnatach** ich królów⁴⁴²⁸. **tub: k.g. roić się, mnożyć się*⁸³¹⁷, ***żaba, pokój, komnata, najbardziej wewnętrzna część, wewnątrz*²³¹⁵, *ciemny pokój*⁸²⁶⁴³

31. Nakazał* i nadsięgnął* rój³³³ *owadów* i komarów³³³³ na całe ich terytorium¹³⁶⁶. **tub: k.g. powieźć*⁴⁵⁵⁹, ***dost.: k.g. wchodzić, wkroczyć*⁹³⁵ ***tub: Lpój. - rój*⁶¹⁵⁷ Wj 8,21, szereg. typ *muchy - zwł. końska*⁸⁷¹³⁶ ***tub: rój komarów; komar*³⁶⁵⁴, *wesz, robak*⁸⁴²¹⁶ Wj 8,16-21

32. Zesłał* im deszcz¹⁶⁵³ z gradem¹²⁵⁹, płonienie³⁸⁵² ognia⁷⁸⁴ na ich ziemię⁷⁷⁶, **dost.: k.g. dać*⁵⁴¹⁴

33. Kazał* uderzyć* ich winnice¹⁶¹² i ich figowce⁸³⁸⁴; połamał⁷⁶⁶⁵ drzewa** na ich terytorium³³³. **tub: drzewo - AK*; ***grawica, region, terytorium*¹³⁶⁶ **tub: k.h. razić, uderzać, niszczyć, zabijać, pokonywać*⁵²²¹

34. Nakazał⁴⁵⁵⁹ i nadsięgnęła* szarańcza**³³³, niezliczone⁴⁵⁵⁷ mnóstwo* gasienic³³³; **por: u 31*** **tj. szarańcza*⁴⁹⁷, *szereg. szarańcza wędrowna w usztygłonym stadium*⁸⁷⁹⁷, ***tub: nie miała liczby - AK*; ****mloda szarańcza, zarozkoce gasienica*³²¹⁸ *pełzająca szarańcza bez skrzydeł*⁸³⁷⁰²

35. I *te pożarzy** całą zieleń⁶²¹² w ich ziemi⁷⁷⁶, i zjadły³⁹⁸ plon⁶⁵²⁹ ich pól³³³. Wj 10,12-15 **tub: jeść, żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, wymyszczać*³⁹⁸ ***hebr.: adama^h - ziemia, kraj, terytorium, grunt uprawny*¹²⁷

36. Kazał* uderzyć* każdego³⁶⁰⁵ pierworodnego¹⁰⁶⁰ w ich ziemi⁷⁷⁶, pierwociny⁷²²⁵ wszelkiej ich siły³³³. **por: u 39*³³³ Wj 11,5; Ps 78,51; Hbr 11,28 **metaf.: zabił najstarszego syna z każdego domu ludu egipskiego*

37. Wyprowadził* ich ze srebrem³⁷⁰¹ i złotem²⁰⁹¹ i nie było potykającego** się w ich plemionach⁷⁶²⁶. Wj 12,35-36 **tub: k.h. spowodować pójście bądź wyjście, wyprowadzić, wyprowadzić, wyzwoleń*³³¹⁸, ***k.g. potknąć się, zataczać się*³⁷⁸²

38. Egipt⁴⁷¹⁴ się radował*, gdy wychodzili³³¹⁸, bo z ich** *powodu* padł³⁷⁰⁷ na nich** strach³³³³; **tub: być zadowolonym, unosić się radością*⁸¹⁵⁵, *promienie*⁸⁸⁹⁴¹ ***domysł: Leraelitów; Egiptów; tub: trwoga, przerażenie*⁶³⁴³

39. Rozpostarł* obłok⁶⁰⁵¹ dla osłony⁴⁵³⁹ i ogień, by dawał światło** w nocy³⁹¹⁵. Wj 13,21; Iz 4,5 **tub: k.g. prosić, szukać, zabiegać*⁵⁹² *tu w 3 os. Lpój. - o Leraelu* ***tub: k.h. oświetlać, rozpraszać, zapalać, dawać światło*²¹⁵

40. Prosił* – a On sprawił, że zostały przeprowadzone** przepiórki⁷⁹⁵⁸ i nasycił** ich chlebem⁸⁰⁹⁹ z niebios³³³³. Wj 16,15; Ps 78,24 **tub: k.g. prosić, szukać, zabiegać*⁵⁹² *tu w 3 os. Lpój. - o Leraelu* ***tub: k.h. sprowadzić przecierkę, unosić, sprawiać coś*⁹³⁵

***dost.: sprawił, że się nasycił; domysł: o mamie - Ps 78,24*

41. Otworzył¹⁶⁰⁵ skałę* i trysnęł²¹⁰⁰ wody, popłynęły rzeką** po pustyni³³³. ***tub: po spryż*⁶⁷²³ **tub: blok kamienny, glaz, skała*⁶⁶⁹⁷, ***strumień*⁵¹⁰⁴ Wj 17,6

42. Pamiętał²¹⁴² bowiem o swoim świętym Słowie¹⁶⁹⁷ i o⁸⁵³ Abrahamie⁸⁵, swoim słudze⁶⁶⁵⁰. **tub: odrębność, świętość*⁶⁹⁴⁴ *miejsce święte - por: Ps 89,35; Jr 23,9*

43. Wyprowadził³³¹⁸ swój lud⁵⁹⁷¹ z weselem*, swoich wybranych wśród okrzyków radości³³³. **tub: zadowolenie, wesele, radosne umiesienie*⁸³⁴² Wj 15,1 ***tub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania*⁷⁴⁴⁰

44. I dał im ziemię⁷⁷⁶ narodów*, i objęli w posiadanie³⁴²³ dorobek** ludów³³³. Joz 24,13 **hebr.: goim - poganie, narody, nie-żydzi*¹⁴⁷¹, ***por: Ps 77*, ***dost.: możół, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krywdza*⁵⁹⁹⁹

45. Aby zachowywali⁸¹⁰⁴ Jego nakazy* i przestrzegali⁵³⁴¹ Jego praw³³³. Chwalcie** JH[HWH]. **tub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawa*⁷⁷⁰⁶ ***tub: prawo, wskazówka, poczucie, zwyczaj*⁸⁴⁵¹, ****Ps 104,35***

106 Chwalcie** JH[HWH]. Wysławiajcie**³³³ bowiem miłosierdzie³³³ Jego trwa na wieki⁵⁷⁶⁹!

por: Ps 104,35*³³³; ***tub: k.h. składać dziękczynienie, chwalić, wyznawać*²³³⁴ - *tryb rozkaz.*; ****laska, dobroć, wierność*²⁶¹⁷

2. Kto wysłowi potęgę* JHWH i ogłosi⁸⁰⁸⁵ całą Jego chwałę³³³? ***por: Ps 22,3***³³³ Ps 145,4-12; 150,2 **tub: k.g. powieźć, wypowiedzieć*⁴⁴⁴⁸, ***sila, moc, dzielność*¹³⁶⁹

3. Błogosławieni⁸³⁵, którzy strzegą* sądu i czynią sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ w każdym czasie. **tub: k.g. pabrzać na, świętować, strzec, mieć pieczę nad*⁸¹⁰⁴

***tub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przynajmniej (prawy), prawosć, słusność w sądzie*⁴⁹⁴¹

4. Pamiętaj²¹⁴² o mnie, JHWH, przez życliwość⁷⁵²² do swojego ludu⁵⁹⁷¹; nawiedz*³³³ mnie swoim zbawieniem³³³; ***tub: dobrobyt, pomysłność*²⁴⁴⁴ **tub: przegląd, opieka, troska, zapas*⁶⁴⁸⁵, *struż, nadzór*⁸⁷⁵⁰⁷

5. Aby^m widział⁷²⁰⁰ szczęście⁶⁸⁸ Twoich wybranych⁹⁷², radość¹³⁰⁰ się radością⁶⁸⁸ Twojego narodu⁴⁷¹ i chlubił¹⁹⁸⁴ się razem z Twoim dziedzictwem⁵¹⁵⁹. **lub: obym - por. AK Pwt 32,9*

**lub: korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość, szczęście*
 ***lub: k.g. być zadowolonym, radować się, unosić się radością*³⁰⁵⁵
 ****promienieć*³⁸⁹⁴¹, *****radość, uciecha, pomysłowy skutek*⁸⁰⁵⁷

6. Zgrzeszyliśmy^{*} wraz⁵⁹⁷³ z naszymi ojcami, postępowaliśmy przewrotnie⁵⁷⁵³ i czyniliśmy niegodziwość^{*}.

Kpl 26,40; 1Krl 8,47; Dn 9,5

**lub: chybić celu bądź słuszności, ponieść winę, utracić, grzeszyć*²³⁹⁸, ***k.h. postępować niegodziwie, popełnić jako winnego*⁷⁵⁶¹

7. Nasi ojcowie w Egipcie⁷¹⁴ nie zrozumieli^{*} Twoich cudów⁶³⁸¹, nie pamiętali²¹⁴² ogromu⁷²³⁰ Twoich łask²⁶¹⁷, lecz buntowali¹⁸⁸ się nad morzem³²²⁰ – Morzem Czerwonym. Wj 14,11; Ps 78,17

**lub: k.h. mieć wgląd, poświęcać uwagę, rozważać, zastanawiać się, być roztropnym, postępować rozważnie*⁷⁹¹⁹
 ***k.h. przejawiać bunt, okazując nieposłuszeństwo, nie słuchać*⁴⁷⁸⁴

8. A jednak ich wybawił^{*} ze względu⁴⁶¹⁶ na swoje imię^{*}, aby okazać⁶⁸⁸ swoją potęgę⁶⁸⁸.

**lub: k.h. ocalić, wyzwoleć, wybawić, zwyciężyć*³⁴⁶⁷ Wj 9,16;
 ***imię*³⁰³⁴ reprezentuje charakter i aurytę Boga Ps 143,11;
 ****lub: k.h. ujawnić, okazać*³⁰⁴⁵, *****moc*¹³⁶⁹ Ez 20,14; 1J 2,12

9. Zgromił^{*} Morze Czerwone⁵⁴⁸⁸ i wyszło⁷⁷¹⁷; i przeprowadził¹⁹⁸⁰ ich przez głębinę⁶⁸⁸ jak przez pustynię⁴⁰⁵⁷. Wj 14,21; Ps 18,15; Iz 63,11-14; Na 1,4

**lub: k.g. zgromić, napomnieć*¹⁶⁰⁵, ***głębia, otchłań, grób*⁶⁴¹⁵

10. Tak wybawił³⁴⁶⁷ ich z ręki tego, który ich nienawdził^{*} i odkupił^{*} ich z ręki wroga³⁴¹.

**lub: k.g. oddzielać się, brzydzić, k.p. nienawdzić (wrogów)*⁸¹³⁰, ***k.g. wykupić (kogo krewny) i odkupić (Jako Bóg)*¹³⁵⁰

11. Wody⁴³²⁵ zakryły³⁶⁸⁰ ich nieprzyjaciół^{*}, nie pozostał³⁴⁹⁸ ani jeden z nich. Wj 14,27-28; 15,5; **lub: trudne położenie, niedola, wróg, nieprzyjaciół*⁶⁸⁶² Ps 78,53

12. Wtedy uwierzyli^{*} Jego słowom¹⁶⁹⁷ i śpiewali⁷⁸⁹¹ na Jego chwałę^{*}. Wj 14,31; 1Krn 9,6

**lub: k.h. trwać mocno, ufać, być pewnym, wierzyć w*⁵³⁹ - por. utwierdził w wierze w słowie Jego śpiewali ... - AK

**lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń, lub hymn pochwalny*⁸⁴¹⁶

13. Szybko^{*} jednak zapomnieli⁷⁹¹¹ o Jego dziełach⁴⁶³⁹, nie czekali^{*} na Jego radę⁶⁸⁸.

**lub: k.p. spieszyć (się), pospieszać, robić szybko*⁴¹¹⁶, ***k.p. czekać, czekać w zasadzce, zwielać, wyuczekać*²⁴⁴², ****plan, rada, zamysł, akt decyzji*⁶⁰⁹⁸ Wj 15,24; Ps 78,11; 107,11

14. Pałali^{*} żądzą^{*} na pustyni⁴⁰⁵⁷, na próbę wystawiali⁶⁸⁸ Boga na pustkowiu³⁴⁵². Wj 17,7; **lub: k.h.p. pragnąć, tęsknić za, żywić pragnienie (o żądach cielesnych)*¹⁹⁸³, ** *tęsknota serca, pragnienie, pragnienie, życzenie*⁸³⁷⁸

****k.p. badać, próbować, kusić*⁵²⁵⁴ Ps 78,18; 1Kor 10,9; Jk 1,13

15. I dał⁴¹⁴ im, czego żądali^{*}, lecz zesłał^{*} na ich dusze^{*} wycieńczenie⁶⁸⁸. Lb 11,31; Ps 78,29

**lub: żądanie, petycja, prośba*⁷⁵⁹⁶, ***zyczenie*⁸⁹⁰⁶⁴, ****hebr.: nefeż - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, cztownik, osoba - Ps 3,2*

****lub: chudość, niedostatek, nikłość, marnienie*⁷³³² - Lz 10,16; Mi 6,10

16. Potem zazdrościli^{*} Mojżeszowi⁴⁸⁷² w obozie^{*} i Aaronowi¹⁷⁵, świętemu¹⁷⁵ JHWH;

**lub: k.p. być zazdrośnym, zawiśnięm, gorliwym, pobudzać do zazdrośnego gniewu*⁷⁰⁶⁵, ***obóz, obóz wojskowy*⁴²⁶⁴ Lb 16,3

17. Otworzyła⁶⁰⁶⁵ się ziemia⁷⁷⁶ i pochłonięła¹¹⁰⁴ Datana^{*}, i zakryła³⁶⁸⁰ zgromadzenie⁶⁸⁸ Abirama⁶⁸⁸;

Lb 16,31-32; Pwt 11,6

**tj. „należący do krymicy”*¹⁸⁸⁵ - nacelnik Rubenów; ***zgromadzenie, zebranie*⁵⁷¹², ****tj. „mój ojciec jest wynwyższony”*⁷⁴⁸

18. I zapłonął¹¹⁹⁷ ogień⁷⁸⁴ przeciwko ich zgromadzeniu⁵⁷¹², płomień³⁸⁵² spalił³⁸⁵⁷ niegodziwych^{*}.

**lub: winny, niegodziwy, przestępcy, złoczyńcy*⁷⁵⁶³

19. Zrobili cielca^{*} na Horebie^{*} i odlanemu posagowi⁶⁸⁸ oddali pokłon⁶⁸⁸;

Wj 32,4

**tj. młody był*⁶⁹⁵, ***tj. „pustynia”*²⁷²² - imna nazwa góry Synaj
 ****lub: topiony metal, odlewany wizerunek (bożka), sieć*⁴⁵⁴¹
 *****lub: k.h.p. padać na twarz, bić czołem, k.g. leżeć płasko*⁷⁸¹²

20. I zamienił^{*} swoją chwałę⁶⁸⁸ na obraz⁶⁸⁸ wołu⁷⁷⁹⁴ jedzącego³⁹⁸ trawę⁶²¹².

Iz 40,18-25;

**lub: k.h. zmienić, odmienić, wymienić*⁴¹⁷¹, ***zapaść się*¹⁴⁸²⁷
 ****hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat*³⁵¹⁹ Jr 2,11; Rz 1,23

*****lub: wzór, plan, forma, budowa, postać, wizerunek*⁸⁴⁰³

21. Zapomnieli⁷⁹¹¹ o Bogu, swoim wybawcy^{*}, który dokonywał⁶²¹³ wielkich⁴⁴¹⁹ dzieł^{*} w Egipcie⁴⁷¹⁴;

Iz 43,3; Oz 13,4; Łk 1,47; 1Tm 2,3

**dost.: wybawiającego ich - k.h. ocalić, dąć zwycięstwo*³⁴⁶⁷

22. Cudownych^{*} dzieł^{*} w ziemi⁷⁷⁶ Chama^{*}, rzeźby budzących lęk⁶⁸⁸ nad Morzem³²²⁰ Czerwonym⁵⁴⁸⁸.

Ps 105,23,27

**lub: k.n. niezwykłe, zdumiewające, niezrównane, trudne do pojęcia (dzieła)*⁶³⁸¹, ***inna nazwa Egiptu - por. Ps 105,23*⁶⁸⁸

****k.n. wywołat zdumienie, nabożna cześć, przejęt lekciem*³³⁷²
 *****lub: żar, furia, uściskłość, gorączka, oburzenie, złość*²⁵³⁴

24. Wzgardzili^{*} też wspaniały⁶⁸⁸ ziemią⁷⁷⁶, nie wierząc⁶⁸⁸ Jego słowu¹⁶⁹⁷. ***por. w: 12^a* Hbr 3,18; **lub: k.g. odrzucać, odmawiać, wzgardzać*³⁹⁸⁸ Jud 1,5

****lub: pragnienie, to, co jest godne pragnienia, miły, drogi*²⁵³²
 *****lub: k.g. słuchać, posłuchać, okazać posłuszeństwo*⁸⁰⁸⁵

25. I szemrząc^{*} w swoich namiotach^{*}, nie byli posłuszni⁶⁸⁸ głosowi⁶⁹⁶³ JHWH. ***por. Ps 78,60*⁶⁸⁸

**lub: k.n. mamrotać, ozerczniać*⁷²⁷⁹ tu i Pwt 1,27; Iz 29,4
 ****lub: k.g. słuchać, posłuchać, okazać posłuszeństwo*⁸⁰⁸⁵

26. Dlatego podniósł⁵³⁷⁵ na nich swoją rękę^{*}, aby ich doprowadzić do upadku⁶⁸⁸ na pustyni; **ramię, ręka*³⁰²⁷ - symbol mocy, władzy i aurytętu - Ps 89,13
 ***lub: k.h. spowodować upadek, powalić, zrzucać, zwałić*²⁵³⁴

27. Aby ich potomstwo^{*} upadło³⁸⁰⁷ wśród narodów⁴⁴⁷¹ i aby rozproszyc²²¹⁹ ich po różnych ziemiach⁷⁷⁶. **lub: nastienie*²²³³ Kpl 26,38; Ps 78,43; Ez 20,23

28. Przyłaczyli* się też do Baal-Peora* i jedli³⁹⁸ ofiary* składane zmarłym⁴¹⁹.

*lub: k.n. dotychczas⁶⁷⁷⁵, **tj. „Pan rozłamu”¹¹⁸⁷ - bóstwo czczone w Peor; *hebr.: zebrał²⁰⁷⁷ ofiary, ofiarę współnotową³²⁶³ - Ps 26,14

29. I pobudzili Go* do gniewu* swoimi czynami⁴⁶¹, tak że wybuchła* wśród nich plaga⁴⁰⁶,

Lb 25,3; Pwt 4,3; Oz 9,10

*domysł.: Boga; **lub: k.h. dokucać, pobudzać do gniewu³⁷⁰⁷

**lub: k.q. wybuchnąć (gwałtownie), uciec się do przemocy⁶⁵⁵⁵

30. Wtedy powstał⁵⁹⁷⁵ Pinechas*, dokonał sądu* i plaga* została powstrzymana⁶⁵⁵⁵.

Lb 25,7

*tj. „usta ze spławu”⁶³⁷², **lub: k.p. pośredniczyć, rozstrządać⁶⁴¹⁹

**lub: k.q. wybuchnąć (gwałtownie), uciec się do przemocy⁶⁵⁵⁵

31. I zostało mu to policzone* za sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ z pokolenia w pokolenie*, na wieki*

*lub: k.n. zostać policzonym, przypisanym, być szanowanym²⁸⁰³

**lub: k.q. wybuchnąć (gwałtownie), uciec się do przemocy⁶⁵⁵⁵

32. Rozgniewali* Go ponownie w wód Meriba*, tak że Mojżesz⁴⁸⁷² był pełen obaw*

z tego* powodu⁵⁶⁶⁸,

Lb 20,2,13; Pwt 1,37; 3,26;

*lub: k.h. przywodzić do gniewu bądź złości¹¹⁰⁷, rozjątrzyć - AK

**tj. „niesnaski, spór”⁴⁸⁰⁹, **lub: k.q. drzeć, dygotać³⁴¹⁵, być pełnym obaw⁶³⁹²⁵ - por. Iz 15,14; **lub: z ich powodu Ps 81,7

33. Okazali bowiem nieposłuszeństwo* Jego* Duchowi*, tak że mówił on* nierozważnie*

swoimi ustami⁸¹⁹³. **tj. Mojżesz Lb 20,10-11;

*lub: k.h. przejawiać bunt, okazywać nieposłuszeństwo, nie słuchać⁴⁷⁸⁴, **dotyczy Boga - por. AK; **lub: k.p. mówić pochopnie, nieroztropnie⁸¹ - por. Kpl 5,4; Prz 12,18 Ps 78,40; Iz 63,10

34. Nie wytepilli* narodów*, jak im to JHWH nakazał*

*por. w. 35** Pwt 7,2,16; Sdz 2,2

*lub: k.h. zniszczyć, wytracić⁸⁰⁴⁵, **k.q. mówić, odpowiadać, mówić w swoim sercu, myśleć, nakazywać, obiecywać, zamierzać⁵⁵⁹

35. Lecz zmieszał* się z tymi narodami* i nauczył³⁹²⁵ się ich czynów⁴⁶³⁹;

Sdz 3,5-6

*lub: k.h.p. wymieniać zobowiązania, zastawy, mieć udział z, dzielić coś wspólnie⁶¹⁴⁸, **poganiać, narodzić, nie-żydzi¹⁴⁷¹

36. I służyli⁵⁶⁴⁷ ich bożkom*, które stały¹⁹⁶¹ się dla nich pułapką*.

Pwt 7,16; Sdz 2,12

*lub: wyobrażenie bóstwa przedstawione przez widzeniek, bożek⁶⁰⁹¹, **przynęta umieszczona w pułapce, wabik, sidła⁴¹⁷⁰

37. Ofiarowali* bowiem demonom* swoich synów¹¹²¹ i swoje córki¹³²³;

Kpl 17,7; Pwt 12,31; 32,17;

*tj. składać krwawą ofiarę²⁰⁷⁶ Jr 7,31; 1Kor 10,20; Obj 9,20

**hebr.: sed - demon⁷⁷⁰⁰ - tylko tu i Pwt 32,17 - por. J 7,20*

38. I wylali⁸²¹⁰ krew niewinną*, krew swoich synów¹¹²¹ i córek, którą* ofiarowali* bożkom⁶⁰⁹¹ Kanaanu; i ziemia⁷⁷⁶ została zanieczyszczona* krwią.

*których, **por. w. 37* Lb 35,33; czystość, wolny od winy, przejrzysty, niewinny⁵³⁵⁵ Iz 24,5

**lub: k.q. być zanieczyszczonym, bluźnierczym, bezbożnym²⁶¹⁰

39. Zanieczyścili* się swoimi czynami⁴⁶³⁹ i cudzożółtych²¹⁸¹ swoimi postępkami*.

Kpl 18,24

*lub: k.q. być bądź stać się nieczystym (w sensie seksualnym, rytualnym)²⁹³⁰, **uczynek, czyn, nauka, praktyka⁴⁶¹¹

40. I rozpalili* się gniew⁶³⁹ JHWH na Jego lud⁵⁹⁷¹, obrzydło* Mu Jego dziedzictwo⁵¹⁵⁹.

*lub: k.q. płomąć, rozpalic (o gniewie)²⁷³⁴ Pwt 32,19; Ps 78,59

*lub: k.p. brzydzić się, czuć odrazę, uważać za obrzydliwość⁴⁸⁸¹

41. I wydał ich w rękę³⁰²⁷ narodów¹⁴⁷¹, i panowali⁴⁹¹⁰ nad nimi ci, którzy ich nienawidzą*.

*lub: k.q. dać, przynależać, użyć⁵⁴¹⁴, poddać się komuś³⁶²⁷⁶ - Lm 3,30

*lub: k.q. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰

42. I uciskali* ich wrogowie³⁴¹, upokarzali* ich pod⁸⁴⁷⁸ swoją ręką³⁰²⁷.

Sdz 4,3; 10,12

*lub: k.q. skisnąć, naciskać, przyciskać, uciskać³⁹⁰⁵

*lub: k.n. ukorzyć się, zostać upokorzonym, zostać podbitym²⁶⁶⁵

43. Wiele razy⁶⁴⁷¹ ich wybawiał³³⁷, lecz oni buntowali* się w swoich* planach* i zostali upokorzeni* przez swoje* nieprawości⁵⁷⁷¹.

lub: przejawiać bunt, okazywać nieposłuszeństwo⁷⁸⁴ - w. 33

**ze względu na swoje plany ..., ze względu na swoje ... - por. AK

**lub: plan, rada, zamiysł, akt decyzji⁶⁰⁹⁸ Sdz 2,16; Ne 9,27;

**lub: k.q. być ponizonym, być upokorzonym⁴³⁵⁵ Ps 81,12

44. Lecz wejrzał* na ich ucisk*, gdy usłyszał⁸⁰⁸⁵ ich błaganie*.

dosł.: dostrzegł⁷²⁰⁰ - por. Ps 94,7

*lub: trudne położenie, niedola⁶⁸⁶², **krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

45. Wspomniał* ze względu na nich na swoje przymierze* z nimi i zlitował* się nad nimi według wielkiej łaski* Jego.

Wj 32,14

*lub: pamiętał²¹⁴², **hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojskowy¹²⁸⁵, **lub: miłosierdzie, wierność, dobroć²⁶¹⁷

**wy ketiv: łaska Jego, wy gery: łask - 1.mn. Jego - por. w. 7

46. I sprawiał*, że mieli litość* dla nich, wszyscy, którzy wprowadzili ich w niewolę⁷⁶¹⁷.

*lub: k.q. dać, zezwolić, przypisać, wytworzyć, robić⁵⁴¹⁴ Ezd 9,9;

*lub: współczucie⁷³⁵⁶, **dosł.: przed ich obliczem⁴⁴⁴⁰ Jr 42,12

47. Wybaw* nas, JHWH, nasz Boże, i zgromadź* nas spośród narodów¹⁴⁷¹, abysmy wysławiali* Twoje święte⁶⁹⁴⁴ imię⁸⁰³⁴ i szczycili* się Twoją chwałą*.

*lub: k.p. zebrać razem⁶⁹⁰⁸

*lub: k.h. ocalić, wyzwolić, dać zwycięstwo⁴⁴⁶⁷ - tryb rozkaz³⁰³⁴

**lub: k.h. składać dziękczynienie, wystawiać, chwalić³⁰³⁴

lub: k.h.p. szczycić się, chępić, pysnić⁷⁶²³, ****por. Ps 71,6

48. Błogosławiony¹²⁸⁸ JHWH, Bóg Izraela³⁴⁷⁸, od wieków⁵⁷⁶⁹ na wieki; niech cały lud⁵⁹⁷¹ powie: Amen*. Chwalcie* JH[W]H.

*por. Ps 104,35**

*lub: naprawdę, istotnie, godne wiary, niech tak będzie⁴⁵³

107 Wystawiajcie* JHWH, albowiem jest dobry*, albowiem miłosierdzie²⁶¹⁷ Jego trwa na wieki⁵⁷⁶⁹!

*por. Ps 106,47**

*lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zażożność²⁸⁹⁶

2. Niech mówią to odkupieni* przez JHWH, ci, których odkupił¹³⁵⁰ z ręki wroga⁶⁸⁶².

*lub: k.q. wykupić (jako krewny) odkupić (jako Bóg)¹³⁵⁰ Ps 35,27

3. I zgromadził* z różniczy ziem⁷⁷⁶, ze wschodu⁴²¹⁷ i zachodu¹³⁵⁰, z północy⁶⁸²⁸ i południa*.

*por. Ps 106,47** Ps 106,47; Iz 11,11; 43,5; Jr 29,14; Ez 39,2

*dosł.: i z morza³²²⁰ - często o Morzu Śródziemnym

4. Błądzili* po pustyni⁴⁰⁵⁷, na pustkowiach* nie znaleźli⁴⁶⁷² drogi¹⁸⁷⁰ do zamieszkałego⁴¹⁸⁶ miasta⁵⁸⁹². *lub: k.q. mylił się, błąkał się, zataczał się⁸⁵⁸²

*lub: miejsce odłudne, niewyżęte, pustkowie³⁴⁵² Pwt 32,10

5. Byli głodni⁷⁴⁵⁷, a także spragnieni⁶⁷⁷¹, aż omdlewała w nich dusza³⁰⁶. Ps 77,3

*lub: k.hp. mdleć, słabnąć⁵⁸⁴⁸; **dost.: dusze⁵³¹⁵ - por: Ps 3,2*

6. A wtedy wołali* do JHWH w swojej niedoli*, i wywołali⁴³³⁷ ich z ucisków³⁰⁶; Ps 106,13.19.28

*lub: k.q. krzyczeć, wołać o pomoc, głośno domagać się⁶⁸¹⁷

*lub: trudne położenie, niedola⁶⁸⁶², **udręka, tarapaty, ucisk⁴⁶⁹¹

7. I poprowadził* ich właściwą* drogą¹⁸⁷⁰, aby przyszedli¹⁹⁸⁰ do zamieszkałego⁴¹⁸⁶ miasta⁵⁸⁹².

*lub: k.h. prowadzić marsz, deptać¹⁸⁶⁹, **szczerzy, prawi, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty³⁴⁷⁷ Ezd 8,21; Jr 31,9

8. Niech wysławiają* JHWH za Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ i cudowne* dzieła dla synów¹¹²¹ ludzkich³⁰⁶; **dost.: synów człowieka¹²⁰ Ps 75,1

*lub: k.h. składać dziękczynienie, chwalić, wyznawać³⁰³⁴

*lub: k.n. niewyżęte, zdumiewające, nadzwyczajne (dzieła)⁶³⁸¹

9. Bo zaspokoił* spragnioną* duszę, a głodną duszę⁵³¹⁵ napełnił* dobrami²⁸⁹⁶; Ps 34,10;

*lub: k.h. zaspokajając, wzbogacając, k.q. być nasyconym⁷⁶⁴⁶ Łk 1,53

*lub: spragnionego - AK - k.q. błąkać się, tułać, pragnąć⁸²⁶⁴

*lub: k.p. napełnić (się), zadławić, dokonać, utwierdzić⁴³⁹⁰

10. Siedzących⁷¹PAR w ciemności²⁸²² i w cieniu śmierci*, więźniów⁶¹⁵ niedźw⁶⁰⁴⁰ i żelaza,

*lub: k.q. mieszkać, pozostawać, przebywać²⁴²⁷ Mt 4,16; Łk 1,79

*hebr.: calmaw⁶⁷⁵⁷ - cień śmierci, głęboka ciemność - metaf.: miejsce przebywania zmarłych - por: Hi 3,2; 10.21-22; Ez 9,1; Jr 2,6

11. Bo buntowali* się przeciwko nakazom* Boga i pogardzili⁹⁰⁶ radą* Najwyższego⁵⁹⁴⁵.

*lub: k.h. przewijać bunt, okazywać nieposłuszeństwo, nie słuchać⁴⁷⁸⁴, **wpowiedzieć, słowa, powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹

*lub: zamysł, rada⁶⁰⁹⁸, plan, decyzja¹⁷⁰⁵⁸ Lb 20,24; 1Sm 15,23

12. I upokorzył* ich serce³⁸²⁰ trudem*, potknęli się*, a nie było nikogo, kto pomógł*.

*lub: k.h. upokorzyć, podbić³⁶⁶⁵, **mózol, ciężka praca, trud⁵⁹⁹⁹

*lub: k.q. potknąć się, zataczać; ***dost.: pomagającego⁵⁸²⁶

13. A wtedy wołali* do JHWH w swojej niedoli⁶⁸⁶², a On wywołali⁴³⁴⁷ ich z ucisków⁴⁶⁹¹.

*lub: wołać (na pomoc), krzyczeć, zawołać (w potrzebie)²¹⁹⁹

14. Wyprowadził* ich z ciemności²⁸²² i z cienia śmierci*, a ich więzy⁴¹⁴⁷ rozerwał*.

*lub: k.h. wyprowadzić, wynieść, wyzwolić¹⁰⁰⁰ Ps 78,78;

*lub: k.p. rozerwać, złamać, wyrwać, podrzeć²⁴²⁵ Dz 12,7; 16,26

15. Niech wysławiają* JHWH za Jego miłosierdzie* i za cudowne⁶³⁸¹ dzieła wobec synów³⁰⁶ ludzkich³⁰⁶. *por: w 8*, ***dost.: człowieka¹²⁰

*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷

*lub: syn, umiak, dziecko płci męskiej, członek jakiejś grupy¹¹²¹

16. Bo skruszył⁷⁶⁶⁵ bramy¹⁸¹⁷ mosiężne* i rozłupał³⁰⁶ żelazne¹²⁷⁰ sztaby¹²⁸⁰. *k.p. rozciąć na pół¹⁴³⁸

*lub: miedź, brąz, kajdany (z miedzi bądź brązu)⁵¹⁷⁸, stop miedzi z cyną, stąd: brąz a także mosiądz⁸⁵⁹⁹⁴ Lb 16,1-3

17. Głupcy* przez swoje występne* drogi¹⁸⁷⁰ i przez swoje nieprawości⁵⁷⁷¹ są udręczeni⁶⁰³¹.

*lub: głupiec, gardzący mądrością, ktoś kłótniwy, kpiący¹⁹¹

*lub: przewinięcie, bunt⁶⁸⁸⁸, wykrócenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, swawolaność, profanacja¹⁷⁶¹³

18. Wszelki pokarm⁴⁰⁰ obrzydli* ich duszy⁵³¹⁵ i zbliżyli⁵⁶⁰⁰ się do bram śmierci*. Lb 16,35;

*lub: k.p. brzydzić się, czuć odrazę, uważać za obrzydliwość⁸⁵⁸¹

*tj. do bram Szeolu - por: Ps 9,13; Mt 16,18 Hi 33,20

19. A wtedy wołali* do JHWH w swojej niedoli⁶⁸⁶², i wywołali* ich z ucisków⁴⁶⁹¹;

*lub: wołać (na pomoc), krzyczeć, zawołać (w potrzebie)²¹⁹⁹

*lub: k.h. wywołali, ocalili, wyzwolili, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

20. Posłał⁷⁹⁷¹ swoje słowo¹⁶⁹⁷ i uzdrowił* ich, i wywołali* ich z dołu*. Ps 147,15; 2Krl 20,4; Mt 8,8

*lub: przynoczyć zdrowie⁷⁴⁹⁵, w aspekcie fizycznym i duchowym - por: Rdz 20,17; Iz 53,5; Oz 5,13; Za 11,16

*lub: k.p. pozwolić uciec, wyzwolić, ocalić (życie), złożyć⁴⁴²²

*hebr.: sehit - dół, otchłani⁷⁸²⁵ tu - Lm. i Lm 4,20; KJV - zniszczeń

21. Niech wysławiają³⁰³⁴ JHWH za Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ i cudowne* dzieła dla synów¹¹²¹ ludzkich*; *dost.: synów człowieka¹²⁰ Ps 75,1

22. I niech składają* ofiary²⁰⁷⁷ dziękczynienia*, i głoszą z radością* Jego dzieła. Kpl 7,12;

*lub: zabijać na ofiarę, zwrzynać do jedzenia²⁰⁷⁶ Ps 50,14;

*lub: wyznanie, chwala, dziękczynienie, ofiara dziękczynna⁴²⁶

*lub: objawienie radości, chwaly⁷⁴⁴⁰ Ef 5,20; 1Tes 5,18; Hbr 13,15

23. Ci, którzy zastawili³³⁸¹ na morze³²²⁰ w statkach*, którzy prowadzili⁶²¹³ handel* na wielkich wodach⁴³²⁵; *tj. statek dalekomorski, kupiectwo⁵⁹¹

*lub: zajęcie, praca, zawód, interesy⁴³⁹⁹, mijsza handlowa¹⁵⁰⁸⁶

24. Oni widzieli⁷²⁰⁰ dzieła⁴⁶³⁹ JHWH i Jego cuda* w głębinach*. *tj. głębina morska⁴⁶⁸⁸

*lub: k.n. niewyżęte, zdumiewające, nadzwyczajne (dzieła)⁶³⁸¹

25. Gdy rozkazał*, powstał⁵⁹⁷⁵ huraganowy* wiatr* i podniósł on fale morskie. Ps 93,3-4;

*lub: i powiedział - k.q. mówić, mówić w swoim sercu, nakazywać, myśleć⁵⁵⁹, **burza, wichura, huragan⁵⁹⁹¹ Jon 1,4

hebr.: ruach - wiatr duch, ichmienie, umysł³⁰⁰⁷ - por: Ps 76,12

26. Wznosił* się aż do niebios⁸⁰⁶⁴ i zstępował³³⁸¹ w głębinę*, tak że ich dusza⁵³¹⁵ mdlała⁴¹²⁷ w nieszcześnie⁷⁴⁵¹. **lu: Lm. Ps 22,14; 119,28

*lub: k.q. iść w górę, wyrastać, przewyższać, być lepszym⁵⁹²⁷

*hebr.: tehom - głębina⁸⁴¹⁵ (oceany), otchłani - gr. abyssos - Rdz 1,2

27. Zataczali²²⁸⁷ się i chwiali⁵¹²⁸ jak pijani*, a cała ich mądrość* skończyła się*. *lu:lpj.⁷⁹¹⁰

*lub: zmyślność, roztropność²⁴⁵¹, **k.hp. być zakończonym¹¹⁰⁴

28. A wtedy wołali⁶⁸¹⁷ do JHWH w swojej niedoli*, i wyprowadzał* ich z ucisków³⁰⁶;

*lub: trudne położenie, niedola⁶⁸⁶², **udręka, tarapaty, ucisk⁴⁶⁹¹

*lub: spowodować wyjście, wyprowadzić, wynieść, wyzwolić³³¹⁸

29. Doprowadził* do uciszenia¹⁸²⁷ huraganu⁵⁵⁹¹ i zamilkły* fale* morskie. Mt 8,26;

*lub: k.h. podcisnąć, ustawić, wykonywać, powodować skutek⁴⁹⁶⁵

*lub: k.q. być nieruchomym²⁸¹⁴, ***dost.: jego fale¹⁵³⁰ Mk 4,39

30. Ucieszyli^{*} się więc, że ucichły⁸³⁶⁷; i tak prowadził¹⁴⁸ ich do upragnionej^{**} przystani^{**}.
*lub: k.q. być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć¹⁸⁹⁴¹
**lub: rozkosz, przyjemność²⁶⁵⁶, **hap.leg.: miasto, port⁴²³¹

31. Niech wysławiają³⁰³⁴ JHWH za Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ i cudowne⁶³⁸¹ dzieła dla synów¹¹²¹ ludzkich^{*}; *dost.: synów człowieka¹²⁰ Ps 75,1

32. Niech Go wywyższają^{*} w zgromadzeniu⁶⁹⁵¹ ludu⁵⁹⁷¹ i w zgromadzeniu^{**} starszych niech Go chwala¹⁹⁸⁴. Ps 22,22.25

*lub: k.p. podnieść wysoko, być zabrany¹⁹⁸⁴ wysoko, umieścić⁷³¹¹
**lub: zgromadzenie, miejsce zamieszkania, mieszkanie⁴¹⁸⁶
***tj. starszy, ²²⁰⁵wielkim lub starszych jako przynódców - Wj 3,16

33. Zamienił^{*} rzeki^{**} w pustynię⁴⁰⁵⁷, a źródła^{**} wód⁴³²⁵ w spragnioną ziemię⁶⁷⁷⁴; i Król 17,1.7
*dost.: k.q. sprawić, że coś się stanie, wyznaczyć, ustanawiać⁷⁷⁶⁰
**lub: strumień, rzeka⁵¹⁰⁴, ***źródło, krynica, czynność wyjścia⁴¹⁶¹

34. Ziemię⁷⁷⁶ urodzajną^{*} zamienia^{*} w jałowawą^{**} z powodu niegodziwości^{**} tych, którzy w niej mieszkają³⁴²⁷. Rdz 13,10; 19,25; Pwt 29,23-27

*dost.: ziemię owoc⁶⁵²⁹, **lub: słoność, jałowosć⁴⁴²⁰
***lub: zło, udręka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły⁷⁴⁵¹

35. Pustynię⁴⁰⁵⁷ zamienia^{*} w stawy³⁸⁸ pełne wód⁴³²⁵, a suchą^{***} ziemię⁷⁷⁶ w źródła¹¹⁶¹ wód.
*por. u: 33^{*}, **lub: sadzawka, błotniste stawy, moczary⁹⁸
***lub: suchosć, susza, pustynia⁶⁷²³ Ps 114,8; Iz 35,6-7; 41,18

36. I osiedlił^{*} tam głodnych^{**}, aby^{***} założyli⁵⁵⁵⁹ miasto⁵⁸⁹² do zamieszkania⁴¹⁸⁶; Ps 60,9; 146,7
*lub: k.h. sprawić, że ktoś zamieszka, sprawić, że (miasto) będą zamieszka³⁴²⁷, ***głodny, słabnący (metaf. o siłę)⁷⁴⁵⁷, **dost.: i

37. I obsiali²²³² pola⁷⁷⁰⁴, zasadzili⁵¹⁹³ winnice^{*} i uzyskali⁶²¹³ obfity^{**} plon^{***}. Iz 65,21; Am 9,14

*lub: winnica³⁷⁵⁴ teren do uprawiania winorośli⁸⁴³²⁸
**dost.: owoc ziemi⁵²²⁹, ***owoc, zbiory, plon, zysk, przychód⁸³⁹³

38. Błogosławił²²⁸⁸ im i stali się bardzo³⁹⁶⁶ liczni^{*}, nie umniejszyl⁴⁵⁹¹ też ich była⁹²⁹.
*lub: k.q. być lub stać się liczny, rozmnożyć się, być wielkim, urosnąć do wielkich rozmiarów⁷²³⁵ Rdz 12,2; 17,16.20

39. Zmniejszyl^{**} się i zostali upokorzeni^{***} z powodu ucisku⁶¹¹⁵, zła^{***} i utrapienia³⁰¹⁵;
*dost.: i zmniejszyl się - k.q. być za małym, zmniejszać się⁴⁵⁹¹
**lub: k.q. być zgięty¹ w poklonie, ukorzyć się, kłaniać się (w hołdzie), paść na twarz⁷⁸¹⁷, **szło, niedola, krzywdza⁷⁴⁵¹ Ps 44,25

40. On wylewał⁸²¹⁰ wzgardę⁹³⁷ na władców^{*} i sprawia, że błądzą^{**} na pustkowiacz⁸⁴¹⁴ bez drogi¹⁸⁷⁰. *lub: ktoś szlachetnie urodzony, książęcego rodu⁵⁰⁸¹
*lub: k.h. powodować błąkanie się, zwodzić⁸⁵⁸² Hi 12,21.24

41. Leczą^{**} podniósł ubogiego^{**} z utrapienia⁴⁰⁴⁰ i uczynił^{**} ich rodziny^{***} jak stado^{***} owiec.
*dost.: i; **lub: potrzebujący, biedny, cierpiący ucisk³⁴ Ps 69,33^{*}
***lub: klan, rodzina, plemię, lud²⁹⁴⁰, ***kozy, owce, stado⁶⁶²⁹

42. Zobaczą⁷²⁰⁰ to prawi^{*} i rozradają^{**} się, a wszelka nieprawość⁵⁷⁶⁶ zamknie swoje usta.
*lub: szczerzy, prawi, sprawiedliwi, prawidłowi, należyty³⁴⁷⁷
**lub: k.q. być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć¹⁸⁹⁴¹

43. Kto jest mądry^{*}, będzie tego^{**} strzeżł^{***} i ci^{***} rozważa^{**} starannie⁹⁹⁵ miłosierdzie JHWH.
*lub: rozrozumy, uczony, zmyślny, bystry, mądry²⁴⁵⁰ Ps 64,9;
**part. wskaz. dost.: tych, ***lub: k.q. zachowywać, mieć pieczę nad, ochraniać, ratować życie⁸¹⁰⁴, ****niech (ci) Jr 9,12; Oz 14,9

108 Pieśń^{*}. Psalm⁴²¹⁰ Dawida^{**}.

*tj. pieśń, oda, hymn⁷⁸⁹², **lub: dla Dawida - AK

1. Boże, moje serce³⁸²⁰ jest gotowe^{*}; będę Ci śpiewał⁷⁸⁹¹ i wysławiał^{**} Cię, także⁶³⁷ i moja chwala^{***}. Ps 16,9; 57,8; 112,7

*lub: k.n. być ustalonym, utwierdzonym, prawidłowo kierowanym, gotowym²⁵⁵⁹, ***lub: wysławiać śpiewem przy użyciu instrumentów²¹⁶⁷, **lub: metonimia - cała istota³⁵¹⁹, por. w: 5^{**}

2. Obudź^{*} się, cytro^{**} i harfo^{***}, gdy budzę^{***} się o świecie⁷⁸³⁷. **por. Ps 57,8^{**} Sdz 5,12; Ps 33,2;
*lub: k.q. pobudzić się, obudzić - tu: tryb rozkazujący⁵⁷⁸² Ps 81,2
**lub: harfa, lutnia, gitara, instrument muzyczny⁵⁰³⁵
***lub: (a ja chcę) obudzić⁵⁷⁸² jutrenkę⁷⁸³⁷/B9301 - por. u: 3^{**}

3. Pragnę^{*} Cię wysławiać^{**} wśród ludu⁵⁹⁷¹, JHWH, pragnę^{*} Ci śpiewać²¹⁶⁷ wśród¹⁰⁷⁷ narodów³⁸¹⁶. *lub: chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać³⁰³⁴
*tu: IMP cohort. wyrażający prośbę, pragnienie lub nakaz

4. Bo Twoje miłosierdzie^{**} jest wielkie⁴¹¹⁹, sięga^{***} ponad⁵⁹²¹ niebios⁸⁰⁶⁴, a Twoja prawda^{**} aż pod obłoki⁷⁸³⁴. **por. Ps 61,7^{**} Ps 25,10; Lm 3,22-23
*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷
**hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

5. Bądź wywyższony^{*} ponad niebios⁸⁰⁶⁴, Boże, a Twoja chwala^{**} ponad⁵⁹²¹ całą ziemię⁷⁷⁶, *tryb rozkaz. - k.q. być wysoko, być wywyższonym, wstać⁷³¹¹
**hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹ - a także: ludzie - Rdz 34,13; Hi 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por. EIB 30,13²⁵⁸

6. Aby Twoi umiłowani^{*} zostali wyzwoleni^{**}, wybaw³⁴⁶⁷ ich swoją prawicą^{***} i odpowiedź^{***} mi. ***lub: k.q. odpowiadać, reagować⁶⁰³⁰ - tryb rozkaz.
*lub: ukochany, umiłowany, piękny, słizny³⁰³⁹ Ps 60,5-12
**lub: k.n. zostać wyzwolonym, zostać zbawionym²⁵⁰²
***prawica³²²⁵ odnosi się do Bożej mocy i władzy zrodzenia

7. Bóg⁴³⁰ przemówi^{**} w swojej świętości^{*}: Z^{**} radością⁵⁹³⁷ rozdzieli⁵⁰⁵ Sychem^{***}, a dolinę⁶⁰¹⁰ Sukkot^{***} wymierze⁴⁰⁵⁸. **por. u: 3^{**}
*lub: w swoim miejscu świętym⁶⁹⁴⁴, por. Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9
***hebr.: Szekem - miasto pomiędzy górą Ebal a górą Gerazim, miejsce schronienia - Joz 20,7; 1-sza stolica Królestwa Ptn. ⁷⁹²⁷
****miasto na wschód od Jordana, 1,6 km na pñ. od potoku Jabbok - Joz 13,27; Rdz 32,17; 32,30; 33,17; 1-szy obóz po wyjściu Izraela z Egiptu - Wj 12,27, miejsce wytopu metali - 1Krl 7,46⁵²³

8. Mój jest Gilead^{*}, mój i Manasses^{**}, Efraim⁶⁶⁹ osłona⁴⁸⁸¹ mojej głowy⁷²¹⁸, Juda^{***} moim prawodawcą^{***}. Rdz 49,10; Ps 60,7
*określ. obszaru różnie definiowanego w zależności od kontekstu - górzyste tereny na wsch. od Jordana na pñ. od rzeki Jarmuk.¹⁵⁶⁸
**nazwa kłosa Królestwa Ptn., ***tj. „chwalony” lub „niech On będzie uwieblony”³⁰⁶³, sgn Jakuba i L. - por. Rdz 29,35
***lub: k.p. nakazać prawem, k.q. wytyczać granice, kreślić²⁷¹⁰

9. Moab* *jest* moją misą⁷³⁶⁶ do mycia** i na Edom rzucę moją sandałą⁷³⁶⁷; zawiwatuję⁷³²¹ nad⁹²¹ Filistea⁷³⁶⁸.

2Sm 8,1; Kaz 11,9

*tj. obszar na wschód od Morza Martwego między rzeką Zerem a rzeką Arnon⁴¹²⁴, **metafora upokorzenia i poddania ***idiom: przejmować na własność - por. Pwt 11,24; Rt 4,7 ***obszar srodoziemnomorskiej niziny przybrzeżnej - Ps 56; N***

10. Kto mnie wprowadzi²⁹⁸⁶ do miasta warownego⁴⁰¹³? Kto mnie doprowadzi do Edomu²²³?

11. Czy nie Ty, o Boże, który nas odrzuciłeś¹ i już nie wyruszasz³³¹⁸, Boże, z naszymi zastępami¹⁵⁶? *lub: k.g. odtrącać, k.h. odrzucić kogós siłą²¹⁸⁶

*hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastęp⁶⁶³⁵ Ps 44,9

12. Zapewnij²⁰⁵¹ nam pomoc⁵⁸³³ w utrapieniu* bo próżne** jest wsparcie** człowieka¹²⁰.

*lub: trudne położenie, niedola, ucisk, wróg⁶⁸⁶² Ps 118,8*lub: pustka, próżność, marność, fałsz, bezwartościowość⁷⁷²³*lub: pomoc, wybawienie, zbawienie, zwycięstwo⁸⁶⁶⁸

13. W Bogu⁴⁵⁰ uczynimy⁶²¹³ potężne* rzeczy, a On podepcze⁹⁴⁷ naszych nieprzyjaciół⁶⁸⁶².

*lub: siła, moc, skuteczność²⁴²⁸ 1Krn 19,13

109 Przewodnikowi⁵³²⁹ chóru. Psalm⁴²¹⁰ Dawida*. *lub: dla Dawida. Psalm - AK

1. Boże mej pieśni chwały*, nie milcz⁶¹!

*lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶*lub: k.g. milczeć, być głuchym²⁷⁹⁰ Mt 7,16; Ps 35,22; 83,2

2. Bo otworzyły⁶⁶⁰⁵ się nade* mną usta⁶³¹⁰ niegodziwe** i usta podstępne***; mówili¹⁶⁹⁶ do mnie językiem³⁹⁵⁶ fałszu³⁹⁵⁷;

Mt 26,59-62

*lub: z powodu mnie²⁹²¹, **winny, niegodziwy, przestępcy, zło-czyńca⁷⁵⁶³, ***oszustwo, intryga⁴⁸²⁰, ****kłamstwo, oszustwo⁸²⁶⁷

3. Otoczyli* mnie słowami¹⁶⁹⁷ nienawiści⁸¹³⁵ i walczą* przeciwko mnie bez przyczyny²⁶⁰⁰.

*lub: k.g. chodzić dookoła, krążyć, atakować, zbliżać⁵⁴³⁷ Ps 35,7;*lub: k.n. toczyć bitwę, prowadzić wojnę³⁸⁹⁸ Ps 69,4; J 15,25

4. W zamian⁸⁴⁷⁸ za moją miłość¹⁶⁰ przeciwstawiają* mi się, a ja modliłem⁵⁵ się za nich.

*hebr.: satan - być przeciwnikiem, opierać, przeciwstawiać się⁷⁸⁵³*dosł.: aja - modlitwa⁸⁶⁰⁵ - Ps 65,2⁹ Ps 35,12; J 10,32; 2Kor 12,15

5. Czynią* mi zło⁷⁴⁵¹ w zamian⁸⁴⁷⁸ za dobro** i nienawiść⁸¹³⁵ w zamian⁸⁴⁷⁸ za moją miłość¹⁶⁰.

*lub: pokrzyż⁷¹⁶⁰ na mnie - AK, *k.g. kłasać, ustawić, umieścić, wyznaczyć, sprzątać, że coś się stanie, postanawiać, kształtować⁷⁷⁶⁰*lub: rzeczą dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość²⁸⁹⁶

6. Postaw* nad nim niegodziwego*, a przeciwnik³⁶ niech stanie⁵⁹⁷⁵ po jego prawicy³²²⁵.

*lub: k.h. postawić nad, uczynić nadzorcą, powierzać, oddawać

pod opiekę, składać na przechowanie, **por. u 2⁹⁸ Hi 1,6; Za 3,1***hebr.: sultan - być przeciwnikiem, opierać, przeciwstawiać się⁷⁸⁵⁴

7. Kiedy zostanie osądzony*, niech wyjdzie³³¹⁸ jako winny**, a jego modlitwa⁸⁶⁰⁵ niech będzie¹⁹⁶¹ *poczytana mu za grzech*²⁴⁰¹.

*lub: k.n. wejść w spór, błagać, być sądzonym⁸¹⁹⁹ Ps 1,5;*lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³ Prz 28,9

8. Niech jego dni³¹¹⁷ będzie¹⁹⁶¹ niewiele*, a jego urząd³⁰⁶ niech weźmie* inny. Mt 27,5; Dz 1,20

*idiom: niech jego życie będzie krótkie⁴⁵⁹², ***przymię³⁹⁴⁷*lub: nadzór, opieka⁶⁴⁸⁶, komisja, warta, urząd, stanowisko⁸⁷⁵⁰⁷

9. Niech jego synowie* będą sierotami¹⁶⁶, a jego żona⁸⁰² wdową⁴⁹⁰.

Wj 22,24

*hebr.: ben - syn, dziecko, unuk¹¹²¹, **lub: ktoś bez ojca³²⁴⁰

10. Niech jego synowie¹¹²¹ wciąż się tula-ją* i niech żebrają** i szukają¹⁸⁷⁵ pokarmu w swoich ruinach²⁷²³.

Hi 30,5-8; Ps 59,15

*lub: k.g. kwiatać się, zataczać, dygotać, drzeć, włóczyć⁵¹²⁸

*hebraizm: aby tulały się, będą się tulały - AK

*lub: k.p. dopytywać, dowiadywać się dokładnie, żebrać⁷⁵⁹²

11. Niech wierzyciel* nastaje** na wszystkim³⁶⁰⁵, co jego, a obcy²¹⁴ niech rozbija* owoc jego pracy³⁰¹⁸.

Pwt 28,33; Ne 5,13; Hi 10,3

*lub: k.g. pożyczyc, tu imiesłów - wierzyciel⁵³⁸³ Iz 24,2; 1Sm 22,2

w Ne 5,7; i Ps 89,22 ktoś pobierający nadmierne odsetki - lichwiarz

*lub: k.p. uderzyć kogós, zamierzyć się na⁵³⁶⁷, ***łupić, rabować²⁶²

12. Niech nie będzie nikogo, kto by mu okazał* miłosierdzie**; niech nie będzie nikogo, kto by się zlitował* nad jego sierotami³⁴⁹⁰.

*dosł.: k.g. wyciągnąć, ściągnąć w dół, rozciągnąć, wybobyć⁴⁹⁰⁰*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie²⁶¹⁷***lub: k.g. okazać przychylność, łaskawość, miłosierdzie²⁶⁰³

13. Niech jego potomstwo³¹⁹ będzie zgładzone*, niech ich imię⁸⁰³⁴ zostanie starte** w następnym³⁶⁶ pokoleniu. ***lub: kolejnym, dalszym³¹²

*k.h. odciąć, ściąć, zniszczyć, zabrać, pozwolić na zgnę³⁷⁷²*lub: zostać startym, zostać wymazany, wymiszczony⁴²²⁹

14. Niech JHWH pamięta* nieprawość³⁶ jego ojców¹, a grzech²⁴⁰³ jego matki⁵¹⁷ niech nie będzie wymazany³⁶⁶.

Wj 20,5;

*lub: k.n. być przypominany, być pamiętanym, być przed-

miotem myśli²¹⁴², **przeurotność, deprawacja, nieprawość,wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, ***por. w 13³⁶ Lb 14,18

15. Niech jego winy będą zawsze* przede JHWH i niech wykorzeni* z ziemi⁷⁷⁶ pamięć²¹⁴³ o nich³⁶;

***domysł.: o takich jak on

*lub: ciężłość, wieczność, bez przerwy⁸⁵⁴⁸ Ps 34,16; 90,8*lub: k.h. odciąć, ściąć, zniszczyć, zabrać, pozwolić na zgnę³⁷⁷²

16. Dlatego³²⁸² że nie pamiętał²¹⁴², by okazać⁶²¹³ miłosierdzie²⁶¹⁷, ale prześladował* człowieka³⁷⁶ ubogiego⁶⁰⁴¹ i nędznego*, a strapionego** w sercu³⁸²⁴ chciał zabić⁴¹⁹¹.

Ps 34,18; 94,6

*lub: k.g. ściąć kogós w sposób wrogi, prześladować, nekac⁷²⁹¹*lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, nędza³⁴***lub: rażony, dotknięty⁵²¹⁸, pobity, przynębniony⁸⁶⁰⁴⁷

17. Umiał¹⁵⁷ przekleństwo*, więc³⁶ niech na niego spadnie³⁶⁶; skoro nie pragnął²⁶⁵⁴ błogosławieństwa¹²⁹³, niech się od niego oddali³⁶⁶⁶.

*lub: oszczerstwo, zlorzeczenie, przekleństwo⁷⁰⁴⁵ Ps 59,12;**dosł.: i, ***dosł.: k.g. przyjąć, wchodzić, wkroczyć, dostąpić³²⁵***lub: k.g. być odległym, być dalekim⁷³⁶⁸ Prz 14,14; Mt 7,2

18. Ubrał¹⁵ się w przekleństwo⁷⁰⁴⁵ jak w sza-

te⁴⁰⁵⁵, więc niech wejdzie⁹³⁵ jak wody⁴³²⁵ do jego wnętrzości³ i jak oliwa do jego kości⁶¹⁰⁶.

*lub: wewnątrz, w głębi, w środku⁷¹³⁰ Lb 5,22

19. Niech mu będzie jak płaszcz*, który go okrywa⁵⁸⁴⁴ i jak pas⁴²⁰⁶, którym się zawsze⁸⁵⁴⁸ przepasuje²²⁹⁶. *lub: odzież, okrycie⁸⁹⁹, bielizna^{B1025}

20. Taką²⁰⁶³ niech mają zapłatę* od JHWH moi przeciwnicy³⁸ i ci, którzy źle⁷⁴⁵¹ mówią³⁸⁸ przeciwko⁵⁹²¹ mojej duszy⁵³¹⁵.

Ps 94,23;

*lub: praca, dzieło, zapłata⁶⁴⁶⁸, *hebr.: satan - być przeciwnikiem, opierać się, przeciwstawiać się⁷⁸⁵³, *dost.: mówiący¹⁶⁹⁶ Iz 3,11

21. A Ty, JHWH, PANIE¹³⁶, uczyni⁶²¹³ ze mną co chcesz, lecz ze względu¹ na swoje imię⁸⁰³⁴ uratuj³⁸ mnie, bo dobra²⁸⁹⁶ jest Twoja łaska³⁰.

*lub: k. z względu na, z powodu, w celu, z myślą o tym⁴⁶¹⁶ Ps 140,7
*tryb rozkaz. k.h. wyzwolić, wyratować, wyswobodzić, wyrwać⁵³³⁷, *dobro, łaskawość, wierność, miłosierdzie²⁶¹⁷

22. Ja⁵⁹⁵ bowiem jestem ubogi¹ i nędzny³⁸, a serce³⁸²⁰ moje we mnie³⁸⁸ jest zranione³⁸⁸⁸.

*lub: biedny, udrczony, słaby, pokorny, skromny, nędzny⁶⁰⁴¹
*lub: być ubogim, bardzo biednym, być w potrzebie, nędza³⁴

*dost.: w mym wnętrzu, w głębi¹³⁸, *trój.: *lub: k.p. przekute²⁴⁹⁰

23. Odchodzę* jak cień⁶⁷³⁸, który się schyla⁵¹⁸⁶, straszają²²⁸⁷ mnie jak szaraczkę³⁸.

*lub: k. od prowadzić, prowadzić, skłaniać do odchodzenia¹⁹⁸⁰
*tj. wędrowna szarłatnica w pełni usterzdyłonym stadiam, rój⁴⁹⁷

24. Moje kolana¹²⁹⁰ chwieją* się od postu⁶⁶⁸⁵, a moje ciało¹³²⁰ wychudło³⁸ bez tłuszczu³⁸⁸.

*lub: k. o podykać się, zataczać³⁷⁸², *dost.: k.p. pochylać³⁵⁸⁴
*lub: olej, oliwa z oliwek, tłuszcz⁸⁰⁸¹ Ps 35,13; 69,10; Mt 4,2

25. A ja stałem¹⁹⁶¹ się dla nich drwiną³⁸; gdy mnie widzą⁷²⁰⁰, potrząsają⁵¹²⁸ głowami⁴⁵³.

*lub: pogarda, drwina, hanba²⁷⁸¹, *tj. gest zdziwienia i zaskoczenia nad czymś nieoczekiwanym Ps 22,7; Mt 27,39

26. Wspomóż³⁸ mnie, JHWH, mój Boże; wybaw³⁸ mnie według swojego miłosierdzia¹⁶¹⁷.

*lub: k. p. pomagać⁵⁶²⁶, *k.h. wyzwoić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

27. A niech poznają*, że to Twoja ręka³⁰²⁷; że to Ty, JHWH, to uczyniłeś⁶²¹³.

Hi 37,7

*lub: k.p. wiedzieć, znać, poznać, uznać, rozważać³⁰⁴⁵

28. Oni przeklinają*, lecz Ty błogosław¹²⁸⁸; gdy powstają⁶⁹⁶⁵, niech będą zawstyżeni³⁸, a Twój sługa⁵⁶⁵⁰ niech się weseli³⁸⁸.

2Sm 16,11;
*lub: k.p. czynić nikczemnym, przeklinać⁷⁰⁴³, *k.p. być zadowolonym, rozczarowanym, wstyżać się⁹⁵⁴, *k.p. być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promieniec^{B8941} Lb 65,14

29. Niech moi przeciwnicy* okryją³⁸⁴⁷ się hańbą³⁸ i niech się owina⁵⁸⁴⁴ własnym wstydem³⁸⁸ jak płaszczem⁴⁵⁹⁸.

*trój.: *lub: hanba¹³²² Hi 8,22; Ps 35,26;
*hebr.: satan - być przeciwnikiem, opierać, przeciwstawiać się⁷⁸⁵³

*lub: wstyd, hanba, zakłopotanie, zniewaga⁴⁶³⁹ Ps 132,8

30. Wielce³⁹⁶⁶ pragnę wysławiać* JHWH swoimi ustami⁶³¹⁰ i pośród wielu⁷²²⁷ Go chwalić³⁸;

*lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wysławiać³⁰³⁴

*lub: k.p. chwalić się, wygłosić pochwałę, chętnić się¹⁹⁸⁴

31. Bo On staje⁵⁹⁷⁵ po prawicy³²²⁵ nędzne-go³⁴, aby go wybawić³⁴⁶⁷ od osadzających* jego duszę³⁸.

Ps 16,8; 110,5; 121,5

*lub: k.p. rządzić, zarządzać, sądzić, rozstrzygać spór; sprawować sąd, oczyszczać z zarzutów, karać⁸¹⁹⁹, *por: Ps 103,1³⁸

110 Psalm⁴²¹⁰ Dawida¹⁷³². Ps 2,1; 22,1; 31,1
JHWH oświadczył* mojemu PANU³⁸:
Usiądź³⁴²⁷ po mojej prawicy³²²⁵, aż położę⁵⁷⁰⁴ twoich wrogów³⁴¹ jako podnózek¹⁹¹⁶ pod twoje stopy⁷²⁷².

Mt 22,44; Dz 2,34; 1Kor 15,25; Hbr 1,13
*lub: wypowiedzieć, oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁰⁰², 2Sm 23,1

*hebr.: adon - pan, ktoś stanowiący, siły¹¹³, władca^{B128}

2. Berło²⁹⁴ twojej mocy* pośle⁷⁹⁷¹ JHWH z Syjonu³⁸, mówiąc: Panuj³⁸⁸ pośród¹³⁰ twoich wrogów³⁴¹.

*lub: siła⁵⁷⁹⁷ Ps 45,6; Ez 19,14; Rz 11,26-27
*tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7

*lub: wyzorca świętymi - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35
*tryb rozkaz. k.p. panować, rządzić, podporządkowywać²⁸⁷

3. Twój lud⁹⁷¹ będzie ochoczy³⁸ w dniu twojej potęgi²⁴²⁸, w ozdobach³⁸ świętości⁶⁹⁴⁴, z łona⁷³⁵⁸ switu³⁸. Dla ciebie czeka rosa²⁹¹⁹ twojej młodości³⁸⁸⁸.

*trój.: *nap.leg.: świt, jutrzienka⁴⁸⁹¹ Sdz 5,2
*lub: rzec - ochotnicy (?) - por: AK - dobrovolność, ofiara złożona z własnej woli⁵⁰⁷¹, *świeńność, cześć, chwala, dostojęństwo¹⁹²⁶

*lub: dzieciństwo, młodość²³⁰⁸ - twojej młodości - EIB

4. JHWH przysiągł* i nie będzie żałował³⁸: Ty jesteś kapłanem⁵⁴⁸ na wieki⁵⁷⁶⁹ według porządku⁷⁰⁰ Melchizedeka³⁸⁸.

Rdz 14,18; Lb 23,19;
*lub: k.n. złożyć ślub⁷⁶⁵⁰ Ps 89,35; Jr 4,28; Hbr 5,6; 6,20; 7,21

*lub: k.n. utłócić się, żałować, smucić się, odczuć ulgę⁶¹²
*tj. „moim królem Seder” - tu i Rdz 14,18 - por: Hbr 7,1-3

5. PAN¹³⁶ po twojej prawicy* roztrzaska³⁸ królów⁴⁴²⁸ w dniu¹¹⁷ swojego gniewu⁶³⁹.

*słowo prawica³²²⁵ odnosi się do Bożej mocy i władzy rządzenia
*lub: k.p. przebić, roztrzaskać, zdruzgotać, ciężko zranić⁴²⁷²

6. Będzie sędził* narody¹⁴⁷¹ i napełni wszystkie martwymi ciałami⁴⁷²; roztrzaska⁴²⁷² głowy³⁸ panujące³⁸⁸ nad ziemią³⁸⁸⁸.

*lub: k.p. pełnić funkcje sędziego, wydawać decyzje, bronić⁴¹⁷⁷
*idiom: pokona władców; *wiele, liczenie, dowódca, naczelnik⁷²²⁷

*lub: jak ziemia⁷¹⁶ szeroka⁷²²⁷ - EIB; na ziemi szerokiej - KUL

7. Ze strumienia³⁸ będzie się pił⁸³⁵⁴ po drodze¹⁸⁷⁰, dlatego podniesie⁷³¹¹ głowę⁷²¹⁸.

Sdz 7,5-6; Ps 27,6
*lub: rwący potok, dolina, wadi, dolina rwącego potoku⁵¹⁵⁸ - potok: Gichon (?) - por: 1Krl 1,38 lub rola potoku w 2Sm 5,8 (?)

111 Chwalcie* JH[WH]³⁰⁵⁰. Pragnę z całego³⁶⁰⁵ serca³⁸²⁴ wysławiać³⁰³⁴ JHWH w gronie³⁸ prawych³⁴⁷⁷ i w zgromadzeniu⁵⁷¹².

*lub: chlubić, wychwalać, jaśnieć¹⁹⁸⁴, z kodem³⁰⁵⁰ - halajyah⁵⁴⁷⁵

*lub: potajemna rada, zgromadzenie, rada mędrców, krąg⁵⁴⁷⁵

2. Wielkie⁴¹⁹ są dzieła⁶³⁹ JHWH, rozważane* przez wszystkich³⁶⁰⁵, którzy mają w nich upodobanie²⁶⁵⁶.

*lub: k.p. szukać, dowiadywać się, radzić¹⁸⁷⁵

3. Majestatyczne* i wspaniałe** jest Jego dzieło⁶⁴⁶⁷ a Jego sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ trwa¹⁹³⁵ na wieki⁷⁵⁰³.
*lub: splendor; majestat; światłość, moc

**lub: ozdoba, świetność, cześć, chwala¹⁹²⁶, **k.n. stać, być prostym, zajmować stanowisko, trwać⁵⁹⁷⁵ Ps 112,3,9; 119,142

4. Pamiętnymi* uczynił swoje cuda⁶⁶; miłosierny²⁵⁸⁷ i litościwy⁷³⁴⁹ jest JHWH.
Ps 78,4

*lub: pomnik, pamiątka, pamiętanie²¹⁴³, **k.n. niezwykłe, zdumiewające, niezrównane, trudne do pojęcia (dzieła)⁶³⁸¹

5. Dał pokarm* tym, którzy się Go boją**, pamięta²¹⁴² zawsze⁵⁷⁶⁹ o swoim przymierzu¹²⁸⁵.

*lub: żywność²⁹⁶⁴ Ne 1,5; Ps 34,10; 37,3; 105,8; Mt 6,26

**lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³

**hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat woj.¹²⁸⁵

6. Okazał* swojemu ludowi⁵⁹⁷¹ potęgę³⁵⁸⁸ swoich dzieł⁴⁶³⁹, dając⁵⁴¹⁴ im dziedzictwo** narodów⁶⁶⁶⁷.

*lub: k.h. oznajmiać, rzucić w oczy, mówić⁵⁹⁴⁶

**lub: majątek, dziedzictwo, mienie⁵¹⁵⁹, **poganie, nie-żydzi¹⁴⁷¹

7. Dzieła⁴⁶³⁹ Jego rąk to prawda¹ i sąd¹, godne zaufania** są wszystkie Jego ustawy⁶⁴⁹⁰.

*hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹¹

*lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie⁴⁹⁴¹ por: Ps 72,1**

**lub: k.n. być utwierdzonym, wiernym, pewnym, trwałym⁵³⁹

8. Zostały ustanowione* na wieki wieków⁶⁶⁶⁷, uczynione** w prawdzie⁵⁷¹¹ i prawości⁶⁶⁶⁷.

*lub: k.q. oprzeć się bądź położyć się na, spocząć na, wspierać, podtrzymywać, utrzymywać⁵⁵⁶⁴, **na wieki⁵⁷⁰³ na zawsze⁷⁶⁹

k.q. wykonane⁶²¹³ AK; **szczerości, należyć³⁴⁷⁷ Ps 112,2

9. Zesłał⁵⁹⁷¹ swojemu ludowi⁵⁹⁷¹ odkupienie¹²⁸⁵, ustanowił* na wieki⁵⁷⁶⁹ swoje przymierze¹²⁸⁵; Jego imię⁸⁰³⁴ jest święte⁶⁹¹⁸ i przejmujące⁶⁶⁶⁷ łękciom⁶⁶⁶⁷.

Pwt 28,58; Ps 49,8; 99,3; Mi 1,11; Łk 2,38; Rz 3,24

*lub: okup, odkupienie, podział - por: Wj 8,23; Ps 130,7; Iz 50,2

**lub: k.p. powierzyć nadzor; nakazać, zlecić, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰

**lub: k.n. wywołać zdumienie, nabożną cześć, przejść³³⁷² łękciem³³⁷⁴

10. Początkiem⁷²²⁵ mądrości* jest bojaźń^{3741F} JHWH; dobre²⁸⁹⁶ zrozumienie⁶⁶¹¹ mają wszyscy, którzy je wykonują^{6213M}; Jego chwała⁸⁴¹⁶ trwa⁵⁹⁷⁵ na wieki⁵⁷⁰³.

Hi 28,28; Prz 1,7; 13,15

*lub: zmyślność, roztropność, biegłość, mądrość²⁴⁵¹

**lub: roztropność, rozsądek, wygląd, rozeznanie, zrozumienie⁷⁹²²

112 Chwalcie* JHWH³⁰⁵⁰, Błogosławiony mąż³⁷⁶, który boi³³⁷² się JHWH i bardzo upodobał⁶⁶⁶⁷ sobie Jego przykazania⁴⁶⁸⁷!

por: Ps 111,1; **lub: k.q. rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w, pożądać, mieć upodobanie²⁶⁵⁴ Ps 1,2; 119,16; 128,1

2. Jego potomstwo* będzie potężne¹³⁶⁸ na ziemi⁷⁶, pokolenie¹⁷⁵⁵ prawych⁶⁶⁶⁷ będzie błogosławione¹²⁸⁸.

*lub: nasienie²²³³ Ps 25,13; 37,26; 102,28

**lub: szczerzy, prawi, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty³⁴⁷⁷

3. Dobrobyt* i bogactwo** są w jego domu⁴⁰⁸⁴, a jego sprawiedliwość trwa⁵⁹⁷⁵ na wieki⁵⁷⁰³.

*lub: bogactwo, majątność, cena, wysoka wartość¹⁹⁵² Ps 111,3; **lub: majątek, bogactwo⁶²³⁹, dobrobyt¹⁸⁷²³⁵ Prz 3,16; 8,18

4. Dla prawych³⁴⁷⁷ wschodzi²²²⁴ światłość²¹⁶ w ciemności²⁸²²; *On* jest* łaskawy⁶⁶⁶⁷, miłosierny⁶⁶⁶⁷ i sprawiedliwy⁶⁶⁶².
Ne 9,17; Hi 11,17;

*lub: (on) o prawym(?); **życzliwy, miłosierny, łaskawy²⁵⁸⁷

**hebr.: rahum - współczujący, miłosierny⁷³⁴⁹ Ps 97,11

5. Dobrze²⁸⁹⁶ jest, gdy człowiek³⁷⁶ okazuje łaskę* i pożyca³⁸⁶⁷, dotrzymuje** swojego słowa⁶⁹⁷ należyć⁶⁶⁶⁷.

Ps 37,23; Prz 12,2; Łk 6,35; 23,50

*lub: k.q. okazać przychylność, łaskę, być łaskawym²⁶⁰³ - dobrze człowiekowi łaskawemu ... - AK; **k.p. podtrzymywać, zawierać, wspierać, powściągać, ograniczać³⁵⁵⁷, zalać/wać (sprawy)⁸⁴⁰⁹⁵

**lub: zgodnie z prawem, należyć, sprawiedliwie⁴⁹⁴¹

6. O tak! Nigdy* nie zostanie zachwany⁶⁶⁶⁷, sprawiedliwy⁶⁶⁶² na wieki⁵⁷⁶⁹ będzie⁶⁶⁶⁷ zapamiętany²¹⁴³.

*lub: dlatego że, gdyż, ponieważ, jako że³⁵⁸⁸

**lub: na wieki⁵⁷⁶⁹ nie ...; **k.n. zostać ustrzygniętym, poruszonym, obalonym⁴¹³¹, **k.q. być, trwać, pozostawać¹⁹⁶¹ Prz 10,7

7. Nie będzie⁶⁶⁶⁷ się bał³³⁷² złej⁷⁴⁵¹ nowiny⁸⁰⁵², jego serce³⁸²⁰ jest stateczne*, ufające** JHWH.

*lub: k.n. być ustalonym, utwierdzonym, być niewzruszenie ustanowionym, być nieugiętym⁵⁵⁵⁹; **k.q. ufać, pokładać ufność w, mieć pewność, być pewnym, być bezpiecznym⁹⁸²

8. Jego serce³⁸²⁰ zostało umocnione*, nie będzie się bał³³⁷², aż spojrzy** z góry na swoich wrogów⁶⁶⁶⁷.

*lub: k.q. oprzeć się bądź położyć się na, spocząć na, wspierać, podtrzymywać, utrzymywać⁵⁵⁶⁴, **ciemnizyć, nieprzyjaciół⁶⁸⁹²

9. Rozprowadził* i dał ubogim⁶⁶⁶⁷, jego sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ trwa⁵⁹⁷⁵ na wieki⁵⁷⁰³, jego róg⁶⁶⁶⁷ będzie wywyższony⁷³¹¹ w chwale³⁵¹⁹.

2Kor 9,9

*lub: k.p. rozrzucać⁶³⁴⁰ rozprowadzić dowolnie, szafować¹⁸⁷³⁴⁷

**lub: ktoś będący w potrzebie, cierpiący ucisk, potrzebujący pomocy³⁴, **q. symbol zwycięskiej władzy i mocy⁷¹⁶¹ - 2Sm 22,3

idiom: jego wysiłki zostaną uwiecznione powołaniem - 2Sm 2,10

10. Niegodziwy* widzi to i gniewa** się, zgrzyta zębami⁶⁶⁶⁷ i omdlewa⁴⁵⁴⁹; pragnienie⁴³⁷⁸ niegodziwych⁷⁵⁶³ zginie⁶.

Prz 11,7; Łk 13,28

*lub: winny, niegodziwy, przestępczy, złoczyca⁷⁵⁶³

**lub: k.q. denerwować się, być wzburzonym, gniewać się³⁷⁰⁷

**idiom: zgrzytanie zębami to objaw złości i nienawiści - Ps 35,16

113 Chwalcie* JHWH³⁰⁵⁰. Chwalcie¹⁹⁸⁴ study JHWH, chwalcie imię JHWH!

*lub: chwalić, wychwalać, jasnieć¹⁹⁸⁴ z kodem³⁰⁵⁰ - halalehuj

2. Niech imię* JHWH będzie błogosławione¹²⁸⁸, od teraz⁶²⁵⁸ aż na wieki⁵⁷⁶⁹.

Dn 2,20

*imię reprezentuje charakter i autorytet Boga - por: Ps 48,10

3. Od wschodu⁴²¹⁷ słońca⁸¹²¹ aż do jego zachodu³⁹⁹⁶, niech imię⁸⁰³⁴ JHWH będzie wychwalane*.

Iz 59,19; Mi 1,11

*lub: k.p. być chwalonym, być godnym pochwały¹⁹⁸⁴

4. JHWH jest wywyższony* ponad wszystkie narody⁶⁶⁶⁷, Jego chwała⁶⁶⁶⁷ ponad niebiosa.

*lub: k.q. wstać, powstać, być wywyższonym⁷³¹¹ Ps 8,1

**hebr.: goim¹⁴⁷¹, **hebr.: kawod - chwala, splendor; majesta²⁵¹⁹

5. Któż⁴³¹⁰ jest jak JHWH, nasz Bóg, który uczynił wysoko swoje mieszkanie^{**}; Ps 89,6;

*lub: k.h. uczynić wysokim, wywyższyć¹³⁶¹ Iz 40,18; Jr 10,6

*lub: k.g. siedzieć, siadać, być ustawionym, mieszkać³⁴²⁷

6. Który zniża^{*} się, aby patrzeć⁷²⁰⁰ na niebiosa⁸⁰⁶⁴ i na ziemię^{776?} Ps 11,4; 138,6

*lub: k.h. położyć bądź sprowadzić nisko, ustawić na niższym miejscu, uczynić niskim, upokorzyć, uścisnąć⁸²¹³

7. Podnosi^{*} nędznego¹⁸⁰⁰ z prochu⁰⁰⁸³, a z gnoju^{**} wywyższa⁷³¹¹ ubożego^{***}; ***por: Ps 112,9**

*lub: k.h. podnosić, wzbudzić, ustanawiać, uświęcać⁶⁹⁶⁵

*lub: sterła popiołu, sterła odpadków, sterła łajno⁸³⁰ Ps 107,41

8. Aby usiadł^{*} pomiędzy⁵⁹⁷³ książętami^{**}, pomiędzy książętami⁵⁰⁸¹ swojego ludu⁵⁹⁷¹; H 36,9

*por: u 5**; *lub: ktoś szlachetnie urodzony, księżęcego rodu⁵⁰⁸¹

9. On sprawia, że niepłodna zamieszkuje³⁴²⁷ w domu¹⁰⁰⁴ jako radosna^{**} matka synów^{***}. Chwalcie^{***} JH[WH]³⁰⁵⁰. ***por: u 1* 1Sm 2,5;

*lub: jadowy, bezpłodny⁶¹³⁵, **radosny, wesoly, zadowolony⁸⁰⁵⁶

***hebr.: ben - syn, dziecko, wnuk, członek grupy¹¹²¹ Ps 68,6

114 Gdy Izrael³⁴⁷⁸ wychodzi³³¹⁸ z Egiptu⁴⁷¹⁴, dom¹⁰⁰⁴ Jakuba³²⁹⁰ spośród ludu⁵⁹⁷¹ obcej mowy^{*}, Rdz 42,23; Ps 81,5

*hap.leg.: k.g. mówić niewyraźnie, mówić niezrozumiale³⁹³⁷

2. Juda^{*} stał¹⁹⁶¹ się jego świątynią^{**}, Izrael³⁴⁷⁸ sferą Jego panowania^{***}. Wj 6,7; 19,6; 25,8; 29,45

*tj., chwalony^{**} lub **,niech On będzie uwielbiony³⁰⁶³ - syn Jakuba i Lei - por: Rdz 29,35 tu: o pokoleniu Judy; *lub: Jego świętość⁶⁹⁴⁴ - por: Ps 89,35; Jr 23,9; **zwierzęctwu, królestwu⁴⁴⁷⁵

3. Morze^{*} to ujrzało⁷²⁰⁰ i uciekło⁵¹²⁷, Jordan^{**} popłynął^{***} wstecz²⁶⁸. Wj 14,21; Ps 77,16

*tu: o Morzu Czerwonym, często o Morzu Śródziemnym³²²⁰

**tj., zstępujący³³⁸³ - rzeka w Izraelu, płynąca z Antylibanu do Morza Martwego o dl. ok. 320 km. ***dost.: obrócić⁴³⁷ się wstecz

4. Góry²⁰²² skakały^{*} jak barany³⁵², pagórki¹³⁸⁹ jak jagnięta^{**}. *lub: drobne bydło, owce, kozy, stada⁶⁶²⁹

*lub: k.g. podskakiwać, k.p. tańczyć, skakać⁷⁵⁴⁰ Wj 19,18; Ps 29,63

5. Morze³³²⁰, co ci się stało, że ciekaasz^{*}, Jordanie³³⁸³, że płyniesz^{**} wstecz^{***}; **por: u 9***

*lub: k.g. pierzchać, uciekać, oddalać się, znikać, pędzić⁵¹²⁷

6. Góry, że skaczecie⁷⁵⁴⁰ jak barany³⁵², a wy, pagórki¹³⁸⁹, jak jagnięta^{6629?} Ha 3,10

7. Zadrzyj^{31IMP} ziemię⁷⁷⁶, przed obliczem⁶⁴⁴⁰ PANA¹¹³, przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga Jakuba^{**}; *lub: k.g. kręcić się, związać się (z bólu), wirować, tańczyć²³⁴² - tryb rozkaz.; **tj., trzymający pięcie⁷³²⁹⁰ - por: Ps 53,6** Ps 96,9

8. Który zamienia²⁰¹⁵ skałę⁶⁶⁹⁷ w zasoby⁹⁸ wód, a krzemień²⁴⁹⁶ w źródło⁴⁵⁹⁹ wód⁴³²⁵. Wj 17,6

115 Nie nam, JHWH, nie nam, ale imieniu⁸⁰³⁴ swojemu damy chwałę^{*}, ze względu na Twoją łaskę^{**}, ze względu na Twoją wierność^{***}!

*hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat⁴⁵¹⁹

**lub: dobroć, łaskawość²⁶¹⁷, ***prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

2. Dlaczego⁴¹⁰⁰ mają mówić⁵⁵⁹ narody^{*}: Gdzie więc⁴⁹⁹⁴ jest ich Bóg? Ps 42,3,10; 79,10

*hebr.: goim - poganie, narody, grupy etniczne, nie-Zydzi¹⁴⁷¹

3. Ale Bóg nasz jest w niebiosach^{*}, czynn⁶²¹³ wszystko⁶⁰⁴⁵, to czego⁸³⁴ pragnie^{**}. 1Krn 16,26-27;

*wy myśli hebr. istniały trzy sfery nieba - por: Rdz 1,1; 2Krn 12,20***

**lub: k.g. rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w²⁶⁵⁴, pragnąć, zachwycać się czymś, być ochoczym⁸³⁰³³

4. Ich bożki^{*} to srebro³⁷⁰¹ i złoto²⁰⁹¹, dzieło^{**} rąk³⁰²⁷ ludzkich^{***}. Pwt 4,28; Ps 135,15; Ha 2,19-20

*lub: wyobrażenie bóstwa przedstawione przez wizerunek, boże⁶⁰⁹¹, **wytwór, czyn, działanie¹⁴⁶³⁹, ***dost.: człowieka¹²⁰

5. Mają usta⁶³¹⁰, ale nie mówią^{*}; mają oczy⁵⁸⁶⁹, ale nie widzą^{**}. *lub: k.p. objawiać, mówić⁴¹⁹⁶ Iz 46,7

**lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd⁷²⁰⁰

6. Mają uszy²⁴¹, ale nie słyszą^{*}; mają nosy⁶³⁹, ale nie wachają^{**}. *lub: k.h. zwiększyć, czuć zapach⁷³⁰⁶

*lub: k.g. słuchać, posłuchać, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵

7. Mają ręce³⁰²⁷, ale nie dotykają^{*}; mają nogi²⁷², ale nie chodzą¹⁹⁸⁰; ani gardłem^{**} swoim nie wydają^{***} głosu^{***}. *lub: k.h. dotykać, k.g. czuć⁴¹⁸⁴

**hebr.: garon - kark, szyja, gardło, metaf.: otwarty grób¹⁶²⁷

tj. dźwiękowe wyrażenie¹⁸⁹⁷ emocji (?) - EIB¹⁰⁷⁶ - Ps 1,2

8. Tacy jak³⁶⁴⁴ one^{*} niech się staną¹⁹⁶¹ ci, którzy je wykonują⁴²¹³ i wszyscy³⁶⁰⁵, którzy w nich pokładają ufność[!] *domyśl: bożki z u 4 Ha 2,18

*lub: k.g. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym, ufać⁹⁶²

9. Izraelu³⁴⁷⁸, ufaj^{*} JHWH; On jest waszą^{**} pomocą^{***} i waszą tarczą^{***}. *tryb rozkaz. ⁹⁸²

dost.: ich¹⁹³¹, ***lub: usparcie⁵⁸²⁸, ***tj. obrona⁴⁰⁴³ Ps 59,11*

10. Domu^{***} Aarona^{**}, ufaj^{*} JHWH; On jest waszą^{***} pomocą⁵⁸²⁸ i waszą tarczą⁴⁰⁴³. ***tu: 9***

*tj. kapłani z pokolenia Lewiego, z rodu Aarona; **tj. „przynoszący światło” 175, ***tryb rozkaz. ⁹⁸² Ps 118,3; 135,19

11. Wy, którzy się boicie^{*} JHWH, ufajcie^{**} JHWH; On jest waszą pomocą⁵⁸²⁸ i waszą tarczą⁴⁰⁴³. *lub: pełen bojaźni, pełen czci³³⁷³; **por: u 9*

12. JHWH pamięta²¹⁴² o nas, będzie błogosławił^{*}; będzie błogosławił¹²⁸⁸ domowi^{**} Izraela^{***}, będzie błogosławił domowi^{**} Aarona.

*hebr.: barak - k.p. błogosławić, w k.g. - napędzić mocą, pełny, chwalony, uwielbiony, zawiera ideę klęknięcia przed Bogiem¹²⁸⁸

**tu: o całym narodzie; ***tj. „ten, który zmagal się z Bogiem” 3478

13. Będzie błogosławił¹²⁸⁸ tym, którzy boją³³⁷³ się JHWH, małym^{*} oraz wielkim^{**}. Ps 128,1,4;

*lub: młody, mały, niepozorny, nieważny⁶⁹⁹⁶ Obj 11,18;

**lub: wielki, ogromny, głośny, starszy, wybitny¹⁴¹⁹ Obj 19,5

14. Niech rozumnoz^{**} was JHWH, was i waszych synów^{**}. *tj. syn, wnuk, dziecko, członek rodziny¹¹²¹

*lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić więcej³²⁵⁴

15. Wy⁸⁵⁹ zostaliście pobogosławieni¹²⁸⁸ przez JHWH, który dogląda^{*} niebiosa^{*} i ziemię⁷⁷⁶. *tu: k.g. prępl. czynić, powodować, zarządzać, doglądać⁶²¹³ - por: Ps 121,2; 124,8; 146,6; **por: u 3* Rdz 1,1

16. Niebiosą⁸⁰⁶⁴ są niebiosami⁸⁰⁶⁴ JHWH, ale ziemię⁷⁷⁶ dał synom ludzkim⁷⁷⁶. *dost.: człowieka¹²⁰

17. To nie umarli¹⁸ będą chwaliłi¹⁹⁸⁴ JH[WH] ani nikt z tych, którzy zstępują¹⁸ do krainy milczenia¹⁰⁸⁵. **k.g. lub: schodzić w dół, upadać, zejść³³⁸¹

*lub: k.g. umrzeć, zostać zgladzonym, zginąć⁴¹⁹¹ Ps 65; Iz 38,16

***idiom: (krajina) śmierci¹⁷⁴⁵ - por. Ps 94,17 - synonim Szeolu⁷⁵⁸⁵

18. Ale my będziemy błogosławiłi¹²⁸⁸ JH[WH], teraz⁶²⁵⁸ i na wieki⁵⁷⁶⁹. Chwalcie¹⁸ JH[WH]³⁰⁵⁰.

*lub: chlubić, wychwalać, jaśnieć¹⁹⁸⁴ - z kodem³⁰⁵⁰ - hallelujah

116 Miłuję¹⁵⁷ JHWH, ponieważ wysłuchał¹⁸ mojego głosu⁶⁹⁶³ i mojego błagania¹⁸.

*lub: k.g. słyszeć, spełnić prośbę, zgodzić się⁸⁰⁸⁵

**lub: błaganie o przychyłność, błaganie⁸⁴⁶⁹ - tu: w Lmn.

2. Skłonił¹⁸ bowiem swoje ucho²⁴¹ ku mnie, dlatego będę zwołał¹⁸ Go za moich¹⁰⁸⁵ dni³¹¹⁷.

*lub: k.h. wyciągać, wpływać, zginać, skłaniać⁵¹⁸⁶ Ps 17,6

*lub: k.g. wolać, krzyczeć, wydawać głośny dźwięk, przycinać⁷¹²¹

**lub: swoje ucho ku mnie i w dniu (w którym) wolałem - AK

3. Otoczyły mnie powrozy¹⁸ śmierci⁴¹⁹⁴, utrapienia¹⁸ Szeolu¹⁰⁸⁵ znalazły¹⁸ mnie; znalazły

mnie ucisk⁸⁶⁸⁹ i udrczenie³⁰¹⁵. 2Sm 22,6; Ps 18,4;

*lub: sznur, lina, ból, strapienie²²⁵ Iz 53,4; Jon 2,2; Mk 14,34

*lub: opaty, udreki⁴⁷¹² - tu i Ps 118,5; Lm 1,3; **hebr.: szoul - krajina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie⁷⁵⁸⁵ - Ps 16,10*

4. Wtedy wezwałem¹⁰³⁴ imienia⁹⁰³⁴ JHWH, mówiąc: JHWH proszę! Wybaw¹⁸ moją duszę¹⁸!

***lub: dusza, oddech, garbilo, życie, człowiek, osoba⁵³¹⁵

*lub: Ach! błagam, proszę! (między innymi) proszący, po którym zazwyczaj następuje czas w trybie rozkaz.)*⁵⁷⁷, **uzywól, uratuj⁴⁴²²

5. Łaskawy¹⁸ jest JHWH i sprawiedliwy⁶⁶⁶², nasz Bóg jest miłosierny¹⁸.

Ezd 9,15; Ne 9,8;

*lub: życzliwy, miłosierny, łaskawy²⁵⁸⁷ Ps 119,137; 145,17

*lub: k.p. mieć łaskę, być miłosiernym, współczuć, litować się⁷³⁵⁵

6. JHWH strzeże¹⁸ ludzi prostodusznych¹⁸; byłem utrapiony¹⁰⁸⁵, a On mnie uratował¹⁸!

*lub: k.g. patrzeć na, świetlować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴

*lub: o otwartym umyśle⁶⁶¹², niepozucany, młody, niezawisły¹⁸⁷⁶³⁶

**lub: k.g. być niskim, być przynębnionym (metafor.), marnieć¹⁸⁰⁹

7. Powróć⁷⁷²⁵, moja duszo⁵³¹⁵, do swego odpowiedzku¹⁸, bo JHWH zaopiekował¹⁸ się tobą.

*lub: odpowiedzieć, miejsce odpowiedzku⁴⁴⁹⁶, opanowanie¹⁸¹⁹⁴

*lub: k.g. wymierzyć, uczynić, odmierzyć w pełni, odplacić¹⁵⁸⁰

zaopiekować się kimś, traktować zgodnie, robić dla siebie¹⁸¹⁷⁷⁸

Ps 13,6; 119,17; Jr 6,16; Mt 11,29

8. Ty bowiem³⁵⁸⁸ uwolniłeś¹⁸ moją duszę⁵³¹⁵ od śmierci¹⁹⁴, oczy⁵⁸⁶⁹ moje od łez⁸³², moją nogę¹⁸ od upadku¹⁸.

Ps 49,15; 56,13; Iz 25,8;

*lub: k.p. wyciągnąć, wyrwać, uwolnić²⁹⁰² Obj 7,17

**hebr.: dehi - polknąć się, upadek¹⁷⁶² - tu i Ps 66,13

9. Będę chodził¹⁸ przed obliczem⁴⁴⁰ JHWH w ziemi⁷⁷⁶ żyjących¹⁸.

*dost.: żywych²⁴¹⁶ Ps 27,13

*k.p. chodzić tu i tam, przemierzać¹⁹⁸⁰ przechadzać się¹⁸²²⁴¹

*tu: kontrast wobec powrozu śmierci i utrapień Szeolu w 3

10. Uwierzyłem¹⁸ i dlatego przemówiłem¹⁶⁹⁶; byłem¹⁸ bardzo³⁹⁶⁶ przynębniony¹⁰⁸⁵.

2Kor 4,13

*lub: k.h. trwać mocno, ufać, być pewnym, wierzyć w⁵³⁹

**dost.: ja⁵⁸⁹ byłem ...; ***lub: k.g. zostać poniżony, być przynębniony, być udrczonym, garbić się, stać się niskim⁶⁰³¹

11. Powiedziałem¹⁸ w moim przerażeniu¹⁸: Każdy człowiek¹²⁰ to kłamca⁵⁷⁶.

Ps 31,22; Rz 3,4

*dost.: ja⁵⁸⁹ powiedziałem⁵⁵⁹; *lub: k.g. śpieszyć się, trwożyć się²⁶⁴⁸

12. Cóż oddam¹⁸ JHWH za wszystko³⁶⁰⁵ Jego dobrodziejstwa¹⁸ wobec mnie?¹⁸

2Krn 32,25

*lub: przyprowadzać, przynieść z powrotem, wynagradzać, płacić (zadośćuczynienie)⁷⁷²⁵, **nap.leg.: korzystać, aż taski⁸⁴⁰⁸

13. Podniosę⁵³⁷⁵ kielich¹⁸ zbawienia¹⁸ i będę zwołał¹⁸ imienia⁹⁰³⁴ JHWH.

Ps 16,5; 105,1

*lub: puchar, kubek, kielich³⁵⁶³; *wybawienie, dobrobyt, pomysłność³⁴⁴⁴; **k.g. uwołać, krzyczeć, przycinać, zapraszać⁷¹²¹

14. Wypełnij¹⁸ teraz⁴⁹⁹⁴ moje śluby¹⁸ złożone JHWH przed całym³⁶⁰⁵ Jego ludem⁵⁹⁷¹.

*lub: k.p. wynagradzać straty, płacić, nagradzać, skończyć⁷⁰⁹⁹

**lub: przysięgi - tu w Lmn., uroczysta obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2.5.21 Ps 22,25; 37,21; 50,14

15. Cenna¹⁸ jest w oczach JHWH śmierć⁴¹⁹⁴ Jego świętych¹⁸.

Ps 72,14

*lub: cenny, ceniony, drogi, kosztowny, rzadki, uspaniały, chwałebny³³⁶⁸; **wierny, bogobojny, dobry, pobożny, święty²⁶²³

16. Och¹⁸ JHWH, ja właśnie⁵⁸⁹ jestem Twoim sługą¹⁸, jestem Twoim sługą⁵⁶⁵⁰ i synem Twojej służebnicy¹⁸; rozerałaś¹⁰⁸⁵ moje więzy⁴¹⁴⁷.

por. w 4; **hebr.: ebed - sluga, niewolnik, poddany - czcieli Boga⁵⁶⁵⁰; ***lub: niewolnica, służąca, pomocnica⁵¹⁹

***lub: uwalniać, wyzwalać, wypuszczać, rozwiązać⁶⁶⁰⁵

17. Tobie złożę ofiarę²⁰⁷⁶ dziękczynienia¹⁸ i będę zwołał¹⁸ imienia⁹⁰³⁴ JHWH.

Kpl 7,12;

*lub: wyznanie, chwala, dziękczynienie, ofiara dziękczynna⁸⁴²⁶

por. w 13* Ps 50,14; 107,22; Hbr 13,15

18. Wypełnij¹⁸ teraz⁴⁹⁹⁴ moje śluby¹⁸ złożone JHWH przed całym³⁶⁰⁵ Jego ludem⁵⁹⁷¹;

por. w 14; *lub: lud, naród, członek tego samego ludu⁵⁹⁷¹

19. W dziedzińcach¹⁸ domu¹⁰⁰⁴ JHWH, pośredku ciebie, Jerozolimę¹⁸! Chwalcie¹⁸ JH[WH].

*lub: dziedzińiec bez ścian, ogrodzony teren, siedziba, osada²⁰⁹¹

hebr.: Jerozolimę³³⁸⁹ „nauczanie pokoju”; **por. Ps 117,2**

117 Chwalcie¹⁸ JHWH, wszystko³⁶⁰⁵ narody¹⁸, wysławiajcie¹⁸ Go, wszystkie³⁶⁰⁵ ludy¹⁰⁸⁵;

*tryb rozkaz. Rz 15,11

*lub: k.p. chwalić się, wygłosić pochwałę, chlępić się¹⁹⁸⁴

hebr.: goim - poganie, narody, nie-żydzi¹⁴⁷¹ - por. Ps 67,7*

***k.p. wystawiać, wyrażać podziw⁷⁶²³; ****lub, plenię, naród⁵²³

2. Ponieważ¹⁸ miłosierdzie¹⁸ Jego jest potężne nad nami, a wierność¹⁸ Jego trwa na wieki¹⁰⁸⁵! Chwalcie¹⁸ JH[WH]³⁰⁵⁰.

Wj 34,6;

*lub: Tak³⁵⁸⁸; *lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷; **hebr.: emet - wierność, prawda, pełność, wiarygodność⁵⁷¹ - por. Ps 61,7****; ***lub: na zawsze⁵⁷⁶⁹ Ps 103,8

****lub: chlubić, wychwalać, jaśnieć¹⁹⁸⁴ - z kodem³⁰⁵⁰ - hallelujah

118 Wysławiajcie* JHWH, ponieważ *jest* dobry⁶⁶, ponieważ miłosierdzie *Jego trwa* na wieki⁶⁷! ***por. Ps 117,2***

*lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wysławiać³⁰³⁴.
tryb rozkaz; **rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamocność, obfitość, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶ 2Krn 5,13; Ezd 3,11; Ps 100,5

2. Niech powie* teraz Izrael³⁴⁷⁸, że Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ *trwa* na wieki⁶⁸! **lub: na zawsze⁵⁷⁶⁹

*lub: k.q. mówić, odpowiadać, mówić w swoim sercu, myśleć⁵⁵⁹

3. Niech powie⁵⁵⁹ teraz* dom* Aarona⁶⁶⁶, że Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ *trwa* na wieki⁵⁷⁶⁹.

*lub: O! upraszam! błagam! (używane w usilnych prośbach bądź namowieniach)⁴⁹⁹⁴. por. Ps 116,14,18; **tj. kapłani z pokolenia Lewiego z rodu Aarona; ***przynoszący światło¹⁷⁷⁵

4. Niech powiedzą⁵⁵⁹ teraz* ci, którzy się boją* JHWH, że Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ *trwa* na wieki⁵⁷⁶⁹, **por. w.3*

Ps 22,23; 115,11

*lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³

5. Wzwałem⁷¹²¹ JH[WH] w udreć*; JH[WH] mnie wysłuchał* i postawił mnie na miejscu przestornym⁶⁶⁶.

Ps 18,6; 120,1;

*lub: opaty, udreka⁴⁷¹². tu i Ps 116,3; Lm 1,3 Oz 4,16; Ha 1,6

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

6. JHWH jest ze mną, nie będę się bał*; co może mi uczynić⁶²¹³ człowiek⁶⁶? Ps 27,1; Hbr 13,6

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

*lub: k.q. być przetykającym, lekać się, czcić, szanować³³⁷²

14. JH[WH] *jest* moją mocą* i pieśnią*, On stał się moim zbawieniem⁶⁶⁶. Wj 15,2; Iz 12,2

*lub: potęga, moc, siła⁵⁷⁹¹; **piesń pochwalna, pieśń, muzyka, melodia²¹⁷⁶. tu i Wj 15,2; Iz 12,2; ***zwycięstwo³⁴⁴⁴. por. w. 21***

15. Okrzyk⁶⁹⁶³ radości* i zbawienia³⁴⁴⁴ w namiotach sprawiedliwych⁶⁶²: Prawica* JHWH działa⁶²¹³ potężnie⁶⁶¹! **lub: moc, skuteczność²⁴²⁸

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

*lub: okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie, krzyk błagania⁷⁴⁴⁰

26. Błogosławiony¹²⁸⁸ *ten, który* przychodzi^{*} w imię⁸⁰³⁴ JHWH; błogosławiny¹²⁸⁸ wam z domu^{*} JHWH. Mt 21,9; 23,39; Łk 13,35; 19,38; J 12,13

^{*}dost.: przychodzący - k.g. przybyć, ukroczyć, nadejść, iść⁹³⁵

^{**}hebr.: *ba'it - dom, mieszkanie*¹⁰⁰⁴ - tu: o świątyni w Jerozolimie

27. JHWH to Bóg⁴¹⁰, On niech nas oświeci[†]; przywiążcie⁶³¹ ofiary^{*} sznurami^{**} do narożników⁷¹⁶¹ ołtarza⁴¹⁹⁶. Wj 28,14; 39,15; Iz 5,18

^{*}lub: k.g. dawać światła, świecić (o słońcu, księżycu), zapalać, rozświetlać²¹⁵; ^{**}święto, święte zgromadzenie, ofiara świąteczna²²⁸²

^{**}lub: sznur, lina, listowicie, posplatane listowicie⁶⁸⁸ - por. LXX: Zwołajcie święto z girlandami aż do narożników ołtarza

28. Ty jesteś moim Bogiem, pragnę Cię wysławiać[†]; mój Boże, pragnę Cię wywyższać[†].

^{*}lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać³⁰³⁴

^{**}lub: k.p. podnieść wysoko, być zabranym wysoko, umieścić³¹¹¹

29. Wysławiajcie³⁰³⁴ JHWH, bo jest dobry^{*}, bo Jego miłosierdzie²⁶¹⁷ trwa na wieki⁵⁷⁶⁹.

^{*}lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość²⁸⁹⁶

■ Alef *

119 Błogosławieni⁸³⁵ *ci, których* droga^{**} jest nienaganna⁸⁵⁴⁹, którzy chodzą według Prawa⁶⁶⁶ JHWH! 1Krn 16,40; 2Krn 17,9;

^{*}każdy wiersz w danej sekcji, zaczyna się od hbr. litery sekcji

^{**}hebr.: *derek - tu: jako sposób życia - odległość, podróz, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny*¹⁸⁷⁰ Ezd 7,10; Ps 1,2; 19,7

^{**}hebr.: *torá - prawo, wskazówka, pouczenie, zwycięż*⁸⁴⁵¹

2. Błogosławieni^{*} *ci, którzy* strzegą³⁴⁴¹ Jego świadectw^{**} i szukają¹⁸⁷⁵ Go całym sercem³⁸²⁰;

^{*}lub: szczęśliwi, błogosławiony⁸³⁵, często w wykrzykniku

^{**}hebr.: *edah - świadectwa o Bożych prawach*⁵⁷¹³ - zawsze w Lmn. jako spisane warunki przemierni - por. EIP^K

3. Którzy także⁶³⁷ nie czynią⁶⁴⁶⁶ nieprawości^{*}, ale chodzą^{**} Jego drogami¹⁸⁷⁰. 1J 3,9; 5,18

^{*}lub: niesprawiedliwość, nieprawość, zło⁵⁷⁶⁶; ^{**}metaf.: k.g. o sposobie życia - por. Rz 6,4⁹⁶ - żyć, odchodzić, iść dalej, chodzić³¹⁹⁸⁰

4. Ty nakazałeś^{*}, aby pilnie^{**} strzec⁸¹⁰⁴ Twoich ustaw⁶⁶⁶. ^{**}lub: nakaz, ustawa⁶⁴⁹⁰ Ps 119,8; 119,15

^{*}lub: k.p. wyznaczyć, zlecić, nakazać⁶⁶⁸⁰ Ps 111,7; 119,15.27

^{**}lub: moc, siła, obfitość, niezmiernie dużo, bardzo³⁹⁶⁶

5. Obym³⁰⁵ trzymał^{*} się *moich* dróg¹⁸⁷⁰, aby zachowywać^{**} Twoje postanowienia⁶⁶⁹¹! Pwt 12,1

^{*}lub: k.n. być utwierdzonym, utrwalonym, nienużerzenie ustanowionym, być prawidłowo kierowanym, być nieugiętym³⁵⁵⁹

^{**}lub: k.g. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, zachowywać²⁶¹⁰⁴

^{**}lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶

6. Wtedy²²⁷ nie zawstydzę^{*} się, *gdy* będę zwał^{**} na was wszystkich³⁶⁰⁵ Twoje przykazania⁶⁶⁶.

^{*}lub: k.g. być uznawanym, rozczarowanym⁹⁵⁴; ^{**}k.h. patrzeć na, mieć wzgląd⁵⁰²⁷; ^{**}hebr.: *micuá - przykazanie, prawo, nakaz*⁴⁶⁸⁷

7. Pragnę Cię wysławiać^{*} w szczerości^{**} serca³⁸²⁰, *gdy* nauczę⁴⁹²⁵ się Twoich sprawiedliwych orzeczeń⁶⁶⁶.

^{*}lub: k.h. składać dziękczynienie³⁰³⁴

^{**}lub: uczciwość, prawość, szlachność, szczerość, sprawiedliwość³⁴⁷⁶

^{**}lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość⁴⁹⁴¹ - por. w.13

8. Będę strzegł⁸¹⁰⁴ Twoich postanowień^{*}, *ni* gdy^{**} mnie nie opuszczaj⁶⁶⁶.

^{*}lub: *akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna*²⁷⁰⁶

^{**}lub: k.g. odejść z, zamiełbać, pozostawić, porzucić, zostawić⁵⁸⁰⁰

■ Bet

9. W jaki sposób⁴¹⁰⁰ młodzieniec⁵²⁸⁸ oczyści^{*} swoją ścieżkę⁷³⁴⁷? *Gdy*^{**} przestrzegą⁸¹⁰⁴ będzie Twojego Słowa⁶⁶⁶. J 15,3; 17,17; 1P 1,23; 1J 1,7

^{*}lub: k.p. uczynić czystym, oczyścić, utrzymywać w czystości²¹³⁵

^{**}lub: *gdý strzec*⁸¹⁰⁴ będzie (jej) według Twojego Słowa

^{**}lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

10. Szukam^{*} Ciebie z całego³⁶⁰⁵ serca^{**}, *nie* daj^{**} mi zboczyć⁶⁶⁶ od Twoich przykazań⁴⁶⁸⁷.

^{*}lub: k.g. uciekać się do, radzić się, zabiegać o, starać się o¹⁸⁷⁵

^{**}lub: całym (niepodzielnym) sercem³⁸²⁰ - por. AK 2Krn 15,15

^{**}lub: k.h. zwozić, prowadzić na manowce, uprowadzać w błąd⁶⁸⁶

11. W sercu³⁸²⁰ swoim przechowuję^{*} Twoje wypowiedzi^{**}, abym nie zgrzeszył[†] przeciwko Tobie. Ps 37,31; 40,8; Łk 2,19.51; Kol 3,16

^{*}lub: k.g. chować, przechowywać jak skarb, leżeć w ukryciu, zachować, 6845; ^{**}lub: wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵, powiedzenie⁸⁶³⁸

^{**}lub: chybić celu lub słuszności, ponieść winę, utracić, grzeszyć²³⁹⁸

12. Błogosławiony¹²⁸⁸ jesteś, JHWH; *naucz*^{*} mnie Twoich postanowień⁷⁹⁰⁶. Ps 119,26.64

^{*}lub: uczęć się³⁹²⁵, ćwiczyć się do walki, mieć dośw. wojenne⁴⁴⁵⁴

13. Swoimi wargami⁸¹⁹³ opowiadam^{*} wszystkie³⁶⁰⁵ orzeczenia^{**} Twoich ust⁶³¹⁰. Ps 40,9; 119,72

^{*}lub: k.p. powtarzać, zliczać, przekazywać szczegółowo⁵⁶⁸⁸

^{**}lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słuszność w sądzie⁴⁹⁴¹

14. Raduję⁷⁹⁷ się na drodze¹⁸⁷⁰ Twoich świadectw⁵⁷¹⁵ jak⁵⁹²¹ z całego³⁶⁰⁵ bogactwa^{*}.

^{*}lub: majątność, cena, wartość, dość! wystarczy¹⁹⁵²

15. Pragnę rozmyślać^{*} o Twoich ustawach^{**} i pragnę przyglądać się^{**} Twoim ścieżkom⁷³⁴.

^{*}lub: k.g. rozmyślać nad, dumać, wypowiedać się, skarżyć się⁷⁸⁷⁸

^{**}por. w. 4⁹⁶; ^{**}lub: k.h. patrzeć, okazywać komuś względy, zwracać uwagę na⁵⁰²⁷, napawać się, być posłusznym wobec³⁵⁸¹¹

16. Zachwycał^{*} się Twoimi zarządzeniami¹²⁸⁵ i nie zapominam^{**} Twojego Słowa¹⁶⁹⁷.

^{*}lub: k.h.p.a. zachwycać się, k.p. rozkoszować się, mieć upodobanie⁸¹⁷³; ^{**}lub: ustawa, zarządzenie, ograniczenie, postanowienie, coś nakazanego²⁷⁰⁸; ^{**}k.g. przestać się troszczyć⁷⁹¹¹

■ Gimel

17. *Okaż* wspaniałomyślność^{*} swojemu słudze⁵⁶⁵⁰, abym żył²⁴²¹ i zachowywał⁸¹⁰⁴ Twoje Słowo¹⁶⁹⁷. ^{*}lub: k.g. odmierzyć ofiście, odplacić¹⁵⁸⁰

18. Odsłoń¹⁵⁴⁰ moje oczy⁵⁸⁶⁹, abym mógł zobaczyć⁵⁰²⁷ cudowność^{*} Twojego Prawa⁶⁶⁶.

^{*}lub: k.n. niezwykłe, zdumiewające, nadzwyczajne (dzieła)⁶³⁸¹

^{**}hebr.: *torá - prawo, wskazówka, pouczenie, zwycięż*⁸⁴⁵¹

19. Jestem przybyszem^{*} na ziemi¹⁷⁶, nie ukrywaj przede mną^{**} Twoich przykazań⁶⁶⁶. 1Krn 29,15;

^{*}hebr.: *ger - przybysz, tymczasowy mieszkaniec bez praw dziedzicznych*¹⁶¹⁶, chroniony obywatel, obcy, prozelita⁸¹⁸⁶

^{**}lub: prawo, nakaz, przykazanie⁴⁶⁸⁷ Ps 39,12; 2Kor 5,6; Hbr 11,13

20. Moją duszę⁵³¹⁵ przez cały czas⁶²⁵⁶ druzgocze^{*} tęsknota⁸³⁷⁵ za Twoimi orzeczeniami^{**}.

^{*hap.leg.} k.g. być zmiażdżonym¹⁶³⁸ Ps 63,1; 84,2; 119,40.131
^{**lub:} sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przynajmniej (prawny), prawosć, słusność w sądzie⁴⁸⁴¹

21. Skarciełeś¹⁶⁰⁵ pysznych^{*}, przeklętych⁷⁷⁹, którzy odstepują³⁶⁵ od Twoich przykazań⁴⁶⁸⁷.

^{*lub:} osoba butna, dumna, zachwała, zarozumiała²⁰⁸⁶
^{**lub:} k.g. skręcać, kluczyć, błkać się, być odurzonym⁷⁶⁸⁶

22. Zdejmij¹⁵⁵⁶ ze mnie hańbę^{*} i pogardę⁹³⁷, gdyż zachowuję⁵³⁴¹ Twoje świadectwo^{**}.

^{*lub:} hańba, pogarda, drwina²⁷⁸¹, ^{**tj.} świadectwo o Bożych prawach⁵⁷¹³ - zausze w Lm. jako spisane warunki przymierza

23. Nawet księżęta^{*} zasiadają³⁴²⁷ i znawiają^{**} się przeciwko mnie, lecz Twoje sługa⁵⁶⁵⁰ rozmyśla⁷⁸⁷⁸ o Twoich postanowieniach^{**}.

^{*lub:} książe, przywódca, wysoki urzędnik, naczelnik⁸²⁶⁹
^{**dost.} k.n. mówić ze sobą¹⁶⁹⁶, ^{***lub:} akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶ Ps 119,161

24. Również¹⁵⁷¹ Twoje świadectwa⁵⁷¹³ są moją rozkoszą^{*} i jako mężowie⁵⁸² będący moimi doradcami^{**}.

Ps 119,70; Jr 15,16; Ef 6,4;
^{*lub:} radość, rozkosz⁸¹⁹¹, ^{**rada, zamysł}⁶⁰⁹⁸ 1Tm 3,15

7 Dalet

25. Moja dusza^{*} przygłnęła¹⁶⁹² do prochu⁶⁰⁸³, ożyw^{**} mnie według Twojego Słowa¹⁶⁹⁷.

^{*idiom:} myśli o śmierci (?), wyraz rozpaczny (?), świadomość pragmatyczna r. cz. zachowań ziemskich (?) Ps 143,11; Ef 2,1; Jk 1,18; 1P 1,23
^{**lub:} k.p. zachować przy życiu, ożywić, dać życie, odrodzić²⁴²¹

26. Opowiedziałem^{*} Ci o moich drogach¹⁸⁷⁰ i odpowiedziałeś^{**} mi; nauczyłeś²⁹²⁵ mnie Twoich postanowień³⁶⁵.

Ps 25,4; 86,11;
^{*lub:} k.p. powtarzać, zliczać, przekazywać szczegółowo⁵⁶⁰⁸
^{**lub:} k.g. odpowiadać, zareagować⁶⁰³⁰ Ps 119,12.64.68

27. Spraw^{*}, bym zrozumiał^{**} drogę¹⁸⁷⁰ Twoich ustaw⁶⁴⁹⁰, a będę rozmyślał⁷⁸⁷⁸ o Twoich cudownych³⁶⁵ dziełach.

^{*lub:} k.h. rozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć⁹⁹⁵
^{***lub:} niezwykłościach, zdumiewających, niezrównanych, nadzwyczajnych, trudnych do pojęcia (dziełach)⁶³⁸¹ Ps 145,5

28. Dusza^{*} moja rozplywa^{**} się we łzach ze smutku⁸⁴²⁴, utwierdź³⁶⁵ mnie według Twojego Słowa³⁶⁵.

Ps 3,2; 6,3; 31,9; 32,20; 34,2;
^{*hebr.:} nęfesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr: psyche - Lk 12,23^{**} Ps 42,2;
^{**lub:} k.g. spadać, kapać, cieknąć, płynąć (o łzach)¹⁸¹¹ 1P 5,10
^{***tryb rozkaz.} k.p. wypełniać, pohierzać, zatwierdzać, ustanawiać⁹⁶⁶⁵, ^{****lub:} słowo, mowa, czynny, rzecz, sprawa¹⁶⁹⁷

29. Oddał^{*} ode mnie drogę¹⁸⁷⁰ kłamstwa⁸²⁶⁷, a obdarz^{**} mnie łaskawie²⁶⁰³ swoim Prawem³⁶⁵.

^{*lub:} k.h. spowodować odejście, usunąć, zabrać, odsunąć⁵⁴⁹³
^{**hebr.:} tora^{*} - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyciężaj⁸⁴⁵¹

30. Wybrałem drogę⁷³⁷ prawdy^{*}, a Twoje orzeczenia^{**} stawiam^{**} przed sobą³⁶⁵.

^{**por.} u 20^{**}
^{*lub:} wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność, prawda⁵³⁰
^{**por.:} stawiam na Twoje ... - EIB, stawiam (wysoko) - AK

31. Przygłnąłem^{*} do Twoich świadectw^{**}; JHWH, nie pozwól mi zaznać wstydu³⁶⁵.

^{*lub:} k.g. przygłnąć do, trwać przy, k.p.u. złączyć się razem¹⁶⁹²
^{**lub:} świadectwo jako dowód, dowód, ustawa, prawne zabezpieczenie⁵⁷¹⁵, warunki przymierza³⁶⁶⁵⁶, ^{***k.h.} postąpić haniebnie⁹⁶⁵⁴

32. Pobiegnę⁷³²³ drogą¹⁸⁷⁰ Twoich przykazań^{*}, ponieważ rozszerzasz^{**} moje serce³⁸²⁰.

^{*hebr.:} mićwa¹ - przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷
^{**idiom:} bo sprawiasz, (przez to) że rozumem dużo więcej; bo (dzięki temu) czynisz: wolnym moje serce - por. EIB^K

7 He

33. Naucz^{*} mnie, JHWH, drogi¹⁸⁷⁰ Twoich postanowień^{**}, a będę jej strzegł⁵³⁴¹ aż do końca³⁶⁵.

^{*lub:} k.h. kierować, rzucić, wskazywać, strzelać (strzałami)³³⁸⁴
^{**lub:} akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶

34. Daj mi zrozumienie^{*}, bym strzegł⁵³⁴¹ Twojego Prawa^{**}; abym go przestrzegał¹⁶⁹⁷ całym sercem³⁸²⁰.

w. 73; Prz 2,6; Jk 1,5
^{*tryb rozkaz.} k.h. rozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć⁹⁹⁵
^{**hebr.:} tora^{*} - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyciężaj⁸⁴⁵¹
^{***lub:} k.g. mieć pieczę, czuwać, zachowywać, ratować życie⁸¹⁰⁴

35. Spraw, bym chodził^{**} ścieżką⁵⁴¹⁰ Twoich przykazań^{**}, gdyż w niej^{**} mam upodobanie³⁶⁵.

^{*tryb rozkaz.} 1869, ^{**lub:} przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷
^{***lub:} w nich ... ^{****k.g.} młokożarówca się czymś, mieć upodobanie²⁶⁵⁴

36. Nagnij^{*} moje serce³⁸²⁰ do Twoich świadectw⁵⁷¹⁵, a nie do zysków³⁶⁵.

Ez 33,31; Mk 7,21;
^{*tryb rozkaz.} k.h. skłaniać, wpływać, zginać, wyciągać⁵¹⁸⁶
^{**tj.} zysk (niesprawiedliwy, zdobyty gwałtem)¹²¹⁵ Lk 12,15

37. Odwróć^{*} moje oczy⁵⁸⁶⁹, aby nie patrzyły⁷²⁰⁰ na marność^{**}, ożyw^{**} mnie na Twojej drodze¹⁸⁷⁰.

^{*tryb rozkaz.} k.h. powodować przejście na drugą stronę, obok, przez, nad, spowodować przemianę⁵⁶⁷⁴ Iz 33,15
^{**lub:} pustka, próżność, marność, fałsz, bezwartościowość⁷⁷²³

38. Utwierdź^{*} swoją wypowiedź^{**} względem Twojego sługi⁵⁶⁵⁰, który się oddał^{**} Twojej bojaźni³⁶⁵.

^{*lub:} k.h. utwierdzać, stawiać, wznosić, budować, wzbudzać⁶⁹⁶⁵
^{**lub:} wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵, powiedzenie⁸⁶³⁸

39. Oddał^{*} ode mnie mą hańbę^{**}, której się boję³⁶⁵, bo Twoje orzeczenia⁴⁹⁴¹ są dobre³⁶⁵.

^{*por.} u 37^{**}, ^{**lub:} pogarda, drwina, hańba²⁷⁸¹, ^{***k.g.} lekać się³⁶⁵, obawiać się, bać się³⁰²⁵, ^{****lub:} rzecz dobra, korzyść, dobrobył²⁸⁹⁶

40. Oto²⁰⁰⁹ tęsknię^{*} do Twoich ustaw⁶⁴⁹⁰, ożyw^{**} mnie w swojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶.

^{*lub:} k.g. wyczekiwać z ufnością, tęsknić za⁸³⁷³ - tu i u 174
^{**tryb rozkaz.} tu i u 37, k.p. zachować przy życiu, przywrócić do życia, ożywić²⁴²¹ Ps 119,20

1 Waw

41. I niech zstąpi^{*} na mnie Twoje miłosierdzie^{**}, JHWH, Twoje zbawienie^{**} według Twojej wypowiedzi⁹⁶⁵.

^{*dost.} wchodzić, ukrać⁴⁹³⁵
^{**lub:} dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, zwycięstwo²⁶¹⁷
^{***lub:} pomoc, wybaczenie, zbawienie, zwycięstwo⁸⁶⁶⁸

42. Wówczas* odpowiem słowem⁶⁹⁷ temu, który mi uraga⁸⁰², bo ufam⁸⁰² Twojemu Słowu.

**lub: i obym (abym) ... - por: AK W 74; Ps 56,4; Dz 27,25*
 ***lub: k.q. czynić wyrzuty, k.p. przeciwstawiać się, urugać²⁷⁷⁸*

43. I proszę nie odejmuj⁷ żadną⁸⁰³ miarą⁸⁰³ z moich ust słowa⁶⁹⁷ prawdy⁵⁷¹, bo oczekuję³¹⁷⁶ Twoich orzeczeń⁴⁹⁴¹.

**tu: jako silne życzenie - k.h. wyobrazić - wyzwozić⁴³³⁷*
 ***dost.: aż do, podczas, aż, nawet⁵⁷⁰⁴, ***niezmiernie, dużo, bardzo, moc, siła³⁹⁶⁶ - por: też: nigdy - EIB, luk bartzo - AK Ps 119,49*

44. I chcę nieustannie⁸¹⁰⁴ strzec⁸¹⁰⁴ Twojego Prawa⁸⁰³, na wieki⁵⁷⁶⁹ i na zawsze⁸⁰³.

**lub: stale, ciągle, bez przerw, wieczność⁸⁵⁴⁸, **prawa, wskazówka, pouczenie, zwycięż⁸⁴⁵¹, ***w zwrotach na wieki wieków⁵⁷⁰³*

45. I będę chodził¹⁹⁸⁰ drogą⁸⁰³ przetrzoną⁸⁰³, bo szukam⁸⁰³ Twoich ustaw⁸⁰³.

**lub: nakaz⁶⁴⁹⁰*
 **dost.: szeroki, obszerny⁷³⁴², **lub: domagać się, badać, zgłębiać¹⁸⁷⁵*

46. Nawet⁸¹⁰⁴ przed królami⁴²⁸ będę mówił¹⁶⁹⁶ o Twoich świadectwach⁸⁰³ i nie doznam⁸⁰³ zawstydy⁸⁰³.

**dost.: inawet... Ps 138,1; Mk 10,18; Dz 26,1*
 ***tu: świadectwa o Bożych prawach⁵⁷¹³ - zawsze w l.mn. jako spisanie warunki przymierza; ***lub: k.q. być zażenowanym⁹⁵⁴ - u 6**

47. Będę się równie⁸⁰³ rozkoszował⁸⁰³ Twoimi przykazaniami⁸⁰³, które umiłowałem¹⁵⁷.

**lub: k.h.p.a. zachwycić się, k.p.i. rozkoszować się, mieć upodobanie⁸¹⁷³, **hebr.: mićwa^b - przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷*

48. I podniosę⁸⁰³ ma rękę⁸⁰³ ku Twoim przykazaniom⁴⁶⁸⁷, które miłuję⁸⁰³, i będę rozmyślał¹³⁸⁸ o Twoich postanowieniach²⁷⁰⁶.

**Ps 63,4*
 **tu: gest składania przysięgi - por: Pwt 32,40; Iz 62,8; **lub: k.q. miłować, lubić, kochać, pragnąć¹⁵⁷, ***k.q. rozważać, zgłębiać⁸⁶⁷⁸*

† Zain

49. Pamiętaj* o słowie⁶⁹⁷ wypowiedzianym do Twojego sługi⁵⁶⁵⁰, na które kierujesz⁸⁰³ moją nadzieję⁸⁰³.

**lub: wspomnieć²¹⁴², ** (kazales) czekać - EIB*
 ***lub: k.p. czekać, zwracać, mieć nadzieję na³¹⁷⁶ Ps 119,15*

50. To jest moim pocieszeniem⁵¹⁶⁵ w mojej udrcie⁸⁰³, bo Twoja wypowiedź⁸⁰³ mnie ożywia⁸⁰³.

**lub: udrcęka, bieda, nieszczęście⁶⁰⁴⁰ Rz 15,4;*
 ***lub: wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵, powiedzenie Bg38 Ps 69,32*

**lub: k.p. zachować przy życiu, przynajmniej do życia, ożywić²⁴²¹*

51. Butni⁸⁰³ tak⁵⁷⁰⁴ bardzo⁸⁰³ szydzą⁸⁰³ ze mnie, lecz ja nie odstępuję⁸⁰³ od Twojego Prawa⁸⁴⁵¹.

**lub: osoba butna, dumna, zachwała, zarozumiała²⁰⁸⁶ Jr 20,7*
 por: u 43; **drwić, szydzić, tłumaczyć (z innego języka)³⁸⁸⁷*

**dost.: k.q. zginąć, pochylać się, skrzęcać, wyciągać⁵¹⁸⁶*

52. Przypominam sobie Twoje odwieczne⁵⁷⁶⁹ orzeczenia⁸⁰³, JHWH, i pragnę⁸⁰³ pocieszać⁸⁰³ się nimi.

**lub: k.h.p. doznawać pociechy, odczuwać ulgę⁵¹⁶²*
 **lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok⁴⁹⁴¹*

53. Ogarnia⁸⁰³ mnie gniew⁸⁰³ z powodu niegodziwych⁸⁰³ poruczających⁵⁸⁰⁰ Twoje Prawo⁸⁴⁵¹.

**dost.: k.q. chwytać²⁷⁰, **lub: wściekłość²¹⁵², tu i Ps 11,5; Lm 5,10*
 ****lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁶³ Flp 3,18*

54. Twoje postanowienia* są dla mnie pieśniami⁸⁰³ w domu¹⁰⁰⁴ mojego zamieszkania⁸⁰³.

**lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa²⁷⁰⁶*
 ***lub: psalm, pieśń²¹⁵⁸ - por: PnP 2,12 Hbr 11,13; 1P 1,17*

****lub: miejsce przebywania, pobytu (czasowego) stąd: pielgrzymka, czas życia - Rdz 47,9; miejsce zamieszkiwania - Rdz 17,8*

55. W nocy³⁹¹⁵ wspominam²¹⁴² Twoje imię⁸⁰³⁴, JHWH, i strzegę⁸⁰³ Twojego Prawa⁸⁰³.

lub: k.q. patrzeć na, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴, **por: u 44*

56. To mnie spotkało⁸⁰³, bo przestrzegam⁸⁰³ Twoich ustaw⁸⁰³.

**lub: być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹*
 ***lub: k.q. zachować, pilnować, strzec, czuwać nad⁵³⁴¹*

† Het

57. JHWH jest moim działem⁸⁰³ – obiecałem⁸⁰³ przestrzegać⁸¹⁰⁴ Twoich słów¹⁶⁹⁷.

**Ps 16,5; Jr 10,16*
 **lub: dział, udział, część, terytorium, mienie, nagroda²⁵⁰⁶*

58. Każym sercem⁸⁸²⁰ przebiegałem⁸⁰³ Twoje oblicze⁶⁴⁴⁰, zlituj⁸⁰³ się nade mną stosownie do Twojej wypowiedzi⁸⁰³.

por: u 50 Ps 41,4*
 **lub: k.p. błagać, prosić, być słabym, zaniemość²⁴⁷⁰ - idiom: całym sercem szukałem Twojej przychylności; **k.q. okazywać przychylność, łaskę, być łaskawym - tryb rozkaz²⁶⁰³ Ps 56,1*

59. Rozmyślałem⁸⁰³ o moich drogach⁸⁰³ i skierowałem⁸⁰³ swoje kroki⁸⁰³ ku Twoim świadectwom⁵⁷¹³.

*****lub: doś: stopy⁷²⁷² Łk 15,17-18*
 **lub: k.p. rozważać, mieć w pamięci, rozmyślać o, zamyslać²⁸⁰³*

60. Śpieszyłem²³⁶³ się i nie zwlekałem⁸⁰³, aby strzec⁸⁰³ Twoich przykazań⁴⁶⁸⁷.

**Ps 78,7; 89,31*
 lub: czekać, opóźniać (się), zwlekać⁴¹⁰², **por: u 56*

61. Powozym⁸⁰³ niegodziwych⁷⁵⁶ spętały⁸⁰³ mnie, ale nie zapominam⁷⁹¹¹ Twojego Prawa⁸⁴⁵¹.

**lub: sznur, lina, ból, strapienie, zagłada²⁵⁶, **k.p. otaczać, chodzić naokoło⁵⁷⁴⁹, objąć⁸⁶⁷⁰² Hi 36,8; Ps 119,83.141; 140,5*

62. Wstaję⁶⁹⁶⁵ w środku²⁶⁷⁶ nocy³⁹¹⁵, aby wysławiać⁸⁰³ Cię za Twoje sprawiedliwe⁸⁰³ orzeczenia⁴⁹⁴¹.

**lub: w właściwy, prawy, słuszny⁶⁶⁶⁴ Ps 119,7.55*
 ***lub: k.h. składać dziękczynienie, wystawiać, chwalić³⁰³⁴*

63. Jestem przyjacielem⁸⁰³ wszystkich⁶⁰⁶⁵, którzy boją⁸⁰³ się Ciebie i strzegą⁸¹⁰⁴ Twoich ustaw⁸⁰³.

*****lub: nakaz, ustawa⁶⁴⁹⁰ Ps 101,6*
 **przym. zjednoczony, rzecz, towarzyszyć, współpracownik, kompan²⁷⁰*

64. JHWH, ziemia⁷⁷⁶ jest pełna⁴³⁹⁰ Twojego miłosierdzia⁸⁰³; naucz³⁹²⁵ mnie Twoich postanowień²⁷⁰⁶.

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, życzliwość²⁶¹⁷*

† Tet

65. Wyświadczyłeś⁶²¹³ dobro⁸⁰³ Twojemu słudze⁵⁶⁵⁰, JHWH, według Twojego Słowa⁸⁰³.

dost.: uczyniłeś dobro ze⁵⁹¹³ swoim sługę - por: AK i Ps 118,29
 ***lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷*

66. Naucz³⁹²⁵ mnie trafnego* osądu** i wiedzy³³³, bo uwierzyłem⁵³⁹ Twoim przykazaniom⁴⁶⁸⁷. *dost.: dobrego²⁸⁹⁸ Flp 1,9-10

*lub: smak, sąd, decyzje (zachowania?)²⁹⁴⁰; ***: poznanie, umiejętność, wiedza, postrzeżenie, rozeznanie, mądrość¹⁸⁴⁷

67. Zanim²⁹⁶² doznałem utrapienia*, błędziłem³³; lecz teraz⁶²⁵⁸ strzegę³³³ Twojej wypowiedzi.⁵⁶⁵ Ps 119,71,75; Jr 31,18-19; Hbr 12,5-11

*lub: k.q. zostać poniżonym, być przymiębionym, udrczonym⁶⁰³¹
**dost.: ja⁵⁸⁹ jestem błędziący - k.q. zbacać, mylić się, błądzić, popełniać grzech lub błąd, ***k.q. patrzeć na, strzec, ochraniać⁸¹⁰⁴

68. Jesteś dobry* i czynisz dobro³³; nauc³⁹²⁵ mnie Twoich postanowień⁷⁰⁶. Ps 86,5; Mt 19,17

*lub: dobry, miły, przyjemny, znakomity, lepszy, łaskawy, szlachny, szczęśliwy, zamożny²⁸⁹⁶; **k.h. czynić dobrze, czynić dobro, postępować szlachnie, postępować sprawiedliwie²⁸⁹⁵

69. Butni* zmyśliłi³³ przeciwko mnie kłamstwo³³³, ale ja całym³⁶⁰⁵ sercem³⁸²⁰ strzegę³³³ Twoich ustaw⁶⁴⁹⁰. ***lub: oszustwo, fałsz⁸²⁶⁷

*lub: osoba butna, dumna, zuchwała, zarozumiała²⁰⁸⁶; **dost.: k.q. zamarówać, zatynkować, przykleić²⁹⁵⁰ tu i Hi 13,4; 14,17

70. Serce³⁸²⁰ ich tłuszczeni* otyle²⁹⁵⁴, ale ja rozkoszuję³³ się Twoim Prawem⁸⁴⁵¹. Ps 17,10; *hap.leg.: k.q. być tłustym, grubym, być nieczułym²⁹⁵⁴ Jr 15,16
**idiom: stali się nieczuli, ***lub: k.p. zachwycać, cieszyć się⁸¹⁷³

71. Dobrze* to dla mnie, że zostałem upokorzony³³, abym się nauczył¹⁹²⁵ Twoich postanowień³³. *lub: znakomicie, szlachnie²⁸⁹⁶ Hbr 12,11

lub: k.h.p. być udrczonym, być upokorzonym⁶⁰³¹ - por: u 67
**lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶

72. Lepsze²⁸⁹⁶ jest dla mnie Prawo* Twoich ust niż tysiące⁵⁰⁵ sztuk złota²⁰⁹¹ i srebra³⁷⁰¹. *hebr.: tora¹ - prawo, zasadówka, pouczenie, zwyczaj⁸⁴⁵¹

• Jod

73. Twoje ręce³⁰²⁷ mnie uczyniły⁶²¹³ i trwale* ustanowiły; daj mi zrozumienie³³, abym się nauczył¹⁹²⁵ Twoich przykazań⁴⁶⁸⁷. Hi 10,8; Ps 100,3
*lub: k.p. utwierdzić, utrwalić²³⁵⁹, trwale wyznaczyć, ustanowić³⁴⁴⁹⁷
**tryb rozkaz: k.h. rozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć³⁹⁹⁵

74. Ci, którzy boją* się Ciebie, widząc⁷²⁰⁰ mnie, będą się radować³³; że pokładam nadzieję³³³ w Twoim Słowie⁶⁹⁷. Ps 34,2; 107,42
**dost.: bojący; *lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³
***lub: k.q. być zadowolonym, unosić się radością⁸¹⁵⁵, promieniać³⁸⁹⁴¹
**lub: k.p. czekać, zwielać, mieć nadzieję na³¹⁷⁶

75. Wiem³⁰⁴⁵, JHWH, że Twoje orzeczenia* są sprawiedliwe⁶⁶⁴ i że ze względu na wierność³³ mnie upokorzyłeś⁶⁰³¹. Ps 119,138; Hbr 12,10

*lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok⁴⁹⁴¹
**lub: stałość, wierność, wytrwałość, niewzruszoność⁵³⁰

76. Proszę, niech teraz³³ mnie pocieszysz³³³³ Twoje miłosierdzie²⁶¹⁷ według Twojej wypowiedzi⁵⁶⁵ dla Twojego sługi⁶⁵⁰. *lub: O! błagam⁴⁹⁹⁴ - Ps 118,25***; **k.q. jussivus - wyrażający łagodny nakaz lub silne życzenie¹⁹⁶¹; ***lub: k.p. odczuwać ulgę¹⁶²

77. Niech zstąpi* na mnie Twoje współzucie³³, abym żył⁴²¹; bo Twoje Prawo⁸⁴⁵¹ jest moją rozkoszą³³³. *lub: k.q. przybyć, iść, nadejść⁹³⁵
**lub: współzucie, łitość, łono (unetrze?)⁷³⁵⁶; ***radość, rozkosz⁸¹⁹¹

78. Niech się zawstydzą* butni²⁸⁸⁶, którzy za pomocą kłamstwa* mnie poniżyli³³, ale ja będę rozmyślał⁷⁸⁷⁸ o Twoich ustawach⁶⁴⁹⁰. *lub: k.q. wstydzić się, być zażenowanym, rozczarowanym⁹⁵⁴
**lub: fałszerstwo, podstęp, krzywda, fałsz, oszustwo⁸²⁶⁷
***lub: k.p. wykrzywić, zgiąć, sfalszować, wypaczyć, zadąć kłam⁵⁷⁹¹

79. Niech się zwróca* do mnie ci, którzy się boją³³⁷² Ciebie, i ci, którzy poznają* Twoje świadectwa³³³. *lub: k.q. zwracać, odwracać, wrócić⁷⁷²⁵

**wy ketiv - poznają, wy qere - i ci, którzy znają, poznający³⁰⁴⁵
***tj. świadectwa o Bożych prawach⁵⁷¹³ zauwazse w Lmn. - u 46**

80. Niech* moje serce³⁸²⁰ będzie¹⁹⁶¹ nienaganne* w przestrzeganiu Twoich postanowień²⁷⁰⁶, po to, abym nie doznał wstydu⁹⁵⁴!

*lub: oby moje serce stało¹⁹⁶¹ się doskonale - por: BB i u: 76**
**lub: bez skazy, posiadający uczciwość, być kompletnym⁸⁵⁴⁹

▷ Kaf

81. Moja dusza* osłabia³³ z tęsknoty za Twoim zbawieniem³³³; pokładam nadzieję w Twoim Słowie⁶⁹⁷. ***lub: pomoc, zwycięstwo⁸⁶⁶⁸

*hebr.: nefesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca⁵³¹⁵
**lub: k.q. być zużytym, zmarować się, dojść do kresu, konać się²⁶¹⁵
***tj. oczekuję³¹⁷⁶ na Twoje Słowo - por: EIB, AK, BB

82. Moje oczy osłabły³⁶¹⁵ z tęsknoty za Twoją wypowiedzią*, mówiąc⁵⁵⁹: Kiedy* mnie pocieszysz³³³? ***k.p. pocieszysz, k.n. ulitować⁵¹⁶² się Ps 69,3;

*lub: wypowiedź, mowa, słowo²⁶⁵, powiedzenie⁸⁶³⁸ Prz 13,12
**lub: kiedy wreszcie - AK, do kiedy? jak długo? po jakim czasie?⁴⁹⁷⁰

83. Chociaż stałem¹⁹⁶¹ się jak buklak* w dymie, to nie zapomniałem Twoich postanowień³³. *lub: akt prawa, dekret, ustawa prawna²⁷⁰⁶ Ps 119,16

*tj. skórzana bułła⁴⁹⁷⁷ (naciągnięta skóra zwierzęca uszczelniona smolą) tu: jako przewód kominowy⁸⁵⁷⁷⁹ - Joz 9,4; Sdz 4,19; Ps 56,8

84. Ile* dni³¹¹⁷ zostało Twojemu słudze? Kiedy wykonasz⁶²¹³ orzeczenie* na tych, którzy mnie przesładują³³³?

Ps 39,4; Obj 6,10
*zaimk. pytający - ile? jak dużo? jak często? z jakiego powodu?

*lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przyniewli (prawny), prawość, słuszność w sądzie⁹⁴⁴¹

**lub: k.q. ścigać kogoś w sposób wrogi, przesładować, nękać⁷²⁹¹

85. Doły wykopałi* dla mnie butni³³, którzy nie postępują zgodnie z Twoim Prawem⁸⁴⁵¹.

*tj. uczynili zasadkę, zastawili sidła - por: Ps 7,15; 9,15
**lub: osoba butna, dumna, zuchwała, zarozumiała²⁰⁸⁶

86. Wszystkie Twoje przykazania* są prawdą³³; za pomocą kłamstwa³³³ mnie przesładują⁷²⁹¹; pomóż³³³³ mi! ***por: u 78**

*hebr.: micwa¹ - przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷
**lub: wierność, zaufanie, stałość; pewność, stabilność, prawda⁵³⁰
***tryb rozkaz - k.q. pomagaj, przychodź z pomocą, wspieraj⁸²⁶

Ps 38,19; 109,26; 119,78

87. Omal⁴⁵⁹² nie zgłądził⁷⁷⁶ mnie na ziemi⁷⁷⁶; ale ja nie porzuciłem⁶⁶ Twoich ustaw⁷⁷⁶.

^{*lub: k.p. doprowadzić do końca, zniszczyć, skończyć, zgubić³⁶¹⁵}
^{**lub: k.p. pozostać, sprzymierzyć się, zamieć, odejść⁵⁸⁰⁰}
^{***lub: nakaz, ustawa⁴⁴⁹⁰ Ps 71,9; 84,2; 90,7}

88. Według Twojego miłosierdzia²⁶¹⁷ ożyw⁶⁶ mnie, abym strzegł⁸¹⁰⁴ świadectwa⁵⁷¹⁵ Twoich ust⁶³¹⁰. ^{*lub: k.p. zachować przy życiu, przywrócić do życia²⁴²¹}

↳ Lamed

89. Na wieki⁵⁷⁶⁹, o JHWH, Twoje Słowo⁶⁶ jest ustanowione⁶⁶ w niebiosach⁸⁰⁶⁴. Mt 24,34; 1P 1,25

^{*lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷}
^{**lub: k.n. ustawić się, zająć stanowisko, stać, być postawionym⁵³²⁴}

90. Twoja prawda⁵³⁰ z pokolenia na pokolenie¹⁷⁵⁵; ugruntowałaś⁵³⁰ ziemię⁷⁷⁶ i trwa⁶⁶.

^{*lub: ... Twoją wiernością⁵³⁰ ugruntowałaś - por. AK Ps 89,2;}
^{**lub: k.p. ustalić, ustanowić, zrobić, utrwalić, kierować³⁵⁵⁹}
^{***lub: k.g. stać, być prostym, trwać, wytrzymać⁵⁹⁷⁵ Iz 40,8}

91. Według Twoich orzeczeń⁵⁹⁷⁵ trwa⁶⁶ do dziś³¹¹⁷, bo wszyscy⁶⁶ są Twoimi sługami⁴³⁸⁸.

^{*lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawność, słusność w sądzie⁴⁹¹¹; **lub: wszystkie (orzeczenia) - r.m.; ***lub: niewolnik, poddany⁵⁵⁰ - r.m.}

92. Gdyby Twoje Prawo⁶⁶ nie było moją rozkoszą⁸¹⁰¹, wtedy²²⁷ zginąłbym⁶⁶ w moim utrapieniu⁶⁶.

^{*lub: prawo, usława, nakaz, pouczenie, zwyciężać⁸⁴⁵¹}
^{**lub: k.g. zginąć, umrzeć, (metafor.) być zgubionym, zabudzić⁶}
^{***lub: udreka, bieda, nieszczęście⁶⁰⁴⁰ Ps 119,16.50}

93. Nigdy⁶⁶ nie zapomnę⁶⁶ Twoich ustaw⁶⁴⁹⁰, bo przez nie mnie ożywiłeś⁶⁶. ^{*dost.: na wieki⁵⁷⁶⁹}

^{**lub: k.p. przestać się troszczyć, zapominać, pomijać⁷⁹¹¹}
^{***lub: w nich zachowujesz mnie przy życiu²⁴²¹ - por. AK - w. 16. 25}

94. Ja⁶⁶ jestem Twój, wybaw⁶⁶ mnie, bo szukam⁶⁶ Twoich ustaw⁶⁴⁹⁰. Ps 119,146

^{*tryb rozkaz. k.h. ocalić, wyzwoić, wybawić, dać zwycięstwo²⁴⁶⁷}
^{**lub: k.g. uciekać się do, radzić się, zabiegać o, starać się o¹⁸⁷⁵}

95. Wyczekują⁶⁶ na mnie niegodziwi⁷⁵⁶³, aby mnie zgubić⁶⁶, ale ja starannie rozważam⁶⁶ Twoje świadectwa⁶⁶.

^{**por. u. 92** Ps 40,14}
^{*lub: k.p. wypatrywać z niecierpliwością, mieć nadzieję, oczekiwać z ufnością⁶⁰⁶¹; **k.h.p. okazać się roztropnym, rozważać starannie⁹⁹⁵; ***tj. świadectwa o Bogaich prawach⁵⁷¹³ - por. u. 2**}

96. Widziałem koniec⁶⁶ wszelkiej doskonałości⁶⁶, ale Twoje przykazanie⁶⁶ jest bardzo

szerokie⁶⁶. ^{***lub: kraniec, granicę, koniec⁷⁰⁹³ Hi 28,3}

^{**hap.leg. doskonałość, spełnienie, pełnia; ***niezmierne, dużo³⁹⁶⁶}
^{***lub: przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷; ****idiom: Two przykazanie jest jeszcze szersze; Two przykazanie jest (jak) szeroka przestrzeń; Two przykazanie to wielka wolność - por. EIB¹¹⁶⁶}

↳ Mem

97. O, jak bardzo⁶⁶ miłuję¹⁵⁷ Twoje Prawo⁸⁴⁵¹! Przez cały dzień⁶⁶ o nim rozmyślam⁶⁶.

^{*lub: zaimek pytający ile? jak dużo?²⁴¹⁰⁰ Ps 119,47.127;}
^{**lub: każdego dnia, przez wszystkie dni - AK Ps 119,163.165}
^{***lub: rozmyślanie, zastanawianie się, zaduma⁷⁸⁸¹ - u. 99 i HI 15,4}

98. Twoje przykazanie⁴⁶⁸⁷ czyni mnie mądrzejszym⁶⁶ od moich wrogów⁷³⁴¹, bo jest ono przy mnie⁶⁶ na wieki⁵⁷⁶⁹. ^{**lub: dla mnie - AK}

^{*lub: k.p. uczynić mądrym, nauczyć mądrością²⁴⁴⁹ Pwt 4,6}

99. Stałem się rozumniejszy⁶⁶ od wszystkich moich nauczycieli⁶⁶, bo rozmyślam⁶⁶ o Twoich świadectwach⁵⁷¹⁵. Pwt 4,6-8; Jr 8,8-9

^{*lub: k.h. mieć wygląd, poświęcać uwagę, rozważać, być roztropnym, postępować rozsądnie, mądrze⁷⁹¹⁹ 2Tm 3,15-17}
^{**miałem (lepszy) wygląd⁷⁹¹⁹ - AK; ***dost.: k.p. uczący³⁹²⁵ mnie}
^{****lub: rozmyślanie, zastanawianie się, zaduma⁷⁸⁸¹ - u. 97 i HI 15,4}

100. Jestem roztropniejszy⁶⁶ od starszych⁶⁶, bo strzegę⁵³⁴¹ Twojej ustawy⁶⁴⁹⁰. Hi 12,12; Prz 7,7;

^{*lub: k.h.p. - forma intensyfikująca - zrozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć, postężyć⁹⁹⁵ Mt 7,24; Jk 3,13}
^{**tj. starszych²²⁰⁵ wiekiem lub starszych jako przynudców - Wj 3,16}

101. Powstrzymuję⁶⁶ swoje nogi²⁷² od wszelkiej złej⁴⁵¹ ścieżki⁷³⁴, po to⁶⁶ bym strzegł⁶⁶ Twojego Słowa¹⁶⁹⁷.

^{**lub: w tym celu⁴⁶¹⁶ Prz 1,15;}
^{*lub: k.g. zamykać, trzymać w ryzach, powściągać³⁶⁰⁷ Iz 55,7}
^{***lub: k.g. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴}

102. Nie odstępuję⁶⁶ od Twoich orzeczeń⁴⁹⁴¹, bo Ty mnie oczyszcz⁶⁶.

^{*lub: k.g. odejść, zejść z drogi, stronić od, zbroczyć⁴⁹³; **k.h. rzucić, strzelać, wskazywać, pokazywać, kierować, pouczać³³⁸⁴}

103. O, jak słodka⁶⁶ dla mojego podniebienia⁶⁶ jest Twoja wypowiedź⁶⁶! Słodsza niż miód⁷⁰⁶ dla moich ust⁶³¹⁰.

^{Hi 23,12; Ps 19,11; Prz 28,11}
^{**hap.leg.: być gładkim, być słiskim⁴⁴⁵²; **lub: usta, podniebienie, smak, czułość; ***wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵, powiedzenie⁸⁶³⁸}

104. Dzięki Twoim ustawom⁶⁴⁹⁰ staję się rozumniejszy⁶⁶, dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ nienawidzę⁸¹³⁰ wszelkiej ścieżki⁷³⁴ kłamliwej⁶⁶.

^{Ps 119,128.130}
^{*lub: k.h.p. forma intensyfikująca - zrozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć⁹⁹⁵ - por. u. 100, będą rozumiał pilnie... - AK}
^{**hebr.: seger - kłamstwo, rozczarowanie, oszustwo, fałsz⁸²⁶⁷}

↳ Nun

105. Twoje Słowo¹⁶⁹⁷ jest lampą⁶⁶ dla moich nóg i światłem²¹⁶ dla mojej ścieżki⁶⁶.

^{Ps 43,3;}
^{*lub: lampą⁵²¹⁶, światło, kaganek¹⁸⁶⁰⁴¹ - Ikr 11,16 Prz 6,23}
^{**lub: coś deptanego stopami, ścieżka, droga, przejście⁴¹⁰}

106. Złożyłem przysięgę⁶⁶ i wypełnię⁶⁶ ją, będę strzegł⁸¹⁰⁴ Twoich sprawiedliwych⁶⁶⁴ orzeczeń⁶⁶.

^{Ne 10,29; Kaz 5,4}
^{*lub: k.n. składać ślub, przysięgać⁷⁶⁵⁰; **k.p. wypełniać, potwierdzać, zatwierdzać, ustanawiać, narzucać⁹⁶⁵}
^{***lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawność, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹}

107. Jestem tak⁶⁶ bardzo³⁹⁶⁶ udęcony⁶⁶; JHWH, ożyw⁶⁶ mnie zgodnie z Twoim Słowem⁶⁶!

^{Ps 119,17. 25. 40. 50. 77. 88. 93}
^{*lub: k.n. uziłżyć się, być upokorzonym, być udęconym⁴⁰³¹}
^{**tryb rozkaz. k.p. zachować przy życiu, przywrócić do życia, ożywić²⁴²¹; ***lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie¹⁶⁹⁷}

108. JHWH, przyjmij⁶⁶ proszę⁶⁶ dobrowolne

ofiary⁶⁶⁶ wdzięczności z moich ust⁶³¹⁰ i naucz³⁹²⁵ mnie Twoich orzeczeń⁴⁹⁴¹. Hbr 13,15

*tryb rozkaz: k.q. przyjmować żyć i żyć, mieć upodobanie⁷⁵²¹
**tu: z wykrzyknikiem⁴⁹⁹⁴ - przyjmijcie (?) ; ***ty. ofiara spontaniczna, z własnej woli, chętnie⁵⁰⁷¹. Wj 35,29; Kłt 7,16; Lb 15,3

109. Moja dusza^{*} jest ciągle⁸⁵⁴⁸ w mojej dłoni^{**}, ale nie zapominam⁷⁹¹¹ Twojego Prawa⁸⁴⁵¹.

*hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23^{*}

**idiom: moje życie jest nieustannie w niebezpieczeństwie

110. Niegodziwi^{*} zastawili⁴⁴¹⁴ na mnie sidło, ale ja nie zbaczam^{**} od Twoich ustaw⁶⁴⁹⁰.

*lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³ Ps 119,10;

**lub: k.q. mył się, błąkał się, zataczał się⁸⁵⁸² Ps 140,5; 141,9

111. Odziedziczyłem^{*} Twoje świadectwa⁵⁷¹⁵ na wieki⁷⁶⁹, bo są radością^{**} mojego serca³⁸²⁰.

*lub: k.q. objąć w posiadanie, odziedziczyć, objąć w posiadanie, podzielić kraj do objęcia w posiadanie⁵¹⁵⁷ Ps 119,14.162

**lub: wesele, radość, radosne umiesienie, radowanie się⁸³⁴²

112. Nakloniłem^{*} moje serce^{**}, by zawsze⁵⁷⁶⁹ wykonywać⁶²¹³ Twoje postanowienia²⁷⁰⁶, aż do końca^{***}.

*lub: konsekwencja, wymyk, skutek, zysk⁶¹¹⁸

**lub: wyciągać, rozciągać, zginać, pochylać się, skłaniać⁵¹⁸⁶

***lub: serce, umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek³⁸²⁰

▣ Samech

113. Nienawidzę^{*} chwiejnych^{**}, ale miłuję¹⁵⁷ Twoje Prawo⁸⁴⁵¹. Ps 94,1; Jr 4,14

*lub: k.q. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić się⁸¹³⁰

**hap.leg.: niewiednoznaczny, podzielony, niezdecydowany⁵⁸⁸⁸

114. Ty jesteś moją ucieczką^{*} i tarczą^{**}, pokładam nadzieję^{***} w Twoim Słowie¹⁶⁹⁷.

*lub: ukryte miejsce, tajemnica, kryjówka⁵⁶⁴³ Ps 31,20; 32,7;

**metonimia: nasz obrońca, ten, który nas chroni³⁰⁴³ Ps 59,11

***lub: k.p. oczekiwać wytrwale, ufać, mieć nadzieję³¹⁷⁶

115. Niech odstąpią^{*} ode mnie czyniący niegodziwość^{**}, bym mógł strzec⁵³⁴¹ przykazań⁴⁶⁸⁷ mojego Boga⁴³⁰.

Ps 1,1; 6,8; 139,19; Mt 7,23

*tryb rozkaz: k.q. odejść, zejść z drogi, stronić od, zbyć⁵⁴⁹³

**lub: k.h. zadać ranę, wyrzucić krzywdę, czynić niegodziwość⁴⁴⁹

116. Wesprzyj^{*} mnie zgodnie ze swoją wypowiedzią^{**}, abym żył⁴²¹ i nie został zawstydzony⁹⁵⁴ w mojej nadziei⁷⁶⁶⁴.

Ps 25,2; 54,4;

*tryb rozkaz: k.q. oprzeć się bądź położyć się na, spocząć na, wspierać, podtrzymać, utrzymywać⁵⁵⁶⁴ Rz 5,5; 10,11;

**lub: wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵, powiedzenie¹⁶³⁸ Flp 1,20

117. Podtrzymaj^{*} mnie, a będę wybawiony^{**} i będę zawsze⁸⁵⁴⁸ wpatrywał^{***} się w Twoje postanowienia²⁷⁰⁶.

***lub: k.q. oglądać, patrzeć⁸¹⁵⁹

*tryb rozkaz: k.q. wspierać, podtrzymać, wzmocnić, pocieszyć⁵⁸²

**lub: k.n. zostać uwolnionym, ocalonym, odnieść zwycięstwo³⁴⁶⁷

118. Odrzuciłeś^{*} wszystkich, którzy odstepują^{**} od Twoich postanowień²⁷⁰⁶, bo fałsz ich jest zwodniczy^{***}.

***v. 78^{**}; ***tu: Lm. 86-90

*dosł.: k.q. zabagać, k.p. lekceważyć, odrzucać⁵⁵⁴¹

**lub: k.q. skręcać, kluczyć, błąkać się, być odurzonym⁷⁶⁸⁶

119. To żużel^{!*} Skończysz^{**} ze wszystkimi³⁶⁰⁵ niegodziwymi⁷⁵⁶³ ziemi⁷⁶; dlatego³⁶⁵¹ miłuję¹⁵⁷ Twoje świadectwa^{***}.

Iz 1,25; Ez 22,18

*ty. odpady, szumowiny (powstałe przy wytopie srebra)⁵⁵⁰⁹

**lub: k.h. sprowadzać zaprzestanie, położyć kres, ustanie, wygubić, zniszczyć, usunąć⁷⁶⁷³, ***ty. świadectwa o Bożych prawach⁵⁷¹³

120. Moje ciało¹³²⁰ drży^{**} ze strachu^{***} przed Tobą i lękam^{***} się Twoich orzeczeń⁴⁹⁴¹.

*lub: k.q. nastrożyć się, drzeć⁵⁵⁶⁸, **strach, bojaźń, przerażenie⁶³⁴³

***lub: k.q. być przejętym bojaźnią, lękać się, czcić, szanować³³⁷²

▣ Ajin

121. Wykonałem^{*} Twoje orzeczenie⁴⁹⁴¹ i sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴, nie pozostawiaj³²⁴⁰ mnie tym, którzy mnie krzywdzą⁶²³¹.

Hi 20,14

*lub: k.q. robić, czynić, pracować, wykonywać, powodować⁶²³¹

122. Poręcz^{*} za Twojego sługę⁵⁶⁵⁰ dla mojego dobra²⁸⁹⁶, aby nie krzywdzili⁶²³¹ mnie butni⁵⁸⁵.

*tryb rozkaz: k.q. zostać poręczycielem, dawać w zastaw; wymieniać, zobowiązać się⁶¹⁴⁸ Flm 1,18; Hbr 7,22

**lub: osoba butna, dumna, zuchwała, zarozumiała²⁰⁸⁶

123. Moje oczy⁵⁸⁶⁹ słabną^{*}, wypatrując^{**} Twojego zbawienia^{**} i słowa⁶⁵ Twojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴.

*lub: k.q. marnieć, dojść do kresu, być zużytym³⁶¹⁵

**lub: wybawienie, dobrobyt, pomysłność, zwycięstwo³⁴⁴⁴

124. Postąp^{*} ze swoim sługą⁵⁶⁵⁰ według Twojego miłosierdzia^{**} i naucz³⁹²⁵ mnie Twoich postanowień²⁷⁰⁶.

*tryb rozkaz: 6213 Ps 51,1; 109,26

**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, zwycięstwo²⁶¹⁷

125. Jestem^{*} Twoim sługą⁵⁶⁵⁰, daj mi zrozumienie^{**} i poznanie^{***} Twoich świadectw⁵⁷¹³.

*dosł.: sługa Twoim ja⁵⁸⁹, **tryb rozkaz: k.h. rozumieć, nauczyć³⁹⁵;

zwracać uwagę na¹¹¹⁵⁰, ***k.q. wiedzieć, znać, poznać³⁰⁴⁵

126. Już czas^{*}, JHWH, abyś działał⁶²¹³, bo naruszono^{**} Twoje Prawo⁸⁴⁵¹.

Jr 18,23

*lub: czas⁶²⁵⁶, punkty w czasie, okazja, Lm. odległe czasy³⁷²⁴⁷

**lub: k.h. łamać, naruszać, ułamek, znieść, zwinąć skłutka⁶⁶⁶⁵

127. Dlatego^{*} umiłowalem⁵⁷ Twoje przykazania⁴⁶⁸⁷ bardziej od złota²⁰⁹¹, bardziej od najczystszej złota³³.

*lub: dlatego⁵⁹²¹ więcej³⁶⁵¹ Ps 19,10;

**ty. oczyszczone bądź czyste złoto, (chryzolit?)⁶³³⁷ Ps 119,41

128. Dlatego^{*} wszystkie³⁶⁰⁵ Twoje ustawy⁶⁴⁹⁰, każda³⁶⁰⁵ z nich^{**} uznaję za słuszną^{***}, a nienawidzę⁸¹³⁰ wszelkiej³⁶⁰⁵ ścieżki¹³⁴ kłamstwa⁸²⁶⁷.

*por. w 127^{**}; **lub: o wszystkie^{119,104,113};

***lub: k.p. iść prosto, uznać za słuszną, zaakrobować³⁴⁷⁴ Prz 8,13

▣ Pe

129. Twoje świadectwa⁵⁷¹⁵ są przedziwne^{*}, dlatego moja dusza⁵³¹⁵ ich strzeże⁵³⁴¹.

*lub: coś nadzwyczajnego, dziw, cud⁶³⁸² Ps 119,18.22

130. Wykład^{*} Twoich słów oświeca²¹⁵ i daje zrozumienie⁹⁹⁵ prostym^{**}.

Ps 19,7; Prz 1,4;

*hap.leg.: otwór, odkrycie, wejście, brama⁶⁶⁰⁸ Hbr 4,12

**lub: o otwartym umyśle⁶⁶¹², niepoczony, młody, naiwny⁸⁷⁶³⁶

131. Otwieram szeroko⁶⁶⁷ *swoje* usta i wzdycham⁶⁶⁸, bo tęsknię⁶⁶⁹ za Twoimi przykazaniami⁶⁷⁰.

⁶⁶⁷lub: otworzyć szeroko, rozdziawić, rozewrzeć, ziać⁶⁷³
⁶⁶⁸lub: k.q. łapczywie nabierać powietrza, dychać, pragnąć, palić⁶⁷²
⁶⁶⁹hap.leg.: tęsknić, tęsknić za, pragnąć²⁹⁶⁸ Ps 42,1

132. Zwróć⁶⁷¹ się ku mnie i bądź⁶⁷² łaskawy dla mnie, jak orzekłeś⁶⁷³ wobec tych, którzy miłują¹⁵⁷ Twoje imię⁸⁰³⁴.

Wj 4,31; Ps 5,11; 25,18; 51,1;
⁶⁷¹tryb rozkaz. 6437 Iz 56,6; Hbr 6,10; Obj 3,8
⁶⁷²lub: k.q. okazywać przychylność, łaskę, być łaskawym²⁶⁰³
⁶⁷³lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹

133. Utwierdź⁶⁷⁴ moje kroki⁶⁷⁵ w Twojej wypowiedzi⁶⁶⁵, niech nie zapanuje⁶⁷⁶ nade mną żądza³⁶⁰⁵ nieprawość⁶⁷⁷.

Ps 19,13; Rz 6,12
⁶⁷⁴tryb rozkaz. k.h. utwierdzić, umocnić, skierować do³⁵⁵⁹
⁶⁷⁵lub: k.h. dać władzę, zaprowadzić nad⁷⁹⁸⁰, ⁶⁷⁶nieszczęście jako wynik działania magii, oszustwa, bałwochwalczy kult, niegodziwość²⁰⁶⁵

134. Wyzwól⁶⁷⁸ mnie od ucisku⁶⁷⁹ człowieka¹²⁰, abym strzegł⁸¹⁰⁴ Twoich ustaw⁶⁹⁰.

⁶⁷⁸lub: k.q. dać okup, ocalić, wyzwolić, pozwolić na wykup⁶²⁹⁹
⁶⁷⁹lub: ucisk, wymuszenie, szkoda⁶²³³ Ps 142,6; Łk 1,74

135. Rozjaśnij⁶⁸⁰ swoje oblicze⁶⁴⁴⁰ nad Twoim sługą⁵⁶⁵⁰ i naucz³⁹²⁵ mnie Twoich postanowień²⁷⁰⁶.

⁶⁸⁰tryb rozkaz. 215 Ps 4,6; 80,3
⁶⁷⁸lub: k.h. dawać światło, świecić, rozświecać, rozpalać²¹⁵

136. Jak korytami⁶⁸¹ wód płyną⁶⁸² łzy z moich oczu, dlatego że nie strzegą⁶⁸³ Twojego Prawa⁸⁴⁵¹.

⁶⁸¹tj. kanał, koryto (rzeki), strumień⁶³⁸⁸ Ps 126,5; Jr 9,1
⁶⁸²dosl.: k.q. schodzić, zejść³³⁸¹, ⁶⁸³czuwać, mieć pieczęć nad⁸¹⁰⁴

z Tzade

137. Sprawiedliwy⁶⁸⁴ jesteś⁶⁸⁵, JHWH, i prawie⁶⁸⁶ są Twoje orzeczenia⁴⁹⁴¹.

⁶⁸⁴dosl.: (jesteś) Ty⁸⁵⁹
⁶⁸⁵lub: prawy, pobożny, zgodny z prawem, słuszny⁶⁶⁶² Ps 145,17
⁶⁸⁶lub: szczerzy, prawy, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty³⁴⁷⁷

138. Zarządziłeś⁶⁸⁷ sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴ Twoich świadectw⁵⁷¹³ i wielką³⁹⁶⁶ ich wierność⁶⁸⁸.

⁶⁸⁷lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, powierzyć nadzór, przekazać dowództwo, nakazać, rozkazać, zlecić, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰
⁶⁸⁸lub: wierność, zaufanie, słabość, pewność, stabilność, prawda⁵³⁰
⁶⁸⁹lub: nakazałeś to, co w Twoich świadectwach sprawiedliwe, i całkowicie prawdziwe - por. EIB¹²⁰² Ps 19,7-9; 119,86,90

139. Gorliwość⁶⁸⁹ wyniszcza⁶⁹⁰ mnie, bo moi wrogowie⁶⁸² zapominają⁷⁹¹¹ Twoje słowa¹⁶⁹⁷.

⁶⁸⁹lub: żarliwość, zapal, zadrzota, namietność⁷⁰⁶⁸ 1Krl 19,10;
⁶⁹⁰lub: k.p. połóżyc kres, k.h. wyniszczyć⁵⁷⁸⁹ Ps 69,9; Rz 15,3

140. Twoja wypowiedź⁶⁹¹ została w pełni wypróbowana⁶⁹², dlatego Twój sługa⁵⁶⁵⁰ ją kocha¹⁵⁷.

⁶⁹¹lub: moc, siła, obfitość, niezmiernie dużo, bardzo³⁹⁶⁶
⁶⁹²lub: k.q. wylapać, oczyszczać, próbować⁶⁸⁸⁴ Ps 12,6; 19,9

141. Ja jestem mały⁶⁹³ i wzgardzony⁶⁹⁴, lecz nie zapominam⁷⁹¹¹ Twoich ustaw⁶⁴⁹⁰.

Ps 22,6
⁶⁹³lub: mały, młody, nieważny, lichy, niskiego rodu⁶⁸¹⁰
⁶⁹⁴lub: k.n. być wzgardzonym, być podłym, godnym pogardy⁹⁵⁹

142. Twoja sprawiedliwość⁶⁹⁵ jest sprawiedliwością⁶⁶⁶⁴ na wieki⁵⁷⁶⁹, a Twoje Prawo⁶⁹⁶ jest prawdą⁶⁹⁷.

Ps 19,9; 119,51; J 17,17
⁶⁹⁵lub: prawość, sprawiedliwość, okazanie łaskawości i przyjęcie z pomocą⁶⁶⁶⁶, ⁶⁹⁶prawa, wskazówka, pouczenie, zwyczaj⁸⁴⁵¹
⁶⁹⁷hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

143. Ucisł⁶⁹⁸ i utrapienie⁶⁹⁹ znalazły⁷⁶⁷² mnie, lecz Twoje przykazania⁴⁶⁸⁷ stały się moją rozkoszą⁶⁹⁹.

⁶⁹⁸dosl.: rozkoszami, radościami⁸¹⁹¹ - L.mn.
⁶⁹⁹lub: trudne położenie, niedola, ucisk, wróg⁶⁸⁶² Ps 119,24
⁷⁰⁰lub: opaty, tarapaty, udręka, ucisk, katuse⁴⁶⁸⁹ - Pwt 28,53

144. Sprawiedliwość⁶⁹⁵ Twoich świadectw⁵⁷¹⁵ trwa na wieki⁵⁷⁶⁹, daj mi zrozumienie⁶⁹⁵, a będę żył²⁴²¹.

⁶⁹⁵lub: prawość, słusność, właściwie⁶⁶⁶⁴ Ps 19,9
⁷⁰¹tryb rozkaz. k.h. rozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć²⁹⁹⁵

7 Kof

145. Wołam⁶⁹⁵ z całego serca³⁸²⁰, wysłuchaj⁶⁰³⁰ mnie, o JHWH, a będę strzegł⁶⁹⁵ Twoich postanowień⁶⁹⁵.

⁶⁹⁵lub: k.q. krzyczeć, przycygnąć, zapraszać⁷¹²¹
⁷⁰²lub: k.q. strzec, pilnować, czuwać, zachować⁵³⁴¹ Ps 119,10
⁷⁰³lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶

146. Wołam⁷¹²¹ do Ciebie, wybaw⁶⁹⁵ mnie, a będę strzegł⁶⁹⁵ Twoich świadectw⁶⁹⁵.

Ps 3,7
⁷⁰⁴tryb rozkaz. k.h. ocalić, uwolnić, wybawić³⁴⁶⁷, ⁷⁰⁵k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczęć nad⁸¹⁰⁴, ⁷⁰⁶tj. świadectwa o Bożych prawach⁵⁷¹³ - zauważ w L.mn. jako spisane warunki przyniera

147. Wstaję⁶⁹⁵ przed świtem⁵³⁹⁹ i wołam o pomoc⁶⁹⁵, oczekuję na Twoje Słowa⁶⁹⁵.

Ps 5,3;
⁷⁰⁷dosl.: wyprzedziłem świt - AK, k.p. być na czele, iść w górę, wyprzedzać⁶⁹²³, ⁷⁰⁸lub: k.p. krzyczeć, wołać o pomoc⁷⁷⁶⁸ Ps 88,13
⁷⁰⁹wg ketiw - słowa, wg gere - słowo, mowa, sprawa¹⁶⁹⁷ - L. poj.

148. Moje oczy wyprzedzają⁶⁹²³ strażę nocną⁶⁹⁵, abym mógł rozmyślać⁶⁹⁵ o Twojej wypowiedzi⁶⁹⁵.

⁶⁹⁵lub: wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵, powierzenie⁸⁶³⁸
⁷¹⁰może chodzić o ostatnią straż nocną, między 2 a 6 rano - EIB¹²⁰⁶
⁷¹¹lub idiomatyczne określenie czuwania przez całą noc
⁷¹²lub: k.q. rozmyślać nad, zgłębiać, rozważać⁷⁸⁷⁸ Ps 63,6; Łk 6,12

149. JHWH, usłysz⁸⁰⁸⁵ mój głos⁶⁹⁶³ ze względu na Twoją łaskawość⁶⁹⁵; ozyw⁶⁹⁵ mnie zgodnie z Twoim orzeczeniem⁶⁹⁵.

⁶⁹⁵tryb rozkaz. 2421
⁷¹³lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, zyczliwość²⁶¹⁷
⁷¹⁴lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹

150. Zbliżyli⁷¹²⁶ się do mnie przesładowcy⁶⁹⁵ w złym celu⁶⁹⁵, są daleko od Twojego Prawa⁸⁴⁵¹.

⁷¹⁵lub: k.q. ścigać kogoś w sposób wrogi, przesładować, nękać⁷²⁹¹
⁷¹⁶lub: niegodziwy pomysł, plan, zawiąłość²¹⁵⁴ - por. AK
⁷¹⁷Blisko⁶⁹⁵ jesteś, JHWH, i wszystkie⁶⁶⁰⁵ Twoje przykazania⁴⁶⁸⁷ są prawdą⁶⁹⁵.

Ps 34,18
⁷¹⁸tj. bliski (o miejscu, czasie), spokrewniony - por. Rdz 19,20
⁷¹⁹hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

152. Od dawna⁶⁹⁵ znam³⁰⁴⁵ Twoje świadectwa⁵⁷¹³, bo ustanowione⁶⁹⁵ je na wieki⁵⁷⁶⁹.

⁷²⁰lub: starożytność, początek, prastare czasy⁶⁹²⁴ Iz 40,8; Łk 21,33
⁷²¹lub: ustanawiać, rozpoczynać³²⁴⁵, położyć fundament¹⁹³⁷²⁸

7 Resz

153. Popatrz* na moje ubóstwo** i wyzwól*** mnie, gdyż nie zapominam⁷⁹¹¹ Twojego Prawa⁸⁴⁵¹. *tryb rozkaz. k.q. zwrócić uwagę na, dostrzec⁷²⁰⁰ Ps 9,13
**lub: udręka, bieda, mieszczynie⁶⁰⁴⁰, ***wyrwać, uwohnie²⁵⁰²

154. Broń* mojej sprawy** i odkup*** mnie; ożyw²⁴²¹ mnie zgodnie z Twoją wypowiedzią⁶⁵.
*lub: k.q. walczyć, zmagać się, prowadzić proces sądowy, pozycować⁷³⁷⁸, **miesznaki, spór, konflikt, kłótnia, sprawa w sądzie⁷³⁷⁹
***lub: k.q. wykupić (jako krewny) odkupić (jako Bóg)¹³⁵⁰

155. Zbawienie* jest dalekie⁷³⁵⁰ od niego-dziwnych*, bo nie szukają¹⁸⁷⁵ Twoich postanowień²⁷⁰⁶.
*lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³

156. Wielka⁷²²⁷ jest Twoja litość*, JHWH; ożyw** mnie zgodnie z Twoimi orzeczeniami⁴⁹⁴¹. *lub: współczucie, litość, lono (wewnątrz)⁷³⁵⁶, **por. w 40**

157. Liczni⁷²²⁷ są ci, którzy mnie przesła-dują** i moi wrogowie***, lecz nie odstepuję**** od Twoich świadectw⁵⁷¹⁵. *lub: wielcy się stają ... - AK
**lub: k.q. ścigać kogoś w sposób wrogi, prześladować, nękać⁷²⁹¹
***lub: trudne położenie, niedola, ucisk, wróg⁶⁸⁶² Ps 7,1
****dost.: k.q. zginąć, pochylać się, skłęcać, wycedać⁵¹⁸⁶

158. Widzę⁷²⁰⁰ postępujących podstępnie* i czuję odrazę** do tych, którzy nie strze-ga⁸¹⁰⁴ Twoich wypowiedzi⁵⁶⁵. Ps 139,21; Prz 14,14
*lub: k.q. postępować zdradziecko, wiarołomnie, podstępnie⁸⁹⁸
**lub: k.hp. brzydzić, czuć wstręt do samego siebie⁹⁶²

159. Zobacz*, że³⁵⁸⁸ miłuję¹⁵⁷ Twoje ustawy⁶⁴⁹⁰ JHWH; ożyw²⁴²¹ mnie według Twojego miłosierdzia**. *tryb rozkaz. ⁷²⁰⁰ Ps 119,25,47
*lub: k.q. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wygląd⁷²⁰⁰
**lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość²⁶¹⁷

160. Sedno* Twojego Słowa¹⁶⁹⁷ to wierność** i na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa każde⁶⁴⁰⁵ orzeczenie⁴⁹⁴¹ Twojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴. Ps 19,9; 2Tm 3,16
*dost.: głowa, szczyt, ktoś najważniejszy, suma, całość⁷²¹⁸
**szczyłem Twojego ... - AK; Twoje słowo jest ... od początku - KJV
***hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

w Szin

161. Książęta* prześladowają⁷²⁹¹ mnie bez przy-czyn²⁶⁰⁰, lecz moje serce⁸²⁰ boi się Twoich słów³⁸⁸. Iz 66,2; Jr 36,23-24
*lub: książę, władca, wysoki urzędnik, naczelnik, dowódca⁸²⁶⁹
**lub: k.q. odczuwać przerażenie, odczuwać bojaźń⁵³⁴²
***wy ketiv: Twoich słów¹⁶⁹⁷ - l. m., wy qere: ... słowa - l. poj.

162. Raduję się z Twojej wypowiedzi⁵⁶⁵ jak ten, który znajduje⁴⁶⁷² wielki⁷²²⁷ łup³⁸. Sdz 5,30
*lub: k.q. wnosić się radością, radować się⁷⁷⁹⁷ Ps 119,14,111
**lub: zdobyć, zysk, łup⁷⁹⁹⁸, spłądane dobro⁸⁹⁴⁶ - Pwt 2,35

163. Nienawidzę⁸¹³⁰ kłamstwa* i brzydzę** się nim, ale miłuję¹⁵⁷ Twoje Prawo⁸⁴⁵¹. Prz 6,16-19
*lub: kłamstwo, oszustwo, rozczarowanie, fałszerstwo, podstęp, kradzież, fałsz⁸²⁶⁷, **k.p. czuć odrazę, uważać za obrzydliwość⁸⁵⁸¹

164. Wysławiam* Cię siedem** razy dzien-nie³¹¹⁷ za Twoje sprawiedliwe⁶⁶⁶⁴ orzeczenia⁴⁹⁴¹.
*lub: k.p. chwalić się, wygłosić pochwałę, chępić się¹⁸⁸⁴

**liczba siedem symbolicznie wyraża pełnię⁶⁶⁶⁴ Ps 55,17; 119,62
165. Głęboki* pokój** dla tych, którzy miłują Twoje Prawo⁸⁴⁵¹, a nie** potkną się³⁸⁸.

*dost.: wielki⁷²²⁷, ***i nie ma dla nich - AK Prz 3,11;
*hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomyślność⁷⁹⁶⁵ Iz 32,17
***lub: potknięcie się, przyczyna potknięcia się, przeszkoda⁴³⁸³

166. JHWH oczekuję* na Twoje zbawienie** i wypieham** Twoje przykazania⁴⁶⁸⁷. Rdz 49,18
*lub: k.p. czekać, mieć nadzieję⁷⁶⁶³, **wybawienie, dobrobyt³⁴⁴⁴
***lub: k.q. czynić, pracować, wykonywać, powodować⁶²¹³

167. Moja dusza* strzeże** Twoich świa-dectw⁵⁷¹³, bo bardzo³⁹⁶⁶ je miłuję¹⁵⁷.
hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Łk 12,23

*lub: k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴
168. Strzeżę⁸¹⁰⁴ Twoich ustaw i świadectw*, bo wszystkie moje drogi¹⁸⁷⁰ są przed** Tobą. *lub: nakazów⁶⁴⁹⁰, **s.j. świadectwa o Bożych prawach⁵⁷¹³ - zausze w l.mn. jako spisane warunki pomierza; ***lub: coś, co rzuca się w oczy, przeciwległy, za pewnej odległości⁵⁰⁴⁸

n Taw

169. JHWH, niech dotrże* moje wołanie przed Twoje oblicze⁶⁴⁴⁰, daj mi zrozumienie** zgodnie z Twoim Słowem¹⁶⁹⁷. Ps 18,6; 102,1; 140,6
*lub: tryb rozkaz. k.q. zbliżyć się, podchodzić, przybliżać się⁷¹²⁶
**lub: krzyk błagania, okrzyk radości, chwaly, obwieszczenie⁷⁴⁴⁰
***tryb rozkaz. k.h. rozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć²⁹⁹⁵

170. Niech dojdzie* moja prośba** przed Twoje oblicze⁶⁴⁴⁰ i ocal¹⁸⁸⁸ mnie zgodnie z Twoją wypowiedzią⁵⁶⁵. *lub: k.h. wyrwać, odebrać, wyzwolić⁵³³⁷
*tryb rozkaz. k.q. wchodzić, ukrać, przychodzić, iść, dostąpić, być wyliczonym⁹³⁵, **błaganie o przychyłność, o łaskawość⁸⁴⁶⁷

171. Niech spłyną* moje wargi⁸¹⁹³ pieśnią ogła-szającą*, bo nauczasz³⁹²⁵ mnie Twoich postanowień²⁷⁰⁶. Ps 51,15; 63,3; 119,12
*lub: k.h. wylewać, wydzielać, powodować kipienie, buchać⁵⁰⁴²
**lub: chwata, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶

172. Niech mój język ogłasza⁹¹¹⁵ Twoją wy-powiedź*, bo wszystkie Twoje przykaza-nia⁴⁶⁸⁷ są sprawiedliwe⁶⁶⁶⁴. Ps 51,14; 119,138
*lub: k.q. odpowiadać, zareagować, zawiadzić, mówić⁶⁰³⁰
**lub: wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵, powiedzenie⁸⁶³⁸ - tu: l.poj.

173. Niech Twoja ręka* będzie¹⁹⁶¹ moją po-mocą⁸²⁶, bo wybrałem⁹⁷⁷ Twoje ustawy⁶⁴⁹⁰. *ramię, ręka³⁰²⁷ - symbol mocy, władzy i auryjetyku - Ps 89,13
Pwt 30,19; Joz 24,15-22; Prz 1,29; Łk 10,42

174. JHWH, tęsknię* do Twojego zbawie-nia³⁴⁴⁴, a Twoje Prawo* jest moją rozkoszą³⁸⁸. *lub: k.q. oczekiwać z tęsknoteniem, tęsknić za⁸³⁷³ - tu i w 40
*hebr.: tora - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyciężenie⁴⁸⁵¹
***dost.: rozkoszami, radościami⁸¹⁹¹ - tu: w l.mn. Ps 119,25

175. Niech moja dusza⁵³¹⁵ żyje²⁴²¹, aby Cie-

bie chwalić⁶; niech Twoje nakazy⁶⁶ będą dla mnie⁶⁶ pomocą⁸²⁶. ⁶⁶aby mi pomogły - AK

*⁶⁶lub: k.p. chwalić, chętnie się, wygłoszyć przechwalek⁹⁸⁴ Ps 119,25
*⁶⁶lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok sprawiedli-
dliwość; przynajmniej (prawny), prawosć; szlachetność w sądzie⁹⁹⁴

176. Zbłądziłem* jak zagubiona⁶ owca⁷⁷¹⁶; odszukałem* Twojego sługę⁶⁵⁰, bo nie zapomniałem* Twoich przykazań⁴⁶⁸⁷. Iz 53,6; Łk 15,4;

*⁶⁶lub: k.g. mylić się, błąkać się, zatraczać się⁸⁸² IP 2,25
*⁶⁶tryb rozkaz. k.p. szukać, pragnąć, żądać, domagać się, prosić¹²⁴⁵
*⁶⁶lub: k.g. przestać się troszczyć, zapominać, pomijać⁷⁹¹¹

120 Pieśń⁷⁸⁹² stopni* Wolałem⁷¹²¹ do JHWH w swoim utrapieniu⁶⁸⁹ i do powiedziałem⁶⁰³⁰ mi. *⁶⁶lub: wstępować⁴⁶⁰⁹ Ps 18,6; Jon 2,2

*⁶⁶Psalmy 120-134 to zbiór psalmów śpiewanych podczas wędrówki do Jerozolimy (?) trzykrotnie w roku - Wj 34,23; Łk 2,41-42 (lub specyficzne określenie budowy literackiej psalmów w tej grupie?)

2. Wyrwij* JHWH, moją duszę⁵³¹⁵ od warg⁸¹⁹³ kłamliwych⁶⁶ i od języka⁹⁵⁶ zdradliwego⁶⁶.

*⁶⁶lub: k.h. wyrwać, odebrać, wyzwołać⁵³³⁷, **⁶⁶kłamstwo, rozczarowanie, oszustwo, fałsz⁵²⁶⁷, ***⁶⁶zdrada, oszustwo, gnuśność⁴²³

3. Co ci to da⁵⁴¹⁴ albo co ci to doda* zdradliwy⁷⁴²³ języku³⁹⁵⁶? So 3,13; Obj 14,5

*⁶⁶lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, uczynić ponownie³²⁵⁴

4. Że jesteś jak ostre⁸¹⁵⁰ strzały²⁶⁷¹ moczara* i węgle¹⁵¹³ z janowca⁶⁶. Prz 25,18,22

*⁶⁶lub: człowiek silny, dzielny, potężny, bohater¹³⁶⁸, **⁶⁶język z gatunku motylkowatych⁷⁵⁷⁴ - jawnicie ciernisty, żurnowiec¹⁸⁸⁰⁸ - tu i 1Kr1 19,4,5; Hs 30,4 - liczenie występuje na Pustyni Judyckiej, używany jako opał, pochodnie i broń zapalną - por. Ps 7,14; Iz 50,11

5. Biada* mi, że przebywałem⁴⁸¹ w Meszek⁶⁶ i mieszkam⁷⁹³¹ w⁶⁶ namiotach¹⁶⁸ Kedaru⁶⁶.

*⁶⁶hap.leg.: wykrzyknik - biada!¹⁹⁰ Rdz 10,2; Jr 49,28; Ez 27,13 (**⁶⁶tj. „wyciągnięcie”⁴⁹⁰¹ - lud z ptn.-uszc. Cylicji i uszc. Kapadocji) (*⁶⁶tj. wg Herodota z pld.-uszc. rejonów Morza Czerwego - Rdz 25,14) ***⁶⁶lub: z, tak długo jak, przecin, pomimo⁵⁹⁷³, ****⁶⁶tj. „ciemny”⁶⁹³⁸ - drugi syn Izmaela - Rdz 25,13, lud pasterski i koczowniczy - Iz 60,7; Ez 27,21; w Turynach Kedar ułożony jest czasami z Arabią

6. Moja dusza⁵³¹⁵ zbyt długo⁷²²⁷ mieszkała* z⁵⁹⁷³ nienawidzący⁶⁶ pokój⁶⁶. Ps 35,20

*⁶⁶lub: k.g. zamieszkać, przebywać, pozostawać, osiedlić⁷⁹³¹ - mieszkała sobie - AK; **⁶⁶k.g. mianowicie (urągów), oddzielać się, brzydzić¹³¹⁰, ***⁶⁶ponyśność, pełnia, bezpieczeństwo, pokój, przyciżni⁷⁹⁶⁵

7. Ja jestem* za pokojem⁷⁹⁶⁵, ale gdy o tym mówię⁶⁶, oni są za wojną⁶⁶. Rz 12,18

*⁶⁶lub: k.p. mówić, obiecywać¹⁶⁹⁶, **⁶⁶bitwa, wojna, walka - Ps 76,3**

121 Pieśń* stopni*. Oczy⁵⁸⁶⁹ moje wzno- szyć⁵³⁷⁵ ku⁴¹³ góróm²⁰²²: Skąd nadej- dzie³⁵ mi pomoc⁶⁶? **⁶⁶lub: wsparcie, pomoc⁵⁸²⁸

*⁶⁶lub: oda, hymn chóru, pieśń⁷⁸⁹², **⁶⁶da stopni EIB Ps 87,1
*⁶⁶lub: stopień, schodek, wstępowanie, wznoszenie się⁴⁶⁰⁹

2. Moja pomoc⁵⁸²⁸ jest o JHWH, który do- głąda* niebiosa⁶⁶ i ziemię⁷⁷⁶, **⁶⁶por. Rdz 1,1** Jr 3,23

*⁶⁶lub: k.g. prępl. czynić, powodować, zarządzać, doglądać⁶²¹³

3. On nie pozwoli⁵⁴¹⁴ zachwiać⁶⁶ się twojej no- dze⁷²⁷; ten, który cię strzeże⁸¹⁰⁴, nie drzemie⁶⁶.

*⁶⁶lub: trzęsienie, chwianie się⁵⁴¹⁴ 1Sm 2,9; Prz 3,23,26

*⁶⁶lub: k.g. być sennym, drzemać, spać⁵¹²³

4. Oto* ten, który strzeże⁸¹⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸, nie zdrzemnie⁵¹²³ się ani nie zaśnie⁶⁶. 1Pt 33,29;

*⁶⁶part. uszakująca: oto, spojrz, czy²⁰⁰⁹, **⁶⁶k.g. spać, zasnąć, być pogrążonym w śnie³⁴⁶² Mt 26,14; Mk 14,40; 1Tes 5,6

5. JHWH jest tym, który cię strzeże*, JHWH jest cieniem⁶⁶ u twej prawej³²²⁵ ręki³⁰²⁷. Ps 16,8;

*⁶⁶lub: k.g. prępl. - patrzeć na, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴

*⁶⁶lub: cieniem swoim, nad twą prawą ręką - AK Ps 91,1,4

6. Słońce⁸¹²¹ nie porazi* cię za dnia³¹¹⁹ ani księżyc³³⁹⁴ w nocy³⁹¹⁵. Ps 91,5; Iz 49,10; Obj 7,16

*⁶⁶lub: k.h. razić, uderzać, niszczyć, pokonywać⁵²²¹ - por. 2Kr1 4,19

7. JHWH będzie cię strzegł⁸¹⁰⁴ od wszelkie- go zła*; On będzie strzegł⁸¹⁰⁴ twojej duszy⁶⁶.

*⁶⁶lub: udręka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹

*⁶⁶hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵ Ps 41,2; 97,10; 145,20

8. JHWH będzie* strzegł⁸¹⁰⁴ twojego wyjścia i twojego przysjścia⁶⁶, odtąd⁶⁶ aż na wieki⁵⁷⁶⁹.

*⁶⁶lub: ustrzeże - AK; **⁶⁶tj. każdego przedsięwzięcia, w każdej sytuacji; ***⁶⁶lub: teraz⁶²⁵⁸, właśnie teraz⁸⁷²⁴⁹ Pwt 28,6; Pr 2,8; 3,5

122 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Dawida¹⁷³². Ura- dowałem* się, gdy mi powiedzie- li*: Pójdźmy¹⁹⁸⁰ do domu¹⁰⁰⁴ JHWH! Ps 122,9;

*⁶⁶lub: być zadowolonym, radować się, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienie¹⁸⁹⁹⁴, **⁶⁶lub: k.g. prępl. - gdy mi mówią⁵⁵⁹ Za 8,21

2. I oto nasze nogi⁷²⁷² stanęły* w twoich bra- mach⁸¹⁷⁹, o Jerozolimó⁶⁶! *⁶⁶dosł.: stojące są - AK

*⁶⁶lub: k.g. stać, być prostym, trwać, wytrzymać⁵⁹⁷⁵ Ps 9,14;

*⁶⁶hebr.: Jerozalizjim³³⁸⁹ - „nauczanie pokoju” Jr 7,2

3. Jerozolima³³⁸⁹ jest budowana* jako mia- sto⁵⁸⁹², zespolona⁶⁶ w jedną⁶⁶ całość; 2Sm 2,9

*⁶⁶lub: zbudowana¹¹²⁹, **⁶⁶k.p. być sprzymierzonym z, być zjednoczo- nym, być złączonym razem²²⁶⁶, ***⁶⁶razem, łącznie, uszczęsy razem³¹⁶²

4. Bo tam wstępują* pokolenia⁷⁶²⁶, pokole- nia JH[WH] do świadectwa* Izraela, aby wysławiać⁶⁶ imię⁸⁰³⁴ JHWH. Wj 23,17; Pwt 16,16

*⁶⁶lub: iść w górę, wstępować⁵⁹²⁷ - Jerozolima leży na górze

*⁶⁶tj. przed oblicze Boga - por. Wj 16,34; 25,21; 30,26; Kpl 24,3

*⁶⁶lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać³⁰³⁴

5. Tam bowiem ustanowili³⁴²⁷ trony* sądu⁶⁶, trony³⁶⁷⁸ domu¹⁰⁰⁴ Dawida¹⁷³². Pwt 17,8; 2Sm 5,13;

*⁶⁶lub: miejsce (honorowe), tron, miejsce do siedzenia, metaf. godność królewska, władza, potęga³⁶⁷⁸ 2Krn 19,8; Jr 21,12

*⁶⁶lub: decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedli- wość, sąd przynajmniej (prawny), prawosć; szlachetność w sądzie⁹⁹⁴

6. Proście⁶⁶ o pokój⁶⁶ dla Jerozolimy³³⁸⁹. Niech się szczęści⁶⁶ tym, którzy cię miłują¹⁵⁷.

*⁶⁶tryb rozkaz. k.g. prosić, dowiadywać się, wypytywać o, radzić się, szukać, zabiegać o⁷⁵⁹² Rdz 12,3; 27,20; Łk 24,9

*⁶⁶hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomysłność⁷⁹⁶⁵

*⁶⁶lub: k.g. czuć się swobodnie, prosperować, być spokojnym⁷⁹⁵¹

7. Niech będzie¹⁹⁶¹JUS pokój⁷⁹⁶⁵ w twoich murach⁴⁴²⁶ i spokój* w twoich pałacach**.

**lub: spokój, latwość, pomyślność, obfitowanie*⁷⁹⁶²
***lub: cytadela, pałac, twierdza*⁷⁵⁹ Ps 48,3; Mt 10,12-13

8. Ze względu⁴⁶¹⁶ na moich braci²⁵¹ i moich przyjaciół¹⁵ pragnę** teraz⁴⁹⁹⁴ powiedzieć: Pokój*** Tobie.

1Sm 25,6; Ps 85,8
**lub: kompani, towarzysze, współmieszkańcy, przyjaciele, inni*⁷⁴⁵³
***lub: O! upraszam! błagam! (używane w uślojnych prośbach bądź napomnieniach)*⁴⁹⁹⁴, ****hebr.: szalom - pokój, pomyślność - u*^{6**}

9. Ze względu⁴⁶¹⁶ na dom¹⁰⁰⁴ JHWH, naszego Boga, pragnę zabiegać* o dobro** dla ciebie.

**lub: k.p. szukać, pragnąć, żądać, domagać się, prosić*¹²⁴⁵
***lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość*²⁸⁹⁶

123 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Moje oczy wzno-
szę* ku Tobie, który mieszkasz²⁴²⁷
w niebiosach**. **lub: k.q. wnieść, podnieść, podtrzymać*⁵³⁷⁵
ug myśli hebr. istniały trzy sfery nieba*⁸⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2

2. Oto jak²⁰⁰⁹ oczy sług* zwrócone są na ręce ich panów** i jak oczy służące** na ręce jej pani²⁴⁵⁵, tak oczy nasze patrzą na JHWH, Boga naszego, aż⁵⁷⁰⁴ się zmiłuje²⁶⁰³ nad nami.

**hebr.: ebed - sluga, niewolnik, poddany - czciciel Boga*⁵⁶⁵⁰
***hebr.: adon - pan, ktoś stonowczy, silny*¹¹³, władca⁸¹²⁸
****lub: służka, służąca, niewolnica, metaf. ktoś pokornie zwraca-
jący się do kogoś*⁸¹⁹⁸, ****lub: pani, dama, królowa*¹⁴⁰⁴

3. Zmiłuj* się nad nami, JHWH; zmiłuj²⁶⁰³ się nad nami, bo jesteśmy obficie** nasycony**
wzgardą⁹³⁷.

Ne 4,4; Ps 4,1; 119,22
**tryb rzekaz k.q. okazać przychyłność, łaskawość, miłosierdzie*²⁶⁰³
***lub: wielki, obfitujący, wystarczający, liczny, silny*⁷²²⁷
****k.q. obrzmacać swoją porcję, mieć w nadmiarze, być nasyconym*⁷⁶⁴⁶

4. Nasza dusza⁵³¹⁵ jest obficie⁷²²⁷ nasycona⁷⁶⁴⁶
szyderstwem* butnych** i wzgardą⁹³⁷ dum-
nych**.

**lub: drwinienie, szyderstwo, janknię*³⁹³³ Iz 32,9,11;
***(za) długo*⁷²²⁷ była nią nasycona nasza dusza - AK Am 6,1
****lub: spokojny, bezpieczny, nieprzejmujący się, beztrojski, swa-
wobny, butny*⁷⁶⁰⁰, ****hap.leg.: dumny, wymiosły*¹³⁴⁹

124 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Dawida*. Gdyby
nie JHWH, który był¹⁹⁶¹ po naszej
stronie**, niech powie⁵⁵⁹ teraz** Izrael³⁴⁷⁸,

lub: dla Dawida - AK; ** O! upraszam! błagam!*⁴⁹⁹⁴ - Ps 118,25*
****który był dla nas - AK; Gdyby nie ..., który był z nami - BP*

2. Gdyby nie³⁸⁸⁴ JHWH, który był¹⁹⁶¹ po naszej
stronie, gdy powstawał* przeciwko** nam
człowiek***; ***hebr.: adam - człowiek*¹²⁰ - tu Lpój. Ps 129,1;
**lub: k.q. powstawać, pojawiać się, rwać w się, utwierdzać się*⁶⁹⁶⁵
****hebr.: k. q. przeciw (wrogo)*⁹⁸⁶² - Rz 8,31; Hbr 13,6

3. Wówczas by nas pożarli* żywcy²⁴¹⁶, gdy
płonęli* gniewem** przeciwko nam; Est 3,6-15;
**lub: k.q. lykac, polykać, pochłaniać*¹¹⁰⁴ Ps 56,1-3;
***lub: k.q. płonąć, rozpalić (o gniewie)*⁷³³⁴ Pr 1,12
****lub: nos, gniew, metaforyczne - fuknąć gniewnie*⁶³⁹

4. Wtedy²³³ zmyłyby* nas wody⁴³²⁵, a potok**
przelalby⁵⁶⁷⁴ się nad⁵⁹²¹ naszymi duszami⁵³¹⁵;

**lub: zrywać (się), płynąć, płukać, zmywać*⁷⁸⁸⁷
***lub: rwący potok, wadi, dolina rwącego potoku, szyb*⁵¹⁵⁸

5. Wtedy wzburzone* wody⁴³²⁵ przelalby** się
nad naszymi duszami⁵³¹⁵. Hi 38,11; Ps 32,6; 69,2

**hap.leg.: kotłujący się, rozszalały, wzburzony, zachwaly*²¹²¹
***lub: k.q. przejść nad, przez, pomiędzy, wzduż, isć ponad*⁵⁶⁷⁴

6. Błogosławiony* JHWH, który nas nie wy-
dał⁵⁴¹⁴ na rozszarpanie** ich kłom**.

**lub: k.q. kłękać, błogosławić*¹²⁸⁸, chwalić^{B1418}, ***lub: zer,
żynność*²⁹⁶⁴, *hup, to co zostało poszarpane*^{B3413}, ****zębom*⁸¹²⁷

7. Nasza dusza⁵³¹⁵ umknęła* jak ptak⁶⁸³³ z pu-
łapki⁶⁴¹ łowiącego**; pułapka została znisz-
czona** i, a my⁵⁸⁷ umknęliśmy⁴⁴²². Ps 35,8; 57,7;

**lub: k.n. wysłizgnąć się, uciec, zostać wyzwolonym*⁴⁴²²
***dosł.: łowiących, ptaszników*³³⁶⁹ - tu Lmn. Ps 91,3; Pr 6,5
****lub: k.n. być złamanym, rozbitym, skruszonym*⁷⁶⁶⁵

8. Nasza pomoc* jest w imieniu⁸⁰³⁴ JHWH,
który dogląda** niebios⁸⁰⁵⁴ i ziemię⁷⁷⁶.

**lub: wsparcie*⁵⁸²⁸ Ps 115,15; 121,2
***lub: k.q. przepł. czynić, powodować, zarządzać, doglądać*⁶²¹³

125 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Ci, którzy ufają*
JHWH, są jak góra Syjon**, która
nie zostanie poruszona**, ale trwać³⁴²⁷ bę-
dzie na wieki⁵⁷⁶⁹. Pr 10,30; 29,25; Iz 28,16; Jr 7,4-15

**lub: k.q. pokładać ufność, mieć pewność, być bezpiecznym*⁹⁸²
***tu, „hwiędza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7,
wzgórza świętyjni - Ps 9,11, większych terenów - Judy? - Ps 69,35*
****lub: k.n. zostać wstrząśniętym, poruszonym, obalonym*⁴¹³¹

2. Spójrzcie na Jerozolimę⁵³⁸⁹, otaczają* ją
góry²⁰²², tak** właśnie JHWH otacza swój lud,
teraz** i na wieki**.

**dosł.: i; ****lub: na zawsze*⁵⁷⁶⁹
**lub: naokolo, dookola, ze wszystkich stron, sąsiedztwo*⁵⁴³⁹
***lub: teraz*⁵²⁵⁸, *właśnie teraz*^{B7249} Ps 34,7; Za 2,5*

3. Bo nie spocznie* berło** niegodziwych⁷⁵⁶²
nad losem** sprawiedliwych⁶⁶⁶², po to, by spraw-
iedliwi⁶⁶⁶² nie wyciągali swoich rąk** ku
nieprawości⁷⁶⁶.

Pr 22,8; Iz 14,5
**lub: k.q. odpocząć, osiąść i pozostać, być spokojnym*⁵¹¹⁷
***lub: bulawa, berło (jako symbol władzy), kij, różga, gałąź*⁷⁶²⁶
****lub: dzieł, czynię (przyznana przez losowanie), los, dziedziectwo*¹⁴⁸⁶

****idion: by nie byli zaleźni od ludzi nieprawych - por. EIB*

4. Czyń dobrze* JHWH, dobrym²⁸⁹⁶ i tym,
któży są prawego* serca³⁸²⁶. Ps 73,1; Lk 6,33;

**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość*²⁸⁹⁶
***lub: szczerzy, prawy, prawidłowy, należący*³⁴⁷⁷ Ga 6,10; Jk 4,17

5. A zbaczający¹ na swoje kręte⁶¹²⁸ drogi,
JHWH odprawi* wraz²⁸⁵⁴ czyniącymi⁴⁴⁶⁶ nie-
prawość**.

**lub: k.h. skłaniać, wpływać, wyciągać, zginać, spychać na bok*⁵¹⁸⁶
***lub: k.h. prowadzić, przyprowadzać, wprowadzać, zabierać,
sprawiać chodzenie*³²¹²¹⁹⁸⁰ Pwt 28,36; 2Krl 24,15; Oz 2,16

****lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik działalności magi,
oszustwo, bahochwalczy kuli*²⁰⁸, ****hebr.: szalom*⁷⁹⁶⁵ - Ps 120,6***

126 Pieśń⁷⁸⁹² stopni. Gdy JHWH przywrócił⁸⁰⁶ odnowienie⁸⁰⁶ Syjonu⁶⁷²⁶, byliśmy¹⁹⁶¹ jak ci, którzy śnią²⁴⁹². Ps 53,6; 85,1; *lub: k.q. zauraczać, oduraczać, wrócić⁷⁷²⁵, **hapleg: przywrócenie, odnowienie⁷⁸⁷⁰, odrodzenie, odbudowa⁸⁹³²³ Oz 6,11

2. Wtedy²²⁷ usta⁶³¹⁰ nasze zostały napelnione śmiechem⁷⁸¹⁴, a nasz język³⁹⁵⁶ krzykiem radości⁸⁰⁶; wtedy²²⁷ też mówili⁵⁵⁹ wródo narodów¹⁴⁷¹: JHWH uczynił⁶²¹³ wielkie¹⁴³¹ rzeczy z nami⁸⁰⁶. **lub: dla nas Lb 23,23; Joz 9,9; Ne 6,16

*lub: k.n. być napelnionym, uzbudowanym, zadowolonym¹³⁹⁰
*lub: krzyk błagania, okrzyk radości, chwały, obwieszczenie⁷⁴⁴⁰

3. JHWH uczynił⁶²¹³ dla nas wielkie⁸⁰⁶ rzeczy i jesteśmy¹⁹⁶¹ radośni⁸⁰⁶. *lub z nami - AK Iz 14,5
*lub: k.h. uczynić wielkim, uczynić pożądanym, wywyższyć, czynić wielkie rzeczy¹⁴³¹, **radosny, wesoły, zadowolony⁸⁰⁵⁶

4. JHWH, przywróć^{81MP} naszą pomyślność⁸⁰⁶ jak strumienie⁶⁵⁰ na pustyni Negeb⁸⁰⁶. *tu I*

**uy ketiv: ... postępek, odnowa⁸⁹⁰⁹². - uy gere: ... naszą niewolę⁷⁶²² stąd gere: odwróć naszą niewolę - por. u. 1 w BG; BW, KJV
**tj. południowy kraj, południe, region na południu Judy⁵⁰⁴⁵

5. Ci, którzy teraz⁸⁰⁶ sięją²²³² ze łzami⁸³², będą żać⁸⁰⁶ z okrzykiem radości⁷⁴⁴⁰. **dost.: śniący Jr 31,9;

*lub: k.q. być krótkim, zbierać plony, zbierać żniwo⁷¹¹⁴ Ga 6,7-9

6. Kto ciągle⁸⁰⁶ wychodzi⁸⁰⁶ z płaczem, niosąc⁵³⁷⁵ ziarno na siew⁸⁰⁶, na pewno⁸⁰⁶ wejdzie⁸⁰⁶ z okrzykiem radości⁷⁴⁴⁰, niosąc⁵³⁷⁵ swoje snopy⁸⁰⁶.

*hebraizm: postępując¹⁹⁸⁰ szi¹⁹⁸⁰ - AK - isć, chodząc, oddalac się
**dost.: pozostawić za sobą ziarno do siewu⁴⁹⁰⁰, ... torbę z ziarnem - EIB; **hebraizm: wchodząc⁹³⁵ wchodzi⁹³⁵ Iz 55,11
**lub:pek, więzka, metaf. Izrael powracz z niewoli⁴⁸⁵ - tu i Rdz 37,7

127 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹, Salomona⁸⁰⁶.

Jeśli JHWH domu¹⁰⁰⁴ nie zabuduje¹¹²⁹, na próżno⁸⁰⁶ będą trudzić⁸⁰⁶ się nad nim budujący¹¹²⁹. Jeśli JHWH nie strzeże⁸¹⁰⁴ miasta, na próżno⁸⁰⁶ czuwa⁸²⁴⁵ strażnik⁸⁰⁶.

*lub: dla Salomona - AK, *tj. „pokój” - syn Dawida i Batszeby, trzeci król Izraela; **lub: pusztka, daremność, marność, fałsz⁷⁷²³
**lub: k.q. trudzić się, mozolić⁵⁹⁹⁸, **dost.: strzeżący⁸¹⁰⁴ (go) Ps 33,16-18; Pr 16,9; Ez 33,2,9; I Kor 3,5-15

2. Daremnie⁷⁷²³ to dla was, wy wcześniej⁷⁹²⁵ wstający⁶⁹⁶⁵, przesiadywać³⁴²⁷ do późna⁸⁰⁶ i w smutku⁸⁰⁶ jeść chleb³⁸⁹⁹. O tak⁸⁰⁶, On daje sen⁸¹⁴² swojemu umiłowanemu³⁰³⁹. **lub: tak odo, stąd też²⁶⁵¹
*lub: k.p. opóźniać się, czekać, pozostać w tyle (ale bez nadziei)³⁰⁹
*lub: ból, uraza, mozól, smutek, trud, ciężkie doświadczenie⁶⁰⁸⁹

3. Oto²⁰⁰⁹ synowie¹¹²¹ są dziedzictwem⁸⁰⁶ JHWH, a owoc⁶⁵²⁹ łona⁸⁰⁶ nagrodą⁷⁹³⁹. Rdz 33,5; 48,4;

*lub: majątek, dziedzictwo, mienie, część, dziać, spadek⁵¹⁵⁹
*lub: brzuch, łono, ciało, metaf.: głębinę Szoełu⁹⁹⁰ Joz 24,3

4. Czym strzaly²⁶⁷¹ w ręku mocarza⁸⁰⁶, tym są synowie⁸⁰⁶ zrodzeni⁸⁰⁶ za młodu⁵²⁷¹. Ps 120,4

*lub: członek silny, pojęty, dzielny¹³⁶⁸
**hebr.: ben - syn, dziecko, wnuk, członek jakiejś grupy¹¹²¹

5. Błogosławiony⁸³⁵ ten mąż⁸⁰⁶, który napelniał⁴⁵⁹⁰ nimi swój kołczan⁸²⁷; nie donajają wstępu⁹⁵⁴, gdy w bramie⁸⁰⁶ będą prowadzić⁸⁰⁶ spór⁸⁰⁶ z nieprzyjaciółmi³⁴¹. Ps 128,2-3; Jl 2,26-27

*lub: mąż (mężczyzna), silny mężczyzna, wojownik³⁹⁷
**brama⁸¹⁷⁹ miejsca to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy
**dost.: k.p. mówić, obiecując, k.n. rozmawiać między sobą¹⁶⁹⁶

128 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁸⁰⁶. Błogosławiony⁸⁰⁶ każdy, bojący⁸⁰⁶ się JHWH, ten kto kroczy⁸⁰⁶ Jego drogami⁸⁰⁶. *por. Ps 120,1*

*lub: szczęśliwy, błogosławiony⁸³⁵, często w wykrzykniku
**lub: pełen bojaźni, pełen czo³³⁷³ - przym., **dost.: idący¹⁹⁸⁰

2. Bo³⁵⁸⁸ będziesz spożywał⁸⁰⁶ z trudu⁸⁰⁶ swoich rak⁷⁷⁰⁹, będziesz błogosławiony⁸³⁵ i będzie ci dobrze⁸⁰⁶. **lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt²⁸⁹⁶

*lub: k.q. jeść, żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, gładzić³⁹⁸
*lub: trud, mozół, plon, nabyta własność (wskutek pracy)³⁰¹⁸

3. Twoja żona⁸⁰² będzie jak owocująca winorośl⁸⁰⁶ na zewnątrz twojego domu¹⁰⁰⁴; twoi synowie¹¹²¹ jak sadzonki oliwne dokoła twojego stołu⁷⁹⁷⁹. *lub: k.q. rodzić owoc⁶⁵⁰⁹ Ps 52,8;

*lub: krzew winny¹⁶¹², **skrzydło, bok, skrajne obszary, zakątki³⁴¹¹, wąska przestrzeń z tyłu domu, jaskinia, szczyt⁴³⁹¹⁷

4. Oto²⁰⁰⁹ właśnie⁸⁰⁶ tak³⁵⁸⁸ błogosławiony⁸³⁵ jest mąż⁸⁰⁶, który boi⁸⁰⁶ się JHWH. Ps 115,13

*por. Ps 127,2-3, **por. u. I-3, **dost.: bojący - por. u. I-3

5. Niech⁸⁰⁶ ci JHWH błogosławi⁸⁰⁶ z Syjonu⁸⁰⁶, abyś oglądał dobro²⁸⁹⁸ Jerozolimy po wszystkie dni³¹⁷ twojego życia²⁴¹⁶; Ps 20,2; 134,3; 135,21

*lub: (i) pobłogosławi ciebie - AK, **lub: k.p. błogosławić, k.q. klekać¹²⁸⁸, chwalić, wielbić⁸¹⁴¹⁸, **tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - Ps 125,1-3

6. I abyś oglądał⁸⁰⁶ synów¹¹²¹ twoich synów¹¹²¹. Pokój⁸⁰⁶ nad Izraelem³⁴⁷⁸. Rdz 50,23; Hi 42,16

*tryb rozkaz. widzieć, dostarczać, patrzeć na, spoglądać⁷²⁰⁰
**hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomyślność⁷⁹⁶⁵

129 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Bardzo⁷²²⁷ mnie uciskali⁸⁰⁶ od mojej młodości - niech powie teraz⁴⁹⁹⁴ Izrael³⁴⁷⁸; Jr 1,19; 20,11

*lub: k.q. wiązać, zamykać, być stłoczonym, być w niedoli⁶⁸⁸⁷

2. Bardzo⁸⁰⁶ mnie uciskali⁶⁸⁸⁷ od mojej młodości⁸⁰⁶, jednak⁵⁷¹ mnie nie przemogli⁸⁰⁶.

*lub: wielki, większy niż, obfity, silny, dużo, wiele⁷²²⁷
**lub: k.q. wziąć górę nad, zwyciężyć, wytrwać, mieć moc³²⁰¹

3. Po moim grzbiecie¹³⁵⁴ orali⁸⁰⁶ orzący²⁷⁹⁰ i wydłużyli swoje brudzy⁸⁰⁶. Iz 50,6; 52,14; Mt 27,26;

*lub: ucinąć się, wyrzyć, orać, obmyślać²⁷⁹⁰ Mk 15,1; J 19,1
**tj. miejsce, gdzie na końcu pola zakreca pług, ziemia orna⁴⁶¹⁸

4. Ale JHWH jest sprawiedliwy⁶⁶⁶²; przeciął¹¹² powrozy⁸⁰⁶ niegodziwych⁸⁰⁶. Ps 1,4; 2,3;

*lub: sznur, lina, więzy olinowanie, łańcuch⁵⁶⁸⁸ Ps 11,2; 17,13
**lub: winny, niegodziwy, przestępczy, złoczyńca⁷⁵⁶³

5. Niech się zawstydzą* i odstąpią⁵⁴⁷² w tył²⁶⁸ wszyscy nienawidzący* Syjonu⁶⁷²⁶. Ps 35,4; 70,3

*lub: k.g. być rozczarowanym, wstydić się, być zażenowanym⁵⁵⁴
*lub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰

6. Która się jak trawa²⁶⁸² na dachach⁴⁰⁶, która usycha³⁰⁰¹, zanim wyrośnie* ; Hi 14,2; Iz 37,27

*lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹
*lub: wyrzucić na górę, wyrastać (o źdźbło trawy na dachu)⁸⁰²⁵

7. Którą zniwierz* nawet nie napehni⁴³⁹⁰ swojej dłoni⁷⁰⁹ ani swojego narecza* ten, który wiąże snopy⁶⁰¹⁴. Ps 79,12; Jk 1,10-11; 1P 1,24

*dost.: k.g. zbierający plony⁷¹¹⁴, **hap.leg.: tono, fałda ubrania²⁶⁸³

8. I nie³³⁰⁸ powiedzą⁵⁵⁹ przechodzący* obok: Niech będzie z wami* błogosławieństwo¹²⁹³ JHWH. Błogosławimy* wam w imieniu⁸⁰³⁴ JHWH.

Ps 118,26; Rt 2,4

*lub: k.g. przejść nad, pomiędzy, obok, przejść na drugą stronę⁵⁶⁷⁴
*lub: błogosławieństwo ... ich Boga⁴¹³ - AK - por: kody⁴¹⁰⁻⁴¹³

**lub: k.g. klękać, błogosławić¹²⁸⁸, chwalić, wielbić⁸¹⁴¹⁸

130. Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Z głębokości⁴⁶¹⁵ wołam* do Ciebie, JHWH! Ps 69,2;

*lub: k.g. wołać, krzyknąć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ Lm 3,55

2. PANIE*, wysłuchaj⁸⁰⁸⁵ mojego głosu. Niech Twoje ucho będzie wrazliwe* na głos⁶⁹⁶³ mojego błagania*

*lub: Panie¹³⁶ (mój) - AK Ps 17,6; 31,3;
*dost.: uważny, baczny⁷¹⁸³ - metaf. przysłuchiwać się czemuś z uwagą; **lub: błaganie o przychylność, błaganie⁸⁴⁶⁹ Ps 54,4

3. JHWH!*, jeśli zachowasz* pamięć o nieprawości⁵⁷⁷¹, PANIE, kto się ostoi⁵⁵⁵³? Hi 9,2-3;

*tj. skrócona forma imienia JHWH³⁰⁵⁰ Hi 15,14; Rz 3,23

*lub: k.g. patrzeć na, obserwować, strzec, mieć pieczę nad, zachować¹⁰⁴, **k.g. stać, być prostym, trwać, wytrzymywać⁵⁹⁷⁵

4. Lecz u Ciebie jest przebaczenie*, aby* się Ciebie bano* **lub: po to⁴⁶¹⁶ - AK 1Krl 8,39-40;

*tj. wybaczenie⁵⁵⁴⁷ od Boga - tu i Ne 9,17; Dn 9,9 Ps 103,3
**lub: k.n. być wystraszonym, wywołać zdumienie i przestrasz, być ogarniętym bojaźnią, natchnąć nabożną czcią, bojaźnią Bożą³³⁷²

5. Oczekuję* JHWH, moja dusza* oczekuje; a w Jego Słowie¹⁶⁹⁷ pokładam nadzieję³¹⁷⁶.

*lub: k.p. wypatrywać z niecierpliwością, mieć nadzieję, oczekiwać z ufnością⁹⁶⁶, **hebr.: nefesz⁵³¹⁵ - por: Ps 121,7**

6. Moja dusza⁵³¹⁵ oczekuje na mojego PANA bardziej niż strażnicy* świtu¹²⁴², strażnicy⁸¹⁰⁴ świtu*. Ps 63,6; 119,147

*lub: k.g. mieć pieczę nad, czuwać, ochraniać, ratować życie⁸¹⁰⁴
**lub: poranek, brzask, wschód słońca, świtanie, początek dnia¹²⁴²

7. Wyczekuj* Izraelu na JHWH; i JHWH bowiem jest miłosierdzie* i u Niego obficie odkupienie* **lub: łaskawość, dobroć²⁶¹⁷; **wielkie⁷²³⁵

*tryb rozkaz. k.p. oczekiwać wytrwale, ufać, mieć nadzieję³¹⁷⁶
**lub: okup, odkupienie, podzięk⁶³⁰⁴ tu i Wj 8,23; Ps 111,9; Iz 52,2

8. On sam* odkupi* Izraela³⁴⁷⁸ ze wszystkich jego nieprawości⁵⁷⁷¹. *dost.: I On¹⁹³¹ Ek 1,68; Tł 2,14

*lub: k.g. dać okup, ocalić, wyzolić, pozwolić na wykup⁶²⁹⁹

131. Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Dawida*, JHWH, moje serce³⁸²⁰ się nie wywyższa¹³⁶¹

i moje oczy nie są wyniosłe*, ani nie idę* za tym co wielkie¹⁴¹⁹ lub zbyt cudowne* dla mnie.

*lub: dla Dawida - AK Ps 18,28; Prz 18,2; 1P 5,5

*lub: k.g. być umieszczonej wysoko, podniesionym, wzniesionym⁷³¹¹, **k.p. chodzić, k.g. iść, chodźcie - metaf. o sposobie życia¹⁹⁸⁰, ***lub: k.n. nie być w czystszej mocy, być trudnym do wykonania, zrozumienia, być cudownym, nadzwyczajnym⁶³⁸¹

2. Przeciwnie*, uspokoiłem* i uciszyłem¹⁸²⁶ swoją duszę⁵³¹⁵ jak niemowle* odstawiłem od piersi* swojej matki; moja dusza jest jak u niemowlęcia* . *dost.: czyż, lecz, raczej⁵¹⁸, nie³⁸⁰⁸ - Ps 132,3

*lub: k.g. równać, wyglądać, uspokojać⁷⁷³⁷ Mt 18,3; 1Kor 14,20

**tj. k.n. być odstawionym od piersi, k.g. odmierzyć u pęhu¹⁵⁸⁰
***dost.: jak odstawione od piersi (dziecko) u matki dusza - AK

3. Izraelu oczekuj* JHWH, odtąd* aż na wieki⁵⁷⁶⁹. *tryb rozkazujący; **lub: od teraz⁶²⁵⁸

*lub: k.p. oczekiwać wytrwale, ufać, mieć nadzieję³¹⁷⁶ Ps 130,7

132. Pieśń stopni⁴⁶⁰⁹. Pamięta*, JHWH, Dawidowi całe⁶⁰⁸⁵ jego udrczenie*!

*tryb rozkaz. k.g. przypominać sobie, pamiętać²¹⁴², **lub: k.p. być udrczonym, upokorzonym⁶⁰³¹, być zdegradowanym⁸⁶⁹⁷⁴

2. Który przyśiągł* JHWH i ślubował* Mocarzowi* Jakuba³²⁹⁰ mówiąc: 2Sm 16,12

*lub: k.n. składać ślub⁷⁶⁵⁰, **k.g. przysięgać, składać ślub⁵⁰⁸⁷

*Mocny - starożytnie (poetyckie) określenie Boga - potężny⁶ - Iz 2,4

3. Nie* wejde⁹³⁵ do przybytku*, do mojego domu¹⁰⁰⁴, i nie⁵¹⁸ wstąpię⁵⁹²⁷ na posłanie* mego łoża* ; **lub: kanapa, tapczan, łóżko⁶²¹⁰ Prz 6,4

*part. pierwotna⁵¹⁸ w zdaniach warunk. i przysięgach - jeśli, nie; przysięgających - nawet, jeśli; w życzeniach - żeby tylko; pytających - czy; po zaprzeczeniu - lecz, raczej, chyba że⁸⁵⁷⁷

*lub: namiot, namiot nomady symb. tymczasowości, przybytek (dom, miejsce zamieszkania JHWH)¹⁶⁸, ***kanapa, łożo³³²⁶

4. I nie* dam⁵⁴¹⁴ zasnąć* moim oczom⁵⁸⁶⁹ ani drzemać* swoim powiekom⁶⁰⁷⁹; Ps 1,2; 4,8; 13,3

por: w 3, **dost.: nie dam snu⁸¹⁵³, **dost.: drzemki⁷⁸⁵²

5. Dopóki nie znajde⁴⁶⁷² miejsca* dla JHWH, przybytku* dla Mocarza* Jakuba. Dz 7,46-49

*lub: miejsce, przestrzeń, region, kraj⁴⁷²⁵, ***por. u 2***

*lub: namiot, miejsce zamieszkania, przybytek⁴⁹⁰⁸, tu u Lm.

6. Oto usłyszeliśmy⁸⁰⁸⁵ o niej* w Efrata*, znaleźliśmy ją* na polach Jaaru*. 1Sm 7,1;

*domyśl.: o arce przymierza z u 8 1Krn 2,18-19

*tj. „sterta popiołu” lub „miejsce owocowania” 672 - miejsce w okolicy Betel - Rdz 35,17, inna nazwa Betlejem - 1Sm 17,12

**tj. las, zarosła, zalesiona wyżyna - Kiriat-Jearim - 1Sm 6,21-7,2

7. Wejdz⁹³⁵ do Jego przybytku*, oddajmy pokłon* u podnóżka¹⁹¹⁶ Jego stóp⁷²⁷². Ps 46,4;

*tu w Lpój. 4908, **lub: k.t.p. padać na twarz⁷⁸¹² Ps 99,5; 122,1-2

8. Powstań⁹⁶⁵, JHWH, i wejdz* do miejsca Twojego odpozynku*, Ty i arka* Twojej mocy. *lub: miejsce odpozynku, odpozynki¹⁴⁹⁰ - Lb 10,33; Pwt 12,9

**hebr.: aron - skrzynia, arka⁷²⁷ - symbol obecności Bożej

9. Niech Twoi kapłani* ubiorą³⁸⁴⁷ się w sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴, a Twoi święci** niech wykrzykują z radości⁷⁴⁴². Hr 29,14; Ps 132,16; Iz 61,10; Obj 19,8

*hebr.: kohen - kapłan, główny urzędnik bądź najważniejszy władca³⁵⁴⁸, **lub: wierny, bogobożny, dobry, pobożny, święty²⁶²³

10. Ze względu na⁵⁶⁶⁸ Dawida¹⁷³², Twojego sługę*, nie odwracaj** oblicza⁶⁴⁴⁰ od Twojego pomazańca**.

2Krn 6,42

*hebr.: ebed - sluga, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

**lub: k.h. pokonywać, zwracać twarz ku, odwracać, odmawiać⁷⁷²⁵

*hebr.: ktoś namaszczoney, mesjasz, pomazańce⁴⁸⁹⁹ - gr: christos

11. Przysięgi* JHWH Dawidowi¹⁷³² prawdę** i nie wycofa⁷⁷²⁵ się z niej: Z owocu⁶⁵²⁹ twojego łona** posadzę⁷⁸⁹⁶ następcę na twoim tronie.

*lub: składać ślub⁷⁶⁵⁰ 2Sm 7,12; 1Krn 8,25;

**hebr.: emet - wierność, prawda, pewność; wiarygodność⁵⁷¹

*lub: prawda nie zawróci od niego - por. AK Ps 89,3,4; 110,4;

**idiom: spośród swoich potomków; **tj. brzech, tno, ciało, metaf.: głębinę Szaleu⁹⁹⁶ Iz 62,8; Łk 1,69; Dz 2,30

12. Jeśli twoi synowie¹¹²¹ będą strzegłi* mojego przymierza** i moich świadectw***, których ich nauczyłem³⁹²⁵, to również ich synowie¹¹²¹ aż**** na wieki⁵⁷⁰³ będą siedzieli³⁴²⁷ na twoim tronie³⁶⁷⁸.

1Krn 8,25; Łk 1,32

*lub: k.g. patrzeć na, obserwować, strzec, mieć pieczę nad, zachować⁸¹⁰⁴, **hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wj.¹²⁸⁵, **tj. świadectwa o Bożych prawach⁵⁷¹³ - zawsze w Lnn⁵⁷¹³, **hebraizm - na wieki⁵⁷⁰³ (na zawsze) na wieki⁵⁷⁰³

13. JHWH bowiem wybrał⁹⁷⁷ Syjon¹ i zaprzagnął* go na mieszkanie⁴¹⁸⁶ dla siebie: Ps 48,1;

*tj. „kawierza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2 Sm 5,7, uzgodzona świątyni - Ps 9,11, większych terenów - Judy⁷ - Ps 69,35

**lub: k.p. ląknąć, pragnąć¹⁸³ Ps 76,1; 78,68; 87,2; Hbr 12,22

14. To jest miejsce mojego odpocznienia* aż na wieki⁵⁷⁰³; tu⁶³¹¹ będę mieszkał** bo tego zaprzagnąłem¹⁸³. *por. w 8*, **por. w 12****

**lub: k.g. siedzieć, przebywać, mieszkać, pozostawać, trwać³⁴²⁷

15. Będę obficie* błogosławił jego zaopatrzenie*, a jego ubogich** nasycę⁷⁶⁴⁶ chlebem⁶⁶⁶⁶. *hebraizm: błogosławić¹²⁸⁹ błogosławić¹²⁸⁸, **lub: żywność, zapas żywności, zaopatrzenie⁶⁷¹⁸, **lub: ktoś będący w potrzebie, cierpiący ucisk, określenie najmniejszej warstwy społecznej²⁴

***hebr.: lechem - żywność, zboże, chleb³⁸⁹⁹, ziarno na chleb¹⁸⁴⁵²³

16. Jego kapłanów* przyodziewię³⁸⁴⁷ zbawieniem*, a jego święci** będą wołać radośnie⁷⁴². *por. w 9*, **por. w 9** 2Krn 6,41; Iz 61,10

*lub: wyzwoleń, dobrobyt, zwycięstwo, ratunek³⁴⁶⁸

17. Tam sprawię, że wyrośnie* róg⁶³⁶ Dawida; tam zgotuję pochodnię** mojemu pomazańcowi⁴⁸⁹⁹.

1Krn 11,36; 15,4; 2Krn 21,7; Ez 29,21; Łk 1,69

*lub: k.h. powodować wzrost⁶⁷⁷⁹, **idiom: symbol zwycięskiej władzy i mocy⁷¹⁶¹ - por. 2Sm 22,3, **idiom: dynastie - 1Krn 11,36

18. Okryję jego wrogów³⁴¹ wstydem*, ale nad nim rozblysznie⁶⁶⁹² jego korona**. Ps 35,26; 109,29

*lub: hańba¹³², **hebr.: nazer - poświęcenie, oddzielenie, korona (jako znak poświęcenia), kolczyk, klejnoty w koronie, diadem⁵¹⁴⁵

133 Pieśń⁷⁸⁹² stopni⁴⁶⁰⁹. Dawida*. Oto** jak⁴¹⁰⁰ dobrze²⁸⁹⁶ i miło⁵²⁷³, gdy bracia²⁵¹ w zgodzie** mieszkają⁶⁶⁶⁶!

Rdz 13,8;

*lub: dla Dawida - AK; **oto, spójrz, czy²⁹⁰⁹ 1Kor 1,10; Ef 4,3-4

***dosł.: zaisie¹⁵⁷¹ razem, we wspólnocie, wszyscy razem, jedność, zjednoczenie³¹⁶², ****k.g. siedzieć, stać, zostawać, mieszkać²⁴²⁷

2. Jest to jak wyborny* olejek⁸⁰⁸¹ na głowie⁷²¹⁸, który spływa³³⁸¹ na brodzie²⁹⁶, na brodzie Aarona**;

*lub: dobry, przyjemny, znakomity, lepszy, właściwy, stosowny²⁸⁹⁶

**hebr.: aharon - „przynajmniej światła”¹⁷⁵, **hebr.: jored - TM - spływający³³⁸¹ w odróżnieniu od sejored³³⁸¹ BHS - spływająca (broda) na jego rozmiar⁴⁰⁶⁰, ****wzrost, miara, szata - EIB¹³⁰⁷

3. Jest to jak rosa²⁹¹⁹ Hermonu*, opadająca** na góry³⁰⁰ Syjon⁶⁷²⁶; bo tam JHWH zarządza⁶⁶⁶⁶ błogosławieństwo¹²⁹³ i życie²⁴¹⁶ na wieki⁵⁷⁶⁹.

*tj. „przysłówek”²⁷⁶⁸ - góra Hermon na ptn. Izraela, zimą i wiosną szczyt góry jest osnieżony - Ps 42,6; **lub: k.g. schodzić, zejść, zapadać się, zstąpić³³⁸¹, ****tu w Lnn - por. Ps 132,13* Pwt 4,48; 28,8

****lub: k.p. przekazać dowództwo, nakazać, zlecić, wyznaczyć⁶⁵⁸⁰

134 Pieśń stopni. Oto błogosławcie¹²⁸⁸ JHWH, wszyscy słudzy⁵⁶⁵⁰ JHWH, którzy co noc* stoicie** w domu¹⁰⁰⁴ JHWH!

*lub: noc, mrok³⁹¹⁵ - możliwe wieczór¹⁸⁴³⁸ Wj 30,8; Hbr 10,11

**lub: k.g. stać, zajmować stanowisko, trwać, służyć, być slugą⁵⁹⁷⁵

2. Wzniescie⁵³⁷⁵ wasze ręce* ku świątyni i błogosławcie¹²⁸⁸ JHWH. Wj 9,33; 17,12; 1Tm 2,8

*gest proszący o ochronę, gest zwycięstwa, gest w modlitwie

**lub: ku miejscu świętemu⁹⁴⁴ - por. Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9

3. Niech cię błogosławi* z Syjonu⁶⁷²⁶ JHWH, który dogląda** niebiosa⁸⁰⁶⁴ i ziemię⁷⁷⁶. Wj 20,11;

*lub: k.p. błogosławić¹²⁸⁸ k.g. klekać, chwalić¹⁸⁴¹⁸ Obj 14,7

**tu: k.g. participle - wypr. czynność bieżąca, teraźniejsza - por. Ps 121,2; 124,8; 146,3 - czynić, powodować, zarządzać, doglądać⁶²¹³

135 Chwalcie* JH[WH]*. Chwalcie¹⁹⁸⁴ imię** JHWH, chwalcie***, słudzy⁶⁵⁰ JHWH, **tj. skrócona forma imienia JHWH³⁰⁵⁰

*tryb rozkaz. k.p. chwalić się, wygłosić pochwałę, chępliwie się¹⁹⁸⁴

***dosł.: et⁸⁵³ szem⁸⁰³⁴ - to (własnie) imię - et⁸⁵³ - wskazać konkretnego bytu; **tryb rozkaz. Ps 113,1; 134,1

2. Którzy stoicie* w domu JHWH, w dziedzińcach** domu¹⁰⁰⁴ naszego Boga. Ps 92,13;

*lub: k.g. stać, zajmować stanowisko, trwać, służyć, być slugą⁵⁹⁷⁵

**lub: siedziba, ogrodzony teren, dziedzińiec⁶⁹¹ Ps 116,19

3. Chwalcie* JH[WH], bo JHWH jest dobry*, śpiewajcie** Jego imieniu⁸⁰³⁴, bo jest miły⁶⁶⁶⁶.

*tryb rozkaz. 1984 Ps 107,1; 119,68; Mt 19,17

**lub: rzecz dobra, dobrobyt, obfitość, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶

***lub: śpiewać, chwalić śpiewem, grać na instrumencie muzycznym²¹⁶⁷, ****przyjemny, ładny, rozkoszny, słodki, miły⁵²⁷³

4. JH[WH] bowiem³⁵⁸⁸ wybrał* sobie Jakuba³²⁹⁰. Uczynił¹ Izraela³⁴⁷⁸ swoją własnością*.

*lub: k.g. wytoni⁷⁷ Wj 19,5; Pwt 7,6; Ps 33,12

**lub: majątek, własność, skarb⁵⁴⁵⁹, własność osobista¹⁸⁶²⁵

5. Bo⁵⁸⁸, ja⁵⁸⁹ wiem*, że JHWH jest wielki^{**}, a nasz PAN¹³⁶ przewyższa wszystkich³⁶⁰⁵ bogów⁴³⁰.
 ***lub: wybitny, wzniosły, wielki, ogromny*¹⁴¹⁹

**lub: k.q. wiedzieć, być mądrym, dowiadywać się, rozważać*³⁰⁴⁵,
 troszczyć się, uznać⁸³⁵⁰⁷ Pwt 10,17; Ps 95,3; 97,9

6. Wszystko³⁶⁰⁵, co JHWH zechce*, to czyni w niebiosach⁸⁰⁶⁴ i na ziemi⁷⁷⁶, w morzu³²²⁰ i we wszystkich głębinach^{**}.
 Ps 115,3

**lub: k.q. rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w*²⁶⁵⁴, *pragnąć, zachwycać się czymś, być ochoczym*⁸³⁶³³, ***por: Ps 95,5*
 ***hebr: tehom - głębia*⁸⁴¹⁵ (oceanu) - *gr: abyssos - por: Rdz 1,2*

7. On sprawia*, że mgły⁵³⁸⁷ wznoszą⁵⁹¹⁷ się z krańców⁷⁰⁹⁷ ziemi⁷⁷⁶, czyni⁶²¹³ błyskawice¹³⁰⁰ dla deszczu⁴³⁰⁶, wypuszcza** wiatr⁷³⁰⁷ ze swoich skarbców⁶⁶⁶, ***dost: k.h. wyzwała*³³¹⁸ Hi 28,25; 38,24
 **lub: k.h. przyprowadzić w górę, spowodować wejście w górę*⁵⁹²⁷
 ***lub: skarb, skarbiec, składnica, magazyn, arsenał, spiżarnia*²¹⁴

8. Uderzył* pierworodnych** w Egipcie⁴⁷¹⁴, od człowieka¹²⁰ do zwierzęcia⁹²⁹. Wj 12,12,29; Ps 78,51
 **lub: k.h. razić, uderzać, niszczyć, zabijać, pokonywać*⁵²²¹
 ***lub: pierwocina, pierwszy przychówek, pierworodny*¹⁰⁶⁰

9. Zesłał⁷⁹⁷¹ znaki* i cuda** pośród⁸⁴³² ciebie, Egipcie⁴⁷¹⁴; na faraona⁶⁵⁴⁷ i na wszystkie jego sługi⁵⁶⁵⁰. Wj 7,1-12; Pwt 6,22; Ps 78,43
 **lub: znak - jako sygnał ogniowy, zapowiedź, sztandar, sygnał*²²⁶
 ***lub: dzieło, znak, cud, zapowiedź*¹¹⁵⁹ Wj 4,21; Ps 71,7; Jl 3,3

10. On uderzył⁵²²¹ wiele narodów* i zgładził** potężnych** królów; ***lub: potężny, rozległy, liczny*⁶⁰⁹⁹
 **lub: narody, ludy, grupy etniczne, nie-Żydzi*¹⁴⁷¹ Ps 44,2
 ***lub: k.q. zabić, zgładzić, zniszczyć, zamordować*²⁰²⁶

11. Sychona*, króla⁴⁴²⁸ Amorytów*, i Oga**, króla Baszanu**, i pokonał wszystkie królestwa⁴⁶⁷ Kanaanu³⁶⁶⁷; *****por: Ps 68,15*****
 **lub: wojownik*⁵⁵¹¹ - *por: Lb 21,21-35*, ***lub: „mówiący”*⁵⁶⁷ - *lub: zamieszkujący wsch. część Kanaanu i Zajordanie*
 *****lub: „długoszyjny”*⁵⁷⁴⁷ król Amorytów z Baszanu jeden z ostatnich przedstawicieli olbrzymów z Bełaim - *por: Rdz 6,4; Joz 2,10*

12. I ich ziemię⁷⁷⁶ dał* w dziedzictwo**, w dziedzictwo⁵¹⁵⁹ dla Izraela³⁴⁷⁸, swojego ludu.
 **lub: k.q. dać, zezwolić, przypisać, przeznaczyć*⁵⁴¹⁴ Joz 11,23;
 ***lub: własność, majątek, dziedzictwo, mienie*⁵¹⁵⁹ Ps 78,55

13. Twoje imię*, JHWH, trwa na wieki⁵⁷⁶⁹; pamięć** o Tobie, JHWH, z pokolenia na pokolenie⁶⁶⁶. ***lub: wspomnienie*²¹⁴³ o Tobie Wj 3,15;
 ***imię*⁸⁰³⁴ reprezentuje charakter i autorytet Boga Ps 72,17
 ***lub: generacja, okres, wiek, pokolenie, siedziba, czas życia*¹⁷⁵⁵

14. Ponieważ³⁵⁸⁸ JHWH będzie sędzić* swój lud⁵⁹⁷¹ i pocieszy** swoje sługi⁵⁶⁵⁰. Pwt 32,36;
 **lub: k.q. pełnić funkcję sędziego, wydawać wyrok, bronić, jakiegś sprawy, wymierzyć sąd, rzadzić, odptać*⁷⁷⁷ 1Krn 21,15;
 ***lub: k.h.p. doznawać pociechy, odczuwać ulgę*⁵¹⁶² Jon 4,2

15. Bożki* narodów* to srebro⁷⁰¹ i złoto²⁰⁹¹, dzieło** rąk człowieka¹²⁰. Pwt 4,28; Iz 37,19; Dz 17,29
 **lub: wyobrażenie bóstwa przedstawione przez wizerunek, bożek*⁶⁰⁹¹, ***por: w.10*, ***lub: wytwór; czyn, działanie*⁴⁶³⁹

16. Mają usta⁶³¹⁰, ale nie mówią*; mają oczy, ale nie widzą**;
 **lub: k.p. obiecywać, mówić*⁴¹⁶⁶ Ps 115,5
 ***lub: k.q. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd*⁷²⁰⁰
 17. Mają uszy²⁴¹, ale nie słyszą*, nie ma też⁴⁷ technienia** w ich ustach⁶¹⁰. Iz 46,7; Ha 2,18
 **lub: k.h. słyszeć, słuchać, nakłaniać ucha, być posłusznym, wysłuchać modlitw (o Bogu)*²³⁸, ***hebr: rua*⁴ - *duch, technienie, wiatr, umysł*⁷³⁰⁷, *gr: pneuma - por: Rdz 1,2; Ga 6,18*

18. Tak jak* one**, będą¹⁹⁶¹ ci, którzy je czynią⁶²¹³, i wszyscy³⁶⁰⁵, pokładający w nich ufność⁶⁶⁶. ***domysł: o bożkach z w. 15* Ps 97,7; Iz 44,19;
 **lub: taki jak, według tego jak, jako, jak gdyby*³⁶⁴⁴ 2Kor 4,4
 ***lub: k.q. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym*⁹⁸²

19. Domu¹⁰⁰⁴ Izraela*, błogosławcie** JHWH; domu¹⁰⁰⁴ Aarona**, błogosławcie¹²⁸⁸ JHWH.
 **lub: o całym narodzie; **tryb rozkaz. k.p. błogosławcie*¹²⁸⁸, *chwalić, wielbić*⁵¹⁴¹⁸, ***lub: o kapłanach z rodu Aarona - Ps 115,10*

20. Domu Lewiego*, błogosławcie¹²⁸⁸ JHWH**;
 wy, którzy się boicie** JHWH, błogosławcie JHWH*. **lub: o Lewitach - por: Wj 32,26-29; **tryb rozkaz.*
 hebr: et JHWH*⁸⁵³ - *uśmiałek konkretnego bytu - Ps 135,1*
 ****lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony*³³⁷³ Ps 22,23

21. Niech będzie błogosławiony¹²⁸⁸ z Syjonu JHWH, który mieszka* w Jerozolimie. Chwalcie** JH[WH]!⁹⁵⁰ Ps 128,5; 132,13-14
 **dost: mieszkający - k.q. osiedlić się, przebywać, pozostawać*⁷⁹³¹
 ***lub: chlubić, wychwalać, jaśnieć*¹⁹⁸⁴ - *z kodem*³⁰⁵⁰ - *hallelujah*

136 Wysławiajcie* JHWH, bo jest dobry²⁸⁹⁶, bo na wieki* trwa Jego miłosierdzie**. **lub: na zawsze*⁵⁷⁶⁹ 1Krn 16,34; 2Krn 20,21
 **lub: k.h. składać dziękczynienie, wysławiać, chwalić*³⁰³⁴
 ***dobroć, łaskawość, werność, miłosierdzie, życzliwość*²⁶¹⁷

2. Wysławiajcie* Boga** bogów⁴⁸⁰, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷. Pwt 10,17; Dn 2,47
 **por: w. 1*, w w. 1,2,3 i 26 tryb rozkaz., ***hebr: elohim w liczbie mn. jako wzmocnienie - Bóg, władca, sędzia, aniołowie*⁴⁹⁰

3. Wysławiajcie³⁰³⁴ PANA* panów¹¹³, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷; 1Tm 6,16;
 **hebr: 'adon - pan, ktoś stanowiący, silny*¹¹³, *władca*⁸¹²⁸ Obj 19,16
 **lub: hebr: plural construct - Lmn. - por: Ps 136,3 EIB*¹³⁴⁸

4. Tego, który sam* czyni⁶²¹³ wielkie¹⁴¹⁹ cuda**, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷;
 **lub: tylko, sam, samotność, z wyjątkiem*⁹⁰⁵, ***k.n. niezwykłe, zdumiewające, nadzwyczajne, trudne do pojęcia (dzieła)*⁶³⁸¹

5. Tego, który w mądrości* dogląda** niebios⁶⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷; ***lub: k.q. particpl. - por: Ps 134,3* Rdz 1,1; Ps 33,6
 **lub: czyn rozumny, władze rozumienia, przedmiot poznania*⁸³⁹⁴
 ****wg myśli hebr. istniały trzy sfery nieba*⁸⁰⁶⁴ - *por: 2Kor 12,2*****

6. Tego, który rozparstaf* ziemię⁷⁷⁶ na wodach⁴³²⁵, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷;
 Rdz 1,9; Ps 24,2; Prz 3,19-20; 8,22-29;
 **lub: k.q. deptać, udeptywać, rozposierzać*⁷⁵⁵⁴ - *dost: rozposierający - por: AK; **na, nad, poza, ponad, razem z*⁵⁹²¹ Jr 51,15; Za 12,1

7. Tego, który uczynił wielkie światła⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷; Rdz 1,14

*dost.: czyniącemu⁶²¹³ - prtpcl. *tu i w: 4.5.6.7.10.13.16.17.25*
 **dolyczy stońca i księżycza - światło dnia, ciało niebieskich (księżycza, słońca, gwiazd), lampy, brzuski, Pan jako światłość Izraela²¹⁶

8. Słońce⁸¹²¹, aby⁹ panowało⁶⁶ za dnia³¹¹⁷, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷; Rdz 1,16

*lub: to⁸⁵³ słońce w celu rządzenia⁴⁴⁷⁵ w (czasie) dnia - AK
 **lub: panowanie, zwierzchnictwo, królestwo⁴⁴⁷⁵ - rzecz.

9. Księżyc³³⁹⁴ i gwiazdy³⁵⁵⁶, aby panowały⁴⁴⁷⁵ w nocy⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

Hi 31,26; Ps 8,3; 89,36-37

*lub: ten⁸⁵³ księżyc³³⁹⁴ i ... w celu rządzenia w (czasie) nocy - AK

10. Tego, który uderzył¹³ Egipt⁴⁷¹⁴ śmiercią jego pierworodnych¹⁰⁶⁰, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

Wj 12,29; Ps 78,51; 135,8

*lub: k.h. prtpcl. razić, uderzać, niszczyć, zabijać, pokonywać⁵²²¹

11. Tego, który wyprowadził⁶⁶ spośród niego Izraela³⁴⁷⁸, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷; *dost.: wyprowadzającym Wj 12,51; Ps 78,52

*lub: k.h. spowodować wyjście, wyzwolić, wyprowadzić³³¹⁸

12. Mocną⁶⁶ ręką³⁰²⁷ i wyciągniętym⁵¹⁸⁶ ramieniem⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

*lub: silny, niezłomny, potężny, twardy²³⁸⁹

**ramię, ręka - symbol mocy, władzy i aurytetytu - Ps 89,13

13. Tego, który rozdzielił⁶⁶ Morze Czerwone⁶⁶ na części⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷; **lub: Morze Sitowia⁴⁴⁸⁸ Wj 14,21; Ps 106,9

*lub: k.g. prtpcl. - przecinać na dwie, dzielić, ścinać, odcinać⁵⁰⁴

14. I przeprowadził⁶⁶ Izraela jego środkiem⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

*lub: k.h. powodować przejście na drugą stronę, obok, przez, nad, spowodować przemianę²⁶⁷⁴, **pomiedzy, spoj⁸⁴³²

15. I strząsnął⁶⁶ faraona⁶⁴⁷ z jego wojskiem⁶⁶ w Morze Czerwone⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

**lub: Morze Sitowia⁴⁴⁸⁸

*lub: k.p. strząsać bądź wyrzucać, k.g. pokazać, że coś jest puste⁵²⁸⁷

**lub: moc, skuteczność, siła, bogactwo, wojsko²⁴²⁸ Wj 14,28

16. Tego, który prowadził⁶⁶ swój lud⁵⁹⁷¹ przez pustynię⁴⁰⁵⁷, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

*dost.: prowadzący - prtpcl. - por. AK

*lub: k.h. prowadzić, przyprowadzać, uprowadzać, zabierać¹⁹⁸⁰

17. Tego, który pobił⁶⁶ wielkich⁴¹⁹ królów⁴⁴²⁸, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷;

*lub: k.h. razić, uderzać, niszczyć, pokonywać⁵²²¹ Joz 12,1-19

18. I zgładził⁶⁶ potężnych¹¹⁷ królów⁴⁴²⁸, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷; Lb 21,21.33;

*lub: k.g. zabić, zgładzić, zniszczyć, zamordować²⁰²⁶ Pwt 29,7

19. Sychona⁶⁶, króla Amorytów⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷;

Rdz 10,16;

**por. Ps 135,11⁶⁶; **por. Ps 135,11⁶⁶ Lb 21,21-35; Ps 68,15

20. I Oga⁶⁶, króla⁴⁴²⁸ Baszanu¹³¹⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷. *por. Ps 135,11⁶⁶

21. I dał⁶⁶ ich ziemię w dziedzictwo⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷;

*lub: k.g. dać, przekazać, ustanowić⁵⁴¹⁴; **por. Ps 135,12⁶⁶

22. W dziedzictwo⁵¹⁵⁹ Izraelowi⁴⁴⁷⁸, swojemu słudze⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

Ps 47,4; 105,44; 135,12

*hebr.: ebed - sluga, niewolnik, poddany - czciciel Boga⁵⁶⁵⁰

23. Tego, który w naszym ponizeniu⁶⁶ pamiętał⁶⁶ o nas, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

**lub: wspominał²¹⁴² na nas Iz 49,14-15

*lub: niskość, użenienie, pokora⁸²¹⁶ tylko tu i Kaz 10,6

24. I wybawił⁶⁶ nas od naszych nieprzyjaciół⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

*lub: wyrwać, chwycić i zabierać, ratować⁶⁵⁶¹ Ps 107,2

**lub: trudne położenie, niedola, wróg, nieprzyjaciel⁶⁸⁶²

25. Tego, który daje⁶⁶ pokarm⁶⁶ wszelkiemu ciału⁶⁶, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

**idiom - całemu³⁶⁰⁵ stworzeniu Ps 145,15; 147,9

*hebr.: lechem - żywność, zboże, chleb⁸⁸⁹⁹, ziarno na chleb⁸⁴⁵²³

26. Wysławiajcie⁶⁶ Boga niebios⁸⁰⁶⁴, bo na wieki⁵⁷⁶⁹ trwa Jego miłosierdzie²⁶¹⁷.

*tryb rozkaz. *lub: k.h. składać dziękczynienie, wystawiać, chwalić³⁰³⁴

137 Nad rzekami⁵¹⁰⁴ Babilonu⁶⁶, tam⁸⁰³³ siedzieliśmy³⁴²⁷ i płakaliśmy⁶⁶ wspominając²¹⁴² Syjon⁶⁶.

Ez 1,1; 3,15

*tj. „pomieszczenie”⁸⁹⁴ - stolica Babilonii położona nad Eufratem

*lub: k.g. płakać (gorzko, z żalu, upokorzenia bądź radości)¹⁰⁵⁸

a także⁵⁷¹ płakaliśmy - AK; **tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2 Sm 5,7 wzgorza świątyni - Ps 9,11 - Ps 132,13⁶⁶

2. Na wierzbach⁶⁶ spośród⁶⁶ niego⁶⁶ zawiesiliśmy⁸⁵¹⁸ nasze harfy⁶⁶;

**domysl.: Babilonu⁸⁹⁴

*lub: topola, wierzba (drzewo o ciemnym drewnie)⁶¹⁵⁵

**tj. instrument strzany, lira³⁶⁵⁸, cytra⁸⁴²⁰ Hi 30,31

3. Gdyż⁵⁸⁸ tam ci, którzy nas wzięli w niewolę⁶⁶, domagali⁶⁶ się od nas słów⁶⁹⁷ pieśni⁶⁶, a nasi sztydery⁶⁶ mówili: Z radością spiewajcie nam którąś z pieśni⁷⁸⁹² Syjonu.

Ps 80,6

*lub: k.g. prtpcl. uprowadzić, wziąć do niewoli⁵⁶¹⁷; **k.g. żądać, błagać, domagać się, dopytywać się⁷⁵⁹²; **idiom: abymyś śpiewali; **nap.leg.: dręczyciel, łupieżca⁸⁴³⁷ (?), sztyderca⁸⁹⁵⁸

4. Jak⁴⁹ będący śpiewać pieśń⁷⁸⁹² JHWH na obcej⁶⁶ ziemi⁶⁶?

2Krn 29,27; Ne 12,46

*lub: obcy, cudzoziemiec, obcy bóg⁵²³⁶; **ziemia, kraj, terytorium, kraina, cały obszar zamieszkały ziemi¹²⁷ - por. Ps 104,9

5. Jeśli zapomnę⁶⁶ o tobie, Jerozolimo⁶⁶, niech zapomni⁶⁶ o mnie moja prawica.

Iz 65,11

*lub: przestać się troszczyć, zapominać⁷⁹¹¹; **hebr.: Jeruszałajim³³⁸⁰

-, nauczanie pokoiu”; **TM - zapomni⁷⁹¹¹; BHS - uschnie⁷⁹¹¹

6. Niech mi język⁹⁵⁶ przylgnie¹⁶⁹² do moich ust⁶⁶, jeśli nie będę pamiętał²¹⁴² o tobie, jeśli nie wyniosę⁶⁶ Jerozolimy ponad⁵⁹²¹ najwyższą⁷²¹⁸ moją radość⁶⁶.

*tzn. niech zamilknie na jawieszę

*lub: k.h. wynajść, spowodować wejście w górę⁵⁹²⁷

**lub: zadowolenie, pomyślny skutek, szczęśliwy obrót spraw⁸⁰⁵⁷

7. Pamiętaj*, JHWH, synom¹²¹ Edomu* dzień Jeruzolimy, gdy mówili⁵⁵⁹: Obnażcie***, obnażcie ją aż do jej podstaw****. Iz 34,5; Jr 49,7;

*lub: wspomnij²¹⁴², **j., czerwonij¹²³, potomkowie Ezeaua, kraina na południe i południowy wschód od Judei Lm 4,22;

***tryb rozkaz. k.p. obnażyć, ogolocić, opróżnić, wyłcać⁶¹⁶⁸
****lub: fundament, podstawa, dno³²⁴⁷ Ez 25,12; 35,2; Obj 11,8

8. O, córko* Babilonu! i ty zostaniesz spustoszona*. Błogosławiony⁸³⁵, kto ci zapłaci** tym, czym nam płaciła¹⁵⁸⁰. Iz 13,1-5; 47,1; Jr 25,12;

*lub: córka, dziewczyna, przybrana córka, sýnowa, siostra, umęczka, dziewczynka, młoda kobieta, krewna¹⁵²³ Jr 50,2;

**lub: k.q. niszczyć, pustoszyć, plądrować, napadać⁷⁷⁰³ Obj 18,21
***lub: k.p. wymagradzać straty, płacić, nagradzać⁷⁹⁹⁹

9. Błogosławiony*, kto schwyta²⁷⁰ i roztrzaska³¹⁰ twoje dzieci** o skałę***. 2Krl 8,12; Iz 13,16;

*lub: szczęśliwy⁸³⁵, **chłopic⁵⁷⁶⁸, niemowlę^{B6724} Oz 13,16;
***j. pionowa lub stroma skała, kłif, urwisko⁵⁵⁵³ Na 3,10

138 Psalm Dawida¹⁷³². Będę Cię wystawiał*, JHWH, z całego mego serca³⁸²⁰, będę Ci śpiewał* wobec bogów⁴³⁰.

por. w 4 Pwt 4,20; Ps 119,10,58; Jr 32,41; Łk 10,27

*lub: śpiewać przy użyciu instrumentów, słowo występuję często ze słowem oddawać chwałę stąd: chwalić śpiewem²¹⁶⁷

2. Oddaję pokłon* ku świętemu⁹⁴⁴ Twojemu przybytkowi** i będę wysławiał³⁰³⁴ Twoje imię za miłosierdzie²⁶¹⁷ Twoje i prawdę***, bo ponad wszystko³⁶⁰⁵ wywyższyłeś⁵¹⁴³¹ Twoje imię i Słowo****. *lub: k.h.p. padać na twarz, bić czołem, k.q. leżeć płasko⁷⁸¹²

**lub: pałac, świątynia, przybytek¹⁹⁶⁴, ***wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹, Ps 61,7, ****wypowiedź, mowa, słowo⁵⁶⁵

3. W dniu³¹¹⁷, gdy Cię wywałem*, odpowiedziałeś⁶⁰³⁰ mi. Twoja siła⁵⁷⁹⁷ przejmuje mnie łekiem** w mej duszy⁵³¹⁵. Hi 42,5-6; 49,7; Ps 28,7;

*lub: k.q. wołać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ Ps 46,1
**lub: k.h. zakłócać, przestraszać, przejmować łekiem, robić zamieszanie, czynić śmiałym bądź dumnym⁷²⁹² Iz 6,1-5; Obj 1,17

4. Wszyscy³⁶⁰⁵ królowie⁴⁴²⁸ usiemi⁷⁷⁶ będą Cię wystawiać*, JHWH, gdy** usłyszą⁸⁰⁸⁵ Słowa** Twoich ust. *lub: ponieważ, bo, kiedy³⁵⁸⁸ Ps 72,11; 102,15

*lub: k.h. składać dziękczynienie, wystawiać, chwalić³⁰³⁴
***lub: wypowiedź, mowa, słowo, powiatement, obietnica, nakaz⁵⁶¹

5. I będą śpiewali* o drogach¹⁸⁷⁰ JHWH, że wielka⁴⁴¹⁹ jest chwała* JHWH. Ps 21,5; 145,7

*hebr.: kawod - chwała, splendor, majestat³⁵¹⁹ - a także: ludzie - Rdz 34,13; Hi 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por. EIB Ps 30,13²⁵⁸

6. A choć wywyższony⁷³¹¹ jest JHWH, jednak zwraca uwagę na* pokorneogo**, a wyniosłego** poznaje*** z daleka⁴⁸⁰¹. Prz 3,34; Jk 4,6; 1P 5,5

*lub: k.q. dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd, zwrócić uwagę⁷²⁰⁰
**lub: niski, łichy, pokorny⁸²¹⁷, ***wysoki, wywyższony, dumny, wyniosły; ****k.q. wiezieć, znać, poznawać, rozważać, uznać³⁰⁴⁵

7. Choćby⁵¹⁸ szedł¹⁹⁸⁰ przez sam środek⁷¹³⁰ niedoli*, zachowasz mnie przy życiu⁴²¹; wy-

ciągniesz swoją rękę** przeciw gniewowi⁶³⁹ moich nieprzyjaciół³⁴¹, a Twoja prawica³²²⁵ mnie wybawi***. *lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot⁶⁸⁶⁹
**ręka, ramię³⁰¹⁷, symbol mocy, władzy i aurytetu - Ps 89,13
***lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, zwyciężyć³⁴⁶⁷ Ps 23,3

8. JHWH dokona* wszystkiego dla mnie¹¹⁵⁷. JHWH, Twoje miłosierdzie** trwa na wieki; nie porzuc⁷⁵⁰³ dzieł⁴⁶³⁹ Twoich rąk***. Ps 57,2;

*lub: k.q. zakończyć (się), osiągnąć kres, doprowadzić do końca, ukonczyć, zaprzestac¹⁵⁸⁴, **łaskawość, wierność, dobroć²⁶¹
***idiom: nie porzuc tych, których stworzyłeś (?) J 15,2; Flp 1,6

139 Przewodnikowi⁵³²⁹ chóru. Psalm⁴²¹⁰ Dawida*. JHWH, zbadałeś** mnie i znasz***. *lub: dla Dawida - AK Ps 17,3; 44,21; Jr 12,3

**lub: k.q. szukać (czegoś), przeszukiwać, zgłębiać, badać²⁷¹³
***lub: k.q. wiezieć, być mądrym, dowiadywać się, rozważać³⁰⁴⁵

2. Ty⁸⁵⁹ wiesz³⁰⁴⁵ kiedy siedzę i wstaję*, z daleka rozumiesz* moją myśl****. Rdz 16,13; 2Krl 19,27;

*tzn.: Ty wiesz o mnie wszystko, *lub: k.q. dostrzegać, rozpoznawać, zwracać uwagę, rozumieć⁴⁹²⁵ Ps 94,11; Prz 15,3;

**lub: cel, zamiysł, myśl⁷⁴⁵⁴ - tylko tu i w 17 Mt 9,4; J 2,24-25

3. Wyznaczasz* moją ścieżkę⁷³⁴ i spoczynek⁷²⁵², wszystkie moje drogi¹⁸⁷⁰ są Ci bardzo dobrze znane**. *lub: k.h. być zaznajomionym, znać bardzo dobrze⁵⁵³²

*lub: k.p. rozrzucić, rozproszyć, przewiać, przesiewać - uzmocnienie od k.q. - otaczać, szerzyć²²¹⁹, tylko tu - zmierzyć⁸²⁵²

4. Gdy jeszcze nie ma słowa* na moim języku, oto²⁰⁰⁵ Ty, JHWH, już je całe³⁶⁰⁵ znasz³⁰⁴⁵.

*lub: wypowiedź, słowo, mowa⁴⁴⁰⁵ Mt 12,35-37; Hbr 4,12-13

5. Otaczasz* mnie z tyłu²⁶⁸ i z przodu⁶⁹²⁴ i położyles⁵⁹²¹ na mnie swoją rękę**. Ezd 8,22; Hi 9,33;

*lub: k.q. zabezpieczać, osaczać, otaczać, formować, walczyć⁶⁴⁹⁶
**tu jako gest akceptacji - por. w 11 i Obj 1,17 Ps 125,2; Iz 11,11

6. Zbyt cudowna* jest dla mnie Twoja wiedza**, zbyt wzniosła⁷⁶⁸², nie zdołam** jej pojąć. **w TM przykład metalozy Hi 42,3; Ps 40,5; 131,1;

*lub: cudowny, niepojęty, nadzwyczajny⁶³⁸³ tu i Sdz 13,18

**lub: poznanie, umiejętność, wiedza, postrzeżenie, rozeznanie, mądrość¹⁸⁴⁷, ***lub: k.q. mieć moc, siłę, wytrwać, być zdolnym³²⁰¹ - przewyższa mnie, nie podolam jej - AK Rz 11,3;

7. Dokąd⁵⁷⁵ ujdę* przed Twoim Duchem****? Dokąd ucieknę¹²⁷² przed Twoim obliczem****? *lub: k.q. odejść, iść dalej, oddalać¹⁹⁸⁰, **lub: od - AK Jr 23,23

***hebr.: ruach - duch, tchnienie, wiatr; wyl⁷³⁰⁷, gr.: pneuma - por. Rdz 1,2; Ga 6,18*, ****lub: twarz, oblicze, obecność, osoba⁶⁴⁴⁰

8. Jeśli wstąpisz⁵²⁶⁶ do niebios⁸⁰⁶⁴, Ty tam jesteś; jeśli przygotuje³³³¹ sobie posłanie* w Szelu³¹ - oto²⁰⁰⁵ Ty i tam jesteś. Hi 26,6; Prz 15,11

*myśl nawiązuje do zaśnięcia (stamu śmierci) w Szelu - Ps 13,3**
**hebr.: szelol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieuzjętki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por. Ps 16,10* - Dz 2,27

9. Gdyby^{wniał} skrzydła⁶⁷¹ zorzy porannej* i zamieszkał⁷⁹³¹ na krańcach** morza³²²⁰, *lub: świat⁷⁸³⁷, lubzanka, brzuski, czerwona tona przed światem⁸⁹³⁰¹
*lub: dalsza część, koniec, coś ostatniego, tylnego³¹⁹

10. Nawet¹⁵⁷¹ tam Twoja ręka³⁰²⁷ wiodłaby*
lania i Twoja prawica³²²⁵ by mnie podtrzymała*.
*lub: k.h. prowadzić, wieść⁵¹⁴⁸; **k.g. chwyć, złapać²⁷⁰

11. I jeśli powiem⁵⁵⁹: Na pewno* spadnie*
na mnie ciemność²⁸²² i noc³⁹¹⁵ zgasi światło²¹⁶
wokół¹¹⁵⁷ mnie. Hi 22, 13-14

*lub: zaiste, z pewnością (emfaza), tylko, jednak, atoli, lecz³⁸⁹
*lub: k.g. miazdżyć, kruszyć, upatrywać się w; poządać, porywać, uderzać, spadać na¹⁷⁷⁹, tylko tu i Rdz 3, 15 i Hi 9, 17

12. To nawet¹⁵⁷¹ ciemność* się przed Tobą
nie zakryje*, bo przez Ciebie noc³⁹¹⁵ roz-
świetli* się jak dzień³¹¹⁷, a ciemność²⁸²⁵ jak
światłość²¹⁹. Wj 14, 20; 20, 21; Hi 34, 22; Dn 2, 22

*lub: ukryte miejsce, ciemność, niejasność²⁸²²; **k.h. uczynić
ciemnym, pociemnić, ukryć, zataić, metaf. gmatwać, zaciemniać²⁸²¹; ***k.h. dawać światło, świecić, rozświetlać, oświecać²¹⁵

13. Ty bowiem³⁵⁸⁸ stworzyłeś⁷⁰⁶⁹ moje nerki;
utkałeś* mnie w łonie⁹⁹⁰ mojej matki⁵¹⁷.

*lub: tu jako organ fizyczny, metaf. sumienie - por. Ps 7, 9; 26, 2
*lub: k.g. zamykać w środku, ochraniać, ogradać, zasłonić⁵²³⁶
*polczyk, otoczyć opieką, tkać, uformować³⁶⁴¹⁴ Hi 10, 8, 11; Jr 1, 5

14. Wyślawiam¹⁰³⁴ Cię z powodu⁵⁹²¹ tego³⁵⁸⁸,
że zostałem zdumiewająco* udoskonalony*.
Przedziwne⁶³⁸¹ są Twoje dzieła⁴⁶³⁹, a moja du-
sza⁵³¹⁵ dobrze* je zna³⁰⁴⁵. ***j. niezmiernie, bardzo³⁹⁶⁶

*lub: k.n. wywalać zdumienie i lek, być ogarniętym bojaźnią³³⁷²
*lub: k.n. być odrębnym, oddzielnym, wybitnym, cudownym⁶³⁹⁵, być doskonałym, być szczególnie traktowanym¹⁵⁷⁴⁰²

15. Moje kości⁶¹⁰⁸ nie były ukryte* przed To-
bą, gdy⁸³⁴ zostałem uczyniony⁶²¹³ w skrytości*
i utkany* w niskości⁸⁴⁸² ziemi⁷⁷⁶. Hi 10, 9;

*lub: k.n. być schowanym, ukrytym³⁵⁸² Ps 63, 9; Ef 4, 9
*lub: ostona, schronienie, kryjówka, skrytość, tajemniczość⁵⁶⁴³
*lub: k.p. być zwrócenie wykonanym bądź utkany⁷⁵⁵¹

16. Twoje oczy⁵⁸⁶⁹ widziały⁷²⁰⁰ mą poczętą
postać; na Twym zwoju* zostały spisane
wszystkie moje dni³¹¹⁷, które zostały wczes-
niej ustalone*, gdy nie* było jeszcze ani
jednego²⁵⁹ z nich. Hi 14, 5; Ps 56, 8; Obj 2, 12

*hap. leg. płód, embrión¹⁵⁶⁴, beczszatlny płód¹¹⁷⁴⁰; *fj. na zwoju⁵⁶¹²
*lub: ułożony - por. Wj 32, 32; Mt 13, 16; Obj 3, 5; ***lub: k.p. być zawczasu ustalonym, ustanowionym³³³⁵, ***wuj ketiw - t.j. m. - por. AK

17. Jak cenne* są dla mnie Twoje myśli*,
Boże⁴¹⁰! Jak wielka⁶¹⁰⁵ jest ich suma⁶⁶⁰¹! Ps 40, 5
*lub: k.g. być wysoko cenionym, kosztownym, szanowanym³³⁶⁵
*lub: cel, zamysł, myśl⁷⁴⁵⁴ - por. u. 2^{***}; **całość, szczyt, suma⁷²¹⁸

18. Zliczę* je, jednak liczniejsze* są niż
piasek²³⁴⁴; rozbudziłem się* podczas licze-
nia i wciąż* ja jestem z Tobą. ***lub: nadał⁵⁷⁵⁰

*lub: k.g. brać pod uwagę, liczyć⁵⁶⁰⁸; **k.g. być lub stać się licznym, wielkim, rozmnożyć się⁷²³⁵; ***k.h. rozbudzić się, obudzić⁶⁹⁷⁴

19. Obys tylko⁵¹⁸ zgładził* Boże⁴³³, niegodzi-
wego⁷⁵⁶³; odejść⁶⁰⁵ od mnie ludzi⁵⁸² krwi⁶⁰⁵;
*lub: zabić, zgładzić⁶⁹⁹¹ tu i Hi 13, 15; 24, 14; *tryb rozkaz. Lz 11, 4
*lub: k.g. zejść z drogi, zwrócić⁴⁹³; **idiom: mordercy - Ps 5, 6*

20. Ci, którzy mówią⁵⁵⁹ o Tobie w złym za-
miarze*, na próżno⁷⁷²³ wspierają* Twoich
wrogów³⁶⁶. *lub: plan, spisek, zмова, wrogci zamysł⁴²⁰⁹

*lub: k.g. podnieść, wspierać, nieść, brać, unieść; dźwigać⁶³⁷⁵
**lub: przeciwnik, nieprzyjaciel, wróg⁶¹⁴⁵ Ps 73, 8; Jud 1, 15

21. Czyż nienawidzących* Ciebie, JHWH, nie
mam w obrzydzeniu*? I nie czuję wstrętu* do
tych, którzy powstają⁸⁶¹⁸ przeciwko Tobie?

*dost.: k.p. nienawidzący (wrogów), k.g. oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰
**lub: k.h.p. brzydzić się, k.g. czuć wstręt⁶⁹⁶² Ps 26, 5; 31, 16

22. Nienawidzę⁸¹³⁰ ich pełnią* nienawistości⁸¹³⁵
i zaliczam* ich do nieprzyjaciół*. Prz 8, 13

*lub: koniec, spełnienie, ukończenie, pełnia, doskonałość⁸⁵⁰³
**dost.: k.g. mam¹⁹⁶¹; ***lub: wróg osobisty lub wróg narodu³⁴¹

23. Zbadaj* mnie, Boże, i poznaj* moje ser-
ce³⁸²⁴; wypróbuj* mnie i poznaj³⁰⁴⁵ moje roz-
terki⁶⁶⁶; Hi 31, 6; Ps 26, 2; 94, 19

*tryb rozkaz. we wszystkich czas. tego wiersza; *por. u. 1^{***};
**por. u. 1^{***}; ***k.g. badać, lustrować, sprawdzać, wykazywać, próbować³⁷⁴; ***dost.: zaniepokojone myśli⁸³¹², tylko tu i Ps 94, 19

24. I zobacz¹⁸⁷⁰, czy⁵¹⁸ nie ma we mnie drogi
odwiecznia*, a prowadz* mnie drogą¹⁸⁷⁰
odwieczną*. *lub: k.g. przyprowadzić, przyczołgać⁵¹⁴⁸

*lub: ból, smutek, bóstwo - śród: drogi bahwochwalczej - EIB
***lub: długotrwałość, odwieczność, starożytność, przyszłość⁵⁷⁶⁹

140 Przewodnikowi⁵³²⁹ chóru. Psalm⁴²¹⁰
Dawida*. Wyrwij* mnie, JHWH,
od złego⁷⁴⁵¹ człowieka¹²⁰; zachowaj⁵⁴¹ mnie od
meża³⁷⁶ okrutnego*;
Ps 18, 48; 71, 4

*lub: dla Dawida - AK; **k.p. wyciągnąć, wyrwać, uwolnić²⁵⁰²
***lub: gwałt, krzywdza, okrucieństwo, niesprawiedliwość²⁵⁵⁵

2. Od tych, którzy planują* w sercu⁷⁴⁵¹ prze-
czy, każdego dnia* wszczynają¹⁴⁸¹ wojny*.

*lub: k.g. myśleć, wyjaśniać, planować, zamierzać²⁸⁰³
*lub: cały³⁰⁴⁵ dzień³¹¹⁷; ***bitwa⁴⁴²¹ Ps 36, 4; 56, 6

3. Ostrząż⁸¹⁵⁰ swoje języki jak węże*, jad²⁵³⁴
źmię* pod ich wargami⁸¹⁹³. Sela⁵⁴². Ps 58, 4;

*idiom: ostre słowa, które wypowiadają - rniń - Ps 64, 3 Rz 3, 13
**hap. leg.: jadłowia żmija, pajak (?)⁵⁹¹⁹, cerastes cornutus¹⁶⁶⁶⁰

4. Strzeż²⁹¹⁴ mnie, JHWH, od rąk³⁰²⁷ niegodzi-
wego⁷⁵⁶³, zachowaj* mnie od meża* okrut-
nego⁵⁵⁵⁵; od tych, którzy zaplanowali²⁸⁰³ za-
chwiać* moimi krokami⁶⁴⁷¹. Ps 36, 11; 71, 4

*lub: k.g. strzec, pilnować, czuwać nad, zachowywać⁵³⁴¹
*lub: mężczyzna, mąż, człowiek³⁷⁶; ***pełnią gwałtownie¹⁷⁶⁰

5. Pyszni* zastawili* na mnie siła⁶⁴¹ i sznu-
ry²²⁵⁶; rozciągnęli⁵⁶⁶ sieci⁷⁵⁶⁸ na skraju³⁰²⁷ ścież-
ki; rozmieścili* na mnie pułapki⁴¹⁷⁰. Sela.

*lub: dumny, wyniosły, arogancki¹³⁴³; **dost.: ukryli²⁹³⁴
***lub: k.g. połozyc, ustawiac, rozmieszczać, kłaść (ręce)⁷⁸⁹⁶

6. Powiedziałem⁵⁵⁹ JHWH: Ty jesteś moim
Bogiem⁴¹⁰; wysłuchaj*, JHWH, głosu⁰⁶⁹³ moje-
go błagania*. *tryb rozkaz. 238 Ps 16, 2; 31, 14; Za 13, 9; J 20, 17

*lub: błaganie, błaganie o przychyłość³⁴⁶⁹ - tu w L.poj.

7. JHWH, PANIE, silo⁵⁷⁹⁷ mojego zbawienia*,
który osłoniłeś⁵⁵²⁶ moją głowę⁷²¹⁸ w dniu¹¹¹⁷
zbrojnej⁴³⁸ walki;
Ps 68,20; 1Kor 8,6; Ef 4,5

*lub: ocalenie, dobrobyt, zbawienie, pomysłność, zwycięstwo⁵⁴⁴⁴
**dost.: wyposażenie, oręż, uzbrojenie⁵⁴⁰² - tu rzecz

8. Nie spełniaj*, JHWH, pragnień⁴³⁸ niegodzi-
wego⁷⁵⁶³, nie wspieraj⁶³²⁹ jego złych zamy-
słów⁴³⁸, aby tacy nie byli wywyższeni⁷³¹¹. Sela.
*dost.: k.q. nie dawaj⁵⁴¹⁴, **hap.leg. 3970, ***hap.leg.: nikczemny
zamyśl, niegodziwy plan²¹⁶², domysł, niegodziwi - tu w l.mn.

9. A głowa* otaczających⁴⁵²⁴ mnie? – niech
troska⁴³⁸ okryje³⁶⁸⁰ ich wargi⁸¹⁹³! Ps 7,16; Pr 18,7
*lub: głowa, szczyt, naczelnik, ktoś najważniejszy⁷²¹⁸
**lub: mózół, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywdza⁵⁹⁹⁹

10. Niech strząsną* na nich rozżarzone wę-
gle⁴⁵¹³; niech ich strącają do głębokich dolów*,
by już nie powstałi⁴³⁸. Ps 11,6; Rz 12,20; Obj 16,8
*lub: k.n. być ustrząśniętym, poruszonim⁴³¹¹, **hap.leg.: doly
z wodą, powódź⁴¹¹³, ***lub: k.q. rosnąć w siłę, uwiertzić się⁶⁹⁶⁵

11. Niech oszczerca* nie będzie utwierdzo-
ny³⁵⁵⁹ na ziemi⁷⁷⁶, niech zło⁷⁴⁵¹ poluje⁶⁶⁷⁹ na
człowieka⁷⁶ okrutnego*, aby go powalić**.
*idiom: człowiek³⁷⁶ języka³⁹⁵⁶, **lub: gwałt, krzywdza, okrucień-
stwo, niesprawiedliwość²⁵⁵⁵, ***hap.leg.: pchnięcie, powalenie⁴⁰⁷³

12. Wiem³⁰⁴⁵, że JHWH dokona⁶²¹³ sądu* dla*
udręczonego⁶⁰⁴¹ i ubogiemu⁴³⁸ odda sprawie-
dliwość⁴³⁸. *lub: (nad) - EIB 1Krl 8,45; 49; Ps 9,4; 82,3
*tzn. weźmie w obronę - sąd, sprawą, proces, spór, konflikt¹⁷⁷⁹
**lub: ogólne określenie najniższej warstwy społecznej - Ps 69,33*
***lub: decyzja prawna, orzeczenie, słusność w sądzie, sąd⁴⁹⁴¹

13. O tak*, sprawiedliwi* będą wysławiać³⁰³⁴
Twoje imię⁸⁰³⁴, a prawi* będą mieszkać⁴³⁸
przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰. *lub: trwać³⁴²⁷ Ps 11,7
*part. potwierdzająca - o tak; z pewnością, doprawdy, zaiste³⁸⁹
**lub: szczerzy, prawi, należyty³⁴⁷⁷, ***k.q. przebywać, pozostać⁴²⁷

141 Psalm⁴²¹⁰ Dawida*. JHWH, wezwa-
łem* Cię, spójś się²³⁶³ do mnie!
Usłysz⁴³⁸ mój głos⁶⁹⁶³, gdy wołam* do Ciebie.
*lub: dla Dawida - AK; **k.q. wolać, krzyczeć, przysięgać, zapra-
szać⁷¹²¹, ***tryb rozkaz: k.h.naklonić ucho, być posłusznym²³⁸

2. Niech moja modlitwa⁸⁶⁰⁵ będzie przygo-
towana* przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰ jak kadzi-
dło*, a podniesienie moich rąk⁴³⁸ jak wie-
czorna ofiara⁴³⁸. Wj 30,7-8; Ps 63,4; Łk 1,9-10;
*lub: k.n. być prawidłowo kierowanym, ustanowionym, być nie-
ugiętym, przygotowanym³⁵⁵⁹, **por. Wj 30,34-36; ***gest proszą-
cego o ochronę, gest zwycięstwa, gest w modlitwie Obj 5,8; 8,3-4
***hebr.: minha* - ofiara z płodów rolnych⁴⁵⁰³ - por. Kpt 2,1-3

3. JHWH, ustanów⁷⁸⁹⁶ straż* przy ustach⁶¹⁰
moich; strzeż⁴³⁸ drzwi¹⁸¹⁷ moich warg⁸¹⁹³.
*hap.leg.: warta, straż⁸¹⁰⁸, **lub: k.q. czuwać, pilnować⁴³⁴¹

4. Nie skłaniaj⁵¹⁸⁶ mojego serca³⁸²⁰ do złej⁷⁴⁵¹
sprawy*, do ludzi⁵⁸² czyniących niegodzi-

wość⁶⁸, i abym nie karmił³⁸⁹⁸ się ich smako-
łykami⁴³⁸. *lub: słowo, sprawa, rzecz¹⁶⁹⁷ Pr 23,6; Iz 32,6

*lub: k.h.p. postępować swobodnie, postępować bezwzględnie,
traktować źle⁵⁹⁵³, ***hap.leg.: specjalny, wyborne potrawy⁴⁵¹⁶

5. Niech mnie uderzy* sprawiedliwy⁶⁶² – to
miłosierdzie*, i niech mnie strofuje⁴³⁸, to naj-
lepszy⁷²¹⁸ olejek⁸⁰⁸¹ na moją głowę⁷²¹⁸ przed
którym, niech się nie uchyla⁵¹⁰⁶ moja głowa;
bo zawsze⁵⁷⁵⁰ się modłę⁴³⁸ pomimo ich nie-
szczęścia⁴³⁸. *dost.: modlitwa moja (jest) - por. AK
*lub: k.q. porazić, uderzyć, powalić¹⁹⁸⁶, **lub: łaskawość, dobroć²⁶¹⁷
***lub: sądzić, przekonywać, uznawać za winnego, karcić³¹⁹⁸
****lub: zło, niedola, krzywdza, przeciwność losu, udręka⁷⁴⁵¹

6. Sądzący* ich zostali zrzuconi⁸⁰⁵⁸ na zbo-
cza³⁰²⁷ skały⁴³⁸ i wysłuchali⁸⁰⁸⁵ moje słowa⁵⁶¹,
bo były przyjemne⁴³⁸. *dost. w ręce³⁰²⁷ skały⁵⁵⁵³

*lub: k.q. sprawować sąd, zarządzać, rozstrzygać spór; karać⁸¹⁹⁹
**lub: k.q. być przyjemnym, ładnym, słodkim, rozkosznym⁵²⁷⁶

7. Jakby³⁶⁴⁴ ktoś orał⁶³⁹⁸ i rozrywał¹²³⁴ zie-
mię⁷⁷⁶, tak kości⁶¹⁰⁶ nasze* zostały rozrzuco-
ne⁶³⁴⁰ przy paszczy* grobu⁴³⁸. Rz 8,36; Hbr 11,37

*tu: nasze - KJV; BG; BB; EIB; TM; ich - BP, AK; BW; AMP; LXX
**lub: usta, pysk, uście, wyłot³³¹⁰, ***hebr.: szcziol - krajina umar-
łych, grób, dół, pustka, podziemie, nieużytki⁷⁵⁸⁵ - gr: hades

8. Jednakże³⁵⁸⁸ do⁴¹³ Ciebie wnoszę* moje
oczy⁵⁸⁶⁹, JHWH, mój PANIE¹³⁶; Tobie ufam*,
nie zostawiaj⁴³⁸ mojej duszy⁴³⁸. 2Krn 20,12; Ps 25,15
*lub: k.q. szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć na-
dzieję (w Bogu)³⁶²⁰, **k.p. obnażyć, ogłocić, oprzeć, wyłać⁶¹⁶⁸
***lub: nie obnażaj⁶¹⁶⁸ szczy (?) - hebr.: nefesz - dusza, oddech, gar-
dło, życie, istota żyjąca, człowiek, osobowość³³¹⁵ - gr: psyche

9. Strzeż* mnie od sidła*, które zastawili na
mnie i od pułapek⁴¹⁷⁰ tych, którzy czynią⁶⁴⁶⁶
nieprawość⁴³⁸. *lub: pułapka na ptaki, potrzask, sidło⁶³⁴¹

*lub: k.q. patrzeć na, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴ Ps 6,8;
**lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik działania magii,
oszustwo, bathochwalczy kult²⁰⁵ Ps 38,12; 140,5

10. Niech niegodziwi* wpadną⁵³⁰⁷ razem*
w swoje sieci⁴³⁸, a ja wtedy⁴³⁸ umknę⁵⁶⁷⁴ im.
*lub: bezbożny, nieprawy, winny⁷⁵⁶³, ***natomiast - EIB
**lub: jak jeden, łącznie, jedność³¹⁶², **lub: sidła⁴³⁶⁴ - tu i Ł 51,20

142 Pieśń pouczająca* Dawida* gdy
był w jaskini⁴⁶³¹. Modlitwa⁸⁶⁰⁵.

Moim głosem⁶⁹⁶³ wołam* do JHWH; moim
głosem⁶⁹⁶³ błagam JHWH o miłosierdzie⁴³⁸.

*hebr.: maskil - pouczenie, pieśń wyjaśniająca, rozmyślanie,
pieśń mądrości (dobrze napisana - 2Krn 30,22), przysłówia⁴⁹⁰⁵

*lub: dla Dawida - AK; **lub: wolać (na pomoc), krzyczeć,
zawołać (w potrzebie)²¹⁹⁹, ***k.h.p. zabiegać o przychyłność,
błagać o łaskę²⁰⁴³ 1Sm 22,1; 24,3; Ps 3,4; 30,8; 77,1

2. Wylewam⁸²¹⁰ przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ swo-
ją troskę* i przed Nim⁶⁴⁴⁰ oznajmiam⁵⁰⁴⁶ swoje
utrapienie*. *lub: niepokój, skarga, zmartwienie⁷⁸⁷⁹

*lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot, udręka⁶⁸⁶⁹ Ps 77,2

3. Gdy omdlewa* we mnie mój duch⁷³⁰⁷, Ty⁸⁵⁹ znasz²⁹⁴⁵ moją ścieżkę⁵⁴¹⁰, na drodze⁷³⁴, którą chodzę, skrycie zastawili** na mnie sidło⁶³⁴¹.

*lub: k.h. mdleć, osłabnąć⁵⁸⁴⁸, czuć się słabym⁸⁶⁸¹⁹ Ps 77,3;
**lub: k.g. schować, ukryć, kłaść potajemnie⁹³⁴ Ps 140,5; 143,4

4. Spójrz* na prawo* i zobacz*, nie ma nikogo, kto ma wzgląd⁵²³⁴ na mnie; przepadła⁶ moja ucieczka³⁵⁵, odkąd⁴⁴⁸⁰ nie³⁶⁹ ma troszczącego³³³⁵ się o moją duszę⁵³¹⁵.

Hi 19,13;
*lub: schronienie, miejsce ucieczki⁴⁴⁹⁸ Mt 26,56;
**po prawej⁵²²⁵ stronie w sądzie staje obrońca - por: Ps 109,31
***lub: k.g. zabiegać o, starać się o¹⁸⁷⁵, Ps 105,4* 2Tm 4,16

5. JHWH, wołam²¹⁹⁹ do Ciebie, mówiąc⁵⁵⁹: Ty jesteś moim schronieniem⁴²⁶⁸, Ty jesteś moim dziełem* w ziemi⁷⁷⁶ żyjących²⁴¹⁶! Ps 16,5;
*lub: dział, udział, część, terytorium, mienie, nagroda⁵⁰⁶ Ps 27,13

6. Zwróć uwagę* na krzyk mojego błagania*, bo jestem bardzo³⁹⁶⁶ przygnębiony³³⁵; wyrwij⁵³³⁷ mnie od tych, którzy* mnie prześladowali³³³⁵, bo mocniejsi⁵⁵³ są ode mnie. *tryb rozkaz. k.h. 7181

**lub: krzyk błagania, okrzyk radości, chwwały, obwieszczenie⁷⁴⁴⁰
***lub: k.g. być niskim, być przygnębionym, metaf. marnieć¹⁸⁰⁹
****lub: k.g. dręczyć, ścigać, pilnie śledzić⁷²⁹¹ Ps 18,17; 79,8

7. Wyprowadź* moją duszę⁵³¹⁵ z więzienia*, abym wysławiał¹³⁰³⁴ Twoje imię⁸⁰³⁴; sprawiedliwi⁶⁶⁶² otoczą³⁸⁰³ mnie, bo w pełni mi odpłacisz³³⁵. *tryb rozkaz.; **lub: loch, zamknięcie⁴⁵²⁵ Ps 13,6;
***dost.: odmierzyć ofiarcie, odplacić, odzwyczajenie¹⁵⁸⁰ Ps 143,11
****lub: ponieważ w pełni będzie się mną zajmował - por. AK

143 Psalm⁴²¹⁰ Dawida*. JHWH! Usłysz** moją modlitwę⁸⁶⁰⁵, nadstaw ucha²³⁸ na moje błaganie³³³⁵; odpowiedz⁴⁰³⁰ mi w swojej wierności³³³⁵ i sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶. Ps 71,2

*lub: dla Dawida; **tryb rozkaz. - wystuchaj⁸⁰⁸⁵, ***lub: błaganie o przychylność⁸⁴⁰⁹, ****prauada, pewność, stabilność⁵³⁰

2. I nie stawiaj* przed sądem⁴⁹⁴¹ swojego sługi⁵⁶⁵⁰, bo wszystko⁴⁶⁰⁵ co żyje*, nie okaże się sprawiedliwe⁶⁶⁶³ przed Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰.

*dost.: nie wchodzi²⁹³⁵ w sąd - AK; **lub: żyje, żyjące⁴¹⁶

3. Bo wróg³⁴¹ prześladowuje⁷²⁹¹ moją duszę⁵³¹⁵, starł* na proch** moje życie²⁴¹⁶; osadził³³³⁵ mnie w ciemności⁴²⁸⁵ tak jak od dawna umarłych. *lub: k.p. skłuszyć, gnieć¹⁷⁹², ****od wieków⁵⁷⁶⁹

**lub: ziemia jako planeta, grunt, gleba, pow. ziemi⁷⁷⁰ - por. AK - skłuszył do ziemi; ***k.h. sprawić, że ktoś usiędzie, zamieszka³⁴²⁷

4. A mój duch⁷³⁰⁷ omdlewa* we mnie, i serce³⁸²⁰ wewnątrz⁸⁴³² się trwoży³³⁵. *por: Ps 142,3*

*lub: k.h.p. być spustoszoną, być porażonym strachem⁸⁰⁷⁴

5. Wspominam* dawne⁶⁹²⁴ dni, rozmyślał* o wszystkich³⁶⁰⁵ Twoich czynach⁴⁶⁶⁷ i rozważam** dzieło⁴⁶³⁹ Twoich rąk³⁰²⁷. *lub: pamiętać²¹⁴²
lub: rozważać, czytać szepcąc, rozmyślać¹⁸⁹⁷ - por: Ps 1,2*
***lub: k.p. rozważać, dumać, przedstawiać (pod rozważę)⁷⁸⁷⁸

6. Rozpóścieram* ku Tobie moje ręce³³⁵; moja dusza⁵³¹⁵ jest jak sucha³³⁵ ziemia⁷⁷⁶. Sela⁵⁵⁴².

*lub: k.g. rozciągać się, ukazywać, rozprzestrzeniać⁶⁵⁶⁶
**gest proszącego o ochronę, gest zwycięstwa, gest w modlitwie
***dost.: osłabiony, uwyzerpany, zmęczony³⁸⁸⁹, spragniony¹⁸⁶⁴⁷

7. Odpowiedz⁶⁰³⁰ mi szybko*, JHWH; mój duch jest już* w kresu³³⁵; nie ukrywaj przede mną swojego oblicza⁶⁴⁴⁰, bym nie był podobny⁴⁹¹¹ zstępującym³³⁸¹ do dołu³³⁵.

Ps 28,1; 30,3; 69,17;
*lub: szybko, błyskawicznie, pedzący bardzo szybko, spiesznie⁴¹¹⁸
**lub: k.g. marnieć, dojść do kresu, być użytym³⁶¹⁵ Ps 102,2
***lub: dół, studnia, cysterna⁹⁵³ - tu: sponiom grobu - Ps 88,4

8. Spraw*, abym rano¹²⁴² słyszał⁸⁰⁸⁵ o Twoim miłosierdziu²⁶¹⁷, bo Tobie ufam³³⁵; oznajmi³³³⁵ mi drogę¹⁸⁷⁰, którą mam chodzić³³⁵, bo ku Tobie wznoszę⁵³⁷⁵ moją duszę⁵³¹⁵. *tryb. rozkaz.

lub: mieć pewność, być śmiałym, ufać; ***tryb rozkaz. k.h. ujawnić, oznajmić³⁰⁴⁵, ****metaf.: tu o sposobie życia - por: Ps 1,1

9. Ocał* mnie od moich wrogów³⁴¹, JHWH; u Ciebie się ukryłem³³⁵. Ps 31,15; 59,1; 142,6

*tryb rozkaz. k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać⁵³³⁷

**lub: k.p. zakryć, odciąć, rozciągnąć na, ogarnąć, zalać³⁶⁸⁰

10. Naucz* mnie czynić⁶²¹³ Twoją wolę³³⁵, bo Ty jesteś moim Bogiem. Niech Twój dobry²⁸⁹⁶ Duch⁷³⁰⁷ prowadzi⁵¹⁴⁸ mnie do prawej³³⁵ ziemi. *tryb rozkaz. 2925

Ne 9,20; Mk 6,10; Łk 22,42; Hbr 10,7

**lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylność, taska, życzliwość, życzliwe przyjęcie, uznanie⁷⁵², wola, intencja¹⁸⁸⁷⁴⁵
***lub: płaska kraina, płaskowyz, równina, prawosć⁴⁵³⁴

11. Ożyw* mnie, JHWH, dla Twojego imienia; ze względu na Twoją sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ wyprowadź³³¹⁸ moją duszę⁵³¹⁵ z niedoli³³⁵. Ps 25,11;

*lub: k.p. zachować przy życiu, przywrócić do życia, ożywić²⁴²¹

**lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot, trud⁵⁸⁶⁹ Ps 71,20

12. W swoim miłosierdziu⁶¹⁷ wytrać* moich wrogów³⁴¹ i zgładź* wszystkich³⁶⁰⁵ okazujących wrogość³³³⁵ mojej duszy⁵³¹⁵, bo ja jestem Twoim sługą⁵⁶⁵⁰. *lub: zniszczyć, usmiercić⁶ 1Krl 18,36;

*lub: k.h. wyniszczyć, unicestwić⁶⁷⁸⁹, uciszyć¹⁸⁷⁸⁷⁰, ***k.g. okazać wrogość, dręczyć, atakować, nękać, dokuczać⁸⁸⁸⁷ Ps 119,125

144 Psalm Dawida*. Błogosławia¹²⁸⁸ JHWH, moja skała*, który zaprawia³³³⁵ moje ręce³⁰²⁷ do walki⁷¹²⁸, a moje palce do boju⁴⁴²¹. *lub: dla Dawida; **blok kamienny, głaz, skała⁴⁶⁹⁷

***lub: k.p. być uczynnym²⁹²⁵, uczyć szczególnej sprawności¹⁴⁵⁵⁴

2. Moje miłosierdzie²⁶¹⁷ i moja twardza*, moja warownia*, mój wybawiciel⁶⁴⁰³ i moja tarcza³³³⁵. Ten, któremu ufam²⁶²⁰, On mi podda³³³⁵je mój lud⁵⁹⁷¹. Pwt 33,29; Ps 3,3; 28,7; 115,9-11; Prz 2,7

*słowo odnosi się do trudno dostępnego miejsc górskich i miejsc gromadzenia zapasów na wojnę⁴⁶⁸⁶ - 1Sm 22,4-5 - Masada (2)

**lub: wyżyna, wysokość, bezpieczne miejsce na wys. twierdza⁴⁸⁶⁹

lub: tarcza⁴⁰⁴³ - ze skóry nalatwa - 2Sm 1,21 - por: Ps 59,11
****lub: k.g. podbić⁷²⁸⁶, podporządkować, odeprzeć³⁸⁴⁶⁵

3. JHWH, czym jest człowiek*, że zwracasz na niego uwagę^{3045?} Albo syn¹¹²¹ człowieka*, że o nim pamiętasz^{338?}

^{*hebr. adam - człowiek²⁰, **hebr. isz - mężczyzna, muž, człowiek⁷⁶}
^{***lub: k.p. rozmyślać o, rozważać, mieć w pamięci, liczyć⁸⁰³}

4. Człowiek¹²⁰ podobny¹⁸¹⁹ jest do tchnienia*, jego dni¹¹¹⁷ są jak cień⁶⁷³⁸, który mija**.

^{*lub: pustka, para, oddech, daremnosć¹⁸⁹²} Ps 102,11
^{***lub: k.p. przejść nad, pomiędzy, obok, przejść na drugą stronę⁶⁷⁴}

5. JHWH, nachyl* Twoich niebios⁸⁰⁶⁴ i zstap**; dotknij⁵⁰⁶⁰ gór; a będą dymić⁶²²⁵. Ps 18,9; 104,32;

^{*lub: k.p. rozciągając, rozstawić (namiot), zginąć, pochylać się³³⁸¹}
^{***myśl nawiązujące do epifanii w Wj 19,18 Iz 64,1; Hbr 12,18}

6. Zabłyśnij¹²⁹⁹ błyskawicą¹³⁰⁰ i rozprosz⁷⁹⁷¹ ich; wypuść⁷⁹⁷¹ swoje strzały* i wprowadź ich w zameł**.

^{*strzały²⁶⁸⁷ to metafora błyskawicy - Ps 77,18}
^{***lub: k.p. zmieszać, wprowadzić w zameł²⁰⁰⁰ - por. Wj 14,24}

7. Wyciągnij⁷⁹⁷¹ swoją rękę* z wysokości⁴⁷⁹¹; wybaw⁴⁷⁵ mnie i ocal** z wielkich⁷²²⁷ wód⁴³²⁵, z ręki* synów¹¹²¹ obcych**;

^{Ps 18,16; 69,14}
^{*ramię, ręka³⁰²⁷ - symbol mocy, władzy i aurytetu - Ps 89,13}
^{***ręk rozkaz k.h. wyrwać, wygnać³³⁷, **obj. cudzoziemców²³⁶}

8. Których usta mówią* kłamstwo**, a których prawica³²²⁵ jest prawicą³²²⁵ zdradliwą**.

^{*lub: k.p. obiecywać, mówić⁶⁹⁶, **lub: pustka, próżność, marność, fałsz, bezwartościowość⁷⁷²³, ***podstęp, oszustwo, korupcja⁸²⁶⁷}

9. Boże⁴³⁰, zaśpiewam⁷⁸⁹¹ Tobie nową pieśń*; zagram²¹⁶⁷ Ci na harfie** o dziesięciu strunach⁶²¹⁸.

^{*tj. pieśń, oda, hymn chóru⁷⁸⁹²} Ps 33,2-3; 40,3;
^{***lub: harfa, lutnia, kitarra, instrument muzyczny⁸⁰³⁵} Obj 5,9

10. Ty dajesz⁴¹⁴ królom⁴⁴²⁸ zwycięstwo*, a Dawida, swojego sługę⁵⁶³⁰, wybawiasz** od srogięgo³³³ niecza**.

^{*lub: pomoc, wybawienie, zbawienie, zwycięstwo⁸⁶⁶⁸} Ps 18,50
^{***lub: żyć, niegodziwy, nikczemny, niemity, niezbyt⁷⁴⁵¹}

^{***myśl nawiązujące do walki Dawida z Goliatem (?) - 1Sm 17,1-57}

11. Wybaw* mnie i ocal** z ręki synów¹¹²¹ obcych*, których usta⁶¹⁰ mówią⁶⁹⁶ kłamstwo⁷⁷²³, a ich prawica³²²⁵ jest prawicą zdradliwą⁸²⁶⁷,

^{*tryb rozkaz k.p. wyznaczać, oddzielać⁶⁴⁷⁵, **por. w: 7**}

12. Wtedy nasi synowie¹¹²¹ będą jak rośliny* bujnie rosnące* w swojej młodości⁵²⁷¹, a nasze córki¹³²³ jak kolumny** wyrzeźbione na wóz⁸⁴⁰³ kolumn swątyń**;

^{***lub: palacu¹⁹⁶⁴}
^{***hap.leg. 5195, **lub: k.p. wychowane, dojrzale, w pełni dorosłe¹⁴³¹}

^{***lub: wyrażenie to odnosi się do narodziłemu odtaru - Za 9,15}
^{***myśl nawiązujące do kolumn przed świątynią (?) - 2Kr 3,15-17}

13. Nasze spichlerze* będą pełne⁴³⁹² płonów* według swego rodzaju²¹⁷⁷, nasze stada⁶⁶²⁹ według swego rodzaju²¹⁷⁷ rodzic będą tysiące⁵⁰³ i dziesiątki tysięcy⁷²³¹ na naszych polach⁵⁰³;

^{***hap.leg. 4200, **dost.: na zewnątrz, ulica²³⁵¹}
^{***dost.: k.h. dostarczać, wydobywać, uzyskiwać, wspierać⁶³²⁹}

^{***znaleźć - tzn. mieć swój udział (o pełnych stodółkach)⁸⁷³³⁸}

14. Nasze woły* będą objuczone**⁶⁵⁶, nie będzie złamań⁶⁵⁶ ani odejść**⁶⁵⁶, ani lamentu⁶⁵⁶ na naszych placach⁷³³⁹.

^{Iz 24,11; Jr 14,2}
^{*lub: bydło⁸⁴⁸⁷, przyjacielski, łagodny, bliski, główny⁴⁴¹ - Rdz 36,15}
^{**dost.: k.p. obarczony, obciążony⁵⁴⁴⁵, ***tu w znaczeniu śmierci lub poronień (?) - k. 3318, ***lub: krzyk, okrzyk⁶⁶⁸², lament⁸⁷⁷²⁰}

^{***lub: bez ryzyka na naszych przestrzeniach miejscach⁷³³⁹}
^{***u: 12-19 również w znaczeniu życzącym - oby - AK, EIB¹⁴⁵³}

15. Błogosławiony⁸³⁵ lud⁵⁹⁷¹, któremu w ten sposób³⁶⁰² się powodzi*. Błogosławiony⁸³⁵ lud, którego Bogiem jest JHWH.

^{Pwt 33,29; Ps 33,12}
^{*lub: ten lud, któremu tak się (dzieje) dla niego - AK}

145 Hymn pochwały* Dawida*. Będę Cię wywyższał⁷³¹¹, Boże mój, Królu mój, i będę błogosławił¹²⁸⁸ Twoje imię⁸⁰³⁴ na wieki wieków**.

^{*lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶}

2. Każdego* dnia¹¹¹⁷ będę Cię błogosławił¹²⁸⁸ i chwalił** Twoje imię na wieki⁵⁷⁶⁹ wieków⁵⁷⁰³.

^{Ps 119,164}
^{*lub: przez cały³⁶⁰⁵ dzień}
^{***lub: k.p. chlubić się, przechwalać się, k.g. jaśnieć, świecić⁹⁸⁴}

3. Wielki¹⁴¹⁹ jest JHWH i wielce³⁹⁶⁶ godny chwały¹⁹⁸⁴, a Jego wielkość⁶⁴²⁰ jest niezbadana*.

^{Hi 5,9; 9,10; Ps 48,1; 96,4; 147,5; Iz 40,28; Rz 11,33}
^{*lub: poszukiwanie, śledztwo, wypytywanie, coś co jest szukane²⁷¹⁴}

4. Pokolenie pokoleniu¹⁷⁵⁵ głosi chwałę* Twoich dzieł⁶³⁹ i będzie obwieszczać⁵⁰⁴⁶ o Twoich potężnych czynach**.

^{Ps 19,2-7; 22,30-31}
^{*lub: k.p. chwalić, wystawiać (Boga), wyrażać podziw¹⁶²³}
^{***lub: siła, moc, dzielność, potęga (czynów Boga)¹³⁶⁹}

5. Dostojeństwo*, chwala**⁶³⁸¹, majestat⁶³⁸¹ i cudowne⁶³⁸¹ Twoje dzieła¹⁶⁹⁷ — o tym będę rozmyślał¹⁰⁶⁶.

^{*lub: świetność, cześć, chwala, dostojność¹⁹²⁶} Ps 104,1
^{***lub: splendor; majestat, godność, cześć, szacunek²⁵¹⁹, **świętość, majestat, moc¹⁹³⁵, ***k.g. rozmyślać nad, dumać, wypowiadać⁷⁸⁷⁸}

6. I niech powiedzą o potędze* Twoich przejmujących lękiem** czynów, a ja będę opowiadać Twoją wielkość⁴²⁰.

^{*lub: siła, zaciekłość, moc⁵⁸⁰⁷}
^{***lub: k.h. wywołać zdumienie, przejść lękiem, natłumaczyć³³⁷²}

7. Będą się rozwodzić* nad pamiątkami** Twojej wielkiej⁷²²⁷ dobroci³⁸⁹⁸ i o Twojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶ niech krzyczą z radością⁶⁶⁶.

^{*dost.: k.h. wywalać, wydzielać; powodować kipienie, buchać⁴⁰⁴²}
^{***lub: pomnik, pamiątka, pamiętanie²¹⁴², wspomnienie⁸²⁴³⁴}
^{***lub: k.p. wydawać okrzyk (radości, wesela, chwały)⁷⁴⁴²}

8. Łaskawy* jest JHWH i litościwy⁷³⁴⁹, nieskory⁷⁵⁰ do gniewu** i wielce⁴¹⁹ miłosierny²⁶¹⁷.

^{*lub: życzliwy, miłosierny, łaskawy²⁵⁸⁷} Wj 34,6; Ps 86,15;
^{***lub: nos, gniew; metaforyczne - fulnąć gniewnie⁶³⁹} Ef 2,4

9. Dobry* jest JHWH dla wszystkich, a Jego miłosierdzie** we wszystkich Jego dziełach.

^{*lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość²⁸⁹⁶}
^{***lub: współczucie, litość, łono (wnętrze?)⁷³⁵⁶} Mt 5,45; Dz 14,17

10. Niech Cię wysławiają* wszystkie³⁶⁰⁵ Twoje dzieła⁴⁶³⁹, JHWH, a Twoi święci* niech Cię błogosławią¹²⁸⁸.

Ps 19,1; 103,22

**lub: k.h. chwalić, składać dziękczynienie, wystawiać³⁶³⁴*
**hebr: chasid - wierny, bogobojny, pobożny, święty²⁶²³*

11. Niech opowiadają* o chwale⁵¹⁹ Twojego królestwa⁴⁴³⁸ i mówią¹⁶⁹⁶ o Twojej potędze¹³⁶⁹.

**lub: k.q. mówić, odpowiadać, mówić w swoim sercu, myśleć⁵²⁹*

12. Aby oznajmił* synom¹¹²¹ ludzkim¹²⁰ Jego potęgę czyny* i dostojęństwo* chwały⁵¹⁹ Jego królestwa⁴⁴³⁸.

**lub: k.h. ujawnić, oznajmić³⁶⁴⁵*
lub: siła, moc, dzielność, potęga (czynów Boga)¹³⁶⁹, **por: w 5

13. Twoje królestwo⁴⁴³⁸ jest królestwem przez wszystkie wieki*, a Twoje panowanie* trwa przez wszystkie pokolenia¹⁷⁵⁵.

Ps 146,10; Dn 2,44;

**lub: tu jako rzecz. - długotrwałość, starożytność, odwieczność, przyszłość, jako przym. - wiecznie, na zawsze⁵⁷⁶⁹* 1Kor 15,28;

**lub: zwierzczenie, panowanie, królestwo⁴⁴⁷⁵* Obj 11,15

14. JHWH podtrzymuje⁵⁵⁴ wszystkich, którzy upadają* i podnosi wszystkich⁶⁰⁵ przygnięcionych*.

Ps 37,24; 146,8; 147,6

**lub: k.q. upaść, opuścić, wyklazywać niedostatek, marnieć⁴³⁰⁷*
**dosł: k.q. schylić się, ugiąć się⁷⁷²¹ - por: Ps 57,6; Iz 53,5; Mi 6,6*

15. Oczy⁵⁸⁶⁹ wszystkich⁶⁰⁵ patrzą* z nadzieją* na Ciebie, a Ty im dajesz pokarm* w swoim czasie*.

Ps 136,25

**hebr: et⁸⁵³ achelam⁴⁰⁰ - usłanek konkretnego bytu⁸⁵³, pokarm, posiłek - zboże, ziarna, mięso, zapas żywności⁴⁰⁰, ***zdarzenie⁶²⁵⁶*

16. Otwierasz⁶⁴⁰⁵ swoją rękę* i zaspokajasz* pragnienia* wszystkich⁶⁰⁵ żyjących²⁴¹⁶.

hebr: et⁸⁵³ przed słowem ręką - por: w 15* Ps 104,28

**lub: k.h. zaspokajać, wzbogacać, k.q. być nasyconym⁶⁴⁶*
**lub: przyjemność, upodobanie, wola⁷⁵²², ... do woli - AK*

17. Sprawiedliwy* jest JHWH na wszystkich swoich drogach¹⁸⁷⁰ i święty* we wszystkich swoich dziełach⁴⁶³⁹.

**lub: święty, dobry, wierny²⁶²³*

18. Bliski* jest JHWH wszystkim³⁶⁰⁵, którzy Go wzywają*;

**lub: k.q. wzywać, przyzywać³³⁷³*

wszystkim³⁶⁰⁵, którzy Go będą wzywać⁷¹²¹ w prawdzie*.

**lub: być blisko, być spokrewnionym⁷¹³⁸, **k.q. uołać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹, ***wierność, prawda, pewność⁵⁷¹*

19. Spełni²¹³ pragnienia* tych, którzy się Go boją*;

**lub: uszyść ich wołanie* i wybawi³⁴⁶⁷ ich.*

por: w 16*, **lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³*

20. JHWH wotanie, błaganie, krzyk o pomoc⁷⁷⁷⁵

Ps 10,17; 102,1

21. Moje usta będą głosić¹⁶⁹⁶ chwałę* JHWH i niech wszelkie ciało* błogosławi²⁸⁸ Jego święte* imię⁸⁰³⁴ na wieki* wieków⁵⁷⁰³.

Ps 65,2; 21. Moje usta będą głosić¹⁶⁹⁶ chwałę* JHWH i niech wszelkie ciało* błogosławi²⁸⁸ Jego święte* imię⁸⁰³⁴ na wieki* wieków⁵⁷⁰³.

**lub: chwala, sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶*
**wdziom: wszystko co żyje, każdy człowiek; **hebr: godesz - świętość, oddzielenie, odrębność⁶⁹⁴⁴, ***na zawsze⁵⁷⁶⁹* Ps 150,6

146 Chwalcie* JH[WH]. Chwał¹⁹⁸⁴, dusza⁶⁰⁵ moja, JHWH!

Ps 103,1

lub: halallelujah^{1984/3050} - por: Ps 135,21*, **hebr: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, isłota żyjąca, człowiek, osobowość⁵³¹⁵*

2. Będę chwalić* JHWH, póki żyję²⁴¹⁶, będę śpiewał* mojemu Bogu, póki jestem*.

**lub: k.p. chwalić się, wygłosić pochwałę, chętnie się¹⁹⁸⁴*

**lub: wystawiąc śpiewem przy wtórze instrumentów²¹⁶⁷*
**lub: ciągłość, trwałość, nadal, jeszcze, wciąż⁵⁷⁵*

3. Nie pokładajcie ufności* we władcach* ani w synu¹¹²¹ człowieka* w którym nie ma

wybawienia⁸⁶⁶⁸.

**dosł: adama¹²⁰ - Lpój.* Ps 118,8;

**lub: k.q. pokładać ufność w, mieć pewność, być śmiałym⁹⁸²*
**lub: ktoś szlachetnie urodzony, księżęcego rodu⁵⁰⁸¹* Jr 17,5

4. Opuszczę³³¹⁸ go duch* i wraca⁷⁷²⁵ do swojej ziemi*;

**lub: opuścić, opuścić, opuścić, opuścić^{6250/114P}*

w tym dniu³¹¹⁷ zginą* wszystkie jego myśli^{6250/114P}.

**lub: umrzeć, zniknąć⁶* 1Kor 2,6

**hebr: rua⁴ - duch, tchnienie, wiatr, umysł¹³⁰⁷, gr: pneuma*

**lub: ziemia, kraj, terytorium, cały obszar zamieszkały ziemi¹²⁷*

5. Błogosławiony⁸³⁵ ten, którego pomocą* jest Bóg Jakuba³²⁹⁰,

którego nadzieja* jest w JHWH, jego Bogu;

Ps 144,15; Jr 17,7
**lub: pomoc, wsparcie⁵⁸²⁸, **tylko tu i Ps 119,116⁶⁶⁴*

6. Który dogląda* niebiosa⁸⁰⁶⁴ i ziemię⁷⁷⁶, morze i wszystko, co w nich jest;

który docho- wuje⁸¹⁸⁴ wierności* na wieki⁵⁷⁶⁹,

Ps 33,6; Obj 14,7
**tu: k.q. participle - wytr: czynność bieżąca, trwałymi - por: Ps 121,2; 124,8; 134,3 - czynić, powodować, zarządzać, doglądać⁶²¹³*

**hebr: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹*

7. Który wymierza* sprawiedliwość skrzywdzonym* i daje⁵⁴¹⁴ chleb* głodnym⁷⁴⁵⁷;

JHWH uwalnia⁵⁴²⁵ więźniów⁶³¹,

por: w 6 Ps 68,6; 107,14
**lub: k.q. uciskać, krzywdzić, wymuszać⁶²³¹* Ps 136,25

**hebr: lechem - żywność, zboże, chleb³⁰⁰⁹, ziarno na chleb¹⁰⁴⁵²³*

8. JHWH otwiera⁶⁴⁹¹ oczy ślepych⁵⁷⁸⁷;

JHWH podnosi* przygnębionych*;

JHWH miłuje¹⁵⁷ sprawiedliwych⁶⁶⁶².

Ps 145,14; Iz 35,5; Mt 9,30;
**lub: tylko tu i Ps 145,14²¹²⁰* Łk 13,11-13; J 9,32

dosł: k.q. schylić się, ugiąć się, być przygarbionym⁷⁷²¹ - Ps 145,14*

9. JHWH strzeże⁸¹⁰⁴ przychodniów*,

wspomaga* sierotę³⁴⁹⁰ i wdowę⁴⁹⁰,

ale utrudnia* drogę niegodziwych⁷⁵⁶³.

**lub: k.p. przynosić ułgę, odciążać⁹⁷⁴⁹*
hebr: ger - przybyлец, tymczasowy mieszkaniec¹⁶¹⁶ - Ps 39,12*

**lub: k.p. wykrzywnić, zgnać, wypaczyc⁵⁷⁹¹, gniebić¹⁰⁶⁷⁵¹*

10. JHWH króluje⁴⁴²⁷ na wieki⁵⁷⁶⁹, Twój Bóg, o Syjonie*, z pokolenia¹⁷⁵⁵ na pokolenie¹⁷⁵⁵. Chwalcie* JH[WH].

lub: halallelujah - por: w 1*
tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - por: Ps 137,1**

147 Chwalcie* JH[WH], bo dobrze²⁸⁹⁶ jest śpiewać* naszemu Bogu; bo jest to miłe⁵²⁷³ – piękna* jest pieśń chwały⁸⁴¹⁶.

**tryb rozkaz¹⁹⁸⁴, **lub: śpiewać, chwalić śpiewem, grać na instrumencie muzycznym²¹⁶⁷, ***piękny, zachwycający⁵⁰⁰⁰*

2. JHWH buduje* Jerozolimę³⁸⁹ i gromadzi rozrzuconych* Izraela. *lub: k.p. odbudowuje¹¹²⁹

**dost.: k.n. być cisniętym w dół, być rzuconym w dół¹⁷⁶⁰ Pwt 30,3

3. On uzdrawia* skruszonych⁸²⁰ w sercu⁸²⁰ i opatruje* ich rany³⁸⁸. Ps 51,17; Iz 57,15; 61,1; Lk 4,18

*lub: k.p. czynić zdrowym⁷⁴⁹⁵, być biegłym w medycynie¹⁸⁷⁰⁸

**lub: k.p. widać, poskrzynać⁴²⁸⁰, **uraza, zranienie, smutek⁶⁰⁹⁴

4. On wyznacza* liczbę⁴⁵⁵⁷ gwiazd³⁵⁵⁶, nadaje* imię⁸⁰³⁴ każdej³⁶⁰⁵ z nich. Rdz 15,5; Iz 40,26

*lub: k.p. liczyć; k.p. wyznaczać⁴⁴⁸⁷, obliczający liczbę dla ... - AK

**lub: k.p. wolać, krzyknąć, przyzywać, zapraszać, nadawać imię⁷¹²¹

5. Wielki⁴¹⁹ jest nasz PAN¹¹³ i potężny* mocą*, Jego mądrość* jest niezmierną⁴⁵⁵⁷.

*lub: wielki, obfitujący, wystarczający, liczny, silny⁷²⁷ Ps 96,4;

**lub: moc, siła, potęga³⁸⁸¹, moc jako zdolność³⁴¹²⁴ Iz 40,28

***lub: zrozumienie, rozum, przenikliwość, zdolność, biegłość³³⁹⁴

6. JHWH podnosi* pokornych*, a niegodziwych⁷⁵⁶³ poniża* aż do ziemi⁷⁷⁶. Ps 37,11;

*lub: uniożyć, biedny, słaby, ucisniony⁶⁰³⁵ Mt 5,5; Jk 4,10

**lub: k.h. skierować w dół, upokorzyć, stać się niskim⁸²¹³

7. Odpowiedzcie* JHWH w dziękczynieniu*; grajcie* naszemu Bogu na harfie³⁶⁵⁸; Ps 33,2;

*lub: k.p. odpowiadać, zareagować, zaświadczyć, mówić⁶⁴³⁰

**lub: wyznanie, chwala, dziękczynienie⁴²⁴⁶, **chwalić, śpiewać, śpiewać przy użyciu instrumentów - stąd: grać²¹⁶⁷ Ps 95,1-2

8. Który okrywa* niebiosa⁸⁰⁶⁴ gęstymi chmurami⁶⁴⁵ i przygotowuje³⁵⁵⁹ deszcz⁴³⁰⁶ dla ziemi⁷⁷⁶; który sprawia, że trawa* rośnie* na górach²⁰²²;

Hi 5,10; 38,27; Ps 104,14

*lub: k.p. zakryć, odziać, rozciągnąć na, ogarnąć, zalać²⁶⁸⁰

**lub: por. zielona trawa, roślinność na pastwisku, trawa²⁶⁸²

9. Który daje⁴¹⁴ pokarm* bydłu⁹²⁹ i dla młodych* kruka⁶¹⁵⁸, które wołają⁷¹²¹ do Niego.

*hebr.: lechem - żywność, zboże, chleb³⁸⁹⁹, ziarno na chleb³⁴⁵²³

**hebr.: ben - syn, wnuk, dziecko, członek rodziny¹¹²¹ Hi 38,41

10. Nie rozkoszuje się* mocą* konia ani nie ma upodobania* w udach⁷⁷⁸⁵ mężczyzny³⁷⁶.

*lub: k.p. rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w, pożądać, mieć upodobanie²⁶⁵⁴, **siła, moc, potęga, dzielność¹³⁶⁹

***lub: k.p. mieć upodobanie, być łaskawym, żyć z kimś⁷⁵²¹

11. JHWH ma upodobanie⁷⁵²¹ w tych, którzy się Go boją*, którzy ufają* Jego miłosierdziu²⁶¹⁷.

*lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³

**lub: k.p. oczekiwać wytrwale, ufać, mieć nadzieję³¹⁷⁶

12. Wysławiaj* JHWH, Jerozolimie³⁸⁹; chwal* swojego Boga, Syjonie³⁸⁸.

*lub: k.p. wysławiać, wyrażać podziw⁷⁶²³, **k.p. chwalić się, wygotować pochwałę, chętnie się¹⁹⁸⁴, ***por. Ps 125,1** Ps 99,5,9

13. Gdyz umocnił* zasuw¹²⁸⁰ twoich i twój bram⁸¹⁷⁹ i błogosławił¹²⁸⁸ synów twoich pośród ciebie.

*lub: k.p. uzmocnić, wzmacnić się, podtrzymać, ubiwić²³⁸⁸

14. Zapewnia* pokój* w twoich granicach¹³⁶⁶ i siłą⁶⁴⁶ cień najwyborniejszą* pszenicą²⁴⁰⁶.

*dost.: k.p. czyni⁷⁷⁶⁰, **pomysłność, pełnia, bezpieczeństwo, pokój⁷⁹⁶⁵

***dost.: tustość pszenicy, tj. najlepszej części - Rdz 4,4;45,18

15. On posyła⁷⁹⁷¹ swój rozkaz* na ziemię⁷⁷⁶; szybko⁴¹²⁰ mknie⁷³²³ Jego Słowo*. Ps 104,4

*lub: wypowiedzieć, mowa, słowo⁵⁶⁵, powiedzenie⁸⁶³⁸

**lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

16. On daje* śnieg⁷⁹⁵⁰ jak wełnę⁶⁷⁸⁵, rozrypuje* szron³⁷¹³ jak popiół⁶⁶⁵. Hi 37,6; 38,29

*lub: k.p. dać, użyć, wymienić, położyć, przenaczyć, robić⁵⁴¹⁴

**lub: k.p. rozrzucić⁶³⁴⁰, rozprowadzić dowolnie, szfajnować⁸⁷³⁴⁷

17. Rzuca⁷⁹⁹³ swój grad* jak okrucy⁶⁵⁹⁵; kto ostoi* się przed⁶⁴⁴⁰ Jego zinnem⁷¹³⁵?

*lub: mrozić, szron, lód, kryształ lodu⁷¹⁴⁰ Hi 37,9-10

**lub: k.p. stać, wytrzymać, trwać, być prostym, wystąpić²⁹⁷⁵

18. Posyła* swoje Słowo¹⁶⁹⁷ i każe* im topnieć; powoduje wianie* swego wiatru⁸⁸⁸ i wody spływają.

*lub: wysyłać, odsyłać, wypuszczać, rozciągać, wyciągać⁷⁹⁷¹

**lub: k.p. stać, duch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷, gr.: pneuma

19. Oznajmia* swoje słowo¹⁶⁹⁷ Jakubowi, swoje prawa* i sądy* Izraelowi. Pwt 33,3; Ps 76,1; 78,5;

*lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶ Mt 4,4;

**lub: k.h. oznajmiać, wyjaśniać, ogłaszać, informować²⁰⁴⁶ Mt 4,4;

***lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie⁴⁹⁴¹ Rz 3,2; 9,4

****czas. rozpoczynające dany wiersz w większości występujący jako prtepl - dający, posyłający, oznajmiający, okrywający itd.

20. Nie uczyni* tak żadnemu* narodowi*, nie poznali* Jego sądów. Chwalcie JH[WH].

*lub: dla wszystkich - AK; *lub: poganie, narody, nie-Żydzi¹⁴⁷¹

***lub: k.p. wiedzieć, znać, poznawać, uznać, rozważać²⁰⁴⁵ Pwt 4,32

148 Chwalcie¹⁹⁸⁴ JH[WH]³⁰⁵⁰. Chwalcie* JHWH z niebios⁸⁰⁶⁴, chwalcie¹⁹⁸⁴ Go

na wysokościach⁴⁷⁹¹! *tryb rozkaz¹⁹⁸⁴ w każdym wierszu

*lub: chłubić, wychwalać, jasnić¹⁹⁵⁴ z kodem³⁰⁵⁰ - halalejah

2. Chwalcie¹⁹⁵⁴ Go, wszyscy Jego aniołowie*; chwalcie Go, wszystkie³⁶⁰⁵ Jego zastępy*.

*hebr.: mal'ak - wystawnik, zwiastun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷

**hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵ Ps 103,20; Hbr 1,6

3. Chwalcie¹⁹⁸⁴ Go, słońce⁸¹²¹ i księżycu³³⁹⁴; chwalcie Go, wszystkie gwiazdy³⁵⁵⁶ świecące*.

*dost.: sviatla - AK, światło dnia, słoń, jutrzienka, błyskawica²¹⁶

4. Chwalcie¹⁹⁸⁴ Go, niebiosa⁸⁰⁶⁴ niebios* i wody⁴³²⁵, które są nad niebiosami⁸⁰⁶⁴. Pwt 10,14

*ug myśli hebr. istniały trzy sfery nieba⁸⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2****

5. Niech chwałą¹⁹⁸⁴ imię⁸⁰³⁴ JHWH, On¹⁹³¹ bowiem rozkazał* i zostały stworzone¹²⁵⁴. Ps 33,69

*lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, powierzyć nadzór; przekazać dowództwo, nakazać, rozkazać, zlecić, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰

6. I ustanowił* je na wieki⁵⁷⁰³ wieków⁵⁷⁶⁹; dał prawo*, które nie przeminie⁵⁶⁷⁴. Jr 31,35-36

*lub: k.h. postawić, ustawić, uzniesić, wyznaczyć, ustanowić²⁹⁷⁵

**lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶

7. Chwalcie¹⁹⁸⁴ JHWH z ziemi⁷⁷⁶, morskie powtóry* i wszystkie głębiny*.

Iz 43,20

*hebr.: tannin - wąż, potwór morski, smok, szkarł⁸⁵⁷⁷, krokodyl - Ez 29,³¹⁰⁰⁴ **hebr.: tehom⁸⁴¹⁵, głębia (oceanu) - gr.: abyssos

8. Ogniu⁷⁸⁴ i gradzie¹²⁵⁹, śniegu⁷⁹⁰ i dymie⁷⁹⁰,
wietrze⁷⁹⁷ gwałtowny, wykonujący⁶²¹³ Jego
Słowo⁸⁸; **lub: burza, wichura, huragan*⁵⁵⁹¹ Ps 18,12; 147,16
**lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa*¹⁶⁹⁷

9. Góry²⁰²² i wszystkie pagórki¹³⁸⁹, drzewa⁶⁰⁸⁶,
owocze ziemi⁶⁵²⁹ i wszystkie cedry⁸; Iz 44,23;
**ty: cenny materiał budowlany, symbol dostojności, siły*
i majestatu⁷³⁰ - por. Ez 31,2-9; Ps 92,12 Iz 49,13; 55,12

10. Zwierzęta⁸ i wszelkie³⁶⁰⁵ bydło⁹²⁹, ptazy⁸
i ptactwo⁸⁸³³ skrzydlate³⁶⁷¹. **lub: istotę żyjącą*²⁴¹⁶ - AK
**lub: to, co pełza, sunie, pełzający organizm*⁷⁴³¹ Oz 2,18

11. Królowie⁴⁴²⁸ ziemi⁷⁷⁶ i wszystkie narody;
władcy⁸⁸ i wszyscy³⁶⁰⁵ sędziowie⁸⁸ ziemi⁷⁷⁶;
**hebr.: le'om - lud, naród*²⁸¹⁶ - por. Ps 44,2 Ps 102,15
**lub: księż, władca, wysoki urzędnik, naczelnik, dowódca*⁸²⁶⁹
**dost.: sądzący - k.q. zarządzający, rozstrzygający spór; sądzić, karać*⁸¹⁹⁹

12. Młodzieńcy⁹⁷⁰, a także¹⁵⁷¹ panny⁹, starcy²²⁰⁵
z młodymi¹³⁵⁰; **tu: w znaczeniu dziewczę*¹³³⁰
**hebr.: na'ar - chłopiec, młodzieniec, sługa, służący*⁵²⁸⁸

13. Niech chwała¹⁹⁸⁴ imię⁸ JHWH, bo tylko⁹⁰⁵
Jego imię⁸⁰³⁴ jest wzniosłe⁸, a Jego chwała⁸⁸⁸
nad ziemią⁷⁷⁶ i niebiosami⁸⁰⁶⁴. Ps 8,1,9;
**dost.: eł⁸⁵³ szem⁸⁰³⁴ - to (właśnie) imię - eł⁸⁵³ - uszkażnik konkretnego bytu; *k.n. być wysoko, być (bezpiecznie) umieszczonym wysoko*⁷⁰⁸², **świećność, majestat, moc*¹⁹³⁵ Dz 4,10; Flp 2,9

14. I wyszydził⁷³¹¹ róg⁸ swego ludu⁸⁹⁷¹, chwałę⁸
w wszystkich³⁶⁰⁵ Jęgi świętych⁸⁸, synów¹¹²¹
Izraela⁴⁷⁸, ludu⁸⁹⁷¹ Mu bliskiego⁷¹³⁸. Chwalcie¹⁹⁸⁴
JH[WH]. Wj 19,5; Ps 149,9; Ef 2,17
**ty: symbol zwycięskiej władzy i mocy*⁷¹⁶¹, **lub: chwala, sława, pieśń chwaly*⁸⁴¹⁶, **wierny, dobru, pobożny, święty*²⁶²³

149 Chwalcie JH[WH]. Śpiewajcie⁷⁸⁹¹
JHWH pieśń⁷⁸⁹² nową⁸, pieśń Jego
chwały⁸⁴¹⁶ w zgromadzeniu⁸⁸ świętych²⁶²³.

**lub: świeży, nowy*²³¹⁹, **hebr.: kahal*⁶⁹⁵¹ - zgromadzenie, wspólnota, zbor JHWH - gr: ekklesia - Obj 22,16* Ps 22,2; 111,1; Hbr 2,12

2. Niech Izrael cieszy⁸ się swoim Stwórcą⁸;
niech synowie¹¹²¹ Syjonu⁸⁸ radują¹⁵²³ się swoim
Królem⁴⁴²⁸. Ps 24,7-10; Za 9,9; Mt 21,5

**lub: być zadowolonym, radować się, wnosić się radością*⁸⁰⁵⁵,
promienie¹⁸⁹⁴¹, **lub: tym, (który ich) stworzył*⁶²¹³ z Jego dzieł - AK
**ty: „wierząca”⁶⁷²⁶ słowo odnosi się do Jeruzolimy - 2Sm 5,7*
wzgorza świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35

3. Niech chwała¹⁹⁸⁴ Jego imię⁸ tańcem⁴²³⁴;
niech grają²¹⁶⁷ Mu na tamburynie⁸⁸ i na cytrze³⁶⁵⁸.
Wj 15,20; 2Sm 6,16; Ps 150,4

**imię reprezentuje charakter i autoritet Boga*
**lub: instrument muz. szczególnie używany przez kobiety*⁸⁵⁹⁶,
Wj 15,20; Sdz 11,34; 1Sm 18,6 prawdopodobnie nie używany
w samej świątyni lecz na zewnątrz lub na jej dziedzińcach

4. JHWH bowiem ma upodobanie⁸⁸ w swoim
ludzie; ozdabia⁸⁸ pokornych⁸⁸⁸ zbawieniem³⁴⁴⁴.

**lub: k.q. być łaskawym, mieć upodobanie, przyjmować życiowość*
**ty: być zadowolonym*⁸²¹, **lub: k.p. stawić, upiększać*⁶²⁸⁶
**lub: umiornych, biednych, słabych*⁶⁰³⁵ Wj 18,1; Obj 21,3

5. Niech święci²⁶²³ się radują⁸ w chwale⁸⁸,
niech wiwatują⁸⁸⁸ na swoich posłaniach⁴⁹⁰⁴.
**lub: unosić się radością, bardzo się radować*⁵⁹³⁷ trumfować³⁶⁸⁷⁶
**hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat*³⁵¹⁹ Hb 35,10; Ps 59,16
**lub: k.p. wydać okrzyk (radości, pochwały)*⁷⁴⁴²

6. Niech uwielbienie⁸ Boga będzie na ich
ustach¹⁶²⁷, a miecz⁸⁸ obosieczny⁶³⁷⁴ w ich rękach⁸⁰²⁷;
Ef 6,17; Hbr 4,12; Obj 1,16
**hap.leg.: podniesienie, powstanie*⁷³¹⁹, wywyższenie, uwielbienie¹⁸⁸⁴⁸, **lub: miecz, nóż, narzędzie do cięcia kamienia*²⁷¹⁹

7. Aby dokonali⁶²¹³ pomsty⁵³⁶⁰ wśród narodów⁸
i ukarali⁸⁸ ludy⁸⁸; Ez 25,16-17; Mi 5,15
**lub: narody, ludy, grupy etniczne, nie-żydzi*¹⁴⁷¹, **śmagana, wyrzut, kara, spór*⁸⁴³³, **hebr.: le'om - lud, naród*²⁸¹⁶ - por. Ps 44,2

8. Aby zakuli⁸ ich królów⁴⁴²⁸ w kajdany⁸⁸,
a ich znamienitych⁸⁸⁸ w żelazne¹²⁷⁰ okowy³⁵²⁵;
**lub: k.q. wiązać, kępować, okiełzać, przepasywać się*⁶³¹
**lub: pęta, kajdany*⁷¹³¹, **dost.: k.n. być zaszczyconym, cieszyć się czcą, zdobyć sobie chwałę bądź cześć, zyskać chwałę*³⁵¹³

9. Aby wykonali⁶²¹³ pisany³⁷⁸⁹ im⁸ sąd⁸.
Taką jest chwała¹⁹²⁶ wszystkich⁶⁰⁶⁵ Jego świętych⁸⁸⁸.
Chwalcie JH[WH]⁸⁸⁸⁸. **lub: wśród nich - AK* Ps 148,14;
**lub: zarządzenie, orzeczenie, decyzja (prawna), służność*⁴⁹⁴¹
**hebr.: chasid - wierny, bogobojny, pobożny, święty*²⁶²³
**lub: hallelujah* Ez 28,26; Dn 7,22; 1Kor 6,2; Obj 2,26; 20,4

150 Chwalcie¹⁹⁸⁴ JH[WH]³⁰⁵⁰. Chwalcie⁸
Boga⁴³⁰ w Jego świątyni⁸⁸, chwalcie¹⁹⁸⁴
Go na firmamencie⁸⁸⁸ Jego mocy⁸⁸⁸⁸.

**tryb rozkaz. - dot. większości wystąpień tego słowa w tym psalmie*
**lub: w miejscu świętym*⁶⁹⁴⁴ - por. Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9
**lub: przestwór, firmament, nieboskłon*⁷⁵⁴⁹, **potęga*⁸⁷⁹⁷

2. Chwalcie¹⁹⁸⁴ Go za Jego potężne⁸ dzieła;
chwalcie¹⁹⁸⁴ Go za Jego niezrównaną⁸⁸ wielkość⁸⁸⁸.
**lub: siła, moc, dzielność, potęga (Boża)*¹³⁶⁹
**lub: obfitość, mnożstwo, wielkość*⁷²³⁰ Pwt 3,24; Ps 145,5-6;
**lub: wielkość, potęga, wspaniałość, moc*¹⁴³³ Iz 9,8; 10,12

3. Chwalcie¹⁹⁸⁴ Go wśród dźwięków⁸⁸ rogu⁸⁸;
chwalcie¹⁹⁸⁴ Go na cytrze⁸⁸⁸ i na lirze⁸⁸⁸.
**hap.leg.: dźwięk, ryk (rogu), ryk trąby*⁸⁶²⁹, **hebr.: szofar - róg, róg barana*⁷⁷⁸² - Wj 19,16; Kpl 25,9; **lub: harfa, lutnia, kytara, instrument muzyczny*⁸⁰³⁵, **ty: instrument szarpany, lira*³⁶⁵⁸

4. Chwalcie¹⁹⁸⁴ Go tamburynem⁸⁸ i tańcem;
chwalcie¹⁹⁸⁴ Go na strunach⁸⁸ i na fletach⁸⁸⁸.
**lub: instrument muz. szczególnie używany przez kobiety*⁸⁵⁹⁶,
Wj 15,20; Sdz 11,34; 1Sm 18,6 prawdopodobnie nie używany
w samej świątyni, lecz na zewnątrz lub na jej dziedzińcach
**ty: dziać, cześć, akord muz. wyk. na instr. strunowym*⁴⁴⁸²
**ty: instrument muzyczny, być może flet, piszczałka, flebita*⁵⁷⁴⁸

5. Chwalcie Go na cymbałach⁶⁷⁶⁷ dźwięcznych⁸⁸;
chwalcie¹⁹⁸⁴ Go na cymbałach głosem⁸⁸⁸
brzmiających. **lub: niosący wieść, słyszany*^{8088/89531}
**dost.: alarm, sygnał, okrzyk wojenny, dźwięk trąby na wojnę*⁸⁶⁴³

6. Niech wszystko³⁶⁰⁵, co oddycha⁸, chwali¹⁹⁵⁴
JH[WH]. Chwalcie JH[WH]. Obj 5,13
**hebr.: neszama! - wszystko, co ma w sobie oddech, tkankiem życia, istota żywa, duch człowieka*⁵³⁹⁷, *ruch powietrza*¹⁸⁶²⁵⁶

Księga Przysłów

Księga Przysłów

1 Przysłowia^{*} Salomona⁸⁰¹⁰, syna¹¹²¹ Dawida¹⁷³², króla⁴⁴²⁸ Izraela³⁴⁷⁸, Prz 10,1; 25,1;

^{*hebr.:} masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat, żart⁴⁹¹² IKrl 4,32; Kaz 12,9

2. By poznać³⁰⁴⁵ mądrość^{*} i karność^{**}, by zrozumiano⁹⁹⁵ słowa⁵⁶¹ roztropne^{***};

^{*lub:} umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsądek²⁴⁵¹

^{**lub:} dyscyplina, karzenie⁴¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara^{B4802}

^{***lub:} rozumienie, rozeznanie²⁰⁸, wykład w istocie rzeczy - EIB^K

Pwt 4,6; Hi 12,12; Prz 4,7; 9,9; Kaz 1,18; 2Tm 3,16; Jk 3,15

3. By wziąć^{*} pouczenie⁴¹⁴⁸, aby postępować^{**} rozważnie^{***}, w sprawiedliwości⁶⁶⁴, sądzić^{***} i prawości^{***};

^{*lub:} dostać, otrzymać²⁹⁴⁷, ***dost.: i sądzić

^{**lub:} k.h. poświęcić uwagę, postępować rozważnie⁷⁹¹⁹ Iz 29,24

^{***lub:} szczerze, wyronowana droga, słuszność: 4339 - tu: Lm.

4. Do udzielenia⁵⁴¹⁴ prostym^{*} rozważy^{**} a młodym^{***} poznania^{***} i roztropności^{***}.

^{*lub:} nieuczni, naiwni, chętni do nauki, o otwartym umyśle⁶⁶¹²

^{**por:} Prz 8,5,12, ***dost.: młodemu, ***wiedza, mądrość¹⁸⁴⁷

^{***lub:} zamysł, rozważa, plan, spryt¹²⁰⁹ Ps 19,7; 119,9; 1Tm 4,12

5. Mądry^{*} niech słucha⁸⁰⁸⁵ i pomnaża^{**} naukę³⁹⁴⁸, a rozumny⁹⁹⁵ niech nabywa mądrych rad^{***};

^{*lub:} wskazywać, biegłość, zdolność organizacyjna⁸⁴⁵⁸

^{**lub:} roztropny, uczony, zmyślny, bystry, mądry²⁴⁵⁰

^{***lub:} k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić więcej³²⁵⁴

6. By rozumieć⁹⁹⁵ przysłowia⁴⁹¹² i ich wykładnię^{*}, słowa¹⁶⁹⁷ mądrych²⁴⁵⁰ i ich zagadki^{***}.

^{*dost.: aluzja, satyra, wypowiedź zabarwiona ironią - tu i Ha 2,6}

^{**lub:} trudne zagadnienie, pytanie, kłopotliwe powiedzenie²⁴²⁰

7. Bojaźń³³⁷⁴ JHWH jest początkiem⁷²²⁵ poznania⁹¹¹⁸⁴⁷, głupcy^{***} gardzą^{***} mądrością²⁴⁵¹ i karnością⁴¹⁴⁸,

^{*por:} w 4; ^{**lub:} k.h. okazując pogardę⁹³⁶

^{***lub:} ktoś kłótniwy, rozwiązy, kpiarz, który jest winny¹⁹¹

Rdz 2,9; Hi 28,28; Prz 8,13; Oz 4,6; Ełk 11,52; 1Kor 8,1; 2Tm 3,7

8. Synu¹¹²¹ mój, słuchaj^{***} nauki^{***} napanienia swojego ojca^{*} i nie odrzucaj⁵²⁰ nauki^{***} swojej matki¹⁷,

^{*tryb rozkaz - być posłusznym} Kpl 19,3;

^{**por:} w 2^{***}; ^{***hebr.:} tora^{*} - prawo, wskazówka, pouczenie, używaj, sposób⁸⁴⁵¹

Pwt 21,18; Prz 4,1-3; 6,20; 31,1; 2Tm 1,5

9. Bo³⁵⁸⁸ one są wdzięcznym^{*} wieńcem³⁸⁸⁰ na twojej głowie⁷²¹⁸ i naszyjnikiem^{**} na szyi¹⁶²¹.

^{*hebr.:} hen - przychylność, łaska, urok, elegancja, uznanie²⁵⁸⁰

^{**lub:} długie łańcuszek, korale¹⁰⁶⁰GES - tu w Lm. Rdz 41,42

10. Synu¹¹²¹ mój, jeśli grzesznicy²⁴⁰⁰ cię namawiają^{*}, nie ulegaj^{***}.

^{*lub:} k.p. przekonywać, kusić, zwodzić⁶⁶⁰¹B7624 Rdz 39,7;

^{**lub:} k.g. juss - być chętnym, zgodzić się, uznać, pragnąć¹⁴ Prz 7,6-23;

^{***lub:} nie idź rozum - WBC Prz 1,10^{*}, nie ustępuj - AK Ef 5,11

11. Jeśli⁵¹⁸ powiedzą⁵⁵⁹: Chodź¹⁹⁸⁰IMP z nami, czyhajmy na krew⁹¹¹⁸¹⁸,

zaczajmy⁶⁸⁴⁵ się na niewinnego^{**} bez powodu²⁶⁰⁰;

Ps 10,8; Prz 12,6;

^{*idiom:} zastawić pułapkę⁶⁹³, by dokonać mordu (?) Jr 5,26

^{**lub:} czysty, wolny od winy, przejrzysty, niewinny³³⁵⁵

12. Polknijmy¹¹⁰⁴ ich żywce^{***} jak Szeol^{*}, całych⁸⁵⁴⁹, jak zstępujących do dołu^{**};

Lb 16,30;

^{*hebr.:} szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nie-uzłytki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por: Ps 16,10^{*} - Dz 2,27 Ps 28,1; Iz 5,14

^{**lub:} dół, studnia, cysterna⁹⁸³ - tu: synonim grobu - Ps 88,4

13. Znajdziemy⁴⁶⁷² wszelkie³⁶⁰⁵ kosztowności^{*}, napełnimy⁴³⁹⁰ swoje domy¹⁰⁰⁴ łupem^{**};

^{*lub:} cenny, ceniony, drogi, kosztowny, rodzaj, wspaniały³³⁶⁸

^{**lub:} zdobyć, zysk, łup⁷⁹⁹⁸, spłądrowane dobra^{B9446} - Put 2,35

14. Rzuć^{*} swój los^{**} pomiędzy nami; miejmy wszyscy jedną sakiewkę^{***};

Ps 22,18

^{*myśl:} nawiązuje do rzucania losów - por: Ps 78,55^{***}, ^{**dział,} część (przeznana przez losowanie), los, dziedzictwo¹⁴⁸⁶, ^{***trzos,} torba

15. Synu¹¹²¹ mój, nie wyruszaj¹⁹⁸⁰ z nimi w drogę^{*}; powstrzymaj^{*} od ich ścieżki⁵⁴¹⁰ swoją nogę⁷²⁷².

Ps 1,1; 119,1; Prz 2,14; 13,20

^{*hebr.:} derek - tu: jako sposób życia - odległość, podróz, sposób, metafora, bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰, ^{**tryb rozkaz} 4513

16. Bo ich nogi⁷²⁷² biegają³²³² do zła^{*} i spieszają⁴¹¹⁶, by przelać⁸²¹⁰ krew¹⁸¹⁸.

Iz 59,7; Rz 3,15

^{*lub:} udrzeć, niedoła, krzywdą, przeciwność losu, żyć (czas)⁷⁴⁵¹

17. Lecz na próżno²⁶⁰⁰ zastawia^{*} się sieci⁷⁵⁶⁸ na oczach⁵⁸¹ wszelkiego³⁶⁰⁵ ptactwa^{***}.

^{*dost.: k.p. wierzuc²²¹⁹, **metaf.:} wabienia ptactwa na przymęt z ziarna (?) - KUL^K, ^{***idiom:} na oczach władcy¹¹⁶⁷ skrzydeł³⁶⁷¹

18. Oni też czyhając^{*} na krew¹⁸¹⁸, czają^{**} się na własne dusze^{***}.

^{*lub:} k.g. zastawiać pułapkę⁶⁹³791

^{**lub:} k.g. przechowywać jak skarb, leżeć w ukryciu⁶⁸⁴⁵

^{***hebr.:} nefesz - dusza, oddech, garbło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹², gr.: psyche - Ełk 12,23^{*} Ps 106,38

19. Takie są ścieżki^{***} każdego³⁶⁰⁵, który jest chciwy^{*} niegodziwego zysku^{**}; swoim właścicielom^{***} taki zysk¹²¹⁵ odbiera⁹⁴⁷ życie^{***}.

^{*lub:} szlak - tu Lm; ^{**k.g. uzyskać niegodziwie lub gwałtem} 1214

^{***hebr.:} ba'al - właściciel, pan, mąż²¹⁶⁷, ^{****por:} w 18^{***} 1Tm 6,17

20. Mądrość²¹⁴⁵⁴ głośno woła^{**} na zewnątrz²³⁵¹, podnosi⁵⁴¹⁴ swój głos⁶⁹⁶³ na placach.

Jr 5,1;

^{*tu w Lm.;} ^{**lub:} k.g. wydaje okrzyk⁷⁴⁴² Jr 11,6; Ełk 13,26; 14,21

21. Woła^{*} w największym⁷²¹⁸ zgłębku^{**}, u wejścia⁶⁶⁰⁷ do bram^{***}, w mieście⁵⁸⁹² wygłasza⁵⁵⁹ swoje mowy⁵⁶¹:

^{*lub:} k.g. przyzywać, głosić, zapraszać⁷¹²¹

^{**lub:} k.g. być poruszonym, palić gniewem¹⁹⁹³, ^{***por:} Ps 87,2^{*}

22. Jak długo⁴⁹²⁷, prości⁶⁶¹², będziecie kochać¹⁵⁷ prostactwo⁶⁶¹², szydzący^{**} – mieć upodobanie^{***} w swoim szyderstwie³⁹⁴⁴, a głupi^{***} – nienawidzić⁸¹³⁰ wiedzy¹⁸⁴⁷? *por. u: 4*

^{**}lub: k.g. chępli się, gardzić, k.h. szydzić³⁸⁸⁷, ^{***}k.g. pragnąć²⁵³⁰
^{****}lub: łepak, prostak, człowiek zadufany³⁶⁸⁴ Ps 1, 1

23. Zawróćcie⁷⁷²⁵ do moich upomnień; oto²⁰⁰⁹ wylewam⁵⁰⁴² przed wami mojego ducha^{**} i oznajmiam^{***} wam moje słowa¹⁶⁹⁷. Ez 18, 30; *lub: nagana, wyrzut, kara, ukaranie, oskarżenie⁸⁴³³ Ez 33, 11; *hebr.: ruah^{*} - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr.: pneuma - por. Ga 6, 18^{*} ^{****}lub: k.h. ujawnić³⁰⁴⁵ Ez 36, 27; Jl 2, 28; Lk 11, 30; Dz 2, 38; 26, 20

24. Ponieważ³²⁸² wolałam⁷¹²¹, a odmawialiście^{*} mi; wyciągałam⁵¹⁸⁶ rękę³⁰²⁷, a nikt nie zwał^{***} na; *lub: odrzucać^{3985/8464} Iz 65, 12; Jr 7, 13; ^{**}dost.: k.h. zwracać uwagę⁷¹⁸¹, słuchać uważnie⁸⁸³⁵³ Mt 23, 37

25. I odrzuciliście⁶⁵⁴⁴ wszelką³⁶⁰⁵ moją radę^{*}, i nie chcieliście¹⁴ uznać^{***} mojego upomnienia⁸⁴³³; *lub: zamysł, rada⁶⁰⁹⁸, plan, decyzja⁸⁷⁰⁸, ^{**}por. u: 23*

26. Dlatego¹⁵⁷¹ i ja będę się śmiać⁷⁸³² z waszego nieszczęścia^{*}, będę drwić^{**} z was, gdy przyjdzie⁹³⁵ na was^{***} trwoga⁶³⁴³. Ps 2, 4; 37, 13
^{*}lub: strapienie, brzemię, nieszczęście, klęska, dzień klęski³⁴³
^{**}lub: k.g. szydzić, naigrywać się³⁹³², ^{***}wasza trwoga - AK

27. Gdy nadejdzie⁹³⁵ jak burza^{**} na was trwoga^{**}, i gdy wasze nieszczęście³⁴³ nadciągnie jak wicher^{**}, gdy nadejdzie na was ucisk^{***} i cierpienie⁶⁶⁹⁵; *hap. leg.: nieszczęśliwa burza⁷⁵⁸⁴
^{**}por. u: 25^{**}, ^{***}lub: nawalnica⁵⁴⁹², ^{****}ciężkie położenie, niedola⁶⁸⁶⁹

28. Wtedy²²⁷ będą mnie zywać^{*}, a nie odpowiem⁶⁰³⁰; będą mnie szukać^{***} pilnie^{**}, lecz mnie nie znajdą⁴⁶⁷². Ps 18, 41; Ez 8, 18; Mt 7, 22; Jk 4, 3
^{*}lub: k.g. wołać, krzychać, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹, ^{**}zabiegac⁷⁸³⁶

29. Dlatego⁸⁴⁷⁸ że³⁵⁸⁸ znuenawidzili⁸¹³⁰ poznanie¹⁸⁴⁷ i nie wybrali⁷⁷ bojaźni^{***} JHWH; *por. u: 4^{***} 2Krn 19, 7; Hi 28, 28; Prz 8, 13
^{**}lub: bojaźni (Boża), szacunek, nabożna cześć, pobożność³³⁷⁴

30. I nie chcieli¹⁴ mojej rady⁶⁰⁹⁸, ale gardzili^{**} każdym³⁶⁰⁵ moim upomnieniem⁸⁴³³. *lub: k.g. odrzucać, gardzić⁵⁰⁰⁶ Prz 5, 12; 15, 5

31. Dlatego¹⁵⁷¹ będą jedni¹³⁹⁸ z owocu⁶⁵²⁹ swojej drogi¹⁸⁷⁰ i będą nasyćeni^{***} swoimi zamysłami^{***}. *lub: to niech jedzą - AK; ^{**}rada, zamysł, plan⁴¹⁵⁶ Jr 6, 19
^{**}lub: k.g. mieć w nadmiarze, otrzymać swoją porcję, nasyć się⁶⁴⁶

32. Bo odstępstwo^{*} prostych^{**} ich zabija²⁰²⁶, a niefrażliwość^{***} głupich gubi^{*} ich. *lub: odwrócenie się, odstępstwo, niewierność⁴⁸⁷⁸, ^{**}por. u: 4*

^{***}lub: beztrojski spokój, łatwość, bezpieczeństwo tj. pewność siebie⁷⁰⁶²

33. Ale kto mnie słucha^{*}, będzie mieszkać⁷⁹³¹ bezpiecznie^{**} i będzie wolny^{***} od strachu⁶³⁴³ przed złem^{***}. Ps 112, 7-8; Prz 3, 24-26
^{**}lub: k.g. okazywać posłuszeństwo, rozumieć, zgodzić się⁸⁰⁸⁵
^{***}lub: k.p. nie przejmować się, być spokojnym, odpoczywać⁷⁵⁹⁹
^{****}lub: udreka, niedola, krzywdą, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹

2 Synu¹¹²¹ mój, jeśli przyjmiesz³⁹⁴⁷ moje słowa^{*} i zachowasz^{**} u siebie moje nakazania^{***}; Ps 119, 11; Prz 4, 21; 6, 21

*lub: wypowiedź, słowo, powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹
^{**}lub: k.g. przechowywać jak skarb⁶⁸⁴⁵, ^{***}prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷

2. Zwracając^{*} swoje ucho²⁴¹ na mądrość²⁴⁵¹ i skłaniając⁵¹⁸⁶ swoje serce³⁸²⁰ ku rozumowi^{**}; *lub: k.h. zwrócić uwagę na⁷¹⁸¹, ^{**}rozumienie, przenikliwość, praktyczna zdolność oceny postaw ludzkich i ich działań⁸³⁹⁴

3. Jeśli^{*} przywołasz⁷¹²¹ roztropność^{**} i swój głos⁶⁹³ poddasz^{***} rozumowi⁸³⁹⁴, Rz 12, 2;

^{**}dost.: bo³⁵⁸⁸ jeśli⁵¹⁸, *lub: rozumienie, rozeznanie, umiejętność oceny i analizy z umiejętnością dokonania właściwego wyboru⁷⁹⁸
^{***}lub: k.g. ofiarować, dawać, ułożyć, postanowić⁵⁴¹⁴ 1Kor 4, 10

4. Jeśli^{*} będziesz jej szukał^{**} jak srebra³⁷⁰¹ i poszukiwał²⁶⁶⁴ jej^{*} jak ukrytych skarbow⁴³⁰¹; *lub: mądrości Lpój. r.ż. - wraz z roztropnością i rozumem, jako synonimami; *k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, prosić¹²⁴⁵ Ps 119, 72

5. Wtedy²²⁷ zrozumiesz⁹⁹⁵ bojaźni³³⁷⁴ JHWH i znajdziesz^{**} poznanie¹⁸⁴⁷ Boga. Hi 28, 28;

*lub: k.g. osiągnąć, dostać, dowiedzieć się, spotkać⁴⁶⁷² Prz 9, 10

6. Bo³⁵⁸⁸ JHWH daje⁵⁴¹⁴ mądrość^{*}, z Jego ust⁶³¹⁰ pochodzi¹⁸⁴⁷ poznanie^{**} i rozum⁸³⁹⁴. *lub: umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsądek²⁴⁵¹
^{**}por. u: 2^{**} Hi 32, 8; Ef 1, 17; Jk 1, 5

7. On zachowuje³¹ dla prawych^{**} pomyślność^{***}; On jest tarczą⁴⁰⁴³ dla tych, którzy postępują niewinnie⁸⁵³⁷; *por. u: 1^{**} Ps 84, 11; Prz 10, 9
^{**}lub: szczerzy, prawy, sprawiedliwy, prawidłowy, nalezliwy³⁴⁷⁷
^{***}lub: trwale powołanie, mądrość, rozsądek, siła, zwycięstwo⁸⁴⁵⁴

8. Strzeże⁵³⁴¹ ścieżek⁷³⁴ sądu^{*} i chroni⁸¹⁰⁴ drogę^{**} swoich świętych^{***}. 1Sm 2, 9; Ps 66, 9

*lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przepiólek (prawny), prawość, słuszność w sądzie⁹⁴¹
^{**}hebr.: chasid - wierny, bogobojny, dobry, pobożny, święty²⁶²³

9. Wtedy²²⁷ zrozumiesz⁹⁹⁵ sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴ sądu⁴⁹⁴¹, prawość^{**} i każdy dobry²⁸⁹⁶ szlak^{***}. *dost.: i sąd; *lub: słuszność⁴³³⁹, ^{***}trak, droga, obóz⁴⁵⁷⁰

10. Bo mądrość²⁴⁵¹ wejdzie^{**} do twojego serca³⁸²⁰ i poznanie¹⁸⁴⁷ będzie mile^{***} twojej duszy⁵³¹⁵; *lub: k.g. ukroczyć, dostąpić⁹³⁵ Jk 3, 13-18
^{**}lub: k.g. być przyjemnym, słodkim, rozkosznym, miłym⁵²⁷⁶

11. Wtedy²²⁷ rozważa^{*} będzie czuwać⁸¹⁰⁴ nad tobą, rozum⁸³⁹⁴ będzie cie chronić¹⁸⁸⁸. Prz 19, 11
^{**}lub: zamysł, rozważa, plan, spryt, właściwy sposób myślenia⁴²⁰⁹
^{***}por. 2^{**}, ^{****}k.g. strzec, pilnować, czuwać nad, zachowywać⁵³⁴¹

12. By uwolnić^{*} cię od złej⁷⁴⁵¹ drogi¹⁸⁷⁰ i od człowieka⁷⁶, który mówi¹⁶⁹⁶ przewrotnie^{**}; *lub: k.h. odebrać, wytrąca, odyskać, wyjąć z ułogów⁵³³⁷

^{**}dost.: zбочenie, coś zбочonego⁸⁴¹⁹, perwersja, występne kno-wanie¹⁸⁹³⁷ - por. Pwt 32, 20; Prz 6, 14; 8, 13; 10, 31-32; 16, 28-30; 23, 33

13. Od tych, którzy poruczają⁵⁸⁰⁰ ścieżki⁷⁴ prawości^{**}, aby chodzili¹⁹⁸⁰ drogami¹⁸⁷⁰ ciemności²⁸²²; Ps 82, 5; Prz 15, 19; 16, 17; J 3, 19, 20
^{**}lub: uczciwość, prawość, słuszność, szczerzość, sprawiedliwość³⁴⁷⁶

14. *Którzy się radują*⁸⁰⁵⁶ z czynienia⁶²¹³ zła^{*},
i cieszą się w złych⁷⁴⁵¹ przewrotnościach^{**};

^{*lub: zło, niedola, krzywda, przeciwność losu, udręka}⁷⁴⁵¹
^{**por. u 12⁸⁰⁵, AK - z rzeczy wyuzdanych (i) złych} Rz 1,32

15. *Których ścieżki*⁷³⁴ są kręte^{*}, *którzy są przebiegli*^{**} na swoich szlakach⁴⁵⁷⁰;

^{*lub: zniekształcony, wykrzywiony, przewrotny, wypracowany}⁶¹⁴¹
^{**lub: k.n. zepsuć się, być podstępny, przewrotnym}³⁶⁶⁸

16. Aby cię uwolnić^{**} od cudzej⁹⁰² kobiety⁸⁰²,
od obcej^{**}, która schlebia^{***} *pięknymi* słowa-
mi⁵⁶¹;

^{*lub: k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać, uwolnić od wrogów}⁵³³⁷
^{**być obcym, być przyjrzyszem²¹¹⁴ - Prz 7,5; **cudzoziemski, obcy}⁵²³⁷

17. Która porzuciła⁸⁰⁰⁰ towarzysza^{*} swej mło-
dości⁵²⁷¹ i zapomniała⁷⁹¹¹ o przynierzu^{**} swo-
jego Boga;

^{*lub: serdeczny przyjaciel, ktoś bliski}^{4419/487}
^{**hebr.: berit - sojusz; porozumienie, traktat, traktat woj.}¹²⁸⁵

18. Bo jej dom¹⁰⁰⁴ chyli^{**} się ku śmierci⁴¹⁹⁴,
a jej szlaki⁴⁵⁷⁰ *zmierzają do krajiny* cieni^{**};

^{*lub: k.g. zapadać się⁷⁷⁴³ - tu i Ps 44,25; Lm 3,20} Hi 1,3; 13-19;
^{**lub: widnia zmarłych, cienie, duchy}⁴⁹⁶ - synonim: Szkoła (?) -
por. Prz 5,5; 7,27; 9,18; 21,16 oraz LXX Ps 88,5; Prz 28,18; Lz 14,9

19. *Żaden*⁷³⁶⁰⁵ z wchodzących do niej^{**} nie
powraca⁷⁷²⁵ i nie osiąga^{***} ścieżki⁷³⁴ życia²⁴¹⁶ -

^{*tu w Lp.j. uszycy, kaźdy; **domysł: (krajiny) cieni (?) lub obcej}
^{***lub: k.h. dosięgnąć, być w stanie, zapewnić, objąć}⁵³⁸¹ Ps 16,11

20. Tak, abyś⁵¹⁴⁶¹⁶ *kroczył*¹⁹⁸⁰ drogą¹⁸⁷⁰ do-
brych^{**} i strzeż⁸¹⁰⁴ ścieżek⁷³⁴ *ludzi* sprawie-
dliwych⁶⁶⁶²;

^{*lub: chodzi o - EIB⁴; dlatego będziesz - AK}
^{**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, dobro moralne}²⁸⁹⁶

21. Bo prawi^{**} będą mieszkać⁷⁹³¹ na ziemi⁷⁷⁶
i nienaganni^{**} na niej pozostaną³⁴⁹⁶;

^{*lub: szczerzy, prawi, sprawiedliwy, prawidłowy, należący}³⁴⁷⁷
^{**lub: bez skazy, posiadający uczciwość, być kompletnym}⁸⁵⁴⁹

22. Ale niegodziwi^{**} będą wykorzenieni³⁷⁷²
z ziemi⁷⁷⁶, a postępujący zdradziecko^{**} będą
z niej wyrwani¹⁰⁰⁰;

^{**k.g. odrywać, ztłuc}⁵²⁵⁵ Ps 37,22;
^{*lub: winny, niegodziwy, przestępczy, złoczyńca}⁷⁵⁶³ Ps 104,35

^{*lub: k.g. postępując zdradziecko, podstępnie, gorszyć}⁸⁹⁶

3 *Synu*¹²¹ mój, nie zapominaj⁷⁹¹¹ mojego
Prawa^{*}, a niech twoje serce³⁸²⁰ strzeże⁵³⁴¹
moich przykazań^{**};

^{*hebr.: tora⁴ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwycięż}⁸⁴⁵¹ Pwt 30,16

^{*hebr.: miwac⁴ - przykazanie, prawo, nakaz}⁴⁶⁸⁷

2. *Bo będą ci dodane*^{**} długie⁷⁵³ dni³¹¹⁷ i la-
ta⁸¹⁴¹ życia²⁴¹⁶ oraz pokój^{**};

^{*lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić więcej}³²⁵⁴ Prz 4,10; Ef 6,1-3

3. *Niech nie opuszcza*⁸⁰⁰ cię miłosierdzie^{*}
i prawda^{**}, przywiąż^{***} je do swojej szyi⁶²¹;
wypisz³⁷⁸⁹ je na tablicy³⁸⁷¹ swojego serca³⁸²⁰;

^{*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość}²⁶¹⁷
^{**hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność}⁵⁷¹

^{***tryb rozkaz} Ps 85,10; Prz 16,6; 2Kor 3,3; Hbr 10,16

4. *A znajdź*⁴⁶⁷² łaskę^{**} i uznanie⁹⁹⁹ w oczach
Boga i ludzi^{***};

^{**dost.: człowieka¹²⁰ - Lp.j.} Pwt 4,6;
^{*tryb rozkaz; **lub: przychylności, łaska, uznanie}²⁵⁸⁰ Lk 2,42

^{***lub: rozstrojność; rozsądek, wygląd, rozeznanie}⁷⁹²², aprobaty¹⁸⁹²²

5. *Ufaj*^{*} JHWH z całego³⁶⁰⁵ swojego serca³⁸²⁰
i nie polegaj^{**} na swoim rozumie⁹⁹⁸;

<sup>*tryb rozkaz - k.g. pokładaj ufność w, mieć pewność, być bezpiecz-
nym</sup>⁹⁸²; ^{**k. n. opierać się na, wspierać, ufać}⁸¹⁷² Jr 9,23; 17,7

6. *Zważaj*^{*} na Niego na wszystkich³⁶⁰⁵ swoich
drogach¹⁸⁷⁰, a On wyrowna^{**} twoje ścieżki⁷³⁴.

^{*tryb rozkaz - k.g. znać, dostrzegać, uznawać, rozpoznawać, uznać}²⁰⁴⁵
^{**lub: naprawić, wygładzić, wyprostować, wieść prosto}³⁴⁷⁴

7. *Nie bądź mądrym*^{**} we własnych oczach^{**},
*lecz bój*³³⁷² się JHWH i stron^{**} od zła⁷⁴⁵¹.

^{*lub: rozstrzygnij, uczony, zmysłny, bystry, mądry}⁷⁴⁵⁰
^{**idiom: nie uważaj się sam za mądrego} Ps 34,11-14;
^{***tryb rozkaz. k.g. odejść, zejść z drogi, stronić od}⁵⁹⁰³ Rz 12,16

8. *Bezpiecz*^{**} to zdrowieniem¹⁷⁵⁰⁰ dla twojego
ciała^{**} i orzeźwieniem^{***} dla twoich kości⁵¹⁰⁶.

^{*hap.leg.; **idiom: peppek tylko tu i Ez 16,4 - por. EIB oraz Prz 4,22}
^{***dost.: napij; orzeźwienie}⁸²⁵⁰ - tylko tu i Oz 2,5

9. *Czuj*^{*} JHWH swoim majątkiem¹⁹⁵² i pier-
wocinami⁷²²⁵ całego³⁶⁰⁵ twojego dochodu^{**}.

^{*tryb rozkaz. k.g. uzczyć, otoczyć chwałą}³⁵¹³ Pwt 26,2;
^{**lub: zysk, przychód, plody rolne, owoc, zbiory, plon}⁸³⁹³ Mi 3,10;

^{1Kor 16,2; 2Kor 9,6-7; Hbr 13,15-16}

10. *A twoje spichrze*^{*} zostaną napełnione⁴³⁹⁰
obfitością⁷⁶⁴⁷ i twoje kadzie^{**} popękają^{***}
od moszczu^{***};

^{*lub: k.g. odrzucać, odnawiać}³⁹⁸⁸ Ps 94,12; Hbr 12,5;
^{**lub: k.g. robić wyłom, przebić, pothuc na kawalki, rozdzierać}⁶⁵⁵⁵

11. *Synu*¹²¹ mój, nie gardź^{**} karceniem^{**}
JHWH i nie odrzudzaj^{***} sobie Jego upomnie-
nia⁸⁴³³;

^{*lub: k.g. odrzucać, odnawiać}³⁹⁸⁸ Ps 94,12; Hbr 12,5;
^{**lub: karcenie, dyscyplina, karność}²¹⁴⁸; ^{ostrzeżenie, pouczenie}¹⁴⁸⁰²

^{***lub: k.g. czuć wstręt, odrząć, przejmującą groźbę}⁶⁹⁷³ Obj 3,19

12. *Bo komu*^{*} JHWH miłuje¹⁵⁷, tego karcę^{**},
jak ojciec^{*} syna¹²¹, w którym ma upodoba-
nie^{**};

^{*lub: k.h. karcieć, beszczać, strofować, ganić, dowodzić, sądzić}¹⁹⁸
^{**lub: przyjmować życie, być askawym, być zadolowanym}⁷⁵²¹

13. *Błogosławiony*^{*} człowiek¹²⁰, *który zna-
lazł*⁴⁶⁷² mądrość²⁴⁵¹ i człowiek¹²⁰, który nabe-
ra^{**} rozumu⁸³⁹⁴;

^{*lub: szczęśliwy}³³⁵ - często w wykrzykniku - por. Ps 1,1
^{**lub: k.h. dostarczać, wydobywać, uzyskiwać, otrzymywać}⁶³²⁹

14. *Gdyż zysk*^{**} z niej jest lepszy niż zysk⁵⁸⁰⁵
ze srebra³⁷⁰¹, a dochód^{**} z niej *lepszy niż* ze
złota²⁷⁴²;

^{*lub: handel, zarobek, zysk z handlu}^{5504/5505}

^{**lub: zysk, przychód, owoc, plon}⁸³⁹³ Hi 28,15-19; Prz 8,10,19; 22,1

15. *Jest cenniejsza*^{*} od pereł⁴⁴⁴³, a żadne-
go³⁶⁰⁵ z twoich pragnień^{**}, nie można z nią
porównać^{***};

^{*lub: drogi, kosztowny, rzadki}³³⁶⁸
^{**lub: rozkosz, przyjemność, pożądanie, tęsknota}²⁶⁵⁶
^{***lub: k.g. być podobnym do, ustawiać, umieszczać}⁷⁷³⁷ Prz 8,11

5. Nabywaj^{*} mądrości²⁴⁵¹, nabywaj^{*} roztropności⁹⁹⁸, nie zapominaj⁷⁹¹¹ i nie odstępuj^{**} od słów⁵⁶¹ *plynących* z moich ust⁶³¹⁰. Prz 16,16

^{*}tryb rozkaz. - k.q. dostawać, nabywać, kupować, otrzymywać⁷⁰⁶⁹
^{**}lub: k.q. juss. - pochylać się, słękać, rozciągać, ustawać⁵¹⁸⁶

6. Nie porzucaj^{*} jej, a będzie cię strzegła^{**}; pokochaj^{**157} ją, a ochroni^{**541} cię. ^{**}tryb rozkaz

^{*}lub: k.q. odejść z, zamieść, pozostawić, porzucić, zostawić⁵⁹⁰⁰
^{**}lub: k.q. mieć pieczę, czuwać, zachowywać, ratować życie⁸¹⁰⁴

7. Początek^{*} mądrości²⁴⁵¹ jest taki: nabywaj^{*} mądrości²⁴⁵¹ i za cały swój majątek³⁰³ nabywaj^{*} roztropności⁹⁹⁸.

^{**}tryb rozkaz. por. u: 5^{*}
^{*}lub: coś pierwszego, początek, coś najlepszego⁷²²⁵ Ps 111,10
^{**}lub: nabytek, własność, posiadanie mienia, bogactwo⁷⁰⁷⁵

8. Ceń^{*} ją, a ona cię wywyższy⁷³¹¹*, obdarzy chwałą^{**13513}, gdy ją przyciemnisz^{***}. 1Krl 3,5-13

^{*}tryb rozkaz. - k.p. wywyższać, cenić, wysoko oceniać⁵⁵⁴⁹
^{**}lub: k.q. uczyć, k.p. być godnym zaszczytów; ^{**}k.p. objąć²²⁶³

9. Zdobny^{*} wieniec³⁸⁸⁰ włoży^{**} ^{**}5414 ci na głowę⁷²¹⁸, przekaże^{**} ci koronę⁵⁸⁵⁰ chwały⁸⁹⁷.

^{*}dost.: przychylność, łaska, urok, elegancja, uznanie²⁸⁰⁰ Prz 16,31;
^{**}lub: k.q. - da; ^{**}k.p. wydać, dać, przekazać⁴⁰⁴² 2L 28,5; 1P 5,4

10. Słuchaj^{*}, synu¹¹²¹ mój, i przyjmij^{**} moje słowa^{*}, a pomnożą^{**} się lata⁸¹⁴¹ twojego życia²⁴¹⁶.

^{*}lub: powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹ Prz 3,2
^{**}tryb rozkaz. - k.q. okazać posłuszeństwo, posłuchać, zgodzić się⁸⁰⁸⁵
^{**}lub: k.q. być lub słuch się liczyć, rozmnożyć się, urosnąć⁷²³⁵

11. Nauczyciel^{*} cię drogi^{**1870} mądrości²⁴⁵¹, po ścieżkach⁴⁵⁷⁰ prawości^{**} cię prowadzilib⁸⁶⁹.

^{*}lub: k.h. wskazywać, kierować²³⁸⁴; ^{**}tu: jako sposób życia - Ps 1,1
^{**}lub: uczciwość, prawość, słusność, szczerość, sprawiedliwość²⁴⁷⁶

12. Gdy nimi pójdiesz¹⁹⁸⁰, twoje kroki nie będą skrepowane^{*}; a jeśli pobiegiesz⁷³²³, nie potkniesz^{**} się.

Hi 18,7; Ps 18,36;
^{*}lub: k.q. wiązać, być wąskimi, osaczyć, być w tarapatach³³³⁴
^{**}lub: k.n. chodzić chwiejnym krokiem, być ostabionym³⁷⁸² Prz 3,2

13. Trzymaj^{**} się karności^{**}, nie porzucaj jej, strzeż^{**} jej, bo ona jest twoim życiem²⁴¹⁶.

^{*}lub: dyscyplina, karcenie⁴¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara⁸⁴⁸⁰²
^{**}lub: k.q. strzeż, pilnować, czuwać nad, zachowywać⁵³⁴¹ u: 4

14. Nie wkraczaj⁹³⁵ na ścieżkę⁷³⁴ niegodziwych^{*} i nie chodź⁸³³ drogą¹⁸⁷⁰ złych^{**} ludzi.

^{*}lub: winny, przestępczy, złoczyńca⁷⁵⁶³ Prz 1,10-15; Ps 1,1
^{**}lub: zły, niegodziwy, nieczemy, złośliwy⁷⁴⁵¹ Ps 25,10; 27,11

15. Unikaj^{*} jej, nie chodź^{**} po niej; odwróć^{**} się od niej i omin^{***} ją; ^{**}lub: podrzucić⁵⁶⁷⁴

^{*}tryb rozkaz. k.q. zostawić w spokoju, rozluźnić, puścić⁶⁵⁴⁴
^{**}tryb rozkaz. przejść nad, odłączyć, oddalać, pozbyc się⁵⁶⁷⁴

16. Bo oni nie zasną⁴⁶², jeśli⁵¹⁸ nie wyrządzą czegoś złego^{*}; sen ich dopiero⁵¹⁸ zmoże^{**}, gdy przywdąją^{**} kogoś do upadku^{**13782};

Ps 36,4; Mi 2,1
^{*}lub: k.h. zadąć ramię⁷⁴⁸⁹; ^{**}dost.: k.n. być zabranym¹⁴⁹⁷; ^{**}k.h. u: 12

17. Bo jedzą³⁸⁹⁸ chleb^{**13899} niegodziwości^{**} i piją⁸³⁵⁴ wino³¹⁹⁶ przemocy^{**}.

^{*}lub: ich chleb, chlebem - EIB
^{**}lub: zło, wina⁷⁵⁶²; ^{**}lub: gwałt, krzywda, okrucieństwo²⁵⁵⁵

18. Ale ścieżka⁷³⁴ sprawiedliwych^{*} jest jak promieniująca^{**} światłość⁵⁰⁵¹, idzie¹⁹⁸⁰ i jaśnieje²¹⁵ aż do dnia³¹¹⁷ doskonałego^{**}. Mt 5,14;

^{*}lub: prawy, pobożny, zgodny z prawem, słuszny⁶⁶⁶² Flp 2,1
^{**}tu: k.q. prptcl. - światło lampy, blask, świat, jutrzennia²¹⁶ - por. ...

blask porannej zorzy, coraz jasniej - aż nastanie biały dzień - EIB
^{**}lub: k.n. być gotowym, być ustalonym, utwierdzonym³⁵⁵⁹

19. Droga¹⁸⁷⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ jest jak gęsty mrok^{**653}; nie wiedzą^{**}, o co się potkną^{**13782}.

^{*}lub: ciemność; ^{**}por. u: 12,16 1Sm 2,9; Hi 18,5; J 12,35; 1J 2,11
^{**}lub: k.q. wiedzieć, znać, poznać, uznać, rozważać³⁰⁴⁵

20. Synu¹¹²¹ mój, zważaj^{**} na moje słowa¹⁶⁹⁷; ku moim wypowiedziom^{**} nakłoń^{**1181} swoje ucho²⁴¹.

^{*}lub: obietnica, nakaz, słowo⁵⁶¹; ^{**}tryb rozkaz
^{*}lub: k.h. zwracać uwagę, k.q. wysłuchać, nastawiać uszy⁷¹⁸¹

21. Niech nie schodzą³⁸⁶⁸ ci z oczu^{*}, zachowaj^{**} je w głębi^{**} twojego serca^{**119}.

Ps 119,11;
^{*}lub: nie spuszczać z nich wzroku; ^{**}tryb rozkaz. strzeż⁸¹⁰⁴ Prz 3,3
^{**}lub: w środku, pośród; ^{**}ub: wewnątrz, serce, umysł, wola³⁸²⁴

22. Są bowiem⁵⁸⁸ życiem²⁴¹⁶ dla tych, którzy je znajdują^{*} i lekarstwem^{**} dla całego³⁶⁰⁵ ich ciała¹³²⁰.

^{*}lub: k.q. dostać, osiągnąć, znaleźć⁴⁶⁷²
^{**}lub: zdrowie, uzdrowienie, uzdrawiający lek⁴⁸³²

23. Strzeż^{**5341} swojego serca³⁸²⁰ za całą³⁶⁰⁵ czujnością^{*}, bo z niego *tryska* źródło^{**} życia²⁴¹⁶.

^{*}tu: tryb rozkaz; ^{**}czuwanie, pilnowanie, przestrzeganie⁴⁹²⁹
^{**}lub: wejście, ucieczka (od śmierci), źródło⁸⁴⁴⁴

Pwt 4,9; Jr 17,9; Mt 12,35; 15,19; Lk 8,15; Rz 10,9-10

24. Odsuń⁵⁴⁹³ od siebie przewrotność^{*} ust⁶³¹⁰, oddal⁷³⁶⁸ od siebie obłudę^{**} warg⁸¹⁹³.

Pt 6,12;
^{*}lub: tylko tu i Pr 6,12⁶¹⁴³; ^{**}hap.leg.: odchylenie, przewrotność, nieuczciwość³⁸⁹¹, fałsz⁸⁴⁵⁰⁸ Kol 3,8; Jk 1,21-26

25. Niech twoje oczy⁵⁸⁶⁹ patrzą^{**} na wprost^{**}, a twoje powieki⁶⁰⁷⁹ niech się kierują prosto przed siebie^{**}.

^{**}k.h. uczynić prostym³⁴⁷⁴ Mt 6,22
^{*}lub: k.h. patrzeć, zwracać uwagę na⁵⁰²⁷; ^{**}naprzeciwko, na przemie⁵²²⁷; ^{**}coś co rzuca się w oczy, co jest przed oczami⁵⁰⁴⁸

26. Równaj^{**} szlak⁴⁵⁷⁰ dla twojej nogi⁷²⁷², aby wszystkie⁵⁰⁶ twoje drogi¹⁸⁷⁰ były pewne^{**}.

^{*}lub: k.p. wyrównywać, wygładzać, wazyć, równoważyć⁶⁴²⁴
^{**}lub: k.n. być gotowym, być ustalonym, utwierdzonym³⁵⁵⁹ - u: 18

27. Nie zbaczaj^{**} ani na prawo³²²⁵, ani na lewo⁸⁰⁴⁰; odwróć⁵⁴⁹³ IMP^{**} twoją nogę od zła^{**}.

^{*}lub: k.h. uyciągać, skłaniać, upływać, rozciągać³¹⁸⁶
^{**}lub: udręka, niedola, krzywda, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹

5 Synu¹¹²¹ mój, zwróć^{**} uwagę^{81IMP} na moją mądrość²⁴⁵¹ i nakłoń^{**} IMP⁵¹⁸⁶ twoje ucho²⁴¹ ku mojemu rozumieniu^{**};

Prz 4,20; 22,17
^{*}lub: k.h. zwać⁷¹⁸¹, słuchać uważnie⁸⁸³⁵³; ^{**}rozumienie, przenikliwość, prakt. zdolność oceny postaw ludzkich i ich działań⁸³⁹⁴

2. Abyś *potrafił* zachować^{INF8104} rozważę^{*} i aby twoje wargi⁸¹⁹³ strzegły^{**} poznania^{**}.

^{*}lub: zamysł, rozważa, plan, spryć⁴²⁰⁹; ^{**}k.q. czuwać, zachować³⁴⁴¹
^{**}lub: wiedza, mądrość, poznanie, umiejętność, rozeznanie¹⁸⁴⁷

3. Bo wargi⁸¹⁹³ obcej* *kobiety* ociekają miodem, a jej usta²⁴⁴¹ są gładsze²⁵⁰⁹ niż oliwa⁸⁰⁸¹; *lub: być przybyluszem, być obcym²¹¹⁴ - tu jako synonim kobiety nierządnej (?); **idiom: jej słowa są uwodzicielskie (?)

4. Lecz na końcu³¹⁹ jest ona gorzka⁴⁷⁵¹ jak piołun³⁹³⁹ i ostra²²⁹⁹ jak miecz^{**} obosieczny^{**}. *piołun to symbol nieszczęśliwości w następstwie grzechu - por. Ps 29,17; Jr 9,14; 23,15; Lm 3,19; Am 5,7; 6,12; **lub: miecz, móż, narzędzia do cięcia kamienia; ***obustronnie naostrzony^{6310/87312} Obj 19,15

5. Jej nogi⁷²⁷² zstępują³³⁸¹ do śmierci^{**}, jej krok⁶⁸⁰⁶ osiągną* Szeol^{**}, *lub: chwytają, podpierają⁸⁵⁵¹ *hebr.: nawet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, móg⁴¹⁹⁴ *hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, niewiżył⁷⁵⁸⁵ - gr: hades - por. Ps 16,10* - Dz 2,27 Prz 2,18; 7,27

6. Abyś nie prostował^{**} ścieżki⁷³⁴ życia²⁴¹⁶, nie wiesz³⁰⁴⁵ jak chwiejne^{**} są jej szlaki⁴⁵⁷⁰. *lub: k.p. wazyć, równoważyć, wyrównywać, wyglądać⁶⁴²⁴ *lub: k.g. chwiałać się, zataczać, trząść się, drzeć, dygotać⁵¹²⁸ *lub: o kobiecie - by nie (musiała) ... (ona) nie wie ... - por. EIB, AK

7. Teraz⁶²⁵⁸ więc^{**} synowie¹¹²¹, słuchajcie^{**} mnie i nie odstępujcie⁵⁴⁹³ od wypowiedzi^{**} moich ust⁶³¹⁰. *dost.: a teraz; **tryb rozkaz - być posłusznym *lub: wypowiedź, słowo, powiadzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹

8. Oddal^{31IMP} od niej swoją drogę³³¹⁸⁷⁰ i nie zbliżaj^{**} się do drzwi⁶⁶⁰⁷ jej domu¹⁰⁰⁴; Prz 2,18; *lub: k.h. czynić odległość, odejść daleko, odsunąć⁷³⁶⁸ Prz 7,8; 9,14 *idiom: trzymaj się od niej z daleka; **lub: k.g. podchodzić⁷¹²⁶

9. Abyś nie oddał⁵⁴¹⁴ innym twojej chwały*, a twoich lat⁸¹⁴¹ komuś okrutnemu³⁹⁴; *lub: splendor, majestat, świetność, moc, siła witalna¹⁹³⁵

10. Aby obcy³¹²¹⁴ nie nasylił⁷⁶⁴⁶ się twoim mieniem*, a twój trud^{**} nie został w cudzym^{****} domu¹⁰⁰⁴; *por: u 3*

*lub: moc, siła, potęga³⁵⁸¹, moc jako zdolność⁸⁴¹²⁴, dobytek - Hi 6,22; Ez 2,69 GEs, ***lub: ból, móż, smutek, trud, ciężkie doświadczenie⁶⁰⁸⁹, ****cudoziemski, obcy, nieznamy⁵²³⁷

11. I abyś nie jęczał^{**} u kresu swoich dni, gdy twoje ciało¹³²⁰ i mięśnie⁷⁶⁰⁷ zwiędną^{**}; *lub: warczeć, ryczeć (o łwie), jęczeć (o cierpiącym)⁵⁰⁹⁸ *lub: k.g. być zajęty, zmarnieć, dojść do kresu³⁶¹⁵

12. I nie powiedział⁵⁹: O, jakże^{**} nienawidziłem⁸¹³⁰ karności* a moje serce³⁸²⁰ gardziło^{****} upomnieniem^{****}! Ps 107,11; Prz 1,7,28-31; *lub: jak to!, tu jako wyraz ubolewania Prz 12,1; 13,18 *lub: dyscyplina, karzenie, pouczenie⁴¹⁴⁸, ***k.g. odrzucić⁵⁰⁶⁶ *lub: nagana, wyrzut, kara, ukaranie, oskarżenie⁸⁴³³

13. I nie słuchałem* głosu⁶⁹⁶³ moich wychowawców*, i nie nakłaniałem⁵¹⁸⁶ mojego ucha²⁴¹ ku uczącnym³⁹²⁵ mnie! Iz 50,5 *lub: k.g. okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵, ***dost.: k.h. kierować, wskazywać, rzucić, strzelać strzałami, kierować, tu jako rzeczownik⁵¹⁸⁶

14. O mało* co nie wpadłem¹⁹⁶¹ we wszelkie⁶⁰⁵ nieszczęście⁴⁵¹ wśród⁸⁴³² społeczeństwa^{**} i zgromadzenia^{**}. *lub: prawie, ledwie⁴⁵⁹², szybko⁸⁵³⁰⁸ *hebr.: kahal⁶⁹⁵¹ - zgromadzenie, wspólnota, zbor JHWIH - Obj 22,16* *lendiady: pośród zgromadzonej⁵⁷¹² społeczności⁶⁹⁵¹ - por. EIB

15. Pij^{**} wodę⁴³²⁵ z własnej cysterny* i wody płynące^{***} z twojej studni⁸⁷⁵¹ Prz 5,18; 1Kor 7,1-5; *tryb rozkaz; **lub: dół, studnia, cysterna⁷⁵³ Hbr 13,4 ***tj. woda świeża, wypływająca z podziemnego źródła⁵¹⁴⁰

16. Inaczej^{**} twoje źródła^{**} rozleją⁶³²⁷ się na zewnątrz²³⁵¹, a po placach^{**} strumienie⁶³⁸⁸ wód⁴³²⁵. *lub: zdroj⁴⁵⁹⁹ Pwt 33,28; Iz 48,1; J 3,4-7 *tj. przestrome bądź otwarte miejsce⁷³³⁹, wyznaczony plac¹⁸⁵²²

17. Niech^{**} należą³¹⁹⁶¹ do ciebie samego⁹⁰⁵, a nie³⁶⁹ do obcych^{**} wraz z tobą⁸⁵⁴. *lub: niech będą¹⁹⁶¹ dla ciebie samego - por. AK, **por: u 3*

18. Niech^{**} twój zdroj^{**} będzie³¹⁹⁶¹ błogosławiony¹²⁸⁸ i cieszą^{8055IMP} się zoną⁸⁰² twojej młodości¹⁸⁸⁸. *lub: źródło, zdroj, krynica, ujęcie (miejscowości); **juss ***tj. zoną posłubioną w młodości - por. Mt 2,14 Kaz 9,9

19. Rozkosznej^{**} jak lania⁶⁶⁵ i uroklivej^{**} jak gazela³²⁸⁰, niech^{**} jej piersi¹⁷¹⁷ w każdym³⁶⁰⁵ czasie⁶²⁵⁶ cię upajają^{***}, ciągle⁸⁵⁴⁸ bądź odurzony^{****} jej miłością¹⁶⁰. *lub: k.p. odurzają⁷³⁰¹ *tu: lmn. miłości, romanse¹⁵⁸, wdzięk, podarki miłosne⁸¹⁷⁷ Oz 8,9 *lub: przychylny, łaska, urok, elegancja, uznanie Pnp 2,9; 4,5 ***lub: k.g. zataczać się, być odurzonym⁷⁶⁸⁶, być w amoku¹⁸⁹¹⁴⁶

20. Dlaczego⁴¹⁰⁰, synu¹¹²¹ mój, masz odurzać¹⁷⁶⁸⁶ się obcą^{**} kobietą^{*} i obejmować²²⁶³ łono²⁴³⁶ cudzej^{**}? *lub: odurzasz się - AK; **por: u 3*; ***lub: cudzoziemski, obcy, nieznamy⁵²³⁷ Prz 2,16

21. Bo³⁵⁸⁸ drogi¹⁸⁷⁰ człowieka⁷⁶ są przed oczami⁵⁸⁶⁹ JHWH. On bada* wszystkie³⁶⁰⁵ jego szlaki⁴⁵⁷⁰. 2Krn 1,9; Hi 14:16; Ps 119,168; Prz 15,3; *lub: k.p. przepl. równoważyć, wyrównywać, wyglądać, wazyć⁶⁴²⁴, spozstrzegać, badać⁷⁴³⁶ - por: u 6 Oz 7,2; Hbr 4,13

22. Niegodziwego⁷⁵⁶³ schwytają* jego własne nieprawości⁶⁵⁹ i zostanie pochwycony^{***} w powrozy²²⁵⁶ swojego grzechu²⁴⁰³. Lb 32,23; *lub: k.g. zabierać, łąpać (w pułapkę, sidła)³⁹²⁰ Ps 9,15 *lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, ***k.n. być trzymanym⁸⁵⁵¹, EIB - jest trzymanym

23. Umrze³¹⁴¹⁹¹ z braku¹⁶⁹ karności⁴¹⁴⁸ i będzie błądził^{**} z powodu swojej wielkiej⁷²³⁰ głupoty^{**}. *dost.: umrze on¹⁹³¹, ***działak bezmyślny^{2008/8234} *lub: k.g. skrecać, kluczyć, błąkać się, być odurzonym⁷⁶⁸⁶

6. Synu¹¹²¹ mój, jeśli porcełyś* za swojego bliźniego^{**} i przyklasnął^{****} w dłonie³⁷⁰⁹ za obcego⁸⁸⁸¹²¹⁴, ***Prz 5,3* Prz 11,15; 17,18; 22,26 *lub: k.g. dowarzać w zastaw, wymieniać, zobowiązywać⁶¹⁴⁸ *lub: kompan, towarzyszyć, współmieszkaniec, przyjaciel, inny⁷⁴⁵³ ***idiom: uściskać²⁶²⁸ dłoń (na znak porozumienia), poręczenie

2. To zostałeś związany^{**} przez słowa⁵⁶¹ swoich ust⁶³¹⁰ i schwytyany³⁹²⁰ przez słowa⁵⁶¹ swoich ust⁶³¹⁰. *por. Prz 5,22* Prz 12,3; 18,7 *lub: k.n. zostać usidlonym, złapać się na przynętę³³⁶⁹

3. Uczyń⁶²¹³ więc⁶⁴⁵ to²⁰⁶³, mój synu¹¹²¹, uwolnij^{31IMP} się, gdy wpadiesz⁹³⁵ w ręce³⁷⁰⁹ swojego

bliźniego⁷⁴⁵³, idź¹⁹⁸⁰IMP, upokórz⁸⁹¹IMP się i nalegaj⁸⁵⁶¹IMP na twojego bliźniego⁷⁴⁵³. Mt 5,25

**lub: k.n. wyrwać się, wyswobodzić się, zostać wyrwanym*⁵³³⁷

**lub: k. lp. deptać, paść na twarz, ukorzyć się*⁷⁵¹¹ - *l* Ps 68,30

**lub: k.q. napastować, naprzykrzać, zachwale postępować*⁷²⁹²

4. Nie pozwól zasnąć^{*} swoim oczom⁵⁸⁶⁹ i nie pozwól^{*} drzemać⁶⁵⁷² swoim powiekom⁶⁰⁷⁹.

**dost.: nie dawaj*⁵⁴¹⁴ *snu*⁸¹⁴² *i drzemki* - *AK* Ps 132,4

5. Uwolnij⁵³³⁷ się jak gazela⁸⁸ z rak³⁰²⁷ myśliwego i jak ptak⁶⁸³³ z ręki ptasznika⁸⁸. **w. 3^e*

**lub: koiłol sarny, jeleni, gazela (?)*⁶⁶⁴³, **ty, hodowca ptaków*

6. Idź¹⁹⁸⁰IMP do mrówek⁵²⁴⁴, leniwcze^{*}, przypatrz⁸⁹¹IMP się jej drogom¹⁸⁷⁰ i bądź mądry⁸⁹¹IMP;

**lub: ktoś gnusny*⁶¹⁰², **postępuj mądrze*²⁴⁴⁹ Hi 12,7; Prz 13,4;

**lub: k.q. obserwować, doglądać, rozważać, mierzniaczyć*²⁰⁰⁰ Prz 20,24

7. Nie ma³⁶⁹ ona wodza^{*} ani nadzorcy⁸⁸, ani władcy⁴⁹¹⁰, **lub: wódz, naczelnik, dowódca, dyktator*⁷¹⁰¹

**lub: urzędnik, sędzia, pisarz, dowódca oddziału*⁷⁸⁶⁰ 2Krn 26,11

8. A w lecie⁷⁰¹⁹ przygotuj⁸⁹¹ swój chleb⁸⁸ i gromadzi¹⁰³ w żniwa⁷¹⁰⁵ swoją żywność⁸⁸⁸.

**lub: k.h. przygotować, zaopatrzyć, dostarczyć, zaplanować*²⁵⁵⁹

**lub: chleb, żywność, zboże*³⁸⁹⁹, **żywność, owoc, mięso*³⁹⁷⁸

9. Jak⁵⁷⁰⁴ długo będziesz leżał^{*}, leniwcze⁶¹⁰²? Kiedy wstaniesz⁶⁹⁶⁵ ze swojego snu⁸¹⁴²?

**lub: odpoczywać, odprężyć się, leżeć na, nocować*⁷⁹⁰¹

10. Jeszcze trochę^{*} snu⁸¹⁴², trochę^{*} drzemia-
nia⁸⁵⁷², trochę^{*} założenia²²⁶⁴ rąk^{*}, aby odpo-
czywać⁷⁹⁰¹; **lub: mało, trochę, ledwie*⁴⁵⁹² Prz 24,33-34

11. A twoje ubóstwo⁷³⁸⁹ przyjdzie⁹³⁵ jak wło-
częga^{*} i twój niedostatek⁸⁸ jak mąż⁸⁹¹ uzbro-
jony⁴⁰⁴³. **hebr.: isz - człowiek, mąż, mężczyzna*³⁷⁶

**lub: k.p. prtłpl. - chodzić - metaf.: ktoś nagle przychodzący*¹⁹⁸⁰

-*por BG - podrzązny, BW - zbójca; **ubóstwo, potrzeba, brak*⁴²⁷⁰

12. Człowiek^{*} nikczemny⁸⁸ i mądz³⁷⁶ niegodzi-
wy⁸⁸ chodzi z przewrotnością⁶¹⁴³ aż na ustach⁸⁸.

**hebr.: adam - imię własne, człowiek, rodzaj ludzki, istota*¹²⁰

**hebr.: beljijał - bezwartościowość, nieużyteczność, niegodziwość, ruina*¹¹⁰⁰ -*por: EIB oraz idiom, "słowo Bejalia" w Ps 101,3*

**lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik działania magii, oszustwo, batwochwalczy kult*²⁰⁵ Prz 4,24; 16,27; 19,28

13. Mruga⁷¹⁶⁹ swoimi oczami⁵⁸⁶⁹, sygnalizuj^{*} swoimi nogami⁷²⁷², wskazuje^{*} swoimi pal-
cami⁶⁷⁶; **dost.: k.q. prtłpl. mówi*⁴⁴⁴⁸ -*czyli wydaje dźwięk*

**lub: wskazywać, strzelać strzałami, pouczać EIB!* -*daje znaki*

14. Perwersja^{*} jest w jego sercu³⁸²⁰, przez
cały³⁶⁰⁵ czas⁶²⁵⁶ wymyśla²⁷⁹⁰ zło⁷⁴⁵¹, wszczyna^{*}
kłótnie⁸⁸. Prz 3,29; 6,19; 16,27-28; 28,25; Mi 2,1

**lub: zбочenie*⁸⁴¹⁹, *perwersja*⁸⁹⁸³⁷, **dost.: k.p. uwywalać, wystać, wyrzucić, wypuścić*⁷⁹⁷¹, **lub: spór, niezgoda, przedmiot sporu*⁴⁰⁶⁶

15. Dlatego nagle^{*} przyjdzie jego kłeska⁸⁸; nagle⁸⁸⁸ zostanie rozbity⁷⁶⁶⁵ i nie będzie
uzdrowienia⁸⁸⁸⁸. **lub: nagle, nieoczekiwanie*⁶⁵⁹⁷

**lub: strapienie, brzemie, nieszczęście, kłeska, dzień kłeski*³⁴³

**lub: w okamgnięciu*⁶²¹, **hebr.: zdrowie, uzdrawiający lek*⁴⁸³²

2Krn 36,16; Prz 24,22; 29,1; Iz 30,13-14; Jr 19,11; Dz 12,23

16. Te²⁰⁰⁷ sześć⁸³³⁷ rzeczy nienawidzi^{*} JHWH, siedem⁷⁶⁵¹ budzi w Nim odrazę⁸⁸: Ps 11,5;

**lub: k.n. nienawidzić (urogów), oddzielać się, brzydzić się*⁸¹³⁰

**lub: co obrzydliwego, ohyda*⁸⁴⁴¹ Prz 8,13; 15,8; Za 8,17; Mi 2,16

17. Wyniosłe³¹¹ oczy⁵⁸⁶⁹, kłamliwy²⁶⁷ język³⁹⁵⁶ i ręce, które przelewają krew¹⁸¹⁸ niewinną⁸⁸; **metaf.: ludzka pycha; *czysty, wolny od winy, przyczysty*⁵³⁵⁵

18. Serce³⁸²⁰, które knuje^{*} niegodziwe²⁰⁵ pla-
ny⁸⁸, nogi, które spiesznie biegną do zła⁸⁸⁸;

**lub: k.q. obmyślać, planować*²⁷⁹⁰, **lub: wymyślić, plany, zamia-
rzy, wymalować, myśleć*⁴²⁸⁴, **suwdręka, krzywda*⁷⁴⁵¹ - Prz 1,16

19. Ziejący^{*} kłamstwem³⁵⁷⁷ fałszywy⁸²⁶⁷ świa-
dek⁵⁰⁷, i ten, który sieje⁸⁸ niezgodę⁸⁸⁸ mię-
dzy braćmi²⁵¹. **por: u 14^{5e}*, Wj 20,16; Ps 27,12

**lub: k.h. spowodować wydychanie, wydawać dźwięki, sapać*⁶³¹⁵

**lub: miesnaski, spór*⁴⁰⁹⁰ -*tylko tu i 6,14 - jako kietiv do*⁴⁰⁶⁶

20. Synu¹¹²¹ mój, strzeż⁵³⁴¹ przykazania⁸⁸ two-
jego ojca i nie odtrzucaj⁵²⁰³ pouczenia⁸⁸ two-
jej matki⁵¹⁷. **lub: przykazanie, prawo, nakaz*⁴⁶⁸⁷ Ef 6,1

**hebr.: tora! - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób*⁸⁴⁵¹

21. Przypiążuj⁷¹⁹⁴IMP je^{*} ciagle⁸⁵⁴⁸ do swojego
serca³⁸²⁰ i zawiązuj⁶⁰²⁹IMP je^{*} sobie na twojej
szyi⁵⁸⁸1621. **lu: lmn.* Prz 1,9; 7,3

**myśl nawigującą do przepisu Prawa w Put 6,6-8 -por: Prz 3,3*

22. Gdy ruszysz^{*}, poprowadzi⁴⁸ cię; gdy za-
śniesz⁷⁹⁰¹, będzie cię strzeż⁸⁸; a gdy się obu-
dzisz⁶⁹⁷⁴, przemówi⁸⁸⁸ ono⁸⁸⁸⁸1931 do ciebie;

**lub: k.h. przemierzać, chodzić tu i tam*¹⁹⁸⁰ -*por: BB*

**lub: k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad*⁸¹⁰⁴

**lub: k.q. rozmyślać nad, dumać*⁷⁸⁷⁸, **domysł. u 20^{10e}* -*l.poj.*

23. Bo przykazanie⁴⁶⁸⁷ jest lampą⁸⁸, poucze-
nie⁸⁴⁵¹ światłem²¹⁶, a upomnienie⁸⁸ do kar-
ności⁸⁸ są drogą¹⁸⁷⁰ życia²⁴¹⁶; Ps 119,105; Jr 21,8

**lub: lampa*⁵²¹⁶, *światło, kaganka*⁸⁶⁰⁴¹, **nagana, wyrzud, kara, ukaranie*³⁴³³, **lub: dyscyplina*⁴¹⁴⁸, *pouczenie, ostrzeżenie*⁸⁸

24. Aby cię strzegły⁸¹⁰⁴ przed złą⁷⁴⁵¹ kobie-
tą⁸⁰² i przed gładkim językiem⁸⁸ cudzej⁸⁸.

**meton.: swoboda wypowiedzi, powabna mowa; **por: Prz 5,10^{10e}*

25. Nie pożądaj^{*} w swoim sercu³⁸²⁴ jej pięk-
na³³⁰⁸ i niech nie schwyta⁸⁸ cię *trzępota-
niem* swoich powiek⁸⁸⁸. Ptp 4,9; Mt 5,28

**lub: k.q. pragnąć*²⁵³⁰, **lub: wziąć do ręki, uprowadzić, zdobyć, ob-
jąć w posiadanie, wziąć za żonę*³⁹⁴⁷, **dost.: swoimi powiekami*⁶⁰⁷⁹

26. Bo dla kobiety⁸⁰² nierządnej²¹⁸¹ zubożeje
człowiek aż do bochenka chleba^{*}, a żona in-
nego mężczyzny poluje⁶⁶⁷⁹ na ceną⁸⁸ duszę⁸⁸⁸.

**lub: bo w zamian za (zapłatę) dla nierządniczy wystarczy boche-
nek - AK, ... nierządniczy (bywa nawet) bochenek chleba - por: EIB*

**lub: ceny, ceniony, drogi, kosztowny, rzadki, wspaniały*³⁵⁶⁸

**lub: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, czło-
wiek, osoba, osobowość*⁵³¹⁵, *gr: psyche - Łk 12,23^e* Ez 13,18

27. Czy może człowiek³⁷⁶ zagarnąć²⁸⁴⁶ ogień⁷⁸⁴
w zanadrze^{*}, a jego szaty⁸⁸ nie ulegną spa-
leniu⁸³¹⁹? **lub: tona, wylepienie, dno, środek*²⁴³⁶, **sokolicy*⁸⁹⁹

28. Czy jeśli człowiek³⁷⁶ pójdzie¹⁹⁸⁰ po rozżarzonych węglach¹⁵¹³, to jego stopy⁷²⁷² się nie poparzą?⁹

^{Ps 18,8; Prz 25,22}
*lub: k.n. być spalonym, być wypalonym³⁵⁵⁴ - tu i Lk 4,32

29. Tak jest z tym, kto wchodzi³⁶ do¹¹³ żony⁸⁰² swojego bliźniego⁷⁴⁵³; każdy kto jej dotyka³⁶, nie będzie wolny od winy⁵³⁵².

^{1Kor 7,1}
*dost.: k.q. przelpl - uchodzący³³⁵ - eufemizm (?) - współżycie^{B1088GES}
por: Rz 19,2 EIB^K; **k.q. sięgnąć, wyciągnąć do, dotknąć⁵⁰⁶⁰

30. Czy nie pogardza³⁶ się złodziejem¹⁵⁹⁰, nawet gdy³⁵⁸⁸ kradnie¹⁵⁸⁹, by nasycić³⁶ swoją duszę³¹⁵³¹⁵, gdy jest głodny³³³³? *idiom: by się najęść

*dost.: k.p. napełnić się⁴³⁹⁰, **brak pożywienia, głód - tu i Rz 42,19,33

31. A gdy go złapią³⁶, odplaci³⁶ siedmiokrotnie³⁶ i odda⁵⁴¹⁴ cały³⁶⁰⁵ dobytek³⁶ swojego domu¹⁰⁰⁴.

^{Lk 19,8}
*lub: majątek, wartość, cena¹⁹²²
*dost.: znaleźć⁴⁶⁷², **lub: k.p. wynagrodzi straty⁷⁹⁹⁹ - Wj 21,37 i 22,3

32. Lecz kto cudzołoży³¹⁵⁰³ z kobietą⁸⁰², brakuje mu rozumu³⁶; kto tak uczyni⁶²¹³, ten⁹³¹ rujnuje³⁶ swoją duszę⁵³¹⁵.

^{Lk 19,8}
*lub: k.h. zniszczyć⁷⁸⁴³
*dost.: k.q. popeniącając cudzołóstwo; *idiom: bez serca - umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁸²⁰ - Prz 7,22-23

33. Znajdzie⁴⁶⁷² sińce³⁶ i wstyd³⁶, a jego hańba³⁶ nie zostanie zmazana⁴²²⁹.

⁵⁰⁶¹
*dost.: plaga, choroba, znak na ciele (objaw trądu)
*lub: wstyd, upokorzenie, hańba⁷⁰³⁶, **drwina, pogarda²⁷⁸¹

34. Bo zazdrość⁷⁰⁶⁸ rozpała gniew³⁶ męża³⁶ i nie zlituje się³⁶ w dniu zemsty⁵³⁵⁹.

^{Prz 27,4}
*lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, oburzenie, złość²⁵³⁴
*lub: mazać, wojownik, bohater¹³⁹⁷, **k.q. oszczędzić²⁵⁵⁰

35. Nie będzie miał względu³⁶ na żaden okup³⁶ i nie przyjmie³⁶ darów³⁶, choćbys³⁵⁸⁸ je pomnożył⁷²³⁵.

³⁷²⁴
*idiom: nie podniesie⁵³⁷⁵ oblicza⁶⁴⁴⁰ na ..., **cena za życie
*lub: słowo określające dawanie daru jako próby upiększenia na sposób myślenia i działania w określ. kierunku - łapówka⁷⁸¹⁰

7 Synu¹¹²¹ mój, strzeż^{31MP} moich słów⁵⁶¹ i przechowuj³⁶ u siebie moje przykazania³⁶.

^{Prz 3,1; Lk 11,28}
*lub: k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴
*lub: k.q. przechowywać jak skarb, ukryć⁶⁸⁴⁵, AK - ukryć dla siebie

2. Strzeż^{1041MP} moich przykazań⁴⁸⁶⁷ i żyj^{31MP}, a moje Prawa³⁶ jak żrenicy³⁸⁰ swojego oka⁵⁸⁶⁹.

⁵⁸⁶⁹
*lub: będziesz żyć²⁴²¹, **hebr.: tora³⁶ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób, nauka⁸⁴⁵¹ - Prz 3,1-2; 4,4; 1J 2,4; 5,3

3. Przywiąż³⁶ je do swoich ramion³⁶, wypisz³⁷⁸⁹ je na tablicy³⁸⁷¹ twojego serca³⁸²⁰.

^{Prz 6,21}
*mysl nawigujące do przepisu Prawa w Pwt 6,6-8 - por: Prz 3,3
*dost.: palców⁵⁷⁶ - słowo może oznaczać też przedramię - Pwt 6,8

4. Mów⁵⁵⁹ do mądrości³⁶: Ty⁸⁵⁹ jesteś³⁶ moją siostrą, a roztropność³⁶ nazwij swoją krewną⁴¹²⁹.

^{1,2451}
*lub: umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsudek
*lub: rozumienie, rozeznanie⁹⁹⁸, ugiąd w istotę rzeczy - Ps 1,1³⁶

5. Aby cię strzegły⁸¹⁰⁴ przed cudzą³¹¹¹⁴ kobietą⁸⁰² i przed obcą⁵²³⁷, która schlebia³⁶ pięknymi słowami⁵⁶¹.

^{Prz 6,24}

*okreś. może oznaczać cudzą żonę, kobietę obcą w sensie moralnym lub społecznym, wyznawczyń obcych bogów por: Prz 2,16³²⁵⁹

⁵²⁰⁵
*lub: k.h. używać gładkiego języka, schlebiać

6. Bo z okna²⁴⁷⁴ swojego domu¹⁰⁰⁴ wyglądałem³⁶ przez kratę³⁶;

⁸²²
*lub: kraty w oknie - tu i Sdz 5,28
*dost.: k.n. pochylić się nad (i patrzeć), patrzeć w dół⁸²⁵⁹

7. I zobaczyłem⁷²⁰⁰ wśród prostych³⁶, zauważyłem⁹⁹⁵ wśród chłopców³⁶ młodzieńca³⁶ bez rozumu³⁶;

⁶⁶¹²
*por: kontekst Prz 1,4³⁶; **por: Prz 6,32³⁶
*lub: nieuczenni, naiwni, chętni do nauki, o otwartym umyśle
**hebr.: ben - syn, dziecko płci męskiej, młodzież, umuk¹¹²¹

^{B6124}
*lub: chłopak, chłopiec, młodzieniec, sługa²⁹⁸⁸, towarzysze

8. Przechodząc⁵⁶⁷⁴ ulicą¹⁷⁸⁴ blisko jej narożnika⁶⁴³⁸, stała⁶⁸⁰⁵ droga¹⁸⁷⁰ do jej domu¹⁰⁰⁴.

¹⁰⁰⁴
*tu i Kaz 12,4,5; Pnp 3,2; **przedmurze, wieża; **k.q. maszerował

9. W czasie zmroku⁵³⁹⁹ kończącego³⁶ się dnia, w głębokiej ciemności³⁶ nocy³⁹¹⁵ i mroku⁵⁶³.

³⁸⁰
*dost.: wieczór, zachód słońca, noc, czas pomiędzy zachodem słońca a nocą⁶¹⁵³, **gdy panuje najciemniejsza ciemność; środek nocy

10. A oto³¹⁰⁰⁹ spotyka⁷¹²⁵ go kobieta⁸⁰² w szacie⁷⁸⁹⁷ nierządniczy²¹⁸¹ i o czuwającym³⁶ sercu³⁸²⁰;

^{Rdz 38,14-15; Obj 17,4}
*lub: a tam - AK, part. wskaz.: oto, spojrz, czy; **i ma strzeżone serce - AK ... i przebiegłe serce - EIB^K; ... serce obserwujące - KUL^K, k.q. pass. strzec, zachowywać, pilnować, czuwać nad⁵³⁴¹

11. Wyzwijając³⁶ i nieopanowana³⁶, jej noگا⁷²⁷² nie może pozostać⁷⁹³¹ w domu¹⁰⁰⁴;

¹⁹⁹³
*lub: k.q. rzyczać, krzyczeć, pałać gniewem - ponętna - BP, podniecona - EIB^K; **k.q. buntować się, być upartym, być krnąbrnym⁵⁶³⁷

12. Raz⁶⁴⁷¹ na zewnątrz³⁶, raz³⁶ na placach³⁶ i czyha³⁶ na każdym rogu⁶⁴³⁸.

⁶⁹³
*dost.: odgłos kroków, stopa, krok; **lub: przestrome bądź otwarte miejsca⁷³³⁹, **k.q. zastawiać pułapkę; zasadać się, czyhać

13. Zlapała³⁶ go i całuje⁵⁴⁰¹ go, z bezczelną³⁶ miną³⁶ mówi⁵⁹ do niego: *lub: obliczem⁶⁴⁴⁰

²³⁸⁸
*lub: k.h. przemoc, wymóc na, złapać, okazać się, utrzymać
**idiom: z silnym obliczem, z uporem na twarzy - KUL^K

14. U mnie jest ofiara dziękczynna³⁶; spełniłam⁷⁹⁹⁹ dzisiaj²¹¹⁷ swoje śluby³⁶.

³⁶
*tj. pozostała do spożycia część ofiary dziękczynnej l. ofiary pojednania (pokoju) - por: Wj 29,27; Kpl 7,11; 17,15; Pwt 12,11; Prz 17,1
*lub: przysięgnię - tu w l.mn., uroczysta obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2,5,21 Kpl 7,15-18; Pwt 23,18; Prz 15,8

15. Dlatego³⁹²¹ więc³⁶⁵¹ wyszłam³³¹⁸, aby spotkać⁷¹²⁵ się z tobą, aby szukać^{31INF} cię³⁶ gorliwie³⁶ i - znalazłam⁴⁶⁷² cię.

^{5,15}
*lub: k.p. zabiegać o, k.q. szukać pilnie⁷⁸³⁶; **dost.: twojego oblicza⁶⁴⁴⁰

16. Zasłałam⁷²³⁴ swoje łożo⁶²¹⁰ kilimem³⁶, barwnymi³⁶ płótnami³⁶ z Egiptu³⁶.

^{Ez 27,7}
*lub: narzuła, koc, pleć⁴⁷⁶⁵ - tylko tu i Prz 31,22; **hapleg.: kolorowa tkanina, rzeczy w ciemnych barwach²⁴⁰⁵; **hapleg.: len, przędza, nit³³⁰, **hebr.: micrum - „ziemia Koptów”⁴⁷¹⁴

17. Skropiłam⁵¹³⁰ swoje posłanie⁴⁹⁰⁴ mir-
rą⁸⁸, aloesem⁸⁸⁸ i wonnym cynamonem⁷⁰⁷⁶.

**tub: sypialnie⁴⁹⁰⁴, *tj. żywica z kory drzewa arabskiego⁴⁷⁵³*
**tub: drzewo aloesowe¹⁷⁴, lodowa roślina tworząca bujne kępy^{B198}*

18. Chodź^{IMP1980}, upójmy⁸⁸ się piesszczotami⁸⁸⁸
aż do rana¹²⁴², rozkoszujmy⁵⁹⁶⁵ się miłością⁸⁸⁸.

**tub: upajamy⁷³⁰¹ - AK; *miłością¹⁷³⁰ pożądaniem^{B1946} Lmn.*
**dost.: miłosciami - Lmn. eufem. - intymnymi zbliżeniami¹⁵⁹*

19. Bo mojego męża³⁷⁶ nie ma w domu¹⁰⁰⁴;
udał⁸⁸ się w daleką⁷³⁵⁰ drogę⁸⁷⁰.

**tub: k.g. odejść, iść; dalać, oddalać, poruszać się, żyć, umrzeć¹⁹⁸⁰*

20. Wziął ze sobą sakiewkę⁶⁸⁷² ze srebrem⁸⁸;
wróci do swojego domu w dzień¹¹¹⁷ pełni⁸⁸.

**tj. srebra³⁷⁰¹ jako środka płatniczego Ps 15,5*
**domyśl.: pełni księżycą tj. pod koniec miesiąca - tu i Ps 81,3*

21. Nakłoniła⁵¹⁸⁶ go mnogością⁷²³⁰ swoich
słów⁸⁸ i zniewoliła⁸⁸ go gładkością²⁵⁰⁶ swoich
warg⁸¹⁹³.

**dost.: uczoność; nauka, zrozumienie³⁹⁴⁸, wygląd^{B4590}*
**dost.: k.h. strącić, przymusić⁸⁰⁸⁰ Sdz 16,15-17; Prz 5,3*

22. Natchmiast⁸⁸ poszedł¹⁹⁸⁰ za nią jak wół
idący⁹³⁵ na rzeź²⁸⁷⁴ i jak w łańcuchy⁸⁸ na ska-
ranie⁸⁸⁸ głupca⁸⁸⁸⁸.

**tub: nagle, nieoczekiwanie⁶⁹⁷*
**dost.: bransoleta, bransoleta na nogę⁵⁹¹⁴, obręczka^{B0865} tu i Iz 3,18*
**tub: skarcenie⁴¹⁴⁸, *ktoś kłótlawy, rozwiązły, kpiący - Prz 1,7⁸⁸*

23. Aż strzała²⁶⁷¹ przesyje⁸⁸ mu wątrobę³⁵¹⁶;
jak ptak⁸⁸³³ pędzący⁴¹¹⁶ w sidło⁶³⁴¹, nie wie-
dząc³⁰⁴⁵ i że zastawiono⁸⁸ ja na jego duszę⁸⁸.

**tub: k.p. całkowicie przebić, rozciąć całkowicie⁶³⁹⁸ Prz 9,18;*
**hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, czło-
wiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23⁸⁸ Kaz 9,12*

24. A teraz⁶²⁵⁸ słuchajcie^{IMP} mnie, syno-
wie¹¹²¹, i zważajcie^{IMP} na słowa⁵⁶¹ moich ust.

**tub: k.g. rozumieć, słyszeć, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵ Prz 4,1*
**tub: k.h. zwracać uwagę, k.g. wysłuchać, nastawiać uszu⁷¹⁸¹*

25. Niech twoje serce⁸⁸ nie zbacz⁷⁸⁴⁷ na jej
drogi⁸⁷⁰ i nie błąkał⁸⁸ się po jej ścieżkach⁴¹⁰.

**tub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁸²⁰*
**tub: k.g. jus. - mylić się, błąkać się, zataczać się⁸⁵⁸²*

26. Bo wielu⁷²²⁷ zranionych⁸⁸ doprowadziła
do upadku⁸⁸ i wielu³⁶⁰⁵ mocarzy⁸⁸⁸ zamordo-
wała²⁰²⁶.

**tub: potężny, rozległy, liczny⁶⁰⁹⁹ Ne 13,26*
**tub: śmiertelnie ranić, skłaniać, splamniać (przez rozcięcie)²⁴⁹¹*
**tub: k.h. powalić, rzucić, zaważyć, spowodować upadek³⁰⁷*

27. Jej dom¹⁰⁰⁴ jest drogą⁸⁷⁰ do Szeolu⁸⁸, któ-
ra schodzi⁸⁸ do komnat⁸⁸⁸ śmierci⁴¹⁹⁴.

**hebr.: szcol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nie-
użytki⁷⁵⁸⁵ - gr. hades - por. Ps 16,10⁸⁸ - Dz 2,27 Prz 5,5; 9,17*

**tub: k.g. zapadać się, tonąć, zostać powalonym, zstąpić³³⁸¹*
**tub: najbardziej wewnątrz³²¹⁵, ciemny pokój^{B2643}*

8 Czyż mądrość⁸⁸ nie woła⁸⁸ i rozum⁸⁸⁸ nie
wydaje⁵⁴¹⁴ swojego głosu⁶⁶³⁷?

**tub: umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsądek²⁴⁵¹*
**tub: k.g. wołać, krzyczeć, wydawać głosy⁸⁸⁸, przegwajać⁷¹²¹*
**tub: zrozumienie, przenikliwość, rozum⁸³⁹⁴ - por. Prz 2,2⁸⁸*

2. Stoi⁵³²⁴ na szczycie⁷²¹⁸ wzniesień⁴⁷⁹¹, przy
drodze¹⁸⁷⁰, na rozstajach⁸⁸ ścieżek⁸⁴¹⁰.

**tub: w miejscu (spotkań) - AK, wewnątrz, w środku, pomiędzy¹⁰⁰⁴*

3. Przy bramach⁸⁸, u wylotu⁶³¹⁰ miasta⁷¹⁷⁶,
u wejścia³⁹⁹⁶, od drzwi⁶⁶⁰⁷ krzyczy⁸⁸:

Hi 29,7
**brama⁸¹⁷⁹ miejska to miejsce spotkań oraz sprawdzania władzy*
**tub: k.g. wydać okrzyk radości, umieszenia, przegwajać⁷⁴⁴²*

4. Do was wołam⁸⁸, mężowie³⁷⁶ i głos⁶⁹⁶³ mój
wznoszę⁸⁸ do synów ludzkich⁸⁸.

**tub: k.g. krzyczeć, wołać, zapraszać, wydać głośny dźwięk⁷¹²¹*
**hebr.: bene adam¹²⁰ - syn adama - Lpoj - por. Ps 4,2; 90,3*

5. Proście⁸⁸, nauczcie^{995IMP} się rozważi⁸⁸, a wy,
głupi³⁶⁸⁴, bądźcie rozumnego^{995IMP} serca³⁸²⁰.

**tub: nieuczenni, nałowi, chętni do nauki, o obtwarty umysł⁶⁶¹²*
**tub: bystrość, postępowość, roztropność, przeczorność⁶¹⁹⁵*

6. Słuchajcie^{8085IMP}, bo mówię⁶⁹⁶ o rzeczach
wzniosłych⁸⁸, a usta⁸¹⁹³ moje otworzą⁸⁸ się, aby
głosić⁸⁸ prawość⁸⁸.

**dost.: z otworu moich warg⁸¹⁹³ - AK*
**tub: naczelnik, dowódca, książę²⁰⁵⁷, rzeczy szlachetne^{GES}*
**tub: słuszność, sprawiedliwość, prawość, poprawność⁴³³⁹*

7. Bo moje podniebienie⁸⁸ mówi prawdę⁸⁸,
a niedogzwością⁷⁵⁶² brzydzą się moje usta⁸¹⁹³.

**tub: usta, podniebienie, smak, dźwięka²⁴⁴¹ Ps 37,30; J 8,45*
**hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹*

8. Sprawiedliwe⁸⁸ są wszystkie słowa⁵⁶¹ mo-
ich ust⁶³¹⁰, nie ma w nich krętego⁸⁸ ani
przewrotnego⁸⁸⁸.

**Pwt 32,5; Prz 2,15; Flp 2,15*
**tub: słuszność; prawość⁴⁶⁶⁴, prawowitość, dokładność, lojalność³⁷⁷⁰³*
**dost.: k.n. być skroczonym, zmagać się⁶⁶¹⁷, *wykrzywiony⁶¹⁴¹*

9. Wszystkie³⁶⁰⁵ są proste⁸⁸ dla rozumnego⁹⁹⁵
i prawe³⁴⁷⁷ dla tych, którzy znajdują⁴⁶⁷² po-
znanie⁸⁸.

**tub: prawość, prostota, sprawiedliwość, na uprost*
**tub: poznanie, umiejętność, postrzeżenie, mądrość, wiedza¹⁸⁴⁷*

10. Przyjmijcie^{IMP} moje pouczenie⁸⁸ a nie
srebro⁷⁹⁰¹ i raczej poznanie¹⁸⁴⁷ niech będzie
wybierane⁸⁸⁸ niż wyborne⁸⁸ złoto²⁷⁴².

**hebr.: 19⁸⁸⁸*
**tub: k.g. wziąć do ręki, objąć w posiadanie, otrzymać, przyjąć³⁹⁴⁷*
**tub: dyscyplina, karcenie⁸¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara¹⁸⁴⁸⁰²*

11. Bo lepsza²⁸⁹⁶ jest mądrość²⁴⁵¹ niż perły⁸⁸
a żadne⁸⁸ pragnienia⁸⁸⁸ jej nie dorównają⁸⁸.

**tub: drogi kamień, być może koral, rubin⁶⁴⁴³, *dost.: wszystkie³⁶⁰⁵*
**tub: rozkosz, przyjemność, upodobanie, pragnienie²⁶⁵⁶*
**tub: są podobne⁷⁵⁷⁸⁹¹⁹⁵ Ps 19,10; Prz 3,14; 16,16; Mt 16,26*

12. Ja, mądrość²⁴⁵¹, mieszkam⁸⁸ z rozważą⁸⁸
i odkrywam⁸⁸⁸ zamysły⁸⁸⁸⁸ poznania¹⁸⁴⁷.

**tub: pozostawać, przebywać⁷⁹³¹, *por. w 5, *k.g. znajdować⁴⁶⁷²*
**tub: istoty zamiarow - por. EIB, hend.: najskrytsze zamiary;
plan - Boga - Jr 23,30; zle plany lub intrygi - Jr 11,15; rada, prze-
biegłość, spryt, rozważa⁴²⁰⁹ - Hi 42,2; Ps 10,2; Prz 1,4; 14,17*

13. Bojaźń⁸⁸ JHWH to nienawiść⁸¹³⁰ do zła.
Ja nienawidzę dumy⁸⁸ i wyniosłości⁸⁸⁸⁸, złej⁷⁴⁵¹
drogi¹⁸⁷⁰ i przewrotnych⁸⁴¹⁹ ust.

**Ps 5,5; 7,10;*
**tub: głęboki respekt, szacunek, nabożna cześć; pobożność³³⁷⁴*
**hap.leg. duma, arogancja, pycha¹³⁴⁴, *bul, majestat¹³⁴⁷*
**hend.: wyniosłej dumy Prz 16,6; Am 5,15; Za 8,17; Rz 12,9*

14. U mnie *jest* rada* i zdrowy rozsądek**⁶⁶, ja *jestem* roztropnością⁹⁹⁸ i moja *jest* moc⁶⁶⁶.
**lub: zamysł, rada*⁶⁰⁶⁸, *plan, decyzja*¹⁷⁰⁵⁸, ***sukces, właściwy (dobry) skutek, trwałe powodzenie*⁸⁴⁵⁴, *umiejętność, zachęta do istnienia*¹⁸⁹⁸⁷, ****siła, moc, dzielność, potęga (Boża)*¹⁵⁶⁹

15. Dzięki mnie królowie rządzą*, a ci *którzy* władają⁷³³⁶ nakazują** sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴.
**dost.: królują*⁴⁴²⁷ *por. melek - król*¹⁴²⁸, ***k.p. coś nakazującego prawem, prawo (umieśłow)*⁷⁷¹⁶, *to, co jest zdecydowane*¹³⁰⁹⁷, *tu: k.p.*

16. Dzięki mnie panują księżęta* i dostojnicy**, wszyscy ci zasądają⁸¹⁹⁹ sprawiedliwość.
**lub: władca, wysoki urzędnik, naczelnik, donódca, książę*⁸²⁶⁹
***lub: ktoś szlachetnie urodzony, książęcego rodu*⁵⁰⁸¹

17. Ja miłuję* tych, którzy mnie miłują¹⁵⁷, a ci, którzy szukają mnie gorliwie**, znajduję⁴⁶⁷² mnie. **lub: k.g. pragnąć, lubić, kochać*¹⁵⁷ Jk 1,5
***lub: szukać gorliwie, zabiegać*⁷⁸³⁶, *szukać o brzośca* - Ps 63,1^{KUL}

18. Przy* mnie *jest* bogactwo** i chwala***, trwale²⁷⁶ dobra¹⁹⁵² i sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶,
**lub: z obok, razem z*⁸⁵⁴, ***majątek, bogactwo*⁶²³⁹, *dobrobyt*¹⁸⁷²⁵
****lub: chwala, splendor; majestat*³⁵¹⁹ Prz 3,16*, *****por. Ps 112,3**

19. Mój owoc⁶⁵²⁹ jest lepszy *niż* złoto²⁷⁴², nawet *niż* najczystsze złoto**, a moje plony⁸³⁹³ niech raczej są wybierane⁹⁹¹ niż srebro⁷⁰¹.
**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, obfitość, szczęście, dobro moralne*²⁸⁹⁶, ***dost.: i od - por. AK*⁶, ***ty. oczyszczone bądź czyste złoto (chryzolit)*⁶³³⁷, *****por. hebr.: nibhar*⁹⁷⁷ w k.n. tu i u: 10 - AK

20. Chodzę¹⁹⁸⁰ ścieżką⁷³⁴ sprawiedliwości*, środkiem⁸⁴³² dróg⁵⁴¹⁰ prawa**; **lub: prawości*⁶⁶⁶⁶
***lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słuszność w sądzie*⁴⁹⁴¹

21. Aby ci, którzy mnie miłują¹⁵⁷, dostali jako dziedzictwo majątek** - bo *ję* napelnię⁴⁹⁰ ich skarbcę***. ****dost.: i, a (ja)*
**lub: k.h. dać na własność*⁵¹⁵⁷, ***Ujście, istnienie, istota*³⁴²⁶, *to, co jest obecne - własność*¹³⁹⁴⁵, *****składnica, magazyn, arsenał*²¹⁴

22. JHWH wydał* mnie, początek⁷²²⁵ swojej drogi¹⁸⁷⁰, przed swoimi prastarymi** dziełami⁴⁶⁵⁹, **w znaczeniu wydał na świat (?)* Ps 136,5; Jr 51,15
***lub: k.g. dotychczas, posiadacz, kapłan, otrzymywać*⁷⁰⁶⁹, *stwarzać, zrodzić, wydawać*¹⁸⁸¹⁹, ****pierwsze ze swych przedwiecznych - EIB*
****lub: uschód, starożytność, początek, zródło, prastare czasy*⁶⁹²⁴

23. Przed* wiekami⁵⁷⁶⁹ zostałam ustanowiona**; *przed* prastarymi⁶⁹²⁴ początkami⁷²¹⁸ ziemi⁷⁷⁶, **przyst. wskaz. - wówczas, przedtem, wtedy*²²⁷
***lub: k.n. zostać umieszczonym, przytwierdzonym, k.g. być utkanym*⁵²⁵⁸ - por. 1z 25,7 1Kor 2,7; 2Tm 1,9; 1T 1,2

24. Gdy jeszcze nie było głębin*, zostałam zrodzona**, kiedy *jeszcze* nie było źródeł⁵⁹⁹ obfitujących³⁵¹³ w wody⁴³²⁵. Ps 2,7; Hbr 1,5
**hebr.: lehom - głębia*⁸⁴¹⁵ (oceania) - gr.: abyssos - por. Rdz 1,2
***lub: k.p. być wydanym na świat, cierpieć z bólu*²³⁴²

25. Zanim²⁹⁶² góry²⁰²² zostały posadowane*, zanim *były* pagórki¹³⁸⁹, zostałam zrodzona²³⁴².
**lub: k.h.o. być osiedlonym, zatopionym, założonym, ugrzęzłym*²⁸⁸³

26. Gdy⁵⁷⁰⁴ *jeszcze* nie uczynił* ziemi⁷⁷⁶ ani otwartych przestrzeni**, ani początków⁷²¹⁸ pyłu*** świata;
Hi 15,7; 38,6; Ps 90,2; Hbr 1,10

**lub: k.g. pracować, wykonywać, powodować, czynić*⁵²¹³
***lub: na zewnątrz*²³⁵¹, *równina, otwarte pola, ulice, dróżka*¹²⁶⁸²
****lub: sucha ziemia, grunt, proch, pył*⁶⁰⁸³, *pierwszych grad - EIB*

27. Kiedy przygotowywał* niebiosa**, ja tam *byłam*; gdy odmierzał** okrąg**** nad powierchnią⁶⁴⁴⁰ głębi*****; Ps 33,6; Jr 10,12; Kol 1,16; Hbr 1,2
lub: k.h. utwierdzić, ustalić, dokonać, uporządkować, umocnić*³⁵⁵⁹, ***por. Rdz 1,1 ****lub: wytyczać granice*²⁷¹⁰, *****sklepienie (nieba), okrąg*²³²⁹ - Iz 40,22, *horyzont morza*¹²⁶⁵⁶, *****por. 24**

28. *Gdy* w górze⁴⁶⁰⁵ utwierdzał* obłoki⁷⁸³⁴ i umacniał** źródła⁵⁸⁶⁹ głębin***; ****por. u 24**
**lub: k.p. umacniać, zabezpieczać (dla siebie), utrwalać*⁵⁵³
***lub: k.g. być silnym, zyskiwać przewagę, przeciastawiać się*⁵⁸¹⁰

29. Gdy U ustanawiał⁷⁷⁶⁰ morzu³²²⁰ granice²⁷⁰⁶, by wody⁴³²⁵ nie przekraczały brzegu*, kiedy żłobii** fundamenty⁹⁹¹ 4144 wiości⁷⁶,
**dost.: ujście, wylot, usta, szczelina, krawędź, brzozy*⁶³¹⁰ Hi 38,4;
lub: k.g. wyciąć u, wyryć, kresić, wytyczać granice*²⁷¹⁰ - 27

****tylko tu i Pwt 32,22; Ps 8,5 Ps 104,5,9; Iz 51,13; Jr 5,22*

30. Byłam* przy Nim mistrzynią** i byłam Jego rozkoszą** dzień¹¹¹⁷ w dzień, igrając*** w każdym⁶⁰⁰⁵ czasie⁶²⁵⁶ przed Nim; ****lub: radość*⁸¹⁹¹
**dost.: i byłam; **hap.leg. biegły rzemieślnik, mistrz w swojej sztuce, uzdolniony pracownik, architekt*⁵²⁵, *i byłam blisko doradząc - WBC*¹, *****k.p. bawić się, grać, śpiewać, tańczyć*⁷⁸³²

31. Igrając⁷⁸³² po świecie* na Jego ziemi⁷⁷⁶, rozkoszując⁸¹⁹¹ się razem z** synami ludzkiemi***. ****dost. adama, człowieka*¹²⁰ - Lpój Ps 16,3
**lub: zamieszkała ziemia*⁸³⁹⁸, ***hebr.: et - z, obok, razem z*⁸⁵⁴

32. A teraz, synowie¹¹²¹, *sluchajcie*^{1IMP} mnie, bo szczęśliwi** są ci, którzy strzegą⁸¹⁰⁴ moich dróg¹⁸⁷⁰. **lub: bądźcie posłusznymi*⁸⁰⁸⁵ Ps 119,2; Łk 11,28
**dost.: i sluchajcie*¹ *u* *i* *blagostawieni*⁸³⁵, *często w wykrytelniku*
33. Sluchajcie⁸⁰⁸⁵ 1IMP *pouczenia*¹ i bądźcie mądrzy²⁴⁴⁹ 1IMP; i nie zaniedbujcie* *go*.
**lub: dyscyplina, karcenie*⁴¹⁴⁸, *pouczenie, ostrzeżenie, kara*¹⁴⁸⁰²

**lub: k.g. wypuścić, zostawić w spokoju, unikać, zamieszkać*⁶⁵⁴⁴

34. Szczęśliwy* człowiek¹²⁰, *który* mnie słucha⁸⁰⁸⁵ PAR, by czuć** w moich drzwiami⁸¹⁷ dzień w dzień¹¹¹⁷ i strzec⁸¹⁰⁴ INF progów*** moich bram.
por. u 32, ***lub: k.g. mieć baczność*⁸²⁴⁵ INF, ****odrzucia, framuga*⁴²⁰¹ *kolannym*¹⁴⁸⁶⁴ Ps 1,1; 32,2; 94,12; Jr 17,7; Rz 4,8; Jk 1,12

35. Bo kto mnie znalazł⁴⁶⁷², znalazł życie²⁴¹⁶ i otrzymał⁶²⁹ łaskę* od JHWH. Prz 12,2; 1J 5,12
**lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylność, łaska, życzliwość, życiowe przyjęcie, uznanie*⁷⁵², *wola, intencja*¹⁸⁷⁴⁵

36. Ale kto grzeszy* przeciwko mnie, wyrządza krzywdę** swojej duszy***; wszyscy, którzy mnie nienawidzą⁸¹³⁰, miłują¹⁵⁷ śmierć⁴¹⁹⁴.
**lub: chybić celu bądź słuszności i obowiązku, grzeszyć, utracić*²³⁹⁸
***lub: nie mieć pomija - EIB*; ***k.g. użyć przemocy, słowozwieszczać*²⁵⁴
****hebr.: nefesz - dusza, oddech, życie, istota żyjąca, człowiek*⁵³¹⁵

9 Mądrość²⁴⁵⁴ zbudowała¹¹²⁹ swój dom¹⁰⁰⁴ i wyciosała²⁶⁷² siedem filarów⁶⁶¹; Iz 11,2-3;

⁹myśl może zawierać ideę zorganizowania świata - Hi 38,2; Ps 104,5; Prz 8,29 - EJB Mt 7,24; 16,18; 1Kor 3,9-11; Ef 2,20,22;

⁹lub: kolonn, słupów⁵⁹⁸² 1Tm 3,15; Hbr 3,3-5; 1P 2,5

2. Zabiła²⁸⁷³ swoje bydło¹²⁸⁷⁴, zmieszała³³ swoje wino³¹⁹⁶ i zastawiła⁶¹⁸⁶ stół⁷⁹⁷⁹;

⁹domysł przygotowała mięsny posiłek, dost.: zabiła zarzynając

⁹lub: k.q. nalać, łączyć⁴⁵³⁷ - chodzi o rozcieńczenie wina (?)

3. Wysłała⁷⁹⁷¹ swoje służące⁶, wola¹ na wzniesieniach⁴⁷⁹¹ wzgórz^{1610IK} miasta⁷¹⁷⁶;

⁹lub: pomocnica, panina, dziewczynka, służka⁵²⁹¹, ⁹k.q. krzyczyć⁷¹²¹

⁹tj. tam, gdzie świątynia, pałac na akropolu - Iz 2,2; 40,9; Mt 4,1

4. Kto prosty¹, niech tu wstąpi! A do pozabawionego²⁶³⁸ rozumu⁶⁶¹ mówi: ⁹por. Prz 6,32⁶⁶¹

⁹lub: nieuczony, naiwni, chętni do nauki, o otwartym umyśle⁶⁶¹²

⁹dost.: k.q. ostąpić kres, skończyć, skrócić, zbroczyć (z drogi)⁴⁹³

5. Chodźcie^{1980IMP}, jedźcie^{3898IMP} mój chleb³⁸⁹⁹ i pićcie^{8354IMP} wino³¹⁹⁶, które zmieszałam⁴⁵³⁷!

6. Porzućcie^{91IMP} prostactwo⁶⁶¹² i życie^{2421IMP}, i idźcie^{8331IMP} drogą¹⁸⁷⁰ roztropności⁶⁶¹.

⁹lub: k.q. pozostawić, sprzeniewierzyć się, zamieścić, odejść⁵⁸⁰⁰

⁹lub: rozumienie, rozeznanie⁹⁹⁸, ugiąć w istotę rzeczy - Prz 1,2⁶⁶¹

Ps 119,115; Prz 4,14; 2Kor 6,17

7. Kto upomina⁶ szydercę⁹, ściągą³⁹⁴⁷ na siebie hańbę⁷⁰³⁶, a strofujący³¹⁹⁸ niegodziwego⁷⁵⁶³ - jego wadę^{1AK} ⁹ten się plani⁹⁷⁷¹

⁹lub: k.q. karać, napominać, pouczać, utrzymywać w karności³²⁵⁶

⁹dost.: sztydzącego - drwić, sztydzić, tłumaczyć (z innego jez.)³⁸⁸⁷

8. Nie karć⁶ szydercy³⁸⁸⁷, aby cię nie znienawidził⁸¹³⁰, karć⁶ mądrego⁶⁶¹², a będzie cię miłował¹⁵⁷.

Ps 141,5; Prz 15,12; 23,9;

⁹lub: k.h. karać, besztać, strofować, ganić, dowodzić, sędzić²¹⁹⁸

⁹czas. w. 7 i 8 sugerują czynność trwającą w danym momencie (ptępl.) , a nie sam fakt napominania w ogóle Mt 15,14

9. Daj^{5414IMP} mądemu¹, a będzie jeszcze⁵⁷⁵⁰ bardziej mądry²⁴⁴⁹, udziel⁶⁶¹ wiedzy⁶⁶¹ sprawiedliwemu⁶⁶⁶², a pomnoży³²⁵⁴ swoją umiętność⁶⁶⁶¹.

⁹lub: roztropny, uczony, zmyślny, bystry, mądry⁴⁵⁰

⁹dost.: k.h. ujawnić, ocenić, k.q. posiadać wiedzę, znać, umieć³⁰⁴⁵

⁹lub: uczoność, nauka, zrozumienie³⁹⁴⁸, ugiąć¹⁸⁴⁵⁹⁰ Prz 1,5

10. Początkiem⁸⁴⁶² mądrości²⁴⁵¹ jest bojaźń⁶⁶¹ JHWH, a wiedza⁶⁶¹ świętych⁶⁶¹ to rozum⁶⁶¹¹⁹⁹⁸.

⁹lub: głęboki respekt, szacunek, nabożna cześć, pobożność²³⁷⁴, ⁹poznanie, umiętność, postrzeżenie, rozeznanie, mądrość¹⁸⁴⁷

⁹tu: lmn. - por. Ps 34,9⁶⁶¹ - inni: poznanie Świętego - EJB, BW, HCSB

⁹por. u 6⁶⁶¹ Hi 28,28; Ps 111,10; Prz 1,7; Kaz 12,3

11. Bo³⁵⁸⁸ dzięki⁶⁶¹ mnie rozumno⁶⁶¹ się twoje dni¹¹⁰⁷ i będą ci dodane³²⁵⁴ lata⁸¹⁴¹ życia²⁴¹⁶.

⁹lub: k.q. stać się licznym, wrosnąć do wielkich rozmiarów⁷²³⁵

12. Jeśli⁵¹⁸ jesteś mądry²⁴⁴⁹, to jesteś mądry dla siebie, a jeśli sztydzisz⁶, sam⁹⁰⁵ poniesiesz⁶⁶¹ tego skutki. ⁹por. u 7⁶⁶¹ Hi 22,2;

⁹lub: k.q. unieść, podnieść, dźwigać, nieść, wspierać⁴⁵⁷⁵

Hi 35,6-7; Prz 16,26; Iz 28,22; Ez 18,20; Ga 6,5-7; 2P 3,3-4

13. Pani⁶⁶¹ Głupota⁶⁶¹ jest wrzaskliwa⁶⁶¹, prostacka⁶⁶¹ i niczego⁴¹⁰⁰ nie rozumie³⁰⁴⁵;

⁹lub: kobieta, żona⁸⁰² - por. Rdz 2,23⁶⁶¹; ⁹hap.leg. ³⁶⁸⁷ Prz 21,9

⁹lub: k.q. ryć, krzyżeć, pałać gniewem, być niespokojnym¹⁹⁹³

⁹dost.: (to) prostacko - hap.leg. prostota, naiwność⁵⁶¹⁵

14. Siedzi³⁴²⁷ u wejścia⁶⁶¹ swojego domu¹⁰⁰⁴, na tronie⁶⁶¹, na wzniesieniach⁶⁶¹ miasta⁷¹⁷⁶;

⁹lub: otwór, brama, wejście⁶⁶⁰⁷, ⁹miejsce (honorowe), tron, miejsce do siedzenia, stółek, metaf.: władza, potęga³⁶⁷⁸, ⁹por. u 3⁶⁶¹

15. Aby wolać⁶ na przechodzących⁵⁶⁷⁴ drogą¹⁸⁷⁰, idących prosto²⁴⁷⁴ swoimi ścieżkami⁷³⁴:

⁹lub: k.q. przyzywać, głosić, zapraszać⁷¹²¹ Prz 7,11-12; 9,3-4

16. Kto prostack⁶⁶¹², niech wstąpi⁶⁶¹; a do pozabawionego⁶⁶¹ rozumu⁶⁶¹ mówi: ⁹por. u 4⁶⁶¹; ⁹por. u 4⁶⁶¹

⁹lub: niemający czegoś, będący w potrzebie czegoś²⁶³⁸

17. Kradziona¹⁵⁸⁹ woda⁶⁶¹ jest słodka⁶⁶¹, a chleb potajemnie⁵⁶⁴⁹ zdobyty⁶⁶¹ smakuje⁶⁶¹. Prz 20,17

⁹dost.: wody⁴³²⁵, ⁹lub: k.q. stać się przyjemnym i słodkim⁹⁸⁵

⁹lub: k.q. być przyjemnym, piękny, słodkim, rozkosznym⁵²⁷⁶

18. A⁶ taki⁶⁶¹ nie wie³⁰⁴⁵, że tam jest miejsce cieni⁶⁶¹ zmarłych, że przywołani⁷¹²¹ przez nią kończą⁶⁶¹ w głębinach⁶¹² Szeolu⁷⁵⁸⁵.

Prz 7,23; 12,35

⁹lub: i; ⁹hebr.: refa' im⁷⁴⁹⁶ - duchy, widma, cienie, martwe duchy,

umarli - tylko w lmn. - por. Hb 26,5; Iz 14,9; Iz 26,14; też: refa' (im)

-, obłryzm⁷⁴⁹⁷ - lud zamieszkujący Kanaan - Rdz 15,19; Joz 12,4

10 Przysłowia⁶⁶¹ Salomona⁶⁶¹. Mądry²⁴⁵⁰ syn sprawia⁶⁶¹ ojcu⁶⁶¹ radość⁸⁰⁵⁵, a głupi³⁶⁸⁴ syn jest zgrzyotą⁶⁶¹ swojej matki. Prz 11,15; 20,

⁹hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło,

aforyzm, poemat, żart⁴⁹¹², ⁹tj. „pokój”⁸⁰¹⁰ Prz 23,24; 25,1; 1J 15,8

⁹lub: żal, żaloba, ciężkość, smutek - Ps 119,28; Prz 14,3; 17,21

2. Nie przynoszą⁶⁶¹ korzyści³²⁷⁶ skarby⁶⁶¹ zgrożdzone⁶⁶¹ niegodziwemu⁷⁵⁶², lecz sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ uwalnia⁶⁶¹ od śmierci⁴¹⁹⁴.

⁹lub: składnica, magazyn, arsenał, skarb, zasoby, zapasy²¹⁴

⁹dost.: niegodziwie; ⁹hebr. h. odebrać, wyrwać, odzyskać⁵³³⁷

3. JHWH nie pozwoli, by dusza⁶⁶¹ sprawiedliwego⁶⁶⁶² głodowała⁷⁴⁵⁶, a żądze⁶⁶¹ niegodziwych⁷⁵⁶² odtrąci¹⁹²⁰. Ps 34,9-10; 37,3; Mt 6,30-33

⁹hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵ - Ps 63,3; 107,9; Prz 27,7; Iz 56,11; 58,10; Jr 50,19

⁹lub: pragnienie, pożądanie (w sensie neg.), upadek, klęska¹⁹⁴²

4. Leniwa⁶⁶¹ ręka⁶⁶¹ prowadzi⁶²¹³ do nędzy⁶⁶¹, a ręka⁶⁶¹ pilnych²⁷⁴² zdobywa⁶⁶¹ bogactwa⁶²³⁸.

⁹lub: gnuśność, oszustwo, zdradliwość, lenność⁷⁴²³, ⁹k.q. cierpieć

nieodstatak bądź⁷³²⁶, ⁹hebr. rka - symbol mocy i władzy⁶⁶¹ Pr 8,13

5. Kto zbiera¹⁰³ w lecie⁶⁶¹, jest synem¹¹²¹ roztropnym⁶⁶¹; syn¹¹²¹, który śpi⁷²⁹⁰ w czasie zniwa¹⁰⁵, postępuje haniebnie⁹⁵⁴. ⁹tj. w czasie zniwu

⁹lub: k.h. być roztropnym, postępować rozsądnie, mądrze⁷⁹¹⁹

6. Błogosławieństwa⁶⁶⁶², a usta⁶³¹⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ skrywają⁶⁶¹ gwałt⁵⁵⁵. ⁹lub: okrywa Pwt 28,2

⁹hebr.: beraka⁶⁶¹ - błogosławieństwo, dar, poddanie, uległość¹²⁹³

7. Pamięć* o sprawiedliwym⁶⁶² jest błogosławieństwem¹²⁹³, a imię** niegodziwych⁷⁵⁶³ zgnije⁷⁵³⁷. **lub: wspomnienie*²¹⁴³ Kaz 8,10; Mk 14,9

***imię reprezentuje charakter i reputację danej osoby - por: Ps 63,4*

8. Człowiek mądrego²⁴⁵⁰ serca* przyjmuje przykazania**, a głupiec¹⁹¹ przez swoje wargi⁸¹⁹³ upadnie³⁸³². ***lub: prawo, nakaz*⁴⁶⁸⁷

**lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce*³⁸²⁰

***idiom: mówić głupstwa, płać, być gadulą, bajdurzyć*

9. Kto kroczy* uczciwie**, kroczy* bezpiecznie⁹⁸³, a kto jest przewrotny** w swoich drogach¹⁸⁷⁰, zostanie ujawniony⁷⁰⁴⁵. Ps 23,4

**lub: k.g. postępować*¹⁹⁸⁰, ***lub: niepodzielność, całość, uczciwość, prostota, niewiomość*⁸⁵³⁷, ****wykrzywiony, wypaczony*⁶¹⁴⁰

10. Kto mruga⁷¹⁶⁹ okiem*, powoduje⁵⁴¹⁴ ból**, a głupiec¹⁹¹ przez swoje wargi⁸¹⁹³ upadnie***. ***idiom: wyraz szyderstwa lub sposobu porozumiewania się - por: Prz 6,13; Ps 35,19; ***lub: krzywda, zranienie, smutek*⁶⁰⁹⁴*

****dosł.: k.n. zrzucić, cisnąć w dół, na zewnątrz, odrzucić*³⁸³²

11. Usta* sprawiedliwego⁶⁶⁶² są źródłem⁴⁷²⁶ życia²⁴¹⁶, a usta⁶³¹⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ skrywają

gwałt**. **lub: krzywda, okrucieństwo, przemoc*²⁵⁵⁵ - w 6

***meton. odnosząca się do przekazu nauki, słów mądrości, rad - EIB*

12. Nienawiść⁸¹³⁵ wznieca* klótnie**, a miłość zakrywa⁶⁸⁰ wszystkie przestępstwa***. **lub: rozbudza*⁵⁷⁸², ***nieśnaski, spór*⁴⁰⁹⁰ - por: Prz 6,14,19

****lub: przewinienie, bunt*⁶⁵⁸⁸, *wyroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicek, swawolaność, profanacja*⁸⁷⁶¹³

13. Na wargach⁸¹⁹³ mądrego²⁴⁵⁰ znajduje⁴⁶⁷² się mądrość²⁴⁵¹, a różga* na plecach pozbawionego²⁶³⁸ rozumu**. **lub: kij*⁷⁶²⁶ Prz 26,3

***lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce*³⁸²⁰

14. Mądry²⁴⁵⁰ gromadzą* wiedzę**, a wargi⁸¹⁹³ głupiego¹⁹¹ przybliżają⁷¹³⁸ zniszczenie⁴²⁸⁸.

**lub: przechowywać jak skarb, chować, ukryć*⁶⁸⁴⁵

***lub: wiedza, mądrość, poznanie, umiejętność, rozeznanie*¹⁸⁴⁷

15. Majątek¹⁹⁵² bogacza²⁴²³ jest jego warunkiem* miastem⁷¹⁵¹, a trwoga* ubogich** jest ich ubóstwo⁷³⁸⁹. Prz 18,11; 1Tm 6,17

**lub: siła, moc*⁵⁷⁹⁷, *miejsce obwarowane, waty obronne*⁸⁶⁷⁵⁶

***lub: zniszczenie, trwoga, przerażenie*⁴²⁸⁸, ****biedny, chudy*¹⁸⁰⁰

16. Praca* sprawiedliwego⁶⁶⁶² służy* życiu²⁴¹⁶, a dochód** niegodziwych⁷⁵⁶³ - grzechowi***. **lub: dzieło, zapłata, praca*⁶⁴⁶⁸, ***zysk, przychód, owoc (ust)*⁸³⁹³

****lub: kara za grzech, ofiaru za grzech, oczyszczenie z grzechu*²⁴⁰³

17. Kto strzeże⁸¹⁰⁴ karność*, kroczy* ścieżką⁷³⁴ życia²⁴¹⁶, a kto porzuca⁵⁸⁰⁰ upomnienie** - wprowadza w błąd⁸⁸³². ***lub: nagana*⁸⁴³³

**lub: dyscyplina, karzenie*⁴¹⁴⁸, *powinienie, ostrzeżenie, kara*^{B4802}

18. Kto skrywa* nienawiść⁸¹³⁵, ma wargi⁸¹⁹³ kłamliwe⁸²⁶⁷, a kto rozgłasza* oszczerstwo**, ten¹⁹³¹ jest głupi³⁶⁸⁴. **dosł.: k.h. wywieść, wyzwoić*²³¹⁸

***lub: szepkanie, zniestawianie, oczernianie, zła sława*¹⁶⁸¹

19. Gdzie* mnóstwo⁷²³⁰ słów¹⁶⁹⁷, tam nie ustaje* nieprawość**, a kto panuje*** nad swoimi wargami, jest rozważny⁷⁹¹⁹. Prz 17,28; Jk 3,2

**dosł.: w mnóstwie*, ***lub: k.g. powstrzymać, położyć kres*²³⁸⁶

****por.: w 12⁶⁸⁸, ***lub: k.g. powstrzymać, zachowywać*²⁸²⁰*

20. Język²⁹⁵⁶ sprawiedliwego⁶⁶⁶² jest wyborym* srebren¹³⁷⁰¹, a serce³⁸²⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ jest mało* warte. Prz 8,19; 10,32

**dosł.: k.n. być wybranym*⁹⁷⁷ - tj. wypróbowanym, preferowanym

*bardziej niż*⁸¹¹²⁶, ***niewielka ilość, mało, krótka chwila*⁴⁵⁹²

21. Wargi⁸¹⁹³ sprawiedliwego⁶⁶⁶² żywią* wielu, a głupi¹⁹¹ zginą⁴¹⁹¹ przez brak rozumu³⁸²⁰. **lub: k.g. doglądać, pilnować, paść, karmić, prowadzić*⁴⁶²

22. Błogosławieństwo¹²⁹³ JHWH wzbogaca* i nie dodaje* przy tym trudu****. Pwt 16,17;

**dosł.: omo*¹⁹³ *wzbogaca - k.h. zdobywać bogactwa*⁶²³⁸ Ps 129,8

***lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić ponownie*

****lub: ból, uraza, smutek, móżól, trud, ciężkie doświadczenie*⁶⁰⁸⁹

*****lub: i trud go nie zwiększy - AK; (ludzki) trud go nie ... KUL*

23. Dla głupiego* popełnić⁶²¹³ niegodziwość** to jak zabawa*, lecz mądrość²⁴⁵¹ cechuje

człowieka³⁷⁶ rozumnego⁸³⁹⁴. Prz 14,9; 28,25

**lub: łepak, prośak, człowiek zadufany*⁶⁸⁸⁴, ****zwarty, drwina*⁷⁸¹⁴

***lub: niegodziwny pomysł, plan, niegodziwość, zawiązość*²¹⁵⁴

24. Na niegodziwego⁷⁵⁶³ przyjdzie⁹³⁵ to, czego się boi*, a sprawiedliwym⁶⁶⁶² zostanie dane⁵⁴¹⁴ to, czego pragną*. Ps 37,4; 145,19

**hap.leg.: strach, groza, przerażenie*⁴⁰³⁴, *przedmiot leku*^{B4692}

***lub: pożądanie, życzenie, tęsknota serca*⁸³⁷⁸, *westchnienie*⁸⁷⁹²

25. Gdy wicher* przechodzi⁵⁶⁷⁴, nie ma³⁶⁹ już niegodziwego⁷⁵⁶³, lecz sprawiedliwego⁶⁶⁶² ma wieczny⁵⁷⁶⁹ fundament**. Hi 21,18; Iz 29,5

**lub: nawalnica*⁵⁴⁹², ***lub: podstawa, dno, fundament*³²⁴⁷

26. Czym ocet²⁵⁵⁸ dla zębów⁸¹²⁷ i dym⁶²²⁷ dla oczu⁵⁸⁶⁹, tym jest leniwy* dla tych, którzy go posyłają⁷⁹⁷¹. **lub: gnuśny*⁸¹⁰², *powolny*⁷⁰⁶⁶ Prz 26,6

***lub: Bojażn* JHWH dodaje*³²⁵⁴ dni⁸⁸¹¹, a lata⁸¹⁴¹ niegodziwego⁷⁵⁶³ skracają się⁷¹¹⁴. Ef 6,3

**lub: szacunek, nabożna cześć, pobożność*³³⁷⁴, ***domysł: życia*

28. Oczekiwanie* sprawiedliwych⁶⁶⁶² kończy się radością*, a nadzieja** niegodziwych⁷⁵⁶³ zginie⁶. **lub: nadzieja*^{8431B9850} Hi 8,13; 14,9

***lub: uciecha, pomysłny skutek, zadowolenie, weselość*⁸⁰⁵⁷

****hebr.: tiquw¹ - oczekiwanie, nadzieja, sznur z zici*^{8615B10050}

29. Droga* JHWH jest ostoją** dla niewinnego***, lecz** zguba⁴²⁸⁸ dla czyniących⁶⁴⁶⁶ nieprawość****. ***dosł.: a zgnub* Rdz 18,19; Iz 40,3; Mt 3,3

****hebr.: derek - tu: jako sposób życia - odległość, podróż, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny*¹⁸⁷⁰, ***lub: miejsce schronienia, ucieczka, twierdza, warownia*⁴⁵⁸¹, ****doskonalszość, całość, prostota, uczciwość*⁸⁵³⁷, *****niegodziwość, oszustwo*²⁰⁵

30. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² na wieki⁵⁷⁶⁹ się nie zachwieje*, a niegodziwi nie będą mieszkac⁷⁹³¹ na ziemi*. **lub: ziemia jako planeta, grunt, gleba*⁷⁷⁶

***lub: k.n. zostać ustrząśniętym, poruszonym, obalonym*⁴¹³¹

31. Usta⁶³¹⁰ sprawiedliwego⁶⁶⁶² owocują⁸¹⁵¹⁰⁷ mądrością²⁴⁵¹, a język³⁹⁵⁶ przewrotny⁵¹⁰⁷ zostanie wycięty³⁷⁷². **lub: k.q. przynoszą owoc*⁵¹⁰⁷

⁸⁸*dosł.: zbroczenie, coś zbroconego*⁸⁴¹⁹, *perwersja, występne knowanie*¹⁹⁸³⁷ - por. *Ps 32,30; Prz 6,14; 8,13; 10,32; 16,28,30; 23,33*

32. Wargi⁸¹⁹³ sprawiedliwego⁶⁶⁶² wyrażają^{*} życzliwość⁸⁸, a usta⁶³¹⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ są przewrotne⁸⁴¹⁹. **dosł.: k.q. znąc, umieć, wiedzieć*²⁰⁴⁵

⁸⁸*lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylność, laska, życzliwość, życiowe przyjęcie, uznanie*⁷⁵²² Prz 2,12; 10,20; 15,28

11 Falszywe⁴⁸²⁰ szale^{*} budzą^{*} w JHWH odrazę^{*}, ale podoba⁷⁵²² Mu się pełny⁸⁰⁰³ odważnik⁸⁰⁰³. Pwt 25,13-16; Prz 16,11; 20,10

**lub: odważnik, szale wagi - tu Lm. 3976, **ohyda, nieczystość*⁸⁴⁴¹ ⁸⁸*por. Prz 10,32⁸⁸, ***tj. o pełnej (wadze); ****ciężarek, kamień*⁶⁸

2. Przyszła⁹³⁵ pycha^{*}, to przyjdzie⁹³⁵ hańba^{*}, a u pokornych⁶⁸⁰⁰ jest mądrość²⁴⁵¹. **lub: zachwalność, zarozumiałość, buła*⁷⁰⁸⁷, ⁸⁸*ohyda, ujma*⁷⁰³⁶

3. Uczciwość^{*} prowadzi⁵¹⁴⁸ prawych^{**}, lecz przewrotność⁸⁰⁰³ postępujących zdradliwie⁸⁰⁰³ zgubi⁷⁰³ ich. **lub: szczerzy, sprawiedliwy*³⁴⁷⁷

⁸⁸*lub: odważność, niewinność, całkowitość*^{8538/89963} - *Hi 23,9; 27,5; 3,16* ⁸⁸*lub: znieprawienie, pokretnie, nieuczciwe postępowanie - Prz 15,4* ⁸⁸*lub: k.q. postępować zdradziecko, wiarołomnie, podstępnie*⁸⁰⁸

4. Bogactwo^{*} nie³⁸⁰⁸ przyniesie korzyści³²⁷⁶ w dniu³¹⁷ gniewu^{**}, ale sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ ocala^{*} od śmierci⁴¹⁹⁴. Rdz 7,1; Hi 36,18; Ps 49,7;

**lub: majątek, wartość, cena*¹⁹⁵² Prz 10,12; 1Tm 4,8 ⁸⁸*lub: wybuch, furia, wściekłość*⁵⁶⁷⁸, ⁸⁸*wyzwolić, wyrwać*⁵³³⁷

5. Sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ nienagannego^{*} prostuje^{**} jego drogę¹⁸⁷⁰, a niegodziwy⁷⁵⁶³ upadnie przez swoją niegodziwość⁷⁵⁶⁴. Est 7,3-10;

**lub: bez skazy, posiadający uczciwość, być kompletnym*⁸⁵⁴⁹ ⁸⁸*lub: k.p. iść prosto, znużyć za słuszne, zaprobować*²⁴⁷⁴ Ps 9,6

6. Sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ prawych^{**} ocali^{**} ich, a postępujący zdradliwie^{**} zostaną schwytani³⁹²⁰ w własne żądze⁸⁰⁰³. **por. u 4⁸⁸, ***u 3⁸⁸*

**lub: szczerzy, prawy, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty*³⁴⁷⁷ ⁸⁸*lub: pragnienie, pożądanie (w sensie neg.), upadek, klęska*¹⁹⁴²

7. Gdy umiera⁴¹⁹⁴ człowiek⁶³¹⁰ niegodziwy⁷⁵⁶³, ginie^{*} jego nadzieja^{**}, a oczekiwanie^{**} niesprawiedliwych⁸⁰⁰³ znika⁹¹⁶. Prz 10,28

**lub: zginąć, umrzeć; zostać zglizdżonym, zniknąć, być zgubionym, zablądzić⁶, **oczekiwanie⁸⁶¹⁵, ***nadzieja⁸⁴³¹, ****niegodziwość; nieszczeście jako wynik magii, oszustwa, białowalczycy kult²⁰⁵*

8. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² został wywabiony^{*} z uczyku^{**}, a jego miejsce zajmuje⁸¹⁹³ niegodziwy⁷⁵⁶³. **lub: k.n. zostać wywołonym, zbawionym*²⁵⁰²

⁸⁸*lub: ciężkie położenie, niedola, udręka*⁶⁸⁰⁰, ⁸⁸*dosł.: przychodzi*

9. Obłudnik^{*} ustami⁶³¹⁰ niszczy⁷⁸⁴³ swojego przyjaciela^{**}, a sprawiedliwi⁶⁶⁶² zostają wywabieni²⁵⁰² dzięki poznaniu¹⁸⁴⁷. Mt 15,13; 1Tm 4,1

**lub: bluźnierca, obłudnik, bezbożnik*²⁶¹¹, *człowiek daleki od Boga - EIB^K, **lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec*⁷⁴⁵³

10. Gdy sprawiedliwym⁶⁶⁶² się powodzi^{*}, miasto się cieszy⁵⁹⁷⁰, a gdy giną^{*} niegodziwi⁷⁵⁶³, ludzie wykrzykują^{*} z radości^{**}. Prz 28,12

**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, obfitość, szczęście*²⁸⁹⁸ ⁸⁸*lub: krzyk błagania, okrzyk radości, chwała, obwieszczenie*⁷⁴⁴⁰

11. Dzięki błogosławieństwu^{*} prawych⁸⁴⁷⁷ podnosi^{**} się miasto⁷¹⁷⁶, a przez usta⁶³¹⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ zostanie zburzone²⁰⁴⁰.

⁸⁸*hebr.: berakt¹ - błogosławieństwo, dar; poddanie, uległość*¹²⁹³ ⁸⁸*lub: k.q. być wysoka, być wywyższonym, podniesionym, ustac*³¹¹

12. Niezrozumny^{*} gardzi⁹³⁶ swoim bliźnim^{**}, lecz mają³⁷⁶ roztropny⁸³⁹⁴ milczy⁸⁰⁰³. Prz 14,21;

⁸⁸*dosł.: pozabawiony*²⁶³⁸ *rozum*³⁸²⁰ - por. *Prz 10,13⁸⁸, **por. u 9⁸⁸* ⁸⁸*lub: k.h. być cicho, uciszyć się, milczeć*²⁷⁹⁰ Iz 28,24; 36,21;

13. Plotkarz^{*} chodzi¹⁹⁸⁰ i wyjawia¹⁵⁴⁰ tajemnice^{**}, lecz człowiek^{*} wiernego⁵³⁹ ducha⁸⁰⁰³ ukrywa³⁶⁸⁰ sprawę¹⁶⁹⁷. Kpl 19,16; Prz 20,19

**lub: gaduła, oszczerca, donosiciel*⁷⁴⁰⁰, ⁸⁸*potajemna rada, narada, zgromadzenie, zebranie*⁵⁴⁷⁵, ⁸⁸*hebr.: rud¹ - por. Prz 1,23⁸⁸*

14. Gdzie nie ma mądrej rady^{*}, tam lud⁹⁷¹ upada⁵³⁰⁷, a gdzie wielu⁷²³⁰ doradców^{**}, tam jest wywabienie⁸⁶⁶⁸. Prz 15,22; 24,6; Dz 15,6

**lub: uszaskiwka, naprowadzenie, dobra, mądra rada*⁸⁴⁵⁸ ⁸⁸*lub: radzić, doradzać, udzielać rady; tu: doradca (imięstów)*³²⁸⁹

15. Nikczemnik^{*} wyrządza^{*} sobie krzywdę⁷⁴⁸⁹ kiedy ręczy^{**} za obcego²¹¹⁴, a kto nienawidzi⁸¹³⁰ poręki^{*}, jest bezpieczny⁸⁰⁰³. **por. Prz 3,5⁸⁸*

**lub: zły, niegodziwy, nikczemny, niemity, nieprzyjemny*⁴⁵¹ ⁸⁸*lub: k.q. dawać w zastaw, wymieniać, zobowiązywać*⁶¹⁴⁸

16. Kobieta⁸⁰² pełna wdzięku^{*} dostępuje⁸⁵⁵¹ chwały³⁵¹⁹, a tyran^{*} zdobywają^{*} bogactwa⁸⁰⁰³. **hebr.: hen - przychylność, laska, urok, elegancja, uznanie*²⁵⁸⁰

⁸⁸*lub: gwałtowny, potężny, straszny, agresywny, władcza, morderca, tyran*⁶¹⁸⁴, ⁸⁸****majątek, bogactwo*⁶²³⁹ *dobrobyt*³⁷²³⁵

17. Człowiek³⁷⁶ miłosierny^{*} troszczy^{**} się o swoją duszę⁵³¹⁵, a okrutny³⁹⁴ dręczy⁵⁹¹⁶ własne ciało⁷⁶⁰⁷. **lub: łaskawcy*²⁶¹⁷ Mt 5,7; 25,34-36

⁸⁸*dosł.: admierzyć obficie, odpłacić, dojrzeć*¹⁵⁸⁰, *robić dla siebie*⁸¹⁷⁷⁸

18. Niegodziwy⁷⁵⁶³ zdobywa⁶²¹³ złudne^{*} wynagrodzenie⁶⁴⁶⁸, a kto sieje²²³² sprawiedliwość^{*}, ma pewną^{**} zapłatę⁷⁹³⁸. Oz 10,12; Ga 6,8; Jk 3,8

**lub: kłamstwo, oszustwo, rozczarowanie, podstęp, krzywdy, fałsz*⁸²⁶⁷ *... czymż dzieło*⁶⁴⁶⁸ *omyłne - BG, ... otrzyma zawodny zysk*⁶⁴⁶⁸ - BT ⁸⁸*lub: prawda, stałość, wierność, wiarygodność, cięgłość*⁵⁷¹

19. Jak^{*} sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ prowadzi^{*} do życia²⁴¹⁶, tak goniający^{**} za złem⁸⁰⁰³ do śmierci⁴¹⁹⁴. **lub: tak więc, zatem, dlatego też, tak... jak, tak oto, stąd*²⁶⁵¹

⁸⁸*lub: k.p. gonić zawzięcie za, dążyć gorliwie do zabezpieczenia sobie, zabiegać ustłnie o*⁷²⁹¹, ⁸⁸*lub: udręka, niedola, krzywdy*⁷⁴⁵¹

20. Serce³⁸²⁰ przewrotne^{*} budzi^{*} w JHWH odrazę^{**}, a podoba⁷⁵²² Mu się droga¹⁸⁷⁰ prawych. **lub: (jest) obrzydliwością*⁸⁴⁴¹ Prz 11,1; 12,2

⁸⁸*lub: zniekształcony, wykrzywiony, przewrotny, wypaczony*⁶¹⁴¹ ⁸⁸*lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz; przychylność, laska, życzliwość, życiowe przyjęcie, uznanie*⁷⁵²², *wola, intencja*⁸⁸⁷⁴⁵

21. Ręka³⁰²⁷ za rękę*. Zły* nie zostanie uniewinniony**^{***}, lecz potomstwo^{****1233} sprawiedliwych⁶⁶² zostanie ocalone⁴⁴². ^{***}tub: nasienie ^{idiom: z całą pewnością; przedaj czy później; **por. w. 15*}

^{***}tub: k.n. zostać oczyszczonym, być czystym, wolnym od winy³⁵²

22. Czym złoty kolczyk* w nozdrzach świ- ni²³⁸⁶, tym piękna** kobieta⁸⁰² lecz pozbawio- na⁵⁴⁹³ rozeznania^{***}. ^{***}tub: smak²⁹⁴⁰, uczucie, zmysł^{B3386}

^{***}tub: pierścieni, kółko do nosa⁵¹⁴¹, **przystojny, urodziwy³³⁰³

23. Pragnieniem* sprawiedliwych⁶⁶² jest sa- mo* dobro²⁸⁹⁶, a oczekiwaniem^{****18615} niego- dziwych⁷⁵⁶³ gniew^{****}. ^{***}tub: tylko, z pewnością³⁸⁹

^{***}tub: pożądanie, życzenie, tęsknota serca⁸³⁷⁸, uścisłnienie^{B9792}

^{***}tub: nadzieję, **wybuch, furia, uścisłość⁵⁶⁷⁸ Ps 37,4; Jr 29,11

24. Jeden jest hojny*, a jest mu ciągle do- dawane*, drugi nad miarę** oszczędza***, lecz ubożeje⁴²⁷⁰. ^{***}tub: rozrzucić⁶³⁴⁰, rozprzecznić dowolnie, szafować^{B7347}

^{***}tub: k.n. dołączać do³²⁵⁴, **poustrzymuje³²⁵⁴ się od tego, co należy³⁴⁷⁶ - AK^{****}k.q. zatrzymywać dla siebie²⁸²⁰

25. Dusza*, która błogosławi^{****1293} dozna po- krzepienia¹⁸⁷⁸, a kto innych^{***} pokor*, on też będzie nawodniony³³⁸⁴. ^{***}tub: nęfesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23*, **tu w znaczeniu: udział - por. Rdz 33,11 (?) - AK^{****}k.q. nasączyć, napoić, nawadniać³⁰¹

26. Kto zatrzymuje* zboże¹²⁵⁰, tego lud³⁸¹⁶ przeklina*, a błogosławieństwo¹²⁹³ będzie nad głową⁷²¹⁸ tego, który je** sprzedaje⁷⁶⁶⁶.

^{***}domyśl.: w celu zawyżenia ceny (?), ^{***}k.q. bliźni³³⁴, ^{***}tj. zboże

27. Kto pilnie szuka* dobra, szuka¹²⁴⁵ przy- chylności**, lecz kto szuka zła**, przyjdzie ono na niego. ^{***}tub: zabiegać o⁷⁸³⁶ Ps 7,15-16; Flp 4,8

^{***}tub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylność, laska, zyczliwość, życzliwe przyjęcie, uznanie⁷⁵², wola, intencja^{B8745}

^{***}tub: udreka, niedola, krzywda, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹

28. Kto pokłada ufność* w swoim bogac- twie**, ten upadnie⁵³⁰⁷, a sprawiedliwi⁶⁶² roz- winą** się jak liść⁵⁹²⁹. ^{***}tub: majętku⁶²³⁹ Ps 49,6

^{***}tub: k.q. mieć pewność; być pewnym, śmiałym, być bezpiecznym⁹⁸²

^{***}tub: k.q. wypuszczać pęczki, kielicha, wyopuszczać pędy⁶⁵²⁴

29. Kto niepokoi** swoją dumą¹⁰⁰⁴, odziedziczy¹⁵⁷ wiatr*, a głupi¹⁹¹ jest sługa⁵⁶⁵⁰ człowie- ka o mądrym²⁴⁵⁰ sercu^{****}. ^{***}por. Prz 10,8* Prz 15,27;

^{***}tub: k.q. zakłócać, trącić⁵⁹¹⁶, sieje zamieszanie - BW Kaz 5,16

^{***}hebr.: ruć - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr.: pneuma - por. Ga 6,18*

30. Urod* sprawiedliwych⁶⁶² jest drzewem⁶⁰⁸⁶ życia²⁴¹⁶, a kto zdobywa** dusze⁵³¹⁵, jest mą- dry²⁴⁵⁰. ^{***}tub: plon⁶⁵²⁹ Rdz 2,9; 3,22; Obj 2,7; 22,2.14

^{***}tub: wziąć od ręki, zabrać ze sobą, zdobyć²⁹⁴⁷ - por. Prz 29,10^{***}

31. Jeśli sprawiedliwi⁶⁶² otrzymają zapłatę* na ziemi⁷⁷⁶, to tym bardziej* niegodziwy⁷⁵⁶³ i grzesznik*. ^{***}tub: k.p.u. zostanie nagrodzony⁷⁹⁹⁹

^{***}tub: chylić celubądź słuszności i obowiązku, grzeszyć, utracić²³⁹⁸

12 Kto kocha¹⁵⁷ karność*, kocha¹⁵⁷ wie- dzę*, a kto nienawidzi⁸¹³⁰ upomnie- nia**, jest głupi¹⁹⁷. ^{***}tub: poznanie, mądrość¹⁸⁴⁷

^{***}tub: dyscyplina, karzenie⁴¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara^{B4802}

^{***}tub: nagana, wyrzut, kara, ukaranie, oskarżenie³⁴³³ Prz 3,11

2. Dobry²⁸⁹⁶ człowiek zyska* łaskę** JHWH, ale JHWH potępi⁷⁵⁶¹ człowieka³⁷⁶ przebiegle- go^{****}. ^{***}por. Prz 11,27^{***} Ps 37,23; 112,5; Prz 8,35; Kaz 7,20;

^{***}tub: k.h. uzyskiwać, otrzymywać, uspiierać⁶³²⁹ Mt 12,35;

^{***}tub: rada, przebiegłość, spryt, rozważa⁴²⁰⁹ - Hi 42,2; Ps 10,2;

Prz 1,4; 14,17 - por. Prz 8,12^{****} Mk 10,18; Lk 23,50; Dz 11,24

3. Człowiek¹²⁰ nie umocni* się niegodziwo- ścią⁷⁵⁶², lecz korzeń** sprawiedliwych⁶⁶² nie zostanie poruszony^{****}. ^{***}tub: metał: głębka, dno⁸³²⁸

^{***}tub: k.n. być utwierdzonym, być utrwalołym, być niezawieszonym

ustanowionym, być prawidłowo kierowanym, być nieugiętym⁵⁵⁹⁹

^{***}tub: k.n. zostać ustrząśniętym, zostać obalonym⁴¹³¹

4. Dzielna* żona⁸⁰² jest koroną⁸⁵⁰ swojego męża¹¹⁶⁷, ale ta, przynosząca hańbę⁹⁵⁴, jest jak zgnilizna* w jego kościach⁶¹⁰⁶. ^{***}Rt 3,11; Prz 31,10

^{***}tub: zdolność, moc, kompetencja, dzielny człowiek, armia, bogactwo, wyższa klasa²⁴²⁸, **zepsucie, rozpęd⁷⁵³⁸ - idiom: śmierć (?)

5. Myśli* sprawiedliwych⁶⁶² są prawe⁹⁴¹, a ra- dy** niegodziwych⁷⁵⁶³ zdradliwe⁴⁸²⁰. ^{***}Ps 119,15;

^{***}tub: wymyślić, plany, zamiary, wynalazki, myśli⁴²⁸⁴ Prz 11,1;

^{***}tub: wskazówka, biegłość, zdolność organizacyjna⁸⁴⁵⁸ Lz 55,7

6. Słowa⁶⁹⁷ niegodziwych⁷⁵⁶³ są czyhanie* na krew¹⁸¹⁸, lecz usta prawych⁴⁷⁷⁷ ałą** ich**. ^{***}tub: k.q. zastawiać pułapkę, zasać, się, czaić⁶⁹³

^{***}tub: k.h. odebrać, wyrwać, wyratować, wyzwoić⁵³³⁷, ^{***}tj. pranych

7. Niegodziwi⁷⁵⁶³ zostają powaleni* i już* ich nie ma³⁶⁹, a dom¹⁰⁰⁴ sprawiedliwych⁶⁶² się ostoi^{1**}. ^{***}tub: k.q. wyprowadzić, zmienić²⁰¹⁵ Hi 27,19; Ps 37,10,36

^{***}tub: k.q. stać, stać prosto, trwać, wytrzymać, zająć stanowisko⁵⁹⁷⁵

8. Chwali¹⁹⁸⁴ się człowieka³⁷⁶ według jego roztropności* ust⁶¹⁰, a kto jest chwiejny** serca³⁸²⁰, będzie w pogardzie⁹³⁷. ^{***}2 Kor 10,18

^{***}tub: roztropność, rozsądek, wygląd, rozeznanie⁷⁹²², aproba^{B8922}

^{***}tub: k.n. być zgietym, być pochylonym, być wykłóconym⁷⁵³

9. Lepiej być lekceważonym* i mieć swo- jego sługę⁵⁶⁵⁰, niż uważać się za ważnego**^{***}, a nie mieć²⁶³⁸ chleba³⁸⁹⁹. ^{***}Prz 11,24; 13,7; Rz 12,13

^{***}tub: być zhańbionym, nie cieszyć się poważaniem⁷⁰³⁴

^{***}tub: i pracować na siebie - AK, WBC - przy innej uwołakacji

^{***}tub: k.h.p. otoczyć się czią, czynić się ciężkim, liczy³⁵¹³

10. Sprawiedliwi⁶⁶² dba* o życie* swojego byda²⁹, a wewnątrz⁷³⁵⁶ niegodziwych⁷⁵⁶³ jest okrutne³⁹⁴. ^{***}dosl.: k.q. znać, widzieć, umieć²⁰⁴⁵ Pwt 25,4;

^{***}hebr.: nęfesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, czło- wiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23* Prz 27,13

11. Kto uprawia⁵⁶⁴⁷ swoją rolę¹²⁷, nasyci* się chlebem³⁸⁹⁹, a kto gna** za przynajczym**^{***}, jest pozbawiony²⁶³⁸ rozumu³⁸²⁰. ^{***}Prz 24,27

^{***}tub: k.q. mieć w nadmiarze, otrzymać swoją porcję, nasycić się⁷⁴⁶⁶

^{***}tub: k.p. gonić zawzięcie, zabiegać⁷²⁹¹, ^{***}niemający zasad³⁸⁶

12. Pragnieniem²⁵³⁰ nikczemnych⁷⁴⁵¹ *jest* lup²⁸⁶¹ zych²⁸⁶¹, a korzeń⁸³²⁸ sprawiedliwych⁶⁶⁶² daje²⁸⁶¹ *umocnienie*.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹por. AK Prz 13,21

²⁸⁶¹dosl.: przypząd łowiecki, siłda, sieć, warownia⁴⁰⁸⁸ lup¹⁸⁵⁴¹⁷
²⁸⁶¹lub: zły, niegodziwy, nikczemny, złośliwy, niemiły, smutny⁷⁴⁵¹
²⁸⁶¹lub: k.g. wydawać plon, dawać, pożyczać, wynagradzać, dąć⁵⁴¹⁴

13. Przystępstwo⁷⁴⁵¹ nikczemnego⁷⁴⁵¹ jest pułapką²⁸⁶¹ jego wargi⁸¹⁹³, a sprawiedliwy⁶⁶⁶² wyjdzie³³¹⁸ z niedoli²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹lub: uwabik, przymeta⁴¹⁷⁰

²⁸⁶¹lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, przestępstwo, czynny zbrodnicek, swawolność, profanacja¹⁸⁷⁶¹³, ***²⁸⁶¹ciężkie położenie, niedola, udręka⁶⁸⁶⁹

14. Człowiek³⁷⁶ nasyca²⁸⁶¹ się dobrem²⁸⁶¹ z owoców⁶⁵²⁹ swoich ust⁶³¹⁰, a dorobek²⁸⁶¹ ludzkich¹²⁰ rąk wróci²⁸⁶¹ do niego. ²⁸⁶¹por. u. 11⁷⁶⁴⁶, ***²⁸⁶¹(tym, co) szusne²⁸⁹⁶

²⁸⁶¹lub: odmierzenie, odpłata, korzyść¹⁵⁷⁶, przykład meton. - fizyczna praca (?), ***²⁸⁶¹k.h. przynosić z powrotem, powodować wracanie, wynagradzać⁷⁷²⁵ - *uy qere „kieruje się” (domyśl. Bóg)*

15. Droga¹⁹¹ głupca¹⁹¹ wyjdzie²⁸⁶¹ się prawa²⁸⁶¹ w jego oczach⁸⁸⁶⁹, ale *kto* słucha rady²⁸⁶¹, jest mądry²⁴⁵⁰.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹lub: zamysł⁶⁰⁹⁸, plan, decyzja¹⁸⁷⁰⁸⁸ Łk 18,11

²⁸⁶¹hebr.: derek - *tuc*: jako sposób życia - odległość, podróz; metaf. bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰, ***²⁸⁶¹lub: prosty, szczerzy, słuszny³⁴⁷⁷

16. Głupiec¹⁹¹ w *tym samym* dniu³¹¹⁷ ujawnia²⁸⁶¹ swój gniew²⁸⁶¹, lecz roztropny²⁸⁶¹ skrywa³⁶⁸⁰ hańbę²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹lub: wstyd, upokorzenie, hańba⁷⁰³⁶

²⁸⁶¹lub: k.n. zostać ujawnionym, objawionym, stać się znanym³⁰⁴⁵
²⁸⁶¹lub: gniew, utrapienie, rozdrażnienie, smutek, żal²⁷⁰⁸
²⁸⁶¹lub: przebiegły, podstępny, chytry, zmyślny, rozsądny⁶¹⁷⁵

17. *Kto* rozgłasza²⁸⁶¹ prawdę²⁸⁶¹, wypowiada *to*, co słuszne⁶⁶⁶⁴, lecz fałszywy⁸²⁶⁷ świadek⁷⁰⁷ — oszustwo⁴⁸²⁰.²⁸⁶¹ *²⁸⁶¹dosl.: k.h. wydawać dźwięki, rozpalać, pobudzać⁶³¹⁵

²⁸⁶¹lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność; prawda⁵³⁰

18. *Jest taki, który* mówi beznamięlnie²⁸⁶¹, jego słowa²⁸⁶¹ przesywają²⁸⁶¹ jak miecz²⁸⁶¹²⁷¹⁹, lecz język³⁹⁵⁶ mądrych²⁴⁵⁰ jest lekarstwem²⁸⁶¹.²⁸⁶¹

²⁸⁶¹lub: k.g. plotkować, mówić w gniewie⁹⁸¹, ***²⁸⁶¹hap.leg.: cios, dźgnięcie, przebiec⁴⁰⁹⁴, ***²⁸⁶¹lub: nóż; ***²⁸⁶¹uzdrawienie⁴⁸³² Ps 57,4

19. Prawdomówne²⁸⁶¹ wargi⁸¹⁹³ będą trwać³⁵⁵⁹ wiecznie²⁸⁶¹, ale język²⁸⁶¹ kłamliwy⁸²⁶⁷ tak długo²⁸⁶¹ *żyje*⁵⁷⁰⁴¹⁸⁶⁶³⁷ *jak chwila*.²⁸⁶¹ Hi 20,5; Ps 52,4-5; Prz 19,9

²⁸⁶¹hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹
²⁸⁶¹lub: na zawsze⁵⁷⁰³, ***²⁸⁶¹lub: moment, przez chwilę, chwila⁷²⁸¹

20. Podstęp²⁸⁶¹ *jest* w sercu³⁸²⁰ knujących²⁸⁶¹ zło⁷⁴⁵¹, lecz w²⁸⁶¹ doradziaczy²⁸⁶¹ pokój⁷⁹⁶⁵ — radość⁶⁰⁵⁷.²⁸⁶¹ *²⁸⁶¹lub: oszustwo⁴⁸²⁰, ***²⁸⁶¹domyśl.: sercu Prz 14,22

²⁸⁶¹lub: k.g. obmyślać, planować, k.h. knać zło²⁷⁹⁰, ***²⁸⁶¹u doradców⁴²⁸⁹

21. Sprawiedliwego⁶⁶⁶² nie spotka żadna³⁶⁰⁵ krzywda²⁸⁶¹, ale niegodziwi⁷⁵⁶³ będą pełni²⁸⁶¹ udręki²⁸⁶¹⁷⁴⁵¹.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹por. u. 12²⁸⁶¹ Ps 91,11; Prz 24,16; Rz 8,28;

²⁸⁶¹lub: niegodziwość, nieszczęście, oszustwo²¹⁸⁵, ²⁸⁶¹wypełnienie¹³⁹⁰

22. Obrzydliwością²⁸⁶¹ dla JHWH są wargi⁸¹⁹³ kłamliwe⁸²⁶⁷, ale z postępującymi⁶²¹³ wiernie²⁸⁶¹ — Jego łaska²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹lub: upodobanie, zyczołstwo, uznanie⁷⁵²²

²⁸⁶¹lub: coś obrzydliwego, ohyda, nieczystość rytualna⁴⁴⁴¹
²⁸⁶¹lub: wytrwałość, niewzruszoność, stałość, wierność⁵³⁰ Prz 6,16

23. Człowiek¹²⁰ roztropny²⁸⁶¹ ukrywa³⁶⁸⁰ wiedzę²⁸⁶¹, a serce³⁸²⁰ głupców²⁸⁶¹ rozgłasza²⁸⁶¹ głupotę²⁰⁰.²⁸⁶¹ *²⁸⁶¹por. u. 16²⁸⁶¹, ***²⁸⁶¹lub: poznanie, mądrość¹⁸⁴⁷

²⁸⁶¹lub: ułatać, krzyczeć, wydawać głośny dźwięk, głościć¹²¹
²⁸⁶¹lub: bystrych²⁷⁴², pracowitych (?), ***²⁸⁶¹k.g. ułatać⁴⁹¹⁰

24. Ręka pilnych²⁸⁶¹ będzie rządziła²⁸⁶¹, a ręka leniwa⁴²³ będzie¹⁹⁶¹ odrabiała pańszczyznę²⁸⁶¹.²⁸⁶¹

²⁸⁶¹lub: roboty przymusowe, pańszczyzna, dminia, podatek⁴⁵²²

25. Troska²⁸⁶¹ w sercu³⁸²⁰ człowieka³⁷⁶ przynębia⁷⁸¹², ja, a dobre²⁸⁶¹ słowo¹⁶⁹⁷ je rozwesela²⁸⁶¹.²⁸⁶¹

²⁸⁶¹lub: niepokój, troska, dbałość¹⁶⁷⁴ Iz 50,4; Mt 6,25-34

²⁸⁶¹lub: miły, przyjemny, łaskawy, słuszny, ułaskawij²⁸⁹⁶
²⁸⁶¹lub: być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć⁴⁸⁹⁴¹

26. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² rozoznaje²⁸⁶¹ swojego bliźniego²⁸⁶¹, a droga¹⁸⁷⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ prowadzi ich na manowce²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ Prz 14,22

²⁸⁶¹lub: k.h. dokonywać przeszkukania, dokonywać zwiadu, rozoznania⁸⁴⁴⁶, ***²⁸⁶¹kompan, towarzyszyć, wspólnieścianiec, przyjaciel, inny⁴⁴⁵³, ***²⁸⁶¹k.h. powodować błukiwanie się, zwodzić⁸⁵⁸²

27. Leniwy²⁸⁶¹ nie upiecze²⁸⁶¹ swojej zwierziny⁶⁷¹⁸, ale mienie¹⁹⁵² człowieka¹²⁰ pilnego *jest* cenne²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ *²⁸⁶¹dosl.: gnuśność, oszustwo, zdradliwość⁷⁴²³

²⁸⁶¹hap.leg.: złapać w siłta, upiec²⁷⁶⁰, ***²⁸⁶¹por. u. 24²⁸⁶¹, ***²⁸⁶¹lub: cennoty, ważki, drogi, kosztowny, rzadki, chwałebny, cenny³³⁶⁸ - ²⁸⁶¹pracowity²⁷⁴² ²⁸⁶¹jest cennym bogactwem¹⁹⁵² u ludzi¹²⁰ - *EIB*

28. Na ścieżce⁷³⁴ sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶ *jest* życie²⁴¹⁶, a na jej szlaku²⁸⁶¹ nie ma śmierci⁴¹⁹⁴.²⁸⁶¹

²⁸⁶¹lub: coś deptanego stopami, ścieżka, droga, przejście⁵⁴¹⁰

13 Mądry²⁴⁵⁰ syn¹¹²¹ *przyjmuje* pouczenie²⁸⁶¹ ojca²⁸⁶¹, a szyderca²⁸⁶¹ nie słucha⁸⁰⁸⁵ napomnienia²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹lub: nagana¹⁶⁰⁶ 1Sm 2,25

²⁸⁶¹lub: dyscyplina, karcenie¹¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara⁴⁴⁰²

²⁸⁶¹u: k.g. gardzić, w k.h. drwić, szydzić³⁸⁸⁷ Prz 4,1; 10,1; 15,5

2. Człowiek³⁷⁶ spożywa³⁹⁸ dobro²⁸⁹⁶ z owoców⁶⁵²⁹ swoich ust⁶³¹⁰, a w duszy²⁸⁶¹ zdradliwych²⁸⁶¹ *jest* przemoc²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ Prz 1,10-12,31; 18,20-21; Iz 32,6-8

²⁸⁶¹hebr.: nefesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, człowiek⁵³¹⁵, ²⁸⁶¹lub: k.g. postępować zdradziecko, podstępnie, gorszyć⁸⁹⁸

²⁸⁶¹lub: gnati, krzywda, okrucieństwo, przemoc²⁵⁵⁵

3. Kto strzeże²⁸⁶¹ swoich ust⁶³¹⁰, ratuje²⁸⁶¹ swoją duszę⁵³¹⁵; kto szeroko otwiera⁶⁸⁹ swoje wargi²⁸⁶¹⁸¹⁹³, taki będzie ziszczony²⁸⁶¹⁴²⁸⁸.

²⁸⁶¹lub: k.g. pilnować, czuwać nad, zachowywać⁵³⁴¹, ***²⁸⁶¹k.g. mieć pieczęć nad, strzeż, czuwać, ratować⁸⁰¹⁴, ***²⁸⁶¹u: kto jest gadulawy

²⁸⁶¹lub: truoga, ruina - temu zgnubi - *EIB*, zniszczy (sam) siebie - *AK*

4. Dusza⁵³¹⁵ leniwego²⁸⁶¹ przagnie²⁸⁶¹, a *nac* nie ma, lecz dusza⁵³¹⁵ pilnych²⁸⁶¹ zostanie *objęta* nasyconą²⁸⁶¹.²⁸⁶¹ *²⁸⁶¹lub: gnuśny⁶¹⁰², ***²⁸⁶¹por. Prz 12,24

²⁸⁶¹lub: k. hp. tęsknić za, żywić pożądanie, pragnąć¹⁸³ Prz 10,4

²⁸⁶¹dosl.: k.pu. być utuczonym, k.g. być zamożnym¹⁸⁷⁸ Prz 19,5

5. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² nienawidzi⁸¹³⁰ fałszywej²⁸⁶¹ mowy²⁸⁶¹, a niegodziwy⁷⁵⁶³ wydziela smród²⁸⁶¹ i wstyd²⁸⁶¹¹²⁶⁵⁹.²⁸⁶¹ ***²⁸⁶¹hend.: wielki wstyd (?) - *EIB* Ps 119,163

²⁸⁶¹lub: podstęp, krzywda, kłamstwo⁸²⁶⁷, ***²⁸⁶¹światło, mowa, sprawa, rzecz¹⁶⁹⁷ - *Lpoj*; ***²⁸⁶¹k.h. śmierdzić, wydzielać odstraszający odór⁸⁸⁷

6. Prawość⁶⁶⁶⁶ strzeże⁵³⁴¹ drogi¹⁸⁷⁰ niewinne-
go⁶⁶, a niegodziwość⁷⁵⁶⁴ zniszczy⁶⁶⁶ grzeszni-
ka²⁴⁰³. **lub: sprawiedliwość* Prz 10,29; 11,3

**lub: niewinność, prostota, uczciwość*⁶⁸³⁷, **wykręcać, odwracać, zniekształcać, wypaczać, znieprawiać, niszczyć*⁵⁵⁵⁷

7. Jest³⁴²⁶ taki, który udaje bogatego⁶, a nie ma nic³⁶⁹; inny udaje biednego⁶⁶, choć ma wielki²²⁷ majątek⁶⁶. **bogactwo, wartość*¹⁹⁵² Obj 3,17
**lub: k.l.p. wzbogacić się, udawać bogatego*⁶²³⁸, **k.l.p. ... biednego*⁷³²⁶

8. Okupem⁶⁶ za duszę⁵³¹⁵ człowieka³⁷⁶ bywa jego bogactwo⁶⁶, lecz nędzarz⁶⁶⁶ nie słyszy takiej groźby⁶⁶⁶⁶. **lub: cena za życie, łapówka*³⁷²⁴ Hi 2,4
**lub: majątek*⁶²³⁹, **k.g. cierpieć głód, być biedakiem*⁷³²⁶, **k.g. okazać posuszenia*⁹⁰⁸⁵, **nagana, groźba* - por. Prz 20,20⁶⁶; Prz 24,20⁶⁶

9. Cieszy⁸⁰⁵⁵ blaskiem światła⁶⁶ sprawiedli-
wych⁶⁶⁶², a lampa⁶⁶ niegodziwych⁷⁵⁶³ zgaśnie¹⁸⁴⁶.
**lub: światło dnia, ciało niebieskich, brzask, jutrzienka, słońce*²¹⁶
**lub: kuganek, pochodnia*^{5216/6041} - por. Prz 20,20⁶⁶; Prz 24,20⁶⁶

10. Pycha⁶⁶ wywołuje⁵⁴¹⁴ tylko⁷⁵³⁵ spór⁶⁶, a mą-
drość²⁴⁵¹ jest u przyjmujących radę³²⁸⁹. 1Tm 6,4;
**lub: zachwalność, zarozumiałstwo, buta*²⁰⁸⁷ Jk 3,14-16
**lub: nieumieka, spór, wasnie*¹⁶⁸³ - tu i Prz 17,19; Iz 58,4

11. Bogactwo⁶⁶ z marności⁶⁶ - maleje⁴⁵⁹¹, a kto
gromadzi⁶⁹⁰⁸ je swoją ręką⁶⁶ - pomnaża⁷²³⁵.
**lub: majątek*¹⁹⁵², **lub: siła, ręka*³⁰²⁷ - melon: praca (?)
**dost.: para, oddech, daremnie*¹⁸⁹⁷, *nagły* - AK, z marności - EIB

12. Przewlekłe⁹⁹⁰⁰ oczekiwanie⁶⁶ sprawia smutek⁶⁶ sercu³⁸²⁰, a spełnione⁹³⁵ pragnienie⁶⁶ jest drzewem⁶⁰⁸⁶ życia²⁴¹⁶. **lub: nadzieja*^{8431/8950} Rdz 2,9;
**lub: k.h. uczynić obolalym, chorym, smucić się*²⁴⁷⁰ Prz 3,18;
**lub: pożądanie, życzenie, tęsknota serca*⁸³⁷⁸ Obj 2,7; 2,2-14

13. Kto gardzi⁶⁶ Słowem Bożym⁶⁶, ten zgni-
nie⁶⁶, a kto się boi⁶⁶ przykazania⁶⁶⁶⁶, tego nagrodzą⁷⁹⁹⁹. **lub: lekceważyć*⁹³⁶ 1Sm 12,9; 2Krn 36,16;
**lub: k.n. dawać porękę, zostać zniszczonym, zrujnowanym*²²⁵⁴
**lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony*³³⁷³ Łk 16,31;
**hebr: mićwa*⁶ - przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷ Hbr 10,28

14. Pouczenie⁶⁶ mądrego²⁴⁵⁰ jest źródłem⁴⁷²⁶ życia²⁴¹⁶, by uniknąć⁶⁶ sideł⁶⁶ śmierci⁴¹⁹⁴.
**hebr: tora*⁶ - prawa, wskazówka, pouczenie, zwycięz. spóś⁸⁴⁵¹
**lub: k.g. zwrócić się, odejść, zejść z drogi*⁵⁴⁹³, **wabik, przynęta*⁴¹⁷⁰

15. Właściwe²⁸⁹⁶ zrozumienie⁶⁶ daje⁵⁴¹⁴ przy-
chylność⁶⁶, a droga¹⁸⁷⁰ zdradliwych⁸⁹⁸ jest nieznmienna⁶⁶⁶. **BHS - prowadzi do ruin* - LXX - Hi 30,12
**lub: roztropność, rozsądek, wygląd, rozumienie*⁷⁹²², *aprobata*⁸⁸⁹²²
**hebr: hen - łaska, urok, elegancja, uznanie, przychylny*²⁵⁸⁰
**lub: ciągła, trwała*³⁸⁶ - por. Jr 49,19, nie dająca się korygować (?), ciągła dolegliwość - EIB, nieustanna choroba - Hi 33,19 Prz 3,4

16. Każdy³⁶⁰⁵ roztropny⁶⁶ postępuje⁶²¹³ z roze-
znaniem⁶⁶, a głupi⁶⁶ ujawnia⁶⁶⁶ głupotę²⁰⁰.
**lub: zmysłny, rozsądny*⁶¹⁷⁵, **lub: wiedza, mądrość, poenanie, umiejętność, rozumienie*¹⁸⁴⁷, **k.g. rozprzestrzenia, ukazywać*⁵⁵⁶⁶

17. Niegodziwy⁷⁵⁶³ poseł⁶⁶ wtrąca³⁰⁷ w niedo-
łę⁴⁵¹, a wierny⁶⁶ wysłannik⁶⁶⁶ jest lekarstwem⁶⁶⁶.
**hebr: ma'ak - wysłannik, zwiastun, przedstawiciel, anioł*³⁹⁷
**lub: godny znfamta*⁷²⁹, **postanie*⁶⁷³⁵, **zdrowieniem*⁴⁸³²

18. Ubóstwo⁷³⁸⁹ i hańba⁷⁰³⁶ spotka tego, kto odrzuca⁶⁶ karność^{6661/4148}, a kto strzeże⁸¹⁰⁴ kar-
cenia^{6661/8433}, dozna czci⁶⁶⁶⁶. Prz 5,12-14; 12,1; 15,31-33
**lub: k.g. unikać, zaniebalać*⁵⁴⁴, **por. pany*^{4148/8433} - Prz 10,17; 15,5-32
**lub: k.p.m. zostać uczynionym godnym zaszczytów lub czci*⁵⁸¹³

19. Spełnione¹⁹⁶¹ pragnienie⁶⁶ jest słodkie⁶⁶ dla duszy⁵³¹⁵, a stronienie⁵⁴⁹³ od zła⁷⁴⁵¹ jest odrażające⁶⁶⁶ dla głupców⁶⁶⁶. **lub: ohyda*⁸⁴⁴¹
**lub: życzenie, tęsknota*⁸³⁷⁸, **k.g. być przyjemnym, być słodkim, być miłym*⁶¹⁴⁹, **glupek, tepak, prostak, człowiek zadufany*³⁶⁸⁴

20. Kto przestaje⁶⁶ z mądrymi²⁴⁵⁰, stanie się mądrym²⁴⁵⁰, a towarzyszący⁶⁶ głupcom³⁶⁸⁴ niszczeje⁶⁶⁶. **lub: k.n. zostanie zniszczony*^{7489/7321}
**dost.: chodzi*¹⁹⁸⁰ - tu jako metaf. sposobu życia - por. Ef 4,1*
**lub: k.g. doglądać, pilnować, paść, karmić, prowadzić*⁷⁴⁶²

21. Nieszczęście⁶⁶ pedzi⁶⁶ za grzesznikami²⁴⁰⁰, a sprawiedliwi⁶⁶⁶² zostaną nagrodzeni⁷⁹⁹⁹ do-
brem⁶⁶⁶. *nagrada dobro Lb 32,23; Rz 2,9
**lub: udreka, niedola, krzywda, przeciwność losu, zły (czas)*⁷⁴⁵¹
**lub: k.p. gonić zwycięzce za*⁷²⁹¹, **szczęście, dobrobyt, korzyść*²⁸⁹⁶

22. Dobry²⁸⁹⁶ człowiek zostawia dziedzic-
two⁶⁶ synom¹¹²¹ swoich synów¹¹²¹, a majątek⁶⁶ grzeszającego²³⁹⁸ jest zachowany⁶⁶⁶ dla spr-
awiedliwego⁶⁶⁶². **lub: bogactwo, siła, skuteczność*²⁴²⁸
**lub: k.h. dąć na własność, dąć jako dziedzic*⁵¹⁵⁷
**lub: k.g. przechowywać jak skarb, leżeć w ukryciu, czuć się*⁶⁸⁴⁵

23. Obfitą⁶⁶ żywność⁶⁶ daje⁶⁶ rola⁶⁶ ubogich⁷³²⁶,
lecz i ta będzie³⁴²⁶ niszczyć⁵⁵⁹⁵ przez brak
prawa⁶⁶. **lub: młósto*⁷²⁹⁰, **zboże, ziarna, posiłek*⁴⁰⁰
**tu: ziemia nadająca się do uprawy i wcześniej nieuprawiana*⁵²¹⁵
**lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie, sprawiedliwość, przywi-
leż, wyrok, prawość, słusność w sądzie*⁴⁹⁴¹ Prz 13,16; 15,2

24. Kto wstrzymuje⁶⁶ swoją różgę⁷⁶²⁶, niena-
widzi⁸¹³⁰ swojego syna¹¹²¹, a kto go kocha¹⁵⁷,
wcześniej szuka⁷⁸³⁶ jego napomnienia⁶⁶.
**lub: k.g. chronić przed, oszczędzić, zachować*²⁸²⁰ Hbr 12,6-8
**lub: dyscyplina, karcenie*⁴¹⁴⁸, *pouczenie, ostrzeżenie, kara*⁸⁴⁸⁰²
Prz 3,12; 19,18; 22,15; 23,13-14; 29,15

25. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² je³⁹⁸ aż nasyci⁶⁶ swoją
duszę⁶⁶, lecz brzuch⁶⁶⁶ niegodziwych⁷⁵⁶³ cier-
pi niedostatek⁶⁶⁶⁶. **lub: obfitość, pełnia*⁷⁶⁴⁸ Prz 10,3
**hebr: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, czo-
wiel*⁵³¹⁵, **lub: brzuch, ton, ciało - metaf. głębin* Szewlo
**dost.: przejawiać brak, odczuwać brak, zmniejszać się*²⁶³⁷

14 Mądrość²⁴⁵⁴ kobiet⁶⁶ buduje¹¹²⁹ ich dom,
lecz głupota²⁰⁰ burzy⁶⁶ go własnymi
rękami³⁰²⁷. **lub: żona*⁸⁰² Prz 24,3; 31,10-31
**lub: k.g. strącać, zburzyć, przełamać, potamać, odłamać*²⁰⁴⁰

2. Kto postępuje⁶⁶ w sposób prawy⁶⁶, boi⁶⁶⁶
się JHWH, a przewrotny⁶⁶⁶⁶ na swoich drog-
gach¹⁸⁷⁰ gardzi Nim. **por. Prz 13,3*⁶⁶⁶ - Prz 19,1; 28,6
**dost.: chodzi*¹⁹⁸⁰ - tu jako metaf. sposobu życia - por. Ef 4,1*
**lub: uczciwość, prawość, słusność, szczerzość, sprawiedliwość*³⁴⁷⁶
**lub: k.n. zepsuć się, być podstępny, przewrotny*³⁶⁸⁸

3. W ustach⁶¹⁰ głupiego¹⁹¹ jest różga^{*} pychy^{*}, a mądrych²⁴⁵⁰ strzeża⁸¹⁰⁴ ich wargi⁸¹⁹³.

**lub: gałąź, gałeczka, różga*²⁴¹⁵. *tylko tu i Iz 11,1*. Prz 12,6
***lub: duma, majestat, wzniesienie się (o morzu), buta*¹³⁴⁶

4. Gdzie nie ma³⁶⁹ bydła^{*}, tam spichlerze^{**} są puste^{**}, lecz dzięki sile³⁵⁸¹ byków^{**} *jest* obfitość⁷²³⁰ pól^{**}.

**lub: wola*⁵⁰⁴ Prz 13,23; Am 4,6
***lub: żób, koryto*¹⁸, *spichlerz*³¹¹⁸, *czyżył, szczył*¹²⁴⁹
****lub: wół, przewodnik stada*⁷⁹⁴⁴, *plody rolne, owoc*⁸³⁹³

5. Wierny^{*} świadek^{**} nie kłamie³⁵⁷⁶, a fałszywy⁸²⁶⁷ świadek zionie^{***} kłamstwem³⁵⁷⁷.

**lub: godny zaufania*⁵²⁹, *świadekstwo, dowód*⁵⁷⁰⁷ Rdz 20,16
***dost.: k.h. dyszeć, dmuchać, wydawać dźwięki, pobudzać*⁶³¹⁵

6. Szycera^{*} szuka¹²⁴⁵ mądrości²⁴⁵¹ – i nie³⁶⁹, lecz rozumny^{**} wiedza¹⁸⁴⁷ *przychodzi* łatwo^{**}.

****dost.: szybko, lekko*⁷⁰⁴³ Ps 119,18; Prz 18,2;
**lub: k.g. chełpić się, gardzić, k.h. szydzić*³⁸⁸⁷, *o.k.n. być roztropnym, zmyślnym, rozważnym, mieć zrozumienie*⁹⁹⁵ Jk 1,5

7. Odejź¹⁹⁸⁰ od^{*} człowieka³⁷⁶ głupiego^{**}, bo nie zauważysz^{***} u niego wargi⁸¹⁹³ rozumnych^{***}.

**lub: sprzed, coś, co jest przed oczami*⁵⁰⁴⁸ Prz 20,15;
***lub: głupek, łepak, przysław, człowiek zaufany*³⁶⁸⁴ 1Kor 5,11
****lub: k.g. poznać, dostrzegać*³⁰⁴⁵, *zrozumienie, mądrość*¹⁸⁴⁷

8. Mądrość²⁴⁵¹ roztropnego^{*} to rozumienie⁹⁹⁵ swojej^{**} drogi¹⁸⁷⁰, a głupota²⁰⁰ głupich³⁶⁸⁴ jest oszustwo^{**}.

**lub: Jego (Boga); ***podstęp*⁴⁸²⁰
***lub: przebiegły, podstępny, chytry, zmyślny, rozsydny*⁶¹⁷⁵

9. Głupcy¹⁹¹ szyczą^{*} z grzechu^{**}, a między⁹⁹⁶ prawymi^{***} panuje^{**} życzliwość^{***}.

**lub: k.h. drwić*³⁸⁸⁷
***lub: przestępstwo, przewinienie, grzech, wina, ofiara za winę*⁸¹⁷
****lub: szczyry, prawy, sprawiedliwy, prawidlowy, należny*²⁴⁷⁷

****lub: przajętność, upodobanie, rozkosz, przychyłność, łaska, życzliwość, życzenie przyjęcia, wznanie*⁷⁵²², *wola, intencja*¹⁸⁷⁴⁵

10. Serce^{*} zna³⁰⁴⁵ gorczy^{**} swojej duszy³³¹⁵, a obcy²¹¹⁴ nie ma udziału^{***} w jego radości⁸⁰⁵⁷.

**tj. wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie*³⁸²⁰
***hebr.: mar - gorzki, gorzko*⁴⁷⁵¹ - *por. Rdz 27,34, Wj 15,23; Lb 5,18*
****lub: k.h.p. wymieniać zobowiązania, dzielić coś wspólnie*⁶¹⁴⁸

11. Dom¹⁰⁰⁴ niegodziwych⁷⁵⁶³ zostanie zgładzony^{*}, a namiot^{**} prawych³⁴⁷⁷ rozkwitnie⁶⁵²⁴.

**lub: k.n. zostać spustoszoną, wygnanym, zniszczonym*⁸⁰⁴⁵
***tj. namiot, namiot nomady symb. tymczasowość, przybytek*¹⁶⁸

12. Bywa^{*} jakaś droga¹⁸⁷⁰, która człowiekowi³⁷⁶ *wyjdzie* się słuszną^{*}, lecz na końcu^{**} *okazuje się* drogą¹⁸⁷⁰ *wiodącą do śmierci*¹¹⁹⁴.

**lub: jest*³⁴²⁶, *por. w. 9*³³³ Prz 12,15; 16,25; 30,12; Ga 6,3
***lub: dalsza część, koniec, coś ostatniego, tylnego, potomstwo*³¹⁹

13. Nawet⁴¹¹⁵⁷¹ w śmiechu^{**} serce³⁸²⁰ boli^{***}, a końcem²¹⁹ tej radości⁸⁰⁵⁷ jest smutek^{***}.

**lub: także; **zabawa, żarty, drwina*⁷⁸¹⁴, *o.k.n. cierpieć ból (fiz. i umysł.*³⁵¹⁰, ****żal, żaloba, ciężkość, zgrzyota*³⁴²⁴ - *Ps 119,9; Prz 10,1*

14. Serce³⁸²⁰ odstępcy^{**} syci się *tym*, co ma ze swoich dróg¹⁸⁷⁰, a dobry^{**} człowiek³⁷⁶ *tym*, co ma ze swoich.

**lub: łaskawy, miły, przyjemny*²⁸⁹⁶
***lub: k.g. schodzić na złą drogę, odwracać się od wiary*⁵⁴⁷². *Złts 2,3*

15. Prosty^{*} wierzy^{**} każdemu³⁶⁰⁵ słowu¹⁶⁹⁷, a roztropny⁶¹⁷⁵ zważa⁹⁹⁵ na swoje kroki⁸³⁸.

**lub: nieuczyni, naiwni, chełbi do nauki, o ostatecznym umyśle*⁶⁶¹²
***lub: k.h. brnąć, mocno ufać, być pewnym*⁵³⁹ Dz 17,11; 1J 4,1

16. Mądry²⁴⁵⁰ boi^{*} się i odstępuje^{**} od zła⁷⁴⁵¹, ale głupi¹⁶⁸⁴ idąc obok^{**} zła jest pewny^{***} siebie.

**lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony*³³⁷³
***dost.: odegnąć, odciągnąć, odwracać*⁵⁴⁹³, ****k.h.p. przejść ponad*⁵⁶⁷⁴, *złenirować się, wybuchnąć*³⁶⁶⁰⁰ - *BT BP - unosi się*
****lub: k.g. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym*⁹⁸²

17. Kto^{*} jest skory^{**} do gniewu⁶³⁹, popełnia^{**} głupstwa²⁰⁰, a mąż³⁷⁶ przebiegły^{***} jest znienawidzony⁸¹³⁰.

**lub: rozważny (?) - plan, rozważa, spisać*⁴²⁰⁹
***dost.: mieć cierpliwość*⁷¹¹⁶, ****k.g. czynić, powodować, wykonać*⁶²¹³

18. Prości^{*} dziedzcza^{**} głupotę²⁰⁰, a roztropny⁶¹⁷⁵ wieńczy^{***} poznanie¹⁸⁴⁷.

**por. w. 15*, ****k.g. odziedziczyć, otrzymać, objąć w posiadanie*¹⁵⁴⁷
***lub: k.h. otaczać, opasnywać*³⁸⁰³, *nosić jako nakrycie głowy*¹⁴³⁸³
****lub: k.h. otaczać, opasnywać*³⁸⁰³, *nosić jako nakrycie głowy*¹⁴³⁸³

19. Kto^{*} pokłoni^{**} się przed⁶⁴⁰ dobrym²⁸⁹⁶, a niegodziwi⁷⁵⁶³ u bram^{**} sprawiedliwego⁶⁶⁶².

**lub: k.g. być zgjętym w pokłonie, paść na twarz, ukorzyć się*⁷⁸¹⁷
***brama*⁸¹⁷⁹ *miejska to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy*

20. Ubogi^{*} jest znienawidzony⁸¹³⁰ nawet^{**} przez swojego przyjaciela^{**}, a Kochających⁹⁹⁶ bogatego⁶²²³ *jest* wielu⁷²²⁷.

**lub: k.g. cierpieć niedostatek bądź głód*⁷³²⁶, ****kompan, towarzyszyć, współmieszkanie*⁷⁴⁵³, ***k.g. kochać, miłować, pragnąć*¹⁵⁷

21. Kto gardzi^{*} swoim bliźnim⁷⁴⁵³, ten grzeszy, a kto lituje^{**} się nad nędznikami^{***}, jest szczęśliwy⁹⁹⁶.

**lub: błogosławiony*⁸³⁵ - *Ps 1,1*
***lub: lekceważący*⁹³⁶, ****k.p. uczynić przychylnym, być łaskawym*²⁶⁰³
****lub: biedny, udęcony, słaby, pokorny, skromny, nędzny*⁶⁰⁴¹

22. Czyż^{*} nie błądzą^{**} ci, którzy planują^{**} zło⁷⁴⁵¹? Lecz miłosierdzie^{**} i prawda^{**} są z tymi, którzy planują^{**} dobro²⁸⁹⁶.

**Ps 85,10*
***lub: mylić się, błąkać się, zataczać się*⁸⁸⁸², ****dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie*²⁶¹⁷, ****wierność, prawda, pewność, wiarygodność*⁵⁷¹, *hebr.: chesed*²⁶¹⁷ i *emet*⁵⁷¹ - *często występują razem*

23. Każda praca^{*} przynosi zysk^{**}, a puste^{***} słowa¹⁶⁹⁷ *prowadzą* tylko³⁸⁹ do nędzy^{***}.

**lub: trud, ciężkie doświadczenie, męka*⁶⁰⁸⁹ Rdz 3,19; ****obfitość*⁴¹⁹⁵
***dost.: słowa uary*⁸¹⁹³, ****ubóstwo, potrzeba, brak*⁴²⁷⁰

24. Korona^{*} mądrych²⁴⁵⁰ jest ich bogactwo^{**}, ale głupota²⁰⁰ głupich^{***} *pozostaje* głupotą²⁰⁰.

**lub: uieniec*⁸⁵⁰, ***lub: majątek, bogactwo*⁶²²⁹, *dobroty*¹⁸⁷²⁵
***lub: łepak, prostak, człowiek zaufany*³⁶⁸⁴ Ps 112,9; Lk 16,9

25. Świadek⁷⁰⁷ wierny^{**} wyzwala^{**} dusze^{***}, a fałszywy⁴⁸²⁰ zionie^{***} kłamstwem³⁵⁷⁷.

**por. w. 22*, ***lub: wyrwać, wyratować, odzyskać*^{***tu lmn.}
****dost.: k.h. dyszeć, dmuchać, wydawać dźwięki, pobudzać*⁶³¹⁵

26. W bojaźni^{*} JHWH jest silna⁵⁷⁹⁷ ufnosć^{**}, a dla synów jego^{***} będzie On^{***} schronieniem^{***}.

**lub: szacunek, nabożna cześć, pobożność*⁴³⁷⁴, ****zaufanie, ufnosć, miejsce ucieczki*⁴⁰⁰⁹ EJB - *mocna ostoja*; ****Boga 1. człowieka (?)*, ****lub: kryjówka, miejsce schronienia, ucieczka*⁴²⁶⁸

27. **Bojaźń**³⁷⁴ JHWH **jest** źródłem* życia²⁴¹⁶, by uniknąć sidiel¹ śmierci¹. Ps 19,9; 111,10;

**lub: krynica, zdroj*⁴⁷²⁶, ***lub: uabik, przymęta*⁴¹⁷⁰ Prz 1,7; 8,13;

****hebr: nawet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna*⁴⁴²⁸, **

28. **Licznymi**⁷²⁰ lud¹ **jest** chwałą¹²⁷ króla⁴⁰⁸, a brak¹ ludzi³⁸¹⁶ to zguba⁴²⁸⁸ władcy³⁸⁸.

**lub: naród, lud, krawiaki, lud uzbrojony*⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Iz 36,1

***dost.: zaprzestania, koniec, ostateczność*⁶⁵⁷, *nic, nicność*⁴⁸⁷⁴³

****hap.leg.: mochny, władcza*³³³, *dymitarz*⁸⁵¹¹ 2Krl 10,32-33

29. **Nieskory** do gniewu¹ **ma** wiele⁷²⁷ roz-

tropności¹, **lecz** niecierpliwy⁷¹¹⁶ duchem⁷⁹⁰⁷

wywyższa¹ głupotę²⁰⁰. ***lub: krótki* Prz 16,32;

**lub: cierpliwy, nieskory do...*⁷⁵⁰, ***metaf.: -fuknąć gniewnie*⁶³⁹

****lub: k.h. wznosić, podnosić, zabierać, ustawiać*⁷³¹¹ Jk 1,19

30. **Spokojne** serce³⁸²⁰ **jest** życiem²⁴¹⁶ ciała¹³²⁰, a zażdość¹ **jest** zgniliza¹ kości⁶¹⁰⁶.

**lub: zdrowie*⁴⁸³², ***żartować, zawiść, namienność seksualna*¹⁰⁶⁸

****lub: zepsucie, rozpada*⁷⁵³⁸ - *idiom: śmierć (?) - por* Prz 12,4

31. **Kto** gnębi¹ ubogiego¹⁸⁰⁰, uwłacza¹ jego

Stwórcy⁶²¹³, a **czci** Go ten, kto lituje¹ się nad

potrzebującym³⁴. Prz 17,5; Mt 25,40; 1Jn 3,17

**lub: k.q. uciekać, krzywdzić, wymusić*⁶²³¹, ***k.p. przeciwstawić*

się, *wyrzucić, k.q. czynić wyrzuty*²⁷⁷⁸, ****k.p. otoczyć chwałą*³⁵¹³

32. **Niegodziwy**⁷⁴⁵¹ **zostaje** powalony¹ przez

swój zło⁷⁵⁶³, a sprawiedliwy⁶⁶⁶² **na** nadzie-

ję¹ **nawet** w czasie swojej śmierci¹⁹⁴.

**lub: k.n. być ciśniełym w dół, być rzuconym w dół*¹⁷⁶⁰ Ps 17,15;

***lub: k.q. zawiązać, szukać schronienia, szukać ucieczki, złożyć na-*

*dzieje w (Bogu)*²⁶²⁰, *AK - schroni się w swojej śmierci, EIB - w jego*

*śmierci sprawiedliwy znajduje ratunek*²⁶²⁰ Ps 73,24; Prz 24,16

33. **Mądrość**²⁴⁵¹ **spoczywa** w sercu³⁸²⁰ rozum-

nego⁹⁹⁵ i wśród⁷¹³⁰ głupców³⁶⁸⁴ staje się zna-

nią¹. ***lub: czy stamie się... (?)* Prz 10,25; 15,14; 18,15; Kaz 7,9

**lub: odpocząć, osiąść i pozostać, być spokojnym*⁵¹¹⁷, ***k.n. zostać*

*ujawnionym, stać się znanym, zostać objawionym, ujawnić się*²⁰⁴⁵

34. **Sprawiedliwość**⁶⁶⁶⁶ **wywyższa**⁷³¹¹ naród¹,

a grzech²⁴⁰³ **jest** hańbą¹ narodów¹. Pwt 4,6-8;

**hebr.: goim - poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi*¹⁴⁷¹

***hebr.: chesed*²⁶¹⁷ - *por. w 22* ***tako homonim - ustydł, hańba*

*- por. Kpl 20,17; **hebr.: le'om - lud, naród*³⁸¹⁶ Pwt 28,1; Prz 11,11

35. **Król**⁴⁴²⁸ **jest** przychylny¹ roztropnemu¹

słudze⁵⁶⁵⁰, **lecz** gniew¹ spadnie¹ na przyno-

szącego wstyd⁹⁵⁴. ***lub: wybuch, furia, uściekłość*⁵⁶⁷⁸

**lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylny, łaska*⁷⁵²²

***lub: k.h. postępować rozważnie*⁹¹⁹, ****dost.: będzie, stamie się*¹⁹⁶¹

15 **Łagodna*** **odpowiedź**⁴⁶¹⁷ **uśmierza**¹

zapalczywość¹, a bolesne¹ **słowo**⁶⁹⁷

pobudza⁵⁹²⁷ **gniew**⁶³⁹. Sdz 8,1; 1Sm 25,10; Prz 25,15

**lub: delikatny, miękka*⁷³⁹⁰, ***dost.: k.h. odwraca*⁷⁷²⁵, ****zar, fu-*

*ria, uściekłość, gorączka, złość*²⁵³⁴, *****ból, trud, smutek*⁶⁰⁸⁹

2. **Język**³⁹⁵⁶ **mądrych**²⁴⁵⁰ **zdobi** wiedzę¹⁸⁴⁷, **ale**

usta⁶³¹⁰ **głupich**⁶⁸⁴ **tryskają**⁵⁰⁴² **głupotą**²⁰⁰.

**lub: k.h. uczyć się piękny, czynić dobrze, sprawić radość*³¹⁹⁰ -

AK - zna dobrze wiedzę, EIB - czyni załość wiedzy, BP - ocieka...

3. **Oczy**⁵⁸⁶⁹ JHWH są na każdym³⁶⁰⁵ miej-
scu⁴⁷²⁵, **obserwują*** **złych**¹ i **dobrych**¹.

**dost.: k.q. trzymać straż, szpiegować*⁸⁸²² Rdz 6,5; 2Krn 16,9;

***lub: zły, niegodziwy, nikczemny, złośliwy*⁷⁴⁵¹ Prz 25,1; Hbr 4,13

4. **Zdrowy** język **jest** drzewem⁴⁰⁸⁶ życia²⁴¹⁶,

a jego **przewrotność**¹ **jest** rozbitciem¹⁷⁶⁶⁷

ducha⁷³⁰⁷. Prz 3,18; 11,30; 14,30

**lub: uzdrawiający*⁴⁸³² - *por. AK, kójący - EIB; **nieprawienie, po-*

krętnie, nieuczciwe postępowanie tu i Prz 11,3, ***ruina, złamanie

5. **Glupi**¹⁹¹ **gardzi** poučeniami¹ swojego oj-
ca¹, a kto **przyjmuje**⁸¹⁰⁴ **opomnienia**¹ **stanie**

się bystrzejszym⁶¹⁹¹. **lub: k.q. odrzucić*⁵⁰⁰⁶ Prz 3,11; 12,1;

***lub: dyscyplina, karcenie*⁶¹⁴⁸ pouczenie, ostrzeżenie, kara¹⁹⁴⁸⁰²

****lub: nagana, wyrzut, kara, ukaranie, oskarżenie*⁸⁴³³ Prz 15,31

6. **W domu**¹⁰⁰⁴ **sprawiedliwego**⁶⁶⁶² **jest** wie-

le⁷²²⁷ **zapasów**¹, a **dochód** **niegodziwego**⁷⁵⁶³

powoduje nieszczerść¹. ***lub: k.n. znaczenie*⁵⁹¹⁶

**lub: bogactwo, skarb, majątek*²⁶³³, *zapas, skarbiec*⁸³⁰¹¹

***lub: zysk, przychód, plody rolnie, owoc, zbiory, plon*⁸³⁹³ Prz 3,9

7. **Wargi**⁸¹⁹³ **mądrych**²⁴⁵⁰ **szerzą** **wiedzę**¹⁸⁴⁷,

lecz serce³⁸²⁰ **głupich**³⁶⁸⁴ **nie** **jest** takie¹.

**lub: k.p. rozrzucić, rozproszyc, przesiewać*²²¹⁹, ***ułaściwie*³⁶⁵¹

8. **Ofiara*** **niegodziwych**⁷⁵⁶³ **budzi** obrzydze-

nie¹ w JHWH, a **modlitwa**¹ **prawy**³⁴⁷⁷

sprawia Mu **przyjemność**⁷⁵²². Prz 15,29; 21,27; 28,9

**hebr.: zebah*²⁰⁷⁷ - *ofiara, ofiara wspólnotowa*¹²⁶²³ - *Pwt 26,14*

***lub: chęć, nieczystość*²⁴⁴¹, ****termin w tyt. Psalmów - por. Ps 17,1*

9. **Droga**¹ **niegodziwego**¹ **budzi** obrzy-

dzenie⁸⁴⁴¹ w JHWH, **kocha**¹⁵⁷ **On tego, kto**

podąża* **za sprawiedliwością**⁶⁶⁶⁶. Prz 3,32

**tu: o sposobie życia - por. Prz 1,15*; ***lub: gonić zawzięcie za, dą-*

*żyć gortawie do zabezpieczenia sobie, zabiegać usilnie*⁷²⁹¹

10. **Najgorsza**⁷⁴⁵¹ **kara*** **należy** się **temu, kto**

porzuca* **ścieżkę**⁷³⁴, **a** **kto** **nienawidzi**⁸¹³⁰ **opom-**

nienia¹, **umrze**. **karcenie*⁴¹⁴⁸, ****por. w 5****

**lub: zapomnienie (wydaje się) zła dla porzucającego... - AK, EIB^K*

***lub: k.q. zamierzać, odejść*⁵⁸⁰⁰, *zmienić nastawienie*⁵⁸⁰⁰

11. **Szeol*** i **Abaddon**¹ **są** **otwarte** przed⁵⁰⁴⁸

JHWH; **ty**⁶³⁷ **bardziej**³⁵⁸⁸ **serca**³⁸²⁶ **synów**¹¹²¹

ludzkich¹¹²⁰. Hi 26,6; Ps 9,17; 55,15; Prz 27,20

**hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nie-*

*użytki*⁷⁸⁸⁰ - *gr. hades - por. Ps 16,10⁷ - Dz 2,27; ***dost.: adama - Lpji*

***hebr.: abaddon - miejsce zniszczenia, zniszczenie, zguba*¹¹ - *Obj 9,11*

12. **Szyderca*** **nie** **lubi**¹ **tego, który** go

strofuje¹ **nie** **chodzi**¹⁹⁹⁰ **on** **do** **mądrych**²⁴⁵⁰.

**lub: k.q. chętnie się, gardzić, k.h. szydzić*³⁸⁸⁷, **nie miluje

****lub: k.h. kawić, besztać, strofować, ganić, dowodzić, sądzić*²¹⁹⁸

13. **Radosne**⁸⁰⁵⁶ **serce** **rozwesela*** **obli-**

cze¹, **lecz** **gdy** **serce**³⁸²⁰ **cierpi**¹, **duch**¹ **jest**

złamany¹. *GES*. ***tu: lmn*⁶⁴⁴⁰ *LEBK* Prz 15,30; 17,22;

**lub: k.h. ucieszyć, uczynić coś pięknym*³¹⁹⁰, ***ból, krzywda,*

*uraza, zranienie, smutek*⁶⁰⁹⁴, ****hebr.: ruda*¹ - *duch, tchnienie,*

*wiatr, umysł*³⁰⁷, *por: pneuma - por. Rdz 1,2; Ga 6,18⁷* Prz 18,14

*****dost.: rażony, dotknięty*⁵²¹⁸, *przejity, zlamany*¹⁶⁰⁴⁷ - *por. Iz 16,7*

14. Serce³⁸²⁰ rozumne⁸ szuka⁸⁸ poznania¹⁸⁴⁷, a usta⁸⁸ głupich³⁶⁸⁴ karmią⁷⁴⁶² się glutnością²⁰⁰.
 *lub: k.n. być roztropnym, zmyslnym, rozważnym, mieć zrozumienie⁹⁹⁵, **k.p. pragnąć, prosić¹²⁴⁵, ***dost.: oblicza, tworzyć⁶⁴⁴⁰

15. Wszystkie⁶⁰⁵ dni udrczonego⁸ są złe⁷⁴⁵¹, ale dobre⁸ serce³⁸²⁰ ma ciągałą⁸ ucztę⁸⁸⁸.
 *lub: białny, udrczony, słaby, pokorny, skromny, nieduży⁶⁰⁴¹
 *lub: radośnie²⁸⁹⁶ - jako stan zadowolenia - por. Ps 6,24; Kaz 2,24
 **lub: bez przerw, ciągle, wiecznie⁸⁵⁴⁸, ***święto⁹³⁶⁰ Ps 90,7

16. Lepiej²⁸⁹⁶ mieć⁸ mało⁸ z bojaźnią³³⁷⁴ JHWH niż wielki⁷²²⁷ skarb⁸⁸, a przez niego zamęt⁸⁸⁸.
 *lub: trochę⁸⁵⁹², **skarbiec, magazyn, arsenał, spiżarnia²¹⁴, ***szkiełko, niepokój, zbicie z tropu, utrapienie, udreka⁴¹⁰³ Prz 16,8; 28,6

17. Lepszy²⁸⁹⁶ jest⁸ posiłek⁸ z jarzyn⁸⁸, a przy tym⁸⁸ miłość¹⁶⁰, niż utuczony⁷⁵ wół⁷⁹⁴, a z nim nienawiść⁸¹³⁵. *lub: przydział, racja, żywność⁷³⁷, Prz 17,1
 **lub: zielonina z ogrodu, ziola, trawa²⁴¹⁹, ***dost.: tam⁸⁰³³

18. Człowiek³⁷⁶ gniewny⁸ wywołuje⁸ kłótnie⁸⁸⁸, a nieskory⁷⁵⁰ do gniewu⁶³⁹ uśmierza⁸²⁵² spory⁸⁸⁸⁸.
 ***lub: konflikt, sprawa w sądzie⁷³⁷⁹ Prz 26,21;
 *lub: żar, furia, uściślenie, gorączka, oburzenie, złość²⁵³⁴ Prz 29,22
 **k.p. wzniecać spory, wywoływać konflikty¹⁶²⁴, ***niezdolny⁴⁰⁶⁶

19. Droga¹⁸⁷⁰ leniwego⁸ jest⁸ jak żywołot⁴³⁷ z cierni⁸⁸⁸, a ścieżka⁸ prawych³⁴⁷⁷ jest⁸ wyrównana⁸⁸⁸⁸.
 *lub: gnuśny⁶¹⁰², **żywołot, ogrodzenie⁴⁸⁸¹
 ***tj. ciernisty krzew²³¹² - o dołynie Jordana⁸²⁶³⁹ - tu i Mi 7,4

20. Mądry²⁴⁵⁰ syn¹¹²¹ rozradowuje⁸ ojca⁸, lecz głupi³⁶⁸⁴ człowiek¹²⁰ lekceważy⁸ swą matkę⁵¹⁷.
 *lub: być zadowolonym, radować się, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promieniować³⁸⁹⁴¹, **k.p. traktować z pogardą, k.n. być nieczynnym⁹⁵⁹

21. Głupota²⁰⁰ jest⁸ radością⁸ dla pozbawionego²⁶³⁸ rozumu⁸, a człowiek³⁷⁶ roztropny⁸ chodzi¹⁹⁸⁰ prostą⁸ drogą⁸.
 Prz 4,11,25; Efl 5,15
 *lub: wesoleść, uciecha, zadowolenie⁸⁰⁵⁷, ***lub: k.p. iść prosto³⁴⁷⁴
 **lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁸²⁰

22. Gdzie nie ma narady⁸, zamysły⁸⁸⁸ są pokrzyżowane⁸⁸⁸; ostoja⁶⁹⁶⁵ się przy wielu⁷²³⁰ doradcach⁸⁸⁸⁸.
 *lub: zgromadzenie, rada mędrców, kraj⁴⁴⁷⁵
 **lub: zamiary, wynalazki, myśli⁴²⁸⁴, ***tamać, naruszać, pokrzyżować⁶⁵⁶⁵, **k.p. radzić, doradzać, udzielać rady⁷²⁸⁹

23. Człowiek³⁷⁶ jest⁸ zadowolony⁸⁰⁵⁷ z odpowiedzi⁴⁶¹⁷ swoich ust⁶³¹⁰, o jak dobre⁸ jest słowo⁸⁸ we właściwym⁸ czasie⁶²⁵⁶¹.
 Iz 50,4
 *lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶
 **lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

24. Ścieżka⁷⁴ życia²⁴¹⁶ rozważnego⁸ wiedzie w górę⁴⁶⁰⁵, aby uniknąć⁸⁵⁴⁹³ Szeolu⁸⁸ w dół⁸⁸⁸.
 *lub: k.n. być roztropnym, postępować rozważnie, nadzreć⁷⁹¹⁹
 **por. w 11²¹7585, ***lub: poniżej, w dół, na dół⁴²⁹⁵ Flp 3,20; Kol 3,1

25. JHWH zniszczy⁵²⁵⁵ dom¹⁰⁰⁴ pysznych⁸, lecz utwierdzi⁸⁸⁸ granicę⁸⁸⁸ wdowy⁴⁹⁰.
 Prz 11,12; Ps 94,2
 **lub: k.h. sprawić, że ktoś stanie prosto, umocować, ustanowić⁵³²⁴
 ***naruszenie granicy uważano za złamanie przymierza - Ps 19,14

26. Myśli⁸⁸ złego⁷⁴⁵¹ budzą odrazę⁸⁸⁸ w JHWH, a słowa⁸⁸⁸ czystych²⁸⁸⁹ są przyjemne⁸⁸⁸⁸. Prz 6,16;
 *lub: zamysł, plan, wymysł⁴²⁸⁴, **coś obrzydliwego, ohydła⁸⁴⁴¹
 ***lub: wypowiedź, powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹ Mt 15,19
 ****lub: laskawość, rozkoszność, przyjazne zachowanie⁵²⁷⁸

27. Kto zdobywa⁸ nieuczciwie⁸ zyski¹²¹⁵, krzywdzi⁸ swój dom¹⁰⁰⁴, a kto nienawidzi⁸¹³⁰ łapówek⁸⁸⁸, będzie żył¹⁴²¹.
 *lub: k.g. zakłócać, trapić⁵⁹¹⁶
 *lub: uzyskać poprzez bezprawny sposób, być chciwym¹²¹⁴
 **dost.: dar⁴⁹⁷⁹ - tu w znaczeniu dawania daru w celu upiększenia na sposób myślenia i działania w określ. kierunku - łapówka

28. Serce³⁸²⁰ sprawiedliwego⁶⁶⁶² rozmyśla⁸⁸⁸ nad odpowiedzią⁶⁰³⁰, lecz usta⁶¹⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ tryskają⁸⁸⁸ złem⁸⁸⁸⁸7451. Prz 18,13;
 *lub: rozważać, obmyślać, dumać¹⁸⁹⁷, **tu: Lmn. IP 3,15
 **lub: k.h. wylewać, wydzielać, powodować kipienie, buchać⁵⁰⁴²

29. JHWH jest⁸ daleko⁸ od niegodziwych⁷⁵⁶³, ale wysłuchuje⁸⁸⁸ modlitwy⁸⁸⁸ sprawiedliwych⁶⁶⁶².
 *lub: oddalony, odległy, dalekie kraje⁷³⁵⁰ Ps 34,15
 **lub: k.g. słuchać, rozumieć, spełnić prośbę⁸⁰⁸⁵, **por. w 8⁸⁸⁸⁸8605
 30. Blask⁸ oczu⁵⁸⁶⁹ rozwesela⁸ serce³⁸²⁰, a dobra²⁸⁹⁶ nowina⁸⁸⁸ wzmacnia⁸⁸⁸ kości⁶¹⁰⁶.
 *dost.: źródło światła, świecące ciało niebieskie³⁹⁷⁴, **por. w 20⁸⁸⁸⁸
 ***dost.: k.p. uczynić grubym, namoczyć, znaleźć tusz¹⁸⁷⁸

31. Ucho²⁴¹ słuchające⁸ upomnienia⁸⁸⁸ życia²⁴¹⁶, będzie przebywać⁸⁸⁸ wśród mądrych²⁴⁵⁰.
 *lub: k.g. być posłusznym, słyszeć⁸⁰⁸⁵, **nagany, kary, ostrzeżenia
 ***lub: k.g. nocować, spędzić noc, przebywać, pozostać⁸⁸⁸⁵

32. Kto odrzuca⁶⁵⁴⁴ karność⁸, gardzi⁸⁸⁸ swoją duszą⁵³¹⁵, a kto jest⁸ posłuszny⁸⁰⁸⁵ upomnieniu⁸⁴³³, nabywa⁷⁰⁶⁹ rozumu⁸⁸⁸. Prz 3,11; 5,12; 12,1
 *lub: dyscyplina, karcenie⁴¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara¹⁴⁸⁸⁰
 **lub: k.g. odrzucać, odmawiać³⁹⁸⁸, ***serce, wewnątrz, rozum³⁸²⁰

33. Bojaźń³³⁷⁴ JHWH jest⁸ poučeniem⁴¹⁴⁸ mądrości⁴⁵¹, a pokora⁸ poprzedza⁶⁴⁴⁰ chwałę⁸⁸.
 *lub: cichość⁶⁰³⁸, **chwała, splendor, majestat³⁵¹⁹ Hi 28,28

16 Do człowieka¹²⁰ należą⁸ plany⁸ serca³⁸²⁰, ale odpowiedź⁴⁶¹⁷ języka³⁹⁵⁶ jest od JHWH. *hap.leg.: ustalenie, plan, przygotowanie⁴⁶³³

2. Wszystkie³⁶⁰⁵ drogi¹⁸⁷⁰ człowieka¹⁷⁶ wydadzą⁸ się czyste⁸ w jego oczach⁵⁸⁶⁹, ale JHWH ocenia⁸⁸⁸ duchy⁸⁸⁸⁸. *lub: prawe²¹³⁴ Prz 16,25; 21,2; 30,12
 **lub: k.g. szczerować, k.p. odważać, odmierzać, k.n. zostać przysposobionym do normy⁸⁵⁰⁵, **hebr.: rad' - duch, łchnienie, wiatr⁷³⁰⁷

3. Powierz^{11MP} JHWH swoje dzieła⁴⁶³⁹, a twoje zamysły⁸⁸⁸ zostaną utwierdzone³⁵⁵⁹. Ps 37,4
 *dost.: k.g. toczyć, zwijać¹⁵⁵⁶, przytoczyć się¹¹⁷⁵¹ - Ps 22,9; EIB - zepchnij, zdaj na...; **lub: wymyślić, plany, zamiary, myśli⁴²⁸⁴

4. JHWH uczyni¹⁶⁴⁶ wszystko³⁶⁰⁵ dla swojego celu⁸, nawet¹⁵⁷¹ niegodziwego⁸⁸⁸ na dzień¹¹¹⁷ zły⁸⁸⁸. *lub: odpowiedź, odzew⁴⁶¹⁷, cel⁸⁵³⁸ - por. Syr 4,3,14,26
 **lub: winny, niegodziwy, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁴³
 ***lub: udreka, niedola, krzywdy, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹
 Iz 43,7; Obj 4,11

5. Każde³⁶⁰⁵ wyniosie^{*} serce³⁸²⁰ budzi odra-
zę^{**} w JHWH; ręka za rękę^{***} – nie zostanie
uniewinniony^{****}.

Prz 8,13; Jk 4,6
*lub: wysoki, dumny, wywyższony, pyszny¹³⁶²; **coś obrzydliwe-
go⁸⁴⁴¹; ***idiom: z całą pewnością; przedej czy później; Prz 11,21
****lub: k.n. być wolnym od winy, być oczyszczonym⁵³⁵²

6. W miłosierdziu^{*} i prawdzie^{**} przeblaga-
nie^{***} za nieprawość⁵⁷⁷¹, a w bojaźni³³⁷⁴ JHWH
oddzielenie⁵⁴⁹³ od zła⁷⁴⁵¹.

Ps 85,10; Prz 3,3
*hebr: chesed²⁶¹⁷ i **emet⁵⁷¹ – często występują razem - Prz 14,22
hendiatys (?) - wierne miłosierdzie, szczerze oddanie - por: EIB^K
***lub: k.p. być pokrytym, czynić przeblaganie za, pojednanie⁵⁷²²

7. Gdy drogi¹⁸⁷⁰ człowieka⁵⁷⁶ podobają^{**} się
JHWH, to godzi^{**} On z nim nawet jego nie-
przyjaciół^{***}.

***lub: wróg osobisty bądź narodu³⁴¹
*lub: k.q. mieć upodobanie u, przyjmować życie⁷⁵²¹ 2Krn 17,10
**lub: k.h. zawierac pokój z, powodować bycie spokojnym⁷⁹⁹⁹

8. Lepiej²⁸⁹⁶ mieć mało⁴⁵⁹² w sprawiedliwo-
ści^{*} niż wiele dochodów^{**} bezprawnych^{***}.

*hebr: cedaka - oznacza także okazanie łaskawości i przyjęcie
z pomocą, prawo⁵⁶⁶⁶ Ps 37,16; Prz 15,16; 1Tm 6,6-10
**lub: zysk, przychód, plody rolne, owoc, plan⁸³⁹³, **sąd, orzecz-
nie prawne, sprawiedliwość, przynajmniej prawny^{3808;4941} Ps 37,28

9. Serce³⁸²⁰ człowieka¹²⁰ umyśla^{*} swoją dro-
gę¹⁸⁷⁰, ale JHWH kieruje^{**} jego krokami⁶⁸⁰⁶.

*lub: k.p. mieć w pamięci, zamyslać, planować, liczyć²⁸⁰³
**lub: k.h. utwierdzić, ustalić, dokonać, zrobić, umocnić³⁵⁵⁹
Ps 37,23; Prz 16,1; 19,21; 20,24; Jr 10,23

10. Wyrok^{*} Boży jest na wargach⁸¹⁹³ kró-
la⁴⁴²⁸, jego usta⁶³¹⁰ nie są wiarołomne^{**} w są-
dzie⁴⁹⁴¹.

2Sm 14,17,20; 1Krl 3,28; Prz 18,14-15
*tu: w sensie poz. - decyzja, wyroczenia, neg. - czary, urzędowy^{7811;88231}
**lub: k.q. przejawiać niewierność, zdradę, naruszać prawo⁴⁶⁰³

11. Sprawiedliwa⁴⁹⁴¹ waga⁶⁴²⁵ i szale^{**} na-
leżą do JHWH i wszystkie³⁶⁰⁵ ciężarki³⁸⁸⁸
w trzosie³⁵⁹⁹ są Jego dziełem⁴⁶³⁹.

*tu i Iz 40,12
**lub: odważnik³⁹⁷⁶; **tj. drogie kamienie, kamienie zawierające
metal, kamień jako odważnik, zwykły kamień, narzędzia pracy⁵⁸

12. Niedogdziwe⁷⁵⁶² postępowanie⁶²¹³ budzi
odręczenie⁸⁴⁴¹ w królach⁴⁴²⁸, bo tron^{*} zostanie
utwierdzony^{**} sprawiedliwością⁶⁶⁶⁶.

Prz 25,6
*lub: miejsce (honorowe), tron, miejsce do siedzenia, stół³⁶⁷⁸
**lub: k.n. być utracalnym, być niewzruszenie ustanowionym³⁵⁵⁹

13. Wargi⁸¹⁹³ sprawiedliwe⁶⁶⁶⁴ są rozkoszą^{*}
królów⁴⁴²⁸, każdy z nich kocha¹⁵⁷ tego, kto
mówi¹⁶⁹⁶ to, co słuszne^{**}.

Ps 101,5; Prz 14,35
*lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylność, łaska,
życliwość, życzytwe przyjęcie, uznanie⁷⁵²², wola, intencja³⁸⁷⁴⁵
**lub: szczery, prawny, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty³⁴⁷⁷

14. Gniew^{*} króla⁴⁴²⁸ jest posłańcem^{**} śmier-
ci⁴¹⁹⁴, ale mądry^{***} człowiek³⁷⁶ uśmierzy^{****} go.

*lub: zar, furia, uściekłość, gorączka, oburzenie, złość²⁵³⁴
**hebr: mal'ak - wysłannik, zwiasun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷
***lub: roztropny, uczony, zmyślny, bystry, mądry³⁴⁵⁰
****lub: k.p. zakrywać, uśmierzać, przedziewać, dokonywać
przeblagania za grzech, czynić przeblaganie za⁵⁷²² Kaz 10,4

15. W jasności^{*} twarzy^{**} króla⁴⁴²⁸ jest ży-
cie²⁴¹⁶, a jego przychylność^{***} jest jak obłok⁵⁶⁴⁵
z późnym deszczem^{****}.

***por: u 13^{*} Hi 29,23
*lub: światło lampy, brzask dnia²¹⁶, **twarz, oblicze, obecność,
osoba⁶⁴⁴⁰, ***łaska, życzytliwość, życzytwe przyjęcie, uznanie⁷⁵²²
****deszcz późny lub wiosenny (marzec, kwiecień) występujący
przed zbiorami⁴⁴⁵⁶ - por: Put 11,14; Hi 29,23; Jr 3,3; 5,24; Oz 6,3

16. O wiele⁴¹⁰⁰ lepiej²⁸⁹⁶ jest nabyć^{**} mądrej⁶²⁴⁵¹
niż złoto²⁷⁴²; a nabyć⁷⁰⁶⁹ rozum^{**} lepiej^{*} niż
srebro^{***}.

***najwyższej próby - EIB Prz 13,4,4; 8,10; 22,1
*lub: dostawać, nabyciwać, kupować, otrzymywać³⁰⁶⁹, **roz-
umienie, rozeznanie, umiejętność, oceny i analizy z umiejętnością
dokonania właściwego wyboru³⁷⁹⁸, ***srebro jako pieniądz³⁷⁰¹

17. Ubity trakt^{***} to odstępowanie⁵⁴⁹³ od zła⁷⁴⁵¹
prawych^{****}; kto chroni^{****} swoją drogę¹⁸⁷⁰, strze-
żę^{*****} swojej duszy⁵³¹⁵.

***lub: szczery, sprawiedliwy³⁴⁷⁷
**u 17 według tekstu masoreckiego to środkowy wiersz: Przysłów
*hebr: m'silla^a - droga publiczna, szeroka, ubity trakt, dobrze
utrzymana; ***czuwać nad, bronić⁸¹⁰⁴, ****pilnować, zachować⁵³⁴¹

18. Pycha^{*} kroczy przed ruiną^{**}, a wyniosłość¹³⁶³
duch przed upadkiem^{***}.

Est 3,5; Prz 18,12; Iz 2,11
*lub: wywyższenie, majestat, duma, arogancja, buta¹³⁴⁷, **zda-
manie, rozbicie, ruina⁷⁶⁶⁷, ***hap.lej. polknięcie, nieszczyście³⁷⁸³

19. Lepiej²⁸⁹⁶ być umiżonego^{*} ducha³⁰⁷ z po-
kornymi¹⁶⁵, niż dzielić²⁵⁰⁵ łup^{**} z pysznymi¹³⁶³.

*lub: niski, pokorny, lichy⁸²¹⁷, **biedny, skromny, słaby⁴⁰⁴¹
**lub: zdobyć, zysk⁷⁹⁹⁸, ***dumny, wyniosły, arogancki¹³⁴³

20. Kto zna^{***} Słowo¹⁵⁹², znajduje⁴⁶⁷²
dobro²⁸⁹⁶, a kto pokłada ufność^{**} w JHWH jest
szczęśliwy^{****}.

*lub: k.q. mieć pewność, pokładać ufność⁹⁸²
*lub: k.h. patrzeć na, mieć wzgląd, poświęcać uwagę, rozważać⁷⁹¹⁹
***lub: szczęśliwość, błogosławieństwo³²⁵, często w wykrzykniku

21. Tego, kto ma mądre⁴⁵⁰ serce³⁸²⁰, zaznaya-
ją rozumnym⁹⁹⁵, a słodycz⁴⁹⁸⁶ warg⁸¹⁹³ pomna-
ża³²⁵⁴ zrozumienie^{**}.

Prz 1,5; 9,9; 16,23
*lub: k.n. być przyzywanym, głoszonym⁷¹²¹, **uczoność, nauka,
zrozumienie⁵⁰⁴⁸, EIB - zdolność przekonywania, przysługiwania na-
uki²⁹⁴⁸, BG - przydaje nauki, BP - uznacznia siłę przekonywania

22. Rozsądek^{*} jest zdrojem⁷²⁶ życia⁴⁴¹⁶ dla
jego posiadaczy^{**}, a karą^{***} dla głupich⁹¹
jest głupota^{****200}.

Prz 10,11; 13,14; 14,27
*lub: roztropność, rozum, ugiąd, rozeznanie⁷⁹²², aprobata¹⁸⁹²²
**hebr: ba'al - właściciel, pan, mąż¹¹⁶⁷, ***lub: łajanie, namięn-
nie, kara jako chłosta⁴¹⁴⁸, pouczenie¹⁴⁸⁰²; ****lub: a umiejętność
głupców jest głupotą - BG; nauczanie głupców jest głupotą - KJV

23. Serce³⁸²⁰ mądrego⁴⁵⁰ udziela jego ust-
tom⁶³¹⁰ rozważi^{**} i pomnaża³²⁵⁴ jego wargom⁸¹⁹³
zrozumienie^{**}.

*lub: k.h. być roztropnym⁷⁹¹⁹, **por: u 21^{*}
24. Miłe^{*} słowa^{**} są jak plaster³⁵⁵¹ mio-
du¹⁷⁰⁶, słodyczą⁴⁹⁶⁶ dla duszy⁵³¹⁵ i lekarstwem^{****}
dla kości⁶¹⁰⁶.

**tylko tu i Ps 19,10 Prz 15,26
*lub: łaskawość, rozkoszność, przyjaźnie zachowanie⁵²⁷⁸
**lub: wypowiedź, mowa, słowo, powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹
****lub: zdrowie, uzdrowienie, uzdrawiający lek⁴⁸³²

25. Bywa^{*} jakaś droga¹⁸⁷⁰, która człowieko-

wi⁷⁶ **wyda**je się słuszna^{**}, lecz na końcu **jest** droga¹⁸⁷⁰ **wiodąca** do śmierci⁴¹⁹⁴. Prz 14,12
**lub: jest³⁴²⁶, **szczerzy, pracy, sprawidliwy, prawidlowy, nalezyby³⁴⁷⁷, ***dalsza część, koniec, coś ostatniego, potomstwo³¹⁹*

26. Pragnienie^{**} robotnika⁶⁰⁰¹ pracuje^{**} dla niego, bo usta⁴³¹⁰ **zgodnie** przymuszają^{**}

go. ****hap.leg. k.g. pragnąć, przymuszać⁴⁰⁴⁸4853*
hebr: nęfes - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość, akt woli lub uczuć⁵³¹⁵, głód - AK; ***lub: k.g. molić się, trudzić się⁵⁹⁹⁸, posługiwac się⁸⁶⁹³⁴, służy mu - EIB

27. Człowiek³⁷⁶ nikczemny^{**} wygrzebuje^{**} zło⁷⁴⁵¹, a to, co na jego wargach⁸¹⁹³ – jakby ogień⁷⁸⁴ płonący^{**}. *****lub: przypiekający⁶⁸⁶⁷ Prz 6,12; *hebr: belijati - bezwartościowość, nieużyteczność, niegodziwość, ruina¹¹⁰⁰ - por: idiom: „słowo Beliala” w Ps 101,3 Prz 19,28; ***lub: k.g. kopać, wydobyć na wierzch, wygrzebać⁷³⁸ Jk 3,6***

28. Człowiek³⁷⁶ przetworzył^{**} rozniaca^{**} spory⁴⁰⁶⁶, a oszczerca^{**} rozdziela⁶⁵⁰⁴ przyjaciół⁴⁴¹.
dost.: zбочenie, coś zбочonego⁸⁴¹⁹, perwersja, występne knouanta¹⁹⁸³⁷ - por: Pwt 32,20. ***k.p. wyrzucić, wypuścić, wyzwoić⁷⁹⁷¹ ****dosł.: szemrać, szeptać, obmawiać, oczerniać - tylko w Przej*

29. Człowiek³⁷⁶ gwałtowny^{**} zwozi^{**} jego bliźniego⁷⁴⁵³ i sprowadza¹⁹⁸⁰ go na niedobrą²⁸⁹⁶ drogę^{**}. ***lub: gwałt, krzywdą, okrucieństwo²⁵⁵⁵ Prz 1,10 ***lub: k.p. namawiać, kusić, zwozić⁶⁶⁰¹, ***hebr: derek - droga, odległość, podróz, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰***

30. Kto zamyka^{*} swoje oczy⁵⁸⁶⁹, by myśleć^{**} przetwornie^{**}⁸⁴¹⁹, **kto** zaciska⁷¹⁶⁹ swoje wargi⁸¹⁹³ **już** popełnia³⁶¹⁵ zło^{**}. **hap.leg. 6095, ****tu 28^{*} ***lub: k.g. planować, zamierzać, oceniać, wymyślać, myśleć²⁸⁰³ ****lub: udreka, niedola, krzywdą, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹****

31. Stwizna^{*} **jest** koroną^{**} chwały^{**}, zostanie ona znaleziona^{**} na drodze¹⁸⁷⁰ sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶. ***lub: wiek, siwa głowa, starość⁷⁸⁷² Kpl 19,32; ***lub: wieniec⁵⁸⁵⁰, ***piękno, świetność, cześć, chluba⁸⁵⁹⁷ ****lub: k.n. zostać odkrytym, mieć w posiadaniu⁴⁶⁷² Prz 20,29****

32. Lepszy²⁸⁹⁶ **jest** nieskory^{**} do gniewu^{**} niż mocarz^{**}, a kto panuje^{**} nad swoim duchem⁷³⁰⁷, **znaczy** więcej niż zdobywca⁶⁶⁶⁶ miasta. ***lub: cierpliwy, nieskory do...⁷⁵⁰ Prz 25,15,28; 29,11 ***metaf. - funkcja gniewnie⁶³⁹, ***człowiek silny, dzielny, pociąg, bohater¹³⁶⁸, ***szczęść, władca⁴⁹¹⁰, ****dosł.: chwytać, łapać²⁹²⁰****

33. Los³¹¹⁴⁸⁶ wrzuca^{**}²⁹⁰⁴ się w zanadrze²⁴³⁶, lecz każde³⁶⁶¹³⁶⁰⁵ **jego** rozstrzygnięcie^{**} **za**leży od JHWH. Joz 18,10; Prz 16,1; 19,21; 21,31
tj. prakt. rzucania losów /urim i turim/ - Wj 28,30; Kpl 8,8; przechowywanych w efordzie arcykapłana; ***dosł.: k.ho. być ciśniętym

*****lub: całe; ****decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok⁴⁹⁴¹***

17 Lepszy²⁸⁹⁶ **kwatek**⁶⁵⁹⁵ suchego²⁷²⁰ **chle**ba, a przy tym spokój^{*}, niż dom¹⁰⁰⁴ pełen⁴³⁹² ofiar³¹²⁰⁷⁷ z klótnią^{**}. Prz 15,17; 21,9
**lub: spokój, latwość, pomyślność, ofitywanie⁷⁹⁶² Prz 21,9*
**tj. mięso lub pozostałości z części składanych ofiar - Ps 106,28^{**}*
****lub: nieszności, spór; konflikt, klótnia, sprawa w sądzie⁷³⁷⁹*

2. Sluga^{*} roztropny⁷⁹¹⁹ zapanuje^{**} nad synem¹²¹, który przynosi hańbę^{**} i wśród⁸⁴³² braci²⁵¹ **podzieli** dziedzictwo^{**}.
lub: niewolnik⁵⁶⁵⁰ - por: Wj 21,2; ***k.g. rządzić, władać⁴⁹¹⁰ ****lub: k.h. zauszyty²⁵⁴, ****k.g. dzielić, przynawać, udzielać²⁵⁰⁵ ****lub: i wraz z jego braćmi będzie miał udział w... - EIB***

3. Tygiel¹⁴⁷¹⁵ dla srebra⁷⁰¹, piec^{**} dla złota²⁰⁹¹, ale serca³⁸²⁶ **bada** JHWH. Ps 66,10; 1P 1,7
tj. grafitowy tygiel, tu i Prz 27,21; ***lub: piec hutniczy, naczynie do wytopiania²⁵⁶⁴, ****k.g. sprawdzać, wykazywać, próbować²⁷⁷⁴*

4. Nikczemnik^{*} zwraca uwagę⁷¹⁸¹ na niego-dziwe²⁰⁵ wargi⁸¹⁹³, a oszust^{**} słucha^{**}²³⁸ zgubnego⁶⁶⁶ języka³⁹⁵⁶. 1Sm 22,7-11; Prz 28,4
lub: k.h. zadać ranę, wyrzucić krzywdę, postępować niegodziwie bądź nikczemnie⁷⁴⁰⁹, ***podstęp, krzywdą, fałsz, oszustwo⁸²⁶⁷ ****lub: k.h. nakłaniać ucha; ****pożądanie, zniszczenie, kłeska⁷⁹⁴²*

5. Kto **naśmiewa** się z ubogiego^{**}, owla-cza^{**} jego Stwórcę⁶²¹³, a kto się cieszy^{**} z nieszczęścia⁴⁴³, nie zostanie uznanym za niewinnego⁸³⁵². Hi 31,29; Prz 14,31; 21,13
lub: k.g. szydzić, nairawac się³⁹³², ****k.g. cierpieć niedostatek bądź głód⁷³²⁶, ****k.p. przeciwstawiać się, urugać, k.g. czynić wyrzut⁷⁷⁸*

6. Korona^{*} starców²²⁰⁵ są synowie¹¹²¹ synów, a chluba^{**} synów są ich ojcowie¹. Ps 127,3-5
lub: wieniec⁵⁸⁵⁰, ****piękno, świetność, cześć, chluba⁸⁵⁹⁷

7. Wzniosła^{*} mowa^{**}⁸¹⁹³ nie przystoi^{**} głupiemu⁵⁰³⁶, a tym bardziej⁶³⁷ szlachetnemu⁶⁶⁶⁶ kłamliwa⁸²⁶⁷ mowa⁸¹⁹³. ***dosł.: usta, wargi**
dosł.: obyfitość, sznur, doskonałość - Rdz 49,34-49, szlachetna - EIB^k ***lub: piękny, przystojny
*5000 stonowy¹⁸⁵⁷⁸¹, ****por: u 21^{*} ****lub: ktoś szlachetnie urodzony, książęcego rodu⁵⁰⁸¹***

8. Łapówka^{*} **jest** kamieniem⁶⁸ łaskawości¹²⁵⁸⁰ w oczach⁵⁸⁶⁹ właściciela¹¹⁶⁷; gdziekolwiek⁶⁶⁶⁵ on się zwróci⁶⁴³⁷ – osiąga sukces^{**}.
lub: dar⁷⁸¹⁰ - por: Prz 6,35^{***}, ***tu w znac. talizmanu (?) - AK; NIV - urok; ****k.h. postępować rozsądnie⁷⁹¹⁹, osiągnąć sukces¹⁸⁹²⁰*

9. Kto przykrywa^{*} przestępstwo^{**}, szuka¹²⁴⁵ przyjaźni¹⁶⁰, a kto wyjawia^{**} sprawę¹⁶⁹⁷, rozdziela⁶⁰⁴ przyjaciół⁴⁴¹. ***lub: k.p. ukryć, rozciągnąć na³⁶⁸⁰ ****lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicy, swawolność, profanacja⁸⁷⁶¹³ ****dosł.: k.g. powtarzać, zmieniać²¹³⁸ (stowo)¹⁶⁹⁷ Prz 10,12; 1P 4,8****

10. Nagana^{*} **głębiej** dotyka^{**} rozumnego⁹⁹⁵, niż głupiego³⁶⁸⁴ sto razy^{**}. *****k.h. uderzać, bić²²¹ **lub: naponnienie¹⁶⁰⁶, ***k.g. zstępować⁵¹⁸¹, ingerować⁸³⁹⁹⁸****

11. Zły⁷⁴⁵¹ **dąży** jedynie³⁸⁹ do buntu⁴⁸⁰⁵, dlatego zostanie wysłany^{**} do niego okrutny³⁹⁴ posłaniec^{**}. ***lub: k.p. szukać¹²⁴⁵ Kpl 19,16; Prz 11,13 ***lub: k.p. być odprawionym, zmuszonym, rozwiezionym⁷⁹⁷¹ ****hebr: ma'ak - wystanik, zwiastun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷****

12. Lepiej człowiekowi³⁷⁶ natknąć^{*} się na niedźwiedzia¹⁶⁷⁷, której zabrano młode^{**}, niż na głupca^{**} w jego głupocie²⁰⁰.
lub: k.g. spotkać²⁹⁸, ****porażony w żalobie, bezdzietny (wskutek utraty dzieci); ****lub: tepak, prostak, człowiek zadufany³⁶⁸⁴*

13. Nie odstąpi⁷⁴⁵¹ zło⁷⁴⁵¹ od domu¹⁰⁰⁴ tego, *kto* odplaca^{**} złem⁷⁴⁵¹ za dobro²⁸⁹⁶. Ps 109,4-5;

**lub: k.g. odchodzić, usuwać, zostać usuniętym*⁴¹⁸⁵ Jr 18,20;
***lub: k.h. odnawiać, zwracać twarz ku, płacić zadośćuczynienie*⁷⁷²⁵
Rz 12,17; 1Tm 5,15; 1P 3,9

14. *Kto* uwalnia⁶³⁶² wodę³¹⁴³²⁵, zaczyna^{**} kłótnię⁴⁰⁶⁶, dlatego poruż^{IMP5203} spór⁷⁰⁰, zanim⁶⁴⁴⁰ wybuchnie^{****} ¹⁵⁶⁶. ***tu i Prz 18,1; 20,3 Prz 25,8

**lub: objawia - domysł, tamy (?)*; ***początek, coś pierwszego*⁷²²⁵
****lub: niesnaski, spór; konflikt, kłótnia, sprawa w sądzie*⁷³⁷⁹

15. *Kto* usprawiedliwia^{*} niegodziwego⁷⁵⁶³ i *kto* potępia^{**} sprawiedliwego⁶⁶⁶², zaiste¹⁵⁷¹ obaj⁸¹⁴⁷ budzą odrazę^{***} w JHWH. Wj 23,7;

**lub: k.h. ogłaszać sprawiedliwym, usprawiedliwiać, bronić sprawę, oceniać*⁶⁶⁶³; ***k.h. postępować niegodziwie, potępić jako winnego*⁷⁵⁶¹; ****coś obrzydliwego, ohyda*⁸⁴⁴¹ Prz 11,24; 23,23; Iz 5,23

16. Po⁴¹⁰⁰ co pieniądze^{*} w ręku³⁰²⁷ głupca³⁶⁸⁴, by nabyć⁷⁰⁶⁹ mądrość²⁴⁵¹? Lecz nie ma³⁶⁹ *na to* rozumu^{***}? **dosł.: cena, opłata za najem, zysk*³²⁴²

***lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce*³⁸²⁰
17. *Przyjaciel*^{*} kocha^{*} w każdym⁶⁰⁵ czasie⁶²⁵⁶, i rodzi³³⁸ się bratem²⁵¹ w nieszczęściu^{***}.

**lub: komypan, towarzyszyć, współmieszkać, przyjaciel, innym*⁷⁴⁵³
***lub: k.n. narodzić się*²²⁰⁵; ****por. AK - istaje się bratem w utrapieniu; **ciężkie położenie, niedola*⁸⁶⁰⁹ Hi 6,14; Prz 18,24; J 15,13-14

18. Człowiekiem¹²⁰ pozbawionym²⁶³⁸ rozumu^{*} *jest ten*, *kto* przykłada^{*} w dłoń^{*} i daje^{*} poręczenie⁶¹⁶¹ za swojego bliźniego^{****}. Prz 6,1

**por. u. 16*; ***idiom: uciągnąć*⁶⁶²⁸ *dłoń* (na znak porozumienia), poręczenie; ****k.g. dawać w zastaw*⁶¹⁴⁸ *tu i* 1Sm 17,18; *****u. 17*

19. *Kto* kocha¹⁵⁷ przestępstwo^{*}, kocha¹⁵⁷ spór^{**}, a *kto* podwyższa¹³⁶¹ swoją bramę^{***}, szuka zagłady⁶⁶⁷. ***lub: niesnaski, spór; właśnie*⁴⁶⁸³ Prz 13,10

**lub: przewinienie, bunt*⁶⁵⁸⁸, *wykrócenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, swawolność, profanacja*⁸⁷⁶¹³
****metaf.: psychy i wymiśności w mowie - por. KULK, EIB^K, EBC^K*

20. *Przewrotny*^{*} w sercu³⁸²⁰ nie znajduje⁴⁶⁷² dobra, a *kto* ma pokrętny^{**} język³⁹⁵⁶, wpada⁵³⁰⁷ w zło⁷⁴⁵¹. Ps 18,26; 10,10; Jr 23,36

**lub: zniekształcony, wykrzywiony, przewrotny, wypaczony*⁶¹⁴¹
***dosł.: k.n. zmienić się, odwrócić*²⁰¹⁵, *spasć, przestać działać*⁸²²⁸³

21. *Ten* *kto* spłodził³²⁰⁵ głupca³⁶⁸⁴, *to* na swoje zmartwienie^{*}, a ojciec¹ głupiego^{**} nie doznaje radości^{***}. **hebr.: nabal - głupi, nierozumny*⁵⁰³⁶

**lub: żal, żaloba, ciężkość, zrywałość*⁸⁴²⁴ - Ps 119,9; Prz 10,1

***lub: być zadowolonym, unosić się radością*⁸⁰⁵⁵, *promienić*⁸⁸⁹⁴¹

22. Radosne^{*} serce⁸²⁰ *jest* dobrym¹⁹⁰ lekarstwem^{**}, a zlamany^{***} duch⁷³⁰⁷ wysusza³⁰⁰¹ kości¹⁶³⁴. **lub: zadowolone*⁸⁰⁵⁶; ***idiom: odnawia siłę*^{12,25}

****hap.leg.: uzdrowienie, wyleczenie, lekarstwo*¹⁴⁵⁶, *gojący*⁸¹⁶²⁷

23. *Niegodziwy*⁷⁵⁶³ bierze lapówkę^{*} z zana-dz^{**}, aby naginać^{***} Szeiczi⁷³⁴ prawa⁴⁹⁴¹.

**lub: dar*⁷⁸¹⁰ - *por. Prz 6,35*; ***por. Prz 6,27* Prz 23,8
****lub: k.h. zginać, spychać na bok, odpychać, obracać*⁵¹⁸⁶

24. *Na*⁸⁵⁴ twarzy^{*} rozumnego⁹⁹⁵ *widać* mądrość²⁴⁵⁰, lecz oczy⁵⁸⁶⁹ głupca³⁶⁸⁴ *blądzą* aż po krańce⁷⁰⁹⁷ ziemi⁷⁷⁶. Kaz 2,24

**lub: twarz, oblicze, obecność, osoba, przed*⁶⁴⁴⁰; ***metaf. braku skupienia oraz braku jaskichkowiak zainteresowania mądrością*

25. Głupi³⁶⁸⁴ syn¹¹²¹ *jest* zmartwieniem^{*} dla ojca¹ i goryczą^{**} dla rodzicielki^{***}. Prz 10,1;

**lub: gniew; utrapienie, rozdrażnienie, smutek, żal*⁷⁷⁰⁸ Prz 15,20;
***hap.leg.*⁴⁴⁷⁰; ****lub: k.g. przel. rodzic; wydawać na świat*³²⁰⁵

26. *Zaiste*^{*} *to* niedobrze^{3808/2896} wymierzyć karę^{**} sprawiedliwemu⁶⁶⁶², *ani* bić⁵²²¹ szlachetnych^{***} za prawo⁶³⁴⁷⁶. Prz 17,5; 18,5; 24,23-24

**lub: także; nawet, co więcej, oszuzem, również, lecz, jednak, choć*¹⁵⁷¹
***lub: k.g. wymierzyć grzywnę, ukarać*⁶⁰⁶⁴; ****por. u. 7*

27. *Kto* ma poznanie^{*}, powściąga^{**} swoje słowa⁵⁶¹, człowiek⁸⁷⁶ roztropny⁸³⁹⁴ *jest* spokojnego ducha^{***}. ***lub: panować nad*²⁸²⁰ Prz 10,19;

**lub: wiedza; doświadczenie, umiejętność; rozeznanie*¹⁸⁴⁷ Jk 1,12;
***lub: spokojny, opanowany (o duchu)*⁷¹¹⁹ *tu i* Prz 25,25; Jr 18,14

28. *Zaiste*¹⁵⁷¹ głupi¹⁹¹ *gdy* milczy^{*}, zostanie uznany²⁸⁰³ za mądrego²⁴⁵⁰, a *kto* zamyka³⁵¹ swoje wargi⁸¹⁹³ - za rozumnego^{**}. Hi 13,5;

**lub: k.h. być cicho, uciszyć, być głuchym*⁷⁹⁰⁰ Prz 10,19
***k.n. być roztropnym, zmyślnym, rozważnym, mieć zrozumienie*⁹⁹⁵

18 *Samotnik*^{*} dąży do^{****} spełnienia *własnych* pragnień⁸³⁷⁸ i wtrąca³⁰⁸ się w każdą³⁶⁰⁵ sprawę^{****}. ***lub: k.n. szukać, wymagać*

**lub: k.n. oddzielać, być oddzielonym*⁶⁵⁰⁴, *człowiek* chodzący *ułasnymi* drogami, *niechętny* zbiorowemu działaniu - *por. EIB^K*

***lub: k.h.p. odsonić, obnażyć, wybuchnąć*¹⁵⁶⁶ - *por. Prz 17,14*

****lub: z powodu każdej sprawy wybuch - AK* Jud 1,19

2. *Głupi*³⁶⁸⁴ *nie* ma upodobania^{*} w roztropności⁸³⁹⁴, lecz raczej⁵¹⁸ w objawieniu^{**} swojego serca³⁸²⁰, *człowiek* *k.h.p.* *być* odsoniętym, *objawić*¹⁵⁴⁰

**lub: k.g. rozkaszować się czymś, mieć przyjemność w*²⁶⁵⁴, *pragnąć, zachęcać się czymś, być ochoczym*⁸³⁰⁵³; ***por. Prz 2,2*

3. *Gdy* przychodzi⁹³⁵ *niegodziwy*⁷⁵⁶³, przychodzi⁹³⁵ też pogarda⁹³⁷, a z hańbą^{*} urąganie^{**}. **lub: ustył, upokorzenie, hańba*⁷⁰³⁶; ***drwina, pogarda*²⁷⁸¹

4. Słowa¹⁶⁹⁷ ust⁶³¹⁰ człowieka³⁷⁶ są jak głębokie^{*} wody⁴³²⁵, a źródło^{**} mądrości²⁴⁵¹ jak płynący potok^{***}. Ps 78,2; Prz 20,5

**lub: tajemniczy, niezgłębiony*⁶⁰¹³; ***lub: krynica, zdroj*⁴⁷²⁶
****lub: rwący potok, dolina, uad, dolina rwącego potoku, szyb*⁵⁰⁴²

5. *Niedobrze*^{3808/2896} *jest* popierać^{*} osobę⁶⁴⁴⁰ *niegodziwą*⁷⁵⁶³, krzywdząc^{**} sprawiedliwego⁶⁶⁶² w sądzie^{***}. **lub: decyja, prawna, wyrok*⁴⁹⁴¹

**lub: k.g. inf.: unieść, podnieść, dźwigać, nieść, wspierać*⁵³⁷⁵

***lub: k.h. skłaniać, wpływać, zginać, spychać na bok*⁵¹⁸⁶ Prz 17,15

6. *Wargi*⁸¹⁹³ głupiego *prowadzą*^{***} do sporu^{*}, a jego usta⁶³¹⁰ *wołają*^{**} o ciosy^{***}. Prz 28,24

**lub: niesnaski, spór; konflikt, kłótnia, sprawa w sądzie*⁷³⁷⁹
***lub: k.g. krzyczyć, przyzwawać*⁷¹²¹; ****uderzenia*¹¹¹² *tu i* Prz 19,29

7. Usta⁶³¹⁰ głupiego³⁶⁸⁴ są jego zgubą^{*}, a jego wargi⁸¹⁹³ sidłem^{*} dla jego duszy⁵³¹⁵.

^{*}lub: zniszczenie, ruina, twórcza⁴²⁸⁸, ^{*}przemęta, wabik, sidła⁴¹⁷⁰

8. Słowa¹⁶⁹⁷ oszczerzy^{*} są jak przysmaki¹⁸⁶, które¹⁹⁹² gładko^{*} zstępują³³⁸¹ do głębi³³⁰⁶ wnętrza⁹⁹⁰.

^{*}lub: brzuch, lono, metaf.: głębia Szkoła²³¹⁵

^{*}lub: szmaragd, szepcąc, obmawiać, oczerniać⁵³⁷² - Prz 16,28; 26,20,22

^{*}dost.: k.h.p.a. pokrywać szybko, pochłaniać żarcotnie, smakowity³⁸⁵⁹

9. Kto¹⁵⁷¹ okazuje się leniwym^{*} w swojej pracy^{*}, jest bratem²⁵¹ wyrządzającego¹¹⁶⁷ szkód³⁶⁶.

^{*}dost.: właściciel, pan¹¹⁶⁷ zniszczenia, ruiny⁷⁸⁴³

^{*}lub: k.h.p.a. okazać się leniwym⁷⁹⁰³, zalewać - Joz 18,3, okazać brak odwagi - Prz 24,19³⁸⁷¹⁶, ^{*}zycie, praca, zawód, interesy, usługa⁴³⁹⁹

10. Imię^{*} JHWH jest potężną^{*} wieżą⁴⁰²⁶, sprawiedliwy⁶⁶² ucieka³⁶⁶ do niej i jest bezpieczny⁹⁹⁰.

^{*}dost.: mocną⁵⁷⁹⁷, ^{*}k.g. biec szybko³²²³

^{*}imię⁸⁰³⁴ reprezentuje charakter i aurytetyt Boga Ps 116,13;

^{*}lub: k.n. być wysoko, być (bezpiecznie) umieszczonym⁷⁶⁸² Ps 148,13; Rz 10,9-13; Kol 3,17; 1J 5,13

11. Majątek^{*} bogatego⁶²²³ jest jego warunkiem⁵⁷⁹⁷ miastem⁷¹⁵¹ i murem²³⁴⁶ wysokim⁹⁹⁰ w jego wyobrażeniu⁹⁹⁰ Prz 10,15

^{*}lub: dobytek, wartość, cena¹⁹⁵², ^{*}por: w 10⁹⁹⁰, ^{*}por: w 10⁹⁹⁰

^{*}lub: posążek, wyobrażenie, obraz, balwan, złudzenie⁹⁰⁶

12. Przed⁶⁴⁴⁰ upadkiem^{*} serce³⁸²⁰ człowieka³⁷⁶ jest wyniosłe¹³⁶¹, a chwałę³⁶ poprzedza⁶⁴⁴⁰ pokora⁹⁹⁰.

^{*}lub: złamanie, poknięcie, skruszenie, rozbicie, ruina⁷⁶⁶⁷

^{*}hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹ - a także: ludzie - Hi 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por: EIB Ps 80,13^k, ^{*}zichoś⁶⁰³⁸

13. Kto odpowiada⁷⁷²⁵ słowem^{*}, zanim wysłucha⁸⁰⁸⁵, jest to głupota²⁰⁰ i ona⁹⁹⁰ jest jego hańbą⁹⁹⁰.

^{*}lub: słowo, mowa, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

^{*}lub: odpowiada w sprawie; ^{*}tj. głupota; ^{*}hebr.: wysłd, zniewaga³⁶³⁹

14. Duch^{*} człowieka³⁷⁶ wspiera⁹⁹⁰ go w jego chorobie⁹⁹⁰, lecz kto podniesie⁹⁹⁰ strapionego⁹⁹⁰ ducha⁹⁹⁰.

^{*}lub: niemość¹²⁴⁵, ^{*}por: Prz 15,13⁹⁹⁰

^{*}hebr.: ruda - duch, łchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr: pneuma - por: Ga 6,18^{*}

^{*}człowiek (dzielnego) ducha wytrzyma... - EIB BW; ^{*}k.p. przetrwać, wspierać, zachować³⁵⁵⁷, ^{*}k.g. unieść, podtrzymać⁵³⁷⁵

15. Serce³⁸²⁰ rozumnego⁹⁹⁵ nabywa^{*} wiedzy⁹⁹⁰, a ucho²⁴¹ mądrych²⁴⁵⁰ szuka¹²⁴⁵ poznania¹⁸⁴⁷.

^{*}lub: k.g. dostawać, nabywać, kupować, otrzymywać⁷⁰⁶⁹

^{*}lub: wiedza, mądrość, poznanie, umiejętność, rozeznanie¹⁸⁴⁷

16. Dar^{*} człowieka¹²⁰ poszerza^{*} mu mięscę^{*} i prowadzi⁵¹⁴⁸ go przed wielkich⁹⁹⁰ - Lb 18,11;

^{*}lub: dar; ofiara, podarunek⁴⁹⁷⁶ - w odróżnieniu od⁸¹⁰ - Prz 6,35⁹⁹⁰

^{*}lub: być szerokim, przestronnym (o pastwisku)⁷³³⁷ Prz 9,16;

^{*}lub: wielki, ogromny, głośny, starszy, wybitny¹⁴¹⁹ Prz 21,14

17. Sprawiedliwym⁶⁶² wydaje się ten, kto pierwszy⁷²²³ przemawia^{*} w swojej sprawie w sądzie^{*}, jednak, gdy przyjdzie⁹³⁵ jego przeciwnik^{*} - sprawdzi^{*} go.

^{*}lub: mieszać, spór; konflikt, kłótnia, sprawa w sądzie⁷³⁷⁹

^{*}lub: k.g. szukać (czegoś), przeszukiwać, zgłębiać, badać²⁷¹³

18. Los⁹⁹⁰ kładzie kres⁷⁶⁷³ sporom⁴⁰⁷⁹ i rozstrzyga^{*} między⁹⁹⁶ potężnymi⁹⁹⁰.

^{*}myśl nawigująca do rzucania losów - por: Ps 78,55^{*} Pr 16,33

^{*}lub: dział, część (przeznana przez losowanie); los, dziedzictwo¹⁴⁸⁶

^{*}lub: k.h. dokonywać podziału⁵⁰⁴, ^{*}potężny, rozległy, liczny

19. Urażonego^{*} brata²⁵¹ trudniej zdobyć niż warowne^{*} miasto⁷¹⁵¹, a spory⁴⁰⁶⁶ są jak zasuw^{*} w twierdzy⁷⁵⁹.

^{*}dost.: mocne⁵⁷⁹⁷ Rdz 4,5;

^{*}lub: k.n. być zbudowanym przeciwko⁶⁵⁸⁶, wycierpieć bunt, zerwać relacje braterską⁸⁷⁶¹², ^{*}pręt, belka, sztaba¹²⁸⁰ Dz 15,39

20. Owocem^{*} swoich ust⁶³¹⁰ nasyci^{*} człowiek³⁷⁶ swoje wnętrze⁹⁹⁰, nasyci⁶⁴⁶ się plonem⁹⁹⁰ swoich warg⁸¹⁹³.

^{*}lub: k.g. mieć w nadmiarze; otrzymać swoją porcję; nasycić się⁷⁶⁴⁶

^{*}lub: ciało, brzuch, głębinę⁹⁹⁰, ^{*}plody różne, owoc, zbiory⁸³⁹³

21. Śmierć^{*} i życie²⁴¹⁶ są w mocy³²⁰⁷ języka³⁹⁵⁶, a kto go miłuje¹⁵⁷, spożyje⁹⁹⁰ jego owoc⁶⁵².

^{*}hebr.: mawet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, mór⁴¹⁹⁴

Mt 12,37; Ef 4,29; Kol 4,6; Tt 1,10-11; Jk 3,6-9

22. Kto znalazł⁴⁶⁷² żonę⁸⁰², znalazł⁴⁶⁷² dobro⁹⁹⁰ i otrzymał⁶³²⁹ łaskę⁹⁹⁰ od JHWH. Prz 12,4; 19,14;

^{*}lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶

^{*}lub: przyjemność; upodobanie, rozkosz; przychylność, łaska, żyliwość; życiawe przyjęcie, uznanie⁷⁵²², wola, intencja⁸⁸⁷⁴⁵

Prz 31,10; 1Kor 7,2

23. Ubogi^{*} prosi^{*} błagalnie⁸⁴⁶⁹, ale bogaty⁶²²³ odpowiada⁶⁴³⁰ zuchwale⁹⁹⁰.

^{*}lub: k.g. cierpieć niedostatek bądź głód⁷³²⁶, ^{*}dost.: wypowiada¹⁶⁹⁶

^{*}dost.: silny, potężny, zacięty⁵⁷⁹⁴, zuchwały³⁶⁷⁵⁴ Jk 2,6

24. Człowiek³⁷⁶ ma towarzyszy^{*}, którzy przywodzą go do ruiny^{*}, lecz bywa przyjacieli⁹⁹⁰, który przygłynie¹⁶⁹⁵ bardziej niż brat²⁵¹.

^{*}lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec, przyjaciel, inny⁷⁴⁵³

^{*}lub: k.h.p. być złamanym, być połączonym na kawalce⁷⁴⁸⁹

^{*}zubić się nawzajem¹⁸⁷⁰², ^{*}przyjaciel¹⁵⁷ - Est 5,10; Ps 88,19; Jz 20,5

Prz 17,17; J 15,14-15

19 Lepszy²⁸⁹⁶ ubogi^{*}, chodzący⁹⁹⁰ w swej uczciwości⁹⁹⁰, niż człowiek⁹⁹⁰ o przewrotnych⁹⁹⁰ wargach⁸¹⁹³, który jest głupcem³⁶⁸⁴.

^{*}por: Prz 18,23^{*}, ^{*}por: Prz 13,20¹⁹⁸⁰ 1Krl 9,4;

^{*}lub: niepodzielność, całość; uczciwość; prostota, niewinność⁸⁵³⁷

^{*}lub: zniekształcony, wykrzywiony, wypaczony⁶¹⁴¹ Hi 2,9

2. Zaiste¹⁵⁷¹ nie jest dobrze²⁸⁹⁶ duszy^{*} bez poznania^{*}, a kto jest prędkich nóg, grzeszy^{*}.

^{*}lub: wiedza, mądrość, rozeznanie¹⁸⁴⁷ Rz 10,2

^{*}hebr.: nefesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, człowiek; pragnienie, akt woli⁵³¹⁵ - por: bez wiedzy gortliwość nie jest dobra - KUL, gdzie nie ma rozważaj nawet gortliwość nie jest dobra - BW

^{*}lub: chylić celu bądź słusznosci i obowiązku, grzeszyć, utrudzić²³⁹⁸ Pr 21,5; 28,20; 29,20; Rz 10,2

3. Głupota²⁰⁰ człowieka¹²⁰ wypacza^{*} jego drogę¹⁸⁷⁰, lecz jego serce^{*} gniewa⁹⁹⁰ się na JHWH.

^{*}lub: k.p. wykrywać, odwracać, zniekształcać, wypaczać, znieprawiać, niszczyć⁵⁵⁵⁷, ^{*}umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁸²⁰, ^{*}lub: gniewać się, wygłądać na martwotnego, wygłądać smutno, nie mieć humoru²¹⁹⁶ Ps 37,1; Iz 8,21; Obj 16,9

4. Bogactwo¹⁹⁵² przysparza* wielu⁷²²⁷ przyjaciół⁶⁶, ale ubogi¹⁴³⁶ zostaje oddzielony³⁶⁶⁸ od swojego przyjaciela⁴⁴⁵³. **bibiedny, chudy¹⁸⁰⁰ Prz 14,20 *dost.: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić więcej, uczynić ponownie³²⁵⁴, **kompan, towarzyszyć, współmieszkanie, inny⁷⁴⁵³ ***lub: k.n. być podzielonym, oddzielnym, rozdzielonym⁶⁵⁰⁴

5. Fałszywy⁷⁵⁷⁰ świadek⁵⁷⁰⁷ nie umknie niewinny³⁵, a kto ziele³⁶⁶¹ kłamstwem³⁵⁷⁷, nie ucieknie⁴⁴²². **por. w. 9⁶ Pwt 19,16-21

*lub: kłamstwo, oszustwo, rozczarowanie, podstęp, krzywda, fałsz⁸²⁶⁷ **lub: k.n. być czystym, być wolnym od winy, oczyszczonym⁵³⁵²

6. Wielu płaszczy³¹ się przed⁶⁴⁰ dostojnikiem³⁵ i każdy³⁶⁰⁵ jest przyjacielem⁷⁴⁵³ człowieka³⁷⁶ dającego dary³⁶⁶¹. Prz 17,8; 18,16

*lub: k.p. błagać, prosić²⁴⁷⁰, uspokajać, schlebiać¹⁸²⁸⁵ **lub: ktoś szlachetnie urodzony, książęcego rodu⁵⁰⁸¹, ***dost.: dar

7. Wszyscy⁶⁰⁴⁵ bracia²⁵¹ ubogiego³⁰⁷ nienawidzą⁸¹³⁰ go, tym bardziej⁴³⁷ dalecy⁷³⁶⁸ są od niego jego przyjaciele⁶⁶; zabiega⁶⁶⁶ o nich usilnie słowami⁶⁶¹, lecz ich nie ma. Ps 38,11;

*lub: k.q. cierpieć niedostatek bądź głód⁷³²⁶, **towarzysz, przyjaciel, zaufany przyjaciel⁴⁸²⁸, ***k.p. gonić zawzięcie⁷²⁹¹ Prz 18,23

8. Kto nabywa* rozum³⁸²⁰, miłuje¹⁵⁷ swoją duszę⁵³¹⁵, a kto strzeże* roztropności* , znajdzie⁴⁶⁷² dobro²⁸⁹⁶. *lub: k.q. otrzymywać⁷⁰⁶⁹ Prz 16,20

*lub: k.q. mieć pieczę nad, ochraniać, bronić, ratować⁸¹⁰⁴, **zrozumienie, przenikliwość, praktyczność, zdolność oceny postaw ludzkich⁸³⁹⁴

9. Fałszywy⁸²⁶⁷ świadek⁵⁷⁰⁷ nie umknie niewinny³⁵, a kto ziele³⁶⁶¹ kłamstwem³⁵⁷⁷, zginie³⁵. *lub: k.h. spowodować wydychanie, wydawać dźwięki, sapać⁶³¹⁵ oddychać ciężko magicznym oddechem⁸⁷³¹⁹ por. Prz 6,19 KUL^K

*lub: k.q. zginąć, umrzeć, zostać zgładzonym, zniknąć, zablądzić⁴⁶

10. Głupiemi⁶⁸⁴ nie przystoi* przepych³⁵, tym bardziej⁶³⁷ słudze⁸⁶⁵⁰ panować⁴⁹¹⁰ nad książętami³⁵. *lub: piękny, przystojny⁵⁰⁰⁰, stosowny¹⁸⁷⁸¹

*lub: wykwalifikowany, przepych, przemyślenie, rozkosz, wygodność⁸⁵⁸⁸ ***lub: władca, wysoki urzędnik, naczelnik, dowódca, książę⁸²⁶⁹

11. Rozsądny* człowiek¹²⁰ opanowuje* swój gniew⁶³⁹, a jego chwałą⁶⁶⁶ jest darować⁶⁶⁶ wyrok⁶⁶⁶. Prz 14,29; Rz 12,18; Ef 4,32; Jk 1,19; 1P 4,8

*lub: roztropność, rozsądek, wygląd, rozeznanie⁷⁹²², aprobata¹⁸⁹²² **dost.: k.h. wydłuzać⁷⁴⁸, **lub: część, piękno, chwała, świętość⁸⁵⁹⁷ ***dost.: k.q. iść, przejść nad⁶⁶⁷⁴, ****lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸

12. Wściekłość* króla¹⁶ jest jak ryk⁵⁰⁰⁹ lwa³⁷¹⁵, a jego przychylność* jak rosa²⁹¹⁹ na trawie⁶²¹². *lub: furia, burzenie się, oburzenie²¹⁹⁷, **łaska, życzliwość⁷⁵²²

13. Głupi³⁶⁸⁴ syn¹¹²¹ jest kłeską* dla swojego ojca³⁵, a kłótliva* żona⁸⁰² jest jak niestannie²⁹⁵⁶ kapanie* z dachu. Prz 17,21,25

*lub: upadek, klęska¹⁹⁴², **nieśnaski, spór⁴⁰⁷⁹, **tu i Prz 27,15 **cieknąca (ryma) - BW; jak kropła spadająca ustawicznie - BP

14. Dom¹⁰⁰⁴ i bogactwo¹⁹⁵² są dziedzictwem* po ojcach³⁵; a roztropna* żona³⁵ jest od JHWH. *lub: majątek, dziedzictwo, mienie⁵¹⁵⁹ Prz 18,22

*lub: k.h. być roztropnym, postępować rozuźnie, mądrze⁷⁹¹⁹

15. Leniwość* pogrąża* w głębokim⁸⁶³⁹ śnie, a dusza⁵³¹⁵ ospała⁶⁶⁶ będzie głodować⁷⁴⁵⁶.

*lub: gnuśność⁶¹⁰³, **dost.: upaść, paść (o gwałtownej śmierci)⁵³⁰⁷ ***lub: gnuśność, oszustwo⁷⁴²³, **luźny, robić coś niedbale⁸⁸⁶²⁶

16. Kto przestrzeżę⁸¹⁰⁴ przykazania³⁵, zachowuje* swoją duszę⁵³¹⁵, ale kto gardzi⁹⁵⁹ swoimi drogami¹⁸⁷⁰, zginie⁴¹⁹¹. Prz 13,13; 15,32;

*hebr.: mówić - przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷, **lub: k.q. patrzeć na, świątować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴ J 14,15,21-23; 15,10

17. Kto lituje* się nad ubogim¹⁸⁰⁰, pożyczka³⁸⁶⁷ samemu JHWH, a On mu odplaci* za jego dobrodziejstwo¹⁵⁷⁶. Prz 28,27; Kaz 11,1; Mt 10,42;

*lub: k.q. uczynić przychylnym, być łaskawym²⁶⁰³ Mt 25,40 **lub: k.p. wynagradzać straty, czynić bezpiecznym, nagradzać⁷⁹⁹⁹

18. Karć^{51MP} swojego syna¹¹²¹, dopóki jest nadzieja⁸⁶¹⁵, lecz nie unoś⁵³⁷⁵ się^{51MP}, aby czasem nie umarł⁶⁶⁶. Pwt 18,18; Prz 13,24; Hbr 12,7-10

*lub: k.p. utrzymywać w karności, karcić, karać, chłostać³²⁵⁶ **dost.: nie unoś swojej duszy⁵³¹⁵, **lub: k.h. zabić, uśmiercić⁴¹⁹¹

19. Kto unosi* się wielkim^{31HAP} gniewem¹⁶³², zasługuje na karę⁶⁶⁶, bo jeśli go uwolnisz⁵³³⁷ od niej, to jeszcze⁷⁵⁰ uczyni to ponownie³⁶⁶¹. Prz 17,10

*lub: k.q. unieść, podnieść, brnąć³³⁷⁵, **dost.: szorstki, surowy¹⁶³² **lub: grzawnia, odszkodowanie⁶⁰⁰⁶, **za) wielki gniew nadający grzawnie, bo jeśli oszczędzisz⁵³³⁷ (jej), to jeszcze uwolnisz (go) - AK

20. Posłuchaj^{8085IMP} rady³⁵ i przyjmij^{6901IMP} pouczenie³⁵, byś był mądry²⁴⁴⁹ w przyszłości³¹⁹. *lub: zamysł, rada⁶⁰⁹⁸, plan, decyzja⁷⁰⁵⁸, **dyscyplina, karwienie⁴¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara¹⁴⁸⁰², **czas ostatni, późniejszy

21. Wiele⁷²²⁷ jest zamysłów³⁵ w sercu³⁸²⁰ człowieka³⁷⁶, ale rada⁴⁰⁹⁸ JHWH - ta się ostoi³⁵. *lub: wymysł, plany, zamiary, wynalazki, myśli⁴²⁸⁴ Ps 33,10;

*lub: k.q. pojawić się, brnąć, mścić w siłę, uwierdzić się⁶⁹⁶⁵ Prz 16,1,9; Iz 14,26-27; Hbr 6,17-18

22. Pragnieniem* człowieka¹²⁰ jest jego dobro³⁷⁶ i niż kłama³⁵⁷⁷. *lub: łaskawość, hańba, zniewaga²⁶¹⁷ Prz 19,1;

*lub: pragnienie, życzenie, tęsknota serca, neg.: żądza, chciwość⁶³⁷⁸ **człowiek pożąda zysku - BP; beczyność człowieka, jest jego wyrzutem - BT; zyskiem człowieka, jest jego dobroć - BW Prz 28,6

23. Bojaźń³⁵ JHWH prowadzi do życia²⁴¹⁶ - i nasycony* odpoczywa³⁵; nie nawiedzi³⁵ go zło⁷⁴⁵¹. **lub: spędzić noc, przebywać³⁸⁸⁵ Prz 10,27; 14,27

*lub: bojaźń (Boża), szacunek, nabożna cześć, pobożność³³⁷⁴ **lub: zaspokojony, najejdeny obficie⁷⁶⁴⁹, ***k.n. być odwdzięcznym

24. Leniwy⁶¹⁰² grzebie* swą ręką w misie³⁵, jednak¹⁵⁷¹ do ust⁶³¹⁰ jej³⁵ nie podnosi³⁵. *lub: k.q. ukryć, kłaść, potajemnie, grzebać²⁹³⁴, **lub: naczytnie⁶⁷⁴⁷ ***lub: go. tj. naczytnia; ***k.h. zurwać, twarzą, powracać⁷⁷²⁵

25. Uderz⁵²²¹ szydercę* , a prosty* stanie się bystrzejszym⁶¹⁹¹; napominaj³⁵ rozumnego⁹⁹⁵, a pojnie⁹⁹⁵ wiedzę³⁵. Prz 17,10; 21,11;

*lub: k.h. chełpić się, gartzić, k.h. szydzić³⁸⁸⁷, **lub: niewczynn, nałowni, chętni do nauki, o otwartym umyśle⁶⁶¹², ***k.h. karcić, beztętać, strofować, ganić³¹⁹⁸, ****mądrość, poznanie, umiejętność¹⁸⁴⁷

26. *Kto napada*⁵¹⁷ ojca¹ i wypęda⁵¹⁷ matkę⁵¹⁷, *ten jest synem*¹¹²¹ przynoszącym wstyd⁵⁷¹/⁵⁹¹ i hańbę²⁶⁵⁹.

lub: k.p. napadać, pustoszyć*⁷⁷⁰³; *popenić czym karygodny*⁸⁹¹⁶¹ - *że traktuje* - EIB, *któ zmiewa oja - BT*; ****nie**hendiadys*

27. Synu¹¹²¹ mój, przestań¹ się słuchać⁹⁰⁸⁵INP pouczeń⁴¹⁴⁸, które oddalają⁵¹ cię od praw⁵⁶¹ mądrości¹⁸⁴⁷.

****por: uierzsz w KJV* Pwt 13,1; 1Prz 14,7
**lub: k.q. zaniechać, położyć kres*²³⁰⁸; ****k.q. skrecać, błkać się; gdy przestasz słuchać... oddalisz się*⁷⁶⁸⁶ - BW - *por: GKC §1140*

28. Nikczemy⁵ świadek⁵⁷⁰⁷ gardzi⁵ sądem⁴⁹⁴¹, a usta⁶³¹⁰ niegodziwych⁷⁵⁶³ pozerają³⁵⁹ nieprawość²⁰⁵.

****lub: k.p. połykać, pochłonać*¹¹⁰⁴ Hl 15,16
**hebr: bejjajal - bezwartościowość, niezależność, niegodziwość; ruina*¹¹⁰⁰ - *por: idiom: „słowo Bejjal” w Ps 101,3; ***k.q. chełpić się*³⁸⁸⁷

29. Kara⁵ jest przygotowana³⁵⁵⁹ dla sztyderców⁵, a razy³⁵⁹ na grzbiet¹⁴⁶⁰ głupców³⁶⁸⁴.

**tj. akt sądzenia, sąd*⁸³⁰¹; *kara*¹⁹⁶⁴³ *tu: Lm.; ***lub: k.q. chełpić się; gardzić, k.h. szydzić*³⁸⁸⁷ *w: 28*; ****uderzenia, ciosy - tu i 1Prz 18,6*

20 Wino³¹⁹⁶ to sztyderca⁵, mocny trunek³⁵ - piniacz³⁵, a każdy³⁶⁰⁵, *któ od nich się zatacza*³⁵⁵⁵, *jest niemądry*²⁴⁴⁹.

Prz 23,29-35; 7^{por: 1Prz 19,29} Iz 28,7; Oz 4,11; Ef 5,18
**hebr: saka*⁷⁹⁴¹ *(sycera) - mocny, odurzający, sfermentowany napój, trunek z owoców; zwalaszca z dukający, zóć hól miodu - piwo (?)*

****lub: być niespokojnym, krzyżować, wzruszać, palać gniewem*¹⁹⁹³
****lub: k.q. skrecać, zataczać się, błkać się; być odurzonym*⁷⁶⁸⁶

2. Przerazenie⁵, które budzi³⁹¹ król⁴⁴²⁸, *jest jak ryk*⁵⁰⁹⁹ lwa³⁷¹⁵, *któ go rozgniewa*⁵⁶⁷⁴, *grzeszy*²³⁹⁸ *przeciwno* swojej duszy⁵³¹⁵.

**lub: trwoza*³⁶⁷
****lub: przerazenie króla, jest jak ... AK; gniew ... - EIB*

****tu wyrażenie problematyczne w hebr - LXX - druzni* 1Prz 19,12

3. Chwałą⁵ człowieka³⁷⁶ - zaprzestać³⁵ sporu⁵, *lecz każdy*³⁶⁰⁵ *głupiec*¹⁹¹ *wybuch*⁵.

**hebr: kawod - chwala, splendor, majestat*³⁵¹⁹ - *por: 1Prz 3,16*
****lub: sietzkie spokojnie (?)*⁷⁶⁷⁴; ****kłótnia, sprawa w sądzie*⁷³⁷⁹

****dost.: odstąpić, obnażyć (zęby), wybuchnąć (o sporze)*¹⁵⁶⁶

4. Leniwy⁵ nie orze²⁷⁹⁰ jesienią⁵, *dlatego będzie szukał*¹³⁶⁶ *plonu* w żniwa⁷¹⁰⁵, a *tu nic*³⁶⁹.

**lub: gnausny; **czas żniw, jesień, zima*²⁷⁷⁹ - *tj. czas zasiewania; po wczesnych deszczach w październiku i listopadzie - EIB*

****lub: k.q. pytać, radzić się, zabiegać o, szukać, k.p. zebrać*⁷⁵⁹²

5. Plan⁵ w sercu³⁸²⁰ człowieka³⁷⁶ *to głęboka*⁶⁰¹³ woda⁴⁹²⁵, *lecz człowiek*³⁷⁶ *roztropany*⁵ *czepie*⁵ z niej.

**lub: zamysł, rada*⁶⁰⁹⁸, *plan, decyzja*⁸⁷⁰⁵⁸
****lub: zrozumięcie, przenikliwość, praktyczna zdolność oceny postaw ludzi i ich działań*⁸³⁹⁴; ****dost.: zaciągnąć, zasięgnąć rady*¹⁸⁰²

6. Wielu *jest* ludzi¹²⁰ i człowiek³⁷⁶ *rozgłasza* swoją dobroć⁵, *lecz kto znajdzie*⁴⁶⁷² *człowieka*³⁷⁶ *godnego zaufania*⁵?

Prz 25,14; Mt 6,2; Łk 18,11
**dost.: k.q. krzyżować, wołać, głosić*¹¹²¹; ****łaskawość, życzliwość*²⁶¹⁷

****lub: wierność, ufność*⁵²⁹, *wiarygodność*⁸⁵⁸⁷ - *Put 32,20; Iz 26,2*

7. Sprawiedliwy⁶⁶² *postępuje*¹⁹⁸⁰ *uczczenie*⁸⁵³⁷, *błogosławieni*⁵ *są* po nim³¹⁰ *jego synowie*¹¹²¹.

lub: szczęśliwi*⁸³⁵ - *por: Ps 1,1 Prz 14,2; 19,1; 2Kor 1,12

8. Król⁴⁴²⁸ *siedzący*⁵⁴²⁷ na sędziowskim¹⁷⁷⁹ *tronie*⁵ *rozprasza*⁵ swoimi oczami⁵⁸⁶⁹ *wszystko*³⁶⁰⁵ *o, co jest zle*⁵.

**lub: miejsce (honorowo), tron*³⁶⁷⁸
****lub: k.p. rozzerzać, rozproszyć, przewracać, przesiewać*²²¹⁹

****lub: udręka, niedola, krzywd, przeciwność losu, zły (czas)*⁷⁴⁵¹

9. Kto⁴³¹⁰ *powie*⁵⁵⁹: *Oczyściłem*⁵ *swoje serce*³⁸²⁰, *jestem czysty*²⁸⁹¹ *od swego grzechu*⁵?

**lub: uczynić czystym, oczyścić, utrzymywać w czystości*²¹³⁵
****lub: kara za grzech, ofiara za grzech, oczyszczenie z grzechu*¹⁴⁸⁰

1Krl 8,46; Hl 14,4; Kaz 7,20; Jr 13,23; 1J 2,10

10. Dwojaki odważnik⁵ i dwojaka efa⁵ - obie⁸¹⁴⁷ *te rzeczy budzą odrazę*³⁵³ w JHWH.

**dost.: kamień i kamień*⁶⁸; ****efa i efa*³⁷⁴ Pwt 25,13; w: 23;

****jedn. miary objętości cił sypkich i płynów - 22,9 l - pojemnik*
****lub: coś obrzydliwego, ohydła, nieczystość rytualna*³⁴⁴¹ 1Prz 11,1

11. Nawet¹⁵⁷¹ młodzieńca⁵ *daje się poznać*⁵²³⁴ *po uczynkach*⁵, *czy*⁵¹⁸ *jego czyn*⁶⁴⁶⁷ *jest czysty*²¹³⁴ *i prawy*⁵.

**lub: chłopiec, sługa*⁵²⁸⁸
****lub: nawyk*⁴⁶¹¹; ****szczyry, sprawiedliwy, prawidłowy*³⁴⁷⁷

12. Ucho²⁴¹, *które słyszy*⁸⁰⁸⁵ i oko⁵⁸⁶⁹, *które widzi*⁷²⁰⁰, *zaiste*¹⁵⁷¹ *oba*⁸¹⁴⁷ *uczynił*⁵ JHWH.

**lub: k.q. czynić, pracować, wykonywać, powodować*⁶²¹³

13. Nie Kochaj¹⁵⁷ spania⁵, *byś nie zubożał*³⁵; *otwórz*⁶⁴⁹¹ *oczy, a nasycisz*³⁵³ *się chlebem*³⁸⁹⁹.

**dost.: sm*⁸¹⁴²; ****k.n. zostać wyłuszczonej, popaść w biedę*³⁴²³
****lub: k.q. mieć w nadmiarze, otrzymać swoją pracę, nasycić się*⁷⁶⁴⁶

14. Marne⁵, *to marne*⁵, *mówi*⁵⁵⁹ *nabywa*⁷⁰⁶⁹, *lecz odchodzą*²³⁵ *chwali*¹⁵³ *wtedy*²²⁷ *siebie*.

**dost.: zle*⁷⁴⁵¹; ****k.hpa. chełpić się, chlubić się, przechwalać się*¹⁹⁸⁴

15. Istnieje³⁴²⁶ złoto²⁰⁹¹ i obfitość⁵ perel⁶⁴³, *lecz rzecz*⁵ *cenną*⁵ *są wargi*⁸¹⁹³ *rozumne*¹⁸⁴⁷.

**lub: obfitość, mnóstwo, wielkość, liczebność*⁷²³⁰
****dost.: przedmiot, narzędzie*³⁶²⁷; *ozdoba*¹⁹⁴⁷⁹ - *por: Rdz 24,53*

****lub: wartość, drogocenność, szacunek, świętość; przepych*³⁵⁶⁶

16. Zabierz³⁹⁴⁷INP *szatę*⁸⁹⁹ *tego, kto ręczył*⁵ *za obcego*⁵, *ponieważ ręczył*⁵ *za cudzoziemki*⁵, *zabierz*⁵ *zastaw*³⁹⁹¹INP.

****lub: mieć jako porękę*²²⁵⁴
****lub: k.q. dawać w zastaw, wymieniać, zobowiązywać*⁶¹⁴⁸

****być obcym, być przybyszem*²¹¹⁴ - *Prz 7,5; Pwt 24,12-13; 1Prz 6,1-5*

****uy ketiv - cudzoziemcjom; uy quere - cudzoziemki*⁵²³⁷

17. Smacny⁵ *jest* dla człowieka³⁷⁶ *chleb*³⁸⁹⁹ *podstępnie*⁵ *zdobyty*, *lecz*⁵ *potem*³¹⁰ *jego usta*⁶¹⁰ *zostaną napełnione*⁴³⁹⁰ *źwir*²⁶⁶⁷.

**lub: być przyjemnym, być słodkim, być miłym*⁶¹⁴⁹ 1Prz 9,17

****lub: kłamstwo, oszustwo, podstęp*⁸²⁶⁷ - *chleb oszustwa - BT, BP*

18. Plany⁵ *są* *utwierdzone*³⁵⁵⁹ *dzięki radzie*⁵, a wojnę⁴⁴²¹ *prowadz*⁶²¹³INP *z doradztwem*⁵.

**lub: myśl, zamysł, plan, wymysł, wynalazek*⁴²⁸⁴ 1Prz 15,22;

****lub: zamysł, rada*⁶⁰⁹⁸, *plan, decyzja*⁸⁷⁰⁵⁸ 1Prz 24,6
****lub: wskazówka, naprowadzenie, dobra, mądra rada*⁸⁴⁵⁸

19. Plotkarz⁵ *chodzi*¹⁹⁸⁰ *i ujawnia*¹⁵⁴⁰ *tajemnice*⁵; *nie zada*⁶¹⁴⁸ *się z tym, który uciąż*⁵ *otwiera*⁵ *usta*⁸¹⁹³.

**lub: gaduła, oszczerca, donosiciel*⁷⁴⁰⁰; ****tajemnica, rada, narada, zgromadzenie*⁵⁴⁷⁵; ****prostak w mowie - EIB*^K, *gadula - KUL*^K

20. Kto przeklina* swojego ojca¹ lub swoją matkę⁵¹⁷, tego lampa** zgaśnie¹⁸⁴⁶ w najgłębszej³⁸⁰ ciemności²⁸²². Wj 21,17; Prz 30,11; Mt 15,4

*lub: k.p. czynić nieczynnym⁷⁰⁴³, **światło, kaganek^{5216/6041}
***wy ketiv: żrenicy (oka) ciemności, wy gere: w najgłębszej ciemności - idiomi: śmierć bez potomstwa (?) por. Prz 13,8 - WBC^K

21. Dziedzictwo* chciwie¹⁹⁷³ zdobyte na początku⁷²³ nie będzie błogosławione¹²⁸⁸ na końcu⁹¹⁹. *lub: majątek, dziedzictwo, mienie⁵¹⁵⁹

**wy gere - szybko zdobyte Prz 28,20,22

22. Nie mów⁵⁵⁹: Odpłacę* złem. Czekaj^{511M1P} na JHWH, a wybawi³⁴⁶⁷ cię. Pwt 32,35; Prz 17,13;

*lub: wynagradzać straty, płacić, nagradzać⁷⁹⁹⁹ Prz 24,29;
**lub: k.p. wypatrywać z niecierpliwością⁶⁹⁶⁰ Rz 12,17; 1Tes 5,15

23. Dwojaki* odważniki* budzą odrazę** w JHWH, a fałszywe⁴⁸²⁰ szale*** nie są dobre²⁸⁹⁶.

*dosł.: kamień i kamień⁶⁸, **coś obrzydliwego - por. u 10
**lub: odważniki, szale^{uwo} - tu Lmn. 3976 - por. Prz 11,1 Mi 6,11

24. Od JHWH zależą kroki⁷⁰³ mężczyzny*; jak ma człowiek¹²⁰ zrozumieć** własną drogę^{1870?} *lub: mocarz, wojownik, bohater¹³⁹⁷ Ps 37,23

**lub: k.g. dostrzegać, rozpoznawać, rozumieć, wiedzieć⁹⁹⁵

25. Świątynia¹²⁰ jest powiedziec nierozważnie³⁵¹ JUS: Święte⁶⁹⁴⁴ i zastanowić¹²³⁹ się dopiero³¹⁰ po złożeniu ślubów***

*lub: przynęta umieszczona w pułapce⁴¹⁷⁰, **hap.leg. przemawiać nierozważnie, mówić jak oszałały, połykać²²¹⁶ Pwt 23,21

***lub: przysięgi - tu w Lmn., uroczysta obietnica złożona Bogu lub imię osobie⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2.5.21 lub ślub na rozcz świętym - por. Mk 7,11

26. Mądry²⁴⁵⁰ król⁴⁴²⁸ rozprasza* niegodziwych⁷⁵⁶ i zwraca⁷²⁵ w stronę⁹⁹² ich kolo***.

*lub: k.p. rozrzucić, rozpraszyc, przesiewać²²¹⁹, **myśl nawijając do wykorzystania kola przy młóceniu (?) - Iz 28,26-27 tu jako hebrajski paralizem - król przesiewa... niczym kolami - por. EIB^K

27. Duch* człowieka¹²⁰ jest lampą* JHWH, badający** wszystkie głębiny*** wnętrza****.

*hebr.: nesama⁴ - oddech, łechnienie, istota żywa, duch³³⁹⁷ - r. z. - por. ruf⁷³⁰⁷, **lub: lampa⁵²¹⁶, światło, kaganek⁶⁰⁴¹, ***tu: prtcp. mo: zławie: On (Bóg) bada, sprawdza²⁶⁶⁴ - rm., ****brzech, lono, metaf. głębia Szeol²³¹⁵, ****komnata, najbardziej wew. część, wnętrze⁹⁹⁰

28. Miłosierdzie i prawda* strzegą⁵³⁴ króla⁴⁴²⁸, a jego tron³⁶⁷⁸ oparty* jest na miłosierdziu²⁶¹⁷.

2Sm 7,11-16; Ps 89, 19-38
*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, żyćliwość²⁶¹⁷

**hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹
***k.g. utrwalić, wzmacnić⁵⁵⁸², ****hebr.: chesed²⁶¹¹ i emet⁵⁷¹ - term. często występujące razem - por. Ps 25,10; 40,10.11; 57,3

29. Chlubą* młodzieńców⁹⁷⁰ jest ich siła³⁵⁸¹, a ozdoba* starców²²⁰⁵ - sędziwość⁴¹⁶. Kpł 19,32

*lub: piękno, świetność, cześć, chluba⁸⁵⁹⁷, **ozdoba, świetność, majestat, cześć, chwala, ***wiek, siwa głowa, starość⁷⁸⁷²

30. Sińce i rany* służą* starci⁴⁸³⁸ zła⁷⁴⁵¹, a rany** - oczyszczeniu głębi⁹⁹⁰ wnętrza²³¹⁵.

*lub: pręga, rana, cios²²⁵⁰, **siniak, rana⁶⁴⁸², ***tu: ketiv: gere - są środkami czyszczącym, ****lub: cios, rana, chłosta, plaga³⁴⁷

21 Serce³⁸²⁰ króla⁴⁴²⁸ jest w ręku³⁰²⁷ JHWH jak potoki* wód⁴³²⁵; kieruje** je, dokąd^{3605/834} chce***.

Ps 57,7; Dn 2,21
*lub: kanał, koryto (rzeki)³⁶³⁸, strumień, podział⁴³⁷⁹⁵, **lub: k.h. skłaniać, wpływać⁵¹⁸⁶, ***k.g. pragnąć, mieć upodobanie²⁶⁵⁴

2. Każda³⁶⁰⁵ droga¹⁸⁷⁰ człowieka wyduje się słuszna* w jego oczach⁵⁸⁶⁹, ale JHWH ocenia** serca³⁸²⁶.

Prz 12,15; 16,2.25; 30,12; Ga 6,3
*lub: szczerzy, prawy, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty³⁴⁷⁷
lub: k.g. szacować, k.p. odważać, odmierać⁶⁵⁰⁵ - por. Ps 75,3

3. Czynienie⁶²¹³ sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶ i prawa* JHWH przedkłada* ponad ofiarę***.

*lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przywiejli prawny⁴⁹⁴¹ - Ps 37,28; **dosł.: k.n. być wybranym⁹⁷⁷ - wyprobowanym, preferowanym bardziej niż²⁸¹²⁶, ***hebr.: zebrał²⁰⁷⁷ - ofiara współno-

towa³²⁶²³ - Prt 26,14 1Sm 15,22; Iz 1,16; Mt 6,6; Mk 12,33

4. Wyniosłe⁷³¹ oczy⁵⁸⁶⁹ i nadęte* serce³⁸²⁰ to lampa**

*lub: szeroki, obszerny⁷³⁴², wyniosły³⁸⁵¹⁸ - Ps 101,5; **wyg. wokoliz. MT - uprwanie ziem ślad: to ziemia uprawna⁵²¹⁵, święto uprawiony ugor nieprzynoszący wielu plonów - por. Jr 4,3 - KUL^K

5. Plany* pracowitego** przynoszą pewny³⁸⁹ dostatek***, a plany każdego³⁶⁰⁵ działającego w pośpiechu²¹³ pewne³⁸⁹ ubóstwo****.

*lub: wymysły, plany, zamiary, myśli⁴²⁸⁴, **pilny, bystry⁷²⁴²
***lub: obfityś, zysk⁴¹⁹⁵, ****brak, niedostatek, potrzeba⁴²⁷⁰

6. Wejście w posiadanie⁶⁴⁶⁷ skarbów* za pomocą* kłamliwego⁸²⁶⁷ języka³⁹⁵⁶ to marność*, za którą gonią* poszukujący¹²⁴⁵ śmierci⁴¹⁹⁴.

*lub: składnica, arsenał, zasoby, skarb, spichlerz²¹⁴, **dosł.: para, oddech, daremnie¹⁸⁹² - Koz 2,2. **dosł.: k.n. być pedzonym tu i tam⁵⁰⁸⁶

7. Przemoc* niegodziwych⁷⁵⁶³ porywa* ich samych, bo³⁵⁸⁸ odmawiają*** czynić⁶²¹³ tego, co słuszne****.

***lub: prawość, słuszność w sądzie⁴⁹⁴¹
****lub: spuszczenie, gwałt, zniszczenie⁷⁷⁰¹, **dosł.: k.g. odciągać¹⁶⁴¹, wypłekać³¹⁸⁴⁵ - Ha 1,15; ***k.p. odmawiać²⁹⁸⁵, odwracać³⁴⁶³⁴

8. Kręta* jest droga¹⁸⁷⁰ człowieka³⁷⁶ winnego*, ale dzieło⁶⁴⁶⁷ czystego²¹³⁴ jest prawe**.

*hap.leg.: wykręcony, przewroty⁷⁰¹⁹ bardzo kręta - EIB^K
**hap.leg.: obarczony winą, obcy, przestępcy⁷⁰⁵⁴ Prz 2,15; 20,11

***lub: szczerzy, prawy, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty³⁴⁷⁷

9. Lepiej²⁸⁹⁶ mieszkać³⁴²⁷ w kącie⁶⁴³⁸, na dachu* niż z kłótliwą** żoną* we wspólnym domu¹⁰⁰⁴.

*plaskie dachy służyły również jako tarasy
**lub: miesznaki, spór⁴⁰⁷⁹, ***związek, towarzystwo, grupa²²⁶⁷

10. Dusza⁵³¹⁵ niegodziwego⁷⁵⁶³ pragnie* zła⁷⁴⁵¹, a jego bliźni* nie znajduje laski** w jego oczach.

*lub: k.p. taknąć⁴⁸³ Prz 14,21; Jk 2,16
**lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec, przyjaciół, inny⁷⁴⁵³
***lub: k.h. doznawać przychylności, laski, względu²⁶⁴³

11. Gdy się karze* szyderce³⁸⁸⁷, prosty** mądrzeje²⁴⁴⁹, a gdy ucza* mądrego²⁴⁵⁰, przyjdzie mu wiedzę***.

*lub: k.g. wymierzyć gradynę, ukarać⁶⁰⁶⁴
**lub: nieuczni, nauczni, chętni do nauki, o otwartym umyśle⁶⁶¹²
***k.h. postępować rozważnie, mądrze; **poznanie, mądrość¹⁸⁴⁷

12. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² zważa^{**} na dom¹⁰⁰⁴ niegodziwego⁷⁵⁶³ i na niegodziwego⁷⁵⁶³ kierunku^{**} nieszczęście^{****}. *dot. Boga (?) - Iz 24,16; Hi 34,17

*lub: k.h. patrzeć na, mieć wygląd, poświęcać uwagę⁷⁹¹⁹ - u 11***
**dost.: k.p. wykrywać, odwracać, zniekształcać⁵⁵⁵⁷, ***zło, niedola, krzywdza, przeciwność losu, niesprawiedliwość, niegodziwość⁷⁴⁵¹

13. Kto zatyka³³¹ swoje ucho²⁴¹ na wołanie^{*} ubogiego^{**}, także on¹⁹³¹ będzie krzyczał^{****}, lecz nie uzyska odpowiedzi^{****}. Mt 18,30-35;

*lub: krzyk, wrzawa²²⁰¹, **biedny, chudy¹⁸⁰⁰, ***krzyczeć, przesyłać⁷¹²¹, ****k.n. uzyskać odpowiedź, k.g. reagować⁴⁶³⁰ Jk 2,13

14. Dar^{*} przekazany w skrytości^{**} łagodzi gniew^{****}, a podarek⁷⁸¹⁰ z zanadru²⁴³⁶ – potęgę^{****} gniew^{****}. *lub: potajmie⁵⁶⁴³ Pr 17,8; 18,16

*lub: dar, ofiara, podarek⁴⁹⁷⁶ - w odróżnieniu od¹⁸⁰¹ - Pr 6,35***
**hap.leg.: uspokoić, ukoić, podporządkować, opanować⁵⁷¹¹
****metaf.: fuknąć gniewnie⁶³⁹, ****zar. furia, uciegłość²⁵³⁴

15. Sprawiedliwy⁶⁶⁶² cieszy^{*} się, gdy stosuje⁶²¹³ prawo⁴⁹⁴¹, lecz na czyniących⁶⁴⁶⁶ nieprawość^{**} nadejdzie zguba^{****}4288. Hi 31,3; Pr 6,8;

*lub: uciecha, pomyślny skutek, zadowolenie, weselność⁴⁹⁵⁷
**lub: niegodziwość, nieszczęście jako wymyk działania magii, oszustwa, bawochowalczy kult²⁰⁵, ***trwożna Lk 13,27; Rz 13,13

16. Człowiek¹²⁰, który zbacza⁸⁵⁸² z drogi¹⁸⁷⁰ rozsądku^{*}, odpocznie⁵¹¹⁷ w zgromadzeniu^{**} cieni^{****}1496. *hebr.: kahal⁶⁹⁵¹ - wspólnota, zbor JHWH

*lub: k.h. być roztropnym, postępować rozsądnie, mądrze⁷⁹¹⁹
**hebr.: refa' im - duchy, widnia, cienie, martwe duchy, umarli - tylko w Lm - Hi 26,5; Iz 14,9; Iz 26,14; Ps 49,14; Pr 2,18; 9,18

17. Kto kocha¹⁵⁷ uciechę^{****}8057, będzie człowiekiem³⁷⁶ w potrzebie^{**}, a kto kocha¹⁵⁷ wino¹⁹¹⁶ i olejek^{****}, nie wzbogaci⁴²³⁸ się. Ps 23,5;

*por. u 15; **człowiekiem niedostatk⁴²⁷⁰ (jest) - AK; ***huszcz, olej, oliwa z oliwek⁸⁰⁸¹, wonny olejek - Pr 27,9; Am 6,6 Pwt 28,40

18. Niegodziwy⁷⁵⁶³ będzie okupem^{*} za sprawiedliwego⁶⁶⁶², a odstepca⁸⁰⁸ – za prawych^{**}. *lub: cena za życie, okup, łapówka³⁷²⁴ - por. Wj 21,30; **por. u 8***

19. Lepiej²⁸⁹⁶ mieszkać³⁴²⁷ w ziemi⁷⁷⁶ pustynnej⁴⁰⁵⁷ niż z kłótliwą^{*} i złośliwą^{****}3708 żoną⁸⁰². *lub: spór, niezgoda, przedmiot sporu⁴⁰⁶⁶, **rozdrażnienie, złość

20. Godne pożądaną^{**}2530 zasoby^{*} i olejek⁸⁰⁸¹ są w siedzibie⁵¹¹⁶ mądrego²⁴⁵⁰, lecz głupi człowiek je przejada^{****}. *k.n. - por. BP; Hi 20,15

*lub: składnica, skarb, zasoby, zapasy²¹⁴ k. Lpój; ***głupek, te-pok, prostak, człowiek zadufany³⁶⁸⁴, ****k.p. tykać, trwonąć¹¹⁰⁴

21. Kto podąża⁷²⁹¹ za sprawiedliwością⁶⁶⁶⁶ i miłosierdziem^{*}, znajdzie⁴⁶⁷² życie²⁴¹⁶, sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ i chwałę^{**}. Pr 15,9; Mt 5,6

*lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, zwycięstwo²⁶¹⁷
hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat, ludzie³⁵¹⁹ - Pr 3,16*
22. Mądry²⁴⁵⁰ wspia¹ się na mury miasta⁵⁸⁹² mocarzy^{**} i powali^{****} umocnienie^{****}, które-mu ufa^{****}. *lub: człowiek dzielny, potężny, bohater¹³⁶⁸

*lub: k.g. iść w górę, ustępować⁹²⁷, **zająć, zdykć z, leżeć twarzą do ziemi, ****moc, siła⁵⁷⁹⁷, ****zaufać, miejsce ucieczki⁴⁰⁰⁹

23. Kto strzeże^{*} swoich ust⁶³¹⁰ i języka³⁹⁵⁶, strzeże^{*} swojej duszy⁵³¹⁵ przed udręką^{*}.

*lub: k.g. zachowywać, mieć pieczę nad, strzec, czuwać⁸¹⁰⁴
**lub: ciężkie położenie, niedola⁸⁶⁶⁹ Pr 12,13; 13,3; 18,21; Jk 3,2

24. Hardy^{*} i butny³⁰⁹³ szyderca³⁸⁸⁷ – oto imię⁸⁰³⁴ tego, kto działa⁶²¹³ z butą²⁰⁸⁷ furii^{****}. *lub: ktoś butny, dumny, zachwały²⁰⁸⁶, **nadmiar, wybuch, uściekłość⁵⁶⁷⁸ - z nadmiaru pychy - EIB; z pychą bez miary - BP

25. Pragnienie^{*} leniwego⁶¹⁰² zabija⁴¹⁹¹ go, bo jego ręce odmawiają^{**} pracy⁶²¹³. Pr 10,4

*lub: pożądanie, życzenie, tęsknota serca³⁸⁷⁸, wstęchnienie⁸⁹⁷⁹²
**j. k.p. odmówić wykonania czegoś³⁹⁸⁵, odzwacać³⁴⁶³⁴ - Iz 1,20

26. Przez cały³⁶⁰⁵ dzień pożąda^{*} tęsknie^{****}8378, lecz sprawiedliwy⁶⁶⁶² daje^{**}414 i nie szczeni^{****}. *lub: pragnąć, tęsknić za, żądać, pożądać¹⁸³, **por. u 25*

**lub: k.g. poustrzymać, zatrzymać dla siebie, oszczędzić²⁸²⁰

27. Ofiara^{*} niegodziwych⁷⁵⁶³ budzi odrazę^{**}, a tym bardziej, gdy jest składana^{****} w złych zamiarach^{****}. *lub: coś obrzydliwego⁸⁴⁴¹ Pr 15,8

*hebr.: zebah²⁰⁷⁷ - ofiara, ofiara wspólnotowa³²⁶²³ - Pwt 26,14
**lub: k.h. wprowadzać, wnosić, sprawić coś, zgromadzić⁹³⁵

28. Fałszywy^{*} świadek⁵⁷⁰⁷ zginie^{*}, lecz kto umie słuchać⁶⁰⁸⁸, będzie przemawiał^{****} nieustannie^{**}. *lub: kłamstwo, fałsz, coś zwodniczego³⁵⁷⁷

**dost.: k.p. mówić, obiecywać¹⁶⁹⁶, ***wybitność, ciągłość²³³¹
***lub: będzie miał ostatnie słowo - por. Hi 23,7 - WBC; EIB^K

29. Niegodziwy⁷⁵⁶³ człowiek⁵⁷⁶ ma zatwardziałe^{**} oblicze^{**}6440, ale prawy³⁴⁷⁷ – on wytrze^{****} swoje drogi^{****}1870. ***wg gere. swoją drogę

*dost.: uczynić mocnym, wzmocnić⁵⁸¹⁰, **lub: pokazuje siłę ... na swojej twarzy - AK; prz. przed siebie - EIB^K; **wg ketiv - przygotowywać, umacniać⁵⁵⁵⁹, wg gere - rozmyślać nad, próbując zrozumieć

30. Nie ma mądrości²⁴⁵¹, nie ma zrozumienia^{*}, nie ma rady^{**} wobec^{****} JHWH. *lub: zrozumienie, przenikliwość, rozum⁸³⁹⁴ - por. Pr 2,2*

**lub: plan, zamysł, akt decyzji⁶⁰⁹⁸, ***przećwiczyć, przed oczyma⁵⁰⁴⁸
31. Konia⁵⁴⁸³ przygotowuje^{*} się na dzień bitwy⁴⁴²¹, ale wybawienie^{*} zależy^{**} od JHWH. *lub: k.h. zostać uwierdzonym, zamocowanym, być gotowym³⁵⁵⁹

**lub: pomoc, wybawienie, zbawienie, zwycięstwo⁸⁶⁶⁸

22 Lepiej jest wybrać^{*} dobre imię^{**} niż wielkie⁷²⁷ bogactwo⁶²³⁹, a przychylność^{****} lepsza²⁸⁹⁶ jest niż srebro³⁷⁰¹ i złoto²⁰⁹¹.

*dost.: k.n. być wybranym⁹⁷⁷, **imię⁸⁰³⁴ reprezentuje charakter
***hebr.: hen - łaska, urok, elegancja, uznanie²⁵⁸⁰ Kaz 7,1

2. Bogaty⁶²²³ i ubogi^{*} spotykają^{**} się; JHWH Stwórca^{****} każdego^{3605P} z nich. Pr 20,13; Ps 49,2

*lub: k.g. cierpieć niedostatek bądź głód⁷³³⁶, **dost.: k.n. spotkać się razem⁶²⁹⁸, ***k.g. prcpl. wykonywać, robić, postawiać⁶²¹³

3. Roztropny^{*} dostrzeż^{**}200 zło^{****}7451 i ukrywa się, ale prosi^{**} idą dalej⁵⁶⁷⁴ i ponoszą karę^{****}. *lub: zmyślny, rozsądny⁶¹⁷⁵, **niebezpieczeństwo, nieszczęście
***lub: nieuczenni, nauwani, chętni do nauki, o ohartwym umyśle⁶⁶¹²
****lub: k.n. zostać ukaranym grzywną⁶⁰⁶⁴ Pr 27,2

4. Skutkiem* pokory** i bojaźni*** JHWH jest bogactwo⁶²³⁹, chwała**** i życie⁴⁴¹⁶. Iz 33,6
*lub: konsekwencja, wymiarki, skutek, zysk, nagroda⁶¹¹⁸, **ciężkość⁶⁰³⁸,
***lub: szacunek, cześć⁴³⁷⁴, ****majestat, splendor³⁵¹⁹ - Pr 3,16**

5. Ciernieć⁶⁷⁹¹ i sidła* są na drodze¹⁸⁷⁰ przewrotnego*, kto strzeże** swojej duszy⁵³¹⁵, trzyma się od nich z dala⁷³⁶⁸. **dost.: krótej - AK
*lub: pułapka na ptaka, sidła, potrzaski⁶³⁴¹, **znieskalczony, uypaczony⁶¹⁴¹, ***k.g. patrzeć na, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴

6. Pouczaj^{1IMP} chłopca* stosownie do** jego drogi¹⁸⁷⁰, a gdy się zestarzeje²²⁰⁴, nie odstąpi¹⁰⁰⁰ od niej⁴⁴⁸⁰. Pwt 6,7; Ef 6,4; 2Tm 3,15

*lub: k.g. szkolić, poświęcać²⁵⁹⁶ - Put 20,5, **niemowlę - Wj 2,6; małe dziecko - Jr 1,6; nastolatek - Rdz 37,2; młodzieniec, sługa⁵²⁸⁸
***lub: co do sprawy, z powodu²⁹²¹, ****k.g. zboczyć, zejść z drogi⁴⁴⁹³

7. Bogaty⁶²²³ panuje* nad ubogimi⁷³²⁶, a ten, kto pożyczka³⁸⁶⁷ jest sługą⁵⁶⁵⁰ dla człowieka⁷⁶, który mu pożyczka³⁸⁶⁷. *lub: k.g. rządzić, władać⁴⁹¹⁰

8. Kto sieje* nieprawość**, żnie⁷¹¹⁴ nieszczęście**, a różga⁷⁶²⁶ poloży kres** jego furii⁵⁶⁷⁸. *lub: rodzić²²³²
Hi 4,8; Oz 8,7; 10,13; Ga 6,7-8; 2Kor 9,7
**lub: niesprawiedliwość, nieprawość, zło⁵⁷⁶⁶, ***niegodziwość²¹⁸⁵
****lub: k.g. dojść do kresu, zaniknąć, zniszczyć, kończyć się⁶¹⁵

9. Kto jest szczydry* – ten¹⁹³¹ będzie błogosławiony¹²⁸⁸ i bo ofiarowuje⁵⁴¹⁴ swój chleb³⁸⁹⁹ nędzarczowi*. **lub: marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰
idiom: kto ma dobre oko - tj. uspaniałomyślny, laskany, mięskąpy, dobrotliwy - por. złe oko - Mt 6,23 - Pr 11,25; 2Kor 9,6

10. Wyprzedź* sztyder³⁸⁸⁷, a ustanie* spór⁴⁰⁶⁶, zakończy* się kłótnia¹⁷⁷⁹ i zniewaga³⁸⁹¹ 7036.

*lub: k.p. odpędzić, przegnać¹⁶⁴⁴, **dost.: k.g. odchodzić, iść³³¹⁸
***dost.: k.g. zaprzęścić, odpoznać, zamiechać⁷⁶⁷³, ****ustyd, hańba

11. Kto kocha¹⁵⁷ czystość³⁸⁹⁰ serca¹²⁸⁹ – tego wdzięk* warg⁸¹⁹³, zyskuje przyjaźń* króla⁴⁴²⁸. *tu: ketiv - KUL^K, uq gere: czyste serce³⁸²⁰; BE: czystych sercem - AK
*lub: laska, urok, uznanie⁷⁵⁸⁰, **sęj (jest jego) przyjacielom⁷⁴⁵³

12. Oczy⁵⁸⁶⁹ JHWH strzegą⁵³⁴¹ pragnących wiedzy* i On obala* słowa⁶⁹⁷ zdrajcy*. *lub: mądrość, poznanie, rozeznanie¹⁸⁴⁷, **lub: niszczyc⁵⁵⁷¹ 186453
***lub: k.g. postępować zdradziecko, podstępnie, gorszyć⁸⁹⁸

13. Leniwy⁶¹⁰² mówi: Lew⁷³⁸ chodzi na zewnątrz*, będę rozszarpany* na środku⁸⁴³² placu⁷³³⁹. ***przesztronne, otwarte miejsce, plac
**wyp. ironiczna - por. BP^K, **na zewnątrz, ulica, strona zewnątrz - na²⁵⁵¹, ***dost.: k.n. zostać zgładzonym, g.k. mordować⁵²³

14. Usta⁶³¹⁰ obcych* kobiet są jak głęboki dół*, wpadnie* tam ten, na kogo JHWH się gniewa*. ****lub: k.g. oburzyć się, potępić, przeklinać²¹⁹⁴
*lub: żona innego mężczyzny, kobieta cudzołóżna - por. Pr 5,3,20
**lub: otchłań, dół - Jr 18,20; ***paść (o gwałtownej śmierci)⁵³⁰⁷

15. Głupota²⁰⁰ przywyzana* jest do serca³⁸²⁰ chłopca*, ale różga⁷⁶²⁶ karność* odsunie ją od niego. Pr 13,24; 19,18; 23,13; 29,15,17; Hbr 12,10
*lub: k.g. wciągnąć, stowarzyszyć się, spiskować¹⁹¹⁴, **por. u 6**
***lub: dyscyplina⁴¹⁴⁸, pouczenie¹³⁴⁰², ****k.h. odejść daleko⁷³⁶⁸

16. Kto uciska* ubogiego*, aby siebie wzbogacić*, i kto daje⁵⁴¹⁴ bogatemu⁶²²³ – z pewnością³⁸⁹ zubożeje***. Pr 11,24; 22,7; 28,27

*lub: k.g. uciskać, krzywdzić, wymuszać⁶²³¹, **biedny, chudy¹⁸⁰⁰
**dost.: mieć wiele, być licznym⁷²³⁵, ***nieodstatek, ubóstwo⁴²⁷⁰

17. Nadstaw⁵¹⁸⁶IMP swoje ucho²⁴¹ i słuchaj^{1IMP} słów⁶⁹⁷ mędrców²⁴⁵⁰, i skłoń^{1IMP} swoje serce³⁸²⁰ do przyjęcia* mojej wiedzy*. Pr 5,1
*lub: k.g. okazać postuszeństwo⁷⁸⁹⁶, **k.g. położyć, kłaść (ręce), usta-
wiać, umocowywać⁷⁸⁹⁶, ***mądrość, poznanie, umiejętność¹⁸⁴⁷

18. Bo³⁵⁸⁸ miło* będzie, jeśli³⁵⁸⁸ zachowasz* je w swoim wnętrzu²⁹⁰, wszystkie³¹⁶² gotowe* na⁵⁹²¹ twoich wargach⁸¹⁹³. **dost.: razem, łącznie

*lub: przyjemny, słodki, miły⁵²⁷³, **k.g. mieć pieczę nad, strzec⁸¹⁰⁴
***lub: k.n. być niewzruszenie ustanowionym, być gotowym³⁵⁵⁹
- równocześnie osadzone - KUL; stojące mocno razem - AK

19. Byś twoją ufność* pokładał^{1IMP} w JHWH to właśnie⁶⁵⁷ ci dziś³¹¹⁷ oznajmiłem³⁰⁴⁵. Jr 17,7
*lub: zaufanie, ufność, miejsce ucieczki⁴⁰⁰⁹, **dost.: k.g. miał¹⁹⁶¹

20. Czyż nie³⁹⁰⁸ napisałem³⁷⁸⁹ ci słów pełnych* rad i wiedzy*, **por. WBC^K, EIB^K

*lub: gere, uq ketiv - napisalem ci przedwzrosty⁸⁰³², **dost.: satis - Lpoj - trzecia część większej całości - Ps 80,5; oddział bojowy złożony z trzech osmów - Wj 14,7 - EIB^K; trójdziesiętny zestaw nauk - KUL^K
***lub: zamysł, plan, rada, zasada, pomysły⁴¹⁵⁶, ****por. u 17**

21. Aby oznajmić* ci pewność* słów prawdy*; byś odpowiadał⁷²⁵ właściwymi⁵⁷¹ słowami⁶¹ temu, kto cie posyła³⁸⁸⁷? J20,31; 1P 3,15
*lub: k.h. ujawnić³⁰⁴⁵, **lub: stałość, wierność, pewność, wiarygodność, ciągłość⁵⁷¹, ***tu i Ps 60,4 - huk⁷¹⁸⁹, ****k.g. kierować⁷⁹⁷¹

22. Nie odzieraj* nędzarcę*, dlatego że jest nędzarem** ani nie uciskaj* w bramie⁶⁰⁴¹ biednego***. *u 16**, ****biedny, wdurczony, słaby
*lub: k.g. porwać, złupić, ograbić¹⁴⁹⁷, **k.p. druzgotać, gnieść¹⁷⁹²
***brama miejsca to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy

23. JHWH bowiem będzie bronił* ich sprawy* i złupi* duszę⁵³¹⁵ tych, którzy ich lupią⁶⁰⁹⁶. **lub: pozbawi życia⁵³¹⁵ - BP 1Sm 25,39; Ps 12,5
*lub: prowadzić sprawę, proces (prawny), walczyć³⁷⁸, **tj. sprawy w sądzie⁷³⁷⁹, ***k.g. rabować⁶⁰⁹⁶ pozbawić¹⁸⁰³⁴ tu i Mt 3,8,9

24. Nie przyjaźnij⁷⁴⁶²MS się z mężem* gniewliwym* i nie krocz* z człowiekiem porwoczym*. *hebr: ba'al - właściciel, pan, mąż¹¹⁶⁷ Pr 15,18
*lub: nos, gniew, metaf. fuknąć gniewnie⁶³⁹; hebr: ba'al of - mąż opanowany zapalczywością - KUL; **lub: k.g. wchodzić, iść⁹³⁵
***lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, oburzenie, złość²⁵³⁴

25. Abyś nie nauczył³¹⁵⁰² się jego ścieżek³⁹¹ 734 i nie zastawił³⁹⁴⁷ pułapki* na swoją duszę*. *lub: k.g. przyzwyczaić się do czegoś⁸⁵⁶², **tu: gere, uq ketiv - jego ścieżki; **lub: przymeta, wabik, sidła⁴¹⁷⁰ 1Kor 15,33
***hebr: nefesz - dusza, oddech, życie, istota żyjąca, człowiek³³¹⁵

26. Nie bądź¹⁹⁶¹ wśród tych, którzy dają porękę*, wśród tych, którzy ręczą* za długi⁴⁸⁵⁹; *idiom: dających dłoni³⁷⁰⁹ do uderzenia⁸⁶²⁸ - AK, por. Pr 6,1**
*lub: k.g. dawać w zastaw⁶¹⁴⁸, **dost.: pożyczka, tu i Put 24,10

27. Bo jeśli nie będziesz miał czym zapłacić^{91NF}, dlaczego⁴¹⁰⁰ miałby zabrac⁶³⁹⁴⁷ spód ciebie⁸⁴⁷⁸ łożko⁹⁵⁴? Wj 22,26; Prz 20,16

^{lub: k.p. wynagradzać straty, odnawiać⁷⁹⁹⁹, *leżanka, łóżko⁴⁹⁰⁴}
28. Nie przesuвай^{1JUS} dawnej⁶⁶⁶ granicy⁶⁶⁶, którą ustalili⁶²¹³ twoi ojcowie! Pwt 27,17;

^{lub: k.h. usunąć⁵²⁵³, **tu jako rzecz - długotrwałość, starożytność; odwieczność⁵⁷⁶⁹, **lub: terytorium, region, granica¹³⁶⁶} Prz 23,10

29. Widzisz²³⁷² człowieka³⁷⁶ bieglego^{*} w swoim zawodzie⁶⁶⁶? Ten będzie stał³³²⁰ przed⁶⁴⁴⁰ królami⁴⁴²⁸, nie stanie przed pospółstwem⁶⁶⁶.
^{lub: uodolniony, gotowy, szybki⁴¹⁰⁶, **zawód, interesy, usługa⁴³⁹⁹}
^{**hap.leg.: nieznanzy, nieistotny, pospolity²⁸²³, ciemny, niski¹³³²⁵⁴}

23 Gdy usiądziesz³⁴²⁷ by jeść⁶³⁸⁹⁸ z władcą^{*}, dobrze⁹⁹⁵ rozważ⁵⁶¹⁹⁹⁵, kogo⁶⁶⁶ masz przed sobą; ^{dost.: k.g. rządzić, panować, władać⁹¹¹⁰}

^{**hebraizm: bin ta bin - rozważać, mieć rozważanie, wygląd⁹⁹⁵}
^{**hebr.: el⁸⁶³ - uszaniek konkretnego bytu, u-ser³⁴⁸⁹⁴⁷ - co, to, który}

2. I przyłóż⁷⁷⁶⁰ nóż¹⁷⁹¹⁵ do gardła⁹¹⁹¹³³ 3930, jeśli ty⁸⁵⁹ jesteś mężem¹¹⁶⁷ łapczywym⁶⁶⁶. ^{**hap.leg.}

^{**idiom: zapanuj nad sobą (? - por EIB⁶, **hebr.: ba' al nefesz - ułascić, pan¹¹⁶⁷ gardła⁵³¹⁵ - człowiek z dużym apetytem (?)}

3. Nie pożąday^{1JUS} jego przysmaków⁶⁶⁶, bo to potrawy³⁸⁹⁹ zwodnicze⁶⁶⁶. ^{**lub: nieprawda, fałsz³⁵⁷⁷}

^{lub: k.h.p. tęsknić za, żywić pragnienie, pragnąć¹⁸³, **por: u 6⁶⁶⁶}

4. Nie trudź się, by zdobyć bogactwo⁶²³⁸, poniechaj^{4351IMP} tego z własnego rozsądku⁹⁹⁸.

^{dost.: k.g. mazać się, truć się, zmazać się³⁰²¹, **zaniechać, powstrzymać, położyć kres²³⁰⁸} Prz 28,20; Mt 6,33; J 6,27; 1Tm 6,8

5. Gdy sprawisz^{*}, że twoje oczy ulatują^{*} do niego^{*}, to już go nie ma³⁶⁹? Bo z pewnością⁶²¹³ uczyni⁶²¹³ sobie skrzydła³⁶⁷¹ i odleci⁶⁶⁶ ku niebu⁸⁰⁶⁴ jak orzeł⁵⁴⁰. Prz 27,24

^{*lub: gere, ketiv - czy twoje oczy ulatują do niego; **domysł. bogactwa}
^{**hebraizm - por: u 1⁶⁶⁶, **hebr: u gere, ketiv - zadowanie niepewne}

6. Nie jedz³⁸⁹⁸ chleba³⁸⁹⁹ człowieka chciwego^{*}, ani nie pożąday^{1JUS} jego przysmaków⁶⁶⁶.

^{**idiom: (który ma) złe oko - por: -Mt 6,23⁶⁶⁶ i Prz 22,9; **u 3⁶⁶⁶}
^{**lub: smaczne, smakowite jedzenie, wyborny pokarm⁴³⁰³}

^{Pwt 15,9; Prz 28,22; Mt 6,23; 20,25; Mk 7,22}

7. Bo jak rachuje^{*} w swojej duszy^{*}, taki on jest. Mówi⁵⁵⁹ do ciebie - jedz^{398IMP} i pij^{8354IMP}, ale jego serce⁶⁶⁶ nie¹⁰⁷⁷ jest z tobą. Prz 26,24

^{*lub: k.g. wylizać, rachować, unioskować, rozdzierać¹¹⁷⁶}
^{**hebr.: nefesz - dusza, odzież, gardło, życie, osoba, osobowość⁵³¹⁵}
^{**lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁸²⁰}

8. Keś^{*} twój, który zjadiesz³⁹⁸, zymiotujesz⁶⁹⁵⁸ i zniszczysz⁶⁶⁶ swoje mile⁶⁶⁶ słowa¹¹⁶⁹⁷.

^{*lub: kawałek, kęs (chleba)⁶⁹⁵⁸, **k.p. zepsuć, zrujnować, wypaczyć⁷⁸⁴³, **przejemny, słodki, miły⁵²⁷³, **mowa, sprawa¹⁶⁹⁷}

9. Nie mów¹⁶⁹⁶ do uszu²⁴¹ gupca^{*}, bo wzgardzi⁶⁶⁶ rozpropnością⁷⁹²² twoich wypowiedzi^{*}.

^{*lub: tępak, prostak, człowiek zadufany³⁶⁸⁴} Prz 9,8; 26,4;
^{**lub: k.g. okazywać pogardę, lekceważyć⁹³⁶, **mów⁴⁴⁰⁵} Mt 7,6

10. Nie przesuвай^{5253JUS} dawnej⁵⁷⁶⁹ granicy¹³⁶⁶ i nie wkraczaj⁹³⁵ na pole⁷⁷⁰⁴ sierot³⁴⁹⁰. Prz 22,28
^{*sierozy i wdowy są pod szczególną opieką Boga - Wj 22,22; Jk 1,27}

11. Bo ich Odkupiciel^{*} jest mocny²³⁸⁹ i On będzie prowadził⁶⁶⁶ ich spór⁶⁶⁶ przeciwko⁸⁵⁴ tobie. ^{**lub: konflikt, sprawa w sądzie⁷³⁷⁹} Jr 50,34; Prz 22,22
^{*j. k.g. wykupić (jako krewny), odkupić (jako Bóg)¹³⁵⁰, odkupiciel}
^{**lub: wiedza, mądrość, poznanie, umiejętność, rozeznanie¹⁸⁴⁷}
^{**lub: walczyć, zmagać się, umieścić skargę⁷³⁷⁸}

12. Nakłoń^{8351IMP} swoje serce³⁸²⁰ na pouczenie^{*}, a swoje uszy²⁴¹ na słowa⁶⁶⁶ rozumne⁶⁶⁶.

^{*lub: dyscyplina, karcenie⁴¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie, kara¹⁸⁴⁰²}
^{**lub: wiedza, mądrość, poznanie, umiejętność, rozeznanie¹⁸⁴⁷}

13. Nie szcędz⁶⁶⁶ chłopcu⁶⁶⁶ karcenia⁴¹⁴⁸, bo jeśli go uderzysz⁶⁶⁶ różgą⁶⁶⁶, nie umrze⁴¹⁹¹.

^{dost.: ustrzymać, odnawiać⁴⁵¹³, **por: Prz 22,6⁶⁶⁶} Prz 19,18
^{**lub: k.h. ujmować, szturchnąć, razić⁵²²¹, **gulać, odrzucić, różga¹⁶²⁶}

14. Ty⁸⁵⁹ uderzysz⁶⁶⁶ go różgą⁶²⁶, a jego duszę⁶⁶⁶ ocalisz^{*} od Szeolu⁶⁶⁶. Prz 22,15; Mt 18,9;

^{*lub: k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać, wyzwolić od wrogości⁵³³⁷}
^{**hebr.: szcol - krajina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nie-uzżytki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por: Ps 16,10⁶⁶⁶ - Dz 2,27}

15. Synu¹¹²¹ mój, gdy twoje serce³⁸²⁰ jest mądre, także¹¹⁵⁷¹ i moje serce³⁸²⁰ się raduje⁶⁶⁶;

^{*lub: (to) rozraduje⁸⁰⁵⁵ się moje serce³⁸²⁰, ułaski¹⁵⁷¹ moje⁵⁸⁹}
^{**lub: być zadowolonym, unosić się radością⁹⁰⁵⁵, promieniować¹⁸⁹⁴¹}

16. A moje nerki^{*} weselą⁶⁶⁶ się, gdy twoje usta⁸¹⁹³ mówią¹⁶⁹⁶ to, co prawe⁶⁶⁶. Prz 8,6

^{*nerki³⁶²⁹ - w myśli hebrajskiej to miejsce emocji i uczuć}
^{**lub: unosić się radością, bardzo się radować⁹³⁷, brnąć¹⁸⁶⁷⁶}
^{**lub: słuszność, sprawiedliwość, prawość, poprawność⁴³³⁹}

17. Niech two serce³⁸²⁰ nie zadrzeć^{*} grzesznikom²⁴⁰⁰, lecz³⁵⁸⁸ raczej⁵¹⁸ niech każdego³⁶⁰⁵ dnia³¹¹⁷ truć^{*} w bojaźni⁶⁶⁶ JHWH; Prz 3,31; 24,1

^{*lub: k.p. być zawistnym, pobudzać do zazdrosnego gniewu⁷⁰⁶⁵}
^{**lub: bojaźni (Boża), szacunek, nabożna cześć, pobożność³³⁷⁴}

18. Bo⁵⁸⁸ na pewno⁵¹⁸ jest⁶⁶⁶ dla ciebie przyszłość⁶⁶⁶ i twoja nadzieja⁸⁶¹⁵ nie zostanie zawiedziona⁶⁶⁶. ^{*por: Iz 5,9; **dost.: zostanie odcięta³⁷⁷²}

^{*lub: jest, są, bycie, istnienie, istota³⁴²⁶, **coś ostatniego, tylnego, koniec, potomność, coś przyszłego³¹⁹ - por: EIB - istnieje przyszłość}

19. Słuchaj^{51IMP}, symu¹¹²¹ mój, i bądź mądrym^{2449IMP}, i skieruj^{666IMP} swoje serce³⁸²⁰ na prostą drogę¹⁸⁷⁰. ^{*lub: k.g. być postuszonym⁸⁰⁸⁵}

^{**dost.: k.p. posuwać się naprzód, k.g. iść prosto przed siebie⁸³³}
^{**wy składni hebr: możliwe prowadzi po (le) drodze swoje serce}

20. Nie bywaj^{1JUS} wśród upijających⁶⁶⁶ się winem³¹⁹⁶ ani wśród obzerających⁶⁶⁶ się ich mięsem³²⁰. ^{*lub: k.g. trwać, przebywać, towarzyszyć, być¹⁹⁶¹}

^{**lub: pić dużo, pochłaniać, Lpój, pijak²⁴³³, **w Lpój, żarłok²¹⁵¹}
^{Prz 20,1; Iz 5,22; Lk 24,31; Rz 13,13; 1Kor 5,9-11; 2Kor 6,17; Ef 5,18}

21. Bo pijak⁴⁴³ i żarłok²¹⁵¹ zubożeją^{*}, a ospały⁶⁶⁶ będzie odziany³⁸⁴⁷ w pachmany⁷¹⁶⁸.

^{*lub: k.n. zostać wywłaszczonym, wpaść w biedę³⁴²³}
^{**hap.leg.: senność, ospałość, opieszłość⁵¹²⁴} Prz 6;10-11

22. Słuchaj^{91IMP} ojca¹, który cię spłodził⁶⁶,
i nie gardź⁹³⁶ matką⁵¹⁷, gdy się zestarzeje²²⁰⁴.

*lub: k.q. być postusznym⁸⁰⁸⁵, **k.q. wydać na świat³²⁰⁵

23. Kupuj^{7069IMP} prawdę^{*} i nie sprzedawaj⁴³⁷⁶
jej; kupuj^{*} mądrość²⁴⁵¹, karność^{*} i rozum³³⁸.

*lub: wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹, **dyscyplina, pouczenie¹⁴¹⁸, ***rozumienie, ugiądł w istotę rzeczy⁹⁹⁸ Ps 119,142

24. Ojciec¹ sprawiedliwego⁶⁶² raduje^{*} się
niezmiernie¹⁵²³, a kto spłodził³²⁰⁵ mądrego²⁴⁵⁰,
ma z niego ogromną^{*} radość⁶⁶.

Prz 10,1;

*lub: radować się, weselić się, cieszyć się, trząść się¹⁵²³

**lub: być zadolowanym, radować się, unosić się radością⁸⁰⁵⁵
promienie¹⁸⁹⁴¹ - por. Ps 40,16; 45,8; 46,4

Prz 23,15; 29,3

25. Niech się raduje⁸⁰⁵⁵ twój ojciec¹ i twoja
matka⁵¹⁷, a niech unosi się radością¹⁵²³ JAUS ta,
która cię urodziła³²⁰⁵.

*lub: twoja rodzielnka - k.q.

26. Synu¹²¹ mój, daj^{5414IMP} mi swoje serce^{*},
a niech twoje oczy⁵⁸⁶⁹ upodobają^{**} sobie mo-
je drogi¹⁸⁷⁰.

*lub: obserwaj⁷⁵²¹ - KUL, strzegę - EIB, AK

*lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁸²⁰

**lub: k.q. mieć upodobanie w, przyjmować zęclawie⁷⁵²¹ - por. BP

27. Bo nierządnicą²¹⁸¹ jest głębokim⁶⁰¹³ do-
łem^{*}, a obca^{**5237} kobieta jest ciasną stud-
nią^{*}.

Kpl 21,9; Pwt 23,17; Iz 57,3

*metaf. ostrzegające przed Szeolem - por. Ps 88,4; 107,20; Prz 1,12

**lub: cudzoziemski, obcy, nieznamy⁵²³⁷ - może oznaczać cu-
dzoziemkę trudniącą się nierządem - por. EIBK^{*} - Prz 2,16; 5,3; 6,24

28. Ona¹⁹³¹ też^{*} czai⁶⁹³ się jak na lup^{**} i po-
mnaża²⁵⁴ przewrotnych^{***} wśród mężczyzn^{***}.

*lub: także, zniszc, choć, tym bardziej, co więcej⁶³⁷, **hap.leg.: lup,
złodziej²⁸⁶³, ***k.q. postępować zdradziecko, podstępnie⁸⁹⁸

***hebr.: adam - imię własne, człowiek, rodzaj ludzki, istota¹²⁰

29. U kogo⁴³¹⁰. Biada^{!?} U kogo: Ach^{!?} U ko-
go kłótnie⁴⁰⁶⁶! U kogo niepokój^{!?} U kogo
rany⁶⁴⁴² bez powodu²⁶⁰⁰! U kogo zacerwie-
nione²⁴⁴⁸ oczy⁵⁸⁶⁹!?

***lub: zmartwienie, skarga⁷⁸⁷⁹

*lub: ach!, biada! - okrzyk bólu lub rozpacz¹⁸⁸ - por. Mt 11,21⁹¹G3759

**hap.leg.: okrzyk wyrażający ból, pragnienie lub niepokój¹⁷

30. U tych, którzy przesiadują^{*} przy wi-
nie³¹⁹⁶, którzy schodzą⁹³⁵ się w poszukiwa-
niu²⁷¹³ winnej mieszaniny^{**}.

Prz 20,1;

*dost.: k.p. opóźniać się, czekać, pozostać w tyle³⁰⁹, **lub: miesza-
ny napój, zmieszane wino, ofiara płynna⁴⁴⁶⁹ - tu Iz 61,11 Ef 5,18

31. Nie patrz⁷²⁰⁰ na wino, gdy się czerwie-
ni¹¹⁹, gdy dajesz⁵⁴¹⁴ swój blask^{*} w kielichu³⁵⁹⁹,
i jak gładko⁹¹ spływa^{**} do gardła.

*lub: mieni się⁵⁸⁶⁹, **równina, ***dost.: k.h.p. chodzić tu i tam¹⁹⁸⁰

32. Na koniec³¹⁹ ukąsi^{*} jak wąż^{**} i ukąsi^{***}
jak żmija^{***}; *dost.: k.q. gryźć⁵³⁹¹, **zmija⁵¹⁷⁵ Pwt 32,33

***dost.: k.h. przebijając, żądliwiec⁶⁵⁷, ****lub: jadowny wąż⁶⁸⁴⁸

33. Twoje oczy⁵⁸⁶⁹ będą widzieć⁷²⁰⁰ dziwnie^{*}
rzeczy, a twoje serce³⁸²⁰ będzie mówiło rze-
czy przewrotne^{**};

dost.: obce, cudze²¹¹⁴ - por. Prz 5,3

**dost.: coś zbrocznego⁸⁴¹⁹, perwersja, występne knouwanie¹⁹⁹³⁷

34. I będziesz¹⁹⁶¹ jak leżący^{*} w sercu³⁸²⁰ mo-
rza³²²⁰, i jak ten, który śpi⁷⁹⁰¹ na szczycie⁷²¹⁸
masztu¹²²⁶⁰;

*lub: k.q. nocować, leżeć, odpoczywać⁷⁹⁰¹

**hap.leg.: punkt obserwacyjny na maszcie⁸²⁵⁷⁴ - por. GIES,
szczyt olmoniana (?), mostek kapitański (?) - por. EIBK^{*}

35. Powiesz: Bili⁵²²¹ mnie, a nie poczułem
się słabo^{*}, uderzyli^{**} mnie, a o tym nie wie-
działem³⁰⁴⁵. Gdy się obudzę⁶⁹⁷⁴, tym⁵⁷⁵⁰ bar-
dziej^{***} będę go szukał¹²⁴⁵.

Iz 56,12; Jr 5,3

*dost.: k.q. być słabym, być chorym²⁴⁷⁰, **lub: k.q. powalić¹⁹⁸⁶

***lub: dodać, uczynić ponownie³²⁵⁴, BW - znów do niego wróć

24 Nie zazdrość^{*} złym⁷⁴⁵¹ ludziom³⁷⁶ ani
nie pragnij^{**961}INF z nimi przebywać¹⁹⁶¹;

*lub: k.p. pobudzać do zazdrosnego gniewu⁷⁰⁶⁵ Ps 37,1; 73,3;

**lub: k.h. tęsknić za, żywić pożądanie¹⁸³ w 19; Prz 23,17

2. Bo ich serce³⁸²⁰ obmyśla^{*} gwałt^{**}, a ich
wargi⁸¹⁹³ mówią¹⁶⁹⁶ o krzywdzie^{***}.

*lub: k.q. dumać, wyobrazać sobie¹⁸⁹⁷, **zniszczenie, ruina⁷⁷⁰¹

***lub: mózół, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywda⁹⁹⁹⁹

3. Dom¹⁰⁰⁴ buduje^{*} się mądrością²⁴⁵¹, a utwier-
dza^{**} się rozumem^{***}.

Prz 9,1; Mt 7,24

*lub: k.n. być budowanym, odbudowanym, ugruntowanym¹¹²⁹

**lub: k.h.p. być ustanowionym, być odnowionym³⁵⁵⁹

***lub: zrozumienie, przenikliwość, rozum⁸³⁹⁴ - por. Prz 2,2**

4. A dzięki¹⁸⁴⁷ wiedzy¹⁸⁴⁷ komory^{*} zostaną na-
pełnione⁴³⁹⁰ wszelkim³⁶⁰⁵ bogactwem^{**} - cen-
nym^{***} i pięknym^{***}.

***lub: miły, przyjemny⁵²⁷³

*lub: pokój, komnata, najbardziej wew. część, wnętrze²³¹⁵, **ma-
jatek, bogactwo, wysoka wartość¹⁹⁵², **drogi, kosztowny³³⁶⁸

5. Mądry²⁴⁵⁰ wojownik^{*} jest silny⁵⁷⁹⁷, a mąż²⁷⁶
który ma wiedzę^{**}, zapewnia^{***} potęgę³⁵⁸¹.

*lub: mocarz, bohater; mężczyzna¹³⁹⁷, **lub: poznanie¹⁸⁴⁷

***lub: k.p. umacniać, zabezpieczać (dla siebie), utrwalać⁵⁵³

6. Bo^{*} dzięki⁴²¹ mądrej radzie^{*} prowadzić⁶²¹³
wojnę⁴²¹, a wielu⁷²⁰ doradców³²⁸⁹ umożliwi
ci zwycięstwo^{**1}B10104.

Prz 11,4; 15,22; 20,18

*lub: wskazówka, naprowadzenie⁸⁴⁵⁸, **zawienie, wyzwolenie⁸⁶⁶⁸

7. Mądrość²⁴⁵⁴ jest dla głupca¹⁹¹ zbyt wznio-
sła^{*}; niech w bramie^{**} nie otwiera⁶⁶⁰⁵ on wo-
ich ust⁶³¹⁰.

*lub: k.q. być wysoka, być wyniosłym⁷³¹¹

**brama⁸¹⁷⁹ - miejsce spotkań oraz sprawowania wła-
dzy - stąd również w sądzie, w czasie dyskusji Ps 87,2; Prz 14,6

8. Kto obmyśla^{*} zło⁷⁴⁸⁹, tego nazwą⁷¹²¹ mę-
żem^{**} zamętą^{***}.

Rz 1,30

*lub: k.p. rozmyślać, zamyslać, planować²⁸⁰³, **hebr.: ba'al - wła-
ściciel, pan, mąż, obywatel¹¹⁶⁷, ***dost.: plan, spisek, zmowa⁴²⁰⁹

9. Zamysł^{*} głupca²⁰⁰ jest grzechem²⁴⁰³, a szy-
derca^{**} budzi odrazę^{***} w ludziach¹²⁰.

*lub: niegodziwy pomysł, niegodziwość, pomysł²¹⁵⁴, **k.q. chętni-
cie się, gardzić, k.h. szydzić³⁸⁸⁷, ***lub: coś obrzydliwego, ohyda⁸⁴⁴¹

10. Jeżeli^{*} w dniu¹¹⁷ ucisku^{**} okazujesz się
gnuśnym^{***}, to twoja siła^{***} jest mierna⁶⁸⁶².

*lub: ciężkie położenie, niełola⁶⁸⁶⁹, **k.h.p. okazać się leniwym⁷⁵⁰³

***lub: moc³⁵⁸¹, moc jako zdolność⁸⁴¹²⁴, ****lub: ubogi, uścisli

11. Ratuj^{31IMP} prowadzonych³⁹⁴⁷ na śmierć⁴¹⁹⁴.
Czy⁵¹⁸ ochronisz⁶⁰⁶ drzących³⁰⁶ przed rzezią^{2027*}?

**lub: k.h. odebrać, wyrwać, odzyskać, wyzłocić od wrogu.*⁵³³⁷
***lub: k.q. zachować, oszczędzić, poustrzymać.*²⁸²⁰ Ez 3,18;
****lub: k.q. chwycić się, trząść się, zsunąć się.*⁴¹³¹ 1Kor 15,24; 1J 3,17

12. Bo jeśli powiesz⁵⁵⁹: Ach³, nie wiedzieliś³⁰⁴⁵ o tym! Czy nie przejrzy⁷ tego Ten, który ocenia³⁸⁸ serca³⁸²⁵? Czy Ten, który strzeże³⁸⁸⁸ twojej duszy⁵³¹⁵, nie dowie³⁰⁴⁵ się o tym? I czy nie odpłaci³⁸⁸⁸ człowiekowi¹²⁰ według jego uczynków⁶⁴⁶⁷? Ps 62,12; Mt 16,27; Rz 2,6; Obj 20,12;

**dost.: oto*²⁰⁰⁵, ***k.q. rozpoznać, mieć wzgląd, wiedzieć, rozumieć.*⁹⁹⁵
****lub: k.q. szacować - por. Pr 16,2**, *****czuwać, zachowywać.*⁵³⁴¹

13. Synu¹²¹ mój, jedź⁷⁰⁶ zwracając twarz^{ku},⁷⁷⁵ do twojej droby²⁸⁹⁶ i słodki³ jest plaster miodu³ dla twojego podniebienia²⁴⁴¹. Ps 19,10; Pr 5,3; Pnp 4,11

**lub: stodycz, przyjemna rzecz.*⁴⁹⁶⁶, ***ciękawy miód.*⁵³¹⁷

14. Tym samym³ niech będzie poznanie³⁸⁸⁸ mądrości⁴⁵¹ dla twojej duszy⁵³¹⁵; jeśli ją znajdziesz⁴⁶⁷², jest³⁴²⁶ przed tobą przyszłość³⁸⁸⁸, a twoja nadzieja⁸⁶¹⁵ nie będzie zawiedziona³⁸⁸⁸.

**lub: dalego.*³⁶⁵¹ *znaj*^{3045IMP} - por. AK; ***k.q. posiadać wiedzę, dostrzegać, poenawić.*³⁰⁴⁵, ****czas późniejszy, ostatni (u proroków o przyszłości)*³¹⁹, *****dost.: k.n. zostać odciętym, ponieść fiasko.*³⁷⁷²

15. Nie zastawiaj pułapki³, niegodziwy⁷⁵⁶³ człowieku, przed mieszkaniami⁵¹¹⁶ sprawiedliwego⁶⁶⁶², nie niszczy³⁸⁸ miejsca jego odpoczynku⁷²⁸;

**lub: czaić się, czuwać.*⁶⁹³ - por. Pwt 19,11; Ps 10,9
***lub: k.p. napadać, pustoszyć.*⁷⁷⁰³, ****popębić czym karygodny.*⁸⁹¹⁶¹

16. Bo³⁵⁸⁸ sprawiedliwy⁶⁶⁶² upadnie³ siedmiokrotnie⁶⁵¹, lecz powstanie³⁸⁸; a niegodziwy⁷⁵⁶³ potyka³⁸⁸ się w nieszczęściu⁷⁴⁵¹. Hi 5,19;

**lub: k.q. upaść jak długi, zmarnieć, zawodzić, upaść.*⁵³⁰⁷
***lub: k.q. stawać, rosnąć w siłę, utwierdzać się.*⁶⁹⁶⁵ Ps 34,19;
****lub: k.n. chodzić chwiejnym krokiem, być osłabionym.*³⁷⁸² Mi 7,8

17. Nie raduj³ się, gdy twój nieprzyjaciel¹³⁸ upadnie⁵³⁰⁷, i niech twoje serce³⁸²⁰ się nie cieszy³⁸⁸⁸ INF, gdy się potknie³⁷⁸²; Sdz 16,25; Hi 31,29; **lub: być zadowolonym, wnosić się radością.*⁸⁰⁵⁵ *promieniać.*⁸⁸⁹⁴¹
***lub: urogić.*³⁴¹, ****radować się, cieszyć się, trząść się.*⁵²² Ab 1,12

18. Aby⁶⁴³⁵ JHWH nie zobaczył⁷²⁰⁰ tego, bo jest³ to złe³ w Jego oczach⁸⁸⁶⁹ i nie odwrócił³⁸⁸ od niego swojego gniewu⁷⁴⁸⁹. **lub: k.q. niegodziwy.*⁷⁴⁸⁹
***lub: k.h. odstąpić, odmawiać.*⁷⁷²⁵, ****metaf. - fulguncj gniwem.*⁶³⁹

19. Nie unos³ się gniewem³ na zło³czyńców³⁸⁸ ani³ nie zazdrość⁷⁰⁶⁵ niegodziwym⁷⁵⁶³. w 1
**lub: k.h.p. rozpałać się z wdruki.*²⁷⁵⁴, ***lub: k.h. zadać ranę, wyrazić żądnię, postępować niegodziwie bądź niekiedy.*⁷⁴⁸⁹

20. Bo zły⁷⁴⁵¹ człowiek³ nie ma¹⁹⁶¹ przyszłości³, a lampa³ niegodziwego⁷⁵⁶³ zgaśnie³⁸⁸⁸ 1846.
lub: dalsza część; koniec, coś ostatniego, czas późniejszy.*⁷¹⁹ - 14*
***lub: światło, kaganeć, lamp.*^{2116B041} Hi 18,5; Ps 37,38

****idiom: śmierć bezpotomstwa (?) - Pr 20,20***, por. Pr 13,8 - WBC^K*

21. Synu¹²¹ mój, bój³³⁷² się JHWH i króla⁴⁴²⁸, i nie łącz³ się z ludźmi³ zmiennymi³⁸⁸;

**lub: k.h.p. wymienić zobowiązania, zastawy, mieć udział z, dzielić coś wspólnie.*⁶¹⁴⁸ Rz 13,1-7; Ef 4,14; Jk 1,6-8; IP 2,13-15

***lub: k.q. zmieniać, poutarzać.*⁸¹³⁸, ****myśleć inaczej.*⁸⁹⁸⁸⁴ - por. BT, AK
22. Bo ich³ nieszczęście³⁸⁸ nastąpi⁶⁵⁹⁷ nagle⁶⁵⁹⁷, a kto wie³⁰⁴⁵ o kleśce³⁸⁸ obu³⁸⁸⁸? **lub: strapienie, brzemię, nieszczęście, klęska, dzień klęski.*³⁴³
***lub: ruina, katastrofa, zniszczenie.*³⁶⁶⁵ - tu i Hi 30,24; 31,29

23. I to³ też są przystawia²⁴⁵⁰ do mędrców²⁴⁵⁰. Niedobro²⁸⁹⁶ jest³ mieć wzgląd³²³⁴ na osobę³⁸⁸ w sądzie³⁸⁸⁸. **dost.: te też - l.mn.*; ***por. EIP^K Pwt 1,17*

****idiom: być stroniczym - por. g: brać ug twarzy - Rz 2,11**
*****lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok.*⁴⁹⁴¹
24. Kto mówi⁵⁵⁹ niegodziwemu⁷⁵⁶³: Jesteś³ sprawiedliwy⁶⁶⁶², tego przeklinają³⁸⁸ ludy³⁸⁸, a narody³⁸⁸⁸ mu złorzeczą³⁸⁸⁸.

**dost.: ty*⁸⁵⁹ *(jesteś)*; ***lub: k.q. bluźnić.*⁵³⁴⁴ Pr 17,25; Iz 5,20
****hebr.: an - naród, lud, członek tego samego ludu, krewniak.*⁵⁹⁷¹
*****hebr.: le'om - lud, naród.*⁸⁸¹⁶ - por. Ps 44,2, *****k.q. brzdądzić.*³¹⁹⁴

25. A ci, którzy wyrokują właściciel³, doznają radości³ i przyjdzie⁹³⁵ na nich stosowne³⁸⁸⁸ błogosławieństwo¹²⁹³. **lub: dobre, właściwe.*²⁸⁹⁶

**lub: k.h. sądzić, okazywać szlachyną, dowodzić, karcić, napominać.*³¹⁹⁸, ***być przyjemnym, słodkim.*⁵²⁷⁶, ****doznać radości.*⁸⁶¹⁰⁹

26. W ust³ przycisną⁵⁴⁰¹ ten, kto odpowiada⁷⁷²⁵ prawymi³⁸⁸ słowami⁴⁶⁹⁷. PnP 7,9
**porównanie wyr. zażyłoty wobec osób sobie bliskich - PnP 1,2*

***lub: prosty, sprawiedliwy, prawos.*⁵²²⁸ - 2Sm 15,3; Pr 8,9; Iz 57,2
27. Przeszykuj^{3IMP} swoją pracę³⁹⁹ na zewnątrz²³⁵¹ i przygotuj^{388IMP} ją na swoim polu⁷⁷⁰⁴, a potem³¹⁰ buduj¹¹²⁹ swój dom¹⁰⁰⁴.

**lub: k.h. ustalić, dokończyć, zrobić.*³⁵⁵⁹, ***k.p. przygotować.*⁶²⁵⁷
28. Nie bądź¹⁹⁶¹ bez powodu³ świadkiem⁵⁷⁰⁷ przeciw swojemu bliźniemu³⁸⁸ ani nie oszukuj³⁸⁸⁸ swoimi wargami⁸¹⁹³. Wj 20,16; Pr 25,18
**lub: bezcelowo, na próżno, niezastępowanie.*²⁶⁰⁰, ***towarzysz, współmieszkaniec, przyjaciel.*⁴⁴⁵³, ****k.p. namawiać, zwodzić.*⁶⁶⁰¹

29. Nie mów⁵⁵⁹: Uczynię⁶²¹³ mu jak³⁶⁵¹ on mi uczynił⁶²¹³, oddam³ temu człowiekowi³⁷⁶ według jego uczynku³. Pr 20,22; Mt 7,12; Rz 12,17-21;

**lub: k.h. przystąpić z powrotem, powodować wrzucanie, wynagradzać.*⁷⁷²⁵, ***czyn, dzieło, uczynek, nabyć.*⁶⁴⁶⁷ 1Tes 5,15

30. Szedłem⁵⁶⁷⁴ koło pola⁷⁷⁰⁴ człowieka³⁸⁸ leniwego³⁸⁸ i koło winnicy³⁷⁵⁴ człowieka³⁸⁸ bez³⁸⁸⁸ rozumu³⁸⁸⁸. **hebr.: isz.*³⁷⁶, ***hebr.: adam.*¹²⁰ Pr 27,23-27
***lub: gnuśny.*⁶¹⁰², ****idący w potrzebie czegoś.*²⁶³⁸

****lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce.*³⁸²⁰
31. A oto²⁰⁰⁹ wszystko³⁶⁰⁵ zarosło⁵⁹²⁷ cierniem³⁸⁸, a kamienny mur³⁸⁸⁸ był w rozpseczeniu³⁸⁸. Pr 22,5

**lub: chwasty, pokrząpy, żółtawe - ciecierzyca - tu i Hi 30,7; So 2,9*
***nap. leż: osty lub pokrząpy, ciernista lub bezużyteczna roślina.*⁷¹⁶³
****lub: obcy.*⁶⁴⁴⁰, *****kamienny*⁶⁸ *mur*¹⁴⁴⁴ *chronił winicę przed zwierzętami - Pnp 2,15, ****zostać zburzonym, stracony.*²⁰⁴⁰

32. Spojrzałem¹²³⁷² i złożyłem^{*} to w sercu³⁸²⁰; zobaczyłem⁷²⁰⁰ i odebrałem³⁹⁴⁷ naukę³⁶⁶.

*dost.: i ja spojrzelem; **k.q. polozyc; klasę (rce), ustawiać, umowocynować⁷⁸⁹⁶; ***lub: dyscyplina⁴¹⁴⁸, pouczenie, ostrzeżenie^{B4802}

33. Trochę⁴⁵⁹² snu⁸¹⁴², trochę⁴⁸ ostrzeżenia⁸⁵⁷², trochę⁴⁵⁹² założenia²²⁶⁴ rąk²³⁰²⁷, by odpocząć^{21INF};

*lub: leżeć na, nocować, metaf. odpoczywać, odprężyć się⁷⁹⁰¹

34. A twoje ubóstwo⁷³⁸⁹ przyjdzie³³⁵ jak włóczega^{*}, a niedostatek³⁶⁶ – jak człowiek³⁷⁶ z tarczą³⁶⁶.

*dost.: k.hp. przemierzać, chodzić tu i tam¹⁹⁸⁰

*lub: ubóstwo, potrzeba, brak⁴²⁷⁰; ***lub: puklerz⁴⁰⁴³ Prz 13,4

25 To^{*} także¹⁵⁷¹ są przysłowia^{**} Salomona⁸⁰¹⁰, które przepisałi¹⁸⁶⁶¹ 6275 mężowie⁷⁶ Ezechiasza³⁶⁶, króla⁴⁴²⁸ Judy³⁰⁶³. *dost.: te⁴²⁸

**hebr. masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm⁴⁹¹²; ***k.h. iść dalej; ***lub: Hiskiasz tj. „JHW moją siłą”²³⁹⁶

2. Chwałą^{*} Boga⁴³⁰ jest sprawę^{**} ukryć^{3641INF}, a chwałą³⁵¹⁹ królów – dociekać³⁶⁶ sprawy³⁶¹⁶⁹⁷.

*hebr. kawod - chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹ - por. Prz 3,16³⁶⁶

*lub: słowo, rzecz, zajęcie, sprawa, czyn¹⁶⁹⁷ Pwt 29,29; Rz 11,33

***lub: k.q. inf. przeszukiwać, zgłębiać, badać, szukać²⁷¹³

3. Wysockość⁷³¹² niebios^{*} i głębia^{*} ziemi⁷⁷⁶, i serca³⁸²⁰ królów⁴²⁸ są niezbadane^{**}.

*ug myśli hebr. istniały trzy sfery nieba¹⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2³⁶⁶⁶

**hap.leg. 6011, ***poszukiwanie, śledztwo, wypytywanie²⁷¹⁴

4. Usun^{1898INF|ABS} żuźel^{*} ze srebra⁷⁰¹, a uda^{**} się naczynie³⁶²⁷ wytipajacemu^{**}. 2Tm 2,20-21;

*lub: odpady, szamowiny⁵⁰⁹; *dost.: k.q. wychodzić, iść naprzód²³¹⁸

***lub: k.q. wytipać, oczyszczać, próbować⁶⁸⁸⁴ 1P 1,7

5. Usun^{21INF|ABS} niegodziwego⁷⁵⁶³ sprzed^{*} króla⁴⁴²⁸, a jego tron³⁶⁷⁸ umocni^{**} się w sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴.

*lub: uwarz, oblicze, osoba⁶⁴⁴⁰ Prz 20,8,26

*lub: wypędzić¹⁸⁹⁸ - tu, w 4 i Ł 27,8; por. (gdy) wypędzi się - AK

***k.n. być utrwalonym, utwierdzonym, gotowym, ustalonym³⁵⁵⁹

6. Nie szukaj własnej czci^{*} przed^{**} królem⁴⁴²⁸ i nie stawaj^{**} na miejscu³⁶⁶ 1425 wielkich¹⁴¹⁹;

*dost.: k.hpa. uczcić siebie, żądać czci¹⁹²¹; **por. u³⁶⁶; ***k.q. zajmować stanowisko, wystąpić²⁹⁷⁵; ***może dot. urzędu⁴⁷²⁵

7. Bo lepiej²⁸⁹⁶ gdy ci powiedziano^{**}: Wstap^{31IMP} tutaj⁴⁰⁰⁸, niż gdyby cię ponizono³⁶⁶ 191F przed księciem³⁶⁶, którego twoje oczy⁵⁸⁶⁹ widziały⁷²⁰⁰.

*lub: iść w górę, ustępować, iść za²⁹²⁷; **k.h. upokorzyć, ustawić na niższym miejscu³²¹³; ***ktoś szlachetnie urodzony, książęcego rodu, szczodry, chętny⁵⁰⁸¹ Prz 27,2; Łk 14,8-10

8. Nie wchodzi³³¹⁸ zbyt szybko^{**} w spór³⁶⁶, abyś na koniec³³¹⁹ nie wiedział^{*}, co zrobić⁶²¹³, gdy cię zawstydzi¹⁶⁶ twój bliźni⁷⁴⁵³.

*dost.: przedko, błyskawicznie, pedący⁴¹¹⁸; **walczyć, zmagać się, kłócić się, poznać do sądu, złożyć słygi⁷³⁷⁸; ***k.h. upokarzać²³⁶³⁷

9. Prowadź⁷³⁷⁸ swój spór⁷³⁷⁹ ze swoim bliźnim^{*}, lecz nie ujawnij³⁶⁶ tajemnicy^{**} drugiego³¹²;

*dost.: przedko, współmieszkaniec, przyjaciel, inny⁷⁴⁵³

*lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec, przyjaciel, inny⁷⁴⁵³

*lub: k.p. odsłonić, odkryć¹⁵⁴⁰; ***potajemna rada, plan⁵⁴⁷⁵

10. Aby nie zniewazył^{*} cię ten, który słucha⁸⁰⁸⁵ i zła reputacja³⁶⁶ nie przygłęła^{**} do ciebie. *lub: zła sława, zniesławienie, oczernianie¹⁶⁸¹

*lub: k.p. zostać zhanibionym²⁶¹⁶ tu i 2Sm 22,26; Ps 18,25

***dost.: k.q. odwracać⁷⁷²⁵; por. zniewalanie się nie odwróci - KUL

11. Słowo⁶⁰⁷ wypowiedziane¹⁶⁹⁶ we właściwym czasie^{*} jest jak złote²⁰⁹¹ jabłko³⁶⁶ 8598 na rzeźbach³⁶⁶ ze srebra³⁷⁰¹.

Prz 15,23; Łz 50,4

*hap.leg.: (coś zrobionego) w samą porę⁶⁵⁵, właściwa droga^{B741}

idiom: słowo na swoich kołach lub dobrze obrócone tj. użyte (?)-EIB, WBC; **lub: owoc granatu - por. 1Krl 7,12; ***lub: posązek, wyobrażenie, obraz, bahwan⁴⁹⁰⁶, rzeźba, galeria obrazów^{B5622}

12. Jak złoty²⁰⁹¹ kolczyk^{*} i ozdoba^{**} z najczystsze go złota³⁸⁰⁰ jest dla ucha²⁴¹ posłusznego³⁶⁶ ten, który mądrze²⁴⁵⁰ napomina³⁶⁶.

*lub: pierścion, koło w nosie l. palcu⁵¹⁴¹ - Rdz 24,22; ***biżuteria²⁴⁸¹

tu i Pnp 7,1; ***k.q. prtpł. słuchać, rozumieć, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵; ***k.h. karcić, straszyć, ganić, dowodzić, sądzić⁴¹⁹⁸

13. Czym chłód⁶⁷⁹³ śniegu⁷⁹⁵⁰ w dzień¹¹⁷ żniwa⁷¹⁰⁵, tym wierny^{**} posłaniec³⁶⁶ 6735 dla tych³⁶⁶, którzy go posyłają⁷⁹⁷¹, bo pokrzepia³⁶⁶ dusze⁵³¹⁵ swoich panów¹¹³.

*lub: godny zaufania⁵³⁹

**w hebr. gra słów: żniwa - qatsir; posłaniec - tsir - por. EIB^K

***nazdnie: dla tego... i dalej - l.poj. por. GKŚ 11212k

***lub: k.h. odnawiać, odwrócić, odrodzić, odświeżyć^{7725|B9185}

14. Człowiek³⁷⁶, który się chełpi^{**} zwodniczym^{**} darem⁴⁹⁹¹, jest jak chmury⁵³⁸⁷ i wiatr^{**}, lecz bez³⁶⁹ deszczu¹⁶⁵³.

1P 2,17; Jud 1,12

*lub: k.hp. przechwałać się¹⁹⁸⁴; *dost.: kłamstwo, oszustwo, rozczarowanie, fałsz²⁶⁷; ***hebr: rua^{*} - duch, tchnienie, wiatr; umysł³⁷⁰⁷

15. Cierpliwością^{*} można przekonać⁶⁶⁰¹ oblicze⁶³⁹ władcy^{**}, a łagodny^{**} język³⁹⁵⁶ skruszy³⁶⁶ nawet kość¹⁶³⁴.

*lub: wyrozumiałość, opanowanie⁷⁵³; **wódz, naczelnik, sędzia⁷¹⁰¹

***lub: wrażliwy, czuły, miękki⁷³⁹⁰; ***k.q. miądżyć, łamać⁷⁶⁶⁵

16. Znalazłeś⁴⁶⁷² miód^{706?} Jedź^{398IMP} tyle, ile trzeba^{*}, abyś się nie⁶⁴³⁵ przejadł^{**} i nie zwymiotował⁶⁹⁵⁸.

*lub: dość, wystarczająca ilość¹⁷⁶⁷ w. 27

**lub: k.q. mieć w nadmiarze, być najedzonym ponad miarę⁷⁶⁴⁶

17. Rządź^{31IMP} stawiaj^{**} swoją nogę⁸⁷²⁷ w domu¹⁰⁰⁴ twojego bliźniego^{**}, by się tobą nie przejadł³⁶⁶ i cię nie znienawidził⁸¹³⁰.

*dost.: k.h. wykonać coś drogiego³³⁶⁵; **lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec, przyjaciel, inny⁷⁴⁵³; ***por. u 16³⁶⁶ Rz 15,24

18. Człowiek³⁷⁶ składający^{**} fałszywe^{**} świadectwo³⁷⁰⁷ przeciw swojemu bliźniemu⁷⁴⁵³ jest maczuga³⁶⁶ i mieczem⁷¹⁹, i ostrą strzałą.

*lub: zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁴⁰³⁰ Wj 20,16

*lub: kłamstwo, oszustwo, rozczarowanie, kryzarda, fałsz²⁶⁷

***idiom: ten, który rozprasza, rozpędza, kij do rozpędzania⁴⁶⁵⁰

19. Zaufanie^{*} przewrotnemu^{**} w dniu³¹¹⁷ uciśku^{**} jest jak złamany³⁶⁶ 7465 ząb⁸¹²⁷ i zwichnięta³⁶⁶ noga. *lub: ufnosć, miejsce ucieczki⁴⁰⁰⁹ 2Krl 18,21

*lub: postępować zdradziecko, uwiaromnie⁸⁹⁸; ***ciężkie położenie, niedola⁵⁸⁶⁹; ***hap.leg.; ***hap.leg.: zęstiżujący się⁴¹⁵⁴

20. *Jak ten, kto zabiera* okrycie⁸⁹⁹ w zimny⁷¹³ dzień³¹¹⁷ i wylewa ocet²⁵⁵⁸ na saletrę³⁶⁸⁴ jest ten, kto śpiewa⁷⁸⁹¹ pieśni⁶⁶⁶⁶ udrezone⁶⁶⁶⁶ sercu³⁸²⁰.* **lub: k.h. zdjąć⁵⁷¹⁰* Dn 6,18; Rz 12,15

**tj. natron, kawaśny węgiel sodu, soda, węgiel sodu⁵⁴²⁷ tu i Jr 2,22*
***lub: pieśni, oda⁷⁸⁹². - Ps 65,1; ***udreka, niedola, krzywda⁷⁴⁵¹*

21. *Jeśli¹¹⁸ twój nieprzyjaciel* jest głodny⁷⁴⁵⁶, nakarm^{398IMP} go chlebem³⁸⁹⁹, a jeśli jest spragniony⁶⁷⁷¹, napój^{8248IMP} go wodą⁴³²⁵.* Wj 23,4;
**lub: k.g. nienawidzący cię, wróg⁸¹³⁰* Mt 5,44; Rz 12,20-21

22. *Wtedy ty⁸⁵⁹ zgarniesz* rozżarzone węgle¹⁵¹³ na jego głowę⁷²¹⁸, a JHWH cię nagrodzi³³³³.* **lub: k.g. złapać, pochwytać, nagromadzić²⁸⁴⁶* Wj 22,3
***lub: k.p. wynagrodzić straty - Wj 21, 37, czynić bezpiecznym⁷⁹⁹⁹*
****egipski zwyczaj związany z zadłużeniem (?) - EIB^K - Ps 11,6*

23. *Półośnik⁶⁸²⁸ wado⁷³⁰⁷ rozprasza* deszcz, a zagniewane⁶⁶⁶⁶ oblicze⁶⁴⁴⁰ przepędza zdradliwy⁶⁶⁶⁶ język³⁹⁵⁶.* Lb 23,7-8; Ps 7,11; Prz 22,14; Dn 11,30

**dost.: k.p. wirować, związać się z bólu, rodzić²³⁴², sym. połężnie, lecz rzadziej ulewy - por. KUL^K, rozpedza - BB, sprouada - por. u: w BC*
***lub: k.n. okazując oburzenie¹⁹⁴, ***skrytość, tajemniczość⁶⁶⁴³*

24. *Lepiej²⁸⁹⁶ mieszka⁶³²⁷ w kacie⁶⁴³⁸ na dachu⁸¹⁴⁰⁶ niż z kłótniaw⁸⁰² we wspólnym⁶⁶⁶⁶ domu¹⁰⁰⁴.* **lub: spór, niezgoda⁴⁰⁶⁶, ***związek, grupa²²⁶⁷*
**na płaskich dachach (tarasach) budowano małe pomieszczenia*

25. *Jak zimna⁷¹¹⁹ woda⁴³²⁵ dla znużonej⁶⁶⁶⁶ duszy⁶⁶⁶⁶, tak dobra²⁸⁹⁶ wieść⁶⁶⁶⁶ z dalekiej ziemi⁷⁷⁶.* **lub: wyczerpani, osłabiony⁵⁸⁸⁹, por. dla spragnionego gardła - BT, BP, **hebr.: nefesz - dusza, osoba, akt woli, gardło, osobowość⁵³¹⁵*
****lub: domieszenie, wiadomość, pogłoska, nowina, uwiadomienie⁸⁰⁵²*

26. *Jak zmaczone⁶⁶⁶⁶ źródło⁴⁵⁹⁹ i skażony⁶⁶⁶⁶7843* zdroj⁴⁷²⁶, tak sprawiedliwy⁶⁶⁶⁶, który chwiejny⁶⁶⁶⁶ jest przed⁶⁴⁴⁰ niegodziwym⁵⁶³. Pwt 13,6-8
**lub: k.n. być zbrukany, k.g. zanieczyszczać przez deplante⁷⁵¹⁵ - tu i Ez 32,2,34,18* ***dost.: k.h.a. zrujnowany⁷⁸⁴³, ***k.g. trząść się⁴¹³¹*

27. *Niedobrze²⁸⁹⁶ jest jeść³⁹⁸ za dużo⁶⁶⁶⁶ miodu¹⁷⁰⁶, a szukanie⁶⁶⁶⁶ własnej⁶⁶⁶⁶ chwały⁶⁶⁶⁶ nie jest chwałą³⁵¹⁹.* **lub: k.h. zwiększać (ponad miarę)⁷²³⁵*
***lub: poszukiwanie, śledztwo, wypytywanie²⁷¹⁴* Prz 25,16;
****hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹ - a także: ludzie - Hi 19,9; Ps 8,5,21,5 - por. EIB^K Ps 30,13* Prz 27,2

28. *Człowiek³⁷⁶, który nie panuje⁶⁶⁶⁶ nad swoim duchem⁶⁶⁶⁶, jest miastem⁸⁸⁹² zburzonym⁶⁶⁶⁶ bez³⁶⁹ muru²³⁴⁶.* **lub: k.g. robić wyłom, rozbić⁶⁵⁵⁵* Prz 16,32
**hap.leg.: ustrzeżliwość, opanowanie⁴⁶²³, **hebr.: ruat⁶⁶⁶⁶ u 14⁶⁶⁶⁶*

26 *Jak śnieg⁷⁹⁵⁰ w lecie⁷⁰¹⁹ i jak deszcz⁴³⁰⁶ w zniwa⁷¹⁰⁵, tak głupiemu⁶⁶⁶⁶ nie przystoi⁶⁶⁶⁶ chwała³⁵¹⁹.* **dost.: piękno⁵⁰⁰⁰ stosowny⁸⁵⁷⁸¹*
**lub: tepak, prostak, człowiek zadufany³⁶⁸⁴, por. u: 1-9*

2. *Jak z wędrującym⁶⁶⁶⁶ ptakiem⁶⁸³³ i jak z odlatującą⁶⁶⁶⁶ jaskółką¹⁸⁶⁶, tak jest z bezpodstawnym⁶⁶⁶⁶ przekleństwem⁶⁶⁶⁶ - nie spiesz się⁶⁶⁶⁶.* **lub: k.g. tulać się, wdrować bez celu⁵¹¹⁰, ***niezastuzenie²⁶⁰⁰*
****lub: oszczerstwo, złorzeczenie⁷⁰⁴⁵, ***dost.: k.g. nie przajdzie⁹³⁵*

3. *Bicz⁷⁷⁵² na konia⁵⁴⁸³, wędzidło⁶⁶⁶⁶ na osła²⁵⁴³, a różga⁷⁶²⁶ na grzbiet⁶⁶⁶⁶ głupiego³⁶⁸⁴.* Ps 32,9
**lub: jarzmo, uzda, metaf. władza, panowanie⁴⁹⁶⁴, **uj¹⁴⁶⁰*

4. *Nie odpowiadaj⁶⁶⁶⁶ głupiemu⁶⁶⁶⁶ według jego głupoty²⁰⁰, abys⁶⁴³⁵ i ty także¹⁵⁷¹ nie był do niego podobny⁶⁶⁶⁶.* **k.g. być podobnym; k.p. równać⁷³⁷*
**lub: k.g. reagować, odpowiadać jako świadek⁶⁹³⁰* 2Tm 2,14

5. *Odpowiedz⁶⁰³⁰ głupiemu⁶⁶⁶⁶ według jego głupoty²⁰⁰, aby⁶⁴³⁵ nie był mądry⁶⁶⁶⁶ we własnych oczach⁵⁸⁶⁹.* Iz 5,21; Mt 16,1-4; Tt 1,13
**lub: k.g. być, istnieć, stać się¹⁹⁶¹, ***roztropny, uczony, bystry²⁴⁵⁰*

6. *Kto wysła⁷⁹⁷¹ wiadomość⁶⁶⁶⁶ przez rękę³⁰²⁷ głupca⁶⁶⁶⁶, podcina⁶⁶⁶⁶ sobie nogi⁷²⁷² i chce napić⁸⁵⁵⁴ się gwałtu⁶⁶⁶⁶.* **lub: słowo, mowa, sprawa¹⁶⁹⁷*
***dost.: k.p. odcinać⁷⁰⁹⁶, ***lub: gwałt, krzywda, przemoc²⁵⁵⁵*

7. *Jak włokące⁶⁶⁶⁶ się nogi⁶⁶⁶⁶ chromego⁶⁴⁵⁵, tak przysłowie⁶⁶⁶⁶ w ustach⁶³¹⁰ głupców³⁶⁸⁴.* **dost.: zwisające - k.g. wisieć nisko, być niskim¹⁸⁰⁹, ***lub: dozna część uda - goleni⁷⁷⁸⁵, stąd: zwirotek mięśnie (?) kulawego⁶⁴⁵⁵*
****hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat, żart⁴⁹¹²* Lb 23,7; Hi 13,12; Prz 26,9

8. *Jak przyświeca⁶⁶⁶⁶ kamienia⁶⁶⁶⁶ do procy⁶⁶⁶⁶, tym częściej⁶⁶⁶⁶ dla głupca³⁶⁸⁴.* Prz 3,16
**lub: k.g. uwiązać, być stłoczonym⁶⁸⁸⁷, **hap.leg.: sarta kamieni, proca⁴⁷⁷³, por. jak kamyk (l. drogocejący kamień - Za 3,9) urzucony w stronę kamieni - BB; ***lub: chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹*

9. *Jak cieni⁶⁶⁶⁶ dostał⁵⁹²⁷ się w rękę³⁰²⁷ pijanego⁷⁹¹⁰, tak przysłowie⁴⁹¹² w usta⁶³¹⁰ głupców.* **lub: jezyna, krzew ciernisty, zarosta, haczyk²³³⁶ - por. Prz 15,19⁶⁶⁶⁶*

10. *Lucznik⁶⁶⁶⁶ zadający ból⁶⁶⁶⁶ wszystkim³⁶⁶⁵ jest najemcą⁶⁶⁶⁶ głupca⁶⁶⁶⁶, a także najemcą⁷⁹³⁶ przygodnego⁵⁶⁷⁴.* ****por. WBC, EIB^K Rz 2,6; Tt 2,13*
**hebr.: rab - dowódcą, naczelnik⁷²⁷, mistrz, wysoki urzędnik¹⁸⁴¹⁰, lucznik u Jr 50,29 tu: rzecz, wielki, liczny, duży¹⁸⁴⁰⁹, **lub: k.p. zadawać ból, wydawać na świat²³⁴², ***k.g. nająć, k.h.p. nabywać zapłatę⁷⁹³⁶, ****Najwyższy stworzył... odpłaca głupcowi... KJV, BG*

11. *Jak pies⁶⁶⁶⁶ powraca⁷⁷²⁵ do swoich wymiocin⁶⁸⁹², tak głupi³⁶⁸⁴ powtarza⁶⁶⁶⁶ swoje głupstwa²⁰⁰.* **lub: k.g. zmieniać, powtarzać⁸¹³⁸* 2P 2,22

12. *Widzisz⁷²⁰⁰ człowieka³⁷⁶, który jest mądry²⁴⁵⁰ w swoich oczach⁵⁸⁶⁹? Więcej nadziei⁶⁶⁶⁶ dla głupca³⁶⁸⁴ niż dla niego.* Prz 26,16; 28,11;
**lub: oczekiwanie, nadzieja, szmar⁸⁶¹⁵* Łk 18,11; Rz 12,16

13. *Leniwy⁶⁶⁶⁶ mówi⁵⁹: Lwiątko⁶⁶⁶⁶ na drodze¹⁸⁷⁰, lew⁷³⁸ na środku⁹⁶ placów⁶⁶⁶⁶.* **lub: gnuśny⁶¹⁰²*
**lub: lew; lwiątko, młody lew⁷⁸²⁶; B9286, lwica - EIB, BW, BP*
****dost.: przestronne bądź otwarte miejsce, plac³³³⁹* Prz 22,13

14. *Jak drzwi¹¹⁸¹⁷ się obracają⁵⁴³⁷ na swoich czopach⁶⁶⁶⁶, tak leniwy⁶⁶⁶⁶ na swoim łózku⁴²⁹⁶.* **dost.: te drzwi, bramy¹⁸¹⁷, **lub: trzpień w drzwiach, zawias⁶⁷³⁵*

15. *Leniwy⁶¹⁰² grzebie⁶⁶⁶⁶ swą ręką⁶⁶⁶⁶ w misie⁶⁶⁶⁶ lecz⁶⁶⁶⁶ jest zbyte zmęczony³⁸¹¹, by ją⁶⁶⁶⁶ podnosić⁶⁶⁶⁶ do ust⁶³¹⁰.* Prz 19,24
**lub: k.g. ukryć, kłusć, potajemnie, grzebać²⁹³⁴, ***lub: naczytnie⁶⁷⁴⁷*
****lub: go - tj. naczytnia; ***k.h. zwracać hurza⁶⁶⁶⁶, pourcać⁶⁶⁶⁶*

16. Leniwy⁶¹⁰² *jest* w swoich oczach⁵⁸⁶⁹ mądrzejszy²⁴⁵⁰ niż siedmiu⁴⁶⁵¹ odpowiadających³ ze znajomością rzeczy³⁶. Prz 26,5,12; 28,11

**lub: k.h. odzwierciedlać, przypominąć, zwracać do powrotu*⁷⁷²⁵
**dosl.: smak, sąd decyzja, dekret*²⁹⁴⁰ - por: EIB^K - z zewnątrz

17. Kto wtrąca^{*} się do nie swojego sporu^{**}, *jest jak ten, kto łapie*²³⁸⁸ przechodzącego⁵⁶⁷⁴ psa³⁶¹¹ za uszy²⁴¹. Prz 3,30; 20,3

**dosl.: k.p. przejście nad, obok, pomiędzy obowiązującą, ginąć*⁵⁶⁷⁴
**lub: niesnaski, konflikt, kłótnia, sprawa w sądzie, spór*¹³⁷⁹

18. Jak szaleniec^{*}, który rzuca³³⁸⁴ płonące głownie^{**}, strzały²⁶⁷¹ i śmierć³⁶⁸⁸⁴¹⁹⁴. Iz 50,11

**lub: k.h.p.a. zachowywać się jak szaleniec, k.g. marnieć, omdlewać*³⁸⁵⁶ tu i Rdz 47,13; ***lub: iskra, głownia, płonąca strzala*²¹³¹

**hebr. nominaby - strzały i śmierć - tj. śmiercionośny - por: EIB^K*

19. Takim³⁶⁵¹ *jest* człowiek³⁷⁶, który omamili⁶⁶⁶⁶ swojego bliźniego^{*}, a potem mówi⁶⁵⁹: *Czyż*⁶⁶⁶⁶ nie żartowałem⁶⁶⁶⁶? Prz 10,23; 14,9; Ef 4,5; 2P 2,13

**lub: k.p. oszukiwać, wieść na manowce, zwodzić*⁴⁴¹¹, ***kompan, towarzyszy, współmieszkaniec, przyjaciel, inny*⁷⁴⁵³, ****dosl.: (czyż) ja nie ...;* *****k.p. robić sobie żarty, k.h. śmiać się kpiąco*⁷⁸³²

20. Nie ma⁶⁵⁷ drewna⁶⁰⁸⁶ – gaśnie^{*} ogień⁷⁸⁴; nie ma oszczercy^{**} – ustaje spór³⁶⁸. ***lub: niezgodna*⁴⁰⁶⁶

**lub: k.g. thumic*²⁵¹⁸, ***k.n. szemrać, szeptać, obmawiać, oczernić*³³⁷²

21. *Czym* węgiel^{*} dla żaru^{**} i drewno⁶⁰⁸⁶ dla ognia⁷⁸⁴, tym człowiek³⁷⁶ kłótlivy⁴⁰⁶⁶ do wzniecenia⁶⁶⁶⁶²⁷⁸⁷ sporu⁶⁶⁶⁶. ***u 17⁹⁸ Prz 10,13; 15,18; 29,22

**lub: węgiel drzewny, niedopalone drewno*⁶³⁵² tu i Iz 44,12; 54,16
***lub: węgla, rozszarzony węgiel*¹⁵¹³, ****k.p. powodować palenie się*

22. Słowa¹⁶⁹⁷ oszczercy⁵¹⁵³⁷² są jak smakołyki³⁸⁸⁹, które zstępują^{**} do głębin⁶⁶⁶⁶⁹⁹⁰ wnętrza⁶⁶⁶⁶ ności⁶⁶⁶⁶. **por. u 20⁹⁸*; **Prz 18⁹⁸; ***Prz 18⁹⁸

*****lub: k.g. schodzić, zejść, zapadać się, tonąć, zostać powołanym*³³⁸¹
******lub: pokój, komnata, najbardziej wew. część, wnętrze*²³¹⁵

23. Płomienne^{*} usta⁸¹⁹³ i złe⁷⁴⁵¹ serce³⁸²⁰ są jak gliniane naczynie²⁷⁸⁹ pokryte⁶⁸²³ srebrnym^{**} żuzłem⁵⁹⁰⁹. **lub: k.g. palić, żartować zabiegac*¹⁸¹⁴

***tj. glazurę powstałą w wyniku oczyszczania srebra - Prz 25,4*

24. Kto nienawidzi⁸¹³⁰, udaje^{*} wargami⁸¹⁹³ kogoś innego, lecz we wnętrzu⁷¹³⁰ utwierdza^{**} zamiar⁶⁶⁶⁶ podstępu⁶⁶⁶⁶. ****lub: oszustwo*⁴⁸²⁰

**dosl.: k.n. ukrywać się (pod przebraniem), przebrać się*⁵²³⁴
***lub: k.g. ustawiać, rozmieszczać, wyznaczyć, klasę ręce na*⁷⁸⁹⁶

25. Gdy mówi^{*} przychylnym^{**} głosem⁶⁹⁶³, nie wierzy⁶⁶⁶⁶ mu, bo siedem⁷⁶⁵¹ obrzydliwości⁶⁶⁶⁶ ma w swoim sercu⁶⁶⁶⁶. **lub: k.h. ufać, być pewnym*⁵³⁹

**lub: k.p. czynić łaskawym, być łaskawym*²⁰⁴³, ***cos ohydny*⁸⁴⁴¹
****lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce*³⁸²⁰

26. Nienawiść⁸¹³⁵ okrywa^{**} się podstępem⁶⁶⁶⁶, ale niegodziwość⁶⁶⁶⁶ będzie odkryta^{**} w zgromadzeniu⁶⁶⁶⁶. Rdz 4,8; 1Sm 18,17; Ps 55,21

**lub: k.h.p.a. odziewać*⁶⁸⁸⁰, ***hap.leg. podstęp, udawanie, oszustwo*⁴⁸⁶⁰
****lub: udreka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły (czus)*⁷⁴⁵¹
*****lub: k.n. być odsonionym, ukazać się, objawnić*⁵⁴⁰, ******hebr.: ka-hal*⁶⁹⁵¹ - zgromadzenie, uspołnota, zbor JAWH - Wj 12,6; Obj 22,16*

27. Kto kopie³⁷³⁸ dół^{*}, wpadnie⁵³⁰⁷ w niego; kto toczy¹⁵⁵⁶ kamień⁶⁸, wróci⁷⁷²⁵ on do niego.

**hebr.: szahat - dół, otchłnia, grób, zniszczenie*⁷⁸⁴⁵ - *syn. Szehol - por: Ps 16,10; 49,10; 103,4* Est 7,10; Ps 7,15-16; 57,6; Prz 28,10

28. Klamliwy^{*} język³⁹⁵⁶ nienawidzi⁸¹³⁰ tych, których zmiadziżył^{**}, a usta⁶³¹⁰ pochlebcy⁶⁶⁶⁶ powodują⁶²¹³ ruinę⁶⁶⁶⁶. ****lub: gladkie - por: Prz 5,3⁶⁶*

**lub: kłamstwo, oszustwo, rozczarowanie, podstęp, krzywdza, fałsz*⁸²⁶⁷
***lub: zgębiony, uciśniony*¹⁷⁹⁰, miazdzy⁴³²⁰²¹ Ez 12,24
****hap.leg.: sposobność do pothnięcia się, upadek, ruina*⁴⁰⁷²

27 Nie chlubi^{*} się dniem³¹¹⁷ jutrzejszym^{**}, bo nie wiesz²⁰⁴⁵, co dzień³¹¹⁷ ten ci przyniesie⁶⁶⁶⁶. ***lub: przyszłością*⁴²⁷⁹ Łk 12,19; 2Kor 6,2;

**lub: k.h.p.a. chlubić się, chlubić się, przechwalać się*¹⁹⁸⁴ Jk 4,13
***dosl.: k.g. ródzić, wydawać na świat*³²⁰⁵, powić, przynieść⁴³⁶⁸⁷

2. Niech inny^{*} cię chwali¹⁹⁸⁴, a nie³⁸⁰⁸ twoje usta⁶³¹⁰, ktoś obcy^{**}, a nie⁴⁰⁸ twoje wargi⁸¹⁹³. **dosl.: być obcym, rozdzielonym*²¹¹⁴ Prz 25,27; 2Kor 10,12,18;

***lub: cudzoziemski, obcy, nieznanomy*⁵²³⁷ 2Kor 12,11

3. Ciężki³⁵¹⁴ *jest* kamień⁶⁸ i piasek²³⁴⁴ *sporo* waży^{*}, ale rozdrażnienie^{**} głupca¹⁹¹ *jest* cięższe⁶⁶⁶⁶ od obu⁸¹⁴⁷. ****lub: ciężki, wielki, olbrzymi*³⁵¹⁵

**hap.leg.: brzemie, ciężar*⁵¹⁹², ***lub: rozdrażnienie, smutek, żal*³⁷⁰⁸

4. Okrutna^{*} *jest* wściekłość^{**} i powodź⁷⁸⁵⁸ zapalczywości⁶⁶⁶⁶, a kto⁴³¹⁰ się ostoi⁵⁹⁷⁵ przed zazdrością⁷⁰⁶⁸? **hap.leg.: zaciełość*³⁹⁵ Jk 1,19-21

**lub: żar, furia, gniew, złość*²³³⁴, ***metaf. - fuknąć gniewem*⁶³⁹

5. Lepsza²⁸⁹⁶ *jest* jawna^{*} nagana^{**} niż skryta⁶⁶⁶⁶ miłość¹⁶⁰. Prz 28,23; Mt 18,13;

**dosl.: k.p. być odsonionym*¹⁵⁴⁰, ***lub: wyrzud, kara, oskarżenie*⁸⁴³³

**lub: k.p. być starannie ukrytym*⁵⁶⁴¹ Ga 2,14; 1Tim 5,20

6. Rany⁶⁴⁸² *od* przyjaciela⁶⁶⁶⁶ są *osnąką* wierności⁶⁶⁶⁶, ale pocałunek⁵³⁹⁰ wroga^{**} są *zwodnicze*⁶²⁸⁰. **lub: k.g. przepł. od kochającego*¹⁵⁷, ***nienawidzący*⁸¹³⁰

**lub: k.n. być godnym zaufania, uczynić pewnym, trwałym*⁵³⁹

7. Dusza⁵³¹⁵ nasycona^{*} depcze^{**} plaster miodu⁵³¹⁷, a dla duszy⁵³¹⁵ wygłodzonej^{**} wszystko³⁶⁰⁶, co gorzkie⁴⁷⁵¹, *jest* słodkie⁶⁶⁶⁶. Prz 25,16

**lub: zaspokojony, najedzony obficie*¹⁶⁴⁹, ***k.g. odrzucić*³⁴⁷

8. Jak ptak⁶⁸³³ ucieka^{*} z gniazda⁷⁰⁶⁴, tak człowiek³⁷⁶ ucieka⁴⁰⁷⁴ ze swojego miejsca⁴⁷²⁵.

**lub: k.g. wycofywać się, uciekać, odchodzić, trzepotać*⁵⁰⁷⁴

9. Oliwa⁸⁰⁸¹ i kadzidło^{**} radują serce³⁸²⁰, tak słodycz⁴⁹⁹⁶ przyjaciela⁷⁴⁵³ *lepsza* jest niż własna^{**} rada⁶⁶⁶⁶. **lub: przyjemny dym ofiary, womość*⁷⁰⁰⁴

**dosl.: dusza - por: Prz 1,18⁶⁶*, ***lub: zamysł*⁴⁰⁹⁸, plan, decyzja²⁷⁰⁵⁸

10. Nie opuszczaj^{*} swojego przyjaciela⁷⁴⁵³ ani przyjaciela⁷⁴⁵³ twego ojca¹, a w dniu³¹¹⁷ twojego nieszcześcia^{**} nie wchodź⁹³⁵ do domu¹⁰⁰⁴ twego brata²⁵¹, bo lepszy²⁸⁹⁶ jest sąsiad⁷⁹³⁴ bliższy⁷¹³⁸ niż brat²⁵¹ daleki⁷³⁵⁰. Prz 17,17

**lub: k.g. porzucić, zamieścić*⁵⁸⁰⁰, ***strapienie, dzień kłeski*³⁴³

11. Bądź mądrym^{249IMP}, synu¹¹²¹ mój, roz-wesel^{IMP} moje serce³⁸²⁰, abym mógł odpo-wiedzieć⁸⁸ temu, który mi uraga⁶⁶⁶ słowem⁶⁹⁷.

**lub: zadowolony*⁸⁰⁵⁶, **k.h. zdawać sprawę, pokonywać, odrzucać*¹⁷²⁵, **cz. czynić wyrzekę, a oddam mi ubliżającemu słowo* - AK

12. Roztropny⁸ dostrzeżę⁷²⁰⁰ zło⁷⁴⁵¹ i ukrywa się, a prosi¹ idą dalej⁵⁶⁷⁴ i ponoszą karę⁸⁸⁸.

**lub: przebiegły, podstępny, chytry, zmyślny, roszadny*⁶¹⁷⁵

**lub: nieuczemi, naiwni, chętni do nauki, o owartym umyśle*⁶⁶¹²

**lub: k.n. zostać ukaranym grzywną, ponieść karę*⁶⁰⁶⁴ Prz 21,11

13. Zabierz^{IMP} mu szatę⁸⁹⁹, bo³⁵⁸⁸ ręczył⁸⁸ za obcego⁸⁸⁸, ponieważ⁸⁸ ręczył za cudzą⁸⁸⁸ ko-bietę⁸⁸, weź^{IMP} zastaw⁸⁸⁸.

**cz. k. q. odebrać, wziąć w posiadanie*²⁹⁴⁷, **cz. q. dawać w zastaw; zobowiązywać*⁶¹⁴⁸, **być przybyszem*²¹¹⁴, **cz. cudzoziemski*⁵²³⁷

**lub: k.n. zostać ukaranym grzywną, ponieść karę*⁶⁰⁶⁴ Prz 21,11

14. Kto wczesnym⁷⁹²⁵ rankiem¹²⁴² błogosła-wi¹²⁸⁸ swojemu przyjacielowi⁸ donośnym głosem⁶⁹⁶³, temu będzie to policzone⁸⁸ za przekleństwo⁸⁸⁸.

**dosł.: wielki, ogromny, wybity*

**lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec, przyjaciel, inny*⁷⁴⁵³

**lub: k.n. zostać przypisanym*²⁹⁰³, **cz. zlorzeczenie, oszczerstwo*⁷⁰⁴⁵

15. Ciągłe²⁹⁵⁶ kąpienie⁸¹² w dzień gwałtownej⁸⁸ ulewy⁸⁸ i kłótliva⁴⁰⁶⁶ żona⁸⁸ są sobie podobne⁷³³⁷.

**lub: kobieta*⁸⁰² Prz 19,13

**hap.leg.: uporczywy deszcz*⁵⁴⁶⁴, **gwałtowna ulewa*⁸⁶³²⁹

16. Kto ją powstrzymuje⁸⁸, powstrzymuje⁶⁸⁴⁵ wiatr⁷³⁰⁷, a swoją prawicą³²²⁵ chwytą⁸⁸ oliwę⁸⁸.

**lub: k.q. chować, przechowywać (jak skarb, zachować*⁶⁹⁸⁴⁵, **zatrzymać*⁷¹²¹, *coś w sobie - Ps 119,11; **idiom (?) : uoląć, nazępować, spotkać*⁸⁸⁸

**swoją prawicę nazywa oliwą* - AK, BHS⁸; **lub: thuszcz, olej*⁸⁰⁸¹

17. Żelazo¹²⁷⁰ ostrzy²³⁰⁰ się żelazem¹²⁷⁰, a charakter⁸⁸ drugiego wyostrza²³⁰⁰ przyjaciela⁸⁸.

**lub: oblicze, twarz, powierzchowność; wyraz twarzy odzwierciedla-jący osobowość*⁶⁴⁴⁰, a człowiek ostrzy oblicze swojego bliźniego - AK

**lub: kompan, towarzysz, współmieszkaniec, przyjaciel, inny*⁷⁴⁵³

18. Kto strzeże⁸⁸ figowca⁸³⁸⁴, spożyje³⁹⁸ jego owoc⁶⁵²⁹; tak kto ochrania⁸⁸ swojego pana¹¹³, zostanie uczczony⁸⁸⁸.

J 12,26; 1 Kor 9,17.13; 1P 2,18

**lub: k.q. pilnować, czuwać nad*⁵³⁴¹, **k.q. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, bronić, ratować życie*, **k.pu. być godnym zaszczytów*³⁵¹³

19. Jak woda⁴³²⁵ twarz⁷⁴⁷¹ jawi twarz⁶⁴⁴⁰, tak serce³⁸²⁰ człowieka⁸⁸ - człowiekowi¹²⁰.

**lub: twarz, oblicze, obecność, osoba, powierzchowność, przed*⁶⁴⁴⁰

**hebr.: adam - imię własne, rodzaj ludzki, istota, człowiek*¹²⁰

20. Szeol⁸⁸ i Abaddon⁸⁸ są nienasycone⁸⁸, i oczy⁵⁸⁶⁹ człowieka¹²⁰ są nienasycone⁷⁶⁴⁶.

**hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nie-uzyci*⁷⁸⁸ - gr: hades - por: Ps 16,10⁷ - Dz 2,27; **hebr.: abedah - zgubiona rzecz, coś zgubione, zginiecie*¹⁰ - hap.leg.: *lub: abaddon*¹¹

**miejsce zniszczenia, zniszczenie, zguba*¹¹ - Obj 9,11 Prz 15,11;

**lub: k.q. być zaspokojonym, być spełnionym*⁷⁶⁴⁶ Kaz 4,8; Ha 2,5

21. Czym dla srebra⁷⁰¹ tygiel⁸⁸, a dla złota²⁰⁹¹ piec⁸⁸, tym są człowiekowi³⁷⁶ usta⁸⁸ tego, który go chwali⁸⁸⁸.

**ty: grzyfiony tygiel*⁴⁷¹⁵ - Prz 17,3; **Prz 17,3*⁸⁸⁸

**hebr.: pe⁸ - usta, kramiec*⁶³¹⁰ - por: Prz 12,8; BB, WBC^K; K&D, EIB^K

**hap.leg.: chwalenie, przechwała*⁴¹¹⁰, **uznanie, reputacja*¹⁹⁴⁷⁶⁰

22. Jeslibyś stari⁸⁸ głupca¹⁹¹ w mózdzierzu⁴³⁸⁸ tłuczkiem⁵⁹⁴⁰ HAP razem⁸⁴³² z ziarnami⁸⁸, nie opuści⁸⁸⁸ go jego głupota²⁰⁰.

Prz 23,35; 26,11

**hap.leg.: k.q. rozgniatać, tłuc*³⁸⁰⁶, **ty, owoc lub ziarno (do zmie-lenia) (?) - tu i 2 Sm 17,19*, **k.q. stronić od, zostać usamiętnym*⁴⁹³

23. Znaj⁸⁸ dobrze³⁰⁴⁵ INF ABS wygląd⁸⁸ swojej trzody⁸⁸ i przyłóż⁸⁸⁸ swoje serce³⁸²⁰ do stad⁵⁷³⁹.

**lub: k.q. posiadać wiedzę, dowiadywać się, dostrzegać, poznawać*³⁰⁴⁵

**dosł.: oblicze*⁶⁴⁴⁰ - por: w 17⁸⁸; **lub: owce, kozy, drobne bydło*⁶⁶²⁹

**lub: k.q. imp. wyznaczyć, położyć, umocnić, wykłamać*⁷⁸⁹⁶

24. Bo bogactwo⁸⁸ nie trwa na wieki⁸⁸ ani korona⁸⁸ z pokolenia⁷⁵⁵ na pokolenie⁷⁵⁵.

**lub: skarb, majątek*²⁶³³, **zapasy, skarbiec*^{R3011}, **na zawsze*⁵⁷⁶⁹

**hebr.: nazer - poświęcenie, oddzielenie, korona (jako znak poświęce-nia), kołczyk, klejnoty w koronie, diadem*⁵¹⁴⁵ Prz 23,5; Jk 1,10

25. Znikła⁸⁸ trawa²⁶⁸² i ukazała⁷²⁰⁰ się zie-leń⁸⁸, gdy zebrano⁶²² ziola⁸⁸ ze wzgórz⁸⁸⁸ 2022,

**lub: k.q. odsonić, usunąć*¹⁵⁴⁰, **ty: młoda trawa, trawa, ziola, ro-słimność*¹⁸⁷⁷, **trawy, zielona roślinność, ziola*⁶²¹², **lub: gór*

26. Masz jagnięta⁸⁸ na odzież⁸⁸, a koźły⁶²⁶⁰ są zapłata⁸⁸ za pole⁷⁷⁰⁴.

**lub: owca, baranek*³⁵³²

**lub: odzienie, szata, strój, ubiór*³⁸³⁰, **cz. cena, opłata za najem*⁴²⁴²

27. I wystarczająco⁸⁸ mleka²⁴⁶¹ koziego⁵⁷⁹⁵ na wyżywienie⁸⁸ dla ciebie, na wyżywienie⁸⁸⁹⁹ dla twojego domu¹⁰⁰⁴ i na życie⁸⁸ dla twoich dziewcząt⁸⁸⁸.

**lub: szluzga, pomocnica*²⁹¹⁹ Prz 31,15

**lub: dość, wystarczająca ilość; obfitość czegoś*¹⁷⁶⁷, **hebr.: lehem - chleb, żywność, zboże*³⁸⁹⁹ - na chleb twój - AK; **lub: utrzymanie*²⁴¹⁶

28. Niegodziwi uciekają⁸⁸, choć nikt ich nie goni⁸⁸, lecz sprawiedliwi⁶⁶² są dziełni⁸⁸⁸ jak młody lew³⁷¹⁵.

Kpl 26,17.36;

**lub: k.q. oddalać się, zniknąć, pierzchać, pedzić*⁵¹²⁷, **dosł.: nie ma goniącego*, k.q. przesładować, zmuszać od ucieczki⁷²⁹¹ Ps 53,5;

**lub: być śmiałym, bezpiecznym, pewnym, ufać*⁸⁸² Dz 14,3

2. Z powodu przestępstwa⁸⁸ kraj⁷⁶ ma wie-lu⁷²²⁷ władców⁸⁸, lecz dziełki³⁶⁵¹ człowiekowi¹²⁰ rozumnemu⁹⁹⁵ i mającemu⁸⁸⁸ poznanie³⁰⁴⁵ będzie trwać długo⁸⁸⁸.

**lub: książę, naczelnik, dowódca*⁸²⁶⁹

**lub: przewinienie, bunt*⁶⁵⁸⁸, **wyrocznienie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicy, suwalność, profanacja*¹⁵⁷¹³

**lub: k.h. wydhuć (dni), przedłużyć (liny namiotów)*⁷⁴⁸

3. Ubogi⁸⁸ człowiek⁸⁸, który gnębi⁸⁸⁸ niedza-rzy⁸⁸⁸, jest jak niszczący⁸⁸⁸ deszcz, po któ-rym nie ma chleba³⁸⁹⁹.

Mt 18,28

**lub: k.q. cierpieć niedostatek bądź głód*⁷³²⁶, **maż, silny mężczy-zna, wojownik*¹³⁹⁷, **k.q. uściślać, wymuszać*⁶²³¹, **marny, bied-ny, słaby, chudy*¹⁸⁰⁰, **dosł.: k.q. powalić tu i Jr 46,15*⁵⁵⁰²

4. Ci, którzy porzucają⁸⁸ Prawo⁸⁸, chwałą¹⁹⁸⁴ niegodziwego⁷⁵⁶³, lecz ci, którzy przestrze-gają⁸⁸⁸ Prawa, walczą⁸⁸⁸ z nimi⁸⁸⁸.

**lub: k.q. porzucić, zamieścić, sprzeniewierzyć się, opuścić*⁸⁸⁰⁰

**hebr.: tora⁸ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób*⁸⁴⁵¹

**lub: k.q. mieć pieczę nad, czuwać, ochraniać, ratować życie*⁸¹⁰⁴

**lub: k.h.p. burzyć się przeciwko, udraczać się w konflikt*¹⁶²⁴

**dosł.: z porzucającymi* - Ps 10,3; Ef 5,11; 1Tes 2,2

5. Żli⁷⁴⁵¹ ludzie* nie rozumieją⁹⁹⁵ sprawiedliwości** w sądzie, ale ci, którzy szukają³³³ JHWH, rozumieją⁹⁹⁵ wszystko³⁶⁰⁵. 1Kor 2,13
*lub: człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość⁵⁸²; **sąd, orzeczenie, decyzja prawną, słusność w sądzie⁸⁹⁴¹. ***k.p. pragnąć, dążyć¹²⁴⁵

6. Lepszy²⁸⁹⁶ jest ubogi* chodzący¹⁹⁸⁰ w swojej niewinności**, niż przewrotny⁶¹⁴¹ w swoich drogach¹⁸⁷⁰, choć jest on¹⁹³¹ bogaty⁶²²³.

*lub: k.q. cierpieć niedostatek bądź głód¹³²⁶; **niepodzielność, całość, uczciwość, prostota, niewinność⁸⁵³⁷; ***por. Pr 1,15²; dosł.: dwieście drogi - tj. obudne - por. EIB^K, WBC^K Pr 19,1; 20,7

7. Kto zachowuje* Prawo⁸⁴⁵¹ jest rozumny** synem¹²¹, a kto zadaje** się z rozwiązanymi¹⁰⁰⁰, upokarza³⁶³⁷ swojego ojca¹. Pwt 12,20; Pr 17,25

*lub: k.q. pilnować, czuwać nad, zachowywać³³⁴¹; **k.h. rozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć⁹⁹⁵; ***k.q. karmić, pasć⁷⁴⁶²
***lub: k.q. być bezwartościowym, trwożyć, żartok²¹⁵¹. Pr 23,20

8. Kto pomnaża⁷²³⁵ swój majątek¹⁹⁵² dzięki lichwie* i odsetkom**, zbiera⁶⁹⁰⁸ go dla tego, kto okazuje łaskę** ubogim¹⁸⁰⁰. Hi 27,17

*lub: k.q. odsetki³⁹²; **zysk, procent, premia⁸⁶³⁶ - hentiady - dzięki wysokim odsetkom - EIB^K; ***k.q. okazywać przychylność²⁶⁰³

9. Kto odwraca⁵⁴⁹³ swoje ucho²⁴¹, aby nie słyszeć* Prawa⁸⁴⁵¹, nawet¹⁵⁷¹ jego modlitwa** budzi odrazę¹⁰⁰⁰. Ps 66,18; 109,7; Pr 15,8; Za 7,11-13

*lub: k.q. okazując postępowanie, rozumieć, zgodzić się⁸⁰⁸⁵
**termin występujący w Psalmach (użysk na modlitwie poetycką bądź liturgiczną)⁸⁶⁰⁵; ***lub: coś odrydlonego, ohydny⁸⁴⁴¹

10. Kto zwodzi* prawych** na złą⁷⁴⁵¹ drogę¹⁸⁷⁰, sam¹⁹³¹ wpadnie⁵³⁰⁷ we własny dół⁷⁸¹⁶, ale nienagannie⁸⁵⁴⁹ odziedziczą⁵¹⁵⁷ dobro²⁸⁹⁶.

*lub: k.h. prowadzić na manowce, wprowadzać w błąd⁷⁶⁸⁶
**lub: szczerzy, sprawiedliwi, prawidłowi, należyty⁴⁴⁷⁷; ***dosł.: on

11. Człowiek³⁷⁶ bogaty⁶²²³ jest mądry* w swoich oczach⁵⁸⁶⁹, ale rozumny⁹⁹⁵ biedak¹⁸⁰⁰ go przejrzy*. **lub: k.q. przeszukiwać, zgłębiać, badać²⁷¹³

*lub: roztropny, uczony, zmyślny, bystry, mądry²⁴⁵⁰

12. Gdy sprawiedliwi⁶⁶⁶² się radują^{91NF}, jest to wielka⁷²²⁷ chwala**, a gdy niegodziwi⁷⁵⁶³ powstają⁶⁹⁶⁵, trudno znaleźć** człowieka¹²⁰.

*lub: unosić się radością⁵⁹⁷⁰; **piękno, świętość, chwala, blask⁸⁵⁹⁷
***dosł.: k.p.u. w poszukiwaniu czegoś, zostać wyszukany²⁶⁶⁴

13. Kto ukrywa* swoje przestępstwa**, nie będzie miał powodzenia**, ale kto je wyznaje³⁰³⁴ i porzuca****, doznaje miłosierdzia⁷³⁵⁵.

*lub: k.p. ukryć, odziać, rozciągnąć na⁶⁸⁰⁰; **lub: bunt⁶⁵⁸⁸, przestępstwo, czynny zbrodnicy, swawola, profanacja¹⁵⁷⁶¹³ Pr 10,12;
***lub: k.h. rozwijać się pomysłowo⁶⁷⁴³; ****lub: zostawić w tyle, opuścić, porzucić, uwolnić, wyzłoczyć⁵⁸⁰⁰ Pr 17,9; Ps 32,3; 1J 1,9

14. Błogosławiony* człowiek¹²⁰, który zawsze⁸⁵⁴⁸ okazuje bojaźń** Bogą, ale kto zawrzeszcza** swoje serce³⁸²⁰, wpada⁵³⁰⁷ w nieszczęście****. *lub: szczęśliwy⁸³⁵; ***w. zło⁷⁴⁵¹ Pr 23,17

*lub: k.p. odeznawać wielkie przetrzenie⁶³⁴², drzeć wielokrotnie - Iz 51,13⁸⁷³⁵⁰; **k.h. sztywnym, upartym, przejawiać upór⁷¹⁸⁵

15. Ryczącym⁵⁰⁹⁸ lwem⁷³⁸ i krążącym* niedźwiedziem¹⁶⁷⁷ jest niegodziwy⁷⁵⁶³ władca** nad ubogim*** ludem⁵⁹⁷¹. Wj 1,14; Pr 29,2; Mt 2,16

*lub: k.q. chodzić na okolo, błąkać się, tulać⁸²⁶⁴; **k.q. rządzić, władać, królować⁴⁹¹⁰; ***lub: marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰

16. Władca* pozbawiony²⁶³⁸ rozumu⁸³⁹⁴ jest wielkim⁷²²⁷ zdziercą**, lecz kto nienawidzi⁸¹³⁰ niesprawiedliwego zysku**, przedłuży swoje dni¹³³³³. *lub: naczebik, dowódca, książę⁵⁰⁵⁷ 1Krl 12,1-19

**lub: wymuszony czyn, wymuszenie⁸⁶⁴², zdzierca⁸⁵³⁶⁷ Iz 33,15
***lub: zysk zdobyty gwałtem¹²¹⁵; ****idiom: będzie żył długo (?)

17. Człowiek* ściągany**^{1PASS} za przelanie ludzkiej⁵³¹⁵ krwi**, ucieka⁵¹²⁷ aż po grób****, niech go nie zatrzymują⁸⁵⁵¹. Wj 21,14; Lb 35,14-34

*hebr.: adam¹²⁰ - człowiek, imię własne; **dosł.: k.q. uciekać, czynić gwałt⁶²³¹; ***hebr.: dam - krewn; krewniaku podstawa życia¹⁸¹⁸ - dosł.: za krewn¹⁸¹⁸ duszy⁵³¹⁵; ****lub: dół, studnia, cysterna⁵⁵³

18. Kto postępuje* nienagannie**, zostanie wybawiony**, a przewrotny*** chodzący dwoma drogami¹⁸⁷⁰ na jednej¹⁰⁰⁰⁰¹²⁵⁹ z nich upadnie⁵³⁰⁷. ****jedyn, inni - rychło upadnie - WBC^K Pr 10,9; 11,3

*dosł.: chodzić¹⁹⁸⁰; **być kompletnym, uczciwym⁸⁵⁴⁹; ***k.n. być wyzwoleonym, odnieść zwycięstwo³⁴⁶⁷; ****k.n. być wykrzywionym⁶¹⁴⁰

19. Kto uprawia* swoją ziemię¹²⁷, nasyci* się chlebem³⁸⁹⁹, a kto goni⁷²⁹¹ za próżnosciami¹⁰⁰⁰⁷³⁸⁶, nasyci⁷⁶⁴⁶ się ubóstwem⁷³⁸⁹. Pr 1,31

*lub: k.q. truć się, pracować, służyć; k.n. uprawiać⁵⁶⁴⁷; **k.q. mieć w nadmiarze, być napełnionym⁷⁶⁴⁶; ***pusty, niemający zasad

20. Człowiek³⁷⁶ godny zaufania* będzie obfawo³⁷⁶ta²²⁷ w błogosławieństwie¹²⁹³, a pracy** do wzbogacenia⁶²³⁸, nie będzie bez winy¹.

*lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, stabilność, prawda⁵³⁰
**lub: k.q. naciskać, pościć²¹¹⁵; ***k.n. zostać oczyszczonym⁵³⁵²

21. Nie³⁸⁰⁸ jest dobrze²³⁸⁶ mieć wzgląd na osobę*, bo^{CW} nawet za⁵⁹²¹ kawałek⁶⁵⁹⁵ chleba³⁸⁹⁹ człowiek** będzie się buntować³³³³.

*lub: rozpoznawać^{6234INF}ABS na oblicze⁶⁴⁴⁰ - tj. być stroniącym
**lub: mocarz, wojownik, bohater, silny, urzędnik¹³⁹⁷ Ez 13,19
***lub: k.q. wzniecać bunt, naruszać, pogwałcać, buntować się⁶⁵⁸⁶

22. Człowiek³⁷⁶, który spieszy²⁶ wie do bogactwa* jest chciwy** i nie wie³⁰⁴⁵, że przyjdzie⁹³⁵ na niego bieda¹⁰⁰⁰. Pwt 15,9; Pr 13,11; 20,21;

*lub: majątność, cena, wysoka wartość, bogactwo¹⁹⁵² Pr 22,16;
**idiom: (mno) zło oko - por. - Mt 6,23² i Pr 22,9² Pr 23,6;
***lub: ubóstwo, niedostatek⁶³⁹ - tylko tu i Hi 30,3 Mt 7,22

23. Kto strofuje* człowieka¹²⁰, znajdzie⁴⁶⁷² potem³¹⁰ więcej przychylności** niż ten, który pochlebia** językiem³⁹⁵⁶. Pr 27,5; Mt 18,15

*lub: k.h. karcić, bezznać, strofować, ganić, dowodzić, sędzić³¹⁹⁸
**lub: łaska, urok, elegancja, uznanie²⁵⁸⁰; ***k.h. być gładkim²⁵⁰⁵

24. Kto okrada* swojego ojca¹ i swoją matkę⁵¹⁷ i mówi⁵⁵⁹: To nie przestępstwo**, jest on wspólnikiem*** człowieka³⁷⁶ niegodziwego⁷⁸⁴³.

*lub: k.q. odebrać, zrabować, porwać, złupić; **lub: przewiniecie, bunt⁶⁵⁸⁸, czynny zbrodnicy¹⁵⁷⁶¹³; ***jednoczynny, kompan²²⁷⁰

25. *Kto* wiele pragnie*, wszczynają¹⁶²⁴ spór⁴⁰⁶⁶,
lecz *kto* pokłada ufność** w JHWH, będzie
nasycony¹⁸⁷⁸.

Ps 37,3-5; Prz 3,5-6; Jr 17,17-8
*idiom: (człowiek) o szerokości⁷³⁴² duszy³³¹⁵ - tj. wiele pragnący
o wielkim apetycie - EBC⁸; **mieć pewność, być bezpiecznym⁹⁸²

26. *Kto* ufa⁸⁸² własnemu sercu³⁸²⁰ jest¹⁰⁵⁷ głupi,
a *kto* mądrze³³ postępuje³³, ten¹⁹³¹ zostanie
ocalony³³³³. *dost.: on¹⁹³¹, **dost.: chodzi¹⁹⁸⁰ Prz 3,5;
**lub: zmyślność, roztropność, biegłość, mądrość²⁴⁵¹ Jr 17,9
***lub: k.n. wyróżnić się, uciec, zostać wyzwolonym⁴⁴²²

27. *Kto* daje¹⁵⁴¹⁴ ubogiemu*, nie ma niedostatku³³,
a *kto* przed nim³³ zasłania³³³³ swoje
oczy⁵⁸⁶⁹, zbierze³³ wiele⁷²⁷ przekleństw³³³³.

*lub: k.g. ofiarowywać; **k.g. cierpieć niedostatek bądź głód³²³⁶
**lub: brak, ubóstwo⁴²⁷⁰, ***dost.: k.h. ukrywać²⁹⁵⁶ Prz 11,24
****lub: kłatawa - por. Pwt 28,20; Mt 2,2; 3,9; Prz 28,27; 39,94; 1B4643

28. Gdy niegodziwi³³ powstają⁶⁶⁵, człowiek¹²⁰
się ukrywa⁵⁶⁴¹, a gdy oni³³ giną^{101NF}, sprawiedliwi⁶⁶²
się pomnażają³³. Prz 28,12; 29,2
*lub: winny, przestępczy, złoczyńca⁷⁵⁶³, **k.g. umrzeć, zostać zjad-
zionym⁷, ***k.g. stać się liczny, wielki, rozmnożyć się⁷²³⁵

29 Człowiek³⁷⁶, który mimo częstych
nagan^{1P} uszywnia³³ swój kark⁴²⁰³,
zostanie nagle⁶⁶²¹ skruszony³³ i bez³⁶⁹ uzdro-
wienia³³³³. ***lub: zdrowie, uzdrawiający lek⁴⁸³² Prz 1,24;
*lub: nagana, wyrzut, kara, ukaranie, oskarżenie⁸⁴³³, **k.h. za-
wartka, idiom: człowiek uparty, twarogłowy - Wj 32,9; ***być za-
manym, skruszonym, zmieszczonym, okaleczonym⁷⁶⁶⁵ Za 7,11

2. Gdy sprawiedliwi⁶⁶² stają się wielcy³³, lud
się raduje³³, a gdy panują^{101NF} niegodziwi⁷⁵⁶³,
lud⁵⁹⁷¹ jęczy³³³³. **dost.: ten¹⁴ ⁵⁹⁷¹(Boży) Prz 11,10; 12,18; 28,12
*por. Prz 28,28 - tu w znac. przejmowania władzy (?)
**lub: być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć²⁸⁸⁴
***lub: k.g. rządzić, władać^{4910NF}, ****wzdychać, jęczeć z bólu⁵⁸⁴

3. Człowiek³⁷⁶ miłujący¹⁵⁷ mądrość²⁴⁵¹, spra-
wia swojemu ojcu radość*, a *kto* prowadzi³³
się z nierządnicami³³, trwoni³³³³ majątek¹⁹⁵².
*lub: k.p. powodować radość, cieszyć³⁰⁵⁵, **ogłądać, piłnować, pro-
wadzić⁷⁴⁶², ***być nierządnicą sakralną¹⁸¹, ****por. Prz 28,28

4. Król⁴⁴²⁸ utwierdza* kraj⁷⁷⁶ prawem*, lecz
człowiek³⁷⁶ pobierający daninę³³, niszczy²⁰⁴⁰
go. ***idiom: człowiek daniny⁸⁶⁴¹. AK, tj. pobierający podatki (?)
*lub: k.h. wzmocnić, wzmocnić, ustanowić, podtrzymawać⁵⁹⁷⁵
**lub: sąd, decyzja prawna, wyrok, słuszność w sądzie⁴⁹⁴¹

5. Człowiek¹³⁹⁷, który schlebia³³ swojemu bliź-
niemu³³, rozciąga⁶⁵⁶⁶ sieć³³ przed jego no-
gami⁶⁴⁷¹. *lub: k.h. być gładkim²⁵⁰⁵, **przyjaciół, ***sida⁷⁵⁶⁸

6. W przestępstwie³³ złego⁷⁴⁵¹ człowieka³⁷⁶
jest³³ pułapka*, ale sprawiedliwi⁶⁶² śpiewa³³
i raduje³³ się. Prz 12,13; Kaz 9,12
*lub: przewinieństwo, bunt⁶⁵⁸⁸, czyny zbrodnicze⁸⁷⁶¹³, **lub: wabik,
przypięta¹¹⁷⁰, ***k.g. wydać okrzyk zwycięstwa, uświetnienia, śpiewać⁷⁴⁴²
***lub: być zadowolonym, radować się, promienieć radością⁸⁰⁵⁵

7. Sprawiedliwi⁶⁶² znają³³ sprawę³³ ubogich¹⁸⁰⁰,
lecz niegodziwi⁷⁵⁶³ nie rozumieją¹⁰⁹⁵ *takiego*
poznania³³³³. ***lub: mieć rację, wygląd, zgodzenie³³³³
*lub: k.g. wiedzieć, poznać, rozważać³⁰⁴⁵, **lub: sąd, proces, spór,
konflikt¹⁷⁷⁹, ***wiedza, postrzeżenie, umiejętność, rozumienie¹⁸⁴⁷

8. Mężowie³⁷⁶ szyderstwa³³ wzburzają³³ mia-
sto⁷¹⁵¹, ale mądrzy²⁴⁵⁰ odwracają⁷²⁵ gniew³³.
*lub: gardzenie, przechwalanie się⁹⁴⁴ tu i Prz 1,22; Iz 28,14; **sa-
pać, rozpaść, pobudzać⁶³¹⁵, ***metaf.: -fiknąć gniewnie⁶³⁹

9. Gdy mądrzy²⁴⁵⁰ człowiek³⁷⁶ spiera³³ się z głu-
pim¹⁹¹ człowiekiem³⁷⁶, to *ten* wybuch gniew-
nem³³ i śmieje się szyderczo⁷⁸³, a nie ma
spokoju³³³³. ***odpoczynek, spokój⁵¹⁸³, cierpliwość⁸⁶⁰⁰⁰
*lub: k.n. wejść w spór, błąkać, być sądzonym⁸¹⁹⁹, **dost.: i
***dost.: k.g. trącić się, być wyprawdzonym z równowagi, być po-
budzonym, być zaniepokojonym⁷²⁶⁴ Prz 25,28; 26,4

10. Ludzie⁸⁸² żądni krwi*, nienawidzą⁸¹³⁰
niewinnego*, ale prawi³⁴⁷⁷ szukają¹²⁴⁵ ochro-
ny jego duszy³³. Rdz 4,5; Prz 1,11; 12,16; 14,20; 13,3,12
*idiom: mordery; **doskonale, pebny, skończony, moral. niewin-
ny⁸⁸³⁵, ***szukać¹²⁴⁵ duszy⁵³¹⁵, tu w znaczeniu poz. - por. zna-
czenie neg: Wj 4,19; 1Sm 22,23; Jr 4,30 i zbierać dusze - Prz 11,30

11. Głupi⁶⁸⁴ daje upust³³ całemu³⁶⁰⁵ swojemu
duchowi³³, lecz mądry²⁴⁵⁰ na koniec³³ go
uśmierca³³³³. ***lub: k.p. uciszać⁷⁶²³ Sdz 16,17; Mi 7,5
*dost.: k.h. wyprawdzać, wywieść, wyzwolić³³¹⁸, **tu: wylewa
z siebie gniew - por. KUL⁴, **lub: w tył, później (o czasie)⁷⁶⁸

12. Jeśli władca* zważy³³ na słowo¹⁶⁹⁷ kłam-
stwa⁸²⁶⁷, to wszyscy³⁶⁰⁵ jego słudzy⁸³⁴ są nie-
godziwi⁷⁵⁶³. *lub: k.g. rządzić⁴⁹¹⁰, **k.h. zwracać uwagę⁷¹⁸¹

13. Nędzarz⁷³²⁶ i ciemięzca* spotykają⁶²⁹⁸ się,
a JHWH obu⁸¹⁴⁷ oświeca¹²¹⁵ oczy⁵⁸⁶⁹.

*hap.leg.: człowiek³⁷⁶ ucisza⁸⁵⁰¹ - ciemięzyciel; **k.h. rozświetla
14. Tron³⁶⁷⁸ króla⁴⁴²⁸, który wiernie* sędzi
ubogich*, zostanie utwierdzony³⁵⁵⁹ na wie-
ki³³³³. ***lub: na zawsze⁵⁷⁰³ Ps 72,4; Prz 16,12; 25,5;
*hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

*lub: k.g. zarządzać, sędzić, rozstrzygać spór, oczyszczać z zarzu-
tów, karać⁸¹⁹⁹, ***marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰ Iz 11,4

15. Różga⁷⁶²⁶ i nagana* dają⁵⁴¹⁴ mądrość²⁴⁵¹,
a krnąbrny* chłopiec³³ przynosi wstyd⁹⁵⁴
swojej matce⁵¹⁷. w 17; Prz 22,6,15; 23,13-14; Hbr 12,11
*lub: wyrzut, kara, ukaranie, oskarżenie⁸⁴³³, **k.p. być odesłanym,
odrzuconym, być nieskrepowanym - krnąbrny, pozostawiony
sobie⁷⁹¹¹, ***lub: chłopak, chłopiec, młodzieniec, sluga⁵²⁸⁸

16. Gdy niegodziwych⁷⁵⁶³ przybywa*, to po-
mnaża⁷²³⁵ się przestępstwo⁶⁵⁸⁸, lecz spra-
wiedliwi⁶⁶² ujrzą⁷²⁰⁰ ich upadek³³. Ps 37,34;
*lub: być lud stac się liczny, być wielkim⁷²³⁵ Ps 58,10; 91,8;
**lub: ruina, obalenie, trup⁴⁶⁵⁸ Ps 92,11; Obj 18,20

17. Karć* swojego syna¹¹²¹, a przyniesie ci
spokój³³ i sprawi⁵⁴¹⁴ rozkosz³³ twojej duszy⁵³¹⁵.
*lub: k.p. karać, karać, chłostać, utrzymywać w karności³²⁵⁶
**lub: k.h. dać odpocząć⁵¹¹⁷ w 15; Prz 13,24; 19,18
***lub: specjal (do jedzenia), rozkosz⁴⁵⁷⁴ - Rdz 49,20; 1Sm 15,32

18. *Gdy* nie ma objawienia*, lud⁵⁹⁷¹ się rozpręga*, a kto przestrzega⁸¹⁰⁴ Prawa⁴⁴⁵¹, *jest* błogosławiony**.

^{1Sm 3,1; Am 8,11-12; Rz 10,13-15}
lub: widzenie, wizja (w uniesieniu), w ekstazie, wyroczenia, pro-roctwo*²³⁷⁷, *słowo objawienia*⁸²⁷¹⁶, ***k.n. zostaje wypuszczone, być rozwiazanym z uwięzi; ***lub: szczęśliwy*⁸³⁵ - por. Ps 1,1

19. Slugi⁶⁶⁰ nie napominają się *samymi* słowami¹⁶⁹⁷, bo *choć* rozumie*, a jednak nie ma na nie odzewu**.

^{Mt 18,17}
**dost.: k.n. poddawać karzeniu, napominaniu*³²⁵⁶, ***lub: k.g. dostrzegać, brać pod uwagę*⁹⁹⁵, ****odpowiedź, odzew*⁴⁶¹⁷, *ced*⁸⁵³³⁸

20. Widzisz²³⁷² człowieka³⁷⁶, który jest pochopny* w swoich słowach⁶⁹⁷? *Więcej* nadziei⁸⁶¹⁵ jest dla głupca** niż dla niego.

<sup>*dost.: k.g. naciskać, pospieszać, spieszyć się, być ścisniętym²¹³
***lub: tępał, prostak, człowiek zadufany*⁶⁸⁴⁴ - Prz 26,12; Kaz 5,2</sup>

21. Kto od młodości⁵²⁹⁰ rozpieszcza^{81HAP} słowem służę⁶⁵⁰; w końcu³¹⁹ zrobi¹⁹⁶¹ z niego słabeusza*.

^{*myśl nawiązuje do usmownienia (?) - Rdz 21,4}
**lub: dogadzać, rozpieszczać, wychowywać, brakować łagodni*⁶⁴⁴⁵
***nap.leg.: nieudzięcznik, utrapienie*⁴⁴⁹⁷, *arogancki, buntowniczy*⁵¹⁹⁶, *słabeusz, dziedzic - EIB*, *EBC** - *znaczenie niepewne**

22. Człowiek³⁷⁶ gwałtowny* wszczyzna spór¹⁶²⁴, a człowiek¹¹⁶⁷ porywczy²⁵³⁴ mnoży⁷²⁷ przestępstwa⁶⁵⁸⁸.

^{Prz 15,18; 26,21; 28,25}
**lub: nos, gniew, metaf.: fuknąć gniewnie*⁶³⁹, *por. - hebr.: ba'al'af-maz opanowany zapalczywością - Prz 22,24*, ***zar, furia, uściskłość, gorączka, niezadowolone, oburzenie, złość, gniew*²⁵³⁴*

23. Pycha* człowieka¹²⁰ upokarza⁸²¹³ go, ale pokorny⁸²¹⁷ duchem⁷⁹⁰⁷ osiągnie** chwałę³⁵¹⁹.

^{**lub: dama, majestat, wzniesienie się (o morzu), buja*¹³⁴⁶}
***lub: k.g. trzymać, chwytać, wziąć, osiągnąć, podtrzymywać, podparcie*⁸⁵⁵¹, ... *w duchu podpięra chwała - BB - Prz 16,18; 18,12*

24. Kto dzieli* się ze złodziejem¹⁵⁹⁰, nienawidzi⁸¹³⁰ swojej duszy⁵³¹⁵; słyszy⁸⁰⁸⁵ przekleństwo*, a nie wyjawia** go.

^{Kpl 5,1}
**lub: k.g. dzielić, przynawać, udzielać*²⁵⁰⁵, ***ślub, przysięga, kłótnia, przekleństwo*⁴²³, ****k.h. oznajmiać, wyjaśniać, donosić*⁴⁰⁴⁶

25. Lęk przed człowiekiem¹²⁰ zastawia⁵⁴¹⁴ sidło⁴¹⁷⁰, ale kto ufa** JHWH, będzie bezpieczny**.

^{Rdz 12,11-13; 20,11; Ps 56,1,1; 118,8; Prz 30,5}
**lub: strach, niepokój, zatroskanie, dygotanie, drżenie*⁷³¹

***lub: k.g. pokładać ufność w, mieć pewność, być bezpiecznym*⁷⁸²
****dost.: k.pu. być umieszczonej (bezpiecznej) na wysokości*⁷⁶⁸²

26. Wiele⁷²²⁷ zabiega¹²⁴⁵ o względy* władcy**, natomiast sąd** nad człowiekiem³⁷⁶ zależy od JHWH.

^{Kaz 12,14; Rz 2,1-3; 14,12}
**idom.: o bliździe*⁶⁴⁴⁰ *władcy*⁴⁹¹⁰, ***k.g. rządzić, władać, królować*⁴⁹¹⁰

***lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość*⁴⁹⁴¹ - *lecz sprawiedliwość człowieka (pochodzi) od ... - AK*

27. Ohyda* dla sprawiedliwych⁶⁶² *jest* człowiek nieprawy⁵⁷⁶⁶, a droga* prawnego* ohydą⁸⁴⁴¹ jest dla niegodziwych⁷⁵⁶³.

^{Ps 119,115; Jz 15,17}
**lub: coś obrzydliwego, ohyda, nieczystość rytualna*⁸⁴⁴¹, ***tu: o sposobie życia - Prz 1,15*, ****lub: szczerzy, prawy, sprawiedliwy*³⁴⁷⁷*

30 Słowa Agura*, syna¹¹²¹ Jake*. Brzemie** Wyznanie** tego człowieka¹³⁹⁷ do Itiela****, do Itiela⁸⁸⁴ i Ukala****.

^{Prz 31,1;}
tj. „zebrany*⁹⁴, ***nienagany*³³⁴⁸, ****hebr.: masa - ciężar, brzemie, ładunek, wypowiedź*⁴⁸⁵³ - *słowo często rozciągające wypowiedź proroka - por. Iz 13,1; 14,28, lub dost.: ha-masa - z Mas-sy - miejscowość o tej nazwie - por. Rdz 25,14; 1Krn 1,30; *****wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka w stanie uniesienia)

*****tj. „Bóg ze mną*⁷³⁸⁴, *****„Pożarty*⁷⁴⁰¹ - Lb 24,3; Na 1,1

2. Tak³⁵⁸⁸, ja *jestem* najgłupszym* z ludzi^{3760S} i nie mam *właściwego* ludziom* rozumu**.

^{**lub: tępa, głupota, tępy (człowiek)*¹⁹⁹⁸, ***dost.: (właściwego dla) adama*¹²⁰ - Lpój;}

*****lub: rozumienie, rozeznanie, wygląd*⁹⁹⁸

3. Ani nie nauczyłem³⁹²⁵ się mądrości* i nie mam wiedzy* świętych**.

^{Prz 9,10}
**lub: umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsądek*²⁴⁵¹

***lub: wiedza, mądrość, poznanie, umiejętność, rozeznanie*¹⁸⁴⁷

****hebr.: gadosz - święty, oddzielony (od) poświęcony (dla)*⁶⁹¹⁸

*****lub: (nie) mam poznania Świętego*^{PM} - *por. Prz 9,10, WBC^K*

4. Kto⁴³¹⁰ wstąpi¹⁹²⁷ do niebios* i zstąpi¹³⁸¹? Kto⁴³¹⁰ zebrał⁶²² wiatr* w swoje dłonie²⁶⁵¹? Kto zawiązał* wody w płaszcz⁸⁰⁷¹? Kto utwierdził* wszystkie³⁶⁰⁵ krańce⁶⁵⁷ ziemi⁷⁷⁶? Jakie jest Jego imię⁸⁸⁸⁹? Jakie jest imię⁸⁰⁸⁴ Jego syna¹¹²¹? Czy wiesz³⁰⁴⁵?

^{Pwt 30,12; Hi 38,4; Iz 50,2;}
ug myśli hebr. istniały trzy sfery nieba*⁸⁰⁶⁴ - *por. 2Kor 12,2***

****hebr.: ru' - duch, tchnienie, wiatr*⁷³⁰⁷ - Mt 11,27; J 3,13;

*****lub: k.g. wiązać, zawiązywać, zamykać*⁶⁸⁸⁷, *****k.h. ustanawiać*⁴⁹⁶⁵

******imię reprezentuje charakter i aurytę Boga*⁸⁰³⁴ - Rz 10,6

5. Każda³⁶⁰⁵ wypowiedź* Boga⁴³³ *jest* wypróbowana*, On *jest* tarczą* dla tych, którzy Mu ufają**.

^{Ps 3,3; 12,6; 18,30; 119,140}
**lub: mowa, słowo, wypowiedź*⁵⁶⁵, *powiedzenie*¹⁶³⁸, ***k.g. wytypić, oczyszczać, próbować*⁶⁸⁸⁴, ****lub: pulkerz*⁴⁰⁴³, *****k.g. zaufać, szukać schronienia, złożyć nadzieję (w Bogu)*²⁶²⁰

6. Nie dodawaj³²⁵⁴ *nic* do Jego słów*, aby cię nie⁶⁴³⁵ skarcił** i *abyś* nie został uznany za kłamcę³⁵⁷⁶.

^{Pwt 4,2; 12,32;}
**lub: mowa, czynny, rzecz, sprawa, słowo*¹⁶⁹⁷, ***lub: k.h. karcić, bieczać, straszyć, ganić, dowodzić, sądzić*³¹⁹⁸ - Obj 22,18

7. Proszę* Cię o dwie⁸¹⁴⁷ *rzeczy*; nie odmawiaj** mi *ich*, zanim²⁹⁶² umrę⁴¹⁹¹.

^{**lub: k.g. błagać, zabiegać, domagać się*⁷⁵⁹², ***k.g. usztywniać*⁴⁵¹³}

8. Oddal⁷⁴⁶⁸ ode mnie⁴⁴⁸⁰ marność* i słowo¹⁶⁹⁷ kłamliwe³⁵⁷⁷; nie dawaj⁵⁴¹⁴ mi ani ubóstwa⁷³⁸⁹, ani bogactwa⁶²³⁹; karm²⁹⁶³ mnie *porcją* chleba³⁸⁹⁹ dla mnie przewidzianą²¹⁷⁰⁶.

^{Łk 11,3}
**lub: pustka, próżność, daremność, fałsz, bezwartościowość*⁷⁷²³

***lub: coś należnego, przynany dział - tj. codzienny chleb - Mt 6,11**

9. Abym syty⁷⁶⁴⁶ nie zapał⁸ się *Ciebie* i nie mówił⁵⁵⁹: Kim *jest* JHWH? Albo *aby* mój popadając w biedę³⁴²³ nie zaczął *krasć*¹⁵⁸⁹ i nie zniewazył⁸ imienia⁸⁰³⁴ mojego Boga. ^{Pwt 8,10;}

**lub: k.p. zawodzić, zaprzeczać, rozczarować*³⁵⁸⁴ Wj 20,7; Mt 26,72

***dost.: brać, porwać, łapać*²⁶¹⁰ - *brać (nadaremno), nie nadużyć*

10. Nie oskarżaj⁴³¹ JUS sługi⁵⁶⁰ przed jego panem⁴⁰², aby ci nie zlorzczył⁴⁰⁰ i byś nie okazał się winny⁴⁰⁰. *tu i Ps 101,5; **k.p. czynnik⁴⁰⁰niemczym⁷⁰⁴³

*hebr.: 'adon - pan, ktoś stanowiący, silny¹¹³, władca^{B128}

11. Jest pokolenie⁴⁰⁰, które przeklina⁷⁰⁴³ swojego ojca i nie błogosławi⁴⁰⁰ swojej matce⁵¹⁷. *tub: generacja, okres, wiek, pokolenie, siedzia, czas życia¹⁷⁵⁵

*tub: k.p. błogosławić, k.q. lekkać, błogosławić¹²⁸⁸, wielbić^{B1418}

12. Pokolenie¹⁷⁵⁵ czyste⁴⁸⁸⁹ we własnych oczach⁵⁸⁶⁹, lecz nie jest obmyte⁴⁰⁰ ze swojego plugastwa⁴⁰⁰. Ps 36,2; Pr 21,2; Łk 16,15; Tł 1,16

*tub: k.p. być mytym; k.q. myć, obmywać, zmywać, kapać się⁷³⁶⁴

*tub: nieczystość (o charakterze moralnym), kał, plugastwo⁶⁶⁷⁵

13. Pokolenie¹⁷⁵⁵ jakże⁴⁰⁰ wyniosłe⁴⁰⁰ w swoich oczach⁵⁸⁶⁹, o uniesionych⁴⁰⁰ powiekach⁶⁰⁷⁹.

*tub: k.q. być wysoko, być wyniosłym⁷³¹¹, **k.n. podnieść się⁵³⁷⁵

14. Pokolenie¹⁷⁵⁵, którego zęby⁸¹²⁷ są jak miecze²⁷¹⁹, a zęby trzonowe⁴⁰⁰ jak noże³⁹⁷⁹, by poręczyć⁴⁰⁰ ubogich⁴⁰⁰ na ziemi⁷¹⁶ i nędzarzy⁴⁰⁰ spośród ludzi²⁰. *tub: kłty, siekacze⁴⁹⁷³ - Hi 29,17, Jl 1,16

*tub: k.q. pochłoniąć, zgładzić, trawić³⁹⁸, **niebiedny, udręczony, słaby, nędzny⁴⁰⁴¹, ***określenie najmniejszej warstwy społecznej⁵⁴

15. Pijawka⁵⁹³⁶ HAP ma dwie⁸¹⁴⁷ córki¹³²²: Daj, daj³⁰⁵¹. Te²⁰⁰⁷ trzy⁷⁹⁶⁹ rzeczy nie będą nasycone⁴⁰⁰; cztery⁷⁰², które nie powiedzą⁵⁵⁹: Dość⁵⁸¹!

*tub: k.q. być zaspokojonym, otrzymać swoją porcję, mieć w nadmiarze, być najedzonym ponad miarę⁷⁶⁴⁶, **wystarczyć¹⁹⁵²

16. Szeol⁴⁰⁰, nieplodne⁴⁰⁰ łono⁴⁰⁰, ziemia⁷⁶ nie nasycona⁷⁶⁴⁶ wodą⁴³²⁵ i ogień⁷⁸⁴, który nie powies⁵⁵⁹: Dość¹⁹⁵².

Ps 6,5; 18,5; Pr 1,12; 5,5; Kaz 9,10

*hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nie użyłki⁵⁸⁵ - gr: hades - por: Ps 16,10¹ - Dz 2,27; **dost.: ograniczenie, przynies⁶¹¹⁵, zamknięcie⁴⁷⁰⁸⁴ - Ps 107, 39; Iz 53,3; ***łitość⁷³⁵⁶

17. Oko⁵⁸⁶⁹, które wysmiewa⁴⁰⁰ ojca i gardzi⁴⁰⁰ posłuszeństwem⁴⁰⁰ wobec matki⁵¹⁷ wydziobią⁵³⁶⁵ kruki⁶¹⁵⁸ nad potokami⁵¹⁵⁸ i zjedzą³⁹⁸ orłętą⁴⁰⁰. ***Jozł.: spowinie¹¹²¹ orłów⁵⁴⁰⁴

*tub: k.q. drwić, szydzić, nairgnąć się³⁹³² Rdz 9,22; Pr 20,20

*tub: k.q. okazywać pogardę, lekceważyć⁴³⁶, **tu i Rdz 49,10

18. Te¹⁹⁹² trzy⁷⁹⁶⁹ rzeczy są dla mnie zdumiewające⁴⁰⁰, czterech⁷⁰² nie rozumiem⁴⁰⁰: *tub: k.n. być trudnym do wykonania, zrozumienia, być cudownym, nadzwyczajnym; **k.q. znać, dostrzegać, być mądrym³⁰⁴⁵

19. Drogi¹⁸⁷⁰ orła⁵⁴⁰⁴ na niebie¹¹, drogi¹⁸⁷⁰ węża⁵¹⁷⁵ na skale⁶⁶⁹⁷, drogi okrętu⁴⁰⁰ na środku³⁸²⁰ morza³²²⁰ i drogi¹⁸⁷⁰ mężczyzny⁴⁰⁰ z młodą kobietą⁴⁰⁰. *tub: nieboskon⁸⁰⁶⁴, ***mocarz, bohater, dorosły¹³⁹⁷

**tub: statek dalekomorski, kupiecki⁵⁹¹, ***tub: dziewica, panna⁵⁹⁵⁹

20. Taka⁶⁵¹ jest droga¹⁸⁷⁰ kobiety⁸⁰² cudzołożnej⁴⁰⁰: zjadła³⁹⁸ i otarła⁴²²⁹ swoje usta⁶³¹⁰ i powiedziała⁵⁵⁹: Nie zrobiałam⁴⁶⁶ nic złego⁴⁰⁰.

*tub: k.p. cudzołożyć, uprawiać bałwochwalstwo⁵⁰⁰³ Iz 5,20; **tub: niegodziwość, oszustwo, bałwochwalczy kult²⁰⁵ Mi 3,15

21. Pod⁸⁴⁷⁸ trzema⁷⁹⁶⁹ rzeczami⁴⁰⁰ drży⁴⁰⁰ ziemia⁷⁷⁶, czterech⁷⁰² nie jest w stanie⁴⁰⁰ unieść⁴⁰⁰:

*tub: k.q. trząść się, być wyprawdzonym z równowagi⁷²⁶⁴

**tub: k.q. wytrwać, mieć moc, siłę, być zdołnym³²⁰¹ Rdz 16,34

22. Pod⁸⁴⁷⁸ służą⁴⁰⁰, gdy zostaje królem⁴⁰⁰, i głupcem⁴⁰⁰, gdy syci⁷⁶⁴⁶ się chlebem³⁸⁹⁹.

*tub: niewolnikiem; **tub: być zostac królem bądź królową, panować; ***hebr.: nabal - głupi, nierozumny³⁰³⁶ - 1Sm 25,3 Pr 19,10

23. Pod⁸⁴⁷⁸ kobietą⁴⁰⁰ odrzuconą⁴⁰⁰, kiedy wychodzi za męża¹⁶⁶, i służącą⁴⁰⁰, kiedy dziedzi czy⁴⁰⁰ po swojej pani¹⁴⁰⁴. *tub: k.q. pass. niechciana⁸¹³⁰

*chodzi o kobietę, której wręczono list rozwodowy - por: Pwt 24,3 lub drugą żoną w małżeństwie poligamicznym - por: Rdz 29,31,33

**tub: służka, niewolnica, metaf. ktoś pokornie zwracający się do kogoś⁸¹⁹⁸, **k.q. objąć w posiadanie, odziedziczyć³⁴²³

24. Cztery⁷⁰² stworzenia⁴⁰⁰ są najmniejsze⁴⁰⁰ na ziemi⁷⁷⁶ i one¹⁹⁹² są mędrsze⁴⁰⁰ nad mędrców⁴⁰⁰: *tub: młody, mały, niepozorny, nieważny⁶⁹⁹⁶

**tub: rozpoznać, uczyć, zmyślić, bystry, mądry²⁴⁵⁰

***dost.: k.p. stać się mądrym, być uczynionym mądrym²⁴⁴⁹

25. Mrówki⁴⁰⁰ i lud⁵⁹⁷¹ niemocny⁴⁰⁰, a jednak⁴⁰⁰ w lecie⁷⁰¹⁹ zbierają⁴⁰⁰ swój pokarm⁴⁰⁰. *tu i Pr 6,6; **nie³⁸⁰⁸ silny, potężny, zacięły⁵⁷⁹⁴, zachwały⁸⁶⁷⁵⁴

*tub: k.h. zapobiegają, dostarczają⁵⁵⁵⁹, ***chleb, żywność, zboże³⁸⁹⁹

26. Góralik⁴⁰⁰, lud⁵⁹⁷¹ nieliczny³⁸⁰⁸6099, a jednak⁴⁰⁰ umieszają⁴⁰⁰ swój dom¹⁰⁰⁴ w skale⁴⁰⁰. *tub: k.q. wyznaczyć, ustanowić, kształtować, umieszają⁷⁶⁰

**tub: k.q. pionowa lub struma skała, kłif, urwisko⁵⁵⁵³ Kpl 11,5; Ps 104,18

27. Szarańcza⁴⁰⁰ nie ma⁶⁹⁹ króla⁴⁴²⁸, a jednak⁴⁰⁰ cała³⁶⁰⁵ wyrusza⁴⁰⁰ w szeregu⁴⁰⁰. *tub: szarańcza⁶⁹⁷, szereg, szarańcza wędrowna w uskrzydłonym stadium⁸⁷⁷, **k.q. iść naprzód; ***dost.: k.q. wypuszczać strzałę⁶⁸⁶

28. Jaszczurkę⁴⁰⁰ schwytaś⁴⁰⁰ w ręce³⁰²⁷, a jednak⁴⁰⁰ ona¹⁹³¹ mieszka⁴⁰⁰ w pałacu¹⁹⁶⁴ króla. *hap.leg.: rodzaj jaszczurki⁸⁰⁷⁹, gekon lampara^{B8952} - imi szeregobny rodzaj pająka - KUL⁴; **tub: k.p. łapać, chwycić (dłońmi)⁸⁶¹⁰

29. Są⁴⁰⁰ trzy⁷⁹⁶⁹ stworzenia, które¹⁹⁹² mają wspaniałą⁴⁰⁰ krok⁶⁸⁰⁶, a cztery⁷⁰² chodzą⁴⁰⁰ dostojnie³¹⁹⁰: *tub: k.h. uczynić coś dobrym bądź pięknym³¹⁹⁰

*tub: k.q. inf. iść, chodzić, poruszać, sposób życia (metafor.)¹⁹⁸⁰

30. Lew³⁹¹⁸, bohater⁴⁰⁰ wśród zwierząt⁹²⁹, co przed⁶⁴⁴⁰ nikim³⁶⁰⁵ nie ustępuje⁴⁰⁰; 2Sm 1,23

*tub: człowiek silny, dzielny, potężny, bohater¹³⁶⁸ - por. u 19

**tub: (przed) obliczem; ***k.q. zwracać, odwracać się, wrócić⁷⁷²⁵

31. Oko⁴⁰⁰ bojowy¹GES i kozioł⁴⁹⁷⁵, i król⁴⁴²⁸, przeciw⁵⁹⁷³ któremu⁴⁰⁰ nikt się nie buntuje⁴⁰⁰. *hap.leg.: coś przepasano, chart, pies myśliwski²²²³, kogu⁸²²⁵

**znac. niepewne, ***bez buntu, z oddziałem zbrojnym⁵¹⁰ - EIB^K

32. Jeśli⁵¹⁸ byłeś⁴⁰⁰ tak głupi⁹³⁴ by się wywyższać⁴⁰⁰, a jeśli teraz rozważyłeś⁴⁰⁰ to - przyłóż⁴⁰⁰ rękę do ust⁴⁰⁰. ***tub: zamilknij - por: Hi 21,5; 40,4

*tub: k.lipa. podnieść się, wywyżczyć się⁵³⁷⁵, **tub: k.q. wpaść na pomysł, rozważyć, zamierzyć, uknąć (o złym zamiarze)²¹⁶¹ - stąd jeśli pomyślałeś coś złego - BB, BG, BP, AMP Mi 7,6; 1Kor 13,1-8

33. Jak⁵⁸⁸ z ubijania^{61HAP} mleka²⁴⁶¹ wychodzi⁶⁵⁵ masło⁸²⁹, a z wycierania⁴³³⁰ nosa wychodzi³¹⁸ krew¹⁸¹⁸, *tak* wzburzenie⁴³³⁰ gniewu⁶⁵⁵ wyzwała³³¹⁸ kłótnię⁶⁵⁵.

Prz 10,12; 29,22

**lub: k.q. sciskanie, naciskanie, wyciskanie*⁴³³⁰, **k.h. wyprawa-dzić, wynieść, wyzwoić, spowodować pójście bądź wyjście*³³¹⁸
 ***mos, metaf.: fuknąć gniewnie*³⁹, w tekście hebr. występuje gra słów - por. EIB^K, ****lub: miesnaski, konflikt, spór, kłótnia*⁷⁵⁷⁹

31 Słowa⁶⁹⁷ króla Lemuela³⁹²⁷. Zasada⁶⁵, którą⁸³⁴ nauczyła⁶⁵ go jego matka⁵¹⁷.

**ty. „należąca do Boga”*; ***hebr.: masa - ciężar, brzemień, ładunek, wypowiedź*⁸³⁵ - słowo często rozpoczynające wypowiedź proroka - por. Iz 1,3; 14,28, *lub* *dosl.: ha-massa - z Massy - miejscowość o tej nazwie - por. Prz 30,1; Rdz 25,14; 1Krn 1,30* Prz 1,8; 2Tm 3,15
 ****lub: k.p. karuc, pouczac, utrzymywac w karnosci, chlosca*³²⁵⁶

2. Cóż⁴¹⁰⁰, mój synu? Cóż⁴¹⁰⁰, synu!¹²⁴⁸ moje-go łona? I cóż⁴¹⁰⁰, synu¹²⁴⁸ moich ślubów⁶⁵⁵?

**tylko tu i Ps 2,12 - syn, dziedzic*¹²⁴⁸, ***ciato, brzuch, głębinę*⁹⁹⁰
 ****lub: przysięgi - tu w l.mn., uroczysta obietnica złożona Bogu lub innej osobie*⁴⁰⁸⁸ - Lb 6,2,5,21, 1Sm 1,11 Ps 22,25; Iz 49,15

3. Nie oddawaj⁵⁴¹⁴ kobietom⁸⁰² swojej siły⁶⁵ ani twoich dróg¹⁸⁷⁰ *nie kieruj tam, gdzie wymazują⁶⁵ królów*⁴⁴²⁸ *z pamięci*.

Prz 5,9

**ty. nie daj się opanować pragnieniom kobiet - por. EIB^K*
 ***lub: k.h. wymazać (z pamięci), k.q. ścierać, zetrzeć, wymiszerzyć*⁴²²⁹

4. Nie królom⁴⁴²⁸, o Lemuelu³⁹²⁷, nie królom⁴⁴²⁸ picie⁸³⁵⁴ wina¹⁹⁶, gdzie⁶⁵ dla księcia⁶⁵ mocny trunek⁶⁵;

**Kpl 10,9-10; Prz 20,1; Kaz 10,17; Jr 35,1-19*
 **tu: wy gere - gdzie? skąd? który? 2335, wy ketiv: czy, ani troche*¹⁷⁶
 ***dosl.: k.q. być ważnym, być rozważnym, być władczym*³³³⁶
 ****hebr.: sekar*⁷⁹⁴¹ (sycera) - mocnyodurzającycy sfermentowany napój, trunk z owocami, zwłaszcza z daktyli, zboż lub miodu - *piwo* (?)

5. Aby⁶⁴³⁵ pijąc⁸³⁵⁴, nie zapomni⁷⁹¹¹ praw⁶⁵ i nie wypaczy⁶⁵ sprawy³⁶⁰⁵ żadnego³⁶⁰⁵ z synów¹¹²¹ udurzonych⁶⁵⁵.

Ps 72,1-2; Iz 28,7; Oz 4,11

**lub: k.pu. coś nakazanego prawem, prawo (imię słów)*²⁷¹⁰, *to, co jest zdecydowane*¹³³⁹⁷, ***dosl.: k.p. zmieniać, odmieniać*⁴¹³⁸, ****sąd, spór, konflikt, sprawa, proces*¹⁷⁷⁹, *****udręka, bieda, mieszczenie*⁶³⁴⁰

6. Dajcie^{5414IMP} mocny trunek⁷⁹⁴¹ ginącemu⁶⁵, a wino³¹⁹⁶ zgorzkniałemu⁴⁷⁵¹ na duszy⁶⁵⁵.

**lub: k.q. zynąć, umrzeć, zostać zglądnowym, zniknąć*⁶ Ps 104,15
 ***wino było traktowane jako środek znieczulający - por. Mt 27,34*
 ****hebr.: nefesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, osoba*³³¹⁵

7. Będzie pił⁸³⁵⁴ i zapomni⁷⁹¹¹ o swoim ubóstwie⁶⁵, i niech⁶⁵ nie pamięta²¹⁴² więcej⁵⁷⁵⁰ swojego utrapienia⁶⁵.

Hi 29,13; 39,11; Ps 104,15

**ubóstwo*²³⁸⁹ - *tylko w Ks. Przysłów - 6,11; 10,15; 13,18; 24,34; 28,19; 30,8; 31,7*; ***lub: moźół, utrapienie, ucisk, trud, krzywda*⁵⁹⁹⁹

8. Otwórz⁶⁶⁰⁵ swoje usta⁶³¹⁰ w obronie⁶⁵ niemego⁴⁸³, w sprawie¹⁷⁷⁹ wszystkich³⁶⁰⁵ synów¹¹²¹ skazanych na zgubę^{65HAP}.

**dosl.: dla niemych* Hi 29,12
 ***lub: zniszczenie, przemienienie, ktoś przeznaczony na zagładę*²⁴⁷⁵

9. Otwórz⁶⁶⁰⁵ swoje usta⁶³¹⁰, sądz⁶⁵ sprawiedliwie⁶⁶⁶⁴ i broń⁶⁵ sprawy¹⁷⁷⁹ ubogiego⁶⁰⁴¹ i nędzara²⁴.

**lub: k.q. rozstrzygnąć spór, karać*⁸¹⁹⁹ Kpl 19,5; Pwt 1,16
 ***lub: wydawać wyrok, bronić jakiejś sprawy, być sędzią*^{1777IMP}

10. Któż³³¹⁰ znajdzie⁴⁶⁷² dzielną⁶⁵ kobietę⁶⁵⁵? Jej wartość⁴³⁷⁷ daleko⁶⁵ większa⁶⁵ niż perły⁶⁵⁵⁵.

**uzyskiwać wiersze od 10-32 zaczynają się od kolejnej hebrajskiej litery alfabetu*, ***dosl.: siła, moc, skuteczność*²⁴²⁸, ****lub: żonie*⁸⁰²
 **lub: drogi kamień, być może korall, rubin*⁶⁴⁴³ Rt 3,11; Prz 12,4

11. Serce⁶⁵ męża¹¹⁶⁷ ufa⁶⁵ jej i korzyści⁶⁵⁵ mu nie zabraknie²⁶³⁷.

**lub: lub, zdobyć, zwyciężyć*⁷⁹⁹⁸ IP 3,1-7
 ***lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce*³⁸²⁰
 **lub: k.q. pokładać ufność w, mieć pewność, być bezpiecznym*⁹⁸²

12. Świadczy⁶⁵ mu ona dobro, a nie zło⁶⁵, po wszystkie³⁶⁰⁵ dni³¹¹⁷ swojego życia²⁴¹⁶.

**lub: k.q. wymierzyć, uczynić, odmierzyć ofiarnie, odplacić, rodzic*¹⁸⁸⁰
 ***lub: udręka, niedola, krzywda, przeciwność losu, żył (czas)*⁷⁴⁵¹

13. Stara⁶⁵ się o wełnę⁶⁷⁸⁵ i len⁶⁵⁹³, i z upodobaniem⁶⁵ pracuje⁶²¹³ swoimi rękami³⁷⁰⁹.

**lub: k.q. uciekać się do, radzić się, zabiegać o, starać się o, szukać*¹⁸⁷⁵
 ***lub: rozkosz, przyjemność, pożądanie, tęsknota, upodobanie*²⁶⁵⁶

14. Jest¹⁹⁶¹ jak statki⁶⁵ handlowe⁵⁵⁰³, sprawadza⁶⁵ żywność⁶³⁸⁹ z daleka⁶⁵.

1Krn 10,22

**ty. statek dalekomorski, kupiecki*⁵⁹¹, ***lub: k.h. wnosić, zgromadzić, sprawdzić, sprawić coś*⁹³⁵, ****daleki kraj, odległość*⁴⁸⁰¹

15. Wstaje⁶⁹⁶⁵, gdy jeszcze⁵⁷⁵⁰ jest noc i daje⁶⁵ pokarm²⁹⁶⁴ swoim domownikom⁶⁵, a swoim służebnikom⁵²⁹¹ odpowiedni⁶⁵ przydział⁶⁵ prac.

**lub: k.q. wytworzyć, użyć, ofiarować, dać, położyć, robić*⁴¹⁴
 ***lub: rodzina, ród, domownicy, miejsce zamieszkania*¹⁰⁰⁴ Lk 12,42
 ****lub: coś należnego, przyznany dział - por. Prz 30,8* vs. BP

16. Myśli⁶⁵ o polu⁷⁰⁴ i kupuje je; z pracy⁶⁵ swoich rąk³⁷⁰⁹ sadzi⁵¹⁹³ winnice³⁷⁵⁴.

Mt 21,33

**lub: k.q. wpaść na pomysł, wymyślić, zaplanować, rozważyć, zamierzyć*²¹⁶¹, ***dosl.: owoc ziemi, owoc łona, metaf.: czynić człowieka*⁶⁵²⁹

17. Przepasuje²²⁹⁶ swoje biodra⁴⁹⁷⁵ siłą⁶⁵ i umacnia⁶⁵ swoje ramiona²²²⁰.

Prz 31,25

**metaf. pracowniwej i nieustraszonej robotnicy, pochodzącej do swojej pracy z determinacją*; ***k.p. ubierać, czynić uporczywym*⁵⁵³

18. Dostrzega²⁹³⁸, że jej dorobek⁶⁵ jest dobry²⁸⁹⁶, a jej lampa⁵²¹⁶ w nocy³⁹¹⁵ nie gaśnie⁶⁵.

**lub: handel, zysk, zarobek, zysk z handlu*⁵⁵⁰⁴ - tu i Prz 3,14; Iz 23,18
 ***idiom: dom rozwija się z powodzeniem - Hi 18,6; Jr 25,10 - WBC^K*

19. Wyciąga⁷⁹⁷¹ ręce³⁰²⁷ po kądziel⁶⁵, a dłońmi³⁷⁰⁹ chwytta⁸⁵⁵¹ wrzeciono⁶⁵.

**hap.leg.: przędzy, urzeczona, kądziel*³⁶⁰¹, ***szpulka, drążek*⁶⁴¹⁸

20. Otwiera⁶⁵ dłoń³⁷⁰⁹ przed ubogim⁶⁵ i wyciąga⁷⁹⁷¹ swoje ręce³⁰²⁷ do nędzara⁶⁵.

Ef 4,28

**dosl.: k.q. rozcigać (się), ukazywać, rozprzestrzeniać*⁶⁵⁶⁶
 ***lub: biedny, udurzony, słaby, nędzny*⁶⁰⁴¹, ****cierpiący ucisk*³⁴

21. Nie boi⁶⁵ się, że śnieg⁷⁹⁵⁰ zaskoczy jej domowników¹⁰⁰⁴, bo wszyscy³⁶⁰⁵ jej domownicy¹⁰⁰⁴ mają po dwa⁶⁵ ubrania³⁸⁴⁷.

**lub: k.q. lekać się, być przejętym bojaźnią*³³⁷², ***dosl.: są ubrani w szkarłat*¹¹⁴⁴, *ty. mają bogaty ubiór* (?); BG - mają podwójną szatę, BT - mają ubiór na lato, EIB - mają podwójne ubranie

22. Wyrabia⁶²¹³ dla siebie przykrycia⁶⁵; jej strój³⁸³⁰ jest z lnu⁶⁵ i barwiony purpurą⁶⁵⁷¹³.

**dosl.: narzuła, koc, pled*⁴⁷⁶⁵ - Prz 7,16 - dekoracyjne okrycia na meble (?), ***ciemni len, bisia*⁸³³⁶ - Ek 16,19; Obj 18,12,16, ***czerwień

23. Jej mąż¹¹⁶⁷ *jest* znany* w bramach** , *gdy* zasiada⁴²⁷ ze⁵⁹⁷³ starszymi*** kraju⁷⁷⁶. Prz 12,4

*lub: k.n. stać się znanym, dać się poznać, być dostrzeganym³⁰⁴⁵

**brama⁸¹⁷⁹ - miejsca to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy

***hebr.: zagen²²⁰⁵ - określi. dotyczący grona starszych (przywódców) zarządzających ogółem spraw wspólnoty - Wj 3,16; 19,7; 24,9; Put 21,2

24. Wyrabia⁶²¹³ bieliznę* i sprzedaje⁴³⁷⁶ ją, dostarcza⁵⁴¹⁴ pasy** kupcowi***.

*tj. liniana narzułka, szal, okrycie (prostokątny kawałek cienkiego lnu używany jako odzież wierzchnia bądź do snu jako koszula nocna)⁵⁴⁶⁶ - Iz 3,23; Sdz 14,12-13; LXX - gr. sindon - Mt 24,59; Mk 14,51; **ozdobny pas używany przez kobiety i być może mężczyźni²²⁸⁹ - 1Sm 8,14; ***dost.: Kamanejczyk, kupiec³⁶⁶⁹ - KUL^K

25. Siła⁵⁷⁹⁷ i dostojność* są jej strojem³⁸³⁰; i uśmiecha** się do dnia¹¹¹⁷, który nadchodzi³¹⁴. Prz 31,17.21; 1Tm 2,9-10

*lub: ozdoba, świetność, majestat, cześć, chwala, splendor¹⁹²⁶

**lub: żartować, bawić się, śmiać się (pogardliwie, szyderczo)⁷⁸³²

26. Z mądrością* otwiera⁶⁶⁰⁵ swoje usta⁶³¹⁰, a jej językiem³⁹⁵⁶ rządzi prawo** łaski***.

*lub: umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsądek²⁴⁵¹

**hebr.: tora⁸⁴⁵¹ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób

***lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życiowość²⁶¹⁷

27. Czuwa* nad biegiem spraw** swojego

domu¹⁰⁰⁴ i nie je³⁹⁸ niezpracowanego chleba⁶⁰⁰.

Prz 14,1; 1Tes 4,1; 1T 2,4
*dost.: k.q. trzymać straż, szeptować; **dost.: (nad) drogą - marsz, pochod, droga¹⁹⁷⁹; ***dost.: chleba³⁸⁹⁹, lenistwa, gnuśności⁶¹⁰⁴HA^P

28. Jej dzieci¹¹²¹ powstają* i nazywają ją błogosławioną**, mąż¹¹⁶⁷ także ją chwali¹⁹⁸⁴.

*lub: k.q. powstawać, rosnąć w siłę, trwać, utwierdzać się⁶⁹⁶⁵

**lub: k.p. nazywać szczęśliwym, naprawiać zło⁸³³ IP 3,7

29. Wiele⁷²²⁷ kobiet* zarządza** wspaniale**, ale ty przewyższasz*** je wszystkie⁶⁰⁰⁵.

*lub: córka, młoda kobieta¹³²³; **k.q. czynić, pracować, porządkować⁶²¹³; ***siła, skuteczność, bogactwo, kompetencja, dzielny człowiek²⁴²⁸ ***k.q. być lepszym niż, iść w górę⁵⁹²⁷ Prz 12,4

30. Wdziek* jest zwodniczy** i piękność³³⁰⁸ jest zwiewna³⁰⁵, lecz kobieta⁸⁰² żyjąca w bojaźni³⁰⁰⁰ JHWH, ta¹⁹³¹ będzie wychwalana³⁰⁰⁰.

*lub: urok, elegancja, uznanie²⁵⁸⁰; **klamstwo, rozczarowanie, podstęp⁸²⁶⁷; ***dost.: para, oddech, daremnie¹⁸⁹² nagły - AK

***lub: pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³; ****chęcić się, chlubić się, przechwalać się¹⁹⁸⁴ Prz 11,22; Kaz 12,13; 1P 3,4

31. Dajcie⁵⁴¹⁴IMP jej z owocu¹⁶⁵²⁹ jej rąk³⁰²⁷ i niech jej czyny** chwala¹⁹⁸⁴ ją w bramach***.

*tj. niech korzystaj z tego, co wypracowała swoimi rękami

**lub: dzieła, praca, zajęcie, przedsięwzięcie, osiągnięcie, wytwór⁴⁶³⁹

***por. w. 23³⁰⁰ Ps 128,2; 1Tm 5,25; Hbr 6,10

Księga Hioba

Księga Hioba

1 Był^{8013A} pewien mąż^{8013A} w ziemi⁷⁷⁶ Uss^{8013A}, jego imię^{8013A} – Hiob^{8013A}; człowiek^{376A} ten¹⁹³¹ był nienaganny³³⁷³ i prawy³⁴⁷⁷, i bojący³³⁷³ się Boga⁴³⁰, a stroniący⁵⁴⁹³ PAR od zła³³⁶⁸.

^{8013A}lub: k.q. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać, być¹⁹⁶¹, ^{8013A}człowiek, mężczyzna, ktoś³⁷⁶, tu: brak rodz. olbręśl., ^{8013A}ty. Edom - Rdz 10,23; 22,21; Lm 4,21 (?); pln. Arabia - Hi 1,15,17; 2,11 (?); Baszan (?)⁸⁷⁸⁰ ^{8013A}ty. gdzie jest mój ojciec^{8013A} lub: „ten, który uciąż powraca do Boga”³⁴⁷, kwestię hebr. wymowy „-j-job” - por. KUL^{8013A}, ^{8013A}ty. doskonały, pełny, skończony, niewinny⁸⁵³⁵ B959, ^{8013A}ty. udręka, przeciwność losu, nieszczęście, niegodziwość⁷⁴⁵¹ Hi 8,20; Ez 14,14; Jk 5,11

2. I urodziło³²⁰⁵ KN mu się siedmiu⁷⁶⁵¹ synów¹¹²¹ i trzy⁷⁹⁶⁹ córki¹⁰¹³²³. Hi 42,13

^{8013A}liczba 7 i 10 (3+7) w symb. hebr. oznacz. pełnię, mnogość - KUL^{8013A}

3. A jego dobytek^{8013A} stanowią^{8013A} siedem tysięcy owiec⁶⁶²⁹, trzy tysiące wielbłądów¹⁵⁸¹, pięćset jarzm^{8013A} wołów¹²⁴¹ i pięćset osłic⁸⁶⁰, i bardzo⁷²²⁷ liczna³⁹⁶⁶ służba^{8013A}. A ten¹⁹³¹ człowiek^{376A} był najznakomitszym^{8013A} ze wszystkich³⁶⁰⁵ synów¹¹²¹ Wschodu⁶⁹²⁴. Jr 49,28

^{8013A}lub: bydło, trzoda (krowy, owce, kozy), własność (ziemi)⁴⁷³⁵ ^{8013A}dost.: było¹⁹⁶¹ - por. u: I^{8013A}, ^{8013A}ty. parę, zaprzęgi⁶⁷⁷⁶, ^{8013A}ty. studzy domowi tu i Rdz 26,14, ^{8013A}dost.: wielki, potężny, wybitny¹⁴¹⁹ ^{8013A}ty. o ludach mieszkających na wsch. od Byblos; o Aramejczykach - Rdz 29,1; o Midianitach - Sdz 6,3; o Edomitach - Iz 11,14

4. I schodzili^{8013A} się jego synowie¹¹²¹, i raz po raz urządzali^{8013A} ucztę⁴⁹⁶⁰, każdy³⁷⁶ w swoim domu¹⁰⁰⁴ w ustalonym dniu³¹¹⁷. I posyłali⁷⁹⁷¹ po swoje trzy siostry²⁶⁹, i zapraszali³³⁶⁸ je, aby jadły³⁹⁸ i piły⁸³⁵⁴ wraz⁵⁹⁷³ z nimi.

^{8013A}dost.: iść, chodzić, przyjść, iść dalej, metafor. o sposobie życia¹⁹⁸⁰ ^{8013A}czas.: iść i urządzać wypr. czynność poutwarzającą się cyklicznie - KUL^{8013A}, ^{8013A}dost.: w jego dniu, ^{8013A}ty. k.q. przyzywać, krzątać¹²¹¹

5. A gdy³⁵⁸⁸ mijal^{130N} kolejny cykl^{8013A} dni³¹¹⁷ P ucztę⁴⁹⁶⁰, wtedy^{8013A} posyłał⁷⁹⁷¹ po nich Hiob³⁴⁷, aby^{8013A} ich poświęcić^{8013A}. Potem^{8013A} wstawal⁷⁹²⁵ rano^{8013A} i za każdego^{8013A} z nich składał¹⁵⁹²⁷ KH ofiary całopalne⁵⁹³⁰. Bo³⁵⁸⁸ mówił⁵⁵⁹ Hiob³⁴⁷: Może¹⁹⁴ moi synowie¹¹²¹ zgryzesz^{8013A} i zniewały^{8013A} Boga w swoich sercach³⁸²⁰. Tak³⁶⁰² Hiob czynił⁶²¹³ po wszystkie³⁶⁰⁵ dni³¹¹⁷A.

^{8013A}dost.: k.q. wydarzyć się, być, trwać, nastać, mieć miejsce¹⁹⁶¹ ^{8013A}dost.: k.h. chodzić naokoło, otaczać⁵³⁶², ^{8013A}ty. k.p. oddzielić coś jako święte⁹⁴², przenieść coś do stam. świętości¹⁸⁰⁷³ - Rdz 2,3 ^{8013A}ty. brząsk, uschód słońca, świtanie, początek dnia¹²⁴² ^{8013A}dost.: (według) ich liczby⁴⁵⁷, ^{8013A}ty. chybić celu bądź służności i obowiązku, ponieść winę, utracić²³⁹⁶, ^{8013A}ty. eufemizm - bogostawiać¹²⁸⁸ - Hi 1,11; 1Krl 21,10,13 - por. WBC^{8013A}, KUL^{8013A}, KHK

6. I stało¹⁹⁶¹ się pewnego dnia^{1177A}, gdy synowie¹¹²¹ Boży^{31A} przyszli⁹³⁵, aby^{8013A} stanąć^{8013A} przed JHWH, że także¹⁵⁷¹ szatan^{361A} przyszedł⁹³⁵ wśród nich. Rdz 6,2,4; Hi 2,1; 38,7; 1P 5,8

^{8013A}ty. aniołowie - Ps 82,16; por. 1Krl 22,19,23; ^{8013A}ty. przedstawić się³³²⁰, ^{8013A}ty. przeciwnik, ten kto się opiera⁷⁸⁵⁴ - 2Sm 19,22; Ps 109,6

7. I powiedział⁵⁵⁹ JHWH do⁴¹³ szatana^{7854A}, Skąd⁷⁰ przychodzisz⁹³⁵? I odpowiedział^{8013A} szatan⁷⁸⁵⁴ JHWH, mówiąc^{8013A}: Krażyłem^{8013A} INF po ziemi⁷⁷⁶ i przechadzałem^{8013A} się po niej.

^{8013A}ty. k.q. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰ ^{8013A}dost.: i powiedział^{8013A}, ^{8013A}ty. bądź błąkać się tu i tam⁷⁷⁵¹, ^{8013A}ty. k.h. chodzić tu i tam¹⁹⁸⁰, ^{8013A}dost.: z krążenia i z przechadzania się

8. Wtedy^{8013A} JHWH powiedział⁵⁵⁹ do szatana⁷⁸⁵⁴: Czy zwróciłeś uwagę^{8013A} na moją służbę^{8013A} Hioba³⁴⁷? Gdyż³⁵⁸⁸ nie ma³⁶⁹ nikogo jak³⁶⁴⁴ on na ziemi⁷⁷⁶. Człowiek³⁷⁶ to nienaganny⁸⁵³⁵ i prawy³⁴⁷⁷, bojący^{8013A} się Boga i stroniący^{8013A} od zła⁷⁴⁵¹. Hi 28,28; Ps 25,21; Prz 3,7;

^{8013A}ty. diabeł: czy nastawiłeś⁷⁷⁶⁰ swoje serce³⁸²⁰, ^{8013A}ty. niewolnik, poddany⁵⁰⁶⁶ ^{8013A}ty. k.q. pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³³⁷³, ^{8013A}ty. k.q. zwrócić się ku, zostać usuniętym, zejść z drogi, osiągnąć kres⁵⁴⁹³ PAR Prz 13,19; 14,16; 16,6,17; 29,10

9. A szatan^{7854A} odpowiedział⁶⁰³⁰ JHWH, mówiąc^{8013A}: Czy Hiob za darmo^{8013A} boi³³⁷² się Boga? ^{8013A}dost.: i powiedział⁵⁵⁹, ^{8013A}ty. za nic, bezplatnie, niezastawiając²⁶⁰⁰

10. Czy nie⁸⁰⁰⁸ ty⁸⁵⁹ ogrodziłeś^{8013A} zewsząd^{8013A} jego, jego dom¹⁰⁰⁴ i wszystko³⁶⁰⁵, co⁸³⁴ wokół⁴³⁹ niego? Blogosławiłeś¹²⁸⁸ dzieło⁴⁶³⁹ jego rąk³⁰²⁷, a jego dobytek^{8013A} rozmnożył^{8013A} na ziemi⁷⁷⁶. ^{8013A}dost.: przez lub na wylot, naokoło¹¹⁵⁷ Ps 34,7

^{8013A}ty. k.q. odgrodzić⁷⁷⁵³ - żywoplotem z cierni - KUL^{8013A}, ^{8013A}ty. k.q. robić wyłom, wybuchnąć gwałtownie, rozciągnąć⁶⁵⁵⁵

11. Ale^{8013A} teraz^{8013A} wyciągnij⁷⁹⁷¹ IMP tylko^{8013A} swoją rękę i dotknij⁵⁰⁶⁰ IMP tego⁸³⁴ wszystkiego³⁶⁰⁵, co ma, a zobaczysz, czy³¹⁸ nie³⁸⁰⁸ będzie ci w⁵⁹²¹ twarz^{8013A} złorzeczy¹³³⁸. ^{8013A}ty. k.q. por. u: 5^{8013A}

^{8013A}ty. lecz, istotnie (silne przeciwstawienie)¹⁹⁹ Hi 2,5; 4,5; 5,19 ^{8013A}ty. k.q. Of uprasza! błagam! (używane w usilnych prośbach lub naponiżeniach)⁴⁹⁹⁴, ^{8013A}ty. oblicze, przed, powierzchnia, osoba⁶⁴⁴⁰

12. Wtedy^{8013A} JHWH powiedział⁵⁵⁹ do⁴¹³ szatana⁷⁸⁵⁴: Oto^{8013A} wszystko³⁶⁰⁵ to⁸³⁴, co ma, jest w twojej mocy^{8013A}, tylko^{8013A} na⁴¹³ niego nie⁴⁰⁸ wyciągnij⁷⁹⁷¹ reki³⁰²⁷. I szatan^{7854A} odszedł³³¹⁸ sprzed⁵⁹⁷³ oblicza⁶⁴⁴⁰ JHWH.

^{8013A}ty. spojrz; czy²⁰⁰⁹ part. wskaz.; ^{8013A}ty. diabeł: jest w twojej ręce

13. I stało¹⁹⁶¹ się *pewnego dnia*^{3171A}, gdy^{CW} jego synowie¹¹²¹ i córki¹³²³ jedli^{398H}PAR i pili⁸³⁵⁴PAR wino³¹⁹⁶ w domu¹⁰⁰⁴ najstarszego^{31A} brata²⁵¹,
*dost.: *piwocina, pierwszj przychówek, piwocordny*¹⁰⁶⁰ Kaz.9,12

14. Że^C przybył⁹³⁵ do Hioba³⁴⁷ posłaniec^{*} i powiedział⁵⁵⁹: Woły^{1241A} orały⁷⁵¹2790PAR, a ośli-
ce⁸⁶⁰ pasły⁷⁴⁶²PAR się w ich pobliżu⁵⁹²¹,
*hebr.: *ma'ak - wystawnik, zwiastun, przedstawiciel, awiał*⁴⁵⁹⁷
*dost.: *woly były*¹⁹²¹ *orające, a oślice pasące* - por. AK; *¹ub: *obok*

15. I napadli^{*} Sabejczycy^{*}, i zabrali³⁹⁴⁷ je, a słu-
gi¹ pozabijali⁵²²¹ ostrzem⁶³¹⁰ miecza²⁷¹⁹. Uszedłem⁴⁴²² tylko⁷⁵³⁵ ja⁵⁸⁹ sam⁹⁰⁵, aby cię
o *tym* powiadomić⁵⁰⁴⁶INF. Hi 6,19; Iz 45,14

*¹ub: *k.q. napadać na, atakować, paść martwym, wpadać w ręce*⁵³⁰⁷
*¹tj. *lud koczowniczy zamiesz. pld. Arabie - Rdz 10,7; *¹niemowlę - Wj 2,6; male dziecko - Jr 1,6; nastolatek - Rdz 37,2; młodzieniec, słu-
ga*²²⁸⁸, *¹k.h. *razić, uderzać, atakować, niszczyć*⁵²²¹, *¹***¹k.n. *wy-
śliznąć się*⁴⁴²², *¹***¹k.h. *ogłaszać, obwieszczać, zajmować*⁵⁰⁴⁶

16. A gdy⁷⁵⁰ ten²⁰⁸⁸ *jeszcze* mówił^{*}, przyszedł
inny²⁰⁸⁸ i powiedział⁵⁵⁹: Ogień⁷⁸⁴ Boży spadł³⁰⁷
z niebios³⁵, spalił¹¹⁹⁷ owce⁶⁶²⁹ i sługi⁵²⁸⁸ i pochłonał⁵⁹⁵
ich. Uszedłem⁴⁴²² tylko⁷⁵³⁵ ja⁵⁸⁹ sam⁹⁰⁵, aby cię o *tym* powiadomić⁵⁰⁴⁶INF.

*¹ub: *k.p. obiegwać, polecić, rozkazać*^{1696B1904}PAR, *¹avg *myśli*
*hebr. istniały trzy sfery nieba*⁸⁰⁶⁴, *por. 2Kor 12,2*, *¹***¹k.q. *trawić,
wymyszczać, gładzić (o mieczu)*³⁹⁸ Rdz 19,24; 1Krl 18,38; 2Krl 1,10

17. A gdy⁷⁵⁰ ten *jeszcze* mówił¹⁶⁹⁶PAR, przy-
szedł⁹³⁵ inny²⁰⁸⁸ i powiedział⁵⁵⁹: Chaldejczy-
cy^{*} uformowali¹ trzy oddziały⁵⁹⁵ i napadli^{*}
na wielbłądy¹⁵⁸¹, zabrali³⁹⁴⁷ je, a służy⁵²⁸⁸ pozab-
bijali⁵²²¹ ostrzem⁶³¹⁰ miecza²⁷¹⁹. Uszedłem⁴⁴²²
tylko⁷⁵³⁵ ja⁵⁸⁹ sam⁹⁰⁵, aby cię o *tym* powiado-
mić⁵⁰⁴⁶INF. 2Krl 36,17; Ne 9,7; Iz 13,19

*¹tj. *plemiona koczownicze z dorzecza Eufratu (?) - por. WBC^K*
*¹ub: *k.q. układać, umieszczać, kształtować, ustanawiać*⁷⁷⁶⁰
*¹***¹ub: *towarzystwo, grupa, jednostki armii*^{7218B8396} - *Sdz 7,16; 9,43*
*¹***¹ub: *k.q. zdzierać, ściągnąć (czyjąś ochronę), uderzyć*⁴⁶⁸⁴

18. A gdy⁷⁵⁰ ten *jeszcze* mówił¹⁶⁹⁶PAR, przy-
szedł⁹³⁵ inny²⁰⁸⁸ i powiedział⁵⁵⁹: Twój syno-
wie¹¹²¹ i córki¹³²³ jedli³⁹⁸ i pili⁸³⁵⁴ wino^{*} w do-
mu¹⁰⁰⁴ najstarszego^{31A} brata²⁵¹; Lb 6,3; Prz 31,4;
*¹ub: *stodki sok z winorośli*³¹⁹⁶, *¹por. *u.13*⁹ Jr 35,2; Za 9,15

19. A oto²⁰⁰⁹ potężny^{*} wiatr^{*} nadciągnął^{*}
od strony⁵⁶⁷⁶ pustyni⁴⁰⁵⁷ i uderzył⁹⁰⁶⁰ w czte-
ry węgi⁷⁹⁵⁵ domu¹⁰⁰⁴, tak że zawalił⁵⁹⁰⁷ się na
młodych⁵²⁸⁸ i pomarli⁴¹⁹¹. Uszedłem⁴⁴²² tylko⁷⁵³⁵
ja⁵⁸⁹ sam⁹⁰⁵, aby cię o *tym* powiadomić⁵⁰⁴⁶INF. *¹ub: *wielki, głośny, wybitny*¹⁴¹⁹, *¹hebr.: *rua' - duch, tchnienie,
wiatr; umysł*³⁹⁰⁷, *gr.: pneuma*; *¹***¹k.q. *wkroczyć, wchodzić, iść*⁹³⁵
*¹***¹tj. *kamień w narożu ściany wieńcowej - wegnęty*⁶⁴³⁸

20. Wówczas^{CW} Hiob³⁴⁷ wstał⁹⁰⁶⁵, rozdarł⁷¹⁶⁷
swój płaszcz⁴⁵⁹⁸, ogolił³¹¹494 swoją głowę⁷²¹⁸,
upadł³⁵ na ziemię⁷⁷⁶ i oddał pokłon⁵⁹¹¹7812,
*¹ub: *gesty rozpacz i żaloby*; *¹dost.: *upadł*⁵⁹⁰⁷, *¹padąc na twarz

21. I powiedział: Nagi⁶¹⁷⁴ wyszedłem³³¹⁸ z lo-
na^{*} swojej matki⁵¹⁷ i nagi⁶¹⁷⁴ stąd^{*} odejdę⁷⁷²⁵.
JHWH dał¹, JHWH też^{CW} wziął³⁹⁴⁷, niech
imię⁵⁹⁵⁵ JHWH będzie¹⁹⁶¹1JUS *bogosławione* ²²⁸⁸.
*¹ub: *ciado, łono, metaf. głębinj Szeolu*⁹⁹⁰, *¹***¹tam⁸⁰³³ - *por. WBC^K*
*¹***¹k.q. *powołać, przetrząść, ustanawiać*⁵⁴¹⁴ Ps 139,13-15
*¹***¹imię⁸⁰³⁴ - *odzwierciedla naturę i charakter osoby je noszącej*

22. W tym²⁰⁶³ wszystkim³¹⁶⁰⁵ Hiob nie zgrze-
szył³⁵ i nie przypisywał³⁵⁵ Bogu *nic* niewła-
ściwego⁵⁹⁵⁵. *¹ub: *poimno tego wszechstęgo - EIB^K; WBC^K*
*¹ub: *chybić celu bądź szlachności i obowiązków, ponieść uwię, utru-
cić*²³⁹⁸, *¹***¹k.q. *odpłacać się komuś, wspominać, dać, poświęcić*⁵⁴¹⁴
*¹***¹tj. *to, co pusłe, głupie, nieprzychylności - tu i Hi 2,12; Jr 23,13*

2 I stało¹⁹⁶¹ się *pewnego dnia*^{3171A}, gdy sy-
nowie¹¹²¹ Boży^{71A} przyszli⁹³⁵, aby stanąć^{*}
przed JHWH, że także⁵⁷¹ szatan^{591A} przy-
szedł⁹³⁵ wśród nich, aby stanąć^{*} przed JH
WH Rdz 6,2,4; Hi 1,5; 38,7; 1P 5,8

*¹tj. *aniołowie - Ps 82,1,6; por. 1Krl 22,19,23; *¹k.h.p. przedstawić
się*³³²⁰; *¹tj. *przeciwnik, ten, kto się opiera*⁷⁸⁵⁴ - 2Sm 19,22; Ps 109,6

2. I powiedział⁵⁵⁹ JHWH do⁴¹³ szatana^{7854A}:
Skąd³⁷⁰ przychodzisz⁹³⁵? I odpowiedział^{*} szat-
an⁷⁸⁵⁴ JHWH, mówiąc⁵⁹¹559: Krażylem⁵⁹¹INF
po ziemi⁷⁷⁶ i przechadzałem⁵⁹⁵⁵ się po niej.

*¹ub: *k.q. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek*⁶⁰³⁰
*¹dost.: *powiedział*, *¹***¹k.q. *iść bądź błagać się tu i tam*⁷⁷⁵¹, *¹***¹k.h.p.
*chodzić tu i tam*¹⁹⁸⁰, *¹***¹dost.: *z krążenia i z przechadzania się*

3. Wtedy^{CW} JHWH powiedział⁵⁵⁹ do szata-
na⁷⁸⁵⁴: Czy zwróciłeś uwagę^{*} na mojego słu-
gę⁵⁰⁵⁶ Hioba³⁴⁷ - gdyż⁵⁸⁸ nie ma³⁶⁹ *nikogo*
jak³⁶⁴⁴ on na ziemi⁷⁷⁶? Człowiek³⁷⁶ to niena-
ganny⁸⁵³⁵ i prawy³³⁷³ się Boga i stroniący^{*}
od zła⁷⁴⁵¹. On nadal⁵⁷⁵⁰ trwa⁵⁹⁵ w swo-
jej prawości⁵⁹⁵⁵, a *ty* mnie nakłoniłeś⁵⁹⁵⁵
przeciw niemu, aby go pochłonał¹¹⁰⁴INF *jak
widać* bez powodu²⁶⁰⁰. Hi 1,6; 27,5; Ps 19,9; Prz 29,10

*¹idiom: *czy nastawiles⁷⁶⁰ swoje serce*²⁸²⁰, *¹ub: *k.q. zwrócić się ku,
zostać usuniętym, zejść z drogi, osiągnąć kreś*⁵⁴⁹³PAR, *¹***¹k.h. *uzję-
nić silnym, wzmocnić, okazać się, utrzymać, wzmocnić*²³⁸⁸PAR
*¹***¹ub: *uczciwość, niewinność, całkowitość*⁸⁵³⁸ - *por. Prz 11,4*
*¹***¹ub: *k.h. pobudzać, wabić, podżegać, kusić, odwozić*⁵⁴⁹⁶16370

4. Szatan⁷⁸⁵⁴ odpowiedział⁶⁰³⁰ JHWH, mó-
wiąc¹559: Skóra za^{*} skórą⁵⁹¹¹5785, a wszystko³⁶⁰⁵,
co⁸³⁴ człowiek³⁷⁶ ma, odda⁵⁴¹⁴ za swoje życie⁵⁹⁵⁵,
*¹dost.: *ipowiedział*; *¹ub: *w zamian za*; *¹idiom: *próba była zbyt
mała (jaka próba taki wyitek) lub: zabierz mu zdrowie, a pre-
konasz się, co będzie mówił - por. EIB^K, *¹***¹hebr.: nefesz - dusza,
oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość*⁵³¹⁵, *gr.: psyche*

5. Lecz¹⁹⁹ wyciągnij⁷⁹⁷¹ tylko⁴⁹⁹⁴ swoją rękę^{*}
i uderz^{*} w jego kości¹⁰⁶⁵ i w jego ciało¹³²⁰,
a zobaczysz^{*}, czy⁵¹⁸ nie³⁸⁰⁸ będzie ci w⁵⁹²¹
twarz⁶⁴⁰ zlorzeczył⁵⁹⁵⁵. Hi 1,11; 4,5; 19,20
*¹ramię, ręka³⁰²⁷ - *symbol mocy, władzy i autorytetu - Ps 89,13*
*¹ub: *k.q. dotknąć, sięgnąć, wyciągnąć do*⁵⁰⁶⁰, *¹por. *Hi 1,5*, *¹***¹

6. Wtedy^{CW} JHWH powiedział⁵⁵⁹ do szatana⁷⁸⁵: Oto²⁰⁰⁹ *jest* w twojej mocy^{*}, lecz³⁸⁹ jego życie⁵³¹⁵ zachowaj^{*391}IMP. Hi 1,12

^{*idiom: jest w twojej ręce; **lub: k.g. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, śledzić, ochraniać, bronić, ratować życie, obserwować⁸¹⁰⁴}

7. Wyszęd³³¹⁸ więc^{CW} szatan⁷⁸⁵⁴ sprzed⁸⁵³ oblicza⁶⁴⁴⁰ JHWH i dotknął¹⁵ Hioba³⁴⁷ złośliwym³⁹¹ADJ wrzodem³⁹¹⁵, od spodu³⁷⁰⁹ jego stopy⁷²⁷² aż⁵⁷⁰⁴ po czubek jego głowy⁶⁹³⁶. Pwt 28,27

^{*lub: k.h. razić, uderzać, atakować, niezczyć⁵²²¹; **niegodziwy, mikczemy, niemity, nieprzyjemny, niezyczliwy⁷⁴⁵¹; ***lub: czynrak, zapalenie, wykwit na skórze, trąd sioniowca, sioniowaczna⁷⁸²²}

8. I wziął³⁹⁴⁷ sobie skorupę^{*}, aby się nią skrobać^{191NF}, i siedział¹³⁴²⁷ w popiele^{*}.

^{*lub: naczyne gliniane, ceramika gliniana²⁷⁸⁹; **hapleg: drapac¹⁶²³; ***dost.: i on¹⁹³¹ siedział; ****dost.: wśród, we wnętrzu⁸⁴³²}

9. Jego żona⁸⁰² powiedziała⁵⁵⁹ do niego: Nadał⁵⁷⁵⁰ trwasz^{1PAR} w swojej prawości^{3589?} Złorzecz^{391IMP} Bogu i umrzuj^{391IMP}! ^{*por. Hi 1,5}

^{*lub: k.h. uczynić silnym, wzmocnić, okazać siłę, utrzymać²³⁸⁸}

^{**lub: k.g. zrywać, zostać zgładzonym⁴¹⁹¹ - por. Kpł 24,16}

10. I powiedział⁵⁵⁹ do⁴¹³ niej: Mówisz^{1606INF}, jak jedna^{*} z tych głupich^{391A} kobiet. Czy³⁹¹ tylko¹⁰ dobro^{2896A}853 będziemy przyjmować^{*} od⁴⁸⁰⁰853 Boga, a^{CW}853 zła^{3919A} przyjmować^{*} nie będziemy? W tym²⁰⁶³ wszystkim³⁶⁰⁵ Hiob³⁴⁷ nie zgorszyl²⁹⁹⁸ swoimi ustami⁸¹⁹³.

^{*hebr.: ehad - jeden, każdy, pewien, jakiś^{2590B300}; **hebr.: nabal - głupi, nierozumny⁵¹³⁶ - syn. słowa: niegodziwiec - por. Ps 14,1}

^{**lub: także, nawet, zaisie, co więcej, lecz, jednak¹⁵⁷¹ - Jk 5,10-11}

^{***lub: udrzeć, przeciwność losu, nieszczęście, niegodziwość⁷⁴⁵¹}

^{****lub: k.p. brnąć, wybierać, trzymać⁶⁹⁰¹; *****por. Hi 1,22}

11. I usłyszeli⁸⁰⁸⁵ trzej przyjaciele³ Hioba³⁴⁷ o całym³⁶⁰⁵ tym²⁰⁶³ nieszczęściu^{7451A}, które spadło³⁹ na⁵⁹²¹ niego; przyszli^{935CW}, każdy³⁷⁶ ze swojej miejscowości⁴⁷²⁵; Elifaz³ Temanita³, Bildad³ Szuachita³ i Sofar³ Naamanita³.

Bo^{CW} spotkali^{3259KN} się razem, aby przyjść⁹³⁵ i wyrazić mu współczucie³, i pocieszyć⁵¹⁶² go. Rdz 36,34; 1Krn 1,45;

^{*lub: towarzyszyć, współmieszkanieć, ktoś drugi, kolehanek⁷⁴⁵³}

^{**dost.: przyszło⁹³⁵; ***tj. „mój Bóg (czystym) złotem⁴⁶⁴; ****południe^{*} - obszar położony na wsch. od Idumei - Rdz 36,11,15; zamiesz. przez potomków Ezawa; *****Ból okazał miłość¹⁰⁸⁵}

^{*****tj. miejscowość nad Eufratem (?)⁷⁷⁴⁷; ****urobel¹6691}

^{*****tj. teren Synaju lub Półwyspu Arabskiego⁵²⁸⁴ (?)} Hi 7,3;

^{*****idiom: pokazać głowę⁵¹¹⁰ - Jr 22,10; EIBK³ Hi 18,1; 42,9}

12. A gdy podnieśli⁵³⁷⁵ z daleka⁷³⁵⁰ swoje oczy^{*}, nie rozpoznali¹⁰⁸ go. I podnieśli⁵³⁷⁵ swój głos⁹⁶³ i zaplakai¹⁰⁸⁸. I rozdarli⁷¹⁶⁷ każdy³⁷⁸ z nich swój płaszcz^{*}, i rzucali proch⁶⁰⁸³ ku ziobosom³⁹¹8064IP na swoją głowę; ^{*lub: szata⁴⁵⁹⁸}

^{*idiom: przylgając się uważnie; **tu: w znaczeniu braku akceptacji danej sytuacji (?) WBC^K; ***radycyjne gesty żałobne - Hi 1,20}

13. I siedzieli³⁴²⁷ z nim na ziemi⁷⁷⁶ siedem dni³¹¹⁷ i siedem nocy³⁹¹⁵, a żaden³⁶⁹ z nich nie przemówił¹⁶⁹⁶ do⁴¹³ niego ani słowa^{*}. Bo³⁵⁸⁸ wielzieli^{*}, że⁵⁸⁸ jego ból^{3919A} był³⁹⁶⁶ bardzo³⁹⁶⁶ wielki⁴³¹. ^{*lub: smutek³⁵¹¹ Rdz 50,10; Ez 3,15; 45,21}

^{*lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷}

^{**lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wygląd⁷²⁰⁰}

3 Po³¹⁰ tym³⁶⁵¹ Hiob³⁴⁷ otworzył⁶⁶⁰⁵ swoje usta⁶³¹⁰ i przeklął^{*} swój dzień^{*}. Jr 15,10

^{*lub: k.p. czynić nikczemnym, przeklinać⁷⁰⁴³ - Rdz 8,8}

^{**domysl.: dzień swojego urodzenia - u 3 por. Jr 20,14-18}

2. I odpowiedział^{*} Hiob, i *tak* mówił⁵⁵⁹:

3. *Oby* zginął^{*} dzień³¹¹⁷, w którym zostałem zrodzony^{3205KN}, i noc³⁹¹⁵, w którą powiedziałem⁵⁵⁹: Został poczęty^{2030PAS} mężczyzna³⁹¹

^{*lub: umrzeć; zostać zgładzonym, zniknąć³ Hi 10,18; Prz 23,25;}

^{**lub: k.g. silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷ - Iz 7,14}

4. *Oby* ten¹⁹³¹ dzień^{3117A} stał^{391JUS} się ciemnością^{*}, *oby* o niego nie troszczył³⁹¹ się Bóg⁴³³ z wysokości⁴⁶⁰⁵ i *oby* nie promieniała^{3313JUS} nad nim jutrzienka³⁹¹!

^{Wj 10,22; Am 5,18}

^{*lub: k.g. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać, być¹⁹⁶¹; **lub: ukryte miejsce, niejasność²⁸²²; ***k.g. starać się o, dowiadywać się o, zgłębiać, nawiedzać¹⁸⁷⁵; ****hap.leg.: światło dnia⁵¹⁰⁵}

5. *Oby* go pomściły^{1350P} ciemność²⁸²² i cień śmierci³⁹¹. *Oby* rozsiadł⁹³¹ się na⁵⁹²¹ nim obłok⁶⁰⁵³ i przerażył¹²⁰⁴ mroki³⁹¹ dnia³⁹¹!

Hi 10,21

^{*lub: k.g. odkapić, zisać, jako krewny celem odkapienia lub pomsty - Lb 35,15; **hebr.: calnawet - cień śmierci, głęboka ciemność - metafora: miejsce przebywania zmarłych⁶⁷⁵⁷ - Iz 9,1; Jr 2,6; ***czerni, posępność⁶⁵⁰; ****pojęcie dzień³¹¹⁷ obejmuje także noc - por. Rdz 1,5}

6. *Oby* ta¹⁹³¹ nocą^{3915A} zawiadnęła^{*} ciemność^{*}, *oby* nie była radosna^{3302JUS} wśród dni³⁹¹3117 roku⁸¹⁴¹ i nie weszła⁹³⁵ w poczet miesięcy³³⁹¹!

^{*lub: k.g. objąć w posiadanie, uprowadzić, otrzymać, przyjąć²⁹⁴⁷}

^{***może dotyczyć przesądu o złych i dobrych dniach - por. KHK}

7. O^{*}, gdybyż ta¹⁹³¹ noc³⁹¹⁵ była^{1961JUS} nieplodna^{*}, *oby* nie wkroczył⁹³⁵ w nią radosny śpiew³⁹¹!

^{*lub: spójr, czy, oto²⁰⁰⁹ part. uszak}

^{**lub: twardy, jałowy, uschły, posępny¹⁵⁶⁵ - Iz 49,21; ***krzyk, okrzyk (radości), śpiew; weselenie się^{445B8645} - por. Ps 100,2}

Hi 20,5; Ps 63,5

8. *Oby* ją oznaczyli^{*} ci, którzy przeklina- ją³⁹¹779PAR dzień³¹¹⁷, ci, którzy są gotowi⁶²⁶⁴ po- budzić³⁹¹AJUS Lewiatana³⁹¹.

^{Hi 20,5; Ps 63,5}

^{*lub: k.g. bluźnić, złorzeczyć⁵³⁴⁴ - Kpł 24,11; oznaczyć⁸⁶¹⁹⁴}

^{**może dotyczyć praktyk magicznych⁸⁶¹⁹⁴ - HALOT, być może chodzi o fenicką wymowę hebr. słowa „jom” - „dzień” - „jam” - „morze” - oznacz. imię bóstwa morza - „JAM”; ***lub: k.g. obudzić, poruszyć⁵⁷⁸²; ****hebr.: luyjatan - ogromne zwierzę morskie³⁸⁸² - zwierzę morskie z wieloma głowami, walen, krokodyl¹⁴⁴⁹⁸ - potwór morski usabiający siły chaosu ujarzmione przez Boga - Ps 74,14; Iz 27,1}

Hi 5,3; 41,1; Prz 11,26

9. Oby stały się ciemne²⁸²¹ gwiazdy³⁵⁵⁶ świątania⁹¹! Oby wypatrywała⁶⁹⁶⁰JUS światła²¹⁶ i nie było go; i nie⁴⁶⁹ zobaczyła⁷²⁰⁰ promieni³⁸⁸ światu⁷⁸³⁷, *lub: zmierzch, brząsk, półmrok⁵³⁹⁹, **dost.: powiek⁶⁰⁷⁹

10. Bo³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ zamknęła⁵⁴⁶² przede mną drzwi¹⁸¹⁷ łoni¹ i nie ukryła⁵⁶⁴¹ cierpienia³⁸ przed moimi oczami. Hi 1,21; 10,17-18;

*lub: ciało, łono, metaf: głębiną Szeolu⁹⁹⁰, **mazól, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywdza⁵⁹⁹⁹ - Rdz 41,51 Jr 20,17-18

11. Dlaczego⁴¹⁰⁰ nie umarłem⁴¹⁹¹ już w łonie¹, nie wyszedłem³³¹⁸ z łona⁹⁹⁰ – i nie zginąłem³⁸⁴? *lub: przy urodzeniu - AK, EIB Hi 10,18

**lub: k.g. wydać ostatnie tchnienie, być na progu śmierci¹⁴⁷⁸

12. Czemu⁴⁰⁶⁹ przyjął¹ mnie kolana⁷? I dlaczego⁴¹⁰⁰ przyjął¹ mnie piersi⁷⁶⁹⁹ – abym³⁵⁸⁸ ssał³²⁴³? Pnp 8,1; Iz 66,12; Jl 2,16

*lub: k.p. spałkac, stanąć twarzą w twarz, przyjąć na, otrzymać⁶⁹²³

**aluzja do gestu wykonywanego przez ojca rodziny - Rdz 50,23

13. Tak³⁵⁸⁸, teraz* leżałbym⁷⁰⁰¹ i był cicho³⁸, wtedy²²⁷ spałbym³⁴⁶² i odpoczywał³⁸⁸; Ps 13,3; *lub: właśnie teraz, odłaj, i wkrótce⁶²⁵⁸, **k.g. być spokojnym, być niezamagłym, być beczczynnym³²⁵², **k.g. osiąść i pozostać, być spokojnym⁵¹⁷, AK - byłby odpoczynek dla mnie Jr 51,39.57

14. Z królami⁴⁴²⁸ i radcami¹PAR ziemi⁷⁶, którzy budowali¹¹²⁹PARIA dla siebie dzisiejsze ruiny¹PI, Hi 15,28; Iz 14,9; Jr 51,57; Ez 32,29

*ty. osoby ze ścisłego kręgu króla³²⁸⁹ - 2Sm 15,12; urzędnicy - Est 4,5

**lub: miejsce spustoszone, leżące w gruzach, pustkowia²⁷²³

15. Lub¹⁷⁶ z władcami* , którzy¹⁹⁹² mieli zło- to²⁰⁹¹, napełniają³⁸⁸PAR niegdyś swoje domy¹⁰⁰⁴ srebrem⁷⁰¹; Hi 17,13; 30,23; Kaz 12,5

*lub: księżę, wysoki urzędnik, dowódca⁶⁰⁶⁹, **k.p. uchwierdzić⁴³⁹⁰

16. Lub¹⁷⁶ czemu nie stałem¹⁹⁶¹ się jak porzeczany¹PASIPAR, martwy płód³⁸, jak niemowlęta³⁸, które nie widziały²⁰⁰ światła³⁸⁸⁸? *dost.: schować, ukryć, kłaść potajemnie²⁹³⁴, **ty. przeduczestny poród, usunięcie ciąży, poronienie - tu i Ps 58,8; Kaz 6,3

**lub: dziecko⁷⁷⁶⁸, ****świt, jutrzienka, błyskawica²¹⁶ Lb 12,12

17. Tam⁸⁰³³ bezbożni* przestają³⁸⁸ szaleć³⁸, i tam⁸⁰³³ odpoczywają¹ zmęczeni³⁰¹⁹HAP bez siły³⁸⁸. **potęga, moc³²⁸¹ Hi 9,22; 11,20; 18,5

*lub: wimpy, niegodziny, przestępcy, złoczyńca⁷⁵⁶³, **wzburzenie, podniecenie, uściśkość, utrapienie, niepokój, zamieszanie, strach, drżenie⁷²⁶⁷, BB - uszczępnąć burdy; **lub: znużenie

18. Razem* spoczywają³⁸ tam więźniowie³⁸⁸ i nie słyszą⁸⁰⁸⁵ głosu⁶⁹⁶³ ciemnicy³⁸⁸. Hi 39,7

*lub: łącznie, uszyscy razem, podobnie, jedność²¹⁶², **ty. k.p. nie przegmawiać się, być spokojnym, odpoczywać⁷⁵⁹⁹, ***jeniec wojenny⁶¹⁵ - 2Sm 12,31, ****pobora podatkowy - Dn 11,20; nadzorca - Wj 5,6.10; ciemnica⁵⁰⁶⁵ - Iz 14,2.4 Wj 3,7; 5,10; Hi 30,7; Jr 30,10

19. Mały⁶⁹⁹⁶ i wielki¹⁴¹⁹ – tam⁸⁰³³ on¹⁹³¹ jest. Także¹ niewolnik⁶⁶⁵⁰ uwolniony²⁶⁷⁰ADJ od swojego pana¹¹³. Hi 9,22; Kaz 9,2-3; Iz 14,9-10

20. Dlaczego⁴¹⁰⁰ nieszczęśnikowi¹ dane⁵⁴¹⁴

jest światło²¹⁶, a życie²⁴¹⁶ rozgorzyczonym³⁸ na duszy⁵³¹⁵; 1Sm 1,10; 2Krl 4,27;

*lub: ktoś trudzący się, cierpiący⁶⁰⁰¹ Prz 31,6; Jr 20,18

**lub: gorzki (w smaku), gorzkie (uczucia)⁴⁷⁵¹, zgorzknienie³⁵⁴⁹²

21. Tym, którzy wyczekują¹PAR śmierci⁴¹⁹⁴, a jej nie ma⁴⁶⁹, choć¹ szukają³⁸ jej bardziej niż ukrytych skarbów⁴³⁰¹; 1Krl 19,4; Hi 7,15;

*lub: k.p. zulewka, oczekiwać, być cierpliwym - Dn 12,12²⁴⁴²

**lub: zgłębiać, kopać²⁶⁵⁸; EIB chcą się do niej dokopać. J 4,3

22. Którzy bardzo* się radują³⁸⁸ i cieszą³⁸⁸, kiedy znajdują⁴⁶⁷² grób³⁸⁸⁸? Hi 5,26; 10,19;

*dost.: radować się, wiek - Dn 1,10, tu: w znac. przym. jako wzmocnienie; stan szczęścia w przeciwieństwie do wczesniejszego stanu smutku^{1524N} - Ps 43,4; 65,12; AK - ci, którzy napełnieni³⁸⁸⁵ są weselem^{1524A13}, **lub: być zadowolonym, radować się, promienieć radością³⁰⁵⁵, **k.g. unosić się radością, radować się⁷⁹⁷

***hebr: geber - grób, grobowiec, indywidualne komory grobo- we⁶⁹¹³B8041; synonim świata podziemnego - Ps 49,9 Hi 17,1

23. Człowiekowi¹, przed którym⁸³⁴ droga³⁸ została zakryta⁵⁶⁴¹KN i którego Bóg zewsząd¹¹⁵⁷ osaczył¹? Hi 19,8; Lm 3,7

*lub: mąż, silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷, **hebr: derek - odległość, podróz, metaf. bieg życia, charakter moralny, sposób życia¹⁸⁷⁰, ***k.h. zastaniać, zalżyć⁵⁵²⁶, uczynić niedostępnym⁸⁶⁴¹³

24. Bo³⁵⁸⁸ przed⁶⁴⁴⁰ jedzeniem³⁸⁹⁹ nachodzi⁹³⁵ mnie wdychanie¹, a moje jęki³⁸ wylewa- ją⁵⁴¹³ się jak woda⁴³²⁵; Ps 6,6; 22,14; 32,3;

*lub: jęczenie⁵⁸⁵, **krzyk wdreki - Hi 37,4; Ps 22,13; 38,8; 74,4

25. Bo strach* , którego się obawiałem³⁸⁸⁸, spadł⁸⁵⁷ na mnie, a to⁸³⁴, czego się lęka- łem³⁸⁸, przyszło⁹³⁵ do mnie. Hi 9,28;

*lub: twoga, przerażenie, strach⁶³⁴³ - Rdz 31,42, **odczuwać lek⁶³⁴²

***zecz. obok czasu - figura etymologiczna w znac. znaczenie

**lub: bać się, obawiać się³⁰²⁵ - Pwt 19,9 Hi 13,11; 30,15

26. Nie³⁸⁰⁸ wtychnąłem¹, ani¹ nie³⁸⁰⁸ miałem spokoju³⁸, ani¹ nie³⁸⁰⁸ miałem odpoczyнку¹¹⁷ – a nagle nadeszła⁹³⁵ twoga³⁸⁸.

*lub: k.g. czuć się swobodnie, prosperować, być spokojnym⁷⁹⁵¹

**lub: k.g. być niezamagłym, być cichym, być beczczynnym³²⁵²

***lub: wzburzenie, uściśkość, utrapienie, zamieszanie, drżenie⁷²⁶⁷

4 Wtedy¹ Elifaz⁴⁶⁴ Temańczyk⁸⁴⁸⁹ odpo- wiedział⁶⁰³⁰ i rzeki¹559: Iz 35,3

*zwrot charakterystyczny dla języka hebr. w tym miejscu oznacza- jący początek wypowiedzi, a niekoniecznie konkretną odpowiedź

2. Gdyby¹NT spróbować¹ powiedzieć¹ ci słowo^{1696S}, czy będziesz zniecierpliwionym³⁸? Lecz¹CW kto⁴³¹⁰ zdola³²⁰¹ powstrzymać⁶³¹³INF się od słów³⁸⁸? **lub: mowa, wypowiedź⁴⁰⁰⁵ - por. w 4

*lub: k.p. badać, kusić; oznaczać próbę metali, poddawać prób- nie⁵²⁵⁴, **k.g. być znużonym³⁸¹¹ - przestawać - Rdz 19,11^{B4396}

3. Oto²⁰⁰⁹ ty sam nauczałeś¹ wielu⁷²⁷ i ręce słabe umocniłeś¹. Hi 26,2; Iz 35,3; Hbr 12,12

*lub: k.p. utrzymywać w karności, karcąc, wychowywać²³²⁵⁶B3739

**lub: k.p. uczynić silnym, przywrócić siłę, dać siłę, wzmocnić, podtrzymać, pokrzepić, utwierdzić, uczynić twardym³²⁸⁸

4. Twoje wypowiedzi⁴⁴⁰⁵ podniosły⁶⁹⁶⁵ upadającego^{31PAR}, a drżące⁸⁸ kolana¹²⁹⁰ wznacniające⁵⁵³.

^{*lub: k.h. sprowadzić krzywdę bądź zniszczenie na, oblać, osłabić, uczynić słabym³⁷⁸², **k.q. klaniać się, zginać się, kulcić się^{3760B4340}}

5. A teraz²⁵⁸, przyszło³³⁵ to na⁴¹³ ciebie i nie wytrzymujesz⁸, uderzyło⁵⁰⁶⁰ cię to i jesteś zatrwożony⁶⁸. ^{*por. u. 2⁹⁶, Hi 5,19; 6,7; 19,21}

^{**lub: kn. być zaniepokojonym, przerażonym, śpieszyć się⁹²⁶}

6. Czy twoja bogobojność⁶ nie była twoją ufnością⁸⁸, twoją nadzieją⁸⁶¹⁵ i nienagannością¹⁰⁰¹ twoich dróg⁶¹⁸⁷⁰? ^{Hi 11,18; Ps 119,116; Jr 17,7}

^{*dost.: być pełnym czci, pełen bojaźni³³⁷³, **lub: głupota⁴⁶⁹⁰ - Pr 35,8}

^{**lub: niepodzielność, całość, pełnia, niewiomość, szerokość⁸⁵³⁷}

7. Przypomnij²¹⁴² sobie, proszę: Kto⁴³¹⁰ był tym¹⁹³¹ niewinnym⁸⁸, który zginął¹⁹? A gdzie³⁷⁵ prawi¹⁰⁰⁰ zostali wytopieni¹⁰⁷? ^{Ps 37,25}

^{*lub: O! upraszam! błagam! (używane w usilnych prośbach lub napominiach)⁴⁹⁹⁴, **czysty, wolny od winy bądź kary, przejrzysty⁵³⁵⁵, **szczerzy, sprawiedliwy, szluszny³⁴⁷⁷, ****k.n. wyciąć²⁵⁸²}

8. Według tego⁸³⁴, co widziałem⁷²⁰⁰, ci, którzy orzą^{2790PAR} zło¹ i sieją^{2232PAR} cierpienie⁶⁸, zbiorą⁷¹⁴ je jako plon. ^{Ps 7,15; Pr 22,8;}

^{*lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik magii, oszustwo, balwouczalcy kull²⁰⁵ - Lb 23,21, **możół, utrapienie, ucisk, szkoda, krzywdy, trud⁵⁰⁹⁹ - Rdz 41,51}

9. Od tchnienia⁸ Boga giną⁶ i od powiewu⁸⁸ Jego gniewu¹⁰⁰⁰ niszczej¹⁰⁰⁰. ^{Wj 15,8; 2Sm 22,26}

^{*lub: oddech, duch (człowieka)³⁹⁷ - Rdz 2,7; **hebr.: ruah¹ - duch, tchnienie, wiatr, umysł¹³⁰⁷, ***metaf.: fuknąć, znieknać⁶³⁹}

^{****lub: k.q. być wyczerpanym, dojść do kresu, znieknać, zginąć³⁶¹⁵}

10. Ryk⁸ lwa^{381M}, głos młodego lwa^{9917826M} i kły lwiatek⁷¹⁵ łamią⁶⁸ się. ^{Ps 10,9; 17,12; 22,13}

^{*lub: krzyk, udźwięk^{7581F}, stąd też ryk lwicy¹ - AK, **por: Hi 28,8; Pr 26,13; Oz 5,14; 13,7; ***hap.leg.: k.n. rozbić, zniszczyć⁵⁴²¹}

11. Lwi⁹¹³⁹¹⁸ samiec ginie⁶ z powodu braku¹⁰⁰⁷ łupu⁶⁸ i młode¹¹²¹ lwicy^{3833M} rozprasza ją¹⁰⁰⁷ się. ^{*tu i Pr 30,30; Iz 30,6}

^{Ps 59,11; 68,20; **lub: żer, żywność²⁹⁶⁴, to, co zostało rozszarpane⁸³⁴¹³ - Iz 33,3}

^{**dost.: k.h.p. być podzielonym, oddzielnym, rozdzielonym⁶⁵⁰⁴}

12. Ale⁸⁸ potajemnie zostało przyniesione⁶ do⁴¹³ mnie słowo^{1967A}, a moje ucho²⁴¹ pochwyliło⁸⁸ Jego⁴⁴⁰⁸ szep¹⁰². ^{Hi 13,1; 33,16}

^{*lub: k.h.p. zostać przyniesionym, przyniesionym utrudkiem¹⁵⁸⁹}

^{**dost.: k.q. wziąć, wziąć do ręki, otrzymać, przyjąć, dostać²⁹⁴⁷}

13. W rozmyślaniu⁸ o nocnych³⁹¹⁵ widzeniach⁸⁸, gdy twardy sen⁸⁸ spada⁴³⁰⁷ na ludzi¹³⁷⁶; ^{*lub: niezadziwianie, niejednoznaczność, sprzeczność, podział, podzielone opinie⁵⁸⁷ - 1Kl 18,21, **objawienie, procecha²³⁸⁴ - 1Sm 7,17; Iz 22,15; Za 13,4; ***letary, ekstaza⁸⁶³⁹ - Rdz 2,21}

14. Ogarnęła⁸⁸ mnie trwoga⁸⁸ i drżenie⁷⁴⁶⁰, i sen sprawił, że bardzo⁹⁹¹⁷²³⁰ przerażony¹⁰⁰⁰ i 17460

się moje kości⁶¹⁰⁶. ^{***dost.: ofiście, wielkość} ^{Hi 21,6;}

^{*dost.: k.q. przejść, spotkać⁷¹²², **lub: przeważenie, strach⁶³⁴³ - Rdz 31,42}

^{****k.h. powodować/przerażenie - domysł. sen. z. 13 (?)} ^{Ps 119,120}

15. I wiatr⁸⁸ powiał⁸⁸ na^{5921AK} moją twarz⁶⁴⁴⁰, zjężył⁸⁸ się włos¹¹⁸⁵ na moim ciele¹³²⁰.

^{*hebr.: ruah¹ - duch, tchnienie, wiatr; umysł³⁷⁰⁷, AK - i duch}

^{**dost.: k.q. przejść obok, przejść szybko, przebić, uszkodzić²⁴⁹⁸}

^{***dost.: k.p. nastrożyć się, drzeć⁵⁵⁶⁸ tu i Ps 119,120}

16. Ktoś stanął⁸⁸, lecz⁸⁸ nie rozpoznałem⁸⁸ jego wyglądu⁴⁷⁵⁸, tylko jakąś postać⁶⁸ przed⁵⁰⁴⁸ moimi oczami⁵⁸⁶⁹; nastąpiła cisza⁸⁸, a potem usłyszałem⁸⁰⁸⁵ głos⁶⁹⁶³. ^{***lub: szepeł¹⁸²⁷}

^{*lub: zwracać uwagę na, rozróżniać, rozumieć, mieć wzgląd na⁵²³⁴}

^{**dost.: kształt, obraz, podobieństwo, rozstanie, wygląd⁸⁵⁴⁴}

17. Czy śmiertelny człowiek⁸ może być sprawiedliwszy⁸⁸ niż⁸⁸ Bóg? Czy⁵¹⁸ mąż¹⁰⁰⁰ może być czystszy²⁸⁹¹ niż⁸⁸ jego Stwórca^{2131PAR}?

^{*hebr.: isz - męczyzna, człowiek, ludzkość, kłopotliwy, każdy³⁷⁶}

^{por. EIB¹, **lub: k.q. być prawym, być szluszny⁶⁶⁶³, ***od (Boga) lub: przed⁴⁴⁸⁰ (Bogiem) - por. WBC^K, ****hebr.: geber - mąż, siły męczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷}

^{Hi 15,14; 25,4; Pr 20,9}

18. Oto¹⁰⁰⁵ nie ufa⁸ swoim sługom⁵⁶⁵⁰ i w swoich aniołach⁸⁸ dostrzega⁸⁸ brak¹⁰⁰⁰. ^{***HAP,}

^{*lub: k.h. trwać mocno, być pewnym, wierzyć w⁵³⁹, **tylśtamnik, zwiasztu, przedstawiciel, anioł³⁹⁷, ***w idiomie nastawiać⁷⁶⁰ serce w Hi 1,8 - sęd.: zaważać na - Wj 9,21, ****błąd^{8417B9833}}

19. O ileż bardziej⁶³⁷ w mieszkaniach^{7931PAR} domów¹⁰⁰⁴ z gliny⁸, których⁸³⁴ fundament^{3247S} posadowiony jest na prochu⁸⁸ – łatwiej¹⁰⁰⁰ ich zgnieść¹⁷⁹² niż⁸⁸ mola¹⁰⁰⁰. ^{Hi 10,9; Iz 64,8}

^{*lub: zaprawa, błoto²⁵⁶³, **gruz - Ne 4,2,10, sucha ziemia, grunt⁶⁰⁸³}

^{**dost.: przed, oblicze, powierzchnia, twarz, wcześniej⁶⁴⁴⁰}

^{****lub: cna, mól ubratyniowy^{6211B7216} - por: Hi 13,28; Ps 39,11}

20. Od⁴⁸⁰ poranka¹²⁴² aż do wieczora¹⁰⁰⁵ są rozbitci⁸⁸; giną⁶ bez śladu⁸⁸, na zawsze⁶⁸. ^{*lub: k.h.o. być ubitym, być rozkruszonym³⁸⁰⁷, **dost.: k.h. ustawić bądź czynić znakiem⁷⁷⁶⁰, ***trwanie, ciągłość⁵³³¹}

21. Czy nie³⁸⁰⁸ wyrwa^{5256KN} się ich sznura⁹¹³⁴⁹⁹? Umierają⁴¹⁹¹, i to nie³⁸⁰⁸ w mądrości⁸⁸. ^{*idiom: czy nie łatwiej zwinąć ich namiot - por. 2Kor 5,1; 2P 1,14}

^{**lub: zmyślność, roztropność, biegłość²⁴⁵¹} ^{Hi 36,12; Pr 5,23}

5. Wołaj⁸⁸IMP, tylko⁸⁸ czy jest³⁴²⁶ ktoś, kto ci odpowie^{6130PAR}, i do⁴¹³ którego⁴³¹⁰ ze świętych⁸⁸ się zwrócisz⁶⁴³⁷? ^{Hi 15,15;}

^{*lub: k.q. krzyczeć, głościć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹, **O! upraszam! błagam!⁴⁹⁹⁴ - por. Hi 1,11⁸⁸, ***hebr.: qadosz - święty, oddzielony (od) poświęcony (dla)⁹⁹¹⁸}

^{Ps 89,5-7; Dn 4,17}

2. Bo³⁵⁸⁸ gniew⁸⁸ zabija⁸⁸ głupiego¹⁹¹, a prostacka^{1001PAR} uśmierca⁴¹⁹¹ zawiść⁸⁸. ^{Prz 12,16;}

^{*lub: utrapienie, rozdrażnienie, smutek, żal, przynębnienie³⁷⁰⁸}

^{*lub: k.q. zgładzić, zniszczyć, zamordować²⁰²⁶, ***k.q. mieć obywatelstwo, być prostym, być naiwnym, być zawiadzonym⁶⁶⁰¹}

^{****lub: namiętność, gniew, gorliwość⁷⁰⁶⁸} ^{Prz 14,18; 19,19}

3. Sam⁸⁸ widziałem⁷²⁰⁰ jak zakorzeni⁸³²⁷ się głupi¹⁹¹, lecz szybko⁸⁸ przeklemał⁸⁸ jego niwę⁸⁸. ^{***k.q. błuźni⁵³⁴⁴} ^{Ps 37,35; Jr 12,2-3}

^{*dost.: ja⁵⁸⁹, **lub: nagle, nieoczekiwanie⁶⁵⁹⁷, ***lub: siedzioba, pastwisko - 2Sm 7,8; miejsce zamieszkania, zielone łąki - Ps 23,2⁵¹¹⁶}

4. Jego synowie¹¹²¹ dalecy⁷³⁶⁸ będą od ratunku*, będą musieli pogodzić się z tym, że po-deptano** ich w bramie***, a nie ma nikogo, kto by ich ocalił****.

Ps 109,12; 119,155

**lub: wyzwolenie, dobrobyt, zwycięstwo*³⁴⁶⁸, ***kłpa, pozwolić na bycie skruszonym*¹⁷⁹², ****brama*³¹⁷⁹ miejsca to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy; *****k.h. odebrać, wyrwać, wyratować*⁵³³⁷

5. Ten, kto⁸³⁴ jest głodny⁷⁴⁵⁶, pożera³⁹⁸ jego żniwo* i wybiera³⁹⁴⁷ je nawet bogactw cieniⁿⁱ, a złodziej⁵⁰⁵⁶ pożąda⁷⁶⁰² ich bogactwa²⁴²⁸.

**lub: zebrany plon*⁷¹⁰⁵, ***idiom: do ostatniego ziarna - EIBP*; *plot z cieni, haczyki do ryb*^{6791/5782}, ****sido, pułapka (?)*⁶⁷⁸² tu iH 18,9

6. Bo³⁵⁸⁸ utrapienie* nie wychodzi³¹⁸ z prochu** ani z ziemi¹²⁷ nie wyrasta⁶⁷⁹ niedola³⁸⁶;

**lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik magii, oszustwo, balwochwalczy kult*²¹⁵ - Lb 23,21; ***gruz - Ne 4,2,10, sucha ziemia, grunt*⁶⁰⁸³, ****możół, utrapienie, ucisk, szkoda, trud*⁵⁹⁹⁹ - Rdz 41,51

7. Tak³⁵⁸⁸, człowiek³¹⁵ jest zrodzony^{3205/PAS} do niedoli⁵⁰⁹⁹, jak iskrę** wlatującą⁵⁷⁷⁴ w górę.

**imię własne Adam, człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna*¹²⁰; ***dost.: synowie płomienia - hebr. bene*¹¹⁰² *reszep*⁵⁶⁵ być może chodzi o feminego bożka Reszep, „bóg zarzuty” - (babiloński Nergal)^{7565/8799} - por. Put 32,24; Prp 8; Ha 3,15 - WBC^K

8. Ja⁵⁸⁹ jednak¹⁹⁶ zwróciłbym³¹ Boga i przed⁴¹³ Bogiem przedstawiłbym⁷⁶⁰ swoją sprawę**;

Hi 13,18; 23,4; Lm 3, 59

**lub: k.q. uciekać się do, szukać, zabiegać, żądać, prosić*¹⁸⁷⁵

***lub: przyczyna, sposób, powód*¹⁷⁰⁰ (oficjalna) *prośba*^{B1912}

9. Temu, który czyni^{6213/PAR} rzeczy wielkie⁴¹⁹ i niezbadane^{3619/2714}, cudowne³⁸¹, że aż⁵⁷⁰⁴ nie ma³⁶⁹ ich liczby**;

Hi 37,5; Ps 71,19

**dost.: poszukiwanie, śledztwo, szukanie, wypytywanie*²⁷¹⁴

***lub: k.q. być cudownym, nadzwyczajnym, zdumiewającym*⁶³⁸¹

****lub: liczba, ilość, coś pomierzone, wejść do spisu*^{1557/85268}

10. Temu, który zsyła^{31/PAR} deszcz⁴³⁰⁶ na⁵⁹²¹ powierzchnię** ziemi⁷⁷⁶ i spuszcza^{7971/PAR} wody⁴³²⁵ na⁵⁹²¹ pola²³⁵¹;

Hi 28,26; 36,27; 38,26;

**lub: k.q. dać, powodować, robić, ustanawiać, zezwalać*⁵⁴¹⁴

***lub: oblicze, twarz, obecność, przed, uczesanie*⁶⁴⁴⁰ - Jr 14,22

11. Temu, który stawia^{7760/INF} niskich¹⁸ na wysokości⁴⁷⁹¹, a zasmuconych^{31/PAR} wywyższa⁶⁸² ku wybawieniu**;

1Sm 2,7; Ps 113,6-7;

**lub: łączy, pokorny*⁸²¹⁷, ***dost.: k.q. poszarzyć, być brudnym, być zmiędanym w stroju złołonym*^{6937/B8068}, ****lub: ocalenie, rahu-nek, bezpieczeństwo, dobrobyt, zwycięstwo*³⁴⁶⁸ - Mt 5,4

12. Temu, który udaremnia^{6565/PAR} zamysły³¹ przebiegłych*, aby³¹ ich ręce nie³⁸⁰⁸ osiągnęły⁶²¹³ sukcesu**;

Rdz 6,5; Wj 3,14

**lub: myśl, plan, wymysł, wynalazek*⁴²⁸⁴, ***chytry, zmądry, rozsądny, roztropny*⁶¹⁷⁵, ****trwałe powodzenie, dobry wynaj*^{8454/B9877}

13. Temu, który chwytą³⁹²⁰ mądrych³¹ w ich przebiegłość*, a radę** pokretnych^{6617/PAR} szybko³⁸⁶ obala.

Ps 9,15; Iz 29,14; 1Kor 3,19

**lub: roztropny, uczony, zmądry*²⁴⁵⁰, ***podstęp, bystrość*⁶¹⁹³, ****zamysł*⁶⁰⁹⁸, *AK - a rada*; *****k.n. śpieszyć się, być niespokojnym*¹¹¹⁶

14. Za dnia³¹¹⁹ napotykają⁶²⁹⁸ ciemność*, a w południe⁶⁶⁷² macają* jak w nocy³⁹¹⁵ -

**lub: niejasność, ukryte miejsce*²⁸²², ***k.p. szukać po omacku*⁴⁹⁵⁹

15. I wybawia* on ubogiego* od miecza²⁷¹⁹ z ich ust^{3861/6310} i z ręki mocarza****.

Ps 35,10

**lub: k.h. ocalić, wybawić od problemu; dać zwycięstwo*³⁴⁶⁷

***lub: będący w potrzebie, określ. najniższej warstwy społecznej*³⁴

****idiom: od ich obmowy*; *****lub: silny, niezłomny, potężny*²³⁸⁹

16. I dla ubogiego* będzie** nadzieja³⁶¹⁵, a nieprawość*** zamyka⁷⁰² swoje usta⁶³¹⁰.

**lub: marny, biedny, słaby, chudy*¹⁸⁰⁰ - 1Sm 2,8; Ps 63,11;

***lub: k.q. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać, być*¹⁹⁶¹ - Ps 107,42;

****lub: niesprawiedliwość, zło, wina, przewrotność*⁵⁷⁶⁶ - Rz 3,19

17. Oto²⁰⁰⁹ błogosławiony* jest człowiek⁵⁸², którego Bóg strofuje*, nie⁴⁰⁸ gardzą³⁹⁸⁸ więc³¹ karceniem⁶⁰³ Wszchemnącego****.

**lub: szczęśliwy*³³⁵ - często w wykrzykniku; ***k.h. sędzić, karać, uznawać za winnego, bieszczać, ganić*¹⁹¹⁸, ****ujamianie, karcenie*⁴¹⁴⁸

*****hebr.: szadaj - wszchemocny, najpotężniejszy*⁷⁷⁰⁶ - Rdz 17,1, w księdze Hioba - 31 razy - Prz 3,11; Hbr 12,5; Jk 1,12; Obj 3,19

18. Bo³⁵⁸⁸ On¹⁹³¹ rani*, ale³¹ i opatruje²²⁸⁰ uderza* - a Jego ręce³⁰²⁷ uzdrawiają⁷⁴⁹⁵.

**lub: k.h. powodować ból, niszczyć*³⁵¹⁰, ***lub: ciężko ranić, przebić, roztrząsać, zdrzygotać*⁴²⁷² - Pwt 32,39; 1Sm 2,6; Iz 30,26; Oz 6,1

19. Z szczęścia⁸³³⁷ nieszczęść⁶ cię wyrwie*, a w siódmym nie dotknie⁵⁰⁶⁰ cię zło⁷⁴⁵¹.

**lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot*⁶⁵⁶⁹, ***k.h. odebrać, wyratować*⁵³³⁷ - Ps 34,19; 91,3,10; Prz 24,16; 1Kor 10,13

20. W głodzie⁷⁴⁵⁸ wykupi¹ cię od śmierci⁴¹⁹⁴, a na wojnie** od mocy³⁸⁶ miecza²⁷¹⁹.

Wj 14,30; **lub: k.q. dać okup, ocalić, wyzwoić, pozwolić na wykup*⁶²⁹⁹

***lub: w bitwie*⁴⁴²¹, ****dost.: ręka, metafor. siła, moc*³⁰²⁷ - Ps 33,19

21. Przed biczem³¹ języka⁹⁵⁶ będziesz zasłonięty^{2244/KN} i nie³⁸⁰⁸ ułęknieś³³⁷² się spustoszenia*, gdy⁵⁵⁸⁸ nadejdzie⁹³⁵.

Ps 27,5; 31,20; **lub: chłosta*⁷⁷⁵², ***gwałt, zniszczenie, ruina*⁷⁷⁰¹ - Ps 91,5

22. Będziesz się śmiał* ze spustoszenia⁷⁷⁰¹ i głodu*, nie ułęknieś³³⁷² się zwierząt²⁴¹⁶ ziemi^{1881/776}.

****idiom: dzikich zwierząt* - Iz 11,9; 65,25; Ez 34,25

**lub: k.q. żartować, bawić się*⁷⁸³², ***dotkliwość głodu*³⁷²⁰ - tu i H 30,3

23. Bo³⁵⁸⁸ z kamieniami⁶⁸ pola^{7704/5} będziesz sprzymierzony** i ze zwierzętami pól^{3811/7704/P} będziesz miał pokój^{3811/KHO}.

Ez 34,25; Oz 2,18

**hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojskowy*¹²⁸⁵

***dost.: przymierze twoje będzie - AK; idiom: pole będzie ładne do uprawy*; ****lub: siadłiska dzikich zwierząt*; *****żyć w pokoju*⁷⁹⁹⁹

24. I poznasz*, że twój namiot¹⁶⁸ jest bezpieczny*, a gdy³¹ udowodnisz⁶⁴⁸⁵ swoją niwę*, nie nic utracisz³⁸⁶⁶.

****por. Hi 1,5***** - Hi 8,6; 12,6

**lub: k.q. znać, uznać, rozważyć, wiedzieć, rozróżniać*²⁰⁴⁵, ***hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomyślność, cisza*⁷⁹⁶⁵, ****n.*³

25. Poznasz³⁰⁴⁵ też³¹, że liczne⁷²²¹ jest twoje potomstwo*, a twoje latorośle³¹ są jak zielenie³¹ ziemi⁷⁷⁶.

**lub: nasienie, sianie*²²³³ - Ps 72,16

***tu: metafor., dost.: to, co zostało wydane na świat*⁶⁶³¹, ****trawa*⁶⁶¹²

26. *Peten w igorze** wkroczysz⁹³⁵ do grobu**
jak snop¹⁴³⁰ zboża zbierany⁵⁹²⁷ w swoim
czasie⁶²⁵⁶.

Rdz 15,15; 25,8; Hi 3,22; 10,19; 17,1; 21,23;

**lub: siła, moc, krzepkość, dojrzałość, peten życia*^{3624B4176}
***hebr.: gber - grobowiec, indywidualne komory grobowe*⁶⁹¹³ - *synonim: siewita podziemnego - Ps 49,9* Prz 9,11; 10,27

27. Oto²⁰⁰⁹ do tego²⁰⁶³ doszliśmy* i tak³⁶⁵¹
jest¹⁹³¹. Słuchaj^{808SIIMP} tego i sam* rozważ^{3045IIMP}
to sobie. ***dost.: ty*⁸⁵⁹ Ps 111,2
**lub: szukać (czegoś), przeszukiwać, zgłębiać, badać*²⁷¹³

6 Wtedy^{CW} odpowiedział⁶⁰³⁰ Hiob i rzekł³¹⁵⁵⁹:
***zwrot charakterystyczny dla języka hebrajskiego*

2. O, gdyby tylko³⁸⁶³ dokładnie⁸²⁵⁴ zważono¹⁸²⁵⁴
moją udrękę⁵⁸¹⁰ i razem³¹⁶² położono⁵³⁷⁵ na
szali³⁹⁷⁶ moje nieszczęście³⁸⁸¹! Ps 57,1; Prz 19,13

hebraizm: można zważyć, byłoby zważenie - AK; ***lub: utrapienie, rozdrażnienie, żal, przągnięcie²⁷⁰⁸, ***niekiedy tu i Hi 30,13*

3. Bo³⁵⁸⁸ teraz⁶²⁵⁸ jest to cięższe³⁵¹³ niż piasek²³⁴⁴
mórz^{3022NIP}. Dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ moje słowa¹⁶⁹⁷
placzą³¹⁹⁵ się. ***tu i Ab 1,16 - por: też Pr 20,25***
**lub: pochłaniać, działać pochopnie*³⁸⁸⁶, *mówić nieskładnie*⁴⁵⁷⁸

4. Tak³⁵⁸⁸, strzały²⁶⁷¹ Wszechmogącego* *kwiak*
we mnie⁵⁹⁷⁸, mój duch³⁰⁷ pije⁸³⁵⁴ ich⁸³⁴ jad³¹,
a przerażające rzeczy** *Boże*⁴³³ szykiem³⁰⁸⁸
nacierają na mnie. ***por: Hi 5,17*** Ps 38,2

**lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, gniew, metaf.: trucizna*²⁵³⁴
***lub: trwożyć, popłoch, (spowodowane przez Boga)*¹¹⁶¹ - *Ps 88,15*
****lub: k.ą. ustawiać w szeregu*⁶¹⁸⁶, *podlerwać, formować do bitwy*¹⁷¹⁶⁶

5. Czy dziki osioł⁶⁵⁰¹ rzy* swą paszą¹⁰⁹⁸?
Czy wół⁷⁷⁹⁴ ryczy¹⁶⁰⁰ nad gdojnymi pszą?¹⁰⁹⁸

**lub: k.ą. wykrykująca*⁵¹⁰¹ *tu i Hi 30,7*; ***młoda trawa, roślinność*¹⁸⁷⁷

6. Czy można jeść^{398IKN} niesmaczną* *potrawę*
bez¹⁰⁹⁷ soli⁴⁴¹⁷? Czy jest³⁴²⁶ *jakis* smak²⁹⁴⁰
w zawieszinie⁹⁹¹⁷³⁸⁸ portulaki⁴⁹⁸? Mk 9,50

lub: niedoprawiony, bez smaku, mudy*⁸⁶⁰²; ***sluzowaty sok bądź ciecz, płucznina, tu i 1Sm 21,13* ***nap.leg.: portulak (babka lekarska?)*, *pozbawiona smaku roślina o gęstym, sluzowatym soku*²⁴⁹⁵

7. *Czego* moja dusza^{5315IF} odmawiała^{3985IF} dotk-
nąć^{5060INF}, to* *teraz jest* jak ohydny³⁶⁵ pokarm³¹¹¹¹¹¹¹¹¹
dla mnie. Hi 3,24; 33,20; Ps 107,18

**dost.: le, one*^{1992IP}, ***lub: choroba, marnienie, o okropnym (nieczy-
stym - AK) jedzeniu*¹⁷⁴¹, ****chleb*³⁸⁹⁹, *****chlebem w boleści - EIB*
Hi 3,24; 33,20; Ps 107,18

8. Kto⁴³¹⁰ sprawi⁵⁴¹⁴, że spełni⁹³⁵ się moja proś-
ba? *I oby* Bóg dał³¹ mi nadzieję!

**lub: żądanie, petycja*⁷⁵⁹⁶, *życzenie*⁸⁹⁰⁶⁴, ***k.ą. powodować, wy-
tworzać, zewolnić, ofiarować, poświęcić*⁵⁴¹⁴, ****oczekiwanie*⁸⁶¹⁵

9. Oby Bóg zdecydował¹⁰¹⁵ i zmiażdżył³⁶⁵
mnie, oby uwolnił¹⁰¹¹ swoją rękę³⁰²⁷ i od-
ciął³⁶⁵⁸ mnie! Lb 11,14; Hi 3,20-21; 14,13

**lub: k.h. zaciąć, zapoczątkować, okazać chęć, zgodzić się na*
***lub: k.p. zdrypcotać*¹⁷⁹², ****lub: k.h. odwiać, wypuszczać*⁵⁴²⁵
*****lub: k.p. oddzielić, skończyć, dokonać, wyzyskać gwałtem*¹²¹⁴

10. I to wciąż⁵⁷⁵⁰ byłoby¹⁹⁶¹ moją pociechą*

i cieszyłbym³⁶⁵ się w nieustającym³⁶⁵ bólu³⁶⁵⁸,
bo³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ ukryłem⁶⁰⁰⁰⁰ słów⁵⁶¹ Świętego⁶⁹¹⁸

**tu i Ps 119,50*; ***nap.leg.: k.p. podskakiwać, skakać z radości*⁵⁵³⁹
****dost.: bez współczucia, bez litości*^{3550B2918} - *por: AK; *****udręka, strupienie, skrzywanie się (z bólu), cierpienie**²⁴²⁷, ******k.p. zatuić*³⁵⁸²

11. Skąd⁴¹⁰⁰ wezmę³⁵⁸¹ moją siłę³⁵⁸¹, by jes-
cze⁵⁸⁸⁸ mieć nadzieję*? I jaki⁴¹⁰⁰ jest³⁵⁸¹ mój
kres⁷⁰⁹³, bym przedłużył³⁶⁵ moje życie⁵³¹⁵?

**lub: zalewać, czekać*³¹⁷⁶, ***metaf.: k.h. przedłużać liny namiotów*⁷⁴⁸

12. Czy⁵¹⁸ moja siła³⁵⁸¹ jest³⁵⁸¹ kamieni?⁹
Czy⁵¹⁸ moje ciało³⁵⁸¹ jest³⁵⁸¹ ze spizu^{311HAP}?

hebr.: basar - ciało, skóra - Ps 102,6; mięso, pożywienie 1Sm 2,13, krewini, w idiomie: uszelkcie ciało - kuzdyi człowiek*¹³²⁰ - *Za 2,13*
***ti. spiz - twarzyd stop między z cyną, cynkiem i oliwami, brąz*²¹⁵³

13. Czy⁵¹⁸ nie ma³⁶⁹ pomocy* dla mnie? Czy
moje powodzenie³⁶⁵ zostało odepchnięte^{5080IKN}
ode⁴⁸⁰ mnie? Hi 5,12; 26,3; 30,22; Prz 2,7; 3,21; 8,14

**lub: przyjąć z pomocą, wspomóc*⁵⁸³³, ***rozum, mądrość*³⁴⁵⁴

14. Zrozpaczonemu^{4523HAP} należy³⁶⁵ się ży-
liwość* od przyjaciela³⁶⁵, choćby³⁶⁵ porzucił⁸⁰⁰⁰
on bojaźń³⁶⁵⁸ Wszechmogącego⁷⁷⁰⁶.

**lub: dobroć, łaskawość, wierność*²⁶¹⁷, ***towarzysz, współmiesz-
kaniec, ktoś drugi*⁷⁴⁵³, ****hebr: waw - i, a, lecz, także, wraz z, lub, mimo*¹²³²⁸, *****lub: szacunek, nabożna cześć, pobożność*³³⁷⁴

15. Moi bracia²⁵¹ zawiodą²¹ jak *tymczasowo*
potok³⁶⁵, jak koryto⁶⁵⁰ potoków⁵¹⁵⁸, które
przepluwają³⁶⁵, ***lub: k.ą. przejść obok, przemijać*⁵⁶⁷⁴

**lub: k.ą. postępować zdradziecko, wiarotomnie, gorszyć*⁸⁹⁸
***lub: dolina rwącego potoku, szczyt, wada*⁵¹⁵⁸ Ps 38,11; 41,9

16. Ciemniejszą^{6937PARJA} od⁴⁴⁸⁰ lodu* w których
ukrywa³⁶⁵ się śnieg⁷⁹⁵⁰, 1Krl 18,45; Hi 5,11
**lub: mroź, szron, lód, kryształ lodu*⁷¹⁴⁰, ***k.hpa. chować*⁵⁹⁵⁶

17. W czasie⁶²⁵⁶ gorączki^{312HAP} niszczej³⁶⁵; ni-
kną³⁶⁵ w upale²⁵²⁷ ze swych miejsc⁴⁷²⁵.

**lub: k.p. wyschnąć, ogrzać się, spalić się, uprzyżycić*²²¹⁵
***lub: k.n. zostać zakończonym, zostać unicestwionym*⁶⁷⁸⁹
****dost.: k.n. stać się wymiarłym, wyschnąć*¹⁸⁴⁶ - *Hi 8,5,6*

18. Wiją^{3943IKN} się ścieżki⁷³⁴ ich dróg*; wste-
pują³⁶⁵ w nicosć³⁶⁵ i giną*. Rdz 1,2; Pwt 32,10

**hebr.: derek - odległość, podróz, metaf. bieg życia, charakter mo-
ralny sposób życia*¹⁸⁷⁰, ***k.ą. iść za, odchodzić, cofać się, wycofy-
wać się, iść w górę*⁵⁹²⁷, ****bezszałtność, bezład, pustka, nicosć*³⁴¹⁴

19. Karawany* z Tema^{311F} wypatrują³⁰²⁷ ich;
kolumny³⁶⁵ kupców z Szeby³⁶⁵ ich oczekują⁶⁹⁶⁰.

**metonim.: wędrownicy, podróżnicy, ścieżka*⁷³⁴ - *por. u: 18*
***ty. -pustynia*⁸⁴⁸⁵ - *miejsce osiedlenia syna Izmaela - Rdz 25,15*
****ty. pochod, podróżująca grupa, karawana, droga*¹⁹⁷⁹ 1Krl 10,1;

*****ty. karlestwo w pld. Arabii (Saba) słynące ze złota, wonom-
ści i kadzidła*¹⁶¹⁴ - *Iz 60,6; Jr 6,20* Ps 72,10; Ez 27,22-23

20. I są zawstydzeni⁹⁵⁴ za im zaufali³⁶⁵, przy-
byli do niej³¹¹ i są zmieszani⁹⁵⁴. Am 4,8
**lub: k.ą. mieć pewność, pokadać ufność*²⁶², ***domyśl.: do Tema (?)*
****lub: k.ą. ustydzić się, k.h. postępować haniebnie*^{2659B3039}

21. Także³⁵⁸⁸ teraz⁶²⁵⁸ *i wy* staliście¹⁹⁶¹ się nikim⁹¹⁰; widzicie⁶⁷²⁰⁰ grozę⁹³⁸ i lękacie⁹³⁸ się.

*lub: nie, żaden, nikt - Pwt 1,17; - mnię, nie - por: TG, bez^{3808|B:4391}

**hap.leg.: popłoch, strach^{2866|B3299}, AK - (coś) przerażającego

***lub: k.g. być przejętym bojaźnią, czcić, szanować³³⁷² 1Kr 1,28

22. Czy także³⁵⁸⁸ powiedziałem⁵⁵⁹: Dajcie^{91IMP} mi coś? Lub^{CW}: Złóżcie mi dar^{91IMP} w waszego kienią⁹³⁸?

1Sm 12,3; Dz, 33

*lub: k.g. dostarczyć, umieścić, zapewnić, przynieść²⁰⁵¹

**lub: dawać podarek, przekazywać, dawać okup⁷⁸⁰⁹ tu i Ez 16,33

***lub: siła, moc, zdolność, posiadanie - Prz 5,10^{3581|B4124}

23. Wybawcie^{91IMP} mnie z ręki³⁰²⁷ wroga⁶⁸⁶²? Lub^{CW}: Wykupcie⁹³⁸ mnie z ręki^{3027S} okrutników⁹³⁸?

Wj 14,30; Kpl 19,20; Jr 15,21

*lub: k.p. pozwolić uciec, wyzwoić, ocalić (życie), złożyć⁴⁴²²

**lub: k.g. dać okup, ocalić, uwolnić, zwozić na wykup⁶²⁹

***lub: ktoś rodzący bojaźń, przejmujący lękiem, wzbudzający trwogę, bezwzględny, potężny⁶¹⁸⁴ - Ps 37,35; Iz 13,11; Jr 15,21

24. Pouchcie^{91IMP} mnie, a ja⁵⁸⁹ zamilknę⁹³⁸; w czym⁴¹⁰⁰ zblądziłem⁹³⁸ - dajcie mi to zrozumieć⁹³⁸?

Prz 4,4,11; 5,13; 6,13; 11,25

*lub: k.h. kierować, rzucić, wskazywać, strzelać (strzałami)³³⁸⁴

**lub: k.h. być cicho, uciszyć się, być głuchym²⁷⁹⁰, **k.g. skłócić, kłócić; popełnić błąd, zgrzeszyć niewymyślnie⁷⁸⁶⁶, ***k.g. sprawić, by ktoś zrozumiał, nauczyć, rozumieć⁹³⁸, wy tłumaczyć, rozstrząsać³⁸¹⁵⁰

25. O, jak⁴¹⁰⁰ bolesne⁹³⁸ są szczerze⁹³⁸ słowa⁵⁶¹! Lecz^{CW} czego⁴¹⁰⁰ dowiedzie⁹³⁸ wasze strofowanie⁹³⁸?

Rdz 20,16; Prz 3,12; Iz 1,18

*lub: k.n. przykre, przekonujące, potrzebne (?)⁴⁸³⁴ABS? - por: WBC^K

**lub: uczciwość, prawość, szlachetność, sprawiedliwość³⁴⁷⁶ Ha 1,12

***lub: k.h. sądzić, dowodzić, uznawać za winnego³¹⁹⁸, AK - lez czego dowodzi, dowodzenie od was; KUL - jak skuteczne są słowa ...

26. Czy zamierzacie²⁸⁰³ i jak wiatr⁹³⁸ traktować^{AK} słowa⁵⁶¹ zropzonego⁹³⁸?

*hebr.: ruach⁷³⁰⁷ - por: Hi 1,19

*lub: mowa, słowa⁴⁴⁰⁵, **k.n. być zdesperowanym²⁵⁷⁶ - 1Sm 27,1

***lub: słowa zropzonego są jak wiatr - por: EIB^K Iz 57,10

27. Nawet^{CW} o⁵⁹²¹ sierotę⁴⁹⁰ rzuciłbyście los⁹³⁸ i wykopiecie⁹³⁸ dół⁹³⁸ pod⁹³⁸ swoim przyjaciółm⁹³⁸!

***towarzysz, kompan⁷⁴⁵³ Jl 3,3; Na 3,10; 2P 2,3

*lub: także; zosiane, choć, tym bardziej, co więcej⁶³⁷, **k.h. przędzieć przez losowanie, spowodować upadek, leżeć tuż nad ziemią, powalić, zwałić, zrzucić⁵³⁰⁷ - gubicie nawet sierotę - por: BT, BR; być może są to dwa pytania, a nie zdania wykrzyknikowe - por: WBC^K

***lub: k.g. kopnąć, druzżyć, dokonywać wymiany³⁷³⁸ - por: Hi 41,6

28. A teraz⁶²⁵⁸ zechciejcie^{2974IMP} zwrócić^{6437IMP} się do mnie, czy⁵¹⁸ będę więc^{CW} przed⁵⁹²¹ waszym obliczem⁹³⁸ kłamał⁹³⁸?

Hi 24,25; 27,4; 34,6

*lub: przed, powierzchnia, twarz, wcześniej⁶⁴⁴⁰, **k.p. oszukiwać, rozczarowywać, zawodzić³⁵⁷⁶, ***kłamał wam w twarz - EIB

29. Zawróćcie^{91IMP}, proszę⁹³⁸ i niech⁴⁰⁸ będzie⁹⁶¹ nieprawości⁹³⁸; tak^{CW}, zawróćcie⁹³⁸ *bo* nadal⁵⁷⁵⁰ *jest* w tym moja sprawiedliwość⁹³⁸!

***lub: zawrócić^K Hi 17,10

*lub: k.g. wrócić, opuścić^{7725|B9185} - *O! uprzysięgam! błagam!¹⁴⁹⁹⁴

***lub: niesprawiedliwość, zło²⁷⁶⁶, ***prawość, szlachetność⁶⁶⁶⁴

30. Czy jest³⁴²⁶ na⁹³⁸ moim języku³⁹⁵⁶ jakaś nieprawość⁶⁷⁶⁶? Czy⁵¹⁸ moje podniebienie⁹³⁸ nie³⁸⁰⁸ rozeznaje⁹⁹⁵ złych pragnień⁹³⁸?

*dost.: w moim; **usta, smak, dźwięk²⁴⁴¹, ***złe pożądania, całkowity upadek, klęska, zniszczenie - Hi 30,13 Hi 12,11; 27,4

7 Czyż nie³⁸⁰⁸ służę⁹³⁸ *ma* człowiek⁵⁸² na ziemi⁵⁹¹⁷? I czyż nie⁹³⁸ są jego dni⁹³⁸ jak dni⁹³⁸ najemnika⁹³⁸?

Hi 14,5,13-14; Ps 39,4

*hebr.: caba⁶⁶³⁵ - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, (najemna) służba wojskowa - Jr 46,21, służba, praca przemysłowa - 1Krl 5,13-14, w zwrocie JHWt Zastępów

**tj. najety robotnik, żołnierz, wynajęty przedmiot - Wj 12,45; Ml 3,5

2. Jak służa⁵⁶⁵⁰ pragnie⁹³⁸ cienia⁶⁷³⁸ i jak najemnik⁹³⁸ szuka⁶⁹⁶⁰ na swoją zapłatę⁹³⁸?

*lub: k.g. pożądać, tęsknić za, łapczywie nabierać powietrza⁷⁶⁰²

**tj. zapłata za pracę, nabycie, wejście w posiadanie⁶⁴⁶⁷ Mt 25,14

3. Tak³⁶⁵¹ moim udziałem⁹³⁸ są miesiące³³⁹¹ marności⁹³⁸ i wyznaczono⁹³⁸ mi nocne³⁹¹⁵ pełne udreki⁹³⁸.

Hi 30,17; Ps 6,6; 42,3

*lub: k.h. otrzymać dział, otrzymać w posiadanie⁶¹⁵⁷, **daremność, fałsz, bezwartościowość, próżność⁷⁷²³, ***k.p. ustanowić⁶⁴⁸⁷

***lub: móżól, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywdy⁹⁹⁹

4. Gdy⁵¹⁸ się kładę⁷⁹⁰¹ i myślę⁹³⁸: Kiedy⁴⁹⁷⁰ wstanę⁹⁶⁵? Noc⁹³⁸ się wydłuża⁹³⁸, a jestem nasycony⁹³⁸ niepokojem⁹³⁸!

*lub: mówić, mówić wezwątrz siebie - śnąd: myśleć⁵³⁹ - Est 6,6

**hap.leg.: dokonywać przedłużenia, ciągnąć⁴⁰⁵⁹, **lub: wieczerz; zachód słońca⁶¹⁵³, ***k.g. być zaspokojonym, otrzymać swoją porcję⁷⁶⁴⁶, ****hap.leg.: obracać się tam i z powrotem, rzucać się (z bezsensowności), niepokój; ^{5075|B5867}

5. Moje ciało¹³²⁰ obleczone⁹³⁸ robactwem⁷⁴¹⁵ i gruda⁹³⁸ prochu⁴⁰⁸³, moja skóra⁵⁷⁸⁵ pęka⁹³⁸ i ropieje⁹³⁸!

Pwt 28,35; Ps 38,5; Iz 1,6,14,11

*dost.: k.g. ubierać się, być ubranym, nosić³⁸⁴⁷, **hap.leg.: bryłka¹⁴⁸⁷, strupy, krosty (?) - BDB; **k.g. twarżnicę, nabrzmiwać, zwaćać się^{7280|B458}, ***lub: k.n. cieknąć, płynąć, być odrzuconym

6. Moje dni³¹¹⁷ unykają⁹³⁸ bardziej niż⁴⁸⁸⁰ członko⁹³⁸ *tkackie* i przemijają⁹³⁸ bez⁶⁵⁷ nadziei⁹³⁸!

Hi 9,25; 16,22; 17,11; Ps 90,5; 103,15; Iz 38,12

*lub: być chryzym, drobnym, niewielkim, białym, znikomym⁷⁰⁴³

**lub: krosno, pajęczyna z włosia⁷⁰⁸ - Sdz 16,14; ***k.g. być zużytym, być wykorzystanym, zmarnować się, dojść do kresu³⁶¹⁵

7. Pamiętają^{91IMP}, że⁵⁸⁸ moje życie²⁴¹⁶ *jest* powiewem⁹³⁸, moje oko⁵⁸⁶⁹ nie zobaczy⁷⁰⁰ już więcej⁹³⁸!

***lub: 17725|B9185KO dobra⁹³⁸, Ps 78,39; Jk 4,14

*lub: przypomnieć sobie²¹⁴², **tuch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷

***lub: nie wrócić⁷⁷²⁵ (by) zobaczyć^{7200|IN} dobro²⁸⁹⁶ - por: AK

***lub: rzecz dobra, korzyść, dobrotyń, szczęście, obfitość²⁸⁹⁶

8. Oko⁹³⁸ patrzącego^{7200|PAR} już⁹³⁸ mnie nie zobaczy⁹³⁸. Twoje oczy⁵⁸⁶⁹ są zwrócone⁹³⁸ na mnie, a mnie już⁹³⁸ nie ma³⁶⁹!

Hi 7,21; 20,9; Ps 37,36

*lub: k.g. oglądać, obserwować, patrzeć na, śledzić⁷⁷⁸⁹

9. Jak obłok⁶⁵¹ znika³⁶¹⁵ i przemija¹⁹⁸⁰, tak³⁶⁵¹ zstępają⁹³⁸ do Szeolu⁹³⁸ - nie wraca⁵⁹²⁷.

*hebr.: szeeł - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieżyłki⁷⁵⁸⁵ - gr: hades - por: Ps 16,10 - Dz 2,27 Hi 11,8; 14,13

10. Nie wróci¹² już⁸⁸ do swojego domu¹⁰⁰⁴ ani nie³⁸⁰⁸ rozpozna⁸⁸ go już⁸⁸ moje miejsce⁸⁸.

*lub: k.p. zwracać, odwracać się, wracać⁷¹²⁵, **nadał, poza tym jeszcze, idea ciągłości, trwanie⁵⁷⁵⁰, ***k.h. zauważać, rozumieć⁵²³⁴

***lub: przestrzeń, region, kraj⁴⁷²⁵ Hi 8,18; 20,9; Ps 103,16

11. Dlatego¹⁵⁷¹ ja⁵⁸⁹ nie mogę powstrzymać swoich ust⁶³¹⁰, będę mówił⁶⁹⁶ w udręce⁸⁸ mojego ducha⁷³⁰⁷, będę narzekał³⁶⁵¹ co⁸⁸ w goryczy⁸⁸ mojej duszy⁵³¹⁵.

Rdz 27,34; Lb 5,18

*lub: k.p. zatrzymać dla siebie, oszczędzić, panować nad²⁸²⁰

*lub: ciemiężyć, nieprzyjać, niedola⁶⁸⁶², **zgłębiać, rozważać, skarżyć się⁷⁸⁷⁸, ***hebr. mar - zgorzknienie, gorzkość⁴⁷⁵¹ - Wj 15,23

12. Czy ja⁸⁸⁹ jestem morzem³²²⁰ lub potworem morskim⁸⁸, że postawiłeś⁷⁷⁶⁰ przy⁵⁹²¹ mnie straż⁸⁸?

Hi 26,12; Ps 7,12; 48,7; Iz 27,1; Ez 32,2

*hebr. tamim - smok, węź, potwór morski, skała⁸⁵⁷⁷, krokodyl - Ez 29,3^{B1004} - Rdz 1,21; Wj 7,9; Ps 44,19, **obserwator⁴⁹²⁹^{B5709}

13. Gdy⁵⁵⁸⁸ myślę⁸⁸: Pocziesz⁸⁸ mnie moje łóżko⁴²¹⁰ i moje posłanie⁴⁹⁰⁴ ulży⁸⁸ mojemu narzekaniu⁸⁷⁸^{B8900},

Hi 9,27; Ps 6,6; 77,4

*lub: mówić - w 4⁸⁸, **h. k.p.; k.n. okazać łitość, odczuć ulgę⁵¹⁶²

***dost. k.p. podnieść, dźwigać, nieść, wspierać, podtrzymywać⁵³⁷⁵

14. To⁸⁸ straszysz⁸⁸ mnie snami²⁴⁷² i przerażasz⁸⁸ mnie wizjami⁸⁸;

Hi 4,13; 20,8;

*lub: k.p. być zdruzgotanym, przerażonym, wystraszonym²⁸⁶⁵

*lub: k.p. spaść na, ogarnąć¹²⁰⁴, ***objawienie, proroczo, widzenie²³⁸⁴ - 1Sm 7,17; Hi 4,13; Iz 22,1,5; Za 13,4 Hi 33,15

15. Więc⁸⁸ moja dusza⁵³¹⁵ wybiera⁹⁷⁷ uduszenie⁴²⁶⁷^{HAP}, śmierć⁸⁸ raczej niż⁴⁸⁰ moje życie⁸⁸.

*hebr. malet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, mór⁴¹⁹⁴

***dost.: kości - Rdz 2,2,3; ciało, tęsień, istota, własna ja - Wj 24,10⁶¹⁰¹

16. Gardzę⁸⁸ życiem, nie³⁸⁰⁸ chcę tu żyć²⁴²¹ na wieki⁸⁸. Zostaw⁸⁸ IMF mnie, bo⁵⁵⁸⁸ moje dni³¹¹⁷ są marnościami⁸⁸.

Hi 7,19; 10,20; Ps 39,13

*lub: k.p. odmawiać, odrzucać²⁹⁸⁸, **na zawsze⁵⁷⁶⁹, ***k.p. ustać, zaniechać, powstrzymać, położyć kres²³⁰⁸, ***puszka, para, oddech, daremnosc, okres obcych bóstw¹⁸⁹²^{B2146} - Jr 2,5; Prz 13,11

17. Czym⁴¹⁰⁰ jest człowiek⁸⁸, że³⁵⁸⁸ tak⁸⁸ go wywyższasz⁸⁸ i że³⁵⁸⁸ zwracasz⁸⁸ ku⁴¹³ niemu swoje serce⁸⁸?

Ps 8,4; 144,3; Hbr 2,6

*hebr. enos - człowiek, śmiertelny, osoba, ludzkość⁵⁸² - por. w 20

*lub: k.p. sprawić wzrost, czynić wielkim, połączyć, mocnym¹⁴³¹

***dost.: kłosać (ręce na); ustawiać, wyznaczać⁸⁹⁶, EIB - przykładać⁸⁸

*lub: wewnętrzy człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰

18. Że⁸⁸ nawiedzasz⁸⁸ go co poranek¹²⁴² i co chwila⁸⁸ doświadczasz⁸⁸?

Ps 17,3; 73,14; 139,23

*lub: k.p. doglądać, szukać, karać, odwiedzać, zwracać uwagę⁴⁴⁸⁵

**ty. mrgnięcie oczu - Wj 33,5; ***k.p. badać, sprawdzać, testować⁹⁷⁴

19. Czy⁴¹⁰⁰ nie³⁸⁰⁸ przestaniemy wpatrywać⁸⁸ się we mnie⁴⁴⁸⁰ i nie pozwolisz⁸⁸ mi nawet⁵⁷⁰⁴ przelknąć¹¹⁰⁴^{INF} swoją ślinę⁸⁸?

*lub: k.p. spożywać, ogłądać, patrzeć³¹⁵⁹, ***k.h. porzucać, wypuszczać (swobodnie), rozluźnić⁷⁵⁰³, ***idiom: nie zostawisz nawet na chwilę tj. na czas przelknięcia śliny - por. Hi 9,18 - WBC^K

20. Zgrzeszyłem⁸⁸, co⁴¹⁰⁰ uczyniłem⁶⁴⁶⁶ To-

bie, Stróżu⁸⁸^{PAR} człowieka²⁰^{AS}? Dlaczego⁴¹⁰⁰

wziąłeś⁷⁷⁶⁰ mnie za cel⁸⁸, abym⁸⁸ był¹⁹⁶¹ sam dla⁵⁹²¹ siebie ciężarem⁸⁸?

Hi 16,12; Lm 3,12

*lub: jeśli zgrzeszyłem - por. GKC §159; **chybić celu lub słuszności i ponieść winę, utracić²³⁹⁸, ***k.p. zachować, pilnować⁵³⁴¹

***nap. leg.: rzecz trifliona, obiekt ataku⁴⁶⁴⁵, ***wskaz.: dla Ciebie

21. I dlatego⁴¹⁰⁰ usuwasz⁸⁸ moje przestępstwa⁸⁸, a nie zmażesz⁸⁸ mojej nieprawości⁵⁷⁷¹?

Bo teraz⁶²⁵⁸ położę⁷⁹⁰¹ się w prochu⁶⁰⁸³ i gdy⁸⁸ będziesz zabiegał⁷⁸³⁶^{KP} o mnie, nie⁴⁶⁹ będzie mnie.

Hi 17,16; 20,11; Iz 26,19

*lub: k.p. unieść, zabrać⁵³⁷⁵, **przezwinięcie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, suawoła, profanacja⁸⁷⁶¹³, ***dost.: k.h. spowodować przemienić⁴⁶⁷⁴

8 Wtedy⁸⁸ Bildad⁸⁸ Szuachita⁸⁸ odpowiedział⁶⁰³⁰ i rzekł⁸⁸:

Hi 18,1; 25,1; 42,9

*tj. „Bel okazał miłość”¹⁰⁸⁵, **por. Hi 2,11⁸⁸, ***por. Hi 6,1⁸⁸

2. Jak⁵⁷⁰⁴ długo⁵⁷⁵ będziesz mówił⁸⁸ takie⁴²⁸^{IP} rzeczy? Jak⁸⁸ długo słowa⁵⁶¹^P z twoich ust⁶³¹⁰ będą jak gwałtowny⁸⁸ wiatr⁷³⁰⁷?

Prz 10,19; Kaz 5,3

*lub: k.p. wypowiedzieć, ogłosić, deklarować⁴⁴⁴⁸^{B5146}, czas. usuwany głównie z rzeniem intensywnym - Rdz 21,7; **dost.: wielki³⁵²⁴

3. Czy Bóg⁴¹⁰⁰^A wypacza⁸⁸ sąd⁸⁸? Czy⁵¹⁸ przeczyście⁸⁸ Wszchemogący⁸⁸¹⁷⁷⁰⁶ wypacza⁵⁷⁹¹ sprawiedliwość⁸⁸?

Rdz 18,25; Pwt 32,4

*lub: k.p. wykorzystać, zgnać, sfłaksować, zadać kłam⁵⁷⁹¹, **decyzyja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawosc, słusznosc w sądzie⁴⁹⁴¹, ***por. Hi 5,17⁸⁸

*lub: k.p. prawosc, slusznosc⁴⁶⁶⁴ Hi 34,12,17; Dn 9,14; Rz 3,5

4. Gdy⁸⁸ twoi synowie¹¹²¹ zgrzeszyli²³⁹⁸ przeciwko Niemu, wtedy⁸⁸ wydał⁸⁸ ich w moc ich przestępstwa⁶⁵⁸⁸;

Hi 1,18

*lub: czy, jeśli, bądź, ponieważ, lecz, raczej⁵¹⁸, **k.p. przekazać, wyrzucić, pozwolić odejść, odprawić⁷⁹⁷¹, ***dost.: w rękę - por. Hi 2,5⁸⁸

5. Jeśli⁵¹⁸ ty⁸⁸⁹ będziesz szukał⁸⁸ Boga⁴¹⁰ i będziesz błał⁸⁸ Wszchemogącego⁸⁸⁷⁷⁰⁶ o łaskę;

*lub: k.p. zabiegać o⁷⁸³⁶⁴¹³, **k.h.p.a. zabiegać o przychylnosc²⁶⁰³

6. Jeśli⁵¹⁸ ty⁸⁸⁹ będziesz czysty²¹³⁴ i prawy⁸⁸, to nawet³⁵⁸⁸ teraz⁶²⁵⁸ ocknie⁸⁸ się nad⁵⁹²¹ tobą i poszczy⁸⁸ ci⁸⁸ niwie⁸⁸ twojej sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴.

Hi 22,23; 42,10; Prz 3,33

*lub: szczerzy, sprawiedliwy, słuszny³⁴⁷⁷, **k.h. pobudzić, rozniecić, budzić⁵⁷⁸², zuznać pracować³⁶⁷⁴³, ***k.p. czynić bezpiecznym, czynić dobrym lub zdrowym, odnawiać, płacić⁷⁹⁹⁹, ***siedzioba, państwo - 2Sm 7,8; miejsca zamieszkania, zielone niwy - Pr 23,2¹¹⁶

7. A choćby⁸⁸ twój początek⁸⁸ był¹⁹⁶¹ niewielki⁸⁸, to⁸⁸ jednak⁸⁸ twój koniec⁸⁸ bardzo⁸⁸ się rozrośnie⁸⁸.

Hi 36,11; 42,10-12; Jk 5,11

*lub: coś pierwszego, najlepszego⁷²²⁵, **coś małego, krótka chwila⁷⁷⁰⁵

***ty. dalsza część, coś ostatniego³¹⁹, ***k.p. pomnożyć⁶⁸⁵ - Ps 92,12

8. Bo³⁵⁸⁸ zapytaj⁵⁹², proszę⁴⁹⁹⁴, dawnych⁸⁸ pokoleń⁸⁸ i rozważ⁸⁸ IMF odkrycie⁸⁸ ich ojców⁸⁸;

*lub: poprzedni, wcześniejszy⁷²²³, **okres, wiek¹⁷⁵⁵, ***k.p. ustalić, stwierdzić³⁵⁵⁹^{B4097}, ***poszukiwanie, śledztwo²⁷¹⁴ - Sdz 5,17

9. Bo³⁵⁸⁸ my⁵⁸⁷ żyjemy od wczoraj* i nic nie³⁸⁰⁸ wiemy*, gdyż³⁵⁸⁸ nasze dni³¹¹⁷ są cieniem⁶⁷³⁸ na ziemi⁷⁷⁶. Rdz 47,9; 1Krn 29,15; Hi 7,6;

*lub: przedtem, wcześniej, niedługo, przedwczoraj⁸⁵⁴³ Ps 39,5; *lub: k.q. znać, uznać, rozważać, wiedzieć, poznać³⁰⁴⁵ Ps 102,11

10. Czy oni¹⁹⁹² nie pouczą* cię i nie powiedzą⁵⁵⁹ ci, i czy z ich serc³⁸²⁰ nie wypłyną* słowa³⁶⁹⁷? **lub: mowa, wypowiedzi⁴⁴⁰⁵

*lub: k.h. wskazywać, pokazywać, kierować, pouczać, strzelać³³⁸⁴

**dost.: k.h. spowodować pojsście lub wyjście, wynieść, wyzwoić³³¹⁸

11. Czy papirus* urosnie¹³⁴², tam gdzie nie ma bagna*, a czy sitowie* rośnie* bez¹⁰⁹⁷ wody^{4325P}?

*lub: sitowie, trzcina¹⁵⁷³ - Wj 2,3; **moczar¹²⁰⁷, **trzciny, rośliny bagienne, sitowie²⁶⁰ - Rdz 41,2,8; ****rosnąć⁷⁶⁸⁵ - por. u 7****

12. Nadal⁵⁷⁵⁰ świeże¹⁵ i nie³⁸⁰⁸ zostało wycięte⁶⁹⁹⁸KNIS, a jednak usycha* wcześniej* niż inna³⁶⁰⁵ trawa****. ****lub: por; zielen²⁶⁸² - Lb 11,5

*lub: zielen, zielone pędy, roślinność³ - tu i Pnp 6,11; **k.q. być bez wilgoci³⁰⁰¹, ***przed, oblicze, powierzchnia, twarz; wcześniej⁶⁴⁴⁰

13. Tak* dzieje się ze ściętkami* wszystkich³⁶⁰⁵, którzy zapomnieli⁷⁹¹PAR o Bogu, i tak ginie⁶ nadzieja* obłudnika****. Hi 11,20;

*lub: tak więc, zatem, dlatego też, tak oto³⁶⁵¹ Hi 18,14; 27,8; **lub: droga, metaf.: sposób życia⁷³⁴ Ps 112,10; Prz 10,28

****lub: oczekiwanie, sznurek³⁰¹⁵, ****beżowny, bliźniaczy²⁶¹¹

14. Peka* jego⁸³⁴ pewność*, a jego ufność* jest jak sieć* pajaka⁵⁹⁰⁸NIM. *hap.: leg. być odciętym, złamać się?⁶⁹⁰⁰, **dost.: bok, metaf.: nadzieja, ufność³⁶⁸⁹B4257, ***miejsce uczucia⁴⁰⁰⁹, ****dost.: dom¹⁰⁰⁴

15. Opiera* się o swój dom¹⁰⁰⁴, ale^{CW} się nie ostoi*; mocno się go uchwyci*, lecz^{CW} nie³⁸⁰⁸ przetrwa****. Hi 27,18; Iz 59,5; Mt 7,26-27

*lub: k.n. ufać, wspierać⁸¹⁷² - Rdz 18,4; **k.q. stać prosto, trwać⁵⁹⁷⁵

****lub: k.h. uczynić silnym, wzmacnić, złapać²³⁸⁸, ***k.q. stawać, pojawiać się, rosnąć w siłę, trwać, spełniać się, utwierdzać się⁶⁹⁶⁵

16. Nawodniony* on¹⁹³¹ jest w słońcu⁸¹²¹ i poza⁵⁰²¹ ogród wypuszcza* swoje pędy*. *hapleg.: wilgotny, soczysty, świeży⁷³⁷³, **dost.: wychodzić, iść na przód, podążać do³³¹⁸, ***młoda roślina, gałązka, młody pęd³¹²⁷

17. Wśród⁵⁹²¹ sterty kamieni⁵³⁰⁵ wplatają* się jego korzenie⁸³²⁸; szuka* miejsca* pośród kamieni^{68P}. Hi 27,18; Iz 59,5; Mt 7,26-27

*lub: k.pu. być przepłatanym, przetykanym⁵⁴⁴⁹, **lub: k. q. widzieć, dostrzegać, promkować, dostarczać²³⁷², **hebr.: bet - dom, miejsce, świątynia, pałac, metaf.: ród¹⁰⁰⁴ - por. „dom Dawida” - Za 12,10

18. A jeśli⁵¹⁸ go pochłonie¹³⁵ jego miejsce*, wtedy^{CW} miejsce to wyprze* się, mówiąc*: Nie³⁸⁰⁸ widziałem⁷²⁰⁰ cię. Hi 7,10; 20,7; Ps 37,36

*lub: k.p. polknąć, metaf.: trwonić, zmizczyć¹¹⁰⁴ - 2Sm 20,19,20

**lub: przestrzeń, region⁴⁷²⁵, **k.p. fałszywie zaprzeczać³⁵⁸⁴

19. Oto²⁰⁰⁵, takie¹⁹³¹ jest szczęście* jego drogi* i, a z prochu⁸⁸⁵ po nim wyrosną* inni³¹². *lub: radość, uniesienie⁴⁸⁸⁵, **tu: o sposobie życia¹⁸⁹⁴ - Ps 119,1**

***lub: sucha ziemia, grunt, pył, popioły, śmieci, gruz⁶⁰⁸³

20. Oto²⁰⁰⁵ Bóg nie odrzuci* nienagannego*, nie³⁸⁰⁸ wzmacnia* reki¹⁰²⁷⁵ nikczemnym****PAR;

*lub: k.q. odmawiać, wyzardzać³⁹⁸⁸, **dłoknady, pebny, skończony, prawy, uczynny⁸⁵³⁵, ***k.h. uczynić silnym, wzmacnić, złapać²³⁸⁸ - ELB, BW nie podaje ręki; ****lub: k.h. zadąć rano, wyprządzić krzywdę, traktować źle⁷⁴⁸⁹ Rdz 18,25; Hi 36,6; 2P 2,9

21. Jeszcze* napelni* twoje usta⁴³¹⁰ uśmiechem****, a twoje wargi⁸¹⁹³ okrzykiem radości****. Hi 33,26; Ps 27,6; 47,5

*lub: aż, nawet, aż do, podczas⁵⁷⁰⁴, **k.p. ukończyć, utwierdzić, wypieścić⁴³⁹⁰, ***śmiech, zabawa, żarty, drwina, szderstwo⁷⁸¹⁴

****tj. okrzyk wojenny, okrzyk na trwozę lub wyrażający radość³⁶⁴³

22. Nienawidzący*PAR cię okryją* się hańbą****, a namiotu* niegodziwych**** już nie będzie³⁶⁹, **lub: wstyd¹³²² Ps 35,26; 109,29

*lub: k.q. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić się⁸¹³⁰

**lub: uciekać, nosić³⁸⁴⁷, ****nieśkanie, dom, miejsce przebywania, namiot¹⁶⁸, ****winy, przestępcy, złoczytca⁷⁵⁶³

9 Wtedy Hiob³⁴⁷ odpowiedział⁶⁰³⁰ i rzekł³¹⁵⁵⁹:

por. Hi 6,1 Hi 3,1; 12,1; 16,1; 19,1; 21,1; 23,1

2. Doprawdy*, wiem*, że tak⁶⁵¹ jest! Lecz^{CW} jak⁴¹⁰⁰ złowiek* miałby być usprawiedliwiony**** przed⁵⁹⁷³ Bogiem? Hi 25,4

*lub: zaprawdę, prawdziwie, z pewnością⁵⁵¹ - zwrot charakteryzujący dla Hioba - Hi 12,2; 19,4; 34,12; 36,4; **lub: k.q. znać, uznać, rozważać, rozróżniać³⁰⁴⁵, ***śmiertelnik⁵⁸², ****k.q. mieć słusność, być sprawiedliwym, być prawnym⁶⁶⁶³ Ps 143,2; Rz 3,20

3. Jeśli⁵¹⁸ chciałby* się z⁵⁹⁷³ Nim spierać*, nie³⁸⁰⁸ odpowiedziałby* ani na jedną* kwestię* spośród⁴⁴⁸⁰ tysiąca⁵⁰⁵. Hi 9,14; 37,19

*lub: k.q. pożądać, mieć upodobanie w²⁶⁵⁴, **k.q. procesować, dochodzić racji przed sądem, złożyć skargę⁷³⁷⁸, ***mać dołyczyć Boga jak i Hioba; ****hebr.: ehad - jeden, każdy, powieź²⁵⁹

4. Mądre* Jego serce* i potężna⁸⁵³ Jego siła³⁸⁸¹. Kto⁴³¹⁰ zbuntował* się przeciwko⁴⁹⁰ Niemu i pozostał cały****? Wj 33,5-7; Hi 36,5

*lub: rozprozny, uczony, zmyślny, bystry²⁴⁵⁰, **hebr.: lebab - we wnętrzu człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie³⁸²⁴ - por. hebr.: leb³⁸²⁰, **dost.: k.h. przejawiać opór, być upartym⁷¹⁸⁵, ****k.q. być pehym, być zdrowym, żyć spokojnie⁷⁹⁹⁹

5. On przeniósł⁷¹APAR góry²⁰²², a one nie wiedzą³⁰⁴⁵, kto⁸³⁴ przewraca* je w swoim gniewie****. Sdz 5,5; Ps 18,7; Mi 1,4

**dost.: k.h. iść dalej, usuwać, przepisywać⁶²⁷⁵, **k.q. wyrzucić, obalić, zmienić, przemienić²⁰¹⁵, ***nos, metaf.: fikukaj gniem⁶

6. On trzęsie* ziemią⁷⁷⁶ w⁴⁴⁸⁰ jej miejscu⁴⁷²⁵ i trzęsa* się jej filary****. Iz 2,19; Ag 2,6;

*lub: niepokoić, rozszuszczać, zakłócać⁷²⁶⁴, **hapleg.: k.hpa. dygotać, drzeć⁶⁴²⁶, ***tj. słup, kolumna⁵⁹⁸², pionowa podpora, filarsiedem filarów mądrości - Prz 9,1, słup dymu - Sdz 20,40 Hbr 12,26

7. On mówi⁵⁵⁹¹A do słońca²⁷⁷⁵, a ono nie wyłania* się, na¹¹⁵⁷ gwiazdy⁵⁵⁵⁶ nakłada pieczęć*. Iz 13,10; Ez 32,8; Jl 2,10,31

*lub: k.q. wybuchnąć, wyjść, jaśnieć²²²⁴, **k.q. zapieczłować; k.p. zamknąć na kluczyk, powstrzymać²⁸⁵⁶ - Kpl 15,3; Pwt 32,34

8. *On sam*⁹⁰⁵ rozciąga⁹¹¹ *niebiosa*⁹¹¹ i *kroczy*⁹⁰⁹ po falach⁹¹¹ morza⁷²⁰. Hi 26,12; Ps 104,2;
**lub: k.q. wyprostowywać, rozstawić (namiot), słać*⁵¹⁸⁶
***tu: bez rozd. może dotyczyć nieboskłonu - por. Rdz 1,1*⁹⁰⁹
****lub: k.q. deptać, maszerować, wyginać (łuk)*¹⁸⁶⁹ Iz 40,22;
*****dosł.: wznajęna, grani, wysokość, góra*¹¹¹⁶ Iz 44,24; Jr 10,2

9. Uczynił⁶²¹³ *Niedźwiedzicę*^{*}, *Oriona*^{*},
*Plejady*⁹¹¹ i *Gwiazdozbiory*⁹¹¹ *Południa*⁴⁸⁶.
**uj. Wielka Niedźwiedzica, gwiazda Arkhur*⁵⁹⁰⁶ *tu i Hi 38,32*
***uj. gwiazdozbiór Orión*³⁶⁸⁵ *por. Iz 13,10*; ***konstelacja 7 gwiazd*
*zausze w połączeniu z Oriónem*³⁵⁹⁸⁴¹⁴⁵ *tu i Hi 38,31; Am 5,8*
****tu: określenie konstelacji gwiazd, dosł.: izba, pokój, komnata,*
*nap bartuzkiej wewnętrzna część*²³¹⁵ *por. KUL - „Komnaty Temanu”*⁷

10. Czyni⁶²¹³ *rzeczy wielkie*^{*} i *niezbada-*
*ne*⁹¹¹ *ich liczby*⁴⁵⁵⁷, i *cudowne*⁹¹¹, *że aż*⁵⁷⁰⁴ *nie*
*ma*³⁶⁹ *ich liczby*⁴⁵⁵⁷. Hi 37,5; Ps 40,5;
**lub: wybitne, wyjątkowe, strasne*¹⁴¹⁹; ***dosł.: poszukiwanie, śledz-*
*stwo, szukanie, wypytywanie*²⁷¹⁴ *- nie*³⁶⁹ *do*⁵⁷⁰⁴ *złębiaenia* - *AK*
****lub: k.n. być cudownym, nadzwyczajnym, zdumiewającym*⁶³⁸¹
*****porównaj mowę Elijaza w Hi 5,9* Ps 71,9; 72,18

11. Oto²⁰⁰⁵ *przechodzi*^{*} *obok*⁹²¹ *mnie*, a *nie*³⁸⁰⁸
*widzę*⁷²⁰⁰ *Go*; i *mija*⁹¹¹ *mnie* - a *ja* *Go*³⁸⁰⁸
dostrzegam^{**}. Hi 23,8-9; 35,14
**lub: k.q. przejść nad, przez, pomiędzy, przemijać, zniknąć*⁵⁶⁷⁴
***lub: k.q. przejść szybko dalej, pojawić się znawu, przejść przez*²⁴⁹⁸
****lub: k.q. rozpoznawać, zawiązać, zwracać uwagę, mieć wzgląd*⁹⁹⁵

12. Oto²⁰⁰⁵ - *zabiera*^{*} i *kto*⁴³¹⁰ *Mu odbie-*
*rze*⁹¹¹? *Kto*⁴³¹⁰ *Mu powie*⁵⁵⁹: *Co*⁴¹⁰⁰ *czynisz*⁹¹¹?
**hap.leg.: wyrwać, pochnąć*²⁸⁶², ***k.h. powodować wracanie,*
*przynosić z powrotem, odmawiać, odwracać, odwoływać*⁷⁷²⁵
****lub: k.q. wykonać, używać, przygotować, postawić*⁶²¹³

13. *Bóg nie cofa*⁷⁷²⁵ *swojego gniewu*⁶³⁹,
 *pod nim*⁹⁴⁷⁸ *uginają*^{**} *się pomocnicy*⁵⁸²⁶ *PAR*
 Rahaba^{**}. **lub: k.q. zgiąć w pokłonie, kulic się*⁷⁸¹⁷
**może dotyczyć zarówno Boga, jak i gniewu, por. NIV - U Jego stóp*
****uj. „pyszny” 7293 - symboliczna nazwa Egiptu w Iz 30,7*
Hi 26,12; Ps 89,10; Iz 51,9

14. *Jak*⁶³⁷ *zatem*³⁵⁸⁸ *ja*⁵⁹⁵ *miałbym Mu odpo-*
*wiedzieć*⁹¹¹? *Jakich* *słów*¹⁶⁹⁷ *dobrac*⁹¹¹ *przy*
*Nim*⁵⁹⁷³? **dosł.: k.q. wybrać*⁹⁷⁷ Hi 4,19; 25,6;
**lub: k.q. reagować, zaswiadczać, odpowiadać jako świadek*⁴⁰³⁰

15. *Choćbym*⁹¹¹ *był* *sprawiedliwy*^{**}, *nie*³⁸⁰⁸
*odpowiedziałbym*⁶⁰³⁰ *Mu*, *białalnym o li-*
*tość*⁹¹¹ *mojego sędziego*⁹¹¹. Hi 8,5; 10,15
**AK - to*³³⁴ *że*²¹⁸, ***lub: k.q. być prawnym, być szustnym*⁶⁶⁶³; *EIB -*
*miałym rację*⁹¹¹; ***k.h.p. założyć o przychylności, błagać o łaskę*²⁶⁰³
****lub: k.p. mój przeciwnik w sprawie*⁸¹⁹⁹⁸⁹⁶⁴² *por. NET*^K

16. *Choćbym*⁹¹¹ *Go* *wzywał*^{**}, a *On* *by odpo-*
*wiedział*⁶⁰³⁰, *nie*³⁸⁰⁸ *uwierzyłbym*^{**}, *że*⁵⁵⁸⁸ *usły-*
*szal*⁹¹¹ *mój głos*⁹¹¹. Hi 2,12
**lub: k.q. przyzywać, krzyczeć, zapraszać*⁷¹²¹, ***k.h. trwać mocno,*
*użyć, być pewnym*²³⁹, ****k.h. nakłaniać ucha, być posłusznym*²³⁸

17. *Ten, który*⁸³⁴ *uderza*^{**} *mnie burzą*⁹¹¹
*i pomaża*⁷²³⁵ *moje rany*^{**}, *bez powodu*⁹¹¹.
**lub: k.q. kruszyć, spadać na*⁷⁷⁹; ***tu i Na 1,3, dosł.: w burzy - KUL*
****lub: sinąć*⁴⁸², *****darmo, za nic, niezastuzenie, bez celu*²⁶⁰⁰

18. *Nie*³⁸⁰⁸ *daje*⁵⁴¹⁴ *mi, by powróci*⁹¹¹ *mój*
*oddech*⁹¹¹, *bo*³⁵⁸⁸ *napełnia*^{**} *mnie gory-*
*czą*⁴⁴⁷². Rdz 27,34; Rt 1,20; 1Sm 10,10; Ef 4,31
**lub: k.h. powodować wracanie, odnawiać, odganiać*⁷⁷²⁵⁸⁹¹⁸⁵
***lub: duch, łchnienie, wiatr; umysł*⁷³⁰⁷; ****EIB - nie daje*⁵⁴¹⁴ *mi*
oddechną na duchu; *****dosł.: k.h. zaspokajać, przepelnić*⁷⁶⁴⁶

19. *Jeśli*⁹¹¹ *chodzi*^{*} *o siłę*, *to*²⁰⁰⁹ *jest potęż-*
ny^{**}, a *jeśli*⁵¹⁸ *o sąd*⁹¹¹ - *kto*⁴³¹⁰ *mnie tam we-*
*zwie*⁹¹¹? Hi 9,4; Iz 28,2; 40,26
**lub: potęga, moc*³⁵⁸¹, ***odważny, silny*⁵³³⁸⁵⁹⁶, ****decyja (praw-*
na, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przynależ (praw-
*ny), prawosć, słusność w sądzie*⁹⁹⁴¹, *****k.h. doprowadzić do spo-*
*tkania, ustalić czas spotkania*³²⁵⁹, *BP - kto za mną zaświadczy?*
BG - kto mnie z nim sprawdzi?^{BE - to, kto mnie pozowie?}

20. *Choćbym*⁹¹¹ *był* *sprawiedliwy*^{*}, *usta*⁹¹⁰ *mo-*
je *mnie potępią*^{**}. *Choćbym*⁹¹¹ *ja*⁵⁸⁹ *był*
*nienaganny*⁹¹¹, *to*⁹¹¹ *one* *ogłoszą* *mnie po-*
*krętnym*⁹¹¹. **lub: prawy*⁶⁶⁶³ Hi 9,28; 40,8; Iz 50,9;
***lub: k.h. postępować niegodziwie, potępić jako winnego*⁷⁵⁰¹, ****do-*
*słomaty, pełny, skończony*⁸³³⁵⁸⁹⁹⁵⁹, *****ogłaszać, wykrzyczywnym*⁶¹⁴⁰

21. *Ja*⁵⁸⁹ *jestem* *nienaganny*⁹¹¹, *Nie* *znam*^{**}
*własnej duszy*⁵³¹ *Gardzę*^{**} *swoim życiem*²⁴¹⁶!
**lub: KUL, BP - czy ..., ESP - jestem ... ?*; ***k.q. uznać, rozważać,*
*rozróżnić*³⁰⁴⁵, ****k.q. odwracać, odmawiać, uzgardzać*³⁹⁸⁸ Hi 7,16

22. *Wszystko*⁹¹¹ *jedno*⁹³¹ *Dla* *tego*⁹¹¹
*mówię*⁵⁹: *On*⁹³¹ *niszczy*⁹¹¹ *zarówno* *niena-*
*ganego*⁹¹¹, *jak i niegodziwego*^{**}; *Kaz*^{9,2}, *Ez*^{21,3}
**lub: k.p. doprowadzić do końca, położyć kres, skończyć, zuzyc,*
*zniszczyć, wygubić*³⁶¹⁵, ***winny, przestępczy, złoczyńca*⁷⁵⁶³

23. *Gdy*⁵¹⁸ *bicz*^{**} *nagle*^{**} *uśmieca*⁴¹⁹¹, *drzwi*
*z rozpaczy*⁹¹¹ *niewinnych*⁹¹¹.
**lub: chłosta*⁷⁵², ***nieoczekiwanie*⁶⁵⁹⁷, ****szczyć, naigrzywać się*⁹³²
*****lub: próba; czysty, wolny od winy lub kary, przejrzysty*⁵³⁵⁵

24. *Ziemia*⁷⁷⁶ *została* *wydana*⁴¹⁴ *w ręce*⁹¹¹
*niegodziwego*⁷⁵⁶³. *On* *zakrywa*³⁶⁸⁰ *oblicze*⁹¹¹ *sę-*
*dziów*⁸¹⁹⁹ *PAR*. *A jeśli*⁵¹⁸ *nie*³⁸⁰⁸ *On*, *to*⁹³¹ *właści-*
*wie*⁶⁴⁵ *kto*⁴¹⁰⁰? Hi 12,6,17; Iz 29,14; 44,25
**ramię, ręka*³⁰²⁷, *symbol mocy, władzy i aurytelu - Ps 89,13*
***lub: twarz, powierzchnia, przed, wcześniej*⁶⁴⁴⁰, ****zatem, więc*

25. *Lecz*⁹¹¹ *moje dni*³¹¹⁷ *są* *szybsze*^{**} *niż*⁴⁴⁸⁰
*biegacz*⁷³² *PAR*, *uciekły*^{**} *i nie*³⁸⁰⁸ *widziały*⁷²⁰⁰
nic *dobrego*⁹¹¹. Hi 7,6-7; Ps 78,39; Jk 4,14
**lub: k.q. być chętnym*⁷⁰⁴³, ***przechodzić, przychodzić szybko, iść*²⁷²
****lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, obfitość*²⁸⁹⁶

26. *Przemieły*^{**} *jak*⁵⁹⁷³ *łódzie*⁵⁹¹ *z trzciny*^{**},
 *jak orzeł*⁵⁴⁰⁴, *który spada*^{**} *na żer*⁴⁰⁰⁰.
**lub: k.q. przejść obok, przejść szybko, pojawić się pomownie*²⁴⁹⁸
***hap.leg.: papirus*¹⁶, ****hap.leg.: k.q. mknąć, fruwać, pędzić*

27. *Jeśli*⁹¹¹ *powiem*⁹¹¹: *Zapomnę*^{**} *o swojej*
*skardze*⁹¹¹, *odmienię*^{**} *swoje oblicze*⁶⁴⁴⁰
*i uśmiechnę*⁹¹¹ *się*; *por. Hi 7,4*; Hi 7,13
**lub: k.q. przestać się troszczyć*⁷⁹¹¹, ***rozważanie, zaduma, nie-*
*pokój, zamartwienie, skarga*⁷⁸⁷⁹, ****dosł.: k.q. pozostawić, odejść*
*z, zostawić w tyle, opuścić*⁵⁸⁰⁰ *por. Rdz 4,5; Hi 29,24; Jr 3,12*
*****lub: k.h. promienieć, wyglądać ładnie, spowodować wybuch*

28. To przerażają* mnie wszystkie³⁶⁰⁵ moje cierpienia*, bo³⁵⁸⁸ wiem³⁰⁴⁵, że nie uznasz mnie za niewinnego*. ***por. w 23³⁵⁸⁸ Wj 20,7

*lub: bać się, obawiać się³⁰²⁵, **ból, krzywda, uraza, zranienie, smutek⁶⁰⁹⁴, EIB - lek; przebiega wszystkie me kości - por. NET^K

29. Skoro ja⁵⁹⁵ jestem niegodziwy*, po co⁴¹⁰⁰ wówczas²⁰⁸⁸ trudzę* się na próżno³⁵⁸⁴?

*lub: k.g. być winnym, być potępionym⁷⁵⁶¹, **k.g. zmoczyć się, zmużyć się³⁰²¹, ***puszka, para, oddech, daremnosc, okres obcych bólu^{1892|82146} - Jr 2,5; Prz 13,11 Hi 9,20; 40,8; Iz 50,9

30. Choćbym⁵¹⁸ się obmył* wodą ze śniegu^{4325|O} i oczyścił^{2141|KH} w ługu³⁵⁸⁸ swoje dłonie³⁵⁸⁸; **wg ketiv: w śniegu Hi 24,19; Jr 2,22

*lub: k.h.p. myć się⁷³⁶⁴, ***substancja alkaliczna używana z mydlenicą¹²⁵³, tu i Iz 1,25 - por. KHK; ****tradycyjnie myto się oliwą rozpuszczoną w wodzie, którą po wyschnięciu zżeszczano, tu przykład radykalnego podejścia do kwestii oczyszczenia ***lub: ręka, spodnia część stopy, zagłębienie lub grzebiel dloni³⁷⁰⁹

31. Wtedy²²⁷ i tak zanurzył³⁵⁸⁸ mnie w dole* a moje szaty⁶⁰⁰⁸ brzydziły³⁵⁸⁸ się mną*

*lub: k.g. zamoczyć w²⁸⁸¹, ***hebr.: szahał - dół, otchłań, grób, zmieszanie⁷⁸⁴⁵ - synonim Seolu - por. Ps 16,10; 49,10; 103,4, domysł: w czymś, co uległo zgniciu - por. KUL^K, EIB^K - em: bagno ***lub: k.p. czuć odrazę, uważać za obrzydliwosc, sprawić, że coś będzie obrzydliwoscia³⁵⁸¹ Ps 104,2; Pnp 4,11; Ml 2,8

32. Bo³⁵⁸⁸ On nie³⁸⁰⁸ jest człowiekiem* jak ja, bym mógł Mu odpowiedzieć⁶⁰³⁰, byśmy razem* stanęli³⁵⁸⁸ w sądzie⁴⁹⁴¹.

Iz 45,9 *hebr.: ise - mężczyzna, człowiek, ludzkość, ktokolwiek, każdy³⁷⁶ **lub: łącznie, wszyscy razem, podobnie, zjednoczenie³¹⁶² ***dosł.: wchodzić, wkraczać, przychodzić, iść, dostąpić, być⁶³⁵ ***AK - (bym) odpowiedział Mu: możemy razem stanąć w sądzie

33. Nie^{3808|BHS:3863} ma między* nami rozjemcy^{3588|PAR}, którzy mógłby położyć^{7890|JUS} swoją rękę^{3588|3027} na⁵⁹²¹ obu⁸¹⁴⁷.

Ism 2,25; *lub: jeśli, oby!, gdyby tylko³⁸⁶³, **wśród, pośród⁹⁹⁶, ***k.h. decydować, sądzić, okazywać się szustnym, dowodzić³¹⁹⁸ - Rdz 31,37; ***tu: gest jurystyki sędziowskiej (?) - por. KUL^K Ps 139,5

34. By odsunął^{31|JUS} ode⁵⁹²¹ mnie* Jego różgę*, tak³⁵⁸⁸ aby groza* Jego już* mnie nie⁴⁰⁸ przerażała*

***AK - z nas Hi 6,4; 13,21; Ps 39,10 *lub: k.h. spowodować odejście, usunąć, obalić, zabrać, odłożyć⁵⁴⁹³ ***lub: buława, berło (jako symbol władzy), kij, rózga, gałąź⁷⁶²⁶ ***lub: przerażenie, strach³⁶⁷, ****k.p. spaść na, ogarnąć¹²⁰⁴

35. Obym wtedy przemówi^{11696|CO|HKP}, a nie będę się Go bał³³⁷²; lecz³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ jestem takim^{31|ADJ} sam⁵⁹⁵ ze sobą*.

Hi 6,21; *lub: szustny, prawdziwy, właściwy^{ADJ}, tak więc, dlatego^{ADW|3651} **lub: bo nie tak (mogę) ja sam ze sobą - por. EIB^K Hi 13,13,20

10 Moja dusza⁵³¹⁵ zmęczona* jest życiem²⁴¹⁶. Puszcze^{3588|COH} w wodze memu narzekaniu*³⁵⁸⁸, przemówię¹⁶⁹⁶ w goryczy⁴⁷⁵¹ mej duszy⁵³¹⁵. ***por. Hi 9,27³⁵⁸⁸ Hi 9,21; Ps 95,10; Ez 6,9

*hap.leg.: k.n. czuć ustręt, być zasmuconym, brzydzić się⁵³⁵⁴ **lub: k.g. wyzłotić, pozostawić, opuścić³⁸⁰⁰, EIB^K - rozpuszczać

2. Powiem⁵⁵⁹ do⁴¹¹³ Boga⁴³³; Nie⁴⁰⁸ potępiaj* mnie. Oznajmij^{3588|IMP} mi, o^{5921|5921} co⁴¹⁰⁰ mnie oskarżasz³⁵⁸⁸?

Hi 9,2; Ps 35,1; Oz 2,2 *lub: k.h. postępować niegodziwie, potępić jako winnego⁷⁵⁶¹ **lub: k.h. ujawnić³⁰⁴⁵, ***z jakiego powodu, w sprawie⁵⁹²¹

3. Czy dobrze²⁸⁹⁶ ci z tym, że³⁵⁸⁸ mnie uciśkasz*, że³⁵⁸⁸ odrzucasz* dzieło³⁰¹⁸ swoich rąk³⁷⁰⁹ i na⁵⁹²¹ radę* niegodziwych⁷⁵⁶³ promieniesz³⁵⁸⁸?

Hi 21,16; 22,18; Ps 1,1 *lub: k.g. czynić gwałt, zdobywać podstępem, krzywdzić, wymuszać⁶²³¹, **k.g. uzgardzić³⁹⁸⁸, ***plan, zamysł, akt decyzji⁶⁰⁹⁸ ****lub: k.h. świecić, jaśnieć, spowodować świecenie³³¹³, Prt 33,2

4. Czy masz^{B4389} oczy⁵⁸⁶⁹ cielesne³⁵⁸⁸? Czy⁵¹⁸ patrzysz⁷²⁰⁰, jak patrzy⁷²⁰⁰ śmiertelnik³⁵⁸⁸?

*lub: basur - ciało, skóra - Ps 102,6; mięso, pożyczenie 1Sm 2,13; krawci, w ubiorze: wszelkie ciało - każdy człowiek¹³²⁰ - Za 2,13³⁵⁸⁸ *hebr.: enosz - człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość⁵⁸² 1Sm 16,7

5. Czy Twoje dni³¹¹⁷ są jak dni³¹¹⁷ śmiertelnika⁵⁸², a Twoje lata⁸¹⁴ jak dni³¹¹⁷ człowieka*?

*lub: mąż, silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷ Hi 36,26

6. Bo³⁵⁸⁸ szukasz^{245|KFP} mojej winy* i dochodzisz* mojego grzechu³⁵⁸⁸?

Hi 13,23; 14,17; 22,5 *lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, **k.g. starać się o, dowiadywać się o, zgłębiać, nawiedzać¹⁸⁷⁵, ***grzech, kara za grzech, ofiara za grzech³⁴⁰³

7. Chociaż⁵⁹²¹ Ty wiesz*, że³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ jestem niegodziwy*, i nikt³⁶⁹ nie wyrwie^{3588|PAR} mnie z Twojej ręki^{3588|3027|SC}.

Pwt 32,39; Iz 43,13 *tylko w Księdze Hioba: przekornie, poznać Boga, sąd, opinia¹⁸⁴⁷ **lub: k.g. postępować niegodziwie, być winnym, potępionym⁷⁵⁶¹ ***lub: k.h. odebrać, wyrwać, wytrącić³³⁵⁷, ****por. Hi 2,5³⁵⁸⁸

8. Twoje ręce^{3027|DC} ukształtowały* mnie i uczyniły⁶²¹³ mnie, otoczyłeś* mnie całego z wszystkich stron*, lecz teraz* mnie pochłaniasz*.

***lub: dookola⁵⁴³⁹ Rdz 2,7; *lub: k.p. formować, dręczyć⁶⁰⁸⁷, **łącznie, razem, jedność³¹⁶² ****lub: k.p. lyknać, metaf.: trwonić^{1104|B1219} Ps 34,15; 119,73

9. Pamiętaj³²¹⁴², proszę*, że³⁵⁸⁸ uczyniłeś⁶²¹³ mnie jak glinę*; i czy w⁴¹³ proch^{3588|603} znowu* mnie obrócisz*?

Rdz 2,7; Hi 4,19; 34,15 *lub: k.g. przypominać sobie²¹⁴², **supraszami! błagam! o⁴⁹⁹⁴ ***lub: z gliny²⁵⁶³ - EIB^K, ****sucha ziemia, grunt, ****obracasz

10. Czy nie³⁸⁰⁸ wylałeś⁵⁴¹³ mnie jak mleko²⁴⁶¹ i nie sprawiłeś, że steżałem* jak ser¹³⁸⁵?

*lub: powodować scinać się⁷⁰⁸⁷ - Wj 15,8; So 1,12; Za 14,6

11. Odziałeś* mnie w skórę⁵⁷⁸⁵ i ciało¹³²⁰, a pospinałeś* mnie kośćmi⁶¹⁰⁶ i ścięgnami¹⁵¹⁷.

Ps 139,13; Ef 4,12 *lub: k.h. przystrajać, ubierać³⁸⁴⁷, **k.p. utkać, spleść razem⁵⁵²⁶

12. Ofiarowałeś⁶²¹³ mi⁵⁹⁷⁸ życie²⁴¹⁶ i miłosierdzie*, a Twoja troskliwość* strzegła* mojego ducha⁷³⁰⁷.

Hi 7,18; Oz 9,7; Dz 17,25 *lub: dobroć, łaskawość, wierność²⁶¹⁷, ***nadzór, opieka, warta⁶⁴⁸⁶ ***lub: k.g. mieć pieczę nad, czuwać, bronić, ratować życie⁸¹⁰⁴

13. Lecz¹³ ukryłeś¹⁴ to¹⁵ wszystko w swoim sercu¹⁶, wiem¹⁷ jednak¹⁸, że¹⁹ to²⁰ było²¹ Tobie. ¹³dosł.: te, ci - part. uszak⁴²⁸

¹⁴lub: k.q. przechowywać jak skarb, zachować, leżeć w ukryciu⁶⁸⁴⁵

14. Jeśli¹⁵ zgrzeszę¹⁶, wtedy¹⁷ Ty to¹⁸ spostrzeżesz¹⁹ i nie²⁰ uznasz mnie za niewinnego²¹ z moją nieprawością²². Wj 34,7; Hi 7,21; ¹⁵lub: chylić celu bądź słusznosci i obowiązku, ponieść winę, utracić²³⁹⁸, ¹⁶k.q. wypatrywać, obserwować, trwać, czuwać, strzec⁸¹⁰⁴
¹⁷lub: k.p. pozostawiać bez kar⁵³⁵², ¹⁸przeurotliwość, deprawacja, nieprawość, wina bądź kara za nieprawość⁵⁷⁷¹ Am 3,2

15. Jeśli¹⁵ jestem niegodziwy¹⁶, biada¹⁷ mi, a jeśli¹⁸ jestem sprawiedliwy¹⁹, i tak²⁰ nie²¹ podniosę²² swojej głowy²³. Syty²⁴ jestem²⁵ na moje utra-pienie²⁶. Spójrz²⁷ na moje utra-pienie²⁸. Hi 9,15; Ps 25,18; Iz 3,11

¹⁵lub: niestety! biada! tu i Mi 7,1; ¹⁶k.q. mieć słusznosc, być przym. ¹⁷663, ¹⁸być napełnionym, mieć w nadmiarze⁷⁶⁴⁶, ¹⁹***ustyd, uyma, upokorzenie, sromota⁷⁰³⁶, ²⁰***bieda, nieszczęście, udręka⁶⁰⁴⁰

16. A gdyby¹⁷ jednak się podniosła¹⁸, zapo-lujez¹⁹ na mnie jak lew²⁰ i zwrócisz²¹ się wobec mnie, by okazać swoją niezykliwość²².

¹⁷lub: k.q. urosnąć, zostać wywyższonym w triumfie¹³⁴². Wj 13,42 - tu metaf. jako gest pychy i wyniosłości; ¹⁸tylko tu w SP - k.h. oka-zywając się cudownym bądź zdumiewającym, ujawniać zdumie-wającą potęgę^{6381/67389} Hi 5,9; Iz 38,13; Lm 3,10; Oz 5,14; Iz 13,7

17. Stawiasz¹⁸ nowe¹⁹ Twoje dowody²⁰ przeciwko²¹ mnie, pomnażasz²² wobec²³ mnie swój gniew²⁴, zmiana²⁵ i zastęp²⁶ wojska²⁷ są²⁸ przeciwko²⁹ mnie. Pwt 19,19

¹⁷lub: świadek, świadectwo; ¹⁸k.h. czynić czynnym, mieć wiele⁷²³⁵
²²lub: utra-pienie, drażnienie, smutek, żal, przygnębienie³⁷⁰⁸
²³***j. jeden po drugim, zmienia za zmianą²⁴⁸⁷, tu jako hendia-dyjs (?), stądz: zastęp za zastępem - por. NET¹⁸, ²⁴***por. Hi 7,1*

18. Dlaczego¹⁹ więc²⁰ wyprowadziłeś²¹ mnie z łona²²? Umarłbym²³ i nie²⁴ ujrzaloby²⁵ Twoim²⁶ żadne oko²⁷. Hi 1,21; Jz 20,17-18

¹⁷lub: k.h. spowodować pójście lub wyjście, wywieść³³¹⁸
¹⁸lub: k.q. wydać ostatnie tchnienie, zginąć, być martwym¹⁴⁷⁸

19. Byłbym, jakby²⁰ mnie²¹ nigdy²² nie²³ było²⁴, byłbym²⁵ z brzucha²⁶ przeniesiony²⁷ do grobu²⁸! Hi 3,22; 5,26; 17,1

¹⁷lub: k.q. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać, być¹⁹⁶¹ AK - bodaj-bym, nigdy nie istniał, był¹⁹⁶¹ z łona do grobu, złożony. ¹⁸ciata, łono, metaf.: głębiny Szeolu⁹⁹⁰, ¹⁹hebr.: qeber - grób, grobowiec, indywidualne komory grobowe⁶⁹¹³ - syn. światła podziemnego - Ps 49,9

20. Czyż²¹ zostało²² mi niewiele²³ dni²⁴? Przestań²⁵ więc²⁶ i odstęp²⁷ ode mnie, niech na chwilę²⁸ się usmiechnę²⁹. ²¹***1082,COH.

¹⁷lub: k.q. zaniechać, poustrzymać, położyć kres²³⁰⁸, ketiw - on za-przeżenie, ¹⁸trochę, niewiele⁵⁹², ¹⁹***promienić, wyglądać ładnie

21. Zanim²² pójdę²³ tam i nie²⁴ wrócę²⁵ - do²⁶ 413 ziemi²⁷ ciemności²⁸ i cienia śmierci²⁹; ²²hebr.: calnawet - cieni śmierci, głęboka ciemność - metaf.: miejsce przebywania zmarłych⁶⁷⁵⁷ - Lz 9,1; Jr 2,6; Ps 23,4; 88,12

22. Do ziemi¹⁷ ciemnej¹⁸ jak¹⁹ mrok²⁰, do cienia śmierci²¹ i bez²² porządku²³, zionącej²⁴ niczym²⁵ mrok²⁶. Rdz 1,2; Hi 3,5

¹⁷lub: ciemność⁶⁵², ¹⁸nap. leg.: uziębienie, porządek⁵⁴⁶⁸, uc. Lmn. ¹⁹***dosł.: k.h. jaśnieć, spowodować świecenie, promienić³³¹³, uc. ²⁰***
²¹***lub: taki jak, według tego jak, jako, jak gdyby, kiedy³⁶⁴⁴

11 Wtedy¹⁷ Sofar¹⁸ Naamita¹⁹ odpo-wiedział²⁰ i rzekł²¹: Hi 2,11

2. Czy te mnóstwo¹⁷ słów¹⁸ zostanie¹⁹ odpowiedzi²⁰? I czy²¹ człowiek²² gadatli- wy²³ ma mieć słusznosc²⁴? Prz 10,19; Kaz 5,2

¹⁷lub: liczenie, obfitość, wielkość⁷²³⁰, ¹⁸idiom: człowiek³⁷⁶⁵ używ⁸¹⁹³
3. Czy twoja pusta mowa¹⁷ uciszy¹⁸ męż- czyn¹⁹? Czy gdy²⁰ drwisz²¹, wtedy²² nie ma²³ nikogo²⁴ zaawstydającego²⁵?

¹⁷lub: czeza gadanina, puste gadanie, kłamca, kłamstwo⁹⁰⁷
¹⁸***lub: k.h. milczeć, być cicho, być głuchym²⁷⁹⁰, ¹⁹***człowiek⁴⁹⁶²
²⁰***lub: k.q. szydzić, naigrawać się³⁹³², ²¹***k.h. ubliżać, upoka- rzać, narzucać na uszy, zaawstydzać³⁶³⁷ Iz 16,16; Jr 48,30

4. Bo¹⁷ powiedziałeś¹⁸: Moja nauka¹⁹ jest ja- sna²⁰, jestem czysty²¹ w Twoich oczach²². ¹⁷lub: uczoność, zrozumienie³⁹⁴⁸, ¹⁸***sprawiedliwy, czysty^{2134/82423} - idiom: czyste jest moje poznanie, wiem na pewno - por. EIB

¹⁹***lub: przejrzysty, szczerzy - Ps 19,9; pusty - Prz 14,4 1249/91367

5. Lecz¹⁷ gdyby¹⁸ ktoś¹⁹ dał²⁰ Bogu prze-mówić²¹, wtedy²² otworzyłby²³ swoje usta²⁴ przeciwko²⁵ tobie;

¹⁷lub: ale, lecz, istnienie - jako silne przeciwstawienie, jednakże, nie mniej jednak¹⁹⁹, AK - gdyby tylko; ¹⁸k.q. użyć, ofiarować, zezwolić, powodować, robić, odplacać, udzielić, wyciągać⁵⁴¹⁴ oby to było³⁶²⁷⁶

6. Niech¹⁷ ci oznajmi¹⁸ Tus tajemnice¹⁹ ma- drości²⁰ - gdyż²¹ podwójnie²² trudne jest zrozumienie²³. Poznaj²⁴ więc²⁵, że Bóg zapomniał²⁶ ci swoją nieprawość²⁷.

¹⁷lub: k.h. mówić, ogłaszać, obwieszczać, wyjaśniać, informować⁵⁰⁴⁶
¹⁸***j. rzecz ukryta - tu Hi 28,11; Ps 44,21, ¹⁹***podwojenie - tu i Hi 41,13; Iz 40,2, EIB¹⁸ - gdyż razem widzi dwie strony; bo można ją rozumieć dwójako; ²⁰***mądrość, rozsądek, sukces⁸⁴⁵⁴, ²¹***dosł.: k.h. sprawić zapomnienie³⁸², ²²***lub: wina, deprawacja Ez 9,13

7. Czy dosięgniesz¹⁷ ko głębokości¹⁸ Boga? Czy¹⁹ dosięgniesz²⁰ aż do²¹ granic²² Wszzechmogącego²³? Kaz 3,11; Rz 11,33

¹⁷lub: spotkać, przydarzyć się, osiągnąć, dostać, dowiedzieć się, wy- myślić⁴⁶⁷², ¹⁸***poszukiwanie, śledztwo, badanie²⁷¹⁴, EIB - tajemnica ²⁰***lub: koniec, spełnienie, doskonałość, pełnia⁸⁵⁰³, AK - do granicy

8. Wyższe¹⁷ są niż niebios¹⁸, co¹⁹ mo- żesz z tym uczynić²⁰? Niezglebione²¹ jak Szeol²², co²³ o tym wiesz²⁴? Pwt 30,12; Ps 139,8;

¹⁷lub: wywyższenie, świetność, wyniosłość¹³⁶³, ¹⁸***tajemnica, głę- bok⁶⁰¹³, ¹⁹***hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, pod- ziemie, niezłytki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por. Ps 16,10 - Dz 2,27 Am 9,2

9. Dłuższa¹⁷ niż ziemia¹⁸ w swej mierze¹⁹ i szersza²⁰ bardziej niż²¹ morze²². ¹⁷***trwający dłużej⁷⁵², ¹⁸***gran, gleba, powierzchnia, kraj, obszar⁷⁷⁶ ¹⁹***lub: szata, ubiór z tkaniny⁴⁰⁵⁵, toż⁸⁴⁷¹³, ²⁰***obszerny⁷³⁴²

10. Kiedy⁵¹⁸ przechodzi* i kogoś zamyka⁵⁶ lub⁵¹ kogos wzywa na zgromadzenie⁶⁹⁵⁰ *śdu*, to⁵¹ *co* Go powstrzyma⁵⁶⁶? Hi 9,12; 23,13

**lub: k.g. przejść obok, przejść szybko, pojawić się ponownie*²⁴⁹⁸
**lub: k.h. uwięzić, wydać*⁵⁴⁶², **k.h. pokonywać, odganiać, odrzucać, odmawiać, odurzać, odwoływać, pozwoić urwać*⁷⁷²⁵

11. Bo⁵⁸⁸ On¹⁹³¹ zna³⁰⁴⁵ marność* ludzi⁵¹ i widzi²⁰⁰ *ich* niegodziwość*. Czy *między* na to nie³⁸⁰⁸ zwracać uwagi⁵⁶⁶?

Ps 10,11; 35,22
**lub: daremność, fałsz, bezwartościowość, próżność*⁷⁷²³, **człowiek, osoba, mężczyzna*⁴⁹⁶², **mieszczęście jako wynik magii, oszustwo, białochwałczy kult - Lb 23,21, zmartwień*²⁰⁵, **lpa. okazać się rozproszonym lub uważnym, rozważyć starannie*⁹⁹⁵

12. Leczc⁵¹ człowiek⁵⁷⁶ pusty^{51ADJ} *tak* może stać się rozumnym*, jak⁵¹ *cz* żrebię ostła⁵⁶⁶ urodzi⁶²⁰⁵ się człowiekiem^{120AS}. Wj 27,8; Iz 52,21
**od czas. drążyć, tj. czynić pustą przestrzeń*⁵⁰¹⁴, **k.n. nabrać otuchy, nabrać śmiałości*³⁸²³, **lub: śmieć ostła, ostol*⁵⁸⁹, *ostica*¹⁶⁸⁵⁴

13. Jeśli⁵¹⁸ ty⁸⁵⁹ przygotujesz* swoje serce³⁸²⁰ i wyciągniesz* do⁴¹³ Niego swoje dionie⁵¹³⁷⁰⁹,
**lub: k.h. utwierdzić, umocnić, skierować do, uporządkować*³⁵⁵⁰,
**lub: k.g. rozcigać (się), ukazywać, rozprzestrzeniać*⁶⁵⁶⁶
**lub: jako: gęst wyrażający modlitwę - por: Wj 9,29; 1Tm 2,8*

14. Jeśli nieprawość²⁰⁵ *jest* na twojej ręce^{513027S}, oddal^{51IMP} ją i nie⁴⁰⁸ *pozwo*ł, aby niegodziwość⁵⁶⁶ *mieszka*ła^{7931JUS} w twoich namiotach⁵⁶⁶.

Hi 4,7; 22,5; Iz 1,15
**dosl.: w twojej ręce*^{3027S}, **k.h. ustanawiać odległość, odejść daleko, odsunąć*⁵⁶⁸, **miesprawiedliwość, zło, wino, przewrotność*⁷⁶⁶
**lub: dom, miejsce przebywania, namiot nomady, przybytek*¹⁶⁸

15. Wtedy²⁷⁷ z pewnością⁵⁸⁸ podniesiesz* swoje oblicze⁶⁴⁴⁰ bez skazy⁵⁶, *będziesz*¹⁹⁶¹ stał mocno⁵⁶⁶ i nie³⁸⁰⁸ *będziesz* się bał⁵⁶⁶.

**diom: okazać radość, zadowolenie - por: opadło oblicze - Rtz 4,6*
**lub: plama, uroda*²⁹⁷¹, **dosl.: k.h. być wyłanym, ustalonym, sądzić; metaf.: mocno ugruntowanym*^{3332B3827}, **k.g. lekcać się, być przejętym bojaźnią, czcić, szanować*²³⁷² Hi 22,26; Ps 119,6

16. Wtedy⁷⁸⁹ też⁵⁸⁸ zapomnisz⁷⁹¹¹ o swojej udreće* i wspomnisz²¹⁴² o *niej* *tak* jak o wodach⁴³²⁵, *które* przepłynęły⁵⁶⁶.

Rdz 41,51; Rdz 41,51; Rdz 41,51; Rdz 41,51
**lub: móżdż, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywdza*⁵⁹⁹⁹ Lb 23,21
**lub: k.g. przejść nad, przez, pomiędzy, przemijać, zniknąć*⁶⁵⁷⁴

17. I twoje życie *będzie* jaśniejsze* niż południe⁶⁶⁷²; a choćby ciemność^{5774COH} *zapadła*, to stanie⁵⁶⁶ się jak poranek¹²⁴².

Iz 58,10
**tj. długość życia, wiek*²⁴⁶⁵, **lub: pojawiać się, rosnąć w siłę, stawać się, trwać, spełniać się*⁶⁹⁶⁵, **być, istnieć, stać się, trwać*¹⁹⁶¹

18. *Będziesz* ufał, gdyż⁵⁸⁸ *jest*³⁴²⁶ nadzieja⁵⁶⁶; i rozejrzysz⁵⁶⁶ się, by odpoznać⁵⁶⁶ *bezpiecznie*⁹⁸³.

**lub: oczekiwanie*²⁶¹⁵ Hi 4,6; Jr 17,7
**lub: k.g. mieć pewność, być śmiałym, być bezpiecznym*⁹⁸², **ko-pać, szukać, wyszukiwać, zglebiać*²⁶⁵⁸, **k.g. leżeć, nocować*⁷⁹⁰¹

19. I położysz⁷²⁵⁷ się, a nie *będzie* niegodziwo sprawiąjącego lęk^{2729PAR}; i wielu⁷²⁷⁷ *będzie* błagać^{2470B28SKP} o twoją przychylność*.

**diom: wielu będzie schlebiać (ci) przed twoim obliczem*⁶⁴⁴⁰

20. Leczc⁵¹ oczy⁵⁸⁶⁹ niegodziwych⁷⁵⁶³ zgasną* i przypadnie⁵⁶⁶ dla nich⁵⁶⁶ miejsce ucieczki⁴⁹⁸, a ich nadzieja⁸⁶¹⁵ – wyzionięcie⁵⁶⁶ duszy⁵³¹⁵.

Kpl 26,16; Pwt 28,65; Hi 8,13; Prz 10,28; 11,7
**dosl.: k.g. dojść do kresu, zniknąć, zginąć, być użytym*³⁶¹⁵
**dosl.: zginąć, umrzeć, zostać zgładzonym, metaf.: zniknąć*⁶
**lub: im*⁴⁴⁸⁰ - AK; **hap.leg. wypuszczenie powietrza z płuc, wydanie ostatniego tchnienia*^{4646B537} - *podobie - Hi 31,30; Jr 19,9*

12 A Hiob³⁴⁷ odpowiedział¹⁶⁰³⁰ i rzekł⁵¹⁵⁹:

por: Hi 6,1 Hi 3,1; 9,1; 16,1; 19,1; 21,1; 23,1
2. Niewątpliwie* *wiem*, że³⁵⁸⁸ *wyś* jesteście ludźmi* i wraz z wami zginie* mądrość⁵⁶⁶.

lub: zapewne, prawdziwie, z pewnością*⁵⁵¹, **lub: lud, pobratymiec, krajani w znac. ludzie - por: Sdz 3,18; 1Krl 19,21; idiom: istota słabe fizycznie, umysłowo (?) - por: KULZ; wypowiedź sarkastyczna - por: EIB, **zmyślność, rozproszony, biegtłość*²⁴⁵¹

3. Leczc⁵¹ *ja* mam rozum*, jak⁵⁶⁴⁴ i wy, i *ja*⁵⁹⁵ nie *jestem* od was⁴⁸⁰ gorszy⁵⁶⁶. I komu⁴³¹⁰ nie³⁶⁹ są *znane* sprawy *takie* jak⁵⁶⁴⁴ te^{428AK?}

**lub: wewnętrzy człowiek, umysł, wola, serce, wiedza, pamięć, sumienie*³⁸²⁴, **diom: nie odpadam w tym od was; być: k.g. odchodzić do, paść na twarz przed kims, upadać w ręce, marnieć*⁵³⁰⁷

4. Stałem⁹⁶¹ się pośmiewiskiem* dla swojego przyjaciela⁵⁶⁶, *ja*, który wołałem^{7212PAR} do Boga, a On odpowiada⁶⁸⁰; *jako* sprawiedliwy⁶⁶⁶² i nienaganny⁵⁶⁶ *stałem* się sztyderstwem⁵⁶⁶.

Hi 8,21; Ps 91,15
**lub: śmiech, zabawa, żarty, drwina, szydersztwo*⁷⁸¹⁴, **towarzysz, współmieszkaniec, ktoś drugi, kochanek*⁷⁴⁵³, **lub: być bez skazy, posiadającym uczciwość, być kompletnym*⁸⁵⁴⁹, **pośmiewisko, wyśmiewanie się, drwina, śmiech, zabawa, żarty*⁷⁸¹⁴

5. Płonąca pochodnią^{511A} pogardy⁹³⁷ *jest* myśl^{6248HAPJPC} butnego^{566ADJ}, *ciosen*⁵⁶⁶ dla chwiejących^{571PAR} się na nogach⁷²⁷².

Prz 14,2
hebr: lapid - płonąca żagiew, lampa*²⁹⁴⁰, **hebr: la ppid - ruina, katastrofa, zniszczenie*⁶³⁶⁵ - *stąd: dla mieszczęścia pogarda myśli, przeznaczenie ... - por: AK*, **lub: nieprzejmujący się, beztroski, swawolny, spokojny, bezpieczny*, **dosl.: należeć strzale na łuk - celować - Ps 11,2; ustanawiać, trwać, wyznaczać - Hi 13,11

6. Spokojne są namioty¹⁶⁸ łupieżców^{566PAR} i bezpieczeństwo^{987HAP} dla drażniących^{566PAR} Boga – dla *tego*, który⁸³⁴ nosi^{935KIHJ} boga⁴³³ w swojej ręce^{566SC}.

Hi 5,24; 8,6; 21,9; Ps 73,11
**lub: k.g. czuć się swobodnie, prosperować, być spokojnym*⁷⁹⁵¹
**lub: k.g. niszczyć, stosować, plądrować, napadać*⁷⁹⁰³ - Sdz 5,27
**lub: k.h. powodować trzęsienie się, niepokoić, rozszewcać*⁷²⁶⁴
lub: który ma moc*⁴³³ w swoich rękach - *por: WBC, *który Boga uchwycił w swoje dłoni - EIB; dla tego, (kto) niesie (swoje) boga w ręce jego - AK; Boga umieścić w swojej pięści - BW*

7. A jednak*, zapytał^{7592IMP} prosię⁵⁶⁶ *zwie*rząt⁹²⁹, a pouczą⁵⁶⁶ cię, i ptaków⁵⁷⁷⁵ niebios^{8064P} – a wyjaśnią⁵⁶⁶ ci.

Hi 35,11; Mt 6,26
**jako silne przeciwstawienie: istotnie, niemniej, jednak, ale*⁹⁹
**partykula pobudzająca i błaganą, AK - zapytał*⁷⁵⁹² - *z*⁴⁹⁹⁴
**lub: k.h. uskazywać, pokazywać, uczyć, kierować*³³⁸⁴
**lub: k.h. informować, objaśniać, ogłaszać, donosić*³⁰⁴⁶

8. Albo¹⁷⁶ mów^{IMP} z ziemią⁷⁷⁶, a ona cię po-
uczy³³⁸⁴, i opowiedzą⁶⁶ ci ryby⁷⁰⁹ morza^{3220A},
*lub: rozmawiać, mówić, skłarzyć się, rozważać, dumać, przedsta-
wiać (pod rozważanie)⁷⁸⁷⁸, **k.p. powtarzać, ogłaszać, wyliczyć⁵⁴⁰⁸

9. Kto⁴³¹⁰ spośród nich wszystkich³⁶⁰⁵ nie wie³⁸⁰⁸
wie³⁸⁰⁸ tego, że ręka¹⁰²⁷ JHWH to¹⁰⁶³ uczyniła³⁶¹⁷?

*lub: k.g. znać, uznać, rozważać, wiedzieć, rozstrzygnąć³⁰⁴⁵
*lub: k.g. wykonywać, używać, przygotować, postanawiać⁶²¹³

10. W Jego⁸³⁴ ręku³⁶⁰⁵ jest dusza⁵³¹⁵ każdej³⁶⁰⁵
istoty żywej³⁶⁰⁵ i technię³⁶⁰⁵ w ciełe³⁶⁰⁵
każdego³⁶⁰⁵ człowieka³⁷⁶,

Lb 16,22; Dn 5,23;
*ramię, ręka³⁰²⁷ - symbol mocy, władzy i autorytetu - Ps 89,13
*lub: wszystkiego, co żyje - EJB; **żyjący, żyjący, aktywny²⁴¹⁶
***hebr.: ruda³ - duch, technię, wiatr; umysł³⁷⁰⁷ Dz 17,28
***hebr.: basur - ciało, skóra - Ps 102,6; mięso, pożywienie Ism 2,13;
krewini, w idiomie: uszkiełto ciało - każdy człowiek¹³²⁰ - Zu 2,13⁹⁹

11. Czy ucho²⁴¹ nie ma badać³⁶⁰⁵ słów³⁶⁰⁵, jak³⁶⁰⁵
podniebienie²⁴⁴¹ próbuje³⁶⁰⁵ smaku³⁶⁰⁵ poży-
wienia⁴⁰⁰⁷? ***dost.: próbuje go - AK Hi 34,3; 1Kor 10,13;

*lub: k.g. lustrować, sprawdzać, wykazywać, próbować⁹⁷⁴
*hebr.: milla³ - słowo, mowa, wypowiedź⁴⁴⁰⁵ - 2Sm 23,2
**lub: k.g. smakować, dostrzegać, jeść²⁹³⁸ Flp 1,10; Hbr 5,14

12. U sędziwych³⁶⁰⁵ jest mądrość³⁶⁰⁵, a w dłu-
gości⁸⁵³ dni³¹¹⁷ roztropność³⁶⁰⁵. Hi 15,10; 29,8; 32,6

*lub: wiekowy, starzec, człowiek w podszym wieku³⁴⁵³, **zmysł-
ność, roztropność, biegłość²⁴⁵¹, ***rozum, zdolność, zrozumienie⁸³⁹⁴

13. Z Nim⁵⁹⁷³ jest mądrość²⁴⁵¹ i siła³⁶⁰⁵, do Nie-
go należy rada³⁶⁰⁵ i roztropność⁸³⁹⁴. Hi 9,4

*lub: moc, dzielność, potęga¹³⁶⁹, **plan, zamysł, akt decyzji⁶⁰⁹⁸
*lub: co On zburzy³⁶⁰⁵, to CW nie³⁸⁰⁸ zostanie
odbudowane^{1129KH}; gdy zamyka⁵⁴⁶² człowieka³⁶⁰⁵
ka³⁶⁰⁵, to CW on nie³⁸⁰⁸ zostanie uwolniony³⁶⁰⁵

*lub: chociaż, jeśli²⁰⁰⁵, **k.g. stracić, przelamać⁴⁰⁴⁰ Hi 11,10
*lub: k.n. zostać wypuszczonym, gwałtownie rozwartym⁶⁴⁰⁵

15. Oto²⁰⁰⁵ wstrzymuje⁶⁰⁴⁰ wody⁴³²⁵ i wysy-
chają³⁶⁰⁵, a gdy je wypuści³⁶⁰⁵, to CW przemienia-
ją³⁶⁰⁵ ziemię⁷⁷⁶. Rdz 7,11; 1Krl 8,35; 17,1

*lub: k.g. być suchym, bez wilgoci³⁰⁰¹, **k.p. odesłać, wystać, po-
stać, odprawić, wyzwolić⁷⁹⁷¹, ***k.g. obalić, zmieść, wywrócić²⁰¹⁵

16. Z Nim jest moc⁵⁹⁷⁷ i zwiadczeń³⁶⁰⁵. Do Nie-
go należy zwiadczenia³⁶⁰⁵ i zwiadcziel^{1981PAR}.

*lub: mądrość, rozum⁸⁴⁵⁴, **k.g. zbacać, myśleć się, popełniać
grzech bądź błąd⁷⁶⁸³, ***k.h. prowadzić na manowce⁷⁶⁸⁶ - Kpl 4,13

17. Sprawy, że doradcy³⁶⁰⁵ odchodzą³⁶⁰⁵ boso³⁶⁰⁵
boso³⁶⁰⁵, a sędziów³⁶⁰⁵ czyni głupcami^{1984IKP}.

*termin techniczny - urzędnik, doradca, zaufany króla³²⁸⁹, **być
może myśli nawiguje do bycia więzieniem - por. Lz 20,24 - Mi 1,8
***lub: k.g. rządzić, zarządzać, sędzić, rozstrzygać spór; karać⁸¹⁹⁹

18. Rozwiązują^{6605IKP} dekrety³⁶⁰⁵ królów i za-
wiązują^{631IM} przepaskę³⁶⁰⁵ wokół ich bioder¹⁰⁷⁵.

*lub: karcenie, kara, pouczenie, napomnienie, ostrzeżenie¹¹⁴⁸
*lub: najintymniejsza część ubioru³³² - tu: jako akt pomżenia (?)

19. Sprawy, że kapłani³⁶⁰⁵ odchodzą³⁶⁰⁵ boso³⁶⁰⁵
boso³⁶⁰⁵ i przewraca^{5551IKP} niezachwianych³⁶⁰⁵.

*hebr.: kohlen - główny urzędnik bądź najważniejszy urzędnik²⁵⁴⁸
***i: ciągły, trwały, nieprzemijający, niewysychający³⁸⁶

20. Odbiera³⁶⁰⁵ mowę³⁶⁰⁵ doświadczonym^{1981PAR},
a starców³⁶⁰⁵ pozbawia³⁹⁴⁷ rozeznania³⁶⁰⁵.

*lub: k.h. usunąć coś odciążać, oddać (kogoś), odwołać^{493IPAR}
**dost.: wargi, usta⁸¹⁹³, ***lub: k.n. być utwierdzonym, być wier-
nym, być godnym zaufania - zaufania doradca - 1Sm 2,35; Ne 13,13
****tj. starszy²²⁰⁵ wiekiem lub starszy jako przywódca - por. Wj 3,16;
19,7; Pwt 21,2; Prz 31,23, ***dost.: smak, sąd, decyzja, dekret²⁹⁴⁰

21. Na⁵⁹²¹ dostojników³⁶⁰⁵ wylewa^{3210IPAR} pogar-
dę⁹³⁷, a rozluźnia³⁶⁰⁵ pas³⁶⁰⁵ mocarzy³⁶⁰⁵.

*tj. ktoś szlachetnie urodzony, księżęgo rodu⁵⁰⁸¹ Ps 107,40
**dost.: k.p. pozwolić opisać⁷⁵⁰³, ***tu: o akcie rozeznania (?) - por.
Lz 45,1; 2Sm 20,8, ***silny, potężny, sprawny^{6501732BDB} - Hi 40,18

22. On odstania^{1540KIPAR} głębie³⁶⁰⁵ okryte³⁶⁰⁵
ciemnością³⁶⁰⁵ i wyprowadza^{3318KH} na świa-
tło²¹⁶ cień śmierci³⁶⁰⁵.

Hi 3,5; Ps 90,8;
*lub: coś tajemniczego - por. BW; **dost.: z, z dala, od, do, aby nie⁴⁸⁰
***lub: niejasność, ukryte miejsce²⁸²², ***hebr.: calnawet - cień
śmierci, głęboka ciemność - metaf.; miejsce przebywania zmar-
łych⁶⁷⁵¹ - Lz 9,1; Jr 2,6 Dz 2,22; Mt 10,26; 1Kor 4,5

23. Czyny narody³⁶⁰⁵ wielkimi³⁶⁰⁵ i gubić³⁶⁰⁵,
rozprzestrzenia⁷⁸⁴⁹ narody¹⁴⁷¹ i rozprasza³⁶⁰⁵ je.

*hebr.: go^{im}¹⁴⁷¹ - poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi¹⁴⁷¹
**lub: k.h. zwyciężyć się, chwalić, rosnąć do wielkich rozmiarów⁶⁷⁹
- arameizm tu i Hi 36,24; **dost.: k.h. wieść, przeprowadzić⁵¹⁴⁸
słowo opisuje prowadzenie ludu przez pustynię Wj 34,24; Lz 9,3

24. On pozbawia^{493KIPAR} rozum³⁶⁰⁵ naczel-
ników³⁶⁰⁵ ludów³⁶⁰⁵ ziemi⁷⁷⁶ i sprawia, że błą-
dzą^{8522KH} w pustce³⁶⁰⁵ bezdroży³⁸⁰⁸1870;

*lub: wewnętrzną człowieka, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰
**dost.: głowa - ktoś najważniejszy, coś najuyborniejszego, naj-
lepszego; ***hebr.: am - naród, krewini, pobratymiec⁵⁹⁷¹ - por.
Jl 2,17⁵⁹⁷¹, ***lub: bezskuteczność, bezład, nicota³⁴¹⁴ - por. Rdz 1,3
Ps 107,40; Dn 4,33; 1Kor 1,20

25. I chodzą po omacku³⁶⁰⁵ w ciemności²⁸²²,
bez³⁸⁰⁸ światła²¹⁶, i sprawia, że błąkają³⁶⁰⁵ się
jak pijani⁷⁹¹⁰. Pwt 28,29; Hi 5,14; Lz 59,10

*lub: wycinać, szukać po omacku⁴⁹⁵⁹ - Rdz 27,22; Wj 10,21
*lub: k.h. powodować błąkanie się, zwozić⁸⁵⁸² - Rdz 29,13

13 Oto²⁰⁰⁵ to wszystko³⁶⁰⁵ widziało⁷²⁰⁰ mo-
je oko⁵⁸⁶⁹ i słyszało⁹⁰⁸⁵ moje ucho²⁴¹,
i zrozumiało³⁶⁰⁵.

Hi 4,12; 33,16; 36,10,15
*lub: k.g. rozpoznawać, zauważać, zwracać uwagę, mieć wgląd⁷⁹⁵

2. Tak jak³⁶⁰⁵ wy to rozumiecie³⁶⁰⁵ - ja⁵⁸⁹ tak-
że¹⁵⁷¹ to wiem³⁶⁰⁵; ja⁵⁸⁹ nie jestem¹⁰⁴⁸⁰ was
gorszy³⁶⁰⁵.

***por. Hi 12,3³⁶⁰⁵ Hi 15,9; 16,2
*por. AK; **lub: wiedza, postępowanie, umiejętność, rozeznanie, roz-
zumienie, mądrość¹⁸⁴⁷, ***k.g. znać, umieć, posiadać wiedzę, być
mądrym, dowiadywać się, poznać, dostrzegać, rozstrzygnąć³⁰⁴⁵

3. Ale³⁶⁰⁵ ja⁵⁸⁹ chciałybym przemówić^{1696IKP} do⁴¹³
Wszchemgającego³⁶⁰⁵ i pragnę³⁶⁰⁵ prawować³⁶⁰⁵
się z Bogiem.

Hi 5,8; 23,4; 40,2
*lub: lecz, istotnie (silne przeciwstawienie)¹⁹⁹, ***hebr.: szadzaj -
uszechmocnij, najpotężniejszy⁷⁷⁰⁶ - Rdz 17,1; 23,3, ***lub: k.g. nako-
szować się czymś, znajdować przemianę w; porządek²⁶⁵⁴, ***k.h.
dowodzić, przekonywać, sędzić, okazywać się słusznym^{3198INFJABS}

4. Ale³⁶⁰⁵ wy⁸⁵⁹ jesteście rzecznikami³⁶⁰⁵ klan-

stwa⁸²⁶⁷, wszyscy²⁶⁰⁵ jesteście marnymi^{**} lekarzami^{***PAR}. Hi 16,2; Ps 69,20; Kaz 4,1

*dost. k.q. zasmarować, zatynkować, przykleić^{950PAR}; może dotyczyć procesu nakładania maści na ranę; **lub: do niczego, nic niewart⁴⁵⁷; ***k.q. uzdrwiać, być biegłym w medycynie⁷⁹⁵

5. Obyktoś⁴³¹⁰ uczynił⁵⁴¹⁴INFABS, abyście całkownicze zamilkli^{**}. Będziecie cichymi²⁷⁹⁰, a będzie¹⁹⁶¹ to dla was ku mądrości²⁴⁵¹.

*hebr.: mi⁴³¹⁰ jitten⁵⁴¹⁴ - por. AK - kogo uczyniłby cichym, byłibyście cichymi; **k.h. milczeć, być cicho, uciszyć, być głuchym²⁷⁹⁰ - tu ze szczególnym wzmocnieniem. Rdz 24,21; Prz 17,28

6. Sluchajcie⁸⁰⁸⁵IMP, proszę^{*}, mojego wyzrutu^{**} i zważcie⁷¹⁷⁸IMP na roszczenia^{**} moich warg⁸¹⁹³. *por. Hi 1,11^{**} Hi 9,3; 10,2;

**lub: nagana, upomnienie, kłótnia, spór, oskarżenie⁸⁴³³ - być może oświadczanie stron w procesie sądowym; ***dost. kłótnia, sprawa w sądzie, spór⁷³⁷⁹ - Pwt 17,8 Hi 12,5; Pnp 8,13

7. Czy na rzecz Boga będziecie mówić¹⁶⁹⁶ przewrotnie? I czy za Niego będziecie mówić¹⁶⁹⁶ kłamliwie⁸⁸¹? Hi 27,4; Oz 7,16

*lub: niesprawiedliwość, zło, wina⁵⁷⁶⁶ - Kpt 19,15; **zdrada, oszustwo, gnuśność⁷⁴²³, robić coś niedbale⁸⁸⁶²⁶ - Ps 32, 2, 52,2

8. Czy przed⁴⁴⁰ Nim okażecie stronniczość[?] Czy chcecie spierać^{**} się po stronie Boga?

*idiom: czy podnieście⁵³⁷⁵ twarz⁶⁴⁴⁰; **walczyć, zmagać się, kłócić się, prowadzić sprawę, proces (prawny), poznać od sądu³⁷⁸ Pwt 1,17; 16,19; Prz 24,23; 28,21

9. Czy dobrze^{*} się potoczy^{AK}, gdy³⁵⁸⁸ was⁸⁵³ przejrzy⁸⁵⁴? Czy⁵¹⁸ jak chcecie zwozić człowieka⁷⁶⁶⁵, to i Jego chcecie zwięść²⁰⁴⁸?

*lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, obfitość²⁸⁹⁶ **lub: k.q. szukać (czego), przeszukiwać, zgłębiać, badać²⁷¹³ ***lub: k.h. zwozić²⁰⁴⁸ - Rdz 31,7 Ps 44,21; Prz 18,17; Jr 17,10

10. Surowo⁹¹INFABS będzie was karcił^{**}, jeśli⁵¹⁸ w skrytości^{**} będziecie stronniczy^{**}.

*idiom: skarcić²¹⁹⁸ was skarciłby³¹⁹⁸, por. AK; **lub: k.h. sądzić, dowodzić, przekonywać, uznawać za winnego, ganić³¹⁹⁸; **lub: ukryte miejsce, tajemnica, kryjówka⁵⁶⁴³; ***idiom: por. w 8*

11. Czy nie³⁸⁰⁸ przeraża^{**} was⁸⁵³ Jego majestat^{**} i nie padnie^{**} na⁵⁹²¹ was przed Nim strach⁸⁸⁸⁷?

*lub: k.p. spaść na, ogarnąć¹²⁰⁴, **godność, wyniosłość, wymiosłość⁷⁶¹³; ***k.q. paść na twarz przed kimś, leżeć (twarzą do ziemi), napadać na, atakować⁵³⁰⁷; ****trwoga, przerażenie, groza⁶³⁴³

12. Wasze porzekadła⁹¹ są jak przypowieści⁹¹ z popiołu⁶⁶⁵, a wasze szańce⁸⁸¹ jak szańce¹³⁵⁴ z gliny²⁵⁶³. 1Sm 24,13; Prz 26,7,9; Iz 44,20

*lub: wzmianka, pamięć, protokół, wspomnienie, symbol²¹⁴⁶R2436 **lub: przysłowie, porzekadło, ponał, wiersz, maksyma etyczna⁹¹² ***dost.: wypukłe zgrubienie na twarzy, guz, obrzęc¹³⁵⁴; AK - jak obicia twarzy z gliny jest wasza obrona; metaf.: wasza słowna obrona jest jak pismo zapisane na glinianej tabliczce (?) - por. KHK

13. Zamilknięcie⁹¹IMP przede⁴⁴⁸⁰ mna, abym⁹¹ ja⁵⁸⁹ mógł przemówić¹⁶⁹⁷COH i niech przyjdzie^{**} na⁵⁹²¹ mnie cokolwiek⁴⁴⁸⁰ to jest.

*por. w 5^{**}; **lub: k.q. przejść nad, przez, przemijać, zniknąć⁵⁶⁷⁴

14. Na⁵⁹²¹ co⁴¹⁰⁰ biore⁵³⁷⁵ w zęby⁸¹²⁷ swoje ciało⁹¹³²⁰ i kładę⁷⁷⁶⁰ swoją duszę⁹¹³³³ w swoje ręce?

*idiom: narazić się na niebezpieczeństwo, analogia do zwierzęcia, które chwyta swe młode w pysk w momencie zagrożenia i uciezki - BP^K - lub: zwierzę chwytające swoją ofiarę (?); **lub: życie⁵³¹⁵

15. Choćby²⁰⁰⁵ mnie zgładził⁶⁹⁹¹ będę na^{*} Niego oczekiwał^{**}. Jednak^{**} będę moich dróg⁹¹³³³ przed⁴¹³ Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ bronić⁹¹³³³.

*w ketw - nie (spodziewam się³¹⁷⁶), wq gere - na (Niego) - por. AK **lub: k.p. czekać, mieć nadzieję na³¹⁷⁶; ***zaiste, z pewnością, atoli, tylko³⁸⁹; ****tu: o sposobie życia - Ps 119,2^{**} Ps 23,4

***lub: k.h. zdecydować, sądzić, okazywać się szustnym, dowodzić³¹⁹⁸

16. Zaiste⁵⁷¹ On⁹¹³¹ sam będzie moim zbawieniem⁹¹, bo³⁵⁸⁸ żaden obłudnik^{**} nie przyszedzie⁹³⁵ przed⁹¹ Jego oblicze⁶⁴⁴⁰. Hi 8,13

*lub: to⁹¹³¹ (będzie), **wybawienie, dobrobyt, pomyślność, zwycięstwo³⁴⁴⁴; ***błuznierca, bezbożnik, człowiek daleki od Boga⁶⁴¹¹

17. Sluchajcie⁹¹³³³IMP uważnie⁸⁰⁸⁵INFABS mojej mowy^{**} i niech moje oświadczenie⁹¹³³³IMP zabrzmi w waszych uszach²⁴¹. Hi 9,22-23

*hebraizm: słuchaniem, by słuchać; **lub: nie przestawajcie słuchać - NET^K; ***lub: wypowiedź, słowo⁴⁴⁰⁵; ****ogłoszenie²⁶²

18. Oto²⁰⁰⁹ proszę⁴⁹⁹⁴, przedkadam^{**} sprawę^{**} i wiem³⁰⁴⁵, że³⁵⁸⁸ ja⁵⁸⁹ zostanę usprawiedliwiony^{**}. Hi 8,8; 23,4; Lm 3,5,9

*lub: k.q. ustawić w szeregu, porządkować, uszakować⁶¹⁸⁶ **lub: sąd, proces, rozprawa, wyrok, orzeczenie - Lb 27,5; 2Sm 15,4

19. Któż⁴³¹⁰ to⁹¹³¹ będzie się spierał^{**} ze mną⁵⁹⁷⁸? Jeśli³⁵⁸⁸ tak, to teraz^{**} zamilknę⁹¹³³³ i jestem gotów umrzeć^{**}. Iz 1,18; Oz 2,4;

*lub: kto (jest) tym; **k.q. procesować, dochodzić racji przed sądem, złożyć skargę⁷³⁷⁸; ***dost.: oddać, teraz, właśnie teraz⁶²⁵⁸; EIB - by³⁵⁸⁸ukroćcie⁶²⁵⁸; **k.q. wydać ostatnie tchnienie, umrzeć, zginąć, oddać ducha, być na progu śmierci¹⁴⁷⁸ Mi 6,1

20. Tylko³⁸⁹ te dwie⁸¹⁴⁷ rzeczy uczyni⁶²¹³JUS mi⁵⁹⁷⁸ Boże⁹¹⁴¹⁰408, a wtedy^{**} nie³⁸⁰⁸ będę się krył⁹¹³³³ przed⁹¹ Twoim obliczem⁶⁴⁴⁰. Ps 139,2; Obj 6,15

*por. hebr. et⁴¹⁰ z hebr.: al⁴⁰⁸ - BE, AK; ... nie czyni - EIB^K, ESP, BW **lub: wówczas (określ. czasu), w tym przypadku, a skoro tak¹²⁷

21. Oddal⁹¹IMP ode⁵⁹²¹ mnie Twoją dłoń⁹⁷⁰⁹, a groza³⁶⁷ Twoja niech mnie nie⁴⁰⁸ przeraża^{**}.

*lub: k.h. czynić odległość, odejść daleko, odsunąć³³⁶⁸ Hi 6,4; **lub: k.p. spaść na, ogarnąć, zatrwożyć¹²⁰⁴ Hi 9,34; Ps 39,10

22. I wezwij⁹¹IMP mnie, a ja⁵⁸⁹ Ci odpowiem^{**} lub przemówię¹⁶⁹⁶ - a Ty odpowiedz⁹¹³³³IMP mi.

*lub: k.q. krzyknąć, głosić, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹; **k.q. reagować, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰; ***k.h. zwracać twarz ku⁷⁷²⁵

23. Jak wiele⁴¹⁰⁰ jest we mnie nieprawości^{*} i grzechów⁹¹²⁴⁰³? Daj mi poznać³⁰⁴⁵IMP moje przestępstwo^{**} i grzech²⁴⁰³. *por. Hi 10,6⁹¹³³³

*lub: przewrotność, deprawacja, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹ **lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, suawoła, profanacja⁸⁷⁶¹³

24. Dlaczego⁴¹⁰⁰ skrywasz⁸ swoje oblicze⁶⁴⁴⁰ i uznajesz⁷ mnie za swojego wroga²⁴¹¹?

^{*por. u. 20^{***}; ^{**}tub: k.q. ocenić, cenić, myśleć, zaniecać²⁸⁰³}
Pwt 32,20; Ps 13,1; 44,24; 88,14; Iz 8,17

25. Czy zatrząsiesz⁸ liściami⁵⁹²⁹ miotanym⁸ przez wiatr? I czy⁸⁵³ będziesz gonić⁸ suche³⁰⁰² źdźbło⁸?

^{***sciernisko, plewa⁷¹⁷⁹ Kpl 26,3; ^{**}tub: drzeć, odzwadzać trwożę, powodować drzenie, przerażać⁶²⁰⁶}
^{*dost.: k.n. być pedzonym, to tu, to tam²⁰⁸⁶; ^{**}k.q. ścięta, zmuszać do ucieczki, pilnie śledzić, przesładować, dręczyć⁷²⁹¹ Na 1,10}

26. Bo³⁵⁸⁸ zapisujesz⁸ przeciwo⁵⁹²¹ mnie same gorzkości⁴⁸⁴⁶NP, każesz mi dziedziczyć nieprawości⁵⁷⁷¹ mojej młodości⁵²⁷¹;

^{*dost.: k.q. zapisywać na, opisać na piśmie, zarejestrować, wyryć³⁷⁸⁹}
^{**tub: k.h. spowodować posiadanie lub dziedziczenie, zniszczyc³⁴²³}

27. Wkładasz⁹ moje nogi⁷²⁷² w dyby⁵⁸¹ i śledzisz⁸ wszystkie⁶⁴⁰⁵ moje ścieżki⁷³⁴, na śladach⁸ moich stóp⁷²⁷² wyryłeś³⁷⁰⁷ znak.

^{*tub: k.q. kłaść przymocowaną rękę na, ustawiać, wyznaczać⁷⁷⁶⁰}
^{**tj. drewniany klocek na stopy więźnia, w którym znajdowały się nacięcia na założenie żelaznych rygli - Hi 33,11; ^{**}tub: k.q. czuwać, wypatrywać, obserwować, mieć pieczę nad¹⁰¹⁴; ^{***dost.: korzeń, metaf.: głębia, ślad⁸³²⁸ - być może chodzi o znak wypalane na stopach więźniów; był łatwej identyfikować uciekiniera (?) - KHK}}

28. A on⁹¹¹⁹³¹ – twój podsądny – używa¹⁰⁸⁶ się jak próchno⁸, jak szata⁸⁹⁹, którą pożarł⁹⁸ mól¹⁰⁰⁰.

^{Ps 102,26; Iz 50,9; 51,8}
^{*por. AK, EIB; ^{**}metaf.: zgnilizna, zepsucie⁷⁵³⁸; ^{***}por. Hi 4,19^{***}}

14 Człowiek⁸, zrodzony³²⁰⁵PAS przez kobietę⁸⁰² – krótkie jego dni⁸ i pełne⁸ niepokoju⁸;

^{Hi 5,7; Kaz 2,23}
^{*imie własne Adam, człowiek; rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna²⁰; ^{**}być nasyconym, być zaspokojonym, otrzymać swoją porcję, mieć w nadmiarze⁷⁶⁴⁶; ^{***}zamieszanie, strach, utrapienie⁷²⁶⁷}

2. Wyrasta⁸ jak kwiat⁶⁷³¹ i jak kwiat zostaje odcięty⁸, a przemija⁸ jak cień⁶⁷³⁸ i się nie³⁸⁰⁸ ostaje⁸.

<sup>Hi 8,9; Ps 90,5-6.9; 102,11; 103,15; ^{*dost.: k.q. wychodzić, iść naprzód, podążać do (baż w kierunku) czegoś²³¹⁸; ^{**}tub: obrzezać⁵²⁴³ - Rdz 17,11; ^{***}przechodzić szybko¹²⁷²}
^{***tub: k.q. stać, trwać, być prostym⁵⁹⁷⁵ Iz 40,6; Jk 1,10; 1P 1,24}</sup>

3. Tak⁶³⁷¹ Nad⁵⁹²¹ takim²⁰⁸⁸ otwierasz⁶⁴⁹¹ swoje oczy⁵⁸⁶⁹ i wywasz⁸ mnie⁸⁵³ przed siebie⁵⁹⁷³ na sąd⁸.

^{Hi 22,4; Ps 143,2; 144,3}
^{*tub: k.h. wprowadzać, wnosić, zgromadzić, sprowadzić przeciwko⁹³⁵; ^{**}decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹}

4. Kto⁴³¹⁰ da⁸ czyste²⁸⁸⁹ ze skalanego²⁹³¹? Ani³⁸⁰⁸ jeden⁸.

^{***hebr.: ehad²⁵⁹ - Hi 2,10^{**} Rdz 7,2.8}
^{*tub: k.q. ofiarować, poświęcić, dawać plon⁵⁴¹⁴ - Hi 13,5; 14,13^{**}}

5. Ponieważ⁵¹⁸ jego dni³¹¹⁷ są ustalone⁸PASPAR, liczba⁵⁵⁷ jego miesięcy⁶⁹¹2320 jest u Ciebie⁸⁵⁴,

wyznaczyłeś⁸ mu kres⁸NP, którego nie³⁸⁰⁸ może przekroczyć⁵⁶⁷⁴.

^{*tub: k.q. ofiarować, poświęcić, dawać plon⁵⁴¹⁴ - Hi 13,5; 14,13^{**}}
^{**tub: now księżyc³²²⁰; ^{**}tub: k.q. wykonać, przygotować, postanawiać⁶²¹³; ^{***}ograniczenie, granica²⁷⁰⁶ Ps 39,4; 90,12}

6. Odwróć od niego swój wzrok⁸¹⁵⁹IMP, a ustanie⁸NP, aż⁵⁷⁰⁴ będzie zadowolony⁸ jak najemnik⁷⁹¹⁶ przy końcu swego dnia³¹¹⁷.

^{Hi 7,16; ^{*tub: k.q. przestać, zaniechać, poustrzymać, położyć kres, zerwać się³⁹⁰⁸}}
^{***imi: aby mógł odpocząć - WBC, BPK; ^{**}k.q. mieć upodobanie u; być łaskawym, życzyliwym, przyjmować życzyliwym⁷⁵²¹ Hi 10,20}

7. Bo³⁵⁸⁸ o ile dla drzewa⁶⁰⁸⁶ jest⁴²⁶ nadzieja⁸ – jeśli⁵¹⁸ zostaje ścięty⁶³⁷⁷²KN, wtedy⁸NP ponownie⁵⁷⁵⁰ odrasta⁸, a jego pęd⁸ nie³⁸⁰⁸ przestaje⁸NP rosnąć⁸.

^{***por. u. 6^{**} Hi 8,10; 15,30; ^{*tub: oczekiwanie⁸⁶¹⁵; ^{*dost.: k.h. odnowić, ukazać świeżość (o drzewie)²⁹⁰⁸; ^{***}młoda roślina, gałązka, młody pęd³¹²⁷ Ps 80,11}}}

8. Jeśli⁵¹⁸ zestarzeje²²⁰⁴ się jego korzeń⁸³²⁸ w ziemi⁷⁷⁶, a jego pień¹⁵⁰³ umrze⁸ w prochu⁸;

^{*tub: k.q. zginąć, zostać zgładzonym⁴¹⁹¹ - por. Kpl 24,16}
^{**tub: gruz - Ne 4,2,10, sucha ziemia, grunty, popioły, śmieci⁶⁰⁸³}

9. To od⁴⁸⁰ kiedy poczuje⁸ wodę⁴³²⁵, rozwidła pączki⁶⁵²⁴KH i wypuszcza⁸ pędy⁸ jak sadzonka⁸.

^{Hi 29,19; Ps 1,3; Jr 17,8}
^{*dost.: zapach⁷³⁸¹ - Rdz 27,27; Pwp 7,8; ^{**}k.q. czynić, nabycie⁶²¹³}
^{***tub: konary, gałęzie¹⁰⁰⁵; ^{***}uprawa, młoda roślina, sadzenie⁵¹⁹⁴}

10. Ale gdy wydeczyzna⁸ umiera⁴¹⁹¹ i marnieje⁸, a gdy wydaje ostatnie technienie⁸NP, to⁸NP gdzie³⁴⁶ jest ten człowiek⁸?

^{*tub: mąż, silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷ - Wj 10,11}
^{**tub: osłabić, pozbaczyć śmierć, leżeć na uzłask, obездnacić²⁵²²}
^{***tub: k.q. być na progu śmierci; ^{***}hebr.: adam¹²⁰ - por. Hi 5,7^{**}}

11. Jak znikają⁸ wody⁴³²⁵ z⁴⁴⁸⁰ morza³²²⁰, a rzeka⁵¹⁰⁴ opada²⁷¹⁷ i staje się sucha³⁰⁰¹,

^{Hi 8,12}
^{*tub: k.q. odejść, być zużyłym, być wyczerpanym²³⁵}

12. Tak człowiek⁸ – legł⁸ i już nie wstanie⁸NP, aż⁵⁷⁰⁴ nie⁸NP będzie niebios⁸⁰⁶⁴,

nie³⁸⁰⁸ ocknie⁸ się i nie³⁸⁰⁸ zostanie obudzony⁸NP ze swojego snu⁸¹⁴².

^{Ps 102,26; ^{***}hebr.: iść - mężczyzna, człowiek, ludzkość, ktokolwiek, każdy⁷¹⁶}

13. Obyś⁸¹⁴³¹⁰ tak uczynił⁵⁴¹⁴ – ukrył⁶⁸⁴⁵KH mnie w Szeolu⁸ i schował⁵⁶⁴¹ aż⁵⁷⁰⁴ Twój gniew się odwróci⁸NP, wyznaczył⁷⁸⁹⁶ mi kres⁸ i wspomni²¹⁴² o mnie.

^{Hi 11,8; 17,16; Am 9,2}
^{*hebr.: mi⁴³¹⁰ - jitten⁵⁴¹⁴ - por. AK, tu w Hi 13,5 i 14,3 jako formuła życząca; ^{***}hebr.: szeoł - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieczyłki⁷⁵⁸⁵ - gr: hudes - por. Ps 16,10^{**} - Dz 2,27; ^{***}nos, metaf.: funnąć gniewnie⁶³⁹; ^{***}tub: granicę²⁷⁰⁶ - por. Hi 14,5^{***}}

14. Jeśli⁵¹⁸ mężczyzna⁸ umrze⁴¹⁹¹, czy ponownie⁸ zostanie ożywiony⁸? Przez wszystkie⁶⁰⁵ dni¹¹⁷ mojej służby⁸ będę oczekiwał⁸NP, aż⁵⁷⁰⁴ nadejdzie⁹³⁵ moja zmiana⁸.

^{***por. u. 10^{**}; ^{**}tub: k.q. mieć życie, pozostać żywym, podtrzymać życie, ożyć²⁴²¹; ^{***}hebr.: caba - zastęp, wojsko, walka, służba⁶⁶³⁵; ^{***}nie nadzieje³¹⁷⁶; ^{***}tub: uwolnienie (od śmierci), zmiana, ulga, porozumienie, ekwipunek²⁴⁸⁷7B2845}

^{Hi 11,8; Iz 40,2}

15. Zawołasz*, a ja⁹⁵ Ci odpowiem**; zate-sknisz⁷⁰⁰KO za dziełem⁴⁶⁹ swoich rąk³⁰⁷.

*lub: k.g. przyznawać, korzystać⁷¹²¹; **lub: k.g. reagować, zaświadać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰

Hi 9,16; 10,3; 13,22

16. Tak⁵⁸⁸! Teraz⁶²⁸ liczysz* moje kroki⁶⁰⁰⁶. Czy nie³⁸⁰⁸ strzeżesz* mego grzechu⁴⁰³?

*lub: k.g. brnąć pod uwagę⁵⁶⁰⁸; **lub: k.g. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, śledzić, ochraniać, bronić, ratować życie, obserwować⁸¹⁰⁴

Hi 10,6,14; 13,27; 31,4; 34,21; Ps 56,8; 139,1-3; Prz 5,21; Jr 32,19

17. Moja nieprawość* jest zapieczętowa-na²⁸⁵⁶PARIPAS w sakiewce**; zabezpieczyłeś⁶⁵⁰¹KO ją³ ze względu na⁵⁹² moją winę⁶⁶⁶¹s.

*lub: przewinięcie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicy, profanacja⁶⁷⁶¹³, *pakunek, tobolek, paczka, woreczek⁴⁸⁷², **dost.: zasmarować, zatknąć, przykleić (glonę)²⁹⁵⁰, zastąpić - EIB⁸, przykryć nad - AK (?); por. KHK; ***lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość⁵⁷⁷¹

Pwt 32,34; Hi 7,21; 13,3; Oz 13,12

18. Lecz* jak^{CW} góra²⁰²² obsuwająca się⁶⁶¹PAR zapada⁶⁶⁶, a skała⁶⁶⁹⁷ przesuwaną⁶²⁷⁵ jest ze swojego miejsca⁶⁶⁶,

*lub: ale, istotnie - silne przeciwstawienie¹⁹⁹, **paść, opuszczać, leżeć, opadać⁵³⁰⁷, ***wiednąć i spadać, opadać⁵⁰³⁴, ****przeszternić⁴⁷²⁵

19. Jak kamienie⁶⁸ przelamują* wody⁶⁸, a potok⁵⁵⁹⁹ splukuje* proch⁶⁰⁸³ ziemi⁷⁷⁶, tak^{CW} Ty niweczysz⁶⁶⁶ nadzieję⁸⁶¹⁵ człowieka⁵⁸².

*dost.: k.g. ścierać (kadzido, kamienie, wrogów - metafor.), tuc na proszek, prosiokować, rozkruszyć⁶⁸³³, AK - kamienie niszczą; **lub: k.g. przelewać (się), płynąć, biec, plukać, zmywać⁷⁸⁵⁷

***dost.: k.h. zniszczyć, usmiercić⁶ Wj 30,36; 2Sm 22,43; Ps 18,43

20. Pokonujesz* go na zawsze⁵⁶ i on odcho-dzi¹¹⁹⁸⁰, zmieniasz⁸¹³⁸KPIPAR jego oblicze⁶⁴⁴⁰ i go odprawiasz⁶⁶⁶.

Hi 2,12; 14,14; Kaz 8,1; Lm 4,8

*lub: k.g. przemóc kogoś bądź zwyciężyć z kims, pokonać, przewyżczyć⁸⁶³⁰, **ar: eufemizm śmierci; ***skuteczność, ciągłość, trwanie⁸¹³⁸, ****k.p. przekazać, wyrzucić, pozwolić odejść⁷⁹⁷¹

21. Jego synowie¹¹²¹ są szanowani⁵⁵¹³, lecz^{CW} on o tym nie³⁸⁰⁸ wie³⁰⁴⁵; jeśli^{CW} są w pogar-dzie*, to^{CW} nie³⁸⁰⁸ dostrzega* tego.

*dost.: być lub stać się nieważnym, stać się małym⁶⁸¹⁹

*lub: k.g. rozpoznawać, rozumieć, znużać, zwracać uwagę⁹⁹⁵

22. Tylko¹³⁸⁹ nad⁵⁹²¹ nim boleje* jego własne ciało³²⁰, a jego dusza⁵³¹⁵ nad⁵⁹²¹ nim płacze⁵⁶. *lub: zaiste, z pewnością, atoli, lecz, jednak; EIB - pokli³⁸⁹ na⁵⁹²¹ nim ciało ..., dopóki³⁸⁹ w⁵⁹²¹ nim dusza ..., **k.g. cierpieć ból, być obolalym, mieć ból⁵⁵¹⁰

Hi 21,21; Kaz 9,5; Iz 63,16

15 Wtedy^{CW} Elifaz⁴⁶⁴ Temanita⁸⁴⁸⁹ od-powiedział⁶⁰³⁰ i rzekł⁵⁵⁹: *por. Hi 2,11***

2. Czy mdrzec^{81A} ma odpowiadać⁶⁶³⁰ wie-dzą¹⁸⁴⁷ wiatru* i napełniać⁴³⁹⁰KPIPAR swoje wnę-trze⁶⁶⁶ gorącym wiatrem⁶⁶⁶⁶?

Oz 12,3

*lub: rozpromy, uczony, zmysłny²⁴⁵⁰, **idiom: gust wywodzi

***hebr.: ruda - duch, technienie, wiatr, umysł⁷³⁰⁷, gr.: pneuma

***dost.: ciało, łono, brzuch, wybruszenie metaf.: głębin Ziemi⁹⁹⁰

****hebr.: gadim - parzący, spalający wiatr usch. - Wj 10,13; Jr 18,17

3. Czy ma się spierać³INFABS ze słowem¹⁶⁹⁷ nie³⁸⁰⁸ przynoszącym pożytku* i mową⁴⁴⁰⁵, nie³⁸⁰⁸ niosą w sobie korzyści⁶⁶⁶?

Hi 13,3,15; 23,7

*lub: k.h. sądzić, karać, uznawać za winnego, roztężyć, ganić, argumentować²¹⁹⁸B3680, **k.g. być przydatnym, zdalnym, korzystać⁵⁵³², ***k.h. odnosić zyski, zyskiwać, korzystać, osiągać³²⁷⁶

4. Ty⁸⁵⁹ nawet przekreślasz⁶⁶⁶ bojaźń³³⁷⁴ i po-wstrzymujesz⁶³⁹ modlitwę⁶⁶⁶ przed Bogiem.

*lub: także, zaiste, choć, tym bardziej, co więcej⁶³⁷, **k.h. łamać, naruszać, pokrzyżować, udaremnić, zniweczyć skutki⁶⁵⁶⁵, ***me-dytacja, refleksja, zaduma, rozważanie⁷⁶⁸¹ hi i Ps 119,97,99

5. Bo⁵⁸⁸ twoja przewrotność⁵⁰² poucza⁵⁰² twe usta⁶³¹⁰, wybierasz⁷⁹⁷ mowę⁶⁶⁶ przebiegłych⁶⁶⁶.

*lub: deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹

**dost.: język³⁹⁵⁶, **chyttry, zmysłny, rozsądny, rozpromy¹¹⁷⁵

6. Twoje usta¹¹⁰ cię potępią*, a nie³⁸⁰⁸ ja⁸⁵⁹; twoje wargi⁸¹⁹³ świadczy⁶⁶⁶ przeciwko tobie.

*lub: k.h. postępować niegodziwie, potępić jako winnego⁷⁵⁶¹

**lub: k.g. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰

2Sm 1,16; Hi 9,20; Lk 19,22

7. Czy zostałeś zrodzony³²⁰⁵KN jako pierw-szy⁷²³ człowiek^{81S}? I czy przed⁶⁴⁴⁰ pagórka-mi¹³⁸⁹ zostały wydane* na świat?

*imię własne Adam, człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, męż-cyzyna¹²⁶; **lub: k.pu. lub: być zmuszonym do rodzenia²³⁴²

Hi 38,21; Ps 90,2; Prz 8,25

8. Czy słuchasz⁸⁰⁸⁵ na radzie⁶ Bożej? I czy stąd ograniczasz⁶⁶⁶ mądrość⁶²⁴⁵ do¹¹³ siebie?

*lub: potajemna rada, narada, porada, zgromadzenie, rada me-droci, krąg przyjaciół, zebranie, towarzystwo⁵⁴⁷⁵, **k.g. zmniejszać, skraćcać, przycinać, wycofywać, usuwać¹⁶³⁹ - Wj 5,8; Prt 4,2

9. Co⁴¹⁰⁰ ty wiesz⁶⁶⁶, czego my nie³⁸⁰⁵ wie-my³⁰⁴⁵, co ty¹⁹³¹ rozumiesz⁶⁶⁶, co^{CW} nam nie³⁸⁰⁸ jest wiadome⁶⁶⁶⁶?

***AK - czego, nie z⁵⁹⁷³ nami ma (on¹⁹³¹)

*lub: k.g. znać, uznać, rozważać, wiedzieć, rozróżniać²⁰⁴⁵

**lub: k.g. rozpoznawać, zauważać, zwracać uwagę, mieć wgląd⁹⁹⁵

10. Również¹⁵⁷¹ wśród nas są posiwiali*, a także¹⁵⁷¹ sędziwi*, starsi⁶⁶⁶ niż dni³¹⁷ two-jego ojca.

Hi 29,8; 32,6

*tu i 1Sm 12,2; **lub: wiekowy, starzec, człowiek w podszym wieku³⁴⁵³, ***dost.: mocny, wielki, potężny - Hi 31,25

11. Czy niewystarczające* są dla⁴⁴⁸⁰ ciebie pociechy^{8575P} Boga? I łagodne* słowo¹⁶⁹⁷ skie-rowane do⁵⁹⁷³ ciebie?

Hi 21,2; Ps 94,19; Iz 66,11

*lub: niewielka ilość, niewielka liczba, niewiele, trochę, ledwie⁴⁵⁹²

**lub: delikatnie, płynnie, miękko, cicho³²⁸. Rdz 33,14

12. Dlaczego⁴¹⁰⁰ porwał* cię twoje serce⁶⁶⁶? I dlaczego⁴¹⁰⁰ mrugają* twoje oczy⁵⁸⁶⁹,

*lub: k.g. objąć w posiadanie, wprowadzić, otrzymać, przyjąć³⁹⁴⁷

*lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie⁸²⁰

***nap.leg.: k.g. błysnąć oczami⁷³³⁵, dąć tajemny znak¹⁸⁸⁵¹⁵

13. Ze³⁵⁸⁸ zwracasz⁷⁷²⁵ przeciwko⁴¹³ Bogu swo-jego ducha* i wypuszczasz* ze swoich ust⁶³¹⁰ takie słowa^{4405P}?

*por. u 2*** - por. Prz 16,32 Sdz 8,3

*lub: k.h. spowodować pojście bądź wyjście, wywieść, uwolnić⁴³¹⁸

14. Czym⁴¹⁰⁰ *jest* człowiek^{*}, że³⁵⁸⁸ *miałby* być czysty²¹³⁵ lub³⁹¹ CW zrodzony³²⁰⁵ PAR/PAS z kobiety⁸⁰² – *miałby* być sprawiedliwy³⁶⁶⁷? Hi 4,17; 25,4; *hebr.: enosz - człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość⁸⁸² Prz 20,9 *dost.: lub³⁹¹ CW że³⁵⁸⁸, **lub: k.g. być prawnym⁶⁶⁶³ - Rdz 33, 26

15. Oto²⁰⁰⁵ *nawet* w swoich świętych^{*} nie³⁸⁰⁸ pokada^{*} ufności^{**} i swobiosa⁸⁰⁶⁴ nie³⁸⁰⁸ są czy³⁵⁸⁸ **w jego oczach⁵⁸⁶⁹. Wj 24,10; Hi 4,18; 5,1; *hebr.: qudosz - święty, oddzielony (od) poświęcony (dla)⁶⁹¹⁸ **lub: k.h. trwać mocno, być pewnym, wierzyć w⁵³⁹, **jasnieć²¹⁴¹ Hi 21,22; 25,5; Ps 2,12; 89,7; Dn 4,17

16. To³⁵⁸⁸ tym bardziej^{*} obrzydły³⁶⁶⁷ PAR i zepsuty³⁶⁶⁷ PAR *jest* człowiek³⁷⁶, który pije⁸³⁵⁴ nieprawość⁴³²⁵ jak wodę⁴³²⁵. Hi 4,19; Ps 14,3; 53,3 *lub: choć, znaleźć, także, co więcej⁶³⁷, **k.n. być przedmiotem odrzuty, być znienawidzonym⁸⁵⁸¹, **k.n. być zepsutym moralnie, skazywanym⁴⁴⁴, ***niesprawiedliwość, zło, wino, przewrotność⁵⁷⁶⁶

17. Wykażę^{*} ci to, posłuchaj⁸⁰⁸⁵ mnie, a to²⁰⁸⁸, co widziałem²³⁷², opowiem^{*} ci; Hi 32,6,10,17 *lub: k.p. powiedzieć, oznajmić, pokazać, podać do wiadomości²³³¹ **lub: k.p. zostać przekazany, szczegółowo, zrelacjonowany⁵⁶⁰⁸

18. *To*, co⁸³⁴ mędrcy^{*} wyjaśnili³⁶⁶⁷, a czego nie ukryli³⁶⁶⁷, a co *pochodzi* od ich ojców¹; *lub: rozpoznać, uczyć, zmysłowy²⁴⁵⁰, **k.h. mówić, ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać, informować, donosić⁵⁰⁴⁶, **k.p. schować³⁵⁸²

19. Im samym^{*} została dana⁵⁴¹⁴ KN ziemia⁷⁷⁶ i nie³⁶⁰⁸ przeszedł^{**} żaden obcy³⁶⁶⁷ pośród nich. *lub: samotność, z wyjątkiem, poza tym, tylko⁹⁰⁵, **k.g. przejść obok, przemijać⁶⁷⁴, **k.g. budzić odrazę, być przybliżonym, być obcym w Prz 2,16; 5,20; i o cudzoziemcu²¹¹⁴ - Wj 29,33 Kpl 10,1

20. Wszystkie³⁶⁰⁵ dni³¹¹⁷ niegodziwego^{*} – *tak* przeżywa je on⁹³¹ w udre³⁶¹ PAR i niewielką liczbę⁴⁵⁵⁷ lat⁸¹⁴¹ wyznaczono³⁶⁶⁷ ciemności³⁶⁶⁷. *lub: winny, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³, **k.h.pl. być strąconym, cierpieć, niedole²³⁴², **dost.: k.n. być zostawionym w zapasie⁸⁸⁴⁵ ***lub: rodzący bojaźń, przejmujący lękami, wzbudzający trwożę, bezwzględny, potężny⁶¹⁸⁴ - Ps 37,35; Iz 13,1; Jr 15,21

21. Głos⁶⁹⁶³ przerażenia^{*} *dziewięć* w jego uszach²⁴¹, w czasie pokoju^{**} nachodzi¹⁹³⁵ go niszczyciel³⁶⁶⁷ PAR. Hi 12,6; Prz 11,3 *lub: trwoga, strach⁶³⁴³ - Rdz 31,42; **pędna, zdrowie, dobrobyt, pomysłowość, pokój, bezpieczeństwo, cisza, spokój⁷⁹⁶⁵, **lub: k.g. pustoszyc, plądrować, napadać, burzyć⁷⁷⁰³ - Sz 5,7; Ps 17,9

22. Nie³⁸⁰⁸ wierzy^{*}, że odwróci⁷⁷²⁵ INF się od⁴⁴⁸⁰ niego ciemność²⁸²² i zachowany³⁶¹ PAS/O *jest* on¹⁹³¹ pod⁴¹³ miecz³⁶⁶⁷. Pwt 32,41; Hi 19,29; Iz 66,16 *lub: k.h. trwać mocno, być pewnym, wierzyć w⁵³⁹, **dost.: trzymać straż, strzegować⁶⁸²², **lub: nóż, kamienne ostrze⁷⁷¹⁹

23. Tuła³⁶¹ PAR się on¹⁹³¹ za chlebem³⁸⁹⁹, pytając gdzie³⁶¹ *jest*. Wie³⁰⁴⁵, że³⁵⁸⁸ gotowy³⁶⁶⁷ PAR *jest* w jego rękę³⁰²⁷ dzień³¹¹⁷ ciemności³⁸²².

*lub: wycofywać się, uciekać, odchodzić, błąkać się⁵⁰⁷⁴, **będzie rzucony⁵⁰⁷⁴ sępom³⁴⁴ na pożarcie³⁸⁹⁹ - Bp, EIB^{*}, NIV, NET ***lub: k.n. być ustalonym, uwiertwionym, być niewzruszenie ustanowionym³⁵⁵⁹, ****zn. ten dzień jest tak bliski, że mógłby go dotknąć własną ręką - por. KUL^K, LXX - jego ruina - WBC^K Hi 18,12

24. Przerazają¹²⁰⁴ K/P go utrapienie^{*} i ucisk³⁶¹ F, przewyżczy³⁶¹ F go to, jak król⁴²⁸ gotowy⁶²⁶⁴ do ataku³⁶⁶⁷. 1Sm 22,2; Hi 36,19; Ps 107,6.13.19.28

*lub: ciemiężyciel, nieprzyjaciel, niedola⁶⁸⁶², **opaty, udręka, tarapaty⁴⁶⁹¹, **k.g. przemoc kogoś bądź zwyciężyć z kimś, pokonać⁸⁶³⁰ tu i Hi 14,20; Kaz 4,12, ****hap.leg. natarcie, napisać³⁵⁹³

25. Bo³⁵⁸⁸ wyciągnął^{*} swoją rękę przeciwko⁴¹³ Bogu, przeciwko⁴¹³ Wszęchmogącemu^{**} się umocnił^{**}. Iz 5,25; 9,16.20; Jr 21,5

*lub: k.g. wyprostowywać, pochylać się, skłęcać, skłaniać⁵¹⁸⁶ **hebr.: szadajj - wszechmocny, najpotężniejszy⁷⁷⁰⁶ - Rdz 17,1; 28,3 **lub: k.h.p. okazać się mocnym, postępować dumnie¹³⁹⁶

26. Biegnie⁷³²³ na⁴¹³ Niego z uparty^{*} karciem^{**}, za grubością⁵⁶⁷² tyłu jego tarczy^{**}. *lub: szają⁶⁶⁷⁷, **wypuka powierzenia, był¹³⁵⁴ - por. Hi 13,12***

27. Chociaż³⁵⁸⁸ pokrył¹⁵ swoją twarz⁴⁴⁰ tłuszczem²⁴⁵⁹ i poczynił⁶²¹³ sobie fałdy^{**} na łądź- wach³⁶⁶⁷, Kpl 3,4.10; Ps 17,10

*lub: k.p. zakryć, ukryć, odziać, rozciągnąć na, ogarnąć, zalać⁶⁸⁸⁰ **hap.leg. nadmiar tłuszczu, tyłocność⁴⁵⁷¹, **bok, okolice pasa³⁶⁸⁹ ****tłuszcz i oliwa to synonimy powołania materialnego - KHK

28. To³⁶¹ zamieszkał³⁶¹ IMIC w zburzonych³⁶¹ PAR miastach⁵⁸⁹² w domach¹⁰⁰⁴, których³⁶⁶⁷ nie³⁸⁰⁸ zasiedla⁴²⁷, a które⁸³⁴ przygotowane⁶²⁵⁷ są, by stać się stertą⁴⁵³⁰ gruzu. **por. AK - w nich

*lub: k.g. ostieillić się, przebywać, pozostać⁷⁹³¹, AK - zamieszkać *dost.: k.n. być ukrytym, zostać starym, zostać zniszczonym⁵⁸² ***lub: k.h.p. być przygotowanym, tu i Prz 24,27 Ps 109,10; Iz 9,5

29. Nie³⁸⁰⁸ będzie bogaty⁶²³⁸ i nie³⁸⁰⁸ przetrwa^{**} jego mienie^{**}, i nie³⁸⁰⁸ rozszerzy⁵¹⁸⁶ KO się na ziemi⁷⁷⁶ zamożność³⁶⁶⁷ takich^{**} jak on.

*lub: k.g. pojawiać się, rosnąć w siłę, trwać, utwierdzać się⁶⁹⁶⁵ **dost.: siła, zdołność, armia, wpływ, finansowy, bogactwo²⁴²⁸ **hap.leg. zysk, bogactwo, nabycie (?)⁴⁵¹², stada, GŁS, ***dost.: ich

30. Nie³⁸⁰⁸ wyjdzie^{*} z⁴⁴⁸⁰ ciemności²⁸²², płomień⁹⁵⁷ wysuszy³⁰⁰¹ jego pęd³¹²⁷, a zginie⁵⁴⁹³ od tchnienia^{**} jego ust⁶³¹⁰. Hi 4,9; 2Pr 2,8

*lub: k.g. zoczyć, zwrócić się ku, odejść, zejść z drogi, stronić od, osiągnąć kres⁵⁴⁹³, **hebr.: ruđ - duch, tchnienie, wiatr; umyśł⁷³⁰⁷

31. Niech nie⁴⁰⁸ ufa⁵³⁹ marności³⁶⁶⁷ IUS/O, bo zostanie zwiędziony³⁶⁶⁷ KN, gdyż³⁵⁸⁸ marność⁷⁷²³ będzie jego zapłata³⁶⁶⁷ 8545F. Hi 12,24.25

*dost.: w marność; **lub: darenność, fałsz, bezwartościowość, próżność⁷⁷²³, **być prowadzonym na manowce, na złą drogę⁸⁸² ***por. AK - w próżność zwodzenia się, ****to, co jest wymieniane

32. A przed jego dniem³¹¹⁷ nie³⁸⁰⁸ będzie wyplacona³⁶¹ F, a jego liść^{**} nie³⁸⁰⁸ zazieleni się^{**}. *dost.: k.n. być napełnionym, zostać dokonany, zakończony³⁹⁰ **lub: gałąź, liść palmowy, gałąź palmy⁷⁷¹² tu i Iz 9,14; 19,15

***lub: k.p. bujny, świeży, kwitnący, pomysłowy - od: być zielonym⁷⁴⁸⁸

33. Strząśnie^{**} jak winorośl¹⁶¹² swoje nie-dojrzałe grona³⁶¹ HAP, jak oliwka²¹³² zrzuca³⁶⁶⁷ swój kwiat⁵³²⁸. Iz 18,5; Jr 31,29-30; Ez 18,2

*dost.: użyć przemocy, strząsnąć, postąpić złe²⁵⁵⁴ - Hi 21,27; Lm 2,6 **lub: ławaśne grono¹¹⁵⁴, **k.h. rzucać, odrzucać, strącać⁷⁹⁹³

34. Bo³⁵⁸⁸ zgromadzenie⁵⁷¹² obłudników* jest jałowe³⁵¹ADJ, a ogień⁷⁸⁴ strawi³⁹⁸ namioty¹⁶⁸ postawione za łapówki³⁵³. Hi 8,13; 13,16; 27,8

*lub: buźnicera, bezbożnik, człowiek daleki od Boga²⁶¹¹

*lub: twarzą, uschły, posępny¹⁵⁶⁵, **podarek - Ps 26,10*

35. Poczęli¹⁰²⁹INFABS krzywdę* i urodzili³²⁰⁵ nieprawość³⁵³, a ich łono⁹⁹⁰ przygotowuje³⁵⁵⁹ oszustwo³⁵³. Ps 7,14; Lz 59,4; Oz 10,13

*lub: mózół, utrapienie, ucisk, trud, szkoda⁵⁹⁹⁹ - Rdz 41,51

*lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik magii, oszustwo, bat-wochwalczy kult²⁰⁵ - Lb 23,21; **podstęp - Rdz 27,35; 34; 13

16A Hiob³⁴⁷ odpowiedział⁶⁰⁵⁰ i rzekł¹⁵⁵⁹:

por. Hi 6,1 Hi 3,1; 9,1; 12,1; 19,1; 21,1; 23,1

2. Słyszałem⁸⁰⁸⁵ wiele⁷²²⁷ rzeczy jak te⁴²⁸, wy wszyscy³⁶⁰⁵ jesteście krzywdzącymi* pocieszycielami⁵¹⁶²PAR. *por. Hi 14,35* Hi 13,4; Ps 69,20; Kaz 4,1

3. Czy nastąpi kres⁰⁹³ tych słów¹⁶⁹⁷ z powietrza*? Albo⁰⁷⁶ co⁴¹⁰⁰ cię drażni³⁵³, że³⁵⁸⁸ tak odpowiadasz⁴⁰³⁰?

1Krł 2,8; Mi 2,10

*hebr.: ruda - duch, tchnienie, wiatr, umysł⁷³⁰⁷ - por. Hi 15,2

*lub: k.h. uczynić chorym⁴⁸³⁴B5582 - por. Hi 6,25

4. Ja⁵⁹⁵ także⁵⁷¹ mógłbym mówić¹⁶⁹⁶KP jak wy, gdyby³⁸⁶³ chodziło³¹³⁴²⁶ADJ o waszą duszę* zamiast⁸⁴⁷⁸ mojej duszy⁵³¹⁵; mógłbym nagromadzić⁴⁴⁰⁵COH słów⁵⁹²¹ przeciwko⁵⁹²¹ wam i potrzasać⁵¹²⁸ głową⁷²¹⁸ nad⁹²¹ wami. 2Krł 19,21

*dost.: bycie, istnienie, istota³⁴²⁶, **hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche, **k.h. lęczyć rzem, gromadzić²²⁶⁶, **dost.: w¹¹¹⁹ głowie - tu: gest zdziwienia i zaskoczenia nad czymś nieoczekiwanym - Ps 22,8; Jr 18,16

5. Pokrzepiałbym³¹COH was swoimi ustami⁶³¹⁰, a nie szczerzyłbym³⁵³ drżenia³⁵³ moich warg⁸¹⁹³. Pwt 3,28; Hi 4,4; Lz 41,10

*lub: k.p. umacniać, zabezpieczać (dla siebie), utrzymywać, czynić uporczywym, zapewniać²⁵³, *dost.: przez, w¹¹¹⁹, **lub: powstrzymać, zatrzymać dla siebie, oszczędzić²⁸²⁰, **uspokoić⁵²⁰⁵B6027

6. Kiedy⁵¹⁸ mówię¹⁶⁹⁶KP, nie³⁸⁰⁸ ustaję²⁸²⁰ mój ból*, a jeśli przestanę* - cóż⁴¹⁰⁰ ode⁴⁸⁸⁰ mnie odejdzie³⁵³? Hi 2,13; Ps 39,2; Lz 17,11; 65,14; Jr 15,18

*lub: smutek³⁵¹¹, **zaniechać, powstrzymać, położyć kres²³⁰⁸

*lub: k.h. chodzić, przysić, odchodzić, iść dalej, poruszać (się)⁹⁸⁰

7. Ale* teraz⁶²⁵⁸ On zmęczył³⁵³ mnie - spu- stoszyles⁶⁵⁵ całą³⁶⁰⁵ moją gromadę³⁵³. *lub: zniszczyć, z pewnością (emfaza), tylko, lecz, jednak³⁸⁹

8. I uczyniłeś³⁵³ moje zmarszczki! To jest¹⁹⁶¹ dowód³⁵³ - moje wychudzenie⁶⁹⁵ podnosi się przeciwko³⁵³ mnie i świadczy³⁵³ przed moją twarzą⁶⁴⁴⁰N. Rdz 31,44; Wj 20,16

*lub: k.q. chwyliłeś mnie⁷⁰⁵⁹B8211, tu i Hi 22,16; **świadek⁵⁷⁰⁷

*lub: niezmożność, niepowodzenie, chorowitość, niedołęstwo, kłamać³⁵⁸⁵B4129, ***k.q. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰ Hi 16,8; Ps 59,12; Oz 7,8; 10,13. 11, 12; Na 3,1

9. Jego gniew* mnie rozzdziera* i jest mi wrogi³⁵³; zgrzyta⁵⁹²¹ nadę⁵⁹²¹ mną zębami⁸¹²⁷. Mój ciemniejszy⁶⁸⁶² wbija³⁵³ swój wzrok

we mnie. ***dost.: oko⁵⁸⁶⁹ Rdz 49,23; Hi 30,21; Ps 55,3

*metaf.: fuknąć gniewem⁶²⁹, **lub: k.q. rozszarpać²⁹⁶³ Hi 14,13

*lub: k.q. sprzeciwiać się, żywić wrozę, nienawidzić⁷⁸⁵² - Rdz 27,41

****tu: jako synonim gniewu - Dz 7,54; *****dost.: ostrzyć - Ps 52,12

10. Rozdziawili* nade⁵⁹²¹ mną swoje usta⁶³¹⁰, z pogardą³⁵³ uderzali³⁵³ we me policzki³⁸⁹⁶; razem³¹⁶² gromadzą³⁵³ się nade⁵⁹²¹ mną.

*lub: otworzyć szeroko, rozewrzeć, ziać⁶⁴⁷³, **naraba, drwina²⁷⁸¹

****lub: k.h. razić, chłostać, atakować, bić, zabijać⁸²²¹ 1Krł 22,24;

****tj. k.h.p. gromadzić się przeciwko⁴³⁹⁰ Ps 22,13; 35,12; Mi 5,1

11. Bóg wydał³⁵³ mnie w⁴¹² rękę³⁵³ przewrotnego³⁵³ i wtrącił³⁵³ mnie w ręce³⁰²⁷DC niegodziwych⁵⁶³P. Hi 3,17; 8,22; 9,22; 10,3

*lub: k.h. zamknąć, uwięzić, wydać⁵⁴⁶², **człowiek nieprawy, chłopiec⁵⁷⁰B5759 - por. Hi 19,18; 21,11; **czynić coś gwałtownie, gonić (coś), kierować lekomyślnie³³⁹⁹, tu i Lb 22,32

12. Żyłem¹⁹⁶¹ w spokoju³¹ADJ, lecz On mnie skruszył³⁵³; schwytał²⁷⁰ mnie za kark⁶²⁰³ i roztrzaskał³⁵³ mnie, i postawił⁶⁹⁶⁵ mnie sobie za cel⁴³⁰⁷. Hi 7,20; Lm 3,12

*lub: spokojny, swobodny, pomysłny, obijający⁷⁹⁶¹, **k.p. potać na kawalki, roztrzaskać⁵⁶⁶⁵, **k.p. kruszyć, łamać - Jr 23,19

13. Otoczyli⁵⁴⁵⁷ mnie Jego łucznicy*, przeszywa³⁵³ moje nerki³⁵³ i nie³⁸⁰⁸ żałuje³⁵³, wylewa⁸²¹⁰ na ziemię⁷⁷⁶ moją żółć³⁵³. Ps 139,13

*tu i Jr 50,29; **lub: k.p. rozciąć całkowicie, przebić⁶³⁹⁸, **nerki w myśli hebr. to miejsce uczuć bądź sumienia³⁶²⁹ - Wj 29,13

****lub: k.q. oszczędzić, pożalować, ulitować się²⁵⁵⁰B2918 Jr 50,14;

****dost.: zawartości woreczka żółciowego - por. Hi 20,25

14. Rozbija* mnie, dokonując⁵⁹²¹ we⁵⁹²¹ mnie wyłomu* za⁶⁴⁴⁰ wyłomem⁶⁵⁵⁶, biegnie⁷³²³ na⁵⁹²¹ mnie jak wojownik³⁵³. Hi 30,14; Jł 2,7

*lub: k.q. wyrwać się, przebić się, robić wyłom, potać na kawalki⁶⁵⁵⁵, **wyrwać, wyłom, dziura, wybuch (gniewu), rana⁶⁵⁵⁶

***lub: człowiek silny, dzielny, potężny, bohater; tyran¹³⁶⁸GE5

15. Uszyłem* wór³⁵³ na swoją skórę¹⁵³⁹ i wbiłem³⁵³ w proch⁶⁰⁸³ moją godność³⁵³. Hi 30,19;

*lub: k.q. szczyć²⁶⁰⁹, **tj. wór wykonany z włosa koziego - 2Sm 2,10, wkładany jako przejaw żałoby lub podkreślenie znaczenia wypowiedzi⁸²⁴² - Rdz 37,34; Kpl 11,32; **dost.: k.p. wkładać, cisnąć, wrzucać, zbierać⁵⁹⁵³, ***dost.: rog, wzgórze - Rdz 22,13, metaf. siła, honor, godność - 1Sm 2,10 Ps 7,5; 75,10; Jr 48,25; Lm 2,3

16. Moja twarz³⁵³ jest zaczerwieniona²⁵⁶⁰ od płaczu¹⁰⁶⁵, a na⁵⁹²¹ moich powiekach³⁵³ jest cień śmierci³⁵³. Hi 3,6; Lm 1,20; 2,11

*lub: przed, powierzchnia, twarz, ucześnieć, w kierunku⁶⁴⁴⁰

**spontaniczny i poutarżający się płacz jest jednym z objawów stonowacizny - por. NET³ - por. Hi 2,8; ***tu jako synektaocha - cała twarz; ****hebr.: calmawet - cien śmierci, głęboka ciemność - metaf.: miejsce przebywania zmarłego⁶⁷⁵⁷ - Lz 9,1; Jr 2,6; Jr 13,16

17. Choć⁵⁹²¹ nie ma krzywdy* na moich dłoń- niach⁷⁰⁹, a moja modlitwa⁸⁰⁶⁵ jest szczerą³⁵³13.4. *lub: gwałt, okrucieństwo, niesprawiedliwość²⁵⁵⁵, **dost.: czysta

18. O, ziemiom⁷⁷⁶, nie⁴⁰⁸ zakrywaj^{*} mojej krwi¹⁸¹⁸ i niech nie znajdzie^{**} się miejsce⁴⁷²⁵ dla mojego krzyku⁸⁵¹!

Rdz 4,40; Iz 26,21; Ez 24,7-8

*lub: k.p. odkąd, rozciągnąć na, ogarnąć, zaliczyć⁴⁶⁸⁰, **dost.: być, istnieć, trwać, przebywać¹⁹⁶¹, ***lub: wrzawa²²⁰¹ - Rdz 18,20

19. Jednak^{*} teraz⁴²⁵⁸ – spójrż^{*}, mój świadek⁸⁶⁶ jest w niebiosach⁸⁰⁶⁴, mój obrońca⁸⁸⁸¹ na wysokościach⁴⁷⁹¹.

*lub: także, nawet, zaiste, co więcej, ouszem¹⁵⁷¹, ***dowód⁵⁷⁰⁷

***hap.leg.: tj. świadczyć o kims na czujną korzyść⁷¹¹⁷ 1Tes 2,5

20. Moi przyjaciele^{**} szydzą⁸⁵¹ PAR ze mnie, ale moje oko⁵⁸⁶⁹CS wylewa¹⁸¹¹ tzy ku⁴¹³ Bogu.

*lub: towarzyszyć, współmieszkanić, ktoś drugi, kochanie⁷⁴⁵³

*lub: k.h. drwić, chępić się, tłumaczyć z innego języka³⁸⁸⁷ - Rdz 42,23

21. Oby ktoś rozstrzygnął¹JUS spór człowieka^{**} z⁵⁹²¹ Bogiem, a syna¹¹²¹ człowieka⁸⁸¹ z jego swoim przyjacielem⁷⁴⁵¹!

Rdz 18,23-32; Hi 9,33;

*lub: k.h. decydować, sądzić, wyznaczać, okazywać się szlachynym, dowodzić, przekonywać³¹⁹⁸, **nąż, silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷, ***hebr.: adam¹²⁰ - imię własne Adam, człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna

Hi 31,35-37; Ez 22,30

22. Gdy³⁵⁸⁸ przyjdą⁸⁵⁷ odliczone^{**} lata⁸¹⁴¹, pójdę¹⁹⁸⁰ ścieżką⁷³⁴, z której nie³⁸⁰⁸ powrócę^{*}.

*lub: liczbą, ilości, coś ponumerowanego, wejść do spisu⁴⁵⁵⁷185268

*lub: k.q. zwracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵ Hi 6,18; 13,27

17 Mój duch⁷³⁰⁷ jest złamany^{*}, moje dni¹¹¹⁷ gasną^{*}, pozostały mi groby^{**}.

*lub: k.p. być zniszczonym, być potępianym²²⁵⁴, **hap.leg.: zostać zniszczonym, zostać zgłoszonym²¹⁹⁴, ***hebr.: geber - grób, grobowiec, indywidualne komory grobowe⁶⁹¹³18041 - synonim świata podziemnego - Ps 49,9

Hi 3,22; 5,26; 10,1

2. Czyż⁵¹⁸ szydercy^{**} nie³⁸⁰⁸ są przy⁵⁹⁷⁸ mnie? A czy moje oko⁵⁸⁶⁹ musi nocować^{**}INFJUS w cieniu ich buntu⁸⁵⁷?

Ps 22,7; 119,51; Jr 20,7

*hap.leg.: drwina, przesmiewca, szyderstwo⁷⁰⁴⁹, **lub: przebywać, spędzać noc³⁸⁸⁵, ***k.h. okazywać nieposzanowania⁴⁷⁸⁴

3. Wyznacz⁷⁷⁶⁰IMP więc prosię⁴⁹⁹⁴ zastaw⁸⁸¹IMP za mnie u⁵⁹⁷³ siebie^{**}. Bo kim⁴³¹⁰ jest ten¹⁹³¹, który za mnie przykłaśnie⁸⁸⁸ ręką³⁰²⁷?

*lub: k.q. zostać poręczycielem, dawać w zastaw, wymienić, zobowiązać się⁶¹⁴⁸, **zwycaj prawny wyrażany przez uderzenie ręką na zgodę - Prz 6,1; 11,15; 17,18; 22,26; ***AK - 5973 Tobą

***lub: k.n. uderzać, zaryzać⁸⁶²⁸ Wj 21,2; 22,6; Pwt 24,10

4. Ponieważ³⁸⁰⁸ ich serce^{*} ukrył⁶⁸⁴⁵ przed zrozumieniem^{**}, dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵ ich nie³⁸⁰⁸ wywyższysz^{*}.

Ps 111,10; Kaz 12,8; 13,15

*lub: wewnętrzy człowiek, rozum, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰

*lub: roztropność, rozsądek, wygląd, rozumianie, zrozumienie⁷⁹²²

***lub: k.p. podnieść wysoko, być zabranym wysoko, umieszczyć⁷³¹¹

5. Kto dla pochlebstwa^{**} donosi⁸⁵¹ na przyjaciół⁷⁴⁵³, to czy jego synów¹¹²¹ zgasną^{**}INFJUS?

*lub: gładkość, zwodniczość, dział, udział, część, terytorium⁵⁰⁶

**dost.: k.h. mówić, ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać, donosić⁵⁰⁴⁶

***lub: (kto) do udziału (i na ucze) sprząca przyjaciół, a czy jego synów gasną (z głodu) - por. EIBK^{*}, ***dost.: osiągnąć kres, być zużyłym, wyczerpanym, zamarnować się, zniknąć, zginąć²⁵¹⁶

6. Wystawił^{*} mnie na przysłówie⁸⁸¹HAP u ludów⁵⁹⁷¹ i stałem¹⁹⁶¹ się splunięciem^{**} przed⁸⁸⁸ nimi.

***hap.leg.: pluvocina⁸⁶¹¹ Lb 12,14; Iz 50,6; 53,3;

*lub: k.h. umieścić, ustawić, ulokować się, przedstawić się³³²⁰

**lub: powiedzonko, podobieństwo, poezja epigramatyczna⁸⁹¹⁴

***idiom: jestem, jak ktoś, komu płuje się w twarz⁶⁴⁴⁰ (?) Mt 27,30

7. I moje oko⁵⁸⁶⁹ zamgliło^{*} się z powodu^{**}, a wszystkie³⁶⁶⁵ moje członki⁸⁸⁸ są jak cień⁶⁷³⁸.

**dost.: k.q. osłabnąć, przygasnąć, omleć, być słabym³⁵⁴³

***lub: gniew, utrapienie, żal, przymiebnienie³⁷⁰⁸, ***postać²³³⁸

8. Prawi^{**} są zdumieni^{**} nad⁵⁹²⁷ tym²⁰⁶³, a niewinny⁸⁸⁸ triumfuje⁵⁷⁸² nad⁵⁹²¹ obłudnikami⁸⁸⁸.

*lub: szczerzy, sprawiedliwy³⁴⁷⁷, **k.q. być ogarniętym zgrozą⁸⁰⁷⁴

***lub: czysty, wolny od winy bądź kary, przejrzysty⁵³⁵⁵, ***błz- nierca, bezbożnik, człowiek daleki od Boga²⁰¹¹ Hi 18,20; 21,5

9. A sprawiedliwy^{*} trzyma^{**} się swojej drogi¹⁸⁷⁰, a kto ma czyste²⁸³⁵ ręce⁴⁰²⁷, nabiera^{**} sił⁵⁵⁵.

2Sm 22,21; Hi 22,30; Ps 24,4

*lub: prawy, szlachny⁶⁶⁶², **dost.: k.q. chwycić, złapać²⁷⁰, ***k.h. da- dać, zwiększyć, zrobić ponownie, nie przerywać działania³²⁵⁴

10. A jednak¹⁹⁹ wszyscy³⁶⁶⁵ wy⁸ zawróćcie^{**} i przyjdźcie^{**}INFJUSIMP teraz⁴⁹⁹⁴! Bo³⁸⁰⁸ mądrego⁸⁸⁸ wśród was nie³⁸⁰⁸ znajduję^{**}, *lub: z nich

**lub: k.q. zwracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵, ***hendiadyś - za- urócić ponownie (?) - por. NETS^{*}, ***lub: roztropny, uczony⁷⁴⁵⁰

11. Moje dni¹¹¹⁷ przedziwne^{**}, rozwiły się moje zamiany^{**} – dziedzictwo⁸⁸⁸ mego serca³⁸²⁴.

*dost.: k.n. zostać złamanym, rozdartym na dwoje⁵⁴²³, **lub: plan, pomysły¹⁵¹⁴, ***własność, posiadanie, życzenie¹¹⁸⁰ - Iz 14,23; Ab 1,17

12. Noc³⁹¹⁵ zamieniają^{**} w dzień^{**}, światłość²¹⁶ jest blisko^{*} w obliczu^{**} ciemności²⁸²².

*lub: bliski (o miejscu, czasie), pokrewny⁷¹³⁸, **przed⁶⁴⁴⁰ - idiom: zaciemniają proste znaczenie spraw (?) - por. EIBK^{*}, Ps 37,6

13. Jeśli⁸¹⁹ czekam^{*}? Szeol^{**} moim domem¹⁰⁰⁴, w^{**} ciemności²⁸²² rozłożyłem^{**} sobie łożę³³²⁶.

*lub: k.p. wypatrywać z niecierpliwością, czyhać na⁶⁹⁶⁰, **kraina umartych, grób, dół, pustka, podziemie, nieużytki⁷⁵⁸⁸ - gr: hades - por. Ps 16,10^{*} - Dz 2,27; ***lub: z...; ***dost.: k.p. rozciągnąć⁷⁸⁵²

14. Zawolałem^{*} do dołu⁸⁸¹: Ty⁸⁵⁹ jesteś moim ojcem! A do robaka⁸⁸¹A: Moja matko⁵¹⁷ i moja siostra²⁶⁹!

Hi 3,15; 30,23; Kaz 12,5

*lub: k.q. wolać, krzyczeć, głościć, przyzywać, nadawać imię⁷¹²¹

**hebr.: szahat - dół, otchłań, grób, zniszczenie⁷⁸⁴⁵ - sym. Szeolu - por. Ps 16,10; 49,10; 103,4; Hi 9,31; ***sym. zepsucia⁷⁴¹⁵ - Wj 16,24

15. Gdzie³⁴⁶ jest więc^{CW} teraz⁴⁴⁵ moja nadzieja^{**}? Moja nadzieja⁸⁶¹⁵ – kto⁴³¹⁰ ją urzyj^{**}?

*lub: oczekiwanie⁸⁶¹⁵, **k.q. widzieć, oglądać, obserwować⁷⁷⁸⁹

16. Zstąpią^{**}IP do zasuw³⁸¹ Szeolu, gdy⁵¹⁸ razem odpochniemy^{**} w prochu.

Hi 7,9; 11,8;

*może dot. powtórzenia słowa nadzieja z u. 15; **lub: rygiel, drążek, belka⁹⁰⁵, EIBK^{*} - ze mną samym⁹⁰⁵ do Szeolu; ***spokój, odpoczynek, zastąpienie (o sądzie) F¹¹⁸³, ciemność²¹⁶⁰⁰⁰ Hi 14,13

18 Wtedy^{CW} Bildad¹⁰⁸⁵ Szuachita⁷⁷⁴⁷ od- powiedział¹⁶⁰³⁰ i rzekł⁵⁵⁹: *por. Hi 2,11

2. Jak⁵⁷⁰⁴ długo⁵⁷⁵ będziecie zastawiać⁷⁷⁶⁰ pułapki* na słowa⁴⁴⁰⁵? Pomyślcie** , a potem³¹⁰ przemówimy¹⁶⁶⁹KP.

Hi 33,1; Prz 18,13; Jk 1,19

*hapleg: sidło, sieć⁷⁰⁷⁸ (?) - łapać za słowa^{BD8}, em. na: położyć kres - por. BB, ESP; EIB^K; **k.g. dostrzegać, nakłaniać ucha, odróżniać, rozważać, mieć rozeznanie, ugład, zrozumienie⁹⁹⁵

3. Dlaczego⁴⁰⁶⁹ zalicza* się nas do bydła⁹²⁹? Dlaczego¹⁰⁶⁹ jesteście uważani za nieczystych** w waszych oczach⁵⁸⁶⁹?

Rdz 43,9; Ps 119,122; Prz 61,1

*lub: k.n. zostać policzonym, zostać obliczonym, przypisanym²⁸⁰³
*lub: k.n. zostać zalkany, być uważanym za głupiego⁷⁹³³ BD8

4. Ty, który rozzdzieraś³¹PAR w gniewie** swoją duszę³⁵¹⁵ - czy z powodu⁴⁶¹⁶ ciebie ma być wyludniona** ziemia⁷⁷⁶ i skała³³³¹s przesu- nięta⁶²⁷⁵ ze swojego miejsca³³³³?

Hi 14,18

*lub: k.g. szarpać²⁹⁶³, **metaf.: fuknąć gniewie⁶³⁹, ***dost.: k.n. być pozostawionym na, być porzuconym⁵⁸⁰⁰, ****lub: blok kamienny, głaz, skała⁶⁶⁹⁷, *****region, zakątek, kierunek⁴⁷²⁵

5. Tak¹⁵⁷¹ światło²¹⁶ niegodziwych* gaśnie* , i płomień⁷⁶³²HIAP jego ognia⁷⁸⁴ nie³⁸⁰⁸ świeci⁵⁰⁵⁰

Prz 13,9; 20,20; 24,20

*lub: winny, przestępczy, złoczyńca⁷⁵⁶³, **k.g. być słabym¹⁸⁴⁶
***metaf.: pomyślności, dobrobytu i szczęścia - KUL^K, NET^K

6. Światło²¹⁶ przysaga* w jego namiocie** jego lampą³³³ nad⁵⁹²¹ nim gaśnie¹⁸⁴⁶ HI21,17

*dost.: być bądź stać się ciemnym, być ciemnego koloru²⁸²¹
**lub: mieszkanie, dom, miejsce przebywania, namiot nomady¹⁶⁸
***lub: pochodnia⁵²¹⁶, światło, kaganka^{B0441}, ****być sytuowanym

7. Kroki⁶⁸⁰⁶ jego siły²⁰² będą skrepowane* , i upada* przez własny plan**

Hi 5,13;

*lub: k.g. wiązać, być wsiąkm, być w tarapatkach, osaczyć⁴³³⁴
*lub: rzucać, wyrzucać, odrzucać, zrzucić, strącać⁷⁹⁹³ Prz 4,12
**lub: rada, zamysł, plan, jako decyzja Boga - Jr 49,20; Mi 4,12

8. Bo³⁵⁸⁸ jego nogi⁷²⁷² zapadają* go w sieć* , i wchodzi¹⁹⁸⁰HIPA na⁵⁹²¹ zapadnię*

*dost.: k.p. być odestanym, odprawionym, być zmuszonym⁷⁹⁷¹
*lub: siatka, sidło⁷⁵⁶⁸, ***dost.: przemierzać, chodzić tu i tam¹⁹⁸⁰
****dost.: sieć, kratka, siatka, sidła, ornament siatkowy⁷⁶³⁹ - IKr 7,17

9. Potrzask* chwyta²⁷⁰ go za pięte⁶¹¹⁹ i moc- no³³IUS zatrząskuje się nad⁵⁹²¹ nim pułapka**

*lub: pułapka na ptaki, sidła⁶³⁴¹, ***dost.: k.h. uczynić silnym, wy- móc na, utrzymać²³⁸⁸, ****lub: sidło, pętlę²³⁸⁸ (?) - tu i Hi 5,5

10. W ziemi⁷⁷⁶ skryta²⁹³⁴PASIPAR jest na niego pętla* , a pułapka³³³HIAP nad⁵⁹²¹ jego ścieżką**

*dost.: sznur, lina, ból, strapienie, skurcz, załgana²²⁵⁶, ***narzędzie do chwytania, sidło⁴⁴³⁴, ****przeście, droga⁵⁴¹⁰ - Sdz 5,6

11. Zewsząd⁵⁴³⁹ trwożą¹²⁰⁴KP go zmory³¹P, na- cierają* na niego na każdym kroku**

*lub: trwożyć, zniszczenie, nieszczęście, straszliwe wydarzenie¹⁰⁹¹
**dost.: k.h. rozpraszyć, pchać się, dokuczać⁶³²⁷IB7333, ****stopa⁷²⁷²

12. Głód³¹⁷⁴⁵⁷ADJ niech będzie¹⁹⁶IUS ostabie- niem jego sił** , a kłeska³³³ jest już goto- wa³⁵⁵⁹KNIPAR u jego boku³³³³

Hi 15,23

*lub: jest głodne jego nieszczęście - AK⁵; **żywność, wigor, siła, fi- zyczna²⁰², EIB - Zimarnie jego złośćko; ***strapienie, brzemie, nieszczęście, dzień kłeski³⁴³, ****zebro, boczne drzwi, deska⁶⁷⁶³

13. Pożre³⁹⁸ kawaly* jego skóry⁵⁷⁸⁵, najstrasz- niejsza⁰⁶⁰ śmierć³³¹4194 pożre³⁹⁸ jego członki⁹⁰⁵.

*dost.: część ciała⁹⁰⁵, **idiom (?) : pierwotny¹⁰⁶⁰ śmierci⁴¹⁹⁴

14. Zostanie on wyrwany* ze swego namiot- u¹⁶⁸, swej ufności³³³ i zmuszony do przemasze- rowania⁶⁸⁰⁵KH przed królem⁴⁴²⁸ grozy³⁶⁶¹1091IFP.

*lub: k.n. zostać odegranym, zostać wyciągniętym⁵⁴²³

**lub: zaufanie, ufność, miejsce uciezki⁴⁰⁰⁹, ***por. u: 11* - może chodzić o Mota - ufgarykie bóstwo śmierci, babiloński - Nerga- la lub kananejskiego - Molocha - por. EIB^K; KUL^K; KHK

15. Osiądzie³¹IFP w jego namiocie¹⁶⁸ niealene- żąca* do niego** , sprawi, że rozrzdzi* po jego niwie³³³³ siarkę⁶¹⁴

Rdz 19,24; Ps 11,6

*lub: k.g. przebywać, pozostawać, mieszkać, osiedlić się⁷⁹³¹
**lub: zużyć, znoszenie, bez¹⁰⁹⁷, ***AK - (nie) zamieszka w jego namiocie nic¹⁰⁹⁷ z jego (własności). BW - ... osiada obcy¹⁰⁹⁷

***lub: k.p. być rozciągniętym²²¹⁹, ****lub: siedziba, pastwi- sko - 2Sm 7,8; miejsca zamieszkania, zielone niwy - Ps 23,2⁵¹¹⁶

16. Od spodu* uschną* jego korzenie⁸³²⁸ , a z góry⁴⁶⁰⁵ będzie obcięta* jego gałąź⁷¹⁰⁵.

*tj. spodnia część, miejsce, na którym się stoi⁶⁴⁷⁸, **lub: być bez wilgoci³⁰⁰¹, ***k.g. obrzezać, zostać przyciętym⁵²⁴³ Hi 29,19

17. Pamięć* o nim zgine* z⁴⁴⁸⁰ ziemi⁷⁷⁶ i nie ma już jego imienia³³³ na⁵⁹²¹ obszarze³³³ kra- ju³³³

*lub: uznamka (imienia)²¹⁴³ - Wj 3,15; 17,14 Ps 34,16
**imie⁸⁰³⁴ - odzwierciedla naturę i charakter osoby je noszącej⁶⁴⁴⁰

***lub: przed, oblicze, powierzchnia, twarz, wcześniej⁵⁴⁴⁰
****dost.: na zewnątrz, ulica, strona zewnętrzna, dróżka²²⁵¹B2682

18. Wypychają* go ze światła¹⁶ do⁴¹³ ciem- ności²⁸²² i wypędzają* go ze świata³³³

*lub: k.g. pchać, popędzać, odrzucać, wyrzucać¹⁹²⁰, **k.h. odpe- dzać, wypłazdzać⁵⁰⁷⁴, ***zamieszkała ziemia⁸³⁹⁸ - 1Sm 9,8

19. Nie³⁸⁰⁸ będzie miał potomka³¹⁵ i nie będzie miał potomstwa³³³ w swoim ludzie⁵⁹⁷¹ i nikt nie³⁶⁹ pozostanie³³³IN w miejscu jego zamieszkania³³³³PC.

Lm 2,22

*hebr.: nym - potomność, potomstwo⁵²⁰⁹ - Rdz 21,23; Iz 14,22; AK - i nie (ma) on odrósł²²⁰⁹, **hebr. neged - potomność, potom- stwo⁵²²⁰ - Rdz 21,23; Iz 14,22; ***lub: ktoś ocalony, reszta, to, co zo- stało⁸³⁰⁰, ****miejsce przebywania, pobytu (czasowego)⁴⁰³³

20. W⁵⁹²¹ dniu³¹⁷ jego sądu zostaną prze- rażeni ludzie Zachodu³³³P, a mieszkańcy Wschodu* zostaną ogarnięti³³³³ trwożą*

*lub: k.n. być spustoszonym, być ogarniętym grozą⁸⁰⁷⁴
**lub: z tyłu, najdalej położony, zachodni (o umiejscowieniu)³²⁴
***lub: dawny, starożytny, wschodni⁶⁹³¹, ****dost.: k.g. chwycić, złapać²³⁴, ****lub: przenieście, grozić⁸¹⁷⁸ Iz 28,2; Ez 27,35

21. Tak³⁸⁹ to jest z tymi⁴²⁸ namiotami³¹PC nie- godziwych* i takie²⁰⁸⁸ jest miejsce* tego, który nie³⁸⁰⁸ zna³³³³3045 Boga.

Hi 21,28; Jr 9,3

*lub: miejsce zamieszkania (także Boga), przybytek, namiot na pustyni³⁹⁰⁸, **ktoś niesprawiedliwy, przewrotny, nieprawy⁵⁷⁶⁷
***lub: przestrzeń, region⁴⁷²⁵, ****k.g. poznać, uznawać³⁰⁴⁵

19 A Hiob³⁴⁷ odpowiedział⁰³⁰ i rzeki³⁵⁵⁹:
por. Hi 6,1 Hi 3,1; 9,1; 12,1; 16,1; 21,1; 23,1

2. Jak⁵⁷⁰⁴ długo⁵⁷⁵ będziecie zadawać ból^{*} mojej duszy⁵³¹⁵ i kruszyć⁵⁰⁰ mnie słowami⁴⁴⁰⁵?
*lub: k.h. powodować boleść, powodować smutek³⁰¹³, **k.p. druzgotać, gniebić⁷⁹²
Sdz 16,16; Hi 8,12; 18,2; 27,2; Ps 13,1

3. To²⁰⁸⁸ już dziesięć razy^{*} znieważyliście^{**} mnie i nie³⁸⁰⁸ wstydziacie^{***} się mnie krzywdzić^{****}?
Rdz 42,7; Prz 25,8; Ne 4,1,2;
*idiom: często - por: Rdz 31,7; Lb14,22. **ubliżyć, upokorzyć, narzucać na usty⁵⁶³⁷, **k.q. być zażenowanym, rozczarowanym⁹⁵⁴
***hap.leg.: postąpić źle z, zadziwić¹⁹⁷⁰ Ps 69,8; Dn 1,20

4. Lecz niech tak^{**} będzie zbłądziłem^{***}, uchybienie⁴⁸⁷⁹11AP pozostaje^{****} ze⁸⁵⁴ mną.
*lub: także, zaiste, choć, tym bardziej, co więcej⁶³⁷, **zaprawdę, prawdziwie⁵⁵¹, ***być odurzonym, mylić się, błądzić, popełniać grzech niewymyślnie⁷⁶⁸⁶, ****przebywać³⁸⁸⁵

5. A jeśli⁵¹⁸ rzeczywiście⁵⁵¹ chcecie się wynosić^{*} nade⁵⁹²¹ mną i dowodzić^{**} mi⁵⁹²¹ mojej hańby^{****};
**lub: pogarda, drwina²⁷⁸¹ Ps 35,26;
*lub: k.h. uczynić wielkim, uczynić potężnym, wynwyższyć, czynić wielkie rzeczy¹⁴³¹, **k.h. sądzić, wynuznać, okazywać się szusznym, przekazywać, uznawać za winnego, strofować, ganić³¹⁹⁸
***lub: i czynić mi zarzut ze⁵⁹²¹ ustytu mojego Ps 38,16; 55,12

6. Wiedźcie³⁰⁴⁵1MP zatem⁶⁴⁵, że⁵⁵⁸⁸ to Bóg mnie powalił^{*} i swoją sieć^{**} nade⁵⁹²¹ mną rozciągnął^{***}.
Hi 27,2; Lm 3,5; Ez 12,13
*dost.: k.p. wyłrzyżnić, zgiąć, sfalszować, wypaczyć, zadać klam⁵⁷⁹¹
**lub: siła, zdobyć złapania w siła, słowo odnosi się również do trudno dostępných miejsc górskich i miejsc gromadzenia zapasów na wojnę⁴⁰⁸⁶ 1Sm 22,4 - Masada (?); ***dost.: k.h. chodzić naokoło, otaczać, obejmować, ogradać, zaokrąglać⁵³⁶²

7. Oto^{*} krzyczę^{**}: Gwał!^{***}! - i nie³⁶⁰⁸ uzyskuje^{****} odpowiedzi⁴⁰³⁰KN; oto wola^{****} o pomoc - a nie ma sprawiedliwości^{*****}.
Jr 20,8; Ha 1,2;
*lub: jeśli, choć²⁰⁰⁵, **wolać, krzyczeć o pomoc, domagać się⁶⁸¹⁷
***lub: krzywdzić, okrucieństwo, niesprawiedliwość⁵⁵⁵⁵ Prz 21,13
****lub: k.p. krzyczeć; *****decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, przywilej (prawny), prawosć, szuszeństwo w sądzie⁴⁹⁴¹

8. Zagroził^{*} mi moja droga⁷³⁴ i nie³⁸⁰⁸ mozę przejsć^{**}, a na⁵⁹²¹ moich ścieżkach⁵⁴¹⁰ ropostarł^{***} ciemność.
Hi 3,23; Ps 88,8
*lub: zamurować, otoczyć murem, odgradzić, zbudować mur¹⁴⁴³
**lub: k.q. przejść nad, przez, pomiędzy, przemijać, zniknąć⁵⁶⁷⁴
***dost.: k.q. układać, umieszczać, kształtować, ustanawiać⁷⁷⁶⁰

9. Odari^{*} ze⁵⁹²¹ mnie moją chwałę^{**} i zdjął^{****} koronę^{*****} z mojej głowy⁷²¹⁸ **lub: wieniec³⁸⁵⁰
*lub: k.h. obnażyć, obdebrać ze skóry⁶⁵⁸⁴, **splendor, majestat, duma, godność²⁵¹⁹, ***usunąć, zabrać, obalić, odłożyć⁶⁵⁸⁴ Ps 89,44

10. Niszczy⁵⁴²² mnie zewsząd^{*} - i ginę^{**}, moją nadzieję^{***} wyrwał^{****} jak drzewo⁶⁰⁸⁶.
*tj. dookola, ze wszystkich stron⁵⁴³⁹, **dost.: isć, odchodzić¹⁹⁸⁰
***lub: oczekiwanie⁸⁶¹⁵, ****wyciągnąć bądź podciągnąć⁵²⁶⁵

11. Isprawił, że zapłonął²⁷³⁴KH swoimi gniewem^{*} przeciwko⁵⁹²¹ mnie i uważa^{**} mnie za jednego z swoich wrógów^{***}.
Hi 13,24; 16,9
*metaf.: fulnąć gniewem⁶³⁹, **k.q. zaliczać, uznać, oceniać, cenić, szanować²⁸⁰³, ***przeciwnik, wróg, nieprzyjaciel, ciemniejszy⁶⁸⁶²

12. Podeszły⁹³⁵ razem^{*} Jego hufce^{**} i przygotowały podejścia^{***} przeciwko⁵⁹²¹ mnie na swoich drogach¹⁸⁷⁰, i rozbiły^{****} obóz dokoła⁵⁴³⁹ mojego namiotu¹⁶⁸.
Ps 27,3; Iz 29,3;
*lub: łącznie, uszyscy razem, podobnie, jedność³¹⁶², **dost.: grupa, gromada, oddział, napaść¹⁴¹⁶, ***dost.: zbudować gościniec, przygotować drogę⁵⁵⁴⁹, ****lub: k.q. pochylić się, oblegać²⁵⁸³ Jr 50,29

13. Moich braci⁵¹ oddali^{*} ode⁵⁹²¹ mnie, a moi znajomi³⁰⁴⁵1PAR również^{**} stronią^{***} ode⁴⁴⁸⁰ mnie.
Ps 31,11; 38,11; 69,8; 88,8,18
*lub: k.h. ustanawiać odległość, odejść daleko, odsunąć⁷³⁶⁸
**lub: zaiste, z pewnością, jednakże³⁸⁹, ***budzić odrazę²¹¹⁴

14. Opuścili^{*} mnie moi krewni^{**}, a moi bliscy przyjaciele^{***}1PAR o mnie zapomnieli^{****}.
*lub: k.q. ustać, zaniechać, powstrzymać, położyć kres²³⁰⁸, **bliscy, ***k.pu. powiernik³⁰⁴⁵1B3507, ****k.q. przestać się troszczyć⁷⁹¹¹

15. Przebywają^{***}1PAR w moim domu¹⁰⁰⁴ i moje służące^{****} uważają²⁸⁰³ mnie za obcego^{****}. Stałem¹⁹⁶¹ się cudzoziemcem^{****} w ich oczach⁵⁸⁶⁹.
*lub: bawić gdzieś przez jakiś czas, pozostawać, mieszkać tymczasowo, AK-goście, BW-domownicy, **nieuważać, służąca, pomocnica, nałożnica²¹⁹, ***lub: k.q. budzić odrazę, być przybyszem, być obcym w Prz 2,16; 5,20; o cudzoźolności²¹¹⁴ Wj 29,33; ****obcy⁵²³⁷

16. Przyzywam^{*} mojego sługę^{**}, lecz^{CV} on nie³⁸⁰⁸ udziela odpowiedzi⁶⁰³⁰, chociż^{***} blagam go o żywołność^{****} swoimi¹¹¹⁹ ustami⁶³¹⁰.
*lub: k.q. wolać, krzyczeć⁷¹²¹, **nieuważać, poddany⁵⁶⁵⁰, ***dost.: k.h.p. zabiegać o przychytność, uspołecznić, błagać o łaskę²⁶⁰³

17. Mimo oddechem^{*} brzydzi^{**} się moja żona⁸⁰², jestem^{****} obrzydzeniem^{****} dla synów¹¹²¹ mojego łona^{****}.
Pwt 28,53; Ps 69,9; Mi 6,7

*hebr.: rua^{*} - duch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷, gr.: pneuma
**lub: k.q. budzić odrazę²¹¹⁴, ***k.q. być cuchnącym, 2603B2890 - por. u 16^{***}, choć blagam ...; ****lub: ciało, łono, metaf.: głębiń Szeolu⁹⁹⁰, *****idiom: dla synów łona, z którego wyszedłem, tj. dla synów mojej matki, czyli: dla moich braci - por. EIB^{***}; NET^K

18. Nawet¹⁵⁷¹ mali chłopcy^{1P} mną gardzą^{**}, gdy^{CV} wstaje^{***}, mówią^{****}1696 przeciwko^{****} mnie.
*lub: młody mężczyzna, chłopiec⁵⁷⁵⁹ tu Hi 21,11; **lub: k.q. odmawiać, odrzucać³⁹⁸⁸, ***k.q. pojawić się, trwać, rosnąć w siłę⁹⁰⁶⁵
****lub: drwić - za LXX, TG; obracać się plecami - WBC; NET^K

19. Brzydzą^{*} się mną wszyscy³⁶⁰⁵ moi mężowie^{**} zaufania^{***}, a ci²⁰⁸⁸, których kocham¹⁵⁷, zwracają^{****}1KN się przeciwko^{****} mnie.
*lub: k.p. czuć odrazę, uważać za obrzydliwego, sprawić, że coś będzie obrzydliwoscią⁵⁸⁸¹, **złowić, osoba, kilku ludzi⁴⁹⁶²

**tj. potężniejsza rada, narada, zgromadzenie, rada mędrców; krąg przyjaciół⁵⁴⁷⁵, ***obrócić się, zawrócić, zmienić się²⁰¹⁵

20. W mojej skórze⁵⁷⁸⁵ i w moim ciełe^{*} przykleiła^{**} się moja kość^{****}61065, i wymknąłem⁴⁴²² się tylko z skórą moich zębów^{****}.

*hebr.: basar - ciało, skóra - Ps 102,6; mięso, pożywienie 1Sm 2,13; krewi¹³²⁰, **dost.: k.q. przylgnąć do, trwać przy¹⁶⁹², ***lub: moje życie - Rdz 2,23; ****idiom: ze skóry w zębach (tak jak spłoszony drapieżnik: umyła drasnący się tylko ofiarę); ze skóry na zębach, ten. (a) z wargami; (b) pozostały mi tylko wargi; (c) pozostała mi tylko możliwość mówienia; (d) z dziąskami - por. EIB^{***} Sdz 9,2

chyłność⁶⁸ ubogich^{**}, jego ręce³⁰²¹ *muszą* zwrócić⁷⁷²⁵ jego bogactwo^{***}. Hi 5,16

^{*lub: AK - wynagrodzić ubogim za k.h. - zadawać, spłacać⁷⁵²¹}
^{**lub: narny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰, ***idiom: jego synowie - por: WBC^K.NET^K, ***żywność, wigor; siła, fizyczna²⁰² - Rdz 49,3}

11. *Choć* jego kości⁶¹⁰⁶ były pełne⁴³⁹⁰ młodzieńczej sily^{**}, jednak^{CW} *uraz*⁵⁹⁷³ nim spoczęła^{**} w prochu⁶⁰⁸³. Hi 7,21; 17,16; Ps 7,5

^{*lub: młodość, wigor⁵⁹³⁴ - tu i Hi 33, 25; Ps 89,45; Iz 54,4}
^{**lub: k.g. leżeć, kłaść się, leżeć na, nocować, odpoczywać⁷⁹⁰¹}

12. *Choć*⁵¹⁸ słodkie^{**} jest w jego ustach⁶³¹⁰ zło^{**} i *choć*⁵¹⁸ chował³⁵⁰⁶ je pod⁸⁴⁷⁸ swoim językiem³⁹⁵⁶, Ps 10,7; Prz 9,17; 20,17

^{*lub: k.h. nadawać słodki smak - Wj 15,25; **udręka, przeciwność losu, nieszczęście, niegodziwość⁴⁵¹, ***k.h. zatręć, unieścić³⁵⁸²}

13. *Choć*⁵¹⁸ zachowywał^{**} je i nie³⁰⁸⁸ opuszczał^{**} go, i zatrzymywał⁴⁵¹³ je pośrodku⁸⁴³² swojego podniebienia⁶⁰⁸³; ^{***lub: usta, smak⁴⁵¹³}
^{*dost.: k.g. oszczędzać, żałować²⁵⁵⁰; 3218, **k.g. porzucić, zamieścić, sprzeniewierzyć się, uwolnić, wyzwolić, zostawić w tyle⁵⁸⁰⁰}

14. *To* jednak jego chleb^{**} we wnętrzościach^{**} przemieniał²⁰¹⁵KN się i stawał^{**} się żółcią³⁹³¹4846 żmii^{***} w jego wnętrzu^{***}.

^{*lub: żywność, zboże, pokarm³⁸⁹⁹, **narządy wewnętrzne, wnętrzości, brzuch⁴⁵⁷⁸, ***coś gorszego, gorycz, truciźna, jad, ***ko-braci⁶⁶²⁰, ***srodek, wewnętrzna część; wnętrzości zwierny⁷¹³⁰}

15. Połknął¹¹⁰⁴ taki bogactwa^{**} i zwiermota-wał⁶⁹⁵⁸KLH je; Bóg wyparł^{**} je z jego brzucha^{***}.
^{*lub: siła, zdolność, armia, wpływ, finansowy³⁴²⁸, **dost.: k.h. wy-walszczyć, wydziedziczyć, zmieszczyć, doprowadzić do zmieszce-nia³⁴²³, ***ciało, łono, metaf.: głębinę Szeolu⁹⁹⁰ - Rdz 25,23-24}

16. Wessał^{**} jad^{**} żmii⁶⁶²⁰ i zabił²⁰⁶⁰GO go ję-zyk³⁹⁵⁶ węża^{**}. Pwt 32,33; Prz 23,32

^{*lub: k.g. ssać, jako rzecz.: osesek, niemawle³²⁴³, **żółć, gorycz, tru-ciźna⁷²¹⁹ - Pwt 32,32, ***jadowita żmija⁶⁶⁰ tu i Iz 30,6; 59,5}

17. Nie⁴⁰⁸ zobaczy⁷²⁰⁰ już rzek⁶³⁹⁰, potoków^{**}, strumieni^{**} miodu¹⁷⁰⁶ i masła⁶⁰⁸³. Wj 3,8; Pwt 32,13
^{*lub: prąd morski, rzeka, potok⁵¹⁰⁴, **wody potok, dolina, wadi, dolina rucącego potoku⁵¹⁵⁸, ***siadłe mleko²⁵²⁹ - Rdz 18,8}

18. *Musi* oddać³¹⁷⁷25(PARIKH) swój zysk^{**}, a na-wet nie³⁸⁰⁸ przelknął¹¹⁰⁴ go; i nie³⁸⁰⁸ nacieszy⁵⁹⁶⁵ się wartością²⁴²⁸ swego wynagrodzenia^{***}.

^{*dost.: oddając - AK, **hap.leg. zysk, zarobek³⁰²², AK - owoc trudu, nieuczynny zysk (?) - EIB³, ***por. to 15; ***lub: to, co jest wymi-aniem, wymiana, zamienić, wynagrodzenie - Kpl 27,10,33}

19. Bo³⁵⁸⁸ gnebił^{**} i opuszczał⁸⁰⁰ w potrzebie ubogich¹⁸⁰⁰, przemocą^{**} zagrabiał^{**} dom¹¹⁰⁴, którego^{**} nie³⁸⁰⁸ zbudował¹¹²⁷. Pwt 28,30; Iz 5,8;

^{*lub: k.p. skruszyć na kanalik, dotkliwie uciskać⁷⁵³³, **k.g. ode-brać, porwać, złupić¹⁴⁹⁷, ***dost.: a nie zbudował go - AK - Mi 2,2}

20. Bo³⁵⁸⁸ nie znalazł^{**} umiaru^{**} w swoim wnętrzu⁹⁹⁰, nie³⁸⁰⁸ dał^{**} ujść^{**} temu, czego grabił¹²⁵³⁰PARIPAS. Hi 15,29; Prz 17,1; Kaz 5,13

^{*dost.: spokojny, swobodny, pomysłny, prosperujący, obfitujący⁷⁹⁶¹}
^{**lub: k.p. złożyć, pozwolić uciec, wyzwolić, ocalić (życie)⁴⁴²²}

21. Nic³⁶⁹ nie pozostało^{**} z jego posiłku⁴⁰⁰, dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ nie³⁸⁰⁸ ostoił^{**} się jego mie-nie⁶⁰⁸³. Hi 18,19; Jr 17,11; Łk 16,24

^{*lub: ktoś ocalony, reszta, to, co pozostało⁸³⁰⁰, **dost.: k.g. tańczyć, kręcić się, związać się, wirować²³⁴², ***lub: dobra, rzeczy dobre, do-broc, urodzność, piękno, radość, zamożność²⁸⁹⁶ - Rdz 24,10}

22. W obfitości³¹INF jego dostatku^{**} spadło^{**} na niego utrapienie^{***}. Cała³⁶⁰⁵ siła^{***} nieszcze-ścia³⁶⁰⁵IN przychodzi⁹³⁵ do niego.

^{*lub: być pehym, napełnić, być dokonywanym, być zakończonym⁴³⁹⁰}
^{**lub: bogactwo, samowystarczalność, obfitość⁵⁶⁰⁷ (?) w Hi 36,18 - szyderstwo, kpina, uderzenie (?), ***lub: k.g. wiązać, być wąskim, być w tarapatkach, osaczyć, stan niepokoju i strachu³³⁵⁴}
^{***dost.: ręką³⁰²⁷, ***ktoś trudzący się, cierpiący, nieszczęśnik⁶⁰⁰¹}

23. *Gdy* będzie⁹⁶¹ miał^{**} czym napełnić³¹INF swój brzuch⁹⁹⁰, Bóg zesła⁷⁹⁷¹KP na niego za-palczywość^{**} swojego gniewu^{**}, i zesła⁴³⁰⁵UIS go na niego⁵⁹²¹ i w jego wnętrzości^{***}.

^{*lub: k.p. ukonczyć, utwierdzić, wypełnić⁴³⁹⁰, **uzburzenie, żar, płomień gniewu⁷⁴⁰, ***metaf.: fuknąć gniewnie⁶³⁹, ***Sof 1,17}

24. *Gdy* będzie^{**} uciekał^{**} przed żelazną¹²⁷⁰ bronią^{**}, przeszyje^{**} go strzala^{**} z luku⁷¹⁹⁸ spiżowego^{***}. Ps 18,34; Oz 1,5; Mi 4,13

^{*lub: spieszyć, przychodzić szybko, iść¹²⁷², **wyposażenie, oręż, uzbrojenie⁵⁴⁰², ***dost.: k.g. przejść obok, przejść szybko²⁴⁹⁸, ***spiż - bardzo stop między z cyną, cynkiem i ołowiem⁵¹⁵⁴}

25. Wyciągnie⁸⁰²⁵ ją i wyjdzie³³¹⁸ mu z ple-ców³¹⁴⁸ także^{CW} grot^{**} pokryty^{**} jego żół-cią^{***} - i przyjdzie¹⁹⁸⁰⁵ na niego zgroza³⁶⁰⁵IP.

^{*lub: grzebić, tły¹⁴⁶⁵; 16140, **coś błyszczącego, piorun¹³⁰⁰ - Wj 19,16}
^{**dost.: z żółcią; ***por. w 14^{***} - pecherzyk żółciowy, żółć⁴⁸⁴⁶}
^{***lub: przeniesienie²⁶⁷ - Rdz 15,12 Hi 18,11; 27,20; Jr 6,25}

26. Calkowita⁶⁶⁰⁵ ciemność^{**} jest zaczyna-ją³¹PARIPAS, aby skryć jego skarby^{**}. Pożre³⁹⁸ go ogień⁷⁸⁴ przez nikogo nie³⁸⁰⁸ wzniecony^{**}, pochłonie³⁶⁰⁵UIS to, co pozostawione⁸³⁰⁰ w je-go namioście¹⁶⁸.

Hi 15,34; Ps 21,9; 50,3

^{*dost.: k.g. schować, ukryć, kłaść potajemnie²⁹³⁴, **lub: chować, przechowywać jak skarb, zachować, czaić się⁶⁸⁴⁵, ***dost.: k.p. być niesionym przez wiatr⁵³⁰¹, ***dost.: drzeć³⁴¹⁵, AK - zmieszczy}

27. Niebiosa⁸⁰⁶⁴ odsłonia^{**} jego nieprawość^{**}, a ziemia⁷⁷⁶ powstanie⁰⁹⁶⁵ przeciwko niemu.

^{*lub: k.p. obnażyć, ujawnić, objawić⁵⁴⁰, **przewrotność, deprawa-cja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹ Hi 13,23}

28. Porwie^{**} zasoby^{**} jego domu¹⁰⁰⁴, rozply-ną³⁶⁰⁵KNIPAR się w dniu³¹¹⁷ Jego gniewu⁶³⁹.

^{*dost.: k.g. odsłonić, usunąć, odejść, iść na wygnanie, do niewoli¹⁵⁴⁰}
^{**dost.: owoc, plon, plody roli²⁹⁸¹, ***lub: wylewać, cieknąć⁵⁰⁶⁴}

29. Taki²⁹⁸⁸ dział^{**} człowieka¹²⁰ niegodziwe-go⁷⁵⁶⁴ jest od Boga⁴³⁰ i dziedziwto⁶⁰⁸³ zapo-wiedziane^{561N} mu przez Boga⁴³⁰. Hi 27,13; 31,2-3

^{*lub: udział, część, terytorium²⁵⁰⁶, **lub: majątek, własność⁵¹⁵⁹}

21 A Hiob³⁴⁷ odpowiedział⁶⁰³⁰ i rzekł³⁹¹559: ^{*por. Hi 6,1*} Hi 3,1; 9,1; 12,1; 16,1; 19,1; 23,1

2. Słuchajcie^{61IMP} uważnie* mojej mowy*, a to²⁰⁶³ niech stanie^{1961IUS} się dla mnie waszą pociechą^{881P!} Hi 15,11; Ps 94,19; Iz 66,11; Jr 16,7
*hebraizm: słuchajcie⁸⁰⁸⁵, by słuchać^{8085INFABS}, **słowo, wypowiedź⁴⁴⁰⁵, **rzecz. tylko w l. mn. - uszyjni¹ pociechami - por. EIB

3. Znaćcie^{61IMP} mnie, gdy^{CW} ja⁵⁸⁹ będę mówił⁶⁹⁶, a potem³¹⁰, gdy będę mówić^{1696INF}, możesz sztydzić^{2222S!} 2Krl 19,21; 2Krn 30,10; Prz 1,16
*lub: k.q. umieść, dźwigać, wspierać⁵³⁷⁵, **drwić, wysmiać³⁹³²
***charakter: przejście w Hioba w Lpój. - może dot. mowy Sofaru

4. Czy ja⁵⁹⁵ moją skargę* kieruję do człowieka^{120S?} A jeśli¹⁸ tak*, to dlabczego⁴⁰⁶⁹ nie³⁸⁰⁸ miałby mój duch* być wzburzony^{6666?}
*lub: rozważanie, zaduma, niepokój, zmartwienie⁸⁷⁹, **przeciwko, na człowieka; **por. WBC^K, **hebr.: ruah* - duch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷, ****dost.: skracać, metaf. niepokoić, wprowadzać z równowagi, irytować, zniecierpliwiać się¹¹⁴¹⁸²⁸⁰

5. Spójrzcie^{61IMP} na mnie⁴¹³ i zdumiejcie^{61IMP} się, i poróżcie⁷⁶⁰ rękę³⁰²⁷ na swoje usta⁶⁶¹¹⁶³¹⁰, *lub: k.q. zwracać się ku, odwracać się od, rozprzeć się, zbliżyć się⁶⁴³⁷
**lub: k.h. przerażać grozą⁸⁰⁷⁴, **gest wyrażający do milczenia

6. A gdy⁵¹⁸ o tym sobie przypomnę*, jestem przerażony*, a drżenie* ogarnia* moje ciało¹³²⁰ Hi 4,14; Ps 55,5; 119,120;
*lub: k.q. pamiętać²¹⁴², **k.n. być zamiepokojonym, zatrważonym⁷²⁶
***lub: dygotanie⁶⁴²⁷, ****dost.: chwytać, złapać²⁷⁰ Iz 21,4

7. Dlaczego⁴⁰⁶⁹ niegodziwi⁷⁵⁶³ zjają²⁴²¹ starzeją się, a nawet¹⁵⁷¹ wzrastają* w siłę^{6666?}
*lub: posuwać się (w latach), starzeć się i silnąć⁶²⁷⁵ Hi 12,6;
**dost.: być silnym, mocnym, zwyciężycie¹³⁹⁶ Ps 17,10,14; 73,2;
***lub: moc, słateczność, bogactwo²⁴²⁸ Jr 12,1; Ha 1,16

8. Ich potomstwo* utrwala^{11PAR} się przed⁶⁴⁴⁰ nimi, a wokół⁵⁹⁷³ nich dzieci* rosą* na ich oczach⁵⁸⁶⁹ *lub: nasienie, sianie²²³³
**lub: k.n. być utwierdzonym, nieustraszeniem ustanowionym³⁵⁵⁹
***dost.: potomstwo, plód, to, co zostało wydane na świat⁶⁶³¹

9. Ich domy¹⁰⁰⁴ są bezpieczne*, bez strachu* i nie³⁸⁰⁸ ma nad⁵⁹²¹ nimi różgi* Boga.
*hebr.: szalom - pokój, pewnia, zdrowie, pomyślność⁷⁹⁶⁵ Ps 73,5
*lub: truogwa, przerażenie⁶³⁴³, **kój, gałąź, berto, ród, plemię⁷⁶²⁶

10. Ich byk* pokrywa* i nie³⁸⁰⁸ zawodzi*, ich krowa* cieli⁴⁰⁴³ się i nie³⁸⁰⁸ roni⁶⁶⁶⁶.
*lub: wół⁷⁹⁴, **k.p. zapładniać, powodować przejście na drugą stronę⁵⁶⁷⁴, ***dost.: k.h. odrzucać jako odrażające, okazywać ustrój¹⁶⁰², okazywać niechęć, dać się odstrzyżyć - por. WBC^K, SL^K, **lub: jałtułka⁶⁵¹⁰, ****k.p. uczynić bezdziernym, bezpłodnym⁷⁹²¹

11. Wypuszczają⁷⁹⁷¹ swoich małych chłopców* jak stado owiec⁶⁶²⁹, a ich synowie* radośnie skaczą* wokół. Ps 29,6; 114,4,6
*lub: młody mężczyzna, chłopiec⁵⁷⁵⁹ tu Hi 19,18, **lub: syn, młodzieniec, potomstwo³²⁰⁶, ***k.p. tańczyć, skakać⁷⁵⁴⁰ 1Krn 15,29

12. Chwytają^{613375KO} za bębenek* i harfę* i weselą* się przy dźwięku⁶⁹⁶³ fletu*.
*lub: podnoszą (głos) przy - WBC^K, EIB; **stamburyń⁸⁵⁹⁶ - por. Ps 82,2⁶⁵, ***tj. instrument szarpany, lira³⁶⁵⁸, ****k.q. być zadowolonym, promienieć radością⁸¹⁶⁵, ****por. Ps 150,4⁶⁶⁶ Hi 30,31

13. Spędzają⁶¹⁰ swoje dni¹¹⁷ w dobrobycie*, i w jednej chwili¹³⁸⁸ zstępują⁵¹⁸¹ do Szeolu⁶⁶⁶⁶.

*lub: k.p. doprowadzić do końca, położyć kres, wyczerpać²⁶¹⁵, ug keliv - cieszyć się niezmiernie¹⁰⁸⁶¹¹⁹⁹, **rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, obfitość²⁸⁹⁶, ***moment, przez chwilę⁷²⁸¹
****tj. kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieużytk⁷⁵⁸⁵

14. I mówią⁵⁵⁹ do Boga: Odejdź^{61IMP} od⁴⁴⁸⁰ nas, bo^{CW} nie³⁸⁰⁸ pragniemy* poznania⁶⁶⁶⁶ Twoich dróg^{1870P}. Hi 22,17; Ps 95,10; Prz 1,29
*lub: k.q. odejść, zejść z drogi, stronić od, zostać usuniętym⁵⁴⁹³
**lub: k.q. rozkoszować się czymś, pożądać, mieć upodobanie w²⁶⁵⁴
***tylko w Ks. Hioba: przekonomie, poznanie Boga, sąd, opinia¹⁸⁴⁷

15. Kim⁴¹⁰⁰ jest Wszchemogący*, że³⁵⁸⁸ winniśmy Mu służyć⁶⁶⁶⁶? I co⁴¹⁰⁰ zyskamy⁶⁶⁶⁶, że³⁵⁸⁸ winniśmy spotkać⁶⁶⁶⁶ się z Nim? Wj 5,2;
*hebr.: szadaj - uszczemocny, najpotężniejszy⁷⁷⁰⁶ - Rdz 17,1; Hi 5,17
*lub: k.q. trudzić się, pracować⁵⁶⁴⁷, **lub: k.h. odnieść zysk, korzystać, osiągnąć²³⁷⁶, ***k.q. spotkać kogoś, by umieść prośbę lub błagać - por. Jr 7,16 stąd. ustawiać się, modlić⁶²⁹³ Hi 34,9; Mi 3,14

16. Oto²⁰⁰⁵ ich pomyślność* nie³⁸⁰⁸ jest w ich rękę³⁰²⁷. Rada* niegodziwych⁷⁵⁶³ daleka* jest ode mnie. Hi 22,18; Ps 1,1; Prz 1,10
*lub: dobra, rzeczy dobre, dobroć, urodziwość, piękna, radość, zamocność²⁸⁹⁸ - Rdz 24,10; **zamysł⁶⁰⁹⁸, ***k.q. być odległym⁷³⁶⁸

17. Jak często⁶¹⁴¹⁰⁰ gaśnie¹⁸⁴⁶ pochodnia⁶⁶⁶⁶ niegodziwych⁷⁵⁶³ i przychodzi⁹³⁵ na⁵⁹²¹ nich zguba⁶⁶⁶⁶? Jak często przydziela⁶⁶⁶⁶ im ból⁶⁶⁶⁶ w swoim gniewie^{639?} Hi 18,5; Prz 13,9; 24,20
*tu: w znaczeniu rzadko (?) - por. SL^K; **idiom oznaczający nieszczęście lub śmierć - por. Hi 6,17; ***katastrofa, ucisk, mieszczenie, kłeska³⁴³, ****lub: k.p. podzielić, przynają, wyczerpać²⁵⁰⁵
*****lub: lina, region, dziedzictwo, symb.: bole porodowe²²⁵⁶ - Iz 13,8

18. Jak często są jak słoma⁴⁰¹ na wietrze* i jak plewa⁴⁶⁷¹, którą wicher* porywa^{1589?} Ps 1,4; 35,5; Iz 17,13
*lub: k.q. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać, być¹⁹⁶¹, **przed - AK
***hebr.: ruah* - duch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷, gr.: pneuma
****lub: porpisty wiatr; trąba powietrzna³⁴⁹², sirocco (?)⁸⁶³³

19. Czy* Bóg zachowuje* dla jego synów¹¹²¹ jego nieprawość⁶⁶⁶⁶? Niech odplaci^{7999KP} mu tak, aby^{CW} o tym wiedział⁶⁶⁶⁶. Wj 20,5;
*tu: jako pytanie retoryczne (?) - por. WBC^K - Put 24,16; 2Krl 14,6; Jr 31,29; Ez 18,2; Tr 5,7; **lub: k.q. chować, przechowywać jak skarby⁶⁸⁴⁵, ***niegodziwość, nieszczęście jako wynik działania magii, oszustwo, bahwochwalczy kult²⁰⁵, ****k.q. znać, uznać; rozuznać, wiedzieć, rozróżnić³⁰⁴⁵ Jr 31,29; Lm 5,7

20. Niech jego oczy⁵⁸⁶⁹ ujrzą⁷²⁰⁰ jego zniszczenie^{11HAP} i niech wypiją⁸³⁵⁴ gniew⁷ Wszchemogącego⁷⁰⁶. Ps 76,8; Iz 51,17; 19,15;
*lub: ruina, kłeska, nieszczęście³⁵⁸⁹, **żar, furia, uścielność, gorączka, gniew; metaf.: truczyna²⁵³⁴ Jr 25,15; Obj 14,10

21. Bo³⁵⁸⁸ jakaż¹¹⁰⁰ jest jego rozkosz* w jego domu¹⁰⁰⁴, gdy jest już* po nim³¹⁰, i gdy liczba⁴⁵⁵⁷ jego miesięcy²³²⁰ osiągnie kres⁶⁶⁶⁶? *lub: przjęmność, pragnienie, upodobanie, tęsknota²⁶⁵⁶
**lub: k.p. być odciętym, być u kresu, być podzielonym¹⁶⁸⁶¹³⁰⁷⁴

22. Czy *ktos* może uczyć³⁹²⁵KP Boga wiedzy^{*},
gdy^{CW} On¹⁹³¹ *sam* sędzi¹⁰⁵ najwyższych⁷³¹PAR?

**tub: postrzeżenie, umiętność, rozeznanie, zrozumienie, mądrość*¹⁸⁴⁷; ***k. q. rządzić, zarządzać, rozstrzygać spór, karać*⁸¹⁹⁹

23. Jeden^{*} umiera⁴¹ w pełni sił^{*}, cały³⁶⁰⁵
spokojny^{***} i beztroski^{****}.

**tub: ten*²⁰⁸⁸; ***idiom: z mielnicą*⁸⁵³⁷ *kości*⁶¹⁰⁶; ****hap.leg.: bezpieczny*⁷⁹⁴⁶; *****dostabn, spokojny, swobodny, prosperujący*⁷⁹⁶¹

24. Jego wiadra¹⁰⁹¹HAP *są* pełne⁴³⁹⁰ mleka²⁴⁶¹,
a jego kości^{1***} szpikiem⁴²¹ *są* nawilżone^{***}.

**idiom: piersi pełne mleka*; ***hap.leg.: kuleb, stos jedających oliwek bogatych w oliwę, miejsce, gdzie kładzie się bydło, udo*⁵⁸⁴⁵GES; inni: *jego biodra są pełne tłuszczu - por. BW, BP, BE, EIB*^K

25. A drugi²⁰⁸⁸ umiera⁴¹⁹¹ z gorzycą⁴⁷⁵¹ADJ w
duszy³¹⁶⁵, a nie³⁸⁰⁸ skosztował¹³⁶⁵ szczęścia^{****}A.

**dost.: w duszy gorzki - AK*; ***hebr.: nęfesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, obcowość*⁵³¹⁵; *gr.: psyche*; ****k. q. jeść*³⁹⁸

*****tub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamocność, obfitość*²⁸⁹⁶

26. Razem^{*} leżą⁷⁹⁰¹ w prochu^{**} i obu pokry-
wa^{***} robactwo⁷⁴¹⁵.

**tub: łącznie, wszyscy razem, podobnie*³¹⁶²; ***sucha ziemia, pył, grunt, popioły, smieci, gruz*⁶⁰⁶³; ****k.p. zakryć, ukryć, odziać*³⁶⁸⁰

27. Oto²⁰⁰⁵ znam³⁰⁴⁵ wasze myśli^{*} i zamiary^{*}
przeciwko⁵⁹²¹ mnie, przez które wyrządza-
cie zło^{***}.

**tub: plan, wymysł, wymalunek*⁴²⁸⁴; ***plan, spiszek, zmowa*⁶¹⁷⁵

****tub: k. q. użyć przemocy, słowodzić, postąpić, traktować źle*²⁵⁵⁴

28. Bo³⁵⁸⁸ mówicie⁵⁵: Gdzie³⁴⁶ *jest* dom¹⁰⁰⁴
tego dostojnika^{9?} A gdzie³⁴⁶ *jest* ten namiot^{9*},
w którym zamieszkali^{1***} niegodziwi^{7563?}

**tub: ktoś szlachetnie urodzony, księżę rodu*²⁰⁸¹; ***tub: dom, miejsce przebywania*¹⁶⁸; ****przysłówek, namiot na pustyni*⁴⁹⁰⁸

29. Czy nie³⁸⁰⁸ pytaście⁷⁵⁹² o to przechodzą-
cych^{1PAR} drogą^{1870?} Czy nie³⁸⁰⁸ *chcecie* poz-
nać^{**} ich dowodów^{365*}.

**tub: k. q. przejść obok, przekroczyć*⁵⁶⁷⁴; ***k.p. uważać, rozumieć, opacać, przekreślić, wypaczyć, starannie uważać, obserwować, badać*²²³⁴; *AK - uznać*; ****dost.: znak, znak ostrzegawczy, cud*²²²⁶

30. Że³⁵⁸⁸ niegodziwi⁴⁵¹⁵ *są* zachowywa-
ni na dzień³¹¹⁷ nieszczerca^{9?} Że³⁵⁸⁸ na dzień³¹¹⁷
gniewu^{***} *są oni* prowadzeni^{****} p.

**tub: k.n. uśmieżyć, zostać oszczędnym, trzymać się z daleka*²⁸²⁰; inni: *w dniu nieszczerca jest zachowany - por. EIB, BW, BE*; ***tub: strapienie, brzenie, kłęska, dzień kłęski*³⁴³; ****wybuch, uściskłość, gniew, buła*⁴⁶⁷⁸; *****k.ho. być niesionym, zostać przyprowadzonym, być prowadzonym*²⁹⁸⁶

31. Kto⁴³¹⁰ wytyka^{*} mu w twarz⁶⁴⁴⁰ jego dro-
gę^{9*} A kto⁴³¹⁰ mu odpłaci^{***} za to, co on¹⁹³¹
uczynił^{4213?}

**tub: k.h. ogłaszać, obwieszczać, cenajmiać, wyjaśniać, donosić*²⁰⁴⁶

***hebr.: derak - tu: jako sposób życia - odległość, podrż, metaf. bieg życia, charakter, moralność*¹⁸⁷⁰; ****k.p. wynagradzać straty, płacić*⁷⁹⁹⁹

32. I on¹⁹³¹ zostanie zaprowadzony²⁹⁸⁶HOC do
grobow^{*} i nad⁵⁹²¹ mogiłą¹⁴³⁰ *będzie* strzeżony^{*}.
**tub: na cmentarz*^{6913P} - *por. GKC § 124;*; ***k. q. baczyć, pilnować*⁸²⁴⁵

33. Słodkie^{*} *są* mu bryły³⁶⁵ doliny⁵¹⁵⁸s i cią-
gnie^{***} za³¹⁰ sobą każdego³⁶⁰⁵ człowieka¹²⁰⁵;
a przed⁶⁴⁰ nim *idą* niezliczeni³⁶⁹⁴557.

**tub: k. q. być bądź stać się stłokim, przysmęmym, ssać*⁴⁹⁸⁵

***tub: gruda ziemi*⁷²⁶³; *tu i Hi 38,38*; ****k. q. wleć, ścigać w dot*⁴⁹⁰⁰

34. Jakże^{*} więc^{CW} *możecie* mnie pocie-
szać⁵¹⁶² marnością^{**}, skoro^{CW} w waszych od-
powiedziach⁸⁶⁶⁶ pozostają⁷⁶⁰⁴ fałsz^{****}4604?

**tub: jak to! - jako wyraz ubolewania bądź zadowolenia*³⁴⁹

***tub: pustka, para, oddech, daremność, określenie obcych bó-
stu*¹⁸⁹²B2146 - *Jr 2,5; Prz 13,11;*; ****czyj zdradziecki, wykrócenie*

22 Wtedy^{CW} Elifaz⁴⁶⁴ Temańczyk⁸⁴⁹ od-
powiedział⁴⁰³⁰ i rzekł⁵⁵⁹: Hi 2,11; 4,1; 15,1

2. Czy Bóg ma *pożytek* z człowieka^{9*}? Czy
nawet³⁵⁸⁸ mądry³⁸⁹¹PAR może przynieść *poży-*
tek⁵³² dla⁵⁹²¹ samego siebie^{****}? ***Jemu - AK

**tub: k. q. być przydatnym, zdalnym, korzystać, odnosić *poży-*
tek*⁵⁵³²; ***dost.: mąż, sibiły mężczyzna, wojownik, bohater*¹³⁹⁷

*****tub: być roztropnym, postępować mądrze*⁷⁹¹⁹ Hi 35,7; Ps 16,20

3. Czy Wszchemogący⁷⁷⁶ ma *upodobanie*^{*}
w tym, że³⁵⁸⁸ *jestes* sprawiedliwy^{9?} I czy⁵¹⁸
ma zysk^{****} z tego, że³⁵⁸⁸ doskonalisz^{****}852,KH

swoje drogi^{1870?} **tub: k. q. być prawnym*⁶⁶⁶³ Hi 34,12

**tub: rozkosz, przyjemność, pożądania, pragnienie, tęsknota*²⁶⁵⁶

****dot. zysku osiągniętego gwałtem lub bezprawiem*¹²¹⁵ - *Rdz 37,26*

*****dost.: skrócić, doprowadzić do doskonałości, uczynić zdrowym*

4. Czy będzie cię kara^{*} za twoją bogoboj-
ność^{391A?} Czy wnosi⁹³⁵ przeciwko⁵⁹⁷³ tobie
sprawę w sądzie^{***}? Hi 14,3; Ps 143,2

**tub: k.h. sędzić, karać, uznawać za winnego, beścić, ganić*³¹⁹⁸

***tub: strach, szacunek, nabożna cześć, pobożność*³³⁷⁴

****tub: decyzja prawna, orzeczenie prawne, roszczenie, wyrok*⁴⁹⁴¹

5. Czy twoja niegodziwość^{*} nie³⁵⁸⁸ *jest* wiel-
ka⁷²²⁷ i nie³⁵⁸⁸ *mają* końca⁷⁰⁹³ twoje niepra-
wości^{1981P?} Hi 15,5; Ps 19,12; 40,12

**tub: udręka, przeciwność losu, nieszczerca, zło, niedola*⁷⁴⁵¹

***tub: przewrotność, deprawacja, вина lub kara za nieprawość*⁵⁷⁷¹

6. Gdyż⁵⁸⁸ *bez* powodu^{*} brałeś zastaw^{**} od
twoich braci²⁵¹, a półnagich^{***} odbiera-
łeś^{****} z szat⁸⁹⁹. Wj 22,26-27; Pwt 24,10

**tub: darmo, za nic, niezastuzeni*²⁶⁰⁰; ***k. q. mieć poręki*²²⁵⁴

****dost.: nagich*⁶¹⁷⁴; *****k.h. obnażyć, obdzierać ze skóry*⁶⁸⁴

7. Nie³⁸⁰⁸ dałeś⁷⁰⁴ wód¹³²⁵ zmemzonemu^{**} i od-
mówiłeś^{****} chleba³⁸⁹⁹ głodnemu⁷⁴⁵⁶.

**tub: k.h. podawać, nawiadniać, pić wodę*⁸²⁴⁸ Hi 31,17;

***tub: osłabiony, wyczerpany, zmęczony*³⁸⁸⁹ Iz 58,7; Ez 18,7;

****tub: k. q. wstrzymać, pousciagać, utrudniać*⁴⁵¹³ Mt 25,42

8. Leczc^{CW} dla człowieka³⁷⁶ silnego¹²²²⁰ *była*
ziemia^{776A}, a poważający^{**} mieszkał³⁴²⁷ w niej.
**idiom: człowiekowi z ramieniem - tj. sibiły, zaradcy, wpływowcy*
***idiom: mający podniesione*⁵³⁷⁵ *oblicze*⁶⁴⁴⁰ - *tj. uprzywilejowany*

9. Wdowy⁴⁹⁰ odprawili^{*} z niczym⁷³⁸⁷, a ra-
miona²²²⁰ sierot³⁴⁹⁰ miażdżył^{**}. Hi 24,3

**tub: k. p. wysłać, odstąpić, pozwolić odejść, wypuścić, wyzwoleć*⁹⁷¹

***tub: k. p. być roztrząskanym, być przyniewiedzionym do skruchy*¹⁷⁹²

10. Dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ otaczają* cię sidła⁶⁶ i przeraża* cię nagły⁶⁶⁶ strach⁶⁶⁶⁶.

*lub: naokół, dookoła, ze wszystkich stron⁵⁴³⁹, **siec⁶³⁴¹
 ***lub: k.p. przeszarżać, spieszyć się, robić coś pośpiesznie, być poganiąnym⁹²⁶, ****nieoczekiwany⁶⁵⁹¹, *****trwoga, przetrzenie³³⁴³

11. I cennieść – nie³⁸⁰⁸ widzisz⁶⁶, a masa⁸²²⁹ wód⁴³²⁵ cię okrywa³⁶⁸⁰KP. Hi 38,34; Ps 69,1

*lub: czy też, lub, czy to, także, wówczas¹⁷⁶, **lub: k.q. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć widok⁷²⁰⁰, ***obfityść, mnogość

12. Czy Bóg nie³⁸⁰⁸ jest na wysokościach^{15c} niebios⁸⁰⁶⁴IP? Spójrz⁷²⁰⁰IMP więc^{cW} na wysokość⁶⁶ gwiazd³⁵⁵⁶, jakże³⁵⁵⁶ są wysoko⁶⁶ gwiazdy⁷³¹¹!

*lub: wynurzenie, świetność, wyniosłość¹³⁶³, **szczyt, wieżochyłek (góry), całość, ktoś ważny⁷²¹⁸, ***k.q. być wynurzoną, ustać

13. A ty mówisz⁵⁵⁹: Co Bóg wie? Czy za¹¹⁵⁷ gestych⁶⁶ chmur⁶⁶ będzie sądził⁶⁶⁶?

Prz 139,11; *lub: k.q. znać, znać, rozumiąc, wiedząc, rozróżniać³⁰⁴⁵, **człeka bądź ciemna chmura, wielka, gesta ciemność⁶²⁰⁵, ***lub: k.q. rzędzić, zarządzać, sądzić, rozstrzygać spór, karać⁸¹⁹⁹ Iz 29,15

14. Ciemne chmury⁶⁶ są Jego zastoną⁶⁶, więc^{cW} nie³⁸⁰⁸ widzi⁷²⁰⁰, gdy^{cW} po sklepieniu⁶⁶ niebios⁸⁰⁶⁴ się przechadza¹⁹⁸⁰KH.

*lub: ciemność, gesta chmura, gąszcz⁵⁶⁴⁵, **osłona, schronienie, kryjówka⁵⁶⁴³, ***okrag, horyzont, metafor: dach, 2329

Prz 8,27; Iz 40,22
 15. Czy chcesz⁶⁶ się trzymać* starej⁶⁶ ścieżki³⁴, którą⁸³⁴ wydeptali⁶⁶ ludzie⁴⁹⁶² nieprawni⁶⁶⁶?

*lub: k.q. mieć pieczęć nad, strzec, czuwać, śledzić, ochraniać, bronić, obserwować⁸¹⁰⁴, **dlugotrwałość, odwieczność, starożytność, na zawsze⁵⁷⁶⁹, ***udeptywać, maszerować, wyginać¹⁸⁶⁹, ****nieścześnie jako wynik magii, oszustwo, babuchwalczy kuli²⁰⁵ Lb 23,21

16. Ci, którzy⁸³⁴ zostali wyrwani* przed czasem⁶²⁵⁶ i rzeka⁵¹⁰⁴ zalała³³³² ich fundamenty⁶⁶.

*tu: jako eufemizm śmierci, k.p.u. zostać przedwcześnie porwanym⁷⁰⁵⁹, tu i Hi 16,8, **podstawa, dno³²⁴⁷ Wj 29,12 Hi 4,19

17. Mówiący⁵⁵⁹PAR do Boga: Odejdź²¹IMP od⁴⁸⁸⁰ nas! I: Co⁴¹⁰⁰ może im uczynić⁶⁶ Wszchemogący⁷⁷⁰⁶? **k.q. zrobić⁶⁴⁶⁶ Hi 21,14; Ps 95,10; 107,42

*lub: k.q. zwrócić się ku, zostać usuniętym, zejść z drogi⁵⁴⁹³PAR

18. Ale^{cW} On¹⁹³¹ napelniał⁶⁶ ich domy¹⁰⁰⁴ dobrem⁶⁶⁶. Ale rada⁶⁶⁶ niegodziwych⁵⁶³ jest daleko⁶⁶⁶ ode mnie.

Hi 21,16; Ps 1,1; Dz 14,17; *lub: k.p. zadowolnić, wypełnić, dokonać, ukonać, utwierdzić⁴³⁹⁰

**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, obfityść²⁸⁹⁶, ***zamysł⁶⁰⁹⁸, ****k.q. być odległym, być odsuniętym⁷⁵⁶⁸ Dz 15,16

19. Widzą⁷²⁰⁰ to sprawiedliwi⁶⁶ i cieszą⁶⁶ się, a niewinni⁶⁶ nasniewia⁶⁶⁶ się z nich.

*lub: praw⁶⁶⁶², **być zadowolonym, radować się, promieniować radością⁸⁰⁵⁵, ***czysty, wolny od winy bądź kary, przejrzysty⁵³⁵⁵

****lub: k.q. drwić, szydzić, naigrawać się³⁹³² Hi 9,23; 11,3

20. Czyż⁵¹⁸ nasz przeciwnik⁶⁶ nie⁸⁰⁸ zostaje zniszczony⁶⁶, a ich resztkę⁶⁶⁶ pochłonał³⁹⁸ ogień⁷⁸⁴? **lub: pozostałość, bogactwo³⁴⁹⁹ por. AK

*hap.leg: bunt, wróg (?)⁷⁰⁰⁹GES, podstawa, istnienie, istota rzeczy, gr: hipostasiz – stąd: mienie, bogactwo, majątek - BT; BP; BG; BB
 **lub: k.n. być schowanym, zostać stłumionym, zgladzoną³⁵⁸²

21. Zaznajom⁸¹IMP się z⁵⁹⁷⁴ Nim, proszę⁶⁶! I niech⁶⁶⁶ będzie wśród was pokój⁶⁶⁶IMP, a zawiata⁶⁶⁶ do ciebie dobro²⁸⁹⁶.

Prz 3,2; Iz 27,5
 *lub: k.h. przejawiać harmonię z, znać bardzo dobrze⁵⁵², pojednać - BP, pogodzić - BW, imni: k.q. korzystać, odnosić pożytek - EIB

**lub: O! upraszam! błagam! (używane w usilnych prośbach lub napomnieniach)⁴⁹⁹⁴, ***lub: k.q. być spokojnym, żyć spokojnie, być zakończonym, być zdrowym¹⁹⁹⁹, ****dost.: iść, wracać³³⁵⁵

22. Przyjmij⁶⁶, proszę⁴⁹⁹⁴, Prawo⁶⁶ z Jego ust⁶³¹⁰ i złoży⁷⁶⁰ Jego słowa⁶⁶⁶ w swoim sercu⁶⁶⁶.

*lub: k.q. objąć w posiadanie, wprowadzić, otrzymać, przyjąć²⁹⁴⁷IMP
 **hebr: tora⁶⁶ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób⁸⁴⁵¹

***lub: wypowiedź, mowa, powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹
 ****hebr: lebab - wewnętrzny człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie⁸²⁴ - por: hebr: leb⁸²⁰ Ps 119,11

23. Jeśli⁵¹⁸ zawrócisz⁶⁶ do⁵⁷⁰⁴ Wszchemogącego⁷⁷⁰⁶, zostaniesz odbudowany⁶⁶, jeśli⁶⁶ oddalisz⁶⁶⁶ nieprawość⁶⁶⁶ od swojego namiotu¹⁶⁸.

Hi 8,5-6; 11,13-14; Iz 31,6; 55,7; Mi 3,7
 *lub: k.q. odwracać się, wracać⁷⁷²⁵, **k.n. być ugrunтовanym, utralowanym, wzmoconym¹¹²⁹, ***k.h. odejść daleko, odsunąć⁷⁵⁶⁸

24. Rzuć⁸¹IMP w⁵⁹²¹ próch⁶⁰⁸³ drogocenny kruszec⁶⁶ i między skałę⁶⁶⁹⁷s potoków⁶⁶ złota z Ofiru⁶⁶⁶.

1Krl 9,28; 10,11; 1Krn 29,4
 *lub: połóż, kłaść, ustawiać, rozmieszczać, wykonywać⁷⁸⁹⁶

**lub: złoto, drogocenna ruda, złoty pierścień¹²²⁰ - tu i w 25
 ***lub: rwący potok, dolina, uciąż, dolina rwącego potoku, szyb⁵¹⁵⁸

****tj. ziemia lub miasto w płd. Arabii na szlaku handlowym Salomona pomiędzy Mekką a Medyną - Mahadh Dhahab, synonim złota - „Ofir” - obrocony w ps¹²¹¹ Hi 28,16; Iz 13,12

25. Wszchemogący⁷⁷⁰⁶ stanie¹⁹⁶¹ się twoim drogocennym kruszczem¹²²⁰ i srebrem³⁷⁰⁷ – twoją siłą⁶⁶.

Ps 16,5; Iz 33,6; 2Kor 6,10; Jk 2,5
 *dost.: wyniosłość (terenu), wysokie rogi, met.: siła - Lb 23,22; 24,8
 szczyt - Ps 95,4⁸⁴⁴³, kopiec srebra - WBC, EIB⁶⁶; ruda wyborowego srebra z gór Armenii - WBC⁶⁶; srebro pełne polysku - BW, BE

26. Tak³⁵⁸⁸ Wtedy²²⁷ będziesz się rozkoszować⁶⁶ w⁵⁹²¹ Wszchemogącym⁷⁷⁰⁶ i wzniesiesz⁵³⁷⁵ ku⁴¹³ Bogu swoje oblicze⁶⁶⁶⁴⁴⁰.

Hi 27,10; *lub: k.h.p.a. być szczęśliwym z powodu czegoś, wielce się czymś rozkoszować, być nasytym do rzeczy wykwalifikowanym⁶⁰²⁶ Ps 37,4;

**idiom: będziesz mógł z ufnością zbliżyć się do Boga Iz 55,2

27. Będziesz błażał⁶⁶ Go, a On⁶⁶ cię wysłucha⁸⁰⁸⁵, a ty spełnisz⁶⁶ swoje śluby⁶⁶⁶.

*lub: k.h. zamościć błaganą, k.q. modlić się⁶²⁷⁹, **dost.: k.p. wymagać straty, płacić, nagradzać⁷⁹⁹⁹, ***przysięgi - tu: w l.m.n., uroczyście obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ Lb 6,2,5,21

Ps 50,14-15; Jr 29,12

28. I gdy⁶⁶ podejmiesz⁶⁶ sprawę⁶⁶, to^{cW} się spełni⁶⁹⁵⁵JUST, a na twoich drogach¹⁸⁷⁰IP będzie świecić⁶⁶⁶ światłość²¹⁶.

Ps 20,4; 90,17; *dost.: k.q. ciąć, dzielić, odcinać, ogłaszać¹⁵⁰⁴, tu: w idiomie nawijającym do myśli zawierania przysięgi - tu także jako zdanie hipotetyczne - por. GK 159d; **lub: wypowiedź, mowa, słowo, powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶², ****dost.: k.q. metafor: oświecić⁴⁰⁵⁰

Prz 4,18; Iz 30,21; 60,3; Lm 3,37; Dn 12,3; Mi 4,2; J 8,12

29. Bo³⁵⁸⁸ choć⁶⁶ poniżono^{313P} cię, lecz⁶⁶ jak

powiedziałeś⁵⁵⁹CON – pyche⁵⁶¹N! A tego, *któ nisko*⁷⁸⁰⁷ *zwraca oczy*⁵⁶⁰I, *On wybawia*⁵⁶⁰.

**lub: k.h. położyć bądź sprządać nisko, ustawić na niższym miejscu, uczynić niskim, upokorzyć, usiąść; **duma, wywyższenie*¹⁴⁶⁶ *w Hi 33,17, Jr 13,17; ***idiom: unieźnogo, pokornego*⁵⁶⁰
**lub: k.h. ocalić, wyzłolić, dać zwycięstwo*³⁴⁶⁷ *Jk 4,6; 1P 5,5*

30. *Ocala także tego, który nie*³³⁶HAP *jest niewinny*⁵⁶², *a zostanie on wywołony*⁵⁶³ *dzięki czystości*⁵⁶⁴ *Twoich*^{AK/BB/BG} *rąk*³⁷⁰⁹. *2Sm 22,21;*
**lub: k.p. pozwolić uciec, wyzłolić, ocalić (życie), złożyć*⁴⁴²²
**lub: czysty, wolny od winy bądź kary, przejrzysty*⁵³⁵⁵ *Hi 17,9*
**lub: k.n. wyszłagać się, uciec*⁴⁴²², **niekaszalność*¹²⁵²

23 *A Hiob*³⁴⁷ *odpowiedział*⁶⁰³⁰ *i rzekł*³¹⁵⁹:
por. Hi 6,1 *Hi 3,1; 9,1; 12,1; 16,1; 19,1; 21,1*

2. *Również*¹⁵⁷¹ *dzis*³¹¹⁷N *nieprzejednana jest*
*moja skarga*⁵⁶⁵, *a moja*⁵⁶⁶ *reka*⁵⁶⁷ *cięża*³⁵¹³
*na*⁵⁹²¹ *moim wzdychaniu*⁵⁶⁸. *Hi 7,11; 10,1;*
**dost.: użoż, zaciętość, buntowniczość*⁴⁸⁰⁶, *emend.: gorzka - WBC*^K
**lub: rozważanie, zaduma, niepokój, zmartwienie*⁷⁸⁷⁹ *Hi 21,4*
**lub: Jego - BW, BP, EIB*, **idiom: choć staram się poststrzymać moje wzdychanie (?) - EIB*^K, **lub: jęczmień*⁵⁸⁵ *- Hi 3,24*

3. *Kto*⁴³¹⁰ *dałby*⁵⁴¹⁴, *abym wiedział*⁵⁶⁹ *i mógł Go znaleźć*⁵⁷⁰? *Udałbym*⁹³⁵ *się wtedy do Jego tronu*⁵⁷¹? *Hi 13,3; 16,21*

**lub: k.g. znać, znać, rozważać, wiedzieć, rozróżniać*³⁰⁴⁵
**lub: k.g. spotkać, przydarzyć się, osiągnąć, dostać*⁴⁶⁷²
**hap.leg.: przygotowanie, ustalone miejsce, miejsce siedzące*⁸⁴⁹⁹

4. *Przedstawiłbym*⁵⁷² *przed*⁴⁴⁰ *Nim moją sprawę*⁵⁷³, *a moje usta*⁶¹⁰ *napelnili*⁴³⁹⁰K *argumentami*⁵⁷⁴; *Hi 5,8; 13,18; 35,14*

**lub: k.g. ustawiać w szeregu, porządkować, uskazywać po kolei, przedstawiać (sprawę w sądzie)*⁶¹⁸⁶, **decyza prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przynależ (prawny), prawość, słusność w sądzie*⁵⁹⁴¹, **nagana, upomnienie, kłótnia, oskarżenie*⁸⁴³³ *- być może oświadczenie stron w procesie sądowym*

5. *Chciałbym poznać*³⁰⁴⁵COH *słowa*⁴¹⁰⁰ *Jego odpowiedzi*⁵⁷⁵ *i rozważyć*⁵⁷⁶COH *to*, *co*⁴¹⁰⁰ *mi powie*⁵⁵⁹. **lub: słowo, mowa, wypowiedź*⁴⁴⁰⁵. *2Sm 23,2*

**lub: k.g. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek*⁶⁰³⁰
**lub: rozumieć, wiedzieć, zauważać, zwracać uwagę, nakłaniać ucha, odróżniać, mieć rozeznanie, wygląd, zrozumienie*⁹⁹⁵

6. *Czy przy swojej wielkiej*⁷²⁷ *mocy*³⁵⁸¹ *będzie się prawował*⁵⁷⁷ *ze*⁵⁹⁷⁸ *mną? Nie*³⁸⁰⁸! *On*¹⁹³¹ *na pewno*⁵⁷⁸ *zważy*⁵⁷⁹ *na mnie*.

**lub: walczyć, zmagać się, kłócić się, prowadzić proces (sprawy), pozywać do sądu*⁷³⁷⁸, **zaiste, z pewnością, lecz, jednak*⁵⁸⁹, **k.g. ustanawiać, zwracać uwagę, wyjaśniać, postawić (naprzeciw) metaf.: okazać miłosierdzie*⁷⁷⁶ *Hi 13,19; 33,13; Iz 27,4; 45,9*

7. *Tam*⁵⁸⁰ *prawy*⁵⁸¹ *może spierać*⁵⁸² *Nim i na zawsze*⁵⁵³¹ *byłbym uwolniony*⁵⁸³COH *przez mojego sędziego*⁸¹⁹⁹PAR. *Hi 13,3,15; 15,3*

**lub: wtedy, potem*⁸⁰³³, **szczerzy, słuszny*³⁴⁷⁷, **k.n. przekonywać*³¹⁹⁸, **wprowadzić w bezpieczne miejsce, wyzłolić*⁶⁴⁰³

8. *Lecz*²⁰⁰⁵ *idę*⁶⁹²⁴ *prosto*⁵⁸⁴, *a nie*⁵⁸⁵ *gna*⁵⁸⁶ *Go; cofam*⁵⁸⁷ *się – a nie*³⁸⁰⁸ *dostrzegam*⁵⁸⁸ *Go*. *Hi 9,11*
**lub: ku uschodowi*⁶⁹²⁴, **ustęć, na zachód - Iz 9,11*, **w: 5*⁵⁸⁸

9. *Z lewej*⁵⁸⁹, *gdzie On działa*⁵⁹⁰INF, *a nie*³⁸⁰⁸ *mogę Go dostrzec*⁵⁹¹JUS, *obrócił*⁵⁹² *się ku prawej*⁵⁹³, *a nie*³⁸⁰⁸ *widzę*⁷²⁰⁰ *Go*.

**lub: na północ*⁸⁰⁴⁰, **k.g. wykonywać, używać, przygotować, postanawiać*⁶²¹³, **k.g. widzieć, oglądać, prokoniać, dostarczać*²³⁷²
**lub: k.g. zakryć, ukryć*⁵⁸⁴⁸, **na południe, prawica*³²²⁵

10. *Tak*⁵⁸⁸, *On zna*³⁸⁴⁵ *drogę*⁵⁹⁴, *którą kroczę*⁵⁹⁷⁸, *gdyby mnie wypróbował*⁵⁹⁵, *wyszłedby*⁵³¹⁸IM *czysty*²⁰⁹¹ *jak złoto*⁵⁹⁶.

**hebr.: derek - odległość, podróż, metaf. bieg życia, charakter moraby, sposób życia*¹⁸⁷⁰, **dost.: ze mną - AK*, **lub: próbuję*^{PER}
**k.g. badać, lustrować, sprawdzać, wykazywać, doświadczać*⁹⁷⁴
Ps 17,3; 66,10; 139,1; Jk 1,12; 1P 1,7

11. *Moja stopa*⁷²⁷ *zuchwyla*⁵⁹⁷ *się Jego śladu*⁵⁹⁸, *strzegłem*⁵⁹⁹ *Jego drogi*¹⁸⁷⁰ *i uważałem, aby z niej nie*³⁸⁰⁸ *zbożyć*⁶⁰⁰⁰JUSIESP.

**lub: k.g. złapać*²⁷⁰, **łrok, pojsić*⁸³⁸, **lub: k.g. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, śledzić, ochraniać, ratować życie, obserwować*⁸¹⁰⁴
**lub: k.h. zginać, spychać na bok, odpychać, skłaniać*⁵¹⁸⁶
Hi 17,9; Ps 17,5; 44,18

12. *Od przykazań*⁶¹SC *Jego warg*⁸¹⁹³ *nie odchodziłem*⁶⁰¹; *bardziej*⁴⁸⁰ *cenię*⁶⁰² *wypowiedzi*⁶¹ *Jego ust*⁶¹⁰ *niż*⁶⁰³ *moją codzienną rację*⁶⁰⁴.

**hebr.: mićwa*⁶¹ - przykazanie, prawo, nakaz⁴⁶⁸⁷, **dost.: r^{CV} nie - por. AK, SL^K*, **k.g. usuwać, zostać usuniętym*⁴¹⁸⁵ *ustac*³⁴⁸⁴⁵
**dost.: k.g. przechowywać jak skarb, zachować, chować*⁶⁸⁴⁵

**dost.: coś należącego, przynajmniej część, przynależna część żywności - Prz 30,8; wyznaczone zadanie - Wj 5,14; przydzielona część - Ez 16,27; ustalony czas - Mi 7,11; zalecenie, reguła, prawo - Wj 28,26*

13. *A On*⁹³¹ *jest niezmienny*⁶⁰⁵ *i któż*⁴³¹⁰ *zdoła Go zawrócić*⁶⁰⁶? *A czego pragnie*⁸³ *Jego dusza*⁵³¹⁵, *to*^{CV} *czyni*⁶²¹³CON; *Ps 115,3; Iz 14,27;*
**dost.: w jednym*²⁵⁹ - *idiom: jest jeden co do istoty, niezmienny, On pozostałe ciągle ten sam - por. WBC^K; GKC 119;* **lub: k.h. przynosić z powrotem, odnawiać, pokonywać, zacią sprawę*⁷⁷²⁵ *Dn 4,35*

14. *Tak*⁵⁸⁸, *On dopełni*⁶⁰⁷ *mój wyznaczony czas*⁶⁰⁸, *u Niego jest*⁷²⁷ *wiele*⁶⁰⁹ *takich*⁶¹⁰ *zamiarów*⁶¹¹. **lub: i (takie) jak one - AK* *Hi 7,11*

**lub: k.h. wykonać, położyć kres*⁵⁹; *por: u 12*⁵⁸⁸⁸; **mój los - EIB^K, co mi jest przeznaczone - BW, wypełni naderżnięcia swoje - BP*

15. *Dlatego*⁵⁹²¹ *też*³⁶⁵¹ *jestem zatrzwożony*⁶¹² *przed Jego obliczem*⁶⁴⁴⁰; *rozważam*⁶¹³ *i odzywam*⁶¹⁴ *łękam*⁶¹⁵ *wobec*⁴⁴⁸⁰ *Niego*. *Hi 4,14;*
**lub: k.n. być zamiepokojonym, przerażonym, wystraszonym*⁷²⁶
**lub: k.h.p. okazać się roztrępnym, rozważać starannie*⁹⁹⁵
**lub: k.g. odczuwać przerażenie, odczuwać bojaźń*⁶³⁴² *Hi 22,10*

16. *A Bóg osłabił*⁶¹⁶ *moje serce*⁶¹⁷, *Wszchemogący*⁷⁷⁰⁶ *mnie zatrzwożył*⁶¹⁸. *Pwt 20,3; Iz 7,4;*
**dost.: k.h. potrudzony bycie słabym*⁷⁴⁰¹, *idiom: odebrał mi odwagę*⁶¹⁶, **nieuważny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie*³⁸²⁰
**lub: k.h. przerazić, śpieszyć*⁹²⁶ *Ps 2,5; 83,16* *Jr 51,46*

17. *Bo*³⁵⁸⁸ *nie*³⁸⁰⁸ *zostałem uciszony*⁶¹⁹ *przed*⁶⁴⁴⁰ *ciemnością*⁶²⁰, *ani*^{CV} *przed*⁶²¹ *to, że twarz*⁶⁴⁴⁰ *moja ogarnęła*³⁶⁸⁰K *mrok*⁶²². *Hi 19,8; 29,3; 30,26*

**lub: k.n. zostać zakoczonym, zostać unicestwionym*⁶⁷⁸⁹, **ukryte miejsce, niejasność*²⁸²², **gesta ciemność*⁶⁵² *- Hi 3,6; 10,22; 29,3*

24 Dlaczego⁴⁰⁶⁹ przez Wszzechmogącego⁷⁰⁶ nie³⁸⁰⁸ są zachowane^c czasy^{6256P} sądu, a znający^{3045PARQ} Go, nie³⁸⁰⁸ przewidzą^{**} Jego dni³¹¹⁷?

Kaz 9,12; Iz 2,12;

*lub: k.n. być zastawionym w zapasie, ukryć^{6845B7946} Am 5,18;
*lub: k. q. widzieć, dostrzegać, prorokować, dostarczać²³⁷² Dz 1,7

2. Niektórzy przesuwiają^{*} kamienne granice^{**}, zagarniają^{**} stado^{5739S} i pasą⁷⁴⁶² je.

*dost.: k.h. osiągnąć, osiągnąć, być w stanie, zapewnić, przejąć, objąć³³⁸¹, **dot. oznaczonego obszaru jako znak własności¹³⁶⁷.
Pwt 19,14; 27,1; **lub: k.q. zrabować, porwać, złupić, odebrać¹⁴⁹⁷

3. Osła²⁵⁴³ sierot³⁴⁹⁰ pedzą^{*} jako hup i bydłę⁷⁷⁹⁴ w dwoy⁴⁹⁰ biorą w zastaw^{**}.

Pwt 27,19; Hi 22,9;

*lub: k.q. wiesić, prowadzić naprzód, odpędzać, odciągnąć⁵⁹⁰⁰
**lub: k.q. mieć jako porokę, niszczyć, psuć, wiązać²²⁵⁴ Hi 31,21

4. Spychają^{*} z drogi¹⁸⁷⁰ ubogich^{**}, biedni^{***} ziemi⁷⁷⁶ muszą się kryć^{****} razem³¹⁶².

Sdz 5,6

*lub: k.h. skłaniać, zginąć, spychać na bok, odpychać⁵¹⁸⁶, **cierpiący ucisk i źle traktowanie, będący w potrzebie – ogólnie ok. najniższej warstwy społecznej³⁴, ***pokorny, udręczony, słaby, cichy⁶⁰³⁵, ****k.pu. być zmuszonym do ukrycia się²²⁴⁴ Rdz 38,10

5. Oto²⁰⁰⁵ jak dzikie osły^{*} na pustyni⁴⁰⁵⁷ wychodzą³³¹⁸ w swoim trudzie^{**} szukając^{7835PAR} żeru^{****}.
Step⁶¹⁶⁰ jest mu chlebem^{****} dla jego młodych^{****}.

Hi 6,5

*lub: zebra (?)⁶⁵⁰¹, **czyn, dzieło, utożsamienie, nabycie⁶⁴⁶⁷, ***dost.: żywność, pokarm, liść²⁹⁶⁴, ****lub: żywność, zboże, pokarm³⁸⁹⁹

6. Na polu⁷⁷⁰⁴ zna^{*IQ} swoją paszę^{**} i zbiera ją^{**} grona w winnicy³⁷⁵⁴ niegodziwych^{***}.

*wy gere: k.q. skraćcać, ug hebr.: k.h. zbierać żniwo⁷¹¹⁴, **tu i Hi 6,5; Iz 30,24; **hap.leg.: k.p. gromadzić, zbierać pokosie, plądrować, zbierać wszystko z, ogolac³⁹⁵³, ***bezbożny, zły, winny⁷⁵⁶³

7. Nago^{6174ADJ} nocują^{*} bez¹⁰⁹⁷ ubrania^{**} i nie mają^{**} okrycia^{***} w czasie chłodu⁷¹³⁵;

*lub: k.q. przebywać, pozostawać³⁸⁸⁵, **dozienie, szata, strój³⁸³⁰
***lub: odzienie, załycie (w celu ukrycia)³⁶⁸² Wj 22,26

8. Przemoczeni^{*} są ulewą^{**} gór^{2022NIP}, nie¹⁰⁹⁷ mając^{**} schronienia^{****} obejmują^{****} skałę⁶⁶⁹⁷.

Lm 4,5

*hap.leg.: być wilgotnym, być mokrym³⁷⁷², **wyłanie, burza z piorunami, potoki deszczu²²³⁰, ***metaforycznie: przylągają

9. Inni odrywają^{*} sierotę^{**} od piersi⁷⁶⁹⁹ matki i na^{**} ubogim⁶⁰⁴¹ biorą go w zastaw^{****}.

*lub: k.q. odebrać, zrabować, porwać, złupić¹⁴⁹⁷, **być może chodzi o pokiersite - 2Krl 4,1, **por: EIBK^{***}, ***tu 3^{***} Hi 17,3; Prz 17,18

10. Nago⁶¹⁷⁴ chodzą^{1980IKP} bez¹⁰⁹⁷ ubrania³⁸³⁰, a wygłodzeni⁴⁵⁶ niosą^{*} wiązkę^{**} kłosów.

*lub: k.q. unieść, podnieść, dźwigać, brać, uprowadzić⁷⁴⁵⁶
**lub: snop⁶⁰¹⁶ hebr. miara ciała spłukich - 1 mer to ok. 2l tj. 1/10 efy

11. Między⁹⁹⁶ dwoma rzędami^{151WBC} ich^{**} tłoczą oliwę^{***}; tłoczą^{****} kadzie^{****}, a jednak są spragnieni^{6770CON}.

2Krl 6, 27; Iz 5,2;

*dost.: mur, taras, ściana nośna⁷⁷⁹¹, **może dot. (imnych) z w. 9
**hap.leg.: k.h. potyskiwać, wytłaczać oliwę^{6671B7711}, ****dost.: deplac, udeptywać w tłoczn¹⁸⁶⁹, ****tj. kadz na wino³³⁴² Iz 16,10

12. Z miast⁵⁸⁹² dochodzą^{*} jęki⁵⁰⁰⁸ ludzi^{****}, a dusza^{3515S} śmiertelnie^{****} rannych^{****} woła o pomoc⁷⁷⁶⁸, lecz^{cW} Bóg nie³⁸⁰⁸ rozlicza^{****} tej niestosowności^{****}.

Hi 1,22; Ps 69,26

*tu i Ez 30,24; **przy zmianie wokalizacji: umierających - EIBK^{***}
***dost.: męczyciona, człowiek^{4062P}, ****lub: zabijaj, przebij²⁴⁹¹
****lub: k.q. wyznaczać, ustanawiać, postanawiać, kształtować, sprzącać, że coś się stanie⁷⁷⁶⁰, AK - nie oskarżać; BW - nie zważa na
****lub: mieszmaczność, nieprzyzwoitość, to co puste, głupstwo⁸⁶⁰⁴

13. Tamci^{1992P} znów^{*} są^{**} pośród buntujących^{****} PAR się przeciw światłu²¹⁶, nie rozpoznają^{**} Jego dróg¹⁸⁷⁰ i nie³⁸⁰⁸ przebywają^{****} na Jego ścieżkach⁵⁴¹⁰.

Ps 1,1; J 3,19-20

*lub: k.q. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać, być¹⁹⁶¹, **burzyć się⁶⁷⁷⁵, ***k.h. zwracać uwagę na, rozróżniać, rozumieć, mieć wzgląd na, uważać⁵²³⁴, ****lub: k.q. siedzieć, mieszkać³⁴²⁷

14. Morderca^{*} wstaje⁶⁹⁶⁵ przed świtem^{****} i zabija^{****} ubogiego^{****} i potrzebującego^{****} 34, a w nocy⁵⁹¹⁵ chce stać^{961JUS} się jak^{****} złodziej^{1590A}.

2Sm 11,14; Ps 10,8; Mt 2,1-2

*lub: k.q. zgładzać⁷⁵²³ PAR - Wj 20,13, **po świetle dnia - AK, za dnia - SLK^{***}, ***złodzić⁶⁹⁹¹ tu i Hi 13,15; Ps 139,19; ****pokorny, skromny, nędzny, słaby⁶⁰⁴¹, ****por: u: 4^{***}, ****por: SLK^{***}

15. A oko⁵⁸⁶⁹ cudzołownika^{1PAR} wygląda^{**} zmierzchu³³⁹⁹ aby mówić^{5591NR}: Nie³⁸⁰⁸ zobaczy⁷⁸⁸⁹ mnie nikt^{****} – i za zasłoną^{****} oblizcze⁶⁴⁴⁰ swoje ukrywa^{****}.

Rdz 38,14-15; Prz 7,9

*lub: k.q. popełnić cudzołóstwo, uprawiać bałwochwalstwo⁵⁰⁰³
**lub: k.q. zachowywać, mieć pieczę nad, wypatrywać, czekać⁸¹⁰⁴
***dost.: oko⁵⁸⁶⁹, ****lub: osłona, schronienie, kryjówka⁵⁶⁴³
****dost.: k.q. kłaść, umieszczać, sprzącać, że coś się stanie⁷⁷⁶⁰

16. W ciemności²⁸²² podkopują^{**} domy¹⁰⁰⁴, za dnia³¹¹⁹ je oznaczają^{****} BP – nie³⁸⁰⁸ znają³⁰⁴⁵

światła²¹⁶. *tj. wtapiają się do nich - Ez 8,8 oraz Mt 6,19
*lub: k.p. zamknąć na kluczyk, zapieczątować to dla siebie^{2856B3288} tylko tu w k.p. stąd inni: za dnia się zamykają w nich - AK, EIB, SLK^{***}

17. Bo⁵⁵⁸⁸ dnia nie wszystkich^{**} poranek¹²⁴² to cień śmierci^{***}. Bo⁵⁵⁸⁸ znają^{**} grozę^{****} cienia śmierci⁶⁷⁵⁷.

Hi 3,5; Ps 73,18-19

*lub: łącznie, używszy razem, razem, podobnie, jedno³¹⁶²
**hebr.: calmavet - cień śmierci, głęboka ciemność - metaf. miejsce przebywania zmarłych⁶⁷⁵⁷ - Iz 9,1; Jr 2,6; ***k.h. rozumieć, mieć wzgląd na, uważać⁵²³⁴, ****trwogi, straszliwe wydarzenie¹⁹¹

18. Lekki jest taki⁹³¹ na⁵⁹²¹ powierzchni^{****} wody⁴³²⁵, przekłeta^{1043KPU} jest ich^{****} cież^{****} na ziemi⁷⁶, nie³⁸⁰⁸ kierują^{****} się drogą¹⁸⁷⁰ do ich winnic^{****} 3754.

*lub: chęży, rzączy⁷⁰³¹

*lub: przed, oblizcze, obecność, twarz, wcześniej⁶⁴⁴⁰, **działka, gładka część, pochlebstwo²⁵¹³, ****dost.: k.q. zwracać się ku, odwracać się od, rozgryźć się, zbliżać się³⁷⁵⁴, ****BW, BWK^{***} żaden deplac nie zwraca się do ich winnicy - tj. nikt w niej nie chce pracować

19. Susza⁶⁷²³ a także¹⁵⁷¹ upał²⁵²⁷ porywają^{**} wody śniegu⁷⁹⁵⁰, tak Szeol¹⁵⁸ porywa^{**} tych, którzy zgrzeszyli²³⁹⁸.

*tj. kraina umarłych, grób, dół, pustka⁷⁸⁸⁵
*dost.: odebrać, zrabować, porwać, złupić, zderzać¹⁴⁹⁷ Hi 7,9

20. Zapomina* o nim łono⁷³⁵⁸ matki, robak⁷⁴¹⁵ ssać będzie go słodko⁷⁴¹⁶HAP. Nikt go więcej⁵⁷⁵⁰ nie³⁸⁰⁸ wspomina²¹⁴²KIN, a nieprawa⁵⁷⁶⁶ jego zostanie złamana⁶⁸⁸ jak drzewo⁶⁰⁸⁶.

Wj 9,25; Hi 29,17; Ps 105,33;
*lub: k.g. przestać się troszczyć⁷⁹¹¹, **słodko karmić⁷⁹⁸⁸, karmić się na nim - AK, SL^K, słodzi nim sobie robactwo - EIB Prz 10,7
**lub: być rozbitym, zniszczonym, zrujnowanym, okaleczonym⁷⁶⁶⁵

21. Wykorzystujcie⁶¹PAR nieplodną⁶¹³⁵, która nie³⁸⁰⁸ rodziła³²⁰⁵ a w dwoje⁴⁹⁰ nie³⁸⁰⁸ czyni dobra³⁸.

Pwt 14,26; Hi 22,29; Iz 1,17; Jk 1,27
*dosł.: łączyć się, towarzyszyć⁷⁴⁶², EIB^K - niszczyć, SL - wykorzystujcie bezplodną, WBC^K - że traktuje, nie wzbudza potomstwa - Rdz 38,8
*lub: k.h. ucieszyć, sprawić radość, uczynić słuszenie, należeć³¹⁹⁰

22. A jednak On przedłuża⁷¹CON w swojej mocy³⁵⁸¹ życie upartych³⁸; gdy taki powstaje⁶¹⁶6965, to^{CW} nie³⁸⁰⁸ wierzy⁶⁸⁸ w swoje życie²⁴¹⁶.

*dosł.: k.g. wleć, prowadzić, ściągnąć w dół, napiąć (tętno), iść na przed, maszerować; **lub: położyć, waleczyć, meł. uparty, tyran⁴⁷
**domysł.: z choroby (?) lub gdy (Bóg) powstaje, to uparty nie ma pewności co do ...; ***lub: k.h. trwać mocno, być pewnym, ufać⁵³⁹

23. Ofiarujcie⁶¹ lub bezcieleństwo⁷¹IN i możecie się oprzeć⁶⁸⁸, a Jego⁶⁸⁸ oczy czuwają nad⁹²¹ ich drogami¹⁸⁷⁰.

Hi 11,18;
*lub: k.g. dawać, przeznaczać, poświęcić, użyć, przypisać⁵⁴¹⁴
**lub: pokładać ufność w, mieć pewność, być bezpiecznym⁹⁸³
**dosł.: k.n. opierać się na, ufać, wesprzeć⁸¹⁷², ***domysł.: Boga Ps 48; Prz 3,24; 15,3; Jr 16,17

24. Chwilowo⁷¹ADJ są wywyższeni⁷⁴²⁶CP, a potem ich³⁸ nie ma³⁶⁹⁵, zostali poniżeni⁴³⁵⁵CON jak wąż²⁵¹⁸ kłosa⁷⁶⁴¹ będą odcięci⁶⁸⁸.

Hi 14,21;
*dosł.: niewiele, trochę, ledwie⁴⁵⁹², **AK - go; ***lub: k.n. być rozrzuconym, być wyrwanym ze śmierci⁷⁰⁹²18249, ***k.g. obrzezać⁵²⁴³
Hi 21,17; Ps 37,10; 106,43

25. A jeśli⁵¹⁸ tak nie³⁸⁰⁸ jest, to* kto⁴³⁰ mi wykaże, że jestem kłamcą³⁸ i zechce obrócić⁶⁸⁸LUS wniwecz⁴⁰⁸ moje słowo⁶⁸⁸?

*dosł.: zatem, więc⁶⁴⁵, part. wskaz., **lub: k.h. czynić kłamstwem³⁵⁷⁶
**dosł.: k.g. kłamać, ustawić, układować, umieszczać⁷⁶⁰ AK - zredukuj do niczego; ***hebr.: milla^K - słowa, mowa, wypowiedź⁴⁴⁰⁵, 2Sm 23,2; poetyczny odpowiednik daber¹⁶⁹⁶, na 38 rozdz 34 w Ks. Hioba

25 A Bildad¹⁰⁸⁵ Szuachita⁷⁷⁴⁷ odpowiedział⁶⁰³⁰ i rzekł⁵⁵⁹.

Hi 2,11; 8,1; 18,1
2. Z⁵⁹⁷³ Nim są panowanie⁶¹INF|ABS i strach³⁸; On czyni⁶²¹³ pokój⁶⁸⁸ na Jego wysokościach⁶⁸⁸.

*fj. k.h. sprawować władzę, spowodować, że ktoś będzie rządził⁴⁹¹⁰
lub: troga, przerzenie tu: handlarz; ***hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomysłowość, cisza⁷⁹⁶⁵, ***Kuz 10,6* Iz 24,21

3. Czy znana jest liczba⁶⁸⁸ Jego oddziałów⁶⁸⁸? A nad⁵⁹²¹ kim⁴³¹⁰ nie³⁸⁰⁸ wschodzi⁶⁸⁸ Jego światło²¹⁶⁷?

*fj. ilość, coś pomomierowane, wejść do spisu⁴⁵⁵⁷18268, **lub: grupa, gromada, banda¹⁴¹⁶, ***k.g. pojawiać się, rosnąć w siłę⁶⁹⁶⁵

4. Jak⁴¹⁰⁰ więc^{CW} może człowiek⁶⁸⁸ być uspra-

wiedliwiony⁶⁸⁸ przed⁵⁹⁷³ Bogiem? Lub^{CW} jak⁴¹⁰⁰ może być czystym²¹³⁵ ten, kto został zrodzony³²⁰⁵PAS|PAR z kobiety⁸⁰²?

Hi 4,17; Ps 130,3;
*hebr.: enosz - człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość⁵⁸² Ps 143,2
**lub: k.g. mieć słusność, być sprawiedliwym, być prawnym⁶⁶⁶³

5. Oto²⁰⁰⁵ nawet⁵⁷⁰⁴ księżyc³³⁹⁴ nie³⁸⁰⁸ łśni³⁸ i gwiazdy³⁵⁵⁶ nie³⁸⁰⁸ są w Jego oczach⁵⁸⁶⁹ czyste³⁸;

Hi 4,18; 15,15; 21,22
*lub: k.h. być jasnym, jaśnieć¹⁶⁶, **k.g. być czystym²¹⁴¹

6. Tak⁵⁸⁸¹ Tym bardziej⁶³⁷ człowiek⁶⁸⁸, który jest jak czew⁶⁸⁸ i syn¹¹²¹ człowieka³⁸², który jest jak robak³⁸.

Ps 8,4; 22,6; Iz 41,14
*lub: robak, larwa⁷⁴¹⁵ Wj 16,20; **fj. imię własne Adam, człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna¹²⁰, ***czeru, larwa, owid coczus¹⁴⁵³, sekretarny barwnik pożywkowy z tego owada

26 A Hiob⁴⁷ odpowiedział⁶⁰³⁰ i rzekł⁵⁵⁹:

Hi 3,1; 9,1; 12,1; 16,1; 19,1; 21,1; 23,1
2. O, jakże⁴¹⁰⁰ pokrzepiłeś⁶⁸⁸ bezsilnego⁶⁸⁸! Jakże wspomogłeś⁶⁸⁸ osłabione⁶⁸⁸ ramię²²²⁰!

*lub: pomagać, wspierać, przybyć na pomoc⁸²⁰²18788, **dosł.: bez³⁸⁰⁸ siły³⁵⁸¹, ***wypowiedź ironiczna, mająca charakter emocjonalnego zaprzeczenia, skierowana do Bildada (?) - por. SL^K Hi 25,1
***dosł.: k.h. ocalić, wyzwolić, wyzbawić od problemów³⁴⁶⁷
****dosł.: bez³⁸⁰⁸ mocy⁵⁷⁹⁷ Hi 4,3; Iz 35,3; Hbr 12,2

3. Ale⁴¹⁰⁰ przyszedłeś z pomocą⁶⁸⁸ temu, kto nie³⁸⁰⁸ ma mądrości⁶⁸⁸IN? Okazałeś⁶⁸⁸ w pełni⁶⁸⁸IN|A rozsądek⁶⁸⁸! *por. u 2⁶⁸⁸

Hi 11,6; Ps 73,24;
*lub: zmysłność, roztropność, biegłość, rozsądek²⁴⁵¹, ***k.h. ujawnić, okazać³⁰⁴⁵, ***dosł.: mądrość, obfitość, wielkość⁷²³⁰
****lub: mądrość, rozum, trwałe powodzenie⁸⁴⁵⁴ Jk 1,5

4. Razem z⁸⁵⁴ kim⁴³¹⁰ oznajmiłeś³⁸ te wypowiedzi⁴⁴⁰⁵IP? A czyje⁴³¹⁰ technienie⁶⁸⁸ wyszło³⁸ z⁴⁴⁸⁰ ciebie?

Hi 4,9; 27,3; 32,8
*lub: k.h. ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać, wyjaśniać, donosić³⁰⁴⁶
**lub: oddech, duch (człowieka), technienie życia⁵³⁹⁷ Rdz 2,7
***lub: k.g. iść naprzód, podążać do lub w kierunku, odchodzić³³¹⁸

5. Cienie martwych⁶¹AIN drżą⁶⁸⁸ spod⁸⁴⁷⁸ wód⁴³²⁵ i ich mieszkających⁶⁸⁸PAR.

Obj 20,13
*hebr.: reja^K im⁷⁴⁹⁶ duchy, widma, cienie, martwe duchy, umarli - tylko w Lmn. - por. Ps 88,10⁶⁸⁸; Iz 14,9; Iz 26,14; też: reja ("im") - "olbrzym"⁷⁴⁹⁷ - lud zamieszkujący Kanaan - Rdz 15,19; Joe 12,4
**dosł.: k.pn. być zamuszonym do zwijania się z bólu, być zamuszonym do rodzenia²³⁴², ***k.g. przebywać, osiedlić, pozostawać⁷⁹³¹

6. Szeol⁶⁸⁸ jest odkryty⁶⁸⁸ przed⁵⁰⁴⁸ Nim; Abaddon⁶⁸⁸ nie ma³⁶⁹ okrycia⁶⁸⁸IN.

Ps 139,8,11; Hbr 4,13
*hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieużytki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - Ps 16,10⁶⁸⁸ - Dz 2,27; **dosł.: napi, goły¹¹⁷⁴
***fj. miejsce zniszczenia, zniszczenie, zgnia¹¹ - tu i Hb 28,22, 31,12; Ps 88,11; Prz 15,11; 27,20; ****lub: zakrycie (w celu ukrycia)³⁶⁸²

7. Rozciąga⁶¹PAR północ⁶⁸²⁸ nad⁹²¹ pustką⁶⁸⁸ i ziemię⁷⁶ zawieszają⁶⁸⁸ nad⁹²¹ nicością⁶⁸⁸IN.

*lub: k.g. ustawić⁵¹⁸⁶, **coś pustego, nierezczepny, ugor⁸⁴¹⁴
**AK - bez⁴¹⁰⁰ niczego¹⁰⁹⁹, ***hap.leg.: to, czego nie ma, nicosis

8. Wiąże⁶⁸⁸ wody⁴³²⁵ w swoich chmurach⁶⁸⁸, a jednak oblok⁶⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ pęka⁶⁸⁸ pod nimi⁸⁴⁷⁸.

*lub: zamykając, być słożonym⁶⁸⁸⁷PAR, **fj. gesta chmura⁵⁶⁴⁵
***lub: gesta chmura⁶⁰⁵¹, ****k.n. być rozchupanym, rozdartym¹²³⁴

9. Zastania⁹¹PAR oblicze⁶⁴⁴⁰ swojego tronu³⁶⁷⁸, rozpościeraniem⁹¹INF|ABS nad⁹²¹ nim swojego obłoku⁶⁰⁵¹.

Rdz 41,40; Wj 11,15; 1Krl 2,19
*lub: k.p. otoczyć, okryć²⁷⁰; **hap.leg.: rozciągnąć, rozprzeszrenić⁶⁵⁷⁶

10. Zakreślił⁹¹ granicę⁹¹ nad⁵²¹ powierzchnią⁴⁴⁰ wód⁴³²⁵, aż po⁵⁷⁰⁴ kraniec⁹¹ światła²¹⁶ przy⁵⁹⁷³SL ciemności⁸²².

Hi 38,8; Ps 33,7; 104,9; Prz 8,20
*hap.leg.: k.g. okrążyć, obrysować kołem, narysować okrąg²³²⁸
**lub: coś należnego, przyznany dział, ograniczenie, dekret²⁷⁰⁶

**lub: spełnienie, ukończenie, pełnia, doskonałość - Ne 3,21; Hi 11,7

11. Filary⁹¹ niebios⁸⁰⁶⁴P doznają wstrząsu⁹¹HAP i zdumiewają⁸⁵³⁹ się Jego nagana¹⁶⁰⁶.

*tj. słup, kolumna²⁸⁶²; pionowa podpora, filar - siedem filarów mądrości - Prz 9,1, słup dymu - Sdz 20,40; **k.pu.: trząść, chybotać⁷³²²

12. On w swojej mocy⁹¹ wzburza⁹¹ morze³²²⁰A, i w swojej roztrupności⁸³⁹⁴O roztrzaskał⁴²⁷² Rahaba⁹¹.

Iz 51,15; Jr 31,35
*lub: przez swoją ... por. AK; **k.g. zakłócać, wywoływać poruszenie, turbotanie, nabrzniewać, zwać się, rozdzielać⁷²⁸⁰B8458; NET⁶; EIB - uspokaja, **91 przez swoją ...; **tj. „płynięcy”⁷²⁹³ - sym. nazwa Egiptu w Iz 30,7; mityczny potwór morski - KHK

13. Przez swoje tchnienie⁹¹ odstania⁹¹ piekna⁹¹N niebios⁸⁰⁶⁴, a Jego ręka³⁰²⁷ przebiała⁹¹2490 wijące⁹¹ się węża⁵¹⁷⁵.

Hi 3,8; 33,4; Iz 27,1; 43,14
*hebr.: ruda⁹¹ - duch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷; **dost.: urodzivość, przejrzystość⁸²³⁵, piękno⁸⁹⁶⁷⁶; **josl.: k.p. znieważać, profanować, zamieć, zniszczać, łamać (przymierze); **lub: zwiny, uciekający, urywający się, nieuchwytny, szybki, szybkujący¹²⁸¹SL.

14. Oto²⁰⁰⁵ te⁴²⁸P sprawy, to za ledwie zarys⁹¹ Jego drogi⁹¹1870K i niczym⁴¹⁰⁰ szepli⁹¹ słyszmy⁹¹ Jego słowo¹⁶⁹⁷! Kto⁴³¹⁰ więc⁹¹CW zdoła zrozumieć⁹¹ grom⁷⁴⁸² Jego potęg¹³⁶⁹?

*dost.: krawiec, całość zawarta między krawcami⁷⁰⁹⁸; **wy gere: drog; **lub: niewiele, mało⁸¹⁰²; ***k.hp. rozważać starannie⁹⁹⁵

27 I Hiob³⁴⁷ ciągnął⁹¹INF dalej⁹¹ swoją przy-

powieść⁹¹, i rzekł⁹¹: 1Sm 10,12; 24,13

*dost.: podtrzymywać⁵³⁷⁵; **dost.: k.h. spowodować dodanie, zrobić więcej, ponownie³²⁵⁴; **91: przysłowie, porzekadło, poemat, wiersz, małymsza etyczna⁴⁹¹² - zwykle krótka, celna wypowiedź

2. Jak żyje⁹¹ Bóg, który odmówił⁹¹ mi słusznosci⁹¹ i Wszchemogący⁷⁷⁰⁶, który rozgoryczył⁴⁸⁴³KH moją duszę⁵⁰¹⁵,

Hi 19,6; 34,5
*tu: sformułowanie przyjmuje charakter uroczystej przysięgi - KUL⁶; SL⁶; **k.h. zabrać, odsunąć, odwołać, odrzucić, usunąć⁴⁹³
***lub: decyzja prawna, prawość, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹

3. Bo³⁵⁸⁸ jak długo³⁶⁰⁵ jeszcze⁵⁷⁵⁰ tchu⁹¹ we mnie i tchnienia⁹¹ Bożego⁴³³ w moich nozdrzach⁹¹;

Hi 12,10; 33,4
*lub: oddech, duch (człowieka)⁵³⁹⁷ - Rdz 2,7; **hebr.: ruda⁹¹ - duch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷; **91: lub: nos, twarz, met. gniew⁶³⁹

4. Z pewnością⁹¹ moje wargi⁸¹⁹³ nie będą mówily¹⁶⁹⁶KP niegodziwości⁹¹, a język⁹¹5956 mój z pewnością⁹¹ nie wypowie⁸⁹⁷ fałszu⁹¹.

*hebr.: „im”⁵¹⁸ w przysięgach przyjmuje formę „na pewno nie” - SL^K
**lub: przewrotność, zło⁵⁷⁶⁶; ***zdrada, oszustwo⁷⁴²³ - Hi 7,13⁹¹

5. O⁵¹⁸, nie daj Boże⁹¹, abym miał wam⁸⁵³ przyznać słusność⁹¹! Aż do⁵⁷⁰⁴ śmierci⁹¹ nie³⁸⁰⁸ odsunę⁵⁴⁹³KH mej niewinności⁹¹ ode mnie⁴⁴⁸⁸.

Hi 2,3,9; 31,6; Prz 11,3
*lub: w żadnym razie, niech Bóg broni, nie może być²⁴⁸⁶ - wykrzyknikowo jako silne zaprzeczenie o zaburzeniu emocjonalnym

**lub: k.h. czynić bądź zaprowadzać sprawiedliwość, ogłaszać sprawiedliwym, bronić sprawy, ocalić⁶⁶⁶³; **zganać, umrzeć¹⁴⁷⁸

*lub: całkowitość, uczciwość⁸⁵³⁸ tu i Hi 2,3,9; 31,6; Prz 11,3

6. Utrzymam⁹¹ się w swojej sprawiedliwości⁹¹ i nie³⁸⁰⁸ porzucę⁹¹ jej; moje serce⁹¹ nie³⁸⁰⁸ będzie czyniła⁹¹ my wyrzutów⁷⁷⁸KO za

zaden z moich dni³¹³⁷. Dz 24,16; 1Kor 4,4; Obj 9,11

*lub: k.h. uczynić coś silnym, zatrzymać²³⁸⁸; **prawość, słusność⁶⁶⁶⁶; **k.h. pozwolić opisać, zostawić, rozluźnić, być cicho⁷⁵⁰³

*lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰

7. Niech⁹¹ mojemu wrogowi³⁴¹ będzie¹⁹⁶¹ULJS jak niegodziwemu⁹¹, a temu, który powsta-

je⁶⁹⁵PAR przeciwko mnie, jak nieprawemu⁹¹!

*lub: winny, niegodziwy, przestępczy, złoczyńca⁷⁵⁶³ Ps 109,6-15; **tj. ktoś nieprawidłowy, przestępny, nieprawy⁵⁷⁶⁷ Ps 139,7-9

8. Gdy³⁵⁸⁸ jaką⁴¹⁰⁰ nadzieję⁸⁶¹⁵ ma obłudnik⁹¹, gdy³⁵⁸⁸ zostaje wycięty⁹¹, gdy³⁵⁸⁸ Bóg zabiera⁹¹ULJS jego duszę⁹¹?

Mt 16,26; Łk 12,20
*lub: bezbożnik, hipokryta²⁶¹¹; **k.g. powstrzymać, uzyskać coś niegodziwie, **hap.leg.: wyciągać⁷⁹⁵³; ***tj. życie⁵³¹⁵ - Hi 11,25⁹¹

9. Czy Bóg usłyszy⁹¹808 jego wołanie⁹¹A o pomoc, gdy spadnie⁹¹ na niego nieszcześć⁹¹?

*lub: krzyk (rozpaczy), urzawa⁶⁸¹⁸; **dost.: przyjdzie⁹³⁵
***lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot, bieda, niedostatek⁶⁸⁶⁹B7985

10. Czy⁵¹⁸ może rozkoszować⁹¹ się we⁵⁹²¹ Wszchemogącym⁷⁷⁰⁶? Czy wezwie⁹¹ Boga w każdym³⁶⁰⁵ czasie⁶²⁵⁶?

Hi 22,26; Ps 37,4
*lub: k.h.pa. być szczęśliwym z powodu czegoś, wiele się czymś rozkoszować, być nawykłym do rzeczy wykłuwających⁶⁰²⁶

*lub: k.g. krzyczeć, głośić, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ Iz 55,2

11. Pouczę⁹¹ was⁸⁵³ o ręce⁹¹3027 Boga, tego⁸³⁴ co z⁵⁹⁷³ Wszchemogącym⁷⁷⁰⁶ - nie³⁸⁰⁸ zataję⁹¹.

*lub: k.h. kierować, rzucać, wskazywać, strzelać (strzałami)¹³⁸⁴
**tj.: mowa Boga - ramię, ręka - symbol mocy, władzy i aurytetu - Ps 80,13; **91: lub: k.p. zakryć, schować³⁵⁸² - Rdz 47,18

12. Oto²⁰⁰⁵ wy⁸⁵⁹ - wszyscy³⁶⁰⁵ z was⁹¹ - w dzieliście⁹¹ to; więc⁹¹CW dławczę⁴¹⁰⁰ ta²⁰⁸⁸598S próżna⁹¹ pusta⁹¹1818S mowa⁹¹?

Prz 13,11; Jr 2,5
*por. AK; **lub: k.g. dostrzegać, patrzeć, oglądać, prokować²³⁷²
***lub: nadaremnie, para, oddech, marność¹⁸⁹²N - por. Kaz 1,2⁹¹
***lub: k.g. stać się próżnym, być całkiem daremnym, mówić o niczym¹⁸⁹¹V; **91: hebr. figura retoryczna mająca na celu intensyfikację wypowiedzi - por. WBC^K; AK - bezsensownie rozmawianie

13. Tak²⁰⁸⁸ jest dział⁹¹ człowieka²⁰ niegodziwego⁷⁵⁶³ od Boga i takie⁹¹ dziedzictwo⁹¹ otrzymają³⁹⁴⁷ od Wszchemogącego ciemność⁹¹.

*lub: gładkość, zwiadowczość, dział, udział, część, terytorium²⁵⁰⁶
**lub: majątek, mienie, własność, posiadanie⁵¹⁵⁹ - Hi 20,29
***lub: ktoś rodzący bojaźń, przejmujący lekkiem, wzbudzający trwogę, bezwzględny, potężny⁶¹⁸⁴ - Ps 37,35; Iz 13,11; Jr 15,21

14. Jakkolwiek⁵¹⁸ liczni³ są jego synowie¹¹²¹,
pójdą pod miecz³; a jego potomstwo¹¹²¹
nie³⁸⁰⁸ nasyci¹ się chlebem³⁸⁹⁹.

**lub: być lub stać się liczny, rozmnożyć się, stać się wielkim*⁷²³⁵
***lub: dla niego miecz - AK: **płód, to, co zostało wydane na świat*⁶⁶³¹, ****k.ą. być zaspokojonym, otrzymać swoją porcję*⁷⁶⁴⁶

15. Jego ocaleni⁷ w śmierci⁴¹⁹⁴ zostaną
pogrzebani¹, a wdowy^{490f} po nim nie³⁸⁰⁸
będą płakać³;

Hi 18,19; Ps 78,64; Jr 22,10

**lub: ktoś ocalony, reszta, to, co pozostało*⁸³⁰⁰, ***przez śmierć - KUL*^K

***idiom: w czasie zarazy - WBC*^K, por: - Iz 28,3; Jr 15,2; 18,21

****tj. płakać gorzko z żalu, upokorzenia bądź płakać z radości*¹⁰⁵⁸

16. Choćby⁵¹⁸ nagromadził³ srebra³⁷⁰¹ jak
prochu^{4083A} i przygotował³ sobie odzieży⁴⁴⁰³
jak glinę^{3891A};

1Krl 10,27; Hi 22,24

**dost.: k.ą. układać stertę, układać stos*⁶⁶⁵¹, ***lub: k.h. ustalić, usta-
wiać, określać, uporządkować*³⁵⁵⁹, ****sterta, kopa, cement, omer*²⁵⁶³

17. To przygotowuje³⁵⁵⁹, ale^{CW} włoży³⁸⁴⁷ je sprawiedli-
wo³, a niewinny³ będzie dziełem³⁸⁹⁹
srebra³⁷⁰¹.

Prz 13,22; 28,8; Kaz 2,26

**lub: prawy*⁶⁶⁶², ***czysty, wolny od winy, przejrzysty*⁵³⁵⁵

****lub: k.ą. podzielić, złupić, mieć udział, być gładkim, słuskim*²⁵⁰⁵

18. Zbuduje³ swój dom¹⁰⁰⁴ jak mól^{3891A}, jak
szalaś⁵⁵²¹, który robi⁶²¹³ sobie stróż^{3891A}.

**lub: k.ą. odbudować, wznosić, ustanawiać*¹¹²⁹, ***ćma, mól ubra-
mionny*^{11B7216} - por: Hi 13,28; Ps 39,11; ***tj. kokon poczwarki
mola; ****lub: k.ą. zachować, pilnować, strzec, czuwać nad**⁵³⁴¹

Hi 4,19; 8,14; Iz 1,8; J 4,5

19. Kładzie³ się spać - bogaty⁶²²³, lecz
nie³⁸⁰⁸ zbierze³ już plonu; otworzy⁶⁴⁹¹ swoje
oczy⁵⁸⁶⁹, a bogactwa³ już nie ma³⁸⁹⁹.

**metaf.: odpoczywać, odprężyć się*⁷⁹⁰¹, ***k.n. zbierać się, groma-
dzić się, zostać przyłączyć - tj. umrzeć - Rdz 25,8, zostać zabra-
nym, usunęty, zginąć*^{6223B098}, ****lub: nic, nie, nie mieć, bez*³⁶⁹

20. Ogarnie³ go trwoga³ jak wody^{4325A},
nocą³⁹¹⁵ porywa³ go wicher³⁸⁹⁹.

Hi 18,11;

**lub: k.h. dostępną, być w stanie, zapewnić, przejąć, objąć*⁵³⁸¹

***lub: zniszczenie, nieszczęście, straszliwe wydarzenie*¹⁰⁹¹

****lub: k.ą. ukraść, zagrubić, przynależać, oszukać*⁵⁸⁹ - Rdz 30,33

*****lub: porwany wiatr, trąba powietrzna*⁴⁹², sirocco (?)³ B6363

Hi 20,25; 21,18; Ps 83,15; Iz 29,6; Jr 6,25

21. Uniesie³³⁷⁵ go wiatr³ wschodni³ i odej-
dzie⁹⁸⁰; i daleko³ uniesie go z jego miejsca³.

**tj. gorący wiatr pustylny*⁹²¹, ***lub: k.p. porwany, zostać przeniesio-
nym przez wiatr*⁸¹⁷⁵, ****przestrzeń, region, kraj, miejscowość*⁴⁷²⁵

22. I rzuci³ się⁵⁹²¹ niego, i nie³⁸⁰⁸
oszczędzi³, a z jego ręki³⁰²⁷ w popłochu³ będą
dzie uciekał³.

**lub: k.ą. ułtować się*⁵⁵⁰ Wj 14,25-28

**podmiotem czas. może być wiatr z w. 22 lub Bóg; ***lub: k.h. wy-
rzucić, zrzucić, strącić**⁷⁹³³, ****hebraizm: uciekać*¹¹²¹ NFAB

*****ubieka*¹²⁷², iść, przechodzić (przez), śpieszyć, przychodzić szybko

23. Będzie klaskać⁶¹⁵⁶⁶⁶ nad⁵⁹²¹ nim w swoje
dłonie³¹³⁷⁰⁹ i wygwizdać³ go z jego miejsca⁷²⁵.

**lub: przykład personifikacji wiatru (?)*; ***gest szerszera*³ lub
braku szcanku - Hi 34,37; Iz 2,6 - por: ten sam gest w Ps 47,1; Na 3,9

****lub: syceć - por: 1Krl 9,8* Lb 24,10; Hi 34,37; Lm 2,15

28 Tak³⁵⁸⁸, są³⁴²⁶ złoża³ srebra³⁷⁰¹ i miej-
sca⁴⁷²⁵, gdzie oczyszcza³ się złoto²⁰⁹¹.

**lub: kopalnia, miejsce wyjścia, źródło*⁴¹⁶¹, ***k.ą. przedczyszczać*²²¹²

2. Żelazo³ wydobywa³⁸⁹¹ się z⁴⁴⁸⁰ ziemi³,
a miedź³ wytapia³ się z kamienia³.

**lub: ruda żelaza, narzędzia z żelaza*¹²⁷⁰, ***ost.: (jest) brana*²⁹⁴⁷

****lub: sucha ziemia, grun, proch, pył, ruda*⁴⁰⁸³, *****brz*⁵¹⁵⁴
*****lub: k.ą. wylewać, topić*⁶⁶⁹⁴ - Hi 29,6; Iz 26,16 Rdz 4,2; Lb 31,32

3. Człowiek³ kres³ kładzie⁷⁷⁶⁰ ciemności^{2822A}
i każdy³⁶⁰⁵ zakątek³ on¹⁹³¹ przeskubuje³⁸⁹¹
w kamieniu⁶⁸, w mroku³ i w głębokiej
ciemności³.

Hi 9,3; Ps 23,4; 44,19; Iz 9,2; Jr 2,6

**lub: kraniec, granica, koniec*⁷⁰⁹³, ***ost.: koniec, spełnienie,
ukończenie, pełnia, doskonałość*²⁸⁰³, ****k.ą. badać, zgłębiać*²⁷¹³

*****lub: ciemność*⁶⁵², ******hebr.: całkowit - cien śmierci, głęboka
ciemność - metaf.: miejsce przebywania zmarłych*⁶⁷⁵⁷ - Iz 9,1; Jr 2,6

4. Draj³ szyb³ z⁴⁴⁸⁰ dala⁵⁹⁷³ od siedzi³
mieszkańca³, zapomniany⁷⁹¹¹ AKNP^{PAR} przez⁴⁸⁰
stopę⁷²⁷² człowieka, kołysze³ się zawieszony¹⁸⁰⁹
na linach³ z⁴⁴⁸⁰ dala od ludzi⁵⁸².

**lub: k.ą. wyrwać się, przebiec się, robić wyrwę, rozebrać*⁶⁵⁵⁵

***lub: ruwać poleć, dolina, wadi, dolina ruwającego potoku*¹⁵⁸

****lub: k.ą. przeznaczyć, bawić gdzieś przez jakiś czas, pozostaować,
mieszać łymczasowo*⁴⁸¹ PAR, SL - przez lub obcy, BW z dala od
osiedli; *****lub: k.ą. drzeć, łuskać się, dygotać, chybotać się*⁵¹²⁸

5. Ziemia^{770f} - z⁴⁴⁸⁰ niej pochodzi³ chleb³⁸⁹⁹,
lecz^{CW} pod⁴⁷⁸ nią zamieniana³⁸⁹¹ jest jak-
by³⁶⁵⁴ w ogień³.

Ps 104,14; Iz 28,5

**lub: k.ą. iść naprzód, podążać do*³³¹⁸, ***k.n. obrócić się, zawrócić,
zmienić się, zostać odwróconym*²⁰¹⁵, ****plomienie, met. gniew*⁷⁸⁴
*****tu o metodzie kruszenia skały ogniem - por: KfK*

6. Jej skały⁶⁸ są miejscem⁴⁷²⁵ pochodzenia
szafiru¹⁵ i ziarna³ złota³ są w nim³⁸⁹⁹;

**lub: lapis lazuli, lazuryt*⁶⁶⁰¹ - Wj 24,10; ***dost.: proch, pył, gruz*⁶⁰⁸³

****może dotyczyć miejsca, jak i szafiru* Ez 1,26; Obj 21,19

7. Ścieżki³ do niej nie³⁸⁰⁸ zna³⁰⁴⁵ sep³ i nie³⁸⁰⁸
wypatrzył³ jej oko³⁸⁶⁹ sokola³.

Hi 28,21-23;

**lub: wydeptany szlak, droga, przejście*⁵⁴¹⁰, ***drapieżnik żywiący
się padliną, ptak spadający lotem murkowym*⁵⁸⁶¹ - Rdz 15,11

****lub: spstrzegać, patrzeć na*⁷⁸⁰⁵ tu i Hi 20,9; Pnp 1,6 Hi 38,24

*****lub: jastrząb, kania - ptaki nieczyste - por: Kpl 11,14; Ps 14,13*

8. Nie kroczą³ po niej dumne⁷⁸³⁰ zwierze-
ta¹¹²¹, nie³⁸⁰⁸ grasuje³ po⁵⁹²¹ niej lew⁷⁸²⁶.

**lub: k.h. prowadzić marsz, rozdeptywać*¹⁸⁶⁹, ***idiom: symwone*¹¹²¹
dumny⁷⁸³⁰ tu i Hi 41,34; ****lub: k.ą. przejść dalej, przywdziać*⁵⁷¹⁰

9. Lecz człowiek³ wyciąga³ swoją rękę³⁰²⁷ po
kamień³, wyrwa³ góry²⁰²² od korzenia⁸³²⁸,

**lub: k.ą. kierować, rozszerzać, wysyłać*⁷⁹⁷¹, ***krzemień*²⁴⁹⁶

****lub: k.ą. obalić, zmienić, przemienić, zawrócić, zwrócić*²⁰¹⁵

10. Wykuwa³ w skalach⁶⁶⁹⁷ sztolnie³, a jego
oko⁵⁸⁶⁹ dostrzeże³ wszystko⁶⁶⁰⁵, co cenne³⁸⁹⁹.

**dost.: k.p. rozpaść, rozdzielić, przełamać*¹²³⁴, ***kanal, szyb*²⁹⁷⁵
****lub: wartość, drogocennosc, szcunek, świetność, przepych*³³⁶⁶

11. Wiąże³ wody³ ze⁴⁴⁸⁰ źródeł⁵¹⁰⁴ strumieni³
i to, co ukryte³⁸⁹¹ FS wywodzi³¹³¹⁸KN^{PAR} na światło¹⁶.

**lub: k.p. poskraniać*²²⁸⁰, ***metaf. - por: AK, dost.: płac*¹⁰⁶⁵
****tj. rzecz ukryta, tajemnica, AK - jej rzecz - tu i Hi 11,6; Ps 44,21*

12. A mądrość^{61AIF} – gdzie³⁷⁰ może zostać znaleziona^{4672IKN}? I gdzie³³⁵ jest to²⁰⁸⁸ miejsce⁴⁷²⁵ zrozumienia³³⁷?

Hi 28,20;

*lub: zmyślność, roztropność, biegłość²⁴⁵¹; **rozumienie, rozeznanie, umiejętność oceny i analizy z umiejętnością dokonania właściwego wyboru, prawe działanie⁹⁹⁸

Prz 16,16; Kaz 7,23-25

13. Człowiek nie³⁸⁰⁸ zna³⁰⁴⁵ jej ceny^{72F} i nie³⁸⁰⁸ może zostać znaleziona³³³ w ziemi⁷⁶ żyjących^{2416A}.

Prz 3,14; 8,8; 16,16; 23,23;

*hebr: enosz - człowiek, śmiertebnik, osoba, ludzkość⁵⁸² Prz 3,15
*lub: porządek, rzeczy ustawione w porządku, sterła, oszacowanie, uycena⁶¹⁸⁷; **k.n. mieć w posiadaniu, zostać odkrytym⁴⁶⁷²

14. Głębia⁶ mówi⁵⁵⁹: Nie³⁸⁰⁸ mają jej¹⁹³¹ w mnie. I morze⁶³²⁰ mówi⁵⁵⁹: Ze⁵⁹⁷⁸ mną też nie³⁶⁹ jest.

*hebr: tehom - głębia⁸⁴¹⁵ (oceanu) - gr: abyssos - por: Rdz 1,2

Pwt 30,11-13; Ps 92,5; Rz 9,5; 11,33

15. Nie można dostać^{5414PAS} za^{8478F} niź czyścigo złota⁶ ani^{CW} nie³⁸⁰⁸ można odważyć srebra⁷⁰¹ jako cenę zapłaty^{36F} za nią.

*tj. złota o wysokiej wartości^{5458B6321} tu i Oe 13,8^{***} Hi 28,13
*lub: złota za najem, nagroda zysk³²⁴² - 2Sm 24,24; 1Krl 10,28

16. Nie³⁸⁰⁸ można odważyć^{31F} za nią złota⁶ ani³⁸⁰⁰ Ofiru⁶ ani drogocennego⁶ onyksu⁶ ani^{CW} szafiru⁵⁶⁰¹.

1Krl 9,28

*lub: k.pn. być ważonym⁵⁵⁴¹ w procesie kupowania stąd: kupić ją za złoto ofiru, za onyks... - por: AK, tu i w: 19; Ps 119,18; Lm 1,15
*tj. złota³⁸⁰⁰ ze Wschodu - poet. sym. dla złota⁷⁰⁹¹ w 17 i Hi 31,24

**tj. ziemia lub miasto w pd. Arabii na szlaku handlowym Salomona pomiędzy Mekką a Medyną - Mahdadh Dhahab, synonim złota - „Ofir” - obrotny w pył⁴¹¹ - por: Hi 22, 24; Iz 13,12
***tj. cenny, drogocenny kamień, kosztowny, rzadki, wspaniały, chwałobny³³⁶⁸; ****tj. krzemionka kaworowa o barwie białoczarnej, karneol, beryl, malachit⁷⁷¹⁸ - por: Rdz 2,2; Wj 25,7; 28,9

17. Nie³⁸⁰⁸ równa^{71F} się z nią złoto²⁰⁹¹ i kryształ⁶ ani^{CW} jej wymiennikiem^{8545NF} nie jest klejnot^{3381SC} z wybornego złota⁶.

Ps 119,72;

*lub: ustawiani w szeregu, porządkowani, porównywani⁴¹⁸⁶ Prz 8,19
*hap. leg.: szlachetne szkło, szkło przezroczyście²¹³⁷; **naczynie, przedmiot, narzędzie, tu w znac. kolekcyjnym³⁶²⁷; ***rodzaj rzadkiego oczyszczonego, szlachetnego złota⁶³³⁷ - Iz 13,12; Pnp 5,11.15

18. Korale⁶ i kryształu górskiego^{11APF1378B1539} nie³⁸⁰⁸ warto wspominać^{2142KN}, a cennosc⁶ mądrości⁴⁵¹ przewyższa perły⁶.

Prz 3,15

*lub: czarne korale, perły, muszle morskie⁷²¹⁵ - w Ez 27,16 jako towar w handlu wymiennym; *lub: woreczek na nasiona - Ps 126,6 - stąd: worek mądrości - SL^K; **drogi kamień, koral, rubin⁶⁴⁴³

19. Nie³⁸⁰⁸ dorówna⁶¹⁶⁸⁶ jej topaz⁶ z Kusz⁶ ani³⁸⁰⁸ można jej kupić⁵⁵⁴¹ nawet z czyste²⁸⁸⁹ złoto³⁸⁰⁰. ***por: w 16^{*}

Wj 39,10; Ez 28,13

*por: w 17^{*}; **tj. jasny lub bezbarwny kamień⁶³⁵⁷ - por: Wj 28,17
***tj. Etiopia³⁵⁶⁸ i być może ziemia madańska - Ha 3,7 i Lb 12,1

20. Skąd³⁷⁰ więc^{CW} pochodzi⁶ ta mądrość^{62451A}? I gdzie³³⁵ jest to²⁸⁰⁰ miejsce⁶ zrozumienia³³⁷?

*dost.: k.q. wchodzić, wkrać, przychodzić, dostąpić, być wyliczoną⁹³⁵; *lub: terytorium⁴⁷²⁵; *lub: siedziba rozumu⁹⁹⁸ - EIB

21. Lecz⁶ została zakryta⁶ przed⁶ oczami⁶

mi⁵⁸⁶⁹ wszystkich³⁶⁰⁵ żyjących²⁴¹⁶ i zatajona³³³³ została przed⁶ ptactwem^{SC} niebios^{8064A}.

*lub: pomieścić, bo - GKC § 156a; jako enfaza - por. § 154 - SL^K
*lub: k.n. być skrytym, obdukt^{PAR}; **z, zdała od, na zewnątrz z boku⁴⁴⁸⁰; ***k.n. schować się, być schowanym, być ukrytym⁵⁶⁴¹

22. Zniszczenie⁶ i śmierć⁴¹⁹⁴ mówią⁵⁵⁹: Tylko na własne uszy²⁴¹ usłyszeliśmy⁸⁰⁸⁵ relację⁶ o niej.

Hi 25,6; Ps 49,14; Prz 27,20

*hebr: abaddon - miejsce zniszczenia, zniszczenie, zguba¹¹
*lub: plotka, sprawozdanie usłyszane przez innych, wieść²⁰⁸⁸

23. Bóg rozumie⁶ jej drogę¹⁸⁷⁰ i tylko⁶ On¹⁹³¹ zna⁶ jej miejsce⁴⁷²⁵. **por: KUL, EIB Pwt 7,7; 29,19
*lub: k.h. sprawić, być ktoś zręcznym, nauczyć, rozumieć⁶; wytlumaczyć, rozważać³¹¹⁵⁰; **k.q. użnać, rozważać, rozstrząsać³⁰⁴⁵

24. Bo³⁵⁸⁸ On¹⁹³¹ przygląda się⁶ krańcom^{331PC} ziemi^{76A}, widzi⁷⁰⁰ wszystko³⁶⁰⁵, co jest pod⁴⁸⁷⁸ niebiosami^{8064AP}; *lub: koniec, całość⁷⁰⁹⁸ Prz 15,3;

*lub: k.h. okazywać względy, zwracać uwagę na⁵⁰²⁷ Za 4,10

25. Gdy określił⁶ wagę⁶³¹ wiatru^{7307SC} i odmierzył⁶ miarką⁶ wody⁴³²⁵. Ps 135,7; Prz 30,4;

*lub: k.q. postawić, powołać, robić, dogłądać czegoś⁶²¹³
**również wartość nie dająca się zliczyć - por: 2Krl 25,16; Jr 52,20

*lub: k.p. odważyć⁶⁸⁰⁵; ***pomiar; wzrost, rozmiar⁴⁰⁶⁰ Iz 40,12

26. Gdyż ustanowił⁶²¹³ prawo⁶ dla deszczu⁴⁵⁹⁶ i drogę⁶ dla grzmotu⁶ błyskawicy⁶.

*lub: coś należnego, przyznany dział, ograniczenie, kres, dekret²⁷⁰⁶
*lub: głos, dźwięk, hałas, krzyk⁶⁹⁶²; **sibny wiatr; piorun³³⁸⁵

27. Wtedy²²⁷ właśnie przyjrzał się⁷²⁰⁰ jej i ją przeliczył⁶; przygotował⁶ ją i też¹⁵⁷¹ ją przebadał⁶.

Pwt 13,14; Sdz 18,2

*lub: k.p. policzyć dokładnie, opowiadać, mówić⁶⁰⁸; **k.h. umocnić, utwierdzić, ustalić, zapatrzyć, zaplanować, uporządkować²⁵⁵⁹
***tj. k.q. szukać (czego), przeszukiwać, zgłębiać, badać²⁷¹³

28. A do człowieka^{120AIS} powiedział⁵⁵⁹: Oto²⁰⁰⁵ bojaźń⁶ PANA¹³⁶, ona¹⁹³¹ jest mądrością⁴⁵¹, a odstąpienie⁶ od zła⁷⁴⁵¹ – zrozumieniem⁹⁹⁸.

*lub: szacunek, nabożna cześć, pobożność³³⁷⁴ Pwt 4,6;

*lub: k.q. inf.: zejść z drogi, stronić od, zwrócić się ku⁵⁴⁹³ Prz 1,7

29 I Hiob³⁴⁷ ciągnął^{31NF} dalej⁶ swoją przypowieść⁶, i rzekł⁵⁵⁹: 1Sm 10,12; 24,13
*dost.: podziwmyżna⁵³⁷⁵; **dost.: k.h. spowodować dodanie, zrobić więcej, ponownie³²⁵⁴; ***lub: przyszłość, porzekadło, poemat, wiersz, maksyma etyczna⁴⁹¹² - zwykle krótka, celna wypowiedź

2. Kto⁴³¹⁰ da⁴¹⁴ mi, abym był taki⁶ jak za wcześniejszych⁶³⁹¹ miesięcy³³⁹¹, jak za dniami³¹⁷, w których Bóg mnie strzegł⁶;

*tzn.: jak dni, które poprzedzały teraźniejszość; **hebr: gedem - uschód, o ludziach wschodu, starożytność, początek, pierwsze czasy⁶⁹²⁴; **k.q. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, śledzić, bronić⁸¹⁰⁴

3. Gdy Jego pochodnia⁶ świeciła^{31INF} mi nad⁵⁹²¹ moją głową⁷²¹⁸, w Jego świetle⁶ chodzenie¹⁹⁸⁰ w ciemności²⁸²²;

*lub: lampa⁵²¹⁶ - syn. aram.: nuw⁵¹³⁵ - ogień, płomień - Dn 3,27; 7,9
*lub: k.h. błyskać światłem¹⁹⁸⁴ Ps 18,28; 119,105

4. Taki, jaki⁸³⁴ byłem¹⁹⁶¹ w dniach³¹¹⁷ mojej dojrzałości¹¹⁵, gdy Bóg w przyjaźni^{1AD1} **pozostawał** nad⁹²¹ moim namiotem¹⁶⁸; Ps 25,14 *idiom: w dniach mojej jesienn, czyli w dniach moich zbiorów - EIB; **tj. uczesna jesień, uczesne zbiory²⁷⁷⁹; inni: uczesny okres życia - SL^K; ***tub: polajenna rada, narada, porada, zgromadzenie, rada medyczna; krąg przyjaciół, zebranie, towarzyszy⁵⁴⁷⁵

5. Gdy Wszzechmogący⁷⁷⁰⁶ był **jeszcze**⁵⁷⁵⁰ ze⁵⁹⁷⁸ mną i otoczeniem^{1ADJ} moim **był** moje dzieci^{1CS}; Rdz 14,24; Sdz 8,14; 2Sm 19,18 *tj. dookoła, ze wszystkich stron⁵⁴³⁹; **niemowlę - Wj 2,6; male dziecko - Jr 1,6; nastolatek - Rdz 37,2; młodzieniec, sluga⁵²⁸⁸, w Lmn. zarówno kobiety, jak i mężczyźni⁸⁶¹²⁴ - por. Hi 1,19; Rz 2,19

6. Gdy moje ścieżki^{1HAP} opływały⁷³⁶⁴ w masło¹⁶⁶⁹⁷, a opoka⁶⁶⁹⁷ wylewała⁶⁶⁹⁴ dla⁵⁹⁷⁸ mnie strumieniem⁶³⁸⁸ oliwy⁸⁰⁸¹; Hi 20,17; *tub: krol¹⁹⁷⁸; **ziadłe mleko²⁵²⁹, wg wokalizacji TM - gniw²⁵²⁸ jak w Dn 3,13; ***idiom: kiedy wszystko szło jak po masle - EIB^K; ****tj. drzewo oliwne rosnące na skale - Put 32,13 - KHK Ps 81,16

7. Gdy wychodziłem³³¹⁸ do bramy¹ nad⁵⁹²¹ miastem¹ i na rynku¹ przygotowałem¹ sobie miejsce¹⁴⁸⁶; Pwt 25,7; 2Sm 15,2; 2Krn 32,6 *brama⁸¹⁷⁹ miejska to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy **por. Put 25,7 i Sdz 4,1; ***tub: miasteczko, wieś⁷¹⁷⁶; ****ulica, plac publiczny, miejsce otwarte - Put 13,1; *****k.h. utwierdzić, ustalić, umocnić, skierować do³⁵⁵⁹; ****tub: miejsce do siedzenia - 1Sm 20,18

8. Widzieli⁷²⁰⁰ mnie młodzieńcy⁵²⁸⁸ i milki¹, a starcy³⁴⁵³ podnosili⁹⁶⁵ się i stali¹; *dosł.: k.h. ukryć się²²⁴⁴ - Rdz 3,10; tu i w 10 w znaczeniu milczeć (?) **tub: wiekowy, człowiek w podeszłym wieku - tylko w Ks. Hioba ***tub: k.q. zajmować stanowisko, pozostać bez ruchu²⁹⁷⁵

9. Książęta¹ powstrzymywali¹ się w swoich mowach¹⁴⁰⁵ i kadli⁷⁷⁶⁰ dłoń³⁷⁰⁹ na swoich ustach⁶³¹⁰; Sdz 18,19; Hi 21,5; 40,4 *tub: władca, wysoki urzędnik, dowódca⁸²⁶⁹; **k.q. poskramić, zatykać⁶¹¹³; ***por. Hi 12,11⁵; ****gest wyrażający do milczenia

10. Głos⁹⁶³ dostojników¹ milknął^{1391KN}, a ich język³⁹⁵⁶ przylegał¹³⁹⁶ im do podniebienia²⁴⁴¹; *tub: przynocca, władca, książę²⁰⁵⁷; **w 8⁵; ***k.q. trwać przy¹⁶⁹²

11. Tak³⁵⁸⁸ Ucho²⁴¹, które mnie słyszało⁹⁰⁸⁵, nazywało mnie szczęśliwym¹, także¹ oko widziało⁷²⁰⁰ i świadczyło¹ o mnie **dobrze**; *tub: k.p. prowadzić naprzód, naprawiać zło⁸³³ - Put 3,18; Ps 72,12 **tub: k.h. powołać na świadka, stwierdzić, uroczyście⁵⁷⁴⁹; Rdz 43,3

12. Bo³⁵⁸⁸ wybawiałem¹ ubogiego¹, gdy wolał⁷⁷⁶⁸ o pomoc i sierotę³⁴⁹⁰, i tego, kto nie³⁸⁰⁸ miał pomocnika^{1PAR}; Wj 22,22; Pwt 24,17; *tub: k.p. pozwolić uciec, wyzwoić, ocalić⁴⁴²² - tu czynność wielokrotnie powtarzana w przeszłości - SL^K; **pokorny, skromny, nędzny, słaby⁶⁰⁴¹; ***k.q. nieść pomoc, wspierać - Rdz 49,25 Pwt 27,19; Hi 6,27; 31,21; Ps 10,14; 72,12; Prz 21,13

13. Błogosławieństwo¹ ginącego¹ przychodziło⁹³⁵ do⁵⁹²¹ mnie, a serce³⁸²⁰ wdowy⁴⁹⁰ rozweselałem¹; *tub: dar¹²⁹³; **dosł.: nade mną - AK ***tub: k.h. powodować zdziwienie lub wysypiewanie (z radości)

14. Przyoblekłem¹ się w sprawiedliwość¹ i okrywała³⁸⁴⁷ mnie, moja prawość¹ była niczym płaszcz¹ i zawój⁶⁷⁹⁷ na głowie¹; *dosł.: k.q. ubierać się, być ubranym, nosić³³⁴⁷; **prawość⁶⁶⁶⁴

***tub: decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawność, słuszność w sądzie⁴⁹⁴¹ ****tub: tunika, jako okrywkę dostojników - 1Sm 18,4; z przelkami na dole - Wj 28,34; z otworem na głowę - Wj 39,23; ubiór arcykapłana⁵⁹⁸

15. Byłem¹ oczami¹⁹⁶¹ dla ślepego⁵⁷⁸⁷ i nogami⁷²⁷² dla chrorego¹; Iz 35,6; 42,7,16; Mt 11,5 *tub: k.q. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹; **dosł.: i ja⁵⁸⁹ ***tj. osoba zdyskwalifikowana do składania ofiar - Kpl 21,18

16. To ja⁵⁸⁹ byłem¹ ojcem¹ dla potrzebujących¹, a sporną¹ sprawę¹ tego, którego nie³⁸⁰⁸ znałem - badałem¹; **tub: której (?) *tub: cierpiący ucisk i źle traktowanie, będący w potrzebie - ogólnie okr. najniższej warstwy społecznej³⁴; **niesnaski, spór, kłótnia, kłótnia, sprawa w sądzie⁷³⁷⁹; ***k.q. zgłębiać, przeszukiwać²⁷¹³

17. I roztrzaskałem¹ kły^{101P} niegodziwego¹, a z jego zębów⁸¹²⁷ wydzierałem⁷⁹⁹³ kł^{1KI} łup¹; Hi 41,0; Ps 3,7; 58,6 *tub: k.p. rozbić⁷⁶⁶⁵; **szczeka⁴⁹⁷³; ***tub: niesprawiedliwy, przestępny, nieprawy⁵⁷⁶⁷; ****złoty, ofiary, zer, pokarm ubogich²⁹⁶⁴

18. I mówiłem⁵⁵⁹: Odejdę¹ z⁵⁹⁷¹ moim gnazdem¹ i jak piasku^{12344A} namnożę⁷²³⁵ dni³¹¹⁷; Ps 30,7; Jr 22,23; Ha 2,9 *dosł.: wyznaczyć ostatnie tchnienie, być na progu śmierci, umrzeć¹⁴⁷⁸ **tub: metaf. bezczynie miejsce zamieszkania⁷⁰⁶⁴; Lb 24,21 ***tub: za Talmudem: jak feniks - EIB^K; WBC^K; GES^K; SL^K; AUL^K

19. Mój korzeń¹ otwiera⁶⁶⁰⁵ PAsiPAR się^{ku}413 wodzie⁴³²⁵, a rosa²⁹¹⁹ nocuje¹ na moich gałązkach⁷⁰⁵; Hi 14,9; Ps 1,3; Ez 31,7 *tub: metaf.: głębia, ustawiczna świeżość sił³³²⁸ - por. Jr 17,7 **tub: k.q. spędzić noc, przebywać, pozostawać³⁸⁸⁵ - Rdz 19,2

20. Moja godność¹ pozostanie¹ świeża¹ ze⁵⁹⁷⁸ mną, a mój łuk⁷¹⁹⁸ odnowi¹ się w mojej ręce³⁰²⁷; *tub: nowy²³¹⁹ Rdz 49,24; Iz 40,31; 41,1 *tub: splendor, majestat, duma, chwala³⁵¹⁹; Wj 33,18; Ps 72,19 ***tub: k.h. odmienić, zmienić na lepsze, ukazać świeżość²⁴⁹⁸

21. Słuchano¹ mnie¹ i czekano¹ na mnie, i milczeli¹ w oczekiwaniu¹ na³⁹²⁶ moją radę¹; **dosł.: mnie słuchano 1Krl 3,28; Hi 29,9; 32,11 *tub: k.q. rozumieć, zgodzić się, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵ ***tub: k.p. mieć nadzieję³¹⁷⁶; ****k.q. być nieruchomym, oniemieć¹⁸²⁶ *****tub: plan, zamiysł, akt decyzji⁴⁰⁹⁸ - Put 32,28; Sdz 20,7

22. Po³¹⁰ moim słowie¹ już¹ nie³⁸⁰⁸ zmieniano¹ moja mowa¹ skapywała¹⁵¹⁹ na⁵⁹²¹ nich. ***tomyśl.: jak deszcz - w 23 Pwt 32,2

*tub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa, słowo¹⁶⁹⁷ **tub: powtarzać⁸¹³⁸; ***słowo, wypowiedź⁴⁴⁰⁵ - 2Sm 23,2

23. Oczekiwali¹ na¹ mnie jak na deszcz⁴³⁰⁶, otwierali¹ swe usta⁶³¹⁰ jak na późny deszcz¹; *dosł.: obworzyć szeroko, rozdziwiać, rozewrzeć, ziać⁶⁴⁷³ **tj. deszcz późny lub wiosenny (marzec, kwiecień) warty gąsienicy przed zbiorami⁴⁴⁵⁶ - Put 11,14; por. Oz 6,3⁹⁸³⁸ Ps 72,6; Za 10,1

24. Uśmiechałem¹ się do⁴¹³ nich, **jednak**

nie³⁰⁸ wierzyli⁴⁵⁶, lecz²⁵ światła²¹⁶ mojego oblicza⁶⁴⁴⁰ nie³⁸⁰⁸ odrzucali¹⁵³⁰⁷. 1Sm 3,19; Ps 4,7; *lub: k.q. żartować, bawić się, świętować⁷⁸³² - Jr 30,19; *uśmiechnięte oblicze władcy oznaczało przychylność - Prz 16,5; rzadka cecha rządzących w orientacji, gdzie zgodnie ułotomizano z powagą - por. SL^K; **k.l. trwać mocno być pewnym, ufać²³⁹ Ps 89,16 ***idiom: dbali o to, abym się nie rozgniewał (?) - EIB^K; WBC^K

25. Wybierałem¹⁸⁷⁰ im drogę¹⁸⁷⁰ i siadałem³⁴²⁷ na czele⁸⁸, a także przebywałem⁷⁹³¹ jak król⁴⁴²⁸ pośród zastępu⁸⁸⁸, jak ten, który⁸³⁴ potysza⁵¹⁶² żalobników¹⁸⁸¹ ADJ. Rdz 37,5; Ps 35,14 *tj. dokonał wyboru po uwikłanym rozpatrzeniu sprawy⁹⁷⁷ **lub: wódz, przywódca⁷²¹⁸, **lub: grupa, gromada, oddział¹⁴¹⁶ ***lub: oplakiwanie, żaloba, smutek z powodu nieszczęścia⁵⁷

30 A teraz⁶²⁵⁸ szydzą^z 5921 mnie młodsi⁴⁴⁸⁰ mnie wiekiem⁸⁸, których⁸³⁴ ojców¹ uważałem za niewartych⁸⁸⁸, by postawić⁷⁸⁹⁶ INF przy psach¹³⁶¹¹ swojej trzody⁶²⁹. 1Sm 17,43; 2Krl 18,31; Iz 56,10

por. Hi 29,24 - tu: w znaczeniu śmiać się szyderczo, drwić⁷⁸³² **lub: nie niezadowolony⁶⁸¹⁰, **dost.: w dniach³¹¹⁷, **lub: k.q. odrzucać, odmawiać, wzgardzać kimś³⁹⁸⁸, ***lub: jako ciężka obelga

2. Również¹⁵⁷¹ siła³⁵⁸¹ ich rąk³⁰²⁷ - na cóż⁴¹⁰⁰ mi ona? Odszedł⁸⁸ od⁵⁹²¹ nich ich wigor³⁶²⁴.

*lub: q.q. zginąć, umrzeć, zniknąć, zbladnąć⁶, **zyciowość - Hi 5,26

3. Z niedostatku¹ i głodu¹ wycierpani włóczyli¹³⁶¹¹ AI,PAR się po wyschłej⁶⁷²³ IN ziemi, niedawno¹⁵⁵⁷ spustoszonej⁷⁷²² i jałowej⁴⁸⁷⁵.

*lub: ubóstwo²⁶³⁹ - tu i: Pr 28,22, **dotkły głód⁷⁷²⁰ - tu i Hi 5,22 **lub: bezpodny, jałowy, uschły, posępny¹⁵⁶⁵, **lub: q.q. obgrzyzać, włóczyć się bez celu⁶²⁰⁷, ***uczony, wieczór poprzedniego dnia

4. Zrywają⁶⁹⁹⁸ AI,PAR sobie malwę¹ na krzaku i korzeń⁸³²⁸ janowca⁸⁸⁹ jest ich pokarmem³⁸⁹⁹.

*tj. roślina występująca na słonych bagnach, łoboda, solanka kolczasta, słaz⁴⁴⁰⁸ BS0999 HAP, **szczodrość⁷⁵⁷⁴ i 1Krl 19,4,5; Ps 120,4

5. Wypędzają⁸⁸ ich ze⁴⁴⁸⁰ wspólnoty⁸⁸, krzyczą⁷³²¹ za⁵⁹²¹ nimi jak za złodziejem¹⁵⁹⁰ AI,S. *dost.: k.p.u. być odepchniętym¹⁶⁴⁴, **spoleczność, grupa¹⁴⁶⁰ B1632

6. Osiedlić³¹ INF musieli się zatem w rozpadlinach⁸⁸ HAPN dolin⁸⁸⁸, w jamach²³⁵⁶ ziemnych⁴⁰⁸³ i skałach³⁷¹⁰. 1Sm 14,11; 2Krl 12,9

*lub: k.q. przebywać, pozostawać, mieszkać⁷⁹³¹, **przeprasać, jar, zbocze; jak przym.: straszny, budzący grozę⁶¹⁷⁸ - por. EIB^K ***tj. dolina, wąwóz, koryto rzeki sezonowej, uadi, potok, dół⁴⁵⁵⁸

7. Między⁹⁹⁶ krzakami⁸⁸ wyją⁸⁸⁸, gromadzą⁸⁸⁸ się pod⁸⁴⁷⁸ ostami¹²⁷³⁸. Iz 3,17

*lub: krzew; zarosła, roślina⁷⁸⁸⁰ - Rdz 2,5; 21,15; **tu i Hi 6,5 - rylc osty⁵¹⁰¹, **lub: k.p.u. być połączonym, trzymać się razem³¹⁵⁹

8. To synowie¹¹²¹ głupoty³¹ ADJ, a także¹⁵⁷¹ synowie¹¹²¹ ludzi bez¹⁰⁹⁷ sławy⁸⁰³⁴, wygnani⁸⁸⁸ batem^z 4480 ziemi⁷⁷⁶. Prz 26,7,12; *hebr.: nabal - głupi, nierozumny⁵⁰³⁶ - spn. słowa: niegodziwiec - por. Ps 14,1; **idiom: synowie bez imienia; **k.n. uderzać, chłostać, być wypędzonym⁵²¹⁷ HAP Kaz 7,5; Iz 32,5-6

9. A teraz⁶²⁵⁸ stałem¹⁹⁶¹ się tematem ich przyspiewki⁸⁸ i jestem¹⁹⁶¹ ich⁴⁹² powiedzonkiem⁸⁸. Hi 17,6; Ps 35,15; 69,12; Lm 3,14,63

*tj. szydercza, przesmiewczą piosenka, śpiewka, muzyka⁷⁰⁵⁸ **hebr.: milla - słowa, mowa, wypowiedź⁴⁴⁰⁵ - 2Sm 23,2

10. Brzydzą⁸⁸ się mną i są oddaleni⁸⁸⁸ ode⁴⁴⁸⁰ mnie, i przed moim obliczem⁶⁴⁴⁰ nie³⁸⁰⁸ powstrzymują⁸⁸⁸ się z pluciem⁷⁵³⁶.

*lub: k.p. czuć silną odrazę, uważać za obrzydliwość²⁸⁵¹, **być dalekim⁷³⁶⁸, ***k.q. zatrzymać dla siebie, panować nad²⁸²⁰

Lb 12,14; Pwt 25,9; Iz 50,6; Mt 26,67; 27,30

11. Bo On rozluźnił⁶⁶⁰⁵ mój sznur⁸⁸⁸ i upokorzył⁸⁸⁸ mnie; zrzucili⁷⁹⁷¹ też uzdę⁸⁸⁸ przed moim obliczem⁶⁴⁴⁰. Hi 12,18; 29,20; *lub: ścięciuwa, sznur namiotu, ścięgnąć³⁴⁰⁹, **idiom: poluźnił sznur namiotu; rozwiązałeś sznur życia; poluźnił sznur mojego łuku - por. EIB^K, **uwiąz keńw - swoją ścięciuwa - tzn. strzelił do mnie ***lub: k.p. źle traktować, dręczyć, osłabiać⁴⁰³¹ Ps 32,9

12. Na⁵⁹²¹ prawo³²²⁵ IN powstaje⁹⁶⁵ P banda⁸¹ HAP wyrostków, przed moimi stopami²⁷² zastawiają⁸⁸ AK pułapkę⁸⁸⁸ i wnoszą⁵⁵⁴⁹ przeciwko⁸⁸⁸ mnie ścieżki⁷³⁴ zniszczenia⁸⁸⁸. Hi 16,10;

*lub: motłoch⁶⁵²⁶ AK, bezmyślny tłum¹⁷⁵⁵¹ - WBC^K, **dost.: k.p. wyzłoczyć, wyrzucić, zesłać, przewrócić, wypędzić⁷⁹⁷¹, obnażyć - KUL^K, zmusić do ucieczki - SL^K; zwalić z nogi - BE, odtrącić - BW

**lub: mieszczęście, katastrofa, ucisk³⁴³ Hi 19,12; Ps 140,4-5

13. Zniszczyli⁸⁸ HAP moją drogę⁸⁸ i przyczynili⁸⁸⁸ się do mojej zagłady⁸⁸⁸, nie³⁸⁰⁸ potrzebują do tego pomocnika⁸²²⁶ PAR. Hi 6,2; Ps 57,1; Pr 19,13

*lub: k.q. zburić⁵⁴²⁰, **ścieżka, szlak morski, prześcieca⁵⁴¹⁰ **dost.: k.h. odnosić zysk, zyskiwać, korzyścić, osiągać³²⁷⁶

***lub: całkowity upadek, zniszczenie, klęska, pożądanie¹⁹⁴²

14. Podchodzą⁸⁸⁹ jak przez szeroki⁷³⁴² wyłom¹ i toczą⁸⁸⁸ się w miejscu⁸⁴⁷⁸ gruzów⁸⁸⁸.

*lub: wyrwa, pęknięcie, dziura⁶⁵⁵⁶, **dost.: k.h.p. zwinąć się¹⁵⁵⁶ **lub: zniszczenie, ruina, nieużytki, hałas, spustoszenie⁷⁷²²

15. Dłatego⁵⁹²¹ lęki⁷⁹¹ P zwróciły się przeciwko²⁰¹⁵ KHO mnie, jak wiatr⁷³⁰⁷ A nęka¹⁵ S to moją godność⁸⁸⁸. Moja pomyślność⁸⁸⁸ przemija⁵⁶⁷⁴ jak obłok¹⁵⁶⁴⁵. Hi 18,11; 27,20; Ps 73,19

*dost.: trwożyć, zniszczenie, nieszczęście, straszliwe wydarzenie¹⁰⁹¹ **lub: k.q. ścigać, zmuszać do ucieczki, pilnie śledzić, przesładować, dręczyć²⁹¹, ***nap.leg.: szlachectwo jako pozycja społeczna, honor⁵⁸⁸², ***lub: wybowienie, dobrobyt, zwycięstwo³⁴⁴⁴

***być może wersety 12-15 przytaczają obraz obłożonego miasta

16. I teraz⁶²⁵⁸ wylewa⁸²¹⁰ KHP się we⁵⁹²¹ mnie moja dusza⁸⁸. Pochwycyli⁸⁸⁸ mnie dmi³¹¹⁷ cierpienia⁸⁸⁸. Hi 10,15; 30,27; 36,21; Ps 42,4

*lub: nefes - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche; **lub: złapać, trzymać mocno - Rdz 22,13 ***lub: bieda, nieszczęście, udręka, utrucenie⁶⁰⁴⁰ Rdz 16,11; 31,42

17. Noc³⁹¹⁵ dziurawi⁵³⁶⁵ moje kości¹⁰⁶ we⁵⁹²¹ mnie, a dręczące bóle⁶²⁰⁷ PAR,FCP nie³⁸⁰⁸ dają mi odpoczynku⁸⁸⁸. **lub: k.q. nocować, leżeć⁷⁹⁰¹ Ps 6,2 *lub: wydlubać (oczy) - Sdz 16,21, ciosać - Iz 51,1; **por. Hi 30,3***

7. Jeśli⁵¹⁸ mój krok⁴³⁸ zbroczył^z z właściwej drogi¹⁸⁷⁰ i moje serce⁵⁶⁹ poszło za³¹⁰ moimi oczami⁵⁶⁹, i jeśli jakaś zmaza⁵⁶¹⁰ przylgnęła⁶⁹² do moich rąk⁷⁰⁹;

Lb 15,39; Hi 23,11;

*lub: k.g. pochylać się, skręcać, skłaniać, wyciągać⁵¹⁸⁶ Ps 7,3

**lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰

***lub: skaza, defekt, wada, fizyczna - Kpl 2,17, wy ketiv - kokohwiek

8. Wtedy niech ja sieje^{1COH}, a inny⁵¹² spożywa³⁹⁸, a moje plony^{515C} niech zostaną wykorzystane⁵⁶⁵.

Kpl 26,16; Pwt 28,30,38;

*lub: k.g. rodzić nasiona, wydawać nasienie²²³², **dost.: potomstwo, plód, to, co zostało wydane na świat, dziecko⁶³¹ Iz 22,24;

***dost.: być wyrwanym z korzeniami⁸³²⁷ Hi 5,3; 38,12 Iz 65,23

9. Jeśli⁵¹⁸ moje serce⁵⁶⁹ dało się omamić⁵⁶ przez⁵⁹²¹ inną kobietę⁸⁰² i jeśli czyhałem⁵⁶⁶ u⁵⁹²¹ drzwi⁶⁴⁰⁷ swojego bliźniego⁵⁶⁶;

Hi 24,15

*lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰

**lub: k.n. być zwiędzionym, być zwodzonym, być ławowiernym⁶⁶⁰¹

***dost.: k.g. zastawić pułapkę⁰⁹³, **twarzysz, ktoś drugi⁷⁴⁵³

10. To niech moja żona⁸⁰² mieli¹ dla innego⁵¹² i niech inni⁵¹² się nad⁹²¹ nią schylają⁵⁶⁶;

*lub: k.g. zgniatać, miażdżyć²⁹¹², **eufemizm: uspokójmy z nią⁵⁷⁶⁶

2Sm 12,11; Jr 8,10

11. Bo³⁵⁸⁸ byłyby to^{1931Q1F} rzecz haniebna^{1F}, byłyby to^{1931Q1M} nieprawość⁵⁶ do ukarania przez sędziów^{6414P};

Rdz 38,24; Kpl 20,10

*lub: pomysł, plan, rozważność, negocjowalność²¹⁵⁴, **przezwrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹

12. Tak³⁵⁸⁸! To¹⁹³¹ byłby ogień⁷⁸⁴, który pożera³⁹⁸ aż do⁵⁷⁰⁴ zniszczenia⁵⁶ i cały³⁶⁰⁵ mój plon⁵⁶ wykorzenia⁵⁶⁶.

por: u. 8* Prz 15,11

*lub: aż do Abaddonu¹¹ - miejsce zniszczenia, zgnia - Ps 88,11

**lub: owoc, zbiory, zysk, przychód, plody rolnie⁵³⁹³ - Rdz 47,24

13. Jeśli⁵¹⁸ odrzuciłem⁵⁶ roszczenie prawne⁵⁶ swojego sługi⁵⁶⁵⁰ i swojej służącej⁵¹⁹ w ich sporze sądowym⁵⁶ przeciwko⁵⁹⁷⁸ mnie;

*lub: k.g. odrzucać, odmawiać, traktować jako odrażające³⁹⁸⁸

**lub: decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), słusność w sądzie⁴⁹⁴¹, **nieowibnik

***lub: walczyć, zmagać się, kłócić się, prowadzić sprawę, proces (prawny), pozynwać do sądu, złożyć skargę³⁷³⁸ - Rdz 26,20; Wj 17,2

14. Co⁴¹⁰⁰ wtedy⁶²¹³ zrobię⁵⁶, gdy³⁵⁸⁸ Bóg powstanie^{16965?} I gdyby⁵⁶⁸⁸ zaczął⁵⁶ mnie badać⁵⁶, co⁴¹⁰⁰ bym Mu odpowiedział^{566?};

Ps 44,21

*domyśl.: jako sędzia; **lub: k.g. doglądać, szukać, karać, odwieźć⁶⁴⁸⁵, **k.h. zdawać sprawę, udzielać odpowiedzi, uraczać⁷²⁵

15. Czy nie³⁸⁰⁸ Ten, który mnie stworzył^{1PAR} we wnętrzu⁵⁶ matki, nie stworzył⁶²¹³ i jego? I czy nie On jeden⁵⁶ ukształtował⁵⁶⁶ nas w łonie^{5666?}?

Hi 34,19; Prz 14,31; 22,2;

*dost.: k.g. rodzić, czynić, pracować, wykonywać, zarządzać, postanawiać, powołać⁶²¹³, **lub: brzuch, wnętrze, ciado, lono, metaf. Szol⁹⁹⁰, **hebr.: ehad - jeden, każdy, pewien, jakiś, jeden raz²⁵⁹

***lub: k.po. ustalić, ustanowić, zrobić, utrwać^{3559B4097}

****lub: miejsce, w którym rozwija się plód - ton⁷³⁵⁸ - Rdz 20,18

Ps 119,73; 139,13; Jr 1,5; Mt 1,2,10

16. Jeśli⁵¹⁸ odmówiłem⁵⁶ prośbie⁵⁶ ubogich⁵⁶⁶ i oczy⁵⁸⁶⁹ wdowy^{900F} przygasały⁵⁶⁶;

Hi 22,9;

*dost.: k.g. pouścić się, zatrzymać, kontrolować⁵¹³

**dost.: rozkosz, przyjemność, pożądanie, upodobanie, łasknota²⁶⁵⁶

***lub: k.g. uciśniony, marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰

****lub: k.p. wyczerpać, zużyć, półozój kres³⁶¹⁵ Hi 24,3,21; 29,13

17. I jeśli sam⁹⁰⁵ jadłem³⁹⁸ swoją kromkę⁵⁶, chleba, a nie³⁸⁰⁸ jada³⁹⁸ niej sierota^{3490M};

*lub: fragment, kawałek, kęs (chleba), cząstka⁶⁵⁹⁵ - Rdz 18,5

Wj 17,22,24; Pwt 16,11; 26,12; Ps 10,18; 68,5; Jr 5,28; Oz 14,3; Mi 3,5

18. Bo³⁵⁸⁸ od mojej młodości⁵⁷¹ wychowywałem⁵⁶ go⁵⁶ jak ojciec⁵⁶ i od łona⁹⁰⁰ mojej matki⁵¹⁷ ją⁵⁶ prowadziłem⁵⁶⁶;

Hi 51,48B59,54; Iz 7,2

*dost.: dorosnąć, stać się silnym¹⁴³¹ - Rdz 21,8, **domyśl.: o sierocie

***domyśl.: o wdowie w u. 16; ****lub: stać w gotowości, kierować

19. Jeśli⁵¹⁸ widziałem⁵⁶ ginącego^{6PAR} z powodu braku⁵⁶ ubrania³⁸³⁰ albo biedaka^{561A} bez³⁶⁹ okrycia⁵⁶;

Wj 22,26; Hi 22,6

*lub: bez, nie, zużycie, znoszenie¹⁰⁹⁷, **lub: będący w potrzebie, okres, najniższej warstwy społecznej³⁴, **ubranie, płaszcz³⁶⁸²

20. Jeśli⁵¹⁸ nie³⁸⁰⁸ błogosławiły mi jego biedra⁵⁶⁶ i nie⁵⁶ zagraży⁵⁶⁶ się⁵⁶ dzięki⁵⁶ wełnie⁵⁶⁶ moich owiec³⁵²²;

Pwt 18,4; 24,13; Hi 29,11

*lub: jako figura retoryczna (część z całości) - syn. całej osoby - por: kości - Ps 35,10; **wy. ketiv - biodro^{2504S}, **k.h. rozgrzać się²⁵⁵²

***tj. drogie odzienie z rana młodych baranów - SI⁴, strzyż¹⁴⁸⁸

21. Jeśli⁵¹⁸ wygrażalem⁵⁶ moją ręką³⁰²⁷ przeciwko⁵⁹²¹ sierocie³⁴⁹⁰ i nawet⁵⁶ gę³⁵⁸⁸ widziałem⁷²⁰⁰ w bramie^{561A} wsparcie⁵⁸³³ dla mnie;

*dost.: k.h. kołysać, zataczać, wymachiwać, potrząsać⁵¹³⁰ - tu, jako gest groźący lub karzący - por. Iz 10,32; 11,15

**brama⁸¹⁷ - miejsca to miejsce spotkań i sprawowania władzy

Hi 22,9; Prz 22,22; Iz 29,21

22. To niech odpadnie⁵³⁰⁷ moja łopatką⁵⁶ od barku⁵⁶ i niech moje ramie²⁴⁸ zostanie wyrwane⁵⁶ ze stawu⁵⁶⁶.

*lub: bark; łopatką, bol²⁸⁰² - Wj 27,14; **hap.leg.: łopatką, płeć⁷⁹²⁹

***lub: k.n. być złamanym, rozbitym, roztrzaskanym⁷⁶⁶⁵

23. Gdyż³⁵⁸⁸ grozę⁵⁶ budzi⁵⁶ nieszczęście⁵⁶ od Boga⁴¹³ mnie i to, że przed Jego majestatem⁵⁶ nie³⁸⁰⁸ mógłbym się ostać⁵⁶⁶.

*lub: trwożyć, przerażenie, strach⁶⁵³ - Rdz 31,42, **strapienie, brzemie, nieszczęście, dzień kłęski³⁴³, **godność, wyróżnienie, wyniosłość⁷⁶¹³, **dost.: k.g. wytrwać, zwyciężyć³²⁰¹ Iz 13,6; Jl 1,15

24. Jeśli⁵¹⁸ złoto²⁰⁹¹ uczyniłem⁵⁶ swoją nadzieją⁵⁶, a do czystego złota⁵⁶ mówiłem⁵⁵⁹: O, ty moje bezpieczeństwo⁵⁶⁶!

Ps 52,7; Mt 6,19;

*dost.: k.g. sprawić, że coś się stanie, postanawiać, wyznaczać⁷⁷⁶⁰

**lub: ufność³⁶⁸⁹, **tj. złoto³⁸⁰⁰ ze Wschodu - poet. syn. dla złota²⁰⁹¹ tu i Hi 28,16; ***zuffanie, ufność, miejsce ucieczki⁴⁰⁰⁹ Mk 10,24

25. Jeśli⁵¹⁸ radowałem⁵⁶ się, że⁵⁵⁸⁸ wielkie⁷²²⁷ było moje bogactwo⁵⁶ i że wiele^{561ADJ} osiągnęła⁵⁶ moja ręka³⁰²⁷.

1Sm 2,4; Hi 3,19; Ps 49,6

*lub: być zadowolonym, radować się, promieniować radością⁸⁰⁵⁵

**dost.: siła, złołność, armia, wpływ finansowy, skuteczność²⁴²⁸

***lub: mocny wielki, potężny³⁵²⁴, ****k.g. dostać, wymyślić⁴⁶⁷²

26. Jeśli patrzyłem⁷²⁰⁰ na światło*, gdy³⁵⁸⁸ świeciło⁶⁶ i na księżyc³³⁹⁴, gdy sunął⁵⁶⁵¹PAR wspaniale⁶⁶⁶⁶;

Pwt 4,19; 17,3; Ez 8,16

*dot.: światła ciał niebieskich, również słońca²¹⁶; **dosl.: k.h. błyskać światłem¹⁹⁸⁴; ***dosl.: iść, płynąć, poruszać się, iść dalej¹⁹⁸⁰

27. A moje serce³⁸²⁰ dało się uwieść* tajemnie** i całowałem⁵⁴⁰¹ ustami⁶³¹⁰ moją rękę⁶⁶⁶, przysyłając im pocałunki;

*lub: k.g. mieć otwarty umysł, być prostym, być naiwnym, być zwiadowczym⁶⁴⁰¹; **ukryte miejsce, tajemnica, kryjówka⁵⁶⁴³

***dosl.: całowała ręką moją (w) usta moje, tj. posyłała całusy - SL^K

28. Również¹⁵⁷¹ to¹⁹³¹ byłaby nieprawość* do ukarania⁶⁶⁶⁶ przez sędziów⁶⁶⁶⁶, bo³⁵⁸⁸ zaparł⁶⁶⁶⁶ bym⁶⁶⁶⁶ się Boga z wysokości⁶⁴⁰⁵.

Hi 31,11

*lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹; **k.p. fałszywie zaprzeczać, postępować podstępnie, zwodzić, płaszczyć się, rozczarować, zwodzić, oszukiwać³⁵⁸⁴

29. Jeśli¹⁸ radowałem⁹⁰⁵⁵ się z upadku* mojego wroga⁶¹PAR i triumfowałem⁶⁶⁶⁶, że spotkało⁶⁶⁶⁶ go nieszczęście⁴⁵¹, to byłbym winny,

*lub: ruina, katastrofa, zniszczenie⁶³⁶⁵; **k.p. nieważność, wrogi⁸¹³⁰

***lub: k.p. być podnieconym⁵⁷⁸²; ****k.g. znaleźć, dostać⁴⁶⁷²

30. Lecz⁶⁶⁶⁶ nie³⁸⁰⁸ dałem⁵⁴¹⁴, by zgrzeszyć⁶¹INF miało⁶⁶⁶⁶ moje podniebienie⁵⁶¹2441, aby zabiegać⁶⁶⁶⁶INF z przekleństwem⁶⁶⁶⁶ o jego duszę⁵³¹⁵;

*lub: chybić celu bądź słuszności i obowiązku, ponieść winę, utracić²³⁹⁸; **podniebienie, dźwięki w sensie kosztowności, smakowania²⁴⁴¹; ***k.g. pytać, prosić, dowiadywać się, radzić się⁷⁹²

***lub: kłótnia, przysięga zgodna z prawdą, przymierze z kłótnią⁴²³

31. Czyż¹⁸ mężczyźni⁶⁶⁶⁶ z mojego namiotu¹⁶⁸ nie³⁸⁰⁸ mówili⁵⁵⁹: Kto⁴³²⁰ mógłby dać⁵⁴¹⁴ komuś z mięsa⁶⁶⁶⁶ jego, a nie³⁸⁰⁸ zostałby nasycony⁶⁶⁶⁶?

*dot. kilku ludzi, niewiele - mężczyźni¹⁹⁶²; **lub: ciało¹³²⁰ Hi 19,20*

***lub: w k.n. tylko tu: być zadowolonym, sycim⁶⁴⁶18824PAR

32. Obcy⁶⁶⁶⁶ nie³⁸⁰⁸ nocował⁶⁶⁶⁶ na dworze⁶⁶⁶⁶, swoje drzwi¹⁸¹⁷ otwierałem⁶⁶⁰⁵ podróżnemu⁶⁶⁶⁶.

*hebr.: ger - przybysz; tymczasowy mieszkaniec bez praw dziedzicznych¹⁶¹⁶, chroniony obywatel, obcy, prozelita¹⁸¹⁸; B1816 - Rz 15,3

**lub: na zewnątrz, ulica, strona zewnętrzna, dróżka²³⁵¹18262

***dosl.: droga, ścieżka, met. sposób życia, meton. wydrowiec⁷³⁴

33. Jeśli¹⁸ ukrywałem³⁶⁸⁰ swoje grzechy⁶⁶⁶⁶ przestępstwa⁶⁶⁶⁶ jak Adam⁶⁶⁶⁶, aby schować²⁹³⁴INF w zanadru⁶⁶⁶⁶ swoją nieprawość⁶⁶⁶⁶; ***por. u 28**

*lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, profanacja¹⁸⁷⁴¹³; **imie własne Adam, człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna¹²⁰

***hap.leg.: kieszeń w ubraniu, wnętrze²²⁴³, armeizem - pierś (?)

34. Jak gdybym⁵⁸⁸ miał się lekać⁶⁶⁶⁶ licznego⁷²²⁷ tłumu⁶⁶⁶⁶, a pogarda⁶⁶⁶⁶937 rodów⁶⁶⁶⁶ miałaby spowodować moje przerażenie²⁸⁶⁵KH1 - tak⁶⁶⁶⁶ bym milczał¹⁸²⁶CON i nie³⁸⁰⁸ wychodził³³¹⁸ poza drzwi⁶⁶⁰⁷?

Hi 12,5; Ps 107,40; 123,3-4

*lub: drzeć, odczuwać trwogę, powodować przerażenie, przerażać⁶²⁰⁶

**lub: ryk, urzawa, dźwięk, mnóstwo, tłum, obfitość¹⁹⁹⁵

***lub: ustyd - Rdz 38,23, ***sklan, rodzina, plemię, lud, naród⁴⁹⁴⁰

35. To kogo⁴³¹⁰ dostałbym⁵⁴¹⁴, aby mnie wysłuchał⁶¹PAR! Oto²⁰⁰⁵ mój podpis⁶⁶⁶⁶, a Wszchemogący⁷⁷⁰⁶ niech odpowie⁶⁶⁰⁰ mi i niech nagocę³⁷⁸⁹ zwoj⁶⁶⁶⁶ z oskarżeniem⁶⁶⁶⁶ mój przeciwnik⁶⁶⁶⁶*****

Hi 16,21; 33,6; Kaz 6,10; Iz 45,9

*dosl.: dajmy mi - por. AK; **wysłuchującego⁸⁰⁸⁵; ***znak - ostatnia litera hebr. - „taw” - por. Ez 9,4-6; ****orzędzie, dokument, pismo, list, dekrety, akt kupna, akt oskarżenia⁵⁶¹² - Rdz 13,7; Jr 25,31

*****hebr.: iść - mężczyzna, człowiek, ludzkość, każdy⁷⁷⁶

*****hebr.: człowiek³⁷⁶ sporu⁷³⁷⁹, kłótnia, sprawa w sądzie

36. Czy¹⁸ nie³⁸⁰⁸ wziąłem⁶⁶⁶⁶ sobie na ramiona⁷²⁶ i nie⁶⁶⁶⁶ uwieńczył⁶⁶⁶⁶ nim⁶⁶⁶⁶ siebie jak wieńcami⁶⁶⁶⁶*****?

Prz 4,9; 12,4; 17,6

*lub: k.g. podnieść, dźwignąć, nieść, wspierać, podtrzymywać⁶⁶⁶⁶

**dotyczy zwoju z oskarżeniem; ***dosl.: wiązać, związywać, obwiązywać⁶⁰²⁹ - tu i Pr 6,21; ****lub: diadem, korona³⁸⁵⁰ - por. SL^K

37. Oznajmil⁶⁶⁶⁶ bym⁶⁶⁶⁶ Mu⁶⁶⁶⁶ liczbę⁴⁵⁵⁷ moich kroków⁶⁸⁰⁶, zbliżył⁶⁶⁶⁶ bym⁶⁶⁶⁶ się blisko do Niego⁶⁶⁶⁶ jak⁶⁶⁴⁴ do księcia⁶⁶⁶⁶*****AK.

*lub: k.h. oznajmiać, wyjaśniać, informować, donosić⁵⁰⁴⁶

**dot. Wszchemogącego z u 35; ***lub: władca, książę, wódz⁸⁰⁵⁷

38. Jeśli¹⁸ moja rola⁶⁶⁶⁶ wołała⁶⁶⁶⁶ przeciwko⁵⁹²¹ mnie, a razem³¹⁶² z nią płakały¹⁰⁵⁸ jej zagony⁸⁵²⁵,

**tu przykład personifikacji - por. Rdz 4,10

*lub: ziemia, kraj, kraina, cały zamieszkały obszar ziemi¹²⁷

***lub: wołać (na pomoc), krzyczeć, zwołać (w potrzebie)²¹⁹⁹

39. Jeśli¹⁸ spożywałem³⁹⁸ jej pol⁶⁶⁶⁶ bez¹⁰⁹⁷ zapłaty⁶⁶⁶⁶, a duszę⁶⁶⁶⁶ jej właścicieli⁶⁶⁶⁶ pzasilem⁶⁶⁶⁶;

*dosl.: jej siłę³⁵⁸¹ Wj 23,10; 1Krl 21,19;

**dosl.: bez srebra - tj. jako środka płatniczego tamtych czasów³⁷⁰¹

***hebr.: życie, oddech⁵³¹⁵; ****hebr.: bał - właściciel, pan, mąż¹¹⁶⁷

tu: jako pluralis excellentiae (?) - stąd: Właściciele - por. KUL^K

*****dosl.: k.h. spowodować wydech, metaf. doprowadzić do gniewu - Mt 1,3, spowodować wzdychanie⁵³⁰¹ - por. KUL^K Ps 89,11

40. Wtedy⁶⁶⁶⁶ zamiast⁸⁴⁷⁸ pszenicy²⁴⁰⁶ niech wyjdą³³¹⁸ ciernie⁶⁶⁶⁶, zamiast³⁴⁷⁸ jęczmienia⁸¹⁸⁴ - cuchnące chwasty⁶⁶⁶⁶. Tu skończyły⁶⁶⁶⁶ się słowa⁶⁶⁶⁶PAR Hioba³⁴⁷.

Rdz 3,18; Iz 34,13; Oz 9,6

*lub: jeźnia, krzew ciernisty, zarośla²³³⁶; **hap.leg.: życica - lolium temulentum - por. Mt 13,21; bieleń, szczyr roczny⁸⁹⁰18107

***lub: ką. dojść do kresu, być ukonczonym⁸⁵⁵²; ****mowy¹⁹⁶⁷

32I wstrzymali⁶⁶⁶⁶ się od⁴⁴⁸⁰ odpowiedzi⁶⁶⁶⁶ dzi⁶⁶⁶⁶6030INF Hiobowi³⁴⁷ ci⁴²⁸ trzej⁷⁹⁶⁹ mężczyźni⁵⁸²A, ponieważ⁵⁸⁸ był¹⁹³¹ sprawiedliwy⁶⁶⁶⁶ we własnych oczach³⁸⁶⁹; **prawy⁶⁶⁶² Hi 33,9

*lub: k.g. odopoczą, zamiechać (pracy)⁷⁶⁷³; **odpowiadać - AK

2. Wtedy⁶⁶⁶⁶ zapłonął²⁷³⁴CON gniewem⁶⁶⁶⁶ Elihu⁶⁶⁶⁶, syn¹¹²¹ Barakeela⁶⁶⁶⁶, Buzyta⁶⁶⁶⁶, z rodu⁹⁴⁰ Ram⁶⁶⁶⁶; zapłonął²⁷³⁴ jego gniew⁶⁶⁶⁶ na Hioba³⁴⁷,

z powodu⁵⁸⁸ usprawiedliwiania⁶⁶⁶⁶INF jego duszy⁵³¹⁵ bardziej⁶⁶⁶⁶ niż⁴⁸⁰ Boga. Rdz 22,21; Hi 33,32;

*tj. „moim Bogiem jest On”⁴⁵³; ** „Bóg błogosławił”¹⁷ 1292 tu i u 6

***hap.leg.: „uzgarda”⁷⁹⁴⁰; ****tj. „uysoki” lub „uwyższony”⁷⁴¹⁰

*****lub: k.p. nadawać pozory sprawiedliwości⁶⁶⁶² Jr 3,11; 25,23

3. Także^{CW} przeciwko jego trzema⁷⁹⁶⁹ przyjaciółom* rozpalil⁷⁷³⁴ się jego gniew^{**}, za⁵⁹²¹ to⁸³⁴, że nie³⁸⁰⁸ znaleźli⁴⁶⁷² odpowiedzi^{***}, a jednak potępiali^{****} Hioba^{*****}. Pwt 15,1

**lub: towarzyszyć, współmieszkać, ktoś drugi, kochanek*.⁷⁴⁵³
***dosl.: nos, metaf.; fuknąć gniemnie*.⁶³⁹, ***lub: odziew riposta*.⁴⁶¹⁷
****lub: k.h. postępować niegodziwie, potępić jako winnego*.⁷⁵⁶¹
*****biq.: Boga; stąd: pozwoili, by Bóg postąpił niegodziwie - WBC^K*

4. A Elihu⁴⁵³ czekał* na Hioba³⁴⁷ ze słowami¹⁶⁹⁷ aż skończy, gdyż³⁵⁸⁸ oni¹⁹⁹² byli od⁴⁴⁸⁰ niego starsi^{**} co do dni³¹¹⁷. ***por: Hi 12,20*

**lub: k.p. zulekać, oczekiwać, być cierpliwym - Dn 12,12*.²⁴⁴²

5. A gdy zobaczył⁷¹ CON Elihu, że³⁵⁸⁸ nie³⁶⁹ było w ustach⁶³⁰ tych trzech mężczyzn^{***A} odpowiedzi⁴⁶¹⁷ – zapłonął¹²⁷³⁴ gniewem⁶³⁹.

**lub: k.p. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd*.⁷²⁰⁰
***lub: człowiek, mężczyzna, mąż, ktoś*.³⁷⁶, w Rdz 7,2 - samiec

6. I odpowiedział⁶⁰³⁰ CON Elihu⁴⁵³, syn¹¹²¹ Barakeela¹²⁹², Buzyta⁹⁴⁰ i rzekł⁵⁵⁹: Ja⁵⁸⁹ jestem młody* w dniach³¹¹⁷, a wy⁸⁵⁹ jesteście sędziwi^{**}, dlatego⁵⁹²¹3651 wahałem^{****EIB} się i tworzyłem^{****} się, by przedstawić^{*****INF} wam⁸⁵³ swoje zdanie^{****}. Hi 15,10; 32,10,17; 36,3; 37,16

**lub: nie nie znaczący, lichy, niskiego rodu*.⁶⁸¹⁰, ***wiekowy, starzec, być w podeszłym wieku*.³⁴⁵³, ****k.p. bać się, powstrzymywać się*.²¹¹⁹, *****łekać się, być przestępnym bojaźnią, cęzić, szanować*.³³⁷²
******lub: k.p. oznajmić, pokazać, podać do wiadomości*.²³³¹
******lub: wiedza, przekazywanie, poznanie Boga, sąd, opinia*.¹⁸⁴³

7. Myślałem*: Niech przemówią¹⁶⁹⁶KP dni³¹¹⁷, a mnogość⁷²³⁰ lat⁸¹⁴¹ niech ujawni^{**} mądrość^{***}.

**łj. przemawiać wewnątrz siebie - 2Sm 13,32, mówić*.⁵⁵⁹KQ
***lub: k.h. oznajmić*.³⁰⁴⁵, ****zmysłność, roztropność, biegłość*.⁴⁵¹

8. Lecz* to¹⁹³¹ duch^{**} w człowieku⁸⁸² i technienie^{***} Wszechmogącego dają zrozumienie^{****}.

**lub: z pewnością, prawdziwie, zaiste - silne potwierdzenie, lecz w istocie - podkreślenie kontrastu*.⁴³⁰, ***hebr.: ruach* - duch, technienie, wiatr, umysł⁷³⁰⁷, ****oddech, duch (człowieka)*.⁵³⁹⁷, Rdz 2,7
*****lub: k.h. rozumieć, sprawić, że ktoś zrozumie, nauczyć*.⁹⁹⁵

I Krl 3,12; Hi 35,11; Prz 2,6; Kaz 2,26; Dn 1,17; Mt 11,25; Jk 1,5

9. Wielcy* nie³⁸⁰⁸ zawsze postępują mądrze^{**}, a sędziwi²²⁰⁵ nie zawsze rozumieją^{***} to, co słuszne^{****}.

**lub: wielki, ofityjący, w liczniejszy niż, większy niż, silny*.⁷²⁷
***lub: k.p. być mądrym bądź stać się mądrym*.²⁴⁴⁹, ****k.p. dostrzegać, rozpoznawać, wiedzieć, odróżniać, rozważać, mieć rozumienie*.⁹²⁵
*****lub: sąd, sprawiedliwość, prawość, słusność w sądzie*.¹⁹⁴¹

10. Dlatego³⁶⁵¹ mówię⁵⁵⁹: Posłuchaj^{****IMP} mnie! Ja⁵⁸⁹ też⁶³⁷ przedstawię²³¹ swoje zdanie¹⁸⁴³.

**lub: k.p. rozumieć, zgodzić się, okazać posłuszeństwo*.⁸⁰⁸⁵
***łpaj. sugeruje, że mowa rozpoczęła się od Hioba do przyjaciół*

11. Oto²⁹⁰⁵ czekałem* na wasze słowa¹⁶⁹⁷ i słuchałem²³⁸KH podczas⁵⁷⁰⁴ waszych wywodów^{361N}, aż⁵⁷⁰⁴ zgłębię^{****} swoje słowa⁴⁴⁰⁵.

**lub: k.h. zulekać, mieć nadzieję na*.³¹⁷⁶, ***zrozumienie, wzgląd, mądre wyrażenia*.⁸³⁹⁴B9811, ****k.p. szukać, badać, poszukiwać*.²⁷¹³

12. I na⁵⁷⁰⁴ was skierowałem uwagę* i oto²⁰⁰⁹ nie³⁶⁹ było nikogo, kto przekonałby^{***PAR} Hioba³⁴⁷ ani kto odpowiedziałby^{****PAR} na⁴⁴⁸⁰ jego mowę^{****}; *****lub: wypowiedzi*.⁵⁶¹ Hi 32,4

**lub: k. hpo. okazać się ztropnym bądź uważnym, rozważyć starannie*.⁹⁵⁵B1050, ***k.h. dowodzić, przekonując, uczuwać za winnego, karcić, strajkować*.²¹⁹⁸, ****k.p. reagować, zaściadać*.⁶⁰³⁰

13. Abyście^{nie}6435 powiedzieli⁵⁵⁹: Znaleźli^{****}śmy mądrość²⁴⁵¹, Bóg może dać^{**} wam odpór^{***KO} – nie³⁸⁰⁸ człowiek^{***}. Jr 9,23; 1Kor 1,29

**lub: spotkać, przydarzyć się, osiągnąć, dostać, dowiedzieć się, wymyślić*.⁴⁶⁷², ***dosl.: zdmuchnąć, porwać, zniszczyć, rozwiać*.⁵⁰⁸⁶
****hebr.: isz - mężczyzna, człowiek, ludzkość, kłokolwiek, każdy*.³⁷⁶

14. Lecz^{CW} nie³⁸⁰⁸ do⁴¹³ mnie skierował* swoje mowy^{4405P}, a ja w słowach^{**} waszych^{**} nie³⁸⁰⁸ odpowiem^{***}. Hi 33,5

**dosl.: k.p. przedstawiać (sprawę w sądzie), ustawić w szeregu*.⁶¹⁸⁶
***lub: wypowiedź, mowa, powiedzenie, obietnica, nakaz*.⁵⁶¹
****lub: k.h. zdawać sprawę, pokonywać, zwracać twarz ku*.⁷⁷²⁵

15. Zanepokoili^{**} się i już^{**} nie odpowiadali⁴⁰³⁰; odebrano^{****} im te¹⁹⁹² słowa^{4405P}.

**lub: k.p. być zdruzgotanym, przerażonym, wystraszonym*.²⁸⁶⁵
***lub: nadal, jeszcze, znowu, poza tym, ciągnąć, trwać*.⁶⁷⁵⁰
****dosl.: k.h. iść dalej, usuwać, przepisywać*.⁴²⁷⁵ - Rdz 12,8

16. I czy muszę^{jeszcze}3176 czekać³¹⁷⁶, ponieważ⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ mówią¹⁶⁹⁶KP, gdyż⁵⁸⁸ stanęli* i już⁵⁷⁵⁰ więcej^{nie}3808 odpowiadają⁶⁰³⁰.

**lub: k.p. być prostym, zająć stanowisko, zulekać, trwać*.⁵⁹⁷⁵

17. Odpowiem⁶⁰³⁰ także⁶³⁷ i ja⁵⁸⁹ w mojej części^{**} i ja⁵⁸⁹ wyjaśnię^{**} też⁶³⁷ swoje zdanie¹⁸⁴³.

**lub: dział, udział, terytorium, gładkość, zwodniczość*.²⁵⁰⁶ - Hi 17,5
***lub: k.p. powieścić, oznajmić, pokazać, podać do wiadomości*.²³³¹

18. Bo³⁵⁸⁸ jestem pełny* słów⁴⁴⁰⁵, przymusza^{**} mnie duch⁵⁷⁰¹ w moim wnętrzu^{***}. Ps 68,11

**lub: k.p. napełnić, być dokonany, być zakończonym, poświęcić*.⁴³⁹⁰
***lub: ścisnąć, naciskać, doprowadzać do niedoli, ograniczać*.⁶⁶⁹³
****lub: brzuch, ciało, łono, metaf.: głębinę Szeolu*.⁹⁹⁰ - Rdz 25,23

19. Oto²⁰⁰⁹ moje wnętrze⁹⁹⁰ jest jak wino³¹⁹⁶, które nie³⁸⁰⁸ ma ujścia^{**}; jak nowe³¹⁹ bukłaki¹⁷⁸ zagrożone pęknięciem^{****}. Hi 15,35; 37,1;

**lub: k.n. zostać wypuszczonym, gwałtownie rozwartym*.⁶⁴⁰⁵
***lub: być rozrzutany, rozdartym, rozdzielonym*.¹²³⁴
****być może wyrażenie ironiczne - por. jednak WBC^K* Prz 20,27

20. Muszę ^{mówić}1696COH, aby^{CW} ulżyć* sobie; muszę ^{otworzyć}6045COH swoje wargi⁸¹⁹³ i muszę ^{odpowiedzieć}6030COH. Jr 22,14

**lub: k.p. oddechnąć z latwością, odczuć ulgę*.⁷³⁰⁴ - Ism 16,23

21. Ach!¹⁹4994 Nie³⁸⁰⁸ będę miał^{**} względu^{**} na mężczyznę^{376IS} i człowiekowi¹²⁹⁵ nie³⁸⁰⁸ będę schlebiał^{****}! **lub: o!, proź!* Pwt 10,17; Iz 44,5; 45,4

***idiom: nie będę podnosił*.³⁷⁵ oblicza⁶⁴⁴⁰ ... - *por: Hi 13,8*; EIB^K
****idiom: ... nie będę nadawał imienia*.³⁶⁵⁵ - *por: w. 22*; EIB^K

22. Bo³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ umiem³⁰⁴⁵ schlebiać^{**}, gdyż³⁵⁸⁸ mój Stwórca⁶²¹³PAR szybko⁴⁵⁹² by mnie uniósł^{***}. **lub: k.p. obdarzyć pochlebny tytułem, nadać przewiśłość*.³⁶⁵⁵
***lub: k.p. podnieść, dźwignąć, nieść, wprowadzić, zabrać*.³⁷⁵

23. Jeśli⁵¹⁸ jest^{*} przy⁵⁹²¹ nim *jakiś* anioł¹³⁶,
pośrednik³⁸⁸⁷PAR, jeden²⁵⁹ z⁴⁸⁰ tysiąca⁹⁰⁵,
aby oznajmić⁵⁰⁴⁶INF człowiekowi¹²⁰⁵ jego po-
winność³⁴⁷⁶;

Wj 23,20,23; Ps 34,7; Iz 63,9

**lub: bycie, istnienie, istota, jako czas: jest, są³⁴²⁶, są³⁴²⁶; hebr.: malak-
uysniknik, zwiastun, przedstawiciel⁴³⁹⁷, ***lub: k.h. tłumacz - Rdz
42,23; ambasador - 2Krn 32,21; rzecznik, reprezentant - Iz 43,27*
***lub: prawosć, słusność, prostolinijność, to, co należy - Prz 11,24**

24. Wtedy okaże mu zyciliwość³¹CON i po-
wie⁵⁵⁹: Wybaw³⁸⁸¹IMP go od zejścia³³⁸¹INF do
grobu⁷⁸⁴⁵, bo znalazłem⁴⁶⁷² okup³⁸⁸⁸ za niego.

**lub: k.q. okazywać, łaskę, być łaskawym²⁶⁰⁵, **domysł: anioł do
Boga; **hap.leg.: wyzwoić (?)⁶³⁰⁸, ***cena za zyciść, łapówka³⁷²⁴*

Wj 30,12; Ps 49,7; Prz 21,18

25. Jego ciało¹³²⁰ *niech* zostanie odnowio-
ne³¹PAS jak w młodości^{*}, *niech* powróci⁷⁷²⁵ do
dni¹¹⁷ jego żywotności³⁸⁸¹N.

Pwt 34,7; 2Krl 5,14

**hap.leg.: k.q. dopiero co urosnąć, stać się świeżym, odnowić, być
pełnym⁷⁵⁷⁵860 por. WBC^K, ***lub: chłopięce, młode lata⁵²⁹⁰*
****lub: młodość, wigor⁵⁹³⁴ - tu i Hi 20,11; Ps 89,45; Iz 54,4**

26. Gdy modli^{*} się do⁴¹³ Boga, a *Ten* jest
dla niego łaskawy³⁶¹CON i widzi⁷²⁰⁰ Jego obli-
cze⁶⁴⁴⁰ z okrzykiem radości³⁸⁸¹S, i przywraca⁷⁷²⁵
człowiekowi⁵⁸² jego³⁸⁸⁸ sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶;

**lub: k.q. błagać⁴²⁷⁹, **k.q. mieć upodobanie w, być zyciowym, za-
adowolonym, przyjmować zyciwanie⁷⁵²¹, ***tj. okrzyk wojenne,
okrzyk na brzoję lub wyrażający radość⁸⁶⁴³, *****lub: swoją - EIB^K**

27. Spójrzy³¹7789JUS na⁵⁹²¹ ludzi⁵⁸² i powie⁵⁵⁹:
Zgrzeszyłem^{*} i wypaczyłem^{*} to, co praw-
we³⁴⁷⁷ADJ, a nie³⁸⁰⁸ było mi za to odpłacone³⁸⁸⁸;

**por. HCSB, KJV, BG; przy zmianie wokal. zaśpiewa - 1Sm 18,6(?)
on zaśpiewa - por. BW; EIB^K, ***lub: chybić celu bądź słusności
i obowiązku, ponieść winę, utracić²³⁹⁸, ***h. postępowanie prze-
wrotnie, popełniać nieprawosć, przekreślić, zablądzić⁵⁷⁵³6706**

****dost.: k.q. być podobnym, być wystarczającym, odpowiednim⁷⁷³⁷*
2Sm 12,13; Prz 28,13; Łk 15,21; 1J 1,9

28. On wybawił^{*} moją³⁹¹Q duszę⁵³¹⁵ od zej-
ścia⁵⁶⁷⁴INF do grobu⁷⁸⁴⁵, a moje³⁸⁸¹Q życie²⁴¹⁶ u-
rzy³⁸⁸¹7200 światła^{216A}.

Hi 33,18; 36,12

**lub: k.q. dać okup, ocalić, wyzwoić, pozwolić na wykup⁶²⁹⁹*
***tyg ketiv - jęcy; **tyg ketiv - jęcy; ***EIB, BB, BE - ogłąda*

29. Oto²⁰⁰⁵ wszystko³⁶⁰⁵ to⁴²⁸ czyni⁶⁴⁶⁶ Bóg
wobec⁵⁹⁷³ człowieka^{*} kilkakrotnie³⁸⁸⁸;

**por. u 17³⁸⁸⁸, **dost.: (po) dwukroć⁶⁴⁷¹, (po) trzykroć⁷⁹⁶⁹ - WBC^K*

30. Aby zawrócić⁷⁷²⁵KHINF jego duszę^{*} od⁴⁸⁰⁰
zejścia do grobu⁷⁸⁴⁵ i oświecić³⁸⁸¹INF go swia-
tłem³⁸⁸⁸ życia²⁴¹⁶NA.

Ps 56,13; 1J 1,9

**hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, oso-
bowość⁵³¹⁵ **lub: kn. być rozświetlonym²⁵¹⁴, **swiatlos²¹⁶**

31. Zważ³¹IMP na to, Hiobie³⁴⁷, słuchaj³⁸⁸¹IMP
mnie! Milcz³⁸⁸¹IMP, a ja⁵⁹⁵ będę mówił^{696K}P.

**lub: k.q. uważnie słuchać, dawać posłuch, zwracać uwagę na⁸¹⁸⁷*
***lub: k.q. rozumieć, zgodzić się, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵*

****lub: k.h. być cicho, uciszyć, być głuchym, być bez ruchu²⁷⁹⁰*

32. Jeśli⁵¹⁸ jednak masz³⁴²⁶ słowa⁴⁴⁰⁵ - odpó-

wiedz⁷⁷²⁵IMP mi. Przemów¹⁶⁹⁶IMP, bo³⁵⁸⁸ chciał-
bym^{*} cię usprawiedliwić³⁸⁸⁸.

Hi 15,4; 21,27

**lub: k.q. rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność w, pożą-
dać, mieć upodobanie w²⁶⁵⁴, ***k.p. uczynić prawym⁶⁶⁶³*

33. A jeśli⁵¹⁸ nie⁶⁶⁸ to ty⁸⁵⁹ wysłuchaj⁸⁰⁸⁵IMP
mnie! Milcz⁷⁹⁰IMP, a nauce^{*} cię mądrości³⁸⁸⁸.
tu i Hi 15,5; 35,11; Prz 22,25⁵⁰², ***lub: zmyślność, roztropność²⁴⁵¹

34 Wtedy^{CW} Elihu⁴⁵³ odpowiedział³¹CON
i rzekł³⁸⁸¹559:

Hi 4,1

**lub: k.q. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰*
***zwrót charakterystyczny dla jęcy. hebr. w tym miejscu oznacza-
jący początek wypowiedzi, a niekiedy konkretną odpowiedź*

2. Słuchajcie⁸⁰⁸⁵IMP, mądrzy^{*}, moich słów⁴⁴⁰⁵
i wy znancy³⁸⁸¹PAR, nadstawcie mi ucha³⁸⁸¹IMP.

**lub: roztropny, uczony, zmyślny, bystry²⁴⁵⁰, **k.q. znać, uznać,
rozważać, wiedzieć, rozróżniać³⁰⁴⁵, ***k.h. słuchać, słyszeć²³⁸*

3. Bo³⁵⁸⁸ ucho²⁴¹ bada^{*} słowa⁴⁴⁰⁵P, jak i pod-
niebienie⁴⁴⁴¹ smakuje³⁸⁸⁸ pokarm³⁹⁸.

Hi 6,30;

**lub: k.q. lustrować, sprawdzać, wyliczować, próbować⁹⁷⁴*
***lub: próbować, dostrzegać, jeść²⁹³⁸ - 1Sm 14,24 Hi 12,11; 34,36*

4. Wybierzmy³¹COH dla^K nas to, co prawe³⁸⁸¹N,
rozeznajmy³⁰⁴⁵COH między³⁹⁶ sobą to, co do-
bre³⁸⁸⁸.

Hi 5,7; 11,12; 12,11; 34,36

**lub: k.q. dokonać wyboru na podstawie dokładnej oceny, próbo-
wać⁹⁷⁷ - por. Iz 48,10, jako synonimiczny paralelizm dla: pożądać,
pragnąć²⁵³⁰ - por. Iz 1,29; ***też: prawa, orzeczenie wojenne,
wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), słusność w są-
dzie⁴⁹⁴¹, ***rzecz dobra, korzyść, dobrotyń, szczęście, ofiarność²⁸⁹⁶**

5. Bo³⁵⁸⁸ Hiob³⁴⁷ powiedział⁵⁵⁹: *Jestem spraw-
iedliwy, lecz^{CW} Bóg odrzucił³⁸⁸⁸ moją praw-
wość⁴⁹⁴¹.*

Hi 10,7; 27,2; 33,9

**lub: k.h. spowodować odejście, usunąć, obalić, zabrać, oddać⁵⁴⁹³*

6. Co do sądu⁴⁹⁴¹N nade⁵⁹²¹ mną, czy mam
uznać kłamstwo³⁸⁸⁸? Nieuleczalna³⁸⁸⁸ jest mo-
ja strzała³⁸⁸¹2671, jestem bez¹⁰⁹⁷ winy³⁸⁸⁸.

Hi 6,28;

**lub: k.p. kłamać, powiedzieć kłamstwo, oszukiwać, rozczarowy-
wać, zawodzić; ***czy mam kłamać - por. EIB^K, ***być chorym,
zrzeczeniem, przyciemnionym - 2Sm 12,15; Iz 17,11; Jr 15,18**

****tj. rana po strzale, *****lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸ Hi 24,25**

7. Ktoś⁴³¹⁰ jest mężem^{*} jak Hiob³⁴⁷, który
pije⁸³⁵⁵ obelgi³⁸⁸¹N jak wodę⁴³²⁵?

Hi 15,16;

**lub: człowiek, silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷*
***lub: drwinia, szyderstwo, jakanie³⁹³³ - Ps 44,13; 79,4 Prz 19,28*

8. I który obraca^{*} się²⁹⁷³ w towarzystwie³¹2274HAP
czyniących⁶⁴⁶⁶PAR nieprawosć^{*}
i chodzi¹⁹⁸⁰ z⁷⁹⁷³ ludźmi³⁷⁶ niegodziwymi³⁸⁸⁸?

**lub: k.q. podróżować, iść, jako ptactwo wędrowiec, podróznik⁷³²*
***lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik magii, oszustwo, bał-
wocznalczy kult²⁰⁵ - Lb 23,21; ***zło, wina, nieprawosć⁷⁵⁶²*

9. Bo³⁵⁸⁸ powiedział⁵⁵⁹: Człowiek^{*} nie³⁸⁰⁸ od-
nosi korzyści^{*}, że ma upodobanie³⁸⁸⁸ w
Bogu.

Wj 5,2; 21,15; 22,2;

**lub: mąż, silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷ - Wj 10,11;*

***lub: k.q. być przydatnym, zdatnym, korzystać⁵⁸³² Mi 3,14*

****lub: rozkosz, przyjemność, pożądanie, pragnienie, tęsknota²⁶⁵⁶*

10. Tak więc³⁶⁵¹ posłuchajcie^{80851IMP} mnie, ludzie³⁷⁶ rozumni^{810k}: Bóg *jest* niezmiernie daleki³⁷⁶ od niegodziwości⁷⁵², Wszechmogący^{467SC} — od nieprawości⁵⁷⁶⁶.

Rdz 18,25; Pwt 32,4;
*lub: męźwina serca; **hebr.: lebab - wewnętrzny człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie³⁸²¹ - por. hebr.: leb³⁸²⁰
*lub: w żadnym razie, niech Bóg broni, nie może być⁴⁸⁶ - wykrzyknikowo - silne zaprzeczenie o zabarwieniu emocjonalnym
2Krn 19,7; Hi 8,3; 36,23; Ps 92,15; Rdz 9,14

11. Bo³⁵⁸⁸ odpłaci^{810k} człowiekowi^{810k} według jego czynów^{467SC} i spowoduje, że człowiek^{810k} znajdzie^{810k} to, co właściwe jego ścieżki^{810k}.

*lub: k.p. odhaczać, wynagradzać straty, płacić, czynić bezpiecznym, czynić zdrowym⁷⁹⁹, **hebr.: adam²⁰⁵, ***hebr.: isz³⁷⁶
***lub: k.h. spowodować znalezienie, osiągnięcie, zdobycie, przydarzyć się, złożyć (ofiary)⁴⁶⁷², ****metaf.: o sposobie życia⁷³⁴

12. Tak^{810k}, z pewnością^{810k} Bóg nie^{810k} postępuje niegodziwie^{810k}, Wszechmogący nie^{810k} wypacza⁴⁹⁴¹ prawa⁴⁹⁴¹.

2Krn 19,6; Hi 8,3; Ps 9,16
*lub: także, zariste, choć, tym bardziej, co więcej⁶³⁷, **zaprawdę, prawdziwie⁵⁵¹, ***k.h. uczynić się winnym, pozwolić skazać⁷⁵⁶¹
***lub: k.p. wykrzyknik, zgnać, słażnować, zadać klam⁵⁷⁹¹

13. Kto⁴³¹⁰ powierzył^{810k} Mu ziemię⁷⁶⁷? Kto⁴³¹⁰ urządził^{810k} cały³⁶⁰⁸ świat^{810k}?

Hi 38,4; Iz 40,12
*lub: k.g. zajmować się, doglądać, szukać, wyznaczać, przypisywać⁴⁸⁵, **k.g. układać, umieszczać, kształtować, ustanawiać⁷⁷⁶⁰
**lub: zamieszkała ziemia, stały lud⁸³⁹, okryty ziemi⁷¹⁶ - Hi 37,12

14. Jeśli⁵¹⁸ zwróciłby^{810k} ku⁴¹³ niemu^{810k} swoje serce³⁸²⁰, *gdyby* wziął^{810k} do⁴¹³ siebie Jego ducha³⁹⁷ i Jego technię⁵³⁹⁷,

Rdz 1,29; Ps 104,29;
*lub: k.g. kłaść na, sprawiać, że coś się stanie - por. v. 13⁹; EIB - położyłby to, na swoim sercu; **domysł.: ku człowiekowi; ***k.g. usuwać, zbierać, przylączyć, gromadzić, wycofać⁶²² Kaz 3,19; 12,7

15. To zginęłoby^{810k} łącznie^{810k} wszelkie³⁶⁰⁵ ciała^{810k}, a człowieka¹²⁰⁸ w⁵⁹²¹ proch⁸⁰⁸³ by się obrócił⁷⁷²⁵.

Rdz 2,7; Hi 4,19; 10,9
*lub: k.g. wydać ostatnie tchnienie, być na progu śmierci¹⁴⁷⁸
*lub: wszyscy razem, podobnie³¹⁶², **idiom: każdy człowiek

16. Jeśli⁵¹⁸ więc^{810k} masz rozum^{810k}, posłuchaj^{810kIMP} tego²⁰⁶³! Nadstaw uszu^{810kIMP} na głos⁶⁹⁶³ moich słów⁴⁴⁰⁵!

Hi 30,23; Ps 90,3
*lub: rozumienie, rozeznanie, umiejętność oceny i analizy z umiejętnością dokonania właściwego wyboru⁹⁹⁸, **k.g. rozumieć, zgodzić się, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵, ***k.g. słuchać, być posłusznym²³⁸

17. Czy istotnie^{810k} może panować^{810k} ten, który nienawidzi^{810k} prawa^{4941N}? Czy⁵¹⁸ więc^{810k} potępisz⁷⁵⁶¹ Sprawiedliwego⁶⁶⁶² i Mocnego^{810k}?

*lub: k.g. opatrywać, owijać wokół²²⁰⁹, trzymać leżąc - rzadzi⁸²⁵⁹⁹
*lub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić się⁸¹³⁰
***lub: potężny, wielki³⁵²⁴ tylko w Ks. Hi i Iz - por. Hi 15,10; 36,5
*lub: ... potępisz: walczyć sprawiedliwego - KUL; Wszechsprawiedliwego - BW; Mocarza Sprawiedliwego - BT Rdz 28,2

18. Czy *On* nie może do króla⁴²⁸ mówić⁵⁵⁹: Niekczemniku^{810k}? Do książy^{810k}! Bezbożniku^{810k}?

*hebr.: betijia'ul - bezwartościowy, nieużyteczny, niegodziwy, ruina¹¹⁰⁰ - por. idiom: „słowo Bełhala” w Ps 101,3; **ty. ktoś szlachetnie urodzony, książęcego rodu⁵⁰⁸¹, ***złoczyńca⁷⁵⁶³ Pwt 15,9

19. *Ten*, który⁸³⁴ nie³⁸⁰⁸ ma względu^{810k} na władców^{810k} i nie³⁸⁰⁸ wyróżnia^{810k} bogatego⁷⁷⁷¹ przed⁶⁴⁰ ubogim^{810k}? Bo³⁵⁸⁸ oni wszyscy³⁶⁰⁵ są dziełem^{4639N} Jego rąk³⁰²⁷.

Pwt 10,17; Hi 31,15;
*idiom: nie podnosi⁵³⁷³ oblicza⁶⁴⁴⁰ na; **lub: ksiądz, wysoki urzędnik, dowódca⁸²⁶⁹, **dost.: k.p. uważać, starannie rozważać, badać⁵²³⁴B6662; ***hebr.: marny, biedny, stary, chudy¹⁸⁰⁰ Hi 32,21

20. W jednej chwili^{810k} umierają⁴¹⁹¹ i w środku²⁶⁷⁶ nocy³⁹¹⁵ lud⁵⁹⁷¹ zadrży^{810k} i przemią^{810k}, a mocarz^{810k} zostanie usunięty^{5493KH} bez³⁸⁰⁸ udziału^{810k} ludzkiej^{810k} ręki^{810k}.

Iz 30,13; 37,38;
*lub: chwila, moment⁷²⁸¹, **k.p. zostać ustrząśniętym¹⁶⁰⁷
***lub: k.g. przejść obok, zniknąć, ginać, przestać obowiązywać⁵⁶⁷⁴
***lub: pokrzyknąć, uparty⁴⁷, ****dost.: w (ludzkiej) ręce Dn 2,44-45

21. Bo³⁵⁸⁸ Jego oczy^{810k} skierowane są^{810k} na drogi^{810k} człowieka³⁷⁶ i *On* widzi^{810k} wszystko³⁶⁰⁵ jego kroki⁶⁸⁰⁶.

2Krn 16,9; Hi 31,4; Ps 34,15;
*hebr.: derek - tu: jako sposób życia - odległość, podróż, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰, **lub: k.g. obserwować, zwracać uwagę na, dostrzegać⁷²⁰⁰ Prz 5,21; 15,3; Jr 16,17; 32,19

22. Nie ma³⁶⁹ ciemności²⁸²² i nie ma³⁶⁹ cienia śmierci^{810k}, tam⁸⁰³³ gdzie mogłoby się ukryć^{810k} czyniący^{6466PAR} nieprawość^{810k}.

Ps 139,12;
*hebr.: calmawet - cień śmierci, głęboka ciemność - metaf.: miejsce przebywania zmarłych⁶⁷⁵⁷ - Iz 9,1; Jr 2,6; **lub: schować się⁵⁶⁴¹
***lub: niegodziwość, nieszczęście jako wynik magii, oszustwo, bawochwalczy kult²⁰⁵ - Lb 23,21 Am 9,2; Hbr 4,13

23. Gdy³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ wkłada^{810k} na⁵⁹²¹ człowieka³⁷⁶ więcej^{810k} niż^{810k} to, co słuszne^{810k}, by stawić^{810k} go na sąd^{810k} przed⁴¹³ Bogiem.

Ps 119,37
*lub: k.g. układać, umieszczać, kształtować, ustanawiać⁷⁷⁶⁰
**dost.: cięgiłość, trwałość, jeszcze, jeszcze więcej⁵⁷⁵⁰, por. BG, KJB
***emendowane: na: nie ustala (Bóg) terminu - AK, ... por. EIV
***lub: k.g. iść, chodzić, przyjść, odchodzić, iść dalej, poruszać¹⁹⁸⁰

24. Rozbije^{810k} mocarzy^{810k} bez³⁸⁰⁸ przesłuchania^{810k}, a innym³¹² osadzi^{810k} w ich miejsce⁸⁴⁷⁸.

*lub: k.g. łamać, roztrzaskać^{7489B8702}, **por. v. 17^{810k}; Hi 12,19;
***lub: poszukiwanie, śledztwo, szukanie, wypytanie²⁷¹⁴
***lub: k.h. postawić, wznieść, wyznaczyć⁵⁹⁷⁵ Ps 2,9; Dn 2,21

25. Dlatego³⁶⁵¹ zna^{810k} ich czyny^{4556HAP} i wypraca^{810k} ich nocą³⁹¹⁵, i zostają zmiażdżeni^{810k}.

*lub: k.h. zwracać uwagę na, rozróżnić, rozumieć, mieć wzgląd na, znanować⁵²³⁴, **k.g. obalić, zmienić, przemienić²⁰¹⁵ - Rdz 3,24
***lub: k.h.p. pozwolić na bycie skrzeszonym¹⁷⁹² Hi 11,11; Ps 10,14

26. Ze względu na⁸⁴⁷⁸ ich niegodziwość^{810k} uderza^{810k} ich w miejscu^{810k} dla wszystkich^{810k} widzących^{810k}.

Mt 6,6; Dz 20,20; 1Tm 4,1
*lub: winny, niegodziwy, przestępczy, złoczyńca⁷⁵⁶³
**lub: k.g. podzierać do góry, uderzać w białon⁵⁶⁰⁶ - Jr 31,19
***lub: przestrzeń, otwarte miejsce, miejsce postoju, kraj⁴⁷²⁵
***lub: k.g. patrzeć, pilnować, doglądać⁷²⁰⁰ - por. Rdz 41,22; Iz 30,10

27. Za⁸³⁴ to, że⁵⁹²¹³⁶⁵¹ odwrócili^{810k} się od³¹⁰ Niego i nie³⁸⁰⁸ zważali^{810k} na żadne³⁶⁰⁵ Jego drogi¹⁸⁷⁰,

1Sm 15,11; 1Sm 125,5; 1Sm 10,16
*lub: k.g. zoczyć, zwrócić się ku, odejść, zejść z drogi, stronić od⁷⁹³
**lub: k.h. poświęcać uwagę, rozważać, zastanawiać się⁷⁹¹⁹

28. Sprawili, że zaczęło dochodzić⁶¹ INF do⁵⁹²¹ Niego wołanie⁶¹⁸ biednych^{**}, a On wysłuchuje⁸⁰⁸⁵ wołania^{***} ubogich^{***}. Wj 22,23;

*lub: k.h. wnosić, zgromadzić, sprządać; przeciwno, sprzącać⁹³⁵
**lub: marny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰, ***krzyk; rozpaczy⁶⁸¹⁸, ***pokorny, skromny, nędzny, słaby, udręczony⁶⁰⁴¹ Hi 35,9; Jk 5,4

29. A gdy On¹⁹³¹ zachowuje pokój, to⁶¹⁸ C^W kto⁴³¹⁰ Go potępi^{***}? A gdy¹⁹³¹ zechce zakryć⁵⁶⁴¹ JUS swoje oblicze⁶⁴⁴⁰, kto⁴³¹⁰ Go urzyj⁷⁷⁸⁹? – pa-

trzy On jednak na⁵⁹²¹ naród¹⁴⁷¹ i na⁵⁹²¹ człowieka¹²⁰ jednakowo^{***}. Hi 23,8; Ps 13,1; 27,9

*lub: przejawiać spokój, cichość, uspokajać, łagodzić, usmierzać⁸²⁵²
**lub: k.h. postępować niegodziwie, popełnić jako winnego⁷⁵⁶¹
***lub: łącznie, wszyscy razem, podobnie, jedność.³¹⁶² - 1Sm 11,11

30. By obudny^{***} człowiek¹²⁰ już nie mógł królować^{***} INF i zastawiać^{***} pułapkę^{***} na lud⁵⁹⁷¹.
*lub: bluźnierca, bezbożnik, człowiek daleki od Boga⁵⁶¹¹

**lub: być lub zostać królem⁴⁴²⁷, ***przemęta, wabik, sidła⁴¹⁷⁰

31. Gdy³⁵⁸⁸ do⁴¹³ Boga ktoś^A mówi⁵⁵⁹ PER: Poniósł^{***} karę, nie³⁸⁰⁸ będę już gorszy^{***}.

*lub: k.q. unieść, podnieść, dźwignąć, nieść, brać, zbierać⁵³⁷⁵
**lub: k.q. niszczyć, psuć, postępować przewrotnie²²⁵⁴ - por. Hi 17,1

32. Ty⁸⁵⁹ mnie naucz^{***} IMP, czego nie³⁸⁰⁸ widzę^{***}; jeśli⁵¹⁸ popełniłem⁶⁴⁶⁶ nieprawość^{***}, ponownie³²⁵⁴ jej nie³⁸⁰⁸ popełnię.

*lub: k.h. kierować, rzucić, wskazywać, strzelać (strzałami)³³⁸⁴
**lub: dostrzeżać, patrzeć, oglądać, prorokować²³⁷² - Wj 24,11

***lub: nieprawdliwość, zło, wina, przewrotność⁵⁷⁶⁶

33. Czy według⁵⁹⁷³ ciebie On winien ci odpłacić^{*}, gdy³⁵⁸⁸ brzydzisz^{**} się nieprawością, bo³⁵⁸⁸ ty⁸⁵⁹ wybierzesz^{**}, a nie³⁸⁰⁸ ja⁵⁸⁹? Ale^{CW} co⁴¹⁰⁰ wiesz³⁰⁴⁵ lepiej – mów¹⁶⁹⁶ IMP.

*lub: k.p. czynić bezpiecznym, czynić dobrym lub zdrowym, odnawiać, płacić⁷⁹⁹⁹, **k.p. odrzucać, odnawiać, wzgardzić³⁹⁸⁸
***tj. dokonać wyboru po uwikłanym rozpatrzeniu sprawy⁹⁷⁷

34. Ludzie^{**} rozumni^{***} powiedzą⁵⁹ mi, a człowiek^{***} mądry^{****} niech^{***} słucha⁸⁰⁸⁵ PAR mnie:

*hebr.: enosz - człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość⁵⁸², **hebr.: lebab - wewnątrzny człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie³⁸²⁰ - por. hebr.: leb³⁸²⁰, ***lub: mąż, silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷ - Wj 10,11; ****roztropny, uczony²⁴⁵⁰

35. Hiob³⁴⁷ mówi¹⁶⁹⁶ nie³⁸⁰⁸ z widzą^{*}, a jego słowa¹⁶⁹⁷ nie³⁸⁰⁸ są wypowiedziane ze zrozumieniem^{***} INF. Hi 35,16; 38,2; 42,3

*tylko w Księdze Hioba: przekonanie, poznanie Boga, sąd, opinia¹⁸⁴⁷
**lub: k.h. poświęcać uwagę, postępować rozumnie, mądrze⁷⁹¹⁹

36. Oby³¹ I^{SHAP} Hiob³⁴⁷ został doświadczony^{**} na⁵⁷⁰⁴ zawsze^{***} za⁵⁹²¹ odpowiedzi⁸⁶⁶⁶ P właściwe ludziom³⁷⁶¹PC niegodziwym²⁰⁵. Hi 34,8

*lub: k.h. podlegać, być sprawdzanym, wypróbowanym⁹⁷⁴, ***lub: trwanie, ciągłość⁵³³¹, czas trwania⁸⁶¹⁸⁰

37. Bo³⁵⁸⁸ dodaje³²⁵⁴ K^{CH} bunt^U do⁵⁹²¹ swojego grzechu²⁴⁰³, klaszcze^{**} pośród⁹⁹⁶ nas rękoma i mnoży⁷²³⁵ JUS swoje słowa⁶¹ przeciwno^{***} Bogu.

*lub: przewinienie, wykroczenie dotyczące własności⁶⁵⁸⁸
**lu: gest sztywności lub braku szacunku - por. Hi 27,23; Lm 2,15

35 I odpowiedział⁶⁰³⁰ Elihu⁴⁵³ i rzekł³⁵¹⁹ 59:
zwrot charakterystyczny dla języka hebr. - por. Hi 4,1

2. Czy uważasz^{*} to²⁰⁶³ za słuszne^{**}? Powiedziałeś⁵⁵⁹ PER: Moja sprawiedliwość^{***} pochodzi^{od} 4800 Boga?

*lub: k.q. uważać, cenić, myśleć, zaliczać²⁸⁰³, **decyzyja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość; przywilej (prawny), prawość, słuszenność w sądzie¹⁹⁴¹, ***prawość, słuszenność⁶⁶⁶⁴ Hi 19,6; 32,2

3. Jednak³⁵⁸⁸ mówisz⁵⁵⁹: Cóż⁴¹⁰⁰ mi to pomoże[?] Cóż⁴¹⁰⁰ za korzyść^{**} z mojego grzechu^{***} 2403?

*lub: być przydatnym, zdatnym, korzystać, odnieść pożytek⁵⁵³²
**lub: k.h. odnieść zysk, korzystać, osiągnąć³²⁷⁶, ***por. AK

4. Ja⁵⁸⁹ odpowiem^{***} tobie słowami⁴⁴⁰⁵ i twoim towarzyszom^{**} wraz^z 5973 tobą. Hi 34,8

*lub: k.h. zdawać sprawę, zwracać uwagę, odwoływać⁷²⁷⁵
**lub: spójniacz, współmieszanie, ktoś drugi, kochanek⁷⁴⁵³

5. Spójrz³¹ IMP w niebiosa⁸⁰⁶⁴ i zobacz⁷²⁰⁰ IMP! Przypatrz³¹ IMP się obłokom⁷⁸³⁴, które są wyżej^{***} od⁴⁸⁰⁰ ciebie. Hi 22,12

*lub: k.h. okazywać względy, zwracać uwagę na⁵⁰²⁷, **k.q. obserwować, patrzeć na, sledzić⁷⁷⁸⁹, ***być wzniętym, wynijzszym¹³⁶¹

6. Jeśli⁵¹⁸ zgrzeszysz^{*}, co⁴¹⁰⁰ zrobisz⁶⁴⁶⁶ przeciwko Niemu? A jeśli¹⁹³¹ pomnożą⁷²³¹ się twoje nieprawości^{**}, co⁴¹⁰⁰ Mu uczynisz⁶²¹³? Hi 7,20

*lub: chybić celu bądź słusznosci i obowiązku, ponieść winę, utracić²³⁹⁸, **przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicze, swawola, profanacja⁸⁷⁶¹³

7. Jeśli⁵¹⁸ jesteś sprawiedliwy^{**}, co⁴¹⁰⁰ Mu dajesz^{***}? Lub¹⁷⁶ co⁴¹⁰⁰ On przyjmie^{***} z twoich rąk³⁰²⁷ TSC? Hi 22,3; 41,11; Rz 11,35

*lub: k.q. mieć słuszenność, być prawym⁶⁶⁶³, **k.q. przypisać, użyć, ofiarować, poświęcić⁵⁴¹⁴, ***k.q. wziąć do ręki, dostać, zdobyć³⁹⁴⁷

8. Twoja niegodziwość^{*} – dla człowieka⁷⁶ takiego jak³⁴⁴ ty, a twoja sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ – też dla syna¹²¹⁵ człowieka¹²⁰⁵.

*lub: zło, wina, nieprawość⁷⁵⁶² - Put 9,27; 1Sm 24,13; Hi 34,8,10

9. Ludzie^{**} krzyczą^{*} z powodu mnostwa⁷²³⁰ ucisków^{**}, wołają^{***} z powodu ramienia^{****} możnych^{*****}. Wj 2,23; Hi 24,12; 34,28

*lub: wolać (na pomoc), krzyczeć, zawołać (w potrzebie)⁷¹⁹⁹

**lub: przynas - tu i Kaz 4,1; Am 3,9; ***wolać o pomoc, krzyczeć⁷⁷⁶⁸, ****ramię, ręka³⁰²⁷ - symbol mocy, władzy i autorytetu - Ps 89,13; ****dowódca, naczelnik, ktoś potężny, silny⁷²²⁷

10. Leczą^{CW} nikt nie³⁸⁰⁸ mówi⁵⁹: Gdzie³³⁵ jest Bóg, mój Stwórca³¹ PAR, który w nocy³⁹¹⁵A daje⁵⁴¹⁴ PAR pieśni^{**}; Iz 51,13; Ps 42,8; 77,6;

*lub: k.q. używać, używać, przygotowywać, postanawiać⁶²¹³
**lub: psalm, pieśń²¹⁵⁸ - por. PnP 2,12 Ps 149,5; Dz 16,25

11. Ten, który uczy^{*} nas bardziej niż polne^{**} zwierzęta^{***} i czyni nas mądrzejszymi^{****} niż ptactwo⁵⁷⁷⁵ niebios⁸⁰⁶⁴A?

*tu i Hi 15,33; 33,33; Prz 22,25; **lub: grunt, gleba, powierzchnia, kraj, obszar⁷⁷⁶, ***dzikie zwierzęta - Put 28,26, bydlę, zwierzę⁷²⁹
****lub: k.p. uczynić mądrym, nauczyć mądrości, nauczyć²⁴⁴⁹

12. Wtedy⁸⁰³³ wołają* – lecz^{cw} nie³⁸⁰⁸ odpowiada⁴⁰³⁰ ze względu na** pychę** złych^{6041,AD1}.

*lub: krzyczeć o pomoc, domagać się⁶⁸¹⁷, **przed, oblicze, powierzchnia, twarz, wcześniej⁶⁴⁴⁰, ***wywyższenie, arogancja, buta, duma¹³⁴⁷, ****udręka, nieszczęście, niegodziwość, zło⁴⁵¹

13. Z pewnością*, Bóg nie³⁸⁰⁸ wysłuchuje pustych⁸⁰ słów i Wszzechmogący⁷⁷⁰⁶ na nie nie³⁸⁰⁸ zważa**.

Hi 30,20; Ps 102,17; Am 5,22

*lub: zaiste, z pewnością³⁸⁹, **daremnność, fałsz, bezwartościowość, próżność⁷⁷²³, ***k.q. oglądać, obserwować, patrzeć⁷⁸⁹

14. Tym bardziej⁶³⁷, gdy³⁵⁸⁸ mówisz²⁵⁹, że³⁵⁸⁸ Go nie⁸⁰⁸ widzisz⁷⁸⁹, że sprawa* twoja jest przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ i Go wyczekujesz³⁸¹.

*lub: proces, spór; konflikt, potępienie, sąd¹⁷⁷⁹, **k.p. czekać, niecierpliwie, wydawać na świat, kręcić się²³⁴² Hi 13,18; 12,4; 31,13

15. Teraz jednak^{cw}, gdy³⁵⁸⁸ nie³⁶⁹ nawiedza* cię Jego gniew³⁸¹ i nie³⁸⁰⁸ zwrócił³⁹⁶ zbytniej³⁹⁶ uwagi³⁹⁶ na twoją głupotę**.

*lub: k.q. doglądać, szukać, odczuwać brak, nie mieć, odwiedzać⁶⁴⁸⁵

**metaf.: fuknąć gniewnie⁶³⁹, ***k.q. znać, uznać, rozważać, wiedzieć, rozróżniać, poznać³⁰⁴⁵, ****nap.leg.: głupstwo, słobos⁶⁵⁸⁰

16. To^{cw} Hiob³⁴⁷ na próżno* otwiera⁶⁴⁷⁵ swoje usta⁶³¹⁰, mnoży** słowa⁴⁴⁰⁵ bez⁰⁹⁷ poznania³⁹⁵.

*lub: pusłka, para, oddech, daremnność, okres. obcych bóstw,^{1892,82146}

Jr 2,5; Prz 13,11; **k.h. uczynić licznym, wielkim^{3527,11AP}

***lub: przekonanie, poznanie, sąd, opinia¹⁸⁴⁷ Hi 15,2; 21,22; 34,35

36 A Elihu⁴⁵³ mówi⁵⁵⁹ dalej*: Hi 35,1

*lub: k.h. zrobić ponownie, nie przerywać działania³²⁵⁴

2. Wytrzymaj^{51IMP} ze mną troszkę**, a oznajmię³⁹⁵ ci^{CON}, że jest więcej⁵⁷⁵⁰ słów⁴⁴⁰⁵ od Boga.

*lub: otaczać, być wytrwałym, okrążyć^{3803,14381}, **niewielkość, odrobina²¹⁹¹ I 28,10, ***k.h. pokazać, podać do wiadomości²³³¹

3. Z daleka* wezmę** moją wiedzę** i oddam⁵⁴¹⁴ sprawiedliwość⁶⁶⁶⁴ memu Stwórcy⁶⁴⁶⁶.

*lub: z najodleglejszych (czasów)⁷³⁵⁰ -2Krl 19,25; Iz 37,26

*lub: k.q. unieść, wspierać, podnieść⁵³⁷⁵ Pwt 18,23; Ps 68,34

***lub: wiedza, przekonanie, poznanie Boga, sąd, opinia¹⁸⁴³

4. Bo⁵⁸⁸ naprawdę* moje słowa⁴⁰⁵ nie³⁸⁰⁸ są kłamstwem** i, ktoś z kompletną³⁹⁵ wiedzą¹⁸⁴⁴ jest przed⁵⁹⁷³ tobą.

*lub: zaprawdę, prawdziwie, z pewnością⁵⁵¹ -zwrót charakterystyczny dla Ks. Hioba - Hi 9,2; 12,2; 19,4; 34,12; **oszustwo, rozczarowanie, podstęp, krzywdza⁸²⁶⁷, ***być bez skazy, uczynić⁸⁵⁴⁹

5. Oto²⁰⁰⁵ Bóg jest mocny* i nie³⁸⁰⁸ gardzi** nikim. On jest potężny³⁵²⁴ mocą³⁸⁸¹ serca**.

*lub: potężny, wielki³⁵²⁴ tylko w Ks. Hi i Iz - por. Hi 15,10; 34,17

**lub: k.q. odrzucać, odmawiać³⁹⁸⁸, **rozporzenie, wewnętrzny człowiek, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰ Hi 9,4; 12,13; 37,23; Ps 99,4

6. Nie³⁸⁰⁸ zachowuje przy życiu* niegodziwych³⁸¹, a ubogim³⁸¹ nadaje⁵⁴¹⁴ prawa**.

*lub: k.p. utrzymywać przy życiu, przyporząkować do życia, ożenić²⁴²¹

**lub: winny, niegodziwy, przestępcy, złoczyńca⁷⁵⁶³ - Wj 2,13

***lub: pokorny, skromny, nędzny, słaby⁶⁰⁴¹, ****decyzja prawna, wyrok, sprawiedliwość, prawosć, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹

7. Nie³⁸⁰⁸ odwraca* swoich oczu³⁸⁶⁹ od spr-

wiedliwego⁶⁶⁶², ale sadza** ich na wieki³⁸⁸ razem⁸⁵⁴ z królami⁴⁴²⁸ na tronie³⁶⁷⁸ – i wywyższa** ich.

Hi 22,3; 34,12

*dost.: k.q. zmniejszyć, powściągnąć, cofnąć się¹⁶³⁹, **k.h. sprawić, że ktoś usiadł, zamieszka³⁴²⁷, ***na zawsze, ciągle⁵³³¹, ****być wysokim, być wyższym niż, wznosić, być wyniosłym¹³⁶¹

8. A jeśli⁵¹⁸ są zakuci* okowami**, schwytani³⁹²⁰ zostali w powrozy³⁸¹ utrapienia³⁸¹,

*dost.: k.q. związać^{638PAS}, **peta, kajdany²¹³¹, ***sznur²²⁵⁶

***lub: bieda, nieszczęście, udręka⁶⁰⁴⁰ Rdz 16,11 Ps 107,10

9. To^{cw} wtedy oznajmia^{51CON} im¹⁹⁹² ich czyny⁶⁴⁶⁷ i przestępstwa** – bo³⁵⁸⁸ się wzmogły¹³⁹⁶.

*lub: k.h. ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać, wyjaśniać⁵⁰⁴⁶

**lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicze, swawola, profanacja^{6588,87613}

10. I otwiera¹⁵⁴⁰ ich uszy²⁴¹ na pouczenie*, i mówi⁵⁵⁹, żeby³⁵⁸⁸ odwrócili⁷⁷²⁵ się od nieprawości**.

Hi 4,12; 13,1; 33,16

*lub: karzenie, kara, napomnienie, ostrzeżenia⁴¹⁴⁸, **niegodziwość, nieszczęście jako wymyk magii, bawochwalczy kult²⁰⁵ - Lb 23,21

11. Jeśli⁵¹⁸ będą posłuszni* i będą Mu służyć⁵⁶⁴⁷, dopełnią** swoich dni³¹¹⁷ w dobrobycie³⁸¹, a swoje lata⁸¹⁴¹ w rozkoszach^{381A}.

*lub: k.q. słuchać, rozumieć, posłuchać, spełnić prośbę³⁰⁸⁵

**lub: k.p. doprowadzić do końca, położyć kres, wypełnić²³⁶⁵

***lub: rzecz dobra, korzyść, szczęście, obfitość²⁸⁰⁶, ****przyjemny, ładny, słodki, słodko brzmiący, słiczny, miły⁵²⁷³ 2Sm 1,23

12. Ale^{cw} jeśli⁵¹⁸ nie³⁸⁰⁸ usłuchają* od miecza⁷⁹⁷³ zgina³⁸¹, umrą³⁸¹ bez⁰⁹⁷ poznania³⁹⁵.

*por. u 11; **k.q. znikać, przejść nad, iść ponad, przekroczyć⁵⁶⁷⁴

***lub: wydać ostatnie tchnienie, oddać ducha, przemijać¹⁴⁷⁸

****lub: przekonanie, poznanie Boga, sąd, opinia¹⁸⁴⁷ - por. Hi 10,7

13. Lecz^{cw} ludzie obłudnego^{51N} serca^{3820,N} gromadzą⁷⁶⁰ gniew³⁸¹, nie³⁸⁰⁸ wołają** o pomoc, gdy³⁵⁸⁸ ich wiąże**.

*lub: bluźnierca, bezbożnik, człowiek daleki od Boga²⁶¹¹

**metaf.: fuknąć gniewnie⁶³⁹, ***lub: krzyczeć o pomoc, krzyk rozpacz⁷⁷⁶⁸, ****wiązać, krępować, okiełznać, przypuszczać atak⁶³¹

14. Niech w młodości* umiera³⁸¹ us ich dusza³³¹⁵ i ich życie²⁴¹⁶ zaniknie wśród nierządników^{381A}.

Pwt 23,17; 1Krl 14,24; 22,46; Ps 78,49

*lub: chłopiec, młode lata⁵²⁹⁰, **k.q. zginąć, zostać zgładzonym¹⁹¹

-por. Kpl 24,16; **wł. prostytulka salubra - Pwt 23,17; 1Krl 14,24

15. Wyrwa⁵¹⁸ ubogiego** w jego utrapieniu³⁸¹ i otwiera¹⁵⁴⁰ ich uszy²⁴¹ w ucisku****.

*lub: k.p. wyciągnąć, uwolnić²²⁰², **pokorny, skromny, nędzny, słaby⁶⁰⁴¹, ***bieda, nieszczęście⁶⁰⁴⁰, ****strapienie, naciśnięcie³⁰⁹⁶

16. I również* ciebie uwodzi* z paszczy³⁸¹ niedoli**** na miejsce⁸⁴⁷⁸ przestronne****, gdzie nie³⁸⁰⁸ ma ograniczeń⁴¹⁶⁴, a blat³⁸¹ twojego stołu⁷⁹⁷⁹ napelni⁴⁹⁰ tłustością****.

*lub: tym bardziej, co więcej⁶³⁷, **dost.: k.h. nakłonić, pobudzić, kusić⁴⁹⁶, ***usta⁶³¹⁰, ****lub: trudne położenie, wąski, ciasny⁶⁸⁶²

*****lub: rozległa bądź szeroka przestrzeń⁷³⁷⁸ - tu i Hi 38,12

*****lub: odpočinienie, spokój³¹⁸³, ****tłuste popioły, metafor.: plodność, bogostawienie¹⁸⁸⁰ Ps 18,19; 31,8; 118,5

17. Leczc^W ty jesteś pełen* niegodziwego⁷⁵⁶³ADJ sądu⁸⁸, sąd¹⁷⁷⁹ i prawo⁸⁸⁸ cię powstrzymają⁸⁵⁵¹.

Hi 16,5; 34,8,36; Rz 1,32;

*lub: k.q. napelnic, być dokonany, być zakończonym, poświęcić⁴³⁹⁰; *sprawa, proces, spór, konflikt, potępienie¹⁷⁷⁹ Obj 18,4
***lub: decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przynajęj (prawny), prawosć, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹

18. Tak³⁵⁸⁸, aby gniew* nie⁶⁴³⁵ necił⁸⁸ cię do szyderstwa⁸⁸ i wielki⁷²²⁷ okup⁸⁸⁸ cię nie⁴⁰⁸ zwiódł⁸⁸⁸⁸.

1Sm 12,3; Ps 26,10; Am 5,12

*lub: żar, furia, wściekłość, gorączka, gniew, metaf: trucizna⁷⁵³⁴

*lub: k.h. pobudzać, walić, podżegać, kusić⁴⁹⁶ - Put 13,6; ***bogatwo, samowystarczalność, obfitość⁵⁶⁰⁷ (?) kpina, uderzenie (?); EIB - do klaskania; ****cena za życie, łapówka³⁷²⁴, ****nie⁸⁸.k.h. wyciągają, obracać, skłaniać, wpływać, odpychać, spychać na bok⁵¹⁸⁶

19. Czy ułoży* ci to wszystko twoje bogactwo⁸⁸? Nie³⁸⁰⁸ w ucisku⁸⁸⁸! Nie pomoga też^W ci wszystkie⁶⁰⁵ wysiłki³⁹⁸¹HAP mocy³⁵⁸¹.

Hi 15,24

*lub: k.q. przygotować, układać, wskazywać po kolei, przedstawiać (sprawę w sądzie), ustawiać w szeregu⁶¹⁸⁶, ***dostatek, obfitość, krzyk; - tu i Hi 30,24; ***hapleg: hebr. becar¹²²², złoto, drogocenna ruda, w zwoicie be-car⁶⁸⁶² - w trudnym położeniu - NIV

20. Nie⁴⁰⁸ tęsknij⁸⁸ za nocą³⁹¹⁵A, by usuwać³⁵¹INF ludzi⁸⁸⁸ z ich miejsc⁸⁴⁷⁸.

Hi 3,20; 7,5

*lub: k.q. pożądać, pragnąć, łapczywie nabierać powiebrza⁶⁰²

*lub: iść w górę, wstępować, odchodzić, stawić się przed⁵⁹²⁷
hebr.: am - naród, krewniak, pobratymiec⁵⁹⁷¹ - por. Jl 2,17*

21. Strzeż¹IMP się, abyś nie⁴⁰⁸ zwracał⁸⁸ się ku⁴¹³ nieprawości²⁰⁵, gdyż³⁵⁸⁸ to jednak⁵⁹²¹ ją²⁰⁸⁸ wybrałeś⁹⁹⁷ niż⁴⁴⁸⁰ utrapienie⁸⁸⁸.

2Kr 12,14

*lub: k.n. mieć pieczę nad, czuwać, wystrzegać się, powstrzymywać⁸⁰¹⁴, *k.q. mieć się ku, odwracać się do⁶⁴³⁷, ***bieda, wdruka⁶⁰⁴⁰

22. Oto²⁰⁰⁵ Bóg działa wzniośle* w swojej potęgę⁸⁸, kto⁴³⁰⁰ jest takim nauczycielem⁸⁸⁸N jak⁶⁴⁴ On?

Hi 35,11; Ps 94,12; Iz 48,17

*lub: k.h. postępować wymiśle⁷⁶⁸², **sila, moc³⁵⁸¹, ***wskazywać, kierować, rzucać, nauczać kogoś - Iz 9,15; 30,20; 2Kr 17,28

23. Kto⁴³¹⁰ wytoczy* dla⁵⁹²¹ Niego drogę¹⁸⁷⁰? A kto⁴³¹⁰ Mu powie⁵⁵⁹: Popchniesz⁴⁶⁶ nieprawość⁸⁸?

Hi 34,10,13; Iz 40,13-14; Rz 11,34

*lub: k.q. powierzać jako zadanie, mianować, zobowiązywać⁶⁴⁸⁵
***lub: niesprawiedliwość, zło, wina, przewrotność⁵⁷⁶⁶ - Kpl 19,15

24. Pamiętają¹IMP, abyś wystawiał* Jego dzieło⁶⁴⁶⁷, o którym⁸³⁴ śpiewali⁷⁸⁹¹ ludzie³⁷⁶!

*lub: przypomnieć sobie²¹⁴², **k.h. zwiększać się, chwalić, rosnąć do wielkich rozmiarów⁷⁶⁷⁹

Ps 92,5; 104,33; Obj 15,3

25. Cała³⁶⁰⁵ ludzkość⁸⁸ się ję⁸⁸ widzi*, człowiek⁸⁸⁸s przypatruje⁵⁰²⁷ się im z daleka⁷³⁵⁰.

*hebr.: adam¹²⁰ - imię własne Adama, człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna¹²⁰, **obserwować, oglądać, prorokować²³⁷²

***hebr.: enosz - człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość, ktos⁵⁸²

26. Oto²⁰⁰⁵ Bóg jest wzniosły²¹⁷⁶⁸⁹ i nie³⁸⁰⁸ możemy poznać* liczby⁴⁵⁵⁷ Jego lat⁸¹⁴¹ i jest ona niezbadana⁸⁸⁸. *tu i Hi 37,23

1Kor 13,12

*lub: k.q. znać, uznać, rozważać, wiedzieć, rozróżniać³⁰⁴⁵

***dost.: poszukiwanie, śledztwo, szukanie, wypytywanie^{3808/2714}

27. Bo³⁵⁸⁸ On zatrzymuje* krople⁵¹⁹⁸ wód⁴³²⁵, które filtrują* deszcz⁴³⁰⁶ z Jego mgły⁸⁸⁸;

*lub: k.p. cofać¹⁶³⁹, **k.q.: przeszyć, oczyścić²²¹², ***tu i Rz 2,6, podziemny ciek wodny nawiązujący ziemię - por. NET^K, AK - oczyszczający deszcz do strumienia⁸⁸ Hi 38,28; Ps 147,8

28. Którym⁸³⁴ spływają* chmury⁷⁸³⁴, kapia* obficie⁷²²⁷ na⁵⁹²¹ ludzi¹²⁰⁵.

Rdz 17,17; Pr 3,20

*lub: k.q. płynąć, sączyć, strumienie, powodzi⁵¹⁴⁰, **k.q. cieknąć⁷⁴⁹¹

29. Kto może⁵¹⁸ naprawić* zrozumie⁸⁸⁸ rozmieszczenie⁸⁸⁸ chmur⁵⁶⁴⁵ i grzmoty⁸⁶⁶³ Jego namiotu⁸⁸⁸⁸?

Hi 26,14; 37,16; Ps 104,3; 105,39

*lub: zaiste⁶³⁷, **k.q. rozpoznawać, zauważać, zwracać uwagę, mieć wzgląd⁹⁹⁵, **zopostarcie tu i Ez 27,7; ****zasas⁵⁵²¹ - Kpl 23,42

30. Oto²⁰⁰⁵ rozciąga* nad⁵⁹²¹ nim swoją światłość²¹⁶ i okrywa* głębiny⁸³²⁸ morza³²²⁰A.

*lub: k.q. rozciągać (się), ukazywać, rozprzestrzeniać⁶⁵⁶⁶

*lub: k.p. zakryć, ukryć; odziać, rozciągnąć na, ogarnąć, zalać³⁶⁸⁰

31. Bo³⁵⁸⁸ przez nie sądzi* narody⁸⁸ i daje⁵⁴¹⁴ im pokarm⁴⁰⁰ w obfitości⁴³⁴²HAP.

*lub: k.q. pełnić funkcję sędziego, wydawać wyrok, rzadzić⁴⁷⁷⁷

hebr.: am - naród, krewniak, pobratymiec⁵⁹⁷¹ - por. Jl 2,17**

32. W⁵⁹²¹ swoich dłoniach^{709D} ukrywa³⁶⁸⁰ błyskawicę* i rozkazuje*, wskazując jej na⁵⁹²¹ cel uderzenia⁸⁸⁸PAR.

Ps 147,8; Dz 27,20

*lub: światło, jutrzienka, brząsk, świt²¹⁶, **k.p. powierzyć odpowiedzialność, nakazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰, ***k.h. powodzenie osiadanie na, przypuszczać atak, osiągnąć cel, ciągnąć do⁶²⁹³

33. Ogłasza* nad Nim burzę^{AK} Jego huk⁸⁸⁸, nawet⁶³⁷ było⁴⁷³⁵ ostrzeżenie^{AK} o⁵⁹²¹ wznagającej⁸⁸⁸PAR się burzy^{AK}.

Jr 10,13

*lub: k.h. wyjaśniać, donosić, obwieszczać, oznajmiać⁵⁰⁴⁶

***lub: krzyk, ryk⁷⁴⁵² - tu i Wj 32,17, Mi 4,9, ***k.q. iść w górę, wstępować, rosnąć, porywać, odzwiedzać, odchodzić, przewyższać⁵⁹²⁷

37 Właśnie⁶³⁷ z tego²⁰⁶³ powodu drży* moje serce* i wyrwa⁸⁸⁸5425 się ze swojego miejsca⁴⁷²⁵.

Hi 15,35; 32,19; Pr 20,27,30

*lub: k.q. iść z drżeniem, być ostrożnym²⁷²⁹, **wewnętrzny człowiek, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰, ***dost.: skakać, drżeć, rozpiąć

2. Sluchajcie uważnie¹IMP w Jego wzburzeniu* Jego głosu⁸⁸⁸ i pomruku⁸⁸⁸, który wychodzi³³¹⁸ z Jego ust⁶³¹⁰.

Hi 37,5; 38,1

*hebraizm: słuchajcie³⁰⁰⁵IMP, aby słuchać⁸⁰⁸⁵INF; ABS; **lub: podniecenie, wściekłość, utrapienie, niepokój, strach, drżenie⁷²⁶⁷

***lub: dźwięk, hałas, krzyk⁶⁹⁶³, ****dost.: warczenie, huśtanie¹⁸⁹⁹

3. Wypuszcza* go wszędzie³⁶⁰⁵ pod⁸⁴⁷⁸ niebiosami⁸⁸, a Jego błyskawica⁸⁸⁸ - dociera na krańce³⁶⁷¹ ziemi⁷⁷⁶.

Hi 38,13; Iz 11,12; Ez 7,2

*dost.: iść prosto³⁴⁷⁴, **wg myśli hebr. istniały trzy sfery nieba⁸⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2****, **lub: światło, jutrzienka, brząsk, świt²¹⁶

4. Po³¹⁰ niej* huczy* głos⁶⁹⁶³, grzmi¹⁴⁸¹JUST z glosem⁶⁹⁶³AK Jego majestatu⁸⁸⁸ i nie⁸⁸ ich nie³⁸⁰⁸ powstrzyma⁸⁸⁸, gdy słychać⁸⁰⁸⁵KN Jego głosu⁶⁹⁶³.

*domysl.: błyskawicy; **lub: ryk, krzyk⁷⁵⁸⁰

***lub: wynurzenie, duma¹³⁴⁷, ****dost.: k.q. wyprec⁶⁴¹⁷

5. Bóg grzmi⁷⁴⁸¹JUS w swoim głosie⁶⁹⁶³, czyni⁶²¹³ cuda¹PAR, wielkie⁸⁸ rzeczy, których³⁰⁰⁰ nie³⁸⁰⁸ rozumiemy¹. Hi 5,9; 1,9; 36,26; Obj 15,3

*lub: k.n. być cudownym, nadzwyczajnym, zdumiewającym⁶³⁸¹
**lub: rzeczy wielkie, wybitne, wielkos¹⁴¹⁹, **dost.: a nie... (ich)
***lub: k.g. znać, uznać, rozważać, wiedzieć, rozróżnia³⁰⁴⁵

6. Bo⁵⁸⁸ mówię⁵⁹ do śniegu⁹⁵⁰: Padaj¹IMP na ziemię⁷⁷⁶! I do ulewnego⁸⁸¹SC deszczu⁴³⁰⁶S, i – Jego potęgi⁸⁸⁸ – ulewnych¹⁶⁵³SC deszczów⁸⁸¹. *lub: być, stać się, przejść¹⁹³³, **deszcz¹⁶⁵³, ***moc, siła, zdolność⁵⁷⁹⁷

Hi 6,16; 24,19; 38,22; Ps 147,16-17

7. Pieczętuje¹²⁸⁵⁶KO rękę³⁰²⁷ każdego⁶⁰⁶⁵ człowieka¹²⁰, by wszyscy³⁶⁰⁵ ludzie³⁷⁶ poznali³⁰⁴⁵INF Jego dzieło⁴⁶³⁹. Ps 109,27

*idiom: zatrzymuje rękę każdego człowieka (?) - EIB⁸; powstrzymuje od pracy - AK; por: Hi 9,7 - k.p. zamknąć na klucz - Kpl 15,3

8. I zwierzęta²⁴¹⁶ także⁸⁸ wchodzą⁹³⁵ do¹¹¹⁹ jaskini⁸ i pozostają⁸⁸ w swoich jamach⁸⁸.

*lub: jama, legowisko, kryjówka⁶⁹⁵ tu i: Hi 38,40; **k.g. mieszkać, przebywać, osiedlić się⁷⁹³¹, ***schronienie, nora, legowisko⁴⁵⁸⁵

9. Z⁴⁴⁸⁰ Jego komnaty¹IN wychodzi⁸⁸ wicher⁸⁸, a od wiatrów północnych⁸⁸¹ **mróz⁸⁸⁸⁸.

*lub: najbardziej wewnętrzna część, wnętrze, komnata, izba⁷³¹⁵
**lub: sztorm, huragan⁵⁴⁹², ***pedzący zimny wiatr; ****zimno⁷¹³⁵

10. Od⁴⁸⁰ tchnienia⁸ Boga powstaje⁸⁸ lód i szerokie⁷³⁴¹ wody⁴³²⁵ w swym zamarnięciu⁸⁸⁸¹AK. Hi 38,29; Ps 147,17

*lub: oddech, duch (człowieka)⁵³⁹⁷ - Rdz 2,7; **k.g. dać, powodować, wytworzyć, robić, ustanawiać, wymieniać⁵⁴¹⁴, ***szron⁷¹⁴⁰
****lub: skrapianie, ograniczenie - Hi 36,10, strupienie - Iz 9,1

11. Także⁶³⁷ wilgocią¹HAP nawilża⁸⁸¹HAP chmurę⁸⁸, rozpedza⁸⁸ obłok⁶⁰⁵¹ swoją błyskawicą²¹⁶. ***88; *lub: k.h. rozrzucić⁶³²⁷ Hi 26,8; 36,29;

*lub: dostawa wody, strumień, obfitość wody (?)⁷³⁷⁷B862GES
**dost.: k.h. obarczyć, ładować w lub na, mozołić się²⁹⁵⁹B3407

***lub: ciemność, gęsta chmura, gąszcz, obłok mgły⁵⁶⁴⁵ Hi 38,9

12. I ona¹1931MIS krąży⁸⁸ wokół⁴⁵²⁴PAR według Jego zamysłu⁸⁸⁸¹K, aby czynić⁶⁴⁶⁷INFIP wszystko³⁶⁰⁵ to³³⁴, co im rozkaże⁸⁸⁸¹IP na⁵⁹²¹ obliczu⁶⁴⁴⁰ okręgu⁸⁸⁸⁸ ziemi⁷⁷⁶. Ps 148,8

*może dotyczyć zarówno chmury¹ jak i błyskawicy¹ oraz Boga; I On (sprawia), że krąży - por: WBC⁸, **k.h.p. krążyć wokół siebie - Rdz 3,24, krążyć dookoła (miejsca), przemienić się²⁰¹⁵, ***rudy, wygre - rad, zamysł⁶⁵⁸; ****k.p. rozkazać, zlecić, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰
****lub: zamieszkała ziemia, stały ląd - Hi 34,13⁸³⁹⁸ okrąg ziemi⁷⁷⁶

13. Czy⁵¹⁸ to jako różga⁸, czy⁵¹⁸ dla swojej ziemi⁷⁷⁶, czy⁵¹⁸ dla okazywania⁸⁸ miłosierdzia⁸⁸. Wj 9,18,23; 1Sm 12,18-19; Ezd 10,9; Hi 36,31

*lub: bulawa, berło (jako symbol władzy), kij, różga, gajac⁷⁶²⁶
**dost.: k.h. spowodować znalezienie, osiągnięcie, zdobycie, przydarzyć się, złożyć (ofiary)⁴⁶⁷², ***dobroć, łaskawość, wierność²⁶¹⁷

14. Nakoń ku temu²⁰⁶³ ucha¹IMP, Hiobie³⁴⁷, zatrzymaj¹IMP się i rozważ⁸⁸⁸¹IMP cudowne⁸⁸⁸¹PAR dzieła Boga. *lub: słuchaj uważnie²³⁸ Ps 111,2

*lub: k.g. zajmować stanowisko, stać⁵⁹⁷⁵, **k.g. rozpoznawać, rozumieć⁹⁹⁵, ***k.n. być nadzwyczajnym, zdumiewającym, cuda⁶³⁸¹

15. Czy wiesz⁸, jak Bóg panuje⁸⁸¹INF nad⁵⁹²¹ nimi i jak rozjaśnia⁸⁸⁸ błyskawicą⁸⁸⁸ swoje chmury⁶⁰⁵¹? Hi 36,30; 37,11; 38,24

*lub: k.g. znać, uznać, rozważać, wiedzieć, rozróżniać³⁰⁴⁵
**lub: k.g. mianować, ustanawiać, postanawiać, kształtować, wyznaczać, sprawić, że coś się stanie⁷⁷⁶⁰, ***spowodować swięcenie, promienieć, jaśnieć³³¹³, ****światło dnia, jasność, brząsk⁷¹⁶

16. Czy wiesz³⁰⁴⁵, na⁵⁹²¹ czym zawieszono¹PC są chmury⁶⁴⁸⁵CS – cuda⁴⁶⁵²HAP Doskonałego⁸⁸¹ADJ w swojej wiedzy⁸⁸⁸¹IP? Hi 32,6.10.17; 36,3;

*hap.lę: kołysanie, zachowywanie równowagi, balansowanie⁴⁶⁵⁷
**lub: być bez skazy, być uczciwym, być kompletnym⁸⁵⁴⁹ Iz 40,22;
***lub: przekonanie, poznanie Boga, sąd, opinia¹⁸⁴³ Jr 10,13

17. Ty, którego⁸³⁴ szaty⁸⁸ są gorące⁸⁸¹IN, gdy ziemia⁷⁷⁶ cichnie⁸⁸⁸¹INF od wiatru południa⁸⁸⁸¹? *ty, każdy rodzaj ubrania⁸⁹⁹, **lub: ciepły tu i: Joz 9,12

***dost.: k.h. przeważać spokój, cichość, uspokajać, łagodzić⁸²⁵²
****lub: kierunek południowy, jako wiatr południa tu i: Ez 42,18

18. Czy możesz rozciągnąć⁸⁸ z⁵⁹⁷³ Nim niebiosa⁸⁸¹P, które są trwałe⁸⁸⁸ jak odlane⁸⁸⁸⁸ zwierciadło⁷²⁰⁹HAP z metalu⁸⁸? Ps 104,2; Iz 44,24

*lub: k.h. uczynić rozpostarcie⁷⁵⁵⁴, **warstwa chmur; drobny pył, niebo⁷⁸³⁴, ***mocny, niezłomny²³⁸⁹, ****k.h. być wylatłym³³³²

19. Poucz³⁰⁴⁵KHIMP nas, co⁴¹⁰⁰ mamy Mu powiedzieć⁶⁵⁹, bo nie³⁸⁰⁸ możemy ułożyć⁸⁸ słów z powodu⁶⁴⁴⁰ ciemności²⁸²². Hi 9,3.14; 40,2

*lub: k.g. przedstawiać (sprawę w sądzie), ustawiać na miejscu⁴¹⁸⁶

20. Czy trzeba powiedzieć⁸⁸ Mu, że³⁵⁸⁸ chcę mówić⁶⁹⁶? Czy⁵¹⁸ może ktoś⁸⁸ wiedzieć⁶⁵⁹, żeby³⁵⁸⁸ został pochłonięty¹¹⁰⁴KUBISM? *lub: k.pu. zostać opowiedzianym, przekazanym szeregowo, zrelacjonowanym⁵⁶⁰⁸, **hebr.: isz - męczyżyna, człowiek, ktokolwiek³⁷⁶

21. Teraz⁸⁸ jednak¹CW nie³⁸⁰⁸ widzi się światła¹⁶, jasne⁸⁸¹ADJ jest ono¹⁹³¹ na niebiosach⁸⁸⁸, lecz¹CW przychodzi⁵⁶⁷⁴ wiatr⁷³⁰⁷ i rozprasza⁸⁸⁸⁸ je. *lub: w jednym momencie⁶²⁵⁸, **hap.lęg.: światłisty, ślamiący⁹²⁵

***w: 18⁸⁸; ****dost.: k.p. oczyszczyć, wykonać obrząd oczyszczenia²⁸⁹¹

22. Z północy⁶⁸²⁸ przychodzi⁸⁵⁷ złoty²⁰⁹¹ blask, Boga otacza⁵⁹²¹ wzbudzający strach¹PAR majestat⁸⁸. Wj 15,11; Pwt 7,21; Ha 3,2

*lub: k.n. wywołać zdumienie i przestrach, być ogarniętym bojaźnią, natłoczyć nabożną cześć, wywołać zdumienie, przejść lekciem³³⁷², **świećność, majestat, splendor, moc³³⁷² - Lb 27,20

23. Wszchemogaj⁸⁸ – nie³⁸⁰⁸ możemy Go doścignąć⁸⁸. Potężny⁷⁶⁵⁹ADJ siłą³⁵⁸¹ i prawością⁸⁸, a wielki⁷²³⁰ sprawiedliwością, nie³⁸⁰⁸ uciska⁸⁸⁸⁸ nikogo. Hi 11,7; 1Tm 6,16

*hebr.: szadaj - uszczemocny, najpotężniejszy⁷⁰⁶ - Rdz 17,1, w Księdze Hioba - 31 razy; **lub: spotkać, przydarzyć się, osiągnąć, dostać, dowiedzieć się, wymyślić⁴⁶⁷², **sąd, słusność w sądzie³⁹⁴¹, ***k.p. upokarzać, zle traktować, dręczyć, osłabiać⁶⁰⁵¹

24. Stąd też³⁶⁵¹ boją⁸⁸ się Go ludzie⁵⁸². On nie³⁸⁰⁸ zważa⁸⁸ na wszystkich³⁶⁰⁵ mądrych³⁰⁴⁵ w swoim własnym sercu³⁸²⁰. Prz 3,7; 26,5.12;

*lub: k.g. być przejętym bojaźnią, czcić, szanować³³⁷² Mt 10,28
**lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzeć, zaobserwować, mieć wzgląd⁷²⁰⁰

38 A potem JHWH odpowiedział^{6030CON} Hiobowi³⁴⁷ wśród wichru^{31A} i rzekł⁵⁵⁹:

*lub: burza, huragan⁵⁵⁹¹ Wj 19,16,18; 1Krl 19,11; Ez 1,4; Na 1,3

2. Kim⁴³¹⁰ jest ten²⁰⁸⁸, kto zaciemnia^{71PAR} mój plan³⁵ słowami⁴⁰⁵ bez¹⁰⁹⁷ poznania^{388?} Hi 34,35

*lub: uczynić ciemnym, pociemnić, ukryć metaf.; gmatwać²⁸²¹

**lub: zamysł, rada⁴⁰⁹⁸, ***przekonanie, poznanie Boga, sąd¹⁸⁴⁷

3. Przepasz^{1IMP} teraz²⁴⁷ swoje biodra²⁵⁰⁴ jak mężczyzna³⁵, i będę cię pytał^{388?} i ty mi odpowiesz^{388IMP}.

Hi 34,35; 35,16; 42,3

*idiom: przygotowanie się do wyruszenia lub innego trudnego zadania - por. Jr 1,17; Iz 5,27; 1Krl 18,46; 1P 1,13, **lub: silny mężczyzna, mąż, bohater¹³⁹⁷, ***k.g. domagać się, prosić⁷⁵⁹²

****lub: k.h. ujawnić, poinformować, dać komuś o czymś znać³⁰⁴⁵

4. Gdzie³⁷⁵ byłeś¹⁹⁶¹, gdy posadawiałem^{1INF} ziemię^{776?} Powiedz^{1IMP}, jeśli⁵¹⁸ to wiesz³⁸⁸ i rozumiesz³⁸⁸.

Ps 104,5; Prz 8,29; 30,4

*lub: k.g. zakładać, ustanawiać, rozpoczynać³²⁴⁵, **k.g. ogłaszać, obwieszczać, wyjaśniać⁵⁰⁴⁶, ***k.g. znać, umieć, poznać³⁰⁴⁵

****lub: rozeznanie, umiejętność oceny i analizy z umiejętnością dokonania właściwego wyboru⁹⁹⁸ - Put 4,6; 1Krn 12,32; Hi 20,3

5. Kto wyznaczył³⁸⁸ jej rozmiary^{4461HAP?} Czy na pewno⁵⁵⁸⁸ wiesz^{3045?} Albo¹⁷⁶ kto⁴³¹⁰ rozciągnął³⁸⁸ nad⁵⁹²¹ nią sznur³⁸⁸ mierniczy?³⁸⁸ Ps 19,4; Iz 28,10

*lub: k.g. układać, umieszczać, kształtować, ustanawiać⁷⁷⁶⁰

**lub: k.g. wyprostowywać, pochylać się, skrecać, skłaniać⁵¹⁸⁶

***lub: tina miernicza - 1Krl 7,23, met. standard - 2Krl 21,13 6957

6. Na⁵⁹²¹ czym⁴¹⁰⁰ osadzone³⁸⁸ są jej podstawy^{388PC?} Albo¹⁷⁶ kto⁴³¹⁰ położył³³⁸⁴ jej kamień⁶⁸ węgielny³⁸⁸;

Hi 1,19; Ps 118,22; Prz 7,12

*dost.: k.h. sprawić zatopienie²⁸⁸³, **lub: cokol, postument¹³⁴

***lub: kamień w narożu ściany wieńcowej - węgielny⁴³⁸

7. Gdy gwiazdy³⁵⁵⁶ poranne¹²⁴² razem³¹⁶² radośnie wołały^{1INF}, a okrzyk radości³⁸⁸ wznieśli³⁸⁸ wszyscy³⁶⁰⁵ synowie¹¹²¹ Boga?³⁸⁸ Rdz 6,2,4;

*lub: wydawać okrzyk uciechy bądź wdzięku Hi 1,6; 2,1

**lub: wydawać okrzyk wojny, dawać sygnał do wojny, krzyczeć triumfalnie (nad wrogami), witać, wołać w udęcie⁷³²¹

8. A kto zastąpił³⁸⁸ drzwi¹⁸⁷¹ morze³³²⁰, gdy burząc^{388INF} się wyszło³³¹⁸ z łona^{388?} Rdz 1,9;

*lub: k.h. zakryć⁵⁵²⁶, **k.g. buchnąć¹⁵¹⁸, **lub: miejsce, w którym rozwija się płód - łono⁷³⁵⁸ - Rdz 20,18; Ps 33,7; Prz 8,28; Jr 5,2

9. Gdy obłok⁶⁰⁵¹ uczynił^{388INF} jego ubranie³⁸³⁰ i gęstą chmurę³⁸⁸ pieluszkami^{2854HAP};

*lub: k.g. układać, kształtować, ustanawiać, mianować⁷⁷⁶⁰

**lub: ciężka bądź ciemna chmura, wielka, gesta ciemność⁶²⁰⁵

10. Gdy ustaliłem³⁸⁸ dla⁵⁹²¹ niego mój dekret³⁸⁸ i umieściłem⁷⁷⁶⁰ zasuwę³⁸⁸ i drzwi¹⁸¹⁷;

*dost.: k.g. rozdzielić się - Iz 66,9, rozbić na kawałki, rozdzielać gwałtownie¹⁶⁶⁵, **lub: coś należącego, przyznany dział, ograniczenie, prawo, granica²⁷⁰⁶, ***pręt, belka, sztaba, rygiel¹²⁸⁰ Hi 26,10

11. I powiedziałem⁵⁵⁹: Aż⁵⁷⁰⁶ dotąd⁶³¹¹ dojdiesz³²⁵, a nie³⁸⁰⁸ dalej³²⁵⁴; i tu⁶³¹¹ zatrzymasz³⁸⁸ swoje nadeptę³⁸⁸ fale¹⁵³⁰.

Ps 89,9; 93,4

*dost.: k.g. położyć, ustawić, rozmieszczać, wykonywać, zajmować stanowisko⁷⁸⁹⁶, **wywyższenie, arogancja, buta, duma¹³⁴⁷

12. Czy od⁴⁴⁸⁰ początku³⁸⁸ twoich dni^{3171A} rozkazywałeś³⁸⁸ świtowi¹²⁴², by zaistniał³⁸⁸ i czy zorzy^{7837AIO} wskazałeś³⁸⁸ jej miejsce³⁸⁸;

*lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, nakazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰

**dost.: k.p. podać do wiadomości, dać poznać³⁰⁴⁵, ***lub: stanowisko, przestrzeń, odległość, region, kierunek⁴⁷²⁵ Ps 74,16; 148,5

13. Tak, aby sięgnąć^{31INF} po krańce³⁸⁸ ziemi⁷⁷⁶ i aby niegodziwi³⁸⁸ zostali z⁴⁴⁸⁰ niej strząśnięci^{5287KN?}

1Sm 2,10; Hi 28,24; Ps 22,28;

*dost.: chwyć, złapać²⁷⁰, **kończyna, skrąg, róg; ***AK - w brzęgi

****lub: winny, przestępca, złoczyńca⁷⁵⁶³ Ps 46,10; 67,8; 98,3

14. Ona zmienia³⁸⁸ się jak gлина³⁶³ pod pięcią³⁸⁸, a wszystko, co na niej jest, staje³⁸⁸ jakby³⁶⁴⁴ w nowej szacie³⁸³⁰.

Ps 104,2,6

*lub: h.p.a. obracać się tu i tam, przemienić się²⁰¹⁵; AK - przybiera kształt, **symet, pierścien z symetem²³⁶⁸, ***dost.: k.h.p.a. ułokować się, umieścić, ustawić, stać (wytrwać) na swoim miejscu³³²⁰

15. Niegodziwi⁷⁵⁶³ zostali pozbawieni³⁸⁸ swoje go światła²¹⁶, a wyniosłe³⁸⁸ ramie³⁸⁸ zostało złamane³⁸⁸.

Ps 10,15; 37,17; Ez 30,22

*lub: k.n. być ustrzymywany, pozbawić^{4513BS218}, **lub: umieszczonej wysoko, być wzniesionym⁷³¹¹, ***amie, reka³⁰²⁷ - symbol mocy, władzy i aurytetu - Ps 89,13, ****k.n. być rozbitym⁷⁶⁶⁵

16. Czy dotarłeś⁹³⁵ aż do⁵⁷⁰⁴ źródła³⁸⁸ morza³²²⁰ i przechadzałeś³⁸⁸ się po skrytościach³⁸⁸ otchłani^{388?}

Ps 77,19

*lub: k.h.p.a. przemierzać, chodzić tu i tam¹⁹⁸⁰, ***dost.: poszukiwanie, śledztwo, szukanie, wypytwanie, coś uzyskiwanie²⁷¹⁴

****hebr.: tehom - głębia⁸⁴¹⁵ (oceanu) - gr.: abyssos - por. Rdz 1,2

17. Czy bramy⁸¹⁷⁹ śmierci³⁸⁸ zostały przed tobą odkryte³⁸⁸? Czy widziałeś⁷²⁰⁰ bramy⁸¹⁷⁹ cienia śmierci³⁸⁸?

Ps 9,13; 23,4; 107,18;

*hebr.: mauet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, mór⁴¹⁹⁴

**lub: k.n. być usuniętym, być objawionym, być odkrytym¹⁵⁴⁰

***hebr.: calmauet - cien śmierci, głęboka ciemność - metaf.: miejsce przebywania zmarłych⁶⁷⁵⁷ - Iz 9,1; Jr 2,6

18. Czy pojąłeś³⁸⁸ rozmiary⁵⁷⁰⁴ ziemi^{776?} Powiedz^{388IMP}, jeśli⁵¹⁸ to wszystko³⁶⁰⁵ wiesz^{3045!}

*lub: k.h.p.a. okazać się roztropnym lub uważnym, rozważyć starannie⁹⁹⁵, **zawsz czegoś - Put 2,5; w odniesieniu do przestrzeni - Rdz 11,31; do czasu - Rdz 3,19

Ps 74,17; 89,12; Iz 40,28

19. Którędy³³⁵ prowadzi²⁰⁸⁸ droga¹⁹⁸⁰ gdzie mieszka³⁸⁸ światło^{216?} A ciemność³⁸⁸? Gdzie³³⁵ jest jej³⁰⁸⁸ miejsce³⁸⁸;

Iz 45,7; J 1,9; 8,12;

*lub: k.g. osiedlić się, przebywać, pozostawać, zamieszkać⁷⁹³¹

lub: niejasność, ukryte miejsce²⁸²², ***por. w 12* Mt 24,25

20. Tak³¹³⁵⁸⁸, abyś mógł³⁸⁸ zabrać³⁸⁸ ją³⁸⁸ do⁴¹³ jej granic³⁸⁸ i poznać³⁸⁸ ścieżki^{5410PC} do jej domu^{1004?}

Hi 26,10

*lub: naprawić, czy weźmiesz - AK; ... granic ich zaprowadzić - KUL

**lub: k.g. objąć w posiadanie, uprowadzić, otrzymać, przyjąć³⁹⁴⁷

****lub: terytorium, region³³⁶⁶, ****k.g. zwracać uwagę, mieć wzgląd 21. Wiesz³⁰⁴⁵, bo³⁵⁸⁸ wtedy²²⁷ zostales³⁸⁸ zrodzony^{2205KN} i liczba³⁸⁸ twoich dni³¹¹⁷ jest wielka³⁸⁸?

*lub: ilość, coś pomierzone, wejść do spisu, relacja^{4557BS268}

**lub: niezmiernie, obfitujący⁷²²⁷, ***zdanie ironiczne (?) - KUL^K

22. Czy dotarłeś⁶ do¹³ skarbnic⁶⁶ śniegu⁷⁹⁵⁰ i widziałeś⁷⁰⁰ skarbnice²¹⁴ gradu¹²⁵⁹, Ps 147,16

*lub: k.p. wchodzić, wkraczać, przychodzić, iść, dostąpić⁹³⁵

*lub: składowa, magazyn, arsenał, spichlerz, zasoby, zapasy²¹⁴

23. Który⁶ zachowuję⁶ na czas⁶²⁵⁶ ucisku⁶⁶⁶, na dzień³¹¹⁷ bitwy⁴⁴²¹ i wojny⁴⁴²¹? Wj 9,18;

*lub: kłótni⁸³⁴, *k.p. zabryzmiać dla siebie, oszpeścić, panować nad, chronić przed²⁸²⁰, *udręka, ciemiężyciel, nieprzyjaciel, niedola⁶⁸⁶², *tu i 2Sm 11,17 Joz 10,11; Iz 30,30; Ez 13,11; Obj 16,21

24. Którą⁶ prowadzi⁶ droga^{1870A}, tam²⁰⁸⁸

gdzie rozdziela⁶ się światło²¹⁶ i wypuszczają⁶

wiatr¹⁰⁵ jest wiatr¹⁰⁵ wschodni⁶⁶⁶ na⁵⁹²¹ ziemię⁷⁷⁶?

*lub: k.n. zostać podzielonym, wyznaczyć²⁵⁰⁵, *wiosł: k.h. rozrzucać⁶³²⁷, *hebr.: gadim - parazyt, spalający wytw. usch. - Wj 10,13

25. Kto⁴³¹⁰ wyrąbał⁶ koryto⁶ dla ulewy⁶⁶⁶ i drogę¹⁸⁷⁰ dla grzmotu⁶⁶⁶ pioruna⁶⁶⁶ i sc;⁶

*lub: k.p. dziecić, rozdzielać, roztopniać⁶³⁸⁵, *kanał, cieki wodny, rów⁸⁵⁸⁵, *powódź, potop⁷⁸⁸, *mgos, dźwięk, huk, krzyk⁶⁹⁶³

*lub: błyskawica, burza, chmura, grom - tu i Hi 28,26; Za 10,1

26. Aby padał deszcz⁶ na⁵⁹²¹ ziemię⁷⁷⁶, w której nikogo⁶ nie³⁸⁰⁸ ma, i na pustynie⁶⁶⁶, gdzie nie³⁸⁰⁸ ma człowieka¹²⁰⁵; Ps 104,10

*lub: k.h. zesłać grad⁴³⁰⁵, *mężczyzna, mąż³⁷⁶, *pustkowie⁴⁰⁵⁷

27. Aby nasycić⁶ INF nieużytki⁶⁶⁶ i ugory⁶⁶⁶ i zazielenić⁶⁶⁶ INF rosnącą⁴¹⁶¹ tam trawę⁶⁶⁶?

*lub: zaspokajając, uzbogacając, przedławiając⁶⁴⁴⁶, *spustoszenie, ruina, dewastacja⁷⁷²², *ziemia jałowa, bezużyteczna⁴⁸⁷⁵. Hi 30,3

*dost.: k.h. powodować wzrost, powodować kiełkowanie⁶⁷⁷⁹

*lub: młoda trawa, ziola, roślinność, młode zwierzę¹⁸⁷⁷. Rdz 1,11

28. Czy deszcz⁴⁹⁰⁶ ma³⁴²⁶ ojca⁶? Albo¹⁷⁶ kto⁴³¹⁰ zrodził⁶ krople^{96HAP} rosy⁶⁶⁶? Ps 147,8; Jr 14,22

*lub: k.h. spłodzić, przynieść owoc³²⁰⁵, *leki deszcz, mgła, opary²⁹¹⁹

29. Z⁴⁸⁰ czyje⁴³¹⁰ łona⁶ wychodzi^{12140A}? I kto zrodził³²⁰⁵ szron⁶⁶⁶ niebios⁸⁰⁶⁴? Ps 147,16

*lub: ciało, brzuch, wyrzuczenie, metaf. głębinę Szeolu⁹⁹⁰, *mróz

30. Wody⁴³²⁵ twardnieją⁶ jak kamień⁶⁸, gdy⁶⁶⁶ powierzchnia⁶⁴⁴⁰ glebiny⁶⁶⁶ zamarza⁶⁶⁶.

*lub: k.h.p.a. schować się, wycofać się, złączyć, zagęścić²²⁴⁴

*hebr.: tehom - głębia⁸⁴¹⁵ (oceanu) - g.c.: abyssos - por. Rdz 1,2

*dost.: k.h.p.a. chwyć się jeden drugiego⁹²⁰ - por. Hi 41,17

31. Czy możesz związać⁶ pęki⁶⁶⁶ Plejad⁶⁶⁶ albo¹⁷⁶ rozluźnić⁶⁶⁶ sznur^{4189HAP} Oriona⁶⁶⁶?

*lub: k.p. związywać mocno, przynajzywać do siebie⁷¹⁹⁴

*lub: tańczyć, wiewy, wiewy⁴⁵⁷⁴ - por. 1Sm 15,32⁴⁵⁷⁵, *konstelacja 7 gwiazd zawsze w połączeniu z Orionem³⁵⁹⁸⁴¹⁴⁵, tu i Hi 9,8; Am 5,8, *k.p. urabiać, wywalać, rozwiązać, otwierać⁶⁶⁰⁵

*lub: gwiazdozbiór Oriona³⁶⁸⁵ - por. Iz 13,10 Lz 47,13

32. Czy możesz spowodować wyprowadzenie⁶ konstelacji⁶⁶⁶ PHAP w ich czasie⁶²⁵⁶? Czy poprowadzisz⁶⁴⁴⁸ Niedźwiedzie⁶⁶⁶ z jej sy-
nami⁶⁶⁶ INF? *lub: Mala Niedźwiedzica (?) 2Krl 23,5

*lub: k.h. spowodować pójście bądź wyjście, wynieść, wywolić²³¹⁸

*hebr.: mazzeroth⁴²¹⁶ - gwiazda wieczorna (?) Wenus - KUL⁶, znaki zodiaku (?) - EIB⁶, Htady, gwiazda Arktur, gwiazdozbiór⁴¹⁸⁸³

*lub: Wielka Niedźwiedzica, gwiazda Arktur⁵⁹⁰⁶ tu i Hi 9,9

33. Czy znasz³⁰⁴⁵ prawa⁶⁶⁶ niebios⁸⁰⁶⁴? Czy⁵¹⁸

możesz ustanowić⁷⁷⁶⁰ jego panowanie⁶⁶⁶ NHPAP na ziemi⁷⁷⁶? *lub: władczo⁴⁸⁹⁶ Jr 31,35

*lub: ustawa, zarządzenie, postanowienie, coś nakazanego²⁷⁰⁸

34. Czy podniesiesz³¹¹ swój głos⁶⁹⁶³ ku chmurom⁶, aby⁶⁶⁶ cię okrył⁶⁸⁸⁰ nawal⁶⁶⁶ wód⁴³²⁵?

*lub: ciemność, gęsta chmura, gęszc⁵⁶⁴⁵, *objętość, duża ilość⁶²²⁹

35. Czy możesz wypuścić⁶ błyskawicę⁶⁶⁶, aby przyszył¹⁹⁸⁰ i mówili⁵⁵⁹ do ciebie: Oto²⁰⁰⁵ jesteśmy!?

*lub: piorun¹³⁰⁰ Wj 19,16; Ps 18,14; 97,4

*lub: k.p. odprawić, odesłać, wysłać, przekazać, używać⁷⁹⁷¹

36. Kto⁴³¹⁰ włożył⁷⁸⁹⁶ we wnętrze⁶ człowieka mądrość⁶⁶⁶? Kto⁴³¹⁰ dał⁵⁴¹⁴ umysłowi⁶⁶⁶ rozum⁶⁶⁶?

Hi 18,20; 28,12; Ps 51,6; Ez 2,26

*lub: wewnątrzne obszary, głębia, ukryte zakamarki²⁹¹⁰, *zmysłność, roztropność, biegłość²⁴⁵¹, *niebiańskie zjawisko, umysł, samiec ptaka, kogut⁷⁹⁰⁷¹⁸⁹¹², *rozumienie, rozeznanie, umiejętność oceny i analizy z umiejętnością dok. właściwego wyboru⁹⁹⁸

*lub: kogutowi umiejętności piamia o oznaczonej porze - EIB⁶

37. Kto⁴³¹⁰ zdoła policzyć dokładnie⁶ w mądrości⁴⁵¹ obłoki⁶⁶⁶? A kto⁴³¹⁰ uspokoi⁶⁶⁶ ławgię⁶⁶⁶ deszczu⁶ z niebios⁸⁰⁶⁴; Ps 147,4

*lub: k.p. opowiadać, powtarzać, ogłaszać⁵⁶⁰⁸, *tj. warstwa chmur, drobny pył, niebo⁷⁸³⁴, *dost.: k.h. powodować położenie się⁷⁹⁰¹

*tj. bukiak (skórzan), dzban (gliniany), instrument muz. 5035

38. Gdy twardnieją⁶ INF, w odlew⁶⁶⁶ przylega⁶⁶⁶ ziemi⁶, a grudy⁶⁶⁶ przylegają⁶⁶⁶ do siebie?

*dost.: k.g. lać (się), wylewać (się), płynąć, odlewać; *lub: odlany metal⁴¹⁶⁵, tu i 1Krl 7,37; *sucha ziemia, pył, grząz, popiół, gruz - Ne 4,2,10⁴⁰⁸³, *grudy ziemi⁷²⁶³, *k.p. złączyć się razem¹⁶⁹²

39. Czy połujesz⁶⁶⁷⁹ na łup⁶ dla lwicy³⁸³³ i zaspokajasz⁶ głód²⁴¹⁶ lwiatek³⁷¹⁵; Ps 104,21; 145,15

*lub: zdobywać, żer, owoc, liście²⁹⁶⁴. Ez 17,9, *k.p. zadowolić⁴³⁹⁰

40. Gdy⁶⁶⁶ szech kulą⁶ się w swoich legowiskach⁶⁶⁶ i siedzą⁶⁶⁶ w gąszczu⁶⁶⁶ swoich jam⁶⁶⁶?

*lub: k.g. być zyciym w polmie, ukorzyć się, pochylać się⁷⁸¹⁷

*lub: domostwa, schronienie, nora^{4585A}, *k.g. pozostawać, mieszkać³⁴¹⁷, *zarośla, kryjówka, szalas⁵²¹, *k.p. kryjówka⁹⁰⁵

41. Kto⁴³¹⁰ dostarcza⁶ dla kruk⁶⁶⁶ jego żer⁶⁷¹⁸, gdy³⁵⁸⁸ jego młode⁶⁶⁶ 13206Q wołają⁶⁶⁶ do⁴¹⁰ Boga i chwieją⁶⁶⁶ się na nogach⁶⁶⁶ bez¹⁰⁹⁷ pożywienia⁴⁰⁰? *dost.: dzieci 1Krl 17,4; Ps 147,9; Mt 6,26; Lk 12,24

*lub: k.h. zaopatrzyć, umocnić, przygotować; *gatunek dużych uron⁶¹⁵⁸, *k.p. uolac (o pomoc), krzyżać⁷⁷⁶⁸, *k.p. mylić się, błąkać się, zataczać się, być odurzonym, schodzić na manowce⁸⁸²

39. Czy znasz³⁰⁴⁵ czas⁶²⁵⁶, kiedy mają rodzić²¹⁸⁵ INF kozice⁶⁶⁶ górskie⁶⁶⁶? Czy obserwujesz⁶⁶⁶ 8104, kiedy rodzą⁶⁶⁶ INF lanie⁶⁶⁶?

*hebr.: ja'el - kozica górska³²⁷⁷, kozioł śnieżny⁸³⁷⁶³ - tu i Ps 104,18

*tj. pionowa lub stroma skala, kłof, urwisko⁵⁵⁵³, *pilhuyes (czasu) rodzenia; *k.p. bóle porodowe, być wytlamym na świat²³⁴²

*lub: tania Daniela³⁵⁵¹⁶⁴⁰². Rdz 49,21 2Sm 22,34; Ps 22,1

2. Czy możesz zliczyć⁶⁶⁶ miesiące⁶⁶⁶, aż wypełni⁶⁶⁶ się czas ciąży⁶⁶⁶ AK? Czy znasz³⁰⁴⁵ czas⁶²⁵⁶ ich porodu²²⁰⁵? *lub: k.g. brać pod uwagę⁵⁶⁰⁸

*lub: k.p. napełnić (się), wypełnić, dokonać, ukończyć⁴³⁹⁰

3. Przykucają*, przebijają się* ich młode*, bóle ich porodu* zakończyły się*;
 *lub: k.g. kłaniać się, zginąć się, kuląc się³⁷⁶⁶, **dost.: k.p. rozciąć kalkowicie, przebiec⁶³⁹⁸, ***dost.: dzieci³²⁰⁶, ****lub: bóle, strapienie, skurcz²²⁵⁶, *****dost.: k.p. pozwolić odejść, wywołować, odprawić⁷⁹⁷¹

4. Ich młode* wzmacniają się, rosną w polu*, odchodzą³³¹⁸ i nie³⁸⁰⁸ wracają⁷⁷² do nich.
 *dost.: syn, dziecko¹¹²¹ Prz 11,26

*lub: k.g. stawać się silnym, być zdrowym⁷⁴⁹², ***k.g. stać się licznym, rozmnożyć się⁷²³⁵, ****ziarno, zboże, otwarte pola¹²⁵⁰

5. Kto⁴³¹⁰ wypuścił⁷⁹⁷¹ zębrę* na wolność²⁶⁷⁰ i kto⁴⁹¹⁰ rozwiął* pęta* osła³⁸⁸¹ bp?
 Rdz 16,12
 *lub: dziki osioł⁶⁵⁰¹, **k.p. uwolnić, wyzwać, wypuszczać⁶⁶⁰⁵
 ***lub: więzy, okowy, sznur⁴¹⁴⁷, ****arm.: górski osioł⁶¹⁷¹ bp151HAP

6. Tęgo, któremu⁸³⁴ przeznaczylem* step* na dom¹⁰⁰⁴ i stonę* miejsca na mieszkanie***
 *lub: k.g. układać, umieszczać, kształtować, ustanawiać⁷⁷⁶⁰

*lub: pustkowie, pustynna równina⁶¹⁶⁰, ***jalowisko, nieplodna ziemia, miejsce bez życia⁴⁴²⁰, ****miejsce zamieszkania, przybytek, namiot na pustyni⁴⁹⁰⁸ Hi 24,5; Jr 2,24; Oz 8,9

7. On naśmiewa* się ze zgietku* miasta⁷¹⁵¹ i nie słucha* krzyku⁸⁶³ poganiacza¹¹ PAR
 por: Hi 29,24 - tu: w znaczeniu śmiać się szyderca, drwić⁷⁸³²

*lub: ryk, wrzawa, dźwięk, mnóstwo, tumult, tłum, obfityść¹⁹⁹⁵
 *lub: k.g. okazywać postępowanie, słyszeć³⁰⁸⁵, ***k.g. naciskać⁵⁰⁶⁵

8. Przemierza³¹ HAP góry²⁰²² szukając* pastwiska* i zabiega* o³³²⁰ wszelką³⁶⁰⁵ zieloną trawę³³⁸⁷ HAP. ****dost.: i zar³²⁰ Hi 40,15; Ps 145,15
 *lub: k.g. pozostanie, wędrowanie, szukanie³⁴⁹¹, **wypas⁴⁸²⁹
 ***lub: k.g. szukać, deptać, starać się o, wynajdywać się¹⁸⁷⁵

9. Czy dziki bawół* zechce¹⁴ ci służyć⁵⁶⁴⁷ lub⁵¹⁸ nocować* przy twoim żłobie***? Lb 23,22;
 *lub: wielki tur bądź dziki byk (?)⁷²¹⁴, ***przebywać, pozostawać³⁸⁸⁵

*lub: szopa, koryto do karmienia¹⁸ - Pwt 14,4 Pwt 33,17

10. Czy dziękogo bawołu⁷²¹⁴ przywiążesz⁷¹⁹⁴ jego powrozem* do bruzdy³⁶¹ sc? Czy⁵¹⁸ będzie bronował* doliny⁶⁰¹⁰ za³¹⁰ tobą?
 Lb 24,8
 *lub: olinowanie, łańcuch, sznur; płatnina liści⁵⁶⁸⁸, **zagon⁸⁵²⁵
 *lub: rozdrabniać i wyrovnawcał grudy ziemi⁷⁷⁰² - Iz 28,24

11. Czy zaufasz* mu, ponieważ³⁵⁸⁸ jego siła³⁵⁸¹ jest wielka⁷²²⁷? I chcesz złożyć³⁶¹ KR na⁴¹³ niego swój trud*?
 Iz 30,6; 46,1
 *lub: k.g. pokładać ufność w, mieć pewność, być bezpiecznym⁸²
 ***lub: k.g. pozostawić, opuścić, uwolnić⁵⁸⁰⁰, **praca, moźół³⁰¹⁸

12. Czy zawierysz* mu, że³⁵⁸⁸ zwiezie⁷¹⁰ twoje ziarno²²³³ i zgromadzi* je w swoim spichlerzu***?
 Ne 13,15; Ag 2,19
 *lub: k.h. być pewnym w; trwać mocno; **dost.: k.h. zwracać twarz ku, przyprowadzać, przynosić⁷⁷²⁵, wg ketiv: że powróci - NEB^K
 ***lub: k.g. zbierać, przylgnąć¹⁶²², ***klepisko, puste miejsce¹⁶³⁷

13. Skrzydła⁴⁶⁷¹ SC strusicy³¹ HAP trzepoczą⁵⁹⁶⁵ KN radośnie⁵⁹⁶⁵, lecz⁵¹⁸ nie mogą się równać^{AK} z lotką* i piórem⁵¹³³ bociany³⁵¹² 2624? Ps 104,17;
 *lub: pau, ptak wydający przesywający krzyk⁷⁴⁴³, **skrzydło, metaforycznie - skrzydło Boga⁸⁴ - por: Ps 91,4

*lub: pau, ptak wydający przesywający krzyk⁷⁴⁴³, **skrzydło, metaforycznie - skrzydło Boga⁸⁴ - por: Ps 91,4
 *lub: ... lecz czy to skrzydła i pióra bociana? - EIB Za 5,9

14. Bo³⁵⁸⁸ składa* swoje jaja¹⁰⁰⁰ na ziemię⁷⁷⁶ i ogrzewa³¹²⁵² je w prochu³⁶⁶¹ 6083;
 Jr 8,7
 *dost.: k.g. pozostawić, opuścić³⁸⁰⁰, **k.p. rozgrzewać, **ziemia

15. I zapomina*, że³⁵⁸⁸ stopa⁷²⁷² może* je rozgnieść*, a dzikie zwierzę* zdeptać***
 *lub: k.g. przestać się troszczyć⁷⁹¹¹, **k.g. cisnąć, wygnatać²¹¹⁵
 ***dost.: zwierzę²⁴¹⁶ polną⁷⁷⁰⁴, ***k.g. trątać, młócić¹⁷⁵⁸

16. Twardo postępuje* ze swoimi synami¹¹²¹, jak nie³⁸⁰⁸ ze swoimi. Nie¹⁰⁹⁷ boi* się, że jej trud³⁰¹⁸ jest daremny*;
 Lm 4,3
 *lub: k.h. traktować surowo - tu i Iz 63,17; **trwoga, przerażenie, strach⁶³⁴³, ***pusty, próżny, nie mający zasad⁷³⁸⁶ - Rdz 37,24

17. Bo³⁵⁸⁸ Bóg pozbawił* ją mądrości³¹ i nie³⁸⁰⁸ udzielił²⁵⁶ jej rozumu*.
 Hi 35,11; 38,36
 *lub: k.h. nie przyznawać na myśl, nie pozwalać, by coś zdominowało myślenie, dopuścić do bycia zapomnianym⁵³⁸² - Rdz 4,51

*lub: zmyślność, roztrpność²⁴⁵¹, ***rozumienie, 998
 18. Lecz w czasie⁶²⁵⁶ gdy podnosi wysoko⁴⁷⁹¹ swoje skrzydła³¹, naśmiewa* się z konia⁵⁴⁸³ A i z jego jeźdźcą²⁹² PAR.
 Pwt 1,26; Ps 104,26

*lub: k.h. trzepotać skrzydłami⁴⁷⁵⁴ tu i So 3,1; **ty, podrywać do lotu, ***k.g. żartować, bawić się, szydzić⁷⁸³² - Sdz 16,25; Jr 30,19

19. Czy dajesz⁵⁴¹⁴ K koniowi⁵⁴⁸³ moc¹³⁶⁹? Czy grzywa³¹ HAP ozdobił⁵ jego szyję⁶⁶⁷⁷?
 *lub: drzenie, dygotanie, falowanie (?)⁷⁴⁸³, **k.h. przystroić³⁸⁴⁷

20. Czy możesz przestraszyć* KR go jak szarańczę*? Wigor³⁶¹ jego rżenia⁵¹⁷⁰ wzbudza postrach³⁶⁷.
 Rdz 15,12; Jr 22,18; Za 10,3
 *lub: k.h. powodować trzęsienie się, powodować stłakanie⁷⁴⁹³, **czy sprawiisz, że skacze jak ... AK; **szaranka³⁹⁷, szczególnie szaranka wędrowna uszytkozerna w uskrzydłonym stadium⁸⁷⁹⁷ - Kpl 11,22; Jr 46,23, ***majestat, świetność, władza, duma¹⁹³⁵

21. Biją³¹ P kopytami w ziemi⁴⁶¹ A i cieszy⁷⁷⁹⁷ się on swoją siłą***, wybiega**** na spotkanie oreża³⁶¹ N, ****brój, szłyk bojowy⁵⁴⁰² B6261 Ps 140,8
 *dost.: k.g. szukać kopać, zgłębiać²⁶⁵⁸, **dost.: dolina, otwarty teren⁶⁰¹⁰, ***w swojej sile³⁵⁸¹, ***k.g. iść naprzód, podążyć do³³¹⁸

22. Śmieje⁷⁸³² się z trwogi⁶³⁴³ i nie boi* się, i nie³⁸⁰⁸ ustępuje* przed ostrzem³⁶¹ miecza²⁷¹⁹.
 *lub: k.n. być zgnębionym, być przerażonym²⁸⁶⁵, **dost.: k.g. zawracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵, **lub: przed obliczem⁶⁴⁴⁰

23. Kolczan⁸²⁷ na³¹ 5921 nim chrzęści³¹ HAP, błyszczą* oszczep³⁸⁸¹ i dzida³⁵⁹¹.
 Joz 8,18
 *lub: przy nim - AK; **zadźwięczy⁷⁴³⁹ - AK; ***ostrze, płomień³⁸⁵¹

24. Z tętentem* i gniwem* pochłania³⁶¹ 1572 ziemię⁷⁷⁶ i nie³⁸⁰⁸ ustoi spokojnie****, gdy³⁵⁸⁸ słyca^{AK} głos⁶⁹⁶³ trąby****.
 Hi 3,26; 14,1
 *lub: trzęsienie ziemi, huk, drzenie⁷⁴⁹⁴, **uszciekłość, podniecenie, stan uzburzenia huk wrzawy⁷²⁶⁷ - Iz 14,3; Ha 3,2; **tu: w znaczeniu: przemiera, ****dost.: k.h. trwać mocno⁵³⁹, ****róg - J1 2,1*

25. Gdy tylko* słyży trąbę⁷⁷⁸² rzy* Haa*³⁶¹; z daleka⁷³⁵⁰ czuje zapach⁷³⁰⁶ KHI bitwy⁴¹²¹, głos³⁶¹ dowódców²⁶⁰⁹ i okrzyk bojowy⁸⁶⁴³, **dost.: mów⁵⁵⁹
 *dost.: dość, wystarczająca ilość¹⁷⁶⁷, **tyż, dźwięk wyrażający zgodzenie, jako wtroczenie - aha¹⁸⁸⁹, ****dost.: grzmot, grom⁷⁴⁸²

26. Czy *dzięki* twojemu rozumowi* wzno-
si¹⁰⁴HAPJUS się jastrząb¹⁰⁵ i rozciga⁶⁵⁶ swoje
skrzydła³⁶⁷¹QPC ku południu¹⁰⁶ Pwt 14,15

**lub: rozumienie, rozeznanie, umiejętność oceny i analizy z umiej-
jętnością dokonania właściwego wyboru*⁹⁹⁸, ***k.h. podnosić skrzy-
dła*⁸², ****lub: sokół (?)*⁵³²², *****dot. okresowej wędrowniki ptaków*

27. Czy *ślisz* na⁵⁹²¹ twój rozkaz* orzeł¹⁵⁴⁰⁴ wzbi-
ja się i¹³⁶ umieszcza wysoko⁷³¹¹ swoje gniaz-
do¹⁰⁷?

Jr 49,16; Ab 1,4

**idiom: na twoje usta*⁶³¹⁰, ***lub: sąg*, ****dost.: i gdy*³⁵⁸⁸ AK - i na-
prawde; *****metaf. bezpiecznie miejsce zamieszkania*⁷⁰⁶⁴ Lb 24,21

28. Mieszka⁷⁹³¹ na skale* i przebywa¹⁰⁸ na⁵⁹²¹
iglicach¹⁰⁹ skalnych⁵⁵⁵³ i granicach¹¹⁰

**ty. pionowa lub stroma skala, klif, urwisko*⁵⁵⁵³, ***k.hpa. miesz-
kać*³⁸⁸⁵, ****ty. ostro wystający kamień, poszarpany klif, ząb*⁸¹²⁷ - *1Sm*
14,4; *****lub: trudno dostępne miejsce w górach*⁴⁶⁸⁶ - *Ps 31,2***

29. Stantąd⁸⁰³³ wypatruje* sobie żeru¹¹¹, jego
oczy⁵⁸⁶⁹ widzą¹¹² daleko⁷³⁵⁸

Hi 9,26; Ha 1,8

**dost.: k.g. kopać, wyszukawać, zgieblać*²⁶⁵⁸, ***ty. pokarmu*⁴⁰⁰
****lub: k.h. patrzeć, spoglądać, zwracać uwagę na, obserwować*⁵⁰²⁷

30. Jego młode⁶⁶⁷PCIO ssą¹¹³HAP krew⁸¹⁸, a tam
gdzie⁸³⁴ są przebici¹¹⁴P, tam⁸³³ jest i on¹⁹³¹.

**lub: pić (?)*⁵⁹⁶⁶, EIB - *chciwie pić; KUL - chlepczą łapczywie*
***lub: być śmiertelnie zranionym, zabitym, splamionym*²⁴⁹¹

40A JHWH odpowiadał⁶⁴⁰⁰CON⁸⁵³ *dalej*
Hiobowi²⁴⁷ i rzekł⁵⁵⁹:

Hi 38,1

2. Czy *ten, kto* wie dzie spór¹¹⁵INF|ABS z Wszche-
mogącym⁷⁷⁰⁶, *będzie Jego* trytkiem¹¹⁶INF|HAP?
Oskarżyciel¹¹⁷ Boga *niech* na to* odpowie⁶⁰³⁰!

**lub: k.g. procesować, dochodzić racji przed sądem, złożyć skar-
gę*⁷³⁷⁸, ***człowiek szukający dziury w całym, krytykant, ten, któ-
ry gani, tropiący winę*³²⁵⁰5374, ****k.h. uznawać za winnego, kar-
cić, beztęcić, strofować, ganić, sądzić*³¹⁹⁸PAR Hi 3,11; 10,3; Ez 18,2

3. Wtedy¹¹⁸ Hiob odpowiedział¹⁶⁰³⁰CON JHWH:
4. Oto²⁰⁰⁵ *jestem* niczym*, *czó*¹¹⁹4100 Ci odpo-
wiam¹²⁰? Kładę⁷⁷⁶⁰ swoją rękę na³⁹²⁶ moich
ustach¹²¹6310

Hi 42,6; Ezd 9,6;

**lub: być drobnym, niewielkim, blahym, nie mieć większego zna-
czenia*⁷⁰⁴³, ***k.h. zdawać sprawę, odzwierać, odwoływać*⁷²⁵

****gest używający do milczenia - por. Hi 21,5* Ps 5,4; Rz 7,24

5. Raz¹²² przemówiłem¹⁶⁹⁶KP, lecz¹²³CW *już* nie
zareaguję* i drugi⁸¹⁴⁷ raz - *nie* nie dodam¹²⁴.

**hebr.: echad - jeden, każdy, pewien, jakis*²⁵⁹B300, ***odpowiadać,
zaświadczać, odpowiadać jako świadek*⁶⁴⁰⁰ AK - *lecz nie (mam)
odpowiedzi*; ****k.h. czynić coś ponownie, spowodować dodanie*
³²⁵⁴

6. Wtedy¹²⁵ C W JHWH odpowiedział⁶⁰³⁰CON⁸⁵³
Hiobowi²⁴⁷ spośród⁴⁴⁸⁰ wicheru¹²⁶Q i rzekł⁵⁵⁹:

**lub: burza, wichura, huragan, nawalnica*⁵⁵⁹¹ - *2Krl 2,11*

7. Przepasz¹²⁷2471IMP teraz* swoje biodra¹²⁸504
jak mężczyzna¹²⁹, *będę* cię pytał¹³⁰592, a *ty*
mnie poucz¹³¹3045IMP.

2Krl 1,8; Ps 65,6; Iz 8,9

**idiom: przygotowanie się do wyruszenia lub innego trudnego
zadania - por. Jr 1,17; Iz 5,27; 1Krl 18,46; 1P 1,13*; ****lub: O! upra-
szam! błagam!*⁴⁹⁹⁴, ****bohater, wojownik, silny mężczyzna*¹³⁹⁴

*****dost.: k.h. sprawić, by prośba była spełniona; *****k.h. oznajmić*

8. Czy *rzeczywiście** *chcesz* podważać¹³² mój
sąd⁴⁹⁹¹? *Czy* potępisz¹³³ mnie, aby⁴⁶¹⁶ uspra-
wiedliwić¹³⁴ samego siebie?

Rz 3,4
**lub: także, zaisię, choć, tym bardziej, co więcej*⁶³⁷, ***k.h. łamać, na-
ruszać, udaremnić, zmniejszyć skutki*⁶⁵⁶⁵, ****k.h. postępować nie-
godziwie, potępić jako winnego*⁷⁵⁶¹, *****k.g. mieć słusność*⁶⁶⁶³

9. Czy *ślisz* masz ramię* jak Bóg⁴¹⁰? I możesz
zagrzmieć¹³⁵JUS głosem¹³⁶ jak³⁶⁴⁴ On? Hi 9,4; 23,6

**ramię, ręka*³⁰²⁷ - *symbol mocy, władzy i autorytetu* - *Ps 89,13*

***lub: k.h. wydać odgłos gromu*⁷⁴⁸¹, ****dost.: i z głosem* - *AK*

10. Przywzdziej¹³⁷5710IMP się teraz* w majestat¹³⁸
i wzniosłość¹³⁹, przyoblecz³⁸⁴⁷ się w chwa-
łę¹⁴⁰ i dostojność¹⁴¹!

Ps 93,1; 104,1-2; Iz 59,17

**lub: por. w 7*⁴⁹⁹⁴, ***wywyższenie, arogancja, buja, duma*¹³⁴⁷
****lub: wywyższenie, świetność, wyniosłość*¹³⁶³, *****majestat, wła-
dza, świetność, splendor*¹⁹³⁵, ******człoda, świetność, majestat*⁹²⁶

11. Rozlej¹⁴²IMP wybuch* swojego gniewu¹⁴³
i spojrz¹⁴⁴2001IMP na każdego³⁶⁰⁵ pysznego¹⁴⁵
i poniż¹⁴⁶IMP go!

Hi 10,23; Ps 78,49; 144,6

**dost.: k.h. rozproszyć, pchać się, dokuczać*⁶³²⁷67333, ***lub: wście-
łość, gniew*⁵⁶⁷⁸, ****metaf.: fuknąć gniewnie*⁶³⁹, *****lub: dum-
ny, wyniosły, arogancki*¹³⁴³, ******k.h. położyć bądź sprawdzić
nisko, ustawić na niższym miejscu, upokorzyć, usiąść*⁸²¹³

12. Spojrz¹⁴⁷2001IMP na każdego³⁶⁰⁵ pysznego¹⁴³
i upokórz¹⁴⁸IMP go, i zdepcz¹⁴⁹IMP|HAP niegodzi-
wych¹⁵⁰ na ich miejscu⁸⁴⁷⁸!

Iz 2,12; Dn 4,37

**lub: k.h. podbić*³⁶⁶⁵, ***k.g. rzucić*¹⁹¹⁵, ****zły, winny, złoczyńca*⁷⁵⁶³

13. Zagrzeb¹⁵¹IMP ich wszystkich razem¹⁵²
w prochu⁶⁰⁸³ zamknij¹⁵³IMP w grobie¹⁵⁴AK|PASP
ich oblcz⁶⁴⁴⁰.

Hi 14,13; Ps 49,14; Iz 2,10

**dost.: k.g. ukryć, klasć potajemnie*²⁹³⁴, ***lub: łączyć, razem, podob-
nie, jedność*²¹⁶², ****łosi: k.g. wiązać*²²⁸⁰, *****k.g. zakopywać*²⁹³⁴

14. Wtedy¹⁵⁷ i Ja⁵⁸⁹ ci przyznam*, że³⁸⁸⁸ two-
ja prawica³²²⁵ może cię wybić¹⁵⁶1467.

**lub: k.h. wysławiać, wyznawać*³⁰³⁴, ***k.h. ocalić, dać zwycięstwo*

15. Spojrz¹⁵⁷ teraz⁴⁹⁹⁴ na dzikie zwierzę¹⁵⁸HAP,
które⁶⁸⁴ uczyniłem¹⁵⁹ wraz⁵⁹⁷³ z tobą; *je*³⁹⁸ tra-
wę²⁶⁸² jak wół¹⁶⁰.

Hi 40,20; Ps 50,10; 104,14

**lub: oto, czy*²⁰⁰⁹ part. *uszkaz*; ***hebr.: behemot - bardzo duże zwie-
rzę, hipopotam lub krokodyl*⁹⁵⁰B1061, ****k.g. wykonywać, przygo-
tować, postawić, zarządzać, sprzątać*⁶²¹³, *****byłoby, trzoda*¹²⁴¹

16. Spojrz²⁰⁰⁹ teraz⁴⁹⁹⁴ - *jego* siła¹⁶¹ *jest* w je-
go biodrach⁴⁹⁷⁵, a *jego* żywotność¹⁶² w mię-
śniach¹⁶³ jego cielska¹⁶⁴.

Hi 41,22

**lub: polega*³⁵⁸¹, ***rygor, siła, fizyczna*²⁰², ****ścięma, peppek*⁸³⁰⁶
*****lub: brzuch, łono, organy wewnętrzne met.: głębiny Szeolu*²⁰

17. Zwiesza* swój ogon²¹⁸⁰ jak *gatuzka* ce-
dru¹⁶⁵, *ścięgną*¹⁵¹⁷ jego ud⁴³⁴⁴HAP *śg splecione*¹⁶⁶.

**lub: k.g. schylać, wieszać, trzymać pot*²⁶⁵⁴4B3034, ***por. EIB*⁸

****ty. cedry Libanu - cenny materiał budowlany, sym. dostojności, siły i majestatu*⁷³⁰ - *Ez 31,2*; *****lub: mocno splecione*⁸²⁷⁶ - *Lm 1,14*

18. Jego końce¹⁶⁷ jak rury¹⁶⁸ spizow¹⁶⁹; jego
kończyny¹⁷⁰AK jak drągi⁴³⁰⁰HAP *żelazne*¹²⁷⁰

****ty. twardej stop między z cyną, cynkiem i ołowiem*⁵¹⁵⁴
*****dost.: k.h. siła*¹⁶³⁴ - *Rdz 49,14; gole stopnie schodów* - *2Krl 9,13*

19. On¹⁹³¹ *jest* początkiem⁶¹⁷²²⁵ dróg¹⁸⁷⁰ Boga. Jego Stwórca⁶³¹⁰ AIPAR może podejść⁶⁴¹ JUS do niego ze swoim mieczem²⁷¹⁹. Ps 104,24

*tu: jako: coś pierwszego, najlepszego⁷²²⁵; ***k.h.* przyprowadzić³⁰⁶⁶

20. Tak³⁵⁸⁸, góry⁷⁰²² dostarczają³⁵⁷⁵ mu żywność^{*}, a karmi⁸⁰³³ się, tam⁸⁰³³ gdzie wszystkie zwierzęta²⁴¹⁶ pola^{631N} hasają⁶³³. Ps 104,14

*lub: plody rolne, owoce, kawałek drewna - *tu* i *Hz* 44,19; ***tj.* dzieki zwierzęta, ****k.p.* robić sobie żarty, bawić się, grać, śpiewać⁷⁸³²

21. Wylegę^{*} się pod⁸⁴⁷⁸ krzewami lotosu^{*}, w ukryciu⁶⁴⁴³ trzciny^{7070S} i bagien⁶³¹¹1207.

*lub: k.g. ułożyć się w pozycji leżącej do snu, odpoczywać⁷⁹⁰¹
lub: krzew: jęczmień, lilia wodna, cienisty krzew⁶⁶²⁸; ****por.* *Hi* 8,11

22. Krzepy lotosu⁶⁴²⁸ osłaniają^{*} go swoim cieniem⁶⁷⁵², wierzby⁶³³ nadrzeczne^{6311N} otaczają⁵⁴³⁷ go. Kpl 23,40; *Hz* 15,7; *Ez* 17,5

*lub: k.g. zamykać w środku, ochraniać, ogradać, zastonić⁵⁵²⁶
**lub: topola⁶¹⁵⁵ - *Hz* 44,4; ***rujący potok, dolina, uadzi, szymb⁵¹⁵⁸

23. Oto²⁰⁰⁵ nie³⁸⁰⁸ płoszy^{*} go rzeka⁵¹⁰⁴ i nie reaguje w pośpiechu^{**}, jest bezpieczny⁶³³³, choćby³⁵⁸⁸ Jordan⁶³³³ chlusnął^{*} mu do⁴¹³ paszczy⁶³¹⁰. Rdz 13,10; *Lb* 32,19; *Pwt* 3,25

**dosl.*: ucisnąć, krzywdzić, wymuszać⁶²³¹; **lub: trwożyć się²⁶⁴⁸
***lub: k.g. ufać, pokładać ufność w, mieć pewność³⁸²; *****tj.* „zstępnyją”³⁵⁸³ - rzeka w Izraelu, płynie z Antylibanu do Morza Martwego o dl. ok. 320 km., *por.* - *Hz* 10,34; *Jr* 25,34-38; *Ez* 27,5-6
*****lub: buchnąć, sprządnąć, przynieść - *Hi* 38,8; *Ps* 22,9

24. Czy można go złapać^{*} od przodu^{**} w pułapkach^{4170N}AK? Czy można mu przebić⁶³³³ nozdrza⁶³⁹? **lub: wiercić, oznaczać⁵³⁴⁴ *Hi* 41,2

*lub: k.g. wziąć do ręki, uprowadzić, objąć w posiadanie³⁹⁴⁷
***dosl.*: za oczy⁵⁸⁶⁹; *por.* AK, ujarzmić wzrokiem (?) - *por.* BP^K

41 Czy lewiatana^{*} wyciągniesz⁴⁹⁰⁰ hakiem²⁴⁴³? I czy w^{*} pętlę liny²²⁵⁶ włożysz^{*} jego język³⁹⁵⁶? Ps 104,26; *Hz* 19,8; *Ha* 1,15

**hebr.*: *liwajatan* - ogromne zwierzę morskie³⁸⁸²; *zwierzę* morskie z wieloma głowami, walen, krokodyl¹⁸⁴⁴⁹⁸ - potwór morski usabiający siły chaosu ujarzmiłone przez Boga - *Ps* 74,14; *Hz* 27,1
***dosl.*: k.h. opadać, powodować osiadanie, met. upaść - *Jr* 51,64⁸²⁵⁷

2. Czy włożysz^{*} sitowie^{**} w jego nozdrza⁶³⁹ i kolcem⁶³³³ przebijesz⁵³⁴⁴ jego szczęk⁶³³³?

*lub: k.g. wkładać, umieszczać, ustanawiać⁷⁷⁶⁰ *2Krl* 19,28;
**lub: sitowię, używane też jako sznur czy lina¹⁰⁰, ***kółko, pęta, cierni²³³⁶, ****policzek, podgardle³⁸⁹⁵ *Hi* 40,24; *Hz* 37,29

3. Czy pomnoży^{*} prośby⁸⁴⁶⁹ do ciebie⁴¹³? Czy⁵¹⁸ będzie z tobą⁴¹³ rozmawiał⁶⁹⁶ łagodnie^{631ADJ}?
*lub: k.h. czynić licznym, mieć wiele, znaczenie przekroczyć⁷²³⁵
**lub: uważny, czuły, miękki, delikatny, słaby, strachliwy⁷³⁹⁰

4. Czy zawrze³⁷⁷² z⁵⁹⁷³ tobą przymierze^{*}? Czy weźmiesz³⁹⁴⁷ go za służę⁵⁶⁵⁰ na zawsze⁵⁷⁶⁹?
**hebr.*: *berit* - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojskowy¹²⁸⁵

5. Czy możesz się z nim bawić^{*} jak z ptaszkiem^{631A} lub^{631N} wwiązać⁷¹⁹⁴ go do zabawy dla swych córek⁶³³? ***dot.* ptaka drapieżnego (?)⁶⁸³³ - *Ez* 39,4
*lub: k.p. robić sobie żarty, igrać⁷⁸³², ***dziewczynka, *pamięć*⁵²⁹¹

6. Czy handlują⁶³³³3738 nim cechy⁶³³³HAPIP rybackie? Czy podziela²⁶⁷³ go między⁹⁹⁶ siebie kupcy⁶³³³? **por.* *Hi* 6,27⁶³³³ Prz 31,24; *Za* 14,21

*lub: czy wymienią na⁵⁹²¹ towar - AK; **lub: współnik (w interesach), partner w ugodzie handlowej, członek cechu²²⁷¹82588

*****tj.* „gortwiu” - *Kananejczyk*, *kupiec*, *handlarz*³⁶⁶⁹ - *Rdz* 10,18

7. Czy możesz podziurawić^{*} jego skórę⁶³³³1585 grotam⁷⁹⁰⁵HAP lub^{631N} jego głowę⁷²¹⁸ harpunem⁶⁷⁶⁷ rybackim^{1709NIP}? **por.* *idiom* - *Hbr* 19,20⁶³³³

**dosl.*: k.p. wypełnić się, dokonać, ukonczyć, utwierdzić⁴³⁹⁰

8. Położ⁷⁷⁶⁰NIP na⁵⁹²¹ nim swoją dłoń^{*} i pamiętaj^{631IMP} o walce⁴⁴²¹, a nie⁴⁰⁸ będziesz chciał^{*} tego uczynić ponownie⁶³³³ *Ek* 14,31-32

*lub: ręka, płaska część stopy, dłoń³⁷⁰⁹; ***tj.* q. wspominać, mieć w pamięci²¹⁴²; ****k.h.* spowodować dodanie, zrobić więcej³²⁵⁴

9. Oto²⁰⁰⁵ nadzieja^{*} pokonania^{**} go okazuje się fałszywa^{**}. Nadto¹⁵⁷¹, czyż^{*} nie⁴⁰⁸ na jego widok^{631N} każdy^{*} jest^{AK} powalony⁶³³³?

*lub: oczekiwanie na⁸⁴³¹; ***dosl.*: k.n. okazać się kłamcą, mieć doświadczenie kłamstw²⁵⁷⁶; ***pojawienie się, wizja, widzenie⁴⁷⁵⁸
****lub: k.h. zostać ciśniętym, wyrzuconym, zrzuconym²⁹⁰⁴

10. Nikt^{*} nie³⁸⁰⁸ jest^{*} zuchwały^{631ADJ}, żeby³⁵⁸⁸ go podrażnić^{*}. Kto⁴³¹⁰ więc¹⁹³¹ zdola stanąć⁶³³³ przede⁶⁴⁴⁰ Mną⁶³³³? *Hi* 3,8; *Jr* 50,44

**dosl.*: okrutny, zaciekły³⁹³ - *por.* *Hi* 30,21⁶³³³; ***k.g.* pobudzać, obudzić⁵⁷⁸²; ****h.p.* umieszczać, ukłokować się, przedstawiać się³³²⁰

****utrącone zdanie Boga lub personifikacja lewiatana - EIB^K

11. Kto⁴³¹⁰ mi wystąpi^{*}, abym^{631N} w odplacił⁶³³? Każdy⁶⁰⁶⁵, kto znajduje^{*} się pod⁸⁴⁷⁸ niebiosami⁸⁰⁶⁴ - on¹⁹³¹ do mnie⁶³³³ należy^{*}! *Rz* 11,35

*lub: k.h. wyjść naprzód, stanąć w huarz w huarz, uprzędnąć⁶⁹²³
**lub: k.p. odnawiać, wynagradzać straty, płacić, nagradzać⁷⁹⁹⁹

****dosl.*: do mnie on¹⁹³¹, EIB - *pod*⁸⁴⁷⁸ *całym*⁶⁰⁶⁵ ... nie ma takiego!

12. Nie³⁸⁰⁸Q mogę zamilczeć^{*} o jego członkach⁹⁰⁸ i o sprawie¹⁶⁹⁶ jego sił^{1369P}, ani^{631N} o jego wspaniałym^{631HAP} porządkach⁶³³. *Hi* 28,13

*lub: k.h. być cicho, uciszyć, być głuchym²⁷⁹⁰; **piękna, *wdzięk*²⁴³³
***lub: porządek, rzeczy ustalone w porządku, sterła, wyemna⁶¹⁸⁷

13. Kto⁴³¹⁰ odkryje¹⁵⁴⁰ wierzech⁶⁴⁴⁰ jego szaty⁶³³? Kto⁴³¹⁰ przystąpi¹⁹³⁵ do niego z podwojnym³⁷¹⁸ wędzidłem⁶³³AK? *Hi* 11,6; *Jr* 46,4; 51,3

**dosl.*: powierzchnia⁴⁴⁴⁰; **lub: kolczuga, pancierz - *1Sm*17,5; *Ez* 38,4 - *por.* EIB^K; ***uźda, *postronek*, *szczeka* krokodyla⁷⁴⁴⁸ - *Hi* 30,11

14. Kto⁴³¹⁰ otworzy⁶⁶⁰⁵ wrota¹⁸¹⁷ jego paszczy^{*}? Jego zęby⁸¹²⁷ sieją^{*} wokół zagrożę^{631BE}. *Prz* 30,14

**dosl.*: przed, oblicze, powierzchnia, huarz⁴⁴⁴⁰; ***przerznięcie*⁶³⁷

15. Pycha^{631N} - rzedami^{631AKIP} jego husek⁶³³³, ścisł⁶³³³ADJ spięte⁶³³³IPAPAS są pieczęcią²³⁶⁸.
*lub: duma, majestat, buta, wyniosłość¹³⁴⁶; ***dosl.*: kanał, koryto, rury (kości)⁶⁵⁰732; ***lub: tarce, ozdoby, met.: ochrona⁴⁰⁴³
****lub: ciasno⁶⁸⁶²; ******k.g.* zamykać, zamykać dokładnie⁵⁴⁶²

16. Jedna do drugiej^{*} przylgnęły⁶³³, pomiędzy⁹⁹⁶ nimi nie³⁸⁰⁸ przejdzie⁹³⁵ podmuch⁶³³³. **dosl.*: jedna²⁵⁹ w jedną²⁵⁹; ***k.g.* przysunąć się, zbliżyć się⁵⁰⁶⁶
****hebr.*: *rua*^{*} - duch, tchnienie, wiatr; *umysł*⁷³⁰⁷, *gr.*: *pneuma*

17. Każda¹⁶ z nich z drugą¹⁷ jest spojona¹⁶⁹²,
złączone¹⁸ i nie³⁸⁰⁸ można ich rozdzielić⁶⁵⁰⁴.
*hebr.: *isz - męzczyzna, człowiek, ludzkość*²⁷⁶, *dost.: *brat, krawczy*²⁵¹
*dost.: *k.hpa. chwycić się jeden drugiego*³⁹²⁰ - por. *Hi 38,30*³⁹⁹⁶

18. Jego parsknięcie¹⁹ HAPIN błyska¹⁹⁸⁴ światłem²¹⁶, a jego oczy⁵⁸⁶⁹ są jak powieki²⁰ świtu.
*lub: *kichnięcie*³⁸⁴⁶, **AK - *jak promienie*⁶⁰⁷⁹ *świłu*⁷⁸³⁷

19. Z jego paszczy³¹⁶³¹⁰ wychodzą¹⁹⁸⁰ pochodnie²¹, tryskają²² iskry³⁵⁹⁰HAP ognia⁷⁸⁴.

*dost.: *usta*, **lub: *błysk pioruna*³⁹⁴⁰, *dost.: *k.hpa. wymknąć się*⁴⁴²²
*dost.: *ust*, **lub: *błysk pioruna*³⁹⁴⁰, *dost.: *k.hpa. wymknąć się*⁴⁴²²

20. Z jego nozdrzy⁵¹⁵⁶HAP wychodzi²³ dym²⁴ jak z wrzącego²⁵PASAK kotła²⁶ lub²⁷ z wina²⁸ siewia²⁹.

2Sm 22,9; Ps 18,8; Hi 39,20
*dost.: *k.g. kchąć, wiać*, **tj. *dwuchwytowy garnek do gotowania*
- *1Sm 2,14, kosz - Jr 24,2*¹⁷³¹, **trzcina, smurz z trzciny¹⁰⁰, *tu i Ez 58,5*

21. Jego oddech³⁰ rozpala³¹ węgle³², z jego paszczy³³¹⁰ wychodzi³¹⁸ płomień³⁸⁵¹.

*hebr.: *nośesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość*⁵³¹⁵, **lub: *k.p. przepiekąć, palić (się), gorzeć*³⁸⁵⁷

22. W jego karku⁶⁷⁷ spoczywa³⁴ moc⁵⁷⁹⁷, a przed⁶⁴⁰ nim zatacza³⁵HAP się trwoga³⁶HAP.

*lub: *przebywać, spędzać noc*³⁸⁸⁵, **tańczy - EIB^K, **smutek¹⁶⁷⁰

23. Faldy³⁷ jego cielska³⁸ są złączone³⁹, utwardzone⁴⁰ na⁵⁹²¹ nim, nie¹⁰⁷⁷ mogą zostać poruszone⁴¹.

Ps 125,1; Iz 24,29;
*por. *Am 8,6*³⁹⁹⁶, *dost.: *ciało*¹³²⁰, **k.g. *przylgnąć do, trwać przy*¹⁶⁹²
*dost.: *odlane - jak w procesie wylewania stopionego metalu*³³³²
**lub: *k.n. zostać ustrząśniętym, zostać obalonym*⁴¹³¹ - *Iz 54,10*

24. Jego serce⁴² jest utwardzone⁴³PASIPAR jak³⁶⁴⁴ kamień⁶⁸, tak⁴⁴ jest utwardzone⁴⁵PASIPAR

jak⁴⁶ część⁴⁷ dolnego kamienia młyńskiego⁴⁸.
*lub: *wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie*³⁸²⁰
*lub: *niski, niższy, najniższy*⁸⁴⁸² - por. *Ef 4,9*, *piecizary, doliny, podziemne przejścia - Iz 44,23*, *niższe części Szeolu - Ps 132,22*

25. Wobec jego wyniosłości⁴⁹ drżą⁵⁰ najdzielniej⁵¹IP, ich złamane⁵²IP szeregi⁵³ - są zagubione⁵⁴.

Rdz 4,7; 49,3
*dost.: *wymieszenie, godność*⁷⁶¹³, **lub: *k.g. być ogarniętym bojaźnią*⁴⁸¹, **hebr.: *etim - bogowie, bóstwo, mocarz, ktoś potężny anioł, słynny bohater*⁴¹⁰, **pelnienie, skruszenie, wyruś, wyłom, rozbicie, ruina⁷⁶⁶⁷, **k.l.p.a. *zatrząść się, zabłądzić z drogi*²²⁹⁸

26. Miecz⁷¹⁹, który go dosięga⁵³⁸¹PAR, nie¹⁰⁹⁷ ostoi⁶⁹⁶⁵ się, ani włócznia⁵⁴, ani strzała⁵⁵ i pancierz⁵⁶.

*lub: *oszczerz*²⁵⁹⁵ - *1Sm 13,19; Ps 57,4*
*lub: *k.g. spełnić się - AK ... (jest) bez skutku*⁶⁹⁶⁵, **groń, pocisk⁴⁵⁵¹
*tu i *1Krl 6,7*, **napiersnik, zbroja tuskowa, kolczuga, uprzęż⁸³⁰²

27. Żelazo¹²⁷⁰ uważa⁵⁷ za słomę⁵⁸, a miedz⁵⁹ za zbutwiałe⁶⁰HAP drewno⁶⁰⁸⁶.

Hi 21,18
*lub: *k.g. zaliczać, uznać, oceniać, cenić*²⁸⁰³, **tj. *słomę wymłoczoną*⁸⁴⁰¹, *K&D^K, **brzęz*⁵¹⁵⁴, **zgnilizna, rozkład⁷⁵³⁹/8767

28. Strzała⁶¹ luczownika⁶² nie³⁸⁰⁸ zmusi⁶³ go do ucieczki⁶⁴, a kamienie⁶⁵ z procy⁷⁰⁵⁰ zmieniają⁶⁶ się mu w ściernisko⁶⁷.

Jr 13,24
*idiom: *syn*¹¹²¹ *luku*⁷¹⁹⁸, **k.h. *przechodzić (przez), przeganiać*¹²⁷²
*lub: *k.n. obrócić się, zawrócić*²⁰¹⁵, **suche kikuty zboża - *Hi 13,25*

29. Maczuga⁶⁸HAP uważa²⁸⁰³ za ściernisko⁷¹⁷⁹ i drwi⁶⁹ sobie z potrząśania⁷⁰ dzida⁷¹.

*lub: *orzęz, broń, palka bądź bulawa (?)*⁸⁴⁵⁵, **szczydła, radować się, świętować⁷⁸⁵², **k.h. *grzechotać, dygotanie, drżenie*⁷⁴⁹⁴
*lub: *krótki miecz, szablka, część zbroi ostających gardło*³⁵⁹¹

30. Od spodu⁷² ma ostre⁷³ skorupy⁷⁴; zostawia⁷⁵ AK ślad⁷⁶ jak brona⁷⁷.

*dost.: *ożona - por. K&D^K* - *Iz 41,15; Am 1,3*
*lub: *spodnia część, miejsce, na którym się stoi*⁸⁴⁷⁸, **ostro zakończony, zastrzony²³⁰³, **ceramika gliniana, naczynek z gliny²⁷⁸⁹
*dost.: *k.g. rozciągać, rozpościć*⁷⁵⁰², **lub: *fosa miejska, samie młockarskie, okaleczenie, coś ostrego, poetycko - zloty*²⁷⁴²

31. Sprawia⁷⁸, że głębiny⁷⁹ wrą⁸⁰ jak kocioł⁸¹, a morze⁸² podnosi⁸³ jak maź⁸⁴.

*tj. *głębokość, glebia, głębina morska*⁴⁶⁸⁸ - por. *Wj 15,5; Ne 9,11*
*tu i *Hi 30,27; Ez 24,5*, **Ni¹ jest także zwany morzem - *Nu 3,8; Iz 18,2; K&D^K*, **dost.: *k.g. ustawiać, kształtować, sprawiać*⁷⁷⁶⁰
*dost.: *naczynek z masłą, garnek z przyprawami*⁸⁸⁴¹ - *Ez 24,10*

32. Zostawia⁸⁵ za sobą⁸⁶ świetlany⁸⁷ ślzak⁸⁸, tak⁸⁹ że myślałby²⁸⁰³ ktoś, że głębia⁹⁰ jest jak siwizna⁹¹.

Pwt 16,31; Oz 7,9
*lub: *k.h. sprawiać, że coś zaświeci, dawać światło, świecić, rozpałać*²¹⁵, **szelka, droga, coś deplanego stopami, przejście⁵⁴¹⁰
**hebr.: *tehom - głębia*⁸⁴¹⁵ (oceany) - gr.: *abyssos* - por. *Rdz 1,2*

33. Nie³⁶⁹ ma na⁵⁹²¹ prochu⁹² ziemi⁹³ jemu podobnego⁹⁴ - stworzonego⁹⁵ bez trwogi²⁸⁴⁴.

*lub: *gruz - Ne 4,2,10*, *sucha ziemia, gruntu*⁶⁰⁸³, **panować, wladac⁴⁹¹⁵ - stąd: *władcy (jak on - LXX) - por. Za 9,10; WBC^K, K&D^K*
**lub: *k.g. wykonywać, używać, przygotować, postawiania*⁶²¹³PAS

34. Na wszystko³⁶⁰⁵SC co⁸⁵³ wyniosłe⁹⁶ADJ, pa-trzy⁷²⁰⁰ z góry, on¹⁹³¹, król⁴⁴²⁸ nad⁵⁹²¹ wszystkimi³⁶⁰⁵SC synami¹²¹ pychy⁹⁷.

1Sm 16,7; Iz 5,15
*lub: *wysoki, wynurzący, dumny, wyniosły*¹³⁶⁴, **godność⁷⁸³⁰
*idiom: *nad wszystkimi dumnymi zwierzętami* - por. *Hi 28,8*

42 I Hiob³⁴⁷ odpowiedział⁹⁸6030CON JHWH:

*por. *Hi 6,1*⁹⁸ - *Hi 3,1; 9,1; 12,1; 16,1; 21,1; 23,1*
2. Wiem⁹⁹O, że³⁵⁸⁸ Ty mozesz³²⁰¹ wszystko³⁶⁰⁵, a nie³⁸⁰⁸ może³⁶⁰⁵ żaden¹⁰⁰ Twój¹⁰¹AK zamysł¹⁰² zostać udaremiony¹⁰³.

Rdz 18,14; Jr 23,20; Mt 19,26
*ty *ketiv* wieiesz³⁰⁴⁵, **lub: *k.g. znać, uznać, rozważać, wiedzieć*²⁰⁴⁵
*dost.: *o! 4480* Ciebie¹⁰⁴, **lub: *plan, myśl, zmowa*¹²⁰⁹, **są być¹⁰⁵ *potustrzymanym, AK - pokrzyżowanym, EIB - zbyt trudnym*

3. Pytates¹⁰⁶: Kim⁴⁵¹⁰ jest ten¹⁰⁸, który zaciemnia¹⁰⁷PAR mój zamysł¹⁰⁹ bez¹⁰⁹⁷ zrozumienia¹¹⁰?

Tb ja, dlatego³⁶⁵¹ obwieściłem¹⁰⁴⁶KH to, czego nie³⁸⁰⁸ rozumiałem¹¹¹; z to dla⁴⁴⁸⁰ mnie zbyt cudowne⁶³⁸¹KN - i nic³⁸⁰⁸ o tym nie wiem³⁰⁴⁵.

*dost.: *k.h. ukrywać, chować, zataić, zasłaniać*⁵⁹⁵⁶ - *1Sm 12,3*
*lub: *rada*⁴⁰⁹⁸, **tylko w *Księdze Hioba*: *przekonanie, poznanie Boga, sąd, opinia*¹⁸⁴⁷, **dost.: *rozróżnić, rozumieć, wiedzieć*⁹⁹⁵

4. Powiedziates¹¹²: Wysłuchaj⁸⁰⁸⁵IMP teraz⁴⁹⁹⁴, a ja⁵⁹⁵ będę mówił¹⁶⁹⁶, będę cię pytał¹¹³, a ty mi odpowiesz¹¹⁴IMP.

Hi 38,3; 40,7
*lub: *k.g. prosić, dowiadywać się, radzić się, zabiegać*⁷⁵⁹²
*lub: *k.h. ujawnić, poinformować, dać komuś o czymś znać*³⁰⁴⁵

5. Tylko ze słuchania³¹NI^{AK} uchem²⁴¹ zasłyszalem³³ o Tobie, lecz^{CW} teraz³³³ moje oko⁵⁸⁹⁶ Cię ujrzalo³³³³

Hi 19,27; Ps 123,1-2; 141,8

^{*dosł.: przez słuch³¹, 8085; **domieszenie, posłuchanie, relacja³⁰⁸⁸}
^{**lub: właśnie teraz, odłąd, i wkrótce⁶²⁵⁸, ****k.q. rozważać, zwracać uwagę na, rozeznać, doznawać, mieć widzenie⁷²⁰⁰}

6. Dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ gardzę³³ sobą i kajam³³ się w⁵⁹²¹ prochu⁴⁰⁸³ i popiele⁶⁶⁵.

Za 8,14

^{*lub: k.q. odrzucać, odmawiać³⁹⁸⁸, EIB - odrzucam (moje słowa)}
^{**lub: k.n. żałować, smucić się, przeproszać, mścić się na sobie⁵¹⁶²}

7. I stało się³¹CON po tym³¹⁰, gdy JHWH wypowiedział¹⁶⁹⁶ te^{428A} słowa¹⁶⁹⁷ do⁴¹³ Hioba³⁴⁷ i powiedział⁵⁵⁹ JHWH do⁴¹³ Elifaza⁴⁶⁴ z Teman⁸⁴⁸⁹: Mój gniew³³ zapłonął³³³³ przeciw tobie i dwóm⁸¹⁴⁷ twoim przyjaciółom³³³³, ponieważ³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ mówiliście¹⁶⁹⁶ o mnie⁴¹³ właściwie³³³³ jak mój sługa⁵⁶⁵⁰ Hiob³⁴⁷.

^{*lub: k.q. istnieć, trwać, mieć miejsce, nastać, być¹⁹⁶¹, **met.: fuknąć gniewnie⁶³⁹, ***k.q. rozpalić²⁷³⁴, ****towarzysz, współmieszkaniec, ktoś drugi, Kochanek⁴⁵³, ****dosł.: być ustalonym, niezłomnym, prawidłowo kierowanym, być pewnym³⁵⁵⁹, AK (to co) szusze; BW - o mnie prawdy - por. NET^B; BP - tak prawdziwie}

8. Teraz⁶²⁵⁸ więc^{CW} weźcie³⁹⁴⁷IMP sobie siedem⁷⁶⁵¹ cielców¹ i siedem⁶⁵¹ baranów³⁵², idźcie⁹⁸⁰IMP do mojego slugi⁵⁶⁵⁰ Hioba³⁴⁷ i ofiarujcie³³ całopalenie³³³³ za siebie; a Hiob³⁴⁷ i mój sługa⁵⁶⁵⁰ będzie się modlił³³³³ za⁵⁹²¹ was, bo^{3588K} jego oblicze⁶⁴⁴⁰ przyjmę³³³³, abym¹¹¹⁵ nie uczynił⁶²¹³ z wami wadług³³³³ waszej głupoty³³³³. Ponieważ³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ mówiliście¹⁶⁹⁶ o mnie właściwie³⁵⁵⁹KN jak mój sługa⁵⁶⁵⁰ Hiob.

^{*tj. młody byk, byk⁶⁴⁹⁹, **lub: k.h. pobudzić, wynurzyć, spowodować wejscie na górę⁵⁹²⁷ - ślad wzniesić (dym) ofiary całopalnej - por. Sdz 20,28; ***tj. ofiarę⁵⁹³⁰ wyrażającą wdzięczność - por. Kpl 1,9,13,17; ****lub: k.h.p. wstawiać się⁶⁴¹⁹, ****dosł.: unieść, podnieść⁶⁵³⁷⁵ - por. idiom: spadło oblicze w Rdz 4,6-7; i Hi 29,24; Jr 3,12}
^{*****lub: brak rozumu, hamieśny wstyd, hanba⁵⁰³⁹}

Rdz 20,17; Lb 23,1; 1J 5,16

9. Poszli¹⁹⁸⁰ więc^{CW} Elifaz⁴⁶⁴ Temanita⁸⁴⁸⁹A i Bildad¹⁰⁸⁵ Szuachita⁷⁷⁴⁷A, Sofar⁶⁶⁹¹ Naamania⁵²⁸⁴A i uczynili⁶²¹³CON to, co⁸³⁴ JHWH do⁴¹³ nich powiedział³³. JHWH także^{CW} przyjął³³⁷⁵ oblicze⁶⁴⁴⁰ Hioba³⁴⁷.

Hi 2,11

^{*lub: k.p. mówić, obiecywać, polecić, rozkazać¹⁶⁹⁶B1904}

10. JHWH więc^{CW} przywrócił³³ to⁸⁵³, co zostało zabrane³³NI^{Hiobowi}, gdy się modlił³³³³INF za swoich przyjaciół⁷⁴⁵³. JHWH także^{CW} pomnożył³³³³ Hiobowi³⁴⁷ w dwójnasób⁴⁹³² wszystko³⁶⁰⁵, co⁸³⁴ miał³³.

Ps 14,7; 126,1

^{*lub: k.q. zauracać, odwracać się, wracać; **dosł.: niewola, jęcnicy⁷⁶²² - por. WBC^K oraz paralelizm w Ez 16,53 stąd: przywrócił Hiobowi powolenie, szczęście; EIB^K - przywrócił Hioba z niewoli}
^{***lub: k.h.p. wstawiać się⁶⁴¹⁹, ****k.h. zwiększyć, zrobić więcej³²⁵⁴}

11. Wtedy^{CW} przybyli⁹³⁵CON do⁴¹³ niego wszyscy³⁶⁰⁵ jego bracia²⁵¹, wszystkie jego siostry⁷²⁶⁹ i wszyscy³⁶⁰⁵ znający³⁰⁴⁵KO^{PAR} go przedtem⁶⁴⁴⁰ i jedli³⁹⁸ z⁵⁹⁷³ nim chleb³⁸⁹⁹ w jego domu¹⁰⁰⁴. Ubolewali³³ nad nim i pocieszali⁵¹⁶²KP go⁸⁵³ z powodu⁵⁹²¹ wszystkich³⁶⁰⁵ nieszczeni³³³³, które⁸³⁴ JHWH sprowadził³³³³ na⁵⁹²¹ niego. Każdy³³³³ dał⁵⁴¹⁴ mu po jednej²⁵⁹ kescicie³³³³ i każdy³⁷⁶ po jednym²⁵⁹ złotym²⁰⁹¹ kolczyku³³³³5141.

^{*lub: k.q. biadać, okazywać żal, współczucie⁵¹¹⁰, **sradka, przeciwność losu, nieszczęście, niegodziwość⁷⁴⁵¹, ***k.h. sprawić, że coś się stanie, sprowadzić przeciwność, unosić, zgromadzić⁹³⁵}
^{****hebr.: isz - męczyna, człowiek, ludzkość, kłopotliwiec, każdy³⁷⁶}
^{*****tj. kawalek srebra¹⁹² - 1,43 kg (?) tu i Rdz 33,19; Joz 24,32}
^{*****lub: pierścień układany na nadgarstek, w nos lub ucho⁵¹⁴¹}
 Rdz 24,22; 33,19; 35,4; Oz 2,13; Joz 24,32

12. I tak JHWH błogosławił³³³³ ostatnie³³³³ lata Hioba³⁴⁷ bardziej niż początkowe⁷²²⁵. I stało³³³³1961 się, że miał³³³³ on czternaście tysięcy³³³³ owiec⁶⁶²⁹, sześć⁸³³⁷ tysięcy⁵⁰⁵ wielbłądów¹⁵⁸¹, tysiąc jarzm³³³³ wołu¹²⁴¹ i tysiąc⁵⁰⁵ osli^{660F}.

^{*hebr.: barak - k.p. błogosławić, w k.q. - napełnić mocą, pełny, chwalebny, wielbiony, zawiera ideę klęknienia przed Bogiem¹²⁸⁸}
^{**tj. ostatni czas, dalsza część, koniec³¹⁹, AK - drugą część (życia)}
^{***AK - i było¹⁹⁶¹ dla niego; ****AK - cztery⁷⁰² dziesięć⁶²⁴⁰ tysięcy⁵⁰⁵}
^{*****tj. para, zaprzęg⁶⁷⁷⁶}
 Hi 1,3; Hi 8,7; Jk 5,11

13. I miał³¹CON on też³³³³ siedmiu³³³³HAP synów¹¹²¹ i trzy⁷⁰⁶⁹ córki¹³²³.

Hi 1,2

^{*AK - i było¹⁹⁶¹ dla niego; **forma pauzalna lub archaiczna liczby siedem (?) - Ges. §97 c, a nie czternaście - jak BP i Tynguny - WBC^K}

14. I nadał³³³³ pierwszej²⁵⁹ imię⁸⁰³⁴ Jemima³³³³, drugie⁸¹⁴⁵ imię⁸⁰³⁴ Kesja³³³³ i trzecie⁷⁹⁹² imię⁸⁰³⁴ Keren-happuk³³³³HAP.

Ps 45,8; Pnp 2,14

^{*lub: k.q. wołać, krzyknąć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹, **tj. „dzień po dniu³²²⁴ tu - gólabel³⁷B3706HAP, ***kasia, miły zapach, strzała⁷¹⁰³B8226EIBHAP, ****rozek antymonu do makijażu⁷¹⁶³B8328}

15. I nie³⁸⁰⁸ można³³³³ było w całej³⁶⁰⁵ tej ziemi^{776A} znaleźć³³³³ kobiet⁸⁰² tak pięknych³³³³, jak córki¹³²³ Hioba³⁴⁷. Ich ojciec³³³³ dał⁵⁴¹⁴ im¹⁹⁹² dziedzictwo³³³³ wśród⁸⁴³² ich braci²⁵¹.

^{*lub: k.n. mieć w posiadaniu, zostać napolnionym, zostać odkrytym, pojawić się, być obecnym, okazać się⁴⁶⁷², **urodziwy, piękny, przystojny³³⁰³, ***majątek, własność, część, dział, spadek³¹⁵⁹}
 Lb 27,7; Joz 15,18-19; 18,4; Ps 144,12

16. Potem³¹¹⁰2053IP Hiob żył³⁴²¹ jeszcze^{CW} sto³⁹⁶⁷ czterdzieści⁷⁰⁵ lat⁸¹⁴¹ i oglądał³³³³Q swoich synów¹¹²¹ i synów¹¹²¹ swoich synów¹¹²¹ aż do czwartego³³³³ pokolenia³³³³.

Hi 5,26; Pr 3,16

^{*dosł.: po tych (wydarzeniach); **k.q. doglądać, patrzeć na⁷²⁰⁰}
^{***lub: okres, wiek, generacja, siedziba (rodu)¹⁷⁵⁵ - Rdz 7,1}

17. I umarł⁴¹⁹⁴ Hiob³⁴⁷ stary³³³³ i syty³³³³ dni³¹¹⁷.

^{*lub: sędziwy²²⁰⁵; **pełen, zaspokojony, obficie najedzony⁷⁶⁴⁹}

Rdz 25,8; 32,29; 1Krn 29,28

Księgi
Pięciu Megilot

Pieśń nad Pieśniami

Pieśń nad Pieśniami

1 Pieśń¹³ nad pieśniami^{78921A}, która⁸³⁴ jest od¹³ Salomona¹³. 1Kri 4,32

¹lub: oda, hymn⁷⁸⁹²; ²tj. najlepsza z pieśni (?). - por. 1Kri 5,12
³por. Ps 18,1; 1 Kri 24,20 - EIB^K; ⁴tj. „pokój”⁸⁰¹⁰

2. Niech¹³ mnie pocałuje¹⁵⁴⁰¹ pocałunkami¹³ swoich ust⁶³¹⁰. Bo twoje wyrazy^{1730P} miłości^{1730P} są lepsze¹³ od wina¹³. Pnp 4,10

¹tub: k.g. w k.h. dotykać delikatnie; ²tu i Prz 27,7⁵³⁹⁰; ³lub: miły, przyjemny, znakomity, łaskawy²⁸⁹⁶; ⁴stodki sok z winorośli³¹⁹⁶

3. Zaiste¹³, przyjemna^{2896P} jest¹³ woń¹³ twoich olejków^{691P}. Twoje imię¹³ jest¹³ jak rozlany⁷³²⁴ olejek⁴⁰⁸¹; dlatego⁵⁹²¹ miłują¹⁵⁷ cię dziewczęta¹³. Kaz 7,1; 12,3

¹zpowodu - AK, co do... - EIB^K; ²lub: zapach, aromat⁷³⁸¹; ³olawa z oliwek; tuszcz⁸⁰⁸¹; ⁴imię⁸⁰³⁴ - odzwierciadla naturę i charakter osoby je noszącej - 1Sm 25,25; ⁵lub: dziewczica, panna, nowo postubiona żona przed narodzeniem pierwszego dziecka⁸¹⁵⁹

4. Pociągnij¹³ mnie za sobą³¹⁰! Pobiegnij⁷³²³ COH! Król^{4428A} wprowadził⁹³⁵ mnie do swoich komnat¹³. Cieszny¹⁵²³ COH się i raduj¹³ COH się tobą. Będziemy wspominać¹³ COH wyrazy¹³ twojej miłości^{1730P} bardziej¹³ niż wino³¹⁹⁶. Miłują¹⁵⁷ cię prawi¹³! ¹tub: k.g. prowadzić, iść na przód, wznosić radosne okrzyki⁴⁹⁰⁰

²lub: izba, pokój, najbardziej wewnętrzna część, wież²³¹⁵; ciemny pokój⁸²⁶⁴³; ³k.g. być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵; promienieć²⁸⁹⁴¹; ⁴k.h. mieć w pamięci, upamiętnić²¹⁴²

¹lub: prawości, sprawiedliwość⁴³³⁹; AK - słuszenie się miłują
Ps 45,14-15; Oz 11,4; J 6,44; 14,2; 12,32; Ef 2,6; Flp 3,12-14

5. Ja⁵⁸⁹ jestem¹³ sńiada¹³, ale¹³ piękna¹³, córki¹³²³ Jerozolimy^{691N}, jak namioty¹⁶⁸ Kedaru¹³, jak zasłony³⁴⁰⁷ namiotu¹³ Salomona¹³. ¹dost.: czarna⁷⁸³⁸ - Kpl 13,31; ²odpowiedni, zachwycający, nalezyty⁵⁰⁰⁰; ³tj. „nauczanie pokoju”³³⁸⁹; ⁴„cienny”⁶⁹³⁸ - plemiona zam. ptn. Arabii - Rdz 25,31; ⁵BHS - Szalma - por. EIB^K

6. Nie⁴⁰⁸ patrzcie⁷²⁰⁰ na mnie, że jestem¹³ pociemniała¹³, bo opaliło⁶⁹¹⁷⁸⁰⁵ mnie słońce⁸¹²¹. Synowie¹¹²¹ mojej matki¹⁵¹⁷ rozniewiali¹³ się na mnie, ustanowili¹³ mnie strzegącą¹³ PAR winnic³⁷⁵⁴; winnicy³⁷⁵⁴ należącej¹³ do mnie - nie⁸⁰⁰⁸ ustrzegłam⁵²⁰¹. Ps 69,8; Pnp 8,11

¹hapleg.: czerni, ohyda, pociemniały kolor (twarzy)⁷⁸⁴⁰⁰; ²idiom: napatrzyło⁷⁸⁰⁵ się na mnie słońce; ³lub: k.n. być wyschniętym, palić się, być rozgniewanym²⁷⁸⁷; Hi 30,30; Ps 69,3
⁴lub: k.g. ustawać, umieszczać, przedstawiać, ustawiać⁷⁶⁶⁰
⁵lub: k.g. trzymać, zachowywać, utrzymywać⁵²⁰¹; Kpl 19,8

7. Powiedz⁵⁰⁴⁶ IMF mi ty, którego umiłowała¹⁵⁷ moja dusza¹³, gdzie³⁴⁹ wypasasz^{7462P}? Gdzie³⁴⁹

dajesz spocząć⁶⁶⁶ trzodzie¹³ w południe⁶⁶⁷². Bo dlaczego⁴¹⁰⁰ mam być jak ta zasłonięta¹³ PAR przy⁵⁹²¹ trzodach⁷³⁹ twoich towarzyszy¹³ A?

¹hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca⁵³¹⁵; ²dost.: k.h. spowodować położenie⁷²⁵⁷; ³lub: uwinąć, zakryć (brodę podczas żaloby)⁵⁸⁴⁴; ⁴ współpracownik, kompan²²⁷⁰, naśladowca⁸²⁵⁸⁷

8. Jeśli⁵¹⁸ tego¹³ nie wiesz¹³, najpiękniejsza¹³ wśród kobiet⁸⁰², podajaj³³¹⁸ IMP za sładami trzody⁶⁶²⁹ i pas⁷⁴⁶² IMP swoje koźlatka⁴²⁹ HAP przy⁵⁹²¹ namiotach¹³ pasterzy⁷⁴⁶² PAR. ¹tub: k.g. znać, poznać, uznać; rozczać; rozróżniać²⁰⁴⁵

²lub: wrodziwy, piękny, przystojny³³⁰³; ³dost.: odcsik stopy na ziemi⁶¹¹⁹; ⁴miejsce zamieszkania, przybytek, mieszkanie⁴⁹⁰⁸

9. Przyrównam¹³ cię, moja przyjaciółko¹³, do klaczy⁵⁴⁸⁴ HAP w rydwanach¹³ faraona¹³. ¹tub: k.g. być uobrazzić sobie, myśleć¹⁸¹⁹; ²towarzyszka, dziewczyna⁷⁴⁷⁴; ³ub: to o wozach bojowych - por. Ps 68,17; ⁴tj. „wielki dom”⁶⁵⁴⁷ od około roku 1500 p.n.e. - tytuł królewski
Pnp 2,2.10-13; 4,1.7; 5,2; 6,4; J 15,14-15

10. Twoje policzki⁸⁸⁹⁵ są piękne¹³, wśród złotych¹³ plecionek¹³, a twoja szyja - wśród sznuru perel¹³ HAP. Pnp 5,13; Ez 16,11-13

¹tub: k.g. być urodziwym, k.p. ozdabiać⁴⁹⁹⁸; ²obrycz, żurój (z włosów lub złota)⁸⁴⁴⁷; ³naszyjnik z muszlelek, sznur korali²⁷³⁷; ⁴131

11. Uczynimy⁶²¹³ jeszcze¹³ dla⁵⁹⁷³ ciebie plecionki⁸⁴⁴⁷ ze złota²⁰⁹¹ nakrapiane¹³ HAP srebrem³⁷⁰¹. Ps 68,14

¹dost.: kropla⁵³⁵¹, zaszyta kropla srebra, wisiorzki kołczyka⁸⁶²⁰²

12. Dopóki⁵⁷⁰⁴ król⁴⁴²⁸ jest przy swoim stole¹³, mój naród¹³ wydaje⁵⁴¹⁴ swoją woń¹³. ¹tj. okrągły, biesiadny stół, CY - sugeruje orszak weselny⁴⁵²⁴

²tj. roślina rosnąca w Himalajach bogata w olejki aromatyzujące⁵³⁷³ tu i Pnp 4,13,14; ³lub: zapach, aromat⁷³⁸¹ - Rdz 8,21

13. Sawkiewka^{91M} mirry¹³ jest dla mnie mój umiłowany¹⁷³⁰, ułożoną¹³ IMF między moimi piersiami⁷⁶⁹⁹. Ps 45,8; J 19,39

¹tub: pakunek, tobolek, paczka, woreczek⁶⁸⁷²; ²tj. żywica z kory drzewa arabskiego⁴⁷⁵³ - Wj 30,23; ³spędzić noc, pozostaować³⁸⁸⁵

14. Mój umiłowany¹⁷³⁰ jest dla mnie kicią¹³ henny^{351A} w winnicach³⁷⁵⁴ En-Gedi¹³. 1Sm 23,29

¹tub: pek (kawiatoł), grom⁸¹¹; ²tj. rosnący dokoło krzew róży z kawiatołem zwróconym ku górze, używany przy farbowaniu włosów tu i 4,13; 7,12³⁷²⁴; ³tj. „zrodoł koźlecia”⁵⁸⁷² - miejscowość na zach. brzegu Morza Martwego położona na niżynie judzkiej - Joz 15,34

15. O, jakaś ty piękna³³⁰³, moja przyjaciółko¹³ 7441 O, jakaś ty piękna³³⁰³! Twoje oczy⁵⁸⁶⁹ są jak gołąbki^{3123P}. Pnp 4,1; 5,12

¹wykrzyknik - oto, chociaż, jeśli, czy²⁰⁰⁵; ²por. u: 9¹³

16. O²⁰⁰⁵, *jakiś ty jesteś piękny*³³⁰³, mój umiłowany¹⁷³⁰, *i jakże miły*³⁹¹! Jakże⁶³⁷ łoże³³³ nasze się zieleni³³³³.

Pnp 2,3

^{*lub: także, zaiste, choć, tym bardziej, co więcej}⁶³⁷. ^{**przyjemny, ładny, rozkoszny, słodki}⁵²⁷³. ^{***kanapa, tapczana}⁶²¹⁰. ^{****Prz 3,11}
^{*****lub: bujny, świeży, kwitnący}⁷⁴⁸⁸ - od rżenia - być zielonym

17. Belki³ naszego domu^{1004P} są cedrowe³³³, a nasze stropy³³³³ – cyprysowe³³³³.

^{*lub: krokiew}⁶⁹⁸². ^{**tu: l. mn. rozmiaru - por: EIB^K}
^{***ty: cedry Libanu - cenny materiał budowlany, symbol dostojności, siły i majestatu}⁷³⁰. ^{****por: 1Krl 6,15; 7,7; Ez 51,2-9; Ps 92,12-13}
^{*****hap.leg: gonty, deski}⁷³⁵¹. ^{*****hap.leg: siewiek, jabowiec, sosna}³²⁶⁶

2. Ja⁵⁸⁹ jestem różą³ Szaromu^{391A} i lilii³³³ dolin⁶⁰¹⁰.

^{*lub: zimowit, krokus}²²⁶¹, ^{złotogłów}³²⁵⁷⁸. ^{****Iz 35,1}
^{***ty: niżyny nadbrzeżne na pld. od Karmelu}⁸²⁸⁹. ^{****ty: kwiat o sześciu płatkach - narcyz (?)}⁷⁷⁹⁹, ^{lilia}³⁹²⁶². ^{****por: KHK - 1Krl 7,22,26}

2. Jak lilia⁷⁹⁹ między⁷⁹⁹ cierniami³³³, tak³⁶⁵¹ moja przyjaciółka³³³ między⁷⁹⁹ córkami^{333A}.

^{*lub: cieni, jezyna, krzew ciernisty, zarosta}²³³⁶ - tu symb. plag
^{**lub: dziewczyna, sżmowa, siostra, wnuczka, młoda kobieta}¹³²³

3. Jak jabłoń³ wśród³³³ leśnych³²⁹³ drzew⁶⁰⁸⁶, tak³³³ mój umiłowany¹⁷³⁰ między⁷⁹⁹ sygnami³³³.

Bardzo zapragnęłam³³³³ zostać³³³ i usiąść⁶³⁴²⁷ w jego cieniu⁶⁷³⁸, bo^{CW} jego owoc⁶⁵²⁹ jest³³³ słodki³³³ dla mojego podniebienia²⁴⁴¹.

^{****Obj 22,1-2}
^{*ty: rzadki, lecz znany w Ieruzalu ganek jabłoni w literaturze bliskowschodniej - symb. miłości i płodności - WBC; Prz 25,11; Jl 1,12}
^{**lub: tak więc, zatem, dlatego też, wobec tego, tak}⁴⁰⁶⁵¹. ^{***hebr: ben - syn, dziecko, umak, młodzież}¹¹²¹. ^{****lub: k.p. znajdować wielką rozkosz w; pragnąć wiece}²⁵³⁰. ^{*****przyjemna rzecz}⁴⁹⁶⁶

4. Wprowadził⁹³⁵ mnie do domu¹⁰⁰⁴ wina³¹⁹⁶, a jego sztabdarem³³³ nade mną³³³ jest miłość⁶⁰.

^{****idiom: winiarnia - por: EIB, K&D^K}. ^{**lub: chorągiew}¹⁷¹⁴, ^{oddział plemienia, znak}^{B1928}. ^{****Lb 1,52; baldachim - BP^K; spojrzenie - EIB^K}

5. Posilcie^{11MP} mnie placzkami³³³ z rodzynkami³³³, bo ja⁵⁸⁹ jestem chora²⁴⁷⁰ z miłości⁶⁰.

^{*lub: k.p. podrzynać, orzeźwić, ożywić}^{5564|B6-460}. ^{**tu i 2Sm 6,19; 1Krn 16,3; w użyciu kultycznym - Oz 3,1; ****dost.: k.p. wspierać}⁷⁵⁰²

6. Jego lewa ręka⁸⁰⁴⁰ jest pod moją głową⁷²¹⁸, a jego prawa ręka³²²⁵ mnie obejmuje¹²²⁶³.

^{**por: Pnp 8,3}
^{****Pnp 8,3}

7. Błagam³ was, córki¹³²³ Jeruzolimy³³⁸⁹, na sarny³³³ i łanie³⁵⁵ polne³³³: Nie budźcie³³³ i nie rozbudzajcie^{5782|K.P} miłości³³³³, dopóki⁵⁷⁰⁴ nie zapagnie³³³³³.

^{****Pnp 3,5; 8,4}
^{*lub: k.h. powodować, że ktoś złoży ślub}⁷⁶⁵⁰, ^{przyjąć od kogos przy sięgę, usilnie błagać}¹⁹¹¹⁹. ^{**lub: jeleni, gazela}⁵⁶⁴³ (?). ^{****siedlisko dzikich zwierząt, równina}⁷⁷⁰⁴. ^{*****k.h. pobudzić, rozniecić, okazywać podniecenie, k.po. obudzić, zacząć dzwigać}⁵⁷⁸². ^{*****umiłowanego}¹⁶⁰. ^{*****rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność w}²⁶⁵⁴

8. Głos³³³ mojego umiłowanego¹⁷³⁰ Ot²⁰⁰⁹ teraz³³³ nadchodzi^{935|PAR}! Skacze^{333|PAR} po górach²⁰²² i podskakuje^{7092|PAR} po pagórkach¹³⁸⁹.

^{*lub: dzwikoć, szum}⁶⁹⁶³. ^{**tuaj, tam}²⁰⁰⁸. ^{***k.p. przeskakiwać}¹⁸⁰¹

9. Mój umiłowany¹⁷³⁰ podobny^{31PAR} jest do sarny⁶⁶⁴³ albo¹⁷⁶ młodego⁶⁰⁸² jelenia³³³. Oto³³³ on²⁰⁸⁸ stoi^{5975|PAR} za naszym murem^{3333|HAP},

przypatruje^{3333|PAR} się przez⁴⁴⁸⁰ okna²⁴⁷⁴, zerk³³³³³ przez kraty^{2762|HAP}.

^{*lub: k.p. przypominać}¹⁸¹⁹. ^{***ania, danieł}^{354|B401}. ^{****spójrz, czy}²⁰⁰⁹
^{*****lub: sciana domu}³⁷⁹⁶. ^{*****k.h. wpatrywać się}⁷⁶⁸⁸. ^{*****przucac okiem, sprawiac lśnienie oczu}⁶⁶⁹²

10. Mój umiłowany¹⁷³⁰ odpowiedział³³³ i rzekł³³³ do mnie: Wstań^{11MP}, moja przyjaciółko⁷⁴⁷⁴, moja piękna³³³ i chodź^{3333|IMP} za mną^{K&D!}

^{*lub: k.p. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek}⁶⁰³⁰
^{**lub: k.p. rwać w siłę, trwać, spełniać się, utwierdzać się}⁶⁹⁶⁵
^{***lub: urodziwy, piękny, przystojny}³³⁰³. ^{****idź, rusz się}¹⁹⁸⁰

11. Bo³⁵⁸⁸ oto minęła⁵⁶⁷⁴ zima³¹⁶³⁸ i deszcz¹⁶⁵³ ustał³³³ – odszedł¹⁹⁸⁰ sobie. Jr 8,20

^{**hap.leg: pora deszczowa w okresie od października do kwietnia}
^{***dost.: przejsz szybko dalej, umrzeć (zmlknąć), przejsz przez}⁴⁹⁸

12. Kwiaty^{31A|S} pokazały^{2000|KN} się na ziemi⁷⁷⁶, nadszedł^{6060|KH} czas⁶²⁵⁶ pieśni¹⁰¹⁷⁰⁵² i głos⁶⁹⁶³ synogarlicy³³³ slychać⁶⁸⁸⁵ w naszej ziemi⁷⁷⁶.

^{**hap.leg: tylko w Lmn. - kwiecie}³³³⁹. ^{AK - kielki; **psalm, 2158 - Ps 119,54}. ^{***lub: czas przycinania (krzewów) - por: EIB^K}
^{****ty: dziki gołąb, turkawka}⁸⁴⁴⁹. ^{****Rdz 15,9; Ps 74,19}
Jr 8,7

13. Na figowcu⁸³³⁸⁴ dojrzewa³³³ już³³³ wczesna figa^{333|HAP}, a winorośle^{1612?} Iech³³³³ kwiat³³³³ s wyda- je⁵⁴¹⁴ swoją woń⁷³⁸¹. Wstań^{6965|IMP}, chodź¹⁹⁸⁰ moja przyjaciółko⁷⁴⁷⁴, moja piękna³³⁰³ – i chodź^{11MP} za mną^{K&D!}

^{***lub: pęk winorośli}⁵⁶³. ^{****Pp 7,12}
^{*lub: balsamowaty, przypniaciz, dojrzewac - stawac się czerwonym}^{2590|B2965} - tu i Rdz 50,2,3,26; ^{**lub: zielona figa}⁶²⁹¹

14. Moja gołąbko³¹²³, z rozpadlin³³³ skalnych³³³, z kryjówek⁵⁶⁴³ stromizn^{333|4095} górskich³³³, po- każ^{2000|IMP} mi swoją postać³³³³, daj³³³ mi usły- szyć^{8085|IMP} twój głos⁶⁹⁶³, bo³⁵⁸⁸ głos⁶⁹⁶³ twój jest słodki³³³³³, a twoja postać³³³³³ zachwycająca³³³³³.

^{*lub: kryjówka, ustrome}²²⁸⁸. ^{**ty: pionowa lub stroma skala, klif, urwisko}⁵⁵⁵³. ^{***tu i Ez 33,20; ****dost.: wygląd}⁴⁷⁵⁸, ^{blask, jasność}⁸⁵⁴⁹⁹. ^{*****lub: przyjemny}⁶¹⁵⁶ - tu i Prz 20,17; ^{*****urodzawy, przystojny}⁷⁰⁰⁰, ^{piękny, słosomy}⁸⁵⁷⁸¹ Ps 55,7; Mt 24,32

15. Schwytajcie^{270|IMP} nam lisy³¹⁷⁷⁶, małe⁶⁹⁹⁶ liski⁷⁷⁷⁶, które psują^{2254|PAR} nam winnice³⁷⁵⁴, bo na- sze winnice³³³ kwitną^{563!} Ps 80,13; Łk 13,32

^{**tis w poezji egipskiej to symbol bardzo aktywnego seksualnie mę- czynny podobnie jak pies w idiomie „pies na kobiety” - por: KHK}

16. Mój umiłowany¹⁷³⁰ jest mój, a ja⁵⁸⁹ jestem jego. Pasie^{11PAR} on wśród lilii⁷⁷⁹⁹. Pnp 6,3; 7,10

^{*lub: k.p. doglądać, pilnować, paść, zaganiać, prowadzić}⁷⁴⁶²

17. Póki⁵⁷⁰⁴ wieje wiatr³³³ za dnia³¹²⁷ i ucieka- ją³²⁷ cienie⁶⁷⁵², wróć^{333|5437|IMP}, mój umiłowany¹⁷³⁰, bądź jak¹⁸¹⁹ sarna⁶⁴³³ albo młode⁶⁰⁸² je- lenię^{3541P} na górach²⁰²² Beter³³³. Pnp 4,6; 8,14

^{*lub: k.p. oddychać}⁶⁰¹⁵, ^{poramny wietrzyk}⁸⁷³¹⁸. ^{**spocząć - 1Sm 16,11}
^{***ty: „część, kawalek”}¹³¹⁵. ^{****Rdz 15,10 - lokalizacja nieznana - WBC^K}

3 Na swoim łożu* nocami^{311P} szukałam³³³ **tego**, którego⁸⁵³ miłuje¹⁵⁷ moja dusza³⁵¹⁵. Szukałam¹²⁴⁵ go, ale go nie³⁸⁰⁸ znalazłam⁴⁶⁷².
*lub: leżanka, sypialnia⁴⁰⁰⁴, tu jako syn. aktu małżeńskiego - Rdz 49,4; Kpl 18,22; Ez 23,17, *noc po nocy, w nocy, głęboką nocą, przez całą noc - EIB³¹; **k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, żądać¹²⁴⁵

2. Ach! Wstanę^{6965COH} i obiegę^{311COH} miasto⁵⁸⁹², po ulicach⁷⁷⁸⁴ i po placach³³³ będę szukać^{1245COH} **tego**, którego⁸⁵³ miłuje¹⁵⁷ moja dusza³⁵¹⁵. Szukałam go, ale³³³ nie znalazłam³³³³.

*lub: O uproszę! błagam! (używane w uciążliwych prośbach bądź napomnieniach)⁴⁹⁹⁴, **dost.: k.p. zmienić kierunek, zawrócić⁵⁴³⁷
 **tj. przestronne, otwarte miejsce⁷³³⁹, ***k.q. spotkać, dostać⁴⁶⁷²

3. Znaleźli⁴⁶⁷² mnie strażnicy^{71PAR} obchodzący³³³ miasto⁵⁸⁹², **spytała** ich⁸⁵³: **Co** widzicie **licząc tego**, którego⁸⁵³ miłuje¹⁵⁷ moja dusza³⁵¹⁵?
*lub: k.q. pilnować, strzec, czekać na, wypatrywać^{8104B9549} - szanując się kobietę, nie poruszali się same po mieście - vs Prz 7,6-20
 **lub: k.q. obracać się, chodzić dookoła, krążyć, zbliżać się⁵⁴³⁷
 ***hebr.: najęsz - dusza, oddech, ganilo, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23³⁸ - Rdz 1,20 Pnp 5,7

4. Zaledwie minęłam⁵⁶⁷⁴ ich¹⁹⁹², wtedy³³³ znalazłam⁴⁶⁷² **tego**, którego⁸⁵³ miłuje¹⁵⁷ moja dusza³⁵¹⁵. Uchwyciłam²⁷⁰ go i nie puszczę⁷⁵⁰³, aż⁵⁷⁰⁴ wprowadzę go do domu¹⁰⁰⁴ mojej matki¹⁵¹⁷ i do⁴¹³ pokoju³³³³ **tej**, która mnie poczęła³³³³ PAR.
Pnp 8,2
 *lub: niewiele, mało, tylko⁴⁵⁹², **aż do, podczas, nawet, do⁵⁷⁰⁴
 ***równoważne znaczenie wobec określenia „dom ojca” - KHK
 ****lub: żona, pokoj, najbliższej wewnętrzna część, wnętrze²³¹⁵, ciemny pokój⁴²⁶⁴³, *****k.q. stać się brzemieniu, rodzicielka²⁰²⁹

5. Błagam was, córki¹²³³ Jerozolimy³³⁸⁹, na sarny¹ i łanie³⁵⁵ polne: Nie budźcie³³³ i nie rozbudzajcie^{5782Kp} miłości³³³³³, dopóki⁷⁰⁴ nie zapragnie³³³.
Pnp 2,7; 5,8; 8,4
 *lub: k.h. powodować, że ktoś złoży ślub⁷⁶⁵⁰, przyjąć od kogoś przysięgę, usilnie błagać¹⁹¹¹⁹, **lub: jeleni, gazela (?); ***siedlisko dzikich zwierząt, równina⁷⁰⁴, ****k.h. pobudzić, roznamiętnić, okazywać podniecenie, k.p.o. obudzić, zacząć dźwigać⁵⁷⁸², *****imitowane¹⁶⁰, ****rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność w²⁶⁵⁴

6. Kim⁴³¹⁰ **jest** ta²⁰⁶³, która⁴⁸⁰ stromo pustyni wznosi^{121PAR} się niczym słup⁸⁴⁹⁰ dymu⁴²²⁷, okadzona³³³ mirrą³³³ i kadzidłem³⁸²⁸ ze wszelkiego³⁶⁰⁵ wonnego proszku^{811HAP} kupca³³³³ PAR?
*lub: k.q. iść w górę, wstępować, iść za, odchodzić⁵⁹²⁷ Pnp 8,5
 **dost.: k.p. wędzić ofiarę, k.h. składać na ofiarę kadzidło⁶⁹⁹
 ***tj. żywnica z kory drzewa arabskiego⁴⁷⁵³ - Wj 30,23
 ****lub: k.q. podróżować w celach handlowych, obwozić kupiec⁷⁴⁰²

7. Oto²⁰⁰⁹ lektyka³¹ **To** jego³³³ – Salomona⁸⁰¹⁰, wokół⁶⁴³⁹ niej sześćdziesiąt¹⁸³⁴⁶ dzielnych spośród dzielnych¹³⁶⁸ Izraela³⁴⁷⁸.
**hebr.: sze
 *lub: kanapa, mary⁴²⁹⁶, przenośna sofa – statk: lektyka^{B470}
 ***lub: człowiek silny, dzielny, potężny, bohater, tyran^{1368GES}

8. Wszyscy³⁶⁰⁵ trzymają²⁷⁰ miecze³³³, doświadczeni³³³³ w walce⁴⁴²¹. Każdy³³³³ z nich ma swój

miecz²⁷¹⁹ u⁵⁹²¹ swego boku³³³³³ z powodu zagrozenia³³³³³³³ w nocy³⁹¹⁵.
Ps 45,3; 91,5
 *lub: sztylet i krótki miecz, miecz, długi kamieniarza^{2719B3112}

**umiejący posługiwali się mieczem, uprawiani we władaniu mieczem - EIB³, ***lub: k.p.u. być ujętym, być szkolonym³⁹²⁵
 ****hebr.: iść - męczyć, zabić, człowiek, ludzkość, dokołować, każdy³⁷⁶
 *****lub: udo, ładźwie³⁴⁰⁹, *****trwoaga, przerażenie, strach⁶³⁴³

9. Ten palankin³³³ zrobił⁶²¹³ sobie król⁴⁴²⁸ Salomon³³³ z drzew⁶⁰⁸⁶ Libanu³³³.
Est 1,6; Za 11,1
 *hap.leg.: kryta lektyka, lektyka weselna dla panny młodej⁶⁶⁸
 **tj.: „pokój”⁸⁰¹⁰, ***cedry Libanu - cenny materiał budowlany, symbol dostojności, siły i majestatu⁷³⁰ - Ez 31,2-9; Ps 92,12

10. Jego słupki³³³ wykonał⁶²¹³ ze srebra³⁷⁰¹, jego oparcie³³³ ze złota²⁰⁹¹, jego siedzenie z purpury⁷¹³, a wnętrze⁸⁴³² wysycelono³³³³³ PASIPAR miłością¹⁶⁰ córki¹²³³ Jerozolimy³³⁸⁹.
*tj. słup, kolumna⁵⁹⁸², pionowa podporą, filar - siedem filarów mądrości - Prz 9,1, słup dymu - Sdz 20,40; **hap.leg.: podpora^{7507B8725}
 ***lub: siedło, rydwan - por: Kpl 159; 1Kr1 4,26; ****hap.leg.: doposażować, czepiać, urozowować, projektować, wykladać⁷⁵²⁸

11. Wyjdźcie^{311MP} i patrzcie^{7200IMP} córki¹²³³ Syjonu⁶⁷²⁶ na króla⁴⁴²⁸ Salomona⁸⁰¹⁰ w koronie³³³, którą ukoronowała^{5849Kp} go jego matka⁵¹⁷ w dniu³¹¹⁷ jego zaślubin^{2861HAP} i w dniu³¹¹⁷ radości⁸⁰⁵⁷ jego serca³³³.
Lz 3,16-17; 4,4; 62,5
 *lub: k.q. wychodzić, iść naprzód, podążać do³³¹⁸, **lub: wieniec - 2Sm 12,39, diadem, znak godności - Lm 5,16⁵⁸⁵⁰ 621 - por: Za 6,11*
 ***lub: wezmętryż człowieka, serce, umysł, wola, samienie³⁸²⁰

4⁰²⁰⁰⁵, **jaka ty jesteś** piękna³³³, moja przyjaciółko⁷⁴⁷⁴! **O**²⁰⁰⁵, **jaka ty jesteś** piękna³³⁰³¹ Twoje oczy⁵⁸⁶⁹ – **jak** gołębie³¹²³ spoza¹¹⁵⁷ twojej zasłony³³³! **Twe** włosy⁸¹⁸¹ – **jak** stado⁵⁷³⁹ kóz⁵⁷⁹⁵, zstępujących³³³ z góry²⁰²⁰ Gilead³³³³.

*lub: urodziwy, piękny, przystojny, dobry, miły^{3303B3796}
 **lub: welon, zastona na twarz kobiety⁶⁷⁷⁷ - Pnp 6,7; Lz 47,2
 ***dost.: k.q. podsakakować¹⁵⁷⁰, siedzieć, usiąść; tu i Pnp 6,5
 ****określ. obszar różnie definiowanego w zależności od kontekstu - górzyste tereny na usch. od Jordanu na płd. od rzeki Jar-muk¹⁵⁶⁸ - Joz 22,9-15; 1Kr1 10,33 Pnp 1,15; 5,12; 6,5

2. Twe zęby⁸¹²⁷ – **jak** stado⁵⁷³⁹ ostrzyżonych³³³ owiec, które wyszły⁵⁹²⁷ z kapieli²³⁶⁷ – **u** wszystkich **cięża** bliźniacza³³³ PAR i nie ma³⁶⁹ wśród nich pozbawionej potomstwa³³³³ 7909,ADJ.
Pnp 6,7-9
 *lub: odcinać - tu i 2Krn 6,6; **hebr.: sze; ***k.h.rodzić bliźnięta³³⁸²
 ****lub: porażony w żalobie, pozbawiony dzieci wskutek ich utraty

3. Twe usta⁸¹⁹³ – **jak** wstążka³³³ karmazynowa³³³, a twoja mowa³³³ pełna wdzięku³³³³. **Twa** ja skron³³³³ – **jak** plaster³³³³³ granatu⁴¹⁶ spoza¹¹⁵⁷ twojej zasłony⁶⁷⁷⁷.
Pnp 6,7
 *lub: nić, sznur, struna²²³⁹, **tj. drogocenny barwnik z suszonego ciała samicy owada „coccus ilicis” barwiący materiał na kolor szkarłatny lub karmazynowy⁸¹⁴⁴ - vs Pnp 3,10¹³ - por: Dz 14,16
 ***dost.: usta jako narząd mowy⁴⁰⁵⁷, **lub: odpowiedni, zachwycający, nalezający⁷⁹⁰⁰, ****lub: cienkość⁵⁴¹⁸⁷⁶⁹ - tu i Sdz 4,21,22, 5,26; Pnp 6,7; *****rozłam, cięcie, odcięta część, plaster⁶⁴⁰⁰

4. Twoja szyja⁶⁷⁷ – jak wieża⁴⁰²⁶ Dawida*, zbudowana¹¹²⁹ na zbrojownię* – tysiąc puklerzy* wiszących⁸⁵¹⁸ na niej, wszystko³⁶⁰⁵ to tarcze⁷⁹⁸² dzielnych⁸⁵⁰⁰ wojowników.

tj. wieża w pobliżu pałacu Dawida połączona z domem królewskim (?) - por. Ne 3,19,25-27; *hap.leg. rzędy kamieni, zbudowana z warstw kamienia ciosanego dającego się łatwo obrabiać i równo dopasować, zbrojownia⁸⁵³⁰19956 - por. EIB^K, Ibn Ezra, WBC^K **lub: tarcza⁴⁰⁴³ ze skóry natarta oliwą - 2Sm1,21; tuski¹⁸⁴⁷⁰⁰ - Hi 41,7 **lub: praktyka zawieszania tarczy na murach - por. 2Krn 32,5 i Ez 27,10-11, **lub: siła, moc, potęga (czyniów Boga)¹³⁶⁸ Pnp 7, 4**

5. Twoje piersi⁷⁶⁹² są jak dwoje⁸¹⁴⁷ sarni⁴ bliźniat⁸³⁸⁰ gazeli*, pasących⁷⁴⁶² się między liliami⁷⁷⁹⁹, **lub: sarna, łania⁶⁴⁴⁶ Prz 5,19*

6. Póki⁵⁷⁰⁴ wieje wiatr* za dnia³¹²⁷ i uciekają⁵¹²⁷ cienie⁶⁷⁵², pójdę¹⁹⁸⁰ na górę²⁰²² mirry* i na wzgórze¹³⁸⁹ kadzidla⁴⁴²⁵, Pnp 3,6

**lub: k.p. oddychać⁶³¹⁵, porówny wietrzyk⁸⁷³¹⁸ - por. Pnp 2,17*

**tj. żywica z kory drzewa arabskiego¹⁷⁵³ - Wj 30,23 Pnp 4,14*

7. Cała³⁶⁰⁵ jesteś piękna³³⁰³, moja przyjaciółko⁷⁴⁷⁴, i nie ma w tobie żadnej skazy*. Ef 5,27

**tj. plama, wada, skaza zarówno moralna, jak i fizyczna³⁹⁷¹*

8. Przyjdź⁹³⁵ ze mną⁸³⁴ z Libanu*, moja oblubienico*, przyjdź⁹³⁵ ze mną⁸³⁴ z Libanu³⁸⁴⁴. Zstąp⁹³⁵ ze szczytu²¹⁸ Amana³⁶⁶⁸, ze szczytu²¹⁸ Seniru³⁶⁶⁸ i Hermonu³⁶⁶⁸, od strony⁹³⁵ lwich⁷³⁸ legowisk⁴⁵⁸⁵ z gór²⁰⁴² lampartów⁵²⁴⁶, Pwt 3,9

tj. „biały”³⁸⁴⁴ - lesiste pasmo górskie na północnej granicy Izraela - por. cedry Libanu - Za 11,1; **tj. panina młoda³⁶¹⁸, **lub spójr⁷⁷⁸⁸1789, **lub: „usparcie”⁵⁴⁹ regionu górski Antylibanu skąd wypływa rzeka Amana płynąca na równinie Damaszku - 2Krl 5,12 **lub: „śnieżna góra”⁸¹⁴⁹18957 - amorycka nazwa góry Hermon lub całego pasma Antylibanu; **lub: „przyblyżać”²⁷⁶⁸ góra na płn. Izraela, zimą i wiosną szczyt góry jest osłonięty - Pwt 3,8-9****

9. Zachwyliłaś moje serce*, moja siostrze²⁶⁹, moja oblubienico³⁶¹⁸! Zachwyliłaś moje serce³⁸²³ jednym²⁵⁹ twoim spojreniem⁹³⁵ oczu⁵⁸⁶⁹ i jednym⁹³⁵ łańcuszkiem* na twojej szyi⁴⁶⁷⁷.

lub: k.p. oślnić serce, zachęcić, sprawić, że serce zabije mocniej⁸⁸²³ **lub: długi łańcuszek, korale, naszyjnik⁶⁰⁶⁰GES - Sdz 8,16; Prz 1,9

10. Jakże⁴¹⁰⁰ piękna³³⁰² jest twoja miłość⁶³³⁰², moja siostrze²⁶⁹, moja oblubienico³⁶¹⁸! Jak⁴¹⁰⁰ rozkoszne* są twoje wyrazy miłości*, lepsze od wina¹⁹⁶, a woń* twoich olejków⁸⁰⁸¹ lepsza od wszystkich³⁶⁰⁵ innych³⁶⁰⁵ wońności³⁶⁰⁵!

lub: k.p. być przyjemnym, być rozkosznym, być zadowolonym, być radosnym, być lepszym²⁸⁹⁵, **zapach, aromat⁷³⁸¹ - Rdz 8,21 **lub: przyprawa, balsam, drzewo balsamowe, wońność¹³¹⁴*

11. Twoje wargi⁸¹⁹³ ociekają⁵¹⁹⁷ płynnym miodem*, moja oblubienico³⁶¹⁸! Miód¹⁷⁰⁶ i mleko²⁴⁶¹ są pod twoim językiem³⁹⁵⁶, a woń³⁸¹ twoich szat⁸⁰⁰⁸ jest jak woń⁷³⁸¹ Libanu³⁶¹⁸!

tj. płynący miód, miód z plastru, ściekanie, plaster miodu⁴³¹⁷ **por: Oz 14,6 **Wj 3,8,17; Lb 14,8; 16,13; Prz 24,13; Pnp 5,1*

12. Jesteś zamkniętym⁹³⁵ ogrodem⁹³⁵, moja siostrze²⁶⁹, moja oblubienico³⁶¹⁸; źródłem³⁶⁰⁵ zamkniętym⁹³⁵, zdrojem⁹³⁵ zapieczętowanym²⁸⁵⁶ ogrodzonym¹⁸⁸⁸ tenem⁹³⁵.

lub: zagrodzić, zamknąć na klucz, zaryglować⁵²⁷⁴, **krzemić, fala¹⁵³⁰, **lub: w hebr. gra słów: gan¹⁵⁸⁸ gaj¹⁵³⁰, **źródło¹⁵⁹⁹**

13. Twoje pędy⁷⁹⁷³ to sad* drzew granatu⁷⁴¹⁶ z wyborym⁹³⁵ owocem⁶⁵²⁹ henny⁹³⁵ wraz⁵⁹⁷³ z nardem⁹³⁵;

**hebr. parden - park, rezerwat, ogrodzony ogród, las⁶⁵⁰⁸ - Ne 2,5*

lub: znakomitych prezenty⁴⁰²³14677 - Pwt 33,13, **tj. rosnący dziko krzew rózgi z kwiatem zwyczajnym ku górze, używany przy farbowaniu włosów tu i 1,14; 7,11 37,24; 42,98, **lub: roślina rosnąca w Himalajach bogata w olejki aromatyczne³³⁷³ - por. Pnp 1,12*

14. Nard⁵³⁷³ i szafran¹ Trzcina* i cynamon⁹³⁵ – z⁹³⁵ wszelkimi³⁶⁰⁵ drzewami⁶⁰⁸⁶ kadzidla⁴⁴²⁵! Mirra⁴⁷⁵³ i aloes⁹³⁵ – z wszelkimi³⁶⁰⁵ najlepszymi²¹⁸ wonnościami¹³¹⁴. Pnp 3,6; J 19,39

tj. kwiat szafranu karmazynowego dodawany do napojów oraz jako drogi olejek zapachowy³⁷⁵⁰, **tj. trzcina tatarska (?) - por. Wj 30,23; Jr 6,20; **lub: traktowany jako afrodyzjak - Wj 30,23; Prz 7,17; **lub: biała żywica spalana i wydająca aromat³⁶²⁸ - Wj 30,34 **lub: lodowa roślina tworząca byjne kępy, drzewo aloesowe¹⁷⁴⁸198***

15. Źródło⁴⁹⁵⁵ ogrodów¹⁵⁸⁸, zdroju⁹³⁵ żywych⁹³⁵ wód, płynących³¹⁴⁰PAR z Libanu³⁸⁴⁴! J 4,10; 7,38

tj. źródło nawadniające ogrody, **lub: studnia, dół⁸⁷⁵, **tj. woda bieżąca, źródła, wartko płynąca, krystalicznie czysta²⁴¹⁶*

16. Zbudź⁹³⁵ się wietrze⁹³⁵ północny! I przyjdź⁹³⁵, wietrze południa⁸⁴⁸⁶! Przewiej⁹³⁵IMP mój ogród¹⁵⁸⁸, niech⁹³⁵ rozplyną¹⁵⁴⁰ się jego wonności¹³¹⁴. Niech⁹³⁵ przyjdzie⁹³⁵ mój umiłowany¹⁷³⁰ do swojego ogrodu¹⁵⁸⁸ i niech⁹³⁵ jego wyborne⁴⁰²² owoce⁶⁵²⁹.

Pnp 2,7; 3,5; 7,13; 8,4

lub: pobudzać się⁵⁷⁸²IMP, **lub: wchodzić, wkraczać, dostąpić³⁹⁵¹IMP **lub: k.h. dyszeć, dmuchać, rozpałać, pobudzać, parskać⁶³¹⁵*

5 Wszedłem⁹³⁵ do mojego ogrodu¹⁵⁸⁸, moja siostrze²⁶⁹, moja oblubienico³⁶¹⁸. Zbiierałem* moją mirrę⁴⁷⁵³ z moimi wonnościami*, zjadłem³⁹⁸ mój plaster³²⁹³ razem z⁵⁹⁷³ moim miodem¹⁷⁰⁶, piję⁸⁴⁵⁴ moje wino³¹⁹⁶ z moim mlekiem²⁴⁶¹. Jedzcie³⁹⁸IMP, przyjaciele⁹³⁵, pijcie i upajajcie⁹³⁵ się, moi umiłowani^{730N}.

dost.: k.p. zrywać⁷¹⁷ tu i Ps 80,12, **lub: przyprawa, balsam, drzewo balsamowe, wońność¹³¹⁴, **lub: towarzyszyć, współmieszkanie, ktoś drugi, kochanek⁷⁴⁵³, **dost.: upić się, odurzyc - Iz 51,21 Pnp 4,11**

2. Ja⁸⁸⁹ śpię³⁴⁶², ale⁹³⁵ moje serce⁹³⁵ czuwa³⁹¹PAR. Oto głos⁶⁹⁶³ mojego umiłowanego¹⁷³⁰, którego¹⁸⁴⁹PAR! Otwórz⁶⁶⁰⁵ mi, moja siostrze²⁶⁹, moja przyjaciółko⁷⁴⁷⁴, moja gołębiczo³¹²³, moja ty bez skazy⁹³⁵. Bo moja głowa⁹³⁵ jest pełna⁴³⁹⁰ rosy³⁹¹⁹, moje kędziory⁹³⁵ – kropli^{747N} nocy^{3915N}.

lub: wewnętrzy człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰ **dost.: k.p. pobudzać się, obudzić się⁷⁸⁶², **lub: doskonalony, pełny, skłoniony, niewinny⁸³⁵⁸19959, **lub: loki włosów⁹⁹⁷⁷ - tu i Pnp 5,11**

3. Zdzęłam⁶⁵⁸⁴ mą suknię^{*}, jakże³⁴⁹ mam ponownie ją założyć^{3847?} Umyłam⁷³⁶⁴ swoje nogi^{**}, jakże³⁴⁹ mam je pobrudzić^{389?}? Łk 11,7
**łub: stopy*⁷²⁷², ***hap.leg.: kalać, brukać*²⁹³⁵, *pobrudzić*⁸³³⁸³

4. Mój umiłowany¹⁷³⁰ wysunął^{*} swoją rękę³⁰²⁷ z⁴⁸⁰ otworu^{**} zasuwą, a moje wnetrze^{**} poruszyl^o się we mnie⁹⁹²¹. Ps 22,16; 40,8; 71,6
**łub: k.q. wypuszczać, rozciągać, wyciągać, odsyłać*⁹⁷⁷¹ - por. 1Krl 13,4; imit: usunął przez⁴⁴⁸⁰ - Pnp 2,9, por. AK, EIB^{*}, WBC^{*}, ***łub: dziura, jama*²³⁵⁶ - 1Sm 4,11; ****umętności, ton, brzuach - metaf. miejsce emocji*⁴⁵⁷⁸, *****być niespokojnym, być poruszonym, być zmartwionym, pałać gniewem, halasować, jęczeć, rzyć*^{1993,82253}

5. Wstałam⁶⁹⁶⁵ ja⁵⁸⁹ by otworzyć⁶⁶⁰⁵INF moje-
mu umiłowanemu¹⁷³⁰, a z moich rąk kapala⁵⁹⁷⁵
mirra⁴⁷⁵³, z moich palców⁶⁷⁶ mirra⁴⁷⁵³ spływa-
ła^{*} na⁵⁹²¹ uchwyt⁶⁶ zasuw^{**}. Pnp 5,13
**dosł.: k.q. przelecieć, przejść obok, nad, zniknąć*⁵⁶⁷⁴, *popychać*^{8,36599}
***łub: uglebinie, uchwyt, ręczka przedmiotu*⁷⁰⁹, ****ugnieć*⁴⁵¹⁴

6. Otworzyłam⁶⁶⁰⁵ ja⁵⁸⁹ mojemu umiłowane-
mu¹⁷⁰³, lecz^{CV} mój umiłowany¹⁷³⁰ już odszedł^{*}
i zniknął⁶⁶⁷⁴. Moja dusza⁸³¹⁵ uchodziła^{**}13318 ze
mnie, kiedy mówił^{**}. Szukałam⁶⁶⁶⁶ go - ale^{CV}
nie znalazłam⁴⁶⁷², wołałam⁶⁶⁶⁶ go - ale^{CV} mi
nie³⁸⁰⁸ odpowiedział⁶⁰³⁰. Pnp 3,1-2
**dosł.: odwrócić się, wycofać się*²⁵⁵⁹ tu i Jr 31,22, ***idiom wyra-
żający wielką rozpacz* - por. Rdz 35,18; Jr 15,9; ****łub: k.p. mówić,
obietnicę, polecieć, rozkazać*^{1679,61904}, *****k.p. dążyć do czegoś,
pragnąć, żądać*¹²⁴⁵, ******k.q. przyznawać, zapraszać, krzyżować*⁷¹²¹

7. Znaleźli^{*} mnie strażnicy^{**}PAR|A krążący⁵⁴³⁷
po mieście^{589?}; pobili^{**} mnie, zranili^{**} mnie
i zdarli^{**} mi zasłonę⁶⁶⁶⁶, ci strzegący⁸¹⁰⁴PAR
murów⁷³⁴⁶. ******domysł. zakrywająca twarz*⁷²⁸⁹ - tu i Iz 3,23
**łub: k.q. spotkać*⁴⁶⁷², ***k.q. pilnować, strzec, czekać na, wypatry-
wać*^{8104,89549,PAR} - Pnp 3,3; ****k.h. razić, uderzać, niszczyć*³²²¹
*****łub: k.q. posiniaczyć*⁶⁴⁸¹, ******dosł.: k.q. podnieść, zabrać*⁵³⁷⁵

8. Błagam^{*} was⁸⁵³, córki¹³²³ Jerozolimy³³⁸⁹:
Jeśli⁵¹⁸ spotkacie⁴⁶⁷² mojego umiłowanego¹⁷³⁰,
czy⁴¹⁰⁰ wiecie, co mu powiecie^{**}IP? Że ja⁵⁸⁹ je-
stem chora⁶⁶⁶¹PAR z miłości¹⁶⁰. ***łub: k.q. słaba*²⁴⁷⁰
**łub: k.h. powodować, że ktoś złoży ślub*⁷⁶⁵⁰, *przyjąć od kogoś przysię-
gę, usilnie błagać*⁸⁹¹¹⁹, ***k.h. ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać*³⁰⁴⁶

9. Czym⁴¹⁰⁰ różni się^{*} twój umiłowany¹⁷³⁰ od
innych umiłowanych^{*}, o najpiękniejsza³³⁰³A
wśród kobiet^{66?}? Czym⁴¹⁰⁰ różni się^{*} twój umi-
łowany¹⁷³⁰ od innych umiłowanych^{*}, że tak³⁶⁰²
nas blagasz^{7650,89119?} **łub: żona*⁸⁰² Pnp 1,8; 6,1
**łub: hebraizm: twój ukochany*¹⁷³⁰ od ukochanego¹⁷³⁰

10. Mój umiłowany¹⁷³⁰ jest^{*} oślniewający^{*}
i rumiany^{**}, i wyróżnia^{**}PAR|PAS się spośród
dziesięciu tysięcy. 1Sm 16,12; Ps 45,2; Pnp 6,4,10
**łub: promienny, jasniący, jasny*⁶⁷⁰³ - por. Iz 18,14; 32,4; Jr 4,11
***łub: kolor czerwony, kolor krwi* - 2Krl 3,22; Rdz 25,30; Lb 19,2; Za 1,8
****dosł.: k.q. nieść, flagę w bitwie, być widocznym*¹⁷¹³ - Ps 20,5

11. Jego głowa⁷²¹⁸ jest^{*} jak najczystsze^{*} zło-
to³⁸⁰⁰, jego kędziory⁶⁹⁷⁷ to loki^{*}, czarne⁷⁸³⁸ ni-
czym kruk^{**}6158,6159. ****por. Kpl 11,13-15; Sdz 7,25*
**łub: oczyszczono bądź czyste złoto*⁶³³⁷ - por. Hl 28,17; Ps 19,10
***hap.leg.: coś falującego lub kopiatego, niczym liście*^{8534,89958}

12. Jego oczy⁵⁸⁰⁹ są jak gołębicę¹¹²³ nad stru-
mieniami^{*} wód⁴³²⁵, kapane^{**}PAR w moku²⁴⁶¹,
osadzone^{**}PAR w swej oprawie⁶⁶⁶⁶. Pnp 1,15; 4,1
**łub: koryto strumienia, uwięź, rury kości, bruzdy między tu-
skami krokodyla*⁵⁰¹⁸⁷³², ***k.q. myć, obmywać, zmywać, kapać
się*⁷³⁶⁴, ****być ustanowionym, siedzieć, mieszkać*³⁴²⁷
*****hap.leg.: pełnia, umiejscowienie, granica, krawędź*^{4025,8090}

13. Jego policzki⁸⁸⁹⁵ jak zagon^{**} balsamu^{*},
jak składy^{**}PAR ziół⁶⁶⁶⁶; jego usta⁸¹⁹³ jak lilie⁷⁷⁹⁹
ociekające⁵¹⁹⁷ ulatująca^{**} wonia⁶⁶⁶⁶ mirry⁴⁷⁵³.
**łub: taras ogrodowy, rabata*⁶¹⁷⁰ - Ez 17,7,10, ***łub: przyprawa,
drzewo balsamowe, wonność*¹³¹⁴, ****podwyższony pomost, baszta,
składy polne*⁴⁰²⁶ - 1Krl 27,25; ****hap.leg.: korzenie; wonność; won-
ne ziola*⁸⁸⁴⁰, *****dosł.: k.q. przejść obok, przemijać, opuszczać*⁵⁶⁷⁴
Pnp 1,10; 5,5

14. Jego ręce³⁰²⁷ jak złote⁰⁹¹ walce^{**} wypel-
nione⁴³⁹⁰KPU berylem^{**}; jego biodra^{**} to pły-
ta⁶⁶⁶⁶ z kości słoniowej⁸¹²⁷ pokryta⁹⁶⁸ szafi-
rem⁶⁶⁶⁶5601. Wj 28,20; 39,13; Ez 1,1
**łub: czop drzewi obrotowych, okrągły pręt, pierścien*^{1550,81745}
***łub: chryzolit, żółty jaspis, nazwa własna kamienia z Turcji*⁸⁶⁵⁸
****łub: brzech (jego dolna część), umiętności, ton, metaf.: siedli-
sko uczuć*⁴⁵⁷⁸, *****hap.leg.: sztab*⁶²⁴⁷, *****łapis lazuli - Wj 24,10

15. Jego nogi^{**} jak słupy⁵⁹⁸² z marmuru^{**}, za-
łożone⁰³²⁴⁵PAR|KPU na złotych⁶⁶⁶⁶6337 cokołach¹³⁴;
jego postać⁶⁶⁶⁶14758 jak Liban³⁸⁴⁴, okazała^{**}
jak cedry⁶⁶⁶⁶. ***por. u 11*, ****por. Pnp 2,14*⁶⁶⁶⁶
**łub: udo - zwłaszcza część dolna (hydka)*⁷⁷⁸⁵, ***łub: coś wybielone-
go, bisior, len, cienki len, alabaster*⁸³³⁶, *****dosł.: k.q. wybrany,
spoglądający przeznikliwie, badać*^{9771,81126} - Iz 48,10; ******Pnp 1,17*⁶⁶⁶⁶

16. Jego podniebienie⁶¹⁵ - przesłodka^{**}1477IP
i wszystko⁶⁶⁰⁵ w nim jest przepiękne^{**}.
Taki²⁰⁸⁸ jest^{*} mój umiłowany¹⁷³⁰ i taki²⁰⁸⁸ jest
mój przyjaciel^{**}, córki¹³²³ Jerozolimy³³⁸⁹.
**łub: usta, smak, dziąsła*⁴⁴⁴¹, ***plural stopnia - bardzo słodkie*⁴⁴⁷⁷
****plural stopnia - bardzo piękne lub wzbudzające pragnienie, coś
pożądanego, coś miłego* - por. EIB^{*}, ***por. u 1*⁶⁶⁶⁶ Pnp 4,7

6. Dokąd⁵⁷⁵ poszedł¹⁹⁸⁰ twój umiłowany¹⁷³⁰,
o najpiękniejsza³³⁰³ z kobiet^{802?} Dokąd⁵⁷⁵
skierował^{*} się twój umiłowany¹⁷³⁰, a poszu-
kamy^{**} go z tobą? Pnp 1,8
**łub: k.q. zwracać się ku, odwracać się od, rozzerzać się, zbliżać się*⁶⁴³⁷
***łub: k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, wymagać, prosić*¹²⁴⁵

2. Mój umiłowany¹⁷³⁰ zastąpi^{*} do swojego
ogrodu⁵⁸⁸ między zagony^{**} balsamu⁶⁶⁶⁶, aby
paść⁶⁶⁶⁶INF w ogrodach¹⁵⁸⁸IP i zbierać³⁹⁵⁰ lilie⁷⁷⁹⁹.
**łub: schodzić, zejść, zapadać się*³³⁸¹, ***por. Pnp 5,13*,
****łub: przyprawa, balsam, drzewo balsamowe, wonność*¹³¹⁴
*****łub: k.q. doglądać, pilnować, paść, zaganiać, prowadzić*⁷⁴⁶²

3. Ja⁵⁸⁹ należę^{*} do mojego umiłowanego¹⁷³⁰,

a mój umilowany¹⁷³⁰ *należy* do mnie; wypasający^{7462|PAR|A} *mnie* wśród lili⁷⁷⁹⁹. Pnp 2,16; 7,10

4. Ty⁸⁵⁹ *jestes* piękna*, moja przyjaciółko⁷⁴⁷⁴, jak Tirs⁶⁶*, zachycająca⁶⁶⁶ jak Jerolimana; groźna – zaopatrzona w sztandary⁶⁶⁶⁶.

*lub: urodziwy, piękny, przystojny, dobry³³⁰³, **tj. „przychylna” - dzisiejsza Tel el-Faru - obok Jerolimany jedno z najpiękniejszych miast, przez krótki okres stolica Królestwa Pn.⁸⁶⁵⁶ - 1Kr1 14,17; 15,33; w hebr. gra słów - KHK; **urodziny, przystojny³⁰⁰⁰, stosowny, pełen wdzięku¹⁵⁷⁸¹, ***przeważający, strasny³⁶⁶ - Ha 1,7; ****tj. chorągiew wojskowa, sztandar⁷⁷¹³ - Ps 20,5; tu: obrzuc polegi militarniej

5. Odwróć^{5437|IMP} ode mnie⁵⁰⁴⁸ swoje oczy⁵⁸⁶⁹, bo one¹⁹⁹² mnie urzekły*. Twoje włosy⁸¹⁸¹ są jak stado⁵⁷³⁹ kóz⁵⁷⁹⁵, które spływają* z Gileadu⁶⁶⁶. Pnp 4,1,9

*lub: k.h. przejmować lekkiem, robić zamieszanie, czynić odważnym bądź dumnym⁷²⁹² - Ps 138,3; **dost.: k.g. podskakiwać¹⁵⁷⁰; siedzieć, usiąść - tu i Pnp 4,3; ***okręśł. obszaru różnie definiowanego w zależności od kontekstu - górzyste tereny na wsch. od Jordanu na pld. od rzeki Jarmuk¹⁵⁶⁸ - Joz 22,9-15; 1Kr1 10,33

6. Twoje zęby⁸¹²⁷ – jak stado⁵⁷³⁹ owiec^{7353|F}, które wyszły⁵⁹²⁷ z kapieli⁷³⁶⁷ – u* wszystkich³⁶⁰⁵ ciąża bliźniacza^{661|PAR} i nie ma⁶⁶⁹ wśród nich pozbowianej potomstwa^{6666|ADJ}.

*hebr.: sze. **k.h. rodzić bliźnięta⁸³⁸² Pnp 4,2
***lub: pogrążony w żalobie, pozbawiony dzieci wskutek ich utraty

7. Twoja skroń* – jak plaster* granatu⁷⁴¹⁶ spoza¹¹⁵⁷ twojej zasłony⁶⁶⁶. Pnp 4,3

*lub: cienkość^{5418|769} - tu i Sdz 4,21-22; PnP 4,3; 5,26; **rozłam, cięcie, odcięta część⁶⁴⁰⁰, ***tj. welon zasłaniający twarz⁶⁷⁷⁷ - Iz 47,2

8. Sześćdziesiąt *jest** królowych⁴⁴³⁶ i osiemdziesiąt nałożnic⁶⁶, a dziewięć bez liku⁶⁶⁶⁶. *dost.: te¹⁹⁹² - tu jako czas łączący - *jest*, są; **lub: kochanka⁶³⁷⁰, konkubina, tj. żona o niższym statusie - por. Sdz 19,4-5; 1Kr1 11,3; ***lub: dziewczina, panna, nowo poślubiona żona przed narodzeniem pierwszego dziecka⁵⁹⁵⁹, ****dost.: bez³⁶⁸ liczby⁴⁵⁵⁷

9. Lecz jedna *jest* moja gołąbka³¹²³, *jedyna* moja nieskalana⁶⁶, *jedyna*²⁵⁹ ona¹⁹³¹ u swojej matki⁵¹⁷, czysta⁶⁶⁶ ona¹⁹³¹ u swojej rodzicielki³²⁰⁵. Widziały⁷²⁰⁰ ją córki¹³²³ i nazwały ją błogosławioną⁶⁶⁶⁶; królowe⁴⁴³⁶ i nałożnice⁶³⁷⁰ – i ją chwaliły⁶⁶⁶⁶! Rdz 30,13; Prz 31,29;

*tu: w znaczeniu przym. - *jedyna*, wyjątkowa²⁵⁹ - EIB⁶; **lub: doskonały, pełny, skończony, niewinny^{8335|B959}, ***przejrzysty, puśty, szczerzy¹²⁴⁹ - Hi 11,4; Prz 14,4; ****k.p. nazywać szczęśliwym⁸³³ ****lub: k.p. wynosić się, chełpić się¹⁹⁸⁴ Pnp 2,14; 5,2

10. Kim⁴³¹⁰ *jest* ta²⁰⁶³, spoglądająca w dół jak żorza poranna⁶⁶, piękna³³⁰³ jak księżyc⁶⁶⁶, czysta¹²⁴⁹ jak słońce²⁵³⁵, groźna³⁶⁶ – zaopatrzona w sztandary⁶⁶⁶⁶? Pnp 3,6; 6,4; 8,5

*lub: k.n. pochylać się i (patrzeć)⁸²⁵⁹, **czas przed świętem, jutrzienka, brzask, czerwona tma przed świtem^{8371|B9301}, ***tj. księżyc w swej pełnej jasności³⁸⁴² tu i - Iz 24,23; 30,26; ****por. 6,4

11. Zstąpiłam³³⁸¹ do⁴¹³ ogrodu¹⁵⁹⁴ orzechowego*, by zobaczyć⁷²⁰⁰ zielone pędy⁶⁶⁶ w doli-

nie^{666|A}, by zobaczyć^{7200|INF}, czy winorośl^{1612|A} zakwitła⁶⁶⁶⁶, czy rozkwitły^{6666|5132} granaty^{7416|A}. *dost.: ogrodu orzechów⁶⁶ - hap.leg.: orzech włoski⁹³, **lub: świeżość; zieleni, rośliność⁶⁶ - tu i Hi 8,12; ***wycyć pokos, dolina świeżego potoku⁵¹⁵⁸; ****lub: wypuścić pędy⁶⁵²⁴, ****tu i Pnp 7,2; Lm 4,15

12. Nie³⁸⁰⁸ znałam* własnej duszy⁶⁶⁶! Umieściła⁷⁷⁶⁰ mnie ona w rydwanach⁴⁸¹⁸ księcia mojego ludu⁵⁹⁷¹.

*lub: k.g. znać, poznać, uznać, rozważać, wiedzieć, rozróżniać³⁰⁴⁵ *hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁶³¹⁵, gr: psyche - Lk 12,23 - Rdz 1,20; być może idiom: nie wiedziałam, co się ze mną dzieje, nie rozumiałam siebie - EIB⁶ ***dost.: mojego ludu - hebr.: am-mi, księcia - hebr.: nadib; imi: Aminadiba⁵⁹⁵³, ****tj. hojny, szczerzy, szlachetnie urodzony⁵⁰⁸¹

13. Powróć^{666|IMP}, powróć^{7525|IMP} o* Szulamitko⁶⁶⁶! Powróć^{7525|IMP}, powróć^{7525|IMP}, abyśmy mogli^{6666|IMP} cię oglądać^{6666|COH}. Co⁴¹⁰⁰ chcecie zobaczyć²³⁷² w Szulamitce⁷⁷⁵⁹ wirującej⁶⁶⁶⁶ niczym w tańcu⁶⁶⁶⁶ dwóch obozów⁶⁶⁶⁶.

*lub: k.g. zawrócić, odwracać się^{7725|B8195} stąd imi: wiruj - EIB⁶ **tj. „doskonała” lub „spokojna”⁷⁷⁵⁹, panna z Szunem^{8921|GES} - por. 1Kr1 2,21-22; ***lub: mógł - EIB⁶ w hebr. list miłosnej Lm. odnosi się często do Lpój; ****k.g. widzieć, dostrzegać, patrzeć²³⁷²; idiom: patrzeć tylko! (?) - GES; ****tj. taniec w kręgu⁴²⁴⁶ - Wj 15,20 ****lub: mahne⁶ - tu: dwie armie, dwa obozy^{1264|F} - Rdz 32,3

7 Jak piękne³³⁰³ są twoje kroki* w sandałach, córko¹³²³ księżca³⁰⁸¹! Wypukłości* twoich bioder⁴⁰⁹ są jak klejnoty⁶⁶⁶, dzieło⁴⁶³⁹ rąk³⁰²⁷ mistrza⁶⁶⁶⁶. *lub: stopy⁶⁴⁷¹ Ps 45,13
**hap.leg.: luk, wygięcie^{2542|GES}, ***biżuteria, ozdoba²⁴⁸¹ tu i Prz 25,12; ****hap.leg.: człowiek pełnej ręki, artysta, rzemieślnik⁵⁴²

2. Twoje łono *jest* jak okragła^{5469|IMP} czasza* , nie zabraknie²⁶³⁷ w niej trunku^{666|A}. Twój brzuch⁶⁶⁶⁶ *jest* jak stóg⁶⁶⁶⁶ pszenicy²⁴⁶ okolony⁵⁴⁷³ liliami⁷⁷⁹⁹. Sdz 9,13; Prz 9,2; Ag 2,16

*hap.leg.: pepel³²²⁶, **tj. naczyne przeznaczone do mieszania płynów w celach obrzędowych - Wj 24,6; ***hap.leg.: mieszanka mocnego wina ze słabym⁴¹⁹⁷, mieszanie wina z wodą nie jest praktyką znaną w SP - EIB⁶; ****lub: ciało, łono, metaf.: głębinny Seol³⁹⁰, ****stóg niewymyślnego zboża - Rt 3,7, stos - 2Krn 31,6-9

3. Dwoje⁸¹⁴⁷ twoich piersi⁶⁹⁹ *jest* jak dwoje⁸¹⁴⁷ sarni⁶⁶⁶, bliźniat⁸³⁸⁰ gazeli⁶⁶⁶.

*lub: młody jeleni⁶⁰⁸², tu i Pnp 2,9,16; 4,5; 8,14; **łania, sarna⁶⁶⁴⁶

4. Twoja szyja⁶⁶⁷⁷ *jest* jak wieża* z cokoł słoniowej⁸¹²⁷; twoje oczy⁸⁶⁹ jak sadzawki⁶⁶⁶⁶ w Heszbonie; *tuż* przy bramie⁸¹⁷⁹ Bat-Rabbin⁶⁶⁶⁶, twój nos⁶³⁹ jak wieża⁴⁰²⁶ Libanu³⁸⁴⁴ zwrócona^{6666|PAR} w stronę⁶⁶⁶⁶ Damazku¹⁸³⁴. *lub: podwyższony pomost, baszta, składy polne⁴⁰²⁶ - 1Krn 27,25 **dost.: koloru (?) ; ***sławy¹²⁹⁵, ****tj. „twierdza”²⁸⁰⁹ - Lb 21,25 ****tj.: córka wiełu¹³³⁷ położenie nieznanne; ****dost.: czuwa, strzec, oczekiwać na coś wpatrując się, co uczyni Bóg⁶⁸²² - Ps 5,3; ****dost.: oblicze, twarz, obecność, powierzchnia, przed⁶⁴⁴⁰

5. Twoja głowa⁷²¹⁸ nad⁵⁹²¹ tobą jak Karmel*, a pukle⁶⁶⁶ twojej głowy⁷²¹⁸ jak purpura⁷¹³.

Król⁴⁴²⁸ zaplątany^{PARIPAS} **jest** w twoich lokach^{***}. ^{***}ub: uarkocze-AK(?)⁷²⁹⁸ Pnp 4,9

*tj. „ziemia ogrodów”³⁷⁶⁰ - góra w olivkach Hazyf - *Ikr* 18,19, *miasto* na zach. brzegu M. Martwego na pld. od Hebronu - *1Sm* 15,12, ^{***}ub: wlosy, osnowa, rozpuszczone włosy^{1803|B2034}, ^{***}krępować, okiełznać, wiązać, przepasować się - por. *Rdz* 42,34; *Sdz* 15,10-13

6. Jakże¹⁰⁰ **jestes** piękna³³⁰² i jak¹⁰⁰ zachwycająca^{*}, miłości¹⁶⁰ w **tuych** rozkoszach^{***A}!

*ub: k.g. być przyjemnym, ładnym, słodkim, rozkosznym⁵²⁷⁶
 ***ub: wykwintność, przepych, przyjemność, wygoda, smak³⁵⁸⁸

7. Twoja^{*} smukłość^{**} **jest** podobna^{***} do palmi⁸⁵⁸⁸, a twoje piersi⁷⁶⁹⁹ do pęków^{***} daktyli.
 *dosł.: ta¹⁰³³ twoja; **ub: wysokość; wzrost, pęcząca się winorośl⁶⁹⁶⁷
 ***ub: przypominać¹⁸¹⁹, ***kisci winogron (?)⁸¹¹ - *Rdz* 40,10

8. Powiedziałem⁵⁵⁹ **sobie**: Wspanię^ć się na palme⁸⁵⁸⁸ i zerwę^{***} coh grona^{***} jej daktyli. A teraz⁹⁹⁴ **niech** będą¹⁹⁶¹ twoje piersi⁷⁶⁹⁹ jak pęki⁸¹¹ winogron¹⁶¹² i woń⁷⁸¹ twego oddechu⁶⁹ jak **zapach** moreli^{***B}8598P;

*ub: k.g. iść w górę, rosnąć, wstępować⁵⁹²⁷; kwiaty drzewa daktylowo trzeba zapylać wspinając się na grona, bo drzewa „męskie” i „żeńskie” rosną osobno - EIB; **k.g. zapać, chwytać²⁷⁰, ***hap. leg. konar, szypulka, liść daktyli, gałęzie^{577|B6477}, ^{***}ub: jabłka

9. A twoje podniebienie **jest** jak wyborne^{***A} wino³¹⁹⁶, które spływa^{1980|PAR} prosto⁴³³⁹ do umiłowanego¹⁷³⁰, zwilżając powoli^{***B}PAR wargi⁸¹⁹³ śpiących^{462|PAR}. *ub: usta, smak, dźwięk²⁴⁴¹
 ***ub: rzecz dobra, korzystać, dobrać, zamożność, obfitość, szczęście, korzyść, dobro moralne²⁸⁹⁶, ***hap.leg.: k.g. spływać powoli, słiznąć się, przesuwac, nalewać powoli^{1680|B1886} Pnp 5,16

10. Ja⁵⁸⁹ **należę** do mojego umiłowanego¹⁷³⁰ i ku⁵⁹²¹ **mnie** **zwraca** się jego pożądanie^{*}.
 *idiom: chęć podbiać lub sprawowania kontroli - tu w znaczeniu pozytywnym - por. jednak *Rdz* 3,16 i *Rdz* 4,7 Ps 45,11

11. Chodź^{1980|IMP}, mój umiłowany¹⁷³⁰, wyjdźmy^{*} w pole^{7704|A} i przencocujemy³⁸⁸⁵ we wsiach^{***}3723.
 *ub: iść naprzód, podążać do (bądź w kierunku) czegoś³³¹⁸
 ***przy zmianie wokalizacji - uśród kwiatów henny - tj. rosnący dzięki krzewom rżyzę z kwiatem zwróconym ku górze, używanym przy farbowaniu włosów tu i Pnp 1,14; 4,13 3724|B4298 Rdz 19,2

12. Rankiem wstaniami^{***COH}, **aby** pójść do winnic^{3754|P}, zobaczyć^{7200|COHT}, czy⁵¹⁸ zakwitła⁵²⁴ winorośl¹⁶¹², czy otworzy⁴⁶⁶⁵ się już pączek^{***A} kwiatu, czy już rozkwitają⁵¹² granaaty^{7416|A}. Tam⁸⁰³³ **cię** obdarzę^{***} moją miłością.
 *ub: k.h. rozpoczynać wcześniej⁷⁹²⁵, **ub: pąk winorośli⁵⁵⁶³ - *Pnp* 2,13,15; ^{***}ub: k.g. dać, powoować, robić, ustanawiać⁴¹⁴

13. Mandragory^{*} wydały⁵⁴¹⁴ swoją woń⁷³⁸¹, a nad naszym wejściem⁶⁶⁰⁷ - wszelkie wspaniałości⁴⁰²² nowe³¹⁹, a też¹⁵⁷¹ stare³⁴⁶⁵ - przechowały^{***}6845 je, mój umiłowany¹⁷³⁰ - dla ciebie.
 **ub: k.g. schować jak skarb, gromadzić

*tj. roślina rosnąca na całym terytorium Izraela, nadająca owocem podobne w swej wielkości do słivki, zapach rośliny uważany był za afrodyzjak, korzeń rośliny jest podobny w swym wyglądzie do ludzkich kształtów¹⁷³⁶ - *Rdz* 30,14 Pnp 1,3; 4,11

8 O⁴³¹⁰, gdybyś był^{*} jak mój brat^{***B}, który ssał^{3243|PAR} piersi⁷⁶⁹⁹ mojej matki⁵¹⁷! Spotykałabym⁴⁶⁷² **cię** **wtedy** na dworze^{***B}, całowałabym⁵⁴⁰¹ **cię** i nawet¹⁵⁷¹ by mną nie⁸⁰⁸⁰ wzgardzono^{***}. Prz 11,12; 14,21; 27,7

*ub: k.g. powoować, przeznaczyć, dawać, robić, ustanawiać⁵⁴¹⁴
 **tu: określenia wyrażające raczej zdanie i życzenie jej publicznego okazywania niż pokrewieństwo - WBC^K, ^{***}idiom z impf. wyraża życzenie nieradne - por. *Sdz* 9,29; *2Sm* 15,4; *Ml* 1,10 - HALOT. AK - kto⁴³¹⁰ da ciebie jako brata?; ^{***}ub: na zewnątrz, na ulicy²³⁵¹
 ****ub: k.g. okazywać komus pogardę, lekceważyć^{936|B1069} - *Prz* 1,7

2. Poprowadzę^{*} **cię** i wprowadzę^{***B} do domu¹⁰⁰⁴ mojej matki⁵¹⁷, gdzie będzie mnie **ona** uczyła^{3925|F}. I napoję^{***} **cię** winem³¹⁹⁶ korzennym^{***B}HAP, sokiem⁶⁰⁷¹ z mojego jabłka granatu^{7416|S}. Pnp 1,2; 5,16; Iz 49,26; Jl 1,5

*ub: k.g. wiesić, prowadzić naprzód⁵⁰⁹⁰, **k.g. ukracać, przychodzić³⁴⁵, ***dwa stojące obok siebie czasowniki wyrażają raczej determinację niż życzenie - por. *Wj* 15,9; ^{***}k.p. naważać, pić wodą, dawać pić, ^{***}wino wraz z dodatkami korzennymi⁷⁵⁴⁴ lub sokiem z granatu, sokiem palmowym - por. *KHK* JI 3,18; Am 9,1

3. Jego lewa ręka⁸⁰⁴⁰ **jest** pod⁸⁴⁷⁸ moją głową⁷²¹⁸, a prawa ręka³²²⁵ obejmuje^{*} mnie.

*tu: k.p. w k.g. obejmować kogoś, złożyć dłoń z bezczynności (metafor.) okazywać czułość^{2263|B2590} - *Rdz* 33,4 Pnp 2,8

4. Błagam^{*} was, córki¹³²³ Jerozolimy³³⁸⁹: Nie budźcie^{**} i nie rozbudzajcie^{5782|KP} miłości^{***B} dopóki⁵⁷⁰⁴ nie zapragnie^{***B}. Pnp 2,7; 3,5
 *ub: k.h. powoować, że ktoś złoży ślub⁷⁶⁵⁰, przjąć od kogoś przysięgę, usilnie błagać¹⁹¹¹⁹, **k.h. pobudzić, rozniecić, okazywać podniecenie, k.p. obudzić, zacząć dzwigać⁷⁸², ^{***}umilowanego^{160A}, ^{***}rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność w²⁶⁵⁴

5. Kim⁴³¹⁰ **jest** ta^{2063|F}, która od⁴⁸⁰ strony pustyni^{*} idzie^{**} wsparta^{7514|HAP} na jej umiłowanym¹⁷³⁰? Pod jabłonią⁸⁵⁹⁸ **cię** obudziłem^{5782|MF}. Tam⁸⁰³³ **cię** urodziła^{***} twoja matka⁵¹⁷, tam⁸⁰³³ **cię** urodziła²²⁵⁴ twoja rodzicielka^{***}.

*ub: pustkowie, niezamieszкана ziemia^{4057|B4714}, **iść w górę, wstępować, iść za, wyrastać, spotykać^{9272|PAR}, ^{***}zwijać się, skręcać się, cierpieć bole porodowe²²⁵⁴, ^{***}k.g. wyławiać na świat, rodzić²¹⁰⁵

6. Przyłoż^{710|IMP} **mnie** jak pieczęć^{***} na swoim sercu^{***}, jak pieczęć²³⁶⁸ na swoim ramieniu²²²⁰. Miłość¹⁶⁰ bowiem³⁵⁸⁸ **jest** silna^{***B} jak śmierć^{***B}, zazdrość^{***B} twarda^{***} jak grób^{***B}. Jej żar⁷⁵⁶ jak żar⁷⁵⁶ ognia⁷⁸⁴ i jak potężny^{***B} płomień⁷⁹⁵⁷. Prz 6,5

*ub: k.g. kłaść, ustawić, układać, umieszczać, mianować⁷⁶⁰
 ub: sygnet, pierścion z sygnetem²³⁶⁸ - *Rdz* 38,18, tu pieczęć jako znak przynależności lub własności - *Wj* 28,26; *Ef* 1,13; ^{***}ub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰, ^{***}połębny, zacięty⁷⁹⁴, ^{***}hebr.: mauwet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, mór⁴¹⁹⁴, ^{***}zawiść, namiętność, gniew, gorliwość⁷⁰⁶⁸, ^{***}uparty, zacięty⁷¹⁸⁶, ^{***}hebr.: szesl - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, niewiasty⁷⁸⁸⁵ - gr.: hades - por. *Ps* 16,10* - *Dz* 2,7; ^{***}*płomień^{710|WH} - EIB^K Iz 49,16; Jr 22,24; Ag 2,23

7. Wielkie⁷²⁷ wody⁴³²⁵ nie³⁸⁰⁸ są zdolne* zga-
sić** tej⁸⁵³ miłości¹⁶⁰, a rzeki⁵¹⁰⁴ jej nie zato-
pią⁷⁸⁵¹. Jeśli ktoś³⁸⁴¹ odda⁵⁴¹⁴ cały³⁶⁰⁵ ma-
jątek³³³³ swojego domu¹⁰⁰⁴ za taką miłość^{160A},
z pewnością³³³³ zostałyby wzgardzony⁹³⁶.

*lub: wziąć górę nad, zwyciężyć, wytrwać, mieć moc³²⁰¹
**lub: k.p. tłumić³⁵¹⁸, **człowiek, mężczyzna, osoba, ktoś³⁷⁶
***lub: bogactwo, majątek, cena, wysoka wartość¹⁹⁵², ****he-
braizm: pogardą⁹³⁶INFIABS pogardziliby⁹³⁶ nim; EIB - czy będą
go mieć w pogardzie; BP - dozna tylko ugary Prz 6,35

8. Mam⁷⁶⁹⁹ małą³¹¹⁸ siostrę²⁶⁹, nie ma jeszcze
piersi⁷⁶⁹⁹. Cóż⁴¹⁰⁰ uczynimy** dla naszej sio-
stry w dniu³¹¹⁷, gdy będą³¹¹⁷ o niej mówić³¹¹⁷?

*dosł.: dla nas - por. AK; **lub: młody, niepozorny, nieważny⁶⁹⁹⁶
***lub: k.q. wykonywać, używać, przygotować, postanawiać: 6213
****lub: k.p. mówić o (gotowości do małżeństwa)¹⁶⁹⁶B1904

9. Jeśli⁵¹⁸ ona¹⁹³¹ jest murem*, zbudujemy¹¹²⁹
na⁵⁹²¹ niej srebrny³⁷⁰¹ gzyms³⁷⁰¹; a jeśli⁵¹⁸ ona¹⁹²¹
jest bramą¹⁸¹⁷, zastawimy** ją deską^{3871S}
z cedru³³³³^{730S}.

IKrl 6,15; 7,7; Ps 92,12-13; Ez 31,2-9
*lub: ściana²³⁴⁶, **obozowisko chronione murem, rząd kamieni,
zwieńczenie muru, blanka²⁹¹⁸B3361, ***k.q. zabezpieczyć, otaczać,
formować, kształtować⁶⁶⁹⁶ - generalnie do budowy fortyfikacji nie
używano cedru, stąd imi: cedobimny, wyłożymy, oprawimy - BG,
BT, ESP, werset można rozumieć także: nagrodzimy ją, jeśli będzie
niepodatna na pokusy jak mur (który chroni: Kpl.25,29-30); Joz 6,5;
IKrl 3,1; Ne 2,8; Jr 1,8; 15,20), zabezpieczymy do niej dostęp, jeśli
okazuje się podatna - por. EIB³, ****ty: cedry Libanu - por. Pnp 1,17

10. Ja⁵⁸⁹ jestem murem²²⁴⁶, a moje piersi⁷⁶⁹⁹
są jak wieże* - od¹⁸⁵ teraz stałam** się

w jego oczach⁵⁸⁶⁹ jak ta, która znalazła⁴⁶⁷²PAR
pokój**.

Rdz 15,4; 26,9
*ty: wieża strażnicza w murach miasta - 2Krl 17,9; 2Krn 14,6; wie-
ża na terenie otwartym - Sdz 9,52; 2Krn 27,4⁴⁰²⁶, **lub: wówczas,
właśnie wtedy, odkąd, od²²⁷B269, ***k.q. być, istnieć, trwać, mieć
miejsce, nastać¹⁹⁶¹, ****pełnia, zdrowie, pomysłowość⁷⁹⁶⁵

11. Salomon⁸⁰¹⁰ miał¹⁹⁶¹ winnicę³⁷⁵⁴ w Baal-
Hamon³¹HAP, którą odda³⁷⁵⁴ stróżom³³³³PAR, każ-
dy³⁷⁶ miał przynosić⁶³²⁵ za jej owoc⁶⁵²⁹ tysiąc⁵⁰⁵
sztuk srebra³³³³.

Kaz 2,4; Iz 7,23;
*ty: „pan wielkich bogactw”¹¹⁷⁴, **domysł: wydzierżawił²⁴¹⁴
***lub: k.q. trzymać, zachowywać, utrzymywać⁵²⁰¹ - Kpl 19,8
****ty: srebra³⁷⁰¹ jako środka płatniczego Mt 21,33

12. Ja moją winnicę³⁷⁵⁴ mam przede⁶⁴⁴⁰
mną*. Ten tysiąc^{505A} jest twój**, Salomonie⁸⁰¹⁰,
a dwieście³⁹⁶⁷ - dla strzegących⁵²⁰¹ jej⁸⁵³ owo-
cu⁶⁵²⁹. **lub: dla ciebie - AK Pnp 1,6

*ty: dla siebie, do mojej dyspozycji - por. Rdz 13,9; 20,15; Jr 40,4

13. O^A ty, która mieszkasz³¹PARIF w ogra-
dach - przyjaciele** zwracają uwagę⁷¹⁸¹PAR
na twój głos⁶⁹⁶³ - spraw, abym go usłyszał³³³³IMP!

*lub: k.q. być ustanowionym, siedzieć, mieszkać, siadać³⁴²⁷
**lub: współpracownik, drużba, kompan²²⁷⁰ naśladowca³²⁵⁸⁷
***lub: k.h. powodować słyszenie, mówić, ogłaszać²⁰⁸⁵ Pnp 2,14

14. Pospiesz³¹IMP się, mój umiłowany¹⁷³⁰,
i bądź podobny¹⁸¹⁹IMP do sarny⁶⁶⁴³ albo mło-
dego⁶⁰⁸² jelenia** na górach²⁰²² pełnych won-
ności³³³³.

**lub: tania, daniel³⁵⁴B401, ***balsam¹³¹⁴
*lub: k.q. iść, przechodzić (przez), uciekać, śpieszyć się¹²⁷²

Księga Rut

Księga Rut

1 I stało¹⁹⁶¹ się w dniach¹¹¹⁷ sądzenia^{INF} sędziów⁸¹⁹⁹PARIA, że^{CW} nastał¹⁹⁶¹ głód⁷⁴⁵⁸ na ziemi^{776A}. I wówczas wyszedł¹⁹⁸⁰CON pewien mąż³³⁷⁶ z Betlejem^{INF} w Judzie³⁰⁶³, aby zatrzymać¹⁴⁸¹INF się na polach^{PC} Moabu^{INF}. On¹⁹³¹ i jego żona³⁰² i dwóch⁸¹⁴⁷ jego synów¹¹²¹.

Rdz 12,10; Pwt 25,1; Sdz 2,16; Dz 13,20
zwrot charakter. dla j. hebr. - Mt 11,1; ^{INF}lub: k.g. rządzić, rozstrzygać spór; karać, oczyszczać z zarzutów⁸¹⁹⁹, ^{INF}człowiek, męczyciel³⁷⁶
^{INF}tj. „dom chleba”¹⁰³⁵ ok. 8 km od Jeruzalimy; ^{INF}przebywać tymczasowo lub stale jako obokrajowiec¹⁴⁸¹ - EIB^K; ^{INF}w kramie, terytorium⁷⁷⁰⁴; ^{INF}tj. obszar na wsch. od M. Martwego między rzeką Zered a Arnon; zamieszkały przez potomków Lola⁴¹²⁴

2. A imię⁸⁰³⁴ tego męża^{376A} brzmi Elimelek⁸, imię⁸⁰³⁴ jego żony⁸⁰² brzmi Noemi^{INF}, a imiona⁸⁰³⁴SC jego dwóch⁸¹⁴⁷ synów¹¹²¹ to Machlon^{INF} i Kilion^{INF} - Efratejczycy^{INF} z Betlejem¹⁰³⁵ w Judzie³⁰⁶³. Przybyli⁹³⁵ na pola⁷⁷⁰⁴ Moabu¹¹²⁴ i tam⁸⁰³³ przebywali¹.

1Sm17,12
tj. „mój Bóg jest królem”⁴⁵⁸, ^{INF}hebr.: Naomi - „moja rozkosz”⁵²⁸¹
^{INF}tj. „chory”⁴²⁴⁸, ^{INF}„delikatny, marmiejący”³⁶³⁰, ^{INF}tj. należący do rodziny Efratejczyków - 1Krn 4,4; Mi 5,1; ^{INF}... i tam byli¹⁹⁶¹

3. Potem^{CW} umarł¹⁴⁹¹CON Elimelek⁵⁸ mąż³⁷⁶ Noemi⁵²⁸¹, i została⁸ sama - ona¹⁹³¹ i jej dwaj⁸¹⁴⁷ synowie¹¹²¹.

2Krl 4,1
^{INF}lub: k.n. być pozostałym przy życiu, przetrwać⁷⁶⁰⁴ - Rdz 7,23

4. A ci wzięli⁸ sobie za żony⁸⁰² Moabitki⁴¹²⁵: jedna²⁵⁹ miała na imię⁸⁰³⁴ Orfa⁸, a druga⁸¹⁴⁵ miała na imię⁸⁰³⁴ Rut^{INF}. I mieszkali^{INF} tam⁸⁰³³ około dziesięciu⁶²³⁵ lat⁸¹⁴¹.

^{INF}lub: k.g. uprowadzić, brać, zabrać, nieść⁵³⁷⁵ - 2Krn 11,21; Ezd 9,2
^{INF}tj. „łamiąca kark” - Wj 13,13 - stąd: „twarda, uparta” - por: EIB^K
^{INF}tj. „przyciążni”⁷³²⁷, ^{INF}lub: k.g. przebywać, mieć siedzibę⁴²⁷

Pwt 12,10-13; Sdz 3,6; Mt 1,5

5. Lecz^{CW} również¹⁵⁷¹ oni obaj⁸¹⁴⁷ umarli⁸ - Machlon⁴²⁴⁸ i Kilion⁶³⁰, i kobieta^{802A} i aż pozostala⁷⁶⁰⁴KN sama bez swoich dwóch⁸¹⁴⁷ chłopców³¹²⁰⁶ i bez swojego męża³⁷⁶.

^{INF}lub: k.g. zginić, zostać zgladzonym¹⁹¹ - por: Kpl 24,16

6. Wtedy^{CW} powstała¹¹²⁰ ona¹⁹³¹ i jej synowie³⁶¹⁸ i wróciła⁷⁷²⁵ z pól⁷⁷⁰⁴PC Moabu⁴¹²⁴, bo usłyszała⁸⁰⁸⁵ na polach⁷⁷⁰⁴PC Moabu⁴¹²⁴, że³⁵⁸⁸ JHWH nawiedził⁸⁸ swój lud⁵⁹⁷¹853, aby im dać⁵⁴¹INF chleb³⁸⁹⁹. ^{INF}lub: dawać^{Wj 3,16; Za 10,3; 48}

^{INF}lub: k.g. rosnąć w siłę, pojawiać się, stawać, uwierzać się⁶⁹⁶⁵
^{INF}lub: k.g. zwracać uwagę na, odwiedzać, uczęszczać⁶⁴⁸⁵ - Ełk 1,68

7. Wysła³³¹⁸ więc^{CW} z⁴⁸⁰ miejsca^{31A}, w którym⁸³⁴ była⁸⁵, i obie⁸¹⁴⁷ jej synowe³⁵⁸ razem⁵⁹⁷³ nią i poszły¹⁹⁸⁰ w drogę¹⁸⁷⁰, aby wrócić⁷⁷²⁵INF do⁴¹³ ziemi^{INF} Judy³⁰⁶³. Wj 18,27; 2Krl 3,3

^{INF}lub: przestrzeń, region, kraj, postój, kierunek, odległość⁴⁷²⁵
^{INF}dosl.: ... była¹⁹⁶¹ tam³⁰³³, ^{INF}lub: obłubienica, panna młoda³⁶¹⁸
^{INF}lub: gleba, powierzchnia, kraj, obszar; ziemia jako planeta⁷⁷⁶

8. I powiedziała⁵⁵⁹ Noemi⁵²⁸¹ do obu⁸¹⁴⁷ swoich synowych³⁶¹⁸: Idźcie¹⁹⁸⁰IMP, wróćcie^{INF} - każda³¹⁵ z was do domu¹⁰⁰⁴ swojej matki⁵⁰¹517. Niech JHWH okaże^{INF}JUSIO wam⁵⁹⁷³ miłosierdzie³⁵⁸, tak⁸³⁴ jak okazałyście⁶²¹³ wobec⁵⁹⁷³ zmarłych⁴¹⁹¹PAR i wobec⁵⁹⁷³ mnie.

^{INF}lub: kobieta, żona, ktoś, każdy⁸⁰² - por: Rdz 2,23⁸⁵, ^{INF}trudziejnie powracało się do domu swojego ojca - por: Rdz 38,11; Kpl 22,13
^{INF}dosl.: k.g. dać, czynić, wykonywać, składać ofiarę, zarządzać⁶²¹³
^{INF}hebr: chęć²⁶¹⁷, dobroć, łaskawość, wierność, żyćność

9. Niech JHWH da⁴¹⁴⁴ wam, aby^{CW} każda⁸⁰² z was znalazła⁴⁶⁷²IMP odpoczynek^{31N} w domu¹⁰⁰⁴ swojego męża³⁷⁶. I pocalowała⁸ je, a one podniosły³⁷⁵ swój głos³⁵⁸ i zaplakały^{INF}.

Rdz 29,11; 45,15; Rt 3,1; Dz 20,37
^{INF}lub: miejsce odpoczynku, spokoju⁴⁴⁹⁶, ^{INF}lekko dotknąć⁵⁴⁰¹ - Ez 3,13
^{INF}lub: krzyk, hałas, dźwięk - tu w Lnn.; ^{INF}zawodzić¹⁰⁸⁶ - tu jako hendiajdy; ^{INF}lub: i uszytkie one - tzn. trzy kobiety

10. I mówiły⁵⁵⁹ do niej: Tak³⁵⁸⁸! Z tobą⁸⁵⁴ wrócimy³¹⁷²⁵ do twojego ludu⁸.

Za 8,23
^{INF}lub: chemy wrócić - por: GKC § 107n; ^{INF}naród⁵⁹⁷¹ - por: Jz 2,17⁸⁵⁸⁸

11. Lecz^{CW} Noemi⁵²⁸¹ odpowiedziała⁵⁵⁹: Zawróćcie⁷⁷²⁵IMP, moje córki! Po co⁴¹⁰⁰ macie iść¹⁹⁸⁰ ze⁵⁹⁷³ mną? Czy mam jeszcze⁵⁷⁵⁰ w swoim wnętrzu⁸ synów¹¹²¹, którzy to^{CW} mogliby stać¹⁹⁶¹ się waszymi mężami³⁷⁶?

^{INF}lub: dziewczyna, synowa, siostra, wnuczka, młoda kobieta¹³²³
^{INF}lub: narządy wewnętrzne, wnętrześci, brzuch⁴⁵⁷⁸ - Pwt 25,5-10

12. Zawróćcie⁷⁷²⁵IMP, moje córki! Idźcie¹⁹⁸⁰IMP, bo³⁵⁸⁸ jestem zbyt stara⁸, aby być^{31NF} z mężem. A gdybym³⁵⁸⁸ powiedziała⁵⁵⁹: Mam jeszcze nadzieję³⁵⁸, że¹⁵⁷¹ będę¹⁹⁶¹ tej nocy^{3915A} z mężem, a także¹⁵⁷¹ urodzę³²⁰⁵ synów¹¹²¹;

^{INF}lub: k.g. zestarzałam się²²⁰⁴ - por: BB; ^{INF}idiom: mieć męża - Jr 3,1; ^{INF}lub: eufemizm - współżyć z mężem - por: WBC^K; ^{INF}oczekiwanie⁸⁶¹⁵

13. To czy wy czekałybyście⁸⁸ na nich, aż⁵⁷⁰⁴ ci⁸³⁴ dorosną¹⁴³¹? Czy więc³⁸⁶⁰ wy wyrzekłybyście³⁵⁸¹HAPAK się, by żyć¹⁹⁶¹INF bez¹¹¹⁵ męża³⁷⁶? Nie⁴⁰⁸, moje córki¹³²³! Bo³⁵⁸⁸ gorzko⁴⁸⁴³ mi bar-

dy^{CW} ona przyszła⁹³⁵ po cichu¹⁰⁰⁰AK, odkryła¹⁵⁴⁰ jego nogi⁴⁷⁷² i położyła⁷⁹⁰¹ się.

**lub: uwagrzany człowiek, uola, umysł, sumienie, umiętrze*³⁸²⁰
 ***lub: cieszyć się, układać się dobrze komuś, wieść się komuś*³¹⁹⁰
 - idiom wyrażający dobre samopoczucie - Sdz 19,6,22; 2Krl 24,7
 ****lub: kraniec, ujęście, granica, całosc - coś, co zawiera się między krańcami*^{7097, 8888}; *potajemnie*³⁹⁰⁹ - Sdz 4,21; 1Sm 18,22; 24,5

8. I stało¹⁹⁶¹ się w połowie²⁶⁷⁷ tej nocy³⁹¹⁵, że mąż^{376A} ten zadrżał¹³⁶⁵, obrócił¹³⁶⁵ się, a oto²⁰⁰⁹ kobieta^{802A} leży⁷⁹⁰¹PAR u jego stóp⁴⁷⁷². Rdz 27,33

**lub: zatrząść się, zleknąć, iść za kimś z drżeniem, martwić się*²⁷²⁹
 ***być może z zimna lub ze strachu - por. Wj 11,4; 12,19; Rdz 32,23,32; Hi 34,20; Ps 91,4-5* ****lub: k.n. skręcać, splatać, związać*³⁹⁴³

9. I powiedział⁵⁵⁹: Kto⁴³¹⁰ ty⁸⁵⁹ jesteś? Odpowiedziała⁵⁵⁹: Ja⁵⁹⁵ jestem Rut⁷³²⁷, twoja służebnica^{**}. Rozciągnij⁶⁵⁶⁶ brzeg^{653CBE} swojego płaszcza^{**} nad⁹²¹ swoją służebnicą⁵¹⁹, bo³⁵⁸⁸ ty⁸⁵⁹ jesteś moim wykupicielem¹³⁵⁰, Ez 16,8

lub: niewolnica, służąca, pomocnica, nałożnica*⁵¹⁹, ***dost.: kraniec szaty, skrzydło*³⁶⁷¹, ****tu: symboliczna prośba o zawarcie małżeństwa oraz objęcie ochroną - WBC^K, KHK, ***por. Rt 2,20***

10. A on odpowiedział⁵⁵⁹: Błogosławiona^{*} ty⁸⁵⁹ jesteś u JHWH, moja córko^{**}. Jeszcze piękniej⁶⁵⁶⁶ okazałaś miłosierdzie⁶⁵⁶⁶ teraz⁶⁵⁶⁶

niż⁴⁴⁸⁰ na początku^{7223A}, bo nie¹¹¹⁵ posłałaś¹⁹⁸⁰ za młodzieńcami¹⁸⁰⁰, czy⁵¹⁸ bogatymi⁶²²³, Rt 2,19

**hebr.: barak - k.p. błogosławici, w.k.q. - napełnić mocą, pełny, chwalony, wielbiony, zawiera ideę kleknięcia przed Bogiem*¹²⁸⁸
 por. Rt 2,8**dost.: k.h. uczynić słuszenie, uczynić coś dobrym bądź należytym*³¹⁹⁰, *****hebr.: chesed*²⁶¹⁷ - dobroć, łaskawość, wierność, żyłczość, ******dost.: późniejszy, następny, ten drugi, ostatni*, *****dost.: niezadowolonych dorosłych mężczyzn*⁷⁷⁰
 ******idiom: może dotyczyć propozycji małżeństwa - BPC^K, AC^K*

11. A więc teraz⁶²⁵⁸, moja córko³²³, nie⁴⁰⁸ bój się. Uczynię⁶²¹³ wszystko⁴⁶⁰⁵, co⁸³⁴ powiedziałaś⁵⁵⁹, bo każde³⁶⁰⁵ miasto^{**} mojego ludu⁵⁹⁷¹ wie³⁰⁴⁵, że jesteś dzielna⁶⁵⁶⁶ kobietą⁸⁰². Prz 31,10

**lub: k. być przejętym bojaźnią, czcić, szanować*²³⁷², ***dost.: każda*³⁶⁰⁵ *brama*⁸¹⁷⁹ - brama miejska to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy, ****mieć wpływ, siłę, bogactwo*²⁴²⁸, *BG - cnotliwą*

12. A teraz⁶²⁵⁸, tak³⁵⁸⁸ to¹⁸ prawda^{**}, że³⁵⁸⁸ ja⁵⁹⁵ jestem twoim wykupicielem¹³⁵⁰PAR, ale także¹⁵⁷¹ istnieje³⁴²⁶ wykupiciel¹³⁵⁰PAR bliższy⁶⁵⁶⁶ ode⁴⁴⁸⁰ mnie. Rt 2,20; 1Tm 2,9-10

**lub: zaprawdę, prawdziwie, z pewnością*⁵⁵¹ - *por. Hi 9,2*
 por. Rt 2,20**hebr.: bliski (o miejscu, czasie), pokrewny*⁷¹³⁸

13. Zostań⁵¹IMP tu tej nocy^{3915A}, a raniem^{**} jeśli⁵¹⁸ tak¹³⁶⁵ się stanie¹⁹⁶¹, że on cię wykupi¹³⁵⁰

- dobrze, niech wykupi¹³⁵⁰. Lecz^{CE} jeśli⁵¹⁸ nie spodoba⁶⁵⁶⁶ mu się wykupić¹³⁵⁰ siebie, ja⁵⁹⁵ cię wykupię¹³⁵⁰ - jako żyje⁶⁵⁶⁶ JHWH!

Spij⁷⁹⁰¹IMP aż do⁵⁷⁰⁴ rana^{1242A}! **lub: świt*¹²⁴²

**lub: przebywać, spędzać noc*³⁸⁸⁵, ***k.q. rozkoszować się czymś; znajdować przyjemność*²⁶⁵⁴, ****burczysta przysięga - 2Sm 15,21*

14. I spała⁷⁹⁰¹ u jego stóp⁴⁷⁷² aż do⁵⁷⁰⁴ rana¹²⁴². Potem^{CW} wstała⁴⁹⁶⁵ zanim^{91HAP} jeden⁶⁵⁶⁶ mógł rozpoznać⁶⁵⁶⁶ drugiego⁷⁴⁵³. A on pomyślał⁶⁵⁶⁶:

Niech nikt się nie⁴⁰⁸ dowie⁶⁵⁶⁶, że³⁵⁸⁸ ta kobieta^{802A} przyszła⁹³⁵ na klepisko⁶³⁷. 1P 2,12

**lub: wcześniej, przedtem jeszcze nie*²⁹⁵⁸, ***dost.: mężczyzna, człowiek, ludzkość; ktokolwiek, każdy*³⁷⁶, ****k.h. zwracać uwagę na, rozróżniać, zauważać*⁵²³⁴, *****mówić, mówić w swoim sercu*⁵⁹⁰
 stąd: a (on) pomyślał - *por. Rt 4,4**, *****k.n. stać się znanym*⁵⁰⁴⁵

15. I powiedział⁵⁵⁹: Daj³⁰⁵¹IMP okrycie^{**}, które⁸³⁴ masz na⁵⁹²¹ sobie i trzymaj²⁷⁰ je mocno. A gdy trzymała²⁷⁰ je, odmierzył⁴⁰⁸⁸ jej sześć⁶⁵⁶⁶

miar⁶⁵⁶⁶ jęczmienia⁸³³⁷ i narzucił⁷⁸⁹⁶ to na⁵⁹²¹ nią. Po czym^{CW} poszedł⁹³⁵CONMIS do miasta⁵⁸⁹². **lub: chusta, szal, okrycie wierzchnie - tu i Iz 3,22 - por. qere w u. 3*, ***sea (?) - 1 sea to 13,3l, tu ok. 80 l - por. dod.: „Miary i wag!”*

16. I gdy ona przyszła do⁴¹³ swojej teściowej²⁵⁴, ta powiedziała⁵⁵⁹: Kim¹⁴³⁰⁰ ty⁸⁵⁹ już teraz⁶⁵⁶⁶ jesteś, moja córko³²⁴? I odpowiedziała⁶⁵⁶⁶ jej wszystko³⁶⁰⁵, co⁸⁵³ ten⁸³⁴ człowiek^{376A} uczynił⁶²¹³ dla niej. Rt 2,5,9

**ozn.: ja!*¹¹⁰⁰ *jest teraz twój*⁸⁵⁹ *status - WBC^K - Am 7,5 - ja!*⁴¹⁰⁰ *ostoi ...*; *AK - co z tobą córko ...*; *EIB^B - (I) co cię (tam) spotkało ...*

***lub: k.h. ogłaszać, obwieszczać, wyjaśniać, informować*⁵⁰⁴⁶

17. I powiedziała⁵⁵⁹ też: Oto²⁰⁰⁹ dał^{**} mi te sześć⁶⁵⁶⁶ miar⁶⁵⁶⁶ jęczmienia⁸¹⁸⁴. Bo³⁵⁸⁸ powiedział⁵⁵⁹ do⁴¹³ mnie tak⁴¹³: Nie⁴⁰⁸ pójdziesz⁹³⁵ z pustymi rękami¹³⁸⁷ do swojej teściowej²⁵⁴.

**lub: k.q. przypisać, użyć, ofiarować, poświęcić*⁵⁴¹⁴ Rt 1,21

18. Wtedy^{CW} ona powiedziała⁵⁵⁹: Siedź⁷¹IMP spokojna^{**}, moja córko³²³, aż⁵⁷⁰⁴ się tego⁸³⁴ dowiesz³⁰⁴⁵, jak³⁴⁹ potoczy się sprawa^{**}, gdyż³⁵⁸⁸ ten człowiek^{376A} nie³⁸⁰⁸ spocznie⁶⁵⁶⁶, lecz⁵¹⁸ zakończy³⁶¹⁵KP dzisiaj^{3117A} tę sprawę^{697A}.

**lub: k.q. pozostawać, zostawać, mieszkać, mieć siedzibę*²⁴²⁷

***dost.: upadanie*⁵³⁰⁷AK - w znaczeniu: wymknąć - tylko tu

****lub: mowa, słowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa*¹⁶⁹⁷

*****lub: k.q. być spokojnym, niezadowolonym, być bezczynnym*⁸²⁵²

4 Usiadł¹¹⁶² wszedł^{**} do bramy^{8179A} i tam⁸⁰³³ siedział³⁴²⁷. A oto²⁰⁰⁹ tamtędy^{**} przechodził⁵⁶⁷⁴PAR wykupiciel^{**}, o którym⁸³⁴ mówił¹⁶⁹⁶

Boaz. Powiedział⁵⁵⁹CON więc^{CW}: Zbocz⁶⁵⁶⁶IMP ku mnie i usiądź³⁴²⁷IMP tutaj⁶¹¹ kuzynie⁶⁵⁶⁶!

A on zboczył⁵⁴⁹³ i usiadł³⁴²⁷. 2Sm 15,2; Rt 3,11;

**dost.: k.q. iść w górę, rosnąć, odchodzić, cofać, iść za*⁵⁰²⁷, *Rt 3,3*
 por. Rt 2,20**hebr.: k.q. zwrócić się ku, zejść z drogi, odejść*⁴⁹³

****dost.: tak*⁶⁴²³ *ta, a tak*⁴⁹² - bez konkretnego określenia osoby - 1Sm 21,2; 2Krl 6,8; BW - Hej, ty ... 2Sm 18,4,24,33; Ps 127,5

2. I wziął³⁹⁴⁷ Boaz dziesięciu⁶²³⁵ starszych^{**} mężczyzn⁶⁵⁶⁶ z tego miasta^{5892A} i powiedział⁵⁵⁹ do nich: Usiądźcie³⁴²⁷IMP tutaj⁶³¹¹. I usiadł³⁴²⁷.

**lub: k.q. pozyskać, zdobyć, przynieść*³⁹⁴⁷, ***starsi*²²⁰⁵ *wiekami lub staro*
*sędziwo*³⁹⁴⁷ - *por. Wj 3,16; 19,7; Pwt 21,2; Prz 31,23*, ****lub: człowiek, śmiertebnik, osoba, ludzkość*⁵⁸² Pwt 19,12; 1Krl 21,8

3. I powiedział⁵⁵⁹ do wykupiciela¹³⁵⁰: Noemi⁵²⁸¹, która⁸³⁴ powróciła^{7725A} z pól⁷⁷⁰⁴ Moabu⁴¹²⁴, chce zbyc^{***} kawałek^{***} ziemi⁷⁷⁰⁴, który⁸³⁴ należy do naszego brata^{***251} Eli-meleka⁴⁵⁸.

1Krl 2,3; 2Krl 10,13; Iz 5,8; Jr 32,6; Mi 2,1-2
*tj. zbyć prawu własności, nadać, sprzedać³⁷⁶, *tu z prawem odkupu (?) - Kpl 25,24-28; ***dost.: coś gładkiego, części działki, dział²⁵¹³, ***tu: w znaczeniu ogólnym - męski krewny

4. I ja⁵⁸⁹ pomyślałem^{***} sobie: Odkryję^{***} to przed twoim uchem^{***241SC} i powiem^{559INF}. Nabądz^{7069IMP} go ty w obecności^{***} siedzących^{3427PAR} i w obecności⁵⁰⁴⁸ starszych²²⁰⁵ mego^{***} ludu⁵⁹⁷¹. Jeśli⁵¹⁸ chcesz go wykupić¹³⁵⁰, wykup^{1350IMP}. Lecz^{CW} jeśli⁵¹⁸ nie chcesz go wykupić^{***}, oznajmij^{5046KHIMP} mi, a będę to wiedział^{3045COHQ}. Bo³⁵⁸⁸ nie ma³⁶⁹ nikogo poza²¹⁰⁸ tobą, aby go wykupić^{1350PAR}, ja⁵⁸⁹ natomiast^{CW} jestem po³¹⁰ tobie. Wtedy^{CW} on odpowiedział^{559CON}: Ja⁵⁹⁵ wykupię¹³⁵⁰.

*lub: k.g. mówić, mówić w sercu, myśleć, nakazywać⁵⁵⁹, *k.g. ujawnić, odstąpić, usunąć¹⁵⁴⁰, ***idiom: muszę cię o tym powiadomić
***lub: wobec, naprzeciu, sprzed, w odległości⁵⁰⁴⁸, ***mego... może sugerować, że wykupiciel nie był mieszkańcem Betlejem
***zwrot skierowany do wszystkich obecnych (?) - Jr 32,7-9

5. A Boaz¹¹⁶² powiedział⁵⁵⁹: W dniu³¹¹⁷, kiedy nabędziesz^{*} pole z ręki^{3027SC} Noemi⁵²⁸¹, i z^{561AK} Rut Moabitką^{4125A} z żoną⁸⁰² zmarłego nabędziesz^{*} jej – by wzbudzić^{***} imię^{***} zmarłego^{4191PAR} na⁵⁹²¹ jego dziedzictwie⁵¹⁵⁹.

*lub: dostawać, otrzymywać, kupować⁷⁰⁶⁹ ***imi: i od Rut..., oraz... Rut por. - EID^K; WBC^K, ***uy ketiv - nabywam; ***lub: k.h. podnosić, ustawiać, utwierdzać, wznosić⁵⁹⁶⁵, ***idiom: spłodzić potomka dla zmarłego Rdz 38,6-11; Kpl 25,23-34

6. Wykupiciel^{1350PAR} powiedział^{559CON} wtedy^{CW}: Nie³⁸⁰⁸ mogę³²⁰¹ go wykupić^{1350INF} dla siebie, abym nie⁶⁴³⁵ sprowadził ruiny^{*} na własne⁸⁵³ dziedzictwo^{**}. Ty⁸⁵⁹ wykup^{1350IMP} dla siebie do⁸⁵³ prawo wykupu^{***IN}, gdyż³⁵⁸⁸ ja nie³⁸⁰⁸ mogę³²⁰¹ go wykupić^{1350INF}.

Pwt 25,5-10; Jr 32,8
*dost.: k.h. zepsuć, zniszczyć, zrujnować, wypaczyć⁷⁸⁴³, ***lub: majątek, mienie, własność, posiadanie⁵¹⁵⁹, ***termin używany zwykle w tekstach prawnych ozn. kto może dokonać wykupu¹³⁵³

7. A to²⁰³³ było dawną^{***6440} regulą^{**} w Izraelu co do⁵⁹²¹ prawa wykupu^{1353AIN} i co do⁵⁹²¹ zamiany^{***}, aby zatwierdzić^{6965INF} każdą³⁶⁰⁵ sprawę¹⁶⁹⁷, człowiek³⁷⁶ zdejmował⁸⁰²⁵ swój sandał⁵²⁷⁵ i dawał⁵⁴¹⁴ go swojemu bliźniemu^{***}. I było to²⁰⁶³ aktem zatwierdzenia^{***IN} w Izraelu³⁴⁷⁸.

Pwt 25,9-10; Ps 60,10; Ps 108,10; Jr 32,10
*lub: wcześniej, przed czasem, w dawnych czasach - Ez 42,12
**por. LXX, TG, Vg. ***to, co jest wymieniane, wymiana, zamiennik, wynagrodzenie⁸⁵⁴⁵ - tu i Kpl 27,10,32; Hi 15,31; 20,18; 28,17
***lub: towarzyć, współmieszkaniec, ktoś drugi, kochanek⁷⁴⁵³
***lub: świadectwo, potwierdzenie, zwycięż⁸⁵⁸⁴ tu i Iz 8,16,20

8. Wtedy^{CW} ów wykupiciel^{1350AIPAR} powiedział^{559CON} do Boaza¹¹⁶²: Nabądz⁷⁰⁶⁹ dla siebie. I zdją¹³¹⁸⁰²⁵ swój sandał³⁶¹⁵²⁷⁵.

*tj. zdjął i przekazał go Boazowi zgodnie z ut. 7 - LXX; **być może jako wyraz symbolicznej zapłaty lub zbycia prawa wykupu - kto komu przekazuje sandał, jest sprawą dyskusyjną - WBC^K

9. I powiedział⁵⁵⁹ Boaz¹¹⁶² do starszych^{2205IA} i całego³⁶⁰⁵ ludu¹⁵⁹⁷¹: Wy⁸⁵⁹ dziś³¹¹⁷ jesteście świadkami^{**}, że³⁵⁸⁸ nabyłem⁷⁰⁶⁹ z ręki³⁰²⁷ Noemi⁵²⁸¹ to⁸⁵³ wszystko³⁶⁰⁵, co⁸³⁴ należało do Eli-meleka⁴⁵⁸ oraz^{CW} to⁸⁵³ wszystko³⁶⁰⁵, co⁸³⁴ należało do Kiliona³⁶³⁰ i Machlona³⁶¹⁴²⁴⁸.

*lub: dowód, świadectwo, zarówno spisane, jak i ustne⁵⁷⁰⁷
**kolejność imion odwrótta niż w Rt 1,2,5 być może ważniejsza osoba jest wymieniana jako druga - podobnie jak Rt 1,4,14

10. A także^{*} Rut⁷³²⁷ Moabitką⁴¹²⁵, żonę⁸⁰² Machlona, nabywam^{***7069} sobie za żonę⁸⁰², aby wzbudzić^{6965INF} imię⁸⁰³⁴ zmarłego^{4191PAR} na⁵⁹²¹ jego dziedzictwie⁵¹⁵⁹, aby^{CW} nie³⁸⁰⁸ zostało usunięte^{***} imię⁸⁰³⁴ zmarłego^{4191PAR} wśród⁵⁹⁷³ jego braci²⁵¹ ani z bramy^{***} jego miejsca zamieszkania. Wy⁸⁵⁹ jesteście dziś^{3117A} tego świadkami^{***5707A}.

Mi 2,14; Hbr 13,4
*lub: nawet, zaiste, co więcej, owszem, również¹⁵⁷¹, **w czasach SP unoszona wartość kwoty pieniężnej wyrażała szacunek wobec przyszłej narzeczonej; ***dost.: k.n. zostać odciętym, ponieść fiasko, być zużyłym³⁷⁷², ***por. Rt 1,3,13, ***przeźreni, stanowisko, miejsce zamieszkania - Put 1,32, święte miejsce - Krl 8,30⁴⁷²⁵
*****celowe powtórzenie jako uroczyste i dobitne oświadczenie

11. I odpowiedział^{559P} – cały³⁶⁰⁵ lud⁵⁹⁷¹, który był w bramie⁸¹⁷⁹ oraz^{CW} starsi²⁰⁵: Jesteśmy tego świadkami⁵⁷⁰⁷. Niech JHWH sprawi^{**}, aby ta kobieta^{802A}, która wchodzi^{935AIPAR} do⁴¹³ twojego domu¹⁰⁰⁴, była jak Rachela^{**} i jak Lea^{**}, które⁸³⁴ wspólnie⁸¹⁴⁷ zbudowały¹¹²⁹ dom¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸. Nabieraj⁶²¹³ znaczenia^{***IN} w Efrata⁶⁷² i rozgłos^{***IMP} swe imię⁸⁰³⁴ w Betlejem¹⁰⁰⁵.

Rdz 24,60; 29,32; 30,22-23;
*lub: k.g. powodować, przeznaczyć, ustanawiać, ofiarować, dąć⁵⁴¹⁴
**tj., owieczka, jagnię⁷³⁵⁴, ***znużona³⁸¹², dzika krowa³⁴³⁹⁸
***dost.: być silnym, bogatym, wypływającym²⁴²⁸, ***lub: k.g. wolać, krzyczeć, przyzywać, nadawać imię⁷²¹¹ Rdz 35,16-18

12. Niech twój dom¹⁰⁰⁴ stanie^{1961JUS} się jak dom¹⁰⁰⁴ Peresa^{*}, którego⁸³⁴ Tamar^{**} urodziła³²⁰⁵ Judzie^{***} dzięki⁴⁴⁸⁰ potomstwu²²³³, które⁸³⁴ JHWH da⁵⁴¹⁴ ci z tej²⁰⁶³ młodej kobiety^{**}.

*tj., wyłom⁶⁵⁵⁷, **palma⁷⁸⁵⁹, ***hebr.: jehuda^{*} - „chwałony” lub „wieczka uniewielbiony”³⁰⁶³ - syn Jakuba i Lei - Rdz 29,35
***por. Rt 2,5^{***} Rdz 38,11-30; 46,12; Rt 4,18; Mt 1,3

13. Boaz¹¹⁶² wziął^{3947CON} więc^{CW} sobie Rut⁷³²⁷ i stała¹⁹⁶¹ się jego żoną⁸⁰². A gdy z nią obcowal^{35CON}, JHWH użył^{381KR} jej poczęcia^{***IN} i urodziła³²⁰⁵ syna¹¹²¹.

Rdz 16,2; 2Sm 16,21; Ps 113,9
*dost.: poszedł³⁵ do⁴¹³ niej (do namiotu); **Rut 4,11, ***ciąga²⁰³²

14. Wtedy^{CW} powiedziały^{559|CON} kobiety⁸⁰² do Noemi: Błogosławiony^{7|KQ|PAS|PAR} JHWH, który nie³⁸⁰⁸ zostawił^{**} cię dziś^{63117|A} bez wykupiciela^{8081|350} i niech Jegó⁸⁰⁸⁸ imię⁸⁰³⁴ zostanie rozgłoszone^{712|K^N} w Izraelu³⁴⁷⁸.

Rt 4,13

^{*hebr.: barak - k.p. błogosławić, w k.g. - napełnić mocą, pełny, chwałony, wielbiomy, zawiera ideę klęknięcia przed Bogiem¹²⁸⁸}
^{**dost.: k.h. usunąć, położyć kres, zniszczyć, ustać, zamiechać⁷⁶⁷³}
^{***wykupicielem jest tu dziecko (?) - WBC^K, ****jego - tj. dziecka}

15. I będzie¹⁹⁶¹ on dla ciebie za przywracającego^{9|PAR|AK} życie⁸⁰⁸ i wsparcie^{653|INF} w twojej starości⁷⁸⁷², gdyż⁵⁸⁸ twoja synowa, która⁸³⁴ cię miłuje¹⁵⁷ urodziła³²⁰⁵ go, ta¹⁹³¹ która⁸³⁴ jest dla ciebie lepsza²⁸⁹⁶ niż siedmiu⁷⁶⁵¹ synów¹¹²¹.

^{*lub: k.h. przynosić z powrotem, pozwałać wrócić, odnawiać⁷⁷²⁵}
^{**hebr.: nefesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche; ***k.pi. podtrzymywać, zawiierać, poświęcać, ograniczać, żywić³⁵⁵¹, zatłumiać (sprawy)^{B4095}}

1Sm 2,5, Rt 1,16-17; 2,11-12; Hi 1,2; 42,13

16. Wzięła^{3947|CON} więc^{CW} Noemi⁵²⁸¹ chłopca^{*}, położyła⁷⁸⁹⁶ go na swoim łonie^{**} i była¹⁹⁶¹ mu piastunką^{653|PAR}.

Pwt 16,33; Kaz 7,9; Ps 74,11

^{*dot. dziecka płci męskiej - Rdz 4,23; ogólnie dziecko - Rdz 30,26; młody mężczyzna - 1Krl 12,8³²⁰⁶, **lub: uglebienie, dno, środek²⁴³⁶}
^{***lub: k.g. wspierać, utwierdzać, podtrzymywać, żywić³⁹}

17. I sąsiadki^{9|AF} nadały⁷¹²¹ mu imię^{**}, mó-

wić⁵⁵⁹. Narodził³²⁰⁵ się syn^{8081|1121} Noemi⁵²⁸¹. I nadały⁷¹²¹ mu imię⁸⁰³⁴ Obed⁵⁷⁴⁴. On¹⁹³¹ to jest ojcem^{*} Jesego³⁴⁴⁸, ojca^{*} Dawida⁷³².

Mt 1,5

^{*lub: mieszkanie⁷⁹³⁴ - por. Wj 3,22, **tylko matka i czasami ojciec w czasach SP nadawał imię dziecku - por. Ełk 1,59, tu sytuacja wyjątkowa choć możliwa - WBC^K, ***chodź raczej o podkreślenie prawnej opieki nad dzieckiem, a nie o fakt adopcji - por. KHK}

18. A oto⁴²⁸ potomkowie^{*} Peresa⁶⁵⁵⁷: Peres⁶⁵⁵⁷ spłodził⁶⁵⁵ Chesrona^{6551|2696};

Mt 1,3-6

^{*lub: pokolenie, rodowód, spis genealogiczny, bieg dziejów⁸⁴³⁵}
^{**lub: k.h. zrodzić, przynosić owoc³²⁰⁵, ***tj. „otoczony murem”, EIB - „zagrodowy” - to jest młosiłnik zagród dla owiec (?)}

19. A Chesron²⁶⁹⁶ spłodził³²⁰⁵ Rama^{*}, a Ram⁷⁴³⁵ spłodził³²⁰⁵ Amminadaba^{**};

1Krn 2,9-10

^{*tj. „wyrwyższony”⁷⁴¹⁰, ** „mój krewniak, jest szlachetny”⁵⁹⁹²}

20. A Amminadah⁵⁹⁹² spłodził³²⁰⁵ Nachszona^{*}, a Nachszon⁵¹⁷⁷ spłodził³²⁰⁵ Salmah^{**};

^{*tj. „maly waz”^{5177|B5993}, **EIB - „lewostronny” - maikut⁸⁰⁰⁹}

21. A Salmon^{*} spłodził³²⁰⁵ Boaza^{**}, a Boaz¹¹⁶² spłodził³²⁰² Obeda⁵⁷⁴⁴;

1Krn 2,20;

^{*hebr.: salmon⁸⁰¹² - „szata” - imna forma imienia salma^{A8009}}

^{**tj. „szybki, chyży” lub „w nim moc”¹¹⁶²}

22. A Obed^{*} spłodził³²⁰² Jesego^{**}, a Jesse³⁴⁴⁸ spłodził³²⁰² Dawida⁶⁵⁵.

Ełk 3,32

^{*tj. „usługujący”, „czciciel”⁵⁷⁴⁴, **skrócona forma od hebr.: jisz-szizjahu: „mąż JHWH” lub „jest JHWH”; ***tj. „unimowany”¹⁷³²}

Lamentacje

➤ 11. Cały²⁶⁰⁵ jej lud⁵⁹⁷¹ jęczy⁵⁸⁴ poszukując¹²⁴⁵PAR chleba³⁸⁹⁹, daję⁵⁴¹⁴ swoje kosztowności⁴²⁶²Q za pokarm⁴⁰⁰, by zachować³¹INF duszę⁵⁴. Spójrz⁷²⁰⁰IMP, JHWH, i zobacz⁵⁶⁹¹IMP, jak⁵⁸⁸ jestem¹⁹⁶¹ wzgardzona²¹⁵¹PAR. Jr 38,9;
*dosł.: k.h. przywrócić, brać, płacić, przynosić z powrotem⁷⁷²⁵
**hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche. ***k.h. zwracać uwagę na, patrzeć⁵⁰²⁷
Jr 58,6; Jm 1,19; 2,20; 4,10

➤ 12. Nic³⁸⁰⁸ to dla was⁴¹³ nie znaczy! Wszyscy³⁶⁰⁵ przechodzący³¹PAR drogą¹⁸⁷⁰? Zobaczcie⁵⁰²⁷IMP i spójrzcie⁷²⁰⁰IMP; Czy⁵¹⁸ jest³⁴²⁶ ból taki jak mój ból⁴³⁴¹, którym⁸³⁴ zostałam surowo potraktowana⁵⁵⁵, smutek³³³³, który⁸³⁴ sprawował na mnie JHWH w dniu swojego zapalczywego⁵⁵⁵⁵ gniewu⁵⁵⁵⁵? Jr 22,8; Dn 9,12; Am 5,18
*lub: przejść pomiędzy, wzdłuż, obok, przejść na drugą stronę⁵⁶⁷⁴
**lub: smutek, cierpienie⁴³⁴¹BS026, ***lub: k.p. traktować źle, AK - przytłoczyć⁵⁹⁵³, ***k.h. powodować smutek³⁰¹³, ***wzburzenie, żur, płomień gniewu⁷⁷⁴⁰, ****metaf.: fuknąć gniewnie⁶³⁹

➤ 13. Z wysoka⁶¹⁰⁶ i ten je opanował³¹AK. Rozciągnął⁶⁵⁶⁶ sięc⁷⁵⁶⁸ na moje nogi⁷²⁷² i obrócił⁷⁷²⁵KH mnie na plecy⁵⁵, wydał⁵⁴¹⁴ mnie na spustoszenie³³³³ i przez cały³⁶⁰⁵ dzień³¹¹⁷ omdlewał¹⁷³⁹.
*lub: k.g. panować, rządzić, podporządkowywać, udeptywać⁷²⁸⁷
**lub: był, oddać (o czasie)²⁶⁸, ***k.g. być opuszczonym, być ogarniętym zgrozą, być porażonym strachem⁸⁰⁷⁴8076 Ez 12,13; 17,20

➤ 14. Jarzmo⁸²⁴⁴KN Jego ręką³⁰²⁷, spłotły⁸²⁷⁶ się i wspięli⁵⁹²⁷ się na moją szyję⁶⁶⁷⁷ – sprawił, że zalał³⁶⁹¹MS się moją siłą³⁵⁸¹, PAN⁵⁵⁵⁵ wydał⁵⁴¹⁴ mnie w ręce³⁰²⁷ wrogów i nie³⁸⁰⁸ jestem w stanie³²⁰¹ powstać⁶⁹⁶⁵INF. Pwt 28,48
*tj. drewniany pręt umieszczony na szyi zwierząt roboczych⁵⁹²³
**lub: przewinięcie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnice, swawola, profanacja⁸⁷⁶¹³
***lub: k.h. powodować potłęczenie się, obalić, uczynić słabym³⁷⁸²
****od hebr.: udon - pan, ktoś stanowiący, silny¹¹³¹³⁶, uładca⁸¹²⁸

➤ 15. PAN¹³⁶ odrzucił¹³ wszystkich³⁶⁰⁵ mocarzy³⁶¹AK, którzy są pośród¹³⁰ mnie, zwołał⁷¹²¹ przeciwko mnie zgromadzenie⁵⁵⁵, aby zmiażdżyć⁶⁶⁶⁵INF mojego młodzieńca⁹⁷⁰. PAN¹³⁶ podpełtał¹⁸⁶⁹ w tłoczni⁶⁶⁰ dziewczę⁷⁰⁰, córkę¹³²³ Judy³⁰⁶³. Rdz 27,40; Kpl 26,13; Pwt 28,48;
*lub: k.p. uznać za bezwartościowe, lekceważyć⁵⁵⁴¹, **ktoś potężny, waleczny, metaf.: księżę, wróg⁴⁷, ***dosł.: wyznaczone miejsce, wyznaczony czas, namiot spotkania⁴¹⁵⁰ - nr 4⁹⁶; Oz 9,5; por: BB, AMP; ISV - naznaczył (ogłosił)⁷¹²¹ mi czes⁴¹⁵⁰, ****hebr.: betula⁴ - dziewczę: pochodzenie od słowa „oddziać”¹⁵³⁰ - Rdz 24,16

2Krn 10,3-11; Iz 9,4; 63,3; Jr 27; 2,6-11; Obj 14,19-20; 19,15

➤ 16. Z tego⁴²⁸ powodu⁵⁹²¹ ja⁵⁸⁹ płacze¹⁰⁵⁸, z moich oczu⁵⁸⁶⁹SC, z moich oczu⁵⁸⁶⁹SC spływa³⁵⁸¹ woda⁴³²⁵, gdyż³⁵⁸⁸ daleko⁷³⁶⁸ jest ode

mnie pocieszycieli⁵¹⁶²PAR, który by odniwolił⁵ moją duszę⁵³¹⁵; moi synowie¹¹²¹ zostali¹⁹⁶¹ wytraceni³³³¹PAR, bo wróg³⁴¹ zwyciężył⁵⁵⁵.

*dosł.: k.h. przywrócić, brać, płacić, przynosić z powrotem⁷⁷²⁵
**lub: k.g. być opuszczonym, być porażonym strachem, być spustoszone⁸⁰⁷⁴8076, ***k.g. być silnym, mocnym, panować, brnąć¹³⁹⁶
Jr 9,1,18; Lm 1,11; 2,11,18; 3,48-49

➤ 17. Syjon³¹f wyciąga⁶⁵⁶⁶KP swoje ręce³⁰²⁷ – nie³⁶⁹ ma dla niego pocieszyciela⁵¹⁶²PAR, JHWH rozkazał⁵⁵, by jego nieprzyjaciele⁶⁸⁶² otoczyli⁵⁴³⁹ Jakuba⁵⁵⁵, Jerozolima³³⁸⁹ stała¹⁹⁶¹ się pośród⁹⁹⁶ nich jak nieczysta⁵⁵⁵⁵.

*tj. „luwierzan” - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7; uwzględniając świętymi - Ps 9,11; większych terenów Judy? - Ps 69,35
*lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰
**tj. „trzymający pięcie”⁷³²⁹, tu nazwa królestwa Judy - por: Oz 10,11
***lub: brud, coś oddzielnego, menstruacja⁵⁰⁷⁹ - por: Kpl 12,5
Kpl 15,19-20; Ez 7,19-20; 18,6

➤ 18. JHWH – On¹⁹³¹ jest sprawiedliwy⁵⁵, bo zbuntowałam⁵⁵⁵ się przeciwko Jego ustom⁵⁵⁵⁵. Słuchajcie⁹⁰⁸⁵IMP, proszę⁵⁵⁵⁵, wszystkie³⁶⁰⁵ ludy⁵⁹²¹AIQ, i zobaczcie⁷²⁰⁰IMP mój ból⁴³⁴¹. Moje dziewczę¹³³⁰ i moi młodzieńcy⁹⁷⁰ poszli¹⁹⁸⁰ do niewoli⁷⁶²⁸A. Pwt 28,41; 2Krn 29,9;
*lub: jako emfaticzne podkreślenie podmiotu - por: Rdz 2,14 - rzeczywiście sprawiedliwy - WBC⁵, **sprawy⁶⁶⁶², ***być nieposłusznym⁴⁷⁸⁴, ****idiom: jego konkretny wypowiedzi, poleceniu
*****lub: O! upraszam! błagam! (używane w uśliznych prośbach lub naponiemiach)⁴⁹⁹⁴ Ezd 9,7; Ne 9,33; Jr 48,46

➤ 19. Wołałam⁷¹²¹ do moich kochanków⁵⁵⁵ – oni¹⁹⁹² mnie zdradzili⁷⁴¹¹! Moi kapłani⁵ i starsi⁵⁵ zginęli⁵⁵⁵ w mieście⁵⁸⁹²A, gdy³⁵⁸⁸ szukali¹²⁴⁵ jedzenia⁴⁰⁰ dla siebie, aby posilić⁵⁵⁵⁵ swoją duszę⁵³¹⁵. Lm 1,2,11
*hebr.: kohan - kapłan - członek rodu Aarona z pokolenia Lewiego - Wj 28,1; Kpl 1,5,8; 3,2, główny urzędnik, uładca³⁵⁴⁸, **tj. starsi²²⁰⁵ wiekiem lub starsi jako przynudcy - por: Wj 3,16; 19,7; Pwt 21,2; Prz 31,23, ***k.g. wydać ostatnie tchnienie, być na progu śmierci¹⁴⁷⁸, ****dosł.: k.h. odnawiać, odświeżać⁷⁷²⁵, AK - przywrócić - Lm 1,16⁵

➤ 20. Spójrz⁷²⁰⁰IMP, JHWH, bo³⁵⁸⁸ jestem utrapiona⁵, moje wnętrze⁵⁵⁵ *ogarnia* wrzenie⁵⁵⁵, moje serce⁵⁵⁵⁵ przewraca²⁰¹⁵KN się we⁷¹³⁰ mnie, bo³⁵⁸⁸ uparcie⁴⁷⁸⁴INFABS się buntowałam⁵⁵⁵⁵. Na zewnątrz²³⁵¹ osieroca⁷⁹²¹ miecz²⁷¹⁹ – w domu¹⁰⁰⁴A jest jak śmierć⁵⁵⁵⁵.

*lub: trudne położenie, niedola, przeciwność⁶⁸⁶², **narządy wewnętrzne, wnętrze, brzuch⁴⁵⁷⁸, ***k.p. żarzyć się, spalać²⁵⁶⁰
AK - ... burzą się. ***lub: wewnętrzny człowiek, wola, umysł, sumienie, wnętrze³⁸²⁰, ****hebraizm: buntując się buntowałam⁴⁷⁸⁴
*****hebr.: mawet - śmierć, umieranie, choroba śmiertelna, mór, epidemia⁴¹⁹⁴, ****tut.: być może syn. krajiny umarłych - Iz 28,15
Jw 32,25; Hi 30,27; Ez 7,15,21

➤ 21. Słyszeli⁹⁰⁸⁵, że³⁵⁸⁸ ja⁵⁸⁹ jęczę⁵⁸⁴ – nie³⁶⁹ ma dla mnie pocieszyciela⁵¹⁶²PAR; wszyscy³⁶⁰⁵ moi wrogowie³⁴¹PAR słyszeli⁹⁰⁸⁵ o moim nie-szczęściu³¹AK, cieszyli⁵⁵⁵ się, że³⁵⁸⁸ Ty⁸⁵⁹ to uczy-

nileś⁶²¹³. Sprowadziłeś⁹³⁵ dzień¹¹⁷, który ogłosiłeś⁶⁰⁵, więc^{CW} niech im się stanie¹⁹⁶¹CON jak³⁶⁴ mnie!

Iz 13,1; Jr 46,1

**lub: udręka, przeciwność losu, niegodziwość*⁷⁴⁵¹, ***k.p. unosić się radością*⁷⁹⁷, ****tu: o dniu upadku Jerozolimy (?) - Lm 1,12; Iz 2,2*

****lub: k.p. wolać, krzyczeć, zapraszać, przyzywać, głosić*⁷¹²¹

22. Niech cała³⁶⁰⁵ ich niegodziwość⁶³ przyjdzie⁹³⁵ przed⁶⁴⁰ Ciebie; i uczyni⁹¹IMP z nimi tak, jak⁸³⁴ ze mną uczyniłeś⁵⁹⁵³ za⁵⁹²¹ wszystkie³⁶⁰⁵ moje przestępstwa⁶³. Tak³⁵⁸⁸! Liczenie⁷²⁷ są moje westchnienia⁶³, a moje serce³⁸²⁰ jest słabe¹⁷⁴².

Iz 1,5; Jr 8,18; Lm 1,13;

**lub: zło, krzywdza*⁷⁴⁵¹, ***k.p. postępować surowo*⁵⁹⁵³, ****przezwinięcie, bunt*⁶⁵⁸⁸, wyroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodnicy, swawola, profanacja¹⁷⁶¹³, *****jęk*⁵⁸⁵ Lm 4,21

2. Ach^{*}, jakże okrył⁹¹ chmurą⁹¹HAP PAN¹³⁶ w swoim gniewie⁶³ córkę¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶, zrzucił⁷⁹⁹³ z niebios⁸⁰⁶⁴ na ziemię⁷⁷⁶ wspaniałość⁶³ Izraela³⁴⁷⁸ i nie³⁸⁰⁸ pamiętał²¹⁴² o podnóżku⁶³ swoich stóp⁷²⁷² w dniu³¹¹⁷ swojego gniewu⁶³!

2Krn 28,2; Ps 132,7; Mt 11,23

**por. Lm 1,1*, ***lub: przestąpić chmurami*⁵⁷⁴³, ****nos, metafora: funkcjonowanie*⁴³⁹, *****piękno, świętość, cześć, chłuba, chwala*⁸⁵⁹⁷

****tu: o świętych lub skrzyni Przymierza - por. Iz 60,13; Ps 99,5*

2. PAN pochłonął¹¹⁰⁴ i nie³⁸⁰⁸ okazał⁶³ litości⁶³ żadnej³⁶⁰⁵ siedzibie⁴⁹⁹⁹PC Jakuba⁴²⁹⁰, zburzył¹²⁴⁰ w swojej zapalczywości⁶³ twierdzę⁴⁰¹³ córki¹³²³ Judy³⁰⁶³, zrzucił⁵⁰⁶⁰ je o ziemię⁷⁷⁶ i zhańbił¹³⁰¹²⁴⁹⁰ królestwo⁴⁴⁶⁷ i jego książąt⁸²⁶⁹.

**lub: k.p. oszczędzić, pożalować, ulitować się*²⁵⁵⁰182918, ****wybuch, uściskłość, gniew*⁵⁶⁷⁸, *****k.p. profanować, kłaść, zamieszkać*⁴³⁹ Hi 1,2; Ps 89,39; Iz 2,12.15; 43,28; 47,6; Lm 3,43; Ez 8,18; Mi 5,10

3. Odciał⁴³⁸ w żarze^{*} swojego gniewu⁶³ wszelki³⁶⁰⁵ róg⁹¹¹⁷¹⁶¹ Izraela⁶³, cofnął⁷⁷²⁵ swoją prawicę⁶³ sprzed²⁶⁸ oblicza⁴⁴⁰ wroga³⁴¹ i zapłonął¹¹⁹⁷ przeciwko Jakobubowi³²⁹⁰ niczym płomień^{784N} ognia^{3852N}, pozerający³⁹⁸PER wszystko wokół⁵⁴³⁹.

Ps 75,5.10; Jr 48,25; Hbr 12,29

**lub: płomień (gniewu)*⁷⁷⁵⁰, ***tu: symbol siły oręża - por. Pct 33,17; 1Sm 2,1.10; 2Sm 22,3; dumny Ps 112,9 i wywyższenia - Ps 89,18.25*

****hebr.: jisra'el - ten, który zmagal się z Bogiem*³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28, tu o królestwie Judy; *****słowo prawica*³²² odnosi się do Bożej mocy i władzy rządzenia, tu: jako udzielenie przychylności wrogowi

4. Napiął¹⁸⁶⁹ swój luk⁹¹¹⁷¹⁹⁸ jak wróg³⁴¹, postawił⁵³²⁴KN swoją prawicę³²²⁵ jak nieprzyjaciela⁶³ i zabił²⁰²⁶ całą³⁶⁰⁵ rozkosz⁶³ dla oczu^{SC}. W namiocie¹⁶⁸ córki¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶ wylał⁸²¹⁰ jak ogień⁷⁸⁴ swą wściekłość⁶³.

Iz 63,10; Lm 3,12

**tu: symbol siły militarnej - Rdz 49,24; 1Sm 2,4; 2Krn 13,15; Ps 7,13*

***lub: urogi, przeciwnik, ciemiężyciel*⁶⁸⁶², ****pragnienie, coś pożądanego, miłego*⁴²⁶¹, może dot. kosztowności, sąd: wycięty²⁰²⁶... EIB

****lub: żar, furia, gorączka, niezadowolony, oburzenie, gniew*²⁵³⁴

5. PAN¹³⁶ stał¹⁹⁶¹ się jak wróg³⁴¹, pochłonął^{*}

Izraela³⁴⁷⁸, pochłonął¹¹⁰⁴ wszystkie³⁶⁰⁵ jego pałace⁶³, zniszczył⁷⁸⁴³ jego twierdzę⁶³ i pomnożył⁷²³⁵ u córki Judy⁶³ płacz⁸³⁸⁶ i lament⁹¹.

**lub: k.p. polknąć, metafora: trwonić, zniszczyć*¹¹⁰⁴ . 2Sm 20,19.20

***lub: cytańdela, twierdza*⁷⁵⁹, ****warowne miasto, warownia*⁴⁰¹³

****lub: biadanie, oplakiwanie*⁵⁹² - tu i Iz 29,2

6. I przeorał⁹¹AK jak ogród¹⁵⁸⁸ swój przybytek⁹¹HAP, zniszczył⁷⁸⁴³ miejsce swoich spotkań⁶³. JHWH sprawił, że zapomniano⁷⁹¹¹IKP na Syjonie⁶⁷²⁶ o święcie⁴¹⁵⁰S i szabacie⁶³CS, a we wzburzeniu⁶³ swojego gniewu⁶³ odracił⁵⁰⁰⁶ króla⁴²⁸ i kapłana³⁵⁴⁸.

Ps 80,12; 89,40

**dosł.: k.p. użyć przemocy, skrzywdzić (o krzywdzie fizycznej i etycznej), postąpić źle*²⁵⁵⁴, odrzucać części rodziny⁸²⁹²³ . Hl 15,33

***lub: szalas*⁷⁹⁰⁰, ****uznaczone miejsce, wyznaczony czas, namiot spotkania*⁴¹⁵⁰ - por. Lm 1,4; Oz 9,5, *****tu: dzień odpocznienia - Wj 16,23, wielki szabat - jako Dzień Pojednania - Kpl 16,31*

****lub: oburzenie, gniew*²¹⁹⁵, AK - w karzącym gniewie swoim

7. PAN¹³⁶ odrzucił^{*} swój ołtarz⁴¹⁹⁶, obrzydził⁶³ sobie swoją świątynię⁶³, wydał⁵⁴¹⁴ w ręce³⁰²⁷ wroga³⁴¹ mury²³⁴⁶ jej pałaców⁷⁵⁹PC. Wydał⁵⁴¹⁴ głos⁶³ przed⁶³ domu¹⁰⁰⁴ JHWH jak w dzień¹¹⁷ święta⁴¹⁵⁰.

****lub: krzyk* Ps 89,39; Jr 34,7

**lub: wykłuczycy*²¹⁸⁶ - por. Lm 3,17; ***czuć odrazę, odrzucać*⁵⁰¹⁰ tu i Ps 89,39; ****lub: święte miejsce, przybytek, sanktuarium*⁴⁷²⁰

****tu: m. święte świętych - por. Wj 26,31-33; Hbr 9,3; 10,19*

8. JHWH przeznaczył^{*} na zburzenie⁷⁸⁴³ mur²³⁴⁶ córki¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶, rozciągnął¹⁵⁸⁶KO sznur⁶³ miernicy⁶³ i nie³⁸⁰⁸ cofnął⁷⁷²⁵ swojej ręki³⁰²⁷ przed⁶³ pochłonięciem⁶³1104. Sprawił, że płakał¹⁵⁶KH w żalobie⁶³ wał⁶³ i mur²³⁴⁶ - razem³¹⁶² osłabły⁶³.

Ps 19,4; Iz 28,10.13; 34,11-17

**lub: k.p. myśleć, wyjaśniać, planować, zamierzać, uznać*²⁸⁰³

***tu: lina miernicza - 1Krl 7,23, metafora: standard miary sprawiedliwości*⁶⁹⁵⁷ . 2Krn 21,13, ****por. u: 5*, *****tu: ułforteczny, przedmurze*²⁴²⁶, ******k.p. być wążem, wyleć, marnieć, słabnąć*⁵³⁵

9. Zapadł⁷²⁸³ się w ziemię⁷⁷⁶ jej bramy^{*}, zniszczył⁶³KP i pokruszył⁷⁶⁶⁵IKP jej rygle⁶³. Jej król⁴⁴²⁸ i książęta⁶³ są pośród narodów⁶³, nie³⁶⁹ ma Prawa⁶³, także⁵⁷¹ jej prorocy⁶³ nie³⁸⁰⁸ znajdują⁴⁶⁷² widzenia⁶³ od JHWH.

**brama*⁸¹⁷⁹ miejska to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy

***lub: zasnuta, belka, poprzeczka, wysoki urządnik, dowódca, naczelnik*⁸²⁶⁹ - por. 1Sm 22,2, ****hebr.: go'im*¹⁴⁷¹ - poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi¹⁴⁷¹, *****hebr.: tora*⁶³ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyciężaj, sposób⁸⁴⁵¹, ******hebr.: nab*⁵⁰³⁰ - mówiący przed, w imieniu - 1Sm 9,9 vs ro'eh⁷²⁰³ - Iz 23,7, ******wizja, objawienie, wyrocznia, prowoctwo*²³⁷⁷

Pwt 28,36; Lm 3,4; 4,20

10. Starsi⁹¹¹²⁰⁵ córki¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶ usiedli³⁴²⁷ na ziemi⁷⁷⁶ i zamilkli⁶³. Wzniesli⁵⁹²⁷KH proch⁶⁰⁸³ na⁵⁹²¹ swoje głowy⁷²¹⁸, opasali²²⁹⁶ się worami⁶³⁸²⁴². Dziewice¹³³⁰ Jerozolimy³³⁸⁹ pochylały³³⁸¹ do ziemi⁷⁷⁶ swoją głowę⁷²¹⁸S. **por. Lm 1,19*

***lub: k.p. być nieruchomym, ośmięcić*¹⁸²⁶, ****trudyczny gesty wyrażające żalobę - por. Rdz 37,34; Joz 7,6; 1Sm 4,12; Ez 27,30*

➤ 11. Moje oczy⁵⁸⁶⁹ osłabły* od łez¹⁸³², wrzenie** *ogarnia* moje wnętrze⁴⁵⁷⁸, moja wątroba*** wylała⁸²¹⁰ się na ziemię⁷⁷⁶ z powodu⁵⁹²¹ ruiny⁶⁶⁶ córki¹³²³ mojego ludu⁵⁹⁷¹. Dziecko⁵⁷⁶⁸ i niemowlę⁶²⁴³PAR mdleją⁸⁴⁸KN na ulicach³³⁹ miasta⁷¹⁵.

Pwt 28,41.50.53-57; Ps 6,7; 69,3;
*dost.: k.g. byłą zużyty, zmarnieć, być wycejparany, dojsz do kresu, zniknąć, zginić²⁶¹⁵, tj. mój wzrok straciłem od łez; **por: Lm 1,20***, ***przebita wątroba oznaczała śmiertelną ranę - por: Put 7,23; w myśli hebr. siedlisko uczuć²⁵¹⁶, BW - moja żołąć wylała się na ziemię; ****pełnienie, skruszenie, wyrwa, wyłom, rozbić⁷⁶⁶⁷

Jr 8,19-23; 9,1; 10,20; 14,17.19; 44,7; Lm 3,48-49

↳ 12. Mówiły¹⁵⁵⁹IM do swoich matek¹⁷: Gdzie jest zboże¹⁷¹⁵ i wino³¹⁹⁶? – gdy mdlały** niczym zranione⁸⁸¹A na ulicach⁷³⁹ miasta⁵⁸⁹² aby oddawać⁸²¹⁰INF swoją duszę³³¹⁵ na⁴¹³ łonie⁸⁸¹IAK swoich matek¹⁷. Pwt 28,51; Oz 2,8-9; 7,14

*lub: będą mówić - AK; **k.h.p.a. omdlewać, słabnąć⁵⁸⁴⁸, ***być przebitym mieczem²⁴⁹¹, ****jak w idiomie: wylać krew - oddawać życie; *****lub: wygłębienie, dno, środek, fałda w ubraniu²⁴³⁶

➤ 13. Kogo⁴¹⁰⁰ wezwę na twego świadka¹AK? Kogo⁴¹⁰⁰ przyrównam* do ciebie, córko¹³²³ Jerozolimy³³⁸⁹? Kogo⁴¹⁰⁰ uczynię podobnym⁷⁷³KH tobie, aby cię pocieszać⁵¹⁶²KP, dziecko¹³³⁰, córko¹³²³ Sjonu⁶⁷²⁶? Bo³⁵⁸⁸ twoja ruina⁶⁶⁷ jest wielka¹⁴¹⁹ jak morze³²²⁰. Kto⁴³¹⁰ cię uzdrowi**?

Hi 38,16; Lm 1,12; Dn 9,10,12; Na 3,19
*lub: k.h. składać świadectwo⁵⁷⁴⁹, **wyrzucić sobie, myśleć, porównywać¹⁸¹⁹, ***k.g. uleczyć, czynić świeżym, odnowić⁷⁴⁹⁵

➤ 14. Twój prorocy⁵⁰³⁰ mieli wizję¹2372 dla ciebie – puste¹ słowa¹ i mdłe¹ sprawy¹; i nie³⁸⁰⁸ obnażali¹⁵⁴⁰ twojej winy¹, aby odwrócić⁷⁷²⁵ twoją niewolę¹, lecz^{CW} mieli wizję²³⁷² dla ciebie – brzemiona⁴⁸⁶⁴ fałszywe⁷⁷²³ i zwodnicze¹HAP.

Jr 14,13.22; 23,13
*por: Iz 1,1; Ha 1,1; Za 10,2, **daremność, fałsz, bezwartościowość⁷⁷²³, ***nieodprawiony, bez smaku, nudny⁸⁶⁰², ****przewrotność, deprawacja, nieprawość, winna lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, *****lub: wygnanie⁶²², uwg. ketiv - przynoczyć powożenie - EIB^K, *****lub: zwodzenie, nęcenie, rzecz składająca do zbroczenia⁴⁰⁶⁵

➤ 15. Klaskali⁵⁶⁰⁶ nad⁹²¹ tobą w dłonie¹3709 wszyscy przechodzący⁵⁶⁷⁴PAR drogą¹⁸⁷⁰; gwizdali** i kiwali⁵¹²⁸ głowami¹ nad⁵⁹²¹ córką¹³²³ Jerozolimy³³⁸⁹, mówiąc: Czy to²⁰⁶³ jest miasto⁵⁸⁹², o którym mówili⁵⁵⁹. Doskonała¹ piękność⁶³⁰⁸ i radość¹ dla całej³⁶⁰⁵ ziemi⁷⁷⁶?

*tu: gest zdyktowania lub braku szacunku - Hi 34,37; Iz 2,6 - por: ten sam gest w Ps 47,1; Na 3,9, **lub: k.g. syzcze⁸³¹⁹, ***tu: gest zdziwienia i zaskoczenia nad czymś nieoczekiwanym - Ps 22,8; Jr 18,16
****lub: cały, wszelki, ogół³⁶³², *****lub: szczęście, uniesienie⁴⁸⁸⁵

1Krl 9,8; Ps 48,3; Jr 18,16; Ez 16,15; Na 3,19

➤ 16. Rozwarli⁶⁴⁷⁵ na⁵⁹²¹ ciebie swoje usta¹6310 wszyscy twoi wrogowie³⁴¹. Gwizdali⁸³¹⁹ i zgryzali²⁷⁸⁶ zębami¹8127, mówiąc⁵⁵⁹: Pochonęli-

śmy¹¹⁰⁴ je. Zaiste⁶⁶⁶¹! To²⁰⁸⁸ jest dzień³¹¹⁷, na który czekaliśmy⁶⁹⁶⁰! Znaleźliśmy⁴⁶⁷² i zobaczyliśmy⁷²⁰⁰ go! ****lub: z pewnością³⁸⁹

*zmiana kolejności liter alfabetu z u. 17 - por: też Lm 3 i 4,16 być może odwołanie do pierwotnej kolejności - por: JSB⁴; KUL^W

**wyrzaz pogardy i pełni lekceważenia - Ps 22,7; Jr 18,16; Lm 3,46

***idiom: zgrzytanie zębami to objaw złości i nienawiści - Ps 35,16

****por: Ps 28,7; Hi 16,10; Ps 22,13; 37,12; Lm 2,3.46; 5,8

↳ 17. JHWH uczynił⁶²¹³ to, co⁸³⁴ zamysłał¹, wypełnił¹ swoje Słowo¹, które⁸³⁴ przekazał¹ od dawnych⁶⁹²⁴ dni³¹¹⁷. Zniszczył²⁰⁴⁰ i bez³⁸⁰⁸ ładu¹ tości¹ *pozwoił* wrogowi³⁴¹PARIS radować⁸⁰⁵⁵ się nad⁵⁹²¹ tobą, wywyższył⁷³¹¹ róg⁷¹⁶¹ twoich nieprzyjaciół⁶⁸².

Kpl 26,16; Pwt 28,15; Jr 4,28

*lub: k.g. zaplanować, zarządzić²¹⁶¹, **dost.: dokonał¹²¹⁴, ***termin poetycki często występujący w Psalmach - obietnica, nakaz⁵⁶⁵, ****lub: k.p. powierzać odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰, *****lub: k.g. oszczędzić, pożalować, ulitować się²⁵⁵⁰B2918

➤ 18. Ich serce³⁸²⁰ wołało* do PANA¹³⁶. Murze¹²³⁴⁶ córki¹³²³ Sjonu⁶⁷²⁶! Spraw, *niech* wylewają³³⁸¹KHIMP się Iz¹⁸³² za dnia³¹¹⁹ i w noc¹cy¹ jak strumień⁵¹⁵⁸! Nie⁴⁰⁸ dawaj⁵⁴¹⁴ sobie odpoczynku¹HAP i *niech* nie⁴⁰⁸ uspokaja¹ się źrenica¹ twojego oka⁵⁸⁶⁹! Jr 4,31; 14,17

*lub: krzycząc o pomoc, domagać się, błagać⁶⁸¹⁷, może dotyczyć mieszkańców miasta lub dzieci z u. 12 - WBC^K; tu idiom: zdanie się całkowicie na Boga i wyprzeżenie działań na własną rękę - KUL^K, **por: Za 2,8-13, ***idiom: zawsze⁶³¹⁴, ****lub: odwołanie, zaprzestanie, ulga⁵¹⁴, *****k.g. umrzeć, milczeć, być nieruchomym, oniemieć¹⁸²⁶, ****idiom: córka twojego oka - NET^K

↳ 19. Powstań⁶⁹⁶⁵IMP, krzycz¹IMP w nocy³⁹¹⁵,AIO na początku⁷²¹⁸ straży nocnej¹, wylewaj⁸²¹⁰IMP swoje serce¹ jak wodę⁴³²⁵ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ PANA. Podnoś⁵³⁷⁵ do Niego swoje dłonie¹ o⁵⁹²¹IAK życie¹ swoich niemowląt⁵⁷⁶⁸ omdlewających⁵⁸⁴⁸A z głodu⁷⁴⁵⁸ na szczyce⁷²¹⁸ każdej z ulic²³⁵¹. ****duszę⁵³¹⁵ Ps 62,8, 63,6; 1Tm 2,7

*lub: wydawać okrzyk - radości bądź wdętki, wołać głośno⁷⁴⁴²

**tj. od godz. 18 do 22 naszego sposobu liczenia czasu - por: Wj 14,2; Sdz 7,19; 1Sm 11,1; noc obejmowała 3 strażę, 4 w czasach NP - Mt 14,25; **lub: wewnętrzny człowiek, wola, umysł, sumienie, wnętrze³⁸²⁰, ***jest wyrażający modlitwę - Ps 28,2; Iz 1,15

↳ 20. Spójrz⁷²⁰⁰IMP, JHWH, i przyjrzyj⁵⁰²⁷IMP się: Z kim⁴³¹⁰ tak³⁵⁴¹ postąpiłeś¹? Czy⁵¹⁸ kobiety⁸⁰² mają jeść³⁹⁸ swoje potomstwo¹, wypieszczone¹HAP niemowlęta⁵⁷⁶⁸? Czy⁵¹⁸ kapłan³⁵⁴⁸ i prorok⁵⁰³⁰ mają być zabijani²⁰²⁶KN w świątyni¹ PANA³⁶⁷?

Kpl 26,29; Pwt 28,53-57;

*lub: k.p. postąpić surowo⁵⁹⁵³, **dost.: owoc (tona)⁶⁵²⁹ - Rdz 30,2
***lub: zdrowo urodzone, dzieci otoczone troskliwą opieką²⁹⁴⁹

****lub: święte miejsce, przybytek, sanktuarium, miejsce lub rzecz oddzielona⁷⁷²⁹, u. l. mn. Święte świętych - Wj 26,31; Hb 10,19***

2Krl 6,24-31; Jr 19,9; Ez 5,10; Lm 4,10

↳ 21. Leżą⁷⁹⁰¹ w prochu^{761A} ulic²³⁵¹IP, dziecko¹ i starzec²²⁰⁵. Moje dziewice¹³³⁰ i moi mło-

dzieńcy⁸⁸ poległi⁵³⁰⁷ od miecza²⁷¹⁹; zabiłes⁸⁸⁸ ich w dzień³¹¹⁷ swojego gniewu⁶³⁹ – zgładzi-
leś⁸⁸⁸ ich, nie³⁸⁰⁸ pożałowałeś²⁵⁵⁰. Lm 2,2,17

⁸⁸lub: niemowlę - Wj 2,6; male dziecko - Jr 1,6; nastolatek - Rdz 37,2; młodzieniec, sluga²⁸⁸. ⁸⁸⁸dot. niezonanych dorosłych mężczyzn⁹⁷⁰
⁸⁸⁸lub: k.q. zgładzić, zniszczyć, zniweczyć, zamordować²⁰²⁶
⁸⁸⁸lub: zariżnąć (o uboju), zabić bez błoski²⁸⁷³. Rtz 43,16; Wj 22,1

22. Zawolał^{311M} jak w dniu³¹¹⁷ zgromadze-
nia²² – otacza⁵⁴³⁹ mnie trwoga⁶⁹ – lecz³⁰⁸
nie³⁸⁰⁸ było¹⁹⁶¹ w dniu³¹¹⁷ gniewu⁶³⁹ JHWH
uciekiniara^{6412N} i ocalonego^{8300N}. Tych, któ-
rych⁸³⁴ piastowałam⁸⁸⁸ i wychowałam⁸⁸⁸ –
zniszczył³⁶¹⁵ mój wróg⁶³⁴. Ps 31,13; Jr 6,25; 20,10

⁸⁸lub: k.q. wolać, krzyknąć, głosić, przycygnąć, zaprzasać¹²¹¹
⁸⁸⁸dost.: wyznaczone miejsce, wyznaczony czas, namiot spotkania,
święto¹¹⁵⁰. ⁸⁸⁸lub: strach, przerażenie, groza⁴⁰³². - Jr 20,3. ⁸⁸⁸nieś
w dłoniach, kłosać, rozciągnąć, urodzić zdrowym²⁹⁴⁶. tu i Iz 48,13
⁸⁸⁸dost.: k.p. być wielkim, urosnąć do wielkich rozmiarów⁷²⁵

3. Ja⁵⁸⁹ jestem tym mężem^{31A}, który wi-
dział³¹⁷²⁰⁰ utrapienie⁸⁸⁸ pod różą^{762B} Jego
zapalczowości⁵⁶⁷⁸. Hi 9,34; Prz 22,8; Iz 10,5

⁸⁸lub: silny mężczyzna, wojownik, bohater¹³⁹⁷. ⁸⁸⁸k.q. doświadcz-
ać, doznac, patrzeć na; ⁸⁸⁸nieświeży ucisk, biada^{6040/6089}

2. Kierował^{31PER} mną⁸⁵³ i wprowadził^{1980KH}
w ciemność²⁸²², a nie³⁸⁰⁸ w światłość²¹⁶. Hi 12,25;

⁸⁸lub: prowadzić naprzód siłą lub dobrointencją, powozić ry-
wadem - Wj 14,25; Kaz 2,3; metaf.: zachowywać⁵⁹⁰⁰ Am 5,18,20

3. O tak^{389I} Zwrócił³¹⁷²⁵ się przeciwko mnie
i odwrócił²⁰¹⁵ swoją rękę⁸⁸ ode mnie przez
cały³⁶⁰⁵ dzień³¹¹⁷. ⁸⁸⁸lub: każdego dnia Lm 2,4,7

⁸⁸⁸hendiadys - wielokrotnie skierował przeciwko mnie swoją rękę
⁸⁸⁸ramię, ręka³⁰²⁷ - symbol mocy, władzy i aurytetytu - Ps 89,13

4. Pomarszczył⁸⁸ moje ciało¹³²⁰ i moją skó-
rę⁸⁸, połamał⁷⁶⁶⁵ moje kości⁶¹⁰⁶. Hi 16,8

⁸⁸⁸dost.: k.p. użyć się wskutek użytkowania, użyć całkowicie, wy-
korzystać w pełni¹⁰⁸⁶. ⁸⁸⁸hendiadys: moją śmiertelną skórę - NET^K

5. Obudował⁸⁸ mnie i otoczył^{532KH} goryczą⁸⁸
i mazołem⁸⁸; Pwt 20,20; Hi 19,8,12

⁸⁸lub: pobudował¹¹²⁹ nade mną - AK, spiętrzył wokół mnie - BW
⁸⁸⁸lub: jad, żółć, roślina posiadająca główkę (jak mak) z truci-
ną⁷²¹⁹ - Pr 22,32; Oz 10,4; ⁸⁸⁸trud, udęka, zmniejszenie⁸⁵¹³. - Wj 18,8

6. Posadził^{31KH} mnie w ciemnościach⁸⁸ jak
dawno⁵⁷⁶⁹ zmarłych^{1919PAR}. Ps 88,5-6; 143,3

⁸⁸lub: sprawił, że mieszkam³⁴²⁷. ⁸⁸⁸lub: ciemne miejsce, kryjówka⁴²⁸⁵

7. Ogrodził⁸⁸ mnie zewsząd¹¹⁵⁷, abym cw-
nie³⁶⁰⁸ wyszedł³³¹⁸, uczynił ciężkimi^{3513KH} mo-
je kajdany⁸⁸. Hi 3,23; 19,8; Oz 2,6

⁸⁸⁸dost.: k.q. otoczyć murem z kamieni, naprawić wprawy w murze¹⁴⁴³
⁸⁸⁸lub: łańcuch wykonany z miedzi lub brązu - por. Sdz 16,21

8. Nawet¹⁵⁷¹ gdy³⁵⁸⁸ krzycałem⁸⁸ i wolałem
o pomoc⁸⁸, zatyka⁸⁸⁸ uszy⁸⁸⁸ na moje modli-
twy⁸⁸⁸. ⁸⁸⁸lub: błagania⁸⁶⁰⁵ Hi 30,20; Ps 22,2; Iz 59,2;

⁸⁸lub: wolać (na pomoc), krzyknąć, zawołać (w potrzebie)²¹⁹⁹
⁸⁸⁸lub: błąd w rozpacz⁷⁷⁶⁸. ⁸⁸⁸lub: q. zablokować, zamknąć, trzy-
mać (się) w tajemnicy⁵⁶⁴⁰, AK- thumi ...; EIB- odcina... Lm 3,44

9. Zagroził¹⁴⁴³ moje drogi¹⁸⁷⁰ kamieniem
ciosanym⁸⁸, poplątał⁵⁷⁵ moje ścieżki⁵⁴¹⁰.

⁸⁸⁸lub: kamień podany obróbcę, kamień gładki - Wj 29,25; 1Krn 5,17

10. Jest on⁹³¹ dla mnie niedźwiedziem⁶⁷⁷
czyhającym^{61PAR} na mnie, lwem^{738Q} w ukry-
ciu⁸⁸. Hi 10,16; Iz 59,9-11; Oz 13,7-8; Am 5,18-20

⁸⁸⁸lub: k.q. zastawić pułapkę⁶⁰³; ⁸⁸⁸lub: tajemne miejsce, kryjówka⁵⁶⁶⁵

11. Zmylił⁸⁸ moje drogi¹⁸⁷⁰, rozszarpał⁶⁵⁸²
mnie i uczynił⁸⁸⁸ mnie spustoszeniem^{371PAR}.

⁸⁸⁸lub: k.p., k.p.o. zagrozić drogę, zboczyć^{5493/6366}, EIB- pokreślić, AK
- odwrócić; ⁸⁸⁸lub: q. wyznaczyć, umieszczać, postawić, klasz⁷⁷⁶⁰

⁸⁸⁸lub: k.q. być zniszczonym, opuszczonym⁸⁰⁷⁶. - Jr 12,11; Dn 9,17

12. Napiął¹⁸⁶⁹ swój łuk⁷¹⁹⁸ i postawił⁸⁸ mnie
za cel^{361A} dla swojej strzały^{2671A}. Hi 7,20; 16,12

⁸⁸⁸lub: k.h. uszakić spowodować, że ktoś stanie prosto, umocować,
ustanowić⁵³⁴. ⁸⁸⁸strz., strażnik, wartownia, cel⁴³⁰⁷. - 1Sm 20,20

13. Przeszył⁸⁸ moje nerki⁸⁸ strzałami⁸⁸⁸ ze
swojego koczana⁸²⁷. ⁸⁸⁸idiom: symani¹¹²¹ Hi 16,13

⁸⁸⁸dost.: k.h. wprowadzać, wnosić, sprawić coś przecieku⁹³⁵. ⁸⁸⁸ner-
ki w myśli hebr. to miejsce uczuć bądź sumienia³⁶²⁹. - Wj 29,13

14. Stałem¹⁹⁶¹ się pośmiewiskiem⁸⁸ dla ca-
łego³⁶⁰⁵ mojego ludu⁵⁹⁷¹, ich przysiewką⁸⁸
przez cały³⁶⁰⁵ dzień^{3117A}. Hi 12,4; Jr 20,7; Lm 1,7

⁸⁸⁸lub: śmiech, zabawa, żarty, drwina, szydersztwo⁷⁸¹⁴. ⁸⁸⁸szczy-
dca, prześmiewca, pieśń śpiewaka, muzyka⁵⁰⁸⁸. ⁸⁸⁸każdego dnia

15. Napelił^{7646KH} mnie goryczą⁸⁸, napoił⁸⁸⁸
mnie piólnem⁸⁸⁸. Jr 9,15; 23,15; Lm 3,19

⁸⁸⁸lub: gorzkie ziolo - Wj 12,8, cierpkie winogrona⁸⁸⁴ - Pwt 32,2
⁸⁸⁸lub: k.h. nasyczyć, podlać⁷³⁰¹. ⁸⁸⁸lub: roślina o gorzkim smaku³⁹³⁹

16. I pokruszył⁸⁸ o zwiń³⁹¹ moje zęby⁸¹²⁷,
i wdeptał⁸⁸⁸ mnie w proch⁶⁶⁵⁷. Ps 3,7; 58,6

⁸⁸⁸lub: k.h. zmiażdżyć¹⁶³⁸ tu i Ps 119,20; ⁸⁸⁸tu i Ps 77,17; Prz 20,17
⁸⁸⁸lub: k.h. spowodować ugięcie⁷²⁸. AK - pogryzł mnie w popiele

17. I odtrącił¹²⁸⁶ moją duszę⁵³¹⁵ od pokoju⁸⁸.
Zapomniałem⁵³⁸², co to pomysłność^{361N}.

⁸⁸⁸hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomysłność, cisza⁷⁹⁶⁵
⁸⁸⁸lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, ofiarność²⁸⁹⁶

18. Więc⁸⁸ powiedziałem^{1559CON}: Zginęła⁸⁸
moja siła⁸⁸ i moja nadzieja⁸⁴³, którą⁸⁸⁸ pokta-
dałem w JHWH. Ps 88,15; Lm 3,3

⁸⁸⁸lub: wybitność, zwycięstwo, trwanie - por. 1Sm 15,29; 1Krn 29,11

19. Wspomniał^{2142IMP} na moje utrapienie⁸⁸
i moją tułaczę⁸⁸ – pióln³⁹³⁹ to^{AK} i żółć⁷²¹⁹.

⁸⁸⁸lub: udęka, bieda, nieszczęście⁶⁰⁴⁰. ⁸⁸⁸bezdomność, niepokój⁴⁷⁸⁸

20. Moja⁸⁸ dusza⁵³¹⁵ nieustannie to⁸⁸ wspani-
o⁸⁸ i uniza⁸⁸⁸ się we⁵⁹²¹ mnie. Ps 42,5-6

⁸⁸⁸lub: Twoja dusza; ⁸⁸⁸hebraizm: wspominać^{2142INFABS} wspomni-
na^{2142KOIM}. ⁸⁸⁸dost.: k.q. zapalać się⁷⁷⁴³ tu i Ps 44,25; Prz 2,18

21. Przywołuję⁸⁸ to²⁰⁶³ sobie do⁴¹³ serca⁸⁸,
dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ mam nadzieję⁸⁸⁸.

⁸⁸⁸dost.: k.h. powodować wracanie, przyprowadzać, przynieść z
powrotem, przypominać, odrzucać, pokonywać⁷⁷²⁵. ⁸⁸⁸lub: we-
wnętrzny człowiek, wola, umysł, sumienie, wewnątrz, serce³⁸²⁰

⁸⁸⁸lub: czekać, zwać, oczekiwać²³⁷⁶. EIB - i dlatego wywołuję
Hi 13,15; Ps 33,22; 71,14; 130,5; Mi 7,7

† 22. Na miłosierdzie²¹PC JHWH, bo³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ wyczerpaliśmy³⁵¹IP go, gdyż³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ ustaję³⁵⁸⁸ Jego litość³⁵⁸⁸.

Wj 34,6-7; Ps 89,1; 103,17;

*hebr: *chesed*²⁶¹⁷ - dobroć, taskawość, wierność, życzliwość
 **lub: k.g. być ukonieczonym, być skonieczonym, dojść do kresu, przestać (istnieć), być zużyty⁸⁵², **k.g. być zużyty⁸⁵², zmarnieć, być wyczerpanym, dojść do kresu, zniknąć, zginąć⁶¹⁵, **współczucie, miłosierdzie, łono (wnętrze)⁷³⁵⁶ - Rdz 43,14 - Iz 63,7; Ml 3,6

† 23. Każdego³⁶⁰⁵ poranka¹²⁴² pojawiają się na nowo⁹¹ADMP, wielka⁷²²⁷ jest Twoja wierność⁹⁰.

Ps 36,5; 89,1-8; 100,5; Iz 33,2

*dost.: (s.) nowe, świeże²³¹⁹ - domyślnie: miłosierdzie i litość
 **lub: stałość, wytrwałość, niezmuszoność, uczciwość⁵³⁰ - Wj 17,32

† 24. JHWH jest moim działem⁸ - powiedziałam⁵⁸⁹ moja dusza⁵³¹⁵ - dlatego też³⁶¹ pokładałam⁸ w Nim nadzieję³⁵¹IKH. Ps 16,5; Jr 10,16

*lub: udział, część, terytorium, posiadłość²⁵⁰⁶, **oczekiwanie³¹⁷⁶

† 25. Dobry⁸ jest JHWH dla tych, którzy Go oczekują⁶⁹⁶⁰PAR, dla duszy⁵³¹⁵, która Go szuka⁸.

Ps 34,9; 130,6; Iz 30,18; Mi 7,7; Am 5,4

*lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście²⁸⁹⁶
 **lub: k.g. starać się o, dowiadywać się o, zgłębiać, nawiedzać¹⁸⁷⁵

† 26. Dobrze²⁸⁹⁶ jest również² w oczekiwaniu⁹¹ADJ w² milczeniu⁹¹ADJ na zbawienie³⁵⁸⁸ JHWH. *tc.przym. jako czas: k.hpo - czekać z uśmieszeniem²³⁴², **w ciszy¹⁷⁴⁸

**lub: pomoc, wybarwienie, ratunek, zwycięstwo⁸⁶⁶⁸ - Sdz 15,18

† 27. Dobrze²⁸⁹⁶ jest człowiekowi⁸ nosić⁵³⁷⁵ jarzmo⁵⁹²³ w swojej młodości⁵²⁷¹. Jr 27,11

*lub: silny mężczyzna, mąż, wojownik, bohater¹³⁹⁷

† 28. Niech siedzi³¹³⁵ samotnie³⁵¹ i milczy³⁵⁸, gdyż³⁵⁸⁸ Pan włożył⁹¹⁹⁰³⁵ je na⁵⁹²¹ niego. Ps 37,9

*lub: k.g. być ustawionym, pozostać, mieszkać, mieć siedzibę³⁴²⁷
 **lub: wycofanie, oddzielenie²⁹¹⁰, **k.g. być nieruchomym¹⁸²⁶

† 29. Niech kładzie⁵⁴¹⁴ swoje usta⁶³¹⁰ w prochu⁶⁰⁸³A, może⁹⁴ jest jeszcze³⁴²⁶ nadzieja⁹⁰. *meton.: wyraz pokornego i miłczego poddania się Bogu
 **hebr: *tiqwa*⁸ - nadzieja, oczekiwanie⁸⁶¹⁵, sznur - Joz 2,18

Lb 22,31; Joz 7,6; 1Sm 25,23

† 30. Niech nadstawia⁵⁴¹⁴ bijącemu⁵²²¹KHIPAR policzek³⁸⁹⁵, niech syci⁸ się hańbą³⁵⁸⁸.

*dost.: k.g. dać, położyć, użyć, robić, powodować⁵⁴¹⁴, **lub: k.g. być napełnionym, spełnionym, otrzymać swoją porcję⁷⁶⁴⁶

**dost.: w hańbie, ****pogarda, drwina, szerszyna, wyprzą²⁷⁸¹

Iz 50,6; Ml 27,30; Mk 15,19; Łk 22,63; J 18,22

† 31. Bo³⁵⁸⁸ PAN nie³⁸⁰⁸ odrzuca⁸ na wieki⁹⁰; *lub: odrzucić²¹⁸⁶, **na zawsze⁵⁷⁶⁹ 1Sm 12,22; Ps 94,14

† 32. Bo³⁵⁸⁸ jeśli⁵¹⁸ zasmuca⁸, to i lituję⁸ się według obfitości³⁵⁸⁸ swojego miłosierdzia²⁶¹⁷, *lub: k.h. powodować bolesć, smutek³⁰¹³, **k.p. mieć miłosierdzie, współczuć⁷³⁵⁵, **mnóstwo, wielkość, duża ilość, bogactwo⁷²³⁰N

Ps 106,43-45; Dz 14,22; 2Kor 4,17; Hbr 12,6

† 33. Gdyż³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ ze skłonności⁸ serca³⁸²⁰ trapi⁸ i zasmuca⁸ synów¹¹²¹PC człowieka³⁵⁸⁸. *lub: k.p. źle traktować, dręczyć, osłabiać, upokarzać⁶⁰³¹

**lub: k.p. boleć, odczuwać żal³⁰¹³, **mężczyzna, mąż, każdy³⁷⁶ Ez 18,32; 33,11; Hbr 12,10-11

† 34. By kruszyć⁹¹INF pod⁸⁴⁷⁸ stopami²⁷⁷² wszystkich³⁶⁰⁵ więźniów⁸ ziemi⁷⁷⁶;

*lub: k.p. druzgotać, gnębić⁷⁹², **jeniec wojenny⁶¹⁵ - Ps 68,6

† 35. By nagiąć⁹¹INF prawa⁸ człowieka³⁵⁸⁸ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Najwyższego⁵⁹⁴⁵; Wj 23,6; Pwt 16,19

*lub: k.h. wyciągać, rozciągać, obracać, skłaniać, uphywać⁵¹⁸⁶

**lub: decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawość, słuszność w sądzie⁹⁴⁴¹

**lub: silny mężczyzna, mąż, wojownik, bohater, mocarz¹³⁹⁷

† 36. By gnębić⁹¹INF człowieka³⁵⁸⁸ w toku jego sprawy³⁵⁸⁸ - czyż⁸ PAN¹³⁶ nie³⁸⁰⁸ widzi²⁰⁰ tego? *lub: k.p. wykrzykiwać, zgąć, sfałszować, wypaczyć, zadać klam⁵⁷⁹¹

**mie własne Adam, człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna¹²⁰, **k.t. kłótnia, sprawa w sądzie, spór⁷³⁷⁹ - Pwt 17,8

† 37. Kim⁴³¹⁰ jest ten²⁰⁸⁸, kto powiedział⁵⁵⁹ i stał¹⁹⁶¹CON się, a PAN¹³⁶ tego nie³⁸⁰⁸ rozkaża⁸? Ps 33,9-11; Prz 16,9; Iz 46,10

*lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰

† 38. Czy z ust⁶³¹⁰ Najwyższego nie³⁸⁰⁸ pochodzi⁸ zło³⁵¹A i dobro³⁵¹A? Rdz 50,20; 1Sm 16,14; Hi 2,10;

*dost.: k.g. wychodzić, iść naprzód, podążać do³³¹⁸ Ps 78,49;

**lub: udręka, przeciwność losu, niegodziwość⁷⁴⁵¹ Jk 3,10-11

**lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, szczęście, obfitość²⁸⁹⁶

† 39. Na co⁴¹⁰⁰ uskarża⁸ się człowiek¹²⁰⁵, który żyje²⁴¹⁶PAR, mężczyzna¹³⁹⁷ - czy nie z powodu⁸ kary za swoje grzechy³⁵⁸⁸?

*lub: k.hpa. narzekać, szemrać²⁶, **na, dlatego że, ze względu na, z powodu⁵⁹²¹, AK na swoje grzechy; **wy ketiv - jego grzech²³⁹⁹

**lub: grzech, winna za grzech, kara za grzech¹³⁹⁷ - Rdz 41,9

† 40. Doświadczajmy⁹¹CON nasze drogi⁸; i badajmy³⁵⁸⁸CON je, nawrócimy⁷⁷²⁵CON się do⁵⁷⁰⁴ JHWH. Ps 119,5; 139,23-24

*lub: k.g. szukać, wymyślać, obmyślać, badać, sprawdzać²⁶⁶⁴

*hebr: *derek* - odległość, podróż, metafora: bieg życia, charakter moralny, sposób życia¹⁸⁷⁰, **k.g. przeskakiwać, zgłębiać, szukać²⁷¹³

† 41. Wnieśmy⁵³⁷⁵ swoje serca³⁸²⁰ i ręce⁹¹3709 do⁴¹³ Boga w niebiosach³⁵¹IP. Ps 25,1; 86,4

*tj. gest wyrażający modlitwę - Ps 28,2; Iz 1,15; Lm 2,19**

wy myśl hebr: istniały trzy sfery nieba⁸⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2*

† 42. To my⁵¹⁸ zgryźliśmy⁸ i zbuntowaliśmy⁸ się, a Ty⁸⁵⁹ nie³⁸⁰⁸ przebaczyłeś³⁵⁸⁸. *lub: k.g. buntować się, naruszać, pogwałcać (Prawo)⁶⁵⁸⁶

**lub: k.g. być nieposłusznym, nie słuchać⁴⁷⁸⁴ Pwt 29,20; Jr 5,7

**lub: k.g. odpuszczać, darować⁵⁵⁴⁵ - zawsze podmiotem jest Bóg

† 43. Okryłeś⁸ się gniewem^{639A} i przesładowałeś⁸ nas, zabiłeś²⁰²⁶ bez³⁸⁰⁸ okazania litości²⁵⁵⁰. Lm 2,2,17,21; Ez 7,8-9; 8,18

*lub: k.g. ogradać, zamykać w środku, zastaniać, zakryć⁵⁵²⁶

**lub: k.g. zmusić do ucieczki, gonić, przesładować, dręczyć⁷²⁹¹

† 44. Okryłeś⁸⁵²⁶ się obłokiem⁶⁰⁵¹A, aby nie mogła przejsz³⁵⁸⁸INF do Ciebie modlitwa⁸⁶⁰⁵. *dost.: w obłok; **lub: k.g. przejszć nad, opuszczać, iść ponad⁶⁶⁷⁴

† 45. Składałeś⁷⁷⁶⁰BB nas jak śmieci¹HAP i odpadki³⁵⁸⁸HAP pośród⁷¹³⁰ narodów⁵⁹⁷¹A. 1Kor 4,13

*lub: odpadki, pomgie⁵⁵⁰¹, EIB - szumowiny, **AK - pomiotło³⁹⁷³

▮ 46. Otworzyli⁶⁴⁷⁵ nad⁵⁹²¹ nami swoje usta³⁶⁶ wszyscy³⁶⁰⁵ nasi wrogowie³⁴¹. Ps 22,7; Jr 18,16
*por. Lm 2,16; **wyrzuc pogardy i perła lekceważenia - Lm 2,16

▮ 47. Spadło³⁶⁶ na nas przebranie⁶³⁴³ i pułapka³⁶⁶, spustoszenie⁷⁶¹² i zniszczenie³⁶⁶⁷⁶⁶⁷
*dost.: k.g. wydarzyć się, być, trwać, mieć miejsce¹⁹⁶¹, **jól, jaskinia⁶⁵⁵⁴, ***s.gn. sądu Bożego - por. Iz 24,17; Jr 48,43; ****przekład paronomazji - początki par słów w j. hebrajskim brzmią podobnie

▮ 48. Strumieniami⁶³⁸⁸ wód⁴³²⁵ spływa³¹²⁵ moje oko⁵⁸⁶⁹CS z powodu⁵⁹²¹ zniszczenia⁷⁶⁶⁷ córki³⁶⁶¹¹³²³ mojego ludu⁵⁹⁷¹.
Jr 9,1.18; Lm 1,16; 2,11

*dost.: k.g. zejść, zapadać się, tonąć, zostać powalonym³³⁸¹
**określenie dotyczy Jerozolimy - por. Lm 2,11; 4,3.6.10

▮ 49. Moje oko⁵⁸⁶⁹CS jest zaplakanie³⁶⁶ i nie-
przejście⁸²⁰35 — nie³⁶⁶ ma końca³⁶⁶ HAP¹ płaczu;
*dost.: k.n. wypływać, wytryskać, płynąć, cieknąć, rozciągać się⁵⁰⁶⁴
**lub: obezwładnienie, ustanie, ciągły płacz bez ulgi²⁰¹⁴ AMG

▮ 50. Dopóki⁵⁷⁰⁴ nie wychyli³⁶⁶ się i nie zechce spojrzeć³⁶⁶ IUS JHWH z niebios⁸⁰⁶⁴IP.
*lub: k.h. patrzeć z góry, patrzeć w dół na⁸²⁵⁹ Ps 14,2; 102,19

*lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wygląd⁷²⁰⁰
*dost.: k.p. postępować, traktować surowo⁵⁹⁵³, **por. Lm 1,11**

▮ 51. Moje oko⁵⁸⁶⁹ trapi³⁶⁶ i moja duszę³⁶⁶ z powodu³⁶⁶ wszystkich³⁶⁰⁵ córek¹³²³ mojego miasta⁵⁸⁹².
Jr 11,22; 14,16; 19,9; Lm 1,18; 5,11

*dost.: k.p. polować jak na ptaka⁶⁸³³ — bez powodu³⁶⁶²⁶⁰⁰, Ps 35,7; Jr 37,15; 45,25
*hebraizm: polując⁶⁶⁷⁹INFABS polowali na mnie, **darmo, za nic

▮ 52. Chcieli zakończyć³⁶⁶ w dole³⁶⁶ A moje życie²⁴¹⁶ i rzucali³⁶⁶ we mnie kamieniem⁶⁸⁵.
*lub: k.g. połowić łwos, uciszyć⁶⁷⁸⁹, **studnia, cysterna wydryżona w skale⁹⁵³ - s.gn. grobu; ***k.p. strącać, zrzucać³⁰³⁴ Jr 38,6-13

▮ 53. Przełaził⁶⁶⁸⁷ się wody⁴³²⁵ nad⁵⁹²¹ moją głowę⁷²¹⁸ i powiedziałem⁵⁵⁹: Jestem zgubiony³¹¹⁵!
*lub: k.n. być odciętym, wykluczonym, zniszczonym¹⁵⁰⁴, Ps 88,6

▮ 54. Wzywałem³⁶⁶ Twojego imienia³⁶⁶, JHWH, z głębokiego³⁶⁶⁸⁴⁸² dołu⁹⁵³.
Ps 130,1; Jon 2,2

*lub: k.g. wołać, krzyczeć, zapraszać, przepytywać, głościć⁷¹²¹
**mie³⁰³⁴ - odzwierciedla naturę i charakter osoby je noszącej
***lub: dolna część (ziemi) - Iz 44,23; głębokość (Szeolu) - Pwt 32,22

▮ 55. Usłyszałeś³⁶⁶⁸⁰⁸⁵PER²⁸ mój głos³⁶⁶, nie³⁶⁶⁴⁰⁸ zakryłeś³⁶⁶IM swoje ucho²⁴¹ na moje wzywanie³⁶⁶ i na moje wołanie o pomoc⁷⁷⁷⁵.
*lub: usłysz ... i nie zakrywał ... por. WBC³⁶⁶, **krzyk⁶⁹⁶³, ***k.h. ukrywać, chować, zataić, zastaniać²⁹⁵⁶ - 1Sm 12,3, ***tu i Wj 8,15

▮ 56. Zbliżyłeś³⁶⁶ się do mnie w dniu³¹¹⁷, gdy Cię wzywałem⁷¹²¹ i powiedziałeś⁵⁵⁹: Nie³⁶⁶⁴⁰⁸ bój³⁶⁶ się. *lub: k.g. podejść⁷¹²⁶ Ps 69,18; 145,18; Iz 58,9;
**lub: k.g. być przyjętym bojaźnią, czcić, szanować³³⁷² Jk 4,8

▮ 57. Broniłeś³⁶⁶, PANIE¹³⁶, spraw³⁶⁶PC mojej duszy⁵³¹⁵, odkupiłeś³⁶⁶¹³⁵⁰ moje życie²⁴¹⁶.
*lub: k.g. procesować, dochodzić racji przed sądem, zbłyżać skargę⁷³⁷⁸, **spór; kontrowersja⁷³⁷⁹, ***k.g. wykupić z niewoli - Rt 2,20

▮ 59. JHWH, widziałeś⁷²⁰⁰ moją krzywdę³⁶⁶HAP, rozsądz³⁶⁶⁸¹⁹⁹ moje prawo³⁶⁶. Rdz 31,42
*lub: obalenie, zdjęcie, wykrzyczenie prawa, uciszyć⁵⁷⁹²B6752

**lub: k.g. rozstrzygnąć spór; karuć, oczyszczać z zarzutów⁸¹⁹⁹
***lub: decyzyja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość; przynajmniej (prawny), prawosć; słusność w sądzie⁴⁹⁴¹

▮ 60. Widziałeś⁷²⁰⁰ całą ich zemstę³⁶⁶ i wszystkie³⁶⁶ ich zamysły³⁶⁶ wobec mnie.
*lub: (ludzki) odwet, (boska) odpłata⁸⁶²¹⁵, zemsta⁵³⁶⁰
**lub: myśl, plan, wymysł, wynalazek⁴²⁸⁴ - Rdz 6,5; Wj 31,4

▮ 61. Słyszałeś⁸⁰⁸⁵ ich szyderstwo³⁶⁶, JHWH, i wszystkie³⁶⁶ ich zamysły³⁶⁶ wobec⁵⁹²¹ mnie;
*lub: pogarda, drwina, hańba, wyrzut²⁷⁸¹ - Rdz 30,23 Lm 3,30

▮ 62. Słowa³⁶⁶ powstających⁶⁹⁶⁵PAR przeciwko mnie i ich przyspiewki³⁶⁶ są mi przeciwne⁵⁹²¹ przez cały³⁶⁶ dzień³⁶⁶³¹¹⁷. Ps 59,7.12
*dost.: wargi, usta⁸¹⁹³, **hebr. higgirat: rzec godna rozmyslenia, rozważania, zadumy, konowanie, szyderstwo, gra na cytrze¹⁹⁰²B2158

*lub: obżalowanie, ustanie, ciągły płacz bez ulgi²⁰¹⁴ AMG
*lub: k.h. patrzeć z góry, patrzeć w dół na⁸²⁵⁹ Ps 14,2; 102,19

*lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wygląd⁷²⁰⁰
*dost.: wargi, usta⁸¹⁹³, **hebr. higgirat: rzec godna rozmyslenia, rozważania, zadumy, konowanie, szyderstwo, gra na cytrze¹⁹⁰²B2158

▮ 63. Zobaczył³⁶⁶IM³⁶⁶ — ich siadanie³⁶⁶ i wstawanie³⁶⁶⁷¹⁰¹², ja⁵⁸⁹ jestem ich szycerczą pieśnią³⁶⁶HAP.
Hi 30,9; Ps 69,12; Lm 3,14

*meryzm - całosć ich postawy, przez cały czas - Pwt 6,7; Ps 139,3
**lub: pieśń zwycięgi i braku szacunku wobec kogos⁴⁴⁸⁵, lipina⁶⁸⁵

▮ 64. Zwróć³⁶⁶ IM im zapłatę³⁶⁶, JHWH, według dzieła³⁶⁶ ich rąk³⁰²⁷. Ps 28,4; Jr 11,20; 2Tm 4,14
*lub: k.h. oddawać z powrotem, zwracać tawiz ku; płacić⁷⁷²⁵
**lub: odmierzenie, odpłata, korzyść¹⁵⁷⁶, **czynny, osiągnięcie⁴⁶³⁹

▮ 65. Daj⁵⁴¹⁴ IM³⁶⁶1992 zaślepienie³⁶⁶HAP serce³⁶⁶⁸²⁰ — zeslij³⁶⁶ IM³⁶⁶1992 Twoje przekleństwo³⁶⁶HAP.
*dost.: na nich; **lub: zakrycie, upór⁴⁰⁴⁴, bezwładny, złudzenie, twardość; GES, AK - złudzenie serca, EIB - odpłacić zasłużeniem serca

▮ 66. Będziesz ścigał³⁶⁶ ich w gniewie⁶³⁹ i zgładzisz³⁶⁶ ich spod³⁶⁶⁸⁴⁷⁸ niebios⁸⁰⁶⁴, JHWH!
*lub: k.g. zmusić do ucieczki, gonić, przesłać, dążyć⁷²⁹¹
**lub: k.h. unicestwić, gubić, niszczyć²⁸⁰⁴⁵, ***pomóż, pod spodem

4 ✠ Ach³⁶⁶! Jakże ciennieje³⁶⁶ złoto²⁰⁹¹, zniemiło⁸¹³² się to wyborne²⁸⁹⁶A¹ADJ złoto³⁶⁶! Rozrzucone³⁶⁶^{31PF} są kamienie⁶⁸ świętyni⁶⁹⁴⁴ na szczycie³⁶⁶⁷²¹⁸CS każdej⁶⁰⁵ z ulic²³⁵¹. Ez 7,19
*lub: jak! to! - wyrzuc ubolewania bądź zadowolenia³⁴⁹ - Pwt 12,30
**lub: k.h. być przyciążonym⁶⁰⁰⁴, ***tj. złota³⁰⁰⁰ ze Wschodu (Qfiru) - poet. s.gn. dla złota²⁰⁹¹ - Hi 28,16-18; ***dost.: h.pa. wylic⁸²¹⁰

▮ 2. Szlachetni³⁶⁶ synowie¹¹²¹ Syjonu⁶⁷²⁶, cienie-
ni³⁶⁶PAR¹HAP jak czyste złoto³⁶⁶. Ach³⁴⁹! Jakże³⁶⁶ zostali poczytani²⁸⁰³KN za gliniane dzbany⁵⁰³⁵, za dzieło⁴⁶³⁹ rąk³⁰²⁷ garniarza³³³⁵PAR!
*lub: cenny, drogocenny kamień, kosztowny, rzadki, wspaniały, chwałebny³³⁶⁸, **dost.: k.pu. ważyć, porównywać⁵⁵³⁷, ***rodzaj rzadkiego oczyszczonego, szlachetnego złota⁶³³⁷ - Iz 13,12; Pmp 5,11

▮ 3. Nawet¹⁵⁷¹ szakale³⁶⁶ podsuwają³⁶⁶ pierś⁷⁶⁹⁹ i karmią³²⁴³ swoje młode⁴⁸², lecz córka³⁶⁶¹³²³ mojego ludu⁵⁹²¹ stała się okrutna³⁶⁶ jak jaskiersie³²⁸³AIO na pustyni⁴⁰⁵⁷. **lub: zaciekły³⁹³ - Pwt 32,33
*hebr: tana⁸⁵⁶⁸ - potwór morski, szakal - por. hebr: tan⁸⁵⁶⁵ - Ez 32,2

7 4. Język³⁹⁵⁶ ssącego³²⁴³ przyłgnął⁶⁰² do podniebienia⁴⁴¹ z powodu pragnienia⁶⁷⁷², dzieci³ prosily⁷⁵⁹² o chleb³⁸⁹⁹, *lecz* nie³⁶⁹ było tego, co go dała nich¹⁹⁹² łamał⁶⁶⁶⁶ PARIAK. Ps 22, 15
**lub: chłopcę*⁵⁷⁶⁸, **niemowlę*⁸⁶⁷²⁴, **roziągając (się)*, *rozprzeszczeni

7 5. Ci, co jadal³⁹⁸APAR przysmak³, znaleźli się przerażeni³ na ulicach^{2351A}. Wychowawcy³APAS w⁵⁹²¹ purpurze³, grzebią³ w śmieciach⁸³⁰.
Sdz 8,26; Est 8,15; Ne 2,1,3; Ps 113,7
**lub: specjal (do jedzenia)*, **rozkosz*⁴⁵⁷⁴, **Rdz 49,20*, *być spustoszoną, **być ogarniętym zgrozą*⁸⁰⁷⁴, **k.q.uspierać*, *podtrzymywać, **żyć*⁵³⁹, **AK - ci, co dźwignali na sobie*, **drogocennie barwnik z suszonego ciała samicy owada „coccus ilicis” barwnicy materiał na kolor szkarlatu lub karmazynu*⁸¹⁴⁴ - vs Pnp 3,10¹³ - Dz 14,16; Lb 4,6; KHK³, **k.p. obejmować*, **przylulać*²¹⁶³, **AK - przylulają się do gnoju*, *sterła popiołu, *halla śmieci, *kupa gnoju

7 6. A większa¹⁴³¹ jest nieprawość³ córki¹³²³ mojego ludu⁵⁹⁷¹ niż⁴⁸⁰ grzech³ Sodomy³, która została obalona³ PASIPAR w tak³⁶⁴⁴ krótkiej chwili⁷⁸¹, choć^{6W} nie³⁸⁰⁸ obrócić³ się na nią ludzkie ręce^{3072D}. Rdz 19,25; Jr 23,14
**lub: przewrotność*, *deprawacja, *wina, **kara za nieprawość*⁵⁷⁷¹
**lub: kara za grzech*, **ofiara za grzech*²⁴⁰³, **„plonący”*⁵⁴⁶⁷
**lub: k.q. wywrócić*, **przemienić*²⁰¹⁵, **„k.q. uwrócić (tańczyć)*, **zwracać na (uderzyć czymś) - 2Sm 3,29; obracać się (o mieczu) - Oz 11,6³²13B2670*; ... *ze [nawet] nie drgnęły w niej ręce - EIB, KUL^K*

7 7. Jej nazyrczy³ lśnili³ bardziej od śniegu⁷⁹⁵⁰, bielili⁶⁷⁰⁵ się bardziej od mleka²⁴⁶¹, rumienieli³ się wyraźniej³ niż³ perły³, byli wypolerowani⁵⁰⁸ jak szafir³.
**hebr: nazir - nieprzycinany (krzew winny), mężczyzna lub kobieta szczególnie poświęcony Bogu w szubie nazyrczy*⁵¹³⁹ - por Rdz 49,26; Lb 6,1-21; **lub: być czystym*²¹⁴¹ - tu i Hl 9,30; 15,15; 25,5
**dosł: być czerwonym*¹¹⁹, **„łóść - w idiomach ozn. tożsamość - w tym właśnie dniu - Wj 12,17; samo (niebo) - Wj 24,10; bliski stopień pokrewieństwa - Sdz 9,2; „drogi kamień, koruń, rubin (?)”*⁵⁶⁰¹ - Wj 24,10 Sdz 13,5; Ełk 1,15

7 8. *Lecz* pociemniał²⁸²¹ bardziej niż⁴⁴⁸⁰ sadza³HAP ich wygląd³, nie³⁸⁰⁸ zostają rozpoznani⁵²³⁴KCN na ulicach^{2351A}. Ich skóra⁵⁷⁸⁵ pomarszczyła⁶⁸²¹ się na⁵⁹²¹ kościach⁶¹⁰⁶, wyschła³⁰⁰¹ i stała¹⁹⁶¹ się jak drewno^{6086A}. Hi 30,30;
**lub: czerni*, **węgiel*⁷⁸¹⁵, **„niekno, kształt, forma”*⁸³⁸⁹ Lm 5,10

7 9. Szczęśliwi³ADJ byli¹⁹⁶¹ powaleni³ mieczem²⁷¹⁹ niż³ powaleni²⁴⁹¹ głodem⁷⁴⁵⁸, gdyż ci¹⁹⁹² spłynęli³EIB *krwią* będąc³ przeludni¹⁸⁵⁶KULPAR ostrze³, a tamci padli³ przez⁴⁴⁸⁰ brak pól³ pola³ADJ⁷⁹⁴. Kpł 26,39; Ez 24,23; 33,10
**lub: rzecz dobra*, *korzyść, *dobroty, **objętość*²⁸⁹⁶, **dosł: zabity*, **śmiertelnie raniony*, *przebity, **skalny*²⁴⁹¹, **„lub: uwrócić uschnąć z głodu”*²¹⁰⁰, **„owoc, produkt ziemi”*⁸⁵⁷⁰, **„działka, ziemia, kraj”*

7 10. Ręce³⁰²⁷ czułych³HAP kobiet⁸⁰² gotowały¹³¹⁰ własne dzieci³²⁰⁶. Były¹⁹⁶¹ ich³ pokarmem¹²⁶² w czasie³ zagłady³²³ córki³²³ mojego ludu⁵⁹⁷¹.
**lub: być litoscyjnym*, *uspokojącym, **troskliwym*⁷⁵⁶² Pwt 28,53
**dosł: dla nich*, **„lub: pokonać, skruszenie, wyłom, rozbitcie”*⁶⁶⁷

7 11. Dopełnił³ JHWH swojego wzburzenia³, wylał⁸²¹⁰ żar³ swojego gniewu⁶³⁹ i rozpalil³³⁴¹ ogień⁷⁸⁴ na⁶⁷²⁶ Syjonie, który^{6W} strawił⁹⁹⁸ jego fundamenty³²⁴⁷. Pwt 32,22; Jr 7,20; 21,14;
**lub: k.p. doprowadzić do końca*, *położyć kres, **dokonać*²⁶¹⁵
**lub: żar*, *furia, *gorączka, *niezdowolenie, *oburzenie, **gniew*²⁵³⁴
**„lub: wzburzenie*, **plomień gniewu”*²⁷⁴⁰ Lm 1,1,2; 2,3-4

7 12. Nie³⁸⁰⁸ uwierzyli³ królowie⁴⁴²⁸ ziemi³ i wszyscy^{3605O} mieszkańcy³⁴²⁷ świata³, że³⁵⁸⁸ przeciwnik⁶⁸⁶² i wróg³⁴¹ zdoła wkroczyć⁶³⁵⁵IM w bramy⁸¹⁷⁹ Jerozolimy³³⁸⁹. Pwt 29,24; 1Krl 9,8;
**lub: k.h. trwać mocno*, **być pewnym*⁵³⁹, **„głębia*, *powierzchnia, *kraj, *obszar, **ziemia jako planeta*⁷⁷⁶, **„lub: zamieszkała ziemia*, **stały ląd”*⁸³⁹⁸, **okrąg ziemi”*⁷⁶ - Hi 37,12 2Sm 5,6-8; Ps 48,1-5

7 13. Z⁴⁴⁸⁰ powodu grzechów³ jej proroków³ i nieprawości⁵⁷⁷¹ jej kapłanów³, którzy³ przewlewali⁸²¹⁰PARIA krew¹⁸¹⁸ sprawiedliwych³ pośród⁷¹³⁰ niej; Jr 5,31; 6,13; 14,14; 23,11,21;
**lub: kara za grzech*, **ofiara za grzech*²⁴⁰³, **„hebr: nabi”*⁵⁰³⁰ - *mówiący przed*, *w imieniu - 1Sm 9,9 vs rólh²⁰³ - Lz 28,7; **„hebr: ko-hen - kapłan - członek rodu Aarona z pokolenia Lewiego - Wj 28,1; Kpł 1,5,8; 3,2, główny urzędnik*, **władca”*³⁵⁴⁸, **„lub: prawych”*⁶⁶⁶² Ez 22,26-28; So 3,4

7 14. Błakali³AK się jak ślepi⁷⁸⁷ po ulicach³ i splugawieni³ krwią^{1818A}, tak³ że nie³⁸⁰⁸ można³²⁰¹ było dotknąć⁵⁰⁶⁰ ich szat³⁸³⁰. Lb 35,32-33;
**lub: k.q. drzeć*, *łuskać się, **„śc chwiejnym krokiem*, **włóczyć”*⁵¹²⁸
**lub: k.n. być skalnym*, **być zamieszczonym*¹³⁵¹ Lz 59,10

7 15. Na bok³IMP, na bok³IMP, nie⁴⁰⁸ dotykajcie⁵⁰⁶⁰! Chociaż³⁵⁸⁸ uciekli³, nawet¹⁵⁷¹BP tam się tułali⁵¹²⁸, mówiono^{559P} pośród³ narodów³: Nie³⁸⁰⁸ mogą już³ dłużej³ tam przebywać³ADJ¹⁴⁸¹. Rdz 4,12; Kpł 13,45-46
**lub: k.q. zboczyć*, *zwrócić się ku, *odejść, *zejść z drogi, **stronąć”*⁵⁹³
**dosł: latać*, *blądzić - *dot. opuszczenia jakiegos terytoryum*⁵¹³²
**„hebr: go'im”*¹⁴⁷¹ - *„paganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi”*¹⁴⁷¹
**„lub: przebywać gdzieś przez jakiś czas*, **mieszkać tymczasowo*

7 16. Oblicze⁶¹⁴⁴⁰ JHWH rozproszyło³ ich, nie mogło już³ dłużej³ na nich patrzeć⁵⁰²⁷INP! Nie³⁸⁰⁸ poważali³ oblicza⁴⁴⁰ kapłanów³⁵⁴⁸, dla starców^{2205K} nie³⁸⁰⁸ było litości³.
**jako symbolocha - sam JHWH*; ... **lub: k.p. podzielić*, *przynąć, **wyznaczyć”*⁵²⁰⁵, **„k.h. zrobić więcej*, **spowodować dodanie*, **zwiększyć”*³²⁵⁴, **„dosł: nie podnosił - idiom: nie było względu na...”*³
**„lub: k.q. okazywać przychyłność*, **łaskę”*²⁶⁰³ Rdz 49,7

7 17. Ponadto⁷⁵¹, ustały³ nam oczy⁵⁸⁶⁹, daremnie³ wypatrując⁴¹³ dla nas pomocy⁵⁸³³. W naszym wietrzy⁶⁸²² wypatrywali³ nam³rodowi¹⁴⁷¹, który³ nie³⁸⁰³ był³ w stanie nas wybawić³. **por: Lm 1,1⁵; 2,16⁶* Jr 37,7-8; Ez 29,6
**lub: być zużytym*, **być wykorzystanym*, **być wykorzystanym*⁶¹⁵
**lub: pustka*, *para, **oddech*¹⁸⁹, **„dosł: k.p. czuć*, **śledzić uważnie”*¹⁸⁹² - Rdz 31,49; Ps 68,7; **„dosł: dot. Egiptu”* - HCSB^K
**„lub: k.h. ocalić*, **wybawić od problemu*, **dać zwycięstwo”*³⁴⁶⁷

z 18. Śledzili* nasze kroki⁶⁸⁰⁶ od wyjścia¹⁹⁸⁰ INF na nasze place⁶⁴. Zbliżyli⁷¹²⁶ się nasz kres⁷⁰⁹³, wypełnili⁴³⁹⁰ się nasze dni³¹¹⁷ – tak³⁵⁸⁸ i nadziedli⁹³⁵ nasz kres⁶⁹¹!

Ez 7,2-6; Am 8,2

*dost.: k.q. polować, tropić⁶⁶⁷⁹, obserwować z ukrycia⁸⁷¹⁷
 *lub: miejsce otwarte, miejsce publiczne, ulica⁷³³⁹, *koniec⁷⁰⁹³
 *lub: miejsce otwarte, miejsce publiczne, ulica⁷³³⁹, *koniec⁷⁰⁹³
 19. Nasi przesładowcy⁹¹ PAR byli¹⁹⁶¹ szybsi⁷⁰³¹ od⁴⁴⁸⁰ orłów* na niebiosach⁹⁰⁶⁴; ścigali⁶⁰⁶⁴ nas po⁵⁹²¹ górach^{2022A} i czyhali⁶⁰⁶⁴ na nas na pustyni^{4057A}.

Pwt 28,49; Jr 4,13; Mt 24,27-28

*lub: k.q. zmusić do ucieczki, gonić, przesładować, dręczyć⁷²⁹¹
 *lub: sęp, orzeł, sęp plowcy⁵⁴⁰⁴. Ha 1,8; *lub: k.q. palić, żartować zabiegając⁸¹⁴. Rdz 31,36; 1Sm 17,53; *k.q. zastawić pułapkę⁶⁹³

20. Dech* naszych nozdrzy⁶³⁹ – pomazanie⁶⁶ JHWH został schwytany³⁹²⁰ KN w ich doty⁶⁶ – o którym⁸³⁴ mówili⁵⁵⁹. W jego cieniu⁶⁷³⁸ będziemy żyć⁶⁴²¹ wśród narodów⁴⁷¹.

*hebr.: ruda - duch, łechnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷; gr: pnieina, tu idiom: nasz własne życie; *lub: ktoś namaszony; mesjasz, pomazaniec⁴⁸⁹⁹ - gr: christos, tu o królu Sedekiaszu (?) - por. 2 Krł 25,4-7 i Jr 39,1-10; *hebr.: sehil - dół, otchłani⁷⁶²⁵ tu i Ps 107,20

21. Raduj⁹¹ IMP się i wesel⁶⁶, córko¹³²³ Edomu⁶⁶, która mieszkasz^{3427Q} w ziemi⁷⁶ Us⁶⁶; przejdzie⁵⁶⁷⁴ też¹⁵⁷¹ do⁵⁹²¹ ciebie kielich⁶⁶⁶⁶ i upijesz⁷⁹³⁷ się i obnażysz⁶⁶⁶⁶. Kaz 11,9; Iz 51,17

*lub: k.q. unosić się radością⁷⁷⁹⁷; EIB - podskakuj; *k.q. radować się, być weselony, zadowolony⁸⁰⁵⁶, *sęty, *czerny¹² krajina na południe i południowy wschód od Judei, tu o potomkach Ezuwa; *por. Rdz 36,28; H 1,1,5700; *k.q. kielich³⁵⁶³ gniewu - Ha 2,16
 *lub: k.hpa uczynić się nagim, jako prtepl. - rozlanie się⁶¹⁶⁸

22. Skończyła⁸¹⁵⁵² się twoja kara za winę⁶⁶, córko¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶, nie³⁸⁰⁸ przedłuż³²⁵⁴ On twojego wygnania⁶⁶. Nawiedzi⁶⁴⁸⁵ twoją nieprawość⁵⁷⁷¹, córko¹³²³ Edomu¹²³, i odkryje¹⁵⁴⁰ KP twoje grzechy²⁴⁰³. Ps 137,7; Ez 25,12-14; Jl 3,19

*lub: wypełnił się określony okres czasu - Pwt 34,8; *przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹
 *lub: k.h. uprowadzić do niewoli, zabrać do niewoli¹⁵⁴⁰

5 Wspomnij⁹¹ IMP, JHWH, co⁴¹⁰⁰ się z nami stało¹⁹⁶¹. Spójrz⁹¹ IMP i zobacz⁷²⁰⁰ IMP nasze pohanobienie⁶⁶. Ps 74,18,22; 89,50-51

*lub: k.q. mieć w pamięci, rozważać, myśleć o czymś teraźniejszym, zastanawiać się nad²¹⁴², *k.h. zwracać uwagę⁵⁰²⁷
 *lub: pogarda, drwina, szyderstwo, wyrzut²⁷⁸¹. Rdz 30,23

2. Nasze dziedzictwo⁶⁶ przypadło²⁰¹⁵ KN obcy⁶⁶ ADJ, a nasze domy¹⁰⁰⁴ – cudzoziemcom⁶⁶. *lub: majątek, mienie, własność, posiadanie⁵¹⁵⁹; *budzić odrazę, być przybytnym, być obcym w Prz 2,16; o cudzoziemcu⁷¹¹⁴. Wj 29,33; *obcy metaf. nieznanym, nieznanym⁵²³⁷. Ps 79,1; Jr 6,12

3. Staliśmy¹⁹⁶¹ się sierotami¹⁴⁹⁰, bez³⁶⁹ ojca; nasze matki⁵¹⁷ są jak wdowy⁴⁹⁰. Wj 22,24

4. Naszą wodę⁴³²⁵ piliśmy⁶³⁵⁴ za srebro⁶⁶, z naszych drzew⁶⁰⁸⁶ korzystamy⁶⁶ za opłatą⁶⁶.

*tj. jako środkiem płatniczym tamtych czasów⁵⁷⁰¹
 *dost.: przychodzą do nas; *lub: cena, opłata za najem, zysk⁴²⁴²

5. Gnali* nas z jarzmem⁵⁹²¹ na karku⁶⁶⁷⁷. Pracujemy ciężko⁶⁶ AK, a nie^{3808Q} dają nam wytchnienia⁶⁶.

Pwt 28,48; Jr 28,14

*dost.: tuż⁵⁹²¹ przy karkach byliśmy gnani⁷²⁹¹, idiom: naszych gniebielieli mieliśmy tuż za plecami (?) - por. EIB⁶⁶; AK - na szyi naszej (jarzmo), byliśmy przesładowani; *k.q. możliwości się, trudzić się, być wyczerpanym³⁰²¹, *k.h. otrząsnąć odpocznęk⁶¹¹⁷

6. Podawaliśmy⁶⁶ rękę³⁰²⁷ Egipcjowi⁶⁶ i Asyrii⁶⁶, aby nasycić⁶⁶ INF się chlebem³⁸⁹⁹.

*dost.: k.q. dawać⁵⁴¹⁴, *dost.: mieszkawcovi Egiptu⁴⁷¹³, por: hebr: micrajim - „ziemia Koptów”⁴⁷¹⁴, *sęty, *krok⁷⁸⁰⁴ - starożytno państwo semickie w pbn. Mezopotamii; *lub: k.q. otrząsnąć swoją porcję, zaspokoić pragnienie, mieć w nadmiarze⁷⁶⁴⁶. Oz 12,1

7. Nasi ojcowie⁶⁶ zgrzeszyli* i nie ma^{369Q} ich, a my⁵⁸⁷⁰ dźwigamy⁶⁶ ich winę⁶⁶.

*lub: chybić celu bądź słuszności i obowiązku, ponieść winę, utracić³⁷⁹⁸; *k.q. nosić, dźwigać ciężar⁵⁴⁴⁵; *nieprawość⁵⁷⁷¹

8. Słudzy⁶⁶ panują⁶⁶ nad nami, nie ma³⁶⁹ wybacwy⁹¹ PAR z ich ręki³⁰²⁷. Ne 2,19; 5,15;

*lub: niewolnik - Wj 21,20, dotyczy urzędników króla babilońskiego; *k.q. rządzić, władać, królować⁴⁹¹⁰, *lub: k.q. wyrzywać, chylić i zabierać, ratować⁶⁵⁶¹. Prz 30,21-23; Kaz 10,7

9. Z narażeniem⁶⁶ swojego życia⁶⁶ zdobywamy⁶⁶ nasz chleb³⁸⁹⁹ z powodu⁶⁶ AK ciosu miecza²⁷¹⁹ na pustyni^{4057A}. 2Kr 13,12; Jr 40,9-12

*hebr.: mejesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żywa, osoba, osobowość⁵³¹⁵; gr: psyche; *lub: k.h. zgromadzić, sprządnąć⁹³⁵
 *dost.: przed, oblicze, powierzchnia, twarz; wcześniej⁶⁴⁴⁰; na ostrze⁶⁴⁴⁰ miecza; BP - pod groźbą miecza; KR - wiece miecza

10. Nasza skóra⁶⁶ jest jak pocięta⁶⁶ rozpalona⁶⁶ z powodu⁶⁴⁴⁰ gorączki⁶⁶ głodowej⁷⁴⁵⁸.

*lub: k.n. być zapalonym, być czarnym (od żaru), stać się ciepłym i miękkim, być gorącym, wzbudzić się emocjonalnie³⁶⁴⁸
 *lub: palący wicher - Ps 11,6; wściekłość - Ps 119,53¹⁵². Lm 4,8

11. Kobiety⁸⁰² hańbiono* na Syjonie, a dziewice⁶⁶ – w miastach⁵⁸⁹² Judy³⁰⁶³. Iz 13,16; Za 14,2

*lub: k.p. upokorzać, źle traktować, dręczyć, gwałcić⁶⁰³¹ - Rdz 34,2
 *hebr.: betula - od słowa „oddziać” - dziewica, panna¹³³⁰

12. Książęta* zostali powieszzeni⁸⁵¹⁸ KN za ręce⁶⁶ SCIEB⁶⁶, oblicza^{6440S} starszych⁶⁶ nie³⁸⁰⁸ uszanowano⁶⁶. Kpl 19,32; Iz 23,1; Lm 4,16

*lub: wysoki urzędnik, dowódca, naczelnik⁸²⁶⁹ - por. 1Sm 22,2
 *lub: ich ręką - AK; por. Est 2,23; *k.n. być czczonym¹²⁹¹. Wj 23,3

13. Młodzieńcy* dźwigali⁶⁶ żarna⁶⁶, a chłopcy⁶⁶ potykali⁶⁶ się pod ciężarem⁶⁶ drewna⁶⁰⁸⁶.

*dot. nieznanymi dorosłymi mężczyzn⁹⁷⁰; *tj. mniejsze kamienie mylniskie⁶¹¹, *nieomówle - Wj 2,6; male dzieci - Jr 1,6; nastolatki - Rdz 37,2; młodzieńcy, sluga⁵²⁸⁸, *k.q. obalać, zatracić się⁷⁸²

14. Starsi* przestali⁶⁶ zasiadać⁶⁶ w bramach⁶⁶, młodzieńcy⁶⁶ zrezygnowali⁶⁶ ze śpiewu⁶⁶.

*tj. starsi²²⁰⁵ wzięli⁶⁶ udział w starci jako przywódcy - por. Wj 3,16; 19,7; Pwt 21,2; *k.q. zapierać, odpocząć, zaniechać⁶⁷⁵³; *brama⁸¹⁷⁹ miejska to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy. Am 8,10

15. Nasze serce⁶⁶ przestało⁶⁶ się radować⁶⁶, nasz radosny taniec⁶⁶ zamienił²⁰¹⁵ KN się w żalobę⁶⁰.

*lub: uniesienie, wesele, rozkosz⁴⁸⁸⁵ - Hi 8,19
 *tj. taniec w sposób fizyczny wyrażający radość⁴²³⁴ - por. Ps 30,11⁶⁶

16. Spadła⁵³⁰⁷ korona^{91**} z naszej głowy⁷²¹⁸.
 Biada^{3**} nam, bo³⁵⁸⁸ zgrzeszyliśmy^{3**}!

**lub: wieńiec - 2Sm 12,39; diadem, znak godności*^{5850|B6821} - Za 6,11*
 ***może dotyczyć zarówno króla, jak i miasta - Jr 13,18; por: WBC^K*
 ****biada! achi!*¹⁰⁸ - *przejmujący krzyk bólu lub rozpacz - Jr 4,3f; 45,3*
 *****lub: chybić celu bądź szlachności i obowiązku, ponieść winę, utracić*²³⁹⁸
 Hi 19,9; Iz 28,3; Jr 8,14; 4,20; Dn 9,11

17. To^{2088S} dlatego⁵⁹²¹ stało¹⁹⁶¹ się omdlać^{*}
 nasze serce^{**}. To^{428|CP} dlatego⁵⁹²¹ nasze oczy⁵⁸⁶⁹
 przygashały^{***}.

Kpl 26,36;
 **lub: chore, wzięte, niezdrowe, zbolale - por: Iz 1,5; Jr 8,18; Lm 1,22*
 ***lub: wewnętrzny człowiek, wola, umysł, sumienie, wnętrze*³⁸²⁰
 ****dost.: k.g. być bądź stać się ciemnym, być ciemnego koloru*²⁸²¹
 Ps 69,23; Kaz 12,3; Lm 1,13

18. Z powodu⁵⁹²¹ spustoszonej^{9**} góry²⁰²² Syjo-
 nu^{3**} szakale^{3**} chodzą^{1980|KP} po niej.

**lub: k.g. być opuszczonym, być ogarniętym zgrozą, być porażonym
 strachem*⁸⁰⁷⁴, ***tj. „twierdza” - słowo odnosi się do Jerozolimy -*
 2Sm 5,7; *wzgórza świątyni - Ps 9,11; większych terenów Judy? - Ps*
 69,35; ****tis, zwierzę mieszkające w jamie*⁷⁷⁷⁶, *szakal*¹⁸⁹²³⁵
 1Krl 9,7-8; Ps 74,2-3; Iz 13,19-22; 34,11-15; Lm 2,8-9

19. Ty⁸⁵⁹, JHWH, trwasz^{*} na wieki^{3**}, twój
 tron³⁶⁷⁸ z pokolenia^{**} na^{CV} pokolenie¹⁷⁵⁵.

**lub: k.g. być ustawionym, pozostawać, mieszkając, mieć siedzibę*³⁴²⁷
 ***lub: na zawsze*⁵⁷⁶⁹, ****okres, wiek, generacja, siedziba (rodu)*¹⁷⁵⁵
 Ps 9,7; 10,16; 29,10; 90,2; 102,12; 145,13; Ha 1,12

20. Dlaczego⁴¹⁰⁰ wciąż^{2*} o nas zapominasz^{3**},
 opuściles^{3**} nas na tak długie⁷⁵³ dni^{3117?}

**lub: trwanie, ciągłość, wieczność*⁵³³¹ - 1Sm 15,29; AK - *na zawsze*
 ***lub: k.g. przestać się trząść*⁷⁹¹¹, ****k.g. pozostawić, odejść z, zo-*
 stawić w tyle, opuścić, zaniedbać, sprzeniewierzyć się²⁸⁰⁰

21. Nawróć^{3|IMP} nas do Ciebie, JHWH, a bę-
 dziemy nawróceni^{725|COHQ}; odnow^{3**|IMP} nasze
 dni³¹¹⁷, jak dawniej⁶⁹²⁴.

Ps 80,3.7.19; Jr 31,18
 **lub: k.h. przyprowadzać, przynieść z powrotem, pozwałać wró-
 cić, odnawiać, zwracać uwagę ku*⁷⁷²⁵, ***k.p.naprawić*²³¹⁸

22. Bo³⁵⁸⁸ czy⁵¹⁸ odrzuciles^{3|INE|ABS} nas całko-
 wicie^{3**?} Czy aż⁵⁷⁰⁴ tak bardzo³⁹⁶⁶ się na⁵⁹²¹ nas
 zagniewales^{3**?}

Iz 5,25; Jr 15,1-5; Oz 1,6
 **lub: k.g. odrzucać, odmawiać, wzgardzać*²⁹⁸⁸, ***k.g. być gniew-*
 nym, być pełnym gniewu, być pełnym wściekłości⁷¹⁰⁷ - Rdz 40,2

Księga
Kaznodziei Salomona

Księga Kaznodziei Salomona

1 Słowa¹⁶⁹⁷ Kaznodziei¹⁶, syna¹¹²¹ Dawida¹⁶, króla⁴⁴²⁸ w Jeruzolinie¹⁶. *¹⁶tj. „ukochany”¹⁷³²

¹⁶hebr.: gohelet - kaznodzieja, głosiciel, mówca publiczny, ktoś przemawiający na zgromadzeniu, nauczyciel⁶⁹⁵³ - Kaz 12,8
¹⁶hebr.: Jerusalamajim³³⁸⁹ „nauczanie pokoju” I Krl 11,42;
Prz 1,1; w. 12; Kaz 2,7; 12,8-10; Rz 10,14; 2P 2,5

2. Marność⁶ nad marnościami¹⁸⁹² – mówi⁵⁵⁹ Kaznodzieja⁶⁹⁵³ – marność¹⁸⁹² nad marnościami¹⁸⁹². Wszystko³⁶⁰⁵ to marność¹⁸⁹².

⁶dosl.: para, oddech, daremnie, w przen.: znikomość, nietrwałość, zwiędłość, ulotność, przemijalność¹⁸⁹². 38 razy w tej księdze
Ps 39,5; Kaz 2,17; 3,19; 12,8; Rz 8,20

3. Jaki⁴¹⁰⁰ pożytek⁸ ma człowiek¹²⁰ w całym³⁶⁰⁵ swoim mozole¹⁶, którym¹⁶ trzodzi¹⁶ się pod słońcem⁸¹²¹? *¹⁶dosl.: (którym) trzodzi się, mozoli⁵⁹⁹⁸

*¹⁶lub: korzyść, zysk, doskonałość³⁵⁰⁴ - tylko w tej księdze
*¹⁶lub: moźół, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywdza⁵⁹⁹⁹

4. Pokolenie¹⁹⁸⁰ odchodzi¹⁶, pokolenie¹⁷⁵⁵ przychodzi¹⁹³⁵, lecz ziemia⁷⁷⁶ trwa¹⁶ na wieki¹⁶.
¹⁶lub: generacja, okres, wiek, pokolenie, siedziba, czas życia¹⁷⁵⁵
*¹⁶lub: k.g. stać, być prostym, trwać, służyć⁵⁹⁷⁵, *¹⁶n.n. zawsze⁵⁷⁶⁹

5. I słońce⁸¹²¹ wschodzi i słońce⁸¹²¹ zachodzi i pragnie¹⁶ przyjąć¹⁶ na swoje miejsce¹⁶, a tam⁸⁰³³ ono¹⁹³¹ ponownie¹⁶ wschodzi²²²⁴.

*¹⁶lub: łapczywie nabierać powietrza, pragnąć, pałać gorliwością, pożądać, tęsknić za⁷⁶⁰². *¹⁶lub: miejsce - przestrzeń, kierunek⁴⁷²⁵

6. Wiatr¹⁶ wieje¹⁶ na południe¹⁶ i krąży¹⁶ na północ⁶⁸²⁸, wiatr¹⁶ krąży⁵⁴³⁷, krąży¹⁶ i wieje¹⁹⁸⁰ ze wszystkich stron¹⁶, i zawraca⁷⁷²⁵.

*¹⁶hebr.: ruiat - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷; gr.: pneuma - por. Ga 6,18¹⁶
*¹⁶dosl.: k.g. idzie¹⁹⁸⁰, *¹⁶k.g. obracać się, okrążyć, zbliżyć się⁵⁴³⁷
*¹⁶hebraizm - ustawienie krążyć (?); *¹⁶hebr.: dookoła, okolica⁵⁴³⁹

7. Wszystkie³⁶⁰⁵ rzeki¹⁶ płyną¹⁶ ku morzu¹⁶, a morze³²²⁰ się nie przepębia³³⁹²; do miosca⁴⁷²⁵, z którego rzeki⁵¹⁵⁸ płyną¹⁶, tam ono¹⁶ zawracają⁷⁷²⁵, by ponownie¹⁶ płynąć¹⁶.

*¹⁶dosl.: rwący potok, dolina, wadi, dolina rwącego potoku najczęściej w zime^{5158/59/64}. *¹⁶dosl.: k.g. iść, chodzić, iść dalej, poruszać (się), oddalać się¹⁹⁸⁰. *¹⁶często o Morzu Śródziemnym²²⁰

8. Wszystkie³⁶⁰⁵ słowa¹⁶ wyczerpują¹⁶, a człowiek⁷⁷⁶ nie jest zdolny³²⁰¹ wszystkiego¹⁶ wypowiedzieć¹⁶⁹⁶. Oko⁵⁸⁶⁹ nie nasyci¹⁶ się patrzeniem⁷²⁰⁰ ani ucho²⁴¹ nie napelni¹⁶ się słuchaniem⁸⁰⁸⁵.

Prz 27,20; Kaz 4,8
*¹⁶dosl.: te słowa¹⁶⁹⁷ - mowa, czyn, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa
*¹⁶lub: zmęczony, wyczerpany³⁰²³ - tu i Pwt 25,18; 2Sm 17,2
*¹⁶lub: k.g. być nasyconym, być zaspokojonym, spełnionym⁷⁶⁴⁶
*¹⁶k.n. być zadowolonym, zostać dokonany, zakończonym⁴³⁹⁰

9. Cokolwiek⁴¹⁰⁰ było¹⁶, to¹⁹³¹ będzie¹⁹⁶¹; i cokolwiek⁴¹⁰⁰ się wykonało¹⁶, to¹⁹³¹ się wykona⁶²¹³, I nie ma¹⁶ nic³⁶⁰⁵ nowego¹⁶ pod⁸⁴⁷⁸ słońcem⁸¹²¹. *¹⁶lub: świeży, nowy²³¹⁹ Kaz 3,15

*¹⁶lub: k.g. być, nastąpić, mieć miejsce, zdarzyć się, nastać¹⁹⁶¹
*¹⁶dosl.: k.n. zostać używanym, wykonanym, ofiarowanym⁶²¹³

10. Czy jest¹⁶ sprawa¹⁶, o której można by powiedzieć⁵⁵⁹: Spójrz¹⁶IMP, to coś nowego²³¹⁹? To¹⁹³¹ już³⁵²⁸ było¹⁹⁶¹ w dawnych czasach¹⁶, które były przed⁶⁴⁴⁰ nami. Obj 21,5

*¹⁶lub: bycie, istnienie, istota w sensie czas. - jest, są; *¹⁶słowo, mowa, czyn, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷; *¹⁶k.g. spoglądać, rozważać, zwracać uwagę na, rozczynać, rozróżniać⁷²⁰⁰
*¹⁶lub: długotrwałość, odwieczność, starożytność, przeszłość⁵⁷⁶⁹

11. Nie³⁶⁹ ma pamięci¹⁶ o tych, którzy byli wcześniej¹⁶; a także o tych, którzy będą później¹⁶; oni też nie pozostaną w pamięci²¹⁴⁶ u tych, którzy nastąpi¹⁶ nastana¹⁹⁶¹.

*¹⁶lub: wzmianka, pamięć, wyznanie²¹⁴⁶ Pwt 9,14; Kaz 2,16; 9,5
*¹⁶tj. pierwszy w czasie, poprzedni⁷²²³, *¹⁶później, dalszy, następni³¹⁴

**12. Ja⁵⁸⁹ Kaznodzieja⁶⁹⁵³, byłem¹⁹⁶¹ królem¹⁶ nad Izraelem¹⁶ w Jeruzolinie³³⁸⁹, i Kaz 7,27
*¹⁶hebr.: jisra'el - „ten, który zmagal się z Bogiem”³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28**

13. I postanowiłem¹⁶ w swoim sercu³⁸²⁰, aby szukać i zbadać¹⁶ w mądrości¹⁴⁵¹ wszystko³⁶⁰⁵, co się dzieje⁶²¹³ pod niebem⁸⁰⁶⁴. To¹⁹³¹ nieszczęsne⁷⁴⁵¹ zadanie¹⁶ Bóg dał⁵⁴¹⁴ synom¹¹²¹ ludzkim¹⁶, aby się nim trzodzić¹⁶.

*¹⁶lub: k.g. przenaczyć, robić, ustanawiać, dać, poświęcić⁵⁴¹⁴
*¹⁶hend.: unikliwie zbadać; *¹⁶k.g. poznać, szukać, ustalać⁸⁴⁴⁶
*¹⁶lub: zajęcie, praca do wykonania⁶⁰⁴⁵; *¹⁶dosl.: adama¹²⁰
*¹⁶hebr.: k.g. garbić się, być udreconym⁶⁰³¹, być zajętym¹⁶⁹⁷⁵

14. Widziałem⁷²⁰⁰ wszystkie³⁶⁰⁵ dzieła¹⁶, które zostały uczynione⁶²¹³ pod słońcem⁸¹²¹ – a oto¹⁶ wszystko³⁶⁰⁵ jest marnością¹⁸⁹² i utrapieniem¹⁶ ducha⁷³⁰⁷. *¹⁶lub: spójrz, czy, oto²⁰⁰⁹ Prz 27,16;

*¹⁶lub: czyn, działanie, praca, przedsięwzięcie, wytwór⁴⁶³⁹
*¹⁶lub: pragnienie, zabieganie⁷⁴⁶⁹ - tylko w tej księdze; podążaniem z wiatrem - AK, idiom: walką z wiatrakami - EIB^K
Kaz 2,11.17; 4,4; 6,9

**15. Tego, co krzywe¹⁶, nie można³²⁰¹ wyprostować⁸⁶²⁶, a tego, czego brak¹⁶HAP, nie można³²⁰¹ przyłożyć¹⁶. *¹⁶k.p. coś zjętego⁵⁷⁹¹ Kaz 7,13
*¹⁶lub: wada, brak, niedoskonałość²⁶⁴²; *¹⁶przypisywać, wymawiać⁴⁴⁸⁷**

16. I ja⁵⁸⁹ powiedziałem¹⁶⁹⁶ w swoim sercu¹⁶, mówiąc⁵⁵⁹: Oto²⁰⁰⁹ ja⁵⁸⁹ powiększałem¹⁶ i dawałem¹⁶ więcej³²⁵⁴ mądrości¹⁶ nad⁵⁹²¹ wszyst-

kich³⁶⁰⁵, którzy byli przede⁶⁴⁴⁰ mną w Jerozolimie³³⁸⁹. I moje serce³⁸²⁰ doświadczyło wielkiej⁷²³⁵ mądrości²⁴⁵¹ i wiedzy⁶⁸⁸⁸.

^{*lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie}³⁸²⁰
^{*lub: k.h. uczynić wielkim, uczynić potężnym, wypuścić}¹⁴³¹
^{***lub: umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsądek}²⁴⁵¹
^{****dost.: k.g. ujrzeć, rozemnać, rozważać, zwracać uwagę na}⁷²⁰⁰
^{*****lub: poznać, umiejętność}¹⁸⁴⁷ 1Krl 3,12; 4,30; 10,23; Kaz 2,9

17. I postanowiłem^{*} w swoim sercu³⁸²⁰, aby poznać^{***} mądrość²⁴⁵¹ i poznać³⁰⁴⁵ szaleństwo⁵⁵¹ i głupotę⁵⁵³. I poznałem³⁰⁴⁵, że to także⁵⁷¹ jest¹⁹³¹ utrapieniem⁶⁸⁸⁸ ducha⁷³⁰⁷. Kaz 7,25

^{*por. u: 13}; ^{*lub: k.g. wiedzieć, znać, uznać, rozważać}³⁰⁴⁵
^{***lub: obłąd, szaleństwo}¹⁹⁴⁷ - Kaz 2,12, 7,25,93; ^{****por. u: 14}⁵⁷¹

18. Bo³⁵⁸⁸ gdzie obfitość⁷²³⁰ mądrości²⁴⁵¹, tam jest⁵⁵¹ wiele⁷²⁷ smutku^{*}. A kto pomnaża^{***} poznanie^{***}, pomnaża³²⁵⁴ i cierpienie⁶⁸⁸⁸. Kaz 2,23;

^{*lub: gniew, utrapienie, drażnienie, żal, przygnębienie}³⁷⁰⁸
^{*lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić więcej}³²⁵⁴
^{***lub: wiedza, mądrość}¹⁸⁴⁷; ^{****ból, smutek}^{4341/BS026} Kaz 12,12

2I ja powiedziałem⁵⁹ w swoim sercu³⁸²⁰: **Przyjdźże**^{701/IMP!} Doświadczy²⁵²⁴ siebie w radości⁶⁸⁸⁸ i zakosztuj^{701/IMP} w szczęściu⁶⁸⁸⁸. Lecz to także⁵⁷¹ jest¹⁸⁹² marnością¹⁸⁹². Jk 4,13

^{*lub: iść, chodzić, przyjść}¹⁹⁸⁰; ^{***upraszać! błagam! o! (używane w usilnych prośbach bądź przypomnieniach)}⁴⁹⁹⁴ - BW, BT, BG - ^{****niez}
^{***lub: pomysłowy skutek, szczęśliwy obrót sprawy, zadowolenie}²⁸⁰⁷
^{*****dost.: zobacz}⁷²⁰⁰ - Kaz 1,16⁶⁸⁸⁸; ^{****lub: dobrobyt, szczęście}²⁸⁹⁶

2. O śmiechu^{*} powiedziałem⁵⁹⁹: Szalejesz^{*}, a o radości⁸⁰⁵⁷: Cóż to sprawia⁶²¹³? Prz 14,13;
^{*lub: zabawa, żarty, szyderstwo, śmiech}⁷⁸¹⁴; ^{***kpi, chłubić się, być godnym pochwały, k.h.p. - postępować jak szaleniec}¹⁸⁸⁴ Kaz 7,3,6

3. Postanowiłem^{*} w sercu³⁸²⁰ poddać^{***} swoje ciało¹³²⁰ działaniu¹⁹¹⁶ wina¹⁹¹⁶ - serce³⁸²⁰ **jednaka** wiodąc⁵⁰⁹⁰ ku mądrości²⁴⁵¹ - i uchwycić²⁷⁰ głupoty⁵⁵³, aż zobaczę⁷²⁰⁰ to, co dla synów¹¹²¹ ludzkich⁶⁸⁸⁸ jest¹⁸⁹² dobro, które mogą⁶⁸⁸⁸ czynić⁶²¹³ pod niebem⁸⁰⁶⁴, przez liczne⁶⁸⁸⁸ dni¹¹⁷ swojego życia²⁴¹⁶. ^{****dost.: synów adama}^{1201s}

^{*lub: k.g. zbadać, ustalać jak zrobić, poznać, wyszukać}⁸⁴⁴⁶
^{****dost.: uwiagnąć}²⁹⁰⁰ moje ciało w wino; ^{****dost.: liczba, ilość}⁴⁵⁵⁷

4. Dokonałem wielkich^{*} dzieł⁶⁸⁸⁸ i zbudowałem¹¹²⁹ sobie domy¹⁰⁰⁴, zasadziłem⁵¹⁹³ sobie winnice³⁷⁵⁴. ^{*dost.: k.h. uczynić wielkim, uczynić potężnym}¹⁴³¹

^{*lub: czyn, działanie, praca, przedsięwzięcie, wytwór}⁴⁶³⁹

5. Założyłem^{*} sobie ogrody¹⁵⁹³ i parki^{*}, i posadziłem⁶⁸⁸⁸ w nich wszelkiego rodzaju⁶⁸⁸⁸ drzewa⁶⁸⁶ owocowe⁶⁸⁸⁸. ^{*dost.: k.g. uczyniłem}⁶²¹³ Pnp 4,16

^{*lub: rezerwat, ogrodzony ogród, las, park}⁶⁵⁰⁸; ^{***k.g. sadzić, uprawiać}⁵¹⁹³; ^{****owoc ziemi, owoc łona (potomstwo)}⁶⁵²⁹

6. Zbudowałem^{*} też sobie stawy^{*} na wodę⁴³²⁵, by nawadniać⁶⁸⁸⁸ z nich las³²⁹³ rosnących⁶⁸⁸⁸ drzew⁶⁸⁶. ^{*dost.: k.g. uczyniłem}⁶²¹³ Ne 2,14

^{*lub: sadzawka}¹²⁹⁵; ^{***k.h. podlewać, pić wodą, dawać pić}⁸²⁴⁸

7. Nabyłem⁷⁰⁶⁹ sługi^{*} i służące⁶⁸⁸⁸, miałem⁶⁸⁸⁸ też sługi⁶⁸⁸⁸ urodzone¹⁹⁶¹ w domu¹⁰⁰⁴. Miałem⁶⁸⁸⁸ również¹⁵⁷¹ stada⁶⁸⁸⁸ wołów¹²⁴¹ i owiec⁷²³⁵ większe⁷²³⁵ niż wszyscy³⁶⁰⁵, którzy⁶⁸⁸⁸ byli¹⁹⁶¹ przede⁶⁴⁴⁰ mną w Jerozolimie³³⁸⁹. ^{****dost.: było, trzoda, własność}⁴⁷³⁵

^{*lub: niewolnik}⁵⁶⁵⁰; ^{*lub: służka, niewolnica, metaf. ktoś pokornie zwracający się do kogoś}⁸¹⁹⁸; ^{***syn, wnuk, dziecko, członek, jakiejś grupy}¹¹²¹ - ^{****idiom: synu domu - por. Ratz 14,14; 15,3 vs Ratz 17,12}

8. Zgromadziłem⁶⁶⁴⁴ także¹⁵⁷¹ sobie srebro³⁷⁰¹ i złoto²⁰⁹¹, własność^{*} królów⁴⁴²⁸ i prowincji^{*}. Przygotowałem⁶⁸⁸⁸ sobie śpiewaków⁷⁸⁹¹ i śpiewaczki⁷⁸⁹¹, i inne⁶⁸⁸⁸ rozkosze⁶⁸⁸⁸ synów¹¹²¹ ludzkich⁶⁸⁸⁸ oraz liczne⁷⁷⁰⁵ instrumenty muzyczne⁶⁸⁸⁸.

^{*****HAP}; ^{****dost.: synów adama}^{1201s} 1Krl 10,10; 9,28
^{*lub: majątek, własność, skarby}⁵⁴⁵⁹; ^{***okręg, region, prowincja}⁴⁰⁸²
^{****dost.: k.g. uczyniłem}⁶²¹³; ^{***lub: wykwalifikowany, przyjemność}⁶⁸⁸⁸
^{*****hebraizm (?) : wiele}⁷⁰⁵ kobiet⁷⁵⁰, haremu i haremy - AK, kobiety i kochanki - EIB⁸; ^{****dane i damy - KUL⁸ - tu za BG, KJV, ASV}

9. I stałem się wielkim^{*} i uczyniłem⁶⁸⁸⁸ więcej⁶⁸⁸⁸ niż wszyscy³⁶⁰⁵, którzy⁶⁸⁸⁸ byli¹⁹⁶¹ przede⁶⁴⁴⁰ mną w Jerozolimie³³⁸⁹. Co więcej⁶³⁷, moja mądrość²⁴⁵¹ pozostała⁶⁸⁸⁸ przy mnie. 1Krl 3,12; 10,23;

^{*lub: k.h. uczynić wielkim, uczynić potężnym, używać}¹⁴³¹
^{*lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić więcej}³²⁵⁴
^{***lub: k.g. ślać, być prostym, trwać}⁵⁹⁷⁵ 1Krn 20,25; Kaz 1,16

10. I nie mogłem⁶⁸⁸⁸, czego domagały⁶⁸⁸⁸ się moje oczy⁵⁸⁶⁹ nie wzbraniałem⁶⁸⁸⁸ im, nie odmawiałem⁴⁵¹³ swojemu sercu³⁸²⁰ żadnej³⁶⁰⁵ radości⁶⁸⁸⁸; bo moje serce³⁸²⁰ radowało⁸⁰⁵⁵ się z całego⁶⁸⁸⁸ mojego trudu⁵⁹⁹⁹. A to był mój dział⁶⁸⁸⁸ za cały³⁶⁰⁵ mój trud⁶⁸⁸⁸. ^{****możół, ucisk}⁵⁹⁹⁹ Kaz 3,22

^{*lub: k.g. wypytywać, domagać się (odpowiedzi), dowiadywać się dokładnie}⁷⁵⁹²; ^{***k.g. zachować, oddzielić, ustrzymać}⁶⁸⁰
^{****lub: pomysłowy skutek, szczęśliwy obrót sprawy, zadowolenie}⁸⁰⁵⁷
^{*****lub: udział, część, terytorium, obszar, mienie, nagroda, dział}²⁵⁰⁶

11. I ja skierowałem^{*} uwagę^{*} na wszystkie³⁶⁰⁵ dzieła⁴⁶³⁹, jakie uczyniły⁶²¹³ moje ręce³⁰²⁷, i na trud⁵⁹⁹⁹, którym się wzmoziłem⁵⁹⁹⁸ dla ich wykonania⁶²¹³, a oto wszystko³⁶⁰⁵ to marność¹⁸⁹² i utrapienie⁶⁸⁸⁸ ducha⁷³⁰⁷ i nie ma⁶⁸⁸⁸ żadnego³⁶⁰⁵ pożytku⁶⁸⁸⁸ pod słońcem⁸¹²¹. Kaz 1,3,14

^{*lub: k.g. zwracać się ku, odwracać się od, rozceźnić się}⁶⁴³⁷
^{*por. Kaz 1,14}⁶⁸⁸⁸; ^{***lub: korzystać, zysk, doskonałość}³⁵⁰⁴

12. I ja skierowałem⁴⁴³⁷ uwagę^{*}, by przyjrzeć^{*} się mądrości^{*}, szaleństwu¹⁹⁴⁷ i głupocie⁶⁸⁸⁸. Bo co uczyni⁶⁸⁸⁸ ten człowiek¹²⁰, który przyjdzie⁹³⁵ po³¹⁰ królu⁴⁴²⁸? To⁸⁵³, co uczyniono⁶⁸⁸⁸ już wcześniej⁶⁸⁸⁸.

^{****lub: już, dawno temu, długi}³⁵²⁸
^{*lub: k.g. obserwować, dogłądać, rozważać, rezerwować}⁷²⁰⁰
^{***lub: umiejętność, zdolność, biegłość, doświadczenie, rozsądek}²⁴⁵¹
^{****lub: gwałtowno - tylko w tej księdze - Kaz 1,17; 2,3,13; 7,25; 10,1,13}
^{*****lub: k.g. robić, czynić, pracować, wykonywać, dogłądać, czerpać, porządkować, postanawiać, powodować}⁶²¹³

13. I ja zobaczyłem⁷²⁰⁰, że mądrość²⁴⁵¹ jest

korzystniejsza* od głupoty⁵⁵³¹, tak jak światłość²¹⁶ jest korzystniejsza³⁵⁰⁴ od ciemności²⁸²².

**lub: korzyść, zysk, doskonałość*²³⁵⁰⁴ - tylko w tej księdze

14. Mądry²⁴⁵⁰ ma oczy⁵⁸⁶⁹ w swojej głowie⁷¹²¹⁸, a głupi¹⁶¹ chodzi¹⁹⁸⁰ w ciemności²⁸²². I poznałem³⁶⁶ również¹⁵⁷¹, że ten sam²⁵⁹ los³⁶⁶ spotyka⁷¹³⁶ wszystkich³⁶⁰⁵.

Prz 17,24; Kaz 8,1; 9,2-3

**idiom (?) : wie, dokąd idzie; *lub: tępa; prosta; człowiek zadufany*³⁶⁸⁴, ****k.g. dostrzegać, rozróżniać, rozpoznawać, wiedzieć*³⁹⁴⁵

****lub: nieprzewidziane spotkanie, wydarzenie, przypadek, los*⁴⁷⁴⁵

15. I ja⁵⁸⁹ powiedziałem⁵⁵⁹ sobie w sercu⁷: Los⁴⁷⁴⁵, który spotyka³⁶⁶ głupiego¹⁶⁸⁴, spotka⁷¹³⁶ również¹⁵⁷¹ mnie. W jakim celu⁴¹⁰⁰ ja przewyższylem³⁶⁶ go mądrością²⁴⁴⁹? I powiedziałem¹⁶⁹⁶ w sercu³⁸²⁰, że to²⁰⁸⁸ także¹⁵⁷¹ jest marnościami³⁶⁶, ****dost.: para, oddech, darennie - por Kaz 1,2**

**lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie*³⁸²⁰

****lub: k.g. napotkać, spotkać, przytrafić się*⁷¹³⁶, ****wyższość, przewaga, nadmiar, więcej*³¹⁴⁸ - *jaka z tego korzyść*³¹⁴⁸ - AK Kaz 6,8

16. Bo³⁵⁸⁸ nie pozostanie na wieki¹⁶ w pamięci¹⁶¹ mądry²⁴⁵⁰, jak⁵⁹⁷³ i głupi¹⁶⁸⁴. Gdyż to, co było wcześniej¹⁶¹, w nadchodzących¹⁹⁵ dniach³¹¹⁷ - wszystko³⁶⁰⁵ to zastanie zapomniane⁷⁹¹¹. A jak³⁶⁶ umiera⁴¹⁹¹ mądry²⁴⁵⁰? Tak jak⁵⁹⁷³ głupi¹⁶⁸⁴, ****już, dawno temu, długo*³⁵²⁸

Pwt 32,26;

**lub: na zawsze*⁷⁶⁹, ****zmianka, pamięć*²¹⁴⁶, ****jak to! (jako wyraz zadowolenia bądź zadowolenia)*³⁴⁹, *tak więc* - AK Hbr 9,27

17. I ja zniemawidziłem⁸¹³⁰ życie²⁴¹⁶, ponieważ⁵⁹²¹ przykrze³⁶⁶ są dla mnie wszystkie³⁶⁰⁵ dzieła¹⁶¹ dokonane²¹³ pod słońcem⁸¹²¹. Wszystko³⁶⁰⁵ bowiem jest marnościami¹⁸⁹² i utrapieniem³⁶⁶ ducha⁷³⁰⁷, ****por: Kaz 1,14****

**lub: niemoty, nieprzyjemny, niezyciwy, nieszczęśliwy, zły*⁷⁴⁵¹

****lub: para, czyn, zajęcie, przedsięwzięcie, osiągnięcie, dzieło*⁴⁶³⁹

18. I ja⁵⁸⁹ zniemawidziłem⁸¹³⁰ cały³⁶⁰⁵ mój trud¹⁶¹, którym byłem³⁶⁶ utrudzony³⁶⁶ pod słońcem⁸¹²¹, który zostawiłem³⁶⁶ jemu - człowiekowi¹²⁰, który przyjdzie¹⁹⁸⁰ po³¹⁰ mnie.

**lub: mózół, ucisk*⁵⁹⁹⁹, ****dost.: ja*⁵⁸⁹ (byłem); ****któś trzodziący się, cierpiący, nieszczęśliwy - robotnik*⁶⁰⁰¹, ****k.h. złożyć, pozostawić*³²⁴⁰

Ps 39,6; 49,10; Prz 13,22; Kaz 1,3; 2,11

19. I kto⁴³¹⁰ wie³⁰⁴⁵, Czy będzie¹⁹⁶¹ mądry²⁴⁵⁰ czy głupi⁵³⁰? A jednak będzie³⁶⁶ panował¹⁶¹ nad całym moim efektem⁵⁹⁹⁹ trudu¹⁶¹, nad jakim w mojej mądrości²⁴⁴⁹ mogliłem³⁶⁶ się pod słońcem⁸¹²¹. To także¹⁵⁷¹ jest marnościami¹⁸⁹².

por w 14*, *lub: k.g. władać, stać się panem, dominować*⁷⁹⁸⁰

****lub: k.g. trzodzić się, mazać, pracować*⁵⁹⁹⁸ Ez 18,9-10

20. I zaczęła³⁶⁶ mnie w sercu³⁸²⁰ ogarniać³⁶⁶ rozpacz³⁶⁶ z powodu⁵⁹²¹ całego³⁶⁰⁵ trudu¹⁶¹, jakim mogliłem³⁶⁶ się pod słońcem⁸¹²¹.

**lub: k.g. chodzić dookoła, krzątać, zbliżać się, zwrócić się do*⁵⁴³⁷

****dost.: k.p. przyprowadzić do rozpacz, jako wykrzyk. To bezradziejnie!*

21. Gdyż jest tak, że człowiek¹²⁰ trzodzi⁵⁹⁹⁹ się mądrze²⁴⁵¹, umiejętnie³⁶⁶ i pomyślnie³⁶⁶, a swój dział¹⁹⁸⁰ oddaje⁵⁴¹⁴ człowiekowi¹²⁰, który się w tym nie trzodzi⁵⁹⁹⁸. To także¹⁵⁷¹ jest marnościami¹⁸⁹² i wielkim⁷²²⁷ złem³⁶⁶.

**lub: wiedza, poznanie, postępowanie, umiejętność, rozeznanie, zrozumienie, udział*¹⁸⁴⁷, ****pomyślność, umiejętność, zysk*³⁷⁸⁸

****lub: dział, udział, część, terytorium, mienie, nagroda*²⁵⁰⁶

****lub: udreka, niedola, krzywdą, przeciwność losu, zły*⁷⁴⁵¹

22. Bo³⁵⁸⁸ co ma³⁶⁶ człowiek¹²⁰ z całego³⁶⁰⁵ swego trudu⁵⁹⁹⁹ i dążenia³⁶⁶ swojego serca³⁸²⁰, którym trzodzi⁴⁰⁰¹ się on¹⁹³¹ pod słońcem⁸¹²¹?

**dost.: k.g. być, stać, zdarzyć się, istnieć*¹⁹³³ Kaz 1,3; 3,9

****lub: pragnienie, dążenie, trud - tu i Kaz 1,17; 4,16*

23. Bo wszystkie³⁶⁰⁵ jego dni³¹¹⁷ są cierpieniem³⁶⁶, a jego zajęcie³⁶⁶ - smutkiem³⁶⁶; nawet¹⁵⁷¹ w nocy³⁹¹⁵ jego serce³⁸²⁰ nie znajduje³⁶⁶ spokoju³⁶⁶. To²⁰⁸⁸ także¹⁵⁷¹ jest marnościami¹⁸⁹².

**lub: ból, smutek*⁴³⁴¹, ****zadanie, praca do wykonania*⁶⁰⁴⁵

****lub: gniew, utrapienie, drażnienie, żal, przygnębienie*³⁷⁰⁸

****dost.: k.g. leżeć, nocować, klasć się, metaf.: odprężyć się*⁷⁹⁰¹

24. Nie³⁶⁹ ma nic³⁶⁶ lepszego²⁸⁹⁶ niż człowiekowi¹²⁰ niż to, aby jadł³⁹⁸ i pił⁸³⁵⁴, i czynił³⁶⁶ dobrze³⁶⁶ swojej duszy³⁶⁶ w swoim trzodzie⁵⁹⁹⁹. To także¹⁵⁷¹ zobaczymy⁷²⁰⁰ ja, że i to¹⁹³¹ pochodzi³⁶⁶ z ręki³⁰²⁷ Boga⁴³⁰.

1Sm 5,11; Hi 2,10; 19,21;

**dost.: spowodować, pójść, wyprodukować, wynieść, używać*²³¹⁸

*postąpić, zgłosić się*⁸³⁸¹⁴, ****rzecz dobra, korzyść, obfitość, szerokość*²⁸⁹⁶, ****hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość*⁵³¹⁵, *gr: psyche - Lk 12,23** Lk 12,9

25. Bo³⁵⁸⁸ kto⁴³¹⁰ może³⁹⁸ jeść³⁹⁸ i kto cieszyć³⁶⁶ się z dala³⁶⁶ od⁴⁴⁸⁰ Niego³⁶⁶? ****BG - bardziej niż ja* Hi 32,8

**lub: k.g. spieszyc się, uciekać, być zaniepokojonym, być czymś zadowolonym*³⁶³⁸⁷⁰⁰, ****dost.: na zewnątrz, ulica, strona zew.*²³⁵¹

26. Gdyż³⁵⁸⁸ Bóg, człowiekowi¹²⁰, który jest dobry²⁸⁹⁶ przed Jego obliczem³⁶⁶, daje⁴⁴¹⁴ mądrość²⁴⁵¹, wiedzę¹⁸⁴⁷ i radość³⁶⁶. Ale grzesznikowi²³⁹⁸ daje⁴⁴¹⁴ zajęcie⁶⁰⁴⁵, aby zbierać⁶²² i gromadził³⁶⁶⁴, a potem dał⁴⁴¹⁴ to temu, który jest dobry²⁸⁹⁶ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga⁴³⁰. To²⁰⁸⁸ także¹⁵⁷¹ jest marnościami¹⁸⁹² i utrapieniem³⁶⁶ ducha⁷³⁰⁷.

****por: Kaz 1,14**** Rdz 7,1; Hi 27,16; Prz 28,8 Lk 1,6

**lub: tuż, oblicze, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi)*⁶⁴⁴⁰ - *w Jego oczach (?) - BG*, ****lub: zadowolenie, pomyślny skutek*⁸⁰⁵⁷

3 Na wszystko³⁶⁰⁵ jest wyznaczony czas³⁶⁶ i na każde³⁶⁰⁵ pragnienie³⁶⁶ jest właściwa pora³⁶⁶ pod niebiosami³⁶⁶. *2Kr 5,26; Prz 15,23; **lub: ustalogy czas*⁶²⁵⁶ Ne 26; Est 9,27.31. ****przyjemność, rozkosz, pożądanie, tęsknota*²⁶⁵⁶, ****czas*⁶²⁵⁶, ****Rdz 1,1* Mt 16,3

2. Jest czas⁶²⁵⁶ rodzenia³²⁰⁵ i czas⁶²⁵⁶ umiarności⁴¹⁹¹, czas⁶²⁵⁶ sadzenia³⁶⁶ i czas⁶²⁵⁶ wykorzystania³⁶⁶ tego, co zasadzono⁵¹⁹³.

Hi 14,5;

**lub: k.g. sadzić, ugrunтовywać, mocować, utwierdzać*⁵¹⁹³

****lub: k.g. wyrwać, wyciągnąć z korzeniami*⁶¹³¹ Hbr 9,27

3. Czas⁶²⁵⁶ zabijania* i czas uzdrawiania⁷⁴⁹⁵,
czas⁶²⁵⁶ burzenia** i czas odbudowywania¹¹²⁹,
*lub: zgładzić, zniszczyć, zniweczyć²⁰²⁶, **k.q. wyrwać się, prze-
bijać się, robić wyłom, potłuc na kawalki, pęknąć, rozetrzeć⁶⁵⁵⁵

4. Czas⁶²⁵⁶ płaczu¹⁰⁵⁸ i czas⁶²⁵⁶ śmiechu*, czas
lamentu** i czas⁶²⁵⁶ płasów***; Wj 15,20; Rz 12,5
*lub: k.q. żartować, bawić się, śmiać się - zwykle szyderczo⁷⁸³²
**lub: zawodzić, lamentować, płakać - jako imiesłów⁵⁵⁹⁴
***lub: k.q. podskakiwać, k.p. tańczyć, skakać⁷⁵⁴⁰

5. Czas⁶²⁵⁶ rzucania⁷⁹⁹³ kamieni⁶⁸ i czas⁶²⁵⁶
gromadzenia³⁶⁶⁴ kamieni⁶⁸, czas⁶²⁵⁶ uścisków*
i czas⁶²⁵⁶ powstrzymywania** się od uści-
sków²²⁶³; 2Krl 3,19,25; Iz 5,2; 1Kor 7,5
*lub: k.q. objąć, założyć dlonie z bezczynności (metafor.), okaza-
wać czułość²²⁶³, **dost.: k.q. postać daleko, wydzielić³⁵⁶⁸

6. Czas⁶²⁵⁶ szukania* i czas⁶²⁵⁶ tracenia**, czas
zachowania** i czas⁶²⁵⁶ wyrzucania***;
*lub: k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, szukać, prosić¹²⁴⁵, **k.p. przy-
prawić o złybę, wyniszczyć, pozbyc się, spowodować zniknięcie⁶
***lub: k.q. mieć pieczę nad, strzec, czuwać⁸¹⁰⁴, ****k.h. strzącać⁷⁹⁹³

7. Czas⁶²⁵⁶ rozzdrzenia* i czas⁶²⁵⁶ zszywa-
nia⁸⁶⁰⁹, czas⁶²⁵⁶ milczenia** i czas mówienia¹⁶⁹⁶,
*lub: k.q. odzierać, wydziierać⁷¹⁶⁷ Iz 41,1; Am 5,23;
**lub: być nieruchomym, być milczącym²⁸¹⁴ 1Kor 14,28.34

8. Czas⁶²⁵⁶ miłowania* i czas⁶²⁵⁶ nienawiści**
i czas⁶²⁵⁶ wojny⁴⁴²¹ i czas⁶²⁵⁶ pokoju***. Łk 14,26
*lub: k.q. kochać, pragnąć¹⁵⁷, **k.q. urąg, mienawiżyć²⁸¹³⁰
***lub: szalać - pokój, pełnia, zdrowie, pomysłowość, przyjaźń⁷⁹⁶⁵

9. Jaki⁴¹⁰⁰ pożytek* ma pracujący* z tego, że
on¹⁹³¹ się trudzi⁶⁰⁰¹? Kaz 1,3; 2,22; Mt 16,26
*lub: korzystać, zysk, doskonałość³⁵⁰⁴ - tylko w tej księdze
**lub: k.q. robić, czynić, pracować, wykonywać, przygotować⁶²¹³

10. Widziałem* zadanie⁶⁰⁴⁵, które Bóg dał
synom ludzkim⁸¹⁵, aby się nim trudzić**.
*lub: k.q. dostrzec, zwrócić uwagę⁷²⁰⁰, **dost.: synom adama¹²⁰
***dost.: zosłać poniżonym, być przyjmionym, być udzielenym⁶⁰³¹

11. Wszystko³⁶⁰⁵ pięknie* czynił⁶²¹³ w swo-
im czasie⁶²⁵⁶. Także⁵⁷¹ wieczność** włożył⁶⁶⁶
w ich serca³⁸²⁰, jednak⁸³⁴ człowiek¹²⁰ nie zdo-
łał⁶⁰⁴⁵ pojąć*** dzieła⁴⁶³⁹, które Bóg uczynił⁶²¹³ od
początku⁷²¹⁸ do końca⁵⁴⁹⁰. Hi 11,7; 37,23; Ps 104,24;
*lub: urodzić, przystąpić, piękny³³⁰³, **długotrwałość, odwiecz-
ność, starożytność, przeszłość, przyszłość, na wieki⁵⁷⁶⁹. Kaz 12,5, trua-
nie KUL⁸, **dost.: dać⁵⁴¹⁴, ****lub: k.q. znaleźć, spotkać, przyda-
wać się, osiągnąć, dostać, dowiedzieć się, wymyślić⁴⁶⁷² Rz 11,33

12. Poznałem*, że nie ma dla nich nic lep-
szego²⁸⁹⁶ niż⁵¹⁸ to, by się radowali** i czyni-
li⁶²¹³ dobro*** w swoim życiu²⁴¹⁶.
*lub: k.q. wiedzieć, znać, uznać, rozważać³⁰⁴⁵, **lub: być zadowol-
onym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promieniać⁸⁸⁹⁴¹, **por. w. 13*

13. Także⁵⁷¹ i to, gdy każdy³⁶⁰⁵ człowiek¹²⁰ je³⁹⁸
i pije⁸³⁵⁴, i ogląda⁷²⁰⁰ to, co dobre* z całego³⁶⁰⁵
swojego trudu⁹⁹⁹. Jest to¹⁹³¹ dar⁶²⁵⁶ Boga⁴³⁰.

*lub: rzecz dobra, korzystać, obfitość, szczęście²⁸⁹⁶, **dar; nagro-
da⁴⁹⁹¹ - Prz 25,4; Kaz 5,19 J 4,10; Dz 8,20; Ef 2,8; 2Tm 1,6

14. Poznałem³⁰⁴⁵, że wszystko³⁶⁰⁵, co czyni⁶²¹³
Bóg⁴³⁰, będzie* trwać na wieki⁵⁷⁶⁹. Nie moż-
na nic⁶⁶⁹ do tego dodać** ani nic⁶⁶⁹ ująć***,
a Bóg czyni⁶²¹³ to, aby się bano**** Jego obli-
cza⁴⁴⁰. Wj 7,5; Ez 36,23; Obj 22,18-19

*lub: k.q. być, nastąpić, mieć miejsce, zdarzyć się, nastąpić¹⁹⁶¹
**lub: k.h. zwiększyć, zrobić więcej³²⁵⁴, ***zmniejszyć, powściągnąć,
cofać się⁶³⁹, ****k.q. być przejętym bojaźnią, czcić, szanować³³⁷²

15. To⁴¹⁰⁰, co się stało¹⁹⁶¹, jest¹⁹³¹ teraz* i co⁸³⁴
ma być¹⁹⁶¹, już³²⁸ się stało¹⁹⁶¹. Bóg³³⁰ jednak
znajduje* to⁸⁵³, co przeminęło****. Pwt 18,19

*dost.: już, dawno temu³⁵²⁸, **lub: k.p. szukać, dążyć do czegoś,
pragnąć, żądać¹²⁴⁵, znaleźć, odkryć³¹³⁶⁴, BG - odnawia, KUL⁸ - na
nowo przywraca; **dost.: k.n. być ściągany - Lm 5,7²⁹¹, przepaść,
zniknąć²⁸⁴⁷², BP - co odrzucone, BB - przyszedł z przeszłym, złączy

16. A poza tym⁵⁷⁵⁰ widziałem¹²⁰⁰ pod słoń-
cem⁸¹²¹ niegodziwość* w miejscu⁴⁷²⁵ sądu**,
a w miejscu⁴⁷²⁵ sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴ - niego-
dziwego***. **hebr.: ha rasi - winny, zły, niegodziwy⁷⁵⁶³

*hebr.: ha reszu - zło, niegodziwość, winia⁷⁵⁶², **lub: orzeczenie praw-
ne, sprawiedliwość, przywilej, sąd⁴⁹⁴¹ Kaz 4,1; 5,8; 8,9

17. Powiedziałem⁵⁵⁹ ja w swoim sercu³⁸²⁰:
Bóg⁴³⁰ będzie sądził* sprawiedliwego⁶⁶⁶⁴ i nie-
godziwego⁷⁵⁶², bo tam⁶⁰³³ każda³⁶⁰⁵ przyjem-
ność** w związku* z każdą³⁶⁰⁵ tą sprawą⁴⁶³⁹
ma swój czas⁶²⁵⁶ sądu. Mt 25,31; J 5,22; Obj 20,11

*lub: k.q. rzędzić, oczyścić z zarzutów, rozstrzygnąć spór, sądzić⁸¹⁹⁹
**lub: rozkosz, przyjemność, pożądania, pragnienie, upodobanie,
łaska²⁶⁵⁶, ***co się dotyczy, ponieważ, ze względu na, do⁵⁹²¹

18. Powiedziałem⁵⁵⁹ ja w swoim sercu³⁸²⁰ to,
co dotyczy⁵⁹²¹ się odnośnie* synów¹¹²¹ ludzkich**:
Bóg, aby ich oczyścić***, chce im**** poka-
zać⁷²⁰⁰, że oni** są zwierzętami⁹²⁹ - dla sa-
mych¹⁹⁹² siebie¹⁹⁹². ****(sprawil) tak - AK Ps 49,12.20

*lub: przycyna, sposób, powód¹⁷⁰⁰, oficjalna prośba, odnośnie
do⁸¹⁹¹², **synów adama¹²⁰S. ***k.q. czyścić, wybierać, czynić
łsnącym, poddawać próbie¹³⁰⁵, ****oni, ci, ci sami, którzy¹⁹⁹²

19. Bo⁵⁵⁸⁸ los* synów¹¹²¹ ludzkich⁶⁰¹⁵ i los⁴⁷⁴⁵
zwierząt*** - ich los**** jest jeden****. Bo
jak umiera⁴¹⁹⁴ ten, tak⁶⁵¹ umiera⁴¹⁹⁴ i tamto.
Wszyscy³⁶⁰⁵ mają jedno²⁵⁹ technienie⁷³⁰⁷, a czło-
wiek¹²⁰ nie ma³⁶⁹ przewagi** nad⁴⁸⁰ zwie-
rzęciem⁹²⁹, bo wszystko³⁶⁰⁵ jest marnością⁸⁹².

*lub: nieprzewidziane spotkanie lub wydarzenie, wypadek, zdarze-
nie, przypadek, los⁷¹⁴⁵, **dost.: synów adama¹²⁰, ***lub: bytło²⁹
****ich los dla nich - AK; ****hebr.: ehad - jeden, każdy, pawien, ja-
kiś, jeden raz, raz na zawsze, jeden... drugi/kolejny²⁵⁹⁹B300 - wyraz
oddaje ideę jednoci zbiorowej np. ktoś winogrom, jeden oddział

20. Wszystko³⁶⁰⁵ idzie¹⁹⁸⁰ na jedno²⁵⁹ miej-
sce⁴⁷²⁵; wszystko³⁶⁰⁵ zaistniało* z prochu**
i wszystko³⁶⁰⁵ w proch⁶⁰⁸³ się obraca⁷²⁵.

*lub: k.q. być, nastąpić, mieć miejsce, zdarzyć się, nastąpić¹⁹⁶¹
**lub: sucha ziemia, grunt, proch, pył, popiół, śmieć, gruz⁴⁰⁸³
Rz 3,19; Hi 10,9; 34,15; Ps 104,29; Dn 12,2

16. Nie *było* końca⁷⁰⁹³ całemu³⁶⁰⁵ ludowi⁵⁹⁷¹, *tym* wszystkim³⁶⁰⁵, którzy *byli* przed nimi^{*}. Także¹⁵⁷¹ następni³⁸⁸ nie *będą się* z niego radować[—] bo³⁵⁸⁸ to także¹⁵⁷¹ *jest* marnościami¹⁸⁹² i utrapieniem⁷⁴⁷⁵ ducha⁷³⁰⁷. ^{***}Kaz 1,14^{***}

^{*lub: przed ich obliczem⁶⁴⁴⁰, ^{***}później, dalszy, następni³¹¹⁴}
^{***lub: być zadowolonym, unosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć⁴⁸⁹⁴¹}

5 Pilnuj^{IMP} swoich kroków^{**}, gdy idziesz¹⁹⁸⁰ do domu¹⁰⁰⁴ Bożego⁴³⁰, zbliżyć⁷¹³⁸ się, by słuchać^{***} *jest* lepsze niż dawać⁵⁴¹⁴ ofiarę głupich³⁶⁸⁴. Bo³⁵⁸⁸ nie *mają* zrozumienia^{***}, czyniąc⁶²¹³ źle⁷⁴⁵¹. Rdz 2,15; Wj 3,5; 1Sm 15,22;
^{*lub: k.k. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, ochraniać⁸¹⁰⁴ Ps 50,8;}
^{***lub: stopa, noga, krok⁷²⁷², ^{***}k.k. być posłusznym⁸⁰⁸⁵ Prz 15,8;}
^{***hebr.: zebrał²⁰⁷⁷ - ofiara, ofiara wspólnotowa^{B2623} Pwt 26,14}
^{***lub: k.k. wiedzieć, znać, umieć, posiadać wiedzę³⁰⁴⁵ Oz 6,6;}
Łk 6,4; 1Tm 3,15; Hbr 10,21; 1P 4,17

2. Nie *ponagaj* swoich ust^{***} i *niech* twoje serce⁸²⁰ nie *śpieszy* się do wypowiadania^{***} słowa⁶⁹⁷ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga⁴³⁰. Bo Bóg⁴³⁰ *jest* w niebiosach^{***}, a ty na ziemi⁷⁶. Niech więc niewiele^{***} będzie twoich słów¹⁶⁹⁷. ^{***}lub: mało⁴⁵⁹² Prz 10,19; Mt 6,7;

^{*lub: k.p. śpieszyć się, być przynaglonym, poganiąnym⁹²⁶, ^{***}dom: nie bądź szybki do mówienia, ^{***}pospieszać, robić szybko⁴¹¹⁶ Jk 3,2}
^{***}dosł.: wyprawać, wynieść, wyzłocić³³¹⁸, ^{***}por. Rdz 1,1^{***}

3. Bo z wiewu⁷²³⁰ zająć^{***} przychodzą³⁵⁵ sen²⁴⁷², a głos^{***} głupca³⁶⁸⁴ z wiewu⁷²³⁰ słów^{***}.
^{*lub: zadanie, praca do wykonania, zajęcie⁶⁰⁴⁵, ^{***}dźwięk, hałas, głos⁶⁰⁶³, ^{***}mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷}

4. Gdy złożyśz^{***} Bogu⁴³⁰ ślub^{***}, nie zwlekaj³⁰⁹ z jego wypełnieniem⁷⁹⁹⁹, gdyż w głupcach⁶⁸⁴ nie ma *On* upodobania^{***}. Cokolwiek⁸⁵³ ślubujesz⁵⁰⁸⁷ – wypełnij^{IMP}.
^{*lub: k.k. przysięgać, składać ślub⁵⁰⁸⁷ Ps 50,14; 76,11}
^{***lub: przysięga, uroczysta obietnica złożona Bogu lub innej osobie⁵⁰⁸⁸ - Lb 6,2.5.21. ^{***}lub: rozkosz, przyjemność, pożądanie, tęsknota, upodobanie²⁶⁵⁶, ^{***}dokończyć, wykonać, położyć kres⁷⁹⁹⁹}

5. Lepiej⁸⁹⁶ kiedy nie będziesz ślubował⁵⁰⁸⁷, niż byś ślubował⁵⁰⁸⁷, a tego nie wypełnił⁷⁹⁹⁹.
Prz 20,25; Dz 5,4

6. Nie pozwól¹⁵⁴¹⁴, by twoje⁸⁵³ usta⁶³¹⁰ *doprowadziły* do grzechu^{***} twoje⁸⁵³ ciało¹³²⁰ i nie mów⁵⁵⁹ przed⁶⁴⁴⁰ posłańcem^{***} – to był błąd^{***}. Dlaczego Bóg miałby się gniewać⁷¹⁰⁷ z powodu⁵⁹²¹ twojego głosu⁶⁹⁶³ i zniszczyć²²⁵⁴ dzieło⁴⁶³⁹ twoich rąk³⁰²⁷? ^{***}lub: grzech nieumyślny, błąd⁷⁶⁸⁴
^{*lub: nie dawaj⁵⁴¹⁴ swoich ust, aby spowodować grzech ... - AK}
^{***lub: chybić celu bądź szlachności i obowiązku, utracić, grzeszyć²³⁹⁸}
^{***hebr.: mała'ak - wystawnik, zwiastun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷}
1Kor 11,10; 1Tm 5,21

7. Bo gdzie *jest* wiele⁷²³⁰ snów²⁴⁷², tam *wiele* marnościami¹⁸⁹² i wiele⁷²³⁰ słów¹⁶⁹⁷. Lecz ty⁸⁵³ bój³ się Boga. ^{*lub: k.k. lękać się, czcić, szanować³³⁷² 1P 2,17}

8. Jeśli widzisz⁷²⁰⁰ w prowincji^{***} ucisk⁶²³³ ubożego⁷³²⁶ i gwałcenie^{***} prawa^{***} i sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, nie dziw⁸⁵³⁹ się z powodu⁵⁹²¹ tej sprawy^{***}, gdyż³⁵⁸⁸ wyższy¹³⁶⁴ chroni^{***} wysokiego¹³⁶⁴, a nad nimi⁸⁹²¹ *jest* jeszcze wyższy¹³⁶⁴.
^{*hebr.: medina⁴ - zapoż. z aram. - okręg, kraina, prowincja⁴⁰⁸²}
^{***}dosł.: grabież, łupiestwo¹⁴⁹⁹, ^{***}lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie⁶⁷⁴¹ - por. Ps 72,1^{***}, ^{***}przyjemność, pragnienie⁶⁵⁶, sprawa, interes⁸³⁰³⁶ - por. AK; ^{***}k.k. czuwać, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴

9. A pożytek³ dla ziemi⁷⁷⁶ w tym wszystkim⁶⁰⁵ *jest* taki¹⁹³¹: Król⁴⁴²⁸ zostaje uczynionym sługą^{***} na ziemi⁷⁰⁴. Dn 4,1-30
^{*lub: korzystać, zysk, doskonałość²⁵⁰⁴ tylko w tej księdze; ^{***}k.n. być uprawianym (o ziemi), uczynić sługą⁵⁶⁴⁷ - pracuje na ziemi - AK}

10. *Kto* kocha¹⁵⁷ srebro^{***}, nie nasyć¹⁵⁷ się srebrem⁷⁰¹, a kto kocha¹⁵⁷ się w bogactwie^{***}, nie³⁸⁰⁸ będzie miał z niego zysku^{***}. To²⁰⁸⁸ także¹⁵⁷¹ *jest* marnościami¹⁸⁹². 1Tm 6,10
^{*tj. srebro³⁷⁰¹ - jako środek płatniczy - pieniądze; ^{***}lub: k.k. być nasyconym, być zaspokojonym, spełnionym⁷⁶⁴, ^{***}wielka liczba, obfitość, bogactwo¹⁹⁹⁵, ^{***}owoc, zbiory, plon, zysk, przychód⁸³⁹³}

11. Gdy^{*} dobra²⁸⁹⁶ się mnożą^{*}, mnożą⁷²³⁵ się spożywający³⁹⁸ je. A jaka⁴¹⁰⁰ w tym korzyść^{***} dla właściciela^{***}? Że³⁵⁸⁸ widzą⁷²⁰⁰ to jego oczy⁵⁸⁶⁹. ^{***}lub: pomysłowość, umiejętność, zysk³⁷⁸⁸
^{***}dosł.: w moczeniu - być lub stać się licznym, rozmnożyć się, być wielkim⁷²³⁵, ^{***}hebr.: ba'al - właściciel, mąż, pan, obywatel¹¹⁶⁷

12. Słodki^{***} *jest* sen⁸¹⁴² robotnika^{***}, czy⁵¹⁸ je⁸⁹⁸ mało⁴⁵⁹², czy⁵¹⁸ dużo⁷²³⁵, ale obfitość¹¹⁶⁷ bogactwo^{***} nie zezwala^{***} 3240 mu spać³⁴⁶².
^{*lub: słodczy, przyjemna rzecz⁴⁹⁶⁶, ^{***}k.k. prępl. trudzić się, pracować, służyć⁵⁶⁴⁷, ^{***}majątny⁶²²³, ^{***}k.h. dać odpoczątek, złożyć}

13. Jest³⁴²⁶ bolesne^{*} zło⁷⁴⁵¹, które widziałem⁷²⁰⁰ pod słońcem⁸¹²¹: Bogactwo^{***} strzeżone^{***} dla właściciela¹¹⁶⁷ na jego własną krzywdę^{***}. ^{*dosł.: k.k. być słabym, być chorym²⁴⁷⁰}
^{***}lub: majątek, bogactwo⁶²³⁹ dobrobytu¹⁹⁷²³⁵, ^{***}k.k. mieć pieczę nad, strzec, czuwać⁸¹⁰⁴, ^{***}zło, udreka, niedola, krzywda⁷⁴⁵¹

14. Bo takie bogactwo⁶²³⁹ przepada^{*} przez złe⁷⁴⁵¹ zajęcie^{***}. I spłodził³²⁰⁵ syna¹¹²¹ i nie ma nic³⁹⁷² z tego w swoim^{***} ręku³⁰²⁷. Hi 1,21
^{***}dosł.: k.k. zginąć, umrzeć, zostać zgladzoną, zniknąć⁶, ^{***}lub: zadanie, praca do wykonania, sprawa⁶⁰⁴⁵, ^{***}jego - dot. syna

15. Jak⁸³⁴ wyszedł³³¹⁸ z łona^{*} swojej matki¹⁷ nagł⁶¹⁷⁴, tak wróci⁷²⁵ jak przyszedł¹⁹⁸⁰, i nie³⁸⁰⁸ zabierze^{***} nic³⁹⁷² ze swojego trudu⁵⁹⁹⁹, co wyszło¹⁹⁸⁰ spod jego ręki³⁰²⁷. Hi 1,21; Ps 49,17;
^{*lub: brzech, łono, ciało, metaf. głębiną Szeol⁹⁹⁰ 1Tm 6,7}
^{***}lub: k.k. unieść, podnieść, dźwigać, nieść, wspierać, brać³³⁷⁵

16. To²⁰⁸⁸ także¹⁵⁷¹ *jest* bolesnym²⁴⁷⁰ złem⁷⁴⁵¹, wszystko⁶⁰⁴⁵ dokładnie^{***} jak przyszło⁹³⁵, tak samo odejdzie^{***}. Jaka⁴¹⁰⁰ więc korzyść³⁵⁰⁴ z tego, że trudził⁵⁹⁹⁹ się na wiatr⁷³⁰⁷? Prz 11,29
^{*lub: zgodnie z, razem²⁹⁸⁰, ^{***}k.k. przejść, odchodzić, iść dalej¹⁹⁸⁰}

17. Również¹⁵⁷¹ każdego³⁶⁰⁵ dnia³¹¹⁷ jadał³⁹⁸ w ciemności i wielkim⁷²³⁵ smutku*, chorobie²⁴⁸³ i gniewie**.

Ps 127,2; Kaz 2,22-23
**lub: gniew; utrapienie, rozdrażnienie, smutek; żal*⁷⁷⁰⁸
***lub: gniew; złość*⁷¹¹⁰; *gniewny osąd, smutek*¹⁸²⁷⁴

18. Oto²⁰⁰⁹, co ja⁵⁸⁹ zobaczyłem⁷²⁰⁰, że jest dobre²⁸⁹⁶ i piękne* – jeść³⁹⁸ i pić⁸³⁵⁴, i oglądać⁷²⁰⁰ powodzenie⁵⁵¹²⁸⁹⁶ w całym swoim trudzie⁵⁹⁹⁹, którym się człowiek moził⁵⁹⁹⁸ pod słońcem⁸¹²¹ przez tę parę⁵³³ dni³¹¹⁷ swojego życia²⁴¹⁶, które dał⁵⁴¹⁴ mu Bóg – bo to jest jego dziełem**.

Kaz 2,24; 3,12-13; 9,7; 11,9;
**lub: wrodziny, przystojny, piękny*³³⁰³, *dobrobył, szczęście, rzecz dobra, korzyść, obfitość*²⁸⁹⁶, *dosł.: (mały) liczbę*⁴⁵⁵⁷ 1Tm 6,17
***lub: udział, część, terytorium, obszar; miemie, nagroda, dział*²⁵⁰⁶

19. Również¹⁵⁷¹ każdy człowiek¹²⁰, któremu Bóg dał⁵⁴¹⁴ majątek⁶²³⁹ i bogactwo⁵²³³, i możliwość*, aby z nich korzystać* i mieć⁵³³ w nich swój dział²⁵⁰⁶, i radować⁵⁹⁹⁹ się ze swojego trudu⁵⁹⁹⁹ – to jest dar⁴⁹¹ Boga.

Kaz 3,13;
**dosł.: k.h. dać władzę, opanować, zapanować nad*⁷⁹⁸⁰ J 4,10;
***dosł.: jeść, spożywać, karmić się, pochłaniać*³⁹⁸, *trwać*⁵³⁷⁵
****lub: być zadowolonym, unosić się radością*⁸⁰⁵⁵, *promieniać*⁴⁸⁹⁴¹
Dz 8,20; Rz 6,23; Ef 2,8

20. Ponieważ³⁵⁸⁸ taki niewiele⁷²³⁵ pamięta* o przykrych dniach³¹¹⁷ swojego życia²⁴¹⁶, bo³⁵⁸⁸ Bóg udziela* zadowolenia⁵³³ jego sercu³⁸²⁰ ****lub: uciecha, pomysłny skutek, zadowolenie, radość*²⁰⁵⁷
**lub: k.p. przypominać sobie, **dosł.: trzymać kogoś zajętym*⁶⁰³¹ Bz 975

6 Jest zło*, które widziałem⁷²⁰⁰ pod słońcem, które¹⁹³¹ jest powszechne* wśród ludzi⁵³³: ***dosł.: wielki, obfitujący w, większy niż, silny*⁷²²⁷
**lub: wdreka, niedola, krzywdza, tło*⁷⁴⁵¹, *dosł.: dla człowieka*¹²⁰

2. Człowiekowi⁷⁶, któremu⁸³⁴ Bóg dał⁵⁴¹⁴ bogactwo⁶²³⁹, majątek²³³ i sławę*, a nie brakuje⁵³³ jego duszy⁵³¹⁵ niczego, czego pragnie* – a Bóg nie daje mu możliwości⁷⁹⁸⁰ spożywać³⁹⁸ tego, ale spożywa³⁹⁸ to obcy człowiek. To⁴⁰⁸⁸ także jest marność¹⁸⁹² i boleśnianie²⁴⁸³ zlem⁷⁴⁵¹.

Hi 21,9; Ps 17,14; 73,7; Lk 12,20
**hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat*³⁵¹⁹, ***potrzebujący czegoś, niemający czegoś*²⁶³⁸, ****k.h.p. pragnąć, iśćnieć na, żywić pożądanie*¹⁸³, *****czudzoziemski, obcy, nieznamy*⁵²³⁷

3. Choćby⁵¹⁸ spłodził³²⁰⁵ stu mężczyzn³⁷⁶, żył²⁴²¹ wiele⁷²²⁷ lat⁸¹⁴¹ i wiele⁷²²⁷ by było w tych latach⁸¹⁴¹ dni³¹¹⁷, a jego dusza¹²⁰ nie nasyciła* by się dobrem²⁸⁹⁶ a też nie miałaby pogrzebu³⁹⁸, i to powiem⁵⁵⁹: Lepiej²⁸⁹⁶ niż⁴⁸⁰ on miał poroniony płód⁵⁹⁹⁹.

2Krl 9,35; Iz 14,19-20; Jr 22,19
**hebr.: nęfesz - dusza, oddech, garbło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość*⁵³¹⁵, *gr: psyche - Lk 12,23*, ***lub: k.p. być nasycjonym, być zaspokojonym, spełnionym*⁷⁶⁴⁶, ****grób, pogrzeb, miejsce pochówku - EIB*^K, *****przedczesny poród, usunięcie ciąży*⁵³⁰⁹

4. Bo³⁵⁸⁸ przyszedł⁹³⁵ jak we mgłę* i odchodzi¹⁹⁸⁰ w ciemności²⁸²², a jego imię* spowija³⁶⁸⁰ mrok²⁸²².

Hi 3,16; Kaz 4,3
**dosł.: para, oddech, darennie, w przen.: znikomość, niebrwalność, zwiastowanie; ulotność, przemijalność*²¹⁸⁹² - 38 razy w tej księdze
***imię*⁸⁰³⁴ *reprezentuje osobę oraz jej charakter*

5. Nie widział⁷²⁰⁰ teści¹⁵⁷¹ słońca⁸¹²¹ ani nic nie poznał*. Ma większy spokój⁴³³ niż tamten.
**lub: k.p. dostrzegać, rozróżniać, rozpoznawać, wiedzieć, znać*³⁰⁴⁵
***lub: odpoczynek, zastąpienie (o sędzię)*⁵¹⁸³, *cierpliwosć*⁴¹⁶⁰⁰

6. I choćby⁴³² żył²⁴²¹ tysiące⁵⁰⁵ lat – dwukrotnie*, lecz dobra by nie zobaczył⁷²⁰⁰, to czyż wszystko³⁶⁰⁵ nie zmierza¹⁹⁸⁰ do jednego* miejsca?
**lub: po dwukrot tysiąc - por: AK* Hi 1,21; Kaz 3,20;
**hebr.: ehad - jeden, każdy, pewien, jakiś, jeden raz, raz na zawsze, jeden... drugi, kolejny*²⁵⁹ Bz 300 - *wyraz oddaje ideę jedności zbiorowej np. kłosa winogron, jeden oddział* Kaz 12,7; Hbr 9,27

7. Wszelki³⁶⁰⁵ trud człowieka¹²⁰ jest przernaczony dla jego ust⁶³¹⁰, a jednak¹⁵⁷¹ jego dusza⁵³¹⁵ nie zostanie napełniona**.

Prz 16,26
**lub: mogą, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywdza*⁵⁹⁹⁹
***lub: pragnienie - w 3°, **k.n. być zadowolonym, napełnionym*⁴⁹⁰

8. Bo³⁵⁸⁸ co⁴¹⁰⁰ za przewaga* mądrego⁵³³ nad głupim³⁶⁸⁴? I co ubogiemu⁵³³ z tego, że umie³⁰⁴⁵ właściwie postępować* przed żyjącymi²⁴¹⁶?

**lub: wyższość, przewaga, nadmiar, więcej*³¹⁴⁸, ***mądry, roztropny, uczony, zmądlony*²⁴⁵⁰, ****biedny, wdrczony, słaby, pokorny, skromny, nędzny*⁶⁰⁴¹, *****dosł.: chodzić*¹⁹⁸⁰ *por. w 9.* Kaz 2,15

9. Lepsze²⁸⁹⁶ jest to, co oczy⁵³³ widzą⁴⁷⁵⁸, niż błędnie⁵³³ duszy*.

To także¹⁵⁷¹ jest marność¹⁸⁹² i utrapieniem* ducha⁷⁰⁷.

**por. w 3°*
**dosł.: k.p. iść dalej, chodzić, żyć, metaf.: o sposobie życia*¹⁹⁸⁰

10. Temu⁴¹⁰⁰ co było*, imię⁸⁰³⁴ zostało już³⁵²⁸ nadane* i wiadomo³⁰⁴⁵ kim⁸³⁴ jest człowiek¹²⁰, że nie jest on w stanie³²⁰¹ spierać się z silniejszym⁵⁹⁹⁹ od siebie⁴⁴⁸⁰.

Hi 9,32; Kaz 1,9;
**lub: k.p. być, istnieć, trwać, przebywać, towarzyszyć, nastać*¹⁹⁶¹
***lub: k.n. być nazywanym, być przezywany*⁷¹²¹ Iz 45,9;
****lub: pełnić funkcję sędziego, wydawać wyrok, spierać się*⁷⁷⁷
*****dosł.: przemoc kogoś, zwyciężyć*²⁶³⁰ Hi 14,20; 15,24; Jr 49,19

11. Bo³⁵⁸⁸ wiele⁷²³⁵ jest³⁴²⁶ spraw¹⁶⁹⁷, które pomnażają* marność, to jaką korzyść* ma człowiek¹²⁰?

**lub: wyższość, przewaga, nadmiar, więcej*³¹⁴⁸
**lub: k.h. czynić wiek, mieć wiele, pomnażać, zwiększać*⁷²³⁵

12. Bo kto wie³⁰⁴⁵, co jest dobre²⁸⁹⁶ dla człowieka¹²⁰ w tym życiu²⁴¹⁶ przez liczne* dni³¹¹⁷ jego marnego¹⁸⁹² życia²⁴¹⁶ – a te przemijają jak cień³⁹⁷?

Kto oznajmi* człowiekowi¹²⁰, co po nim będzie¹⁹⁶¹ pod słońcem⁸¹²¹?

**dosł.: liczba, ilość*⁴⁵⁵⁷, ***obici, czynić, wykonać, wykonywać, powodować*⁶²¹³ - i spędzi (jak) cień - AK; a które cień przepęda - BT
****lub: k.h. ogłaszać, obwieścić, wyjaśniać, informować*⁵⁰⁴⁶
*****dosł.: jego potem*³¹⁰ - KUL^K, *jego przyszłość* - Kaz 3,22; 7,14; 10,14
Ps 102,11; 109,23; 144,4; Jk 4,14

7 Lepsze²⁸⁹⁶ jest *dobre imię** niż *wyborny olejek**, lepszy²⁸⁹⁶ dzień³¹¹⁷ śmierci⁴¹⁹⁴ niż dzień³¹¹⁷ urodzenia³²⁰⁵. Prz 15,30; 22,1;

*imię⁸⁰³⁴ reprezentuje osobę oraz jej charakter; **tłuszcz, olej, oliwa z oliwek⁸⁰⁸¹, wonny olejek - Prz 27,9; Am 6,6 Flp 2,9

2. Lepiej²⁸⁹⁶ iść¹⁹⁸⁰ do domu¹⁰⁰⁴ żałoby^{*} niż iść¹⁹⁸⁰ do domu¹⁰⁰⁴ biesiady^{*}, gdyż taki¹⁹³¹ jest kres^{***} każdego³⁶⁰⁵ człowieka¹²⁰, a żyjący²⁴¹⁶ niech^{***} weźmie^{***} to sobie do serca³⁸²⁰.

*lub: opłakiwanie, bładanie (nad zmarłym), szata żałobna, czas żałoby⁶⁰, **dost.: święto, ucztą, picie⁴⁹⁶⁰, **lub: koniec, zakończenie⁵⁴⁹⁰, on¹⁹³¹ (ma) koniec - AK; ***dost.: k.g. ułożyć, dawać⁵⁴¹⁴

3. Lepszy²⁸⁹⁶ jest smutek^{*} niż śmiech^{*}, bo gdy oblicze⁶⁴⁰ jest zamuśnione^{***}, serce³⁸²⁰ szlachetnieje^{***}BT, **lub: zabawa, żarty⁷⁸¹⁴ 2Kor 7,10

*lub: gniew, utrapienie, drażnienie, smutek, żal, przygnębienie³⁷⁰⁸ **lub: zło, zła jakość, zła cecha, smutek⁷⁴⁵⁵ - posród zła - AK

***dost.: układać się dobrze komuś, być w dobrym nastroju³¹⁹⁰

4. Serce^{*} mądrych²⁴⁵⁰ jest w domu¹⁰⁰⁴ żałoby⁶⁰, ale serce³⁸²⁰ głupich^{**} w domu¹⁰⁰⁴ zadowolenia^{***}. **lub: tepak, prostak, człowiek zadufany³⁶⁸⁴

*lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰ **lub: pomyślny skutek, szczęśliwy obrót spraw, zadowolenie⁸⁰⁵⁷

5. Lepiej jest słuchać^{*} upomnień^{**} mądrogo²⁴⁵⁰ człowieka³⁷⁶ niż^{***} słuchać⁸⁰⁸⁵ pieśni^{***} głupców³⁶⁸⁴. Ps 141,5; Prz 13,13; 15,31-32

*lub: k.g. być posłusznym, spełnić prośbę⁸⁰⁸⁵, **nagana, groźba - Iz 30,17 1606;B1906, ***pieśń (liryczna, religijna, rytualna), oda⁷⁸⁹²

6. Bo³⁵⁸⁸ jak trzask^{*} cierni^{**} ptonących pod kotłem⁵⁵¹⁸, tym jest śmiech^{**} głupca³⁶⁸⁴. To także¹⁵⁷¹ jest marność¹⁸⁹². ***zabawa, żarty⁷⁸¹⁴

*dost.: głoś, dźwięk, hałas⁹⁶³, **lub: ciernisty krzew, haczyk, garnek⁵⁵¹⁸ dźwięk dzbanków pod dzbankiem - por. AK

7. Zaprawdę, ucisk^{*} ogłupia¹⁹⁸⁴ mądrego²⁴⁵⁰, a lapówka^{**} gubi serce³⁸²⁰. ***niszczy, zabija⁶

*lub: zastraszanie, groźba, ucisk, wymuszenie, wyłudzenie, szantaż, wyzysk⁶²³³, **dost.: dar⁴⁹⁷⁹ - dawanie daru w celu upłynięcia na sposób myślenia i działania w określ. kierunku - lapówka

8. Lepszy²⁸⁹⁶ jest koniec³¹⁹ sprawy^{**} niż jej początek⁷²²⁵. Lepszy²⁸⁹⁶ jest człowiek^{**} cierpliwego^{**} ducha³⁷⁰⁷ niż^{***} ducha³⁷⁰⁷ wyniosłego^{***}.

*lub: słowo, mowa, czyn, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷ **lub: duch⁷³⁰⁷ cierpliwy⁷⁵⁰ - mierny do gniewu Prz 14,29

***dost.: duch⁷³⁰⁷ wyniosły¹³⁶² - dumny, wywyższony, pyszny

9. Nie bądź w swoim duchu³⁷⁰⁷ prędki^{*} do gniewu^{**}, bo gniew³⁷⁰⁸ spoczywa⁵¹¹⁷ w zadrzewiu^{***} głupich⁶⁸⁴. Prz 14,17; 16,32; Jk 1,19

*lub: k.p. śpieszyć się, być przynaglany⁹²⁶, **k.g. denerwować się, być wzburzonym³⁷⁰⁷, ***dost.: łono, wyleganie, faldy w ubraniu²⁴³⁶

10. Nie mów⁵⁵⁹: Jak⁴¹⁰⁰ to jest¹⁹⁶¹, że dawne dni³¹¹⁷ były¹⁹⁶¹ lepsze²⁸⁹⁶ niż^{te⁴²⁸ obecne?} Bo nie z mądrości²⁴⁵¹ o to¹⁵⁷¹ pytasz^{*}.

*j. pierwszemu w czasie, poprzedni⁷²²³ Sdz 6,13; Jr 44,17-19

**lub: k.g. dowiadywać się, wypytwać o, radzić się, szukać⁷⁵⁹²

11. Lepsza²⁸⁹⁶ jest mądrość²⁴⁵¹ od dziedzictwa^{*} i ona jest korzystna^{**} dla tych, którzy widzą⁷⁰⁰ słońce⁸¹²¹. *lub: majątek, dziedzictwo, mienie⁵¹⁵⁹

**lub: wyższość, przewaga, nadmiar, więcej³¹⁴⁸ - AK Kaz 9,15-18

12. Bo³⁵⁸⁸ w cieniu^{*} mądrości²⁴⁵¹ jest jak w cieniu⁶⁷³⁸ srebra^{**}; a korzyść^{***} z poznania^{***} jest taka: mądrość²⁴⁵¹ daje życie²⁴²¹ jej właścicielom¹¹⁶⁷. *metaf.: ulobność; ochrona⁶⁷³⁸

**j. srebro³⁷⁰¹ - jak środek płatniczy - pieniądze³⁷⁰¹, ***lub: zysk, doskonałość - tylko w tej księdze³⁵⁸⁴, ***umiejętność, wiedza¹⁸⁴⁷

13. Przypatrz^{*} się dziełu^{**} Boga. Bo³⁵⁸⁸ kto może^{**} wyprostować^{***} to, co przez Niego zostało zakrzywione⁷⁹¹⁹? ***por. Kaz 12,9

*lub: k.g. spoglądać, rozważać, zwracać uwagę na, rozważać, rozróżniać⁷²⁰⁰, **czyn, działanie, przedsięwzięcie, wytwór⁴⁶³⁹

***lub: k.g. wziąć górę nad, zwyciężyć, mieć moc, być zolbrzym³²⁰¹ Hi 37,14; Ps 8,3; Kaz 1,15; Jr 13,23; J 6,29; Rz 14,20

14. W dniu³¹¹⁷ dobrym^{*2896} bądź pośród^{**} dobra²⁸⁹⁶, a w dniu¹¹¹⁷ nieszczęścia⁷⁴⁵¹ rozważ⁷²⁰⁰: Bóg także⁵⁹⁸⁰ uczynił⁶²¹³ ten²⁰⁸⁸ dzień^{***} dokładnie⁵⁹⁸⁰ jak tamten²⁰⁸⁸, aby¹⁷⁰⁰ człowiek¹²⁰ nie³⁸⁰⁸ dowiedział^{***} się tego, co będzie po nim^{***}.

Pwt 8,3; Ps 119,71

*lub: pomyślności; **por. AK; ***k.g. znaleźć, wymyślić, osiągnąć⁴⁶⁷²

***dost.: jego potem³¹⁰ - KUL⁶ - jego przyszłość - Kaz 3,22; 6,12, 6,12, 10,14

15. To⁸⁵³ wszystko³⁶⁰⁵ ujrzałem⁷²⁰⁰ w dniach mojej marności¹⁸⁹². Bywa³⁴²⁶, że sprawiedliwy⁶⁶⁶² ginie⁶ w swojej sprawiedliwości^{*}, i bywa³⁴²⁶, że niegodziwiec^{**} żyje długo^{***} w swojej niegodziwości^{***}. **dost.: k.h. wydłużać (dni)⁷⁴⁸

*lub: słusność, prawość⁶⁶⁶⁴, **hebr.: ha rusza - winny, zły, niegodziwy⁷⁵⁶³, ***lub: zło, wdrekła, niedola, krzywdy, niegodziwość⁷⁴⁵¹

16. Nie bądź^{***} przesadnie^{**} sprawiedliwy⁶⁶⁶² ani zbyt^{***} mądry²⁴⁴⁹. Dlaczego miałbyś się sam rujnować^{***}? ***lub: k.h.p. zgubić⁸⁰⁷⁴

*dost.: k.h. pomagać, związać (ponad miarę), mieć wiele do zrobienia, znacznie przekroczyć⁷²³⁵ Prz 25,16; Mt 6,1-7; Rz 12,3;

**dost.: użyżność, przewaga, nadmiar, za dużo, więcej³¹⁴⁸ Flp 4,5

17. Nie bądź^{***} przesadnie^{**} niegodziwy⁷⁵⁶¹ i nie bądź¹⁹⁶¹ głupi⁵⁵³⁰. Dlaczego⁴¹⁰⁰ miałbyś umrzeć^{***} nie³⁸⁰⁸ w swoim czasie⁶²⁵⁶?

*lub: k.g. zostać zgladczonym, zginąć, umrzeć⁴¹⁹¹ Hi 22,16

18. Dobrze²⁸⁹⁶ jeśli będziesz się tego²⁰⁸⁸ trzymał¹³¹⁵, a też¹⁵⁷¹ tamtego²⁰⁸⁸ ze swojej ręki³⁰²⁷ nie wypuścisz^{**}. Bo³⁵⁸⁸ kto boi^{***} się Boga, uniknie^{***} tego wszystkiego^{3650P}.

*lub: k.g. chwycić, złapać²⁷¹⁰, **k.h. opuścić, odejść od, porzucić³²⁴⁰

***lub: czcić, szanować³³⁷³, ***dost.: k.g. wychodzić, iść naprzód³³¹⁸

19. Mądrość²⁴⁵¹ umacnia^{**} mądrego²⁴⁵⁰ bar dziej^{***} niż^{***} dziesięciu⁶²³⁵ władców^{**}, którzy byli w mieście⁵⁸⁹². Kaz 8,8; 10,5

*lub: k.g. być silnym, zyskiwać przewagę⁵⁸¹⁰, **mający władzę, dominujący, władczy, jako rzecz. władca, pan⁷⁹⁸⁹ - Rdz 42,6

20. Gdyż³⁵⁸⁸, nie ma na ziemi¹²⁰ człowieka¹²⁰ sprawiedliwego⁶⁶⁶², który⁸³⁴ by czynił⁶²¹³ dobre²⁸⁹⁶ i nie grzeszył¹³⁶. Hi 15,14; Iz 64,6; Rz 3,10-12
*lub: kraj, obszar, okręg, region, terytorium, grunt, pou ziemi⁷⁷⁶
*lub: chybić celu bądź szlachności i obowiązków, utrać, grzeszyć²³⁹⁸

21. Nie bierz³ także¹⁵⁷¹ sobie do serca³⁸²⁰ wszystkich³⁶⁰⁵ słów⁶⁹⁷, które się wypowia⁴⁶⁹⁶, abyś nie usłyszał¹⁸⁰⁸⁵ swojego slugi⁵⁶⁵⁰ jak ci zlorzeczy³. Prz 30,10
*dosł.: wyciągać, położyć, włożyć, postawić⁴¹⁴, *k; p. czynić nikczemnym, przeklinać, traktować pogardliwie^{7043|8192}

22. Bo nierządko⁶⁴⁷¹ ty również¹⁵⁴⁷, o czym⁸³⁴ wie³ także¹⁵⁴⁷ twoje serce³⁸²⁰, wiele razy zlorzeczyłeś⁷⁰⁴³ innym³¹². 1Krl 2,44; Mt 15,19; Jk 3,9
*lub: k.q. wiedzieć, znać, uznać, rozważać, rozróżniać, umieć³⁰⁴⁵
*lub: dużo, wiele, wystarczająco, niezmiernie, obficie⁷²⁷

23. Tego²⁰⁹⁰ wszystkiego³⁶⁰⁵ wypróbowałem³ w mądrości²⁴⁵¹ i powiedziałem⁵⁵⁹: Będę mądry³⁶¹! Lecz mądrość³ była daleko³ ode mnie.
*lub: k.p. próbować, badać, kusić, oznaczać próbę meta⁵²⁵⁴
*obym był mądry - AK; *lub: oddalony, odległy, daleki⁷³⁵⁰

24. Odległe⁷³⁵⁰ jest to⁴¹⁰⁰, co było¹⁹⁶¹, i bardzo głębokie³ – kto to znajdzie³? Hi 28,12-20; *hebraizm: i głębokie⁶⁰¹³, głębokie⁶⁰¹³ Iz 55,8-9; 1Tm 6,16
*lub: k.q. spotkać, przydarzyć się, osiągnąć, dostać, wymyślić⁴⁶⁷²

25. Zwróciłem⁵⁴³⁷ się ja⁵⁸⁹ i moje serce³⁸²⁰ by poznać³, dociekać³ i szukać¹²⁴⁵ mądrości²⁴⁵¹ oraz rozeznania³³³ rzeczy; by poznać¹⁸⁴⁷, że niegodziwość⁷⁵⁶² jest głupotą³, a głupota⁵⁵³¹ – szaleństwem³³³³. *lub: obłąd¹⁹⁴⁷
*lub: k.q. wiedzieć, znać, rozważać³⁰⁴⁵, *k; q. wyszukiwać, szpiegować, badać⁸⁴⁴⁶, *dosł.: rachunek, rozliczenie, rozeznanie³⁸⁰⁸

26. I odkryłem³ ja⁵⁸⁹, że bardziej gorzka⁴⁷⁵¹ niż śmierć⁴¹⁹⁴ jest ta⁸⁵³ kobieta⁸⁰², której serce³⁸²⁰ jest jak sidło³ i sieć²⁷⁶⁴, a jej ręce³⁰²⁷ jak pęta³. Dobry²⁸⁹⁶ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Boga wysłizgnie³³³³ się jej, ale grzesznik²³⁹⁸ zostanie przez nią schwytyany³³³³. Prz 5,5; 6,25
*dosł.: k.q. znaleźć, dowiedzieć się⁴⁶⁷², *lub: przyrząd łowiecki⁴⁶⁸⁵
*lub: taśma, więzy, metaf.: dom wiewió⁶¹², *k; n. uciec, zostać wyzwolonym⁴⁴²², *hebr.: n. zostać zapętany - w pułapkę, sidła³⁹²⁰

27. Zauważ^{2000|IMP} to: Odkryłem⁴⁶⁷² – mówij⁵⁵⁹ Kaznodzieja³ – porównując³ jedną²⁵⁹ rzecz z drugą³, aby znaleźć⁴⁶⁷² rozwiązanie²⁸⁰⁸, *hebr.: gohelet - kaznodzieja, głosiciel, mówca publiczny, ktoś przemawiający na zgromadzeniu, nauczyciel⁶⁹⁵³. Kaz 12,28
*hebraizm - jedna²⁵⁹ z jedną²⁵⁹ - por. Kaz 3,19

28. Tego⁸³⁴ moja dusza⁵³¹⁵ wciąż³ szuka³, a czego nie znalazłem⁴⁶⁷²: Człowieka³³³³ – jednego²⁵⁹ spośród⁴⁴⁸⁰ tysięcy³⁰⁵ – znalazłem⁴⁶⁷², a kobiety⁸⁰² wśród nich wszystkich³⁶⁰⁵ – nie znalazłem⁴⁶⁷². *lub: nadal, jeszcze, znowu, poza tym⁵⁷⁵⁰
*lub: k.p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, prosić¹²⁴⁵
*hebr.: adam¹²⁰ - tj. „czterwony” - człowiek, rodzaj ludzki, istota

29. Poza tym³ spojrz^{331|IMP} na to²⁰⁸⁸: Bóg uczynił⁶²¹³ człowieka¹²⁰ prawym³³³³, lecz oni pragnęli¹²⁴⁵ rozlicznych⁷²²⁷ wynalazków^{36666|2810}.

*lub: tylko, sam, z wyjątkiem³⁰¹⁵, *k; q. spoglądać, rozważać, zwracać uwagę na, rozeznawać, rozróżniać⁷²⁰⁰, *dosł.: tego człowieka - et⁸⁵³ ha adam; *lub: sprawiedliwy, prawidłowy, szlachny, należyty³⁴⁷⁷, *hebr.: pomysł, urządzenie, wynalazek, tu i 2Krn 26,15

8 Kto jest jak ten mędrzec²⁴⁵⁰? Kto zna³⁰⁴⁵ wyjaśnienie³ rzeczy³³³? Mądrość²⁴⁵¹ człowieka¹²⁰ rozjaśnia²¹⁵ jego oblicze⁶⁴⁴⁰, a srogość³³³³ jego twarzy⁶⁴⁴⁰ zostanie zmieniona⁸¹³².

*hap.leg.: interpretacja, rozwiązanie, wytłumaczenie⁶⁵⁹²
*lub: słowo, sprawa¹⁶⁹⁷, *dosł.: moc, siła, potęga⁵⁷⁹⁷
Prz 4,8-9; 24,5; Mt 17,2; Dz 4,13; 6,15

2. Ja⁵⁸⁹ radzę ci: Przechodź³ rozkazu³ króla⁴⁴²⁸, a to ze względu³ na przysięgę⁷⁶²¹ złożoną³ Bogu. Prz 24,21; Ez 17,13-20; Rz 13,5
*dosł.: ust⁶³¹⁰, *lub: przyczyna, sposób, powód¹⁷⁰⁰

3. Nie śpiesz³ się z odejściem¹⁹⁸⁰ sprzed jego oblicza⁶⁴⁴⁰ i nie trwaj³ przy złej⁷⁴⁵¹ sprawie³³³³. Bo³⁵⁸⁸ on czyni⁶²¹³ wszystko³⁶⁰⁵, co⁸⁵⁴ zapragnie³³³³. *lub: słowie¹⁶⁹⁷ Kaz 10,6
*lub: k.n. być zaniepokojonym, przerażonym, spieszyć się⁹²⁶
*lub: k.q. stać, być prostym, zymnować stanowisko, trwać⁵⁹⁷⁵
*lub: rozkoszować się czymś, znużać, znużać przemożność w²⁶⁵⁴

4. Gdyż⁸⁵⁴ w słowie¹⁶⁹⁷ króla⁴⁴²⁸ jest władza³. A kto mu powie⁵⁵⁹: Co czynisz³³³? *hap.leg.: władza, panowanie⁷⁹⁸³ Hi 33,12; 34,18-19; Rz 13,1-4
*lub: k.q. czynić, pracować, używać, postawić, zarządzać⁶²¹³

5. Kto przestrzega³ przykazania³³³, nie doświadczy³³³³ złej⁷⁴⁵¹ sprawy³³³³. A serce³⁸²⁰ mądrego²⁴⁵⁰ zna³⁰⁴⁵ czas⁶²⁵⁶ i sąd⁴⁹⁴¹. Rz 13,3
*lub: k.q. mieć pieczę nad, strzec, czuwać⁸¹⁰⁴, *hebr.: micuaf - nakaz, przykazanie, prawo⁴⁶⁸⁷, *dosł.: nie pozna, nie dowie się³⁰⁴⁵
*lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

6. Bo³⁵⁸⁸ każda³⁶⁰⁵ sprawa³ ma swój czas⁶²⁵⁶ i sąd³³³, choć³⁵⁸⁸ liczne⁷²²⁷ nieszczęścia⁷⁴⁵¹ spadają³ na⁵⁹²¹ człowieka¹²⁰. Kaz 3,1
*dosł.: rozkosz, przyjemność, pożądania, pragnienie, upodobanie²⁶⁵⁶
*lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawny), prawność, szlachność w sądzie⁴⁹⁴¹

7. Ponieważ²⁵⁸⁸ nikt³ nie wie³⁰⁴⁵, co będzie¹⁹⁶¹. Bo³⁵⁸⁸ kiedy⁸³⁴ to będzie¹⁹⁶¹ – kto mu oznajmi³? *lub: k.h. ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać, wyjaśniać⁵⁰⁴⁶
Prz 24,22; Kaz 6,12; 9,12; 10,14; Mt 24,44

8. Nie ma człowieka¹²⁰ mającego władzę³ nad technieniem³ życia, aby zatrzyma³⁶⁰⁷ to⁸⁵³ tchnienie⁷³⁰⁷ i nie ma mocarza^{3333|HAP} nad dniem³¹¹⁷ śmierci⁴¹⁹⁴. I nikt³ nie jest zwolniony⁴⁹¹⁷ z tej walki³³³³, a niegodziwość⁷⁵⁶² nie uratuje⁴⁴²² swojego pana³³³³. *lub: bitwa, wojna⁴⁴²¹
*lub: mający władzę, dominujący, władcy⁷⁹⁸⁹ Hi 14,5
*hebr.: ruaf - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr: pneuma - por. Ga 6,18
*dosł.: władza, panowanie⁷⁹⁸³, *hebr.: ba'ul - Kaz 5,11

9. To wszystko³⁶⁰⁵ widziałem⁷²⁰⁰, przykładając^{*} swoje serce³⁸²⁰ do każdego³⁶⁵⁰ dzieła⁴⁶³⁹, które się dokonuje⁶²¹³ pod słońcem⁸¹²¹. To czas⁶²⁵⁶, kiedy człowiek¹²⁰ panuje^{**} nad człowiekiem¹²⁰ ku jego krzywdzie³³.

Mt 20,25
*dosl.: k.q. dać, ofiarować, poświęcić, wspominać⁵⁴¹⁴, **lub: k.q. utładać, stać się panem, dominować⁷⁹⁸⁰, ***zło, nieszczęście⁷⁴⁵¹
10. Stąd też⁶⁵¹ widziałem⁷²⁰⁰ niegodziwych^{*} grzebanych⁶⁹¹² z czcią, a przychodzili⁹³⁵ oni do miejsca świętego^{**} i odchodzili¹⁹⁸⁰ z niego, i zapomniano⁷⁹¹¹ im to w mieście⁶⁸⁹², w którym tak bezbożnie postępowali⁶²¹³. Także¹⁵⁷¹ to jest marnościami¹⁸⁹².

2Kr1 9,34-35
*hebr.: rasza - winny, zły, niegodziwy⁷⁵⁶³, **hebr.: gadosz - święty, oddzielony (od) poświęcony (dla)⁹⁹¹⁸ - tu o miejscu świętym w świątyni lub o osobie samego Boga - Świętego - por: Ps 89,19
11. Ponieważ⁸³⁴ wyrok^{*} za zły^{*} czyn⁴⁶³⁹ nie wykonuje⁶²¹³ się szybko^{**}, serce³²⁰⁰ synów ludzkich¹²⁰⁸ jest pełne^{****} w nich chęci, aby popełniali⁶²¹³ zło⁷⁴⁵¹.

Wj 8,15; Ps 10,6; Mt 24,49;
*lub: edylt, dekret, zarządzenie - zj. pers., **niemiły, nieprzyjemny, niezbytliwy, nieszczęśliwy, zły⁷⁴⁵¹, ***pospiech, szybkość⁴¹²⁰
****lub: k.q. być pełnym, napełnić, poświęcić⁴³⁹⁰ Rz 2,4; 2P 3,4-5

12. Bo choć⁸³⁴ grzesznik²³⁹⁸ sto³⁹⁶⁷ razy popełnia⁶²¹³ zło⁷⁴⁵¹, a jego dni¹ się przedłużają^{*}, to jednak¹⁵⁷¹ ja wiem³⁰⁴⁵, że szczęście^{**} się tym, którzy⁸³⁴ boją^{***} się Boga, którzy⁸³⁴ się boją³³⁷² Jego oblicza⁶⁴⁴⁰.

Ps 37,11-19; Prz 1,32; Iz 3,10
*lub: k.h. wydłużać (dni), przedłużać (liny namiotów), wydłużać się, przedłużać się⁷⁴⁸, **rzecz dobra, dobrobyt, zamożność, obfitość, szczęście²⁸⁹⁶, ***k.q. być przejętym bojaźnią, czcić, szanować³³⁷²
13. A niegodziwemu⁷⁵⁶³ nie będzie¹⁹⁶¹ się szczęście²⁸⁹⁶ i nie przedłuży⁷⁴⁸ on swoich dni, przemina⁹ one⁸³⁴ jak cień⁶⁷³⁸, bo nie ma on⁸³⁴ bojaźni³³⁷³ przed obliczem^{*} Boga.

*lub: obecność, oblicze, twarz, powierzchnia, przed⁶⁴⁴⁰
14. Jest³⁴²⁶ też marność¹⁸⁹², która⁸³⁴ się dzieje⁶²¹³ na ziemi⁷⁷⁶, że⁸³⁴ są³⁴²⁶ sprawiedliwi^{*}, którym się odpłaca^{****} według⁴¹³ czynów⁴⁶³⁹ niegodziwych⁷⁵⁶³; są³⁴²⁶ też niegodziwi⁷⁵⁶³, którym się odpłaca^{**} według⁴¹³ czynów⁴⁶³⁹ sprawiedliwych⁶⁶⁶². Powiedziałem^{****}, że także¹⁵⁷¹ to jest marnościami¹⁸⁹².

Hi 21,7; Ps 73,3; Jr 12,1
*lub: praw⁹⁶⁶², **lub: k.h. dotknąć, sięgnąć, wyciągnąć⁵⁰⁶⁰, zdarzyć się, cisnąć⁴⁵⁸⁴⁹, ***(na) których się odciśca na nich jakby (skutek) czynów... - AK; ****k.q. mówić, mówić w swoim sercu⁵⁹

15. I wychwalałem^{*} ja radość, bo⁸³⁴ nie ma dla człowieka¹²⁰ nic lepszego²⁸⁹⁶ pod słońcem⁸¹²¹ nad to, by jeść³⁹⁸, pić⁸³⁵⁴ i radować się. I to niech mu towarzyszy³⁸⁶⁷ w jego trudzie^{**} po wszystkim³⁶⁰⁵ dni jego życia²⁴¹⁶, które rod pod słońcem^{da}⁵⁴¹⁴ mu Bóg.

****lub: toż⁵⁹⁹⁹
*lub: k.p. chwalić, wystawiać (Boga), wyrażać podziw⁷⁰²³
**lub: być zadowolonym, unosić się radością³⁰⁵⁵, promienia⁴⁸⁸⁴¹

16. Gdy przyłożyłem^{*} swoje serce³⁸²⁰, aby poznać³⁰⁴⁵ mądrość⁶²⁴⁵¹ i rozważać^{**} każde^{***} dzieło^{***}, które⁸³⁴ zostało uczynione^{****}⁶²¹³ na ziemi⁷⁷⁶, tak¹⁵⁷¹ że oczy^{patrzącego} nie zaznają^{****} snu ani we dnie³¹¹⁷, ani w nocy;

*dosl.: k.q. dać, ofiarować, poświęcić, wspominać⁵⁴¹⁴, **lub: k.q. widzieć, dostrzegać, rozważać⁷²⁰⁰, ***zajęcie, zadanie, praca do wykonania; ****czyni się - EIB; ****dosl.: k.q. przepł. nie widzą⁷²⁰⁰

17. Wówczas^{*} zobaczyłem⁷²⁰⁰ całe³⁶⁰⁵ dzieło^{**} Boga – że człowiek¹²⁰ nie jest w stanie^{****} zgłębić^{****} tego⁸³³ dzieła⁴⁶³⁹, które ma miejsce⁶²¹³ pod słońcem⁸¹²¹. Chociaż^{****} człowiek¹²⁰ trudzi⁵⁹⁹⁸ się, by to odszukać^{****}, nie zgłębi⁴⁶⁷² tego; a też¹⁵⁷¹ powiedziałem: Mądry²⁴⁵⁰, który chce to poznać³⁰⁴⁵, nie będzie w stanie³²⁰¹ tego zgłębić⁴⁶⁷².

Hi 5,9; Iz 40,28; Rz 11,33
*dosl.: i.; **lub: czyn, działanie, przedsięwzięcie, wytwór⁴⁶³⁹
***lub: k.q. wziąć górę nad, zwyciężyć, mieć moc, być zdolnym³²⁰¹
****lub: k.q. osiągnąć, dowiedzieć się, znaleźć³⁰⁷², ****w tym, co - AK; ****lub: k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, szukać, prosić¹²⁴⁵

9 Bo wszystko³⁶⁰⁵ to położyłem^{*} na swoim sercu³⁸²⁰ po to, aby to wszystko wyjaśnić^{**} – że sprawiedliwi⁶⁶⁶² i mądrzy²⁴⁵⁰, i ich dzieła^{***} są w ręku³⁰²⁷ Boga – także¹⁵⁴¹ miłość⁶⁰, a także¹⁵⁴¹ nienawiść⁶¹³⁵. Czuł⁵⁰⁰⁰ nie wiem³⁰⁴⁵ o wszystkim³⁶⁰⁵, co będzie przed⁶⁴⁴⁰ nim. ^{****}hap.ley: praca, czyn, dzieło⁵⁶⁵² Hi 2,10; 19,21; Kaz 2,24

*dosl.: k.q. dać, ofiarować, poświęcić, wspominać⁵⁴¹⁴, **hap.ley: objaśnianie, tłumaczenie, udowodnienie⁶⁵², powładać sobie - EIB¹⁶
2. Wszystkich³⁶⁰⁵ spotyka to wszystko³⁶⁰⁵: ten sam²⁵⁹ los^{*} spotyka sprawiedliwego⁶⁶⁶² i niegodziwego⁷⁵⁶³, dobrego²⁸⁹⁶ i czystego²⁸⁸⁹, i nieczystego²⁹³¹ składającego ofiarę²⁰⁷⁶, i tego, który nie składa ofiary²⁰⁷⁶, zarówno dobrego²⁸⁹⁶, jak i grzesznika^{***}, przysięgającego⁷⁶⁵⁰ i tego, kto boi³³⁷² się składać przysięgi⁷⁶²¹.

*lub: nieprzewidziane spotkanie, wydarzenie, przypadek, los⁴⁷⁴⁵
**lub: chybić celu bądź słuszności i obowiązku, utracić, grzeszyć²³⁹⁸ Hi 21,7; Ps 73,3-17; Mi 3,15

3. To jest złe^{*} we wszystkim³⁶⁰⁵, co się dzieje⁶²¹³ pod słońcem⁸¹²¹, że ten sam²⁵⁹ los^{****} jest⁴⁷⁴⁵ spotyka wszystkich³⁶⁰⁵. A też¹⁵⁷¹, że serce³⁸²⁰ synów ludzkich¹²⁰⁸ jest pełne^{**} zła⁷⁴⁵¹, a głupota¹⁹⁴⁷ tkwi w ich sercach³⁸²⁴, za ich życia²⁴¹⁶, a potem³¹⁰ idą do umarłych⁴⁹¹.

Rdz 6,5; Hi 15,16
*lub: niemiły, nieprzyjemny, niezbytliwy, nieszczęśliwy, zły⁷⁴⁵¹
**lub: k.q. być pełnym, napełnić, być dokonany, poświęcić⁴³⁹⁰

4. Bo³⁵⁸⁸ kto jest wybrany^{*} do grona wszystkich³⁶⁰⁵ żyjących²⁴¹⁶, ma nadzieję^{****}¹⁰⁸⁶, gdyż lepszemu²⁸⁹⁶ jest żywym²⁴¹⁶ pies^{****}³⁶¹¹ niż zabity⁴¹⁹¹ lew⁷³⁸, ^{****}wy ketiv - k.p. być wybranym, wyłonionym⁹⁷⁷; ^{****}wy qere - być sprzymierzonym z, być złączonym razem²²⁶⁶, **lub: ufnosć, pewność; ****psj były uznawane za nieczyste, luy za szlachetne

5. Bo żyjący²⁴¹⁶ wiedzą*, że umrą⁴¹⁹¹, a umarli⁴¹⁹¹ nic³⁹⁷² nie wiedzą³⁰⁴⁵ i nie ma już⁵⁷⁵⁰ dla nich zapłaty*, gdyż pamięć²¹⁴³ o nich ulega zapomnieniu⁷⁹¹¹. Hi 30,23; Ps 6,5; Hbr 9,27; Rz 13,3

*lub: k.g. dostrzegać, rozróżniać, rozpoznawać, wiedzieć, poznać³⁰⁴⁵
 **lub: opłata za najem, zapłata, wynagrodzenie, opłata, myto⁷⁹³⁹

6. Także¹⁵⁷¹ ich miłość¹⁶⁰, a także⁵⁷¹ niemożność⁸¹³⁵ i zadróż⁷⁵⁰ zginęły*. I już⁵⁷⁵⁰ nie mają oni¹⁹⁹² działu* na wieki⁵⁷⁶⁹ we wszystkim³⁶⁰⁵, co się dzieje⁶²¹³ pod słońcem⁸¹²¹. Kaz 3,1

*lub: żartliwość, zadróż, namiętność⁷⁰⁶⁸, **k.g. zostać zgladzonemu, zginąć, umrzeć⁶⁵, ***dział, część, terytorium, mienie, nagroda²⁵⁰⁶

7. Idź^{1980IMP} więc, jedź³⁹⁸ z radością* swój chleb³⁸⁹⁹ i pij⁸³⁵⁴ w dobrej²⁸⁹⁶ myśli³³¹³⁸²⁰ swoje wino³¹⁹⁶, ponieważ Bóg już⁵⁵²⁸ przyjął⁴³⁹ twoje dzieła⁶³⁹. Kaz 2,24; Dz 10,35

*lub: pomyślny skutek, szczęśliwy obrót sprawy, zadowolenie⁸⁰⁵⁷
 **lub: w dobrym sercu, ***lub: k.g. mieć upodobanie w, być łaskawym, dobrać, przyjmować, żywić, być zadowolonym⁷⁵²¹

8. Niech w każdym³⁶⁰⁵ czasie⁶²⁵⁶ twoje szaty* będą zawsze białe³⁸³⁶ i niech nie zabraknie²⁶³⁷ olejku* na twoją głowę⁷²¹⁸. Obj 3,4-5

*lub: odzież, okrycie⁸⁰⁹, **szaty białe ubierano na czas uroczystości - Est 8,15; symb. prawości - Obj 19,8, ***oliwa z oliwek³⁰⁸¹ - Prz 27,9

9. Dostrzeż^{1IMP} piękno życia⁴¹⁶ z kobietą*, którą kochasz¹⁵⁷ po wszystkie³⁶⁰⁵ dni³¹¹⁷ swojego marnego¹⁸⁹² życia⁴¹⁶, jakie dał⁴¹⁴ ci Bóg pod słońcem⁸¹²¹, bo wszystkie³⁶⁰⁵ dni³¹¹⁷ swojej marności*. Gdyż³⁵⁸⁸ to jest⁷⁵⁰ twój dział w życiu²⁴¹⁶ i w mozoł⁶⁰⁰¹, którym się trudzisz⁶⁰⁰¹ pod słońcem⁸¹²¹. Prz 5,18

*lub: k.g. spoglądać, rozważać, zwracać uwagę na, rozemnować, rozróżniać²⁰⁰, **żona, ***dost.: para, oddech, darenie, w przen.: znakomość, nietruwałość, zwierność, ulobność, przemijalność¹⁸⁹²
 ****lub: udział, część, dział²⁵⁰⁶, *****utrapienie, ucisk, korpuseda⁵⁹⁹⁹

10. Wszystkie³⁶⁰⁵, co twoja ręka³⁰²⁷ znajdzie* do zrobienia⁶²¹³, to zrób^{6213IMP} z calej⁷⁰⁰ twojej mocy³⁵⁸¹, bo nie ma żadnego działania*, ani rozważania²⁸⁰⁸, ani wiedzy*, ani mądrości²⁴⁵¹ w Szeolu****, do którego⁸³⁴ tyś⁸⁵⁹ idziesz¹⁹⁸⁰.

*lub: k.g., spotkać, przydarzyć się, dowiedzieć się, wymyślić⁴⁶⁷²
 **lub: czyn, działanie, praca, przedsięwzięcie⁴⁶³⁹, ***poznanie
 ****hebr.: szcol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nie użyta⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por: Ps 16,10 - Dz 2,27, *****dost.: idziesz tam

11. I obróciłem⁷⁷²⁵ się, aby zobaczyć⁷²⁰⁰ co dzieje się pod słońcem⁸¹²¹, że wysięć* nie należy do szybkich* ani wojna⁴⁴²¹ do dzielnych*, ani żywność³⁸⁹⁹ do mądrych²⁴⁵⁰, ani bogactwo⁶²³⁹ do roztropnych⁹⁹⁵, ani łaska do rozważnych****, bo czas²⁵⁶ i przypadek spotyka⁷¹³⁶ ich wszystkich³⁶⁰⁵. Jr 9,23; Am 2,14

*hap.leg.: wysięć, bieg⁴⁷⁹³, **chłyż, lekki, rzący⁷⁰³¹, ***potężny, bohater, silny, zwycięży¹³⁶⁸, ****lub: przychylność, łaska, uznanie
 *****k.g. wiedzieć, być mądrym³⁰⁴⁵, *****zdarzenie - tu i 1Krl 5,4

12. Bo także¹⁵⁷¹ człowiek¹²⁰ nie zna³⁰⁴⁵ swojego czasu⁶²⁵⁶, ale jak ryby¹⁷⁰⁹, które są łapane²⁷⁰ w nieszczyśną* sieć⁴⁶⁸⁶, i jak ptaki⁸³³ chwytane²⁷⁰ w sidła⁶³⁴¹, tak synowie¹¹²¹ ludzcy^{120S} są schwytani* w nieszczyśnym⁷⁴⁵¹ czasie*, który nagle⁶⁵⁹⁷ na nich spada⁵³⁰⁷.

*lub: niemły, nieprzejrzany, niezłuczony, nieszczyśny, zły⁷⁴⁵¹
 **dost.: k.p. upaść w pułapkę³³⁶⁹ - Prz 29,6; Ekl 12,20,30; 1Tms 5,3
 ****tj. czas - wydarzenie, losy, doświadczenie⁶²⁵⁶, *****nieoczekiwanie

13. Także¹⁵⁷¹ to²⁰⁹⁰ widziałem⁷²⁰⁰ jako mądrość²⁴⁵¹ pod słońcem⁸¹²¹, a była ona¹⁹³¹ dla mnie wielką*. *lub: ogromny, głośny, starszy, wybitny¹⁴¹⁹

14. Małe⁶⁰⁹⁶ miasto⁸⁹², a w nim niewiele⁴⁵⁹² ludzi⁵⁸². I wyruszył⁹³⁵ przeciw⁴¹³ niemu potężny¹⁴¹⁹ król⁴⁴²⁸, obległ je i zbudował¹¹²⁹ przeciwko⁵⁹²¹ niemu wielkie¹⁴¹⁹ wały*. 2Sm 20,15-22

*lub: k.g. chodzić dookoła, krążyć, obchodzić, zbliżyć się⁵⁴³⁷
 **lub: fortyfikacje, wał obronny, warownia, twierdza⁴⁶⁸⁵

15. I znalazł⁴⁶⁷² się w nim człowiek³⁷⁶ ubogi* i mądry²⁴⁵¹, który wybawił* to miasto⁸⁹² przez swoją mądrość²⁴⁵¹. Jednak* żaden człowiek¹²⁰ nie pamiętał* tego ubogiego⁴⁵⁴² człowieka³⁷⁶. *dost.: i a Kaz 4,13

*lub: ubogi, biedak⁴⁵⁴², tylko tu i w 16; **lub: k.p. pozwolić uciec, wyzwolić, ocalić (życie), złożyć⁴⁴²², ***przypomnieć sobie²¹⁴²
 ****wiersz może uszkazywać na wyd. hipotetyczne - por. w.16 i LXX

16. I powiedziałem⁵⁵⁹ ja⁵⁸⁹: Lepsza²⁸⁹⁶ jest mądrość²⁴⁵¹ niż siła*. Lecz* mądrość²⁴⁵¹ ubogiego⁴⁵⁴² jest w pogardzie*, a jego słów¹⁶⁹⁷ nikt nie słucha⁸⁰⁸⁵. *dost.: i a Mk 6,2-3

*lub: moc, dzielność, potęga¹³⁶⁹, **gardzić, traktować z pogardą⁹⁵⁹

17. Słowa⁶⁹⁷ mądrych²⁴⁵⁰ słuchane* w ciszy* są lepsze niż krzyk* władcy* wśród głupców³⁶⁸⁴. *lub: urzawa²²⁰¹, ***k.g. prętpl. pamiętającego⁴⁹¹⁰

*lub: k.n. być traktowanym z szacunkiem, być tym, któremu okazuje się posuszeństwo⁸⁰⁸⁵, **odpoczątek, spokój¹⁸³, cierpliwość³⁶⁰⁰⁰

18. Lepsza²⁸⁹⁶ jest mądrość²⁴⁵¹ niż narzędzia⁶⁰⁴² walki*, a jeden grzesznik⁵⁵¹²³⁹⁸ niszczy* wiele dobrego²⁸⁹⁶. Joz 7,1-12; Prz 8,11

*lub: przedmiot, przynajd, jaremo⁴⁶²⁷, **lub: bitwa, wojna⁷¹²⁸
 ***lub: zaniebawanie - KUL^K, ****k.p. zabić, przyprowadzić, pozbij się⁶

10 Martwa⁴¹⁹⁴ mucha¹²⁰⁷⁰ zasnuła* i zepsuje* olejek⁸⁰⁸¹ mieszającego⁸⁸¹¹ byczy. Cięższa* od mądrości²⁴⁵¹ i chwały³⁵¹⁹ wawia odrobina⁴⁵⁹² głupoty⁵⁵³¹. *lub: aptekarz³⁸⁷⁷¹

*tylko tu i Ez 7,18 - por: EIB^K - jedna martwa, **dost.: k.h. wydziałać odstręczający odór⁸⁸⁷, ***dost.: k.h. wylewać, powodować kipienie, bucha⁵⁰⁴², ****wzka (w skłatkach?), drogi, kosztowny³³⁶⁸, cenniejsza niż³⁸⁶⁴ mądrość i ... AK; odrobina... może zaważyć - EIB^D

2. Serce³⁸²⁰ mądrego²⁴⁵⁰ jest po jego prawicy³²²⁵, a serce³⁸²⁰ głupca* po jego lewicy⁸⁰⁴⁰. *lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł³⁸²⁰, **idiom: ku stronie bezpiecznej - EIB^K, ***lub: tyłek, prostak, człowiek zadufany³⁶⁸⁴

3. Także¹⁵⁷¹ i drogą^{*}, którą *idzie* głupiec⁵⁵³⁰ idzie¹⁹⁸⁰ jego wybrakowane³⁶¹ADJ serce³⁸²⁰, w ten sposób mówi⁵⁹ wszystkim³⁶⁰⁵, że on¹⁹³¹ jest głupcem⁵⁵³⁰.

Prz 13,16; 18,2
*hebr.: derek - tu: jako sposób życia - odległość, podróz, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰, **przejawiać bruk, nie posiadać, zmniejszać się, nie mieć, odczuwać potrzebę²⁶³⁸

4. Jeśli gniew^{*} władcy⁴⁹¹⁰ rośnie^{*} przeciwko^{*} tobie, nie opuszczaj³²⁴⁰JUS swojego miejsca⁴⁷²⁵, gdyż spokój¹⁰³⁸ jest lekarstwem^{****} na wielkie⁴¹⁴⁹ przewinienie^{****}.

1Sm 25,25; Prz 25,15
*dost.: duch - hebr.: ruah - duch, tchnienie, wiatr; umysł⁷³⁰⁷
**dost.: k.g. spoj w górę, wyraść, rosnać⁵⁰²⁷, **dać odpoznymek, uczynić spokojnym, umieścić, opuścić, pozostać³²⁴⁰, **zdrowie, uzdrowienie, uzdrawiający lek⁴⁸³², ****grzech, wino²⁷⁹⁹182738

5. Jest pewne zło⁷⁴⁵¹, które widziałem⁷²⁰⁰ pod słońcem⁸¹²: To błąd^{*}, pochodzący³³¹⁸ sprzed oblicza⁶⁴⁴⁰ władcy^{*}.

Kaz 4,7; 5,13; 6,1
*lub: grzech, grzech nieumyślny⁷⁶⁸⁴, **dominujący, władczy⁷⁹⁸⁹

6. Głupota⁵⁵²⁹ jest wyniesiona¹⁰³⁵ do wielkości⁷²²⁷ godności^{*}, a bogaci⁶²²³ w mądrość siedzą³⁴²⁷ nisko⁸²¹⁶.

*lub: głupiec stawia się... AK
**dost.: k.n. zostać przyznany, postawiony, obdarowanym⁵⁴¹⁴
***lub: wysokość, wymiastenie - met. ktoś szlachetnie urodzony⁴⁷⁹¹

7. Widziałem⁷²⁰⁰ sługi^{*} na koniach⁵⁴⁸³, a książąt^{*} idących¹⁹⁸⁰ pieszo^{****} jak słudzy⁵⁶⁵⁰.

*lub: niewolnik⁵⁶⁵⁰, ***dost.: po ziemi⁷⁷⁶ Prz 19,10; 30,22
**lub: władca, przywódca, wysoki urzędnik, naczelnik, dowódca⁸²⁶⁹

8. Kto kopie^{*} dół¹⁴⁷⁵HAP, sam w niego wpadnie³³⁰⁷, kto rozwała^{*} płot^{****}, tego ukąsi^{****} wąż^{****}.

***dost.: uszyje, ***lub: żmija Ps 7,15
*lub: szukać, wyszukiwać, zgłębiać²⁶⁵⁸, **przebić się, robić wyłom, wyrwać, potłuc na kawałki⁶⁵⁵⁵, **ogrodzenie, mur; płot¹⁴⁴⁷

9. Kto wydobywa^{*} kamienie⁶⁸, zostanie przez nie zraniony^{*}, kto rąbie⁷²³⁴ drwa⁴⁰⁸⁶, naraża się na niebezpieczeństwo^{****}.

Prz 7,15
*lub: k.h. usnąć, wyprowadzić, wydobyć²⁶⁶⁵, **dost.: k.n. cierpieć ból, być zbolany⁴⁰⁸⁷, ***lub: sprządać zagrożenie (na siebie) - AK

10. Jeśli stąpiło⁶⁹⁴⁹ się żelazne narzędzie¹²⁷⁰, a nie zostanie naostrzone⁷⁰⁴³ jego ostrze^{*}, wtedy trzeba będzie wyteżyć^{****} siły²⁴²⁸. A korzystniejsze³⁵⁰⁴ jest osiągnąć cel^{****} przez mądrość.

***dost.: przód, oblicze, powierzenia⁶⁴⁴⁰ Kaz 10,15
**k.p. uczynić silnym, uzmożnić¹³⁹⁶, ***dost.: k.h. dąć pomysłowość⁷⁸⁷

11. Jeśli wąż⁵¹⁷⁵ ukąsi^{*} przed^{****} zaklęciem^{****}, zaklinacz^{****} nie odnosi korzyści^{****}.

Ps 58,4
*dost.: k.g. gryźć⁵³⁹¹, **gdy nie ma zaklęcia - AK: **szepłanie - o modlitwie, rzucanie uroków, zaklinanie³⁹⁰⁸ - tu i Iz 33,20; 26,10; Jr 8,17
***dost.: dla właściciela języka²⁹⁵⁶, hebr.: ba'al - właściciel, mąż, pan¹¹⁶⁷, właściciel języka - wąż lub zaklinacz (?), ***lub: zysk⁵⁰⁴

12. Słowa¹⁶⁹⁷ z ust⁶³¹⁰ mądrego²⁴⁵⁰ zyskują^{****} żywiliwość^{****}, ale wargi⁸¹⁹³ głupca³⁶⁸⁸ wykalkują¹⁰⁰⁴ jego samego.

*lub: to łaska - por. EIP^K
*lub: przychylny, łaska, uznanie, urok, elegancja²⁵⁸⁰

13. Początek^{*} słów¹⁶⁹⁷ jego ust⁶³¹⁰ to głupota⁵⁵³¹, a koniec^{*} słów^{*} jego ust⁶³¹⁰ to groźne^{****} szaleństwo^{****}HAP.

*lub: pieruszyraz⁸⁴⁶², ***szaleństwo¹⁹⁴⁸
**lub: niegodziwy, nieczemny, złośliwy, najgorszy, smutny⁷⁴⁵¹

14. Głupiec^{*} mnoży^{*} słowa¹⁶⁹⁷, choć człowiek¹²⁰ nie wie³⁰⁴⁵, co będzie¹⁹⁶¹. Kto mu oznajmi^{****}, co po nim^{****} się stanie¹⁹⁶¹?

*dost.: i głupiec
*lub: czynić liczny, mieć wiele, zwiększać (ponad miarę)⁷²³⁵
**lub: ogłaszać, obwieszczać, wyjaśniać, informować, donosić⁵⁰⁴⁶
***dost.: jego potem³¹⁰ - KUL^K - jego przyszłość - Kaz 3,22; 6,12; 7,14
Kaz 8,7; Jk 4,13-14

15. Trud^{*} głupców³⁶⁸⁴ męczy^{*} ich, tak że głupiec^{*} nie wie³⁰⁴⁵ nawet jak dojeżdża¹⁹⁸⁰ do miasta⁵⁸⁹².

*lub: mężyć (się), czynić zmęczonym³⁰²¹
*lub: mógł, utrapienie, ucisk, trud, szkoda, krzywdy⁵⁰⁹⁹

16. Biada^{*} tobie, ziemio⁷⁶, gdy twoim królem⁴²⁸ jest młodzieniec^{*}, a twoi książęta⁸²⁶⁹ z rana¹²⁴² uczują^{****}.

Iz 3,4-5,12; 5,11
*lub: niestety! biada⁵⁵⁷ - tu i Kaz 4,10; **niemowle - Wj 2,6; male dziecko - Jr 1,6; nastolatek - Rdz 37,2; młodzieniec, sługa⁵²⁸⁸
***dost.: jeść, żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, gładzić³⁹⁸

17. Błogosławiona^{*} jesteś, ziemio⁷⁷⁶, gdy twój król⁴²⁸ jest synem¹¹²¹ ze szlachetnego rodu^{*}, a twoi książęta^{****} we właściwym czasie⁶²⁵⁶ jadają³⁹⁸, by nabrać^{*} siły¹³⁶⁹, a nie dla pijaństwa⁸³⁵⁸HAP.

*por. u: 7^{****} Prz 31,4; Iz 5,11
*lub: szczęśliwa⁸³⁵ - często w wykrzykniku; **wolno urodzony²⁷¹⁵

18. Z powodu lenistwa^{*} zapada³⁵⁵⁵ się dach^{*}, a wskutek opuszczonych^{****} rąk przecieka¹⁸¹¹ dom¹⁰⁰⁴.

*lub: gnuśność⁶¹⁰³ - tu i Prz 19,15
**hapleg: belkowanie - strop; dachy pełniły funkcje tarasów - por. Prz 19,19, ***hapleg: zapadanie się, przinowienie, beczyność³²²⁰

19. Dla śmiechu^{*} przygotowują⁶²¹³ ucztę^{*}, a wino³¹⁹⁶ rozwesela⁸⁰⁵⁵ życie²⁴¹⁶. Srebro^{****} odpowiada^{****} za to wszystkim³⁶⁰⁵.

Ps 104,15;
*lub: zabawa, żarty, śmiech⁷⁸¹⁴, **dost.: chleb, żywność, zboże³⁸⁹⁹
***dost.: a srebro³⁷⁰¹ - jako środek płatniczy - pieniądze Ef 5,18;
****lub: k.g. odpowiadać, reagować, zajmować się⁶⁰³⁰ 1Tm 6,10

20. Nawet¹⁵⁷¹ w swoich myślach^{*} nie złożysz^{*} królowi⁴²⁸ ani w swojej sypialni⁴⁹⁰⁴ nie przeklinaj⁷⁰⁴³ bogatego^{****}, bo ptak⁵⁷⁷⁵ niebios⁸⁰⁶⁴ zaniesie¹⁹⁸⁰ ten⁸⁵³ głos²⁹⁶³, a skrzydłata³⁶⁷¹ stworzenie^{****} rozgłosi⁹⁴⁶ sprawę¹⁶⁹⁷.

*lub: wiedza, myśl, umysł, miejsce poznania; **oszczerstwo, przekleństwo⁷⁰⁴³, ***majętny, upłynowaty, bogacz⁶²²³ Wj 22,28; Dz 23,5

11 Ślij²⁹⁷¹HMP swój chleb³⁸⁹⁹ po powierzchni^{****} ni⁶⁴⁴⁰ wód^{*}, bo po wielu⁷²³⁰ dniach odnajdziesz⁴⁶⁷² go. Pwt 15,7; Prz 19,17; Mt 10,42; 2Kor 9,6;

*idiom: rozdawaj swój chleb w ofiarności - por. WBC^K Hbr 6,10
2. Rozdaj⁵⁴¹⁴HMP dział^{*} dla siedmiu, a nawet¹⁵⁷¹ dla ośmiu, bo nie wiesz³⁰⁴⁵, co złego^{****} stanie¹⁹⁶¹ się na ziemi⁷⁶.

Ps 112,9; Łk 6,30; 1Tm 6,18-19
*lub: mienie, nagroda, dział²⁵⁰⁶, **nieszczęście, przeciwność losu⁷⁴⁵¹

3. Gdy chmury⁶⁴⁵ są pełne⁴³⁹⁰, spuszcza⁸ na ziemię⁷⁷⁶ deszcz¹⁶⁵³. Gdy⁵¹⁸ drzewo⁶⁰⁸⁶ upada⁸ na południe¹⁸⁶⁴ lub na północ⁶⁸²⁸, w miejscach⁴⁷²⁵, gdzie upadnie⁵³⁰⁷ to drzewo⁶⁰⁸⁶, tam zostanie⁴³⁹⁸.

^{***dost.}: być, stać się, istnieć¹⁹³³ Ps 65,9-13

^{*dost.}: wyprzeźniać, trzymać pustym bądź głodnym, wylewać
^{**lub}: pasć (o gwałtownej śmierci), pasć na twarz przed kimś⁵³⁰⁷

4. Kto zważa⁸ na wiatr⁸, nigdy nie będzie siał²³², a kto patrzy⁸ na chmury⁶⁴⁵, nie będzie żał⁷¹¹⁴.

^{**lub}: k.g. zwracać uwagę na⁷²⁰⁰

^{*lub}: k.g. czuwać, śledzić, wypatrywać, obserwować⁸¹⁰⁴

^{**hebr.}: ruda - duch, łchnienie, wiatr⁷³⁰⁷; gr: pneuma - por: Ga 6,18⁸

5. Jak nie wiesz³⁰⁴⁵, jaka jest droga¹⁸⁷⁰ wiatru⁷¹²⁰⁷ i jak się kształtują⁸ dzieła w łonie ciężarnej⁸, tak nie poznasz³⁰⁴⁵ zści⁸ Boga, który wszystko³⁶⁰⁵ to⁸⁵³ czyni⁶²¹³.

Ps 139,14; J 3,8

^{*lub}: jaka jest droga ducha do kci w łonie - por: EIB^K, BT, BP

^{**lub}: brzuch, łono, ciało, metaf. głębinę Szeolu³⁹⁰, ^{***josh.}: wypełnionej - pęty, w pełni⁴³⁹². AK; ^{****lub}: czym, działaniem, pracą⁴⁶³⁹

6. Rano¹²⁴² siej²²³²IMP twoje⁸⁵³ ziarno⁸, a wieczorem⁶¹⁵³ nie pozwól spocząć⁸ swojej ręce³⁰²⁷, gdyż nie wiesz³⁰⁴⁵, co jest właściwe⁸ - to czy tamto - czy też w obu⁸¹⁴⁷ przypadkach⁸ będzie jednakowo⁵⁵⁹ dobrze²⁸⁹⁶.

^{*lub}: nasienie, sianie, potomstwo²²³³; ^{**k.g.}: dać odpoczynek, uczynić spokojnym³²⁴⁰; ^{***k.g.}: zadawać, być odpowiednim³⁷⁸⁷

7. Tak⁸, słodkie⁸ jest światło²¹⁶ i miłe⁸ dla oczu⁸ jest widzieć²⁰⁰ słońce⁸¹²¹.

Kaz 7,11

^{*lub}: i słodkie; ^{**słodczy}, przyjemna rzecz⁴⁹⁶⁶; ^{***dobry}, miły²⁸⁹⁶

8. Bo jeśli człowiek¹²⁰ będzie żył²⁴²¹ przez wiele⁸ lat⁸¹⁴¹ i radował⁸ się nimi wszystkimi⁶⁰⁵, to niech pamięta²¹⁴² o dniach³¹¹⁷ ciemności²⁸²², bo będzie¹⁹⁶¹ ich wiele⁷²³⁵. Wszystko⁶⁰⁵, co nadejdzie⁹³⁵, to tylko marność¹⁸⁹².

^{*lub}: k.h. czynić licznym, mieć wiele, pomnażać, zwiększać⁷²³⁵

^{**lub}: k.g. być zadowolonym, wnosić się radością⁸⁰⁵⁵, promieniać¹⁸⁹⁴¹

9. Raduj⁸⁰⁵⁵IMP się młodzieńcze⁹⁷⁰ w swojej młodości⁸, niech⁸ twoje serce³⁸²⁰ cieszy⁸ cię w dniach³¹¹⁷ twojej młodości⁹⁷⁹ i krocz¹⁹⁸⁰IMP drogami¹⁸⁷⁰ swojego serca³⁸²⁰ oraz kieruj⁸ się widokiem⁸ swoich oczu⁸⁶⁹, lecz wiedz³⁰⁴⁵, że za to wszystko³⁶⁰⁵ Bóg pozwie⁸ cię na sąd⁸.

Kaz 12,14; Rz 2,6-11; Obj 20,12-15

^{*lub}: dzieciństwo, młodość³²⁰⁸ - Ps 110,3; tu 10; ^{**k.h.}: ucieszyć, sprawić radość, czynić dobrze komuś, postępować dobrze³¹⁹⁰

^{***lub}: wygląd, wizja, węgląd, wzrok⁴⁷⁵⁸; ^{****k.h.}: wprowadzać, sprowadzić przeciwko⁹²⁵; ^{*****lub}: orzeczenie, prawne, sąd⁴⁹⁴¹

10. Usuń⁸IMP więc przynębenie⁸ ze swojego serca³⁸²⁰ i odrzuć⁸IMPR słabość⁴⁰⁴⁸ swego ciała¹³²⁰, gdyż młodość³²⁰⁸ i jej najlepsze lata⁸ są marnością¹⁸⁹².

2Kor 7,1; 2Tm 2,22

^{****hebr}17830^{HAP} ^{*lub}: k.h. obalić, odrzucić⁵⁴⁹³; ^{**utrapienie}, drażnienie, gniew³⁷⁰⁸

^{***k.h.}: pozwolić przejść, spowodować przemianę²⁶⁷⁴; ^{****zł}20⁷⁴⁵¹

^{*****lub}: czerni (włosów), najlepsze lata, pierwszofaza młodości¹⁸⁹³⁰⁶

12 Pamiętaj²¹⁴² więc⁸ o swoim Stwórcy⁸IMPR w dniach³¹¹⁷ swojej młodości⁹⁷⁹, zanim⁸ przyjdą⁹³⁵ trudne⁸ dni³¹¹⁷ i zbliżą⁸ się lata⁸¹⁴¹, o których powiesz⁵⁵⁹: Nie mam w nich dla siebie rozkoszy⁸.

^{***por}: w 2¹⁸⁸ - AK

^{*dost.}: i, a pamiętaj; ^{**k.g.}: kształtować, formować, stwarzać (zawsze Bóg jako podmiot)¹²⁵¹, pamiętając o Szeolu - por: KUL^K; ^{****zł}1⁷⁴⁵¹; najgorszy, smutny, nieszczęśliwy⁷⁴⁵¹; ^{*****lub}: przyjemność, rozkosz, pożądanie, tęsknota²⁶⁵⁶

2Sm 19,35; Prz 22,6; Iz 40,28;

Iz 43,15; Lm 3,27; Rz 1,25; 1P 4,19

2. Zanim⁸ zaczął⁸ się słońce⁸¹²¹ i światło²¹⁶, i księżyc³³⁹⁴, i gwiazdy³⁵⁵⁶, a chmury⁶⁴⁵ powrócą⁷⁷²⁵ po deszczu¹⁶⁵³.

Iz 5,30;

^{*dost.}: aż do, aż, podczas, nawet⁵⁷⁰⁴; ^{**gdz}, kiedy, ponieważ²⁸³⁴

^{***hend.}: światło księżycy i gwiazd - por: EIB^K Ez 32,7-8

3. W dniu³¹¹⁷, w którym drzeć²¹¹¹ będą stróże⁸ domu¹⁰⁰⁴ i pochyłą⁵⁷⁹¹ się silni⁴²⁸ mężczyźni³⁷⁶, ustaną⁸ młynarki⁸, gdyż⁵⁸⁸ będzie ich niewiele⁴⁵⁹², i osłabnie wzrok⁸ patrzących⁷²⁰⁰ przez okna⁶⁹⁹.

Rdz 27,1; 48,10; 1Sm 3,2

^{*lub}: k.g. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, obserwować⁸¹⁰⁴

^{**i}: kobiety stojące przy żarnach - k.g. mleć, zginać, miazżyc²⁹¹²

^{***dost.}: być bądź stać się ciemnym²⁸²¹ - por: także Ps 69,23; Lm 5,17

4. I zamkną⁸ się drzwi¹⁸¹⁷ na⁸ ulicy⁷⁸⁴, gdy dźwięk⁶⁹³ młyńca²⁹¹³HAP osłabnie⁸, gdy będą wstawać⁸ na głos⁶⁹³ ptaka⁶⁸³³ i przycichną⁸ wszystkie³⁶⁰⁵ dźwięki⁸ pieśni⁸.

Jr 25,10

^{*lub}: k.p. zamknąć dokładnie⁵⁴⁶²; ^{**wzduch} ulicy - EIB; ^{***dost.}: niski, lichej⁸²¹⁷; ^{****k.g.}: rosnąć w siłę, powstawać, pojawiać się - tu w znac. rozbudzać - k.p.; ^{*****być}: zmniejszonym, być osłabionym⁸¹⁷

^{*****idiom}: pochylił⁷⁸¹⁷ się wszystkie córki¹³²³ pieśni⁷⁸⁹² - EIB^K

5. Także⁸ gdy⁸ będą bać³³⁷² się wysokości⁸ i przerażenia⁸HAP będącego⁸ na drodze¹⁸⁷⁰, gdy zakwitnie⁵⁰⁰⁶ migdałowiec⁸, a konik polny⁸ będzie się wlec⁵⁴⁴⁵ i nie pomoga⁶⁵⁶⁵ owoce kaparu⁸, bo człowiek¹²⁰ idzie⁸HAP do swojego wiecznego⁸ domu¹⁰⁰⁴, a zawodzący⁵⁵⁹⁴ otaczają⁵⁴³⁷ go na ulicy⁷⁷⁸⁴.

Hi 17,13

^{*tj}: wysokie miejsca (góry) lub o wyniosłych¹³⁶⁴; ^{**lub}: strach⁸⁴⁹

^{***migdałowiec}⁸²⁴⁷ kwitnie na biało - metaf. swizny (?) - Pmp 6,11;

^{****lub}: szarżać¹²⁸⁴; ^{*****kapar} - roślinna uwrotna za ofrodzący

- ustanie pożądanie lub starzy ludzie są jak pomarszczone owoce kaparu - EIB^K; ^{*****dom} wieczności, bet 'alam⁵⁷⁶⁹; idiom lub eufem. ozn. grób (Hi 7,9; 14,10; Ps 49,11), cmentarz (w hebr. pobliżnym)

6. Zanim zostanie zerwany⁸ srebrny³⁷⁰¹ sznur²²⁵⁶ i popęka⁸IMPR złota⁴⁰⁹¹ lampa¹⁵⁴³, i zostanie rozbity⁸ dzban³⁵³⁷ u źródła⁴⁰⁰² i kółworót¹⁵³⁴ u studni⁹⁵³ zostanie zamiany⁸17533.

^{*metafory} obrazujące kruchość i ulotność życia - por: Pwt 13,9

7. I wróci⁷⁷²⁵IMPR proch⁸ do ziemi⁷⁷⁶, jak nim był¹⁹⁶¹, a duch⁸ wróci⁷⁷²⁵ do Boga, i który⁸³⁴ go dał⁵⁴¹⁴.

Rdz 2,7; 3,19; Lb 27,16; Hi 34,14; Kz 3,20;

^{*lub}: sucha ziemia, grunt, proch, pył, popioły⁶⁰⁸³ Hbr 12,9

^{**hebr.}: ruda - duch, łchnienie, wiatr⁷³⁰⁷; gr: pneuma - por: Ga 6,18⁸

8. Marność* nad marnościami¹⁸⁹² – mówię⁵⁶⁹ Kaznodzieja** – wszystko⁴⁶⁰⁵ to marność¹⁸⁹².
 *dosl.: para, oddech, daremnie, w przen.: znikomość, nietruwałość, zwierność, ulatność, przemijalność¹⁸⁹². 38 razy w tej księdze
 **hebr: qohélet - kaznodzieja, głosiciel, mówca publiczny, ktoś przemawiający na zgromadzeniu, nauczyciel⁶⁹⁵³ - Kaz 1,2

9. A ponadto³¹⁴⁸, Kaznodzieja⁶⁹⁵³, który był mądry²⁴⁵⁰, nieustannie* uczył³⁹²⁵ ten⁸⁵³ lud⁵⁹⁷¹ wiedzy*, rozważał³⁵⁸⁸, badał³⁵⁸⁸ – ułożył³⁵⁸⁸ wiele⁷²³⁵ przysłów³⁵⁸⁸.
 1Krl 4,32; Prz 1,1

*lub: ciągłość, trwałość, nadal; **poznania¹⁸⁴⁷, **wazyć, sprawdzać, próbować²³⁸, ****odszukiwać, wyszukiwać, badać²⁷¹³. hend.: wnikiwie badał; ****lub: k.p. czynić prostym, prostować, układać, ustawiać w porządku - tu i Kaz 1,15; 7,13; ****hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat⁴⁹¹²

10. Kaznodzieja⁶⁹⁵³ starał się znaleźć⁴⁶⁷² słowa¹⁶⁹⁷ najtrafniejsze*, spisał³⁷⁸⁹ to, co jest prawe*** – słowa¹⁶⁹⁷ prawdy³⁵⁸⁸. Prz 15,23; 16,21

*lub: szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, wymagać, prosić¹²⁴⁵
 **dosl.: rozkosz, przyjemność, pożądania, upodobanie²⁶⁵⁶
 ***lub: szczerłość, uczciwość, szlachetność, sprawiedliwość³⁴⁷⁶
 ****hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹

11. Słowa* mądrych²⁴⁵⁰ są jak ościenie** i jak gwoździe⁴⁹³⁰ wbite mocno** przez właścicieli*** zbiorów⁶²⁷HAP – dane⁵⁴¹⁴ są od jednego²⁵⁹ Pasterza⁷⁴⁶². Ezd 9,8; Prz 1,6; 22,17;

*lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa, słowo¹⁶⁹⁷
 **lub: bodziec, podnieta - tu i 1Sm 13,21 - narzędzia do poganiania wołów - por. 2Kor 12,7; ***k.q. pass. sędzić, ugruntowywać⁵¹⁹³
 ****hebr.: ba'al - właściciel, mąż, pan, obywatel¹¹⁶⁷ Iz 22,23

12. A ponadto³¹⁴⁸, mój synu, przyjmij ostrzeżenie³¹IMP z tych¹⁹⁹² słów: Pisanium* wielu⁷²³⁵ zwójów³⁵⁸⁸ nie³⁶⁹ ma końca⁷⁰⁹³, a nadmierne⁷²³⁵ rozważanie³⁵⁸⁸HAP mężczy³⁰²⁴HAP ciało¹³²⁰.

*lub: k.n. być nauczanym, być napominanym²⁰⁹⁴, przyjęcie ostrzeżenie - Ps 19,12; Ez 32,1⁵²³⁵², **dosl.: k.q. czytać, robić, wykonywać, nabywać⁶²¹³, ***lj. ksiąg w dzisiejszym znaczeniu tego słowa - list, instrukcja, coś spisane, zwój, dokument⁵⁶¹²B5619
 ****dosl.: badanie, zgłębianie, poświęcenie się badaniu³⁸⁵⁴

13. Słowo¹⁶⁹⁷ na koniec*, gdy wszystko³⁶⁰⁵ zostało wysłuchane*: Bój⁴⁵⁹¹IMP się Boga i przestrzegaj³⁵⁸⁸ Jego przykazań³⁵⁸⁸. Bo jest²⁰⁸⁸ to obowiązek³⁵⁸⁸ każdego³⁶⁰⁵ człowieka³⁵⁸⁸120.

*lub: zakończenie⁵⁴⁹⁰, tylna straż - Jl 2,20^{B6360} Pwt 6,2; 10,12;
 **lub: k.n. być słyszczanym, być traktowanym z szacunkiem, być tym, któremu okazuje się posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵ Ps 78,7; 111,10;
 ***lub: k.q. być przejętym bojaźnią, czcić, szanować³³⁷² Prz 1,7;

****lub: k.q. mieć pieczę nad, strzec, czuwać, zachowywać⁴¹⁰⁴
 *****hebr.: micwa' - nakaz, przykazanie, prawo⁴⁶⁸⁷ Dn 9,4; 1J 2,3;
 *****lub: ponieważ³⁵⁸⁸ jest²⁰⁸⁸ to cały³⁶⁰⁵ człowiek¹²⁰ - AK, BT, bo odnosi³⁰⁸⁸ się (to, do) każdego³⁶⁰⁵ człowieka¹²⁰ - EIB 1J 3,22

14. Gdyż³⁵⁸⁸ Bóg każdy³⁶⁰⁵ czyn* przywiedzie** na sąd³⁵⁸⁸, który odbędzie się nad⁵⁹²¹ każdą³⁶⁰⁵ sprawą ukrytą³⁵⁸⁸ – czy to dobrą²⁸⁹⁶, czy złą⁷⁴⁵¹. Ps 96,13; Kaz 11,9; Mt 12,36;

*lub: dzieło, działanie, praca, przedsięwzięcie, wytwór, czyn⁴⁶³⁹
 **lub: k.h. wprowadzać, sprowadzić przeciwko⁹³⁵, ***sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, szlachetność w sądzie⁴⁹⁴¹
 ****lub: k.n. prępl być ukrytym, skryty, obdukt (mięśnów)⁵⁹⁵⁶ Dz 17,30; Rz 2,16; 14,10-12; 1Kor 4,5; 2Kor 5,10; Obj 20,12

Księga Estery

Księga Estery

I stało⁹¹1961 się za dni Achaszwerosza^{**} – tego¹⁹³¹ Achaszwerosza³²⁵ – *który* królowa⁴⁴²⁷AIKQIPAR od Indii⁹¹² aż^{CW} do⁵⁷⁰⁴ Kusz³⁶⁹¹IAK nad stu³⁹⁶⁷ i dwudziestoma⁶²⁴² i siedmioma⁷⁶⁵¹ prowincjami⁶⁰⁶⁶⁶ – Ezd 4,6; 8,9; Dn 6,1; 9,1

*zwrot charakter. dla j. hebr. - Mt 11,1; **LXY - Artakserkses, gr. - Kserkses, pers. Kszajarsza - tj. „mocne oko” lub „człowiek”³²⁵ - (486-465 r. p.n.e.); **tj. Etiopia³⁵⁶⁸ i być może ziemia midiańska - Ha 3,7 i Lb 12,1; ***okreg, region administracyjny⁴⁰⁸² - 1Krl 20,14

2. W tych¹⁹⁹² dniach^{1171A}, gdy król⁴⁴²⁸ Achaszwerosz³²⁵ zasiadał¹⁷⁶⁷⁵INF na tronie³⁶⁷⁸ swego królestwa⁴⁴³⁸, który⁸³⁴ był^{*} w pałacu^{*} w Suzie^{**} - 1Krl 1,45; Ne 1,1; Est 2,3; 3,15; 4,16; 9,12-15; Dn 8,2

*lub: dom, pałac, cytadela, świątynia¹⁰⁰² - 1Krl 29,1,19; **tj. miasto na wschód od Babilonii, zimowa rezydencja królów perskich, jedna z ich stolic obok: Ekbatany, Babilonu i Persepolis, dawna stolica Elamu odbudowana przez Cyrusa i Kambyzesa - WBC^K

3. W trzecim⁷⁹⁶⁹ roku⁸¹⁴¹ swego panowania⁴⁴²⁷INF wyprawil⁶⁶ u siebie ucztę⁴⁹⁶⁰ dla wszystkich⁴⁶⁰⁵ swoich książy⁶⁶ i sług⁶⁶⁶⁶. Stawili się przed⁶⁴⁴⁰ nim dowódcy⁶⁶⁶⁶ Persów i Medów⁶⁶⁶⁶⁶⁶ oraz dostojnicy⁶⁵⁷⁹ i książęta⁸²⁶⁹ prowincji⁴⁰⁸².

Rdz 40,20; 1Krl 3,15; *tj. 483 r. p.n.e.; **dost.: k.q. uczynil⁶²¹³, ***lub: wysoki urzędnik, dowódca, naczelnik⁸²⁶⁹ - por. 1Sm 22,2; ****tu o urzędnikach⁵⁶⁵⁰ - por. 1Krl 22,12; *****lub: arystokracja, dowódcy wojskowi²⁴²⁶ - por. WBC^K; ****tj. „średniokraj” - kraj w unii politycznej z Persją - BP^K Ezd 1,2; Est 2,18; 6,9; Iz 21,2; Dn 1,3; 5,28

4. *On* dawał pokaz⁷²⁰⁰KHINF bogactwa⁶²³⁹, chwały^{*} swego królestwa⁴⁴³⁸ oraz^{CW}1853 wspaniałości⁶⁶ swego majestatu⁶⁶ przez wiele⁷²²⁷ dni. *Trwało* przez sto³⁹⁶⁷ osiemdziesiąt⁸⁰⁸⁴ dni³¹¹⁷.

Dn 4,28-30 *lub: splendor; majestat, duma, godność²⁵¹⁹ - Wj 33,18; **wartość, drogocennosc; szacunek, świetność; przepych³³⁶⁶ - Psł 20,5; Za 11,13 ***lub: piękno, świetność, cześć, chwała, chwala⁸⁵⁹⁷ - Iz 3,18

5. *A* po zakończeniu⁴³⁹⁰KPINF tych⁴²⁸ dni³¹¹⁷ król⁴⁴²⁸ wyprawil⁶²¹³ ucztę⁴⁹⁶⁰ dla wszystkich⁶⁶ ludzi⁵⁹⁷¹ obecnych⁴⁶⁷²KNIPAR w pałacu¹⁰⁰² w Suzie⁷⁸⁰⁰, od największego¹⁴¹⁹ aż^{do}5704 najmniejszego⁶⁹⁹⁶, i przez siedem⁷⁶⁵¹ dni³¹¹⁷ na dziedzińcu^{**}, w ogrodzie¹⁵⁹⁴ domu¹⁰⁰⁵ króla^A.

*z u. 9 wynika, że określenie dotyczy tylko mężczyzn - Est 2,18 **tu: ogrodzony teren, siedzioba, osada bez murów²⁰⁹¹ - 2Sm 17,18

6. Białe¹²³⁵³ lniane³⁴¹HAP i fioletowe kotary⁶⁶⁶⁶ przymocowane²⁷⁰ sznurami²²⁵⁶ z bisiuru⁶⁶⁶⁶ i purpury⁶⁶⁶⁶ *zwisaty* na⁵⁹²¹ srebrnych³⁷⁰¹

pierścieniach¹⁵⁵⁰ i na słupach⁵⁹⁸² z marmuru⁸³³⁶, Złote²⁰⁹¹ i srebrne³⁷⁰¹ sofy⁴²⁹⁶ *stały* na posadzce⁷⁵³¹ z porfiru⁶⁶⁶⁶ i z masy perłowej¹⁸⁵⁸HAP oraz czarnego⁵⁵⁰⁸HAP marmuru⁶⁶⁶⁶.

*tu i Est 8,15; trudna składnia u. w hebr. ma charakter poetycki mający wyrazić zdumienie i podziw dla takiego luksusu i uspaniałości (?) - WBC^K; **tj. biały lub fioletowy lew³⁷⁶⁸, ***niebieski lub fioletowy materiał wełniany, purpura⁸⁵⁰⁴ - Wj 25,4; Ez 27,7; ****tj. cienki drogi materiał z blu - 1Krl 15,27; Ez 27,16; *****drogi kamień - porfir (?) , czerwony marmur⁹²³, ****lub: alabaster⁸³³⁶ Wj 26,1; Est 7,8; 8,15; Ez 23,41

7. *A* napoje podawano¹INF w złotych²⁰⁹¹ naczyniach³⁶²⁷, a każde z naczyń⁶⁶ było^{inne}8138, a wina¹⁹⁶ królewskiego⁶⁶⁹¹4438N *było* dużo⁷²²⁷, jak przystało⁶⁶⁶⁶ na króla^{4428A}. *Es 2,8; Dn 5,1-3*

*dost.: k.h. podawać, nawadniać, poić wółą, dawać pić⁸²⁴⁸ **dost.: a naczynia od naczyń różne - por. AK; ***tj. wino z winnic królewskich; ****diom: według ręki króla - por. 1Krl 10,13; EIB

8. *A* do picia⁸³⁶⁰, zgodnie z zarządzeniem^{*}, *nikt* nie⁶⁹ zmuszał³⁵⁹HAP. *Bo* tak⁶⁶⁵¹ postanowil¹⁵⁶⁶ król⁴⁴²⁸ wobec⁵⁹²¹ wszystkich⁶⁴⁰⁵ zarządców⁶⁶⁶⁶ swego domu¹⁰⁰⁴, że każdy⁶⁶⁶⁶ mężczyzna⁶⁶⁶⁶ może⁶⁶⁶⁶ czynić⁶²¹³INF według swojej woli⁶⁶⁶⁶.

*lub: dekret, prawo, edykt¹⁸⁸¹, **nakłaniać do działania - por. TAL ***lub: k.p. ustanawiać, mianować, wysłuchiwać³²⁴⁵, ****dowódca, naczelnik, kapłan, stałk⁷²²⁷ - 2Krl 8,17; Jo 1,6; *****hebraizm: mężczyzna³⁷⁶ i mężczyzna³⁷⁶, ****upodobanie, rozkosz, przychylnosc, łaska, życzliwość⁷⁵²² Jr 35,8; 51,7; Ha 2,15

9. Królowa^{4436A} Waszti^{*} także¹⁵⁷¹ wyprawila⁶⁶ ucztę⁴⁹⁶⁰ dla kobiet⁸⁰² w domu króla^{4438A}N, która⁸³⁴ *należała* do króla^{4428A} Achaszwerosza³²⁵. ***dost.: k.q. czynić, ofiarować⁶²¹³ Est 5,4,8 *imię pochodzenia perskiego „wyjątkowa”, „najpiękniejsza”²⁰⁶⁰*

10. W siódmym^{7637A} dniu^{3117A}, gdy przyjemnie²⁸⁹⁶ *było* sercu³⁸²⁰ króla^{4428A} z powodu wina¹⁹⁶, powiedzial⁵⁹ on Mechumanowi³¹⁶⁶, Bizzecie⁶⁶⁶⁶, Charbonie⁶⁶⁶⁶, Bigcie⁶⁶⁶⁶ i Abagacie⁶⁶⁶⁶, Zeterowi⁶⁶⁶⁶⁶⁶ i Karkasowi⁶⁶⁶⁶⁶⁶, siedmiu⁷⁶⁵¹ eunuchom⁶⁶⁶⁶⁶⁶⁶⁶, którzy służyli⁸³³⁴ przed⁶⁴⁴⁰853 królem^{4428A} Achaszweroszem³²⁵.

2Sm 13,28; Est 7,9; Dn 1,3,5,8,19 *imiona w u. 10 występują tylko w Ks. Ester; **tj. „wierny”⁴¹⁰⁴ ***tj. „lup”⁷⁹⁶⁸, ****poganiacz osłów²⁷²⁶, ***** „w łocem wina”⁹⁰³ ****dost.: „damy od ojca”⁵, ***** „gwiazda”²²⁴², ****surowy³⁷⁵², *****okresł. odnosi się także do urzędników - Rdz 40,2

11. Aby przyprowadzil³⁵INF przed oblicze⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A} królową⁴⁴³⁶ Waszti²⁰⁶⁰ w towarzystwie^{*}

królewskim⁴⁴³⁸, chcąc pokazać²⁶¹INFI ludowi⁵⁹⁷¹ i księżętom⁸²⁶⁹ jej piękność⁶³⁰⁸. Gdyż³⁵⁸⁸ była¹⁹³¹ piękna^{***} z wyglądu⁴⁷⁵⁸ ***^{Est 2,2} ***^{***} ^{*tj. wyjski zawój, ozdoba konia, tu i Est 2,17; 6,8³⁸⁰⁴, **k.h. spowodować upatrzywanie się w⁷²⁰⁰, ***^{dost.}: przyjemny, znakomity²⁸⁹⁶}

12. Leczc^{CV} królowa^{4436A} Waszti²⁰⁶⁰ odmówiła^{*} przyjsia⁹³⁵ na słowo^{**} króla^{4428A}, które⁸³⁴ było przekazane przez^{***} eunuchów⁵⁶³¹. Król więc^{CV} bardzo³⁹⁶⁶ się rozgniewał^{*}, a jego gniew^{****} w nim zapłonął¹¹⁹⁷. Est 7,7; Prz 19,12

^{*lub: k.p. odrzucać³⁹⁸⁵, **mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷, ***^{dost.}: przez rękę³⁰²⁷, ****^{k.g. być gniewnym, być pełnym gniewu, być pełnym uściekłości⁷¹⁰⁷ - Rdz 40,2; Lm 5,22}} ^{****^{lub: żar, furia, gorączka, uściekłość, oburzenie²⁵³⁴ - 2Sm 11,20}}

13. I powiedział⁵⁵⁹ król^{4428A} do mędrców^{31A} znających⁵⁹¹PAR czas⁷⁶⁵¹6256 – gdyż³⁵⁸⁸ tak³⁶⁵¹ przedstawiano sprawę¹⁶⁹⁷ króla^{4428A} przed⁴⁴⁰ wszystkimi^{***} znającymi³⁰⁴⁵PAR prawo^{****} i sąd^{*}, ^{*lub: roztropny, uczony, zmysłny, bystry²⁴⁵⁰, **^{k.g. pozać, rozważać, wiedzieć, rozróżniać³⁰⁴⁵, ***^{dost.}: astrologów (?) - 1Krn 12,32}} ^{****^{por: u 8}, ****^{lub: proces, spór; konflikt, sprawa¹⁷⁷⁹ - Put 17,8}}

14. A najbliżej^{7138A} niego⁴¹³ byli: Karszena^{*}, Szetar^{**}, Admata^{***}, Tarsisz^{****}, Meres^{*****}, Marsena^{*****} i Memukan^{*****}, siedmiu⁷⁶⁵¹ książąt⁸²⁶⁹ Persji⁶⁵³⁹ i Medii⁴⁰⁷⁴, a ksiądz⁹ ogładowali⁷²⁰⁰PAR oblicze⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A} i zasiadali³⁴²⁷PAR jako pierwsi⁷²²³ w królestwie^{4438A} –

^{*tj. „znakomity”³⁷⁷¹, ** „gwiazda”⁸³⁶⁹, *** „świadcтво dla nich”^{***} ^{****^{tj. „złoty jaspis”⁸⁶⁵⁹ - por: Rdz 10,4}, ****^{wymyśły”⁴⁸²⁵} ^{*****^{tj. „godny”⁴⁸²⁶, *****^{tj. „dostojny”⁴⁴⁶²}} Est 1,16.21}}}

15. Zgodnie z jakim⁴¹⁰⁰ prawem¹⁸⁸¹ postąpić⁶²¹³INF z królową⁴⁴³⁶ Waszti²⁰⁶⁰ za⁵⁹²¹ to⁸³⁴, że nie³⁸⁰⁸ wykonała^{*} nakazu^{**} króla^{4428A} Achaszwerosza³²²⁵ przekazanego przez^{***} eunuchów?^{*} ^{*lub: k.g. uczynić⁶²¹³, **słowo³⁰⁸² - tu i Est 2,20; 9,32, ***^{por: u 12}***}

16. I powiedział⁵⁵⁹CON Memukan⁴⁴⁶² przed⁶⁴⁴⁰ królem^{4428A} i książętami⁸²⁶⁹: Królowa Waszti²⁰⁶⁰ zawiniła^{*} nie³⁸⁰⁸ tylko przeciw⁵⁹²¹ samemu⁹⁰⁵ królowi^{4428A}, ale⁵⁵⁸⁸ przeciw⁵⁹²¹ wszystkim³⁶⁰⁵ książętom⁸²⁶⁹ i wszystkim³⁶⁰⁵ ludom^{31A}, które⁸³⁴ żyją we wszystkich prowincjach⁴⁰⁸² króla^{4428A} Achaszwerosza³²²⁵. Est 9,30

^{*lub: k.g. czynić źle, popełniać nieprawość: 5753B6706 - 1Sm 20,30} ^{****^{tj. ród: aım - naród, krewniak, pobratymiec⁵⁹⁷¹ - por: JI 2,17}***}

17. Bo³⁵⁸⁸ kiedy sprawa¹⁶⁹⁷ królowej⁴⁴³⁶ roznieśie^{*} się wśród⁵⁹²¹ wszystkich⁶⁴⁰⁵ kobiet⁸⁰², wzgardzą³¹INF one swoimi mężami¹¹⁶⁷ w swoich oczach⁵⁸⁶⁹ i powiedzą⁵⁵⁹: Król^{4428A} Achaszwerosza³²²⁵ powiedział⁵⁵⁹, by przyprowadzić⁹³⁵INF królową⁴⁴³⁶ Waszti²⁰⁶⁰ przed swoje oblicze^{***} i ona nie³⁸⁰⁸ przysła⁹³⁵. 2Sm 6,16; Ef 5,33

^{*dost.: k.g. wychodzić, iść naprzód, podążać do³³¹⁸, **^{k.g. wyprowadzić pogardę⁵⁵⁹, ***^{przed, powierzchnia, twarz, wcześniej⁶⁴⁴⁰}}}

18. A jeszcze dzisiaj^{3117A} będą to²⁰⁸⁸ mówili⁵⁵⁹ księżniczki^{**} Persji⁶⁵³⁹ i Medii⁴⁰⁷⁴, które⁸³⁴ słyszały⁸⁰⁸⁵ o sprawie¹⁶⁹⁷ królowej⁴⁴³⁶ wszystkim⁶⁴⁰⁵ książętom⁸²⁶⁹ króla⁴⁴²⁸ i wyniknie z tego wiele¹⁷⁶⁷ pogardy³¹HAP i gniewu^{***}.

^{*lub: kobieta szlachetnego rodu⁸²⁸², **brak szacunku, lekceważenie⁹⁶², ***^{tj. gniew w wyniku niedopełnienia obowiązku - Put 29,28}}

19. Dlatego też⁵⁹²¹, jeśli⁵¹⁸ król^{4428A} uzna to za słuszne^{*}, niech wyjdzie³³¹⁸ sprzed oblicza⁶⁴⁴⁰ króla⁴⁴³⁸ wyrok^{**} i niech zostanie wpisany³⁷⁸⁹KN do praw^{***} Persji⁶⁵³⁹ i Medii⁴⁰⁷⁴, które są nieodwołalne^{****}AK: To⁸³⁴, że Waszti²⁰⁶⁰ nie³⁸⁰⁸ przyjdzie⁹³⁵ już przed oblicze⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A} Achaszwerosza³²²⁵, a jej godność królewską⁴⁴³⁸ niech król^{4428A} da⁵⁴¹⁴ jej przyjaciółce^{*****}, lepszej⁸⁹⁶ od⁴⁴⁸⁰ niej. Est 8,8; Dn 6,8.15

^{*lub: dobry, właściwy, stosowny, zadowolony²⁸⁹⁶, **^{dost.}: mowa, czynny, rzecz, sprawa¹⁶⁹⁷, ***^{lub: zarządzenie, dekret, edykt¹⁸⁸¹} ^{****^{lub: k.g. przejść nad, znikać, ginąć; przesłać obowiązując⁵⁶⁷⁴} ^{*****^{lub: pomocniczka, sąsiadka, razem, wyznaczyć inną niż⁴⁶⁸}}}}

20. A gdy ten wydaty⁶²¹³ przez króla^{4428A} edykt^{*} zostanie usłyszany^{**} w całym³⁶⁰⁵ królestwie⁴⁴³⁸ – bo³⁵⁸⁸ ono¹⁹³¹ jest wielkie⁷²²⁷ – to^{CV} wszystkie³⁶⁰⁵ żony⁸⁰² oddadzą⁵⁴¹⁴ część⁵⁵⁸ swoim mężom, od największego⁴⁴¹⁹ aż do⁵⁷⁰⁴ najmniejszego⁶⁹⁹⁶. Ef 5,22.24.33; Kol 3,18; 1Tm 2,12;

^{*tj. „autorytatywny edykt prawny, tu i Kaz 8,11; **^{dost.}: k.n. być tym, któremu okazuje się posłuszeństwo, być słyszany⁸⁰⁸⁵, ***^{lub: cena, wartość, drogocennosc, szacunek³³⁶⁶}} 1P 3,1.21

21. A to słowo^{1697A} było dobre^{*} w oczach⁵⁸⁶⁹ króla^{4428A} i książąt^{8269A}, i król^{4428A} uczynił⁶²¹³ według słowa¹⁶⁹⁷ Memukana⁴⁴⁶². Rdz 41,37

^{*lub: k.g. cieszyć się, radować się, układać się dobrze komus³¹⁹⁰} 22. I rozesał⁷⁹⁷¹ listy^{*} do⁴¹³ wszystkich³⁶⁰⁵ prowincji⁴⁰⁸² królewskich^{4428A}, do każdej prowincji⁴⁰⁸² ich pismem^{**} i do każdego ludu^{***} w jego języku³⁹⁵⁶, że³⁵⁸⁸ każdy³⁶⁰⁵ mężczyzna³⁷⁶ ma być¹⁹⁶¹ zarządcą^{****}PAR w swoim domu¹⁰⁰⁴ i przemówić¹⁶⁹⁶KP zgodnie z językiem^{****}3956 swojego ludu⁵⁹⁷¹. Est 3,12; 8,9

^{*lub: orędzie, dokument, pismo, dekret, akt kupna, akt oskarżenia⁵⁶¹² - Rdz 13,7; Jr 25,31; **dokument, edykt, rejestr, wpis³⁷⁹¹ ^{***^{hebraizm: ludu i ludu⁵⁹⁷¹, ****^{k.g. rządzić nad, panować⁸³²³} ^{*****^{lub: i zarządzać według zyczliwości swojego ludu - EIB^K; tak aby żony widziały ich mogły zrozumieć - Ne 13,29.24, JSB^K; NET^K}}}}}

2. Po³¹⁰ tych⁴²⁸ wydarzeniach^{1697P}, gdy mi nał³¹INF gniew^{**} króla^{4428A} Achaszwerosza³²²⁵, wspomniał^{***} on Waszti²⁰⁶⁰ i to⁸⁵³, co⁸³⁴ uczyniła⁶²¹³ i to⁸⁵³, co⁸³⁴ zostało postanowione^{****} przeciwko⁵⁹²¹ niej. Est 1,19-20

^{*lub: k.g. tracić na sile, słabnąć, opuścić⁷⁹¹⁸, **^{lub: żar, furia, gorączka, uściekłość, oburzenie²⁵³⁴ - 2Sm 11,20, ***^{k.g. przypomnieć sobie²¹⁴², ****^{k.n. być ogłoszonym, być odczytym, wykluczonym¹⁵⁰⁴}}}}

2.I powiedzieli⁵⁵⁹ dworzanie* króla⁴⁴²⁸, *któ-
rzy* mu usługiwali⁸³³⁴PAR: *Niech* poszuku-
ją⁸⁵ dla króla^{4428A} panien⁸⁵, dziewic⁸⁵ pięk-
nych²⁸⁹⁶ z wyglądu⁸⁵;

¹Krl 1,2
*lub: niemowle - Wj 2,6; male dziecko - Jr 1,6; nastolatek - Rtz 37,2;
młodzieniec, sługa⁵²⁸⁸, **k.p. znaleźć, uzyskać, dążyć do czegoś,
pragnąć, prosić¹²⁴⁵, **młoda dziewczyna, pomocnica, służąca⁵²⁹¹
***hebr.: betulr⁸⁵ - dziewczina: pochodzenie od słowa „oddzielać”¹³³⁰
****lub wygląd⁴⁷⁵⁸, blask, jasność, wizja, zjawisko⁸⁵⁴⁹⁹ Est 1,11

3.I niech król^{4428A} ustanowi⁸⁵ urzędni-
ków⁸⁵IN w wszystkich³⁶⁰⁵ prowincjach⁴⁰⁸² swo-
jego królestwa⁴⁴³⁸, aby^{CW} zgromadzili⁶⁹⁰⁸CON
wszystkie³⁶⁰⁵ panny⁵²⁹¹, dziewice¹³³⁰ o piękn-
ej²⁸⁹⁶ urodzie⁴⁷⁵⁸ do⁴¹³ pałacu^{1002A} w Suzie⁷⁸⁰⁰,
w domu¹⁰⁰⁴ kobiet⁸⁰², pod opieką⁸⁵ Hega-
ja¹⁸⁹⁶, eunuha⁵⁶³¹ królewskiego^{4428A}IN, stróż-
ża⁸¹⁰⁴PAR kobiet^{802A}, i *niech* im dadzą⁵⁴¹⁴INFABIS
ich kosmetyki⁸⁵.

Rdz 41,34; Ne 1,1; Est 1,1;
*lub: k.h. postawić nad, uczynić nadzorcą, powierzać pod opiekę⁶⁴⁸⁵
**dotyczy prywatnej części pałacu króla, gdzie mieszkały kobiety
***dost.: w⁴¹³ rękę³⁰²⁷, ****tj. „eunuha”¹⁸⁹⁶ - tu i Est 2,8,15

****dost.: masć, smarowanie oliwą lub mascią, akt oczyszczania
por. Prz 20,30; srodek do pielęgnacji⁸⁵⁶²B9988 Est 2,12-13; Dn 8,2

4.A ta panna^{5291A}, która⁸³⁴ spodoba* się
oczom⁵⁸⁶⁹ króla^{4428A}, *będzie* królować⁴⁴²⁷KQIM
w mieście⁸⁴⁷⁸ Waszty²⁰⁶⁰. Spodobało³¹⁹⁰ się to
słowo^{81A} oczom⁵⁸⁶⁹ króla^{4428A} i tak³⁶⁵¹ uczyni⁸⁵.
*lub: k.q. cieszyć się, radować się, układać się dobrze komus³¹⁹⁰
**lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷ Est 1,19
***lub: k.q. dać, wykonywać, składać ofiarę, zarządzać⁶²¹³

5.A w pałacu¹⁰⁰⁴ w Suzie⁷⁸⁰⁰ był¹⁹⁶¹ pewien*
Żyd⁸⁵, a jego imię⁸⁰³⁴ – Mordocheusz⁸⁵, syn¹¹²¹
Jaira⁸⁵, syna¹¹²¹ Szimejego⁸⁵, syna¹¹²¹ Ki-
sza⁸⁵ – mąż³⁷⁶ Beniaminita⁸⁵.

*dost.: mężczyzna, człowiek, ludzkość, kłokowiek, każdy³⁷⁶
**hebr.: jehudi - pierwotnie o mieszkancach Judy lub członkach
pokolenia Judy - 2Krl 16,16; Ne 2,16; ****imię bab. „należący do
Marduka”⁴⁷⁸², ****tj. „on oświeca”²⁹⁷¹, ****słony⁸⁰⁹⁶
****tj. „dar”⁷⁰²⁷, ****tj. „należący do pokolenia Beniamina”¹¹⁴⁵
1Sm 9,1; 2Sm 6,5-13; Ezd 2,2; Est 2,15; 3,2

6.Który⁸³⁴ został uprowadzony* z Jerozoli-
my⁸¹³³⁸⁹ wraz z⁹⁷³ innymi⁸⁵ pojmanymi¹⁴⁷³, któ-
rzy⁸³⁴ zostali uprowadzeni¹⁵⁴⁰KHO razem z⁵⁹⁷³
Jechoniaszem⁸⁵, królem⁴⁴²⁸ Judy³⁰⁶³, który⁸³⁴
został uprowadzony do niewoli¹⁵⁴⁰KH przez
Nabuchodonozora⁸⁵, króla⁴⁴²⁸ Babilonu⁸⁵.

*lub: k.ho. być zabranym do niewoli, być wypędzonym¹⁵⁴⁰B1735
**tj. „nauczanie pokoju”³³⁸⁹, **tj. „JHWH ustanowi”³²⁰⁴ lub Jeho-
jachin, lub Koniasz - 1Krn 3,16; Jr 24,1; 27,20; 28,4; 29,2 - panujący
przez 3 miesiące i dziesięć dni; ***niech Nebo strzeże korony” -
król babiloński w latach 605-562 p.n.e.; ****zamieszanie, pomieszanie⁸⁵, „brama bogów”⁸⁹⁴⁸B1021 - stolica imperium Babilonii
2Krl 24,10,25-27; 1Krn 3,16-17; 2Krn 36,10,20

7.A był¹⁹⁶¹ on opiekunem⁸¹PAR Hadassy⁸⁵HAAP,
to¹⁹³¹ jest Estery⁸⁵, córki¹³²³ swojego stry-

ja⁸⁵, gdyż³⁵⁸⁸ nie³⁶⁹ miała ona *ani* ojca¹, ani
matki⁵¹⁷. A *była* to panna^{5291A} pięknej⁸⁵ po-
staci⁸³⁸⁹ i urodziwego⁸⁵ wyglądu⁴⁷⁵⁸. Mord-
ocheusz⁷⁸² więc^{CW}, po śmierci⁴¹⁹⁴ jej ojca¹
i jej matki⁵¹⁷, przyjął⁸⁹⁴⁷KO ją do siebie za cór-
kę⁸⁵¹¹³²³.

Est 2,15; 9,29

*dost.: k.q. uspiąć, utwierdzać, być wiernym, żywić⁵³⁹
**imię hebr.: „mirt”¹⁹¹⁹, ***niezaw. „gwiazda” od bab. bogini
Istar⁶³⁵, ****lub: ukochanego wyjąk¹⁷³⁰AMG, ****urodziny,
piękny, przystojny³³⁰³, ****dost.: przyjemny, znakomity²⁸⁹⁶
*****wychował ją po to, by wziąć ją sobie za żonę - TG, LX; BJ⁸⁵

8.I stało¹⁹⁶¹CON się *tak*, gdy usłyszano⁸⁰⁸⁵KNINF
słowo¹⁶⁹⁷ króla⁴⁴²⁸ i jego zarządzenie⁸⁵, i gdy
zgromadzono⁶⁹⁰⁸KNINF wiele⁷²⁷ panien⁸⁵ do⁴¹³
pałacu¹⁰⁰⁴ w Suzie⁷⁸⁰⁰ pod⁴¹³ opieką⁸⁵ Hega-
ja¹⁸⁹⁶, także^{CW} Estera⁶³⁵ została wzięta⁸⁵
do⁴¹³ pałacu¹⁰⁰⁴ króla^{4428A} pod⁴¹³ opiekę⁸⁵ He-
gaja¹⁸⁹⁶, stróża⁸¹⁰⁴PAR kobiet^{802A}.

Est 2,3

*lub: dekret, prawo, edykt¹⁸⁸¹, **młoda dziewczyna, pomocnica,
służąca⁵²⁹¹, ***dost.: pod ręką³⁰²⁷, ****k.n. zostać zabranym³⁹⁴⁷

9.I znalazła uznanie* ta panna^{5291A} w jego
oczach⁵⁸⁶⁹, i zyskała⁸⁵ łaskę⁸⁵ przed jego ob-
liczem⁶⁴⁴⁰, więc^{CW} ponagli⁸²⁵KP by dać⁵⁴¹⁴INF jej
przynależące jej kosmetyki⁸⁵⁶², i *CW*⁸⁵³ *na-
leżny* jej przydział¹⁹⁶¹, oraz^{CW}⁸⁵³ dać⁵⁴¹⁴ jej
siedem⁷⁶⁵¹ wybranych⁸⁵⁷²⁰⁰PARPARA dziew-
cząt^{5291A} z pałacu¹⁰⁰⁴ króla^{4428A}. Następnie^{CW}
przeniósł⁸¹³⁸CON ją i jej dziewczęta⁵²⁹¹ do lep-
szej²⁸⁹⁶ części domu¹⁰⁰⁴ kobiet^{802A}.

Est 2,3,12

*dost.: k.q. cieszyć się, radować się, układać się dobrze komus³¹⁹⁰
**dost.: k.q. uprzedzić, brnąć, zabrać, nieść⁵³⁷⁵ - 2Krn 11,21
***hebr.: chesed²⁶¹⁷ - dobroć, łaskawość, wierność, życzliwość
****lub: część, dział⁴⁴⁹⁰ - dot. życzności (?), ****k.q. uprzywilejowany⁷²⁰⁰

10. *Ale* Estera⁶³⁵ nie³⁸⁰⁸ ujawniła⁸⁵ swojej nar-
odowości⁸⁵ *CW*⁸⁵³ pochodzenia⁸⁵,
ponieważ⁵⁵⁸⁸ Mordocheusz⁷⁸² nakazał⁸⁵ jej,
aby⁵⁹²¹ tego⁸³⁴ nie³⁸⁰⁸ ujawniała⁸⁵⁵⁰⁴⁶KH1.

*dost.: k.h. informować, ogłaszać, obwieszczać⁵⁰⁴⁶, **swojego lu-
du⁵⁹⁷¹, **lub: pokrewieństwo, krewni, potomek, kraj pochodzenia⁶⁵⁸⁰
***lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁵⁸⁰
Est 3,8; 4,13-14; 7,4

11.A Mordocheusz⁴⁷⁸² każdego³⁶⁰⁵ dnia⁸⁵
przechadzał⁸⁵ się przed dziedzińcem⁸⁵ do-
mu¹⁰⁰⁴ kobiet⁸⁰², aby dowiedzieć⁸⁵INF się o⁸⁵³
zdrowiu⁸⁵ Estery i co⁴¹⁰⁰ się z nią dzieje⁸⁵⁶²¹³KN.

*hebraizm: dzień i dzień; **dost.: k.h.p. chodzić tu i tam¹⁹⁸⁰
***dost.: obliczem⁶⁴⁴⁰, ****lub: k.q. wiedzieć, znać, umieć, posia-
dać wiedzę, być²⁰⁴⁵, ****dobrobyt, pomysłowość, pokój, pełnia⁷⁹⁶⁵

12.A gdy przyszła⁵⁰⁶⁰KHINF kole⁸⁴⁴⁷ na każdą*
z *tych* panien⁵²⁹¹, aby pójść⁸⁵ do⁴¹³ króla⁴⁴²⁸
Achaszerosza³²⁵ - a *działa* się to po upły-
wie⁸⁵ jej bycia¹⁹⁶¹ zgodnie z zarządzeniem¹⁸⁸¹
dla kobiet^{802A}, po dwunastu⁸⁵ miesiącach⁸⁵
- bo³⁵⁸⁸ tak³⁶⁵¹ kończyły⁴³⁹⁰ się dni³¹¹⁷ ich pie-

lęgnacji^{800A} HAP, sześć⁸³³⁷ miesięcy²³²⁰ olejk⁸⁰⁸¹ z mirry³⁶⁶⁶⁶, a sześć⁸³³⁷ miesięcy²³²⁰ wonnościami⁶⁶⁶⁶⁶ i innymi środkami pielęgnacji⁶⁶⁶⁶⁶ kobiet^{802A}; Est 2,3,9;
*hebraizem: panien i panien; **punkt osiągnięty w czasie, koniec okresu, kraniec^{709,3}; ***dost.: dwa⁸¹⁴⁷ dziesięć⁶²⁴⁰; ****lub: nów; miesiąc (księżycowy), pierwszy dzień mies., coś, co wyodrządza się co miesiąc²³²⁰ - Ps 81,3; *****słobranie, tarcie, nacieranie⁴⁷⁹⁵ *****tj. żywica z kory drzewa arabskiego⁴⁷⁵³ Wj 30,23
*****lub: przyprawa, balsam, drzewo balsamowe, wonność¹³¹⁴ *****dost.: masę, smarowanie oliwą lub mascią, akt oczyszczania - por. Prz 20,30; środek do pielęgnacji^{8562/89988} Prz 7,17

13. Dopiero^{CW} wtedy²⁰⁸⁸ panna^{5291A} szła⁹³⁵ do⁴¹³ króla^{4428A} - wszystko³⁶⁰⁵, o co⁸³⁴ prosiła^{*}, dawano^{5414KN} jej, aby mogła^{*} z⁵⁹⁷³ tym iść^{935INF} do domu¹⁰⁰⁴ kobiet^{802A} aż do⁵⁷⁰⁴ pałacu¹⁰⁰⁴ króla^{4428A}. Est 2,11
dost.: mówić, mówić w swoim sercu⁵⁵⁹; stąd: pomyśleć - Rt 4,4

14. Wieczorem^{6153A} ona¹⁹³¹ szła⁹³⁵, a rano¹²⁴² ona¹⁹³¹ wracała^{7725IPAR} do drugiego⁸¹⁴⁵ domu¹⁰⁰⁴ kobiet^{802A} w⁴¹³ opiekę^{*} Szaaszgaza^{811IPAR}, eunucha⁶⁶⁶ królewskiego^{4418AN}, stróża^{8104PAR} nałożnic⁶⁶⁶. Nie³⁸⁰⁸ szła już⁵⁷⁵⁰ więcej^{*} do króla^{4428A}, chyba³⁵⁸⁸ że⁵¹⁸ upodobał⁶⁶⁶⁶⁶ ją sobie król^{4428A}, wtedy^{CW} wzywano^{7121KN} ją po imieniu⁸⁰³⁴. Kpl 21,20; Pwt 23,1; 2Krl 18,17; Jr 39,3
*dost.: pod ręką³⁰²⁷; **tj. „sługa polityczny”⁸¹⁹⁰; ***dot. osób o wysokim statusie społecznym lub politycznym - Rdz 37,36; 2Krl 20,18; wykastrowany mężczyzna - Est 2,3; Łz 9,7; 5631; *****lub: kochanka, konkubina, tj. żona o niższym statusie⁶³⁷⁰ - por. Sdz 19,4-5; 1Krl 11,3; *****q. rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność²⁶⁵⁴

15. A gdy przyszła^{8060KHN} kolej⁸⁴⁷ Estery⁶³⁵, córki¹³²³ Abichaila^{*}, stryja^{*} Mordocheusza⁴⁷⁸², który⁸³⁴ przysłał³⁹⁴⁷ ją za córkę¹³²³ - aby pójść^{935INF} do króla^{4428A}, nie³⁸⁰⁸ domagała⁶⁶⁶ się niczego³⁸⁰⁸ jak³⁵⁸⁸ tylko⁵¹⁸ to, co⁸³⁴ powiedział⁵⁵⁹ jej Hegaj¹⁸⁹⁶, eunuch króla^{4428A}, stróż⁸¹⁰⁴ kobiet^{802A}. I stało¹⁹⁶¹ się tak, że Estera⁶³⁵ zyskała^{5375IPAR} łaskę⁶⁶⁶⁶⁶ w oczach⁵⁸⁶⁹ wszystkich³⁶⁰⁵ patrzących^{2001PAR} na nią. *tj. „mój ojciec mocą”⁷³²; **lub: ukochanego wuja^{1730AMG} - Est 2,7
***lub: k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, wymagać, prosić¹²⁴⁵ ****por. Est 2,9; *****przychylność, urok, elegancja, uznanie²⁵⁸⁰

16. Zabrano^{3947KN} więc^{CW} Esterę⁶³⁵ do króla^{4428A} Achaszwerosa³²⁵ do⁴¹³ jego pałacu¹⁰⁰⁴ królewskiego^{4438N}, w dziesiątym⁶²²⁴ miesiącu²³²⁰, to¹⁹³¹ jest w miesiącu²³²⁰ Tebet^{*}, w siódmym⁸¹⁷⁶⁵¹ roku⁸¹⁴¹ jego panowania⁶⁶⁶. *tj. „dobroc”²⁸⁸⁷ - przełom grudnia i stycznia - 478 p.n.e.
**tj. ok. 3,5 roku po odsunięciu królowej Waszti - por. Est 2,1; KHK^K
***lub: dominacja, terytorium, to, co królewskie w odróżnieniu od tego, co pospolite⁴⁴³⁸ 2Krl 25,1; Jr 39,1; 52,4; Ez 24,1-2

17. A król^{4428A} umiłował^{157CON} Esterę⁶³⁵ 853 nad⁴⁴⁸⁰ wszystkie³⁶⁰⁵ kobiety^{802A} i zyskała⁵³⁷⁵

łaskę^{*} i przychylność⁶⁶⁶ przed jego obliczem⁴⁴⁴⁰ nad⁴⁴⁸⁰ wszystkie³⁶⁰⁵ dziewice⁶⁶⁶. Włożył⁷⁶⁰ więc^{CW} jej na głowę⁷²¹⁸ diadem⁶⁶⁶⁶⁶ królewski^{4438N} i uczynił ją królową⁶⁶⁶⁶⁶⁴⁴²⁷ w mieście⁸⁴⁷⁸ Waszti²⁶⁰. Est 1,10-11; 2,4

*lub: przychylność, urok, elegancja, uznanie²⁵⁸⁰; **obdobie, taskowość, wierność, życzliwość²⁶¹; ***hebr.: betula⁴ - dziewica: pochodzenie od słowa „oddzielać”¹³³⁰; ****tj. wysoki żądój, ozdoba konia, tu i Est 1,11; 6,8³⁸⁰⁴; *****k.h. sprawić, że ktoś będzie panował

18. Potem^{CW} król^{4428A} wyprawil^{31CON} wielką¹⁴¹⁹ ucztę⁶⁶⁶ dla wszystkich³⁶⁰⁵ swoich książąt⁶⁶⁶ i sług⁵⁶⁰, uczcił⁴⁹⁶⁰ Esterę⁶³⁵, a dla prowincji⁴⁰⁸² uczynił⁶²¹³ dzień wolny⁶⁶⁶⁶⁶ HAP i rozdał⁵⁴¹⁴ dary⁴⁸⁶⁴, według hojnej^{rek} 3027 króla^{4428A}. *dost.: uczynił⁶²¹³; **tj. uczta na specjalne okazje⁴⁹⁶⁰ - Rdz 21,8; 26,30; Sdz 14,10; ***lub: wysoki urzędnik, dowódca, naczelnik⁸²⁶⁹ - 1Sm 22,2; ****zwołanie z podatków, amnestia, święto²⁰¹⁰

19. A gdy zebrano^{*} dziewice¹³³⁰ po raz drugi⁸¹⁴⁵, i gdy Mordocheusz⁴⁷⁸² siedział^{3427IPAR} w Bramie^{*} Królewskiej^{4428A}, Est 2,12-14; 5,13
*lub: k.n. gromadzić, zostać zebrany⁶⁹⁰⁸; **brama⁸¹⁷⁹ miejska to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy - por. Rdz 19,1; Rt 4,1

20. Estera⁶³⁵ nie³⁶⁹ ujawniła^{31PAR} jeszcze swojego pochodzenia⁶⁶⁶ i swojej narodowości⁶⁶⁶, tak⁸³⁴ jak jej⁵⁹²¹ nakazał⁶⁶⁸⁰ Mordocheusz⁴⁷⁸²; Estera⁶³⁵ wykonała^{6213IPAR} polecenie⁶⁶⁶⁶⁶ Mordocheusza⁴⁷⁸²; tak⁸³⁴ jakby⁶⁶⁶⁶⁶ AK była^{9616IPAR} pod⁸⁵⁴ jego opieką⁶⁶⁶⁶⁶ HAP. Est 2,10

*dost.: k.h. informować, ogłaszać, obwieszczać⁵⁰⁴⁶; **lub: pokrewienstwo, potomek, kraj pochodzenia^{4138/84790}; ***dost.: swojego ludu⁵⁹⁷¹; ****słowo, nakaz³⁹⁸² - tu i Est 1,15; 9,32; *****tak jak (wtedy, gdy) - EIB; *****wychowanie, utrzymywanie, żywienie⁴⁵

21. W tych^{1992A} dniach^{3117A}, a Mordocheusz⁴⁷⁸² siedział³⁴²⁷ w Bramie⁸¹⁷⁹ Królewskiej^{4428A}, dwaj eunuchowie⁵⁶³¹ króla^{4428A}, Bigtan^{*} i Teresz⁶⁶⁶, spośród strzegących^{8104PAR} progu⁶⁶⁶⁶⁶ 5592, szukali⁶⁶⁶⁶⁶ sposobności, aby podnieść⁶⁶⁶⁶⁶ INF rękę³⁰²⁷ na króla^{4428A} Achaszwerosa³²⁵.

*tj. „w ich tożności wino”⁹⁰⁴ - tu i Est 6,2; **, stanowczość⁸⁶⁵⁷ ***tj. odzwierci, ****k.p. znaleźć, uzyskać, dążyć do czegoś, pragnąć, prosić¹²⁴⁵; *****dost.: k.g. wyszukać, wypuszczać, rozcigać⁷⁹⁷¹

22. A sprawa^{31A} ta stała się znana⁶⁶⁶ Mordocheuszowi⁴⁷⁸² i oznajmił^{5046KH} ją królowej^{4436A} Esterze⁶³⁵, a Estera⁶³⁵ powiedziała⁵⁵⁹ o tym królowi^{4428A} w imieniu⁸⁰³⁴ Mordocheusza⁴⁷⁸². *lub: mowa, czynny, rzecz, przedstawienie, słowo¹⁶⁹⁷ Est 6,2
**lub: k.n. zostać ujawnionym, objawionym, stać się znanym³⁰⁴⁵

23. I zbadano^{31CON} tę sprawę^{1697A}, i odkryto^{4672KN} jej prawdziwość^{*}. I zostali zawieszeni^{8518KN} obydwaj na drzewie⁶⁰⁸⁶, i zapisano³⁷⁸⁹ to w zwoju⁶⁶⁶ spraw¹⁶⁹⁷ dziennych³¹¹⁷ przed⁶⁴⁴⁰ królem^{4428A}. *dost.: k.p. być poszukiwanym¹²⁴⁵ Est 6,1
**tu: o wystawieniu zwłok na widok publiczny - Rdz 40,19; WBC^K
***dot.: liść, liść rozczodowego, pisma, zwoju praw⁵⁶¹² - Wj 24,7

3 Po³¹⁰ tych^{428A} wydarzeniach^{1697A} król^{4428A} Achaszwerosz³²⁵ wywyższył⁸ Hamana⁸, syna Hammedaty³⁰⁵ Agagity³⁰⁵, wyniósł⁸ go i ustanowił⁷⁶⁰ jego tron³⁶⁷⁸ ponad⁵⁹²¹ wszystkimi³⁶⁰⁵ książętami⁸²⁶⁹, którzy⁸³⁴ byli przy⁸⁵⁴ nim. Lb 24,7; 2Krl 25,28

*lub: k.p. czynić wielkim, potęgować¹⁴³¹, **tj. uspaniał²⁰⁰¹
 **tj. podwyższyć⁴⁰⁹⁹, ***przewyższyć⁷¹ - tj. potęgować króla. *Agaga-por. Sm 15,8; Wj 17,8-16; Ps 25,17-19*; ****k.p. wynwyższyć³⁵⁷⁵

2. A wszyscy³⁶⁰⁵ słudzy^{5650PC} króla^{4428A}, którzy⁸³⁴ byli w Bramie⁸¹⁷⁹ Królewskiej^{4428A}, klękali¹⁹ przed Hamanem²⁰⁰¹ i oddawali mu pokłon³⁴. Bo³⁵⁸⁸ tak³⁶⁵¹ rozkazał³⁸⁸ co do niego król^{4428A}. Ale^{CW} Mordocheusz nie³⁸⁰⁸ klękał³⁷⁶⁶ przed nim i nie³⁸⁰⁸ oddawał mu pokłonu⁷⁸¹².

*lub: k.q. zginać się, kuląc się³⁷⁶⁶, **k.hpa. padać na twarz w celu oddania hołdu lub czci, pokornego błagania⁷⁸¹², ***k.p. powierzyć odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰ Est 2,19.21; 5,9

3. A słudzy⁵⁶⁵⁰ króla^{4428A}, którzy⁸³⁴ byli w bramie⁸¹⁷⁹ króla^{4428A}, mówili⁵⁵⁹ do Mordocheusza⁴⁷⁸²: Dlaczego⁴⁰⁶⁹ ty⁸⁵⁹ przekraczasz⁹¹ rozporządzenie³⁵ króla^{4428A}? Wj 1,17; Mt 15,2-3

*lub: k.q. przejść nad, zniknąć, ginać, przestać obowiązywać⁵⁶⁷⁴
 *hebr: micuwał - przykazanie, prawo, nakaz, edykt⁴⁶⁸¹ - 1Krl 2,43

4. A stało^{1961CON} się, gdy mówili⁵⁵⁹ do⁴¹³ niego dzień³¹¹⁷ w^{CW} dzień³¹¹⁷, a on ich nie³⁸⁰⁸ słuchał⁷, że^{CW} donieśli⁸ o tym Hamanowi, aby zobaczyć³³⁰¹INF, czy ostaną³⁸⁸⁸ się słowa¹⁶⁹⁷ Mordocheusza. Ba³⁵⁸⁸ obwieścił^{5046KH} im¹⁹⁹², że⁸³⁴ on¹⁹³¹ jest Żydem³⁰⁶⁴. Rdz 39,10

*lub: k.q. być posłusznym⁸⁰⁸⁵, **dost.: k.h. informować, ogłaszać, obwieścić⁵⁰⁴⁶, ***lub: k.q. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wygląd⁷²⁰⁰, ****lub: k.q. stać, trwać, być prostym⁵⁹⁷⁵

5. A gdy Haman zobaczył⁷²⁰⁰, że³⁵⁸⁸ Mordocheusz⁴⁷⁸² nie klęka³⁷⁶⁶PAR i nie oddaje mu pokłonu⁷⁸¹²PAR, napełnił^{4390KN} Hamana²⁰⁰¹ gniewem⁷. *lub: żar, furia, gorączka, uściekłość, oburzenie²⁵³⁴ - 2Sm 11,20

6. Lecz^{CW} uznał za uwłaczające⁸ w swoich oczach⁵⁸⁶⁹, aby podnieść⁷⁹⁷¹INF rękę³⁰²⁷ na samego⁹⁰⁵ Mordocheusza⁴⁷⁸², gdyż³⁵⁸⁸ doniesiono^{5046KH} mu o narodzie³⁵⁸⁸ Mordocheusza⁴⁷⁸². Szukał^{1245KP} więc^{CW} Haman sposobności, aby wytracić³³⁰¹INF wszystkich³⁶⁵⁰ Żydów³⁰⁶⁴, którzy⁸³⁴ byli w całym³⁶⁰⁵ królestwie^{4438N} Achaszwerosza³²⁵ - to jest naród⁵⁹⁷¹ Mordocheusza⁴⁷⁸². Est 9,24; Ps 83,2-4

*lub: k.q. gardzić, traktować z pogardą⁹⁵⁹, **hebr: an - naród, krewniak, pobratymiec⁵⁹⁷¹, ***k.h. unicestwiać, gubić, niszczyć³⁰⁴⁵

7. W pierwszym^{7223A} miesiącu^{2320A}, to¹⁹³¹ jest w miesiącu²³²⁰ Nisan⁸, w dwunastym³⁵ roku⁸¹⁴¹ panowania^{AK} króla^{4428A} Achaszwerosza³²⁵, rzucano^{5307KHIS} przed⁶⁴⁴⁰ Hamanem²⁰⁰¹ Pur³⁰⁶⁵, to¹⁹³¹ jest los³⁰⁶⁵, z dnia³¹¹⁷ na dzień³¹¹⁷

i z miesiąca²³²⁰ na miesiąc²³²⁰ dwunasty³⁵, to¹⁹³¹ jest miesiąc²³²⁰ Adar³⁰⁶⁵INF.

*tj. „ich ucieczka”⁵²¹² - przelot marca i kwietnia - w.n.e.; **bab. słowo odnoszące się do rzucania kostką w celu podjęcia decyzji, w l. mn. - Purim dot. święta w Est 9,24; ***kamień (?) , dział¹⁴⁸⁶ - Lb 25,55; ****może dot. praktyki rzucania kostki na planszę - BJK
 ****tj. „peten chwały” - przelot lutego i marca⁴³ Est 1,2; 2,6

8. I powiedział⁵⁵⁹CON Haman^{4428A} do króla^{4428A} Achaszwerosza³²⁵: Jest^{3426ADJ} jeden²⁵⁹ lud⁵⁹⁷¹ rozproszony¹⁹PAR i rozdzielony³⁵¹PAR pomiędzy⁹⁹⁶ ludami⁵⁹⁷¹ we wszystkich³⁶⁰⁵ prowincjach⁴⁰⁸² twojego królestwa⁴⁴³⁸. A jego prawa³⁵ są inne⁸¹³⁸PAR od praw³⁵ wszystkich³⁶⁰⁵ innych ludów⁵⁹⁷¹, i nie³⁶⁹PAR przestrzegają³⁵¹PAR oni⁸⁵³ praw¹⁸⁸¹ króla^{4428A}. A dla króla^{4428A} nie³⁶⁹ jest korzystne⁷⁷³⁷PAR pozostawić ich w spokoju³⁰⁶⁵.

*lub: k.p. być rozrzuconym⁶³⁴⁰, **k.p. być podzielonym⁶⁵⁰⁴
 ***lub: dekrety, zarządzenie, edykt¹⁸⁸¹, ****dost.: k.q. czynić⁶²¹³
 ****lub: k.h. dać odpoczynek, uczynić spokojnym, pozostawić³²⁴⁰

9. Jeśli⁸¹⁸ tu, co powyżej⁵⁹²¹AK król^{4428A} uzna za dobre¹⁹ADJ, niech zostanie zapisane³⁷⁸⁹KN, że mają być wytypieni³⁰¹INF. A ja odważę⁸²⁵⁴ dziesięć⁶²³⁵ tysięcy⁵⁰⁵ talentów³⁰⁶ srebra³⁷⁰¹ na⁵⁹²¹ ręce³⁰²⁷ wykonawców⁶²¹³PAR tego dzieła^{14399A}, aby je wnieść⁹³⁵⁵KHINF do⁴¹³ skarbcu³⁰⁶⁴ króla^{4428A}. Est 4,7

*lub: być mądrym, korzystnym, mieć słusność²⁸⁹⁵, **k.p. zniszczyć, zabić, przysporzyć o zgnie, zgładzić, wyniszczyć, pozbryć się⁶
 ***hebr: kikkar - coś okrągłego³⁶⁰³, talent, krzyżek z obwiesz, ze złota; tu wartość od 333 do 500 tun koruscze - roczny dochód imperium Medo-Persji wynosił 13 500 talentów atyckich tj. 725 tun srebra, - NET k.; KHK; EIB k.; ****lub: uwydatnionych pracowników - por. Wj 36,8; 2Krl 12,12.15-16, lub urzędników administracji - Est 9,3 - WBC k.; ****lub: słrzyania, dywanu (?)¹⁵⁹⁵ - Ez 27,24

10. Wtedy³⁰⁶⁴ król^{4428A} zsunął^{15493KH} pierścien⁹ ze⁵⁹²¹ swojej ręki³⁰²⁷ i dał⁵⁴¹⁴ go Hamanowi²⁰⁰¹, synowi¹¹²¹ Hammedaty⁴⁰⁹⁹ - Agagicie⁹¹, gnębicielowi³⁵¹PAR Żydów³⁰⁶⁴. Rdz 41,42; Est 8,2,8;

*lub: sygnet w pieczęć²⁸⁸⁵ - Rdz 41,42, bizuteria - Wj 35,22
 **lub: k.q. zawiązywać, zamykać, być w niewoli, stłoczyć⁶⁸⁸⁷ Ag 2,23

11. Król^{4428A} powiedział⁵⁵⁹ do Hamana²⁰⁰¹: To srebro^{3701A} pozostawiam³¹PASIPAR tobie i ten lud^{5971A}, abyś uczynił⁶²¹³INF z nim to, co uznasz za dobre^{2896A}ADJ w twoich oczach⁵⁸⁶⁹.

*lub: k.q. ofiarować, poświęcić, dać, zezwolić, odpłacić⁵⁴¹⁴

12. Zwołano⁷¹²¹KN zatem^{CW} pisarzy³⁵ króla^{4428A} w pierwszym⁷²²³ miesiącu²³²⁰, dnia trzynastego³⁵ tego miesiąca³⁰⁶¹3220, i zapisano³⁷⁸⁹KN wszystkim³⁶⁰⁵ tak⁸³⁴, jak Haman²⁰⁰¹ rozkazał⁶⁶⁸⁰ do⁴¹³ satrapów³⁰⁶⁴ króla^{4428A}, i do⁴¹³ namiestników³⁰⁶⁴, którzy⁸³⁴ byli nad⁵⁹²¹AK każdą³⁰⁶⁴ prowincją⁴⁰⁸² i do książąt⁸²⁶⁹ każdego³⁰⁶⁴ ludu⁵⁹²¹ z każdej¹⁹ prowincji⁴⁰⁸² według

ich pisma⁷⁹¹ i do każdego⁵⁹⁷¹ ludu⁵⁹⁷¹ według ich języka³⁹⁵⁶. Napisa⁷⁸⁹KN¹PAR w imieniu⁸⁰³⁴ króla⁴⁴²⁸A Achaszwerosa³²⁵ i opieczętowa²⁸⁵⁶KN¹PAR sygnetem z pieczęcią²⁸⁸⁵ króla⁴⁴²⁸A, *hebr.: sofer - skryba⁵⁶⁰⁸, **dost.: trzy⁷⁹⁶⁹ dziesięć⁶²⁴⁰, ***dost.: w nim, tj. 13 Nisan - dzień przed świętem Paschy, ****namiestnik prowincji perskiej³²³, prokurator okręgu - EIB³, *****lub: zarządca⁵²⁴⁶, ****hebraizm: nad prowincją⁴⁰⁸² i prowincji⁴⁰⁸²; ludu⁵⁹⁷¹ i ludów⁵⁹⁷¹ 1Krl 21,8; Est 1,22; 8,9,10

13. Potem⁵⁷¹ rozesłano⁷⁹⁷¹ listy⁵ przez ręce³⁰²⁷ gońców⁷³²³PAR do⁴¹³ wszystkich³⁶⁰⁵ prowincji⁴⁰⁸² króla⁴⁴²⁸A, aby zgładzić⁵⁸¹INF, pozabijać⁵⁸¹INF i wytepić⁵⁸¹INF wszystkich³⁶⁰⁵ Żydów³⁰⁶⁴, od młodego⁵²²⁸ do⁵⁷⁰⁴ starca²²⁰⁵, małe dzieci²⁹⁴⁵ i kobiety⁸⁰², w jeden²⁵⁹ dzień³¹¹⁷ - trzynastego⁷⁹⁶⁹624 dnia³¹¹⁷ dwunastego⁸¹⁴⁷6240 miesiąca²³²⁰, to¹⁹³¹ jest miesiąca²³²⁰ Adar¹⁴³, i zderzeć⁵⁸¹INF z nich lupy⁵⁸¹INF. Est 8,2,10-11

*lub: orędzie, dokument, pismo, dekret, akt kupna, akt oskarżenia⁵⁶¹², **k.h. unicestwić, gubić, niszczyć⁸⁰⁴⁵, ***k.g. zgładzić, zniszczyć²⁰²⁶, ****k.p. zniszczyć, zabić, przaprawić o zgnęb, zgładzić, wyniszczyć, pozbyć się⁶, *****k.g. lupić, plądrować, rabować⁹⁰², ****hebraizm: zysk, splądrowanie dobra⁷⁹⁹⁸8044. Rdz 49,27

14. A odpis tego pisma³⁷⁹¹A miał być podany⁵⁴¹⁴KN¹INF jako zarządzenie⁵ w każdej³⁶⁰⁵ poszczególnej⁵⁸¹ prowincji⁴⁰⁸², ogłoszony³⁶⁰⁵PAR wszystkim³⁶⁰⁵ ludom⁵⁹⁷¹A, aby byli¹⁹⁶¹INF gotowcy⁶²⁶⁴ na ten dzień³¹¹⁷A. Ezd 6,12

*lub: kopia⁶⁵⁷² - Ezd 7,11; Ezd 4,8, 8,13, **dekret, prawo, edykt¹⁸⁸¹ ***hebraizm: w prowincji⁴⁰⁸² i prowincji⁴⁰⁸², **dost.: k.g. być odsloniętym¹⁵⁴⁰, NIV - uczynić znanym, KR - otwarty dla wszystkich

15. Gońcy⁷³²³PAR więc⁵ wyruszyli⁵ przynagłani¹⁷⁶⁵PAS¹PAR słowem¹⁶⁹⁷ króla⁴⁴²⁸A, a zarządzenie¹⁸⁸¹A zostało podane⁵⁴¹⁴KN także⁵ w pałacu¹⁰⁰² w Suzie⁷⁸⁰⁰. A król⁴⁴²⁸A i Haman²⁰⁰¹ zasiadli³⁴²⁸, aby pić⁸³⁵⁴INF, lecz⁵CW miasto⁵⁸⁹² Suza⁷⁸⁰⁰ ogarnęło zamieszanie⁵⁸¹943. Est 7,15

*dost.: k.g. wychodzić, iść naprzód, podać do³³¹⁸, **meton.: dot. części uczt w której odbywało się tylko picie - WBC⁵ - Est 5,4; 7,2 ***lub: k.n. być zakłopotanym, być zbitym z tropu, tu i Wj 14,3; Jo 1,18

4A gdy Mordochesz⁴⁷⁸² dowiedział się o tym⁸³⁴ wszystkim³⁶⁰⁵, co czyniono⁶²¹³KN, to⁵ rozdarł¹⁹¹⁷176 swoje szaty⁷⁸⁹⁹ i przywdział³⁸⁴⁷ wór⁸²⁴², i posypał⁵ się popiołem⁶⁶⁵ - i wyszedł³³¹⁸CON na środek⁸⁴² miasta⁵⁸⁹² i donośnie²²⁰¹ oraz⁵CW gorzko⁴⁷⁵¹ krzyczał⁵.

*lub: k.g. drzeć, rozdzierać, rozrywać⁷¹⁷⁶, gest wyrażający żal - Rdz 37,29; oburzenie lub gniew - Mt 26,65; zakłopotanie (?) - Dz 14,8 **brzydki gest wyrażający żalobę - Rdz 37,34; Joz 7,6; 1Sm 4,12; Ez 27,30; ***hebraizm: praktyka pokutna wyr. stan skruczy lub żaloby ****lub: wołać (na pomoc), krzyczeć, zawołać (w potrzebie) 2199

Wj 11,6; 2Sm 1,11; 3,31; Ezd 9,3; Est 3,7-15; Iz 58,5; Dn 9,3

2. I doszedł⁹³⁵ aż⁵⁷⁰⁴ przed⁶⁴⁴⁰ Bramę⁸¹⁷⁹ Królewską⁴⁴²⁸A, gdyż³⁵⁸⁸ nie³⁶⁹ wolno było wejść⁹³⁵

do Bramy⁸¹⁷⁹ Królewskiej⁴⁴²⁸A ubrany⁵¹N w wór⁸²⁴². Est 2,19; 3,2

*dost.: odzienie, szata, strój, ubiór³⁸³⁰ jako ADJ - odziany, ubrany 3. A w każdej³⁶⁰⁵ poszczególnej⁵⁸¹ prowincji⁴⁰⁸² i w miejscu⁴⁷²⁵ gdzie⁸³⁴ doszło¹⁶⁹⁷ króla⁴⁴²⁸A i jego zarządzenie¹⁸⁸¹, nastala⁵⁸ wielka¹⁴¹⁹ żałoba⁵⁸¹ wśród Żydów³⁰⁶⁴A i post⁶⁶⁸⁵, i płacz¹⁰⁶⁵, i lament⁵⁸¹. Wór⁸²⁴² i popiół⁶⁶⁵ stanowią⁵ posłanie⁵⁸¹ dla wielu⁷²⁷. Est 3,12-15; *hebraizm: prowincji⁴⁰⁸² i prowincji⁴⁰⁸², **dost.: k.h. dotknąć, sięgnąć, wyciągnąć, osiągnąć, przybyć⁵⁰⁶⁰, ***lub: opłakiwanie, biadanie, czas żaloby⁶⁰, ****zawodzenie, głęboka reakcja emocjonalna na jakieś niezdziwienie⁴⁵⁵³, *****k.h. być położonym³³³¹

4. Przysły⁹³⁵ więc⁵CW służące⁵ Estery⁶³⁵ i jej eunuchowie⁶³¹ i opowiedzieli⁵ jej o tym. Królowa⁴⁴³⁶A bardzo³⁰⁶⁶ się tym zasmuciła⁵⁸¹ i posłała⁷⁹⁷¹ szaty⁸⁹⁹, aby ubrać³⁸⁴⁷KH¹INF Mordochusza⁴⁷⁸² i zdjąć⁵⁴⁹³KH¹INF z niego wór⁸²⁴². Ale⁵⁸ on ich nie³⁸⁰⁸ przyjął⁵⁸¹. Est 7,6

*lub: młoda dziewczyna, pomocnica, panna⁵²⁹¹, **k.h. informować, otluszczać, obwieszczać⁵⁰⁴⁶, ***k.h.p. być strajonim, cierpieć niedole²³⁴², ****k.p. brać, wybierać, otrzymywać⁶⁹⁰¹ - Wj 26,5

5. Wtedy⁵CW Estera⁶³⁵ zawołała⁵¹CON Hataka⁵, jednego z eunuchów⁶³¹ króla⁴⁴²⁸, którego⁸³⁴ postawił⁵⁸¹ przed jej obliczem⁶⁴⁴⁰ do postugi^{AK}, i nakazała⁵⁸¹ mu pójść⁵⁸¹ do⁵⁹²¹ Mordochusza⁴⁷⁸², aby dowiedzieć⁵⁸¹INF się, co⁴¹⁰⁰ to²⁰⁸⁸ ma znaczyć⁵ i na co⁴¹⁰⁰ to²⁰⁸⁸.

*lub: k.g. przywołać do siebie, zapraszać, wołać, krzyczeć⁷¹²¹ **tj. „zaprowadzić”²⁰⁴⁷, ***k.h. wnieść, stawić się przed kimś, wyznaczyć, ustanowić⁵⁹⁷⁵, ****lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰, *****k.g. poznać, wiedzieć, umieć³⁰⁴⁵

6. Wyszedł³³¹⁸ więc⁵CW Hatak²⁰⁴⁷ do⁴¹³ Mordochusza⁴⁷⁸² na plac⁵ miejski⁸⁸⁹²A, który⁶³⁴ był⁵ przed⁶⁴⁴⁰ Bramą⁸¹⁷⁹ Królewską⁴⁴²⁸A;

*lub: przestronne bądź otwarte miejsce, miejsce publiczne, ulica⁷³³⁹

7. I Mordochesz⁴⁷⁸² opowiedział⁵⁹⁴⁶ mu wszystkim³⁶⁰⁵, co mu się przydarzyło⁵, także⁵CW⁸⁵³ dokładną⁵ kwotę⁵ srebra³⁷⁰¹, którą⁸³⁴ Haman powieźdli⁵⁵⁹, że odważy⁵⁸¹ dla⁵⁹²¹ skarbów⁵⁹⁵ królewskich⁴⁴²⁸A na Żydów³⁰⁶⁴, aby ich wytracił⁵. Est 3,9

*lub: k.g. napotkać, spotkać, przytrafić się⁷¹³⁶, **suma, dokładna ocena⁶⁵⁷⁵, ***dot. określić dokładnej wagi srebra - słud: zapłacić⁸²⁵⁴ ****lub: k.p. zniszczyć, przaprawić o zgnęb, zgładzić, wyniszczyć⁶

8. Dał⁵¹⁴ mu też⁵CW⁸⁵³ odpis⁶⁵⁷² pisma³⁷⁹¹IN zarządzenia¹⁸⁸¹ o ich zagładzie⁵, które⁸³⁴ wydano⁵⁴¹⁴ w Suzie⁷⁸⁰⁰, aby pokazać⁷²⁰⁰INF Esterze⁶³⁵, powiadomić⁵⁰⁴⁶KH¹INF ją i rozkazać⁶⁶⁸⁰, aby posłała⁹³⁵INF do⁴¹³ króla⁴⁴²⁸A błagać⁵⁸¹INF go o łaskę⁵⁸¹ i uzyskać⁵⁸¹INF ją przed jego obliczem⁶⁴⁴⁰ nad⁵⁹²¹ jej ludem. *lub: k.h. unicestwić⁸⁰⁴⁵

*lub: k.h.p. zabiegać o przychylność²⁶⁰³, ***k.p. szukać, dążyć¹²⁴⁵

9. Przyszedł⁹³⁵ więc^{CW} Hatak²⁰⁴⁷ i przekazał^{*} Esterze⁶³⁵ słowa¹⁶⁹⁷ Mordocheusza⁴⁷⁸².

^{*dost.: k.h. informować, ogłaszać, obwieszczać, relacjonować⁵⁰⁴⁶}
10. I odpowiedziała⁵⁵⁹ Estera⁶³⁵ Hatakowi²⁰⁴⁷ i poleciła^{*} mu iść do⁴¹³ Mordocheusza⁴⁷⁸² ^{z takimi słowami:}

^{Est 4,5,6}
^{*lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰}

11. Wyszycy³⁶⁰⁵ słudzy⁵⁶⁵⁰ króla^{4428A} oraz^{CW} ludy⁵⁹⁷¹ISC z prowincji⁴⁰⁸² królewskich^{4428A}IN wiedzą^{91PAR} o tym⁸³⁴, że każdy³⁶⁰⁵ – mężczyzna³⁷⁶ lub kobieta⁸⁰² – który⁸³⁴ wejdzie⁹³⁵MIJS do⁴¹³ króla^{4428A} na dziedziniec^{391A} wewnętrzny^{6442A}, a który⁸³⁴ nie³⁸⁰⁸ został tam wzwany³⁶⁰⁵MIJS, jedno⁵⁵⁹ jest dla niego prawo³⁶⁰⁵ – ma zostać zabity³⁶⁰⁵INF, z wyjątkiem⁹⁰⁵ tego⁸³⁴, ku *któremu* król^{4428A} wyciągnie⁴⁴⁷KIH złote²⁰⁹¹ berło³⁶⁰⁵, aby taki³⁶⁰⁵ żył²⁴²¹. Ale^{CW} ja⁸⁹ nie³⁸⁰⁸ zostałam wzwana⁷¹²¹, aby wejść⁹³⁵INF do króla^{4428A}, i to²⁰⁸⁸ od trzydziestu⁷⁹⁷⁰ dni³¹¹⁷.

^{*lub: k.g. poznać, rozważyć, wiedzieć, rozróżnić³⁰⁴⁵, **ogrodzony teren²⁶⁹¹, ***k.n. być wzywany, głoszony, odczytywanym na głos, być przyzywany⁷¹²¹, ****dekrét, zarządzenie, postanowienie¹⁹⁸¹, *****l.h. zabić, uśmiercić, słać na śmierć⁴¹⁹¹ – Kpl 24,16 *****arameizm: laska, pęd⁸²⁷⁵B9712 – tu i Est 5,2,8,4 Dn 2,9}

12. I powiedziano⁹¹5046KIH3P Mordocheuszowi⁴⁷⁸² słowa¹⁶⁹⁷ Estery⁶³⁵. ^{*dost.: powiedzieli – por. WBC^K}

13. Wtedy^{CW} Mordocheusz⁴⁷⁸² powiedział⁵⁵⁹, aby *przekazano* do⁴¹³ Estery⁶³⁵ taką odpowiedź⁹¹INF: Nie⁴⁰⁸ myśl³⁶⁰⁵ sobie³⁶⁰⁵, że *jedyna* zostaniesz ocalona³⁶⁰⁵INF ze wszystkich³⁶⁰⁵ Żydów³⁰⁶⁴, bo *jestes* w pałacu¹⁰⁰⁴ królewskim^{4428A}.

^{*lub: k.h. zdawać sprawę, zwracać uwagę; k.h. przypominać⁷⁷²⁵}
^{*lub: k.p. porównywać, wyobrażać sobie¹⁸¹⁹, ****dost. w swej duszy – por. hebr.: nefesz – dusza, oddech, garłko, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche; *****k.n. wysłizgnąć się, uciec⁴⁴²²}

14. Bo³⁵⁸⁸ jeśli⁵¹⁸ zachowasz^{*} milczenie^{*} w tym²⁰⁶³ czasie^{6256A}, uwolnienie³⁶⁰⁵ i wybawienie³⁶⁰⁵ dla Żydów³⁰⁶⁴ wyłoni⁵⁹⁷⁵ się z innego³¹² miejsca⁴⁷²⁵, a ty⁸⁵⁹ i dom¹⁰⁰⁴ twojego ojca⁴⁷⁸² zginiecie. A kto⁴³¹⁰ wie³⁰⁴⁵, czy⁵¹⁸ nie na taki²⁰⁶³ czas⁶²⁵⁶ dostąpiła⁵⁰⁶⁰KIH *godności* królewskiej^{4428A}IN?

^{Rdz 45,5-7; 50,20}
^{*hebraizm: zachować milczenie²⁷⁹⁰INF|ABS, zachować milczenie²⁷⁹⁰KIH, **k.h. być cicho, uciszyć, być głuchym²⁷⁹⁰, ***ryczyłnienie, ulga, przestrzeń⁷³⁰⁵ tu i Rdz 32,16; *****ucieczka²⁰²⁰}

15. I powiedziała⁵⁵⁹ Estera, aby *przekazano* do⁴¹³ Mordocheusza⁴⁷⁸² taką odpowiedź⁷²⁵INF:

16. Idź¹⁹⁸⁰IMP, zbierz³⁶⁶⁴IMP wszystkich³⁶⁰⁵ Żydów, którzy³⁶⁰⁵ się znajdują⁹¹PAR w Suzie⁷⁸⁰⁰, i pościć⁶⁶⁸⁴IMP za⁵⁹²¹ mnie, nie⁴⁰⁸ jedziec³⁹⁸ i nie⁴⁰⁸ pićcie⁸³⁵⁴ przez trzy⁷⁹⁶⁹ dni³¹¹⁷, nocą³⁹¹⁵ i dniem³⁶¹³117. Ja także¹⁵⁷¹ i moje służące⁵²⁹¹ będziemy tak³⁶⁵¹ pościć⁶⁶⁸⁴, i tak³⁶⁵¹ wejdę⁹³⁵

do króla^{4428A}, *mimo że* to⁸³⁴ nie³⁸⁰⁸ *jest zgodne* z prawem³⁶⁰⁵. A jeśli⁸³⁴ zginę³⁶⁰⁵, to zginę⁶.

^{*lub: k.n. zostać znalezionym pojawić się, być obecnym, okazać się³⁶⁷²}
^{**idiom: przez cały dzień; ***dekrét, zarządzenie, edykt¹⁸⁸¹}
^{****lub: k.g. umrzeć, zostać zgładzonym⁶ Rdz 43,14; J1 1,14}

17. Odszedł⁶²¹³ więc^{CW} Mordocheusz i uczynił³⁶⁰⁵ wszystko³⁶⁰⁵, jak mu poleciła³⁶⁰⁵ Estera.

^{*lub: k.g. opuszczać, przejść nad, przez, pomiędzy przemijając⁵⁶⁷⁴}
^{**lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰}

5I stało¹⁹⁶¹ się trzeciego⁷⁹⁹² dnia³¹¹⁷, że^{CW} Estera ubrała³⁸⁴⁷ się w szaty królowej⁴⁴³⁸F i stanęła^{*} na dziedzińcu²⁶⁹¹ wewnętrznym⁶⁴⁴² pałacu¹⁰⁰⁴ króla^{4428A}, naprzeciw⁵²²⁷ pałacu¹⁰⁰⁴ króla^{4428A}. A król^{4428A} siedział³⁴²⁷ na swoim królewskim^{4428A}IN tronie³⁶⁰⁵ w pałacu¹⁰⁰⁴ króla^{4428A} naprzeciw⁵²²⁷ wejścia³⁶⁰⁵ do pałacu¹⁰⁰⁴.

^{*lub: k.g. być prostym, zajmować stanowisko, wystąpić⁵⁹⁷⁵}
^{**lub: miejsce (honorowe), tron, miejsce do siedzenia, metaf. godność królewska, władza, potęga³⁶⁷⁸, ***drzwi, otwór⁶⁶⁰⁷ Est 4,16}

2. I stało⁹¹CON się, że *gdy tylko* król^{4428A} zobaczył⁷²⁰⁰ królową^{4436A} Esterę⁶³⁵ stojącą⁵⁹⁷⁵ na dziedzińcu⁶⁰⁹¹, zyskała³⁶⁰⁵ ona łaskę³⁶⁰⁵ w jego oczach⁵⁸⁶⁹ i król^{4428A} wyciągnął³⁴⁴⁷ do Estery⁶³⁵ złote²⁰⁹¹ berło⁸²⁷⁵, które⁸³⁴ trzymał³⁶⁰⁵ w ręku³⁰²⁷. Estera⁶³⁵ więc^{CW} zbliżyła⁷¹²⁶ się i dotknęła⁵⁰⁶⁰ głowni³⁶⁰⁵ berła⁸²⁷⁵. Prz 21,1; 8,4 ^{*zwrot charakterystyczny dla j. hebr. – Mt 11,4; k.g. być, istnieć, trwać, wydarzyć się¹⁹⁶¹, **dost.: k.g. brać, zabrać, mieć, uprawiać⁵³⁷⁵ 2Krn 11,21; ***przychylność, urzek, elegancja, uznanie²⁵⁸⁰ ****lub: szczyt, wierzchołek, głowa, suma, całość, grupa⁷²¹⁸}

3. A król^{4428A} powiedział⁵⁹⁰CON do niej: Co⁴¹⁰⁰ ci *jest*, królowo^{4436A} Estero⁶³⁵? Jaka⁴¹⁰⁰ jest twoja prośba⁹¹? Aż do⁵⁷⁰⁴ połowy²⁶⁷⁷ królestwa zostanie ci dane³⁶¹⁵414.

^{*lub: błaganie, życzenie¹²⁴⁶ Ezd 7,6; **k.n. zostać obdarowanym}

4. I Estera⁶³⁵ odpowiedziała⁵⁵⁹: Jeśli⁵¹⁸ to się królowi⁴⁴²⁸ podoba³¹ADJ, to *niech* przyjdzie⁹³⁵ król^{4428A} i Haman²⁰⁰¹ dzisiaj³¹¹⁷ na-⁴¹³uczę³⁶⁰⁵, którą⁸³⁴ dla niego przygotowałam⁶²¹³.

^{*lub: przyjmujemy rozkoszy, zadowolony, radośny, laskawy, służsny²⁸⁹⁵2896, **tj. uczta na specjalne okazje⁴⁹⁶⁰ Rdz 21,8}

5. A król^{4428A} powiedział⁵⁵⁹: Ponagliście⁹¹IMP Hamana, aby uczynił⁶²¹³INF *zadość* słowu¹⁹⁶⁷ Estery⁶⁹⁷. I przyszedł⁹³⁵ król^{4428A} i Haman²⁰⁰¹ na ucztę⁴⁹⁶⁰, którą⁸³⁴ przygotowała⁶²¹³ Estera.

^{*lub: k.p. spieszyć (się), robić szybko, przynieść: szybko⁴¹¹⁶}

6. Potem^{CW} król^{4428A}, gdy napił⁹⁶⁰ się wina³¹⁹⁶, powiedział⁵⁵⁹ do⁴¹³ Estery: Jaka⁴¹⁰⁰ *jest* twoja prośba⁹¹, a zostanie ci dane³⁶⁰⁵, i jakie⁴¹⁰⁰ *jest* twoje życzenie³⁶⁰⁵ – aż do⁵⁷⁰⁴ połowy²⁶⁷⁷ królestwa⁴⁴³⁸ zostanie *ono* spełnione³⁶⁰⁵1US.

^{*lub: żądanie, petycja⁵⁹⁶, życzenie³⁹⁰⁶⁴, **por. u³⁶⁰⁵, ***u³⁶⁰⁵ ^{****lub: k.n. zostać używanym, wykonanym, ofiarowanym⁶²¹³}}

7. I odpowiedziała* Estera⁶³⁵, i rzekła⁵⁵⁹: *Oto moja prośba*⁷⁵⁹⁶ i moje życzenie¹²⁴⁶:

**tub: k.q. zeznawać jako świadek, odpowiadać, reagować*⁶⁰³⁰

8. Jeśli⁵¹⁸ znalazłam* łaskę^{**} w oczach⁸⁶⁹ króla^{4428A} i jeśli¹ królowi^{4428A} się podoba^{***} i aby dać^{5414INF} *posuch* mojej prośbie⁷⁵⁹⁶ i wykonać^{6213INF} moje życzenie¹²⁴⁶, *to niech przyjdzie*⁹³⁵ król^{4428A} i Haman²⁰⁰¹ *jeszcze jutro*^{AK} na ucztę⁴⁹⁶⁰, którą⁸³⁴ im przygotowuję^{6213IM}, a jutro⁴²⁷⁹ uczynię⁶²¹³ według słowa¹⁶⁹⁷ króla^{4428A}.

**tub: k.q. spotkać, przylatrzeć się, osiągnąć, dostać, dowiedzieć się*⁴⁶⁷²

****tub: przychylność, urok, elegancja, uznanie*²⁵⁸⁰, *****tub: przyjemny, rozkoszny, zadowolony, radosny, łaskawy, słuszny*^{2895/2896}

9. I wyszedł³³¹⁸ Haman^{4428A} tego dnia^{3117A} wesoły^{*} i dobrej^{***} myśli^{***}. Ale^{CW} gdy Haman²⁰⁰¹ zobaczył^{7200INF} Mordocheusza⁴⁷⁸² w Bramie⁸¹⁷⁹ Królewskiej^{4428A/N}, że ani^{CW} nie³⁸⁰⁸ powstał⁶⁹⁶⁵, ani^{CW} nie³⁸⁰⁸ zdrzął⁶⁸⁸⁸ przed⁴⁴⁸⁰ nim, wzbrał³⁶⁶⁸⁴ w nim gniew^{***} na⁹²¹ Mordocheusza⁴⁷⁸².

1Kr1 8,66; 2Krn 7,10; Est 3,5;

**tub: radosny, wesoły, zadowolony*⁸⁰⁵⁶, ***własność, stosowny, zadowolony*²⁹⁹⁶, ****wewnętrzny człowiek, wola, umysł, samienie, wnętrze*³⁸²⁰, *****k.q. trząść się*²¹¹¹, ******dosł.: i zostać napętnowanym*⁴³⁹⁰ - por. Est 3,5, ******tub: żar, furia, gorączka*²⁵³⁴ Prz 15,15

10. Ale^{CW} Haman²⁰⁰¹ opanował^{1F1CON} się, a gdy przyszedł⁹³⁵ do swojego domu¹⁰⁰⁴, posłał⁷⁹⁷¹ i sprowadził^{935/KH} do siebie swoich przyjaciół^{***} i Zeresz^{***}, swoją żonę⁸⁰.

Est 6,13
tub: k.hpa. powściągać się, powstrzymać się*⁶⁶², ***k.q. kochać, pragnąć, k.p. przyjaciele*¹⁵⁷, ****imię pers. „złoto”*²²³⁸, ***„ładacze”*⁸²⁵⁴⁷

11. I przedstawiał^{**} im¹⁹⁹² Haman²⁰⁰¹ wspaniałość^{**} swojego bogactwa⁶²³⁹, wielką liczbę⁷²³⁰ swoich synów¹¹²¹ i^{CW/853} wszystko³⁶⁰⁵, *przez* co⁸³⁴ król^{4428A} uczynił go wielkim^{1431/KP}, i^{CW/853} *przez* co⁸³⁴ wywyższył^{1F1} go ponad⁹²¹ innych książąt^{***} i służę⁶⁵⁶⁰ króla^{4428A}. Est 3,1;

**tub: k.p. opowiadać, ogłaszać, mówić, policzyć dokładnie*⁵⁶⁰⁸

***tub: splendor, majestat, duma, godność*⁵³¹⁹ - Wj 33,18 Est 9,7-10

****tub: k.p. podnieść, wesprzeć*⁵³⁷⁵, *****„łowca, naczelnik”*⁸²⁶⁹

12. Ponadto^{CW} Haman²⁰⁰¹ powiedział⁵⁵⁹: Tak^{*}, nie³⁸⁰⁸ sprowadziła^{**} królowa⁴⁴³⁶ Estera⁶³⁵ na ucztę⁴⁹⁶⁰ z⁵⁹⁷³ królem^{4428A}, którą⁸³⁴ przygotowała⁶²¹³ nikogo jak³⁵⁸⁸ tylko^{518/B577} mnie⁸⁵³, a jeszcze^{***} ja na jutro⁴²⁷⁹ zostałam do niej zaproszony^{***} wraz⁷⁹⁷³ z⁵⁹⁷³ królem^{4428A}.

tub: także, zaiste, choć, tym bardziej, co więcej*⁶³⁷, ***k.h. wprowadzać, wnosić, zgromadzić, sprawić coś*³²⁵, **„również, nawet”*¹⁵⁷¹

****tub: k.q. przyjąwać, krzyczeć, wydawać głośny dźwięk*⁷¹²¹

13. Ale^{to} wszystko nie³⁶⁹ jest wystarczające^{1PAR} dla mnie, *gdy* przez cały³⁶⁰⁵ czas⁶²⁵⁶ ja⁸⁹ widzę^{7200/PAR} Żyda³⁰⁶⁴ Mordocheusza⁴⁷⁸² siedzącego³⁴²⁷ w Bramie⁸¹⁷⁹ Królewskiej^{4428A/N}.

**tub: być podobnym do, ustawić, umieszczać, wystarczać*⁷⁷³⁷

14. Wtedy^{CW} jego żona⁸⁰² Zeresz²²³⁸ i wszyscy³⁶⁰⁵ jego przyjaciele¹⁵⁷ powiedzieli⁵⁵⁹ mu: Niech sporządzą⁶²¹³ słup^{*} wysoki¹³⁶⁴ na pięćdziesiąt²⁵⁷² łokci^{**}, a rano^{1242A} powiedz⁵⁵⁹ królowi^{4428A}, aby^{CW} powieszono⁸⁵¹⁸ na nim Mordocheusza⁴⁷⁸². Potem^{CW} idź^{935INF} radosny^{***} z królem^{4428A} na⁴¹³ ucztę⁴⁹⁶⁰. A rzecz^{1697A} ta wydała się dobra³¹⁹⁰ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ Hamana²⁰⁰¹ i sporządził^{1213/KQJ3MIS} słup⁶⁰⁸⁶.

Est 6,4;
**dosł.: drzewo, słup na którym zawieszano żuloki zabitego*⁶⁰⁸⁶ - Rdz 40,19; WBC^K - Est 2,23, ***tj. ok. 22,5 m; I łokieć to ok. 45 cm*
****tub: radosny, wesoły, zadowolony*⁸⁰⁵⁶ Est 6,13; 7,9-10

6. A^{*} tej⁹³¹ nocy^{3915A} odbiegł^{**} król sen⁸¹⁴², powiedział⁵⁵⁹ więc^{CW}, aby przynieść^{935INF} zwoj^{***} wspomnień^{***} spraw^{***} dziennych¹¹¹⁷.

I stał¹⁹⁶¹ się, że odczytano^{7121/KN/PAR} go przed obliczem⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A}.

Est 2,21-23; Dn 6,18
**dosł.: w tej nocy*; ***k.q. wycofywać się, uciekać, błądzić*⁵⁰⁷⁴

****tub: orędzie, dokument, pismo, dekret, akt kupna, akt oskarżenia*⁵⁶¹² - Rdz 13,7; Jr 25,31; *****wspomnienie, zapis, przypomnienie*¹⁴⁶, ******słowo, rzecz, sprawa, nowa, przedsięwzięcie*¹⁶⁹⁷

2. I został znaleziony^{4672/KN3MIS} zapis^{1PAR/PAR}, o tym⁸³⁴, co doniósł^{5046/KH} Mordocheusz⁴⁷⁸² na⁹²¹ Bigtana⁹⁰⁴ i Teresza⁸⁶⁵⁷, dwóch eunuichów^{***} króla^{4428A}, spośród stróżów^{***} prog⁵⁵⁹², którzy⁸³⁴ szukali^{1245/KP} sposobności, by podnieść^{***} rękę³⁰²⁷ na króla^{4428A} Achaszwerosa³²⁵.

Est 2,21
**tub: k.q. wypisać, wyryć, wpisać do rejestru*³⁷⁸⁹, ***por. Est 2,14*^{***}

****tub: k.q. mieć pieczęć nad, strzec, czuwać, ochraniać, bronić*⁸¹⁰⁴

*****dosł.: k.q. wysyłać, wypuszczać, naciągać, wyciągać*⁷⁹⁷¹

3. Wtedy^{CW} król^{4428A} powiedział⁵⁵⁹: Jakiego⁴¹⁰⁰ zaszczytu* i wywyższenia^{**} za to²⁰⁸⁸ dostąpił^{6213/3MIS} Mordocheusz⁴⁷⁸²? I odpowiedzieli⁵⁵⁹ słudzy⁵²⁸⁸ króla^{4428A} usługujący^{8334/PAR} mu: Nie³⁸⁰⁸ uczyniono^{6213/KN3MIS} dla⁵⁹⁷³ niego *nic* w tej sprawie¹⁶⁹⁷.

Est 10,2-3; Dn 2,48
**tub: wartość, drogocennosc, szacunek, świetność, przepych*³⁶⁶⁶ - Put 20,5; ***obdarzać honorem*¹⁵⁸⁵⁸ - Ps 71,21-wielkość¹⁴²⁰

4. A król^{2248A} zapytał⁵⁵⁹: Kto⁴³¹⁰ jest na dziedzińcu²⁶⁹¹? A właśnie Haman²⁰⁰¹ przyszedł⁹³⁵ na zewnętrzny^{**} dziedziniec²⁶⁹¹ domu¹⁰⁰⁴ królewskiego^{4428A/N}, aby rozmawiać^{559INF} z królem^{4428A}, by powiesić^{8518INF} Mordocheusza na słupie⁶⁰⁸⁶, który dla niego sporządził^{6213/KQJ3MIS}.

**tub: po zewnętrznej stronie, wierzchni, zewnętrzna praca*²⁴³⁵

5. Słudzy^{*} króla^{4428A} odpowiedzieli⁵⁵⁹ mu: Oto^{**} Haman²⁰⁰¹ stoi^{5975/PAR} na dziedzińcu²⁶⁹¹. Król powiedział⁵⁵⁹: Niech wejdzie⁹³⁵.

**por. Est 2,9*; ***tub: spojrz, czy, zatem, ja - part. wskazująca*²⁰⁰⁹

6. I Haman²⁰⁰¹ wszedł^{935/CON}. A król^{4428A} zapytał⁵⁵⁹ go: Co⁴¹⁰⁰ uczyni^{6213INF} dla człowieka^{31A}, którego⁸³⁴ król^{4428A} pragnie^{**} uccić⁶⁸⁸⁴? A Ha-

man²⁰⁰¹ myślał¹³⁰⁰ w swoim sercu³⁸²⁰: Kogo⁴³¹⁰ by król⁴⁴²⁸ pragnął²⁶⁵⁴ uczcić³³⁶⁶ bardziej³¹⁴⁸ niż mnie?

Est 3,8-9

^{*lub: mąk, męcząca, ludzkość, każdy, ktoś}³⁷⁶, ^{***k.q. rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność, pożądać}²⁶⁵⁴, ^{***por. Est 6,3*}
^{***lub: k.q. mówić, mówić w sercu, myśleć, nakazywać}⁵⁵⁹

7. Powiedział⁵⁵⁹ więc¹⁰ Haman²⁰⁰¹ do⁴¹³ króla^{4428A}: Dla człowieka³⁷⁶, którego⁸³⁴ król^{4428A} pragnie²⁶⁵⁴ uczcić³³⁶⁶,

Est 6,9.11

8. Niech przyniosą⁹³⁵ szatę^{*} królewską^{4438N}, w którą⁸³⁴ ubiera³⁸⁴⁷ się król^{4428A} i konia⁵⁴⁸³, na którym⁸³⁴ jeździ⁷²⁹² król^{4428A}, a któremu⁸³⁴ włożą³⁶¹ diadem⁶⁶⁶ królestwa^{4438BJ} na jego głowę⁷²¹⁸,
^{*lub: odzienie, strój, ubiór}³⁸³⁰, ^{***k.n. zostać położonym, zrobionym}⁵⁴¹⁴, ^{***ty. wysoki zawój, ozdoba konia, tu i Est 1,12, 2,17}³⁸⁰⁴

9. Potem¹⁰ niech ofiarują⁵⁴¹⁴KN tę szatę^{3830A} i konia⁵⁴⁸³ w⁵⁹²¹ ręce³⁰²⁷ kogoś³⁷⁶ z najdosłowniej-
niejszych^{*} książąt³⁶¹, niech ubiorą³⁸⁴⁷KN tego⁸³⁴ człowieka³⁷⁶A, którego⁸³⁴ król^{4428A} pragnie²⁶⁵⁴ uczcić³³⁶⁶, niech go obwożą⁷²⁹²KN na koniu⁵⁴⁸³ po placu⁸⁸⁸ miejskim^{5892N} i niech wołają⁷¹²¹ przed jego obliczem⁶⁴⁴⁰. Tak⁶⁰² postępuje⁶²¹³KN się z człowiekiem³⁷⁶A, którego⁸³⁴ król^{4428A} pragnie²⁶⁵⁴ uczcić³³⁶⁶!

Rdz 41,42;

^{*lub: ktoś wysoko urodzony, szlachetnego rodu}⁶⁵⁷⁹ - Est 1,3; Dn 1,3
^{**lub: wysoki urzędnik, dowódca, naczelnik}⁵²⁶⁹ - por. 1Sm 22,2
^{**lub: ulica, miejsce publiczne, miejsce otwarte}⁷³³⁹, Est 5,11

10. Wtedy¹⁰ król^{4428A} powiedział⁵⁵⁹ do Hamana²⁰⁰¹: Pospiesz⁷¹IMP się, weź³⁹⁴⁷IMP tę szatę⁸³⁴ i tego⁸³⁴ konia^{5483A}, tak jak⁸³⁴ powiedziałeś³⁶¹ i uczyn⁶²¹³IMP tak³⁶⁵¹ z Żydem³⁰⁶⁴ Mordochuszem⁴⁷⁸², który siedzi³⁴²⁷PARA w Bramie⁸¹⁷⁹ Królewskiej^{4428A/N}. Nie⁴⁰⁸ pomini⁵⁹⁹¹JUS ani słowa¹⁶⁹⁷ z tego wszystkiego³⁶⁰⁵, co⁸³⁴ powie-
działeś¹⁶⁹⁷KN!

Est 3,6

^{*lub: k.p. pospieszać, robić szybko, przynieść szybko}⁴¹⁰⁶
^{**lub: k.p. obiecywać, polecić, rozkazać, mówić}¹⁶⁹⁶B1904/PAR
^{**lub: k.h. sprawić, że prawdopodobnie coś w użyciu, powalić}⁵³⁰⁷

11. I Haman²⁰⁰¹ wziął⁸³⁴ szatę³⁸³⁰ i tego⁸³⁴ konia⁵⁴⁸³, ubrał³⁸⁴⁷KN Mordochusza⁴⁷⁸² i obwoził⁷²⁹² go po placu⁷³³⁹ miejskim⁵⁸⁹², i wołał³⁶¹ przed jego obliczem⁶⁴⁴⁰: Tak⁶⁰² postąpił⁶²¹³KN się z człowiekiem³⁷⁶, którego⁸³⁴ król^{4428A} pragnie²⁶⁵⁴ uczcić³³⁶⁶!

Ezd 6,13; Iz 60,14; Łk 1,52

^{*lub: k.q. krzyczeć, zapraszać, wydawać głośny dźwięk, głosić}⁷¹²¹
^{**lub: w ten sposób, tak oto}³⁶⁰², ^{***wartość, drogość, szacunek}⁵³⁰⁷

12. Potem¹⁰ wrócił⁷²⁵¹KOCON Mordochusz⁴⁷⁸² do⁴¹³ Bramy⁸¹⁷⁹ Królewskiej^{4428A/N}, Haman²⁰⁰¹ natomiast¹⁰ spieszył¹⁷⁶⁵KN się do⁴¹³ swojego domu¹⁰⁰⁴ smutny³¹ADJ, z zakrytą²⁶⁴⁵ głową⁷²¹⁸.

^{*lub: żaloba, oplakiwanie (po zmarłych, z powodu nieszczęścia)}⁵⁷
^{**tu: jako wyraz ustydżonego upokorzenia - por. WBC^K}

1Krl 20,43; 2Krn 26,20; 2Sm 15,30; 17,23; Jr 14,3-4

13. I Haman²⁰⁰¹ opowiedział³⁶¹ swojej żonie⁸⁰² Zeresz²²³⁸ i wszystkim³⁶⁰⁵ swoim przyjaciółom¹⁵⁷ o tym⁸⁵³ wszystkim³⁶⁰⁵, co⁸³⁴ go spotkało³⁶¹. Jego mędrzy²⁴⁵⁰ADJ i jego żona⁸⁰² Zeresz²²³⁸ powiedzieli⁵⁵⁹ do niego: Jeśli⁵¹⁸ Mordochusz⁴⁷⁸², przed którym zacząłeś³⁶⁰⁵ upadać⁵³⁰⁷INF, jest z nasienia³⁶⁰⁵ żydowskiego³⁰⁶⁴A, to nie³⁸⁰⁸ pokonasz³⁶⁰⁵ go - owszem³⁵⁸⁸, przed jego obliczem⁶⁴⁴⁰ z pewnością³⁶⁰⁵ upadnieš⁵³⁰⁷.

Pwt 32,10;

^{*lub: k.p. poutarzać, ogłaszać, mówić, rozmawiać, policzyć dokładnie}⁵⁶⁰⁸, ^{***k.q. napotykać, przydarzyć się}⁷¹³⁶, ^{***określenie ironiczne (?) - por. WBC^K, ***k.h. pozwalać na znieważanie, zaczynać}²⁴⁹⁰, ^{****zasnąć, potomstwo}²²³³, ^{*****wziąć górę nad, zwyciężyć}³²⁰¹, ^{*****hebraizm: upadać}⁵³⁰⁷INFABS, ^{upadnieš}^{IM}
Est 5,10-14; Za 2,8

14. Gdy jeszcze⁵⁷⁵⁰ oni z⁵⁹⁷³ nim rozmawiali⁶⁹⁶, oto¹⁰ dotarli¹⁰ eunuchowie⁵⁶³¹ króla^{4428A}, aby śpiesznie³⁶¹ sprowadzić⁹²⁵INF Hamana²⁰⁰¹ na ucztę^{4960A}, którą⁸³⁴ przygotowała³⁶¹ Estera⁶³⁵.
^{**dost.: k.q. uczyniła}⁶²¹³ Est 5,8
^{*lub: k.h. dotknąć, sięgnąć, wyciągnąć, osiągnąć, przyjąć}⁵⁰⁶⁰
^{**lub: k.h. przerzucić, zatrwożyć, śpieszyć, śpieszyć się}⁹²⁶ - Rdz 45,3

7 Król^{4428A} i Haman²⁰⁰¹ przybyli⁹³⁵ więc¹⁰ na ucztę^{4960A} z⁵⁹⁷³ królową⁴⁴³⁶ Esterą⁶³⁵.

^{*dost.: k.q. pić, upijać się, ucztować}⁸⁰⁰ - rżen dla słowa - ^{miejsk}⁴⁹⁶⁰
Rdz 40,20; Est 3,15; 5,8; Am 6,7

2. I powiedział⁵⁵⁹ król^{4428A} do⁴¹³ Estery⁶³⁵ równie⁵⁷¹ w drugim^{8145A} dniu³¹¹⁷, gdy napił⁹⁶⁰ się wina³¹⁹⁶: Jaka⁴¹⁰⁰ jest twoja prośba³⁶¹, król-
lowo⁴⁴³⁶ Estero⁶³⁵, a będzie ci to dane³⁶¹; i jak-
ie⁴¹⁰⁰ jest twoje życzenie³⁶¹ - aż do⁵⁷⁰⁴ połowy²⁶⁷⁷ królestwa^{4438A} - a będzie spełnione³⁶⁰⁵?
^{*lub: żądanie, petycja}⁷⁵⁹⁶, ^{życzenie}⁸⁹⁶⁴, ^{***k.n. zostać położonym, zrobionym, obdarowanym, przyznany}⁵⁴¹⁴ ^{***łaganie, życzenie}¹²⁴⁶. Ezd 7,6, ^{***k.n. zostać wykonanym}⁶²¹³US Est 5,6

3. Wtedy¹⁰ królowa⁴⁴³⁶ Estera⁶³⁵ odpowied-
działa³⁶¹, mówiąc⁵⁵⁹: Jeśli⁵¹⁸ znalazłam łaskę³⁶¹ w twoich oczach⁵⁸⁶⁹, królu^{4428A}, i jeśli⁵¹⁸ król^{4428A} uzna to za⁵⁹²¹ dobre³⁶⁰⁵, niech będzie mi darowana⁵⁴¹⁴KN moja dusza³⁶⁰⁵ na moją prośbę³⁶⁰⁵ i mój naród⁵⁹⁷¹ na moje życie¹²⁴⁶.

Est 2,17; 4,12-14; 5,8

^{*lub: k.q. zeznawać jako świadek, odpowiadać, reagować}⁶⁰³⁰
^{**lub: k.q. spotkać, przydarzyć się, osiągnąć, dostać, dowiedzieć się}⁴⁶⁷², ^{***przychyłość, urok, elegancja, uznanie}²⁵⁸⁰, ^{****korzystać, nie, słusze}²⁹⁵ADJ, ^{*****hebr.: nęfesa - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba}⁵³¹⁵, ^{gł: psycche; ****żądanie, petycja}⁷⁵⁹⁶

4. Bo³⁶⁰⁵ zostaliśmy sprzedani¹⁰, ja⁵⁸⁹ i mój lud⁵⁹⁷¹, aby nas zgładzić³⁶¹INF, pozabijać³⁶¹ i wytracić³⁶⁰⁵INF. A jeśli⁴³² zostalibyśmy sprzedani¹⁰ jako niewolnicy⁵⁶⁶⁰ i niewolnice⁸¹⁹⁸, milczalabym³⁶⁰⁵, gdyż³⁵⁸⁸ ta niedola³⁶⁰⁵A

nie⁶⁹ może wyrównać⁶⁹ tej szkody⁶⁹ królowi^{428A}.

Est 3,9; 4,7

**lub: k.n. zostać wydanym na śmierć*⁴³⁷⁶, **k.h. uwięzić, gubić, niszczyć*²⁰⁴⁵, **k.g. zgładzić, zniszczyć*²⁰²⁶ INF, **k.p. zniszczyć*⁶ **lub: k.h. być cicho, uciszyć*²⁷⁹⁰, **uwróg, trudne położenie*⁶⁸⁶², **dost.: k.g. być podobnym do, ustawiać, umieszczać, k.p. równać, wygładzać*⁷⁷³⁷, **nap.leg.: rana, krzywda*⁵¹⁴³

5. Wtedy^{CW} król^{4428A} Achaszwerosz³²⁵ odezwał⁵⁵⁹ się do królowej⁴⁴³⁶ Estery⁶³⁵ i powiedział⁵⁵⁹: Kto⁴³¹⁰ to¹⁹³¹ jest¹ i gdzie³³⁵ jest¹ ten²⁰⁸⁸, który⁸³⁴ wypelnił¹ swoje serce³⁸²⁰, by tak³⁶⁵¹ uczynić^{6213A}?

Est 3,5-6.8.9

**dost.: (jest) to*¹⁹³¹ ten²⁰⁸⁸, **k.g. być pełnym, być dokonany*⁴³⁹⁰

6. A Estera⁶³⁵ powiedziała⁵⁵⁹: Tym kimś⁶ – przeciwnikiem⁶ i wrogiem⁴⁴¹ jest ten²⁰⁸⁸ niegodziwy^{559A} Haman²⁰⁰¹. I Haman²⁰⁰¹ zatrzymał¹ się przed⁶⁴⁴⁰ królem^{4428A} i królową^{4436A}.

**lub: człowiek, mąż*³⁷⁶, **uwróg, nieprzyjaciel, ciemiężyciel*⁴⁸⁶² **lub: żył, nalcemny, złościwy*⁷⁴⁵¹, **k.n. być przetrwanym*¹²⁰⁴

7. Wtedy^{CW} król^{4428A} wstał⁶⁹⁶⁵ w swoim gniewie⁶ od uczty⁴⁹⁶⁰ przy winie^{3196A} i poszedł do ogrodu¹⁵⁹⁴ pałacowego⁶. Haman natomiast^{CW} stał⁵⁹⁷⁵, aby błagać³⁶⁵⁹ INF królową⁴⁴³⁶ Esterę⁶³⁵ o⁵⁹²¹ swoją duszę⁵³¹⁵, bo³⁵⁸⁸ widział⁷²⁰⁰, że³⁵⁸⁸ dopełniło⁶ się jego nieszczęście⁷⁴⁵¹ ze⁴¹³ strony króla^{4428A}.

Est 1,12; Prz 20,2

**lub: żur, furia, gorączka, uściekłość, oburzenie*²⁵³⁴ - 2Sm 11,20 **lub: dom*¹⁰⁵⁵ tu i Est 1,5; 7,8; **k.p. znaleźć, uzyskać, dążyć do czegoś, pragnąć, prosić*¹²⁴⁵, **dost.: *dost.: k.g. być zużyty, zmarnieć, być wyczerpanym, dojść do kresu, zniknąć, zginąć*³⁶¹⁵

8. Gdy^{CW} król^{4428A} wrócił⁷⁷²⁵ z ogrodu¹⁵⁹⁴ pałacowego¹⁰⁵⁵ do domu¹⁰⁰⁴, gdzie odbywała się uczta⁴⁹⁶⁰ przy winie³¹⁹⁶, a Haman upadł⁶¹ PAR na łożę⁴²⁹⁶, na⁵⁹²¹ którym⁸³⁴ spoczywała⁶ Estera⁶³⁵, wtedy^{CW} król^{4428A} powiedział⁵⁵⁹: Czy także¹⁵⁷¹ chce napastować²³³³ INF królową^{4436A} przy mnie⁵⁹⁷³ w domu¹⁰⁰⁴? A gdy te słowo^{1691A} wyszło³³¹⁸ z ust⁶³¹⁰ króla^{4428A}, to^{CW} wstał⁶⁴⁴⁰ Haman²⁰⁰¹ natychmiast³³¹⁸ zakryto³³¹⁸ szczer³³¹⁸.

Est 1,6

**lub: k.g. napadać na, atakować, paść martwym, upadać w ręce*³⁰⁷ **dost.: (była) na*⁵⁹²¹ nim - por. AK; **k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³ **lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

9. A Charbona²⁷²⁶, jeden²⁵⁹ z eunuchów⁵⁶³¹, powiedział⁵⁵⁹ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A}: Oto⁶ nawet¹⁵⁷¹ pal⁶ uczyniono⁶²¹³ KRÓ przez Hamana²⁰⁰¹ dla Mordocheusza, który⁸³⁴ dobrze⁶ mówił⁶⁹⁶⁶ KP o⁵⁹²¹ królu^{4428A} AK, stoi⁵⁹⁷⁵ PAR przy domu¹⁰⁰⁴ Hamana²⁰⁰¹, wysoki¹³⁶⁴ na pięćdziesiąt²⁵⁷² łokci⁵²⁰. Król^{4428A} powiedział⁵⁵⁹: Powieście⁸⁵¹⁸ IMP go na⁵⁹²¹ nim. Est 2,17.21; 3,13; **lub: spójrz, czy, zatem ja - part. wskazująca*²⁰⁰⁹, **dost.: drzewo, słup, na którym zawieszano zutoki zabitego*⁶⁰⁸⁶ - Rdz 40,19; WBC^K - Est 2,23; **korzystać, dobroty*²⁸⁹⁶ N Est 5,8; Ps 7,16; Prz 11,5-6

10. I powiedzono⁸⁵¹⁸ Hamana²⁰⁰¹ na⁵⁹²¹ tym palu^{6086A}, który⁸³⁴ przygotował⁶ dla Mordocheusza⁴⁷⁸². I gniew⁶ króla^{4428A} uspokoił⁶ się.

Ps 37,35-36; Dn 6,24

**lub: k.h. zrobić, umocnić, skierować do, zaplanować*³⁵⁵⁹ **lub: zar. furia, gorączka, uściekłość, oburzenie*²⁵³⁴ - 2Sm 11,20

8 Tego dnia^{3117A} król^{4428A} Achaszwerosz³²⁵ dał¹⁵ królowej^{4436A} Esterze⁶³⁵ dom¹⁰⁰⁴ Hamana²⁰⁰¹, prześladowcy⁵⁵⁹ PAR Żydów³⁰⁶⁴ AIO, a Mordocheusz⁴⁷⁸² przyszedł⁹³⁵ PER przed oblicze⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A}, gdyż³⁵⁸⁸ Estera⁶³⁵ powiedziała⁶ mu, kim⁴¹⁰⁰ on¹⁹³¹ jest dla niej.

Est 2,7

**dost.: k.g. dać, położyć, użyć, robić, powodować*⁵⁴¹⁴, **k.g. wiązać, związywać, zamknąć, być w skąpej ilości, być w niedoli*⁶⁸⁸⁷ **lub: k.h. ogłaszać, obwieszczać, oznajmiać, wyjaśniać*⁵⁰⁴⁶

2. Zsunął³¹ CON też^{CW} król^{4428A} swój pierścień⁶, który⁸³⁴ zabrał⁶ Hamanowi²⁰⁰¹ i dał⁵⁴¹⁴ go Mordocheuszowi⁴⁷⁸². A Estera⁶³⁵ ustanowiła⁶ Mordocheusza⁴⁷⁸² zarządcą⁹²¹ domem¹⁰⁰⁴ Hamana²⁰⁰¹.

Est 3,10

**lub: k.h. spowodować odejście, usunąć, zabrać, odsunąć*⁵⁴⁹³

**lub: sygnet z pieczęcią*²⁸⁸⁵ - Rdz 41,42; biżuteria - Wj 35,22

**lub: k.h. pozwoleń przejść, spowodować przemianę*⁶⁷⁴

**lub: k.g. wyznaczać, umieszczać, postanawiać, kłaść*⁷⁷⁶⁰

3. I mówiła¹⁶⁹⁶ KP jeszcze⁶ Estera⁶³⁵ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A}. Upadła⁶ mu do⁶ stóp⁷⁷² i płakała¹⁰⁵⁸ i prosiła go o łaskę⁶, aby odwrócić⁵⁶⁷⁴ INF zło⁷⁴⁵¹ Hamana²⁰⁰¹, Agagity⁹¹, i^{CW}853 jego zamiar⁶, który⁸³⁴ powziął¹ przeciwko⁵⁹²¹ Żydom³⁰⁶⁴.

Wj 17,8-16; Est 3,1; 7,7

**dost.: k.h. zrobić więcej, spowodować dodanie, zwiększyć*³²⁵⁴

**lub: paść na twarz przed kimś, leżeć (kwatera do ziemi)*⁵³⁰⁷

**dost.: przed; *lub: k.h.p.a. zabiegać o przychylność*²⁶⁰³

**lub: myśl, plan*⁴²⁸⁴, **planować, zamierzać*²⁸⁰³

4. Wtedy^{CW} król^{4428A} wywignął⁶ ku Esterze złote²⁰⁹¹ berło⁶, a Estera⁶³⁵ podniosła⁶⁹⁶⁵ się i stanęła⁶ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A}.

**lub: k.h. wyciągnąć (rękę), rozciągnąć*³⁴⁴⁷ - tu i Est 4,11; 5,2

**aram.: łaska, ped*⁸²⁷⁵ B9712; tu i Est 4,11; 5,2; **k.g. być prostym, zajmować stanowisko, wystąpić, trwać, wytrzymać*⁵⁹⁷⁵

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

**lub: może Haman, już był w tej chwili martwy - por. KHK, BJ^K*

**dost.: *dost.: k.g. zmiewać, uczynić uległym, podporządkować, zmusić, pogwałcić, zdominować*²⁵³³

6. Bo³⁵⁸⁸ jakże³⁴⁹ mogłabym^{*} patrzeć⁷²⁰⁰CON na to nieszczęście⁶⁶, które⁸³⁴ ma spotkać⁶⁶⁶ mój lud⁵⁹⁷¹, i jakże³⁴⁹ mogłabym^{*} patrzeć⁷²⁰⁰CON na zębę¹¹³ mojego rodu⁶⁶⁶⁶?

Est 7,4; Ne 2,3
*lub: mieć moc, siłę, być zdolnym³²⁰¹, *wdręka, przeciwność losu, niegodziwość⁷⁴⁵¹, *k.c. przydarzyć się, znaleźć, osiągnąć⁴⁶⁷²

7. Wtedy^{CW} król^{4428A} Achaszwerosz³²⁵ powiedział⁵⁵⁹ do królowej^{4436A} Estery⁶³⁵ i do Żyda³⁰⁶⁴ Mordocheusza⁴⁷⁸²; Oto²⁰⁰⁹ dałem⁵⁴¹⁴ Esterze dom¹⁰⁰⁴ Hamana, a jego powieszono⁸⁵¹⁸ na palu⁶⁰⁸⁶, za⁵⁹²¹ to, że podniósł^{*} rękę²⁰²⁷ na Żydów^{3064A}Q.

Prz 13,22; Est 1,19; Dn 6,8-15
*dosł.: k.c. wysłać, wypuszczać, rozciągnąć, wyciągnąć, kierować⁷⁹⁷¹

8. Napiszcie³⁷⁸⁹IMP więc^{CW} wy⁸⁵⁹ o⁵⁹²¹IAK Żydom³⁰⁶⁴, co oznacze^{*} za słuszne⁶, w imieniu⁸⁰³⁴ króla^{4428A} i opiekujący²⁸⁵⁶IMP to pierścieniem⁶⁶ króla^{4428A}IN, Bo³⁵⁸⁸ pisma, które⁸³⁴ jest napisane³⁷⁸⁹KNIPAR w imieniu⁶⁶ króla^{4428A} i zostało zapieczętowane²⁸⁵⁶KNINFABS pierścieniem⁶⁶ króla^{4428A}, nie³⁶⁹ można odwołać⁶⁶⁶⁶

*lub: dobry, właściwy, stosowny²⁸⁹⁶, *sygnet z pieczęcią²⁸⁸⁵. Rdz 41,42, biżuteria - Wj 35,22, *tmi⁸⁰³⁴ - odziewiercała naturę i charakter osoby jej noszącej; *h.h. przysiąc z powrotem⁷⁷²⁵
*konstrukcja gramatyczna w 7 i 8 wyraża irytację(?) - WBK^K

9. I zwołano^{*} pisarzy⁶⁶ króla^{4428A} w tym¹⁹³¹IA czasie⁶²⁵⁶, trzeciego⁷⁹⁹² miesiąca²³²⁰, to¹⁹³¹ jest miesiąca²³²⁰ Siwan⁶⁶IMP, dwudziestego⁶²⁴² trzeciego⁷⁹⁶⁹ dnia tego miesiąca⁶⁶⁶⁶, i napisano³⁷⁸⁹KN wszystko⁶⁰⁶⁵, tak⁸³⁴ jak nakazał⁶⁶⁸⁰KP Mordocheusz⁴⁷⁸², do⁴¹³ Żydów³⁰⁶⁴, do⁴¹³ satrapów^{323A} i namiestników^{6346A}, i książąt⁸²⁶⁹ prowincji^{4082A}, które⁸³⁴ rozciągają się od Indii¹⁹¹² i aż do⁵⁷⁰⁴ Kusz³⁵⁶⁸, do stu³⁹⁶⁷ i dwudziestu⁶²⁴² i siedmiu⁷⁶⁵¹ prowincji^{4082A}, do każdej⁶⁶⁶⁶ prowincji^{4082A} jej pismem³⁷⁸⁹ i do każdego⁶⁶⁶⁶ ludu⁵⁹⁷¹ w jego języku³⁹⁵⁶, i do⁴¹³ Żydów³⁰⁶⁴ ich pismem³⁷⁸⁹ i w ich języku³⁹⁵⁶.

*lub: k.c. być odczytywanym na głos, być przyzwanym⁷¹²¹
*hebr.: sofer - skryba⁵⁶⁰⁸, *ich odcięcie⁵⁵¹⁰ - przełom maja i czerwca, *wskaz. tj. 2 miesiące i dziesięć dni po ogłoszeniu 1-go dekretu; *dosł.: w nim^{AK}, *hebraizm: prowincja⁴⁰⁸² i prowincja⁴⁰⁸², *hebraizm: lud⁵⁹⁷¹ i lud⁵⁹⁷¹ Est 1,1; 1,22; 3,12

10. I napisał³¹3789CON w imieniu⁸⁰³⁴ króla^{4428A} Achaszwerosza³²⁵, i zapieczętował²⁸⁵⁶ pierścieniem²⁸⁸⁵ króla^{4428A}, rozesał⁷⁹⁷¹ listy⁶⁶ przez⁶⁶⁶ gońców⁷³²³PAR jeżdżących⁷³⁹² na koniach^{5483A}, na rumakach⁶⁶⁶⁶IA królewskich⁶⁶⁶⁶IA, żrebiętach⁶⁶⁶⁶ klaczy⁶⁶⁶⁶IA^{B8628}, 1Kr1 21,8; Est 3,12

*lub: i napisano, i zapieczętowano, i rozesołano - por. BW; EIB; BJ
*lub: orędzie, dokument, pismo, dekret, akt kupna, akt oskarżenia⁵⁶¹² - Rdz 13,7; Jr 25,31; *dosł.: przez rękę³⁰²⁷, *tj. specjalnej klasy koni pocztowych⁷⁴⁰⁹ - WBC^K, *hebraizm: lub: szychlich³²⁷⁹
*dosł.: synach¹¹²¹, *hebraizm: wielbłąd, dromader(?)⁷⁴²⁴

11. Że⁸³⁴ król^{4428A} dał⁵⁴¹⁴ to⁸³⁴ prawo³⁰⁶⁴ Żydom³⁰⁶⁴ po wszystkich³⁶⁰⁵ poszczególnych miastach^{*}, zgromadzić⁶⁹⁵⁰KNINF się i stanąć⁵⁹⁷⁵KNINF w⁵⁹²¹ obronie⁶⁶ swojego życia⁶⁶, aby wytracić⁸⁰⁴⁵KNINF, zabić²⁰²⁶KNINF i wygubić⁶⁶ wszystkich³⁶⁰⁵ zbrojnych⁶⁶⁶⁶PAR ludu⁵⁹⁷¹ i prowincji⁴⁰⁸² - ich wrogów⁶⁶⁶⁶IA^{PAR}, ich dzieci²⁹⁴⁵ i kobiety⁸⁰⁰², a ich mienie⁶⁶⁶⁶ zabrać jako łup⁹⁶²¹INF;

Est 9,10-16
*hebraizm: miasto⁵⁸⁹² i miasto⁵⁸⁹², *lub: duszy - por. hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵
*lub: ual, twierdza, mur warowny, obrona²⁴²⁶, *k.c. okazywać wrogość, być przeciwnikiem, traktować jak nieprzyjaciela⁶⁶⁹⁶, *dosł.: zdobyć, zysk, łup⁷⁹⁹⁸ - Rdz 49,27; Wj 15,9

12. W jednym²⁵⁹ dniu³¹¹⁷ we wszystkich³⁶⁰⁵ prowincjach⁴⁰⁸² króla^{4428A} Achaszwerosza³²⁵, trzynastego⁷⁹⁶⁹6240 dnia dwunastego⁸¹⁴⁷6240 miesiąca²³²⁰, to¹⁹³¹ jest miesiąca²³²⁰ Adar⁶¹⁴³.

*tj. przełom lutego i marca¹⁴³ Est 3,13; 9,1

13. Odpis^{*} tego pisma^{3791A} należy podać⁵⁴¹⁴KN jako zarządzenie⁶⁶ w każdej³⁶⁰⁵ poszczególniej prowincji⁶⁶ i ogłosić⁶⁶⁶⁶PAR wszystkim³⁶⁰⁵ ludom⁵⁹⁷¹, aby^{CW} Żydzi³⁰⁶⁴ byli¹⁹³¹ gotowi⁶⁶⁶⁶ na ten^{288A} dzień³¹¹⁷, by zemścić⁶⁶⁶⁶5388INF się nad swoimi wrogami³⁴¹.

Est 3,14
*lub: kopia⁶⁵⁷² - Ezd 7,11; Est 3,14; 4,8, *dekret, prawo, edykt¹⁸⁸¹
*hebraizm: w prowincji⁴⁰⁸² i prowincji⁴⁰⁸², *dosł.: k.c. być od słownym¹⁵⁴⁹, NIV - uczynić znanym, KR - otwarto dla wszystkich⁶⁶⁶⁶
*k.c. przysiężony, ceniony - Iz 10,13, *hebraizm: k.n. doznać pomsty

14. Gońcy⁶¹PAR jeżdżący⁷³⁹²PAR na rumkach^{7409A} królewskich^{3271A} wyruszyli pociągani⁶⁶ i ponaglani⁶⁶⁶⁶PAR słowem⁶⁶⁶⁶IAK króla^{4428A}, Dekret¹⁸⁸¹ ogłoszono⁵⁴¹⁴KN także w pałacu¹⁰⁰² w Suzie⁷⁸⁰⁰.

*lub: k.c. biec⁶³²², *k.p. popędzać, być przyspieszonym⁷²⁶
*lub: mowa, czynny, rzecz, rozkaz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

15. A Mordocheusz⁷⁸² wyszedł³³¹⁸ sprzed oblicza⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A} odziany w szatę⁸²⁸³⁰ królewską⁴⁸³² niebieską^{*} i białą²³⁵³, i w wielkiej⁶⁴¹⁹ złotej²⁰⁹¹ koronie⁶⁶, i w płaszczu⁶⁶⁶⁶IA^{PAR} z bisior⁶⁶⁶⁶ i szkarlatu⁷¹³. A miasto⁵⁸⁹² Suza⁷⁸⁰⁰ weseliło⁶⁶⁶⁶ i radoowało⁶⁶⁶⁶ się.

Est 3,15; Prz 29,2
*tj. niebieski lub fioletowy mat. wełniany, purpura⁸⁵⁰⁴ - Wj 25,4
*lub: wieniec - 2Sm 12,39, diadem, znak godności⁵⁸⁵¹6821 - Za 6,11,
- por. KHK, *tj. duża łuna szata, bez rękawów⁵⁵⁰⁹AMG, *kosztowne cienie płótno wytworzone w Egipcie - 1Kr 15,27; 2Kr 3,14
*hebraizm: krzyżować z radości⁶⁶⁷⁰, *hebraizm: lub: k.c. być zadowolonym⁸⁰⁸⁵

16. Dla Żydów^{3064A} nastał¹⁹⁶¹ czas⁶⁶⁶⁶ swiat²¹⁹ i radości⁶⁶, wesela⁶⁶ i uszanowania⁶⁶.

*lub: pomysłny skutek, szczęśliwy obrót spraw; zadowolenie⁸⁰⁵⁷
*dosł.: i wesela; radosne umieszczenie⁸³⁴², *lub: cześć, szacunek³³⁶⁶
Ezd 4,1-3; Ps 97,11

17. A w każdej³⁶⁰⁵ poszczególniej prowincji⁶⁶ i w każdym³⁶⁰⁵ poszczególnym mieście⁶⁶, w miejscu⁴⁷²⁵ gdzie⁸³⁴ dotarło⁶⁶⁶⁶PAR słowo¹⁶⁹⁷ króla^{4428A} i jego zarządzenie¹⁸⁸¹, *wzbięta*

radość⁸⁰⁵⁷ i weselo⁸³⁴² wśród^{****} Żydów^{3064A}, uczta⁴⁹⁶⁰ i szczęśliwy^{****}ADJ dzień³¹¹⁷. A wie-
lu⁷²⁷ spośród⁵⁹⁷¹ tych ziem^{776A} przy-
łączyło się do Żydów^{****}HAF. Bo³⁵⁸⁸ padł⁵³⁰⁷
na⁵⁹²¹ nich strach⁶³⁴³ przed⁴⁰⁸² Żydami^{3064A}.
*hebraizm: prowincja⁴⁰⁸² i prowincja⁴⁰⁸², **miasto⁵⁸⁹² i mia-
sto⁵⁸⁹², ***k.h.: dotknąć, sięgnąć, wyciągnąć, osiągnąć, przybyć⁵⁰⁶⁰
****dl Żydów - AK; ****lub: dobry, miły, przyjemny, lepszy²⁸⁹⁶
****lub: stawalo się Żydami, tu znaczenie deklaratywne mogą-
ce oznaczać: „udawali, że są Żydami” - por: WBC/K; NET/K; BJ/K
Rdz 35,5; Wj 15,16; Pwt 2,25; 11,25; Est 9,2

9 A w dwunastym^{8147/6240} miesiącu²³²⁰, to¹⁹³¹
w^{7969/6240} dniu³¹¹⁷ tego miesiąca^{*}, gdy⁸³⁴ roz-
zeszło^{5060/KH} się słowo^{**} króla^{4428A} i jego zarzą-
dzenie¹⁸⁸¹, które miało być wykonane^{****}INF,
kiedy⁸³⁴ wrogowie^{3441/PAR} Żydów^{3064A} mieli na-
dzieje^{****} zapanować^{****}INF nad nimi, lecz^{CW}
to¹⁹³¹ się zmieniło^{2015/KN/INF/ABS}, ponieważ³⁵⁸⁸ Ży-
dzi^{3064A} zapanowali⁷⁹⁸⁰ nad tymi¹⁹⁹², którzy⁸³⁴
ich nienawidzili^{****}PAR. Est 3,7,13; 8,7,12

**dost.*: w im - AK; **nowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa,
rozkaż¹⁶⁹⁷, ***kn. zostać ofiarowanym, być używanym, przestrze-
zanym⁶²¹³, *****k.p.* oczekiwać z nadzieją i cierpliwością^{7663/AMG}
*****lub: k.g. władać, stać się panem, dominować, mieć kontrolę⁷⁹⁸⁰
*****lub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić się⁸¹³⁰

2. Bo³⁵⁸⁸ Żydzi^{3064A} zebrali^{*} się w swoich mi-
astach⁵⁸⁹² we wszystkich⁶⁰⁵ prowincjach⁴⁰⁸²
króla Achaszwosza³²⁵, aby podnieść^{7971/INF}
rękę³⁰²⁷ na tych, którzy pragnęli^{****}PAR ich
zguby³⁸⁶. A nikt³⁷⁶ nie³⁸⁰⁸ mógł ostać^{****} się
przed ich obliczem⁶⁴⁴⁰, gdyż³⁵⁸⁸ strach^{*}
przed nimi padł⁵³⁰⁷ na wszystkie³⁶⁰⁵ ludy⁵⁹⁷¹.
*lub: k.n. zgromadzić się⁶⁹⁵⁰, ***k.p.* znaleźć, uzyskać, dążyć do
czegoś, szukać, prosić¹²⁴⁵, ***nieszczęście, niedola, krzyżuda⁷⁴⁵¹
****lub: k.g. wystąpić, stać, zająć stanowisko, trwać, wytrzymać⁵⁹⁷⁵
*****lub: trwoga, przerażenie⁶³⁴³ Rdz 31,42 2Sm 22,41; Est 3,5

3. I wszyscy³⁶⁰⁵ książęta^{*} prowincji⁴⁰⁸², satra-
powie^{*}, namiestnicy^{****} i wykonujący^{6213/PAR}
pracę^{4399A} dla⁸³⁴ króla^{4428A} popierali^{****}PAR Ży-
dów^{3064A}, bo³⁵⁸⁸ padł⁵³⁰⁷ na⁵⁹²¹ nich strach⁶³⁴³
przed Mordocheuszem⁴⁷⁸². Est 3,12; 8,9,17

*lub: wysoki urzędnik, dowódca, naczelnik⁸²⁶⁹ - por: 1Sm 22,2
**ti, namiestnik prowincji perskiej³²³, protoktor okręgu - Est 2,13
***lub: zarządca⁶³⁴⁶, *****k.p.* wesprzeć, pomóc, nieść, dźwigać⁵³⁷⁵

4. Bo³⁵⁸⁸ Mordocheusz⁴⁷⁸² stał się wielkim^{*}
w pałacu króla^{4428A}, a wieść^{**} o nim rozcho-
dziła^{1980/PAR} się po wszystkich prowincjach⁴⁰⁸²,
tak że³⁵⁸⁸ znaczenie tego człowieka^{376A}, Mordo-
cheusza⁴⁷⁸², rozchodziło^{1980/PAR} się i stawa-
ło się coraz większe^{1419/INF/ABS}, 2Sm 3,1; 1Krn 11,9
*lub: ogromny, głośny, starszy, wybitny¹⁴¹⁹, **domiesienie, pogło-
ska, wiadomość, sława, reputacja⁸⁰⁸⁹ - tu i Joz 6,27; 9,8; Jr 6,24

5. I uderzył⁵⁸ Żydzi^{3064A} we wszystkich³⁶⁰⁵ swo-
ich wrogów³⁴¹ ciosem^{**} miecza²⁷¹⁹, także^{CW}
rzezią^{****}IN i zniszczeniem^{121/HAF/N}, a czynili⁶²¹³
z tymi, którzy ich nienawidzą^{8130/PAR}, we-
dlug swojego uznania^{****}. Est 3,13

*lub: k.h. razić, szturchać, bić, pokonywać, atakować⁵²²¹
**lub: rana, rzeź, chłosta, podbój, uderzenie⁴³⁴⁷, ****zabicie*²⁰²⁷
****lub: upodobanie, wola, przychylność, łaska, życzliwość⁷⁵²²

6. Także^{CW} w pałacu¹⁰⁰² w Suzie⁷⁸⁰⁰ Żydzi^{3064A}
zabili^{*} i wytracili^{**} pięciuset^{2568/3967} męż-
czyzn³⁷⁶. Est 1,2; 3,15; 8,14

*lub: k.g. zgładzić, zniszczyć²⁰²⁶, ***k.p.* zniszczyć, zabić, zgładzić⁶
7. I Parsandata^{*}, i^{CW/853} Dalfona^{**} i^{CW/853} Aspatę^{****};
Aspatę^{****}; **ti, „kapanie”¹⁸¹³ 2Krl 25,2,7
*ti, „dany przez modlitwę”⁶⁵⁷¹, ***zawiniony zgromadził⁶⁵⁰

8. I^{CW/853} Poratę^{*}, i^{CW/853} Adalię^{**}, i^{CW/853} Ary-
data^{****}; **ti, „zostanę wynieszony przez Jah”
*ti, „owocność” bądź „udaremnienie”⁶³³⁴, ***lew dekretu⁷⁴³

9. I^{CW/853} Parmaszę^{*}, i^{CW/853} Arisaja^{**}, i^{CW/853}
Aridaję^{****}, i^{CW/853} Wajeżatę^{****};
*ti, „przełożony”⁶⁶³⁴, **lew moich sztandarów (?)⁷⁴⁷, ***lew wy-
starczy⁷⁴², ****si, „silny jak wiatr”²⁰²⁵

10. Tych^{*} dziesięciu⁶²³⁵ synów¹¹²¹ Hamana²⁰⁰¹,
syna Hammedaty⁴⁰⁹⁹, gnębiela^{*} Żydów^{3064A},
zabili²⁰²⁶, ale po łup^{****} nie³⁸⁰⁸ wyciągnęli^{****}
swojej ręki³⁰³⁷. Est 3,10; 5,11; 7,6; 8,11; Ag 2,23
*lub: k.g. zwyciężać, zamykać, być w niewoli⁶⁸⁸⁷, ***k.g.* pład-
nować³⁶², ****dost.*: k.g. wysyłać, rozciągać, kierować⁷⁹⁷¹

11. W tym^{1931A} dniu³¹¹⁷ dotarła⁹³⁵ przed obli-
czo⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A} wieść^{*} o liczbie^{*} zabitych²⁰²⁶
w pałacu¹⁰⁰² w Suzie⁷⁸⁰⁰. Est 9,18; Dn 8,2
*lub: ilość, coś pomniejszane, wejść do spisu, relacja^{4557/BS268}

12. I powiedział⁵⁵⁹ król^{4428A} do królowej^{4436A}
Estery⁶³⁵: W pałacu¹⁰⁰² w Suzie⁷⁸⁰⁰ zabili²⁰²⁶
Żydzi^{3064A} i wytracili⁶ pięciuset^{2568/3967} męż-
czyzn³⁷⁶ oraz^{CW} dziesięciu⁶²³⁵ synów¹¹²¹ Ha-
mana²⁰⁰¹. A co⁴¹⁰⁰ uczynili^{*} w pozostałych^{****}
prowincjach⁴⁰⁸² królewskich^{4428A/NP}? Jaka⁴¹⁰⁰
masz jeszcze^{****} prośbę^{****}, a zostanie ci da-
ne^{5414/KN}? Co⁴¹⁰⁰ jeszcze^{****} sobie życzysz^{****},
a stanie^{6213/KN/JUS} ci się? Est 5,6; 7,2
*lub: k.g. dać, wykonywać, składać ofiarę, zarządzać, poświęcić⁶²¹³
**lub: reszta, pozostałość, część z całości⁷⁶⁰⁵, ***żądanie, petycja⁷⁵⁹⁶,
życzenie⁸⁹⁰⁴, ****lub: błaganie, życzenie¹²⁴⁶. Est 7,6

13. A Estera⁶³⁵ odpowiedziała⁵⁵⁹: Jeśli⁵¹⁸ król^A
uzna^{to} za⁵⁹²¹ dobre^{**}, niech^{****} będzie dane^{5414/KN}
także⁵⁷¹ jutro^{**} Żydom^{3064A}, którzy⁸³⁴ są w Su-
zie⁷⁸⁰⁰, uczynić⁶²¹³ według zarządzenia^{****} tego
dnia^{****}3117/AJAK i niech^{****} zawieszą⁸⁵¹⁸ dziesię-
ciu⁶²³⁵ synów¹¹²¹ Hamana na drzewie^{****}.
*lub: dobry, właściwy, stosowny, zadowolony²⁸⁹⁶, **w przysz-
łość⁴²⁷⁹ - Wj 13,14; ***dekret, prawo, edykt¹⁸⁸¹, ****według dzisiej-
szego dekretu - por: EIB; ****por: Est 5,14* Est 5,11; 8,11-12; 9,1

14. I król^{4428A} rozkazał⁸, aby tak³⁶⁵¹ uczyniono⁶²¹³KN^{INF}. Ogłoszono²² zarządzenie¹⁸⁸¹ w Suzie⁷⁸⁰⁰ i zawieszono⁸⁵¹⁵ dziesięciu⁶²³⁵ synów¹¹²¹ Hamana²⁰⁰¹ na drzewie.

^{LB} 24,20; ^{Est} 9,25
**tub: k.g. mówić, mówić w swoim sercu, obiecywać, nakazywać*⁵⁵⁹
***tub: k.n. być dozwolonym, być wydawanym (np. o zarządzeniu), zostać podanym do wiadomości, zostać wymierzonym*⁵⁴¹⁴

15. A Żydzi^{3064A}, którzy⁸³⁴ byli w Suzie⁷⁸⁰⁰, zgromadzili się także¹⁵⁷¹ dnia³¹¹⁷ czternastego⁷⁰²6240 miesiąca^{*} Adar¹⁴³ i zabilili²⁰²⁶ w Suzie⁷⁸⁰⁰ trzystu⁷⁹⁶⁹3967 mężczyzn³⁷⁶, lecz^{CW} po ich lup^{961A} nie³⁸⁰⁸ wyciągnęli^{**} swojej ręki³⁰²⁷.

^{*tub: nóu, miesiąc (księżycowy), pierwszy dzień mies., coś, co wydarza się co miesiąc}²³²⁰ - ^{Ps} 81,3; ^{**por: Est} 2,20^{*****} ^{Est} 8,11

16. A pozostali⁷⁶⁰⁵ Żydzi^{3064A}, którzy⁸³⁴ byli w prowincjach⁴⁰⁸² królewskich^{4428A}IN, zebrali⁶⁹⁵⁰KN się, by stanąć⁶¹INF^ABS do⁵⁹²¹ obrony swojej duszy^{**} i odetchnąć^{***} od swoich wrogów³⁴¹. I zabilili²⁰²⁶ z tych, którzy ich nienawidzili³¹PAR siedemdziesiąt⁷⁶⁵⁷ pięć²⁵⁶⁸ tysięcy⁵⁰⁵, lecz^{CW} po lup⁹⁶¹ ich nie³⁸⁰⁸ wyciągnęli⁷⁹⁷¹ swojej ręki³⁰²⁷.

^{Kpl} 26,7-8; ^{Est} 9,5
**dost.: k.g. brnąć, wytrzymywać, zająć stanowisko, opóźniać*²⁹⁷⁵
hebr: nefesz - dusza, oddech, kradka, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość*⁵³¹⁵; ^{dost.: miejsce odpoczynku, odpoczynek⁵¹¹⁸ ^{tu i 2Krn} 6,4f; ^{Est} 9,17.18; ^{****k.g. przelc. - urąg, zmieść dłużej⁸¹³⁰IB954}}

17. Tak się stało w dniu³¹¹⁷ trzynastym⁷⁹⁶⁹6240 miesiąca²³²⁰ Adar¹⁴³, a dnia³¹¹⁷ czternastego⁷⁰²6240 tego^{*} miesiąca^{*} odpoczęli³¹INF^ABS i uczynili⁶²¹³INF^ABS go⁸⁵³ dniem³¹¹⁷ uczty³⁶⁵¹IN i radości^{***}.

^{Ezd} 6,15; ^{Est} 8,17; ^{9,1}
**dost.: w nim - AK*; ^{**tub: k.g. osiąść i pozostać, być spokojnym}⁵¹¹⁷
****tj. uczta na specjalne okazje*⁴⁹⁶⁰ - ^{Rdz} 21,8; ^{26,30}; ^{Sdz} 14,10

*****tub: weselosć, uciecha, zadowolenie, pomyślny obrót spraw*⁸⁰⁵⁷

18. Ale^{CW} Żydzi^{3064A}, którzy⁸³⁴ byli w Suzie⁷⁸⁰⁰, zebrali⁶⁹⁵⁰KN się dnia³¹¹⁷ trzynastego⁷⁹⁶⁹6240 tego^{*} miesiąca^{*} i czternastego⁷⁰²6240 tego^{*} miesiąca^{*}, a piętnastego²⁵⁶⁸6240 dnia^{*} odpoczęli i uczynili⁶²¹³INF^ABS go⁸⁵³ dniem³¹¹⁷ uczty⁴⁹⁶⁰ i radości⁸⁰⁵⁷.

^{*dost.: w nim - AK} ^{Est} 8,16-17

19. Dlatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ Żydzi^A ze wsi⁶⁵²¹ i mieszkający³¹PAR w miasteczkach⁴⁸⁹² nieobwarowanych⁶⁸¹6519 obchodzili³¹PAR czternasty⁷⁰²6240 dzień³¹¹⁷853 miesiąca²³²⁰ Adar¹⁴³ jako dzień radości⁸⁰⁵⁷ i uczty⁴⁹⁶⁰, jako^{CW} dzień³¹¹⁷ szczęśliwy³⁶⁵¹, w^{CW} którym posyła⁴⁹¹⁶PAR^{SC} jeden³⁷⁶ drugiemu⁷⁴⁵³ porcję⁴⁹⁰⁰ żywności^{*}.

^{*tub: k.g. być ustawionym, pozostać, siedzieć, mieć siedzibę}³⁴²⁷
***dost. otwarty obszar, osada; nieogrodzona wieś - tu i Ez 38,11; ^{Za} 2,4
****tub: k.g. dać, wykonywać, składać ofiarę, zarządzać, poświęcić*⁶²¹³; ^{****tub: dobry, miły, zamożny, przyjemny, łaskawy}²⁸⁹⁶
******tub: część, udział (w ofierze) - 1Sm* 1,4; ^{dział - 1P} 16,5⁴⁴⁹⁰*

^{Pwt} 3,5; ^{Kpl} 7,33; ^{Ne} 8,10.12

20. I spisał³⁷⁸⁹ Mordocheusz⁴⁷⁸² te⁴²⁸ wyda-

rzenia^{*} i rozesłał⁷⁹⁷¹ listy³⁶⁸ do⁴¹³ wszystkich³⁶⁰⁵ Żydów^{3064A}, którzy⁸³⁴ byli we wszystkich⁴⁰⁸² prowincjach⁴⁰⁸² i króla^{4428A} Achaszwerosa³²⁵, bliskich⁷¹³⁸ i dalekich^{***};

^{Est} 8,15
**tub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa*¹⁶⁹⁷
***tub: orędzie, dokument, pismo, dekret, akt karna, akt oskarżenia*⁵⁶¹² - ^{Rdz} 13,7; ^{***przeszeń między dwoma punktami}⁷⁵⁰⁰

21. Aby nałożyć⁶¹INF na⁵⁹²¹ nich obowiązek, stałego³¹INF obchodzenia⁶²¹³ dnia³¹¹⁷853 czternastego⁷⁰²6240 miesiąca²³²⁰ Adar¹⁴³ i^{CW}853 piętnastego²⁵⁶⁸6240 dnia³¹¹⁷ tego^{***} miesiąca^{***} - rokrocznie^{****} -

^{Est} 8,15;
**dost.: k.p. potwierdzać, zahwytzać, ustanawiać, narzucać*⁶⁹⁶⁵
***dost.: k.g. być, istnieć, trwać, wydarzyć się*¹⁹⁶¹; ^{***w nim - AK}
*****hebraizm: w każdym*³⁶⁰⁵ roku⁸¹⁴¹ i rok⁸¹⁴¹ ^{Est} 9,3-4

22. Jako dni³¹¹⁷, w których⁸³⁴ Żydzi^{3064A} odpoczęli³¹INF od swoich wrogów³⁴¹PAR, i miesiąca²³²⁰, który⁸³⁴ obrócił^{**} się dla¹⁹⁹² nich ze smutku³⁶⁵¹ w radość⁸⁰⁵⁷, a z płaczu³⁶⁵¹ w dzień szczęścia²⁸⁹⁶ - aby uczyni⁶²¹³INF je⁸⁵³ dniami uczty⁴⁹⁶⁰ i radości⁸⁰⁵⁷ oraz^{CW} posyłając⁴⁹¹⁶ jeden³⁷⁶ drugiemu⁷⁴⁵³ porcję⁴⁹⁰⁰ żywności, a ubogim³¹A dary⁴⁹⁷⁹.

^{Ps} 10,11
**dost.: odpoczęli w nich - AK*; ^{**k.n. zawrócić, zmienić się}²⁰¹⁵
****tub: żal, boleść, ubryka*³⁰¹⁵; ^{****żaloba, oplakanie, biadanie}⁶⁰
******tub: w potrzebie, cierpiący ucisk, ogólne określenie najmniejszej warstwy społecznej*²⁴, ^{*****prezent - 1Rz} 25,6; ^{1Lp} 10,17

23. I Żydzi^{3064A} przyjęli³¹INF^{IS} to⁸⁵³, co⁸³⁴ zapoczątkowali²⁴⁹⁰KH, by obchodzić³¹INF to^{CW}853, co⁸³⁴ napisał³⁷⁸⁹ do⁴¹³ nich Mordocheusz⁴⁷⁸²;

**tub: k.p. brać, wybierać, obrymować*⁶⁹⁰¹; ^{**czas u Lpój z podmiotem w Lmn. - por: GKC} § 1450 n. 1; ^{***czynny, świętować}⁶²¹³

24. Że⁵⁸⁸ Haman²⁰⁰¹, syn¹¹²¹ Hammedaty⁴⁰⁹⁹, Agagity⁹¹, gnebiciei³¹PAR wszystkich³⁶⁰⁵ Żydów³⁰⁶⁴, wymyślił³¹ plan przeciw⁵⁹²¹ Żydom³⁰⁶⁴, aby ich wytracić⁶, i rzucił⁵³⁰⁷ pur⁶³³²N, to¹⁹³¹ jest los¹⁴⁸⁶, aby ich i zniszczyć³⁶⁵¹INF i aby ich wytracić³⁶⁵¹INF.

^{Est} 3,1.10; ^{7,6}
**tub: k.g. wzywać, zamykać, być w niewoli, stłoczyć⁶⁸⁸⁷
***tub: k.g. wiązać, planować, zamierać, zaliczać, uzać*²⁸⁰³
****hebr: hamam - poruszać się hałaśliwie, narobić hałasu, zbicz z tropu, złamać, pochłonąć, służyć, niepokoić, dręczyć*²⁰⁰⁰ ^{tu: gra słów}; ^{****hendiajns: aby ich doszczętnie zniszczyć - por: WBC}¹*

25. Lecz^{CW} gdy Estera przysła⁹³⁵INF przed oblicze⁶⁴⁴⁰ króla^{4428A}, ten rozkazał⁵⁵⁹ na⁵⁹⁷³ piśmie³¹A, aby jego niegodziwy zamiar³⁶⁵¹, który⁸³⁴ obmyślił²⁸⁰³ przeciwko⁵⁹²¹ Żydom³⁰⁶⁴, obrócił³⁶⁵¹ się na jego głowę⁷²¹⁸, i aby zawiesił⁸⁵¹⁸ go⁸⁵³ i jego synów¹¹²¹ na⁵⁹²¹ drzewie³⁶⁵¹.

**tub: Agdy doszła (rzecz) przed... AK*; ^{**orędzie, dokument, pismo, dekret, akt karna, akt oskarżenia}⁵⁶¹² - ^{Rdz} 13,7; ^{Jr} 25,31; ^{dost.: razem}⁵⁹⁷³ z pismem; ^{AK - powiedział}⁵⁵⁹ (jednocześnie) z listem
****tub: zły, nikczemny, złośliwy*⁷⁴⁵¹; ^{****myśl, cel, plan}
******tub: k.g. wracać, odwracać*⁷⁷²⁵; ^{*****por: Est} 2,23^{**}

^{Est} 5,14; ^{7,10}; ^{9,13-14}; ^{Ps} 7,16

26. Dłatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ nazwali* te^{428A} dni³¹¹⁷ Purim^{6332P}, ze względu⁵⁹²¹ na nazwę* pur³⁶⁵. Dłatego⁵⁹²¹ też³⁶⁵¹ z powodu⁵⁹²¹ wszystkich³⁶⁰⁵ słów¹⁹⁶⁷ tego²⁰⁶³ listu^{1071A} oraz z powodu⁵⁹²¹ tego, co⁴¹⁰⁰ z tych³⁶⁰² rzeczy widzieli⁷²⁰⁰, i co⁴¹⁰⁰ ich⁴¹³ dotknęło³⁶³⁶;

*lub: k.q. krzyżować, wydawać głośny dźwięk, nadawać imię⁷¹²¹
 *lub: imię, dobre imię, sława, chwala, pomniń^{3013A}, ***bab. słowo odnoszące się do rzucania kostką w celu podjęcia decyzji, w l. mn. - Purim, ****dost.: k.h. sięgnąć, osiągnąć, przybyć, uycignąć⁵⁰⁶⁰

27. Żydzi^{3064A} zobowiązali* się i przyjęli^{301P} na⁵⁹²¹ siebie, na swoje potomstwo²²³³ i na⁵⁹²¹ wszystkich³⁶⁰⁵, którzy się do nich przyłączyli^{301PAR} – i nikt³⁶⁰⁵ tego nie³⁸⁰⁸ przestąpi⁵⁶⁷⁴ – że rokrocznie³⁶³⁶ będą obchodzili^{6213PAR} te^{428A} dwa⁸¹⁴⁷ dni³¹¹⁷ zgodnie z pismem³⁷⁹¹ i w ustalonym czasie³⁶³⁶ 2165, Est 8,17; Iz 56,3,6;

*lub: k.p. upamięniać, poświęcać, zatwierdzać, ustanawiać, 6965
 *lub: k.p. brać, wybierać, otrzymywać⁶⁹⁰¹, ***k.n. towarzyszyć, przynajmniej się³⁸⁶⁷, ****hebraizm: w każdym³⁶⁰⁵ roku⁸¹⁴¹ i rok⁸¹⁴¹
 ****dost.: według czasu ich - por. AK Za 2,11

28. I że te⁴²⁸ dni^{3117A} będą wspomniane²¹⁴² i obchodzone^{6213KNPAR} w każdym³⁶⁰⁵ poszczególnym pokoleniu³⁶³⁶, w każdej rodzinie³⁶³⁶, w każdej prowincji³⁶³⁶ i w każdym mieście³⁶³⁶; i że te⁴²⁸ dni³¹¹⁷ Purim⁶³³² nie³⁸⁰⁸ zanikną³⁶³⁶ wśród⁸⁴³² Żydów^{3064A}, a pamięć⁶²¹⁴³ o nich nie³⁸⁰⁸ ustanie⁴⁸⁶ u ich potomstwa³⁶³⁶.

*lub: okres, wiek, generacja, siedziba (rodu), miejsce zamieszkania¹⁷⁵⁵, ***hebraizm: pokoleniu¹⁷⁵⁵ i pokoleniu¹⁷⁵⁵, ***rodzime³⁹⁴⁰ i rodzinie³⁹⁴⁰, ****prowincji⁴⁰⁸² i prowincji⁴⁰⁸², ****mieście⁵⁸⁹² i miście⁵⁸⁹², ****lub: k.q. przejść nad, iść ponad, przeminać, przestać obowiązująca⁵⁶⁷⁴, ****nasienie, sianie, zasięw, dzieci²³³³
 Joz 4,6-7; 1Kor 11,24-25

29. I napisała^{3789F5} królowa⁴⁴³⁶ Estera⁶³⁵, córka¹³²³ Abichaila³², i Żyd³⁰⁶⁴ Mordocheusz⁴⁷⁸² z⁸⁵⁴ całym³⁶⁰⁵ autorytetem* aby nadać³⁶³⁶ moc obowiązującą* temu^{2063A} drugiemu³⁶³⁶ listowi¹⁰⁷ dotyczącemu Purim⁶³³².

*lub: władza, potęga, moc, siła, energia⁸⁶³³ - tu i Est 10,2; Dn 11,17
 *lub: k.p. zatwierdzać, ustanawiać, narzucać⁶⁹⁶⁵, ****idiom: uczynić coś obowiązującym - por. WBC^K, ***lub: kolejny w serii⁸¹⁴⁵
 Est 2,15; 3,4-6; 5,1,3; 8,8; Dn 6,8

30. I rozesał^{313M5} listy⁵⁶¹² do⁴¹³ wszystkich³⁶⁰⁵ Żydów^{3064A}, do⁴¹³ wszystkich³⁶⁰⁵ stu³⁹⁶⁷ i dwudziestu⁶²⁴² i siedmiu⁷⁶⁵¹ prowincji^{4082A} królestwa⁴⁴³⁸ Achaszwerosa²⁵, ze słowami¹⁶⁹⁷ pokoju³⁶³⁶ i prawdy³⁶³⁶;

*lub: k.q. wypuszczać, rozszerzać⁷⁹⁷¹, ***hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomyślność, cisza⁷⁹⁶⁵, ****wierałość, prawda, pewność, wiarygodność⁵⁷¹, ****hendiadys: prawdziwego pokój
 Iz 39,8; Za 8,19

31. Aby ustanowić^{31INF} te⁴²⁸ dni³¹¹⁷⁸⁵³ Purim⁶³³² w oznaczonym czasie* – jak⁸³⁴ to ustanowili⁶⁹⁶⁵ dla⁵⁹²¹ nich Żyd^{3064A} Mordocheusz³⁰⁶⁴ i królowa^{4436A} Estera⁶³⁵, i jak⁸³⁴ to sami ustanowili^{6965KNP} na swoją własną duszę³⁶³⁶ i na⁵⁹²¹ swoje potomstwo²²³³ – sprawy^{1697P} postów³⁶³⁶ i ich lamentowania³⁶³⁶PAK.

*lub: k.p. zatwierdzać, ustanawiać, narzucać⁶⁹⁶⁵, **dost.: w ich czasach²¹⁶⁵, ***lub: na siebie - hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psychicz, ****tj. akt poustrzymywania się od jedzenia i także picia⁶⁶⁸⁵ - por. Est 4,16
 **dost.: krzyk o pomoc - Put 21,1,3; wrzawa²²⁰¹ - por. Est 4,1; EIB - ... postów i związanego z nimi namiękaniem; BB ... ku postom i ku wolaniu; może dotyczyć krótkiego okresu czasu podczas dni święta Purim - por. K&DK Est 4,3,16; Iz 15,5; Jr 18,22

32. A polecenie* Estery⁶³⁵ potwierdziło^{6965KNP} sprawy³⁶³⁶PC dotyczące tych⁴²⁸ dni Purim⁶³³² i zostało to zapisane^{3789KNPAR} w zwoju*.

*lub: słowo, nakaz³⁹⁶² - tu i Est 1,15; 2,20; *słowo, mowa, czynny, rzecz¹⁶⁹⁷, ***lub: orędzie, dokument, pismo, dekret, akt karna, akt oskarżenia⁵⁶¹², tu jako dokument rangi państwowej - por. EIB^K

10 Potem^{CW} król^{4428A} Achaszweros³²⁵ nałożył* podatek* na swoją ziemię^{776A} i na wyspy³⁶³⁶ morza^{3220AN}.

Est 1,1; 8,9;
 *lub: k.q. wyznaczyć, ustanawiać, klasz, umieszczać, mianować⁷⁷⁶⁰
 *lub: roboty przymusowe, praca akordowa, pańszczyzna, dani-na⁴⁵²² - por. Lm 1,1, ***wybrzeża morskie³³⁹ Iz 11,1; 24,15

2. A wszystkie³⁶⁰⁵ dzieła* jego potęgi i mocy* i dokładny opis³⁶³⁶ wielkości¹⁴²⁰ Mordocheusza⁴⁷⁸², którą⁸³⁴ wywyższył³⁶³⁶ go król^{4428A} – czyż³⁶³⁶ nie³⁸⁰⁸ zostały one¹⁹⁹² zapisane^{3789KNPAR} w zwoju⁵⁶¹² wspomnień³⁶³⁶ spraw³⁶³⁶ dziennych³⁶³⁶ królów⁴⁴²⁸ Medii⁴⁰⁷⁴ i Persji^{639?}

*lub: przedsięwzięcie, osiągnięcie, wytwór⁴⁶³⁹, **por. Est 9,28*
 ***lub: siła, moc, dzielność¹³⁶⁹, ****dokładna wypowiedź, suma, dokładna ocena⁶⁵⁷⁵ tu i Est 4,7, ****k.p. uczynić wielkim, promować¹⁴³¹, ****słowo, mowa, czynny, rzecz¹⁶⁹⁷, ****tj. zwoju Kronic - por. Est 6,1 Est 2,23; 8,15; 9,4

3. Gdyż⁵⁵⁸⁸ Żyd³⁰⁶⁴ Mordocheusz⁴⁷⁸² był³⁶³⁶ drugim³⁶³⁶ po królu^{4428A} Achaszweroszu³²⁵ i wielkim³⁶³⁶ pośród Żydów³⁰⁶⁴, i cieszącym się uznaniem³⁶³⁶PAR wśród⁷²³⁰ swoich braci²⁵¹, szukającym³⁶³⁶PAR dobra²⁸⁹⁶ dla swojego ludu⁵⁹⁷¹ i głoszącym^{1696KNP} pokój³⁶³⁶ dla całego³⁶⁰⁵ swojego potomstwa²²³³.

*brak nazwy urzędu - por. jednak - Est 3,1; *kolejny w randze lub znaczeniu, podwójny, powtórzony⁴⁹³², ****starszy, wybitny¹⁴¹⁹
 ***lub: k.q. przyjemność, upodobanie, przychylność, łaska, życiwe przepięcie, uznanie¹⁵²¹, ****k.q. zabiegać o, starać się o, troszczyć się¹⁸⁷⁵, ****por. Est 9,30*
 ****tj. do całego pokolenia Rdz 41,40; 2Krn 28,7; Est 8,15; Ne 2,10; Ps 122,8-9; Dn 5,7

Księgi Proroków Mniejszych

Księga Ozeasza

Księga Ozeasza

1 Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH, które⁸³⁴ stało^{*} się do Ozeasza^{**}, syna¹¹²¹ Beeriego^{***}, za dni³¹¹⁷ Uzjasza^{****}, Jotama^{*****}, Achaza^{*****}, Ezechiasza^{*****}, królów⁴²⁸ Judy³⁰⁶³ i za dni³¹¹⁷ Jeroboama^{*****}, syna¹¹²¹ Joasza^{*****}, króla⁴²⁸ Izraela³⁴⁷⁸.

²Krn 26,1-23; Iz 1,1; 7,1-17; Am 1,1; Mi 1,1
^{*}lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹
^{**}ty: „zawienie”¹⁹⁵⁴, ^{***}„moja studnia”⁸⁸² - imię pochodzenia hebrajskiego; ^{****}„moją siłą” JHWH⁵⁸¹⁸ - lata rządów 767-740/739 p.n.e.; ^{*****}„JHWH jest doskonały”³¹⁴⁷ - lata rządów 750-735/734 p.n.e.
^{*****}ty: skrócona forma od Jehoaachaz - „on chwycił”²⁷¹ 735-715 p.n.e.; ^{*****}„JHWH wzmocił”²³⁹⁶ 729-699 p.n.e.; ^{*****}„lud się rozrasta”³³⁷⁹ 793-753; ^{*****}„JHWH jest wielki”³¹⁰¹ 835-796 p.n.e.

2. Na początku⁸⁴⁶² powiedział¹⁶⁹⁶ JHWH przez Ozeasza¹⁹⁵⁴. I powiedział⁵⁵⁹ JHWH do Ozeasza¹⁹⁵⁴: Idź¹⁹⁸⁰IMP, weź³⁹⁴⁷ sobie nierządnicę^{*} za żonę⁸⁰² i miej^{*} z nią dzieci^{*} nierządu²¹⁸³. Bo ziemia⁷⁷⁶ przez haniebną³³⁶ nierząd²¹⁸³ - odwraca^{****} się od JHWH.

Rdz 10,15; Oz 3,10
^{*}lub: kobieta skłonna do nierządu - por. EIB^K; kapłanka uprawiająca nierząd w świątyni Baala²¹⁸³B2479; ^{**}lub: syn, chłopiec, młodzieniec, potomstwo³²⁰⁶; ^{***}hebraizm: uprawianiem nierządu uprawia nierząd przed JHWH - por. AK^{*}; ^{****}„dosł.: z tyłu, po czasie”³¹⁰

3. I poszedł¹⁹⁸⁰, i pojął^{*} za żonę^{*} Gomer^{**}, córkę³²³ Diblaima^{****}¹⁶⁹¹, a ona poczęła²⁰²⁹ i urodziła³²⁰⁵ mu syna¹¹²¹.

Ez 23,4
^{*}lub: k.g. wziąć do ręki, zabrać ze sobą, wprowadzić, wziąć za żonę, wybrać³⁹⁴⁷; ^{**}ty: „ukończony, doskonały”¹⁵⁸⁶ - skrócona wersja imienia Genarjahu (?) lub zdrobniale „JHWH dopełnił naszą rodzinę” - WBC^K; ^{***}Dibłajim - to może miejsce jej pochodzenia - por. Lb 33,46; Jr 48,22 (?) lub przysłówie „tania jak dwie figi” - por. BP^K

4. JHWH powiedział⁵⁵⁹ do niego: Nadaj⁷¹²¹IMP mu imię^{*} Jizreel^{***}, bo³⁵⁸⁸ jeszcze⁵⁷⁵⁰ trochę⁴⁵⁹² a ukarzę^{***} dom¹⁰⁰⁴ Jehu^{***} za krew¹⁸¹⁸P Jizreel³¹⁵⁷ i położę^{***} kres^{****} królestwu⁴⁴⁶⁸ domu¹⁰⁰⁴ Izraela^{****}.

²Krl 9,24-10,11; Iz 7,3; 8,1-3
^{*}imię³⁰³⁴, odzwierciedla naturę i charakter człowieka
^{**}ty: „Bóg sieje”³¹⁵⁷; ^{***}k.g. doglądać, szukać, karać, odzwiedzać
^{****}ty: „JHWH jest Nim”³¹⁵⁸ - król pni. królestwa Izraela - po obaleniu dynastii Omriego - 842-815 r. p.n.e. - por. ²Krl 9,1-10; 10,12-14
^{*****}lub: k.h. zniszczyć, usunąć, spowodować zaprzestanie⁷⁶⁷³
^{*****}hebr.: jisru’el - „ten, który zmagają się z Bogiem”³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28

5. I stanie^{*} w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷, że^{*} zlamie^{***} dom⁷¹⁹⁸ Izraela³⁴⁷⁸ w dolinie^{*} Jizreel³¹⁵⁷.

^{*}lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹
^{**}lub: k.g. niszczyć, burzyć, rozdzierać gwałtownie, kruszyć⁷⁶⁶⁵
^{***}tu: metonimia - zlamanie potęgi militarnej; ^{****}lub: nizina⁶⁰¹⁰
^{*****}„Jolana Jizreel - ciągnąca się od Góry Karmel do Bet-Szean o szer. 8-16 km, dł. 24 km - to synonim ponoszonych klęsk - 2Krl 23,29

6. I poczęła²⁰²⁹ ponownie⁵⁷⁵⁰, i urodziła³²⁰⁵ córkę^{*}. JHWH powiedział⁵⁵⁹ do niego: Nadaj⁷¹²¹IMP jej imię⁸⁰³⁴ Lo-Ruchama^{**}, bo już więcej³²⁵⁴, ponownie⁵⁷⁵⁰ nie zlituję^{***} się nad domem¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸, lecz na pewno^{****} ich wypędzę^{****}.

²Krl 15,27-30
^{*}lub: dziewczyna, synowa, siostra, umęczka, młoda kobieta¹³²³
^{**}ty: „Litości jej odmówiono”³⁸¹⁹HAP; ^{***}k.p. mieć litość, miłosierdzie, współczuć⁷³⁵⁵; ^{****}hebraizm: bo wypędzę⁵³⁷⁵ ich wypędzenie⁵³⁷⁵; ^{*****}lub: k.g. unieść, dźwigać, zniszczyć, przebaczyć⁵³⁷⁵

7. A jednak domowi¹⁰⁰⁴ Judy^{*} okaże^{*} zmiłowanie⁷³⁵⁵ i wybawię^{**} ich przez JHWH, ich Boga, lecz nie wybawię³⁴⁶⁷ za pomocą^{*} łuku^{****}³¹⁹⁸ ani miecza²⁷¹⁹, ani wojny⁴⁴²¹, ani koni⁵⁴⁸³, ani jeźdźców⁶⁵⁷¹. Pwt 17,17; Ps 44,3; Iz 30,15; ^{*}hebr.: jehuda^{*} - „chwały” lub „niech On będzie uwielbiony”³⁰⁶³ - syn Jakuba i Lei - Rdz 29,35; tu: o pld. królestwie Judy Jr 25,5; ^{**}lub: k.h. ocalić, ocalić, wyzwoić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷ Za 9,9; Oz 14,4
^{***}symbol siły militarnej - Rdz 49,24; 1Sm 2,4; 2Krl 13,15; Ps 7,13

8. Gdy^{CW} odstawiła^{*} od piersi^{*} Lo-Ruchame^{*}, ponownie²⁰²⁹CW i urodziła^{**} syna¹¹²¹.
^{*}ty: przestała karmić piersią¹⁵⁸⁰; ^{**}lub: wydać na świat³²⁰⁵

9. I JHWH powiedział⁵⁵⁹: Nadaj⁷¹²¹IMP mu imię^{*} Lo-Ammi^{****}, bo³⁵⁸⁸ wy nie jesteście^{**} moim ludem^{**}, a ja⁵⁹⁵ nie będę⁹⁶¹ dla was Bogiem^{****}.
^{*}lub: k.g. przyzywać, zapraszać, wołać, korzystać⁷¹²¹; ^{**}ty: „Nie mój lud”³⁸¹⁸; ^{***}lub: naród, krewniak, pobratymiec⁵⁹⁷¹; ^{****}por. EIB^K

10. I będzie⁹¹⁹⁶¹ liczba⁴⁵⁵⁷ synów^{**} Izraela^{****}³⁴⁷⁸ jak piasek morski^{*}, którego⁸³⁴ nie można^{****} zmierzyć⁴⁹⁵⁸ i nie można^{****} zliczyć⁵⁶⁰⁸. I stanie⁹⁶¹ się, że w miejscu⁷²⁵, gdzie⁸³⁴ im¹⁹⁹² mówiono⁵⁵⁹, Nie-mój-lud³⁸¹⁸5971, będą^{****} do nich¹⁹⁹² mówić⁵⁵⁹KN: Synowie¹¹²¹ Boga żywego²⁴¹⁶.
^{*}lub: jednakość, lecz - por. EIB^K; ^{**}hebr.: ben - syn, dziecko, umiłek¹¹²¹
^{***}tu: o całym narodzie w jednym królestwie - por. Jr 3,3,13; 23,5-6
^{****}metaf.: wielkiej liczby - por. Joz 11,4; Sdz 7,12; Ps 78,27; Hi 6,3

11. I zostanie^{*} zgromadzeni⁶⁹⁰⁸KN synowie¹¹²¹ Judy³⁰⁶³ i synowie¹¹²¹ Izraela^{****} razem^{*}, i ustanowią⁷⁷⁶⁰ sobie jedną²⁵⁹ głowę^{**} i ruszą^{***} w górę^{*} z⁴⁴⁸⁹ tej ziemi^{776A}. Bo wielki¹⁴¹⁹ będzie^{****} dzień³¹¹⁷ Jizreel³¹⁵⁷.
^{*}lub: wszyscy razem, jedność³¹⁶²
^{**}tu: metaf.: przywództwie⁷²¹⁸; ^{***}k.g. iść w górę, ustępować⁵⁹²⁷.
^{****}być może myśl nawiązująca do idei zmartwychwstania - EIB^K

2 Mówcie⁵⁵⁹ do swoich braci²⁵¹: Ammi^{*}, i do swoich siostr²⁶⁹: Ruchama^{**}!

^{*}ty: „Mój lud”⁵⁹⁷¹; ^{**}k.p.u. „dazała miłosierdzia”⁷³⁵⁵ Oz 1,6

2. Spierajcie^{21IMP} się z waszą matką⁵¹⁷, spierajcie^{7378IMP} się, bo³⁵⁸⁸ ona¹⁹³¹ nie jest moją żoną⁸⁰², a ja⁵⁹⁵ nie jestem jej mężem⁷⁶. Niech usunie^{555JUS} swój nierezad² z twarzy⁶⁴⁴⁰, a swój znak¹ cudzołóstwa^{5005HAP} spomiedzy swoich piersi⁷⁶⁹⁹; ^{***}por. Oz 1,2⁶; ^{***}w.13⁶⁶⁶ Ez 23,45; ^{***}lub: k.q. kwalifikuj, klócić się, prowadzić sprawę, proces (prawnicy), pozwać do sądu, złożyć skargę⁷³⁷⁸; ^{***}lub: oskarżyciel, że... Iz 50,1; ^{***}lub: k.h. spowodować odejście, zabrać, obalić⁵⁴⁹³ Jr 3,1,9

3. Bym nie⁶⁴³⁵ obnażył¹ jej do naga⁶¹⁷⁴ i nie wystawił¹ jej, jak w dniu³¹¹⁷ jej narodzin³²⁰⁵; i nie uczynił¹ ją podobną do pustyni⁴⁰⁵⁷, i nie upodobnił¹ do suchej⁶⁷²³ ziemi⁷⁷⁶, i nie uśmiercił⁴¹⁹¹ ją pragnieniem⁶⁷⁷². Iz 32,13; Na 3,5 ^{***}lub: k.h. zdezczyć z, obdrzeć ze skóry⁶⁵⁸⁴; ^{***}k.h. ustawić, umieszczać, przedstawiać³³²²; ^{***}k.q. ustawiać, umieszczać, przedstawiać, wystawiać⁷⁷⁶⁰; ^{***}k.q. ustawiać, rozmieszczać, wyznaczać⁷⁸⁹⁶

4. A nad jej dziećmi¹¹²¹ nie zlituję⁷³⁵⁵ się, gdyż²⁵⁸⁸ są dziećmi¹¹²¹ nierezadu²¹⁸.

^{***}hebr.: ben - syn, wnuk, dziecko, członek, jakejś grupy¹¹²¹

5. Bo³⁵⁸⁸ ich matka⁵¹⁷ uprawiała nierezad², bezwstydnie¹ postępowała ich rodzicielka³⁵⁸. Bo³⁵⁸⁸ mówiła⁵⁵⁹: Ach!^{1980COH} Pójdę¹⁹⁸⁰ za moimi kochankami^{1569PAR}, którzy dają⁵⁴¹⁴ mi mój chleb³⁸⁹⁹ i moją wodę⁴³²⁵, moją wełnę⁶⁷⁸⁵ i mój len⁶⁵⁹³, moją oliwę⁸⁰⁸¹ i moje napoje³⁸²⁵⁰.

^{***}lub: k.q. być nierezadną, popetniać cudzołóstwo, być nierezadną sakralną, metaf.: być niewierną (Bogu)²¹⁸¹; ^{***}k.h. uczynić suchym, wysuszyć; GES - zawstydzic, czynić haniebnym³⁰⁰¹ 2Sm 19,5 ^{***}dost.: k.q. part. począć, stać się brzemieniem²⁰²⁹, AK - ich pozycynajca; ^{***}lub: k.p. przyjaciele, metaf.: o cudzołożnicach¹⁵⁷ ^{***}obowiązek utrzymywania leżał po stronie męża - tu o Baal'u w. 13

6. Dlatego³⁶⁵¹ oto²⁰⁰⁵ zagroźdę⁷⁷⁵³ drogę² twoją cierniami¹⁵⁵¹⁸ i wymuruję¹ przed nią mur¹⁴⁴⁸; i nie³⁸⁰⁸ znajdzie⁴⁶⁷² swoich ścieżek⁵⁴¹⁰. ^{***}lub: przejście Hi 19,8; Oz 9,6; 10,8; ^{***}hebr.: derek - tu: jako sposób życia - odległość, podróż, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰; ^{***}dost.: przez ciernie - AK

^{***}lub: k.q. zamurować, odczyć murem, odgrodzić¹⁴⁴³ Jr 8,15

7. I będzie biegać² za swoimi kochankami¹⁵⁷, lecz ich³⁸⁰⁸ nie dogoni¹; będzie ich szukać¹, lecz nie³⁸⁰⁸ znajdzie⁴⁶⁷². I powie⁵⁵⁹: Ach!^{1980COH} Pójdę¹⁹⁸⁰ i wrócę⁷⁷²⁵ do swojego pierwszego⁷²²³ męża¹, bo lepiej¹ mi było wtedy²²⁷ niż teraz⁶²⁵⁸. ^{***}lub: k.p. pragnąć, prosić, dążyć¹²⁴⁵ Oz 5,13 ^{***}lub: k.p. gonić zwyciężać, zabiegać usilnie o⁷²⁹¹; ^{***}k.h. przejąć, objąć, osiągnąć⁵³⁸¹; ^{***}lub: mężczyzna, człowiek, ludzkość, kłokowiek, każdy⁷⁷⁶; ^{***}lub: zadowolony, szczęśliwy, zamożny²⁸⁹⁶

8. Bo¹ ona¹⁹³¹ nie wie¹, że to ja⁵⁹⁵ dałem⁵⁴¹⁴ jej zboże¹⁷¹⁵, moszcz¹ i oliwę³³²³, i pomnożyłem⁷²³⁵ dla niej srebro⁷⁰¹ i złoto²⁰⁹¹, a oni używali⁶²¹³ tego dla Baala¹. ^{***}dost.: i ona... Iz 1,3; ^{***}lub: k.q. znać, poznać, uznać, rozważać, wiedzieć³⁰⁴⁵ Ez 16,19 ^{***}lub: święty sok z owoców⁸⁴⁹²; ^{***}ty...pan¹¹⁶⁸¹¹⁶⁷ właściciel, mąż

9. Dlatego³⁶⁵¹ wrócę⁷⁷²⁵ i zabiorę¹ moje zboże⁷¹⁵ w jego czasie¹, mój moszcz⁷⁴⁹² w jego porze¹, odejmę⁵³³⁷ jej moją wełnę⁶⁷⁸⁵ i mój len⁶⁵⁹³, do okrywania³⁶⁸⁰ jej nagoci⁴¹⁷².

^{***}lub: k.q. wziąć do ręki, odebrać, objąć w posiadanie³⁹⁴⁷; ^{***}los, wydrzenie⁶²⁵⁶; ^{***}wyznaczony czas, wyznaczone miejsce, sygnał, namiot spotkania¹¹⁵⁰; ^{***}dost. dot. czasów ich zbiorów Oz 8,7; 9,2

10. A teraz odkryję¹⁵⁴⁰ jej sprośność¹ na oczach⁸⁶⁹ jej kochanków¹⁵⁷ i nikt¹ jej nie wyrwie¹ z mojej ręki. Ez 16,37

^{***}lub: właśnie teraz, odład, i ukrótce⁶²⁵⁸ u Ozeasza bliska przyszłość - por. Oz 4,16; 5,7; 8,8,13; 10,2 i oskarżenie Oz 5,3; 13,2 - EIB^K

^{***}hap.leg.: nieskromność, bezwstyd, nagosci, głuchość^{4040BS828}

^{***}lub: mężczyzna³⁷⁶ - por. u⁷; ^{***}k.h. odebrać, odzyskać⁵³³⁷

11. I sprawie¹, że ustanie¹ wszelka³⁶⁰⁵ jej radość¹, jej święto¹, jej nów¹, jej szabat¹ i wszelkie³⁶⁰⁵ jej zgromadzenie⁴¹⁵⁰.

^{***}lub: k.h. uczynić kres⁷⁶⁷³; ^{***}umieszenie, wesele, rozkosz⁴⁸⁸⁵ - Hi 8,19

^{***}lub: święte zgromadzenie, święto pielgrzymek, ofiara święteczna²²⁸²; ^{***}ty, święto w czasie nowiu księżyca²³²⁰ Iz 1,13; Am 5,21

^{***}ty, święto obchodzone w dniu sabatu, ^{***}por. u: 9^{***}

12. Zniszczę¹ też jej winnicę¹⁶¹² i jej figowiec⁸³⁴, o którym⁸³⁴ mówiła⁵⁹: To ich zapłata¹ dla mnie, którą⁸³⁴ dali⁵⁴¹⁴ mi moi kochankowie¹⁵⁷. Więc zamienię¹ je w lesne gąszcza¹ i pożrą³⁹⁸ je polne⁷⁰⁴ zwierzęta²⁴¹⁶. ^{***}hebr.: waw Ps 80,12; Iz 5,5; 7,23; 32,13 ^{***}lub: k.h. pastuszyć, przejmować groźną³⁰⁷⁴; ^{***}krzew winny¹⁶¹² ^{***}hap.leg.: cena, nagroda nierezadnic¹⁶⁶; ^{***}dost.: k.q. postanovać, sprawić, że coś się stanie⁷⁷⁶⁰; ^{***}lub: zalesione wzgórze, las³²⁹³

13. I ukarzę¹ ją za te⁸⁵³ dni³¹¹⁷ Baalów^{21P}, którym⁸³⁴ spalała kadzidło¹ i dla¹⁹⁹² których była odobiona⁵⁷¹⁰ swoimi kolecykami¹ i swoimi klejnotami¹, i chodziła¹⁹⁸⁰ za swoimi kochankami¹⁵⁷, a o mnie zapomniela⁷⁹¹¹ - oświadczenie¹ JHWH. Jr 7,9; Ez 16,12; ^{***}lub: k.q. doglądać, szukać, karać, odwiedzać, zwracać uwagę³⁴⁸⁵

^{***}ty. Baal Peor (Lb 25,3), Baal Hermon (Sdz 3,3), Baal Berit (Sdz 8,33), Baal Samarii (1Kr 16,32), Baal Karmelu (1Kr 18,19-40), Baal Ekronu (2Kr 1,2,4); ^{***}lub: składac ofiarę⁶⁹⁹⁹; ^{***}może dotyczyć specyficznego sposobu przystrojania się kobiet parających się nierezadem świątynnym - Rdz 38,15 - KUL³; ^{***}lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroKa)⁵⁰⁰² 2Sm 23,1 Ez 23,40

14. Dlatego³⁶⁵¹ oto¹ ja⁵⁹⁵ zwabię¹ ją, zaprowadzę¹⁹⁸⁰ na pustynię⁴⁰⁵⁷ i przemówię¹⁶⁹⁶ do jej serca¹; ^{***}lub: spojrz, czy²⁰⁰⁹ part. wskaz. Ez 20,33-38 ^{***}lub: namawiać, kusić, zwodzić⁶⁶⁰¹, przekonywać za pomocą wdzięku - Prz 1,10, namawiać³⁵⁷⁶²⁴; ^{***}wnętrze, umysł, wola³⁸²⁰

15. I dam⁵⁴¹⁴ jej, tam⁸⁰³³ jej winnicę³⁷⁵⁴, a dolinę⁶⁰¹⁰ Akol¹⁵⁹¹¹ jako wrota⁶⁶⁰⁷ nadziei¹. I zaśpiewa¹ mi tam⁸⁰³³ jak za dni³¹¹⁷ swojej młodości²⁷¹, jak w dniu¹¹⁷ jej wyjścia¹ z ziemi⁷⁷⁶ Egiptu¹; ^{***}ty, ziemia Koptów⁴⁷¹⁴ ^{***}ty, ^{***}Dolina Niepokoju¹ - Joz 7,1-26; ^{***}lub: oczekiwania⁸⁶¹⁵; ^{***}k.q. odpowiedzieć⁶⁴³⁰; ^{***}k.q. iść w górę, wycofać się, odchodzić⁵⁹²⁷

16. I stanie^{*} się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH, że **zawolasz^{do} mnie** – „Mój mężu¹⁹⁹³”, a nie **będziesz do mnie wiec**⁵⁷⁵⁰ wołała⁷¹²¹ – „Mój Baalu¹⁹³¹⁹¹!”

Lz 54,5

^{*lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹}
^{*lub: wolać, krzyczeć, głosić, przyzywać, nadawać imię⁷¹²¹}
<sup>**gra słów: hebr: isz²⁷⁶ – mój mężczyzna, mój człowiek - hebr: ba-
 et¹¹⁸⁰HAP - mój pan - Wj 21,3; Pwt 22, 22, 24,4 vs Rzd 2,23, 3,6,16</sup>

17. I usunę^{*} z jej ust⁸⁰³⁴ imiona^{**} baalów¹¹⁶⁸, a ich imię⁸⁰³⁴³⁸ nie zostanie więcej⁵⁷⁵⁰ wspomnianie¹⁹⁹³.
^{**lub: k.n. być przedmiotem myśli²¹⁴² Rzd 35,2;}
<sup>*lub: k.h. spowodować odejście, zabrać, obalić⁵⁴⁹³; **imię⁸⁰³⁴ - od-
 zwierciadła naturę i charakter osoby je noszącej Joz 24,23</sup>

18. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ **zawrę^{*} dla nich przy-
 mierze⁶³⁵ z polnymi⁷⁷⁰⁴ zwierztami²⁴¹⁶, z ptac-
 twem⁵⁷⁷⁵ niebios¹⁹⁹³ i z tym, co pełza⁷⁴³¹ po
 ziemi⁷⁷⁶, a łuk⁷¹⁹⁸ i miecz²⁷¹⁹, i wojnę⁴⁴²¹ wy-
 rwę¹⁹⁹³ z ziemi⁷⁷⁶, i sprawię, że położą⁷⁹⁰¹ się
 do snu bezpiecznie⁹⁸³.**

Hi 5,23; Lz 11,6-9; Ez 34,25

^{*lub: k.g. odcinać, ścinać, ciosać, zawiązać przymierze²⁷⁷²}
^{**hebr: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojskowy¹²⁸⁵}
^{**wy myśli hebr istniały trzy sfery nieba⁸⁰⁶⁴ - por: Koz 12,2¹⁹⁹³}
^{***dł.: k.g. niszczyć, burzyć, rozdzierać gwałtownie, kruszyć⁷⁶⁶⁵}

19. I zaręcę¹⁷⁸¹ cię z sobą na wieki¹⁹⁹³; i za-
 ręczę⁷⁸¹ cię z sobą w sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, i
 w prawości¹⁹⁹³, w lasce¹⁹⁹³ i w miłosierdziu¹⁹⁹³
 w umowy małżeńskiej przez wiszczenie zapłaty, wspólne za-
 mieszkanie parą młodej leżano w sferze ustalenia organizacyjnych -
 por: Wj 22,16-17; Pwt 20,7; 22,23-29; 1Sm 18,25; 2Sm 3,14

^{*lub: długotrwałość, odwieczność, starożytność, na zawsze⁵⁷⁶⁰}
<sup>**lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, spraw-
 wiedliwość, przywilej (prawny), prawność, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹</sup>
^{***lub: dobroć, taskawość, wierność, czystość²⁶¹⁷}

^{****lub: uszczęplenie, liłość, łono (wnętrze)⁷³⁵⁶} Lz 62,4,5

20. I zaręcę⁷⁸¹ cię z sobą w wierności^{*} i po-
 znasz¹⁹⁹³ JHWH. ^{*lub: stałość, niewzruszoność⁵³⁰}
^{**lub: k.g. znać, poznać, uznać, rozważać, wiedzieć³⁰⁴⁵}

21. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷, że od-
 powiem¹⁹⁹³ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH – odp-
 owiem⁶⁰³⁰ niebiosom⁸⁰⁶⁴, a one¹⁹⁹² odpowie-
 dzą⁶⁰³⁰ ziemi⁷⁷⁶.

Lz 55,10; Za 8,12; Mi 1,30-11

^{*lub: k.g. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰}
 22. A ziemia⁶⁰³⁰ zbożu¹⁷¹⁵, mioszcz-
 wi¹⁹⁹³ i oliwie¹⁹⁹³, a te odpowiedzą⁶⁰³⁰ Jiszreel¹⁹⁹³.

^{*hebr: erc - grunt, gleba, powierzchnia, kraj, ziemia, obszar⁷⁷⁶}
<sup>*lub: świeży sok z owoców, młode wino⁸⁴⁹²; **świeża oliwa,
 lśniująca (czysta) oliwa - por: Za 4,14; ***por: Oz 1,4¹⁹⁹³ Jz 31,12</sup>

23. Zasieję²²³² ją sobie na ziemi⁷⁷⁶ i zlituję^{*}
 się nad Lo-Ruchamą³⁸⁰⁸⁷³⁵⁵, i powiem⁵⁵⁹ do
 Lo-Ammi¹⁹⁹³: **Ty jesteś moim ludem!** A on
 powie⁵⁵⁹: Ty jesteś moim Bogiem. Jz 31,37;
<sup>*lub: mieć liłość, miłosierdzie, współczuć³⁵⁵⁵; **tj.: „Liłości jej od-
 mówiono”; ***tj.: „Nie mój lud”³⁸⁰⁸⁵⁹⁷¹ Oz 1,6,9; 2,1; Rz 9,2</sup>

3 I powiedział⁵⁵⁹ JHWH do mnie ponow-
 nie⁵⁷⁵⁰: Idź¹⁹⁸⁰IMP i pokochaj¹⁵⁷ kobietę ko-

chaną¹⁵⁷PAS przez innego^{*} – cudzołożnicę¹⁹⁹³PAR.
 Tak jak JHWH miłuje¹⁶⁰ synów¹¹³¹ Izraela,
 a oni¹⁹⁹² odwracają¹⁹⁹³ się do innych¹¹² bogów
 i kochają¹⁵⁷ placki⁸⁰⁹ z rodzynkami¹⁹⁹³6025.

<sup>*lub: przyjaciel, towarzysz, współmieszkaniec, ktoś drugi, kocha-
 nek⁷⁴⁵³; **lub: k.p. cudzołożyć, uprawiać bahochwalstwo⁵⁰⁰³</sup>
<sup>***lub: k.g. rozjeździć się, mieć się ku, zbliżyć się⁶⁴³⁷; ****tj. placki
 ofiarne w kulcie bahochwalczym lub buklaki wina - KHK, LXV</sup>

2Sm 6,19; 1Krn 16,3; Pnp 2,5; Jr 7,18; 44,19

2. I nabyłem¹³⁷³⁹ ją sobie za piętnastą¹⁹⁹³
 sztuk srebra¹³⁷⁰¹ i za chomer¹⁹⁹³ jęczmie-
 nia⁸¹⁸⁴, i letek¹⁹⁹³ jęczmienia⁸¹⁸⁴. Pwt 22,18-19

<sup>*lub: uzyskiwać przez handel, handlować, kupować, targować
 się⁷³⁹; AK i nabyłem ciebie dla siebie; **dł.: pieś²⁵⁶⁸ (i) dzie-
 się⁶²⁴⁰; ***tj. 180 g srebra - cena dot. opłaty zaręczynowej lub opła-
 ty za wykup niewolnicy - por: Wj 21,32; Kpl 27,4; ****tj. 400 litrów
 *****1 lek to połowa chomera - razem 600 l - wartość 15 srebrików</sup>

3. I powiedziałem⁵⁵⁹ do niej⁴¹³: Pozostaniesz^{*}
 u mnie przez wiele⁷²²⁷ dni³¹⁰⁷. Nie³⁸⁰⁸ będziesz¹⁹⁶¹
 uprawiała nierządu²¹⁸¹, nie³⁸⁰⁸ będziesz¹⁹⁶¹
 dla innego¹⁹⁹³ mężczyzny¹⁹⁹³ i także¹⁹⁹³ ja⁵⁸⁹ nie
 przyjdę¹⁹⁹³ do ciebie. Rzd 34,31; Pwt 22,21; Ps 73,27;

<sup>*lub: k.g. siedzieć, być ustawionym, zostawać, mieszkać, mieć sie-
 dzibę³⁴²⁷; **eufemizm: nie będę uspołzył z tobą Prz 6,26; Mi 1,7</sup>

4. Bo przez wiele⁷²²⁷ dni³¹⁰⁷ synowie¹¹²¹ Izra-
 ela⁴⁴⁷⁸ pozostaną³⁴²⁷ bez³⁶⁹ króla⁴⁴²⁸ i bez³⁶⁹
 księcia^{*}, i bez³⁶⁹ ofiary¹⁹⁹³, i bez³⁶⁹ steli¹⁹⁹³, i bez
 efodu¹⁹⁹³ i terafim¹⁹⁹³. 1Sm 23,92; Dn 9,27; 11,31

^{*lub: władca, wysoki urzędnik, dowódca⁸²⁶⁹; **tj. ofiara krwawa¹⁰⁷⁷}
^{- Wj 19,5, 24,8; ***tj. filar, pamiątkowy kamień, grubowice ze stęgi¹⁶⁷⁶}
<sup>- Mi 5,13; ****tj. o zabobonnej praktyce wróżenia na podobieństwo
 rzucania losów - Wj 28,4-28; *****tj. bożki domowe - Rzd 31,19</sup>

5. Potem³¹⁰ synowie¹¹²¹ Izraela⁴⁴⁷⁸ nawrócą^{*}
 się i będą szukać^{**} JHWH, ich Boga, i Da-
 wida⁷³², ich króla⁴⁴²⁸; a w dniach¹⁹⁹³ ostatecz-
 nych¹⁹⁹³ odczują przerażenie¹⁹⁹³ i zwrócą⁴¹³
 się do JHWH i Jego dobroci¹⁹⁹³.

Jr 50,4-5

<sup>*lub: k.g. odwracać się, wracać⁷⁷²⁵; **k.p. dążyć do czegoś, pragnąć,
 prosić¹²⁴⁵; ***czas późniejszy, koniec, coś w tle, o przyszłości³¹¹⁹</sup>
^{****tj. k.g. odczuwać bojaźń⁶³⁴²; *****korzystać, dobroty, szczęście²⁶⁹⁸}

4 Słuchajcie^{11MP} Słowa¹⁹⁹³ JHWH, synowie¹¹²¹
 Izraela⁴⁴⁷⁸, bo³⁵⁸⁸ JHWH **wnosi** sprawę
 w sądzie¹⁹⁹³ przeciwko⁵⁹⁷³ mieszkańcom³⁴²⁷PAR
 tej ziemi^{776A}, gdyż³⁵⁸⁸ nie ma prawdy¹⁹⁹³ i nie
 ma miłosierdzia¹⁹⁹³, i nie³⁶⁹ ma poznania¹⁸⁴⁷
 Boga w tej ziemi^{776A}. *****łaski, dobroci²⁶¹⁷

<sup>*lub: być postusznym⁸⁰⁸⁵; **mowa, czynny, rzecz, przedsięwzię-
 cie, sprawa¹⁶⁹⁷; ***niesnaski, spor, konflikty⁷³⁷⁹; ****wierność⁵⁷¹¹</sup>

2. Jest kłątwa^{*} i kłamstwo³⁵⁸⁴, i morder-
 stwo⁴⁵⁷⁴, i kradzież¹⁵⁸⁹, i cudzołóstwo⁵⁹⁰³ – te
 wybuchły gwałtownie¹⁹⁹³6555, a krew¹⁸¹⁸P się-
 ga⁵⁰⁶⁰ po krew¹⁹⁹³1812P. Oz 7,3; 10,13; 11,12

<sup>*lub: ślub, przystęga⁴²²; **k.g. uciec się do przemocy, rozciągnać
 ****idiom: zbrodnia pociąga zbrodnię - por. BW, BT, ESP</sup>

3. Dlatego^{5921/3651} lamentuj^{*} ziemią^{776A} i mar-niej^{*} każdy³⁶⁰⁵ w niej zamieszkujący^{3427/PAR}, wraz z polnymi zwierzętami²⁴¹⁶ i ptactwem⁵⁷⁷⁵ niebios³⁰⁶⁴, a także¹⁵⁷¹ ryby¹⁷⁰⁹ morskie³²²⁰ zgina⁶²²KN.

^{*}lub: k.g. opłakiwać, biadać nad⁵⁶, ^{*}k.p. być wulgim, walcieć⁵³⁵ Iz 24,4; 33,9; Jr 4,25

4. Jednak^{*}, niech nikt^{**} nie klóci³³³³JUS się, i niech nikt³⁷⁶ nie⁴⁰⁸ oskarża³³³³JUS. A twój lud⁵⁹⁷¹ jest jak okarzący^{17378/PAR} kapłana

^{*}lub: zaiste, z pewnością³⁸⁹, ^{*}człowiek, mężczyzna, mąż, ktoś³⁷⁶
^{**}lub: k.g. walczyć, klócić się, prowadzić sprawę, proces (prawni), złożyć skargę⁷³⁷⁸, ^{**}k.h. sądzić, karcić, uznawać za winnego⁴¹⁹⁸, ^{**}hebr.: kohan - kapłan, główny urzędnik bądź najwyższy władca³⁵⁴⁸
Pwt 17,12-13; Ez 3,26; Am 5,10,13

5. I potykasz^{*} się we dnie³¹¹⁷, i potyka³⁷⁸² się także¹⁵⁷¹ z tobą prorok^{**} w nocy³⁹¹⁵, zniszczę³³³ twoją matkę⁵¹⁷, ^{*}lub: k.g. zatracić się³⁷⁸² Ez 14,3

^{**}dosl.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi⁵⁰³⁰ - por. ro'eh - wi-dzący⁷²¹³ - 1Sm 9,9, ^{**}k.g. spowodować zaprzestanie, niszczyć¹⁵⁸²⁰

6. Mój lud⁵⁹⁷¹ ulega zgubie³¹⁸²⁰KN z powodu braku poznania[!] Ponieważ³⁵⁸⁸ ty⁶⁵⁹ odrzu-ciłeś³³³³ poznanie¹⁸⁴⁷, ja też^{CV} odrzucę³⁹⁸⁸ ciebie, byś mi nie był kapłanem³³³³. Skoro za-pomniałeś³³³³ o Prawie³³³³ Twojego Boga, ja też zapomnę⁷⁹¹¹ o twoich synach¹¹²¹.

^{*}lub: został zniszczony - AK; ^{**}wiedza, poznanie, postrzeżenie, umiejętność; rozeznanie, mądrość¹⁸⁴⁷ - Rdz 2,9,17, ^{**}k.g. odma-wiać, uzgardzić³⁹⁸⁸, ^{**}k.p. postąpić jako kapłan³⁵⁴⁷

^{**}hebr.: k.g. przestać się troszczyć⁷⁹¹¹, ^{**}hebr.: tora[!] - Oz 8,1

7. Im więcej^{*} ich^{**}, tym³⁶⁵¹ więcej^{*} grzeszą³³³³ przeciwko mnie. Dlatego³³³³ ich chwałę³³³³ zamienię⁴¹⁷¹ w hańbę³³³³. ^{**}domyśl. kapłani

^{*}lub: k.g. być lub stać się liczyzny, równość¹²⁴³, być wielkim⁷²³⁵
^{**}lub: chybić celu bądź szlachności i obowiązku, ponieść winę, utra-cić²³⁹⁸, ^{**}splendor, majestat, duma, godność³⁵¹⁹, ^{**}wstydy, hańba, ujma, upokorzenie⁷⁰³⁶
Oz 10,1; 13,6; Ha 2,16

8. Pożerają^{*} ofiary za grzech^{3312/403} mojego ludu⁵⁹⁷¹ i ku^{**} nieprawości³³³³ ich podnoszą⁵³⁷⁵ swoją duszę³³³³. ^{**}por. Za 14,19*, ^{**}nu - AK Iz 56,11;

^{*}lub: jeść; żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, wysysać³⁹⁸
^{**}lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁷⁷¹, ^{**}hebr.: najęść - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość³¹⁵; gr.: psyche - Lk 22,3* Mi 3,11

9. I tak samo¹⁹⁶¹ stanie się z ludem⁵⁹⁷¹ jak z kapłanem³⁵⁴⁸. I ukarzę^{*} go za⁵⁹²¹ jego dro-gi^{**} i oddam³³³³ mu za⁵⁹²¹ jego czyny⁴⁶¹¹.

^{*}lub: k.g. doglądać, szukać, karać, odwiezwać⁴⁴⁸⁵, ^{**}hebr.: derek - odległość, podróż, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny¹⁶⁷¹, ^{**}dosl.: k.h. przynosić z powrotem, pozwałać wrócić⁷⁷²⁵

10. I będą pożerać³⁹⁸, ale się nie nasycą^{*}, będą uprawiać nierząd²¹⁸¹, ale się nie pomnożą^{**}, bo opuścili³³³³ JHWH, by poświę-cić³³³³INF się nierządowi³³³³. ^{**}lub: k.g. porzucić³⁸⁰⁰

^{*}lub: k.g. być zaspokojonym, być spełnionym, otrzymać swoją porcję, być napełnionym⁷⁶⁴⁶, ^{**}k.g. rozcigać, roznięszczać³⁵⁵³
^{**}lub: k.g. pilnować, strzec, czekać na, wypatrywać^{38104/B9549}

11. Nierząd²¹²⁸⁴ i wino, i moszczy³³³ odbie-ra^{3947S} rozum³³³. ^{**}lub: świeży sok z owoców⁸⁴⁹², tu: hend.

^{*}być może słowo to powinno stanowić końcówkę w 10, wtedy wiersz zaczynałby się: A wino, i... por. EIB^K, BWC, BW, BT, BP ^{**}lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰

12. Mój lud⁵⁹⁷¹ radzi^{*} się u swojego drewna⁴⁰⁸⁶, a jego kij³³³³ obwieszcza⁵⁰⁴⁶ mu odpo-wiedz³³³³, bo duch³³³³ nierządu²¹⁸³ go zwodzi³³³³ - i uprawiają nierząd²¹⁸¹, wyłamując się

spod³³³³ władzy ich Boga. Iz 44,19; Jr 2,27; Oz 9,1

^{*}lub: k.g. szukać, zabiegać o, prosić, wypyttywać, dowiadywać się⁷⁵⁹²
^{**}lub: pręt, kij, laska, rózdzka (wroźbitarza) - tu opis praktyki wró-biarskiej zwanej raddomancją - por. Ez 21,26, lub o słupach Asze-ry - Wj 34,13, ^{**}hebr.: ru'a[!] - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, ^{**}lub: k.h. powodować błakanie⁷⁸⁸², ^{**}pod, poniżej⁸⁴⁷⁸ - por. Wj 6,7; K&K²

13. Na szczytach⁷²¹⁸ gór²⁰²² składają ofiary^{*}, a na pagórkach³³¹³⁸⁹ palą kadzidla⁶⁹⁹⁹, pod dę-bem⁴³⁴, pod topolą³³⁴⁸³⁹ i pod terebintem³³⁴²⁴ - tak³⁵⁸⁸, dobry²⁸⁹⁶ jest ich cień⁶⁷³⁸ - dlate-go^{5921/3651} wasze córki¹³²³ uprawiają nierząd²¹⁸¹

i wasze synowe³³³³ cudzołożą⁵⁰⁰³. Rdz 12,2; 35,4;

^{*}tj. składają krwawą ofiarę²⁰⁷⁶, ^{**}na wygórzach i pagórkach skła-dano ofiary głównie Baalowi - Pwt 12,3; 2Krl 17,10; ^{**}tu i Rdz 30,37 ^{**}tj. drzewo terpentynowe o wys. do 15 m o rozłożystych gałęziach ^{**}lub: obłubienica, pama młoda³⁶¹⁸ 1Krl 14,23; 2Krl 17,10; Jr 2,20

14. Nie³⁸⁰⁸ będę karał^{*} waszych córek z tego powodu^{3588/84132}, że uprawiają nierząd²¹⁸¹, ani waszych synowych³⁶¹⁸ z tego powodu³⁵⁸⁸, że cudzołożą⁵⁰⁰³. Bo³⁵⁸⁸ oni sami¹⁹⁹² odchodzą^{*}

na bok z nierządnicami²¹⁸¹ i składają krwa-we ofiary²⁰⁷⁶ wraz z kapłankami³³³³, a lud⁵⁹⁷¹ nie rozumie³³³³, że upada³³³³KN. Pwt 23,17

^{*}lub: k.g. doglądać, szukać, karać, odwiezwać, nawiedzać⁶⁴⁸⁵
^{**}lub: k.p. być oddzielnym, rozdzielonym, umykać, uwić⁶⁵⁰⁴
^{**}lub: prostytucja sakralna, nierządnicza - Oz 2,13^{**}; Rdz 38,21 ^{**}lub: k.g. rozeznaczyć, mieć rozeznanie, ugład, zrozumienie⁹⁰⁵

^{**}dosl.: k.n. zrzuć, cisnąć w dół, cisnąć, strącić, odrzucić²³⁸²

15. Jeśli⁵¹⁸ ty⁶⁵⁹, Izraelu[!], uprawiasz nierząd²¹⁸¹, niech chociaż³⁰⁶³ Juda³⁰⁶³ nie ściaga na siebie winy[!]. I nie idźcie³⁵ do Gilgal³³³, nie wstępujcie⁵⁹²⁷ do Bet-Awen³³³³ i nie przysię-gajcie⁷⁶⁵⁰: Jak żyje³³³³ JHWH!

Joz 4,19; ^{*}hebr.: jirs'a[!] - ,ten, który zmagal się z Bogiem"³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28 ^{**}lub: k.g. naruszyć prawo, dokonać przestępstwa, być winnym⁸¹⁶
^{**}tj. Jeryg kamieni¹⁵³⁷ - Am 4,4; 5,5 - region około 7 km od Sei-lo i Betel; ^{**}tj. „dom próżności"¹⁰⁰⁷ - miasto na wsch. od Betel

^{**}lub: na życie JHWH - AK, BP, BT - Pwt 6,13; 10,20; Sdz 8,19; Rt 3,13; 1Sm 14,39; Jr 23,7; Am 8,14 Joz 9,15; 12,11; 1Krl 12,28

16. Bo³⁵⁸⁸ Izrael³⁴⁷⁸ jest krnąbrny³³³³PAR jak uparta^{5637/PER} jałowka⁶⁵¹⁰. Wkrótce³³³³ JHWH będzie ich prowadzić³³³³ jak jagnię³⁵³² na otwartą przestrzeń³³³³. ^{**}lub: teraz⁶²⁵⁸ - por. Oz 2,10*

^{*}lub: k.g. buntować się, być upartym⁵⁶³⁷, ^{**}k.g. paść; prowadzić⁷⁴⁶²
^{**}lub: szerokość; przestworza⁴⁸⁰⁰ - 2 Sm 22,6-20; metaf. ostrzegają-ca przed głębią Seolu (?) - por. jako synekolocha w Ps 49,14 - jak owce będą złożeni w Seolu - śmierć będzie ich paść - WBC^K

17. Efraim* związał³⁸⁸ się z bożkami³⁸⁸. Porzucił³²⁴IMP go. Ps 81,12; Oz 4,4; 13,2

³⁸⁸tj. „podwójna sarta popiołu” bądź „będę podwójnie owocny”⁶⁶⁹ - drugi syn Józefa - Rdz 41,51 - tu syn. królestwa północnego; ³⁸⁸lub: zjednoczyć się, złączyć się, rzucić uróki;²²⁶⁶, ³⁸⁸lub: wyobrażenie bóstwa przedstawione przez wizerunek;⁶⁰⁹¹, ³⁸⁸„daj mi spokój” - EIB

18. Gdy został usunięty* ich trunek³¹⁶, to nurzają²¹⁸¹INFABS się w nierządzie³⁸⁸PER; rozkochują³⁸⁸ się hańbą⁷⁰³⁶ jej tarczy⁴⁰⁴³

³⁸⁸lub: k.g. odejść, zejść z drogi, stronić od, zostać usuniętym⁵⁴⁹³, ³⁸⁸to prawdopodobnie mocne, odurzające wino - por: Iz 1,22; Na 1,10 - sens: ich upojenie mianem, więc .... ³⁸⁸hebraizm: nierządem²¹⁸¹ uprawiają nierząd²¹⁸¹ - AK; ³⁸⁸„kochają”¹⁵⁷ kochaniem¹⁵⁷PER

³⁸⁸„być może tarce to synekdocha władców - por: Ps 47,10 - K&D^K - wstędy: rozkochują się hańbą ich wstędzy - por: NIV, EBC^K

19. Przygniół* ich wiatr³⁸⁸ swoimi skrzydłami³⁶⁷¹ i zawstydzą³⁸⁸ się z powodu swoich krwawych ofiar²⁰⁷⁷. ³⁸⁸lub: Duch⁷³⁰⁷ - por: w 12³⁸⁸

³⁸⁸lub: k.g. związać, zamknąć, być w niewoli, słoczyć⁶⁸⁸⁷ ³⁸⁸lub: k.g. być rozczarowanym, zażenowanym, ustydzić się⁹⁵⁴

5 Sluchajcie^{1IMP} tego²⁰⁶³, kapłani³⁸⁸, zwróć uwagę⁷¹⁸¹ na to, domu¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸ i na kłoni uchą²³⁸¹IMP, domu¹⁰⁰⁴ króla⁴⁴²⁸A. Bo przeciwko wam jest sąd³⁸⁸, ponieważ staliście¹⁹⁶¹ się sidłem⁶⁴¹ dla Mispy³⁸⁸ i siecią⁷⁵⁶⁸ rozciągniętą⁶⁵⁶⁶ nad Taborem³⁸⁸, Oz 9,9

³⁸⁸lub: k.g. być posłusznym⁸⁰⁸⁵, ³⁸⁸por: Oz 4,4³⁸⁸, ³⁸⁸sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przynajmniej (prawny), prawność, słusność w sądzie³⁹⁴¹, ³⁸⁸„wieża strażnicza” tu miejscowość koło Gerazy (?) - Rdz 31,49; Szcz 11,11 ³⁸⁸„tj. „kopiec”⁸³⁹⁶ - charakter. góra na równinie Jezreel - Joz 19,12

2. I rzec³⁸⁸ buntowników³⁸⁸ pogłębiliście³⁸⁸, ale ja³⁸⁸ będę karą³⁸⁸INFN dla każdego³⁶⁰⁵ z nich. ³⁸⁸tj. k.g. zarzącać, bić⁷⁸¹⁹, ³⁸⁸hap.leg. ktoś odchylający się, burzący się, buntownik⁷⁸⁴⁶, imi: po zmianie wokaliz. ... pogłębiliście dół w Seitan⁷⁸⁵¹ - KUL; ³⁸⁸„k.h. uczynić głębokim”⁶⁰⁰⁹ - Ps 92,5; Iz 7,11 ³⁸⁸„lub: karzenie, karnie, chłosta, pouczenie, ostrzeżenie”⁴¹⁴⁸IB4800

3. Ja³⁸⁸ znam³⁰⁴⁵ Efraima⁶⁶⁹ i Izrael³⁴⁷⁸ nie jest przede⁴⁴⁸⁰ mną ukryty*, bo³⁸⁸⁸ teraz⁶²⁵⁸ Efraimie⁶⁶⁹, uprawiasz nierząd²¹⁸¹. Izrael³⁴⁷⁸ jest skalany³⁸⁸. Oz 6,4; 7,1; Am 3,2; 5,12

³⁸⁸lub: k.n. być schowanym, ukrytym, zostać starym, zostać zniszczonym, zostać złydzonym³⁵⁸², ³⁸⁸„k.n. skalać się, być nieczystym (w sensie seksualnym), rytualnym, przez batwochwalstwo”²⁹³⁰

4. Ich uczynki⁴⁶¹¹ nie dadzą³⁸⁸ mi zawrócić⁷⁷²⁵ do swojego Boga, bo³⁸⁸⁸ duch⁷³⁰⁷ nierządu²¹⁸³ jest w ich wnętrzu³⁸⁸ i nie znają³⁰⁴⁵ JHWH.

³⁸⁸lub: k.g. dać, poświęcić, ofiarować, powodować, postawić⁵⁴¹⁴ ³⁸⁸lub: w głębi, w środku, we wnętrzu⁷¹³⁰ Oz 4,6; 11,14

5. A pycha* Izraela³⁴⁷⁸ świadczy⁶⁰³⁰ przeciwko niemu³⁶¹⁶⁴⁰, I Izrael³⁴⁷⁸, i Efraim⁶⁶⁹ upadną³⁷⁸² z powodu swojej nieprawości³⁸⁸, i upadnie³⁷⁸²KN z nimi też¹⁵⁷¹ Juda³⁰⁶³. Oz 7,10

³⁸⁸lub: wynwyższenie, arogancja, buta, dumna¹³⁴⁷, ³⁸⁸„dosł.: przed jego obliczem”⁶⁴⁴⁰ - AK; ³⁸⁸„deprawacja, nieprawość, wina lub kara”⁵⁷⁷¹

6. Ze swoimi owcami³⁸⁸ i swoimi wołami¹²⁴¹ pójdą¹⁹⁸⁰, aby szukać³⁸⁸ JHWH, ale nie znajdą⁴⁶⁷² Go, bo odstąpił³⁸⁸IMP na nich¹⁹⁹².

³⁸⁸lub: drobne bytła, kozły, trzodły, stada⁶⁶²⁹, ³⁸⁸„k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, wymagać”¹²⁴⁵, ³⁸⁸„k.p. odciągnąć, wycofać (się)”²⁰²

7. Sprzeniewierzył³⁸⁸ się JHWH, bo³⁵⁸⁸ napłodzil³²⁰⁵ obcych³⁸⁸ADJ synów¹¹²¹, a teraz⁶²⁵⁸ dzień nowiu³⁸⁸ pozre³⁹⁸ ich oraz ich dziedzictwo³⁸⁸IMP.

³⁸⁸lub: k.g. postępować zdradziecko, podstępnie, gorszyć⁶⁹⁸ Iz 48,8 ³⁸⁸hebr.: zur; zarim - lmn. - k.g. budzić odrazę, być przybyśsem, być obcym w Prz 2,16; 5,20; 7,5; 22,14 o cudzołownicy²¹¹⁴, ³⁸⁸„lub: rónu, miesiąc (księżycowy), pierwszy dzień mies, coś, co wydarza się co miesiąc”²³²⁰, Ps 81,3, ³⁸⁸„udział, część, terytorium, obszar”²⁵⁰⁶

8. Zadajcie¹⁶²⁸IMP w róg³⁸⁸ w Gibel³⁸⁸ i w trąbę²⁶⁸⁹ w Ramie³⁸⁸; krzyczcie⁷³²¹IMP w Bet-Awen¹⁰⁰⁷: Wróg³⁸⁸ za tobą³¹⁰ Benjaminie³⁸⁸IMP!

³⁸⁸hebr.: szofar - róg, róg barani, trąba⁷⁷⁸² - Wj 19,16; Kpl 25,9 ³⁸⁸„tj. „miasto na wzgórzach”¹³⁹⁰ - tu: miasto lewickie ok. 7 km od Jeruzolimy - Joz 18,28; ³⁸⁸„tj. „wzgórze”⁷⁴¹⁴ - tu: miasto na terytorium Beniamina ok. 8 km od Jeruzolimy i na pñ-usch od Gibei⁷⁴¹⁴ ³⁸⁸„hebr.: binjamin”¹¹⁴⁴, ³⁸⁸„syn prawicy” - syn Jakuba - Rdz 35,18

9. Efraim⁶⁶⁹ będzie¹⁹⁶¹ spustoszony w dniu³⁸⁸117 kary³⁸⁸IMP. Oznajmiłem³⁰⁴⁵KN wśród plemion⁶²⁶ Izraela to, co pewne³⁸⁸. Iz 28,14; Oz 9,11-17

³⁸⁸lub: przereczenie, groza, zdumienie, pustkowienie, nieuczynność³⁰⁴⁷ ³⁸⁸lub: nagana, upomnienie, wyrzut, kara, klótnia, spóć⁸⁴³³ ³⁸⁸„tu: o wojnie pomiędzy Judą a Izraelem (?)” - por: 1Krl 15,21 ³⁸⁸„lub: k.n. uczynić trwałym, być wiernym, godnym zaufania”⁵³⁹

10. Książęta³⁸⁸ Judy³⁸⁸ byli¹⁹⁶¹ jak ci, którzy przesuwają³⁸⁸ granice³⁸⁸IMP¹³⁶⁶PARIS. Wyleją⁸²¹⁰ na nich swój gniew³⁸⁸ jak wodę⁴³²⁵.

³⁸⁸lub: władca, wysoki urzędnik, dowódca⁸²⁶⁹, ³⁸⁸hebr.: jehuda^h - „chwalony” lub „niech On będzie uwielbiony”³⁰⁶³ - syn Jakuba i Lei - Rdz 29,35; tu: o pld. królestwie Judy; ³⁸⁸„tj. czym zakazany Prawem - por: Pwt 27,17; ³⁸⁸„wybuch, uścięłość, gniew”⁵⁶⁷⁸

11. Efraim⁶⁶⁹ jest uciskany⁶²¹⁷IMPASIPAR i kruszony⁷⁵³³IMPASIPAR przez sąd³⁸⁸, gdyż³⁵⁸⁸ zaczął¹²⁹⁷⁴ chodzić¹⁹⁸⁰ za³¹⁰ rozkazami³⁸⁸ ludzi.

³⁸⁸lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przynajmniej (prawny), prawność, słusność w sądzie³⁹⁴¹ ³⁸⁸„lub: nakaz, zarządzenie, wyroczenia (?)”⁶⁶⁷³IB7714 - tu i Oz 10,13

12. A ja³⁸⁸ będę dla Efraima⁶⁶⁹ jak mól³⁸⁸, a dla domu¹⁰⁰⁴ Judy³⁰⁶³ jak próchnica³⁸⁸IMP.

³⁸⁸lub: ćma, mól ubranioży⁶²¹¹IB7216, ³⁸⁸„zgnilizna, zepsucie”⁷⁵³⁸ ³⁸⁸„metaf. powolnego, lecz nieuchronnego zniszczenia - Iz 51,8; Ps 39,11

13. I ujrzał⁷²⁰⁰ Efraim⁶⁶⁹ swoją chorobę*, a Juda³⁰⁶³ swoją ranę*, i poszedł¹⁹⁸⁰ Efraim⁶⁶⁹ do Asyrii³⁸⁸ i postąpił⁷⁹⁷¹ do króla Jareb³⁸⁸. Ale on¹⁹³¹ nie będzie zdolnym³⁸⁸ wasz udrowić⁷⁴⁹⁵ ani uleczyć¹⁴⁴⁵HAP waszej rany⁴²⁰.

³⁸⁸lub: cierpienie, poważna, chroniczna choroba²⁴⁸³, ³⁸⁸„wzrząd”⁴²⁰⁵ ³⁸⁸„tj. „krok”⁷⁸⁰⁴ - starożytnie państwo semickie w pñ. Mezopotamii ³⁸⁸„przydomek nadany królowi Asyrii „uwalczący” tu i Oz 10,6 - całkowita zależność od Asyrii w latach 738-732 p.n.e. - Izrael, Juda - 735-732 ³⁸⁸„lub: k.g. wziąć górę nad, zwyciężyć, wytrwać, mieć moc”³²⁰¹ 2Krl 15,9; 2Krl 16,7-9; Oz 7,11; 8,9; 12,1; 10,6; 14,13

14. Bo³⁵⁸⁸ ja³⁸⁸ będę dla Efraima⁶⁶⁹ jak lew⁷⁸²⁶,

a dla domu¹⁰⁰⁴ Judy³⁰⁶³ jak lew młody*. Ja⁵⁹⁵, ja⁵⁹⁵ sam rozszarpie²⁹⁶³ i odejdę¹⁹⁸⁰, uniosę⁵³⁷⁵, a nikt ich nie³⁶⁹ wyratuje*. Ps 7,2; 50,22; *lew to symbol siły - Iz 5,29; Am 1,2, 3,8; 2,12; Na 2,12-13 Oz 13,7; *lub: k.h. odebrać, odzyskać, wyzłocić⁵³³⁷ - Oz 2,10 Am 3,4; 5,14

15. Pójdę⁹⁸⁰ i powrócę⁷⁷²⁵ do swojego miejsca*, aż do⁵⁷⁰⁴ czasu, gdy⁸³⁴ uznają swoją winę* i zaczną szukać* mojego oblicza⁶⁴⁴⁰. W ich⁹⁹² utrapieniu* będą o mnie zabiegać⁶⁷⁸³⁶. *tj. do meba - por. Ps 14,2; 18,7-10; Iz 18,4; Mi 1,3; *lub: być winnym, być oskarżonym⁸¹⁶, *k.p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, wymagać, prosić¹²⁴⁵, *trudne położenie, niedola, wąski⁶⁸⁶²

6 Chodźcie^{1980IMP} i wróćmy^{61COH} do JHWH, Tak³⁵⁸⁸, On¹⁹³¹ nas rozszarpai²⁹⁶³ i On nas uzdrowi⁴⁹⁵; uderzy^{387JUS} alez na opatry⁷²⁸⁰. *lub: k.g. zauracać, odwracać się⁷⁷²⁵, *k.h. rozzić, uderzać, szturchnąć, bić, biczować, atakować, ujmować, pokonywać⁵²²¹

2. Ożywi* nas po dwóch dniach¹¹¹⁷, w trzecim dniu* nas podniesie³⁰⁸ i będziemy żywi⁴²¹ przed Jego obliczem*. Pwt 32,39; Ps 30,5 *lub: k.p. przywrócić do życia, wskrzęsić, odrodzić²⁴²¹, *idiom: po określonym czasie - por. Sdz 11,4 - WBC; *lub: k.h. wznosić, budować, wzbudzać, utwierdzać⁶⁹⁶⁵, *por. twarz, powierzchnia⁶⁶⁴⁴

3. Poznajmy^{3045COH} i starajmy^{61COH} się usilnie poznać³⁰⁴⁵ JHWH. Jego nadejście* jest pewne^{381PAR} jak świt⁷⁸³⁷, przyjdzie⁹³⁵ do nas jak deszcz¹⁶⁵³, jak późny deszcz* zraszający, jak ulewa* na ziemię⁷⁷⁶. Ps 19,6; Iz 2,3; Mi 4,2 *dost.: ściegać, zmusić do ucieczki, gonić, chodząc za kimś, pilnie śledzić⁷²⁹¹, *czynność lub miejsce wyjścia, wypłynięcia, wschód⁴¹⁶¹

*lub: k.n. być ustalonym, być nienuzerlnie ustanowionym, być prawidłowo ustalonym³⁵⁵⁹, *deszcz późny lub wiosenny (marzec, kwiecień) występujący przed ziorami¹⁴⁵⁶ - Pwt 11,14; Hi 29,23; Jr 3,3; 5,24; *deszcz uczesny, jesienna ulewa - od końca października do początku grudnia³¹³⁸ tu i Pwt 11,14; Jr 5,24

4. Co⁴¹⁰⁰ mam ci uczynić*, Efraimie⁶⁶⁹? Co⁴¹⁰⁰ mam ci uczynić*, Judo³⁰⁶³? Przecież³⁵⁸⁸ wasze miłosierdzie* jest jak obłok⁶⁰⁵¹ poranny¹²⁴² i jak rosa²⁹¹⁹ szybko* znikająca^{3881PAR}. *lub: k.g. pracować, wykonywać, używać, przygotować, składać ofiarę, doglądać czegoś, zarządzać, postanawiać⁶²¹³, *dobroć, łaskawość, wierność, życzliwość²⁶¹⁷, *dost.: k.h. ustawać bądź rozpoczynać uczesnie^{7925PAR}, *k.g. odchodzić, iść dalej, przyjsić¹⁹⁸⁰

5. Dłatego⁵⁹²¹³⁶⁵¹ ciosałem* ich przez proroków*, zabijałem²⁰²⁶ ich słowami* moich ust⁴³¹⁰, a moje orzeczenia* jak światłość wzejdą³³¹⁸ nad tobą. *por. Oz 2,19** 1Sm 15,32-33 *lub: k.g. rzącać, podzielić, rozłupać²⁶⁷², *dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi³⁰³⁰ - por. ro'eh - widzący⁷²⁰³ - 1Sm 9,9 *lub: wypowiedź, mowa, słowo, powiedzenie, obietnica, nakaz⁵⁶¹

6. Bo miłosierdzia⁶¹⁷ pragnę*, a nie krwawej ofiary²⁰⁷⁷ i poznania* Boga⁴³⁰ - bardziej niż ofiar całopalanych⁵⁹³⁰. Oz 4,1; Mt 9,13; 12,7 *lub: k.g. rozkoszować się czymś, mieć przyjemność w¹⁶⁵⁴, pragnąć, zachęcać się czymś, być ochoczym⁸³⁰³, *mądrość, wiedza¹⁸⁴⁷

7. Ale oni⁹⁹² podeptali⁵⁶⁷⁴ moje przymierze* jak Adam*, właśnie wtedy³⁸⁸¹ mi się sprzeniewierzyli³⁸⁸¹. *lub: tam, wtedy^{8033B9481}

*hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojskowy¹²⁸⁵ *imię własne Adam, człowiek; rodzaj ludzki, istota ludzka, mężczyzna, mała miejscowość w dolinie Jordanu⁷²⁰ - Joz 3,16 *lub: O, jak⁸⁰³³ mi się sprzeniewierzyli - EIB⁸, *por. Oz 5,7*

8. Gilead* jest miastem⁷¹⁵¹ czyniących^{6466PAR} nieprawość*, naznaczone⁶¹²³ krwią¹⁸¹⁸.

*określ. obszaru różnie definiowanego w zależności od kontekstu - gorzysze tereny na wsch. od Jordanu na pld. od rzeki Jarmuk¹⁵⁶⁸ - Joz 22,9-15; 1Krl 10,33; *lub: niegodziwość, nieszczęście jako wymyk magii, bawohowalczy kult¹⁶⁵ - Lb 23,21

9. I jak zaczajone* na człowieka³⁷⁶ bandy*, zgraja²²⁶⁷ kapłanów³⁵⁴⁸ morduje⁷⁵²³ na drodze¹⁸⁷⁰ do Sychem*, tak³⁵⁸⁸ popełniają⁶²¹³ czyny niegodziwe*. Jr 7,9-10; Ez 22,9; 23,27; Oz 2,10

*lub: k.p. czekać, czekać w zasadce, zulekać, wycełkować²⁴⁴² *lub: grupa, gromada, oddział, napaść¹⁴¹⁶, *hebr.: Szekem - miasto pomiędzy górą Ebal a górą Gerazim, miejsce schronienia - Joz 20,7; 1-sza stolica Królestwa Pn. ⁷⁹²⁷ *lub: pomysł, plan, rozwiązłość¹⁵⁴ - AK; Tak, przeprowadzają (swój) ohydny plan - EIB

10. Widziałem⁷²⁰⁰ w domu Izraela³⁴⁷⁸ okropności*: Jakiz⁸⁰³³ nierząd²¹⁸⁴ u Efraim⁶⁹¹ Splamnił* się Izrael³⁴⁷⁸! Jr 5,30-31; 23,14; *lub: coś straszno, obrzydliwego, ohydno^{8186B9627} - Jr 5,30

*lub: k.n. skalać się, być nieczystym (w sensie seksualnym, rytualnym, przez bawohowalstwo)⁹³³⁰ Oz 2,10; 5,3

11. Także¹⁵⁷¹ dla ciebie, Judo³⁰⁶³, wyznaczone* jest żniwo³⁹¹⁷⁰⁵, gdy odwrócę⁷⁷²⁵ niewolę⁷⁶²² mojego ludu*. So 2,7

*lub: k.g. położyć (rycena) ustawiać, rozmieszczać, wyznaczać⁷⁸⁹⁶, *możliwe znaczenie negatywne - por. Jl 3,13; Jr 51,33

*u może być traktowany jako początek rozdziału 7 (?)

7 Gdy uleczę* Izraela³⁴⁷⁸, wtedy zostanie ujawniona^{1540KN} nieprawość* Efraim⁶⁹ i niegodziwość* Samarii⁶⁸⁸, bo³⁵⁸⁸ popełniają⁶⁴⁶⁶ oszustwa⁴²⁶⁷; złodziej^{1590CW} nadchodzą⁹³⁵, a banda¹⁴¹⁶ uderza* na zewnątrz²³⁵¹.

*lub: k.g. udravnąć⁴⁹⁵, *lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość; wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹, *szkoła, udręka, niedola, przeciwność losu, nieszczęście¹⁴⁵¹, *hebr.: „góra czat” 8111 - region związany z ptn. królestwem 10 plemion Izraela, stolica ptn. królestwa 50 km na ptn. od Jerozolimy, 10 km od Sychem *lub: k.g. zdzierać, obnażać, ściągnąć (czyjaś ochronę)⁶⁵⁸⁴

2. I wcale* nie myślą⁷¹⁵⁹ w swoim sercu*, że ja pamiętam²¹⁴² o całej³⁶⁹⁵ ich niegodziwości⁴⁵¹; wkrótce⁶²⁵⁸ ich czyny⁴⁶¹¹ osaczą* ich i będą¹⁹⁶¹ przed moim obliczem⁶⁴⁴⁰.

*lub: nie, uławić nie, inaczej¹⁰⁷⁷, *dost.: mówić⁵⁵⁹ w sercu *hebr.: lebab - wewnątrzny człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie⁸²⁴ - por. hebr.: leb⁸²⁰ Ps 25,7; Jr 14:10 *lub: k.g. obracać się, chodzić dookoła, obchodzić, zbliżać się⁴³⁷

3. Króla⁴⁴²⁸ rozweselają* swoją niegodziwością²⁴⁵¹, a książąt⁸²⁶⁹ swoimi kłamstwami³⁵⁸⁵. *lub: k.p. powodować radość, unosić się radością, promieniać⁸⁰⁶⁵

4. Wszyscy³⁶⁰⁵ cudzołożą⁵⁰⁰³, są jak ten³⁶⁴⁴ rozpalony¹¹⁹⁴ piec. Piekarz⁶⁴⁴MIPAR przestaje^{**} czuć^{***} nad roznieceniem⁵⁷⁸² ognia; po zakonienieniu⁵⁷⁸² ciasta¹²¹⁷ czeka aż do⁵⁷⁰⁴ jego zakwaszenia²⁵⁵⁶.

Jr 9, 2; 23, 10

**lub: naczyne na ogień, przenośny piec, tu duży piec na dworze królewskim*⁸⁵⁷⁴ (?) - por: *Ism 8, 13; Jr 37, 21, metaf. - żar pieca odzwierciedla siłę pożądania* (?) - por: *proces wypieku w KHK*^{***k.g.} - k. zapiekać, odpocząć, zamiechać (pracy); ****domysł. nad procesem wypieku stąd: stan Izraela jest - „na wpiąt upieczony”* - por: *u 8 i 2Krl 15, 30*

5. W rozczystym dniu³¹¹⁷ naszego króla⁴⁴²⁸ książęta⁸²⁶⁹ uczynili go chorym³¹³³ od buklaka²⁵⁷³ wina³¹⁹⁶. Wyciąga^{***}900^{***} swoją rękę³⁰²⁷ przeciwko⁸⁵⁴GES szydercom^{***}1PAR. Iz 28, 1, 7-8

**lub: k.h. uczynić obolnym, chorym, rochorować się, smucić się*²⁴⁷⁰ ****emend. - rochorowali się, gorączką - AK*^{***} ****domysł. król - tu: akt przemocy lub gest okazania łaski* (?) - WBC^K - „rękę po wino - KUL^K ***hap.leg.: k.p. pogardzać, wysmiewać się, mówić butnie”⁹⁴⁵

6. Gdy³⁵⁸⁸ podeszli⁷¹²⁶, ich serce³⁸²⁰ jak piec^{*} płonie^{*} w ich spisku⁶⁹³. Piekarz^{***}644PAR uspio^{ny}3462ADJ przez całą³⁶⁰⁵ noc³⁹¹⁵. Rankiem¹²⁴² - rozpalony^{***}1PAR on¹⁹³¹ jak płomień³⁸⁵¹ ognia⁷⁸⁴.

**por: u 4^{*} - przedmiotem pożądania może być zmiana władzy - por: historię śmierci królów izraelskich z ręki zamachowców za czasów prorokowania Ozeasza - 2 Krl 15, 10, 25; *^{*}przy innej wok. - ich gniew ...; ***zacząć się palić, być zapalonym, trawić (ogniem), gniewać się, metaf. o Bogu i budejach*¹¹⁹⁷ Wj 3, 2

7. Wszyscy³⁶⁰⁵ są rozpaleni^{**} jak piec⁸⁵⁷⁴ i pożerają^{**} swoich sędziów^{***}1PAR; Wszyscy³⁶⁰⁵ ich królowie⁴⁴²⁸ upadli⁵³⁰⁷. Nikt wśród nich nie³⁶⁹ woła^{***}1PAR do mnie⁴¹³.

Ps 21, 9; Oz 13, 10

**lub: być ciepłym, stać się ciepłym, metaf. być namiętnym*²⁵⁵² ****lub: jeść, żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, wymieszać*³⁹⁸ ****lub: k.g. rozstrzygać spór, sprawować sąd*⁸¹⁹⁹; ****krzyżować*⁷¹²¹

8. Efraim⁶⁶⁹? On¹⁹³⁴ zmieszal^{**} się wśród narodów; Efraim⁶⁶⁹ stał się^{**} jak podłomyk^{***} nieobrócony^{***}12015. ****por: u 4^{***}*

**tu: k.h.p. wymieszać się między innymi; k.h. zanikać*⁴¹⁰¹ - Rdz 11, 7

***lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać*¹⁹⁶¹

****lub: krzątać lub pluć (chleba), pluć pieczony na kamieniach*⁶⁹²

9. Obcy^{ADJ} pochłonęli³⁹⁸ jego siłę³⁵⁸¹, a on¹⁹³¹ o tym nie wie³⁰⁴⁵; nawet¹⁵⁷¹ siwizna^{**} go przyproszyła^{***}, a on¹⁹³¹ o tym nie wie³⁰⁴⁵.

**lub: k.g. budzić odrazę, być przybyszem, być obcym*²¹¹⁴, ****wiek, siwa głowa, starość*⁷⁸⁷², ****dosł.: rzuciła*²²³⁶ się na niego - AK

10. I pycha^{*} Izraela³⁴⁷⁸ świadczy⁶⁰³⁰ przeciwko niemu^{**}, lecz nie nawracają⁷⁷²⁵ się do JHWH, swojego Boga ani Go w tym²⁰⁶³ wszystkim³⁶⁰⁵ nie szukają^{***}. ****dosł.: na oblizną*⁴⁴⁴⁰ jego

**lub: wynwyższenie, arogancja, buta, duma*¹³⁴⁷ Iz 9, 9; Am 4, 6;

***lub: k.p. pragnąć, prosić, dążyć do czegoś, żądać*¹²⁴⁵ Oz 5, 4

11. I stał¹⁹⁶¹ się Efraim jak naiwna^{**} gołębi- ca³¹²³ bez³⁶⁹ rozumu^{***}13820. Przyzywają^{**} Egipt, poszli¹⁹⁸⁰ do Asyrii⁸⁰⁴. ****por: Oz 4, 11^{***}; ***u 7^{***}*

**lub: k.g. być prostym, być naiwnym, być zwiadzonym*⁶⁴⁰¹

12. Gdy⁸³⁴ tak⁸³⁴ chodzą¹⁹⁸⁰, rozciągnę⁶⁵⁶⁶ na nich swoją sieć⁶, ściągnę³³⁸¹ ich jak ptactwo⁵⁷⁷⁵ niebios⁸⁰⁶⁴; ukarzę^{***} ich, według tego, co usłysza^{***}1NIS na ich zgromadzeniu⁶⁶⁶⁶.

**lub: siatka, sidło, metaf.: o przewodniczących do grzechu, o sędzi*⁷⁵⁰⁸, ***tu: k.h. karąć, k.g. napominać, pouczać, utrzymywać w karności*³²⁵⁶, ****lub: doniesienie, posuchanie, relacja*⁸⁰⁸⁸, ****zebranie, tłum, banda, całość grupy, wspólnota*⁵⁷¹¹16650

13. Biada^{*} im, bo³⁵⁸⁸ uciekli¹⁰⁷⁴ ode mnie! Zguba^{**} im, gdy³⁵⁸⁸ zbuntowali^{***} się przeciwko mnie. Ja⁵⁹⁵ odkupię⁶²⁹⁹ ich, lecz oni mówią⁴⁰⁶⁶ kłamstwa^{***} przeciwko mnie. Jr 51, 9; Mt 23, 37

**lub: biada! ach!*¹¹⁸⁸ *przejmujący okrzyk bólu bądź rozpaczy*

***lub: spustoszenie, gwałt, zniszczenie*⁷⁰¹; ****buntować się, narzucać (prawo), użniewać*⁶⁵⁸⁶, ****fuś, coś zwiadczonego*³⁵⁷⁷

14. I nie wołają^{*} do mnie ze swojego serca³⁸²⁰, gdy³⁵⁸⁸ jęczą^{**} na⁵⁹²¹ swoich łóżach⁴⁹⁰⁴. Nad zbożem⁷¹⁵ i moszczem⁸⁴⁹² się gromadzą^{***} - odstępują⁴⁴⁹³ ode mnie.

**lub: wołać (na pomoc), krzyżować, zawałać (w potrzebie)*¹⁹¹⁹

***lub: zawałać, płakać, wyć, lamentować*³⁸¹³13695; ****k.h.p. szukać gościny u;*¹⁴⁸¹ *zabrak*¹⁴⁸¹ *może dotyczyć kultu bóstw wrodzaju* - por: *Pwt 14, 1; 1Krl 18, 28; Jr 16, 6; 41, 5; 47, 5* Am 2, 8

15. A ja⁵⁸⁹ ćwiczyłem^{**} i wzmacniałem²³⁸⁸ ich ramiona^{***}12220, a oni obmyślają^{***} zło⁷⁴⁵¹ przeciwko⁴¹³ mnie. Oz 11, 3; Na 1 9

**lub: k.p. utrzymywać w karności, karcić, chłostać*³²⁵⁶, *pouczyc, wychowywać, nauczać*⁸³⁷³⁹, ***metaf. o charakterze militarnym* - por: *Wj 17, 8-13; 32, 11; Ps 18, 35; 44, 4; ***k.p. planować, rozważać*²⁸⁰³

16. I zawrócił⁷⁷²⁵ lecz nie³⁸⁰⁸ w górę^{*}. Sa¹⁹⁶¹ jak luk⁷¹⁹⁸ z rozluźnioną^{**} cięciwą^{**}; ich książęta⁸²⁶⁹ polegą⁵³⁰⁷ od miecza²⁷¹⁹ za zuchwałość^{***} ich języka³⁹⁵⁶. To²⁰⁹⁷ będzie ich posmiewiskiem^{***} w ziemi⁷⁶ Egiptu⁴⁷¹⁴.

**lub: powrócić, nad, w górę, na wysokości, ktoś najwyższy - stąd: nie do Najwyższego - BG, EIB^K - Oz 11, 7; ****dosł.: luzny* - Ps 78, 56-57*

***dosł.: przekłety, gniew, przeklinanie przeciwko Bogu*²¹⁹⁵12693

****lub: drwienie, szydzenie, jakanie*³⁹³³ Ps 12, 3-4; Mi 3, 13-14

8 Przyłóż^{**} róg¹⁷⁸⁸² do⁴¹³ swoich ust^{**}. Jakby orzeł⁵⁴⁰⁴ nad²⁹²¹ domem¹⁰⁰⁴ JHWH! Gdyż przestapili⁶⁷⁴ moje przymierze^{***} i przekroczyli^{***} moje Prawo^{***}. **por: Oz 5, 8^{*}* Pwt 28, 49

***lub: dziać, podniebienie*²⁴⁴¹, ****snuż, porozumienie, traktat, traktat wojskowy*¹²⁸⁵; ****k.g. buntować się, użniewać*⁶⁵⁸⁶, ****lub: torń - prawa, uszaskiwka, pouczenie, zwyczaj, sposoby*⁸⁴⁵¹

2. Do mnie wołają^{*}: Mój Boże - znamy^{**} Cię - my Izrael³⁴⁷⁸ **por: Oz 7, 14^{*}* Oz 7, 14

**lub: k.g. znać, poznać, uznać, rozważać, wiedzieć*³⁰⁴⁵

3. Ale Izrael³⁴⁷⁸ odtrącił¹⁸⁶ dobro^{*}. Wróg³⁴¹ go ściga^{**}. Oz 3, 7

**lub: rzecz dobrą, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość*²⁸⁹⁶

***lub: k.g. zmusić do ucieczki, gonić, śledzić, przesładować*⁷²⁹¹

4. Oni¹⁹⁹² ustanawiają^{*} królów, ale nie³⁸⁰⁸ ze mną; wybierają^{**} książąt, ale bez³⁸⁰⁸ mojej

wiedzy²⁰⁴⁵. Ze swojego srebra⁷⁰¹ i złota²⁰⁹¹ czynią⁶²¹³ sobie bożki¹⁶⁸⁵, by⁴⁶¹⁶ dorobić się zniszczenia⁶⁸⁸⁸.

Wj 32,4; Oz 2,8; 13,1-2.10.11

*lub: k.h. sprawi, że ktoś będzie panował⁴⁴²⁷, *k.h. zachowywać się jak księżyc, rządzić, panować, k.h.p. panować nad⁸³²³, *wytł. obrażenie bóstwa przedstawione przez wizerunek⁶⁰⁹¹, *dost.: zostać odciętym, zostać ściętym, być żutym, ponieść fiasko³⁷⁷²

5. On⁶⁰ odrzucił²¹⁸⁶ twojego cielca⁶⁰, Samario⁶⁰1811! Mój gniew⁶⁰ zapłonął²⁷³⁴ przeciwko nim. Jak⁵⁷⁰⁴ długo⁴⁹⁷⁰ nie będą⁶⁰ oczyszczeni⁶⁰?

*lub: niewiomość, czystość, bieda zburza³⁵⁶¹6211
*tu: domysł. wtrącenie proroka; *tj. młody byk⁵⁶⁹⁵, *Oz 7,1⁶⁰
*lub: nos, gniew, metaforycznie - fukając gniewnie⁶³⁹, *k.g. wytrwać, mieć moc, być zdolnym³²⁰¹ 1Kr 12,28; Ps 19,13; Jr 13,27

6. Tak⁵⁸⁸ to z Izraela³⁴⁷⁸! A on¹⁹³¹? Rzemieślnik⁶⁰ go wykonał⁶²¹³ i nie jest on¹⁹³¹ bogiem⁴³⁰. Owsem³⁵⁸⁸ cielec⁵⁶⁹⁵ Samarii⁶⁰ rozleci⁶⁰ się w drzazgi⁶⁰.

*dost.: k.g. być, stać się, trwać¹⁹⁶¹ Oz 13,2
*domysł. cielec; *tj. rzemieślnik pracujący w drewnie lub w metalu²⁷⁹⁶, *hap.leg.: drzazgi, fragmenty, odpryski (?)⁶¹⁶⁹9084

7. Tak⁵⁸⁸ sieją²³² wiatr⁶⁰ - i będą zbierać⁷¹¹⁴ wichery⁶⁰. Nie ma³⁶⁹ zboża⁶⁰. Kłos⁶⁷⁸⁰ nie wyda⁶²¹³ mąki⁷⁰⁵⁸, a choćby¹⁹⁴ wydał⁶²¹³, obcy⁶⁰ ją pochłonią¹¹⁰⁴.

*por. Oz 5,7⁶⁰ Iz 66,15; Na 1,3
*hebr.: rucho - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, *navatnika, burza⁵⁴⁹²6363
*tj. dojrzałe (do żniw) zboże⁷⁰⁵⁴, *AK - nie ma dla niego zboża

8. Izrael został pochłonięty¹¹⁰⁴KN^{PER}, wkrótce⁶⁰ stana¹⁹⁶¹ się wśród narodów⁶⁰ jak zbyteczny sprzęt⁶⁰ - nikt go nie³⁶⁹ pragnie⁶⁰.

*por. Oz 2,10⁶⁰; *poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi¹⁴⁷¹
*lub: przedmiot, przyrząd, jarzmo, naczyne, zbiornik, czelno³⁶²⁷
*tj. ...w (nim) upodobania; rozkosz, tęsknota, pożądanie²⁶⁵⁶

9. Bo³⁵⁸⁸ oni¹⁹⁹² odeszli⁶⁰ do Asyrii⁶⁰! Dziłki⁶⁰, osamotniony⁹⁰⁹ osioł⁶⁰1601! Efraim⁶⁰ najął⁶⁰ sobie kochanków¹⁵⁸!

Hi 24,5; Ps 104,11; Jr 2,23-25
*lub: k.g. iść w górę, iść za, wyciągać się⁵⁹²⁷, *dzikie osły żyją w stadach; *k.h. najmować (nierządnicę), okazywać miłość względem⁸⁵⁶⁶, dawać prezent, rekrutować, otrzymać dar za miłość⁸⁹⁹⁹3

10. Ale³⁵⁸⁸ choć¹⁵⁷¹ dają⁶⁰ prezenty⁶⁰ wśród narodów⁴⁷¹, wkrótce⁶⁰ zbiorę⁶⁰ ich na sąd⁶⁰ i zacząną⁶⁰ maled⁶⁰ pod brzemieniem króla⁴²⁸ książąt⁶⁰.

Jr 42,2
*lub: najmują się⁸⁵⁶⁶ AK - w 9⁶⁰, *por. Oz 2,10⁶⁰; *k.p. zbierać razem, zbierać⁶⁹⁰⁸, *por. Jl 4,2; So 3,8; Oz 9,6; *k.h. pozwalac na znieważenie²⁴⁹⁰, *niewielka liczba, mało, trochę⁵⁹²
*hebr.: musa - ciężar, brzemień, ładunek, wypowiedź⁴⁸⁵³ - słowo często rozpoczynające wypowiedź proroka - Iz 13,1; Jr 20,9; Na 1,1

*lub: książęta rozwiążą nieco z ciężaru króla - EIB⁶⁰
*idiom(?) potężnego króla - Iz 10,8 - por. EBC⁶⁰

11. Tak⁵⁸⁸! Efraim⁶⁰ namnożył⁶⁰ ołtarzy⁴¹⁹⁶, by grzeszyć⁶⁰; te ołtarze⁶⁰ stały⁶⁰ się dla niego powodem grzechu²³⁹⁸.

Pwt 12,5; 2Kr 15,20;
*lub: k.h. pomnażać, zwiększać (ponad miarę), mieć wiele do zrobienia, znacznie przekroczyć⁷²³⁵, *k.g. chybić celu bądź słabości i obowiązku, ponieść winę, utracić, krzywdzić, obrazić²³⁹⁸

2Kr 17,4; Oz 8,10; 9,6; 10,1; 12,11

12. Napisałem³⁷⁸⁹ dla niego liczne⁶⁶¹7230 moje Prawa⁸⁴⁵¹, uważali⁶⁰ je za⁶⁴⁴ coś obcego²¹¹⁴.

*tu: gere - wyrzyc, opisać na piśmie, zarejestrować, zamotować, ogłosić³⁷⁸⁹, wy keptiv - napisaćem; *tu: gere, wy keptiv dziesięć tysięcy⁷²³⁹ - czyli miriady; *k.n. zostać policzonym, zostać obliczonym, zostać przypisanym, zostać pomysłanym, być szanowanym²⁸⁰³

13. Ofiary⁶⁰ z moich darów⁶⁰ składają⁶⁰ się w ofierze²⁰⁷⁶, mięso⁶⁰ - i jedzą³⁹⁸ je! JHWH nie ma w nich upodobania⁶⁰. Wspomni²¹⁴² wkrótce⁶⁰ ich nieprawość⁵⁷⁷¹ i ukarze⁶⁰ ich za grzechy²⁴⁰³. Oni¹⁹⁹² powrócą⁷⁷²⁵ do Egiptu⁷¹⁴.

*hebr.: zebah²⁰⁷⁷ - ofiara, ofiara wspólnotowa⁸²⁶²³ - Pwt 26,14
*hap.leg.: ofiara, dar¹⁸⁹⁰, *hebr. basar - ciało, skóra - Ps 102,6; mięso, pożywienie 1Sm 2,13; krawni, w idiomie: uszkiełto ciało - każyty członki¹³²⁰ - Za 2,13⁶⁰, *być łaskawym, zyczyćym⁷⁵²¹
*por. Oz 2,10⁶⁰; *k.g. doglądać, szukać, karać, odwieczać⁶⁴⁸⁵

14. Bo³⁵⁸⁸ zapomniał⁷⁹¹¹ Izrael³⁴⁷⁸ o swoim Stwórcy⁶⁰PAR i pobudował¹¹²⁹ świątynie⁶⁰PAR, a Juda³⁰⁶³ pomnożył⁷²³⁵ miasta⁶⁰ warowne⁶⁰ADV.

Ale ja⁵⁸⁹ posłę⁷⁹⁷¹ ogień⁷⁸⁴ na jego miasta⁵⁸⁹² i pozre³⁹⁸³P jego pałace⁶⁰.

Iz 9,9; Jr 17,27; Oz 2,14; 4,6
*lub: k.g. pracować, czynić, wykonywać, używać, zarządzać, postanawiać⁶²¹³, *pałace - tu: o pogańskich świątyniach¹⁹⁶⁴, *k.g. kretnie, tajemnie, rzeczy niedostępne¹²¹⁹, *cyfadała, hwnierza⁷⁵⁹

9 Nie raduj⁶⁰ się, Izraelu³⁴⁷⁸, nie wesel⁶⁰ się jak inne ludy⁵⁹⁷¹, bo uparwasz nierząd²¹⁸¹ wobec⁵⁹²¹ swojego Boga i kochasz¹⁵⁷ zapłatę⁶⁰ nierządniczy na wszystkich³⁶⁰⁵ klepkach¹⁶³⁷ zboża¹⁷¹⁵.

Iz 22,12-13; Oz 10,5
*lub: k.g. być zadowolonym, wnosić się radością⁵⁰⁵⁵, promienia¹⁸⁹⁴¹
*tj. stan szczęścia w przeciwieństwie do wcześniejszego stanu smutku¹⁵²⁴ - por. Hi 3,22; Ps 43,4; 65,12, *cena - Pwt 23,18; Ez 23,17

2. Klepisko⁶⁰ i prasa⁶⁰ nie wykarmi⁷⁴⁶² ich, a mioszki⁸⁴⁹² w niej⁶⁰ zawiedzie⁶⁰.

*lub: stodoła, puste miejsce¹⁶³⁷, *tj. tłoczenia wina, kadz³³⁴²
*domysł. mioszki płynący z prasy choć w hebr. prasa jest rm.
*lub: k.p. fałszywie zaprzeczac, rozczarować, zawodzić³⁵⁸⁴

3. Nie będą mieszkać⁶⁰ w ziemi⁷⁶ JHWH, lecz Efraim wróci⁷²⁵ do Egiptu⁴⁷¹⁴, a w Asyrii⁸⁰⁴ będą jedli³⁹⁸ pokarm nieczysty²⁹³¹.

*lub: k.g. siedzieć, być ustawionym, zostawać, mieć siedzibę³⁴²⁷
4. Nie będą wylewali¹⁵²⁸ wina³¹⁹⁶ w ofierze dla JHWH i nie będą zastawiać⁶⁰ dla Niego swoich ofiar²⁰⁷⁷ krwawych. Bo one są dla nich niczym chleb³⁸⁹⁹ żaloby⁶⁰; wszyscy³⁶⁰⁵ jedzący⁶⁰ go stana⁶⁰ się nieczysti²⁹³⁰. Tak⁶⁰, ich chleb będzie tylko dla ich gardel⁶⁰15315

— nie wejdzie⁹³⁵ do domu¹⁰⁰⁴ JHWH.

*tj. składac ofiary z płymów - Wj 29,38-41; Kpl 23,12-13; Lb 15,5-12
*lub: k.g. dawać w zastaw, zobowiązać się, być przyjenym⁶¹⁴⁸87120
*tj. chleb znajdujący się w domu zmarłego uważany z tego powodu jako nieczysty - por. jednak opis smutku w - Jr 16,7; Ez 24,16-17
*hebr.: nefesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość; umysł, przagnienie, żądza⁵³¹⁵, gr: psyche - Lb 12,23⁶⁰

Lb 19,11-14; Pwt 26,12-14

5. Co⁴¹⁰⁰ będziecie robić⁶²¹³ w uroczysty³¹⁴¹⁵⁰ dzień²¹¹⁷ i w dzień święta^{**} JHWH? 1Krl 12,42
**lub: w dzień zgromadzenia - tj. święto namiotów (?) - Kpł 23,29*
***tu określenie synonimiczne - Iz 10,3; Jr 5,31; Oz 2,11; Jl 1,13*

6. Bo³⁵⁸⁸ oto²⁰⁰⁹ poszli¹⁹⁸⁰ z powodu spustoszenia. Egipt⁷¹⁴ ich zgromadzi^{**}, a Memfis^{**} ich razem pogrzebie^{**}. Upragnione^{**} ich srebr³⁷⁰¹ odziedziczy³⁴²³ oset^{*****}, a w ich namiotach¹⁶⁸ — głóg^{*****}.

**lub: gwałt, zniszczenie, ruina⁷⁷⁰¹; **k.p. zbierać razem, zabierać⁶⁹⁰⁸*
****hap.leg.: „przystań dobra”⁴⁶⁴⁴; hebr.: Mof - stolica Egiptu położona na zach. brzegu Nilu, 21 km na płd. od dzis. Kairu, miejsce ogromnego cmentarzyska - WBC^k; ****oś: coś pożądanego, coś miłego⁴²⁶¹; *****pokrzywa, oset - duża, kłująca, oporna roślina rosnąca dziko w ruinach⁷⁰⁵⁷; *****ciernie²³³⁶*

7. Nadeszły^{**} dni²¹¹⁷ nawiedzenia¹⁸¹ Nadeszły⁹³⁵ dni²¹¹⁷ zapłaty^{796!} Izrael³⁴⁷⁸ — poznają³⁰⁴⁵, czy prorok^{3030A} jest głupcem^{**}, a człowiek³⁷⁶ ducha^{*****} A — szalonym⁷⁶⁹⁶ z powodu⁵⁹²¹ twojej wielkiej⁷²³⁰ nieprawości^{*****} i ogromu⁷²²⁷ wrogości^{*****}.

1Krl 9,11; Jr 29,26; IKor 2,15
**lub: nachodzić⁹²⁵; **karu, przeglad⁶⁴⁸⁶; ***kpiarz, ktoś kłótniwy, rzuwający¹⁹¹; ****hebr.: ruda - duch, łhanienie, wiatr; oddech, życie⁷³⁰⁷*
******lub: przewrotność, deprawacja, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹; *****nieprzyjaźni, przesławowanie⁴⁸⁹⁵;******

8. Pilnuj⁹¹PAR Efraima⁶⁶⁹ wraz z moim Bogiem⁴³⁰. Prorok^{**} jest sidłem⁶³⁴¹ ptasznika^{*****} na wszystkich³⁶⁰⁵ jego^{*****} drogach^{*****}1870; wrogość⁴⁸⁹⁵ panuje w domu¹⁰⁰⁴ jego Boga^{*****}.

**lub: k.g. trzymać straż, szpiegować⁵⁸²⁰; **tu: wariant za kodeksem Aleppo; ***tj. hodowca ptaków³³⁵²; ****domysł. Efraima (?); *****tu: o sposobie życia - Oz 2,6; *****boga⁴³⁰ Prz 29,5; Jr 6,16*

9. Pograżyli się głęboko^{316009IKH} w zepsuciu^{**}, jak za dni Gibea^{*****}1390. On zapamięta¹⁴² ich nieprawości⁵⁷⁷¹, ukarze^{**} ich za grzechy²⁴⁰³.

**lub: pogłębili czynie nieprawości⁷⁸⁴³ - AK; tu: jako hendiadyś - głęboko zepsuci; **k.p. zrujnować, wypaczyć; postępowak niegodziwie⁷⁸⁴³; ***tj. „miasto na wzgórzu” - miasto lewicwie w ziemi Beniamina - por: dzieje Izraela w Słz 19,21 *****nawiedzić⁶⁴⁸⁵ - w⁷⁹⁶*

10. Znalazłem* Izraela³⁴⁷⁸ jak niedojrzałe winne grona⁶⁰²⁵ na pustyni¹⁰⁵⁷, widziałem⁷²⁰⁰ twoich ojcw¹ jak wczesną figę^{**} na figowcu w jego początku^{**}. Lecz oni¹⁹⁹² poszli⁹³⁵ do Baal-Peor^{*****} i oddali^{5144KN} się hańbie^{*****}, i stali¹⁹⁶¹ się obrzydliwi^{*****} jak ich ukochanie^{*****}157.

******tj. podmiot ich miłości - Baal*
**lub: k.g. spotkać, odnaleźć⁴⁶⁷²; **tj. pierwsza dojrzawa figa, wczesna figa¹⁰⁶³, tu i Mi 7,1; ***tj. coś pierwszego, początek, coś najlepszego - Rdz 1,1; ****lub: Baal z Peor - jako podkreślenie miejsca kultu bożka Baala - tu: jako miejsce ustępu - Lb 25,2; Pwt 4,3; Ps 106,28 *****lub: ustąpił³²², tu: jako synonim - Baala; *****coś odrażającego, coś ohydneho, coś, czego się nie znosi, ohyda, bożek⁸²⁵¹*

11. Jak ptak⁵⁷⁷⁵ uleci⁵⁷⁷⁴ chwałą^{**} Efraima⁶⁶⁹ bez narodzin²⁰⁵ i bez łona⁹⁹⁰, i bez poczęcia²⁰³².

**lub: splendor, majestat, duma, godność³⁵¹⁹ - por: Oz 4,7*

12. Tak³⁵⁸⁸, choćby⁵¹⁸ odchowali^{**} swoich synów¹¹²¹, osieroco^{**} ich i nie będzie człowiekiem^{989S}. Bo³⁵⁸⁸ też¹⁵⁷¹ biada^{*****} im, gdy się od nich⁹⁹⁰ odsunę^{5493!} ******tj. odrzucił bólu bądź rozpacz¹⁸³*

**dost.: k.p. sprawiać wzrost, czynić wielkim, połącznym, wywyższać¹⁴³¹; **dost.: k.p. uczynić bezdzietnym, spowodować bezpłodność; przejawiać bezpłodność; poronić⁷⁹²¹; ***dost.: od człowieka; hebr.: adam¹²⁰ - człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, imię Adam*

13. Efraim⁶⁶⁹, tak jak⁸³⁴ widziałem⁷²⁰⁰ jest jak Tyr^{**} przesadzony⁸³⁶² na łące^{**}. Efraim⁶⁶⁹ jednak^{*****} przedziwiał^{**} wyprowadzić^{3318KH} swoich synów¹¹²¹ na zabicie^{*****}1PAR. ******hebr.: waw*

**tj. „skala”⁶⁸⁶⁵ - miasto fenickie na wybrzeżu M. Śródziemnego, tekst różnie tłum. - EIB - (skazany) na obłężenie (on) zasądzonej na nim; KUL - z dzieci swych czyni zwierzęce; **lub: siedzioba, miejsce przebywania pasterzy bądź stad, pastwisko⁵¹¹⁶; ***na rzec, do mordery²⁰²⁶ - por: Pwt 12,31; 2Krl 17,17; Ez 16,5 - KUL^k*

14. Daj^{41IMP} im, JHWH, co⁴¹⁰⁰ masz im dać^{5414!} Daj^{5414IMP} im nieplodne⁹⁸¹PAR łono⁷³⁵⁸ i wyschnięte⁶⁷⁸⁴ piersi⁷⁶⁹⁹. ***dost.: k.h. poronienie⁷⁹²¹*

**lub: k.g. poświęcić, ofiarować, powodować, postawić⁵⁴¹⁴ Rdz 49,25*

15. Cala³⁶⁰⁵ ich niegodziwość⁷⁴⁵¹ jest w Gilgal^{**}. Tak³⁵⁸⁸, tam⁸⁰³³ ich znienawidziłem^{**}. Z powodu⁵⁹²¹ zła^{*****} ich uczynków⁴⁶¹¹ wyrzucę^{*****} ich z mojego domu^{*****}1004, nie chcę^{**} ich już^{*****} więcej^{3254JUS} miłować^{600INF}. Wszyscy³⁶⁰⁵ ich książęta⁸²⁶⁹ to buntownicy^{*****}. Pwt 21,18; Ef 2,2

**tj. „krzy kamieniu”¹⁵³⁷ - por: Am 4,4; 5,5; **nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić się⁸¹³⁰; ***zła jakoś; zła cecha, smutek⁷⁴⁵⁵*
******lub: k.p. odpędzić, przegnać¹⁶⁴⁴; *****może dotyczyć całej ziemi - por: w 8 i Oz 8,1; *****k.g. być upartym, być kramolnym⁵⁶³⁷*

16. Efraim⁶⁶⁹ został powalony^{**}, ich korzeń⁸³²⁸ usech³⁰⁰¹, nie¹⁰⁷⁷ wydają^{**} już^{*****} owocu⁶⁵²¹. Nawet¹⁵⁷¹ jeśli³⁵⁸⁸ zrodzą³²⁰⁵ to usmierzę^{4191KH} umiłowane^{**} dzieci^{*****} ich łona⁹⁹⁰.

Oz 5,2 Ez 24,21
lub: k.h. otrząsnąć cios, być pobitym, zostać zgładzonym, zostać porażonym (chorobą lub śmiercią)⁵²²¹; **dost.: zwać się; schytek, bez nie¹⁰⁹⁷;****
**lub: coś pożądanego, coś miłego⁴²⁶¹ - w 6*

17. Mój Bóg ich odrzuci^{**}, bo Go nie słuchali¹⁰⁶⁸ i będą⁹⁶¹ tułaczami^{*****}1PAR wśród narodów¹⁴⁷¹. **lub: k.g. odnawiać, uzgardzić³⁹⁸⁸; **k.g. okazać nieposłuszeństwo⁸⁰⁸⁵; ***lub: k.g. wyrażać się, uciekać, odchodzić, błąkać się⁵⁰⁷⁴*

10 Izrael³⁴⁷⁸ to płodna³¹PAR winorośl¹⁶¹², dla siebie przynosi⁷⁷³⁷ owoc⁶⁵²⁹. Im więcej⁷²³⁰ jego owocu⁶⁵²⁹, tym więcej³⁶⁸ stawiania^{*****} ołtarzy⁴¹⁹⁶, a im obfitsza^{*****} była jego ziemia⁷⁷⁶, tym piękniejsze^{*****} wystawiał^{*****} stele^{*****}.

IKrl 14,23; Iz 5,1-7; Ez 15,1-6

**lub: k.g. opróżnić, spustoszyć, metaf. uczynić jałowym¹²³⁸, być bójnym, mnożyć się, być nawodnionym⁸¹³⁵⁶; **k.h. czynić licznym, mieć wiele, pomnażać, zwiększać (pomad miarę)⁷²³⁵*
****lub: dobrybył, zamożność, obfitość²⁸⁹⁶; ****k.h. sprawnić radość, czynić dobrze komuś, uczynić coś dobrym bądź należytym, bądź pięknym³¹⁹⁰; *****tj. filar; pamiątkowy kamień, grobowiec ze stela⁴⁶⁷⁶ - tzw. macewy - por: Rdz 28,18m; 31,13.45.51; Wj 24,4*

2. Ich serce ^{*}jest podzielone ^{**}, teraz ^{***}okażą się winni ^{****}. On ¹⁹³¹skręci kark ^{*****16202} i czoło ich ofiarzom ⁴¹⁹⁶ i spustoszy ⁷⁷⁰³ ich stęple ⁴⁶⁷⁶.

^{*}lub: wewnątrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie ³⁸²⁰
^{**}lub: k.p. podzielić, złupić, być gładkim, śliskim ²⁵⁰⁵ - stąd: nie-szczere; ^{***}ukrócić ⁶²⁵⁸ - Oz 2,10^{*}; ^{****}k.p. naruszyć prawo, być winnym, być oskarżonym ⁸¹⁶, ^{*****}por: Wj 13,13; Pwt 21,4; Iz 66,3
1Krl 18,21; 2o 1,5; Mi 5,13

3. Tak ³⁵⁸⁸ teraz ⁶²⁵⁸ powiedzą ⁵⁵⁹: Nie ma ³⁶⁹ króla ⁴⁴⁸² dla nas ³⁸⁷, gdyż ³⁵⁸⁸ nie baliśmy ^{*} się JHWH, a król ⁴⁴⁸² - co ⁴¹⁰⁰ dla nas ³⁸⁷ uczyni ⁶²¹³?

^{*}lub: k.p. lekąc się, być przejętym bojaźnią, czcić, szanować ³³⁷²
4. Wypowiadają ¹⁹⁶⁶ słowa ¹⁶⁹⁷, by przysięgać ^{***INF} daremnie ^{***}, by zawierać ³⁷⁷²INF|ABS przymierze ¹²⁸⁵. I jak trójca ^{***} winogrona rozplenia ^{****} się sąd ¹³⁸⁸⁸ na bruzdach ⁸⁵²⁵ pola ⁷⁷⁰⁴.

^{*}lub: k.p. obiecywać, mówić ¹⁶⁹⁶, tu idiom: wypowiadają puste słowa - EIB^K; ^{**}k.p. przysięgać, składać ślub (Bogu), przeklinać ⁴⁴²
^{***}lub: fałszywie ⁷²³, ^{****}zółć, jad, gorycz, trucizna ⁷²¹⁹ - Pwt 32,32
^{*****}k.p. kłiewać, wypuszczać pęd ⁴⁵²⁴, ^{*****}decyja prawna, wyrok, słusność ⁴⁹⁴¹ Pwt 31,16-17; 2Krl 17,3-4; Ez 17,13-19

5. O cielca ^{1P|MIK&D} Bet-Awen ¹³⁸⁸⁸ drżą ^{***} mieszkańcy ^{7934S} Samarii ^{8111F}. Bo ³⁵⁸⁸ lamentuje ^{***} nad ⁵⁹¹ nim - jego lud ^{5971M} i jego kapłani ^{***}, radujący ⁴⁵²³ się nad ⁵⁹²¹ nim, nad ⁵⁹²¹ jego chwałą ^{***M} - bo odeszła ^{***} od niego ^M.

^{*}ty. jałowka ⁵⁰⁹⁷ - Rdz 15,9; ^{**}ty. „dom próżności” ¹⁰⁰⁷ - Oz 4,15 ^{***}
^{****}lub: k.p. bać się, być ogarniętym bojaźnią, uszczęścić spory ¹⁴⁸¹
^{*****}lub: k.p. oplakiwać, biadać ⁵⁶, ^{*****}kapłan bawochowalca, gortwiec, kłós podkasztytan ^{499B|4210} - tu i 2Krl 23,5; So 1,4
^{*****}lub: splendor, dama ⁵⁵¹⁵, ^{*****}ić na wygnanie, do niewoli ¹⁵⁴⁰

6. Również ¹⁵⁷¹ i on ¹⁸⁵³ zostanie zaprowadzony ²⁹⁸⁶ do Asyrii ⁸⁰⁴ jako dar ^{*} dla króla ⁴⁴²⁸ Jareb ^{***}. Efraim ⁶⁶⁹ odkryje ^{***} się hańbą ^{***}, a Izrael ³⁴⁷⁸ będzie się wstydził ¹⁹⁵⁴ z powodu ^{***} swojego planu ⁶⁰⁹⁸6097S, 1Sm 4,11; 5,1; 2Sm 5,2,1; 12,30
^{*}dol. cielca z w. 5; ^{**}lub: darowina, prezent, ofiara z mięsa, z ziarna ⁴⁵⁰³
^{***}ty. „walczący” - Oz 5,13; ^{****}hap.ley: uszty ¹³¹⁷, ^{*****}hebn: leca^{*}, zamysły ⁶⁰⁹⁸, drzewa ⁶⁰⁹⁷ - Jr 6,6; stąd: za swojego bożka - por. EIB^K

7. Samaria ⁸¹¹¹ zostanie wycięta ^{***}, jej król ⁴⁴²⁸ jak piana ^{***} na powierzchni ^{***} wody ⁴³²⁵.

^{*}lub: k.n. być odciętym, być niegodnym ¹⁸²⁰, ^{**}ty. lata 722-732 p.n.e. - por. 2Krl 17,4-6; ^{***}lub: drzazga, piana, kawałek drewna ¹¹¹⁰
^{****}lub: twarz, oblicze, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi) ⁶⁴⁴⁰
8. Wżyny ¹¹¹⁶ Awen ²⁰⁵ zostaną zniszczone - grzech ²⁴⁰³ Izraela ³⁴⁷⁸. Cierni ^{***} i oset ^{***} wyrośnie ^{***} na ⁵⁹²¹ ich oftarzach ⁴¹⁹⁶. I powiedzą ⁵⁵⁹ do gór ²⁰²²: Przykryjcie ^{***IMP} nas, a do pagórków ¹³⁸⁹: Padnijcie ^{***IMP} na ⁵⁹²¹ nas.

^{*}gra słów z w. 5 - wżyny, próżność ²⁰⁵, ^{**}lub: k.n. zostać zniszczonym, zostać spustoszonym, zostać unicestwionym ⁸⁰⁴⁵
^{***}lub: ciernisty krzew ⁶⁹⁷⁵ - Rdz 3,18; ^{****}ciernie ¹⁸⁶³ - Rdz 3,18
^{*****}lub: k.p. ukryć, odziać, rozciągnąć na, ogarnąć ³⁶⁸⁰
^{*****}lub: wpaść, pasć (o gwałtownej śmierci), opierać na twarz ⁵³⁰⁷
Iz 2,10,21; 32,13; Jr 8,3; 12,13; Lk 23,30; Obj 6,16; 9,6

9. Od dni ³¹¹⁷ Gibea ¹³⁹⁰ grzeszyłeś ²³⁹⁸, Izra-

elu ³⁴⁷⁸. Tam powstałście ^{*}. Czy nie dosięgnie ⁵³⁸¹ ich w Gibea ¹³⁹⁰ wojna ^{***} przeciwko ⁵⁹²¹ synom ¹¹²¹ nieprawości ^{***HAP?} ^{*}por. Sdz 16-19

^{**}lub: k.p. stać, być prostym, zajmować stanowisko, wystąpić ⁵⁹⁷⁵
^{***}lub: bitwa ⁴⁴²¹, ^{****}nie-sprawiedliwość, niegodność ⁵⁹³² - tu najprawdopodobniej przypadek przesławienia głosek - metalozj - WBC^K
10. Z ^{***} mojej woli ^{***} ukarzę ^{***} ich; zbiorę ⁶²² przeciwko ⁵⁹²¹ nim ludy ⁵⁹⁷¹, by ich związać ^{***INF} za ich podwójną ⁸¹⁴⁷ nieprawość ^{***5868P}.

^{*}dost.: w mojej ..., ^{**}lub: pragnienie, pożądliwość ¹⁸⁵ - Pwt 12,18
^{***}lub: karać, napominać, pouczać, utrzymywać w karności ³²⁵⁶
^{****}lub: krepować, okiełznać, rozpoczynać bitwę, przypuszcząć atak ⁶³¹, ^{*****}tu: qere, wy ketiw - dwieje oczu - por. EIB^K; WBC^K

11. A Efraim ⁶⁶⁹ jest wycwiczoną ^{***} jałowką ⁵⁰⁹⁷, lubiącą ^{157P|AR} młócić ¹⁵⁷⁸. Lecz ja ⁵⁸⁹ przełożę ^{***} jarzmo ^{***} nad pięknem ^{***} jej karku ⁶⁶⁷⁶. Za-przegnę ^{***} Efraima ⁶⁶⁹! Juda ³⁰⁶³ będzie orał ⁷⁹⁰, a Jakub ^{***} za nim bronował ⁷⁷⁰².

^{*}metaf. uczenia pracy krów od lepszych do cięższych prac (-) - por. Pwt 25,4; Jr 50,11; 2Sm 24,22; 1Krl 19,19; Jr 4,3; ^{**}k.p. być uczonym, być szkolonym ³⁹²⁵, ^{***}k.p. przejść nad, przez, podróżować, opuszczać, pomychać ^{674|B599}; ^{****}dobroć, mienie, urodzliwość ²⁹⁸²
^{*****}lub: k.p. sprawić, że ktoś jedzie, powodować ciągnięcie ⁷³⁹²
^{*****}ty. „brzmijący pięć” ³²⁹⁰, tu nazwa własna 12 plemion Izraela

12. Zasiejcie ²²³²IMP dla siebie ⁸⁵⁹ sprawiedliwość ⁶⁶⁶⁶, zbierając ^{IMP} plon ^{***} zgodnie z ^{**} wiernością ^{***} orzcie ^{***IMP} dla siebie ⁸⁵⁹ ugor ^{***}. A czas ⁶²⁵⁶ już by szukać ¹⁸⁷⁵ JHWH, aż ⁵⁷⁰⁴ przyjdzie ⁹³⁵ i spuści ^{***} na was deszcz ^{***} prawości ⁶⁶⁶⁴.

Prz 13,23; Iz 44,3; 45,8; Oz 4,1; 6,3; 12,6
^{*}lub: k.p. zbierać żniwo ⁷¹¹⁴, ^{**}lub: usta, kraniec, szczelina, zgodnie z, według ⁶³¹⁰, AK - ... na ustach miłości, EIB - według wierności; ^{***}dobroć, łaskawość, wierność, życzliwość ²⁰¹⁷, ^{****}rozbić, świeżo zorać bądź uprawić ⁵²¹⁴, tu i Jr 4,3; ^{*****}ty. ziemia nadjęca się do uprawy, ziemia wcześniej nieuprawiana ⁵²¹⁵
^{*****}lub: k.h. zrzucać wodę, uczyć, kierować, wskazywać ¹³⁶⁸⁴

13. Lecz wy orałście ²⁷⁹⁰ niegodziwość ^{***}, zberaliście ^{***} plon ⁷¹¹⁴ nieprawości ^{***}, jedliście ³⁹⁸ owoc ⁶²⁵⁵ kłamstwa ^{***}. Bo ³⁵⁸⁸ zaufałeś ^{***} swojej drodze ¹⁸⁷⁰ i mnóstwu ⁷²³⁰ swoich wojowników ^{***}.

Hi 4,8; Ps 33,16; Oz 4,2; 7,3; 11,12; Ga 6,7
^{*}lub: zło, wino ⁷⁵⁶² - Pwt 9,27; ^{**}nie-sprawiedliwość, zło, wina, przewrotność ⁷⁶⁶, ^{***}mizerność, zwodzenie, niepowodzenie ⁹⁸⁵
^{****}lub: k.p. pokładać ufność w, mieć pewność, być śmiałym ³⁸⁸²
^{*****}lub: człowiek: silny, dzielny, potężny, bohater, tyran ^{1368GES}

14. I powstanie ⁶⁹⁶⁵ zgłiek ^{*} pośród twojego ludu ⁵⁹⁷¹, a wszystkie ⁶⁰⁵ twoje umocnienia ^{***} zostaną zburzone ⁷⁷⁰³PAS, tak jak Szalman ^{***HAP} spustoszył ⁷⁷⁰¹ Bet-Arbel ^{***} w dniu ¹¹⁷ bitwy ⁴⁴²¹, gdy matkę ⁵¹⁷ rozplataną ^{***} na synach ^{***}.

^{*}lub: wrzask, łoskot, ryk ⁵⁸⁸ (związany z bitwą); ^{**}warowne miasto, twierdza, warownia ⁴⁰¹³, ^{**}ty. „czciiciel ognia” ^{8020|B9466} lub „sługa boga pokoju” - EIB^K; tu: o królu asyryjskim lub moabskim (?) - por. Am 2,1-3; 2Krl 8,12; Iz 13,16; Na 3,10; Ps 137,9; Oz 13,16
^{***}ty. „dom szarńczy” ¹⁰⁹⁹ lub „śledzącego, pībującego Boga” (?)
^{****}dost. k.p. być roztrzaskanym na kawałki ⁷³⁷⁶ - 2Krl 8,12
^{*****}idiom określić: nieładnie okrucieństwo - Rdz 32,11 - por. K&D^K

15. Tak³⁶⁰² uczynię⁶²¹³ dla was, Betel*, z powodu⁶⁴⁴⁰ waszej strasznej⁷⁴⁵¹ niegodności⁸⁹¹⁷⁴⁵¹. O świecie⁸⁹¹ król⁴¹²⁸ Izraela³⁴⁷⁸ zostanie doszczętnie¹⁸²⁰KNINF zniszczony⁸⁹¹¹⁸²⁰KNIBE.

**ty. „dom Boży”¹⁰⁰⁸. Rdz 12,8 - dawniej miasto Luz - por. Am 3,14*
 ***lub: zło, udręka, niedola, przeciwność losu, niezdziwienie⁴⁵¹ Oz 4,15*
 ****czas przed światem, jużenka, brawas, czernucha huna przed światem⁷⁸³⁷B9301, ****k.n. zostać odciętym, stać się niegodnym¹⁸²⁰B2057*

11 Gdy³⁵⁸⁸ Izrael³⁴⁷⁸ był dzieckiem*, unio-
 lowałem¹⁵⁷ go i z Egiptu* wezwałem**
 mojego syna***

Wj 4,22; Ps 103,13; Mt 2,15
 **lub: niemowle - Wj 2,6; male dziecko - Jr 1,6; nastolatek - Rdz 37,2; młodzieniec, sluga²⁸⁸, **ty. „ziemia Koptów”⁴⁷¹⁴, ***krzyżce, przy-
 zywca, nadawać imię¹¹²¹, ****hebr: ben - syn, dziecko, wnuć¹¹²¹*

2. Wzywali⁷¹²¹ ich, lecz oni tym bardziej³⁶⁵¹
 odchodzili¹⁹⁸⁰ sprzed ich oblicza*. Składali
 ofiary²⁰⁷⁶ Baalom¹¹⁶⁸ i palili kadzidło*** rytym
 wizerunkom bożków****

2Krl 17,13-15
 **domysł: prorocy (?), **twarz, obecność, powiercznia; przysł: przed,
 ku, wyraża też skutek czego⁶⁴⁴⁰ - por. Oz 10,15; ***ty. k.p. składać
 ofiarę (dymną, kadzidłaną)⁶⁰⁹⁹, ****lub: bawian, rytły obraz⁶⁴⁵⁶*

3. A ja⁸⁹ uczylem* Efraima⁶⁹ chodzić*, bra-
 li³⁹²⁷ ich na⁵⁰²¹ ramiona²²²⁰, a oni nie
 wiedzieli***, że³⁵⁸⁸ to ja³⁵⁸⁸ uczyłem**** ich.

**ty. rzadka, forma koniugacji czas. tafel - tu i Jr 12,5; 22,15; Ez 4,7
 nagła zmiana z I osobny na 3. jest charakterystyczna dla hebr. -K&D
 *domysł: prorocy (?), **metaf. opieki i troski nad dzieckiem - Put
 1,31; 32,11; ***ty. k.q. poznać, znać³⁰⁴⁵, ****ty. k.q. uzdrawić⁷⁴⁹⁵*

4. Ciągnąłem⁴⁹⁰⁰ ich więzami* ludzkimi**
 powrozami*** miłości¹⁵⁷, a byłem¹⁹⁶¹ dla nich
 jak podnoszący w górę⁷³¹¹PAR jarmzo⁵⁰²³P
 ze szcęk****, i postępowałem⁶⁰⁹⁹ łagodnie****
 z nim i karmilem³⁹⁸ go.

Wj 16,4-35; Lb 11,4-34
 **ty. sznur, lina⁷²⁵⁶, **imię własne Adam, człowiek, rodzaj ludz-
 ki, istota ludzka, mężczyzna, mała mięścisowość w dolinie Jordana
 120 - Joz 3,16; ***olnowanie, łańcuch, sznur; płatanina liści
 ****lub: policzek³⁸⁹⁵ - por. PnP 1,10 - obraz luzowania wędzidła
 woku celem wygodniejszego spożycia pokarmu; *****k.h. bez po-
 spółki³²⁸B369J, Rds 33,14; przysł. łagodnie, delikatnie, płynnie*

5. Nie³⁸⁰⁸ wróci⁷⁷²⁵ do ziemi⁷⁷⁶ Egiptu⁴⁷¹⁴, lecz
 Asyryjczy⁸⁰⁴ - on¹⁹⁶¹ jego królem⁴⁴²⁸, gdyż³⁵⁸⁸
 odmówili³⁹⁸⁵KP, aby się nawrócili⁶⁹¹INF.

**ty. meton. kraju zniewolenia - por. WBC^K Oz 7,16; 8,13;
 **lub: k.q. zawracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵ Oz 9,3; 10,6*

6. I miecz²⁷¹⁹ będzie wirować* w jego mia-
 stach⁸⁹⁰² i zniszczy³⁶¹⁵ jego zasowy*, i po-
 chłonie³⁹⁸ ich za ich spiski****.

Lm 2,9; Oz 4,16;
 **ty. k.q. tańczyć, kręcić się, zwijać się²³⁴², **ped, kij, drzątek, zastano-
 905B1033, Wj 26,9, ***rada, plan, zasuda, pomysł⁴¹⁵⁶ Oz 13,16*

7. A mój lud⁵⁹⁷¹ jest zawieszony*¹PASIPAR za od-
 stępstwo⁴⁸⁷⁸ ode mnie i ku Najwyższemu** wo-
 lają⁷¹²¹ razem³¹⁶², lecz nie³⁸⁰⁸ wywyższają⁶⁹⁴ Go.
 **ty. k.q. uwieszać się, przylgnąć do⁸⁵¹¹ - Put 28,66; **dost. k. gó-
 5020 - 2Sm 23,1 - por. Oz 7,16; ***lub: k.p. podnosić, wznosić³¹
 em. dx. lud mój wola Baula, lecz on nie może (ich) podźwignąć - BP*

8. Jak³⁴⁹ mam³⁴⁷⁸ cię zostawić*, Efraimie⁶⁶⁹, wy-
 dać** cię, Izraelu³⁴⁷⁸? Jak³⁴⁹ mam³⁴⁷⁸ cię zоста-
 wić⁵⁴¹⁴ - jak Admę⁷⁶⁰? Uczynię⁷⁶⁰ ci jak Sebo-
 im⁷⁶⁰? Odmienione²⁰¹⁵KIN jest we mnie⁵⁹²¹
 moje serce³⁸²⁰, jednocześnie³¹⁶² rozpala¹
 się moje współczucie****.

Pwt 4,25; Oz 6,4; 7,1
 **lub: k.q. dać, poświęcać, robić, użyć, odpłacić w zamian⁵⁴¹⁴
 **lub: dać, przekazać, oddać⁴⁰⁴² tu i Rdz 14,20; Prz 4,9; „czer-
 wone (miasto)”¹²⁶ - Rdz 10,19; ****, „miasto wojska, miasto piękno-
 ści”⁶⁶³⁶ Rdz 14,2 - zniszczone wraz z Sodomą i Gomorą - Put 29,24
 *****idiom: uzbięrię we mnie uczucia - por. Lm 1,20; ****k.n. być
 zapalonym, stać się ciepłym, poruszeniem emocjonalnie³⁶⁴⁸
 ****lub: łitość, pociecha, stan niepokoju⁵¹⁵⁰ - tu i Zł 5,8; Za 1,13*

9. Nie³⁸⁰⁸ wykonam²¹³ zapalczowości* swo-
 jego gniewu* i nie powrócę⁷⁷²⁵, aby zrujno-
 wać⁷⁸⁴³INF Efraima⁶⁶⁹, bo³⁵⁸⁸ ja⁵⁹⁵ jestem Bo-
 giem⁴¹⁰⁵, a nie człowiekiem⁵⁸²; Świętym¹ADJ
 pośredku⁷¹³⁰ ciebie. I nie przyjdę⁹³⁵ z gro-
 zą****⁵⁸⁹² ***** i nie wkroczę⁹³⁵ do miasta⁵⁸⁹²

**lub: wzburzenie, żar, płomień gniewu²⁷⁴⁰, **nos, gniew, meta-
 forycznie - fuknąć, gniewnie³⁹, ***hebr: gados - święty, oddzielony
 (od) poświęcony (dla) ⁹⁹¹⁸, ****dost.: wewnętrzna część, środek⁷¹³⁰*

10. Pójdą¹⁹⁸⁰ za³¹⁰ JHWH, który jak lew⁷³⁸
 zaryczy*. Gdy³⁵⁸⁸ On¹⁹⁶¹ zaryczy⁷⁸⁰, to z drze-
 niem** przyjdą synowie¹¹²¹ z zachodu***³²²⁰.

**metaf.: krzyk zwycięstwa lub udręk⁷⁵⁸⁰, **ty. k.q. iść z drze-
 niem, być ostrożnym²⁷²⁹ Rdz 27, 33; ***od morza - Iz 31,4; Jl 3,16*

11. Przylecą z drzeniem²⁷²⁹ jak ptak⁶⁸³³
 z Egiptu⁴⁷¹⁴ i jak gołębiца³¹²¹ z ziemi⁷⁷⁶ asy-
 ryjskiej⁸⁰⁴ i sprawię, że osiada⁶⁹ oni w ich
 domach¹⁰⁰⁴ - oświadczenie** JHWH.

**dost.: ziemi Asyrii; **lub: k.h. sprawić, że ktoś usiadzie, ustawić, sprawić,
 że ktoś zamieszka, sprawić, że (miasta) będą zamieszkałe³⁴²⁷
 ***lub: wypowiedzieć, oznajmienie, objawienie (proroKa) ⁹⁰⁰² - 2Sm 23,1*

12. Efraim⁶⁶⁹ otoczy³ mnie kłamstwem³⁵⁸⁵,
 a dom¹⁰⁰⁴ Izraela - zdradca*. A Juda³⁰⁶³? Cią-
 gle⁵⁷⁵⁰ włóczy⁷³⁰⁰ się z Bogiem⁴¹⁰ i jest wier-
 ny****¹PAR ze świętymi⁶⁹¹⁸P.

Oz 4,2; 7,3
 **lub: obracać się, chodzić dookoła, krążyć, obchodzić, okrążyć⁵⁴³⁷
 **ty. oszustwo, intrzyg⁴⁸²⁰, ***ty. stwierdzenia ironiczne (?) lub
 pozytywne; ****k.n. być godnym zaufania, być miernym⁵³⁹*

12 Efraim karmi¹PAR się wiatrem* i go-
 ni⁷²⁹¹ wiatr wschodni**. Każdego⁶⁰⁶⁵
 dnia³¹¹⁷ mnoży⁷²³⁵ kłamstwo³⁵⁷⁷ i gwałt****. Za-
 wierają³⁷⁷² przysięzce¹²⁸⁵ z Asyryjczykami⁸⁰⁴
 i przynoszą****²⁹⁸⁶B3443 oliwę⁸⁰⁸¹ do Egiptu⁴⁷¹⁴.

**lub: dogładka, pinowata, paść, zaganiać, prowadzić⁷⁴⁶² jest po-
 szerzem wiatru - AK; **hebr: ruaf - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷
 ***ty. gorący wiatr pustynny⁶⁹²¹, ****spustoszenie, ruina⁷⁷⁰¹
 ****k.h. być przysiężonym jako dar - Iz 18,7; ofiara - Iz 53,7*

2. I wiedzcie JHWH spór* z⁵⁹⁷³ Juda³⁰⁶³ i ukas-
 rze³ Jakuba³²⁹⁰ według jego dróg¹⁸⁷⁰, odda⁷
 mu według jego czynów⁴⁶¹¹.

Oz 4,9; 7,2
 **lub: mieszać, konflikt⁷³⁷⁹, **k.q. dogładka, szukać, nawiedzać⁶⁴⁸⁵*

3. Już w łonie^{*} matki chwycił on za pięć⁶⁶¹ swojego brata⁵¹, a w sile wieku⁶⁶² zmagat⁸²⁰ się z Bogiem.

Rdz 32,24-28

^{*}lub: brzuch, ciało, ton, metaf.: głębinę Szeebi⁹⁹⁰, ^{**}k.q. wyprzeć, napasać; zdradziecko - czas. pochodzą od rzeź. pięta - Rdz 27,36; Jr 9,4

^{***}lub: żywotność; wigor; siła fizyczna, bogactwo, zdrowie, moc²⁰²

4. Walczył z aniołem⁶⁶³ i zwyciężył⁶⁶⁴. Płakał¹⁰⁵⁸ i zabiegał o Jego¹⁹³¹ przychyłność⁶⁶⁵. Znalazł⁴⁶⁷² Go w Betel¹⁰⁰⁸ i tam⁸⁰³³ z nami rozmawiał¹⁰⁹⁶,

Rdz 28,13-15; 32,26; 35,10-15

^{*}lub: k.q. rządzić, mieć władzę, mieć przewagę nad⁷⁷⁸⁶ - tu i Szd 9,22; Oz 8,4; ^{**}hebr.: ma'ak - wystąpienie, zwłastem, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷, ^{***}lub: k.q. wziąć górę nad, wytrwać, mieć moc, siłę³²⁰¹

^{****}lub: k.h.p. doznawać przychylności, łaski, względów²⁶⁰³

5. A był to JHWH, Bóg Zastępów⁶⁶⁶, JHWH, także jest wspomnienie⁶⁶⁷ o Nim.

Wj 3,15

^{*}hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciało niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵, ^{**}uspominać, pamiętać²¹⁴²

6. A ty⁸⁵⁹ nawróć⁶⁶⁸ się do swego Boga, zabiegaj⁶⁶⁹ o miłosierdzie⁶⁷⁰ i sąd⁶⁷¹ oraz⁶⁷² oczekuj⁶⁹⁰ IMP na⁴¹³ swojego Boga - zawsze⁶⁷³!

^{*}lub: k.q. zwracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵, ^{**}k.q. zachowywać, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴, ^{***}dobroć, łaskawość, wierność, życzliwość²⁶¹⁷, ^{****}decyja prawna, sprawiedliwość, prawosć, słuszość w sądzie⁴⁹⁴¹, ^{*****}hebr.: uaw i, a, lecz; ^{*****}ciągłe, bez przerwy⁸⁵⁴⁸

7. Kaanan! W jego ręku⁶⁷⁴ fałszywe⁴⁸²⁰ szale⁶⁷⁵, lubi wyludzać⁶⁷⁶ INF! ^{*}lub: kupiec³⁴⁶⁷

^{**}lub: odważnik³⁹⁷⁶; ^{***}k.q. czynić gwałt, zdobywać podstępem⁶²³¹

8. Lecz⁶⁷⁷ Efraim⁶⁶⁹ powiedział⁶⁷⁸: Jednak wzbogaciłem⁶²⁸ się, osiągnąłem⁴⁶⁷² dla siebie bogactwo⁶⁷⁹. W całym⁶⁴⁸⁵ moim trudzie nie znaleźli⁴⁶⁷² we mnie winy⁶⁸⁰, która⁸³⁴ wynikała z grzechu²³⁹⁹.

Ps 62,10; Oz 4,8; 14,1; Am 3,15

^{*}lub: znaleźć, z pewnością, lecz³⁸⁹, ^{**}wigor; siła fizyczna²⁰², ^{***}por. Oz 11,11⁶⁸¹

^{****}lub: moźdół, plon, nabycia własności (uświadek pracy)³⁰¹⁸

^{*****}lub: deprawacja, nieprawość; wina lub kara za nieprawość⁶⁷⁷¹

9. Lecz⁶⁷⁷ ja⁵⁹⁵ jestem JHWH, twój Bóg, od wyjścia z ziemi⁶⁸² Egiptu⁴⁷¹⁴. Sprawię ponownie⁶⁸³, że zamieszkać⁶⁸⁴ w namiotach⁴⁶⁸, jak za dni¹¹¹⁷ uroczystych świąt⁶⁸⁵.

^{*}lub: nadal, jeszcze, znowu, poza tym, trwać⁷⁵⁰, ^{**}por. Oz 11,11⁶⁸¹

^{***}tj. wyznaczony czas, wyznaczone miejsce, namiot spotkania⁴¹⁵⁰

10. Przemawiałem¹⁹⁶⁹ do⁵⁹²¹ proroków⁶⁸⁶, mnożyłem⁷²³⁵ widzenia⁶⁸⁷ i przez⁶⁸⁸ proroków⁵⁰³⁰ podawałem⁶⁸⁹ przepowiednie⁶⁹⁰.

Ez 17,2; 20,49

^{*}dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nabi⁵⁰³⁰ - ISm 9,9; ^{**}lub: wiza (w umiesieniu, w ekstazie), wyrocznia, widzenie proroczo³⁷⁷⁷

^{***}idiom: przez rękę...³⁰²⁷, ^{****}lub: k.p. porównywać¹⁸¹⁹

11. Czy⁶⁹¹ niegodziwość⁶⁹² jest w Gileadzie⁶⁹³? Z pewnością³⁸⁹¹ ADV staną⁴⁹⁶¹ się pustką⁶⁹⁴! I w Gilgal¹⁵³⁷ ofiarowują²⁰⁷⁶ cielec⁷⁷⁹⁴. Także¹⁵⁷¹ ich ołtarze⁴¹⁹⁶ są jak stopy⁴¹⁹⁶ kamieni przy brzdach⁸⁵²⁵ polnych⁷⁷⁰⁴.

Oz 8,11; 10,1-2

^{*}lub: bahowalczący kult, grzech²⁰⁵ - Lb 23,21; ^{**}por. Oz 6,8; ^{***}jaka⁶⁹⁵

^{****}lub: marność, dławność, fałsz, bezwartościowość, próżność⁷⁷²³

12. I uciekł¹²⁷² Jakub²²⁹⁰ na pola⁶⁹⁶ Aramu⁶⁹⁷, gdzie Izrael³⁴⁷⁸ służył⁶⁴⁷ za żonę⁶⁹⁸ i za żonę⁸⁰² strzeżi⁶⁹⁹ stad. ^{**}kobieta⁸⁰²

Rdz 29,20-30

^{*}lub: ziemia, równina, obszar⁷⁷⁰⁴, ^{**}tj. „wywyższonej”⁷⁵⁸ - obszar od gór Libanu po Mezopotamię, i od gór Taurus na pld. aż po Damasek na pñ. - później nazwane Syrią - Rdz 25,20; Pwt 26,5

^{***}lub: k.q. zachowywać, mieć pieczę, strzec, czuwać, ochraniać⁸¹⁰⁴

13. I JHWH przez⁶⁹⁹ proroka⁵⁰³⁰ wyprowadził⁷⁰⁰ Izraela³⁴⁷⁸ z Egiptu⁴⁷¹⁴ i proza⁷⁰¹ proroka⁵⁰³⁰ był strzeżony⁸¹⁰⁴ KN.

Wj 14,19-22; Iz 63,11-14

^{*}lub: k.h. spowodować wejście na górę, pobudzić, wywyższyć⁶⁹²⁷

14. Efraim⁶⁶⁹ nad wyraz gorzko⁷⁰² pobudzał Go do gniewu⁶⁹¹. Pozostaw⁷⁰³ więc⁶⁹¹ na nim krew¹⁸¹⁸ przez niego przelaną i za jego zniewagę⁶⁹⁴ odpłaci⁷⁷²⁵ mu jego PAN¹³⁶.

^{*}tylko tu i Jr 6,26, 31,15; ^{**}lub: k.h. dokazać, pobudzać do gniewu⁹²⁰⁰

^{***}lub: k.q. leżeć ugiętem, powierzać coś komuś, porzucić⁵²⁰³

^{****}lub: hańba, pogarda, drwina²⁷⁸¹ - Rdz 30,23 2Krl 17,7-18

13 Gdy Efraim przemawiał¹⁶⁹⁶ INF, niosło^{73P} to¹⁹³¹ ze sobą drzenie⁶⁹¹ HAP w Izraelu³⁴⁷⁸, ale⁶⁹⁵ zgrzeszył⁶⁹⁶ przy Baalu¹¹⁶⁸ i wtedy umarł⁴¹⁹¹, ^{**}okazać się winnym⁸¹⁶, EIB - splamnić⁷⁰⁴

^{*}lub: dźwigać, wspierać, przyjmować życie⁵³⁷⁵, ^{**}przechrzcić⁷⁵⁷⁸ B8814

2. I teraz⁶²⁸ dodają do tego więcej⁶⁹⁷, by grzeszyć²³⁹⁸ INF, i czynią⁶²¹³ dla siebie lane posążki⁶⁹⁸ ze swojego srebra³⁷⁰¹, bóstwa⁶⁹⁹ według ich umiejętności⁷⁰⁰. Wszystkie⁶⁰⁰⁵ one są dla nich dziełem⁴⁶³⁹ rzemieślników⁷⁰¹. Oni⁹⁶² też mówią⁵⁹⁹: Ludzie²⁰⁰⁸ składający ofiary²⁰⁷⁶ PAR miech⁷⁰² całują⁵⁴⁰¹ cielec⁶⁹⁹ INF⁵⁰⁹⁵.

^{*}lub: k.h. spowodować dodanie, zwiększyć, zrobić ponownie³²⁵⁴

^{**}lub: topiony metal, odlewany wizerunek (bożka), sieć⁴⁵⁴¹

^{***}tj. wyobrazenie bóstwa przedstawione przez wizerunek⁶⁰⁹¹

^{****}lub: władze rozumienia, przedmioty poznania, mądrość⁸³⁹⁴

^{*****}tj. rzemieślnik pracujący w drzewie lub w metalu²⁷⁹⁶ Iz 46,6;

^{*****}EIB - ... składajcie im ofiary! (I) ludzie całują cielec! Oz 2,8

3. Dlatego³⁶⁵¹ staną¹⁹⁶¹ się jak obłok⁶⁰⁵¹ poranny⁷⁰³, który jak rosa²⁹¹⁹ podnosząca się wcześniej⁶⁹⁰ odchodzi¹⁹⁸⁰ i jak plevy⁴⁷¹ rozwiewane⁷⁰⁴ z klepsyka⁷⁰⁵ i jak dym⁶²² ulatujący przez okno⁶⁹⁹.

Ps 1,4; Iz 17,13; Dn 2,35

^{*}lub: brząsk, wschód słońca, świtanie, początek dnia¹²⁴², ^{**}k.h. rozpoczynać bądź ustawać wcześniej⁷⁹²⁵, ^{***}k.p. wywiać, porwać (przez wicher)⁵⁵⁹⁰, ^{****}stodoła, pustę miejsce, młockarnia¹⁶²⁷ B1840

4. Ale⁶⁹⁵ ja⁵⁹⁵ jestem JHWH, twój Bóg, od twego wyjścia z ziemi⁶⁸² Egiptu⁴⁷¹⁴. I nie miałeś⁷⁰⁶ znać⁶⁹⁷ innych bogów⁴³⁰ poza⁶⁹⁸ mną. Nie ma Zbawiciela⁶⁹⁹ PAR oprócz¹¹¹⁵ mnie.

^{*}lub: k.q. znać, poznać, uznać, rozeznaczać, wiedzieć³⁰⁴⁵, ^{**}z wyjątkiem, nie licząc, wyjąwszy⁷¹⁰⁸, ^{***}k.h. ocalić, wywołać, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷

Wj 20,3; 2Krl 18,35; Iz 43,11; 45,21-22

5. Ja⁵⁸⁹ cię poznałem³⁰⁴⁵ na pustyni⁷⁰⁷, w ziemi⁶⁸² ciągłej suszy⁸⁵¹ HAP.

Pwt 32,10

^{*}lub: pustkowie, pustynia, niezamieszkała ziemia⁴⁰⁵⁷

6. Jakie *były* ich pastwiska¹⁶⁷, tak¹⁶⁸ się nasycili¹⁶⁹, a *gdy* się nasycili¹⁷⁰ – urosło¹⁷¹ ich serce¹⁷²; dlatego¹⁷³ zapomnieli¹⁷⁴ o mnie.

¹⁶⁷lub: wypasanie, wypas, pasterstwo¹⁸³⁰, ¹⁶⁸k.q. być zaspokojonym, być spełnionym, otrzymać swoją porcję, być napełnionym,¹⁷⁴⁶

¹⁶⁹k.q. wstać, powstać, być wyniesionym¹⁷³¹ Pwt 8,12,14

7. Będę¹⁹⁶¹ dla wieniec¹⁷⁵ dla nich takim jak¹⁶⁴⁴ lew⁷⁸²⁶, jak lampart¹⁷⁵ przy⁵⁹²¹ drodze¹⁸⁷⁰ zakazany¹⁷⁵. ¹⁷⁵lub: pantera⁵²⁴⁶ Jr 5,6; Oz 5,14

¹⁷⁶lub: k.q. czyhać w zasadzce, oglądać, obserwować, śledzić¹⁷⁸⁹

8. Spotkam ich¹⁷⁶ jak niedźwiedzica¹⁶⁷⁷, *której* zabrano młode¹⁷⁶, rozerwę¹⁷⁶⁷ powłokę¹⁷⁶ ich serca³⁸²⁰ i pożrę³⁹⁸ ich tam⁸⁰³³, jak lew³⁸³³ – polny¹⁷⁶ zwierzę²⁴¹⁶ ich rozszarpie¹²³⁴. Ps 50,22

¹⁷⁷lub: k.q. natknąć się na⁶²⁹⁸, ¹⁷⁸popogrążyć w żalobie, pozbawiony dzieci¹⁷⁸⁹, ¹⁷⁹dosł.: ogrodzenie, zamknięcie⁵⁴⁵⁸ tu i Hi 18,15 – jako czyste złoto, cienka wybita blacha ze złota¹⁸⁶³²¹, ¹⁸⁰idiom: dziki¹⁷⁰⁴

9. Zniszczy¹⁸¹¹3P cię, Izraelu³⁴⁷⁸! Jednak³⁵⁸⁸ we mnie *jest* twoja pomoc¹⁸¹. Jr 2,17,19;

¹⁸¹lub: zniszczyłeś się²¹, ¹⁸²k.p. zepsuć, zrujnować, wypaczyć, postępować niegodziwie¹⁷⁸⁴³, ¹⁸³lub: usparcie⁵⁸²⁸ Oz 6,1-2; Mi 1,12-13

10. Gdzie *jest* teraz⁴⁴⁵ twój król⁴⁴²⁸, aby cię wybiwił⁴⁴¹INF we wszystkich³⁶⁰⁵ twoich miastach⁸⁹²? I twój sędziowie⁴⁴¹PAR, którym⁸³⁴ mówili⁵⁵⁹: Daj⁵⁴¹⁴IMP mi króla⁴⁴²⁸ i książąt⁴⁴¹?

¹⁸⁴tu u:14: ¹⁸⁵k.h. ocalić, wyzwoić, dać zwycięstwo¹⁴⁶⁷ – por. u: 4¹⁸⁵

¹⁸⁶lub: k.q. rzucić, sądzić, rozstrzygnąć spór⁸¹⁹⁹ 2Krl 17,4;

¹⁸⁷lub: władca, wysoki urzędnik, dowódca, książę⁸²⁶⁹ Oz 7,7; 8,4

11. Dałem⁵⁴¹⁴ ci więc³⁹⁷ króla⁴⁴²⁸ w swoim gniewie¹⁸¹ i odebrałem³⁹⁷ go w swojej zapalczywości¹⁸¹. ¹⁸⁸wybuch, uciekłość, gniew⁵⁶⁷⁸ 1Sm 8,7;

¹⁸⁹lub: nos, gniew, metaforyczne -fuknąć gniewie⁶³⁹ 1Krl 14,7-10

12. Nieprawość⁵⁷⁷¹ Efraima⁶⁶⁹ *jest* zapisana¹⁸¹PAR, jego grzech²⁴⁰³ – zachowany¹⁸¹PAS!¹⁸¹

¹⁹⁰lub: k.q. związywać, zamykać, być w niewoli, słotczyć⁶³⁸⁷ – związywać (zwój) świadectwa - Iz 8,16 stąd: zapisać; ¹⁹¹k.q. przechowywać jak skarb, zachować, leżeć w ukryciu⁶⁸⁴⁵ Pwt 32,34; Hi 14,17

13. Przyjdź⁹³⁵ na niego bóle¹⁸¹ rodzącej³²⁰⁵PAR. On¹⁹³¹ *jest* niemądrym synem¹¹²¹, bo nie stanie⁵⁹⁷⁵ na czas⁶²⁵⁶ *gdy* z łona⁴⁸⁶⁶ wychodzą synowie¹¹²¹. ¹⁹²lub: strapienie, bóle porodowe, skazę²²⁵⁶

¹⁹³lub: nie³⁸⁰⁸, rozproszony, uczony, zmyślny²⁴⁵⁰, ¹⁹⁴idiom: nie stanie na czas u wyjścia⁴⁸⁶⁶ z matczynego łona - EIB¹⁸ Pwt 32,6; Oz 5,4

14. Wykupię¹³⁵⁰ ich z mocy¹⁸¹ Szeolu¹⁸¹, odkupię¹³⁵⁰ ich od śmierci⁴¹⁹⁴. Gdzie¹⁶⁵ *jest* twój cierni¹⁸¹, o śmierci⁴¹⁹⁴! Gdzie¹⁶⁵ *jest* twój zniszczenie⁶⁹⁸⁷HAP, o Szeolu¹⁸¹! Zał¹⁸¹INF zostanie ukryty⁵⁶⁴¹KN przed moimi oczami⁸⁶⁹.

¹⁹⁵lub: k.q. dać okup, ocalić, wyzwoić, pozwoić na wykup⁶²⁹⁹

¹⁹⁶dosł.: z ryki³⁰²⁷, ¹⁹⁷hebr.: szelol -kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieużytki¹⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por. Ps 16,10* - Dz 2,27¹⁹⁰⁸

¹⁹⁸lub: plaga, pomór, zaraza wśród bydła¹⁶⁰⁸, kolecz, cierni¹⁹⁰⁸

¹⁹⁹hap.leg.: skrucha⁵¹⁶⁴ litosc¹⁸⁵⁹⁷³ Jr 20,16; 31,35; 1Kor 15,55

15. Chociaż³⁵⁸⁸ on¹⁹⁶¹IM zaowocował¹⁹⁶ wśród braci²⁵¹, przyjdzie⁹³⁵ *jednak* wiatr¹⁹⁶ ze wscho-

du¹⁹⁶. Wiatr¹⁹⁶ JHWH podnosi⁵⁹²⁷PAR się od pustyni⁴⁰¹⁷ i zawstydzi⁹⁵⁴ jego źródło⁴⁷²⁶, i wysuszy⁷¹⁷ jego zdroj⁵⁹⁹. On¹⁹³¹ splądruje¹⁹⁶ skarbiec²¹⁴ z wszelkiego⁴⁶⁰⁵ kosztownego¹⁹⁶ naczynia⁴⁶⁷.

Rdz 41,6; Jr 4,11-12; Ez 17,10; 19,12

²⁰⁰hap.leg.: k.h. rodzić owoc⁶⁵⁰⁰, okazać płodność, kwićnia¹⁸⁷⁵²² - może dot. żalu z u: 14; ²⁰¹tj. gorący wiatr pustynny⁶⁹²¹ - Oz 12,3

²⁰²lub: duch, uchnienie, wiatr, oddech, życie¹⁷⁸⁰⁷, ²⁰³k.q. bruć łup⁸¹⁵⁴

²⁰⁴lub: to, co jest godne pożądania, miły, drogi, pragnienie⁵³³²

16. Samaria¹⁸¹ zawiłiła¹⁸¹, ponieważ³⁵⁸⁸ zbuntowała¹⁸¹ się przeciwko swojemu Bogu – padną³²⁰⁷ od miecza²⁷¹⁹. Jej niemowlęta¹⁸¹ zostaną roztrzaskane na kawałki⁷³⁷⁶, a jej¹⁸¹ brzemienie²¹³⁰ zostaną rozprute¹²³⁴.

²⁰⁵por. Oz 7,1¹⁹⁶, ²⁰⁶naruszyć prawo, dokonać przestępstwa, wyrzucić krzywdę, być winnym, być oskarżonym⁸¹⁶, ²⁰⁷k.q. być nieposłusznym, nie słuchać⁴⁷⁸⁴, ²⁰⁸chlupiec⁵⁷⁶⁸, niemowlę¹⁸⁷²⁴

14 Izraelu³⁴⁷⁸, nawróć⁷⁷²⁵IMP się do JHWH, swojego Boga. Bo upadłeś¹⁸¹ z powodu¹⁸¹ własnej nieprawości¹⁸¹. Oz 4,8; 5,5; 9,7

²⁰⁹lub: k.q. polknąć się, zatracić się⁷⁷⁸², ²¹⁰przeż.; ²¹¹lub: przewrotność, deprawacja, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹

2. Weźcie³⁹⁴⁷IMP ze sobą słowa¹⁸¹ skrucy i nawróćcie⁷⁷²⁵IMP się do JHWH. Mówcie⁵⁵⁹IMP do Niego⁴¹³: Zdejmij¹⁸¹ z nas całą³⁶⁰⁵ naszą nieprawość⁵⁷⁷¹ i przyjmij³⁹⁴⁷IMP dobro¹⁸¹, abyśmy mogli oddać¹⁸¹COH owoc¹⁸¹ naszych warg⁸¹⁹³.

²¹²lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

²¹³lub: k.q. unieść, dźwigać, znieść; przebaczyć⁵³⁷⁵ Rdz 18,24

²¹⁴lub: korzyść; dobrobyt, zamożność, obfitość; szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶, przy innej lokalizacji - wyzwanie - por. EIB¹⁸ Ps 51,1;

²¹⁵lub: k.p. odnawić, wynagradzać straty, płacić, nagradzać⁷⁹⁹⁹

²¹⁶hebr. parim⁶⁴⁹⁹⁹ - cielec tj. młode byki; por. parim - owce⁶⁵⁰⁰ - stąd imni: złożył w ofierze cielec naszych warg Jr 13,15

3. Asyria⁹⁰⁴ nas nie³⁸⁰⁸ wybiwił¹⁸¹, nie³⁸⁰⁸ dosiędziemy⁷³⁹² konia⁵⁴⁸³ i nie powiemy⁵⁵⁹ więcej¹⁸¹ do dzieła¹⁸¹ naszych rąk³⁰²⁷: Nasz boże. Bo¹⁸¹1834 w Tobie sierotka³⁴⁹⁰ dozna miłosierdzia⁷³⁵⁵.

Ps 68,5; Iz 31,1; Oz 4,12; 8,6; 13,2

²¹⁷lub: k.h. ocalić, wyzwoić, wybiwić od problemów moralnych, dać zwycięstwo; ²¹⁸być może synonim przynajmniej zawartego z Egiptem - por. Oz 7,11 i Put 27,16; Ps 20,8; Iz 30,16 lub symbol siły militarnej; ²¹⁹por. przy innej lokalizacji: szczęścia sieroty, która u Ciebie ... EIB¹⁸

²²⁰przy innej lokalizacji: szczęścia sieroty, która u Ciebie ... EIB¹⁸

4. Uzdrowię¹⁸¹ ich odstępstwo¹⁸¹ i pokocham¹⁸¹ ich chętnie¹⁸¹, bo³⁵⁸⁸ mój gniew¹⁸¹ odwrócił⁷²⁵ się od nich. ²²¹por. Oz 13,11* Jr 32,22; Am 4,5

²²²lub: k.q. uleczyć¹⁷⁴⁹⁵, ²²³odwrócić się, niewierność⁴⁸⁷⁸

²²⁴dosł.: dobrovolność, ofiara złożona z własnej woli⁵⁹⁷¹ - Wj 35,29

5. Będę¹⁸¹ dla Izraela jak rosa¹⁸¹, rozkwitnie jak lilia¹⁸¹799 i zapuści⁵²²¹IMU swoje korzenie³³²⁸ jak Liban¹⁸¹3844. Pwt 32,2; Iz 26,19; 35,1; Oz 6,4

²²⁵lub: k.q. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹

²²⁶rosa: zapuścić deszcz w dniach posuchy; ²²⁷hebr.: symbol czystości i wybrania - Pnp 2,1; 6,1; ²²⁸o cedrach Libanu - por. Pnp 3,9¹⁸¹

6. Jego gałęzie³¹²⁷ rozrosną^{*} się i będzie¹⁹⁶¹ jego wspaniałość³⁸¹1935 jak drzewo oliwne²¹³², a jego won^{***} – jak won^{***} Libanu³⁸⁴⁴.

^{*}dost.: k.g. wyjść, wyruszyć¹⁹⁸⁰, ^{**}świećność, majestat, moc - Lb 27,20

^{***}łub: zapach, aromat, uspokajająca woń⁷³⁸¹ - Rdz 8,21

^{****}cedrowe lasy Libanu wydawały charakterystyczną woń przenikającą całe ubranie człowieka chodzącego wśród drzew - PnP 4,11 Pnp 4,11; Jr 11,16; Za 10,10

7. W jego cień⁶⁷³⁸ wróca⁷⁷²⁵ mieszkańcy³¹PAR. Zboże³⁸¹1715 będzie żyło^{***} i rozkwitną^{***} jak winorośl¹⁶¹², a wspomnienie³⁸⁴⁴ o nim, jak o winie³¹⁹⁶ Libanu.

Ez 17,23; Oz 2,21-22

^{*}łub: k.g. siedzieć, być ustawionym, zostawać, mieszkać, mieć siedzibę³⁴²⁷, powrócić, zamieszkać w jego cieniu - AK; ^{**}obok oliwy, zboże i wino są najważniejszymi produktami kraju; ^{***}k.p. przywrócić do życia, ożywić, wskrzesić, odrodzić²⁴²¹, ^{****}wypuszczać pączki¹⁷¹⁵, ^{*****}łub: wzmianka (imienia)²¹⁴³ Wj 3,15; 17,14

8. Efraimie⁶⁶⁹! Cóż⁴¹⁰⁰ mi jeszcze⁵⁷⁵⁰ do boż-

ków⁶¹6091? Ja⁵⁸⁹ odpowiem^{**} i dogładnę^{***} go. Ja⁵⁸⁹ jestem jak zielony⁷⁴⁸⁸ cyprys^{***}, ze mnie⁴⁴⁸⁰ pojawia⁴⁶⁷²KN się twój owoc⁶⁵²⁹.

^{*}idiom: nie chcę mieć już nic do czynienia z bóstwami - Sdz 11,12; 2Sm 16,10; 19,23; 1Krl 17,18; ^{**}łub: k.g. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰, ^{***}k.g. obserwować, patrzeć na⁷⁷⁸⁹

^{****}łub: świerk, jaluwiec, szlachetne drzewo. metaf. dostojności¹²⁶⁵

9. Kto⁴³¹⁰ mądry^{*}, niech to³⁸¹428 zrozumie³¹LUIS, mający zrozumienie⁹⁹⁵KN|PAR – niech^{CV} to³⁸¹P pozna^{***}, że³⁵⁸⁸ drogi¹⁸⁷⁰ JHWH są proste³⁸⁴⁴; sprawiedliwi⁶⁶⁶² po nich będą chodzić¹⁹⁸⁰, ale buntownicy³⁸⁴⁴ na nich się potkną³⁷⁸².

^{*}łub: roztropny, uczony, zmyślny, bystry, mądry²⁴⁵⁰

^{**}łub: k.g. rozważać, mieć rozeznanie, wgląd, zrozumienie⁹⁹⁵

^{***}dost. te (rzeczy, sprawy) - por: AK; ^{****}łub: k.g. znać, oznaczać, rozważać, wiedzieć³⁰⁴⁵, ^{*****}łub: prostolinijny, szczerzy, sprawiedliwy³⁴⁷⁷, ^{*****}buntować się, naruszać, pogwałcać (Prawo)⁶⁵⁸⁶

Ps 14,9; 107,43; 111,7-8; Iz 1,28; 26,7; Jr 9,12; So 3,5

Księga Joela

Księga Joela

1 Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH, które⁸³⁴ stało* się do Joela^{**}, syna¹¹²¹ Petuela^{***HAP}. Jr 1,2; Dz 2,16;

¹lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹
^{**}tj., JHWH Bogiem⁷³¹⁰⁰, ^{***}„widzenie Boga”⁶⁶⁰² 2P 1,21

2. Słuchajcie^{*IMP} tego starsi¹, nakłońcie ucha^{*} wszyscy³⁶⁰⁵ mieszkańcy³⁴²⁷PAR tej ziemi^{7761A}. Czy stało¹⁹⁶¹ się to²⁰⁶³ za waszych dni^{****} albo⁵¹⁸ za dni¹¹⁷ waszych ojców¹?

¹lub: zgodzić się, okazać posłuszeństwo, rozumieć²⁰⁸⁵, ^{**}tj. starsi²²⁰⁵
¹wielkim lub starzy jako przynudzić - Wj 3,16; 19,7; Put 21,2; Prz 31,23
^{***}„idiom: k.h. słuchać uważnie, być posłusznym”²³⁸, EIB - wstuchać się^{****}hebr.: jom - dzień, rok, czas, okres czasu³¹¹⁷

3. Wobec tego^{*}, opowiadajcie^{*IMP} o tym swoim synom¹¹²¹, a wasi synowie¹¹²¹ niech opowiedzą⁵⁶⁰⁸ swoim synom¹¹²¹, a ich synowie¹¹²¹ przyszłemu^{***} pokoleniu^{***}. Wj 10,2;

¹lub: co się tyczy, ze względu na to, z powodu¹⁵⁷¹; ^{**}k.p. powtarzać, wyliczać dokładnie⁵⁶⁰⁸, ^{***}„kolejny, następny, dalszy”³¹² Pwt 6,7;
^{****}lub: okres, wiek, miejsce zamieszkania, siedziba⁷¹⁵⁸ 2Tm 3,15

4. Co zostało^{3499S} po gazam^{31A}, pożarła³⁹⁸ arba^{31A}, co zostało³⁴⁹⁹ po arbie⁶⁹⁷, pożarła³⁹⁸ jelek^{31A}, a co zostało po jelku³²¹⁸, pożarła³⁹⁸ chasil^{****}. Jl 2,25; Am 4,9

¹tj. dorosta szarżawca owocowa gotowa do latania lub gąsienica^{1501B1679} tylko tu i Jl 2,25, Oz 4,9; ^{***}szarżawca⁶⁹⁷, szczególnie szarżawca wędrowna uszczytkożerna w uszczerdylonym stadium¹⁵⁷⁹⁷ - Kpl 11,22; Jr 46,23; ^{****}mloda szarżawca stadna, żarłoczna gąsienica³²¹⁸, pełzająca szarżawca bez skrzydeł¹³⁷⁰² - Ps 105,34
^{****}tj. szarżawca skacząca, przypominająca konika polnego¹⁶²⁵
lub karaluch¹³⁰⁰⁶ - 1Krl 8,37; 2Krn 6,28; Ps 78,46; Iz 33,4; Jl 2,25

5. Ocknijcie^{*IMP} się pijani⁷⁹¹⁰ i płacźcie^{*IMP}, a wszyscy³⁶⁰⁸ pijący^{***}PAR wino³¹⁹⁶, zawódcie^{***} nad słodkim winem^{***}, bo zostało odjęte³⁷⁷² od waszych ust⁶³¹⁰. ^{****}lub: świeży sok⁶⁰⁷¹ Jl 3,3

¹lub: k.h. rozbudzić się, obudzić się⁶⁹⁷⁴, ^{***}plakac - gorzko, z żalu, upokorzenia lub radości¹⁰⁵⁸, ^{****}lub: k.h. płakać, wyć; lamentować³²¹³

6. Bo³⁵⁸⁸ nadsięgnął^{*} naród⁴⁷¹ do mojej ziemi⁷⁶, mocny⁶⁰⁹⁹ i niezliczony^{***}PAR³⁶³⁹4557, jego zęby⁸¹²⁷ zębami lwa⁷³⁸, a siekacze^{***} jak lwicy³⁸³³.

¹lub: k.g. iść w górę, wstępować, iść za, odchodzić⁵⁹²⁷, ^{**}liczba, odliczanie, ilość, (nie) policzalny⁴⁵⁵⁷18267, ^{***}lub: kły, szczepka⁴⁹⁷³

7. Wystawij^{*} moją winnicę¹⁶¹² na spustoszenie^{**} i roztrupal^{*} na drzazgi^{HAP1711} mój figowiec^{8384F}. Odari^{****} go doszczętnie i porzuć⁷⁹⁹³ - pobielają³⁸³⁵ jego pędy^{****}PAR³⁶³⁹4557.

¹lub: k.g. umieszczać, układać⁷⁷⁶⁰, ^{**}nieużytki, groza, odrzuca⁸⁰⁴⁷
^{***}hebr.: odarcie²⁸³⁴ go odarł²⁸³⁴, tu o procesie niszczenia całego drzewka przez odarcie kory, ^{****}„wilka, gałąź tu i Rdz 40,10.12

8. Lamentuj^{*} jak dziewica^{**} przepasana²²⁹⁶ worem^{***} nad narzeczonym^{****} swojej młodości⁵²⁷¹.

Rdz 24,16; Kpl 21,14; Pwt 22,28; Iz 7,14; 62,5
¹hap.leg.: lamentować, biadać, zawodzić⁴²¹, ^{**}hebr.: betula¹ - dziewica: pochodzenie od słowa „oddzielać”¹³³⁰, ^{***}tj. wór wykonany z włosa koziego - 2Sm 2,10, układany jako przejaw żalobny lub podkreślenie znaczenia wypowiedzi⁸²⁴² - Rdz 37,34; Kpl 11,32
^{****}hebr.: ba'al, pan, mąż, właściciel, tu jako mąż na mocy umowy prawnej, lecz przed opuszczeniem domu przez pannę młodą - Mt 1,18

9. Usunięto^{*} ofiarę z pokarmów⁴⁵⁰³ i z płynów⁵²⁶² od domu¹⁰⁰⁴ JHWH; płaczą^{***} kapłani^{****} i słudzy⁸³³⁴PAR JHWH. Oz 9,4; Jl 2,14

¹dost.: k.h. odciąć³⁷⁷²; ^{**}tj. poranna ofiara z mąki i oliwy, a wieczorna z wina - Wj 29,40; Kpl 2,1; Lb 23,5-8; ^{***}lub: biadać⁵⁶, ^{****}hebr.: kohen - kapłan, główny urzędnik bądź najważniejszy władca³⁵⁴⁸

10. Pole^{*} zostało spustoszone⁷⁷⁰³, płacze⁵⁶ ziemia^{**}. Tak³⁵⁸⁸, spustoszone⁷⁷⁰³ zboże¹⁷¹⁵. Wysechł³⁰⁰¹ moszcz⁸⁴⁹², zamrniała^{***} oliwa³³²³.

¹lub: ziemia, kraja, równina⁷⁷⁰⁴, ^{**}grunt uprawny, ziemia, kraj³¹²⁷
^{***}lub: być wężym, marnieć⁵³⁵⁵36 - 1Sm 2,5; Iz 16,8; 19,8

11. Zarumieńcie^{*IMP} się rolnicy^{***}; zawódcie³²¹³PAR ogrodnicy^{***} z powodu⁵⁹²¹ pszenicy²⁴⁰⁶ i jeźmienia⁸¹⁸⁴, bo³⁵⁸⁸ zginął⁷¹⁰⁵ plon⁷⁷⁰⁴ pola⁷⁷⁰⁴.

¹lub: k.h. być zaustydżonym, postępować haniebnie⁵⁵⁴ - por. EIB^K
¹lub: oracz, gospodarz, ktoś uprawiający ziemię, leśnik niepodająca jej na własność⁴⁰⁶, ^{**}tj. ktoś uprawiający winorośl³⁷⁵⁵

12. Uschła³⁰⁰¹ winorośl¹⁶¹² i zwiądł⁵³⁵ figowiec⁸³⁸⁴, drzewo granatowe⁷⁴¹⁶, także⁵⁷¹ palma daktylowa⁸⁵⁵⁸, jabłko⁸⁵⁹⁸ i wszystkie³⁶⁰⁵ drzewa⁶⁰⁸⁶ pola³¹7704 uschły³⁰⁰¹. Tak³⁵⁸⁸ też^{***}, radość^{***} uschła³⁰⁰¹ spośród⁴⁴⁸⁰ synów¹¹²¹5 ludzkich³¹⁸¹. ^{**}por. w 19³³³³, ^{****}dost.:... Adama¹²⁰⁵ Pnp 2,3; 7,8;

¹lub: zadowolenie, wesele, radośnie umieszczenie⁸³⁴² Iz 16,10; 24,11
¹3. Przepaszcie²²⁹⁶IMP się i zawódcie^{*IMP} kapłani³⁵⁴⁸, lamentujcie^{***}PAR³²¹³ słudzy⁸³³⁴PAR ołtarza⁴¹⁹⁶. Przyjdźcie⁹³⁵IMP i nocujcie³⁸⁸⁵IMP w worach^{****}PAR¹⁸²⁴², słudzy⁸³³⁴PAR mojego Boga, bo³⁵⁸⁸ wstrzymano⁴⁵¹³ ofiarę z pokarmów⁴⁵⁰³ i płynów⁵²⁶² w domu¹⁰⁰⁴ waszego Boga. ^{**}por. w 5³³³³

¹lub: zawodzić, lamentować, płaczą^{PAR}5594, ^{***}por. w 8³³³³

14. Uświęćcie^{*IMP} post⁶⁶⁸⁵, zwołajcie^{uroczyście} zgromadzenie⁶¹¹⁶, zbierzcie⁶²² starszych³⁸ i wszystkich³⁶⁰⁵ mieszkańców³⁴²⁷PAR tej ziemi^{7761A} do domu¹¹⁰⁴ JHWH, waszego Boga, i wwołajcie^{****}IMP do⁴¹³ JHWH: 2Krn 20,3; Ne 9,1

¹lub: k.p. oddzielić coś jako święte, poświęcić⁶⁹⁴², ^{**}por. w 2³³³³
^{***}lub: wolać (na pomoc), krzyczeć, zawołać (w potrzebie)³¹⁹⁹

15. Ach! Cóż to za dzień³¹¹⁷?! Tak³⁵⁸⁸, bliski^{**} jest dzień³³¹⁷ JHWH, a nadejdzie³³⁵ jak spustoszenie⁷⁷⁰¹ od Wszechmogącego^{**}. Iz 13,6,9; ^{*wyraz wyrażający ból za pomocą okrzyku: „ach!”, „och!”¹⁶²}
^{**lub: pokrewny, bliski w czasie i miejscu⁷¹³⁸ Jr 46,10; Ez 13,5;}
^{***hebr.: szadaj - wszechmocny, najpotężniejszy⁷⁰⁶ - Rdz 17,1; 28,3}
 Ez 30,3; Jl 2,1,11; 3,4; 4,14; Am 5,18,20; Ab 1,15; So 1,7,14; Mi 3,19

16. Czyż na naszych oczach nie zginęła^{**} żywność⁴⁰⁰, a z domu¹⁰⁰⁴ naszego Boga – radość^{**} i wesele^{****}? Sdz 6,3,6,11; Iz 3,7; ^{*tj. coś, co rzuca się w oczy, co jest przed oczami, z pewnej odległości³⁰⁴⁸ - *dost.: k.n. zostać odcitym, być zcutym, ponieść, fiasko⁷⁷²}
^{***lub: pomysłny skutek, szczęśliwy obrót spraw, zadowolenie⁸⁰⁵⁷}
^{****tj. stan szczęścia w przeciwieństwie do wcześniejszego stanu smutku¹⁵²⁴ - por. Hi 3,22; Ps 43,4; 65,12} Iz 16,10; Jr 48,33

17. Zgnily^{*} ziarna⁶⁵⁰⁷ pod⁸⁴⁷⁸ swoimi grudami⁶³, składy^{**} zostały spustoszone⁸⁰¹⁷⁴KN, spichlerze^{**} zostały zburzone²⁰⁴⁰KN, ponieważ²⁵⁸⁸ uschło³⁰⁰¹ zboże⁷¹⁵. Iz 17,10-11
^{*hap.leg.: pomarszczyć się, zmarnieć⁵⁶⁸⁵B6608, **hap.leg.: grudka (rzucona za pomocą szufli, łopaty)⁴⁰⁵³, ***skarbiec, składnica, magazyn, arsenał, spichlerz²¹⁴, ****hap.leg.: składnica⁴⁴⁶⁰}

18. Jakże⁴¹⁰⁰ porykuje^{**} zwierzę^{**}? Błakają^{****} się stada⁵⁷³⁹ wołów¹²⁴¹, bo nie ma pastwisk⁴⁸²⁹, nawet¹⁵⁷¹ stada⁵⁷³⁹ owiec⁶⁶²⁹ poniosły karę⁸¹⁶. ^{*lub: k.n. wzdychać, jęczeć (z bólu bądź żalu), łapać oddech⁸⁸⁴, **był²²⁹, ***lub: k.n. być zakłopotanym, być zblizym z tropu²⁴⁵, błąkać się w rozterce, być wzburzonym⁸¹⁰⁷⁷ - Wj 14,3; Est 3,15}

19. Do Ciebie wołam^{*}, JHWH, bo³⁵⁸⁸ ogień⁷⁸⁴ pochłonał³⁹⁸ łąki^{**} na stepie^{**}, a płomień³⁸⁵² spalił³⁸⁵⁷ wszystkie³⁶⁰⁵ drzewa⁴⁰⁸⁶ pola^{****}7704, ^{*lub: k.q. przyzywać, zapraszać, wołać, krzyczeć⁷¹²¹, **miejsce przebywania pastera, pastwisko⁴⁹⁹⁹, ***lub: pustkowia, niezamieszкана ziemia⁴⁰⁵⁷B4714, ****idiom: dzikie drzewa - WBC^K Am 7,4}

20. Nawet¹⁵⁹¹ zwierzęta⁹²⁹ pola^{****}7704 skryła⁸⁸⁴ do Ciebie, ponieważ²⁵⁸⁸ wyschły³⁰⁰¹ koryta^{**} wód⁴³²⁵, a ogień⁷⁸⁴ pożar³⁹⁸ pastwiska⁴⁹⁹⁹ na stepie⁴⁰⁵⁷. IKrl 17,7; 18,5; Ps 104,21; 147,9
^{*idiom: dzikie zwierzęta; **lub: kanał, wąwóz, koryta, rura⁶⁵⁰B732}

2 Zadmiście⁸⁶²⁸IMP w róg^{**} na Syjonie^{****}6726, krzycząc^{****}IMP na mojej świętej⁶⁹⁴⁴ górze^{****}2022! Niech zadrżą^{****} wszyscy³⁶⁰⁵ mieszkańcy³⁴²⁷PAR tej ziemi^{776A}, bo³⁵⁸⁸ nadchodzi⁹³⁵ dzień³¹¹⁷ JHWH. Tak³⁵⁸⁸, jest bliski⁷¹³⁸!

^{*hebr.: szofar - róg, róg barani, trąba⁷⁸² - Wj 19,16; **tj. „twierdza” - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7; wzgórze świętyń - Ps 9,11; większych terenów Judy? - Ps 69,35; ***lub: wydawca okrzyk wojenny, dawca sygnał do wojny, krzycząc triumfalnie (nad wrogami), uwalniając, wołać w udrecie⁷³²¹, ****na górze mojej świętości - hebr. genitive; *****dost.: k.q. trząść się, być wyprawdzonym z równowagi, być pobudzonym, być zaniepokojonym⁷²⁶⁴}
 Iz 18,3; Jr 4,5; 5,1,27; Oz 8,1; Jl 1,15; 2,1,15,3,1; 3,14; So 1,16

2. Dzień³¹¹⁷ ciemności²⁸²² i mroku⁶⁵³, dzień¹¹¹⁷ obłoku⁶⁰⁵¹ i gęstej chmury^{*}, jak zorza^{**} rozciągnięta⁶⁵⁶⁶ nad⁵⁹²¹ górami²⁰²². Jak lud⁵⁹⁷¹

wielki⁷²²⁷ i potężny^{****}. Takiego jak³⁶⁴⁴ na niebyło¹⁹⁶¹ od⁴⁸⁰ wieków^{****} i po¹⁰ nim się nie powtórzy^{****} Jus, aż do lat⁸¹⁴¹ najdalszych pokoleń^{****}. ^{****hebraizm: pokolenia¹⁷⁵⁵ i pokolenia¹⁷⁵⁵}

^{*lub: ciężka bądź ciemna chmura, wielka, gesta ciemność⁶⁵⁰²}
^{**lub: świat⁷⁸³⁷ - Rdz 19,15, przy zmianie wokaliz.: czerw. - por. EIB^K}
^{***lub: rozległy, liczący⁶⁰⁹⁹, ****dlugotrwały, odwieczność, starożytność, na zawsze²⁷⁶⁹, ****k.h. uczynić ponownie, zwiększyć³²⁵⁴}

3. Przed jego obliczem^{*} ogień⁷⁸⁴ pochłaniający³⁹⁸, a po nim płomień³⁸⁵² pałacy³⁸⁵⁷. Przed jego obliczem⁶⁴⁴⁰ ziemia^{776A} jak ogród¹⁵⁸⁸ Eden^{**}, ale po nim spustoszony^{****} step – i nawet¹⁵⁹⁷ nie będzie¹⁹⁶¹ możliwa ucieczka^{****} przed nim. Wj 10,5,15; Ps 105,34-35
^{*lub: twarz, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi)⁶⁴⁴⁰, **tj. „przyjemność”⁵⁷³¹, „krawna rozkoszy”^{B6674} - Rdz 2,8,10; ***lub: zniszczenie, zmarowanie⁸⁰⁷¹, ****por. Jl 1,19****, ****wyuzolenie⁴¹³}

4. Ich wygląd^{*} podobny do koni⁵⁴⁸³ i pobiegną⁷³²³ jak jeźdźcy^{**}. Obj 9,7
^{*lub: widok, wizja, zjawia⁴⁷⁵⁸, **konk bojowy, woźnica rydwanu⁶⁵⁷¹}

5. S turkotem^{**} jakby rydwanom^{**} skaczą⁷⁵⁴⁰ po szczytach⁷²¹⁸ gór²⁰²² – jak trzaskający⁶⁹⁶³ płomień³⁸⁵¹ ognia⁷⁸⁴, co pochłania³⁹⁸ ścierńsko^{**}, jak lud⁵⁹⁷¹ potężny⁶⁰⁹³ atakujący w szyku^{****}PARPAS wojennym⁴⁴²¹. Iz 5,24; 30,30; ^{*dost.: gzy, dźwięk, hałas⁶⁹⁶³, **dwukrotny użycie bojowy, symbol polęgi militarnej⁴⁸¹⁸ - Rdz 41,43; Ez 14,25; **plewy⁷¹⁷⁹ Obj 9,9}
^{****lub: k.q. ustawić w szeregu, porządkować, wskazywać⁶¹⁸⁶}

6. Przed jego obliczem⁶⁴⁴⁰ drża^{**} ze strachu^{****} lud⁵⁹⁷¹, wszystkie⁶⁰⁴⁵ ich twarze⁶⁴⁴⁰ pokryje^{**} błądosc^{****}. ^{*dost.: k.p. gromadzić, spotykać⁶⁹⁰⁸ Iz 13,8}
^{*dost.: k.q. tańczyć, kręcić się (w szale Oz 11,6), zwiijać się (w k.p. z bólu), wirować, poruszać²³⁴²B2670, ***lub: czerwieni, promieniująca jasność, błędna twarz, żar podniecenia⁶²⁹⁹B286 tu i Na 2,10}

7. Biegną⁷³²³ jak bohaterowie^{*}, wedrą^{**} się na mury²³⁴⁶ niczym ludzie³⁷⁶ wojny^{****}4421; każdy³⁶⁰⁵ z nich idzie¹⁹⁸⁰ swoją drogą¹⁸⁷⁰ i nie zbacza^{****} ze swoich ścieżek. Pwt 15,6,8,24,10
^{*lub: człowiek silny, dzielny, potężny, bohater, tyran³⁵⁶⁸GES}
^{**dost.: k.q. iść w górę, wstępować⁵⁹²⁷, ***idiom: doświadczeni wojownicy, zaprawieni w boju; ****dost.: wymienić, zgubić, drogę⁵⁶⁷⁰}

8. I człowiek^{*} brata^{**} nie³⁸⁰⁸ gnębi^{**}, każdy^{**} mąż³⁹⁷ idzie¹⁹⁸⁰ swoim traktem^{****}, a od¹¹⁵⁷ pocisku⁷⁹⁷³ spadającego^{****} nie³⁸⁰⁸ będą^{****} powstrzymani^{**}. Prz 30, 27
^{*hebr.: isz - mężczyzna, człowiek, ludzkość, kłokolowiek, każdy³⁷⁶}
^{**lub: krewny, ktoś z tego samego plemienia²⁵¹, inni: jeden drugiego}
^{***lub: k.q. szturchnąć, popychać, gnębić, tłoczyć się - Sdz 2,18}
^{****droga publiczna⁵⁴⁶, ****k.q. pość, napadać, atakować⁵³⁰⁷}
^{*****lub: k.q. odciąć, uzskać niegodziwie bądź gwałtem¹²¹⁴, inni: i jeśli od pocisku padną, nie lamia (szeregowi) - EIB}

9. Napadną^{*} na miasto⁵⁸⁹² i wbiegną⁷³²³ na mury²³⁴⁶, wdrapią^{**} się na domy¹⁰⁰⁴ i wejdą⁹²⁵ oknami²⁴⁷⁴ jak złodziej¹⁵⁹⁰. ^{*por. u 7⁶⁵ Prz 28,15}
^{*lub: rzucić się, chłodzić naokolo, przygotować się do ataku⁸²⁶⁴}

10. Przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ zdrzży^{*} ziemia⁷⁷⁶, zatrzęsą⁷⁴⁹³ się niebiosa⁸⁰¹¹, słońce⁸¹²¹ i księżyc³³⁹⁴ będą zaciemnione⁶⁹³⁷, a gwiazdy³⁵⁵⁶ stracą⁸⁰¹ swój blask⁸⁰¹. *****lub: jasność⁵⁰⁵¹**

*lub: trząść się, być wprowadzonym z równowagi, być pobudzonym, być zampekajonym⁷²⁶⁴, *tyg nąsłi hebr: istniały trzy sferi nieba⁸⁰⁶⁴ - por: 2Kor 12,2⁸⁸⁸, ***dast: k.g. usunaw, wyofjnuw⁶²² Iz 13,10; 34,4; Jr 4,23; Ez 32,7-8; Mt 24,20; Obj 8,12

11. A JHWH wyda⁵⁴¹⁴ swój głos⁶⁹⁶³ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ swego wojska^{*}, gdyż³⁵⁸⁸ Jego obóz^{*} jest bardzo³⁰⁶⁶ liczny^{*}, gdyż³⁵⁸⁸ potężnym⁶⁰⁹⁹ jest wykonawca⁶²¹³PAR Jego rozkazu^{*}. Bo³⁵⁸⁸ wielki⁴¹⁹ jest dzień³¹¹⁷ JHWH i budzi^{*} wielki³⁹⁹⁹ strach⁸⁰¹¹! I kto⁴³¹⁰ go przetrwa⁵⁵⁷¹ki?!

*lub: umocniony mur; armia, twierdza²⁴²⁶, **tj. obóz wojskowy⁴²⁶⁴ ***lub: wielki, obfitujący w, liczniejszy niż, większy niż, silny¹²²⁷ ***lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa, słowo¹⁶⁹⁷ ***lub: k.n. dytalog¹⁵⁷¹ teraz⁶²⁵⁸ - oświadczenie^{*} 3772

12. I wróćcie¹⁵⁷¹ teraz⁶²⁵⁸ - oświadczenie^{*} JHWH, zawróćcie⁸⁰¹IMP do mnie⁵⁷⁰⁴ całym³⁶⁰⁵ swoim sercem⁸⁰¹ i w poście⁶⁶⁸⁵, i w płaczu¹⁰⁶⁵, i lamencie^{*}. 1Krl 8,35-40; 2Krn 7,14; Est 4,3; Ezd 10,1-6; ***lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroła⁵⁰⁰², 2Sm 23,1 ***lub: k.g. zawracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵, ***lub: wewnętrzny człowiek, serce, umysł, wola, sumienie³⁸²⁰, ***ceremonia pogrzebowu, rytuały żałobne, zawodzenie^{4553/85264}; Ne 8,9,10; Jz 3,5**

13. I rozdzierajcie^{11MP} swoje serca³⁸²⁰, a nie swoje szaty⁸⁹⁹, i nawróćcie⁷⁷²⁵IMP się do JHWH, waszego Boga, bo On jest laskawy^{*} i życzliwy⁸⁰¹, nieskory^{*} do gniewu¹⁰ i wielki⁷²²⁷ w miłosierdziu⁸⁰¹¹ i okazujący litość⁵¹⁶² w czasie niedoli⁸⁰¹¹. Wj 34,6; Lb 14,18; ***lub: k.g. drzeć, rozdziierać, rozrywać⁷¹⁷⁶, W jest wyrażający żal - Rdz 37,29; oburzenie lub gniew - Mt 26,65; zaskoplatenie (?) - Dz 14,8 ***lub: laskawy, miłosierny²⁵⁸⁷, ***hebr: rahum - współczujący⁷⁵⁴⁹ ***lub: cierpliwy, nieprędko do gniewu⁵⁰, ***metaf: funkcyj: gniawnie⁶³⁹, ***dobroć, laskawość, wierność, życzliwość²⁶¹⁷ ***lub: udręka, przeciwność losu, nieszczęście⁷⁴⁵¹**

1Krn 21,15; Ne 9,17; Ps 51,17; 86,15; 103,8; Iz 57,15; Jr 18,8; 41,5; Jz 4,2
14. Kto⁴³¹⁰ wie³⁰⁴⁵, czy nie zawróci⁷⁷²⁵ i nie okaże litości^{*}, i nie zostawi⁷⁶⁰⁴ po sobie⁵¹⁰ błogosławieństwa⁸⁰¹ na ofiarę z pokarmów⁴⁵⁰³ i z płynów⁵²⁶² dla JHWH, waszego Boga?

*lub: k.n. ulitować się, żalować, smucić się, pocieszać, odczuć ulgę⁵¹⁶² ***hebr: berakuf - błogosławieństwo, dar, poddanie, uległość¹²⁹³ - Rdz 12,2; Kpl 25,21; Put 11,26 J 1,9; Ag 2,19; Jz 3,9

15. Zadnijcie⁸⁶²⁸ w róg⁷⁷⁸² na Syjonie⁶⁷²⁶, poświęćcie⁶⁹⁴²IMP post⁶⁸⁵, zwołajcie^{11MP} uroczyste⁶⁹⁴² zgromadzenie⁸⁰¹! J 2,1

*lub: k.g. wydawać głośny dźwięk, głosić, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ ***tj. święte bądź uroczyste zebranie, grupa, towarzyszo⁶¹⁶

16. Zbierzcie^{11MP} lud⁵⁹⁷¹, poświęćcie⁶⁹⁴²IMP zgromadzenie^{*}, zbierzcie⁶²²IMP starców²²⁰⁵, zbierzcie⁶²²IMP dzieci⁸⁰¹ i niemowlęta⁸⁰¹ ssące³²⁴²PAR piersi⁷⁶⁹⁹. Niech pan młody⁸⁰¹ wy-

dzie³³¹⁸ ze swojej komnaty²³¹⁵, a panna młoda³⁶¹⁸ spoza zastawy⁸⁰¹. 1Sm 16,5; ***lub: gromadzić, dobierać, przylączyć⁶²², ***hebr: kahal⁶⁹⁵¹ - zgromadzenie, wspólnota, zbor JHWH - por: gr: ekklesia - Obj 22,16^{*} ***lub: chłopiec⁵⁷⁶⁸, niemowlę³⁶⁷²⁴, ***obłubienie, mąż córki, małżonek, zięć²⁸⁸⁹, ***tj. baldachim, portyk - Iz 4,5; metaf: komnata słubna - Ps 19,5 2Krn 20,3; Ne 9,1; Jr 36,6,9**

17. Niech kapłani³⁵⁴⁸, studzy⁸³³⁴IMP JHWH, płaczą^{*} między⁹⁹⁶ przedsonkiem^{*}, a ołtarzem⁴¹⁹⁶, i niech⁸⁰¹ mówią^{*}: Zlituj się²³⁴⁷, JHWH, nad⁵⁹²¹ swoim ludem⁵⁹⁷¹ i nie⁴⁰⁸ wydawaj⁵⁴¹⁴ swojego dziedzictwa⁸⁰¹ na hańbę⁸⁰¹, aby obce narody¹⁴⁷¹ nad nimi nie panowały⁴⁹¹⁰. Dlaczego⁸⁰¹ mieliby mówić⁵⁵⁹ wśród ludów⁸⁰¹5971: Gdzie jest ich Bóg?

Ez 8,16 ***por: J 1,5⁸⁰¹, **tj. miejsce na dziedzińcu, na wschód od świątyni - 1Krl 6,3; Ez 40,48 - pomiędzy portykami (ulam), a wielkim ołtarzem całopalni - 1Krl 8,64; 2Krn 8,12, kapłani modlą się tam zwróceniu ku świątyni - KHK⁸⁰¹; ***lub: majątek, ziemię, własność, posiadanie⁵¹⁵⁹, ***hańba, pogarda, drwina²⁷⁸¹ Rdz 30,23 ***hebr: go'im¹⁴⁷¹ - narody, oraz 'am⁵⁹⁷¹ - ludy, to określił zamienne**

18. I zaplanuj¹³ JHWH gorliwością^{*} o swoją ziemię⁷⁷⁶. I oszczędził⁸⁰¹ swój lud⁵⁹⁷¹.

*lub: k.p. być zazdrosnym, być zawiśniętym, być gorliwym, pobudzić do zazdrosnego gniewu⁷⁰⁶⁵, *k.g. pożalować, ulitować²⁵⁵⁰ Iz 60,10; 63,9,15; Ez 36,5-6; Za 1,14; 8,2

19. I odpowiedział⁸⁰¹ JHWH. I powiedział⁵⁵⁹ do swojego ludu⁵⁹⁷¹: Oto⁴⁰⁰⁵ ja zesłę⁷⁹⁷¹ dla was zboże^{1715A}, moszcz^{6492A} i oliwę^{3323A} i nasycicie⁸⁰¹ się tym⁸⁵⁴. I nie wydam⁵⁴¹⁴ was już⁸⁰¹ na hańbę²⁷⁸¹ wśród narodów⁸⁰¹. Jr 31,12; Oz 2,21

*lub: k.g. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁴⁰³⁰ ***lub: k.g. być zaspokojonym, być sphenimym, otrzymać swoją porcję⁷⁶⁴⁶, ***nadać, jeszcze, znowu, poza tym, trwale, ciągłość⁵⁷⁵⁰ ***hebr: go'im¹⁴⁷¹ - poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi¹⁴⁷¹

20. I odsunę⁸⁰¹ go was⁵⁹²¹ wroga z pńociny⁸⁰¹ i wypędę⁸⁰¹ go do ziemi⁷⁷⁶ suchej⁶⁷²³ i spustoszonej⁸⁰⁷⁷. Obróć^{*} jego oblicze⁶⁴⁴⁰ w stronę⁴¹³ Morza³²²⁰ Wschodniego⁶⁹³¹, a jego tył⁵⁴⁹⁰ w stronę⁴¹³ Morza³²²⁰ Zachodniego⁶⁹³¹314, i wzniesie⁵⁹²⁷ się jego smród⁸⁰¹ i wzniesie⁵⁹²⁷ się jego odór⁶⁷⁰⁹HAP, gdyż³⁵⁸⁸ spotęniał⁸⁰¹, aby działać⁶²¹³INF. Jr 1,13-15; Ez 26,7; Am 4,10; Za 14,8 ***lub: k.h. czynić odległość, odejść daleko⁷³⁶⁸, **tu syn. wroga, może chodzić zarówno o Babilończyków, jak i o Asyryjczyków atakujących z pńociny - por: Za 2,6⁸⁰¹ i Za 8,7⁸⁰¹, ***lub: k.h. popychać, poruszać, przymuszać, odtrącać, spychać na bok⁵⁰⁸⁰ - Put 4,19 ***tj. w stronę Morza Martwego, ***w stronę Morza Śródziemnego⁸⁰¹ ***lub: k.h. uczynić wielkim, uczynić potężnym, wywyższyc¹⁴³¹**

21. Nie⁴⁰⁸ bój^{*} się, ziemi¹⁰²⁷! Ciesz¹⁵²³IMP się i raduj^{11INF}, gdyż³⁵⁸⁸ ty do JHWH spotęniał⁴³¹, aby działać⁶²¹³INF. ***lub: k.g. unosić się radością⁸⁰⁵⁵ ***lub: być przegrętym bojąznią, czcić, szanować³³⁷² Ps 126,2; J 1,10**

22. Nie bójcie³³⁷² się, zwierzęta pól^{*}, bo zazielenią⁸⁰¹ się pastwiska⁴⁹⁹⁹ stepowa⁴⁰⁵⁷,

bo drzewa⁶⁰⁸⁶ przynoszą⁵³⁷⁵ swoje owoce⁶⁵²⁹, figowiec i winorośl wydają⁵⁴¹⁴ swoją obfitość⁶⁶⁶.
*idiom: dzikie zwierzęta; **lub: kielbowa¹⁸⁷⁰ - Rdz 1,11 Jr 9,10;
***dosł.: moc, wal, mur, twierdza, wojsko²⁴²⁶ - por. ut. 25 JI 1,19

23. A wy, synowie¹¹²¹ Syjonu¹, ciescie się¹⁵²³ się i radujcie⁸⁰⁵⁵ w JHWH, waszym Bogu. Bo³⁵⁸⁸ da⁵⁴¹⁴ dla was deszcz⁶⁶¹ a ku sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶ i zesła³³⁸¹ dla was ulewę¹⁶⁵³ – deszcz wczesny⁴¹⁷⁵ i późny⁶⁶⁶⁶, jak dawniej⁶⁶⁶⁶.
*syn. prawdziwego Izraela - Jeruzolima i Syjon to często pojęcia zamienne - Ps 149,2; **lub: nauczyciel - hebr. hammore⁶ - Ps 84,6 - być może gra słów z określeniem deszcz (moreh) wczesny; ***ty. deszcz na początku listopada; ****deszcz późny lub wiosenny (marzec, kwiecień) występujący przed zbiorami⁴⁴⁵⁶ - Pwt 11,14, por. Oz 6,3***; *****lub: poprzedni, wcześniejszy, pierwszy⁷²³³

24. I klepiska⁶⁶¹ będą pełne⁴³⁹⁰ ziarna¹²⁵⁰, a tłocznie³³⁴² będą opływać⁶⁶⁶ miodem⁶⁶⁶ i oliwą³³²³. ***ty. młode wino lub słodki sok⁸⁴⁹² Am 9,13; Mi 3,10
*lub: stodoła, puste miejsce¹⁶³⁷, **k.h. obfitować⁷⁷⁸³ - Ps 65,9

25. Wynagrodzę⁶⁶ wam lata⁸¹⁴¹, które pożarła⁵⁹⁰ arba^{697A}, jelek^{3218A} i chasil^{2625A}, i gazam⁸⁶¹^{1501A}, moje wielkie¹⁴¹⁹ wojsko⁴²⁴⁶, które⁸³⁴ wysyłałem na was. ***por. ut. 22*** JI 1,4-7
*lub: k.p. czynić bezczynnym, czynić, odnawiać, wynagradzać straty, nagradzać⁷⁹⁹⁹; **por. JI 1,4 - określenia niejednolite

26. I będziecie obficie³⁹⁸ jeść^{11NF} i nasycicie^{11NF} się; i będziecie chwaliли⁶⁶⁶ imię⁸⁰³⁴ JHWH, swojego Boga, który⁸³⁴ dokonał⁶²¹³ z⁵⁹⁷³ wasi cudowną rzecz^{11NF}, a mój lud⁵⁹⁷¹ nie³⁸⁰⁸ zazna wstydu⁶⁶⁶⁶ na wieki⁵⁷⁶⁹.
*hebraizm: jeść³⁹⁸ jedzeniem³⁹⁸, **lub: (aby) się nasycić, być napełnionym, mieć w nadmiarze, być spełnionym⁷⁶⁴⁶ Wj 16,8
lub: k.p. chętnie się, wygłosić przeciwnie¹⁹⁸⁴, *, aby, czynić cudownym. - AK: k.h. dokonać czegoś nadzwyczajnego, czynić cudownym, postępować zdumiewająco⁶³⁸¹, *****k.g. być zadowolonym⁹⁵⁴

27. I poznacie⁶, że³⁵⁸⁸ ja⁵⁸⁹ jestem pośród⁷¹³⁰ Izraela³⁴⁷⁸, że ja⁵⁸⁹ jestem JHWH, wasz Bóg, i Izraela³⁴⁷⁸; a mój lud⁵⁹⁷¹ nie³⁸⁰⁸ zazna wstydu⁹⁵⁴ na wieki¹³⁶⁶. ***na zawsze⁵⁷⁶⁹
*lub: k.g. znać, poznać, uznać, rozpoznać, wiedzieć, rozróżnić²⁰⁴⁵
**lub: nie mieć więcej, nadal, jeszcze, znowu, poza tym, oprócz⁵⁷⁵⁰

28. I stanie się⁶⁶⁶ potem³¹⁰, że⁶⁶⁶ wy⁸²¹⁰ swojego Ducha⁶⁶⁶ na wszelkie³⁶⁰⁵ ciała⁶⁶⁶⁶ i będą prorokować⁶⁶⁶⁶ wasi synowie¹¹²¹ i wasze córki¹³²³, wasi starcy²²⁰⁵ śnić²⁴⁷² będą sny²⁴⁹², a wasi młodzieńcy⁹⁷⁰ – ujrzą⁷⁰⁰ wizje⁶⁶⁶⁶.
*lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹
**lub: tak więc, stąd też, wobec tego, zatem³⁶⁵¹, **hebr: ru⁶ - duch, tchnienie, wiatr; oddech, życie, powietrze⁷³⁰⁷, ***idiom: każdy człowiek; ****hebr: naba⁵¹¹²KN, por: hebr: nabi⁵⁰³⁰ - mówiący przed, w imieniu - 1Sm 9,9 vs ro'eh⁷²⁰³ - Iz 28,7; *****lub: objawienie, prorocтво²³⁸⁴ - 1Sm 7,17; Hi 4,13; Iz 22,1,5; Za 13,4 Dz 2,16-20

29. I nawet⁶⁶⁶ na slugi¹⁵⁶⁵⁰ i na służebnice⁶⁶⁶ wyleją⁸²¹⁰ w tych dniach¹¹⁷ swojego Ducha⁷³⁰⁷.
*lub: także; co więcej, zaiste⁵⁷⁰, **niewołników i niewolnic¹⁹¹⁸

30. I uczynię⁶ cuda⁶⁶ na niebiosach⁶⁶⁶ i na ziemi⁷⁶, krew¹⁸¹⁸ i ogień⁸⁴⁹⁰, i słupy⁶⁶⁶⁶ dymu⁶²²⁷.
*lub: k.g. dać, powodować, robić, ustanawiać⁵⁴¹⁴, **dział, znak⁴¹⁵⁹
wygłbił hebr: istniały trzy sfery nieba⁸⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2
****lub: filar, kołonna, przypominające palmę zwieńczone kołunmy - tu i Pp 3,6 Łk 21,11,25-26

31. Słońce^{8121A} zostanie zmienione⁶⁶⁶ w ciemność⁶⁶, a księżyc³³⁹⁴ w krew¹⁸¹⁸, przed⁶⁶⁶ moim obliczem⁶⁶⁶, nim nadejdzie⁹³⁵ dzień³¹¹⁷ JHWH, wielki¹⁴¹⁹ i straszny⁶⁶⁶⁶PAR.
Dz 2,20
*lub: k.n. obrócić się, zawrócić, zostać odwróconym, obalonym²⁰¹⁵
**lub: niejasność, ukryte miejsce²⁶²², ****twarz, obecność, osoba, powierzchnia (ziemi), przys. przed, wyraża też skutek czegoś⁶⁴⁴⁰ - Oz 10,15; ****por. AK: ****k.n. wywołać zdumienie i przestrach³³⁷²

32. I stanie¹⁹⁶¹ się, że każdy³⁶⁰⁵, kto⁸³⁴ wezwie⁶⁶⁶ imię⁶⁶⁶ JHWH, zostanie wyzwolony⁶⁶⁶, bo³⁵⁸⁸ na górze²⁰²² Syjon⁶⁷²⁶ i w Jeruzolimie⁶⁶⁶⁶ będzie¹⁹⁶¹ wybawienie⁶⁶⁶⁶, tak jak⁸³⁴ powiedział⁵⁵⁹ JHWH – i wśród ocਾਲych⁶⁶⁶⁶, których⁸³⁴ JHWH wezwie⁷¹²¹.
Ab 1,17; Rz 10,13
*lub: k.g. przyzwać, zapraszać, wołać, krzyczeć⁷¹²¹, **dosł.: w imię, imię⁸⁰³⁴ - odzwierciedla naturę i charakter osoby je noszącej
***lub: k.n. wyróżnić się, uciec⁴⁴²², ****ty. „nauczenie pokój”³³⁸⁹
****lub: ucieczka, wyzwolenie, zbiegła reszta⁶⁴¹³ - Rdz 32,8
*****lub: ktoś ocਾਲony, reszta, to, co pozostało³⁰⁰⁰ - Lb 21,35; KUL - i w tych, którzy pozostali. -; BG, BB - to jest w ostatnich, które ...

3 Bo³⁵⁸⁸ oto²⁰⁰⁹ w tych¹⁹⁹² dniach³¹¹⁷ i w tym¹⁹³¹ czasie⁶, w którym⁸³⁴ przywrócę⁶⁶⁶ z niewoli⁶⁶⁶ Judę³⁰⁶³ i Jeruzolimę³³⁸⁹; Jz 32,44; Ez 39,25
*lub: wydarzenie, doświadczenia, losy⁶²⁵⁶, **k.h. przeprowadzić z powrotem, odnowić, powodować wracanie, pozwalać wrócić⁷⁷²⁵
***lub: jeniec⁷⁶²², przywrócić z niewoli, zwrócić ku szczęściu - tj. odmienić los, przynieść zmianę, powrócić do tego, co było¹⁸⁹⁹²

2. Zgromadzę⁶ też⁶⁶⁶ wszystkie⁶⁶⁰⁵ narody¹⁴⁷¹ i sprowadzę⁶⁶⁶ je do⁴¹³ Doliny⁶⁰¹⁰ Jehoszafata⁶⁶⁶, i tam⁸⁰³³ się z⁵⁹⁷³ nimi będę spierał⁶⁶⁶⁶ z powodu⁵⁹²¹ mojego ludu, i z powodu⁵⁹²¹ mojego dziedzictwa⁵¹⁵⁹, Izraela³⁴⁷⁸, które⁸³⁴ rozproszyli⁶⁶⁶⁶ wśród narodów¹⁴⁷¹ i podzieliли²⁵⁰⁵ moją ziemię⁷⁷⁶.
Iz 66,18; Jr 25,31; JI 3,12;
*lub: k.p. zebrać razem⁶⁹⁰⁸, **k.h. ściągnąć, leżeć hwarzą do ziemi³³⁸¹
***ty. „JHWH dokonał sądu” - dolina Kidron na usch. od Jeruzolimy (? dolina Hinnom na płd. od miasta; (?) sym. dolina sądu (?)
****lub: k.n. być sądzonym⁸¹⁹⁹, *****k.n. zostać rozrzuconym⁶³⁴⁰
Za 3,8; Mt 25,31-32; Obj 20,8-15

3. O mój lud⁵⁹⁷¹ rzucali⁶⁶⁶ do⁶⁶⁶ was⁶⁶⁶: dawali⁵⁴¹⁴ chłopa⁶⁶⁶ za nierządnicę⁶⁶⁶, a ludzycy⁶⁶⁶ sprzedawali⁴³⁷⁶ za wino³¹⁹⁶, i pili⁸³⁵⁴.
Ab 1,11; Na 3,10
*ty. dział, część (przyznana przez losowanie), los, dziedzictwo¹⁴⁸⁶, por. szukanie woli Bożej - Prz 16,13; rozstrzygnięcie sporów - Prz 18,18; tu: w znaczeniu handlu ludźmi; **lub: syn, młodzieniec, potomstwo³²⁰⁶, ***k.g. popełnić cudzołóstwo, być nierządnikiem sakralną, metaf.: być niewiernym (Bogu)²¹⁸¹, ****panna³²⁰⁷ - Rdz 34,4

4. Również⁵⁷¹ co wam do mnie, Tyrze⁶ i Sydonie⁶⁶, i wszystkie³⁶⁰⁵ okręgi⁶⁶⁶ filistyńskie⁶⁶⁶⁶? Czy wy⁸⁵⁹ chcecie dać⁷⁹⁹⁹PAR mi⁵⁹²¹ odplate¹⁵⁷⁶?

A jeśli⁵¹⁸ wy chcecie mi⁵⁹²¹ odplacić^{*****} PAR, to szybko^{*****} i pospiesznie^{*****} zwróćcie⁷⁷²⁵ waszą odplacę¹⁵⁷⁶ na waszą głowę⁷²¹⁸; Ez 25,15-17; *ty: „skada”⁶⁸⁶⁵ - miasto fenickie na wybrzeżu M. Śródziemnego *ty: „połów”⁶⁷²¹ starożytno miasto fenickie nad Morzem Śródziemnym, na płn. od Tyru; **ty: „granicz, terytorium, obszar”¹⁵⁵² *ty: „krój przyliszcz”⁶⁴²⁹ - zach. wybrzeże M. Śródziemnego *ty: wymierzyć, uczynić, odmierzyć ofiary, odplacić¹⁵⁸⁰ *ty: lub: chęć, lekka, ryczą⁷⁰³¹; *ty: „szymbok”⁴¹²⁰ Ez 26,1-21

5. Gdyż⁸³⁴ zabraliście^{*} moje srebro³⁷⁰¹ i złoto²⁰⁹¹, a moje cenne²⁸⁹⁶ klejnoty^{**} wnieśliście⁴³⁵ do swoich świątyń^{***}; 2Krn 36,19 *ty: wziąć, wziąć do ręki, zabrać ze sobą, uprowadzić, odebrać³⁹⁴⁷ *ty: coś pożądanego, coś miłego, pragnienie, cenny przedmiot, to co przyjemne dla oczu^{4262;B4934} 1Krl 20,6; *ty: „pałac, nawa”¹⁹⁶⁴

6. A synów¹¹²¹ Judy³⁰⁶³ i synów¹¹²¹ Jerozolimy³³⁸⁹ sprzedaliście⁴³⁷⁶ synom¹¹²¹ Jawańczyków^{71A}, aby ich oddalić^{***} INF od ich granic^{***}. *ty: Grekoin; od: Joniczy - Ez 37,12; **ty: k.h. czynić odległość, odejść daleko, odsunąć⁷³⁶⁸; ***ty: terytorium, region³³⁶⁶ Ez 66,19

7. Oto²⁰⁰⁵ ja pobudzę^{***} PAR ich w⁹⁶¹ 4480 tym miejscu⁴⁷²⁵, do którego⁸³⁴ to⁸⁰³³ ich⁸⁵³ sprzedaliście⁴³⁷⁶, i zwróćcie⁷⁷²⁵ waszą zapłatę¹⁵⁷⁶ na waszą głowę⁷²¹⁸; *ty: „wzbudzić z tego...” - AK Iz 34,8; *ty: k.h. rozniecić, okazywać podniecenie, budzić⁵⁷⁸² Ez 25,15 *ty: „pomieszczenie odpowiedzialności za swoje czyny” - Ps 7,16; Jr 23,19

8. I sprzedam⁴³⁷⁶ waszych synów¹¹²¹ i wasze córki¹³²³ w ręce³⁰²⁷ synów¹¹²¹ Judy³⁰⁶³, a oni sprzedadzą⁴³⁷⁶ ich Sabejczykom^{***} HAP, do⁴¹³ narodu dalekiego^{**}. Bo³⁵⁸⁸ tak^{*} JHWH nakazał^{***}. *ty: „pijak” lub „ten, który nadchodzi”^{7615;B9800} nazwa ludu i królestwa w płd. Arabii - por. 1Krl 10,1-10.13; 2Krn 9,1-9.12; Ps 72,15 *ty: odległość, odległe kraje; oddalony, daleki⁷³⁵⁰ Rdz 22,4 *ty: k.p. mówić, obiecywać, polecić, rozkazać^{1696;B1904} Iz 14,2

9. Rozgłoście^{***} IMP to²⁰⁶³ wśród narodów¹⁴⁷¹, poświećcie^{***} IMP się na wojnę⁴⁴²¹, pobudźcie^{***} IMP bohaterów^{***}! Niech zbliżą⁵⁰⁶⁶ się i niech wyruszą^{***} wszyscy³⁶⁰⁵ ludzie⁵⁸² wojny^{***} 4421A; *ty: „por. JI 2,7”^{***} Iz 8,9; Jr 46,3-4; Za 14,2-3 *ty: k.p. uolnić, krzyczeć, wydawać głośny dźwięk, głosić⁷¹²¹ *ty: k.p. oddzielić coś jako święte, poświęcić⁴⁹⁴²; *ty: k.h. rozniecić, okazywać podniecenie, budzić⁵⁷⁸²; *ty: „człowiek silny, dzielny, pojętny, bohater, tyran”^{1368;GES}; *ty: „k.p. iść w górę, wystąpić”⁵⁹²⁷

10. Przekujcie^{***} IMP wasze lemiesz⁸⁵⁵ na miecze²⁷¹⁹, a wasze sierpaki^{**} na oszczepy⁷⁴²⁰; słaby^{HAP} A, niech powie⁵⁵⁹: Ja⁵⁸⁹ jestem silny¹³⁶⁸. *ty: k.p. ubijać, rozmiatać na proszek, bić, walić³⁸⁰⁷; *ty: „niezgodności do przycinania drzew”⁴²¹¹ Ez 2,4; Mi 4,3

11. Pospieszcie^{***} IMP się i przyjdźcie⁹³⁵ IMP, zostańcie zebrane^{6908;KN} wszystkie³⁶⁰⁵ okoliczne^{**} narody¹⁴⁷¹! Ściągnij^{***} IMP tam⁸⁰³³, JHWH, swoich bohaterów¹³⁶⁸. Iz 13,3; Ez 38,15-16

*ty: „k.p. okazać pomoc, przyjść z pomocą, pośpieszyć”⁵⁷⁸⁹ *ty: „naokoło, dookoła, ze wszystkich stron, sąsiedztwo”⁵⁴³⁹ *ty: k.h. sprządać w dół, deportować^{1811;B5998} 2Sm 22,35

12. Niech narody¹⁴⁷¹ zostaną pobudzone^{***} 5782;KN

i nadciągną⁵⁹²⁷ do Doliny⁶⁰¹⁰ Jehoszafata³⁰⁹². Bo³⁵⁸⁸ tam⁸⁰³³ zasiądę³⁴²⁷, by sędzić^{***} INF wszystkie⁶⁰⁵ okoliczne⁵⁴³⁹ narody¹⁴⁷¹. Ps 7,6; 98,9; Iz 3,13 *ty: k.p. rozstrzygnąć spór, sprawować sąd, karać, rządzić⁸¹⁹⁹

13. Zapuśćcie^{***} IMP sierp⁴⁰³⁸, bo³⁵⁸⁸ dojrzało³¹⁰ żniwo⁷¹⁰⁵. Pójdźcie^{***} IMP i zstąpcie³³⁴¹ IMP, bo³⁵⁸⁸ tłocznią^{**} jest pełna⁴³⁹⁰ kadzie³³⁸² przelewająca⁷⁸³ się, bo³⁵⁸⁸ ich zło^{***} jest wielkie⁷²²⁷. *ty: wysyłać, rozciągać, skierować⁷⁹⁷¹; *ty: „kadź na wino”¹⁶⁶⁰ *ty: „udręka, przeciwność losu, nieszczęście, niegodziwość”⁷⁴⁵¹

14. Tłumy^{***}, wielkie tłumy¹⁹⁹⁵ w Dolinie Wyroku^{***} A. Bo³⁵⁸⁸ bliski⁷¹⁵⁸ jest dzień³¹¹⁷ JHWH w Dolinie⁶⁰¹⁰ Wyroku^{2742A}. Iz 34,2-8; JI 1,15; 2,111 *ty: wielka liczba, obfitość, mnóstwo¹⁹⁹⁵; *ty: „Rostrzgnięciem”⁷⁴⁶²

15. Słońce⁸¹²¹ i księżyc³³⁹⁴ pomieñją⁶⁹³⁷ i gwiazdy³⁵⁵⁶ utracą^{*} swój blask^{**}. JI 2,10; *ty: „zabrać, dobrać razem, usuwać”⁶²²; *ty: „jasność”⁵⁰⁵¹ Dz 2,20

16. I JHWH zagrzmi^{*} z Syjonu, a z Jerozolimy³³⁸⁹ wyda⁵⁴¹⁴ swój głos⁶⁹⁶³, i zadrzę^{**} niebios^{8064P} i ziemia⁷⁷⁶. Ale^{CW} JHWH będzie schronieniem^{***} dla swojego ludu⁹⁷¹ i twierdzą^{***} synów¹¹²¹ Izraela. *ty: „kryjówka, ucieczka”⁴²⁶⁸ *ty: „k.p. rzyceć - o łwie, zdobywcy, o Bogu, o krzyku udręki”⁷⁵⁸⁰ *ty: „k.p. dygotać”⁷⁴⁹³; *ty: „miejsce schronienia, ucieczka”⁵⁸⁸¹

17. I poznaćcie³⁰⁴⁵, że³⁵⁸⁸ ja⁵⁸⁹ jestem JHWH, wasz Bóg, mieszkający⁷⁹³¹ PAR na Syjonie⁶⁷²⁶, mojej świętej⁶⁹⁴⁴ górze^{***} 2022. I Jerozolima³³⁸⁹ stanie⁹⁶¹ się świętą^{**}, a obcy^{***} już⁵⁷⁵⁰ nie³⁸⁰⁸ będą przez nią^{***} przechodzili⁵⁶⁷⁴. Kpl 26,11; *ty: „górze mojej świętości - JI 2,1”; *ty: „głos: świętość, odzienie”^{6944;B8078}; *ty: „k.p. budzić obrzę, być przybysem, być obcym w Prz 2,16; 5,20; o cudzołownicy”²¹¹⁴ Iz 12,6; Ez 37,27; Mi 18,20

18. I stanie⁹⁶¹ się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷, że góry²⁰²² będą opływać^{**} mlekkiem²⁴⁶¹ i wszystkie³⁶⁰⁵ kanały^{***} Judy³⁰⁶³ napełnią^{**} się wodą⁴³²⁵, a z domu¹⁰⁰⁴ JHWH wypłynie³³¹⁸ źródło, które nawodni^{***} Dolinę⁵¹⁵⁸ Szittim^{***} 7851. *ty: „k.p. spuszczać, kapać”⁵¹⁹⁷ *ty: „wypływać”⁶⁵⁰; *ty: „k.p. poić wodą, dawać pić”³²⁴⁸; *ty: „Akacja”^{***}

19. Egipc⁷¹⁴ będzie¹⁹⁶¹ spustoszony⁸⁰⁷⁷, a ziemia⁷⁷⁶ Edom^{*} stanie¹⁹⁶¹ się opustoszałym⁴⁰⁵⁷ pustkowiem⁸⁰⁷⁷ za przemoc^{**} wobec synów¹¹²¹ Judy³⁰⁶³; bo przelewali⁸²¹⁰ niewinną^{***} krew¹⁸¹⁸ w ich ziemi⁷⁷⁶. *ty: „czysty, wolny od winy”³³⁵⁵ *ty: „czerny”¹³⁰ - kraina na południe i południowy wschód od Jaudi; *ty: „gwalt, krzywdą, okrucieństwo, niesprawiedliwość”²⁵⁵⁵

20. A Juda³⁰⁶³ będzie trwać^{**} na wieki^{**}, a Jerozolima³³⁸⁹ - z pokolenia¹⁷⁵⁵ na pokolenie¹⁷⁵⁵. *ty: „k.p. być ustanowionym, pozostać, siedzieć”⁵⁴²⁷; *ty: „zmuszać”⁵⁷⁶⁹

21. I uniewinnię^{**} ich od przelanej^{**} krwi¹⁰⁴¹ 1812, tych których nie³⁸⁰⁸ uniewinniłem⁵³⁵². Bo³⁵⁸⁸ JHWH mieszka⁷⁹³¹ na Syjonie⁶⁷²⁶. Iz 4,4 *ty: „k.p. uznać bądź ogłosić wolnym od kary”⁵³⁵²; *ty: „por. EIBK, LXX - i pomieszczę ich krew, której nie pomścisz; AK - ... ich krew

Księga Amosa

Księga Amosa

1 Słowa¹⁶⁹⁷ Amosa*, który⁸³⁴ był¹⁹⁶¹ spośród pasterzy³⁶ z Tekoa³³³, które⁸³⁴ widział²³⁷² nad⁵⁹²¹ Izraelem³⁴⁷⁸ w dniach³¹¹⁷ Uzjasza³³³³, króla⁴⁴²⁸ Judy³⁰⁶³ i w dniach³¹¹⁷ Jeroboama³³³³, syna¹¹²¹ Joasza³³³³, króla Izraela, dwa lata⁸¹⁴¹ przed⁶⁴⁴⁰ trzęsieniem⁷⁴⁹⁴ ziemi.

**tj.* „niesiony przez JHWH” - skrócona forma hebr. amasja^h *tj.* bogaty pasterz, hodowca, handlarz owiec⁵⁴³⁹ tu i 2Krl 3,4
***tj.* „palisada” lub „piszczalka, podmuch”⁸⁶²⁰, miasto w górskiej części Judy koło Hebronu, 16 km na płd. od Jerozolimy
****tj.* „moją mocą jest JHWH”⁵⁸¹⁸ - rzucił samodzielnie w latach 767-740 p.n.e.; *****tj.* „lud się rozrasta, walczy”³³⁷⁹ - Jerobam II rzucił samodzielnie w latach 782-753 p.n.e.; ******tj.* „JHWH jest dzielny lud dany przez JHWH”³¹⁰¹ - rzucił 835 - 795 p.n.e.

2. I powiedział⁵⁹ on: JHWH zarzączy⁷⁸⁵⁰ jak lew z Syjonu*, z Jerozolimy³⁸⁹ wyda⁴¹⁴ swój głos⁶⁹⁶³; pastwiska³⁶ pasterzy⁷⁴⁶² będą lamentować³⁶ i wyschnie⁹⁰⁰¹ szczyt⁷²¹⁸ Karmelu³⁶.

**tj.* „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7, wzyorzu świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy - Ps 69,35
***tj.* ląka, siedlisko⁴⁹⁹⁹, ****tj.* k.g. opłakiwać, biadać nad, wysychać⁵⁶
*****tj.* „ziemia ogrodów”³⁷⁴⁰ - góra w okolicach Hufy - 1Krl 18,19, miasto na zach. brzegu M. Martwego na płd. od Hebronu - 1Sm 15,12

3. Tak* mówi⁵⁵⁹ JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech przestępstw³⁶ Damaszku³⁶ i z powodu czterech nie odwróce⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ mówili¹⁷⁵⁸ Gilead³⁶ saniami²⁷⁴² z żelaza³⁶.

**tj.* „w ten sposób, aż dotąd”³⁵⁴¹, **zbrodnia, suawolność, sprzeniewierzenie, bunt, przestępstwo⁶⁵⁸⁸, ****tj.* „milczący jest krak wiosienic” lub „jedwab”¹⁸³⁴ - prastare miasto handlowe, stolica Aramu, 205 km na ptn.-wsch. od Jerozolimy, leżące na równinie koło Hebronu; ****określ. obszaru różne definiowanego w zależności od kontekstu - górzyste tereny na wsch. od Jordana na płd. od rzeki Jarmuk¹⁵⁶⁸, ****do mówienia używano stań najezychnych od spodu metalowymi ostrzami - *tj.* obraz pogromu wojennego - Iz 7,8; 17,1

4. I zesła⁷⁹⁷¹ ogień⁷⁸⁴ na dom⁹¹⁰⁰⁴ Chazaela³⁶, i strawi³⁹⁸ on pałace⁷⁵⁹ Ben-Hadada³⁶.

*określ. może dotyczyć dynastii - 1Krl 20,1; 2Krl 6,24; Jr 49,27
***tj.* „ten, który widzi Boga”²³⁷¹ - król Aramu od roku 843 p.n.e. po zamordowaniu Ben-Hadada II; ****tj.* „syn (boga) Hadada”¹¹³⁰ - *tj.* o Ben-Hadadzie III - synu Chazaela - por. 2Krl 8,7-15

5. Polamię⁷⁶⁶⁵ też zasuszy³⁶ Damaszku¹⁸³⁴ i wytnę³⁷⁷² mieszkańca³⁴²⁷ z doliny Awen³⁶ trzymającego²⁰⁶ berło⁸⁵⁵¹ z domu¹⁰⁰⁴ Eden³⁶. I pójdzie¹⁰ lud⁵⁹⁷¹ Aramu⁷⁵⁸ do niewoli¹⁵⁴⁰ do Kir³⁶, i mówi⁵⁵⁹ JHWH. ***dom przynajmniej⁵⁷³⁰ 2Krl 14,28; Jr 51,30
**tj.* zawory¹²⁸⁰, ***tj.* „dosł.: Bikal - Awen”¹²³⁷ - dolina między
****tj.* „mur, wosk, osfalt (?)”⁷⁰²⁴ - miejscowość w Mezopotamii

6. Tak* mówi⁵⁵⁹ JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech występków³⁶ Gazy³⁶ i z powodu⁵⁹²¹ czterech nie cofnę⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ zabrali do niewoli¹⁵⁴⁰ wszystkich³⁶ wygnańców¹⁵⁴⁶, aby ich wydać⁵⁴⁶² Edomowi³⁶. Iz 8,4; Jr 47,1-5; So 2,4; **por.* w 3*; ***por.* w 3**; ****hebr.* azza^h - „sina” lub „karmicielka” - imna nazwa miasta Gazy⁵⁸⁰⁴, wyznaczonego pld. granicę Kanaanu, leżące nad brzegiem Morza Śródziemnego - Ez 25,15
*****tj.* „czerny”¹²³, krajina na południe i południowy wschód od Judei nazwana tak od imienia jednego z potomków Ezausa

7. I zesła⁷⁹⁷¹ ogień⁷⁸⁴ na mur²³⁴⁶ Gazy⁵⁸⁰⁴, i strawi³⁶ on jej pałace⁷⁸⁴. Rdz 10,19; Pwt 2,23
**tj.* k.g. pończ; pochłonać³⁹⁸, ***tj.* „wzburzenie, twierdza”⁵⁹ - w 4.10.12.14

8. Wytnę³⁷⁷² też³⁶ mieszkańca³⁴²⁷ z Aszdodu³⁶ i trzymającego⁸⁵⁵¹ berło⁷⁶²⁶ z Aszkelonu³⁶, i zwróce⁷⁷²⁵ swoją rękę³⁰²⁷ przeciwko Ekronowi³⁶ i zginie⁶ resztką Filistynów³⁶, mówi JHWH PAN¹³⁶. **dosł.*: i wytnę 2Krl 26,6; ***tj.* „połączny”⁷⁹⁵, ****tj.* „ogień niestawy”⁸³¹, *****tj.* „emigracja”⁷ bądź „wyrwanie z korzeniami”⁶¹³⁸ - miasta Filistynskie oprócz Ekronu, położone nad wybrzeżem Morza Śródziemnego
******tj.* „przylbyś”⁶⁴³⁰ Jr 47,5; So 2,4; Za 9,5-7

9. Tak* mówi⁵⁵⁹ JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech występków³⁶ Tyru³⁶ i z powodu⁵⁹²¹ czterech nie cofnę⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ wydali⁵⁴⁶² ich wszystkich³⁶ w niewolę¹⁵⁴⁰ Edomowi¹²³, a nie pamiętali²¹⁴² o braterskim²⁵¹ przymierzu³⁶; **por.* w 3*; ***por.* w 3**; ****tj.* „skala”⁶⁸⁶⁵ - miasto fenickie na wybrzeżu M. Śródziemnego, *****dosł.* „dokonały, cały, pełny, skonczony, zupełny”²⁰⁰³, AK - na uprowadzenie całkowite; ******tj.* „sojusz, porozumienie, traktat woj., przymierze”¹²⁸⁵ 2Sm 5,11; 1Krl 5,12; 1Krl 16,31; 20,32-33; 1Krl 14,1; 2Krl 2,2; Iz 23,1; Ez 26,1

10. I zesła⁷⁹⁷¹ ogień⁷⁸⁴ na mur²³⁴⁶ Tyru⁶⁸⁶⁵, i strawi³⁹⁸ on jego pałace⁷⁵⁹. Za 9,4

11. Tak* mówi⁵⁵⁹ JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech występków³⁶ Edomu¹²³ i z powodu⁵⁹²¹ czterech nie cofnę⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ przesła-dował³⁶ mieczem²⁷¹⁹ swojego brata²⁵¹ i stłumił³⁶ swoją litość³⁶, a jego gniew³⁶ rozszarpuje²⁹⁶³ niestannie⁵⁷⁰³, swoją zapalczywość³⁶ zachowywał³⁶ na zawsze⁵³³¹.

por.* w 3*; ***por.* w 3; ****tj.* k.g. ścigać, gonić, iść za kimś, dążyć, przesładować²⁹¹, *****dosł.*: k.p. zepsuć, zrujnować, wypaczyć, postępować niegodziwie⁸⁴³, ******tj.* „współczucie”⁷³⁵⁶
******tj.* „nos, gniew, metaforycznie - fuknąć gniewnie”⁶³⁹
******tj.* „przelanie, wybuch, nadmiar, wielkość, gniew”⁵⁶⁷⁸
******tj.* „k.g. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad”⁸¹⁰⁴ Rdz 37,33; Lb 20,14; Pwt 2,4; 23,7; Ps 7,2; Jr 49,8; Ez 25,12-14

12. I ześlę⁷⁹⁷¹ ogień⁷⁸⁴ na Teman* i strawi³⁹⁸ on pałac⁵⁹ Bosry* .

Rdz 36,33; Iz 34,6

**tj.* „pobudnie lub pobudniowy wiatr”⁸⁴⁸⁷ - obszar położony na usch. od Idumei - Rdz 36,11.15; ** „twierdza” lub „owczarnia” - miasto w Edomie i miasto w Moabie - por. Mi 2,12⁸⁸⁸⁸ - Jr 49,7.20

13. Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech przestępstw* synów¹¹²¹ Ammona** i z powodu⁵⁹²¹ czterech nie odwróć⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ rozpruwali brzemienne⁵⁵⁵ Gileadu⁵⁵⁵⁵, by poszerzyć swoje granice⁵⁵⁵⁵⁵.

**lub:* zbrodnia, swawolność, sprzeniewierzenie, bunt, przestępstwo⁶⁵⁸⁸, ***tj.* „plemienny”⁵⁹⁸³ - potomek Lota - Rdz 19,36

***wyraz okrucieństwa uroga* - por. 2Krl 8,12; 15,16; Oz 14,1

****por. Am 1,3⁸⁸⁸⁸, *****lub:* terytorium, region, granica¹³⁶⁶*

14. I rozniecę³⁵⁴¹ ogień⁷⁸⁴ na murze²³⁴⁶ Raby* i strawi³⁹⁸ on jej pałac⁷⁵⁹ wśród krzyku⁸⁵ w dzień³¹¹⁷ bitwy⁴⁴²¹, wśród wichru⁵⁹¹ w dzień³¹¹⁷ burzy* .

1Krn 20,1; Jr 49,2;

**tj.* „wielki”⁷²³⁷ stolica Ammonitów, położona na usch. od Jordanu, współczesny Amman w Jordani; ***tj.* głośny krzyk radości z zwycięstwa - 1Sm 4,5-6; okrzyk wojenny, dźwięk trąby wyrażający radość³⁸⁶⁴³, ****lub:* nauwabicy⁴⁴⁹²

Ez 21,22; Am 2,2

15. I pójdzie¹⁹⁸⁰ ich król⁴⁴²⁸ do niewoli*, oni¹⁹³¹ i jego książęta* razem³¹⁶² z nim, mówi JHWH.

**lub:* na wygnanie¹⁴⁷³, ***władca, wysoki urzędnik, dowódca⁸²⁶⁹*

2 Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech występków* Moabu** i z powodu czterech nie odwróć⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ spalił⁸³¹³ kości⁶¹⁰⁶ króla Edomu¹²³ na wapno* .

**por. Am 1,13⁸⁸⁸⁸, ***tj.* akt szczególniej prąjwanacji grobów* - Iz 33,12

****wygnem bielono nury domów* 2Krl 23,16; Ez 25,8-9

2. I ześlę⁷⁹⁷¹ ogień⁷⁸⁴ na Moab* i strawi³⁹⁸ pałac⁷⁵⁹ Keriotu* . I umrze⁴¹⁹¹ Moab⁴¹²⁴ wśród wrzawy* , wśród krzyku⁸⁶⁴³ i przy dźwięku⁶⁹⁶³ trąby* .

Jr 48,24.41.45

**tj.* „od jego gija”⁴¹²⁴ - obszar na wschód od Morza Martwego między rzeką Zered, a rzeką Arnon; ***tj.* „miasto” - Jr 48,24; ****wrzask, loskot, ryk⁷⁵⁸⁸ (związany z bitwą), *****hebr:* szofar - róg, róg barana⁷⁷⁸²*

3. I wytnę³⁷⁷² sędziego* spośród niego, i zabiję²⁰²⁶ wraz z nim⁵⁹⁷³ wszystkich³⁶⁰⁵ jego książąt⁸²⁶⁹, mówi⁵⁵⁹ JHWH.

Ps 2,10; 141,6

**lub:* k.ą. rządzić, zarządzać, sędzić, rozstrzygać spór, oczyszczać z zarzutów, karać⁸¹⁹⁹, ***dost.* wewnątr, w głębi, w środku⁷¹³⁰

4. Tak⁵⁴¹ mówi JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech przestępstw⁶⁵⁸⁸ Judy³⁰⁶³ i z powodu⁵⁹²¹ czterech nie odwróć⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ odrzucili⁵⁹ Prawo* JHWH i nie przestrzegali⁸¹⁰⁴ jego przykazań* i, zchodili⁸⁵⁸² ich, ich uludy³⁵⁵⁵, za którymi³¹⁰ zgodzili¹⁹⁸⁰ ich ojcowie¹.

**lub:* k.ą. uzgardzić³⁹⁸⁸, ***hebr:* tora¹ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwycięż, sposób⁸⁴⁵¹, ****lub:* akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawa²⁷⁰⁶, *****hebr:* fałszywe bóstwa²⁵⁷⁷ - Pwt 32,21; 1Krl 16,13.26; Ps 40,5; Iz 66,3; klamstwa - Ez 13,6-9; Ha 2,3

2Krl 17,19; Oz 12,2; Am 3,2

5. I ześlę⁷⁹⁷¹ ogień⁷⁸⁴ na Judę*, i strawi³⁹⁸ on pałac⁵⁵ Jerozolimy* .

***lub:* uwarownie, twierdza⁷⁵⁹

**tj.* „chwały”⁵⁹ „niech On będzie uwielbiony”³⁰⁶³ - tu o terytorium król. Judy obejmującym teren pleniom Judy i Beniamina

****hebr:* Jerusalamim³³⁸⁹ - „nauczanie pokoju” - Jr 17,17

6. Tak³⁵⁴¹ mówi JHWH: Z powodu⁵⁹²¹ trzech przestępstw⁶⁵⁸⁸ Izraela* i z powodu⁵⁹²¹ czterech nie odwróć⁷⁷²⁵ tego, ponieważ⁵⁹²¹ sprzedali⁴³⁷⁶ sprawiedliwego⁶⁶⁶² za srebro* , a potrzebującego³⁵⁵ za parę sandałów⁵²⁷⁵.

**hebr:* jisru¹ - „ten, który zmagal się z Bogiem”³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28

***tj.* srebro³⁷⁰¹ jako środek płatniczy - Sdz 2,17-20;

****lub:* w potrzebie, potrzebujący (przede wszystkim człowiek ubogi, biedny), ogólne określenie najmniejszej warstwy społecznej⁵⁴

*****być może chodzi o lapówkę* - por. EIB^K 2Krl 22,11-17

7. Depczą⁷⁶⁰² w prochu⁴⁰⁸³ ziemi⁷⁷⁶ głowy⁷²¹⁸ ubogich* i drogę¹⁸⁷⁰ pokornych* wypaczają* . A syn* i jego ojciec chodzą¹⁹⁸⁰ do tej samej dzwiczyny* , aby splamić²⁴⁹⁰ moje święte⁶⁹⁴⁴ imię⁸⁰³⁴.

**lub:* marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰, ***uwizniony, biedny, słaby, uciśniony⁶⁰³⁵, ****dost.* k.h. zginąć, spychać na bok, wypływać⁵¹⁸⁶*

*****dost.* mąż, człowiek³⁷⁶, *****eufemizm: współzują*

******tj.* dziewczyna, panna, służka, może dot. konkubiny⁵²⁹¹ - EIB^K

******imię reprezentuje charakter i aurytety Boga* - Ez 36,20-23

8. I na⁵⁹²¹ szatach danych im w zastaw*¹PASS rozciągają⁵¹⁸⁶ się przy każdym⁴⁶⁰⁵ ołtarzu⁴¹⁹⁶, a za¹pieniądek¹ ukaranych grzywną*¹piją⁸³⁵⁴ wino³¹⁹⁶ w domu¹⁰⁰⁴ swojego Boga¹³⁰.

**lub:* k.ą. wiązać, mieć jako porękę, ślubować²²⁵⁴, ***por. u* 7⁸⁸⁸⁸

****lub:* ukarać, wymierzać grzywnę⁶⁰⁶⁴PASS, *****lub:* bogów

9. A ja⁵⁹⁵ wygubiłem⁸⁰⁴⁵ sprzed ich oblicza⁶⁴⁴⁰ Amorytę*, który był¹³⁶³ wysoki¹³⁶³ jak cedry* , i mocny¹⁹³¹ jak dęby* . Wygubiłem*¹ jednak*¹ jego owoc⁶⁵²⁹ od góry⁴⁶⁰⁵, a od dołu⁸⁴⁷⁸ jego korzenie⁸³²⁸.

Lb 13,28-33; Joz 10,12; Ez 17,9; Mi 4,1

**tj.* „mówiący”⁵⁶⁷ - lud zamieszkujący usch. część Kanaanu i Jordani; ***tj.* cedry Libanu - cenny materiał budowlany, symbol dojrzałości, siły i majestatu - Ez 31,2-9; Ps 92,12; ****lub:* wielkie drzewo⁴³⁷, *****k.h.* unicestwiać, gubić, niszczyć⁸⁰⁴⁵, ******dost.* i, a

10. To ja⁵⁹⁵ wyprowadziłem*¹ was z ziemi⁷⁶ Egiptu* i prowadziłem¹⁹⁸⁰ przez pustynię⁴⁰⁵⁷ czterdzieści lat⁸¹⁴¹, abyście posiadli*¹ ziemię⁷⁶ Amoryty⁵⁶⁷.

Wj 20,2; Lb 21,25; Pwt 2,7 Am 3,1;

**dost.* i, a; ***dost.* k.h. przyprowadzić w górę, spowodować wejście w górę, stać, wynieść, pobudzić (umysłowo), ofiarować, wywyższyć⁶⁹²⁷, ****hebr:* micrytów - „ziemia Koptów”⁴⁷¹⁴ - Am 9,7

*****lub:* k.ą. objąć w posiadanie, zająć, odziedziczyć³⁴²³

11. I ustanawiałem⁶⁹⁶⁵ spośród waszych synów proroków*, a spośród waszych młodzieńców⁹⁷⁰ nazyrejczyków*. Czy⁶³⁷ nie było tak⁶⁶³, synowie¹¹²¹ Izraela? – oświadczenie*¹ JHWH.

**dost.* mówiący przed, w imieniu - *hebr:* nabi⁵⁰³⁰, ***hebr:* nazir - nieprzycinający (krzew winny), mężczyzna lub kobieta szczególnie poświęceni Bogu w ślubie nazyrejskim⁵¹³⁹ - por. Rdz 49,26; Lb 6,1-21

****lub:* wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁰⁰² - 2Sm 23,21

12. Lecz wy poiliście* nazyrejczyków⁵¹³⁹ wim-nem³¹⁹⁶, a prorokom⁵⁰³⁰ rozkazywaliście³⁰⁵, mówiąc⁵⁵⁹: Nie prorokujcie⁵⁰¹². Jr 11,21;

*lub: k.h. nawadniać, dawać pić, poić wodę⁸²⁴⁸ Am 7,13.16
*lub: k.p. powierzyć odpowiedzialność, nakazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰

13. Oto* są⁵⁹⁵ szarpnię* pod wami¹⁴⁰⁵, tak jak szarpnię⁷⁸¹ się wóz⁵⁶⁹⁹ pełen⁴³⁹⁵ snopów⁷⁵⁹⁵.

*lub: oto, czy spojrz²⁰⁰⁹ - part. uszkaz. *hap.leg.: zatulać się, chwiać się, mianożyć, użyłkować, zmiażdżyć⁵⁷⁸¹, wydawać ryk (trząsk trzęsienia ziemi)¹³⁶⁷⁴¹, ***pod spodem, poniżej, podczas gdy⁸⁴⁷⁸

14. Nie uda* się ucieczka* szybkiemu***, mocny*** nie wzmocni⁵⁵³ swojej siły⁵⁵⁸¹, a mocarz*** nie wybawi*** swojej duszy***.

*dost.: i zginie¹, *lub: schronienie, miejsce ucieczki⁴⁴⁹⁸, ***chuj⁷⁰³¹ ***lub: niezłomny, połączny²³⁸⁹, ***bohater, dzielny, połączny¹³⁸¹ ***lub: k.p. pozwolić uciec, wyzłokić, ocalić (życie), złożyć⁴⁴²² ***hebr.: nefesz - dusza, oddech, gardło, życie, istota żyjąca, człowiek, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr.: psyche - Lk 12,23^o Jr 9,23

15. A trzymający⁸⁶¹⁰ lęk⁷¹⁹⁸ nie ostoi¹ się i szybki⁷⁰³¹ nie uratuje¹ się na swoich nogach⁷²², a dosiadający konia⁵⁴⁸³ nie wybawi⁴²² swojej duszy⁵³¹⁵. Jr 51,56; Ez 39,3

*lub: k.g. trwać, wytrzymać, stać, być prostym⁵⁹⁷⁵
*lub: k.p. poddać uciec, wyzłokić, ocalić (życie)⁴⁴²²

16. I najodważniejszy* swym sercem** spośród mocarzy¹³⁸¹ ucieknie*** w tym dniu⁵⁰¹¹ nagi⁶¹⁷⁴ – oświadczenie**** JHWH. Sdz 4,17

*dost.: połączny, mocny⁵³³, **wmysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁶²⁰, ***k.g. pierzchnąć, zbokać, oddalać się, pedzić⁵¹²⁷ ***może dot. inwazji Asyrii w roku 734 p.n.e. - 2Krl 15,19; 17,3
****lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (prorka)⁵⁰⁰² - 2Sm 23,1

3 Słuchajcie^{11MP} tego²⁰⁸⁸ słowa³⁰⁵, które⁸³⁴ JHWH powiedział¹⁶⁹⁶ przeciwko⁵⁹²¹ wam, synowie¹¹²¹ Izraela⁴⁷⁸, przeciwo⁵⁹²¹ całemu³⁶⁰⁵ rodowi¹⁰⁵, który wyprowadziłem*** z ziemi⁷⁷⁶ Egiptu⁴⁷¹⁴, mówiąc⁵⁵⁹ to: ***por. Am 2,10**

*lub: k.g. okazać postuszeństwo, rozumieć, zgodzić się⁸⁰⁸⁵
*lub: słowo, mowa, czynny rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷
***lub: klan, ród, rodzina, plemię, lud, naród, ganunek, rodzaj⁴⁹⁴⁰

2. Tyłko⁷⁵³⁵ was poznałem* spośród wszystkich⁶⁰⁶ rodów⁴⁹⁴⁰ ziemi⁵⁰⁵, dlatego⁵⁹²¹ was ukarzę* za wszystkie³⁶⁰⁵ wasze nieprawości¹⁰⁵.

*lub: k.g. wiedzieć, znać, dostrzegać, poznać, jako idiom: wejść w szczególną intymną relację²⁰⁴⁵ - Rdz 4,1; **krzyż, terytorium, kraina, cały obszar zamieszkały ziemi¹²⁷, ***k.g. przeglądać, sprawdzać, wołać do odpowiedzialności, dokonać rozrachunku, uweryfikować, odwieźć⁶⁴⁸⁵¹⁷⁵⁰⁶, ***lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹ Wj 19,5-6; Pwt 4,32

3. Czy dwóch idzie¹⁹⁸⁰ razem³¹⁶², jeśli¹¹¹⁵ się nie umówią*?

Kpl 26,23-24

*dost.: k.n. spotkać (się), zgromadzić się na umówione spotkanie³²⁵⁹

4. Czy lew⁷³⁸ ryczy* w lesie³²⁹³, gdy nie³⁶⁹ ma łupu⁶⁹⁷? Czy lwie⁶⁹⁷ wydaje⁵⁴¹⁴ swój głos⁶⁹⁶³ ze swojego legowiska⁴⁵⁸⁵, jeśli *nic* nie złapał⁶⁹⁶⁷?

*ryczeć - o lwie, zdobywcy, krzyku udreki⁷⁵⁸⁰, **dost.: zer, żywność²⁹⁶⁴, ***tj. młody lew³⁷¹⁵, ****lub: k.g. chwycić, zabrać³⁹²⁰

5. Czy ptak⁶⁸³³ wpadnie⁵³⁰⁷ w sidła* na ziemi⁷⁷⁶, gdyby nie *było* na niego przynęty⁷⁰⁷? Czy podnosi⁵⁹²⁷ się sidła⁶³⁴¹ z ziemi⁷⁷⁶, jeśli nie się w nie nie złapał³⁹²⁰? Wj 39,3; Lb 16,38

*lub: pułapka na ptaki, sidła, potrzask⁶³⁴¹, **wabić, sidła⁴¹⁷⁰

6. Jeśli⁵¹⁸ zadną⁸⁶²⁸ w róg* w mieście⁵⁸⁹², to czy lud⁵⁹⁷¹ się nie ulęknie³⁰⁵? Czy⁵¹⁸ w mieście⁵⁸⁹² zdarzy¹⁹⁶¹ się nieszcześnie³⁰⁵, którego JHWH by nie zarządził⁶²¹³?

Jr 4,5.19.21; 6,1; *hebr.: szofar - róg, róg barani⁷⁷⁸² Wj 19,16; Kpl 25,9 So 1,16
*lub: k.g. trząść się, drzeć, iść z drzeniem, być ostrożnym⁷²⁷⁹
***lub: udęcać, niedoła, krzywdą, przeciwność losu, zły⁴⁵¹

7. Tak*, JHWH PAN nic** nie³⁸⁰⁸ uczyni***, jeśli nie objawi*** swojego planu*** swoim sługom⁵⁶⁵⁹, prorokom⁵⁰³⁰. Rdz 18,17; Jr 23,18.22

*part. twierc.: czyli, z pewnością, na pewno, ponieważ²⁵⁸⁸¹⁴¹³²
**dost.: (żadnego) słowa¹⁶⁹⁷ - por. AK, KUL^k Jo 1,2
***lub: k.g. postanawiać, powodować, zarządzać, czynić⁶²¹³
****dost.: k.g. odstąpić, usunąć; k.n. ukazać się, objawić się¹⁵⁴⁰
*****lub: poufna rada, poufna relacja, przyjaciół, spisek⁵⁴⁷⁵ - Ps 25,14

8. Lew⁷³⁸ ryknął⁷⁸⁰, kto⁴³¹⁰ się nie ulęknie*? JHWH PAN przemówi¹⁶⁹⁶, kto⁶¹⁰ by nie prorokował⁵⁰¹²?

Dz 4,20; 5,20.29; 1 Kor 9,16
*lub: k.g. być przejętym bojaźnią, lękać się, czcić, szanować³³⁷²

9. Głosicie^{11MP} w pałacach³⁰¹⁷⁵⁹ w Aszdodzie¹ i w pałacach ziemi Egiptu⁴⁷¹⁴ i mówicie⁵⁵⁹^{11MP}: Zbierzcie^{62211MP} się na górach²⁰²² Samarii¹⁰⁵ i zobaczcie^{720011MP} wielkie⁷²²⁷ zamieszanie¹⁰⁵ w jej środku⁸⁴³² i ucisk⁶²¹⁷ w jej wnętrzu¹⁷³⁰.

*lub: k.h. rozbrzmiewać głośno (term. muz.), wygłaszać, używać, głośić²⁰⁸⁵, **por. Am 1,7^o, ***por. Am 1,8^o, ****tj. „górą czu”⁸¹¹¹ - region związany z pht. królestwem 10 plemion Izraela, stolica pht. królestwa 50 km na pht. od Jerozolimy, 10 km od Sychem

****lub: niepokój, zbicie z tropu, zniszczenie, utrapienie, udręka⁴¹⁰³

10. Bo nie umieją* czynić⁶²¹³ tego, co prawe¹⁰⁵ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH. Gromadzą¹⁰⁵ gwałt¹⁰⁵ i przemoc¹⁰⁵ w swoich pałacach⁷⁵⁹.

*lub: k.g. wiedzieć, znać, dostrzegać, poznać, umieć³⁰⁴⁵
**lub: prostota, sprawiedliwość, prawdziwość - Iz 26,10; 30,10; 59,14
***dost.: k.g. przechowywać, czynić skarbnielcem⁶⁹⁶ - por. 2Krl 20,17
****lub: krzywdą, okrucieństwem, niesprawiedliwość, gwałt²⁵⁵⁵
*****lub: spustoszenie, gnul, zniszczenie, ruina⁷⁷⁰¹ Ps 14,4

11. Dlatego³⁶⁵¹ tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH PAN¹³⁶: Wróg* otoczy⁵⁴³⁹ tę ziemię⁷⁷⁶ i pozbawi¹⁰⁵ cię twojej siły⁵⁷⁹⁷ i twoje pałace⁷⁵⁹ zostaną spłodowane¹⁰⁵.

2Krl 17,5-6; 18,9-12; Am 2,14; 6,14
*lub: ciemiężyciel, nieprzyjaciół⁸⁶², **dost.: k.h. ściągąć, zdjąć, zerwać, leżeć twarzą do ziemi³³⁸¹, ***lub: k.n. być złupionym⁹⁶²

12. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH: Jak pasterz⁴⁶² wyrzywa* z paszczy⁶³¹⁰ lwa⁷³⁸ dwa podudzia³⁷⁶⁷ lub kawalek ucha, tak zostaną wyrwane¹⁰⁵ synowie Izraela, siedzący¹⁰⁵ w Samarii na brzegu¹⁰⁵ łoża⁴²⁹⁶ i na jedwabnej kapie¹⁰⁵.

*lub: k.h. odebrać, odzyskać³³³⁷, **k.g. mieszkać, mieć siedzibę³⁴²⁷
***lub: komfort⁶²⁸⁵¹⁷²⁸⁰, ****damascyjskim¹⁸³³ dywanem⁶²¹⁰¹⁷¹⁹³

13. Sluchajcie^{51IMP} i zaświadczenie^{51IMP} w domu⁵¹¹⁰⁰⁴ Jakuba⁵¹¹⁰⁰⁴ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH PANA¹³⁶, Boga⁴³⁰ Zastępów⁵¹¹⁰⁰⁴;

⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.g. okazać postuszeństwo, rozumieć, zgodzić się⁵⁰⁸⁵
⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.h. składać świadectwo, powołać na świadka, stwierdzać uroczystość⁵⁷⁴⁹, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *przeciwko domowi..., ⁵¹¹⁰⁰⁴ *tj. „trzymający pięć”³²⁹⁰, nazwa własna 12 plemion Izraela; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *hebr.: caba - armia, działania wojenne, ciała niebieskie, służba wojkowa⁶⁶³⁵

14. Bo⁵⁸⁸ w tym dniu³¹¹⁷, w którym ukarzę⁵ Izraela⁵¹¹⁰⁰⁴ za jego przestępstwa⁵¹¹⁰⁰⁴; ukarzę⁶⁴⁸⁵ też ołtarze⁴¹⁹⁶ w Betel⁵¹¹⁰⁰⁴. I rogi⁵¹¹⁰⁰⁴ ołtarza zostaną odrąbane¹⁴³⁸, i upadną⁵³⁰⁷ na ziemię⁷⁷⁶.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *por. Am 3.2-3, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *hebr.: jisra'el - „ten, który zmagal się z Bogiem” - Rdz 32,28; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *zbrodnia, surowość, sprzeniewierzenie, bunt, przestępstwo⁶⁵⁸⁸, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *tj. „dom Boży”¹⁰⁰⁸ - por. Rdz 12,8 - dawniej Luz, tu przykład odstępstwa od kultu za czasów Amosa - 1Krl 12,29 ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lu: symb. ukazanie ukrzyżowania czułu - Wj 21,12-14; 1Krl 1,50; 2,28 i poboznianie ołtarza funkcji prześlagnania Wj 19,12; Kpl 4,1-7

15. I zburzę⁵ dom¹⁰⁰⁴ zimnowy²⁷⁷⁹ wraz z domem¹⁰⁰⁴ letnim⁷⁰¹⁹, zginą⁶ domy¹⁰⁰⁴ z kości słoniowej⁸¹²⁷ i dla wielkich⁷²²⁷ domów⁵¹¹⁰⁰⁴ nastanie koniec⁵⁴⁸⁶ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.h. razić, niszczyć, zabijać⁵²²¹, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *tyjraz przepychu bogaczy - 1Krl 29,39; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: uspaniałych domów, hebanowych (?) - KUL^K

4 Sluchajcie^{51IMP} tego²⁰⁸⁸ słowa¹⁶⁹⁷, krowy⁶⁵¹⁰ Baszan⁵¹, które⁸³⁴ na górach²⁰²² Samarii⁸¹¹¹ uciskacie⁶²³¹ biednych⁵¹¹⁰⁰⁴ i niszcycie⁵¹¹⁰⁰⁴ ubogich⁵¹¹⁰⁰⁴, mówią⁶⁵⁹ ich panom¹¹³: Przynieście⁹³⁵, a będziemy piły⁸³⁵⁴.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.g. okazać postuszeństwo, rozumieć, zgodzić się⁵⁰⁸⁵ Ez 39,18 ⁵¹¹⁰⁰⁴ *tj. „owocny, płodny”¹³¹⁶ krajina na wsch. od Jordanu i na pn. od Gileadu - w potowie przekazana pokoleniu Manasses - Lb 32,33 - miejsce wybornych pastwisk i najlepszych okazów bydła - Pwt 32,14; Ps 22,13, tu ironicznie o kobietach Samarii; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *smarny, chudy słaby¹⁸⁰, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *k.g. uciskać, miazdżyć⁷⁵³³, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *będący w potrzebie, cierpiący ucisk, ogólne okreś. najwyższej warstwy społecznej⁵⁴

2. Przysiagi⁵ JHWH PAN¹³⁶ na swoją świętość⁵, że³⁵⁸⁸ oto²⁰⁰⁹ nadejdą⁹³⁵ na was dni³¹¹⁷, gdy wywleka⁵ was hakami⁵, a wasze potomstwo⁵¹¹⁰⁰⁴ rybackimi kolcami⁵¹¹⁰⁰⁴.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.h. składać ślub⁷⁶⁵⁰, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *hebr.: qodesz - świętość, oddzielenie⁶⁹⁴⁴, lmn. - ofiary wojenne⁸⁰¹⁷⁸, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: podniosą⁵³⁷⁵ was na hakach - AK, por. asyryjski zwyczaj prowadzenia jeńców za kółko przetrznięte w dolnej wardze lub nozdrzach - 2Krl 19,28; 2Krn 33,11; Ez 37,29; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *coś przebijającego, hak, kolec (?) , tarca, puklerz⁷⁹⁵³ ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: coś ostatniego, dalsze części; koniec¹⁹, AK - o ostatnie z was ⁵¹¹⁰⁰⁴ *hap.leg.: łowienie ryb¹⁷²⁹, haczyk na ryby⁸¹⁹⁴⁵ Ps 89,35

3. I przez⁵ wyłomy⁶⁵⁵⁶ wyjdziecie³³¹⁸, każda⁵ wprost przed siebie⁵, i będziecie wyrzucone⁷⁹⁹³ do Harmonu⁵¹¹⁰⁰⁴ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: kobieta, żona⁵⁰² - Rdz 2,23; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *kuzia - Wj 3,22; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *na przeciwko⁵⁰⁴⁸ ⁵¹¹⁰⁰⁴ *hap.leg.: „wysoka warownia”²⁰³⁸ - góra Misian w Asyrii - Jr 51,27 lub Hermał kolo Kadesz nad rzeką Orontes (?) em. na hebr.: hadnom - „sterta śmieci” - por. KHK, LXX - góra Rinnon - WBC^K

4. Przychodźcie^{935IMP} do Betel¹⁰⁰⁸ i grzeszcie^{51IMP}, w Gilgal¹³⁶ rozmnożcie^{51IMP} swój

grzech⁶⁵⁸⁶; przynosić^{935IMP} każdego ranka¹²⁴² swoje ofiary⁵¹¹⁰⁰⁴, a co trzy dni³¹¹⁷ – swoje dziecięciny¹⁴⁶⁴³; Rdz 28,17-22; Sdz 20,18; 1Sm 7,16; 1Krl 12,25

⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.g. buntować się, wzniecać bunt, naruszać (Prawo)⁶⁵⁸⁶ ⁵¹¹⁰⁰⁴ *tj. „Jaryg kamieni”¹⁵³⁷ - tu imię własne z rodz. okr. sęd. przed nieokr. „pomnożcie gilgal” - tj. instrument kultyczny będący w Betel ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.h. czynić licznym, wnosząc do wielkich rozmiarów⁷²³⁵ ⁵¹¹⁰⁰⁴ *hebr.: zebah²⁰⁷⁷ - ofiara, ofiara wspólnotowa²⁶²³ Pwt 26,14

5. I spalajcie⁵ kwaszony⁵¹¹⁰⁰⁴ chleb⁵¹¹⁰⁰⁴ na dziękczynienie⁸⁴²⁶, i obwołujcie^{7121IMP} dobrowolnie ofiary⁵¹¹⁰⁰⁴ rozglaszając^{8085IMP} je, bo⁵⁸⁸ tak³⁶⁵¹ wam się podoba⁵¹¹⁰⁰⁴, synowie¹¹²¹ Izraela³⁴⁷⁸ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH PANA¹³⁶.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *dosł.: k.p. sprawiać, że ofiary dymią⁶⁹⁹⁹, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *rzecz zakwaszona, zaczyn²⁵⁸⁷ - Wj 23,18 vs Kpl 7,13; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *tj. ofiara spontaniczna, z własnej woli, chętna⁵⁰⁷¹ - Wj 35,29; Kpl 7,16; Lb 15,3; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.g. kochacie¹⁵⁷

6. A chociaż¹⁵⁷¹ ja dałem⁵⁴¹⁴ wam czystość⁵³⁵⁶ zębów⁸¹⁸²⁷ we wszystkich³⁶⁰⁵ waszych miastach⁵⁸⁹² i niedostatek⁵¹¹⁰⁰⁴ chleba³⁸⁹⁹ po wszystkich³⁶⁰⁵ waszych miejscach⁴⁷²⁵, to⁵¹¹⁰⁰⁴ nie nawróciliście⁵¹¹⁰⁰⁴ się do mnie – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *idiom: szylałem na was głód; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: brak, tu i Pwt 28,47 ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: a nie; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *k.g. zawracać, odwracać się, wracać⁷⁷²⁵

7. I chociaż¹⁵⁷¹ to ja⁵⁹⁵ wstrzymałem⁵¹⁴⁵¹³ wam deszcz¹⁴⁶⁵³, na⁵¹¹⁰⁰⁴ trzy miesiące⁵¹¹⁰⁰⁴ przed zniwami⁸¹¹¹⁷¹⁰⁵. I spuszczałem⁴³⁰⁵ deszcz⁵¹¹⁰⁰⁴ na jedno²⁵⁹ miasto⁵⁸⁹², a na drugie⁵¹¹⁰⁰⁴ miasto⁵⁸⁹² nie spuszczałem⁴³⁰⁵ deszczu⁵¹¹⁰⁰⁴. Jedną²⁵⁹ część⁵¹¹⁰⁰⁴ pola zraszałem⁴³⁰⁵ deszczem⁵¹¹⁰⁰⁴, a drugą²⁵⁹ część⁵¹¹⁰⁰⁴, której⁸³⁴ deszcz⁵¹¹⁰⁰⁴ nie zraszał⁴³⁰⁵ – usychała⁵⁰⁰¹.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *konstrukcja gram. w hebr. sugeruje czynność powtarzalną (?) - spuszczałem, posyłałem deszcz; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *dosł.: na (czas) trwania⁵⁷⁵⁰ ⁵¹¹⁰⁰⁴ *dosł.: now, miesiąc (księżycowy), pierwszy dzień miesiąca, coś, co dzieje się co miesiąc; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *tj. deszcz pałny - marzec; kwiecień; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *dosł.: na jedno²⁵⁹, ⁵¹¹⁰⁰⁴ *część pola wydzielona z całości²⁵¹³

8. I wlećcie⁵ się z dwóch⁸¹⁴⁷, z trzech⁷⁹⁶⁹ miast do jednego²⁵⁹ miasta⁵⁸⁹², aby napić⁸³⁵⁴ się wody⁴³²⁵ i nie zaspokoiłście⁵¹¹⁰⁰⁴ swojego pragnienia⁵¹¹⁰⁰⁴, a nie nawróciliście⁷⁷²⁵ się do mnie – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *dosł.: k.g. iść chwiejnym krokiem, chwiać się, zatacać⁵¹²⁸ AK - wlo kły się dwa...; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: być nasyconym, być napelnionym⁷⁶⁴⁶

9. Smagałem⁵ was posuchą⁵¹¹⁰⁰⁴ zboża⁵¹¹⁰⁰⁴ i pleśnią⁵¹¹⁰⁰⁴, gdy rosły⁷²³⁵ wasze ogrody¹⁵⁹³ i winnice³⁷⁵⁴. Wasze drzewa figowe⁸³⁸⁴ i drzewa oliwne²¹³² pożarła³⁹⁸ szarańcza⁵¹¹⁰⁰⁴, a nie nawróciliście⁷⁷²⁵ się do mnie – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: k.h. razić, uderzać, szturchać, bić, biczonąć, ujmować⁵²²¹ ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: coś zniszczonego, zwarzonego⁷⁷¹¹, gorąc - ziarna wyschnięte z powodu wczesnego wschodniego wiatru⁸⁹¹⁷¹⁸⁹¹⁷² - 2Krl 19,26 ⁵¹¹⁰⁰⁴ *lub: bładosć, zsinienie, rdza, pleśń³⁴²⁰ - Pwt 28,22, 1Krl 8,37, Ag 2,17; ⁵¹¹⁰⁰⁴ *hebr.: gazam - dorostka szarańcza gotowa do latania lub gąsienica¹⁵⁰¹⁸¹⁶⁷⁹ - tylko tu i JI 1,4; 2,25 Am 7,1-2; JI 4,7,12

10. Zesłałem⁷⁹⁷¹ na was zarazę*, tak jak na drodze¹⁸⁷⁰ do Egiptu⁷¹⁴, zgładziłem²⁰²⁶ mieczem²⁷¹⁹ waszych młodzieńców³⁶¹⁹⁷⁰, łupem stały się wasze konie⁵⁴⁸³ i sprawilem, że smród¹⁶⁶⁶ pobitych w waszych obozach uniósł⁵⁹²⁷ się do waszych nozdrzy⁶³⁹, a nie nawróciliście⁷⁷²⁵ się do mnie – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

Wj 11,4-5; Pwt 28,27,60
*łub: plaga, pomór, zaraza wśród bydła⁶⁰⁹⁸, *piwowodnych - AK
**łub: fetor, odór - tu i Iz 34,3 Il 2,20, **łub: oboz wojskowy⁴²⁶⁴

11. Zniszczyłem* was, jak Bóg³⁶¹⁴³⁰ zniszczył* Sodomę³⁶¹⁴³⁰ i Gomorę³⁶¹⁴³⁰, i staliście¹⁹⁶¹ się jak polano wyrwane⁵³³⁷ z ognia⁸³¹⁶, a nie nawróciliście⁷⁷²⁵ się do mnie – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

Rdz 19,24-25; Iz 13,19; Jr 49,18
*dosł.: k.g. przewrócić, zniszczyć, zmienić się, odwrócić²⁰¹⁵

**łub: ... zniszczeniem Bożym⁴¹¹⁴, **łub: obalenie⁴¹¹⁴ - zawsze o Sodomie i Gomorze; **łub: „płonący”⁵⁴⁶⁷, **łub: „zarumienienie”⁶⁰¹⁷
***łub: kawałek drewna, głownia, pochodnia, żgieł, ^{181|B208}

12. Dlatego³⁶⁵¹ tak uczynię⁶²¹³ tobie, Izraelu³⁴⁷⁸, a ponieważ³⁵⁸⁸ zamierzam* ci tak²⁰⁶³ uczynić⁶²¹³, przygotuj* się na spotkanie⁷¹²⁵ ze swoim Bogiem, Izraelu! Ps 65,6; Iz 32,11; 64,2;

*dosł.: konsekwencja, wymik, skutek, sąd też, dlatego³⁶⁵¹
**łub: k.n. być utwierdzonym, utrwalałym, niewiędnym³⁵⁵⁹, być niezłomnym, być stałym, pewnym, być gotowym¹⁴⁰⁹⁷ Jr 5,22

13. Gdyż³⁵⁸⁸ oto²⁰⁰⁹: On jest tym, który formuje⁵⁰⁴⁶ góry²⁰²², tworzy³⁶¹⁴³⁰ wiatr³⁶¹⁴³⁰, oznajmia człowiekowi¹²⁰⁸, co jest Jego zamysłem³⁶¹⁴³⁰; On czyni⁶²¹³ świt⁷⁸³⁷ ciemnością⁵⁸⁹⁰ i stapa¹⁸⁶⁹ po wyżynach¹¹¹⁶ ziemi⁷⁷⁶. JHWH, Bóg Zastępów⁶⁶³⁵, to Jego imię⁸⁰³⁴.

Ps 139,2; Dn 2,28
*łub: k.g. nadawać formę, kształtować, planować³³³⁵ - Rdz 2,7
**łub: k.g. kształtować, formować, stwarzać (zawsze czynność Boga)¹²⁵⁴, **łub: ruda⁷³⁰⁷ - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷; g. preuma
***łub: myśl, zamysł, intencja, słomność, plan^{7808|B8872}

5. Szukajcie^{1IMP} tego²⁰⁸⁸ słowa¹⁶⁹⁷, które⁸³⁴ ja⁵⁹⁵ słuchając^{1IMP} lament³⁶¹⁴³⁰ wznoszę* nad wami, domu¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸!

Jr 7,29; 9,10.17; Ez 19,1
*łub: k.g. okazać posuszenia, rozumieć, zgodzić się⁸⁰⁸⁵
**łub: piosenka żałobna, elegia⁷⁰¹⁵, **łub: k.g. nieść, podnieść, brać⁵³⁷⁵

2. Upadać¹ i więcej³²⁵⁴ nie powstanie⁶⁹⁶⁵ dziewica⁶⁶ Izraela³⁴⁷⁸. Została porzucona⁵²⁰³ w swojej ziemi⁷⁷⁶ i nie ma³⁶⁹ nikogo, kto by ją pokniósł⁶⁹⁶⁵.

*łub: k.g. paść na twarz przed kimś, paść (o gwałtownej śmierci)⁵³⁰⁷
**łub: betula¹ - dziewczica: pochodzenie od słowa „oddziać”¹³³⁰

3. Bo³⁵⁸⁸ tak mówi⁵⁵⁹ JHWH PAN¹³⁶: Miasto⁵⁸⁹² które wychodziło* w sile tysiąca⁹⁰⁵, zachowa³⁹⁶⁷ stę, a to, które wychodzi³³¹⁸ w sile stu, zachowa³³¹⁸ domowi¹⁰⁰⁴ Izraela dziesięć⁶²³⁵.

*łub: k.g. wychodzić, iść naprzód, podążać do (bądź w kierunku) czego⁶³¹⁸, **łub: k.g. pozostawić (w spokoju), zatrzymać, oszczędzić⁷⁶⁰⁴

4. Bo tak mówi⁵⁵⁹ JHWH do domu¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸: Szukajcie^{1IMP} mnie i żyjcie^{1IMP}!

*łub: k.g. starać się, zabiegać, radzić, zgłębiać, szukać²⁸⁷⁵
**łub: k.g. mieć życie, pozostać żywym, podtrzymać, zaliczyć, zostać ożywionym, żyć²⁴²¹ - podługim imperatyw może oznaczać rzecz, która się z pewnością wydarzy, stąd: .. a będziecie żyli!
- por: KUL⁸, BW, BP, BG Jr 29,13 Pwt 4,20; 33,46; 2Krn 15,2

5. Lecz nie szukajcie¹⁸⁷⁵ w Betel¹¹⁰⁰⁸, nie wkraczajcie³³⁵ do Gilgal³³⁵ i nie podróżujcie⁵⁶⁷⁴ do Beer-Szeby³³⁵, gdyż Gilgal¹⁵³⁷ zostanie doszczętnie¹⁵⁴⁰ ogołocone³⁶¹⁴³⁰, a Betel¹¹⁰⁰⁸ stanie się¹⁹⁶¹ niczym³⁶¹⁴³⁰.

Oz 4,15; 10,8
*por. Am 3,14³⁶¹⁴³⁰, **por. Am 4,4³⁶¹⁴³⁰, **łub: „studnia siedmiokrotnej przysięgi”⁸⁸⁴ - miasto na płd. krańcu Izraela, por. okręg od Dan do Beer-Szeby - Sdz 20,1; 1Sm 3,20, **łub: hebr. gra słów - por. EIB⁸
***łub: gra słów - od Bet-Awen - „dom miłości” - por. Jz 7,2 - KUL⁸

6. Szukajcie¹⁸⁷⁵ IMP JHWH i żyjcie^{1IMP}, aby nie⁶⁴⁵ wtrągnął* jak ogień⁷⁸⁴ w dom¹⁰⁰⁴ Józefa* i nie pochłoniął³⁹⁸ go, a nie³⁶⁹ będzie gąszczącego³⁵¹⁸ dla Betel¹¹⁰⁰⁸.

Iz 55,3.6-7
*dosł.: k.g. rozwijać się pomysłnie⁶⁷⁴³, penetrować, odnieść skutek, utrwalać, przedrzeć się siłą¹⁸⁷⁸⁴, *okręgł. dot. szejcynie poleń Efraima i Manassesza tj. pbn. królestwa Izraela - Iz 9,20; Oz 4,17

7. Wy, którzy sąd* zamieniacie²⁰¹⁵ w piolum³⁹³⁹ i sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ rzucacie³⁶¹⁴³⁰ na ziemię³⁶¹⁴³⁰!

Am 6,12
*łub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, sprawiedliwość; przywilej (prawny), słusność w sądzie³⁹⁴¹, *symbol gorzkiej i niesprawiedliwości; **łub: k.h. złożyć, pozostawić, umieścić³²⁴⁰
***łub: metaf.: traktować pogardliwie, nie spełnić swojej roli - 1Sm 3,19

8. On tworzy⁶²¹³ Plejady* i Oriona*, zamienia²⁰¹⁵ mrok ciemności³⁶¹⁴³⁰ w poranek¹²⁴², a dzień³¹¹⁷ nocą³⁹¹⁵ zaciemnia³⁶¹⁴³⁰, wzywa⁷¹²¹ wody⁴³²⁵ morza³²²⁰ i rozlewa⁸²¹⁰ je po powierzchni³⁶¹⁴³⁰ ziemi⁷⁷⁶ – JHWH to Jego imię⁸⁰³⁴!

*łub: konstelacja 7 gwiazd zawsze w połączeniu z Orionem^{3988|4145} - tu i Hi 9,9,38,31, **gwiazdozbiór Oriona⁶⁸⁸ - Iz 13,10, **dosł.: cień śmierci - por: Ps 23,4; AK „ku porankowi ciemność”; **łub: k.h. uczynić ciemnym, potemnić, ukryć, zataić²⁸²¹, **łub: oblicze⁶⁴⁴⁰
Rdz 1,2-3; Hi 38,12; Ps 104,6-9; Jr 10,13

9. Rozblyskuje* zniszczeniem³⁶¹⁴³⁰ nad⁵⁹²¹ mocnym⁵⁷⁹⁴ i ruina⁷⁰¹ przychodzi³⁹³⁵ na twierdzę³⁶¹⁴³⁰.

*łub: k.h. promienieć, usmiechać się, uzmocnić, przyjąć rozewracania lub rozblysk, spowodować wybuch¹⁰⁸², **spustoszenie, gwałt, zniszczenie, ruina⁷⁷⁰¹, **łub: warowne miasto, twierdza, warownia, umocnienia⁴⁰¹³
Iz 28,5; Mi 5,11

10. Nienawidzą* tego, który upomina* ich w bramie³⁶¹⁴³⁰ i czują odrazę⁸⁵⁸¹, wobec tego, kto mówi¹⁶⁹⁶ prawdę³⁶¹⁴³⁰.

Iz 10,29; 59,15
*łub: k.g. mienawidzić (wrogów), oddziać się, brzydzić⁸¹³⁰
**łub: k.h. sądzić, dowodzić, napominać, karcić, besztać, ganić³¹⁹⁸
***łub: brama miejska to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy
***łub: niemiękanie, zgodnie, zdrowo⁸⁵⁴⁹, mówić szczerze⁸⁹⁹⁷²

11. Dlatego³⁶⁵¹, z powodu³²⁸² waszego deptania* po ubogim¹⁸⁰⁰ i pobierania³⁹⁴⁷ od niego daniny* w zbożu¹²⁵⁰, to chociaż budujecie¹¹²⁹

domy¹⁰⁰⁴ z kamienia ciosanego⁶⁵⁶1496, nie będziecie w nich mieszkać³⁴²⁷; *chociaż* sadyce⁵¹⁹³ rozkoszne⁶⁶⁶⁶ winnice³⁷⁵⁴, ale nie będziecie pić⁶³⁵⁴ z nich wina³¹⁹⁶. Pwt 28,30.38-39; *hap.leg.: k.p. tratować, deptać¹³¹⁸, być może od ak. - pobierać podatek rolny³¹⁴⁶¹; **lub: ciężar, brzemień, podarunek, danina¹⁸⁶⁴ ***tu: przejaw luksusu - ścianą często wykładano marmurem ***lub: pragnienie, uroda, rozkosz²⁵³¹ So 1,13; Ag 1,6; Mi 6,15

12. Bo⁵⁸⁸ wiem³⁰⁴⁵, liczne⁷²²⁷ są wasze przestępstwa* i rozliczne⁶⁰⁹⁹ wasze grzechy²⁴⁰³. Dręczycie⁶⁶ sprawiedliwego⁶⁶⁶², bierzecie³⁹⁴⁷ łapówkę⁶⁶ i spychacie na bok⁶⁶⁶⁶ *sprawę* ubogich³⁴ w bramie⁶⁶⁶⁶. ***por. u 15⁶⁶⁶ *lub: zbrodnia, suawolność, sprzeniewierzenie, bunt⁶⁵⁸⁸ **lub: k.g. okazywać wrogość, atakować, dręczyć, wiazać, być słotczonym⁶⁸⁷; ***cena za życie, okup, łapówka³⁷²⁴ - por. Wj 21,30 ***lub: k.h. zginąć, odpychać³⁷²⁴ - tu: odmawiać sprawiedliwości

13. Dlatego³⁶⁵¹ roztropany* milczy⁶⁶ w tym czasie⁶²⁵⁶, bo³⁸⁸ jest¹⁰ to¹⁹³¹ czas⁶²⁵⁶ zły⁶⁶⁶. *lub: k.h. mieć wygląd, patrzeć na, rozważać, zastanawiać się⁷⁹¹⁹ **lub: k.g. być nieruchomym, ominięciem¹⁸²⁶, lamentować³²⁰⁶ ***lub: udręka, niedola, nieszczęście, krzywdy, przeciwność losu⁷⁴⁵¹

14. Szukajcie¹⁸⁷⁵IMIP dobra* a nie zła⁷⁴⁵¹, abyście⁴¹⁶ żyli²⁴²¹. A wówczas⁶¹US JHWH, Bóg Zastępów⁶⁶³⁵, będzie z wami⁸⁵⁴ - tak jak⁸³⁴ mówicie⁵⁵⁹. Iz 48,1-2 *lub: korzyść, dobrobyt, obfitość, szczęście, dobro marne²⁸⁹⁶ **lub: k.g. nastać, stać się, trwać, być z, zajmować miejsce⁹⁶¹

15. Nienawidzicie^{11MP} zła⁷⁴⁵¹, a miłujecie¹⁵⁷ dobro²⁸⁹⁶ i ustanowicie³³²²IMIP sąd⁶⁶ w bramie⁶⁶. Może¹⁹⁴ *utedy* JHWH, Bóg Zastępów⁶⁶³⁵, zlituje⁶⁶⁶⁶ się nad resztką⁶¹¹ Józefa³¹³⁰. 2Krl 19,4; *lub: k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić⁸¹³⁰ **lub: decyzja prawna, słusność w sądzie⁴⁹⁴¹ - Am 5,7* JI 2,14 ***brama⁸¹⁷⁹ miejsca to miejsce spotkań oraz sprawowania władzy ***lub: k.g. okazać przychyłność, łaskawość, miłosierdzie²⁴⁰³

16. Dlatego³⁶⁵¹ tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Bóg⁴³⁰ Zastępów⁶⁶³⁵, PAN¹³⁶: Na wszystkich³⁶⁰⁵ placach¹⁷³³⁹ będziecie płacz⁶⁶, a na wszystkich³⁶⁰⁵ ulicach¹²⁵¹ powiedzą⁵⁵⁹: Biała*, biada¹⁹³⁰! I zawołają⁷¹²¹ rolnika⁶⁶ do żaloby⁶⁶⁶⁶, a potrafiących³⁰⁴⁵ zawodzić⁴⁵⁵³ - do biadania⁶⁶⁶⁶. *lub: przestrome miejsce⁷³³⁹, **ty: zawołanie podczas rytuału pogrzebowego, żalony płacz⁴⁵⁵³BS264, ***hap.leg. niestety! ach! biada! - tu: z podwójną intensyfikacją¹⁰³⁰, ***oraz: gospodarz, ktoś uprawiający ziemię, lecz nieposiadający jej na własność⁴⁰⁶ ****lub: rytuał pogrzebowy, biadanie⁶⁰, ***piesń żałobna⁵⁰⁹²

17. I we wszystkich³⁶⁰⁵ winnicach³⁷⁵⁴ będziecie zawozić⁴⁵⁵³, gdy³⁵⁸⁸ przejdę⁵⁶⁷⁴ pośród⁶⁶ ciebie - mówi⁵⁵⁹ JHWH. Wj 12,12; Iz 16,10; Jr 48,33 *lub: środek, wewnętrzna część, ośrodek myśli i uczuć⁷¹³⁰

18. Biała* pragnącym⁶⁶ dnia³¹¹⁷ JHWH! Na cóż⁴¹⁰⁰ wam ten²⁰⁸⁸ dzień³¹¹⁷ JHWH? *On jest* ciemnością²⁸²², a nie³⁸⁰⁸ światłem²¹⁶.

*lub: ach! niestety! a! biada!¹⁹⁴⁵, **lub: łep. tęsknić za, żywić pragnienie¹⁸³

19. *Tb* tak jakby⁸³⁴ ktoś⁶¹³⁷⁶ uciekał⁸¹²⁷ przed⁶⁶ lwem⁷³⁸, a spotkałby⁶²⁹³ go niedźwiedź¹⁶⁷⁷; albo jak gdyby wszedł⁹³⁵ do domu¹⁰⁰⁴ i oparł⁶⁶⁶ się ręką³⁰²⁷ o ścianę⁷⁰²³ i, a ukąszył⁶³⁹¹ go wąż⁶⁶⁶⁶.

*lub: muž, człowiek, kłokawiek, każdy³⁷⁶, **sprzed oblicza⁶⁴⁴⁰ ***lub: k.g. położyć na, wspierać, ubrzmynąć⁶⁵⁶⁴, ****zmija - Rdz 3,1

20. Czyż nie³⁸⁰⁸ *jest* ciemnością²⁸²² dzień³¹¹⁷ JHWH, a nie³⁸⁰⁸ światłem²¹⁶? I mrokiem⁶⁶ - a nie³⁸⁰⁸ *ma* w nim jasności⁶⁶? Iz 13,10; *hap.leg.: ciemny, mroczny⁶⁵¹, **błask⁵⁰⁵¹ Jo 2,2; So 1,15

21. Nienawidzę⁸¹³⁰, pogardzam* waszymi świętami⁶⁶ i czuję odrazę⁶⁶⁶ do waszych uroczystych zgromadzeń⁶⁶⁶⁶. Iz 1,11-16; Am 6,8 *lub: k.g. odrzucić³⁹⁸⁸, **święte zgromadzenie, święto przynajmniej, ofiara świętacza⁷²⁸², ***dost.: wachać, zwożyc, czuć zapach³⁰⁶ - Rdz 8,21; poczuc ulgę⁸⁸⁴⁸⁸ 1Sm 16,23; EIB - nie czuje zapachu ... ***ty: święte bądź uroczyste zebranie, grupa, towarzysztwo⁵¹¹⁶

22. Bo⁵⁸⁸ jeśli będziecie mi składać* całopalenia⁶⁶ i swoje ofiary pokarmowe⁶⁶⁶, nie przyjmę⁶⁶⁶⁶ ich ani nie wejrzę⁵⁰²⁷ na ofiary pojednania⁶⁶⁶⁶ z waszego tuczonego bydła⁴⁸⁰⁶. Wj 20,24; Kpl 7,11; Jr 14,12; Mi 6,6-7 *dost.: k.h. ofiarować⁵⁹²⁷, **ty: ofiara wyrażająca wdzięczność⁵⁹³⁰ - Kpl 1,9, ***ofiary z mąki i mięsne - wyraz holdu⁴⁸⁰³, ****lub: k.g. być łaskawym, przyjmować życzenie⁵²¹, ***ty: ofiary pokoju, ofiara na rzecz sojuszu lub przyjaźni, dobrowola ofiara dziękczynna⁸⁰⁰²

23. Usun⁵⁴⁹³IMIP ode mnie⁵⁹²¹ wrzask⁶⁶ twoich pieśni⁶⁶, nie³⁸⁰⁸ *chcę* słuchać⁸⁰⁸⁵ melodii²¹⁷² twoich harf⁶⁶⁶. Iz 5,12 *lub: mrotność, ryk, wrzawa, dźwięk¹⁹⁹⁵, **ty: pieśń liryczna, oda⁷⁸⁹², **sukulnia, kława, instrument muzyczny, harfa⁴⁰³⁵

24. Niech* *raczej* sąd⁶⁶ spływa¹⁵⁵⁶ jak strumień wody⁴³²⁵ i a sprawiedliwość⁶⁶⁶ jak niewysychający⁶⁶⁶⁶ potok⁶⁶⁶. Mi 6,6 *dost.: a niech; **por. u 15⁶⁶; ***lub: prawość, słusność⁶⁶⁶⁶ ****lub: ciągły, trwały, nieprzemijający³⁰⁶, ****wraży potok⁵¹⁵⁸

25. *Czy* składaliście mi ofiary* *krwawe* i ofiary* z pokarmów na pustyni⁴⁰⁵⁷ przez czterdzieści lat⁸¹⁴¹, domu¹⁰⁰⁴ Izraela⁶⁶⁶? Dz 7,42 *hebr.: zebah²⁰⁷⁷, ofiara (przyjemna, paschalna), ofiara wspólnotowa³²⁶²³ - Pwt 28,14; **por. u 22⁶⁶⁶; ***tu: o całym ludzie Bożym

26. Nosiliście⁵³⁷⁵ *raczej** namiot⁶⁶ waszego Molocha⁶⁶⁶ i Kijuna⁶⁶⁶⁶, wasze bożki⁶⁶⁶⁶⁶, gwiazdy³⁵⁵⁶ waszych bogów⁴³⁰, których sobie uczyniliście⁶²¹³. *hebr.: uaw - i, a 1Krl 11,33; Iz 44,12; **hap.leg. hebr.: sikkat - szalony, namiot⁵⁵²², wlok. hebr. za szkalos: obrzydliwość - synonim niewypowiadanych imion bóstwu pogańskim; imi przy zmianie wok. Sakkat tj. asyryjski bóg Saturn ***ty: „król” 4432, AK - waszego króla, ****ty: „kolonna” 3594, me-zopotamski bóg Kajamanu, tj. Saturn⁸⁴¹³⁹, ****lub: wizerunek, wyobrażenie pogańskiego bożka, obraz⁶⁷⁵⁴ Dz 17,43

27. Dlatego* uprowadzę¹⁵⁴⁰ was do niewol⁶⁶ poza* Damaszek⁶⁶⁶ - mówi⁵⁵⁹ JHWH, Bóg Zastępów⁶⁶³⁵ - to Jego imię⁸⁰³⁴. *hebr.: uaw - i, a

dost.: gdzieś tam, hen, dalej; ***por. Am 1,3* Am 4,13

2. I stało¹⁹⁶¹ się, gdy⁵¹⁸ kończyła³⁶¹⁵ ona porażać³⁹⁸ zielen^{*} ziemi⁷⁷⁶, że powiedziałem⁵⁵⁹: JHWH PANIE! Przebac^{**IMP}, proszę^{***}. Jakże ostoi^{***} się Jakub? Bo on *jest* malutki⁶⁹⁶.
^{*lub: ziolo, trawy, trawa, zielona roślinność}⁶²¹²; ^{**odpuszczać}⁵⁵⁴⁵
^{***lub: uprawiam! błagam! o! (używane w usilnych prośbach będąc napomnieniami)}⁴⁹⁹⁴, ^{***k.g. stawac, rosnąć w siłę, trwać}⁶⁹⁶⁵

3. I zlitował^{**} się JHWH. Z powodu tego^{**}, to²⁰⁶³ się nie stanie¹⁹⁶¹ – powiedział⁵⁵⁹ JHWH.
^{*lub: k.n. okazać litość, żalować, smuć się, pocieszać}⁵¹⁶²
^{**lub: ze względu na, co, w sprawie}⁵⁹²¹; ... z powodu tego: Nie... AK

4. To³¹³⁵⁴¹ mi ukazał⁷²⁰⁰ JHWH PAN¹⁵⁶. Oto²⁰⁰⁹ JHWH PAN wezwał¹⁷¹²¹ ogień⁷⁸⁴, by prowadzić spó^{***}. I pochłoniął³⁹⁸ on wielką⁷²⁷ głębię^{***}, i pochłoniął³⁹⁸ dziedzictwo^{***12506}. Am 1,3-2,5

^{*por. w 1°; **lub: prowadzić sprawę, proces (prawnu), pozwać do sądu, złożyć skargę}⁷³⁷⁸, EIB - by dochodzić słuszności ogniem
^{***hebr: tehom - głębia}⁸⁴¹⁵ (oceanu), otchłań, ton - k.g. abyssos - Rdz 1,2, ^{***lub: pole uprawne - EIB^K, część - KUL^K, terytorium}

5. Wtedy^{*} powiedziałem⁵⁵⁹: JHWH PANIE! Zaniechaj^{**IMP} tego, proszę⁷³⁷⁸. Jakże⁴³¹⁰ ostoi się Jakub^{***}? Bo on¹⁹³¹ *jest* malutki⁶⁹⁶.
^{hebr: waw - i, a, **lub: k.g. przestać, powstrzymać, położyć kres}²³⁰⁸
^{***tj. „trzymający pięte”}³²⁹⁰, nazwa własna 12 plemion Izraela

6. I zlitował⁵¹⁶² się JHWH. Z powodu tego⁵⁹²¹ równie⁵⁷¹ i to²⁰⁶³ się nie stanie¹⁹⁶¹ – powiedział⁵⁵⁹ JHWH. Ps 106,45; J 3,10

7. *Potem* to³⁵⁴¹ mi ukazał⁷²⁰⁰: Oto²⁰⁰⁹ PAN¹³⁶ stał^{191PAR} na murze²³⁴⁶ *wybudowanym* za *potencją* pionu^{**}, a w rękę³⁰²⁷ Jego pion⁵⁹⁴.
^{*lub: k.n. ustawić się, zająć stanowisko, stać}³³²⁴, AK - stawia na murze; ^{**hap.leg.: pion, oblawiany ciężarek pionu}⁵⁹⁴, ^{możliwa gra słów: stał nad cynowym murem z ołowiem w swojej ręce - EIB}

8. I JHWH powiedział⁵⁵⁹ do mnie: Co ty⁸⁵⁹ widzisz⁷²⁰⁰, Amosie[?] I odpowiedziałem⁵⁵⁹: Pion⁵⁹⁴. Wtedy^{**} PAN powiedział⁵⁵⁹: Oto^{***12005} *ja* umieszczam⁷⁶⁰ pion pośród mego ludu⁵⁹⁷¹, Izraela. Już mu więcej⁵⁷⁵⁰ nie przepuszczę^{***}.

^{*por. Am 1,1^o; **hebr: waw; ***wykrzyknik} Iz 28,17; Lm 2,8
^{***lub: k.g. przejść nad, przemijać, przestać obowiązywać}⁵⁶⁷⁴

9. Wyżyny¹¹¹¹⁶ Izaaka^{**} zostaną spustoszone⁸⁰⁷⁴ i święte miejsca^{***} Izraela³⁴⁷⁸ zostaną całkowicie zniszczone²⁷¹⁷; i powstaną⁶⁹⁶⁵ z mieczem przeciwko domowi Jeroboama^{***}.
^{*tu o świątynkach wyżynnych; **tj. „on się śmieje”}³⁴⁴⁶; ^{***sanktuarium, przybytek}⁴⁷²⁰, ^{***por. Am 1,1^o}^{***2Kr 14,29; 15,8-12}

10. I posłał⁷⁹⁷¹ Amazjasz^{*}, kapłan⁵⁴⁸ Betel^{**}, do Jeroboama³³⁷⁹, króla⁴⁴²⁸ Izraela taką wiadomością^{***}: Amos spiskuje⁷¹⁹⁴ przeciwko tobie pośród domu¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸, tak że ziemia⁷⁷⁶ nie może wytrzymać³⁵⁵⁷ wszystkich jego słów^{***}.

^{*tj. „JHWH jest potężny”}⁵⁵⁸, ^{**por. Am 3,14^o}^{***aby powiedzieć - AK; KUL; ***metonim.: jego słowa nie zostaną bez echa - por. EIB^K}

11. Bo tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ Amos⁵⁹⁸⁶: Jeroboam^{*} umrze²⁷¹⁹ od miecza²⁷¹⁹, a Izrael³⁴⁷⁸ na pewno zostanie uprowadzony^{**} ze swojej ziemi^{***} do niewoli¹⁵⁴⁰.
^{*por. Am 1,1^o}^{***Am 5,27}
^{**hebraizn: uprowadzeniem}¹⁵⁴⁰ ^{zostanie uprowadzony}¹⁵⁴⁰ - por. AK
^{***hebr: eroc - grunt, gleba, powierzchnia, kraj, ziemia, obszar}⁷⁷⁶

12. I powiedział⁵⁵⁹ Amazjasz⁵⁵⁸ do Amosa⁵⁹⁸⁶: Widzący^{*}, idź^{1980IMP}, uciekaj^{12721IMP} do ziemi⁷⁷⁶ Judy³⁰⁶³ i tam⁸⁰³³ jedź³⁹¹ chleb³⁸⁹⁹, i tam⁸⁰³³ prorokuj^{**}.
 1Kr 13,26; 22,6;

^{*tu: zamiennie o prorokach - 2Sm 24,11, możliwe znaczenie pogardliwe - KUL^K; **diom: tam zarabiał na siebie - por. 1Sm 9,7-9; 2Kr 13,9, ^{**hebr: naba}⁵⁰¹², k.n. - por. hebr: nabi}⁵⁰³⁰ - mówiący przed, w imieniu - 1Sm 9,9 vs ro'eh⁷²⁰³ - Iz 28,7
 Jr 28,16; Mt 8,34

13. A w Betel⁰⁰⁸ ponownie^{*} więcej⁷⁵⁰ nie prorokuj⁵⁰¹², bo *to jest* świątynia^{**} króla⁴⁴²⁸ i dom¹⁰⁰⁴ królewski⁴⁴⁶⁷.
 1Kr 12,29; Am 7,9

^{*lub: spowodować dodanie, zwiększyć}³²⁵⁴, ^{***święte miejsce, przybytek, sanktuarium}⁴⁷²⁰ - w l. mn. - ^{miejsce świątynych} - por. Wj 26,31

14. A w odpowiedzi^{*} Amos⁵⁹⁸⁶ powiedział⁵⁵⁹ do Amazjasza: *Nie jestem* ja⁵⁹⁵ prorokiem⁵⁰³⁰ ani nawet^{**} synem^{***11121} proroka⁵⁰³⁰, gdyż³⁵⁸⁸ ja⁵⁹⁵ *jestem* pasterzem^{***595HAP} i nacinającym^{***1103} owoc sykomory⁸²⁵⁶. 2Kr 2,3; 4,38;
^{*lub: k.g. zaswiadczać jako świadek, reagować}⁶⁰³⁰, ^{**dost.: ani nie}
<sup>***lub: w grupie, uczniem ... - hebr: ber; ^{***brak orzeczenia w tekście hebr. może skutkować odczytem wydarzeń w czasie przeszłym ...}, ^{***pasterzem (bydła) - por. Am 1,1^o}
^{****hap.leg. proces nacinania owocu sykomory przed podjęciem dla osiągnięcia słodszy smaku - KUL^K}^{2Kr 19,2}</sup>

15. Lecz^{*} JHWH wziął^{**} mnie, spoza¹⁰⁰ stada^{***}, i powiedział⁵⁵⁹ do mnie JHWH: Idź^{1980IMP}, prorokuj⁵⁰¹² do mego ludu⁵⁹⁷¹ Izraela³⁴⁷⁸.
^{*dost.: i, a, ^{**lub: k.g. wziąć do ręki, objąć w posiadanie, wybrać}²⁹⁴⁷}
^{***lub: drobne bydło, owce, kozły, trzoda, stada}⁶⁶²⁹ 2Sm 7,8

16. A teraz⁶²⁵⁸ słuchaj^{8085IMP} słowa^{*} JHWH. Ty⁸⁵⁹ mówisz⁵⁵⁹: Nie prorokuj⁵⁰¹² przeciwko Izraelowi³⁴⁷⁸ i nie cedź^{**} słów przeciwko domowi¹⁰⁰⁴ Izaaka³⁴⁴⁶.
 Am 2,12

^{*lub: mowa, czynny rzecz, przedsięwzięcie, sprawa, słowo}¹⁶⁹⁷
^{**lub: k.h. kapać, metaf. prorokować}⁵¹⁹⁷ - Mi 2,6^o - stąd: nie sącz, nie braź - EIB^K, nie cedź - KUL, nie wyrokuj - BW, nie kaź - BG

17. Dlatego³⁶⁵¹ tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH: Twoja żona⁸⁰² będzie uprawiać nierząd^{*} w miescie⁸⁸⁹², twoi synowie¹¹²¹ i twoje córki¹³²³ padną od miecza³⁹¹²⁷¹⁹, twoja ziemia¹²⁷ będzie podzielona²⁵⁰⁵ sznurem^{***12256} *mierniczym*, a ty⁸⁵⁹ umrzesz⁴¹⁹¹ w ziemi¹²⁷ nieczystej^{***12931}; a Izrael³⁴⁷⁸ na pewno¹⁵⁴⁰ zostanie uprowadzony¹⁵⁴⁰ do niewoli^{***} ze swojej ziemi¹²⁷.

^{*lub: k.g. być nierządnicą, popełniać cudzołóstwo, być nierządnicą sukrań}²¹⁸¹, ^{**metonimia: wrogowie zabijają swoje dzieci}
^{***symbol reguły postępowania - por. 2Kr 21,13; Iz 28,17; Lm 2,8}
^{****tj. na wygnaniu w kraju poganiński; ^{****por. w 11}}
 2Kr 17,6; H 38,4; Ps 78,55; Ez 4,13; Oz 4,13-14; 9,3

8 To* mi ukazał* JHWH PAN: Oto *wyrz-
lem* kosz letnich owoców⁷⁰¹⁹, *por. Am 7,1*

*lub: k.h. spowodować zobaczenie, wyprytnianie się w⁷²⁰⁰
**tj. figi dojrzewające na przelocie sierpnia i września (?) - w tek-
ście hebr. gra słów oparta na zbliżonej wymowie słów ... letnich owo-
ców (zebranych w kresu) - nadszedł koniec w 2 - por. EIBK, WBC

2. I powiedział⁵⁵⁹: Co widzisz²⁰⁰, Amosie⁵⁹⁸⁶?
I powiedziałem⁵⁵⁹: Kosz* letnich owoców⁷⁰¹⁹.
I ponownie JHWH powiedział⁵⁵⁹ do mnie:
Nadszedł⁹³⁵ koniec⁷⁰⁹³ mojego ludu⁵⁹⁷¹, Izra-
ela³⁴⁷⁸. Już mu więcej⁵⁷⁵⁰ nie przepuszczę*.

*lub: klątka, kosz, klątka dla psa - tu i Jr 5,27 Jr 24,1-3
**lub: k.g. przejść nad, przemijać, przestać obowiązywać⁵⁶⁷⁴ - Am 7,8

3. W tym dniu zawodzić* będą pieśniami*
świątyni¹⁹⁶⁴ - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH PANA.
Mnóstwo⁷²²⁷ zwol⁶⁶⁶ na każdym³⁶⁰⁵ wie-
scu⁴⁷²⁵. Porozrzuci¹⁰⁰⁰!s! Cicho²⁰¹³ADJ!

*lub: k.h. płakać, wyć³²¹³, jękami będą śpiewy w świątyni - KUL,
zawodzić będą pieśni ... EIB; **tj. pieśni liryczna, oda⁷⁸⁹²
**lub: trup, pomnik, stela⁶²⁹⁷, ***k.h. odrzucić, strącić

4. Słuchajcie⁹¹IMP tego²⁰⁶³, wy, którzy dep-
czecie* obuiego⁶⁶⁶, aby zniszczyć⁶⁵⁶⁶ bied-
nych¹⁶⁰³⁵ tej ziemi⁷⁷⁶; ****wy, ketiv - pokornych⁸⁰⁸⁵
*lub: k.g. okazać posuszeństwo, rozumieć, zgodzić się⁸⁰⁸⁵
**lub: k.g. miądzić, kruszyć, łapczywie czerpać powietrze⁷⁶⁰²
**lub: k.g. być w potrzebie³⁴, ***k.h. położyć kres, wygubić⁷⁶⁷³

5. Mówiąc⁵⁵⁹: Kiedy* przeminie⁵⁶⁷⁴ nów*³⁶,
abyśmy mogli sprzedać⁷⁶⁶⁶ zboże⁷⁶⁶⁸? I sza-
bat⁷⁶⁷⁶, abyśmy wystawili⁶⁶⁰⁵ ziarno¹²⁵⁰ na
sprzedaż i mogli umniejszać⁶⁹⁹⁴ efę⁶⁶⁶, pod-
wyższać¹⁴³¹ sykl⁶⁶⁶ i szale⁶⁶⁶ podstępnie⁴⁸²⁰
fałszować⁵⁷⁹¹.

Wj 31,13; Lb 28,11; Pwt 25,13;
*dosł.: aby mówić; **dzień nowiu księżycą był czasem uroczystym,
nie robilo się w tym dniu zakupów - KHK por. Lb 10,10; 28,11
***tj. jedn. miary objętości 40-45l, por. Iz 5,10; ****lub: szekel - jedn.
monetarna ze złota lub srebra - 11,4g - por. Pwt 22,19 vs Wj 38,26
*****lub: odważniki, szale wagi³⁹⁷⁶ 2Krl 4,23; Prz 20,23

6. Aby kupować⁷⁰⁶⁹ ubogich* za srebro³⁷⁰¹,
a nędzara³⁴ za cenę pary sandałów*
i sprzedawać poślad⁷⁵⁹⁹ zboża¹²⁵⁰?

*lub: marny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰, **por. Am 2,6; ***lub: odpad-
ki pszenicy - tu i Hl 41,15 jako zniszczone faldy ciała krokodyla⁴⁶⁵¹

7. Przysiągł* JHWH na chlubę* Jakuba³²⁹⁰:
Nigdy³³³¹ nie⁵¹⁸B577 zapomnę⁷⁹¹¹ wszystkich³⁶⁰⁵
ich dzieł⁴⁶³⁹. *lub: k.n. składać ślub⁷⁶⁵⁰ Pwt 33,26; Am 4,2

**lub: wynwyższenie, majestat, duma, arogancja, buja¹³⁴⁷

8. Czyż⁵⁹²¹ z tego²⁰⁶³ powoudo nie³⁸⁰⁸ zadrzy*
ziemia⁷⁷⁶ i będzie lamentował* każdy³⁶⁰⁵,
kto w niej mieszka¹³⁴²⁷? I wzniesie⁵⁹²⁷ się
cała⁶⁰⁶⁵ ona jak rzeka²⁹⁷⁵ i zostanie wzbu-
rzona⁶⁰⁶⁶, i opadnie⁸²⁵⁷ jak rzeka⁶⁰⁶⁶ Egiptu⁷⁷¹⁴.

*lub: k.g. być wyprowadzonym z równowagi, być pobudzonym⁷²⁶⁴
**lub: k.g. oplakiwać, biadać nad⁶, k.h. pogryźć się w żalobie¹³⁶³
lub: siedzący na niej - AK; *; Jak Nil; ****k.n. odlepnąć¹⁶⁴⁴

9. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ - oświad-
czenie⁵⁰⁰² JHWH PANA¹³⁶ - *sprawię*, że słoń-
ce⁸¹²¹ zajdzie* w południe³⁵¹⁶⁶⁷², a w jasny²¹⁶
dzień³¹¹⁷ odkryję⁷⁷⁶ ziemię⁷⁷⁶ mrokiem⁶⁶⁶;

*lub: k.h. wprowadzić, wnosić, zgromadzić, sprowadzić przeciw-
ko, sprawić⁶³⁵; **że słońce sprawdzą na południe - por. AK
***lub: k.h. uczynić ciemnym, pociemnić, ukryć; zatać²⁸²¹

10. I zamienię²⁰¹⁵ wasze święta* w żalobę*
a wszystkie³⁶⁰⁵ wasze pieśni⁷⁸⁹² w lament⁶⁶⁶.
Na wszystkie³⁶⁰⁵ biodra⁴⁹⁷⁵ włożę⁵⁹²⁷ wór⁶⁶⁶
i na każde głowie⁷²¹⁸ zrobię⁶⁶⁶ lysinę⁶⁶⁶. I spraw-
wię⁷⁶⁰, że będzie jej jak w żalobie⁶⁰ po jedy-
naku³¹⁷³, jej koniec⁶⁶⁶⁶⁶ jak dzień goryczy⁴⁷⁵⁴.

*lub: święte zgromadzenie, święto pielgrzymek, ofiara świąteczna²⁸²
**lub: oplakiwanie, biadanie (nad zmarłymi) 60, ***pieśń żalob-
na, elegia⁷⁰¹⁵, ****dosł.: podniosę wór - tj. wór wykonany z włosa
koziego - 2Sm 2,10 wkładany jako przejaw żaloby lub podkreślenie
znaczenia wypowiedzi⁸²⁴², *****tj. jako wezwanie do upamięt-
nia - Iz 22,13; ****lub: dalsza część, przyszłość³¹⁹ - domysł o ziemi

11. Oto²⁰⁰⁹ nadchodzi⁹³⁵ dni³¹¹⁷ - oświad-
czenie⁵⁰⁰² JHWH PANA¹³⁶ - gdy zesłę* głód⁷⁴⁵⁸ na
ziemię⁷⁷⁶, nie głód⁷⁴⁵⁹ chleba³⁸⁹⁹ i nie pragnie-
nia⁶⁷⁷² wody⁴³²⁵, ale słuchania* Słów* JHWH.
*dosł.: k.h. wystać⁷⁹⁷¹, **lub: k.g. rozumieć, zgodzić się, okazać po-
suszeństwo⁸⁰⁸⁵, ***mowa, czynny, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷

12. I powloką* się od morza³²²⁰ do morza*
i od północy⁶⁸²⁸ aż na wschód* będą błą-
kać⁶⁶⁶⁶ się, szukając¹²⁴⁵ Słowa¹⁶⁹⁷ JHWH, ale
go nie znajdą⁴⁶⁷².

Ez 20,3,31
*dosł.: k.g. kochać się, drzeć, zataczać się, dygotać, iść chwiejnym
krokiem (ze zmęczenia)⁵¹²⁸, **tj. od M. Martwego do Śródziem-
nego; ***tj. od Gór Libanu do stepów i pustyni Zajordania - KUL
****lub: k.p. chodzić tam i z powrotem, k.g. błąkać się tu i tam⁷⁵¹

13. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ piękne³³⁰³ dziewice⁹¹¹³⁰
i nawet młodzieńcy⁹⁷⁰ zemdleją* z pragnie-
nia⁶⁷⁷². *por. Am 5,2** Iz 41,17; Lm 1,18; Oz 2,3
**lub: k.h.p. osłabnąć⁵⁹⁶⁸, stać się nieśmiałym⁶⁶⁹¹⁰

14. Ci, którzy przysięgają⁷⁶⁵⁰ na grzech* Sa-
marii* i mówią⁵⁵⁹: Jak żyje²⁴¹⁶ twój bóg, Da-
nie⁶⁶⁶, i jak żyje⁶⁶⁶⁶ twoja droga Beer-Sze-
bo⁶⁶⁶, ci upadną⁵³⁰⁷ i już⁶⁶⁶ wienią⁵⁷⁵⁰ nie³⁸⁰⁸ po-
wstaną⁶⁹⁶⁵. **por. Am 2,14***** Jr 25,27; Am 5,2; Oz 8,5

*lub: wino, przewinienie, występstwo⁸¹⁹ - aluzja (?) do syryjskie-
go bożka Aszima - KHK; **por. Am 3,9***, ****dotyczy poganiśskich
miejsz: kultu na pch. i pd. kraju - por. Sdz 18,30; 1Krl 18,28-31

9 Widziałem⁷²⁰⁰ PANA¹³⁶ stojącego⁵³²⁴ przy
oltarzu⁴¹⁹⁶ i powiedział⁵²²¹IMP w gło-
wice³⁷³⁰ kolumny, a zadrzę⁷⁴⁹³ progi⁶⁶⁶, i od-
łam⁹¹IMP je na głowy⁷²¹⁸ ich wszystkich³⁶⁰⁵,
a resztę³¹⁹ ich zabiję²⁰²⁶ mieczem²⁷¹⁹. Żaden
z nich - uciekający¹²⁷ - nie ujdzie⁵¹²⁷ i żaden
z nich - uchodzący⁶⁴¹² - nie uratuje⁴⁴²² się.

*lub: kamień nad futrymą, na którym opierają się zawiasy⁵⁵⁹²
**lub: k.g. odciąć, wylamać z ustalonego miejsca¹²¹⁴B1325

2. Choćby⁵¹⁸ się dokopali²⁸⁶⁴ aż do Szeolu^{*}, moja ręka³⁰²⁷ wyciągnie^{**} ich stamtąd⁸⁰³³, a choćby wstąpili⁵⁹²⁷ aż do niebios^{***} – i stamtąd ich ściągnę³³⁸¹.

Hi 20,6; Ps 139,8; Jr 51,53;

^{*hebr.:} szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, niezultki⁷⁵⁸⁵; - gr.: hades - por: Ps 16,10^{*} - Dz 2,27; ^{**lub:} wziąć do ręki, zabrać ze sobą, objąć w posiadanie, dostać³⁹⁴⁷ Ab 1,4 ^{***wy myśli hebr.:} istniały trzy sfery nieba⁸⁰⁶⁴ - por: 2Kor 12,2^{*****}

3. A choćby⁵¹⁸ schowali²²⁴⁴ się na szczycie⁷²¹⁸ Karmelu^{*}, tam ich odszukam⁶⁶⁴ i wezmę³⁹⁴⁷ stamtąd⁸⁰³³, a choćby⁵¹⁸ się ukryli⁵⁶⁴¹ przed moimi oczami⁵⁸⁶⁹ na dnie⁷¹⁷² morza³²²⁰, rozkażę^{**} węzłowi⁵¹⁷⁵ i ukąsi⁵³⁹¹ ich;

Hi 34,22

^{*tj. „ziemia ogrodów”³⁷⁶⁰ - góra w okolicach Hajfy - 1Krl 18,19 ^{**lub:} k.p. powierzyc odpowiedzialność, nakazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰}

4. A choćby poszli¹⁹⁸⁰ do niewoli⁷⁶²² przed obliczem⁶⁴⁴⁰ swoich wrogów³⁴¹, nawet tam rozkażę⁶⁶⁸⁰ mieczowi^{*} i zabije^{**} ich. I skieruję⁶⁰⁴⁸ moje oko⁵⁸⁶⁹ przeciwko⁵⁹²¹ nim dla zła⁶⁰⁴⁸, a nie dla dobra⁶⁰⁴⁸.

Jr 21,10; 44,27; Am 5,14

^{*lub:} nóż, narzędzia do ciecienia kamienia⁷¹⁹; ^{**złazić, zniszczyć, zniweczyć²⁰²⁶, ^{***dost.:} k.g. kłaść, ustawiać, układać, umieszczać⁷⁶⁰ ^{****lub:} udręka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły⁷⁴⁵¹ ^{*****lub:} korzystać, dobrobyt, obfitość, szczęście, dobro moralne²⁸⁹⁶}

5. Bo^{*} JHWH PAN Zastępów⁶³⁵ dotyka^{**} ziemi⁷⁷⁶, a ta topnieje^{**} i płaczą⁵⁶ wszyscy³⁶⁰⁵ jej mieszkańcy³⁴⁷. I wzniesie⁵⁹²⁷ się ona cała³⁶⁰⁵ jak rzeka²⁹⁷⁵, i opadnie⁸²⁵⁷ jak rzeka⁶⁰⁴⁸ Egiptu⁴⁷¹⁴.

Ps 104,32; 144,5; Iz 64,1; Am 8,8

^{*lub:} a, i; ^{**k.g. uderzyć; ^{***k.g. młdeć⁴¹²⁷, ^{****jak Nil}}}

6. Ten, który buduje¹¹²⁹ w niebiosach⁸⁰⁶⁴ swoje kondygnacje^{*}, a swoje sklepienie^{**} posadawia³²⁴⁵ na ziemi⁷⁷⁶; Ten, który przywołuje³³⁸ wody⁴³²⁵ morza³²²⁰ i rozlewa⁸²¹⁰ je po powierzchni⁶⁴⁴⁰ ziemi⁷⁷⁶. JHWH to Jego imię⁸⁰³⁴.

1Krl 10,19; Ps 102,25; Iz 48,13;

^{*lub:} stopień, schodek, wzniesienie się⁶⁰⁹, dwie kondygnacje schodów do zegara słonecznego⁸⁵³²⁸, ^{**zastęp, wieży, liny, sklepienie niebios, firmament (łączyca ziemię z niebiosami)⁷¹ - por: Wj 12,22 ^{***lub:} k.g. przyzywać, zapraszać, wołać, krzyczeć⁷¹²¹ - por: w.12^{***} ^{****imie reprezentuje charakter i autorytet} Iz 51,13; Ez 40,26}

7. Synowie¹¹²¹ Izraela³⁴⁷⁸, czy nie wy⁶⁸⁹ jesteście dla mnie jak synowie¹¹²¹ Kuszytów[?] – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH. Czy nie wyprowadziłem^{**} Izraela³⁴⁷⁸ z ziemi Egiptu⁷⁷¹⁴, Filistyńców⁶⁴³⁰ z Kaftor⁶⁰⁴⁸ i Aramejczyków⁷⁵⁸ z Kir⁶⁰⁴⁸?

^{*tj. „ich czerń” - mieszkancie Kusz, dzisiejszej Etiopii³⁵⁶⁹ lub górnego Nilu - So 21,2^{*}, Ha 3,7^{*}; Jr 36,14; ^{**dost.:} k.h. przyprowadzić w górę, spowodować wejście w górę, wynieść²⁰²⁷; ^{***lub:} „korona” - może chodzić o Królę - Put 2,23; Jr 47,4 lub pierwotną stolicę Filistyńczyków na wybrzeżu M. Śródziemnego; ^{****por. Am 1,5^{*****}}}

8. Oto²⁰⁰⁹ moje oczy⁵⁸⁶⁹ – JHWH PANA¹³⁶ – zwrócone są na to grzeszne^{*} królestwo⁴⁴⁶⁷ i zgładzę^{**} je⁸⁵³ z powierzchni⁶⁴⁴⁰ ziemi⁶⁰⁴⁸.

Jednak³⁵⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ zgładzę⁸⁰⁴⁵ doszczętnie⁶⁰⁴⁸ domu¹⁰⁰⁴ Jakuba – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

^{*tj. grzesnik, ktoś podlegający potępieniu, uznany za przestępcę²⁴⁰⁰ ^{**lub:} k.h. unicestwiać, gubić, niszczyć⁸⁰⁴⁵, ^{***krój, terytorium, kraina, cały obszar zamieszkały ziemi¹²⁷, ^{****hebraizm - nie zgładzę zbudowaniem - por: AK Jr 5,10; 30,11; 31,35-36; Jl 2,32}}}

9. Oto²⁰⁰⁹ bowiem³⁵⁸⁸ ja⁵⁹⁵ rozkażę^{*} i przesieję^{**} dom¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸ spośród wszystkich³⁶⁰⁵ narodów⁴⁷¹, jak⁸³⁴ przesiewa⁵¹²⁸ się przetakiem^{3531HAP}, i żaden kamyk⁶⁰⁴⁸ nie upadnie⁵³⁰⁷ na ziemię⁷⁷⁶.

Iz 30,28; Ełk 22,31

^{*lub:} k.p. powierzyc odpowiedzialność, nakazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰ ^{**dost.:} młotać to tu, to tam, trząść, spowodować chwianie się⁵¹²⁸ ^{***lub:} kamień, otoczek⁶⁸⁷² - por: 2Sm 17,13 - przetak wy Misznej służył również murzawom do przesiewania żurwu - por: KUL^{*}

10. Od miecza²⁷¹⁹ umrą⁴¹⁹¹ wszyscy³⁶⁰⁵ grzesznicy²⁴⁰⁰ spośród^{*} mojego ludu⁵⁹⁷¹, ci, którzy mówią⁵⁵⁹: Nie zbliży^{*} się do nas i nie zaskoczy^{**} nas to zło⁶⁰⁴⁸.

por: Am 9,4^{****} Iz 33,14; Iz 3,8

^{*dost.:} k.h. spowodować podejście, zbliżyć, przyprowadzić⁵⁰⁶⁶, ^{**k.h. wyjść naprzód, stanąć twarzą w twarz, uprzedać⁶⁹²³}

11. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ podniosę⁶⁹⁶⁵ upadły^{*} szalas^{**} Dawida¹⁷³² i zamuruję¹⁴⁴³ jego⁶⁰⁴⁸ wyłomy⁶⁵⁵⁶, wzniosę⁶⁹⁶⁵ jego ruiny^{2034HAP} i odbuduję¹¹²⁹ go, jak za dawnych⁶⁰⁴⁸ dni³¹¹⁷; Dz 15,16

^{*lub:} upaść, paść (o gwałtownej śmierci), opuścić, marnieć⁵³⁰⁷ ^{**lub:} gęstwina, zarosła, kryjówka, szalas⁵⁵²¹ - Rdz 33,17; ^{***dost.:} ich ^{****lub:} długotrwałość, odwieczność, starożytność, na wieki⁷⁵⁰⁹

12. Aby posiadli^{**} resztki^{**} Edomu¹²³ i wszystkie³⁶⁰⁵ narody⁴⁷¹, nad którymi⁸³⁴ zostało jawhane^{**} moje imię⁸⁰³⁴ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH – który to²⁰⁶³ czyni⁶²¹³.

^{*lub:} k.g. objąć w posiadanie, zająć, odziedziczyć³⁴²³, ^{**k.n. być wolanym, być odczytywanym na głos, być przyzywanym⁷¹²¹}

13. Oto²⁰⁰⁹ nadchodzą⁹³⁵ dni³¹¹⁷ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH – że oracz^{790PAR} będą^{1869PAR} się do żniwiarza^{7114PAR}, a depczący^{**} winogrona⁶⁰²⁵ do siejącego^{4900PAR} ziarno²²³³; góry²⁰²⁰ będą ociekać⁵¹⁹⁷ moszczem⁶⁰⁷¹, a wszystkie⁶⁰⁴⁸ pagórki¹³⁸⁹ nim spłyną¹²⁷.

^{*opis obfitego zbioru plonów aż do czasu następnego roku - normalnie październik/listopad, zima - kwiecień/maj; ^{**tj. słodka wino, sok}}

14. I odwrócę^{*} niewolę⁷⁶²² mojego ludu⁵⁹⁷¹, Izraela³⁴⁷⁸; odbudują¹¹²⁹ miasta⁵⁹⁹² spustoszone^{**} i zamieszkają³⁴²⁷ w nich; zasada⁵¹⁹³ też winnice³⁷⁵⁴ i będą pić⁸³⁵⁴ z nich wino³¹⁹⁶; założą też⁶⁰⁴⁸ ogrody¹⁵⁹³ i będą jedli³⁹⁸ ich owoce⁶⁵²⁹.

^{*lub:} sprowadzę z powrotem z niewoli, mój lud Izraela - Put 30,3 ^{**lub:} k.n. być ogarniętym zgrozą⁸⁰⁷⁴, ^{***hebr:} waw - i, a, też

15. Zasadzę^{*} ich na ich ziemi¹²⁷; i nie zostaną wyrwani^{**} już więcej³³⁸¹ z ich ziemi¹²⁷, którą im dałem⁵⁴¹⁴ – mówi⁵⁵⁹ JHWH, twój Bóg.

^{*lub:} ugruntowywać⁵¹⁹³, ^{**k.n. zostać wyciągniętym, wyrwanym⁵⁴²⁸, ^{***lub:} jeszcze, znou, ciągłość, trwałość, nadal⁵⁷⁵⁰ Iz 60,21; Jr 32,41; Ez 34,28; Jl 3,20}

Księga Abdiasza

Księga Abdiasza

1 Widzenie* Abdiasza⁵⁶⁶². Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH PAN^{***} Edomowi^{***}: Usłyszeliśmy⁸⁰⁸⁵

wieść⁸⁰⁵² od JHWH, a posłaniec⁶⁷³⁵ został wysłany⁷⁹⁷¹ do narodów¹⁴⁷¹: Wstańcie^{6965IMP}, podnieśmy^{6965IMP} się przeciw niemu do bitwy^{***}.
*lub: widzenie, wizja (w umiesieniu, w ekstazie), wyroczenia, prorocstwo, objawienie²³⁷⁷; *lub: Obdiasz^{1M} tj. „czciciel, sługa JHWH”
**hebr.: adonaj - Pan, mój Pan¹³⁶, ****k. „czerwoną”¹²³, jeden z potomków Ezawa, kraina na południe i południowy wschód od Judei; ****podnieśmy się przeciw niemu! Do bitwy⁴²¹¹ - KUL

Ps 137,7; Iz 34,1-15; 63,1-6; Jr 49,7-22; Ez 25,12-13

2. Oto* uczyniłem^{***} cię małym wśród narodów^{***} – zostaniesz bardzo³⁹⁶⁶ wzgardzony^{***}.

*lub: spojrz, czy, oto²⁰⁰⁹; **dost.: k.g. dalem⁵⁴¹⁴, ****lub: poganie, narody, nie-żydztwo¹⁴⁷¹, ****lub: k.g. pass. potraktować z pogardą⁹⁵⁹

3. Pycha* twojego serca³⁸²⁰ zwiodła^{***} cię; ty, który mieszkasz⁷⁹³¹ w rozpadlinach²⁸⁸ skalnych⁵⁵⁵³, siedzibę^{***} swoją masz wysoko⁷⁹¹, więc mówisz⁵⁵⁹ w swoim sercu³⁸²⁰: Kto⁴³⁰ mnie ściągnie³³⁸¹ na ziemię⁷⁷⁶⁷?

2Krl 14,7; Iz 14,13; 14,16
*lub: zachwalość, zarozumiałstwo, buta²⁰⁸⁷; **k.h. omamić, oszukać⁵³⁷⁷; ***stolica Edomu była Sela gr.: Petra - skala; ****dost.: siedzieć spokojnie, zaprzestać⁶⁷⁴ (?), twój odpozynek - AK

4. Choćbyś⁵¹⁸ wzblił się wysoko* jak orzeł^{***}, i choćbyś⁵¹⁸ złożył^{***} swoje gniazdo⁷⁰⁶⁴ wśród⁹⁹⁶ gwiazd⁵⁵⁵⁶, stamtąd^{***} cię ściągnę^{***} – oświadczenie^{***} JHWH. Hi 20,6-7; Iz 14,13; Ha 2,9

*dost.: k.h. uczynić wysokim, wynurzyć¹³⁶¹, **lub: sep, sep płow⁵⁴⁰⁴ - AK; ***k.g. pass. kłaść, ustawiać, układać, umieszczać⁷⁷⁶⁰
****lub: k.h. zdjąć, zerwać, ściągnąć, leżeć twarzą do ziemi³³⁸¹
*****lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁰⁰²

5. Gdybyś⁵¹⁸ złodziej⁵⁹⁰ przyszedł⁹³⁵ do ciebie, gdybyś⁵¹⁸ rabusie* zjawili się³⁰¹⁵ nocą³⁰¹⁵ – o jakże* będziesz zniszczony³⁸¹! Czy nie ukradli⁵⁸⁹by, ile tylko zdołają^{***}? Gdyby przyszedł⁹³⁵ do ciebie zbieracz⁶²¹⁹ winogron, czy nie zostawił⁷⁰⁴by pozostałości¹⁰⁰⁰⁰ z gron^{***}?

*dost.: k.g. przepł. niszczyć, pustoszyć, plądrować, napadać⁷⁷⁰³
**lub: jak, jak! (jako wyraz ubolewania bądź zadowolenia)³⁴⁹
***dost.: k.n. być odciętym, być niegodnym¹⁸²⁰, być zniszczonym¹⁵²⁰⁵⁷
****dost.: dość, wystarczająca ilość, według obfitości¹⁷⁶⁷
*****tj. pozostałość po żniwach⁹⁵⁵ Kpl 19,10; 25,5,11; Jr 49,9

6. Jakże³⁴⁹ zostanie obnażony* Ezw^{***} i przekszkane^{***} jego tajne skarbcie^{***}!

Jr 49,10;
*lub: k.n. zostać wyszukanym, zostać obnażonym²⁶⁶⁴ Mi 1,2-3
**tj. „włochaty”⁶²¹⁵ - najstarszy syn Izaka i Rebeki, brat bliźniak Jakuba; ***lub: być wyszukanym, wybrzuszać się, nadymać się¹¹⁵⁸
****hap.leg.: ukryty skarb, skarb⁴⁷¹⁰, miejsce schronienia⁸⁵⁴⁴⁴

7. Aż do granicy¹³⁶⁶ cię wyrzucili^{***} wszyscy mężowie^{***} związani z tobą przymierzem^{***}. Mężowie żyjący z tobą w pokoju⁷⁹⁶⁵ zwiędli⁵³⁷⁷ cię i zyskali nad tobą przewagę^{***}; ci, którzy jedli³⁸⁹⁹ twój chleb^{***} zastawiają⁷⁷⁶⁰ pułapkę^{4204HAP}. Nie ma w tym^{***} zrozumienia⁸³⁹⁴.

*lub: k.p. wydać, wyrzucić, odprawić, odesłać, wysłać⁷⁹⁷¹
**hebr.: enoz - człowiek, śmiertelnik, osoba, ludzkość⁵⁸², ***dost.: mężowie przymierza - sojusznicy (?), mężowie pokoju - sprzymierzeńcy (?); ****k.g. wziąć górę nad, zwyciężyć, mieć moc³²⁰¹
*****tj. domownicy i przyjaciele - Ps 41,10, *****niej WBC^K - idiom: dałeś się zastokocy (?). Ps 55,20; Jr 30,14; Am 1,9

8. Czyż w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH – nie wytrące⁶ mędrców* z Edomu²³, a rozumnych* z góry³⁸¹¹ Ezawa⁶²¹⁵?

*lub: roztropny, uczony, zmysłny, bystry, mądry²⁴⁵⁰, **zrozumienie, przenikliwość, praktyczna zdolność oceny postaw i działań⁸³⁹⁴
***tj. góra Seir, „włochaty”⁸¹⁶⁵ - Rdz 36,8; Prt 2,1-8 Hi 2,11; Jr 49,7

9. I tak przerażą²⁸⁶⁵ się twoi bohaterowie^{***}, Temanie^{***}, że z tego powodu⁴⁶¹⁶ zostaną wycięci^{***} wszyscy z góry Ezawa⁶²¹⁵ – z powodu zbrodni^{***}.
****hap.leg.: ubój, rzecz⁶⁹⁹³ Rdz 36,11; 1Krn 1,45
*lub: poleżny, bohater, silny, dzielny¹³⁶⁸, **tj. „południowy wiatr” - miejscowość Twilan (?) leżąca w pobliżu Petry - Ha 3,3, ***k.h. zostać odciętym, zostać ściętym, być żutym, ponieść fiasko³⁷⁷²

10. Ze względu na gwałt^{***} na twoim bracie²⁵¹ Jakubie^{***} odkryjesz się hańbą^{***} i zostaniesz wycięty³⁷⁷² na wieki^{***}.

Jl 3,19; Am 1,11
*lub: krzywdą, okrucieństwem, niesprawiedliwością, gwałt²⁵⁵⁵
**tj. „trzymający pięte”³²⁹⁰, ****wstydy⁹⁵⁵, *****na zawsze⁵⁷⁶⁹

11. W dniu³¹¹⁷, gdy stałeś⁵⁹⁷⁹ na uboczu*, w dniu³¹¹⁷, gdy obcy^{***} brali do niewoli⁶¹⁷ jego wojsko^{***} i gdy cudzoziemcy^{***} wchodzili³⁵ w jego bramę⁸¹⁷⁹ i o Jerozolimę^{***} rzucali los^{***}, także ty byłeś^{***} jak jeden²⁵⁹ z nich.

*lub: z pewnej odległości, przed, naprzeciwko, równoległe do⁵⁰⁴⁸
**tj. być przybyłym, być obcym²¹¹⁴ - Prz 7,5; *lub: bogactwo²⁴²⁸
***obcy, nieznanymi, cudzoziemski²³⁷, ****hebr.: Jeruzalajim³³⁸⁹, „nauczenie pokoju”. *****dot. podziału łupów za pomocą losowania - por. Ps 22,18; Prz 18,19; Mt 27,35; Mk 15,24

12. I nie powinienes^{***} być przyglądać⁸¹us się w dniu³¹¹⁷ swojego brata²⁵¹, w dniu³¹¹⁷ jego kłeski⁵²³⁷⁵²³⁵, ani cieszyć⁸⁰⁵⁵ się z powodu synów¹¹²¹ Judy³⁰⁶³ w dniu ich zniszczenia⁶, ani mówić zuchwale^{***} w dniu niedoli⁸⁶⁶⁹.

*lub: k.g. patrzeć, spoglądać, rozważać, zwracać uwagę na⁷²⁰⁰
**lub: medola, kłeska, nieszczęście²³³⁵ - za BHS i LEB Mi 4,11;
***idiom: nie⁴⁰⁸ czynić wielkim¹⁴³¹¹us swoich us⁶³¹⁰ Mi 7,10

13. Nie powinieneś być wchodzić⁹³⁵ w bramę⁸¹⁷⁹ mojego ludu* w dniu³¹¹⁷ jego klęski³³³ nie przyglądaj⁷²⁰⁰ się także i ty⁸⁵⁹ jego nieszczęściu²⁴⁵¹ w dniu³¹¹⁷ jego klęski³⁴³, i nie sięgaj⁷⁹⁷¹ po jego bogactwo³³³ w dniu³¹¹⁷ jego klęski³⁴³;

Ez 35,5-10; 36,2-3
*lub: naród, lud, krewiaki, lud uzbrojony⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Iz 36,1
**lub: strapienie, brzemie, nieszczęście, klęska, dzień klęski³⁴³
lub: siła, moc, skuteczność, bogactwo, wojsko²⁴²⁸ - por. w 11

14. Nie powinieneś być stać⁵⁹⁷⁵ na rozstaju dróg⁶, aby wycinać³⁷⁷² jego uchodźców⁶⁶ ani wydać³³³ jego ocalonych³³³ w dniu³¹¹⁷ niedoli³³³;

****lub: ciężkie położenie, kłopot⁶⁸⁶⁹ Iz 16,3-4
*lub: skrzyżowanie, rozstaje dróg⁶⁵⁶³, **zbieg, uciekinier⁶⁴¹²
***lub: k.h. zamysłak⁵⁴⁶², ****ktoś ocalony, reszta, to, co pozostało⁸³⁰⁰

15. Bo³⁵⁸⁸ bliski⁷¹³⁸ jest dzień³¹¹⁷ JHWH* dla wszystkich⁶⁰⁵ narodów⁶⁶. Tak jak postępowałeś⁶²¹³, tak postąpią⁶²¹³ z tobą. Twoja odplata⁶⁶ wróci⁷⁷²⁵ na twoją głowę⁷²¹⁸.

*por. Iz 13,9; Ez 30,3; Dz 2,20; 1Kor 5,5; 1Pis 5,2; 2Pis 2,2; 2P 3,10
**hebr.: goim - poganie, narody, grupy etniczne, nie Żydzi¹⁴⁷¹
***lub: odmierzenie, odplata, korzyść¹⁵⁷⁶, umięgłość, nagroda⁸¹⁷⁷⁵
Jr 50,29; Am 5,18,20; Jl 1,15; 2,1.11.31; Za 1,7.14

16. Bo jak wy piliście⁸³⁵⁴ na mojej świętej górze²⁰²², tak picie⁸³⁵⁴ będą stale⁶⁶ wszystkie narody³⁶⁰⁵; będą picie⁸³⁵⁴ i lyać⁶⁶, i stanie¹⁹⁶¹ się¹⁹⁶¹ z nimi tak, jak gdyby ich nie było¹⁹⁶¹.

*hebr.: godesz - świętość, oddzielenie⁶⁹⁴⁴ Lmn. - ofiary wotywne⁸⁸⁰⁷⁸, **ciągłość, wieczność, bez przerwy⁸⁵⁴⁸, ***k.g. pochłaniać, połykać, chłepać³⁸⁸⁶ - Hi 6,3
Iz 51,22-23; Jr 49,12

17. A na górze Syjon* będzie wybawienie⁶⁶ i będzie ona święta⁶⁹⁴⁴, a dom¹⁰⁰⁴ Jakuba³²⁹⁰ obejmie w posiadanie³⁴²³ ich dziedzictwo⁶⁶.

*tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2 Sm 5,7, wzgórze świątyni - Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35
**lub: ucieczka, wyzwolenie, zbiegła reszta⁶⁴¹³ - Jl 2,32
***lub: własność, posiadanie, dziedzictwo⁴¹⁸⁰ - Hi 17,11; Iz 14,23

18. Dom¹⁰⁰⁴ Jakuba³²⁹⁰ stanie się ogniem⁷⁸⁴, a dom¹⁰⁰⁴ Józefa* płomieniem³⁸⁵², dom¹⁰⁰⁴ Eza- wa⁶²¹⁵ natomiast ścierniskiem⁶⁶. Podpalą¹⁸¹⁴ go i strawią⁶⁶, i nie będzie¹⁹⁶¹ ocalonego⁸³⁰⁰ z domu Eza- wa, bo JHWH to powiedział¹⁶⁹⁶.

*tj. pokolenia Efraima i Manassa reprezentujące ptn. Izrael
**lub: plewy⁷¹⁷⁹, ***k.g. jeść; żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, wymuszczać, gładzić (o mieczu)³⁹⁸ Ez 25,14; Dn 11,41; So 2,7

19. Ci z Negew* obejmą w posiadanie⁶⁶ górę²⁰²² Eza- wa⁶²¹⁵, ci z Szeferi⁶⁶ – Filistynów⁶⁶. Obejmą w posiadanie³⁴²³ też pola⁷⁷⁰⁴ Efra- ima⁶⁶ i pola⁷⁷⁰⁴ Samarii⁶⁶, a Benia- min⁶⁶ zajmie Gilead⁶⁶.

Am 9,12
*lub: z południa, południowy kraj⁵⁰⁴⁵, **k.g. objąć w posiadanie, odziedziczyć³⁴²³, ***tj. wąski obszar wzdłuż wybrzeża na północ od Karmelu⁸²¹⁹; ****tj. „przylbysz”⁶⁴³⁰ - mieszkaniec Filistei, potomek Misraima, który przylbił z Kaftoru (Krety?) na zachodnie wybrzeże Kanaanu, ****tj. „podwójna sterta popiołu” bądź „będę podwójnie owocny”⁶⁶⁹ - drugi syn Józefa - Rdz 41,51-52
*****tj. „góra czat”⁸¹¹¹ region w ptn. Palestynie, ****tj. „syn prawnicy” - najmłodszy syn Jakuba i Racheli - Rdz 35,18; ****tj. „obszar skalisty” - górzysty region przylegający od zach. do Jordanu

20. A wygnańcy¹⁵⁴⁶ z twierdzy* synów¹¹²¹ Izra- ela³⁴⁷⁸ posiadą to, co Kananejczyków* aż po Sareptę⁶⁶; a wygnańcy¹⁵⁴⁶ z Jerozolimy³³⁸⁹, którzy są w Sefard⁶⁶, obejmą w posiadanie⁶⁶ miasta⁵⁸⁹² Negewu⁵⁰⁴⁵.

*hebr.: ha hel - ual, twierdza, mur²⁴²⁶, mała fortyfikacja²⁷⁷², EIB - tego wojska, wygnańcy Chelach - tj. miasta, gdzie zesłano wielu Izraelitów - por. 2Krl 17,6; 18,11; 1Krn 5,26; **tj. „gorliwy”, kupiec, handlarz³⁶⁶⁹; ***tj. „oczyszczalnia”⁶⁸⁸⁶ - nadmorskie miasto fenickie, 18 km na pld. od Sydonu; ****miasto Sardes w Lidii (?) dzisiejszy Izmir w Turcji, Hiszpania (?) 1Krl 17,9-10; Łk 4,26

21. I wstąpią⁵⁹²⁷ wybawcy* na górę²⁰²² Sy- jon⁶⁷²⁶, aby sądzić* górę²⁰²² Eza- wa⁶²¹⁵. I kró- lestwo⁴⁴¹⁰ będzie¹⁹⁶¹ należeć⁶⁶ do JHWH.

*lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷
**lub: k.g. zarządzać, sądzić, rozstrzygać spór, karać⁸¹⁹⁹

Księga Jonasza

Księga Jonasza

1 I stało¹¹⁹⁶¹ się Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH do Jonasz^a, syna¹¹²¹ Amittaja^{***}, głoszącego⁵⁵⁹.

^{zwrót charakter. dla j. hebr. - por. Mt 11,1; ^{***} tj. gołębicą³¹²⁴}

^{***} tj. „moja prawda”³¹²⁴ - 2Krl 14,25 Mt 12,39-41; Łk 11,29-32

2. Wstań⁶⁹⁶⁵IMP, idź¹⁹⁸⁰IMP do Niniwy^{***}, tego wielkiego miasta⁵⁸⁹², i wołań²³⁵¹IMP przeciwko niej⁵⁹²¹, gdyż jej zło^{***} wzniosło⁵⁹²⁷ się przed moje oblicze⁶⁴⁴⁰. Lb 22,20; Pwt 10,11; Joz 7,10

^{***} „siedziba Nimusa”⁵²¹⁰ - stolica Asyrii do roku 640 p. Chr.

^{***} lub: k.g. krzyżać, wydawać głośny dźwięk, głośić, wołać⁷¹²¹

^{***} tj. jej mieszkańcom - przykład synekdochy; ^{***} niegodziwość⁷⁴⁵¹

3. Lecz Jonasz²¹²⁴ wstał⁶⁹⁶⁵, aby uciec¹²⁷²INF sprzed oblicza⁶⁴⁴⁰ JHWH do Tarszisz^{*}. A gdy zszedł³³⁸¹ do Jaffy^{***}, znalazł⁶⁷² tam okręt^{***}, który miał płynąć^{***} do Tarszisz⁸⁶⁵⁹, uiścić^{***} opłatę i zszedł³³⁸¹ na pokład^{***}, aby sprzed oblicza⁶⁴⁴⁰ JHWH płynąć^{***} z nimi do Tarszisz⁸⁶⁵⁹.

^{***} dosł.: na niego Rdz 4,16; Ps 139,7,9-10; Łz 23,10

^{***} tj. fenickie miasto handlowe przy ujściu rzeki Gwadaluwiru w pld.- zach. Hiszpanii (?⁸⁶⁵⁹); ^{***} „piętna” miasto na pld.-zach. wybrzeżu Izraela, od czasów Salomona główny port morski³³⁸⁵

^{***} tj. statek dalekomorski, kupiecki⁵⁹¹; ^{***} dosł.: idący⁹³⁵

4. A JHWH zrzucił²⁹⁰⁴ potężny^{*} wiatr^{***} na morze^{***} i zerwała^{***} się potężna⁴¹⁹ burza⁵⁵⁹¹ na morzu^{***}, i okręt⁵⁹¹ liczył¹²⁸⁰³ się z rozbi-
ciem. ^{***} dosł.: wielki, ogromny, głośny¹⁴¹⁹ Łz 22,17; Jr 22,26

^{***} hebr.: rui^{*} - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷; gr.: pneuma - por. Ga 6,18

^{***} często o Morzu Śródziemnym³²²⁰; ^{***} dosł.: stała się¹⁹⁶¹

^{***} przykład personifikacji - por. ołtarz mówiący BYZ - Obj 16,7

5. Przestraszyli^{*} się więc^{***} żeglarze⁴⁴¹⁹ i każdy³⁷⁶ wołał^{***} do swojego boga⁴³⁰; osprzęt³⁶²⁷, który⁸³⁴ był na okręcie⁵⁹¹ wyrzucili²⁹⁰⁴ do morza³²²⁰, aby zmniejszyć ciężar^{*}. Jonasz²¹²⁴ natomiast^{***} zszedł³³⁸¹ pod pokład^{***} statku⁵⁶⁰⁰HAP, położył⁷⁹⁰¹ się i twardo zasnął⁷²⁹⁶.

^{***} lub: leżał się, bał się, być przejętym bojaźnią³³⁷²; ^{***} dosł.: a

^{***} lub: k.g. krzyżać, zawałać (w potrzebie), wołać (na pomoc)²¹⁹⁹

^{***} lub: k.h. czmylić lekkiem, odczytać, traktować z pogardą⁷⁰⁴³

^{***} lub: rufa, ładownia pod pokładem, tyły, dolna część, dno³⁴¹¹

^{***} Rdz 2,21; 1Krl 18,26; Dz 27,18-19,38

6. Wtedy^{*} zbliżył⁷¹²⁶ się do niego dowódca⁷²²⁷ żeglarzy^{***} i powiedział⁵⁵⁹ do niego: Co tobie, że tak twardo śpisz⁷²⁹⁶? Wstań⁶⁹⁶⁵IMP, wołań²³⁵¹IMP do swojego boga! Być może¹⁹⁴ bóg pomyśli^{***} o nas i nie zginiemy^{***}. Ps 107,28

^{***} dosł.: a; ^{***} dosł.: wielki⁷²²⁷ żeglarz²²⁵⁹; ^{***} lub: mocno spać, zapasnąć

^{***} w głęboki sen; ^{***} k.g. krzyżać⁷¹²¹; ^{***} k.hp. myśleć - tu i Jr 5,28

7. I powiedzieli⁵⁵⁹ każdy³⁷⁶ do swojego towarzysza^{*}: Przyjdźmy¹⁹⁸⁰, rzućmy⁵³⁰⁷ losy^{***}, aby się dowiedzieć³⁰⁴⁵, z powodu²⁰⁶³ kogo⁷⁹⁴⁵ spadło na nas to zło^{***}! Rzucili⁵³⁰⁷ więc losy¹⁴⁸⁶ i los¹⁴⁸⁶ padł⁵³⁰⁷ na Jonasz^a³¹²⁴.

^{***} lub: kompan, towarzysze, współmieszkaniec, przyjaciel, inny⁷⁴⁵³

^{***} lub: dział, część (przyznawana przez losowanie), los, dziecizństwo¹⁴⁸⁶

^{***} lub: udręka, niedola, krzywdza, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹

8. I powiedzieli⁵⁵⁹ do niego: Powiedz⁵⁵⁹ proszę^{*} nam, z powodu²⁰⁶³ jakiego zła⁷⁴⁵¹ spadło to na nas, jakie⁴¹⁰⁰ jest twoje rzemiosło^{***} i skąd³⁷⁰ pochodzisz⁹³⁵, jaki⁴¹⁰⁰ jest twój kraj^{***} i z³³⁵ którego²⁰⁸⁸ ludu^{***} ty jesteś^{*}?

^{***} lub: upraszam! błagam! o! (używane w usilnych prośbach bądź naponmieniach)⁹⁹⁴

^{***} powiedzieć - EIB⁹³; ^{***} zajęcie, praca, zawód⁵⁹⁹

^{***} lub: ziemia jako planeta, grunt, gleba, kraj, kraina⁷⁷⁶

^{***} lub: naród, lud, krewniak, lud uzbromiony⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Łz 36,1

9. I odpowiedział⁵⁵⁹ im: Ja⁵⁹⁵ jestem Hebrajczykiem^{*} i czczę^{***} JHWH, Boga niebios^{***}, który uczynił⁶²¹³ morze³²²⁰ i łąd⁹⁰⁰⁴. Rdz 14,3; ^{***} tj. „pochodzący stamtąd, tamtejszy”⁵⁶⁸⁰ - por. Rdz 11,14 - KUL^K

^{***} (być) pełen bojaźni, pełen czci, wystraszony³⁷³; ^{***} wuj, mójśli

hebr. istniały trzy sfery nieba⁹⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2^{***} Wj 1,15

10. A wtedy^{*} ci mężczyźni⁵⁸² bardzo¹⁴¹⁹ się przerażali⁵⁵⁹ i powiedzieli⁵⁵⁹ do niego: Co⁴¹⁰⁰ ty uczyniłeś⁶²¹³? Bo ludzie⁵⁸² ci dowiedzieli⁴⁰⁴⁵ się, że ucieka^{***} sprzed oblicza^{***} JHWH, gdyż³⁵⁸⁸ im to oznajmił⁹⁰⁴⁶. Hi 27,22; Jon 1,3

^{***} dosł.: przeraził³³⁷² się ci mężczyźni przerażeniem³³⁷³ wielkim¹⁴¹⁹

^{***} lub: k.g. iść, przechodzić (przez), uciekać, śpieszyć się¹²⁷²

^{***} lub: twarz, oblicze, obecność, osoba, powierzchnia⁶⁴⁴⁰

11. I również^{*} powiedzieli⁵⁵⁹ do niego: Co⁴¹⁰⁰ powinniśmy uczynić⁶²¹³ z tobą^{*}, aby uspokoił⁸³⁶⁷ się morze³²²⁰ dookoła⁵⁹²¹ nas^{***}, bo morze³²²⁰ jest coraz bardziej wzburzone^{***}?

^{***} lub: co możemy uczynić dla ciebie - AK; ^{***} przestało (występować)

przeciwko nam - KUL^K; ^{***} idiomi: iść¹⁹⁸⁰ i burzy się - por. w 13

^{***} lub: k.g. prępl. (jest) burzliwe, wzburzone⁵⁵⁹⁰ - Ha 3,14

12. Wtedy^{*} powiedział⁵⁵⁹ do nich: Weźcie⁵⁵¹IMP mnie i wrzućcie²⁹⁰⁴IMP do morza³²²⁰ i uspokoi^{***} się dookoła⁵⁹²¹ was, bo ja wiem^{***}, że z powodu⁷⁹⁴⁵ mnie spadła na⁵⁹²¹ was ta wielka⁴⁹¹ burza^{***}. 2Sm 24,17; 1Krn 21,17

^{***} dosł.: i; ^{***} lub: unieść, podnieść, dźwigać⁵³⁷⁵; ^{***} lub: k.g. być ci-
chym, być spokojnym tu i Ps 107,30; Prz 26,20; ^{***} k.g. wiedzieć,

znać, poznać, usnać, rozuznać³⁰⁴⁵; ^{***} wichura, huragan⁵⁵⁹¹

13. Lecz ci mężczyźni⁵⁸² wioskowali²⁸⁶⁴, aby

4. I Jonasz rozpoczął¹²⁴⁰⁰ chodzić⁹³⁵ po mieście⁸⁹² na jeden²⁵⁹ dzień³¹¹⁷ drogi¹, i wołał⁷¹²¹, mówiąc⁹⁹¹: Jeszcze⁵⁷⁵⁰ czterdzieści⁹⁰⁵ dni i Niniwa⁵²¹⁰ zostanie obrócona⁶⁶² w ruinę.

^{ty. droga odbywana piechotą, podróż, podążanie, miejsce do chodzenia}⁴¹⁰⁹, ^{1 dzień drogi to około 30 km; **dost.: i mówić, **k.n. obrócić, zostać odwróconym, obalony}²⁰¹⁵ 2Krl 18,26; Mt 12,41

5. Wtedy ludzie^{*} z Niniwy uwierzyli^{*} w Boga^{***}, ogłosili⁷¹²¹ post⁶⁶⁸⁵ i przywdziali³⁸⁴⁷ wory^{***}, od największego⁶⁴¹⁹ i aż do⁵⁷⁰⁴ najmniejszego⁶⁶⁸⁵.

Dn 9,3; J 1,14

^{hebr. isz - człowiek, mąż; mężczyzna, każdy isota ludzka, ludzie}³⁷⁶ ^{kl.k. mocno ufać, być pewnym, trwać}²³⁹, ^{***tub: Bogu - BG, BB, EIB, BP - w (poselstwo) Boga; **ty. wór wykonany z włosów koźziej - 2Sm 2,10 wkładany jako przejaw żaloby lub jako podkreślenie znaczenia wypowiedzi}⁸²⁴² - Rdz 37,34; Ps 35,15 ^{***tub: młody, mały, niepozorny, nieważny, nie znaczący}⁶⁹⁹⁶

6. A gdy sprawa¹⁶⁹⁷ ta doszła⁵⁰⁶⁰ do króla⁴²⁸ Niniwy⁵²¹⁰, wstał⁶⁰⁶⁵ ze swojego tronu^{*}, zdjął swój płaszcz^{***} i okrył się³⁶⁸⁰ worem⁸²⁴² i usiadł w popiele⁶⁶⁶¹.

1Krl 21,27; Jr 6,26; Ez 27,30-31

^{tub: miejsce (honorowe), tron, miejsce do siedzenia, stółek, mełaf: włada, potęga}³⁶⁷⁸, ^{***ty. okrycie wierzchnie wykonane z futru lub szlachetnej tkaniny, płaszcz, chwała, blask, wspaniałość}¹⁵⁵ ^{***tub: praktyka pokutna wyrażająca stan skruchy lub żaloby}

7. Ogłosił^{*} też i powiedział⁵⁵⁹ król i jego dostojnicy^{*}, mówiąc^{***} tak: Człowiek¹²⁰⁸ i zwierzę¹⁹²⁹⁵, bydo¹²⁴¹ i owce⁶⁶²⁰ niczego³⁹⁷² nie pędzą²⁹³⁸, nie będą się pasły⁷⁴⁶² i nie będą żyły⁸³⁵⁴ wody⁴³²⁵!

2Krn 20,3; Ez 8,21

^{tub: k.h. wezwać, wołać, krzyknąć do, ogłosić, nakazać, obwieścić, zwołać}²¹⁹⁹, ^{**dost.: wielki, głośny, starszy, wybitny}¹⁴¹⁹ ^{**dost.: aby mówić}⁵⁵⁹, ^{***tub: w znaczeniu kolektywnym}

8. Odzieją³⁶⁸⁰ się w wory⁸²⁴⁰, człowiek¹²⁰⁸ jak i bydo¹²⁴¹, i z całej^{*} siły^{*} zawołają⁷¹²¹ do Boga; zawrócili⁷⁷²⁵ też każdy³⁷⁶ ze swojej^{*} zlej⁷⁴⁵¹ drogi^{*} i od bezprawia^{***}, które jest w jego rękach³⁷⁰⁹.

^{tub: moc, siła, przemoc}²³⁹⁴ Lz 1,16-19

^{hebr. derek - tu: jako sposób życia - odległość, podróż, sposób, metaf. bieg życia, charakter moralny}¹⁸⁷⁰, ^{***tub: gwałt, krzywdza, okrucieństwo, niesprawiedliwość}²⁵⁵⁵, ^{***dost.: które czyni}

9. Kto wie^{*}, może Bóg zawrócili⁷⁷²⁵ i zlituje^{*} się, odwróci⁷⁷²⁵ się od zapalczywości^{***} swojego gniewu^{***}, i nie zginiemy⁶⁷.

2Sm 12,22

^{tub: k.g. wiedzieć, znać, poznać, rozważać}³⁰⁴⁵, ^{**k.n. żałować, smuć się, pocieszać, kajać się, łilować}³¹⁶², ^{***gniew, żur; płomień gniewu}²⁷⁴⁰, ^{***nos, gniew, metaf. - fuknąć gniewnie}⁶³⁹

10. A Bóg widział⁷²⁰⁰ ich postępowanie^{*}, że zawrócili⁷⁷²⁵ ze swojej^{*} zlej^{*} drogi¹⁸⁷⁰ wtedy użalił⁸¹⁶² się Bóg nad nieszczęściem⁷⁴⁵¹, o którym mówił^{***}, aby im uczynić⁶²¹³, i nie uczynił⁶²¹³ tego. 1Krl 21,27; 2Krl 17,13; Jr 18,11; 31,18

^{tub: dzieło, praca, czyn, zajęcie, przedsięwzięcie, osiągnięcie, wytwór, wyrób}⁴⁶³⁹, ^{**zło, niedola, krzywdza, niegodziwość, przeciwność losu, nieszczęście, udręka}⁷⁴⁵¹, ^{***k.p. mówić, obiecywać}¹⁶⁹⁶

4 I zasmucilo^{*} to Jonasza³¹²⁴ wielkim¹⁴¹⁹ przygnębieniem^{***} i zapłonął gniewem²⁷³⁴.

^{tub: k.g. być niezadowolającym, niemilym, krzywdzącym, nieogodziwym, nikczemnym, być smutnym}⁴⁴⁸⁹, ^{**por. Jo 3,10}^{**}, ^{i rozłościło}⁴⁴⁸⁹ Jonasza³¹²⁴ wielkie^{-AK} Jo 4,9; Mt 20,15; Lk 15,28

2. I modlił^{*} się do JHWH, mówiąc⁵⁵⁹: Ach^{***}, JHWH! Czy nie tak właśnie mówiłem^{***}, gdy jeszcze^{*} byłem w mojej ziemi¹²⁷? Dlatego uprzedzając⁶⁹²³, to uciekałem do Tarszisz⁸⁶⁵⁹; bo wiedziałem³⁰⁴⁵, że Ty jesteś Bogiem łaskawym²⁵⁸⁷ i miłosiernym^{***}, nieskorym⁷⁵⁰ do gniewu⁶³⁹ i obfitującym⁷²²⁷ w łaskę^{***}, i okazującym^{***} litość^{***} w nieszczęściu⁷⁴⁵¹.

^{tub: k.h.p. ustawiać się, modlić się}⁶⁴¹⁹, ^{***tub: błagam! proszę! ach!}⁵⁷⁷ ^{***mieślimy proszący, **słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa}¹⁶⁹⁷ - ^{czy nie taka była moja opinia}¹⁶⁹⁷ - ^{AK} ^{***współczujący}⁷³⁴⁹, ^{***dobroć, łaskawość, werność, miłosierdzie, żyćliwość}²⁶¹⁷, ^{***k.n. żałować, kajać się}⁵¹⁶² - ^{Jo 3,9}^{**} w 3,9.10 i 4,2 gra słów: Niniwa zamachała zła - Bóg zamachał zła

3. A teraz⁶²⁵⁸, JHWH, proszę^{*} zabierz²⁹⁴⁷ moją duszę^{*} ode mnie⁴⁴⁸⁰, bo lepiej²⁸⁹⁶ mi umrzeć⁴¹⁹⁴ niż żyć²⁴¹⁶.

1Krl 19,4; Hi 6,8-9; Kaz 7,1

^{tub: uprzecz! błagam! o! (używane w ustnych prośbach lub napomnieniach)}⁹⁹⁴, ^{***hebr: nęfesz - dusza, oddech, gardło, życie}³³¹⁵

4. A JHWH odpowiedział⁵⁵⁹: Czy to słusznie^{*}, tak plonąć gniewem^{***}?

Ef 4,26

^{tub: k.h. uczynić piękny, czynić dobrze, sprawić radość}³¹⁹⁰ ^{**smutek (tuój jest) rzeczywistości w Rzdz 3,11, Lb 20,10, 1Sm 2,27} ^{„ha” spełniająca rolę wykrzyknika w Rzdz 3,11, Lb 20,10, 1Sm 2,27}

5. Jonasz³¹²⁴ więc wyszedł³³¹⁸ z miasta⁵⁸⁹² i usiadł³⁴²⁷ na wschód⁶⁹²⁴ od miasta⁵⁸⁹²; i zrobił⁶²¹³ sobie tam⁸⁰³³ szałas⁶⁵, i usiadł³⁴²⁷ pod nim⁸⁴⁷⁸ w cieniu⁶⁷³⁸, tak⁵⁷⁰⁴ aby zobaczyć^{***}, co stanie¹⁹⁶¹ się w mieście⁵⁸⁹².

1Krl 19,9.13

^{dost.: i, a; **tub: gestwina, zarusła, kryjówka, szałas}⁵⁵²¹ - ^{Rdz 33,17} ^{***tub: k.g. obserwować, doglądać, rozważać, rozróżniać}⁷²⁰⁰

6. A JHWH, Bóg, wyznaczył^{*} krzew rycynowy^{**}, aby wyrósł⁵⁹²⁷ nad Jonaszem³¹²⁴, dawał¹⁹⁶¹ cięń⁶⁷³⁸ jego głowie²²¹⁸ i chronił⁶⁶⁸ go przed nieszczęściem^{***}. I Jonasz³¹²⁴ radował^{***} się z tego krzewu rycynowego radością⁸⁰⁵⁶ wielką¹⁹⁵⁴.

^{tub: k.p. ustanowić, wyznaczyć}⁴⁴⁸⁷, ^{***hebr: qiqajon}⁷⁰²¹ - ^{krzew rycynusowy (rącznik) - roślina oleista o właściwościach leczniczych o gęstych palczastych liściach, wy LXX - dynia, Vy - bluszcz} ^{**dost: k.h. wyrwać, ratować, używać}³³³⁷, ^{***por. Jo 3,10}^{**}, ^{4,1} ^{***tub: być zadowolonym, unosić się radością}⁸⁰⁵⁵, ^{promienieć}¹⁸⁰⁴¹

7. I wyznaczył Bóg robaka^{*}, aby wyszedł⁵⁹²⁷ o świcie⁷⁸³⁷ następnego dnia^{**} i podgrzył³⁸⁸⁸ krzew rycynowy⁷⁰²¹, by^{***} usechł³⁰⁰¹.

^{hebr: tala' - szkodnik niszczący winnice Put 28,30, metaf.: człowiek poniżony, wzgardzony - por. Lz 14,14; **tub: nazajutrz}¹²⁸³

^{dost.: k.h. razić, uderzać, szuruchać, niszczyć}²²¹¹, ^{***i usechł}

8. I stało¹⁹⁶¹ się, gdy zajaśniało²²²⁴ słońce⁸¹²¹, wyznaczył¹⁴⁹⁷ Bóg suchy^{***} wiatr^{***} wschod-

ni⁶⁹²¹ i słońce⁸¹²¹ prażyło⁶⁶⁶⁶ głowę⁷²¹⁸ Jon-
nasza, tak że omdlewał⁶⁶⁶⁶ i życzył⁷⁵⁹² sobie
śmierci⁴¹⁹¹, mówiąc⁵⁵⁹: Lepiej²⁸⁹⁶ mi umrzeć⁴¹⁹¹,
niż żyć²⁴¹⁶.

Ps 121,6; Iz 49,10; Ez 19,12; Oz 13,15;

*zwrot charakter. dla j. hebr. - por. Jo 1,1; Mt 11,1 Jo 4,3

**hap.leg.: surowy, gorący, parny, cichy (?) ²⁷⁵⁹ palący, ostrzy ⁸³¹⁶⁹

***hebr.: ruda⁸ - duch, tchnienie, wiatr⁷³⁰⁷, gr.: pneuma - por. Ga 6,18

****hebr.: gadim - parzący, spalający wiatr usch. - Wj 10,13; Jr 18,17

*****por. w: ⁷⁷⁰⁰; ⁶⁶⁶⁶ k.h. owinać się, przebrać, osłabnąć⁵²²¹

9. Wtedy⁸ powiedział⁵⁵⁹ Bóg do Jonasza³¹²⁴:
Czy to słuszne⁸⁸, aby tak płonąć gniewem²⁷³⁴
z powodu⁵⁹²¹ krzewu rycynowego⁷⁰²¹? A ten
odpowiedział⁵⁵⁹: Słusznie³¹⁹⁰ płonę gniewem,
i to na śmierć⁶⁶⁶.

*dosł.: i, a Rdz 5, 5-14; Hi 18,4;

**lub: k.h. uczynić piękny, czynić dobrze, sprawić radość³¹⁹⁰

... zapłonął gniew w tobie... - AK; ***hebr.: mawel - śmierć, umiera-
nie, choroba śmiertelna, mór⁴¹⁹⁴ Hi 40,4; Prz 6,34; 12,13; 30,33

10. A JHWH powiedział⁵⁵⁹: Ty⁸⁵⁹ żalujesz⁸
krzewu rycynowego⁷⁰²¹, przy którym⁸³⁴ się

nie trudziłeś⁶⁶ i którego nie wyhodowałeś⁶⁶⁶;
zjawił¹⁹⁶¹ się on jako syn⁶⁶⁶⁶ nocy³⁹¹⁵ i jako
syn¹¹²¹ nocy zginął⁶,

Rdz 17,2; 1Sm 20,31

*lub: k.g. litować się, okazywać miłosierdzie, spoglądać litościwie
na²³⁴⁷, być zmartwionym, oszczędzać⁸²⁶⁷⁷, **k.g. mazać się,
trudzić się⁵⁹⁹⁸, posługiwać się⁸⁶⁹³⁴ - Ps 127,1; Prz 16,26; Kaz 2,11

***lub: k.n. sprawiać wzrost, czynić wielkim, wywyższać¹⁴³¹

****diom: w czasie jednej nocy wyrósł i w czasie jednej nocy zginął

11. A ja⁵⁸⁹ nie³⁸⁰⁸ miałbym żałować²³⁴⁷ Nini-
wy⁵²¹⁰, tego wielkiego¹⁴¹⁹ miasta⁵⁸⁹², w którym
jest³⁴²⁶ więcej⁷²³⁵ niż sto dwadzieścia tysię-
cy ludzi⁸⁸, którzy⁸³⁴ nie potrafią⁶⁶⁶ rozróżnić⁸
między swoją prawą ręką a lewą⁶⁶⁶⁶, i wie-
le⁷²⁷ bydła⁹²⁹?

Pwt 1,39; Ps 36,6; Iz 7,16

*metaf. uphytnowego, mającego znaczenie, dosł.: duży, wielki - Jo 1,1

**hebr.: adam¹²⁰ - tu l.poj. - imię własne „adam” - człowiek, w l.mn.

ludzie, ludzkość - por. określenie synowie adama - Ps 49,2⁸; 62,9;

***k.g. wiedzieć, znać, poznać, uznać, rozważać, umieć²⁰⁴⁵

****diom: rozróżniać między dobrem a złem, tym, co prawe i nie-
prawe - tylko tu, por. 2Sm 19,35; Kaz 10,2; Ez 22,26; 44,23

Księga Micheasza

Księga Micheasza

1 Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH, które się stało* do Micheasza¹⁶⁹⁷ Moreszyty¹⁶⁹⁷ za dni¹¹¹⁷ Joatama¹⁶⁹⁷, Achaza¹⁶⁹⁷ i Hiskiasza¹⁶⁹⁷, królów⁴⁴²⁸ Judy³⁰⁶³, które widział¹⁶⁹⁷ nad⁵⁹²¹ Samarią⁸¹¹¹ i Jerozolimą³³⁸⁹.

2Krn 15,5,32-38; 2Krn 27,1-9; Jr 26,18
*zwrot charakterystyczny dla j.hebr.; **tj. „kto jest jak JHWH”⁴³¹⁸
**tj. „własność Gat”⁴¹⁸³. 35 km na pół-zach. od Jerozolimy k. Gat
***tj. „JHWH jest dostojny”³¹⁴⁷. (740-736 p.n.e.); ****własność²⁷²¹
-(736-716 r. p.n.e.); ***** „JHWH wzmochnił” - (729-687 r. p.n.e.)
*****lub: k.g. widzieć, dostrzegać, patrzeć, oglądać, prorokować²³⁷²

2. Słuchajcie¹⁸⁰⁸⁵ wszystkie narody⁵⁹⁷¹, zstanów się¹⁶⁹⁷ ziemi⁷⁷⁶, i to, co ją napelnia⁴⁹³. Niech JHWH PAN¹³⁶ będzie jako świadek przeciwko wam, PAN ze swojego świętego przybytku¹⁶⁹⁷.

*tryb rozkaz.; **dost.: k.h. zwrócić uwagę⁷¹⁸¹
lub: dowód, świadectwo⁵⁷⁰⁷; ****miejsca świętego⁶⁹⁴⁴. Ps 89,35; 105,43; Jr 23,9; *** „pałac, świątynia, przybytek”¹⁹⁶⁴ Ps 89,11

3. Bo³⁵⁸⁸ oto²⁰⁰⁹ JHWH wychodzi³³¹⁸ ze swojego miejsca¹⁶⁹⁷, zstąpi³³⁸¹ i będzie deptał¹⁸⁶⁹ po wysokościach¹⁶⁹⁷ ziemi⁷⁶⁶. Iz 26,1; Za 14,3; Mi 4,2-3; *domysł.: świętego Mt 24,27-30; 2Tes 2,8; Obj 1,7; 19,11-21
**lub: wyżyna (też jako miejsce kultu), góra, wysokość, góra, kopiec grzebalny¹¹¹⁶ - por. Ez 20,29¹¹¹⁷ - miejsce kultu białochwałczego

4. I rozpadną¹⁶⁹⁷ się pod Nim góry²⁰²², a doliny⁶⁰¹⁰ pękną¹⁶⁹⁷ tak jak wosk¹⁷⁴⁹ wobec¹⁶⁹⁷ ognia¹⁶⁹⁷ i jak wody⁴³²⁵ rozlane⁵⁰⁶⁴ po zboczach⁴¹⁷⁴. Iz 64,1-2
*lub: k.n. zniknąć, odpadać, ulatniać, metaf. przeleknąć się⁴⁵⁴⁹
**lub: k.h.p.a. rozpaść, pęknąć¹²³⁴; ***dost.: przed, przed oblizaniem⁶⁴⁴⁰

5. To wszystko³⁶⁰⁵ stanie się z powodu grzechów²⁴⁰³ domu¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸. Jakie jest przestępstwo⁶⁵⁸⁸ Jakuba³²⁹⁰? Czy nie Samaria⁸¹¹¹? Czym wyżymy¹⁶⁹⁷ Judy? Czy nie Jerozolima¹⁶⁹⁷?
*lub: przewinięcie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodniczy, swawolność, profanacja⁸⁷⁶¹³
**por. w 3³⁰⁶; ***hebr.: Jeruzalajim³³⁸⁹ „nauczanie pokajni”

6. I dlatego uczynię⁷⁷⁶⁰ Samarię¹⁶⁹⁷ rumowiskiem¹⁶⁹⁷ na polu⁷⁷⁰⁴, miejscem pod założenie winnicy³³⁰². Powrzucam⁵⁰⁶⁴ w dolinę¹⁶⁹⁷ jej kamienie⁶⁸ i odkryję jej fundamenty¹⁶⁹⁷. 2Krn 19,25; *tj. „góra czołw”⁸¹¹¹ - region związany z ptn. królestwem 10 plemion Izraela, stolica ptn. królestwa 50 km na ptn. od Jerozolimy 10 km od Sychem; **ruina, sterta ruin⁸⁸⁶ - por. Ps 79,1; Jr 26,18
***lub: wzniość, jaw¹⁵¹⁶; ****podstawa, dno, fundament³²⁴⁷ Am 5,11

7. I wszystkie jej ryte wizerunki¹⁶⁹⁷ będą rozbite³⁸⁰⁷, cała³⁶⁰⁵ zapłata dla nierządnic¹⁶⁹⁷ zostanie spalona⁸³¹³ w ogniu i wszystkie³⁶⁰⁵ jej

bożki¹⁶⁹⁷ uczynię⁷⁷⁶⁰ ruiną⁸⁰⁷⁷. Zostały zebrane⁶⁹⁰⁸ z zapłaty nierządnic⁸⁶⁸, więc obróca się w zapłatę nierządnic⁸⁶⁸. Pwt 23,18; 2Krn 34,7
*lub: wyobrażenie bóstwa, bawian, rytły obraz⁶⁴⁵⁶; **zapłata, tj. cena za jaką sprzedaje się nierządnic, wszelkie dochody nierządnic lub bogactwa zebrane w nieprawy sposób⁸⁶⁸ - por. Oc 2,12
***tj. wyobrażenie bóstwa przedstawione przez wizerunek, boże⁶⁰⁹¹

8. Nad⁵⁹²¹ tym²⁰⁶³ będę lamentował¹⁵⁹⁴ i płakać³²¹³, chodząc¹⁹⁸⁰ boso⁷⁷⁵⁸ i nago¹⁶⁹⁷. Podnoszę¹⁶⁹⁷ skowyt¹⁶⁹⁷ jak szakale¹⁶⁹⁷ i biadam¹⁶⁹⁷ jak młode strusicy¹⁶⁹⁷. ****dost.: córki¹³²³ Iz 13,21-22; 20,2-4; 32,11
*dost.: k.g. uczynię⁶²¹³; **zawodzenie⁴⁵⁵³; ***hebr.: tammim - wąż, potwór morski, smok, szakal⁸⁵⁷⁷, krokodyl - Ez 29,3⁸¹¹⁰⁰⁴ - Ps 148,7
*****lub: sowa, struś, jakiś wymarły gatunek ptaka (?)³²⁸⁴ B3771

9. Bo³⁵⁸⁸ jej rany⁴³⁴⁷ są nieuleczalne¹⁶⁹⁷, gdyż dotarły⁹³⁵ aż do⁷⁰⁴ Judy¹⁶⁹⁷ i kołaczą¹⁶⁹⁷ do bramy⁸¹⁷⁹ mojego ludu⁵⁹⁷¹, aż do Jerozolimy³³⁸⁹.

*lub: k.g. pass. być chorym nieuleczalnie⁶⁰⁵; **tj. „chwalony” lub „niech On będzie uwielbiony”³⁰⁶³ - tu o terytorium Judy Iz 3,26
***lub: k.g. uderzać (kolatać), sięgnąć, dotknąć, wyścignąć do⁵⁰⁶⁰

10. Nie oznajmijcie⁵⁰⁴⁶ tego w Gat¹⁶⁹⁷ ani nie płaczcie gorzko¹⁶⁹⁷. Tarzaj⁶⁴²⁸ się w prochu w domu Afra¹⁶⁹⁷. ***tj. „dom pyłu”¹⁰³⁶ 2Sm 1,20; *n. 10-16 w j. hebr. występuje gra słów pomiędzy etym. znaczeniem nazw miast a ich sytuacją (?) - por. Mi 1,10-16¹³¹⁸; **tj. „tłoczenia do wina”¹⁶⁶¹; ***dost.: płakaniem nie płaczcie - AK Jr 6,26

11. Przejdź¹⁵⁶⁷⁴ ty mieszkanko¹⁶⁹⁷ Szafiru¹⁶⁹⁷ w haniebnej¹³²² nagości⁶¹⁸¹. Nie ujdzie³³¹⁸ mieszkanka³⁴²⁷ Saananu¹⁶⁹⁷; zawodzenie⁵⁹⁹⁴ w Bet-Hesel¹⁶⁹⁷ odbierze³⁹⁴⁷ od was to miejsce¹⁶⁹⁷.

*tryb. rozkaz.; **dost.: k.g. prtepl. mieszkająca - tu i w 12.13.15
***tj. „Piękno, piękne widoki”⁸²⁰⁸; ****tj. „ujście” - od rzenia wędrować⁶²²⁹ 6630/7660; *****tj. „bliski dom”¹¹⁶⁰; *****hap. leg. stanowisko, miejsce zamieszkania⁵⁹⁷⁹, umieszczenie⁵⁹¹⁸ Joz 15,37

12. Tak³⁵⁸⁸, mieszkanko³⁴²⁷ Marot¹⁶⁹⁷, oczekiwałaś²⁴⁷⁰ dobra²⁸⁹⁶, ale³⁵⁸⁸ nieszczęście¹⁶⁹⁷ zstąpiło³³⁸¹ od JHWH aż do bramy¹⁶⁹⁷ Jerozolimy³³⁸⁹. *tj. „gorzyc”⁴⁷⁹⁶; **lub: zło, udryka, niedola, krzywdy, przeciwność losu, zły⁷⁴⁵¹; ***brama to miejsce sprawowania władzy - Ps 87,2

13. Zaprzegaj⁷⁵⁷³ konia do rydwanu⁴⁸¹⁸, mieszkanko³⁴²⁷ Lakisz¹⁶⁹⁷, ty jesteś początkiem⁷²²⁵ grzechu²⁴⁰³ córki Syjonu¹⁶⁹⁷, gdyż w tobie zostały znalezione⁴⁶⁷² przestępstwa¹⁶⁹⁷ Izraela. *tj. „niezwykły” lub „ucieczka” - por. Mi 1,13 - EIB, GES
**tj. „twardzielnia”⁶⁷²⁶ słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7
uzjrza świątynię¹⁶⁹⁷ w Ps 9,11, większych terenów Judy? - Ps 69,35
*lub: przewinięcie, bunt⁶⁵⁸⁸, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodniczy, swawolność, profanacja⁸⁷⁶¹³

14. Dlatego dasz⁵⁴¹⁴ dar na wzrastanie* More-szet-Gat*. Domy Akbiz* będą zwodnicze* dla królów⁴⁴²⁸ Izraela³⁴⁷⁸. **ty. „podstęp”*³⁹² Joz 15,14 **lub: dar na pozegnanie, odeślanie (żony)*⁷⁹⁶⁴ **list rozwodowy-AK* **ty. „pradone zaręczyną”*⁴¹⁸² **por: EIB; „omamienie”*²⁹¹

15. Jeszcze⁵⁷⁵⁰ sprowadzę⁹³⁵ ci dziedzica*, mieszkanko³⁴²⁷ Maresz*. Wkroczy⁹³⁵ aż do Adullam* chwala* Izraela. Joz 12,5; 18m22,1; **lub: k.g. objąć w posiadanie, odziedziczyć, zubożeć*³⁴²³ 2Sm 23,13 **ty. „miejsce na szczytach”* **lub „zwyyczca”*⁴⁷⁶², **ty. „sprawiedli-wość ludu”*⁵⁷²⁵, **lub: chwala, splendor, majestat, godność*³⁵¹⁹

16. Ogół⁷¹³⁹IMP się i ostrzyż¹¹⁹¹IMP z powodu rozkoszy* swoich synów¹¹²¹; rozszerz³³⁷¹IMP swoją łysinę⁷¹⁴⁴ jak u sępa*, bo uprowadzili ich od ciebie do niewoli¹⁵⁴⁰. Hi 1,20; Iz 22,12 **ty. znak żałoby szczególnie u kobiety - Am 8,10; Jr 16,6; **lub: wyk- kwinność, przepych, przyjemność*²⁸⁸⁸, **jest pokuty i żałoby**

2 Biada* obmyślającym* nieprawość* i czy- niącym⁶⁴⁶⁶ zło* na swoich łożach⁴⁹⁰⁴! W świetle¹⁶ poranka¹²⁴² wykonują⁶²¹³ je, bo jest to w mocy⁴¹⁰ ich ręki³⁰²⁷. Ps 36,4; Iz 32,7; **lub: ach! miastyl! o! biada!*¹⁹⁴⁵, **k.g. planować, wyznaczać*²⁸⁰³ **lub: niegodziwość, nieszczęście jako wyniki działania magii, oszustwo, bawochowalczy kult*²⁰⁵, **por: Mi 1,12 Oz 7,6; Na 1,11*

2. Gdy* pragną²⁵³⁰ pół¹⁷⁰⁴ – rabują* je; gdy* domów¹⁰⁰⁴ – zabierają⁵³⁷⁵ je. Gnębnią⁶²³¹ męż- czynę* i jego dom¹⁰⁰⁴ także* człowieka* i jego dziedzictwo*. **dost.: i; „majątek, mienie”*¹⁵¹⁹ **lub: k.g. odebrać, zrabować, porwać, zhipić*⁴⁹⁷, **geber - mąż, silny mężczyzna, wojownik*¹⁰⁸⁸ **hebr.: isz¹⁶ - por: Ps 103,15*

3. Dlatego³⁶⁵¹ tak powiedział⁵⁵⁹ JHWH: Oto* ja obmyślam* dla* tego²⁰⁶³ rodu⁴⁹⁴⁰ nie-szczę- ście*, spod którego nie będziecie mogli usunąć swych karków*, ani nie będziecie cho- dzić zuchwale*. Bo będzie to czas⁶²⁵⁶ nie- szczęścia⁷⁴⁵¹. **por. u: I**; **dost.: nad*⁵⁹²¹, **por: Mi 1,12*** **metaf.: nieszczęście jako jarzmo, z którego nie ma uwolnienia* **hap.leg.: dumny, wyniosły*⁷³¹⁷ Pwt 28,4; Lm 1,14; Am 5,13*

4. W tym dniu¹¹¹⁷ powstanie⁵³⁷⁵ o was* przy- powieść* i nastanie¹⁹⁶¹ nad wami żalostny⁵⁰⁹¹ lament⁵⁰⁹² mówiący⁵⁵⁹. Jesteśmy doszczę- nie spustoszeni*. Zamienia⁴¹⁷¹ dział* mo- jego ludu⁵⁹⁷¹. Ach jakże* mi go odjął⁴¹⁸⁵! Nasze pola⁷⁷⁰⁴ rozdzielili²⁵⁰⁵ odstepcy⁷⁷²⁸. Jr 9,10 **lub: uniesie*⁵³⁷⁵ się nad wami - AK; **lub: jak, jak to*³⁴⁹ **hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, ofo- ryzm, ponaś, żart*⁴⁹¹², **hebraizm: lamentowało się lament - AK* **„nieszczęście, jesteśmy zmieszani - AK; **terytorium”*²⁵⁰⁶*

5. Dlatego³⁶⁵¹ nie będzie¹⁹⁶¹ u ciebie nikogo rzucającego⁷⁹⁹³ sznurem²²⁵⁶ na los* w zgromadzeniu* JHWH. Lb 34,13.16-29; Joz 18,4.10 **ty. kamień do rzucania losu, dział, część przyznana przez losowa- nie*¹⁴⁸⁶ - tu akt podejmowania decyzji przez losowanie - por: Joz 14,1 **hebr.: kahal*⁶⁹⁵¹ - zgromadzenie, wspólnota, zbor JHWH - Obj 22,16*

6. Nie prorokujcie*, niech inni prorokują*. Nie prorokują⁵¹⁹⁷ do nich: Nie ominie⁶²⁵³ was hańba*. **lub: wstyd, zakłopotanie, zniewaga, hańba*³⁶³⁹ **lub: k.h. kapać, melać; prorokować*³¹⁹⁷ - Am 7,16 - stąd: przestani- cie szczyć - EIB, nie prorokcie złośliwie - BW; **tu u: Lm.*

7. Czy tak powinno się mówić⁶⁵⁹, domu¹⁰⁰⁴ Jakuba³²⁹⁰ – znucierpliwł się Duch* JHWH? Czy⁵¹⁸ takie są Jego czyny⁴⁶¹⁷? Czy moje sło- wa¹⁶⁹⁷ nie są dobre¹⁹⁰ dla tego, który poste- puje¹⁹⁸⁰ w sposób prawy³⁶³⁴? **lub: chociaż*³⁴⁷⁷ **hebr.: rua⁷³⁰⁷ - duch, technienie, wiatr*⁷³⁰⁷, **gr: pneuma - por: Ga 6,18** **dost.: k.g. być krótkim*⁷¹¹⁴, **być za krótkim*¹⁸²⁸⁰ - idiom: stać się niecierpliwym - por: Lb, 21,4; Sdz 16,16; Hi 21,4; Prz 10,27

8. Lecz* ostatnio* mój lud⁵⁹⁷¹ powstaje⁶⁹⁶⁵ ni- czym wróg⁶⁴¹. Zdzieracie* płaszc* wraz⁴¹³⁶ z szatą z przechodzących bezpiecznie⁹⁸³, jakby powracających⁷²⁵ z wojny⁴⁴²¹. Ps 120,7; **dost.: i - por: AK; **lub: wczoraj, poprzednio, ostatnio*⁸⁶⁵ **lub: k.h. zdrzeć z, obnażyć, obdrzeć ze skóry*⁶⁵⁸⁴ Jr 12,8*

9. Kobiety⁸⁰² mojego ludu⁵⁹⁷¹ wypędzacie¹⁶⁴⁴ z ich* wygodnych* domów¹⁰⁰⁴; ich* dzieciom odebrałiscie³⁹⁴⁷ moją świętność* na zawsze. **dost.: jej; **lub: wykwinność, przepych, przyjemność, rozkosz, wy- goda*⁶⁵⁸⁸, **hebr.: heder - ozdoba, majestat, chwala, świętność*¹⁹²⁶*

10. Powstańcie* i idźcie¹⁹⁸⁰, bo nie ta- jest miejscem odpoczynku*. Z powodu te- go, że jest skalana*, zniszczy²²⁵⁴ was i to zniszczenie²²⁵⁶ będzie bolesne*. **tryb rozkaz. **domyśl. ziemia Izraela; **lub: odpoczynek, miejsce odpoczyn- ku*⁴⁴⁹⁶, opowiano⁸⁵¹⁹⁴, **k.p. skalac (w sensie seksualnym, rytualnym)*²⁹³⁰, **k.n. być bolesnym*⁴⁸³⁴ Pwt 12,10; Ps 106,38**

11. O tak!¹³⁶³. Człowiek³⁷⁶ chodzący¹⁹⁸⁰ za wia- trem* i oszust⁸²⁶⁷ mówiący kłamstwo*: Będę prorokował⁶⁵⁹¹ o winie³¹⁹⁶ i o mocnym na- popu* – taki to będzie¹⁹⁶¹ prorokiem⁵¹⁹⁷ tego ludu⁵⁹⁷¹. Iz 28,7; 30,10-11; Jr 5,13.31

hebr.: rua⁷³⁰⁷ - por. u: 7 - stąd: człowiek natchniony - BP, żyjący w próżności - EIB*³¹³², **proroka udaje - BG; **dost.: k.p. powiedziec kłamstwo*³⁵⁷⁶ - kłamstwen⁸²⁶⁷ oszukiwać - AK; **por. u: 6 **hebr.: sekar - mocny, odurzający, fermentowany napój*⁷⁹⁴¹*

12. Na pewno zgromadzę* ciebie całego⁶⁴⁶⁵, Jakubie, na pewno zbiorę* resztkę⁷⁶¹¹ Izra- eła. Uczynię⁷⁷⁶⁰ z nich jedno³¹⁶² jak owce⁶⁶²⁹ w zagrodzie*, jak trzode w środku pastwi- ska¹⁶⁹⁹, i będzie gwar¹⁹⁴⁹ jak pośród ludzi¹²⁰. **hebraizm: zgromadzeniem⁶²² zgromadzę⁶²². **zebraniem*⁶⁹⁰⁸ zbiorę⁶⁹⁰⁸, **orównież: mażliwe - hebr. bocrah*¹²²³¹²²⁴ - tj. „twier- dza” lub „owczarnia” - miasto w Edomie i miasto w Moabie*

13. Wstąpi⁵⁹²⁷ przed ich obliczem⁶⁴⁴⁰ ten, który toruje drogę*. Przebili⁶⁵⁵⁵ się, prze- szli⁵⁶⁷⁴ przez bramę⁸¹⁷⁹ i przez nią wyszli³³¹⁸. Ich król⁴⁴²⁸ przejdzie* przed ich obliczem⁶⁴⁴⁰, a JHWH na ich czele*. **por: EIB - przeszedł przed*¹⁰⁸⁸ **lub: k.g. przelć - przebić, przerywać, torować drogę, prze- drzeć*⁶⁵⁵⁵, **ch głową - BB, przód, początek, głowa, szczyt*⁷²¹⁸

3 I powiedziałem⁵⁵⁹: Sluchajcie^{*} proszę^{**}, przywódcy^{***} Jakuba²⁹⁰ i naczelnicy^{****} domu Izraela³⁴⁷⁸! Czy nie waszą rzeczą jest znać³⁰⁴⁵ czym jest sprawiedliwy sąd⁴⁹⁴¹?

^{*brjb rozkaz;} ^{**lub: O! upraszam! błagam! (użycie w ustnych prośbach bądź napomnieniach)}⁴⁹⁹⁴ ^{***Josi: głowa, szczyt, ktoś najważniejszy, suma, całość}⁷²¹⁸, ^{****wodzenie}⁷¹⁰¹

Ps 82,1-5; Jr 5,1; Iz 1,10; Mi 3,9

2. Nienawidzicie^{**} dobra²⁸⁹⁶, kochacie¹⁵⁷ zło^{***}, zdzieracie^{**} z ludu⁵⁹²¹ skórę⁵⁷⁸⁵ i ciało⁷⁶⁰⁷ jego kości⁶¹⁰⁶;

^{*lub: k.q. nienawidzić, wroć}^{PAR8130}, ^{**zło, niedola, krzywdy}⁴⁵¹

^{***lub: k.q. odebrać, zrabować, porwać, zhipić}¹⁴⁹⁷ Mi 7,2-3

3. A ci³⁸⁴, którzy jedzą³⁹⁸ ciało^{*} mojego ludu⁵⁹⁷¹, skórę⁵⁷⁸⁵ z niego zrywają^{**}, i jego kości⁶¹⁰⁶ roztrzaskują⁶⁴⁷⁶ i rozrzucają⁶⁵⁶⁶ jak w garnku^{***} i jak mięso do kotła^{****}.

^{*lub: ciało, mięso, pokarm}⁷⁶⁰⁷, ^{**k.h. zderzyć z, obmyć, obrzedzić ze skóry}⁶⁵⁸⁴, ^{***dżban - w świątyni}⁵⁵¹⁸, ^{****sagan - tu i 1Sm 2,14}

4. Wtedy²²⁷ będą wołać^{*} do JHWH, a nie odpowie^{**} im, lecz zakryje⁵⁶⁴ JHWH swoje oblicze⁶⁴⁴⁰ przed nimi w tym czasie⁶²⁵⁶, gdyż oni postępują niegodziwie^{***} w swych czynach^{****}.

^{*lub: wołać (na pomoc), krzyczeć, zawołać (w potrzebie)}²¹⁹⁹

^{**lub: reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek}⁶⁰³⁰

^{***lub: k.h. zadać ranę, wyrządzić krzywdę, postępować niegodziwie bądź nieczczeniem}⁷⁴⁸⁹, ^{****uczynek, czyn, nawyk}⁴⁶¹¹

5. Tak mówię⁵⁵⁹ JHWH o tych prorokach^{*}, którzy zwodzą^{**} mój lud⁵⁹⁷¹, którzy gryzą⁵³⁹¹ swoimi zębami^{***} i głoszą⁷¹²¹ pokój^{****}, a temu, który nie im nie włoży⁵⁴¹⁴ do ust^{*****} poświęcają^{***} wojnę⁴⁴²¹:

^{*lub: dalsza część, koniec, czas późniejszy, ostateczny}¹¹⁹, ^{**k.n. być utwierdzonym, nieugiętym}³⁵⁵⁹, ^{***być niezłomnym, pewnym, być gotowym}^{B4097}, ^{****naród, lud, lud uzbrojony}⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Iz 36,1

^{*****f.p. oddzielić coś jako święte, czcić jako święte, poświęcać}⁶⁹⁴²

6. Dlatego noc³⁹¹⁵ wam! – Bez wizji^{*} i ciemność²⁸²¹! – Bez wróżby^{**}. I zajdzie⁹³⁵ słońce⁸¹²¹ nad tymi prorokami⁵⁰³⁰ i przysiągnie⁸¹¹⁷ nad nimi.

^{*lub: k.q. być ciemnym}⁶⁹³⁷ Iz 8,20-22

^{*lub: widzenie, wizja (w widzeniu, w ekstazie), wyroczenia, proroctwo}⁵³⁷⁷, ^{**uprząwiać uroźbiarstwo, przepowiadać przyszłość}⁷⁰⁸⁰

7. Wtedy widzący²³⁷⁴ będą rozczarowani i wróżbiarze⁷⁰⁸⁰ się zastawdzą^{**}. Oni wszyscy³⁶⁰⁵ zakryją swoje brody^{***}, bo nie będzie żadnej³⁶⁰⁵ odpowiedzi⁴⁶¹⁷ od Boga.

^{*lub: k.q. być zaustydżonym, zażenowanym}⁹⁵⁴, ^{**k.q. być zmieszonym, czuć się speszyonym}²⁶⁵⁹, ^{***por. Kpt 13,45; Ez 24,17,22}

8. A ja jednak¹⁹⁹ jestem napełniony⁴³⁹⁰ mocą³⁵⁸¹, Duchem³⁷⁰¹ JHWH, sądem^{*} i siłą¹³⁶⁹, aby oznajmić⁵⁰⁴⁶ Jakubowi³²⁹⁰ jego występki^{***} i Izraelowi jego grzechy²⁴⁰³.

^{*lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przynajmniej prawny}⁴⁹⁴¹

^{**lub: przewinienie, bunt}⁶⁵⁸⁸, ^{***przestępstwo, czynny zbrodnicy}⁸⁷⁶¹³

9. Sluchajcie⁸⁰⁸⁵ proszę⁴⁹⁹⁴ tego, przywódcy⁷²¹⁸ domu¹⁰⁰⁴ Jakuba³²⁹⁰ i naczelnicy^{*} domu Izraela, którzy brzydzicie^{**} się sądem⁴⁹⁴¹ i wykrzywicie^{***} wszystko, co proste⁶⁶⁶¹³⁴⁷⁷.

^{*lub: wódz, naczelnik, dowódca, władca, dyktator}⁷¹⁰¹ Ps 58,1

^{**lub: k.p. czuć odrzucę, uważać za obrzydliwą, brzydzę się}^{AS881}

^{***lub: k.p. wykręcać, zniekształcać}⁴¹⁴⁰, ^{****prawo, prostsze, szersze}

10. Budujecie¹¹²⁹ Syjon^{*} krwią¹⁸¹⁸, a Jerolimę³³⁸⁹ nieprawością^{**}.

^{*lub: „twierdza”}⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerolimy - 2Sm 5,7

^{**lub: niesprawiedliwość, zło, wina, przewrotność}⁵⁷⁶⁶

11. Jej przywódcy⁷²¹⁸ sądzą⁸¹⁹⁹ za łapówki^{*}, jego kapłani³⁵⁴⁸ rozstrzygają^{**} za zapłatę⁴²⁴², a jego prorocy⁵⁰⁸⁰ rozstrzygają^{***} przyszłość^{****} za srebro³⁷⁰¹. Polegają⁸¹⁷² jednak na JHWH, mówiąc⁵⁵⁹: Czy JHWH nie jest wśród nas? Nie przyjdzie⁹³⁵ na nas nic złego⁷⁴⁵¹.

^{*lub: słowo okładające dawanie daru jako próby wpływności na sposób myślenia i działania w okres. kierunku - łapówka}⁷⁸¹⁰

^{**lub: k.h. rzucić (losy) - Lb 27,21, nauczać}³³⁸⁴, ^{***k.q. wróżyć}⁷⁰⁸⁰

12. Dlatego³⁶⁵¹ Syjon⁷²²⁶ zostanie z powodu¹⁵⁸⁸ was zaorany²⁷⁹⁰ jak pole⁷²⁰⁴, z Jerolimy³³⁸⁹ zostanie⁹⁶¹ sterta gruzu⁵⁸⁵⁶, a z góry²⁰²² domu¹⁰⁰⁴ – zalesione^{*} wzgórze^{**}.

^{*lub: las, zarosła, zalesiona wyżyna}³²⁹³, ^{**wyżyna (też jako miejsce kultu), grań, wysokość, góra, kopiec grzebalny}¹¹¹⁶ Mi 4,11

4 I stanie⁹⁶¹ się w ostatecznych^{*} dniach³¹¹⁷ że góra²⁰²² domu JHWH będzie utwierdzona^{**} na szczytach⁷²¹⁸ gór i wywyższona⁵³⁷⁵ ponad pagórki¹³⁸⁹, a ludy^{***} do niej popłyną⁵¹⁰².

^{*lub: dalsza część, koniec, czas późniejszy, ostateczny}¹¹⁹, ^{**k.n. być utwierdzonym, nieugiętym}³⁵⁵⁹, ^{***być niezłomnym, pewnym, być gotowym}^{B4097}, ^{****naród, lud, lud uzbrojony}⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Iz 36,1

2. I wiele⁷²²⁷ narodów^{*} przybędzie¹⁹⁸⁰, mówiąc⁵⁵⁹: Chodźcie¹⁹⁸⁰ IMP, wstąpmy⁵⁹²⁷ na górę JHWH, do domu¹⁰⁰⁴ Boga Jakuba³²⁹⁰, i będzie nas nauczał^{**} swoich dróg¹⁸⁷⁰, a my będziemy chodzili¹⁹⁸⁰ jego ścieżkami⁷³⁴. Z Syjonu⁷²²⁶ bowiem wyjdzie³³¹⁸ Prawo^{***} i Słowo^{****} JHWH z Jerolimy³³⁸⁹.

^{*hebr: goim - poganie, narody, nie-żyłci}¹⁴⁷¹, ^{**k.h. rzucić, wskazywać, pokazywać, kierować, uczyć, pouczać}³³⁸⁴, ^{***hebr: tora - prawo, wskazówka, pouczenie, zuyca}⁸⁴⁵¹, ^{****sprawa, mowa}¹⁶⁹⁷

^{*****f.p. oddzielić coś jako święte, czcić jako święte, poświęcać}⁶⁹⁴²

3. I będzie sędził^{*} wśród^{**} wielu⁷²²⁷ ludów⁵⁹⁷¹ i będzie rozstrzygał^{**} sprawy^{***} potężnych⁶⁰⁹⁹ i odległych^{****} narodów¹⁴⁷¹. I przekują³⁸⁰⁷ swoje miecze²⁷¹⁹ na lemiesz⁸⁵⁵, a swoje włócznie⁵⁹⁵ na noże winogrodnika⁴²¹¹. Naród¹⁴⁷¹ na naród¹⁴⁷¹ nie podniesie miecza²⁷¹⁹ i nie będą się więcej³⁷⁵⁰ uczyć³⁹²⁵ wojny⁴⁴²¹.

^{*lub: k.q. rzucić, zarządzać, sędzić, rozstrzygać spór; karać}⁸¹³⁹

^{**lub: k.h. karcić, bezznać, strofować, ganić, dowodzić, sędzić}³¹⁹⁸

4. I usiadzie^{3427P} *każdy* człowiek³⁷⁶ pod⁸⁴⁷⁸ swoją winoroślą⁴¹² i pod swoim figowcem i *nikt* nie będzie wzbudzał strachu*, bo usta⁶³¹⁰ JHWH Zastępów* to powiedzieli¹⁶⁹⁶.

**lub: k.h. spowodować drżenie, rozpętać w popołchu, rozgromić;*
**hebr: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa;*⁶⁴³⁵ IKrl 4,25; Jr 30,10; Za 3,10

5. Bo wszystkie³⁶⁰⁵ ludy⁵⁹⁷¹, *każdy* człowiek³⁷⁶ pójdzie^{1980P} w imię* swojego boga, ale my pójdziemy* w imię JHWH, naszego Boga, na wieki^{5769S} wieków^{581S}.

**imie*⁸⁰³⁴ reprezentuje charakter i aurytety; ***metaf: k.q. o sposobie życia - por. Rz 6,4-6 - żyć, odchodzić, iść dalej;*¹⁹⁸⁰
**lub: na zawsze;*⁵⁷⁰³

6. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ – oświadczenie* JHWH, zgomadzę⁶²² chromą⁶⁷⁶⁰ i zbiorę⁶⁸⁸ wygnaną⁶⁵⁵ oraz tę, którą⁸³⁴ skrzywdziłem⁷⁴⁸⁹.

**lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka w stanie umiesienia)*⁷⁰⁰²; ***tyj. kulejną - w 7; Rdz 35,15; So 3,19;* ****lub: k.p. zbierać razem;*⁶⁹⁰⁸; *****k.n. zostać odepchniętym, zepchniętym na bok;*²⁰⁸⁰

7. A z tej⁸⁵³ chromej⁶⁷⁶⁰ ustanowię* resztkę*, a z wygnanej⁹⁰⁸⁰ – potężny* naród. I JHWH będzie królował⁴⁴²⁷ nad nimi na górze²⁰²² Syjon⁶⁷²⁶, odtąd⁶²⁵⁸ aż⁵⁷⁰⁴ na wieki^{5769S}.

**lub: k.q. mianować, wyznaczyć, ustanawiać, kształtować, sprawić, że coś się stanie;*⁷⁷⁶⁰; ***pozostałość;*⁷⁶¹¹; ****rozetły, liczyć;*⁰⁹⁹⁹

8. A ty, Wieżo Trzody*, twierdzo* córki¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶, do ciebie nadejdzie⁸⁵⁷ i przyjdzie⁹³⁵ wcześniejsze* panowanie⁴⁴⁷⁵ – królestwo⁴⁴⁶⁷ córki¹³²³ Jeruzolimy. **lub: pierwsze;*⁷²²³

**hebr: Migdal-Eder - miejscowość Rdz 35,21 - symbol czuwania nad stadem - 2Krn 26,10;* ***hebr: ofel - nazwa wzgórze na pd. od świątyni - 2Krn 27,3; Ne 3,26; bszeta, tu miasto Dawida - 2Sm 5,7*

9. Dlaczego⁴¹⁰⁰ teraz⁶²⁵⁸ tak głośno* krzyczysz³⁴⁴? Czy nie ma króla⁴⁴²⁸ u ciebie? Czy twój doradca³²⁸⁹ zginął*, że ból²⁴²⁷ twój wzmógł¹⁸⁸⁵ się jak u rodzącej^{3205P}? Iz 3,1-3; Jr 8,19

**lub: krzyk, ryk, huk;*⁷⁴⁵²; ***k.h. wydawać okrzyk wojenny, dawać sygnał do wojny, wciągnąć, wciąć w udęty;*⁷³²¹; ****k.h. wzmożnić;*²³⁸⁸

10. Wj^{31IMP} się z bólu i przyj^{7581IMP}, córko¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶, jak rodząca²⁰⁵, bo teraz⁶²⁵⁸ wydziesz³³¹⁸ z miasta⁷⁹⁵¹ i zamieszkasz⁷⁹³¹ w polu⁷⁷⁰⁴, i pójdziesz⁹³⁵ aż do⁵⁷⁰⁴ Babilonu³⁸⁸. Tam będziesz wybawiona⁶⁵⁵, tam cię JHWH odkupi⁶⁵⁵⁵ z rąk³⁷⁰⁹ twoich wrogów³⁴¹.

**lub: k.q. zwinąć się, wirować;*²³⁴²; ***dosł: buchnąć, przymieść;*¹⁵¹⁸ - por. Ps 22,9; Hl 33,8; ****tyj. „pomieszcze”*⁸⁹⁴ - stolica Babilonu położona nad Eufratem; *****lub: odebrać, wyrwać, wyratować;*⁵³³⁷ ******lub: k.q. wykupić (jako krewny), odkupić (jako Bóg);*¹³⁵⁰

11. Teraz⁶²⁵⁸ zebrało⁶²² się przeciwko⁵⁹²¹ tobie wiele⁷²⁷ narodów⁴⁷¹, mówią⁶⁵⁹. Niech będzie zhańbiona*, niech nasze oczy⁵⁸⁶⁹ *nasycą* się patrząc^{3372JUS} na Syjon*.

**lub: być zanieczyszczonym, bluźnierczym, bezbożnym;*²⁶¹⁰
***proroctwo spełniło się w roku 701 p.n.e. w czasie oblężenia przez Asyryjczyków* Iz 5,25-30; 17,12-14

12. One* *jednak* nie znają* myśli⁶³³ JHWH ani nie rozumieją⁹⁹⁵ Jego planów⁶³³. Bo On zgromadził⁶⁹⁰⁸ je jak snopy⁵⁹⁹⁵ na klepisku¹⁶³⁷.

**domysl: narady;* ***k.q. posiadać wiedzę, znać, umieć, uczenia;*²⁰⁴⁵
****lub: zamysł, plan, wymysł, myśl;*⁴²⁸⁴; *****rada, zamysł, plan;*⁶⁰⁹⁸

13. Wstań^{6965IMP} i młóć*, córko¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶, bo twój róg* uczynię⁷⁷⁶⁰ z żelaza i twoje kopyta⁶⁵⁴¹ uczynię⁷⁷⁶⁰ ze spiżu⁶³³, i zmiażdżysz¹⁸⁵⁴ wiele ludów⁵⁹⁷¹. I poświęcę⁶³³³ ich ludy¹²¹⁴ JHWH i ich bogactwo²⁴²⁸ PANU¹¹³ całej³⁶⁰⁵ ziemi⁷⁷⁶.

Iz 41,15; Jr 51,20-23; Za 12,1-8; 14,14
**lub: k.q. deptać, tratować;*¹⁷⁵⁸; ***termin ten opisuje siłę, honor, władanie, godność, płodność, potomków - por. 1Sm 2,10; Ps 89,11*
****spiż - twarży stop miedzi z cyną, cynkiem i ołowiem;*⁵¹⁵⁴
*****lub: k.h. zabronić (używania), przrenaczyć na zniszczenie, wygubić, wymiszczyć;*²⁷⁶³; *poświęcić coś jako obłożone kłatwą;*⁸³¹⁷³

5 Zbierz się teraz⁶²⁵⁸ w oddziały*, córko¹³²³ oddziału^{931S}! Wał obłężniczy⁴⁶⁹² stanął⁷⁷⁶⁰ przeciwko⁸⁹²¹ nam. Kijem* będą bić w policzek³⁸⁹⁵ sędziego⁸¹⁹⁹ Izraela. Mt 26,67; 27,30

**lub: k.h.p. zebrać się w gromadach;*⁴⁴¹³; ***grupa, gromada, banda, oddział, najazd, napaść;*¹⁴¹⁶; ****drug, różga, kij, gałąź;*⁷⁶³⁶

2. A ty, Betlejem* Efrata*, za male⁶⁸¹⁰ aby być w tysiącach* w Judzie³⁰⁶³, z ciebie wyjdzie³³¹⁸ Mi Ten, *który* będzie⁹⁶¹ władcą⁶³³³ w Izraelu, a Jego pochodzenie* - pradawne⁶⁹²⁴, od wieczności⁵⁷⁶⁹. Mt 2,5-12; Lk 2,4-11

**tyj. „dom chleba”;*¹⁰³⁵; ***tyj. „miejsce awocowania lub sterta popiołów” - miasto w okolicach Betel - por. Rdz 48,7; 1Sm 35,16-19*
**lub Betlejem Efratejskie - mieszkańcy pochodzili z Efraty - KUL^K*
***lub: pokolenie;*⁵⁰⁵; ****k.q. rzadzić;*⁴⁹¹⁰; *****miejsce wyjścia;*⁴¹⁶³

3. Dlatego wyda⁵⁴¹⁴ ich aż do czasu⁶²⁵⁶, kiedy rodząca³²⁰⁵ porodzi³²⁰⁵ i *wtedy* pozostanie* Jego braci²⁵¹ wróci⁷⁷²⁵ do synów¹¹²¹ Izraela. **lub: reszka, pozostałość;*³⁴⁹⁹ Iz 10,20-22; Oz 11,8; Mi 5,7-8

4. Powstanie* i będzie paść⁷⁴⁶² w mocy⁵⁷⁹⁷ JHWH i w majestacie* imienia⁸⁰³⁴ JHWH, swojego Boga. I zamieszkają^{651P}, bo teraz⁶²⁵⁸ stanie się wielki* aż po krańce⁶⁵⁷ ziemi⁷⁷⁶.

**lub: zajmować stanowisko, trwać, wytrwać, służyć, stać;*⁵⁹⁷⁵
***lub: wynwyższenie, duma, majestat;*²⁴⁷ Ps 72,8; Iz 52,13;
****lub: k.q. siedzieć, być ustawionym, zostawać, mieć siedzibę;*³⁴²⁷
*****lub: k.q. stać się wynwyższonym, dorosłym;*⁴¹³¹ Za 9,10

5. I Ten będzie pokojem*. Gdy Aszur* wkroczy⁹³⁵ do naszej ziemi⁷⁷⁶ i gdy podepcze* nasze twierdze*, *wtedy* wystawimy⁶⁹⁶⁵ przeciwko niemu siedmiu⁷⁶⁵¹ pasterzy⁷⁴⁶² i ośmiu⁸⁰⁸³ książąt* z ludu⁶⁵⁵⁵. **dosł: adam;*¹²⁹⁵

**hebr: szalom - pomyślność, pełnia, bezpieczeństwo, pokój, przyjaźń;*⁷⁹⁶⁵; ***tyj. „Jorok”*⁸⁰⁴ - *Asyria - starożytne państwo semickie w pn. Mezopotamii, istniejące od drugiej połowy III tysiąclecia p.n.e. do pierwszego połowy I tysiąclecia p.n.e.*; ****lub: maszerować, udeptywać (w tłoczni), wyginać;*¹⁸⁶⁹; *****cytadela, pałac, twierdza;*⁷⁵⁹
******lub: pomazać, kłajać, ofiarą płynną - Ps 32,38; Ps 83,11* Iz 40,11; 45,22; 49,9; 52,10; Ez 34,13-15,23-24; Mi 7,14

6. I zlamia* ziemię⁷⁷⁶ Aszur⁸⁰⁴ mieczem²⁷¹⁹ i ziemię⁷⁷⁶ Nimroda⁵⁵ u jej wejścia³⁶⁵. I wyba-wi nas od Aszur⁸⁰⁴, gdy wkroczy⁹³⁵ do naszej ziemi⁷⁷⁶ i gdy będzie stapał¹³⁶⁶ w naszych granicach⁷⁷⁶. ***por. u 5*** Na 2,11-13

*lub: k.g. wyrzucić krzywdę, tamać, rozbić, rozstrząsać⁴⁸⁹
**tj. „bunt” lub „awulcyjny” - prawuk Noego - Rdz 10,8-9 ***lub: otwór, brama, wejście⁶⁶⁰⁷, ***terytorium, region, granica¹³⁶⁶

7. I stanie¹⁹⁶¹ się resztką⁷⁶¹¹ Jakuba³²⁹⁰ po-śród* wielu⁷²²¹ ludów⁵⁹⁷¹ jak rosa* od JHWH, jak ulwony deszcz* na zieleni³³³, które⁸³⁴ nie czekają³³³³ na człowieka³⁷⁶ ani nie zwle-kają³³³³ z powodu synów ludzkich²⁹⁵,

*lub: środek, wewnętrzna część⁷¹³⁰, **nocne opary, lekka deszcz²⁹¹⁹
**lub: obficie, intensywne ulewę⁷²⁴¹, ***zielo, trawy, trawa, zielona roślinność⁶²¹², ***k.p. wypatrywać z niecierpliwością⁶⁹⁶⁰
***lub: k.p. mieć nadzieję na, czekać³¹⁷⁶ Pwt 32,2; Ps 72,6; 110,3

8. Resztką⁷⁶¹¹ Jakuba będzie¹⁹⁶¹ pośród* po-gan*, wśród⁷¹³⁰ wielu⁷²²⁷ narodów³⁵, jak lew⁷³⁸ między leśnymi¹²⁹³ zwierzętami²⁹ i jak lwiatko³⁶⁵ między trzodami⁵⁷³⁹ owiec⁶⁶²⁹, które⁸³⁴ — gdy przechodzi⁴⁶⁷⁴ — depcze⁷⁴²⁹ i szarpie²⁹⁶³, i nie ma ocalenia³³³³. ***lub: k.h. wyrwać, uwziolić⁵³³⁷

*hebr. goim - poganie, narody, nie-Żydzi¹⁴⁷¹, **narod, lud, lud uzbroyony⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10; Iz 36,1; ***młody lew⁷¹⁷⁵ Rdz 49,9

9. Wzniesie³¹ JUS się twoja ręka³⁰²⁷ nad twoimi wrogami³³, a wszyscy³⁶⁰⁵ twoi przeciwnicy³⁴⁹ zostaną wycięci³⁷⁷². Ps 10,12; 21,8;

*lub: k.g. być podniesionym, być wzniezionym, być wysoko⁷³¹¹
**lub: przeciwnik, nieprzyjaciel, ciemniejszy⁸⁶⁶² Iz 26,11

10. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym dniu³¹¹⁷ — oświad-czenie* JHWH — że wytnę³⁷⁷² twoje konie⁵⁴⁸³ spośród ciebie i zniszczę³³³ twoje rydwany⁴⁸¹⁸.

*lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroła w stanie wie-sienia)⁵⁰⁰², **k.h. zniszczyć, uśmiercić⁶ Iz 2,7; Oz 14,3; Za 9,10

11. Wytnę³⁷⁷² miasta⁸⁸⁹² twojej ziemi⁷⁷⁶ i zbu-rzę³³³³ wszystkie⁴⁶⁰⁵ twoje umocnienia³³³.

*lub: k.g. strącić, zburzyć, przełamać, polamać²⁰⁴⁰, **twierdza, warowne miasto, warownia⁴⁰¹³ Iz 2,12-17; Oz 10,14; Am 5,9

12. Wytnę³³³ czary³³ z twojej ręki³⁰²⁷ i nie będzie¹⁹⁶¹ u ciebie wróżbitów³³³. Pwt 18,10-12

*lub: k.h. zniszczyć, odcinać, ścinać³⁷⁷²; **czarnoksięstwo - 2Krl 9,22; Iz 47,9; Na 3,4; ***k.p. po praktykować wieszczarstwo, czarować⁶⁰⁴⁹

13. Wytnę³⁷⁷² twoje rzeźbione bożki* i two-je stele³³³ spośród ciebie i nie będziesz już⁵⁷⁵⁰ oddawał pokłonu³³³ dziełu⁴⁶³⁹ swoich rąk³⁰²⁷.

*lub: wyobrażenie bóstwa, bóstwo, rzyty obraz⁶⁴⁵⁶ Iz 2,18,20; **tj. filar, pamiątkowy kamień, mastaba - grobowiec ze stelą⁴⁶⁷⁶
***lub: padać na twarz, oddawać pokłon⁷⁸¹² Iz 17,8; Ez 6,9

14. Wyrwę⁵⁴²⁸ twoje aszery³³ spośród⁷¹³⁰ cie-bie i zniszczę³³³ twoje miasta. Wj 34,14; Pwt 16,21; aszera⁸⁴² - kananejska bogini powodzenia i szczęścia; również symbole tej bogini, jak święte drzewo lub słupy umieszczane przy jej ołtarzach; *lub: k.h. unicestwić, gubić, niszczyć⁸⁰⁴⁵ Iz 27,9

15. Wgniewie* i zapalczywość³³³ dokonam⁶²¹³ zemsty³³³ nad narodami⁴⁷¹, które⁸³³ nie po-słuchały³³³ moich⁶⁰⁸⁵ słów³³³. ***lub: odwet, pomsta⁵³⁵⁹ Iz 1,24;

*lub: nos, gniew, metaf.: funkcjonując gniewnie⁵³⁹, **zar, furia, urze-dkość, oburzenie, złość, gniew²⁵³⁴, ***por. Mi 6,1* Iz 65,12

6 Słuchajcie³³³ IMP proszę³³³, co mówi JHWH: Wstań⁶⁹⁶⁵ IMP, spieraj³³³ IMP się z górami²⁰²² a pagórki¹³⁸⁹ niech słuchają⁸⁰⁸⁵ twojego głosu. *lub: k.g. rozumieć, postuchać, spełnić prośbę, zgodzić się, ola-zać postuszeństwo⁸⁰⁸⁵, **lub: O! upraszam! błagam! (używane w ustnych prośbach bądź przypomnieniach)⁹⁹⁹⁴, ***k.g. walczycy, zmagac się, kłócić się, prowadzić sprawę, proces (prawny)⁷³⁷⁸

2. Słuchajcie^{IMP} 8085 góry²⁰²², sporu⁷³⁷⁹ JHWH, i wy niewzruszone* fundamenty⁴¹⁴⁶ ziemi⁷⁷⁶, bo³⁵⁸⁸ JHWH wie³³³ spór³³³ ze swoim lu-dem⁵⁹⁷³ i spiera³¹⁹⁸ się z Izraelem³⁴⁷⁸. 2Sm 22,16;

*lub: ciężki, nieprzemijający, trwały³⁸⁶, **własność, spór, sprawa w sądzie, konflikt, kłótnia⁷³⁷⁹ Ps 104,5; Iz 1,18; Jr 2,9; Oz 4,1

3. Mój ludu⁵⁹⁷¹, cóż ci uczyniłem⁶²¹³? W czym ci się uprzykrzyłem*? Odpowiedz³³³ IMP mi.

*lub: mężyć, męczyć, wyczerpywać³⁸¹¹ Iz 43,22-23; Jr 2,5
**lub: k.g. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁶⁰³⁰

4. Bo wyprowadziłem* cię z ziemi⁷⁷⁶ Egip-tu⁴⁷¹⁴, odkupiłem* cię z domu¹⁰⁰⁴ niewol-ników⁶⁵⁶⁰ i posłałem⁷⁹⁷¹ przed twoim obli-czem⁶⁴⁴⁰ Mojżesza³³³, Aarona³³³³ i Miriam³³³³.

*dosł. k.h. przyprowadzić w górę, pobudzić (umysłowo), ofiaro-wać, wywyższyć⁵⁹²⁷, **dać okup⁶²⁹⁹, ***tj. „wyciągnięty” (z wo-dy)⁴⁸⁷², ***tj. „przymoszący światło”⁷¹⁷⁵, ***tj. „bunt”⁷⁸¹³ Wj 14,30; 15,20; 20,2; Pwt 7,8; Ps 77,20; Oz 12,13

5. Mój ludu⁵⁹⁷¹! Wspomnij²⁴² proszę³³³, co za-mierza³²⁸⁹ Balak³³³, król Moabu³³³, a co mu odpowiedział⁶⁰³⁰ Balaam³³³³, syn¹¹²¹ Beora³³³³, od⁴⁴⁸⁰ Szittim³³³³ aż do⁵⁷⁰⁴ Gilgal³³³³, abyś⁴⁶¹⁶ poznał³⁰⁴⁵ sprawiedliwość⁶⁶⁶⁶ JHWH. Lb 23,7-24;

*por. u 1**; ***tj. „niszczyiciel”¹¹¹¹, ***tj. „od jego ojca” obszar na wschód od Morza Martwego między rzeką Zered, a rzeką Arnon¹¹²⁴
***tj. „nie z ludu”¹¹⁰⁹, ***palenie”¹¹⁶⁰, ***ukucie”⁷⁸⁵¹ - Lb 25,1; ******tj. „kolo, toczenie się” - Put 11,30 Lb 24,3-24

6. Z czym¹¹⁰⁰ mam się stawić³³³ przed JHWH, zgiąć³³³ 3721 się przed Bogiem z wysokości³³³?

Czy mam stawić³³³ się przed Nim z ofiarami całopalnymi⁵⁹³⁰ z cieląt⁵⁶⁹⁵ jednorocznych³³³?

*lub: k.p. stanąć twarzą w twarz; przysięć na spotkanie⁶⁹²³; **k.n. i pochylać się; ***wysokość, wyniesienie, metaf.: ktoś szlachetnie urodzony⁴⁷⁹¹, ***dosł. cieląt synów¹¹²¹ roczny⁸¹⁴¹ - AK

7. Czy JHWH ma upodobać³³³ w tysiącach⁵⁰⁵ baranów³⁵² i miriadach³³³ strumieni⁵¹⁵⁸ oli-wy⁸⁰⁸¹? Czy dam⁵⁴¹⁴ swojego pierworoednego¹⁰⁶⁰ za mój występki³³³, owoc⁶⁵²⁹ mojego łona⁹⁹⁰ za grzech²⁴⁰³ mojej duszy⁷⁵¹⁵? Iz 57,15; Mt 23,23

*lub: k.g. być łaskawym, życzliwym, przyjmować żyłtawie, być zadolowanym⁷⁵²¹, **mnóstwo, miriada, dziesięć tysięcy²³³
***lub: przewinienie, bunt⁶⁵⁸⁸, przestępstwo, czynny zbrodnice⁸⁷⁶¹³

8. Oznajmiono⁵⁰⁴⁶ ci, człowieku¹²⁰⁸, co *jest* dobre²³⁹⁶ i czego JHWH żąda* od ciebie⁴⁴⁸⁰, jeśli⁵¹⁸ *nie* to: byś czynił⁶²¹³ sprawiedliwość³³⁶, kochał¹⁶⁰ miłosierdzie³³³ i pokornie³³³ chodź¹⁹⁸⁰ z twoim Bogiem. Rdz 18,19; Pwt 10,12; Oz 6,6

**lub: k.g. domagać się, badać, żądać, zabiegać o, starać się*¹⁸⁷⁵
 ***lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przywilej (prawy), prawość, słusność w sądzie*¹⁹⁴¹
 ****lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, żyćliwość*²⁶¹⁷
 *****lub: k.g. okazywać pokorę, k.h. być skromnym*⁶⁹⁰⁰ - tu i Prz 11,2

9. Głos⁶⁹⁶³ JHWH wola* do miasta⁵¹⁸⁹² – rozsądek³³³ *skłania* do bojaźni³³⁷² *wobec* twojego imienia³³³. Słuchajcie³³³³ różgi⁴²⁹⁴ i tego, kto *ją* ustanowił³³³³.

***dot.: Jerozolimy (?)*
 **lub: k.g. wolać, krzyczeć, przyzywać, zapraszać*⁷¹²¹, ***madrość, rozsądek, siła, zwycięstwo*⁸⁴⁵⁴, ****człn. uznaje autority wokującego* - Mi 4,5, *****lub: być posłusznym*⁸⁰⁸⁵, ******k.g. wyznaczyć*⁵²⁵⁹

10. Czy wciąż⁵⁷⁵⁰ są w domu¹⁰⁰⁴ nieprawym skarby²¹⁴ nieprawości⁷⁵⁶² i efa³³ pomniejszona³³, przekłeta²¹⁹⁴ B2492?

Jr 5,26-27; Am 3,10
 **hebr.: resza - winny, zły, niegodziwy, przestępca*¹⁵⁶³, ***jedn. miary objętości ciał sypkich i płynów* - 22,9l. - *pojemnik*³⁷⁴, ****dost.: chudość, niedostatek, miłość, marmienie* - tu i Ps 106,15; Iz 10,16

11. Czy *mam* je usprawiedliwić *mimo* nieprawych³³ szal³³, *mimo* trzosu³⁵⁹⁹ z fałszywymi⁴⁸²⁰ odważnikami³³³?

Kpl 19,36; Oz 12,7
 **lub: k.g. być czystym*²¹³⁵, ***do, niegodziwość, winna, nieprawość*⁵¹⁷⁵
 ****lub: odważniki, szale wagi*³⁹⁷⁶, *****dost.: ciężarek, kamień*⁶⁸

12. Miasto, którego⁸³⁴ bogactwa⁶²³³ są wypełnieniami⁴³⁹⁰ gwałtem³³, jego mieszkańcy³⁴²⁷ mówią¹⁶⁹⁶ kłamstwo³³, a w ich ustach język³⁹⁵⁶ ich – zdradliwy³³.

Iz 1,23; 5,7; Jr 9,2; Am 6,3-4; Mi 2,1-2
 **lub: krzywdą, okrucieństwem, niesprawiedliwością, gwałt*²⁵⁵⁵, ***rozczarowanie, fałszerstwo, podstęp*²³⁶⁷, ****szlachetność, kłamstwo*¹⁴²³

13. I dlatego¹⁵⁷¹ ja uderzę* cię chorobą³³ i spustoszę³³³ z powodu twoich grzechów.

**lub: k.h. razić, uderzać, szturchać, biczować*⁵²²¹, ***uczynić obolęty, chorým, smućć się*²⁴⁷⁰, *sprawić chorobę (przez) uderzenie ... i (przez) spustoszenie* - AK, ****k.h. pustoszyć, przejmować groźny*⁹⁰⁷⁴

14. Ty⁸⁵⁹ będziesz jadt³⁹⁸, ale się nie nasycisz³³; twój głód³³³ będzie w twoim wnętrzu³³.

Odołysz³³³³ lecz nie zachowasz³³³³, a co zachowasz³³³³, wydam pod miecz²⁷¹⁹.

Iz 9,20;
 **lub: k.g. mieć w nadmiarze, otrzymać swoją porcję, nasycić się*⁷⁶⁴⁶
 ***dost.: poczucie zapadania się, pustka*³⁴⁴⁵ - *o rozwierającym się zółdaku; środek, wewnętrzna część*⁷¹³⁰, ****k.g. przestawić, przesunąć z powrotem*²²⁵³, *****dost.: k.h. doprowadzić w bezpieczne miejsce*⁶⁴⁰³, ******lub: k.p. używać, wyróżniać się*⁶⁴⁰³ Iz 30,6

15. Ty⁸⁵⁹ będziesz siał²³²², ale nie będziesz żał³³; ty⁸⁵⁹ wytloczysz³³ oliwki²¹³², ale nie namaszczysz⁵⁴⁸⁰ się oliwą⁸⁰⁸¹, i moszcz³³³ – lecz nie napijiesz się winą¹⁹⁶.

Pwt 28,38; Jr 12,13;
 **lub: zbierać żniwo, zbierać zbiory*⁷⁴¹⁴, ***dost.: deptać, maszerować, udeptywać (w tłoczni)*¹¹⁶⁰, ****wino, świeże bądź młode wino, moszcz, świeżo uciśnięte wino*³⁴⁹² Am 5,11; So 1,13

16. I strzegł⁸¹⁰⁴ ustaw³³ Omriego³³ i wszystkich³⁶⁰⁵ czynów⁴⁶³⁹ domu¹⁰⁰⁴ Achaba³³³, i chodziliście¹⁹⁸⁰ według ich rad³³³³. Z tego względu⁴⁶¹⁶ wydam⁵⁴¹⁴ cię na spustoszenie⁸⁰⁴⁷, a jego mieszkańców³⁴²⁷ na pośmiewisko³³³³. I będziecie nieść⁵³⁷⁵ hańbę³³³³ mego ludu⁵⁹⁷¹.

**lub: zarządzenie, ograniczenie, postanowienie, coś nakazanego, ustawa*²⁷⁰⁸, ***ty, „uczeń JHWH” - król p.h. królestwa Izraela* - 1Krl 16,16 ****ty, „brat ojca”*²⁵⁶ - *syn Omriego* - 1Krl 16,28, *****plan, zasada, pomysł, rada*¹¹⁵⁶, ******syczenie, gwizdanie*⁸³²², *****drwine*²⁷⁸¹ 1Krl 16,25; 21,25; 2Krl 21,3; Ps 44,13; Jr 7,25; 18,16; 29,18

7 Biada* mi! Stałem¹⁹⁶¹ się bowiem³⁵⁸⁸ jak po letnich⁷⁰¹⁹ zbiorach⁶²⁵, jak pozostałość⁵⁹⁵⁵ po winobranii¹²¹⁰. Nie ma żadnego grona³³ do zjedzenia³⁹⁸, moja dusza³³ pragnie¹⁸³ wczesnej figi³³³³.

Iz 24,13; 28,4; Oz 9,10
 **lub: niestety! biada! tu i Hi 10,15*, ***pek kwiatów, kiść*⁸¹¹
 ****hebr.: nefesz - dusza, osoba, akt woli, gardło, osobowość*⁵³¹⁵
 *****ty, pierwsza dojrzała figa, wczesna figa*¹⁰⁶³, tu i Oz 9,10

2. Pobożny³³ zniknął⁶ z ziemi⁷⁷⁶, nie ma prawego³³ wśród ludzi¹²⁰⁸. Wszyscy³⁶⁰⁵ czyhają⁶⁹³ na krew¹⁸¹⁸, każdy³³³ zastawia³³³³ sieć⁷⁶⁴ na swojego brata²⁵¹.

***dost.: k.g. poluje*⁶⁶⁷⁹
 **hebr.: chasid - wierny, bogobojny, pobożny, święty*⁶²²³
 ***lub: szczery, prawy, sprawiedliwy, prawidłowy, należyty*³⁴⁷⁷
 ****hebr.: isz - mężczyzna, mąż, człowiek, ludzkość, każdy*³⁷⁶

3. Do zlego⁷⁴⁵¹ – choćby³³ oboma rękami³⁷⁰⁹, do czynienia dobra³³ – książę³³ i sędzia⁸¹⁹⁹ zabiegają⁷⁵⁹² o łapówkę³³³. A dostojnik¹⁴¹¹⁹? On mówi⁶⁹⁶ *to, czego* pożąda³³³³ jego dusza⁵³¹⁵ i do spółki³³³³ przekrecają³³³³ sprawę.

**lub: k.h. uczęszczać, sprawnić radość, czynić dobrze komuś*³¹⁹⁰
 ***lub: władca, przywódca, wysoki urzędnik, naczebnik, dowódca*⁸²⁶⁹
 ****lub: wynagrodzenie, odpłata, nagroda, łapówka*⁷⁹⁶⁶, *****pragnienie, pożądanie, kłeska*¹⁹⁴², ******dost.: zuijść, tknąć, splatać*⁵⁶⁸⁶

4. Najlepszy²⁸⁹⁶ z nich *jest* jak kolec³³, najuczciwszy³³ *jak* plot ciernisty⁴⁵³⁴ HAP. Dzień³¹¹⁷ twoich stróżów³³ i twojego nawiedzenia nadzbr¹³⁵; teraz²⁵⁸ nastanie¹⁹⁶¹ *pośród* nich zamieszanie³³³³.

***lub: k.h. uczęszczać, sprawnić radość, czynić dobrze komuś*³¹⁹⁰ tu i Iz 22,5
 **ty, ciernisty krzew*²³¹² - *o dolinie Jordana*⁸²⁶³⁹ - tu i Prz 15,19

***lub: szczery, prawy, sprawiedliwy, słuszny, należyty*³⁴⁷⁷
 ****lub: k.p. czuwać, śledzić uważnie*⁸⁸², *****karą, przegład*⁴⁶⁸⁶

5. Nie wierzcie³³ bliźniemu⁷⁴⁵³, nie ufajcie⁹⁸² przyjacielowi⁴¹. Strzeż⁸¹⁰⁴ bramy⁶⁶⁰⁷ swoich ust⁶³¹⁰ przed leżącą³³³ na twoim łonie³³³.

**lub: trwać mocno, ufać, być pewnym*⁵³⁹, ***lub: spoczywać na - w intymnym akcie*⁷⁰⁹¹, AK - *leżącym (?)* - J21,20, ***piersi - BP

6. Bo syn¹¹²¹ znieważa* ojca¹, córka¹³²³ powstaje³³³ przeciwko swojej matce⁵¹⁷, synowa³⁶¹⁸ przeciwko swojej teściowej²⁵⁴⁵; a wrógami³⁴¹ człowieka³⁷⁶ są jego domownicy¹⁰⁰⁴.

**lub: k.g. uważać za głupiego, traktować pogardliwie*⁵⁰³⁴
 ***lub: k.g. rsnąć w się, powstawać, utwierdzać się*⁹⁶⁶⁵ Łk 12,53

7. Leczą* ja będę wypatrywał** JHWH, będę oczekiwał*** Boga mego zbawienia****. Mój Bóg mnie wysłucha*****.

**lub: k.p. czuwać, śledzić uważnie* 6822 - *por. u: 4; **k.h. mieć nadzieję na* 3176; ****uzwolenie, ocalenie, ratunek, bezpieczeństwo, dobrobyt, zwycięstwo* 3468; *****k.q. spełnić prośbę, zgodzić się* 8085

8. Nie raduj* się z mego powodul**i, moja nieprzyjaciółko***! Choćaj upadłem*** – powstanę****, chociaż***** siedzę**** w ciemności**** – JHWH jest moją światłością**.

**lub: wesół, zadowolony, radosny* 8056; ***EIB - nie wytrzymaj się nadę mna;* ****lub: k.q. paść na twarz przed kimś, upadnąć w ręce* 3407

9. Zniosę* gniew* JHWH, bo zgzezysłem* przeciwko Niemu, aż** będzie prowadził**7378 moją sprawę w sądzie** i wykona**213 mnie sprawiedliwy sądz****. Wyprowadzi**318 mnie na światło**216 i ujrzę**7200 Jego sprawiedliwość****.

Rz 10,1-4; 11,23-27

**lub: furia, uściełość, burzenie się, oburzenie* 2197; ***k.q. grzeszyć, chybić celu, utracić, ponieść karę za grzech* 2398; ****dost.: aż gdy* 334

*****lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne, wyrok, sprawiedliwość, przyniety (prawy), prawosć, słusność w sądzie* 4941

10. I zobaczy**7200 to moja nieprzyjaciółko*** i okryje**3680 się wstydem** ta, która do mnie powiedziała**559: Gdzie** jest JHWH, twój Bóg? Moje oczy**869 ujrzą**7200 ją, teraz**628 będzie**1961 na podeptanie** jak uliczne**2351 błoto**2916.

**lub: k.q. zwrócić uwagę, dostrzec, zlobservować, mieć wzgląd* 7200

***lub: hańba* 995 - Ps 89,45; Ez 7,18; Ab 1,10; ***gdzie 413 On - AK

*****lub: deptanie, udeptanie miejsce* 4823; *EIB - jak deptak, jak ...*

11. Dzień**3117 budowy* twoich murów**1471 Ten dzień**3117 Dekret** przeciwko tobie będzie oddalony***. ****dost.: być odległym, być dalekim* 7368 Am 9,11; **lub: k.q. odbudowywać* 4129; ***akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna* 2706; ****ten dzień - oddali przepis - AK* Za 2,2

12. Ten dzień**3117 przyjdzie**995 do ciebie od**480 Aszur* aż do miast Egiptu**i, od Egiptu**4692 aż po Rzekę**i, od morza** aż do morza**220 i od góry**2020 aż do góry**2020.

**ty: „Iroki”* 3804 - *Asyria - Mi 5,5*; ***hebr.: macor - pierścień obłęzenia, obłęzenie, fortyfikacja* 4692 - *nazwa własna - Egipt - 2Krl 19,24*

****o Eufracie - Rdz 31,21; o Tygrysie - Dn 10,4; o Nilu - Rdz 15,18*

*****o Morzu Śródziemnym - Joz 1,4; o Morzu Martwym - Rdz 14,3; o Morzu Czerwonym - Wj 10,19; w znaczeniu - zachód - Rdz 13,14*

13. A ta ziemia**76 stanie się pustkowiem* z powodu**921 swoich mieszkańców**3427, z powodu owocu** ich czynów**.

**lub: zniszczenie, zmarnowanie, spustoszenie* 8077; **plomu 6529

****lub: uczynek, czyn, nauka* 4611

*****lub: zniszczenie, zniszczenie, zniszczenie* 19,23-25; 60,4,9

14. Paś**7462IMP swój lud**5971 laską* swoja, trzo-

dę**629 swojego dziedzictwa**i, mieszkającą**931 samotnie**910 w zarosłach**299 pośrodku**842 Karmelu**i. Niech się pasą**7462 w Basanie**i i Gileadzie**** jak za dawnych**679 dni**3117.

lub: rózga, kij, gałąź, odrost, palka* 7626; *„majątek, dziedzictwo, miemie”* 5159; ****ty: „ziemia ogrodów”* 3760 - *góra na północy Izraela, niedaleko Hajfy - 1Krl 18,19; ****góra na wysp. płaskowycy na usch. od J.Galilejskiego - dziś Wzgórza Golan - Pwt 3,3; Joz 12,4*

*****określ. obszaru różnie definiowanego w zależności od kontekstu - górzyste tereny na usch. od Jordanu na płd. od rzeki Jarmuk.* 1568

15. Ukażę**7200 mu** cudowne** znaki, jak za dni**3117 twojego wyjścia**3318 z ziemi**776 Egiptu**.

**domysł. Izraelowi;* ***lub: k.n. być cudownym, nadzwyczajnym, zdumiewającym, być trudnym do zrozumienia* 6381

Wj 3,20;

****hebr.: micrajim - „ziemia Koptów”* 4714 Wj 34,10; Ps 78,11-16

16. Ujrzą**7200 to narody**i zastwydzą** się całej**3605 swojej potęgi**i. Przyłożą**760 rękę do ust**i, a ich uszy**241 ogłuchną****.

Mi 3,7

**hebr.: goim - poganie, narody, nie-żydzy* 1471; ***lub: k.q. być zaustydżonym, zażenowanym* 954; ****sila, moc, dzielność, potęga* 369

*****ty: zamilkną - Hi 21,5; 40,4; ****k.q. milczeć, być głuchym* 2790

17. Będą liczą**3897 proch**6083 niczym wąż**575, niczym pełzający* po ziemi**76. Z drzeniem**7264 wyjdą ze swoich warowni**4526 do JHWH, naszego Boga; będą się bać**i lękać** Ciebie.

**lub: k.q. partycip. - cofnąć się, odpełznąć, bać się, AK - płazy ziemi*

***lub: k.q. odczuwać przerażenie* 6342; ****być przetym bojącnym* 3372

Ps 72,9; Iz 49,23; Jr 93,9

18. Któż**4310 jest Bogiem jak Ty, który przebaczasz**575 nieprawosć* i przechodzisz** ponad przestępstwem** resztki**7611 swojego dziedzictwa? Nie zachwał**2388 swojego gniewu na zawsze**703, bo On**1931 ma upodobanie**** w miłosierdziu**2617.

Wj 34,7,9; Iz 43,25; Rz 3,25

**lub: przezwrotność, deprawacja, nieprawosć* 5771; ***k.q. przejść nad, obok, nieść, pozbyc się, zabrać* 5674; ****przewinięcie, bunt, wykroczenie dotyczące własności, przestępstwo, czynny zbrodni-cze, suwawolność, profanacja* 37613; *****lub: nos, gniew, metaf.: fuknąć gniewnie* 639; ******znajdować przyjemność, rozkosz* 2654

19. Odnowi** miłosierdzie** nad nami, pokona**3533 nasze nieprawosć**i wrzuci w głębiny**4688 morza**3220 wszystkie nasze grzechy**2403.

**dost.: k.q. zmieniać kierunek w określony sposób a następnie pójść w kierunku dokładnie przeciwnym* 7725; ***lub: mieć łitość, być miłosierdnym, współczuć, litować się;* ****por. u: 18* Jr 50,20

20. Okażesz**5414 wierność* Jakubowi**3290 i miłosierdzie** Abrahama**85, tak jak przysiągłeś**7600 naszym ojcom za pradawnych** dni.

**hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność* 5711

***lub: dobroć, łaskawość, wierność, miłosierdzie, życzliwość* 2617

****lub: starożytność, początek, przód, prastare czasy* 6924 Pwt 7,8

Księga Nahuma

Księga Nahuma

1 Brzemień* Niniwy*⁵¹². Zwój*⁶¹² wizji¹²⁷⁷ Nahu-
ma*⁵¹² z Elkosz*⁵¹². ***tj. „pocieszenie”⁵¹⁵

*hebr.: masa - ciężar, brzemień, ładunek, wypowiedź⁴⁸⁵³ - słowo
często rozpoczynające wypowiedź proroka - por. Iz 13,1; 14,28
***tj. „siedziba Ninusa”⁵²¹⁰, stolica Asyrii do roku 690 p. Chr.

2. JHWH jest Bogiem zazdrosnym* i msz-
czącym* się; mściwy⁵³⁵⁸ jest JHWH i wład-
cą* gniewnym*⁶⁰⁶⁶; JHWH, który się mści
nad przeciwnikami⁶⁸⁶² swoimi i zachowu-
je⁵²⁰¹ gniew wobec nieprzyjaciół³⁴¹ swoich.

*tylko tu i Joz 24,19⁷⁰⁷², ***k.g. prępl. - pomścić, brać odwet, ży-
wić mściwie uczucia⁵³⁵⁸, ***hebr.: ba’al¹¹⁶⁷ - pan, właściciel, mąż
***tub: żar, furia, uściekłość, gorączka, oburzenie, złość²⁵³⁴

3. JHWH nieprędki* do gniewu*, to*⁵¹² Bóg
wielkiej⁴¹¹⁹ mocy⁴¹¹⁹, nie uzna za niewinne-
go* tego, który jest winny⁵³⁵²; w nawałni-
cy⁵⁴⁹² i w burzy⁸¹⁸³ jest droga⁴⁸⁷⁰ JHWH, a ob-
łok⁶⁰⁵¹ jest prochem⁸⁰ Jego nóg, Wj 34,6-7; Lb 14,18;

*tub: cierpliwy, nieskory do gniewu⁵⁰, ***nos, gniew, metaf.: fuk-
nąć gniewnie³⁰⁹, ***dost.: i i wielkiej mocy; ***k.p. uznawać za
niewinnego, pozostawiać bez kary³⁵⁵² Iz 66,15; Jr 4,13; Oz 8,7

4. Który gromi^{71MP} morze³²²⁰ i wysusza³⁰⁰¹ je,
i wysuszył²⁷¹⁷ wszystkie³⁶⁰⁵ rzeki⁵¹⁰⁴; usech¹⁵³⁶
przed Nim Baszan* i Karmel*, usech¹⁵³⁶ także
kwiat Libanu*³⁰⁶⁶.

*tub: k.g. ganić, napominać, psuć¹⁶⁰⁵
***tj. „owocny, płodny”¹³¹⁶, krajina na usch. od Jortanu i na pñ.
od Gileadu - w polowie przekazana pokoleniu Manassesa - Lb 32,33
***tj. „ziemia ogrodów”³⁷⁶⁰ - góra w okolicach Hajfy - 1Krl 18,19,
miasto na zach. brzegu M. Martwego na pñd. od Hebronu - 1Sm 15,12
***tj. „biel”³⁸⁴⁴, lesiste pasmo górskie na pñ. granicy Izraela

5. Góry²⁰²² drżą* przed Nim⁴⁴⁸⁰, a pagórki¹³⁸⁹
się rozpajają* i ziemia⁷⁶ podnosi⁵⁷⁵ się przed
Jego obliczem⁶⁴⁴⁰, także okragi ziemi⁵⁵² oraz
wszyscy³⁶⁰⁵ mieszkający³⁴²⁷ na nim. Ps 18,7; Iz 5,25

*tub: k.g. trząść się, dygotać⁷⁴⁹³, ***k. hp. topnieć, płynąć⁴¹²⁷
***tub: świat, zamieszkała ziemia⁸³⁹⁸, stały ład, okragi ziemi⁸³⁹⁸
***tub: świat, zamieszkała ziemia⁸³⁹⁸, stały ład, okragi ziemi⁸³⁹⁸

6. Kto ostoi⁵⁹⁷⁵ się przed Jego wzburzeniem*?
A kto powstanie wobec żaru* Jego gnie-
wu⁶³⁹? Uniesienie* Jego wylewa⁵⁴¹³ się jak
ogień⁷⁸⁴, a skały⁶⁰⁹⁷ rozpadają się przed Nim.
***tub: gniew, oburzenie²⁰¹⁵, przekłady przez oburzenie Boga³²⁴⁹³
***tub: gniew, żar, płomień gniewu - tylko w odniesieniu do Boga²⁷⁴⁰
***tub: żar, furia, uściekłość, niezadowolnienie, oburzenie, gniew²⁵³⁴

7. Dobry* jest JHWH. On miejscem schro-
nienia* w dniu³¹¹⁷ uciisku*³⁰⁶⁶, zna³⁰⁴⁵ tych, któ-
rzy w Nim pokładają ufność*³⁰⁶⁶; *tub: twierdzić⁴⁵⁸¹
***tub: utrapienie⁶⁸⁶⁹ - u. g³⁰⁶⁶, ***szukają u Niego schronienia²⁶²⁰

8. W zalewającej* powodzi*²¹³ uczyni⁶¹³ kres*³⁰⁶⁶
temu*³⁰⁶⁶ miejscu⁴⁷²⁵, a wrogów³⁴¹ Boga będą
gonić zawzięcie⁷²⁹¹ ciemności²⁸²². ***dost.: jej
*dost.: k.g. przejść nad, iść ponad⁵⁶⁷⁴, ***tub: potop, ulewa⁷⁸⁵⁸
***tub: całkowite zniszczenie, unicestwienie, zakończenie³⁶¹⁷

9. Co zamysłać* wobec JHWH? On uczy-
ni⁶²¹³ kres* Niniwie, nie nastanie⁶⁹⁶⁵ drugi
raz utrapienie*³⁰⁶⁶. **por. u. g³⁰⁶⁶ Ps 2,1-4
*domysł, ninawczyjczy; *tub: k.p. rozważać, zamyslać, planować²⁸⁰³
***tub: ciężkie położenie, niedola, kłopot, udrczenie⁶⁸⁶⁹

10. Bo tak⁵⁷⁰⁴ jak splątano⁵⁴⁴⁰ ciernie⁵⁵¹⁸ i jak
upić⁵⁴³ są winem*, jak słoma zupełnie* su-
cha - zostaną pochłonięci*³⁰⁶⁶. Mi 1,4
*tub: napój, napój alkoholowy, wino⁵⁴³⁵, **pełny, w pełni^{4392,4390}
***tub: k.g. pass - pochłaniać (o ogniu), jeść, trawić, niszczyć³⁰⁰²

11. Z ciebie bowiem wyszedł³³¹⁸ planujący*
zło*³⁰⁶⁶ przeciw⁵⁹²¹ JHWH - złośliwie*³⁰⁶⁶ dora-
dzający³²⁸⁹. *tub: k.g. planować, zamierzać, wymyślać²⁸⁰³
***tub: udreka, niedola, krzywdy, przeciwność losu, zły (czas)⁷⁴⁵¹
***dost.: Belial¹¹⁰⁰ - por. Ps 41,8; idiom: coś bezwartościowego,
niegodziwego, buntowniczego, w LXX - imię diabła Ps 101,3

12. Tak powiedział⁵⁹⁹ JHWH: Choć⁵¹⁸ bezpie-
czni* i tak liczni²²²⁷, zatem³⁶⁵¹ zostaną znisz-
czeni* - i przeminą⁵⁶⁷⁴; a ciebie *chociaż* upo-
korzyłem*³⁰⁶⁶ - *już* więcej⁵⁷⁵⁰ cię nie upokorzę⁶⁰³¹.
*tub: doskonały, cały, pełny, spokojny, bezpieczny³⁰⁰³, **k.n. od-
ciąć¹⁴⁹⁴, ***k.p. upokarzać, źle traktować, dręczyć, osłabiać⁶⁴³¹

13. A teraz złamię* jego jarzmo*³⁰⁶⁶, które *jest*
na tobie, a więzy⁴¹⁴⁷ twoje rozerwę*³⁰⁶⁶. 2Krl 16,7
*tub: k.p. zlecać gwałtownie, łamać, niszczyć, kruszyć⁷⁶⁶⁵
***tub: żerdź, tyczka, jarzmo⁴¹³² - Lb 13,23; 40,10,12; Ps 66,9; 121,3
***tub: k.p. rozerwać, złamać, wyrwać, podrzeć, oderwać⁴²³

14. Bo^{CW} przeciwko tobie JHWH rozkazał*,
że nie będzie więcej *już* potomstwa*³⁰⁶⁶ z two-
jego imienia⁸⁰³⁴; z domu¹⁰⁰⁴ twój boga⁴³⁰
zniszczy³⁷⁷² ryte*³⁰⁶⁶ i lane posagi*³⁰⁶⁶; gdyż by-
łeś mało warty⁷⁰⁴³ - wyznaczy⁷⁷⁶⁰ ci grób*³⁰⁶⁶.
*tub: k.p. zlecać, rozkazać, wyznaczyć⁶⁶⁸⁰, **idiom: k.n. nie zosta-
nie zasiane²²³² - por. AK; ***hebr.: pesel - obraz⁶⁴⁵⁹, wyobrażenie
bóstwa rzeźbione w drewnie lub wykowane w kamieniu, a póź-
niej odlwane z metalu⁸⁷⁴⁷⁵, ***tub: topiony metal, odlwany wi-
zerunek (bożka), sieć⁴⁵⁴¹, ***hebr.: geber - grób, grobowiec⁶⁹¹³,
synonim świata podziemnego - Ps 49,9³⁰⁶⁶ Iz 7,8-25; 8,5-8

15. Oto²⁰⁰⁹ na górach²⁰²² stopy²⁷²⁷ zwiastują-
cego radosne poselstwo*, oznajmującego⁸⁰⁸⁵
pokój*. Obchodź²²⁸⁷ Judo³⁰⁶³ swoje święta²²⁸²,
dopełnij⁷⁹⁹⁹ swoich słubów*³⁰⁶⁶; bo już więcej

niegodziwiec¹¹⁰⁰ nie zdoła przejść⁵⁶⁷⁴ przez ciebie, całkowicie⁶⁰⁵ został zgłodzony⁶⁶⁶⁶.

**tub: k.p. ucieścić się dobrym nowiną, ogłaszać radośną wieść*¹³¹⁹
 ***tub: pomysłowość, pełnia, bezpieczeństwo, pokój, przyjaźń*⁷⁰⁶⁵
 ****tub: przysięgi - tu w Lmn, uroczyście obietnica złożona Bogu lub imięj osobie*⁹⁰⁸⁸ - Lb 6,2,5,21; *****por. u: 11*⁸⁸⁸; ******k.n. zostać odciętym, być zużytym, ponieść fiasko*³⁷⁷² Iz 52,7; Rz 10,15

2 Wyruszył⁵⁹²⁷ przeciwko* tobie *ten, który rozprasza*⁶⁶. Dopilnuj⁵³⁴¹ obronnych miejsc⁶⁶, obserwuj⁶⁸²² drogę¹⁸⁷⁰, wzmocnij²³⁸⁸ biodra⁶⁶ i utwierdź⁵⁵³ bardzo³⁹⁶⁶ mocno siłę³⁵⁸¹.
 **dost.: twójemu obliczu*⁶⁴⁴⁰; ***rozrzucający - k.h. prępcy*⁶³²⁷
 ****tub: fortyfikacje, twierdza, obwałowanie*⁴⁶⁹⁴ - 2Krn 11,10; Iz 29,3
 *****idiom: przygotuj się do walki, utwórz zbroję i nabierz odwagi*

2. Bo JHWH przywróci⁷⁷²⁵ świetność* Jakuba⁶⁶, jak świetność Izraela⁶⁶, bo ograbili ich grabieżcy⁶⁶ i zniszczyli⁷⁸⁴³ ich latorośle²¹⁵⁶.

**tub: wywyższenie, majestat, duma, arogancja, buta*¹³⁴⁷
 ***tj., "trzymający pięcie"*³²⁹⁰, nazwa własna 12 plemion Izraela
 ****hebr.: jisra'el - "ten, który zniżył się z Bogiem"*³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28
 *****tub: spłądrowali*¹²³⁸ spłądrujący¹²³⁸ - por. AK Iz 24,1,3; Jr 8,13

3. Tarcza* jego mocarzy⁶⁶ poczerwieniona¹¹⁹ KUPU^{IPAR}, jego dzielni⁶⁶ mężowie³⁷⁶ ubrani są w purpurę⁸⁵²⁹ KUPU^{IPAR}, rydwany⁶⁶ skrzą⁷⁸⁴ stałą⁶⁶ HAP w dniu¹¹⁷ swojej gotowości³⁵⁵⁹, a oszcypy⁶⁶ z drzewa jodłowego¹²⁶⁵ drgają⁶⁶.
 **por. Ps 84,9*; ***tub: człowiek silny, dzielny, bohater*¹³⁶⁸; ****siła, bogactwo, skuteczność*²⁴²⁸, własność, zdolność⁴⁵²⁷⁷³; *****zaprzęgi, rydwan, oddział wojska, jeździec (na koniach)*⁷²⁹³; ******zdelane wyposażenie rydwanu*; *****metaf.: a rumaki biegną (?) - por. BHS*

4. Rydwany* szaleją¹⁹⁸⁴ na ulicach⁶⁶ i pędzą⁶⁶ po rynku⁶⁶; ich wygląd - jak pochodnie¹³⁰⁰, i mkną⁷³²³ jak błyskawice. **tub: Lpaj.* 2Krn 2,11; Iz 66,15
 ***tub: na zewnątrz; ulica, zewnętrzna strona*²³⁵¹; ****h.p. pedzić tam i z powrotem*⁸²⁶⁴; *****przestronne lub otwarte miejsce, plac*⁷³³⁹

5. Wspomniał¹⁴² na swoich przywódców*, lecz ci upadną³⁷⁸² w swoim przemarszu⁶⁶; śpieszy⁴¹¹⁶ do jej murów²³⁴⁶, a ich osłona⁶⁶ jest gotowa³⁵⁵⁹. ***tub: zakryć - tu rzecz*⁵⁵²⁶

**tub: wielki, dostojny - o ludzich wys. rodu, przywódcach*¹¹⁷
 ***por.: pochod, podróżująca grupa, karawana, droga, marsz*¹⁹⁷⁹
 ****tyg LXX chodzi o osłonę nacierających - por. EIB*⁸

6. Otworzono⁶⁰⁵ służy* rzek⁵¹⁰⁴ i pałac⁶⁶ stopnia⁶⁶; **tub: brama, wrota, przestęży, niebo*⁸¹⁷⁹ Na 1,8
 ***tub: pałac, świątynia, przybytek*¹⁹⁶⁴; ****k.n. stopień*⁴¹²⁷

7. A ustanowiona* jest obnażona¹⁵⁴⁰ i wyprowadzona⁵⁹²⁷, a służące⁶⁶ jej poganiane, *kwiłła* jak głos⁶⁹⁶³ gołębi¹²¹³, bijąc się w piersi⁶⁶.
 **tub: k.n. ustawić, zająć stanowisko, być wyznaczony*⁵³²⁴; *być może "Ustanowiona" - tu imię własne bogini asyryjskiej - WBC Na 2,7(8)*
 ***tub: służebnica, niewolnica, służąca, pomocnica, nadoznica*⁵¹⁹
 ****hebr.: lebab - wewnętrzny człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie*³⁸²⁴ - por. hebr.: leb³⁸²⁰ Iz 38,14; 59,11

8. A Niniwa⁵²¹⁰ była jak sadzawka wód* od dnia³¹¹⁷ jej początku, i one uciekają⁵¹²⁷; i *choć*

mówią: Stójcie⁵⁹⁷⁵, stójcie⁵⁹⁷⁵! Jednak nikt się nie odwraca⁶⁶. **tub: zbiorowisko wód, staw*¹²⁹⁵

***dost.: nie ma odwracającego*⁶⁴³⁷ - k.h. skręcać, zwracać
 9. Zrabujecie* srebro³⁷⁰¹, zrabujecie złoto⁴⁰⁹¹, bo nie ma końca⁷⁰⁹⁷ bogactwa⁶⁶ oraz spłodoru⁶⁶ wszelkiego drogiego⁶⁶ naczynia³⁶²⁷.

**tryb rozkaz. k.p: łupić, plądrować, rabować*⁹⁶²; ***tub: i Ez 43,11 - układ, rozmieszczenie*⁸⁴⁹⁹, magazyn lub zapasy ztola⁸⁹⁹²⁴
 ****hebr.: kawod - chwala, splendor; majestat*³⁵¹⁹ - a także: *lu-dzie - Hi 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por. EIB Ps 30,19*²⁵⁸ 2Krn 32,27;
 **tub: miły, drogi, coś godnego pożądania*³⁶²⁷ Ez 38,13; Dn 11,8

10. Pustka⁹⁵⁰ i pustkowie* oraz spustoszenie¹¹¹⁰ Serce³⁸²⁰ w rozpacz⁶⁶, drżenie⁶³⁷⁵ kolan¹²⁹⁰ i ból¹³⁶⁶ po całych³⁶⁰⁵ biodrach⁴⁹⁷⁵, a oblicza⁶⁴⁴⁰ wszystkich przybierają⁶⁹⁰⁸ żar⁶⁶ *podniecenia*. ******znac. niepewne - żar; gorąco, czerwień*^{6289/87288}
 **hap.leg.: pusłta, próżnia*⁴⁰⁰³; ***idiom: serce topnieje*⁴⁵⁴⁹ - k.n.
 ****tub: ból, drżenie, przerażenie, wście się, udreka*⁴⁴⁷⁹
 *****tub: i wszystkie ich twarze z zabranym rumieńcem!* - por. EIB

11. Gdzie jest kryjówka* lwów⁷³⁸ i to zero-wisko* dla lwiat? Dokąd zachodził¹⁹⁹⁰ lew i przebywała¹⁴⁸³ tam lwica - a nikt ich nie przestraszył⁶⁶? ***tub: pastwisko, wypas*⁴⁹²⁹ Iz 2,15; 5,26;
 **tub: mieszkanie, domostwo, schronienie, kryjówka*⁴⁵⁸³ Jr 4,7;
 ***tub: nie ma czyniącego przerażenia*²⁷²⁹ - AK - k.h. Jr 5,6

12. Lew⁷³⁸ już⁶⁶ dość¹⁷⁶⁷ narozrywał⁶⁶ swoim lwietom⁶⁶ i dusił²⁶¹⁴ dla swoich lwic³⁸³³, ponapełniał lupem²⁹⁶⁴ swoją jamę⁶⁶, a tym, co rozszarpane²⁹⁶⁶ swoją kryjówką⁴⁵⁸³. ***tub: dziura*²³⁵⁶
 **tub: k.p. rozdzierać, rozszarpać*²⁹⁶³; ***dost.: szczenie*¹⁴⁸⁴ - Jr 51,38

13. Oto²⁰⁰⁵ ja jestem przeciwko⁴¹³ tobie oświadczenie* JHWH Zastępów⁶⁶ - i puszcze⁶⁶ z dymem⁶²²⁷ jej rydwan⁷³⁹³, a miecz²⁷¹⁹ pożre³⁹⁸ twoje lwiaty³⁷¹⁵; i wytnę³⁷⁷² z ziemi⁷⁷⁶ twój lup⁶⁶, a nie będzie więcej słyszany⁸⁰⁸⁵ głos⁶⁹⁶³ twojego posłańca⁶⁶. *****tub: zjynność, zer*²⁹⁶⁴, *tub*^{B3413}

**tub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka w stanie umiesienia)*⁵⁰⁰²; ***hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciła niebieskie, stworzenie, służba wojskowa*⁶⁶³⁵; ****dost.: k.h. spalić, strawić*¹¹⁹⁷; *****tub: wysłannik, zwiaśtan, anioł*⁴³⁹⁷ Iz 31,8

3 Biada* miastu⁵⁸⁹² krwawemu⁶⁶; całe jest *3* *pełne kłamstwa*⁶⁶, wypienia je grabież⁶⁶, a lup⁶⁶ się nie oddala⁴¹⁸⁵. Ez 7,23; 9,9; Ha 2,12
 **tub: ach!, miastety! o! biada!*¹⁹⁴⁵; ***dost.: miastu krwi*¹⁸¹⁸ Lmn.
 ****tub: zwodzenie, mizerność, kłamanie*³³⁸⁵; *****por. Na 2,13*⁶⁶⁶⁶

2. *Stuchaj!* Oto odgłos⁶⁶ bicza⁶⁶ i odgłos⁶⁹⁶³ turkotu⁷⁴⁹⁴ koła²¹², galopujący⁶⁶ koń⁵⁴⁸³ i podskakujący⁶⁶ rydwan⁴⁸¹⁸. **tub: głos, dźwięk, hałas*⁶⁹⁶³
 ***tub: rzec. biczować, chłostać*⁷⁷⁵²; ****hap.leg.: k.p. prępcy, pedzić, mknąć, galopować na koniu*¹⁷²⁵ Sdz 5,22; Hi 39,24; Jr 47,3
 *****tub: k.p. prępcy, tańczyć, skakać*⁷⁵⁴⁰, k.h. przeskakiwać

3. Wkracza* jeździec⁶⁵⁷¹ i ostrze⁶⁶ miecza²⁷¹⁹, i lśniący⁶⁶ oszczep¹³⁰⁰; wielu⁷²³⁰ będzie zabi-

Księga Habakuka

Księga Habakuka

1 Brzemie^{*}, które⁸³⁴ widział¹⁰⁶¹ prorok⁵⁰³⁰ Habakuk⁶⁶⁶.

Iz 30,6; Jr 18,18;

^{hebr.} masa - ciężar, brzemie, ładunek, wypowiedź⁴⁸⁵³ - słowo często rozpoczynające wypowiedź proroka - por: Iz 13,1; 14,28

^{lub:} k.q. mieć widzenie, ujrzeć, dostrzec³⁷² Bz 17,10 - Lb 24,4,16

^{ty.} „uściski, objęcie, bazyliu”²²⁶⁵ - prorok za panowania króla Joasza i Sedeleiasza (612-588 r. p. Chr.) Ez 12,10; Za 9,1; Ha 3,1

2. JHWH, jak długo⁵⁷⁵ będąc^{*} wolać^{*}, a Ty nie wysłuchujesz³⁰⁸⁸? Krzyczę^{*} do Ciebie: Gwałt!¹⁰⁶⁶, a nie wybawiasz⁶⁶⁶⁶?

Ps 4,2; 6,3; 13,1

^{lub:} k.p. wolać o (pomoc), krzyzcze⁷⁶⁸, ^{k.q.} wolać (na pomoc), krzyczęć, zawołać (w potrzebie)²¹⁹⁹, ^{krzywdę}, okrucieństwo, przemoc, gwałt²⁵⁵⁵, ^{k.h.} ocalić, wyzłocić, wybaczyć³⁴⁶⁷

3. Czemu sprawiasz, że patrzę⁷²⁰⁰ na nieprawość^{*}, a Ty przyglądasz⁵⁰²⁷ się krzywdzie⁶⁶⁶? Zniszczenie⁷⁷⁰¹ i gwałt²⁵⁵⁵ przede mną⁵⁰⁴⁸, panuje⁶⁶⁶ klótnia³⁷⁹ i wzniesienie⁶⁶⁶⁶ się spór⁴⁰⁶⁶.

^{lub:} niegodziwość, nieszczęście jako wynik magii, oszustwo, balwochwalstwo kult²⁰⁵, ^{możół}, utrapienie, ucisk, krzywda⁵⁹⁹

^{dost.} stać się, trwać, być¹⁹⁶¹, ^{k.q.} unieść, wspierać, brnąć⁵³⁷⁵

4. Tak⁵⁰²¹ więc³⁶⁵¹ Prawo^{*} straciło swoją moc^{*} i trwale⁶⁶⁶ nie może wyjść³³¹⁸ osąd⁴⁹⁴¹. Bo niegodziwy⁷⁵⁶³ otacza³⁸⁰³ sprawiedliwego⁶⁶⁶², z tego⁵⁰²¹ powodu³⁶⁵¹ wychodzi³³¹⁸ spacony⁶⁶⁶⁶ osąd⁴⁹⁴¹.

Wj 23,6; Sdz 20,43; Ps 22,12

^{hebr.} tora^{*} - prawo, wskazówka, pouczenie, zwycięż, sposób⁸⁴⁵¹

^{lub:} k.q. oziębnić, skrzepnąć, być osłabionym⁶³¹³ Bz 7315, AK - ścięploto

^{lub:} zwycięstwo⁵³³¹, ^{sąd}, decyzja prawna, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przywilej (prawny), słusność w sądzie⁴⁹⁴¹

^{hebr.} nap.leg. k.p. być zniekształconym, być skrzywionym⁵¹²⁷

5. Spójrzcie²⁰⁰ na narody⁴⁷¹, przyglądnijcie¹⁰⁶⁶ się im i zdumiecie⁸⁵³⁹ się bardzo^{*}, gdyż dokonują⁶⁴⁶⁶ dzieła^{*} za waszych dni - nie uwierzycie⁶⁶⁶, gdy³⁵⁸⁸ będzie o nim opowiedziane⁵⁰⁰⁸.

Rdz 15,5; Ps 2,1; 48,5; Dz 13,41

^{lub:} k.h. patrzeć, zwrócić uwagę, okazać uzgodny⁵⁰²⁷, ^{hebraizm:} zdumiecie⁸⁵³⁹ się i bądźcie zdumieni⁸⁵³⁹, ^{czym}, dzieło, uczynek, nabyć⁶⁴⁶⁷, ^{k.h.} trwać mocno, ufać, być pewnym⁵³⁹

6. Bo⁵⁸⁸ oto²⁰⁰⁵ wzbudzę⁶⁹⁶⁵ Chaldejczyków^{*}, lud⁴⁷¹ srogi^{*} i gwałtowny⁶⁶⁶; przejdą¹⁹⁸⁰ przez szerokość⁴⁸⁰⁰ ziemi⁷⁷⁶, aby osiągnąć³⁴²³ nie swoje siedziby^{*}.

^{miejsce zamieszkania, namiot}⁹⁰⁸

^{ty.} „kruszący bryły”³⁷⁷⁸ - mieszkanie terenów nad dobnym Efratem i Tygrysem; ^{dost.} gorzko⁴⁷⁵¹; ^{k.n.} być poruczonym⁴¹¹⁶

7. Prerażający^{*} on i budzący⁶⁶⁶ strach^{*}. Od niego wychodzi³³¹⁸ prawo^{*} i jego dostojństwo^{*}.

^{lub:} straszny³⁶⁶ - tu i PnP 6,4,10; ^{k.n.} wywołujący zdumienie i przestraszyć³³⁷²; ^{por. w 4}⁶⁶⁶⁶, ^{zwierzchnictwo, godność}⁶⁷¹³

8. Ich konie⁵⁴⁸³ szybciej⁷⁰⁴³ niż pantery^{*}, czujniejsze^{*} niż wilki²⁰⁶¹ o zachodzie słońca⁶¹⁵³. Ich jeźdźcy⁶⁵⁶⁷ szarżują⁶⁶⁶, ich jeźdźcy⁶⁵⁶⁷ przechodzą⁹³⁵ z daleka⁷³⁵⁰, lecą⁵⁷⁷⁴ jak sęp⁶⁶⁶⁶ śpieszący²³⁶³ się na żer³⁹⁸.

Iz 11,6; Jr 5,6; 13,23; Oz 13,7

^{lub:} lampart⁵²⁴⁶, ^{k.q.} być bystrym, szybkim, czujnym²³⁰⁰

^{lub:} k.q. brykać⁶³³⁵ Bz 7342, ^{sej}, orzeł, sęp plowny⁵⁴⁰⁴

9. Każdy³⁶⁰⁵ z nich zmierza⁹³⁵ do gwałtu^{*}. Ich twarze⁶⁴⁴⁰ zwrócone^{*} na wschód⁶⁹²¹, i zgromadzą⁶²² jeńca⁶²⁸⁸ jak piasek²³⁴⁴⁵.

Rdz 48,11

^{lub:} krzywdą, okrucieństwo, przemoc²⁵⁵⁵, ^{nap.leg.} chmary, tłumy, nagromadzenie, zebranie, zapal (?), całość⁴⁰⁴¹ Bz 697, ustawione - EIB, hordy ich hurwy⁴⁴⁴⁰ jak uschnięci⁴⁴²⁸ wiatru⁶⁹²¹ - AK

10. I oni^{*} sztydzi^{*} z królów⁴⁴²⁸, a dygnitarze⁶⁶⁶ są u nich obiektem szyderstwa⁶⁶⁶⁶ HAP. Oni¹⁹³¹ drzwi⁴⁸⁰⁰ z każdej twierdzy⁴⁰¹³, sypie⁶⁶⁶¹ wal⁶⁶⁶⁶ i zdobywa⁶⁶⁶⁶ ją.

^{domyśl.} lud z w 6 Lb 30,10;

^{lub:} k.h. sztydzić, wykpiwać, wysmiewać się⁷⁰⁴⁶, ^{dost.} k.q. być ważnym, być rozważnym, być władczym⁷³³⁶, ^{k.q.} śmiać się z pogardą⁷⁸³², ^{dost.} sucha ziemia, gruz, prochy⁶⁰⁸³

^{dost.} k.q. łapać, chwytać, zabierać²⁹²⁰ 2Krl 2,23; 30,10

11. Potem²²⁷ przechodzi szybko dalej²⁴⁹⁸ jak wiatr^{*} i przemija^{*} - winny⁶⁶⁶ ten, kto za swego boga³⁰ ma swoją siłę⁶⁶⁶⁶.

^{hebr.} ruach - duch, tchnienie, wiatr³⁰⁷; ^{g.} panna - por: Ga 6,18^{*}

^{lub:} k.q. przejść obok, nad, przelecieć²⁶⁷⁴, ^{k.q.} czynić źle, popełnić występki, naruszyć prawo⁸¹⁶, ^{lata} moc jego, boga jego - AK ... ubóstwa swoją siłę - Bf; ^{moc jego jest boga jego - BG}

12. Czyż Ty nie jesteś odwieczny^{*}, JHWH, mój Boże, mój Święty⁶⁶⁶? Nie umrzemy⁴¹⁹¹! JHWH, wyznaczyłeś⁷⁷⁶⁰ go⁶⁶⁶ na sąd⁴⁹⁴¹. Skala⁶⁶⁹⁷, przeczyna⁶⁶⁶ się go⁶⁶⁶ na ukaranie³¹⁹⁸.

^{lub:} wschód, starożytność, początek, przód, pastwisko czasu⁶⁹²⁴

^{hebr.} gadosz - święty, oddzielony (od) poświęcony (dla)⁶⁹¹⁸

^{domyśl.} lud z w 6; ^{lub:} k.q. zakładać, ustanawiać³²⁴⁵ Bz 7324

13. Zbyt czyste⁶¹²⁸⁰⁰ są Twoje oczy⁵⁸⁶⁹, by patrzeć⁷²⁰⁰ na zło^{*} i nie możesz³²⁰¹ oglądać nieprawości⁶⁶⁶⁶. Dlaczego oglądasz⁵⁰²⁷ czyniących przewrotność⁶⁶⁶⁶ i milczysz²⁷⁹⁰? Gdy niegodziwy⁶⁶⁶⁶ pożera¹¹⁰⁴ sprawiedliwego⁶⁶⁶² od siebie?

^{tu i Prz 22,11}, ^{lub:} winny, złoczyńca⁷⁵⁶³

^{lub:} udręka, niedola, krzywda, zło⁷⁴⁵¹, ^{zwracać uwagę, okazać zyczliwość}; ^{k.q.} postępować zdradziecko⁸⁹⁸ Wj 25,11

14. I postępujesz^{*} z człowiekiem¹²⁰⁵ jak z rybami¹⁷⁰⁹ morza³²²⁰, jak z płazem⁷⁴³¹, który nie ma panującego⁶⁶⁶ nad nim⁴⁹¹⁰? ^{lub:} władcy^{*}

^{dost.} k.q. czynić, powodować, zarządzać, postanawiać⁶²¹³

15. **Który** wyciąga⁵⁹²⁷ wszystko³⁶⁰⁵ wędka^{*}, zaciąga¹⁶⁴¹ je swoją siecią²⁷⁶⁴ i gromadzi⁶²² je w swoim niewodzie^{*}, i dlatego cieszy^{***} się i raduje^{***} ^{2Krl 19,28; 2Krn 33,11; Iz 37,29}

^{*lub: haczyk, haczyk zwyciężony w szczepie²⁴⁴³ - tu i Hi 41,1; Iz 19,8; **tj. sieć, sieć do połowu ryb⁴³⁶⁵ - tu 1f; Iz 19,8; ***k.q. być zadowolonym, unosić się radością³⁰⁸⁵, promieniać³⁸⁹⁴, ***k.q. cieszyć się, trząść się}

16. Dlatego⁵⁹²¹ składa ofiarę^{*} swojej sieci⁶⁴⁷ i pali kadzidło^{***} swojemu niewodowi⁴³⁶⁵. Przez nie bowiem³⁵⁸⁸ jego dział^{***} jest tłusty^{***}, a jego pożywienie^{cs978} obfite^{***} ¹²⁷⁷

^{*tj. składa krwawą ofiarę²⁰⁷⁶, **k.p. składać ofiarę (dymną, kadzidlana)⁶⁹⁹⁹, ***lub: dział, część, obszar; mienie, nagroda²⁵⁰⁶}
^{***lub: tegi, krzepki, żywotywni, bogaty⁸⁰⁸², ***winy, tłusty}

17. Czy dlatego też^{*} będzie opróżniać⁷³²⁴ swoją sieć²⁷⁶⁴, by nieustannie⁸⁵⁴⁸ zabijać²⁰²⁶ narody¹⁴⁷¹ bez litości^{***}? ^{Jr 16,10; Ez 19,4,9}

^{*lub: tak oto, stąd też²⁶⁵¹, **k.q. oszczędzić, pozostawić, litować się²⁵⁵⁰}

2 Muszę stanąć⁵⁹⁷⁵^{COH} na swoim posterunku^{*} i zająć miejsce³³²⁰^{COH} na wale obronnym^{*}, śledzić pilnie^{***}^{COH}, aby dowiedzieć⁷²⁰⁰ się, co mi powie¹⁶⁹⁶, i co mam odpowiedzieć⁷⁷²⁵ na moje upomnienie^{***}. ^{1Krn 9,27}

^{*lub: urządzić, funkcja, zadanie, polecenie, czuwanie, straż⁴⁹³¹}
^{**lub: pierścieni oblężenia, oblężenie, okopy, fortyfikacje⁴⁶⁹²}
^{***dost.: k.p. czuwać, śledzić uważnie⁸⁸²², ***nagana, upomnienie, wyrzut, kara¹⁴³³, riposta¹⁹⁸⁸, i usłyszę na mój lament - AK}

2. Wtedy^{*} odpowiedział⁶⁰³⁰ mi JHWH, mówiąc^{***}: Zapisz⁷⁸⁹ to widzenie^{***}, wyryj je wyraźnie^{***} na tablicach³⁸⁷¹, aby czytający⁷¹²¹ mógł je szybko^{***} przeczytać^{*}. ^{dost.: i Iz 1,1}

^{*lub: wizja (w umiesieniu, w ekstazie), wyroczenia, prośoczo²³⁷⁷}
^{***lub: k.p. uciąć prostym, wyraźnym, objasnionym⁸⁷⁴}
^{***dost.: k.q. biec⁷³²³, AK - był biegły czytający w niej - (wizji)}

3. Bo³⁵⁸⁸ widzenie²³⁷⁷ nadał^{*} czeka na oznaczony czas^{**}, a na końcu⁷⁰⁹³ wypelni^{***} się, a nie zawiedzie^{***}; a choćby się opóźniało⁴¹⁰², oczekuj^{1MIP2442} go, bo z pewnością⁹³⁵ przyjdzie^{***}, nie spóźni się³⁰⁹. ^{Rdz 18,14; 21,2;}

^{*lub: ciągle, jeszcze, trwać²⁷⁵⁰, **wyznaczone miejsce, spotkanie⁴¹⁵⁰, ***dost.: k.h. rozniecić się, zauważyć⁶³¹⁵ B7128, ***k.p. kłamać, rozcierać, zawodzić²⁵⁷⁶, ***hebraizm: przychodzi⁹³⁵ przyjdzie⁹³⁵}
^{Dn 10,1; Hbr 10,37-38; 2P 3,9; Obj 22,10}

4. Oto^{*} nadęta^{**} pycha^{**} sprawi^{***} w nim jest jego dusza^{***}. Ale sprawiedliwy⁶⁶⁶² będzie żył²⁴²¹ dzięki swej wierności^{***}. ^{Rz 1,17;}

^{*lub: oto, czy, spojrz - part. wskazująca²⁰⁰⁹ Ga 3,11;}
^{**dost.: nabrzmiewać, puchnąć⁶⁰⁷⁵ - tu i Lb 14,4; ***lub: k.q. nie-szczera²⁴⁷⁴, ***hebr.: nefesz - dusza, oddech, garbilo, życie, istota żyjąca, człowiek, osobowość³³¹⁵, gr.: psyche - Łk 12,23; Hbr 10,38}
^{***lub: wierność, zaufanie, stałość, pewność, prawda⁵³⁰}

5. O tak^{*}, ponieważ³⁵⁸⁸ wino¹⁹⁶ jest zdradliwe⁸⁹⁸, bohater^{**} staje się butnym^{***} i nie pozostaje w domu¹¹⁵; pomnaża swą żądzę^{***}

jak Szeol^{****}, i jest on jak śmierć^{*****} nie może się nasycić⁷⁶⁴⁶, choć zgromadził⁶²² przy sobie wszystkie³⁶⁰⁵ narody¹⁴⁷¹ i zebrał⁶⁹⁰⁸ przy sobie wszystkich³⁶⁰⁵ ludzi⁵⁹⁷¹. ^{Prz 27,20;}

^{*lub: zniszczyć, także, co więcej⁶³⁷, **mocarz, wojownik, bohater¹³⁹⁷ - Wj 10,11; Jr 17,5,7; ***dumny, zarozumiały³⁰⁹³ tu i Prz 21,24}
^{****lub: dusze⁵³¹⁵ - hebr.: nefesz - u4³⁸⁸, *****hebr.: szeol - kraina umarłych, grób, dół, pustka, podziemie, nieczyłki⁷⁵⁸⁵ - gr.: hades - por. Ps 16,10^{*} - Dz 2,27; *****hebr.: mawet - śmierć, umiowanie, choroba śmiertelna, mór⁴¹⁹⁴ Prz 30,15-16; Iz 5,14}

6. Czy nie wezmą³⁷⁵ go one²⁸ wszystkie³⁶⁰⁵ za przedmiot przypowieści^{*} i szyderstwa^{**}, zagadki^{***} o nim, czy nie powie⁵⁵⁹: Biada^{****} bogacemu^{****} się na nie swoim - ileż można^{*****} - i obciąża siebie sterą gliny^{*****}!

^{*hebr.: masal - przypowieść, maksyma etyczna, porzekadło, aforyzm, poemat, żart⁴⁹¹², **lub: satyra, przemiauczy wiersz, szydercza piosenka, uwarunię, przenośnia, zagadka⁴⁴²⁶ - tu i Prz 1,6}
^{***lub: zagadka, trudne pytanie, przypowieść, kłopotliwe przedziwienie bądź pytanie²⁴²⁰, ****ach! niestety! o! biada!¹⁹⁴⁵ Mi 2,4}
^{****dost.: k.h. mieć wiele, pomnażać²³²⁵, *****lub: jat⁵⁷⁰⁴ długo⁴⁹⁷⁰}
^{*****lub: bierz na siebie ciężar²⁵¹³, *****zadłużenie²⁶⁷¹ - satyryczne określenie zapisu dłużnego w formie glinianych tabliczek - KUL^K}

7. Czy nie powstaną⁶⁹⁶⁵ nagle⁶⁶²¹ twoi wierzyciele^{*} i nie obudzą⁹⁷⁴ się ci, którzy przyprawiają cię o drżenie^{**}? I będziesz¹⁹⁶¹ dla nich łupem^{***} ^{2Krl 21,14; Iz 42,22,24; Jr 49,32}

^{*dost.: k.q. pożyczyć na procent, gryźć⁵³⁹¹, **k.p. dygotać gwałtownie, powodować drżenie²¹¹¹ tu i Est 5,9; Koz 12,3; *****złodycz}

8. Ponieważ³⁵⁸⁸ ty⁸⁵⁹ złupiłeś^{***} wiele⁷²²⁷ narodów¹⁴⁷¹, złupią⁷⁹⁹⁷ cię też wszystkie³⁶⁰⁵ pozostałe³⁴⁹⁹ ludy⁵⁹⁷¹ z powodu krwi¹⁸¹⁸ ludzkiej^{***}¹²⁰ i gwałtu^{***} ^{zadanego} ziemi⁷⁷⁶, miastu⁷¹⁵¹ i wszystkim³⁶⁰⁵ jego mieszkańcom⁴²⁷. ^{Iz 33,1;}

^{*lub: k.q. plądrować, łupić, wyciągać⁷⁹⁹⁷, **dost.: człowieka - Lpaj;}
^{***lub: krzywdą, okrucieństwem, przemoc, gwałt²⁵⁵⁰ Ez 36,4}

9. Biada¹⁹⁴⁵ temu, który uzyskuje^{*} niegodziwy^{**} zysk^{***} dla swojego domu¹⁰⁰⁴, aby ustanowić⁷⁷⁶⁰ wysoko⁴⁷⁹¹ swoje gniazdo⁷⁰⁶⁴ i by wyrwać^{***} się z ręki¹ zła⁷⁴⁵¹! ^{Jr 49,16; Ab 1,4}

^{*lub: odciąć, powstrzymać, uzyskać niegodziwie bądź gwałtem¹²¹⁴}
^{**lub: udręka, niedola, krzywdą, zło⁷⁴⁵¹ ***tj. zysk - niesprawiedliwy, zdobyty gwałtem¹²¹⁵, ****wyczołubić⁵³³⁷, *****tj. moc³⁷⁰⁹}

10. Zaplanowałeś^{**} hańbę^{**} swojemu domowi¹⁰⁰⁴: wytracić^{***} wiele⁷²²⁷ narodów⁵⁹⁷¹, i grzeszyłeś^{***} przeciwko własnej duszy⁵³¹⁵.

^{*dost.: rudić, doradzać, udzielać rady, doradca (imieństw)³²⁸⁹}
^{**lub: ustyd¹³²², dost.: k.q. odciąć⁷⁰⁹⁶, ****tj. chybić celu - Kaz 5,6^{**}}

11. Bo kamień⁶⁸ będzie wołać^{*} ze ściany⁷⁰²³ a krokiew^{***} z drewna⁶⁰⁸⁶ odpowie⁶⁰³⁰ mu.

^{*lub: k.q. krzyczeć²¹⁹⁹; **hap.leg.: krokiew, dźwignia (?)³⁷¹⁴}

12. Biada¹⁹⁴⁵ temu, który na krwi buduje¹¹²⁹ twierdzę⁸⁹² i miasto⁷¹⁵¹ utwierdza^{*} nieprawością^{***}!

^{Jr 22,13; Ez 24,9; Mi 3,10; Na 3,1}
^{*lub: k.p. ustanowić, utwalać²⁵⁵⁹, **zło, niesprawiedliwość²⁷⁶⁶}

13. Oto²⁰⁰⁹ czy nie *pochodzi* to⁸⁵³ od JHWH Zastępów^{*}, że ludy⁵⁹⁷¹ trzudzą^{*} się dla ognia, a narody³⁸¹⁶ *tak* bardzo^{*} męczą^{*} się na próżno⁷³⁸⁵?

Jr 51,58

^{hebr.} *caba* - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵; ^{lub:} *k.g.* mocozić się, zwyciężyć³⁰²¹; ^{przymj.} 1767 - wyszczuplający, w nadmiarze - Wj 30,7; *tak często* - Hi 30,25; ^{hebr.} *k.g.* być znużonym, osłabnąć, męczyć się³²⁸⁶

14. Ziemia⁷⁷⁶ bowiem³⁵⁸⁸ zostanie napełniona^{*} poznaniem³⁰⁴⁵ chwały^{*} JHWH, jak wody⁴⁵²⁵ okrywające^{*} *głębiny* morza³²²⁰, Iz 11,9

^{lub:} *k.n.* być napełnionym, uzbrojonym, zadowolonym⁴³⁹⁰
^{hebr.} *kaud* - chwala, splendor, majestat, godność, szacunek³⁵¹⁹
- a także: ludzie - Hi 19,9; Ps 8,5; 21,5 - por. EIB Ps 30,13^k

^{lub:} *k.p.* zakryć, ukryć, odebrać, rzucić na, ogarnąć, zalać³⁶⁸⁰

15. Biada¹⁹⁴⁵ *temu*, kto poi⁸²⁴⁸ swojego bliźniego⁷⁴⁵³, przystawiając^{*} mu swój bukłak³², żeby go upoić^{*}, by patrzeć⁵⁰²⁷ na jego nagość³⁶⁸¹! ^{hebr.} *hap.leg.* organy intymne^{4589/BS304} Kpl 18,1-18;

^{dost.} *k.p.* dołączający⁵⁵⁹⁶; ^{skóra} zasmołowana na końcach - na wodę, bukłak, butelka^{2573/BS2949} - tu i Rdz 21,14.15.19; ^{hebr.} *k.g.* uczynić pijanym, upić, spowodować upicie się⁷⁹³⁷, *AK* - upajać Iz 51,17

16. Nasycałeś⁶⁴⁶ się hańbą^{*} zamiast chwałą³⁵¹⁹; upij^{IMP}⁸³⁵⁴ się więc¹⁵⁷¹ i ty⁸⁵⁹, i zostań uznany^{*} za nieobrzezane³⁰⁵. Kielich³⁵⁶³ prawicy³²²⁵ JHWH zwróci⁴⁵³⁷ się przeciwko tobie, a na⁵⁹²¹ twojej chwale³⁵¹⁹ będzie lajno³⁶⁸¹.

^{lub:} *ustyd*, hańba, ujma, upokorzenie, sromota⁷⁰³⁶
^{hebr.} *k.n.* *imp*⁶¹⁶⁸ - por. Kpl 19,23; *pkaz* swój napletek - EIB, *okaz bruk* obrzezania - *AK*, por. *mysł* w Rdz 9,21; ^{hebr.} *kielich gniewu*
^{hebr.} *hap.leg.* hańba, *ustyd*⁷²⁰, *gnój*, *lajno*, *piętno*³⁸¹⁷⁰ Obj 14,8-10

17. Okryje³⁶⁸⁰ cię bowiem³⁵⁸⁸ gwałt^{*} *zadany* Libanowi³² i rzeź^{*} zwierząt⁹²⁹ przerazi²⁸⁶⁵ cię, z powodu krwi⁸¹⁸ ludzkiej¹²⁰⁵ i gwałtu *zadanego* ziemi⁷⁷⁶, miastu⁷¹⁵¹ i wszystkim jego³⁶⁸¹ mieszkańcom.

Pwt 1,7; 37,7

^{lub:} *gwalt*, krzywdza, okrucieństwo, niesprawiedliwość²⁵⁵⁵
^{hebr.} *biady*³⁸⁴⁴ *lesiste* pasmo górskie na północnej granicy Izraela - por. *cedry Libanu* - Ps 29,5^{he}; ^{hebr.} *gwalt*, zniszczenie, ruina⁷⁷⁰¹

^{dost.} - w nim mieszkających³⁴²⁷ - *AK*, w nim mieszkali - EIB¹

18. Jaka⁴¹⁰⁰ korzyść^{*} *przyniesie* rzeźbiony posąg³², że wycośla⁶⁴⁵⁸ go jego rzeźbiarz³²², ulany posąg³² i nauczyciel^{*} kłamstwa⁸²⁶⁷, że aż tak ufa⁹⁸² rzeźbiarz³³³⁵ swojej rzeźbie wykonującej⁶²¹³ nieme⁴⁸³ bożki³⁶⁸¹?

Ps 2,12;

^{lub:} *k.h.* odnosić zysk, zyskiwać, korzystać, osiągać³²⁷⁶ Jr 10,8;

^{hebr.} *pesel* - obraz²⁴⁵⁹, wyobrażenie bóstwa rzeźbione w drewnie lub wykawane w kamieniu, a później odlwane z metali¹⁹⁷⁴⁷⁵

^{hebr.} *człowiek* nadający cennosci kształt, formę - *hebr.* *jecer*³³³⁶

^{hebr.} *topiony metal*, odlwany wizerunek (bożka)⁴⁵⁴¹ So 1,7;

^{hebr.} *iwyczenia*^{3384/BS3833} - por. 4Q Na 3,10 - *AK*, *BW*, *KUL* Za 2,17

^{hebr.} *eli* - do niczego, nic niewart, bezwartościowy - o bożkach vs *hebr.* *el*, *elohim* - władca, sędzia, Bóg, *el* potężny - Ps 68,15

19. Biada⁹⁴⁵ *temu*, który mówi⁵⁵⁹ do drewna⁶⁰⁸⁶: Obudź^{IMP} się, a do niemego³² kamienia⁶: Ocknij^{IMP} się! Czyż na może na

uczać³⁶⁸¹? Spójrz³⁶⁸¹ na niego, pokryty⁸⁶¹⁰ jest on¹⁹³¹ złotem²⁰⁹¹ i srebrem³⁷⁰¹, ale w jego wnętrzu⁷¹³⁰ nie ma³⁶⁹ żadnego³⁶⁰⁵ ducha³⁶⁸¹.

^{lub:} *k.h.* rozedrzeć⁶⁹⁷⁴; ^{hebr.} *k.g.* cisza, milczenie¹⁷⁴⁸; ^{hebr.} *k.g.* pobudzić się, obudzić się⁵⁷⁸²; ^{hebr.} *k.h.* rzucić, strzelać, wskazywać, pokazywać, kierować, uczyć³³⁸⁴; ^{hebr.} *oto*, czy, spójrz³⁶⁸¹ - part. wskazująca²⁰⁰⁹; ^{hebr.} *rua* - duch, technienie, wiat⁷³⁰⁷ Wj 30,8

20. JHWH jest w swoim świętym⁶⁹⁴⁴ przybytku³¹¹⁵. Niech cała³⁶⁰⁵ ziemia⁷⁷⁶ umilknie³⁶⁸¹ przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰.

So 1,7; Za 2,13

^{lub:} w świątyni¹⁹⁶⁴ Jego świętości⁶⁹⁴⁴; ^{hebr.} *palac*, świątynia, przybytek¹⁹⁶⁴; ^{dost.} *k.h.* nakazać milczenie²⁰¹³ - Lb 13,30; Sdz 3,19

3 Modlitwa^{*} proroka^{**} Habakuka²²⁶⁵ na Sziggimot³⁶⁸¹ ^{hebr.} *sziggimot* - błędzących - *AK* Ps 7,1

^{termin} *szeg.* na początku psalmów o charakterze poetyckim⁸⁶⁰⁵

^{dost.} *mówiący* przed, w imieniu - *hebr.* *nabi*⁵⁰³⁰

^{hebr.} *sziggimot* - skarga, apelacja, piosenka żalobna (?)^{7692/B9150}

2. JHWH, usłyszałem⁸⁰⁸⁵ Twoją wieść^{*} i uląłem³² się JHWH Twojego dzieła⁶⁴⁶⁷, niech ono ożyje⁴²¹ w najbliższych³⁶⁸¹ latach⁸¹⁴¹, ujawnij³⁰⁴⁵ je w najbliższych⁷¹³⁰ latach⁸¹⁴¹; w gniewie³⁶⁸¹ pamiętaj²¹⁴² o miłosierdziu³⁶⁸¹.

^{lub:} *domiesienie*, *posłuchanie*, *relacja*^{8088/B9531}; ^{hebr.} *k.g.* być przefetygim bojaźnią, lękać się, czcić, szanować³³⁷²; ^{dost.} *środek*, *wewnętrzna część*, *centrum*¹¹³⁰ *okreś.* *pośrodek* lat - może mieć znaczenie *teraźniejszości* - *KUL*^k; ^{hebr.} *uwzburzenie*, *podniecenie*, *wściekłość*, *utrapienie*⁷²⁶⁷; ^{hebr.} *k.p.* *mieć* *łitość*, *współczucie*⁷³⁵⁵

3. Bóg⁴³⁰ nadejdzie⁹³⁵ z Temanu^{*}, a^{*} Święty⁶⁹¹⁸ z góry Paran^{*}. Sela³⁶⁸¹. Jego majestat⁹³⁵ okrył³⁶⁸⁰ niebiosa⁸⁰⁶⁴, a Jego chwała³⁶⁸¹ wypełniła⁴³⁰⁰ ziemię⁷⁷⁶.

Pwt 33,2; Sdz 5,4; Ps 68,7

^{hebr.} *południe*⁸⁴⁸⁷ - *obszar* położony na wsch. od Idumei - Rdz 36,11.15; ^{hebr.} *i Święty*; ^{hebr.} *„miejsce pieczar”*⁶²⁹⁰ - *obszar* pustynny graniczący od wsch. z pustynią Synaj - *przypuszczalnie* *obszar* 18 postojów wędrówki Izraelitów z Egiptu - Lb 10,12; Prut 1,1

^{hebr.} *sela* - *termin* muz. (?) - *akcent*, *pauza*, *przerwanie*, *zmiana tonacji*, *zmiana głosu*, *znaczenie* *stylu muzyki*⁵⁵⁴²

4. Jego blask^{*} stanie¹⁹⁶¹ się jak światła³⁶⁸¹, promienie^{*} *wychodzą* z Jego rąk i tam⁸⁰³³ jest kryjówka^{114P} Jego mocy⁵⁷⁹⁷.

Pwt 33,2

^{lub:} *jasność*²⁰⁵¹; ^{hebr.} *światło* *dnia*, *księżyc*, *lampy*, *już*, *już*²¹⁶

^{hebr.} *róg* *jako* *metaf.* *sily*, *instrument* muz., *promień*, *wzgórze*⁷¹⁶¹

5. Przed Nim^{*} pojździe¹⁹⁸⁰ zaraza^{*}, a plaga wyruszy³³¹⁸ za Jego stopami⁷²².

Pwt 33,2

^{lub:} *przed* *Jego* *obliczem*⁶⁴⁴⁰; ^{hebr.} *plaga*, *pomór*; *zaraza* *w* *śródm* *bydła*¹⁶⁹⁸; ^{dost.} *plomień* - Pnp 8,6; *rozbił* *iskra*, *zaraza* - Prut 32,24 *lub* *imie* *wtasne* *bożka* - *Resef* (*babiloński* *Nerjal*)^{7565/BS799}

6. Staną^{IMP} i zmierzyl^{IMP} ziemię⁷⁷⁶, spojrzal^{IMP} i wstrząsnął^{IMP} narody¹⁴⁷¹, a góry²⁰⁴² *prastare* zostały skruszone⁶³²⁷, skłoniły⁷⁸¹⁷ się pagórki³⁸⁹ odwieczne⁵⁷⁶⁹. Jego drogi^{*} są wieczne³⁶⁸¹.

^{lub:} *k.p.* *rozciągać*, *ciągnąć* *dalej*, *mierzyć*, *odmierzać*⁴⁰⁵⁸; ^{dost.} *k.h.* *spowodować* *wzdręgnięcie* się⁴⁴²⁵; ^{hebr.} *lub* *wieczność*, *stałość*, *kontynuacja*⁵⁷⁰³; ^{hebr.} *„długotrwałość*, *starożytność*, *odwieczność*⁵⁷⁶⁹

7. Widziałem⁷²⁰⁰ namioty¹⁶⁸ Kuzzanu* *dotknięte* uciskiem**⁸⁸, trzęsą⁷²⁶⁴ się zasłony***⁸⁸ ziemi⁷⁷⁶ Midianu****.

Rdz 25,2,4; Wj 2,15

*hap.leg.: „ich czerń”³⁵⁷²; lokalizacja nieznaną, Midian - WBC^K
**lub: zmartwienie, niegodziwość, szczególnie jako wynik magii, oszustwo, bawochochwalczy kul²⁰⁵, AK - pod uciskiem, EIB - obciążone troską; ***kartiny²⁴⁰⁷; ****tj. „niesnaski”⁴⁰⁸⁰ - sym Abrahama i Ketury - Rdz 25,1 - lud zamieszkały na Półwyspie Arabskim

8. Czy JHWH zapłonął* przeciwko rzekom⁵¹⁰⁴? Czy przeciwko rzekom⁵¹⁰⁴ skierowałaś Twój gniew**? Czy przeciwko morzu³²²⁰ zwróciła się Twoja zapalczywość***, gdy siadaś⁷³⁹² na swoje konie⁵⁴⁸³ i na swoje zwycięskie**** rydwany⁴⁸¹⁸?

Pwt 33,26;

*tj. zapalić (o gniewie) ⁷²³⁴; **lub: nos, gniew; metaf.: fuknąć (o gniewie) ⁶³⁹; ***wybuch, furia, uściółkość²⁶⁷⁸; ****wybawienie, dobrobyt, pomysłowość, zwycięstwo³⁴⁴⁴

Ps 68,4; 104,3

9. Wzniesiony⁵⁷⁸³, obnażony** Twój łuk⁷¹⁹⁸. Twa klątwy⁷⁶²¹ jak dzidy*** miotają słowa⁵⁶². Sela⁵⁵⁴². Podzieliłeś¹²³⁴ ziemię⁷⁷⁶ rzekami⁵¹⁰⁴.

*hap.leg.: k.n. zostać obnażonym, z pewnością obnażyć - za BHS - por. EIB^K; **lub: nagość, gołota⁶¹⁸¹ - por. Mi 1,11; Ez 16,7; 23,29; ***dost.: berto, laska, gałąź, plemie⁴²⁹⁴ B4968 - por. u 14; AK - (jak) przysiąg strażcy (Tu) mowa; KUL - a kolecan pełen strzał - por. BT, BP; dla przysiąg pokoleniom wyprzeczonej - BG Pwt 32,40-43

10. Ujrzały⁷²⁰⁰ Cię góry²⁰²² i zaczęły wirować*, ulewa⁴³²⁵ wód⁴³²⁵ przechodzi*⁸⁸. Otchłań** wydała⁵⁴¹⁴ swój głos⁶⁹⁶³, wysoko**** podniosła⁵³⁷⁵ swoje ręce³⁰²⁷.

Wj 14,22; 19,16-18; Joz 3,16;

*lub: tańczyć, kręcić się, związać się, wirować²³⁴²; **burza z piorunami; ***k.g. przejść obok, nad, przelecieć⁵⁶⁷⁴; ****hebr.: tehom - głębia (oceanu) - gr.: abyssos - por. Rdz 1,2, otchłań, morze, grób⁸⁴¹⁵; *****: „swój głos domiasty” - AK Sdz 5,4; Ps 68,8; 77,18

11. Słońce⁸¹²¹ i księżyc³³⁹⁴ stoją* na wysokości** z powodu światła²¹⁶ lecających strzał²⁶⁷¹ Twoich, z powodu blasku⁵⁰⁵¹ Twojej lśniącej**** włóczni²⁵⁹⁵.

Joz 10,12-13

*lub: k.g. stać, być prostym, zajmować stanowisko, zaprzestać

**lub: wyniosłe miejsce przebywania, wysokość, mieszkanie²⁰⁷³

***dost.: k.g. chodzić, k.g. poruszać się¹⁹⁶⁰; ****piorun, błyskawica¹³⁰⁰

12. W gniewie* przemierzasz** ziemię⁷⁷⁶, w zapalczywości*** depczesz**** narody¹⁴⁷¹.

*lub: oburzenie²¹⁹⁵; **k.g. stąpać, maszerować, EIB - depczesz⁶⁸⁰⁵

***por. u 8⁸⁸; ****k.g. trawować, młócić, deptać¹⁷⁵⁸

13. Wyruszyłeś³³¹⁸, aby wybawić* Twój lud⁵⁹⁷¹, aby wybawić* Twojego pomażanca**, roztrząsałeś* głowę** domu¹⁰⁰⁴ niegodziwego⁷⁵⁶³, by obnażyć⁶¹⁶⁸ fundament³²⁴⁷ aż do podstawy****. Sela*****.

***por. u 3

*lub: wyzwolenie, dobrobyt, zwycięstwo, ratunek³⁴⁶⁸

**tj. ktoś namaszczony, mesjasz, pomocznik⁴⁸⁹⁹ - gr: christos

***tj. głowa jako szczyt, wierzchołek, początek, głowa rodu⁷²¹⁸

****lub: k.g. przebić, zdrzągać, ciężko zranić²⁶¹⁸

*****dost.: aż do szyi - por. EIB, od ojona³²⁴⁷ aż do szyi - por. WBC^K

14. Przeszyłeś⁵³⁴⁴ swoimi dzidami* głowę⁷²¹⁸ jego wodza**⁸⁸; burza⁵⁵⁹⁰ się, aby mnie rozprzyszczyć⁶³²⁷; ich radość*** jak tego, kto w ukryciu**** pożera³⁹⁸ ubożego⁶³⁶⁶.

*por. u 9⁸⁸⁸; **hap.leg.: wódz, przwódca, wojownik (?), AK - jego wojsk; lub: kęty, gere - wodzów⁶⁵¹⁸; ***hap.leg.: chłuba, arogancja, triumf⁵⁹⁵¹ B6892; ****tj. tajemne miejsce, kryjówka⁴⁵⁶⁵

****lub: wdzięczny, słaby, pokorny, nędzny, biedny, ubogi⁶⁰⁴¹

15. Wdeptałeś* w morze³²²⁰ jego konie⁵⁴⁸³; w skupisko** wielkich⁷²²⁷ wód⁴³²⁵.

Ps 77,19

*lub: deptać, maszerować, udeptywać (w tłoczni)¹⁸⁶⁹

**hebr.: homer - kopiec, sarta, wezbranie (wody), cement, zaprawa, jednosta miary substancji sypkich - około 300 l

16. Gdy tu usłyszałem⁸⁰⁸⁵, zatrzęsło* się moje wnętrze**⁸⁸, z powodu tego głosu zadrzały⁶⁷⁵⁰ moje wargi⁸¹⁸³. Zepsucie*** weszło⁹³⁵ w moje kości⁰¹⁶ i kolana trzęsą⁷²⁶⁴ się podę mną⁸⁴⁷⁸, ponieważ⁸³⁴ chcę odpoznać**** w dniu utrapienia****, gdy wstąpi⁵⁹²⁷ na ten lud⁵⁹⁷¹, który nas zaatakuje*****¹⁴⁶⁴.

Iz 21,3; Jr 23,9;

*lub: k.g. być wprowadzonym z równowagi, być pobudzonym, być zamiepokojonym, trząść się⁷²⁶⁴; **lub: brzech, łona, ciało, metaf.: głębiży Szewu⁹⁹⁰; ***zepsucie, rozpęd⁷⁵³⁸ - idiom: śmierć (?)

- por. Prz 12,4; ****lub: osiąść i pozostać, być spokojnym, odpoznać⁵¹¹⁷, EIB - spokojnie (czekać), BP w polaju jednak oczekuje

*****lub: ciężkie położenie, niedola, udręka⁶⁸⁶⁹; ****tj. u Rdz 49,19

Dn 7,28; 8,28; 10,4-9; Obj 1,17

17. Choćby figowiec⁸³⁸⁴ nie wypuścił swoich pąków* i nie było plonu²⁹⁸¹ w winnicach**⁸⁸, choćby zawiódł¹³⁶⁶ owoc**** oliwki²¹³² i pola*****⁷⁷⁰⁹ nie przyniosły⁶²¹³ zboża⁴⁰⁰, a trzoda⁶⁶²⁹ zniknęła**** z zagrody⁴³⁵⁶ i nie było bydła¹²⁴¹ w oborach⁷⁵¹⁷ HAP;

*lub: kielkować, wypuszczać pędy, rozkwitać⁶⁵²⁴; **na winoroślach¹⁶¹²; ***k.p. rozczarować, przeszyć się, oszukiwać, zawodzić³⁵⁸⁴; ****dost.: dzieło, osiągnięcie, wyrób, wytwór⁴⁶³⁹

*****lub: tarasy lub winnica rozdzielona na tarasach, pole⁷⁷⁰⁹ B9169

*****dost.: k.g. przecinać na dwoje, ścinać, odcinać, niszczyć¹⁵⁰⁴

18. A ja jednak będę się radował* w JHWH, weselił* się w Bogu mojego zbawienia**.

*lub: wnosić się radością, bardzo się radować⁵⁹³⁷, triumfować⁸⁶⁸⁷⁶

**lub: radować się, weselić się, cieszyć się, trząść się¹⁵²³

***lub: wyzwolenie, dobrobyt, zwycięstwo, ratunek³⁴⁶⁸

****Ism 2,1; 1Krn 16,35; Ps 9,14; 40,16; 73,25; Iz 25,9; 41,16; 61,10

19. JHWH PAN* jest moją mocą²⁴²⁸ i uczynił⁷⁷⁶⁰ moje nogi⁷²⁷² jak u lani**⁸⁸, i sprawił, że krocze¹⁸⁶⁹ po moich wyżynach***. Przewodnikowi⁵³²⁹ chóru, na moje instrumenty strunowe⁵⁰⁵⁸.

Pwt 32,13; 33,29; 1Sm 30,6; 2Sm 22,34

*hebr.: adonaj - Pan, mój Pan¹³⁶; **tj. kozica górską, mubijska dzika kozica, gazela³⁵⁵ - met. oznaczająca pewność i szybkie kroki

- por. Ps 18,33; ****lub: wysokich miejscach¹¹¹⁶ - i Rdz 49,21; Pmp 2,7

1Krn 16,11; Ps 18,1; 22,19; 27,1; 29,11; 105,4; 118,14; Iz 12,2; 33,2

Księga Sofoniasza

Księga Sofoniasza

1 Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH, które⁸³⁴ stało¹⁹⁶¹ się do Sofoniasza*, syna¹¹²¹ Kusziego*, syna¹¹²¹ Gedaliasza*, syna¹¹²¹ Amariasza*, syna¹¹²¹ Ezechiasza*, za dni³¹¹⁷ Jozjasza*, syna¹¹²¹ Amona*, króla⁴⁴²⁸ Judy³⁰⁶³. 2Krl 22,1-20; *tj. „ukryty przez JHWH”⁶⁸⁴⁶, **„ich czerni” - mieszkaniec Kusz, dzisiejszej Etiopii³⁵⁶⁰ lub górnego Nilu - So 2,12*, Jr 36,14; **JHWH jest wielki¹¹⁴⁵⁶, ****„JHWH mówi”⁵⁶⁸, *****„JHWH moją siłą”²³⁹⁶ *****tj. „ten, którego JHWH uzdrawia”²⁹⁷⁷, *****„uzdobiłomy pracownik”⁵²⁶ 2Krn 34,1-33; Jr 1,2; 22,11

2. Na pewno^{91NF} zmiotę^{91JUS} wszystko⁶⁰⁴⁵ z powierzchni⁶⁴⁴⁴ tej ziemi** – oświadczenie⁶⁸⁸ JHWH. *hebr.:m: ad amah¹²⁷ - por. u 18**** Rdz 6,7; 7,4 *hebraizm: asof⁶²² asof⁶²² - podkreślający grozę sytuacji **lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroKa)⁵⁰⁰², 2Sm 23,1

3. Zmiotę^{91JUS} człowieka¹²⁰⁸ i zwierzęta⁹²⁹, zmiotę^{622JUS} ptactwo⁵⁷⁷⁵ niebios⁸⁰⁶⁴ i ryby¹⁷⁰⁹ morza³²²⁰ i zgorzenia** wraz z bezbożnymi¹¹⁸⁸. Wytnę³⁷⁷² człowieka¹²⁰ z powierzchni⁶⁴⁴⁰ tej ziemi****, oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH. *lub: k.h. zgładzić, zniszczyć - por. KULK; k.q. zbierać, gromadzić, usuwać⁶²², **przyczyna upadku (o bożkach), zgorzenie³³⁸⁴ - tu i Iz 3,6; ***winny, niegodziwy, przestępca, złoczyca⁷⁵⁶³ *****hebr.: adama^h - ziemia, kraj, terytorium, grunt uprawny¹²⁷

4. Wyciągnę⁵¹⁸⁶ swoją rękę¹ na Judę⁹ i na wszystkich⁶⁴⁰⁵ mieszkańców³⁴²⁷ Jeruzolimy***; wytnę⁶⁸⁸ z tego miejsca⁴⁷²⁵ pozostalości⁷⁶⁰⁵ Baala* i imiona⁸⁰³⁴ bałwochwalczych kapłanów**** wraz z kapłanami³⁵⁴⁸, *ramię, ręka - symbol mocy, władzy i aurytetytu - Ps 89,13 **tj. „chwalony” lub „niech On będzie wielbiony”³⁰⁶³ - tu: o terytorium król. Judy obejmującym teren plemion Judy i Beniamina ***hebr.: Jeruzalajim³³⁸⁹ - „nauczanie pokoju”; ****lub: k.h. odciąć, skąć, zniszczyć; pozwolić na zgnie³⁷⁷², *****tj. „pan” - najużywszy bóg Fenicjan¹¹⁶⁸, *****lub: gorńców - tu i 2Krl 23,5; Oz 10,5

5. I tych, którzy¹ na dachach* oddają pokłon* zastępom** niebios***; i tych, którzy oddają pokłon⁷⁸¹² przysięgają**** na JHWH i przysięgają na Milkoma****, 2Knl 23,12; Jr 19,13 *na płaskich dachach (tarasach) budowano małe pomieszczenia **lub: k.h.p. padać na twarz⁷⁸¹², **por. Ps 22,20***, ****tu: o kulcie astralnym - por. 2Krl 17,16; 21,3-5; ****lub: k.n. składać ślub⁷⁶⁵⁰ *****tj. „wielki król”⁴⁴⁴⁵ - bóg Amomitów i Fenicjan - 1Krl 11,5

6. I odwracających¹ się od JHWH i tych, którzy nie szukają⁹ JHWH ani się Jego nie radzą¹¹⁸⁸. *lub: k.q. starać się, zabiegać, radzić, zgłębiać¹⁸⁷⁵ *tu: k.n. odwrócić się, zostać odciętym, k.q. schodzić na złą drogę, okazać się odstępcą⁵⁴⁷², **k.p. dążyć do czegoś, pragnąć, prosić¹²⁴⁵

7. Umilknij* przed obliczem⁶⁴⁴⁰ JHWH PANA, gdyż bliski⁷¹³⁸ jest dzień³¹¹⁷ JHWH! JHWH bowiem przygotował³⁵⁵⁹ ofiarę*, poświęcił** swoich zaproszonych⁷¹²¹. Lb 13,30; Sdz 3,19; *lub: k.h. nakazać milczenie²⁰¹³ - tu: w wykrzykniku **hebr.: zebał²⁰⁷⁷ - ofiara, ofiara wspólnotowa¹³²⁶³ - Ps 26,14 **lub: k.h. oddzielić, traktować jako święte⁶⁰⁴² Ha 2,20; Za 2,13

8. I stanie¹⁹⁶¹ się w dniu³¹¹⁷ ofiary²⁰⁷⁷ JHWH, że ukarzę⁶⁴⁸⁵ książąt* i synów¹¹²¹ króla⁴⁴²⁸ oraz* wszystkich⁶⁰⁴⁵, którzy¹ ubierają³⁸⁴⁷ się w szaty⁴⁴⁰³ cudzoziemskie****. 2Krn 22,1 *lub: władca, przywódca, wysoki urzędnik, naczelnik, dowódca⁸²⁶⁹ **dosł.: w dodatku, razem z⁵⁹²¹, ***obcy, metaf. nieznanomy⁵²³⁷

9. Ukarzę* też⁹²¹ w tym dniu przeskakujących¹⁸⁰¹ przez⁵⁹²¹ próg⁶⁰¹⁴⁶⁷⁰, którzy¹ napełniają⁴³⁹⁰ domy¹⁰⁰⁴ swoich panów*** gwałtem**** i oszustwem****. So 3,11,16 *lub: wolać do odpowiedzialności, mścić się, doświadczać⁶⁴⁸⁵¹⁷⁵⁰⁶ **tj. zabobny przesąd - nastąpienie progmu umożliwiło wejście demonom do domu - KHK - por. kult Dagona w 1Sm 5,5 ***... swojego Pana - AK, BW, BT, BP; ... swoich panów BG, BB, EIB - por. hebr. bet - jako świątynia i jej obwód - Wj 28,20, 2Sm 11,2 oraz hebr. adon jako pluralis excellentiae - w Ps 8,2; 135,5 ****lub: gwałt, krzywdza, okrucieństwo, niesprawiedliwość²⁵⁵⁵ *****lub: oszustwo, intryga, podstęp, zdrada⁴⁸²⁰

10. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym dniu³¹¹⁷ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH – krzyk* rozpoczą*⁶⁸⁸ od strony Bramy Rybnej*, zawodzenie**** od Dru-giej**** dzielnicy miasta i wielki¹⁴¹⁹ wyłom**** od strony wzgórz³⁸⁹. 2Krn 32,5; *dosł.: glos, dźwięk, hałas⁶⁹⁶³, **krzyk (rozpaczy), wrzawa⁶⁸¹⁸ ***to być może Brama Środkowa - Jr 39,3 na płn. miasta - Ne 3,3; 12,38; 2Krn 33,14; ****płacz (z wdryki), zawodzenie - Iz 15,8; Jr 25,36 *****lub: „Drugie Miasto”⁴⁹³² 2Krn 22,14; 34,22 Lz 2,9 *****lub: złamanie, pełnienie, skruszenie, wyłom, ruina⁷⁶⁶⁷

11. Zawódcie^{91IMP}, mieszkańcy³⁴²⁷ Maktesz*, bo będzie zniszczony¹⁸²⁰ cały³⁶⁰⁵ lud⁵⁹⁷¹ Kanaanu*, będą wykorzenieni wszyscy³⁴⁰⁵, którzy¹ odważają** srebro*. *lub: k.h. plakać, wyć³⁵¹³, **tj. „moździer”⁴³⁸⁹ - część miasta położona w niecce lub depresji w dolinie Tyropoem w VII p. Ch. została otoczona murami, tam też znajdowały się składy kupców **lub: lud kupców³⁴⁶⁷ - por. Ez 17,4 nazwa dotyczy również trudniących się handlem; ****hap.leg. obciążony, obladowany (?) *****tj. srebro znajdujące się w obiegu jako środek płatniczy

12. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym czasie⁶²⁵⁶, że będę przeskakiwał* Jeruzolimę³³⁸⁹ przy świetle lamp⁵²¹⁶ i ukarzę*⁹⁶ mężczyzn³⁷⁶, odrętwia-

łych⁵⁵⁸ nad fusami⁵⁵⁹ wina, mówiących⁵⁶⁰ w swoim sercu⁵⁶¹: JHWH nie uczyni do-brze⁵⁶² ani nie uczyni źle⁵⁶³.
Jr 48,11;

*lub: k.p. szukać, przeszukiwać (dokładnie)²⁶⁶⁴, **k.q. zwracać uwagę na, odwiedzać, karcić⁶⁴⁸⁵, ***dost.: k.q. być zapęszczonym⁷⁰⁸⁷ ***lub: a) z mleka przechodzącego w ser - Hs 10,10 lub o procesie fermentacji wina - Ps 75,9 - ślad na swych drogach - BG; BP; BT ***hebr.: lebab - wewnętrzny człowiek, umysł, wola, serce, rozum, wiedza, pamięć, sumienie³⁸²⁴ - por: hebr.: leb³⁸²⁰ Am 6,1

13. I stanie¹⁹⁶¹ się ich bogactwo⁵⁶⁴ lupem⁵⁶⁵, a ich domy¹⁰⁰⁴ - spustoszeniem⁵⁶⁶. Pobudu-ją¹¹²⁹ domy¹⁰⁰⁴, lecz nie będą w nich mieszkać³⁴²⁷; zasadzą⁵¹⁹³ winnice³⁷⁵⁴, ale nie będą pić⁸³⁵⁴ z nich wina³¹⁹⁶.
Pwt 28,30; Am 5,11; Mi 6,15

*lub: moc, skuteczność, siła, bogactwo²⁴²⁸, **zadobyc⁴⁹³³ ***lub: zniszczenie, zmarnowanie, spustoszenie, pustkowienie⁸⁰⁷⁷

14. Blisko⁷¹³⁸ jest wielki⁴¹⁹ dzień³¹¹⁷ JHWH, blisko⁷¹³⁸ jest i bardzo²⁹⁶⁶ szybko nadchodzi⁵⁶⁷ głos⁵⁶⁸ dnia³¹¹⁷ JHWH. Gorzko⁴⁷⁵¹ krzyczą⁵⁶⁹ tam⁸⁰³³ będzie mocarz⁵⁷⁰.
Jr 48,16; Jl 2,1.11

*lub: przedk., blaskawiczenie, pedyczą bardzo szybko⁴¹¹⁸, **halas, dźwięk⁶⁹⁶³, ***k.q. wrzeszczeć, k.h. wydać ryk, wykrzyknąć (okrzyk wojenny)⁶⁸⁷³ - Iz 42,13; ***człowiek silny, potężny, dzielny¹³⁶⁸

15. Ten dzień³¹¹⁷ będzie dniem³¹¹⁷ zapalczy-wości⁵⁷¹, dniem³¹¹⁷ utrapienia⁵⁷² i ucisku⁵⁷³, dniem ruiny⁵⁷⁴ i spustoszenia⁵⁷⁵, dniem³¹¹⁷ ciemności²⁸²² i mroku⁶⁵³, dniem³¹¹⁷ obłoku⁴⁰⁵¹ i gęstych chmur⁶²⁰⁵.
Iz 22,5; Jr 30,7; Jl 2,2.11;

*lub: wybuch, furia, uściekłość⁵⁶⁷⁸, **ciężkie położenie, niedola, kłopot⁶⁹⁶⁹, ***udręka, tarapaty, ucisk⁴⁶⁹¹, ***zniszczenie, nie-uzżytki⁷⁷²², ****spustoszenie, upadek, ruina⁴⁸⁷⁵ Am 5,18

16. Dniem³¹¹⁷ trąby⁵⁷⁶ i trąbienia⁵⁷⁷ przeciw-ko⁵⁹²¹ miastom warowym⁵⁷⁸ i przeciwko murom⁵⁷⁹ wysokim¹³⁶⁴.
***lub: basztop⁶⁴³⁸

*hebr.: szofur - róg, róg barana⁷⁷⁸² Wj 19,16; Kłt 25,9, **tj. okrzyk wojenny - Am 1,14; głośny krzyk radości ze zwycięstwa - Ism 4,5; dźwięk trąby wyrażający radość⁸⁶⁴³, ***dost.: k.q. niedostępny¹²¹⁹

17. I udreczę⁵⁸⁰ człowieka¹²⁰⁵, i będą cho-dzić¹⁹⁸⁰ jak niewidomi⁷⁸⁷, ponieważ⁵⁸⁸ zgrze-szyli⁵⁸¹ przeciwko JHWH. Ich krew⁵⁸² będzie rozlana⁸²¹⁰ jak proch⁶⁰⁸³, a ich wewnątrz-ności⁸⁰⁴ - jak gnój⁵⁸³.
***tajno, kaulka gnoju - Hs 20,7

*lub: k.q. uciekać, drezczeć, powodować niedole⁶⁸⁸⁷ ***lub: k.q. grzeszyć, chybić celu, utracić, ponieść karę za grzech²²⁹⁸ ***hebr.: dam - krew; krew jako podstawa życia¹⁸¹⁸ Lm 4,14

18. Ani⁵⁷¹ ich srebro³⁷⁰¹, ani⁵⁷¹ ich złoto²⁰⁹¹ nie będzie mogło³²⁰¹ ich wybawić⁵⁸⁴ w dniu³¹¹⁷ zapalczywości⁵⁶⁷⁸ JHWH, i w ogniu Jego żar-liczności⁵⁸⁵ zostanie pożarta³⁹⁸ cała ziemia^{7761A}. Bo zagładę⁶⁴¹⁷ - ach⁵⁸⁶ jak⁵⁸⁷ przerażającą⁵⁸⁸ - sprawi wszystkim³⁶⁰⁵ mieszkającym w tej ziemi⁷⁷⁶.
***hebr.: ha arec - por: u. 2** Ez 7,19; Prz 11,4

*lub: k.h. wyzwoić, wyratować, wyswobodzić, wyrwać⁵³³⁷ ***lub: zapał, zardzość, namietność żarliwości⁷⁰⁶³, ***z pewno-ścią³⁸⁹, ****n. być zaniepokojonym, przerażonym, spieszyć się²²⁶

2. Zbierzcie^{81MP} się i zgromadźcie^{7197IMP} się, narodzie⁵⁸⁹ bezwstydnym⁵⁹⁰;

*dost.: k.h.p. zbierać się w sobie⁷¹⁹⁷, BG - wejrzycie w siebie ***lub: poganie, narody, nie-Żydzi¹⁴⁷¹, w Lpój, lud Izraela - Iz 3,17 ***lub: k.n. łeskwić, pragnąć gorąco³⁷⁰⁰ Rdz 31,30; Ps 84,3; wstę-dzić się, zblednąć z zaustydzenia⁶⁸⁵ tylko u Sofoniasza

2. Zanim²⁹⁶² wyjdzie⁵⁹¹ dekret⁵⁹² i dzień³¹¹⁷ przeminie⁵⁹³ jak plewa⁵⁹⁴; zanim²⁹⁶² przyj-dzie⁵⁹⁵ na was żar⁵⁹⁶ gniewu⁵⁹⁷ JHWH, za-nim przyjdzie na was dzień gniewu⁶³⁹ JHWH!

*dost.: k.q. rodzić, wydawać na świat³²⁰⁵, **akt prawa, dekret, po-stanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶, ***idiom: zwiędnie jak kwiat (!) ***lub: gniew; żar; płomień gniewu (zausze Boga)²⁷⁴⁰ ***lub: nos, gniew, metaf.: fuknąć gniewnie⁶³⁹ - Ps 78,49

3. Szukajcie¹²⁴⁵ JHWH, wszyscy³⁶⁰⁵ pokorni⁵⁹⁸ ziemi⁵⁹⁹, którzy⁶³⁴ wypiechali⁶⁰⁰ Jego pra-wo⁶⁰¹; szukajcie¹²⁴⁵ sprawiedliwości⁶⁶⁶⁴, szu-kajcie¹²⁴⁵ pokory⁶⁰³⁸, może¹⁹⁴ skryjecie⁵⁶⁴¹ się w dniu³¹¹⁷ gniewu⁶³⁹ JHWH.
1Krn 22,19;

*lub: biedny, pokorny, udręczony, słaby, cichy⁶⁰³⁵ Prz 21,15 ***hebr.: erac - grunt, gleba, powierzchnia, kraj, ziemia, obszar⁷⁷⁶ ***dost.: k.q. czynić, robić⁴⁶⁶⁶, ***lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przywilej, prawo, decyzja, przywilej prawny⁴⁹⁴¹

4. Gaza⁵⁸⁸ bowiem⁵⁸⁸ będzie¹⁶⁹¹ opuszczona⁵⁸⁰⁰ a Aszkelon⁵⁸¹ - na spustoszenie⁸⁰⁷⁷, Aszdod⁵⁸² w samo południe⁶⁶⁷² wyrzucą⁵⁸³, a Ekron⁵⁸⁴

wykorzenia⁶¹³¹.
dost.: wyrzucą ją - AK Jr 25,20; *hebr.: azar - siła⁵⁸⁰⁴, imna nazwa miasta Gaza; **tj. „ogień niestawy”⁸³¹, ***tj. „potężny”⁷⁹⁵, *„enuigracja” bądź „urywany z korzeniami”⁶¹³⁸ - miasta Filistynów oprócz Ekronu, położone nad wybrzeżem Morza Śródziemnego Za 9,5-7; Am 1,6

5. Biada⁵⁸⁵ mieszkańcom³⁴²⁷ wybrzeża⁵⁸⁶ morskiego³²²⁰, narodowi¹⁴⁷¹ Keretytów⁵⁸⁷! Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH jest przeciwko⁵⁹²¹ wam, Kanaanie⁵⁸⁸, ziemi⁷⁷⁶ Filistynów⁵⁸⁹; zniszczę⁶⁰² cię tak, że nie będzie żadnego mieszkańca³⁴²⁷.

*lub: ach! miastę! o! biada!¹⁹⁴⁵, **obszar; związek, towarzystwo²²⁵⁶ ***tj. „kaci, oprawcy”³⁷⁷⁴ - Kreteńczycy lub lud spokrewniony z Filistynami, ****por. So 1,11***, *****tj. „przylizysz”⁶⁴³⁰

6. Wybrzeże²²⁵⁶ morskie³²²⁰ będzie¹⁹⁶¹ pastwi-skami⁵⁹⁰ i łąkami⁵⁹¹ dla pasterzy⁵⁹², i na zagro-dy⁶⁶²⁹ dla trzód⁶⁶²⁹.

*lub: miejsce przebywania pasterzy lub stad⁵¹¹⁶, BG - owczarnią **hap.leg.: chatka, domek³⁷⁴¹, pastwiska, łąki - AK, WBC, BDB ***tj. pasterze zatrudnieni przy dogładaniu trzód - Rdz 4,2, 13,7; Am 3,12; Jr 31,10 - KUL^K, ***tj. zagroda otoczona murem¹⁴⁴⁸

7. I będzie¹⁹⁶¹ wybrzeże²²⁵⁶ morskie dla resztki⁵⁹³ domu¹⁰⁰⁴ Judy⁵⁹⁴ i będą na nim⁵⁹²¹ wypa-sać⁵⁹⁵. W domach¹⁰⁰⁴ Aszkelonu⁸⁵¹ będą się kłaść⁶²⁵⁷ wieczornem⁶¹⁵³, gdyż³⁵⁸⁸ nawiedzi⁵⁹⁶ ich JHWH, ich Bóg, i przywróci⁷⁷²⁵ ich z niewo-li⁵⁹⁷.
*lub: pozostałość⁷⁶¹¹ - Mi 2,12; 4,7; 7,18, **por. So 1,4**

***lub: k.q. doglądać, pilnować, paść; paść się, karmić się⁷⁴⁶² ***lub: k.q. zwracać uwagę na, odwiedzać, doglądać, szukać⁶⁴⁸⁵ ****tu: ketiv⁶²² wg gere: odmienni⁷⁷²⁵ ich położenie

Kpl 7,11-21; 1Sm 16,5; 2Krn 35,5-13; Jr 22,17

8. Słyszałem⁸⁰⁸⁵ drwine^{*} Moabu^{*} i obelgi¹⁴²¹ synów¹¹²¹ Ammona¹⁰⁶⁶,^{*} którymi urągali¹⁷⁷⁸ mojemu ludowi⁵⁹⁷¹ i wynosili⁴³¹ się nad ich granicą¹³⁶⁶. Ps 42,10; 102,8; 119,42; Mt 27,44; Hbr 10,33
**lub: hańba, pogarda, urąganie*⁷⁸¹, ***tj. „syn Ojca” - potomek Lota, obszar na wschód od Morza Martwego między rzeką Zered a rzeką Arnon*⁴¹²⁴, ****tj. „plemienny”*⁵⁹⁸³ - *potomek Lota - Rdz 19,36*
*****aluzja do zajęcia terenów Izraela lub przejaw pychy*

9. Dłatego³⁶⁵¹, jako żyje²⁴¹⁶ ja⁵⁸⁹ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów^{*} – Bóg⁴³⁰ Izraela³⁴⁷⁸, Tak³⁵⁸⁸, Moab⁴¹²⁴ stanie¹⁹⁶¹ się jak Sodoma^{**}, a synowie¹¹²¹ Ammona⁵⁹⁸³ jak Gomora^{***} – miejscem⁴⁴⁷⁶^{HAP} pokrzyw^{****}, dołem⁹⁵³ solnym⁴⁴¹⁷ i pustynią⁸⁰⁷⁷ aż na wieki^{****}. Resztką⁷⁶¹¹ mojego ludu złupi⁹⁶² ich i pozostali³⁴⁹⁹ z mojego ludu¹⁴⁷¹ posiadą^{****}⁵¹⁵⁷ ich.

**hebr.: armia, działania wojenne, zastęp, ciela niebieskie, stworzenie, służba wojskowa*⁶⁶³⁵, ***tj. „plonący”*⁵⁴³⁷, ****zamurzenie*⁶⁰¹⁷ - *por. Rdz 18,16-33*, *****lub: pewien rodzaj chwały*²⁷³⁸
*****lub: na zawsze*⁷⁷⁰⁴, *****lub: odziedziczyć, objąć w posiadanie*
Rdz 19,24, Iz 1,9; 3,9; 13,19; Jr 23,14; Rz 9,29

10. To²⁰⁶³ ich spotka^{*} za ich pychę^{*}, gdyż lżyli^{**} i wynosili¹³⁶⁶ się nad⁵⁹²¹ lud⁵⁹⁷¹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Iz 16,6; Jr 48,42
**dost.: to dla nich - AK*, ***lub: wynwyższenie, majestat, duma, arogancja, buja*¹³⁴⁷, ****k.p. przeciwstawianie się, urugać, łżyć*²⁷⁷⁸

*****lub: k.h. uczynić się wielkim, poleźnym, wynwyższyć się*¹⁴³¹
11. JHWH ukaże^{się} nad⁵⁹²¹ nimi wywołując^{jęk} łek^{*}, bo odłusci^{**} wszystkich⁶⁴⁰⁵ bogów⁴³⁰ ziemi⁷⁷⁶; i będą mu oddawać pokłon^{*}, każdą³⁷⁶ ze swojego miejsca⁴⁷²⁵ – wszystkie⁶⁴⁰⁵ wyspy^{****} narodów^{****}.

**lub: wyrzeźbić*³³⁹ 1Kor 8,4-6
**lub: (okaże się) straszny*³³⁷², *BP EIB, k.n. wywołać zdumienie, nabożną cześć, przejąć lekciem*³³⁷², ***dost.: czynić chudym*⁷³²⁹ - *Iz 17,4*
****lub: k.h.p. padać na twarz, bić czołem, k.g. leżeć płasko*⁷⁸¹²

*****lub: poganie, narody, nie-żydzi*¹⁴⁷¹, *Lpój. lud Izraela - Iz 3,17*

12. Wy też¹⁵⁷¹, Kuszyci^{*} – pobici¹²⁴⁹¹ oni¹⁹⁹² moim mieczem²⁷¹⁹.

Iz 18,1-7
tj. „ich czemi” - mieszkawiec Kusz, dzisiejszej Etiopii*³⁵⁶⁹ *lud górnego Nilu - So 1,1*, *Ha 3,7**, *Jr 36,14**, ***zabity, śmiertelnie raniony*

13. Wyciągnie¹¹¹⁵ też swoją rękę przeciwko⁹⁹²¹ północy^{**} i zniszczy^{Aszur}^{***}; zamieni^{****}¹¹¹⁵ Niniwę^{****} na pustoszenie⁸⁰⁷⁷ suszy⁶⁷²³ – jak pustynię⁴⁰⁵⁷.

**ramię, ręka*³⁰²⁷ - *symbol mocy, władzy i autorytetu - Ps 89,13; *tj. Asyria, atakująca Izrael od strony pch.*, ****tj. „kor.”*⁸⁰⁴ - *Asyria - starożytnie państwo semickie w pch. Mezopotamii, istniejące od drugiej połowy III tysiąclecia p.n.e. do pierwszej połowy I tysiąclecia p.n.e.*, *****dost.: k.g. kłasać, ustawiać, przenaczać*⁷⁷⁶⁰
*****tj. „siedziba Ninusa”*⁵²¹⁰ - *stolica Asyrii do roku 640 p. Chr. - Iz 10,12; Ez 31,3; Na 1,1; 2,10; Na 3,15,18*

14. I będą się pośród⁸⁴³² niej wylęgawać⁷²⁵⁷ stada⁵⁷³⁹, wszelkie³⁶⁰⁵ zwierzęta²⁴¹⁶ narodów^{*}; zarówno sowa^{**}, jak i puszczyk^{****} na jej kolumnach⁷⁷³⁰ będą spali³⁸⁸⁵, głos⁶⁹⁶³ ich śpie-

wu⁷⁸⁷⁸ *stychać* w oknach²⁴⁷⁴, dewastacja^{****} na progu⁵⁵⁹², gdyż zostanie zerwane^{****} cedrowe obicie^{****}.
*****dost.: k.p. ogolocić, obnażyć*⁶¹⁶⁸
por. u 11***, ***lub: męczysty ptak, kormoran, petikan (?)*⁶⁸⁹³, *gęś, sowa*⁸⁸⁰²⁴, ****jęczawiec, żej (związujące się zwierze)*⁷⁰⁹⁰, *sowa krótkoucha, drop, hubara lub bół*⁸⁸²⁴⁵, *****suchość; zniszczenie, zar.*²⁷²¹, *****hap.leg.: okładzina cedrowa, boazeria cedrowa*⁷³¹

15. To²⁰⁶³ miasto⁵⁸⁹² rozradowane^{*}, zamieszkałe³⁴²⁷ bezpiecznie^{**} i mówiące⁵⁵⁹ w swoim sercu^{**}: Ja⁵⁸⁹ i nikt^{****} więcej⁵⁷⁵⁰. Jakżé³⁴⁴⁹ stało¹⁹⁶¹ się spustoszeniem^{****}, legowiskiem⁷⁶⁹ zwierząt²⁴¹⁶! Każdy³⁶⁰⁵, kto będzie przechodził⁵⁶⁷⁴ obok niego, gwizdnie⁵³¹⁹ i machnie⁵¹²⁸ swoją ręką^{****}.

Iz 13,3; 22,2; 23,7; 24,8;
**lub: unoszące się radością*⁵⁹⁴⁷, *AK - zarozumiałe BP - rozważone*
niezakłócenie^{983B1157}, ****por. Sof 1,12***, *****zaprzestanie, koniec, ostateczność, nic*⁴⁵⁷, *****przerazenie, groza, zdumienie, pustkowie, nieużytki*⁸⁰⁴⁷
Iz 32,13; So 3,11; Na 3,19
*****wyraz przerażenia i pogardy - Jr 18,16; 19,8; 49,17; Mi 6,16*

3 Biada^{*} plugawemu^{**} i skalanemu^{****} miastu⁵⁸⁹² ucisku^{****}! Wj 23,21; Pwt 9,24; Ps 106,43
**lub: ach! niestety! o! biada!*¹⁹⁴⁵, ***tu i Hi 39,18*, ****k.n. być zamieszczonym*¹³⁵¹, *****lub: k.g. słamsić, k.h. traktować okrutnie*²²²⁸

2. Nie słuchało^{*} głosu⁶⁹⁶³, nie przyjmowało³⁹⁴⁷ upomnienia^{****}, nie ufało^{****} JHWH, nie zbliżyło⁷¹²⁶ się do swojego Boga⁴³⁰. 1Sm 15,22;
**lub: k.g. okazywać postuszeństwo*⁸⁰⁸⁵, ***skarzenie, dyscyplina, karność*⁴¹⁴⁸, *ostrzeżenie, pouczenie*^{B4802}, ****pokładac ufność w, mieć pewność, być bezpiecznym, śmiałym*⁹⁸² Hi 5,17; Prz 3,5

3. Jego książęta^{*} w jego wnętrzu⁷¹³⁰ są rzycającymi⁷⁵⁸⁰ lwami^{****}¹⁷³⁸, jego sędziowie⁷¹³⁰ są wilki^{****}²⁰⁶¹ wieczorem⁴⁵³, które nie gryzą kości^{****}¹⁶³³ do rana¹²⁴².
Iz 1,8; Mt 7,15; Dz 20,29
**lub: władca, przywódca, wysoki urzędnik, naczelnik, dowódca*⁸²⁶⁹
***ryk: lwa, który wyrusza na łowę - Sdz 14,5; Jr 2,15; Ez 22,25 - to typ człowieka nienasyconego - KUL**, ****k.g. zarządzać, rozstrzygać spór; karci*⁸¹⁹⁹, *****szkała; ****nazwanie metafory niepewne*

4. Jego prorocy^{*} są lekkomyślni^{**}, to ludzie⁵⁸² wiarołomni^{****}; jego kapłani³⁵⁴⁸ zbecześcili^{****} świątynię⁶⁹⁴⁴, pogwałcili²⁵⁵⁴ Prawo^{****}.

Kpl 18,21; 21,22; Jr 16,18; Ez 22,26
**dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr. nab*⁵⁰³⁰ - *por. ro/eh - wi-dzący*⁷²⁰³ 1Sm 9,9; ***k.g. być swawolnym, nieobliczalnym, lekkomyślnym, próżnym, pustym - tu i Sdz 9,4*, ****hap.leg. postępowanie zdradziecko, być oszustem*^{900B1026}, *****k.p. profanować, kalnąć*²⁴⁹⁰
*****hebr.: tora* - *prawo, uszakówka, pouczenie, zwycięż*⁸⁴⁵¹

5. JHWH sprawiedliwy⁶⁶⁶² jest wewnątrz⁷¹³⁰ niego, nie czyni⁶²¹³ nieprawości^{**}; poranek¹²⁴² za porankiem¹²⁴² swój słuszny sąd^{**} wywodzi^{****} na światłość²¹⁶ – niczego^{****} nie brak; lecz niegodziwiec^{****} nie zna³⁰⁴⁵ wstydu¹³²².

**lub: niesprawiedliwość, zło, wina, przewrotność*⁵⁷⁶⁶
***lub: sąd, orzeczenie prawne, sprawiedliwość, przywilej prawny, decyzja, przywilej*⁷⁹⁴¹, ****dost.: k.g. dawać, użyć, postawić*⁴¹⁴
*****lub: k.n. przeznaczyć brak czegoś, pozostawić bez czegoś, zawadzić*⁵⁷³⁷, *****ktos niesprawiedliwy, przewrotny, niepraw*⁵⁷⁶⁷

6. Wykorzeniłem* narody¹⁴⁷¹, ich baszty⁶⁴³⁸ zostały spustoszone⁸⁰⁷⁴, zniszczyłem** ich ulice²³⁵¹, nikt¹⁰⁹⁷ nie przechodzi⁵⁶⁷⁴. Ich miasta zostały spustoszone⁶⁶⁶¹,⁶⁶⁵⁸, tak że nie ma¹⁰⁹⁷ człowieka³⁷⁶, ani nie ma³⁶⁹ mieszkańca³⁴²⁷.

*lub: k.h. odciąć, ściąć, pozwoić na zgnub³⁷⁷², **k.h. zniszczyć całkowicie, wyschnąć, spustoszyć²⁷¹⁷, ***tu i Wj 21,13; 1Sm 24,11

7. Powiedziałem⁵⁵⁹: Na pewno³⁸⁹ teraz będziesz się Mnie⁸⁵³ bać*, przyjmiesz³⁹⁴⁷ upomnienie⁸, aby nie³⁸⁰⁸ została ci odjęta³⁴⁴ twoja siedziba⁴⁵⁸⁵, wszystko³⁶⁰⁵ to⁸³⁴, co dotyczy⁵⁹²¹ jej ukarania³⁶⁶⁶. Lecz⁴⁰³ tym chętniej³⁶⁶⁶ rujnowali⁷⁸⁴³ wszystkie³⁶⁰⁵ swoje czyny⁵⁹⁴⁹.

*lub: k.g. być przejętym bojaźnią, leką się, cześć, szanować³³⁷²
 **lub: karzenie, dyscyplina, karność⁴¹⁴⁸, ostrzeżenie, pouczenie¹³⁴⁸⁰²
 ***dost.: k.n. zostać odciętym, zostać ściętym, być żutym³⁷⁷², tu 6*
 ****lub: k.g. wolać do odpowiedzialności, doświadczać⁶⁴⁸⁵¹⁸⁵⁷⁵⁰⁶
 *****lub: czynić coś wcześniej o poranku, czynić gorliwie⁷⁹²⁵¹⁸⁹³⁶⁷

8. Dlatego³⁶⁵¹ oczekujcie^{31IMP} Mnie – oświadczenie⁵⁹⁰² JHWH – w dniu³¹¹⁷, w którym powstanę⁶⁹⁶⁵ na lup⁵⁷⁰⁶. Bo moim postanowieniem⁸ jest, by zebrać⁶²² narody¹⁴⁷¹ i zgromadzić⁶⁹⁰⁸ królestwa⁴⁴⁶⁷, by wylać⁸²¹⁰ na nie swoją zapalczywość³⁶⁶, cały³⁶⁰⁵ zar³⁶⁶⁶ swojego gniewu⁶³⁹. Bo³⁵⁸⁸ w ogniu⁷⁸⁴ mojej żarliwości zostanie pochłonięta³⁹⁸ cała³⁶⁰⁵ ta ziemia⁷⁷⁶.

*lub: k.p. czekać, czekać w zasadzce, zeleką, wyzkeć²⁴⁴²
 **lub: sąd, orzeczenie prawne, prawo, decyzja⁴⁹⁴¹ - So 2,3*
 ***lub: oburzenie, przekleństwo, potępienie²¹⁴⁵, ***por. So 2,2*
 ****lub: zapad, zadróść, namiętność, żarliwość⁷⁰⁶⁸ - So 1,18*

9. Wtedy²²⁷ bowiem⁵⁵⁸⁸ zmienię²⁰¹⁵ ludom⁵⁹²¹ ich wargi¹⁸ na czyste⁸, aby wszyscy³⁶⁰⁵ zwywali³⁶⁶ imienia⁸⁰³⁴ JHWH i służyli⁵⁶⁴⁷ Mu ramie⁷⁹²⁶ w ramie³⁶⁶⁶¹²⁵⁹.

*dost.: wargę⁸¹⁹³, **meton. czynności mówienia - Iz 6,5; 28,11
 ***lub: k.g. wolać, krzycheć, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ Dn 12,10

10. Spozą* rzek⁵¹⁰⁴ Kusz³³⁵⁶⁸ moi czieciele³⁶⁶ – córka¹³²³ moich rozproszonych⁶³²⁷ – przyniosą²⁹⁸⁶ mi dary³⁶⁶.

*por. So 1,1** Ps 68,32;
 *tj. region za czymś bądź po drugiej stronie, drugi brzeg⁵⁶⁷⁶
 ***lub: ktoś proszący, czciciel⁶²⁸²¹⁸⁷⁷² - Iu 8,11 Iz 18,1; 60,3;
 ****tj. ofiary z mąki i mięsne lub wyraz holdu⁴⁵⁰³ Iz 66,20

11. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ nie doznasz już wstyd⁸ z powodu wszystkich³⁶⁰⁵ twoich czynków⁵⁹⁴⁹, którymi⁸³⁴ buntowałaś³⁶⁶ się przeciwko mnie. Bo wtedy²²⁷ usunę⁵⁴⁹³ spośród⁷¹³⁰ ciebie pyszną³⁶⁶ twoją chlubę³⁶⁶ i nie będziesz się więcej⁵⁷⁵⁰ wywyższać³⁶⁶¹ na mojej świętej⁶⁹⁴⁴ górze³⁶⁶⁶²⁰²².

*por. Ps 132,13-14
 *lub: k.g. być zauszydzonym, zażenowanym⁹⁵⁴, **k.g. wzniecać bunt, naruszać (Prawo)⁶⁵⁸⁶, ***wnosić się radością⁵⁹⁴⁷ por. So 2,15*;
 ****być wyniosłym, majestatycznym, dumnym¹³⁴⁶
 Rzd 2,25; 2Sm 19,5; Ps 25,3; Iz 1,2; Jr 7,4; Mi 3,11; Mt 3,9

12. I pozostawię⁷⁶⁰⁴ pośród⁷¹³⁰ ciebie lud⁵⁹⁷¹

pokorny* i nędzny**, i będą pokładać ufność²⁶²⁰ w imieniu⁸⁰³⁴ JHWH.

Ha 3,14
 *lub: udrecony, słaby⁶⁰⁴¹, **smarny, biedny, słaby, chudy¹⁸⁰⁰

13. Reszka⁷⁶¹¹ Izraela* nie będzie czynić⁶²¹³ nieprawości³⁶⁶ ani nie będzie mówić¹⁶⁹⁶ kłamstwa³⁵⁷⁷, nie znajdzie⁴⁶⁷² się w jej ustach⁶³¹⁰ język³⁹⁵⁶ zdradliwy³⁶⁶. Bo oni¹⁹⁹² będą się paść⁷⁴⁶² i położyć⁷²⁵⁷ się, a nie będzie powodującego przerażenie²⁷²³.

*lub: oszustwo, podstęp⁸⁶⁴⁹
 *hebr.: jisra'el - „ten, który zmagal się z Bogiem”³⁴⁷⁸ Rdz 32,28
 **lub: niesprawiedliwość, zło, wina, przewrotność⁵⁷⁶⁶

14. Wiwatu^{7442IMP}, córko¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶! Wykrzykuj^{31IMP}, Izraelu³⁴⁷⁸! Ciesz^{8065IMP} się i raduj^{5937IMP} z całego³⁶⁰⁵ serca³⁸²⁰, córko⁸ Jerozolimy³³⁸⁹!

*lub: k.h. wydawać okrzyki wojenne, krzycheć triumfalnie (nad wrogami), wivatuować, wydać sygnał do wojny (zadąć w róg)⁷³²¹
 **określenie mające na celu podkreślenie godności miasta

15. JHWH oddalił⁵⁴⁹³ wyroki⁸ na ciebie, usunął⁶⁴³⁷ twój wroga³⁴¹. Król⁴⁴²⁸ Izraela³⁴⁷⁸, JHWH, jest pośród⁷¹³⁰ ciebie. Nie⁸⁹⁰⁸ będziesz więcej⁵⁷⁵⁰ bał³³⁷² się zła³⁶⁶.

por. So 2,3
 *lub: udręka, miedola, krzywda, przeciwność losu, zły⁷⁴⁵¹

16. W tym dniu³¹¹⁷ powiedzą⁵⁵⁹ do Jerozolimy³³⁸⁹: Nie bój³³⁷² się! A do Syjonu*: Nie opuszka⁷⁵⁰³ swoich rak⁹⁰²⁷!

Iz 35,3-4
 *tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7; wzywa świętymi - Ps 9,11; większych terenów Judy? - Ps 69,35

17. JHWH, twój Bóg, pośród⁷¹³⁰ ciebie, Potężny¹³⁶⁸; On wybawi⁸, rozraduje⁷⁷⁹⁷ się nad tobą, uciszy³⁶⁶ się w swojej miłości⁶⁶⁰, rozweseli⁵²⁵³ się nad tobą z okrzykiem radości⁷⁴⁴⁰.

*lub: k.h. ocalić, wyzwoić, wybawić, dać zwycięstwo³⁴⁶⁷
 **lub: k.g. milczeć, być cicho²⁷⁹⁰ Pwt 30,9; Iz 62,5; 65,19; Jr 32,41

18. Zbiorę⁶⁶² smutek⁸ z uroczystego zgromadzenia³⁶⁶ pośród⁴⁴⁸⁰ ciebie, które było¹⁹⁶¹ brzemieniem³⁶⁶ zniewagi²⁷⁸¹ z powodu niego.

*lub: k.n. przel. smucących się²⁰¹⁵, **wyznaczone miejsce, namiot spotkania⁴¹⁵⁰ Wj 27,12; Kpl 1,1; ***wyzroczenia, dar, dająca⁴⁸⁶⁴

19. Oto²⁰⁰⁵ ja zajmę⁶²¹³ się wszystkimi³⁶⁰⁵, którzy cię dręczyli* w tym czasie⁶²⁵⁶, i wybawię³⁴⁶⁷ utykającą* i zgromadzę⁶⁹⁰⁸ wygnaną⁵⁰⁸⁰, okryję⁸ ich chwałą³⁶⁶ i imieniem⁸⁰³⁴ w całej³⁶⁰⁵ swojej ziemi⁷⁶ ich hańby³³²².

Wj 14,30
 *lub: k.p. upokarzać, źle traktować, osłabiać⁶⁰¹³, **chronić, kulać⁶⁷⁶⁰, ***dost.: k.g. klasz, ustawić, sprawić, metaf. okazywać miłosierdzie⁷⁷⁶⁰, ****sława, rozgłos, pieśń lub hymn pochwalny⁸⁴¹⁶

20. W tym¹⁹³¹ czasie⁶²⁵⁶ przyprowadzę⁹³⁵ was, w tym czasie⁶²⁵⁶, zgromadzę⁶⁹⁰⁸ was. Bo dam⁵⁴¹⁴ wam imię⁸ i chwałę⁸⁴¹⁶ wobec wszystkich³⁶⁰⁵ ludów⁵⁹⁷¹ ziemi⁷⁷⁶, gdy na waszych oczach⁵⁸⁶⁹ odmieńnię³⁶⁶ waszą niewolę³⁶⁶ – mówi⁵⁵⁹ JHWH.
 *imię⁸⁰³⁴ reprezentuje charakter i autorytet danej osoby, ... was dla imienia i chwały we wszystkich... - AK Iz 11,12; 27,12; 56,8
 ***dost.: k.g. zawrócić, odwracać się, odnawiać⁷⁷²⁵ Ez 28,25;
 ****lub: przywrócić wam powołanie - EIB^K Ez 34,13; Am 9,14

Księga Aggeusza

Księga Aggeusza

1 Roku⁸¹⁴¹ drugiego⁸¹⁴⁷ króla⁴⁴²⁸ Dariusza^{*}, szóstego miesiąca^{**}, pierwszego dnia³¹¹⁷ tego miesiąca²³²⁰, stało¹⁹⁶¹ się Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH przez rękę³⁰²⁷ Aggeusza³⁰³⁸ proroka⁵⁰³⁰ do Zorobabela³⁰³⁸, syna¹¹²¹ Szealtiela³⁰³⁸, namiestnika⁴³⁴⁶ Judei³⁰⁶³, i do Jozuego³⁰³⁸, syna¹¹²¹ Jehosadaka³⁰³⁸, arcykapłana^{4191,3548}, głoszące⁵⁵⁹:

^{*tj. „pan” - Dariusz Hystaspes (522-486 r. p. Chr.), następcą Kambyzesa, syna Cyrusa - Ezd 5,1; **tj. mies. Elul - koniec sierpnia i początek września; ***idiom: za pośrednictwem, listownie (?) ****świąteczny⁷²⁹², *****zrodzony w Babilonie⁷²¹⁶, *****„wyprosilę go od Boga”⁷⁵⁹⁷, *****JHWH jest zbawieniem³⁰⁹¹ *****JHWH jest sprawiedliwy” Ezd 4,24; Za 1,1; Mt 1,12}

2. Tak^{*} mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów^{*}, głosząc: Ten lud⁵⁹⁷¹ mówi⁵⁵⁹: Jeszcze nie nadszedł⁹³⁵ czas⁶²⁵⁶, czas, by budować³⁰³⁸ dom¹⁰⁰⁴ JHWH.

^{*tj. tutaj; w ten sposób³⁵⁴¹, **hebr. caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵}

^{***tj. k.n. być budowanym, obudowanym, ugruntowanym, utraconym, wzmocnionym¹¹²⁹ 1Krl 8,9; Jr 22,14}

3. I wtedy^{*} stało¹⁶⁹¹ się Słowo JHWH przez proroka^{**} Aggeusza, głoszące⁵⁵⁹:

^{Lb 4,45; *dost.: przez rękę³⁰²⁷ - por. u 1; **dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr.: nab⁵⁰³⁰, por. - ro'eh - widzący 2Krn 36,21; Oz 1,2}

4. Czy dla was⁸⁵⁹ samych jest czas⁶²⁵⁶, abyście mieszkali³⁴²⁷ w domach¹⁰⁰⁴ waszych wykładanych^{*} drewnem, a dom¹⁰⁰⁴ ten był spustoszony³⁰³⁸?

^{**tj. pustynny, suchy, nieużyteczny²⁷²⁰ B3111}

^{*tj. pokryć, przykryć, obudować boazerią, pokryć deskami lub płytami dekoracyjnymi⁵⁶⁴³ - tu i Pwt 33, 21; 1Krl 6,9; 7,3,7; Jr 22,14}

5. Teraz⁶²⁵⁸ więc tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Zastanówcie^{31IMP} się w swoich sercach^{**} nad swoimi drogami¹⁸⁷⁰.

^{2Kor 13,5 *dost.: przyłóżcie⁷⁷⁶⁰ swoje ...; **wnętrze, umysł, wola, sumienie³⁸²⁴}

6. Siejcie²²³² wiele⁷²³⁵, a mało⁴⁵⁹² zbieracie⁹³⁵; jecie³⁹⁸, ale nie jesteście³⁰³⁸ nasyceni^{*}, pijecie⁸³⁵⁴, ale nie możecie³⁰³⁸ się upić^{**}, okrywacie się, ale nikomu nie jest ciepło²⁵²⁷, a ten, co zarabia³⁰³⁸, zarabia⁷⁹³⁶ do dziurawego worka³⁰³⁸.

^{*tj. zaspokojenie, nasycenie, napełnienie się⁷⁶⁵⁴, **k.g. stać się pijanym⁷⁹³⁷, ***k.hp. zarabiać dla zapłaty⁷⁹³⁶, nająć się¹⁸⁹²⁴}

^{****tj. przedziurawiony kamień - znak niewolnicwa (z biedy) zawieszony na szyi z wyrytym imieniem właściciela - KUL⁸}

7. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Zastanówcie^{31IMP} się w swoich sercach³⁸²⁴ nad swoimi drogami³⁰³⁸; ^{*por. u 5° Ps 1,1; 119,1; Lm 3,40}

^{**hebr.: derek - tu: metafora: bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰}

8. Wstąpcie^{31IMP} na tę górę²⁰²² i zgromadźcie⁹³⁵ drzewo⁶⁰⁸⁶; budujcie¹¹²⁹ ten dom¹⁰⁰⁴, a będą miał w nim upodobanie^{**} i zostaną uwielbiony³⁰³⁸, mówi⁵⁵⁹ JHWH.

^{Ezd 3,6-7; 6,4 *tj. k.g. iść w górę, ustępować, iść za⁵⁹²⁷, **k.g. mieć upodobanie, być taskawym, przyjmować zycielwie, być zadowolonym⁷⁵²¹ ***tj. k.n. być zaszczyconym, cieszyć się czecią, zyskać chwałę³⁵¹³}

9. Liczyliście^{*} na wiele⁷²³⁵, a oto jest⁴⁵⁹² mało⁴⁵⁹², a to, co wnosicie⁹³⁵ do domu¹⁰⁰⁴, to ja rozdmuchuję^{**}. Z jakiego powodu⁴¹⁰⁰? Oświadczenie³⁰³⁸ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Dla tego³²⁸², że dom¹⁰⁰⁴ mój jest spustoszony³⁰³⁸²⁷²⁰, a wy zabiegacie³⁰³⁸ każdy³⁶⁹ o swój dom¹⁰⁰⁴.

^{*dost.: k.g. zwracać się ku, odwracać się od, rozjechać się⁶⁴³⁷ **tj. k.g. ułamać, wiać⁵³⁰¹, ***wypowiedź oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁰⁰², ****por. u: 4°, *****dost.: k.g. biec szybko⁷³²³}

10. Dlatego³⁶⁵¹ też niebios^{31P} wstrzymały³⁰³⁸ swój płon²⁹⁸¹, a ziemia⁷⁷⁶, wstrzymała³⁶⁰⁷ swój płon²⁹⁸¹.

^{**tj. k.g. ułamać, nocne opary²⁹¹⁹ Kpl 26,19; Pwt 28,23}

^{***tj. k.g. trzymać w ryzach, powściągać, zatrzymać³⁶⁰⁷}

11. I wzeźmałem^{*} suszę^{**} na tę ziemię⁷⁷⁶, i na te góry, i na tę pszenicę¹⁷¹⁵, i na ten moszc³⁰³⁸, i na tę oliwę³⁰³⁸, i na to, co wydaje rola¹²⁷, i na tych ludzi³⁰³⁸, i na to bydło⁹²⁹, i na cały³⁶⁰⁵ trud³⁰¹⁸ rąk³⁷⁰⁹.

^{****dost.: i na człowieka¹²⁰ - AK}

^{*tj. k.g. ułamać, krzyżować, zapraszać⁷¹²¹, **suchość, pustkowie, susza, żar²⁷²¹, ***świeże bądź młode wino, świeżo wyciśnięte wino⁸⁴⁹², ****dost.: świeża oliwa, lśniąca (czysta) oliwa}

12. I usłuchał³⁰³⁸ Zorobabel²²¹⁶, syn¹¹²¹ Szealtiela³⁰³⁸, i Jozue³⁰⁹¹, syn¹¹²¹ Jehosadaka³⁰⁸⁷, arcykapłan^{4191,3548}, i cała³⁶⁰⁵ reszta^{**} ludu⁵⁹⁷¹, głosu⁶⁹⁶³ JHWH, swojego Boga i słów¹⁶⁹⁷ proroka⁵⁰³⁰ Aggeusza²⁹⁹², ponieważ⁸³⁴ posłał⁷⁹⁷¹ go JHWH, ich Bóg; bo lud⁵⁹⁷¹ bał³⁰³⁸ się oblicza⁶⁴⁴⁰ JHWH.

^{*tj. k.g. słuchać, postuchać, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵ **tj. k.g. być przejętym bojaźnią, lękać się, cześć, szanować³³⁷²}

13. I przemówił⁵⁵⁹ Aggeusz²²⁹², posłaniec^{*} JHWH do ludu⁵⁹⁷¹, w poselstwie^{**} JHWH, głosząc⁵⁵⁹: Ja jestem z wami – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

^{MI 3,1; 2Kor 5,20}

^{*hebr.: ma'ak - wysłannik, zwiastun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷ **hap.leg.: wiadomość, poselstwo⁴⁴⁰⁰, powierzone poselstwo⁵⁰⁸⁷}

14. I wzbudził^{*} JHWH ducha^{**} Zorobabela²²¹⁶, syna¹¹²¹ Szealtiela³⁰³⁸, namiestnika³⁰³⁸

Judei³⁰⁶³, i ducha⁷³⁰⁷ Jozuego³⁰⁹¹, syna¹¹²¹ Jehosadaka³⁰⁸⁷, arcykapłana^{1419|3548}, i ducha⁷³⁰⁷ całej³⁶⁰⁵ reszty⁷⁶¹¹ ludu⁵⁹⁷¹, że przyszli⁹³⁵ i pracowali⁵⁵⁶⁶ w domu¹⁰⁰⁴ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, swojego Boga.

1Krn 5,26; Iz 13,17; 14,9; Jr 51,11

**lub: k.h. pobudzić, rozniecić, okazać podniecenie, budzić*⁵⁷⁸²
 ***hebr.: rud¹ - duch, tchnienie, wiatr*⁷³⁰⁷; *gr.: pneuma - por. Ga 6,18^s*
 ****lub: zarządca*⁶²⁴⁶; ****zyciecie, praca, zawód, usługa, własność*⁴³⁹⁹

15. *Było to dwudziestego czwartego dnia*³¹¹⁷, szóstego³ miesiąca²³²⁰ w drugim⁸¹⁴⁷ roku *panowania* króla⁴⁴²⁸ Dariusza¹⁸⁶⁷;

**por. Ag 1,1*^{**}; *tj. 21 września 520 r. p. Chr. - około 24 dni po prowoście*

2 Siódmego⁷⁶³⁷ miesiąca^{*}, dwudziestego⁶²⁴² pierwszego dnia³¹¹⁷ tego miesiąca²³²⁰ stało¹⁹⁶¹ się Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH przez rękę^{5130|27} Ageusza²²⁹² proroka⁵⁰³⁰, głoszące⁵⁵⁹; ***por. Ag 1,1*^{***}
 **tj. mies. Tiszi - 17 października 520 r. p. Chr. - ostatni dzień Święta Namiotów - Lb 29,32-34 - por. też 1Krl 6,38 - 440 lat wcześniej*

2. Mów^{559|IMP} proszę³ do Zorobabela²²¹⁶, syna Szealtielia⁵⁹⁷, namiestnika⁶³⁴⁶ Judei³⁰⁶³, i do Jozuego³⁰⁹¹, syna Jehosadaka³⁰⁸⁷, arcykapłana^{1419|3548}, i do reszty⁷⁶¹¹ ludu⁵⁹⁷¹, głoszą⁵⁵⁹;

**lub: upraszam! błagam! o! (używane w usilnych prośbach bądź napomnieniach)*⁴⁹⁹⁴ Ekd 3,12; Lk 21,5-6

3. Kto⁴³¹⁰ pozostał³ między wami, co widział ten dom¹⁰⁰⁴ w pierwszej⁷²²³ jego chwale³¹? A jakim⁴¹⁰⁰ wy teraz⁶²⁵⁸ go widzicie⁷²⁰⁰? Czy nie *jest* tak jak gdyby³⁶⁴⁴ nic³³³ w waszych oczach⁵⁸⁰⁷? ***lub: nie, nie mieć, być, nie*³⁶⁹ Za 8,9

**lub: k.n. być pozostawionym, być pozostałym przy życiu, przeżyć*⁷⁶⁰⁴; ***hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat*³⁵¹⁹

4. Teraz⁶²⁵⁸ *jednak* wzmocnij^{31|IMP} się Zorobabelu²²¹⁶! - oświadczenie⁶⁶ JHWH; wzmocnij^{2388|IMP} się Jozue³⁰⁹¹, synu¹¹²¹ Jehosadaka³⁰⁸⁷, arcykapłanie^{1419|3548}! Wzmocnij^{2388|IMP} się też cały³⁶⁰⁵ ludu⁵⁹⁷⁵ tej ziemi⁷⁷⁶ - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH, o dzieła^{3117|IMP} Bo *ja jestem* z wami - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

**lub: k.g. być silnym, wzmocnić się, przemoc, wyćwiczyć*²³⁸⁸
 ***lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroKa)*⁵⁰⁰²
 ****dost.: k.g. robić, czynić, pracować, wykonywać, używać*⁶²¹³

5. *Zgodnie* ze słowem³ przymierza³³³, które zawarłem z wami, gdy wychodziliście³³¹⁸ z Egiptu⁴⁷¹⁴; mój Duch⁷³⁰⁷ stoi¹ wśród⁸⁴³² was, nie bójcie się. ***k.g. stać, trwać, służyć*⁵⁹⁷⁵

**lub: słowo, mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa*¹⁶⁹⁷
 ***lub: k.g. odcinać, ścinać, krajać, zawierzać przymierze*³⁷⁷²

6. Bo³⁵⁸⁸ tak mówi⁵⁹⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: *Ja jeszcze raz*²⁵⁹, i to¹⁹³¹ za małą¹⁴⁵⁹² chwilę¹, potrząsnę³ niebiosami³³³ i ziemią⁷⁷⁶, morzem³²²⁰ i suchym lądem²⁷²⁴; **lub: trochę, ledwie* Wj 40,34
 ***lub: k.h. powodować trzęsienie się, skakanie*⁷⁴⁹³; ****por. Ag 1,10*^{**}

7. I potrząsnę⁷⁴⁹³ wszystkie³⁶⁰⁵ te narody^{31A}, i przyjdą^{925|R} do Upragnionego³³³ wszystkie³⁶⁰⁵ narody¹⁴⁷¹, i napelnię ten dom¹¹⁰⁴ chwałą⁵³¹⁵, mówi⁵⁹⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

**hebr.: goim - poganie, narody, grupy etnicznej, nie-Zydzi*¹⁴⁷¹
 ***lub: pragnienie, to, co jest godne pożądania, miły, drogi, rzecz kosztowna*⁵³²; *przyjdą do Pożądanego ... por. BG, KUL³; pragnienie narodu*¹⁴⁷¹; *KJV, napłyną kosztowności* BW; EIB, BP, LXX

8. *Moje jest srebro*^{*} i *moje złoto*²⁰⁹¹ - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵. Iz 60,18; Mt 12,42

**tj. srebro*⁷⁷⁰¹ - *funkcjonowało jako środek płatniczy - pieniądze*

9. Większa^{*} będzie¹⁹⁶¹ przyszła^{**} chwala³⁵¹⁹ tego domu¹⁰⁰⁴, niż ta wcześniej⁷²²³, mówi⁵⁹⁹ JHWH Zastępów; i na miejscu⁶⁷²⁵ tym *zostanie* dany³³³ pokój³³³³ - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵. Iz 2,2; 60,4; Mi 5,4

**lub: wielki, ogromny, głośny, starszy, wybitny*¹⁴¹⁹; ***ten drugi, kolejny*³¹⁴; ****k.g. dać, przypisać, zezwolić, poświęcić, ustanowić*⁵⁴¹⁴; ****hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomyślność*⁷⁹⁶⁵

10. Dwudziestego czwartego dnia, dziewiątego³ miesiąca, drugiego roku *panowania* Dariusza¹⁸⁶⁷, stało¹⁹⁶¹ się Słowo JHWH przez rękę^{314|3} Ageusza²²⁹² proroka⁵⁰³⁰, głoszące⁵⁵⁹;

**tj. mies. Kislew - 18 grudnia 520 r. p. Chr.*; ***por. Ag 1,1*^{***} Jr 11,15

11. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁹⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: *Zaprawdę*^{31|IMP} proszę⁴⁹⁹⁴ kapłanów³³ o to⁸⁵³ Prawo³³³, mówią⁵⁵⁹.

Pwt 17,11; Oz 4,6; Mi 2,6
 **lub: dowiadywać się, wypytywać o, radzić się, szukać*⁷⁵⁹²

***hebr.: kohēn - kapłan - członek rodu Aarona z pokolenia Lewiego - Wj 28,1; Kpl 1,5,8; 3,2, główny urzędnik, władca*³⁵⁴⁸

***hebr.: tora¹ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób*⁸⁴⁵¹

12. Gdyby ktoś⁵³⁷⁶ niósł⁵³⁷⁵ poświęcone³ mięso *zawinięte* w skraj³ swojej szaty³³³ i dotknąłby⁵⁰⁶⁰ skrajem³⁶⁷¹ swojej szaty⁸⁹⁹ chleba³⁸⁹⁹ lub *czegoś* gotowanego⁵¹³⁸, lub wina³¹⁹⁶, lub oliwy⁶⁰⁸¹, lub jakiegokolwiek³⁶⁰⁵ pokarmu³⁹⁷⁸, *czy staje się* to poświęcone⁶⁹⁴²? I odpowiedzili⁶⁰³⁰ kapłani³⁵⁴⁸, mówią⁵⁵⁹: Nie³.

**hebr.: godesz - świętość, oddzielenie, odrębność*⁶⁹⁴⁴, *lmm. - ofiary wotywnie*⁸⁰⁰⁷⁸; ***lub: róg, granica, skraj, skrajka*³⁶⁷¹

****lub: odzież, okrycie*⁸⁰⁹ Kpl 11,30; 22,4-6; Lb 19,11

13. Wtedy³ powiedział⁵⁵⁹ Ageusz: *Jeśli* ktoś będąc nieczysty³³³ *przez dotknięcie* zwłok³³³³, dotknąłby⁵⁰⁶⁰ się *czegoś* z tego wszystkiego, będzie to nieczyste²⁹³⁰? I odpowiedzieli⁶⁰³⁰ kapłani³⁵⁴⁸, mówią⁵⁵⁹: *Będzie* nieczyste²⁹³⁰.

**dost.: i; **tj. nieczysty (w sensie etycznym bądź rytualnym)*
 ****dost.: duszy*⁵³¹⁵ - *tu i Kpl 21,11; Lb 6,6; 19,11.13 - zwłoki*

14. Wtedy w odpowiedzi, Ageusz²²⁹² rzekł: *Tak* też i ten²⁰⁸⁸ lud⁹⁷¹, i też ten naród⁴⁷¹⁴! *A* przed moim obliczem⁶⁴⁴⁰ - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH, i też wszelkie³⁶⁰⁵ dzieło⁴⁶³⁹ ich rąk³⁰²⁷, i to, co tam ofiarują^{*} - *jest* to¹⁹³¹ nieczyste²⁹³¹.

**lub: k.h. przywodzić blisko*⁷¹²⁶, *złożyć ofiarę*⁸²⁹³ Ekd 3,2-3

15. A teraz⁶²⁵⁸ zastanówcie⁹¹⁷⁷⁶⁰ się, proszę⁴⁶⁸ w waszych sercach⁷¹: Od⁴⁴⁸⁰ tego dnia³¹¹⁷ i potem⁴⁶⁰⁵, przedtem²⁹⁶² *nim* położono⁷⁷⁶⁰ kamień⁶⁸ na kamieniu w świątyni¹⁹⁶¹ JHWH; ^{*dost.: przyłóżcie proszę swoje serca; **lub: upraszam! błagam! o! (używane w ustnych prośbach bądź wspomnieniach)} ^{4994, ****wętrzę, umysł, wola, sumienie} ^{3824, ****podać, świątynia, przybycie} ¹⁹⁶⁴

16. Czy nie było¹⁹⁶¹ tak, że gdy ktoś przyszedł⁹³⁵ do stogu⁸ zboża z dwudziestu⁶²⁴² miar; było¹⁹⁶¹ ich dziesięć⁶²³⁵; gdy przyszedł⁹³⁵ do kadzi¹⁶, aby nacerpać¹⁶ pięćdziesiąt²⁵⁷² miar¹⁶ wina, było¹⁹⁶¹ tylko dwadzieścia; ^{*lub: serty} ^{6194, **tłoczn} ^{3342, ***k.q. wyciągnąć (na wierzch), czerpać (wodę), zbierać} ^{2834, ****dost.: tłocznia} ^{6333, koryto} ^{97340 tu i Iz 63,3}

17. Smagalem¹⁶ was posuchą¹⁶ zbóż i pleśnią¹⁶; a wszystkie³⁶⁰⁵ dzieła⁴⁶³⁹ waszych rąk³⁰²⁷ gradem¹²⁵⁹; a nikt z was nie zawrócił do mnie¹⁶ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

^{*lub: k.h. razić, uderzać, szurzać, bić, biczować, ujarzmić} ⁵²²¹
^{**lub: coś zniszczonego, zwarzonego} ^{7711, gorzco (ziarna wyschłe z powodu wczesnego wschodniego wiatru)} ^{89171|89172. 2Krl 19,26}
^{***lub: bładosć, zsinienie, rdza, pleśń} ^{3420. Pwt 28,22, 1Krl 8,37, Am 4,9}
^{****lub: a nie} ⁵⁶⁹ było⁸⁵³ was dla mnie⁴¹³ - AK Ps 105,32-33

18. Zastanówcie⁹¹⁷⁷⁶⁰ się, proszę⁴⁹⁹⁴ w waszych sercach³⁸²⁴: Od tego dnia³¹¹⁷ i potem⁴⁶⁰⁵, od dnia³¹¹⁷ dwudziestego czwartego miesiąca¹⁶ dziesiątego¹⁶ od dnia¹⁶, w którym został posadowiony¹⁶ fundament¹⁶ świątyni¹⁹⁶¹ JHWH, zastanówcie⁷⁷⁶⁰ się w waszych sercach³⁸²⁴, mówię: ^{****por. w 15****} Pwt 32,29; Ezd 3,2-3; ^{*dost.: przyłóżcie proszę swoje serca; **tj. mies. Kislew - 18 grudnia 520 r.p. Chr.; ***tj. 3 mies. wcześniej - 21 września 520 r.p. Chr} ^{****dost.: k.pu. być założonym, być położonym} ³²⁴⁵ Ag 1,5-7

19. Czy jest jeszcze¹⁶ ziarno²²³³ w spichlerzu¹⁶? A jeszcze krzew winorośli¹⁶¹², figowiec⁸³⁸⁴, drzewo granatu⁷⁴¹⁶, drzewo oliwne²¹³² nie zaowocowały³⁸¹⁶; lecz od tego dnia³¹¹⁷ będę błogosławił¹²⁸⁸. Za 8,9-13

^{*lub: czy jest już... EIBK; **magazyn, spichlerz - tu i Iz 66,4, Ps 34,4}
^{***dost.: k.q. dźwignąć, podnieść, nieść} ^{5375, LXX dost.: ukazać owoc} ⁸¹⁴⁵
20. I stało¹⁹⁶¹ się Słowo JHWH ponownie¹⁶ do Aggeusza²²⁹² dwudziestego czwartego dnia tego miesiąca²³²⁰, głoszące¹⁶:

21. Mów^{5591|MP} do Zorobabela²²¹⁶, namiestnika⁶³⁸⁴ Judei¹⁶, głosząc⁵⁵⁹: Ja potrząsnę¹⁶ niebios¹⁶ i ziemię⁷⁷⁶. Ez 38,19-20; Ag 2,6-7

^{*tj. terenu obejmującego ziemię plemion Judy i Beniamina, na pld. Kanaanu; **lub: k.h. powodować trzęsienie się, skakanie} ⁷⁴⁹³
^{***tyg myśli hebr. istniały trzy sfery nieba} ^{8064 - por. 2Kor 12,2****}

22. I przewrócę¹⁶ trony¹⁶ królestw⁴⁶⁴⁷, i zniszczę⁸⁰⁴⁵ siłę²³⁹² królestw narodów¹⁴⁷¹; przewrócę²⁰¹⁵ rydwan⁴⁸¹⁸, i nim jadących³⁹⁹², i padną³³⁸¹ konie i jadący⁷³⁹² na nich, każdy³⁷⁶ od miecza¹⁶ swojego brata²⁵¹. Rdz 19,25; Am 4,11

^{*lub: k.q. wyprowadzić, obalić, zmienić, przemienić} ²⁰¹⁵ ^{**lub: miejsce (honorowe), tron - metaf. władza, potęga, godność} ^{3678, ****uż} ²⁷¹⁹

23. W tym dniu³¹¹⁷ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów, wezmę³⁹⁴⁷ ciebie, Zorobabelu²²¹⁶, synu¹¹²¹ Szealtielu⁷⁵⁹⁷, mój sługo⁵⁶⁵⁰ – oświadczenie¹⁶ JHWH, i uczynię⁷⁷⁶⁰ cię jako sygnet¹⁶; bo wybrałem⁹⁹⁷ ciebie – oświadczenie¹⁶ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵. Est 8,8; Jr 22,23-25;

^{*lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)} ^{5002, **pieczęć, sygnet, pierścionek z sygnetem} ^{2368 - Rdz 38,18} Mt 1,12-13

Księga Zachariasza

Księga Zachariasza

1 W ósmym miesiącu²³²⁰ drugiego⁸¹⁴⁷ roku Dariusza¹⁹⁶¹ stało się Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH do Zachariasza¹²⁹⁶, syna¹¹²¹ Berechiasza¹²⁹⁶, syna Iddo⁵⁰³⁰ proroka⁵⁰³⁰ mówiące⁵⁵⁹:

⁷tj. 2 miesiące po pierwszym wystąpieniu proroka Aggeusza - por. KUL^K; EIB^K; ⁸*tj. listopad 520 r. p.n.e. - Dariusz¹⁸⁶⁷ Hystaspes panował w latach 522-486 p.n.e.; ⁹*tj. „wspomnił JHWH”²¹⁴⁸ ¹⁰***, „JHWH błogosławi”¹²⁹⁶, ¹¹****, „Jego świadek”⁵⁷¹⁴

2Krn 24,20; Ezd 4,24; 5,1; Ne 12,4; Za 7,1

2. JHWH bardzo się rozgniewał⁸¹⁸¹ na waszych ojców. ¹²*k.g. być pełnym uściekłości, gniewu⁷¹⁰⁷

¹³hebraizm: rozgniewał⁷¹⁰⁷ się... gniewem⁷¹¹⁰ - AK Za 8,14

3. Dłatego⁵⁵⁹ powiedz⁵⁵⁹ im: Tak³⁵⁴¹ mówić⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁵⁵⁹: Zawróćcie⁵⁵⁹ IMP do mnie – oświadczenie⁵⁵⁹ JHWH Zastępów – a ja zawrócę⁷⁷²⁵ do was, mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów.

¹⁴*lub: z rąci czegoś, w odniesieniu do „jeśli chodzi o”⁴¹³, ¹⁵hebr. caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵, ¹⁶*tj. k.g. odwracać się, wracać⁷⁷²⁵

¹⁷***lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁰⁰² - 2Sm 23,1

4. Nie bądźcie¹⁹⁶¹ jak wasi ojcowie¹, do których⁸³⁴ wołali⁷²³ dawni⁷²³ prorocy⁵⁵⁹, mówiąc⁵⁵⁹: Tak⁵⁵⁹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Zawróćcie⁷⁷²⁵ IMP teraz⁵⁵⁹ ze swoich złych⁷⁴⁵¹ dróg⁴⁸⁷⁰ i od waszych złych⁷⁴⁵¹ czynów⁴⁶¹¹. Ale omi nie usłuchali⁵⁵⁹ ani nie zwracali na mnie uwagi⁷¹⁸¹, mówi⁵⁵⁹ JHWH.

1Krn 24,19; 2Krn 30,7-8;

¹⁸*lub: k.g. krzyczeć, głosić, przyzywać⁷¹²¹, ¹⁹*dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr. nabi⁵⁰³⁰, por. ro'eh - widzący⁷²⁰³ - 1Sm 9,9

²⁰***lub: O! upraszam! błagam! (używane w usilnych prośbach bądź przypomnieniach)⁴⁹⁹⁴, ²¹***k.g. zgodzić się, okazać postuszeństwo, rozumieć, spełnić prośbę⁸⁰⁸⁵ Ps 78,8; Dn 9,6; Am 3,7; Za 7,7

5. Gdzie³⁴⁶ są wasi ojcowie¹? A prorocy⁵⁰³⁰ – czy żyją²⁴²¹ wiecznie²?

Lk 16,24

³*lub: długotrwałość, odwieczność, starożytność, na zawsze⁵⁷⁶⁹

6. Doprawdy⁵⁵⁹ moje słowa⁵⁵⁹ i ustawy⁵⁵⁹, które⁸³⁴ rozkazałem⁶⁸⁰ moim sługom⁵⁶⁵⁰ prorokom⁵⁰³⁰, czyż nie dosięgły⁵⁵⁹ waszych ojców¹? I zawrócili⁷⁷²⁵, i powiedzieli⁵⁵⁹: Tak jak JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ zamierzył⁵⁵⁹ uczynić⁶²¹³ nam według naszych dróg⁵⁵⁹ i naszych czynów⁴⁶¹¹, tak nam uczynił⁶²¹³.

⁴*lub: zaiste, z pewnością³⁸⁹, ⁵*nowa, czynny, rzecz, sprawa, przedsięwzięcie¹⁶⁹⁷, ⁶***akt prawa, dekrety, postanowienie, ustawa prawnicza²⁷⁰⁶, ⁷***k.h. osiągnąć, być w stanie, zapewnić, przejąć, objąć ⁸***lub: k.g. zamysł, zaplanował, zarządzał²¹⁶¹, ⁹***hebr: derek - tw. jako sposób życia - odległość, podróż, sposób, meta, bieg życia, charakter moralny¹⁸⁷⁰ Jr 51,12; Lm 2,17; Za 8,14-15

7. Dnia³¹¹⁷ dwudziestego czwartego, jedenastego miesiąca²³²⁰, to¹⁹³¹ jest miesiąca²³²⁰ Szabat¹, w drugim roku⁵⁵⁹ Dariusza¹⁹⁶¹, Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH stało⁵⁵⁹ się do Zachariasza²¹⁴⁸, syna¹¹²¹ Berechiasza¹²⁹⁶, syna¹¹²¹ proroka⁵⁰³⁰ Iddo⁵⁷¹⁴, mówiące⁵⁵⁹:

¹⁰*tj.: z pers. „pan”¹⁸⁶⁷ Ezd 6,5; Za 7,1 ¹¹*hapleg. „róża” - styczni bądź luty⁷⁶²⁷, ¹²*tj. 15 lutego 519/520 p.n.e. ¹³***lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać¹⁹⁶¹

8. Widziałem⁷²⁰⁰ w nocy³⁹¹⁵, a oto²⁰⁰⁹ mąż³⁷⁶ jadący³ PAR na czerwonym⁵⁵⁹ koniu⁴⁸³, stanął¹⁹⁷⁵ on¹⁹³¹ wśród⁹⁹⁶ mirtów⁵⁵⁹, które⁸³⁴ były w dolinie⁵⁵⁹, a za nim³¹⁰ konie czerwone¹²², pstrokaty⁵⁵⁹ i białe³⁸³⁶.

Rdz 16,21; Wj 3,2; 23,20;

¹⁴*lub: k.g. dostadający⁷³⁹², ¹⁵hebr. adom - czerwony, rumiany⁷²², czerwono-brązowy, krwistoczerwony¹⁴¹², ¹⁶*tj. krzew پوشечные porastający doliny¹⁹¹⁸, ¹⁷***lub: wóz, wieża⁴⁶⁹⁹ Lb 22,21; ¹⁸***hapleg. gnady, czerwony, śniady^{4320/49029} Obj 6,4

9. I zapytałem⁵⁵⁹: Co⁴¹⁰⁰ one⁵⁵⁹ oznaczają⁵⁵⁹, mój panie⁵⁵⁹? I anioł⁵⁵⁹ rozmawiający¹⁶⁹⁶ ze mną⁴¹³, odpowiedział⁵⁵⁹ mi⁵⁵⁹: Ja⁵⁸⁹ ci pokażę⁷²⁰⁰, co⁴¹⁰⁰ one¹⁹⁹² oznaczają⁵⁵⁹.

¹⁹***hebr: bi - we mnie - EIB^K ²⁰*dosł.: mówić⁵⁵⁹, ²¹*te, ci, łamić⁴²⁸ - por. AK; ²²hebr: adon - pan, ktoś stanowiący, silny¹¹³, władca¹¹²⁸, ²³***hebr: mal'ak - wysłannik, zwiastun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷ Za 4,3

10. I mąż³⁷⁶ stojący⁵⁹⁷⁵ wśród⁹⁹⁶ mirtów¹⁹¹⁸ odpowiedział⁵⁵⁹, mówiąc⁵⁵⁹: To są ci, których JHWH posłał⁵⁵⁹, aby przemierzili¹⁹⁸⁰ ziemię⁷⁷⁶.

²⁴*lub: mężczyzna, człowiek, ludzkość, ktokolwiek, każdy³⁷⁶ ²⁵*lub: k.g. reagować, zaświadczać, odpowiadać jako świadek⁴⁶³⁰ ²⁶***lub: k.g. puszczać, wysyłać, kierować, rozszerzać⁶⁷¹

11. I odpowiedzieli⁴⁶³⁰ aniołowi⁴³⁹⁷ JHWH stojącemu⁵⁹⁷⁵ wśród⁹⁹⁶ mirtów¹⁹¹⁸, mówiąc⁵⁵⁹: Przemierzylimy⁵⁵⁹ ziemię⁷⁷⁶, a oto²⁰⁰⁹ cała³⁶⁰⁵ ziemia⁷⁷⁶ jest zamieszkała³⁴¹ PAR i spokojna⁵⁵⁹.

²⁷*lub: k. hpa. chodzić tu i tam, przemierzać¹⁹⁸⁰ Joz 11,23; ²⁸*lub: k.g. siedzieć, być ustawionym, pozostać, mieć siedzibę²⁴²⁷ ²⁹***lub: k.g. być cichym, być spokojnym, być niezmaczonym, żyć spokojnie, być bezczynnym⁸²⁵² Sdz 5,31; Iz 14,7

12. Wtedy⁵⁵⁹ anioł⁴³⁹⁷ JHWH odpowiedział⁶⁰³⁰, mówiąc¹⁵⁵⁹: JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, jak długo⁴⁷⁹⁰ nie zlitujesz⁵⁵⁹ się Ty⁸⁵⁹ nad Jeruzolimą⁵⁵⁹ i nad miastami⁵⁸⁹² Judy⁵⁵⁹, na które⁸³⁴ gniewasz⁵⁵⁹ się te²⁰⁸⁸ siedemdziesiąt lat⁸¹⁴¹?

³⁰*dosł.: i, a; ³¹*lub: k.p. być miłosiernym, współczuć, litować się⁷³⁵⁵ ³²***hebr: Jeruzalajim¹³⁸⁹ - „nauczanie pokaju”¹, ³³***tj. „chwałoj” lub „niech On będzie uwielbiony”³⁰⁶³ - terytorium król. Judy obejmującym teren plemion Judy i Beniamina; ³⁴***oburzasz²¹⁹⁴

13. JHWH odpowiedział⁶⁰³⁰ aniołowi⁴³⁹⁷, *który* rozmawiał¹⁶⁹⁶ ze mną* słowami¹⁶⁹⁷ dobrymi⁶⁶, słowami¹⁶⁹⁷ pociechy⁶⁶. Iz 40,2; Jr 29,10
*por. u: 9⁶⁶⁶⁶; *lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność, obfitość²⁸⁹⁶, *współczucie, miłość⁶¹⁵⁰ tu i Iz 57,18; Oz 11,8

14. I anioł, *który* rozmawiał¹⁶⁹⁶ ze mną, powiedział⁵⁵⁹: Wołaj³¹IMP i mów⁵⁵⁹: Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Jestem zazdrosny⁶⁶ o Jeruzolimę i o Syjon⁶⁶ wielką⁴⁴¹⁹ żarliwością⁶⁶⁶⁶.
*lub: k.k. krzyczeć, głościć, przepytywać⁷¹²¹; *k.p. być zazdrosnym, być zawistnym, być gorliwym, pobudzać do zazdrosnego gniewu⁷⁰⁶⁵
***tj. „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jeruzolimy - 2Sm 5,7; uzjężowa świętymi - Ps 9,11; większy terenów Judy? - Ps 69,35
***lub: zapal, zawiść, zazdrość, namietność²⁷⁰⁶⁸ Wj 20,5; 34,14

15. I ja⁵⁸⁹ gniewam⁶⁶ się bardzo⁴⁴¹⁹ na te pyszne⁶⁶ narody¹⁴⁷¹, które⁸³⁴ - gdy ja⁵⁸⁹ trochę⁴⁵⁹² się gniewałem⁷¹⁰⁷ - wspomagały zło⁶⁶⁶⁶. Iz 34,2;
*hebraizm: gniewam⁷¹¹⁰ się ja wielkim¹⁴¹⁹ gniewem⁷¹⁰⁷; *lub: nie przejmający się, bezroski, suwacoby, butny⁷⁶⁰⁰ Na 1,2
*lub: pomagają do złego - KUL⁶⁶, wdruka, niedola, krzywdza⁷⁴⁵¹

16. Dlatego³⁶⁵¹ tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH: Zwróciłem⁷⁷²⁵ się ku Jeruzolimie³³⁸⁹ z miłosierdziem⁶⁶, mój dom¹⁰⁰² zostanie w niej zbudowany¹¹²⁹ - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ i sznur⁶⁹⁶¹ zostanie rozciągnięty⁶⁶ nad Jeruzolimą³³⁸⁹. 2Krn 12,13; Iz 28,17; 34,11;
*lub: współczucie, miłość, łono (umężyć?)⁷³⁵⁶, powrócić do Jeruzolimy w miłosierdziu - AK; *i: odmiem: Jeruzolima zostanie zmierzona (odbudowana zgodnie z planem) Lm 2,8; Ez 40,3; Am 7,17

17. Wołaj⁷¹²¹IMP jeszcze⁶⁶: Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Moje miasta⁵⁸⁹² jeszcze⁵⁷⁵⁰ będą opływać⁶⁶ dobrem⁶⁶, JHWH jeszcze⁵⁷⁵⁰ pocieszy⁵¹⁶² Syjon⁶⁷²⁶ i jeszcze⁵⁷⁵⁰ wybierze⁹⁷⁷ Jeruzolimę³³⁸⁹. 2Krn 6,6; Iz 40,1; Za 2,12
*lub: znowu, nadal, poza tym⁵⁷⁵⁰; *k.q. ptnąć, łac się, wylewać, przelewać się⁶³²⁷; *w: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamożność²⁸⁹⁶

18. I podniosłem⁵³⁷⁵ swoje oczy⁵⁸⁶⁹ i patrzyłem⁷²⁰⁰ a oto³¹²⁰⁰⁹ cztery rogi³¹⁷⁶¹, Ez 43,15,20
*lub: oto, czy, spojrz - part. uszkaz²⁰⁰⁹; *tj. symbol siły militarnej

19. I zapytałem⁶⁶ anioła⁴³⁹⁷, *który* rozmawiał¹⁶⁹⁶ ze mną⁶⁶: Co one oznaczają? I powiedział⁵⁵⁹ do mnie⁴¹³: To są rogi⁷¹⁶¹, które⁸³⁴ rozproszyły⁶⁶ Judę³⁰⁶³ Izraela⁶⁶⁶⁶ i Jeruzolimę⁶⁶. *dost.: i powiedziałem⁵⁵⁹; *por. u: 9⁶⁶⁶⁶ Jr 48,25
***lub: k.p. rozrzucić, rozprosyć, przewrócić, przestawić²²¹⁹
***hebr.: jisa'el - „ten, który zmagal się z Bogiem”³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28

20. I JHWH ukazał⁶⁶ mi cztery kowale⁶⁶. *lub: k.k. spowodować wpatrywanie się w, oglądać⁷²⁰⁰ Wj 28,11;
*tj. rzemieślnik pracujący w drewnie lub w metalu²⁷⁹⁶ 2Krn 12,12

21. I zapytałem³¹⁵⁵⁹: Co⁴¹⁰⁰ oni przyszli rogi⁶⁶ czynić⁶²¹³? I odpowiedział⁵⁵⁹: To⁴²⁸ są rogi⁷¹⁶¹, które⁸³⁴ rozproszyły²²¹⁹ Judę, tak że nikt⁶⁶ nie podniósł swojej głowy⁶⁶. A ci⁴²⁸ przyszli⁹⁵⁵, aby je przestraszyć⁶⁶⁶⁶ i stracić rogi⁷¹⁶¹

tych narodów¹⁴⁷¹, *które* podniosły⁵³⁷⁵ swój róg⁷¹⁶¹⁸ przeciwko⁴¹³ ziemi⁷⁷⁶ Judy³⁰⁶³, aby ją rozproszyc²²¹⁹. *dost.: mówić⁵⁵⁹ Pwt 33,17; Iz 54,14
*i: dom: jak usta⁶³¹⁰ człowieka³⁷⁶ - Kpl 25,52 - por. WBC; ***metaf.: podniesiona głowa sypn. odwagę, śmiałość i ufnosć - Ek 21,28
***lub: k.k. spowodować drżenie, rozpedzić w poplochu²⁷²⁹

2. I ponownie podniosłem⁵³⁷⁵ swoje oczy⁵⁸⁶⁹ i zobaczyłem⁷²⁰⁰, a oto²⁰⁰⁹ mężczyzna³⁷⁶, w którego ręce³⁰²⁷ był sznur⁶⁶ mierniczy⁴⁰⁶⁰. *lub: sznur; lina, obszar²²⁵⁶ - myśl nawiązuje do rzucania losów sznurem, jako sposobu przydziału dziedzictwa - por. Ps 78,55
*lub: ustalonej reguły postępowania - 2Krn 21,13; Iz 28,17; Lm 2,8

2. I powiedziałem⁵⁵⁹: Dokąd⁵⁷⁵ ty⁸⁵⁹ idziesz¹⁹⁸⁰? Odpowiedział⁵⁵⁹ mi⁴¹³: Idę zmierzyć⁶⁶ Jeruzolimę³³⁸⁹ i zobaczyć⁷²⁰⁰, jaka jest jej szerokość⁶⁶ i jaka jest jej długość⁷⁵³. Ez 40,1-4;
*lub: grubość, rozległość⁷³⁴¹ Ef 3,18; Obj 21,15-16

3. I oto²⁰⁰⁹ anioł⁴³⁹⁷, *który* rozmawiał¹⁶⁹⁶ ze mną* wystąpił⁶⁶ i wysłuchaj⁶⁶ się z nim spotkać⁶⁶⁶⁶. *por. Za 1,9⁶⁶⁶⁶
*lub: k.q. wychodzić, iść naprzód, podążać do (bądź w kierunku) czegoś, odchodzić³³¹⁸, *w: wyjść, stanąć naprzeciw⁷¹²⁵IMP - Rdz 19,1

4. I powiedział⁵⁵⁹ do niego⁴¹³: Biegnij⁷³²³IMP, mów¹⁶⁹⁶IMP do tego młodzieńca⁶⁶: Jeruzolima będzie zamieszka⁶⁶ jak miasta bez murów⁶⁶ z powodu⁶⁶ mnóstwa⁷²³⁰ ludzi¹²⁰⁸ i bydląt⁹²⁹⁵ w niej. Iz 49,19; Jr 31,27; Ez 36,11
*hebr.: na'ar - chłopiec, młodzieniec, sługa, służący⁵²⁸⁸
*lub: k.q. być ustawionym, pozostać, zostawać, mieć siedzibę³⁴²⁷
*lub: (na) obwartej przestrzeni - AK; obwarły obszar, osada, nieogrodzona wieś, szczerze pole⁶¹⁹⁷⁵⁴⁵ - tu i Est 9,19; Ez 38,11

5. A ja⁵⁸⁹ - oświadczenie⁶⁶ JHWH - będę¹⁹⁶¹ dla niej murem⁶⁶ ognia⁷⁸⁴ dokoła⁵⁴³⁹ i będę dla jej chwały⁶⁶ pośród⁸⁴³² niej. Iz 26,1
*lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁰⁰² - 2Sm 23,1
*lub: ściana²³⁴⁶; *splendor, majestat, duma, godność³⁵¹⁹

6. Biada⁶⁶, biada! Uciekajcie⁶⁶IMP z kraju⁶⁶ Północy⁶⁸²⁸ - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH - bo⁵³⁸⁸ jak cztery wiatry⁶⁶⁶⁶ niebios⁸⁰⁶⁴IMP, rozproszyłem⁵⁵⁵⁶ was - oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH. Jr 6,22;
*lub: ach! niestety! o! biada!¹⁹⁴⁵; *dost.: i uciekajcie⁵¹²⁷ Jr 10,22
*hebr.: erce - druch, gleba, powierzchnia, kraj, ziemia, obszar⁷⁷⁶
***hebr.: ruah - duch, uciekanie, wiatr²³⁰⁷; g.: pneuma - por. Ga 6,18

7. Biada¹⁹⁴⁵! Syjonie⁶⁶, zostań⁶⁶ wyzwolona³⁹¹IMP, mieszkanko³⁴²⁷ córki⁶⁶ Babilonu⁶⁶. *por. Za 1,14⁶⁶⁶⁶; *lub: k.n. wysłizgnąć się, uciec⁴⁴²² - AK - ratuj się
*dzieuczyna, sponowa, siostra, wnuczka, młoda kobieta, krewna¹³²³
***tj. „zamieszanie, pomieszanie”⁸⁹⁴ - miasto nad Eufratem

8. Bo⁵³⁸⁸ tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ - *który* posłał⁷⁷¹ mnie za⁶⁶ swoją⁶⁶ chwałą⁶⁶ do⁴¹³ tych narodów¹⁴⁷¹, *które* was ogrybają²⁹⁹⁷ - bo kto was dotyka⁵⁰⁶⁰, dotyka⁵⁰⁶⁰ zrenicy⁶⁶ Jego oka⁸⁶⁹; *lub: z tytu, po, (podążać) za - 2Sm 2,20
*por. u: 5⁶⁶⁶⁶; ***chap.leg.: galba ocena, zrenica^{892B1019}

9. Bo oto²⁰⁰⁵ ja potrząsnę* moją ręką³⁰²⁷ przeciwko⁵⁹²¹ nim i staną¹⁹⁶¹ się łupem⁵⁵ dla swoich sług⁵⁶⁶⁰. I poznacie**⁵⁵, że JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ mnie posłał¹⁹⁶¹ – ¹⁹⁶¹por. 1,10*** Iz 11,15

**lub: k.h. wymachiwać, poruszać do tyłu i do przodu - Wj 29,24⁵¹³⁰*
***lub: zdobyć, zysk, łup⁷⁹⁹⁸, ***k.q. wiedzieć, znać, poznać³⁰⁴⁵*

10. Witały⁶¹²⁶ i raduj^{51IMP} się, córko¹³²³ Syjonu⁶⁷²⁶, bo oto²⁰⁰⁵ przyjdę⁹³⁵ i zamieszka⁷⁹³¹ pośród⁸⁴³² ciebie – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH.

**lub: k.q. wydawać okrzyk (radości, uniesienia), wolać głośno⁷⁰⁴²*
***lub: k.q. być zadowolonym, wnosić się radością⁸⁰⁵⁵, promienieć⁴⁸⁹⁴¹*

11. I wiele⁷²²⁷ narodów¹⁴⁷¹ zostanie przyłączonych^{1KN} w tym dniu³¹¹⁷ do JHWH i będą⁵⁵ mi** za lud⁵⁵; i zamieszka⁷⁹³¹ pośród⁸⁴³² ciebie i poznasz³⁰⁴⁵, że JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ posłał⁷⁹⁷¹ mnie do ciebie. Ps 47,9; Iz 42,6; Mi 4,2

**lub: k.n. przepowiadać się do³⁸⁶⁷, ***k.q. być, trwać, istnieć, nastać¹⁹⁶¹*
***AK - dla mnie ...; ***lub: naród, lud, lud wzbójczy⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10*

12. I posiądzie* JHWH Judę³⁰⁶³ – dział* swój w ziemi¹²⁷ świętej⁹³⁵ – i ponownie⁵⁷⁵⁰ wybierze⁹⁷⁷ Jerozolimę³⁸⁹. 2Krn 6,6;

**lub: k.q. objąć w posiadanie, odziedziczyć, otrzymać w posiadanie, podzielić kraj do objęcia w posiadanie⁵¹⁵⁷, **dział, udział, część, terytorium, obszar; mienie²⁵⁰⁶, ***hebr.: gódesz - świętość, oddzielenie⁶⁹⁴⁴, lmn. - ofiary ułożone¹⁸⁰⁷⁸ Za 1,17; 3,2*

13. Niech umilknie* wszelkie³⁶⁰⁵ ciało⁵⁵¹¹³²⁰ przed obliczem⁶⁴⁴⁰ JHWH! Bo³⁵⁸⁸ On wyruszy⁵⁵ ze swojego miejsca⁵⁵ świętego⁶⁹⁴⁴.

**lub: int. być cicho, uciszyć, uspokoić²⁰¹³, **dziomł: każdy człowiek*
***lub: k.n. zostać pobudzonym⁵⁷⁸² wyruszyć³⁶⁷⁴⁴, BG, BB - oczu*
****lub: mieszkanie, domostwo⁴⁵⁸³, AK - ze swej świętej siedziby*

3 I pokazał⁷²⁰⁰ mi Jozuego*, arcykapłana* stojącego⁵⁹⁷⁵ przed⁶⁴⁴⁰ aniołem⁴⁹⁷⁷ JHWH, i szatana* stojącego⁵⁹⁷⁵ po jego prawicy, aby mu się sprzeciwić*. Hi 1,6; Obj 12,10

**tj. „JHWH jest zbawieniem”³⁰⁹¹ - Ne 12,10, **dost.: wielki, starszy, wybitny¹⁴¹⁹ kapłan³⁵⁴⁸, ***przeciwnik, ten, kto się opiera⁷⁸⁵⁴*

****lub: k.q. być przeciwnikiem bądź zachowywać się jak przeciwnik, opierać się, przeciwstawiać się⁷⁸⁵³ - tu i Ps 38,20; 109,4.20.29*

2. I powiedział⁵⁵⁹ JHWH do szatana⁷⁸⁵⁴: Upomina* cię JHWH, szatanie⁷⁸⁵⁴! Upomina¹⁶⁰⁵ cię JHWH, Ten który wybiera⁹⁷⁷ Jerozolimę³³⁸⁹. Czyż ten⁹⁰¹²⁰⁸⁸ nie³⁸⁰⁸ jest polanem⁵⁵ wyrwanym⁵³³⁷ z ognia^{784?} Pwt 4,20; Am 4,11

**lub: ganić, napominać, psuć¹⁶⁰⁵, KUL^K - nastawca na, grozić; słąd: wywiercać presję, zmuszać do milczenia; **dziomł: o Jozuem*
****lub: kawałek drewna, głownia, pochodnia, żagiew^{181B208}*

3. A Jozue był¹⁹⁶¹ ubrany³⁸⁴⁷ w brudne^{91HAP} szaty⁵⁵ i stał⁹⁷⁵ przed aniołem⁵⁵. **tj. zabrudzone ludzkimi odchodami (?)⁹⁶⁷⁴ - por. EIB^K, BDB*
***tj. szata żałobna - 2Sm 14,2; szata ceremonialna - Wj 28,2; jako wór pokutny - Ez 27,20; strój wdów - Rdz 38,14⁸⁹¹⁸¹⁰²⁴*

****hebr.: ma'lak - wystawnik, zwiastnik, przedstawiciel, anioł⁴⁹⁷⁷*
Pwt 23,13; Iz 4,4; 64,6; Flp 3,1-9

4. I odezwał⁶⁰³⁰ się, i powiedział⁵⁵⁹ do stojących⁹⁷⁵ przed jego obliczem⁶⁴⁴⁰, mówiąc⁵⁵⁹: Zdejmijcie^{91IMP} z niego te brudne⁶⁶⁷⁴ szaty⁸⁹⁹. I powiedział⁵⁵⁹: Patrz^{72001IMP}, zdjąłem⁵⁶⁷⁴ z ciebie twoją nieprawość* i ubrałem³⁸⁴⁷ cię w odświętne szaty⁵⁵. Rdz 3,21; 2Sm 24,10

**lub: k.h. usunąć, zabrać, odsunąć, odłożyć, odwołać, odrzucić⁴⁹³*
***lub: przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina lub kara za nieprawość⁵⁷¹¹, ***szczególnie delikatne białe szaty⁷²⁵⁴ - Iz 3,22*

5. I powiedziałem⁵⁵⁹: Niech włożą⁷⁷⁶⁰ mu na głowę⁷²¹⁸ czysty²⁸⁸⁹ zawój*. Włożyli⁷⁷⁶⁰ więc czysty²⁸⁸⁹ zawój⁶⁷⁹⁷ na jego głowę⁷²¹⁸ i ubrali³⁸⁴⁷ go w odświętne szaty⁴⁹²⁸, a anioł⁴⁹⁷⁷ JHWH stał⁵⁵ obok. Wj 28,36-38

**lub: turban, przybranie głowy, diadem⁶⁷⁹⁷ - Hi 29,14; Iz 3,23; 62,3*
***lub: być prostym, zajmować stanowisko, być sługą, trwać⁵⁹⁷⁵*

6. I oświadczył* anioł JHWH Jozuemu³⁰⁹¹, mówiąc⁵⁵⁹: 1Krl 21,10; Hi 29,11; Jr 32,44

**lub: składać świadectwo, stwierdzać wroczyć się, napominać⁵⁷⁴⁹*

7. Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Jeśli⁵¹⁸ będziesz chodził¹⁹⁸⁰ moimi drogami* i jeśli⁵¹⁸ będziesz strzegł⁵⁵ mojego urzędu⁵⁵, to także¹⁵⁷¹ ty będziesz sądził⁵⁵ mój dom¹⁰⁰⁴ i także¹⁵⁷¹ ty będziesz strzegł⁸¹⁰⁴ moich dziedzińców²⁶⁹¹, dam⁵⁴¹⁴ ci się poruszać⁵⁵ pomiędzy⁹⁹⁶ tymi⁴²⁸, którzy tu stoją⁵⁹⁷⁵. Rdz 26,5; Wj 12,6

**tu: o sposobie życia - por. Za 1,6⁶⁶⁶⁶⁶, **lub: k.q. patrzeć na, świętować, strzec, mieć pieczę nad⁸¹⁰⁴, ***urząd, funkcja, zadanie, polecenie, czuwanie, straż⁴⁹³¹, ***lub: k.q. pełnić funkcję sądziego⁴⁷⁷⁷*
****lub: przejście - Ez 42,4, droga przebyta piechotą, przestrzeń⁴¹⁰⁸*

8. Sluchaj^{91IMP} więc teraz*⁵⁵, Jozue³⁰⁹¹, arcykapłanie⁵⁵, ty⁸⁵⁹ i twoi towarzysze⁵⁵, którzy siedzą³⁴²⁷ przed⁶⁴⁴⁰ tobą. Bo oni są ludźmi³⁷⁶ zapowiedzi⁵⁵, gdyż³⁵⁸⁸ oto²⁰⁰⁵ sprowadzam⁹³⁵ swojego sługę⁵⁶⁵⁰ – Latorośi⁵⁵. Iz 4,2; Jr 23,5;

**lub: k.q. zgodzić się, okazać posłuszeństwo, rozumieć, spełnić prośbę³⁰⁸⁵, **O! upraszam! błagam! (używane w usilnych prośbach bądź napomnieniach)⁴⁹⁹⁴, ***por. Za 3,1⁵⁵, ***przyciąć, blisko¹⁴⁵³*
****lub: dzień, znak, cud⁴¹⁵⁹, ***młody pęd⁶⁷⁸⁰*
Za 13,1

9. Bo oto²⁰⁰⁹ ten kamień⁶⁸, który⁸³⁴ położony⁵⁵ jest przed⁶⁴⁴⁰ Jozuem³⁰⁹¹ – na tym jednym²⁵⁹ kamieniu siedmioro⁶⁵¹ oczu⁵⁵ – oto ja wyruję⁵⁵ na nim ryt⁵⁵ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ – i usunę⁴¹⁸⁵ nieprawość⁵⁵ tej ziemi⁷⁷⁶ w jednym²⁵⁹ dniu³¹¹⁷. Za 4,10; Obj 5,6

**dost.: k.q. dać, poświęcić, ofiarować, powodować, postawić⁵⁴¹⁴*
***lub: źródło, powierzchnia kamienia - EIB^K, ***dost.: k.p. rozpiąć, obierać, kopać bruzdy⁶⁰⁰⁵⁷⁶³⁰, ***rzeźwienie⁶⁶⁰³, ***obj 11,4⁵⁵*

10. W tym dniu³¹¹⁷ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ – każdy³⁷⁶ zaprosi⁹¹ swojego bliźniego⁵⁵, *by usiąść* pod winoroślą⁶¹² i pod figowcem⁵⁵. **lub: k.q. wolać, głosić, przyzywać⁷¹²¹ Mi 4,4*
***lub: przyciąć, towarzyszyć, współmieszkać, ktoś drugi, inny⁴⁵³*
****obraz powodzenia i obfityści dóbr ludu Bożego - 1Krl 4,25; Za 8,4-8*

4 I powrócił⁷²⁵ anioł⁴³⁹⁷, *który rozmawiał*¹⁶⁹⁶ ze mną, i obudził⁷ mnie, jak kogoś⁶⁵ kto⁸³⁴ *ma* zostać obudzony⁵⁷⁸² ze snu⁸¹⁴².

**lub: k.k. pobudzić, rozniecić, okazać podniecenie*⁵⁷⁸² Dz 12,7
**lub: mężczyzna, człowiek, ludzkość, kłopotliwość, kaziya*³⁷⁶

2. I powiedział⁵⁵⁹ do mnie: Co ty⁸⁵⁹ widzisz? Odpowiedziałem³⁵¹: Spojrzałem⁷²⁰⁰, a oto²⁰⁰⁹ świecznik⁶⁶⁵ cały²⁶⁰⁵ ze złota²⁰⁹¹, a na⁵⁹²¹ jego szczycie⁷²¹⁸ czasza⁶⁶⁵, na nim siedem⁷⁶⁵¹ jego lamp⁵²¹⁶, siedem i siedem rurek⁶⁶⁵ do tych siedmiu lamp, które są na jego szczycie⁷²¹⁸.

**lub: k.g. zwrócić uwagę, dostrzec, zaobserwować, mieć wzgląd*⁷²⁰⁰
**lub: gere, ug ketiv - odpowiedziałem*⁵⁵⁹, **hebr: menorah*¹ - Wj 25,31
**lub: źródło, misa*¹⁵⁴³, **odław z metalu*⁴¹⁶⁶4821, *tu 2* 2Krn 4,3-
*być może chodzi o zwięźnięcie brzoju lampki oliwnej - por: KUK*⁴

3. I dwa⁸¹⁴⁷ drzewa oliwne²¹³² obok niego*, jedno²⁵⁹ po prawej³²²⁵ stronie¹⁵⁴³ i jedno²⁵⁹ po jej lewej⁸⁰⁴⁰ stronie. Obj 11,3-4

**lub: nad nim - AK; *hebr: echad - jeden, każdy, pewien, jakiś, jeden raz, raz na zawsze, jeden... drugi/kolejny*⁵⁹¹⁰3300 - wyraz oddaje ideę jedności zbiorowej np. kiści winogron, jeden oddział

4. I odpowiedziałem⁶⁰³⁰ i rzekłem⁵⁵⁹ do anioła, *który rozmawiał*¹⁶⁹⁶ ze mną, mówiąc⁵⁵⁹: Co⁴¹⁰⁰ to⁴²⁸ oznacza, mój panie? Ps 8,1

**hebr: 'adon - pan, ktoś stanowiący, silny*¹¹³, *władca*^{B128}
5. Anioł⁴³⁹⁷, *który rozmawiał*¹⁶⁹⁶ ze mną, odpowiedział⁶⁰³⁰ i rzekł⁵⁵⁹ do mnie: Czy nie³⁸⁰⁸ wiesz*, co *oznaczają* te⁴²⁸ P rzeczy? I odpowiedziałem⁵⁵⁹: Nie³⁸⁰⁸, mój panie¹¹³.

**lub: k.g. znać, poznać, uczyć, znać, rozważać, wiedzieć*³⁰⁴⁵

6. Wtedy⁵⁵⁹ odpowiedział⁶⁰³⁰ mi, mówiąc⁵⁵⁹: Takie²⁰⁸⁸ jest Słowo⁵⁵⁹ JHWH do Zorobabela²²¹⁶: Nie w wojsku⁶⁶⁵, nie w sile³⁵⁸¹, lecz w moim Duchu⁶⁶⁵ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Oz 1,7; Ag 2,4-5
**dost: i...; *lub: mowa, czynny, rzecz, przedstawienie, sprawa*¹⁶⁹⁷

**ty: „zastany w Babilonie” - wnik króla Jojakima - 1Krl 3,19*

**lub: moc, bogactwo, skuteczność*²²⁴²⁸, *własność, kompetencja*^{B2771}
**hebr: ruih - duch, tchnienie, wiatr*¹³⁰⁷, *gr: pneuma - por: Za 2,6*

7. Kim⁴³¹⁰ ty⁸⁵⁹ jesteś, góro²⁰²² wielka¹⁴¹⁹? Przed obliczem⁴⁴⁰ Zorobabela²²¹⁶ *staniesz się* równiną*. Wyprowadzi⁷ on szczytowy kamień⁶⁸ z okrzykami⁶⁶⁵: Łaska⁶⁶⁵, łaska²⁵⁸⁰ dla niej⁶⁶⁵!

Iz 40,4; Mt 17,20; 21,21; 1Kor 13,2
**lub: płaskowyz*⁴³³⁴, *równa droga, metafor. prawosć, uczciwość*^{B5020}

**lub: k.h. spowodować pójście bądź wyjście, wynieść, wyzwoły*²³¹⁸
**hap.leg.: kamień nagrobny, najwyżej położony kamień*⁷²²²B8396

**lub: halas, zgiełk*³⁶⁶³ - Hi 36,29; 39,7; Iz 22,2; **przychylność, urok, elegancja, uznanie*²⁵⁸⁰, **illa mek - AK - świątyni (?)*

8. I stało⁷ się Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH do mnie, mówiąc⁵⁵⁹: Za 1,1,7; 6,9; 7,18

**lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, nastać*¹⁹⁶¹ - Rdz 1,2

9. Ręce Zorobabela³²⁴⁸ położyły fundamenty³²⁴⁸ tego domu*, jego ręce³⁰²⁷ go doko-

czą⁶⁶⁵; i poznasz³⁰⁴⁵, że JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ posłał⁶⁶⁵ mnie do was. Ezd 3,8-11; 5,16

**tu: o świątyni - rodzina, ród, domownicy, miejsce zamieszkania, zbiornik, w środku*¹⁰⁰⁴, **lub: k.p. odciąć, oddzielić, skrócić, dokończyć*¹²¹⁴, **k.g. puszczać, kierować, rozszerzać, wysyłać*⁹⁷⁷¹

10. Bo³⁵⁸⁸ kto⁴³¹⁰ wzgardzi¹⁹³⁷ dniem³¹¹⁷ małych⁶⁹⁹⁶ początków? I będą się radować*, i zobaczą⁷²⁰⁰ kamień⁶⁶⁵, pion⁶⁶⁵ w rękę³⁰²⁷ Zorobabela²²¹⁶. Te⁴²⁸ siedem⁶⁶⁵ to oczy⁵⁸⁶⁹ JHWH, przebiegają⁶⁶⁵ one¹⁹⁹² całą⁶⁰⁴⁵ ziemię⁷⁷⁶.

2Krn 16,9; Ps 34,15; Prz 15,3;
**lub: k.g. być zadowolonym, unosić się radością*²⁰⁵⁵, *promienieć*^{B8941}
**por: u*⁷⁶⁶, **lub: stop, cyna, odpady żużlowe - 1b 31,22; 1z 1,25 - tu o cynowej tabliczce z napisem dedykacyjnym (?) - EIB*⁶, *KUL*^K
**domysł. lamp z w.*², **lub: k.p. chodzić tam i z powrotem, iść z zapalem bądź szybko*⁷⁷⁵¹
Am 9,8; Za 3,9; 1Pt 3,12

11. I odezwałem⁶⁶⁵ się, i powiedziałem⁵⁵⁹ do niego⁴¹³: Co⁴¹⁰⁰ *oznaczają* te⁴²⁸ dwa²¹³² A drzewa oliwne¹¹³² po prawej³²²⁵ i po lewej⁸⁰⁴⁰ stronie⁶⁶⁵ świecznika⁴⁵⁰¹? **dost: odpowiedziałem*⁶⁰³⁰

12. I odezwałem⁶⁶⁵ się, i drugi⁸¹⁴⁵ raz powiedziałem⁵⁵⁹ do niego: Co⁴¹⁰⁰ *oznaczają* te dwie⁸¹⁴⁷ gałązki⁶⁶⁵ oliwne²¹³², które⁸³⁴ przez⁶⁶⁵ dwie²⁰⁹¹ złote⁶⁶⁵ rurki⁶⁸⁰⁴ wypuszczają⁶⁶⁵ z siebie złocistą²⁰⁹¹ oliwę?

**por: u*¹¹, **dost: płynący strumień, kłos*⁷⁶⁴¹, **dost: przez rękę - hebr: be jad*²⁰²⁷, **k.h. wypróżniać, trząsnąć pustym*¹³²⁴
**lub: wydają z siebie złoto - KUL, metafor. opis wypływu oliwy (?)*

13. I on powiedział⁵⁵⁹: Czy nie wiesz⁷²⁰⁰, co te⁶⁶⁵ P rzeczy *oznaczają*? Odpowiedziałem⁵⁵⁹: Nie³⁸⁰⁸, mój panie¹¹³.

14. Wtedy⁵⁵⁹ powiedział⁵⁵⁹ do mnie, mówiąc⁵⁵⁹: To są dwaj pomazańcy⁶⁶⁵, którzy stoją⁶⁶⁵ przy⁵⁹²¹ PANU¹¹³ całej³⁶⁰⁵ ziemi⁷⁷⁶.

**dost: i powiedział, *idiom: synowie*¹¹²¹ *świeżej, czystej oliwy*³³²¹
- *symboliczne przedstawienie idei obfitości (?) - Iz 5,1 - por: KUL*^K
**lub: k.g. zajmować stanowisko, służyć, trwać, wytrzymać*²⁹⁷⁵

5 I odwróciłem⁷²⁵ się, a *gdy* podniosłem⁵³⁷⁵ swój wzrok³¹⁵ i spojrzałem⁷²⁰⁰ – a oto²⁰⁰⁹ unoszący⁶⁶⁵ się zwoj⁴⁰³⁹. **dost: oko*⁵⁸⁶⁹ - *por: AK*
**lub: k.g. latać*⁵⁷⁷⁴, **por: gr. biblos - Mk 12,26*⁶ Ez 2,9-10;
**ty: sugestia szybko nadchodzącego sądu* Obj 5,1; 10,2

2. I powiedział⁵⁵⁹ do mnie: Co⁴¹⁰⁰ widzisz⁷²⁰⁰? A ja⁸⁵⁹ odpowiedziałem⁵⁵⁹: Widzę⁷²⁰⁰ unoszący⁵⁷⁷⁴ się zwoj⁴⁰³⁹, jego długość⁷⁵³ dwadzieścia⁶⁶⁵ łokci⁶⁶⁵, a jego szerokość⁷³⁴¹ dziesięć⁶⁶⁵ łokci⁶⁶⁵.

**dost: przedramię, trzepnię (skrzydła drzewi) - Iz 6,4; łokieć*⁵²⁰B580
1 łokieć to około 45 cm w Ez 5:2 cm - stąd wymiary okolo 9 m na 4,5 m - *rozwinęty zwoj odpowiada wymiarom przedsonka świątyni Salomona - 1Krl 6,3 i miejsca Świętego - Wj 26,15-25 - EIB*⁶, *KUL*^K

3. I powiedział⁵⁵⁹ do mnie: To²⁰⁶³ kłątwa*, wznosząca⁶⁶⁵ się ponad⁵⁹²¹ obliczem⁴⁴⁰⁰ całej³⁶⁰⁵ tej⁴ A ziemi⁷⁷⁶. Bo³⁵⁸⁸ każdy³⁶⁰⁵, kto krad-

nie^{***}, od tego^{***2088} czasu nie pozostanie zgodnie³⁶⁴⁴ z nią bez kary^{***} i każdy³⁶⁰⁵, kto fałszywie przysięga⁷⁶⁵⁰, od tego²⁰⁸⁸ czasu nie pozostanie zgodnie³⁶⁴⁴ z nią bez kary⁵³⁵².

*lub: przekleństwo, przysięga, ślub⁴²³ - por. hebr. me'era' - Psł 23,20

**lub: k. q. wyjść, wyruszyć, iść; iść tu i z powrotem - Rdz 8,7²³¹⁸

***dost.: kradnący¹⁵⁸⁹, ***lub: z jednej... z drugiej - por. Wj 17,12-tu o zwoju spisanim z dwóch stron - KUL^K, ***n. zostać oczyszczonym, być wolnym od winy⁵³⁵², pozostać bezkarnym - 1Sm 26,9, być spustoszoną - o mieście - Iz 3,26⁸⁶²⁰⁴, EIB - rożniczoną

4. I sprawilem, że wyszła^{311*} – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ – i wejdzcie⁹³⁵ do domu¹⁰⁰⁴ złodzieja¹⁵⁹⁰ i do domu¹⁰⁰⁴ tego, kto fałszywie⁸³²⁶⁷ przysięga⁷⁶⁵⁰ na moje imię^{***}. Pozostanie³⁸⁸⁵ pośród¹⁸⁴³² jego domu¹⁰⁰⁴ i zniszczy³⁶¹⁵ go – z jego belkami⁶⁰⁸⁶ i jego kamieniami^{***3110168}.

Ps 147,15; Iz 55,11

*lub: k.h. spowodować pójście lub wyjście, wyzwoić, wypieść³⁸¹⁸

**domyśl. o kłtawie. ***v moje imię - AK; ***imie⁸⁰³⁴ - reprezentuje charakter i autorytet Boga; ***tu: o konstrukcji budynku

5. I wyszedł³³¹⁸ anioł⁴³⁹⁷, który z mną rozmawiał¹⁶⁹⁶, i powiedział⁵⁵⁹ do mnie⁴¹³: Podnieś⁵³⁷⁵IMP teraz^{***} swoje oczy³¹¹ i zobacz¹⁵⁶⁹IMP, cóż⁴¹⁰⁰ tu²⁰⁸³ wychodzi³³¹⁸.

Za 1,9.14.19; 2,3; 4,5

*lub: O! upraszam! błagam! 4994 - por. Za 1,4^{***}, ***por. u 1*

6. I powiedziałem⁵⁵⁹, Cóż⁴¹⁰⁰ to? A on⁹³¹ odpowiedział⁵⁵⁹: To²⁰⁶³, co wychodzi³³¹⁸ tu, to efa^{31A}. I powiedziałem⁵⁵⁹: To ich wygląd³¹¹IMP po całej³⁶⁰⁵ tej ziemi^{776A}.

Wj 13,36; Kpl 5,11; 6,20; Lb 5,15

*tj. jedn. miary ciał sypkich w okresie asyryjskim ok. 13,41, rabini określ. jako „20,121, w okresie babilońskim - 24,121, ogólnie ok. 361, tu o naczyniu tej pojemności³⁷⁴ - KUL^K; ***dost.: to ich oczy - idiom: tę wszyscy widzą po całej ziemi - WBC^K; inni za LXX - nieprawość

7. A oto²⁰⁰⁹ została podniesiona⁵³⁷⁵KN pokrywa^{***} ołowiana^{***}, a tam²⁰⁶³ jakaś^{***} kobieta⁸⁰² siedzi³⁴²⁷ w środku⁸⁴³² efy³⁷⁴.

Jr 44,17; Oz 9,15;

*hebr.: kikkar - coś okrągłego³⁶⁰³, talen, krzyżek z ołowiu, ze złota

**lub: ciężarek⁵⁷⁷⁷, ***hebr. ehad - ktoś, jeden - Za 4,3^{***} Obj 17,1

8. I anioł³⁹⁹⁷ powiedział⁵⁵⁹: To²⁰⁶³ bezczyność^{***}. I wrzucił⁷⁹⁹³ ją⁸⁵³ do⁴¹³ środka⁸⁴³², wrzucił⁷⁹⁹³ też^{***} na jej otwór^{***} ołowiany⁵⁷⁷⁷ odważnik^{***}.

*lub: niegodziwość, wina⁷⁵⁶⁴ niegodziwy czyn, wyrzucenie⁸⁸⁷⁹⁷ - Psł 9,4; ***dost.: i.a; ***lub: usta, kramiec, ujęście, szczelina⁵³¹⁰

***lub: kamień⁶⁸; AK - i rzucił kamień na jej usta

9. I podniosłem⁵³⁷⁵ swój wzrok^{***}, i spojrzalem⁷²⁰⁰, a oto²⁰⁰⁹ wyszły³³¹⁸ dwie kobiety⁸⁰² mające^{***} wiaty^{***} w ich skrzydłach³⁶⁷¹, a oto²⁰⁰⁹ miały^{***} one skrzydła³⁶⁷¹ jak skrzydła³⁶⁷¹ bociana^{***}. I podniosły⁵³⁷⁵ efe między ziemią⁷⁷⁶ a niebiosami^{***}.

*por. u 1^{***}, ***por. Za 6,5^{***}

**hebr: ruat - duch, tchnienie, wiat⁷³⁰⁷, gr: pneuma - por. Ga 6,18^{***}

***lub: czepła, wędrowny ptak³⁵²⁴ - zdliczący do nieczystych - Kpl 11,19

10. I powiedziałem⁵⁵⁹ do⁴¹³ anioła⁴³⁹⁷, który rozmawiał z mną: Dokąd^{***} one niosą¹⁹⁸⁰ tę efe^{***}?

11. I powiedział⁵⁵⁹ do mnie: By zbudować^{***} dla niej dom¹⁰⁰⁴ w ziemi⁷⁷⁶ Szinear^{***}; a gdy będzie gotowy^{***}, umieszczą³²⁴⁰ ją tam⁸⁰³³ na cokole^{***}.

***pap.leg.: miejsce oparcia, podstawa⁴³⁶⁹⁴³⁵⁰

*lub: k.q. odbudować¹¹²⁹; **tj. „kraj dwóch rzek”⁸¹⁵² - starożytna nazwa Babilonu bądź Chaldej; ***lub: k.h.o. zostać uświetnionym, zostać zamocowanym³⁵⁵⁹

Rdz 10,10; Iz 11,1; Dn 1,2

6 I odwróciłem⁵³⁷⁵ się, i podniosłem⁵³⁷⁵ swój wzrok^{***}, i spojrzalem⁷²⁰⁰; a oto²⁰⁰⁹ cztery⁷⁰² rydwany^{***} wychodziły³³¹⁸ spomiedzy⁹⁹⁶ dwóch gór²⁰²², a te góry²⁰²² były^{***} górami²⁰²⁰ z miedzi^{***}.

Rdz 41,43; Wj 14,25; 15,4

*por. Za 5,1^{***}, ***rydwan⁴⁸¹⁸B5562 był używany nie tylko jako rydwan wojenny, lecz także jako środek transportu - 2Krl 5,21

**lub: brąz - tj. stop miedzi z cyną¹⁷⁸⁰⁵⁹⁹⁴ - Rdz 4,22 lub mosiądz

2. W pierwszym rydwanie⁴⁸¹⁸ były^{***} konie⁵⁴⁸³ czerwone^{***}, w drugim rydwanie⁴⁸¹⁸ – konie⁵⁴⁸³ czarne^{***};

Obj 6,4-6

*hebr.: adam - czerwony, rumiany¹²², czerwony (brązowy), krwistoczerwony³¹⁴², **lub: kare - Kpl 13,31; Prp 1,5; 5,11; Za 6,6

3. W trzecim rydwanie⁴⁸¹⁸ – konie⁵⁴⁸³ białe³⁸³⁶, a w czwartym rydwanie⁴⁸¹⁸ były^{***} konie⁵⁴⁸³ pstokate^{***} – silne^{***}.

Obj 6,2; 19,11

*lub: cętkowany, ozonowany¹²⁶¹ - Rdz 31,10,12; **lub: cielisty, łaciasty⁵⁵⁴⁸⁶²³ tu i u 7 - dot. ostatniego konia lub usztykch komi - EIB^K

4. I zapytałem⁶⁰³⁰, i powiedziałem⁵⁵⁹ do anioła⁴³⁹⁷, który rozmawiał¹⁶⁹⁶ z mną: Co⁴¹⁰⁰ one^{***} oznaczają, mój panie^{113?} *dost.: te⁴²⁸ - tj. konie

5. I odpowiedział⁶⁰³⁰ anioł⁴³⁹⁷ mówiący⁵⁵⁹ do mnie⁴¹³: To^{***} są cztery^{***} duchy^{***} niebios⁸⁰⁶⁴, wychodzące³⁸¹⁸, by⁴⁴⁸⁰ stawić^{***}IMP się przed PANEM¹¹³ całej³⁶⁰⁵ ziemi⁷⁷⁶.

Jr 49,36; Obj 7,1-3

*dost.: te⁴²⁸, ***por. Za 5,9^{***}, ***ty myśli Boga: istniały trzy sfery nieba⁸⁰⁶⁴ - por. 2Kor 12,2^{***}, ***lub: k.h.p. umieścić, przedstawić się, ulokować, stać (wytrwać) na swoim miejscu - Wj 2,4; Hf 1,6; 2,1; być w cząstce służbie³²⁰⁰³⁸¹⁵ - por. KUL^K, LXX, Vg

6. Ten rydwan przy którym⁸³⁴ są konie⁵⁴⁸³ czarne¹²², te wyruszają³⁸¹⁸ do krainy^{***} północnej⁶⁸²⁸, białe³⁸³⁶ wyruszają³⁸¹⁸ za nimi^{***}, a pstokate¹²⁶¹ wyruszają³⁸¹⁸ do krainy⁷⁷⁶ Temanu^{***}.

*tj. ziemi Szinear (?) z Za 5,11 - por. też Za 2,6; *lub: w tyle³¹⁰ - tj. na zachód - por. BHS, późnie³³⁵⁷, ***tj. na południe⁴⁴⁸⁶ - Joz 12,3

7. A te^{***} silne^{***} wyruszyły³⁸¹⁸ rwały^{***} się do biegu^{***}, aby obejść^{***} ziemię⁷⁷⁶. I mówił⁵⁵⁹: Idźcie^{***}IMP i obejdźcie¹⁹⁸⁰IMP ziemię⁷⁷⁶!

I obeszły¹⁹⁸⁰ ziemię⁷⁷⁶. *por. u 3^{***}

Hi 1,7

**dost.: k.p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, żądać¹²⁴⁵, ***dost.: k.q. aby się¹⁹⁸⁰IMP - por. AK; odchodzić, iść dalej, poruszać, oddalać się, żyć, metaf. o sposobie życia; ***k.q. chodzić¹⁹⁸⁰, zniknąć³²²³⁸

8. I zawołał^{***} do mnie⁴¹³, i powiedział¹⁶⁹⁶ do mnie⁴¹³, mówiący⁵⁵⁹. Patrz⁷²⁰⁰IMP – te wyruszające do ziemi⁷⁷⁶ północnej, uspokoiły^{***} moje go ducha^{***} w ziemi⁷⁷⁶ północnej⁶⁸²⁸. ***por. Za 5,9^{***}

*lub: k.h. uolnić (na pomoc), krzyżować²¹⁹⁹, **k.h. dać odpowiedź⁵¹¹⁷

9. I stało się do mnie Słowo** JHWH, mówiące** : **dost.: aby mówić^{559INF} również w 8 Za 4,8 *lub: k.q. być, istnieć, trwać, mieć miejsce, zdarzyć się, nastąpić¹⁹⁶¹ *lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa, słowo¹⁶⁹⁷

10. **Wtedy dary od wygnawców** : od Cheldaja** , od Tobiasza** i od Jedajasza** , i idź⁹³⁵ w tym samym dniu¹¹¹⁷ ; i wejdź⁹³⁵ do domu¹⁰⁰⁴ Jozjasza** , syna Sofoniasza** , do tych którzy⁸³⁴ przyszedli⁹³⁵ z Babilonu⁸⁹⁴ Za 2,6; 5,11 *lub: k.q. wziąć od ręki, zabrać ze sobą, zdobyć, pojąć³⁹⁴⁷ ; dost.: od tego⁸⁵⁴ wygnanica - AK niewola¹⁴⁷³ ; **tj. „światowy”²⁴⁶⁹ / CES ** *JHWH jest dobry”²⁹⁰⁰ ; *JHWH poznał”³⁰⁴⁸ ; **ten, którego JHWH uzdrawia”²⁹⁷⁷ ; **ukryty przez JHWH”⁶⁸⁴⁶

11. I weź³⁹⁴⁷ srebro³⁷⁰¹ i złoto²⁰⁹¹ , zrób⁶²¹³ korony¹ i włóż² je na głowę Jozuego** , syna¹¹²¹ Josadaka** , arcykapłana** Za 3,1 *lub: wieniec - 2Sm 12,39, diadem, znak godności - Lm 5,16⁵⁸⁵⁰ / 6821 tu: lm. us w 14 - być może okazała, podwójna korona - por. EIB^K *lub: k.q. umieszczać, kłaść, ustanawiać, wyznaczać⁷¹⁶⁰ **tj. „JHWH jest zbawieniem”³⁰⁹¹ ; ** *JHWH jest sprawiedliwy”³⁰⁸⁷ ; **dost.: wielki, starszy, wybitny¹⁴¹⁹ kapłan³⁵⁴⁸

12. I powiedz⁵⁵⁹ do niego⁴¹³ , mówiące⁵⁵⁹ : Oto³⁵⁴¹ mówis⁵⁵⁹ JHWH Zastępów* , mówiące⁵⁵⁹ : Oto²⁰⁰⁹ mam² , i mińc⁸⁰³⁴ jego - Latorośl⁶⁷⁸⁰ , i pod¹ nim wyrosnie⁶⁷⁷⁹ i zbuduje¹¹²⁹ świątynię¹⁹⁶⁴ JHWH. *hebr.: caba - armia, działająca wojennie, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵ ; **lub: mężczyzna, człowiek, ludzkość, ktokolwiek, każdy³⁷⁶ ; **spodnia część, miejsce, na którym się stoi⁸⁴⁷⁸ - Rdz 1,7 - BG z miejsca swego. ; ; EIB - spod niego

13. I on¹⁹³¹ zbuduje¹¹²⁹ świątynię* JHWH, i on¹⁹³¹ wesprze³⁵ majestat** , i zasiądzie³⁴²⁷ i będzie rządził⁴⁹¹⁰ na swoim tronie³⁶⁷⁸ , i stanie¹⁹⁶¹ się kapłanem** na swoim tronie³⁶⁷⁸ ; a plan¹ pokoju** będzie między¹ nimi dwoma. *****domysł. między urzędami króla i kapłana

*lub: pałac, świątynia, przybytek¹⁹⁶⁴ ; **k.q. podnieść, dźwigać, nieść, wspierać, podtrzymywać⁵³⁷⁵ ; **lub: splendor, świetność, moc¹⁹³⁵ ; **hebr.: kohan - kapłan - członek rodu Aarona z pokolenia Lewiego - Wj 28,1; Kpl 1,5,8; 3,2, główny urzędnik, władca³⁵⁴⁸ ; ** *lub: plan, rada, zamysł, akt decyzji⁶⁰⁹⁸ *****hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomysłowość⁷⁹⁶⁵

1Krn 16,27; 29,25; Ps 45,6; 110,1-7; Dn 7,9-14; Hbr 1,3,13; Obj 5,6

14. A te korony* będą dla Chelema* , Tobiasza²⁹⁰⁰ , Jedajasza³⁰⁴⁸ i Chena** , syna¹¹²¹ Sofoniasza⁶⁸⁴⁶ , na pamiątkę** w świątyni¹⁹⁶⁴ JHWH. *por. w 11* ; **tj. „sila lub sen”²⁴⁹⁴ Kaz 1,1 **tj. „przychylność, łaska”²⁵⁸¹ ; ** *lub: pomnik - Joz 4,7, zapis²¹⁴⁶

15. I przyjdą⁹³⁵ z daleka* , i będą budować* w świątyni¹⁹⁶⁴ JHWH, i poznacie** , że JHWH Zastępów* posłał⁷⁹⁷¹ mnie do was⁴¹³ . A stanie¹⁹⁶¹ się to, jeśli⁵¹⁸ pilnie** będziecie słuchać** głosu⁶⁹⁶³ JHWH, swojego Boga.

*lub: oddalony, odległe kraje⁷²⁵⁰ ; **k.q. odbudowywać, zaddawać¹¹²⁹ ** *lub: k.q. znać, poznawać, uznać, rozważać, wiedzieć³⁰⁴⁵ Pwt 28,1 **hebr.: jestsi słuchaniem⁸⁰⁸⁵ będziecie słuchać⁸⁰⁸⁵ - por. AK; rozumieć, posłuchać, spełnić prośbę, okazać posłuszeństwo⁸⁰⁸⁵

7 W czwartym roku⁸¹⁴¹ króla Dariusza¹⁸⁶⁷ Słowo¹⁶⁹⁶ JHWH stało¹⁹⁶¹ się do Zachariasza, czwartego dnia dziewiątego miesiąca, to jest w miesiącu** Kislew** . Ne 1,1 *tj. 7 grudnia 518 r. p.n.e. - por. Za 1,1* - tj. 22 miesiące od pierwszego wzięcia; **tj. now, miesiąc (Kiszlejuowy), pierwszy dzień miesiąca, coś co wydarza się, co miesiąc²³²⁰ ; **tj. przełom listopada i grudnia - nazwa miesiąca zuzercznienia z j. babilońskiego - KUL^K

2. I posłał⁷⁹⁷¹ Betel* Sar-Eser** i Regem-Meleka** i jego ludzi³⁸² , by ubłagać³⁵⁹¹ / INF oblicze⁶⁴⁴⁰ JHWH; Za 8,21-22 *tj. „dom Boży”¹⁰⁰⁸ - por. Rdz 12,8 - dawniej miasto Luz - ośrodek kultu w Efraimie na granicy z Benjaminem - por. Am 3,14; tu być może jako pierwszy człon imienia Betel - Sar - Eser; **tj. „przełożony skarbu”⁸²⁷² ; ** „pryjaciół króla”⁷²⁷⁸ ; **k.p. prosić, apelować, zmieknąć przez głaskanie, uspokajać, schlebiać, aby sobie uczynić łaskawym oblicze²⁴⁷⁰ / 2825 - por. KUL^K, EIB

3. I aby zapytać⁵⁵⁹ kapłanów, którzy⁸³⁴ byli w domu¹⁰⁰⁴ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ , a także⁴¹³ proroków* , mówiące⁵⁵⁹ : Czy w piątym miesiącu²³²⁰ mam jeszcze płakać⁶⁴ , poświęcając się, jak to czyniłem⁶²¹³ przez tyle⁴¹⁰⁰ lat****? *dost.: mówiący przed, w imieniu - hebr. nabi³¹⁰⁰ - por. ro'eh - widzący⁷²⁰³ - 1Sm 9,9; ** *lub: oplakiwać, płakać (z żalu lub radości) ¹¹⁰⁵⁸ ** *lub: kn. oddawać się, oddzielać, k.h. pozostawać w świątyni oddzieleni, być niezajęty³¹⁴⁴ - Lb 6,2 ; ** *tu: o zabobnie po zbawieniu świątyni w dniu 14 września 586 p.n.e. - tj. 70 lat wcześniej - EIB^K

4. I stało¹⁶⁹¹ się do mnie Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ , mówiące⁵⁵⁹ : *dost.: aby mówić - AK

5. Powiedz⁵⁵⁹ / INF do całego³⁶⁰⁵ ludu⁵⁹⁷¹ tej ziemi⁸¹⁷⁷⁶ i do kapłanów³⁵⁴⁸ : Gdy³⁵⁸⁸ pościliście się i zawładliście⁵⁵⁹⁴ w piątym i siódmym miesiącu i to²⁰⁸⁸ siedemdziesiąt lat⁸¹⁴¹ , czy rzeczywiście⁶⁶⁸⁴ pościliście⁶⁶⁸⁴ dla mnie****?

*lot. wszystkich mieszkańców kraju - Kpl 20,1,4; ludność pozostawiona po uprowadzeniu do Babilonu - Ez 4,4; **k.q. poustrzymać się od pokarmów⁶⁶⁸⁴ - jako akt adoracji lub prośby, wyraz żalobny po zmarłym - 1Sm 31,13, szukania woli Boga - Dz 13,1-5 ** *tu: post nawiązujący do śmierci Gedaliasza ok. 581 r. - Jr 40,13 *lub do Dnia Pojednania - Kpl 16,1-29 - por. też Za 8,18 i 2Krl 25,1 *****emfaza wskaz., że posty te nie były nakazem Boga - KUL^K

6. A gdy³⁵⁸⁸ jecie³⁹⁸ i pijecie⁸³⁵⁴ , czy nie³⁸⁰⁸ dla siebie⁸⁵⁹ jecie³⁹⁸ i nie dla siebie⁸¹⁸⁹ pijecie⁸³⁵⁴ ? *lub: czy, to nie wy⁸⁵⁹ - AK 1Kor 10,31

7. Czy nie³⁸⁰⁸ są to⁸⁵³ słowa¹⁶⁹⁷ , którymi⁸⁵⁴ JHWH nawoływał* was przez** dawnych proroków⁵⁰³⁰ , gdy jeszcze Jerozolima** była¹⁹⁶¹ zamieszka³⁴²⁷ i prosperująca** , a także jej miasta⁵⁸⁹² wokół⁵⁴³⁹ niej, również Nегew**** i Szefela**** były zamieszka³⁴²⁷ ? *lub: k.q. krzyżować, przyzywać, zapraszać⁷¹²¹ ; **dost.: pierze rękę - hebr.: be jad³⁰²⁷ ; ** *lub: poprzednie, wcześniejszych, pierwszych (w czasie) ⁷²²³ ; **hebr.: Jerozolim³³⁸⁹ „nauczenie pokoju”¹ ; ** *lub: spokojny, swobodny, pomysłowy, obfitujący⁷⁰⁶¹ ** *tj. południowy kraj, południe, region na południu Judy⁵⁰⁴⁵ *****tj. wąski obszar wzdłuż wybrzeża na ptn. od Karmelu⁸²¹⁹

8. I stało¹⁹⁶¹ się Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH do Zachariasza²¹⁴⁸, mówiące⁵⁵⁹:
 Za 1, 1, 7; 6, 9; 8, 1, 18
 9. Tak⁵⁵⁹ mówi JHWH Zastępów⁶³⁵: Zasadzając^{IMP} wyroki^{IMP} zgodne ze sprawiedliwością^{IMP} i okazując^{IMP} łaskawość^{IMP} i miłość^{IMP} każdy³⁷⁶ wobec swojego brata²⁵¹.

*^{lub: to} 3541 mówić; *^{sądzić, rozstrzygać spór; sprawować sąd} 8199
 *^{sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne} 9941; *^{hebr.: emet - wierność; prawda, pewność; wiarygodność} 571; *^{dost.: czynić} 6213; *^{dobroć, łaskawość; wierność; życzliwość} 2617
 *^{lub: współczucie, miłość, ton (wnętrze?)} 7556 Kpl 19, 33

10. Nie⁴⁰⁸ uciskajcie^{*} wdowy⁴⁹⁰ i sieroty³⁴⁹⁰, obcego^{*} i ubogiego^{*}. Niech^{IMP} nikt³⁷⁶ nie obmyśla^{IMP} zła⁷⁴⁵¹ w swoich sercach⁸²⁴ wobec swojego brata²⁵¹.
 Pwt 14, 29; 16, 11; Mt 22, 39; Jk 3, 5-6
 *^{lub: k.q. krzywdzić, wymuszać} 6231; *^{hebr.: ger - przybysz, tymczasowy mieszkaniec bez praw dziedzicznych} 1616; ^{chroniony obywatel, obcy, prozelita} 81816; *^{biedny, udrzeczony, słaby, pokorny, stromny, nędzny} 6041; *^{k.q. planować, wymyślać, znać} 2803

11. Ale wzbraniał^{*} się, aby słuchać^{*}, raczej podał^{IMP} nieugięte^{*} ramię³⁸⁰² i uczynił^{IMP} stępiłym^{IMP} swoje uszy²⁴¹, aby nie słyszeć⁸⁰⁸⁵.
 *^{lub: k.p. odmawiać, odrzucać} 3985; *^{dost.: k.h. zwracać uwagę} 7181
 *^{lub: k.q. buntować się, być upartym, być krnąbrnym, być nieposłusznym} 5637; *^{k.h. uczynić ciężkim, uczynić obojętnym} 5513

12. I swe serce³⁸²⁰ uczynili⁷⁶⁰ krzemieniem^{*}, aby nie słuchać^{*} Prawa^{IMP} i słów¹⁶⁹⁷, które⁸³⁴ posyłał⁷⁹⁷¹ JHWH Zastępów⁶³⁵ przez swego Ducha⁷³⁰⁷ ręką^{IMP} dawnych⁷²²³ proroków⁵⁰³⁰. I nastał¹⁹⁶¹ wielki^{IMP} gniew⁵⁰⁸⁵ od⁸⁵³ JHWH Zastępów⁶³⁵.
 Ne 9, 29; Iz 6, 10; Jr 7, 13, 24
 *^{lub: cierni, diament, ostry kamień} 8068; *^{k.q. okazać posłuszeństwo} 8085; *^{hebr.: torah - prawo, uświadczenie, pouczenie, zwyciężać, sposób} 8451; *^{dost.: przez rękę - por. u} 7988; *^{lub: złość} 7110

13. I stanie¹⁹⁶¹ się tak⁸³⁴, że jak wolał^{*}, a oni nie słuchali^{*}, tak będą wolałi⁷¹²¹, a nie wysłucham^{*} – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶³⁵.
 *^{lub: k.q. wolać, krzyżować, zapraszać, przyzywać} 7121; *^{k.q. okazać posłuszeństwo} 8085; *^{lub: nie usłyszeć - AK} Iz 1, 15; Jr 11, 11

14. I rozwieję^{*} ich po⁵⁹²¹ wszystkich³⁶⁰⁵ narodach⁴⁷¹, i których⁸³⁴ nie znali³⁰⁴⁵, a ziemia⁷⁷⁶ ta^{*} została spustoszona⁸⁰¹ i porażającego⁷²⁵. I uczynili^{IMP} tę kosztowną^{IMP} ziemię⁷⁷⁶ pustkowiem⁸⁰⁷⁴.
 *^{lub: k.p. wynieść, porwać (o wicherze)} 5590; *^{lub: spustoszenie, nie-użytki, groza, zżamanienie} 8047; *^{k.n. być spustoszoną, być ogarniętą} 8074; *^{k.q. kłaść, ustawiać, sprawić, że coś się stanie} 7760
 *^{lub: pragnienie, to, co jest godne pożądania, miły, drog} 2532

8 I stało¹⁹⁶¹ się do mnie Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH Zastępów⁶³⁵, mówiące^{*}: *^{aby mówić} 559 - AK

2. Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶³⁵: Zapłonąłem^{*} o Syjon^{IMP} wielką⁴⁹⁴ zardzością^{IMP} i wielkim^{IMP} żarem^{IMP} zapłonąłem⁷⁰⁶⁵ o niego.
 *^{lub: k.p. być gorliwym, pobudzać do zardzośnego gniewu} 7065
 *^{por. u 3, Za 1, 14; *^{lub: zapal, zawisć, namiętność} 7068; *^{gniew} 419}

3. Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH: Wróciłem⁷⁷²⁵ na Syjon^{IMP} i zamieszkałem⁷⁹³¹ pośrodku⁸⁴³² Jerozolimy³³⁸⁹; a Jerozolima³³⁸⁹ zostanie nazwana⁷¹²¹ Miastem⁵⁸⁹² Wiernym^{IMP}, a góra²⁰²² JHWH Zastępów⁶³⁵ – Górą²⁰²² Świętą^{IMP}.
 Iz 1, 26
 *^{tj. „tawierdza”} 6726; ^{słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5, 7; uzjrza świętyni - Ps 9, 11; większych terenów Judy? - Ps 69, 35}
 *^{hebr.: emet - wierność; prawda, pewność; wiarygodność} 571
 *^{hebr.: godesz - świętość, oddzielenie do konkretnego celu} 6944

4. Tak mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶³⁵: Jeszcze siadać³⁴²⁷ będą starcy²²⁰⁵ i starszki²²⁰⁵ na placach^{*} Jerozolimy³³⁸⁹, każdy³⁷⁶ z łaską⁴⁹³⁸ w swoim ręku³⁰²⁷ z powodu⁴⁴⁸⁰ licznych^{IMP} dni³¹¹⁷.
 Iz 14, 1; 49, 20; 56, 8; Jr 31, 23; 32, 15; 33, 10, 12, 13
 *^{lub: ciągłość, trwałość, nadal, znowu} 5750; *^{tj. przestrzenie bądź otwarte miejsce} 7339; *^{lub: mnostwo, obfitość, wielkość} 7230

5. A place⁷³³⁹ miasta⁵⁸⁹² zostaną napełnione^{*} bawiącymi⁸³² się na nich^{IMP} chłopcami^{IMP} i dziewczętami^{IMP}. *^{dost.: na placach} 7339 Prz 3, 2; 9, 10
 *^{lub: k.n. być zadowolonym, zostać dokonanym, wypełnić} 3900
 *^{lub: dziecko, syn, potomstwo} 3206; *^{panna} 3207 - Rdz 34, 4; Jk 3, 3

6. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶³⁵: Jeśli w tych dniach³¹¹⁷ wyda się to niemożliwe^{*} w oczach⁵⁸⁶⁹ resztki⁷⁶¹¹ ludu⁵⁹⁷¹, czy to będzie też⁵⁷¹ niemożliwe⁶³⁸¹ w moich oczach?
 – oświadczenie^{*} JHWH Zastępów⁶³⁵.
 *^{lub: k.n. nie być w czyjejś mocy, być trudnym do wykonania, zrozwamienia, być cudownym, nadzwyczajnym, zdumiewającym} 6381
 *^{lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)} 5902 - 2Sm 23, 1

7. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶³⁵: Oto²⁰⁰⁹ ja^{*} wybawię^{*} mój lud z ziemi⁷⁷⁶ wschodu i z ziemi⁷⁷⁶ zachodu^{IMP} słońca⁸¹²¹.
 *^{por. AK i BW; *^{lub: k.h. ocalić, wyzwolić, wybawić} 3467}
 *^{tj. z Babilonu - por. Za 2, 6, gdzie Babilon nazywany jest krajem północy z powodu atakowania Izraela z tego właśnie kierunku}
 *^{tj. z Egiptu (?) - por. KUL} Iz 11, 11; 27, 13; Jr 31, 7-8

8. I sprowadzę^{*} ich⁸³³, i zamieszkają⁷⁹³¹ pośrodku^{IMP} Jerozolimy³³⁸⁹ i będą¹⁹⁶¹ moim ludem⁵⁹⁷¹, a ja⁵⁸⁹ będę¹⁹⁶¹ ich Bogiem, w prawdzie^{IMP} i sprawiedliwości^{IMP}.
 Za 13, 9; Jr 30, 22;
 *^{lub: k.h. zgromadzić, sprawić coś} 935; *^{por. u 3; *^{wierność; pewność; wiarygodność} 571 - Za 7, 9; *^{prawość} 6666} Jr 31, 1-33

9. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶³⁵: Niech umocnią^{*} się wasze ręce³⁰²⁷, ręce słuchających^{*} w tych⁴²⁸ dniach³¹¹⁷ słów¹⁶⁹⁷, tych⁴²⁸ pochodzących^{*} z ust³¹⁰ proroków⁵⁰³⁰, którzy⁸³⁴ byli^{IMP} w dniu³¹¹⁷, kiedy położono^{IMP} fundament domu¹⁰⁰⁴ JHWH Zastępów⁶³⁵, aby świątynia¹⁹⁶⁴ została odbudowana^{IMP}.
 Ezd 3, 8;
 *^{lub: k.q. być silnym, wzmocnić się, przemoć, być niezłomnym} 2388
 *^{lub: k.q. zgodzić się, okazać posłuszeństwo, rozumieć} 8085
 *^{lub: k.p. być zdolnym, być położonym} 3245; *^{k.n. być ugrunтовanym, utrwalonym, wzmocnionym} 1129; *^{tj. rok 520} Ezd 5, 1

10. Bo³⁵⁸⁸ przed⁶⁴⁰ tymi dniami³¹¹⁷ nie była¹⁹⁶¹

wynagrodzona* *praca* człowieka³¹⁵ i *praca* zwierzęcia²⁹. Dla wychodzącego³³¹⁸ i wchodzącego³³¹⁵ nie było pokoju⁷⁹⁶⁵ z powodu⁴⁸⁰ wroga³³¹⁵. Bo³³¹⁵ ja skierowałem wszystkich³⁶⁰⁵ – każdego³⁷⁶ człowieka¹²⁰⁵, przeciw jego bliźniemu³³¹⁵. Ag 1,6-11; 2,16-18

**lub: opłata za najem, zapłata, wynagrodzenie, opłata, myto*⁷⁹³⁹
 ***hebr: adam*¹²⁰, ****hebraizm - każdy podróżujący - por: KUL*^K
 *****lub: ciemiężyciel, nieprzyjaciel, niedola*⁶⁸⁶², ******dosł: i ja*
 ******lub: k.p. odprawić, wypuścić, wyzwoleń, zesłać*⁷⁹⁷¹
 ******lub: przjaciel, towarzyszy, współmieszkaniec, ktoś drugi, inny*⁷⁴⁵³ - tj. zesłałem karę wzajemnej niezgody - por: KUL^K

11. Lecz, Ja⁵⁸⁹ teraz⁶²⁵⁸, nie tak jak za wcześniejszych* dni³¹¹⁷, będę dla resztki* tego²⁰⁸⁸ ludu⁹⁹¹ – oświadczenie³⁰⁰² JHWH Zastępów.⁷²²³

**lub: poprzedni, pierwszy w (czasie), przedtem, z początku*⁷²²³
 ***lub: pozostałość*⁷⁶¹¹ - Rdz 45,7; 2Sm 14,7; Mi 2,12; Ag 1,12

12. Bo³⁵⁸⁸ zasiew²²³³ będzie rósł w pokoju*, winorośl¹⁶¹² wyda⁵⁴¹⁴ swój owoc⁶⁵²⁹, ziemia⁷⁷⁶ wyda⁵⁴¹⁴ swoje plony²⁹⁸¹, a także niebiosa^{8064P} udziela* swojej rosy^{331P}, a to⁸⁵³ wszystko³⁶⁰⁵ dam resztkę⁷⁶¹¹ tego⁴²⁸ ludu w dziedzinie³³¹⁵.

**hebr: szalom - pokój, pętla, zdrowie, pomyślność, przyjaźń*⁷⁹⁶⁵
 ***lub: k.g. wyładować, dawać, ofiarować, poświęcić, ustanawiać*⁴¹⁴⁴
 ****lub: nocne opary, lekki deszcz*^{2919B3362}, *****k.h. dać na własność*⁵¹⁵⁷

13. I stanie¹⁹⁶¹ się, że jak⁸³⁴ byliście¹⁹⁶¹ przekleństwem* wśród narodów*, domu¹⁰⁰⁴ Judy³⁰⁶³ i domu¹⁰⁰⁴ Izraela³⁴⁷⁸, tak⁴⁶⁵¹ wybawię* was i będziecie¹⁹⁶¹ błogosławieństwem*. Nie⁴⁰⁸ bójcie³³⁷² się i niech się umocnią²³⁸⁸ wasze ręce³⁰²⁷.

Rdz 12,2; Rt 4,11-12; Iz 19,24-25;

**lub: oszczerstwo, złorzeczenie, hanba, drwina*⁷⁰⁴⁵ - Jr 24,9
 ***lub: poganie, narody, grupy etniczne, nie-żydzi*¹⁴⁷¹ So 3,20;
 ****lub: k.h. ocalić, wyzwoleń, wybawić od problemów moralnych, dać zwycięstwo*³⁴⁶⁷, *****hebr: beraka*^h - błogosławieństwo, dar, poddanie, uległość¹²⁹³ - Rdz 12,2; Kpl 25,21; Pwt 11,26 Ag 2,19

14. Bo³⁵⁸⁸ tak* mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Tak⁸³⁴ jak postanowiłem²¹⁶¹ sprowadzić na was nieszczęście*, gdy wasi ojcowie¹ pobudzali mnie⁸⁵³ do gniewu⁷¹⁰⁷, mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ – i nie³⁸⁰⁸ żałowałem* tego;

**lub: to*³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ Rdz 40,20; Wj 16,20

***lub: k.h. zadać rękę, wyrządzić krzywdę, traktować źle*⁴⁸⁰
 ****lub: k.n. ulitować się, żalować, smucić się, kajać się, przepraszać, pocieszać, odczuć ulgę, martwić się*²¹⁶² - Wj 13,17; Sdz 2,18

15. Tak⁶⁵¹ zawróciłem⁷⁷²⁵ i postanowiłem* w tych⁴²⁸ dniach³¹¹⁷ uczynić dobrze* Jerozolimie³³⁸⁹ i domowi¹⁰⁰⁴ Judy³⁰⁶³. Nie bójcie* się.

**lub: k.g. wpaść na pomysł, wymyślić, zaplanować, rozważyć, zamierzyć*²¹⁶¹, ***k.h. ucieszyć, sprawić radość, czynić dobrze komuś, uczynić słuszenie, uczynić coś dobrym bądź pięknym*³¹⁹⁰
 ****lub: k.g. lękać się, być przetyniętym bojaźnią, czuć, szanować*³³⁷²
 Pwt 8,16; Jr 32,40-41; Ez 36,11

16. Te⁴²⁸ słowa^{31A} wprowadzajcie w czyn*: Mówcie¹⁶⁹⁶ prawdę³³¹⁵, każdy³⁷⁶ swojemu bliź-

niemu⁷⁴⁵³, prawdę⁵⁷¹ i prawo³³¹⁵ pokoju⁷⁹⁶⁵ stosujcie^{3315IMP} w waszych bramach³³¹⁵;

**lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, słowo, sprawa*⁶⁹⁷
 ***lub: k.g. pracować, wykonywać, używać, przygotować, składać ofiarę, świętować, doglądać czegoś, zarządzać, postanawiać*⁶²¹³
 ****hebr: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność*⁵⁷¹
 *****lub: sąd, decyzja prawna, orzeczenie prawne*³⁹⁴¹, ******k.g. rzędzić, sądzić, rozstrzygać spór*⁸¹⁹⁹, *****por: Am 5,15*

17. Niech nikt³⁷⁶ nie obmyśla* zła⁷⁴⁵³ w swoim sercu³⁸²⁰ przeciwko bliźniemu⁷⁴⁵³ i nie lubujcie się w fałszywej* przyszedze*, gdyż tego wszystkiego nienawidzę* – oświadczenie³⁰⁰² JHWH. Pwt 10,12; Kpl 5,4; Lb 30,2; Mt 22,39

**lub: k.g. planować, wymyślać, uznać*²⁸⁰³ - por: Za 7,10
 ***lub: kłamstwo, oszustwo, rozczarowanie, podstęp, krzywdę*⁸²⁶⁷
 ****lub: przekleństwo*⁷⁶²¹, *****nie być w stanie znieść*^{7130B954}

18. I stało¹⁹⁶¹ się do mnie Słowo¹⁶⁹⁷ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, mówiące⁵⁵⁹: Za 1,1,7; 6,9; 7,8; 8,1

19. Tak³⁵⁴¹ mówi JHWH Zastępów⁶⁶³⁵: Post⁶⁶⁸⁵ w czwartym*, post⁶⁶⁸⁵ w piątym*, post⁶⁶⁸⁵ w siódmym* i post⁶⁶⁸⁵ w dziesiątym* miesiącu stanie¹⁹⁶¹ się dla domu¹⁰⁰⁴ Judy radością* i weselem*, i rozkosznym* świętem⁴¹⁵⁰. Mitujcie^{157IMP} i prawdę⁵⁷¹, i pokój⁷⁹⁶⁵.

**dot. postu upamiętniającego zwyciężenie wylotu w murach Jerozolimy i jej zdobycie - por: 2Krl 25,3; Jr 39,2; 52,6; **por: Za 7,5*
 ****dot. postu upamiętniającego rozpoczęcie obłożenia Jerozolimy przez Nebukadnesara - por: 2Krl 25,1; Jr 39,1; ****zadowolenie, wesele, radosne uniesienie*⁸³⁴², ******pomyślny skutek, szerzyszy obrót spraw, zadowolenie*⁸⁰⁵⁷, *****lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, zamianość, obfitość*²⁸⁹⁶, ******hebr: waw - a, i, więc*

20. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów: Jeszcze* będą przychodzić⁹³⁵ ludy* i mieszkańcy³⁴²⁷ wielu miast⁵⁸⁹². **lub: znouu, nadal, poza tym*⁵⁷⁵⁰
 ***hebr: 'am - naród, lud, lud uzbierający*⁵⁹⁷¹ - Sdz 20,10

21. I udadzą się¹⁹⁸⁰ mieszkańcy jednego²⁵⁹ miasta do drugiego²⁵⁹, mówiące⁵⁵⁹: Pójdźmy¹⁹⁸⁰ ochoczo³¹⁹⁸⁰ przebłągać* oblicze⁶⁴⁴⁰ JHWH i szukać¹²⁴⁵ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵. Ja⁵⁸⁹ także⁵⁷¹ pójdę*.

Iz 2,2; Jr 16,19

**hebraizm: chodźmy chodzeniem - AK; **być słabym, czuć się słabo, błagać, prosić, zaklinać*²⁴⁷⁰, ****dot. osobistej decyzji proroka*²²
 ***liczne*⁷²²⁷ ludy*, i potężne⁶⁰⁹⁹ narody*

22. I będzie³⁴⁵ szukać* JHWH Zastępów w Jerozolimie³³⁸⁹ i przebłągać²⁴⁷⁰ oblicze⁶⁴⁴⁰ JHWH. **hebr: am' im*⁵⁹⁷¹, ***hebr: go' im*¹⁴⁷¹, ****lub: k.p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, wymagać, prosić*¹²⁴⁵ Mi 4,1-3; Mi 1,11

23. Tak³⁵⁴¹ mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów: W tych dniach³¹¹⁷ dziesięciu ludzi³⁷⁶ z wszystkich³⁶⁰⁵ narodów¹⁴⁷¹ i wtaśnicujących im języków³⁹⁵⁶ uchwyci* się skraj²⁴¹ szaty³⁶⁷¹ Judejczyka* i mówiące⁵⁵⁹: Pójdźmy¹⁹⁸⁰ z wami⁵⁹⁷³, bo uslyszeliśmy⁷⁰⁸⁵, że Bóg jest z wami⁵⁹⁷³. Iz 45,14
 **lub: k.h. złapać, zatrzymać, utrzymać, wymóc na, wzmocnić*²³⁸⁸
 ***gest wyrażający gorącą prośbę - 1Sm 15,27; ***lub: żyda*³⁰⁶⁴

9 Brzemie^{*} Słowa⁶⁹⁷ JHWH. W⁷⁶ ziemi⁷⁶ Hadraku^{***} i Damasku^{***} będzie miejsce Jego odpoczynku⁴⁹⁶, gdyż *ku* JHWH skieruje się oko^{***} 5869 człowieka¹²⁰ i wszystkie³⁶⁰⁵ plemiona^{*****} Izraela⁴⁷⁸; Rdz 15,2

[†]hebr.: masu - ciężar; brzemie, ładunek, wypowiedź⁴⁸⁵³ - słowo często rozpoczynające wypowiedź proroka - Iz 13,1; Jr 20,9; [†]hebr.: hebr. be' evec - przecięcie ziemi - por. KUL^K, [†]hapleg.: „mieszanie”²³¹⁷ - miasto w Syrii; [†]***tj.: „milczący jak kłacz wlościemni”¹⁸³⁴ - Am 3,12¹⁸³³, [†]***tub.: lub. bo oko JHWH (spoczywa) na człowieku - 2Krn 16,9; Jr 32, 19, KUL^K, EIB^K, [†]****ród, bertó⁷⁶²⁶ 1Krl 11,24; Iz 7,8

2. A także Hamat[†] wytyczy z nim granicę¹³⁷⁹, Tyr^{***} i Sydon^{***}, bo *jest* bardzo mądry^{***}.

[†]tj.: „twierdza” - miasto 73 km na pch. od Damasku nad rzeką Orontes; najdalej wysunięty punkt Izraela - por. Joz 13,5 - EIB^K [†]***tj.: „skala”⁶⁸⁶⁵ - por. Ps 45,12, [†]****połow.: „6721 starożytno miasto fenickie nad Morzem Śródziemnym na pch. od Tyru, [†]***tub.: (są) bardzo mądre - LXX, EIB^K; inni: jego mądrość (o Słowie) - KUL^K

3. Bo^{*} Tyr⁶⁸⁶⁵ zbudował¹¹²⁹ dla siebie fortyfikację⁸⁹¹s i nagromadził^{***} srebra⁷⁰¹ jak prochu⁶⁰⁸³, a złota²⁷⁴² jak błota²⁹¹⁶ na ulicach²³⁵¹.
[†]dost.: i; [†]***tub.: pierścieni oblężenia, oblężenie, okopy, fortyfikacje⁴⁶⁹², [†]****dost.: k.g. układać sierzę, zebruć, układać w stos⁶⁶⁵¹

4. Oto²⁰⁰⁹ PAN¹³⁶ weźmie go w posiadanie^{*} i wrzuci^{***} w morze³²²⁰ jego potęgę^{***}, a on zostanie strawiony³⁹⁸ przez ogień⁷⁸⁴. Iz 3,21;
[†]tub.: k.h. spowodować posiadanie bądź dziedziczenie, zubożyć³⁴²³
[†]tub.: k.h. razić, uderzać, atakować, pokonywać²²²¹ Ez 26,4; 27,27
[†]***tub.: skuteczność; k.g. bogactwo²⁴²⁸, [†]****dost.: ona - Tyr[†]

5. Ujrzy⁷²⁰⁰US to Aszkelon^{*} i ułknie³³⁷² się, a Gaza^{*} - mocno³⁹⁶⁶ skręcać²³⁴² się będzie z bólu i Ekron^{**}, bo zawstydzi^{***} się z powodu swojej nadziei⁴⁰⁰⁷. I zginie^{*} król⁴⁴²⁸ z Gazy⁸³¹, a Aszkelon⁸³¹ nie będzie zamieszkały³⁴²⁷. [†]tj.: „ogień niestwary”⁸³¹ Am 1,8; Jr 47,1-7

[†]hebr.: „azza”, „silna” imna nazwa miasta Gazy⁸⁰⁴, [†]***tj.: „emi-gracja” bądź „wyrywany z korzeniami”⁶¹³⁸ - miasta Filistyńskie oprócz Ekronu, położone nad wybrzeżem Morza Śródziemnego [†]***tub.: być zastawionym, postępować haniebnie, zawstydzać⁹⁵⁴

6. I mieszańiec^{*} będzie mieszkał⁴²⁷ w Asz-dodzie^{**}, i ukróci⁷⁷² pychę^{***} Filistyńców⁴³⁰.
[†]tub.: dziecko z nieprawego łoża lub pochodzące z ras mieszańczych tylko tu i Pwt 23,2; [†]***tj.: „potężny”⁷⁹⁵ - duże miasto na wybrzeżu M. Śródziemnego; [†]***tub.: wywyższenie, arogancja, buta, duma¹³⁴⁷

7. I usunę⁴⁹³ jego krew^{***1818}P z jego ust⁶³¹⁰ i jego obrzydliwości^{***} spomiedzy jego zębów⁶³¹⁰. I także¹⁵⁷¹ on¹⁹³¹ zostanie pozostawiony⁶⁰⁴ dla naszego Boga, i będzie¹⁹⁶¹ jak przyjaciel⁶⁵⁵ w Judzie³⁰⁶³, a Ekron⁶¹³⁸ jak Jebusyta^{***}. Rdz 36,15; Kpl 11,10; Pwt 29,17;

[†]dot.: krwi spożywaneych ofiar; [†]***coś odrażającego, coś ohydneho, bożel - Pwt 29,19; 1Krl 11,5 Oe 9,10; może dot. ofiar z psów i myszy składanych przez Filistyńców bożkom lub jedzenia wiewprzowny [†]***tub.: łagodny, przyjaciel, bliski, główny⁴⁴¹ Dn 11,31; Za 2,9 [†]****tj.: „potomkowie Jehusa”²⁹⁸³ - być może przykład pokojowej egzystencji - por. Joz 15,63; lub pełni zwycięstwa 2Sm 5,6; 1Krn 11,4

8. I rozłożę obóz²⁵⁸³ jako straż^{*} dla mego domu¹⁰⁰⁴ przeciwko przechodzącemu⁵⁶⁷⁴ i powracającemu⁷⁷²⁵ tamtędy. I ponownie⁵⁷⁵⁰ nie przejdzie⁵⁶⁷⁴ przez^{***} nich icemieżca⁶⁰⁶. Bo teraz⁶²⁵⁸ ujrzałem⁷²⁰⁰ to moimi oczami⁵⁸⁶⁹.

[†]tub.: wojsko, guardia, AK - z wojskiem; [†]dot.: szlaku militarnego z Asyrii do Egiptu, gdzie ziemię Izraela leżały na nim w polowie drogi - KUL^K, [†]****dost.: k.g. prptcl. naciskać, popętać, wymuszać²⁰⁶⁵

9. Raduj¹⁵²³ się wielce³⁹⁶⁶, córko¹³²³ Syjonu[!]! Wykrzykuj^{***11MP}, córko¹³²³ Jerozolimy³³⁸⁹! Oto²⁰⁰⁹ twój Król⁴⁴²⁸ przychodzi¹⁹³⁵ do ciebie - sprawiedliwy⁶⁶⁶² i zwycięzcy^{***}. On¹⁹³¹ *jest* pokorny^{***} i siedzi³⁹²PAR na osle²⁵⁴³, na osłeciu⁵⁸⁹⁵, zrebliciu^{***} oslicy⁸⁶⁰. Mt 21,1-10; Mk 11,1-10;

[†]tj.: „twierdza”⁶⁷²⁶ - słowo odnosi się do Jerozolimy - 2Sm 5,7; uzgórza świętyni - Ps 9,11; większych terenów Judy? - Ez 69,35 [†]***tub.: wydawać okrzyk wojenny, dawać sygnał do wojny bądź wymarszu, krzycząc triumfalnie (nad wrogami), wiać⁴⁰⁴⁶ [†]***tub.: k.n. zostać uwolnionym, ocalonym, odnieść zwycięstwo³⁴⁶⁷ [†]***tub.: udrepczony, słaby, pokorny, skromny⁶⁹⁴¹ Łk 19,40; [†]****hebr.: ben - syn, wnuk, dziecko, młode (o zwierzętach) J 12,12;

10. I zniszcze³⁷⁷² rydwan³⁹⁹ z Efraima^{*} i konia⁴⁸³ z Jerozolimy³³⁸⁹, i zostanie złamany³⁷⁷² łuk⁷¹⁹⁸ wojenny⁴⁴²¹. I ogłosi⁶⁹⁶ on pokój^{***} narodom¹⁴⁷¹, a Jego władza⁴⁹¹⁵ będzie sięgać^{***} aż po krańce⁶⁵⁷ ziemi⁷⁷⁶. Ps 72,8; Mi 7,12

[†]tj.: „podwójna sarta popiołu” bądź „będę podwójnie owocu”⁶⁶⁹ - drugi syn Józefa - Rdz 41,51-52 - tu obraz odnowy całego Izraela zarówno plemion pch. jak i Judy, [†]***hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomysłowość⁷⁹⁶⁵, [†]****często o M. Śródziemnym³²²⁰ [†]****z przyimkiem określi. - często o Eufrycie - tu brak tego przyimka

11. Również¹⁵⁷¹ dzięki^{*} Tobie - przez krew¹⁸¹⁸ twojermierza¹⁹¹⁹ z Tobą - wypuścili⁷⁹⁷¹ Twoich więźniów^{***} z cysterny^{***}, w której nie-
ma wody⁴³²⁵. Rdz 37,24; Jr 38,6; Hbr 10,29; 13,20

[†]hebr.: bertl - sojusz, porozumienie, traktat, traktat wojskowy¹²⁸⁵ [†]***tub.: także¹⁵⁷¹ tj.⁸⁵⁹ przez krew - AK; [†]***jeniec, niewolnik⁶¹⁵ [†]***tub.: dół, studnia, cysterna wydrążona w skale⁹⁵³ - syn. grobu

12. Wróćcie⁷⁷²⁵IMP do twierdzy¹²²⁵HAP, więźniowie⁶¹⁵, mający nadzieję^{***18615}. Już¹⁵⁷¹ dzień¹¹⁷ *dzisiejszy* ogłasza^{***}, że wynagrodzę^{***} tobie w dwójnasób^{***}; Hi 42,10; Iz 61,7; Jr 16,19

[†]tub.: więźniowie nadziei - AK, EIB; [†]***k.h. obwieścić, oznajmnić, wyjaśniać, informować, donosić⁵⁰⁴⁶, [†]****k.h. płacić (zadośćuczynienie), powodować wracanie, pozwałać wrócić, odnawiać⁷²⁵ [†]***tub.: drugi, powtórzenie - stąd: powtórnienie wrócić tobie - EIB^K

13. Gdyż⁵⁸⁸⁸ *jak* łuk⁷¹⁹⁸ naciągnę¹⁸⁶⁹ sobie Judę³⁰⁶³, nałożę^{***} nań Efraima⁶⁰⁹ *jak* strzałę^{***}; pobudzę⁵⁷⁸² twoich synów¹¹²¹, Syjonie¹⁸⁶⁹ i przeciwko⁵⁹²¹ twoim synom¹¹²¹, Jawanie³⁸¹³¹²⁰, i uczynię⁷⁷⁶⁰ z ciebie miecz²⁷¹⁹ mocarza^{***}.

[†]tub.: k.p. ukonczyć, utwierdzić, napędnąć, nałożyć strzałę na napiętą cięćwę⁴³⁹⁰ 2 Krl 9,24 - KUL^K; [†]***tj.: o Grekach, od: Jonejczy - Ez 37,12; [†]***tub.: człowiek: silny, dzielny, potężny, bohater¹³⁶⁸

14. A JHWH ukaże^{7200KN} się nad nimi i jak błyskawica* wyleci^{**} Jego strzała²⁶⁷¹. JHWH PAN¹³⁶ zadmie^{**} w róg⁷⁷⁸² i wyruszy¹⁹⁹⁰ w huraganach Temanu^{****}.

Ps 83,15

lub: piorun¹³⁰⁰, grzmot, metaf. miecz, włócznia^{B1432}, **dost.: k.g. podążę do, iść naprzód, wychodzić, odchodzić³³¹⁸, ****lub: wydadć ryk (o rogu)⁸⁶²⁸, *****południa⁸⁴⁸⁶, por. Iz 6,6; Wj 26,18; Ps 78,26.*

15. JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ będzie nad nimi⁹²¹ obroną¹⁵⁹⁸, pochłoną³⁹⁸ i podepczą^{**} kamienie* procy³⁷¹. I będą spijać⁸³⁵⁴ radość, i zapłoną^{**} tak jak³⁶⁴⁴ po winie³¹⁹⁶, i będą jej pełni⁴³⁹⁰ jak czasza⁴²¹⁹, jak rogi¹¹⁰⁶ ołtarza^{****}.

lub: uczynić uległym, podporządkować, podeptać, złomnować³⁵³³ ***metaf. określenie pełnego zwycięstwa - 1Sm 17,53 - por. KUL¹ ****lub: k.g. zachowywać się głośno, brzmieć, być poruszonem¹⁹⁹³ *****metaf. obraz świętych na uczcie pełne zwycięstwo - WBC^K**

16. W tym dniu³¹¹⁷ JHWH, ich Bóg⁴³⁰, wybawi* ich jako trzodę⁶⁶²⁹ swojego ludu⁵⁹⁷¹. Bo jak drogocenne kamienie* diademu* będą błyszczące^{**} nad Jego ziemią⁷⁷⁶.

Ez 36,38

lub: k.h. ocalić, uwolnić³⁴⁶⁷, ***kolczyły, klejnoty w koronie, diadem, znak poświęcenia na głowie - Kpl 8,9; Lb 6,5,7; ****hap.leg.: zostac podniesionym w góre jak sztandar, zostac ukazanym (?)⁵²⁶⁴*

17. Doprawdy³⁵⁸⁸ jakże⁴¹⁰⁰ wielkie jest Jego dobro¹! Jakież⁴¹⁰⁰ Jego piękno^{3398!}! Zboże¹⁷¹⁵ młodzieńcom⁹⁷⁰, a moszcz^{**} obrodzi⁵¹⁰⁷ dzieciom^{****}.

lub: rzecz dobra, korzyść, dobrobyt, obfitość, szczęście²⁸⁹⁸ ***lub: wino, świeże bądź młode wino, świeży sok z owoców⁸⁴⁹²

10 Proście^{41MP} JHWH o deszcz⁴³⁰⁶ w późnej⁶²¹³ porze⁶²⁵⁶ deszczowej⁴⁴⁵⁶, a JHWH stworzy⁹¹³ chmury burzowe²³⁸⁵ i da⁵⁴¹¹ im¹⁹⁹² ulewny¹⁶⁵³ deszcz⁴³⁰⁶ i każdemu³⁷⁶ zieleni^{****} na polu⁷⁷⁰⁴.

Pwt 28,12; Iz 30,23; Jr 51,16

lub: k.g. żądać, błagać, domagać się, radzić⁷⁵⁹², ***tj. przełom marca i kwietnia; ****zieleni, trawy, trawa, zielona roślinność⁶²¹²*

2. Bo bożki* głoszą¹⁶⁹⁶ niegodziwość^{**}, a wróżbici^{****}PAR widzą^{****} kłamstwo⁸²⁶⁷ i opowiadają¹⁶⁹⁶ bezwartościowe^{****} sny²⁴⁷², pocieszają⁵¹⁶² marnościami^{****}. Dlatego oddalili⁵²⁶⁵ się jak³⁶⁴⁴ owce⁶⁶²⁹, są udrczeni⁶⁰³¹, bo nie mają pasterza⁷⁴⁶².

Jr 27,9; Mi 3,7

hebr: terafim - bożki domowe - Rdz 31,19, ***lub: niegodziwość, nieszczęście jako wymyk magii, oszustwo, bahowchwalczy kult²⁰⁵ ****tj. k.g. uprawiać wróżbiarstwo, przepowiadać przyszłość⁷⁰⁸⁰ *****lub: mają wizję, prorokują⁷³⁷², - Iz 1,1; Ha 1,1; *****marność, pustka⁷⁷²³, *****para, oddech, daremność, znikomość - por. Kaz 4,7****

3. Przeciwi⁵⁹²¹ tym pasterzom^{7462A} rozpalili²⁷³⁴ się mój gniew^{**} – i nawiedzę^{**} kozły^{****}, bo JHWH Zastępów nawiedził⁶⁴⁸⁵ swoją trzodę – dom¹⁰⁰⁴ Judy³⁰⁶³ i uczyni¹⁷⁶⁶⁰ z nich jakby swojego potężnego^{****} rumaka⁵⁴⁸³ w boju⁴⁴²¹.

lub: metaf. fulgocną gniwień⁶³⁹, ***k.g. karać, doglądać, szukać⁴⁸⁸⁵ ****lub: przywódca⁶²⁶⁰, por. Jr 50,8; *****majestat, siła, świetność¹⁹³⁵**

4. Od Niego* kamień węgielny^{**}, od Niego palik^{****}, od Niego luk⁷¹⁹⁸ bojowy⁴⁴²¹, od Niego wyjdzie³³¹⁸ każdy wódz^{****} – wszyscy razem³¹⁶².

domysl. od JHWH luk z niego - czyli z domu Judy, ***tj. kamień w narożu ściany wieńcowej - węgieln⁶⁴³⁸, ****lub: szpilka, gwóźdź, palik (do namiotu), kolek, na którym wieszano narzędzia i broń - a metaf.: obietnica - por. Iz 22,15-25; Ez 9,8; *****poberca podatkowy - Dn 11,20; nadzorca - Wj 5,6,10; ciemiężca⁵⁰⁶⁵, - Iz 14,24 - EIB^K**

5. I będą¹⁹⁶¹ jak mocarze^{*}, wdeptujący⁹⁴⁷ uroga w błoto²⁹¹⁶ ulic²³⁵¹ w bitwie^{**}. I będą walczyc^{****}, bo JHWH jest z nimi; i zawstydzą^{****} się jeźdźcy⁷³⁹²PAR na koniach^{****}5483.

lub: człowiek silny, dzielny, potężny, bohater¹³⁶⁸, ***wojna⁴⁴²¹ ****lub: kn. toczyć bitwę, prowadzić wojnę³⁸⁹⁸, *****kn. uczynić suchym, wysuszyć; GES - zaustąpić; czynie haniębnie³⁰⁰¹, 2Sm 19,5 *****synonim potęgi militarnej - por. Ez 23,23, 31,1, 38,15***

6. I umocnię^{**} dom¹⁰⁰⁴ Judy³⁰⁶³, i wybawię^{**} dom Józefa^{**}. I sprowadzę ich z powrotem⁷⁷²⁵, bo okażę im miłosierdzie^{****}. I będą¹⁹⁶¹ takimi, jak gdyby ich nie odrzucił^{****}. Bo ja⁵⁸⁹ jestem JHWH, ich Bóg, i odpowiem⁶⁰³⁰ im.

lub: k.p. uczynić silnym, umocnić³²⁹⁶, ***k.h. ocalić, uwolnić³⁴⁶⁷ ****tj. „miech JHWH doda”³¹³⁰ - sym Jakuba i Racheli - Rdz 30,24 - tu o ptn. plemiących Efraima i Manasę - por. Joz 16,1-4 *****lub: k.p. mieć łitość, być miłosiernym, współczuć⁷³⁵⁵ *****lub: k.g. odrzucić; k.h. odrzucić kogos się, cuchnąć⁸¹⁸⁶***

7. Ci z Efraima⁶⁰⁹⁸ będą¹⁹⁶¹ jak mocarze¹³⁶⁸, ich serce* rozweseli^{**} się tak jak³⁶⁴⁴ po winie³¹⁹⁶. Ich synowie¹¹²¹ to zobaczą⁷²⁰⁰ i będą radośni^{****}JUS, a ich serce³⁸²⁰ rozraduje^{****} się w JHWH.

Wj 4,14; Ps 16,9; Iz 7,8; Jr 31,13

tj. wewnętrzny człowiek, serce, umysł, uola, sumienie³⁸²⁰ ***lub: być zadowolonym, uśmieć się radością⁸⁰⁵², promienieć^{B8941} ****lub: wesół, zadowolony⁸⁰⁵⁶, *****cieszyć się, radować¹⁵²³**

8. Zagwizdzą^{**} na nich i zgromadzę⁶⁹⁰⁸ ich, bo ich odkupiłem^{**}; i będą tak liczni^{****}, jak liczni²²⁵ byli wcześniej.

Wj 14,30

tj. wydanie sygnału w celu zwrocenia uwagi - por. Iz 5,26; 7,18 ***lub: k.g. dać okup, ocalić, uwolnić, pozwolić na wykup⁶²⁹⁹ ****lub: k.g. rozmnożyć się, urosnąć do wielkich rozmiarów⁷²²⁵*

9. I rozsieją^{**} ich pośród ludów⁵⁹⁷¹, by^{**} w dalekich krajach⁴⁸⁰¹ przypomniałi^{****} sobie o mnie; i będą żyli^{****} ze swoimi synami¹¹²¹ i powrócą⁷⁷²⁵ ponownie. *hebr: uaw - i, a, lecz*

lub: k.g. siać, razić, wydawać nasienie²²³², EIB - chociaż raz przysyła; ****k.g. pamiętać²¹⁴², *****lub: k.g. być czynnym⁴⁰²¹*

10. I spowuduję, że powrócą ponownie⁷⁷²⁵ z ziemi⁷⁷⁶ Egiptu* i zgromadzę⁶⁹⁰⁸ ich z Asyrii⁶⁹⁰⁸, wprowadzę⁹³⁵ ich do ziemi⁷⁷⁶ Gilead^{**} i do Libanu^{****}, i nie znajdzie^{****} się dla nich miejsca.

Rdz 31,21; Pwt 34,1

hebr: micrajim - „ziemia Koptów”⁴⁷¹⁴, ***określ. obszar różnie definiowanego w zależności od kontekstu - góryste tereny na wsch. od Jordanu na pśd. od rzeki Jarmuk¹⁵⁶⁸, - por. Ps 60,7 ****tj. „biały”³⁸⁴⁴ - lesiste pasmo górskie na pñn. granicy Izraela - por. cedry Libanu - Za 11,1^{**}, *****zn. nie starczy dla nich (miejsca)**

11. I przejście^{5674S} przez morze³²²⁰ ucisku^{*},
i uderzy⁷⁶ w fale¹⁵³⁰ morza³²²⁰ i wyschną³⁰⁰¹
dołżyskie³⁶⁰⁵ głębie⁴⁶⁸⁸ rzeki¹²⁹⁷⁵. I zstąpi na
wó³³⁸¹ pycha^{*} Asyrii⁸⁰⁴ i a berło¹¹⁶⁶⁶ Egip-
tu⁴⁷¹⁴ zostanie usunięte⁵⁴⁹³. Rdz 8,7; Joz 2,10; 4,23
*lub: ciężkie położenie, niedola, kłopot⁸⁶⁰⁹ - być może przenośnia
o M. Egipsum, dźwięki tych wyrazów są do siebie zbliżone - por.
Iz 11,15 - KUL^K, **k.h. alakować, ujarznić, niszczyć⁶²²¹, ***bar-
dzo często o Nilu - Wj 1,22; 2,3; ****lub: wywyższenie, arogancja,
buta¹³⁴⁷, ****lub: butawa, plemię, ród, tu jako atrybut władzy
1Krl 17,7; Hi 12,15; Ps 74,15; Prz 17,22

12. Umocnić^{*} ich w JHWH i będą chodzić⁷⁶
w Jego imieniu^{**} - oświadczenie⁶⁰⁰² JHWH.
*por. w 6^{**}, **met. postępować - Ef 4,1^{*}, dosł.: k.h.p.a. chodzić tu i tam,
przemierzać¹⁹⁸⁰, ***imie reprezentuje charakter i autorytet⁸⁰³⁴

11 Otwórz^{6605IMP} swoje wrota^{*}, Libanie³⁸⁴⁴,
i niech ogień⁷⁸⁴ strawi³⁹⁸ twoje cedry^{**}.

*lub: drzwi, brama, metaf.: latwa kobieta, wrota niebios
**tj. cedry Libanu - cenny materiał budowlany, symbol dostoj-
nejstwa, siły i majestatu⁷³⁰ - por. Ez 31,2-9; Ps 92,12-13

2. Zawódź^{60IMP} cyprysie^{**}, bo upadł³⁰⁷ cedr⁷³⁰
że te⁸³⁴ wspaniałości^{1091ADY} zostały spustoszo-
ne⁷⁰³. Zawódźcie^{1213IMP}, dęby⁴³⁷ Baszanu¹⁰⁰⁸
bo został powalony³³⁸¹ niedostępny¹⁰⁰⁸ las³²⁹³.

*lub: k.h. plakać, uyc, lamentować³²¹³, **świerk, jodłowiec, szlachet-
ne drzewo, met. dostojność¹²⁶⁵, ***lub: dostojny, połączony¹¹⁷ - Ez 17,3
****tj., owocny, płodny¹³¹⁶. krańca na wsch. od Jordanu i na pch.
od Gileadu - w połowie przekazana pokol. Manassesza - Lb 32,33-
miejsce wybornych pastwisk i najlepszych okazów bydła - Put 32,14;
Ps 22,13 tu o dębach jako znanym materiale budowlanym - Ez 27,6
****wy gere - wiekowy, niedostępny¹²¹⁹, wy ketiv - niedostępny

3. Słychać⁶⁹³ narzekania^{*} pasterzy⁷⁴⁶²,
bo ich chwala^{**} została spustoszona⁷⁰³; sły-
chać⁶⁹³ głos⁷⁸¹ ryku⁷⁸¹ jakby wiat³⁷¹⁵, bo
duma^{**} Jordanu¹⁰⁰⁸ została spustoszona⁷⁰³.

*lub: zawołanie, płacz (z wdruki)³²¹⁵ - Iz 15,8; **blask, uspania-
łość¹⁵⁵, ***wywyższenie, arogancja, buta, dumna³⁴⁷, ****tj., zste-
pujący³³⁸³ - rzeka w Izraelu, płynąca z Antylibanu do Morza
Martwego o dl. ok. 320 km - Iz 10,34; Jr 25,34-38; Ez 27,5-6

4. Tak³⁵⁴¹ mówię⁵⁵⁹ JHWH, mój Bóg⁴³⁰: Paś^{1IMP}
owce^{**} przeznaczone na rzeź⁶⁶⁹;

*lub: k.g. doglądać, pilnować, zaganiać, prowadzić, karmić⁷⁴⁶²
**lub: drobne bydło, kozły, brzojdy, stada⁶⁶²⁹, ***zabicie²⁰²⁸ - Jr 7,32

5. Ci, którzy⁸³⁴ je kupują⁷⁰⁶⁹, zarządzają²⁰²⁶ je,
a nie czują^{się} winni^{*}, a sprzedający⁴³⁷⁶ je
mówią⁵⁵⁹: Błogosławiony^{1288PAR} niech będzie
JHWH, bo^{CW} się wzbogaci⁶²³⁸. A ich paste-
rzy^{7462PAR} nie mają dla nich⁵⁹²¹ współczucia^{**}.

*lub: k.g. czynić źle, popełnić występki, naruszyć prawo, wyprze-
dzić krzywdę, być winnym⁸¹⁶, EIB nie ponoszą winy, HCSB - nie
są karani, **k.g. oszczędzić, pozostać, ulitować³²⁵⁰ Ps 34,22

6. Dłatego³⁵⁸⁸ więcej^{*} nie będę miał współ-
czucia²⁵²⁰ dla mieszkańców³⁴²⁷ tej ziemi^{776A}
- oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH. I oto²⁰⁰⁹ ja⁵⁹⁵ wy-
dam^{**} każdego³⁷⁶ człowieka¹²⁰⁵ w rękę³⁰²⁷

jego bliźniego³⁰³ i w rękę³⁰²⁷ jego króla⁴⁴²⁸.
I rozbiję⁶⁶⁹ tę ziemię^{776A}, a nikogo nie wy-
rwę⁵³⁷ z ich ręki²⁰²⁷. Jr 13,14; Lm 2,2.17.21; Ez 7,4,9

*lub: nadal, jeszcze, znowu, poza tym; **dosł.: k.h. dopuścić by coś
się stało, osiągnąć, zdobyć, przydarzyć się, złożyć (ofiary)⁴⁶⁷²; 5398
***lub: przyjaciel, towarzysz, współmieszkaniec, ktoś drugi, inny⁷⁴⁵³
****dosł.: k.p. ubijać, rozgniatać na proszek, bić, walczyć²⁸⁰⁷

7. I pasłem⁷⁴⁶² owce^{**} przeznaczone na rzeź²⁰²⁸,
tak oto³⁶⁵¹ biedne^{*} były^{te} owce^{6629A}! I wzią-
łem³⁹⁴⁷ sobie dwie laski^{**}, i jedną²⁵⁹ nazwa-
łem⁷¹²¹ „Przychyłość¹⁹”, a drugą¹⁰⁰⁸ nazwa-
łem⁷¹²¹ „Jedność¹⁹”, i pasłem⁷⁴⁶² te owce⁶⁶²⁹.
*lub: udręczony, słaby, pokorny, skromny, nędzny⁶⁰⁴¹, **tj. pręt,
laska (wędrówka)⁴⁷³¹, ***nadawać imię¹¹²¹, ****uprzejmość, mile
usposobienie, rozkoszność, piękno⁵²⁷⁸, ****dosł.: a dla jednej²⁵⁹
*****lub: sznur, obszar; grupa, zniszczenie, jedność, ból¹²⁵⁶

8. Zglądziłem⁷⁹⁶⁹ trzech⁷⁹⁶⁹ pasterzy⁷⁴⁶² w jed-
nym²⁵⁹ miesiacu^{**}, i moja dusza^{**} straciła
do nich cierpliwość¹⁰⁰⁸, a ich dusza⁵³¹⁵ też
brzydziła¹⁰⁰⁸ się mną. Ps 95,10; 105,25

*lub: k.h. zetrzeć³³⁸², por. 1Krl 16,8-20 lub 2Krl 15,8-16 lub 2Krl
24,1-25; **tj. miesiąc kstejący³³⁹¹, ***hebr.: nefesz - dusza, od-
dech, ganilo, życie, istota żyjąca, osoba, osobowość⁵³¹⁵, gr. psyche -
Łk 12,23; ****dosł.: być krótkim, za krótkim, stać się niecierpli-
wym⁷¹⁴; 48280, ****złobywać coś chwicie, pospieszenie i p. Pr 20,21

9. I powiedziałem⁵⁵⁹: Nie będę was pasł⁷⁴⁶².
Umierająca^{191PAR} niech umrze⁴¹⁹, a giną-
ca^{*}, niech zginie^{3582KN}, a te co pozostaną^{7604KN}
przy życiu, niech każda⁸⁰² pożera³⁹⁸ ciało^{**}
swojej towarzyszk¹⁰⁰⁸ Wj 11,2; Est 1,19; Jr 15,2

*lub: k.n. prępl. schować, zetrzeć, unicestwić²⁵⁸²
**hebr.: basar - ciało, skóra - Ps 102,6; mięso, pożywienie 1Sm 2,13;
krewmi, w idiomie: uszkiecie ciało - kazdy człowiek¹³²⁰ - Za 2,13^{**}
***lub: pomocniczka, sąsiadka, ruzem, wyznaczając inną niż⁷⁴⁶⁸

10. I wziąłem³⁹⁴⁷ swoją laskę^{**} „Przychyl-
ność⁵²⁷⁸” i złamałem^{*} ją⁸⁵³, aby^{**} zerwać¹⁰⁰⁸INF
moje przymierze¹⁰⁰⁸, które zawarłem¹⁰⁰⁸
z wszystkimi⁶⁰⁵ ludami¹⁰⁰⁸ 5971.

*lub: k.g. przerwać, przekroić na pół¹⁴³⁸, **AK - za zerwanie⁶⁶⁶⁵
***lub: k.h. łamać, naruszać, zniweczając skutki⁶⁵⁶⁵, ****sojusz, po-
rozumienie, traktat, traktat woj.¹²⁸⁵, ****k.g. odcinać, ścinać, cio-
ścić, zawieranie przymierze³⁷⁷², ****por. 1Krl 22,28 - KUL^K

11. I zostało zerwane⁶⁶⁵ w tym⁹³¹ dniu³¹¹⁷.
I tak oto³⁶⁵¹ poznały⁶⁰⁴¹ owce⁶⁶²⁹, któ-
re się mnie trzymały^{**}, że³⁵⁸⁸ to było Sło-
wo¹⁶⁹⁷ JHWH. Wj 21,32; Jr 52,8

*lub: k.g. znać, poznać, uznać, rozważać, wiedzieć³⁰⁴⁵
**lub: k.g. czuwać, wypatrywać, czekać na, trzymać się⁸¹⁰⁴; 89450

12. I powiedziałem⁵⁵⁹ im: Jesli⁵¹⁸ to jest słu-
szne^{*}, dajcie³⁰⁵¹ mi moją zapłatę^{**}, a jesli⁵¹⁸
nie, zaniechajcie²³⁰⁸ jej. I odważyli⁸²⁵⁴ mi za-
płatę⁷⁹³⁹: trzydzieści srebrników^{**}.

*lub: miły, znakomity, lepszy, łaskawy, słuszny, właściwy²⁸⁹⁶
**lub: opłata za najem, zapłata, wynagrodzenie, opłata, mmo⁷⁹³⁹
***tj. wartość 2,5 rocznej zapłaty najemnika w prawo Hammurabi-
ego - EIB^K lub cena niewolnika - Wj 21,32 - KUL^K Mt 26,15; 27,9

a najślabszy⁶⁶⁶ pośród nich w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ stanie¹⁹⁶¹ się jak Dawid⁶⁶⁶, a dom¹⁰⁰⁴ Dawida¹⁷³² jak Bóg⁴³⁰, jak anioł⁶⁶⁶ JHWH przed ich obliczem⁶⁴⁰.

Kpl 26,8; Joz 23,10;
*dost.: k.h. będzie bronil¹⁵⁹⁸, *lub: w imieniu, przez, na okolo¹¹⁵⁹
**dost.: k.n. potęgę się, chociaż chwytajmy krokami, być ostabionym³⁷⁸², ***tj., „ukochamy”¹⁷³², ****n.l.mn. od hebr.: el - Bóg, mocarz, słynny bohater; anioł, siła, moc⁴¹⁰, *****lub: posłaniec zwiastun, przedstawiciel³⁹⁷ 2Krl 19,34; 20,6; Iz 37,35; 38,6

9. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷, że będą dążyć⁶⁶⁶, by zniszczyć⁶⁶⁶ INF wszystkie⁶⁰⁶⁵ te narody^{1471A}, wyruszające^{935PAR} przeciwko⁵⁹²¹ Jeruzolimie³³⁸⁹ *lub: k.h. unicestwiać, gubić, niszczyć²⁰⁴⁵ *lub: k.p. szukać, dążyć do czegoś, pragnąć, żądać, wymagać¹²⁴⁵

10. I wyleję⁶⁶⁶ na dom¹⁰⁰⁴ Dawida¹⁷³² i na mieszkańca^{3427PARISC} Jeruzolimy ducha⁶⁶⁶ łaski⁶⁶⁶ i błagania⁶⁶⁶. I będą wpatrywali⁶⁶⁶ się we mnie⁶¹³, tego⁸⁵³, którego⁸³⁴ przebili⁶⁶⁶, i będą lamentowali⁶⁶⁶ nad⁵⁹²¹ nim, jak lamentuje⁵⁵⁹⁴ się nad⁹²¹ jedynakiem³¹⁷³; i będą napelnić się goryczą⁶⁶⁶ nad⁵⁹²¹ nim, jak napelnią się goryczą⁶⁶⁶ nad⁵⁹²¹ pierworodnym¹⁰⁶⁰ *por: Za 12,1 ***** Iz 44,3; Ez 36,27; J19,37;

*lub: k.q. rozlewać, przelewać³²¹⁰ - Ez 39,29, **przychylności, urok, elegancja, uznanie⁵²⁸⁰, ***błaganie, błaganie o przychylności⁸⁴⁶⁹ ****lub: k.h. zwracać uwagę na, patrzeć w nadziei otrzymania czegoś⁵⁰²⁷, *****przeszycie uderzeniem łub nieucz. - Lb 25,8; przebić, przedziurawić¹⁸⁵⁶, *****zawodzić⁵⁵⁹⁴, ****k.h. czynić gorzkim, powodować rozgoryczenie⁴⁸⁴³ Dz 2,17; Ob 1,7

11. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ będzie wielkie¹⁴³¹ zawalenie⁶⁶⁶ w Jeruzolimie³³⁸⁹, jak zawalenie⁴⁵⁵³ Hadad-Rimmon⁶⁶⁶ na równinie¹²³⁷ Magiddo⁶⁶⁶.

*lub: ceremonia pogrzebowa, rytuały żałobne, zawalenie^{4553/385264} **hap.leg.: tj. „Hadad owoców granatu”^{1910/32166}; nazwa złożona z dwóch imion bożków - 2Krl 5,18; być może myśl nawiązuje do miejsca żałoby po śmierci króla Jozajasa - 2Krl 23,29; 2Krl 35,22-25 ***tj., „Mięsie narwów”⁴⁰²³ - miasto leżące na równinie Jezreel

12. Ród⁴⁹⁴⁰ Dawida^{776A} ta będzie lamentować⁵⁵⁹⁴, każdy⁴⁹⁴⁰ ród⁶⁶⁶ osobno⁶⁶⁶: ród⁴⁹⁴⁰ domu¹⁰⁰⁴ Dawida¹⁷³² osobno⁹⁰⁵ i jego kobiety⁸⁰² osobno⁹⁰⁵, ród⁴⁹⁴⁰ domu¹⁰⁰⁴ Natana⁶⁶⁶ osobno⁹⁰⁵ i jego kobiety⁸⁰² osobno⁹⁰⁵; 2Sm 5,14; Łk 3,31 *hebraizm: rodziny rodzinami - por. AK, **lub: klan, ród, rodzina, plemię, lud, naród⁴⁹⁴⁰, ***sam, samotność, z wyjątkiem, tylko⁹⁰⁵ ****tj., „(Pan) dał”⁵⁴¹⁶ syn Dawida wrodzony z Batszeby - 2Krn 3,5

13. Ród⁴⁹⁴⁰ domu¹⁰⁰⁴ Lewiego⁶⁶⁶ osobno⁹⁰⁵ i jego kobiety⁸⁰² osobno⁹⁰⁵; ród⁴⁹⁴⁰ Szimejego⁶⁶⁶ osobno⁹⁰⁵ i jego kobiety⁸⁰² osobno⁹⁰⁵; Wj 6,18; *tj., „dolaćmy do”³⁸⁷⁸ 3 syni Jakuba i Lei - Rdz 29,34 Lb 3,18 **ród Dawida i Natana reprezentują rody królewskie, Lewiego i Szimejego - rody kapłańskie; ***potomkowie Lewiego - Wj 6,16-17; Lb 3,17-18, ciesząc się poważaniem po niewoli babilońskiej

14. Wszystkie⁶⁰⁶⁵ pozostałe⁶⁶⁶ rody⁴⁹⁴⁰, każdy ród⁶⁶⁶ osobno⁹⁰⁵ i ich kobiety⁸⁰² osobno⁹⁰⁵.

*lub: k.n. być pozostałym przy życiu, przetrwać⁶⁰⁴, **por: w. 12*

13 W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ stanie się⁶⁶⁶, że zostanie otwarte⁶⁶⁶ źródło⁶⁶⁶ dla domu¹⁰⁰⁴ Dawida¹⁷³² i mieszkańców^{3427PAR} Jeruzolimy dla oczyszczenia⁶⁶⁶ grzechu⁴⁰³ i nieczystości⁶⁶⁶.

*lub: k.q. zaistnieć, być, trwać¹⁹⁶¹, **k.n. zostać gwałtownie rozdartym⁶⁰⁶⁵, EIB - nieprzerwanie otwarte, ***krymka, wypłynę⁴⁷²⁶ w SP w znaczeniu źródła używane metaforycznie - Ps 36,10; Jr 2,13 ****lub: brud, coś oddzielonego⁵⁰⁷⁹ - por: Kpl 12,5 Prz 14,23

2. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ - oświadczenie⁶⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ - że wykorzenie⁶⁶⁶ imiona⁹⁰³⁴ bożków⁶⁶⁶ z tej ziemi^{776A}, tak że nie będą więcej wspomniane²¹⁴. Usunę⁵⁶⁷⁴ z tej ziemi^{776A} także⁶⁶⁶ przoroków⁵⁰³⁰ i ducha⁷³⁰⁷ nieczystego⁶⁶⁶. Wj 17,14; Pwt 12,3

*lub: k.h. odciąć, ściąć, zniszczyć, zabrać, pozwolić na zgnę³⁷⁷² **lub: wyobrażenie bóstwa przedstawione przez wizerunek, bożek⁶⁰⁹¹, ***tj. stan rytualnej nieczystości²⁹³² - Kpl 5,3; 15,25

3. A stanie¹⁹⁶¹ się, że jeśli³⁵⁸⁸ ktoś³⁷⁶ zacznie ponownie⁶⁶⁶ prorokować^{5012KN}, jego ojciec⁶⁶⁶ i matka⁵¹⁷, którzy go zrodzili^{3205PAR}, powiedzą⁵⁵⁹ mu: Nie³⁸⁰⁸ będziesz żył²⁴²¹, bo⁵⁸⁸ wypowiedziałeś⁶⁰⁶ kłamstwo⁶⁶⁶ w imię⁶⁶⁶ JHWH. I jego ojciec⁶⁶⁶ i matka⁵¹⁷, którzy go zrodzili³²⁰⁵, przebiją⁶⁶⁶ go podczas jego prorokowania⁶⁶⁶.

*lub: jeszcze, ciągłość, trwałość, nadal⁵⁷⁵⁰, **oszustwo, rozczarowanie, fałszerstwo, podstęp, krzywda, fałsz⁸²⁶⁷, ***imię reprezentujące autorytet i charakter⁶¹⁵⁴, ****k.q. przeszyć, przedziurawić¹⁸⁵⁶ - por: Pwt 13,1; *****lub: w jego prorokowaniu⁵⁰¹² - por. EIB Pwt 13,5; 18,20; Jr 14,14; 23,14.30-31; 27,15; Ez 13,2-4.9.16

4. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷, że zawstydzą⁶⁶⁶ się prorocy⁶⁶⁶, każdy⁶⁶⁶ za swą swoją wizję⁶⁶⁶, podczas swojego prorokowania^{5012KN}, i nie włożą³⁸⁴⁷ na siebie szaty¹⁵⁵ z włosa⁶⁶⁶, aby zwodzić³⁵⁸⁴.

1Krl 19,13.19; 2Krl 2,8
*lub: k.q. być zazenowanym, rozczarowanym⁹⁵⁴, **dost.: „mógłby przed, w imieniu - hebr: nabr⁴⁰³⁰, **lub: wyprochnia, prochność³⁸⁴⁴ ***tj. szata z włosa koziego (?) zakładana wraz z pasem jako charakterystyczny ubiór proroka - 1Krl 19,19; 2Krl 1,7; Mr 1,6

5. I każdy⁶⁶⁶ powie⁵⁵⁹: Ja⁹⁹⁵ nie jestem prorokiem⁹⁰³⁰, lecz ja⁹⁹⁵ jestem człowiekiem⁶⁶⁶ uprawiającym⁶⁶⁶ rolę⁶⁶⁶, bo³⁵⁸⁸ człowiek⁶⁶⁶ nabył⁶⁶⁶ mnie od młodości⁶⁶⁶.

Am 7,14
*hebr: ise - nieważyczna, mąż, człowiek, ludzkość, ktokolwiek, każdy⁶⁶⁶ **lub: k.q. truć się, pracować, służyć⁵⁶⁴⁷, ***hebr: adam⁶⁶⁶ - ziemia, kraj, terytorium, kraina, cały zamieszkały obszar ziemi¹²⁷ ****hebr: adam - człowiek, rodzaj ludzki, istota ludzka, imię własne - Adam¹²⁰, być może hebr: adam to r. m. od adama⁶⁶⁶ - stąd: ziemia jest moją własnością...; **dost.: k.h. spowodować posiadanie⁷⁰⁶⁹

6. A gdy⁶⁶⁶ powiedzą⁵⁵⁹ do niego⁴¹³: Co¹⁰⁰ to za rany¹⁴³⁴⁷ między⁶⁶⁶ twoimi rękami⁶⁶⁶? Wtedy⁶⁶⁶ powie⁵⁵⁹: Te⁸³⁴ mi zadano⁵²²¹ w domu¹⁰⁰⁴ - od moich przyjaciół⁶⁶⁶ 157. **lub: i powie⁶⁶⁶ Ps 22,16 *tu: rana zadana mieczem lub innymi narzędziami, być może w wyniku samookaleczenia - 1Krl 3,28; **lub: nadgarstek, przedramię³²¹⁷ ****często jako ironiczny synonim obcych bóstw - Oz 2,7,9; Ez 16,33

7. Ocknij się^{782JMP}, mieczu²⁷¹⁹, przeciwko⁵⁹²¹ mojemu pasterzowi* i przeciwko⁵⁹²¹ mocarzowi⁶⁶, *mojemu* towarzysowi⁶⁶⁶⁶ – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH Zastępów⁶⁶³⁵. Uderz^{5221JMP} pasterza⁶⁶²⁹^{1PAR}, a rozprosz⁶³²⁷ się owce⁶⁶²⁹. I zwróć⁷⁷²⁵ swoją rękę³⁰²⁷ przeciwko⁵⁹²¹ matulkim⁶⁶⁶⁶

Mt 26,31.67; Mk 14,27.65; 15,19

**lub: przyjaciel*⁴⁷³ *przy zmianie wokalizacji* - KUL^K - por. Iz 38,12
***lub: mąż; silny mężczyzna, wojownik, bohater*¹³⁹⁷; ****krewny, sąsiad, współnik*⁵⁹⁷. (*Jest mi*) *bliski* - por. AK; *****k.g. doglądać, pilnować, paść; zaganiać, prowadzić, paść się, karmić się*⁴⁶²
******lub: k.g. być lub stać się nieważnym, stać się małym*⁶⁸¹⁹ - Jr 30,19

8. I stanę¹⁹⁶¹ się na całej³⁶⁰⁵ tej ziemi^{76A} – oświadczenie⁵⁰⁰² JHWH – że dwie⁸¹⁴⁷ trzecie* w niej zostaną wycięte* i zginą⁶⁶⁶, a trzecia⁷⁹⁹² zostanie w niej pozostawiona³⁴⁹⁸.

**dost: usta dwóch*⁶³¹⁰, *ucaga równa jednej trzeciej syldy*; ***k.n. być zużytym, ponieść fiasko*³⁷⁷²; ****k.g. wydać ostatnie tchnienie, być gotowym umrzeć, być martwym, być na progu śmierci*¹⁴⁷⁸

9. I przeprowadzę* tę⁸⁵³ trzecią⁷⁹⁹² część* przez ogień⁷⁸⁴ i oczyszczę* ich jak oczyszczą⁷⁸⁴ się srebro³⁷⁰¹, wypróbuję⁶⁶⁶ ich jak się próbuje⁹⁷⁴ złoto²⁰⁹¹. Wezwie⁶⁶⁶ on¹⁹³¹ mojego imienia⁸⁰³⁴, a ja⁸⁹ mu odpowiem⁶⁰³⁰. Powiem⁵⁵⁹: Jesteś¹⁹³¹ moim ludem⁵⁹⁷¹, a on¹⁹³¹ powie⁵⁵⁹: JHWH moim Bogiem. Wj 6,7; Ps 66,10

**lub: k.h. wprowadzać, wnosić, zgromadzić, sprrowadzić przeciwko*⁹³⁵
***lub: k.g. wylatywać, próbować*⁶⁸⁸⁴; ****k.g. badać, lustrować, wykazywać, sprawdzać*⁵⁷⁴; *****wolać, krzyczeć*⁷¹²¹; ******domysł: lud*
Jr 7,23; 11,4; 30,22; Ez 11,20; 14,11; 36,28; 2Kor 6,16; Hbr 8,10

14 Oto przychodzi¹⁹⁹⁵ dzień³¹¹⁷ dla JHWH i twój łup* zostanie rozdzielony²⁵⁰⁵ pośrodku⁷¹³⁰ ciebie. Iz 39,6; Jr 7,32;

**lub: zdobyć; zysk*⁷⁹⁹⁸ Jl 2,1-11; So 1,14-18; Am 9,13, Ma 3,19

2. Bo³⁵⁸⁸ zgromadzę⁶²² wszystkich³⁶⁰⁵ narody* na wojnę* do Jerozolimy³³⁸⁹ i miasto⁵⁹⁹² zostanie wzięte*, domy splądrowane*, a kobiety⁸⁰² zgwałcone⁶⁶⁶⁶⁷⁶⁹³. Połowa²⁶⁷⁷ miasta⁸⁹² pójdzie³³¹⁸ do niewoli¹⁴⁷³, a pozostali lud⁵⁹⁷¹ nie zostanie usunięty³⁷⁷² z miasta⁵⁸⁹².

**lub: poganie, narody, grupy etniczne, nie-żydztwo*¹⁴⁷¹; ***bitwa*⁴⁴²¹
****dost: zostać schwytanym, zostać złapanym (o ludziach, w palupkę, sidła)*³⁹²⁰; *****lub: k.n. być okradzionym*⁸¹⁵⁵; ******hc: ketiv*⁷⁶⁹³
uy gere - *k.n. zlewnąć, zostać połączonym z*⁷⁹⁰¹¹⁹³⁵²; ******reszta*³⁴⁹⁹

3. I wyjdzie* JHWH, i będzie walczył* z tymi¹⁹⁹² narodami¹⁴⁷¹, jak w dniu³¹¹⁷ swojej walki³⁸⁹⁸, jak w dniu bitwy⁶⁶⁶. Obj 19,11-21

**lub: k.g. iść naprzód*³³¹⁸; ***k.n. toczyć bitwę*³⁸⁹⁸; ****wojna*⁷¹²⁸
4. I jego nogi⁷²⁷² staną⁵⁹⁷⁵ w tym dniu³¹¹⁷ na Górze²⁰²² Oliwnej*, która⁸³⁴ leży* naprzeciw⁵⁹²¹ Jerozolimy od wschodu⁶⁹²⁴. I zostanie rozcięta* przez środek²⁶⁷⁷ Góra²⁰²² Oliwna²¹³² ze wschodu⁴²¹⁷ na zachód* w bardzo³⁹⁶⁶

wielką¹⁴¹⁹ dolinę¹⁵¹⁶, i połowa²⁶⁷⁷ tej góry²⁰²² cofnie⁴¹⁸⁵ się na północ⁶⁸²⁸, a druga jej połowa²⁶⁷⁷ – na południe⁵⁰⁴⁵. ****lub: ku morzu*³²²⁰ Iz 52,7

**tj. góra oliwki* - por. 2Sm 15,30; ***dost: naprzeciwko oblizać*⁶⁴⁴⁰.
****lub: k.n. być rozrupanym, rozdartym, być polamanym na*¹²³⁴

5. I będziecie uciekać* w dolinę¹⁵¹⁶ mojej góry³⁶¹⁵, bo³⁵⁸⁸ dolina gór²⁰²²¹²¹ będzie sięgać⁵⁰⁶⁰ do⁴¹³ Azal⁶⁶⁶. Będziecie uciekać⁶¹²⁷, jak⁸³⁴ uciekaliście⁵¹²⁷ przed⁶⁴⁴⁰ trzęsieniem⁷⁴⁹⁴ ziemi⁷⁷⁶ za dni³¹¹⁷ Uzjasza⁶⁶⁶⁶, króla⁴⁴²⁸ Judy³⁰⁶³. I przyjdzie⁹³⁵ JHWH, mój Bóg, a z Tobą⁵⁹⁷³ wszyscy³⁶⁰⁵ święci⁶⁶⁶⁶. Kpl 11,44; Pwt 3,3; Ps 16,13;

**lub: k.g. pierzchać, oddalać się, znikać, pedzić konno*⁵¹²⁷; ***tych może chodzić o drogę dolną Cedronu w dol - por. KUL^K Ps 68,18;*
****tj. „bliżkość”*⁶⁸² - *blżej nieokreślone miejsce koło Jerozolimy*
*****tj. rok 760 p.n.e.*; ******tj. „moją siłą JHWH”*⁵⁸¹⁸ Am 1,1

6. A w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ nie będzie¹⁹⁶¹ światła, a wspaniałości* staną się ciemnością*; **lub: cenny, drogocenny kamień, kosztowny, rzadki, wspaniały, chwalebny*³⁵⁶⁸, *być może o chwale goździej - por. KUL^K; **dost: być zageszczonym*⁷⁰⁸⁷ *morze - hc: ketiv, wg gere: lod - por. EIB - ciężkie*³³⁶⁸ *gęstości; KUL - lecz zimno i lod* Am 5,18; So 1,15

7. I będzie¹⁹⁶¹ jeden* dzień³¹¹⁷, on¹⁹³¹ znany* jest JHWH, nie dzień³¹¹⁷ i nie noc³⁹¹⁵. I stanie¹⁹⁶¹ się, że o wieczornej⁶¹⁵³ porze⁶⁶⁶⁶²⁵⁶ nastanie⁶⁶⁶⁶ 1961 światło²¹⁶. ****lub: będzie -u 8** Mt 24,36

**hebr: echad - jeden, każdy, pewien, jakiś, raz na zawsze, jeden - drugi, kolejny*²⁵⁹³³³⁰⁶; ***k.n. zostać objawionym, stać się znanym, zostać objawionym, dać się poznać*³⁰⁴⁵; ****nna czas wieczora - AK, wieczór - to początek nowego dnia - Rdz 1,5 - czyli niustanna jasność*⁶⁹¹⁸

8. I stanie* się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷, że wyjdą³³¹⁸ wody⁴³²⁵ żywe³¹²⁴¹⁶ z Jerozolimy³³⁸⁹; połowa²⁶⁷⁷ ich do⁴¹³ morza³²²⁰ wschodniego⁶⁶⁶, a połowa²⁶⁷⁷ – do morza zachodniego⁶⁶⁶. Będzie to w lecie⁷⁰¹⁹ i w zimie⁶⁶⁶⁶. Ez 47,1; J 7,38; Obj 22,1-5

**lub: k.g. być, istnieć, trwać, przebywać, mieć miejsce, nastać*¹⁹⁶¹
***tj. woda bieżąca, źródłana, wartko płynąca, kryształiczna cyzta - Rdz 26,19; Kpl 14,5-6; Jr 2,13; ***tj. do M. Martwego - Ez 48,18;*
*****tj. do M. Środmieznego - Ez 48,19;* ******lub: w porze znuw*²⁷⁷⁹

9. I JHWH będzie¹⁹⁶¹ królem⁴⁴²⁸ nad całą³⁶⁰⁵ ziemią^{776A}. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ jeden²⁵⁹ będzie JHWH i jedyny⁵⁹ Jego imię⁸⁰³⁴. **por. Za 5,4*⁶⁶⁶⁶

10. Cała⁶⁰⁴⁵ ta ziemia^{776A} zamieni⁴³⁷ się jak Araba³¹⁶⁶⁰ od Geba* do Rimmon* na południe⁵⁰⁴⁵ od Jerozolimy³³⁸⁹. I będzie ona wywyższona⁷²¹³ i osiadzie³⁴²⁷ na swoim miejscu⁸⁴⁷⁸⁹⁴⁷⁸, od Bramy Beniamina⁶⁶⁶⁶ do miejsc⁸⁴⁷⁸ bramy⁸¹⁷⁹ Pierwszej⁶⁶⁶⁶ i aż do Bramy Narożnej⁶⁶⁶⁶, i od Wieży⁴⁰²⁶ Chananela⁶⁶⁶⁶ aż do tłoczni³³⁴² królewskich. **por. Za 6,12*⁶⁶⁶⁶

**tj. równina od J. Galilejskiego aż do zatoki Akaba; **bądź Gibeja tj. „uzjęzdzona góra”*¹³⁸⁷ - *Joz 18,24; ***tj. „Grand” - Joz 15,32 - ok: 56 km; ****pn. część miasta - Jr 37,33; *****lub: dawnej*⁷¹²³; ******zbieg murów pn. i zach. - 2Krl 14,13; *****pn.-zach. teren świątyni*

11. I zamieszkają* w niej, i kłatwy³³⁸ nie będzie już więcej³³⁸. I Jeruzolima³⁸⁹ będzie mieszkać³⁴²⁷ bezpiecznie⁹³⁸.

³⁴²⁷ *lub: k.q. siedzieć, siadać, być ustawionym, pozostać, zostawać, mieszkać, mieć siedzibę*³⁴²⁷. ⁹³⁸ *rzecz poświęcona, rzecz obłożona kłatwą, to co ma być zniszczone*²⁷⁶⁴. ³³⁸ *nadal, jeszcze, znowu*⁵⁷⁵⁰

12. A taka²⁰⁶³ będzie¹⁹⁶¹ plaga^{*}, którą⁸³⁴ dotknie^{**} JHWH wszystkie³⁶⁰⁵ narody⁵⁹⁷¹, które⁸³⁴ walczyły³³⁸ przeciwko⁵⁹²¹ Jeruzolimie³³⁸⁹. Jego ciało¹³²⁰ będzie się rozkładać³³⁸, gdy wciąż²⁷² stać⁵⁹⁷⁵ on¹⁹³¹ będzie na swoich nogach²⁷² i jego oczy⁵⁸⁶⁹ będą ropić³³⁸ w oczodołach³⁵⁶, a jego język³⁹⁵⁶ zgnije⁴⁷⁴³KN w ich ustach⁶³¹⁰.

¹³⁷ *Ps 137, 8-9; Ez 38, 22*
³³⁸ *lub: cios, rzeź, plaga, zaraza - Wj 9,14; Księga militarna*⁴⁰⁴⁶. *1Sm 4,17*; ³³⁸ *dosl.: k.q. uderzyć, porazić*⁵⁰⁶², *AK to będzie uderzenie, którym uderzy ...*; ³³⁸ *lub: toczyć wojnę, służyć*⁶⁶³³. *Wj 38,8*. ³³⁸ *k.h. powodować gniew*⁴⁷⁴³. ³³⁸ *k.n. rozkładać się, ropić (o ranach)*⁴⁷⁴³

13. I stanie¹⁹⁶¹ się w tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷, że będzie wśród nich wielkie⁷²⁷ zamieszanie³¹¹⁹ od JHWH: i chwyci³³⁸ człowiek³⁷⁶ rękę³⁰²⁷ bliźniego³³⁸ i jego ręką³⁰²⁷ podniesie⁵⁹²⁷ się przeciw⁵⁹²¹ ręce³⁰²⁷ jego bliźniego⁷⁴⁵³. *1Sm 5,9*
³³⁸ *lub: zgiełk, panika, niepokoje, zbicie z tropu, utrapienie*¹¹⁰³. ³³⁸ *bar-dzo wielka panika*. ³³⁸ *lub: k.h. wygnąć na, wzmocnić, złapać, okazywać się*²³⁸⁸. ³³⁸ *przyciąć, towarzyszyć, współmieszkać, inni*⁷⁴⁵³

14. Również¹⁵⁷¹ Juda¹⁹⁶¹ będzie walczyć³⁸⁹⁸ w Jeruzolimie³³⁸⁹, a bogactwa^{**} wszystkich³⁶⁰⁵ okolicznych⁵⁴³⁹ narodów¹⁴⁷¹ będą zgromadzone⁶²²: złoto²⁰⁹¹ i srebro³⁷⁰¹, i szaty⁸⁹⁹ w wielkiej⁷²³⁰ ilości³⁹⁶⁶.

⁴¹³ *Mi 4,13; Ag 2,7*
³³⁸ *w TM - wiersze od 1 do 14 są w układzie chiastycznym - por. KUL*^K
³³⁸ *ty. „chwalony” lub „miech On będzie uwielbiony”*³⁰⁶³ - *terytorium król. Judy obejmującym teren plemion Judy i Beniamina*
³³⁸ *lub: siła, moc, skuteczność, bogactwo, własność, wojska*²⁴²⁸

15. A taka⁴⁶⁵¹ sama plaga⁴⁰⁴⁶ jak tamta plaga⁴⁰⁴⁶ dotknie^{*} konia⁵⁴⁸³, muła⁶⁵⁰⁵, wielbłąda¹⁵⁸¹ i osła²⁵⁴³, wszelkie³⁶⁰⁵ bydło³³⁸, które⁸³⁴ będzie¹⁹⁶¹ w tych obozach^{**}.

³³⁸ *dosl.: k.q. stać się, być, istnieć, trwać*¹⁹⁶¹. ³³⁸ *lub: zawierze*⁹²⁹
³³⁸ *lub: obozowisko, obóz wojskowy, grupa ludzi, towarzysztwo*⁴²⁶⁴

16. Wszyscy³⁶⁰⁵ pozostali⁴⁴⁹⁸ spośród wszystkich³⁶⁰⁵ tych narodów¹⁴⁷¹, które wyruszyły przeciwko⁵⁹²¹ Jeruzolimie³³⁸⁹, będą¹⁹⁶¹ przychodzić³³⁸ co roku³³⁸¹⁸¹⁴, by oddawać pokłon³³⁸

Królowi⁴⁴²⁸, JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, i obchodzić²²⁸⁷ Święto²²⁸² Namiotów⁶⁶³⁵;

³³⁸ *lub: k.q. wchodzić, wkładać, przychodzić, iść*⁹³⁵. ³³⁸ *dosl.: iść w górę, wstępować - Jeruzolima leży na górze*; ³³⁸ *dosl.: rok do roku*
³³⁸ *lub: k.h.p. padać na twarz*⁷⁸¹. ³³⁸ *k.q. obchodzić święto, odbywać pielgrzymkę, lańczyć, świętować*²²⁸⁷. ³³⁸ *ty. święto ostatnich zbiorów - Wj 23,16; 34,22; w święcie tym mogli brać udział także poganie, podczas tego święta miało miejsce poświęcenie świętymi Salomona - 1Krl 8,2,65 - przełom wzniesienia i poświęcenia*

17. I stanie¹⁹⁶¹ się, że jeśli³³⁸ któryś⁸³⁴ z rodów^{776A} ziemi^{776A} nie uda⁵⁹²⁷ się do Jeruzolimy³³⁸⁹, by oddawać pokłon²²⁸⁷ Królowi⁴⁴²⁸, JHWH Zastępów^{**}, nie będzie¹⁹⁶¹ dla tych narodów^{776A} zastępczo¹⁶⁵³.

³³⁸ *por: u 16⁵⁵ - Wj 5,1; Kpl 23,39*
³³⁸ *lub: klan, ród, rodzina, plemię, lud, naród*⁴⁹⁴⁰. ³³⁸ *hebr: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie służba wojskowa*⁶⁶³⁵
18. A jeśli¹⁸ ród⁴⁹⁴⁰ Egiptu^{*} nie uda⁵⁹²⁷ się i nie przyjdzie⁹³⁵, nie³³⁸ dozna³³⁸ tej plagi; spadnie jednak³³⁸ na niego plaga⁴⁰⁴⁶, którą⁸³⁴ JHWH dotknie^{**} te narody¹⁴⁷¹, które⁸³⁴ nie przyjdą⁵⁹², by obchodzić²²⁸⁷ Święto²²⁸² Namiotów⁵⁵²¹.

³³⁸ *por: u 16⁵⁵. dosl.: iść; istnieć*
³³⁸ *lub: k.q. porazić*⁵⁰⁶²
³³⁸ *hebr: micrijim - „ziemia Koptów”*⁴⁷¹⁴. ³³⁸ *dosl.: k.q. stać się, być, istnieć, trwać*¹⁹⁶¹ - *produkcja rolna Egiptu uwależniona była prawie całkowicie od wylewu Nilu, a bardzo mało od deszczu - KHK*

19. Taka²⁰⁶³ będzie¹⁹⁶¹ kara^{*} na Egipt i kara²⁴⁰³ na wszystkie³⁶⁰⁵ narody^{**}, które⁸³⁴ nie udadzą się⁵⁹²⁷, by obchodzić²²⁸⁷ Święto²²⁸² Namiotów^{**}.

³³⁸ *por: u 16⁵⁵ - Rdz 4,7; 18,20; Lb 8,7*
³³⁸ *lub: grzech, kara za grzech, ofiara za grzech, oczyszczenie z grzechów*²⁴⁰³. ³³⁸ *poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi*¹⁴⁷¹
³³⁸ *hebr: sukkah - gestwina, zarosła, kryjówka, szata*⁵⁵²¹ - *Rdz 33,17*

20. W tym¹⁹³¹ dniu³¹¹⁷ na⁵⁹²¹ dzwoneczkach^{*} konia⁵⁴⁸³ będzie¹⁹⁶¹ napis^{**}: Świętość^{**} dla JHWH; i będą misy^{**} w domu¹⁰⁰⁴ JHWH jak czasze^{**} sprzed ołtarza⁴¹⁹⁶.

³³⁸ *hap.leg.: metalowe kółka dzwoniące o siebie*⁴⁶⁰⁸. ³³⁸ *por: u 5⁵*
³³⁸ *lub: dzban*⁵⁵¹⁸. ³³⁸ *czara, kudz*⁴²¹⁹. ³³⁸ *zn. tak samo święte*

21. Każda³⁶⁰⁵ misa^{*} w Jeruzolimie³³⁸⁹ i Judzie³⁰⁶³ będzie¹⁹⁶¹ święta⁶⁹⁴⁴ dla JHWH Zastępów⁶⁶³⁵. Wszyscy³⁶⁰⁵, którzy składają ofiary³³⁸, przyjdą⁹³⁵ i będą je brali³⁹⁴⁷, i będą w nich gotowali¹³¹⁰. W tym dniu³¹¹⁷ nie będzie¹⁹⁶¹ już⁵⁷⁵⁰ handlarza^{**} w domu¹⁰⁰⁴ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

³³⁸ *por: u 20⁵⁵. lub: k.q. zabijać na ofiarę*²⁰⁷⁶. ³³⁸ *Kananejczyka*³⁶⁶⁹
³³⁸ *Iz 35,8; JI 3,17; Ef 2,19-22; Obj 21,27; 22,15*

Księga Malachiasza

Księga Malachiasza

1 Brzemie^{*} słowa^{**} JHWH do Izraela³⁴⁷⁸ za pośrednictwem^{***} Malachiasza^{****}. Na 1,1;

^{*lub:} masa - ciężar; brzemie, ładunek, wypowiedź⁴⁸⁵³ - słowo częściowo rozpoczynające wypowiedź proroka - por. Iz 13,1; 14,28

^{**lub:} mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa¹⁶⁹⁷ Ha 1,1; ^{***dost.:} (przez) rękę³⁰²⁷, ^{****}tj. „mój postanowienie”⁴⁴⁰¹ Za 12,1

2. Umiłowałem^{*} was, mówi⁵⁵⁹ JHWH, a wy mówicie⁵⁵⁹: W czym⁴¹⁰⁰ nas umiłowales? Czy Ezaw⁴⁶ nie był³⁸⁰⁸ bratem Jakuba^{****}? – oświadczanie^{****} JHWH – a jednak umiłowalem¹⁵⁷ Jakuba⁶²¹⁵;

Pwt 4,37; 7,6-8; Rz 9,13;

^{*lub:} k.g. kochać, lubić, miłować, pragnąć, k.n. miły, cudowny¹⁵⁷ ^{**tj. „uochatny”} 6215 - najstarszy syn Izaka i Rebeki, brat bliźniak Jakuba; ^{****}tj. „trzymający pięcie”⁵²⁹⁰ - Rdz 25,23,25 Hbr 12,16 ^{****}lub: wypowiedź, oznajmienie, objawienie (proroka)⁵⁰⁰² 2Sm 23,1

3. A Ezawa⁶²¹⁵ znienawidziłem^{*} i wystawiłem⁷⁷⁶⁰ nie go góry^{**} na spustoszenie^{***}, a jego dziedzictwo⁵¹⁵⁹ szakalom^{****} na pustkowiu⁴⁰⁵⁷.

^{*lub:} k.g. nienawidzić (wrogów), oddzielać się, brzydzić się⁸¹³⁰ - por. gr. miseo w Rz 9,13; Lk 16,26 vs Mt 10,37 Rdz 29,30-31; ^{**to} przypuszc. górzysta kraina Seiru - Rdz 36,8 na usch. Negew

^{***lub:} zniszczenie, zmarnowanie⁷⁰²² Pwt 21,15-16; Lk 14,26 ^{****}hebr.: tana⁸⁵⁶⁸ potwór morski, szakal - por. hebr. tan⁸⁵⁶⁵ - Ez 32,2

4. Choćby³⁵⁸⁸ Edom^{*} powiedział⁵⁵⁹: Jesteśmy powaleni^{**}, lecz powrócimy⁷⁷²⁵ i odbudujemy¹¹²⁹ ruiny²⁷²³, to tak³⁵⁴¹ mówię⁵⁵⁹ JHWH Zastępów^{***}: Oni będą budować⁴¹²⁹, a ja zburzę²⁰⁴⁰, i nazwę⁷¹²¹ ich obszarem^{****} niegodziwości⁷⁵⁶² oraz ludem⁵⁹⁷¹, który JHWH przeklął^{****} aż na⁵⁷⁰⁴ wieki⁵⁷⁶⁹.

Lb 25,11-13; Pwt 10,8

^{*tj. „czerwony”} 123, bratni naród Izraela pochodzący od Ezawa, kraina na południe i południowy wschód od Judei ze stolicą w Sela gr. Petra - skała - por. Ab 1,1, który stał się symbolem wrogości wobec Izraela - Lb 20,14; Pwt 2,8, ^{**tu i Jr 5,17;} ^{****}hebr.: caba - armia, działania wojenne, zastęp, ciała niebieskie, stworzenie, służba wojskowa⁶⁶³⁵, ^{****}erjeryton, granica¹³⁶⁶, ^{****}k.g. obrzuczyć się, potępić, przeklinać, być odrzucającym, zuchwałym²¹⁹⁴

5. I wasze oczy⁵⁸⁶⁹ zobaczą⁷²⁰⁰, i powiecie⁵⁵⁹: JHWH jest wielki^{**} nawet poza granicą^{****} Izraela¹³⁶⁶.

Ps 40,16; 70,4; 138,2

^{*dost.:} i wy powiecie; ^{**k.g.} stać się wielkim, wynwyższonym¹⁴³¹ ^{****}lub: ponad, w kierunku, w dodatku, poza, w stronę⁵⁹²¹ ^{****}tu 4^{****}, ^{****}tj. „ten, który zmagal się z Bogiem”³⁴⁷⁸ - Rdz 32,28

6. Syn¹¹²¹ czi¹ ojca¹, a sługa⁵⁶⁵⁰ swego pana¹¹³. A jeśli⁵¹⁸ ja jestem^{*} Ojcem¹, gdzie³⁴⁶ jest moja część⁴⁶⁵? A jeśli ja jestem PANEM^{****}113, to gdzie³⁴⁶ leż^{****} przede mną? – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵ do was, kapłani^{****}, gardzący⁹⁵⁹

moim imieniem⁸⁰³⁴. Lecz^{cw} wy mówicie⁵⁵⁹: Przez co⁴¹⁰⁰ gardzimy⁹⁵⁹ Twoim imieniem⁸⁰³⁴?

^{*lub:} k.p. uczcić, otoczyć chwałą³⁵¹³, zaszczycać⁸⁴⁰⁴⁴ ^{****}hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹, ^{****}tj. pluralis majestatis - hebr. adownim - por. Rdz 39,2; 42,30; Pwt 10,17; Iz 19,4

^{****}lub: strach, trwoga, cześć, szacunek⁴¹⁷² - Rdz 9,2; Pwt 4,34 ^{****}hebr.: kohen - kapłan - członek rodu Aarona z pokolenia Lewiego - Wj 28,1; Kpl 1,5,8; 3,2; główny urzędnik, władca³⁵⁴⁸

Wj 20,12; 1Sm 2,30; Dn 5,23; Ag 1,8; Mt 15,4-8; Ef 6,2

7. Przynosicie^{*} do mojego ołtarza⁴⁹⁶ pokarm^{**} nieczysty^{***} i mówicie⁵⁵⁹: Przez co⁴¹⁰⁰ czynimy^{***} Ciebie nieczystym¹³⁵¹? Przez wasze mówienie: Stół⁷⁹⁷⁹ JHWH – on¹⁹³¹ jest godny pogardy^{****}.

Ez 22,26; 42,22; 44,16

^{*dost.:} k.h. przywieźć bliżej, sprowadzać podejście⁵⁰⁶⁶ ^{**dost.:} chleb, żywność, zboże³⁸⁹⁹, ^{***}k.p.u. być zbezczyszczonym (o usunięciu z szeregu kapłanstwa)¹³⁵¹ - Ezd 2,62; Ne 7,64; Mt 1,12 ^{****}dost.: k.n. być wzgardzonym, bezużytecznym⁹⁵⁹ - por. w. 12

8. A gdy³⁵⁸⁸ przyprawdzacie^{****} na ofiarę^{*} to, co jest ślepe⁵⁷⁸⁷ – nie ma w tym nic złego^{**}? I gdy przyprawdzacie⁵⁰⁶⁶ kulawe⁶⁴⁵⁵ i chore²⁴⁷⁰ – nie ma w tym nic złego⁷⁴⁵¹? Po-dejż^{****} ^{1MP} – proszę^{****} – z tym do swego namiestnika^{****}. Czy przyjmie^{****} lub podniesie⁵³⁷⁵ twoje oblicze^{****}? – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Kpl 22,18-25; Pwt 15,21; 17,1

^{*tj. składać krwawą ofiarę} 2076, ^{**}międola, krzyżada, przeciwność losu, udwaga⁷⁴⁵¹, ^{****}dost.: k.h. przywiodzić blisko, przedstawić¹²⁶ ^{****}O! upraszam! błagam! (używane w uśmylech, prośbach bądź naponimieniach)⁴⁹⁹⁴, ^{****}określ. perskich urzędników w latach 539-332 - EIB: ^{****}****^{****}lub: przyjmować życzliwie, być łaskawym⁷⁵²¹ ^{****}****^{****}idiom: czy cie przyjmie i czy będzie ci przychylny? - EIB^K

9. A teraz⁶²⁵⁸, proszę⁴⁹⁹⁴, przebłagajcie^{1MP} oblicze⁶⁴⁴⁰ Boga, aby okazał^{****} łaskę^{**} nad nami. To się stało¹⁹⁶¹ z waszych rąk³⁰²⁷, czy więc podniesie⁵³⁷⁵ On oblicze⁶⁴⁴⁰ z powodu⁴⁴⁸⁰ was? – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

1Sm 3,12;

^{*lub:} k.p. błagać, prosić²⁴⁷⁰ - Za 7,2^{****}, ... stańcie się stabiymi... AK ^{**lub:} k.g. okazujący przychylność, być łaskawym²⁶⁰³ Mt 1,6-7

10. Kto⁴⁹¹⁰ także¹⁵⁷¹ spośród was zamknie^{*} bramy¹⁸¹⁷, aby nie³⁸⁰⁸ zapalać²¹⁵ ognia¹ na moim ołtarzu^{****} 4916 daremnie²⁶⁰⁰? Nie mam w was upodobania^{****} – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, i nie przyjmę⁷⁵²¹ ofiary^{****} z waszej ręki³⁰²⁷. ^{*lub:} k.g. zamykać dokładnie⁵⁴⁶², ^{**idiom:} lepiej, żeby ktoś z was zamknął bramy zamiast zapalać ołtarz daremnie - EIB^K ^{****}lub: rozkosz, przyjęcie, pożądanie, tęsknota²⁶⁵⁶ ^{****}tj. ofiary z mąki i mięsne lub wyraz holdu⁴⁵⁰³

11. Bo od wschodu⁴²¹³ słońca⁸¹²¹ i aż po jego zachód³⁹⁹⁶ moje imię *jest* wielkie^{**} wśród narodów^{***}; na każdym³⁶⁰⁵ miejscu⁴⁷²⁵ *ma być* składane^{****} mojemu imieniu⁸⁰³⁴ kadzidło⁶⁹⁹⁹ i ofiara⁴⁵⁰³ czysta²⁸⁸⁹. Bo moje imię⁸⁰³⁴ *jest* wielkie¹⁴⁹¹ wśród narodów¹⁴⁷¹ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Ps 113,3; Iz 45,6; 59,19

^{***}imię⁸⁰³⁴ reprezentuje autorytet i charakter Boga

^{**}lub: wielki, ogromny, głośny, starszy, wybitny, wzmógł¹⁴⁹¹

^{****}hebr.: goim - poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi¹⁴⁷¹

^{*****}tu k.ho. particpl. -dost.: zostać przyprowadzonym bliżej²⁰⁶⁶

12. Lecz wy bezzceście^{**} je⁸⁵³, *gdy* mówicie⁵⁵⁹: Stół⁷⁹⁷⁹ JHWH – on¹⁹³¹ *jest* nieczysty^{**}, a owoc³⁵¹¹ i pokarm⁸⁵³ *na nim* składany – godny pogardy^{****}. ^{**}por. w 7^{***} Kpl 22,2; Mi 2,10

^{***}lub: k.p. znieważać, profanować, hałać, gwałcić, bezzceścić²⁴⁹⁰

^{****}tu i Iz 57,19; ^{*****}lub: posiłek, zboże, mięso, zapas żywności⁴⁰⁰

^{*****}dost.: k.n. być uzgardzonym, bezzęcznym⁹⁵⁹ - por. w 7

13. Mówicie⁵⁵⁹ też: Czyż²⁰⁰⁹ to *nie* możół^{!?} I przychacie^{**} na to⁸⁵³ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów. I przyprowadzacie⁹³⁵ zrabowane^{**}, i to⁸⁵³, co kulawe i to⁸⁵³, co chore – takie ofiary^{****} przyprowadzacie⁹³⁵. Czy mam to⁸⁵³ przyjąć^{****} z waszej ręki? – mówi⁵⁵⁹ JHWH.

^{***}hap.leg.: jakież znużenie, możół, trud⁴⁹⁷²; ^{****}dost.: k.h. spowodować wydech; ^{*****}lub: k.q. porwać, odebrać, zaskąpić¹⁴⁹⁷; ^{*****}w 10^{****}

^{*****}lub: k.q. przyjmować zęcznie, być łaskawym, życzącym⁷⁵²¹

14. Przeklęty³¹⁷⁷⁹ oszust^{**}, który ma⁴²⁶ w swoim stadzie⁵⁷³⁹ samca²¹⁴⁵ i ślubuje^{****}, a ofiarowuje^{****} PANU¹³⁶ ułomne^{****}. Bo ja⁵⁸⁹ *jestem* wielkim¹⁴¹⁹ Królem⁴⁴²⁸ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów, a moje imię⁸⁰³⁴ *jest* przejmujące^{****} lękami^{****} między narodami¹⁴⁷¹.

^{***}lub: dost.: a przeklęty, ^{****}być nikczemnym, zwoździel (particpl.)⁵²³⁰

^{****}lub: k.q. przysięgać, składać ślub⁵⁰⁶⁷ - lmu.; ^{*****}por. w 8^{****}

^{*****}dost.: k.ho. zniszczyć, zrównany (particpl.) Ps 95,3; Mt 5,35

^{*****}lub: k.n. napawać bojaźnią, wywoływać zdumienie³³⁷²

2A teraz⁶²⁵⁸ do was kapłani³⁵⁴⁸ *kieruję* to²⁰⁶³ postanowienie^{**}.

Na 1,14

^{***}hebr.: micwa⁴ - przykazanie, prawo, nakaz, polecenie⁴⁶⁸⁷

2. Jeśli nie usłuchacie^{**} i jeśli nie weźmiecie^{**} tego do serca⁸⁸²⁰, aby oddać⁶⁴¹⁴ chwałę^{****} mojemu imieniu⁸⁰³⁴ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, wtedy zesłę⁷⁹⁷¹ na was kłatwę^{****} i będę przeklinać⁴⁷⁷⁹ wasze błogosławieństwa^{****}. I już^{****} je⁸⁵³ przekląłem⁷⁷⁹, bo nie wzięliście⁷⁶⁰ tego do serca^{****}.

^{***}lub: k.q. być postusznym⁸⁰⁸⁵; ^{****}dost.: położycie⁷⁶⁰ sobie na sercu

^{****}hebr.: kawod - chwala, splendor, majestat³⁵¹⁹

^{*****}dost.: łę⁸⁵³ kłątwe - przekleństwo³⁹⁹⁴; ^{*****}hebr.: beruka⁴ - błogosławieństwo, dar; poddanie, uległość¹²⁹³; ^{*****}także; nawet, zaiste, co więcej, ouszem, również, lecz, jednak, choć Pr 3,33; 28,27

^{*****}lub: umysł, wola, sumienie, wewnętrzny człowiek, serce³⁸²⁰

3. Oto²⁰⁰⁵ ja zepsuję^{*} wasze zasiewy²²³³ i rzucę²²¹⁹ wam kałem^{**} w twarz⁶⁴⁴⁰, kałem⁶⁵⁶⁹ z waszych świątecznych ofiar^{****}. I położę^{****} was⁸⁵³ na nim.

Wj 29,14; Kpl 16,27; Oz 4,6-8

^{***}lub: k.q. ganić, napominać, psuć¹⁶⁰⁵; AK - starce za was potomstwo²²³³; ^{****}odchody, tajno, odpadki⁶⁵⁶⁹; tj. zawartością jelił patroszonego zwierzęcia; ^{*****}święto, święte zgromadzenie, taniec¹²⁸²

^{*****}lub: k.q. unieść, podnieść; dźwigać, nieść, wspierać, prosić³³⁷⁵

4. I poznacie^{**}, że⁵⁸⁸ posłałem⁷⁹⁷¹ do was to²⁰⁶³ postanowienie^{****} Aby moje przymierze^{****} trwało^{**} z Lewim^{****} – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Lb 25,11; Pwt 10,8; 33,8; Ne 13,29; Jr 33,17

^{***}lub: k.q. znać, dostrzegać, uznawać, rozpoznawać²⁹⁴⁵

^{**}por. w 1^{***}; ^{****}hebr.: berit - sojusz, porozumienie, traktat, traktat woj.¹²⁸⁵; ^{*****}być, istnieć, trwać, nastąpić, mieć miejsce, nastać, stać się¹⁹⁶¹; ^{*****}tu ^{*****}dołączony do 7³⁸⁷⁸ 3 sym.Jakuba i Lei - Rdz 29,34

^{*****}lub: k.q. być uzgardzonym, bezzęcznym⁹⁵⁹ - por. w 7

5. Moim przymierzem¹²⁸⁵ z nim było¹⁹⁶¹ życie²⁴¹⁶ i pokój³¹⁶ – dałem^{**} mu *go*, lęk^{****} – i bał^{****} się mnie – i przed obliczem⁶⁴⁴⁰ mojego imienia⁸⁰³⁴ *był* on¹⁹³¹ zatrwożony^{****}.

^{***}hebr.: szalom - pokój, pełnia, zdrowie, pomysłowość⁷⁹⁶⁵; ^{****}lub: życiem i pokojem - AK; ^{*****}por. w 5 jako narracji historycznej czas imperfekt przyjaczenie czasu perfekt; ^{*****}hebr.: mora - strach, trwoga, szacunek⁴¹⁷²; Rdz 9,2; ^{*****}hebr.: jare - lękać się, bać się, być przetyętym bojaźnią, czcić³³⁷²; ^{*****}k.n. być przeważnym²⁸⁶⁵

6. Prawo^{**} prawdy^{**} było¹⁹⁶¹ na jego ustach^{****} i nie znalazłono⁴⁶⁷² na jego wargach⁸¹⁹³ nieprawości^{****}. Chodził¹⁹⁸⁰ z mną w pokoju⁷⁹⁶⁵ i prawości^{****}, i wielu⁷²²⁷ odwrócił⁷²⁵ od nieprawości^{****}.

^{***}lub: sprawiedliwość⁴³³⁴

^{***}hebr.: tora⁴ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób⁸⁴⁵¹

^{****}hebr.: emet - wierność, prawda, pewność, wiarygodność⁶⁷¹

^{*****}lub: niesprawiedliwość, nieprawość, zło⁵⁷⁶⁶; ^{*****}przewrotność, deprawacja, nieprawość, wina, lub kara za nieprawość⁵⁷⁷¹

Rdz 5,22,24; 6,9; Iz 53,6; Jr 23,22; Ez 3,19-20; Mi 6,8

7. Bo³⁵⁸⁸ wargi⁸¹⁹³ kapłana^{**} mają strzec^{**} poznanie^{**}, a w jego ustach⁶³¹⁰ będą szukać^{****} Prawa⁸⁴⁵¹, gdyż³⁵⁸⁸ on¹⁹³¹ *jest* posłańcem^{****} JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Kpl 10,11; Pwt 17,8-11; 21,5

^{**}por. Mi 1,6^{****}; ^{***}lub: k.q. mieć pieczęć nad, strzec, czuwać⁸¹⁰⁴

^{****}lub: wiedza, poznanie, postrzeżenie, umiejętność, rozeznanie, zrozumienie, mądrość¹⁸⁴⁷; ^{*****}k.p. dążyć, prosić, pragnąć¹²⁴⁵

^{*****}hebr.: mal'ak - wystannik, zwiastun, przedstawiciel, anioł⁴³⁹⁷

8. Ale⁸⁵⁹ wy zбочyliście^{**} z drogi¹⁸⁷⁰ i byliście powodem potknięcia^{**} wielu⁷²⁷ w Prawie⁸⁴⁵¹, wypaczyliscie^{**} przymierze¹²⁸⁵ Lewiego³⁸⁷⁸ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

^{***}lub: k.q. zejść z drogi, zawrócić, stronić od, zostać usuniętym⁵⁴⁹³

^{****}lub: k.h. powodować potknięcie się, sprawić krzywdę bądź zniszczenie na, obalić, ostateć, czynić słabym³⁷⁸²

^{*****}lub: k.p. zepsuć, zrównoważyć, postępować niegodziwie⁷⁸⁴³

Wj 32,8; Pwt 31,29; Prz 4,16; Iz 8,14-15; Oz 14,1; Mi 3,7

9. Również¹⁵⁷¹ i ja⁵⁸⁹ wydałem⁵⁴¹⁴ was⁸⁵³ na wzgardę^{*} i poniżenie^{**} u wszystkich³⁶⁰⁵ ludzi⁵⁹⁷¹, jako nic nie znaczący^{****}, *ponieważ* nie³⁶⁹ ma wśród⁸⁵⁴ was strzegących⁸¹⁰⁴ moich

dróg¹⁸⁷⁰ i jesteście stronnicy¹⁸⁷⁰ w *stosowaniu Prawa*⁴⁴⁵¹.

Kpl 19,15; Pwt 10,17; Ps 82,2
*lub: k.n. *bezużytecznym, być uzgardzonym*⁷⁵⁹, **niści, lichy, pokorny*²¹⁷, *podły - Iz 2,12*⁸⁹⁶⁵⁷; **idiom: być jak usta*⁶³¹⁰ - por. AK
***hebr: derek - tu: jako sposób życia - odległość; podróz; sposób, droga, meta; bieg życia, charakter moralny*¹⁸⁷⁰, ****idiom: podnosić*⁵³⁷⁵ *oblicze*⁶⁴⁴⁰ w *Prawie* - por. EIB³, ... na *Pravo* - AK

10. Czy nie³⁸⁰⁸ mamy wszyscy³⁶⁰⁵ jednego²⁵⁹ Ojca? Czy nie³⁸⁰⁸ stworzył¹³ nas jeden¹³ Bóg? Dlaczego⁴⁰⁶⁹ więc⁴⁰⁶⁹ zdradza³⁷⁶ przymierze¹²⁸⁵ swego brata²⁵¹, aby bezceścić³⁶⁸⁸ przymierze¹²⁸⁵ naszych ojców¹⁷?

Mt 3,9; J 8,39,53; Dz 17,24
*lub: k.g. *kształtować, formować, stwarzać (zawsze Bóg jako podmiot)*¹²⁵⁴, **hebr: ehad - jeden, każdy, pewien, jakiś, jeden raz, raz na zawsze, jeden... drugi/kolejny*²⁵⁰ *obscuro*⁶³⁰⁰ - *wyrządza ideę, jednosc*¹ *zbiornicy np. kłis wino, jeden oddział - Rdz 1,9; Wj 13,23*
***lub: k.g. postępować wiarołomnie, podstępnie, gorszyć*²⁹⁸
****lub: k.p. znieważać, profanować, kłaść, gwałcić, bezceścić*²⁴⁹⁰

Rz 4,1; 1Kor 8,6; Ef 4,6; Hbr 12,9

11. Juda³ postępuje zdradliwie⁸⁹⁸, obrzydliwość³ dzieje⁶²¹³ się w Izraelu³⁴⁷⁸ i Jeruzolimie³. Juda³⁰⁶³ bowiem zbezcześcił²⁴⁹⁰ świętość JHWH, który⁸³⁴ ją ukochał¹⁵⁷, i posłużył³ córce¹³²³ obcego⁵²⁶ boga⁴¹⁰.

Kpl 18,22;
**ti. „chwalony” lub „miech On będzie uwielbiony”*³⁰⁶³ - *tu o terytorium król. Judy obejmującym teren plemion Judy i Beniamina*
***lub: ohyda, nieczystość rytualna*⁸⁴⁴¹, ****hebr: Jerusala'im - „nauczanie pokoiu”, ***hebr: ba'al - k.g. posłużyć, władać, być panem (mężem) nad, władać nad*¹¹⁶⁶
Jr 16,19; Ez 44,7

12. Niech JHWH odetnie¹¹¹⁵ u¹¹⁵ z namiętów Jakuba³ człowieka³⁷⁶, który⁸³⁴ jej¹¹⁵ to czyni⁶²¹³, zarówno pobudzającego⁵⁷⁸², jak i reagującego⁵⁰⁶⁶ na to, oraz przynoszącego⁵⁰⁶⁶ ofiarę³ JHWH Zastępów⁶⁵³³.

Wj 12,19; 31,14
*lub: k.h. *odciąć, ściąć, zniszczyć, zabrać, pozoutić na zgnę*³⁷⁷²
***określenie dotyczy wszystkich plemion Izraela; ***domysł: świętości z tu 11; ***hebr: k.g. zaświadczać, odpowiadać jako świadek, reagować*⁴⁰³⁰, AK - *obnażyć*⁷⁵⁸² i *pohańbić*⁴⁶³⁰, EIB - *sprawy i przyzwyczajonego, BT - świadka i obrońcę; ***por. Mt 1,10*
1Sm 24,21

13. A oto²⁰⁶³ kolejna¹ rzecz, którą zynicie⁶²¹³: okrywacie³⁶⁸⁰ ołtarz⁴¹⁹⁶ JHWH łzami¹⁸³², płaczem¹⁰⁶⁵ i wzdychaniem³, tak że nie zwraca³ się On³ więcej⁵⁷⁵⁰ ku ofierze⁴⁵⁰³ i nie przyjmuje³⁹⁴⁷ już³ zyczliwie³ ofiar³ z waszych rąk⁴⁰²⁷.

*lub: druga⁸¹⁴⁵, **plakanie, jęczenie, oplakiwanie*⁶⁰³, **hebr: k.g. zwracać się ku, odwracać się od, rozperzać się, mieć się ku, zbliżać się*⁶⁴³⁷
****lub: przyjemność, upodobanie, rozkosz, przychylność, łaska*⁷⁵²²

14. I pytanie³: Dlaczego⁵⁹²¹? W jakim celu⁴¹⁰⁰? Dlatego⁵⁹²¹ że³⁵⁸⁸ JHWH jest świadkiem³ pomiędzy⁹⁹⁶ tobą i pomiędzy⁹⁹⁶ żoną⁸⁰² twojej młodości¹⁵²⁷¹, wobec której ty⁸⁵⁹ nie dochowałeś³ wierności⁸⁹⁸. Bo ona⁹³¹ jest twoją towarzyszką¹²²⁷⁸ i żoną⁸⁰² twojego przymierza¹²⁸⁵.

**dosł: mówić*⁵⁵⁹, **h. stwierdzać w rzeczywistości, przypominać, oskarżać*⁵⁷⁴⁹, **hebr: żonę posłubioną za młodu; ***hap.leg: małżonką*

15. Czy nie Jeden²⁵⁹ ją dla niego uczynił³

i ma³ cząstkę³ ducha³? I czego ten Jeden²⁵¹ pragnie³? Potomstwa²²³³ Bożego⁴³⁰. Strzeżcie⁸¹⁰⁴ się w swoim duchu⁷³⁰⁷ i żonie⁸⁰² swojej młodości⁵²⁷¹ nie bądźcie niewierni⁸⁹⁸

*lub: k.g. *czymić, pracować, wykonywać, używać, składać ofiarę, nabynąć, zarządzać, dogłądać, powodować*⁶²¹³, **dosł: reszta, pozostałość; część z całości*⁷⁶⁰⁵, **hebr: ru'a - duch, łnienie, wiatr*⁷³⁰⁷, *gr: pneuma - por. Ga 6,18*, **hebr: lub: szukać*¹²⁴⁵

Wj 23,13; Jo 2,3,11; Prz 5,18

16. Gdyż³⁵⁸⁸ On³ zniemawidził³ oddalenie³ - mówi⁵⁵⁹ JHWH, Bóg⁴³⁰ Izraela³⁴⁷⁸, a taki okrył³⁶⁸⁰ gwałtem³ swoją szatę³⁸³⁰ - mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁴³⁵. Strzeżcie³ swojego ducha⁷³⁰⁷ i nie bądźcie niewierni⁸⁹⁸. Pwt 24,14; **domysł: ten Jeden z tu 15; ***dosł: bo (On) zniemawidził*⁸¹³⁰, *oddalenie*³; **hebr: k.p. odprawić, odstąpić, pozwolić odejść*⁷⁹⁷¹ *tu w znaczeniu rozwodu - por. Put 21,14 vs Put 24,1* Iz 50,1; **hebr: lub: krzywdą, okrucieństwem, niesprawiedliwie*²⁵⁵⁵ Mt 5,31; **hebr: k.n. mieć pieczę nad, strzec, czuwać*⁶¹⁰⁴ Mt 19,3; Ef 16,18

17. Naprzykrzacie³ się JHWH swoimi słowami³ i mówicie⁵⁵⁹: W czym⁴¹⁰⁰ się naprzykrzamy³⁰²¹? Przez mówienie⁵⁵⁹: Każdy³⁶⁰⁵, kto czyni⁶²¹³ zło³, jest dobry²⁸⁹⁶ w oczach⁸⁶⁰⁹ JHWH i w takich ma On⁹³¹ swoje upodobanie³; albo: Gdzież jest Bóg sądu³⁶⁸⁶?

*lub: k.h. *zmaszać do trudu, czymić zmęczonym, powodować wyczerpanie*³⁰²¹, **słowo, mowa, czyni, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa*¹⁶⁹⁷, **nieudła, krzywdą, przyniesienie losu, wdryka*⁷⁴⁵¹
****lub: rozkoszować się czymś, znajdować przyjemność w*⁷⁶⁵⁴
*****lub: orzeczenie prawne, sprawiedliwość; przynajmniej, sąd*⁴⁰⁴¹
Ps 95,9-10; 2P 3,3-4

3. Oto²⁰⁰⁵ posyłam⁷⁹⁷¹ mojego posłańca³, który oczyści³ drogę¹⁸⁷⁰ przed moim obliczem³. I nagle³ przyjdzie⁹³⁵ do swojej świątyni¹⁹⁶⁴ PAN¹¹³, którego⁸³⁴ wy⁸⁵⁹ szukacie¹²⁴⁵, i Posłaniec¹³⁹⁷ przymierza¹²⁸⁵, którego⁸³⁴ wy⁸⁵⁹ pożądacie³. Oto²⁰⁰⁹ przyjdzie⁹³⁵ - mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Mt 3,3; 11,10; Mk 1,2; Lk 1,16;
**hebr: ma'ak - wysłannik, zwiastnik, przedstawiciel, anioł*⁴³⁹⁷
***lub: k.p. odnąć na bok, usunąć z drogi, oczyścić, uprzątnąć*⁴⁴³⁷
****lub: przede mną*⁶⁴⁴⁰, **hebr: wycieczkowanie*⁶⁵⁹⁷, **hebr: pożądanicy, rozkoszujący się*²⁶⁵⁵ Lk 3,4; 7,27; J 1,15-23,33; Hbr 8,6; 12,24

2. Lecz kto⁴³¹⁰ przetrwa³ dzień¹¹¹⁷ Jego⁸⁵³ przjścia⁹³⁵? I kto⁴³¹⁰ się ostanie³, gdy się ukaże⁷²⁰⁰? Bo⁵⁵⁸⁸ On⁹³¹ jest jak ogień⁷⁸⁴ wypalająca³ i jak mydło³ folusznika³.

*lub: k.p. *pomieścić, przetrwać, zachować*³⁵⁵⁷ *B4095*; **hebr: k.g. stać, być prostym, wytrzymać, trwać, zajmować stanowisko*⁵⁹⁷⁵
****dosł: k.p. być oczyszczającym*⁶⁸⁸⁴, *wypalająca*², *BT: błonika - EIB*
*****ti. tuż pozyskiwany z trawy przypoludnika okropłonego - (krystalowego - EIB); rośliny występującej w Babilonie, stosowanej do czyszczenia ubrań, tu i Jr 2,22* Iz 4,4; Mt 4,1; Mt 3,10-12
******lub: k.p. prać, myć, k.g. folusznik; piłsniarz, ktoś depczący*³⁵²⁶

3. I zasiądzie³⁴²⁷ jako ten, kto wypławia⁶⁸⁸⁴

i oczyszcza²⁸⁹¹ srebro³⁷⁰¹; i oczyści²⁸⁹¹ synów¹¹²¹ Lewiego³⁸⁷⁸, przesączy^{*} ich jak złoto²⁰⁹¹ i jak srebro³⁷⁰¹, i będą¹⁹⁶¹ przynosić⁵⁰⁶⁶ JHWH ofiarę⁴⁵⁰³ w sprawiedliwości⁶⁶⁶⁶.

^{*tu: opis tzw. procesu kupelacji - kłaskustopowego procesu otrzymywania czystego srebra z rudy ołowiu - KHK Iz 1,25; Za 13,9}

^{*tu: k.q. oczyścić, k.p. precedzić, przesączyć²¹², rufinować - EIB}

4. I będzie miła^{*} JHWH ofiara^{*} Judy³⁰⁶³ i Jerolimy^{***}, jak za dawnych^{***} dni³¹¹⁷ i jak za lat⁸¹⁴¹ starożytnych^{****}.

^{*lub: k.q. być przyjemnym, być słodkim, być miłym⁶¹⁴⁹}

^{**tj. ofiary z mąki i mięsne lub wyraz holdu⁴⁵³, ***por. Ml 2,11^{***}}

^{****lub: długotrwałość, odwieczność, starożytność, przeszłość⁵⁷⁶⁹}

^{*****lub: dawny, starożytny, wschodni⁶⁹³¹ - Ism 2,13; Hh 13,20}

5. I zbliże⁷¹²⁶ się do was⁴¹³ na sąd^{*}, i będę stanowczym^{*} świadkiem⁵⁷⁰⁷ przeciwko uprąającym^{*} magię^{**} i cudzoziemcom⁵⁰⁰³, i przysięgającym⁷⁶⁵⁰ fałszywie⁸²⁶⁷, uciskającym⁶²³¹ pracownika najemnego^{****}, wdowy⁴⁹⁰ i sieroty³⁴⁹⁰ i krzywdzącym^{****} cudzoziemca^{*****}, a nie³⁸⁰⁸ bojących³³⁷² się mnie – mówi JHWH Zastępów.

^{*por. Ml 2,17^{*****} Za 5,4; Jk 5,4.12}

^{**dost.: k.p. spieszyć (się), robić szybko, przynieść; szybko⁴¹¹⁶}

^{***tj. k.p. uprawiać czary lub czarnoksiężstwo³⁷⁸⁴ - Wj 7,11; Pwt 18,10}

^{****dost.: opłata za najem, zapłata, wynagrodzenie, opłata, myto, AK - wynajmującym zapłatę najemnika, BP, BT uciskają najemnika}

^{*****dost.: k.h. spychać na bok, odpychać⁵¹⁸⁶, *****hebr.: ger - przybyś, tymczasowy mieszkaniec bez praw dziedzicznych¹⁶¹⁶, chroniony obywatel, obcy, prozelita²¹⁸¹⁶ - por. Dz 13,16^{***}; 43^{***}; 17,4.17}

6. Gdyż³⁵⁸⁸ ja⁸⁸⁹, JHWH, nie zmieniam⁸¹³⁸ się, dlatego⁸⁵⁹ wy, synowie¹¹²¹ Jakuba³²⁹⁰, nie zostaliście zniszczeni^{*}.

^{*Rdz 15,7; Wj 3,14; Lb 23,19;}

^{*lub: k.q. dojść do kresu, zmiana; zginać, być ukończonym³⁶¹⁵}

^{EIB - nie przestaliście być ... ; BT - a wy ... (zmieniać się) nie przestajecie}

^{Iz 42,8; 43,11; Rz 11,29; Hbr 6,18; 13,8; Jk 1,17}

7. Od dni³¹¹⁷ waszych ojców^{*} odstępowałaście^{*} od moich ustaw^{**} i nie przestrzegaliście^{**} ich. Zawróćcie^{7725IMP} do mnie⁴¹³, a ja zawrócę⁷⁷²⁵ do was – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵. Ale wy mówicie: W czym⁴¹⁰⁰ mamy zawracać^{7725?}

^{Ikl 8,58; 2Kl 17,15; Ez 9,7; Jo 1,7}

^{*lub: k.q. zejść z drogi, zawrócić, stronić od, zostać usuniętym⁵⁴⁹³}

^{**lub: akt prawa, dekret, postanowienie, ustawa prawna²⁷⁰⁶}

^{***lub: k.q. mieć pieczęć nad, strzec, czuwać, przestrzegać⁸¹⁰⁴}

8. Czy człowiek^{*} może okraść^{**} Boga? Bo wy mnie okradacie⁶⁹⁰⁶. Lecz mówicie⁵⁵⁹: Z czego Cię okradamy^{6906?} Z dziesięcin^{***} i danin^{****}.

^{*hebr.: adam¹²⁰ - tj. „czerwony” - człowiek; rodzaj ludzki, istota}

^{**znaczenie niepewne - rabować, zdradzić^{6906IMP34} - por. Prz 22,23}

^{LXX zdradzać, przechytrzyć - por. EIB³⁴ Rdz 14,20; Kpl 7,14}

^{***tj. jedna dziesiąta - por. Kpl 27,30; Lb 18,21; Pwt 12,6}

^{****lub: datek, danina, ofiara - Wj 25,3; Kpl 10,14; Prz 12,6.11.117}

9. Jesteście obłożeni kławatą^{*}, bo wy mnie okradacie⁶⁹⁰⁶ – wy, cały³⁶⁰⁵ naród⁴¹⁷¹.

^{*lub: przekleństwo³⁹⁹⁴ na was, jesteście przekleci⁷⁷⁹ - por. AK}

10. Przynieście^{935IMP} całą³⁶⁰⁵ dziesięcinę⁴⁶⁴³ do szpichlerza³¹¹⁸, aby żywność²⁹⁶⁴ była¹⁹⁶¹ w moim domu¹⁰⁰⁴, a doświadczcie^{331IMP} mnie teraz⁵⁵⁹ w tym²⁰⁶³ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵, czy⁵¹⁸ wam nie utworzę⁶⁶⁰⁵ okien⁶⁹ niebios^{8064P} i nie wyleję⁷³²⁴ na was błogosławieństwa¹²⁹³ nad miarę^{****}.

^{Iklm 26,20;}

^{*dost.: dom¹⁰⁰⁴ skarbu; *skarb, skarbiec, składnica, magazyn, arsenał, szpichlerz²¹⁴, **k.q. badać, lustrować, sprawdzać, wykazywać, próbować; ****O! upraszam! błagam! (używane w usilnych prośbach bądź napomnieniach⁴⁹⁹⁴ 2Kl 31,11; Ne 10,38;}

^{*****lub: dość, wystarczająca ilość¹⁷⁶⁷ Ne 13,12; Prz 3,9}

11. I zgromię^{*} ze względu^{**} na was pożerającego^{***}, i nie będzie wam niszczył³⁶⁶⁶ plonu⁶²⁹ ziemi¹²⁷ i winorośli¹⁶¹² nie będzie pozabawiona^{*} owocu^{*} na polu⁷⁰⁴ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

^{I 1,4; 2,25}

^{*lub: ganić, napominać, psuć¹⁶⁰⁵ - Rdz 37,10; **dla was - AK}

^{***k.q. jeść, żreć, pochłaniać (o ogniu), trawić, wymiśczać³⁹⁸}

^{****k.h. zepsuć, zrujnować, wypaczyć, być niegodziwym⁷⁸⁴³}

^{*****dost.: k.p. uczynić bezdziejnym, spowodować bezpłodność, poronić - Rdz 27,45; ... nie będzie bezpłodna dla was winnica - AK}

12. I wszystkie³⁶⁰⁵ narody^{*} będą was nazywać^{*} szczęśliwym^{**}, bo będziecie ziemią¹²⁷ rozkoszną^{***} – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

^{*hebr.: goim - poganie, narody, grupy etniczne, nie-Żydzi¹⁴⁷¹}

^{*lub: k.p. postawać się naprzód, naprawiać zło, nazywać szczęśliwym⁸³³, **lub: pożądający, rozkoszujący się²⁶⁵⁵ Pwt 4,6; Iz 61,9}

13. Mocne^{*} są wasze słowa^{**} przeciwko⁵⁹²¹ mnie – mówi⁵⁵⁹ JHWH. I mówicie⁵⁵⁹: Co zostało przez nas powiedziane^{****} |¹⁶⁹⁶ przeciwko Tobie?

^{Ps 119,23; Ez 35,13}

^{*dost.: być silnym, wzmocnić się, przemoć, uymać na, naglić³³⁸}

^{**lub: mowa, czynny, rzecz, przedsięwzięcie, sprawa, słowo¹⁶⁹⁷}

^{****lub: o czym rozmawialiśmy między sobą¹⁶⁹⁶ przeciwko Tobie}

14. Mówiliście⁵⁵⁹: Na próżno^{*} służyć^{**} Bogu. Co⁴¹⁰⁰ za pożytek^{***} z tego, że przestrzegaliśmy⁸¹⁰⁴ Jego poleceń^{****} i chodziliśmy¹⁹⁸⁰ smutni^{*****} przed obliczem⁴⁴⁰⁰ JHWH Zastępów^{6635?}

^{Hi 21,14-17; 34,9; Ps 73,8-13;}

^{*lub: pustka, próżność, marność, fałsz, bezwartościowość⁷⁷²³}

^{**lub: k.q. trudzić się, pracować, **zyski¹²¹⁵ - por. Ha 2,9^{***}}

^{***lub: urząd, funkcja, zadanie, polecenie, czwanie, straż⁴⁹³¹}

^{****hap.leg. żalobnie, żalobnie⁶⁹⁴¹, z ponurą miną¹⁸⁰⁷² - ... chodzimy jak pokutnicy - EIB, ... chodzimy w żalobie - AK}

^{Iz 58,3}

15. A teraz⁶²⁵⁸ my⁵⁸⁷ uważamy^{*} pysznych^{**} za szczęśliwych⁸³³, gdyż¹⁵⁷¹ ci zostają^{*} wzmocnieni^{**}, i którzy czynią⁴²¹³ niegodziwość⁷⁵⁶⁴, także¹⁵⁷¹ tym, którzy wystawiają Boga na próbę^{***}, udaje się^{****} uciec^{****} od kary.^{****}

^{Rdz 30,13;}

^{*lub: osoba bujna, dumna, zuchwała, zarozumiała²⁰⁸⁶}

^{**k.n. być ugrunтовanym, odbudowanym, wzmocnianym, utrwalonym, metafor. doznać powodzenia¹¹²⁹ Ps 72,17;}

^{***lub: k.q. badać, lustrować, sprawdzać, wykazywać, próbować⁵⁷⁴}

^{****lub: k.n. wysiłkując się, uciec, zostać uwyrolonym⁴⁴²² Ps 78,18.41.56; 95,9; 119,21.85; Prz 31,28; Iz 13,11; Jr 43,2}

16. Wtedy²²⁷ rozmawiali¹⁶⁹⁶ o tym między sobą bojący^{*} się JHWH, każdy³⁷⁶ ze swoim bliźnim⁸. JHWH zwrócił na to uwagę⁷¹⁸¹ i usłyszał¹⁸⁰⁸⁵; i napisano^{3789|KN|JM} zwój⁵⁶¹² wspomnień⁸⁸⁸ przed Jego obliczem⁶⁴⁴⁰ dla¹⁰⁸⁸ bojących³³⁷² się JHWH i ceniących⁸⁸⁸⁸ Jego imię.

^{hebr.} jare - lekąc się, bac się, być przejętym bojaźnią, czcić³³⁷²
^{lub:} kompan, towarzysze, inny⁷⁴⁵³, ^{***w} zuroju spraw do zapamiętania - EIB, okres. padające tylko tu - por. zwój życia - Iz 4,3; 65,6; Ps 56,9; 69,29; Flp 4,3; Obj 13,8; ^{****}lub: o tych - BP, dla - EIB
^{****}lub: k.q. myśleć, wyjaśniać, uznać, cenić, szanować²⁸⁰³

Wj 32,32; Est 6,1; Dn 12,1; Obj 20,12

17. I będą¹⁹⁶¹ oni dla mnie – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów^{*}, w dniu³¹¹⁷, w którym⁸³⁴ ja⁵⁸⁹ uczynię⁶²¹³ ich moją własnością^{*}. Zlituję⁸⁸ się nad nimi⁵⁹²¹, tak jak lituje²⁵⁵⁰ się człowiek⁷⁶ nad swoim synem¹¹²¹, który mu⁸⁵³ służy⁵⁶⁴⁷.

Wj 19,5; Ps 135,4; Iz 62,3; Mt 7,6; Tt 2,14; 1P 2,9
^{lub:} majątek, własność, skarł⁵⁴⁵⁹, własność osobista^{B6324}, ^{***}k.q. pożalować, oszczędzić, litować się²⁵⁵⁰, mieć współczucie⁸²⁹¹⁸

18. I zawróćcie⁷⁷²⁵, i zobaczycie⁷²⁰⁰ różnicę^{*} między^{*} sprawiedliwym^{**} i bezbożnym^{**}, między⁹⁹⁶ tym, który służy⁵⁶⁴⁷ Bogu, i tym, który Mu nie służy⁵⁶⁴⁷.

Mt 20,26; 24,45; Rz 12,1
^{lub:} między, wśród, pośród, spomiędzy⁹⁹⁶, ^{***}prawy⁶⁶⁶²
^{****}hebr.: resza - winny, zły, niegodziwy, przestępczy⁷⁵⁶³

4 Oto²⁰⁰⁹ bowiem³⁵⁸⁸ nadchodzi⁹³⁵ dzień³¹¹⁷, i który spala^{*} jak piec⁸⁵⁷⁴, a wszyscy³⁶⁰⁵ pyszni^{**} i wszyscy³⁶⁰⁵ czyniący⁶²¹³ niegodziwie⁷⁵⁶⁴ będą jak plewa⁸⁸. I spali⁸⁸⁸ ich ten⁸⁵³ nadchodzący⁹³⁵ dzień³¹¹⁷ – mówi JHWH Zastępów⁶⁵³³, tak że⁸⁸⁸⁸ nie pozostawi⁵⁸⁰⁰ dla nich⁸⁸⁸⁸⁸ korzenia⁸³²⁸ i gałązki⁶⁰⁵⁷.

^{lub:} k.q. trawić (ogniem), metaf. gniewać się¹¹⁹⁷, ^{***}osoba butna, dumna, zuchwała²⁰⁸⁶ - Mt 3,15; ^{****}ścierńsko⁷¹⁷⁹, ^{****}k.q. przypiekać, palić (się), gorzeć; ^{****}lub: który⁸³⁴ (dzień) lub JHWH - por. AK; ^{****}obraz całkowitego zniszczenia - Iz 5,24; Am 2,9; Na 1,10; Mi 3,2; 4,5; Mt 3,12; 24,29; 2Tes 1,8

2. I wszędzie²²²⁴ dla was, którzy się boicie³³⁷³ mojego imienia^{*}, słońce⁶⁸¹⁸²¹ sprawiedliwości i uzdrowienie⁴⁸³² na jego skrzydłach¹³⁶⁷¹, i wyjdziecie³³¹¹⁸, i będziecie skakać⁸⁸⁸⁸ jak cielęta⁸⁸⁸⁸ przez przełoty⁸⁸⁸⁸.

Ps 37,6; Iz 58,8
^{imie}⁸⁰³⁴ reprezentuje autorytet i charakter Boga; ^{***}hebr. symbol szczęścia i powodzenia - por. Iz 9,1; 60,1-3; ^{****}metaf. promieni słonecznych (?); ^{****}k.q. brykać, postępować dumnie (metafor. ⁶³³⁵ - wyraz radości; ^{****}być cel⁵⁰⁵, ^{****}... jak tuczne cielę^{4770|B5511}

3. I podepciecie^{*} bezbożnych^{*}, gdyż będą¹⁹⁶¹ jak pył⁸⁸ pod stopami³⁷⁰⁹ waszych nóg⁷²⁷² w dniu, który⁸³⁴ ja⁵⁸⁹ uczynię⁶²¹³ – mówi⁵⁵⁹ JHWH Zastępów⁶⁶³⁵.

Iz 63,3-6; Mi 5,8
^{por.} Mt 3,18^{****}; ^{lub:} popioły, coś bezwartościowego (metafor.)
 4. Pamiętajcie²¹⁴² o Prawie^{*} Mojżesz⁸⁸, mojego slugi⁵⁶⁹⁰, które mu nadałem⁸⁸⁸ na Horebie⁸⁸⁸ dla całego⁶⁴⁰⁵ Izraela, o ustawach⁸⁸⁸⁸ i sądach⁸⁸⁸⁸.

Joz 8,31; 23,6; Dz 28,23
^{hebr.} tora³ - prawo, wskazówka, pouczenie, zwyczaj, sposób⁸⁴⁵¹
^{hebr.} mose¹ - „wyciągnięty” (z wody)⁴⁸⁷², ^{****}dosł.: k.p. powierzyć odpowiedzialność, powierzyć nadzór, powierzyć dowództwo, zlecić, wyznaczyć, nakazać⁶⁶⁸⁰, ^{****}tj. „pustynia”²⁷²² - inna nazwa góry Synaj; ^{****}por. Mi 3,7^{****}, ^{****}MI 2,17^{****}

5. Oto²⁰⁰⁹ ja⁵⁹⁵ pošle⁷⁹⁷¹ wam Eliasza^{*} proroka^{**}, zanim⁸⁸⁸ przyjdzie dzień³¹¹⁷ JHWH; wielki⁸⁸⁸ i straszny⁸⁸⁸⁸.

Iz 40,3; Mi 3,1;
^{tj.} „moim Bogiem jest Jahwe” lub „Jah jest Bogiem”⁴⁵²
^{****}dosł.: mówiący przed, w imieniu - hebr. nabr⁵⁰³⁰ - por. ro'eh - wiadczy⁷²⁰³ - 1Sm 9,9; ^{****}dosł.: przed obliczem⁶⁴⁴⁰ dnia³¹¹⁷
^{****}lub: ogromny, głośny, starszy, wybitny, wielki¹⁴¹⁹
^{****}lub: k.n. napawać bojaźnią, wywoływać zdumienie³³⁷²

Mt 11,13; 17,10-13; 27,47-48; Mk 9,11-13
 6. I zwróci^{*} serca^{*} ojców¹ ku⁵⁹²¹ synom¹¹²¹, a serca⁸²⁰ synów¹¹²¹ ku ich ojcom¹, abym⁶⁴³⁵, gdy przyjdę⁹³⁵, nie ukarał⁸⁸⁸ ziemi⁷⁷⁶ przekleństwem²⁷⁶⁴.

Mi 3,24; Łk 1,7
^{lub:} k.h. powodować powrót, przyprowadzać, przynosić z powrotem, pozwalać wrócić, odnawiać, zwracać twarz ku⁷⁷²⁵
^{lub:} umysł, wola, sumienie, uważny człowiek, serce³⁸²⁰
^{****}dosł.: k.h. razić, uderzać, szturchać, niszczyć, ujarzmiac⁵²²¹

Mapy i dodatki

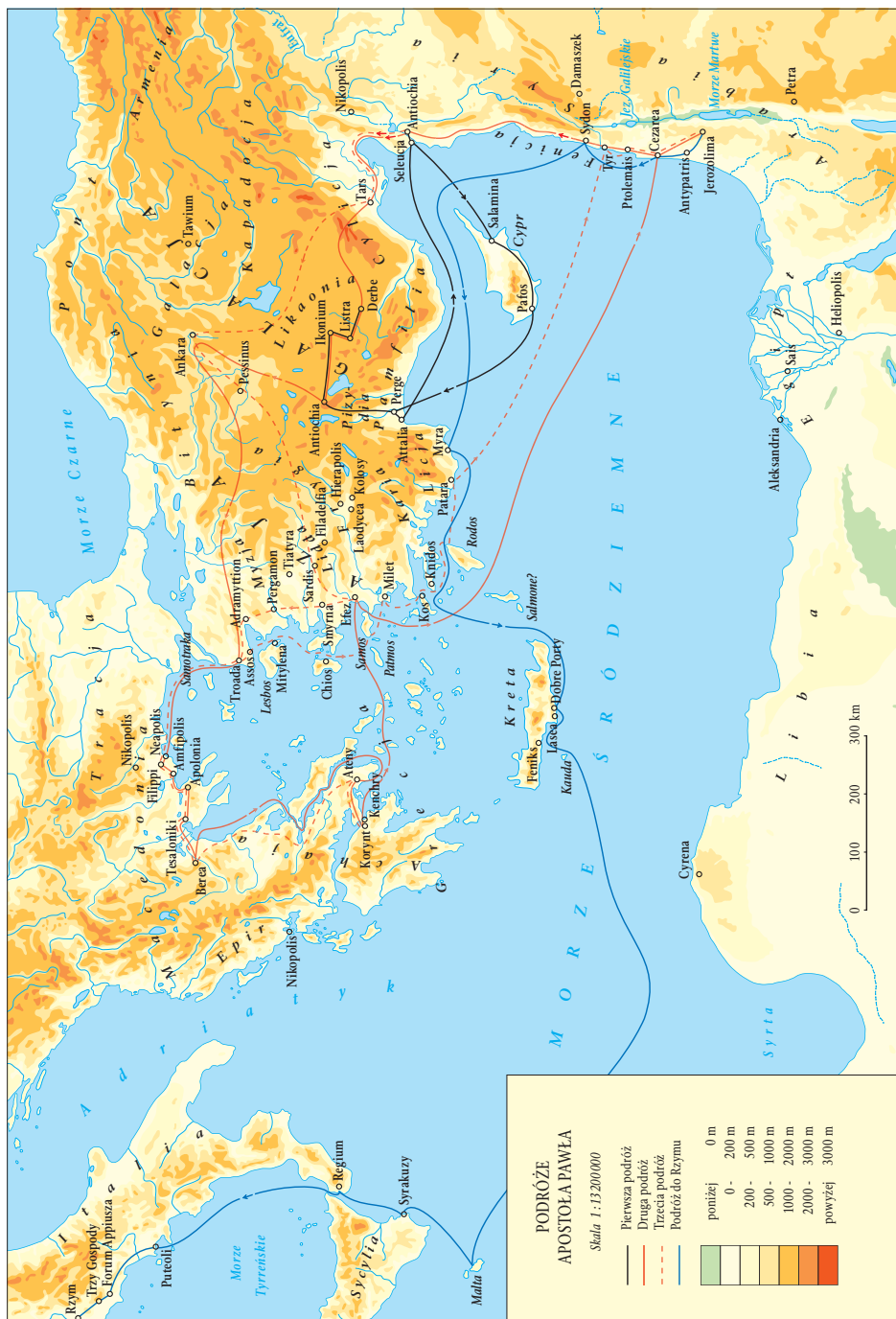

MAPY

Miary i wagi

Współczesne równoważniki biblijnych miar i wag

Podane w przekładzie współczesne równoważniki biblijnych miar i wag są przybliżone. Miary te i wagi są bowiem różne w zależności od okresu i kultury. Ich ustalenie jest też utrudnione ze względu na niepewność co do czasu i zakresu redakcji poszczególnych ksiąg biblijnych. Mimo to, znajomość nawet przybliżonych równoważników pozwala wyobrazić sobie, z jakimi wielkościami mamy do czynienia.

Uwagi ogólne:

W przypadku jednostek monetarnych, które wcześniej mogły być jednostkami ciężaru, w kolumnie *Równoważnik* podano wagę oraz czas. Waga ma na celu przybliżenie znaczenia i wartości monety, a czas określenie, jaki wysiłek mógł być przez daną jednostkę nagradzany, przy założeniu, że dwunastogodzinna dniówka robotnika najemnego nagradzana była denarem

lub drachmą. Monety pojawiły się w Izraelu ok. VI w. p. Chr.

W tekście głównym przekładu podawano wielkości biblijne, chyba że ich nazwy czyniłyby przekład zbyt technicznym, niezrozumiałym lub nasuwającym błędne skojarzenia.

W związku z powyższym, ekwiwalenty godzinowe podano według normy współczesnej, tj. środek dnia przypada na godzinę dwunastą, nie szóstą.

Pod tabelą, w skróconej formie, podano wykaz dzieł, które wykorzystano przy tworzeniu tabeli. Wykaz ten wyjaśnia użyte w *Uwagach* skróty bibliograficzne. Inne skróty zostały wyjaśnione na stronach wstępnych niniejszej publikacji.

Uwagi podają typ jednostki, dziedzinę pomiaru, oryginalne brzmienie nazwy, przełiczniki i tam, gdzie to konieczne, odwołania do tekstu Biblii.

Nazwa	Równoważnik	Uwagi
artaba	67 l	pojem. poch. pers., mat. sypkie; gr. ἀρτάβη, = 1 medimnus + 3 choiniksy Hdt LS = 1/6 chomera; artaba egip. = 21,83 l; lz 5:10
assarion	0,4 g/45 min	monet., rzym., miedz, mosiądz; gr. ἀσσάριον, hbr. שֶׁטֶרֶס, = 1/16 denara; Mt 10:29; Łk 12:6
baryłka	22 l	pojem., mat. płynne, hbr. בַּר SG, gr. βάρτος; = 1 efa (?) = 1 bat (?) = 0,1 chomera (?); być może bat czasów NP. Inne: 30-34 I GING; 21,5 I Fri; egip. 21,83 I Segre; Łk 16:6
bat	40 l	pojem., mat. sypkie i płynne, hbr. בַּת, gr. κεράμιον (dzban) lz 5:10; = 1 efa = 1 bat = 0,1 chomera. Inne: 40-45 I HALOT Hol; 39,39 I Flaw; egip. 21,83 I Segre
beka	6 g	hbr. בֵּקָה, gr. ἥμισυ τοῦ σίκλου I. δραχμῆ; = 0,5 sykla = 0,01 miny; Rdz 24:22; Wj 38:26
krok	75 cm	gr. βήμα; Dz 7:5
bukłak	22 l	pojem., mat. płynne, hbr. בִּקְלָק, gr. ἀγγεῖον, lub: łagiew, 1Sm 10:3
cemed jarczmo	0,58 ha 5.800 m ²	hbr. דָּפְצָה, gr. ζεύγη βοῶν: pow. do zaozowania przez parę zwierząt pociągowych, 1Sm 14:14; lz 5:10
choiniks	1,1 l	pojem., mat. sypkie i płynne, gr. χοῖνιξ, hbr. קַב (qaw), Obj 6:6; lub 0,5 qawu 2Krl 6:25
chomer	400 l	pojem., mat. sypkie; hbr. חֹמֶר, = 6 artab lz 5:10 = 10 ef Ez 45:11 = 10 batów = 50 sykli Kpł 27:16; Ez 45:14. Inne: 394 I HALOT, 450 kg LEH; 220 I Alex; Kpł 27:16; Lb 11:32; Oz 3:2
darejka	8,5 g	monet. pers., hbr. דָּרְבָּנִים; późniejsza drachma (?); 1Krn 29:7; Ezd 2:69; 8,27; Ne 7:70-72
denar	6 g/12 godz.	monet. rzym., srebro; łac. denarius, gr. δηνάριον I. δραχμῆ, hbr. בֵּקָה, gr. ἥμισυ τοῦ σίκλου; = 0,5 sykla Wj 38:26 = 0,4 aureusa = 16 assarionów, 64 kodrantesów = 128 leptonów

MIARY I WAGI

Nazwa	Równoważnik	Uwagi
didrachma	12 g/2 dni	monet. gr. διδραχμων; hbr. דַּקְקָה, gr. ἡμισυ τοῦ σίκλου; Wj 38:26; 0,5 sykla = 2 drachmy = 0,25 statera; Mt 17:24
dłoń	7,5 cm	hbr. כַּפַּי, gr. παλαιστίνη; = 4 palce = 1/6 łokcia, Wj 25:25; 37:12; Ez 40:5, 43; 43:13
drachma	6 g/12 godz.	monet. gr., srebro l. złoto, gr. δραχμή; w SP hbr. דַּקְקָה, gr. ἡμισυ τοῦ σίκλου; = 0,5 sykla Wj 38:26; Łk 15:8 = denar
droga szabatnia	1 km	hbr. שַׁבַּת דֶּרֶךְ (<i>derech szabbat</i>) gr. σαββάτου ὁδόν; wg Joz 3:4 G; = 2000 łokci = 900 m = 5 stadiów (925 m) l. 6 stadiów (1100 m) Fla; Dz 1:12
dzień drogi	28 km (?)	gr. ἡμέρας ὁδόν, hbr. יוֹם דֶּרֶךְ; odległość wnioskowana na podstawie informacji Hdt, który stację (σταθμός) umieszczał po 150 stadiach = 5 parasangów (26,6-31,5 km); w Łk 2:44 nie musi jednak chodzić o konkretną odległość
efa	40 l	hbr. אֵפָה (<i>efa^a</i>), gr. οἶφι; 0,1 chomera = 1 bat = 3 metrony (miary), Iz 5:10; inne: 40-45 l HALOT
funt	109,2 g	gr. λίτρα; hbr. לִיטָרָה (<i>litra^a</i>); w SG לִיטְרִין (<i>litarin</i>); 1/3 libry rzymskiej, tj. 327,45 g; wg T (Ettin) 60 sykli, tj. 354 g (1 sykl = 6 g, czyli 1 beka); wg GING Fri LS LN UBS Thayer EDNT równa rzymskiej librze, tj. 325 g l. 327,45 g; J 12:3; 19:39
gera	0,6 g	monet., ciężar, hbr. גֵּרָה: 1/20 sykla
godzina	godz. wsp. – 6 godz.	Godz. liczono od 6:00 do 18:00 i tak: 9:00 była godz. trzecią; 12:00 – szóstą, 15:00 – dziewiątą i 18:00 – dwunastą
hin	6 l	pojem., mat. płynne; hbr. הֵין (<i>hin</i>); hin egip. = 0,456 l; hin hbr. = 6,06 l = 1/60 chomera = 1/6 efy; np. Wj 29:40
kawalek pola	2,4 ha	Być może powierzchnia pola, hbr. קִשְׁיָה (<i>missede^b</i>), gr. ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ, obsiewana chomerem jęczmienia, wartości 50 sykli; Kpł 27:16
kaw	2 l	pojem., mat. sypkie, hbr. קַב, w T: קֶבֶט, hl, = 4 logi (גָּל) = 1/6 sei (סֵא) = 1/6 hinu (הֵין) = ok. 2 l; 2Kr1 6:25 BDB, Flav.; ² por. <i>choiniks</i> Obj 6:6
kesita	1,43 kg	ciężar, arab. (?), hbr. קֶשִׁיטָה (<i>qesita^a</i>), <i>kawalek</i> , gr. ἀμνός, co w Rdz 33:19 może oznaczać nie jednostkę miary, lecz owcę. Pozabiblijną paralełą dla kesity jest arab. <i>keszita</i> , tj. 481 dirhamów, czyli 1.429 g (Lane; HALOT); Rdz 33:19; Joz 24:32. W Jb 42:11 jedna <i>kesita</i> w tekście hbr. odpowiada 100 owcom w tekście gr. ἄρκητῃ κῆσιτῃ – ἕκατος ἀμνάδα), z czego mogłoby wynikać, że Rdz 33:19 można odczytać: <i>za sto [owiec, czyli] kesitę</i>
kodranty	0,1 g/30 min	monet., gr. κοδράντης, łac. quadrans; = 2 leptonów = 0,25 assariona = 1/64 denara, Mt 5:26; Mk 12:42
kohorta	600 ludzi	rzymska jednostka taktyczna, gr. σπεῖρα; = 0,1 legionu; np. Mt 27:27
kor	400 l	pojem., mat. sypkie i płynne, hbr. כּוֹר, gr. κόροπος; 1 chomer (חֹמֶר). Inne: 350-390 l HALOT; 450 l Milik
lepton	0,05 g/15 min	monet., gr. λεπτόν, = 0,5 kodrantesa; Mk 12:42
legion	6000 ludzi	rzymska jednostka taktyczna, gr. λεγιών, w czasach Jezusa (tj. za Augusta) liczył 6100 pieszych i 726 jezdnych; np. Mt 26:53
letek	200 l	pojem., mat. sypkie, hbr. לֵתֶק, hl, = 0,5 chomera; Oz 3:2
litr	1,1 l	zob. <i>choiniks</i>
libra	327,45 g	wg GING Fri LS LN UBS Thayer EDNT gr. λίτρα; hbr. לִיטָרָה (<i>litra^a</i>); w SG לִיטְרִין (<i>litarin</i>); inne: 325 g Fri
log	0,5 l	pojem., mat. płynne, hbr. לֹג, gr. κοτύλη; 1/12 hinu. Inne: 0,5 l BDB, 1/3 l Holl, 1/6 l HALOT

Nazwa	Równoważnik	Uwagi
łokieć	45 cm	hbr. אַמָּה (<i>amma</i> ^a), gr. πῆχυς; = 2 piędzi = 6 dłoni; np. Pwt 3:11; łokieć + dłoń = 52,5 cm Ez 40,5; 43,13; bab. i egip. = 49,5 l. 55 cm. Inne: 52,5 cm Jeremias, 46 cm Fri, 50 cm HALOT
metretes	40 l	pojem., mat. płynne, gr. μετρητής; hbr. בַּת = bat = efa; J 2:6
metron	13,3 l	pojem., mat. sypkie, gr. μέτρον; = 1/3 efy, Iz 5:10
miara	13,3 l	pojem., mat. sypkie, hbr. סָאָה (סִמְתָּיִם, סָאָיִם; <i>sea</i> ^a), gr. μέτρον (<i>metron</i>); 1/3 efy, zob. <i>sea</i>
mila	1.478 m	łac. mille, gr. μίλιον, hbr. כִּיּוּרָה (<i>kiwra</i> ^a) w SG, za Rdz 35:16, gdzie oznacza bliżej nieokreśloną odległość; = 1000 podwójnych kroków = 7,5-8 stadiów. Inne: 1.478,5 m GING; 1.480 m Fri; Mt 5:4
mina	0,83 kg	hbr. מָנָה (<i>mane</i> ^b), gr. μνᾶ: 1/60 talenta = 50 sykli = 830-982 g. Inne: 0,56-0,61; Ez 49:9
mina	600 g/100 dni	monet. gr., srebro lub złoto; hbr. מָנָה (<i>mane</i> ^b), gr. μνᾶ: = 100 denarów; Łk 19:13
modios	8,75 l	pojem., mat. sypkie, rzym. <i>modius</i> , gr. μόδιος, Mt 5:15; Mk 4:21; Łk 11:33
obol	0,4 g/45 min	monet. gr. ὀβολός = 1/16 drachmy; Wj 30:13; Kpl 27:25; Lb 3:47; 18:16; 1Sm 2:36; Prz 17:6 G
omer	4 l	określany <i>gomerem</i> ; hbr. עֹמֶר (<i>omer</i>), gr. γομορ; = 0,1 efy; Wj 16:36
osiół chleba	80-160 l	hbr. עֲוֹן לֶחֶם, określona ilość (?); 1Sm 16:20.
palec	1,88 cm	hbr. אֶצְבָּע (<i>etsba</i> ^a), gr. δάκτυλος; Jr 52:21
piędź	22,5 cm	hbr. זֶרֶת (<i>zeret</i>), gr. σπιθαμή; = 0,5 łokcia; Wj 28:16; 39:9; 1Sm 17:4; Iz 40:12; Ez 43:13
pokolenie	110 l. 35 lat	hbr. דּוֹר (<i>dor</i>), gr. γενεά; niejednoznaczne; może oznaczać czas życia jednego pokolenia, tj. ok. 110 lat, Rdz 15:16; Sdz 2:8-10, lub czas od początku pokolenia do pojawienia się pierwszych jego potomków, tj. ok. 35 lat, Wj 20:5; Lb 32:13; Pwt 2:14; Sdz 3:1
saton	13,3 l	pojem., mat. sypkie, gr. σάτον, Mk 13:33; Łk 13:21, zob. <i>miara, sea</i>
sążeń	1,85 m	gr. ὀργυιά, odległość od czubka środkowego palca jednej ręki do czubka środkowego palca drugiej przy rozciągniętych ramionach; = 6 stóp. Inne: 1,38 m GING; Dz 27:28
sea	13,3 l	pojem., mat. sypkie, hbr. סָאָה (סִמְתָּיִם, סָאָיִם; <i>sea</i> ^a), gr. μέτρον (<i>metron</i>); 1/3 efy = 6 kawów. Inne: 7,7 l ESVSB, 12,3 l; 13,5 l Fri; 15 l DJD HALOT; Rdz 18:6; 2Krl 7:1; w NP <i>saton, miara</i> , gr. σάτον Mk 13:33
srebrnik	12 g/2 dni	monet., srebro, hbr. כֶּסֶף (<i>keseq</i>), gr. δίδραχμον, Rdz 20:16; wcześniej kawałek srebra, synonim pieniądza
stadion	185 m	gr. στάδιος, hbr. שָׂדֵה יָצֵד (<i>tsemed sade</i>) SG; = 100 sążni = 1/8 rzym. mili. Inne: 190 m Fri; 192 m GING LEH EDNT; Mt 14:24; Łk 24:13; J 6:19; 11:18; Obj 14:20; 21:16
stater	12 g/2 dni	monet. rzym., gr. στατήρ, hbr. כֶּסֶף שֶׁזֶל (<i>szeqel kесеf</i>); = 1 sykl = 4 drachmy (τετράδραχμον); Wj 30:13; Mt 17:24, 27
straże nocne (Izrael)	I: 18:00-22:00 II: 22:00-2:00 III: 2:00-6:00	Wj 14:24; Sdz 7:19; 1Sm 11:11; Ps 63:6
straże nocne (Rzym)	I: 18:00-21:00 II: 21:00-24:00 III: 23:00-3:00 IV: 3:00-6:00	Mt 14:25; Mk 13:35
sykl	12 g	ciężar, monet., hbr. שֶׁזֶל (<i>szeqel</i>), gr. σίκλος; 8,33-16,74 g; = 1/3000 talenta = 1/50-1/60 miny = 2 beki; np. Wj 21:23; Pwt 22:19; 2Krl 15:20; Mt 17:24, 27
sykl świątynny	12 g	ciężar, monet., hbr. הַקֶּדֶשׁ שֶׁזֶל (<i>szeqel haqqodesz</i>), gr. ὁ σίκλος ὁ ἅγιος; (1) sykl odważany za pomocą odważników świątynnych, = 20 ger; (2) sykl cięższy od standardowego o 0,5 g (?); Wj 38:26

MIARY I WAGI

Nazwa	Równoważnik	Uwagi
talent	50 kg	ciężar, hbr. כִּכָּר (<i>kikkar</i>), gr. τάλαντον. Inne: tzw. talent lżejszy = 49,1 kg; talent cięższy (babiloński) = 58,9 kg, później obniżony do 49,1 kg; 26-36 kg GING; 28-36 kg Fri; 30,6 kg; izraelski 34 kg, a rzymski 41 kg EDNT; = 3000 sykkli; Wj 38:24; IKr1 10:17; Ezd 2:69; Ez 45:9; Obj 16:21
talent	50 kg/20 lat	monet., srebro lub złoto, hbr. כִּכָּר (<i>kikkar</i>), gr. τάλαντον; = 60 min = 240 aureusów = 6000 denarów UBS; talent złoty był droższy; Mt 18:24; 25:15.
trzy dni drogi	84 km (?)	hbr. דְּרֹת יָמִים, gr. ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν, hbr. יְדֵי דְרֹת יָמִים; w Rdz 30:36; Wj 3:18; 15:22 może jednak chodzić o idiomatyczne określenie dużej odległości, a w Jo 3:3 o wielkość miasta
zagon	2.000 m ² (?)	hbr. מַעְבָּדָה (<i>ma'anda</i> ^h), powierzchnia zaorywana jednym zaprzęgiem zwierząt; 1Sm 14:14; Ps 129:3

Piotr Zaremba

Wykaz dzieł

Alex: Alexander D. P. 1984. *The Lions Handbook to the Bible*. Tring: Lion Publishing: 104-109; **BDB:** Brown F., Driver S.R., Briggs C. A. 1907. *Hebrew and English Lexicon*. Oxford: Clarendon Press; **BW10:** 2016. BibleWorks LLC; **DJD:** 2009-1955. *Discoveries in the Judean Desert*, Claredon: Oxford: 221-318; **EDNT:** Balz H. 1990. *Exegetical Dictionary of the New Testament*, Grand Rapids: Eerdmans; **Ettin:** Ettinger Y. 2011. „*Torah archaeology sheds light on ancient Talmudic dispute*”. *Haaretz*. 9 września 2011; **Flaw:** Flawiusz J., Dawne dzieje Izraela, VIII, 2. 9; **Flaw²:** Flawiusz J. *Dawne*, IX, 62; **Fri:** Friberg B., Friberg T., Miller N.F. 2000. *Analytical Lexicon of the Greek New Testament*, Chicago: University of Chicago Press; **HALOT:** Koehler L., Baumgartner W. 2000. *Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*. Leiden: Brill; **Hdt:** Herodot, *Dzieje* V, 53,1-54,2; **Hol:** Holladay W.L. 2000. *A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament Based upon the Lexical Work of Ludwig Koehler and Walter Baumgartner*. Grand Rapids: Eerdmans; **Lane:** Lane E.W. 1885. *An Arabic-English Lexicon*. London: Williams

and Norgate: VII, 3522b; **LEH:** Lust J., Eynikel E., Hauspie K. 2003. *A Greek-English Lexicon of the Septuagint*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft; **LN:** Louw J.E., Nida E.A. 1989. *Greek-English Lexicon of the New Testament Based on Semantic Domains*. 2. wyd. New York: United Bible Societies; **LS:** Liddell H.G., Scott R. 1996. *A Greek-English Lexicon*. Oxford: Clarendon Press; **Milik:** Milik J.T. 1959. *Biblica* 40: 985n; **Segre:** Segre A. 1945. „A Documentary Analysis of Ancient Palestinian Units of Measure”. *Journal of Biblical Literature*, t. 64, nr 3 (wrzesień 1945): 357-375; **SG:** Salkinson I.E., Ginsburg C.D. 1886, *Hebrew New Testament*, wyd. popr. 1999 w kierunku zgodności z Tekstem Przyjętym greckiego NT. London: Bible Society; **Thayer:** Thayer J.H. 2000. *A Greek-English Lexicon of the New Testament*. International Bible Translators; **TWOT:** Harris R.L. (red.). 1981. *Theological Wordbook of the Old Testament*, Chicago: The Moody Bible Institute of Chicago; **USB:** Newman B.M. 1993. *A Concise Greek-English Dictionary of the New Testament*, Stuttgart: United Bible Societies; **VGNT:** Moulton J.H., Milligan G. 1930. *Vocabulary of the Greek Testament*, London: Hodder and Stoughton.

czas	926 rok przełajaniem		722 rok przełajaniem		597-586 rok przełajaniem		538-520 rok przełajaniem		458-445 rok przełajaniem		333 rok przełajaniem	
	wydarzenia	rozpad Juda Izrael	Upadek Izraela	Upadek Judy	Edykt Cyrusa II Świątyni	Powrót, budowa Świątyni	Ezdrasz Nehemiasz	Podboje Aleksandra Wielkiego				
Ozeasz	30 lat											
Joel	40 lat											
Amos	20 lat											
Abdiasz	ok. 1 rok											
Jonasz	20 lat											
Micheasz	47 lat											
Nahum	ok. 1 rok											
Habakuk	20 lat											
Sofoniasz	30 lat											
Aggeusz	ok. 3 miesiące											
Zachariasz	4 lata											
Malachiasz	20 lat											
Izajasz	40 lat											
Jeremiasz	47 lat											
Ezechiel	ok. 17 lat											
Daniel	75 lat											
Eliasz-Elizeusz	20 lat											